LOCUPLETISSIMA
BIBLIOTHECA
MORALIS
PRÆDICABILIS
HOC EST.
DISCURSUS VARII EXQUISITI,

IN QUIBUS PER TRACTATUS ORDINE DIGESTOS AD VERBUM DEI fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copiosissimæ materiæ morales subministrantur & ad plenum digeruntur:

NEC NON IN GRATIAM CONCIONATORUM

QUIBUS AD COMPARANDAM SIBI VARIIS EX LIBRIS BIBLIOTHECAM ÆRIS non suppetit facultas, vel ad perlustrandum ipsos SS. Patres, & Sacræ Scripturæ Interpretes tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S. Scripturæ scriniis, & sanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; nec non copiosis selectissimorum Prædicatorum armariis, per Discursus multiplices in suas classes ordinatè distributis, nova quædam & locupletissima Bibliotheca Moralis concinno ordine erigitur, & in commodum omnium Divini Verbi Præconum instauratur;

OPERA ET STUDIO REVEREND. PATRIS

P. JOSEPHI MANSI

CONGREGATIONIS ORATORII ROMANI PRESBYTERI.

TOMUS QUARTUS ET ULTIMUS.

Primò quidem separatim in Lingua Italica, demum verò ut universaliori Usui deservire posset, in Linguam Latinam ab alio sincerè, fideliterque, traducta, diu hactenus à Divini Verbi Prædicatoribus desiderata, posteà verò in Germania conjunctim in hac præsenti forma primùm edita.

CUI PRÆTER INDICES NECESSARIOS ACCEDIT INDEX COPIOSISSIMUS CONCIONUM pro Diebus Dominicis, & Festis totius Anni: additis insimul Notis marginalibus plane novis atque in universum quam maximè proficuis.

QUI JAM QUARTO IN LUCEM PRODIT, AB INNUMERIS MENDIS, QUIbus editiones externæ scatebant, hac editione expurgatus, Sacræ Scripturæ plurimis quæ deerant citationibus additis & correctis.

CUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS PRIVILEGIO.

Augustæ Vindelicorum & Græcii,

SUMPTIBUS PHILIPPI, AC MARTINI VEITH. ET JOANNIS FRATRIS HÆREDUM.

ANNO MDCCXXXII.

INDEX TRACTATUUM
ET DISCURSUUM,
QUI IN HOC TOMO QUARTO BIBLIOTHECÆ MORALIS CONTINENTUR.

TRACTATUS LXXII.
De peccati & peccatoris Ignorantia.
Continet Discursus VI

TRACTATUS LXXIII.
De Consuetudine peccandi.
Continet Discursus VIII.

TRACTATUS LXXIV.
De peccatis ex malitia commissis.
Continet Discursus XIII.

TRACTATUS LXXV.
De iis, qui in peccata, per pœnitentiam semel remissa, iterum relabuntur.

Continet Discursus X.

notabiliter augetur, ob gravem ingratitudinem, quam in priſtina peccata reincidendo committunt.

VIII. Varia conſiderantur mala, quæ in eos, qui ad peccata priſtina redeunt, derivantur, quæ proinde viri timorati pro viribus fugere oitunt.

IX. De ſuppliciis, quibus Deus in relabentes in peccata priſtina, animadvertit.

X. Execrabiles ſunt illi, qui Deum, ejusque præſentiam agnoſcentes, temere peccant.

TRACTATUS LXXVI.

De Peccatis venialibus.

Continet Diſcurſus XXIII.

Diſc. I. DÆmon ſolicite curat, ut in peccata levia nos pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda paulatim nos inducat.

II. Peccata leviora non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia.

III. Idem argumentum variis rationibus probatur.

IV. Continuatur eadem materia.

V. Solicite à peccatis etiam levibus abſtinendum nobis eſt, quia per illa nos dæmon multum illaqueat.

VI. Qui modicas transgreſſiones floccipendit, paulatim incidit in graviores.

VII. Peccata venialia animam commaculant, nosque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiunt.

VIII. Peccata venialia animam à prompta conſecutione gloriæ retardant, efficiuntque, ut notabili temporis ſpatio in purgatorio detineatur.

IX. Gravitas peccati, etiam venialis, ex pœna damni, & ſenſus, qua Deus illud in altera vita caſtigat, deducitur.

X. Alia conſiderantur ſupplicia, quibus Deus in expiationem peccatorum venialium punit.

XI. Correctio etiam quoad peccata venialia nos obligat, ſi ab his aliquod derivari poſſit ſcandalum, aut grave damnum, quia ſæpe ex modico in gravia præcipitia fit lapſus.

XII. Lapſum & prævaricationem Evæ, ſuam à multis antecedentibus, licet venialibus transgreſſionibus, originem, & cauſam habuiſſe probatur.

XIII. Licet multa peccata venialia peccatum aliquod mortale conſtituere nequeant, illa tamen ad hoc diſponere probatur.

XIV. Peccatum quantumvis ſit modicum, ſuum tamen ſecum habet venenum, ac proinde timendum eſt, ne in graviora nos ruere faciat.

XV. Peccatum veniale nequaquam parvipendendum eſt, cum vera ſit offenſa Dei.

XVI. Perfectio in fugiendis pro viribus noſtris defectibus, & culpis venialibus conſiſtit.

XVII. Peccata quantumvis levia, impediunt acquiſitionem ſpiritus, & devotionis, ac proinde ſervi Dei illa anxie perſequuntur.

XVIII. Animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiunt, utpote ſcientes, eas à Chriſto Judice ſevere judicandas eſſe.

XIX. Lex divina ex omni parte obſervanda eſt, quia à transgreſſionibus minimis, ad majores fit aditus.

XX. Peccatum veniale non minus fugiendum eſt, quam mortale, immo forſitan magis illo, Deus enim opera noſtra nauſeat, ſi cum peccatis ſint permixta venialibus.

XXI. De nonnullis inter peccata venialia, & mortalia, diſtinctionibus, ubi etiam de horum malitia diſſeritur & nonnulla illorum ſpeciatim aſſignantur.

XXII. Scriptura Sacra, & Sancti Patres valde deteſtantur illa peccata venialia, quæ voluntarie, ſcienter, deliberate, & cum complacentia committuntur.

XXIII. Tametſi nullus à culpa veniali exemptus ſit, attamen præter præſervativa, quibus efficitur ne in illa cadamus, multa quoque habemus, poſtquam in illa lapſi ſumus, pro illis remedia.

TRACTATUS LXXVII.

De Peccatis mortalibus.

Continet Diſcurſus XXXI.

Diſc. I. PEccata ſunt veluti ignis quidam, quo anima tum in hac, tum in altera vita aduritur.

II. Peccatum mortale, & peccatores, inferni nomine deſcribuntur.

III. Peccatum non ſolum inferno ſimile, ſed & deterius eſſe oſtenditur, maxime ob malam conſcientiam.

IV. Peccata mortalia committentes, ut plurimum mortem ſibi accelerant, & ex improviſo pereunt.

V. Mortem mortaliter peccantium, in extremo vitæ articulo, peſſimam eſſe, ex variis conſiderationibus probatur.

VI. Peccatum mortale animæ ſimul & corpori mortem infert, efficit enim ut corpus vivum, quoddam fiat cadaver, citiusque diſponatur ad interitum.

VII. De morte, quam peccatum mortale animæ infert.

VIII. Deus propter peccatum mortale animam deſerit; ubi quam ingens malum hæc jactura ſit, ſerio ponderatur.

IX. Propter peccatum mortale, omnia bonorum operum merita, ante illius commiſſionem facta, deſtruuntur.

X. Varia examinantur mala, à peccato in animam ream derivantia.

XI. Alia recenſentur damna peccati mortalis, à quo ex nobis ipſis reſurgere non poſſumus.

XII. Omnia opera bona, quæ extra Dei gratiam conſtituti facimus, peccatum mortale ad æternam ſalutem conſequendam, inutilia efficit, nec tamen ob id ab illis eſt deſiſtendum, ob multa alia bona, quæ bona opera ſecum ferunt.

XIII. Peccatores, dum ſuis ſatisfaciunt appetitibus, laborare & fatigari ſe ſentiunt.

XIV. Confirmatur idipſum, dum de peccato mortali, ſub ſpinarum metaphora diſſeritur.

XV. De inquietudine, quam peccatum mortale ſibi annexum habet in impiis.

XVI. Dolores, ærumnæ & pœnæ, quibus peccatores ſubjacent, peccati mortalis ſunt partus.

XVII. Alia conſiderantur impiorum mala, & afflictiones internæ.

XVIII. Continuatur idem argumentum.

XIX. De metu & timore, quem peccatum mortale in impiis cauſat.

XX. Peccatum mortale, tamquam ferox inimicus, peccatorem accuſat, condemnat, & perſequitur.

XXI. De remorſu malæ conſcientiæ, quæ quemvis impium, quantumvis magnus & potens ſit, conturbat, & affligit.

XXII. De verme, & remorſu interno, ejusque tormentis, à peccato mortali cauſato.

XXIII. De peccati mortalis graviſſimo onere.

XXIV. Eadem materia continuatur.

XXV. Peccatum mortale peccatorum adeo conſtringit, ut per effrænes appetitus ſuos eum ſuiipſius carnificem efficiat.

XXVI. Peccator mortaliter peccando, ſemetipſum offendit & damnificat.

XXVII. Odit animam ſuam, qui mortaliter peccat, idque variis rationibus probatur.

XXVIII. Peccata ſunt vincula, quibus nosmetipſos ſtringimus; dumque oculos in voluptates defigimus, amaritudinem, à peccato mortali derivantem, non attendimus.

XXIX. Flagella, quibus Deus transgreſſores caſtigat, hæc ſæpe in manibus iniquitatis ipſorum invenit, eaque ex illis contexit.

XXX. Peccatum mortale occultari nequit, ſed tum à Deo, tum à propria mala conſcientia manifeſtatur.

XXXI. Continuatur idem argumentum.

INDEX TRACTATUUM ET DISCURSUUM

TRACTATUS LXXXII.

De Prædestinatione.

Continet Discursus VIII.

TRACTATUS LXXXIII.

De Prædicatoribus Verbi Dei.

Continet Discursus L.

INDEX TRACTATUUM ET DISCURSUUM.

TRACTATUS LXXXIV.

De præsentia Divina.

Continet Discursus VIII.

TRACTATUS LXXXV.

De Providentia Dei, & fiducia in ipsum.

Continet Discursus XIII.

TRACTATUS LXXXVI.

De Purgatorio & suffragiis animabus in eo contentis à nobis impendendis.

Continet Discursus XII.

XI. Osten-

TRACTATUS XCI.

De tempore, & ejus jactura, seu otio.

Continet Discursus XVII.

TRACTATUS XCII.

De Tentatione & suggestione Diabolica.

Continet Discursus XVIII.

TRACTATUS XCIII.

De Timore Dei.

Continet Discursus XV.

XIII.

TRACTA-

F I N I S.

PRO HOC QUARTO TOMO.

APPROBATIONES.

Tomus VII. Bibliothecæ Moralis Prædicabilis R. P. Josephi Mansi, Congregationis Oratorii Romani Presbyteri, &c.

Imprimatur.

F. Hyacinthus Libellus S. Palatii Apostolici Magister.

JUbente R P. F. Hyacintho Libello sacri Palatii Apostolici Magistro, diligenter & exacte pervolvi Tomum Decimum, Undecimum & Duodecimum Bibliothecæ Moralis Prædicabilis ab Adm. R P. Josepho Mansi, Congregationis Oratorii Romæ Presbytero studiosissime elucubratos, summo cum studio & attentione perlegi, nec quidquam aut fidei aut sanæ doctrinæ aut menti SS. PP. contrarium reperi, sed potius quod eradicandis vitiis bonisque moribus formandis adjumento esse posset, ac proinde, ut publico Typo exponantur & verbi Dei Prædicatoribus prosint, dignissimos censeo. Dat. Coloniæ in Carmelo nostro. An. 1674. 1. Martii.

F. Jacobus Emans SS. Theologiæ Magist. & Provinciæ Allemaniæ inferioris Definitor.

CENSURA ORDINARII.

REverendi & eximii Domini Josephi Mansi, Congregationis Oratorii Presbyteri, Laus in Evangelio ex diversis ejusdem Operibus Romæ Lingua Italica editis, & ab insigni Theologo Germano Latina veste donatis, Apostolicaque Censura probatis jam dudum innotuit. Multum vero crescet ex Bibliotheca Morali *quam singulari delectu congessit, Romæ pariter approbatam, quam ut typis imprimi ac per Archidiœcesin Moguntinam divulgari possit, permittitur. Moguntiæ 17. Julii 1670.*

Adolphus Gothofredus Volusius Doct. Protonotarius Apostolicus, & Archiepiscopalis Librorum Censor Moguntinus.

C E N S U R A.

RDi Adm. Patris JOSEPHI MANSI Bibliotheca prædicabilis iterato impressa utiliter admodum evulgabitur, in qua verbi divini præcones amplam concionum materiam invenient, & omnis generis argumenta congrua ad inculcandum fidelibus verarum virtutum exercitia, & oppositorum vitiorum fugam, quibus solis perveniri potest ad portum salutis æternæ. Ita censui hac 19. Aprilis 1701.

Arnoldus Eyben Cath. Antverp. Can. Theol. Librorum Censor.

SUMMA PRIVILEGII.

CAROLUS II. Dei gratia Hispaniarum, &c. Rex Catholicus, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, ne quis præter JOANNIS BAPTISTÆ VERDUSSEN Typographi Antverpiensis voluntatem, *Eximii Domini P. Josephi Mansi Congregat. Oratorii Romani Presbyteri, locupletissimam Bibliothecam Moralem prædicabilem in folio 4. Tomis,* intra novennium in Belgio excudat, aut alibi terrarum vel locorum excusam in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalemve exponat. Qui secus faxit, præter exemplarium confiscationem, triginta florenorum Rhenensium pro unoquoque exemplari persolvendorum pœna mulctabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ.

Signat

LOYENS.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ MORALIS PRÆDICABILIS.

TRACTATUS LXVIII.

DE PATIENTIA.

CONTINET DISCURSUS VIGINTI.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De necessitate virtutis Patientiæ.

THEMA.

Patientia enim vobis necessaria est Hebr. 10. v. 36.

1. S. Apostolus, qui immediate ab increata Sapientia in paradiso edoctus fuit, patientiæ virtutem, non tanquam utilem, convenientem, & delectabilem, sed tamquam necessariam nobis proponit inquiens: *Patientia nobis necessaria est.* Enimvero quin præsens hæc vita nostra quædam sit species militiæ (*militia est vita hominis super terram*) nulli dubium esse potest; ac proinde quam necessaria est bellantibus armatura, tantumdem quoque necessaria nobis est patientia. Unde S Bonaventura ait: *Quantum ad internam armaturam, subjungit: In Patientia vestra possidebitis animas vestras, id est defendetis vos tamquam per armaturam perfectam.* Enimvero quocumque in hac lachrymarum valle, in hoc mari procelloso oculos nostros conjicimus, ex omni parte miseriæ, contradictiones & ærumnæ se offerunt, sine numero; nam ut Venerabilis Thomas à Kempis ait: *Dispone & ordina omnia secundum tuum velle, & videri, & non invenies, nisi semper aliquid pati, aut sponte, aut invite, & ideo necesse est te ubique tenere patientiam.* S. Bonav. aliquos enumerat casus in quibus hanc virtutem exercendi specialis urget necessitas, videlicet; *Primo, corporis læsio. Secundo, Temporalis penuria substantiæ. Tertio, Detrimentum honoris. Quarto, Charorum offensio vel subtractio. Quinto, Tranquillitatis mentis quæcunque perturbatio.* Spiritus S. apud Jobum hanc pronunciat sententiam: *Homo natus de muliere, ... repletur multis miseriis.* At vero quodnam adversus illas adhibebimus remedium? S. Bonaventura *de Patientia* disserens inquit: *Patientia tolerabiliora reddit præsentis vitæ incommoda quia adversitas, quando cum impatientia est, triplex incommodum dat. Extrinsecus homo affligitur, & intrinsecus per impatientiam amaricatur, & insuper mala conscientia rodit mentem, pro reatu culpæ,* S. Cyprianus in libro *de Bono Patientiæ* inquit.

Non tantum utilis, sed & necessaria est patientia.

Job. 7. v. 1.

S. Bonav. in c. 22. Luc.

Thom. à Kemp. l. 1. c. 22 de imit. Christi.

S. Bonav. l. 2. perfect. Relig. c. 35.

Job. 14. 1.

S. Bonav. ibid. c. 36.

S. Cypr. de Bono Patient.

inquit: *In tristitia & gemitu sumus necesse est omnibus diebus vitæ nostræ. Edamus plane necesse est cum sudore, & labore, Unde unusquisque nostrum cum nascitur, & hospitio hujus mundi excipitur, initium sumit à lachrymis, & quamvis adhuc omnium nescius & ignarus, nihil aliud novit in illa ipsa prima nativitate, quam flere; Providentia naturali lamentatur vitæ mortalis anxietates, & labores; & procellas mundi quas ingreditur, in exordio statim suo ploratu, & gemitu, rudis anima testatur. Sudatur enim quamdiu istic vivitur, & laboratur.* Quamnam vero idem S. Martyr ex hisce promissis deducit consequentiam? hanc nimirum: *Nec sudantibus, & laborantibus possunt alia magis quam Patientiæ subvenire solatia.* Et paulo post idem Sanctus necessitatem in militia hujus vitæ arma manibus vibrandi, quasi manu nostra palpare nos facit dum subjungit: *Oportet in hac fragilitate, atque infirmitate corporea luctari semper & congredi, quæ luctatio & congressio nonnisi patientiæ viribus potest sustineri.*

2. S. Joannes Climacus pro persona Religiosi cujusdam sequentem statuit propositionem, quæ indifferenter ad quoslibet homines, quamdiu hic vivunt, accommodari posse videtur ait enim: *Non tantopere cibo suo, quam patientia indiget Religiosus.* Quodnam in eo latuisse putas mysterium, quod S. Petrus egressurus ex carcere Herodis in mundum ad convertendos populos, ab Angelo jussus fuerit se calceare, maxime cum Christus apud S. Matthæum c. 10. contrarium præceperit, ne scilicet Apostoli sui calceos in pedibus haberent: *Neque calceamenta?* Responderi quidem posset, nequaquam convenisse ut calcei S. Petri apud Hebræos & multo minus apud impium & sacrilegum illum Regem permanerent, siquidem coram illis in omnibus sæculis futuris omnes & singuli, etiam formidabiles totius mundi Monarchæ se in signum subjectionis prosternere debebant iisque cum reverentia devotissima oscula imprimere, Veruntamen melius ad nostrum propositum in sensu morali respondet S. Antonius de Padua S. Petrum ab Angelo jussum fuisse ut calceis se indueret, *ut in via à lapide læderentur pedes: calcei autem hi patientiam denotant, quæ est necessaria in adversis hujus mundi;* quia cum in hac vita quamdiu sumus viatores, *dum sumus in corpore, peregrinamur,* ne ad quemlibet gressum impingamus ad offendiculum, illidamusque *ad lapidem pedem nostrum,* hanc nobis necessariam patientiæ virtutem subministravit. Hæc autem offendicula B. Laurent. Justinianus his verbis innuit: *Peregrinanti homini in hac valle miseriæ multa occurrunt adversa; aliqua ex innata infirmitate, aliqua ex insolita consuetudine; quædam ex Justitia divina, nonnulla vero ex malorum hominum malignitate;* Ideo ne offendamus & lædamus pedem, mystico hoc calceo nobis opus erat. Idem quoque ad superius dicta, scilicet quod *militia est vita hominis,* se reflectens inquit: *æqualis periculi est accedere sine armis ad bellum, & absque patientia ad spiritualis subjectionis, obedientiæque properare conflictum. ille enim corpus, iste tempus, animamque amittit.* Similem quoque discursum Bellovacensis instituit dicens: *Sumus in terra tribulationis, in agro laboris, in campo certaminis, & Tyrocinio probationis, ubi Tyrones probantur.* Unde S. Bernardus ait: *In campo certaminis sumus, ubi qui plagam, vel livorem non sustinuerit, miles inglorius apparebit. In hoc mundo tot emergunt casus, imminent adversitates, infirmitates, desolationes, & molestiæ, quot homo, velit, nolit, habet sustinere; sicut naves in medio mari undique procellosis fluctibus agitatur & concutitur.* Ut igitur in hisce procellosis non mergamur, anchoram patientiæ in arenam figamus necesse est. Idem doctissimus Præsul in progressu sui discursus hæc verba subjungit: *Patientia est gubernaculum vitæ nostræ,* sicut dicitur Prov. 14. *Qui patiens est, multa gubernatur patientia. Gubernator autem in fine navis existens, undique considerat pericula, ne incidat in ea, ne impingat in saxum, vel terram, vel sabulum, declinando vitat ventum contrarium. Sic homo patiens debet esse undique circumspectus pericula declinando, ne navis animæ frangatur per impatientiam. Patientia est quasi anchora mentis, firmans eam, & tenens immobilem in tempestate adversitatis. Patientia similis est cuidam pisci, qui dicitur Echinus, de quo legitur in historia transmarina, quod si adhæserit navi, reddit eam immobilem.*

S. Clim. scala parad. grad. 37. n. 31.
Ut peregrinantibus calceamenta, ne pedes lædantur sunt necessaria, ita in adversis patientia.
Matth. 10. v. 10.
S. Anton. de Pad. Sab. 2. Quadr.
2. Cor. 5. v. 6.
Ps. 90. 11.
B. Laur. Just. de lig. vit. c. 1.
Bellov. l. 1. spec. mor. dist. 18.
Prov. 14. v. 29.

3 Consideratione dignissimus est discursus quidam, quem S. Zeno de hac virtute conscripsit, in quo maxime ad propositum nostrum servit, quod sequitur: *Etsi beata diversis vita virtutibus quæritur, cujus cupidinem flagrans humanitas per momenta suspirat, tamen omnes, uno eodemque consensu, quasi quemdam patientiæ deferuntur in portum, sine qua nec audiri, nec concipi, nec disci quidquam poterit, nec doceri, nam profecto sola est ad quam res omnis spectet.* O cum quanta veritate lamentari possumus: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus?* Quot ærumnæ sive culpæ, sive pœnæ, ex omni nos parte infestant? *Ipsam animam, & corpus,* inquit Tertullianus, *in sæculo isto expositum omnibus ad injuriam gerimus:* Mortalitas nostra continuum quoddam pondus sibi annexum habet, de quo Sapiens ait: *Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam,* & hæc à tentationum vehementia incessanter agitatur, eique prædominantur inordinati ejus appetitus, iræ, odii, invidiæ, concupiscentiæ, superbiæ, avaritiæ, tristitiæ, anxietatis & similes aliæ passiones; Corpus similiter quod objectum est infirmitatibus? quot aëris intemperati injuriis, quot aliis ærumnis famis, sitis, sudorum, laborum, aliarumque innumerabilium miseriarum? unicum vero horum omnium remedium est Patientia, dicente Greg. Magno: *Cuivis dolori remedium est Patientia.* Dion. Carthusianus pariter integrum quemdam ærumnarum & miseriarum infelicis & deplorabilis vitæ hujus contexit catalogum dum ait: *Nonne vita ista morti similis est, in qua abundant dolores, & gemitus, suspiria, & tanta miseria? alius damno affectus plangit; alius orbitate percussus luget; alius mortem amicorum deplangit; alius in paupertate plorat. Tribulatio magna est, ex quo nascitur homo. Prima lux ejus indicat infirmitatem. Nascitur infans, & statim plorat, nondum loquitur, & Propheta est suæ calamitatis. Lachrymæ testes sunt miseriæ, quod in labore futurus sit, & timore. Mox incipit esurire; & sitire.* Et paulo post subdit: *Quis tibi omnia mala hujus vitæ numerare possit? Ut enim prætermittam ea mala, quæ omnes homines communiter opprimunt, qualia esse putamus secreta pericula, malaque specialia singulorum?* Ut autem omnes hasce ærumnas æquanimiter toleremus, ut ex iisdem animæ aliquem concilienus profectum, & ne ab earum puncturis transfigamur, unicum remedium est patientia; Et ideo *Patienti vobis necessaria est.*

S. Zeno. Ser. de Patient.
Necessaria est patientia propter plurimas miserias, quod occurrunt in hac vita.
Psal. 39. v. 13.
Tertull. l. de Patient. c. 8.
Sap. 9. 15.
S. Gregor.
Dion Cart. art. 36. de arcta via salutis.

4. *Necessaria est,* si considerare velimus multos ab hujus virtutis exercitio procedentes effectus, eosque omnes vitæ nostræ morali & politicæ necessarios. Quidnam enim inveniri poterit, cujus homo magis indigeat, quam sit usus & conservatio rationis? hic autem juxta Doctorem Angelicum patientiæ referendus est in acceptis; Nam ut idem S. Do-

Usus rectæ rationis est effectus ejus.

S. Thom. 2. 2. Q. 30. art. 1. S. Doctor ait: *Patientia est virtus, qua bonum rationis conservatur contra tristitiam, ne ei succumbat. Virtutes morales ordinantur ad bonum in quantum conservant bonum rationis contra impetus passionum: inter alias autem passiones, tristitia efficax est ad impediendum bonum rationis, secundum illud* **2. Cor 7. v. 10.** *2. Cor. 7. v. 10. Seculi autem tristitia mortem operatur, & Ecclesiastici 30.* **Eccli. 30. v. 25.** *Multos enim occidit tristitia; unde necesse est habere aliquam virtutem, per quam bonum rationis conservetur contra tristitiam*; Hæc autem est virtus Patientiæ; id quod confirmat authoritas S. Augustini *in libro de Patientia* ita scribentis: **S. Aug. l. de Patient.** *Patientia est, qua mala æquo animo toleramus, idest, sine perturbatione tristitiæ, ne animo iniquo bona deseramus, per quæ ad meliora perveniamus.* S. Cyprianus quoque in hanc rem ita **S. Cypr. ib.** pronunciat: *Patientia quæ nos Deo, & commendat, & servat; ipsa est quæ iram temperat, quæ linguam frenat, quæ mentem gubernat, pacem custodit, disciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium simultatis extinguit, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet, tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laboriosam castitatem in conjunctis & maritatis individuam charitatem. Facit humiles in prosperis, in adversis fortes, contra injurias & contumelias mites. Docet delinquentibus cito ignoscere; Si ipse delinquas, diu & multum rogare; Tentationes expugnat; Persecutiones tolerat, passiones & martyria consummat.* Quis igitur non confitebitur necessariam esse patientiam vitæ, non solum morali, sed etiam politicæ? sine hac virtute totus utique mundus mera esset quædam confusionis Babylonia. Atque hæc causa est, **Tertull. l. de Patient. c. 12.** cur Tertullianus dixerit: *Non licet nobis una die sine patientia manere, etenim cum omnem speciem salutaris disciplina gubernet, quid mirum, quod etiam pænitentia ministrat, solita lapsis subvenire?* Idem vetustus author in progressu ejusdem libri *de Patientia* c. 14. **Tertull. ib. c. 14.** loquitur: *Omnia placida ejus tuetur, omnibus mandatis ejus intervenit, fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem instruit, pænitentiam expectat, exomologesin assignat, carnem regit, spiritum servat, linguam frænat, manum continet, tentationes inculcat, scandala pellit, martyria consumat, pauperem consolatur, divitem temperat, gentilem invitat, servum Domino, Dominum Deo commendat, fœminam exornat, virum approbat. Amatur in puero, laudatur in juvene, suspicitur in sene, in omni sexu, in omni ætate formosa est*, imo adjungere nobis liceat, *necessaria est.*

5. Præterea cor, quod omnium motuum nostrorum spiritualium primum mobile est (unde Christus ait: **Matt. 15. v. 19.** *De corde enim exeunt cogitationes malæ adulteria, fornicationes*) in quonam pharmacopolio pro **Est medicina cordis.** omnibus infirmitatibus suis suum reperiet antidotum, & medicinam? manifestarunt idipsum sancti **Cassian. col. lat. 12. c. 6.** eremi patres, ut Cassianus refert; qui postquam varios hujus virtutis recensuisset effectus, tandem subjungit: *Per quod evidenter ostenditur, ita efficacissimam medicinam cordis esse Patientiam, secundum illud Salomonis: Mansuetus vir, cordis est medicus; ut non solum iræ, tristitiæ, acediæ, cenodoxiæ, superbiæ verum etiam libidinis, omniumque pariter extirpet fomitem vitiorum.* Imo adeo necessaria est hæc virtos pro salutis nostræ securitate & promotione, ut S. **S. Ambros. 1. Cor. 6.** Ambrosius super illa verba Apostoli: *In multa patientia possidebitis &c.* dicat: *Patientia est quæ salvat homines.* Quo enim modo homines inter se politice conversari possent, nisi inter se mutuo hanc reciproce exercerent virtutem S. Anselmus fructus Spir. S. *Pax Patientia &c.* explicans, ita scribit: *Quia multa sunt in conversatione humana, quæ pacem turbare possunt, necessario subditur Patientia, per quam injuriæ & adversitates æquo animo sustineantur, ut fraterna pax queat observari. Patientia enim est, mala æquanimiter tolerare, & contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore moveri, & quia non ad horam, sed quam diu voluerit Dominus observanda est hæc patientia, subnectitur & longanimitas, per quam omnia perseveranter usque ad finem sustineantur.* **S. Ans. in ad Gal. 5.** Etenim in hac lachrymarum valle, non per unam horam dumtaxat, non per diem, non per menses, vel annos, sed semper quousque vivimus, ex omni parte, in omni loco in quovis tempore, ab omni statu & professione personarum, ærumnas & contradictiones nobis illatas obvias habemus; ac proinde ut cum omnibus, & præcipue cum oobismetipsis in pace vivere valeamus, *patientia nobis est necessaria*, & S. Paulus postquam dixisset *Pax*, mox adjungit *Patientia*. Certissimum est, quod continuum, nec umquam interruptum in nobis experiamur conflictum & loctam: *Caro enim concupiscit adversus spiritum spiritus* **Gal. 5. 17.** *autem adversus carnem. Video autem aliam legem in* **Rom. 7. 23.** *membris meis*, dicebat S. Paulus, *repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.*

6. Enimvero S. Bonaventura inter alios hujus virtutis effectus hunc quoque enumerat, quod scil. *Patientia purget peccata præterita, & præcaveat à futuris*, **S. Bonav. l. 2. de Prof. Relig. c. 36** ac proinde cum verissimum sit, quod *septies in die cadit justus*, patientia quoque non semel, sed septies, **Prov. 24. v. 16.** per diem pariter necessaria erit, ut se opponat peccatis, vel eadem, si commissa sint, aboleat, siquidem ut suo loco dicetur. Patientia ab amore Dei **Purget peccata præterita, & præcaveat à futuris.** procedit, cui proprium est peccata extinguere, *charitas* enim *operit multitudinem peccatorum.* Audiamus quid hac de re magnus ille spiritualis vitæ Præceptor Ludovicus Blosius ad propositum nostrum re- **1. Pet. 4. 8.** ferat; ita enim scribit; *Mechtildi ait Dominus: Qui* **Blos. in Conclavi animæ c. 10.** *aliquod gravamen, vel dolorem etiam permodicum, tali intentione perfert, ut propenat, pro amore & laude nominis mei, libenter majorem dolorem, vel laborem sustinere, si id mihi placeret, is quantumcumque aridum, & peccatorum rubigine obductum cor habeat, in ipsa hora revirescit, & gratiam iacapax efficitur.* Cum igitur ad peccatum adeo proclives simus, Deus nobis quoque de hoc antidoto, & Theriaca Patientiæ paterna prospexit. Unde observandum est, quod Sacerdos vel Confessarius post absolutionem Sacramentalem, pro culparum satisfactione hæc verba proferre soleat: *Quidquid mali sustinueris, sit tibi in remissionem* **Baron. An. 529. n. 3.** *peccatorum tuorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ.* Hinc etiam S. Fulgentius in acerbissima quadam septuaginta dierum infirmitate se consolabatur, sequentia frequenter repetendo verba: *Domine da mihi modo hic patientiam, & postea indulgentiam?* Nam ut author quidam antiquus confurmi- **Publicus Mimus.** ter supracitatæ Magni Gregorii sententiæ ait: *Cuivis dolori remedium est patientia.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Patientia Christiani hominis Character est, efficitque ut hanc fidei nostræ veritatem à Deo esse agnoscamur.

THEMA.

Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. Philipp. 1. ℣. 29.

1. S. Apostolus Philippensibus indicat, Deum simul cum dono vocationis ad veram fidem, aliud quoque donum eidem adjunxisse, scil. pro amore sui patiendi; hoc enim innuunt assumpti thematis verba: *Vobis donatum est, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini;* Et merito quidem utrumque hoc donum simul conjunctum fuit in illis, quia specialis Christiani character patientia est, & per hanc ad veræ fidei Christi agnitionem devenitur. Id S. Paulus in sua Epist. ad Thessal. eosdem monet inquiens: *Nemo moveatur in tribulationibus istis.* At vero quam ob rem illos in tribulationibus suis adeo constantes & patientes esse volebat? causam hanc subdit Apostolus dicens. *Ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus:* quasi dicere vellet, in hoc enim vocatio nostra consistit, ut videlicet patiamur, & in patientia nos exerceamus. Hanc quoque ob causam magnus ille Massiliensium Episcop. Salvianus dicebat: *Quid enim mirum, si mala cuncta perferimus, qui ad toleranda universa militamus?* Mutius Scævola sententiosa olim hæc protulit verba: *Agere & pati fortia, Romanum est:* quod longe verius de Christianorum conditione asserere licet; *Pati enim fortia vere Christianorum est.* S. Petrus, qui primum catechizavit Christianismum, in Epistola sua prima vocationis nostræ exigentiam declarat inquiens: *In hoc enim vocati estis quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus* Tertull. *contra Gentiles* in Religionis nostræ defensionem scribens, heroicam Christianorum patientiam certum veræ fidei testimonium esse his verbis demonstrat: *Illa ipsa obstinatio, quam exprobratis, magistra est. Quis enim non contemplatione ejus concutitur ad inquirendum quid intus in re sit? Quis non ubi requisivit, accedit? ubi accessit, pati exoptat?*

Philipp. 2. v. 12. Est specialis character hominis Christiani. *1. Thess. 3. v. 3.* *Ibid.* *Salvian. l. 3. de provid.* *1. Pet. 2. v. 21.* *Tertull. adv. Gent. c. 5.*

2. Gregorius M. de Martyribus, qui tanta cum promptitudine & hilaritate patiebantur, disserens inquit: *Numquid carnem suam in mortem darent, nisi eis certissime constitisset, esse vitam, pro qua mori debuissent?* Hæc autem notitia & lumen illis per patientiam communicatum fuit. Quando Salvator noster Saulum illuminavit, (*Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in Discipulos Domini*) ... *circumfulsit eum lux de cælo,* ut per lucem Evangelii idololatriæ tenebras è mundo eliminaret; Observandum vero quod eodem tempore simul etiam declaravit, se illi præ cunctis aliis rebus Patientiæ characterem imprimere velle, ad hoc ut Apostolus, Doctor gentium, & vas electionis agnosceretur, *ut portet nomen meum coram gentibus & regibus; Ego ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati;* imo ex equo illum dejecit, simulque per aliquot dies cæcum reddidit, & tamen pati voluit, ut intelligeremus, dispositiones, per quas forma fidei Christianæ in vero aliquo fideli introducitur, esse pati & sustinere. S. Maximus idipsum confirmat dicens: *Hæc nostræ Christianitatis summa est, ut amantibus vicissitudinem, lædentibus patientiam rependamus: qui ergo fuerit patientior ad injuriam, potentior constituetur in regno.*

S. Gregor. Hom. 22. in Evang. Christus per specialem gratiam dicit quod Saulus sit multa passurus. *Act. Apost. 9. v. 1.* *Ibid. v. 15.* *S. Maxim. Hom. de S. Michaele.*

3. Tertullianus de hac virtute librum quemdam composuit, eo quod suis temporibus Ecclesia ab implacabilibus persecutoribus vehementer infestaretur, ideoque necessum erat, ut Christianis illius temporis inæstimabilis patientiæ valor manifestus fieret, ne proscriptionibus & facultatum confiscationibus, carceribus, vinculis, aliorumque atrocissimorum suppliciorum carnificinæ tanquam victi, & ignavi, cederent, aut succumberent, in hoc autem libro inter cætera ait; *Dilectio summum fidei Sacramentum, Christiani hominis thesaurus, cujus nisi patientia disciplinis eruditur?* Enimvero videri quidem potuisset, quod quando Deus ingens illud patravit prodigium, transformandi lupum in agnum, persecutorem in Apostolum, Saulum in Paulum, eo fine, ut totum universum ad fidem suam converteret, quædam, secundum exteriorem apparentiam admirabiliora signa attribuere debuisset, videlicet donum linguæ, Prophetiæ, extasium, revelationum, visionum, raptuum ad tertium cœlum, manifestationis divinorum arcanorum; Et tamen idipsum non fecit, sed patientiæ in adversis editæ specimen ab ipso edi voluit; unde ait: *Ego ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati;* Patientia enim prima est scheda; prima scholæ Christi lectio primaque Alphabeti sui litera crux est, hæc enim omnes characteres præcedit, ac proinde in secunda Epistola ad Corinthios ita scribit: *Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos, in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus;* ubi notandum, quod patientiæ præ miraculis primatum attribuat, & præcedentiam.

Prima litera in schola Christi est patientia. *Tertull. l. de Patientia. c. 12.* *2. Cor. 12. v. 12.*

4. Quod si etiam multa martyrum acta pervolvere libeat, invenietis utique heroicam illorum patientiam fidem nostram reddidisse credibiliorem, pluresque Ecclesiæ filios peperisse, quam donum miraculorum. Nec mirum; quot enim Moyses patravit vera portenta. Quæ à magis Pharaonis per imitationem in suspicionem falsi devenerunt? nam Scriptura ait: *Fecerunt similiter malefici incantationibus suis;* At vero quandonam victas Moysi dedere manus, *& non potuerunt, & dixerunt ad Pharaonem; Digitus Dei est hic,* tunc nimirum, quando *erant Sciniphes, tam in hominibus quam in jumentis;* Quando scilicet Moyses divinæ omnipotentiæ specimen edidit, minutissimis animalculis, qualia Sciniphes erant, vigorem & fortitudinem dando, agitandi & molestandi Regem, universumque regnum ejus, tunc magi relictis præstigiis suis victas dedere manus, veri Dei confitendo potentiam, & dicendo: *Digitus Dei est hic.* Hæc autem *omnia in figura contingebant illis,* ut per hoc significaretur, tunc gentes & Tyrannos devictos & conversos fuisse, Deumque verum fuisse confessos, quando in tenellis virgunculis, & in sexu imbelli heroicam patientiam, cordaque leonina conspexerunt; tunc enim agnoverunt, quia *infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.* Agnoscebant enim dæmones, hanc virtutem, tam debilis sexus pectoribus, nequaquam potuisse imprimere, ac proinde fateri cogebantur: *Digitus Dei est hic.* D. Chrysostomus super prædicta Epistolæ primæ ad Corinthios verba scribens ait: *Vide quid primum collocet, nimirum patientiam, hoc enim Apostoli specimen & argumentum est, nempe omnia forti animo ferre.* Idem Apostolus in Epistola secunda ad 2. Cor. c. 4. idem assignat apostolatus sui demonstrativum indicium inquiens: *In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros;* ubi nota, quod dicit *in omnibus,* quidnam enim per hoc ly *in omnibus,* innuere intendit? Num forte loquitur de miraculis? de nuditate? de Prophetia? de prædicatione Evangelii? de gentium conversione? nihil horum; Sed ea intelligit, quæ statim subsequuntur, & ad patientiæ exercitium pertinent; subdit enim: *Sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis.*

In martyribus magis patientia quam miracula fidem illustravit. *Exod. 7. v. 22.* *Exod. 8. v. 18.* *1. Cor. 1. v. 27.* *D. Chrysost. ibid.* *2. Cor. 6. v. 4.*

5. Philo

Philo Carp. in c. 1. Cant. Tertull. lib. c. 3
Patientia in martyribus est miraculum Christi.

5. Philo Carpathius super 1. Cap. Cant. inquit: *Benefacere, & mala pati, Christianorum est.* Tertullianus malignis Pharisæis ipsorum improperat incapacitatem, seu ut melius dicam, obstinationem, & duritiam, in eo quod Christum non agnoverint, novamque ejus Evangelicam legem professi non fuerint; ait enim: *Hinc vel maxime Pharisæi Dominum cognoscere potuistis; patientiam hujusmodi nemo hominum perpetraret.* Cassianus de quodam seniore Monacho Alexandrino refert, quod cum à paganis truculenter percussus, omnia verbera sine lamentatione, & summa cum patientia pertulisset, velut agnus, qui ad macellum ductus non aperit os suum, interrogatus fuerit, quænam Christus ejus fecisset miracula? Ille autem responderit: *Ex illis unum est quod ego libenter injurias à vobis mihi illatas sufferam, promptusque sim ad omnia alia æquanimiter recipienda, quæ mihi deinceps illaturi estis, nec ob ea irascar, hæc sunt miracula quæ Deus in me fecit.* Trajanus Imperator ob aviditatem patiendi, quam in S. Ignatio Martyre notaverat, prout ex ejus lectionibus deducitur, attonitus dixit: *Nulla gens pro Deo suo tanta toleravit, atque Christiani pro suo Christo.* S. Hieronymus consilium considerans, quod S. Paulus ad Ephesios scribens, iis qui Ephesi sub vexillum Crucifixi se commiserant, dedit, ut videlicet in omnibus adversitatibus suis Deo gratias agerent (*Gratias agentes Deo semper pro omnibus*) in hæc verba scribit: *Christianorum propria virtus est etiam in his quæ adversa putantur, gratias agere Creatori. Juxta Apostolum hæc virtus est maxima, ut in ipsis periculis, atque miseriis gratiæ Deo referantur, & semper dicamus: Benedictus Deus, minora me scio sustinere, quam merear; hic animus Christiani est.* S. Cyprianus in libro *de bono patientiæ* eximiam hanc de patientia tradit propositionem: *Ipsa est quæ fidei nostræ fundamenta firmiter munit, ipsa est quæ incrementa spei sublimiter provehit, ipsa actum dirigit, ut tenere possimus viam Christi, dum per ejus tolerantiam gradimur.*

Cassian. Collat. 12. c. 13.
Ephes. 5. v. 20.
S. Hieron.
S. Cypr. de bono Patientiæ.

6. S. Hieronymus in Epistola quadam causam assignat, ob quam multi paganorum, licet Christianos in suppliciis atrocissimis excarnificari viderent, nihilominus conversi fuerint ad fidem: *Cum enim quis viderit tanta perseverantia stare martyres, atque torqueri, atque in suis cruciatibus gloriari, odor notitiæ Dei disseminatur in gentes, & subit tacita cogitatio, quod nisi verum esset Evangelium, numquam sanguine defenderetur.* Idem quoque motivum in Lactantio Firmiano legitur, cujus hæc sunt verba: *Nam cum videat vulgus dilacerari homines variis tormentorum generibus, & inter fatigatos carnifices, invictam tenere patientiam, existimant id, quod res est, nec consensum tam multorum, nec perseverantiam morientium, vanam esse, nec ipsam patientiam sine Deo cruciatus tantos posse superare.* S. Augustinus non quidem in specie de invincibili & admirabili martyrum tolerantia tractabat, sed in communi, quando exinde hanc virtutum à Deo esse, facile cognosci posse, hisce verbis decidit: *Virtus animi, quæ patientia dicitur, tam magnum Dei bonum est, ut etiam ipsius, qui nobis eam largitur patientia prædicetur.* In annalibus Ecclesiasticis cujusdam historiæ fit mentio, quæ in vitis antiquorum patrum diffuse narratur. Abraham namque Anachoreta in Diœcesi Lampsacensi, ut S. Ephrem Syrus refert per eximiam patientiam multos gentiles convertit, cum enim ibidem quidam magnus esset vicus, qui Tænia vocatur, & frequens populus, qui gravi tenebatur gentilium errore, Episcopus, postquam multos ad dictum vicum misisset Sacerdotes, Diaconos, & Monachos, qui eos ab errore revocarent, nec tamen ullus eorum eos ab errore convertere poterat, tandem Abraham Presbyterum ad illos misit, qui ædificata apud ipsos Ecclesia, ibidem celebrabat quotidie, & fusis ad Deum orationibus, conversionem ipsorum implorabat, atque in illorum absentia idola in fanis ipsorum destruebat; Propter quod omnes certatim ad illum accurrerunt, eumque partim lignis, partim lapidibus eousque tam crudeliter tractarunt, ut quasi mortuus remaneret. Recuperatis autem à Deo per miraculum viribus, se denuo in Ecclesiam suam recepit, Deum pro illuminatione populi illius enixe rogaturus, cum ecce de novo cum non minori crudelitate raptatum, lapidatum, fustibus percussum, quasi mortuum reliquerunt, idque repetitis sæpius vicibus reiterarunt: Sanctus autem vir Dei omnes hasce injurias per triennium patienter sustinens, non destitit gentes illas ad resipiscentiam exhortari, quæ tandem tantam admirantes patientiam, Deum ab Abrahamo illis annunciatum verum Deum esse credentes, veram amplexati sunt fidem, ingenue confitentes, eum qui tantam huic servo Dei donavit patientiam, alium quam verum Deum esse non posse.

S. Hieron. ad Hedib.
Patientia martyrum & priorum est conversio infidelium.
Lactant. Firm. l. 5. Divin. Instit. c. 13.
S. Aug. l. de Patien.
Baron. An. 337 n. 42.
Hujus exemplum est in Abrahamo, Anachoreta.

7. Pater Rho *in historiis virtutum* varia heroicæ patientiæ narrans exempla de B. Joanne Fernandez enarrat sequentia: *In Firando Japponiæ urbe non ignobili, ad circumfusam concionem dicebat Joannes Ferdinandus Xaverii jussu novæque legis scita quam poterat in ea sermonis infantia commodissime conabatur exponere. Verum barbaris vocibus delicatas Japponum aures cum subinde verberaret, sibilo atque cachino excipiebatur, quin, ut superbum est gentis ingenium, unus è corona concusso vehementius exoneratoque stomacho in os dicentis per summam contumeliam exspuit, novam sectam, Doctoremque pariter execratus. Sensit Xaverius, qui hyperaspistes dicenti aderat, eumdem contumeliæ auctorem fuisse, qui olim Christo Domino pari procacitate illusisset, jussitque proinde Fernandium nulla commoti animi significatione institutam prosequi orationem, & hic se Xaveriana disciplina parem præstitit, abstersoque ore dicere perseveravit. Plus aliquanto dissimulando, atque ferendo, quam disputando profuit. Nam quos argumentis ad Christum allicere vix poterat reluctantes eosdem jam lubentes silentio duxit, atque ut scias quam eloquens sit patientia, viginti millia fidem paulo post accepere pariter, ac dedere.* Idem author de Duce Giojosa qui Religionem Capucinorum professus fuit, aliud æterna memoria dignum narrat exemplum, quod verissimum esse confirmat, Patientiæ virtutem ejus esse energiæ, ut fidem nostram Christiano-Catholicam verissimam, & a Deo esse, firmiter omnibus persuadeat. Ait enim: *Franciscus Giojosanus ex Duce tota Gallia celeberrimi nominis, jam Christi pauper Capucinorum disciplinam secutus, pedes de more cum peregrinaretur, divertit ad pagi Dominum, clientum olim suum; Homo hæreticus, ut adesse Capucinos intellexit, jussit internuncio famulo, ut abirent in malam crucem, atque illico facesserent: vix ab eodem famulo summis precibus impetratum est, ut clam Domino, quietis atque incœnatis in stabulo nocte illa esse liceret, & jucundissime illi quidem noctem traduxere, illius Charitate & recordatione, quæ Christum Deum in stabulo nasci voluit, moxque albente cœlo abiere. Haud multum confecerant viæ, cum Franciscus idoneum nactus hominem, Dynastæ denunciare jubet, Giojosanum Ducem pro hospitio gratias agere. Perculit hominem inopina denuntiatio, admissoque equo Dei servum assecutus, ad pedes defliens, & genua amplectens, dum officii atque humanitatis excusat errorem, fidei exuit, nam ab Giojosæo leniter increpitus admonitusque, ut Christi Domini humilitatem, ac paupertatem in illius servis agnosceret, meliorem mentem induit, pro omnibus disputationibus, omnibusque argumentis fuit incredibilis*

Rho Hist. virt. 46. c. 3. § 2.
Idem probat exemplo Joannis Fernandez.
Aliud habetur de Francisco Giojosæo Capucino.

illa sui despicientia. Unde patet, quod patientia ab hoc viro sancto exercita, plus energiæ, in hoc Dynasta ad fidem comparando, eumque ad hæresin abjurandam permovendo habuerit, quam omnes disputationes, seu fortissima argumenta &c.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Christus per invictam patientiam suam se Filium Dei esse probavit.

THEMA.

Contumelia & tormento interrogemus eum ut sciamus reverentiam ejus & probemus patientiam illius. Sap. 2. v. 19.

Patientia Christi probat ejusdem divinitatem.

1. Sapiens post præmissum in cap. 2. libri Sapientiæ diligentissimum circa Divinitatem Filii Dei examen (*gloriatur Patrem se habere Deum si enim est verus Filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum*) mox ad ejus manifestandam Divinitatem sequens subjungit infallibile argumentum: *Contumelia & tormento interrogemus eum, ut probemus patientiam illius*, quasi dicere vellet, hac virtute in ipso efficaciter comprobata, venaratio et tamquam vero Deo debita, eidem denegari haud quaquam poterit: *Probemus patientiam ejus, ut sciamus reverentiam ejus*. S. Cyprianus in lib. de Bono patientia, de Filio Dei in hæc verba scribit: *Quia ad hoc descendisse se dixerat, ut voluntatem Patris faceret, inter cætera admirabilia virtutum suarum, quibus indicia Divinæ Majestatis expressit, paternam quoque patientiam toleranti a tenore servavit.* Imo quis est, qui filiationem Divinam patientiæ partum esse ignoret. Audiamus Tertullianum, qui præceptum hoc mansuetudinis & Christianæ patientiæ à Christo emanatum: *Diligite inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est*, considerans, ait: *Prohibita ira restricti animi, compressa petulantia manus exemplum lingua venenum, plus lex, quam amisit, invenit, dicente Christo: Diligite inimicos vestros, . . . ut sitis filii Patris cœlestis. Videte quem nobis patrem patientia acquirat.* Etenim dignissimæ & divinæ hujus virtutis pater est idem ille æternus, quem veneramur in cœlis, ut scribit his verbis S. Cyprianus: *Est nobis cum Deo virtus ista communis. Inde patientia incipit, inde charitas ejus, & dignitas caput sumit. Origo & magnitudo patientiæ Deo authore procedit. Diligenda, si Dominus nobis & pater Deus est, sectemur patientiam pariter & patris.*

S. Cypr. de bono patient.

Matth. 5. v. 44. Tertull.

S. Cypr. ib.

2. Aliæ virtutes ab ipsomet Christo Domino à variis doctæ fuerunt creaturis; v. g. prudentia à serpente: *Estote ergo prudentes sicut serpentes*; Simplicitas à columba: *Simplices sicut columbæ*: Providentia Dei à liliis: *Considerate lilia agri*: at vero quando de patientia addiscenda agebatur, ipsemet Deo filius ex instinctu Spirit. S. exemplar illius esse voluit: *Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum*: Imo filius Dei ipsummet quoque æternum Patrem suum, nobis quoque in Patrem consignat, dummodo mansueti & patientes fuerimus: *Ut sitis filii patris vestri, qui in cœlis est. Vide te quem nobis patrem patientia acquirat.* Et ideo S. Gregor. inquit: *Dum Mansuetudo amittitur, superna imaginis similitudo vitiatur.* S. Ambrosius ad illos ie reflectens dolores, innumerasque injurias & contumelias, quas Christus tanta cum æquanimitate pertulit, in hæc verba tandem prorumpit: *Injuriarum acerbitate proditur Deus.* S. Gregor. Nyss. in libro *de perfecta Christiani forma* pariter ita scribit: *Ut se prorsus faceret imaginem Dei, ipse qui pro sua erga homines benevolentia factus est imago Dei invisibilis, hoc est, ad humana natura mensuram sese dimisit, ut nos ad perf. Divinitatis mensuram extollamur. Ea enim fuit ergo titatio Filii Dei, ut propria forma, quam sumpsit effectus homo, se rursus ad exemplaris pulchritudinem effingeret, ut esset id quod initio fuerat.*

Matth. 10. v 16. Matth. 6. v 18.

Aliarum virtutum exempla sunt variæ creaturæ, patientiæ vero ipsemet Christus.

1. Petr. 2. v 21. S. Greg. l. 3. mor. c. 32. S. Ambr. l. 2. in Luc. c. 3.

S. Greg. Nyss. de perf. Christ. forma.

3. S. Paulus in Epistola 2. ad Corinth. de Filio Dei incarnato testimonium perhibet, quod *sit imago Dei*. S. Cyprianus autem de æterno ejus Patre ita scribit: *Qualis in Deo, & quanta patientia, quod in contumeliam sua Majestatis & honoris, instituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & sacra sacrilega, patientissime sustinens, super bonos & malos æqualiter facias diem nasci, & lumen Solis oboriri, & cum imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur.* Et ideo Filius Dei se tanti Patris imaginem quoque esse probavit, dum in eo adimpletum fuit, quod Simeon senex prædixerat: *Positus est hic in signum, . . . cui contradicetur*, & nihilominus per invictam patientiam suam infinitas devoratis injuriis, easdem maximis beneficiis compensavit: *Pertransiit benefaciendo & sanando omnes*; nimirum æternus illius Pater eum coram universo mundo verum suum filium esse ostendere volunt, non ex eo, quia sit *Unigenitus, qui est in sinu Patris*, neque ex eo, quia est *ex substantia Patris ante sæcula genitus*, sed exinde solum, quia suam hic in terris æmulatus fuit divinam patientiam. Observandum quoque Patrem æternum bina vice Christum Dominum voce ab unoquoque distincte & articulate satis percepta declarasse suum filium, dicendo: *Hic est filius meus dilectus*, scilicet ad Jordanem, & in monte Thabor. Et merito, nam dum aquis illis sese immergeret, innumeras prævidebat injurias, contumelias, & offensas, quas patientiæ suæ virtute æquanimiter toleraturus erat à tot animabus; quas expectabat ad pœnitentiam, ut illas per salutares lavacri baptismatis undas expiaret. In monte Thabor autem ante oculos ejus acerbissimi observabantur dolores & tormenta, quæ paulo post passurus erat: *Loquebantur enim* (scilicet Christus, Moyses, & Elias,) *de excessu, quem completurus erat in Jerusalem.*

2. Cor. 4. v. 5. S. Cypr. ib.

Filius Dei est imago Patris per patientiam.

Luc. 2. 34. Act. Apost. 10. v. 38. Joan 1. 18. Matth. 3. v. 17. Matth. 17. v. 5.

4. Verum enimvero ex quo passionis mentionem facere cœpimus, occurrit mihi (quod nescio an aliquando hactenus observaveritis) quod scilicet tres Evangelistæ concorditer, solo excepto S. Joanne Evangelista, Christi in horto exhibitam ad calicem illum amarum epotandum renitentiam enarrarint. Sed cur S. Joannes pariter illius renitentiæ mentionem non fecit? Num forte ideo illam non recensuit, quia scilicet tempore illius renitentiæ in horto præsens non fuit? Nequaquam; Imo S. Marcus omnino contrarium his verbis indicat: *Et assumit Petrum & Jacobum, & Joannem secum, & cœpit pavere, & tædere & ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem.* Cur igitur qui Evangelium conscribendi munus in se assumpserat, cunctaque alia tam exacte conscripserat, factum quoddam tanti momenti sub silentio præterivit, maxime cum ipse solus inter omnes Evangelistas facto huic præsens tamquam spectator interfuerit? Origenes dubium hoc in favorem nostrum resolvit; inquiens: *Tres isti retulerunt. Jesum postulasse à Patre, ut transiret calix ab eo quoniam & proprium hominis est, quantum ad infirmitatem pertinet carnis, velle evadere passionem. Joannes autem propositum habens exponere Jesum Deum Verbum, sciens quia ipse est vita, & resurrectio, ne sit Deum impassibilem refugere passionem*; quasi diceret: Joanni, qui in Evangelio suo Christi

Joannes in suo Evangelio omittit Christi renitentiam bibendi calicem passionis, ne ex ea judicetur ipsius patientiæ, quæ est indicium divinitatis.

Marci 14. v. 33.

Orig. Tr. 35. in Matth.

Christi Divinitatem, & cœlestem ejus filiationem demonstrare proposuerat, videbatur se huic filiationi divinæ præjudicaturum esse, si cum à patientia calicis epotandi alienum fuisse, coram universo mundo testaretur, siquidem hæc virtus Filii Dei, & divinitatis speciale & infallibile est indicium.

5. Præterea, licet Christus Dominus à primo conceptionis suæ instanti, animam perfecte beatam habuerit, quæ corpori ejus quatuor dotes gloriosas communicatura erat, quarum una est impassibilitas; attamen triginta tribus annis per continuum miraculum eamdem suspendit, & in superiorem animæ portionem transfudit, ut patientiæ virtutem exercere posset, per quam se filium Patris sui, qui in cœlis est, manifestare intendebat. Ad hæc cur Christus eo tempore, quo perfidi Hebræi ei in cruce pendenti acclamabant: *Christus . . . descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus*, de cruce non descendit, ut Hebraismum ad ovile suum revocaret, maxime cum ipsemet alias dixisset: *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel*? Cur qui ad convertendos Judæos tot alia miracula patrarat, hoc quoque in Divinitatis suæ testimonium non adjecit? Rabanus ad hoc respondet: *Si enim tunc de cruce descenderes, nimirum insultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonstraret sed expectavit paululum, toleravit opprobria, irrisiones sustinuit, servavit patientiam.* Patientia enim, quam in æquanimitate sua, qua tot contumeliis, irrisionibus, flagellis, omnibusque aliis atrocissimis tormentis se libenter subjecit, exhibuit, illum humana mortalitate superiorem esse, evidenter probavit.

Marci 15. v. 32.

Matth. 15. v. 24.

Raban. l. 7. in Matth.

6. Regius quidem Propheta David æternum Patrem his verbis Filium suum introducit alloquentem: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Non tamen tempus & occasionem exprimit, per quam Pater æternus ad id dicendum motus fuerit, ac proinde quandonam id dictum fuisse existimatis? Num forte in incarnatione? aut vero quando in Baptismo ipsum Filium suum dilectum esse gentibus manifestavit? vel in transfiguratione? aut resurrectione? vel in quatriduani Lazari resuscitatione? minime gentium; sed in passione ejus ipsum filium suum esse, prædictis verbis declaravit, nam postquam Psalmista dixisset: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?* quare *astiterunt reges terræ, & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus*: paulo post subdit: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu &c.* Ubi S. Hilarius notat inquiens: *Id quod nunc in Psalmo est: Filius meus es tu, ego hodie genui te, non ad virginis partum, neque ad lavacrum regenerationis, sed ad primogenitum ex mortuis pertinere, apostolica authoritas est.* Observastisne aliquando, quod Spiritus angelici Filio Dei in triumphali ascensione sua, quando illum invictæ patientiæ suæ signis eleganter adornatum viderunt, attoniti accurrerint, dicentes: *Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?* Certe non immerito id dixerunt, inquit S. Cyrillus Hierosolymitanus, *cum Jesus patientiæ cursum absolvisset*. Ubi notanter triginta tres annos vitæ Redemptoris patientiæ cursum appellat. Tertullianus inquit: *Ad solita scilicet veniam offensæ patientiam erudimus, non contendit non reclamavit, nec quisquam in plateis vocem ejus audivit, arundinem quassatam non fregit, linum fumigans non restrinxit, neque enim mentitus fuerat Propheta, imo ipsiusmet Dei contestatio Spiritum suum in filio cum tota patientia collocantis.*

Ps. 2. v. 2. 33. Anni Christi fuerunt cursus patientiæ.

Ps. 2. v. 1.

Isai. 63. 1.

S. Cyrill. Hierosol. Catech. 4. de Ascens.

Tertull. l. de Patient. c. 3.

7. In Symbolo Athanasii dicitur Filius Dei *ex substantia patris ante sæcula genitus*; ut autem imaginem suam, id est Filium Dei se ab omnibus ad vivum cognoscendum præberet, præter paternam suam substantiam Spiritum suum ei communicavit, id est, divinam suam patientiam, dicente Tertulliano, ubi supra: *Spiritum suum in filio cum tota patientia collocavit.* S. Cyprianus de æterno Patre in hæc verba loquitur: *Videmus inseparabili æqualitate patientiæ, nocentibus & innoxiis; religiosis & impiis, gratias agentibus; & ingratis, Dei nutu tempora obsequi elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copiae messium, fructus mitescere vinearum, exuberare pomis arbusta, prata florere, & cum crebrissime continuis exacerbetur offensis Deus, indignationem suam temperat. Cum habeat in potestate vindictam, mavult diu tenere patientiam, sustinens scilicet clementer, & differens, ut si fieri potest, multum malitia protracta aliquando mutentur.* Porro hæc patientia filio pariter communis fuit, qui in pluribus actionibus, se filium Dei manifestavit, divina filiatione sua in hujus virtutis exercitio manifeste apparente.

Pater præter Spiritum sanctum filio communicavit divinam patientiam.

S. Cyprian. ibid.

8. Verisimile est Præsidem Judææ Pilatum, multa ab ipso perpetrata intellexisse miracula, scilicet quod modicis panibus multa hominum millia satiarit, multos mortuos, & specialiter Lazarum paulo ante passionem suam ad vitam revocarit. Triumphum quoque quo quinque ante diebus in civitatem Hierosolymitanam cum palmis & olivis exceptus, eamdemque ingressus fuerat; Et tamen nihil horum tantum ei attulit stuporem, quantum invicta ejus patientia: *Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præses vehementer.* Ipsum namque unico duntaxat verbo omnes à se propulsare potuisse injurias, justificare calumnias, propriam defendere innocentiam, atque à morte se eximere, & tamen ut amarissimam pateretur mortem, eamque præcedentia tormenta, ita se potuisse continere, ut ne verbum quidem in sui purgationem proferret, cum tamen favorabilem sibi haberet Judicem, hoc utique unum est, ex infallibilioribus, evidentioribusque divinitatis suæ argumentis. Unde Tertullianus ait: *Cum traditur, cum adducitur ut pecus ad victimam (sic enim non magis aperuit os, quam agnus sub tondentis potestate) ille, cui legiones Angelorum, si voluisset, uno dicto de cœlis affuissent, ne unius quidem discentis gladium ultorem probavit, patientia Domini in Malcho vulnerata est, &c. sanitatis restitutione ei, quem non ipse vexaverat, satisfecit per Patientiam misericordiæ matrem. Taceo quod figitur, in hoc enim venerat; numquid tamen subeundæ mortis etiam contumeliis opus fuerat? Sed saginari voluptate patientiæ discessurus volebat. Despuitur, verberatur, deridetur, fœdis vestitur, fœdioribus coronatur. Mira æquanimitatis fides; Qui in hominis figura proposuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus est. Hinc vel maxime Pharisæi Deum agnoscere debuistis. Patientiam enim hujusmodi nemo hominum perpetraret.* Maligni porro Pharisæi in vicem illius, quod in prodigiosa cæci nati illuminatione, per sputum suum patrata, suos & ipsi debuissent aperire oculos, ab invidia excæcati illos potius occluserunt, ipsum aperte calumniando, & dicendo: *Scimus quia hic homo peccator est*; At vero quod si ex tam patenti miraculo non fuere convicti, ad minus in sua invincibili patientia, quam exhibuit, quando in vultu suo qui totum cœlum beatitudine implet, ipsorum fœtida & putreolentia sputa toleravit, convinci debebant, quod scilicet plusquam homo, imo Filius Dei esset. S. Cyprianus Christum admiratur eousque patientem, *ut insultantium sputamina patienter exciperet, qui sputo*

suo

Pilatus miratus fuit Christi patientiam magis quam ipsius miracula.

Matt. 27. 13. & 14.

Tertull. ibid. c. 3.

Joan. 9. v. 24.

S. Cypr. ib.

suo caeci oculos paulo ante formasset. Idem Sanctus sequentem quoque instituit ingeniosam ponderationem: *Vivificatur Christi sanguine, etiam qui sanguinem fudit, talis est Christi ac tanta patientia; quae nisi talis, ac tanta existeret, Paulum quoque Apostolum Ecclesia Dei non haberet.* S. Ambrosius hanc virtutem suam à Christo in tantis opprobriis patiente & mite, originem traxisse censuit, dum ait: *Principium patientiae Christus, qui cum malediceretur, non maledixit, cum perenteretur, non repercussit.* S. Cyprianus nos tanquam viva Christi membra ad hujus imitationem invitat dicens: *Quod si & nos fratres in Christo sumus, si ipsum induimus, si ipse salutis nostra via, qui Christum vestigiis salutaribus sequimur, per Christi exempla gradiamur. Petrus, super quem Ecclesia Domini dignatione fundata est, in Epistola sua dicit: Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia ejus, qui cum malediceretur, non maledicebat. cum pateretur, non comminabatur.* Blosius ad hoc ut Christum patientem imitemur, sequens nobis suggerit efficax & nobile motivum: *Attendamus oro diligentius, qualiter Dominus noster Jesus Christus cum sceleratis deputatus fuit, & nec unam quidem sanguinis guttulam in corpore suo servavit; nec quidquam in ipso non lacerum, atque discerptum extitit. Perpendamus praeterea, quisnam ipse sit, quodque omnem acerbissimam passionem suam ex amore purissimo sustinuit, pro illis etiam peccatis quae illius tortores in eum commiserant. Consideremus insuper, quam amanter vera cum fidelitate ad hostes suos, qui mortem ipsi inferebant, conversus sit, brachia sua ad suscipiendum illos extendens, caput ad osculandum inclinans, cor (quo in ipso habitare possent) aperiens, multaque alia dilectionis signa prae se ferens. Attente, inquam, ista consideremus, & ex eis roboremur, & inflammemur ad patientiam servandam in rebus adversis.*

S. Ambros. l. 3 de Fide c. 4.
S. Cypr. ob.
Blos. in sacello animae c. 13. n. 4.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Patientia, quae, nescio quid divini in se continet, Christum Filium Dei esse demonstrat.

THEMA.

Deus autem patientiae & solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum. Rom. 15. v. 5.

Patientia probat Christum dignum & verum esse Dei Filium.

1. S. Paulus, qui in coelum raptus ab eo edoctus fuit, *in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae*, quinque divinorum attributorum testis oculatus extitit, ut nobis aliquam eorumdem instillaret notitiam altissimi Dei majestatem non velut omnipotentem, aeternam, infinitam, immutabilem, sapientem, sanctam, justam, misericordem, sed ut patientem repraesentavit inquiens: *Deus patientiae:* quasi vero haec virtus aliquid in se divini habeat, sitque individua divinitatis comes. Unde Tertullianus ait: *Nobis exercenda patientiae auctoritatem non affectatio humana, canina aequanimitatis stupore formata, sed viva ac coelestis disciplinae divina dispositio delegat, Deum ipsum ostendens Patientiae exemplum.* S. Paulus in eadem Epistola ad Romanos paulo ante Deum aliquod edere voluisse specimen Omnipotentiae suae dicebat, quae unum est ex praecipuis attributis, per quae vera Deitas demonstratur: *Quod si Deus volens ostendere iram & notam facere poenitentiam suam;* at vero quonam modo hanc omnipotentiam suam praecipue demonstravit? nimirum per patientiae exercitium, subdit enim statim Apostolus: *Sustinuit in multa patientia, vasa irae apta in interitum ut ostenderet divitias gloriae suae.* Unde patet, quod Deus ad gloriae suae ostentandos thesauros, patientia sua usus fuerit; Et ideo mirum non est, quod scilicet ad dexteram Patris sui sublimatus non fuerit, nisi prius tantae gloriae excelsissimus thronus heroicis invictae patientiae actibus, tamquam gemmis & lapidibus pretiosis fuisset distinctus & exornatus, per hanc enim patientiae virtutem se dignum & verum Dei filium esse probavit.

Tertull. l. de Patient. c. 2.
Rom. 9. v. 22.
Ibid.

2. S. Gregorius Nyssenus inquirit: *Patientia quot modis in imagine Filii Dei conspicitur? Ubi gladius, fustes, vincula & verbera, alapis maxilla percussa, facies sputis oblita, humeri verberibus traditi, judicium impium, crudelis sententia, milites subsannationibus irrisionibus, contumeliis, & calami percussionibus immitem exequentes sententiam, per delicias exacerbantes clavi, & fel, acetum, & gravissima quaeque ipsi sine causa illata &c. Sic alia omnia in principe imagine licet intueri, ad quam qui respicit, & ad ejus similitudinem formam exornat suam, ipse quoque fit imago Dei invisibilis, per tolerantiam expressa.* Porro licet increatum Patris Verbum ad redemptionis nostrae consummationem fragilem nostram & servilem assumpsisset carnem, *formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus*, attamen, *non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo*; at vero quonam modo se, licet homo & servus esset; aequalem Deo esse ostendit (*aequalis Patri secundum Divinitatem*) modum hunc S. Apostolus immediate post declarat, inquiens: *Semetipsum exinanivit ... Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, Ut in nomine Jesu omne genuflectatur coelestium, terrestrium, & infernorum, Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Ecce tibi manifeste probatum qualiter patientia sola sit illa, quae Christum hominem Dei quoque filium esse, & ad dexteram Patris in coelo considere manifestavit. Quod ipsum quoque post resurrectionem suam duobus discipulis in Emaus euntibus ostendit, dum ait: *Nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Per hanc enim patientiae virtutem ab ipso in gradu eminenti exercitam, nostram stabilivit fidem, verum se Deum esse ostendendo. Unde Tertullianus postquam multas in medium attulisset tormentorum, quae passus est periodus, subjungit: *Talia tantaque documenta quorum magnitudo penes nationes quidem detrectatio fidei est, penes nos vero ratio & fruitio, satis aperte, non sermonibus modo in praecipiendo, sed etiam passionibus in sustinendo, probant his quibus credere datum est, patientiam esse Dei naturam, effectum & praestantiam ingenita cujusdam proprietatis.* Cum enim in Symbolo S. Athanasii de Filio confiteamur, quod sit *ex substantia Patris ante saecula genitus*, consequens est, quod cum substantia Patris Sapientia sit, eadem pariter transfusa sit in Filium; ac proinde idem Tertullianus cum magno sublimis ingenii sui acumine dixit: *Patientia Domini in Malcho vulnerata est.* At vero dices, cum attributa Divina, impassibilia immortalia, & inalterabilia sint, quonam modo Tertullianus dicere potuit, vulneratam esse Domini patientiam, quando S. Petrus iratus, & impatiens Malcho auriculam amputavit? Pro responsione memorandum est id, quod in praecedenti discursu diximus; Cum enim Redemptor noster, per admirabilem patientiam suam se filium Dei esse manifeste ostendere decrevisset; S. Petrus autem Apostolici caput Collegii, Malchum.

S. Greg. Nyss. de perfecta Christiani forma.
Per patientiam Christus est aequalis Patri.
Philipp. 2. v. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. 8.
Ibid. 9.
Ibid. 10.
Ibid. 11.
Luc. 24. v. 26.
Tertull. ib. c. 3.
Objectio refutatur.
Tertull. ibid.

chum, qui lictorum Christum capientium caput erat, graviter vulnerasset, facilis esse poterat suscipio aliorum, idipsum factum fuisse prævio Redemptoris nostri consilio, pariter & consensu, quod in magnum cedebat patientiæ ipsius præjudicium, quæ ipsum per totum Passionis suæ decursum Filium Dei esse, manifestare debebat.

Christus increpavit Petrum quod amputaverat auriculam Malcho eamque restituit ne ipsius patientiæ præjudicaretur.

3. Ac proinde observandum est, quod licet in illa nocte, qua à Judæis captus fuerat, nulla decrevisset facere miracula, ut inter illas humilitatis suæ tenebras, lux Omnipotentiæ ipsius absconderetur, hacque ratione caro ipsius tanto atrocioribus subjiceretur tormentis attamen ingratum servum illum miraculose sanare nequaquam intermittere voluerit, ad abolendam sinistram illam de se conceptam opinionem, quasi ad amputandam Malcho auriculam consilio, jussu, vel consensu suo fuisset cooperatus; Unde & eumdem Petrum facinus hoc perpetrantem gravissime reprehendit: Quamvis credibile quoque sit Dominum hanc S. Petri temeritatem indigne tulisse, magnumque hoc restitutæ Malcho auriculæ patrasse miraculum eo fine, ut tanto magis suam authenticaret doctrinam, quam tanto tempore suos docuerat Apostolos: *Discite a me;* Quamnam enim virtutem Apostolos à se vel maxime præ cunctis aliis edoctos esse cupiebat; Num forte sacrarum litterarum peritiam? Nequaquam; hæc enim Spiritui Sancto tradenda reservabatur, juxta illud: *Paraclitus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Quid ergo? num forte modum convertendi mundum? miracula patrandi; eradicandi idololatriam? aut dæmones fugandi? Minime. Quid ergo? modum vivendi in mansuetudine, patientia humilitate. *Discite à me quia mitis sum;* quasi Christus dicere vellet; Volo ut in hujus virtutis assiduo exercitio mei agnoscamini Discipuli & Apostoli, hæc enim virtus, plus divini, quam humani in se continet. Et ideo cum à malignitate Judaica facile credi potuisset, Petrum in nomine omnium Collegarum suorum, imo & ipsiusmet Christi, cœlestis Magistri sui Malchum adeo immaniter tractasse, adeoque haud immerito doctrinam à Christo hactenus de mansuetudine prædicatam destructum iri timeri potuisset, invictæque patientiæ suæ magnopere derogatum fuisset, mirum non est quod Christus Petrum, post amputatam Malcho auriculam, adeo acriter increparit, vulnerique inflicto tam promptum attulerit remedium, ut vulnus hoc Malcho contra suam voluntatem inflictum fuisse significaret.

Matth. 11. v. 29.

Joan 14. v. 26.

4. Summus Sacerdos, apud S. Matth. Christum in hæc verba interrogasse legitur: *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei.* At vero scire percuperem, undenam summus hic Sacerdos Christum verum in lege promissum Messiam esse scire, aut suspicari potuerit? Veruntamen facilis ad hoc est responsio, siquidem idipsum clare nimis ex eo conjicere poterat, quod videlicet inter innumeras injurias, calumnias, falsissimaque accusationum capita patientissimus fuerit: *Jesus autem tacebat;* Hæc enim patientia, ut Tertullianus ait, aliquid divini præ se ferebat. Paulo post vero mansuetissimus Redemptor placide respondit inquiens: *Tu dixisti; Veruntamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei venientem in nubibus cœli.* Quæ responsio efficaciter nostrum confirmat propositum, siquidem ut Doctor Angelicus, aliique graves Doctores asserunt, judiciaria potestas ab æterno Patre ei propter merita humilitatis, & exhibitæ in Passione invictæ patientiæ delegata fuit. Veruntamen audiamus hac de re in hæc verba loquentem

Matth. 26. v. 63. Ex patientia Christi summus sacerdos suspicatur ipsum esse promissum Messiam. Ibid.

Ibid v. 64.

S. Thom.

S. Augustinum: *Fieri non posset, ut expectarent eum gentes venturum, sicut eum cernimus expectari, ut veniat ad faciendum judicium in claritate potentiæ, nisi prius in eum crederent, cum venit ad patiendum judicium in humilitate Patientiæ.* Idem S. Doctor Christum considerans corona spinea capiti suo fortiter impressa, circa tempora redimitum, in hæc verba scribit: *Sic martyres informabantur ad omnia, quæ persecutori libuisset facere, perferenda; Sic paulisper occultata tremenda potentia, commendabatur prius imitanda patientia; Sic regnum quod de hoc mundo non erat, superbum mundum, non atrocitate pugnandi, sed patiendi humilitate vincebat: Sic illud granum multiplicandum seminabatur horribili contumelia, ut mirabili pullularet in gloria.*

S. Aug. l. 18 de Civit. Dei c. 45.

S. Aug. Tr. 111. in Joan.

5. Enimvero, ex quo regni mentionem fecimus, super montem Golgotha vos invito, ut latronis cujusdam supplicationem Christo in cruce præsentatam auscultetis. Dicit igitur S. Lucas Evangelista: *Unus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos; Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? & nos quidem juste, nam digna factis recipimus hic vero nihil mali gessit; Et dicebat ad Jesum: Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Verum enimvero undenam bonus hic latro lumen & notitiam de innocentia & divinitate Christi sibi comparavit? Verum quidem est, quod Hebræi regem eum declaraverint, sed hoc per ludibrium factum est, dum illum lacera induerunt purpura, spineo caput ejus cinxerunt diademate, arundinem manibus ejus inseruerunt pro sceptro, ac denique in patibulum, velut in thronum clavis eum confixerunt; Ex hoc autem ludibrio seria hæc boni latronis nasci non poterat affirmatio. Respondetur ergo, eum quodam supernæ gratiæ illustratum fuisse radio, ut invictam & miraculosam Christi agnosceret patientiam, & quidem illam præcipue, quam erga ipsum à principio simul cum collega suo ipsum injuriantem exhibuerat, nam ut S. Marcus scribit: *Et qui cum eo Crucifixi erant, conviciabantur ei.* Audiamus hac de re Theophylactum dicentem: *Verisimile autem est quod primo quidem eum duo conviciati sunt deinde unus eorum cordatior, agnoscens divinitatem Jesu, ex voce quam fecit pro crucifixoribus, Pater dicens, dimitte illis; Quæ vox non solum omni misericordia plena est, sed & magnam authoritatem præ se fert.* Dionysius Carthusianus notat Christum non respondisse, sed blasphemias non solum Principum Synagogæ, Magistratuum & Pontificum, verum etiam ipsorummet latronum, & actualiter ipsum crucifigentium intolerabiles injurias patienter sustinuisse. Unde præfatus Dionysius ait: *Mirabilis fuit patientia Christi, latroni non respondentis,* ait quippe Chrysostomus: *Mirabilius est videre hominem convitia passum, & non motum, quam hominem percussum & vulneratum, & non cadentem. Credidit latro Jesum esse Messiam, in lege promissum, cujus est regnum cælorum, hoc autem credit ex mirabilibus quæ aspexit.* At vero dices, quænam fuerunt hæc mirabilia & stupenda miracula? num forte insolitæ Eclipses, quæ circa Christi mortem contingere? nequaquam. Neque enim hic latro Astrologiæ peritus erat; forsitan fuit admirabilis illa naturæ totius perturbatio atque subversio, qua se ad vindicandas Creatori suo illatas injurias obarmavit? multo minus, quia hæc naturæ perturbatio, Christo jam mortuo pridem contigit. Audite igitur quænam fuerint hæc tam stupenda prodigia; dicit

Luc. 23. v. 39. Bonus latro in cruce divinitus illuminatus ex patientia Christi agnovit ipsius divinitatem.

Marci. 15. v. 32. Theophyl.

Dion. Carth. D. Chrysost.

enim Carthusianus: *Credidit ex ineffabili patientia & mansuetudine Christi.* Ac proinde quid mirum est si latro Christum Deum confessus fuerit, quandoquidem paulo ante ipsemet quoque dæmon Christum Deum esse suspicatus, Pilati conjugem urserit, ut maritum suum ab ejus condemnatione dimoveret. At vero dic sodes, undenam hæc dæmonis nata est suspicio, ut Christum Deum esse conjicere inciperet, num vero suspicio hæc nata est ex Eucharistiæ institutione, quæ præcedenti vespera contigerat? aut vero exinde quia scilicet oracula & vaticinia prophetica in ordine ad Christi passionem edita, adimpleta viderit? minime, respodet B. Laurentius Justinianus, sed *diabolus expavescere cœperat, ne esset ipse, per quem futura esset salus Judæorum; nam supra humanam consuetudinem atque virtutem, patientiam Christi esse cernebat.* S. Matthæus de Centurione, qui gentilis erat, nec non de militibus ejus, qui Dominum crucifixerant, ita scribit: *Centurio autem, & qui cum eo erant, ... timuerunt valde, dicentes: Vere filius Dei erat iste,* causam vero hujus Confessionis S. Marcus nobis his verbis revelat: *Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat.* Etenim hic Centurio septem verba quæ Christus in cruce protulerat, in quibus admirabilem quamdam patientiam & mansuetudinem ad vivum expresserat, pro crucifixoribus suis rogando, & inter tot improperia solitam suam continuando mansuetudinem, ac proinde apud se conclusit dicens: Certum est, neque enim decipior: *Vere hic homo filius Dei erat.* Verum quidem est, quod S. Matthæus dicat: *Viso terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt, dicentes: Vere filius Dei erat iste;* Veruntamen hoc ita intelligendum est, quod scilicet Centurio, & qui cum eo erant, videntes, quod totum universum cum omnibus creaturis Creatoris sui mortem vindicare vellet, nec tamen posset, eo quod à Salvatore nostro coërceretur, visa hac constantissima mansuetudine & patientia, vel maxime in eo confirmati fuerint, quod scilicet Christus verus esset Dei filius. Unde S. Leo ait: *Debebat hoc testimonium suo mundus auctori, ut in Occasu Conditoris sui vellent universa finiri, sed patientia Dei servat rebus, atque temporibus ordinem suum, nosque in illum potius vocat affectum, ut eorum salutem petamus, quorum crimen horremus.*

Matth. 27. v. 19.
B. Laur. Just. de triumph. Christi agone c. 13.
Matth. 27. v. 53.
Marc. 15. v. 39.
S. Leo Ser. 6 de Passione

6. Porro ad ea quæ hactenus diximus probanda, plura alia argumenta nequaquam desunt. Etenim ut c. 1. S. Joannis narratur, S. Philippum, postquam ad Apostolatum receptus fuit, occurrisse Nathanaeli, eique dixisse: *Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, invenimus, Jesum, filium Joseph. Et à Nazareth, dixit ei Nathanael; A Nazareth potest aliquid boni esse; Dicit ei Philippus; Veni, & vide. Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est.* At vero valde mirandum est quod Christus (de quo S. Joan. in fine capitis sequentis ait: *Ipse enim sciebat quid esset in homine;* & de quo Regius Psalmista prædixerat: *Alta à longe cognoscit*) sciens Nathanaelem paulo ante per ludibrium de eo dixisse: *Numquid à Nazareth potest aliquid boni esse?* quique proinde adeo te incredulum esse probaverat, nunc tantopere laudet, dicendo: *Ecce vere Israëlita &c.* Veruntamen exinde potius agnoscendi sunt miri patientiæ Christi effectus, siquidem per hanc bonum pro malo reddit; & ideo hac conspecta patientia Nathanael in hæc verba prorupit: *Rabbi, tu es filius Dei., tu es Rex Israel.* Et ideo D. Chrysost. ait: *Ex quo maxime eum sibi conciliavit, cum eum exinde non reprehendit, sed laudibus prosecutus est, &*

Christus reddidit Nathanaeli bonum pro malo.
Joan. 1. v. 45.
ibid. v. 46.
Ibid. v. 47.
Joan. 2. v. 25.
Ps. 137. v. 6.
Ibid. v. 49.
D. Chrysost. Hom. 14. in Joan.

admirațus, his verbis vere Christum esse cognovit. S. Bernardin. in serm. quodam octavam observans beatitudinem inquit: *Octavam beatitudinem patientiam statuens subdit: Beati qui persecutionem patiuntur. Dupliciter ad patientiam bene se habet homo. Primo per fortitudinem; Secundo per beatitudinem. Primo per fortitudinem, ut puta: quando imminente passione & tribulatione, homo à virtutibus non discedit, licet sustineat adversa cum displicentia, & dolore & hoc fit per fortitudinem, quæ virtus politica est. Secundo vero bene se habet homo ad patientiam per beatitudinem, quod quidem excellentius fit, quam per virtutem moralem, nam talis patientia hujusmodi beatitudinis est quædam fortitudo divina, videlicet, cum sustinet homo non tantum patienter, sed etiam lætanter, sicut & Martyres faciebant, qui quanto acerbioribus tormentis cruciabantur, tanto amplius in Domino lætabantur.* Ubi specialiter notanda sunt illa verba: *Fortitudo divina*, quia vera patientia divini quidpiam in se continet.

S. Bern. 13. Ser. 9. de Martyr. & Persecut. justorum

7. Dixit olim Deus ad Moysen: *Constitui te Deum Pharaonis.* At vero quanam præcipue in re se obstinati hujus Regis Deum esse monstravit? Scio quidem quod hanc Divinæ omnipotentiæ delegationem super creaturis ostenderit, Elementa v. g. obedire faciendo, transmutando aquas in sanguinem, cœlum grandinibus, turbinibus, fulminibus armando; Verumtamen Pharao in propria persona ab omnibus illis decem plagis exemptus fuit. Veruntamen dubium hoc facile solvitur, dicendo, quod Moyses Dei patientiam æmulari volens, patientiam & ipse diuturnam cum Pharaone habuerit, expectando eum ad pœnitentiam. Unde Oleaster ait: *Expende quaeso quanta sit dignitas sancti Moysis, quem Deus sic evexit, ut Deum Pharaonis constitueret, & similiter quanta sit misericordia ejus, ut non illum statim occideret, sed patientia, quasi Dei, tulerit, & monuerit.* S. Ambrosius Moysen à Spiritu S. commendatum, velut virum totius generis humani mansuetissimum (*Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines*) admirans ait: *Quantas a populo illatas Moyses absorbebat contumelias, cum miti sermone post injurias appellabat quomodo consolabatur in laboribus, oraculis deliniebat, fovebat operibus? merito æstimatus & super homines, ut & vultus ejus non possent intueri.* Diu ante illum Joseph Patriarcha divinam æmulatus fuerat patientiam, de quo proinde S. Zeno ita scribit: *Joseph patiens invenitur è pascuo cum à fratribus capitur patiens, cum in puteum demittitur; Patiens dura cum hasta distrahitur, patiens in carcere; In Regno patientior patientissimus desideratos cum fratres agnosceret, & ubi jactantia se non potest continere, positus in honore continuus. Cœlestis profecta est ista patientia, quam a suo statu, non ærumna, non felicitas, non affectus potuit commovere.*

Exod. 7. v. 1.
Moyses imitatur patientiam Dei.
Oleaster.
Num. 12. v. 3.
S. Ambr. lib. 2. de offic. c. 7.
S. Zeno Ser. de Patientia

8. Observastisne aliquando id, quod S. Lucas c. 11. narrat, quando Salvatorem dæmoniacum illum mutum sanasse scribit? *Erat Jesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum,* post hoc vero recensitum miraculum sacer Evangelistæ textus ulterius progreditur ad referendas imposturas, vilipendia, & improperia, quibus Hebræi Christum inhonorarunt dicentes: *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia;* à qua calumnia cum se summa cum modestia & patientia purgasset: *Extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ suxisti.* Ubi advertendum, quod Christum filium Dei esse mulier hæc non agnoverit, nec illi acclamarit, quando celebre istud operatus est miraculum, bene tamen quando illum

Luc. 11. v. 14.
Ex visa patientia Christi illum in Evangelio Mulier clamat filium Dei.

tanta cum patientia sine ulla injuriarum vindicta, ad injustas sibi contumelias modeste turbis maledicis respondentem audivit, hæc enim virtus divini quidpiam in se continet. Ac proinde Christum hanc virtutem in tam heroico gradu exercentem tanti æstimare cœpit, ut in hæc verba prorumperet: *Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti.*

Bolland. 15 Jan. fol. 1033. Patientia Joannis Calybitæ.

9. Bollandus in vita S. Joannis Calybitæ, qui in domo paterna incognitus velut alter S. Alexius receptus fuit, ita scribit: *Jacebat in atrio parentum filius, angusto quodam tugurio tectus. Agon vero hic major etiam erat, & gymnasium quoddam inter se pugnantium divini amoris, & naturalis? Naturalis quidem in egressu & ingressu Patris ejus ac matris, memoriam magis vividam commoventis, & ipsi versantis viscera, & cor dissolventis, ac suaviter adblandientis; Divini vero annitentis & in contrarium resistentis. Qualem vero luctam habebat? quot fluctus cordis sustinebat, deliciis servos videns affluentes paterna in domo, sese autem esurientem, squalidum, tecti & amictus egentem? Cum integrum annum esset commoratus, omniumque ludibrio expositus, patientiam illius demirari pater cœpit, nec levissime suspicans se parentem esse illius exulis peregrini, tecto carentis mendici. Incessit ipsum deinceps talis cogitatio, non esse rationi consentaneum divinum hominem in atrio suo jacere, & propterea ejus (filii nempe) sibi deinceps curam gerendam esse existimavit.* Id vero, quod vel maxime proposito nostro deservit, est titulus ille; *Divinum hominem.* Quo historicus illum ob eximiam patientiam honoravit. S. Alexius quoque, qui se quotidiano cuidam tam heroicæ patientiæ martyrio per tot annos voluntariè subjecit, non sine mysterio hoc titulo: *Homo Dei*, cœlitus honoratus fuit, ut hanc virtutem divini quidpiam in se habere demonstraretur.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Patientia in cœli gloriam nos introducit.

THEMA.

Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum; & in carne mea videbo Deum meum. Job. 19. v. 25.

Vermibus scatens caro Job patientis decorabitur quatuor dotibus gloriosis.

1. S. Propheta Job, qui omnibus sæculis velut invictæ patientiæ speculum à Deo propositus fuit, postquam in cap. 25. atrocissimorum cruciatuum & dolorum integrum contexuisset catalogum, tandem indubitata fide se scire dicebat, quod illa vermibus scatens caro sua, quæ minutim per taniem diffluebat, suo tempore quatuor vestienda esset dotibus gloriosis, in eaque se visurum esse cum cæteris electis Deum in gloria: *Scio quod Redemptor meus vivit & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor &c.* Ecce tibi eximium invictæ patientiæ effectum, scilic. æternæ beatitudinis securitatem; Unde S. Cyprian. in lib. *de bono Patientiæ* ita scribit: *Nec invenio inter cæteras cælestis disciplinæ vias, quibus ad consequenda divinitus præmia spei ac fidei nostræ semita dirigitur, quid magis sit vel utilius ad vitam, vel majus ad gloriam, quam ut qui præceptis Dominicis, obsequio timoris, ac devotionis innitimur patientiam maxime tota observatione tueamur.*

S. Cypr. de bono Patient.

2. Galfridus S. Prophetam Jobum his verbis affatur: *Dic mihi bone vir, quid exuviis talibus opus habes? non potes sine pelle tam lacera, tam misera carne beari? repleta est illa putredine; & sordibus pulveris cutis illa exaruit & contracta est. Quid facient in regno Dei illa scissa ulceribus, & vermibus scaturientia membra? Sed erit inquam ipsa pellis, & caro ipsa, sed corruptio ista non erit.*

Galfrid. ibid.

Quotidie in praxi videmus, vestes quorumdam incidi, sed eo fine, ut per illam incisionem pannus aliquis nobilissimus ex auro & argento contextus transpareat. Eodem modo corpus nostrum non jam in Tyrannorum carnificia (nisi forte apud antipodas) sed per asperas disciplinas, per infirmitates & dolores pœnosissimos laceratur, & scinditur; sed quo fine? nimirum ut virtus patientiæ & mortificationis in patiendo, per scissuras illas suo tempore in lumine gloriæ transpareat. *Scio quod Redemptor meus vivit &c. & in carne mea videbo Deum meum.*

Similitudo vestis incisæ.

Job. 19. v. 25. Ibid. 26.

3. Pater Rodriquez sequens de leproso quodam refert exemplum, qui in sylva quadam suavissime canebat, cum certus quidam nobilis Eques venationi dans operam, & harmoniam illam audiens, eamdem est prosecutus, ut hominem modulantem videret: ad quem cum propius accessisset, videns illum velut vivum quoddam cadaver, & vermes leprosam & putridam ejus carnem devorantes omnique ex parte scaturientem saniem, eumdem de motivo hujus sui cantus interrogavit, qui velut novellus quidam Job ei respondit: Inter Deum & me nihil aliud intermediat, præterquam luteus hic murus; Cum igitur hunc paulatim destrui, & minutim corruere conspiciam, gaudent animitus, quod ipsi in cœlo tanto proximior fiam. *Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cœlis.* Hic igitur servus Dei æternæ beatitudinis infallibilem possidebat arrham, illam nimirum, de qua in discursu præcedenti ex mente S. Bernardini diximus, ideoque cum jubilo & mira jucunditate dolores suos patiebatur. *Spe gaudentes*, inquit Apostolus, *in tribulatione patientes.* Spes autem bonorum cœlestium numquam hominem fortificat, & securum facit, quantum dum patientia ob Dei amorem æquanimiter exercetur.

Hilaris patientia cujusdam Leprosi.

2 Cor. 5. v. 1.

Rom. 12. v. 12.

4. In sacris Canticis unguenta super omnia extolluntur aromata; Aromata autem fomenta deliciarum esse solent, unguenta autem vulnerum & plagarum ex infirmitatibus contractarum remedia; Cur igitur hæc aromatibus præferuntur? nimirum unguenta patientiæ sunt symbolum, quæ cuivis alteri virtuti antefertur, siquidem *patientia opus perfectum habet.* Gillibert. Abb. aliud quoddam illius assignat mysterium inquiens; *Bona unguenta impassibilitas & patientia. Per illam caro resuscitata lædi non poterit, per istam mens pia inter provocationes & injurias illæsa consistit: per illam quieto & inconcusso jure carnis nostra terram hæreditate possidemus; per hanc vero ipsam animam: In patientia*, inquit, *possidebitis animas vestras. Ipsa patientia quid aliud est nisi velut quidam futuræ impassibilitatis odor? Illic mala nulla inferuntur, hic vero patientiæ beneficio, velut unguento quodam mitigatorio, etiam quæ illata sunt, non sentiuntur.* Enimvero tametsi anima Christi à primo Conceptionis suæ instanti clara Dei visione perfruita fuerit, per miraculum tamen continuum, in superiori animæ parte dotes gloriosas coërcuit, absque eo quod illas in corpus transfunderet; quam primum vero easdem dotes humanitati suæ in resurrectione communicavit, eodem quoque quasi tempore Discipulis in Emaus abeuntibus dixit: *Nonne oportuit pati Christum & ita intrare in gloriam suam?* Ubi notanda est dictio illa: *oportuit*, per hanc enim insinuare voluit, quod cum omnis ipsius actio nostra sit instructio, necessum fuerit, ut in semetipso priusquam glorificaretur (intellige quoad corpus) passiones.

Patientia est unguentum animæ.

Cant. 4. v. 10. Gillib. Abb. ser. 32. in Cant.

Luc. 24. v. 26.

siones,& patientiæ exercitium præcederent, ut inde doceremur, quod *in patientia vestra possidebitis animas vestras.* Unde Eusebius Emissen. ait: *Credamus vel ex sola virtute patientiæ, qui dum ab homine cruci & neci traditur, sic quoque homini gloriam pollicetur, qui illas ipsas injurias, & plagas, convertit in pretium nostrum.*

Luc. 21. v. 19. Euseb. Emiss. Hom. de Latrone

Est via ad gloriã cælestem.

5. Observandum quoque quod postquam paradisus homini à tempore creationis suæ post quinquies mille & amplius annos conclusus fuisset, idem iisdem hominibus tunc pridem & non antea fuerit apertus, quando Christus per actus adeo heroicos in crucis patibulo Patientiam exercuit, tunc enim bono latroni ingens hæc pollicitatio facta fuit: *hodie mecum eris in paradiso.* Unde advertendum est, quod Apostolus postquam dixisset: *Patientiæ enim vobis necessaria est,* mox causam hujus necessitatis subjunxerit, dicendo: *Ut ... reportetis promissionem,* id est, ut ultimum finem vestrum consequamini: quasi dicere vellet: Sine pœnitentia non possumus salvari. Et ideo F. Ægidius unus ex primis S. Francisci sociis dicere solitus erat: *Qui patienter sustinet tribulationes propter Deum, tenet jam pedem in alio mundo.* S. Basilius Magnus quemdam suum filium spiritualem erudiens eidem dixit: *Patientia grandis est medela animæ, impatientia autem est pernities cordis, per patientiam enim expectatur futurorum bonorum spes, & quod non videretur, quasi quod videtur amplectitur.* Idem paulò ante eumdem exhortatus fuerat inquiens: *Fili patientiam arripe, quia maxima est virtus animæ, ut velociter ad sublimitatem perfectionis possis ascendere. Retributionem patientiæ tuæ ne quæras ab homine, ut in futuro possis accipere ab æterno Domino æternam retributionem.*

Luc. 23. v. 43. Hebr. 10. v. 36.

S. Basil. ad Fil spiritualem.

Idem ibid.

6. In Paradisum terrestrem, qui cœlestis viridarii repræsentativus erat, nemo intrare poterat, nisi prius per flammeum Cherubini gladium pertransiret, id quod ex mente S. Bernardini denotabat, quod *cœlum non recipit nisi probatum, id est nisi transeat per flammeum gladium atque versatilem, qui Geneseos 3. positus est ad custodiendum lignum vitæ; Sed hoc nullus facere potest, nisi qui patientiam habet in sua tribulatione. Gladius quippe flammeus atque versatilis tribulatio est affligens, & crucians animam, & corpus. Exemplum patet in tritico, quod in terram projicitur, & sepelitur, quod moritur in hyeme, congelatur grandine, & pluvia maceratur, hominibus & bestiis conculcandum exponitur, & depascendum; In æstate calore siccatur, verberatur flagellis, & de palea excutitur, & conteritur inter molas & post alias ejus vexationes, in clibano decoquitur, & in hic omnibus virtutem suam semper retinet, & vigorem, ideo in fine in cibum ante Regem honorifice portatur. Sic etiam vir patiens in tribulationibus perseverans, præsentabitur coram æterno Rege Deo, scilicet glorioso.*

S. Bern. Tom. 2. ser. 66. Art. 1. c. 2.

Patientiâ probatus in cœlo recipitur.

7. S. Joannes Baptista in honorem electorum prædicans ait: *Congregabit triticum in horreum suum.* Ubi Gregorius M. in Homilia quadam ait: *Pro labore patientiæ bona sunt speranda sequentis vitæ; Unde & per Psalmistam dicitur: Non in finem oblivio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem; quasi enim periisse patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompensatur. sed patientia pauperum non peribit in finem, quia tunc ejus gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminantur.* Consonant hæc cum alio quodam Psal. 24. versiculo, ubi dicitur: *Universi qui sustinent te, non confundentur.* Veritas est irrefragabilis, à S. Joanne de cœlesti Hierosolyma disserente his verbis dictata: *Non intrabit in eam aliquod coinquinatum:* At vero cum pariter ineluctabilis veritas sit, quod *in multis offendimus omnes,* qua ratione igitur animæ nostræ in æternæ beatitudinis gaudia intrare poterunt, si non fuerint purificatæ & mundæ? B. Laurentius Justinianus de hac virtute tractans, ad hoc respondet, dicens: *Ipsa est quæ fæcem totius voluptatis abstergit, ipsa est quæ limpidissimas animas Deo reddit: est efficax ad promerendum cælorum regnum.* Bellovacensis quamdam refert doctrinam Joannis Abbatis ex vitis Patrum in hæc verba descriptam: *Via quæ ducit ad vitam, puta regni cœlorum, quæ est supernæ civitatis, est patientia in tribulatione, & dicebat tale exemplum: Cujusdam Philosophi discipulus peccavit, dum sibi peteret dimitti, dixit ei Philosophus: Nec indulgeo tibi, nisi tribus annis aliis dederis mercedem his qui te injuriis & convitiis affecerunt; Quo facto dixit ei Philosophus: Veni modo & ingredere civitatem Atheniensium, ut illic sapientiam addiscas. Ad portam autem urbis erat quidam senex sapientiæ studiosus, qui omnes ingredientes experiendi causa convitiis afficiebat & injuriis, quod cum dicto juveni faceret, ipse risit; Cui senex: Quomodo, inquit, cum ego injuriam tibi faciam, tu rides? Respondit juvenis, quod tribus annis mercedem dedi pro hoc, quod tu gratis impendis. Tunc senex ait: Ingredere Civitatem, quia dignus es. Sic civitatem cœlestem intrare digni sunt, qui injurias patienter sustinent, & gaudenter. Patientia enim meretur coronam gloriæ.* Confirmatque idipsum per illa Tobiæ verba: *Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita ejus si in probatione fuerit, coronabitur.* In iisdem vitis Patrum sequens pariter legitur historia Simul enim cum sene quodam; Nam vir quidam probus per integrum laboraverat trienorum simul cum sene quodam, qui totum laboris lucrum pro vino in potum suum expendebat, hic autem tametsi vix haberet unde famem suam sicco pane compesceret, semper laborabat; Cumque quasi nudus factus esset, eidem discedere volenti Angelus Domini apparuit, eique dixit; *Patientiam habe, quia die sequenti in cœlum mecum conscendes,* de qua promissione vir ille patiens assecuratus, seniori dixit: *Non discedas hinc alicubi, quoniam advenient hodie mei tollere me; Cum hora facta fuisset, qua solebat discedere ad ficum, dixit fratri: Non venient hodie fili, jam enim tarde est. Et ille dixit ei modis omnibus, quia venient, & cum loqueretur cum eo, dormivit in pace. Senex autem flebat dicens: Heu me fili, quia multis annis sub negligentia vixi, tu autem parvo tempore salvasti animam tuam per patientiam, & ex illo die factus est senex sobrius & probatus.* Ibidem author ulterius progreditur aliud narrando exemplum, de quodam qui Sancto cuidam Eremitæ inserviebat; hic enim quidquid invenire poterat, maxime de rebus comestibilibus, hoc totum clam & abscondite rapiebat; dissimulabat idipsum servus Dei, at vero longo tempore magnam coactus est pati famem. *Cum autem mori cœpisset senex ille, circumsteterunt eum fratres, & respiciens in eum qui furabatur, dixit ei: Junge te huc ad me, & tenuit, & osculatus est manus ejus dicens: Gratias ago istis manibus, quia propter istas vado in regnum cœlorum.* Unde vides quod pro gloria cœlesti, quæ protomartyri crudelem adeo lapidationem constitit, Laurentio itidem craticulam, Ignatio Leones, & tot aliis sanctis Martyribus horrenda supplicia, bonus hic senex aliud nihil expendit, quam solum patientiæ continuum exercitium. Hæc ei scala fuit, per quam conscendit in paradisum, potuitque post adeo pœnosam famem vere dicere: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.*

Luc. 3. v. 17. S. Gregor. hom. 35. in Evang.

Patientia emundat ab omni peccato.

Ps. 24. v. 3.

Apoc. 21. v. 27. Jac. 3. 2.

B. Laur. Just. de lig. vitae 1.

Bellov. spec mor. l. 1. dist. 88.

Patientia cujusdam Philosophi

Tob. 3. v. 21. Vit. Patr. l. 5. libell. 6. n. 16.

Alterius fideliter laborantis in paupertate.

Ibid. n. 16

Ps. 16. v. 15

8. Advertendum insuper est, quod inter octo beatitudines, prima & ultima regnum cœlorum actualiter velut in manu sua habent. In prima namque beatitudine dicitur: *Beati pauperes spiritu: Quoniam ipsorum est regnum cœlorum:* In ultima verò pariter habetur: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum,* in aliis autem

Patientes regnum cœlorum actualiter habent in manu sua, sola possessio desideratur.

autem beatitudinibus præmium sive merces pro tempore futuro tantum promittitur. Cajetanus porro hunc textum amplicans dicit: *Persecutionis nomine intellige quodcumque malum pœna*, & paulò post subdit: *Una eademque merces monstratur agentium, & patientium, dum idem præmium reperitur in fine patientium, quod fuit in principio agentium. Et per omnia idem explicatur: Non quod habebunt, sed jam eorum est regnum cœlorum. Hic patiuntur, & patiendo acquirunt, non fore, sed esse suum cœlorum regnum, quamvis possessio illius futura sit.* Lactantius Firmianus nobilem hanc statuit propositionem: *Hoc uno beati esse in hac vita possumus, si minime beati esse videamur, si fugientes illecebras voluptatum, solique virtuti servientes, in omnibus laboribus, miserisque vivamus.* Beatus Petrus Damian. in Epist. quadam scribit: *Illud Apostoli cum assidua meditatione revolve, & inter flagella positus totis in Domino visceribus gratulare. Non solum inquit, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* In annalibus Ecclesiasticis de S. Elisabetha Landgravia sequentia leguntur: *Deturbata ex rerum florentissimo statu in abjectissimum Elisabeth, non excidit animo, se prima ipsa nocte qua pulsa fuerat ad Minorum Ecclesiam contulis, exeravitque, ut illic Te Deum laudamus cantarent, quasi in tam atroci rerum conversioni triumpharet. Gregorius IX. eas per litteras suas est consolatus, Sanctorum exempla ei proponens, & vitam æternam pollicens, ad patientiæ constantiam benigne & paternè hortabatur, personam ipsius sub potestate sedis Apostolicæ suscipiens.*

Cajet. ibid. — *Lactant. Firm. l. 3. div. Instit. c. 11.* — *B. Petr. Dam. lib. 8. Ep. 6.* — *Rayn. An. 1227. n. 40.*

9. Bellovacensis aliud quoddam exemplum è vitis Patrum desumptum in hæc verba recenset: *In vitis Patrum legitur, quod Cronius Vitriæ Presbyter referebat, quod quidam Scholasticus Eulogius audiens de immortalitate animæ, sæculo abrenuntiavit, partem pecuniæ retinens, de qua sibi provideret, quia laborare nesciebat, & cum non posset in monasterio degere, nec in solitudine morari, vidit leprosum totum morbo Elephantino occupatum, ut quod nec manus nec pedes videretur habere in sola autem lingua potens erat, cui compassus, ut ejus obsequio acquireret salutem, suscepit eum, cum cura serviens ei per annos quindecim, in cibo, & potu, & lecto, & necessariis. Econtra leprosus ingratus convitiis afficiebat, vocans eum furem proditorem &c. & petebat, ut emitteretur. Econtra Eulogius ei abblandiebatur, vocans eum Dominum, veniam petens ab eo, si in aliquo eum offenderat, & quanto magis blandiebatur, tanto plus leprosus ad iracundiam provocabatur. Ille studebat servire in cibis, & balneis & medicinis, & quibus poterat, ille econtra magis erat impatiens, & petebat eum contumeliis, ut reduceretur ad locum, de quo sumptus fuerat. super quo consuluerunt fratres Eulogium, ut iret ad B. Antonium, quod cum fecisset, consuluit, ne dimittat leprosum, cui serviebat Christi vice, & leproso, ne dimittat Eulogium, qui vice Christi administrabat ei, ne dimittendo eum Christum dimittat, qui sibi providet per eum. Addidit etiam, quod cum essent prope finem suum, maxime insidiabatur eis diabolus, quomodo auferret patientiam, & patientiæ suæ coronam, quam ipsi esto, si patienter se ferentes essent, accepturi erant, cum autem pace reformata rediuens, statim mortuus est Eulogius, & leprosus post tres dies.* Ubi observanda sunt verba illa: *Patientiæ coronam*; Habet enim patientia suas infiniti valoris gemmas, quæ diadema immortalis gloriæ mirè exornant, id quod in sequenti discursu probaturi sumus.

Bellov. ib.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Virtuosi Patientiæ actus sunt veluti totidem gemmæ, quæ cœlestem gloriæ coronam mirè adornant.

THEMA.

Ut adamantem & ut silicem dedi faciem tuam Ezech. 3. ℣. 9.

1. PEregrina profecto conjunctio est illa, qua Deus noster silicem ab unoquoque pedibus conculcatum, & à duro chalybe percussum, inter saxa, & lapides viliori & contemptibiliori loco positum, cum adamante conjungit, qui gemma quædam est pretiosissima, quæ auro vincta in annulis defertur, ad splendorem quoque coronæ & diademata regia mire locupletatur, *ut adamantem & ut silicem dedi faciem tuam.* Et tamen conjunctio hæc proposito nostro aptissime deservit, silex enim symbolum est hominis patientis, qui opprobriis, contradictionibus, persecutionibus, pessimisque miserabilis hujus vitæ eventibus continuo subjacet; hic autem silex in cœlo sursum in adamantem transformabitur, qui deinceps deserviet in ornamentum coronæ gloriæ, quam justus Judex post hanc vitam daturus est, in invictæ patientiæ suæ retributionem.

Patiens comparatur silici vili lapidi transformato in pretiosum adamantem.

2. In libro Proverbiorum cap. 11. dicitur: *Qui despicit amicum suum, indigens corde est, vir autem prudens tacebit* ad opprobria. Hugo Cardinalis rationem hujus patientiæ in eo constituit, quod quis injuriis affectus, nequaquam irascatur, sed in silentio mitis & modestus permaneat; unde ait: *Non respondeas tanquam surdus; colligit enim in sinu patientiæ contumelias, quasi lapides pretiosos, quibus ornabitur corona sua, de qua Sancta canit Ecclesia: Corona aurea super caput ejus, expressa signo sanctitatis, gloria honoris, & ope fortitudinis.* Ecce tibi qualiter aurea hæc corona, corona inquam gloriæ gemmata sit virtute fortitudinis, id est, invictæ patientiæ. Isaias inquit *In silentio & in spe erit fortitudo vestra*: fortitudo autem quæ in oculis magis relucet, illa est quæ in tolerandis viriliter adversitatibus & in continuanda inter injurias & contumelias mansuetudine exercetur: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* S. Paulus Apostolus, qui in cœlo præstantissima præparabatur corona, ad Timotheum inquit: *Non coronabitur, nisi legitime certaverit*; At vero scirene cupitis ex quibus gemmis corona isthæc hic in terris præparata fuerit? audite idipsum à S. Chrys. in homilia quadam *de laudibus S. Pauli*, ubi ait: *Livoribus, quos ei verbera sæpe inferebant, quasi quibusdam gloriabatur coronis.* S. Antioch. in veterum Patrum Bibliotheca relatus ad propositum nostrum ita scribit: *Pœnitentia admodum indigna est patientiæ, citra cujus operam perfici neutiquam possit, neque enim aquila unialis si est, & alterutrius destituta præsidio, queat unquam subvolare, & in sublime sustolli. Patientia pœnitentiam perficit; & eam velut indice ostentat, præsigni corona redimitam. Nec eo solum conducibilis nobis censenda est patientia, quod efficaciter cooperetur perficiendæ pœnitentiæ, sed quod nulla prorsus virtus, nullumve Dei mandatum, nisi hac comite legitime perfici queat;* ac proinde cum patientia omnes alias perficiat, & coronet virtutes, consequens est, & ipsammet patientiam multo magis, longeque nobiliori corona

Prov. 11. v. 12. — *Hug. Card. Patientia cincta nobilissima corona.* — *Isai. 30. v. 15.* — *Prov. 16. v. 32.* — *2. Tim. 2. v. 5.* — *D. Chrysost. Hom. de laudib. Pauli.* — *S. Antioch. Hom. 78.*

 cinctam

cinctam esse, juxta illud axioma Philosophicum: *Propter quod unumquodque tale, & ipsum magis.*

Surdus. Coronata est patientia S. Liduvinæ.

3. In vita S. Liduvinæ legitur, quod cum per spatium triginta octo annorum pœnosissimam quamdam sustinuisset infirmitatem, martyriique arderet desiderio in extasi ei corona quædam exhibita fuerit inæstimabilis valoris, cujus circulus nondum erat totaliter perfectus, quià igitur coronam hanc sibi præparari intellexerat eamdem nondum finitam esse videns, à cœlesti sponso suo hanc sibi dari petiit gratiam, ut longe plura & atrociora, quam hactenus experta fuerat, pateretur dolorum tormina. Quam sponsus ejus supplicationem exaudiens, permisit ut multi milites ad eam ingrederentur, eamque verbis injuriosis, ac insuper verberibus, aliisque contumeliis & convitiis divexarent, quibus omnibus per invictam patientiam toleratis, cœlestis quidam nuncius, solis instar luminosus, coram ea apparuit, eique dixit: *Salve charissima soror, ecce nunc absoluta est corona, quam nuper imperfectam vidisti; propter inverecundos contactus virorum illorum, noveris te positam fuisse in vestigiis Salvatoris; Ludibria, & vulnera corpori tuo imposita fuere gemmæ, quas in illa corona & adesse vidisti, & deesse.*

David pepercit Sauli in spelunca Odolla.

4. David à Saule ad mortem quæsitus, poterat in spelunca Odolla ad sui defensionem injustæ Saulis persecutioni ponere terminum, per unicum solum lanceæ ictum cordi Saulis impactum, simulque diadema Regium à Regis vertice sublatum capiti suo imponere; Verumtamen per heroicam patientiam, non solum appetitum vindicativum interius extimulantem devicit, verum insuper omnibus se opposuit, quos secum habebat militibus, qui cum omni conatu eum adigere conabantur, ut manu ferro apposita se & illos per mortem Saulis ab imminentibus periculis eximeret: Quæ omnia cum impius Rex intellexisset, tantæ patientiæ & mansuetudinis actum admiratus, Davidem filii titulo honoravit, atque amare flens, illiusque sanctitatem in conspectu omnium deprædicans in hæc verba prorupit: *Nunc quia scio, quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel.* (1. Reg. 24. v. 21.) Et quidem argumentum quod formabat, infallibile erat, intelligebat namque quod tot virtuosus patientiæ actus exercendo, *colligebat in sinu suo patientiæ lapides pretiosos.*

Patientia Job.

5. Job acceptis infaustis nunciis, de gregum, armentorum, servorum, subditorum, filiorum, filiarumque omniumque aliarum facultatum suarum, quæ multæ nimis erant ingenti jactura, *tonso capite corruens in terram adoravit &c.* (Job. 1, v. 20) Verum enimvero quænam erat inter hac actionem, & mœstitiam ex ruina longe maxima, qualis nulli umquam homini mortali hactenus acciderat, conceptam, proportio? equidem quod se in signum humilitatis, & conformitatis voluntatis suæ cum divino arbitrio, in terram prostraverit, atque in actus adorationis & cultus divini religioso animo proruperit, nequaquam mirandum est, hoc enim pii homines inter adversos eventus positi facere solent, at vero quo fine caput suum rasit, & domino obtulit? Audiamus Origenem dicentem: *Imperatores, qui victores extiterunt, non stantes, sed deorsum adorantes, coronam accipiunt, sic Job ad adorationem se prostravit, ut perfectas tolerantiæ suæ à Deo acciperet coronas.* (Orig. ibid.) Apud Bollandum sequentia leguntur: *Singulari pietate S. Agnetem coluit S. Birgitta, quare sæpe numero ei apparuisse virgo legitur.* (Bolland. 21 Jan. fol. 361) In revelationibus autem dictæ S. Birgittæ Lib. 4. cap. 124. hæc verba habentur: *Agnes loquitur ad sponsam dicens: Veni filia, & impone tibi coronam factam ex septem lapidibus pretiosis. Quid vero est corona, nisi probatio patientiæ, quæ ex tribulationibus conflatur, & à Deo coronis adornatur?* (Revel. S. Birg. lib. 4. c. 124.) Mox verò septem enumerat lapides pretiosos, totidem variorum actuum virtuosorum ad pœnitentiam pertinentium expressivos.

Prosequitur patientiam Job.

6. Nemini, ut reor, ignotum est illud S. Jobi effatum: *Putredini dixi, Pater meus es, mater mea, & soror mea vermibus.* (Job. 17. v. 14) At vero dic sodes, quænam vermes inter & matrem esse potest similitudo? Hæc enim tenellos infantes suos cum amabili teneritudine sinui suo adstringit, maxime eo tempore quo lac eorum labiis instillat: Vermes autem cum nausea, & indignationis impetu à nobis removere solemus. Sed respondeo, hoc quidem naturaliter evenire solet, multi vero sunt & fuere, qui ex speciali Spiritus S. impulsu, ex motivo virtutis, & in patientiæ exercitium, vermes in vulnerum suorum sinu libenter nutrierunt, illosque æque habuerunt gratos, ac si inæstimabilis pretii gemmæ fuissent. Audiamus Tertull. de Jobo in hæc verba scribentem: *Ridebat Deus, dissecabatur malus, cum Job immundam ulceris sui redundantiam magna æquanimitate distringeret, & erumpentes bestiolas inde, in eosdem specus, & pastus foraminosa carnis ludendo revocaret.* (Tertull. l. de Patient. c. 14.) In vita S. Auxentii Archimandritæ refert Bollandus. *Vermes qui cadebant ex suis pedibus recolligens, eos rursum imponebat ulceribus.* (Bolland. 14. Febr. fol. 770.) Author quidam haud ignobilis prædicta Jobi verba exponens inquit: *Ulcera mundat, opus distringit, ut plus carnis vivæ bestiolis indulgeat, & gratiorem præparet habitationem iis, quas parentum, & fratrum loco adamabat.* Sicut enim genitores vitam prolibus conferunt corporalem, ita servi Dei, qui libenter ex amore Dei vermes sustinent, vitam iis non adimunt, sed conservant, adeoque in infirmitatibus horrendis & stomachum moventibus amorem divinum & cœlestem gratiam abundanter participant, in qua vita spiritualis præcipue consistit. S. Cyprianus super illa verba Isaiæ: *Omnis caro fœnum*, ita scribit: *Si in carne sit gloriandum, tunc plane quando in nominis Domini confessione gloriatur, quando fortior fœmina viris torquentibus invenitur, quando ignes, aut cruces, aut ferrum, aut bestias patitur, ut coronetur; Illa sunt carnis pretiosa monilia, illa corporis ornamenta meliora.* (S. Cypr. Epist. 13. de Habit. Virg.) Verum enim vero Discursum nostrum ad quamdam Dei famulam revocemus, quæ per invicta patientiæ suæ virtutem vermes in gemmas transmutare probissime novit.

Pro exercitio Patientiæ S. Auxentius & pedibus decidentes vermes reimponebat vulneribus.

Refert enim S. Antoninus factum quoddam memorabile feminæ cujusdam magni spiritus. Bona nomine, quæ pœnitens S. Dominici existens, in turri quadam juxta portam S. Joannis Lateranensis solitaria agebat; Cum enim hæc per infirmitatem quamdam à Deo visitata esset quæ totum pectus in continuum quasi vulnus redegerat, indeque scaturirent vermes, eosdem tanto cum cordis jubilo excipiebat, adeoque charos & gratos habebat, ut si fortuito aliquis horum vermium in terram cecidisset ipsa subito, magna cum diligentia illum recolligere, & in vulnus pectoris cum aliis reponere solita fuerit; Accidit autem quod cum ad illam accedens S. Dominicus vermes illos videret, unum ex illis sibi donari magna cum instantia petierit, aut vero postquam id ei sæpius denegasset, tandem repetitis instantiis superata, unum ex vermibus ei consignavit, cum hoc tamen pacto, ut eum mox sibi restitueret; quem cum S. Dominicus vix manibus attigisset, in lapidem pretiosum conversum vidit; Cumque sancti viri comites eum multa cum efficacia obtestarentur, ne illum ei restitueret, eamque ob causam V. Bona amare plangens, promissionis adimpletionem exigeret, tandem gemma illa præfatæ mulieri restituta, in speciem vermis denuo rediit, sicut prius fuerat. Et

S. Antonin. in 3. p. Chron. Tit. 23. c. 4. §. 10 Idem fecit quædam pœnitens S. Dominici.

vero

vero dicere obsecro potestisne quid vilius imaginari vobis, quam sit vermis, vel quid excellentius, quam sit gemma? Et tamen invicta patientia ex vermibus gemmas facit: Nam ut Bellovacensis ait: *Patientia res viles in pretiosas convertit; Invenit enim in vili sabulo aurum, imo sabulum convertit in gemmas pretiosas, ut B. Joannes legitur fecisse in Ecclesiastica victoria, & virgas in aurum, quia verba dura, & verbera, & vilipensiones, & opprobria, convertit in pretiosa merita quibus homines spiritualiter ditantur. Unde in Psalmo dicitur: Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, scilicet coronam æternam flagellando me. Cum quædam mulier litigiosa cuidam bonæ mulieri diceret verba contumeliosa, porrexit ei pallium suum dicens: Projiciat hic satis de lapidibus istis pretiosis, ut de eis possim ditari, & coronari.* Verumtamen ne vermes deserere velle videamur, qui illis, qui ex amore Dei eosdem patienter tolerant in gemmas transmutantur, adducere hoc loco libet ex Bollando in vita S. Mochuæ sequens exemplum, ita enim scribit: *Quodam alio tempore vir sanctus Munnus nomine, dum in cella sua triduo moram faceret, angelica visitatione, qua quotidie visitabatur, per idem tempus frustrabatur; cumque Angelus Domini se viro Dei post triduum præsentaret, & ab eo cur tantam moram faceret, sciscitaretur, respondit: Sancti cælicolæ communem conventum atque consilium habuerunt, expectantes animam cujusdam viri sancti, nomine Mochua, qui viam universæ carnis ingressurus erat, & hæc causa retardationis meæ fuit, ne ad te tempore solito venirem; Ad quem S. Munnus dixit in quibus meritis vir ille præcellebat vitam meam, cum sic sim neglectus? Cui Angelus respondit: Faciebat, dum vixit, quod tu non facis, quia quamdiu vixit in terris, nulli præsenti maledixit, nec absenti detraxit. Insuper & dispositionem omnis temporis secundum divinam voluntatem, sive in serenitate, sive in tempestate æquanimiter sustinuit, & commendavit. Tu quoque superbus es, & Dominus tunc vult ut humilieris. Cui S. Munnus respondit: Libenter sufferam, si quod ipse elegero, à Deo meo mihi concedatur. Cui Angelus: Quod petis a Deo, tibi concessum est; Tunc ait Munnus: Lepram mihi inter corporales infirmitates eligo. Per verbum ergo Angeli S. Munnus leprosus effectus est, & lepram usque ad septem annos sustinuit; Completis autem septem illis annis cum magna animi patientia, Ecce ille Angelus ad eum rediens, virum Dei consolatus est dicens: Quia patienter tuam infirmitatem huc usque sustinuisti, ideo modo à Deo tuo concessum est tibi, & finem laboribus imponere, & munditiam à lepra tua obtinere; Ad quem iterum S. Munnus ait: Cui commisit Dominus curam sanitatis meæ recuperandæ? Et Angelus ad eum: S. Mochua, inquit. His dictis S. Munnus iter arripuit, & ad cellam sancti viri properavit; Cumque ad locum S. Mochua pervenisset, diversorium inibi introivit, & domum ingrediens, & neminem ibi reperiens, sed nudum vestibulum, pelliculam quandam quam ibi invenit, sibi supposuit, & super eam cubans, vermes qui de ejus corpore per pavimentum transibant, cum scopa quadam ad se recolligebat, & in locum unde exierant, remittebat. Paulo post vero congressum cum S. Mochua habitum his verbis enarrare pergit: Virum Dei amplexatus est, & à vertice capitis lingua eum lambens, pristinæ sanitati eum restituit, & quod cæteris difficilius erat, nares emungens tribus vicibus successivè, ore sacro sumens, tria extraxit phlegmata, sed meritis utrinsque ut reor hæc tria phlegmata conversa sunt in tria auri obrizi talenta, quæ in ejus triclinio, velut tria aurea poma recondita sunt.*

Bellovac. Spec. mor. lib. 1. dist. 81.

Bolland. 1. Jan fol. 46.

Meritum patientiæ S Mochuæ

7. Cæsarius aliquod quoddam simile factum refert de quodam Episcopo natione Gallo, qui sæculo duodecimo vixit. Hic enim leproso cuidam obviam factus se vocari audivit, cùmque propius accessisset, ut ei Eleemosynam daret, hanc acceptare recusavit dicendo, hoc solo se indigere, ut scilicet saniem, quæ exputrefacto & verminoso ejus corpore scaturiebat, abstergeret; Quare pius Episcopus ad hanc ei charitatem præstandam se obtulit; Cumque manu sudario obvoluta id facere tentare vellet, leprosus, nequaquam id pati potero, respondit, manus enim etiam sudario obvoluta nimis ulceri gravis & aspera futura esset, quare si charitatem exhibere mihi desideres, lingua tua vulnera mea abstergere satagas. Tunc Episcopus magnum in se sensit omnium sensuum suorum luctam, & rebellionem, at verò quia patientia vincit omnia, os suum ulceribus, & inde mananti putredini applicuit; Moxque saniei loco infiniti valoris gemmam sugendo extraxit; Quo facto leprosus subito cœlum versus evolavit. Ecce tibi verissimum esse, quod scilicet, *patientia res viles in pretiosas convertat.* Unde D. Chrysostom. in Epistola quadam ita scribit: *Te exultare, ac lætitia diffundi convenit, quia quod virtutum caput est, præstitisti. Nosti enim, nosti profecto, nihil esse quod patientiam adæquare possit, verum ipsam potissimum virtutum Reginam esse, rerum præclare gestarum fundamentum, portum tranquillum, in bello pacem, in tempestate tranquillitatem, in insidiis securitatem, quæ eum qui ipsam sit consecutus, adamante firmiorem reddit*, seu si mavis, *ditiorem.*

Cæsar. lib. 8 cap. 32.

Episcopus quidam Galliæ Angeli in specie leprosi vulnera mundavit lingua sua.

D Chrysost. Epist. 7.

8. Annulus sponsalitii signum est, & auro vinctam magni pretii gemmam communiter in se complectitur. Unde Blosius de S. Gertrude ita scribit: *Eadem S. Gertrudis divinitus intellexit, quod quemadmodum annulus est signum desponsationis, ita adversitas tam corporalis, quam spiritualis, humiliter propter Deum tolerata est verissimum signum divinæ electionis, & quasi desponsatio animæ cum Deo, in tantum, ut gratiatus quisque cum Deo confidenter dicere possit hæc verba: Annulo suo subarrhavit me Dominus Jesus Christus.* At vero scirene cupitis qualenam annuli hujus aurum existat? Discatis idipsum à S. Bonaventura dicente: *Prudentia Patientis patet in multiplicando & commutando, quia sputa & opprobria scit mutare in aurum, & argentum, & lapides pretiosos.* Unde S. Basilius M. in oratione de *Patientia & tolerantia* patientissimum Jobum his verbis commendat: *Quamvis tantis calamitatibus affligeretur, constans permansit, & dum corpus ejus laceraretur, pietatis thesaurum in penetralibus animæ tutum à prædone custodiebat.*

Blos in conclavi animæ cap. 10.

Patientia est signum divinæ electionis.

S. Bonav. in Diæta salut. T. 2. C. 7.

S. Basil. orat. 18.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Nonnulla tanguntur Emolumenta, quæ in hac virtute se exercentes sibi comparant.

THEMA.

In Patientia vestra possidebitis animas vestras. Luc. 21. v. 19.

1. Certissimum est, quod inter omnes thesauros, quos cœlestis negotiator ad mercaturam exercendam nobis donavit (*negotiamini dum venio*) opulentissimus sit uniuscujusque hominis in particulari considerati anima, ita enim ipsemet Dominus in Evangelio testatur inquiens. *Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Unde & S. Bernardus ait: *Totus quidem iste mundus, ad unius animæ pretium æstimari non potest, non enim pro toto mundo*

Luc. 19. v. 13.

Matth 16. v. 26.

S Bern med. c. 3.

Mediante patientia possidemus animas nostras.

mundo Deus animam suam dare voluit, quam pro anima humana dedit; Hujus autem tanti thesauri possessionem securam, non aliunde, quam per virtutem patientiæ nanciscemur, ita namque æterna & infallibilis veritas promisit dicens: *In Patientia vestra possidebitis animas vestras.* Quid igitur proderit nobis, si in hac vita sumptuosa palatia, ad delicias paratas villas, status, provincias, regna monarchias possideamus?

Luc. 21. v. 19.

Matth. 16. v. 26.

Quid prodest homini si mundum universum lucretur? animam vero, quæ talis est thesaurus, qui ipsimet cœlorum regno præponderat, deperdamus? Quod ne fiat, optimum patientia confert subsidium, utpote per quam animas nostras possidemus, illisque cœli portas aperimus. Merito igitur Tertullianus in libro *de Patientia* in hæc verba exclamat: *Totum sæculum pereat, dum Patientiam lucrifaciam.* Job, qui Scriptura teste, *magnus erat inter omnes Orientales*, omnes suas, quæ inexhaustæ erant, amisit divitias, subditos innumeros, servos, greges, domos, filios, &c. & toto corpore ulceribus plenus, nudus & famelicus effectus omni domicilio destitutus in sterquilinio sedit, adeoque illi *totum sæculum periit.* At vero quia patientiam suam non amisit, imo in eadem magis magisque se exercuit, non solum omnia hujus vitæ bona, quæ antea perdiderat, recuperavit, sed & multiplicavit eadem, atque insuper bona immortalia cum *infinita sua gloria in terra & in cælo* sibi acquisivit: Unde S. Augustinus ait: *Inimicus infernalis inopinate ingens illi lucrum procuravit; duplicatum enim ei meritum, & in cælo, & in terra, quia & hic auctus est. & in cælis.* D. Chrysost. ad nostrum propositum egregie discurrit, dum Patientiam Jobi ex una, aliasque virtutes, & opera illius heroica, ex altera parte in bilancem ponens, ita scribit: *Ut discas, quoniam majorem diabolo plagam intulit, cum sublatis sibi bonis gratias egit, quam cum possidens, miserebatur pauperum; Audi: Cum possidebat, vel suspicionem diabolus habuit quoniam non gratis te colit Job: Ubi vero universa surripuit, omnibusque nudavit eum, hic vero eamdem Deo servavit mentem, tunc obstructum est turpe illius os.* Idem S. Doctor quæstionem instituit, an Job Deo magis placuerit majusque sibi meritum comparaverit, quando domum in beneficium pauperum tenuit apertam, an vero quando domo sua corruente, nomini Domini benedixit; an sanctior fuerit, quando pro filiis ex paterna devotione sacrificium obtulit, eosque in bona pace & Concordia conservavit, an vero quando illos sub domus ruinis sepultos mansisse intelligens, nec minimum quidem turbatus fuit; Item an Deo gratior fuerit, quando ex charitate & compassione de velleribus ovium suarum aliorum contegebat nuditatem, an vero quando ipsemet nudus & tremulus sine ulla lamentatione in sterquilinio sedit? Ac tandem gloriosus Doctor in hæc verba concludit: *Et illa quidem omnia præclare gesta, hæc autem tormenta patibulaque erant, sed tamen plus hæc, quam illa Job clariorem ostenderunt, siquidem cum illa fiebant, contradixit tamen diabolus dicens: Nunquid frustra colit Deum Job? His vero contingentibus se occultans, terga vertit.* Idem Chrysostomus in alia quadam homilia similem considerationem his verbis adducit: *Nec enim boni aliquid agere duntaxat, sed etiam malum pati multa habet præmia. Ostendit hoc Job, qui ob mala quæ perpessus est potius, quam ob recte facta clarus factus est. Non enim tam illustris erat, quando pecunias possidebat, domumque aperiebat pauperibus & facultates elargiebatur, quam cum domum corruisse audiens, id inique non tulit &c. longe majus est omnibus rebus spoliatum, fortiter, & cum gratiarum actione agere, quam in divitiis viventem eleemosynas facere. Rebus prospere procedentibus Deo gratias agere, nihil admiratione dignum est, si vero gravis tempestas existat, & navis circumagatur & periclitetur, tunc magnum est tolerantiæ, & gratitudinis indicium* & paulo post subdit: *Sacrificio omni præstantiora illa verba protulit, dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.* Numeretis velim omnia sacrificia & holocausta quæ quotidie offerebat pro filiis suis (*Consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis*) quorum utique per plurimorum annorum decursum innumera fuere; Attamen omnia simul juncta non tantum Jobo attulerunt lucrum, quantum perfectissima illa in divinam voluntatem resignatio, & heroicus ille patientiæ actus à D. Chrysost. his verbis expressus: *Et tu si pecuniam amiseris, neque indigne tuleris, sed fortiter ferens, Deo gratias egeris, & illa Jobi verba dixeris: Dominus dedit, Dominus abstulit, lucrum per hæc ex damno facies.* Idem Chrys. in progressu ejusdem homiliæ ad lucrum se reflectens, quod Job in adversitatibus suis sibi acquisivit, hæc habet verba: *Cognovisti quantum tribulationis lucrum fuerit? pulchrum quidem erat, & sanum corpus, multo, vero augustius evasit, ubi vulneribus illis concisum fuit; Quoniam & lana quidem ante tincturam pulchra sunt, cum vero purpura facta fuerint, incomparabilem pulchritudinem, multumque decorem accipiunt. Nisi vulneribus corpus ipsius perforasses, non resplenduissent interius radii; Nisi in fimeto eum sedere coegisses, nequaquam ipsius divitias cognovissemus.*

Tertull. l. de Patien. c. 7.

Job 1. v. 3.

S. Aug. q. 1 & ex utroque test.

D. Chrysost. Hom. 7. de Patient. Jobi.

D. Chrysost. Tom. 6. Hom. 22.

Job. 1. v. 5.

2. Ingens profecto est meritum, & lucrum, ex propriis jacturis majus posse acquirere pretium & valorem. Et ideo Doctor Seraphicus ait: *Patientis prudentia patet, quia cum perdit bona temporalia, retinet & claudit bona spiritualia. E contrario facit, qui patientiam non habet, qui cum amittit bona exteriora, effundit æterna & bona interiora, & sic auget capitale diaboli.* Huc quoque spectat alia D. Chrysostomi sententia, quæ attente pro tribulatorum consolatione considerari meretur; Ait enim: *Et tu igitur, si quis pecuniam tibi surripuerit, atque hoc fortiter tuleris, integram eorum, qui in pauperes eam erogant, mercedem accipies.* Lucrum porro, quod ex Eleemosyna acquiritur, est veluti si dentur centum nummi pro uno nummo, qui autem divitiarum suarum jacturam patienter sustinet, ex hac tolerantia meretur & lucratur apud Deum idem, quam si thesauros distribuisset inter pauperes. Annales Ecclesiastici ex responso quodam S. Ludovici Regis Franciæ evidenter ostendunt, quanto majus sit lucrum quod per patientiam acquiritur, omni eo, quod ex omnibus aliis actionibus heroicis comparatur. Cum enim hic Rex ex Ægypto & Asia, ubi belli illius, quod ad Dei gloriam, & totius Christianismi commune beneficium adortus fuerat, infaustum sortitus fuerat exitum, innumerasque ærumnas sustinuerat, reversus fuisset, *in familiari sermone cum Henrico Rege Anglorum de initis à se periculis, ac de toleratis ad proferendam divinam gloriam in Asia & Ægypto laboribus loquebatur dicens: Si omnia mihi evenerunt adversa; grates tibi refero Altissime; reversus ad meipsum, & ad cor meum regressus & ingressus, plus gaudeo de pœnitentia, quam mihi Dominus per suam gratiam concessit, quam si totus mihi mundus subderetur.*

S. Bonav. Diæt. Salut. Tit. 7. cap. 7.

D. Chrysost. ibid.

Bona temporalia in patientia perdita mutantur in æterna.

Raynal. An. 1254. n. 19. Compend.

3. S. August. in Libro *de Patientia* hanc habet considerationem: *Dominus ait: in patientia vestra possidebitis animas vestras; Non ait: Villas vestras, laudes vestras, luxurias vestras, sed animas vestras. Si ergo tanta suffert anima, ut possideat unde pereat, quanta debet sufferre ne pereat? Deinde ut illud dicam, quod culpabile non est; Si tanta suffert pro salute carnis sua, inter manus secantium sive urentium medicorum, quanta debet sufferre inter furores quorumlibet inimicorum, cum Medici, ne corpus moriatur, per pœnas corpori consulant, inimici autem pœnas & mortem corporis*

S. Aug. in lib. de Patiens c. 7. Prosequitur idem.

commu-

comminando, ut anima & corpus in gehenna excidatur, impellunt, quamquam & ipsi corpori tunc providentius consulatur si temporalis salus pro justitia contemnatur, & pœna vel mors ejus patientissime pro justitia sufferatur. Opulentissimum profectu & præclarum ex odio, malignitate, & persecutionibus impiorum acquirere nobis possumus medium, dummodo cum æquanimitate, mansuetudine & patientia illatas nobis ab illis injurias sufferamus, sic enim cœlorum nobis regnum infallibiliter acquiremus. Unde Blosius afflictos hisce verbis consolatur:

Blos. in Sacello animæ c. 12.

Nihil umquam quantumvis parvum pro Dei honore patimur, quin longe nobis sit utilius, quam si totius mundi Dominio poteremur. Quamlibet enim exiguum sit, quod ad Dei perpetimur gloriam, pro illo tamen nonminus Deus retribuet nobis, restituetque, quam seipsum. Et paulo post subdit sequentia notatu dignissima:

Ibid. n. 3.

Profecto qui Deo permittente agros, facultates, domosque suas perdidit, si exemplo B. Job hanc rei jacturam humili resignatoque animo de manu Dei accipit, & ei gratias agit, eumque laudat, qui prohibere potuit, & non prohibuit, tantam ab ipso Domino mercedem accipiet (ut quidam Sanctorum ait) quantam reciperet, si omnia illa quæ perdidit, egenis ac peregrinis propter Deum erogasset. Unde Bellovacensis in speculo morali, de hac virtute tractans ait:

Bellovac. Spec. Moral. 1. dist. 85.

Patientia est mercatrix prudentissima, quæ mirabiliter & copiose, magis meritis animam locupletat, nec mirum, quia multam, & magnam invenit in mundo materiam spirituales divitias acquirendi, omnes adversitates, tribulationes, desolationes, injurias, & contumelias. Item fames, sitis, æstus, frigora, infirmitates, & mors, sunt nobis materia merendi, & merita cumulandi. Mercatores circumerrant ab uno polo ad alterum, variis tempestatibus agitati, nec magis à morte dissiti, quam solum subtili navigii ligno, quo ab undis dividuntur. Quot vigilias, quot pericula, quot labores pro accumulando, sæpius in animæ perniciem, argento & auro pertolerant? Vir patiens, absque eo quod vel unicum gressum moveat, in hoc vasto mundi pelago tempestates, & procellas, quas Deus ei immittit, tolerando, ingentem in manu sua reperit thesaurum, quo cœlum sibi comparet; Nam *si sustinebimus, & conregnabimus*; Ideoque cum longe minori labore quam mercatores negotiando lucratur. Et paulo post nonnullas ex vitis Patrum desumptas adducit doctrinas:

Patientes cum minori labore plus lucrantur quam Mercatores hujus artis.

2. Tim. 2. v. 12.

In vitis Patrum quidam requisivit senem: Dic mihi Pater unam rem, quam faciam, ut salver per eam. Respondit; Si potueris ferre injurias, & contumelias, & tacere, magna est res, & super omnia mandata. Ecce tibi modum exequendi consilium illud Evangelicum: *Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo*; Hic enim thesaurus accumulatur, nec tamen opus est, ut quis mare trajiciat, vel ut pecunias suas ad usuram elocet, vel denique ut naufragiorum, vel foricessionum pericula sustineat, dummodo capitale virtuosæ cujusdam pœnitentiæ ad negotiandum adhibeat. Sic in iisdem Vitis Patrum legitur, *quod quidam, cum aliquis contumeliam illi diceret, vel injuriam inferebat, gaudebat, dicens: Isti sunt qui vos juvant ad profectum; Qui autem nos glorificant, isti nos decipiunt. Item alius cum audisset aliquem sibi detraxisse, si prope erat, eum remunerabat per se; si erat longe munera ei mittebat.*

Bellovac. ibid.

Matth. 6. v. 20.

4. D. Chrysostomus in hac materia considerabilem valde nobis relinquit doctrinam inquiens; *Et si miracula facias, & mortuos excites, & quidvis agas numquam te adeo admirabuntur gentes, ut quando te viderint moribus mitibus, placidis, & jucundis.* Paulo post vero eorum, qui in hac se virtute exercent, sequentem adducit prærogativam: *Propter illa etiam te æmulabuntur, propter signa, inquam, & miracula, propter hoc autem & admirabuntur, & amabunt, amantes autem etiam apprehendent veritatem.* Enimvero multi pagani visis miraculis admirati quidem sunt, non tamen fere conversi, econtra vero dum martyres ab iisdem visi fuerunt in tormentis per invictam patientiam constantes & imperturbabiles persistere, & in suppliciis cum jubilo cordis gaudere, multa sæpe paganorum millia ad finem fuere conversa; Unde idem D. Chrysost. subdit ulterius; *Et ut aperte discas, quantum hoc sit, audi quomodo Paulus quoque ad infidelem accedens judicem se defendit: Beatum, inquit, me existimo, judicium apud te disceptaturus. Hæc autem dicebat, non ei assentans, absit; Sed lucrari volens per mansuetudinem, & ex parte lucratus est, & judicem cœpit is, qui tunc putabatur esse reus, & se victum fatetur, qui tunc fuerat captus, clara voce dicens omnibus præsentibus: Parum abest, quin mihi persuadeas, ut fiam Christianus. Quod vero Paulus magis expandit sagenam, & dicit: Optarem non solum te, sed & omnes qui adsunt, hoc fieri quod ego, exceptis vinculis his. Sed quid dicis ò Paule? Exceptis vinculis his? Et quænam est tibi de cætero fiducia, si eorum te pudeat, & ea fugias, idque cum tam multus adsit populus? Non ubique in Epistolis de hac re gloriaris, & te vinctum appellas, & hanc catenam ubique circumfers pro diademate? quid ergo nunc accidit, quod vincula deprecaris? Non ipsa, inquit, deprecor nec eorum me pudet, sed me demitto ad illorum imbecillitatem, nondum enim possunt meam suscipere gloriationem.* Idemque paulo post melius declarans, inquit: *Probrosum eis videbatur esse vinctum, nondum enim gustarant eam, quæ est apud nos gloriam.* Vel dicere insuper possumus, quod sicut is, qui thesaurum vel gemmam aliquam inæstimabilem possidet, illam sibi retinet, eamque alteri dare renuit, ita quoque Apostolus vincula, & catenas illas, quæ tam frequentem illi præbebant, tot amoris Dei & Patientiæ actus exercendi occasionem, penes se tanquam incommunicabilem thesaurum retinere gestiebat, ideoque dixit: *Exceptis vinculis his.*

D. Chrys. Hom. 33. in Epist. 1. ad Cor.

Per patientiam martyrum infideles conversi sunt.

5. Quod si nullum aliud è patientiæ exercitio haberemus lucrum, certe hoc unicum lucrosissimum esset, quod scil. per hujus virtutis merita nostra penes divinam justitiam restantia solvere possimus debita. Nam ut B. Laur. Justin. ait: *Patientia hominem ditat. Patiens sapienter agit, ut debita sua solvat, nihil enim de suo in solvendo expendit, sed facit ut hostes sui pro se solvant; illatas namque ab eis injurias sustinens, ditatur abunde.* Eamdem quoque doctrinam apud Bellovacensem his verbis traditam reperio: *His divitiis vir patiens debita sua solvit de aliena bursa, sine fraude, & sine suo detrimento, quoniam & culpa remittitur, & pœna debita relaxatur. Culpa quidem remittitur, sicut dicitur Thr. 3. Cum iratus fueris Domine, misericordiam facis, & peccata hominum in tribulatione dimittis his qui invocant te.* Bern. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad præteritam culpam quæ remittitur, ad præsentem gratiam quæ immittitur, ad futuram gloriam, quæ promittitur. Nec ei solum culpa remittitur, sed & pœna relaxatur, æterna quidem totaliter purgatoria vero in toto, vel in parte.* Unde Aug. ait: *Sancti temporalem pœnam lucrum putant, qui per hanc evadere homo æternam formidat.* Isidor. in lib. de Synonimis ait; *Ordinata est Dei providentia, quæ prius per flagella homines hic emendat, & post eos ab æterno supplicio liberat, nequaquam enim delinquentibus parcit Deus, quoniam peccatorem aut hic ad emendationem ferit, aut in æterno judicio æternaliter puniendum relinquit.* Idem quoque aliud quoddam considerabile memorat lucrum è patientia dimanans, ait enim: *Patientia non solum debita sua solvit, sed etiam magnum thesaurum meritorum acquirit*, Unde 2. Tim. 1. *Secundum gratiam Dei, quæ data est nobis à Christo* &c.

Patientia remittit peccata præterita.

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2.

Bellovac.

&c. hæc patior, sed non confundor, scio enim cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare. Idem in distinctione sequenti, quæ est 89. sic scribit: *Quanto libentius, & cum majori voluntate quis patitur, tanto plus de pœna remittitur, & anima plus purgatur. Debet considerare patiens, quot & quanta commisit peccata, pro quibus patitur, quantas pœnas meruit in purgatorio, vel inferno, & videbit, quod incomparabiliter graviores, ac etiam longiores, vel etiam æternas, per exiguas tribulationes diluat.*

Bellovac. disc. 89.

6. Idiota in libro *de vera Patientia* idem utilissimum lucrum, quod ex Patientia acquiritur, sequenti declarat similitudine: *Debemus*, inquit, *insuper tribulationes patienter sustinere, propter magnitudinem valoris & utilitatis. Sicut enim agricola patienter sustinet labores, propter spem fructus quem expectat, sic quia propter mundi labores, & tribulationes, fructus æterna gloria ex tua Providentia sola benignitate expectamus, ipsas tribulationes patienter sustinere debemus, sicut scribitur: Patientes estote fratres usque ad adventum Domini; Ecce enim agricola patienter expectat preciosum terræ fructum, patienter ferens donec accipiat.*

Idiot. lib. de vera patient.
Similitudo ab agricola qui patienter expectat fructum maturum.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Super illa S. Jacobi Apostoli verba: Patientia opus perfectum habet, *variæ considerationes adducuntur.*

THEMA.

Patientia autem opus perfectum habet. Jac. 1. v. 4.

Patientia ducit ad perfectionem.
Matth. 5. v. 48.

1. CUm sapientia incarnata Apostolos suos ad vetam exhortaretur perfectionem, iisdem æternum patrem suum exemplaris loco proposuit, inquiens: *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est;* Quisquis vero ad summam hanc, quæ dari possit, excellentiam pertingere desiderat, Patientiæ studeat, qua S. Jacob Minor, qui quoadusque vixit, vivum hujus virtutis speculum fuit, ex Spiritus S. instinctu ait: *Patientia opus perfectum habet.*

2. Inter octo beatitudines Patientia nobis non semel tantum, sed bis, scil. in prima & in ultima serio commendatur; Et quidem si primus locus inter alios honorificentior esse censetur, huic virtuti præ aliis præcedentia attribuitur, cum dicitur: *Beati Pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum;* Si vero locus ultimus dignior esse reputetur, iterum Patientia cunctis aliis antefertur, siquidem in ultima beatitudine dicitur: *Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint &c.* Unde S. Aug. ait: *Octava beatitudo consummatum, perfectumque hominem ostendit, & probat; Septem sunt quæ perficiunt, octava clarificat, & quod perfectum est, demonstrat.* S. Bonav. in vita S. Francisci hanc eandem Patientiæ prærogativam tangit inquiens: *Ut autem viro Dei cumulus meritorum accresceret, quæ omnia vere in Patientia consummantur,* sive quod idem est, *perficiuntur* D. Chrysost. post ponderata sequentia Apostoli verba: *In multa Patientia, in tribulationibus, in necessitatibus &c.* subjungit: *In quibus verbis bonorum omnium fundamentum posuit; Qua etiam de causa, non simpliciter Patientiam dixit, sed multam addit, ut illius magnitudinem declararet.* Porro fundamentum prima & principalis pars est ædificii, tametsi enim sub terra delitescat, ne videatur, huic tamen totum ædificium innititur, adeo, ut si tolleretur, tota quoque fabrica ædificii corrueret. Ita pariter Patientia occulta est, & delitescit in anima, & intus in animæ penetralibus laborat, estque aliarum virtutum omnium bonorum operum fulcrum & sustentaculum; Et ideo illam *bonorum omnium fundamentum posuit.*

Matth. 5. v. 3.
Est prima virtutum.
S. August.
S. Bonav. c. 14 vit. S. Francisc.
2. Cor. 6. v. 4.
D. Chrysost. hom. 12. ib.

3. D. Angelicus ingeniose considerat, quod licet eo tempore, quo cœlestis Magister de octo beatitudinibus disseruit, turbæ quoque præsentes essent, suum tamen discursum ad Apostolos præcipue direxerit, utpote qui per arduam perfectionis viam gressus suos firmaturi erant. Primus itaque lapis super quem, velut fundamentum, perfectio construitur, ex Christi ordinatione Patientia esse noscitur, ideoque ne quis dubitare forsitan posset an ipsa omnium sit aliarum virtutum complementum, non solum eamdem primo loco posuit, verum etiam, ut paulò ante notavimus, in locum ultimum constituit; quia patientia *opus perfectum habet.* Unde B. Petr. Dam. in Epist. quadam ait: *Hæc virtus plane ad perfectionis culmen Monachum provehit, & terribilem in hostibus dimicantem animam facit. Hæc omnium vitiorum victoriam tribuit.* Et in Epistola sequenti subjungit: *Cum assidue videamini divinis insistere paginis mirum est, quomodo vobis adhuc ignota sit patientia, reginæ virtutum, cui nimirum cuncta deserviunt volumina Scripturarum; Quæcumque enim, ut Apostolus ait, scripta sunt, ad vestram doctrinam scripta sunt. Quare ad nostram doctrinam? Numquid ut Syllogismorum calleamus tendiculas struere, ut tonantia & accurata verba Rhetoricæ copiæ coloribus venustare, & harmonicæ suavitatis organa, melosque distinguere? ut astrorum mathematicorum signa, ut ajunt, noscamus radio designare? Non plane ad hæc indaganda S. Scripturis instruimur; sed per eas potius ad exempla patientiæ provocamur; unde mox sequitur: Ut per patientiam, & Consolationem Scripturarum spem habeamus.*

S. Thom. in Matth. 5.
Primus lapis perfectionis patientia est.
B. Petr. Dam. lib. 6. Ep. 20.
Epist. 31. ib.

4. D. Chrysolog. super illa verba: *Sicut misit me Pater, sic & ego mitto vos*, ingeniosam habet sequentem ponderationem, ait enim: *Mitto vos, non authoritate adhuc jubentis, sed toto diligentis affectu.* At vero in quonam divinus hic Magister tutum dilectionis affectum erga Apostolos, ut illos perfectos redderet, & sanctos, demonstravit? Num forte in eo quod donum miraculorum illis contulit? Aut vero in Prophetiæ, variarum linguarum, interpretationis S. Scripturæ, collatis eximiis donis? vel denique quia eos ad mundi conversionem habiles, & idoneos reddidit? minime gentium, sed *mitto vos ad tolerantiam famis, ad onera vinculorum, ad squalorem carceris, ad perferenda omnia genera pœnarum.* D. Chrys. super illa verba: *Charitas patiens est*, sequens nobis tradit monitum: *Ne leviter prætercurras ea quæ dicuntur, sed unumquodque eorum examina diligentissime, ut & res videas thesaurum & artem pictoris. Considera ergo undenam statim inceperit, & quidnam primum posuerit, quod est causa omnium bonorum. Quid autem hoc est? Lenitas, & Patientia, ea est radix totius Philosophiæ.* Ad Patientiam igitur Christus suos invitavit Apostolos, quia hæc est omnium virtutum, omniumque bonorum spiritualium fundamentum; Et ideo Magister ille, *in quo erant omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei*, ut suos erudiret Discipulos, illosque sibi in perfectione & sanctitate, quoad possibile erat, similes efficeret, iisdem postquam ad Apostolatum ab illo vocati fuerant, per decursum trium annorum aliam non tradit lectionem, præterquam de mansuetudine & patientia; *Discite a me quia mitis sum;* Nec mirum; Nam ut S. Greg. ait: *Nullus perfectus est, qui inter proximorum mala patiens non est, qui enim aliena mala æquanimiter non tolerat, ipse sibi per impatientiam testis est,*

D. Chrysol. ser. 84.
Christus invitat ad patientiam.
D. Chrysost. homil. 33. in Ep. 1. ad Cor.
Matth. 11. v. 29.
S. Greg. l. 20. mor. c. 19.

quia

quia à boni plenitudine longè distat. Ubi observandum, quod hanc virtutem *boni plenitudinem* appellet.

Delineatio patientis.

5. In vitis Patrum legitur, quod cum S. Anton. Magno de certo quodam Monacho, quod magna sanctitate fulgeret, relatum fuisset, ipse cum in injuriis patiens, esset interrogarit, qui cum negative respondissent, ipse subjunxit: *Similis est domus, quæ exterius quidem ornata est, interius vero à latronibus dispoliata.* S. Thom. de Aquino D. Angelicus, ut in ejus vita ultimo impressa habetur, dicere solebat, hanc virtutem magnam esse divini amoris tesseram, & infallibile indicium, esseque virtutem quam homo cum Deo communem habet, ideoque Patientem Deo magis assimilari, magisque se sapientem esse, manifeste ostendere, cum scriptum sit: *Doctrina viri per Patientiam noscitur.* Blos. quoque hac de re ita scribit: *Quædam vita sanctissima virgo cuidam percunctanti, quomodo ipsa ad perfectionem pertigisset, dixit: Omnem adversitatem æquanimiter de manu Domini suscepi. Altera etiam eximia sanctitatis virgo, interrogata quibus exercitiis ad perfectionem pervenerat, humiliter respondit: Nunquam ita doloribus & pressuris obruta fui, quin majores pro Dei amore perferre expeterem, indignam me illis ipsis tam præclaris Dei donis judicans.* S. Jerem. Propheta Thren. c. 3. viri alicujus perfecti vivam delineare volens effigiem, hisce usus fuit coloribus: *Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, & tacebit, quia levavit supra se;* Quæ autem sequuntur axioma S. Jac. dicentis: *Patientia opus perfectum habet,* optime explicant, subdit enim de viro vere perfecto: *Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis;* Quasi diceret, sicut qui incidit in cibum delicatum, eumdem non solum obiter degustat, sed magna cum aviditate vorat, & deglutit, ita homo ad perfectionem tendens sinistris se obrui gaudet eventibus, in iisdem suam exercet patientiam, haud secus ac epulo cibis delicatis suam explet famem; Ad hæc sicut sal omnibus cibis suum præbet saporem & condimentum, ita quoque Patientia omnibus bonis cunctisque virtutibus condimenti loco deservit, & spiritualem gustum ministrat; Quæ similitudo desumpta est ex Petro Bles. qui in Epist. quadam ait: *Corporis afflictio citra meritum & fructum salutis est sine Patientia condimento.*

Vit. Patr. lib. 3. n. 82.
Prov. 19. 11.
Blos in conclavi animæ c. 10.
Thren. 3. v. 27.
Jac. 1. v. 14
Thren. 3. 30
Petr. Bles. Epist. 31.

6. S. Bernardinus in Ser. *de manifestatione Spir. S.* quales in anima sint Spirit. S. effectus, sequentibus exponit verbis: *Signum est adversorum tolerantia, seu supportatio. Ad tactum pulsus novit medicus, si homo habet spiritum vitæ. Job quoque c. 2. scriptum est, quod diabolus ad Dominum de Job, ait: Tange os ejus & carnem &c. si in faciem benedixerit tibi. Cum igitur Dominus dat adversa, tamquam medicus summus tangit nobis pulsum, probans si benedicimus eum, patienter, & hilariter sustinendo adversitates, quemadmodum. Act. 5. scriptum est, quod Apostoli, postquam Spiritu S. repleti sunt, ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Luc. 8. Dominus ait: Quod autem cecidit in terram bonam, hi sunt qui &c. Quia verò dicitur Jac. 1. Patientia autem opus perfectum habet; Exponens verba Lucæ Greg. ait: Terra bona fructum per patientiam reddit quia scil. nulla sunt bona quæ agimus, si non æquanimiter proximorum mala toleramus. Quanto enim quisque altius profecerit, tanto in mundo invenit, quod durius portet, quia cum præsentis sæculi mentis nostra dilectio deficit, ejusdem sæculi adversitas crescit. Hinc est enim quod plerosque cernimus bona agere, & tamen sub gravi tribulationum fasce desudare, terrena namque jam desideria fugiunt, & tamen flagellis gravioribus fatigantur, Sed juxta vocem Domini fructus per patientiam reddunt, quia nimis humiliter flagella suscipiunt, sic uva calcibus tunditur, & in vim saporem liquatur; Sic oliva contritionibus expressa, amaritudinem suam deserit, & in olei liquorem pinguescit; Sic per trituram areæ à paleis grana separantur, & ad horreum purgata perveniunt.*

S. Bernardin. Tom. 3. S. 6. art. 3. c. 4.
Perfectio aliarum virtutum probatur patientia.
Act. 5. 62.
Luc 8. v. 87.
Jac 1. v. 21

8. S. Zeno multa contexit hujus virtutis encomia, ex quibus ad propositum nostrum præcipue deserviunt sequentia: *Rerum omnium Regina Patientia. Scio quia libentius in tuis motibus, tuis fundamentis, tuisque consiliis, quam in alienis nudisque sermonibus conquiescis, neque tantam in multiplicandis virtutibus laudem ponis, quantam in finiendis. Tu virginitati præstas, ne flos ejus ullo morbo, ullo tempore deflorescat. Tu variatum semper in tempestatum crebris turbinibus constituta, fidissimus miserandæ viduitatis es portus. Tu sanctissimo conjugali jugo rudi cervice subeuntis immisum laboris, vel amoris æqualem retinaculis blandis, quasi quidam peritus auriga componis. Tu amicitiam, idem velle atque idem nolle docuisti. Tu servitutis unica, ac fortissima consolatio sæpe libertatem paris. Tu paupertati præstas, ut habeas totum, sui contenta, cum sustinet totum. Tu Prophetas provexisti; Christo tu Apostolos glutinasti, tu quotidiana martyrum mater es, & corona, tu murus fidei, fructus spei, amica charitatis.* Verum quidem est quod charitas regina sit omnium virtutum, juxta illud: *Major autem est charitas,* quodque sine hac nullum opus bonum alicujus sit pretii, aut acceptum coram Deo, teste S. Paulo dicente: *Si linguis hominum loquar & Angelorum &c.* attamen sciendum est, Patientiam & charitatem adeo inter se esse connexas, ut difficile sit distinguere utra illarum mater sit, vel filia. Abulens. quidem illam charitatis filiam esse his verbis asserit: *Patientia non reddit vitam nostram perfectam simpliciter, neque opus ejus est perfectum, in quantum est opus Patientiæ, sed in ordine ad charitatem, scil. in quantum Patientia procedit à charitate scil. ex abundantia charitatis tolerat quis adversa.* Ego verò in laudem patientiæ dico, quod sicut verum est, nullam virtutem, nullumque opus virtuosum sine Dei amore alicujus esse valoris aut pretii, ita quoque Patientia eamdem pariter habeat prærogativam. Tert. in lib. de Patientia inquit: *Ita proposita Dei rebus est Patientia, ut nullum præceptum obire quis, nullum opus Domino complacitum perpetrare extraneus à Patientia possit.* Idem in progressu hujus lib. c. 12. ad nostrum propositum ita discurrit: *Dilectio summum fidei Sacramentum, Christiani nominis thesaurus, quam Apostolus totis viribus Spiritus S. commendat; cujus nisi Patientiæ disciplinis eruditur? Dilectio, inquit, magnanimis est: ita Patientiam sumit. Benefica est; Malum Patientia non facit, non æmulatur; Id quidem patientiæ proprium est. Nec protervum sapit; Modestiam de Patientia traxit. Non inflatur, non proterit, non enim ad Patientiam pertinet; Nec sua requirit, si offert sua, dum alteri prosit. Nec incitatur. Cæterum quid impatientiæ reliquisset? Ideo inquit, dilectio omnia sustinet, omnia tolerat, utique quia patiens.*

S. Zeno Ser. de Patient. Varia encomia patientiæ.
1. Cor. 13. v. 1.
Abul. Tom. 10. Q. 141. in cap. 19. Matth.
Tertull. l. de Patient. c. 1.
Ibid. c. 12.

8. Observandum porro est quod in tantum charitas omnibus aliis virtutibus legem præscribit, vitia fræno coërcet, admirabiles operetur effectus, in quantum est forti Patientiæ scuto armata & communita; Hinc est quod Apostolo non sufficerit, se à principio primo loco dixisse: *Charitas patiens est &c.* posteaque subjunxisse: *Benigna est, charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate congaudet enim veritati,* sed monstrare voles, unde omnes

Charitas est conjuncta patientiæ.
1. Cor 13. v. 4.

nes hi deriventur effectus, non sine mysterio de novo subjunxit: *omnia suffert, omnia sustinet*, bis enim verbis dicere voluisse videtur, quod charitas in virtute pœnitentiæ in opus sese exerat. Tertull. tamen Patientiam Dilectioni velut individuam comitem assignat dicens: *Fides, quam Christi Patientia induxit; Spes, quam hominis Patientia expectat; Dilectio, quam Deo Magistro Patientia comitatur.*

Tertull. ib.

Patientia est mater perseverantiæ aliarum virtutum.

9. Quærunt spiritualis vitæ Magistri cur Patientiæ potius, quam alteri virtuti, præcipue vero quam charitati perfectio attribuatur? ad quam quæstionem respondent, quod tametsi verum sit, quod hæc ratione objecti perfectior esse videatur, utpote quæ Deum immediate respicit, nihilominus Patientia ex aliis capitibus majorem perfectionem dicat, scil. quia mater est perseverantiæ, ideoque perfectionem, consummationem, & cumplementum omnibus aliis virtutibus, etiam charitati attribuit; Quæ sine ipsius sustentaculo utique deficerent, id quod S. Zeno his verbis, insinuare voluit: *Quia Patientia non tantum in multiplicandis virtutibus laudem ponit, quam in finiendis.* Porro Patientia eumdem in aliis virtutibus effectum habet, quam scalpellum in efformanda statua, ultimam ei impertiendo perfectionem, estque instar tecti in fabrica, qui sicuti domus sine tectu ab injuriis aëris hominem defendente, ad nihilum servit, ita quoque aliæ virtutes tusi perseveranti cuidam associatæ sint patientiæ, suum non consequuntur meritum. Unde Salvator non dixit: In humilitate vestra, in fide, in obedientia, in spe, in charitate, sed *in Patientia vestra possidebitis animas vestras*, hæc enim *opus perfectum habet*. Omnes alias virtutes ipsa opus habent; Humilitas ad supportandos contemptus & vilipendia nostra; Paupertas voluntaria, ad sustinendam constanter nuditatem, famem, vigilias, laborem & alia similia, Castitas ad non consentiendum vehementibus concupiscentiæ motibus, eosque per cilicia, disciplinas, jejunia, coercendos; Mansuetudo ad remittendas frequenter nobis illatas injurias; Obedientia in mortificanda parte rationali, ad propriam abnegandam voluntatem: Uniformitas cum divino arbitrio, ad sustinendos cum indifferenti æquanimitate sinistros eventus, imo ipsummet martyrium, quod perfectissimus est religionis actus, velut Ducem, comitem, & matrem agnoscit Patientiam; Nam ut S. Bonaventura ait: *Sine ferro, & flammis martyres esse possumus si Patientiam in animo veraciter conservemus.* Euseb. occasione S. Hieron. ad S. Damasc. Papam in hæc verba scribit: *Duplex martyrium est, unum succumbere gladiis impiorum, alterum in infirmitatibus, & adversitatibus, in animo Patientiam custodire.*

Luc. 21. v. 19.

S. Bonav. Serm 3. de S. Andr.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Patientia lapis est Lydius, ad quem vera virtus & spiritus comprobatur.

THEMA.

Doctrina viri per Patientiam noscitur. Prov. 19. ℣. 11

1. Homo virtuosus ex Patientia ab aliis discernitur, ut Sapiens inquit; Idque S. Greg. à D. Seraphico citatus in hæc verba confirmat: *Patientia sola est omnium virtutum probativa, quia dicit Gregorius: Qualis unusquisque apud se lateat, illata contumelia probat.* Syriaca legit: *Doctrina viri est Patientia.*

S. Bonav. ser. 3 de Apost.

Differentia hominis

Imo ipsemet Philosophi gentiles qui luminis veræ fidei inexpertes, in obscuritate erroris ambulabant, teste Tertull. lib. *de Patientia c.* 1. hujusce virtutis merita ponderarunt. En verba Tertul. *Bonum etiam qui cæce vivunt, summa virtutis appellatione honorant. Philosophi quidem, qui alicujus sapientiæ animalia reputantur, tantum illi subsignant, ut cum inter sese variis sectarum libidinibus & sententiarum æmulationibus discordent, solius tamen Patientiæ in communi memores, huic uni studiorum suorum commiserint pacem.*

cernitur in Patientia.

Tertull. de Patient. c. 1.

2. S. Basilius M. in Oratione *de Passione & tolerantia* nonnullas in hancrem adducit similitudines, inquiens: *Ut gubernatorem navis tempestas, athletam stadium, militem acies, magnanimum calamitas sic Christianum hominem tentatio probat, & quemadmodum athletas certaminum labores coronis ad se alliciunt, ita etiam homines Christianos probatio, quæ ex tentationibus descendit, ad perfectionem ducit, si modo cum decenti tolerantia, & omni gratiarum actione, quæ a Domino ordinantur, susceperimus.* S. Cyprianus in libro *de bono Patientiæ* ita scribit: *Examinandis nobis, atque explorandis, diversi importantur dolores, & multiplex tentationum qualitas irrogatur de jacturis facultatum, de ardoribus febrium, de cruciatibus vulnerum, de amissione charorum, nec aliud magis inter injustos discernit, & justos quam quod in adversis per impatientiam queritur, & blasphemat injustus, Patientia justus probatur, sicut scriptum est; In dolore sustine, & in humilitate tua Patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum & argentum.* Lactant. Firmianus pariter hanc justos inter & impios assignat differentiam, inquiens. *In quo sapiens & bonus vir a malis & insipientibus differt, nisi quod habet invictam patientiam, qua stulti carent? Nisi quod regere se ac mitigare iram suam novit, quam illi, quia virtute carent frenare non possunt?* S. Gregor. ad præcitata Sapientis verba alludens, in homilia quadam inquit: *Tanto quisque ostenditur minus doctus, quanto convincitur minus patiens.*

S. Basil. orat 11.

Probatur ex Patribus per similitudines.

S. Cypr lib. de bono Patientia.

Lact. Firm. l. 6 Div. in. Instit. c. 18 ad 19.

S. Gregor. Hom. 35. in Evang.

3. Quando quis qualitatem agri alicujus explorare cupit, an scilic. sterilis sit, an fertilis, communiter illum ligone, vel aratro proscissum, ac fœtido sterquilinio contectum, ac deinceps seminat, videtque qualem sequenti anno fructum producat: Si enim urticas, lolia, stirpes, fruteta proferat, mox agrum illum maledictum & pessimum esse dicit. Sicut econtra optimum pronunciabit, si laboribus, sudoribus, & culturæ agricolæ per fructum abundanter illatum correspondeat; Eodem prorsus modo si homo per injurias, contemptus, & nonnunquam percussionibus ad livorem exceptus, in honore & existimatione diffamatus sannis & derisionibus expositus, confestim irascatur, ac in vindictam, odium, & inimicitias prorumpat, pessimum vobis licebit de illo formare conceptum: At vero si patiens fuerit, si dissimulaverit, tacuerit, bonum pro malo reddiderit, tunc talem verum virtutis specimen edidisse libere asseretis, quia *doctrina viri per Patientiam noscitur*, & ideo talis per agrum illum significatur, in quod divinum semen, ex uno grano in centuplicatum fructum excrevit: *Quod autem in bonam terram, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes, verbum retinent, & fructum afferunt in Patientia.* Ubi Cajet. notat, *Non sufficere cor honestum, & utile, nisi adsit Patientia in sustinendo adversa, & injurias quascumque edocet Dominus à similitudine terræ, quæ quantumvis optima, non affert fructum, nisi patiendo aratrum, & similia.*

A similitudine agri.

Luc. 8. v. 15.

Cajet. ibid.

4. Ven. Beda super illa Christi verba: *In Patientia vestra possidebitis animas vestras*, ita scribit: *Idcirco possessio animæ in virtute Patientiæ ponitur, quia radix omnium, custosque virtutum, Patientia est. Per Patientiam*

Luc. 21. 19

Ven Beda. Tom. 7. Hom. 1.

Patientia est signum plures adesse virtutes.

tientiam vero possidemus animas nostras, quia cum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possideres quod sumus. Sic enim conditi mirabiliter sumus, ut ratio animum, & anima possideat corpus, jus verò anima à corporis possessione repellitur, si non prius anima à ratione possidetur. Custodem igitur Conditionis vestra Patientiam Dominus esse monstravit, qui tu ipsa nos possidere nosmetipsos docuit. S. Ansel. in Proœmio super Apocalypsin materiam observat revelationum, quæ S. Joanni in dicto libro obtigerunt; Ita enim scribit: *Materia illius sunt 7. signa tribulationum designativa. Intentio, invitare nos ad Patientiam, ut per Patientiam veniamus ad contemplationem, per contemplationem ad revelationem, inde ad beatitudinem, Notandum quare magis ad Patientiam, quam ad alias invitet virtutes; Ad quod dicitur, quia sicut fides est fundamentum omnium virtutum, sic Patientia quodammodo est sustentaculum.* Quisquis igitur veram in corde habet Patientiam, firmiter sibi persuadere poterit, omnes alias in se recludi virtutes, utpote quæ patientiæ innitantur, in eaque fundantur.

S. Anselm. in Proœm. in Apocal.

5. S. Bern. illum citat Apostoli textum, quem ex P. Petro Dam. in Discursu præcedenti ponderavimus, nimirum: *Quacumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per Patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* Circa quæ verba dictus mellifluus Doctor ita scribit: *Bene ad Doctrinam, ut per Patientiam speremus, siquidem ut alibi dictum est: Doctrina viri per Patientiam noscitur, sed & Patientia probationem operatur, probatio vero spem.* Enimvero S. Paulus non casualiter aut fortuito dixit, omnes sacras literas (quæ ad nostram eruditionem à Spiritu S. dictatæ, & ab Ecclesia tamquam pretiosissimus thesaurus donatæ sunt) eo fine conscriptas esse, *ut per patientiam spem habeamus?* Cur enim non dixit, *ut per fidem, vel per humilitatem sive per charitatem, aut quamvis aliam virtutem spem habeamus?* In promptu est responsio, quia *Doctrina viri per Patientiam noscitur*; Etenim Patientia lapis est Lydius, ad quem aliæ virtutes, earumque sinceritas comprobantur. Quando enim hæc Patientiæ virtus veraciter exercetur, dubitandum nequaquam est, quin etiam aliæ virtutes simul præsentes existant. Idem mellifluus Bernardus in alio quodam loco inquit: *Quo quis patientior, eo probatur esse sapientior*; Unde Salomon: *Doctrina viri per Patientiam dignoscitur.* S. Franciscus qui talem fundavit Religionem, quæ veræ perfectionis & sanctitatis basis est & fundamentum, Patientiam in suis primis Discipulis permagni æstimavit, eo vel maxime, ut qualis singuli Spiritus essent, exinde experiri valeret; Unde in opusculis suis ita scribit: *Quamvis fratres Minores in omni terra dent bonum exemplum magna sanctitatis, & adificationis ibi tamen non est perfecta latitia; & quamvis frater minor illuminet cacos, contractos extendat, damones pellat, surdis auditum, claudis gressum, mutis verbum restituat, & quod majus est, quatriduanum resuscitet mortuum, ibi non est perfecta latitia. Et si frater Minor sciret omnium gentium linguas, & omnes scientias. & scripturas, ita ut sciret prophetare & revelare, non solum futura, sed etiam conscientias aliorum, ibi non est perfecta latitia. Si frater minor loquatur lingua angelica, & sciat stellarum cursus, & virtutes herbarum. & sint ei revelati omnes thesauri terrarum, & si cognosceret virtutes, & proprietates avium, piscium, animalium, hominum, radicum, lapidum, arborum, & aquarum, ibi non est perfecta latitia. Et si frater Minor sciret tam solemniter pradicare, quod converteret omnes infideles ad fidem, ibi non est perfecta latitia; Sed quando venimus ad locum S. Maria de Angelis sic balneati pluvia, & frigore congelati, luto etiam deturpati, & fame afflicti, & ad portam loci pulsabimus, & veniet portarius iratus dicens: Qui estis vos? Et nos dicemus: Sumus duo ex fratribus vestris; Et ille è contrario diceret: Imo estis duo Ribaldi, qui & itis circumquaque per mundum, pauperum Eleemosynam rapiendo, & non aperiret nobis, sed faceret nos stare ad nivem, & aquas, in frigore, & fame usque ad mortem, tunc si nos tot injurias, & repulsas sine turbatione, & murmuratione, toleraverimus patienter, & cogitaverimus humiliter, & charitative, quod ille Portarius veraciter nos cognoscit, & quod Deus excitat linguam illius contra nos, scribe, quia ibi est perfecta latitia; Et si nos in pulsando perseveraverimus & ille tanquam importunus exeat contra nos, & durissime nos afficiat alapis dicens: Recedite hinc vilissimi Pultrones, & ite ad hospitale, qui enim estis vos? Hic penitus non manducabitis; Et si nos patienter hac portabimus, & injuriati cum amore pepercerimus ex toto cordes scribe, quia ibi est perfecta latitia; Et si nos undique afflicti, fame urgente frigore affligente, nocte insuper appropinquante pulsabimus clamabimus, & fletu instabimus, ut aperiat nobis, & inde ille stimulatus dixerit: Isti sunt homines procacissimi & protervi, & exiens cum uno fuste nodoso, capiens nos per caputium, ad terram super nives & lutum projiciet, & nos verberabit cum fuste, & nos plagis implebit, si tot mala, si tot injurias, & verbera, cum gaudio toleramus, considerantes quod pœnas Christi benedicti tolerare, & portare debemus scribe, & nota diligenter, quod ibi est perfecta latitia, & audi conclusionem. Inter omnia Charismata Spir. S. qua Christus servis suis concessit, & concedet, pracipuum est vincere seipsum, & libenter propter Deum, & charitatem Dei opprobria sustinere.* Ex qua tam sancti & illuminati viri doctrina, evidenter colligitur, veri Spiritus, perfectæq; sanctitatis specimen à patientia longe clarius, quam à quocumque alio dono, aut virtute desumi & colligi.

Rom. 15. v. 4.
S. Bernard. Ser. 1. in Ps. Qui habitat.
Aliæ virtutes per patientiam probantur.
Prov. 19. 11.
Rom 5. v. 4.
S. Bern. de 7. Don. Spir. S. c. 7.
Prov. 19. 11.
Opusc. S. Fran. Tom. 1. c. 18.
Probatio fratris minoris in Patientia à S. Francisco descripta.

6. Enimvero qualem in se aromata fragrantiam habeant, ignis probat, & manifestum facit, Ac proinde B. Laur. Justin. in hæc verba nos exhortatur: *Exhibeamus nos sicut Dei ministros in multa patientia, diffundentes odorem ipsius circumquaque adversa tolerando; Sicut enim aromata odorem suum cum incenduntur, expandunt, ita & in nobis, omne quod virtutibus redolet, tribulatione per Patientiam innotescit.* Bellovac. idipsum ex citata S. Gregorii auctoritate, per similitudinem militis in hæc verba declarat: *Improvidus miles est, qui se fortem in pace gloriatur; Nemo quippe quantum proficit, nisi inter adversa cognoscit.* Unde Augustinus ait: *Si vis probare qui sunt in Ecclesia Dei granum, vel palea, adhibe oris judicem, id est, perflua aliqua convitia: Si steterit, granum est, si palea, recedit in altum, & quanto minor, & levior, tanto magis in altum ascendit, id est, magis movetur, & superbe respondet.* In vitis Patrum sequens doctrina legitur: *Hac est magna virtus, quando in infirmitatibus tolerantia fuerit, & gratiarum actio mittitur ad Deum. Si amittimus oculos, non feramus graviter, extollensia enim instrumentum amisimus, sed interioribus oculis gloriam Domini speculemur. Surdi facti sumus? Non contristemur, quia auditum vanum amisimus. Manus nostra ex aliqua passione debilitata sunt? Sed interiores paratas habeamus adversus inimici tentationes. Infirmitas totum corpus nostrum tenet? Sed nostro interiori homini sanitas crescit.* Ecce tibi qualiter inter adversa patientiæ virtus magis elucescat, majora spiritus incrementa accipiat. In iisdem vitis Patrum alius quidam eremi incola dicere solitus fuisse legitur: *Propterea non promovemur, quia patientiam non habemus.* Et in iisdem Vitis alio in loco sequens factum hisce verbis describitur: *Senex quidam erat, habens probatum Discipulum,*

B. Laur. Just de Lig. Vit. c. 4.
Patientia inter adversa magis elucescit.
Bellov. spec. mor. l. 5. dist. 89
Vit. Patr. l. 5. Libell. 7. n. 17.
Ibid. n. 23.
Vit. Patr. l. 5. Libel. 16. n. 15.

quem aliquando contristatus expulit foras? ille vero Discipulus expectabat sedens foris; Et aperiens senex invenit eum, & pœnitentiam egit senex apud eum dicens: Tu Pater meus es, quia humilitas & Patientia tua vicit pusillanimitatem animi mei. Veni intus, amodo enim tu senex, & Pater; ego autem juvenis & Discipulus, quoniam opere tuo superasti meam senectutem.

Ubique patientia necessario est.

7. Congregationes Religiosorum ut plurimum ex personis, Patria, ætate, genio, natalibus, & conditione differentibus constare cernuntur; Ac proinde ad hoc ut concordes sint, atque unanimes quavis hora necessum est ut se in virtute Patientiæ exerceant; Atque ideo similes congregationes veræ perfectionis Scholæ & Gymnasia esse solent; Unde in vitis Patrum legitur sequens historia: *Frater quidam erat in congregatione inquietus, & frequenter movebatur ad iram; Dicis ergo in semetipso: Vado, & solus alicubi habitabo, & cum non habeam in quo dicam, vel audiam, ero quietus, & quiescet à me passio ira. Egrediens ergo manebat in spelunca solus; Una autem die implens sibi suriscu lam aquæ, posuit illam in terra, contigit autem ut subito versaretur, ille vero implevit secundo, & iterum versata est, deinde tertio implens, posuit eam, & rursum versata est, qui commotus furore, tenuit vasculum illud, & fregit. In se autem reversus cognovit, quia ab eodem dæmone iracundia sit illusus, & dixit: Ecce ego, & solus sum, & vicit me; Revertar ergo in congregationem, quia ubique labore Patientia opus est.* Ubi enim multi sunt, qui in virtutibus se exercentes ad vitæ perfectionem contendunt, ibi major est facilitas & commoditas bona illorum imitandi exempla, proprias imperfectiones emendandi, majores in perfectione faciendi progressus.

Ibid. Libell. 7. n. 35.

Aliæ virtutes sine patientia esse non possunt.

S. Zeno ser. de Patient.

8. *Doctrina viri per Patientiam noscitur*; Enimverò adeò hæc sententia certa est, ut S. Zeno in Sermone *de Patientia* dicat: *Non virtutes possunt esse virtutes, non perennes elementorum flatus, non tempora cognata connexione in solemnes reditus commearent, nisi rerum disciplinam conversionem ue quasi quadam solicita mater Patientia custodiret.* Idem paulo ante in ejusdem Patientiæ encomium dixerat: *Sola est, ad quam prorsus res omnis expectet, dubium quippe cum non sit spem, fidem, justitiam, humilitatem, castitatem, probitatem, concordiam, charitatem, omnes artes, omnesque virtutes, ipsa quoque elementa ejus constare non posse sine eruditione, vel fræno, est enim matura semper, humilis, cauta, prudens, probida, omni necessitate contenta, quavis turbationum tempestate tranquilla, serenitatem suam nebulis turbulentare non novit. Altercatio quid sit ignorat* (ita in margine scribitur, licet in textu sit alteratio) *omnes aut evitat, aut portat injurias.* Et in decursu ejusdem sermonis subdit: *Tu specialiter omnem populum, divinasque virtutes quasi crines effusos, in unius verticis nodum, honorem, decoremque conducis. Felix, felix æternumque felix est, qui semper te habuerit in se.* Seneca Philosoph. moralis pro majori prædictorum luce sequens adducit à luctatoribus desumptum exemplum, inquiens: *Athletas videmus, quibus virium cura est cum fortissimis quibusque confligere, & exigere ab his, per quos certamini præparantur, ut totis contra ipsos viribus utantur; Cædi se, vexarique patiuntur, & si non inveniunt singulos pares, pluribus simul objiciuntur, marcet enim sine adverso, virtus, tunc autem apparet quanta sit, quantum valeat, polleatque cum quid possit Patientia ostendit. Non vides quanto aliter Patres, aliter matres indulgeant? Illi excitari liberos ad studia jubent ob eunda maturè, feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis, & interdum lachrymas excutiunt; At matres, fovere in sinu, continere in umbra volunt, numquam flere, numquam tristari, numquam laborare. Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, & illos fortiter amat, & operibus, inquit, laboribus, ac damnis exagitentur, ut verum colligant robur.*

Seneca c. 2. de Provid.

Patientia quemdam Hæreticum convertit.

Rayn. An. 1206. n. 31.

9. Doctrina viri per patientiam noscitur. In annalibus Ecclesiasticis de S. Dominico, quem Papa ad hæreticos convincendos elegerat, & destinarat, factum aliquod præsenti proposito nostro haud inopportunum in hæc verba legitur: *Accidit eo tempore, ut disputatio solemnis deberet cum hæreticis ventilari, ad quam cum Episcopus loci cum multa se pompa præpararet iturum, dixit ad eum Præco Christi. Non sic mi Domine Pater, non sic est contra filios superbiæ procedendum, humilitatis, ac Patientiæ, Religionis, aliisque virtutum exemplis convincendi sunt veritatis adversarii, non fastu elationis, & ostentatione gloriæ sæcularis. Discalceati contra Goliath procedamus, Assentit Episcopus, discalceati sunt omnes, Cumque de via dubitarent, obviam habuerunt hæreticum, quem Catholicum existimabant, qui eos ad locum recto itinere, ut spoponderat, non perduxit, sed ad nemus quoddam perfidus malitiosè seduxit, ubi inter vepres, & spinas pedes eorum vulnerati sunt, & crura sanguine respersa. Tum pugil Dei, cum omnia Patientia sustinens, & in jucundam Dei laudem prorumpens, ad collaudandum, & sustinendum cum patientia omnes hortatus est dicens: Confidite in Domino charissimi, quia de cœlo vos manet triumphus, jam enim peccata vestra sanguine expiantur. Cernens malignus ille miram eorum, & latam Patientiam, optimisque sermonibus Sancti compunctus, malitiam, confessus, hæresin abjuravit; Venientibus autem ad locum rectis corde orta est lætitia, perversis vere confusio, & tristitia.* Ecce tibi quam sit verum, quod Patientia dignoscere faciat, quisnam sit verus Spiritus, aut vera virtus, Magis enim hunc hæreticum ad veræ fidei agnitionem Patientia S. Dominici sodaliumque suorum, quam scientia, aut argumenta theologica perduxit; *Doctrina enim viri per Patientiam noscitur.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Patientia viam ad cælum sternit.

THEMA.

Per Patientiam curramus ad propositum nobis certamen. Hebr. 12. v. 1.

1. CUm quamdiu in hac præsenti vita degimus, veri viatores simus, ideo Apostolus Metaphora cursus, & stadii, frequenter utitur; Unde de semetipso dicebat: *Sic curro, non quasi in incertum; Non in vacuum cucurri. Sic currite ut comprehendatis;* Modum autem demonstrare volens, quo ad æternæ gloriæ bravium pertingere valeamus, patientiam nobis præ cunctis aliis virtutibus indigitat inquiens: *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen;* Quasi dicere vellet, si bravium desideretis, ecce vobis unicum medium, Patientiam scil. S. Bonav. *de Profectu spirituali religiosorum* disserens inquit: *Ex charitate & humilitate nascitur virtus Patientia, hæc ordinat nos ad fruitionem summæ pacis.* In hymno quem in dedicatione Ecclesiæ recitare solemus, Paradisus cœlestis *urbs Jerusalem* nominatur: *Urbs Jerusalem beata, dicta Pacis visio, quæ construitur in cælis, vivis ex lapidibus,* Advertendum vero

Modus veniendi ad cœlum est patientia.

1. Cor. 9. v. 26

Philipp. 2. v. 16.

Heb. 12. v. 1.

S. Bonav. l. 2. de Profect. Relig. c. 34.

ro est, quod ad hoc ut quis vivus ædificii illius lapis efficiatur, in eodem hymno nullius alterius virtutis fiat mentio, præterquam solius patientiæ, siquidem ad hanc alludunt verba illa: *Tunsionibus, pressuris expoliti lapides, suis coaptantur locis:* Idem Seraphicus D. in capite sequenti de hac virtute inquit: *Meretur magnam gloriam in cœlo.* S. Zeno ad nostrum propositum sequenti utitur similitudine: *Quemadmodum cera, ut plurimum nisi recalescat, aut præmolliatur, non facile in se recipit sigilli impressionem, ita & homo, nisi laborum, & multifaria infirmitatis probetur exercitio, neutiquam sinet insignire se signaculo divinæ gratiæ. Ob hoc Paulo respondit Dominus: Sufficit tibi gratia mea, virtus in infirmitate perficitur.* S. Antiochus in homilia quadam Bibliothecæ veterum Patrum inserta, patientibus felix hoc nuntium defert: *Patientia sane hominem recta provehit ad salutis portum.* S. August. inquit: *Beati eritis cum vobis maledixerint, & persequentur vos, & dicent omne malum adversum vos, mentientes propter me, gaudete, & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlis. Animadvertas quisquis delicias hujus sæculi, & facultates rerum temporalium quæris, in nomine Christiano intrinsecus esse beatitudinem nostram sicut de anima Ecclesiastica ore prophetico dicitur: Omnis gloria ejus, filiæ regis, ab intus; Nam extrinsecus maledicta, & persecutiones, & detractiones promittuntur, de quibus tamen merces est in cœlis, quæ sentitur in corde patientium, eorum qui jam possunt dicere: Gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit, quia Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis; non enim ista perpeti fructuosum est, sed ista pro Christi nomine non solum æquo animo, sed etiam cum exultatione tolerare.*

Ibid. c. 35.
S. Zeno Ser. de Patient.
S. Antioch. Hom 78.
S. Aug. lib. 1. de ser. Dom. in monte. Tom 4. c. 5.

Porta ferrea, quæ ultro aperta fuit S. Petro est patientia ducens ad Civitatem Cœlestem.
Act. Apost. 12. v. 10.
S. Bern.

2. Memoranda hoc loco est porta illa ferrea, quæ ad urbem Hierosolymitanam ducebat, quæ Angelo & S. Petro ultro aperta est, quando ruptis & solutis catenis è carcere egrediebatur; S. Petrus autem eo in loco hominem patientem tunc præfigurabat, cui solutis vinculis, quæ eum in hujus corporis carcere vinctum tenent, cœlestem Hierosolymam portis ultro apertis ingreditur: *Venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta est eis.* Ubi S. Bernardus ait: *Porta cœli humilis Patientia, quæ est porta ferrea, ducens ad civitatem.* At vero dices fortasse ex qua Patientia humilis esse debet, nequaquam convenire videtur, ut sit ambitiosa, id est, ut ad beatitudinem & gloriam cœlestem præcedentiam prætendat: Ac proinde S. Leonem M. ausculta, qui considerans id, quod in monte Thabor cœli ostiarius dixit: *Bonum est nos hic esse: Non enim sciebat quid diceret,* ut inquit Evangelista, ita scribit: *Huic suggestioni Dominus non respondit, significans non quidem improbum, sed inordinatum esse quod cuperet, cum salvari mundus nisi Christi morte non posset, & exemplo Domini in hoc laudaretur credentium fides, ut licet non aporteret de beatitudinis promissionibus dubitare, intelligeremus tamen inter tentationes hujus vitæ, prius nobis tolerantiam postulandam esse, quam gloriam, quia tempora patiendi non potest felicitas prævenire regnandi.*

S. Leo. Ser. de transfig.

S. Bernard. l. 4. de Consid.
S. Aug. in Psal. 54.
D. Chrysost. Patientia

3. S. Bernardus in ea est opinione, scilic. *Perseverantiam & Patientiam imaginem quamdam æternitatis præ se ferre, & propterea, inquit, sola est cui æternitas redditur.* S. Augustinus quemdam injuriam libenter tolerantem his versibus consolatur: *Ille in terra geminat convicia, tu in cœlo lucra.* D. Chrysost. in homilia quadam, cui titulus est: *Quod melius sit injuriam pati, quam inferre,* inquit: *Patienti Deus totum reserat cœlum, Sanctorum civem efficit, à peccatis absolvit, coronat justitia;* Adeoque patiens *non est affectus injuria, sed coronatus.* S. Petrus primos fideles, qui sine intermissione hanc virtutem exercebant, consolatur inquiens: *Qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas.* In Apocalypsi c. 3. præclara nobis in hæc verba proponitur promissio: *Scient, quia ego dilexi te, quoniam servasti verbum Patientiæ meæ, & ego servabo te ab hora tentationis.* Vere præclarum quid est, omnique consideratione dignissimum, Patientiæ merito in puncto mortis à Deo servari, ac defendi; idque consonat cum illa Christi promissione: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Dixerat idipsum diu ante regius Psalmista ita canens: *Patientia pauperum non peribit in finem,* Ubi Beda ait: *Et vere non erit oblivio in finem, quia Patientia pauperum, id est merces Patientiæ verorum pauperum, licet videatur nunc periisse, non peribit tamen in finem, id est, vel omnimodo, vel cum venietur in finem; Unde alibi dicitur: Patientia necessaria est, ut reportetis fructus.* Imo adeo secura sunt Patientiæ merita, ut de illorum fructu dubitare non liceat: Ac proinde S. Paulus ad Tim. scribens, non sine mysterio hæc verba permisit: *Fidelis sermo;* Ac postea subjunxit: *Si commortui sumus, & convivemus; si sustinemus, & conregnabimus.* Bollandus in vita S. Anscharii Episcopi Hamburgensis refert sequentia: *Contigit, ut quidam puerulus in Schola, Fulbertus nomine, à socio suo tabula percussus ad mortem usque perductus sit. Appropinquante hora exitus istius pueri, vir Domini forte sopori deditus lectulo incubabat, cum ecce vidit in somnis ipsius animam à corpore sublatam angelico ministerio ad cœlum deferri, se quoque miro & ineffabili ministerio Deo disponente pariter comitari, cumque cœli secreta penetrassent, pueri præfati animam in quamdam purpuream mansionem conspexit introduci, & inter agmina Martyrum collocari. Ibique ei datum est agnovisse, quod quia ipse puer vulnus sibi illatum satis patienter tulit, & animam fratris usque ad mortem diligens pro percussore suo minimum benigne intercessit, patientiam & benignitatem ejus Deus divina remunerante pietate, inter martyrum choros deputatus sit.* Quod si igitur tam brevis passio in ætate nondum matura, tam liberaliter nihilo minus à Deo fuit remunerata, quid de illis dicemus, qui in virtutibus consummati per totam vitam suam se multiplicatis sæpe actibus in heroica quadam patientia continuo exercent.

est imago æternitatis.
1. Pet. 4. v. 19.
Apoc. 3. v. 10.
Luc. 21. v. 19.
Ps. 9 v. 19.
Ven. Beda.
2. Tim. 2. v. 11.
Bolland. 3. Febr. fol. 410.

4. Apud Job dicitur: *Ab Aquilone aurum venit:* At vero scire percuperem, cur potius in gelido Septentrione, quam ab aliis mundi partibus auri venæ reperiantur? S. Bonav. hac de re ita scribit: *Prudens facit solvere omnia debita sua, de his quæ nihil videntur valere, scilicet de malis pœna, quæ sustinet, ut Deus remittat sibi debitum culpæ, & solvendo nihil expendit de suo, imo de his quæ accepit ab initio, sicut de opprobriis & contumeliis, solvit quæcunque & quidquid debet Deo; Et cum alienis, se retinendo, scit acquirere gratiam in præsenti, & gloriam in futuro; Et ideo dicitur: Ab Aquilone aurum venit, quod patiens acquirit in tribulatione.* S. Cyprian. in lib. *de bono patientiæ* inquit: *Invenimus Patriarchas, & Prophetas, & justos omnes, qui figuram Christi imagine præeunte portabant, nihil magis custodisse in laude virtutum suarum, quam quod patientiam, forti & stabili æquanimitate tenuerunt. Tot Prophetæ interfecti, tot martyres gloriosis mortibus honorati, omnes ad cœlestes coronas patientiæ laude venerunt.* D. Chrysost. Patientiæ meritum attribuit martyrii: *Fer forti & generoso animo cuncta quæ accidunt, hoc enim est tibi martyrium, non enim eum qui sacrificare jubetur,*

Job. 37. 22.
De malis pœnæ in patientia solvitur debitum culpæ.
S. Bonav. Diæt. sal. Tit. 7. c. 7.
S. Cypr. de bono Patient.
D. Chrys. in 1. Thes. 127.

non

non sacrificare, sed potius dilaniari & excarnificari quam hoc facere, solum facit martyrium, sed etiam cum dolor impellit ad blasphemandum, tolerantes potius ferre laborem, & nihil turpe, & inhonestum dicere, facit martyrem: Job enim non ideo fuit coronatus, quod sacrificare jussus, non sacrificaverit, sed quod dolores & calamitates forti animo perpessus sit. Quin etiam Paulus propterea victor renunciatus est propter flagella, propter afflictiones, propter alia quæ sustinuit cum gratiarum actione. S. Bonav. super c. 8. Lucæ de Patientia ita scribit: *Ipsa est quæ perducit ad fructum. Ecce agricola expectat pretiosum fructum ferre, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & serotinum.* S. Greg. exemplum adducit S. Joannis, qui non minus quam frater ejus S. Jacob amato calici, quem cœlestis Magister ei his verbis prædixerat: *Calicem quidem meum biberis*, labia sua admovit. Unde de eo ita scribit: *Joannes nequaquam martyrio vitam finivit, sed tamen martyr extitit, quia passionem, quam non suscepit in corpore, servavit in mente; Et nos ergo, hoc exemplo, sine ferro esse possumus martyres, si patientiam veraciter in animo custodimus.* Subdit insuper sequens sancti cujusdam hominis exemplum: *Fuit quidam diebus nostris, Stephanus nomine, Pater monasterii juxta Reatinæ urbis mœnia constituti, vir valde sanctus, virtute Patientiæ singularis. Hic pro amore cœlestis patriæ cuncta despexerat, possidere aliquid in hoc mundo fugiebat, tumultus devitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat; Virtus tamen Patientiæ in eo vehementer excreverat, ita ut eum sibi amicum crederet, qui sibi molestia aliquid irrogasset, reddebat, contumeliis gratias. Si quod in ipsa sua inopia damnum fuisset illatum, hoc maximum lucrum putabat; Omnes suos adversarios nihil aliud, quam adjutores æstimabat. Hunc, cum dies mortis egredi de corpore urgeret, convenerunt multi, ut tam sanctæ animæ de hoc mundo recedenti, suas animas commendarent. Cumque circa lectum illius, qui convenerant, omnes assiderent, alii corporeis oculis ingredientes Angelos viderunt, sed dicere aliquid nullo modo potuerunt, alii omnino nihil viderunt, sed omnes qui aderant, ita vehementissimus timor perculit, ut nullus egrediente illa sancta anima stare hic potuisset.* Et paulo post subdit: *Ecce fratres charissimi servata illa in Ecclesiastica pace Patientia, ad quantum hunc retributionis culmen evexit. Quid huic suus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die exitus ejus, & foris indicavit? quibus hunc credamus, nisi sanctis martyribus sociatum, quem attestantibus corporeis quoque oculis à beatis Spiritibus constat esse susceptum? Nullo iste gladio percussus occubuit, & tamen coronam Patientiæ, quam in mente tenuit, in egressione percepit.*

S. Bonav. in c. 8. Luc.

S. Gregor. Hom. 35. in Evang.

Patientia cujusdam nomine Stephani.

5. Blosius inquit: *Etiam exigua molestia propter Deum æquanimiter tolerata incomparabiliter præstantior est, quam sint multa & grandia bonorum operum exercitia.* Idem in alio quodam loco similiter ait: *Quamvis ipsi multorum se criminum rei arbitrentur* (de Pusillanimibus loquitur) *sed coram Deo veri magnique martyres sunt, cum nulli dubium sit, longe acerbiorem hujusmodi perpetuam afflictionem dolorem infligere, quam unius carnificis ictus collo exceptus.* Bellovac. quamdam in discursibus præcedentibus à nobis adductam doctrinam in hæc verba refert: *Miraculo præcellit virtus Patientiæ; l. 1. Dialog. c. 4. Greg. dicit: Ego signis & miraculis virtutem Patientiæ majorem credo; Hoc dicit pro libertino, qui cum mortuum precibus suscitasset, magis admiratur virtutem patientiæ suæ, quam miraculum, eo quod à suo rectore graviter percussus in facie, scabello subpedaneo jactato contra eum, non murmuravit, sed suis peccatis humiliter imputavit.* Sicut enim granum priusquam granario inferatur, in area flagellis percutitur, in aera sublevatur, purgatur, & cribratur, ita quoque priusquam instar grani in cœlum deferamur (*Triticum autem congregate in horreum meum*) tolerata in adversis patientia præcedere debet. Bellovacensis Sidonium citat dicentem: *Maximum vitæ emolumentum est nostri interioris hominis, si in hac area mundi, variis passionum flagellis, homo exterior cruciatur.* S. Zeno in eodem sermone ait: *Abel ideo martyr, quia justus, ideo justus, quia patiens, à quo pati martyres didicerunt, patiendo libenter quod non tuerentur.* S. Antiochus in eadem Homil. ita scribit: *Bonorum* (si qua in nobis sunt) *cardo & caput Patientia est. Omnem proinde tentationem, afflictionem omnem, necesse sit ut suscipiamus cum patientia, & gratiarum actione, quo vel tandem assequi detur terram illam promissionis.* In actibus Apostolorum S. Stephanus protomartyr, etiamnum hac mortali carne contectus cœlum apertum, in eoque Salvatorem cœlestis Patris dexteræ assistentem conspexisse legitur, Tametsi enim in Exodo Deus dicat: *Non enim videbit me homo & vivet*, ipse tamen in hæc verba exclamavit: *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.* Præterea: *Intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.* At vero cuinam merito singularis hæc adscribenda est prærogativa, quod vultus protomartyris velut facies Angeli scintillarit, tametsi ipse nondum hoc corpore esset exsolutus, de quo scribitur: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam?* Dubium hoc per sequens in Scriptura recensitum facinus facile resolvitur: Cum enim sapiens illa mulier Thecuitis Davidem à Mansuetudine & Patientia commendare vellet, eidem dixit: *Sicut enim Angelus Dei, sic est Dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur.* Cum igitur S. Stephanus adeo invicta & prodigiosa Patientia fuerit insignis, ut non quocumque modo, sed positis in terram genibus, pro lapidatorum suorum venia Deum enixissime fuerit deprecatus, mirum non est, quod intuentes eum qui sedebant in Concilio vultum ejus tamquam faciem Angeli conspexerint. Doctissimus Salmeron prædicta Thecuitidis verba exponens inquit: *Quem nec timor, qui pallorem generat, nec ira, aut atra bilis, quæ faciem immutant, animam illius perturbant, imo ipse Spiritus S. qui intus erat, foras erumpebat, ut clariorem ejus redderet vultum.* Porro certum est, quod inter alios Spiritus S. fructus Mansuetudo & Patientia pariter enumerentur, quas virtutes S. Protomartyr in gradu heroico exercuit, ut proinde sequentia D. Chrysostomi verba adaptare valeamus dicentis: *Pulchrum quidem, & integrum corpus fuerat, multo vero venerabilius factum est ab illis vulneribus infectum, quoniam & lana pulchra quidem, & antequam inficiantur, postquam vero purpurea facta sunt, ineffabilem capiunt pulchritudinem.* Præterea quia S. Stephanus calumniis, persecutionibus, improperiis, denique tam crudeli lapidatione ad mortem usque lapidatus fuit, ideoque patientiam heroicam exercendi patientiam habuit, ideo corpus ejus etiamnum hic in terris positum dotes cœpit degustare gloriosas, quarum una est claritas, ipsumque cœlestem paradisum patulum esse conspexit, quia porta cœli Patientia est. P. Rho de inclyta Dei ancilla Ursula Beningcasa Neapolitana sequentia scribit: *Quam acres ac vehementes sint calculi dolores, ut neminem experimento scire velim ita unum aliquem esse, qui non aliquando audierit, non opinor, itemque neminem tam dura atque horrida virtutis, quin laborantibus, sin minus clamores atque ejulatus, quales plerumque viris etiam fortibus expressit doloris immanitas, gemitum tamen aliquem, aut saltem levem vocis significationem, non per-*

Blos. Inst. Spir. §. 3. Blos. c. 22. Consolat. Pusillan.

Bellov. spec. mor. l. 1. dist. 88.

Granum priusquam granario inferatur flagellis percutitur & purgatur ita & homo priusquam granario cœlesti inferatur.

Matth. 13. v. 30.

Bellov. ib.

Dist. 88.

S. Zeno Ser. de Patient.

S. Antioch. h. 87. To. 2. Biblioth. Vet. Patr.

S. Antioch. Hom. 87. Tom. 2. Biblioth. Vet. Patr.

Patientia S. Stephani.

Exod. 33. v. 20.

Act. Apost. 7. v. 55.

Ibid. v. 14.

Sap. 9. 15.

2. Reg. 14. v. 17.

Salmer.

D. Chrysost. Hom. 5. ad Pop.

Rho Histor. Virt. l. 6. c. 3. § 5.

permittat. Vix igitur credi posset, nisi post mortem secto corpore id factum fuisset palam, prægrandem calculum eam tamdiu cruciasse, quamdiu quotidianis dolorum incrementis, ad eam evaserit magnitudinem, quoi illa dolores adeo dissimulavit, ut nemo quærentem, nemo leviter ingemiscentem audierit, nemo, ut verbo dicam, sciverit. Quantum hic lænis Patientia, quæ sibi ex illo calculo super Erythræas gemmas illustriorem coronam efformavit.

DISCURSUS XI.

ARGUMEMTUM.

Nonnulla considerantur hujus virtutis excellentia; & quam sit Deo accepta, variis ostenditur exemplis.

THEMA.

Tribulatio Patientiam operatur, Patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit, quia Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris. Rom. 5. ℣. 3.

Patientia est mater diversorum meritorum.

1. EX hoc Apostoli textu Patientiam multorum virtuosorum operum, diversorumque meritorum fæcundissimam matrem esse, deducitur; *Tribulatio Patientiam operatur, Patientia autem probationem &c.* Id quod etiam in præclarissimo illo Patientiæ speculo; Jobo inquam, evidenter verum esse patuit, hic enim cœlo terræque universæ in admiratione fuit, quia ipsamet æterna veritas cum Satana loquens de ipso perhibet: *Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra?* At vero undenam ipsum tantam sibi sanctitatem acquisivisse existimas? Num forte quia continua prolongabat jejunia? Quia corpus suum disciplinis & ciliciis affligebat? Vel quia candidum virginitatis lilium illibatum servaverat? Sive quia in eremi antris vivum se sepelierat. Aut vero quia nationes barbaras, populosque idololatriæ deditos ad veræ fidei notitiam converterat? nequaquam, nihil enim horum de ipso in ejus historia enarratur; Unde igitur ab illo, qui *spirituum ponderator est* tantam laudem sibi commeruit, quod scilicet nullus in toto mundo sanctitatem ejus adæquaret? Respondeo solam Patientiam ipsum ad tam eminentem sanctitatem provexisse, quia *Patientia autem opus perfectum habet.*

Job. 2. v. 3.

Jac. 1. v. 4.

Conflictus Job.

2. S. Basilius primum considerat conflictum, per quem in hac virtute S. Job probatus fuit, quando nuntiorum unus post alterum funesta & tristitia jacturæ omnium facultatum suarum nuntia lamentabiliter exposuit. *Calamitates undarum incursionem imitabantur,* loquit Basilius, *nam priusquam priores lachrymæ exarserent, aliarum causa afferebatur. Ille vero tamquam scopulus quidam in mari eminens stabat, tempestatis impetum suscipiens, undarumque vim in spumam convertens.* Tertull. quoque egregie ad propositum nostrum inquit: *Quale vexillum de inimico gloriæ suæ extulit, cum ille homo ad omnem acerbum nuntium, nihil ex ore promeret, nisi Deo gratias.* D. Chrysost in homilia quadam S. Paulum sequentibus deprædicat verbis: *In tribulationibus nutritus B. Paulus ita dicit: Tribulatio Patientiam operatur, Patientia vero probationem, probatio vero spem; Et sicut firmas arbores ventorum impetus irruens, & undique jactans, non evellit, sed & solidiores, firmioresque his incursibus reddit, sic & animam sanctam, & hic viventem, tentationum incursus, & tribulationum non supplantant, atque etiam ad majorem patientiam præparant.* Idem S. Doctor in Epistola quadam sequentem adducit rupis vel scopuli similitudinem, inquiens: *Quemadmodum rupes, quo pluribus fluctibus verberatur, ipsaque quidem clarior efficitur, ac ne tantillum quidem emovetur, æquatum autem, qui illi alliduntur, tumorem nullo negotio dissipat, ac delet, non jam percutiens eos, sed ab illis percussa, eodem scilicet modo is quoque qui Patientia exploratus est, insidias omnes superat, quoque mirandum est, plus roboris hinc colligit, non inferendis, sed perpetiendis malis, eos qui feriunt, mira facilitate frangens, ac dissolvens.* Idem in ejusdem Epistolæ progressu ad illam se reflectit S. Pauli infallibilem promissionem: *Spes autem non confundit,* id est, Spes quæ virtuti Patientiæ innititur, numqnam deficiet, sed semper in continuo virore manebit: *Spes autem non confundit. Probatio inquit, spem parit, & quidem spem re ipsa omnino eventuram, non autem huic humanæ similem; Quæ sæpenumero postquam laboribus divexarit, eos qui ipsi inhiant, laborum fructus ei reddere nequit, verum præter detrimentum eos etiam in ignominiam & periculum conjicit: Ad hæc haud quaquam ejusmodi est, quando quidem nec humana est, id quod uno verbo declarans Paulus his verbis utebatur: Spes autem non confundit. Neque enim dumtaxat eum, qui ejusmodi certaminibus fungitur, detrimento ac pudore non afficit, verum etiam laboribus ac sudoribus, longe ampliores opes & gloriam ipsi affert.* Idem in Tomo Sexto iterum heroicam Jobi admiratur sequentibus verbis Patientiam: *Quomodo explicem doloris, vermium scatebras, defluentem saniem, amicorum probra, famulorum contemptum, non enim cohibuerunt, inquit, famuli mei sputum a facie mea, & quos dignos non duxi, qui cum canibus gregis mei essent, hi autem irruerunt in me, & increpant in me minimi.* Nimirum Patientia undique armatus, etiam super sterquilinium prostratus, constans semper permansit, quia ut S. Joan. Climacus ait: *Patiens religiosus cadere non potest, quin etiam per ipsos casus vincendi occasionem sumit.* Job etenim illo usus est scuto, de quo S. Isidorus inquit: *Sagittas contumeliæ Patientiæ clypeo frange, præpara contra asperum verbum Patientiæ clypeum.*

S. Basil. orat. 11. de Patient.

Tertull. l. de Patient. c. 14.

D. Chrys. Hom. 4. ad Pop. Ant.

D. Chrysost. Epist. 107. Rupes fluctibus maris verberantur sed non superantur.

D. Chrys. Tom. 6. Hom. 22.

Clim. scal. parad. gr. 37.

S. Isid. l. 2. Synon. c. 7.

3. In Patientia pariter amor Dei relucet, unde Psalmista ait: *Dum superbit impius, incenditur pauper;* Quanto enim impii per fastum & arrogantiam eis propriam humiles & contemptibiles mundi atrocioribus onerant improperiis, tanto magis in ipsis ad illa toleranda accenditur charitas & patientia, unde Hugo Cardinalis prædicta Psalmistæ verba ita exponit: *Inceditur amore Dei,* idque Apostolus solemnibus hisce verbis confirmat: *Charitas patiens est, benigna est. Tantum enim quisque portat proximum,* ut Beda ait: *quantum amat, si enim amas, porta, si desistis amare, desistis & tolerare.* Idem paulo ante ex authoritate S. Gregorii Magni dixerat: *Patientia vera, est aliena mala unanimiter perpeti & contra eum, qui mala irrogat, nullo dolore morderi.* Porro quo in pretio mellifluus Doctor Patientiam habuerit, facile ex sequentibus potest deduci; ait enim: *Pono primam omnium innocentiam, & si huic jungere continentiam quivero, divitem me putabo in possessione liliorum. Rex sum autem, si tertiam his adjungere potero patientiam. Et quidem possunt sufficere illa, sed quia & deficere in tentationibus possunt, siquidem tentatio est vita hominis super terram, opus profecto patientia est, quæ utriusque sit quasi tutrix quadam, & custos.* Idem mellifluus Pater in sermone quinto de Assumptione B. Virginis sequentem tradit nobilem propositionem: *Munimentum eorum est murus continentia, antemurale Patientia.*

Ps. 10. 2. Amor Dei relucet in patientia.

Hug. Card. 1 Cor. 13. v. 4.

Ven. Beda. Scintill. cap. 2.

S. Bernard. ser. 70. in Cant.

S. Bern. serm. de Assumpt.

2. Reg. 23. v. 8. Psal. 72. v. 23.

4. In honorem quidem Prophetæ regii in libris regum dicitur: *Sedens in Cathedra Sapientissimus*; Et tamen ex altera parte jumentum se appellat, inquiens: *Ut jumentum factus sum apud te.* Quæ duo, scilicet sapientia & jumentum, cui ignorantia & stoliditas attribuitur, inter se contraria esse videntur; Et tamen S. Bern. utrumque inter se conciliat inquiens:

S. Bern. ser. 7. super Ps. Qui habitat. Patiens ut jumentum portat Deum in corpore suo.

Puto, imo non puto, sed scio similitudinem aliquam jumentorum hominis commendari sed plane non eam, quæ in non intelligendo, & insipientia, sed patientiæ imitatione consistat. Neque enim succensentis similiter, sed ne plangentis quidem videretur vox, si dixisset: Homo cum sub onere Dei esset, non recalcitravit, ut jumentum factus est apud eum, &c. Ut jumentum esto, minime tamen jumentum, patienter quidem sustinens onus, sed honorem intelligens. At vero quisnam est honor ille, de quo S. Doctor loquitur? Ille nimirum quem Apostolus indicat, dum suadens inquit:

1. Cor. 9. v. 20.

Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Etenim inter omnia animalia nullum à Filio Dei magis honoratum fuit quam jumentum, hoc enim in nativitate sua juxta præsæpe positum habere voluit, ut halitu suo ejus calefaceret corpusculum; Similiter in triumpho Palmarum asinum elegit, cui insideret, non equum:

Matt. 21. v. 5.

Sedens super asinam, idque ob illam præcipue causam, quia asinus Patientiæ typus est; Deus enim in animabus hac virtute dotatis, libenter quiescit. Unde Psalmista alio in loco dicebat:

Ps. 61. 6.

Deo subjecta est anima mea, quoniam ab ipso Patientia mea, hæc enim specialissimum Dei donum est.

S. Aug. ib.

Quis enim tanta toleraret? inquit S. August. *numquid homo? & si homo, numquid à seipso? Non sic ego extollar, ut cadam, sed Deo subjicietur anima mea, quoniam ab ipso patientia mea.* De B. Amadeo Sabaudiæ Duce in annalibus Ecclesiasticis legitur, quod in multis actionibus heroicis valde fuerit insignis, pro omnium vero virtutum complemento subdit historicus,

Rayn. an. 1471. n. 89.

laborasse illum morbo molestissimo & continuo, eumque illius consolandi gratia proceres cum ad eum accederent, ipsummet eos solatium, Deum numquam nobis vicinorem esse demonstrando, quam cum maxime variis corpus hoc exercet cruciatibus, nullaque remedia quæ animæ vulneribus curandis adhibentur tam facere dolorem, quam quam maxime sunt salutaria.

B. Petr. Dam. lib. 6. Epist. 30. Patientia nutrit alias virtutes.

5. B. Petrus Damianus in Epistola quadam inquit: *Hæc omnium vitiorum victoriam tribuit, & contra furentes mundi præcipites impetus, humanam mentem insuperabilem reddit.* Pergit quoque ibidem demonstrando exigui valoris esse alias virtutes, patientiæ consortio destitutas, cujus hanc assignat rationem: *Quandoquidem de rigore abstinentiæ, quidquid de quacumque corporis afflictione superius dictum est, vel dici potuit, pene nihil sit, si ipsa virtutum nutrix Patientia desit; Apostolo testante, qui ait: Corporalis exercitatio ad modicum utilis est, Patientia autem ad omnia utilis est.* Seneca Philosophus moralis Epistola quadam similiter ait:

Seneca. Epist. 67.

Cæterum illic secundo est, cujus Patientia, & perpessio, & tolerantia rami sunt; Illic est prudentia, sine qua nullum initur consilium, quæ suadet, quod effugere non possis fortissime ferre. Illic constantia, quæ dejici loco non potest; & et propositum nulla vi extorquente amittitur; Illic est individuus ille comitatus virtutum. Et vero quidnam Philosophus ille in Patientiæ laudem dicturus non fuisset, si virtutem, non solum moralem, verum etiam Christianam agnovisset? S. Theodorus Studita super illa verba S. Pauli:

Rom. 8. 24. Theodor. Studita ser. 19.

Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus; Sequentem habet ingeniosam considerationem: *Cæterum spes quæ videtur, ut fert Apostoli dictum, non est spes, nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per tolerantiam expectamus. Itaque tolerantia virtutum summa perfunctio est*; tandem vero multorum bonorum ab hac virtute derivantium contexens catalogum ita concludit: *Quapropter utamur nos quoque tolerantia ad morigerationem, humilitatem, lenitatem, exercitationem in ministeriis, omniaque obedientiæ studia, ac parem iis mercedem capiemus.* Enimvero quemadmodum militia valorem, & experientiam generosi cujusdam viri demonstrat, ita Patientia virtutes in nobis meliores relucere facit, in adversitatum conflictu; Unde B. Lauren. Justinian. ait:

B. Laur. Just. de Lig. vit. cap. 2.

Vir Dei non debet moleste ferre quoties in certamine passionum fortitudo mentis illius exercetur, sicut virum fortem non decet indignari, quoties bellicus increbuerit tumultus. Illud enim est magnificum, & strenuum, si subjectus quis contumeliis, judicia Dei laudet, si vexatus ægritudine, judicia Dei deprecetur, si inopia depressus, nihilominus judicia Dei laudet.

S. Aug. Tom. 4. l. de Patient. c. 23. Ut ignis insufflatione ventorum magis accenditur ita patiens in majoribus adversitatibus charitate magis inardescit.

6. S. Augustinus in libro *de Patientia*, eximiæ hujus virtutis nobilissimos natales declarat, dicens: *A quo nobis est charitas, ab illo est Patientia.* Etenim quemadmodum ignis ventorum insufflatione magis magisque accenditur, ita quoque viro vere patienti accidit, qui in majoribus adversitatibus charitate magis magisque inardescit. Cassianus inquit:

Cassian. Collat. 18. c. 13.

Non esset laudabilis, nec admiranda Patientia, si nullis inimicorum jaculis impedita tranquillitatis propositum retineret, sed in eo est præclara, atque gloriosior, quod irruentibus in se tentationum procellis, immobilis perseverat; Num in quo vexari, frangique adversitatibus creditur, in eo potius roboratur, & in eo magis acuitur, in quo putatur obtundi; A passionibus enim & sustentatione Patientiam dici, nullus ignorat, ideoque constat patientem neminem pronunciari posse, nisi eum, qui universa, quæ sibi fuerint irrogata, absque indignatione toleraverit. Et ideo Patientiæ exercendæ occasionem habere, specialissimum Dei donum est, ac proinde Petrus Blesensis considerat dictum illud Apostoli:

Petrus Bles. Epist. 22.

Sed & si quid patimini propter justitiam, beati; Donum quidem Dei est, inquit, in eum credere, sed & donum optimum pro Christo contumelias sustinere; Vobis, inquit Apostolus, donatum est pro Christo, non solum ut in illum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Idem in progressu ejusdem Epistolæ ita suadet: *Exhibeatis vosmetipsos tamquam Dei ministros in multa Patientia, nam vidua est virtus, quam non patientia firmat.* Bellovacensis in Speculo morali hanc pro eruditione nostra habet reflexionem:

Bellovac. Spec. Moral. 1. dist. 88.

Nota, quando proponit & incipit aliquis benefacere, nititur enim diabolus impedire, deridet, & dissuadet mundus, retrahit caro, retrahit quoque consuetudo, & ideo necessaria est Patientia; Et ideo de justis dicitur Luc. 8. Fructum afferunt in Patientia;

Luc. 18. v. 15.

Nam sicut semen jactum in terra exponitur ventis, glaciei, & nivibus, quæ postquam sustinuerit fructificat, & crescit, sic semen spirituale, quod est verbum Dei interius inspiratum, vel exterius prædicatum, in terra devoti cordis profert fructum bonorum operum, & multiplicatur in magnum cumulum meritorum, si tamen constanter steterit in incepto.

Paralyticus in Evangelio ob diuturniorem patientiam à Christo meruit gratiam præ omnibus aliis.

7. Quæritur nonnulli cur sapientissimus Salvator noster probaticam ingrediens piscinam, in qua ingens omnis generis infirmorum multitudo erat, oculos suos specialiter in paralyticum illum deflexerit, eique suas gratias communicarit; Num enim forte deerant claudi, cæci, surdi, muti, & alii miserabiles, in quibus non minus divinæ Omnipotentiæ suæ lux coruscare potuisset? Respondetur; Paralyticum hunc præ omnibus aliis Christi in se attraxisse

traxisse oculos, multo vero magis ejusdem sibi conciliasse cor, & amorem, eo quod per octo annos continuos in heroica se patientia exercitasset, ac proinde se ad favores & gratias à Deo sibi conferendas se magis qualificasse. Eumdem Paralyticum Dominus noster antecedenter interrogavit: *Vis sanus fieri?* Quæ quidem interrogatio prima facie inutilis esse videtur, & tamen quia Christus bene omnia fecit, Theophyl. ad hoc respondet: *Non interrogat quasi discere quidquam vellet, hoc enim non solum superfluum esset; sed insipiens quærere, an æger velit sanari. Factum ergo, ut monstretur nobis hominis patientia? Quid igitur ille? Multa cum mansuetudine respondit: Etiam Domine, volo quidem, sed non habeo hominem, qui possit me in aquam inferre. Nihil blasphemum respondit; Non arguit Christum ut stultam interrogationem interroganti, non maledixit diei Nativitatis, sicut pusillanimes facimus, idque cum in leviores morbos inciderimus, sed mansuete & placide responsum dat, tametsi nesciret, quisnam esset, qui interrogabat.*

Joan. 5. v. 6.
Theophyl. ibid.

8. S. Zeno nonnullos considerat Patriarchas antiquos, quibus utpote supra modum Deo acceptis, contigit ut mira Dei sæpius fruerentur benevolentia; Et inter alios merito Noe Patriarcham admiratur dicens: *Cataclysmum Noe, quo omnis caro funditus deleretur denunciante Deo imminere per momenta, ut credit, & timet, arcamque cum suis ut salvus foret, quam jussus est facere, non præcipiti festinatione compingit, nec tantum munus, quasi præsumptor, aut demens rapit, sed patienter ædificat, exornat & variis animantibus replet; Quando ingredi jubeatur, quando januam claudere patienter expectat, dignus evadere, qui in tanto orbis metu non festinavit evadere.* Per centum annorum decursum totius generis humani, infaustis præsagiis ejus increduli, insultus & opprobria patienter tulit; Facile enim nobis imaginari possumus, quibus quotidie agitatus fuerit improperiis, quando mundus videns quod Noe tot annis jussu Dei arcam fabricare continuaret, ut una cum familia sua salvus evaderet; Maxime cum bonitas & probitas illius ipsis velut spina in oculis esset? Utique inter se dixerunt: *Circumveniamus ergo justum, quoniam contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis;* Et tamen ut S. Macarius scribit: *Ille patientia & longanimitate multa repertus, solus salvatus est cum sua familia.* Idem S. Zeno ulterius progreditur considerando patientiam Abrahæ, qui primus electus est credentium Pater; subdit enim: *O novum spectaculum, ac vere Deo dignum, in quo definire difficile est, utrum sit patientior Sacerdos, an victima; Non percussoris, non percutiendi claudicat color, non membra tremore vibrantur, non demissi, non torvi sunt oculi; Nemo rogat, nemo trepidat, nemo se excusat, nemo turbatur, ut vere fit parricidium. Ille exerit gladium, ille cervicem uno voto, una devotione, ne quid profanum fit, diligenter ac patienter geritur, quod ab altero celebratur.* Eamdem quoque virtutem in Jacob Patriarcha considerat ibidem, inquiens: *Jacob per patientiam lucratus est fratrem, dat iracundiæ locum, securus ut redeat domum. Joseph patiens invenitur in pascuo, cum à fratribus rapitur, patiens cum in puteum demittitur, patiens in carcere, in regno patientior, patientissimus, fratres cum desideratos agnosceret.* Ac tandem paulo post concludit: *Rerum omnium regina patientia.* Enimvero si diligenter eos, qui ex statu privato ad sublimes provecti fuere gradus, diligenter consideretis, illos utique in hac virtute insignes & eximios fuisse reperietis; Nec mirum, quia Christus ait: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* De Pio V. Pontifice Maximo apud P. Rho legitur, quod *Calculo quinquaginta dies assidue tortus donec vita exprimeretur, Pontificia Patientiæ majestatem, cujus erat ferventissimus, non querelis, non clamoribus, non gemitu indecoro, non vultu infregerit.* Enimvero hi tales vere digni sunt, qui locum tenentes Dei fiant hic in terris, qui in actionibus suis illam imitantur patientiam, quam Deus in gubernatione mundi, & impiorum tolerantia continuo demonstrat. In iisdem historiis citatus P. Rho refert, quod *Franciscum Bungi, & alium provinciarum regem totæ Japoniæ celeberrimum, ita impetu bellorum obtrivit fortuna, ut vix oppidum unum vita utcumque tuenda retineret. Sed quod regiæ deerat amplitudini, Christiana superat indolentia quæstuoso plane commercio; Nam quamquam annos plures suorum regnorum, ac veteris felicitatis funeri superfuerit, numquam tamen indignantis, aut ægrius ferentis animi commotione agitatus, sed magistra patientia usus, placidissima in pace compositus quievit.*

Patientia Noe multis annis ædificantis arcam.
S. Zeno ser. de Patient.
Sap. 2. 12.
S. Macar. Hom 9.
Abrahæ in exequendo mandato.
Patientia Joseph.
Matth. 5. v. 3.
Rho Hist. viri l. 6. c. 4. § 2.
Pii V. in tortura Calculi.
Ibid. c. 3. § 1.

9. Notandum denique est ultimam inter octo beatitudines pertinere ad Patientiam: *Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me, &c.* Quodnam vero in eo latet mysterium, quærit Euthymius, quod beatitudo hæc in ultimum usque locum reservata fuerit? Et in hæc verba respondet: *Observa autem quod post præcepta posuerit beatitudinem toleranda persecutionis, quasi propter justitiam, & exprobrationis, detractionis, & maledictorum, quod omnibus prædictis virtutibus oporteat adjunctum esse eum, qui hæc certamina aggreditur.* Considerabilis est illa Ecclesiastici sententia dicentis: *Ubi non est sepes, diripietur possessio, & ubi non est mulier, ingemiscit egens.* Neque enim credere possum tanta sapientia præditum oraculum, quale Ecclesiasticus fuit, hæc verba sine occulto aliquo mysterio in medium protulisse. Cæterum vero nullus est, qui nesciat, quod quando agri, vineæ, horti, pomaria, sepibus non sunt circumdata, fructus illorum tam viatorum, quam animalium rapacitati, continuo sint exposita. Porro S. Ephrem sententiam prædictam Ecclesiastici ad suum propositum adducens, loco ly *mulier*, legit; *Ubi non est Patientia, &c. Ubi non est sepes*, inquit Scriptura, *diripietur possessio, & ubi non est Patientia ingemiscit errans;* Sicut enim per sepem fructus defenduntur, & conservantur, ne aliorum rapacitati pateat aditus, ita quoque patientia in anima efficit, ne merita & virtutes, quibus præfulget, inimico infernali in prædam cedant, sed in alteram usque vitam conserventur.

Matth. 5. v. 11.
Ratio cur sit ultima inter oct. beatitudines.
Euthym. ibid.
Eccl. 36. v. 27.
S. Ephr. Tract. de Tim. Dei.

10 In hujus quoque tantæ virtutis laudem notandum est eamdem quodammodo denominari posse magnæ Dei genitricis matrem, siquidem S. Joachim & Anna, utpote qui diuturno tempore steriles vixerant (id quod apud Hebræos illius temporis cœlesti attribuebatur maledictioni) omnibus in opprobrio & improperio erant, etiam ipsismet sacerdotibus, quod patienter tolerantes, indeque in amore & servitio Dei magis magisque infervescentes, tandem tam eximiæ sanctissimæque prolis largitione à Deo sunt consolati. Audiamus hac de re S. Vincent. Ferret. in hæc verba scribentem: *Joachim expulsus fuit de templo à sacerdote, cum tamen esset de majoribus, quia sterilis & infœcundus erat. Moraliter instruimur hic habere patientiam. Joachim & Anna viginti annis fuerunt sine prole, & faciebant eleemosynas, orationes &c. & non obtinuerunt, sed quia habuerunt Patientiam in verecundia sibi facta à sacerdote, statim habuerunt promissionem. Patet ergo, quod qui vult aliquid obtinere à Deo, plus valet patientia quam aliud.*

Dicitur mater Deiparæ.
S. Vinc. Fer. ser. 2. de Nat. Virg.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Patientia in sinistris eventibus hominem interiorem componit, eique in adversis suggerit lætitiam.

THEMA.

Usque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio jucunditatis. Ecclesiastici cap. 1. ℣. 29.

Descriptio patientis.

Tertull. l. de Patient. c. 15.

1. TErtullianus in libro *de Patientia* eamdem calamo suo ad vivum depingit, idque longe melius, quam à pictore quantumvis celeberrimo penicillo delineari potuisset. En verba ipsius: *Age jam, si effigiem habitumve ejus comprehendamus. Vultus illi tranquillus & placidus, frons pura, nulla mœroris, aut iræ rugositate contracta, remissa æque in lætum modum supercilia, oculis humilitate, non infelicitate dejectis. Os taciturnitate, honore signatum. Color qualis securis & innoxiis. Amictus circum pectora candidus, & corpori impressus, ut qui nec inflatur, nec inquietatur.* Et quidem infallibile veri patientis indicium est interna omnium sedatorum appetituum suorum compositio; Nam ut S. Bonaventura in c. 22. S. Lucæ scribens, & de Patientiæ effectibus tractans inquit: *Rectificat rationalem, temperat irascibilem, modificat concupiscibilem, & exteriorem consummat operationem. Rationalem illuminat & rectificat; Unde in proverbiis dicitur; Qui patiens est, multa gubernatur sapientia; Et doctrina viri per patientiam dignoscitur.*

S. Bonav. in c. 22. Luc.

Luc. 21. v. 19.

Quid sit animam suam possidere explicatur.

2. Quemnam putas verborum illorum fuisse sensum, quibus incarnata sapientia suos affabatur Apostolos, dicens: *In patientia vestra possidebitis animas vestras?* Enimvero propositio isthæc prima facie aliquam videtur involvere difficultatem, qua enim ratione homo animam propriam possidere poterit, quæ à quovis etiam minimo, ejus qui illam creavit, nutu dependet. Quis unquam cum omni industria & studio suo animæ suæ possessor fieri poterit? Respondeo quod hoc utique obtenturi simus, si anima nostra adeo à nobis composita fuerit, ut ex nullo sinistro eventu obvio turbetur, aut alteretur, sed patiens semper, serena, tranquilla, & imperturbabilis maneat. Unde S. Gregorius ait: *Quid est animas possidere, nisi perfecte in omnibus vivere, cunctisque mentis motibus, quasi ex arce veritatis dominari, quod ubique valde animam consolatur & reficit?* S. Aug. versum illum Psal. 96. *Dominus regnavit, exultet terra, lætentur insulæ multæ*, ita commentatur: *Insula undique circumstrepentibus fluctibus tundi potest, frangi non potest, magisque ipsa frangit fluctus venientes, quam frangatur ab eis.* Quæ comparatio profecto aptissima est, quia insulæ in illis undarum procellis alterationis sunt incapaces, imo in sua imperturbabilitate persistentes easdem frangunt; Quod idem multis animabus vera patientia præditis evenire solet, quæ veluti inalterabiles, in obviis contradictionibus non contristantur, sed tranquillæ & serenæ permanentes easdem superant. Unde S. Joann. Climacus ait: *Patientia est labor, qui numquam frangit animam, nec tumultibus quamvis rationabilibus excitatis perturbatur.* S. Joan. Damascenus ex directione D. Chrys. ita scribit: *Si animo bene comparato fueris, nihil detrimenti affert afflictio. Quemadmodum enim fornax aurum nullo incommodo afficit, eodem modo calamitas nullam forti viro perniciem infert, quidnam fornax auro puro facit? quid idem afflictio patienti animo eam ferenti? Imo vero sublimiorem eum reddit.*

S. Greg. l. 5. mor. c. 13.

Ps. 96. 1.

Clim. scal. Parad. gr. 37. n. 31.

S. Joan. Damasc. Parall. lib. 3. c. 97.

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2.

Finis patientiæ pax est.

3. Seriam quoque considerationem illa B. Lauren. Just. doctrina meretur, dicentis: *Magnum pacis est bonum, Est namque pax securitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis*; & post simul coadunata multa simul pacis elogia hisce notabilibus verbis concludit: *Ad pacem per patientiam pervenitur, tantoque magis pace fruetur homo, quanto erit patientior; Finis patientiæ pax est. Prius enim collocandum est fundamentum patientiæ, ut securius postea fabricetur altitudo pacis. In hoc namque fundamentum ædificando, fortitudine opus est, non corporis, sed animi.* Idem Sanctus cap. 2. Fructus hujus internæ pacis à patientia derivantes, & ante ipsum à S. Bonav. ut dicetur, consideratos, in praxi demonstrare pergit dicens: *Patienti serviunt æstas, & hyems, & omnia adversa mundi, sterilitas agrorum implet ejus horrea, fures, & latrones, & omnia hominibus contraria mundi, serviunt ei. Ignis domos aliorum exurens ædificat patienti domum in cœlis; Tanto enim spes in Deum validior surgit, quanto quis pro illo graviora pertulerit, quia nequaquam hic retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non prius pia tribulatione seminatur.* In vita S. Philippi Nerii legitur, quod quidam maligniores, utpote qui in oratorii institutum animo erant infenso, occasiones aucupabantur, ut possent sub ementita boni specie Philippi famæ labem aliquam inurere. Sparserunt igitur famam per universam Romam P. Philippum in ædibus S. Hieronymi degentem mulierum causa in carcerem fuisse detrusum; Motivum autem hujus famæ exinde procedebat, quia viri cujusdam famulus in iisdem ædibus S. Hieronymi degens Philippus nomine, ob fœminæ commercium à lictoribus fuerat carceri mancipatus, ex quo æmuli opportunitatem nacti, æquivocum Philippi nomen in malam partem interpretati sunt. Id rescivit bonus Pater, qui pacato animo, illos commiseratus, silentio rem præteriit; Qua historia supposita facile intelligi posse puto, cur Ecclesiasticus, postquam dixisset: *Usque in tempus sustinebit patiens*, subjunxerit: *Et postea redditio jucunditatis*, quia servi Dei patientiam simul cum hilaritate & jucunditate conjungunt, habet enim vera patientia hanc sibi congenitam indolem, quod non solum pacem interiorem, sed etiam simul jucunditatem & jubilum animæ communicet. Unde S. Bonav. ait: *Patientia est magna mentis refectio, quia sicut corpus pascitur convivio, ita mens virtutum dapibus saginatur.* Idem Seraphicus Doctor alibi homini in hac virtute se exercenti titulum attribuit regis, dicens: *Homo patiens rex dicitur, quia habet regale dominium in omnibus, nam patienti serviunt omnia, quæ aliis sunt nociva, ut sterilitas agrorum, quæ implet sibi cellarium; Hostes fabricant sibi coronam, Vepres parant ei medicinam; Mors aperit sibi carcerem ad evadendum miserias; ignis qui domos incendit aliis, sibi confert pabulum, vel constituit in cœlis palatium, & sic verificatur illud Apostoli: Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; Adversitates enim non solum cum perfecta voluntatis suæ cum divina conformitate, verum etiam cum lætitia & jubilo recipiuntur. Idem S. Bonaventura paulo ante hominem ex veræ virtutis motivo patientem duabus pulchris similitudinibus illustravit, dum ait: *Ipse ad modum ursi verberibus impinguatur, & instar Salamandræ igne tribulationis fovetur.* Unde S. Basilius in Oratione *de Patientia & Tolerantia* nos exhortatur inquiens: *Calamitatem patienti animo ferto, velut generosus Job & ne te tempestas prosternat, neque quidquam abjicias ex his mercibus, quas tecum fers, hoc est de virtute, sed veluti magni pretii supellectilem, ac mercem in animo tuo conserva*

Ibid. cap. 2.

Vit. S. Phil. Ner. l. 2. c. 20. n. 3.

Patientia Philippi Nerii.

Ecc. 1. 29.

S. Bonav. l. 2. de profess. relig. c. 36.

S. Bonav. in Diæta salutis T. 7. c. 7.

S. Basil. in orat. de Patien.

serva

feroa, gratiarum actionem, & ita etiam tu multiplicem percipies ex gratiarum actione voluptatem.

Morbida lætatur quod ipsius anima sit in carcere corpore susnoso.

4. In prato spirituali de quadam nobilissimæ prosapiæ, raræque pulchritudinis fœmina legitur, quod cum adeo facta fuisset leprosa, ut omnibus eam aspicientibus horrori esset, cunctis de familia sua, aliisque cognatis ipsam deplorantibus, sola ipsa hilaris & jucunda manebat; Cumque Episcopus quidam oculis lachrymas ex compassione manantibus, ipsam consolationis causa accessisset, mulier hæc per evidentia internæ hilaritatis signa, omnem à Prælato illo novit depellere tristitiam, dicendo: Cur hoc in me donum & specialem gratiam, quam dilectus meus Christus Jesus mihi præstitit, admiraris? Dic sodes si aliquis tali cum conditione carceri esset inclusus, ut inde egredi numquam posset, donec carceris muri & parietes è fundamentis corruerent, in hunc vero carcerem condemnatus videret, quod prædicti muri paulatim corruerent, & totalem minarentur ruinam pro ejus liberatione, numquid merito talis lætificaretur? Ita quoque anima Christiana in mortalis corporis carcere constituta videns corporis sui vitam & salutem paulatim terminari, seque ex captivitate carnis mortalis brevi liberandam esse, justam habet lætandi causam. Unde S. Basilius in Epistola ad Nazianzen, ita scribit: *Laboro ex morbo, gaudeoque, non quod laboro sed quod aliis tolerantiæ discendæ præceptor sum; quoniam enim non est datum, ut sim expers passionum, vel hoc saltem ex afflictionibus lucrifacio, ut feram, & gratias agam, quemadmodum in jucundis, ita & in tristibus.* Considerans Tertullian. Salvatorem nus in hæc verba monentem: *Cum persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, gaudete, & exultate, multa enim merces est in cælo:* inquit: *Id utique exultationi, non impatientiæ pollicetur, quia nemo in adversis exultabit, nisi antea contempserit, nemo contemnit, nisi patientiam gesseris.* Nam ut S. Climacus ait: *Pro ratione Patientiæ tuæ sublevabitur onus afflictionis tuæ, & consolationem obtinebis.* Blosius in Sacello animæ ita scribit: *Prorsus ei qui se Deo perfecte resignavit, afflictio dulcis est, quia in Deo, per quem illa ipsi evenit, conditur, & divina fit, & Deiformis. Cum talis nihil quærat, nihil diligat, nec quidquam illi sapiat nisi Deus, ita hunc in amaris atque contrariis capit, sicut in summa dulcedine; Neque enim fieri potest, ut aliquis pro Dei gloria quidquam sustineat, quin in eo saporem quemdam Divinitatis percipiat.*

S. Basil. Epist 123.

Matth. 5. v. 11. Tertull. c. 25. ibid.

Clim. g 37. Scholi.n. n. 31. Blos. Sacell. animæ c. 11. n. 4.

Historia patientis Placidi.

5. Placidus sub Trajano Imperatore opulentissimus eques Romanus, victoriis & triumphis gloriosus ad veræ fidei agnitionem à Deo vocatus fuit, sed eo fine, ut velut alter quidam Job omnibus fieret veræ patientiæ speculum, ideoque sublatis ab eo omnibus divitiis, factus pauper & mendicus, cum in hac sui dejectione constitutus Romæ, ubi notus erat, sine magna verecundia mutari non posset, coactus est una cum conjuge & duobus filiis in regionibus longinquis victum sibi mendicando acquireres Hi autem ei à feris sublati fuit filii ejus, & ab impiis nautis conjux pariter erepta fuit, adeoque per multos annos agros colere & arare fuit adactus, ut necessarium sibi per sudores suos acquireret victum, uno verbo, ut in ejus lectionibus legitur, *incredibiles calamitates mira patientia fuit perpessus.* Qua autem ratione miserias adeo deplorandas sustinere potuisset, nisi simul cum regio Propheta per experientiam didicisset dicere: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam:* De hac virtute, dummodo vera sit Bellovacensis ita scribit: *Amara facit dulcia, aspera suavia, gravia levia, patientes enim ad modum piscium marinorum inundationes maris quasi lac sugunt, ut legitur Deuter. 33.* Refert Blosius S. Mechtildi à cœlesti sponso suo dictum fuisse: *Cum quis injuria aliqua afficitur, non impatienter conqueratur, hominibus multa inde loquendo, sed statim mihi præsentet suum gravamen, ut ego dulcedinem consolationis meæ illi infundam, eamque ad patientiam animem.* De viro illo Apostolico Joanne de Avila, qui superiori sæculo sacrum in Hispaniis fuit oraculum, P. Rho, refert sequentia: *Hujus tanta in hominibus patientia vim omnem, atque ortum, præclara usus imagine suis olim Discipulis Avila explicabat. Videsne fabros ferrarios, ut candentis ferri massam validis ictibus tundant, & qualibet induant figura? Unde tanto metallo ferendi constantia? Resiliret profecto nisi grandi forcipe prehensum, idem qui fundit, ac fingit, sub ictu valido contineret faber, tantumque firmando metallo, quantum tundendo virium adhiberet, ne validiori ictu excussum artem eludat, quæ in hac nostra imbecillitate natura tanta esse potest animi firmitas, ut morbis veluti malleatoribus corpus objiciat immotum, animumque præstet, nulla victum querela? Nimirum idem qui affligit, allevat Deus, & quod durius fingit, validius firmat. Idem ipse quondam nocturnis doloribus victus, cum levissimo gemitu inducias impetrasset ad somnum, mane ubi evigilavit; postulasi pœnitens, auditumque se dolens, à Deo egregie vapulasse, ac colapho cæsum fuisse, professus est, quod patientia per excruciamenta operandi materiam sibi subtraxisset.* Bolland. in vita S. Paulæ nobilissimæ matronæ Romanæ, ita de eadem scribit: *In languoribus, & crebra infirmitate dicebat, quando infirma sum, tunc fortis sum. Et habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem &c. Ac deinde: Ut socii passionum estis, sic eritis & consolationis. In mœrore cantabat: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus. Quando dispendia rei familiaris, & eversio totius patrimonii nuntiabatur, ajebat: Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur? Nudus egressus sum de ventre matris meæ, & nudus revertar illuc, sicut Domino placuit, sic factum est, sit nomen Domini benedictum. Scio ei scriptas infirmitates gravissimas liberorum, & maxime Texotii sui quem diligebat plurimum, cumque illud virtute complesset: Turbata sum & non sum locuta, in hæc verba prorupit: Qui amat filium aut filiam plus, quam me, non est me dignus; Et orans ad Dominum loquebatur: Posside filios mortificationem, qui pro te quotidie mortificant corpora sua.*

Ps. 93. 19.

Bellovac. Spec. Mor. 1. dist 85.

Blos. in conclavi animæ cap. 10.

Rho Hist. Vert. lib. 3. cap. 5. § 3.

Explicatio patientiæ per Joan. de Avila.

Bolland. 26. Jan. fol. 718.

In infirmitatibus gaudium S. Paulæ.

6. Isaac Presbyter in libro *de mundi contemptu* Patientiam hoc honorat epitheto: *Patientia mater est consolationis.* Imo ipsemet Seneca moralis de quiete interiori differens, qua anima sedatis intra se passionibus, perfruitur, inquit: *Qui melius scit pati, majorem tenebit pacem.* Unde à nobis fidelibus, dum tristitia obruimur, hic formandus est discursus: Anima nostra tristari potest, vel quia non est in gratia Dei, vel quia ab inordinatis agitatur passionibus, & appetitibus; S. Thomas autem constanter asseverat, quod cum vera patientia filia sit Charitatis, ab amicitia Dei prorsus sit inseparabilis: Præterea eo ipso quo hac petientiæ virtute prædati sumus, sensibus & appetitibus nostris plene dominamur, ipsomet Salvatore teste, qui ait: *In patientia vestra possidebitis animas vestras;* Idque alibi expressius declarat dicens: *Possessio importat quietum dominium, & ideo per patientiam dicitur homo suam animam possidere, in quantum radicitus evellit passiones adversitatum, quibus anima inquietatur.* Hugo Cardinalis præter id, quod dictum est supra, circa versum 2.

Isaac de mundi contemps. c. 42.

Patientia est mater consolationis.

Seneca l. 3. de Irac. 10.

Luc. 21. 19.

S. Thom. 2. 2. Q. 136. art. 3.

Idem art. 2. in Resp. ad

Latentur Insulæ multæ, in sententia S. Augustini similitudinis hujus rationem assignat his verbis: *Bonos insulis comparari contingit, quia positi in salo tribulationis, resistunt ventis adversitatum, quia interfluctus confluentes calamitatum, stant immoti. Hujusmodi ergo homines jubet David lætari, & exultare, hoc est, iis affectibus vult plenos, qui proprii sunt beatorum, de quibus dicitur: Exultabunt Sancti in gloria, & lætabuntur in cubilibus suis.*

Psal. 26. 1. Aug. Gar. l.

Ps. 149. 1.

7. Apud Isaiam dicitur: *Cum ambulaveris in igne non combureris & flamma non ardebit in te.* Id quod in S. Laurentio adimpletum fuit, qui tametsi super prunis ardentibus assatus fuerit, attamen in corde suo tali superabundavit gaudio, ut de igne illo gavisus fuerit, quemadmodum de luce & splendore gauderi solet. Sed nequaquam id mirandum est, siquidem iis invictæ patientiæ suæ augurium talem habuit matrem, quæ proprio suo nomine Patientia appellata fuit. De hoc Archilevita & martyre S. Maximus ita scribit: *Nec potuit de infatigabili ejus pectore calorem divinitus infusum, corporeus ille, & mortalium ministrantis manibus ignis excludere. De hoc validissimo Christi milite illud credendum est, quod ante multa millia prænuntiatum est per Prophetam dicentem: Etsi transeas per ignem, flamma te non comburet: Ecce enim B. Lauren. transivit per ignem momentaneum, atque terrenum, sed flammam gehennæ perpetuo exurentis evasit. Quid hoc beatius viro, qui miserentis Dei dispensante gratia, arsit ne arderet, & ne ureretur, exustus est.* Patientiam porro huic similem, cum tanta lætitia conjunctam difficile est invenire, siquidem Tyranno dixit: *Disce miser, quod carbones tui mihi refrigerium præstant.* Quando idem Tyrannus coram eo, ut ejus experiretur constantiam; omnis generis supplicia, quibus martyres exagitari solebant, præsentari fecit; gloriosus hic martyr libere respondit: *Has epulas ego semper optavi.*

Isai. 43. 2. Historia patientiæ S. Laurentii.

S. Max. ser. 3. de S. Laur.

8. P. Rho cujusdam ancillæ Christi, Carmelitanæ Discalceatæ, cui nomen Catharina Godinia erat, invictam patientiam his verbis describit: *Adolescentula clarissimi generis inter nuptiarum meditamenta, in Christi Domini è cruce pendentis signum oculos casu conjecerat, commutato illa unica visione animo, & jam certa Deum sequi, virginitatem suam illi voto mancipavit, novoque ardore mentis elata martyrum victorias, & triumphos præoptavit. Audita est: quamquam non iidem ac martyribus hostes illi fuerint decreti; Quos fortiter excepit, ac vicit, Decem septem solidos annos lectulo fere perpetuo affixa, torquentibus velut in equuleo morborum sævissimis doloribus lætabunda transegit. Laborabat febri hectica continua, phthisi, carbunculis, morbo articulari, Hydrope, Ischiade, Cardiaca, hepatis calore adeo violento, ut interula tantum non conciperent ignem. Et ne minor à medicis virtutis occasio daretur, quinquagies (quod vix ulla audivit ætas) secta vena sanguinem misit? nec tamen patientiam amisit. Sæpius cucurbitulis ab eodem exhausta est, indito etiam sale, quod medicus nescio quis diceret, plurimum conducere venenatis humoribus evacuandis. Sæpius cauterio inusta, bis ad supremam luctam inuncta est; Animo inter hæc omnia adeo tranquillo, ac ferendi avido, ut ferrum, ignemque, cum secunda erat, aut inurenda, mora increparet.*

Patientia Catharinæ Godiniæ. Rho ib. § 4.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Quantopere dæmon Patientiam nostram aversetur, nosque impatientes reddere satagat, quem tamen per patientiam à nobis abigimus, & vincimus.

THEMA.

Egressus igitur Satan à facie Domini percussit Job ulcere pessimo. Job 2. ℣. 7.

1. QUod Satan hominum vera patientia insignium irreconciliabilis sit inimicus ex historia Jobi clare deducitur; Siquidem non contentus, quod omnes ipsius greges disperdidisset, miserabilem servorum suorum edidisset stragem, domum ejus fuisset demolitus, subque illius ruinis universam ipsius sepelisset familiam, insuper à Deo facultatem sibi dari petiit, ut immediate in ipsius personam sibi sævire liceret; Nec mirum, nam ut Bellovacensis inquit: *Attende quod latrones invadunt libenter loca, in quibus sciunt esse thesaurum, & cum arcam fregerint, thesaurum rapiunt: Sic dæmones libentius, & vehementius impugnant viros justos, habentes thesaurum, id est copiam meritorum, & cum cor fregerint per impatientiam, totus thesaurus virtutum & meritorum amittitur, quia cor fatuum, quasi vas confractum. Bene servantur viri justi per patientiam, quia sicut dicitur 1. Petri 4. Qui patiuntur secundum voluntatem Dei: fideli Creatori commendant animas suas.* Enimvero Satan probe satis sciebat, Jobum eo ipso tempore, quo omnes inæstimabiles divitias suas amiserat, quoad cœlestes thesauros longe esse opulentiorem, utpote qui in irrogatis adversitatibus per assiduum patientiæ exercitium ingentem sibi meritorum cumulum coacervarat, ac proinde adversus eum universum contra ipsum conatus est armare infernum, ut eum ad aliquem impatientiæ aut iracundiæ scopulum fortiter allisum confringeret. Etenim postquam Deus de Jobo servo (cujus aurum patientiæ in igne tribulationis probarat & ab omni scoria purificarat) dixerat: *Non est ei similis in terra, vir simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam*; Latro ille tartareus ob divinum hoc testimonium nequaquam animo suo despondit, nec spem prævalendi adversus ipsum deposuit, dummodo sibi, ut immediate ipsum non in bonis tantum, sed in persona propria aggredi posset, permitteretur, Et ideo respondens Satan. *Pellem pro pelle &c.* Ex quibus verbis insana rabies, qua dæmon agitatur adversus illos, qui in adversis patientes sunt, manifeste colligitur, nec mirum, quia à nulla alia virtute adeo valde prosternitur, & acerbe pungitur, quam à patientia; id quod D. Chrys. probat inquiens: *Hinc disce tribulationis lucrum quantum est; Etenim quando dives erat, unde accusaret, ipsum habuit, mendaciter quidem: postquam autem spoliavit, nec hiscere quidem amplius ausus est.*

Diabolus est inimicus hominis patientis.

Bellovac. spec. Mor. l. 1. dist. 58.

1. Pet. 4. v. 19.

Job. 2. v. 3.

Ibid. v. 4.

D. Chrys. hom. 5. ad pp.

2. Tertullianus primum impatientiæ authorem angelum rebellem fuisse arbitratur: ait enim: *Natales impatientiæ deprehendo jam tunc, cum Dominum Deum universa opera quæ fecisset, imagini suæ, id est, homini subjecisse impatienter tulit. Nec enim doluisset, si sustinuisset, nec invidisset homini, si non doluisset. Adeo decepit eum quia inviderat, inviderat autem, quia doluerat, quia patienter utique non tulerat. Quid primum fuerit ille angelus perditionis malus, an impatiens, contemno quærere*

Tertull. l. de Patient. cap.

Author impatientiæ est diabolus.

quærere, palam cum sit, impatientiam cum malitia, aut malitiam ab impatientia auspicatam, deinde inter se conspirasse, & individuas in uno Patris sinu adolevisse. Et vero quidnam incarnatam sapientiam hisce verbis: *Ille homicida erat ab initio*, aliud dicere voluisse existimatis, præterquam quod impatientiæ zizania seminaverit, ut bonum patientiæ semen suffocaretur? Nam ut Tertull. ait: *Conventa illi mulier (non temere dixerim) per colloquium ipsum ejus afflata est Spiritu impatientia infecto; Usque adeo ut numquam omnino peccasset, si divino interdicto patientiam præservasset.* S. Cypr. pariter in libro *de Bono Patientiæ* Tertull. sententiæ adhærendo in ea est opinione, quod impatientia, dæmonis, capitalis Patientiæ inimici, genuinus sit partus, ita enim scribit: *Ut patientia bonum Christi est, sic contra impatientia diaboli malum, & sicut in quo habitat & manet Christus, patiens invenitur, ita impatiens semper existit, cujus mentem diaboli nequitia possidet. Exordia ipsa videamus. Diabolus hominem ad imaginem Dei factum impatienter tulit, inde & periit primus, & perdidit. Adam contra præceptum cœleste cibi lethalis impatiens in mortem decidit, nec acceptam divinitus gratiam Patientia custode servavit. Et ut fratrem Cain perimeret, sacrificii ejus, & muneris impatiens fuit.* Enimvero cum inimicus infernalis cum illuminatis Dei servis difficulter cum spe victoriæ dimicare possit, eosdem specialiter in impatientiam præcipitare satagit; Ac proinde Apostolus quoque ne per impatientiam diabolo locum in anima nostra cedamus, specialiter monet: *Sol non occidat super iracundiam vestram, nolite locum dare diabolo.* Etenim diabolus per vitia carnalia, per avaritiam, per blasphemiam, aliosque similes excessus, in personas spirituales aditum nequaquam obtinet, hæ enim ab ejusmodi peccatis quam maxime abhorrent; Ideoque se per peccata venialia, præcipue vero per impatientiam in earum animas se insinuat; Quod facile probare licet per exemplum, quod in tentatione Christi habemus; Tametsi etiam in dubium revocari nequeat, id quod Moyses ex instinctu Spiritus S. ait: *Serpens erat callidior &c.* Attamen prima facie idem infernalis serpens in ultimo insultu quo Christum aggressus est, stoliditatem potius, quam sagacitatem demonstrasse videtur, siquidem Christum de peccato quodam maxime execrando, qualis est idololatria, tentare non erubuit, dicendo: *Si cadens adoraveris me;* ex quo enim Dei Filius cum tentationibus minoris momenti, quales erant transmutare lapides in panem, seque ex altissimo templi pinnaculo deorsum demittere, ut Angeli eum sustinerent, se infestantem generose repulerat, qua fronte ipsum de peccato gravissimo, quale est, creaturam ut Deum adorare, sollicitare præsumit? Quod si ab amico quodam vas aliquod argenteum tibi mutuo dari postulares, is vero id facere abnueret, numquid si eidem diceres quandoquidem vas argenteum mutare mihi detrectas, obsecro te, ut aureum aliquod vas mihi mutuo cedas, aut vero si illud dare non vis, gemmeum aliquod vas saltem non deneges, talis vel ut homo manifeste delirus, & insipiens deridendus esset? Idem vero pariter de hac tentatione dicere possumus, licet illa à Lucifero omnium rebellium spirituum astutissimo Christo intentata fuerit; Verumtamen incredibile est Luciferum in hac tentatione stolide & sine ulla astutia processisse; Ac proinde vultisne ut ejus artificium vobis manifestem? Nimirum explorare volebat, an Christus verus Dei Filius esset, quia vero, ut in Discursibus tertio, & quarto, fusius probavimus, Patientia aliquid Divini in se habet, & Christum verum Dei Filium esse probare poterat, ideo sagacissimus serpens Christum de impatientia tentare aggressus est, ut aliquod divinitatis suæ sumeret experimentum; per hanc enim machinam viros etiam perfectissimos turpissime labi communiter procurat. Unde Cajet. inter alia hujus tentationis motiva etiam hoc indicat: *Ut sic vel provocaret Jesum ad increpandum.*

Joan. 8. v. 44.

Tertull. ib.

S. Cyprian. lib. de Bono Patient.

Dum diabolus tentavit Christum explorare voluit num esset patiens & consequenter Dei filius.

Eph. 4. 26.

Gen. 3. v. 1.

Matth. 4. v. 10.

Cajetan.

3. P. Rho de sancto quodam viro ordinis Prædicatorum sequens refert exemplum, ex quo quantam rabiem dæmon adversus illos, qui hujus virtutis sunt amatores, exerceat, facile colligitur; Ita enim scribit: *Anadono ad Valentini cœnobii fores excubanti de more, mendicabili habitu pannosus lacera in veste Satanas se obtulit, ac stipem instantis precibus instituit eblandiri. Anadonus & suapte ingenio in pauperes facilis, & importunis precibus impulsus, quanquam consueta liberalitatis bora jam abierat, jusculi patinam tamen dedit. Hic vero proprius bonorum hostis, patinam ipsam in benefici senis corpus adeo violenter est jaculatus, ut annis ac laboribus imbecillum humi affigeret quidem, sed tamen victoriam, quam ea petebat injuria, non reportaret, nam Anadoni patientia contumeliam dissimulantis, superbissimam belluam in fugam egit. Beate cum religiosis domibus haberetur, si ea pro foribus virtus pervigil excubaret.* Unde verissimum esse liquet. Quod patientia inimicum infernalem gloriose vincat, & confundat, prout ex sequentibus testimoniis manifestum evadet.

Diabolus aggreditur patientiam Anadoni.

Rho Instit. Vir. lib. 6. cap. 3. § 3.

4. D. Chrysost. totius inferni contra Jobum conjurati prælia considerans ait: *Quis vidit, quis audivit tam mirabiles pugnas, profanorum certaminum pugiles, cum adversariorum capita triverint, tunc victores sunt, & coronantur, hic vero cum justi corpus contrivisset, uniformi ulcere ipsum perforans, & imbecillius fecisset, tunc victus, & retrocessit.* Pergit ulterius idem sanct. Doctor suas diabolo improperare jacturas, quando Job ad impatientiam inducendo suas sperabat obtinere victorias, ita enim scribit: *Quid actum est diabole; quare refugis? Nonne facta sunt quæcunque volebas: Non interemisti ipsius greges, armenta, equorum mandras & asinorum? Non filiorum cœtum perdidisti? & carnem omnem vulnerasti? Quare recessisti: Quoniam facta sunt, inquit ea quæ volui, quod vero fieri maxime volebam, & propter quod omnia feci, hoc factum non est, neque enim blasphemavit, propter hoc enim omnia illa faciebam.* S. Leo in laudem S. Laurentii, cujus lectus ferreus ignitus in currum triumphalem est transmutatus, ita scribit: *Quid non ad victoris gloriam ingeniosa inimicum reperit.* (Cum Valeriano loquitur, qui martyrio ejus personaliter assistens tormenta ejus urgebat) *quando in honorem transierant triumphi, etiam instrumenta supplicii.* Sic quoque omnes atrocissimæ adversitates & miseriæ, ad Jobum torquendum ab inferno excogitatæ, Spiritus infernales longe magis, & acerbius, quam ipsum Jobum cruciarunt, eo quod per illas invictam Jobi patientiam gloriosius resplendere, & coronari procurassent. Unde merito hic repetere licet pulcherrimam illam superius allatam Tertulliani considerationem dicentis: *Ridebat Deus, dissecabatur malus, cum Job immundam ulceris sui redundantiam magna æquanimitate distringeret.*

D. Chrys. ibid.

Oppugnat patientiam Job.

S. Leo Ser. de S. Laur.

5. Eo tempore quo sancti illi viginti quatuor martyres in Japonia anno 1622. in mense Septembri lento igne incinerati fuerunt, ignis in loco viginti quinque palmis à columnis, quibus prædicti martyres allegati erant, dissitu accensus fuit, ut tanto diuturniori tempore illorum continuaretur supplicium. Stratagema autem circa hosce martyres à dæmone excogitatum, tale fuit, quod videlicet vincula, quibus martyres palis & columnis adstringebantur, non erant ferrea, sed viminea, ut iis combustis, ipsi liberi facti, fuga sibi consulere possent, & flammarum illarum atrocitatem & voracitatem

Stratagema Dæmonis contra martyres Japonenses.

evadere

evadere, ita tamen ut per fugam illam se fidem nostram abnegasse testificarentur. At vero diabolica hæc inventio in majus retorta est authoris ludibrium, siquidem divina omnipotentia per efficacem gratiam, invictis Christianæ religionis suæ confessoribus communicatam, effecit, ut patientissimi, & immobiles ad finem usque martyrium hoc sustinerent, ac proinde dicere poterant illud Senecæ: *Digni visi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati.* Tertull. causam inquirens cur S. Joannes Evangelista Romæ ante portam Latinam ab igne manserit illæsus, ita scribit: *Flamma pectus ejus comburens, ignis actionem, qui in lebetem agebat, suspendit, ibique duos ignes inter se prælio dimicantes, tandem ignis amoris superior evasit, victoriam reportans.* Porro inimicus infernalis cum paganis illis colligatus, ignem costis & lateribus sanctorum illorum religiosorum admovit, ut illos per lenti illius incendii impatientiam ad Deum abnegandum extimularet; Ipsi vero interius amore & charitate erga Deum, de qua Apostolus dicit: *Charitas patiens est*, accensi ignis illius materialis victores, & triumphatores evaserunt, & in patientia sua possederunt animas suas, dæmone in suis stratagematibus confuso remanente, & superato. S. Basilius Magnus in Oratione *de Patientia & tolerantia* Jobum introducit semetipsum in filiorum suorum jactura in hæc verba consolantem: *Quid frustra servus cum sim, ægre, atque animo iniquo feram, & sententia succenseam, quam rescindere nequeo? Et addit: Hujusmodi verbis dæmonem justus ille pungebat.* Observandum quoque quod postquam Job dixisset: *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus?* Superbus Lucifer in rabiem adactus, & per hæc verba invictæ Patientiæ Jobi expressiva, quasi totidem sagittis diabolica Luciferi arrogantia & præsumptio transfixa fuerit. *Hæc enim dicendo dæmonis impetum retudit*, inquit Basilius, *& pudore ipsum affecit, eo quod victoriam ab ipso reportasset.*

Seneca de Provid. — *Tertull. l. de Præscript.* — *1. Cor 13. v. 4.* — *S. Basil. orat 11.* — *Job. 2. 10.*

6. Tertullianus in libro *de Patientia*: inquit: *Ubi minor injuria, ibi nulla necessitas impatientiæ. Aut ubi major injuria ibi necessarior injuriæ medela patientia. Certemus igitur, quæ a malo infliguntur sustinere, ut hostis studium, æmulatio nostra æquanimitatis eludat.* Idem in progressu ejusdem libri c. 14. S. Job laudaturus in hæc verba prorumpit: *O felicissimum illum qui omnem Patientiæ speciem adversus omnem diaboli vim expunxit, quem non abacti greges, non illa in pecore divitiæ, non filii uno ruinæ impetu adempti, non ipsius denique corporis in ulcere cruciatus, à Patientia, & fide Domino debita excelosit, quem diabolus totis viribus frustra cecidit.* D. Chrysostomus in homilia *de Simultate* in hæc verba ad patientiam nos exhortatur: *Quod si arduum sit negotium, & operosum, cogita quod ob Deum talia pateris, & plenam percipies consolationem, animamque subterfugientem, reformidantem, erubescentem, pudefientem, exacus, eique continuo ista accine: Quid cessas? Quid subterfugis? Quid detrectas? Non de pecunia, non de aliis rebus momentaneis, sed de nostra salute agitur. Est hoc quidam spiritualis mercatus, ne lenti simus.* Mox vero ad propositum nostrum maxime conducentia subdit, quæ sequuntur verba: *Intelligat inimicus, magnam à nobis curam adhibitam, ut divinis placitis attemperemus, sive denuo contumelias inferat, sive verberet, sive quid aliud acerbius faciat, omnia feramus generose, neque tantum illi, quantum nobismetipsis gratificemur. Præ omnibus virtutibus id ad majorem mercedem nobis imputabitur in illo die. Multa deliquimus, in magnis offendimus, & Dominum nostrum irritavimus; Dedit ex sua humanitate hanc viam reconciliationis. Ne igitur deseramus tam pulchrum thesaurum.* Idem S. Doctor in Epistola quadam in Encomia hujus virtutis se diffundens, inter alia dicit: *Nosti profecto nihil esse, quod patientiam adæquare possit*; Et paulo post subdit: *Hanc naturam habet, ut eam nec arma mota, nec instructi exercitus, nec adhibita tormenta, nec arcus; nec lancea emissa, nec ipsum Dæmonum agmen, nec terrifica adversariarum potestatum phalanges, nec denique Diabolus ipse cum omnibus suis copiis machinisque in aciem prodiens, detrimento ullo afficere possit.* Idem in homilia quadam *de Patientia* ita scribit: *Mærore te Diabolus affecit, pecuniam auferens? affice tu quoque hunc, gratias Deo agendo, lethalem ei plagam intuleris.*

Tertull. c. 11. de Patient. — Adhortatio ad patient. — *Ibid. c. 1.* — *D. Chrysost. Tom. 1. Hom. 22.* — *D. Chrys. Epist 7.* — *D. Chrys. Tom 6. Hom. 22.*

7. B. Laur. Justin. inquit: *Vincit Dæmones, unde B. Job quot voces patientiæ in laudem Dei percussus reddidit; quasi tot in adversarii pectus jacula intorsit, & acriora valde, quam sustinuit, jacula infixit.* In collationibus Sanctorum eremi Patrum referente Cassiano in hæc verba conclusum fuit: *Firma definitione teneamus à tentationum procellis impugnationibusque Diaboli tutos nos esse non posse, si omne præsidium patientiæ nostræ, omnemque fiduciam non in interioris hominis nostri viribus, sed in cellulæ claustris, aut in solitudinis recessu, sanctorumque consortio collocemus.* Bellovac. ubi supra ex vitis Patrum de B. Antonio refert. *Quod cum Dæmones verberassent B. Antonium usque ad mortem, & ipse immobilis perseveraret in bono proposito suo, Deum invocans, lux emissa a Deo Dæmones fugavit, Antonium sanavit, Jesum Christum sibi assistentem ei demonstravit, cui Antonius: Ubi eras bone Jesu, cum Dæmones ita male me tractarent: Ego, ait Deus, eram juxta te, cernens, & gaudens de victoria Patientiæ tuæ. Juxta est enim Deus his, qui tribulato sunt corde.*

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2. — *Cassian. collat. 18 c. 16.* — Patientia vincit Dæmones. — *Bellov. ibid.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Patientia victoriosam esse ostenditur.

THEMA.

Melior est Patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Prov. 16. ℣. 32.

1. FOrtitudini, quæ tam excellens est virtus, duæ præcipue dotes assignantur, scil. aggredi, & pati; Quod vero primum secundo palmam cedat, Sapiens ex instinctu Spiritus veritatis in præcitati thematis verbis: *Melior est patiens viro forti, &c.* expresse declarat. *Nova* enim *bella elegit Dominus*; Siquidem in vitæ Christianæ militia, in qua sub regis S. Crucis insignibus præliamur, fortitudo & generositas nostra potissimum in patiendo, & tolerando consistit: *Melior est patiens viro forti.* Unde S. Zeno in dignissimo illo Serm. quem in laudem patientiæ composuit, ingenue confitetur dicens: *Impossibile est ejus æstimare virtutem, cujus vinci victoria est. Non illam loco vis ulla detorquent, non labor, non fames, non nuditas, non persecutio, non metus, non periculum, non mors, non tormenta morte ipsa graviora, non potestas, non ambitio, non infelicitas; Semper immobilis manet, alta quadam ac divina temperantia robuste librata universas permotiones animorum placida moderatione compescens & ut omnia non magnopere devincat, se primo vincit.* S. Joan. Chrysost. similiter ait: *In bellis ostensio belli est, similes occiderit; Illa fulgentissima victoria est, quæ inferentem injurias patiendo superasti;* Deus

Generositas Christiana consistit in patientia. — *Judic. 5. 8.* — *S. Zeno Serm. de Patient.* — *D. Chrysost. Hom. 35. in Matth.*

Deus eas tibi vires concessit, non ut consertione manuum, sed ut patientia vincas. Verum quidem est quod ad hoc ut inimicus fortis & validus superetur necessariæ nobis sint vires corporales vigorosæ; At vero ut nosmetipsos per patientiam & mansuetudinem vincamus, hosti non irascendo, nec vindictam contra illum meditando, opus est virtute, fortitudine interiori, charitate, compositione animi, & in illis vires maximè necessariæ consistunt; *Melior est Patiens viro forti, quia dominatur animo suo.* Septuaginta legunt: *Melior est vir longanimis forti, & qui continet iracundiam, melior est, quam qui urbem capit. Rebus omnibus validior, ac fortior est lenitas, & Patientia.* In bello quidem vir fortis censetur, qui ad sustinenda ponderosiora arma, & ad vibrandum ferrum vel hastam longissimam, vigore præstat validosque habet lacertos; In pugna autem spirituali verissimum est, quod melior est patiens. Nam ut Bellov. ait: *Patiens non gladium, non manum, non baculum, imo nec festucam levat contra adversarios suos, sed potius amat, compatitur eis, & orat. Unde vero dicitur: Nobile vincendi genus est Patientia. Vincit qui patitur, si vis vincere, disce pati.*

D. Chrysost. Hom. 33. in 1. ad Cor.

Bellovac. l. 1 Dist. 88.

Non vires Corporis sed animæ demõstrat patientia.

2. Verum quidem est, quod patiens vires corporis in sustinendo armorum pondere non demonstret, attamen vires animæ, quæ pluris faciendæ sunt, manifestas reddit, portando, & sustinendo ab adversariis suis illatas injurias & contumelias: *Maxima enim virtutum Patientia pugnat inermis, armatosque solet vincere sæpe viros. Nec solum si superat patientia, verum etiam ipsorum jacula retundit in eos.* Idem Bellovac. paulo post subdit: *Per patientiam vincit homo seipsum, id est animi sui impetum;* Idque probat tum ex præcitati Thematis verbis, tum ex authoritate Gregorii M. dicentis: *Minor est victoria urbes expugnare, quia extra sunt, qui vincuntur, majus autem est, quod per Patientiam vincitur, quia ipse à se animus superatur; Unde Bragmanni scripserunt Alexandro, quod pugnabat contra hostes exteriores quos vincebat, ut nutriret hostes interiores, à quibus vincebatur, quos dicebant esse animi sui impetus, & cupiditates. Aristoteles contra Alexandrum, cum nollet quidam iracundiam remittere, probavit ei, quod nobiliorem triumphum acquireret, vincendo seipsum, quam in eo quod vicerat, & sibi subjecerat totum mundum, quod si se, vel animam suam non vinceret, non erat victor, sed victus.*

Patientia Constantini Magni.

3. Constantinus M. licet reportarit in tot bellis & prælis diversos & gloriosos triumphos, D. Chrysost. tamen pluris facit aliam quamdam per ipsum obtentam victoriam longe celebriorem, magisque gloriosam; Nam in homilia quadam ad populum suum Antiochenum de præfato Imperatore ita scribit: *Fertur B. Constantinus, effigie sua quandoque lapidata, multis ipsum instigantibus, ad supplicium de authoribus contumeliæ sumendum, & dicentibus, quod omnes ipsius faciem saxis convulneraverint, manu faciem palpans, & leniter ridens dixisse: Ego vero nusquam vulnus in fronte factum video, sed sanum quidem caput, sana vero & facies tota. Illi vero reveriti, & confusi ab hoc iniquo destitere consilio, & hoc verbum hactenus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, aut hujus Sapientiæ memoriam extinxit. Quo non fit hoc tropheis splendidius? Multas urbes ille condidit, & multos barbaros superavit, sed ne minimus illorum nihil, hoc autem verbum usque in præsentem diem canitur, & posteri nostri, & posteri illorum, omnes idipsum audient.*

D. Chrysost. Hom. 20. ad Pop.

David irrisus à Michol patientia.

4. S. Greg. magnopere celebrat factum illud Davidis, quando se à Michol conjuge sua per adeo vituperosum ludibrium patientissime audivit contemni, eo quod saltasset coram arca Domini; Ita enim S. hic Pontifex loquitur: *Quid de ejus factis ab aliis sentiatur, ignoro; Ego David plus saltantem stupeo, quam pugnantem.* Quæ sententia prima facie paradoxa esse videtur, annon enim S. Greg. memoria sua tenet illam contra Goliath reportatam à Davide victoriam? An oblitus est tot stragium, quas inter Philistæos armis suis ad immortalem gloriam paravit? An alia memoriam ipsius effugiunt facinora, quibus generositatem suam omnibus retro sæculis probavit? Quam habent modici saltus proportionem, cum mortificatione prædictorum facinorum causa patienter tolerata? Verumtamen causam asserti Pontifici ex ejus velim ore auscultetis; Dicit igitur: *Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem & patiendo insultus, semetipsum vicit.* B. Laur. Justin. de viro patiente ait: *Vincit seipsum, quod genus vincendi rarissimum, & nobilissimum est; Melior est*, inquit Scriptura, *vir patiens viro forti, & qui dominatur animæ suæ, expugnatore urbium; Innumerabiles sunt, qui populos, qui urbes in potestate habuerunt, paucissimi, qui se.* Quinam sunt illi qui dominium supra semetipsos habere dicuntur? Illi nimirum, de quibus Christus ait: *In patientia vestra possidebitis animas vestras;* Per Patientiam enim practicam consequimur passionum nostrarum possessionem, quæ alias inexpugnabile contra nos bellum causaturæ essent. S. Bonav. super cap. 22. S. Lucæ in hæc verba scribit: *Patientia facit dominari sibi, secundum illud: Melior est patiens, &c.* & ideo Gregor. ait: *Patientia radix est, & custos virtutum, & in hac corpus & animam possidemus.* Idem quoque Pontifex in libris moralium dicit: *Qui patientiam tenet, animam possidet, quia inde contra adversa omnia fortis efficitur, unde sibi, & seipsum vincendo dominatur.*

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2.

S. Bonav. in c. 22. Luc.

S. Greg. l. 5. mor. c. 13.

Vires patientiæ.

5. S. Bonav. alibi *de septem donis Spiritus S* disserens, ac tandem ad donum fortitudinis descendens, ex authoritate Cassiodori super Ps. 32. ita scribit: *Patientia vincit adversa, non colluctando, sed sufferendo; Non murmurando, sed gratias agendo,* victoria reportatur, non ense manu vibrato, sed per Patientiam, in corde exercitam. Unde Guilielmus Parisiensis patientiam hanc in modum ratiocinantem introducit: *Ego victrix gloriosa, quæ sine ictu, aut repercussione hostes dejicio, & prosterno.* B. Laur. Justin. in lib. *de conflictu interiori* dicit, quod servi Dei. *Non hostibus suis irrogando mala, sed æquanimiter patiendo adversa, de hujus sæculi stadio triumphaliter discessere.* De hoc quoque triumpho Apostolum locutum fuisse existimo, quando ad Corinthios ita scribit: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu.* De hoc enim triumpho Paulum locutum fuisse Lyran. declarat inquiens: *De persecutoribus facit nos triumphare per patientiam, secundum illud: Nobile vincendi genus est patientia; Vincit qui patitur, si vis vincere, disce pati.* Bellovac. ex vitis Patrum narrat sequentia: *Venerunt quidam fratres ad S. quemdam senem in solitudine, juxta quem pascebant pueri pecora, clamose & inhoneste aliquando loquentes, qui dicebant ei, quomodo potes Abba portare verba puerorum istorum & non præcipis eis ut taceant? Qui respondit: Volui, tamdiu est, sed vici cogitationem meam, dicens: Si hoc modicum non potes portare, quomodo si venerit tibi majus portabis? Job. 4. Ubi est fortitudo tua? Glossa: Qui se vincit, contra omnia*

S. Bonav. de sept. don. Spir. S. c. 3.

Guilel. Par. l. de mor. c. 2.

B. Laur. Just. de Conflict. inter. c. 2.

2 Cor. 2. 14.

Lyran. ibid.

fortis est. Idem ut nos per patientiam inimicis infernalibus formidabiles fieri demonstret, sequens pariter refert exemplum: *Quidam frater quæsivit ab Abbate Isaac, quare Dæmones eum tantum timerent? Respondit: Ex quo factus sum Monachus, statui apud me, ut impatientiæ, vel iracundiæ verbum extra guttur meum exiret.* Imo ipsemet Seneca gentilis sequens suggerit consilium: *Irascetur aliquis? Tu contra beneficiis provoca, cadit statim simultas ab altero parte deserta, nisi par non pugnat, si utrimque certabitur, ira concurritur, ille est melior, qui prior pedem retulit, victus est qui vicit.* S. Valer. in homilia *de bono conservandæ pacis* ait: *Duplex patientiam manet victoria hominem vicisse proprios animorum motus, & temperasse motus alienos;* neque enim is qui sustinet, semetipsum vincit, sed de aliis quoque insignem reportat victoriam.

Seneca l. 2. de Ira c. 34.

6. In vita S. Spiridionis Episcopi refertur, quod cum jussus esset Imperatoris Constantii adire curiam (huic enim à Deo revelatum fuerat, quod à S. Spiridione suam denuo recepturus esset sanitatem) præsentatus in anticamera, ut coram Cæsare introduceretur, aulicus quidam illum minime noscens, eumque quod tenuiter & viliter vestitus esset, temerarium esse & præsumptuosum judicaret, eo quod tam vili amictu vestitus ad Imperatorem intrare meditaretur, fortem ei colaphum impegit, cui Sanctus Evangelici memor consilii prompte & patienter alteram maxillam percutiendam obtulit; Unde aulicus confusus, & coram eo genuflexus veniam ab eo postulavit, maxime quando quisnam esset, & causam ob quam vocatus fuerat, ab aliis intellexit. Merito igitur S. Valer. ait: *Plena victoria est ad clamantem tacere, & non respondere provocanti.* S. Ambros. ad præsens propositum optime declarat, quod majorem animi fortitudinem exhibeamus, dum insultibus & insolentiis eorum, qui indigne nos tractant, patienter cedimus, non irascendo propter illos, sed eorum insolentiam tolerando. Unde miles aliquis tunc in bello generosum se esse probat, quando se à statione sua dimoveri non permittit; sed eamdem defendit, & generose conservat; Audiatis velim prædicti S. Doctoris discursum: *Si prævenerit, & præoccupaverit mentem tuam iracundia, & ascenderit in te, non relinquas locum tuum; Locus tuus patientia est, locus tuus sedatio indignationis est:* Sicut igitur animi abjecti signum esse censetur, si quis in bello à statione sua se dimoveri sinat, ita quoque in militia Christiana, qui sub vexillo crucis meretur, ignavus censendus est, qui stationem suam deserit, id est, qui seipsum per patientiam & mansuetudinem non vincit: *Melior est enim patiens viro forti.* Doctrina est Lactantii Firm. dicentis: *Summa virtus habenda patientia est, nisi enim homo contumeliis fuerit affectus, quantum habeat fortitudinis in seipso cohibendo, ignorabitur; Si autem lacessitus injuria lædentem persequi cœperit, victus est; Si vero motum illum ratione compresserit, hic plane imperat sibi, & hic regere se potest, quæ sustentatio sui; Patientia nominatur.*

Ribadeneira S. Spiridion percussus in una obtulit & alteram maxillam.

S. Ambr. l. 1. de offic. c. 21

Prov. 16. 32 Lactant. Firm. de vero cultu l. 6. c. 18.

7. In Epitaphio S. Paulæ S. Hieron. egregia fortis hujus mulieris facinora expressit, dixit *fortis*, quia Romana fuit, *agere autem, & pati fortia Romanorum est;* Unde Mutius Scævola se Romanum esse probavit, quando per heroicam patientiam suam inimicum devicit; *melior est patiens viro forti.* Hanc enim S. Paul. præfatus S. Hieron. dicere solitam fuisse scribit: *Invidia, & probris appetita, cur non livorem patientia superem? Cur non humilitate frangam superbiam? & percutienti maxillam offeram alteram?* Cui consentit, quæ in Collationibus Veterum Patrum expressa apud Cassianum legitur resolutio, nimirum: *Invicta virtutis est, gloriosissime de impatientia triumphare.* S. Greg. in Psal. 2. pœnitentialis versum secundum ita scribit: *Ad hoc opus nemo assurgere prævalet, nisi qui sancta fortitudinis vires habet; Quid enim fortius, quam omnes animi sui motus rationi subjicere, omnia carnis desideria spiritus virtute frænare, proprias voluntates abjicere, contemptis visibilibus ea quæ non videntur, amare? Unde & Salomon ait: Melior est patiens viro forti.* S. Gregor. Nazianzen. ad prosternendos & graviter feriendos persecutionis tempore inimicos nostros, nullas nos potentiori & solidiori armatura uti posse existimat, quam patientia, ideoque ait: *Nihil est quod persecutoris vim perinde frangat, ut patientis alacritas.* Apud Plinium hanc experientiam descriptam reperio, quod flammæ quæ ex monte, qui Chymæra dicitur, erumpunt solo compescantur fœno; ex vero quæ ex monte Hecla in Hybernia exurgunt, sola extinguantur stuppa; unde sequens validum formari argumentum posse existimo, videlicet, si admirabiles hosce effectus operatur natura, multo magis idem concedendum erit gratiæ, quod nimirum per æquanimitatem & invictam patientiam, aliorum iracundia excitatum incendium possit extinguere. Quas enim & quantas furoris sui flammas infernus in Jobi perniciem non evomuit? Et tamen *nulla inopia, fames, morbus, cruciatus, liberorum neces, amicis, inimicis, uxore, & servis irruentibus, nulla denuo humanæ miseriæ fuit ærumna, quæ non sit in ejus corpore exhausta.* Quonam vero modo, ut D. Chrysost. notat, magnum hoc patientiæ speculum, ingens hoc incendium extinxit & compescuit: *Clarus hic & insignis victor impetum omnem miram virtute sustinuit.* Sola patientia fuit fœnum & stuppa, quæ ingentem flammam sine ulla sui læsione suppressit. Unde Tertull. ait: *Operarius ille victoriæ Dei retusis omnibus jaculis tentationum, lorica, clypeoque patientiæ evasit.* D. Chrysost. alibi asserit, nullos esse adeo gloriosos bellicosos, nec ullas alias, quantum vis insignes triumphantium Cæsarum memorias, quæ trophæis à Jobo per patientiam suam reportatis æquiparari valeant; in cujus proinde laudem Antiochiæ in hæc verba peroravit: *Multi nunc longam, & transmarinam peregrinationem à terra finibus in Arabia obeunt, ut fimum illum cernant & conspicati terram deosculentur, quæ illius victoris certamina, & cruorem omni auro pretiosiorem suscepit.*

S. Hieron. in Epitaph. S. Paulæ. Fortitudo patientiæ.

Cassian. Collat. 24. c. 13 S. Greg. in Ps. 2. pœnitent.

Nazianz. orat. in laudem Heronis.

Flamma ignis extinguitur fœno & stuppa sic patientiâ franguntur impetus tentationum.

Plin. l. 2. c. 106.

Tertull. de Patient. c. 14.

D. Chrysost. Hom. 5. ad pop. Antioch.

8. Venerabilis Thom. à Kempis, magnus ille spiritualis vitæ Pædagogus, in hac materia hunc in modum discurrit: *Multi quærunt tentationes fugere, & in gravius incidunt, per solam fugam non possumus vincere, sed per patientiam, & veram humilitatem, omnibus hostibus efficimur fortiores.* Porro vero inimici nostri percutiunt corpus, patientia autem & mansuetudine, cor & anima illius, quod longe & excellentius est, feriuntur; Id quod D. Chrysost. pariter ponderat dicens: *Referiamus percutientem mansuetudine, silentio, longanimitate, difficiliora sunt hæc vulnera, major plaga, & onerosior; gravius enim est percutere animum, quam corpus.* Eamdem quoque veritatem Seneca his verbis tradit: *Tela à duro resiliunt, & cum dolore cadentis dura feriuntur.* Et cap. 7. inquit: *Genus ultionis est, eripere ei qui fecit contumeliam, voluptatem.*

Thom. à Kemp. l. 3. de imit. Christi, c. 13. n. 3.

Non fugâ sed patientia vincitur tentatio.

D. Chrysost. Hom. 39. in acta. Seneca l. 3. de Ira c. 5. ibid. c. 7.

9. B. Laur.

B. Laur. Just. lig. vit. c. 2. Patientia defendit omnium virtutum ornamenta. *Bellovac. ib.*

9. B. Laur. Justin. inter alia patientiæ elogia, hoc quoque recenset: *Signis & miraculis majorem esse patientiam non dubitemus. Non mediocris animi est patientia, qua insuperabilem facit hominem, virtutum omnium ornamenta defendit, justitiam custodit, & inexpugnabili prælio adversus omnia vitia decertat. Invicta ad labores, fortis ad pericula, ita ut nec ipsam timeat mortem; Omnia vincit.* Bellovac. idipsum confirmat, inquiens: *Sic pugnat patientia, quod miracula facit, & signis & miraculis præcellit; hæc enim fecit locustas superare gigantes, agnos vincere lupos, Apostolos, & Martyres, & virgines superare mundi potestates, potentes, & tyrannos.* Adducitque authoritatem S. Bern. dicentis: *Licet Deus in mundum veniens multa mirabilia fecerit, hoc judicio meo præ omnibus emicuit, quod per paucos simplices, & illiteratos, pauperes, & infirmos totam astutiam mundanæ sapientiæ & potentiæ superavit & sibi subjugavit; hoc maxime fecit propter eorum patientiam; quod si mortiferum biberint, non eis nocebit, sed proficiet ad salutem, quia venenum mortiferum convertit in animæ medicamentum, tenebras & noctem adversitatis, in diem ac lucem gratiæ.* Idem paulo ante dixerat: *Patientia sic nobiliter vincit adversarios, quod eos facit credere in Deum suum, id est, convertit ad fidem incredulos; vel ad pœnitentiam convertit impios Christianos.* *S. Bern.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Varia ad impatientiam detestandam adducuntur considerationes.

THEMA.

Impatiens operabitur stultitiam, Prov. 14. ỳ. 17.

Impatientiæ descriptio.

1. HActenus per duodecim discursus Patientiæ præconia celebravimus; Quia vero ea quæ in iis diximus, ad ingenerandum in nobis erga hanc virtutem devotionis affectum quibusdam fortasse non sufficiunt, ideo in præsenti discursu præjudicia, quæ ab impatientia dimanant, examinare decrevimus; Dicit igitur Sapiens: *Impatiens operabitur stultitiam;* quibus verbis vitii hujus malitiam in specie non explicat, sed in genere tantum eamdem insinuat, ut exinde omne malum ex hoc vitio, velut ex vase Pandoræ, dimanare intelligamus. S. Zeno ad inferendum nobis erga vitium istud, capitale odium, illud ad vivum nobis delineat sequentibus coloribus, Ait enim: *Impatientia quid est, nisi mens lubrica, permotionibus crebris, rapidisque semper expugnans? animus infidelis etiam sibi? Actus improvidus, instabilis, cæcus, incautus, inconstans, totus concitans in ruinam; Res sine substantia, negotium sine persona? Omnia cito tentat, omnia in momento disturbat, mater criminum, curiositatis magistra, acumen temeritatis, author detestabilium pariter, ac magistra malorum; Hominis namque ab incunabulis mundi mors, ut jugularet, ac jugulet, ab ipsa prorupit. Denique Adam in arce cum adhuc esset Paradisi constitutus, beatissimusque beati orbis, imperio adhuc potiretur, tamdiu felix, tamdiu inexterminabilis vixit, quamdiu imperata regulis edicti continuit; at ubi sinistro consensu invidi ex lubricitate serpentis est impatientiam mutuatus, sacraque arboris pomum male dulce delibavit, lachrymas reperit, dolores, & gemitus, spinas & tribulos sibimet comparavit, ultimoque sudore turbatus, posteris hæreditatem indigestæ mortis, quæ homicidium mox peperit, dereliquit. Denique nec mora est; Impatienter fraterni invidus muneris in fratris Cain anhelat exitium.* Ab impatientia igitur omnes ærumnæ nostræ, tam culpæ, quam pœnæ, suam traxere originem, Unde merito Sapiens ait: *Impatiens operatur stultitiam;* Idque optime cum illo consonat, quod inclytus illius genitor David dixerat: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus & similis factus est illis.* Quænam vero hujus mali causa fuit? nimirum quia *impatiens operatur stultitiam, & ex lubricitate serpentis est impatientiam mutuatus.* Ab hac igitur stulta impatientia omnia provenerunt mala, quia *mater est criminum.*

S. Zeno Serm. de Patient.

Est origo omnis mali tam culpæ quam pœnæ, *Ps. 84. v. 13.*

Infernus interminatus impatientibus.

2. Certum porro est, infernum in centro terræ profundatum esse in supplicium peccatorum, adeo, ut si non fuisset peccatum, infernus quoque numquam futurus fuisset; Ac proinde cum impatientia mater sit peccatorum, *mater criminum*, consequens est, quód infernale illud barathrum damnatis quoque animabus adimpleverit. Incarnata Sapientia prima omnium vice, in novo testamento, inferni, sub nomine gehennæ, meminit, sed observes velim qua id occasione fecerit; Dicit enim sacer textus: *Omnis qui irascitur fratri suo Raca, reus erit concilio, qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi infernus interminatur illis, qui à Patientia & mansuetudine degenerantes & ab impatientia seducti, in verba prorumpunt injuriosa. Neque enim ponderanda est impatientia in motibus suis primo primis, sic enim leve solet esse peccatum, sed ponderandæ sunt malæ consequentiæ, quæ ab illa proveniunt; nisi refrænetur. Unde D. Chrysost. ait: *Noli aspicere quod unum hoc verbum sit, sed quantum periculi habeat, expende.* Ex una enim favilla in principio neglecta inextinguibile postea oriri potest incendium.

Matth. 5. v. 22.

D. Chrysost. Hom. 16. in Matth.

3. Salvator noster apud S. Matth. c. 22. pœnarum infernalium atrocitatem nobis exprimere volens, inquit: *Ibi erit fletus, & stridor dentium,* idque alibi sæpius repetit, cujus Galfrid. apud Titelmann. hanc assignat rationem: *Nimirum, sicut passiones omnes patientia sublevat, sic impatientia quantumlibet leves aggravat; Ibi ergo erit stridor dentium ex impatientia; Alioquin si æquanimiter ferrent, si dicere possent: Nam digna factis recipimus, audeo dicere, ignis ille inextinguibilis tunc extingueretur;* Christus igitur, ad delineandam flammarum infernalium acerbitatem, phrasi quidam uti voluit, quæ impatientiam exprimeret, utpote quæ individua est damnatorum comes.

Matth. 22. v. 13. Impatientia leves passiones aggravat. *Galfrid. ap. Titelm.*

4. Bellovac. in Speculo suo morali clari nobis insinuat, quinam à serpentibus venenosis in deserto, morsibus, fuerint lacerati, & quorum hi figura extiterint. Adducitque verba illa lib. Judith. c. 8. *Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt; Exterminati sunt ab exterminatore, & à serpentibus perierunt.* Porro S. Bern. in hujus vitii detestationem paucis verbis multa concludit, ait enim: *Qui patientiam non servaverit, perdet justitiam, hoc est vitam perdet;* At vero de quanam vita mellifluum Doctorem loqui existimatis? Num forte de vita temporali?

Bellov. spec. mor. l. 1. dis. 88.

Judith 8. v. 24 & 25. Impatientes morsi fuerunt à serpentibus in deserto.

S. Bern. in floribus cap. 165.

Hoc quidem dici posset, quia cum homines impatientes, ut plurimum contentiosi, iracundi, rixosi sint, ideo facile in quæstiones, inimicitias & duella præcipitantur, ac proinde communiter vitam brevem habere solent; Verumtamen de hac vita mellifluus Doctor non loquitur, sed in verbis sequentibus se de vita spirituali animæ loqui, expresse declarat; Subdit enim statim: *Hoc est, perdet animam suam.* Alibi verò econtra de Patiente dicit, quod hic ingens & securum æternæ salutis suæ pignus possideat. En verba ipsius: *Vide ne per impatientiam pereas, sed universa pro eo sustine, qui prior pro te majora sustinuit, & apud quem infructuosa Patientia non erit, sicut ait Propheta: Patientia pauperum non peribit in finem.* Idem mellifluus in Ser. quodam *de Obedientia* de impatientia memorabilia & terribilia hæc verba scripta reliquit: *Impatientia animæ perditio est, dicente Domino: In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Nec minus formidanda est illa sententia Eccli. cap. 2. dicentis: *Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas;* Dictio enim *Væ* in multis Sacræ Scripturæ locis sempiternam comminatur reprobationem; Addit quoque Sapiens in eadem sententia: *Et qui dereliquerunt vias rectas,* quia hi qui impatientes sunt, deviare communiter solent ab observantia divinorum præceptorum, quæ à Psalmista *Justitiæ Domini rectæ* appellantur.

S. Bern. Ser. 2 de resurr. Dom.

S. Bern. Ser. de Obed.

Eccli. 2. 16.

Ps. 18. v. 9.

Hortatio ad patientiam.

D. Chrysost. Hom. 4. ad pop.

5. D. Joan. Chrysost. die quadam populum suum Antiochenum ad Patientiam exhortans, sequentem illis proposuit doctrinam: *Si vis gaudere, & remissione, & voluptate potiri, neque voluptatem, neque remissionem quæras, sed animam patientia plenam quære, & tolerantiam adhibere valentem, quod si hoc non habeas, non tantum tentatio te redarguet, sed & remissio perdet, & magis dejiciet. Quod enim non gravium incursus casuum, sed mentis nostræ torpor salutem nostram subvertat, audi quid dicat Christus: Quicumque audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam, & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna. Vides quod non tentationum conflictus, sed ædificantium stultitia ruinam fecerit? Etenim & illic pluvia, & hic pluvia; Et illic flumina, & hic flumina, & illic ventorum incursus, & hic iidem; Et ille ædificavit, & hic ædificavit; Et eadem ædificatio, & eædem tentationes; Sed non idem finis, quoniam non idem fundamentum, non enim tentationum natura, sed ædificantis imprudentia ruinam fecit, alioquin oportuisset, & domum supra petram ædificatam cadere, nunc vero nihil tale passa est.* Totus porro hic discursus eo tendit, ut ostendatur, numquam nos ruinas timere posse, quando fundamentum Patientiæ subsistit, econtra vero illas formidandas esse, quando dictum fundamentum collabescit, & deficit; Idque in Jobo exemplificans inquit: *Sic animam suam Job ædificavit. Descendit pluvia, ignis enim de cœlo descendit, & omnes greges absumpsit, venerunt flumina, frequentes, continui, & sibi succedentes calamitatum nuntii hic quidem gregum, ille vero Camelorum, ille rursus filiorum interitum dicens: Flaverunt venti; Amara uxoris verba: Dic, inquit, verbum contra DEUM, & morere, & non cecidit domus, & non est supplantata anima, non blasphemavit, sed gratias egit, sic dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino visum est, sic & factum est. Vides quod non tentationum natura, sed torpentium ignavia ruinam facere solet. Itaque fortem virum tribulatio fortiorem reddit.* B. Laur. Justin. idipsum sequenti exponit similitudine dicens: *Est Patientia velut aurum, quod in igne tribulationis depuratur, sicut enim sub uno igne aurum rutilat, palea fumat, ita una eademque tribulatio irruens, probos probat, purificat, & elucidat, malos autem damnat, vastat, & exterminat, & unde in eadem afflictione mali Deum detestantur, & blasphemant, inde boni purgantur, & Deum laudant; Nihil enim sic Deum iram Dei, & proximi mitigat, sicut hæc.* Enimvero quanta homines impatientes sibi ipsis inferant præjudicia, S. August. in hæc verba declarat: *Impatientes, dum mala pati nolunt, non efficiunt, ut a malis eruantur, sed ut mala graviora patiantur. Patientes autem, qui mala malunt non committendo ferre, quam non ferendo committere, & leviora faciunt, quam quæ per Patientiam patiuntur, & pejora evadunt, quibus per impatientiam mergerentur.*

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 6.

S. Aug. Tom. 4. de Patient.

6. S. Cypr. in lib. *de bono Patientiæ*, ita de impatientia scribit: *Quæ patientia operibus suis ædificat ad gloriam, impatientia destruit ad ruinam.* S. Greg. à Beda *in Scintillis* citatus, notabile quoddam insinuat damnum, quod hominem afficit Patientia destitutum, ait enim: *Cum Patientia relinquitur, etiam bona reliqua quæ jam gesta sunt, destruuntur. Gutta cavat lapidem,* ut Poëta canit, *non bis, sed sæpe cadendo,* ita quoque licet praxis impatientiam defectum venialem esse demonstret; nihilominus quando multi repetuntur & frequentantur actus, malus quidam contrahitur habitus, *à minimis* enim *incipiunt, qui in maxima proruunt. Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur, & hominem ergo similiter perdes.* Eum vero qui in Patientia solidè habituatus non est, unicum verbum pungitivum, unicus torvus obtutus, unicus gestus ad furorem & ad odium facili negotio commovere potest. In Exodo dicitur: *Facti sunt Sciniphes in hominibus, & in jumentis.* Videri autem non nemini haud immerito posset, hæc tam minuta animaleula ad homines & jumenta torquenda nimis esse impotentia & debilia, & tamen non solum ad homines aculeis suis licet leviter transfigendos verum etiam ad eosdem ad impatientiam irritandos abunde sufficiebant. Ita quoque multis accidit, qui tametsi homines sint virtuosi, dum tamen occasio se præsentat, irritati, & à Dæmone instigati, facillimo negotio in actus iræ prorumpunt; Idque frequenter personis etiam spiritualibus accidere solet. Jonas quidem in maris infortuniis constitutus patiens erat, sicut & dum à nautis in mare projiceretur; In ventre quoque Ceti magnam voluntatis suæ cum divino arbitrio conformitatem demonstraverat, & tamen hanc Patientiam continuare non potuit, quando hederam ex improviso exaruisse vidit, nam ut S. textus ait: *Percussit hederam & exaruit, . . . percussit sol super caput Jonæ, & æstuabat, & petivit animæ suæ, ut moreretur, & dixit, melius est mihi mori quam vivere.* En quam ex vili causa Jonas ad magnam concitetur impatientiam; Is qui antea Sardanapalo Ninivitarum Regi fortiter se opposuit eique iram Dei intimans, illum ad vestiendum se cilicio adegit, is inquam postea

S. Cypr. de bono Patientiæ.

Beda Scintill. c. 2.

Homines sunt valde proclives ad impatientiam.

Job. 14. 19.

Exod. 8. 17.

Jonæ 4. v. 7.

pro-

propriam suam impatientiam reprimere nequivit. *Hæc autem*, ut Theophyl. ait: *Sapientissime ita divino consilio geruntur, ut discamus humanam imbecillitatem.* S. Bonav. pariter hunc scopulum, in quem nonnunquam etiam cautissimi impingere solent, his verbis observat: *Plures videmus castos, abstinentes, pauperes, semetipsos humiliantes, eleemosynas facientes, orationibus instantes, bona dicentes, fide constantes, sed paucos admodum in contumeliis, & detractionibus, & despectionibus, humiliter patientes.*

Theophyl. ib.

S. Bonav. l. 2. de Perfect. Relig. c. 36.

7. S. August. suam adversus hoc vitium indignationem clare ostendit, quando in Serm. quodam in hæc verba detonuit: *Sicut per impatientiam omnia destruuntur bona, omniaque suffocantur optima, sic & per Patientiam omnia generantur bona, omnes iniquitates demerguntur in profundum.* Astutissimus Serpens infernalis omnia Jobo eripuit, quæ ipsius erant, sola ejus conjuge excepta; Sed cur qui facultates omnes abstulerat solam ei uxorem reliquit? Num forte in fastidiosorum & vermibus scatentium vulnerum aliquale subsidium, ut scilicet ea curaret, mundaret, ab eisque saniem abstergeret? Aut verò ut cibum ei porrigeret, eumque consolaretur? Nequaquam, sed ut in impatientiam eum induceret, prout deinceps egregie fecit, dum illi hæc verba suggessit. *Benedic Deo, & morere;* Et quidem si res Dæmoni secundùm vota accidisset, hic eum omnibus meritis, quæ hactenus lucratus fuerat, penitus privasset. S. Joan. Damasc. ait: *Stultitia est impatientem, minimeque fortem, ac tolerantem, in variis tentationum generibus se præbere; Id tibi persuadeat his verbis Job: Quasi una de stultis mulieribus locuta es.* Stultam, & mente captam vocavit conjugem, eo quod ipsum ad impatientiam provocare conata fuisset. S. Zeno Hebræos ab hac impatientia seductos in execrabiles corruisse excessus, his verbis notat: *Judæi altaria divina, cum venerantur, evertunt, varia cæde Prophetas elidunt, Moysen lapidare conantur; Adversus Dominum semper ingrati, variis molitionibus pugnant, multisque Diis ac Regibus servire gestiunt, qui uni Deo per impatientiam servire minime potuerunt.* Quodnam obsecro Hebræis motivum fuit, ut fuso vitulo aureo idololatrarent, dicentes: *Hi sunt Dii tui?* Num forte hoc ideo fecerunt, quia ipsis in deserto constitutis annona defecit: Vel quia se ab exercitibus hostilibus invadendos esse metuebant? Aut vero ut novam experirentur Religionem? Nihil horum ad hanc illos extimulavit insaniam, sed potius impatientia illos seduxit, siquidem moram, quam Moyses in monte Horeb cum Deo negotiando traxit, ferre non valentes, tumultuati sunt, & magno cum strepitu ad Aaronem properantes dixerunt: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant. Videns autem populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron dixit: Surge fac nobis Deos.* Ubi S. Cyprian. ait: *Quod Judaicus populus circa beneficia perfidus & ingratus exstiterit, quod à Deo primum recessit, nonne impatientiæ crimen fuit? Cum Moysis cum Deo colloquentis moras non potest ferre, profanos Deos ausus est postulare, ut itineris sui Duces nuncuparet caput bubulum, nec unquam ab eadem impatientia destitit, quo minus semper docilitatis, & divinæ admonitionis impatiens Prophetas suos & justos quosque perimendo, ad crucem quoque & sanguinem Domini prosiliret.* S. Gregor. M. impatientiam ex conjuncta potentia magnopere corroborari notat, inquiens: *Amica potestati pene semper impatientia est, eique etiam male subjecta imperat, quia quod ipsa sentit, potestas exequitur. Sed sancti viri plus se interius Patientiæ jugo subjiciunt, quam foris hominibus præsunt, & eo veriorem principatum foris exhibent, quo humiliorem Deo intrinsecus famulatum tenent, atque idcirco sæpe plus quosdam tolerant, quo sæpe eis ulcisci amplius possunt.*

S. Aug. Ser. 36. ad fratres. Usus est Dæmon uxore Job, ut eum induceret ad impatientiam.

Job. 2. v. 9.

S. Joan. Damasc. l. 3. Parall. c. 48. Impatientia Hebræorum contra Moysen.

S. Zeno ibid.

Exod. 32. v. 1.

S. Cypr. ibid.

S. Greg. Lib. mor. c. 28.

8. Consideranda quoque hoc loco est certa quædam impatientiæ species, hominibus spiritualibus propria, hi enim austeritatem magnam patientes, in divino servitio nonnunquam laborum suorum messem impatienter expectant. Unde Idiota in libro *de vera Patientia*, Deum in hæc verba alloquitur: *Ecce agricola patienter expectat pretiosum terræ fructum patienter ferens donec accipiat. Sed ego miserrimus & sceleratissimus peccator, quamvis scirem & sciam, quod patienter me expectas, quia misericordia tua est, quod non sim consumptus, quodque propter peccata mea horribilia tribulationes multas, & adversitates mihi donas, tamen impatientissimus fui, & illas cum magna impatientia toleravi, & unde tibi placere debebam, & pœnam peccatorum diminuere, pœnam adauxi.* Et vero sæpe Deus in expiationem peccatorum nostrorum animabus pœnitentibus adversitates immittit, innocentibus pariter varias destinat ærumnas & passiones, tum ut eos probet, tum ut illis majora meritorum lucra comparandi occasionem præbeat; Ac proinde Psalmista valde sapienter nos exhortatur, ut patientes simus, divinumque beneplacitum expectemus, dum ait: *Expecta Dominum, viriliter age & confortetur cor tuum, & sustine Dominum*, Ubi S. Augustin. ait: *Sustinere Dominum, est tunc accipere, quando dabit, non tunc exigere, quando vis, ut cum sustinuerit te, ut mutares vitam tuam malam, sustineas illum ut coronet vitam tuam bonam.* Multi quidem Christum in desertum sunt secuti, sed non omnes Patientiam habuere, ac proinde non fuerunt cibati, nisi solum illi, qui motibus impatientiæ suæ restitere, unde Salvator ait: *Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me.* Hugo Cardinalis illum versum: *Sustinentes autem Dominum ipsi hæreditabunt terram*, ita exponit: *Id est patientes Dominum flagellantem, vel sustinentes, id est, sperantes in Dominum præmia differentem, hæreditabunt, id est, in æternum possidebunt terram viventium.* Etenim si quis impatiens foret maturitatem expectando frumenti, is certe non nisi paleam ad ignem demessurus esset. Refert Blosius, quod *cum virgo Gertrudis commiseratione mota, oraret pro quadam persona, quam audierat impatienter conquerentem, quod Deus gravamina sibi immitteret saluti suæ minus convenientia, responderit ei Dominus: Dices illi pro qua oras, ut quia sine aliqua saltem tribulatione vel molestia regnum cœlorum obtineri non potest, eligat, atque indicet, quænam gravamina sibi utilia putat, & cum hæc ipsi evenerint, servet patientiam. In quibus verbis Domini Gertrudis intellexit periculosissimum genus impatientiæ esse, quando homo perverse ac superbe eligere vult, quæ ferat, dicens saluti suæ minus congruere, seque non posse sustinere ea gravamina, quæ sibi à Deo immittuntur.*

Etiam pii occasionem patientiæ sæpe negligunt.

Idiot. l. de vera Patient.

Ps. 26. v. 14.

S. Aug. cit. à Lorin. ibid.

Christus satiat illos qui per triduum sustinuerant ipsum.

Marc. 8. 2.

Ps. 36. v. 9.

Hug. Card. ibid.

Blos. in Conclavi animæ, c. 10.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Nonnulla vera Patientia praconia, conditiones & circumstantia expenduntur.

THEMA.

Patientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti & integri, Jac. 1. ℣. 4.

Perfecta patientia in nullo deficit.

1. EX hac propositione S. Jacobo Apostolo cœlitus dictata, Patientiam quintam perfectionis essentiam in se continere colligitur; Dicitur enim; *Patientia opus perfectum habet*; Advertendus tamen est modus, quo illam circumscribit; Dicit enim: *Ut sitis perfecti & integri*; Ex quo non qualemcunque patientiam perfectæ nomen mereri arguitur, sed illam dumtaxat, quæ integra est, id est quæ illis vestita est circumstantiis, quæ merito huic perfectioni debentur; Neque enim contentus fuit dicere, *ut sitis perfecti & integri*, sed insuper subjungit *in nullo deficientes*.

Definitio patientiæ à D. Bonaventura tradita. *S. Bonav. Centiloq. 3. Part Sect. 43.* à S. Greg.

2. Porro Definitiones hujus virtutis, nec non & gradus illius à spiritualis vitæ Præceptoribus variæ & varii assignantur. S. Bonaventura in centiloquio suo ad nostram eruditionem ita scribit: *Patientia est virtus contumeliarum, & omnis adversitatis æquanimiter mala portans. Item aliter: Patientia est æquanimis malorum illatorum tolerantia*; Gregor. ait: *Vera Patientia est aliena mala æquanimiter perpeti, & contra eum, qui mala irrogat, nullo animi dolore moveri. Item: Patientia est omnium molestiarum aliunde illatarum victoriosa perpessio.* S. Augustin. illam hoc modo definit: *Patientia est honestatis causa, rerum arduarum ac difficilium voluntaria, ac diuturna perpessio.* Ubi consideratione digna est circumstantia illa: *voluntaria perpessio*, quia ut Patientia meritoria, & illius conditionis virtus sit, quam sancti Patres requirunt, necessum est ut sit *voluntaria*, *non* vero *necessaria*; Unde S. Bonavent. dicit: *Patientia est æterna gloria respectu voluntaria, & insuperabilis perpessio laborum.* Citatque authoritatem S. Gregorii M. Homil. 35. in Evang. dicentis: *Qui mala proximi ita tolerat, ut tamen intrinsecus doleat, & tempus retributionis exquirat, Patientiam non exhibet, sed ostendit. Patientia necessitas est, cum ita adversa aliquis ulcisci non præsumit, quia non potest, vel non audet, timens sibi magis ex hoc imminere dispendium, vel commodum deperire, ut servi à Dominis verberati, vel pauperes à divitibus objurgati, vel discipuli à Magistris castigati.* Idem S. Gregor. in Hom. 7 lib. 1. in Ezech dicit: *Patientia vera est, quæ & ipsum amat, quem portat, nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.* S. Anselm. sup. illa verba S. Pauli; *Charitas Patiens est*, inquit: *Est Patiens, id est Patientiam servans; Patientiam vero levare, est aliena mala æquanimiter perpetî, contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi.* Subditque similem quamdam S. Gregorii doctrinam dicentis: *Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus digna retributionis quærat, Patientiam non servat, sed simulat. Sed Charitas est patiens, quoniam aliena mala æquo animo tolerat; Et est benigna, quia ipsos etiam, à quibus mala patitur, amat. Patiens, quia illata à proximis mala æquanimiter portat; Benigna verò, quia pro malis bona largiter administrat. Patiens est, quia tranquillam mentem in adversis servat.* S. Augustin. in libro *de Patientia* illam veram Patientiam esse dicit, quæ charitatis est partus; In cujus probationem celebrem illum citat Apostoli textum? *Quis nos separabit à Charitate Christi? Tribulatio? An Angustia? An fames? An periculum? An persecutio? An gladius? Sicut scriptum est: quia Propter te mortificamur tota die; æstimati sumus sicut oves occisionis, sed in his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos*, non per nos, sed eum qui dilexit nos. Hanc eamdem notabilem conditionem S. Bernardus quoque tangit, qui Patientiam, quæ non est voluntaria, sed necessaria, & violenta, caninam patientiam appellat. En verba melliflui Doctoris: *Postremo velint, nolint, non modo homines, sed etiam Dæmones, & faciunt, & patiuntur, quod Providentia summa disposuit; Cæterum nec leprosa obedientia, nec canina patientia commendatur.*

S. Aug. l. 83. Q. 31. *S. Bonav. l. 2 de Perfect. Relig. c. 34* *S. Gregor. Hom. 35. in Evang.* à S Greg. *S. Greg. l. 1. Hom. 7. in Ezech.* à S Ansel. *1. Cor 13 4.* *S. Ansel. ibid.* *S. Aug l. de Patient. tom. 4. c 18.* *Rom 8 v. 35. 36. & 37.* *S Bern. serm. de Obed & Patient.*

Vir patiens habet Christum pro suo fine.

3. Salvator noster æterni regni sui possessionem promittit illis qui persecutiones toleraverint; Sed quo fine, aut quo motivo persecutiones sustinendæ sunt, ut regnum cœlorum adipiscamur? Num forte ideo ut ad somniatos à propria ambitione fines aut prætensiones perveniamus? Nequaquam, hanc enim S. Bern. patibulum appellat, dum inquit: *O Ambitio ambientium crux.* Num igitur eo fine persecutiones tolerabimus, ut patriam defendamus? Aut vero ut in injuriis & calumniis aulicorum aut sodalium constantes nos esse probemus, qualis erat illius aulici apud Senecam Patientia, qui se in aula consenuisse dicebat: *Injurias accipiendo, & gratias agendo.* Nequaquam; Sed, *beati estis cum maledixerint vobis* homines, *& persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me*; Ecce tibi finem, qui Patientiam perficit, & coronat, quando videlicet vir patiens Christum solum pro objecto habet, & respicit; Ejusmodi patientibus Redemptor noster dicit: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis, sic enim persecuti sunt Prophetas.* Multi ærumnas & adversitates sustinent, sed in scelerum commissorum condignam pœnam; Alii dissimulant, sed ne impatientes esse videantur, bonumque apud alios nomen amittant; Alii ne lucri alicujus patiantur jacturam; De ejusmodi autem Patientia S. Jacobus non loquitur, quando dicit: *Patientia opus perfectum habet.* Audiamus S. Petr. Apostol. dicentem: *Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloria, & virtutis Dei, & qui est ejus Spiritus, super vos requiescit. Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor*; Hoc igitur, quod sine nostris demeritis, solum ex amore Dei, ut divinæ ejus voluntati nos conformemus, ipsumque imitantes ei placeamus, patimur, in se *opus perfectum habet.* Idem S. Petr. in alio quodam loco ejusdem epistolæ nos consolatur inquiens: *Sed & si quid patimini propter justitiam, beati.* Hæc porro dictio *Justitia* in multis sacræ Scripturæ locis virtutem exprimit & perfectionem: *Sic decet nos implere omnem justitiam; Nisi abundaverit Justitia vestra plus quam scribarum, &c.* Iterum idem S. Petr. in c. 2. ejusdem Epist. in hæc verba scribit: *Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste, quæ enim est gloria, si peccantes, & colaphizati suffertis. Sed si benefacientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum.* S. Bernard. in Ser. quodam

Matth. 5. v. 11. *1. Petr. 4. v. 14.* *1. Petr. 3. 14.* *Matth 3. 15. & 5. 20.* *1. Petr. 2. 19.* *S. Bernard.*

In Tom. 2. Serm. 2. art. 8. c. 1.

dam de *Charitate* discurrens inquit: *Benigna est, quia injurias non rependit.* Et paulo post subdit: *Secundum glossam tangit Apostolus hic duas præcipuas virtutes, Patientiam, benignitatem, quia hæ sunt præcipua arma militiæ Christi; Nam Patientia illata mala a proximis æquanimiter portat, & benignitas bona sua proximis delectabiliter administrat. Prima est sicut clypeus; Secunda vero sicut gladius; Mens quippe Sanctorum munita Patientiæ clypeo, & accincta amoris gladio, ad mala ferenda sumit fortitudinem, & ad bona rependenda benignitatem; Et sicut non est armatus corporaliter, qui sumit clypeum, & dimittit gladium, vel econtra; Sic spiritualiter non est bene armatus, qui simul ista duo non habet.* Unde S. Gregorius ait: *Non solum virtus est coram hominibus, adversarios tolerare, sed & virtus coram Deo diligere;* Quando enim non solum ob amorem Dei inimicorum nostrorum tolerantur injuriæ, verum etiam amantur, & injuriarum loco à nobis beneficia experiuntur, tunc *Patientia* nostra *opus perfectum habet.* Subdit vero idem S. Pontifex: *Quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum vero quod plerumque ideo patientes esse videmur, quia retribuere mala non possumus. Sed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquam valet, proculdubio patiens non est, quia Patientia non in ostentatione inquiritur, sed in corde.* Unde si in corde non sit Charitas, Patientia in eo locum habere nequit, quia individuæ sunt comites Charitas & Patientia, quia *Charitas patiens est.*

S. Gregor. Homil. 35.

4. Seraphicus Pater S. Franciscus ad discernendam veram Patientiam, aliam quamdam notabilem adducit conditionem inquiens: *Non potest cognosci servus Dei quantam habeat Patientiam & humilitatem, dum satisfactum est ei secundum voluntatem, & necessitatem suam. Cum autem venerit tempus, in quo illi qui deberent satisfacere ei, faciunt sibi contrarium quantam habet Patientiam ibi, & humilitatem, tanta est, & non plus.* Ante hunc tamen Seraphicum Patrem diu ante S. Bernardus ita scripserat: *Vera Patientia est pati, vel agere contra quod libeat, sed non præter quod liceat.* S. Augustinus inquit: *Patientia hominis quæ recta est, atque laudabilis, & vocabulo digna virtutis, ea perhibetur, qua æquo animo mala toleramus, nec animo iniquo bona desideramus, per quæ ad meliora perveniamus.* Nec est prætereunda Bellovacensis doctrina in hæc verba scribentis: *Triplex est Patientia; videlicet, cordis, oris, & operis; In corde quidem debet haberi Patientia, ut homo propter Deum voluntarie patiatur.* Qui idem postquam nonnullos esse ostendisset, qui in primis certaminibus patientes quidem sunt, attamen ad mala ab aliis accepta se reflectentes, subito alterantur, protinus subjungit: *Isti sunt similes illis, qui per fortitudinem in bello victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra urbis mœnia capiuntur; Vel illis, quos ingruens gravis languor à vita non subtrahit, sed leviter veniens recidiva febris occidit. Ille ergo vero patientiam servat, qui ad tempus aliena mala sine dolore tolerat, & eadem pertractans, & retractans exultat se talia pertulisse, ne qui quietis temporibus bonum Patientiæ pereat, quod in perturbationibus custoditur. Patientia servanda in ore, sicut docet Apostolus 2. Tim. 4. Argue, obsecra, increpa, in omni Patientia & doctrina. Prælatis præcipue necessaria est Patientia in ore, quia sicut dicit Gregorius: Per impatientiam vitium ipsa virtutum nutrix doctrina dissipatur. Item servanda est Patientia in opere, 1. Thess. 4. Patientes estote ad omnes.*

S. Franc. Tom. 1. opusc. c. 18.

Patientia est, qua æquoanimo mala toleramus.

S. Berg. in flor. c. 165.

S. Aug. ibid. c. 2.

Bellov. spec. mor. l. 1. dist. 87.

5. Observanda autem est in his ultimis verbis hæc conditio, quæ valde notabilis est; *Ad omnes,* sunt enim nonnulli qui Patientes quidem sunt, quoad particulares quasdam personas, vel quia moventur à respectu & veneratione illis debita, vel propter lucrum, vel propter alios varios fines, non tamen sunt patientes indifferenter cum unoquoque & *ad omnes*, ut S. Paulus ait; *In nullo deficientes,* ut monet S. Jacobus; Patientia igitur exercenda est cordialiter erga omnes, erga amicos, & inimicos, erga dominos & servos, erga filios, & discipulos, denique erga bonos & malos. Unde Tertullianus in libro *de Patientia* ait: *Omnibus patiens ero, alioquin cruciabor impatientia mea.* Præterea in quocumque eventu sinistro patientes esse debemus, si perfectionem possidere velimus, de qua loquitur S. Jacobus. Et ideo S. Paulus ad Corinthios in hæc verba scribit: *In multa Patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu S. in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ, a dextris, & à sinistris, per gloriam, & ignobilitatem per infamiam, & bonam famam, ut seductores, & veraces.* Propter hoc Deus S. Jobum omnibus sæculis veluti pellucidum veræ Patientiæ speculum proposuit, de quo Tertullianus exclamat dicens: *O felicissimum illum quoque qui omnem Patientiæ speciem adversus omnem Diaboli vim expunxit.* In tanta namque adversitatum multiplicitate & diversitate, eamdem ostendit, inalterabilem Patientiam; Ut proinde S. Zeno in Sermone *de Perfecta Patientia* de ipso dicat: *Omnes portat injurias.* Multi quidem erunt in variis calamitatibus & injuriis imperturbabiles, verumtamen si in certo quodam puncto tangantur, quod ipsis vel maxime dolet, mox irascentur: *Tange montes, & fumigabunt.*

Oportet esse patientem ad omnes omnino.

Tertull. de Patient. c. 8.

2. Cor. 6, 4.

Tertull. c. 14.

S. Zeno Serm de Patient.

6. Advertendum quoque est, quod ad hoc ut Patientia nostra *opus perfectum habet*, necessum sit, ut ad finem usque semper perseveret. Unde Tullius ab Alberto M. *l. 16. de muliere forti* §. 2. citatus, hanc ab initio discursus adductam Patientiæ tradit definitionem: *Patientia est honestatis, sive utilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria, & diuturna perpessio.* Ubi notanda est circumstantia illa *diuturna.* Propter hoc etiam requiritur ut Charitati sit conjuncta, quæ perseverans est, *Charitas* enim *nunquam excidit.* Unde S. Cypr. ait: *Tolle charitati Patientiam, & desolata non durat, tolle sustinendi tolerandique substantiam, & nullis radicibus ac viribus perseverat. Apostolus denique cum de charitate loqueretur, tolerantiam illi, & Patientiam junxit: Ostendit inde perseverare tenaciter posse, quod norit omnia sustinere.* S. Augustin quoque dicit: *Inde est Patientia vera justorum, unde est eis charitas Dei, & inde est eis Patientia falsa iniquorum, unde est in eis cupiditas mundi.* Isaac Presbyter *in lib. de mundi Contemptu* ita scribit: *Mens adversitates & tribulationes habens, quæ non participant Patientiæ, duplex habet tormentum; Patientia enim dominæ repellit adversitates ejus, Pusillanimitas enim mater est cruciatus, Patientia vero mater est consolationis. Est virtus quædam quæ à latitudine cordis debet oriri, quam virtutem difficile est* homi-

Perfecta Patientia usque ad finem perseverat.

1. Cor. 13, 8.

S. Cypr.

S. Aug. c. 7. ibid.

Isaac Presbyter de mundi contemptu.

hominem invenire in tribulationibus suis absque divina chrismate, quæ ex perseverantia orationis invenitur, & lachrymarum effusione.

7. S. August. illam veram Patientiam esse ostendit, quæ à Deo, ejusque domo procedit; Unde ait: *Patientia piorum desursum est, descendens à Patre luminum.* Et postquam dilectionem & concupiscentiam mundanam veræ Patientiæ contra opposuisset, mox subjungit: *Itaque illa terrena est, ista cœlestis; Illa animalis, ista spiritualis; Illa diabolica, ista Deifica, quoniam concupiscentia, qua fit, ut peccantes omnia patiantur pertinaciter, ex mundo est; Charitas autem, qua fit, ut recte viventes omnia fortiter patiantur, ex Deo est, & ideo illi falsæ patientiæ potest sine adjutorio Dei voluntas humana sufficere, tanto durior, quando cupidior, & eo tolerabilius mala sustinens, quo ipsa fit pejor. Huic autem quæ vera Patientia est, ideo voluntas humana, nisi desuper & adjuta & inflammata, non sufficit, quia Spiritus S. est ignis ejus, quo nisi accensa diligat impassibile bonum, ferre non potest, quod patitur malum.*

S. August. Patientia est ex gratia speciali divina.

8. Debet insuper vera Patientia habere humilitatem, velut fundamentum cui innititur, dicente S. Bern. *Vera Sapientia, nisi per profundam humilitatem, nec acquiritur, nec tenetur.* Quod aptissime congruit cum illa sententia S. Ambr. dicentis: *Patientia humilitatis indicium est.*

S. Bern. in florib. 9. c. 165.

S. Ambr. in Psalm. 118. Oct. 10.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Patientia ex malo bonum elicit, adversaque in expiationem peccatorum suorum sustinet: Econtra vero impii multas sustinent angustias, ut ad vitium, & pœnas sempiternas pertingere valeant.

THEMA.

Maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus, blasphemamur, & obsecramus. 1. Cor. 4. ℣. 12.

1. ARtis humanæ solers industria ad eum usque pervenit, artificii apicem, ut ex rudi ferro, pretiosissimum elicere seu producere aurum queat; sæpius enim, ipsamet experientia teste, Alchimiam chalybem in aurum transmutasse compertum fuit. Virtus autem Patientiæ pariter species quædam est spiritualis Alchimiæ, siquidem hæc, ardente intus, in anima igne charitatis & amoris erga, Deum & proximum, ex injuriis & contumeliis ab aliis nobis illatis, cœlestes, gratiæ meritorum, virtuosorumque ac heroicorum actuum novit educere thesauros. *Maledicimur*, inquit Apostolus; Ecce ferrum, *& benedicimus*; Ecce tibi aurum; *Persecutionem patimur*; Ecce tibi chalybem; *Et sustinemus*; En purissimum & defæcatissimum aurum; *Et quis est, qui vobis noceat,* interrogat S. Petrus, *si boni æmulatores fueritis?* Et vero ars Medicinæ ex vipera, quæ venosissima est, mytbridatum novit educere, quod adversus cuncta venenosa antidotum est potentissimum: Ita quoque ex alienæ malignitatis veneno, vir patiens securum pro æterna salute novit educere remedium: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*; Nam ut Marsilius Ficinus in Epistola quadam scribit: *sicut qui male agit, bono sibi convertit in malum, ita qui bene patitur, mala ea sibi vertit in bonum, nempe in perferendis malis, ipse bonus evadit.*

Patientia est cœlestis alchimia producens ex ferro miseriæ aurum gloriæ.

1. Petri 3. v. 13.

Masil. Ficin. l. 5. Epist. ad Bapt. Salvin.

2. Cum Philisthæi Arcam Domini, in prælio cum Israëlitis habito, in prædam accepissent, Deus illos punire volens, præter immissam inter illos ingentem murium multitudinem, eosdem pariter in secretioribus corporis partibus per pœnosam valde & fœtidam infirmitatem castigavit, quod flagellum à se removere satagentes, satrapas suos consuluerunt de adhibendo remedio à quibus fuere persuasi, ut mures aliasque effigies, aureas funderent, iisque Deo Israël oblatis, Arcam fœderis Hebræis denuo restituerent; Quo adimpleto satraparum consilio, protinus inter illos omne flagellum cessavit; *Omnia* autem hæc *in figura contingebant illis*; siquidem Deus per hæc nos erudire voluit, ut flagella ferrea & chalybea quibus castigamur & cædimur, per veram virtuosam, & voluntariam patientiam, aurea redderemus, tunc enim futurum fore, ut à flagellis liberemur æternis, efficiamurque ex Philisthæis Israëlitis, id est, *videntes Deum.*

Continuatur idem conceptus.

3. Quando David à Semei multis afficiebatur improperiis & maledictionibus, imo summa cum ignominia projectis in eum petebatur lapidibus, tametsi in medio gentis armatæ, quæ ad ejusmodi temerarios insultus vindicandos potens & prompta erat, procederet, nihilominus sapientissimus hic Princeps hac persecutione in magnum bonum & lucrum suum uti noverat, siquidem non solum suos armatos milites à justa vindicta continuit, verum etiam divinam & justam laudavit providentiam, qua hanc sibi irrogatam permittebat injuriam. Unde S. Ambros. super illa verba Psal. 37. *Ego autem tanquam surdus non audiebam*, considerans Davidem illa occasione dicentem: *Dimitte eum, ut maledicat, si forte videat Deus humilitatem meam, & retribuat mihi Dominus bona pro maledictio hoc*, inquit: *Vide igitur, quod à conviciantibus adjuveris, ut Dominus audiat te, & peccatum tuum remittat. Nam cum ipse accusator tuus esse debeat, & coacervare flagitia, teque ipsum offerre supplicio, quomodo negare objecta desideras? Pœnitentia patientiam quærit, patientia autem mitigat delicta magna.* Et ideo S. Isidor. suadet dicens: *Quidquid tibi contingit adversum, pro peccato tuo existima venire.* Quo consilio anima patiens utendo, & inimici insultus libenter sustinendo, eademque per beneficia compensando, in ferro aurum felicissime invenit, neque ullam sentit, aut experitur pœnam vel tormentum. Audiamus hac de re Bellovac. in hæc verba loquentem: *Quando patiens libenter, vel sine murmure sustinet, levior est sibi dolor, & minus affligitur, & citius curatur, & Deus est cum eo, confortans eum.*

Quidquid adversitatis obvenit utiliter accepratur pro commissis delictis.

Ps. 37. v. 14.

S. Ambros. ibid.

2. Reg. 16. v. 11.

S. Isid. l. 2. Synon. c. 7.

Bellovac. spec. mor. l. 1. dist. 89.

4. Observandum quoque est, quod postquam S. Paulus ostendisset, se aliosque viros patiens inimicis suis bonum pro malo, benedictiones pro maledictionibus, orationes pro imprecationibus & blasphemiis retribuere, protinus subjungat: *Tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus.* Quæ verba, in sensu accommodatitio explicata, hunc reddere possunt sensum, videlicet quod per merita patientiæ, perque redditionem boni pro malo, ingens nobis lucrum comparemus purgando scilicet & expiando debita nostra, quæ apud Divinam justitiam in animabus nostris contraximus. Quod patientiæ beneficium, ut tanto majoris facias, sequenti idipsum explicabo similitudine; Quod si enim Principi alicui integrum deberes auri millionem, quæ summa quædam est, cujus solutio tibi, utpote viro pauperi & egeno esset omnino impossibilis, numquid magnam tibi censeres fieri gratiam, si idem Princeps creditor tuus suum tibi panderet

Patientia reddit pro malo bonum.

1. Cor. 4. 13.

detet ærarium, ut acceptis exinde thesauris suis posses illis satisfacere? Utique gratiam illam omnino velut immensam ubique deprædicares. Simile vero quid fit in præsenti, nam patientia ingens quoddam Dei donum est, maximusque thesaurus, hæc enim moneta quædam est tanti valoris atque pretii, ut per illam, summam quantum vis grossissimam peccatorum tuorum diluere possis; Cogita igitur, quod quando Deus aliquas tibi adversitates, aut sinistros eventus immittit, ipse tunc ærarium suum tibi ad solutionem debitorum tuorum faciendam aperiat; Unde Psalmista ait: *Verba iniquorum prævaluerunt super nos, & impietatibus nostris tu propitiaberis.* Optime peccati gravitatem S. Bern. agnovit, dum in hæc verba scripsit: *Hoc modo te accusa; Peccavi, ut eram digna non recepi; æqualem vindictam peccati mei non sentio, minus me sentio percussam quam mereor, non sunt tanta supplicia, quanta extiterunt peccata.* Unum namque peccatum mortale meretur de condigno mille infernos; ac proinde summa tibi gratia præstatur, quod post multa ejusmodi peccata commissa, tibi concedat, ut in hac vita illa diluere, & expiare possis per adversitates satis leves patienter toleratas. Unicum duntaxat peccatum veniale pœnarum purgatorii nos reos constituit, quæ à pœnis infernalibus non differunt, nisi sola duratione; Quot autem culpis similibus tu coinquinatus existis. Merito igitur cum Salviano dicere debes: *Quamlibet aspera & adversa patiamur, minor patimur, quam meremur.* S. Isid. monet, ut dum in tribulatione positi sumus, seriæ reflexionis oculum ad peccata nostra præterita dirigamus; ait enim: *Consideratione injustitiæ dolorem tempera, levius portabis, si pro quibus infertur, intenderis. Quæ enim gratia est*, inquit S. Petr. in Ep. 1. c. 2. *si peccantes & colaphizantes sustinetis?*

Isa. 64. v. 4.

S. Bern. ser. 42. de modo bene vivendi.

Minora patimur quam meremur.

Salvianus l. 4. de provid.

S. Isidor.

1. Petr. 2. v. 20.

5. B. Laur. Justin. in laudem patientiæ scribens hac de re hunc in modum discurrit: *Leve videtur, quod injuria percutitur, cum in arcana pectoris conspicit, quod pejus est quod meruit, sicque fit, ut contumeliis magis gratia quam ira debeatur, cum earum interventu, & Deo judice, & pœna gravior declinari posse confidatur, & ingentes thesauri in conscientia per Patientiam recondantur.* In progressu ejusdem lib. c. 5. denuo repetit: *Tunc patienter illata flagella toleramus, cum in secreto mentis ad mala perpetrata recurrimus quia per hoc quod culpa pondus agnoscitur, afflictionis pœna levigatur. Patienter unusquisque adversa portat, cum pie meminit quod in se habeat fortasse, in quo ipse debeat tolerari, & quasi aqua ignis extinguitur, cum surgente furore animi, cuique ad mentem culpa revocatur, quia erubescit peccatis alienis non parcere, qui proximo, vel Domino sæpe si recolit parcenda perpetrasse.* Blosius inter alias suas institutiones spirituales hanc quoque inserui: *Asceta memor passionis Dominicæ, peccatorumque suorum, quamlibet tribulationem & cordis angustiam libenter perferat, & eam, quomodocumque & undecumque advenerit, non aliunde quam de manu Domini suscipiat, etiamsi vitio suo, & culpa illam sibi forte conciliaverit.* Bellovac. quoque sequentem nobis tradit doctrinam: *Debet considerare patiens, quot & quanta commisit peccata, pro quibus patitur, & quantas pœnas meruit in purgatorio, vel inferno, & videbit, quot incomparabiliter meretur graviores vel etiam longiores, vel etiam æternas; Et ideo debet dicere illud* Jer. 10. *Pessima est plaga mea, & dixit: Hæc infirmitas mea est, id est, mihi debita peccatis, & ego portabo illam* Mich. 7. *Iram Dei portabo, quia peccavi ei. Ira aqua est flagellum ejus, multa enim sunt flagella peccatoris.* Citatque c. 8. Judicum, ut dicitur: *Reputemus peccatis nostris hæc ipsa supplicia, & minora esse flagella Domini. Nota quam libenter debet homo afflictiones hujusmodi tolerare, quia istæ sunt longe breviores, & leviores pœnis purgatorii, & longe utiliores, quia istæ sunt meritoria, illa non. Magnam gratiam faceret homo debitori suo, si fabas quibus fit computus, acciperet pro marchis auri. Sed vere minor est comparatio afflictionum præsentium ad illas, quam unius fabæ ad mille marchas.*

B. Laur. Justin. de lig. vit. c. 2.

Ex contumeliis magnum lucrum nascitur.

Ibid. v. 5.

Blos. Instit. Spir. §. 3.

Bellov. ib.

Jerem. 10. 19.

6. Inter alia Jeremiæ lamenta hoc quoque legitur: *Quid murmurat homo vivens, vir pro peccatis suis? Scrutemur vias nostras.* Etenim si peccata à nobis commissa nonnihil examinaverimus, inveniemus utiq; quam mitis sit manus, quæ per ærumnas momentoneas nos percutit in vicem tormentorum æternorum, & infernalium; Quomodo igitur tam impudentes erimus, ut de malis nostris dolere præsumamus? *Mala quæ patimur mala nostra meruerunt.* Quod si vero nonnunquam contingat, quod dum adversitatibus castigamur, plane innocentes simus, ac proinde percussio aspera nobis videatur, necessum est; ut recordemur transgressionem præteritarum, quæ nondum expiatæ sunt Fratres Josephi sine ulla data causa tamquam exploratores habebantur, qui in Ægyptum eo fine venissent, ut muniriones illius explorarent, & fortalitia Religionis destruerent, injuste quoque arguebantur furti, tamquam latrones; Ipsi vero à Deo interius illuminati pacati erant, seque illas injurias juste promeruisse ingenue fatebantur, revocando nimirum in memoriam venditionem fratris sui, & exercitam adversam ipsum crudelitatem, Ideoque dicebant: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.* De S. Ephr. Syro legitur, quod dum adhuc juvenis esset Adolescens alterius viri vitulum ex insolentia juvenili persequens, in fossam quamdam eamdem præcipitavit, ubi hæc mortua fuit: Mensis autem spatio evoluto, cum in aliorum pastorum societate in agro dormitet, illisq; aliqua animalium suorum surrepta fuissent, quidam ex pastoribus illis tamquam fures capti fuerunt, inter quos etiam Ephrem incarcerebatur: Qui utpote innocens incarcerationem hanc admiratus, & ob eamdem coram Deo lamentans, & Angelum quemdam cœlitus ad se missum vidit, qui causam incarcerationis ab eo sciscitabatur, cui cum ille se innocentem, omnisque culpæ expertem esse responderet, dixit ei Angelus: Scio equidem te hac in re omni culpa carere, at vero recordare prævaricationis diebus superioribus à te commissæ, quando vitulum, qui tuus non erat, in foveam impellens, in eadem perire fecisti. Si ad hoc te reflexeris, videbis quod ex parte Dei juste sis incarceratus, justissimaque sint judicia ejus. Monuit eum insuper, quod licet multi aliorum pastorum ob non commissa delicta, quorum rei habebantur, in carcerem conjecti fuerint, hi tamen alios excessus sine dubio commiserint, ob quos pœnam illam juste merebantur. Ac proinde os aureum D. Chrysost. Antiochæ jure in hæc verba detonabat: *Cum rebus adversis premimur, gaudeamus hoc est enim peccatorum expiatio.* S. Bonav. in Ser. quod[illegible] sequentem referens historiam, inquit: *Confundunt impatientientiam nostram paganorum exempla. Nam quidam fuit Romanorum nobilissimus Consul apud eos, & maximus, sed aliquando exul ab æmulis accusatus, & ab eis fuit expulsus, qui Patriam egrediens, & ad extraneam gentem per-*

Thren. 3. 39.

Mala, quæ patimur peccata nostra promeruerunt.

Gen. 42. v. 21.

Injuste quandoque patimur propter peccata præterita.

Chrysost. Hom. 5. ad Pop.

S. Bonav. ser. 2. de S. Ant. de Pad.

veniens, se præsentare volens, ad ejus palatium ivit. Cumque ad eum intrare non posset, in nihilo turbatus, verbum memoria dignum, & maxima Patientia ostensivum dixit ad socium: Oportet nos patienter hæc ferre, quia nos dum in dignitate nostra essemus, sæpe talia aliis fecimus.

Mundani plurima patiuntur propter bonum temporale ergo multo magis id debent boni propter bonum æternum.

7. Ad hoc ut ærumnas cum merito æternæ vitæ patienter feramus, optimum quoque remedium erit, si ad impiorum molestias, & adversitates nos reflectamus, quas libenti & patienti animo sufferunt, ut destinatos in animo suo pessimos fines suos assequantur, ut proinde apud Sapientem dicant: *Lassati sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles.* Quantas enim avarus non patitur anxietates, ut divitias sibi accumulet? Homo carnalis & luxuriosus quibus se non subjicit vilipendiis, periculis, incommoditatibus, sumptuumque dispendiis, ut impuris appetitib. suis satisfacere queat? Vindicativi instar cujusdam Caini miserrime vivunt, & continuo angore percelluntur, ita ut folium à vento excussum, sagitta illis esse videatur, cor ipsorum transfigens, quia *terret eo, sonitus folii volantis*; Invidus quantum gemit & suspirat ob alterius felicitatem: Ut proinde S. Aug. in cœno dissolutionum suarum positus confessus fuerit dicendo: *Jussisti Domine, & sic est, ut omnis sibi pœna sit inordinatus amor*; Et tamen hi miseri hæc omnia libenter sustinent, sine ullo alio solatio aut præmio quam quod tandem in tormenta inferni in sempiternum sustinenda projiciantur. Numquid igitur in comparatione illorum ad Patientiam exercendam in adversis prompti erimus, ut in sempiternum ab omnibus ærumnis eximamur? *Quis nolit ad horam uri Laurentii igne, ne æternum gehennæ patiatur incendium.*

Sapient. 5. 7.

Prosequitur eamdem materiam.

8. Nec solum peccata nostra per Patientiam expiando, pedes nostros ab illa perditionis abysso eruimus, verum insuper æternam cœlorum gloriam nobis feliciter comparamus. Ideoque Blos. optime monet inquiens: *Omnis afflictio & amaritudo patienter loco inferni, atq. purgatorii tolerandâ est.* S. Aug. in lib. *de Patientia* similiter inquit: *Veruntamen cum pro libidinibus, & sceleribus, cum pro ista temporali vita ac salute, multa homines horrenda mirabiliter sufferant, satis nos admonent, quanta sufferenda sint pro vita bona, ut etiam postea possit esse æterna*: B. Laurentius Justinianus similiter mundanorum hominum adducit exemplum, qui adeo sunt patientes, ut iniqua sua attentata consequantur: Ita enim scribit: *Tot & tanta sustinent, ut peccata sua perficiant, qui quotidianis cruciatibus cruciatum merentur æternum. Similiter exempla illorum, qui pro minimis & transitoriis bonis tot & tanta sustinent.* Et forsitan S. Laur. hoc motivum à S. Aug. didicit, qui in prædicti lib. c. 3. in hæc verba scribit: *Intueamur quanta in laboribus & doloribus homines dura sustineant, pro rebus quas vitiose diligunt, & quanto se his feliciores fieri putant, tanto infelicius concupiscunt. Quanta pro falsis divitiis, quanta pro vanis honoribus, quanta pro ludicris affectionibus periculosissima & molestissima patientissime tolerantur. Pecuniæ & gloriæ cupidos videmus, ut ad desiderata perveniant, adeptisque non careant, soles, imbres, glacies, fluctus, & procellosissimas tempestates, aspera & incerta bellorum, immanium plagarum ictus, & vulnera horrenda non inevitabili necessitate, sed culpabili voluntate perferre.* Ex solo vanitatis motivo, v. g. ad acquirendum sibi viri generosi nomen, non pauci in bello in illa extremarum molestiarum carnificina, quæ sanguinolentum corporum

Blos. ibid.
S. Aug. tom. 4. l. de Patient. c. 7.

B. Laur. Just. c. 5. ibid.

S. Aug. ibid. c. 3.

humanorum macellum habet, in multos usque annos incanescent, & homo pro cœlesti gloria adipiscenda adversum patienter sustinere detrectabit? S. Isid. inquit: *Omnis ars sæculi hujus, strenuos amatores habet, & ad exequendum promptissimos* (Cum omni veritate addere possumus: *Et ad tolerandum & patiendum promptissimos*) *quia præsentem habet operis sui remuneratorem; Deus autem plerosque habet sectatores languidos, pigritia inertia congelatos, Hoc proinde fit quod labor eorum non præsenti, sed pro futura remuneratione defertur.* Ac proinde potentissimum ad patientiam exercendam motivum erit, si vivæ fidei, magis autem vivacis spei nostræ intentionem, in æternam retributionem defigamus; Id quod in sequenti discursu latius examinabimus, postquam prius ad hunc discursum finiendum adduxerimus id, quod in c. 5. ejusdem lib. à S. Aug. in hæc verba scribitur: *Pro apertis sceleribus, non ut ea puniant, sed ut perpetrent, multa homines gravissima perferunt. Nonne de quodam nobilissimo Patriæ Parricida* (de Catilina loquitur) *sæcularium litterarum loquuntur auctores, quod famem sitim, frigus ferre poterat, ejusque erat corpus patiens inediæ, algoris, vigiliæ supra quam unicuique credibile est. Quid de latronibus dicam, quorum omnes, cum insidiantur viatoribus, noctes perpetiuntur insomnes, atque ut transeuntes excipiant innocentes, sub qualibet cœli asperitate nocentem animum, corpusque defigunt? In his miranda potius, quam laudanda Patientia? Imo nec laudanda, nec miranda, quæ nulla est, sed miranda duritia, neganda Patientia. Nihil autem illic jure laudandum, nihil utiliter imitandum. Tantoque rectius majori supplicio dignum judicaveris animum, quanto magis vitiis sabdit instrumenta virtutum. Patientia comes est Sapientiæ non famula concupiscentiæ; Patientia amica est bonæ conscientiæ, non inimica innocentiæ.*

S. Isid. l. 2. de summo bono c. 10.

S. Aug. ibid. c. 5.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Consideratio gloriæ cœlestis ad Patientiam exercendam calcaria addit, & præbet auxilia.

THEMA.

Tribulatio Patientiam operatur, Patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Rom. 5. ✝. 3.

Beatitudo movet ad patientiam

1. APostolus, qui sæpius in paradisum raptus fuerat, dignissimam quamdam, & utilissimam tradit veritatem, nimirum, quod per Patientiam securissime tendamus ad cœli patriam, perque ejus merita immortalem spem nostram in tuto collocemus, ut proinde cum S. Paulo nobis dicere liceat: *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei.* S. Jac. Apostolus proinde saluberrime monet inquiens: *Patientes igitur estote, & vos & confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquavit: ... Ecce Judex ante januam assistit*, quasi diceret, in laboribus & fatigationibus patientes estote, magnum enim Patientiæ vestræ præmium erit in cœlis, nec diu differetur, ecce enim Judex coronam gloriæ in manu tenens stat in limine, *non coronabitur* autem, *nisi legitime certaverit.* Quo etiam spectant illa ejusdem Apostoli verba: *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.*

Jac. 5. v. 8.
ibid. v. 9.

2. Tim. 2. v. 15.
Jacob. 1. v. 12.

2. S. Aug.

Rom 8. 18. S. Aug. ser. 14. de SS. Perpenditur momentaneũ tribulationis ad æternam gloriam. 2. Cor. 4. 17.

2. S. Aug. super illa verba: *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*, sequentem instituit nobilem ponderationem: *Ipsum qui patiebatur, audite; Quasi dicat: Sæviat mundus, fremat mundus, concrepat linguis, coruscet armis, quidquid potest faciat, quid faciet ad id quod accepturi sumus? Appendo id quod patior, contra id quod spero. Hoc sentio, illud credo, & tamen plus est quod credo, quam quod sentio.* B. Petr. Dam. aliam pariter ejusdem S. Pauli ponderat sententiam, hanc videlicet: *Momentaneum hoc, & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Circa quæ verba ita scribit:

B. Petr. Dam. l. 8. Epist. 6.

Perpende igitur, & invicem confer tribulationem & gloriam; Momentaneum, & æternum; Leve, & pondus. Gaude ergo & exulta, quia quod tribulationes sustines, momentaneum est, quod gloriæ præstolaris, æternum est; Leve est omne quod toleras, pondus est quod expectas. Tertull. in lib. *de Patientia* similiter ait:

Tertull. l. de Patient. c. 11.

Quaqua ex parte, aut erroribus nostris, aut mali insidiis, aut admonitionibus Domini intervenit usus ejus officii, magna merces, felicitas scilicet. Quos enim felices Dominus nisi patientes nuncupavit dicendo: Beati pauperes spiritu; illorum est enim regnum cœlorum. Nullus profecto spiritu pauper, nisi humilis; Quis vero humilis, nisi patiens. Beati flentes, atque lugentes. Quis talia sine patientia tolerat? Itaque talibus, & advocatio, & risus promittitur. Beati mites. Hoc quidem vocabulo impatientes non licet omnino censeri. Item cum pacificos eodem titulo felicitatis notat, & filios Dei nuncupat, numquid impatientes pacis affines? Stultus hoc senserit. S. Cypr. in lib. *de bono Patientiæ* ait:

S. Cypr. de bono Patient.

Ipsa efficit; ut perseveremus filii Dei, dum Patientiam Patris imitamur.

S. Clim. Scholion. 3. ad Grad. 13. Spes præmii solatium est latroni.

3. S. Joan. Clim. ita scribit: *Patientia nobis necessaria est ut Dei voluntatem perficiamus, & Christi promissiones assequamur; Qui autem ab acedia circumagitur, procul abest a tolerantia, sicut & æger a sanitate. Non ergo in pigritia, sed in sapientia cognoscitur, Patientia autem renovata redditur fortior, dum mens in contemplatione & meditatione futurorum bonorum occupatur. Inde enim mens saginata vires mutuatur, & sumit, quemadmodum corpus ex cibis corporalibus.* S. Mater Ecclesia in Antiphona, qua magnam Dei matrem veneramur, hanc præsentem vitam, lachrymarum vallem appellat inquiens: *In hoc lachrymarum valle advocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos converte;* Ut autem tot miseriarum torrenti libenter & imperterriti occurramus; advertenda sunt illa S. Gregor. verba:

S. Greg. l. 10. mor. c. 12.

Mala vita præsentis tanto durius animus sentit, quando pensare bonum quod sequitur, negligit, & quia non vult præmia considerare quæ restant, graviora æstimat esse quæ tolerat. Unde & contra flagelli ictum cogitatio cæca conqueritur; & quasi infinita calamitas creditur, quæ diebus cursu labentibus quotidie finitur. At si semel quisque ad æterna se erigat, atque in his quæ immutabiliter permanent, oculum cordis figat, prope nihil esse hoc conspicit, quidquid ad finem currit. Præsentis vitæ, adversa tolerat, sed quasi nihil esse omne quod labitur pensat, quo enim internis gaudiis robustius se inserit, eo minus exterius dolores sentit. S. Bern. in ser. 5. super Psalm. *Qui habitat* idem Patientiæ motivum his verbis memorat:

S. Bernard.

Cœlestia præmia ad quæ tendimus crebro memorantes, quoniam non sunt condignæ passiones, &c. De S. & Seraph. Francisco legitur:

Apophtheg. 4. S. Franc.

Quod interrogatus quomodo vestitu tam tenui posset se ab hyemalis algoris asperitate tueri, responderit. Si superna patriæ flamma contegeremur interius, frigus illud exterius facile portaremus B. Laur. Just. similiter ait:

B. Laur. Just. l. de lig. vit. c. 5.

Omne opus leve fieri solet, cum ejus pretium cogitatur, & spei præmii solatium, fit laboris, atque tantum proficit animus in virtute Patientiæ, quantum certior efficitur de corona victoriæ.

Pati est momentaneum, frui æternum. S. Aug. in Ps. 26.

4. S. Aug. super Ps. 26. scribens, ut virum patientem magnis passibus in hujus virtutis stadio progredi faciat, hoc ejus lateri calcar opponit: *Cum attenderis quid sis accepturus, omnia tibi erunt vilia quæ pateris, nec digna æstimabis pro quibus illud accipias, miraberis tantum dari pro tanto labore, nam usque fratres pro æterna requie labor æternus subeundus erat; Æternam felicitatem accepturus æternas passiones sustinere deberes, sed si æternum sustineres laborem, quando venires ad æternam felicitatem?* Apud Deum non æquivalent in pondere *pati, & frui*, quia pati *momentaneum & leve* est; Frui autem *æternum*, nec habebit finem: *Æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Unde S. Franc. in acerbissimis doloribus suis devotissimis hisce verbis se consolari solebat: *Adeo ingens est bonum quod expecto, ut omnis dolor respectu illius mihi sit delectatio.* Blos. in suis institutionibus virum patientem hunc in modum exhortatur:

Blos. instit. spir. c. 3.

Paratus sit vel ad extremum usque judicii diem in doloribus & pressuris vivere, si Deus ita vellet. At vero quænam futura esset tam longanimis Patientiæ retributio? *Neque enim aliud utilius homini accidere potest, quam tribulatio.* At vero tametsi hoc mundi hujus hominibus paradoxum esse videatur, utpote qui utilitatem & emolumenta sua non ærumnis, sed in prosperitatibus, non in doloribus, sed in gaudiis habent reposita. At vero graviter decipiuntur; quia *quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Maxime enim arduum negotium propter quod creati & redempti sumus, & propter quod nos Deus pariter in hac vita conservat, est animam nostram salvare. Subdit igitur magnus ille valdeque illuminatus Dei servus: *Nullum certius signum divinæ electionis habetur, quam si quis tribulationem humiliter, patienterque propter Dei amorem sustineat, illa enim est pretiosus & præclarus annulus, quo Deus animam sibi desponsat.* In alio quoque loco revelationem S. Gertrudi à Deo factam in hæc verba recenset:

Blos. in Conclavi animæ c. 10.

Quædam persona labori manuum intenta, ex improviso graviter læsa fuerat, & magno dolore cruciabatur, cui Virgo Gertrudis compassa, orabat Dominum, ne ipse membrum justo labore læsum periclitari permitteret. Itaque Dominus ei benigne respondit: Nequaquam periclitabitur membrum illud, sed pro dolore quem sustinet, præmium incomparabile recipiet. Omnia etiam membra alia quæ mota sunt, ut obsequium læso membro exhiberent, ejusque dolorem alleviarent, & sanarent, similiter ex hoc præmium æternum obtinebunt. Tunc illa: Et quomodo, inquit, tantum promereri possunt membra sibi invicem ita servientia, cum hoc non ideò faciant, ut membrum læsum patientius pro tuo amore dolorem ferat, sed ut ipse dolor minuatur, vel cesset? Ad quod Dominus inæstimabilis consolationis responsum dedit. Quando homo post adhibitum dolori suo remedium patienter pro amore meo tolerat, id quod lenire nequit studio suo, præmium & meritum prorsus incomparabile lucratur, cum ego talem hominis passionem verissime sanctificaverim in illo verbo, quo in extremæ necessitatis meæ articulo Patrem oravi, dicens: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.

Job solabatur in spe visionis Dei.

5. Job omnibus divitiis, gregibus, servis, filiisque spoliatus, & ad sedendum in sterquilinium redactus, in eoque ulcerum suorum saniem testa radens, quanam perfruitus & confortatus est consolatione, ut omnes illos sibi obvius infaustissimos eventus adeo patienter & imperturbabiliter sustineret? Nimirum tota ipsius consolatio in hoc

Job. 19. 25.

præcipuè consistebat; *Scio enim quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum, ... & in carne mea videbo Deum; Reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Etenim Viator aliquis, qui in pera sua literam quamdam cambialem secum portat, virtute cujus v. g. Antverpiæ triginta scutorum millia recepturus est, tametsi innumeris cum periculis, molestiis, sudoribus, & anxietatibus, iter illud prolixum & laboriosum Roma Antverpiam usque conficiat, propter certitudinem tamen qua se Antverpiæ divitem futurum esse novit, itineris molestias æquanimus sustinet: Eodem prorsus modo omnes nos, qui viatores sumus, & ad cœlestem patriam peregrinamur, omnes miseræ hujus vitæ labores & angustias libenter sustinere debemus, confortati spe viva æternæ retributionis. Bellovac. ex auctoritate S. Bern. citata ita scribit: *Devotus miles bene armatus vulnera non sentit, dum benigni ducis vulnera inspicit.* Subditque aliam ejusdem mellitui Doctoris sententiam, in qua aptius ad propositum nostrum ita loquitur: *Utrumque es mihi Domine Jesu, & speculum patiendi, & præmium patientis. Tu doces manus meas, in cruce scilicet expansus, ad prælium, & vehementer accendis ad patiendum, propter patientia præmium.*

Exemplificatur in viatore.

Bellov. spec. mor. l. 1. dist. 88.

Hebr. 10 37.

Momentum tribulationis comparatur ad fœlicem æternitatem.

6. S. Paulus Apostolus in Epistula ad Hebræos ad continuandam Patientiam duobus hisce brevibus quidem, sed valde sententiosis verbis extimulavit: *Adhuc enim modicum.* Enimvero licet ærumnæ quæ nos in hac vita premunt, centum duraturæ essent annis, hi tamen comparative ad æternitatem, vix unum diem adæquarent, juxta illud Psalmistæ effatum: *Mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna quæ præteriit. Qui venturus est, veniet, & non tardabit.* S. Leo inquit: *Certa & secura est expectatio promissæ beatitudinis, ubi est participatio Dominicæ Passionis*, quasi diceret: Si Christum pro ejus amore patiendo & tolerando imitatus fueris, simul etiam cum ipso secure regnabis. Porro Dei Filius, utpote secundum animam perfecte beatus, à primo incarnationis suæ instanti, dotes suas gloriosas in corpus suum debuisset transfundere; Et tamen ob eximium, quo patientiæ virtutem prosequebatur, affectum, corpus suum passibile manere voluit, & *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem*; Cumque per triginta trium annorum decursum corpore gaudere potuisset glorioso, impassibili, & solis instar luminoso, in patibulum affigi, id est, in beneficium & exemplum nostrum in passionibus & tormentis exercere se voluit. Veruntamen semel in trium dilectissimorum Apostolorum conspectu in monte Thabor dotes gloriosas in corpus transmittere voluit: *Resplenduit facies ejus sicut Sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba, sicut nix*; Voluit insuper quod è Cœlis ipsum apertis, vox illa æterni Patris sui audiretur? *Hic est Filius meus.* Scitisne causam, inquit Beda? Nimirum *Pia provisione factum est, ut contemplatione supermanentis gaudii ad breve tempus delibata, fortius adversa tolerarent.* Hoc fuit calcar, quo martyres ad patiendum non solum

Ps. 89. 4.

S. Leo ser. 9. de Quadr.

Hebr. 12. v. 2.

Matth. 17. v. 2.

Beda.

cum fortitudine, sed & cum promptitudine & jubilo atrocissimorum martyriorum carnificinam extimulabantur. Mater equidem S. Symphoriani adolescentuli ob tenellam filii ætatem valde metuebat, ne ob carnificum violentiam adeo terreretur, ut periculum esset, ne à corona recederet martyrii; In hac igitur perplexitate constituta sapiens mater, quid fecit? Filium suum intra manus carnificum constitutum hisce verbis inclamavit: *Nate, nate, memento æternæ vitæ, cœlum suspice, & ibi regnantem intuere, tibi enim vita non eripitur, sed mutatur in melius; Quæ verba S. Adolescentulus audiens fortiter Jesu Christi causa carnifici collum præbuit.*

Mater S. Symphoriani filiū suum patientem hortatur ut Cœlum suspiciat.

In lectionib.

7. Tempore persecutionis à Diocletiano Imperatore excitatæ, miles quidam gentilis, martyres plurimos atrocissima passionis suæ tormenta cum immenso jubilo sustinere observans, eosdem undenam hæc in illis tanta exultatio oriretur, interrogavit, maxime cum omnia corporis membra lacerata, & dilaniata ex flagellorum impetu relicta essent, cui unus eorum respondit, hanc in nobis lætitiam exprimit *Gloria, quam nobis Dominus promisit*; Eo vero iterum interrogante: Quænam, vel qualis esset hæc ipsis promissa gloria? *Hanc nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit.* Omnibus haud dubie nota sunt illa Tertull. de invicta Martyrum Patientia disserentis, pulcherrima verba: *Nihil crus sentit in nervo, dum animus est in cœlo.*

Lætitia martyrum in tormentis propter futuram gloriam.

Tertull. ad Martyr. c. 2.

8. Christus Redemptor noster Apostolos suos animare volens ad patiendum paupertatem, famem, persecutiones, nuditatem: Ad sustinendum Tyrannorum rabiem, ferarum crudelitatem, acinaces, equuleos, catastas, incendia (juxta illud: *Lapidati sunt, secti sunt, in occasione gladii mortui sunt, &c.*) eosdem hisce verbis prævenit: *Nolite timere pusillus grex*; Sed quonam motivo ab ipsorum cordibus omnem timorem pellere tentavit? Hoc nimirum: *Complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Circa quæ verba Chrysologus in Sermone quodam ait: *Hinc est quod Discipulis suis Christus regnum ponit in præmio, ut in certamine non cedant periculis, non timori; nam pericula despicit, qui tendit ad regnum.*

Christus hortatur ad patientiam propter regnum Cælorum.

Luc. 12. 32.

Ibid.

Chrysol. ser. 22.

9. Gloriosi illi 40. milites Christi ad mortem in lacu aquæ gelidæ sustinendam condemnati erant, prope quem Tyrannus aliud quoddam aquæ tepidæ balneum præparaverat, ut iis, quibus illa Christi verba adaptari non potuissent: *In Patientia vestra possidebitis animas vestras*, negandæ fidei esset incentivum, prout de facto unus illorum martyrii illius sustinendi impatiens, in calidas balnei aquas sese immersit, ut ad *litteram* in ipso adimpleretur illa apud Jobum descripta comminatio: *Ab aquis nivium usque ad inferos peccatum illius*, siquidem in justam impatientiæ suæ pœnam ad inferni flammas immediate transivit. Quia vero sanctissimi hi Athletæ Deum constanter rogaverant, ut quemadmodum quadraginta numero gelidas martyrii aquas ingressi fuerant, ita quoque 40. illis donarentur coronæ, ita ut ne una quidem huic numero desit, ostiarius carceris, qui idololatra erat, subito exutis vestibus in gelidum illud stagnum insilivit, sanctamque religionem nostram per hunc actum ad ultimum usque spiritum fuit confessus. At vero quanam concione aut exhortatione, quove catechismo informatus præfatus ostiarius ad moriendum pro Christo se resolvit? Nimirum *illos orantes, & luce circumfusos, & quosdam*

Propter visam quadragesimam coronam adjunxit se triginta novem martyribus ostiarius carceris.

Lucæ 21. 19.

Job. 24. 19.

dam è cœlo descendentes Angelos tanquam à Rege missos cum vidisset, qui coronas triginta novem militibus distribueret, intuens ita secum loquebatur: Quadraginta hi sunt quadragesimi, corona ubi est? Quæ dum cogitaret, unus ex illo numero, cui animus ad frigus ferendum defecerat, in proximum tepefactum balneum desiliens Sanctos illos summo dolore affecit. Verum Dominus illorum preces irritas esse non est passus. Janitor enim detractis sibi vestibus, ac se Christianum esse clara voce confessus, martyribus se adjunxit, nimirum coronis illis per Angelorum manus à cœlo deportatis inescatus, ad ingrediendum sævum illud gelu, & ad subeundum interius in corde suo divini amoris ardorem, inductus fuit.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Deus tribulationum est auctor, easque in utilitatem nostram, & gloriam suam nobis immittit, ut tanto magis nostram elucescere faciat Patientiam.

THEMA.

Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est; Sit nomen Domini benedictum, Job. 1. ℣. 21.

Job damnorum suorum agnovit Deum authorem, Dominus dedit Dominus abstulit.

1. S. Propheta Job nuntios omnes qui sæpe repetitis vicibus, funesta illa nova totalis omnium divitiarum suarum jacturæ, demolitam domum, totiusque posteritatis suæ desolationem & mortem successive annuntiarunt, vultu prorsus sereno, & imperturbabili corde excepit; Motivum vero, quo extimulatus fuit, ut divinæ voluntati acquiesceret, eique se plane conformaret, ipsemet Propheta hisce verbis expressit: *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.* nimirum omnium illorum damnorum, totiusque miseriæ suæ authorem immediatum Deum, non vero Dæmonem esse agnovit. *At vero cum non parum valeat ad calamitatis solatium*, ut S. Chrysost. ait: *si quis sibi conscius sit, juste se pœnas luere, ille autem, & hac consolatione privatus fuerit, ut qui conversationem virtute plenam ostendisset*, quanam consolatione fretus, cor suum ad tantam fortitudinem, æquanimitatem, & patientiam extimulabit? Nimirum hisce verbis: *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.* S. Propheta se & omnes alios, qui rerum suarum rapinas aut fortuitas jacturas patiuntur, consolatus fuit. At vero *quid dicis Dominus abstulit? Fur abstulit, & qua ratione dicere possum Dominus abstulit? Ne mireris, etenim Job, quæ Diabolus rapuit, eadem Dominum abstulisse dicit, & quomodo quæ fur surripuit, tu Dominum dicis abstulisse? Ne enim dixerit, non habeo gratiam, non ex mea mente hoc erat, nec me sciente, aut volente latro rapuit; Quo mihi merces erit? Nec enim sciente aut volente Job ista facta sunt.* Enimvero dum Job Deum omnis jacturæ suæ authorem esse agnovit, ejusque providentiam per benedictionis & gratiarum actionis tributum approbavit, hæc ejus patientia adeo Deo grata fuit, ut idem Chrysost. dicat: *Omni sacrificio præstantiora illa verba protulit: Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.* S. Greg. considerat, quod non ait: *Dominus dedit, Diabolus abstulit, sed Dominus dedit, Dominus abstulit. At postquam non abstulit, nisi ipse qui dedit, sua recepit, non nostra abstulit, si enim ab illo accipimus, quibus in hac vita utimur, cur doleamus, quod ipso judicante exigimur, quo largiente fœneramur.* Pergitque idem S. Pontifex ulterius ad ponderandum sequentia verba: *Sicut Domino placuit, ita factum est.* Ubi subdit: *Si justa Deo placere scimus, pati autem nulla, nisi quæ Domino placuerint possumus, justa sunt cuncta quæ patimur, & valde injustum est, si de justa passione murmuramus.* Enimvero per quotidianam experientiam videmus aulicum, dummodo prudens & providus sit, in omnibus actionibus suis nihil magis satagere, quam ut genio & beneplacito Principis sui conformare se possit: Ac proinde cum certum sit Deum summam in eo habere complacentiam, dum aliquem adversitates ab ipso immissas patienter ferre & sustinere conspicit, necessum est ut patientiam summam nobis consolationem adferre credamus, dicamusque: *Sicut Domino placuit, ita factum est; Sit igitur nomen Domini benedictum.*

Chrysost. Tom. 6. Hom. 22.

S. Greg. l. 2. mor. c. 12.

2. Bellovac. ad præsens propositum ita scribit: *Patientiam juvat & roborat divina voluntas, cui debemus conformari.* Citatque textum quemdam Scripturæ ex lib. 1. Reg. cap. 18. ubi dicitur: *Quod pateris, fecit sibi Dominus.* Circa quæ verba præfatus author ait: *Tu autem quis es, ut contradicas Deo? Numquid vas contra figulum, aut securis movebitur in eum, qui secat in ea? Quomodo ergo creatura contra Creatorem murmurare præsumat? Quis est filius, quem non corripit pater?* Blosius in conclavi animæ de S. Catharina Senensi sequentia refert: *Dixit Dominus S. Catharinam, Volo te nosse, quod omnes pœnæ quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate consistunt, quia si voluntas esset ordinata, & concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœna. Quamvis enim qui hac sancta ordinataque voluntate præditus est, sentiat laborem, & dolorem, quidquid tamen amore mei sponte patitur, quasi sine pœna portat; Libentissime enim illud sustinet, considerans, & sciens meam esse voluntatem, atque permissionem ut patiatur.*

Bellovac. spec. mor. l. 1. dist. 88.

1 Reg. 28. v. 18.

Voluntas Dei est ut homines patiantur.

Bles. in Conclav. animæ, c. 10.

3. Vulgatissimum est axioma ab ipsismet quoque sanctis Patribus receptum, quo dicitur. *Qui amat, non laborat*, Ac proinde cum servi Dei ardentissimo erga Deum afficiantur amore, pondus tribulationum, non æstimant, neque sentiunt, quin potius de illo lætantur, & gaudent; Cum enim lascivi amoris vehementia omnes amantium ingentes molestias mitigat, dummodo ei, quem amant, gratum per illas obsequium se præstare sciant, quanto magis hunc effectum in animabus à Deo dilectis, amor divinus operari poterit, siquidem certo sciant, id quod patiuntur, ex divino provenire beneplacito, sanctaque ejus dispositione.

Qui amat non laborat.

4. Palladius de Stephano Anachoreta refert, quod eo tempore quo Chyrurgus partem fœmoris putrefactam secabat, ipse junctas ad cœlum manus levarit, sectionisque dolorem tanta cum patientia sustinuerit, ac si Chyrurgus sectionis instrumentum, non suo, sed alieno corpori applicuisset, cumque omnes circumstantes ejus causa plorarent, ipse eos sequentibus consolatus est verbis: *O filii, quidquid Deus facit, ad bonum finem facit, patiamur, & luctemur, dum in stadio sumus; Melius est breviculo dolore corripi, quam suppliciis æternis involvi.*

Palladius de Patientia Stephani Anachoretæ.

5. In Gen. de Isaac legitur, quod Jacob filio suo dixerit: *Accede ad me, & da mihi osculum fili mi.* Hoc tamen paternæ dilectionis signum in eum non contulit, nisi postquam manuum suarum contactu quis explorasset, id quod Hug. Card. considerans ait: *Post tactum demum fit osculum, id est post patientiam flagellorum.* Enimvero quando specialem, nobisque

Gen. 27. v. 26.

Hug. Card. ibid.

Libenter Medicinam accipimus à

medico amico ta-lis autem est Deus.

bisque valde addictum habemus amicum, quem simul magna experientia & prudentia præditum medicum esse novimus, libenter præscripta ab eodem medicamenta, quantumvis etiam amara sunt, haurimus aut deglutimus, quia sanitatem nos per illa consecuturos esse speramus. Cum igitur cœlestis ille protomedicus, qui de se ait: *Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus*, præ cunctis aliis infirmitates nostras spirituales optime noverit, nostrumque bonum, æternamque nostram salutem, utpote ardentissime nos amans, summe desideret, justum & æquum est, quod si aliquam nobis præbeat patiendi occasionem, idque in beneficium nostrum, & ad assecurandam vitam æternam nobis promissam, & sine patientia inassequibilem (nam *in patientia vestra possidebitis animas vestras*) medicinam nobis porrectam, quantumvis amatam libenter & sine contradictionis aut nausea, imo cum aviditate sumamus, & deglutiamus.

Matth. 9. 12.

Luc. 21. 19.

Bolland. 23. Jen. fol. 509.

Joannes Patriarcha Alexandrinus bona in Naufragio perdita recepit propter patientiam dupliciter.

6. Apud Bolland. in vita S. Joannis Patriarchæ Alexandrini cognomento Eleëmosynarii leguntur sequentia: *Dominus, qui divitias in tempore quodam B. Job abstulit, fecit simile & huic omni bonitate pleno S. Patriarcha Joanni. Navibus enim sanctissima Ecclesia comprehendentibus violentam hyemem in loco, qui dicebatur Adria, projecerunt omnia sua qua naves portabant. Venientibus autem Alexandriam statim creditores & primi nautæ in Ecclesiam confugerunt. Sanctus vero hoc audiens, & causam propter quam fugerant, misit eis verbum manibus suis conscriptum, habens ita: Dominus dedit, Dominus, ut voluit, abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Exite filii, nihil ex hoc veriti.* Quæ ejus cum divina voluntate conformata patientia Deo adeo placuit, ut paulo post dupliciter ei multiplicarit, quidquid in illo naufragio amiserat. Imo ipsemet Seneca in Epistola quadam ita scribit: *Virum bonum concedas necesse est summa pietatis erga Deum esse, unde quidquid illi acciderit, æquo animo sustinebit, sciet enim id accidisse lege divina, qua universa procedunt.*

Seneca Ep. 77.

Baron. An. 451. n. 40.

Invitatur à S. Lupo ut intret Civitatem suam Attila ut flagellum Dei & hoc ipso illius iram mitigavit.

7. Refert Cardinalis Baron. quod cum Attila formidabili exercitu instructus ad destructionem Trojæ in Francia accinctus esset, S. Lupus civitatis illius Episcopus pontificaliter vestitus, toto Clero comitante obviam ei processerit, eique dixerit: *Tu quis es? qui tot devictos Reges, desolatas tot provincias tuo subjicis imperio?* Cui ille respondit: *Ego sum Attila Hunnorum Rex, flagellum Dei.* Moxque S. Episcopus subjecit: *Ecquis flagello Dei resistet: Venite igitur ô flagellum Dei mei, utereque libere omni eo, quod is tibi est concessurus*, quibus verbis Rex barbarus mitigatus à facta resolutione civitatem illam exterminandi remisit, sanctumque Episcopum benigne amplectens, ejusque se orationibus commendans discessit. Ex qua historia clare deducitur, quod dum flagella à Deo provenire agnoscimus, eadem cum æquanimitate recipere debeamus, utpote ad majus bonum nostrum, majoremque Dei gloriam ordinata. Tertull. in lib. *de Patientia* ait: *Quod si è Domino nonnulla credimus intenti, cui magis Patientiam quàm Domino præbeamus? Quin insuper gratulari, & gaudere nos decet dignatione divina castigationis. Ego, inquit, quos diligo, castigo.*

Tertull. l. de Patient. c. 11.

Blos. ibid.

Quibusdam utilius est exerceri adversitatibus.

8. Blos. sequentem S. Gertrudi à Deo factam revelationem recenset inquiens: *Quando ego alicui do gratiam, hæc in illo operatur, sicut saluti ejus magis congruit; Quibusdam enim utilius est diversis gravaminibus in præsenti vita exerceri, quam magnam dulcedinem & consolationem percipere. Ideo gratia ipsis convertitur in amaritudinem tribulationum, & afflictionum, quibus magis, ac magis promovetur illorum salus, & exornentur anima eorum secundùm optimum beneplacitum cordis mei; Quod quamvis eos in hoc exilio lateat, tanto tamen dulcius id experientur in vita æterna, quanto hic fidelius laboraverint, adversitates, & tribulationes quasque pro honore, vel amore nominis mei patienter perferendo.*

Deus adest miseris in tribulatione.

9. Tritum est illud adagium: *Solatium est miseris socios habere pœnarum*; Ideoque magnum quoque nobis solatium esse debet, quod ipsemet Deus adversitatum auctor, qui illas in nostrum emolumentum nobis immittit, ipsemet per æternæ veritatis verbum, se cum viro patienti, patientem quoque & pœnantem futurum esse, declaret, inquiens: *Cum ipso sum in tribulatione eripiam eum, & glorificabo eum.* Et in lib. Sap. de Josepho testatur in hæc verba: *Descenditque cum illo in foveam & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni.* Atque ideo licet idem Joseph variis modis ab illa servitute eximere se potuerit, efficiendo, ut Pater ejus Jacob miseriarum suarum certior factus, eum à vinculis, quibus tenebatur, redimeret; Quoad imposturam criminis, propter quod in carcerem conjectus fuerat se pariter facili negotio defendere & purgare potuisset; At vero omnes illas persecutiones à Deo ordinatas fuisse intelligens, ut per patientiæ suæ merita magis sublimaretur in cœlo, & in terra, ab illis flagellis se subducere noluit, probe sciens, quod hac via & ratione divinam assistentiam propinquiorem sibi habiturus esset.

Ps. 90. v. 15.

Sap. 10. 13.

Gratia Dei minuit martyrum dolores.

10. In vita S. Perpetuæ legitur, quod Sancta quadam cum impatientia martyrium una cum sodalibus suis subire desiderans, gratiam à Deo obtinuerit octavo mense anticipandi partum, idque cum perfecta natæ prolis salute; Acciderit autem, quod dum acerbissimos quos inter parturiendum patiebatur dolores supra modum lachrymaretur, persecutoris ministri eam interrogarint, qua ratione acerbissima martyrii tormenta, quæ pro sequenti die ei præparabantur passura esset? Quibus sapiens mulier respondit inquiens: *Natura debitas pœnas naturali tantum virtute ægre sustineo; Quæ autem quantumvis immania pietatis causa subire cogar, divina gratia superabit.* Quando Salvator noster discipulos suos ad subeunda pro ejus amore tormenta animare voluit eisdem promisit dicens: *Capillus de capite vestro non peribit.* Sic quoque patienti Jobo nihil omnino deperiit, quia, ut eventus docuit, ipsemet Deus ea, quæ ipsi surripuerat, ingenti cum fœnore multiplicavit.

Luc. 21. 18.

Motivum ad exercitium patientiæ.

Bolland. 8. Jan. fol. 469.

11. In vita S. Patientis Episcopi Metensis legitur apud Bollandum, eum alios solitum fuisse exhortari ad Patientiam, cujus ipse nomen portabat, idque ex sequentibus motivis: *Perpende, quia sicut terra, cum qua esse habent omnia, non gignit frumenta, neque maturat fructum, nisi exculta hominum labore, ventorum exagitata turbine, aeris temperie, ac ignis decocta calore, sic ipsa semen justitia anima non parturit, nisi patientia, & impulsu tribulationum. Talis est enim ipsa rationalis natura, quod nisi tentationibus prematur, disciplinaque coërceatur, aut libero arbitrio, inani gloria levatur, aut securitate, terrenis immergitur. Ut ergo fructum requiei perpetua valeas percipere, per tribulationum patientiam te oportet exercere*, quia igitur

Deus

Deus spirituali animæ profectui intentus, quam utile illis sit exercitium Patientiæ, optimæ intelligit, ideo iisdem varias hinc inde tribulationes immittit. Porro quam laudabilis & proficua hæc virtus existat, quamque Diis sit grata, ipsimet quoque cognovere gentiles; Inter quos Seneca hac de re in hæc verba scribit: *Nobis interdum voluptas est, si adolescens constantis animi irruentem feram venabulo excepit; Si Leonis incursum interitus pertulit, tantoque spectaculum est gratius, quando id honestior fecit. Non sunt ista, quæ possunt in se Deorum vultum convertere, sed puerilia, & humanæ oblectamenta levitatis. Ecce spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus; Ecce par Deo dignum; Vir fortis cum mala fortuna compositus, utique si & provocavit. Non video, inquam, quid habeat in terris Jupiter pulchrius, si convertere animum velit, quam ut spectet Catonem jam partibus non semel fractis, stantem nihilominus inter ruinas publicas rectum.* Alio in loco idem moralis Philosophus in ordine ad ostentationem hujus virtutis, de semetipso ita scribit: *Præbeo me non aliter, quam rupes aliqua, in vadoso mari destituta, quam fluctus non desinunt; undecunque moti sunt, verberare, nec ideo à loco eam movent, aut per tot ætates crebro incursu suo consumunt.* Et alibi pariter de se ita scribit: *Tormenta abesse à me velim, sed si sustinenda fuerint, illa fortiter, honeste, animose morem, ut geram optabo. Quid malim non incidere bellum? Sed si inciderit, & vulnera, & famem, & omnia quæ bellorum necessitas fert, generose ut feram optabo. Non sum tam demens, ut ægrotare cupiam, sed si ægrotandum fuerit, ut nihil intemperanter, nil effœminate faciam, optabo. Ita non incommoda optabilia sunt, sed virtus, qua perferuntur incommoda.*

Seneca de Provid. c. 2.
Seneca l. de vita beata c. 29.
Seneca Epist. 67.

12. S. Paulus in Epist. 2. ad Cor. c. 11. prolixum contexit ærumnarum suarum catalogum; in quibus tamen omnibus, per divinæ gratia subsidium, fortem & patientem sese probavit; Unde ait: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Ingens profecto est consolationis motivum, scire quod infortunia omnia quæ divina providentia electis immittit ad majorem Dei cooperatura sint gloriam, & animæ emolumentum, dum patientia mediante in ipsis elucescere facit virtutem suam qua illis assistit; Unde Apostolus ait: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Ille à nativitate cæcus non ob demerita propria, nec propter genitorum suorum culpam, luminis oculorum natus est expers, sed ut per hoc divinæ majestatis gloria manifestaretur; *Ut manifestentur opera Dei: in illo.* Ubi Cajet. ait: *Discimus hinc mala pœnæ quandoque infligi ad manifestandam gloriam ipsius Dei, nec injuriam facit Deus alicui, qui propter majus bonum sic disponit.* Verumtamen præter utilitatem quæ in nos redundat, summus quoque considerandus est honor, ad quem vermis vilissimus, qualis homo est, sublimatur, ut scilicet per patientiam, & tolerantiam suam gloriæ Altissimi cooperari possit, quæ enim hæc est gloria, quod miseriæ, quæ peccati sui sunt effectus, per virtuosam tolerantiam perpessæ in instrumentum honoris & gloriæ Dei & suæ non solum temporalis, sed etiam æternæ transmutari possint: *Quæ negotiatio Patientiæ in corpore?* inquit Tertull. Duplex enim lucrum acquirimus, pro nobis, scilicet & pro Deo, dum miserias nostras ad augendum honorem & gloriam suam dirigimus. Nequaquam enim credendum tibi est, quod quicquam de honore tuo tibi sit adimendum, si ex amore ipsius de illatis tibi injuriis non sumpseris vindictam, quia dum illas ad Dei pedes deponis, ipse sibi injuriam tibi factam suo tempore mulctandam vendicabit, juxta illud: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Unde Tertull. ait: *Adeo satis idoneus patientiæ sequester Deus, si injuriam deposueris penes eum, ultor est, si damnum, restitutor est; Si dolorem, medicus est, si mortem, resuscitator est. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem. Nec immerito, omnia enim placita ejus tuetur, omnibus mandatis ejus intervenit.* Plutarch. inquit: *Pueri apud Lacedæmonios in ara Dianæ flagellis quotannis stato die festo cædebantur ex more totum diem. Itaque frequenter durabant ad mortem, atque hilares ac læti concertantes inter se de victoria, quis eorum diutissime, fortissimeque toleraret verbera; Unde nec gemitum, nec vocem, dabant, nec scapulas, aut corpus contrahebant, tantum ad hoc, ut victoriæ hujus nomen & decus obtinerent.* Et hi quidem pro Dæmone non vero pro Deo; Pro inferno, non vero pro paradiso comparando hæc patiebantur. Numquid igitur magnum nobis foret dedecus, si dum de Patientia exercenda agitur, nos ab his paganis superari sineremus quando nos pro re tantò nobiliori, digniori & utiliori patimur, quantum Deus Dæmoni, & cœlum igni infernali præstat. S. Bonav. sequens de quodam Alexandri M. Ephebo recenset exemplum: *Legitur*, inquit, *quod Alexandro Macedoni regi immolanti puer nobilis cum incenso adstabat, super cujus brachium ardens carbo delapsus est. Licet ergo ignis carnes adureret ita, ut odor exustionis ad nares omnium adstantium perveniret, puer tamen adeo patiens fuit, propter reverentiam Domini sui Regis, quod non solum dolorem silentio pressit, sed brachium omnino immobile tenuit, tamquam vilipenderet pœnam ignis. Ergo si tanta fuit patientia ob reverentiam Regis Dæmonibus immolantis, quanta deberet esse in hominibus Christianis ad suum Regem, qui ad hoc propter nos pati voluit, ut nos patientes esse doceret,*

In patientibus manifestantur opera Dei.
Philip. 4. 13.
Rom. 8. 28.
Joan. 9. v. 3.
Cajet. ibid.
Tertull. de Patient. c. 13.
Rom. 12. 19.
Tertull. c. 15. ibid.
Plutarch in Lacon.
Exercitium patientiæ apud Lacedæmonios.
S. Bonav. ser. 3. de S. Andrea.
Patientiæ exemplum in Ephebo Alex. Magni.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Varia ad Patientiam exercendam considerantur motiva.

THEMA.

Bene patientes erunt. Psal. 91. ℣. 15.

1. QUandoquidem Patientia versatur circa materiam sensui repugnantem, & alienam ab hoc natura nostra, quæ gaudere potius, quam pati diligit, adeo ut ad illam fortiter & constanter exercendam animemur, præter hactenus adducta motiva, alia in hoc ultimo discursu transcurrenda restant, id quod breviter expediemus. Porro S. Zeno ad variarum rerum creatarum considerationem his nos verbis invitat: *Sol quamvis mira celeritate alternas mundi metas illustret, tamen nunquam delictam verecundamque antevertit auroram, qui, quod majus est, duodecim non dicam spatiis, sed momentis horarum æquabiliter se partiri non posset, si impatientia suos cursus urgeret, Luna quoque quæ quibusdam videtur errare, curriculo menstruali solemnes [illegible] ætatis ignes peragit, quod nunquam prærogat importunè, nec derogat, quid aliud intelligi datur, quam sui opificis operationi deserviens, peritissima insignis Patientiæ disciplina?*

Patientia attribuitur soli, lunæ, mari, terræ.
S. Zeno ser. de Patient.

Mare ventis lacessitum cum irascitur, quamvis reciproca vicissitudine, nunc pulsantibus cœlum nunc requirentibus terram, æstuantibus undique vitreis armatum montibus violentis undarum sævientium cumulis toto corpore insaniat, tamen extremorum pallido ex recursu voluminum, quasi jus terræ cognoscens, ac violare devitans, mira Patientia in se frangitur, iisdemque fluctibus, quibus cogitur, refrænatur. Hæc (scilicet terra) germinantibus pratis, messibus flavis, vitibus curvis, semipallidis olivis, & felicitatem præstat, & gratiam, cum uniuscujusque temporis fœtus partu crudo, in alterius contumeliam impatientia non sinit præcipitare. Quid avium diversarum decora commercia littoreaque? Quid arduis volatibus aereæ grues? Quid piscium dissimilium cum suis sibi ductoribus gradatæ ætatis innumerabiles cunei? Nonne cum invitationi temporum parent, solemnisque remigis speciosa discursu, vel aquas sulcant, vel aera distinguunt, & patienter veniunt, & patienter excedunt? Solus homo præceps, solus impatiens. S. Paulus in Epistola ad Philipp. ad nostrum propositum inquit:

Philip. 2. v. 15.

Omnia autem facite sine murmurationibus, ... ut sitis sine querela & simplices filii Dei, ... sine reprehensione in medio nationis pravæ, & perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. At vero scire percuperem, quanam in re consistat similitudo, quæ est inter luminaria cœlestia, & illos, qui in medio perversorum sunt patientes? Audiamus S. Anselm. huic quæstioni in hæc verba respondentem: *Quemadmodum luminaria cœli non curant quomodo exerceant dies & noctes, quamvis tanta mala videant fieri super terram, & sicut luminaria patienter ferunt, quidquid de iis homines fingunt, ita justi debent patienter ferre omnes, etiam falsas, de se criminationes; Nam qui perdiderit tolerantiam, non est quasi luminare clarum desuper, sed obscuratus est, & de cœlo cadit; Lucetis, inquit, sicut luminaria in mundo.*

S. Anselmus. In quo consistat tanto prædictæ similitudinis.

Exemplũ patientiæ in Christo habetur. Num. 21.

2. *Bene patientes erunt.* Quidnam obsecro melius imitari possumus quam ipsummet Deum? Et quidem primo loco si vehementes in nobis ad veram & meritoriam patientiam exercendam stimulos sentire velimus, oculos nostros in ejus filium conjiciamus. Etenim Deus olim populo suo præcepit, ut si à venenosis serpentum morsibus liberari vellent, oculos suos in serpentem æneum erigendum defigerent; Cujus mysterium Oleaster in hæc verba exponit: *Expende quæso, quomodo Dominus eodem malo, quo Israelitas propter peccatum punivit, eodem eos sanare curavit; Serpente momordit, & serpente à morsibus sanavit; Bona sunt & salutaria mala, quibus nos Dominus sæpius visitat, si sciamus ea elevare, & Domino nostro præsentare. . Nihil utilius, nil salubrius ista potione amara, si modo ea æque animo læta Deo tuo noveris offerre.* Et vero tametsi hoc mysterium nostro argumento suadendo satis sit idoneum, in hoc tamen serpente aliud video præfigurari symbolum, scilicet Dei Filium in monte Golgothæo in patibulo crucis suspensum, de quo Apostolus ait: *Recogitate enim eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes.* Porro Blos. hominem quemdam impatientia tentatum interrogat inquiens: *Cur quæso turbaris, quod iste, vel ille, multa, quæ nec cogitasti quidem, tibi objicit, & malum de te loquitur? recordare Domini tui Jesu Christi, qui maledicta sine causa in se congesta patientissime tulit. Vide ne pax cordis tui dependeat ex lingua, vel arbitrio hominum.* S. Bonav. ait:

Oleaster ib.

Hebr. 12. 3.

Blos. in Conclavi animæ, 10.

Scutum Patientiæ debet esse timor supplicii; In dextro amor proximi; In sinistro passio Christi, juxta illud: Dabis ei scutum cordis laborem tuum, & juxta illud: Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, & hoc scutum sustinet omnia tela, & specialiter tria, scilicet damnum rerum, molestias corporum, & contumelias verborum. Idem in laudem Patientiæ alibi ita scripserat: *Singularis est retributrix passionis Christi; Talia enim studet rependere, qualia ab eo accepit, qui dolores nostros portavit, & hæc est singularis lætitia Sanctorum, in tribulatione patientium, & gaudentium, quod sic occasionem habent, & opportunitatem, aliquo modo retribuendi Domino, pro illa magna charitate, qua pro nobis animam suam posuit saltem aliquid sustinendo.* B. Laur. Just. sequentem habet considerationem: Assimilatur patiens Christo, quod est gloriosissimum, sicut enim gloriosum est militi deferre arma Regis, sic est & Christiano portare stigmata Christi, ita nihil gloriosius reputatur; quam Christi portare opprobrium. De eod. hoc puncto Bellovac. ita scribit: *Christus est vas novum, in quo fuit reconditum sal divinæ sapientiæ, quod in aquis Jericho amaris, & mortiferis positum, eas dulcoravit. Sic tribulationibus expositus virtute memoriæ suæ passionis, reddit eas nobis salutiferas, & tolerabiles.* Citatque S. Bern. super illa verba: *Columba mea in foraminibus petræ*, ita scribentem: *In hac petra est firmitas, atque securitas à casu, & ab hoste, & vera tutaque est infirmis requies in vulneribus Salvatoris, tanto illic securior habito, quanto potentior est ad salvandum; Premit corpus, fremit Diabolus, mundus insidiatur, non cado fundatus super hanc petram.* S. Aug. in quodam Serm. in hæc verba prædicavit: *Ad salutem nostra, & vitæ hujus transigendæ utilitatem, in his quæ passus est ab inimicis Dominus noster, exemplum patientiæ præbere dignatus est.* Et paulo post subdit: *Quod duo cum illo ab utroque latere crucifixi sunt, ostendit, alios sibi dextros, alios sinistros esse passuros. Dextros, de quibus dicitur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam; Sinistros autem, de quibus Apostolus ait: Et si tradidero corpus meum, ita ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

S. Bonav. in Diæta salut. Tit. 7. c. 7.

S. Bonav. l. 2. de perf. relig. c. 36.

B. Laur. Just.

Bellovac. Spec. mor. l. 1. dist. 88.

Cant. 2. 14. S. Bernard.

S. Aug. ser. 76. de diversis.

3. P. Rho *in historia virtutum* refert, quod dum Mariæ Principissæ Parmensi effigies præsentaretur Crucifixi, ut ab eo aliquod in acerbissimis doloribus suis postularet lenimen, ipsa responderit: *Egone ab hoc Deo, pro meis sceleribus tam immaniter habito, ullam à supremis hisce doloribus vocationem audeam postulare? Non faciam, hic enim morientis. Salvatoris habitus Patientiæ admonet, atque imitationis.* In vita S. Rogerii Abb. narrat Bolland. *Aliquando remeante à capitulo Generali cum universo, imbribus & ventorum procellis una die graviter est afflictus, cum diætam suam non posset in plenum implere, in quodam Prioratu nigrorum Monachorum coactus declinavit. Petit Conventus pro Abbate suo à Priore & à fratribus suppliciter hospitium; Ducitur in quoddam tuguriolum magis idoneum porcis, vel canibus, quam Abbati. Mensa tandem erigitur in qua panis quasi sulphureus superimponitur, in cratere vinum infunditur mixtum aqua, madidus interea Pater frigore rigescit, pallidus efficitur, frigus in viscera transit, suppliciter petit, quibus calefieri possit; Sed in vanum Ironice respondebant: Non est in hac domo stipula, non sunt prunæ, non ligna, unde calefieri valeat Abbas, aliud hospitium requirere debetis. Humano ergo destitutus auxilio Pater sanctus, ad Dominum,* ut

Rho in Hist. virt. l. 6. c. 3. §. 10.

Patientia Mariæ Parmensis Principissæ.

Bolland. 4. Jan. fol. 184.

Inhumanitas punitur à Deo.

ut solitus erat, recurrit, Domini nostri Jesu Christi pœnas & penurias in memoriam revocans, sicque cor suum igne divino succendit. Diluculo vero sequenti postquam discesserant, ignis justo Dei judicio in Prioratu illo fortuito excitatus eumdem totaliter conflagravit.

4. *Patientes estote.* Quisquis patiens est, non solum Christo, sed & æterno Patri se similem efficit. Lactant. Firm. inquit: *Adeo subjecta est peccato fragilitas carnis, qua induti sumus, ut nisi huic necessitati Deus parceret, nimium fortasse pauci viverent. Propter hanc causam patientissimus est & iram suam continet; nam quia perfecta est in eo virtus, necesse est patientiam quoque ejus perfectam esse.* Porro Christus potius ex hac virtute agnitus est tamquam Dei filius, quam ex miraculis; siquidem postquam mutum illum & dæmoniacum sanasset, totus quidem populus præ admiratione obstupuit: *Locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ*, sapiens tamen illa & illuminata mulier non legitur linguam suam laxasse clamando: *Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti*; sicut fecerat, quando patientiam Christi advertit, non irascentis malignis Pharisæis hisce cum verbis calumniantibus: *In Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia*; Quam calumniam non impetuose & furibunde, sed summa cum humilitate & mansuetudine à se detulit. Profecto potissimum impatientiæ nostræ frænum esse deberet hujus patientiæ consideratio, quod scilicet à sexies mille, sexcentis & septuaginta annis genus humanum, Deum illum, *quem tremunt potestates, quique respicit terram, & facit eam tremere*, infinitis contumeliis onerare, & injuriari non destiterit, & tamen eum unico voluntatis actu totum annihilare potuisset universum, inter tot injurias semper in invicta patientia sua perstitit. P. Alvarez præclarus ille vitæ spiritualis director, inter alia quibus nos ad patientiam extimulat, calcaria, hoc quoque adhibuit: *Patientia ipsius Dei qui tantam ingratitudinem, & peccatorum nostrorum colluvionem sustinet, nos propter bonum nostrum mœrores & ærumnas sustinere docet.* Unde eruditissimus Idiota bis Deum verbis affatur: *Ideo dum tribulamur, fortitudinem & firmitatem virtutis habere debemus, quia non tanta à te toleramus, quanta à te ex nobis miseris tolerantur; Et ideo sine dubio levius tolerare debemus minora, quæ patimur, quando cernimus oculo puræ mentis illa quæ tibi inferimus.* Idem paulo ante dixerat: *Tu es Deus, Judex justus, fortis, & patiens, nec irasceris per singulos dies. O misericordissime Domine Deus meus, si tu patiens es erga nos miserabiles peccatores, super iniquitatibus nostris, quanto magis patientes esse debemus in tribulationibus & adversitatibus nostris, quas propter scelera & peccata nostra quotidie sustinemus?* Enimvero cum S. Petrus Martyr quodam die coram Deo, se innocenter & sine culpa calumniis opprimi conquereretur, respondit ei Christus: *Et ego Petre quid feci?* Moxque Patientia ejus nonnihil languescens in comparatione ad patientiam Christi, reviviscere, majoraque incrementa recipere cœpit. Merito igitur S. Bern. ait: *Si ante oculos habueritis, quem portatis, pro certo videntes angustias Domini, levius vestras portabitis.*

Lactant. Firm. de Irallei c. 20.
Patiens assimilatur Christo.
Matth. 9. 33.
Luc. 11, 27.
Luc 11, 14.
Alvar. l. 3. p. 2. c. 8. §. 5.
Idiota l. de vera Patient.
S. Bern. Ser. 43. in Cant.
Patientia minuit adversitates

5. *Patientes estote.* Est & aliud ad hanc virtutem exercendam potens incentivum, scilicet quod illius exercitium faciat adversitates apparere nobis leviores & tolerabiliores. Porro D. Chrysost. virum quemdam impatientem interrogat: *Ideone evadit tibi dolor levior? Quamquam etsi maxime dolor fieret hac ratione levior, nec te sic quidem oporteret animæ salutem perdere inveniendo rationem consolandi corporis. Nunc autem non modo non levatur dolor, sed etiam gravior redditur, nam cum videt Diabolus se potuisse te ad blasphemiam adducere, fornaci ignem magis subjicit, & dolorem incendit, ut ejus desiderium impleas.* Ac proinde suadet nobis inquiens: *Pro blasphemia ex ore tuo prodeat Dei gloria, ita & magna est merces, & vulnus efficitur levius.* In Revelationibus S. Birgittæ beatissima Virgo Deipara, huic S. Matronæ præcipisse legitur, ut Episcopo diceret: *Induat se Episcopus veste patientiæ, quia patientia gravia facit esse suavia & illatas contumelias patienter tolerare.*

D. Chrysost. in Psal. 27.
Revelat. S. Birgittæ l. 3. c. 2.

6. *Patientes estote.* Aliud insuper ex patientiæ exercitio emolumentum acquiritur, scilicet quod vir patiens ex necessitate sciat facere virtutem; Enimvero necessarium quidem est cuilibet homini, ut in hac vita patiatur, quia *homo nascitur ad laborem*, prudentia tamen requirit à nobis, ut quando cum lucro pati possumus, idipsum non omittamus. *Tribulatio mihi jure debebatur*, inquit idiota, *propter vitia, & peccata innumerabilia quæ commisi, quia qui peccat, debitor est pœnæ, & pœnam luere debet. Et ideo si oculos mentis apertos habuissem, non moleste tulissem, sed patientes omnes tribulationes, & adversitates, mihi datas per te Domine Deus meus, quoniam in præsentii me affligebas, & satisfactionem de peccatis recipere volebas centuplo minorem, quam sit futura pœna. Tribulatio namque quæ cum patientia toleratur, attrahit te ad tribulatum.* Quanti lapis ille æstimandus foret, qui ex congenita sibi proprietate plumbum in aurum commutare posset? Jam vero, S. Bern. inquit: *Cum dicat Apostolus ad Rom. c. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, hoc est quod justis omnia adversa per supportationem & patientiam convertuntur in bonum; propterea non oramus: Libera nos à tribulatione & pœnis, sed à malo, quia adversitates convertuntur justis ad gloriam & coronam. Cæteræ nempe virtutes utuntur hominis bonis, sed patientia utitur ejus malis.* Idem alibi postquam hominem in hac vita tribulationem nequaquam declinare posse ostendisset, mox quæ inter hominem perfectum & impium est differentiam in hæc verba considerat. *Tribulatio patientiam operatur, scilicet in sapiente, qui per tribulationem lucratur talem virtutem, sed stultus in tribulationibus nesciens esse patiens, angustias & flagella portat, & nullum lucrum inde scit habere. Ad hoc nempe pertinet exemplum de duobus, qui sub pœna mille ducatorum, vel mortis, in carcerem missi erant, quibus à devoto viro duæ bursæ, cum totidem florenis, projectæ sunt per fenestram, quibus carcerati percussi sunt, quorum unus ægre ferens percussionem bursa ipsam extra fenestram rejecit, alter vero suam, pro evadenda morte, dedit debitoribus suis. Spiritualiter, nos omnes sumus debitores, non carni, sed divinæ justitiæ pro peccatis; Deus autem projicit nobis bursam patientiæ, cum flagello, quam qui ejicit, meritum perdit, & tamen pœnam flagelli non evadit, imo sibi*

Patiens ex necessitate facit virtutem.
Idiota ibid.
S. Bern. in Tom. 1. Ser. de Adv. 3. c. 8.
S. Bern. Tom. 3. Ser. de Tribulat.

tanto gravior fuit, quanto minus voluntariè flagella susceperit. Hoc autem est sciendum de divina misericordia, quod tribulationes ultra vires non permisit, sed, ut inquit Apostolus, Fidelis est Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed facit etiam cum tentatione proventum.

Damna impatientiæ. S. Isid. Pelus. l. 2. Epist. 67. 7. S. Isid. Pelus. damna illius, qui in injuriis patiens esse renuens adversus inimicos suos in iram & indignationem prorumpit, considerat, inquiens: *Considera, si quis illatam sibi injuriam ulcisci velit, quasnam acerbitates perferat. Primo furore perfunditur; deinde ab ira interrumpitur: primo enim ebullit affectus, deinde ad vindictæ cupiditatem extimulatur; Tertio infinitos fluctus excitat; Quarto mille cogitationum vias ingreditur; Quinto metus subit, ac tremor, animique angor, iracundia nimirum eum interrumpente ac metu concutiente, dum illud secum agitat, quonam pacto, quod cupit, assequatur, acceptamque injuriam vindicet. Annon videtur tibi hujusmodi homo ante eum, qui pœnas daturus est, ipsemet pœnas dare? At qui patientiam adhibet, ab his omnibus rebus exemptus est. At sane merito, nam hoc in ipsius arbitrio situm est atque ipse totum absolvit. Ille autem alter, non item. Verum & temporis commoditate opus est, & loco, & fraude, & versuta improbitate, & armis, & machinis, & adulatione, & servitute, & hypocrisi. Videsne quemadmodum difficilis res sit vitium, facilis autem virtus? Atque illud quidem tumultibus scateat, hæc autem ab omnibus perturbationibus remota sit. Qui ulciscendæ injuriæ studet, infinitam inimicitiam reddit, quia autem patientia utitur eam quam ocyssime opprimit, & extinguit; unde importunum etiam ac sævum hominem mitigat, atque ad amicitiam allicit.* S. Bern. inquit: *Quomodo natus sibi videtur homo, si labores fugiaus & dolores? Aut quomodo scit se esse hominem, qui ad id paratus non est, ad quod natus? Homo, inquit, natus ad laborem.* Cum igitur homini necessariò patiendum sit, numquid melius faciet, si cum merito patiatur, quam ex desperatione? Hoc enim faciens ex necessitate facit virtutem. Confirmat hoc ipsum Bellovac. inquiens: *Infirmus necesse habet corporaliter sustinere dolores, velit, nolit; quos si impatienter sustinet, gravatur dolor, quia cum afflictione corporis est etiam desolatio cordis, & sua facit anima detrimentum; si autem habiret patientiam, lenius sustineret, citius & facilius curaretur, & infirmitas sibi fieret in meritum & salutem, sic in his quæ patimur faciamus de necessitate virtutem, ut quæ nobis essent damnationis occasio fiant nobis materia exercendæ virtutis, & acquirendæ salutis.* S. Bern. Ser. de obed. & patient. Bellov. ibid.

TRACTATUS LXIX.
DE PAUPERTATE

CONTINET

DISCURSUS V.

DISCURSUS I. Laudes Paupertatis Spiritus, ejusque nobilitas, nec non exempla, quibus Dei Filius in hac nobis præluxit, declarantur.

II. Paupertas voluntaria perfectioni plurimum confert, estque frænum peccata coërcens.

III. Paupertas Evangelica quiete consolatione perfrui, atque ab omnibus divitum perturbationibus & anxietatibus eximi solet.

IV. Per paupertatem Deus nos invisibiles superare facit inimicos, nosque defendit, & protegit.

V. Paupertas ad consequendum regnum cœlorum efficax est medium.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Laudes Paupertatis Spiritus, ejusque nobilitas, nec non exempla quibus Dei Filius in hac nobis præluxit, declarantur.

THEMA.

Beati Pauperes Spiritu. Matth. 5. ỽ. 3.

Paupertas spiritus est prima & præcipua inter octo beatitudines. 1. Inter octo beatitudines ab incarnata Sapientia Ecclesiæ suæ traditas primatus super cunctas alias Paupertati tribuitur, adeo ut etiam ipsimet anteferatur martyrio, utpote quæ primo loco ponitur. Advertendum tamen est Christum in illa beatitudine non de quacumque Paupertate loqui, sed de Paupertate Spiritus; id est de illa Paupertate, quæ ex motivo Spiritus & virtutis sustinetur, ac sponte assumitur; De qua S. Basil. ita scribit: *Hi sunt mendici Spiritu, qui non aliam ullam ob causam ad mendicitatem devenerunt, quam ob doctrinam Domini, qui dixit: Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* S. Hieron. similiter ad ly *Spiritu* se reflectens, idipsum sequentibus verbis exponit: *Ne quis autem putaret Paupertatem, quæ nonnunquam necessitate portatur, à Domino prædicari, adjunxit Spiritu, ut humilitatem intelligeret, non penuriam. Unde Pauperes Spiritu sunt, qui propter Spiritum Sanctum voluntate sunt pauperes.* Et vero tametsi multi antiquorum Philosophorum gentilium etiam voluntarie in paupertate vixerint v. g. Crates Thebanus omnes suas in mare projecit divitias, in hæc pariter verba prorumpens: *Mergo vos, ne mergar à vobis*, verumtamen nec hi nec alii Paupertatem professi sunt ex motivo Spiritus, vel ex instinctu quodam supernaturali, sed ob vanæ gloriæ ostentationem, ut scilicet penes mundum in veneratione haberentur. S. Bern. in Ser. 1. De festo omnium Sanctorum ait: *Pauperes Spiritu, id est, spirituali voluntate, spirituali intentione, desiderio spirituali, propter solum beneplacitum Dei, & salutem animarum.* Quo igitur pacto antiqui Philosophi ab hoc fine moveri poterant, ut voluntarie pauperes fierent, quandoquidem, ut habet illud æternæ veritatis axioma: *Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est, illi, & non potest intelligere.* S. Basil. alio in loco super illa Psalmistæ

S. Basil. in Reg. brev. Interrog. 205. S. Hieron. ibid. S. Bern. Ser. in fest. omn. Sanctorum. 1. Cor. 2. 14.

Psal. 33. 7. & Basil. ibid. mistæ verba: *Iste pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum*, ad veram paupertatem, quæ meritum apud Deum habet, recte discernendam, hanc tradit doctrinam, inquiens: *Non semper laudabilis paupertas, sed quæ juxta consilium Evangelicum libera voluntate suscepta perficitur.* Et paulo post subdit: *Non qui eget, omnino beatus est prædicandus, sed qui omnibus orbis thesauris mandatum Christi potius existimat. Hos & Dominus beatos dicit: Beati, inquit, pauperes spiritu, non qui pauperes sunt, hoc est inopes, sed qui paupertatem certa animi destinatione prælegerunt.*

Narrantur septem gradus paupertatis Evangelicæ. 2. Varii à vitæ spiritualis magistris à directoribus assignantur hujus Evangelicæ paupertatis gradus; Quorum primus est, ex amore Dei, bona terrena, non solum affectu, verum etiam effectu deserere, ad imitationem filii sui, qui hic in terris nihil omnino possedit, ipsomet dicente: *Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Matth. 8. v. 20. Secundus gradus est libenter tolerare, si omnibus spolietur, quæ possidet, ad imitationem Christi, quemadmodum multis sæpe Christianis in Regionibus infidelium, ubi fides impugnatur, contingere solet; In hoc gradu consistebant primi illi fideles,
Hebr. 10. 34. quos Apostolus his verbis commendat: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.* Tertius gradus in eo consistit, ut quis in extorsionibus, & injustis tributis seu actionibus, quæ cum notabili damno nostro nobis imponuntur perfecte se conformet cum voluntate Dei. Quartus gradus non adhærere per affectum divitiis, sed indifferentem esse, eamdemque servare æquanimitatem, sive quis divitias habeat, sive illas amittat, promptumque esse ad illas deserendas, quoriescumque idipsum vel Dei Gloria, vel animarum salus exposcit. Quintus gradus est, modicum contentum vivere, in hoc gradu Apostolus erat, quan-
1. Tim. 6. 8. do dicebat: *Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti simus.* S. Phil. Nerius dicere solebat, vellem quod ad tantam redigerer paupertatem, ut unico Julio opus haberem, nec esset qui illum mihi daret. Sextus gradus est, cum bona temporalia habens, eadem pauperibus liberaliter dispensat. Denique septimus gradus est conditione mediocri, & potius egena & inope, quam per malas artes divite & locuplete contentum vivere. In hoc gradu constitutus erat Tobias Senior, quando his filium suum verbis alloquebatur:
Tob. 4. v. 23. *Noli timere fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato.* Senecæ Moralis utilissimi libri, si is vero fidei lumine illustratus fuisset, multorum sanctorum Patrum libris comparari posset; Hic autem in Epistola quadam eum, qui voluntarie pauper est, non solum beatum appellat, verum etiam in pari cum Deo gradu constituit;
Senec. Epist. 8. Ait enim. *Incipe cum paupertate habere commercium, aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum finge Deo, nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit.*

Paupertate homines uniuntur Deo. 3. Enimvero per sedecim sæculorum experientiam constat, quod postquam Dei filius in suis natalitiis Paupertatem in semetipso è cœlis attulit, omnes qui ad ejus imitationem Paupertati inseparabiliter astricti fuere, simul etiam fuerint proxime cum Deo uniti & conjuncti; Ubinam enim homines Deo pleni, thesaurisque cœlestibus locupletati, & quasi de facto in hac vita beati inveniuntur, præterquam in claustris regularibus, ubi rigorosissima Paupertas vovetur, & adimpletur? S. Greg. Nazianz. de semetipso scribit: Nazianz. orat. Apolog.
Exprobrabunt Paupertatem, & inopiam meam, at ista sunt divitiæ meæ, hæc me non solum gloriantem, sed arrogantem facit, videntur mihi inimici dum hoc objiciunt, quod vestigiis illius incedam, qui propter nos inops factus est, cum esset dives, atque utinam exuere me possem panniculis istis, quibus circumdari videor, ut nudus effugerem spinas sæculi, quæ retinent, & revocant pergentes ad Dominum. Orig. Paupertatem voluntariam ex motivo spiritus susceptam eximiis extollit laudibus dicens: *Simul ut tradiderit bona sua pauperibus, dicimus* Orig. Tr. 8. in Matth.
eum quasi receptaculum Dei factum, suscipere omnes virtutes, & malitiam universam ponere. Quid excellentius de Paupertate dici potest, quam quod receptaculum & tabernaculum ipsiusmet Dei appelletur? Etenim qui omnia hujus vitæ bona post se relinquunt, prouti tot viri Religiosi faciunt, præterquam quod omnem penitus malitiam deponunt, & veram sectentur perfectionem, insuper etiam à Deo in hac vita per dona & favores cœlestes visionum, raptuum, extasum, revelationum & consolationum divinarum honorantus, & quasi, ut ita dicam, beatificantur: *Beatè pauperes Spiritu.* Regius Propheta David pauperes nobis ab oculos statuit, quærentes non pecuniam, sed Deum, non querulis vocibus, sed ore laudes divinas depromente, ait enim: *Edent pau-* Ps. 21. v. 27.
peres, & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum. Est enim reciprocus hic affectus Dei erga Pauperes, & pauperum erga Deum, unde postquam Filius Dei de cœlo in terras descendit, primo omnium loco pauperculos pastores ad se invitare, & dum hic in terris nobiscum vixit, pauperibus & tribulatis hominibus circumdari voluit.

4. S. Augustin. ait: *Pauperes Deum laudant,* S. Aug. ibid.
& Dominum quærunt. Non sine mysterio cœlestis Magister pauperes Evangelicos, *pauperes Spiritu* appellavit, per hanc namque prærogativam Deus illos sibi conformes & similes declarare voluit, siquidem ut S. Joan. c. 4. ait: *Spiritus est* Pauper spiritu totus est Dei.
Deus. In Levitico legitur: *Anima cum obtulerit* Jo. 4. v. 24.
oblationem sacrificii Domino; Circa quæ verba merito quærendum venit, cur Spiritus S. offerentem non alio nomine afficiat, sed animam appellet, cum tamen hæc dictio *anima* potius separatum à corpore spiritum indicet? Glossa interlinearis per offerentem, Pauperem intelligit, qui totus est spiritus, & quasi mera anima, qui per affectum suum totus est Dei, utpote ab omnibus hujus vitæ rebus separatus. En verba Glossæ: *Nota quod* Levit. 2. 1. Interlin.
pauper vocatur anima, quia quidquid pauper est, anima, & Spiritus est. Quod ipsum per doctrinam quamdam Salv. in l. 2. ad Eccl. Cathol. descriptam confirmare possumus; Ubi prædictus Pater ita scribit: *De illis, qui expediti aut omnibus, aut* Salv. l. 2. ad
pene omnibus sarcinis Salvatoris viam sequuntur, & Eccle. Cath.
Dominum Jesum Christum, non sanctitate tantum, sed etiam paupertate imitantur, nihil est, quod dici possit, nisi illud tantum, quod etiam Propheta dixit. Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus. Quæ ultima Psalmistæ verba Theodoret. hunc Ps. 138. 17.
locum interpretans, juxta Theodotionis versionem de pauperibus intelligenda esse his verbis dicit: *Theodotion. sic exposuit: Corroborati sunt* Theodoretus.
pauperes. Subdit vero idem Salv. *Hos ego non* Theodotion.
aliter, quam imitatores Christi honoro, non aliter quam Christi imagines colo, non aliter quam membra Christi suscipio.

5. In parabolis Salv. de forti illa muliere, per quam Eccl. symbolizatur, ita scribitur: *Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum Senatoribus terræ.* [Prov. 31. 23.] At vero quisnam est hic vir ejus, præterquam Christus? Hic enim in judicio finali cum Senatoribus, id est cum Apostulis in throno Majestatis considebit; Apostolis enim in retributionem illius: *Reliquimus omnia*, sine mora ingens hæc à Christo facta est repromissio: *Sedebitis super sedes &c. Valde quippe nobiles considerat, quos Senatores vocat*, inquit S. Greg. [S. Greg. l. 20. mor. c. 16.] *hanc in se nobilitatem Paulus aspexerat, cum cognationi conditionis per Spiritum junctus dicebat: Genus ergo enim sumus Dei.* Ubi notanda sunt verba illa: *Per Spiritum junctus*, [Matth. 5. 3.] quia Apost. de numero erat illorum, de quibus Salv. ait: *Beati pauperes Spiritu.* Subdit vero S. Greg. *Genus Dei dicimur, non ex ejus natura editi, sed per Spiritum illius, & voluntarie conditi, & adoptive recreati. Tanto ergo ad hanc nobilitatem quisque erigitur, quanto per acceptam imaginem ad similitudinem illius ex imitatione renovatur.* [Pauper est viva Christi effigies.] Etenim qui ex amore Dei fit pauper, Dei imaginem in se defert, estque viva Christi effigies. B. Petrus Damianus ait: *Nimirum decebat, ut hæc dexteræ excelsi immutatio fieret, quatenus, qui amore perfectionis pro Christo effecti sunt pauperes, jam cum ipso divites facti, communiter sedeant cœlestis curiæ Senatores, sicut scriptum est: Nobilis in portis vir ejus, &c.* [B. Petr. Dam. opusc. 12. c. 3.] In Tom. 1. Opusc. S. Seraph. Franc. sequens illius legitur oratio: *O Domine Jesu Christe, ostende mihi semitas tuæ dilectissimæ paupertatis, scio enim quod testamentum vetus, novi fuit figura. Illis promisisti, quia omnis locus quem calcaverit pes vester, vester erit; Calcare est contemnere; Paupertas omnia calcat, ergo omnium est Regina.* [Opusc. S. Franc. Tom. 1. fol. 19.] Paulo post idem Seraph. Patet nobilissimam Paupertatis recenset progeniem dicens: *Paupertas pro tanto est Regina virtutum, pro quanto relictis angelorum sedibus descendisti ad terram, ut ipsam posses charitate perpetua desponsare & omnes perfectionis filios, in ipsa, & ex ipsa, & per ipsam producere, quæ & tibi cum tanta fidelitate adhæsit, quod & in matris utero suum inchoavit obsequium, dum corpus animatum habuisti omnium minimum. Sed & orientem ex utero in præsepio sancto recepit, & stabulo, & conversantem in mundo sic omnibus deprivavit, ut capitis reclinatorio careret te carcere.* Idem Seraph. vir alio in loco ita scribit: *Hæc est virtus de cœlo in nos influens, quæ nos ita instituit, & informat, ut terrena cuncta ultro conculcemus, quæque obices omnes e medio tollit, quo humana mens cum Domino Deo suo liberrimè, atque expeditissime conjungatur.* [Opusc. S. Franc. Tom. 3. Colloq. 41.]

[Voluntaria paupertas Moysis à Deo remunerata fuit.] 6. De Moyse legitur, quod quando sceptro Ægyptiaco renuntiavit, illiusque regni thesauros pedibus obtrivit, *majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi*, in hujus tam heroici contemptus præmium sibi dici audire meruerit: *Constitui te Deum Pharaonis.* [Hebr. 11. 26. Exod. 7. v. 1.] Profecto Reges & Monarchæ, qui relicto sæculo, ad regularia se claustra receperunt, tunc longe magis æstimari, & in veneratione habiti sunt, quando deposito regio diademate, Evangelicam professi sunt paupertatem, quam quando splendide & gloriose in regio considentes throno regnis & provinciis imperabant: *Nunc omnes Christi Ecclesiæ Pammachium loquuntur*, inquit S. Hieron. [S. Hieron. de obitu Paulinæ.] *miratur orbis pauperem, quem hucusque divitem nesciebat.* S. Bern. Paupertatem voluntariam nos Angelis conformes reddere in hæc verba probat: *Audacter dixerim, hanc paupertatem aliquid simile habere cum cœlestibus rationalibus creaturis, eo quod beata prædicatur in terris, de cœlo paupertas advenit ad terras, sicut pro nobis factus egenus de cœlis descendit, proferens in se ipsius virtutis normam. Cœlestem esse monstravit, cum non habere, neque velle terrena, gerat similitudinem angelorum, qui terrena concupiscere, neque possidere noverunt, angeli sunt terrestres.* [S. Bern. Tom 3. ser. de multiplici paupert. Art. 3. & 2.] [Per eam homines conformantur angelis.] Idem Bern. in progressu ejusdem capitis hujus virtutis antiquitatem & nobilitatem ponderans dicit: *Cum paupertate creata sunt omnia;* Deus enim cuncta ex nihilo creavit. Cum Dei Filius debitum ab universo humano genere contractum divinæ justitiæ per thesauros ex cœlo secum allatos, super mensa collibistica crucis solvere decrevisset, inexhaustum hoc redemptionis nostræ pretium in capitali paupertatis promptissime exsolvit; Nam ut S. Ambrusius ait: *Dives in regno, pauper in carne, suscepit hanc pauperum carnem, non in divitiis ejus, sed in nostra passus est paupertate.* [S. Ambr. in Psalm. 40.]

7. In Evangelio S. Joan. dicitur: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia;* [Joan. 1. 14.] Et iterum idem Apostulus in Epistola prima inquit: *De plenitudine ejus omnes accepimus.* [Ibid. v. 16.] Harum autem ingentium divitiarum thesauria, seu dispensatrix paupertas fuit, dicente Apostolo: *Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis.* [2. Cor. 8. 9.] Propheta Evangelicus Filii Dei in hunc mundum adventum prædicens, eumdem in virga adumbravit dicendo: *Egredietur virga de radice Jesse*, cujus [Isa. 11. v. 1.] rationem Oleaster hanc assignat: *Vocatur Messias virga, propter Paupertatem, quæ in virgæ gracilitate, & tenuitate designatur.* [Oleaster ib.] [Paupertas Christi ejusq. matris & domus Lauretanæ laudatur.] Dic sodes quonam gloriosissima illa legatio, cui similem nec cœlum, nec terra, per totam æternitatem umquam vidit, à supremo Sanctissimæ Triados consistorio directa fuit? Certe non alio, quam in angustum, modicum, & egenum tugurium, prout in Sacrosancta domo Lauretana conspicitur, quæ tandem in progressu sæculorum velut magnes quidam, inæstimabiles totius Christianissimi gemmas, munila, atque divitias sibi attraxit. Præterea matrem quam Filius Dei elegit, nobilissima quidem fuit, nam ita de ipsa sancta canit Ecclesia: *Regali ex progenie Maria exorta refulget*, verumtamen pauperrima pariter extitit, adeo ut fabro cuidam lignario desponsata fuerit. Unde S. Cypr. ait: *Pauperes electi, superbi neglecti, Christus pauper discipulos divites aspernatur; Pauper mater, pauper filius inops hospitium, his qui in forma scholæ hujus in Ecclesia militant, præbens efficax documentum.* [S. Cypr. de Nativ. Christi.] Præterea à quonam existimatis Deum illum, in cujus fœmore scriptum est: *Rex Regum*, subito ut natus fuit, inter omnes primo omnium fuisse exceptum? Num forsitan ab Hierarchiis angelis, super tugurium Bethlehemiticum descendentibus? Aut vero à S. Josepho putativo ejus patre? Vel à sanctissima matre sua? Erratis profecto, hanc enim prærogativam sola paupertas habuit, hæc enim ante omnes alios in medium prodiit, ut illum omnium prima amplecteretur. Audite S. Bernard. hac de re in hæc verba scribentem: *Errat forte, qui ei sublimia palatia quærenda esse arbitratur, ubi cum gloria Rex gloriæ susciperetur, sed non propter hoc à Regalibus sedibus venit, nam in sinistra ejus gloria, & in dextera longitudinitas vitæ. Horum omnium affluentia in cœlis suppetebat, sed Paupertas non inveniebatur in eis, in terris autem abundabat, & superabundabat hæc species, & nesciebat homo pretium ejus;* [S. Bern. Ser. 1. in vigil. Nativ.]

Hanc

Hanc itaque Dei Filius concupiscens descendit, ut eam eligat sibi: & nobis quoque sua æstimatione faciat pretiosa. Reclinavit eum in præsepio, & pannis eum involvit. Quodnam beati Spiritus pastoribus, qui veluti pauperes primi ad ipsum videndum, & recipiendum invitati fuerunt, dedere signum, unde Christum recens natum dignoscere possent? Num forte stellam super stabulo Bethlehemitico consistentem? Aut vero canticum ipsorum: *Gloria in Altissimis Deo?* Vel denique prophetias & figuras veteris Testamenti adimpletas? Minime; Sed hoc fuit eis signum: *Invenietis infantem pannis involutum; Hoc est, paupertatis habitum suscepisse pro nobis*, ut Beda exponit. Sub hac livrea seu veste gentilitia Rex gloriæ dignosci voluit. S. Bonaventura ait: *Christum paupercula mater pauperem peperit, ut nos ad paupertatem invitaret, & sua inopia ditaret, secundum illud; Scitis gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter nos, &c.* Christus enim suo exemplo, ut sanctus Bernardus ait: Consecrare & sanctificare paupertatem voluit; *Sacram in corpore dedicat Paupertatem;* Et ad signum Pastoribus his verbis datum, se reflectens? *Invenietis infantem pannis involutum*, subdit: *Paupertas solicite enarratur ab Angelis.*

Pauperes pastores ovium invitantur ad Christum natum.

Luc. 2. v. 12.
Beda ibid.
S. Bonav. de Luc.
S. Bern. Ser. 4. de Nativit.

8. Porro tametsi tres Reges auri ingentem massam tributi loco Filio Dei impertiri fuissent, illud tamen illud intra quadraginta dierum spatium adeo liberaliter pauperibus distributum fuit, ut in die purificationis aliam in templo oblationem præsentare nequiverint, præterquam munus à lege pauperibus designatum, scilicet duos turtures, vel pullos columbarum, non vero agnum, prout divitum mos erat. Ad hæc in progressu triginta trium annorum adeo pauperem vitam duxit, ut vere dicere potuerit: *Ego autem mendicus sum & pauper; vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* In judicio finali in throno majestatis sedens pauperes fratres suos appellare non dedignabitur; *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Ubi Origenes interrogat: *Quid ais? Si fratres tui sunt, quomodo minimos appellas? imo vero ideo fratres; quia pauperes, & abjecti, hos enim maxime ad fraternitatem convocat suam, quia despicabiles sunt.*

Parentes Christi obtulerunt munus à lege pauperibus designatum.

Ps. 39, 18.
Matth. 25. v. 40.
Orig. Tr. 43. in Matth.

9. Observandum est insuper: Angelos Filio Dei non serviviße quando patrabat miracula, nec quando turbas attonitas in ejus laudes & encomia prorumpentes post se trahebat, nec in monte Thabor, quando transfiguratus fuit, nec prope Jordanem, quando aperti sunt cœli bene tamen sua in Bethlehem exhibuere puerulo recens nato obsequia, sicut & panem esurienti in deserto; *& in Gethsemani accessit Angelus de cœlo, confortans eum*, quando nec vilissimum quidem lintei scrutum habebat, quo sudorem suum abstergeret, unde perspicue satis demonstrarunt, quantum Paupertatem præ cunctis aliis virtutibus diligerent, imo ad ultimum usque vitæ spiritum Dei filius arctissime amplexatus est Paupertatem, dum in cruce nudus mori voluit, dum pauperculas vestes suas inter milites & lictores dividi vidit, ardentissimam sitim non aqua, sed aceto felle mixto sedare debuit. In brachiis Paupertatis expiravit, quia in duro crucis lecto extensus re ipsa verum esse ostendit, quod *filius hominis non habuerit ubi caput reclinet*, siquidem sacratissimum caput ipsius ponderoso ex spinis complexo diademate aggravatum, aliud non habuit cervical. in quod reclinaretur, præterquam vulnerati pectoris sui nuditatem, nam *inclinato capite tradidit spiritum.*

Pauperes sunt fratres Christi.

Angeli maxime Christo servierunt dum erat in actuali paupertate.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Paupertas voluntaria perfectioni plurimum confert, estque frænum peccata coërcens.

THEMA.

Si vis perfectus esse vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Matth. 19. ℣. 21.

1. ENimvero Paupertatem voluntariam ad perfectionem acquirendam efficacissimum medium esse, in dubium revocari nequit, siquidem ipsamet incarnata Sapientia in propositi thematis verbis idipsum clare, & sine glossa insinuavit. Cum enim juvenis ille Evangelicus, qui se à primis annis divina præcepta observasse declaravit, à cœlesti Magistro peteret: *Quid adhuc mihi deest?* is rei respondit: *Si vis perfectus esse, vade, vende, &c.* unde clare deducitur Paupertatem Evangelicam centrum esse virtutum, & eorum, quæ perfectioni vitæ deserviunt, validissimum magnetem: S. Ambros. rationem assignans cur Salvator Paupertati spiritus primam beatitudinem assignarit, ita scribit: *Primam beatitudinem hanc uterque Evangelista posuit, ordine enim prima est, & parens, generatioque virtutum;* Ecce tibi qualiter Paupertas omnium virtutum fœcunda sit mater. B. Laur. Justin. libro de ligno vitæ, de Paupertate differens, inter alias illius laudes etiam sequentes recenset: *Nutrix est confidentiæ, orationis adjutorium peregrinationis exhortatio, & Perfectionis porta, sine qua nemo coram Deo in spiritu diu perdurare poterit.* S. Hieron. Heliodoro in laudem Nepotiani in hæc verba scribit: *Nepotianus noster aurum calcans, schedulas consectatur, ut sicut in carne sui contemptor est, & Paupertate incedit ornatior, ita totum anima investigat ornatum.* Tametsi enim omnes virtutes præclara sint animæ sanctæ ornamenta, hisce tamen à Paupertate veluti à phrygio opere novus & præstantior accedit ornatus.

Paupertas est efficacissimum medium ad acquirendam perfectionem.

S. Ambr. l. 5. in Luc.
B. Laur. Just. de lig. vit. c. 1.
S. Hieron. in Epitaph. Nepotiani.

2. De antiquo quodam Philosopho, cui nomen Photion erat, legitur, quod cum vir sapiens, vitæque exemplaris esset, & in bonis fortunæ parum provisus, Alexander M. dono eidem transmiserit centum talenta; Cumque prudens hic vir Latores, quonam motivo Rex præclarum hoc munus ei transmisisset, rogaret, hoc ab iisdem retulit responsum: *Quoniam te solum ex omnibus Atheniensibus, bonum honestumque virum judicat*, Quo audito, opulentum hoc donum Regi remisit dicendo: *Sinat igitur me talem esse*, Quasi dicere vellet, difficillimum est hominem virtuosum esse, & manere, dum bonis terrenis abundat. Ælianus de Sapientibus Græciæ, quales erant Aristides, Photion, Epaminondas, Pelapidas, Socrates, & Diogenes, &c. qui bonorum temporalium inopes moraliter virtuosissime vivebant, refert eosdem dicere solitos fuisse: *Paupertatem subsidium esse ad Philosophiam, quia quæ Philosophia verbis persuadere conatur, ad ea cogit Paupertas.* Verum ne in tenebris ambulantes in aliquod incidamus offendiculum, lucerna nobis opus erit; Ac proinde David dicebat: *Lucerna pedibus meis verbum*

Pauper quidam Philosophus dona Alexandri M. renuit acceptare.

Ælianus l. 2. c. 43.
Ps. 118. 105

tuum, & lumen semitis meis. Similiter unus ex prædictis Philosophis gentilibus Aristones nomine, hanc nobis tradidit sententiam: Videlicet *Paupertatem esse lucernam, qua omnia mala demonstret.* Quod si igitur monitum illud Apostoli adimplere volumus dicentis: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis sicut in die honeste ambulemus*, ecce tibi potens medium, nimirum profiteri perfectam ab omnibus divitiis animi alienationem, & nuditatem, credamus hac in re S. Bern. utpote qui opulentissimam deserens hæreditatem ex amore Dei factus est pauper; Hic igitur in hæc verba scribit: *Volo te amicum pauperum esse, magis autem imitatorem; Ille gradus proficientium est, ille perfectorum.*

Rom. 13, 12.

S. Bern. Epist. 102.

3. Ex quonam signo, dic sodes, Deus olim experiri voluit, an populus electus in via perfectioris magnis passibus procederet (*ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non*) nimirum eidem præcepit, ut de manna non plus colligeret, quam quanto pro præsenti die opus habebat, ne quidquam illius pro die sequenti conservaret. Mirum profecto, & observatu difficile præceptum; Etenim in vasta quadam morabantur solitudine, omni vitæ annona destituti, nec quidquam aliud, unde se sustentarent, habebant, præterquam panem illum, qui quotidie de cœlo depluebat, poterat insuper timere, ne & hic panis angelorum in pœnam peccatorum & ingratitudinis suæ illis subtraheretur, & tamen licet cœlo manna hoc in ingenti copia deplueret, Deo nihilominus obedire, suique appetitus vehementiam ac cupiditatem propriam mortificare voluerunt, præscriptam duntaxat colligendo mensuram, & nihil amplius. Hæc autem *omnia in figura contingebant illis.* Per hanc namque historiam Deus electis suis, omnibusque ad veram promissionis terram, id est cœlum contendentibus insinuare voluit, quod quæ bona temporalia adeò per affectum, animique alienationem pauperes & egeni esse debeant, ac si de die in diem pro cibi alimonia curandum illis esset; Ac proinde in oratione Dominica solum nos panem, huncque quotidianum, & nihil amplius petere docuit, unde dicimus: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, ut discamus de majori provisione curanda nos nequaquam debere esse solicitos.

Figura paupertatis habetur in manna.

4. Quod si vero hujus veritatis, scil. paupertatem virtutibus acquirendis plurimum prodesse, evidentem probationem videre desideremus, consideremus velim historiam illam Evangelicam, in qua de Lazaro mendico tractatur, quem cœlum in tanta habuit veneratione, ut pro expediendis ipsius jam mortui exequiis & funeralibus, integras cœlestium spirituum hierarchias in terras dimiserit, unde necessum est asserere, magnam illum Paupertate, imo mendicitate mediante, perfectionem comparasse, quia *Patientia opus perfectum habet.* Porro de S. Catharina Alexandrina Virgine & Martyre ex ejus vita quidem constat, corpus illius ab Angelis in montem Sinai deportatum fuisse, at vero nequaquam id mirum fuit, siquidem ipsa jam Christo desponsata fuerat, ejus fidem acerbissimum sustinendo martyrium, generose defenderat; Ad vero de hoc mendico Lazaro nihil aliud legitur, præterquam quod adeo inops fuerit, ut ne quidem per micam panis, qui canibus projiciebatur famem suam compescere posset, nec minimum quantumvis vile linteum ad ulcera sua abstergenda haberet: *Canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Et tamen Abraham veluti competens illius Judex ipsum sinu suo excepit, qui cœlestis gloriæ depositum erat, idque non alio merito præterquam *quia recepit mala in vita sua*; per mala autem hic juxta modum loquendi hujus mundi, Paupertas & inopia, & quæ inde consequuntur angustiæ intelliguntur; Unde D. Chrysol. ait: *Id sufficiat ad meritum, abundet ad gloriam.* Unde tametsi de illo aliud non constet, attamen mendicitatem ab illo patienter toleratam scire nobis sufficiat.

Narratur historia de Lazaro mendico.

Luc. 16, 21.

D. Chrysol. Serm. 123.

5. S. Paulus in Epist. 1. ad Cor. de Eleemosynis disserens, quæ pro illorum fidelium congregabuntur subsidio, qui patrimonia sua ad pedes Apostolorum certatim contulerant, ita scribit: *De collectis autem quæ fiunt in Sanctos; &c.* Ubi observandum quod S. Paulus illos Sanctos appellet, utpote qui sciebat ingentem ipsorum perfectum, quem per illam divitiarum suarum resignationem in spiritu sibi comparaverant. Non dubito, quin sæpius vobis admirationem causaverit hoc, quod Angelus in Apocalypsi Episcopo Ephesino scribit, videl. *Scio . . . paupertatem tuam; sed dives es.* At vero si dives erat, quomodo à Paupertate angustiari poterat? Sed respondeo, illum facultatum longe pretiosiorum divitem fuisse, videlicet virtutum thesaurorumque cœlestium. Unde Hugo verba præcitata ita exponit: *Sed dives es, scilicet spiritualibus divitiis.*

Pauperes ab Apostolo vocantur sancti. 1. Cor. 16, 1.

Apoc. 2, 9.

Hug. Card.

6. S. Paulus Tim. discipulo suo ita scribit: *Divitibus hujus sæculi præcipe, non sublime sapere*, ubi D. Chrysost. ly *hujus sæculi* notans inquit: *Qui dixit divitibus hujus sæculi, demonstravit & alios futuri sæculi divites esse, qualis ille Lazarus erat, in præsenti quidem vita pauper, in futura vero dives, non auro, vel argento, sed arcanis illis bonis, quæ neque oculus vidit, neque in cor hominis ascenderunt*, & quidem eum S. Jac. quosdam *divites in fide* appellet, liquide satis constat etiam in virtutibus reperiri divitias, quæ ut plurimum simul cum Paupertate Evangelica conjunctæ reperiuntur. Unde etiam Eccles. quosdam vocat *homines divites in virtute.* Beda inter divitias etiam multa dona naturalia, & specialiter sanitatem recenset, de qua dici solet: *Qui sanitate gaudet, dives est, & talem se esse ignorat.* En verba venerabilis Bedæ: *Ingenium, memoria, vita, ipsius corporis sanitas, sensus, confirmatioque membrorum; Cum hæc salva sunt, & pauperes divites sunt.* Paulo post vero solidiores, veriores que indicat divitias inquiens: *Illæ majores divitiæ; Fides, Pietas, Justitia, Charitas, Castitas, mores boni.* S. August. quoque Paupertatem cum divitiis conjungit, dum ait: *Videte fratres qui vere pauperes sunt, cujus rei divites sunt, quia non in arca, non in horreo, non in Apotheca. Vivunt corda eorum in sæculum sæculi.* Idem S. Doctor alio in loco ita scribit: *Deo dives est inops auri, virtutes largitur, & gratias confert, qui aurum non habet, virtutem habet.* Ingeniosa profecto est illa D. Chrysost. propositio nostro commodissime inserviens observatio; ait enim: *Omnia cum largitate dat Deus, quæ sunt multo magis quam pecunia necessaria, ut aërem, aquam, ignem, solem; Non licet dicere quod magis dives radiis, minus vero pauper respiret dives, sed omnia parta, & communia proposita sunt; Quare igitur majora quidem, & magis necessaria, & vitam nostram continentia, communia Deus fecit, minora vero & viliora non sunt communia, pecunia nimirum? Qua de causa?* Moxque

1. Tim. 6, 17

D. Chrysost. Hom. 2. ad pop.

Jac. 2. v. 5. Hic pauperes sunt divites in virtute & futura gloria.

Eccli. 44, 6.

Beda in c. 8. 2. ad Cor.

S. August. in Psalm. 21.

S. August. in Psalm. 9.

D. Chrysost. Hom. ...

in favorem nostrum respondet: *Ut virtutis stadia habeamus.* Enimvero qui per necessitatem pauper est, magnam habet occasionem exercendæ humilitatis, Patientiæ, mortificationis, conformitatis cum divina voluntate, multisque caret peccati incentivis; Certum vero est, quod qui voluntarie pauper est, majorem habeat in cunctis virtutibus se perficiendi campum.

2. Cor. 6. 11.
Act. Apost. 2. v. 45.
Paupertas est fundamentum status Religiosi.

7. Notatu digna sunt illa S. Pauli Apostoli verba, dicentis: *Sicut egentes, multos autem locupletantes.* Quæ verba in illis fervidis Christianis verificabantur, de quibus S. Lucas ait: *Possessiones & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.* Unde facultatibus suis egenos locupletabant, ut ipsi Paupertatem profiterentur Evangelicam. Observandum vero, quod sacer textus immediate subjungit, videlicet: *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, collaudantes Deum, & habentes gratiam.* Enimvero Spiritum & sanctitatem ut plurimum nusquam reperietis, præterquam apud illos, qui mundo renuntiarunt. Unde S. Franc. Paupertatem suo sæculo exulantem, & ubique proscriptam in ordinem à se fundatum revocavit, cujus proinde Religio semper fuit, est, & erit florentissimum magnæ perfectionis Gymnasium; Ac proinde ipse in opusculo quodam ita scribit; *Evangelica hæc Paupertas nostri ordinis est fundamentum, cui substrato primarie sic omnis structura Religionis innititur, in ipsius firmitate firmatur, & eversione funditus evertatur.* Idem Seraph. Pater paulo ante in Paupertatis commendationem ita scripserat: *Paupertatem scitote fratres specialem viam esse salutis, tamquam humilitatis fomentum, perfectionisque radicem, cujus est fructus multiplex, sed occultus. Hæc enim est Evangelici agri thesaurus absconditus.* S. Bern. Paupertatem voluntariam tanti æstimavit, ut eamdem pari cum martyrio loco habuerit, ita enim in Sermone quodam scribit: *Quod martyrium gravius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, Paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster appetitus.*

Opusc. S. Franc. Tom. 3. Collat. 5.
S. Bern. Ser. 1. in fest. omn. Sanct.

Apostolus pauperes æquiparat martyribus.
Hebr. 10. 32.
Ibid. v. 33.
Ibid. v. 35.

8. Observastine aliquando modum quo Apostolus illis scribit Christianis, qui ut Christum sequerentur, omnes libenter delerebant divitias? Nimirum in eodem gradu illos cum martyribus collocabat, dicendo: *Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum, & in altero quidem opprobriis & tribulationibus spectaculum facti; Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ multam habet remunerationem.* (Ecce tibi Martyres) mox vero de illis subdit, qui Paupertatem libenter sustinebant, ut de illorum divitum numero essent, de quibus supra mentionem fecimus, dum illos *divites in fide* appellavimus: *In altero autem*, inquit, *socii taliter conversantium effecti, Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.* D. Chrysost. Hom. 11. super Epist. ad Hebr. ad propositum nostrum egregie in hæc verba scribit: *Sunt alia quoque hostiæ, vere holocausta, nempe martyrum corpora.* Nec hic S. Doctor sistit, sed paulo post subjungit: *Potes tu quoque si velis, tale offerre sacrificium; Quid enim si igne corpus non combusseris? Sed potes alio igne, ut puta igne Paupertatis voluntariæ;* Moxque hujus dicti sequentem subdit rationem: *Licere enim delicate lauteque & splendide vitam agere, laboriosam autem & acerbam vitam eligere, annon est oblatio holocausti.*

Ibid. v. 33.
Ibid. v. 34.
D. Chrysost. Hom. 11. ad Hebr.

Paupertas est exterminium omnium vitiorum
B. Laur. Just.
ibid. c. 3.
Isaiæ 48. 10.

9. Est & aliud consideratione dignissimum bonum, quod ex paupertate voluntaria nobis acquirimus, videlicet, non solum comparatio virtutum & perfectionis, verum etiam omnium vitiorum exterminium. B. Laur. Just. enim in ejus laudem ita scribit: *Efficax ad exterminium iniquitatis. Est caminus purgans, & eliminans sordes vitiorum, juxta illud Isaiæ; Elegi te in camino Paupertatis.* Paulo post vero subdit: *Exterminat Paupertas iniquitates per subtractionem occasionum peccandi, quia sicut cum affluentia divitiarum crescunt, sic voluntaria paupertate minuuntur.* Idem in capite præcedenti aliam tetigerat Paupertatis utilitatem, scil. quod *revocet Paupertas ad se.* Quandonam filius prodigus in semetipsum introgressus est (*in se autem reversus*) & dolenter ad Patrem redire statuit? Certum est quod idipsum facere non cogitarit, quamdiu accepta à Patre substantiæ portio, id est pecuniæ durarunt (*da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit*) tunc enim nihil aliud curabat; quam ut voluptatibus ad satietatem usque operam daret; At vero quando se in talibus vidit angustiis constitutum, ut ne quidem glandibus, quibus porci abundabant, tamen compescere poterat, tunc intra se compunctus filum omnibus præcedentibus dissolutionibus detruncavit; Ac proinde B. Justinianus subdit: *Familiaris eos est opibus humanum cor, ac libertate dissolvi, ærumnis autem ac paupertate ad semetipsum recolligi.* Porro pauperem peccato minus subjectum esse quam divitem, ex alia quadam historia, ex Sacra Scriptura pariter desumpta evidenter apparebit. Etenim Levit. c. 5. in ordine ab oblatione, pro expiatione transgressionum faciendam sequens pauperem inter & divitem instituitur differentia: *Offerat de gregibus agnam sive capram, ... Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino:* Econtra vero in Exodo legimus: *Dives non addet ad medium sicli, & pauper nihil minuet.* Numquid hæc tibi videntur contradictionem involvere? Quomodo igitur utramque scripturam inter se reconciliabimus? Respondeo quoad sensum litteralem, quod in Levitico præscribatur oblatio ad sacrificium adhibenda, in Exodo vero constituitur census, qui in tributum expediri debebat; Ac proinde non militat paritas in oblatione quæ pro peccato expiando fiebat. Veruntamen in illa disparitate quoddam etiam latere videtur mysterium, propter quod oblatio pauperis minor erat quam divitis, hæc videlicet, quia pauper minus est dispositus ad prævaricandum, quam dives: *Valet enim Paupertas ad iniquitatum exterminium*, ut scribit B. Just. *per abscissionem vitiosarum radicum.* Dives autem majora patitur ad transgrediendum incentiva, quia *prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Interpres quidam modernus notat, quod in Exodo agatur de censu, qui à singulis populi illius individuis capitatim exigebatur, unde dicit: *Ex hoc cognoscetis quanto plus debeat pauper Deo, quam dives, quando extolluntur capita, & describuntur filii Israël, solvat pauper, sicut dives, quia tantum debet Deo, & plus quidem quam dives; In oblationibus vero pro peccatis, solvat plus dives, quam pauper, quia plus offendit Deum.* Sapiens pauperem & divitem inter se distinguit, quoad actiones exteriores, quæ interioris dispositionis solent esse indicium, siquidem *ex abundantia enim cordis*

ibid. c. 2.
Luc. 15. 17.
Ibid. v. 12.
Lev. 5. v. 7.
Ibid. v. 6.
Exod. 30. 15.
Differentia inter pauperem & divitem.
B. Laur. Inst. c. 3.
Ps. 72. v. 7.
Prov. 18. 23.

cordis os loquitur. Obsecrationibus loquitur pauperi, inquit Salomon, *& dives effabitur rigide.* Syriaca legit: *Mollia loquitur, & lenia verba.* Pauper enim etiam in Se, humilitatem, modestiam, mansuetudinem, benignitatem ostendit, cum econtra dives, superbus sit & elatus. Unde Ecclesiasticus inquit: *Dives injuste egit, & fremet, pauper autem læsus tacebit.*

Matth. 12. v. 34.

Eccli. 13. 4.

10. Est & aliud quoddam Paupertatis emolumentum scilicet quod Paupertas in hac vita præsenti purget peccata. Unde B. Laur. Justin. ait: *Cum quosdam pauperes aliqua reprehensibilia perpetrare conspicimus, illos minime despiciamus, quia fortasse quos superfluitas inquinat, caminus Paupertatis curat, & abstergit.* Id quod fornacis Babylonicæ exemplo ostendit inquiens: *Sicut pueros illos non incendit ignis, sed dissolvit eorum vincula, sic eorum, qui in Paupertate gratias agunt, solvuntur vincula peccatorum, & non incenduntur avaritiæ igne.*

Paupertas purgat peccata.
B. Laur. Just. ibid.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Paupertas voluntaria quiete & consolatione spirituali perfrui., & a divitum anxietatibus & perturbationibus exempta esse solet.

THEMA.

Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Psalm. 67. ỷ. 11.

1. PAupertatem voluntariam quietam & contentam esse, copiosasque in semetipsa consolationes experiri, adeo verum est, quantum est difficile idipsum hominibus mundanis persuadere, *non enim omnes capiunt verbum istud.* Et tamen Psalmista claris verbis dixit *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus;* Unde viro religioso melius sapit, magisque conducit panis mendicati frustulum, quam lautissimæ Potentatum hujus sæculi epulæ, & convivia. In opusculis sancti & Seraph. Franc. sequens legitur historia: *Iter faciente in provinciam Franciæ cum B. Fratre Masseo, in quadam solitudine invenientes fontem limpidissimum, ad cujus oram erat lapis magnus & altus ad modum mensæ, cui super imponentes frustula panis, quæ in quodam pago ostiatim pro eleemosyna accepere, spiritu perquam hilari, in tanta paupertate lætabundus dicit beatus Pater ad socium: Non sumus digni tanto thesauro; Quæ verba multoties repetenti ait socius: Quomodo potest dici magnus thesaurus, ubi tanta urget Paupertas? Hoc inquit Pater, magnum reputo thesaurum, hanc pretiosam judico mensam, ubi nihil est humana industria elaboratum, totum est divina Providentia ministratum.* Seneca Moralis licet non alio quam naturali lumine imbutus infinita pauperibus Evangelicis à Deo præparata præmia intelligere nequiverit, attamen in Epistola quadam hanc Paupertati laudem & excellentiam attribuit, quod scil. Paupertas cum ipsomet Jove certare ausit; En verba ipsius: *Panem & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est, intra quæ quisquis desiderium suum clausit, cum ipso Jove de felicitate contendet.*

Paupertas in semetipsa multas experitur consolationes.

Opusc. S. Franc. Tom. 3. Apoph. 20

Senec. Epist. 25.

2. In Parabola de semine cœlestis agricola divitias spinis assimilare non dubitavit, quia divites mille anxietatibus & solicitudinibus, tanquam spinis transfiguntur; Non vero item pauperes, qui mundum deseruere. Pater Giojosa Capucinus, qui unus ex paribus Franciæ, multorumque statuum & territorium Dominus fuit, saccum suum, nec non habitum sæpe indicibili cum lætitia osculari solebat, in hæc prorumpens verba: *O mi habitus parum agnitus, paucisque notus. Inassequibilis enim pariter & inexplicabilis est quies & tranquillitas interior illius, qui Paupertatem ex toto corde amplexatur.* Dives ille Evangelicus somnum capere non poterat, sed totis noctibus insomnis castella in aëre fabricabat, dicendo: *Destruam horrea mea, &c.* Scirene cupitis quo modo dulci quiete & somno gaudere possitis? Nimirum si in angustissima cella semisatur super sacco stramineo dormiveritis. Audiamus hac de re sanctum & Seraphicum Franciscum, qui Deum pro dono Paupertatis rogans, eidem dicebat: *Ego ejus amore anxior, nec sine ipsa requiescere possum.* B. Laur. Justin. de hujus virtutis laudibus diffuse dissetens, inter alias hanc quoque mentis serenitatem, & consolationem internam, quam devotis suis confert, recenset inquiens: *Magna tranquillitas est cordis, nihil habere concupiscentiæ sæcularis.* Et paulo post subdit: *Tu Domine universorum, qui nullam habes indigentiam, inter ipsa tuæ necessitatis initia non horruisti abjectissimæ Paupertatis degustare incommoda.* Et vero observandum est, quod in die Nativitatis, quando Filius Dei inter brachia Paupertatis de cœlo in hunc mundum descendit, sancta mater Ecclesia canere soleat: *Hodie per totum mundum melliflui facti sunt cœli;* Aër quoque melodiis angelicis insonuit. Unde subdit idem B. Laur. *Ut enim ait Scriptura, tibi, cum nascereris, non erat locus in diversorio, nec cunabula quæ teneritudinem tuam acciperent, habuisti, sed in vili præsepio sordentis stabuli, tu, qui terram palmo concludis, involutus panniculis reclinatus es, & hoc ipsum à brutis animalibus mater tua mutuo accepit.* At vero quamnam inde eruit consequentiam? *Consolamini igitur, consolamini, qui in sordibus Paupertatis cuatrimini, quia nobiscum est Deus in Paupertate.* Cum igitur Deus in societate sit pauperum, quid mirum si paupertatem colentes paradisiacas in se experiantur consolationes, siquidem ipse est, de quo dicitur; *Deus totius consolationis, qui consolatur nos.*

Divites multis torquentur cur non sic pauperes.

Luc. 12. 18.

Opusc. S. Franc. Tom. 1. fol. 19.

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2. de Paupert.

2. Cor. 1. 3.

3. Venerabilis Beda super illa verba Apostoli: *Propter vos egenus factus, &c.* ita scribit: *Omnes ergo boni fidelis divites sunt, nemo se contemnat, pauper in cella, dives in conscientia, securior dormit in terra, quam auro dives in purpura.* Aptissime quoque huic nostro proposito deservit illa à S. Joanne Climaco tradita paupertatis voluntariæ definitio; Ait enim: *Paupertas est abdicatio solicitudinem sæculi, iter ad Deum sine impedimento, expulsio omnis tristitiæ, fundamentum pacis, munditia vitæ, quæ nos liberat omnibus curis vitæ transeuntis, & facit ut Dei mandata perfecte exequamur.* S. Hilarion. tametsi inter extremos vitæ pœnitentis rigores vitam ageret, nihilominus lætus semper erat; Sed quænam erat hujus lætitiæ causa? Num forte quod omnes populi relictis negotiis domesticis, ad eum venerandum excurrerent; Aut vero quia tot peccatores ad vitæ emendationem suo exemplo inducebat? Nequaquam, inquit S. Hieronymus, qui ejus vitam conscripsit, sed *Accensus fiducia pauperis conscientiæ, lætabatur in eo, quod nihil haberet sæculi, & quod ab accolis mendicus putaretur.* S. Ambros. in Epistola quadam ad Simplicianum de veris divitiis differens ait: *Vere dives, qui in conspectu Dei potest dives videri, in cujus conspectu terra*

Beda in c. 8. 2. Cor.
Descriptio paupertatis Evangelicæ.

Clim. gr. 17.

S. Hieron. in vit. S. Hilar.

S. Ambr. l. 1. Epist. 1.

exigua,

exigua, mundus ipse angustus est, sed solum illum Deus divitem novit, qui fit dives æternitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondat. Quis autem ante Deum dives, nisi quietus, & modestus Spiritus, qui numquam corrumpitur? Nonne tibi videtur dives, qui habet pacem animi, tranquillitatem quietis, ut nihil concupiscat, nullis exagitetur cupiditatum procellis, nec vetera fastidiat, & nova quærat, & semper desiderando fiat in summis divitiis inops! Ea est pax vere dives, quæ superat omnem mentem. Ad hanc pauperis quietem denotandam, qui somnum suum dulciter absolvit, nec ullis turbatur Phantasiæ terriculamentis, Deus olim in Deuteronomio sequens præceptum condidit: *Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante Solis occasum, ut dormiens in vestimento suo benedicat tibi;* Ex quibus verbis summa deducitur solicitudo, qua Deus curat ut Paupertas contenta sit & quieta. Ecclesiastes, id est, Rex Salomon, ditissimus inter omnes, quorum in sacris litteris fit mentio, postquam à vanitatibus mundi resipiscens, ad vitam redactus fuit pœnitentem, in hæc verba prorupit: *Dulcis sed somnus operanti, sive parum, sive multum comedat, saturitas autem divitis non sinit eum dormire.*

Deuter. 24. v. 12.

Eccle. 5. v. 11.

4. D. Chrysostomus quoad anxietates & mœrores divitum sequentem instituit consideratione: *Si intueri volueris animam hominis aurum amantis, invenies eam ut vestimentum à decem millibus vermium corrosum, ita eam perforatam undique solicitudinibus, & a peccatis putrefactam, & ærugine plenam. Verum non talis est anima Pauperis voluntarii, sed potius fulget ut aurum, splendet ut gemma, efflorescit ut rosa, non est illic tinea, neque fur, neque solicitudo negotiorum hujus vitæ, sed sicut angelus, ita conversatur, non militat cum hominibus, sed cum angelis, non habet thesaurum terram, sed cælum.* Porro quia terra ad spinas & tribulos progerminandos condemnata fuit, ideo Chrysost. in prædictis verbis dicere voluisse videtur, Pauperem Evangelicum hasce puncturas nequaquam sentire, quia cor suum, quod idem est ac thesaurus suus, non in terra, sed in cœlo positum habet.

D Chrysost. Hom. 47. in Matth. Econtra describitur anima amans divitias.

5. Divites & potentes hujus sæculi, multis subjiciuntur insidiis, invidiis, odiis, conjurationibus, latrociniis, ut proinde Seneca dixerit: *Quot servi, tot hostes;* Pauperes autem ab hisce periculis immunes existunt. Præterea non sentiuntur ab illis anxietates illæ, de quibus idem Seneca in hæc verba scribit: *Honesta res est, læta Paupertas imo jam non est Paupertas, sed opulentia cordis, si læta est. Denique non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est: Quid enim refert, quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat, quantum pascatur, aut fœneretur si imminet alieno, si non acquisita, sed acquirenda computet?* Videritis nonnumquam religiosos, rudi & hispida veste indutos, pedibus nudos, fune cinctos, præ frigore contremiscentes, qui tamen in intimo cordis sui præ nimio jubilo exultant; Econtra vero viri nobiles, divites, summis dignitatibus fulgentes, superbe vestiti, magno servorum famulatu stipati, corde & animo sunt anxii, inquieti, numquam contenti, timent, suspicantur, & in millenas anxias cogitationes distrahuntur. Audite quid hac de re D. Chrysostomus in hæc verba scribat: *Qui conscientiam puram habet, licet pannosus sit, & cum fame assidue luctetur, tamen beatior & tranquillior*

Seneca Epist. 2.

Divites patiuntur multas insidias, invidiam &c. non sic pauperes.

Chrysost. Hom. 2. ad Rom.

est illis, qui inter delicias magnopere degunt. Idem Sanctus Doctor in alia quadam homilia eorum tangit tranquillitatem, qui animo suo à bonis terrenis prorsus sunt alieni, cujusmodi sunt religiosi voto Paupertatis obnoxii, *Paupertas*, inquit, *tutum est asylum, portus tranquillus, perpetua securitas, deliciæ periculorum expertes, voluptas sincera, vita tribulationum nescia, vita fluctuum ignara.*

Chrysost. Hom. de recepten. Jover.

6. Observastisne aliquando qua in occasione angelicæ hierarchiæ pacem hominibus annunciarint dicentes: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis?* Tunc nimirum quando Filius Dei summam amplexatus paupertatem, reclinatus est in præsepium, vilibusque ac pauperibus pannis involutus fuit; Unde verba illa: *Hominibus bonæ voluntatis*, de illis intelliguntur, qui bonorum temporalium patiuntur penuriam, ejusmodi pauperculi pastores erant, quibus angeli apparuerunt; Id quod ex sequentibus S. Gregorii verbis clare deducitur; ait enim: *Sed hoc bonæ voluntatis sacrificium Deo numquam plene persolvitur, nisi mundi hujus cupiditas perfecte deseratur, nam quidquid in eo concupiscimus, hoc procul dubio proximus invidemus.*

Homines bonæ voluntatis sunt illi qui sunt pauperes.

S. Gregor. hom. 5. in Evang.

7. S. Lucas de summa primorum Christianorum charitate, animorumque unione disserens, inquit: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.* Et certe hæc primitivæ Ecclesiæ concordia & amor, quo fideles in ea simul convivebant, significantioribus & magis emphaticis verbis exprimi non poterat, quam habuerint *cor unum, & animam unam.* Ratio autem, quam Sanctus Evangelista protinus subdit, sufficienter indicat, hanc animorum conjunctionem à Paupertate derivatam fuisse, per quam in communi viventes nihil proprium possidebant: ait enim: *Nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat sed erant illis omnia communia.* Enimvero quando possessiones seu facultates cum aliqua animi adhærescentia possidentur, facile lites suscitare solent, quæ nostram perturbant quietem; Unde Ecclesia in hymno ad Primam hisce verbis Deo supplicat: *Deum precemur supplices, ut in diurnis actibus, nos servet a nocentibus, linguam refrenans temperet, ne litis horror insonet.*

Act. Apost. 4. v. 32. Cor unum quod erat in primitiva Ecclesia à Paupertate proveniebat.

8. Cornelius Jansenius primam beatitudinem scilicet *Beati Pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*, in propositi nostri favorem explicat, observando quod Christus in tempore præsenti dicat: *Ipsorum est regnum cælorum*, si in tempore futuro dixisset, jam omne submotum fuisset dubium, jam vero in tempore præsenti dicit: *Ipsorum est*, non vero dicit *erit. Pauperes enim Spiritu etiam in hac vita jam reipsa regnant, regno plane cælesti, longe felicius, quam Reges, & Principes terræ. Hi enim ut plurimum verius gravissimam serviunt servitutem, quam regnant, multos enim patiuntur Tyrannos, discruciari ab avaritia, ira, livore, cupiditate bonorum, ac vindicta. At homo humilis terrenarum facultatum ac bonorum inops, liber est ab hujuscemodi curis, tranquillo semper existens pectore, secure expectans dona cælestia.* S. Bernardus in sermone quodam hac de re ita scribit: *Habet divitiarum contemptus etiam in præsenti quamdam dulcedinem suam, quam Dominus* Matth. 5. *Regnum cælorum vocat, id est, participationem cælestis regni.* Porro in quonam Beatum esse con-

Matth. 5. 3. Jansen. Paupertas in contemptu divitiarum habet suam dulcedinem.

S. Bern. de 12 grad. deu. amor.

S. Isid. lib. 2. Orig. c. 8. sistat S. Isidorus hisce verbis declarat: *Beatus dictus est, quasi bene auctus, scilicet ab habendo quod velit, & nil patiendo quod nolit; Ille autem vere beatus est, qui & habet omnia qua vult bona, & nihil vult mali, ex his enim duobus Beatus homo efficitur.* Ac proinde is qui ex amore Dei voluntarie factus est pauper, ex omnibus hisce capitibus, potest censeri beatus, quia habet quidquid vult, nam ut infra dicemus, Pauper per omnia optime provisus est, quia nihil ipsi deest eorum quæ desiderat, nullam sustinet penuriam, quam non toto pectore desiderat, bene enim pauper Evangelicus anxie concupiscit, imo sæpe fit, quod talis pauper similem penuriam pati, Deo per votum, vel juramentum promiserit. Unde advertendum est, quod hic non loquamur de talibus Pauperibus, qui necessitate pauperes sunt, non vero voluntate, hi enim ut plurimum in statu suo male solent esse contenti. *Paupertas* autem, ut Seneca Epist. 123. ait Seneca, *nulli malum est nisi repugnanti.* Unde quando quis a Deo in fortunam tenuem & exiguam est positus, si hunc fortunæ acquiescit, divinæque voluntati se conformans, eam libenter, toleret, Deus illi interiores sine dubio communicabit consolationes, juxta tritum illud adagium: *Cui* Ps. 147. v. 16. *Deus non largitur panem, dat patientiam* quia dat *nivem sicut lanam;* Et ideo tales optime norunt ex necessitate facere virtutem.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Deus per Paupertatem nobis tribuit, ut inimicos invisibiles superemus, perque eandem defendamur, & protegamur.

THEMA.

Oculi ejus in Pauperem respiciunt. Ps. 10. ℣. 5.

Benevolentia Dei specialiter est ad pauperes. 1. TAmetsi divina providentia omnes Creaturas benefico respiciat oculo, attamen Propheta regius oculos Domini specialiter in pauperes directos esse dicit: *Oculi ejus in pauperem respiciunt;* Idque in eodem Psalmo X. binis vicibus reperit. Et quidem postquam prima vice dixisset: *Oculi ejus in Pauperem respiciunt,* protinus subjungit: *Insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua;* Cum enim Pauperes ab inimico infernali multas patiuntur insidias, & prælia sustineant hinc quoque à Deo specialibus auxiliis defenduntur & proteguntur.

Luc. 14. v. 18. Christus suadet voluntariam paupertatem similitudinibus exercitus comparandi & turris ædificandæ. 2. Cœlestis Magister noster apud S. Lucam cap. 14. de iis fidelibus disserens, qui ejus sectantes sequelam, ad perfectionem acquirendam contendebant, iis omnia deserenda esse dixit, etiam ipsummet Patrem & matrem suam; Moxque hanc subjunxit similitudinem: *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum? .... Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?* Ac tandem in hæc verba concludit: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Non dubito quin hæc consequentia à Salvatore illata, sæpius vos in admirationem rapuerit, quippe quæ prima facie nullam ad præmissas habere videtur relationem, nam quænam potest esse proportio inter fabricam turris alicujus, vel conscriptionem exercitus, & voluntariam omnium terrenorum bonorum renunciationem, sive Paupertatem Evangelicam? Pro resolutione advertendum est, Salvatorem nostrum per hanc parabolam nobis insinuare voluisse, quod tunc habituri simus in defensionem nostram paratos contra inimicos nostros bene ordinatos & invincibiles exercitus, simulque inexpugnabilis in nostram defensionem ædificata erit turris, si spontaneè nos omnibus terrenis bonis spoliantes, voluntariam professi fuerimus Paupertatem. Unde S. Augustinus ait: *Itaque sumptus ad turrim ædificandam, & valentia decem millium arma adversus regem, qui viginti millia habet, nihil aliud est, quam ut renunciet unusquisque omnia qua sunt ejus.* Nihil verius esse quotidie experimur, quam quod *militia est vita hominis super terram.* Certum est autem quod *non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, sed adversus Principes & potestates adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cœlestibus;* Qui maligni Spiritus, ut ait Gregorius, *nihil in hoc mundo proprium possident; Nudi ergo cum nudis luctari debemus, nam si vestitus quisquam cum nudo luctatur, citius ad terram dejicitur, quia habet unde teneatur, quid enim sunt terrena omnia, nisi quadam corporis indumenta? Qui ergo ad certamen properat, vestimenta deponat, ne succumbat.* Quotquot enim à spiritibus immundis superantur, potiori ex parte tales sunt, qui divitiis abundant, & in divitiis ac voluptatibus vivunt; pauperes enim tentationum incentivis carens, neque periculum est, quod inordinatis appetitibus suis obsequantur, quia mediis carent; *Secunda autem res acrioribus stimulis animum explorant, quia miseria tolerantur, felicitate corrumpimur.*

S. August. in Cat.

Eph. 6. v. 12

S. Greg. Hom. 32. in Evang.

Job. 1. v. 20. Job scidit vestimenta sua, ut nudus cum dæmone luctari posset. 3. In libro Jobi legitur, quo Propheta hic certior factus de omnium facultatum suarum jactura, de ruina domus, omniumque filiorum & filiarum suarum morte, *Scidit vestimenta sua.* Quisquis vero hoc ipsum legit, vel audit, prima facie hunc actum ex impatientia, vel tristitia, vel extraordinaria afflictione manasse credet, quia olim in signum magni doloris vestes dividi aut scindi solebant; Sed decipiuntur omnes, qui similes imperfectiones in Jobo admittere non verentur, qui divinæ voluntati, si quis alius, exactissime se conformabat, quemque Deus omnibus fidelibus velut normam & exemplar veræ patientiæ destinavit. Ratio igitur cur patientissimus Job vestimenta sua sciderit, hæc est, quia cum totum infernum contra se armatum esse sciret, ipse quoque ad resistendum illis se præparavit. Audiamus velim hac de re disserentem in hæc verba Olympiodorum. *Dixerit aliquis,* inquit, *qui concinnius hac ipsa velit interpretari, quasi Athletam quemdam nudatum ad luctam in Diaboli conspectu vestem projecisse;* Quando autem omnibus fortunæ bonis spoliatus, insuper quoque vestes quibus corpus suum contegebat, abjecit, illos typice præfigurans, qui vitam religiosam proficientes vestibus se sæcularibus exuunt, tunc quasi vigorosior & generosior factus ad præliandum eum spiritibus malignis se accinxit. Hoc est quod D. Chrysostomus *homilia quinta ad populum* perspicuis verbis expressit, inquiens: *Cum malus Angelus ad summam inopiam redegit Job, neque his cere quidem potuit, nisi enim in fimo eum collocasset, tantum cumulum divitiarum non cognovissemus. Quando*

In Cat.

Chrysost. hom. 5. ad pop.

dives

dives erat, & otio fovebatur justus, unde accusaret ipsum, habuit, unde diceret: Num te gratis colit Job? Postquam vero ipsum spoliavit, & fecit pauperem, nec hiscere quidem amplius ausus est. Vidisti quanto Paupertas clariores, & fortiores pugnantes faciat? S. Paulinus qui ex amore Christi pauper factus est, cum antea copiosissimis abundaret thesauris, ad Severum in hæc verba

S. Paulin. Epist. 2. ad Sever.

scribit: *Temporalium, quæ in hoc sæculo habentur, bonorum relictio, sive distractio, non decursus stadii, sed ingressus, nec ut meta, sed janua est.* In Genesi cap. 32. similem habemus *in terminis* casum. Priusquam enim Jacob cum angelo luctaretur, sacer textus de illo scribit, *traductisque omnibus, quæ ad se pertinebant, remansit solus & ecce vir luctabatur cum eo usque mane.* Sed quidnam in eo latet mysterii, quod priusquam cum angelo luctaretur, omnes ejus divitiæ ab ipsius oculis traductæ fuerint? *Traductisque, &c.*

Gen. 32. v. 23.

Priusquã Jacob cum angelo luctaretur exoneravit se ab omnibus terrenis.

respondet S. Paulinus ibidem: *Præmissis curarum suarum oneribus, id est facultatum corporalium, & necessitudinem impedimentis, solus in tabernaculi loco remanserat Deo, colluctatum cum extorquenda benedictione prævaluit, & illud cœlo, terrisque sacratum nomen accepit.* Jacob igitur cum angelo Deum repræsentante luctaturus, prius ab omnibus bonorum terrenorum cogitationibus exonerare se voluit, ut nos per hoc erudiret: Quod dum nobis loctandum est cum inimicis invisibilibus, pro victoria obtinenda optimum fore remedium, si omnem à bonis hisce temporalibus affectum deponamus. Unde postquam id quod Apostolus de Redemptore nostro dixit: *Exspolians Principatus & potestates, &c.* Completum fuit, tunc re ipsa contigit quod idem Salvator apud Joannem prædixerat, scilicet. *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras;* Tunc enim Christus Satanam ab usurpata in mundo per idulolatriam tyrannide exturbando gloriosam hanc obtinuit victoriam, quando in monte Calvariæ exutus vestibus, iisque inter milites divisis, nudus remansit. Unde S. Athan. ait: *Cum enim exuitur Dominus, eo ipso invisibiliter erigebatur de Diabolo trophæum.* Verumtamen veritas hæc, scilicet quod Paupertas validissima adversus dæmonem sit armatura, clarius ex sequentibus Psalmistæ verbis patebit: *Cum dominatus fuerit Pauperum,* ubi Genebrardus legit: *Pauperes vel exercitas, Pauperem congregationem aciemque significans.* D. Chrysol. hactenus dicta egregie corroborat, dum sermonem quemdam hisce verbis exorditur: *Quod si virtutibus cognata Paupertas terrena & cœlestis comprobat disciplina, Athleta ad luctamen nudus accedit, confligit cum fluctibus nauta nudus, miles in acie non nisi expeditus assistit.*

Colos. 2. v. 15.

Joan. 12. 31.

S. Athan. orat. de Onc.

Ps. 10. v. 10.

Chrysol. ser. 28.

4. *Oculi ejus in Pauperem respiciunt,* Deus patet vigorem quem per Paupertatem nobis communicat, ut inimico resistere, eumque vincere valeamus insuper per multa alia auxilia, nos tuetur & defendit; Juxta illud Psalm.: *Tibi derelictus est pauper, Orphano tu eris adjutor.* Quibus verbis Propheta Regius ex instinctu Spiritus veritatis nobis insinuat, quod sicut leges suos pupillis tutores assignant, ita pauperis tutor & defensor ipsemet futurus sit Deus; Et ideo ait. *Tibi derelictus est.* In Psalmo quoque præcedenti dixerat: *Factus est Dominus refugium Pauperi, adjutor, &c.* Impii quidem de Deo nostro, cujus oculos Rupertus Abbas vocat fenestras salutis, & patentes misericordiæ januas, blasphemè dicebant: *Nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat,* veruntamen hosce regius Psalmista mendacii redarguit: *Oculi ejus in Pauperem respiciunt.* Ecclesiast. quoque apte ad præsens propositum dicit: *Est homo marcidus egens recuperatione ... abundans paupertate, Et oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit caput ejus.*

Deus est defensor pauperis. Psal. 10. 14.

Ps. 10. 14. Ps. 9. v. 10. Rup. Abb. in cap. 6. Joan. Job. 22. 14.

Ps. 10. 9. Ecclesi. 11. v. 12. & 13.

5. David Rex ob acerbissimam Saulis persecutionem in Psalmo 68. se his verbis Deo commendavit: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam; Infixus sum in limo profundi, & non est substantia, Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me: Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ, defecerunt oculi mei in eloquium tuum.* Et quidem ut divinum auxilium tanto facilius impetraret, paulo post Deo repræsentare cœpit merita sua, dicendo: *Quoniam Propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam. Quoniam, zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me, Et operui in jejunio animam meam,... Et posui vestimentum meum cilicium.* Nec tamen propter hæc omnia se Deum ad auxilium porrigendum, sibique suo patrocinio assistendum movere potuisse dicit, donec subjungeret: *Ego sum pauper;* His enim verbis pronunciatis immediate in postulatis suis exauditus fuit, unde subdit: *Salus tua Deus suscepit me;* Fuitque talis, quam à Deo obtinuit, protectio, ut plane consolatus, & jucundus cantare cœperit: *Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude;* Tandem vero ad nostram eruditionem in hæc verba concludit: *Videant pauperes & lætentur, quærite Deum, & vivet anima vestra.*

Psal. 68. v. 2. 3.

David allegans paupertatem suam à Deo meruit exaudiri.

Ibid. 4. & 5.

Ibid v. 8.

Ibid. v. 10.

Ibid. v. 11.

Ibid. 12.

Ibid. v. 30.

Ibid.

Ibid. v. 31.

Ibid. 33.

6. Christus Dei Filius se pro subsidio pauperibus ferendo cito evigilaturum esse his verbis prædixit: *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus.* Circa quæ verba D. Chrysost. ita scribit: *Magna est vis ejulatus, quæ supernum evocat auxilium; Timete, quicumque pauperes injuria afficitis.* Mox vero discursum suum ad divites dirigens inquit: *Habetis vos potentiam, opes, & pecuniam, & judicum benevolentiam, sed habent illi arma omnium validissima, luctus, & ejulatus, illud ipsum injuria affici è cœlis auxilium attrahunt. Hæc arma domus effodiunt; Hæc fundamenta evertunt, hæc integras gentes subvertunt.* Apud Malachiam dicitur: *Si affiget homo Deum, quia vos configitis me. Et dixistis, in quo configimus te? In decimis, & in primitiis, & in penuria vos maledicti estis, & me vos configitis?* Quibus verbis, ut ex textu Chaldæo, & ex versione Syriaca colligitur, Deus de illis loqui intendebat, qui levitas decimis, de quibus in sua paupertate sustentari debebant, defraudare non dubitabant, cum tamen non haberent aliunde, ut viverent. Hoc autem idem est, quod ipsummet Deum crucifigere, qui de se apertis verbis est protestatus, se beneficia Pauperibus præstita, vel injurias illis illatas eodem se habiturum loco, ac si sibimetipsi illatæ fuissent: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Unde etiam Sapiens ait: *Non facias violentiam Pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia judicabit Dominus causam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus;* Quibus verbis ad antiquam Judicum alludit consuetudinem, qui tribunalia sua ad portas civitatum posita habere solebant, monetque ne male, aut indigne habeantur

Psal. 11. 6.

Chrys. ibid.

Malach. 3. v. 8.

Injuria, quæ infertur pauperibus Christo inferri censetur.

Math. 25. v. 40.

Prov. 22. v. 22.

pauperes, cum ipsemet Deus eorum in se patrocinium susceperit.

Ps.71.v.11. Deus liberat pauperem in adversitatibus. 7. Regius Propheta David in Psalmo 71. Messiæ futurum adventum his verbis prædixit: *Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei*, Paulo post vero simul etiam indicat quanam in re specialiter suam sit adhibiturus authoritatem, & potentiam; dicit enim: *Quia liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adjutor, parcet pauperi & inopi, & animas pauperum salvas faciet, ex usuris & iniquitate redimet animas eorum & honorabile nomen eorum coram illo.* Quænam vero ex hoc patrocinio in Deum resultet gloria, idem Psalmista paulo post his verbis indicat: *Et erit firmamentum in terra;* Quasi dicere vellet, ex hac pauperum protectione, quam Deus sibi vendicavit, futurum est, ut terra quodammodo in cœlum transmutetur. Et vero quod Pauperum protectio & tutela, unum sit ex præcipuis ad Deum spectantibus operibus, id adeo verum est, ut una ex primariis dotibus, quibus Princeps aliquis, qui locum Dei sustinet in terra, præditus esse debet, hoc pauperum sit patrocinium, Ac proinde David Deum precabatur, ut Salomoni filio suo hanc

Ps.71.v.2. erga pauperes impertiretur gratiam: *Deus judicium tuum regi da*, inquiebat, *& justitiam tuam Filio regis, judicare populum tuum in justitia; & pauperes suos in judicio.* Et confestim subjungit: *Judicabit pauperes populi, & salvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem;* Quænam autem ex hac in pauperes pietate gloria in regem resultavit? Hæc nimirum: *Et permanebit cum sole, & ante lunam, in generationem.*

Deus misit Lazaro mendico angelos in solatium. 8. Deus mendicum Lazarum ab omnibus, præterquam à canibus derelictum videns, subito choros angelorum à cœlo ad ipsum dimisit. Unde

Chrysol. ser. 121. D. Chrysol. ait: *In obsequium divitis migrat hic tota civitas, cum funus effertur, pauper vadit solus;* Subditque idem Chrysol. *Feretrum pauperis procedit angelorum psallentium multitudo.* Et paulo ante dixerat: *Merito ei mox angelica officia, merito divina deputantur obsequia, cui tam crudeliter negata sunt ipsa humanitatis extrema.* Sapiens in Proverb. in-

Prov.14.31. quit: *Qui calumniatur egentem, exprobrat Creatori ejus.* Ubi Pagnin. legit: *Qui aufert quid à Paupere;* Septuaginta vertunt: *Qui irritat, exacerbat pauperem;* Syriaca habet: *Qui mala pauperi loquitur, iram ciet Creatori.* Job pariter non sine ad-

Job. 10. 3. miratione Deum his verbis affatur: *Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum?* Ubi S. Gregorius observat Jobum dum hæc dicebat, in summa fuisse Paupertate constitutum, adeoque dicere voluisse,

S. Greg. l. 9. Mor. c. 25. numquid bonum tibi videtur, *ut me nunc opprimas pauperem*, mirabatur enim, quod Deus tunc, quando pauper factus erat, ipsum velut opus manuum suarum non amplius agnosceret, aut defenderet, non intelligens quod Deus invisibiliter illum à totius inferni impetu defendendo, gloriosam eidem adversum diabolum præpararet victoriam.

9. Ecclesia in antiphona Sanctissimi Sacramenti ita canit: *Esurientes reples bonis, fastidiosos divites dimittens inanes*, Deus quippe sua Providentia pauperes numquam destituit, utpote quibus per promissionem æternam se illos numquam dere-

Ps.33.v.7. Deus promisit auxilium pauperibus. licturum esse obligavit: Unde Psalmista ait: *Iste pauper clamavit. & Dominus exaudivit eum.* Tertullianus post allata hæc verba? *Beati mendici* (sic enim exigit interpretatio vocabuli, quod in

Tertull. lib. 4. contra Marcionem c. 14. Græco est) *quoniam ipsorum est regnum cœlorum*, subjungit: *Quid ergo mirum est, si & ab affectibus Creatoris ingressum est per hujusmodi dictionem, semper mendicos, & pauperes, & humiles, ac viduas & pupillos inque diligentis, asserentis, consolantis, vindicantis? Ut hanc Christi quasi privatam benignitatem rivulum credas de fontibus Salvatoris.* Enim vero Christus Salvator noster, ut B. Laur. Justin. ait, adeo fuit Paupertati addictus, ut illam sibi astringere, eamque suo exemplo nobis commendare voluerit. *Cum enim esset dives in omni-*

B. Laur. Just. de lig. de Paupert. c. 2. *bus, factus est in hoc mundo omnium pauperrimus, ut quam magnum esset bonum Paupertatis virtus, prius ostenderet exemplo, quam verbo.* In annalibus Minorum S. Franciscus Religiosis suis dixisse legitur: *Paupertatem noveritis, fratres charissi-*

Wad. an. 1210. n. 130 S. Franc. *mi, virtutum esse reginam, quia in Rege regum, & in regina matre ipsius tam præstanter effulsit.* Dic sodes, cuinam Christus nudus in cruce moriens sanctissimam matrem suam consignavit? Audiamus eumdem met Discipulum cui ipsam se cruce commendavit; Hic enim de semetipso ait: *Ac-*

Joan. 19. 27. *cepit eam discipulus in sua;* Sed in quæ sua: Numquid ipse de numero quoque illorum erat, quorum nomine S. Petrus cœlesti Magistro suo dixerat: *Ecce nos reliquimus omnia*, ad quid igitur dictio illa *sua* refertur? *Non ad prædia, quæ nulla*

S. August. Tract. 119. in Joan. *propria possidebat*, inquit S. August. ergo consequens est, quod illam acceperit in paupertatis consortem in qua S. Apostolus se exercebat, & cum qua regina cœlorum per totum vitæ suæ residuum indissolubiliter desponsata libenter permansit.

DISCURSUS V.
ARGUMENTUM.

Paupertas facile est medium ad consequendum regnum cœlorum.

THEMA.

Nonne Deus elegit Pauperes . . . in hoc mundo hæredes regni? Jac. 2. ℣. 5.

Differentia inter regnum hujus mundi & Cœlorum. 1. QUemadmodum mundus Paupertatem velut bonorum hujus vitæ inopem & egenam reputat & contemnit, ita Deus econtra illam permagni æstimat, & bonorum æternorum alterius vitæ condignam hæredem esse judicat, utpote qui pauperes ad immortalem illam hæreditatem elegit & prædestinavit; *Nonne Deus elegit Pauperes hæredes regni?* Porro hæc est inter regni hujus terræ, & regnum cœlorum differentia, quod illi, qui in terris plus possident, opulentioribusque sunt thesauris locupletari, sua quoque confinia magis dilatent; At vero qui in hoc mundo minus possidet, quique ab omnibus terrenis bonis magis est alienus, hic de alienus, hic de regno cœlorum possidendo vel maxime est securus; Unde Salvator ait: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Et merito quidem, quia nulla dari posset major miseria, quam si gloriam cœlestem alii præterquam divites consequi non possent; *Quis* enim tunc *posset salvus fieri?* Etenim divitem fieri non est in facultate, vel voluntate nostra positum, & multo minus in divitiis ad finem usque perseverare; At vero pauperem, fieri facillimum est, nemo enim est qui pauper fieri non possit, si velit, si non effectu, saltem in affectu ad minus, ac proinde Christus Ly *Spiritu* adjunxit, sicut enim Deum amare in uniuscujusque hominis & potestate, ita quoque unusquisque si velit, per paupertatem, perque animi à bonis terrenis alienationem cer-

tum

rum se constituere potest cœli possessorem: *Nonne Deus elegit Pauperes hæredes regni?* Christus Salvator noster suadet dicens: *Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo;* At verò vos ô pauperes ei opponere posseris, dicendo: Quomodo nos thesaurizare poterimus, cum simus pauperes? Verum audite, quid de vobis S. Petrus Chrysologus dicat: *Thesaurus cœli, est manus pauperis,* inquit, *quod suscipit, ne in terra pereat, reponit in cœlum.* Quis obsecro pro comparando cœlo excogitari potest opulentior thesaurus, quam sit ille, *in quo sunt omnes thesauri?* pauper vero Dei dives est. Unde S. August. inquit: *Dei dives est, inops auri; Virtutes largitur, & gratiam confert, qui aurum non habet, virtutem habet.* Clarius vero Clemens Alexandrinus de eo qui voluntarie pauper est, disserens ita scribit: *Qui est amator ejus, qui nullius est egenus, paucis indiget, ut qui non aliquo alio, quam in ipso Deo beatitudinis thesaurum reposuerit.*

Matt. 6. 20. — *Chrysolog. ser. 8.* — *S. August. in Psal. 9.* — *Clem. Alex. in exhort. ad gent.*

Pauperum est regnū Cœlorum quia paupertati non est locus in mundo.

2. Pervolvatis universum sacræ Scripturæ volumen, legatis tam vetus, quam novum testamentum & aperte invenietis, quod in iis de divitibus, aliisque in hoc mundo prospere agentibus, veluti perditæ salutis personis sermo fiat; Unde in octo beatitudinibus hominum divitum, ne quidem per umbram fit mentio, bene tamen pauperum, imo hi primum inter omnes beatitudines locum obtinent. Unde Tertull. ait: *Deus semper Pauperes justificat, divites prædamnat.* S. Bern. rationem assignat, cur in aliis beatitudinibus regnum cœlorum in futuro promittatur, pauperibus vero in tempore præsenti, ait enim: *Pauperibus claves regni cœlorum non tantum promissive; sed possessive conceduntur; Hujusmodi ratio est, quia Evangelica Paupertas nihil habet quod mundi sit, sed quia prudentissimus Creator & Gubernator, nullam creaturam sine loco fecit, cum Paupertas locum in mundo non habeat, ideo ei possessive ex nunc cœlicas sedes dedit.* Congregate universum aurum pervanum, cunctas gemmas quas à principio mundi usq; huc ex mari erythræo omnes gemmarum insidiatores sunt piscati, vel quas inaccessibilibus rupibus eruere potuerunt; Conjungatis simul omnes florentissimas totius universi monarchias, & videte an per hæc omnia vel unicum vastissimæ illius cœlestis Hierosolymæ palmum vobis comparare valeatis, in qua *platea & muri ejus ex auro sunt purissimo*, cujus *portæ nitent margaritis aditis patentibus.* Quinam igitur sunt illi, qui cœlum sibi comparare possunt, quibusque portæ illæ beatæ sese parulas exhibent? Ecclesia in hymno canens inquit: *Illuc introducitur annis, qui ob Christo nomen hic in mundo premitur.* Sed. B. Laurentium Justin. auscultemus, de Paupertate Evangelica in hæc verba discurrentem: *Vis cognoscere quam locuples sit Pauper? Cœlum emit. Quibus, thesauris conferri potest, quod Paupertati videmus indultum? Ut ad regnum cœlorum veniret dives, possessione sua obtinere non potuit, nunc pauper obtinet, ut perveniat.*

Tertull. lib. de Patient. c. 7 — *S. Bernard. Tom. 3. ser. 2. de multipl. pauper art. 3. cap. 9.* — *B. Laurent. Just. de lig. vit. c. 2. de Paupert.*

S. Bern. ser. 2. de Adven.

Paupertate veluti pennis volatur ad Cœlum.

3. S. Bernardus Paupertatem pennam appellat; Similitudine quidem tali, qua nulla magis propria dari potest, quia sicut alæ aves in aëra sublevant; Ita Paupertas instar alæ seu pennæ animam in Paradisum extollunt. *Magna quædam penna est Paupertas*, inquit Bernardus, *qua tam cito volatur in regnum cœlorum.* Nescio an aliquando advertetitis, quod quando S. Petrus coram Christo solemniter protestabatur dicens: *Ecce nos reliquimus omnia*, ab eodem Redemptore nostro appellatus fuerit *Barjona*, quod idem est ac *filius columbæ.* Enimvero columba animæ puræ est symbolum, non solum propter candorem suum, verum etiam propter pernicissimum volatum, quo modo anima viri Pauperis pernicissimo volatu in cœlum contendit. S. Hieronymus ad Exuperantium de S. Petro Barjona appellato ita scribit: *Quasi diceret, quia omnibus jam nudus velocior columba volare poteris ad me, nudus & levis ad cœlum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera,* elementa enim, quæ natura sua gravia sunt, deorsum semper tendunt. B. Humbertus *de utilitate Paupertatis* cap. 20. ita scribit: *Elementa levia sursum tendunt, sic & fratres, qui se omnibus perfecte nudant, libere cœlos petunt.* Probatque idipsum mendici Lazari exemplo, qui à Spiritibus angelicis in sinum Abrahæ deportatus fuit. *Exemplum horum*, inquit, *est pauper Lazarus, qui fuit tandem angelico in sinum Abrahæ ministerio deportatus.* Theophylactus ad hoc Angelorum obsequium Lazaro præstitum se reflectens inquit: *Ut doceat eos qui affliguntur, quam bene habituri sint pro his quæ hic sustinent.* Enimvero ex quo unicus Angelus advolvendum & revolvendum primum mobile, & ad circumagitandas amplissimas cœlorum sphæras abunde sufficit, multo magis sufficere poterat ad sustinendum hominis alicujus à continuis jejuniis extenuatum, & ab ulceribus semidevoratum corpus, quo igitur fine tot Angelorum phalanges ad Lazarum in sinum Abrahæ deportandum concurrerunt? Ecce tibi jubilum, ab Angelis exhibitum, dum ad animas pauperum, qui in hac vita angustiati fuerunt, deportandas certatim concurrunt. *Non suffecerat ad portandum pauperem unus Angelus*, inquit D. Chrysost. *sed propterea plures veniunt, ut chorum lætitia faciant.* Idem quoque S. Doctor in alia homilia nos ad conspiciendam in hoc paupere factam scenæ mutationem, his verbis invitat: *Vidistis illum in vestibulo divitis, videte eumdem hodie in sinu Abrahæ; Vidistis illum cum à canibus circumcingeretur, videte eum ab Angelis stipatum; Vidistis illum in Paupertate, videte nunc in deliciis.*

S. Hieron. ad Exup. — *B. Humber. de utilit. Paupert. c. 20.* — *Theophyl. in Luc.*

Multi angeli animam Lazari pauperis deducunt ad cœlum.

Luc. 16. — *D. Chrys. int. Hom. ex var. Loc. in Luc. Chrys. hom. 2. de Laz.*

Paupertas debet conjungi timori Dei.

4. Lucas Burgensis vero aliam habet scitu dignissimam considerationem, scilicet quod non omnis Paupertas cœlo acquirendo idonea sit, sed illa dumtaxat, quæ sancto Dei timori conjungitur. *Videmus*, inquit, *quam pretiosa anima in quam fætido ac putrido corpore latuerit, quæ ab Angelis in beatam vitam delata sit, sed quonam merito? An eo solo quod pauper fuerit in hac vita? Non; Sed recte significatur ita fuisse pauperem, ut timuerit Deum, ut Paupertatem & ærumnas æquanimiter tulerit, tamquam profectas à Dei manu, nemini convitium dixerit, aut male precatus fuerit, nec diviti ipsi obmurmuraverit, non providentiam Dei accusaverit, sed Patientia probans opus perfectum consummaverit.* B. Laur. Justin. Paupertatem dilaudans ait: *Est quædam manuductrix in via, quæ ducit ad cœlum. Est portus tranquillitatis.* Etenim post superatas in turbulento hujus vitæ mari occurrentes tempestatum procellas, in æternæ quietis portum nos feliciter perducit.

Lucas Burg. ibid. — *B. Laur. Just. ibid. cap. 1.*

S. Bernardinus ibid.

Pauperes hujus vitæ habent quatuor dotes. Similes illis quæ sunt in corpore glorioso.

5. S. Bernardinus in pauperibus etiamnum hac mortali carne indutis quatuor notat dotes gloriosas inquiens: *Quod pauperes spiritu jam quodammodo in præsenti sint beati, clarescere etiam potest, si considerentur quatuor, quæ Paupertas Spiritus conformia facit status beatorum. Facit enim impassibiles, agiles, subtiles, & divites. Primo facit impassibiles, quia non dolent de temporalium amissione, imo de hoc gaudent. Secundo facit agiles, scilicet ad faciliter sequendum Christum: Ecce nos reliquimus*

Matth. 19. v. 27. — *Matth. 16. v. 17.*

omnia, & secuti sumus te. Tertio facit subtiles, seu graciles ad intrandum in paradisum, sicut econtra divitibus scilicet avaris, difficile est. Quarto facit divites ad emendum regnum cœlorum, proinde Augustinus in persona Domini ait: Venale habeo; Quid? Regnum cœlorum? Quo emitur? Paupertate regnum, vilitate gloria, labore requies. S. Job maris metuebat tranquillitatem, non vero tempestates illius, eo quod maris tranquillitas ingentes comminetur ejusdem procellas, unde ait: *Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui;* At vero postquam navim suam exoneravit, id est, postquam omnes suas divitias quasi in mare projectas perdidit, jam omnem deposuit timorem. Unde S. Gregorius ait: *Pavore tanta similitudinis pensemus, quanta in sancto viro fuerit vis timoris: Quasi vero tumentes super se fluctus Deum metuit, qui dum veram vitam desiderat, omnia despicit, quæ hic possidentes portant.*

S. Job, 31. 2. — S. Greg. lib. 21 mor. c. 17

4. Reg. 2. — Elias dum rapiebatur in cœlum pallium suum cadere permisit ut pauperior adveniret. — S. Hieron. Epist. 24. ad Jul. — B. Laur. Just. cap. 2. ibid.

6. Ex l. 4 Regum constat quod dum Elias in curru igneo raperetur in cœlum, deorsum cadere suum permiserit pallium. Sed cur id factum esse arbitraris? Num forte timebat, ne ab igne combureretur? Nequaquam, idem namque periculum aliis suis metuere poterat vestimentis. Pallium igitur Eliæ onus designat bonorum terræ hujus, quod non solum in effectu, verum etiam in affectu deponendum est illi, qui in cœlum evolare cogitat. Unde S. Hieronymus ait: *Si tu ad cœlorum regna festinans, non potest ire cum pallio, sed mundo immundo vestimentum dimittit.* B. Laurentius Justinianus hactenus adducta confirmat inquiens: *Qui nihil habet in mundo quod diligat, nihil est quod eum ab æternorum desiderio impediat, teste namque sacro eloquio, frustra jacitur rete ante oculos pauperum pennatorum, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.*

S. Bernard. in proœmio Ser. 2. ibid. — Comparatur paupertas filiæ deformi habenti maximam dotem.

7. S. Bernardinus in proœmio Sermonis secundi *de Paupertate* sequentem adducit parabolam: *Rex quidam duas filias habuit, unam pulcherrimam, aliam turpissimam; Pulchra appetebatur ab omnibus, & honorabatur; Turpem vero nullus nedum amare, sed nec videre volebat. Hæc autem amarissime flebat in conspectu Regis; Cui Rex: Noli flere, inquit, dilectissima filia mea, nam qui in sponsam duxerit sororem tuam, nihil secum accipiet, nisi pulchritudinem ejus; Qui vero sponsam acceperit te; dabo illi regnum meum. Mystice autem filia pulchra, est gloriosa sæculi vita, divitiis, deliciis, & magnificentiis plena; filia vero turpis, Paupertas voluntaria est, plena penuriis, plena cruciatibus, plena despectionibus. Tamen voluntariis pauperibus solatium est penuriam pati, cruciatibus fatigari, & ab insensato mundo despici, & contemni. Hanc turpem filiam, qui acceperit in uxorem, promittit ei Dominus regnum suum, dicens: Beati Pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.*

Ut quis cœlum rapere possit, se omnibus aliis debet spoliare. — Petr. Bles. in Purif. B. Virg. — Matth. 11. v. 12.

8. Quod si aliquando audieris dicentem nulli Curruli itinere in cœlos patere aditum, cave ne credas, quia Petrus Blesensis pulcherrimo encomio Paupertatem dulce vehiculum appellat, inquiens. *Quam dulce vehiculum sit justo ardua ramus Paupertatis, noverat ille qui dixit: Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum:* Numquid aliquando vos reflexistis ad illud, quod Salvator noster apud Matthæum ait: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud?* Quisnam vero reperietur hominum, qui majorem sensibus suis, suisque inordinatis appetitibus inferat violentiam, quam qui spontaneè pauper factus, omnibus se privat hujus vitæ deliciis & commoditatibus? Hic enim ut contra passionum suarum torrentem semper navigет, hæcque duo: *Sustine, & abstine,* assidue exequatur, necessum est. Hi igitur sunt qui maximam cœlesti paradiso vim inferunt. Enimvero quisquis manu sua rem aliquam, quam ardenter desiderat, rapere cupit, necessario primo id quod manibus tenet, abjicere debet. Unde D. Chrysostomus ait: *Disperge quæ habes in manibus; Quoad id retinuerit, numquid aneum rapere poterit, nisi id prius projiciat, & expeditus fiat? Rapientem bene expeditum esse oportet.* Quisquis igitur cœlum rapere desiderat, terram abjicere, nequaquam arduum esse putet, tametsi universam terram possideat, quemadmodum multi Reges & Imperatores gloriosa posteriorum exemplo fecerunt.

D. Chrysost.

9. S. Gabriel Archangelus B. V. Mariæ quoad filium ejus ex parte Dei promisit: *Regnabit in domo Jacob in æternum.* At vero ubinam Christus per triginta tres vitæ suæ annos umquam sceptrum aliquod administrasse, vel sæculariter regnasse reperitur? Numquid Pilato perspicuis verbis dixit: *Regnum meum non est de hoc mundo?* Resp. verba Angeli de regno Ecclesiæ militantis & triumphantis intelligenda esse in quo Christus regnaturus est in æternum. Hæc autem Ecclesia Jacob Patriarchæ tunc demonstrata fuit, quando cœlum apertum, & mysticam illam scalam, per quam Angeli ascendebant, & descendebant, oculis suis conspexit: *Tunc enim erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper, & dixit: Vere non est hic aliud, nisi domus Dei & porta Cœli.* Verumtamen advertendum est, quod dum Jacob hac visione perfrueretur, super nudam terram jacuerit, cervicalis loco saxum sub capite habens, adeoque fuerit pauper, ut dixerit: *Si fuerit Deus mecum & dederis mihi panem ad vescendum, & vestimentum adinduendum, &c.* adeoque pauperes præfigurabat Evangelicos, de quibus S. Paulus ait: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus;* Hi etenim sunt, qui domum Jacob, id est, Ecclesiam hactenus à sedecim Sæculis struere fecerunt; Hi inquam sunt qui in hac vita regnant (siquidem *servire Deo regnare est*) & in altera vita de regno beato securi existunt. Unde sanctus & Seraphicus Franciscus Fratres suos hisce verbis affatus fuisse legitur: *Hæc est illa celsitudo altissima Paupertatis quæ vos charissimos fratres meos hæredes, & reges cœlorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit; Hæc si portio vestra, quæ deducit in terram viventium.* Guerricus Abbas in sermone quodam de solemnitate omnium Sanctorum inquit: *Recte itaque Dominus beatitudinem prædicans pauperum, non ait; ipsorum erit regnum cœlorum, non solum propter jus firmissimum, non solum quia paratum est eis ab origine mundi, sed etiam, quia in quamdam ipsius possessionem cœperunt introduci, jam habentes thesaurum cœlestem in vasis fictilibus, jam portantes Deum in corporibus suis, & cordibus. Quam beata gens, cujus est Dominus Deus ejus! Quam vicini sunt Dei regno, qui Regem ipsum, cui servire, regnare est, jam possident, & gestant in corde suo.*

Luc. 1, 23. — Jacob exiliens in paupertate vidit cœlos apertos. — Gen. 25, 18. — Ibid. v. 20. — 1. Tim. 6, 8. — Opusc. S. Francisc. Tom. 2. c. 6. — Guerric. Abbas in Fest. Omn. Sanct.

TRACTA-

TRACTATUS LXX.
DE PACE ET CONCORDIA.

CONTINET

DISCURSUS XVIII.

DISCURSUS I. Pax nescio quid Divini in se continet, ideoque filius Dei ab illa sibi nomen sumit, eamque summopere diligit.

II. Eximia res est filiatio Dei, ad quam adoptantur pacifici; Ubi etiam explicatur, quinam sint illi de quibus Christus loquitur.

III. Pax character est hominis Christiani, per hanc fides dilatur, & stabilitur, & Ecclesia in suo vigore conservatur.

IV. Quantopere Deus pacem curet, quantique illam æstimet, ex variis considerationibus deducitur.

V. Christus suis in ultimo testamento suo pacem reliquit, velut hæreditatem opulentissimam, quam dare possit.

VI. Gloria pacis titulo insignitur, & ideo unio & concordia in hac vita æternæ salutis pignus existit.

VII. De hilaritate & gaudio, quam pax communicat animæ.

VIII. Discordiæ zizania seminare opus est Diaboli, qui ideo pacem odit, quia hæc illi bellum movet, eumque vincit & debilitat.

IX. Quantum Deo discordia displiceat, ostenditur, utpote qui illam seminantem & foventem acriter castigat.

X. Discordia Regna destruit, pax autem illa erigit & stabilit, sic enim per Apostolorum primorumque fidelium unitatem erecta est Ecclesia.

XI. Pax quam mundus dat suis, quæque falsa & mendax est, perstringitur.

XII. Vera pax cum innocentia & timore Dei conjuncta esse debet, quia sine illis non subsistit.

XIII. Quæ virtutem inter & justitiam est unio, nos vera Christi pace gaudere facit.

XIV. Deus pacem fidelium per contradictiones acquiri & conservari voluit.

XV. Vincendo passiones nostras, corporisque nostro bellum movendo, pax interior acquiritur.

XVI. Ut pacem conserves, à litibus & contentionibus alienus esto, cedito aliis, tuæque opinioni pertinaciter non adhæreto.

XVII. Varia examinantur motiva & modi, quibus pax & concordia acquiri & conservari potest.

XVIII. Omnes creaturæ in bonum totius universi pacem & concordiam inter se conservando, homines ad pacem sectandam extimulant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Pax nescio quid divini in se continet, ideoque Filius Dei ab ea sibi nomen sumit, eamque summopere diligit.

THEMA.

Ipse enim est Pax. Ephes. 2. ℣. 14.

Deus est pax nostra

S. Paulus Apostolus, qui, ut ex Epistolis ejus deducitur, tantus pacis amator fuit, nobis in adducti thematis verbis indicat, quòd ipsemet Deum pacis se appellari glorietur; *Ipse enim est Pax nostra*, ac proinde multis in locis Scripturæ *Deus pacis* frequenter vocatur; Sic enim in Epistola ad Romanos dicitur: *Deus autem pacis*; Et ad Corinthios Apostolus dicit: *Deus pacis & dilectionis*; Magna utique hominis prærogativa à natalium nobilitate desumitur, S. Bernardus autem de dilectione & amore, quæ cum pace identificatur, disserens, inquit: *Non licet latere, quibus ortus sit natalibus, qua nobilitatis linea insignis habeatur, vel quo oriundus loco. Primus ejus nativitatis locus Deus est.* Idem quoque de pace, quæ, ut suo loco probabimus Charitatis est partus edicitur; *Ipse enim est pax.* Nazianzenus Orat. 12. Inquit: *Ante alia nomina, quibus Deus appellari gaudet, hac prærogativa nuncupatur. Pax enim & Charitas, atque id genus nominibus appellatur, quo videlicet per ipsa quoque vocabula nos admoneat, ut has virtutes tamquam Deum consequi studeamus.* Quibus verbis, ut patet, pacem in eadem linea cum Divinitate pariter reponit, ideoque nos ut illam tamquam Deum ipsum amplectamur, eique nos adstringamus, exhortatur.

Rom. 15. 33. Rom. 16. 20. 2. Cor. 13. 11.

S. Bern. de nat. & dignit. Divini amoris.

Nazianz. Orat. 12.

2. Gentiles olim hanc Pacis virtutem, tamquam bonum quoddam immensum, superhumanum, & divinum apprehendebant, in cujus signum ipsi eumdem, quem Deitati, cultum deferebant siquidem illi tamquam numini cuidam cœlesti sumptuosam Pacis templum erexerant. Præter quod Vespasianus Tiberius aliud quoddam in honorem concordiæ fabricari fecit; atque in ambobus hisce templis utrique tamquam simulachris divinis sacrificia offerebant. Unde & S. Joan. Damasc. ait: *Deo ac divinis rebus propinqui sunt, quicumque pacis bonum amplexari dicuntur.* Doctor quoque Seraphicus quid nescio divini in hac virtute notavit, dum ait: *Pax est vestigium Dei & certissima semita, de qua dicitur: Omnes semitæ illius pacificæ.* Etenim si certo scire velitis an anima aliqua unionem sui cum Deo sibi procurare satagat, observetis an pacem interna animæ diligat, tunc enim secure dicere potestis, gressus ejus sancte & pie progredi. S. Elias Propheta præsentiæ Dei fruendæ cupidus, vocem quamdam in montem Horeb, audivit, dicentem sibi: *Egredere & sta in monte coram Domino, & ecce Dominus transit.* Sed obsecro audiatis modum, quo Dominus se cognoscendum præbuit: *Spiritus grandis & fortis, subvertens montes, & conterens petras ante Dominum; Non spiritu Dominus; & post spiritum commotio; non in commotione Dominus; Et post commotionem ignis; Non in igne Dominus.* Quonam igitur modo se Deus cognosci volet? Cur dilectum hunc suum Prophetam tamdiu suspensum tenet? S. Bonaventura respondet dicens: *Ostensum fuit Eliæ, Dominum non esse in grandi vento, neque in commotione, neque in igne, sed in sibilo auræ tenuis, hoc est, in pace & quiete.* Et revera ita factum est, quia facet textus mox subjungit: *Et post ignem sibilus auræ tenuis.*

Pax interna animæ est signum unionis cum Deo.

S. Joan. Damasc. Lib. 1. Paral. c. 18.

3. Reg. 19. v. 11.

Ibid.

Ibid. v. 12.

Ibid. 12.

3. Basi-

Pſ 33. v. 15. S. Baſilius hom. ibid.

3. Baſilius Magnus in commentario verſiculi illius: *Inquire pacem, &c.* ita ſcribit: *Qui pacem quærit Chriſtum inquirit, quoniam ipſe eſt pax noſtra.* S. Bernardus in libro primo *de Conſideratione* ad Eugenium Papam inquit: *Inter omnia quæ rectè unum dicuntur, arcem tenet Unitas Trinitatis.* Tametſi enim Pater, Filius & Spiritus Sanctus tres ſint perſonæ diſtinctæ, attamen unicus dumtaxat Deus ſunt, per intimam unitatem & identitatem inter ſe unitæ, eamdem inter ſe habentes eſſentiæ unitatem; Qua in re unio & concordia plurium perſonarum, per pacis & charitatis vinculum in una eademque voluntate inter ſe colligatarum nobis repræſentatur. S. Iſidorus Peluſiota myſterium conſiderat, ob quod cœleſtis Magiſter in oratione Dominica hanc inter cæteras petitionem Deo proponere docuerit: *Fiat voluntas tua.* Ita enim ſcribit: *Domini doctrina in oratione, quæ inter alia omnia Divina Majeſtate digna documenta, hoc petitur: Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra, precibus hoc à Deo contendere docet, virtutum cœleſtium pacem, quæ diſſidii omnis expers eſt, nobis quoque qui in terra verſamur, impertiri dignetur, ut quemadmodum in ipſis voluntates omnes tuæ perficiuntur, ita etiam in nobis quæ tibi grata ſunt fiant. Hæc igitur cum prius perſpecta habueris, & nunc ex me intellexeris, pacem arripe.* Quæ autem propoſito noſtro quam maxime deſerviunt, ſunt verba ſequentia: *Mordicus eam retine, cœleſtis enim eſt, ac Deo vicina.* Adeo enim Pax Deo vicina eſt, ut ipſemet ab hac nomen ſuum deſumere voluerit: *Ipſe eſt pax.*

S. Bern. Lib. 1. de Conſid. Repræſentatur pax in SS. Trinitate.

S. Iſid. Peluſ. l. 1. Epiſt. 55.

Luc. 12, 13. S. Aug. ſer. 200. de verb. Apoſt. c. 6. Chriſtus fugit conſortium litigantium. *Nazianz. ib.*

4. S. Auguſtinus repulſam illam conſiderat, quam à Salvatore noſtro paſſus eſt ille, qui hanc ei petitionem proponebat: *Domine dic fratre meo, ut dividat mecum hæreditatem. Reſpondit enim: Quis me conſtituit judicem, aut diviſorem,* quaſi diceret, inquit S. Auguſtinus: *Vis dividere pacem, & quæris habere judicem pacem? Judex tuus nolo eſſe. Pax ſum, conſentientibus aſſideo, litigantes fugio. Nihil* enim, ut Nazianzenus, loco mox citato ait: *Tam proprium eſt Deo, quam diſſidia neſcire; nam nec in Deitate diſſidium eſt.*

Coloſſ. 2. 3.

5. *Ipſe eſt pax.* At vero inquies forſitan, qua ratione Doctor gentium in Cœlo ab eo edoctus, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei, & audivit arcana verba,* Deum titulo pacis honorare potuit, cum tamen in multis Scripturæ locis *Deus exercituum*, & à Pſalmiſta *Deus fortis & potens* appelletur. Pro reſolutione in memoriam revocandum eſt, quod in hiſtoriis antiquis Romanis legitur, videlicet quod Scipio appellatus fuerit Africanus, non quia in Africa natus fuerit, ſed quia illam glorioſè debellarit; Vitellius pariter Germanicus nuncupatur ob devictam per ipſum Germaniam: Eodem igitur modo dicere poſſumus, quod licet Deus, priuſquam in hanc terram deſcendiſſet, *Deus exercituum* vocatus fuerit, attamen quia eo præcipue fine de cœlis deſcendit, ut genus humanum æterno Patri ſuo reconciliaret, merito hoc ſortitus eſt nomen, nam ut S. Paulus ad Epheſios ſcribit: *Nunc autem in Chriſto Jeſu vos, qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti, ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit utraque unum.*

Deus aſſumens humanitatem factus eſt Deus pacis.

Epheſ. 2. 13.

Iſaiæ 9. v. 5.

6. S. Iſaias, qui per antonomaſiam Propheta Evangelicus nuncupatur, eo quod omnes novæ legis Evangelicæ eventus ad vivum delinearit, inter alia futuri Meſſiæ epitheta, hoc quoque ei attribuit, ſcilicet *Princeps pacis*; ait enim: *Omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum mixtum ſanguine, erit in combuſtionem & cibus ignis; Parvulus enim natus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus & vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis; Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.* Ad hæc eo præcipue tempore incarnari voluit, quo totus mundus univerſali pace gaudebat, quod à tot retro ſeculis non contigerat; voluit inſuper ut hic Romæ olei ſcaturirent torrentes, quod propriiſſimum eſt pacis ſymbolum, ac demum, ut cœleſtes è cœlo Emphyreo deſcenderent Angelorum hierarchiæ, mundoque pacem annunciarent dicentes: *Et in terra pax.* In primis veſperis Nativitatis Domini Eccleſia primam Antiphonam in hæc verba intonat: *Rex pacificus magnificatus eſt, cujus vultum deſiderat univerſa terra.* Et S. Bernardus in ſermone quodam ad propoſitum noſtrum inquit: *Filius à Patre proceſſit, & venit in mundum, ut qui prius erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret & ipſe pax noſtra in utero matris.* Gloſſa myſterium conſiderat temporis, ad quod ſuum in terram diſtulit adventum; ait enim: *Pacatiſſimo tempore voluit Chriſtus naſci, quia pacem magnopere quæſivit, & amavit.* Hugo Cardinalis aliam aſſignat hujus dilatæ incarnationis rationem, inquiens: *Ad figurandum, quod ipſe erat, qui pacem reformaturus erat inter Deum & hominem.* S. Auguſtinus ad hanc nos exhortans virtutem, ſequens adducit motivum: *Cuſtodienda omnibus viribus pax eſt, quoniam Deus ſemper in pace eſt.* Unde Propheta regius ait: *Factus eſt in pace locus ejus.* Ubi S. Hieronymus inquit: *Quod Hebraice dicitur in Salem, videtur ergo ſecundum literam dicere in Jeruſalem, quæ antea vocabatur Salem, & poſtea Jebus, & deinde dicta eſt Jeruſalem, in qua fuit Rex Melchiſedech.*

Chriſtus eſt Princeps pacis.

S. Bern. ſer. de S. Benedicto.

Luc. 2. Gloſſa.

Hug. Card.

S. Aug. ſer. 55. in Appendic.

Pſ. 75. v. 3. S. Hieron. ib.

7. Idem Sanctus Doctor curioſum quoddam movet dubium, ſcilicet cur Spiritus Sanctus Salvatorem noſtrum Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech appellarit, & non potius ſecundum ordinem Aaronis? Ita enim ſcribit: *Legimus: Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech; non dixit ſecundùm ordinem Aaron, ſed Melchiſedech. Quid voluit dicere ſecundum ordinem Melchiſedech? Manifeſtum eſt quod in bello de Chriſto dicitur; ſed quid ait ſecundùm ordinem Melchiſedech? Aaron victimas obtulit; Aaron hoſtiarum ſanguinem fudit; Melchiſedech nihil horum fecit, ſed tantummodo panem & vinum obtulit. Hoc ergo fecit Melchiſedech & propterea dicitur: ſecundùm ordinem Melchiſedech, In Hebraico habetur: Et factum eſt in Salem umbraculum ejus. Videte quid dicat ſecundum Tropologiam; Non eſt umbraculum Domini, niſi ubi pax eſt. Ubi zelus atque diſcordia, ibi non eſt protector Deus dicamus & ſecundum Septuaginta: Laus Deus non eſt, niſi in anima quæ pacem habet. Quæ ergo anima non habet pacem, ſciat ſe non eſſe locum Dei.* S. Bernardinus in Sermone quodam *de eſurie juſtitiæ* in hæc verba ſcribit: *Sicut Chriſtus inter Sanctos in cœlis habitat, per charitatis gloriam, ita inter concordes & unanimes habitat per charitatis gratiam, Domino atteſtante,* qui Matthæi 18. ait: *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati*

Deus habitat in anima pacifica.

S. Bernardo Tom. 3. ſerm. 5. art. 1. c. 3. Matth. 18. v. 20.

in no-

in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Adducitque textum quemdam Ecclesiastici cap. 25. Ubi Deus inquit: *In tribus placitum est Spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus; Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.*

Eccl. 25. 2.

8. S. Antoninus ingeniosè observat inquiens: *Pax habet tres litteras, per P. repræsentatur Pater; Per A, amor Spiritus Sancti; Per X, Christus Dei Filius; Ipse enim est pax nostra.* Observastisne aliquando id, quod S. Joannes de Salvatore nostro dicit, videlicet: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos?* Sed quænam fuit illa fervens oratio, qua Dei Filius nos æterno Patri suo tam efficaciter commendavit? hæc videlicet: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos.* Qua nimirum oratione nos Sacrosanctæ Triadi assimilari petiit, & specialiter in concordi hac unione, quæ inter tres illas personas divinas in unitate essentiæ & voluntatis sibi invicem astrictas intercedit, hoc enim indicant verba illa: *Ut sint unum sicut & nos.* S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Cum Deus & homo ineffabili quodam concursu vere sit, ita quasi medium locum retinet, ut nec Deitatis umquam terminos reliquerit, & hominis naturam contineat. Ultro enim seipsum pro nobis humiliavit, ut nos quoque filii & Dei non natura, ut ipse, sed per gratiam appellemur participatione spiritus ad ipsum reformati.* Hanc autem filiationem Dei, hanc divinam participationem, hanc cum ipso similitudinem, ut in discursu sequenti probabimus, pace mediante acquirimus. Idem S. Cyrillus in eodem capite subdit: *Servari in benevolentia & charitate discipulos vult, animo & spiritu, & pacis certissimo vinculo sic ad unum copulatos, ut hæc voluntaria unio naturalis in Filio & Patre unitatis imago quadam esse videatur, ut nullo videlicet modo, nulla vi voluptatis, aut periculi frangi debilitarive possit. sed conservetur in pietatis atque sanctificationis unione charitatis virtus intemerata, quod & factum esse in actibus legitur; Erat enim, inquit, credentium cor unum, & animus unus, in unitate scilicet Spiritus. Hoc est quod etiam Paulus scripsit: Corpus unum, spiritus unus, nam etsi multi sumus, unum tamen corpus in Christo sumus.*

S. Antonin. 4. P. Tit. 6. c. 8. §. 1.
Explicantur tres litteræ in voce pax.
Joan. 13. v. 1.
Joan. 17. 11.
S. Cyrill. Alex. lib. 11. in Joan c. 20.

9. S. Bonaventura in caput 15. Joannis ait: *Statuit ei Dominus testamentum pacis, unde & ad pacem faciendam in terris, & inter nos, & Deum, venit filius de cœlis.* At verò dices forsitan, numquid in Symbolo clare expressum habemus finem, ob quem filius Dei de cœlis descendit? Numquid ibi dicitur: *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis?* Cur igitur Doctor Seraphicus illum pro pace, & reconciliatione inter nos & Deum stipulanda, de cœlis descendisse asserit? Respondetur, Dei Filium nos æterno Patri suo reconciliando nostram operatum fuisse redemptionem, dicente Apostolo ad Colossenses: *In ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem Crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt.* Ac proinde S. Bonaventura subdit: *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum, & in sua nativitate pacem nunciaverunt Angeli de cœlis. Hanc pacem quasi testamentum reliquit hic discipulis, & post resurrectionem pacis ejus annunciavit.* Sanctus Hieronymus super illa verba capitis quarti ad Galatas: *Fructus autem Spiritus est.... Pax,* inquit: *Tertius fructus Spiritus est pax, a qua Salomon quoque, qui in typo Christum præcessit, nomen accepit, & de Ecclesia Psalmista canit: Factus est in pace locus ejus.* S. Ambrosius super illa verba S. Pauli: *Deus pacis & dilectionis erit vobiscum,* hunc pacis & amoris Deum, Christum esse his verbis asserit: *Deus pacis est Christus, qui dixit: Pacem meam do vobis; ipse est & Deus dilectionis, quia iterum ait: Et novum mandatum do vobis, ut diligatis invicem.* Idem quoque Sanctus, in Sermone de Nativitate Christi, super Evangelium illius solemnitatis scribens inquit: *Tanta fuit pax filio Dei apparente in carne per duodecim annos, ut omnes, secundum Isaiæ vaticinium, contunderent gladios in aratra, & lanceas suas in falces. Ideo verò Filius Dei author pacis, tempore pacis nascitur, ut omnes sequaces suos pacem amare doceret.*

S. Bonav. Joan 15.
Ad faciendam pacem inter Deum & homines venit filius æternus in mundum.
Coloss. 1. 20.
Galat. 5. 22.
S. Hieron. ib.
2. Corinth. 13.
S. Ambr. ibid.
S. Ambr. ser. in die nativit.

10. Observastisne aliquando, quod Christus moriens, Pacem nobis in testamento reliquerit? Solent communiter homines in fine vitæ iis, quos chariores habent, magisque diligunt, res magni pretii & valoris testato relinquere: Unde nulli dubium est, quin pax quam nobis reliquit, inæstimabilem vitæ & totius sanguinis Christi thesaurum in se contineat, siquidem pro pace illa comparanda sanguinem suum fudit, atque ideo facile colligi potest, quanti sit pax æstimanda, quantique Deus ipse hoc donum appretiatus fuerit. B. Laurentius Justinianus ait: *Tunc illam filius reliquit, cum soluto sanguinis pretio, reconciliavit nos Deo, & triumphator migravit ad Superos. Pacem, inquit, relinquo vobis, ut à debito liberi, ignito Deum diligatis affectu; Pacem meam do vobis, ut sincero amore invicem diligatis.* Quam compendiose, imo & quam sapienter, binam nobis verbis his commendavit dilectionem, Dei videlicet, & proximi? S. Augustinus inquit: *Pax spirituum specialiter Dei promeretur; Pax dilectionis mater est; Pax indicium est sanctitatis, de qua Dominus per Prophetam ait: Pacem & veritatem diligite.* Et paulo post subdit: *Omnibus viribus pax est custodienda, quia semper in Domino manet, qui in pace sancta manet, & cum sanctis Dei societatem habet.* Salmeron super illa verba, quæ Christus in Cruce protulit, scilicet, *Consummatum est,* quoddam detegit mysterium, ex quo deduci posse videtur, compendium & centrum ad quod omnes operum & cogitationum Redemptoris nostri lineæ directæ fuerunt, in eo fuisse positum, ut scilicet nos Deo reconciliaret, compararetque pacem, unde *consummatum est,* idem significare dicit, *quod pacificatum est; Ipse enim Jesus verus est Salomon & pax nostra, qui fecit utraque unum, & non tantum pacificus cum diligentibus pacem, sed etiam cum illam odio prosequentibus usque adeo, ut inter ipsos gravissimos cruciatus, quos ex obedientia Patris sustinebat, in vocando Patrem de nostra pace negotiaretur cum eo. Solet enim longum ac diuturnum bellum matrimonio aliquo dissidentium partium terminari, solutis tamen damnis injustè à parte illa, quæ injustum bellum fovebat, illatis. Nam orto bello inter Deum & hominem, ad pacem statuendam, conjunctus est Dei Filius cum humana natura; Quare Christo nato Pax in terra hominibus bonæ voluntatis decantata est ab angelis. Reliquum erat, ut humanum genus damna Deo illata solveret; verum cum solvendo non esset, idem Dei Filius pro nobis solvere, & reconciliare nos Deo decrevit, pacificans per sanguinem Filii ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt, ut docet Apostolus. Nam Deus reconciliatus est homini homo cum angelo, Judæus cum gentili, & quisque cum inimico suo.* Paulò post verò subdit: *Sane magnum, & ineffabile beneficium est, per Filium cum Patre reconciliatio comparata est; at maximum, quod non vi*

Christus moriens reliquit nobis in suo testamento pacem.
B. Laur. Justin. c. 9. in fascic. amor.
S. Aug. serm. 116. de temp.

aliqua compulsus, aut beneficio ullo, aut obsequio provocatus, sed stupenda charitate crucis ignominiam pertulerit, ut disciplina pacis nostræ, teste Isaia, fuerit super eum. Est igitur Jesus vera, & pacifica hostia, quæ humana cum divinis perpetuo fœdere concordiæ connectit.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Eximia res est filiatio Dei, ad quam adoptantur Pacifici, ubi etiam explicatur, quinam sint illi, de quibus Christus loquitur.

THEMA.

Beati Pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.
Matth. 5. v. 9.

Matt. 11. v. 29.

1. COelestis Magister noster, qui inter alias virtutes suas præ cunctis aliis nos ad mansuetudinem suam addiscendam invitavit dicens: *Discite à me quia mitis sum*, inter octo beatitudines, eos, qui pacem diligunt, divinæ filiationis prærogativa condecoravit, dicendo: *Beati Pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Aristoteles inquit: *Pater est, qui sui aliquid habet in alio, ex quo ille constat, in fieri, & esse perfecto.* Quo fundamento supposito, illi qui pace interiori animæ fruuntur, merito Christum tamquam Patrem suum agnoscunt, quia ipse est qui hanc illis communicavit, quippe qui vera pax est, & à quo in nos pax omnis redundat: *Pax Dei*, inquam, *quæ exuperat omnem sensum.* Oculos velim vestros per perspicacem contemplationem in cœlum elevetis, & videre an Principatus, Dominationes, Throni, Cherubini, & Seraphim umquam tam speciosa filiationis divinæ prærogativa honorati fuerint. S. Apostolus ait: *Cui enim dixit aliquando Angelorum Filius meus es tu?... Et rursum: Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium?* Solus homo qui pacem diligit, excessivum hoc sortitus est privilegium, at vero à quo illud accepit, ab illo qui adoptandi jurisdictione pollet: *Beati Pacifici quoniam Filii Dei vocabuntur.* S. Gregorius Nyssenus ait: *Filium Dei fieri omnem plane superat felicitatem. Quodcumque vehementiori mentis intentione aliquis cogitaverit, supra illud prorsus est id, quod significatur. Quid est homo, si cum divina natura comparetur? Cujusnam Sanctorum proferam vocem, per quam genus humanum extenuatur? Secundum Abraham, terra ac cinis; Secundum Isaiam, fœnum; Secundùm Ecclesiasten, vanitas; Secundùm Paulum, miseria est, quibus enim Apostolus verbis seipsum denominat, his universum genus humanum miseretur. Hæc homo Deus autem quid est?* Et postquam impossibile esse dixisset hominem immensitatem, omnipotentiam, Majestatem, aliaque divina attributa posse comprehendere, subdit: *Huic tamen tali ac tantæ rei, is qui pro nihilo in rebus universis reputatus est, homo, qui cinis, qui fœnum, qui vanitas est, conciliatur; atque in locum filii assumitur à Deo. Excedit homo suam ipsius naturam, immortalis ex mortali, & fragili atque caduco, integer & incorruptus; Ex Diario atque temporario, sempiternus: In summa, Deus ex homine evadens; nam cum dignus habitus sit, qui Dei filius fiat, dignitatem Patris in sese prorsus habebit, atque omnium paternorum bonorum hæres existit:* Omnes autem hi honores, & stupendæ prærogativæ suam à pace originem & merita deducunt. Nam *Beati Pacifici quoniam filii Dei vocabuntur.*

Arist. lib. de anima.
Pacifici habent Christum suum patrem.
Hebr. 1. 5.
S. Greg. Nyss. Orat. 7. de Beatitud.

Proponitur Deus exemplum imitandæ pacis.

2. Deus ut pigritiæ lethargum à nobis depelleret, nosque ad profectum spiritualem sollicitè sectandum animaret, ad formicam nos remisit dicendo: *Vade ad formicam ô piger*, ut prudentiam nos Christianam doceret, ad serpentem amandavit: *Estote ergo prudentes sicut serpentes*, simplicitatem denique nos à columba docere voluit: *Et simplices sicut columbæ.* At verò ut mansuetudinem & pacem edoceremur, ad æternum Patrem suum nos attendere voluit, ut ejus exemplo mites effecti, pacem amando, bonumque pro malo reddendo, divinam nobis filiationem acquireremus: *Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros,.... ut sitis filii Patris vestri qui in cælis est.* De Filio Dei Joannes Evangelista inquit: *Unigenitus.... qui est in sinu Patris &c.* æternus quoque Pater non semel, sed bis elata voce coram toto mundo protestatus est, Christum filium suum esse, à se summopere dilectum: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*; quia verò hic filius plenam à Patre acceperat potestatem delegatam: *Data est mihi omnis potestas &c.* hinc ad nos ad paternam filiationem adoptandos prædicta usus est potestate, ut nos fratres & cohæredes suos efficeret; Sed quos illos esse existimatis, num forte hi illi sunt, qui mundum ad Dei agnitionem converterant? Aut hi, qui falsa numina, idolorumque fana prostraverant, & terræ coæquaverant? aut qui ex motivo amoris divini proprias divitias pauperibus distribuerant? utique hæc opera heroica præmio suo destituta nequaquam fuerunt, verumtamen sublimis illa & excelsa, imo inaudita filiationis Dei prærogativa, his dumtaxat, qui pacem diligunt, reservata fuit, juxta illud: *Beati Pacifici quoniam filii Dei vocabuntur.* Nimirum pacificos pari secum loco haberi, honoremque & dignitatem ex natura sibi debitam, pacificis communicare voluit per gratiam. Ecquis autem invenietur, qui magni Regis & Monarchæ filius Primogenitus, & Unigenitus, existens ad eamdem primogenituram personas extraneas adoptare dignabitur? Certe id nullus facile fieri permittet, & tamen id fecit Christus, ut nobis insinuet, quam dignos nos hæc pacis virtus efficiat, ut exaltemur, & locupletissime remuneremur. Unde S. Gregorius Nyssenus ait: *In parem propemodum, atque ipse est honoris conditionem, humanitate adductus, naturam propter peccatum ignominia notatam, atque dehonestatam recipis.*

Prov. 6. 6.
Matth. 10. v. 16.
Matth. 5. 44.
Joan. 1. 18
Matth. 3. 17.
Matth. 28. 18.
Matth. 5. 9.
Christus unigenitus secum pacificos admisit filios Dei.
S. Greg. Nyss.

3. Porro magnus ille Orator Philippi Macedoniæ Regis gloriam brevi compendio enunciare volens, inquit: *Sufficit te filium habuisse Alexandrum.* Eodem modo, ut quis sublimissimas prærogativas, quæ ab omnipotentia Dei homini collatæ fuerunt, breviter restringat, hoc unum dicere sufficiet: *Beati Pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Nam ut S. Antoninus ait: *Sublimitas pacis ostenditur ex fructu ejus, seu præmio, quod repromittitur, quia scilicet filii Dei vocabuntur.* Adducitque quamdam D. Chrysostomi authoritatem, hujus filiationis in hæc verba assignantis rationem: *Diligentes pacem Christo sunt similes, qui est Pax nostra, qui fecit utraque unum, secundum Apostolum. In Deo est summa quies, & nihil repugnans, & sic habent tales similitudinem Patris.* Habent quoque similitudinem Filii sui, ac proinde æternus Pater eos in gradu filiorum agnoscit, quia ut Doctor Angelicus notat: *Filii Dei, quia habent officium filii Dei, ad hoc enim filius dicitur venisse in mundum, ut congregaret dispersos ad Ephesios c. 2.* Doctrina est D. Chrysostomi dicentis: *Merito Christiana virtutes virescunt in eo, qui unanimitatem Christianæ habet pacis, nec pervenitur ad vocabulum filii Dei, nisi per nomen Pacifici. Pax est quæ spoliat hominem servitute, dat nomen ingenuum, mutat apud Deum cum conditione personam, ex famulo filium, liberum facit ex servo.* S. Augustinus in tomo quarto prolixe exponens ser-

Diligentes pacem assimilantur Christo.
S. Antonin. 4. D. Tit. 7. c. 6. § 7.
S. Thom. in cap. 5. Matth.
D. Chrysost. serm. 53.

sermonem ab incarnata sapientia in monte habitum, in quo inter octo beatitudines hanc septimo loco reposuit, in hæc verba scribit: *In pace perfectio est, ubi nihil repugnat, & ideo filii Dei Pacifici, quoniam nihil in istis resistit Deo, & utique filii similitudinem Patris habere debent.* Idem in cap. 4. ejusdem libri idem punctum in hæc verba tangit: *Pacificis, Dei similitudo est, tamquam perfecte sapientibus, formatisque ad imaginem Dei, per regenerationem renovati hominis.* De Filio Dei Sapiens, illum vivam Patris effigiem & imaginem esse, testatur inquiens: *Imago bonitatis illius*, Etenim Deus in pluribus Sacræ Scripturæ locis *Deus pacis*, nuncupatur; De Filio autem in Discursu præcedenti diximus, quod *ipse sit pax nostra*, Ergo cum Pacifici Deo similes existant, consequens est ut divinam hanc filiationem, aliqua saltem ex parte mereantur; D. Chrysost. in sermone quodam de virtute Mansuetudinis sequentem habet valde considerabilem sententiam: *Est hec dignum recenseri, quod Christus solum Pacificos filios Dei vocat. Et quare suum vocabulum mitibus communicat? Solus ille filium Dei pro viribus imitatur, qui pacis & amicitiæ auctor aliis fit. Nam sicut Christus, Deus, & omnium Dominus in carne divina nobis apparens, & Angelos cum hominibus concordes effecit, qui quasi bello quodam a nobis dissidebant, ita & mansuetus homo, fratres & cognatos, & domesticos revereri leges, & præceptum Dei, abjectisque inimicitiis, in gratiam mutuam redire facit.* Tunc enim nos divina filiatione dignos esse probabimus, si ad imitandum Dei Filium, ei qui nobis insultat, & indignis modis nos tractat, nequaquam irascamur, sed potius Christiana erga illum mansuetudine utamur, ne pacis nostræ patiamur jacturam. Unde D. Chrysostomus in alio quodam Tomo illum adducens Pauli textum: *Cum omnibus hominibus pacem habentes*, inquit: *Servus est Dei, qui auctor pacis est qui cum Dæmonia ejiceret, & bona ageret innumerabilia, & cum male audiret, in homines, qui dixero eum Dæmonium habere, non fulmen misit, non ora maledica prostravit, non linguas igne convulsit impudentes, ingratas, improbas, quamquam hæc facere omnia poterat, sed verbis hisce duntaxat maledicta illa avertit: Ego Dæmonium non habeo, sed honoro eum, qui me misit.* Porrò S. Bonaventura hujus adoptionis mysterium nobis declarat, inquiens: *Pax est status virtutum, in quo est delectatio in Deo sine contradictione carnis, mundi, & Diaboli, vel si est aliqua, inefficax est; Unde patet, quod pax est status animi purgatissimi, Pacificis enim magis attribuitur esse filios Dei, quam aliis, quia licet misericordia maxime assimilet hominem Deo, quantum ad opera exteriora, tamen quantum ad interiora magis assimilat pax.* S. Augustinus in sermone quodam immensum hunc divinæ filiationis honorem ponderat, dicens: *Pax est, quæ Deum Patrem vocat, Filium facit ex servo, quanta est hujus pacis retributio, hæreditatem possidere cum Christo, substantiam Patris habere cum Filio, cœleste regnum participare cum Domino, & in consortium perpetuitatis admitti cum Domino.* Enimvero ex quo Filii hæredes per testamentum instituuntur, quis est, qui nesciat hæreditatem, quam Christus nobis legavit, præter pacem ejus aliud nihil esse: *Ut enim, ait Augustinus* (inquit S. Bonaventura) *legi de bono pacis, quod Pax est testamentum Filii Dei, & qui testamentum noluerit observare, non potest concordiam cum Christo habere.*

S. Aug. tom. 4. lib. 1. de ser. Dom in Mont. c. 2.
Ibid. c. 4.
Sap. 7. 26.
D. Chrysost. Tom. 5. serm 46.
Ut filii Dei simus filium Dei in pace conservanda imitari debemus.
Rom. 12. 18.
D. Chrysost. Tom. 1. Hom. 28.
S. Bonav. lib. 5. Compend. Theol. veritat. cap. 54.
S. Aug. serm. 57. in Append.
S. Bonav. ib.

4. *Beati Pacifici quoniam Filii Dei vocabuntur.* Extra omnem quidem est controversiam, filiationem hanc, quam pace mediante nobis acquirimus, summum nobis conciliare honorem, verumtamen necesse est, ut per authoritates Sanctorum Patrum, quinam hi sint, qui pacifici vocari merentur, examinemus. S. Bernardus ingeniosam facit reflexionem, considerando quod cœlestis Magister hanc de Pacificis Beatitudinem, inter alias octo septimo loco collucarit: Nam in sermone quodam de multiplici Bono Pacis, ita scribit: *Non sine mysterio, secundum Glossam hæc septima Beatitudo ponitur in septimo loco, quia in sabbatho vera requiei dabitur vera pax. Ambrosius super Lucam rationem ponit, quare beatitudo Pacis immediate sequitur Beatitudinem sextam, scilicet munditiam cordis, dicens: Cum interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne dissensiones ex affectu tuo procedant, a te Pacem incipis, ut aliis feras Pacem.* Et in progressu ejusdem sermonis inquit: *Pacifici sunt qui habent Pacem cum Deo, ei in omnibus obtemperando.* Citatque textum illum S. Pauli ad Romanos: *Justificati ergo ex fide Pacem habeamus ad Deum. Pacifici sunt, qui habent Pacem secum, motus illicitos refrænando.* Paulò ante autem in cap. 1. art. 1. dixerat: *Quid est Pax Filios Dei constituens, nisi observata pactio promissorum integra fidei legis ejus immaculata, ad seipsum, ad bonum honestum, ad justificationes ad virtutes, invisibiles animas convertentis?* Glossa super assumpti thematis verba ita scribit: *Qui Pacem diligit, Filius est Pacis. Beati Pacifici. Pax a nobis incipit, quia dum lex carnis repugnat legi mentis, non modo alteri, sed nec nobis possumus esse pacifici.* S. Antoninus quoque hoc punctum tangit, inquiens: *Pacifici, qui refrænant in se illicitos motus*, Job. 5. *Scias quod Pacem habeat tabernaculum tuum, id est corpus*, unde & Augustinus ait: *Pacifici sunt in seipsis, qui animi motus, & carnales concupiscentias habentes edomitas, & rationi subjectas, sunt regnum Dei, in quo ita ordinata sunt omnia, ut quod in homine est principium, imperet reluctantibus, quæ sunt nobis bestiisque communia.* S. Isidorus Pelusiota similiter in Epistola quadam ita scribit: *Pacificos beatos prædicavit Salvator, & Filios Dei futuros esse promisit, qui primo quidem in semetipsis pacem colunt nec laborant seditione, sed bellum quasi civile, & intestinum dirimunt, dum corpus Spiritui subjiciunt, & partem sui inferiorem eo adducunt, ut præstantiori serviat, servitutem quavis libertate, adeoque regno quovis potiorem. Deinde qui aliis quoque, vel secum ipsis, vel cum aliis dissidentibus, pacis sunt authores.* Quosque vero hæc interior compositio pertingere debeat. S. Bernardus in sententiis suis declarat inquiens: *Pacifici, qui non solum in se, & in aliis eam faciunt, sed etiam volentes auferre diligunt, sicut scriptum est: Cum his qui oderunt Pacem eram Pacificus: Ecce isti sunt, in quibus requiescit, & mansionem facit Deus. Ecce isti sunt, quos sicut Filios Deus diligit, & de quibus, tamquam vivis lapidibus, templum sibi sapientia construit.* Consonat quoque cum hactenus dictis Rupertus Abbas in hæc verba scribens: *Pacifici verè hi sunt, qui pace inter se Deumque accepta, nihil jam quod Deo repugnet admittentes, simul & hoc satagunt, ut in via vitæ præsentis ad omnem hominem cum pace ambulent, juxtà Apostolum, qui ait: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus Pacem habentes.*

Pacem cum Deo colit qui servat ejus mandata
& inordinatos motus rationi subjicit.
S. Bernard. Tom. 3. ser. 8. de multiplici Bono Pacis.
Ibid art. 2. cap. 3.
Rom. 5. 1.
Ibid. art. 1. c. 1.
Gloss in cap. 5. Matth.
S. Anton. ib.
S. Aug. lib. 1. cap. 2. ibid.
S. Isid. Pelus. lib. 4. Epist. 169.
S. Bernard in sentent.

5. *Beati Pacifici*, S. Bernardinus postquam observasset, Pacem amantibus divinam filiationem loco præmii rependi, Pacificorum delineamenta, per authoritatem D. Chrysostomi ad vivum describit, inquiens: *Beati Pacifici quoniam filii Dei vocabuntur, quod verbum exponens Chrysostomus in homilia inquit: Pacifici, qui nec oderunt, nec litigant, sed litigantes concordant, rectè Filii Dei vocantur, quia Unigeniti hoc est opus, congregare dispersa, & pacificare contra se præliantia. Talis quippe Filiatio Dei, ad Deum*

Delineamenta Pacificorum.
S. Bern. ibid. art. 3. c. 3.

similationem importat; nam ipsius Dei proprium est quiescere in seipso. S. Augustinus in sermone quodam sequentem tradit doctrinam: *Si Filius Dei incipit vocari, qui Pacificus esse jam cœpit, non vult Filius Dei dici, qui pacem noluerit amplecti, negat Deum sibi Patrem, qui Pacificus esse contemnit. Pacificos ergo oportet esse Dei Filios, corde mites, sermone simplices, affectione concordes, fideliter sibi unanimitatis nexibus cohærentes.* Glossa ex authoritate S. Gregorii Nysseni ita scribit: *Pacifici vocantur imitatores humanitatis divinæ, qui id quod proprium est divina bonitati; in sua vita ostendunt, ejicere odium, finire bellum, abolere invidiam, exterminare pugnam, tollere tumultuationem. Sed propriè Pacificus appellatur, qui eam, quæ intra ipsum est, seditionem carnis, & Spiritus ad pacificam concordiam adducit.*

S. Aug. serm. 166. de Temp.

Gloss. in cap. 5. Matth.

Pax est conjuncta charitati.

S. Thom. in Matth.

6. *Beati Pacifici.* Doctor Angelicus in expositione super Matthæum dilectionem & charitatem simul cum pace conjungit, inquiens: *Sicut enim dictum est: Virtutes ad optimum disponentes disponunt ad duo, scilicet ad visionem Dei, & dilectionem, & sicut mundities cordis disponit ad visionem Dei, ita pax ad dilectionem Dei disponit, quia filii Dei nominamur, & sumus, & sic disponit ad dilectionem proximi.* S. Leo de solemnitate omnium Sanctorum, in qua Evangelium de octo Beatitudinibus recitatur, disserens, inquit: *Beatitudo ista non cujuslibet consensionis, aut qualiscumque concordia est, sed illius, de qua dicit Apostolus: Pacem habete ad Deum, & de qua dicit Propheta David: Pax multa diligentibus legem tuam. Extra dignitatem hujus pacis sunt, improbarum parilitates cupiditatum, fœdera scelerum, & pacta vitiorum, qui semper cum Deo mente sunt soliciti servare unitatem Spiritus in vinculo Pacis, nunquam ab æterna lege dissentiunt, fideli oratione dicentes: Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra, hi sunt Pacifici, hi bene unanimes; sanctèque concordes, vocandi æterno nomine Filii Dei cohæredes autem Christi, quia hoc merebitur dilectio Dei, & proximi, ut nullas jam adversitates sentiat, nulla scandala pertimescat, sed finito omnium tentationum tentamine, in tranquillissima Dei pace requiescat.*

S. Leo in solemnit. O. SS.

7. *Beati Pacifici.* In opusculis S. Francisci, in quodam loco ubi de Pace tractatur, sequens alia interpretatio reperitur: *Illi sunt verè Pacifici, qui in omnibus, quæ in hoc sæculo patiuntur, propter amorem Domini nostri Jesu Christi, in animo & corpore pacem servant.*

In opusc. S. Franc. c. de Pace.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Pax character est hominis Christiani, per hanc fides dilatatur, & stabilitur, & Ecclesia in suo vigore conservatur.

THEMA.

Soliciti servare unitatem Spiritus in vinculo Pacis.
Ephes. 4. v. 3.

Character fidelium est mutua pax.

Ephes. 4. 1.

Ibid. 2.

Ibid. v. 3.

1. S. Apostolus de nostra ad fidem vocatione ad Ephesios scribens, characterem fidelium in concordia, unione, & pace mutua consistere manifeste ostendit inquiens: *Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, Cum .... omni mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate, Soliciti servare unitatem Spiritus in vinculo Pacis.* Et quidem ut hanc concordiam tanto vivacius exprimat, eamdem per quamdam membrorum corporis humani similitudinem declarat, dum ait: *Unum corpus, & unus Spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ;* Sicuti enim unica dumtaxat anima vitam pluribus corporis nostri membris communicat, eadem proportione unicus Spiritus multos compaginat, & concordes efficit fideles, quantumvis nationibus, linguis, moribus & locis discrepantes. Porro Apostolis qui prima esse debebant Christianismi fundamenta (juxta illud: *Isti sunt, qui viventes in carne plantaverunt Ecclesiam*) Christus in ultima cœna dixit: *In hoc cognoscent, quia Discipuli mei estis.* At verò quanam ex re idipsum cognoscent? Num forte ex eo, quia novam legem Evangelicam prædicabunt? aut verò ex patratione miraculorum? vel ex variis linguis, quibus varias alloquentur nationes? aut verò ex dono Prophetiæ? vel ex vita Apostolica? nihil horum Christus dixit, sed tantum: *In hoc cognoscent: si dilectionem habueritis ad invicem.* In eodem sermone in ultima cœna habito, Salvator noster æterno Patri suo sequentem præsentavit supplicam: *Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, & credat mundus, quia tu me misisti.* D. Chrysostomus in catena citatus rationem assignat, cur pax Christiani hominis character existat, ait enim: *Nihil ita scandalizat omnes, ut ab invicem dividi; quod credentes fiant unum, hoc ædificat ad fidem, & hoc etiam à principio dixit: In hoc cognoscent quod discipuli mei estis &c.* Et paulo post subdit: *Hæc gloria, ut sint unum etiam signis major est.* S. Thomas pariter ita scribit: *Per nihil aliud sic manifestatur claritas Evangelii, sicut per charitatem fidelium. Mundus credit quod doctrina, quam dedi eis, sit à te.* S. Cyrillus Alexandrinus prædictam Christi supplicam examinans inquit: *Cum Christus per substantiam quam cum Patre habet, unitatem, quam ad imaginem concordiæ, consensusque animorum in se gerit, modo simili voluit nos quoque inter nos consubstantialis virtute Trinitatis (quantum nostra natura licet) uniri, ut duorum populorum, ad unum perfectum in Christo populum, concursu, atque conventu unum totius Ecclesiæ corpus intelligatur.* Porro in prædicta Christi supplica considerationem merentur verba illa: *Ut credat mundus, quia tu me misisti.* Circa quæ Theophylactus inquit, illa eumdem sensum habere, ac si Christus dixisset: *Etenim à concordia Discipulorum ego comprobor, quod à Deo exiverim. Si enim pugnaverint inter se, non dicent Pacifici esse Discipuli, neque me, si Pacificus non fuero, fatebuntur à te missum. Vides quomodo usque ad finem concordiam erga Patrem instruit?* Idem mysterium Cajetanus pariter in hæc verba tangit: *Fructus unitatis Christianorum in Deo Patre & Jesu, exponitur propagatio fidei ad universum mundum, ut intelligamus, extensionem fidei non tam fieri prædicatione, quam virtute unitatis Christianorum in Deo & Jesu. Videns enim mundus Christianos unum esse Fide, Spe, & Charitate, studio, moribus, &c. secundum Deum, & Jesum; movetur ad credendum, quod Jesus est verè Messias, missus à Deo, & verè Filius Dei, missus in mundum.*

Similitudo ob animam.

Joan. 13. v. 35.

Joan. 17. v. 20.

D. Chrysost. in Cat.

S. Thom. in Joan.

S. Cyrill. Alex. l. 11. in Joan. c. 26.

Pax Discipulorum; probat quod Christus à Deo exiverit.

Theophyl. ib.

Cajetan.

2. Consideratione digna sunt verba illa S. Joannis Evangelistæ: *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.* Mediante enim fide divinam filiationem acquirentes fratres & cohæredes Christi efficimur. Audiamus velim, quid S. Bernardus circa hanc cognationem spiritualem meditetur, ait enim: *Tanta cognatio est inter nos & Dei Filium, quod*

Joa. 1. v. 12.

Filius est imago Dei & nos ad imaginem facti sumus.

S. Bern. lib. de inter. c. 1.

quod ipse imago Dei est, & nos ad imaginem ejus facti sumus, quam cognitionem etiam ipsa similitu o testatur, quoniam non solum ad imaginem, sed & ad similitudinem ejus facti sumus. Oportet itaque id, quod ad imaginem est, cum imagine convenire, & non in vacuum nomen imaginis participare. Repræsentemus ergo in nobis imaginem ejus. Observetis autem, si libet, qua in re S. Bernardus nos characterem & effigiem Filii Dei portare dicat: Nimirum, *In appetitu pacis, in amore charitatis.*

Matth. 7. 16. Author Imperf. Hom. 19. Similitudo piscis cum uva.

3. Author operis imperfecti super illa verba apud S. Matthæum: *Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus:* Ita scribit: *Uva mysterium habet in se Christi; sicut enim botrus multa in se grana ligno mediante suspendit, sic & Christus multos sibi fideles per lignum Crucis tenet adjunctos. Similiter, & sicut ficus multa grana uno tegmine tenet inclusa, quodam dulci charitatis amplexu, una tenet Ecclesia. Et sunt in ficu signa hæc: Charitatis quidem in dulcedine, unitatis autem in conjunctione granorum, sicut scriptum est: Deus qui inhabitare facit unanimes in domo.*

Isaiæ 2. 2. Isaias statum gratiæ denotat per pacem in ea futuram.

4. Isaias tot ante sæcula legis Evangelicæ statum his verbis prædixit: *Et erit in novissimis diebus preparatus mons Domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes & ibunt populi multi, & dicent: Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad Domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus, quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* Moxque certum quoddam subdit indicium proposito nostro peropportunum, videlicet quod fideles hujus novæ legis proscripturi sint à se omnem rixam, omnemque discordiam, ait enim: *Non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.* Quod idem clarius in capite undecimo prædixit, dum ad unionem fidelium ex variis nationibus, moribus, & climate

Isaiæ 11. 6.

barbaris, congregatorum alludens ait: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & Leo, & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minabit eos; Vitulus & ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum, & Leo quasi bos comedet paleas*, mox enim ut Tyranni, & crudelissimi persecutores ad fidem nostram convertebantur, mansuetudinis, Pacis, & Charitatis character, illis protinus imprimebatur; Unde de S. Cæcilia S. Urbanus Papa Deum in his verbis affabatur: *Sponsum, quem quasi Leonem ferotem accepit, ad te quasi agnum mansuetissimum destinavit.* S. Hilarius septimam beatitudinem, de qua in discursu præcedenti tractavimus, exponens, inquit: *Parens enim omnium nostrum Deus est, ne quo aliter transire in nuncupationem familiæ ejus licebit, nisi in fraterna invicem charitatis pace vivamus.* Unde quando quis à gentilismo ad fidem nostram, & religionem Christianam transit, merito de illo dici potest: *Insiliet in te Spiritus Domini, ... & mutaberis in virum alium.*

S. Hilar. in Cat. Matt. cap. 5.

1. Reg. 10. 6.

Pax est fructus Spiritus Sancti. Gal. 5. 22.

5. Quinam obsecro & quales sunt Spiritus Sancti fructus, quos fidelibus communicat? Inter alios hi sunt: *Fructus autem Spiritus, Charitas, Pax, Benignitas, Mansuetudo.* Tandemque S. Paulus nobis Christianis salutare hoc monitum subdit: *Non efficiamur invicem provocantes, invicem invidentes.* Deus in sacris Canticis de Ecclesia sub figura sponsæ disserens ait: *Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea.* Quæ quidem comparatio peregrina & impropria esse videtur, si referatur ad fidelium congregationem, in quibus summopere pacem desiderat, equitatus autem, & currus ad bellandum inserviunt; Unde S. Ambrosius ait: *Quasi potentissimum genus ad bellorum usum, & subsidium præliandi, denique & his curribus Pharao fugientes Hebræos subito comprehendit:* Nectamen idem S. Doctor similitudinis hujus mysterium nobis manifestare omittit, sed ait: *Sicut equi juncti concorditer trahunt currum, & patienter suscipiunt jugum, & portant congrua cum gratia; & jugi illius susceptione mansuescunt sic & congregatio nationum gentilibus indomita moribus se ante jactabat, ubi verò suscepit jugum dicentis: Tollite jugum meum super vos, quia suave est, & onus meum, quia leve est, & cœpit sponsa Christi concordia & mansuetudine populorum esse sublimis, & toto circumferri orbe, tanquam currus equis velocibus supra mundum rapta, ascendit ad sponsum.* S. August. quoque in hac materia notabilem quamdam in hæc verba tradit sententiam: *Qui pacem cordis, oris, & operis non habet, Christianus dici non debet. Qui in hac non sperat, in lubrico vitam & pedem ponit, in tempestate navem collocat, in præcipitio se illaqueat, in arena semen seminat.* Idem S. Doctor paulo ante commemorarat, qualiter S. Paulus in Epistolis suis, quas ad varios populos tunc per ipsum ad fidem Christi conversos scribebat, semper in illarum principio pacem illis annunciaret: *Tanta est virtus pacis, quod in ejus dignitate Apostolus omnes suas Epistolas scribebat, dicens: Pax vobis, & gratia à Domino Deo nostro.* Neque idem illuminatissimus Doctor in hoc sermone tantum, verum & in alio in laudem pacis in hæc verba scripsit: *Meritum Christianæ virtutis vilescit in cunctis; si unitatem non habet pacis, nec pervenit ad vocabulum filii, nisi per nomen pacifica.*

Cant. 11. v. 8.

S. Ambr. oct. 2. in Ps. 118.

Assimilantur equis concorditer trahentibus currum.

S. Aug. ser. 1. ad fratres.

S. Aug. serm. 57. in Appendice.

Pax, sicut imago in moneta, est inscriptio in aliis operibus bonis.

6. Moneta quæcumque, ut pretium suum habeat, & publice in foro expendi possit, sitque ad emendum, & ad contractus in commercio humano faciendos idonea, non sufficit quod ex bono, probo, & syncero metallo cusa, verum insuper, ut effigie Principis insignita sit, pondusque suum habeat, necessum est: Eodem prorsus modo opera fidelium, licet in seipsis moraliter bona sint, sine tamen imagine & inscriptione pacis & charitatis, tamquam nullius valoris à Deo non acceptantur. Unde Sanctus Bernardus ait: *Crede mihi quia Deo non tantum placent nostra jejunia, nostræ orationes, nostra sacrificia, quantum concordia; Ideo dicit in Evangelio: Vade prius reconciliari fratri tuo &c. Magna est virtus concordiæ apud Deum, sine qua non placent Deo nostra sacrificia.* Reflexistisne vos aliquando ad primum stipitem, inter cunctos alios Adami posteros à Deo electum, ut omnium esset credentium norma & prototypon, scilicet Abrahamum Patriarcham? Ab hoc enim concordia & pax tanto in pretio habita fuit, ut cum inter pastores suos & pastores Loth rixæ exortæ fuissent, ne unio & concordia inter illos totaliter rumperetur, hoc illis proposuerit consilium à D. Chrysostomo paraphrasticè in hæc verba magis explicitè declaratum: *Vocato Loth dixit: Ne sit rixa inter me & te, & inter pastores, quasi diceret: Nihil pace præstantius, nihil contentione damnosius & gravius; ut igitur è medio tollamus omnem rixandi materiam, elige quam volueris regionem & reliquam mihi relinque, ut à litium & contentionum molestia simus alieni, Vidisti viri virtutem? Cessit juniori potiorum electionem, ipse contentus viliori terra.* Idem Sanctus Pater in Hom. 33. eamdem actionem considerans, inquit: *Vidisti quomodo Apostolus legem implet, quæ dicit: Itaque jam quidem omnino delictum in vobis est, quod lites habetis inter vos invicem. Cur non potius injuriam patimini? Cur non potius damnum accipitis?* Idem S. Doctor postquam considerasset qualiter

S. Bern. serm. 45. de modo bene vivendi.

D. Chrysost. Hom. 36. in Genesin. Studium pacis inter Abraham & Loth.

D. Chrysost. Hom. 33. ib.

Abraham regionem fertiliorem & amœniorem fratri suo Loth, litis declinandæ causa, cesserit, protinus subjungit: *Quid hac anima pacatius?* Jure igitur merito S. hic Patriarcha, inter omnes alios totius generis humani à Deo electus fuit, ut primus esset omnium credentium Pater, siquidem unio & concordia præ quavis alia virtute fidei, numeroque fidelium adaugendo semper cooperatur, atque hinc est quod S. Lucas modum insinuare volens, quo tam subito ex populo adeo contumaci, Christique antea inimico, postea nihilominus fidelium erecta, & magno numero adaucta, & fervida fidelium congregatio fuerit, non sine mysterio hanc illius subdit rationem: Videlicet quia *multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.* Observandum vero est, quod non sine causa immediatè subjungat: *Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*, hoc namque præmisso, S. Evangelista progreditur ad ostendendos admirabiles dilatati Evangelii & fidei progressus: Subdit enim: *Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri, & gratia magna erat in omnibus illis.* Nimirum S. Lucas non solum causam multiplicationis fidelium manifestare voluit, scilicet unionem & concordiam, quæ inter ipsos vigebat, verum etiam unde hæc concordia suam duceret radicem, videlicet ex eo, quod illis oblatum esset omne ipsorum interesse, meum scilicet & tuum, hoc enim frigidum verbum omnium litium & dissensionum est principium & origo: *Nec quisquam eorum quæ possidebat &c.* Atque hinc est, quod in omnibus religionibus maxime Reformatis, in quibus perfectio Spiritus quam maxime viget, votum quoque paupertatis summo cum rigore observetur, indeque summa inter Religiosos unio & concordia enascitur: Nam ut S. August ait: *Venenum charitatis est cupiditas: Perfectio autem nulla cupiditas.*

Pax primorum Christianorum.

Act. Apost. 4. v. 32.

Ibid.

Ibid. v. 33.

S. Aug. lib 83. quæst.

7. In vitis Patrum sequentia leguntur: *Duo senes erant in una cella pariter sedentes, & numquam inter se vel qualemcumque parvam contentionem habuerant. Dixit ergo unus ad alterum: Faciamus & nos unam litem, sicut & alii homines. At ille alter ait ei: Nescio quemadmodum fit lis, Dixit ei ille: Ecce ego pono laterem in medio, & dico quia meus est, & tu dicis quia non est tuus, sed meus, & ex hoc fit contentio & rixa. Et cum posuissent, laterem in medio, dicente uno quia meus est, ille alter primo respondebat: Ego meum esse spero; Cum ille alter iterum diceret, non est tuus sed meus, tunc ille respondit: Et si tuus est, tolle illum, quo dicto non invenerunt, quemadmodum litigarent;* Ecce tibi quinam sint veri Spiritus salutares fructus, scilicet Pax & Charitas. Observastisne aliquando, quonam nomine olim primi Christiani fuerint appellati? nimirum quo hodie appellantur Religiosi, videlicet Fratres sese mutuo vocabant, unde Tertullianus qui illis temporibus vicinus vixit, ita scribit: *Communicatio Pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quam ejusdem sacramenti una traditio.* Et alibi idipsum expressius declarat inquiens: *Quod veteres dexteram dare, in pacem recipere, dare quoque Pacem dixerunt, id est in Ecclesia consortium admittere, & Eucharistiam præbere, quod est Sanctum Domini corpus ut Cyprianus exponit.*

Vit. Pat. l. 3.

Duo senes pace habituri litem invenire non potuerunt.

Primi Christiani vocati sunt fratres ob mutuam pacem.

Tertull. lib. 1. de Præscrip. cap. 20.

Christus Salvator noster dum Apostolos in ultima cœna sacerdotes ordinaret, & super ipsis prima Ecclesiæ fundamenta jaceret, ad illa magis stabilienda & augmentanda, Sacramentum Altaris, quod ab unione communio appellatur, sapientissimè instituit. Qua de re S. Cyrillus Alexandrinus ita scribit: *Ut igitur inter nos & Deum singulos uniret, quamvis corpore simul & anima distemus, modum tamen adinvenit consilio Patris, & sapientia sua congruentem; Suo enim corpore credentes per communionem mysticam benedicens, & secum, & inter nos unum nos corpus effecit. Quis enim eos, qui unius Sancti corporis unione in uno Christo uniti sunt, ab hac naturali unione alienos putabit? Nam si omnes unum panem manducamus, unum omnes corpus efficimur, dividi enim atque sejungi Christus non patitur.* Regius Psalmista Ecclesiæ statum in Spiritu Prophetico prævidens prædicebat: *Filii tui sicut novellæ olivarum*, id est filii tui Pacifici, quia oliva Pacis est symbolum: Statim verò subjungit: *In circuitu mensæ tuæ*, alludere volens ad hanc mensam Eucharisticam, fidelibus eo fine relictam, ut concordiam ament, utpote pro cujus conservatione hoc Sacramentum, quod simul sacrificium est, instituit; Unde laudabilis veterum consuetudo erat Christianorum, ut priusquam communicarentur, sibi mutuo pacis osculum imprimerent eo tempore, quo in Missa à sacerdote dicitur: *Agnus Dei, &c. Dona nobis Pacem*; Qui ritus etiamnum hisce diebus nostris viget, quantumvis in Missis solemnibus dumtaxat. De hac communione Concilium Tridentinum ita fatur: *Quam Salvator noster in Ecclesia sua tamquam symbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, qua Christianos omnes inter se conjunctos & copulatos esse voluit.* Quæ verba consonant cum illa oratione secreta, quæ in solemnitate Corporis Domini legi consuevit, quæ talis est: *Ecclesiæ tuæ quæsumus Domine unitatis & Pacis propitius dona concede, quæ sub oblatis muneribus mysticè designantur.*

Eucharistia dicitur communio ab unione pacis.

S. Cyrill. Alex. lib. 10. in Joa. c. 26.

Ps. 127. v. 3.

Ibid.

Concil. Tridentin. Sess. 13. c. 8.

9. Enimvero quemadmodum Ecclesia, mediante fidelium unione & concordia, crevit, ita per Discordias notabiliter defecit, siquidem divisiones perniciosissimos pepererunt hæresum & schismatum abortus; Unde Christus S. Petro Alexandrino dixit Arium inconsutilem suam divisisse & lacerasse vestem, ad fidei, & Ecclesiæ Catholicæ unitatem, alludere volens, ac proinde Nazianzenus in ea est opinione, quod si inter Christianos tempore persecutionis Anti-Christi, unio reperiretur & concordia, Anti-Christus omnem suum amissurus foret vigorem, ita enim scribit: *Equidem vereor ne præsens rerum status, ignis illius in expectatione positi, summus quidam sit, ne his Anti-Christus superveniat, & nostros lapsus ac morbos in Principatus sui occasionem arripiat; Nec enim opinor sanos adorietur, nec charitate septos & munitos, verum segnum iri seipsum prius dividi, atque ita forte eam rationem, quæ in nobis est, tentari & ligari, ac tum vasa diripi.* S. Joannes Damascenus ex authoritate Basilii Magni ita scribit: *Quantum sit Pacis bonum, quid commemorare attinet ad veros Pacis Filios? Nihil enim Christiani hominis adeo proprium est, ut reconciliando Paci studere, quandoquidem ob hanc quoque causam Christus præmium nobis pollicitus est.* S. Carolus rationem assignat, cur in Sacramento Confirmationis Chrismate signatis Pax imprecetur, ait enim id fieri: *Ut intelligant se gratia cœlestis plenitudinem, & Pacem, quæ exuperat omnem sensum consecutos esse.* S. Hieronymus super illa verba S. Pauli ad Romanos: *Salutate invicem in osculo sancto*, ita scribit: *Non fictè, nec subdole, quale Judas tradidit Salvatori, ideo enim in Ecclesia pax primo annunciatur, ut ostendat se cum omnibus esse pacificum, qui corpus Christi communicavit.*

Discordia omnia dissolvuntur.

Naz. orat. 14.

S. Joan. Damasc. lib. 1. Parall. c. 18.

Act. Eccl. Mediol. fol. 508.

Rom. 16. 16.

S. Hieron. ibid.

DISCUR-

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Quantopere Deus Pacem curet, quantique illam æstimet, ex variis considerationibus deducitur.

THEMA.

Factus est in Pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion, ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum, Psalm. 75. v. 3.

Christus venit tempore pacis & pacem semper amavit.

S. Vinc. Ferr. serm. 2. in die Pentec.

Beda in cap. 1. Lucæ.

1. PRopheta Regius adventum Filii Dei Pacificum & ab omni dissensione alienum futurum esse claris hisce verbis prædixit; ac proinde S. Vincentius Ferrerius inquit: *Si volumus cogitare, & diligenter pensare totam vitam Christi, à principio scilicet nativitatis, usque ad Passionem, inter alias virtutes singulariter prædicavit & voluit pacem inter Christianos.* Venerabilis Beda super caput 1. S. Lucæ scribens de Salvatore nostro inquit: *Pacatissimo sæculi tempore procreatus, quia pacem magnopere quæreret, atque amaret, edocuit, quia pacis, charitatisque sectatores, semper invisere dignaretur, indicavit, juxta quod ipse fidelibus promittens ait: Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Quod enim majus regni quietissimi & pulcherrimi, quantum ad homines potuit esse Pacis indicium, quam una totum orbem descriptione concludi, eosdem cunctos longè, lateque mundi fines censui numismate comprehendi:* S. Antoninus hanc statuit in summam Pacis gloriam & honorem cedentem propositionem: *Summa, & prima pax, unde omnis alia originatur, est Trinitas; unde canit Ecclesia: Tu Charitas, tu Puritas, tu Pax.*

S. Antonin. 4. P. Tit. 6. c. 8. §. 1.

S. Bonav. in Biblia Paup. cap. 48.

Propter pacem sectandam omnes ex solo Adamo sunt procreati.

2. Doctor Seraphicus sequentem facit reflexionem inquiens: *Alia animalia in principio fecit Deus duplicia, scilicet masculum & fœminam, hominem autem fecit unum.* Cur vero idipsum Deum fecisse existimatis? utique supremo artifici in agro Damasceno non deerat lutum, ad formandos multos homines simul, nec ipsi Deo Creanti deerat flatus seu Spiraculum ad illos vivificandos? Præterea cur mulierem ex costa Adami eduxit, quando eamdem eodem prorsus modo, quo Adamum, producere poterat? Audite S. Bonaventuram ad id respondentem in hæc verba: *Ex illo sunt omnes & singuli procreati; ut scilicet unitatem Pacis & concordiæ commendaret in homine.* Idem in cap. sequenti authoritatem citat S. Augustin. lib. 12. c. 22. de Civitate Dei dicentis: *Propterea Deus creare voluit unum, de quo multitudo propagaretur, ut hac admonitione etiam in cunctis concors unitas servaretur.* Theodoretus, qui eodem sæculo vixit, quasi idipsum in hæc verba tradit: *Volebat Creator naturæ ad concordiam adducere unumquodque genus. Hac de causa ipsum Adam de terra formavit, ex eo vero mulierem, ut & eamdem in illis esse naturam demonstraret, & naturalem quamdam benevolentiam mutuam in illis insereret. Si enim rebus sic se habentibus, viri cum mulieribus contendunt, & mulieres cum viris, quid non admisissent, si aliunde mulierem formasset?* S. Augustinus in lib. 12. capite tamen præcedenti hac de re ita scribit: *Unum ac singulum creavit, non utique solum sine humana societate deserendum, sed ut eo modo vehementius sibi commendaretur ipsius societatis unitas, vinculumque concordiæ, si tantum inter se naturæ similitudine, verum etiam cognationis affectu homines necterentur, quando nec ipsam fœminam copulandam viro, sicut ipsum creare illi placuit, sed ex ipso, ut omne ex homine uno diffunderetur genus humanum.* Impressit quoque homini imaginem, & similitudinem suam: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram;* id quod aliis Creaturis non præstitit, nimirum eodem hoc fine fecit, ut scilicet humano generi unionem & pacem sectandam esse insinuaret. Ita enim eruditissimus ac devotissimus Idiota meditatur inquiens: *Dixisti, faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, ut nostri similes facti, charitate & amore se diligerent.*

Ibid. c. 49.

Theodoret. Q. 30. in Genes.

S. Aug. lib. 12 cap. 21. de Civit. Dei.

Gen. 1. 26.

Idiota lib. 3. contempl.

Joseph fratribus suis ex Ægypto discedentibus maximè commendavit pacem.

3. Ex multis aliis Scripturæ locis facile intelligere poterimus quanta cum solicitudine Deus hoc tanti momenti Pacis & Concordiæ punctum nobis impressum esse velit. Nulli dubium esse potest, quin Joseph Salvator Ægypti typus fuerit Filii Dei Salvatoris mundi. Hic igitur postquam fratres suos agnovisset, ipsis ad Patrem suum redire meditantibus vestes, victualia, pecunias, equos, currus, & alia ad iter necessaria liberaliter donavit? At verò id quod maxime illis inculcatum esse voluit, erat unio, & concordia, quam illis serio commendavit, ne forsitan in itinere in discordias, & dissensiones inciderent, unde ait illis: *Ne irascamini in via.* At verò dices fortasse, ex quo fratres Josephi omnibus ad iter faciendum necessariis optime provisi, & ob fratrem regni Ægyptiaci sceptra gubernantem animo prorsus hilari & læto abibant, quamnam Joseph occasionem habere poterat, illos monendi ut pacem colerent, & lites declinarent, qua ratione timebat, ne sibi invicem irascerentur: Pro responsione observandum, quod cum eodem tempore quo Joseph illos tamquam fratres agnovit, simul etiam illos sui, licet innocentis traditores fuisse detexerit: satis verisimile fuerit, quod videntes se non obstante hoc reatu minime punitos, quin potius multis beneficiis auctos fuisse, facile inter illos exoriri potuisse graves contentiones & lites, dum unus alteri tam exectrandi sceleris culpam, licet ob illam Josephus ne minimum quidem rancorem contra illos servaret, imputare ausus fuisset. Et hic quidem esse potest verborum prædictorum sensus litteralis. Veruntamen illud Apostoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*, in memoriam revocantes dicere possumus, Josephum in hoc facto animarum nostrarum præfigurasse Salvatorem, qui probe sciens, quod tamquam viatores ab Ægypto hujus mundi ad terram promissionis proficiscamur, necessarium esse duxit, ut nos moneret, dicendo: *Ne irascamini in via*, quia si Jerosolymam, quæ visio Pacis interpretatur, pervenire, ibidemque Salvatori, de quo scribitur: *Ipse est pax nostra; Factus est in pace locus ejus*, occurrere volumus, necessaria nobis est Unio, Pax, & Concordia, quam Deus nobis variis modis insinuare satregit.

Gen. 45. 24.

Joseph in istud, pacis comparatus Christo.

Gen. 45. 24.

Ephes. 2. 14.

Ps. 75. v. 3.

4. S. Carolus de illis, qui lites detruncare, proximosque reconciliare student, ita scribit: Dignitas hujus officii (id est Pacificatorum) meliori modo declarari, neque efficacius exaggerari poterit, quam si dicamus, quod Pacem fundare proprium sit Filii Dei officium, qui solum hoc fine in hunc mundum venit, ut genus humanum cum Patre suo æterno pacificaret, quique, ut hoc munus melius exequeretur, post tantos exantlatos labores, sudores, & molestias pretiosissimum sanguinem suum in ligno Crucis effundens vitam suam clausit; in hoc solo sibi complacens, quod hac ratione gravem illam extinxerit discordiam illamque ab initio mundi ad suum usque adventum inter nos miseros mortales, & magni Dei majestatem continuatam è medio sustu-

Act. Eccl. Mediol. fol. 857.

Pacem fundare est proprium officium filii Dei.

lerit

lerit inimicitiam. Hic Dei filius dum vix natus esset, angelorum hierarchias ad pacem in toto universo promulgandam è cœlis descendere, illudque præsepium virtutem in sæculis quoque futuris hanc eamdem pacem inter homines discordes excitandi conservare voluit, Nam ut in historiis selectis legitur: *Eodem in loco ubi Christus natus est, & ubi angelorum chori angelicum cantum cecinerunt, & in terra Pax hominibus bonæ voluntatis nunciata est, contigit aliquid temporibus nostris memoria dignum. Nam cum in insula Cypri, quæ tum Venetorum potestati subdita erat, forte fortuna pervenisset nobilissimus Venetiarum civis ex Cornelia familia, qui postea à Julio III. propter virtutum merita Cardinalis creatus est, videns se in conspectu esse terræ sanctæ, desiderio ductus visitandi loca, ubi Christus Dei Filius vestigia pedum suorum impressit, deliberavit navigio pervenire illuc, dum autem triremis marinos secaret fluctus, duo viri ex iis, qui eum comitabantur (erant autem ambo strenui militum Duces) verbis minacibus utrinque contendebant altercantes, ita ut alter alterum ad certamen provocaret; sed cum essent in triremi, ubi stricto mucrone congredi vetitum erat, pugnæ congressus, donec pervenissent in terras, dilatus est. Pervenit tandem triremis ad sanctam terram, statimque Cornarius suis societas comitibus, primo Ecclesiam Bethlehemiti eam visitare voluit, Cum autem ventum esset ad illam & adorassent, statim Spiritus Pacis cecidit in corda eorum, qui semel confligere constituerunt, tantaque Pacis dulcedines intrinsecus tacti sunt, ut ultro nollo suadente, alter in alterius rueret amplexum, & mutuis osculis interna pacis signa darent, ut nullus ignorare posset, Ecclesiam illam verum esse locum, ubi Angeli cecinerunt: Gloria in excelsis Deo, & in terra Pax, hominibus bonæ voluntatis.*

Hist. Select. cap. 98.

Miraculum factæ pacis.

5. *Factus est in pace locus ejus.* Ex quo Ecclesiæ mentionem facere cœpimus, neminem ignorare posse, existimo, hanc Dei hic in terris veram esse habitationem & domicilium, juxta illud regii Vatis: *Dominus in templo sancto suo.* Observandum vero est, Deum per altissimam suam providentiam ita disposuisse, ut templum illud adeo celebre, & unicum in toto universo in divini cultus honorem inter omnes alias mundi Civitates in sola Jerosolyma *dicta pacis visio*, erigeretur, eamque non à Davide Rege licet hic vir esset secundum cor suum, sed à Salomone Rege pacifico erigi voluit, qui pro sublimis illius ædificii provisione ad Regem Tyri scribens, in hæc verba eum alloquitur: *Tu scis voluntatem David Patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomine Domini Dei sui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum ejus, nunc autem requiem dedit Dominus Deus mihi per circuitum. & non est Sathan, neque occursus malus.* Porro M. Marulus in capite *de Pace servanda*, hanc adducens historiam inquit: *Quoniam David in negotiis militaribus assidue versatus, hostium cruore manus sudaverat, prohibitus est ædificare templum Domino; Salomon autem jussus, ut qui semper Pacificus & belli abstinens fuit.* Quis autem hanc Dei dispositionem considerans non obstupescat? bella in quibus David occupatus fuerat, pro defensione Palæstinæ gerebantur, quæ unica Dei hæreditas erat (*notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*) in ea namque terra dumtaxat verus adorabatur Deus, cum reliquæ mundi partes idololatriæ erroribus succumberent; Præterea David Rex vir erat secundùm cor Dei, & tamen licet pro fabrica templi inæstimabiles congregasset thesauros, neutiquam illi vel minimum illius ædificii lapidem erigere permissum fuit, sed reservabatur idipsum Regi Pacifico, ut per hoc nobis insinuetur, quod *factus est in pace locus ejus*, imo ingentis miraculi loco habendum est, quod toto illo tempore, quo vastissima illa moles ædificabatur, *malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cum ædificaretur*, ut per hoc nobis significetur, quam sit Deus sollicitus, ut à domo sua omnem ferri strepitum abarceat. Unde idem citatus auctor ait: *Ædificatio templi illi interdicitur, ut omnibus constet, quanti apud Deum momenti sit perpetua in homine pacis observatio, imperturbataque tranquillitas.* Idem hoc templum Salomonis non quidem ab aliis quam ab inimicis bellatoribus destrui & demoliri potuit. at verò, quod observatione dignum est, quando postea templum illud reædificatum fuit, ut sacer textus inquit: *Congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem, ... ad reædificandum templum, quod fuerat à Rege Babylonis destructum.*

Voluit Deus sibi ædificari templum a pacifico Salomone.

Ps. 10. 5.

3. Reg. 5. 2.

M. Marul lib. 3. c. 6.

3. Reg. 6. 7.

1. Esd. 4. 3.

6. Prima Ecclesia in lege gratiæ, sive prima fidelium congregatio ubinam habita fuit? Respondet Propheta Regius: *Factus est in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion*, id est in cænaculo Sionitico, in quod Spiritus Sanctus descendit, & ex quo fideles illi cœlesti igne effervescentes, per universum mundum igneum illum divinum dispersserunt, observandum quoque est Salvatorem subito ut resurrexit, in eodem cænaculo comparuisse, ut Apostolos Spiritus Sancti redderet participes: *Insufflavit:* & dixit eis: *Accipite Spiritum Sanctum*, idque iis ex eo præcipue merito contigit, quia inter se unanimes erant & concordes; *Nimirum ut doceret, illum qui Spiritus Sancti chrismata vellet promereri, prius cum proximis suis concordem unanimemque esse oportere; unde Apostolus, idem sapite, inquit, Pacem habete, & Deus Pacis & Dilectionis erit vobiscum.* Idem quoque Spiritus post quinquaginta dies, denuo in signo visibili cum thesaurorum suorum plenitudine super idem cænaculum descendit, in quo erant congregati numero centum viginti, qui sublimis ædificii Christianitatis columnæ futuræ erant: *Descendit autem Spiritus super unanimes*, inquit B. Laurentius Justinianus: *Diligit hic Spiritus unitatem, amat pacem, diligit concordiam, hanc si suscipere cupis, noli dissidere cum fratribus, noli divisus esse in te, concordet in te voluntas, & ratio, caro, & Spiritus.*

Discipuli Christi unanimes dum erant acceperunt Spiritum Sanctum.

Joan. 20. v. 21.

M. Marul. ib.

2. Cor. 13. 11.

B. Laur. Just. Ser. de Pent.

7. Quod si ex me quæsieris mysterium, propter quod Spiritus Sanctus hic in linguis igneis, & super Jordanem in forma columbæ descendere? Respondeo, & quidem ad primum quæsitum ex sententia S. Ecclesiæ dico, ideo id factum esse, ut Apostoli *verbis essent profluì, & charitate fervidi*, quoad secundùm verò dicendum, quod ex quo aquæ Jordanis undas baptismales præfiguraverint, in quibus homo peccator, Sacrosancto lavacro mediante, cum Deo reconciliatur, convenientissima illius figura fuerit columbæ, utpote quæ animal est pacificum: Præterquam quod S. Paschasius scribat: *Apparuit in columba, ut per eam exponeret, quales futuri erant, qui ad gratiam S. Spiritus pervenirent, & quia columba fel non habet, patienter insinuat, quod in felle amaritudinis esse non debet, quisquis ad hanc gratiam venire devotus exoptat.*

Spiritus Sanctus apparet in specie pacificæ columbæ.

S. Pasch. in Matth. lib. 2.

8. *Factus est in pace locus ejus.* Christus mutuam inter nos unionem & concordiam præmiaturus magnam hanc nobis stipulatus est pollicitationem: *Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Quem textum considerans S. Hilarius inquit: *In tantum humanæ pacis & concordiæ Christus studuit, ut unitatis merito, omnia quæ à Deo precanda sunt,*

Matt. 18. v. 20.

S. Hilar. ibid. Can. 18.

Christus est in medio pacificorum.

sunt impetranda esse confirmet, & ubi duo atque tres pari Spiritu, ac voluntate collecti sint, ibi se medium eorum policeatur futurum. Ipse enim, qui Pax, atque Charitas est, sedem atque habitationem in bonis, & pacificis voluntatibus collocavit. Notandum vero est, quod non dixerit in tempore futuro: *Ibi ero in medio*, sed in tempore præsenti: *Ibi sum in medio eorum.* S.

S. Pasch. l. 8. in Matt.

Paschasius ait: *Ubi ad concordiam omnes provocarat, nunc exponit quem fructum exinde sint habituri, ita ut quidquid petierint, sint acceptari, Deumque medium semper in se habituri*: Origenes sequentem adducit

Orig. Tr. 6. in cap. 18. Matth. Similitudo in musicis.

similitudinem: *Sicut in musicis, nisi fuerit convenientia vocum, non delectat audientem, sic & Ecclesia, nisi consensum habuerit, non delectatur Deus in ea, nec audit voces eorum. Consentiamus ergo, ut congregatis nobis in nomine Jesu sit Jesus in medio nostrum, Verbum scilicet Dei, & Sapientia, & virtus ipsius. Nec illud prætereas, quoniam non dixit in medio eorum ero, sed in medio eorum sum, ergo non medius futurus est, neque medius esse tardabit, sed mox ut consenserint, invenitur Christus in eis, quoniam & Christus consensus est ipse.* Altius profecto aspirare nequit humana præsumptio, quam infallibilem quamdam securitatem in manu sua positam, habere, quod scilicet sit in quacumq; instantia sensolicitatione exaudiendus, quodque habiturus sit infallibilem ipsiusmet Dei assistentiam & præsentiam, hoc autem totum unionis & concordiæ meritis obtinetur.

Chrysost. serm. 2. Pax Domini sit semper vobiscum dicitur ante communionem.

9. *Factus est in pace locus ejus.* Doctrina est D. Chrysostomi dicentis: *Nihil est, quod cum Pace & concordia valeat comparari. propterea quoque cum ingreditur Pater, non prius ad hanc sedem ascendit, quam vobis omnibus prius pacem fuerit precatus, & cum surgit, non prius docere vos incipit, quam omnibus pacem dederit. Sacerdotes etiam cum fuerint benedicturi, ubi prius hoc vobis apprecati fuerint, deinde incipiunt benedicere. Et vero Diaconus dum cum aliis precari jubet, hoc quoque imperat in oratione, ut Angelum Pacis rogemus, & quæ proposita sunt cuncta Pacifica, & ab hoc conventu vos dimittens, hoc vobis precatur dicens: In Pace discedite, & nihil in universum potest vel dici, vel fieri sine ista. Est enim hæc nutrix, ac mater nostra, quæ multo cum studio ac diligentia nos fovet.* Idemque quoque S. Doctor in alio loco dicit:

Chrysost. To. 4. lib. c. de Comp.

Osculum Pacis porrigere tempore quo munera offeruntur in usu est, sed vereor ne forte plures ex vobis, labiis hoc tantummodo faciant. Cum Christus Pacem, non ex ore, sed ex corde desideret. Priusquam accedamus ad sacram Communionem, Ecclesia pariter hunc ritum nobis præscribit, ut pacem postulemus; ideo dicit: *Pax Domini sit semper vobiscum*: Similiter in prima oratione secreta, quæ communionem præcedit, per Sacerdotem postulandam esse præcipit. Domine qui dixisti Apostolis tuis: *Pacem meam relinquo vobis, &c.* Alcuinus de ritibus divinorum officiorum tractans in hæc verba scribit: *Sed & illa salutatio*

Alcuin. l. de Div. off. cap 40.

Episcopalis ad populum, quæ dicitur: Pax vobiscum, sive pax vobis similiter non humano sensu inventa, sed de Scriptura sancta authoritate desumpta est, nam & in Veteri Testamento invenitur dixisse Angelus Danieli: Noli timere vir desideriorum: Pax tibi; Confortare, & esto robustus: Et in novo, id est, in Evangelio pæne semper ita legitur Dominus, Apostolos salutasse, dicendo: Pax vobis: Et eisdem Apostolis eamdem salutationis formam commendavit dicens: In quamcumque civitatem aut domum intraveritis, salutate eam dicentes: Pax huic domui. Merito ergo & Apostolorum successoris, id est, Ecclesiarum Præsules hac salutatione utuntur, domum Dei salutantes, ubi omnes oportet filios esse pacis, ut salutatio pacis super eos requiescens, & salutantibus & salutatis possit esse fructuosa.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Christus suis in ultimo testamento suo pacem reliquit, velut hæreditatem opulentissimam, quam dare potuit.

THEMA.

Pacem relinquo vobis, Pacem meam do vobis. Joan. 14. vers. 27.

1. Cœlestis Magister noster Christus in sermone in ultima cœna habito Apostolos suos his verbis est effatus: *Jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus, vos autem dixi amicos*. Cum igitur illos ad hanc admiserit familiaritatem, quid mirum si in ultimo suo testamento pacem illis tamquam opulentissimam hæreditatem reliquerit? *Amici enim amicis dant & legant magis pretiosa in fine*, inquit S. Bonaventura. Neque enim Christus ullam habebat gemmam quantumvis pretiosissimam, pace præstantiorem. S. Joannes increatæ & incarnatæ sapientiæ Secretarius ait: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. In hujus autem excessivi amoris evidentius testimonium, hoc illis pacis legatum reliquit; *Pacem relinquo vobis, Pacem meam do vobis.* De hoc Testatore dominum Apostolus ait: *Deus qui dives est*; Et iterum: *In quo sunt omnes thesauri*; Et ante illum diu Psalmista cecinerat: *Domini est terra & plenitudo ejus.*

Jo. 15. 14. Christus Apostolis suis reliquit pacem suam in testamento. S. Bona in Diæta Sal. Tit. 7. c. 6. Jo. 13. v. 1. Ephes. 2. 4. Col. 2. v. 3. Ps. 23. v. 1.

2. Apostoli per sanctum petrum, veluti Apostolici Collegii caput coram Christo protestati fuerunt dicendo: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Etiamsi licet omnes illorum facultates ad paucula restringerentur curiosa ligna, rupta retia & pauculos remos, hic tamen adeo opulentus, ipsisque supra modum addictus testator, de quo scribitur: *Spirituum ponderator est* hæreditatis loco pacem illis legavit, dicens: *Pacem relinquo vobis, &c. Superius dixerat*, ut notat Cajetanus, *mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, modo non dicit, pacem mando vobis, sed legat testamenti jure, dicendo: Pacem relinquo vobis, relinquitur tamquam pretiosissima hæreditas, hoc est enim testamentum Jesu.* Quisquis est, hanc hæreditatem possidet, is, ut in progressu sequentium Discursuum videbimus, neque in hac, neque in altera vita, quidquam pretiosius desiderare poterit. Nam ut in *summa prædicantium* dicitur *Quanta sit Pacis excellentia, ostendit Christi donum. Cum enim in fine maxime suos diligeret, quam quidem dilectionem dono Pacis ostendere voluit, & docuit. Ex quo argui potest, quod post seipsum, Pax sit maximum quod dari potest. Certum est, quod maxime dilectis maximum donum daret, sed suos maxime dilexit, ergo eis maximum donum dedit. In crastino abeis recessurus, dicens: Pacem relinquo vobis, &c.* Nec mirum est authorem hunc dicere: *Post seipsum, Pax maximum est, quod dari potest*, siquidem nos superius in discursu primo probavimus, ipsummet Christum Pacem esse: *Ipse est pax nostra.* Unde Sanctus Cyrillus Alexandrinus notat Christum dicere; *Pacem non simpliciter, neque quamlibet, sed meam do vobis. Id autem nihil aliud est, quam Spiritum eis dare, & per eum in eis habitare. Pax enim Christi Spiritus ejus est, quod etsi longa oratione, ut probetur, non egeat, illud tamen liquide patet, ipsum*

Matth. 19. v. 27. Prov. 16. 2. Cajet. ibid. Pace nihil excellentius desiderari potest. Summa Prædicant. ver Pax. art. 2. n. 7. S. Cyrill. Alex l 10. in Joan. c. 7.

filium Dei Pacem esse. Quomodo igitur Spiritus ejus Pax nouerit? Beatus enim Paulus ait: Pax Christi qua exuperat omnem sensum, &c.

4. Reg. 20. v. 17.
Ezechias pacẽ prætulit omnibus thesauris.

3. M. Masulus in capite *de pace servanda* circa illam à Propheta Isaia Regi Ezechiæ jussu Dei factam intimationem, qua dicebat: *Ecce dies venient, & auferentur omnia, qua sunt in domo tua, & qua condiderunt patres tui, usque ad diem hanc in Babylonem*, Ingeniose observat sapientissimi hujus Regis Responsum, indeque deducit, quanti valoris & æstimationis Pax sit penes animas illuminatas, qualis Ezechiæ Regis erat, Etenim ut Sacer textus ait: *Dixit Ezechias ad Isaiam, bonus sermo Domini quem locutus es, sit pax .... in diebus meis.* Circa quæ verba prædictus Marulus ita scribit: *Cum Ezechias responsum accepisset, thesauros quos Babyloniis gloria cupiditate ostentaverat, iisdem futuros prædam, delicti conscius: Bonus est, inquit, sermo Domini, sit tantum Pax & veritas in diebus meis. Non negavit justum esse Dei adversum se judicium, sed mala differri precatus est, non ob hoc, ne thesauros, sed ne thesauris cariorem Pacem amitteret, & quoniam pro Pace, non pro divitiis oravit, quoad vixit hostem non vidit, Deo in posteros calamitatem illam, quam interminatus fuerat, transferente, ut monstraret praponendam esse opibus pacem.*

Ibid. v. 19.
M. Marul l. 3. c. 6.

4. Cum Deus popolo Israelitico immensa & innumerabilia beneficia contulisset, majoraque beneficia illis conferre decrevisset dicendo: *Eritis mihi in peculium de cunctis populis; mea est enim omnis terra, & vos eritis mihi in regnum*, Regius tamen Propheta David summam hanc Dei beneficentiam in uno calami tractu adæquate exprimere volens inquit: *Pax super Israel*: Id quod Glossa Interlinearis exponens, Prophetam Regium dicere voluisse inquit, quod scilicet quidam omnium bonorum thesaurus cœlitus à Deo datus fuisset, & iden eadem glossa ait: *Uno verbo, omnia bona dicit.* S. August. similiter in glossa citatus ita exponit: *Uno nomine patria hareditas dicitur, que est Christus, ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, qui pacem supra pacem dabit nobis.* Lyranus eumdem textum in favorem nostrum sic explicat: *Non super Israel secundum carnem, sed secundum spiritum scilicet super populum Catholicum, propter quod in Nativitate Christi cantaverunt Angeli: Gloria in altissimis Deo, & in terra Pax hominibus bonæ voluntatis.* Similiter ubi vulgata nostra legit: *Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni*, in Hebræo habetur: *Deus pacem respondebit &c.* adeoque felicitas & prosperitas integri cujusdam regni, à veridico Spiritus Sancti calamo per solam pacem exprimonitur.

Exod. 19. 5
Psal. 124. 5.
Deus ipse præfert pacem omnibus aliis beneficiis.
Gloss. Interlin.
S. Aug. in Gloss.
Lyran.
Gen. 41. 16

5. Quando David in deserto magna penuria oppressus, milites suos, victualium annonam postulatoros, ad Nabal ablegavit, simul etiam iisdem imperavit, ut ad magis & facilius sibi comparandam ejus benevolentiam, hac eum salutatione impertirentur: *Ascendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex nomine meo Pacifice, & dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus quacumque habes, sit pax.* Ubi, ut Cajet. observat: *Juxta Hebræũ habetur: Et tu pax, & domus tua pax, & omnia quæ tua sunt pax. Nimirum modus est loquendi usitatus tum temporis, & nomine pacis comprehendunt omne bonum.* Nyssenus in oratione septima beatitudinem illam: *Beati pacifici*; declarans, hanc Pacis virtutem quoddam excellentissimorum bonorum compendium & centrum esse hisce verbis affirmat: *Quid hominibus ex iis rebus, quibus frui atque potiri student, vita pacifica dulcius est? quodcumque nominaveris ex iis rebus quæ in vita suaves & jucundæ sunt, pace opus, ad hoc de Bonitate jucundum sit, nam si omnia suppetant, quacumque ind. in vita magni fiunt, atque in pretio sunt, divitiæ, bona valetudo, uxor, liberi, domus, parentes, ministri, amici, terra, mare, proventibus & hoc & illa ditans, horti amæni, venationes, lavacra, palæstra, Gymnasia, loca deliciis & voluptatibus capiendis destinata, atque quacumque voluptatis causa inventa sunt, huc adjiciantur jucunda spectacula atque musica acroamata, et si quid est aliud, per quod delicias spectantibus vita suavis existit. Si hæc quidem omnia suppetant, pacis vero bonum non adsit, quod illarum rerum lucrum est? quid illa prosunt? ergo cum ipsa pax fruentibus jucunda est, tum omnia quacumque in vita coluntur, expetuntur, & in pretio sunt, dulcia efficit atque jucunda.* Porro nullæ divitiæ, nulla magnificentia, nullæ deliciæ nullumque aliud hujus vitæ bonum appretiabile est sine pace, Pax enim omnium bonorum est condimentum, ipsaque sola ad locupletandum nos abunde sufficit; ac proinde is in cujus potestate sunt omnes thesauri quique dixit: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*, hic inquam charissimis Discipulis suis hanc pacem solam testamento legavit, Nam ut S. Greg. Nyssenus ait: *Si nulla ei res etiam spes proposita esset, ipsa propter se pax tradatis quidem hominibus præ cæteris rebus omnibus cupide expetenda atque amplectenda esset.*

Nomine pacis comprehenditus omne bonum.
1 Reg. 25. 6
Cajet.
S. Greg. Nyss. orat. 7
Matth. 28. v. 18.
S. Greg. Nyss. ibid.

6. Deus apud Isaiam bona ex pace derivantia exprimere volens, fluminis cujusdam adducit similitudinem dicens: *Utinam attendisses ad mandata mea, fuisset sicut flumen pax tua*; quo modo loquendi, ut S. Hieronymus ait: *Abundantiam omnium rerum copiamque significat.* Inter alias regulas, quæ ad eligendum locum & situm opportunum civitatis alicujus de novo ædificandæ præscribuntur, una eaque præcipua est, ut habeat alveos proxime flumen quoddam navigabile; hæc enim populos locupletes efficiunt, siquidem commoditatem præstant, merces pro aliarum regionum distantium commercio facillime trajiciendi, ac proinde Isaias non sine mysterio dicit: *Fuisset sicut flumen pax tua*, quin potius per hoc denotare voluit, quod à pace omnium bonorum abundantia scaturiat. Unde Oleaster legit: *Et fuisset pax tua indeficiens, quemadmodum aquæ fluminis, quæ sunt copiosa*, Hugo Cardinalis ita exponit: *Sicut flumen pax tua, id est abundans & copiosa, & continua sicut flumen continuè currit.* Licet enim bona hujus mundi pluribus modis possent deficere, numquam tamen pax interior, quæ in fruitione divinæ gratiæ, animæque tranquillitate consistit, post sedatas illius passiones.

Isai. 48. 18
S. Hieron. ibid
Pax est scaturigo omnium bonorum.
Oleast.
Hugo Card.

7. Abraham à Deo primus credentium pater electus, de Ur Chaldæorum pauper egressus fuit: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*: Et tamen in progressu temporis dives factus est & locuples, dicente scriptura: *Erat autẽ Abraham dives valde in possessione auri*; at vero scitisne causam cur adeo dives evaserit? Regius Psaltes ait: *Quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum? Illic mandavit Dominus benedictionem.* Porro Abraham Loth nepoti suo multis ex capitibus inferiori se submisit, atque regionibus sterilioribus minusque amœnis in colendis acquievit, ut discordes inter familias pacem conservaret; idemque quoque Patriarcha multo tempore cum Sara absque filiis vixerat, ac proinde ejus consilio Agar se conjunxit quia verò hæc continuo Dominæ suæ insultavit, conjugi suæ, ut illam simul cum Ismaele è domo sua exturbaret, præcepit; in qua occasione Abraham quidem verbis Angeli supponere potuisset dicendo; quod & Agar uxor sua & Ismael filius suus esset, ac proinde expedientius futurum foret

Gen. 12. v. 1.
Gen. 13. v. 2.
Psal. 132. 1
Ibid v. 3.
Abraham studuit servare pacem cum nepote suo Loth.

foret si illam aspera quadam reprehensione perstringeret, maxime cum Ismael nullam in defectibus maternis culpam haberet, sed nequaquam id fecit, sed potius sine ulla contradictione Saræ conjugi suæ adhæsit Agar in illius liberam facultatem cedendo, ac proinde nil mirum si pacificus hic Patriarcha in bonis terræ, imo & in cœlestibus bonis tantopere prosperatus fuerit, qui tanto enim Zelo paeis continuationem fuit prosecutus; *Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem*; quia ex ejus stirpe Deus unigenitum suum incarnari voluit & depositum Paradisi, in quo animæ sanctæ, priusquam in cœlo beatificarentur & glorificarentur, demoratæ fuerunt, suam ab illo sumeret denominationem, & sinus Abrahæ appellaretur. Observandom quoque, quod post actum illum heroicum, quo Loth cognato suo pro conservanda mutua pace regionem cessit deliciosissimam, quæ erat *sicut Paradisus Domini:* Non sine mysterio sacer textus tunc in commendationem pacis, & in remuneratione immediate subjungat: *Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Loth: Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es; ad Aquilonem & Meridiem; ad Orientem & Occidentem; Omnem terram quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo usque in sempiternum, faciamque semen tuum, sicut pulverem terræ.* Ecce tibi Pacis & Concordiæ ab Abrahamo dilectæ, omnibusque rebus prælatæ remuneratio-nem, investituram videlicet cujusdam regni adeo floridi, quale est Palæstinæ, & promissionem posteritatis adeo numerosæ, qualis illa populi Israelitici fuit, *quoniam illic mandavit Dominus benedictionem.* Econtra verò quia Loth magis interesse suum, & propriam satisfactionem, quam unionem & concordiam dilexit, quot deinceps fuit adversitatibus & ærumnis oppressus? B. Chrysostomus postquam Loth cum tota familia sua captivum factum, ejusque substantiam deprædatam considerasset, subjungit: *Ecce ut divisus est, & putabat se in majori esse libertate, & potiora se assecutum, repente factus est servus, carens domo, carens & foco, ut discat quantum malum sit divisio, & quantum bonum concordia.* Neque infelicitas illi non post multos annos contigit, sed immediate, ut Deus per hoc toti mundo patefaceret, quantum sibi displicuerit, quod Loth non potius unioni & paci, quam proprio interesse adaugendo consuluerit, siquidem dum quatuor Reges contra alios quinque Reges simul inter se confligerent, & primi in prælio superiores evaderent, simul cum spoliis horum *tulerunt Loth & substantiam ejus.* Abraham vero, qui ensem numquam strinxisse, nec ullam artis militaris experientiam habuisse legitur, cum trecentis & decem servorum suorum, virga pastorali tractandæ, pecoribusque custodiendis assuetis quatuor illos victores Reges aggressus, *percussit eos, & persecutus est eos, reduxitque omnem substantiam, & Loth fratrem suum, cum substantia illius*, adeoque Deus servum suum in victoriis quoque & triumphis gloriosum effecit, tuncque Nobilissimum Melchisedech Regis Salem, id est, Hierusalem, quæ pacis civitas dicitur, occursum habuit, dicente scriptura, *Rex Salem proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei*, ubi ut vides tale Abrahæ à Melchisedech munus oblatum fuit, quod figura erat veræ hostiæ pacificæ, quæ in progressu sæculorum pro generis humani reconciliatione offerenda erat.

Ps. 132. v. 3.

Gen. 13. 10

Remuneratio pacis

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 15. ibid. 16.

Psal. 132. 3

Chrys. hom. 35. in Gen.

Loth iturdens proprio commodo affligitur.

Christus

8 *Pacem relinquo vobis.* In progressu ejusdem sermonis ultimi, qui testamentum Christi fuisse dici potest, Salvator Apostolos suos his quoque verbis est allocutus: *Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis*; ubi subnascitur dubium, an dictio illa *hæc* solum referri debeat ad ea quæ in illo sermone dixerat, an vero ad omnia alia, à Christo hactenus dicta aut facta? Audiamus S. Augustinum Ly *hæc* sequentibus verbis ponderantem: *Hæc, quæ non recentiora paulo superius ab eo dicta, sed omnia debemus accipere, sive quæcumque illis locutus est, ex quo eos cœpit habere discipulos, sive certe ex quo post cœnam exorsus est hunc admirabilem, prolixumq; sermonem. Talem quippe commemoravit causam, cur eis sit locutus, ut ad eum finem rectissime referantur, vel omnia quæ locutus est eis, vel ea maxime quæ dixit jam pro eis moriturus. Hanc ergo commendavit causam sermonis sui, ut in illo pacem habeant, propter quod totum agitur, quod Christiani sumus.* Sicut enim pater aliquis, ut filiis suis bene prospiciat, quidquid in vita laborando lucratur, totum hoc ad legandum eis opulentam hæreditatem dirigitur; ita quoque Christus dicere voluisse videtur, quidquid hactenus viva voce vobis inculcavi, & quidquid feci, hoc totum eo fine factum est, ut vobis pretiosissimam pacis meæ relinquam hæreditatem: *Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis.*

omnia sua locutus est ut pacem habeamus

Joan. 16 33.

S. Aug. Tr. 104. in Jo

9. Accidit, quod Apostoli die quadam inter se contenderent: *Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major*; subito autem postquam id Christus advertit, hasce rixarum & discordiæ scintillas; ut confestim extingueret, adpropesavit, prout in eodem loco S. Lucæ legitur, & pariter S. Matthæus capite vigesimo meminit. Unde S. Augustinus ait: *Tantum est pacis bonum, ut etiam in rebus terrenis, atque mortalibus, nihil gratius soleat audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil postremo possit melius inveniri.* Idem similiter in sermone quodam in laudem pacis inquit: *Tu contenta in cunctis, tu ditior universis.* Idque per quamdam Theodoreti interrogationem confirmatur dicentis: *Si largieris nobis pacem omnium bonorum pleni erimus, & reportabimus à te perfectam gratiarum communicationem, nam bona quidem sunt omnia alia quæ à te conceduntur, sed nullum majus bonum à te habemus quam pacem erga nosipsos, ut sine seditione tecum simus, & anima tecum pacata custodiatur.* Idem Theodoretus in historia Ecclesiastica, narrat, Theodosium Imperatorem morientem pretiosissimam hanc filiis reliquisse hæreditatem, nam *utramque veram pietatem colere hortabatur, ea enim & pacem conservari, bellum extingui, hostes in fugam verti, trophæa erigi & victoriam denique constare dicebat.* Author quidem antiquus quemdam de pace sermonem his exorditur verbis: *O pax opulenta, & beatos inter pulcherrima divos. Divitias, sanitatem, annonam, vinum, voluptatem, pax confert. Quod si hæc omnia defecerint, perit omnis communiter viventium vita.* Nazianzenus inquit: *Pax amica, bonum ab omnibus quidem laudatum, à paucis autem conservatum, ubinam nos tanto jam temporis spatio reliquisti? Quando ad nos reditura es? Equidem te supra mortales omnes cupio, & exosculor, ac præsentem amplector, & nolentem multis lachrymis & luctibus revoco.* Vespasianus bona à pace derivantia, & specialiter abundantiam exprimere volens, multas in numismate quodam sculpi fecit à duabus manibus inter se simul adstrictis egredientes, ut per hoc pacem abundantiæ matrem esse insinuaret.

Luc. 22. 24

Etiam pax in rebus terrenis maximum bonum est

Matth. 20 v. 25.

S. Aug. lib. 19. de Civ. Dei cap. 11.

S. Aug. ser. 2. ad

Theodoret. in orat. Isa.

Theod. Hist. Eccl. lib. 5. cap. 25.

Narrantur bona pacis

Stobæus serm. 55 de pace

Nazianz. orat. 14.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Gloria titulo pacis insignitur, & ideo unio & concordia in hac vita æternæ salutis pignus existit.

THEMA.

Visi sunt oculis insipientium mori, ... illi autem sunt in pace Sap. 3. v. 2.

Amore Dei angustiati sunt in pace.

1. SPiritus Sanctus qui sapientis calamum ad scribendum movit, de animabus electis, pro amore Dei in hac præsenti vita angustiatis, quæ in mundanorum oculis mori & interire videbantur, disserens, illas etiamnum pace, sive, quod idem est, in cœlo spirare manifeste asserit dicendo: *Illi autem sunt in pace*; idque adeo verum est, quod in fidelium auribus beatitudo, gloria paradisi, salus æterna idem prorsus sonet, quod pax, quies, & tranquillitas. Unde S. Mater Ecclesia laudabilem hunc habet usum, ut animabus morientibus regnum cœlorum annunciare volens canat: *Requiescant in pace, requiem æternam dona eis Domine.* Et S. Bonaventura inquit: *Perpetua quietis terminus justorum est pax, unde & erit opus justitiæ pax.* Idem quoque Seraphicus Doctor ponderat verba illa: *Quoniam donum & pax est electis Dei; & dicit: Æterna societatis pax æterna; sedebit populus meus in pulchritudine pacis.*

S. Bona. ib.

S. Antonin. P. 4. T. 7. c. 6. §. 7.

Pacifici magis dispositi sunt ad claram Dei visionem.

2. S. Antoninus ex S. Ambrosio ingeniosam proponit quæstionem, cur scilicet Salvator octo beatitudines recensendo, post sextam scilicet: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, confestim subjungat illam: *Beati Pacifici.* En ipsissima S. Præsulis verba: *Ambrosius super Lucam, quærit rationem, quare congrue beatitudinem in munditia sequitur ista de pace dicens: Cum interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne dissensiones ex affectu tuo procedant, a te pacem incipis, ut aliis pacem feras.* Possumus & aliud hujus assignare mysterium, videlicet, quod cum gloria cœlestis immediate in clara Dei visione consistat, *Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt*, merito confestim de pacificis mentionem instruit, utpote qui præ aliis digniores magisque dispositi sunt, ad claram hanc visionem sibi acquirendam, non solum propter divinam filiationem, & hæreditatem, sed quia cœlum nomen sortitur pacis Jerosolymæ, pacis visio dictæ. Pacem, qua anima aliqua in hac præsenti vita fruitur, quæque cū bona conscientia arctam habet connexionem. B. Laur. Just. pignus vocat & arrham æternæ beatitudinis; nam in persona Christi in hæc verba loquitur: *Quamobrem pacem vos ô amici mei, domestici mei, meique corporis membra, diligite, quam relinquo, pacem custodite invicem, quam mandanda do vobis, ipsam tamquam futuræ beatitudinis arrhationem tenete.*

B. Laur. Just. in fascic. amor. c. 7.

Anima pacifica est veluti Mons Olympus in summitate quietissimus.

3. Mons Olympus in supremo vertice serenitate quadam gaudet, & quiete imperturbabile, quia *nubes excedit Olympus*, ut Poëta ille cecinit; ad cujus tamen latera venti spirant impetuosi, circumvestunturque circa illum obscuræ nubes, nivibusque & glacie adimplentur. Hic autem mons figura est animæ alicujus electæ, quæ quantum ad partem superiorem, quæ pacificata est, & quieta, futuræ gloriæ fruitur præludiis, quantumvis in parte inferiori non desint tentationes & motus hujus nostræ recalcitrantis humanitatis; Unde idem Apostolus *raptus ad tertium cælum, Raptus in paradisum*, ut quidem *nihil mihi conscius sum*, & tamen conquerebatur dicens: *Stimulus carnis colaphizat me; Quod nolo malum, hoc ago.* S. Bernardus super illum Psalmistæ versiculum: *Quis ascendet in montem Domini?* inquit. *Annon mons pacis, pax super pacem pax quæ exuperat omnem sensum: plane mons magnus, pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab omnibus Dæmonibus, pax cum Deo, & pacis non erit finis.* Quod si homo super hosce montes ascenderit, in vertice illius montis inveniet se positum, de quo scriptum est: *Mons domus Domini in vertice montium.*

2. Co. 12. 2. 2. Co 12. 4. 1. Cor. c. 4. 2. Co 12 7. Rom 7. v. 19. Ps. 23. v. 1. S. Bern sup. Ps Quis ascendet in montem Domini.

4. S. Paulus ad Hebræos scribens, hoc suggerit consilium: *Pacem sequimini cum omnibus*; at vero quisnam erit hujus concordiæ cum omnibus, etiam cum inimicis, indigne nos tractantibus conservata fructus? Idem Apostolus subdit: *Et sanctimoniam*, quasi diceret vellet, animam hoc modo sanctificari, & in cœlis acquirere perpetuum Sanctorum consortium; *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Celebre est illud Apostoli testimonium, in Epistola ad Romanos traditum, dicentis: *Non est enim Regnum Dei esca vel potus, sed justitia & gaudium, & pax in Spiritu Sancto:* Quo scripturæ loco Albertus Magnus utitur, quando de muliere forti à Sapiente descripta disserens in hæc verba loquitur: *Pax autem ista est, & fruuntur ea Sancti, & est tranquillitas, & quies cordis in gustu Dei quietante omnia nostra desideria inquieta, qua pax est, quam Dominus dedit, & relinquit Apostolis: Joan.* 14. Hieron. super illum Psalmi versiculum: *Et factus est in pace locus ejus*, ita scribit: *Locus Dei non est, nisi in anima, qua pacem habet; qua ergo anima non habet pacem, sciat se non esse locum Dei. Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, hæc est Salvatoris hæreditas:* hæreditas enim cœlestis in pace consistit.

Hebr. 12. v. 14. Fructus pacis est sanctificatio. Ro. 14. 17. Alb. Mag. de muliere forte cap. 12. §. 1. S. Hier in Psal 5.

5. *Pax est cœli linguagium*, inquit Doctor Seraphicus, *Quia Christus illud idioma loquebatur, quando venit de templo, dixit enim Apostolis, pax vobis post resurrectionem quando erat immortalis. Tale linguagium etiam locuti sunt Angeli, qui sunt cœli cives, dixerunt enim in ortu Christi, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax; tale etiam idioma loquebantur Discipuli, quia dictum est eis à Christo: In quamcumque domum intraveritis, primum dicite, pax huic domui:* Idem quoque Seraphicus Bonaventura super cap. 15. S. Joannis ita scribit: *Post hanc pacem, dabit pacem suam in cœlis, sicut ait hic: Pacem meam do vobis, quando sine hoste regnabimus, ait Augustinus, tunc enim versificatur illud Prophetæ: Qui posuit fines tuos pacem; Ut enim ait Anselmus, Concordia est unum de bonis patriæ, quia omnium erit una voluntas, in lætitia egrediemini, & in pace deducemini.* Idem Seraphicus Doctor in Procemio super Ecclesiasten, fundamenta declarat supernæ illius Jerusalem, de qua Ecclesia ita canit: *Urbs Jerusalem beata, dicta pacis visio*; ita enim scribit: *Superna civitas, quia fundata est in charitate, quæ erigit ad æterna, in æternis quiescit, & in eis beatitudinem ponit.* Amor enim & charitas omnium beatorum voluntates concorditer unit, & conjungit. Idem Doctor Seraphicus super cap. 14. S. Joannis, ex authoritate S. Augustini ita scribit: *Quoniam*

S. Bonav. in Dieta sal. T. 7. cap. 6. Pax est sermo cœlestis. S. Bonav. Joan. 15. S. Bonav. in Proœm in Ecclesiast.

Deus

S. Bruno in cap. 14. Jo. ullas. 63.

Deus charitas est, per charitatem fit, ut quod habent singuli, commune fit omnibus, sic enim quisque etiam ipse habet, quia amat in altero quod ipse non habet; hic enim amor reciprocus summam inter illos conciliat unionem & concordiam. S. Bruno Carthusianorum Patriarcha ad idipsum explicandum aptissimam adducit similitudinem, inquiens: *Vtut cujusque gloria omnium communiter gaudium & lætitia erit, qualis enim nunc concordia est inter omnia membra corporis nostri, talis erit inter omnia membra illius supernæ civitatis.* Disunio enim à voluntatum discrepantia solet procedere, inter illas autem animas, illosque spiritus non nisi unicum tantum velle vigebit, scilicet velle ipsiusmet Dei, dicente S. Anselmo: *Omnibus erit una voluntas, quasi nulla esset illis nisi Dei voluntas adeo erit omnibus plena concordia & ideo sicut illi nolunt aliud, quam quod ille, ita ille volet, quidquid volent illi, & ideo filii Dei, & Dii vocabuntur.*

S. Bruno s. 6. de Confess. Inter beatos omnium unicum est velle, nempe, velle ipsiusmet Dei.

S. Anselm. Prof. c. 24.

Margaritæ id est uniones venustant portas Paradisi. Ap. 21. v. 13.

6. S. Joannes in Apocalypsi ad supernam illam Jerosolymam elevatus, suos in illam defigens obtutus, duodecim illius consideravit portas, dum ita scribit: *Ab oriente portæ tres, & ab aquilone portæ tres, & ab austro portæ tres, & ab occasu portæ tres.* Hæ autem variæ portæ, quarũ una ab altera discrepat, præfigurabant, quod in cœlos ingressus patebit diversis statibus personarũ, variisque animabus electis, vocationibus, professionibus, sexu, & climate inter se differentibus & discrepantibus. At vero dicite sodes, si nostis, ex quo civitas illa ex auro purissimo est pavimentata, juxta illud hymni Ecclesiastici: *Plateæ & muri ejus ex auro purissimo*, ex quibusnam lapidibus pretiosis portas illius distinctas & fabricatas esse existimatis? Num forte ex Rubinis, Topaziis, Smaragdis, vel Adamantibus? minime gentiũ, *Sed duodecim portæ duodecim margaritæ sunt per singulas, & singulæ portæ erant ex singulis margaritis*; ac proinde in eodem hymno canit Ecclesia: *Portæ nitent margaritis, aditis patentibus illuc introducitur, omnis qui ob Christi nomen hic in mundo premitur.* At vero cur potius ex margaritis, quam ex aliis gemmis, portæ illæ constructæ esse dicuntur? Num forte ideo, quia margaritæ symbolum sunt lachrymarum, quæ, utpote veræ compunctionis partes, securum nobis præstant in cœlos ingressum? aut vero quia margaritæ divinam symbolizant gratiam, quæ veluti moneta quædam est, ad comparandam gloriam? Cum enim Margarita rore mediante in conchylio generetur, proprium est gratiæ symbolum? Respondeo, hæc quidem omnia optime dici verumtamen mysterium, quod proposito nostro vel maxime servit ex sermone Latino deducitur, quo Margaritæ *unio*, vel *uniones* appellantur, meritò igitur Margaritæ illas Paradisi portas venustant, & locupletant, ut per hoc denotetur, quod unio, pax & concordia, quæ nos ad invicem stringit in terris, & conjungit, aditum nobis & ingressum præstet in cœlum, ubi aliæ non sunt animæ, quam illæ quæ per summam unionem & charitatem inter se conjunctæ, in illa cœlesti Hierosolyma pacis unione fruuntur. Confirmant hoc ipsum sequentia B. Pet. Damiani verba: *Illic omniũ mentes in mutuæ amoris unione conflata, nulla invicem varietate dissentiunt, sed in communis voluntatis studio omnes unanimiter fœderantur.* S. Ephrem in tractatu *de Patientia & Consummatione sæculi* hæc verba exclamat: *O quies scala cœlestis! O quies via regni cœlorum! O quies compunctionis mater! O quies pænitentiæ Conciliatrix!*

B. Pet. Dam. lib. 7. Epist. ult.

S. Ephrem.

Pax dicitur visio

7. S. August. super Psalmum centesimum vigesimum septimum sequentem tradit egregiam ponderationem, inquiens: *Magnum bonum pax vocabatur; quærebas quid vocaretur? aurum est? an argentum est? an fundus? an vestis? Pax est. Non pax qualem inter se habent homines, infidam, instabilem, mutabilem, incertam, nec pax talis, qualem ipse unus secum habet homo; diximus enim quia secum pugnat homo, usquequo enim demet omnes cupiditates, adhuc pugnat. Qualis ergo pax? quam oculus non vidit, nec auris audivit; qualis pax? De Jerusalem, quia Jerusalem interpretatur visio pacis. Si ergo benedicat te Dominus ex Sion, & videas bona quæ sunt Jerusalem, & videas omnes dies vitæ tuæ, & videas non filios tuos tantum; sed filios filiorum tuorum, tunc pax erit. Quid est filios tuos? Opera tua quæ hic agis. Qui sunt filii filiorum? Fructus operum tuorum. Facis Eleemosynas? filii tui sunt; propter Eleemosynas suscipis vitam æternam? Filii filiorum tuorum sunt; videas filios filiorum tuorum, & erit quod sequitur; Pax super Israel.* Quamdiu in hac vita moramur, difficile est vera pace gaudere siquidem *militia est vita hominis super terram.* Et ideo Ecclesia solis mortuis pacem annunciat, dicendo: *Requiescat in pace.* Blosius hac de re scribit sequentia: *In nobis ipsis qualis pax? Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. Ubi plena pax in uno homine? Quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc erit plena pax, tunc firma pax. Nihil tunc litigat adversus animam in homine, non ipsa adversum se ex quadam parte sancia, non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fames, non sitis, non æstus, non frigus, non lassitudo, non ulla inopia, non provocatio rixæ, non certe ipsa sollicita cautela, & vitandi inimici, & diligendi. Hæc omnia fratres mei litigant adversum nos, nondum est plena & perfecta pax.* Ipse P. Augustinus Tract. in Psalm. 36. *super his verbis: Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis, sic ait: Terra est illa, de qua sæpe locuti sumus, Jerusalem sancta; Mansueti liberabuntur de peregrinatione ista, & in æternum vivent cum Deo, & de Deo. Ergo hæreditate possidebunt terram. Quæ erunt divitiæ ipsorum? Delectabuntur in multitudine pacis. Delectetur hic impius in multitudine auri, in multitudine argenti, in multitudine mancipiorum, in multitudine postremò opum diversarum, vinolentiæ, lautissimorum, & luxuriosorum conviviorum. Nonne etsi semper hæc haberet, plangendus esset? Quærunt autem deliciæ & divitiæ tuæ? multitudo pacis. Aurum tuum pax; Prædia tua pax; vita tua pax; Deus tuus pax. Quidquid desideras, pax tibi erit.* Hujus autem pacis, qua beati in visione pacis fruuntur, securum in manibus pignus tenent illi, qui in hac vita unionem & concordiam cum proximis, pacemque interiorem cum semetipsis diligunt & sectantur; Nam ut S. Cyprianus ait: *Christus omnia dona suæ pollicitationis, & præmia in pacis conservatione promittit. Si hæredes Christi sumus, in Christi pace maneamus; si filii Dei sumus, pacifici esse debemus.*

æterna. S. Aug. in Ps. 127.

Blos. lib. 3. cap. 16. Perfecta pax in cœlo est.

S. Cypr. l. de Vnit. Eccl.

8. In aliis beatitudinibus observandum est, quod pauperibus cœlorum regnum promittatur; Terræ possessio mansuetis, famelicis saturitas, flentibus & persecutionem patientibus consolatio; iis vero qui pacem diligunt divinæ filiationis adoptio expresse conceditur, unde hæreditas superna paradisi per necessariam consequentiam subinfertur juxta illud: *si filii, & hæredes, hæres quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Nescio an aliquando notaveritis, quod postquam in hymno illo cantatum est; *Urbe Jerusalem beata, dicta pacis visio*, statim subjungatur: *Quæ construitur in cælis vivis ex lapidibus*, hi autem lapides

Per specialem prerogationem iis, qui diligunt pacem conceditur adoptio divinæ filiationis.

Veteres primo Hymni.

primo instrumentis fabrilibus tunduntur, expoliuntur, & quadrantur, postea vero simul uniti in ædificii illius fabricam adhibentur; unde auctor quidam ita scribit: *Videmus structores murorum, quando jungere volunt lapides, modo unum laterem dividere, modo truncare, ut cum vicino latere cohæreat, ut sic ambo simul stare possint: Pari modo, ut cum proximis in pace possimus persistere, necesse est, quando alter nimium occupat spatii, fastu turget, vi & potentia sua se expandit, ut de via ipsi cedamus, & de jure nostro aliquid remittamus.* Quibus verbis modus nobis insinuatur, quo facile ad supremum illum honorem pertingere valeamus, ut scilicet simus lapides illius ædificii stricte simul inter se per charitatem & pacem uniti & conjuncti; in tantum enim structura alicujus fabricæ bona, in quantum illius lapides in se bene apteque uniuntur.

Pax Evangelica consistit in animo quieto.

S. Hier. ad Gal. 5.

9. Ad hoc ut nobis constet, qualis pax à nobis in hac vita amanda & colenda sit, priusquam ad vitam illam immortalem perveniamus, notanda est sequens S. Hieronymi doctrina dicentis: *Tertius fructus Spiritus est pax, à qua Salomon quoque, qui in typo Christi præcessit, nomen accepit, & de Ecclesia Psalmista canit. Factus est in pace locus ejus, & inter octo beatitudines Evangelii scribitur: Beati pacifici. Nec putemus pacem tantum in eo esse quærendam, si cum alio non jurgemur, sed tunc pax Christi, id est, hæreditas nostra nobiscum est, si tranquilla mens nullis passionibus perturbetur.* Observanda quoque est sequens S. Augustini super Psal. 75. insignis observatio, dicentis: *Notus in Judæa Deus in Israel magnum nomen ejus, & factus est in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion. Judæa enim confessio interpretatur, Israel autem videns Deum, Post Judæam Israel, sic hic positum est: Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus. Deum vis videre? Prius confitere tu, & sic in te ipso fit locus Dei, quia factus est in pace locus ejus; quamdiu enim non confiteris peccata tua quodammodo rixaris cum Deo.* Ut igitur beata civitatis Dei pace fruamur, non sufficit unionem habere cum proximis, verum insuper necessaria est pax, de qua Psalmista canit: *Pax multa diligentibus legem tuam. Factum est prælium magnum in cælo,* ut in Apocalypsi legitur, in quo omnes Angeli præliabantur, sed differentes unus ab alio: Angeli enim mali pugnabant, ut adversus Deum rebellarent; Boni vero ex zelo divini honoris à Lucifero & sequacibus ejus contumeliati.

Ps. 75. S. Aug. ib.

Nazianz. orat. 12.

Ex Angelis his, qui seditionem concitarunt, dignas arrogantia sua pœnas dedit, inquit Nazianzenus, *reliqui sua dignitate præstant (cujus primum illud est, quod pacati sunt, ac dissidii sunt expertes) quippe qui à sancta & laudanda Trinitate hoc acceperunt, ut unum sint, quemadmodum & ab eadem illuminationem acceperunt. Nam & illa Deus unus est, & esse creditur, non minus propter concordiam, quam propter eandem essentiam. Itaque omnes iis, qui pacis bonum amplectuntur, eique contrariam discordiam, & dissensionem infense oderunt, ad Deum, & ad divinas mentes accedunt, contra, qui iis sunt moribus, ut pugnis gaudeant, adversæ partis sunt.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De hilaritate & gaudio interiori, quam pax communicat animæ.

THEMA.

Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum. Ps. 132, v. 1.

1. INnumera sunt bona, quæ ab unione, & concordia cum proximis nostris dimanant, si tamen illam prius in nobisipsis nutriamus, & postea eamdem aliis inserere satagamus, id quod Psalmista melius exprimere nescivit, quam per hæc verba: *Ecce quam bonum, & quam jucundum;* illis namque verbis utilitatem pariter, & jucunditatem, quæ ex pace resultat, insinuat; non enim ei sufficiebat dicere *quam bonum,* nisi insuper adderet: *Et quam jucundum,* quia pax vultum habet serenum, jucundum, & lætum.

Triplex datur pax. Ps. 118. 163. S. Bona. ibi.

2. S. Bonaventura super illum Psalmistæ versum: *Pax multa diligentibus legem tuam,* tria distinguit pacis genera, inquiens: *Quid enim est pacis multiplicitas, nisi multiplex tranquillitas? In illa multitudine pacis delectantur dilectores divinæ legis. Sed notandum circa pacis solatium, quod legitur pax custodiens, pax exiliens, pax adimplens, quarum prima dicitur initiativa, secunda provectiva, tertia perfectiva. De prima: Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra; Ecce pax custodiens. De secunda: Pax Christi exultet in cordibus vestris, quæ est pax exiliens, quis enim sic exultat quin exiliat? sed qualiter pax exiliat, vel exilire faciat, experientia melius, quam eloquentia dogmatizat.* Adducit quoque super caput 15. S. Joannis, laudem quamdam à S. Augustino in sermone quodam Paci attributam, inquiens: *Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis.* Inter alios fructus à Spiritu Sancto, qui vera est animarum electarum lætitia, derivantes, quos Apostolus ad Galatas scribens specificat, unus pax est; At vero observandum, quod antecedenter gaudii mentionem faciat, dicit enim: *Fructus autem Spiritus, gaudium, pax, &c.* Quasi vellet dicere, quod pacis gaudium sit pacis serenitas, qua interius fruimur. Berchorius nos in virtute pacis suavissimas Dei visitationes recipere docet, dum ita scribit: *Per hanc spiritualiter visitamur, Deus enim viros pacificos visitat, & cum iis spiritualiter habitat & eorum consortium diligit, & frequentat.* Hugo à S. Victore loquit: *Triplex est nobis bellum à conscientia, quæ peccatorem accusare non cessat, à carne, & Dæmone quæ etiam justum consequuntur, a fratre, & proximo, qui etiam perfectum conturbare conantur; Deus autem, qui corda aperit in lege sua, & in præceptis suis, triplicem pacem facit in homine. Primam pacem per pœnitentiam, cum deleto peccato ipsum conscientia accusare non potest. Secundam per justitiam, cum justus exercitio bonorum operum carnem domuerit, juxta Apostolum: Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, & cum sic omnia inimici tela extinxerit. Tertia quoque non solum tenens nullis prosperis extollitur, nullis adversis movetur, æque acceptans prospera, ut adversa, ut vere ditatus: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum, Conscientia cessante à primo bello, carne & Dæmonibus; à secundo, homine ita perfecto, ut aliquo scandalizante, scandalum non accipiat, sed quantum in ipso est, & cum scandalizaverit pacem habeat; In patientia possidet animam suam.* S. Ambrosius quoque hujus pacis considerat jucunditatem, quando ait: *Sit inter vos pax, quæ super omnem sensum est. Amate vos invicem; nihil charitate dulcius, nihil pace gratius; Et vosipsi scitis, quod [illegible]cæteris vos semper dilexi, & diligo: quasi unius fratr[illegible]lii coaluistis in affectum germanitatis.*

S. Au. l. 57. de ver. Do.

Gal. 5. v. 22.

Contra triplex bellum.

Berchor. reduct. mor. verbo Pax

Hugo de S. Vict. To. 3. Erud. The. ex misc. 2. l. 1. tit. 41.

S. Ambr. 2 de offic. cap. 30.

3. S. Thomas de Villa nova in Concione prima de Spiritu S. Pentecoste, considerans quod Spiritus sanctus super fideles illos in Cænaculo simul & concorditer congregatos, ita scribit: *Cum fratribus quærenda concordia; Unde erant omnes pariter in eodem loco, ipse enim inhabitare facit unius moris in domo.* Ecce quam bo-

Spiritus S. descendit super concorditer congregatos.

S. Thom. de

Villa nova Conc. 1. in Pent.

bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum Deus pacis est, & diffidentibus non cohabitat; Unde Apostolus: Habete pacem, & Deus pacis erit vobiscum; Neque sufficit, si aliis es pacificus, nisi fueris etiam tibiipsi quietus. Super quem, inquit, requiescet Spiritus meus, nisi super humilem & quietum. Idem Sanctus Archipræsul interrogat, sive ut melius dicam conqueritur, quod Evangelistæ harmoniam qua Angeli mundo pacem annuntiarunt, non magis specifice expresserint, sed tantum dicatur: *Facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis, canentium & dicentium: Gloria in altissimis Deo & in terra pax. O si quis audisset, vel saltem quis nosceret, qualia cantica, & quibus ea modulis & vocibus personarunt. O Evangelista sacri, cur nos tanto gaudio & consolatione fraudastis? Cur non ad longum Angelicos istos cantus recensuistis?* Forsitan dici posset, hominem incapacem esse, ut suavitatem quamdam inexplicabilem, qua cum Spiritus Angelici pacem annunciarunt, de qua non sine mysterio Psalmista ait: *Et quam jucundum* intelligere possit, quia sicut de dulcedine mannæ scribitur; *nemo scit, nisi qui accipit*, ita quoque cantus illius dulcedinem nemo valet percipere, nisi qui concinit illum. Deus Pacem ab Angelis (qui in illo gaudiorum beatorum oceano natant, juxta illud: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, torrente voluptatis tuæ potabis eos*) cum cantibus & melodiis anounciari voluit, ad denotandum gaudia consolationes, & dulcedines incomparabiles, quas pax animabus serenis & tranquillis, nec non cum voluntate Dei conformatis communicat: *Pax hominibus bonæ voluntatis; Pax multa diligentibus legem tuam.*

S. Thom. à Villa nov. ser. de Part. Virg.

Ps. 45. v. 5

Luc. 2. 14.

Ps. 118. 165.

Joan. 20. 21.

Alb. Mag.

Pax est gustus æternæ dulcedinis.

4. Albertus Magnus super illa verba: *Pax vobis*, quibus Christus post resurrectionem suam gloriosus Apostolos suos salutavit, ita scribit: *Pax dicitur hic dulcedo pacis, qua gustata pacat hominem, ut de cætero à nullo inquietetur. Hæc pax est gustus, & fructus æternæ dulcedinis, quæ etiam inter tormenta martyres servavit in dulcedine sui spiritus.* Porro Deus ad Isaiam Pacem flumini cuidam assimilavit, alludendo per hoc ad consolationum abundantiam, quæ ab hac in animam perfectam dimanant; ita enim ait: *Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen Pax tua; id est*, ut Carthusianus exponit, *tranquillitatem copiosissimam habuisses, quæ propter suam exuberantiam fluvio comparatur.* Porrò Apostolus non solum ad Galatas scribens, pacem gaudii germen, & partum esse affirmat, verum etiam ad Romanos in hæc verba scribit: *Non est enim regnum Dei esca & potus, sed justitia & pax, & gaudium in Spiritu sancto.* Enimvero ad Galatas scribens Ly *gaudium*, præmisit, quod in epistola ad Romanos postposuit, ut per hoc nobis insinuaret, veram pacem suam à vera consolatione & lætitia trahere originem, & pariter ejusdem lætitiæ esse genitricem. Veruntamen observandum, quod apud S. Thomam Aquinatem in commentario hujus textus scriptum reperitur: *Regnum Dei*, inquit, *dicitur hic, id, per quod Deus regnat in nobis, & per quod ad regnum ipsius pervenimus, de quo dicitur Matthæi sexto. Adveniat Regnum tuum: Deo autem conjungimur, & subdimur, per interiorem intellectum & affectum. Regnum Dei principaliter consideratur secundum interiora hominis, non secundum exteriora Unde dicitur* Luc. 17. *Regnum Dei intra vos est*; advertendum quoque est, quod S. Paulus in eodem loco subjungat dicens: *Sectemur ea quæ pacis sunt, id est, studeamus adimplere, per quæ Christianorum pacem conservemus.* Ecquid igitur excellentius

Isai. 48. 18

Dion. Cart.

Rom. 14. 17.

Galat. 5. 22

S. Thom.

Luc. 17. v. 21.

Rom. 14. 19.

in laudem Pacis dici poterit, quam quod regnum Dei, beatitudo, gaudium cœleste appelletur? Cajetanus inquit: *Hæc tria interna, scilicet justitia continens omnem virtutem, & pax tollens omnem perturbationem tam intus, quam extra, & gaudium non sæculare, sed in Spiritu Sancto perficiunt substantiam regni Dei*, B. Laurentius Justinianus pariter hujus gaudii, quod pacem subsequitur, mentionem facit dicens: *In perfectione mandatorum Christi pacem consequimur & possidemus, testante Propheta, qui ait: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. In pacis igitur adoptione fragores mundi, contradictiones hominum, vitiorum bella vitamus. Replemur dilectione, delectatione pascimur, illuminamur fide, sensu fœcundamur, & imbuimur sapientia, ista procul dubio ignorant carnis desideria sectantes, minimeque reperiuntur in cordibus peccatorum.*

Cajet. ibid.

B. Laur. Just. Fascic. amor. cap. 7

5. Idem S. Patriarcha in cap. 16. ejusdem libri, de tranquillitate & suavissima pace, quam Deus religiosis suis communicaverat disserens, eosdem in hæc verba alloquitur: *Communicabo vobis pro Dei gloria, vestroque profectu, quod in cordis penetralibus occulte percepi: Eram & ego aliquando vestri similis, quærens anxie, æstuantique desiderio pacem in extrinsecis, nec inveni. Tandem divina præventus gratia, dum sic laborarem, speciosissima quædam sole splendidior, balsamoque suavior mihi apparere dignata est, cujus omnino nomen ignoraram. Hæc namque propius accedens, venusto vultu, placidoque affatu inquit: O Juvenis in me diligendo, cur effundis cor tuum, pacemque sectando, vagaris per multa? quod quæris in me est, quod concupiscis, tibi polliceor spondeoque si tamen me in sponsam habere volueris.* Ex hisce autem phrasibus, quibus pax huic sancto se insinuavit, suavitas & consolatio interior, quam illi communicavit evidenter deducitur, siquidem inter alia S. hic Pater dicit, quod illi apparuerit *balsamo suavior.*

In solo Deo vera pax est.

B. Laur. Just. cap. 16. ibid.

6. Quisnam in dubium revocare poterit, quin vita nostra præsens continua quædam, nec unquam intermissa sit militia & bellum, juxta illud: *Militia est vita hominis super terram?* Expertus idipsum fuit S. Paulus dum ad Corinthios in hæc verba scribit: *Nullam requiem habuit caro nostra sed omnem tribulationem passi sumus, foris pugna, intus timores.* Veruntamen bene observandus est modus loquendi Apostoli, ait enim: *Nullam requiem habuit caro nostra*: non igitur de mente, & corde loquitur, quoad hoc enim verissimum est illud Sapientis axioma dicentis: *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit.* At vero quæres fortasse, quisnam modus observandus sit, ut inter illa sensus cum ratione, carnisque cum spiritu certamina, veram quamdam quietem & pacem nobis acquirere valeamus? modum hunc Salvator noster qui ab Apostolo. *Pax nostra* appellatur nos docet sequentibus verbis: *Tollite jugum meum super vos*, moxque hujus sequentem assignat cationem; *Jugum enim meum suave est*; at vero unde nam procedit, quod cum sit jugum, nihilominus suavitatem secum adferat, & consolationem, juxta illud: *Pax multa diligentibus legem tuam*; Nimirum quia in divinorum præceptorum adimpletione conscientia nostra tranquillissimam quietem, suavissimamque pacem acquirit, ideoque subdit: *Invenietis requiem animabus vestris.*

Etsi caro pacifici multa patiantur anima tamen non contristatur.

Job. 7. 1.

2 Cor. 7. 5.

Prov. 12. 21.

Ephes. 2. 14.

Matth. 11. v. 29.

Ibid v. 30.

Ps. 118. v. 165.

Matt. 11. 29.

7. S. Thomas beatitudinem illam: *Beati pacifici, &c.* exponens, sequentem adducit Isaiæ cap. 48. propheticum textum: *Non est pax impiis*, subditque. *Pacem enim interiorem impii habere non possunt*; illudque probat authoritate libri Sapientiæ, ubi dicitur: *In magno viventes inscitiæ bello, tot enim & tam*

Matth. 5. 9

S. Thom. ib.

Isai. 48. 22

Ab oliva symbolo pacis provenit oleū lætitiæ.

tam magna mala pacem appellant. Ecquis est, qui oleom gaudii spiritualis symbolum esse ignoret? ideo anima Psalmista ait: *Ut exhilaret faciem ejus in oleo;* & iterum: *Unxit te Deus oleo lætitiæ;* A quanam vero arbore hic liquor emanat? ab illa nimirum, quæ pacis est symbolum, scilicet ab oliva. S. Augustinus autem super illum Psalmi versum: *Filii tui sicut novella olivarum in circuitu mensæ tuæ,* ita scribit: *Dicatur quales esse debent filii, quales Pacifici. Quare Pacifici? quia beati Pacifici, quia ipsi Filii Dei vocabuntur: Quia ergo in oliva fructus est pacis, oleum enim pacem significat, sive charitatem, sive charitate nulla pax est.* Quamnam obsecro anima majorem desiderare potest consolationem, quam ad filiationem ipsiusmet Dei adoptari?

Sap. 14. 22.
Ps. 103. 15.
Ps. 44. 8.
Ps. 127. 3.
S. Aug. ib.

8. Vir quidam valde illuminatus pie contemplatur, quod inter sanctissimam Triadam, & virum pacis amantem, haud exigua intercedat similitudo, unde ait: *Est quidam typus sanctissimæ Trinitatis, in qua sunt tres personæ, una tantum Deitas, una voluntas, unus amor, unus omnium consensus;* & ideo, ut in primo discursu probavimus, Deus pacis nomine insignitur: *Ipse est pax nostra.* Merito igitur Nazianzenus; *Pax amica non re dumtaxat, sed nomine quoque ipso jucunda.* Et in ejusdem pacis encomium mox subdit: *Pax amica, meditatio mea, & decus meum, quam Dei, & cujus Deum, & quam Deum esse credimus, velut in illis Apostoli verbis patet: Pax Dei: Et Deus Pacis: & ipse est Pax nostra, ac ne sic quidem eam reveremur,* S. Antoninus quoque gaudiom, quod à pace interna recipitur, commemorat; Nam de fructibus Spiritus Sancti disserens inquit: *Tertius fructus est pax; Unde in figuram columbæ, in cujus specie apparuit Spiritus Sanctus super Christum baptizatum attulit ramum olivæ, qui est signum Pacis, ad Noe in arcam:* Enimvero omnes aliæ arbores tempore diluvii, eradicatæ erant, oliva autem in sua viriditate permansit, absque eo quod folia aut fructus suos amitteret, attulit enim columba *ramum olivæ virentibus foliis*, ad denotandum, quod Pax efficiat, ut in nulla umquam ærumna aut adversitate serenitatem & lætitiam interiorem amittamus; *Non contristabit justum quidquid ei acciderit.*

Similitudo inter sanctissimam Trinitatem & Pacificum.
Nazianz. Orat. 14.
S. Antonin. 4. P. t. 5. c. 21. § 1.
Gen. 8. 11.
Pr. 12. 21.

9. De Alphonso Rege Arragoniæ & Siciliæ scriptum reperio, quod dum ad bellandum contra Turcicam confœderationem cum Principibus Christianis iniret, suos ad generose pugnandum animere voiens, in hæc memorabilia verba proruperit: *Si vincemus, terram; si vincemur, cælum habebimus.* Quod si anima quæ in gratia & amicitia Dei consistit, quæ, qua bonæ conscientiæ serenitate gaudet, à sinistris eventibus infestetur, non propter hoc internam amittit quietem, tametsi etiam ei contingat, quod deplorat Apostolus inquiens: *Foris pugna, intus timores;* Omnia enim ex puro Dei amore hilariter sustinens, pacis vitiona minime defraudabitur.

Dictum Alphonsi Regis.
Ludov. Mar. Sicul. de Mirab. Hisp. l. 11.
2 Cor. 7. 5.

10. Ecclesiasticus caput 25. ab his verbis orditur: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.* Ubi advertendum est, quod Ecclesiastici calamus verba illa in persona divinæ nobis patientiæ notificet, ad insinuandum, quantum Deo placeat concordia & unio, non solum cum nobismetipsis, verum etiam cum proximis conservata. Porro Jansenius prædicta verba ita exponit: *In tribus decorata sum, & surrexi decora.* Vatablus legit: *Tria me exhilarant, & coram Deo simul & hominibus condecorant.* Biblia Regia habent: *In tribus pulchra facta sum;* ex quibus omnibus versionibus colligitur, quod divina Sapientia in mutua nostra concordia & unione, summopere gaudeat sibique complaceat.

Eccl. 25. 1.
Pax grata est Deo & hominibus.
Jansen.
Vatab.
Bibl. Reg.

11. Refert Palladius S. Abbatem Paphnutium sanctitate celeberrimum, qui multis annis in extremis rigoribus in eremo vixerat, hanc à Deo accepisse revelationem, quod videlicet pari in cœlo præmio donandus esset, quo viro cuidam sæculari in orbe Heraclea inter mundanos vivanti destinatum erat, quapropter eum videre cupiens Heracleam profectus, eum in matrimonio cum uxore vivantem invenit; ita tameo, quod post secundam prolem, ex mutuo consensu, cum conjuge sua continenter viveret; quod vero in ipso quam maxime relucebat, quodque Deo summopere placebat, hoc erat, quod scilicet discordes ad veram pacem & concordiam reducere solitus fuerit. Simili modo in vita B. veronicæ da Binascoлегitur, Christum ei sequentia revelasse: *Numquam à mortalibus explicari possit, quam mihi grata sit pax sancta inter fratres reperta, quantumque divini fructus afferat.* Observandum ast insuper, quod postquam Psalmista dixisset: *Quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum,* confestim subdat: *Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem:* Circa quæ verba D. Chrysostomus quærit: *Ubinam?* & respondet: *In tali habitatione, in tali Concordia, in tali consensu, in tali contubernio.* Audiamus hac de re S. Bernardinum in hæc verba scribentem: *O quam angelica vita, exemplaritas hominibus bona, & quam felix est pax, quando aliquos fratres spirituales, vel corporales, atque carnales quando minores honorant, & in omnibus præponunt majores, & majores minoribus dulciter condescendunt, fideliter regunt, atq; æquales invicè & sibi omnes invicè se supportant in charitate: & in vinculo pacis. Tales quidem in terra jam Angelicè conversantur, ad quod Cassianus hortatur: Habeatis unitatem Spiritus in vinculo pacis, nec enim inveniri potest forma expressior Angelicæ conversationis, quam unitas socialis.* Nec mirum, cum animi in religionibus, hominumque virtuosorum convictu vera hæc pax reperiatur, consequenter solitum ibi gaudium dassie non potarit. Idem quoq; D. Chrysost. his verbis confirmat: *Vide non parvam speciem providentiæ, quod pace fruantur, qui sunt Deo dedicati. Pax est enim iis, qui legem tuam diligant, & non est ipsis offendiculum, nihil enim æquè solet pacem facere, ac Dei cognitio, virtutis possessio, quæ animi, perturbationum interiorum bellum demo procul ejicit, nec permittit, ut homo cum seipso seditiones agitet.* Blosius in Paradiso animæ cap. 14. in hæc verba exclamat: *O Pacem desiderabilem, quæ omnem sensum exsuperat, omnem intellectum transcendit! O Pacem jucundam, qua mens ad interiora rapitur, & omnium rerum externarum oblita, feliciter conquiescit in Domino! O Pacem amabilem per quam, & in qua spiritus seipsum supergressus, atque in divitias ineffabilis gloriæ absorptus, totus in Deum transit.*

Pallad.
64. Revelatio facta S. Paphnutio.
Boll. 13. Jan. fo. 90.
Ps. 130. v. 1.
D. Chrysost. ibid.
S. Bern. Tom. 1. ser. 40. art 3. c. 4.
Vita Pacifica angelica.
Chrysost. in Psalm. 4.
Blos. Parad. animæ c. 14.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Discordia zizania seminare, opus est Diaboli, qui ideo Pacem odit, quia hac illi bellum movet, eumque vincit & debilitat.

THEMA.

Inimicus ... superseminavit zizania. Matth. 13. v. 25.

1. PAx nullum habet truculentiorem, & implacabiliorem inimicum, quam Dæmonem, qui tempora somni, id est, quietis pacificæ cujusdam concor-

Diabolus seminat discordias.

concordiæ, zizania dissensionum & rixarum seminare pro viribus contendit; Unde scriptura ait: *Cum autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania*, ac proinde valde opportunum est illud S. Aug. monitum: *Custodienda omnibus viribus Pax est, quoniam Deus semper in pace est; non habeat locum, quo obrepat inimicus, ne in tritici segetem valeat zizania seminare.* Idem S. Doctor paolo ante dixerat: *Plantare pacem radicitus, Dei est, evellere penitus, inimici; Amor fratris ex Deo est, odium ex Diabolo constat.* Unde Salvator noster irreconciliabile odium videns, quo Judæi sine ulla data causa illum prosequebantur (licet plurimis ab illo condecorarentur beneficiis) iisdem dixit: *Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio.* Etenim spiritus malignus, ex solo invidiæ motivo, genus humanum à principio persequi cœpit, nec unquam ei est reconciliatus, nec cum eo pacificabitur in æternum; quin potius incessanter, sine ullo interjecto somno, rixarum & contentionum zizania inter nos seminare satagit; ac proinde Salvator noster in ultima petitione orationis Dominicæ, ita nos orare docuit: *Sed libera nos à malo;* ubi advertendum, quod non dixerit *à malis*, sed *à malo*; scilicet à maligno spiritu, ut bene observavit D. Chrysostomus inquiens: *Malus est per excessum malitia, & quia cum nihil sit læsus à nobis, inconciliabils adversus nos certamine præliatur, & idcirco non dixit: Libera nos à malis, sed à malo, nos videlicet erudiens, nusquam adversus proximos amarius commoveri, propter ea quæ ab iis patimur mala, sed ab istis in illum transferre inimicitias, quasi in cunctorum scilicet caput, & causam malorum.* Quæ doctrina utique utilissima est, scilicet quod omnium malorum & injuriarum à proximis receptarum, propter quas ad rancorem & odium provocamur, non fratres nostros, sed Dæmoneos causam esse arbitremur, siquidem ab illo non verò ab istis pessima zizania seminantur; quia *inimicus homo hoc fecit;* verum quidem est, quod in corde humano seminentur, id tamen fit opera & studio spiritus maligni, qui mutuæ inter nos concordiæ & unionis est inimicus.

Matt. 13. 25.

S. Aug. ser. 57. in Append.

Joan. 8. v. 44.

Idque ex solo motivo invidiæ.

D. Chrysost. Hom. 20 in Matth.

2. S. Gregorius Magnus præclare inquit: *Audiant jurgiorum seminatores, quod scriptum est: Beati Pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, atque è diverso colligant, quia si filii Dei vocantur, qui Pacem faciunt, proculdubio Satanæ sunt filii, qui confundunt; Omnes autem qui per discordiam separantur, à viriditate dilectionis arescunt.* Bene igitur ponderanda est ignominiosa hæc nota hominum contentiosorum, quod scilicet filii reputentur Diaboli, qui dissensiones & discordias nutriunt quemadmodum econtra nobilissimo divinæ filiationis charactere insigniti sunt illi, qui pacem diligunt & fovent. S. Gregorius ait: *Quia nihil pretiosius est Deo virtute Dilectionis, nihil est delectabilius Diabolo extinctione charitatis. Quisquis ergo seminando jurgia dilectionem proximorum perimit; hosti Dei familiarius servit, quia qua ille amissa cecidit, hanc iste vulnerans, cordibus subtrahens, eis iter ascensionis abscidit.* Et vero ut Diabolus animas nostras tanto possit facilius occupare, viam sibi ad corda nostra subeunda per lites, dissensiones, & rixas viriliter sternit: Nam ut bene notavit S. Cyrillus Jerosolymitanus: *Præparat Diabolus schismata populorum, ut tanto facilius hostis recipiatur.* S. Bernardus ad supradictam D. Chrysostomi doctrinam alludens, scilicet quod malignus Spiritus sit ille, qui pessima zizania seminat, inquit: *Paulus Apostolus ait; Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne secundum hominem ambulatis, & carnales estis? Et Salomon ait: Inter superbos semper sunt jurgia, semper malus jurgia quærit.* S. August. inquit: *Malus mittitur contra eum qui per loca periculosa vadit, cito cadit; sic ille, qui quotidie cum proximis suis contendit, cito in scandalum cadit.* S. Bernardus in alio quodam sermone inquit: *Sicut in pace factus est locus Domini, sic in discordia locum Diabolo fieri, manifestum est.* B. Laurentius Justinianus *de disciplina & perfectione conversationis monastica* differens in cap. 13. ita scribit: *Charitatem fraternam, & pacem simul conviventium, cunctorum incentor malorum Diabolus disrumpere conatur, contentiones generare inter Christi servos non desinit.* Ibidemque idem Patriarcha quam dissensi à Diabolo seminata perniciosa sit, his verbis ostendit: *Est contentio ignita Diaboli sagitta ad perdendas animas. O quanta jurgia, quanta odia ex contentiosis oriuntur sermonibus. Pessimum malum est contentioni vacare, per quam amicitiarum compago dissolvitur, & animorum dulce vinculum dissipatur. Qui contentiosus existit, antiqui hostis in se immissiones admittit, Diaboli ministerium operatur.*

S. Greg. 3 P. Past. admon 24.

Qui seminant jurgia sunt filii Diaboli.

S. Greg. ibid.

S. Cyrill. Jeros. Cat. 15.

S. Bern. ser. 17. de modo bene vivendi.

S. Bern. ser. 3 in Dedic. Eccle.

B. Laur. Just.

3. In Catechismo historiali sequens legitur historia: *In cujusdam Ecclesiæ dedicatione concionem fecerat S. Wolstanus Episcopus Wigoniensis ad populum, in qua multa de cæteris, plura de pace dixerat, qua commoti nonnulli, qui dissidebant odio, offensas utrimque donavere. Unus erat, qui nullis admonitionibus, nullis suadelis adduci potuit, ut fratris necem indulgeret inimico. Huic adducto in medium, & post multum sermonem pertinacissimè recusanti, eadem quæ referam verba, dixit Episcopus: Dominus dixit in Evangelio: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Constat ergo si pacifici sunt beati & filii Dei, discordantes sunt miseri, & filii Diaboli. Illi igitur cujus filius es, te commendo, & trado de Satana ad interitum carnis, juxta præceptum Apostoli, ut Spiritus salvus sit in die Domini. Vix Sanctus sermonem expleverat, cum miser ille mancipium hostile factus, coram omni plebe dentibus stridere, spumas jacere, crinem rotare incipit. Postremo in terram elisus, volutabatur furens. Exoratus Wolstanus, ut misereretur, sustulit, sed pressus tandem, & lachrymis victus, jubet inimico, ut abeat, ille discedit eadem facilitate, qua venerat. Reductus in mentem homo, conventusque ut delicti gratiam cederet, mira pacem negavit impudentia. Iterum ergo vexari, iterumque sanari jussus, inficiari perstitit. Tertio jam, cum totis membris labefactatus, ex concussione Dæmonis, pene singultires animam pacem iniit, post hoc perpetuo usque ad mortem integer & incolumis.*

Catech. Hist Tom. 4. Tit 56. Exemp 1.

Ad Concionem P. Wolstani dissidentes reconciliantur & nolens reconciliari traditur Diabolo.

4. S. Jacobus Apostolus in Epistola sua ad mansuetudinem nos adhortans inquit: *Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conversatione operationem suam, in mansuetudine sapientiæ. Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus & contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum. Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, ... bonis consentiens* S. Valerianus quoque in homilia quadam *de bono conservanda pacis* in hæc verba de discordia differit; *Infinitum est, quantum periculi homini incumbat, cum duos æmulos fuere consimiles ad pugnam ille Diabolus, Magister litis armaverit, cujus est consuetudinis, ad instiganda odia amaros portare, & reportare sermones.* Quæ ultima verba propriè alludunt ad illa quæ in principio hujus discursus diximus, quia portare & reportare sermones injuriosos, amaros, contempti-

S. Jac. 3. 13.

Seminare discordias est artificium dæmonis.

Ibid v 14.

Ibid v 15.

Ibid v 16.

Ibid. v 17.

S. Valer. Hom. 1.

biles de proximo, nihil est aliud, quam proprie seminare zizania, estque speciale opus & artificium Dæmonis.

5. Apud S. Joannem cap. 10. cœlestis magister de digni cujusdam Pastoris conditionibus discurrens, paulo post de Diabolo sub metaphora lupi, eidem proprium esse dixit, scilicet; *Lupus rapit, & dispergit oves*, quasi dicere vellet, lupus infernalis, ut bonas rapere possit animas, seminat inter illas dissensiones, disgregat, dissipat, & disperdit unam ab alia, ut hac ratione ejus potestati se tanto facilius submittat, illamque ipse possideat. Aquilæ quidem & milvi seu accipitres, sturnos, columbas, aliasque volucres, quantumvis, nullam se illis opponendi vim habeant, attamen quamdiu gregatim unitæ simul volant, easdem aggredi nequaquam audent, quemadmodum id libenter faciunt, quando singulæ seorsim & ab aliis separatæ volant. Eodem modo, ut infra dicemus, accipiter diabolicus omnem nocendi animum deponit, quando nos unanimes esse videt & concordes. Advertendum quoque antiquum hunc adversarium, prout ex doctrina Nazianzeni colligitur, non solum nobiscum confligere aperto Marte, per insultus manifestos, verum etiam per insidias occultas, in obscuritate & quiete noctis, id est nobis id minime advertentibus zizania sua seminando. *Secum enim ipse pugnat, & ut ab initio homicida, bonique odio percitus, hoc ipsum in aliis operatur, ut communem Ecclesiæ corpus in occulto sagittet, sub seditionis caligine sese occultans.* Porro omnibus nota est famosa illa Jobi historia; Postquam enim Dæmon postulatam à Deo obtinuisset licentiam (*Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, universa quæ habet, in manu tua sunt*) quas illum Jobo in illa potissimum parte plagas suas inflicturum fuisse non credidisset, ubi majori sensu præditus erat, id est per omnium filiorum & filiarum simultaneam mortem? & tamen ictum hunc post omnium facultatum & divitiarum illius jacturam sibi reservavit. Quod eo præcipue mysterio ipsum fecisse credo, ut scilicet de Unione & Concordia, qua cum illos quotidie simul convivere observaverat, se vindicare posset, hæc enim illum acriter transfigebat, neque enim illis umquam quantumvis minimum damnum inferre potuisset, nisi id ei divina dispensatione fuisset permissum. Unde D. Chrysostomus ait: *Observavit tali eos tempore necare, cum ad pacem conjungebantur.*

Joa. 10. 12.
Accipitres columbas non nisi dissipatas invadunt ita quoque facit Diabolus.
Nazianz. Orat. 12.
Job. 1. v. 12.
D. Chrysost. Hom. 2. de Job.

6. Econtra vero indubitata veritas est, nullam esse machinam, quæ hunc inimicum magis dejiciat, & prosternat, quam mutua inter nos unio & concordia. Unde Satan videns, quod super collegium Apostolicum, sublime illud Ecclesiæ erigeretur ædificium, quodque Apostoli ad Tyrannidem ejus dissipandam sese præpararent, totum ipse armavit infernum ad eorum obtundendos conatus, ac proinde Christus Petrum monuit dicens; *Simon, Simon ecce Satanas expetivit, ut cribraret vos sicut triticum*; nec tamen hoc ipsum facere ausus fuisset, nisi Apostoli aliquam ei ad hoc tentandum præbuissent occasionem, quia paulo ante S. Lucas de Apostolis dixerat: *Facta est contentio inter eos quis eorum videretur esse major*: at vero ut omnes Diaboli vires prosternerentur, quoniam ad hoc Salvator noster usus est remedio? nimirum Sacramentum Eucharistiæ instituit, quod à Concilio Tridentino *symbolum unitatis* appellatur, simulque ipsis in sermone in ultima cæna habito, pacem & unionem specialiter, & enixe commendavit; *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem*, simulque in ultimo testamento suam illis legavit pacem dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, in qua manentes hostes vincimus*, ut commentatur S. Augustinus; *Pacem suam nobis dabit, quando sine hoste regnabimus. Pacem relinquit nobis, ut etiam hic invicem diligamus; Pacem suam nobis dabit, ubi numquam dissentire possimus.* S. Bonaventura ejusdem Augustini adducit authoritatem, in sermone quodam dicentis: *Antiquus hostis continentiam in nobis non timet, quia neque premitur carne, neque etiam lascivia dissolvitur; abstinentiam non timet, quia neque cibo utitur: Concordiæ autem nostræ nimis insidiatur, quia quod ipse amisit in cælo, facit ut non servemus in deserto.* D. Chrysostomus de eadem materia sequentem tradit doctrinam: *Si quis timorem Dei habens, perturbationes animi composuerit, & varias illas improbarum cogitationum belluas suffocans, non permiserit ut in antris delitescant, is purissima, & altissima pace perfruetur. Hanc pacem Christus veniens largitus est. Hanc etiam Paulus precatus est fidelibus, dicens in singulis Epistolis: Gratia vobis & Pax à Deo Patre nostro. Qui hanc enim habet pacem, non solum barbarum, & hostem, sed ne ipsum quidem Diabolum extimescit, sed universam ridet Dæmonum phalangem, & est omnibus hominibus tranquillior, & animo alacrior.* Advertendum quoque est, quod S. Bernardus serm. 41. *de modo bene vivendi* scribit: *Scire debemus, quia cum ad conversionem venimus, luctamen contra Diabolum sumimus (Interrogatio) Frater dilecte dic mihi si aliquid timet Diabolus? Nihil est quod Diabolus tantum timeat, quantum concordiam & Charitatem; Nam si totum quod habemus, damus propter Deum, hoc Diabolus non timet, quia ipse nihil habet. Si jejunamus, hoc Diabolus non timet, quia ipse numquam comedit, si vigilamus, hoc Diabolus non timet, quia ipse numquam dormit, sed si charitatem & concordiam tenemus hoc Diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra, quod ipse in cælo tenere noluit. Hoc est etiam, propter quod S. Ecclesia terribilis esse, ut castrorum acies ordinata dicitur, quia sicut hostes timent, quando acies castrorum bene ordinatas ad bellum vident, ita certe Diabolus expavescit, quando spirituales viros, virtutum armis accinctos, in unitate Concordiæ, vivere conspicit. Ipse victus & confusus vehementer dolet, cum eos per discordiam dividere, & penetrare non valet.* S. Augustinus in sermone quodam *ad fratres*; pacem illis & unionem studiose commendans, in ejusdem pacis encomium ita exclamat: *O Pax Dei ædificium, te non possunt destruere Principum fulmina, insultus Dæmonum te in nullo possunt lædere.* Et paulo post subdit: *O quam bonum, ô quam jucundum, ô quam divinum est habitare fratres in unum, ut unum sit cor, una voluntas, una omnium anima, & una forma vivendi, nam Diabolus intrare non potest domum, vel mentem, in qua pax dominatur. O quam ergo jucundum est habitare fratres in unum! tanta enim est eminentia istius virtutis, quod de ea Propheta prius miraretur, quam ostenderet, quid esset, vel quid utilitatis haberet. O quam grandem admirationem præposuit, quando dixit, Ecce; O quam admirabilem utilitatem prædicavit, quando subjunxit: Quam bonum, & quam jucundum.*

Concordia est scutum contra Diabolū.
Luc. 22. 31.
Ibid. v. 24.
Concil. Trid. Sess. 13. c. 8.
Joan. 15. 17.
Joan. 14. 27.
S. Aug. Tr. 77. in Joan.
S. Bonav. ser. 2. de Epiph.
D. Chrys. sup. in Psalm. 4.
S. Bern. ser. 41. De modo bene vivendi.
Diabolus nihil magis odit quam mutuam concordiam.
S. Aug. ser. 2. ad fratres.

7. S. Cyrillus Alexandrinus explicans verba illa Isaiæ: *Si fuisses præceptis meis audiens, fuisset tamquam flumen pax tua, & justitia tamquam fluctus maris*, ita scribit: *Quod autem significare vult, ejusmodi est. Ajunt torrentes pluvia rapida in montes delapsa ferri violenter, & intolerabiliter; ita ut impetuoso eorum cursui nihil omnino possit resistere. Itaque dicit; Si meis verbis auscultasses, si mentem sequacem, & obedientem adhibuisses, facta fuisset pax tua fluminis, & fluctus in morem, inexpugnabilis hostibus, & quibuslibet occurrentibus.* S. Augustinus in alio quodam sermone sequentem tangit prærogativam, qua in pa-

Isai. 48. 18.
S. Cyril. lib. 4. ibid.
Diabolus concordia fugatur.

ce fruimur, scilicet quod non solum inimici infernalis supremus tentationes, verum etiam eumdem intime pertertreamus; ait enim: *Pax, plebis sanitas, Gloria Sacerdotis, & patria lætitia, & terror hostium, sive visibilium, sive invisibilium.* S. Ambrosius illa ad Philippenses verba exponens: *Et Pax Dei, quæ exuperat*, &c. idipsum confirmat inquiens: *Tunc demum munitionibus pacis suæ, quæ omnem exuperat mentem, custodiat corda vestra in Christo Jesu; Hoc ideo dixit, quia cum Deo qui habet pacem, non timet; Tutus enim est pace Dei omnis diligens Deum in Christo Jesu. Quis enim non metuat eum, quem scit esse amicum Dei.*

S. Aug. ser. 166. de Temp.
Philipp. 4. 7. S. Ambros.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Quantum Deo discordia displiceat, ostenditur, utpote qui eos qui illam seminant, & fovent, acriter castigat.

THEMA.

Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Hebr. 12. ℣. 14.

Discordes numquam videbunt Deum.

1. SI discordes & inimici pacis, aliud à Deo non reportarent supplicium, quam hoc scilicet, quod numquam visuri sint Deum, utique ab omni discordia & contentione omni studio declinare deberent, siquidem nullum à divina justitia vindicativa immitti potest severius & horribilius supplicium, quam quod quis in sempiternum à beatifica Dei visione exulare cogatur. Verumtamen supplicium istud multa mala alia in hac vita præcedunt, prout in præsenti discursu visuri sumus.

Incommoda Discordiæ.
B. Laur. Just.

2. Et quidem in primis B. Laurentius Justinianus, *de Disciplina & Perfectione monasticæ conversationis* cap. 13. postquam discordiam ignitam Dæmonis sagittam esse dixisset, mox subdit: *Dirumpit pacem, rixas concitat, parit odium furorem nutrit, denigrat honestatem, sapientiam perdit, rationem confundit, oculum mentis obnubilat, gratiæ lumen repellit, fraternam dilectionem frangit, & ipsam cœlestem in se occidit charitatem.* M. Marulus de pace disserens quoddam tangit motivum, quod tametsi humanum sit, nihilominus hujus mundi homines horrore & metu percellere est idoneum; ait enim: *Qui pungentes altercationum aculeos non caverit, præceps agatur necesse est, in perpetuam inquietudinem mentis pariter, & corporis. Mala quidem est luxuria mala avaritia, mala ventris ingluvies, malum otium, sed tamen unumquodque vitium suâ blanditur voluptate, sola discordia nihil in se habet quod delectet. Gignit invidiam, concitat iram, prorumpit ad convitia, non temperat manibus. Hinc cædes, hinc exilium, domorum orbitas, urbis excidia.* Vultisne scire quanto cum Jure Salvator noster Hebræis incredulis improperans dicat: *Generatio incredula & perversa*, & à Baptista similiter *progenies viperarum* appellentur? Præterquam hoc unicum dicere sufficeret, quod ausu temerario, tantaque cum impietate & inhumanitate filium Dei crucifigere præsumpserint, in cumulum impietatis ipsorum sufficit dicere, quod homines fuerint contentiosi & inter se discordes: *Litigabant ergo Judæi ad invicem. Quidam dicebant, quia bonus est, alii autem dicebant, non, sed seducit turbas, factaque est dissensio.* Quando filii Jacob à Josepho tamquam traditores in suspicionem trahebantur, dicente: *Exploratores estis*, ipsi, ut se tales nequaquam esse, hocque improperium minime mereri, ostenderent, hoc solum dixerunt: *Omnes filii unius viri sumus, Pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali.*

M. Marul. lib. 3. C. 6. de Pace.
Matth. 17. v. 17.
Discordia Judæorū in Judicio de Christo.
Joan. 7. 12.
Joan. 7. 43.
Gen. 42. v. 9.

Discordes spirant vindictam.

3. Viri discordes nulli rei adeo student, nec aliud quidquam cogitant, quam ut æmulis vices referant, eos in animi amaritudinem inducendo, injuriasque, quas se ab illis recepisse credunt, vindicando. S. Hieronymus super Epistolam ad Galatas, ubi Apostolus fructus carnis enumerat, ita scribit: *Septimum locum inter carnis opera contentio possidet, quodam quasi eminenti inter vitia numero collocata.* Ubi insuper observandum, quod Apostolus non uno, sed pluribus nominibus circumscribat dicendo: *Contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones &c.* moxque concludit: *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* S. Bernardus de lingua contentiosa dicit, quod venenum scaturiat; ait enim: *Lingua rixosa veneno est plena, quasi non fuerit castigata, omnes socios suos perducit ad scandala.* Sapiens de eadem lingua ait: *Labia stulta miscent se rixis, & os ejus jurgia provocat*: ut verò eamdem linguam veneno imbutam esse videatis, attendite ad verba immediate sequentia: *Os stulti contritio ejus, & labia ipsius ruina animæ ejus.* Idem Sapiens in principio capitis 17. ita scribit: *Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio.* ubi Hebræos legit: *Melior est buccella sicca, & pax in ea, quam domus plena victimis jurgii.* Septuaginta vertunt: *Melior est buccella cum voluptate in pace, quam domus multorum bonorum, & injustarum victimarum cum jurgio.*

S. Hieron. in c. 5. ad Gal.
Gal. 5. v. 20.
S. Bern. serm. 17. de modo bene vivendi.
Prov. 18. 6.
Ibid. v. 7.
Prov. 17. 1.

Nullæ divitiæ hujus mundi internæ paci comparandæ.

4. Mittatis, si placet, ex una parte omnes, & quascumque terræ divitias, videbitisque illas nullam habere proportionem cum uno dumtaxat gradu quietis & pacis internæ, quæ *exuperat omnem sensum*, non enim sine mysterio Christus divitias per spinas præfigurari dixit, siquidem secum afferunt inquietudines litium, dissensionumque & rixarum aculeos. Unde merito S. Augustinus ait: *Quietissimam vitam agerent homines in terra, si hæc duo verba à natura hominum tollerentur, scilicet meum & tuum.* Interesse namque proprium est petra scandali, omniumque litium & contentionum causa, cordaque humana invidia, fraudibus, & rancoribus adimplet. Unde idem Augustin. subdit: *O beata paupertas uberibus pacis plena, ubique secura, ubique illæsa, ubique cunctorum amica, nam qui te amat, veram pacem amat, qui te non amant, tranquillitatem omnem ignorant.* Moyses de fratribus Josephi ait: *Nec poterant ei quidquam pacificè loqui*, cujus hæc erat causa, quia corda ipsorum, amaro invidiæ & odii veneno, quod contra fratrem suum conceperant, imbuta erant; Observandum vero est, quod Moyses dicat: *Nec poterant*, quasi pacifice loqui impossibile illis fuisset. Unde in summa prædicantium dicitur: *Videmus, quod ubi est in aliqua domo infida, & cupida, & mala familia, non erit diu pax in domo illa, sed mali quasi privatim habent familiam suam, sensus suos, qui semper sunt querulosi.*

S. Aug. ser. 52. ad fratres.
Meum & tuum est origo omnis contentionis.
Gen. 17. v. 4.
Summa Prædic. Ver. Pax art. 3. n. 10.

Munus Deo oblatum non est gratum nisi antecedenter discordia fuerit dissipata.

5. Adeo Deo displicet & exosa est discordia, ut in Evangelio ipsemet Dei filius dicat: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo*; non dicit, *si tu habes aliquid adversus fratrem tuum*, sed è contrario, quia non solum pacem in nobismetipsis vult nutriri, verum etiam, ut quoad possibile est, illam in proximis nostris fovere satagamus, omnem è cordibus ipsorum tollendo rancorem. Unde S. Gregorius ait: *Ex qua præceptione pensandum, quorum hostia repellitur, quam intolerabilis culpa monstratur: Nam cum mala cuncta bonis sequentibus diluantur,*

S. Greg. P. 3. Past. adm. 23.

pensemus, quanta sint mala discordiæ, quæ nisi extincta funditus fuerint, bonum subsequi non permittunt. Celebre est illud S. Apostoli ad Cor. de Pace & Charitate perhibitum testimonium, ait enim: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.* Deo enim nullum placet opus bonum sine hoc charitatis, pacis & concordiæ fraternæ condimento. In lege veteri hanc Deus legem sancivit: *Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo, in omni oblatione tua offeres sal.* At vero quonam spectat hæc de sale sacrificiis adhibendo Dei solicitudo? numquid ipse ait: *Numquid manducabo carnes taurorum?* Verumtamen *omnia hæc in figura contingebant illis*, nihil enim est, quod pacem vivacius præfiguret, quam sal, siquidem ex duabus producitur materiis sibi invicem contrariis, ex aqua nimirum & igne, quia per excessivum solis calorem ex aqua salsa sal producitur; adeoque duo hæc elementa in beneficium nostrum uniuntur & conspirant. Vult igitur Deus, ut in omnibus actionibus nostris ad hoc respiciamus, ut in pace, charitate & concordia cum Deo, nobiscum, & cum proximis nostris maneamus, alias namque omnis actio nostra insipida, Deoque inaccepta erit. Huc spectat illud Rabani consilium dicentis: *Sine pace non suscipitur sacerdotis oratio, nec plebis deprecatio. Si ergo volumus velociter à Deo exaudiri, & gratanter munera nostra à Deo accipi, debemus utique in pace conversari.* Enimvero quam parum opera nostra valeant; si hoc charactere fuerint insignita, ex eo quod S. Bernardus Serm. 17. *de modo bene vivendi* scribit, manifeste colligitur; ait enim: *Si illi, qui in pace debent vivere, incipiunt contendere, litigare, detrahere, ubi est vita tranquilla? ubi vita quieta? ubi vita pacifica? ubi vita honesta? ubi vita modesta? ubi vita casta? ubi vita contemplativa? ubi angelica?* & in Serm. 41. *de modo bene vivendi* pariter inquit: *Sex sunt, quæ odit anima mea. dicit Dominus, & septimum quod detestatur, videlicet eum qui seminat discordiam inter fratres. Maledictus homo qui inter servos Dei discordias seminat; Qui pacem, & concordiam rumpit, adversum Deum facit, Christo facit injuriam, quoniam inter servos Dei seminat discordiam. Quare? quia Christus est pax nostra, qui fecit utraque unum.*

Levit. 2. 13.

Ps. 49. v. 13.

Sal vivaciter præfigurat pacem.

Raban. Tom. 6. lib. 3. de agon. Christian.

S. Bern. ser. 17. de modo bene vivendi.

S. Bern. ibid. serm. 41.

6. Observastisne aliquando quod postquam Centurio Evangelicus Christo pro sanitate servi sui supplicasset, & hic se personaliter in domum ejus venturum esse obtulisset, Centurio prædictus responderit: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus?* Non sic Zachæus fecit, quando Christus ultro citroque in domum ejus penetravit dicendo: *Hodie in domo tua oportet me manere;* quin potius *excepit illum gaudens in domum suam;* & certe quemnam Centurio recipere poterat majorem honorem, quam si parietes domus suæ per tanti hospitis corporalem sanctificarentur præsentiam? quodnam igitur in hac Centurionis & Zachæi differentia latet mysterium? Nimirum Centurio miles erat, domus ejus, veluti armamentarium quoddam, omnis generis armatura revera erat, ideoque Centurio, domum suam Christi præsentia indignam judicabat; sciebat enim quantopere Salvator pacem diligeret, utpote qui passim prædicabat: *Discite à me quia mitis sum;* ac proinde singulari cum dexteritate ab ingressu in domum suam declinavit Dominum illum, de quo scriptum est: *Factus est in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion; Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum:* Hic autem timor in domo Zachæi non militabat. Audiamus hac de re Originem in hæc verba loquentem: *Non sum dignus, ut intres sub tectum meum alienigena sum, gentilis miles gladio accinctus, sanguinem fundens ad prælium exiens, & ob hoc non sum dignus, ut intres sub tectum meum.*

Centurio judicabat domum suam indignam, quam Christus intraret, inerant enim arma militaria.

Matth. 8. 8.

Luca 19. 5.

Matth. 11. v. 29.

Ps. 75. v. 3.

Ibid. v. 4.

Orig. Hom. 5. in diver.

7. Observandum quoque est, quod licet in domo Marthæ tanta fuerit cum Liberalitate exceptus, ipsaque Martha in mensa apparanda tanta cum diligentia & industria eidem Domino nostro obsequia fuerit, illam tamen aliqoantulum reprehenderit, ejusque solicitudinem minimè sibi acceptam fuisse demonstrarit, dicendo: *Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima;* at scitisne causam cur illam increparit? nimirum quia leviusculam quamdam cum sorore sua contentionem non abhorruit, licet id bono fecerit fine, scilicet ut & soror ejus Magdalena aliquantulam parandæ mensæ operam conferret; *Dic illi, ut me adjuvet.* Imo in hac eadem occasione unionem, quietem, & inter domesticos pacem sibi super omnia placere ostendit, dicens: *Porro unum est necessarium*, id est unitas; *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* S. Bonaventura ex authoritate S. Augustini de pace ita scribit: *Hanc qui accipit, teneat; qui perdidit, repetat; qui amisit, exquirat, quoniam qui in ea non fuerit inventus, abdicatur a Patre, exhæredatur à Filio & a Spiritu Sancto efficitur alienus.* Idem Seraphicus Doctor alio in loco pariter S. Augustinum citat, in Serm. 56. de Verbis Domini dicentem: *Non poterit habere concordiam cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano.*

Martha increpans sororem suam corripitur à Domino.

Luc. 40. 41.

Ibid. v. 40.

Ibid. v. 42.

S. Bonav. Joan. 15.

S. Bonav. Ser. 1. de Epiph.

8. Porrò qualiter Deus ab anima discordiæ & rixis dedita recedat, Berchorius sequenti similitudine declarat: *Deus viros pacificos visitat & cum eis spiritualiter habitat, & eorum consortium diligit, & frequentat, quando enim apes invicem strepitant, & clamorem ac discordiam faciunt, signum est, quod Rex vult alveare dimittere & ad locum alium se transferre: sic vero Rex noster Deus, alveare cordis & societatis dimittit, ubi lites & discordias esse sentit; iste enim locum pacificum solet diligere, & cum viris pacificis per gratiam habitare.* Rabanus inquit: *Concordia universum Christi corpus adunatur, regitur, ac stabilitur, qui autem cum proximis suis non vult habere pacem, in corpore Christi nullam habet societatem, nec jam ad æternam potest pervenire requiem.* Qui enim à proximis suis discordat, cum inimico infernali rixarum, & dissensionum authore & promotore conspirat.

Deus recedit ab anima rixis dedita.

Berchor. Reduct. mor. v. Pax.

Raban. l. 1. Mach. c. 12.

9. In Apocalypsi dicitur: *Et exivit alius equus rufus, & qui sedebat super illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra;* Quem textum Rupertus sic interpretatur: *Equus rufus civitatis Diaboli, Civitatis Babyloniæ, est populus sanguinolentus; & sessor, atque agitator ejus, Diabolus est: Et datum est ei, ut sumeret pacem de terra, ut auferret:* cujus contrarium fit quoad unionem & concordiam, ac proinde de Dæmonis habitatione dicitur: *Ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Non verò ita conditionatus est locus Dei, quin potius Psalmista de illo ita canit: *Et factus est in pace locus ejus;* Ubi ut S. Hieronymus advertit: *Hebraice habetur: Factum est in Salem umbraculum ejus; Videte, quid dicat secundum Tropologiam: Non est umbraculum Domini, nisi ubi pax est. Ubi discordia, ibi non est Protector Deus. Dicamus & secundum Septuaginta: Locus Dei non est nisi in anima quæ pacem habet, quæ ergo anima non habet pacem, sciat se non esse locum Dei, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis; hæc est Salvatoris hæreditas.* S. Thomas Apostolus erga cœlestem Magistrum

Apoc. 6. v. 4.

Rup. Abb. l. 4. in Apoc. c. 4.

Equus rufus diaboli significat sanguinolentiam.

Job. 10. 22.

Psal. 75. 3.

S. Hieron. ibid.

gistrum suum tanto ferebatur amoris affectu, ut quando Christus in periculo erat, ne in Judæa occideretur, ad cæteros Collegas Apostolos conversus dixerit: *Eamus & nos, & moriamur cum eo*; Unde ibi in fide Divinitatis Christi nec quidquam dubitabat, quemadmodum post resurrectionem fecit; proinde sed unde nam provenit hæc in Thoma facta mutatio? *Thomas* itemtum *non erat cum eis, quando venit Jesus*; erat enim ab aliis Apostolis separatus; ac proinde specialem Christi assistentiam, qua alii concorditer uniti & congregati fruebantur, ipse non merebatur; nam ut Origenes ait: *Consumit dissensus, sicut congregat consensus, & separat Jesum, qui in medio consentientium sibi solummodo invenitur.* Etenim cum aliis Collegis suis in contentionem incidit, nolens credere illis, communis Redemptoris, & Magistri Resurrectionem ei annuntiantibus, hujusque contentioni pertinaciter inhæsit, dicendo: *Nisi videro, &c. non credam.*

Thomas ideo non credidit resurrectionem Christi, quia non erat cum aliis Discipulis.

Joan. 20. 24.

Orig. Tr. 4. in cap. 18. Matth.

Ibid v. 25.

10. Audite obsecro, qualiter Sapiens Apostatam delineare volens, inter alia infamia vitia, quorum ipsum redarguit, etiam eumdem discordem & contentiosum esse asserit; *Homo apostata vir inutilis graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat*; quem tamen condigne promeritum inde retulisse præmium immediate sequentia clare indicant; Dicit enim sacer textus: *Huic exemplo veniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit ultra medicinam. Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus; Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, Cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum Proferentem mendacia, testem fallacem*; Id vero quod præ cunctis aliis detestatur, est: *Qui seminat inter fratres discordias? Huic* igitur, *exemplo veniet perditio*; Cujus haud vulgare in prato florido legitur exemplum; Cùm enim inter se divisi essent duo populi, quorum unus Christianus, alter vero idololatra erat, eo tempore quo jam jam manus inter se conserturi essent, S. Abbas Apollonius forte fortuito supervenit, omnemque, ut utrimque arma deponerent, pacisque nexibus sese ad invicem adstringerent, conatum, operamque adhibuit; Cui se quidam ex gentilibus; qui decurio & vir sanguinarius erat, fortiter opposuit, asserendo, numquam se facturum aut consensurum in pacem, nisi postquam hac vita defunctus esset; Cui Sanctus Abbas respondit: Fiat tibi sicut dicis, etenim horum nullus præter te interibit, tuoque bestiali appetitui condignam sortieris sepulturam. Quapropter ad arma cum deventum fuisset, nullus in prælio præter dictum decurionem occubuit; qui cum sub arena sepultus fuisset, mane sequenti inventus est in terram extractus, & pro majore sui parte à feris devoratus; Quod videntes idololatræ reconciliati sunt, non solum cum Christianis, verum etiam cum Christo, sacrum ejus recipiendo Baptisma. Ecquis bellum corporum humanorum ignorat esse macellum? Etenim Herodotus de Crœso dicit: *A Cyro captus hoc argumento pacem bello prætulit, quod pacis tempore filii sepelirent patres, in bello econtra patres sepelirent filios.*

Deus detestatur eum, qui seminat discordias.

Prov. 6. 12.

Ibid v. 15.

Ibid v. 16.

Ibid. v. 17.

Ibid. v. 18.

Ibid. v. 19.

Prat. florid. p. l. 2. c. 87.

S. Appollonius irreconciliabili prædicit divinam ultionem mox secuturam.

11. Enimvero discordibus sæpenumero, non solum temporalis, sed & æterna mors supplicii loco à Deo immittitur; Et ideo in hujus discursus themate dicitur: *Pacem sequimini, sine qua nemo Deum videbit.* Imo discordia & dissensiones fabricarunt infernum: *Deus enim mortem non fecit, sed Lucifer cum suis sequacibus*, postquam se ab Angelis bonis separavit & disjunxit (*Factum est prælium magnum in cælo*) primi in infernum se egere præcipites; Et quia in cœlesti illa Jerosolyma pacem turbare præsumpserunt, ideo in condignum ipsorum supplicium, profundatum est illud æternæ confusionis horrendum barathrum. Primus quoque generis humani reprobus Cain fuit, qui cum innocente fratre suo Abel rixatus est. Similiter Cain primus fuit, qui inter omnes viventes sacrificium Deo obtulit: *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain vero, & ad munera illius non respexit.* Cur vero Deus in acceptatione horum munerum Deo partialem se præbuit? An non fructus æque ac greges pecorum Dei creaturæ erant? *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Respondeo, id quidem verum esse, at vero offerens Deo non placebat, qui adversus fratrem suum perniciosam fovebat discordiam, juxta illud: *si offers munus tuum ad altare, &c.* ac proinde cor ejus odii & discordiæ veneno plenum esse cognoscens, eum pro desperato habuit: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Salutare igitur est illud S. Hieronymi in Regulis Monachorum suggestum consilium dicentis: *Pax quærenda est, ut fugiamus bella, nec sufficit eam quærere, nisi inventam fugientemque omni studio prosequamur, quæ exuperat omnem sensum, in qua habitatio Dei est, Propheta dicente: In pace factus est locus ejus. Infernus itaque inter fratres dividit. Quidquid igitur dividit inter fratres, infernus dicendus est.* Profecto majus damnum dari nequit, quam sit separatio ab æterna beatitudine, quia *sine pace nemo Deum videbit*, & damnatio ad pœnas inferni æternas; *Infernus dicendus est, &c.*

Discordia dejecit Angelos malos in infernum.

Inter homines reprobus Cain primus fuit rixatus cum innocente fratre Abel.

Gen. 4. 3.

Gen. 1. 31.

Matt. 5. 23.

Gen. 4. 13.

S. Hier. Tom. 9. in Reg. Monach.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Discordia regna destruit, Pax autem illa erigit, & stabilit, sic enim per Apostolorum primorumque fidelium pacem erecta est Ecclesia.

THEMA.

Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Luc. 11. ℣. 17.

1. HOc unicum in discordiæ detestationem dicere sufficit, quod scilicet causa sit, cur regna florentissima in exterminium abeant, populosque in ultimam agat ruinam & dispersionem; ita enim incarnata Sapientia declarat inquiens: *Omne regnum, &c.* idque quotidiana experientia (quæ ex superiorum temporum historiis dare liquet) verissimum esse comprobat. S. Bonaventura. Serm. 2. de Epiph. authoritatem citat Salustii, qui celebris illius sententiæ in hac materia author fuit, dicentis: *Concordia parvæ res crescunt, Discordia maximæ res dilabuntur*

Integra Regna per discordiam pereunt.

2. Noë post diluvium columbam ex arca dimisit, ut experiretur, an aquæ, quæ terram inundaverant, eousque cessassent, ut pedibus calcari terra posset: *Emisit columbam ... ut videret si jam cessassent aquæ super faciem terræ*; quæ cum non invenisset locum ubi pedem firmaret, redit ad arcam, & post septem dies iterum eodem fine emissa, *Venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ in ore virentibus foliis*; At vero num forte aliæ deerant arbores, videlicet Cedri, Lauri, vel aliæ similes, quarum decerptas frondes ad arcam deferre potuisset? S. Bruno in vasta illa arcæ mole omnes inclusos fuisse viventes considerat, à quibus singulorum species in universo propagandæ erat, & specialiter à Noë familia omnes

Gen. 8. v. 8.

Ramus olivæ qui est symbolum pacis post diluvium per Columbam defertur ad Noë.

S. Bruno de Orn. Eccl. c. 7.

terræ populi ac nationes suam trahere debebant originem, & augmentum, ac proinde optime hic ramus olivæ adferebatur, mpote qui symbolum est pacis, per quam omnes in arca congregati tam homines quam animalia, quæ postea in varias mundi partes dividenda, & separanda erant, unita & concordie remanerent, quasi Spiritus Sanctus veræ pacis & Concordiæ per columbam symbolizatæ author diceret: Quod si genus humanum multiplicare, provincias stabilire, & populare regna desideratis, ecce vobis modum quem tenere debetis: *Pacem habete, Pacem tenete, Pacem diligite, sine qua nemo videbit Deum, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Pauci quidem estis, sed res parvæ concordia crescunt, magnæ vero discordia dilabuntur*; Nam ut S. Augustinus in sermone quodam *ad fratres*, inquit: *O Pax sine te Reges non regunt, sine te regna non valent.*

S. Aug. ser. 2. ad fratr.

3. Apud Plutarchum sequentia leguntur: *Agesilaus à quodam percontatus, quam ob causam Spartha muenibus non cingeretur, ostendit cives unanimes. Hi, inquit, sunt Spartha Civitatis mœnia, significans Rempublicam nullo munimento tutiores esse, quam virtute civium consentientium.* Laertius quoque de Antisthene scribit, *quod fratrum inter se concordiam dixerit quovis muro firmius esse munimentum. Id dictum, ait, & ad civium concordiam accommodari potest.* Curiosa quoque est sequens à Plutarcho adducta eruditio, ait enim: *Scilurus Rex Scytharum octoginta liberos habens masculos, cum esset moriturus fasciculum jaculorum singulis porrexit, jussitque rumpere, id cum singuli recusassent, eo quod videretur impossibile, ipse singula jacula exemit, atque ita facile confregit omnia, filios admonens his verbis: Si concordes eritis, validi, invictique manebitis; contra si dissidiis & seditione distrahemini, imbecilles eritis, & expugnatu faciles.*

Plutarch. in Lac. Apoph. Mœnia Sparthanorum Civitatis sunt concordia. *Laert. lib. 6. C. 1.*

Plutarch. in Apoph. Fasciculus jaculorum difficulter, ut singula seorsim facile franguntur.

4. Imperium Otthomannicum hactenus à multis sæculis auctum est & propagatum, adeo, ut omnes alias contremiscere faciat potentias, sua autem per Principium Christianorum divisiones & bella sumpsit incrementa; Et quidem ultimæ Insulæ Candiacæ obsidio eo præcipue tempore cœpta fuit, quo Venetorum, magni Ducis Hetruriæ, Ducum Mutinensis, & Parmensis arma propter urbis castri restitutionem, contra Ecclesiam movebantur. Unde non immerito Apostolus ad Galatas in hæc verba scribit: *Quod si invicem mordetis & comeditis, videte ne ab invicem consumamini.* Hæbræorum populus ab Ægypto egressus, tametsi numquam alia præterquam ligones & aratra tractasset, nihilominus per quadraginta annorum decursum in deserto se bellatorem esse probavit, & similiter in Palæstina per artis militaris experientiam, armorumque virtutem, Regionis illius incolas sibi subjecit. At vero dicite sodes, quænam sit causa, quod idem Hebræorum popolus in Ægypto sub tyrannico Pharaonis jugo, *in operibus luti & lateris* occupati; velut totidem cuniculi contremiscebant, & trepidabant? Cur se ei non opposuerunt? cur non rebellarunt? Nimirum Rex ille juxta axioma illud politicum processit: *Divide & impera*; Hebræos namque in varias vastissimi Regni sui partes dispersit, & disgregavit, ne unio ipsorum in sui regni perniciem suscitaret seditionem; Unde in Exodo dicitur: *Dispersus est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.* Quotidiana nos docet experientia, quod ignis, divisis ad invicem lignis, mox extinguatur; flumen quoque navigabile, in multas partes divisum, navigationi deinceps fit ineptum. Quamdiu Euphrates divisus non fuit, inexpugnabile erat Babyloniæ propugnaculum; quando vero Cyrus eumdem in plures ramos dispersit, urbs illa, quæ hactenus invincibilis æstimata fuerat, cum totius mundi stupore, ex improviso sub jugum corruit; Unde Rex Balthasar, dum plane festivus & hilaris epularetur, præter omnem suam expectationem una eademque nocte vitam pariter & regnum amisit. In Prato florido legitur S. Dunstano Archiepiscopo Conturbiensi revelatum fuisse, quod regnum Britanniæ tamdiu gavisurum esset tranquilla pace, quamdiu Rex ille Edagarus dictus in vivis superstes esset, quod revera ita accidit, quia septem annis sine ulla inquietudine regnavit, unitatem & concordiam servans cum omnibus principibus vicinis, ideoque cum imperturbabili omnium populorum suorum tranquillitate vivendo imperavit.

Tutca triumphat Christianos propter horum discordias.

Gal. 5. v. 15.

Dispersis Israëlitis & non conjunctis dominabatur Pharao.

Exod. 5. v. 12.

Prat. flor. 2. P. L. 1. c. 46.

5. In libro Josue legitur: *Dedit Dominus Deus Israeli omnem terram, quam traditurum se patribus eorum juraverat, & possederunt illam, atque habitaverunt in ea.* Observandum vero est, Chronistæ sacro minime sufficisse, quod investituram & possessionem tot provinciarum & regnorum, populo suo datam retulisset, nisi etiam protinus subjungeret: *Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes, nullusque eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt.* Tunc enim Reges & Principes statuum suorum gaudent Dominio, quando illud est pacificum, hoc autem verum est Dei donum. Unde Lyranus ait: *Illi qui erant extra terram promissionis, ut Ægyptii, Idumæi, & alii, non audebant contra eos movere bellum.* Theodoricus Rex, referente Cassiodoro imperatori Anastasio in hæc verba scripsit: *Omni quippe regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua & populi proficiunt, & utilitas gentium custoditur. Hæc est enim bonarum artium decora mater, hæc mortalium genus reparabili successione multiplicans, facultates protendit, mores excolit, & tantarum rerum ignarus agnoscitur, qui eam minime quæsivisse sentitur.* Esto enim regnum aliquod floridum, opulentum, & populosum sit, si tamen pace non fruitur, paulatim destruetur. Plutarchus inter alia præcepta politica hoc quoque tradit: *Nullum est aliud bonum excellentius, quam ut Concordiam semper constituat, amicitiamque inter cives suos mutuam, contentiones, dissensiones, simultates omnes discutiat:* Sumamus hujus rei liquidum exemplum in familia quadam, quæ pacis omnino est expers, qua de re D. Chrysostomum audiamus dicentem: *Præcipuum illud est domesticæ pacis, ac bonorum omnium fundamentum, si uxor viro per omnia consentiens sit; Nam ubi hoc fit, nihil triste contingere poterit. Quo pacto enim cum caput corpori contextum conjunctumque sit, ulla ibi seditio, ulla dissensio possit exoriri? Necessario profecto reliqua omnia in pace sunt. Principibus namque pacatis, quis jam pacem dividere possit, atque discindere? quemadmodum econtra his invicem dissentientibus, nihil salubre esse poterit, totaque simul nutabit familia. Nihil igitur hac re majus, nihilque magis necessarium; Verum præstat id & pecuniis, & ingenuitati, atque potentiæ, & cæteris omnibus longe utilissimum est.* Doctrina quoque est S. Basilii M. dicentis. *Animadvertendum in quavis multitudine Disciplinam, consensionemque eousque solere servari, quoad omnium communiter adversum principem unum in parendo ejus imperio conspiratio teneretur, contraque dissensiones, atque dissidia, similiter imperantium etiam multitudinem, ex eo nasci, quod nemo esset, qui imperaret; hocque quod dico, aliquando in magna apum frequentia adverti, qua naturali ducta instinctu, Regem suum servato ordine sequerentur, &c. si eorum qui ad unius tantum*

Jos. 21. v. 41. Unitis Israëlitis nullus audet resistere. *Ibid. v. 42.*

Lyran. ibid.

Cassiod. lib. 1. Var. cap. 1.

Plutarch.

D. Chrysost. Hom. 4. ad Titum. A pace floret familia in discordia tota simul nutabit.

S. Basil. M. Procem. de Iudic. Dei.

Necessitau

nutum

concordiæ.

nutum respiciunt, & Rege utuntur uno, proprium est desciplinæ ordo atque concordia, sine dubio perturbatio omnis, omneque dissidium, argumentu est, non esse qui imperet. S. Bernardus in sermone quodam *de modo bene vivendi* sequentem in hac materia adducit potentem rationem inquiens: *Necessaria est nobis virtus concordiæ: quod si ego volo facere voluntatem meam, & iste suam, & ille suam, fiunt divisiones, oriuntur lites, ira quoque & rixa, quæ sunt opera carnis, & sicut Apostolus ait, qui talia agunt regnum Dei non consequentur.* Idem quoque in alio quodam sermone ita scribit: *Pax necessaria est, Apostolo teste, qui ait: Pacem sectamini cum omnibus. Quæ est quæ facit unius moris habitare fratres in unum, novam utique regi nostro vero pacifico ædificans civitatem, quæ & ipsa Jerusalem nominetur, quod est visio pacis. Ubi enim sine fœdere pacis, sine observantia legis, sine disciplina & regimine, acephala multitudo congregata fuerit, non populus, sed turba vocatur, non est civitas, sed confusio, Babylon exhibet, de Jerusalem habet nihil.* Quanti pro civitatum stabilimento referat concordia, Sapiens his verbis indicat: *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma*; tunc enim civitates tranquillæ, pacificæ, beneque stabilitæ erunt, quando cives ejusdem ea cum unione inter se vivunt, quam inter se habere fratres solent.

S. Bern. ser. 41. de modo bene vivendo.

S. Bern. ser. 5. de Dedic. Eccle.

Prov. 18. v. 19.

6. Quando Loth ob pastorum suorum dissensiones cum pastoribus Abrahæ habitas, utpote de pace parum solicitus, à sancto illo Senculo se divisit, confestim rixarum & discordiæ expertus est fructus (*divisus est ab eo Loth*) etenim à victoribus inimicis una cum omnibus suis abductus est captivus omnesque ei ereptæ sunt facultates. Unde D. Chrysostomus ait: *Ecce ut divisus est, & putabat se in majori esse libertate, & potiora se assecuturum repente factus est servus, ut discat, quantum malum sit divisio, & quantum bonum concordia, quanto melius erat cum Patriarcha vivere, & omnia ferre, ut concordia dissolveretur, quam separatum in tanta pericula incidere.* Econtra verò Abraham, qui pacem dilexerat, cum trecentis & paulo amplius servorum suorum victorum exercitum dissipans, Loth captivitate, familia & facultatibus ejus redemit, quem proinde D. Chrysostomus his verbis commendat: *Electionem ei concessit, neque moleste tulit, quid prima ferret, ut omnibus notum foret, quomodo mens sua ad pacis, charitatisque scopum spectaret potissimum.*

Loth divisus ab Abraham expertus est fructum discordiæ.
Gen. 13. 14.
Chrysost. hom. 35. in Gen.

Chrysost. Hom. 33. in Gen.

7. Regnum Ecclesiæ mediante unione & concordia primoquidem Apostolorum, deinde vero primorum fidelium inter se stabilitum fuit; Etenim S. Lucas de hisce testimonium perhibet inquiens: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una.* Idem Chrysostomus super illa Psalmistæ verba: *Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ*, eadem de prædicatione Apostolorum, per quam omnes populos obedientiæ Monarchiæ Apostolicæ subjecerunt, intelligenda esse dicit; hæc autem tot populorum comparatio à S. Doctore concordiæ & unioni ipsorum attribuitur potius, quam Evangelii promulgationi. Quærit enim: *Cur non dixit in tuba, sed in voce tubæ?* & respondet: *Significant eorum concordiam, & animi consensionem: Fidei namque extensio atque victoria plus debetur discipulorum consensioni, quam concioni.* Deus sub Imperio Josue muros Hierichuntinos demoliri voluit; at vero quemnam ad hoc obtinendum modum præscripsit? Num forte machinas militares, bene armatos exercitus, vel cuniculos subterraneos fieri præcepit? Nequaquam, sed civitatem illam in sono tubarum demoliendam esse voluit. Hæc autem *omnia in figura contingebant illis.* Jericho namque mundum præfigurabat idololatram, qui non tam prædicationis Apostolicæ sono, quam per viam unionis & concordiæ in sequacibus veri Josue Christi Jesu vigentis demoliendus erat. Origenes in Homilia septima in Josue loco Ly *vociferantis*, legit *jubilantis*, hancque illius reddit rationem: *Videtur mihi jubilatio indicare quemdam concordiæ & unanimitatis affectum.* Idem Origenes in eodem loco ad sonum, qui in Spiritus sancti super cœnaculum Sionicum descensu in die Pentecostes auditus fuit, alludens subdit: *Si vero tanta fuerit beatitudo, ut universus populus concors & unanimis maneat, ut eadem dicant omnes in eodem sensu, atque in eadem sententia permanentes, isto tali populo vocem unanimiter elevante, fiet illud quod scriptum est in Actibus Apostolorum, quia terra motus factus est magnus, ubi tunc unanimes orabant Apostoli, cum mulieribus, & cum Maria Mater Jesu, & terra motu facto, destruentur, & eadem omnia quæ terrena sunt, ac mundus ipse subvertetur.* Psalm. 16. *subjecit populos nobis, &c. Ascendit Deus in jubilatione.* Porro veritas hæc per textum quemdam ex sacris Canticis statim adferendum clarior evadet. Etenim Salomon effigiem & delineamenta sponsæ, per quam Ecclesia præfiguratur, delineaturus, de ejusdem genis inquit: *Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ.* At vero quænam esse potest inter malum punicum, & fideles per genas significatos proportio? Dici quidem posset pomum hoc præ cunctis aliis totaliter rubescere, ac proinde symbolum esse amoris & charitatis, per quam Christiani quantumvis inter se longinque distantes, moribusque genio, & climate ab invicem differentes uniuntur; imo cum solum hoc pomum inter omnes alios fructus in vertice corona sit redimitum, præ cunctis aliis charitatem ad vivum delineat, de qua Apostolus ait: *Major autem horum est charitas*, de qua etiam diu ante Psalmista prædixit, *Astitit regina a dextris tuis, &c.* Verumtamen magis arridet alia quædam similitudo, videlicet quod sub multis ordinibus, sub eadem cortice, & superficie hujus pomi contentis æqualiter inter se & ex æquo uniantur omnia grana, quæ intus latent, & videntur esse innumera, ad denotandam summam fidelium & unionem & concordiam, quæ hic in terris stabilit, & regnare facit Ecclesiam etiamnum militantem.

Ecclesia mediante concordia fuit stabilita.
Actor. 4. 32.
Psal. 46. 6.
Chrysost. ib.

Jos. 6.

Jericho magis per concordiam quam sonum tubæ dejicitur.

Orig. Hom. 7. in Jos.

Cant. 4. v. 3.

1. Cor. 13. 13.
Psal. 44. 10.

8. In Ecclesiam, quam S. Apostolus Corinthi congregaverat, quædam ejus tempore subingressa fuerat dissensio ac discordia, propter quam Apostolus iisdem io hæc verba scribit: *Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.* Quando S. Ecclesiæ Doctores inter se in essentialibus fidei dogmatibus discordarunt, mox hæreses & schismata cum irreparabilibus fidei Ecclesiæ damnis fuerunt oborta, nam *omne regnum divisum desolabitur.* Verum quidem est mystica illa quatuor animalia quæ apud Ezechielem magnum illum currum, Ecclesiæ symbolum, sustinebant, voltus omnino à se invicem diversos prætulisse, quibus varietatem ingeniorum & opinionum quæ est inter fideles, indicabant, verumtamen advertendum est, quid sacer textus dicat: *Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*; Doctores enim Catholici *captivantes intellectum in obsequium fidei*, suasque opiniones Petri Cathedræ subjicientes, inter se unitate veræ matris concordant & conjunguntur. S. Gregorius examinans verba illa: *Terribilis ut castrorum acies ordinata*, inquit, *Sicut, & constat, quia castrorum acies, tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata, atque densata, ut in nullo loco interrupta videatur: nam si ita disponitur, ut locus vacuus per quem hostis possit ingredi dimittatur,*

1. Cor. 1. 10.
Discordia in Ecclesia causavit hæreses.

Ezech. 1. 12.

Cant. 6. 3.
S. Greg. lib. 1. Hom. 8. in Ezech.

profecto

profecto jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est, ut per charitatem semper uniti atque constricti, numquam interrupti per discordiam inveniamur, quia si qualibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per malum discordiæ locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos hostis valeat introire.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Pax, quam mundus dat suis, quæque falsa & mendax est, perstringitur.

THEMA.

Zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns. Psalm. 72. ỽ. 3.

Pax Christi est centrum omnium desiderabilium cui opponitur pax hujus mundi.

1. EX quo pax inæstimabile quoddam Dei donum, omniumque bonorum desiderabilium centrum est, merito inquirendum venit, quam ob rem Propheta regius illam in iniquis vigère cernens, detestetur, inquiens: *Zelavi super iniquos pacem peccatorum videns?* S. Bonaventura exponens verba illa Matth. 10. *Non veni pacem mittere, sed gladium;* inquit: Per pacem hanc intelligendam esse *pacem, scilicet terrenam, nam hanc non venit dare, sed tollere, quia hæc est pax mala de qua Isaias: Percussimus fœdus cum morte & cum inferno fecimus pactum. Hanc pacem vir justus reprobat: Zelavi super iniquos pacem peccatorum videns. Pax erit mihi, & ambulabo in parvitate cordis mei* S. Ambrosius inquit: *Alia pax Dei, alia mundi est, quia & maligni & spiritui habent pacem, sed ad damnationem, Christi enim pax libera est à peccatis.* Rupertus Abbas examinans eadem Christi verba: *Non veni pacem mittere, sed gladium,* ita scribit: *Subaudiendum est, quomodo mundus dat, qualem mundus pacem requirit; nam & alibi cum dixisset: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, protinus addit: Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Idem Venerabilis scriptor qualis pax sit, quam mundus tribuit, super Joannem scribens his verbis exponit: *Pax etenim quam mundus dat, paci quam dat Christus contraria est. Quid namque mundus agit in largitione sua pacis? Venite, inquit, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tamquam in juventute celeriter, vino & unguento nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Quid autem de pace, quam dat Christus, scriptura dicit? Quam speciosi super montes pedes Evangelizantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis salutem.* Pax igitur mundi æternæ opponitur saluti; nam ut B. Laurentius Justinianus considerat, mundus non potest dare pacem, quam non habet; en verba ipsius: *Quam vera veritatis sententia est? distincta sunt Dei, & sæculi dona. Quod non habet in se mundus, suis non valet præstare cultoribus. Fraudibus cum sit plenus, & livoribus agitatus, atque omnium iniquitatum veneno refertus, pacem quomodo tribuere potest?* Imaginemini vobis pacem mundi similem quamdam pacem esse, qualis erat illa, de qua Psalmista canit dicens: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.*

Mat. 10. 34.

S. Ambr. 2. Cor. 13.

Mat. 10. 34.

Rup. Abb. l. 8. ibid.

Rup. Abb. lib. 11. in Joan. c. 15.

Ps. 27. v. 3.

Aulici exterius ostendunt apparentiam pacis, interius fovent odium.

2. Acutum est proverbium quoddam Hispanicum; cujus hic est sensus: Multi osculantur manum, quam amputatam videre mallent, aulici, & qui curias frequentant Principum, sæpe se in pace mutua consistere ostendunt quantum ad apperentiam externam, sed interius, ab invidia & odio erga eosdem, quos se amare simulant, roduntur & extimulantur. Non sine mysterio Ecclesia in oratione pro pace obtinenda, illa recitat verba: *Da servis tuis illam, quam mundus dare non potest, pacem;* illis namque verbis mundum pacem dare non posse indicat, quia illam non habet, & si quando coram oculis nostris habere videtur, illa ficta est, non vera, similisque paci Joab, qui se osculum pacis Amasæ impertiri velle simulans, eodem tempore in ejus viscera pugionem adegit, eumque necavit. S. Augustinus super illa verba Christi ad suos discipulos dicta: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis,* considerationem dignam adfert reflexionem, ait enim. *Quid est aliud nisi non quomodo homines dant, qui diligunt mundum, ita do vobis? Qui propterea dant sibi pacem, ut sine molestia litium, atque bellorum, non Deo, sed amico suo mundo perfruuntur, & quando justis dant pacem, ut non eos persequantur, pax non potest esse vera, ubi non est vera concordia, quia disjuncta sunt corda, quomodo enim concors dicitur qui sortem jungit, ita ille concors dicendus est, qui corda jungit.* Albertus magnus ad eadem se verba reflectens inquit: *Mundus dat extra, non intus; dat pacem falsam, sicut erat Judæ fallax osculum.* Adducitque celebrem illum Isaiæ textum: *Non est pax impiis, dicit Dominus,* Nec non alium ex libro Sapientiæ desumptum, in quo dicitur: *In magno inscitia bello viventes, & tot & tam magna mala, pacem esse apellant.*

2. Reg. 20. 4.

Joan. 14. 27.

S. Aug. tract. 78. in Joan.

B. Alb. Mag.

Isai. 57. 21.

Sap. 14. v. 2.

3. In libro Judicum Sisaram in Jahelis tentorium receptum fuisse legimus: *Pervenit ad tentorium Jahel uxoris Haber Cinai. Erat enim pax inter Jabin Regem Azer, & domum Heber Cinai.* At vero quinam fuere hujus pacis effectus? Somnus quidam & requies tranquilla ex suavitate & dulcedine lactis causata, at vero hæc pax mortem eidem conciliavit, siquidem dum dormiret, tempora ejus clavo transfixa fuerunt, hisce enim verbis sacer textus hanc refert historiam: *Egressa igitur Jahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me Domine mi, intra, ne timeas, qui ingressus tabernaculum ejus, & opertus ab ea pallio, Dixit ad eam: Da mihi; obsecro paululum aquæ, quia sitio valde, quæ aperuit utrem lactis, & dedit ei bibere.* Paulo post vero sacer textus subdit: *Tulit itaque Jahel... clavum tabernaculi, assumens pariter & malleum, & ingressa abscondite, & cum silentio posuit supra tempus capitis ejus clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram, qui soporem morti consocians, defecit, & mortuus est.* Quid vobis videtur? Potestne ad delineandam mundi pacem aptior magisque propria dari figura? Quot sunt qui in hac vita, in lacu quodam butyri & lactis natantes, somnum suum dulciter capiunt, seque beatos omnisque ex parte contentos existimant, minime considerantes id, quod à veridico S. Pauli calamo scriptum est: *Cum enim dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus?* Lyranus super prædictam Judicum historiam inquit: *Videtur quod fœdus erat inter eos, propter quod Sisara securius intravit tabernaculum.* Abulensis quoque inquit: *Quia Jahel cogitaverat occidere eum, quod non poterat, nisi eo dormiente ideo procuravit, quomodo eum cito soporaret, & istud erat, dando lac.* Porro quando Sisara lassus & sitibundus suavissime dormiebat, lacteque potatus fuerat, tunc Jahel lethiferum ei ictum intulit, non obstante, quod S. Scriptura dixerit: *Pax inter erat eos:* Nimirum Deus nobis in hoc facto indicare voluit, mundum aliam non habere pacem, nisi fictam, apparentem, & fraudulentam.

Jud. 4. 17.

Ibid. v. 18.

Ibid. v. 20.

Jahel proditorie occidit Sisaram.

Ibid. v. 21.

1. Thes. 5. 3.

Lyran. ibid.

Abul. Q. 19.

4. Dives ille Evangelicus; cujus S. Lucas meminit, copiosam horreo suo messem intulerat, ideoque hilaris & lætus semetipsum animabat intra se dicens: *Anima mea habes multa bona, reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare,* protinus

Luc. 12. 19.

autem

Ibid. v. 20. Eccli 41. v. 1. Falsa pax mundi patet in divite Evangelico. Ibid. 57. 21. Hug. Card.

autem tremendam illam audivit vocem: *Stulte, hac nocte animam tuam, repetunt a te.* Tremendam hanc vocem dixi, non sine mysterio, quia *quam amara est mors homini pacem habenti in substantiis suis.* Et tamen pax illa talis est, quæ homini irreconciliabile cum cœlo bellum & inimicitiam per universam æternitatem conciliat. Hugo Cardinalis super illa verba: *Non est pax impiis,* ita scribit: *Pax peccatoris, non est æternitatis, tamen pax est eis frequenter temporis & prosperitatis:* Idque per illum Jobi cap. 21. textum probat, ubi Propheta de impiis disserens ait: *Domus eorum securæ sunt, & pacatæ, & non est virga Dei super illos.* Allegat pariter aliud Jeremiæ testimonium dicentis: *Non est pax universæ carni, id est, carnalibus.* Dionysius Carthusianus clarius ita scribit: *Non est pax impiis, quod intelligendum est de vera internaque pace, quæ est quieta mentis ordinatio in Deum, hæc enim pax est charitatis effectus: Est & alia quædam pax mundana, carnalis, apparens & falsa, de qua Christus testatur* Matth. 10. *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Porro Deus in sensu litterali hujus loci, de illis intendit loqui Hebræis, qui in Babylonia remanserant, quando alii è captivitate liberati, remigrarunt in Palæstinam. Illis namque qui remanserant videbatur, quod pace sua fruerentur, utpote deinceps bene ibidem accommodati, & substantiis temporalibus abunde locupletari, & tamen considerabant se in Babylonia commorari, ubi tranquillitas & pax esse non potest, sed vera confusio, siquidem *Babylon* idem est quod *Confusio*: Econtra vero *Jerusalem* idem erat quod *visio pacis.* Etenim vero pax mundi in facultatibus terrenis, in prosperitate, deliciis, sanitate, honoribus, voluptatibus, aliisque similibus gaudiis fundatur, cum tamen verissimum semper sit, quod pax est, & non est pax, est enim pax quædam, quæ corpori non vero animæ satisfacit. *Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias;* ubi enim peccatum locum habet, non est pax impiis.

Job. 21. v. 9. Jerem. 12. v. 12. Dion. Carth. Ps. 72. v. 12.

5. Berchorius de hac materia disserens inquit: *Adverte, quod Deus propriè dicitur Deus pacis, quia pro certo sine Deo nulla pax est firma, vel secura, & ideo mali, qui Deum pacis secum non habent, pacem veram & solidam non observant, quia iste solus est qui illuminat his, qui in tenebris sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Mox vero progreditur ad recensendas pugnas & prædia, quibus mundani infestantur, ait enim: *Pugnant in seipsis diversæ affectiones, quia scilicet prodigalitas vult expendere ut honoretur, parcitas vult tenere, ut ditetur: Luxuria vult quiescere, ut delectetur, avaritia vult laborare, ut satietur: negligentia vult dormire, ne fatigetur: iracundia vult vigilare, ut vindicetur; superbia vult ascendere, ut dominetur: invidia vult descendere, ut contristetur. Gastrimargia vult devorare, ut repleatur: hypocrisis vult jejunare, ne contemnatur: Ecce ergo quot pugnæ sunt in eis, & breviter bene dicitur in Psalmo: Viam pacis non cognoverunt, non est timor Dei, ante oculos eorum. Mali Prophetæ reprehenduntur* Jerem. 6. *dicentes: Pax, pax, & non erat pax, quia vere tales, quamvis pacem exterius habere videantur, intus tamen multas discordias patiuntur.* Idem Author paulo post aliam quamdam valde convincentem assignat rationem inquiens: *Bellum eis movet interius synderesis & conscientia, exterius labor & avaritia, superior timor mortis & violentia. De interiori dicitur in Psalmo: Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. De exteriori dicitur Jeremiæ sexto: Sanabant contritionem populi mei dicentes, Pax, pax, & non erat pax quia pro certo dicunt, Pax pax in quantum credunt in temporalibus esse pacem, & tamen in veritate non est pax, quia nulla*

Berchor. in re tuB. mor. Verb. Pax. Diversæ affectiones mundanorum. Jerem. 6.

est tanta in mundo prosperitas, quin magis ibi sit de jurgio, quam de pace. Psalm. 38. *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.*

Psal. 38.

6. Hugo Cardinalis de perversorum prosperitate disserens, textum illum citat Machabæorum lib. 1. cap. 7. ubi Nicanor Sion minatus est dicens: *Cum reversus fuero in pace, succendam domum istam, & exiit cum ira magna.* Idem purpuratus Auctor super cap. 19. S. Lucæ scribens, expressius de hac mundana pace tractat, dum ait: *Temporalem & transitoriam pacem faciunt divitiæ, deliciæ & honores mundani sanitas corporalis, & amicorum atque parentum carnalium copia, & hujusmodi quæ pacem temporalem faciunt, sed spiritualem auferunt.* De hac pace dicitur Psalmo 72. *Zelavi super iniquos pacem peccatorum videns.* Dionysius Carthusianus verba supra sæpius allegata explicans, scilicet: *Pacem relinquo vobis, ... non quomodo mundus dat, &c.* in hæc verba scribit: *Non pacem carnalem, & sæcularem, qualem dant & procurant sæculi hujus vanissimi amatores, illa enim est quieta quædam fruitio temporalium divitiarum, carnalium deliciarum, & cæterorum bonorum mundi hujus, qualem habet anima vitiosa cum propria carne.* Notanda quoque est moralitas quædam S. Augustini, super illa verba Psalmi 36. *Et delectabuntur in multitudine pacis,* dicentis: *Delectetur hic impius ille in multitudine auri, in multitudine argenti, in multitudine mancipiorum, in multitudine postremo opum diversarum, violentia lautissimorum, & luxuriosorum conviviorum. Hæc est potentia cui invides? iste flos est qui te delectat? Nonne etsi semper sic esset, plangendus esset? quæ erunt autem deliciæ tuæ? Et delectabuntur in multitudine pacis. Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædia tua pax, vita tua pax, Deus tuus pax. Quidquid desideras, pax tibi erit.*

1. Mach. 7. 35. Hug. Card. in Ps. 36. Hug. Card. in cap. 19. Luc. In quibus sit pax mundana. Ps. 72. v. 3. Joan. 14. 27. Psal. 36. 11. S. Aug. ib.

7. In praxi quotidiana videmus, quod mondani omnem quietem & gaudium in solis terræ bonis collocatum habeant, hic se pacem reperturos esse credunt, *sed non est pax impiis.* Idem S. Augustinus super illa verba: *Pacem peccatorum videns,* interrogat: *Quam pacem? Temporalem, fluxam, caducam, atque terrenam. Quare autem hoc habent peccatores? dicit breviter: Quia non est declinatio morti eorum, & firmamentum in flagello eorum. In laboribus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Jam intellexi quare habent pacem, & florent in terra, quia morti eorum non est declinatio, id est, quia certa mors, & æterna eos manet.* Job Propheta cum admiratione inquirit dicens: *Quare impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis, ... domus eorum pacatæ,* moxque respondet: .. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Ecce tibi quem terminum pax mundanorum accipiat Regius Propheta non sine admiratione impios exaltatos aspexit: *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut Cedros Libani;* At vero quid sequitur? *Transivi, & ecce non erat, quæsivi eum, & non est inventus locus ejus:* ac proinde immediate postea hoc suggerit consilium, ut innocentiæ vitæ studeamus, quæ veram pacem velut comitem habet individuam: *Custodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.*

Finis mundanæ pacis est infernus. Psal. 72. v. 3. S. Aug. ib. Job. 21. v. 7. Ps. 36. v. 35. Ibid. v. 36. Ibid. v. 37.

8. S. Cyrillus Alexandrinus super illa Salvatoris verba: *Ut in me pacem habeatis,* ita scribit: *Dicamus quid sit pacem habere in Christo. Mundus quidem, id est rerum caducarum cupidi paci suæ nonnumquam consulunt, sed non in Christo. Nam qui voluptate corporis diffluunt, alter alteri jucundissimi sunt. Ut v. g. fur furi amicissimus est, diligit enim unusquisque sibi similem, sed in omnibus his sanctissimum pacis nomen caupónationi subjiciunt, Sancti autem non ita faciunt,*

S. Cyrill. Alex. lib. 11. c. 3. in Joan. Quid sit pacem habere in Christo.

nam in iis vinculum pacis non est peccatum, sed fides, spes, charitas jus pietatis in Deum, & hoc est in Christo pacem habere, quæ omnium bonorum origo, & radix est, quæ secum quasi sororem, charitatem, (quæ in alterutros est) adducit, quam divinæ legis impletionem Paulus appellavit.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Vera Pax cum innocentia & timore Dei conjuncta esse debet, quia sine illis non subsistit.

THEMA.

Gratia vobis & Pax à Deo. Rom. 1. ℣. 7.

Vera Pax numquam est sine gratia Dei.

1. DOctor Seraphicus observat, S. Paulum Apostolum, nobilissimum pacis characterem in omnibus Epistolis suis, ea solum excepta, quam ad Hebræos scripsit, Neo-Christianis cum speciali sollicitudine imprimere, ita tamen ut illa cum divina gratia pariter conjuncta sit; ita enim scribit: *Quantum sit pacis bonum, perpendi potest per discretum æstimatorem verum B. Paulum, quod illud tam solicite in omnibus Epistolis suis, illis quibus scribebat, optabat, excepta illa ad Hebræos, in qua nec nomen suum ex certa causa, nec aliquam salutationem præmisit. Nota tamen, quod cum dicitur pax, præponit gratiam dicens: Gratia vobis, & pax per quod manifeste datur intelligi, quod sine gratia Dei, pax vera numquam potest haberi.* Idem S. Paulus Colossenses ad unionem & charitatem fraternam his verbis exhortans: *Charitatem habete, quod est vinculum perfectionis,* immediate subjungit: *Et pax Christi exultet in cordibus vestris;* ubi S. Ambrosius notat, quod charitas semper secum habet pacem sicut vero paci aliis in locis divinam gratiam velut prodromam assignat, ita nunc eamdem velut charitatis partum præconizat. Idem S. Ambrosius super illa verba Epistolæ 2. ad Corinthios: *Deus pacis & dilectionis erit vobiscum,* ita scribit: *Christi enim pax libera est à peccatis; Perfidiam ergo fugit, dolum spernit, factis malis repugnat. Hæc Deo placita est, & amica, Diabolo inimica. Hanc qui habuerit, habebit & dilectionem simul & Deum eorum ad fruitionem perpetuam.* Idipsum quoque idem sanctus Doctor alio in loco sequentibus verbis confirmat: *Nisi tu prius interiora tua vacuefeceris ab omni labe peccati, ne contentiones, dissensionesque ex affectu tuo prodeant, non potes aliis ferre medicinam.* A te igitur pacem incipe.

S. Rom. in Biblia Pauper. cap. 48.
Col. 3. 14.
S. Ambr. ibid.
2. Cor. 13. 11.
S. Ambr.
S. Ambr. lib. 5. in Luc. c. 6.

Pax Christi est pax conscientiæ.

2. Porro qualis illa pax fuerit, quam Salvator noster Apostolis suis, & successive omnibus aliis fidelibus in testamento suo legavit, quando dixit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* B. Albertus Magnus his verbis declarat: *Hoc est conscientiæ de cætero tranquillitatem.* Propheta Regius in Psalmo 84. inquit: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super Sanctos suos, & in eos qui convertuntur ad cor,* ubi observa, quod hanc pacem Sancti participare dicantur, nec non ii qui ex corde ad eum convertuntur. Insuper vero immediate subjungit: *Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius:* Quæ verba Beda in favorem nostrum explicans inquit: *Dico, quia in omnes qui convertuntur ad cor, erit pax, sed tamen salutare id est, salutatio ipsius vera erit prope perfecte timentes eum timore justo.* Rabanus de Pace scribens, infallibile illius signum sanctitatem & innocentiam esse his verbis affirmat: *Pax Spiritum Dei specialiter promeretur, pax dilectionis mater est, pax indicium sanctitatis, de qua Dominus per Prophetam ait: Pacem & veritatem diligite.* Vix dum natus fuisset, mox pacem per Angelorum Hierarchias generi humano annuntiari fecit: *Et in terra pax hominibus:* ut vero numquid pax ista omnibus indifferenter hominibus annuntiata fuit? Minime; sed *hominibus* tantum *bonæ voluntatis.* Quinam vero sunt homines bonæ voluntatis? S. Bernardus ad id respondere videtur, dum ait: *Quæ autem bona nisi ordinata voluntas? Quænam est illa inquis? Profecto quæ rationi consentanea est.* Porro Psalmista divinam voluntatem in divinorum præceptorum adimpletione consistere inquit; *In lege Domini voluntas ejus.*

Joan. 14. 27.
Alb. Mag.
Ps. 84. v. 9.
Ibid. v. 10.
Beda.
Raban. lib. 3. de agone
Christ. an. Tom. 6.
S. Bern. ser. 1. de S. Andrea.
Ps. 1. 2.

3. Observandum porro est, quod quando Psalmista pacem à nobis diligenter & strenue sectandam esse suadet dicens: *Inquire pacem & persequere eam,* jam antecedenter dixerat: *Declina à malo, & fac bonum* ut per hoc nobis indicaret, quod si circa hosce duos polos, declinationem scilicet à malo, & operationem assiduam boni vitæ nostræ totam exacte agitaverimus, secure nos Christi pace gavisuros esse sperare valeamus. Quam reflexionem S. Augustinus in Homilia quadam insinuavit; & præcipue in sermone 2. *ad fratres* de pace illa, de qua agimus, in hæc verba scribit: *Hæc est illa perfecta pax, quæ mentem à vitiis purgat, vermem conscientiæ rodit.* S. Birgitta à cœlesti sponso suo quonam modo Christianus vera pace frui possit, hisce verbis edocta fuit: *Pacem habeas cum Deo, nihil aliud, vel aliter volendo, quam quod Deus; non exacerbando eum per peccata quia inter Deum & animam non est pax, nisi peccare desistatur, & concupiscentia refrænetur.* In decursu autem ejusdem capitis subdit: *Ideo pacem debet habere anima ad Deum & ad proximum, quia nihil quietius esse potest quam quiescere à peccato, & non solicitari de mundo.*

Psal. 33. 15.
Psal. 36. v. 27.
Pax Christi declinat à malo & facit bonum
S. Aug. hom. 1. Inter 50.
S. Aug. ser. 2. ad fratres.
Revel. S. Birg. lib 2. cap. 26.

4. Notastisne aliquando tempus quo Christus pretiosissimam hanc hæreditatem testamento suo Apostolis & Ecclesiæ suæ legavit, dicendo: *Pacem meam do vobis?* Nimirum tunc præstantissimum hoc donum Apostolis suis est impertitus, quando illos primo ab omni inquinamento peccati purificatos & mundatos declaravit, inquiens: *Qui lotus est non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus, & vos mundi estis,* per quod indicare nobis voluit, quod videlicet illi futuri sint pacis suæ participes, qui puram & immaculatam habuerint conscientiam. Porro superius illorum verborum regii Psaltis meminimus: *Custodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.* Circa hæc autem verba Hugo Cardinalis ita commentatur: *Quoniam Deus reliquit eas, scilicet innocentiam & æquitatem, homini, scilicet quasi in testamento pacis,* quasi magnus hic Cardinalis dicere vellet; quando Christus, de quo scriptum est: *Ipse est pax nostra,* nobis velut in testamento pacem suam reliquit, eodem quoque tempore nos hortatus est, ut innocentiam nostram diligenter custodiamus.

Joan. 14. v. 27.
Christus dedit pacem suam Apostolis quando declaraverat illos mundatos à peccatis.
Joan. 13. 10.
Psal. 36. v. 37.
Hugo Card. ibid.

5. Nescio an vos aliquando reflexeritis ad illa Isaiæ verba: *Creavi fructum labiorum pacem.* Dic sodes, quænam inter labia nostra & pacem potest dari proportio? Quod si dixeris, quod ex quo Christus lingua sua pacem suam nobis imprecatus est: *Dixit eis: Pax vobis,* consequenter etiam labia ejus ad eamdem imprecandam concurrerint. Respondeo veram pacem aliam non esse quam internam, hæc autem comparatur per rectam conscientiam; & ecce tibi pariter per hanc responsionem solutum dubium; labia etenim nostra in confessione Sacramentali magnam partem conferunt, & consequenter veræ paci comparandæ, quæ potissimum in Christiana consistit innocentia, plurimum cooperatur; unde

Isa. 57. v. 19.
Confessio Sacramentalis conducit ad pacem conscientiæ.

post-

postquam M. Magdalena ad pedes Salvatoris sua deposuisset & deplorasset peccata, mox audivit à Christo: *Vade in pace.* Mox quoque post resurrectionem suam Salvator simul annunciatam Apostolis suis pacem: *Dixit eis: Pax vobis* cum confessionis Sacramentalis Sacramento conjunxit, dicendo: *Accipite Spiritum Sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis,* ut exinde intelligeremus, quanta, quamque necessaria sit connexio, quæ inter bonam conscientiam, & tranquillitatem veramque & imperturbabilem pacem intercedit. Unde Dionysius Carthusianus ait: *Christus præsertim nunc loquitur de pace interna, quæ est tranquillitas animi, utpote quies a motibus propriis inordinatis.*

Joan. 21. 23. Joan. 20. 19. Ibid. 22. & 23. Dion. Cart.

6. Doctor Angelicus super illud à Christo Apostolis impertitum legatum: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis,* ingeniosam adducit reflexionem: quia sequentia verba adjungit: *Pax mundi est simulata, quia tantum apparet exterius,* juxta illud Psalmistæ: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* Quando autem in corde, id est, in conscientia nostra culpa latet (*mala autem in cordibus eorum*) certum est, quod nobis inesse nequeat vera pax & tranquillitas; ac proinde cœlestis Magister noster non sine mysterio ostendit differentiam, quæ est inter suam & mundi pacem; quæ in eo consistit, quod mundi pax in solis versetur signis exterioribus. Christi autem pax in innocentia & puritate cordis sit posita. Qua de re Cajetanus super illa verba scribens: *Pacem meam do vobis,* ita loquitur: *Ne errares, putando quod Jesus testamento reliquit rem non suam, explicat pacem esse suam. Nec dixit: Pax quam relinquo vobis, est mea, sed pacem meam; ut intelligamus veram pacem, quæ sola est digna nomine pacis, esse ipsius. Non enim est pax impiis, non est vera pax, exterior concordia, quantumcumque tranquilla & ordinata, & breviter; Non est vera pax nisi interna, qua sutus omnibus actionibus & passionibus recte dispositis & habituatis, inferiora animi concordant superioribus, superiora autem animi cum Deo; hæc enim sola est vera pax, quam constat non esse hominis, sed Dei.*

Joan. 14. 27. S. Thom. ib. Pax mundi est simulata, pax Christi vera. Psal. 27. v. 3. Joan. 14. 27. Cajet. ib.

7. Huic proposito nostro historiam quamdam lib. 1. Reg. cap. 22. relatam adaptari posse existimo; cum enim David implacabiles à Saule pateretur persecutiones, in regionem profectus est alienam, ut vitæ suæ securitati prospiceret; Deus autem Gad Prophetam ad illum ablegavit, hac onusta commissione: *Dixitque Gad Propheta ad David: Noli manere in præsidio; proficiscere, & vade in terram Juda.* Circa quod factum curiosius inquiro; ex quo Deus hunc servum suum profectum & custoditum esse volebat, cur ipsum in sua quiete & pace non relinquebat imperturbatum? Cur non permisit illum in ea regione commorari, in qua splendide habebatur, eratque à persecutione tygridis illius sanguinem servi sui sitientis omnino securus? Cur illum in Judæam redire præcipit, quæ sub inimici ipsius posita erat dominio? Respondeo, Davidem hoc à Deo honoratum fuisse permagnifico testimonio: *Inveni... virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas;* ac proinde nequaquam eum sinere volebat illa quiete & securitate pacifica, qua inter idololatras, veri Dei inimicos gaudebat; Hæc enim pax erat, & non erat pax, ac proinde periculosa erat, & Davidem in scopulum aliquem exitiosum allidere poterat, Deus autem magnis curabat pacem ejus internam, quæ in exacta divinorum præceptorum observantia consistit, ipsomet regio Psalte asserente *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum;* ac proinde ab hisce offendiculis illum subtractum voluit. Hugo Cardinalis inquit: *Ecce David cum esset in pace, in terra polluta, jubetur ire in terram Juda, ut persecutionem sustineat;* At vero dices fortsitan David inter persecutiones serenitatem mentis suæ amittere potuisset? nequaquam hoc timendum erat; quia *non contristabit justum quidquid ei acciderit.*

1. Reg. 22. v. 5. Deus noluit quod David frueretur pace hujus mundi. Act. Apost. 13. v. 22. Ps. 118. 165. Hug. Card. ibid. Prov. 12. v. 21.

8. Non est dubium quin discordia, quæ in familia Jacob Patriarchæ, scilicet inter filios ejus vigebat, sæpius aliis scandalum causaverit, econtra vero concordia, quæ inter fratres & sorores familiæ Job laudabiliter conservatur, magnæ ædificationi omnibus illam videntibus fuerit, quando scilicet quotidie in fraternæ benevolentiæ signum, se invicem invitabant ad epulas; cum tamen econtra filii Jacob, fratrem suum Joseph summæ innocentiæ, raræque virtutis juvenem in extremum vitæ redegerint periculum, tantaque illum prosecuti fuerint invidia, ut sacer Chronista dicat: *Nec poterant ei quidquam pacifici loqui,* quia oderant eum. At vero ex quo Jacob sanctus erat, & Job pariter sanctissimus, undenam inter familias eorum tanta sese prodit differentia? Vultisne causam illius scire? Nimirum filios Job alicujus culpæ macula coinquinatos fuisse ex scriptura nusquam constat, imo pater illorum, ut omne averteret ab illis peccatum, etiam levissimum, quod in illorum convivia furtive irripere potuisset: *Consurgens diluculo offerebat holocausta pro singulis, dicebat enim. Ne forte peccaverint filii mei;* Nihil itaque mirum, si concordes fuerint, & pacifici, quia *pax multa diligentibus legem tuam:* Econtra vero inter filios Jacob ingens vigebat malitia, siquidem Joseph Dei à fratribus suis contumeliam honorem zelans, eosdem apud patrem accusavit *de crimine pessimo;* Ruben lectum maculavit paternum, Simeon & Levi crudelem illam Sichimitarum stragem traditorie instituerunt, Judæ cum meretricibus inter cedebat commercium, multi quoque illorum in hoc conspiraverant, ut Josepho necem inferrent, odio nimirum & invidia, qua erga illum ardebant, penitus excæcati; denique patrem suum mendaciter deceperunt, dum de Joseph dixerunt: *Fera pessima devoravit filium tuum;* Qua igitur ratione vera pax & concordia inter eos vigere poterat, inter quos tanta erat iniquitas. Isaias de impiis dicit: *Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum. Non est pax impiis, dixit Dominus Deus.* Et ideo Origenes de filiis Jacob & Jobi hæc verba scribit: *Fuerunt Job septem filii, & tres filiæ, numero decem, animo vero unus erant; numero plurimi erant, consensu ac concordia quasi unus, unanimitate & dilectione quasi idem. Non dissociabat eos invidia, sicut pridem fratres Josephi, quia non est exorta in eis prævaricatio, neque coinquinatio, sicut in Ruben, neque furor interficiens, sicut in Simone & Levi; neque odium fraternæ maledictionis, sicut in cæteris filiis Jacob, sed erant omnes unanimes in pietate, pacifici in justitia, atque in Dei timore concordes.* Diabolus semper hosce fratres & sorores numquam ab invicem dividere potuit, quemadmodum in domo adeo sancta, qualis domus Isaac erat, inter duos fratres ad votum suum facere potuit, pessimam & irreconciliabilis odii zizaniam in Esau contra Job seminando, qui proinde sæpius fratri suo, necem inferre machinabatur, nec mirum, siquidem perditæ salutis homo erat, & à Deo reprobatus, Deo ipsomet dicente: *Esau odio habui; Non est pax impiis.* Idem Origenes in prædictorum filiorum Jobi præconium subjungit: *Invidus Dæmon facilius omnes pariter indivisos interficere, quam dividere, atque dissociare benignam, atque veram eorum unanimitatem posset.*

Maxima discordia erat inter filios Jacob & summa concordia inter proles Job. Gen. 37. v. 4. Job. 1. 5. Gen. 37. 2. Quia filii Jacob maximis criminibus erant maculati, proles vero Job in maxima charitate vivebant. Gen. 37. 20. Isa. 57. v. 20. Orig. hom. 1. de Job. Rom. 9. v. 13.

tantus soli sunt digni ad recipiendam pacem Christi.

digni ad recipiendam Christi pacem, sed illi dumtaxat qui eum imitantur, eique se conformant (quantum tamen illius capax est humana fragilitas) per virtutem & perfectionem Apostolorum. Sanctus Petrus Chrysologus ait: *Pacem vobis à Domino exoravimus, quæ & habenda semper est, & semper oranda, non illa infida & instabilis hujus mundi pax, quæ vel pro commodis quæritur, vel pro timore servatur, sed pax Christi, quæ secundum sententiam Apostoli Pauli superat omnem mentem, & credentium corda custodit. Pax quæ charitatis fœcundis nutritur operibus pax alumna fidei, columna justitiæ, pax futuræ spei pignus idoneum. Pax quæ præsentem sociat, absentes invitat. Pax quæ terrena cœlestibus, & divinis humana conciliat; sic enim dicit Apostolus, quod Dominus noster Jesus Christus pacificavit per sanguinem suum, non solum quæ in terris sunt, sed & quæ in cœlis.* Idem Chrys. in alio quodam sermone in hujus veræ pacis laudem dicit: *Pax fratrum voluntas est Dei, jucunditas Christi, perfectio sanctitatis, justitiæ regula, magistra doctrinæ morum custodia, atque in rebus omnibus laudabilis disciplina.* B. Laurentius Justinianus idem punctum tractat, quando de amore Dei hunc in modum discurrit: *Optima pacis pollicitatio, non carnis est, sed Spiritus, non hominum, sed animorum, quam nonnisi in Christo consequimur; humani siquidem animi appetitus talis est, ut semper pacem inquirat, semper ut illam possideat, absque intermissione laborare non desinit. Nullum sine bono pacis experitur gaudium, nulla fatigationum suarum mercede lætatur. Circuis mare & aridam, universaque sæculi istius delectabilia quæris, ut in ipsis concupita pacis solatium invenire valeas: Fastidiunt tamen cuncta, quæ pacem conferre nequeunt: Pro dolor, quam maxima in creaturis omnibus penuria est, quoniam nulla earum potest præstare suis dilectoribus pacem. Pacis suavitatem minime tribuunt, sed veriùs accendunt, fatigant quærentis animum, non pacant.* Ex quo discursu facile intelligitur, pacem & quietem veram inveniri non posse, nisi in bona conscientia, nisi in mente serena, pura, & immaculata. Rupertus Abbas quærit: *Quid autem de pace, quam dat Christus, scriptura dicit? Quam speciosi super montes pedes Evangelizantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnavit Deus tuus. In eo quippe pax Christi est, quam ipse dat nobis, quod principe mundi hujus foras ejecto, ô Sion regnavit ipse Deus tuus, regnumque peccati & mortis destructum est.*

Chrysol. ser. 138.
Chrysol. ser. 43.
B. Laur. Just. fascic. amor. c. 16.
Rup. Abb. lib. 11. in Joan. c. 15.

3. Idem Rupertus Abbas super Evangelium S. Matthæi pacem Salvatoris nostri eamdem esse dicit, cujus S. Paulus in hæc verba meminit: *Fructus autem Spiritus est: charitas, gaudium, pax, patientia, &c. Pax ista remissio peccatorum est, sed mundus in maligno positus istam non quærit.* S. Bonaventur. super illum Psalmistæ versum; *Quoniam loquetur pacem in plebem suam*, inquit: *Quatuor sunt paces, duas dat Deus duas dat mundus: Mundus dat pacem in tranquillitate temporalium, & in sanitate corporum. Deus dat pacem in tranquillitate mentis, & in gaudio contemplationis, sed pax quæ est tranquillitas mentis, est in homine, ea quæ in gaudio contemplationis, supra hominem.* Advertendum vero est, quod Psalmista dicat: *Loquetur pacem super timentes eum, & super sanctos suos.* Ecce tibi quibusnam familiaris sit pax, quam Deus communicat.

Gal. 5. 22.
Rup. Abb. lib. 8. in Matth. cap. 10.
Psal. 84. v. 9.
S. Bonav. ibid.
Duas paces dat Deus & duas paces dat mundus.

4. Nescio an aliquando vos ad hoc reflexeritis, quod S. Lucas, utique non sine mysterio, situm notet, in quo positus fuit Salvator noster, quando à mortuis resurgens collegio Apostolico pacem annunciavit; dicit enim Evangelista: *Stetit Jesus in medio eorum & dicit eis, pax vobis*; at vero cum sanctus hic Evangelista nullam ducat lineam, quæ mysterio careat, numquid sufficisset dicere, quod pacem Discipulis annunciarit? Cur igitur addit, *stetit in medio*? Respondetur: *in medio consistit virtus*; ac proinde Evangelista indicare voluit, pacem Christi cum virtute ac divina gratia conjungendam esse. Quod si interrogaveris, qualis hæc pax fuerit, cum Christus iisdem Apostolis dixerit: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum?* Utique pax hæc potius bellum dicendum erat, siquidem Apostoli, quoadusque vivebant incessanter persecutionibus implacabilibus erant infestandi; Respondeo igitur cum Cajetano in Commentario super illa verba: *Non quomodo mundus dat ego do vobis*; Ita enim præfatus Cajetanus scribit: *Non dicit: non quam, non qualem mundus, sed non quomodo mundus dat, ut intelligamus, quod de differentia in modo dandi loquitur. Modus quo mundus dat pacem, est exterius, tranquille se habendo, verbis & factis; dat enim mundus (hoc est communis hominum census) pacem imprecando, conveniendo, non lædendo, & reliqua hujusmodi exteriora servando, Jesus autem non sic dat pacem, tam ex parte dantis, quam ex parte Discipulorum, quibus datur, nam dat interius operando in animis hominum; dat exterius tollendo vitam propriam, & res, filios, uxores, & demum propriam vitam singulorum quibus dat. Ecce modus dandi pacem, contrarius modo quo mundus dat pacem.* Sic enim in Actibus Apostolicis legitur: *Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Lyranus versum illum Psalmi 124. *Pax super Israel*, hunc in modum explicat: *Non super Israel secundum carnem, sed secundum spiritum, scilicet super populum Catholicum, propter quod in nativitate Christi cantaverunt Angeli: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax, hominibus bonæ voluntatis; per bonam enim voluntatem habent pacem cordis internam, secundum quod dicitur* Prov. 12. *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit, & per illam disponuntur ad pacem supernam.* S. Ambr. super illa verba: *Hominibus bonæ voluntatis*, inquit: *Pax non in quibuscunque hominibus, sed bonæ voluntatis hominibus, ut intelligas, pacem Christi, non debiti esse, sed meriti, non enim eam meretur conditio, sed voluntas.* Richardus verba illa: *Dominus virtutem populo suo dabit, Dominus benedicet populo suo in pace*, ita commentatur: *Ergo post virtutem, præstat & pacem. Sperent itaque pacem qui nondum acceperunt, si jam de Dei dono acceperunt virtutem meruerunt; ad hoc siquidem Deus suis dat virtutem, ut fortiter agendo pertingant ad pacem, & poterat quidem Dominus sine eorum industria plenam pacem præstare, sed gloriosius reputat, suos per multiplicem victoriam ad pacis securitatem perducere; hinc est quod populo suo præcipit, dicens: Inquire pacem & persequere eam.* S. Bernardus ad idem propositum textum illum S. Pauli explicans: *Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia, gaudium & pax in Spiritu Sancto*, ita fatur: *Duo ad conservandam pacem necesse est præmittantur, quæ quidem utraque copiosius nobis & Scriptura sacra commendat, siquidem justitiæ exercitatio in his duobus mandatis tota pendere videtur ut quod sibi fieri non vult, alii non faciat, sicut ad gentes missa Epistola continet Apostolorum, & quemadmodum ad eosdem Apostolus dicit: Quæcumque volumus, ut faciant nobis homines, & nos faciamus illis. Cæterum quoniam in multis offendimus omnes, impossibile in hoc loco, & tempore scandalorum (neque enim adhuc venerunt Angeli, qui de regno Dei tollant omnia scandala, sed nec sumus in illa beata civitate, cujus fines pacem posuit Deus) propterea impossibile hic, & modo pacem inter nos conservari, nisi & is qui in aliquo forte offendit proximum, animosam elationem, & qui offensus est, nihilominus caveat inexorabilem obstinationem.*

Luc. 24. 36.
In medio discipulorum Christus pie statuit illis pacem, hoc ipso significans quod pax debeat esse conjuncta aliis virtutibus.
Matth. 10. v. 16.
Joan. 14. 27. Cajet.
Act. Apost. 5. v. 41.
Ps. 124. v. 5.
Lyran. ib.
Prov. 12. 21.
S. Ambr. ser. 3. de nat.
Ps. 28. 11.
Richard. de S. Vict. p. 2. ib.
Rom. 14. 17.
S. Bern. ser. 1. de verb. Apost.
Ad servandam pacem duo necesse est ut promittantur.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Deus pacem fidelium per contradictiones acquiri, & conservari voluit.

THEMA.

Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium, Matth. 10. ℣. 34.

1. PRopheta Evangelicus Christi in terras adventum prædicens, eumdem pacis principem glorioso titulo cognominat, dicentis *Vocabitur nomen ejus ... princeps pacis .. & pacis non erit finis;* Apostolus quoque ad Ephesios scribens hunc ei eximium attribuit titulum: *Ipse enim est pax nostra,* atque hinc est, quod Christo vix etiamnum nato, pax à cœlestibus Hierarchis in universo mundo fuerit promulgata: *Et in terra pax hominibus &c.* imo ipsemet Dei Filius nihil adeo solicite nobis inculcavit, quam unionem, charitatem, & pacem, id quod ex innumeris Evangelii locis evidenter deducitur; cur igitur nunc suis protestatur Discipulis, inquiens: *Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium?* Cur etiam apud S. Lucam c. 22. iisdem præcipuis Discipulis prælegit, ut *qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.* Facilis est dubii hujus solutio, si illud ab unoquoque sæpius sine dubio auditum consideretur effatum, quo dicere solemus: *Bellamus, ut in pace sine injuria vivamus.* Qui enim vera vult pace gaudere, illam per prælia & victorias ut lucretur, necessum est. Hinc Doctor Angelicus verba illa ponderans: *Pacis non erit finis, super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret. &c.* hanc verbis illis glossam adhibet: *Ut confirmet ad resistendum, & corroboret etiam ad impugnandum.* Verum quidem est quod Filius Dei in suis sacratissimis natalibus, de cœlesti Jerusalem, quæ visio pacis dicitur, pacem solemniter præconizari fecerit: *Et in terra pax, &c.* At vero observasti ne figuram & habitum, in quo spiritus Angelici comparuerunt, ut eam generi humano intimarent? Sanctus Evangelista inquit: *Facta est multitudo militiæ cœlestis,* at vero quis est qui spiritus cœlestes *Angeles pacis* in scriptura appellari nesciat; nec immerito, quia cœlo gratiam, id est, pacis visionem, terræ vero pacem annuntiabant: *Et in terra pax;* quo igitur fine velut armati bellatores è cœlis descenderunt? *Multitudo militiæ cœlestis?* Responsio est manifesta, siquidem per hunc habitum & figuram indicare volebant, quod vera pax sequacium Christi, per victorias de inimicis nostris, mundo videlicet, carne, & Dæmone reportatas acquiratur; ac proinde observandum est, quod non solum in natali Domini nostri acclamariot: *In terra pax;* sed simul adjunxerit: *Pax hominibus bonæ voluntatis,* id est, illis qui voluntatem suam divino arbitrio substernunt, contraque proprias passiones dimicantes, appetitus inordinatos compescunt & domant.

Isa. 9. v. 6. & 7.
Eph. 2. v. 14.
Luc. 2. v. 13.
Vera pax bello inimicos animæ triumphando acquirenda est.
Luc. 22. v. 36.
Isa. c. 9. v. 7.
S. Thomas ibid.
Luc. 2. v. 13.
Isa. 33. v. 7.

2. Similiter licet Salvator noster in primo suo in hunc mundum ingressu, velut Rex vere pacificus fuerit agnitus, ac proinde Ecclesia in prima primarum vesperarum antiphona canat: *Rex pacificus magnificatus est;* attamen mox postquam in hunc mundum natus fuit, afferrimum ei ab Herode motum est bellum, adeo ut vitæ suæ per arreptam in Ægyptum fugam consulere fuerit coactus; imo dum adhuc esset quadraginta dierum tenellus infantulus, necumquam S. Simeonis senis ulnis exceptus fuisset, audivit: *Positus est hic in signum cui contradicetur;* id quod per triginta trium annorum decursum perfecte adimpletum fuit; atque ideo spiritus Angelici in suæ in cœlum ascensionis triumpho, eidem cum hisce acclamationibus obviam processerunt: *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio;* eumque sanguine & cicatricibus cruentum & sanguine conspersum cernentes, inter se admirabundi dicebant: *Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?*

Ipsemet Christus in hoc mundo persecutionem passus est & pugnavit.
Luc. 2. 34.
Psal. 23. v. 8.
Isa. 63. v. 1.

3. Observandum præterea Isaiam Prophetam non sine mysterio prius prædixisse: *Vocabitur nomen ejus Deus fortis,* & postea: *Princeps pacis:* per hoc namque insinuare voluit, quod dimicando fortiter, & viriliter vincendo, vera pax acquiratur. Similiter postquam vix jam à mortuis resurrexisset, Apostolis suis gloriosus quidem apparuit, iisdem pacem annunciavit, attamen eodem tempore suas iisdem demonstravit cicatrices; *Dixit eis: Pax vobis; & cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes;* at vero fortasse dices, tunc tempus minime opportunum fuisse Discipulos suos per vulnerum suorum aspectum, & crudelis ac sanguinolentæ passionis suæ memoriam contristari, siquidem eos per resurrectionem suam consolari intendebat, & tamen Dominus noster, qui *omnia in sapientia fecit,* dum illos pacem annuntiando salutavit, simul etiam vulnera manuum pedumque eisdem ostendere voluit, ut exinde intelligerent pacem hanc sanguinis, vulnerum, livorisque totius corporis pretio fuisse comparatam, simulque nonnere intendit, quod si pacis suæ fieri vellent participes, pariter & ipsi ad pugnas & victorias sese præpararent.

Isa. 9. v. 6.
Christus vocatur Deus fortis, princeps pacis: quia fortiter pugnando vera pax acquiritur.
Luc. 24. v. 6.

4. Paulo ante in ultimo sermone in ultima cœna habito, eisdem Discipulis suis dixerat: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Ubi in primis observandum Christum non reliquisse Discipulis suis pacem mundi, sed suam pacem, *non quomodo mundus dat.* Præterea advertendum est, quod bina vice pacis mentionem fecerit, dicendo: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis;* & quidem prima vice non dixit; *Pacem meam,* quemadmodum secunda vice, cujus rationem Angelicus Doctor ingeniose & utiliter declarans loquit: *Pacem relinquo vobis in hoc sæculo, scilicet ut hostem vincatis, pacem meam do vobis, scilicet in futuro.* De hac secunda pace ita sanctus Cyprianus scribit: *Tribuens atque contestans tunc esse servis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam, tunc quietem, quando de istis turbinibus mundi extracti, sedis & securitatis æternæ portum petimus.* S. Gregorius quoque in Homilia quadam dicit: *Hic relinquo, illic do, sequentibus relinquo, pervenientibus do.* Verum enimvero id quod proposito nostro quam maxime deservit, est, quod Salvator noster per illum loquendi modum nobis insinuare voluerit, quod pax sua à pace mundi in hoc distinguatur, quia quando inter duos exercitus res eo devenit, ut de pace mutua tractare incipiant, utrimque arma deponuntur, & ideo non est talis pax mea, quam ego fidelibus meis impertior, inquit Christus: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non veni pacem mittere, sed gladium;* semper enim nobis cum inimicis nostris domesticis pugnandum & præliandum est, si bonæ conscientiæ tranquillitate gaudere velimus; ac proinde versio Syriaca legit: *Non prout mundus dat, ego do vobis.* S. Bonaventura sancti Augustini citans authoritatem hunc textum pariformiter interpretatur, inquiens: *Pacem reliquit, in qua manentes hostem vincimus, pacem dabit, quando sine hoste regnabimus. Pax præsens,* inquit etiam S. Thomas, *est cum contradictione.*

Joan. 14. v. 27.
Christus dat pacem in hoc mundo post devictum hostem, & pacem futuram dat in futura gloria.
S. Thom.
S. Cypr. de mortalit.
S. Greg. hom. 30. in Evang.
Joan. 14. 27.
Matth. 10. v. 34.
S. Bonav.
S. Thom.

5. Quis porro est, qui palmam ad pugnam & prælium relationem dicere, & victoriæ signum esse ignorat?

Ecclesia vera pacis

gaudet quando patitur persecutiones. ret? Nulli quoque dubium est, quin Ecclesia per sponsam in sacris Canticis præfiguretur, dicentem: *Ego murus, & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens, .. Mille tui pacifici.*
Cant. 8. 10. Porro turres civitatum armatorum militum præsidio
Ibid. v. 12. instructæ, munitionibus bellicis provisæ, propugna-
& 10. culis & fortalitiis cinctæ, & armamentariis copiosis fortificatæ, & ad obsidionem validam sustinendam præparatæ esse solent; & tamen sacer textus dicit:
Ibid. v. 12. *Mille tui pacifici, Ex quo facta sum coram eo quasi pa-*
& 10. *cem reperiens*; Et optime quidem, siquidem tunc Ecclesia vera pace gaudet, quando asperrimas patitur persecutiones, & dum filii ejus, id est, Christi fideles ad carnificinas, ad uncinos, ad equuleos, catastas, aliaque crudelissima supplicia raptantur. Quibus temporibus Ecclesia per Isaiam deplorare non pot-
Isa. 38. est, dicendo: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima,*
v. 17. quia fideles ejus in cruentis illis præliis fidem confitendo, tormentaque sustinendo illam defendunt, omnesque certatim vitam agunt immaculatam & innocentem: Potius vero Ecclesiæ nunc illud Isaiæ lamentum ingeminare licebit, quando cessantibus persecutionibus, Ecclesia pravis Christianorum moribus discinditur, & dilaceratur. Unde sanctus Bernardus
S. Bern. ait: *Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis ad-*
ser. 33. *venit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Qua-
in Cant. nam vero in te hæc amaritudo consistat, mox declarat dicendo: *Amarissima in moribus domesticorum. Sed inquam in pace. Et pax est, & non est pax. Pax à Paganis, & pax ab hæreticis, & non profecto pax à filiis. Vox plangentis in tempore isto: Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me; spreverunt, & maculaverunt me, à turpi vita, à turpi quæstu, à turpi commercio.* Porro inimici nostri, quibuscum nobis pugnandum est, vitia nostra, malique mores nostri sunt; si hosce hostes nostros profligaverimus, tunc nos in summa pace vivere, dicereque posse sperare poterimus: *Ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.*

Luc. 1. v. 32. 6. Reflectitisne vos aliquando ad gratissimum illud nuntium, quod S. Gabriel Archangelus beatissimæ Virgini Mariæ detulit, quando inter cætera futuros Ecclesiæ progressus eidem prædixit: *Regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Quoties obsecro Jacob cum Laban socero suo pugnavit, maxime postquam ipso insalutato, una cum uxoribus & filiis suis, ab ejus domo recesserat; paulo post quoque quam reconciliatus cum Laban fuisset, in Esau fratrem suum incidit, qui intestinum illud, & vindicativum odium adversus ipsum tot annis foverat, quem cum per dona & munera, aliaque media patter placasset, illudque executus fuisset Psalmistæ con-
Psal. 33. silium: *Inquire pacem, & persequere eam*, paulo post
15. summa ipsum visibiliter in cœlo ordinatæ & armatæ Spirituum angelicorum apparuerunt acies, ut pro-
Gen. 32. 2. inde exclamarit dicens: *Castra Dei sunt hæc*, sed cur castra hæc ei occurrerunt? num forte, ut eum terrore, & formidine percellerent? aut vero ut ab inimicis eum defenderent? nequaquam, sed eo mysterio id factum fuisse existimo, ut nobis insinuaretur, quod vera Pax pugnando strenue, victoriasque de propriis passionibus reportando acquiratur; id quod Jacob tunc cum Esau generose præstitit, quia non obstante quod primogenituram sibi comparasset exercitus quoque Angelicos cœlitus missos in suam haberet defensionem paratos & promptos, ipse quoque fratrem suum non offendisset, sed potius ab eo graviter fuisset offensus, ipse tamen primus fuit, qui se coram reprobo illo humiliavit, quem summa cum benevolentia obviam processit, ut manibus opulentis donativis refertus, eum perbenigne exciperet, ipsum quoque honoravit, obsequiis præveniret, toto & adoravit attendendo & vultum ejus quasi vultum Dei glorio-sum videre & revereri. Hæc sunt prælia, per quæ homo semetipsum vincit, veram pacem & tranquillitatem sibi acquirit; Unde domus Jacob merito Ecclesiam præfigurabat, de qua tunc vere adimpletur illud: *Mille pacifici in ea*, qua tunc vere adimplebitur illud, *Mille pacifici in ea*, quando filii ejus apprehensis virtutum armis contra vitia sua dimicant, eaque expugnant & debellant.

Jacob sæpius triumphavit Laban socerum suum & Esau fratrem suum armis justitiæ.

7. Albertus Magnus de Angelorum exercitibus supra Tugurium Bethlehemiticum in die natalis Domini comparentibus, & adinstar militum pacem annunciantibus, ita scribit: *Dat autem pacem conscientiæ potius, quam temporis* Unde Philipp. 4. *Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, &c. Pace enim temporis aliquando data, durius est bellum conscientiæ, & ita non est vera pax.* Conjiciatis velim oculos vestros in Davidem in valle Terebinthi manu funda armata cum Goliath duellantem, aut vero in sylvis Bethlehemiticis manus sanguine plenas habentem, ob dilaceratos ursos, & leones in gregis sui defensionem dilaniatos: Aspiciatis quoque illum, in aula Saulis Regis converfantem, & vel ab invidia maligni Saulis ad mortem usque persecutionibus & calumniis infestatum, vel ab insidiis Doëg Idumæi oppressum, prosequamini illum fugitivum, & veluti peregrinum in Geth oberrantem, vel in spelunca Odolla delitescentem, & inter hæc omnia attendite qualiter cor ejus constitutum fuerit, qua pace & conscientiæ serenitate fuerit gavisum, utique enim cum Poëta illo dicetis: *Nubes excedit olympus*; Licet enim circa hujus altissimi montis lateranubes nimbis, grandinibus, tempestatibus, caliginibus, ventis, nebulis gravide circumfluentur, vertex tamen illius imperturbabili quadam gaudet serenitate; Talis quoque mons animæ & mens Davidis erat, quia licet tot persecutionibus agitaretur, pacem tamen interiorem conscientiæ suæ, ne vel minimum deperdebat: *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit*; Veri enim servi Dei inter medias contradictiones & pugnas, quas sustinent, majorem semper conscientiæ tranquillitatem & serenitatem acquirunt; Unde David dicebat: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam*. Econtra vero eundem considereris Davidem, *quando eo tempore quo solent Reges ad bella procedere, remansit in Jerusalem*, Glossa addit, *otiosus.* Constat enim, qualiter eo tempore, quo depositis armis, otio & deliciis vacare cœpit, ignominiose lapsus fuerit in adulterium cum Bethsabea, nec non in homicidium Uriæ. Quamdiu ferocissimos agitabatur persecutionibus scrupulum sibi faciebat, si vel limbum regiæ vestis Saulis præscidisset, cum tamen pro vitæ propriæ defensione caput hosti suo amputare licere potuisset: Econtra vero quando appetitibus suis exsatiandis dabat operam, sine ullo conscientiæ remorsu subdito cuidam innocenti & de se bene merito, qualis Urias erat, vitam detruncari jussit; nonquid igitur Davidem revera dicere potuisse vobis videtur: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima?* Pax Ecclesiæ, quæ in integritate veræ fidei Catholicæ, in honorum morum innocentia, in vitæ immaculatæ exemplaritate consistit, longe itaque melius inter adversitates, & persecutionum procellas conservatur, quam in ficta & simulata humanæ prosperitatis pace.

Alb. Mag. in Luc. 2.
Philipp. 4. 7.
In maximis miseriis suis David summa pace solitus fuit.
Prov. 12. 21.
Psal. 93. v. 19.
2. Reg. 11. 1.
Dum vero David se tradidit otio incidit in adulterium.

8. Eo in sæculo, in quo Seraphicus Pa et S. Franciscus vivebat, sublime illud D. Petri ædificium, Ecclesia inquam, minabatur ruinam prout sumo Pontifici Innocentio III. in somno repræsentatum fuit. At ve-

Morum corruptela fortius in pace mundi nascitur

ur, quam in persecutionibus.

Baron. An. 5182. n. 6.

ro unde ruina processerit, ex annalibus Ecclesiasticis manifeste satis colligitur, quorum hæc sont verba: *Ita plane Deus Ecclesiam suam in deterius declinantem ac collabentem, jam depravata morum disciplina &c.* Morum autem corruptela fortius in pace mundi nascitur & pedem figit, quam inter persecutorum angustias, in his enim fides magis exercetur & vivificatur, securiusque conservatur conscientiæ integritas. Plutarchus in libro, cui titulus est: *Qua ratione ex inimico &c.* ita scribit: *Civitates quæ bellis finitimis, & assiduis refrænantur expeditionibus, sanam rempublicam, & bonis legibus bene institutam cupide amplectuntur; atque illi, qui ex simultatibus, coguntur pro vita excubare desugereque socordiam & securitatem.* Roma antiqua per bella regna sibi sine numero acquisivit, quæ postea in pace suscitatis inter suos seditionibus civilibus infeliciter amisit. Deus olim populo Israelitico promiserat: *Ego sum qui delebo eos à facie filiorum Israel*, & tamen postea *longo temporis spatio* nationes illas extirpare distulit, quæ apprehensis armis, pro conservanda possessione statuum suorum illos diuturno tempore, ac ferociter impugnarunt. Hujus autem *causa fuit ad utilitatem quamdam Judæorum*, ut ait Abulensis, *scilicet ut essent viri apti ad bellum, & exercitiati in armis ne penitus otio marcescerent.* Idem quoque est mysterium, ob quod Deus suos in hac vita variis tribulationibus agitari, & exteriori quiete minime gaudere permittit, ut scilicet hac ratione in virtutibus se exerceant, tantoque magis interiori bonæ conscientiæ pace frui possint; Quia *pax multa diligentibus legem tuam &c.*

Plutarch. — Josue 13. 6. — Abul. Q. 8. — Ps. 118. 165.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Vincendo passiones nostras, corporique nostro bellum movendo pax interior acquiritur.

THEMA.

Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis. Joan. 16. ℣. 33.

In Christo interius, non exterius pax est.

1. CUm Cœlestis Magister noster atroces dilectis Discipulis suis in diffuso quodam sermone persecutiones, quæ occasione prædicationis Evangelii illis obventuræ erant, nec non & bella acerrima, quæ à Tyrannis contra ipsos erant suscitanda prædixisset, tandem in verba thematis hujus conclusit: *Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis.* At vero dices, quam est hæc pax misera, pacisque nomine prorsus indigna, quæ continuis tot bellatorum luctis cingitur & quotidie exercetur? si verum est, *quod in mundo pressuram habebitis*, nec non & illud, quod in principio hujus capitis dicitur: *Absque Synagogis facient vos. sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo*; si inquam hæc vera sunt, quomodo pax subsistere poterit? Hugo Cardinalis versum illum explicans: *Inquire pacem, & persequere eam*, dubium hoc dissolvit inquiens: *Inquire pacem, id est interius quære pacem, scilicet in conscientia, quia exterius non est nisi bellum, & turbatio. Unde Joannis 16. in mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.* B. Laurentius Justinianus Magnus spiritualis vitæ instructor monet dicens: *Necesse est, ut se præparet ad certamen, quisquis pacis suavitatem gustare desiderat.* Quale autem hoc certamen esse debeat, venerabilis Beda illa Psalmistæ verba explicans: *Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus*, indicat dicens: *Est litigium habere cum vitiis, & Concordiam cum moribus optimis.* Enimvero cum certum sit, quod *militia est vita hominis super terram*, utique in hac vita inimicos habere debemus, adversum quos nos pugnando exerceamus; quinam vero hi sint, Christus indicat dicens: *Inimici hominis domestici ejus*, id est, vitia, malæ inclinationes, appetitus nostri inordinati; Certum quidem est, quod unusquisque quiete interna libenter gaudere vellet, pauci tamen sint, qui ad pugnam & prælium ineundum inclinent; Unde S. Augustinus ait: *Sicut nemo est, qui gaudere nolit, ita nemo est qui pacem habere nolit, quandoquidem & ipsi qui bella volunt, nihil aliud quam vincere volunt: ad gloriosam ergo pacem bellando cupiunt pervenire; Nam quid est aliud victoria, quam subjectio repugnantium? quod cum factum fuerit, pax erit.* Quis autem est qui nesciat, quod sensus nostri rationi, & caro spiritui repugnet? *Caro enim concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem; Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Contra hunc igitur inimicum, qui continuo & sine ulla intermissione nos impugnat, viriliter nobis bellandum est. Dixi *sine intermissione*, quia quanto magis pugnamus & vincimus, tanto magis nobis pugnandum restat, quia ut S. Augustinus ait: *Quamquam imperetur, nequaquam sine conflictu vitiis imperatur, quamdiu autem vitiis imperatur, plena pax non est, quia & illa, quæ resistunt, periculoso debellantur prælio, & illa quæ devicta sunt, nondum secure triumphantur otio, sed adhuc solicito premuntur imperio.*

Joa. 16. v. 2. — Psal. 33. v. 12. — Hug. Card. ibid. — B. Laur. Just. Lig. vit. c. 1. — Psal. 34. v. 27. — Beda. — Christiani habent litigium cum vitiis. — Job. 7. v. 1. — Matt. 10. v. 36. — S. August. de Civ. Dei lib. 19. cap. 12. — Gal. 5. v. 17. — Rom. 7. 23. — S. Aug. ib. cap. 27.

2. S. Gregorius Nyssenus illam explicans beatitudinem: *Beati pacifici*, pugnam nobis indicit, quam Spiritus habet adversus sensum & carnem, ut interiorem hanc conservare possit pacem, ait enim: *Sed opinor proprie pacificum appellari, qui eam quæ intra ipsum est seditionem carnis & Spiritus, atque intestinum naturæ bellum ad pacificam concordiam, & consensum adducit, ubi corporis lex, quæ legi mentis repugnat, non amplius exercebitur, sed subjugata meliori regno ministra divinorum præceptorum existet.* Dionysius Carthusianus, explicans intelligentiam verborum illorum: *Pacem meam do vobis*, ita scribit: *Id est veram mentis tranquillitatem; Pax est tranquillitas ordinis, quæ consistit in hoc, quod caro obedit spiritui, sensualitas rationi, & ratio Deo. Dum ergo anima ab inquietudine passionum est libera, & divinæ fuerit legi rite subjecta, pacem habet in se, & cum Deo, imo & cum proximo, quantum in se est.* At vero ut sensus rationi subjiciatur, parsque rationalis captivetur, ad conservandam cum proximis concordiam, necessum est, ut passiones nostras impugnemus & vincamus; Nam ut Cajetanus super caput 14. S. Joannis insinuat: *Vera pax consurgit ex omnibus propriis actionibus & passionibus bene ordinatis, si aliqua enim exorbitaret, turbatio esset, & pax violaretur.* Et ideo ad ordinandas & moderandas passiones, necessum est, ut contra nos ipsos pugnemus. Blosius inquit: *Nunc difficile sine rixa sumus; Ad Concordiam quidem vocati sumus, jubemur pacem habere inter nos, ad hoc conandum est, omnibusque nitendum viribus, ut aliquando perveniamus ad perfectissimam pacem.* Paulu post vero prælia indicat, ad hujus pacis acquisitionem, & conservationem necessaria; ait enim: *Quanta rixarum necessitates? redi ad teipsum, & ibi invenies rixam; Si cœpisti eum sequi, ibi invenis rixam, quam rixam, inquis, invenio? Caro concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem. Ecce tu solus es, ecce tecum est, ecce nullum alium hominem pateris, sed vides aliam legem in membris tuis, repugnantem legi mentis tuæ, & captivantem*

S. Greg. Nyss. Orat. 7. de octo beatitud. — Bellum geritur ut sensus rationi subjiciatur. — Joan. 14. 27. — Dion. Cart. — Caiet. Joan. 14. — Blos. lib. 1. Psychag. cap. 1. n. 8. — Prælia sunt necessaria ut habeatur pax Christi.

tem te in lege peccati quæ eſt in membris tuis. Exclama ergo: A rixa inquam interiore, clama ad Deum, ut tibi pacificet, te & dic: Miſer ego homo, quis me liberabit &c. Tandem in hæc verba concludit: *Finita tota rixa immortalitas ſequetur, quia noviſſima inimica deſtruetur mors.* Idem Bloſius in alio quodam loco de hac eadem pace tractans, pugnam & prælia exponit, quæ ad illam conſequendam ſunt neceſſaria. *Videtis,* inquit, *quia pugnæ non deſunt, & pugnamus cum concupiſcentiis noſtris. Pugnamus foris cum infidelibus, & inobedientibus hominibus, pugnamus intus cum ſuperſtitionibus & perturbationibus carnalibus. Ubique pugnamus adhuc Bonum noſtrum, cui ſuſpiramus, pax eſt. Ecce magnum bonum fratres pax vocatur. Quærebatis quid vocaretur, an aurum eſſet, an argentum, an fundus, an veſtis? Pax eſt. Non pax talis, qualem habent inter ſe homines, infidam, inſtabilem, mutabilem, & incertam, nec pax talis, qualem ſecum habet ipſe unus homo, diximus enim, quia & ſecum pugnat homo; uſquequo domet omnes cupiditates, adhuc pugnat.*

Bloſ. ibid. lib. 3. c. 8.

3. Videri nonnemini poſſet contradictionem involvere, quod in uno eodemque ſubjecto, unoque eodemque tempore pax regnet, & ſimul belligeret: & tamen in praxi experimur, quod qui pace interiori frui deſiderat, eam nonniſi impugnando & vincendo proprias paſſiones, ſuoſq; inordinatos appetitus conſequi nequeat. Enimvero in quonam vera pax conſiſtat. S. Bonaventura his verbis declarat: *Vera pax eſt ubi nihil repugnat, & beati pacifici ſunt, qui motus animi componunt, & rationi ſubjiciunt.* At vero quis non videt, quod ad hoc obtinendum neceſſum ſit, ut contra appetitus noſtros pugnemus, eoſque compeſcamus? S. Ambroſius bellum cum barbaris gerendum, & prælium, quod pro conſequenda interna pace contra nos ipſos gerimus ſibi invicem contra opponit inquiens: *Iſtius pacis major eſt fructus, quo ſpiritualis nequitiæ tentamenta, quam quo arma hoſtilia repelluntur. Iſta pax ſublimior, quæ corporalium paſſionum excludit illecebras, perturbationeſque mitigat, quam ea quæ barbaricos ſedat incurſus, plus eſt enim clauſo intra ſe hoſti reſiſtere, quam remoto.*

In eodem eſt pax & bellum ſimul.

S. Bonavent. Tom. 6. de ſept. Itin. Spir. S. cap. 4.

S. Ambr. lib. 2. de Jacob. cap. 6.

4. Apud eumdem S. Patrem ſuper Michæam ſcribentem, ſequentem reperio aliam doctrinam, ait enim: *Tunc pax ejus æſtimabitur, & tranquillitas, cum excluſerit vanas cogitationes, vel compreſſerit, cum motus omnes domuerit paſſionum inſurgentium.* Ex his inſuper quæ S. Iſidorus ſalubriter ſuadet vel conſulit, pugna, quam is qui pace vult interna frui, in ſe experitur, ſatis clare poteſt deduci; ait enim: *Cum derogatur tibi, tu ora; cum maledicitur tibi, tu benedic; maledicenti benedictionem oppone; iraſcentem patientia delinire; blandimento iracundiam furentis diſſolve. Vince nequitiam bonitate, vince bonitate malitiam. Inimicos pacis omni modeſtia placa, mala aliorum tuo bono exupera, tranquilla etiam mente illatas contumelias prode.* S. Valerianus in Homilia quadam *de bono conſervanda pace,* inquit: *Quicumque tu es quem aliena inſolentia inquietat injuria, & dolor contumeliis excitatus ſtimulat, ſi vis perfectus eſſe, animorum iracundiam moderatione compeſce, & a te patientiæ bono, odia improba indignationis exclude. Reſpiciat quicumque eſt, ad vitæ ſuæ quietem, & intelliget, quia inimicum dilexiſſe, viciſſe eſt.*

S. Ambr. obſervat. 1. in Michæam.

S. Iſid. lib. 2. Synon. cap 7.

Oportet vincere in bono malum.

S. Valerian. de Bono conſervanda pace Hom. 12.

5. In Exodo legitur, quod quando Deus noſter, *qui omnia in ſapientia feciſſe* dicitur, legem ſuam in monte Sinai promulgaturus erat, *Clangor buccinæ vehementius perſtrepebat.* At vero quænam inter buccinam, quæ milites animat ad pugnam, promulgationem talis legis fide qua Apoſtolus ait: *Plenitudo Legis eſt dilectio,* & de qua diu ante Pſalmiſta dixerat: *Pax multa diligentibus legem tuam,* eſt proportio? Ad hoc facile reſpondetur, ſi nos reflectamus ad hoc, quod ſcilicet ad legem hanc obſervandam, & conſequenter ad hujus pacis acquiſitionem (hæc enim ab illius adimpletione procedit) neceſſum eſt, ut contra nos ipſos pugnemus, noſtraſque compeſcamus & domemus paſſiones eaſque rationi ſubjugando, in ſervitutem redigamus.

Exod. 19. 16.

Dum lex promulgarur buccinæ audiuntur vehementer

ut pugnemus contra nos ipſos in obſervanda lege.

Rom. 13. 10.

Pſ. 118. 165.

6. Olim nonnemo Emblema propoſiturus, pro corpore Emblematis galeam quamdam ferream, apibus, & fabricato ab eis melle plenam delineari fecit, illudque hac Epigraphe animavit: *Ex bello pax.* Per hoc namque Emblema indicare voluit, quod qui veræ quietis & tranquillitatis vult gaudere dulcedine, ab intentatis ſibimetipſi pugnis & præliis nequaquam deſiſtere debeat. S. Bernardinus de pace, quam homo cum ſemetipſo habere debet, diſſerens, in hæc verba fatur: *Hanc pacem debet homo à carne violenter exigere, non autem ipſe carni ſuæ exhibere, ut fiat hæc pax à ſola carne, cum de ſui natura ſemper, dum in corpore vivimus peregrini, ad vitia naturaliter prona ſit. Proinde numquam debet ſe ſpiritus ſubdere contumeliis ſuis, numquam ejus voluntati parere, numquam de illius quiete confidere: Quinimo ſemper jugi labore fatiganda, continua abſtinentia edomanda, aſſidua vigilia obſervanda, donec ſupplex pacem poſcat, pacem promittat, pacemque cuſtodiat, deſinat rebellare, neſciat concupiſcere, ſequatur ſpiritum, & omnino recognoſcat Dominum eſſe ſuum, atque cum effectu ad Spiritum dicat: Ut jumentum ſum apud te, & ego ſemper tecum.* Tamen, ſicut ait Cæſarius in quodam Sermone: *Si pacifica eſt Deo anima noſtra, tunc animæ noſtræ ſubdita erit caro noſtra.*

Ex bello temporali pax æterna.

S. Bern. Tom. 1. ſer. 62. art. 3. c. 4.

7. S. Joannes Climacus ait: *Pacificus eſt is qui alteri pacem conciliat, nemo vero alteri impertiri poteſt, quo ipſo caret, ut proprie pacificus ſit, qui corporis ſui & Spiritus ſtatum, & domeſticum carnis hoſtem in pacificam concordiam redigit, ita ut non amplius caro concupiſcat adverſus Spiritum, ſed Spiritus gratia imperet corporis affectibus, & lex corporis non amplius repugnet legi mentis, ſed ſubjecta meliori imperio ſerviat divinis mandatis.* S. Bonaventura de gradibus virtutum tractans, de pace quoque hunc in modum diſcurrit, *Pacis alius gradus eſt, cum caro ſubjicitur ſpiritui, ſive rationi, difficilem ſe reddens ad omnia mala perpetranda. Altior, cum ſubjicitur caro ſpiritui, promptam ſe exhibens ad omnia bona facienda. Altiſſimus eſt, cum Spiritus ſubjicitur Deo, omnem ordinationem tam in exterioribus, quam in interioribus animæ viribus penitus obſervando. Iſte ultimus gradus ſervatur in cœlo.* Richardus quoque de S. Victore de interiori pugna & certamine, quod unuſquiſque noſtrum quiete & pace frui in hac vita volens in ſeipſo experitur, in Commentatio verborum illorum: *Etenim homo pacis meæ, in quo ſperavi &c.* ita ſcribit: *Eſt homo exterior, & eſt homo interior: Et ſi, inquit Apoſtolus, exterior homo noſter corrumpitur, interior tamen renovatur de die in diem: De homine igitur exteriore conqueritur homo interior, & dicit: Homo pacis meæ. Quamdiu adhuc corpus caſtigatur, & nondum ſpiritui bene ſubjicitur, pugna utique utrimque geritur corpore autem caſtigato, & in ſervitutem redacto, pax redit, quia ſpiritui caro acquieſcit, & hæc eſt ſua pax Spiritus, non corporis, ſicut illa quæ carni Spiritus obtemperat, propria eſt carnis. Suam ergo in ſua carne Spiritus pacem invenit, quando ei in bonis ſtudiis non contradicit. Unde hic dicit: Homo pacis meæ, ſed numquam homo de pace ſua carnis confidat, quamvis ejus ſtimulus quieſcat, quamvis ei plenam ſecuritatem promittat; Sæpe meminerit, quid ſermo Propheticus dicat: Homo pacis meæ in quo ſperavi qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem.*

Tres gradus pacis. Clim. ad gr. 26. ſcholium.

S. Bonavent. Tom. 7. de grad. Virt. cap. 13.

Pſ. 40. v. 10. Richard. de S. Vict. in Pſ. 40.

Pugna inter hominem interiorem & hominem exteriorem.

S. Vincent. Ferr. ser. 2. de Pent.

8. S. Vincentius Ferrerius inquit: *Oportet quod fiat ista pax, scilicet quod caro tamquam captiva humilietur, & subjiciatur domina, scilicet anima; Et hoc fit, quando homo cum vigiliis, jejuniis, & aliis asperitatibus humiliat carnem, quia caro ut captivare calcitrat contra dominam; sed quando sic affligitur, quasi lassa subjicitur animæ; propter hoc inventa est pœnitentia ad faciendam pacem personalem in se.* Populi Gabaon sub Adonisedech vivebant in altissima pace, at vero quando confœderati cum Josue, cum populo Dei amicitiam contraxerunt, subito Regem suum ad iram provocaverunt, adeo ut asperum illis bellum intimarit: Verumtamen scire percuperem, quandonam Gabaonitæ pace perfruiti fuerint majori, an scilicet postquam fuere hostilibus infestationibus lacessiti, an vero ante illum hostilem congressum? utique postea quam sese Josue submiserunt, quia tunc sibi acquisiverunt notitiam veri Dei Israël à quo protecti fuerunt & defensi, quia in pace vivere adorando simul in falsis numinibus spiritus infernales rebelles, revera non est vera pace gaudere, *quia non est pax impiis;* Et hoc est quod multis aliis contingit. De Eremita quodam refertur, quod dum vehementes pateretur stimulos carnis, neque ullum iis pellendis à se invenire posset remedium; Sancti Patres Eremitæ sequens illi adhibuerint antidotum, nimirum quotidie ad illum convenientes variis illum calumniis, conviciis, dicteriis, aliisque persecutionibus agitabant, quod cum aliquanto tempore continuassent, hicque prædictus Eremita tota die, vel ut se à falsis accusationibus purgaret, vel ut falsas à se calumnias depelleret, totaliter fuisset occupatus, tandem eum, an adhuc stimulos carnis pateretur, interrogarunt. Qui eis respondit: *Vivere non libet, & fornicari libebit?* Eodem quoque modo dum spiritus fornicationis internam cordi nostro pacem eripere vel turbare molitur, unicum ad eum vincendum hoc est remedium, si videlicet bellum ei inferamus nos ipsos vincendo, corpusque nostrum castigando per pœnitentiam &c. *sic enim in corpore pressuram habebitis in me autem pacem.*

Isaia 57. 21. **Proxis quorumdam Eremitarum supprimendi stimulos carnis.**

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Ut pacem conserves, à litibus & contentionibus alienus esto, cedito aliis, tuaque opinioni nequaquam pertinaciter adhæreto.

THEMA.

Honor est homini, qui separat se à contentionibos. Prov. 20. ℣. 3.

Honorificum est quærere & conservare pacem.

1. IN hac Sapientis sententia efficax pro pace conservanda suggeritor modus: *Honor est homini, qui separat se à contentionibus.* Qui enim pacem & unionem cum proximis diligens, pro illa conservanda aliorum importunitati libenter cesserit, hoc suum cedere, & non contradicere honorificum sibi futurum esse experietur; Sic enim se vera virtute, charitate; humilitate, mortificatione, prudentia, sapientia, & discretione præditum esse demonstrabit. Unde Apostolus ait: *Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem;* hoc autem servi Dei charactere insignitum esse; de quo Apostolus tantopere gloriabatur, ingens honor est; nam & summus Pontifex hunc sibi gloriosum vendicat titulom, dum Apostolicis diplomatibus suis in hæc verba: *Servus servorum Dei,* subscribit.

2. Timoth. 2. v. 24.

2. Tritum est illud Proverbium: *Audi, vide, tace, si vis vivere in pace;* Contentiones enim & discordiæ pacem & unionem totaliter rescindunt & perturbant, unde salutare fuit illud Eremitæ cujusdam monitum dicentis: *Si quis loquitur tecum de quacumque causa, noli contendere cum eo; si benedicit, dic etiam, si autem male, tu scis quod loqueris, & ne contendas cum eo, de his quæ locutus est, & tunc erit mens tua pacifica.* S. Antoninus Concordiæ Etymologiam adducens ait; *Pax est actus interior procedens ex charitate; & includit concordiam.* Dicit enim B. Thomas 2. 2. Q. 20 art. 1. *Quod ubi est pax, ibi est Concordia, non tamen ub cumque est Concordia, est pax, si nomen pacis proprie sumatur, Concordia enim proprie est ad alterum, in quantum scilicet diversorum cordium voluntates simul in unum consensum conveniunt.* Disconvenientia opinionum etiam intellectus; multo autem magis voluntatis diversæ inclinationes, sæpe sunt controversiarum origo & fomentum, ac proinde qui vult concordiam, *diversorum cordium voluntates, simul in unum consensum conciliare debet;* sicut enim ex una scintilla cum debita solicitudine non extincta, ingens oriri flamma potest, juxta illud: *A scintilla una augetur ignis,* eodem modo ex contentionibus quantumvis levibus, nisi subito inter se concilientur, tumultuosa quædam derivari contentio potest; Nam ut S. Basilius Magnus ait: *Contentiones à principio quidem exiles esse solent, & facile curantur, at procedente tempore auctæ insanabiles omnino evadunt.*

Vit. Patr. lib. 5. cap. 1. Etymologia concordiæ. *S. Antonin. P. 4. T. 5. C. 5. §. 7. B. Thom. 2. 2. q. 20. art. 1. Eccli. 11. 34. S. Basil. orat. 9. Ex collect.*

3. Sapiens in proverbiis virum perversum seqoentibus verbis depingit: *Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardescit; homo perversus suscitat lites;* congruum vero huic malo remedium est, si tali igni à perverso suscitato non subministretur fomentum, sed potius contentioni cedatur. Idem Sapiens in cap. 6. Prov. Apostatarum proprium esse dicit, contentionum seminare zizania; *pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat;* Ut autem pessima hæc zizania comburantur, optimum est illud Ecclesiastici documentum dicentis: *Non litiges cum homine linguato; & non strues in ignem illius ligna.* At vero si contingat te ad litigandum quasi violenter cogi, non erubescas, si te vinci ab alio permittas, ut pacem conservari cures, ita enim Philo Hebræus suadet dicens: *Quod si aliquando majori vi coactus fueris in certamen descendere, non te vinci pudeat, sic enim demum, si vincaris, victor evades, quando in hoc genere victor vincitur.* Plutarchus sententiam quamdam habet, per quam alludere ad id videtur, quod Sapiens in assumpti thematis nostri verbis dicit, scilicet: *Honor est homini, qui separat se à contentionibus,* ita enim præfatus Philosophus, scribit: *Non enim tantum egregium est scire vincere, sed etiam posse vinci pulchrum est, ubi victoria est damnosa.* Quod si enim in habitis cum proximo litibus & contentionibus viceris, necessum est, ut ex altera parte serio consideres, quantam charitatis & pacis cum proximo tuo jacturam patiaris. S. Valerianus in Hom. *de bono conservanda pacis,* inter alia documenta hoc quoque tradit. *Summa cura sunt dolores asperi blando verborum medicamine temperandi, quatenus & duritia cordis pacis studio castigata mollescat, in quo loco beatos illos judico, qui verba labiorum suorum tacito ore custodiunt, & memores cœlestium mandatorum, alienæ vocis contumeliam non requirunt. Cessant enim odia, ubi non reputatur injuria, nec habet ullam virtutem iracundia, si deest unius in contentione persona.* S. Isidorus in hac de pace materia multa nobis præscribens documenta, inter alia hoc præ cunctis inculcat, ut scilicet fugiamus contentiones, & lites abrumpamus; sic enim scribit: *Pacem ama, pacem dilige, pacem & mansuetudinem cum omnibus retine, & charitatem amplectere; proba te amplius amare, quam ipse amoris, odientes*

Prov. 16. 27. **Qui proximum suum vincit in lite, perdit in propria & debita charitate.** *Prov. 6, 12. Eccl. 8. v. 4. Philo lib. de agric. Plutarch. lib. de educ. liberorum. S. Valer. Hom. 12.* **Cessant odia, ubi non reputatur injuria.** *S. Isidor. de Contemptu mundi.*

entes ad pacem in vita; habeo stabilitatem mentis, & animi benignitatem, promptus esto in affectu, affabilis in sermone, grato animo affare omnes, fuge rixas, vita lites, cave contentiones, litis occasiones tolle, vive semper in pace; Modum autem in pace semper vivendi docere nos volens; subdit: *In nulla causa contendas, in nulla actione decertare studeas. Contentio, odium & scandalum facit, & discordiam concitat.* Quod si tamen omnino odisse, & discorditer vivere libet, Cassiodorus à S. Bernardino Tom. 3. Serm. 8. art. 1. cap. 3. citatus irreconciliabilem quamdam pugnam, & rixam perpetuam, quam sine culpa fovere possumus, his verbis insinuat: *Pax vera est concordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitiis.*

S. Bernard. Tom. 3. ser. 8. art. 1. c. 3.

David cum illis qui oderunt pacem erat pacificus. *Ps. 119. v. 7.*

4. Propheta regius tametsi in throno majestatis cum absoluti imperii sceptro conspicuus fuerit, suo tamen exemplo in custodienda pace, in non curandis respectibus humanis egregie nobis præluxit; nam in Psalmo 119. ait: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus, cum loquebar illis impugnabant me gratis.* S. Hieronymus in regulis Monachorum illud à cœlesti Magistro editum præceptum Evangelicum adducens; *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus &c.* in hæc verba ita scribit: *Ecce ego nihil habeo inquis, si ille habet, ad me quid pertinet? respondet tibi Dominus; & quid dicit? Male serve, intelligo animum tuum. Nihil habes contra fratrem tuum? Nihil habes? amas illum? quare ergo salvare eum non vis? si amas illum, vade, roga eum, mitte te ad pedes ejus, diebus ac noctibus deprecare. Videte, quid dicat hic sanctus Propheta: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus; Non dixit, qui volebant pacem, sed qui oderunt pacem, & ego amabam eos, qui oderunt pacem; Ideo dixit & Apostolus: Quantum ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Hujus quoque virtuosæ actionis aliud nobis Filius Dei reliquit exemplum; utpote quem David in figura præcesserat; Nam S. Paulus ad Corinthios ait: *Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis, quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum:* Ecce tibi verus modus, in bona semper pace perseverandi cum proximo, tametsi is non graviter offenderit, si videlicet injurias ab illo receptas dissimulemus, & nihili faciamus. Etenim Deus Pater graviter quidem à nobis offensus fuit, nobisque nec quidquam indigebat, & tamen unigenitum Filium suum è sinu suo in terras dimisit, ut pretiosissimi sanguinis sui sumptu nos sibi reconciliaret; quo ius facto nos docuit, quod ad nutriendam pacem injuriam oblivisci, & tamquam si illatæ non fuissent, nihil æstimare debemus; ipse enim *dilexit nos, cum adhuc inimici essemus; qui nos reconciliavit sibi per Christum.* Ubi D. Chrysostomus ait: *Neque enim nos ad eum accurrimus, sed ipse nos vocavit. Vides ne charitatem suam, qui injuriam acceperat? Ipse. Quisnam fuit qui primus ad delendam inimicitiam venit? Ipse, At enim inquies Filium misit, non autem ipse venit. Filium quidem misit, sed tamen non ipse solum hortabatur, sed Pater quoque & cum eo, & per eum, ob idque etiam dicebat Apostolus: Deus erat mundum reconcilians sibi in Christo, hoc est per Christum.* S. Gregorius ad illorum confundendam superbiam, qui pacem potius extinguere; quam in litibus succumbere vel inferiores esse volunt, similem instituit considerationem, inquiens: *Si contingat jurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Plerumque ipse homo qui irascitur discordanti sibi reconciliari appetit, sed ire ad reconciliandum prior erubescit. Pensemus facta veritatis, ut videamus, quo jaceant nostra pra-*

Matth. 5. v. 23. *S. Hieron. Tom. 9. in Reg. Monach.*

2. Cor. 5. 18.

Modus in pace perseverandi est, injurias acceptas nihili facere.

D. Chrysost. hom 11.

S. Greg. hom 32. in Evang.

Per superbiam nullus litigans

vitatis actiones; si enim membra summi capitis sumus, imitari eum cui connectimur debemus. Quid namque ad nostræ eruditionis exemplum Paulus egregius prædicator dicit? Pro Christo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos obsecremus pro Christo, reconciliamini Deo. Ecce inter nos & Deum discordiam peccando fecimus, & tamen ad nos Deus Legatos suos prior misit, ut nos ipsi qui peccavimus ad pacem Dei rogati veniamus. Erubescat ergo humana superbia, confundatur quisque, si non satisfaciat prior proximo, quando post culpam nostram, ut ei reconciliari debeamus, & ipse qui offensus est, legatis intervenientibus obsecrat Deus.

vult esse prior in offerenda reconciliatione.

5. De hoc luto nostro dici potest: *Lutea vasa portantes, quæ faciunt invicem angustias;* atque ideo tamquam lutea vasa ad invicem collisa sæpenumero rumpimur, id est discordamus, litigamus, contendimus, ac proinde S. Bernardus ait: *Quamdiu sumus in hoc vase testeo, & fragilitate complexionis humanæ, non possumus inveniri scandalorum prorsus immunes. Si igitur recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, sis humilis ad veniam petendam, si tu habes adversus illum, sis facilis ad dandam, & omnia membra erunt in pace; sic enim ad duo ista charitatem & humilitatem paratissimi, non poterimus dissensionem sentire.* Enimvero quod si quis humilietur, alterique inferior remanet, eique cedit, tametsi jus id non faciendi habeat, non solum de honore nihil amittit, sed potius majorem, sibi honorem acquirit; Quia *honor est homini qui separat à se contentionibus;* Neque enim solum non succumbit, sed & vincit alterum, cui humiliatur; Nam ut S. Valerianus ait: *Duplex manet patientiam victoria, hominem vicisse proprios animorum motus, & temperasse mores alienos.* Beati Laurentius Justinianus sententia est dicentis: *Ad pacem per patientiam pervenitur, tantoque magis pace fruetur homo, quanto erit patientior, si is patientiæ pax est.*

S. Bern. ser. de verb. Apost.

Ad pacem per patientiam venitur.

Prov. 20. 3.

S. Valer. ibid.

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 1.

6 De Redemptore nostro vere adimpletur, quod sanctus senex Simeon de eodem prædixerat: *Positus est hoc in signum cui contradicetur.* Quotnam obsecro improperiis Redemptor noster turpiter oneratus fuit; dum alius illum Samaritanum, alius merithibulum, alter Dæmoniacum illum agnominavit? flagellis, spinis, clavis, lancea laceratus, & excarnificatus, ac tandem in ignominiosum patibulum, in societate duorum latronum suspensus fuit, & tamen ne pacem offenderet, seu læderet, quam mox ut à mortuis resurrexit, discipulis suis, & toti mundo annunciavit, numquam adversus calumniantes indignatus fuit, sed *ponet in pulvere os suum;* Qua igitur fronte nos ejus exemplum imitari detrectabimus? ipse adversus calumniantes non aperuit os suum, & nos ut hac pace, tanto pretio nobis comparata fruamur, ne quidem & unicum verbum pungitivum & asperum tolerare poterimus? in vita B. Veronicæ de Binasco legitur sponsum cœlestem his eam verbis fuisse affatum: *Enimvero quod in diversis tractus semper tacuerim, significat hominem cœlestia appetentem numquam rixari fas esse, quamquam noxius a quopiam arbitretur, & innocens existat, taceat tamen meo exemplo. nam qui contentionibus studet, arrogantia vitio laborat, scelus admittit, & eos cum quibus contendit, præcellere se conatur.*

Luc. 2. v. 34.

Patientia Christi in sua passione.

Thren. 3. 29.

Belland. 13. Jan. fol. 921.

7. Berchurius hoc à Christo apud S. Marcum c. 9. suis Discipulis impositum ponderat præceptum, *Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos* ait enim: *Bene dicit sal, quia vere sicut sal in aqua positum, clamorem non facit, nec stridorem, imo cum aqua se incorporat & intime*

Marci 9. 49. *Berchor. re. tu. 8. Mor. ver. Pax.*

Pacificus comparatus sali quod mixtum aquæ scilli attemperat.

intime ei conjungitur, in igne autem positum solet strepere, & exinde subito resilire, sic homo pacificus & modestus, quando aquæ, id est alicui societati & communitati adjungitur, vel miscetur, quia aquæ multa populi multi. Apocal. 17. *Non solet per litigia crepitare, nec ab eis per discordiam resilire, sed magis ipsis pacifice se unire, & se in omnibus confirmare: Habete in vobis sal, scilicet ad similitudinem salis vos aliis conformando, & pacem habete inter vos simul conversando. Ab igne autem, id est à malis, & igneis peccatoribus debet refugere, & eorum amicitiam, pacem & consortium abhorrere dicens* illud Jer. 16. *Abstuli pacem meam à populo isto.* Solent quidem perversi proximos suos per verba contumeliosa ad iram & discordiam provocare, quos proinde S. Valer. modum docet pacem suam cum illis conservandi illæsam; ita enim scribit: *Scimus quod aliquoties in contentione verborum laceratis auribus corda suspirant, sed ipse sibi injuriam facit, qui litigiosi hominis verba custodit, ipse se maculat, qui alterius queritur in se fuisse collata convitia.* Lucrum autem quod per hanc dissimulationem nobis acquirimus, idem sanctus Pater his verbis insinuat: *Habet mercedem, & de tua patientia, & de status medela, si oblivioni deputetur injuria, ubi enim verbis verba succedunt, incendio fomenta præstantur.* S. Vincent. Ferr. inquit in hac vita nullum esse debere contentionibus locum, quia sicut nullus adeo est temerarius & audax, ut in conspectu Domini & principis sui litigare incipiat, & debiti erga illum respectus obliviscatur, ita quoque & nos cavere deberemus, ne pacem cum fratribus nostris lædamus, cogitantes, quod semper in conspectu divinæ Majestatis positi simus: En verba S. Vincent. *Nullus quantumcumque esset Judex in palatio Regis præsente Rege reciperet vindictam, licet dicat in corde: O si justum invenirem extra, si totus mundus est domus Dei (juxta illud Baruch: O Israël quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus) & omnes sumus intra suum palatium, & in præsentia sua; ideo in hoc mundo debemus habere pacem cum inimicis; sed quando invenis inimicum extra, scilicet in inferno, tunc audacter recipias vindictam, quia tunc tempus rixæ, sed nunc dimitte totum, & non aufer ei verbum, sed ei loqui debes, & salutare, &c.* De inferno constat, quod domus sit confusionis, belli, contentionum perpetuarum, & irreconciliabilium, ac proinde eousque homo contentiosus lites & rixas suas atque vindictam differat.

Jer. 16. 5.

S. Valer. ibid.

S. Vincent. Ferr. ser. 2. Dom. in Albis.

Baruch. 3. 24.

Historia exemplaris pacifici.
Valer. Max. lib. 2. c. 1.

8. Refert Valerius Maximus de Pomponio Attico, quod cum matrem suam, nonagenariam, ipse sexaginta septem ætatis suæ annos habens, sepulturæ tradidisset, in hoc gloriatus fuerit, quod numquam, sive cum matre, sive cum sorore coætanea rixam aut lites habuerit. Quod utique aliaque similia exempla multos Christianorum coram tremendo Dei tribunali condemnabunt, qui scilicet rixas, contentiones fovent, licet earum proprium sit charitatem & dilectionem extinguere, quæ fundamentum est, cui lex Evangelica innititur, siquidem *plenitudo legis est dilectio.* Pluris æstimanda est domus illa, in qua pax est & Concordia, quam alia opulenta quidem, sed dissensionibus & discordiis plena; Nam ut Sapiens ait: *Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio.* Observandum quoque est, Josephum, qui salvator Ægypti dictus fuit, fratres suos ad parentem Israël reverti volentes, hoc monito instruxisse: *Ne irascimini in via*, quasi diceret; Cavete ne in proposito itinere in rixas vel contentiones incidatis. *Omnia autem hæc in figura contingebant.* Idem namque monitum nobis quoque, qui viatores sumus, optime servit, si enim ad Israël, id est visionem pacis pertingere velimus, à rixis & contentionibus alieni esse debemus.

Rom. 13. 10.

Prov. 17. 1.

Gen. 45. 24.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Varia examinantur motiva & modi, quibus pax & Concordia acquiri & conservari potest.

THEMA.

Inquire pacem & persequere eam. Psalm. 33. ℣. 15.

Exercitium justitiæ est modus inquirendi pacem.

1. REgius Psalmista in hoc versu solicitudinem expressit, qua pacem sectari debemus, ait enim: *Inquire pacem.* Nec hoc ei sufficit, sed insuper addit, *& persequere eam;* Omnia enim media possibilia adhibere debemus, ut tantum nobis bonum acquirere valeamus; ac proinde in hoc discursu varios ad eam consequendam modos considerabimus & præscribemus. Et in primis quidem advertendum est, quod Propheta Regius præmittat: *Diverte à malo & fac bonum*, & postea immediate subdat, *Inquire pacem;* cujus ratio est, quia rectæ & intemeratæ conscientiæ puritas, paci acquirendæ magnopere cooperatur. Hugo Cardinalis acute observat eumdem Davidem in Psalmo 75. primo dicere: *Notus in Judæa Deus, in Israël magnum nomen ejus*, & postea subdere: *Et factus est in pace locus ejus;* Unde ait: *Hic ponit quatuor quæ debent esse in homine, scilicet Judæa, Israël, Pax & Sion; scilicet confessio peccatorum, satisfactio operum, pax ad proximum, contemplatio ad Deum;* in primo autem & principali loco expiationem peccatorum constituit. Cum S. Maria Magdalena pœnitens juxta pedes Salvatoris culparum suarum diluisset maculas, mox sibi dici audivit: *Vade in pace;* Quia ut venerabilis Beda exponit: *In pace ire præcipitur, ut à veritatis itinere in viam scandali ulterius non derivetur.* Idem Venerabilis Pater pacem circa Tugurium Bethlehemiticum ab Angelis his verbis annuntiatam: *In terra pax hominibus bonæ voluntatis*, exponens inquit: *Quia cum illis societatem pacis angelici Spiritus habere festinant, quorum mentibus puritatem bonæ voluntatis inesse considerant. Bona voluntas est, diligere Conditorem nostrum ex toto corde, tota anima, tota virtute; Diligere & proximum tanquam nosipsos, atque ejusdem dilectionis in nobis vigorem indiciis quibus valemus piæ actionis ostendere.* Sanctus Augustinus duarum illarum virtutum reciprocam connexionem notat, inquiens: *Justitia & pax osculatæ sunt; Duæ amicæ sunt; tu forte unam vis, & alteram non facis; nemo est enim qui non vult pacem, sed non omnes volunt operari justitiam; Interroga omnes homines, vultis pacem? Uno ore tibi respondet totum genus humanum, opto cupio, volo, amo. Ama & justitiam.* Et paulo post subdit: *Quivis malus desiderat pacem, bona enim res est pax, sed fac justitiam, quia justitia & pax se osculantur, non litigant; Tu quare litigas cum justitia? Ecce justitia dicit tibi, ne fureris, & non audis; ne adulteres, & non vis audire; Non facias alteri, quod tu pati non vis; Non dicas alteri, quod & tibi dici non vis; inimicus es amicæ meæ, dixit tibi pax, quid me quæris? amica sum justitiæ, quemcunque invenero inimicum amicæ meæ, non ad illum accedo. Vis ergo venire ad pacem? fac justitiam; Ideo alios psalmus dicit tibi: Declina à malo, & fac bonum, hoc est, ama justitiam. & cum declinaveris à malo, & feceris bonum, quære pacem, & persequere eam.*

Psal. 33. 15.

Psal. 75. 2.
Ibid. v. 3.
Hug. Car. ibid.

Luc. 7. v. 50.
Beda.

Luca 2. 14.

Psalm. 84. 11.
S. August. ibid.

Tam pax conscientiæ quam pax politica requirit bonam conscientiam.

2. Neque solum pax interior bonam requirit conscientiam, verum etiam pax politica eamdem exposcit. Unde S. Bernardinus in sermone quodam de multiplici Bono pacis, ita scribit; *Amittitur propter peccata populorum, & Dominorum, nam Baruch. 3. cuilibet eorum dicitur: Si in via Dei ambulasses, habitasses utique*

in

S. Bernard. T. m. 3. ser. 9. art. 1. 2. Revel. S. Birg. lib. 4. c. 40.

in pace super terram. In cujus probationem in revelationibus S. Birgittæ sequentia leguntur: *Notum etiam eidem Papæ facio, quod numquam sic erit firma & tranquilla pax in Francia, quod habitantes in ea plena securitate & concordia possint ullatenus congaudere, antequam populus regni placaverit filium meum, per aliqua magna opera pietatis, & humilitatis, quem suis multis pravis operibus & offensionibus, ad indignationem & iram hactenus provocaverunt.*

Ps. 121. v. 7. S. August. ibid. S. Aug. ser. 22. de verb. Apost. S. Bern. Tom. 2. ser. 50. Acquiritur pax per exercitium charitatis. S. Isid. Pelus. lib. 1. Epist. 22.

3. *Inquire pacem.* Pax insuper per charitatis exercitium comparatur; Unde ubi vulgata legit: *Fiat pax in virtute tua.* S. Augustinus vertit: *In dilectione.* Qui idem in sermone quodam nos exhortatur, inquiens: *Portat pennas pacis, alas accipe charitatis, hæc est sarcina, sic implebitur lex Christi.* S. Bernardinus in alio quodam sermone in hæc verba nos monet: *Ad pacem, & civilem concordiam mentis oculos elevemus, cum ex ipsa charitas, & fraterna dilectio generetur, nutriatur, & confirmetur, & usque in finem ultimum interminabiliter perseveret.* S. Isidorus Pelusiota mysterium declarat, ob quod Episcopus populum salutat dicendo: *Pax vobis,* & ille respondet: *Et cum spiritu tuo;* ita enim scribit: *Illud quod à plebe respondetur: Et cum spiritu tuo, hanc habet sententiam: Pacem quidem nobis præbuisti Domine, hoc est, mutuam inter nos Concordiam; pacem autem nobis da, hoc est, ejusmodi tecum conjunctionem, quæ nullo modo divelli possit, ut cum spiritu tuo peccati (quem nobis in creationis initio indidisti) à tua charitate distrahi nequeamus.* Impossibile est, qui Deum vere amando, simul etiam proximum diligamus, & consequenter pace fruamur. S. Petrus Chrysologus pacem & concordiam charitatis nutrices esse existimat, dum ait:

Chrysolog. serm. 53.

Videtis fratres dilectissimi, quare pax amandi est, & diligenda concordia, ista sunt enim quæ generant & nutriunt charitatem, scitis autem secundùm Apostolum, quia Charitas ex Deo est, sine Deo ergo est, qui non habet charitatem. S. Antoninus vero pacem charitatis partum esse censet: Nam in quarta parte inquit:

S. Antonin. P. 4. T. 6. c. 9. §. 1. Idem P. 2. T. 7. c. 4. § 3.

Pax effectus seu actus est Charitatis. In secunda vero dicit: *Perfecti in Charitate, id est, qui perfectè diligunt legem Dei, illi habent multam pacem; est enim pax effectus charitatis secundum Thomam, Unde sicut posita causa ponitur effectus, ita data magnitudine causæ, sequitur effectus magnitudo; perfecta igitur charitas erit, & Deo perfectè subjectus, si cum omnibus, & in omnibus invenit pacem, servans illud: In omnibus requiem quæsivi.* D. Chrysostomus super

Ps. 132. 1.

illum versum Psalmi: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum, quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum,* ita scribit:

D. Chrysost.

Hoc pulchre adjecit; Ubi enim dilectio, illic est magna securitas, & copiosum à Deo auxilium. Ea est mater bonorum, ea est fons & radix; ea est bellatorum exitium, contentionis interitus; quæ circa id significans subjunxit; Et vitam usque in sæculum. Quemadmodum enim seditio, & contentio mortem parit, eamque immaturam, ita etiam dilectio, & consensio pacem & concordiam. Ubi autem est pax & concordia, vita est tutissima & longe securissima. Et quid opus est dicere præsentia? Ea enim nobis cœlum largitur, & bona ineffabilia, & est regina virtutum.

1 Cor. 13. 7. Ad conservandam pacem oportet sufferre alienos defectus. S. Bon. Tom.

4. *Inquire pacem.* Effectus porro charitatis est omnia sufferre; *Charitas enim omnia sustinet, omnia suffert;* Etenim ad pacem & unionem conservandam, necessum est, ut alienos patienter toleremus defectus, nec non acceptas ab aliis injurias. S. Bonaventura gradus hujus virtutis manifestat, dicens: *In altum gradum pacis ascendit, qui mala proximorum non publicat. In altiorem gradum, qui bona proximorum non minuit, nec denigrat, nec invertit, sed extollit. In altissimum ascendit, qui defectibus eorum compatitur, & profectibus eorum ex corde congratulatur; In isto gradu fuit Christus,* S. Paulus ad Thessalonicenses ita scribit: *Pacem habete cum eis;* moxque modum subjungit, dicens: *Patientes estote ad omnes, Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini in invicem.* Agathon Abbas sequens suggerit consilium: *Si habitas cum proximo, esto sicut columna lapidea, quæ si injuriatur, non irascitur.* Idem Apostolus ad Colossenses ita scribit: *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram,* & paulo post ait: *Charitatem habete, quod est vinculum perfectionis;* ac tandem subjungit: *Et pax Christi exultet in cordibus vestris.* Passiones namque nostræ reprimendæ sunt & mortificandæ, ac dissimulandæ injuriæ. Unde S. Birgittæ revelata fuere sequentia: *Debet pacem habere ad proximum* (scilicet qui diligit pacem) *non inferendo ei mala, succurrendo ei si habet, sufferendo, si contra eum peccaverit.* S. Ambrosius ex hoc indicio dignoscendum esse dicit illum, qui verus est pacis zelator, si videlicet mala pro malis non referat; ait enim: *Quando vicem malis reddere non vult, pacificus est, hoc est de bono vincere malum, ut vel obsequiis vincatur, quem mandata legis non vincunt.*

7. de grad. Virt. c. 13. 1. Thess. 5. v. 13. Ibid. v. 14. Ibid. v. 15. Vit. Patr. lib. 7. c. 42. Col. 3. v. 5. Ibid. v. 14. Ibid. v. 15. Revel. S. Birget. l. 2. c. 26. S. Ambr. ad Rom. 12.

5. *Inquire pacem.* S. Bonaventura præter supradictos pacis gradus sequentes quoque assignat, dicens: *Altus gradus nullum turbare factis; altior est, nullum turbare verbis, vel facie, vel in verbis post tergum; altissimus est, nullam dare occasionem justam alicujus turbationis, signo, nutu.* M. Marulus illum adducens Ecclesiastici textum cap. 28. *Abstine te à lite, & minues peccata,* illa quoque S. Apostoli verba citat: *Ubi zelus & contentio, ibi inconstantia & omne opus pravum.* Allegat pariter testimonium S. Pauli ad Timot. scribentis: *Stultas autem & sine disciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites, Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse.* Multi porro turbari, & inquietari solent, propter emergentes lites, & rixas, ad sustinendas pertinaciter proprias opiniones, nec cedere aliis volunt, nec intellectum captivare; qui autem pacem diligit; opinioni suæ facile cedit, aliisque se conformat; quia si proprio judicio spreto aliorum sequitur arbitrium, lucrum sibi acquirit charitatis, & pacis, imo quod longe nobilius est, suum quoque proximum lucratur. *Quia fortis impegit in fortem, ambo pariter ceciderunt,* id est, quando unus non vult cedere alteri, pax rumpitur & charitas fraterna; felices proinde sunt, *qui captivant intellectum in obsequium pacis;* horum autem paucissimi inveniuntur, nam ut Poëta canit: *Qui velit ingenio cedere, rarus erit.* Quilibet enim velut idolum propriam adorat voluntatem; si autem quis hanc inclinaverit, & voluntati Dei submiserit, pacem præmii loco habebit à Deo. Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Qui morigeri sunt & ad frænum flexiles, & ad omnia quæ ei placent parati & amantissimi sunt, pacem cum eo habent. Morbus enim les sint oportet, & Deo soli conjugati, qui cum ipso pacem habent.* Blosius quoque inquit: *Ad hoc tibi jugiter intendendum est, ut voluntatem tuam voluntati ordinatione atque divinæ per omnia subdas, atque coaptes, & tua eadem relicta, illam ita prompte sequi consuescas, sicut umbra sequitur corpus. Si in hunc modum sensuum & affectuum tuorum propensionibus propter Deum renunciare potueris, dici non potest, quanta tranquillitate & pace frueris, videlicet etiam in hoc mundo paradisum quemdam inhabitare incipies.*

Enumerantur gradus pacis. S. Bonav. ibid. M. Marul. lib. 3. cap. 28. Eccle. 28. 10. Jacob. 3. 16. 2 Tim. 2. 23. Ibid. v. 24. Jer. 46. v. 12. Submissio sui ipsius est acquisitio pacis. S. Cyr. Alex. lib. 3. in Isa. c. 26. Blos. Parad. anima c. 10.

6. *Inquire pacem.* Quod si plus interesse & emolumentum tuum, quam pacem quæsieris (id quod ut plurimum petra scandali esse solet) difficulter pacem inve-

Proprium interesse debet postponi bono pacis.

inveniemus, & quiete fruemur. Joannes Cassianus inter alios perfectionis aphorismos, hunc quoque pro pacis conservatione utilissimum tradit, inquiens: *Sciat omnia etiam quæ utilia, & necessaria æstimat, postponenda bona, charitatis & pacis.* Christus in testamento suo Apostolis suis pacem suam legavit, inquiens: *Pacem relinquo vobis*; sed diu ante S. Petrus omnium Apostolorum nomine protestatus fuerat dicendo: *Ecce nos reliquimus omnia.* Abraham primus omnium credentium pater fieri meruit, quia pluris concordiam quam divitias æstimavit, siquidem paradisum quemdam terrestrem Loth cognato suo cessit, ut omnem dissensionum occasionem è medio tolleret. Isaac filius imitatus est eum, plus pacem amando, quam quodcumque facultatum terrenarum incrementum, ac proinde Rex Palæstinæ cum ipso confœderari desideravit. S. Isidorus Pelusiota in Epistola quadam causam manifestat, ob quam ut plurimum litigetur; ait enim: *Dico id inde accidere, quod & divitias, & gloriam, & alias hujus vitæ res, quæ instar herbæ tabescunt, magno in pretio habeamus. Nam si illas nihili, & viles, quales etiam sunt, reputare non ipsos doceremus, non utique super illis implacabiles inimicitias, & non denunciata bella nobis invicem indiceremus. Sed pacem charitatemque amplecteremur, per quam omne bellum, & pugna, atque dissidium tolleretur.*

Cassian. Coll. 18. c. 6. — *Joan. 14. 27.* — *Matth. 19. v. 27.* — *S. Isid. Pelus. lib. 4. Epist. 70.*

Partialitas in communitatibus adversatur paci.

7. *Inquire pacem.* Quod si in congregationibus, convictibus, familiis, Religionibus, vel aliis similibus consortiis pacem conservare velimus, necessum est, ut partialitatis effugiamus. Reflexistisne vos ad modum quem Salvator tenuit, quando collegio Apostolico pacem suam annuntiavit? Sanctus Lucas ait: *Stetit Jesus in medio Discipulorum suorum, & dixit eis: Pax vobis.* Non vero sine mysterio, sanctus Lucas hanc circumstantiam detegit, quod scilicet in hoc pacis augurio, Salvator noster in medium Apostolorum se collocarit; sed hoc exemplo suo insinuare nobis voluit, quod pro conservatione unionis & pacis, necessum sit, ut partialitas omnino evitetur, sed hi qui in dignitate positi sunt, indifferenter sese habeant ad omnes. Unde in litteris pastoralibus S. Caroli Borromæi legitur, quod pro conservatione pacis & quietis sequens cuilibet patrifamilias tradiderit documentum: *Procuret pacem & quietem domi suæ conservari, fraternamque jugiter ibidem vigere charitatem, quod utique obtinebit, si erga neminem partialis existat, quin potius omnes indifferenter cum patientia sustineat.*

Lucæ 24. 36. — *Act. Eccl. Mediol. fol. 1084.*

Origo inquietudinis est adhærere transitoriis.

8. *Inquire pacem.* Blosius eodem in loco, in quo originem inquietudinis, quæ nos perturbat; explicare nititur, simul etiam antidotum ad eam curandam & avertendam subministrat, inquiens: *Utinam solus Deus occuparet interiora tua; nam quamdiu ab omnibus aliis cor tuum non fuerit expeditum, quamdiu alicui rei transitoriè adhæseris, quamdiu tuam magis, quam Dei voluntatem amaveris, non poteris eidem Domino perfectius conjungi. Beatus ille, qui ab omnibus intus nudatus est, qui neque propter damna indigne perturbatur, neque propter commoda insipienter evanescit; qui omnia inæqualia æquali fert animo, qui se derelinquere, & ut ita dicam, penitus egredi didicit; qui denique per perfectam sui abnegationem jam ad perfectam charitatem pervenit. Quantam enim putas pacem talis possidet? nimirum tantam, ut nullo sermone explicari possit.*

Blos. ibid.

Reciprocus amor nutriat pacem.

9. *Inquire pacem.* Pacem vehementer reciprocus amor fovet & nutrit, sicut & si unus de altero bene & laudabiliter loquatur, quemadmodum è contrario pacem perturbat, qui malevolus est, quique bonæ alterius famæ subdole & facile detrahit. Unde sanctus Bernardus ait: *Jungant se animis, qui juncti sunt institutis, invicem se foveant, invicem se defendant, invicem onera sua portent, ait enim Sapiens: Frater adjuvans fratrem, ambo consolabuntur. Quod si alterutrum (quod absit) se corroserint, & momorderint, nonne simul ambo desolabuntur?* Sanctus Isidorus Pelusiota postquam humilitatem paci cooperari demonstrasset, ulterius in hæc verba progreditur: *Unus in nobis Spiritus, una mens, una charitas, una in Christo, qui sua membra esse nos voluit, sit compago concordiæ.* Observanda est illa apud sanctum Matthæum cap. 11. à S. Joanne Baptista discipulorum suorum ad Christum instituta legatio, in qua Christus interrogabatur: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* profecto humanitas loquendo, præcursor in ordine ad veritatem de Christi Messiatu mente vacillasse, seu dubitasse, atque ex hoc capite cœlestem Magistrum suum haud parum offendere videri potuisset, quod tamen revera facta non est, quin potius exemplo suo docere nos Christus voluit, nullam prorsus ob causam, pacem cum proximis esse interrumpendam; ac proinde prolixum laudum Baptistæ Christus texere cœpit Panegyricum, ut ex textu Evangelii manifeste constat. Optime igitur Chrysologus ait: *Procul contentiones, procul lites, procul maledicta mittantur, & quia laqueus est mortis lingua susurronis, & bilinguis, parcat unusquisque animæ suæ, ne in supplicium suum vincula sibi mortis innectat.*

S. Bern. Ep. 241. — *S. Isid. Pelus. lib. 11. Epist. 47.* — *Matth. 11. 3.* — *Chrysol. ibid.*

Primus turbator pacis in cœlo fuit Lucifer, in terra Cain.

10. *Inquire pacem.* Efficax quoque pacem amandi motivum esse deberet sequens consideratio, videlicet quod primus qui in cœlesti Jerosolyma dicta *pacis visio*, pacem perturbavit, Lucifer fuerit, quando Creatori & Deo suo magnificentiam & majestatem suam invidit, primus pariter qui hic in terris charitatem & concordiam fraternam ex motivo pariter invidiæ rupit, fuerit primus reprobus, de quo sanctus Bonaventura ait: *Primam discordiam inter homines movit invidia inter Cain & Abel, quoniam opera Cain maligna erant, fratris autem justa.* Ac proinde sanctus Valerianus in homilia quadam *de bono conservandæ pacis*, inquit: *Cesset invidia, quæ ad omnem litem animos humanæ mentis accendit.*

S. Bonav. in Biblia pauperum c. 5. — *S. Valerian. Hom. 12.*

Contentiosi Deo & hominibus sunt abominabiles.

11. *Inquire pacem.* Potens ad Pacem amandam stimulus est, videre per experientiam, homines contentiosos & discordes, Deo, & hominibus esse abominabiles. Unde Sanctus Bernardus in sermone quodam *de modo bene vivendi* ait: *Qui quotidie contendunt, & rixantur, à paucis hominibus amantur. Præterea pax & Concordia ab omnibus hominibus amatur.*

S. Bern. Ser. 17. de modo bene vivendi.

DISCUR-

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Omnes Creaturæ in bonum totius Universi pacem & Concordiam inter se conservando, homines ad pacem sectandam extimulant.

THEMA.

Facit concordiam in sublimibus suis. Job 25. ℣. 2.

In cœlo est maxima concordia. S. Bern. Tom. 3. ser. 5. art. 1. c. 3.

1. S. Bernardinus in quodam sermone *de bonis pacis*, præsentis discursus thema exponens, inquit: *De Concordia in exemplum nostrum in libro Job scriptum est, cap 25. Facit, scilicet Deus, Concordiam in sublimibus suis, id est, stabilissimo & tranquillissimo Concordiæ nexu, disposuit, & colligavit creaturas supernas, scilicet Hierarchias spirituum beatorum, & cœlestia corpora, non enim est illic pugna, aut contrarietas invicem se dissolvens, nec corrumpens, ut mystice innuitur, quod qui in concordi charitate in præsenti vita non manet, ad supernorum concordiam non ascendet.*

Cœlum & terra invitant ad pacem.

Nazian. Orat. 12.

2. Ex omni parte, quocumque oculos nostros deflectamus, omnia creata, tam quæ in cœlo, quam quæ in terris sunt, nos exemplo suo ad unionem & pacem invitare experiemur. Unde Gregorius Nazianzenus ait: *Divinæ voci obtemperantes, in cœlum sursum, & in terra deorsum aspiciamus, atque conditarum rerum leges animadvertamus, quemadmodum videlicet cœlum, & terra, & mare, ac denique universus hic mundus, magnum, inquam, & hoc celebre Dei elementum, quo etiam Deus declaratur, tacitaque voce prædicatur, quamdiu secum paratus & tranquillus est, seque natura sua finibus continet, nec quidquam adversus alterum insurgit, atque ex iis benevolentiæ vinculis, quibus ab artifice verbo rerum universitas constricta est, excedit, mundus vere est, ut appellatur, & incomparabilis pulchritudo, nec aliquid umquam opus, quod quidem materia constet, illustrius & magnificentius excogitari potest. At simulatque pacatus & quietus esse desiit, mundus quoque esse desiit. Quid enim? Cum cœlum tanto ordine terræ lucem, terra pluviae impertit, nonne tibi benevolentiæ legibus teneri videtur? Nonne aer & terra cum cunctis animantibus partim cibos, partim ducendi Spiritus facultatem largiuntur, parentum erga filios amorem imitatur? Nonne anni partes complexæ inter se miscentur, sensimque sibi invicem cedunt, & ad hominum non solum usum, & commoditatem, sed etiam voluptatem, utriusque extremi asperitatem, mediocriter mitigant, pace gubernari? Nam quid de die, ac nocte dicam, quæ æquas inter se partes, ac moderatam conversionem pacta, nos partim ad opera excitant, partim lassos recreant, & reficiunt? quid de sole & luna, syderumque ordine lucentium multitudine & pulchritudine? quid de terra & mari, quæ leniter inter se juncta, benigneque sese mutuis muneribus afficientia, liberaliter hominem alunt, eique prolixe, & copiose, quæ habent, suppeditant. Quid de omnibus, per montes & campos fluentibus, nec nisi quatenus id expedit redundantibus, nec se ad operiendam terram convertentibus? quid de elementorum permixtione ac temperatione, membrorumque proportione, ac concinnitate? quid de animantium alimonia & ortu, distinctaque habitatione? quid? quod alia imperant, alia imperio tenentur; quædam nobis subjecta sunt, quædam libera? quæ cum ita se habeant, ac secundum supremas Concordiæ, firmæ confluxionis, & conspirationis causas regantur & gubernentur, quid tandem aliud existimandum est, quam quod ea amicitiam, Concordiamque proclamant, suoque exemplo mortalibus animorum consensum quasi lata lege indicant.*

Summa pax est inter Angelos.

3. *Amicitiam & Concordiam proclamant.* Enimvero omnes in cœlo beati Spiritus angelici, essentiæ divinæ unitas, trinumque divinarum personarum Trinitas cœlum empyreum, sive superna Jerusalem, id est *pacis visio concordiam proclamant.* Tametsi enim Spiritus Angelici, qui numero innumerabiles sunt, juxta opinionem S. Thomæ Doctoris Angelici, specie differant, attamen adeo inter se concordes & uniti sunt, & ab ipsomet Spiritu Sancto *Angeli pacis* cognominentur. Supracitatus Nazianzenus, in loco præcitato paulo ante sequens adduxerat exemplum, inquiens: *Hoc unum est, & quidem tale, ut nos ad benevolentiæ Concordiæque studium necessario adducere debeat, nimirum Dei ac supernorum imitatio.* Videatur Tomus primus hujus Operis de beatitudine, maxime in Discursu XII. & XIII. ubi de Unione incolarum Paradisi cœlestis fusius tractatum fuit. Berchorius quoque inter alia motiva, ad pacem nos extimulantia, hæc adducit: *Superiora sunt exempla & regulæ inferiorum, & ideo sicut videmus, cœlum & sydera pacem inter se habere, unumquodque locum suum pacifice tenere, & alterum alteri non nocere, quia sicut dicitur* Job. 24. *Deus facit concordiam in sublimibus suis, ipse est Deus, qui cum Angelis, & Sanctis suis pace perpetua perfruitur, & æterna concordia jucundatur, quia scilicet sicut dicitur* Rom. 4. *Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto, sic & nos pro modo nostro debemus pacem servare, nec eam offendere, & turbare* S. Augustinus in sermone quodam idem punctum in hæc verba tangit: *Sic etiam pater cœlestis elementa & planetas, cæteraque invisibilia ordinavit, ut vinculo charitatis simul se complecterentur.*

Isa. 13 v. 7.

Nazian. ibid.

Berchor. reduct. mor. ver. pax.

S. Aug. ser. 2 ad fratres.

Pax est mater amoris.

4. *Amicitiam & concordiam proclamant.* S. Bernardinus in alio quodam sermone prædicta Nazianzeni verba adducens, eadem attente ponderat in magnam hujusce virtutis laudem. Berchorius per naturalium rerum exempla nos paulatim disponit, ut intelligere valeamus quantæ utilitatis pax sit, ad conciliandum in nobis amorem. Ita enim scribit: *Homines qui pacem inter se non habent, vix aut numquam possunt se diligere, illi autem qui invicem pacem habent, solent faciliter se amare; pax enim mater est amoris, quia etiam, sicut videmus in naturalibus, illa quæ nullam inter se habent repugnantiam naturalem, inter se habent amicitiæ connexionem, imo sunt paris & similis conditionis, sicut est aqua, aquæ enim sunt faciles conjunctioni. E converso illa, quæ sibi in natura contrariantur, sicut est ignis & aqua, numquam simul intrinsece conjunguntur. Sic vere inter homines, illi qui inter se non habent contrarietatem alicujus discordiæ, sed magis conformitatem pacis, solent esse faciles dilectionis & amicitiæ. Illi vero qui per odium, invidiam, & discordiam sibi invicem contrariantur, numquam per verum amorem copulantur? Pax enim amorem generat, & litigium fugat.*

S. Bern. ser. 28. art. 3. cap. 3.

5. Nec solum nobis unionis & concordiæ exemplum à creaturis subministratur inanimatis, sed etiam ab animatis, & irrationalibus. Porro Isaias Propheta ex Prophetico instinctu inter alia legis Evangelicæ præconia hoc quoque enumerat: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit; Vitulus, & leo, & ovis simul morabuntur, ... vitulus & ursus pascentur; simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos comedet paleas.* Etenim animalia ferocissima, suam, ut ita dicam, naturam immutant, & in virtute potentiæ obedientialis mansueta evadunt; qua igitur ratione voluntas Dei, quæ inter animalia natura sua coo-

Isa. 11. v. 6.

Omnis generis animalia in arca Noë se concorditer accommodarunt.

contraria concordiam conservare potest, resistentiam in homine experiri poterit, ut is in despectum & injuriam Dei discordiam velit, ametque bellum, in suam & aliorum perniciem, tametsi hi ejusdem cum eo speciei homines sint? Considerastisne aliquando, quod in arca Noë omnis generis animalia fuerint reclusa, in cibis & instinctibus naturalibus differentia, & in omnibus aliis non solum varia, sed & directe inter se opposita & contraria? Et tamen in illis arcæ angustiis omnia concorditer se accommodarunt, ut in illis multis commorarentur mensibus, ac cibarentur alimentis, licet appetitui & naturæ suæ non solum non conformibus, sed etiam forsasse contrariis, ac demum sine ullis rixis, luctis, aut pugnis inter se quiete viverent; qua in re Deus, auctor & pater naturæ, insinuare nobis voluit, quantam super animalia irrationalia, & maxime super illa quæ natura sua ad sævitiam & ferocitatem inclinant, obtineat potestatem, ut eadem in constanti pace conservare valeat. Sed quid dico? Ipsamet quoque natura à semetipsa in animalibus hanc unionem insinuavit, prout per singula discurrendo facile licet colligere. Nam S. Gregorius Magnus ait: *Admonendi sunt discordes, ut si aures à cœlestibus mandatis declinant, mentis oculos ad consideranda ea, quæ in infimis versantur, aperiant, quod sæpe aves, unius ejusdemque generis sese socialiter volando non deserunt & quod gregatim animalia bruta pascuntur, quasi solerter aspiciamus, concordando sibi, irrationalis creatura indicat, quantum malum per discordiam rationalis creatura committat, quando hæc à rationis intentione perdidit, quod illa motu naturali custodit.* Idem sanctus Pontifex alibi hanc habet sententiam: *Quia multi sibimet inferius dissident, sed ad concordem supernorum plenitudinem currunt, & ex interna pacis causa agitur, ut sæpe ea, quæ sunt interius sine pace, disponantur.*

S. Greg. part. 3. admon. 23.

S. Greg. l. 17. mor. c. 8.

Descendentia ab uno parente debet esse motivum concordiæ.

Magnum profecto hominis dedecus est, quod discordia tam inter homines sit frequens, quæ plane ab illis deberet esse aliena, utpote qui ratione primariæ suæ originis, cum ab uno eodemque patre descendant omnes, per fraternum amorem merito inter se deberent esse animis conjuncti; cum tamen econtra tot animalia, quæ natales suos à se invicem separatim singula habuerunt, quibusque variæ fuerunt assignata elementa, nihilominus ut plurimum, licet rationis & discursus sint expertia, inter se pacifice vivunt, ut tutius & pacatius inter se, ut S. Augustinus ait; *Rationalis voluntatis expertes bestiæ sui generis viverent, quarum ex aquis & terris plurium pullulavit exordium, quam homines, quorum genus ex uno est, ad commendandam concordiam propagatum.* Certum est quod inter alia animalia terrestria Elephas majoris præ cæteris sit molis, majorisque fortitudinis, nec non vitæ longioris. Nam Plinius scribit Elephantem vivere ducentis annis, adeoque illorum juventus ad sexagesimum usque annum pertingit. S. Ambrosius vero de Elephantis longævitate ita scribit: *Trecentis & amplius feruntur annis vitam producere, quia omnia sibi ad magnitudinem membra conveniunt.* At vero scire ne vultis undenam hæc corporis fortitudo & robur, vitæque longævitas procedat? Hinc videlicet; quia *non distincti, ut nobis, sed compacti artus sunt, quo sint robustiores. Quam cito hominibus, si diu steterint, aut velocius cucurrerint, vel jugiter ambulaverint, genua vexantur, & plantæ? Conjuncta enim & articulata facilius, quam concreta atque solidata, aut doloris sensum, aut casum offensionis admittunt.* In aliis animalibus diversa & distincta ossa nervis ligata inter se esse noscuntur; hæc autem ossium unitas, ut author quidam scribit, multam addit hujus bestiæ corpori firmitatem. Ingens robur, docile ingenium, & vitam diu protendit; quo protenditur, vires & robur accidere rebus ex unione & pace. S. Bernardinus sequentem habet considerationem; ait enim: *Mira res, si aves, passeres, gallinæ, & grues, & cætera volucres cœli, animantia, & cunctæ bestiæ terræ, licet quandoque in genere suo naturaliter pugnent, & altera alteri adversetur, statim tamen pacifice simul ad pastum, atque ad potum currunt, simul pacifice commorantur & vivunt, & ad omnem familiaritatem conveniunt; solus homo, ferocissimus bestiarum, ad pacem redire non potest. Disce infelix mulier, quæ injurianti tibi parcere non potes, à gallina tua, & tu infelix homo ab animantibus tuis injuriam oblivisci, & redire ad pacem.*

S. Aug. de Civ. Dei l. 12. cap. 22.

Elephas ducentis vel trecentis annis vivit eo quod artus ipsius sint solidius compacti.

Plin. lib. 8. cap. 10.

S. Ambr. lib. 6. Hexam. cap. 5.

S. Bernard. tom. 2. ser. 50. art. 3. c. 1.

6. *Amicitiam & concordiam proclamant.* Supremus rerum artifex corpus nostrum tali cum artificio compaginavit (*manus tuæ* Domine *fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu*) ut continuos, nec umquam intermissos pacis spiritus & sensus nobis insinuet & imprimat. Etenim S. Bernardinus in eodem sermone paulo ante in hæc verba scripserat: Ephes. 4. *Quoniam sumus invicem membra,* 1. Cor. 12. *si quid patitur unum membrum, compatiuntur ei omnia membra, sicut patenter experientia docet, nam si pes casu offenditur, statim subvenit ei manus, si vero caput fuerit læsum, statim manus succurrit illi. Similiter si manus vel dens linguam læserit, omnes sibi invicem parcunt, compatiuntur, & dolentes subvenire non cessant. Quis enim tam demens, ut si masticando dens momorderit linguam, ad vindictam lingua, extrahat sibi dentem?* D. Chrysostomus in sermone quodam de *Mansuetudine* sequentem adducit similitudinem inquiens: *Porro quod in corporibus nostris nervi, hoc est mansuetus homo in domo, & Ecclesia, & civitate. Paulus enim more suo fratres vocat corpus & membra invicem. Qui autem divisos, & pugnantes coire facit in amicitiam, jam Pauli sermonem implet, qui suadet omnibus, ne ignorent membra sua, neque mutuum se devorent. Unde verus est sermo ille, quod Pacificator fratrum eamdem virtutem habet in Ecclesia, & domo & civitate, quam habent in corporibus nervi, dispersa & separata conjungentes & contrahentes.* S. Augustinus quoque in Psalmum 130. ita scribit: *Dominus Deus noster, ut servetur corporis compago in pace, alloquitur Ecclesiam per Apostolum: Non potest oculus dicere manui, opus te non habeo, aut iterum caput pedibus, opus vobis non habeo. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum corpus auditus, ubi adoratus, ergo in membris nostris videtis, fratres, quomodo singula officium suum habent membra. Oculus videt, & non audit, auris audit, & non videt; manus operatur, nec audit, nec videt; pes ambulat, nec audit, nec videt, nec facit, quod facit manus. Sed in uno corpore si sit sanitas, & non adversum se litigent membra, & auris videt in oculo, & oculus audit in aure, &c.* Videatur hic Discursus quem sanctus Doctor de hac materia scripsit, suo loco fusius extensus, ex quo facile deducitur, quod licet omnes hæ corporis humani partes, ad actiones differentes, natura sua destinentur, attamen omnes inter se concordes sunt & unitæ, & quælibet sua operatione, quantumvis infima, contenta est, pacemque & concordiam cum unaquaque aliarum constanter conservat. Idem sanctus Doctor alio in loco sequentem instituit considerationem: *Spiritus humanus sicut numquam vivificat membra, nisi fuerint unita: Sic Spiritus Sanctus numquam nos vivificat, nisi pace uniti fuerimus.* Vita igitur hujus corporis nostri per unionem & compaginationem membrorum nostrorum subsistit, quæ si separentur à nobis, vita quoque pariter à nobis recedit. S. Vincentius Ferrerius similiter hunc S. Pauli textum in medium adducit: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia*

Job. 10. v. 8.

S. Bernard. ibid.

1. Cor. 13.

Sicut compassus omnium membrorum est dum patitur unum membrum corporale ita debet esse in corpore mystico.

S. Aug. in Psal. 130.

S. Aug. lib. 10. de Civit. Dei. cap. 5.

Spiritus sanctus non vivificat nisi pace unitos.

S. Vinc. Ferr. fe

autem

Dom. 2. in albis. *autem membra non eumdem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, &c. Et quamdiu membra corporis sunt conjuncta, & unita, ibi manet spiritus. &c. Secus quando sunt divisa. Ista est ratio quare debemus esse uniti, quia sic manet in nobis Spiritus, qui vivificat.* S. Augustinus in eodem libro cap. 13. ita scribit: *Pax corporis est ordinata temperatura partium, pax animæ rationalis ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis ordinata cognitionis actionisque consensio. Pax corporis, & animæ, ordinata vita, est salus animantis. Pax hominis mortalis, & Dei immortalis ordinata in fide, sub æterna lege obedientia. Pax hominum ordinata concordia, pax domus ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax civitatis ordinata imperandi, atque obediendi concordia civium. Pax cœlestis civitatis ordinatissima & concordissima societas fruendi Deo.*

S. Aug. ib. cap. 13.

Per pacem stabilitur commercium humanum. S. Bern. in Tom. 5. ser. 8. art. 1. c. 1.

7. *Amicitiam & concordiam proclamant.* Commercium humanum per pacem fundatur & stabilitur. Unde S. Bernardinus in sermone *de multiplici bono pacis*, inquit: *Fiunt inter homines sæpe socialia pacta, fiunt & conjugalia, fiunt & commerciosa, fiunt & mercenaria, fiunt quoque servilia, & consimilia multa, quibus servatis manet animorum in amore syncerttas, manet & conversatio grata, servit obsequiosa conditio, subjacet sine contradictione subjectus, imperat potior, in amore perdurat societas, sodalitas stabilitur, caret querela conjugium, commercia deputantur à fraude, merces redditur dignis, servilitas in opportunis se ingerit, & nulla personat querela deformis, imo videntur omnia summa ordinatione pacata.*

8. *Amicitiam & concordiam proclamant.* Imo & ipsimet regionis illius habitatores, *ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitant*, nos exemplo suo, ut concorditer ad invicem vivamus, invitant, siquidem ut ipsamet Sapientia incarnata de spiritibus infernalibus disserens sapientissime notavit: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, & domus supra domum cadet; Si autem & Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus.* Porro S. Bernardinus in alio quodam sermone inquit: *Pax sine charitate esse non potest, imo, quod mirabilius est, cum multi Dæmones in uno Dæmoniaco in pace simul & quiete morentur, sicut* Marci 5. *de Dæmoniaco Legionario dicitur, & etiam quotidie per experientiam patet, non seipsos pellunt, vel sicut inter seipsos non bellant, neque pro loco etiam tam arcto pugnant; stupenda quidem res est, quod duoi partium principales, una terra, vel una civitas & patria simul non poterit in pace continere, quin imo unus alterum de terra patria expellet.* Quæ cum ita sese revera habeant, ex hactenus dictis concludamus, quod omnes creaturæ intellectuales cœli & terræ, omniaque creata, sive illa insensibilia, sive irrationalia sint, in summa concordia & pace persistendo pro bono totius universi, *genus humanum ad concordiam vocent, Amicitiamque & animorum conjunctionem proclament.*

Joh. 10. v. 22.

Etiam pax inter Dæmones est. Lucæ 11. 17. Ibid. v. 18.

S. Bern. tom. 1. ser. 25. art. 1. c. 2. Marci 5.

TRACTATUS LXXI.

DE GRAVITATE, MALITIA, TURPITUDINE ET ABOMINATIONE PECCATI.

CONTINET

DISCURSUS XX.

DISCURSUS I. Deus divinum suum nobis largitus est verbum, ut per illius prædicationem, primo omnium loco aboleatur, & exterminetur peccatum.

II. Gravitas peccati ex vilitate hominis, Deum infinitæ Majestatis contumeliantis, consideratur.

III. De enormitate peccati, ob aversionem à Deo, & conversionem ad creaturam.

IV. De injuria, quæ Deo fonti omnis boni irrogatur, dum à nobis ad satisfaciendum appetitibus nostris, turpiter rejicitur.

V. Malitia peccati notabiliter ex eo augetur, quia bonitas & sanctitas per illud offenditur Dei illius, qui insuper nos dilexit, magnisque beneficiis adauxit.

VI. Peccatum de novo Christum crucifigit, ubi variæ mysticæ hujus crucifixionis rationes, & modi adducuntur.

VII. Ex inæstimabili redemptionis nostræ pretio à Christo in cruce persoluto, gravitas colligitur peccati, id quod à peccati commissione merito deterrere debet.

VIII. De odio, quo Deus detestatur, & persequitur peccatum.

IX. De multiplicitate, & malitia peccatorum differitur, simulque, qua ratione peccatum infinitum dici possit, exponitur.

X. De vilitate, & infamia peccati.

XI. Immunditia peccati specialiter sub metaphora luti & lepræ exponitur.

XII. De abominabili puteolentia, & fœtore peccati.

XIII. Vilitas peccati ab ejus denominatione deducitur, peccatum enim bestia, peccatores vero ferarum, aliarumque vilium animalium nomine appellantur.

XIV. Peccatum magnam sibi adjunctam habet ignominiam, quia indignissima quædam servitus est.

XV. De hac, quæ per peccatum inducitur servitute, aliæ considerationes instituuntur.

XVI. Dæmon peccatorem per peccatum totaliter facit suum, sine quo alias adversus illum nec quidquam prævaleret.

XVII. Quo sensu peccator filius dæmonis appelletur, deque tyrannica peccati servitute, quam peccator industrie quærit, cuique voluntarie se subjicit.

XVIII. Varii explicantur modi, quibus Dæmon peccatum nobis insinuat, ubi & de arte & crudelitate Dæmonis agitur, nostram perditionem machinatur.

XIX. Gravitas peccati ex eo arguitur, quia Deus illud acerbissime persequitur, pœnisque æternis & infinitis illud castigat, licet peccatum sit transitorium.

XX. Homo per peccatum bestiis fit similis, imo pejor illis evadit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deus divinum suum nobis largitus est verbum, ut per illius prædicationem, primo omnium loco aboleatur & exterminetur peccatum.

THEMA.

Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. Isa. 58. ℣. 1.

Deus præcipit Prophetæ clamare faciendam extirpationem peccati.

1. SAncta Mater Ecclesia non sine mysterio ordinavit, ut Sacerdos priusquam Evangelium in Missa ordiretur, hanc præmitteret orationem: *Munda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Isaiæ Prophetæ calculo mundasti ignito, ita me tua grata miseratione dignare mundare, ut sanctum Evangelium tuum digne valeam nunciare*, etenim Deus ipsemet, in persona Isaiæ, qui per antonomasiam *Propheta Evangelicus* appellatur, veri cujusdam prædicatoris, ideam delineare voluit, & exemplar, hujus enim labia ignito charitatis calculo, velut labia Isaiæ purificari debent, ut digne divinum annunciare verbum possint. Magna autem cum advertentia notandum est, qualem increata Sapientia huic Prophetæ prædicandam præscripserit materiam: ait enim Deus ad ipsum: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam*; sed quo fine Prophetam clamare jubet? Num forte, ut sæculis futuris, quas à Deo habuit visiones, & revelationes cœlestes exponat? aut vero ut magis præcipuos novæ legis Evangelicæ manifestet eventus? Vel denique ut occulta sacrosanctæ Triados revelet

3. Reg. 22. 19.

mysteria? *Vidi Dominum sedentem super solium, &c.* Nequaquam, sed unicus finis, ob quem infinita Dei providentia, huic Prophetæ, ad tam sublime prædicationis ministerium subvecto præcepit, ut clamans vocem suam exaltaret, hic fuit, ut scilicet peccatum semper & ubique profligaret; unde immediate subdit: *Annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*, unde omnibus prædicatoribus Evangelicis præclarum traditur exemplum, quod scilicet in exercitio hujus muneris, huic fini assequendo, vel maxime intenti esse debeant, nimirum, ut vitia radicitus extirpent, offensasque Dei penitus aboleant: *Annuntia populo meo scelera eorum.*

Isa. 50. v. 4. Gloss. Interl. ibid. Deus infondit sapientiam Prophetis contra malitiam peccati. Gloss. Interl. ibid. S. Hieron. ibid.

2. Idem Propheta Evangelicus, alio in loco laudabiliter gloriatur, inquiens: *Dominus dedit mihi linguam eruditam*, id est, ut Glossa Interlinearis declarat: *Scientiam & sapientiam*, hæc autem scientia, & sapientia sacra, non ideo ei infusa fuit, ut memoriam, eloquentiam, ingenium, & doctrinam suam ostentaret; quonam igitur fine hanc ei à Deo datam fuisse existimatis? Finem hanc ipsemet Propheta subjungit inquiens; *Ut sciam sustentare eum, qui lapsus est verbo*; id est, ut eadem Glossa Interlinearis exponit: *Ut sciam sustentare humanum genus, lapsum in peccatum, verbo prædicationis*; vel ut S. Hieronymus ait: *Ut errantem populum sustentem, & revocem ad salutem.* Glossa ordinaria ad sonum tubæ se reflectens, cui vocem Prophetæ Deus conformari jussit, sequens indicat mysterium: *Jubetur vocem suam sicut tuba exaltare, & futura nuntiare bella, ut quomodo mortui ad vocem tubæ sunt vivificandi, sic Israel, peccato mortuus, audiat scelera sua, & vivificetur*, Jeremias Propheta se quidem non solum ad prædicandum, verum etiam ad loquendum inhabilem esse censebat, quando ait,

Gloss. ord. Isa. 58.

Jer. 1. v. 6. *Et dixi, a, a, a, Domine Deus, Ecce nescio loqui.* Verumtamen protinus in ipso adimpletum fuit cœleste hoc oraculum: *Dominus dabit verbum Evangelizantibus, virtute multa*; quia sacer textus mox subjungit: *Et dixit Dominus ad me, noli dicere, puer sum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis, & universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris. Ecce dedi verba mea in ore tuo; Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna.* At vero quonam putatis fine sapientia increata linguam Jeremiæ ad loquendum expeditam, facundam reddidit, eique ad convertendos populos & regna miram loquendi energiam attribuit? Hoc nimirum fine: *Ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.* Quorum verborum si veram intelligentiam; & sensum intelligere desideretis, legatis obsecro Epistolam quamdam S. Francisci Salesii, qui verus nostrorum temporum Apostolus fuit, de quo Ecclesia in ejus lectionibus testatur, *quod septuaginta duo millia hæreticorum, ad catholicam fidem reduxerit*, de quo proinde facile est conjicere, quot alias peccatorum enormium conversiones prædicabam, sua procurant, qui tot hæreticos, ad veram fidem, fracta eorum contumacia, convertere potuit. Hic igitur in Epistola quadam, virum Ecclesiasticum, prædicatoris munus exercentem quem sibi in prædicationibus suis finem propositum habere debeat, his verbis instruit: Cum prædicandi gratia umbonem conscendis hic tibi finis, hæcque intentio esse debet, efficiendi nimirum id, pro quo faciendo Christus in hunc mundum venit; hic enim de semetipso dicit: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Finis igitur prædicatoris esse debet, ut peccatores per iniquitates suas mortuos gratiæ vivere faciat, procuretque, ut justi, qui vita spirituali fruuntur, sese magis, magisque perficiendo, vitam eamdem abundantius possideant, & quemadmodum Jeremiæ dictum fuit, *ut evellat, & destruat* vitia, & peccata, virtutes autem & perfectiones *ædificet & plantet*. Hactenus Salesius.

Ps. 67. v. 12. Jer. 1. 7. Ibid. v. 9. 10. Ibid. v. 10. Lib. 1. ep. 31. In Lect. S. Franc Salesii. Debitus finis Concionatoris. Joan 10. v. 10.

3. Idem in Jeremia patratum miraculum, sæculo decimo quarto in persona S. Bernardini Senensis renovatum esse constat; hic enim priusquam prædicationis mysterium aggrederetur, vocem habuerat debilem, & exilem, at vero, ut in lectionibus matutinalibus Ecclesia de eo testatur: *Postquam Prælatus ipsius prædicandi onus ei imposuit, hoc munere humillime suscepto, cum se minus idoneum agnosceret, ob vocis exilitatem, & raucitatem, Dei ope implorata, non sine miraculo, ejusmodi impedimento liberatus est.* Quonam vero fine Deus hoc circa ipsum patraverit miraculum, ex sequentibus earumdem lectionum verbis facile deducitur, subditur enim: *Cum ea tempora regiones vitiis & criminibus redundarent, Bernardinus urbes atque oppida, circumcursitans, collapsam pietatem, moresque, verbo & exemplo magna ex parte restituit.* Idem S. prædicator in sermone quodam sequens Prædicatoribus salutare tradit documentum: *Sunt auditores nimis delicati, qui solum vellent de contemplationibus, & spiritualibus, & de virtutibus, & gratiis, atque de cœlestibus audire intactaque pertransire vitia, & Dei flagella, peccatoribus data, & danda, quod etiam sepius prædicator libentius ageret, nisi speculum Apostoli Pauli ante oculos haberet, qui se* 1. Cor. 10. *ait: Non quæro quid mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant; Et* 2. ad Tim. 10. *sic ait: Argue, objecra, increpa, &c. ubi plus dicit contra vitia exprobranda, quam pro virtutibus extollendis.* Idem quoque de Seraphico suo Patriarcha (quem Deus, velut Ecclesiæ suæ fulcrum, eo præcipue tempore elegerat, quo sæculum illud, non minus quam sæculo Noë, *quando omnis caro corruperat viam suam*, contaminatum erat) sequens perhibet testimonium. *Volens B. Franciscus*

S. Bernardinus Senensis accepit miraculose gratiam concionandi. In lect. S. Bernardini. S. Bern. T. 3. ser. in septuag. art 2. c 1. Modus prædicandi ex Regula S. Francisci. Genes. 6. 12. S. Bern. ser. proœmial.

tificus sit, & suos, corde, & ore & opere, Domino Jesu Christo, & Apostolis ejus, in fide, & moribus esse conformes, divinitus inspiratus in regula sua inquit: Moneo quoque, & exhortor eosdem fratres, ut in prædicatione, quam faciunt, sint examinata, & casta eorum eloquia, ad utilitatem, & ædificationem populi, annuntiando eis vitia & virtutes: Et paulo post idem S. Bernardinus, rationem assignans, cur præcipue Prædicatoris curæ eo dirigenda sit, ut peccatum destruat, & profliget, in hæc verba scribit: *Cum populi multipliciter sint vitiis involuti, nec expavescant eis intimare præparata judicia, & pœnas, nullus excelsior modus, nulla materia præstantior, nullumque remedium efficatius populis, in hoc sæculo, quam supradicta prædicatio, qua usi sunt Prædicator prædicatorum Christus, & Apostoli, & omnes eorum imitatores divino lumine illustrati.*

Luc. 1. v. 76. Studium S. Joannis Baptistæ contra peccata.

4. Verbum incarnatum, olim prædicationis suæ præcursorem, & prodromum, eo fine misit, quem S. Zacharias genitor ejus prædixit, dum ait: *Præibis enim ante faciem Domini, parare vias ejus.* At vero in quonam hæc, ad Salvatoris prædicationem fructuose excipiendam, prævie consistebat præparatio? Nimirum *ad dandam scientiam salutis plebi ejus in remissionem peccatorum*; etenim in desertis Judææ prædicando, nulli alteri studio adeo incubuit, quam ut peccata radicitus extirparet, peccatorumque operaretur salutem, hoc enim Christus post ipsum facturus erat, et proinde prædicationes suas communiter eb hoc inchoabat exordio, *Pœnitentiam agite.*

Matth. 3. 2. Hug. Card.

Circa quæ verba Hugo Cardinalis ita scribit: *Hic sugillantur curiosi Prædicatores, qui ponunt in cælum os suum, loquentes de linguis Angelorum, & de differentia Hierarchiarum, & hujusmodi; iste autem eximius Prædicator nihil tale prædicavit, sed tantum quod informabat populum. Quid fugiendum innuit, cum dicit, pœnitentiam agite, fugiendo peccata, quod eligendum, cum subjungit; appropinquavit regnum cælorum. Ista duo prædicanda sunt, declinare à malo, fugiendo peccatum, facere bonum, regno Dei appropinquando.*

S. Aug. ser. 15. de verb. Domini. Incepit Christus prædicare sicut Joannes. Matth. 4. 17. Cajet.

S. Augustinus optime notat, verbum æternum Patris, incarnatam illam & increatam sapientiam, minime in primo prædicationis suæ ingressu dedignatam fuisse, non solum eodem uti themate, verum etiam iisdem verbis, quibus Baptista suis usus fuerat: dicit enim S. Matthæus: *Et exinde cœpit Jesus prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.* Id autem, ut Cajetanus ait, fecit: *ad exemplum nostrum, ut non dedignemur incboata ab aliis, etiam minoribus, bona prosequi.*

Matth. 7. 29.

S. Matthæus de Christo testatur, quod quando prædicabat, *Erat docens sicut potestatem habens*, et vero nescio, quo motivo S. Evangelista dicat, Christum docuisse, sicut si potestatem haberet, hoc enim omnino superflue dici videtur, cum nemo sit ita ignarus, qui nesciat, æternum Patrem Christo suam delegasse omnipotentiam;

Joan. 13. 3. Matth. 28. 18. Quare Christus dicatur sicut potestatem habens.

Sciens Jesus, quia omnia dedit ei Pater in manus. Data est mihi omnis potestas, in cælo, & in terra. Quid igitur opus erat dicere: *Sicut potestatem habens?* Sed respondetur Evangelistam nomine potestatis, non intellexisse supremam Christi authoritatem, sed prædicationis suæ efficaciam, & energiam, quam in auditoribus habebat; Quia, ut Victor Antiochenus exponit,

Vict. Ant. in c. 1. Marc.

non loquebatur ad gratiam, nec auditorum laudes captabat, sed erat sermo ejus in potestate, hortabatur enim ad cælestia, & anima salutaria, perfidisque, & obstinatis peccatoribus imperterrite supplicia comminabatur. Suos quoque priusquam ad prædicandum dimitteret Apostolos, ut S. Franciscus Salesius bene advertit, his verbis instruxit: *Prædicate*

Marc. 16. 15.

Evangelium; quæ verba brevia quidem, sed valde prægnantia sunt; nam ut Hugo Cardinalis super caput primum S. Marci optime dicit: *Evangelium bona annunciatio dicitur, quod proprie ad regnum Dei, & remissionem peccatorum pertinet.* Subdit vero idem S. Marcus: *Illi autem profecti, prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Quorum verborum occasione, idem Cardinalis vere bonæ prædicationis signa his verbis indicat: *Tria signa debent sequi prædicationem; primum est compunctio auditorum; secundum, conversio peccatorum, tertium cofirmatio justorum.*

Sales. ibid. Hug. Card. Marc. 1. Marc. 16. 20. Hug. Card.

5. Sanctus Carolus in amplo illo volumine, quod *Acta Ecclesiæ Mediolanensis* intitulatur, atque à summis Pontificibus *Ecclesiasticæ disciplinæ thesauris* dicitur, inter alia prædicatoribus tradita documenta, sequens quoque utilissimum monitum iisdem proposuit: *Quoniam animarum salus in eo posita est, ut populus fidelis, quæ mala, peccataque sunt, fugiat, & rursum quæ bona, virtutumque officia, pietatis studio consectetur ideo hæc genera assidue Concionator urgeat, atque insistet. Universa peccata omni increpatione exagitet, cruciatus, tormentaque perennia, & sempiterna damnatorum exaggeret.*

Concionatores contra vitia prædicare debent. Act. Eccl. Mediol. Con. 484.

Similiter in principio primi Concilii Provincialis iisdem in hæc verba præcipit: *Diligentes et vehementes sint in iis vitiis, & peccatis exagitandis, in quibus magis voluntatum populum, aut ad ea procliviorem viderint.*

Act. Eccl. Med. f. 477.

Denique in alio quodam loco, de instructione circa verbum Dei disserens, ita scribit: *In concione, quam habiturus est, illud sibi potissimum proponet, in quo omnes nervos, roburque industria suæ adhibeat, & in quo munus suum versari cognoscat, ut auditorum scilicet animos commoveat, cum præsertim peccent homines, non tam quin verum ignorent, quam quod male affecti sint.*

Plurimi damnantur quia ignorant gravitatem peccati.

Major etenim pars hominum, in æternæ perditionis barathrum corruit, ex defectu ignorantiæ, quia scilicet non sunt sufficienter eruditi, ad agnoscendam peccatorum suorum gravitatem. Unde sanctus Bernardinus ait: *De populo, verbo Dei non assueto, ait Propheta: Nescierunt, scilicet, benefacere, & non intellexerunt, scilicet, mala quæ faciebant, in tenebris ambulant, scilicet non discernendo bonum à malo, unde ex ignorantia innumerabiles à populo multiplicantur errores, nam sicut 38. di. c. ignorantia, sacrum Concilium ait: Ignorantia mater est omnium errorum, unde* 1. Corinth. 14. *Qui ignorat ignorabitur. Ignorantia præcipitat populum in innumerabilia peccata, & mala tam pœna, quam culpa.*

S. Bern. t. 1. ser. 12. in Dom. 1. Quadr. a. 3. c. 2.

Quotidiana tamen experientia compertum est, hanc populorum ignorantiam, peccatorumque multitudinem, non ex defectu procedere prædicatorum, siquidem hi largis Eleëmosynis, ne dicam stipendiis, conducuntur, sed in praxi ut plurimum in majori illorum parte verissimus esse videtur abusus. Sancto Gilliberto Abbate his verbis perstrictus, *Studens magis alia quam apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipsorum salutem operantes*, cujus tamen merito fieri deberet contrarium, quia si populus veritatem, non vero veritatem diligit, *non est sequendus, sed docendus.*

Gillib. Abb. serm. 27. in Cant. Mavult populus audire facetias quam salutifera.

Hanc autem in populo inordinationem sanctus Thomas de Villanova his verbis indicat: *Volunt audire elegantias, facetias, quæstiones subtiles & vanam rethoricam. O stulti, ardet domus tua, & ignis omnia devastat, & tu expectas compositam orationem?* bene autem dicit: *Ignis omnia devastat*, quia hisce nostris temporibus vel maxime, cœleste illud adimpletur oraculum: *Mundus totus in maligno positus est*, id est, *in malo igne*, prout sacri declarant interpretes; *Non enim est qui faciat bonum, non est*

S. Th. de Villanov. conc. in Sexages. 1. Joan. 5. 19. Ps. 13. v. 3.

Similitudo ab incendio extinguendo.

usque ad unum, omnes declinaverunt. Numquid igitur hi, qui ad ministerium prædicationis à Deo sunt deputati, adeo erunt temerarii, ut ad incendium hoc extinguendum elegantium verborum, aut ingeniosorum conceptuum allaturi sint flores & frondes? Quid si domus tua conflagraret, properares ne ad vicinam aromatarii apothecam, ut ipse aquam tibi subministrando rosaceam, vel ex aliis floribus distillatam, ardentem undique flammam extingueres? adeo te stultum futurum fore minime credo, torrentibus enim aquarum, id est, planctu, & compunctione opus est, eaque sola peccatorum detestatione, infernaliumque pœnarum detestatione excitatur. Passim ab omnibus receptus est sequens aphorismus: *Ignis igni remedium est*; atque ideo ad extinguendum humanæ concupiscentiæ ignem, Salvator de alio quodam igne nobis providit, quem in prædicatorum Evangelicorum cordibus jugiter ardere desiderat.

Joan. 14. 26.

Petrus Apostolus movit auditores ad compunctionem.

Act. Ap. 2. v. 37.

6. Christus, post suam in cœlos ascensionem, Apostolis suis Spiritum Sanctum, velut futurum illorum Magistrum assignavit: *Ille vos docebit omnia.* Postquam vero Petrus post hujus divini ignis in terras descensum, primitus prædicasset, tria millia obstinatorum Hebræorum, qui paulo ante clamaverant: *tolle, tolle, crucifige eum,* ad fidem Christi comparavit, at vero scitis, quibusnam dispositionibus præviis id effecerit? quia nimirum *his autem auditis, compuncti sunt corde,* ubi ponderanda sunt verba illa: *his auditis,* id est, audito themate, quo sanctus Joannes Baptista, nec non & Christus utebantur, dicentes, *pœnitentiam agite.* Porro in Chronicis sancti Francisci narratur, quod cum F. Cherubinus de Spuleto cum ingenti populorum applausu prædicaret, magnamque ostentans doctrinam, & elegantiam, exiguum inde fructum referret. B. F. Jannes Bonnisi Lucensis, ejusdem ordinis Religiosus, eumdem exhortatus fuerit, ut mutato stylo dicendi, solum curaret animarum lucrum, & consequenter vitiorum extirpationi insisteret, quod cum ille strenue executus fuisset, tandem in morte ejus anima visa fuit deportari in cœlum, in societate septuaginta sex millium animarum, quæ in virtute prædicationis suæ salvatæ fuerant.

Chron. S. Fr. p. 3. lib. 7. c. 2.

F. Cherubinus ex ordine S. Franc. sua prædicatione salvavit 76000. animarum.

Christus iratus propter peccata mitigatur à virgine matre.

S. Anton. 3. p. hist. tit. 23. c. 5. §. 1.

7. Sanctus Antoninus de novitio quodam, qui magna sanctitate effulserat, refert, quod Salvatorem Judicem viderit iratum, & cum eo ingentem aliorum cœtuum congregatum cœlum. *Aderat omnibus tantus timor, ac tremor, quantus numquam fuit à sæculo auditus. Præcepit Judex, ut bona mundi legerentur, quæ cum pauca inventa fuissent, præcepit, ut legerentur & mala, quæ cum præ nimia multitudine audire fastidiret, subito totum mundum, tamquam pallam unam furiose eripuit, eumque inferius cum impetu magno projiciens dixit: Cum judicatur exeat condemnatus. Quod cum dictus novitius tremebundus aspiceret, voce magna exclamavit, dicens: Sancta Maria succurre miseris. Ad cujus vocem protinus pia virgo Maria surrexit, & projectum mundum propria manu recollegit, & dixit: Sine fili mi mundum, quem proprio sanguine redemisti, adhuc judicare, quia jam misit prædicatores meos, ut mundum ad te revocarent;* Hos autem prædicatores, ut manibus Dei divinæ iræ fulmina eriperent, noluit illos ingeniosis operam dare conceptibus, nec compositis eleganter doctrinis, memoriter pronunciatis, sed potius studere extirpandis vitiis, & profligandis peccatis, fidelibusque horum ostendere gravitatem & insupportabile pondus, de quo in progressu totius tomi præsentis fusius tractabitur. Dionysius Carthusianus opusculum quoddam composuit, cujus articulus secundus hoc titulo prænotatur: *Quod tota moralis Sacra Scriptura doctrina, ad peccati devitationem quodammodo ordinatur*; hunc autem articulum ab hisce verbis exorditur: In prima sua epistola ait Joannes Apostolus: *Hæc scribo vobis ut non peccatis.* Isaias quoque dicit: *iste est omnis fructus, ut auferatur peccatum.* Itaque constat, quod puritas, seu immunitas à peccato, sit omnium documentorum scripturæ quodammodo finis.

Dion. Cart. opusc. de conversione pecc. art. 2.

1. Joan. 2. 1.

Isaia 27. 9.

Modus prædicandi S. Philippi Nerii.

8. S. Philippus Nerius (sub cujus sanctissimo instituto indignus ego milito) hic Romæ, in Ecclesia nostra, quotidianam divini verbi instituit prædicationem, per quatuor semi-horarios discursus, quorum unus alterum immediate subsequitur, continuatam, atque solum & pure ad fructum & salutem animarum ordinatam, hujus autem quotidianæ functionis ratio, ab eodem Carthusiano his verbis deducitur: *Quoniam proni sumus ad malum, ac fragiles vehementer, imo & tardi ad bona, defectuosique nimis, juxta illud Geneseos: Sensus, & cogitatio cordis humani proni sunt ad malum, ab adolescentia sua, hinc quotidiana, frequenti ac mutua exhortatione ad vitandum peccata non mediocriter indigemus, ne per surreptionem, oblivionem, inadvertentiam, aut alio modo incidamus peccatum; propter quod ad Hebræos scribit Apostolus: Adhortamini vosmet ipsos per singulos dies, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.*

Dion. Cart. ibid. art. 2.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Gravitas peccati ex vilitate hominis, Deum infinitæ Majestatis contumeliantis consideratur.

THEMA.

Quid superbit terra, & cinis, Eccli. 10. ℣. 9.

Homo, qui est terra & cinis se opponit Deo.

1. QUod Lucifer in Cœlo à Creatore suo apostataverit, temera quidem fuit, sed non adeo mirandum, siquidem pulcherrimus totius paradisi Angelus erat, in cujus sinum Deus opulentissimos, donorum & gratiarum suarum, effuderat thesauros; at vero qua fronte homo, qui nihil est aliud, quam quidem ex luto, & cinere coagmentatus, vel vilis terræ hujus, quæ pedibus calcatur, vermiculus, in offensam, & opprobrium Dei infinitæ Majestatis, & dignitatis, erigere se audebit? *Quid superbit terra & cinis? Initium superbiæ hominis, apostatare à Deo; Non est,* inquit Glossa, *major apostasia, quam creaturam à Creatore recedere, quo merito adscribitur superbia; superbia enim est, si creatura velit æquari Creatori. Hæc & diabolo, & homini, fuit initium perditionis.* Porro quod tam sublimis naturæ Angelus, Deo se æquiparare præsumpserit, dicendo: *Similis ero Altissimo,* ingens profecto erit superbio, at vero quod homo, de quo Spiritus Sanctus attestatur, quod sit *putredo .. & vermis,* mediante peccato, Deum infinitæ Majestatis, suumque simul Creatorem injuriari, contemnere, & conculcare præsumat, tanta est arrogantia, & temeritas, ut nulla detestabilior excogitari possit, & tamen quotidie hæc temeritas committitur, licet non consideretur. Similis quædam præsumptio apud Isaiam his verbis execratur: *Væ qui contradicit fictori suo, testa de Samiis terræ, numquid dicet lutum figulo suo: quid facis?* Glossa Interlinearis pro majoris textus hujus intelligentia, inquit: *Fictilibus Samos civitas est, ubi figulorum ars repetta est;* Vult igitur Propheta dicere: Ergone in manibus figuli, quædam reperietur pars luti,

Eccli. 10. v. 9. & 14. Gloss. ibid.

Isai. 14. v. 14.

Job. 25. v. 6.

Isa. 45. v. 9.

Gloss. Interl.

quæ

quæ ipsum interrogare ausit, quidnam de ipso facere statuerit? Nos omnes lutum sumus, dicente Procopio: *Sumus luti instar, qui de terra fingimur, si ad omnium opificem figulum respiciamus.* Idem Propheta, paulo post, supremum hunc artificem introducit dicentem: *Ego feci terram, & hominem super eam creavi ego, manus meæ tetenderunt cœlos, & omni militiæ eorum mandavi*; quod si igitur pugillus luti, nequaquam ab artifice quærere debet, in quodnam opus se applicare intendant, quid de homine, qui originem, & nomen suum ab humo habet, dicemus, qui non solum legis voluntati Creatoris sui se opponit, verum insuper per mortales offensas, quotidie se contra eum erigit? *Quid superbis terra?* Dionysius Carthusianus in opusculo *de enormitate peccati* ita scribit: *Ecce nos pulvis & cinis, nos putredo, & vermis, qui velut flos egredimur, & conterimur, qui fugimus tamquam umbra, & numquam in eodem statu permanemus, contra Regem Regum, contra Principem universorum contra Creatorem mundi, tam enormiter peccamus?* Sciendum porro est, quod ubi vulgata nostra legit: *Lucerna impiorum peccatum*, Authur catenæ Græcæ ad propositum nostrum ita vertat: *Superbus in irroganda injuria temerarius, & audax est, impiorum autem Lucerna est peccatum.* Enimvero nimis enormis est temeritas, & impudentia, quod vilissimus vermis, adversus Regem gloriæ, coramque sublimissimæ cœli potestates contremiscunt, sese erigere præsumat. Quid si enim Madiastinus quidam, seu infimus stabularius, Regi suo, cum solemni omnium regni sui Principum, & Baronum comitatu, Regno Metropolin pertranseunti, per injuriam & ludibrium fœtidum in faciem stercus projiceret, nonne insolentiam istam non una, sed mille mortibus merito castigandam esse diceres? Quid autem est homo, si cum Deo comparetur, præterquam vilissimum quoddam mancipium? quod peccando, *Tetendit adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est, cucurrit adversus eum erecto collo, & pingue cervice armatus est*; Stercus in vultum ejus projicit, quin rebus caducis & terrenis eum postponit, ejusque legem conculcat: stercus inquam, juxta illud Apostoli: *Omnia arbitror ut stercora.*

Procop. in Gil. ... — *Ibid. v. 12.* — Homo ex vili luto formatus est. — *Dion. Cart. opusc. de enorm. pecc. art. XI.* — *Prov. 21. v. 4.* — Hominis summa tementas. — *Job 15. v. 25.* — *Phil. 3. v. 8.*

2. Religiosissimus Ludovicus Blosius modum insinuat, quo gravitatem peccati, cum fructu meditari valeamus, nimirum suvilitatem nostram cum objecto dignissimo & Divinissimo, quod offendimus, conferamus: *Exaggera*, inquit, *& aggrava ipsa peccata, quibus tu despicabilis, & abjectus homuncio, creatorem cœli & terræ, Dominumque summæ Majestatis inhonorasti & contempsisti, eique infinitam irrogasti contumeliam, & Christum iterum quodammodo crucifixisti.* Dionysius Carthosianus hanc considerationem proponit sequentibus verbis: *Ex hac nostra vilitatis consideratione, etiam nosipsos nostros in Deum excessus debemus vehementer exaggerare, aggravare, detestari, atque deflere, item & nos ipsos aspernari, reprobare, & castigare debemus, eo quod nos pauperrima, miserrima, ac vilissima creatura, mox moritura, imo quotidie morientes, Dominum Deum nostrum, Deum supersublimem, & infinitum, Deum omnipotentem, supergloriosissimum, superessentialem, toties, & tam graviter inhonoravimus, offendimus, sprevimus, & quotidie offendere non cessamus.* Hunc impii erga Deum inexcusabilem contemptum, primus reprobus, Cain inquam post commissum immane fratricidium, luculenter prodidit, siquidem deposito omni Divinæ Majestati debito respectu, arroganter respondit: *Numquid custos fratris mei sum ego?* Unde sanctus Irenæus ait: *Extendens & multiplicans malum per responsionem. Etenim si malum est occidere fratrem, multo pejus sic audacter, & irreverenter respondere omnia scienti Deo, quasi posset frustrari eum. Propter hoc & ipse maledictionem exportavit, quoniam ad se peccatum attulit, non reveritus Deum.* Hanc vilitatis nostræ in offendendo infinitæ Majestatis Deo & supremo legislatore, arrogantiam, Dionysius Carthusianus his verbis inculcat: *Peccati enormitas potest attendi ex nostra inferioritate, quo enim quis subditus, Legislatore ac præceptore, minor, ac inferior est, eo debet esse humilior, atque subjectior; Unde graviter videtur esse contemptus, si Legislatori, vel superiori rebellis fit.* Quidnam obsecro est homo, in comparatione Dei, vel creatura, in conspectu sui Creatoris posita, ut non solum se divinæ voluntati opponere, verum etiam eamdem contumeliari, & moraliter offendere præsumat? *In ordine intellectualium substantiarum homo ultimum locum sortitur*, inquit Dionysius Carthusianus: *Nonne ergo Legislator ille Deus, Sanctus, adorandus, immensus, indignari plurimum potest, dum videt nos viles vermiculos, lutea vasa portantes, vanitati ac cineri comparatos, infinitis vitiis in anima & corpore plenos, suis non obedire mandatis, suam majestatem inhonorantes, suorum beneficiorum non recordantes, omni hora ipsum incessabiliter offendentes, suam quoque præsentiam non curantes.*

Modus fructuose meditandi gravitatem peccati. — *Blos. instr. vit. ascet. medit. 1. devot. 4.* — *Dion. Cart.* — Per peccatum Deum contemnimus. — *Gen. 4. v. 9.* — *Iren. lib. 3 adv. Hæres. c. 36.* — *Dion. Cart. ibid.*

3. Ubi specialiter ponderanda sunt ultima illa verba: *Suam quoque præsentiam non curantes.* Magna etenim est differentia, inter vilissimum servum, qui mandatum Domini sui, ex ejus parte, è longinquo sibi intimatum, transgreditur, & alium similem, qui mandatum Domini sui, in ejus præsentia, & in conspectu totius curiæ suæ actualiter contemnit, huicque transgressioni verba improbii, & lethifera verbera adjungit. Sine dubio enim, incomparabiliter major Principi irrogatur injuria, quando lex ejus in ipsius conspectu conculcatur, & contemptibiliter violatur. Postquam Mathathias non obstantibus Antiochi tyranni comminationibus, se erga cultum divinum zelosum, & fidelem mansuetum esse declarasset, atque ad idipsum faciendum cæteros animasse Judæos, inquit sacer textus: *Ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin... Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundum judicium legis, & insiliens trucidavit eum super aram.* Quisquis porro nostrum divinam prævaricatur legem, idipsum facit in præsentia, & in contemptum infinitæ illius Majestatis, quæ adoratur in cœlis, & in inferno pariter timetur; ac proinde sine dubio, contra illos omnes creaturæ sese armaturæ essent, in justam vindictam, nisi eamdem divina misericordia reprimeret. Et vero, dic sodes, ubinam Deus ab homine per omnia peccata sua offenditur, quærit Dionysius Carthusianus? *In medio universi, videlicet in terra hac, inter regnum cœleste, & chaos tartareum positi sumus.* Sanctus Apostolus quoque ait: *Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus*; & ideo omnipotentem & infinitam illam majestatem, in conspectu, in oculis omnium Angelorum, tam bonorum, quam malorum (quorum tertia pars propter unicum dumtaxat superbiæ peccatum præceps acta est in infernum) injuria afficimus. Idem Carthusianus ait: *Nonne Judæa terrenus, homo mortalis, reputaret grandem sibi*

Gravitas peccati eo major est quod fiat in conspectu Dei. — *1. Machab. 2. v. 23.* — *Ibid. v. 24.* — *Dion. Cart. ib. in præm.* — *1. Cor. 4. 9.* — *Dion. Cart. ibid. art. 10.*

injuriam, contumeliamque inferrè, si quis subditorum ipsorum in ipsius præsentia & aspectu contemneret, nos autem in conspectu ejus, qui vere ubique præsens, immo præsentissimus est, universaque implet, dijudicat, ponderat, peccare non formidamus.

Peccatum est contra infinitum bonum. S. Thom. 1. 2. q. 73. ar. 9.

4. Verum enimvero, ut ingentem peccati gravitatem magis è propinquo ponderemus, necessario notanda est sequens Doctoris Angelici conclusio, dicentis: *Cum persona, in quam peccatur, sit quoddammodo ut objectum in peccato, necessum est aggravari peccatum, secundum dignitatem personæ in quam peccatur.* Pro hujus autem veritatis explicatione idem S. Doctor subjungit: *Dictum est, quod prima gravitas peccati attenditur ex parte objecti, ex quo quidem tanto attenditur major gravitas in peccato, quanto objectum ejus est principalior finis; fines autem principales humanorum actuum sunt, Deus ipse, homo, & proximus, quidquid enim facimus, propter aliquid horum facimus, quamvis etiam horum trium, unum sub altero ordinetur.* Dionysius Carthusianus pro meliori nostra intelligentia, hanc assignat regulam inquiens: *Quamvis quædam peccata esse dicantur in Deum, quædam in proximum, quædam in seipsum, nihilominus peccatum in Deum est, qui omne peccatum detestatur, prohibet, punit; Lege quippe divina aut prohibetur, aut dissuadetur peccatum.* Regius Psaltes, licet à Spiritu Sancto dicatur *sedens in cathedra Sapientissimus*, tamen inquit: *Delicta quis intelligit*: Ubi sanctus Ambrosius legit: *Quis intelliget?* Quasi Psalmista diceret, nullus unquam invenietur, sive in cœlo, inter magis scientificos Cherubinos, sive in terris inter doctissimos Theologos, qui unius peccati gravitatem comprehendere queat, hæc enim intelligentia, à perfecta omnipotentiæ, bonitatis, Majestatis, & excellentiæ divinæ, quæ à vilissima creatura, qualis homo est, offenditur, comprehensione dependet. Unde sanctus Bonaventura peccatum in pondere sanctuarii trutinans, illud tanti ponderis esse dixit, quantum ponderandus est ipse Deus: *Offensa Dei*, inquit, *tantum ponderanda, quantus est ipse.* Quisnam vero dignitatem, bonitatem & infinitatem objecti alicujus, ipsis quoq; scintillantibus Seraphinis incomprehensibilis comprehendere præsumat? Salvator noster, qui instatera crucis suæ (*statera facta corporis*) peccati gravitatem ponderaturus erat, illius gravitatem, in parabola illa apud sanctum Matthæum c. 18. descripta, nostræ se capacitati adaptans, quadantenus hisce verbis insinuat: *Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem mille talenta.* Ubi Sanctus Augustinus ait: *Ille debebat decem millia talentorum, per quod omnia peccata significat.* Cornelius à Lapide hanc summam justo calculo censens, eamdem ad centum viginti milliones scutorum ascendere dicit, quæ summa quamdam in se infinitatem habet; ac proinde per debitum illud, Salvator noster immensam, & imperceptibilem peccati gravitatem exprimere voluit. P. Sylveira nostri temporis celeberrimus scriptor atque Religionis Carmelitanæ eximium decus, & splendor, inquit: *Unum peccatum mortale, cum sit contra Deum commissum, Deoque injuriosum, immo quantum in suo affectu, Deum est spolians sua divinitate, longe major est injuria Dei, quam sit omnis injuria in universos Reges perpetrata. Sicut enim Deus infinite superat omnes homines, sic injuria in Deum, infinite superat injurias in omnes homines.* Confirmat idipsum Dionysius Carthusianus inquiens: *Quanto is in quem peccatur, majoris est dignitatis, sublimioris authoritatis, eminentioris Majestatis, tanto peccatum reputatur enormius. Cum Deus (contra cujus legem, & contra quem omne peccatum mortale committitur) sit prorsus infinita Majestatis, incomparabilis dignitatis, superaltissima Authoritatis, certissime innotescit, quod peccatum ex hac parte sit quodammodo infinitæ enormitatis, atque incomparabiliter gravius omni offensa in puram creaturam.*

Dion. Cart. ibid. art. 11.

2. Reg. 23. 8.
Ps. 18. v. 13.
S. Ambr. ibid.

Gravitas peccati à creatura est incomprehensibilis.

S. Bonav. l. 6. brevilog. p. 5. c. 3.

Christus exprimit gravitatem peccati per 10000. talenta, Matth. 18. v. 24.
S. August. in cat. D. Thomæ.

Sylveira ibid.

Dion. Cart. ibid. art. 6.

5. Abulensis ad idem propositum, sequentem tradit doctrinam, inquiens: *Quodcumque peccatum, est quoddam inquinamentum, & est contra Deum, & meretur homo mortem, per quodlibet peccatum, cum sit quodlibet peccatum quodammodo injuria infinita, saltem ex eo, contra quem delinquitur.* Prædicti vero Doctores, ut existimo, à S. Thoma Aquinate hanc didicerunt veritatem, qui de satisfactione Redemptoris nostri disserens, inquit: *Quia peccatum contra Deum commissum, quamdam infinitatem habet, ex infinitate divinæ Majestatis, tanto enim offensa est gravior, quanto major est ille, in quem delinquitur, unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfacientis haberet efficaciam infinitam, ut puta Dei, & hominis existens.* Sanctus Bernardinus eamdem quoque sustinet opinionem, scilicet quod malitia peccati aliquam infiniti rationem in se contineat, dicit enim: *Mortalis culpa est infinita malitia, ratione offensionis, quanto enim major est, contra quem perpetratur culpa, tanto culpa gravior reputatur, nam dare alapam militi, gravius est, quam dare illam rustico, & multo gravius est illam dare Principi sive Regi, nunc autem mortalis culpa, offendit infinitum Deum.* Idem Sanctus in progressu ejusdem sermonis subjungit: *Si quis peccaret in aliquem æqualem sibi, procul dubio, aliquantulum peccaret in eum; & si idem vel simile peccatum committeret in majorem, magis, & quanto majorem, tanto magis; v. g. si in Sacerdotem, peccat magis, quam si in æqualem; & iterum si in Archidiaconum gravius, & similiter in Archi-Episcopum gravius; Quare patet, quia quanto in majorem peccat, tanto magis peccatur; quare si in infinitum majorem, in infinitum magis. Quia ergo Deus infinitus est, quocunque alio ideo in infinitum magis peccatur in Deum, quam in hominem, eodem genere culpæ, si conspuitur homo, & conspuatur Deus, vel percutitur homo, & Deus, vel si comminatur Deus, & homo, in infinitum majus peccatum est, offensa Dei, vel contemptus, quam hominis, ut patet extra de hæred. cap. Vergentis; longe gravius est æternam, quam temporalem lædere Majestatem.* Dionysius Carthusianus objecti, quod in peccato offenditur, sublimitatem his verbis repræsentat: *Ipse est, cui teste Scriptura, exercitus cœli cum reverentiali timore assistit, cujus iræ nemo resistere potest, sub quo curvantur, qui portant orbem, ad cujus nutum, columnæ cœli contremiscunt, & pavent. Ecce enim cœlum, & cœli cœlorum, abyssus, universa terra, & omnia quæ in eis sunt, in conspectu Dei commovebuntur, & tamen insensatum cor hominis, non formidat, & ejus offensam non metuit, qui nullum peccatum relinquit impunitum.* Idem Carthusianus in alio quodam articulo sequentem considerat aggravantem circumstantiam, inquiens: *Auget gravitatem peccati, accumulatque contemptum mentis nostræ in Deum, quod in conspectu & præsentia Creatoris, Salvatoris, atque Judicis nostri peccare audemus.*

Abulen. l. 2. exo. c. 29. q. 57. fol. 77.
Quodlibet peccatum meretur mortem.

S. Thom. 3. p. q. 1. art. 2. ad secundum.

Peccatum in se continet aliquam rationem infiniti.
S. Bern. t. 2. ser. 12. art. 1. c. 6.

S. Bern. ibid. art. 2. c. 3.

Dion. Cart. ibid. art. 6.

Dion. Cart. ibid. art. 6.

DISCUR-

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De enormitate peccati, ob aversionem à Deo, & conversionem ad creaturam.

THEMA.

Obstupescite cæli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus: Duo enim mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, Jerem. 2. ℣. 12.

Peccator spreto Deo adhæret creaturæ.

1. DEus hisce verbis *Obstupescite cæli, &c.* Maximæ admirationis exprimit affectum, cum ingentem considerat contumeliam, à populo suo per hoc irrogatam, quod illum, tametsi fons sit aquæ vivæ, turpiter à se rejecerit, potiusque hauriendi causa, ad verminosas, & pestiferas se contulerit cisternas & lacunas: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas.* Dionysius Carthusianus inter alias peccati deordinationes, hanc quoque ex Sancto Augustino his verbis expendit: *Peccatum secundum Augustinum, est spreto incommutabili bono, rebus mutabilibus adhærere;* quod idem est, ac si diceret: Peccatum est aversio à Deo, & conversio ad creaturam. *Duo enim considerantur in peccato: unum quasi formale, videlicet aversio mentis à summo, & incommutabili bono, & hoc est in peccato principale: aliud quasi materia, puta conversio mentis, ad bonum creatum, variabile, & caducum.*

D. Cart de enorm. pec. art 4.

2. Sanctus Carolus Borromæus injuriam, qua Deum per peccatum afficimus, commisso sibi populo firmiter imprimere volens, in libro, qui *memoriale*, intitulatur, in hæc verba scribit: O quanto cum jure Deus de nobis, illis Ezechielis Prophetæ verbis lamentatur: *Violabant me, ob fragmentum panis, & pugillum hordei.* O quam merito nostram in hoc commissam stultitiam admirantur, & obstupescunt omnes creaturæ, utpote à Deo ad hoc, per os Jeremiæ Prophetæ his verbis invitatæ: *Obstupescite cæli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, &c.* O quam inæqualis, nobisque erubescenda, Deo autem injuriosa est hæc commutatio, qua Deum toties vendimus, quemadmodum olim ipsum Judas vendidit, pro vili 30. denariorum pretio, illumque cum turba Judæorum, Barabbæ homicidæ, & latroni postponimus. Hactenus Sanctus Carolus. Idem punctum Sanctus Petrus in concione illa, quam post receptum Spiritum Sanctum, ad Hebræos habuit, his verbis tangit: *Petistis virum homicidam donari vobis, Authorem vero vitæ interfecistis.* Dionysius Carthusianus in articulo sequenti, qui quintus est opusculi *de enormitate peccati*, ut nos, qui propter bona terrena, & caduca, Deum abjicimus ob hanc Deo irrogatam contumeliam, penitus confundat, sequentes nobis ponderandas offert nobiles considerationes, inquiens: *Profunde, ac sapienter considera, & respice, quam vana, perversa, fœda, viles, atque stultissimæ sint mentes eorum, qui vitiis gulæ, & luxuriæ vacant; quoniam alimenta ista carnalia, carnemque mox morituram, fœtentem, & sordibus intus repletam, supermundissimæ Divinitati, & super infinitæ bonitati Creatoris sui præferunt, prædiligunt, præhonorant;* idque mox in omnibus aliis vitiis, scilicet ambitionis, avaritiæ, & similibus pulchre exemplificat. Doctor Seraphicus ait: *Contemnendo Dei præceptum, & avertendo nos à bono incommutabili, offendimus Deum.* Dionysius Carthusianus Authoritatem adducit Areopagitæ, inquiens: *Sicut in libro de divinis nominibus cap 4. Egregius ille Theologorum Princeps D. Dionysius edocet, Dei natura est bonitas, haud dubium, quin pura, perfecta, & infinita:*

AB. Eccl. med. car. 1124.
Pro nihilo offenditur Deus.

D. Carth. ib. c. 5.
Stultitia peccatoris.

S. Bonav. a. 6 breviloquii p. 5. c. 3.
D. Carth. ibid.

Deus supervoluptuosissimus, & æternus est, summum, superexaltatum: & incomparabile bonum, in quo est universorum bonorum, omniumque pulchrorum, ac desiderabilium incircumscriptibilis plenitudo, incomprehensibilis, & superessentialis perfectio, à cujus bonitate, amabilitate ac desiderabilitate in infinitum prorsus deficiunt omnium rerum creatarum bonitates, diligibilitates, & appetibilitates, cum talis ac tanta sit bonitas Dei, nonne irrationabilissimum, atque insanissimum prorsus est stultitiæ signum, aliquam bonitatem, seu rem creatam, variabilem, & caducam ei præferre, hanc plus amando, quærendo, optando, honorando, quam illam, quæ est omnis boni idea, exemplar, & ratio? Itaque ex hac parte peccati enormitas magna profecto est, & pœna ineffabilis, & ipse peccator inexplicabilem inhonorationem, atque injuriam infert superno bono, superamabili Deo, cujus bonitatem in tantum parvi pendit, spernit, & abjicit, ut præferat ei bona ista terrena, caduca, mundana, vanissima.

Consideratur Deus ut infinite excellentia.

3. Hanc aversionem, sacri Doctores gravitatem quamdam infinitam in se continere asserunt; siquidem Doctor Angelicus lib. 4 Sententiarum ita scribit: *Sicut offensa habuit quamdam infinitatem, ex infinitate divinæ Majestatis, ita & satisfactio accipit quamdam infinitatem, ex infinitate divinæ misericordiæ &c.* Et paulo post subdit: *Quidam dicunt, quod habet infinitatem ex parte aversionis.* Est enim in infinitum aggravans injuriam, divinam conculcare legem, temerare Dei honorem, offendere eum mortaliter, eumque vilissimo lucro, & turpi, momentaneæ, & bestiali voluptati postponere: *Violabant me ... propter fragmen panis, & pugillum hordei.* Carthusianus citans illa verba Psalmistæ: *In Deo salutare meum, & gloria mea, Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est,* inquit: *In ipso omne bonum copiosissime invenis, si potestatem consideras, Omnipotens est, si patientiam quæris, sapientiæ ejus non est numerus; si pulchritudinem amas, pulchritudinis nullus est finis: sed delicias cupis delectationes in dextera ejus usque in finem; si honorem, laudem, gloriam affectas, ipse glorificantes se glorificat in æternum; denique diligentes se diligit, timentes se exaudit, sperantes in se salvat.*

S. Thom. in 4 sent dist. 15. q 1. a. 3. ad primum
Deus explet omne desiderium.
Ezech. 13. 19.
D. Carth. ibid.

4. Necessum quoque est considerare, à quonam objecto peccator se avertat, hoc enim bonum est infinitum, & huic peccator terga vertit, illudque contemnit. Audiamus S. Bernardum dicentem: *Quid est Deus? Quo nihil melius cogitari potest, cujus beneficio sunt quæ sunt.* Et in progressu ejusdem libri iterato interrogat: *Quid est Deus?* Respondetque: *Voluntas omnipotens, benevolentissima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, summa beatitudo, creans mentes ad se participandum, vivificans ad sentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, justificans ad promerendum, accendens ad zelum, fœcundans ad fructum, dirigens ad æquitatem, formans ad benevolentiam, moderans ad sapientiam, roborans ad virtutem, visitans ad consolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuans ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circumdans ad securitatem.* Ecce tibi inexhaustorum & infinitorum bonorum thesaurum, quem divinarum legum prævaricator, turpiter rejicit; ecce tibi charissime expressum verborum illorum sensum: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ.* Abulensis ait: *Malum dicitur per deviationem à bono: quanto ergo magis deviatur à bono, majus malum est.* Enimvero is qui peccat non unum dumtaxat, sed mille infernos promereretur, utpote qui illum rejicit Deum, in quo omnia vera bona continentur, idque non alio fine, quam ut in putridis bonorum caducorum, & terrenorum aquis naufragetur, tritissima est illa S. Augustini sententia: *Creasti nos Domine ad te,* quasi diceret,

S. Bern. 5. lib de consider. c.7.
Ibid. c.11.
Deus est omne bonum.
Abul. in cap. 48. Gen. pag. 399 col. 1.
Deus est ultimus finis noster à quo peccatum nos divertit.

ceret, animarum nostrarum centrum, est summum bonum, Deus videlicet, qui ultimus, & unicus finis noster est, à quo solum peccatum nos seducit & divertit, unde Dion. Carthusianus ait: *Secundum D. Dionysium, peccatum est recessus ab ordine, id est, à convenienti, & debita habitudine, qua mens creata suo Creatori adhærere debet ac subjici, id namque rectus exigit ordo, ut inferius suo superiori subdatur, ut effectus ad suam causam convertatur, ut creatura intellectualis suo creatori, ut beatificanti principio, innitatur, hoc totum peccato subvertitur, quia per ipsum mens creata, suo conditori rebellis est, eique quasi dorsum in faciem vertit.* Et vero cum Deus ultimus hominis sit finis, utpote qui hominem eo præcipue fine creavit, ut eum in cœlis, per omnem æternitatem, beatificæ visionis suæ faciat esse participem, quemque propterea in oratione Dominica hoc modo orare docuit: *Adveniat regnum tuum*, peccatum hanc in se malitiam continet, quod Deo jus illud, & titulum, quem habet beatificandi animam nostram aufert, (*creasti nos Domine ad te*) efficitque, ut homo voluntarie inimico suo cedat in prædam, idque in ignominiam redemptionis, quam Salvator & Redemptor ipsius, in monte Calvariæ est operatus, & quidem, quod vel maxime detestabile est, efficit, ut homo Deum deserat, ex vilissimæ alicujus creaturæ amore, Deum relinquit, pro pugillo luti, pro illecebroso aliquo objecto; *Hostis enim offert pomum, & surripit Paradisum, me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, quæ continere non valent aquas.*

D. Carth. ibid. art. 4.

5. Hæc quoque in peccatore insuper consideranda est temeritas, de qua Deus apud Isaiam his verbis lamentatur: *Verumtamen me servire fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Homo enim indignus, vilissimus ille terræ vermiculus, infinitam illam Majestatem, *quam adorant Dominationes, tremunt Potestates*, licentiosis, & turpibus appetitibus suis servire facit. Unde sacer quidam interpres prædicti lamenti, sensum hoc modo declarat: *Quia Deus sustentat homines, eorumque ad agendum facultates, vires etiam naturales suggerit, & auxilia, quibus interea, dum peccant, abutuntur, ac proinde Deus efficit, quidquid efficit veram rationem entis in peccato, quod probe a Theologo materiale peccati dici solet, eatenus à Deo hac querimonia adhiberi potuit: Servire me fecisti in peccatis tuis, quasi Deus non sponte sua cooperetur cum homine cum peccat, sed quia illi vult conservare liberum arbitrium innatum, inde fit consequens, ut peccare permittat, & quodammodo illi peccanti serviat.*

Isa. 43. v. 24. Peccator facit Deum servire suis turpibus appetitibus.

6. Porro in utilissima hac materia, quædam à multis impiis adduci solet excusatio, quam S. Augustinus his verbis, tangit pariter, & confutat: *Quomodo*, inquit, *injuriam facio ipsi Deo? Corrumpis teipsum. Et unde injuriam facio Deo, quia corrumpto meipsum? Unde facit tibi injuriam, qui voluerit forte lapidare tuam tabulam pictam, in qua imago tua est in domo tua inaniter posita ad vanum honorem tuum, non sentiens, nec loquens, nec videns? Si quis illam lapidet, nonne esse in te contumeliam factam attendis? Cum vero imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te, per fornicationes, non attendis cujus imaginem violasti?* Porro peccatum communiter ita definitur: *Peccatum est transgressio legis divinæ*; ex qua definitione sequitur, quod sive immediate offendas Deum, sive proximum, sive temetipsum, semper interveniat divinæ legis transgressio, & quædam hominis contra voluntatem Dei oppositio, ac proinde in quocunque actu peccaminoso, ipsummet offendis Deum, creaturæ illum postponendo. Gerson disputans quandonam delectatio eo pertingat, ut sit peccatum, ad nostram eruditionem ita scribit: *Deliberate facere non potest, quin leges, & regulas divinas, & æternas, quibus innititur, consuluerit, vel consulere omiserit, & neglexerit, & sic vere, vel interpretative contempserit.* Contemptus autem tanto est major, & quovis rigoroso supplicio dignior, quanto major est legislator, quantoque magis is nostram meretur obedientiam, nec non quanto convenientior, rationabilior, & sanctior est lex, quæ præscribitur; *Lex Domini est immaculata, convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans. Quanto præceptor, ac legifer fuerit major, atque sublimior*, inquit Dionysius Carthusianus, *tanto enormius judicatur ejus jussionibus non obedire, ejus mandata negligere. Grave, ac nimis iniquum est, patri carnali, mortali, & peccatori non obedire, non acquiescere, non deferre honorem; nonne igitur impiissimum est, patri spirituum, creatori æterno, sancto, omnipotenti, immortalique Deo non obedire, acquiescere, & deferre? Ipse equidem est ille magnus Dominus & laudabilis nimis, cujus magnitudinis (id est perfectionis, dignitatis, & gloriæ) non est finis.* Egregius quidam Author pie & ingeniose inquit: *Si Regem absque purpura, & solio, è plebe unum, sine Majestatis præconio percutias, veniam de te impetrat ignorantia, nec majestas conqueri potest, quæ se exposuit ictibus cum delituit.* In hoc tamen casu peccator minime est constitutus, quia conscientia illum ab hac ignorantia non tuetur, quia *signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, & ideo lumen naturæ nos docet, omnem legis transgressionem, verum esse reatum, veram malitiam, veramque offensam.

S. Aug. T. 4. lib. de decem chord. cap. 10. Excusatio peccatoris rejicitur.

Peccatum omne est transgressio divinæ legis.

Gerson. 12. pag. 208.

Ps. 18. v. 8.

D. Carth. ibid. art. 6.

Lumine naturæ agnoscitur malitia peccati.

Ps. 4. v. 7.

7. Advertenda hoc loco est insignis quædam à Salviano contra avaros his verbis tradita doctrina: *Sed dicet aliquis, non se hoc animo ista facere, quo aut contemnat Deum, aut vilem putet, sed quo vel amet eos, quos heredes instituit, vel honorat. Acquiescamus hoc ita esse. Sed omnibus ferme etiam aliis flagitiosissimis, & criminosissimis reis excusatio ita suppetit, nam dicere & fornicatoribus licet, non se hoc animo fornicari, ut Deum spernant, sed quia calore corporis, atque infirmitate vincatur. Et homicida id affirmare possunt, non se contemptu Dei humanum sanguinem fundere, vel odio enim se, vel cupiditate tantum scelera præstare. Sed qui prodest malis hæc excusatio, cum scilicet nihil intersit, qua se quispiam dicat peccare causa, cum sit omne peccatum Divinitatis injuria.* S. Augustinus testimonium adducens Apostoli, qui nos templa Dei esse dicit, in hæc verba scribit: *Hoc jussit, hoc præcepit, ne per illicitas voluptates corruat templum ejus quod esse cœpisti. Numquid hoc ego dico? Apostolum audito. Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus. Videtis, quomodo minatur? Non vis corrumpi domum tuam, quare corrumpis domum Dei?* Melius idipsum intelligemus, si Abulensem de Achan disserentem, in hæc verba audierimus scribentem: *Dicendum, quod furtum fuit parvum, sed peccatum fuit magnum, & pro magno peccato, juste secuta fuit magna indignatio. Erat peccatum valde grave, quia Deus valde vetuerat, accipi aliquid de anathemate Jericho, cum autem Achan accepisset regulam auream, contemnebat Deum vetantem, ideo erat grave peccatum, non enim judicatur gravitas peccati secundum quantitatem rei, in qua delinquitur, sed juxta conditionem ejus, in quo peccatur.*

Salvian. lib. 4. relatus à Magir. pag. 1846. n. 16. Peccator dicens peccando se nolle Deum offendere refutatur.

S. Aug. ib.

Abul. in Jos. 7. v. 57.

DISCUR-

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De injuria, qua Deo fonti omnis boni irrogatur, dum à nobis, ad satisfaciendum appetitibus nostris, turpiter rejicitur.

THEMA.

Me dereliquerunt, fontem aquæ vivæ, Jerem. 2. v. 13.

1. AD refrænandum nos à peccato, seriâ reflexione digna est nobilis illa S. Bernardi sententia dicentis: *Quid est quod omnes homines ad peccandum instigat, nisi ignorantia boni, quod perditur, & mali, quod peccando incurritur?* Nam, ut in progressu discursuum sequentium diffusè suo loco videbimus, nullus adeo futurus esset temerarius, nec tantus proprii boni inimicus, ut Deum offendere auderet, si bonum infinitum quod perdit, nec non infinitæ sanctitatis objectum, contra quod armatur, intimè cognosceret. Porrò Dei Filius incarnatus mulieri Samaritanæ dixit: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Circa quæ verba Glossa notat, magnam esse differentiam, inter aquam elementarem, & mysticam hanc Christi aquam; *Aqua enim corporalis deorsum fluit, spiritualis sursum salit, & secum eos, qui eam bibunt, in æternam gloriam subvehit.* Rupertus Abbas similiter de hac aquâ inquit: *A quocumque bibita fuerit ad matricem suam æterna divinitatis resilit.* Hæc enim aqua de cœlo descendens, animam ad Paradisi portum navigare facit, nam ut Hugo Cardinalis ait: *Gratia quæ desursum datur, sursum ascendit, & ascendere facit, quia per gratiam venis ad gloriam.* Ecce tibi fontem vivum, quem infelix peccator voluntariè deserit, & amittit, unde Deus meritò cœlos ad obstupescendum invitat, inquiens: *Obstupescite cœli super hoc,* ubi S. Hieronymus ait: *Cœlum, cui dictum est: Attende cœlum, & loquar; & iterum: Audi cœlum, & auribus percipe terra, videns Dei præcepta calcata, inhorrescit, & stuporem dissimulare non potest, omnis creatura ingemiscit, & condolet super peccatis hominum.* Scientes enim cœli quanta sit in seipsis, pro homine fabricatis, eidemque promisso, divitiarum abundantia, pulchritudo, amœnitas, amplitudo, & inexhaustum gaudium, dummodo homo divinam legem observet, hinc vehementer admiratur, quod pro bonis caducis, & fragilibus pro nido formicarum, cœlum pro terrâ, Paradisum pro inferno commutet. De impiis Scriptura ait (id quod suo loco probabitur) *contritio; & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, non est timor Dei ante oculos eorum; Foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas;* non vero ita se res habet, quoad irreprehensibiles justorum animas; *Quia timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi, justitia Domini recta, lætificantes corda, præceptum Domini lucidum, illuminans oculos, judicia Domini vera, justificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multū, & dulciora super mel & favum; etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.* Porrò impulsus, qui tot animas in peccati barathrum præcipites agit, est idea divitiarum, voluptatum, lucrorumque temporalium, ac proinde fodiunt sibi cisternas, sed eheu miserè decipiuntur, siquidē omnia bona, omnis lætitia, omne gaudium, omnis quies, omnis retributio, unico verbo, quidquid boni in hac, & in æterna vita desiderari potest, in adimpletione divinæ legis includitur, prout David per experientiam didicit, & his verbis testatur: *Desiderabilia super aurum, dulciora super mel &c.* & tamen reperiuntur animæ adeo stolidæ, adeoque propriæ salutis oblitæ, ut ipsummet omnis consolationis Deum lamentari faciant, & dicere: *Me dereliquerunt fontem &c.* S. Augustinus proinde magnâ cum acrimoniâ quemdam reprehendit, qui peccaminoso appetitui suo fræna laxaverat, eique in hæc verba imperat: *Ecce peccasti, & lucrum fecisti. Quid est quod fecisti lucrum? Ut lucrum faceres, Deum offendisti. Ut augeres pecuniam; fides diminuta est. & aurum crevit. Quid perdidisti? & quid acquisivisti? Quod acquisivisti, aurum vocatur, quod perdidisti, fides vocatur, seu potius Deus vocatur. Compara fidem, vel Deum auro. Lucra tua cogitas, damna tua non cogitas?* Comparet peccator verba illa: *Fontem aquæ vivæ,* cum illis sequentibus: *Cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas,*

S. Bern. ser. 6. de pass. Dom. est Inevitat.

Joan. 4. v. 14.

Gloss. ibid.

Rup. Abb. l. 4. in Joan. 4.

Hug. Card. in Joan.

S. Hier. ibid.

Peccato cœlum pro terra commutatur.

Ps. 13. v. 3.

Ps. 18. v. 11.

Impulsus ad peccatum enumeratur.

Jerem. 2. 13.

S. Aug. in Ps. 33.

Luc. 15. 11.

2. Infaustam illam fontis aquæ vivæ cum cisternis dissipatis commutationem, optimè in se expertus fuit filius prodigus, hic enim dorsum Patri vertit, sua se gavisurum esse libertate existimans, & ecce factus est rustici cujusdam subulcus, atque in tantam fuit redactus miseriam, ut porcos pascens, ne quidem glandes sufficientes habuit, quibus suam posset, exsatiare famem, quem proinde Salvator noster proprium ejus subticens nomen, hoc cum nomine *adolescentior,* indigitavit, quia per nomen hoc denotatur peccator, prout S. Bonaventura super illo Psalmistæ verba: *In quo corrigit Adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos;* his verbis exponit: *Peccator adolescentioris nomine designatur: Et nota, quod per adolescentiorem convenienter insinuat peccatorem, propter triplicem rationem, videlicet propter aversionem, conversionem, & perversionem. Per aversionem, à bono receditur; per conversionem ad malum acceditur; per perversionem in malo proceditur. De primo; Dixit Adolescentior Patri; Pater da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. O quam mala portio? quam mala portionis petitio? Abdicatur enim bonum perpetuum, & vendicatur bonum transitorium. Tale bonum peccatori contingit, quia dum boni transitorii fruitionem contingit, ad fruitionem boni perpetui non pertingit. Hæc ergo adolescentioris petitio, est peccatoris aversio ab incommutabili bono. De secundo: Adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam. O quam mala peregrinatio? O quam mala profectio, immo vero defectio? O quam longinqua regio, non localis sed moralis elongatio. Quam distat à pulchritudine turpitudo, à divina similitudine dissimilitudo,* quænam excogitari potest major distantia, quam qua distat cœlum empyreum, à profundissima inferni abysso? Hæc enim eadem est cum illa, qua Deus distat à peccato. S. Bernardinus hæc verba ponderans inquit: *Nam ut ait Psalmista: Longe à peccatoribus salus, & maxime à perseverantibus in peccato. Quia igitur à Deo sunt elongati, difficilius audiunt Deum clamantem.* S. Augustinus inter alias sententias hanc quoque tradit: *Quantum, & quale bonum sit Deus, etiam ex hoc evidenter ostenditur, quod nulli à Deo recedenti bene est.* Et verò ne parabolam deseramus filii prodigi, qui figura fuit peccatoris, illi Deo dorsum obvertentis, quem quotidie his verbis invocat: *Pater noster qui es in cœlis,* observandum est, quod *facta est fames in regione illa, & cœpit egere,* de qua fame S. Ambrosius in sensu morali ita scribit: *Facta est fames, non epularum, sed bonorum operum, atque virtutum, quæ sunt miserabiliora jejunia; etenim*

Filius prodigus dicitur adolescentior qui interpretatur peccator.

Ps. 118. v. 9. S. Bonav. ib.

S. Bern. Q. 6. ser. 13. a. 2. c. 4.

S. August. Sent. 209.

Filius prodigus fuit figura peccatoris.

Luc. 15. 14. S. Ambr. lib. 6. in Luc.

qui recedit à verbo Dei, esurit, qui recedit à fonte sitit, qui recedit à thesauro eget, qui recedit à sapientia hebetatur, qui recedit à virtute dissolvitur. Merito ergo iste egere cœpit, qui thesauros sapientiæ & scientiæ Dei, divitiarumque cœlestium altitudinem dereliquit. S. Isidorus modum quo animo à vero vitæ fonte recedit (*Dereliquerunt me*) his verbis exponit: *Non per locorum spatia, sed per affectum bonum, vel malum itur, receditur ve à Deo. Neque enim gressu pedum, sed gressu morum elongamus, vel propinquamus ad Deum.* Didacus Stella similiter modum, quo peccator Deum derelinquit, his verbis tradit: *Contingit Deo, ut communi usu loquendi solemus dicere; Ego non tibi dicam, ut eat, sed ea opera tibi impendam, ut à nobis discedere gaudeat. Videt quippe Deus, nos pluris æstimare stercora & glandes, quam ipsum, & ideo hospitium deserit, & abit, tot conviciis, & injuriis affectus. Nam si tu in domo tua, & in capite mensæ Æthiopissam accumbere faceres immundam, & inhonestam, & ipsa tanquam Domina sederet, uxori vero præciperes, quæ illustris & princeps est, ut mensæ ministraret, nonne grandem huic injuriam inferres? Jure societatem tuam relinqueret. Hoc modo peccator cum Deo agit, suos appetitus & libidines pluris habet, quam illum.* Idem author in Commentario capitis præcedentis Deum numquam nos deserere dixerat, nisi prius desertus fuerit à nobis, quia quantum est ex parte sua, protestatur inquiens: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum; Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* En verba Authoris: *Diligenter notabis, quod peccatorem à Deo relinqui, idem est, quod Deum relinqui à peccatore, nam Deus numquam peccatorem suo auxilio destitueret, nisi prius peccator à Deo fugeret; Deus quippe firmus, ac stabilis semper in amicitia nostra persistit; peccator vero est, qui propter mutabilitatem, & propter malitiam suæ voluntatis recedit; & tunc dicimus, Deum à peccatore discedere, quia peccator discedit à Deo.* Et paulo post subdit: *A Deo discedit, etiamsi ipsi videatur Deum ab eo discedere, motus enim in creatura, non in Creatore. Qui à portu discedit, & navigare incipit, videtur ei terra moveri, & ambulare, ipsum vero tranquillum & quietum manere, cum in rei veritate prorsus contrarium contingat.* Simon de Cassia Apostolos in horto Gethsemani, magistrum, ut suæ consulerent securitati, pœnitus deserentes, his verbis affatur: *Qui relinquit Deum, perdit securitatem; ipsa deperdita, continuum timor ingreditur, qui quos invaserit, vertit in fugam. Qui relinquit Christum, vitam relinquit, & quærens vivere fugit in mortem. Per sapientiam de iniquis dicitur: Relinquunt iter rectum, & ambulant vias tenebrosas. Relictor Christi vitam negavit. Ipse siquidem secundum Apostolum, est vita nostra, qua relicta, omnis amaritudo subsequitur. Hinc per Prophetam dicitur: Vide quam malum & amarum est, te reliquisse Dominum Deum tuum. Isto malo nullū pejus.*

S. Isid. l. 2. Sent. cap. 24.

Did. Stella in Luc. 19.

Modus quo peccator recedit à Deo

Did. Stella in Luc. 10.

Prov. 8. v. 31. Matt. 28. 20.

Deus non nisi prius desertus nos deserit.

Sim. de Cass. lib 13.

Mala illius qui derelinquit Deum.

3. Valde considerabilis est ista propositio, quæ dicitur communiter: *Relinquere Christum, est invenire Satanam*: Et tamen est verissima; non enim potest peccator dicere, quod licet voluptates sectetur carnales, vel odio prosequatur inimicum suum, aut vero lucro iniquo comparando, det operam, non tamen ideo amicitiæ Dei renuntiare intendat, hæc enim protestatio *implicat in adjecto*; Ubicumque enim est peccatum aliquod mortale, ibi pariter est incompatibilitas cum Deo & divina ejus gratia, siquidem se hisce adversari declarat, cum se divinæ voluntati opponit. *Nemo potest duobus Dominis servire, aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum sustinebit, & alterum contemnet.* Id est ut Lyranus interpretatur: *Cor hominum non potest simul capere Deum, & diabolum, sed suscepto diabolo per peccatum, exit Deus; suscepto Deo per charitatem, exit diabolus.* Hanc vero incompatibilitatem Isaias Propheta sequenti illustrat similitudine, inquiens: *Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat, & pallium breve utrumque operire non potest.* Idque confirmatur ex eo quod Apostolus ad Corinthios scribens sæpius repetit: *Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum.* Qui idem Apostolus alibi ait: *Quæ autem conventio Christi ad Belial? Aut quæ societas luci ad tenebras.* Ideo quoq; Arca Domini & Dagonis idolum in eodem quantumvis amplo templo simul commorari non potuerunt.

Relinquere Christum est invenire Satanam.

Matth. c. 24.

Lyranus ibid.

Isa. 28. v. 20.

1. Cor. 10. 21.

2. Cor. 6. 15.

4. Porro astutus ille & tortuosus serpens hoc communiter uti solet stratagemate, quo in extremum innumeras animas redigit exterminium, videlicet quod efficit, ut homines *fodiant sibi cisternas dissipatas*, id est, ut aliquas sibi indulgeant recreationes, & voluptates, ita tamen ut eodem tempore Deum totaliter nequaquam deserant. Unde fit, quod ut per experientiam videmus, major pars tepidorum Christianorum, aliquam sibi retineat & continuet devotionem externam; eidemque juncti sensualitati suæ toto liberius indulgeant: At verò miserè decipiuntur, siquidem verissimum est illud Ecclesiastici: *Cor ingrediens duas vias non habebit successus.* Qui in capite antecedenti pariter dixerat: *Væ peccatori terram ingredienti duabus viis*; Ubi in utroque loco de illis loquitur; qui sibi persuasum habent, quod simul ex fonte aquarum viventium, & ex cisternis dissipatis reficere se & bibere possint. Quibus Sanctus Augustinus in hæc verba comminatur: *Væ duplici corde, qui in corde suo, partem faciunt Deo, partem diabolo*; cujusmodi reperiuntur multi, non tam ignorantes, quam malitiosi, qui ad instar atheistarum illorum antiquorum, intra se cogitant dicentes. *Circa cardines cœli perambulat, nec nostra considerat; Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum*, quasi dicerent: Deus in cœlo est, illudque gubernat, nosque pro nostro arbitrio & libidine hic in terris vivere sinit; quid enim ipsius interest, si ego voluptatibus vacem, si de inimicis meis me vindicem, si fraudem committam, aut famam proximi mei dilacerem? utique per hoc non offendo illum, quia impassibilis est, & inalterabilis, juxta illud Psalmistæ: *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Hisce quidem in discursu præcedenti sufficienter respondimus; verumtamen ad hasce blasphemias evidentius confundendas, & confutandas, sequens deserviet similitudo. Quod si enim Pater quidam nobilis, dives, & sapiens, filium suum liberaliter educasset, multos ei accumulasset thesauros, ad summos eum honores evexisset, in ejusque servitium innumeros sub certo stipendio conduxisset servos, in omnibus eum virtutibus exercuisset, is vero in patria sua vir spectabilis factus, ac demum in reprobum sensum datus, crudeli Patris sui inimico, vel adulteræ alicui præstaret obsequium, latronem, vel assassinum in domo sua hospitio reciperet, ut Patri violentas manus inferendo, mortem accelerarct, numquid talis filius nefandam committeret ingratitudinem, scelusque nimis execrandum patrasse censeretur? *Peccatum Deo displicet, ex contumelia ejus irrogatione*, inquit S. Antoninus, numquid igitur scelus execrabile committit peccator, dum peccatis se immergendo, Deum, quantum est ex parte sua, quasi occidit, vel saltem turpiter ab anima sua expellit? *Nonne maximam contumeliam faceret sponso nobilissimo, qui dulcissimam ejus sponsam, vilissimo adultero prostitueret? Hoc agit peccatr,*

Stratagema serpentis infernalis.

Eccli. 3. v. 28.

Eccli. 2. v. 14.

S. Aug. Tr. 7. in Joan.

Job. 22. v. 14. Ps. 113. 16.

Peccator dicit terram dedit Deus filiis hominum.

Ps. 90. v. 10.

Refutatur prædictum peccatoris per similitudinem.

S. Antonin. 4. p. Tit. 2. q. 6.

cator, quia animam sponsam Christi prostituit diabolo, Deumque, qui, tamquam amantissimus Pater, animam, à qua injurias accipit, summis cumulavit beneficiis, dum eam creavit, & pretiosissimo filii sui sanguine redemit, regni cœlorum hæredē instituit, atque ingentibus gratiarum suarum thesauris locupletavit, hoc solum fine, ut brevi fruatur, & momentanea voluptate, tam abominabili injuria, qualem Deo peccatum infert, irrogare non dubitat. Huic peccatori venerabilis Blosius hisce verbis improperat: *Infinitam Deo irrogasti contumeliam, & Christum iterum quodammodo crucifixisti, qui tamen tibi semper benignissime benefecit, teque servavit.*

Blos. Instit. Vita Ascet. Medit. 2. discurs. 4.

5. *Dereliquerunt me, & foderunt sibi cisternas.* Peccatum adeo est Deo contrarium, ut Deus cum illo simul in eodem homine consistere nequeat, id quod S. Bonaventura per aptissimam exponit similitudinem, quando ex authoritate Aristotelis in hæc verba scribit: *Locus est conservativus locati, unde res extra locum suum diu conservari non potest; & sicut est in corporalibus, ita & in spiritualibus; si enim piscis extrahatur de mari, & ponatur in aqua, post modicum moritur, quia est extra locum suum; & si homo ponatur in mari, moritur, quia mare non est locus ejus proprius, & rosa, quamdiu est in spina, recens conservatur, quando autem à spina decerpitur, & in manu tenetur corrumpitur, & marcescit, quia manus non est locus ejus; & hæc est causa, quare levia tendunt sursum, & gravia deorsum, quia scilicet vadunt ad locum proprium, ubi conservantur; & tanta est virtus loci, quod quanto magis res appropinquat ad locum, tanto fortius movetur in ipsum, unde motus naturalis est in principio debilis, & fortis in fine, & secundùm hunc modum, quia anima est extra locum suum, non potest esse quin in peccatum labatur, ideo dicitur in epistola canonica Joannis: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Locus animarum Deus est, secundùm illud Augustini, circuivi in mente meâ &c. & ideo anima Sanctorum, quæ sunt in Deo, sicut in loco proprio, peccare non possunt, de quibus Sapiens ait: Justorum animæ in manu Dei sunt, non tanget illos tormentum malitiæ, id est peccatum. Valde mirabile est, quod homo animū suam ponat in loco immundo, ibi enim ponis animam tuam, ubi ponis amorem tuum.* Deo, qui ipsamet sanctitas, & puritas est, ingens irrogatur contumelia, si quis illum vilitati, & immunditiæ, harum rerum caducarum postponat, quæ sunt in mundo, de quo S. Joannes ait: *Totus mundus in maligno positus est*, ac proinde merito Deus omnes insensatos creaturas ad stuporem concipiendum invitat, inquiens: *Obstupescite cæli super hoc &c.*

S. Bonav. T. 6. de veritate ternarii peccatis sofa... Ut omnia naturalia exigunt proprium locum ita anima justi Deum.

1. Joan. 5. 15.

Jerem. 2. 12.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Malitia peccati notabiliter ex eo augetur, quia bonitas, & sanctitas per illud offenditur, Dei illius, qui insuper nos dilexit, magnisque beneficiis adauxit.

THEMA.

Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. vers. 9.

1. Quis non obstupescat, quod Joseph tara prædituus pulchritudine, & in venustissimo ætatis suæ flore (qui ætas e loquin ad voluptates ma-

Joseph ex amore Dei recusavit adulterium.

gnum addit incentivum) constitutus, demum verò ab hera sua ad turpes amores extimulatus, tam generose eamdem à se repulerit dicendo: *Quomodo possum hoc malum facere?* ubi reflectendum est ad antecedentes præmissas, ex quibus hanc conclusionem deduxit: ait enim sacer textus: *Nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es, quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Oculum namque suum in bonitatem Domini sui, utpote qui omnem in ipso habebat fiduciam, quiq; eum non veluti servum, sed ut filium tractabat, & diligebat conjiciens, impossibile sibi esse protestabatur, quod tam bonum, & beneficum Dominum, tanta afficeret injuria, qualis ei per adulterium cum conjuge ipsius commissum, irrogata fuisset: *Quomodo ergo possum hoc malum facere.* In quo tam heroico facinore, Deus omnibus futuris sæculis eximium tradere voluit documentum, scilicet quod potentissimum frænum, quo à Deo offendendo retrahamus, hoc sit, si nimirum infinitam illam consideraverimus bonitatem, & sanctitatem, quæ per peccatum conculcatur, pariterque ejus cogitaverimus beneficentiam, & amorem, quo nos impense diligit, hisce namque considerationibus, quælibet anima omnem à se generose culpam propulsabit, & ad imitationem magni hujus Patriarchæ dicet: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?*

Gen. 39. v. 8.

2. Dionysius Carthusianus, in tractatu, in discursibus præcedentibus, sæpius citatus, scilicet *de enormitate, peccati*, ita scribit: *Constat omni menti bene dispositæ, peccati labem tanto amplius displicere; quanto fuerit ipsa sanctior, magisque justa: Quoniam ergo mens divina, summa, ac adoranda est puritatis, æquitatis & sanctitatis penitus infinita, imò puritas superessentialis, immensa sanctitas idealis, in se subsistens, incircumscripta, certum quod ipsa peccati deformitatem, impuritatem & maculam, infinito detestatur odio.* In dubium nequaquam revocari potest, quin omni homini, quantumvis impius sit, & scelestus, ingentem incutiat horrorem, si quando manus suas alicujus hominis innocentis, irreprehensibilis, reipublicæ utilis & necessarii, atque ab unoquoque summa in veneratione habiti, sanguine commaculatas adspiciat, maximè si læsio, vel occisio, sine ulla causa tali homini illata fuerit; Et vero certissimum est, quod homo, vilissimus ille terræ vermiculus, Deum illum, quem omnes cœlestes Hierarchiæ incessanter collaudant, eidemque acclamant, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, Deum inquam illum, qui sua providentia totum gubernat universum, qui *implet omne animal benedictione*, quique omni studio pessimis etiam quibusque benefacere satagit, dum *solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos*, quavis hora mortaliter offendat. Qua de re Dionysius Carthusianus ita discurrit: *Hinc fertetur peccatum tortuosissimam, atque gravissimam enormitatem, quod est contra divinæ mentis supermundissimam sanctitatem, & interminabilem ejus justitiam. Ipse quoque peccator, qui id amat, eligit, agit, amplectitur, continet, quod Deus usque adeo odit, reprobat ac repellit, infinitam quodammodo deformitatem, displicentiamque Dei immensam incurrit. Quo Deus est sanctior, ac justior, eo peccati turpitudo, atque deformitas ei est dissimilior; Peccatum mortale infinitam dissimilitudinem habet à puritate sanctitatis, & rectitudine æquitatis Dei altissimi.* Idem Carthusianus in articulo

D. Cart. in opusc. de enormit. pecc. c. 7. Ut hominem innocentissimum occidere est inhumanæ atrocitatis ita etiam peccare.

Ps. 144. 16.

Matth. 5. 45.

Dion. Carth. ib.

quarto sequentem iosinuaverat consideratiooem, inquiens: *Peccatum est divina bonitatis contemptus, divina Majestatis injuria, divina sanctitatis offensio, contra divinam voluntatem rebellio, divina sapientia derelictio, divinorum beneficiorum ingratitudo perversa ac propria voluntatis impletio, rationis seductio, infectio animæ, vulneratio virium ejus, turpitudo mentis, peremptio gratia, ablatio charitatis infusa, laqueus mortis, via damnationis, porta inferni, rete diaboli, imitatio dæmonum, detestatio Angelorum, pessima fera, crudelissima bestia, summa malitia, pravitas pura, deformitas maxima, monstruositas quoque turpissima, atque æterna illius felicitatis amissio deploranda.* Certum est quod quisqois in pondere sanctuarii infinitam hanc peccati malitiam serio trutinaverit, huic numquam possibile erit, ut sponte eam amplectatur, maximè si coosideret, quod per illam bonitas quædam offendatur immeosa, & iofioita, quæ summam à nobis meretur remunerationem, & obsequium: *Peccatum enim est divina bonitatis contemptus.* Idem denique Carthusianus in articulo tertio enormitatem peccati tanto magis aggravari dixerat, quanto saoctior est ille, qui per illud offenditur: *Quanto*, inquit, *sublimior est Majestas, majorque sanctitas, tanto enormius est in eum peccare, ei non obedire; ipsam inhonorare. Cum Deus æternus, ac adorandus, sit immensa Majestatis, infinita sanctitatis, æquitatis, & perfectionis, peccatum omne, in quantum contra ipsum, & ejus præceptum committitur, infinitam quodammodo gravitatem & enormitatem contrahit.*

D. Carth. ib. art. 4.

Descriptio peccati ab effectu.

3. Quod si vas aliquod aureom, vel calicem quemdam argenteum diriperes, quodnam horum furtum majus esse censeres? utique hoc secuodum, ob adjunctam sacrilegii malitiam, siquidem calix ille, divioo cultui coosecratus, iostrooientum erat, io quo sanguis agni immaculati bibitur, & adoratur; tametsi noim alias vas aoreum majoris sit pretii, quia tamen profanum est, oon adeo aggravat peccatum. Per quam similitudioem hoc præcipue insinoatum esse volo, quod licet quispiam omnes Reges terræ mortaliter offenderet; gravissimasque eis injurias inferret, hæ tamen offeosiones oullam prorsus habituræ forent proportionem, cum iojuria peccati, contra supremam, & sacrosanctam illam Majestatem commissi, *quam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates, quia finiti ad infinitum nulla est proportio.*

Offensio Dei incomparabiliter major est offensione cujusvis hominis.

4. Idem præcitatus Carthusianos hanc quoque aliam ponderat peccati enormitatem, inquiens: *Argumentum est de enormitate peccati, ex considератione Divina justitia, qua prorsus immensa est, omnisque rectitudinis virtuosa infallibilis regula, inflexibilisque mensura, quoniam justus Dominus, & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus. Quo vitiis plus fœdamur, atque vincimur, tanto dissimiliores ei odibilioresque invenimur, qui ad hoc venit per Incarnationis mysterium in hunc mundum, ut serviamus ei in sanctitate, & justitia, omnibus diebus nostris.* Panygerola in Oratione secunda, quam de S. Caroli Borromæi laudibus pronuntiavit; magnum hunc Archi-Episcopum de culpa mortali asserere solitum fuisse dicit: Quænam aut qualis res inveniri poterit Deo odibilior, aut daonosior oobis? Quâ enim ratione iofinita illa bonitas malum iofinito prosequeretur odio, vel quomodo justitia infinita, peccatum infinitum id est, æterna pœoa castigare posset, nisi peccatum iofinite odibile esset à Deo. S. Bernardinus pariter hanc peccati gravitatem, ex infinita objecti offensi sanctitate his verbis arguit: *Mortalis culpa offendit infinitum Deum, sed quantus est sanctitate, & bonitate, & omnimoda nobilitate, & dominationis jurisdictione, atque amicitia, & gratia, atque magnificentia magnitudine, ille qui offenditur, tanto magis est ponderanda ejus offensa. Cum igitur Deus in omnibus his sit infinitus, ideo offensa contra ipsum est quodammodo infinita.*

D. Carth. ib. art. 7.

Panygerola Orat. de S. Carolo Borrom.

Peccando fimus Deo dissimiles.

S. Bern. T. 3. ser. 12. art. 2. c. 1.

5. *Quomodo possum hoc malum facere &c.* Cajetanus in Commentario Saocti Thomæ, hanc tangit peccati circumstantiam aggravantem, diceos: Si nempe in talibus injuriis implicari videas iogratitudinem, quod scilicet, quibus honor magis debetur, iisdem injuria inferatur, id quod est reddere mala pro booís. P. Ribadeoeira in vita S. Polycarpi Martyris refert, quod proconsuli, ipsum, an Polycarpus Episcopos esset, interroganti, assertivè respoonderit, cumque Proconsul eidem, ut per fortunam Imperatorem juraret, Christumque blasphemaret, persuadere conaretor, Polycarpus magna cum authoritate, bisce persona sua dignis verbis respondet: *Octoginta sex anni sunt, quibus Jesu Christo servio, & in toto hoc tempore, nullum ab eo malum, nullamque injuriam accepi, quin potius multa, magnaque de manu ipsius consecutus sum bona, & favores plurimos; Cur igitur me inducere niteris, ut illum blasphemem, qui tanta mihi beneficia præstitit, qui & me creavit, & conservavit, cur suadet, ut ingratum me exhibeam, tam bono Deo, & Domino?* Hac eadem mente, merito imbutos esse deberet quilibet Christiaous, quando à tentationis vehementia pulsatur, dicere enim sibimetipsi deberet; *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum? omnibus mihi tradidit, &c. Quanto plus obligatur ad æquitatem* (loquit Dionysius Carthusianus) *& quanto plura beneficia à Deo sortitus est, & quanto doctior, & ad bene agendum potentior fuerit, tanto enormiora redduntur ejus peccata.* Idem alibi, in progressu ejusdem sermonis: ita ait: *Enormitas peccatorum nostrorum vehementissime aggravatur, ex parte beneficiorum Christi, puta eorum omnium, qua pro nostra salute ipse assumpsit, fecit, & passus est. Nonne etiam infinita est nostra perversitas, ingratitudo, impietas, dum unigenitum Filium Dei inhonoramus, relinquimus, spernimus, qui pro nostra liberatione; seipsum tam ineffabiliter exinanivit, & Divinitatis sua altitudinem ad nostra natura parvitatem misericordissime inclinavit.* Oleaster super illa Geneseos verba sic reflectens: *Corrupta est autem terra coram Domino*, specialiter banc notabilem notat circumstantiam; *Coram Domino*, unde ait: *Peccare in oculis Dei, nihil aliud esse puto, quam memorem Dei ipsum offendere. Omnia enim vident oculi ejus, sed nos peccantes, non semper illius memores sumus. Sperat autem ipse, quod nemo ejus memor possit peccare, cum enim meminerit plasmatoris benefici, & Redemptoris munifici, quomodo non retinebitur ne eum offendat.* Dionysius Carthusianus hac sententia peccatorem à peccato refrænat: *Quo quis alteri plura, ac potiora beneficia dederit, tanto iniquius est, vicem non rependere, & ingratum esse, & immemorem; Iniquissimum autem est, etiam mala pro bonis exhibere. Insuper quanto beneficia benefactoris diutius continuantur, frequentius iterantur, liberalius multiplicantur, quo etiam benefactor fuerit altior, atque dignior, beneficiatus inferior, tanto amplior debet gratitudo adesse, graviusque peccatum committitur, dum beneficiatus benefactori ingratus, seu inobediens reperitur. Ut igitur nostra ingratitudinis, ac peccati malignitas, & item perversitas clarius*

Cajet. 2. 2. Q. 71. art. 9. D. Thom.

S. Polycarpus divinis beneficiis peccando ingratus esse noluit.

Ribadeneira in vita S. Polycarp. Mart.

D. Carth. ib. art. 3.

Ibid. art. 9.

Propter divina beneficia peccata nostra aggravantur.

Gen. 6. v. 11. Oleast. ibid.

Dion. Carth. ibid.

pateant,

pateant, cordialius defleantur, solicitius emendentur, ac caveantur, pensemus munificentiam, & beneficia Dei nostri ad nos. Ponamus casum, divitem aliquem homini pauperrimo, & à toto hoc mundo desolato subministrasse pecuniam, ut inde vitam suam sustentaret, quod si hic beneficentiæ illius immemor, per eamdem pecuniam sibi compararet venenum, ut inde benefactorem suum, & piissimum Eleemosynarium intoxicando, occideret, numquid talis, velut ingratus mille mereretur patibula? Idem verò casus contingit in impiis hominibus, qui tot divitiarum, sanitatis, honorum, ingenii, aliorumque naturalium talentorum donis, à Deo locupletati, iisdem ad illius, à quo hæc dona acceperunt offensam & contemptum, abutuntur, quo igitur supplicii rigore castigari merentur? *Quo quis alium plus honorat,* inquit Dionysius Carthusianus, *eo iniquius est, eum non rehonorare, immo pravissimum est, eum etiam inhonorare, præsertim si authoritate, & virtute præstantior sit.* Quoniam igitur per beneficia, tam naturalia, quam supernaturalia, præcipue per Verbi Incarnationem & Humanitatis suæ glorificationem, Deus genus humanum tam inexplicabiliter honoravit, nosque vermiculos vocare dignatus est, immò & fecit filios suos, hæredes, atque amicos, insuper ad summi cœli dignissimam aulam, Angelicæ quoque beatitudinis æqualitatem provehere promisit, nonne ineffabiliter enormia sunt nostra peccata, quibus Deum tam benignissimum inhonoramus, offendimus, aspernamur? Enimverò sola beneficiorum memoria, ad nos ab omni Dei offensa coërcendos, abunde sufficit; *Quomodo possum hoc malum facere?* Quando increata Sapientia Israëli leges suas præscribere disposuit, ante earumdem promulgationem, eidem dixit: *Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Sed quorsum hæc Domine Deus?* quærit Oleaster, subditque: *Vidi Legislatoris prudentiam; Solent collata beneficia hominem retinere, ne benefactorem offendat.* S. Ambrosius super illa Sancti Josephi Patriarchæ verba: *Quomodo possum hoc malum facere?* ita scribit: *Pulchra ratio, quod nec beneficiis Domini esse deberet ingratus.* Dic sodes, qua ratione Noë (de quo æterna veritas dixit: *Te enim vidi justum coram me in generatione hac, quæ tam mala,* ut loquitur Chrysostomus, *quæ in tantam malitiam declinavit, quæ tantam ingratitudinem præ se fert*) quâ, inquam, ratione Sanctus hic Patriarcha, se adversus universalem humani generis vitiorum inundationem (quando *omnis caro corruperat viam suam*) se communivit; & fortificavit, ne pariter & ipse malus fieret cum aliis? nimirum modus, quo se in decursu quingentorum annorum, illæsum & irreprehensibilem conservavit, hic fuit, quod videlicet beneficia divina continuo memoria sua revolverit, eademque sibi haberet jugiter ob oculos posita: Insinuat idipsum D. Chrysostomus, dum in persona Dei ait: *Te solum inveni gratum.* Unde S. Augustinus ait: *Certum est, fratres charissimi, quod si semper beneficia Dei nostri assiduè cogitamus, peccata nostra nobis, aut non dominantur, aut si forte subrepserint, cito per pœnitentiam corriguntur.*

Peccator est erga Deum si homo pauper, qui a divite summa acceperit beneficia, & illum suum benefactorem intendit interficere.

D. Carth. ibid. art. 9.

Exod. 20. 2.

Oleast. ibid.

S. Ambr. lib. de Jacob c. 2.

Gen. 7. v. 1.

D. Chrys. H. 24 in Gen. Noe continuò habuit in memoria divina beneficia, & adeo non peccavit.

S. August. ser. 27. de temp.

6. *Quomodo possum hoc malum facere, &c.* est & aliud motivum, per quod coërcemur ad non peccandum, nimium si consideremus; quod summa sit injuria, & detestabilis ingratitudo non solum offendere Deum, qui tot beneficiis nos auxit, verum etiam illum qui nos in summo charitatis, & dilectionis gradu amavit. Audiamus hac de re eumdem Dionysium dicentem: *Quo quis alium in dilectione liberalius, et spontaneque prævenerit, eo decentius, ac justius est eum cordialiter redamare, & ex perversius quoque eum non redamare, perversissimum vero est etiam eum odisse, abjicere, spernere, seque ab ipso prorsus avertere, præsertim si constet dilecto, à diligente ita se diligi. Itaque ut iniquitatum nostrarum, abominandas ac maledictas malitias, efficacius, atque sincerius cognoscamus, diligentissime contemplemur, quantum & qualiter Deus noster, dulcis & rectus, prævenerit nos in amore, nec tantum in amore, sed in amore liberalissimo, mere gratuito, purissimo, æterno, dignissimo.* Idem Carthusianus in articulo 12. sequens nobis insinuat aliud motivum, inquiens: *Quo quis amplius diligit aliquem, & magis confidit in ipso, tanto gravius est in ipsum peccare, injuriam ei inferendo.* Quoniam verò est, in quem homo omnem suam collocare debeat fiduciam, omnemque spem suam reponere, præterquam in Deum, de quo securus est, quod promptissimum semper præstolari possit auxilium. Quis igitur adeo temerarius erit, ut contumeliis eum afficiat, aut mortaliter offendat. Idem Dionysius in tomo 5. diffuse de Divinis discurrit beneficiis, & postquam longum illorum texuisset catalogum, in hæc tandem verba prorumpit: *Nunc ergo, charissime mi, sapienter intende, quam enorme, perversum, ac indecens sit, hunc tantum, ac talem amatorem non redamare, negligere, offendere, parvipendere, spernere, aut odire.* S. Thomas ait: *Quem magis amo, magis revereor, magis offendere formido,* ac proinde si Christianus quispiam, Deum, à quo summe diligitur, redamaverit, impossibile erit, ut illum offendat. Unde eruditissimus Idiota his Deum verbis affatur: *Dilectio tua omni peccato contrariatur, & omni tentationi resistit.*

D. Carth. art. 4.

Maxima est ingratitudo Deum nos amantem offendere.

D. Carth. art. 12.

D. Carth. art. 8.

S. Thom. opusc. 6. de Dilect. c. 27.

Idiota de amore Dei cap. 13.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Peccatum de novo Christum crucifigit; ubi varia mystica hujus crucifixionis rationes, & modi adducuntur.

THEMA.

Rursum crucifigentes sibimetipsi Filium Dei. Hebr. 6. vers. 6.

1. **S.** Paulus Apostolus, qui in divinorum mysteriorum cognitione, supra omnes alios Ecclesiæ Doctores progressus est (utpote qui *raptus & in paradisum audivit arcana verba*) hic, inquam, ut de gravitate, & malitia infinita, quam peccatum mortale post Redemptoris in terras adventum, in se habet, adæquatum nobis imprimeret conceptum, hanc statuit conclusionem: *Rursum crucifigentes sibimetipsi Filium Dei, &c.* Quid vero in detestationem peccati amplius, sive dici, sive imaginatione concipi potuit? Porrò David divitio illius indignatus tempestoti (qui cum numeroso grege esset dives, ut eidem parceret; ovem sustulerat viro pauperi, qui unicam dumtaxat habebat oviculam, quam sicut filiam suam diligebat) in hæc verba prorupit: *Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum;* qua audita Davidis confessione ex ore ejus proprio manante, Nathan Propheta eidem dixit: *Tu es ille vir.* Eodem modo sæpenumero contingit, quod Christiani adversus Judæos, & contra Pilatum furore correpti efferveseat, eo quod Filium Dei, in monte Calvariæ crucifixerint, quibus merito (maximè, quando culpæ mor-

2. Cor. 12. v. 4.

Peccator rursus Christum crucifigit.

2. Reg. 12. v. 5.

Ibid. v. 7.

Peccatori indignanti Judæis, quod Christum crucifixerunt, re-

mortalis rei existuor) improperare quis posset: *Tues ille vir.* Pro ejus meliori intelligentia, sequens necessaria supponenda est veritas indubitata, scilicet, quod spinæ, clavi, cunctaque alia passionis Redemptoris nostri instrumenta, nullam prorsus ad illum crucifigendum vim habitura fuissent, nisi suum à peccato recepissent vigorem & activitatem; nam ut Isaias prædixit: *Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.* Et paulo inferius in eodem capite majori cum perspicuitate dicit Pater æternus: *Propter scelus populi mei percussi eum.* Jeremias Propheta pariter in Threnis suis ait: *Christus Dominus captus est in peccatis nostris.* Quam veritatem Sancti Patres, à Deo specialiter illuminati, egregiè intellexerunt; ac proinde Sanctus Bonaventura fideles exhortabatur, inquiens: *Non Filium Dei rursum flagellemus, per dilectionem peccati, quia mitigandus est ejus dolor, non amplius innovandus.* Sanctus Antoninus in summa sua, de peccatore inquit: *In faciem Christi conspuit, & quantum in eo est, iterum crucifigit.* Dionysius Carthusianus verba illa: *Ostentui habentes*, exponens, inquit: *Id est, eum irrident, nam & crucifixoribus, & irrisoribus Christi consimiles sunt.*

spondeti potest, tu es ille vir.
Isa. 53. v. 5.
Isa. 53. v. 8.
Thren. 4. v. 20.
S. Bonav. ser. 2. in Quinquag.
S. Antonin. 4. p. tit. 14. c.

2. P. Bollandus de B. Coleta virgine ita scribit: *Inter plures revelationes, quas Deus per suam piissimam gratiam, patefacere dignatus est, egregio Doctori, præcelleneique, tam verbo, quam facto, ex ordine Prædicatorum, Magistro Vincentio recolendæ memoriæ fuit notitia prænominatæ matris, quem vidit in spiritu, genuflectentem humiliter, in conspectu supremæ Majestatis, & divinæ bonitatis supplicando ferventer, & devote, pro peccatis suæ pauperrimæ plebis; cui misericors Pater respondere videbatur: Filia quid vis me facere? nam diatim ab illis injurias & vituperia patior, & sustinere ab illis non cesso. Quotidie me laniant, & indefinenter lacerant minutatim, velut carnes in macello, me blasphemantes & abnegantes, mea que præcepta transgredientes.* Tametsi enim verum sit, quod Christus ad dexteram Patris sedens, utpote gloriosus, prorsus sit impassibilis, attamen peccatores, quantum est ex parte ipsorum, si possent, causam crucifixionis ejus renovare non desinerent. Audiamus proinde Doctorem Angelicum, qui assumpti thematis nostri verba exponens, ait: *Refertur ad lapsum eorum, qui peccant, qui scilicet quantum in ipsis est, rursum crucifigunt Christum, quia Christus pro peccatis nostris mortuus est semel 1. Petr. 3. Cum ergo peccas, quantum in te est, das occasionem; ut iterum Christus crucifigetur, & sic contumeliam facis Christo, in cujus sanguine te totum maculas.* Hugo Cardinalis similiter ait: *Crucifigunt iterum, quantum in se est, Dominum quia causam, pro quâ crucifixus est Christus, iterare non desistunt.* Unde Hugo de S. Victore ait: *Dicit tibi Christus: Serva salutem tuam, ego pro illa mortuus sum, si illam amiseris, ego iterum mori non possum, sed nolo mihi injuriam facias, quia si salutem tuam, morte mea comparatam; voluntarie peccando amiseris, iterum quantum in te est, crucifigi, iterum me mori compellis.* Lyranus quoque verborum thematis sensum exponens ait: *Quia quantum est in ipsis, reiterant causam suæ crucifixionis:* Cum enim peccata nostra fuerint spinæ, flagella, clavi, patibulum, & omnia alia pœnosissimæ passionis suæ instrumenta, consequens est, quod quando impii scelera & transgressiones suas iterato committunt, quantum est ex parte suâ, Christum denuo crucifigant.

P. Bolland. 6. Martii fol. 551. col. 8.
Peccator causam crucifixionis Christi non desinit renovare ita audivit à Christo B. Coleta.
S. Thom. ib.
Hug. Card. ib.
Hug. de S. Vict.
Lyran. ad Hebr. 1.

3. In lectionibus S. Birgittæ, de eadem sancta etiamnum decenni adolescentula existente, legitur quod *post auditum de passione Domini sermonem, sequente nocte, Jesum in cruce recenti sanguine perfusum viderit, & de eadem passione secum loquentem,* Surius in ejus vita insuper adjungit: *Vidit quasi eadem hora crucifixum, filique dicentem: En ut excruciatus sum; illa existimans, eadem hora recens id factum, ait ad eum: Ecquid istud fecit tibi Domine? Christus respondit: Illi qui me contemnunt, & charitatem meam negligunt.* Porrò quinam illi sint, qui amorem, & charitatem Dei floccipendunt, faciè ex ejusdem Redemptoris verbis Matth. 24. deducitur; ibi namque Salvator ait: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum;* iniquitas enim, & peccatum, charitati directè opponuntur, & Redemptorem contemnunt. Idem supra citatus Bollandus, sequentem de B. Coleta refert aliam visionem, inquiens: *Alio tempore, matri prædicta, ferventer deprecanti virginem gloriosissimam matrem Domini Salvatoris, ut intercedere dignaretur, apud suum charissimum Filium, ut misericorditer parceret suo populo pauperrimo, præsentatus ibidem sibi fuit quidam discus, per ut petiis carnium, quasi forent unius infantis parvuli, repletus, cum responsione per modum qui sequitur: Quomodo ego requiram filium charissimum, pro talibus, quæ quotidie per offensas, injurias & horrenda peccata commissa, quantum in ipsis est, ipsum minutim dilaniant, quam hæ carnes, quas in hoc vasculo conspicis, fuerunt dilaniatæ?* Quando immediatè illa advenit hora, in qua Christus humanæ salutis lytrum exolvere decreverat, notandum est, quod non dixerit, se tradendum in manus militum Pilati, nec carnificum, nec ferocientium contra ipsum Judæorum, ut crucifigeretur, *sed in manus peccatorum*, quia hi soli ipsum in crucis patibulum suspendere, ejusque sanguinem è venis effundere poterant; ait enim: *Ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.* Optimè verò ad propositum nostrum inquit Origenes: *Utinam & in illorum peccatorum tantummodo manus Jesus traditus tunc fuisset; nunc autem arbitror, semper in manus peccatorum traditur Jesus, quando hi, qui videntur in Jesum credere, habent Jesum in manibus suis, cum sint peccatores.* Salvator noster Sanctæ Birgittæ dixit, quod hi, qui illum contemnunt, ipsum crucifigant, quisnam verò major dari potest contemptus, quam inæstimabilem Christi sanguinem, & infinita crucifixionis suæ merita conculcare? Christus, apud Prophetam regium, acerbè conquestus, se præter dolores, tormenta & vulnera, à crucifixoribus in sua passione illata, insuper aliis cruciatibus fuisse martyrizatum, ait enim: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt*, quibus verbis, ex mente Hugonis Cardinalis, lamentari voluit, quod acerbius crucifigatur à peccatoribus, qui redemptionem ejus conculcant, quam à militibus Pilati, de quibus verè dici poterat: *Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Idem Cardinalis, huic proposito, textum illum applicat Jobi Prophetæ in quo Christus de peccatore conqueritur, dicens: *Effudit in terra viscera mea, Conscidit me vulnere super vulnus.* Ait enim: *Viscera Christi in terram effundit, qui amorem, quo Christus pro nobis mori voluit, pro nihilo ducens, terreno eum corde recolit, id est, & arido; & conscidit eum vulnere, super vulnus, qui iniquitatem super iniquitatem apponit.*

Lect. tom. 8. Birgittæ.
Surius 23. Julii T. 4.
Simile facta est revelatio S. Birgittæ.
Matth. 24. v. 12.
Bolland. ib.
Secunda tactatt. Coletæ ferme similis priori.
Orig. Tr. 35. in Matth.
Christus plus patitur a peccatoribus quam à militibus Pilati.
Psal. 68. v. 27.
Hug. Card. ib.
Job 16. v. 14. Ibid. v. 15. Hug. Card. ib.

4. Apo-

Peccatores irridentur Christum. Hebr. 6. v. 6. Lyran. ibid. Bellovac. spec. mor. lib. 3. dist. 19. p. 3.

4. Apostolo non satis visum fuit dicere: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei*, nisi insuper adderet: *Et ostentui habentes*, id est, ut Lyranus exponit: *Quia videntur irridere mortem Christi, quasi pro medico eam habentes.* Episcopus Bellovacensis de peccatore in hæc verba scribit: *Ad modum Judæorum, in faciem Dei conspuit, dum eum contemnit. Item ipsum, in quantum in ipso est, iterum crucifigit, & sanguinem ejus quasi fundit, dum pretium redemptionis ejus abjicit.* Glossa Interlinearis mysterium horum verborum:

Gloss. interl.

Rursum crucifigentes &c. ita exponit: *Qui non possunt efficere, ut iterum sibi valeat crucifixio Christi, sibi enim fieret crucifixio Christi, si carnem suam crucifixissent cum vitiis & concupiscentiis.* Glossa vero ordinaria eadem verba hoc modo interpretatur: *Non in re crucifigunt, sed similes sunt irrisoribus, & crucifixoribus. In se crucifigunt, & contumelia habent, qui gratiam ejus vilipendentes, in peccatis jacent.* Porrò licet crucifixores eodem sanguine, quem per clavos, flagella, & spinas effundebant, & ipsi pariter redempti forsent, illum tamen contemnebant, immò deridebant, & subsannabant. Ideo verò contemptus reperitur in peccatoribus, de quibus in præcedentibus discursibus diximus: *Lætantur cum malè fecerint*, rident enim Dei Filium, tametsi ex fide semetipsum de novo crucifigere, & sacratissimi sui sanguinis pretium pedibus se conculcare sciant, dum ipsum vili cuidam interesse, vel turpi voluptati, cunctisque aliis, per quæ Deus mortaliter offenditur, postponunt: Propheta regius de impiis Hebræis lamentabatur, loquens:

Gloss. ord. ibid.

Ps. 77. v. 40

Quoties exacerbaverunt eum in iram, concitaverunt eum. Ubi textus Hebræus legit: *Quoties crucifixerunt eum?* Redemptor noster in Dominica Quinquagesimæ, quam peccata Christianorum, propter bacchanalia, in summo sunt culmine S. Gertrudi, circa horam tertiæ, in ea apparuit specie, quâ fuit flagellatus, & inter duos carnifices alligatus, quorum unus illum spinis, alter verò flagello nodis pleno videbatur percutere, cumq; illa cœlestem Sponsum suum interrogaret, qua ratione ei hunc dolorem diminuere posset, aut mitigare, respondit ei Salvator, quod si quispiam devoto corde meam memoriâ recoluerit passionem, plenusque amore, se compungi sentiens, rogaverit pro peccatoribus, hic utiq; corde suo suavissimum mihi conficiet emplastrum, quo mediante acerbus hic dolor multum mitigabitur. Ecce igitur, quam verum sit, ut ex hac apparitione colligitur, quod peccata nostra vera sint flagella, sacrosanctos Christi humeros excarnificantia; ac proinde Sancta mater Ecclesia, licentiosorum, & dissolutorum fidelium torrentem sistere volens, non sine mysterio ipsis hoc tempore, illud proponit Evangelium, in quo Christus crucifixionem suam claris verbis prædixit, inquiens: *Consummabuntur omnia quæ scripta sunt... de Filio hominis... illudetur enim, & flagellabitur, & conspuetur.*

Vit. S. Gertrud. l. 4. c. 15. Christus tempore bacchanaliorum apparuit S. Gertrudi inter duos carnifices flagellatus.

Luc. 18. 31.

5. Salvator noster, per os regii Prophetæ, de semetipso conqueritur, inquiens: *Infixus sum in limo profundi*, perspicuum vero est, prout in toto Psalmi illius discursu legi potest, quod his verbis ad suam alluserit crucifixionem. At verò quænam inter lignum, in quod in monte Golgata crucifixus fuit, reperiri potest proportio, ut Salvator dicere possit *infixus sum in limo* S. Bernardus dubium hoc solvit, inquiens: *Fortasse crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus, homo enim formam crucis habet, quam si manus extenderit, exprimit manifestius; limum quidem nos esse, manifestum est, quia de limo plasmati sumus.* S. Apostolus ait: *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi?* cum igitur unú quodque peccatum, mysticè Christo mortem inferat, consequens est, quod in omni peccato à nobis commisso, in corporibus & membris nostris, quantum est ex nobis, de novo crucifigatur. Audiamus B. Petrum Damianum in sermone primo de exaltatione crucis ita loquentē: *Vide ne rursum sibimetipsi crucifigas Filium Dei, rursum fabricans crucem, in qua crucifigatur ille, qui resurgens ex mortuis, jam non moritur. Intuere, ne mortiferam crucem efficias, in qua facias Filium Dei amaris doloribus interire. Superbia superius, inferius luxuria, à dextris prosperatio iniquitatis à sinistris adversitatis desperatio, spinas, clavos, lanceam Filii virginis repræsentant. Cum enim elevans te, & ambulans collo extento, caput Altissimi spinarum multiplicitate contorques, & hic à superioribus superari molestè fers, immo superiores potius superare contendis, illi similis es, qui se similem Altissimo cogitavit. Cum ponis oculos tuos, ut non respicias cœlum, & voluptuosis carnis tuæ motibus moveris, & traheris, durioribus clavis tuis pedes Omnipotentis transverberans, ab inferiori infers supplicium, dum momentanea voluptate, voluntatem dominantis excludis. Cum prosperaris in iniquitate, & fœtidiori cursu rerum peccata peccatis accumulas, clavum ponis in illius dextera, quam de suis bonis persequi non desistis. Cum vero abundantiori tristitia absorberis, & tuam impietatem pietati Dei præponderas, sinistram ejus transfigis. Deniq; cum præsumis defendere, quod fecisti, lanceam illum vulneri Salvatoris intorques, nihilq; gravius ingeris crucifixo, quam tueri quod adit. De hoc enim peccato scriptum est. Non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.*

Peccatores dicitur crux Christi. Ps. 68. v. 3.

S. Bern. ser. 4 de Vig. Nativ.

1. Cor. 6. 15.

B. Petr. Dam. ser. 48. In diverso modo peccandi est diversus modus crucifigendi.

6. Ad hoc idem propositum, optimè deservit celebris illa querela, quâ S. Augustinus, in persona Redemptoris, peccatori ipsum mortaliter offendenti in hæc verba improperat: *Cur me graviori criminum tuorum cruci, quam illâ, in quâ quondam pependi, affixisti? gravior enim apud me peccatorum tuorum crux est, in quâ invitus pendeo, quam illa, in quâ tui misertus, mortem tuam occisurus ascendi.* S. Antonius de Padua similiter, in duobus sermonibus, de mystica hac crucifixione disserit; dum ad peccatores discursum suum dirigens illos his verbis perstringit: *Nonne de vobis adhuc conqueritur Christus, dicens: Quid me quæritis interficere? imo verius: Quid me jam tam crudeliter interfecitis? Peccator namque quoties peccat, toties in se interficit Christum, quod sic patet. Quoties homo incurrit proposita voluntate mortem, toties in se ipso vita perimitur, quoties autem homo peccat, toties etiam incurrit mortem. Igitur toties perimit vitam, vita autem nostra Christus est, ait Apostolus: Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus. Merito igitur conqueritur Christus: Quid me vultis interficere, toties crucifigendo.* Idem Sanctus alibi varios distinguit modos, quibus divinæ legis transgressores hanc Christi mortem operantur. Ita enim scribit: *Iniqui Judæi, malitiam, obstinationem cordis non potuerunt sustinere, sed prorumpentes in sævitiam, acceperunt lapides, ut lapidarent eum. Sicut autem alias dictum est, omne peccatum interficit Jesum, id est, salutem in conscientia peccatoris, sed secundum diversitatem peccatorum, diversam ipsi mortem inferunt. Nam quidam præcipitant eum deorsum, & isti sunt superbi. Quidam enim suffocant, & opprimunt, & isti sunt avari; hic introduc de illis, qui surripiunt bona pupillorum, & maximè eorum, qui illorum curæ commissi sunt. Quidam vero lacerant, & isti sunt crudeles. Quidam ipsum comburunt, & isti sunt iracundi, & sic de aliis. Obstinati autem lapidant, ita faciebant isti maligni, quia primo cum corde, deinde manu, & opere lapidare voluerunt.*

S. August. ser. 67. de temp. Peccata plus torquent Christum quam crux materialis. S. Anton. de Pad. ser. in Ser. 3. Dom. 4 Quad.

Iniquitas variis peccatis diversimodus est ad Christum torquendi.

DIS-

DISCURSUS. VII.

ARGUMENTUM.

Ex inæstimabili redemptionis nostræ pretio, à Christo in cruce persoluto, gravitas colligitur peccati; id quod à peccati commissione mentes deterrere debet.

THEMA.

Empti enim estis pretio magno. 1. Cor. 6. v. 20.

Hominis dominus proprietarius est solus Deus.

1. DOctor Gentium Corinthiis enormitatem peccati explicare satagens, his verbis ad eos scripsit: *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Empti enim estis pretio magno, glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Quibus verbis stringens & validum efformat argumentum; cum enim corpora, & membra hominis non sua sint, sed Dei, utpote cujus anima, à Redemptore nostro, pretio sanguinis sui, à tyranni infernalia servitute redempta, & liberata fuit, consequens est, quod homo animæ suæ non sit dominus proprietarius, ut illam pro delectatione quâdam, vel bestialis appetitus sui satisfactione vendere possit.

Gloss. Interl.

Non estis vestri, inquit Interlinearis. *Id est vestræ potestatis, sed Dei, qui vos emit à diabolo.* Primasius quo-

Primasius ib.

que super prædicta verba ait: *Qui non est suus, non debet sibi vivere, sed illi, cujus est sanguine comparatus. Qui vult, inquit, post me venire, abneget se sibi. Si homo à servo parvâ pecuniâ comparato, continuum servitium quærit, quantò magis ille, qui plus pro nobis, quod daret, non habuit, quam semetipsum?* Chrysostomus S. Paulum, hisce verbis, omnibus fidelibus salutare quoddam antidotum, sive præservativum contra peccatum præscribere voluisse censet, inquiens: *Quid ergo est illud; non estis vestri, & quid per illud vult asserere? Ut nos muniat, & nobis caveat ne peccemus.* Idem

D. Chrys. Hom. 18. ib.

doctrinæ Chrysostomi subscribit Glossa ordinaria dum ait: *Quandocumque animum; & delectatio, trahit nos ad libidinem, vel ad aliquod vitium, debemus considerare, quod non sumus nostri, neque nostræ potestatis sed Christi servi sumus, cujus voluntati obedire debemus, cujus sanguine redempti sumus. Pulsatur corpus delectatione? Vult anima consentire? Debet rationabilitas ad se redire, & dicere: Quid cogitas? Quid æstuaris? Quo vis ire? Non es tuæ potestatis, sed Christi servus es, qui te redemit pretioso sanguine suo à diaboli captivitate, & quid iterum captivari vis à diabolo, & ejus potestati subdi.*

Gloss. ordin.

Tanta est abominatio peccati ut Deus voluerit Christum pati & crucifigi ad illud delendum.

2. *Empti estis pretio magno.* Ad hoc ut tanto studiosius à peccatis abstineamus, aliud quoddam potentissimum ex hisce verbis elicere possumus motivum, si nimirum serio consideremus, quanti Filio Dei à nobis commissum constiterit peccatum. Ad hoc enim motivum B. Laurentius Justinianus

B. Laur. Just. cap. 9.

respexit, quando ait: *Ex pretio erogato pro te, Redemptoris tui agnosce munus, tuæque prævaricationis pondus.* Ad idem quoque propositum spectat ingeniosa illa S. Cypriani consideratio. Quærit enim Sanctus hic Martyr, an Deus immensum peccati debitum, quod in divinæ justitiæ libris recensitum erat, generi humano condonare potuerit, absque eo quod filium suum unigenitum in Calvariæ monte crucifigendum in terram mitteret? Audacterque assertive respondet, quia *non est impossibile apud eum omne verbum*; Mox vero iterum suscitat quæstionem, videlicet: Cur igitur filium suum, pro nostra redemptione consummanda, tam immensum pretium exolvere voluerit? Et respondet: *sine hoc ho-*

S. Cyprianus de Pass.

locausto poterat Deus tantum condonasse peccatum, sed facilitas veniæ laxaret habenas peccatis effrænibus, quæ etiam Christi vix cohibent passiones, quæ vix sceleratos animos à voluptatum faece evellunt. Quod si quis tanto, tamque immenso ære alieno reperiretur gravatus, ut nec omne aurum Peruanum, nec omnes quæ in mari Erithræo nascuntur gemmæ, nec omnes thesauri, imò nec omnia regna mundi, pro illius satisfactione sufficerent, quemnam tibi de ejusce modi debito formaturus esses conceptum? Quod si pro debito unius dumtaxat peccati mortalis, Divinæ justitiæ omnia exolverentur bonorum Angelorum, aliorumque Cœlitum merita, omnes Martyrum passiones & tormenta, omnia singulorum viatorum, quotquot ab Adamo ad finem usque sæculorum futuri sunt, aut fuerunt, ponderentur bona opera, hæc omnia utique ad unici illius peccati mortalis debitum exolvendum, minime forent sufficientia, sed necessum fuit, ut ipsemet Dei filius, in propria persona, in crucis statera se appendi faceret, ut dignam pro tanti debiti exolutione compensationem præstaret. *Ipse Deus*, inquit B. Laurent. Justin.

Debitum peccati est majus omnibus debitis hujus mundi.

S. Laur. Just. de obed. c. 9.

& hominum mediator, homo Christus Jesus, nullum aliud voluit exhibere pretium, quam seipsum. Antiqua damnationis abolevit chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, illudque affixit cruci, reconcilians nos Deo per sanguinem suum.

3. Innocentius III. super illa verba: *Parvulus da-*

Innocent. III. Ser. 3. de Nativit.

tus est nobis, & filius natus est nobis, in sermone quodam de Natali Domini, ita scribit: *Nobis datus est à Deo, ut Deo redderetur à nobis pro debito.* Novarinus

Novarin. ib.

super propositi thematis nostri verba, inquit: *Non potuit non esse magnum pretium, cum magnus ille fuerit, qui nos emit, fecit se pretium nostrum, qui nos fecit.* Et vero quis est, qui digne satis ponderare possit, quanti pretii & valoris sit ille, *in quo sunt omnes thesauri.* Ille, qui *magnus est Dominus, & cujus magnitudinis non est finis?* Eusebius Emissenus inquit: *In trutina crucis non aurum, vel argentum, non aliquid Angelicum, sed semetipsum passus est author salutis appendi, ut homini, qui à statu degeneraverat, naturæ suæ dignitatem* (dicamus nos aptius ad propositum: *Ut peccati sui gravitatem*) *vel ipsa ostenderet pretii magnitudo.* S. Bernardinus juxta communem Theologorum doctrinam docet, quod quævis etiam minima Christi actio, v. g. oratio, suspirium, gressus, stilla sanguinis, ad mille mundos redimendos sufficientissima fuerit: *Una*, inquit, *gutta sanguinis Christi, sufficiens erat pro redemptione decem millium mundorum*; & tamen postquam peccata nostra ad crucis appensa fuerunt stateram (*statera facta corporis*) pondus illius adeo deprehensum fuit ingens (*peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum*) ut pro illorum satisfactione, sanguinis sui torrentem copiosum effundere voluerit.

Etsi minima Christi actio fuisset sufficiens pro nostra redemptione, voluit tamen effundere totum sanguinem suum ut ostenderet peccati gravitatem.

Coloss. 2. v. 8.

Ps. 144. v. 3.

Eus. Emiss. Hom. 3. de Symb.

S. Bern. T. 4. ser. 40. p. 5. s. Petr. Anag.

4. S. Thomas de Aquino ait: *Dicitur autem pretium redemptionis magnū, quia non est corruptibile, sed æternam habens virtutem, cum sit sanguis ipsius Dei æterni.* Enimvero si omnis sanguis congregari posset, qui intra quinque millia annorum, in innumeris sacrificiis, in honorem Dei oblatis, effusus fuit, priusquam Christus offerretur æterno Patri suo in ara crucis, utique sanguis ille integrum quemdam & vastum lacum impleturus esset, & tamen totus ille sanguis simul sumptus, ne quidem ad unici peccati mortalis deletionem suffecisset; at vero

S. Thom. ib.

Omnis sanguis omnium sacrificiorum veteris legis erat insufficiens delere peccatum.

unica

unica dumtaxat stilla sanguinis agni immaculati, Redemptoris nostri, ad solvenda omnia totius humani generis peccata abunde prævaluit, quamvis Ille totum sacratissimum sanguinem suum effundere voluerit, ut per hoc, quam ingens sit contractum à nobis, per peccatum debitum, nobis palam faceret, utpote pro cujus satisfactione, tantum fuit exolutum pretium. Verum quidem est, quod Christus pro totius humani generis debitis redemptionem suam perfecerit, verumtamen ut in Tomo 2. hujus Bibliothecæ in Tractatu de Anima, Discursu 11. diffuse probavimus, idem prorsus sanguinis sui pretium Christus exoluturus fuisset, si non nisi pro unico dumtaxat peccatore passus fuisset, atque ideo in eodem Tractatu Discursu 13. ostendimus, unumquemque eadem obligatione Redemptori obstrictum esse, pro se solo, quanto omnes obstringuntur in universali, imò longè plus obstringitur pro se solo, quam omnes in universali sint obstricti. S. Basilius Magnus in oratione quadam de peccato, ad incutiendum nobis peccati horrorem, sequens adducit motivum inquiens: *Eo pretio quod pro te pensum est, aliquam dignitatis tuæ capito notionem; respice, amabo, ad pretium, quo redemptus es, & tuam agnoscito dignitatem; pretioso Christi sanguine emptus es, ne fias igitur servus peccati.* B. Laurentius Justinianus aliud adducit motivum, dum ait: *Sanè ex difficultate curationis, languoris magnitudo percipitur, atque ex pretii exhibitione, spiritualis servitus quam sit gravis, agnoscitur.* Porrò venenum quod serpens infernalis in magnam nostram perniciem evomuit, necessariò per sanguinis Christi balsamum curari debuit. Unde S. Cyprianus ait: *Vulneri tam putredo, & antiquarum cicatricum fœtori, non inveniebatur medicamentum conveniens, nisi nugutato sanguinis hujus plaga vetus linieretur, & malagmate carnis in cruce extensæ siccarentur venena, quæ calcaneo primi hominis, & omni posteritati ejus serpens ille seductor antiquus infuderat.* S. Bernardus, ut gravissimam, maximeque lethiferam peccati infirmitatem cordi hominis persuaderet, in hæc affectuosa verba prorupit: *Agnosce ò homo, quam gravia sint vulnera, pro quibus necesse est bonum Christum vulnerari;* ubi observanda sunt verba illa *necesse est*, per hæc enim significare voluit, quod ad hoc magnum malum curandum, aliud prorsus non suppetat remedium, quam sanguis Christi; unde subdit: *Filius Dei altissimi jubetur occidi, ut vulneribus meis pretioso sui sanguinis balsamo mederetur.* Audiamus S. Thomam à Villa Nova hac de re hisce verbis disserentem: *Qualis est culpa quæ Dei morte vindicatur? Unde Bernardus ex qualitate remedii, morbi æstimo quantitatem. Filius Dei jubetur occidi, ut pretiosi sanguinis sui balsamo mederetur vulneribus meis. O atrocissima vulnera, quæ hujusmodi medicamento curantur.* Didacus Stella similiter circa hoc punctum sequentes adducit considerationes inquiens: *Hinc colligitur, quanta sit peccati malitia, siquidem ad eam purgandam oportuit Deum ipsum in carnem mortalem descendere passibilemque fieri, ut sic copulata divinitati, quasi quoddam fomentum faceret ad naturam humanam sanandam. Ideo quoties peccas, attende quantam incurras infirmitatem, ad cujus curationem oportuit Filium Dei mori.*

5. In hanc quoque rem magni ponderis sunt verba illa Ecclesiastici: *Gratiam fidejussoris ne obliviscaris, dedit enim pro te animam suam* ut à peccato levaremur, sublevaremurque ab inferni servitute, semetipsum pro nobis tradidit. Quis autem pro dignitate comprehendere queat, quanti Deus valeat? *proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Eusebius Emissenus ut nos ad conservandam illæsam à culpa animam nostram excitaret, sequens adducit motivum: *Custodiamus solicite, quod tanti cruoris commercio Christus redemit. Reus itaque erit non parvi pretii, sed sanguinis Christi, qui violat, & commaculat animam Christi sanguine, & passione redemptam.* S. Thomas de Villa Nova rationem reddens, cur divina providentia, quæ nihil sine magno sacramento operatur, debito peccati, per tam grave dispendium satisfacere disposuerit, sequentem non minus utilem, quam ingeniosam, adducit observationem inquiens: *Peccatum commissum, tali remedio curandum erat, quo homines maximè à peccato deterrerentur, & si peccare contingeret, citius sublevarentur. Hoc super omnia, quæ fieri aut excogitari possunt, facit mors Christi, quid enim magis homini peccati horrorem incutere potest, quam videre Filium Dei, pro peccatis in crucis patibulo morientem, & terribilem passionis pro reatu hominis satisfactionem reddentem? O grande malum peccatum, pro quo talis ultio fit; non mihi inundantem mundum, flagrantes civitates, absorptos homines, non infernum, & omnes ejus pœnas objicias, nam si mille proponas gehennas, non sic expavesco, & contremisco, sicut videre Deum pro peccatis morientem, & peccati reatum morte solventem.* Dionysius Carthusianus ingens hoc redemptionis pretium, à Christo, qui cum longè minori pretio peccatum condemnare poterat, persolvi considerans, inquit: *Oportebat Christum pati, ne innotesceret, quam enorme, & grave sit peccatum, pro cujus expiatione oportuit pati unicum Filium Dei.* Undemerito quilibet Christianus, quando ad pedes confessarii peccata sua per exomologesin expiaturus recurrit, pro unico concipiendæ compunctionis motivo, hæc præcipue considerare deberet, scilicet quanti peccatum Christo constiterit. Abulensis ait: *Remissio peccatorum nostrorum vero dependet à Christo, per modum meriti, nam quidquid nobis de peccatis dimittitur, totum, & multo amplius meruit Christus nobis remitti, & sic, quando absolvimur, recipimus realiter aliquid de eo, quod est Christi, id est de meritis passionis ejus.* Quando filius aliquis, divitem, & nobilem habens Patrem, ludendo v. g. triginta millia scutorum perdidit, Pater ille dives, & nobilis, ne honor, & existimatio filii penes mundum aliquod patiatur præjudicium, totam illam deperditam pecuniæ summam libenter exolvit; ita tamen ut priusquam illam collusori expediat, prius filium advocet, & totam hanc summam in totidem scutis, aliisque monetis, accumulatam, & per varias mensas distributam eidem ostendat, dicatque, en, quanti tibi, mihique hic ludus constiterit; hic enim tantæ summæ pecuniariæ aspectus, à Patre sufficiens futurus esse speratur, ad refrænandum filium, ne amplius pro tam ingenti summa ludi se discrimini committat. O utinam quilibet Christianus oculo fidei videre, & coram intueri posset quanti sit pretii una stilla sanguinis Redemptoris nostri, & quanti illi peccatum suum constiterit (*empti estis pretio magno*) hoc enim si vivæ fidei oculo consideraret, adimpleturus utique esset consilium illud quod mox subdit Apostolus inquiens: *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Hugo Cardinalis ait: *Empti estis pretio magno, & ideo non debetis vos dare pro parvâ peccati delectatione; sed tamen contrarium fit communiter, quia ut Sapiens ait Prov. 10. Pro nihilo cor impiorum.* B. Laurentius Justinianus velut frænum à culpa retrahens, sequentem nobis insinuat sententiam: *Jugiter meditandum est, quanta Salvator noster nos charitate dilexerit, qualia* pro

Margin notes: S. Basil. or. 3. de pecc. — B. Laur. Just. lib. de obed. cap. 10. — S. Cypr. ibid. Putridum & antiquissimum peccati vulnus per solum Christi sanguinem curari debuit. — S. Bern. ser. 3. de nat. — S. Thom. de Villa Nova Hom. 1. de Adv. — Did. Stel. in Luc. 8. — Eccli. 29. 20. — Rom. 8. v. 32. — Euseb. Emis. Hom. de Latr. Qui animam maculat reus est sanguinis Christi. — S. Th. de Vill. — D. Carthus. — Abul. c. 9. in Matth. 16. q. 37. Filius divitis si ludendo multum perdidit pater solvit debitum & filium monet ut imposterum sit cautior. — 1. Cor. 6. 20. Hug. Card. ib. — Prov. 10. 8. — B. Laur. Just. ibid.

pro nobis pertulerit, quove nos dignatus sit redimere pretio. Quando in primis crescentis Ecclesiæ crepundiis, gentiles hactenus in perfidia sua habituati, ad fidem Christi prædicationibus Apostolorum permoti, convertebantur, jamque vitam agere debebant ex dictamine fidei prorsus irreprehensibilem, Sanctus Petrus, ut illos in continuatione observantiæ Evangelicæ tanto validius solidaret, & stabiliret, nullum potentius frænum illis proponi posse judicavit, quam si illis ob oculos poneret, ingens redemptionis nostræ pretium, à Christo pro peccatis nostris in cruce expensum; id quod optimè idem Justinianus advertit, dum eodem in loco hæc verba subdit: *Hoc namque conversis fidelibus Apostolus Petrus insinuare volens, dicebat: Scientes, quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, Sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Christi.* Et Dionysius Carthusianus hæc verba: *Pretio magno* hac glossa illustrat: *Videlicet, morte, & sanguine Christi, de quo scriptum est in Apocalypsi: Redemisti nos Domine Deus in sanguine tuo. Hinc itaque dicit Anselmus: Certe Domine, quia me fecisti debeo me totum, quia redemisti me, debeo me totum, immo tantum debeo amori tuo, plusquam meipsum, quantum major es me, pro quo dedisti teipsum, & cui promittis teipsum.* S. Augustinus in sermone quodam Salvatorem nostrum introducit, multa beneficia Christiano collata in hæc verba enumerantem; *Cum expulsus de Paradiso, jure peccati, mortis vinculis tenereris, virginalem uterum introivi, in præsepio expositus & pannis obvolutus jacui, infantiæ contumelias pertuli, tredentium: palmas & sputa suscepi, acetum cum felle bibi, flagellis cæsus, sepribus coronatus, cruci affixus, vulnere percussus, ut tu eriperis morti, animam in tormentis dimisi. En clavorum vestigia, quibus affixus pependi; En perfossum vulneribus latus, suscepi mortem tuam, ut in æternum viveres.* Ac tandem, ut hæc omnia peccatori motivi loco deservirent, ne tantum pretium contemneret, aut inutile redderet; hisce verbis concludit: *Cur quod pro te pertuli, perdidisti?* Hæc autem jactura aliter non fit, nisi per peccatum, hoc enim sanguinem Redemptoris conculcat. Idem S. Doctor in alio quodam sermone peccatorem sequentibus verbis exhortatur inquiens; *Si contemnis corpus tuum, considera pretium tuum.* Hugo Cardinalis eumdem S. Augustinum allegat, super verba thematis nostri ita scribentem: *Ita care emit, ut solus possideret, ut homo non haberet opinionem, quod posset aliquid contra Dominum facere*; Et iterum in alio quodam sermone ita scribit: *Agnosce homo, quantum valeas, & quantum doles, & dum tantam redemptionis tuæ perspicis dignitatem, ipsa tibi indicit a peccandi pudorem.*

S. Petrus Apostolus conversos ad fidem ostendit ingens pretium redemptionis nostræ ut cessent peccare.

1. Petr. 1. 18.

Ibid. v. 19.

D. Carth. 2 Cor. 6.

S. Aug. ser. 67 de tempore.

Considerantur beneficia à Christo collata homini.

S. August. ser. 18. de Verbo Domini.

S. Aug. in Append. ser. 48.

S. Apostolus ad Hebræos scribens, hoc illis proponit argumentum: *Irritam quis faciens legem Moysis, sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est?* Audiamus S. Ambrosium, qui super hæc verba scribens; prædictum Apostoli argumentum in sequenti forma deducit; *Quanto major est Christus, quam Moyses, gratia, quam lex, tanto majora merebere supplicia, si Filium Dei conculcaveris. Et quomodo conculcat quis Filium Dei? sicut ea quæ conculcamus, nullius momenti pendimus, sic & qui libere peccant, absque timore, & absque pœnitentia, Christum nullius momenti existimant.*

Hebr. 10. 28.

Quanto major Christus est Moyse, tanto plus peccat Christianus dum peccat.

S. Ambr. ib.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De odio, quo Deus detestatur, & persequitur peccatum.

THEMA.

Odisti omnes, qui operantur iniquitatem. Ps. 5. v. 7.

1. Regius Propheta in Ps. 5. abominabile exponit odium, quo Deus peccatum detestatur, siquidem Deum his verbis affatur: *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit juxta te malignus, neque permanebunt injusti ante oculos tuos, odisti omnes qui operantur iniquitatem.* Theodoretus tribus untus verbis summum odium quo Deus peccatum abominatur, exprimentibus, ait enim: *Omnem iniquitatem respuis, aspernaris execraris.* Chrysostomus similiter super hæc Psalmistæ verba ita scribit: *Aversatur improbitatem, eam odit, & abhorret.* S. Thomas tres distinguit odii gradus inquiens: *Triplex gradus est, quomodo aliquis odit aliquem. Primo habet eum odio, volendo ei malum in corde;* in dubium vero revocari nequit, prout in progressu hujus discursus videbitur, quin Deus intimo & mortali odio peccatum hoc modo detestetur. *Secundo hoc exequitur, inferendo pœnam, sicut enim probatio dilectionis, exhibitio est operis,* ita quoque irreconciliabilis odii indicium erit si quando Deus in objectum exosum gravi supplicio, & pœna animadverterit, ac proinde Psalmista subdit: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium* Deus enim impios peccatores, per æternæ perditionis barathrum castigat. *Tertio si quando punivit, non reconciliat eum sibi*; hoc autem pariter in peccatore contingit, quamdiu talis permanserit. *Deus sic odit sicut pœnam inferens, qui non reconciliatur, unde subdit: Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus, illa autem abominamur, quæ in cognitione nostra non patimur.* Enimverò nusquam reperietur, quod Deus à sexies mille, sexcentis, septuaginta hactenus elapsis annis, quantumvis sit misericors & pius, peccato, post primam ejus originem, reconciliatus fuerit, & licet peccatori sæpe reconcilietur, hoc tamen numquam facit, nisi postquam peccatum deposuit, cum peccato verò ei numquam reconciliatur; cum hoc enim habet, & in sempiternum habebit implacabilem inimicitiam, illudq; in inferno irrevocabiliter puniet, in sempiternum; *sic enim odit, sicut pœnam inferens, qui non reconciliatur.*

Deus abominatur peccatum tribus gradibus odii.

Theod. ibid.

S. Chrys. ibid.

S. Thom. ib.

Ps. 5. v. 7.

Deus numquam reconciliatur peccatori qua tali.

2. Porrò non solum Psalmista odium, quo Deus impios prosequitur, manifestat, verum etiam Ecclesiasticus idipsum insinuat, dum ait: *Altissimus odio habet peccatores; ... peccatoribus reddet vindictam custodiens eos in diem vindictæ.* Similiter in libro Sapientiæ dicit: *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Immò Deus ipse ad Oseam apertis verbis de peccatoribus se declarat, inquiens: *Exosos habui eos, propter malitiam adinventionum eorum, de domo mea ejiciam eos, non addam ut diligam eos.* Hisce tamen Scripturæ locis, præter alia Scripturæ loca opposita, sequens quoque objici potest ratio, quia odium passio quædam est, hæc autem in Deum cadere nequaquam potest, maximè cum de eo divinus ejus Secretarius dicat: *Deus charitas est.* Dionysius Carthusianus ad hoc respondet dum ait: *Odium, prout est passio animæ, non competit Deo, nisi transumptivè quemadmodum, ira sed prout est detestatio voluntatis malum nolentis sic potest competere Deo, & ita Deus odit male agentes, quia detestatur & abjicit eos à se.* Hugo Cardinalis aliter respondit inquiens: *Est duplex odium, odium affectus,*

Qualiter odium cadat in Deum.

Eccl. 12. v. 3.

Sap. 14. v. 9.

Osee 9. v. 15.

1. Joan. 4. 8.

D. Carth. in Ps. 5.

Hug. Card. ib.

tus, & odium effectus: odio affectus non odit Deus, sed odit odio effectus, quasi diceret, odium, quo Deus culpam aversatur, ex effectibus apparet, id est, ex suppliciis severissimis, quibus culpam irreconciliabiliter condemnat. Incognitus Carmelitanus, Michael Aygoanus de Boonia, omnem difficultatis nodum sequenti expositione resolvit, inquiens: *Ad modum odientis se habet, dum eos à se expellit, & damnat.*

Aygoan. ibid.

3. Porrò verbis ex libro Sapientiæ, aliisque ex locis adductis, opponi potest authoritas quædam ex eodem Sapientiæ libro desumpta, quæ adeo clara est, & perspicua, ut nulla prorsus Glossa indigeat, ait enim Sapiens: *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti, nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.* Præterea in tota scriptura nulla reperitur veritas, antiquior illa, quæ pares cum creatione mundi natales suos habet, cum igitur sacer Chronista Moyses dicat: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*; inter hæc autem creata, homo quoque continetur, velut microcosmus, id est: parvus quidam mundus, qua igitur ratione Psalmista dicere potest, quod Deus oderit hominem peccatorem: *Odisti omnes qui operantur iniquitatem*, cum etiam peccatores Dei sint creaturæ, divinis ipsius manibus plasmatæ? Albert. Magn. huic dubio adæquate respondet inquiens: *Tu Domine diligis omnia, & nihil odisti eorum, quæ fecisti: Iniquitatem autem non fecisti, & propter hoc odisti eam.* Idque sequentibus probat verbis, ex libro Sapientiæ c. 1. desumptis, ubi Sapiens ait: *Deus non fecit mortem, nec lætatur in perditione vivorum.* S. Joannis in cap. 1. sui Evangelii, postquam dixisset: *Omnia per ipsum facta sunt*, statim subjungit, *& sine ipso factum est nihil*; Quod si autem curiosius scire desideres, quidnam per id *nihil* intelligatur, discito id ipsum à S. Antonino qui ait: *Nihil Deo displicet nisi peccatum. Sapientia 11. Nihil odisti eorum, quæ fecisti & quia sine ipso factum est nihil, ut dicitur Joan. 1. id est, peccatum, ut exponit B. Augustinus, quod nihil dicitur, quia non est aliqua creatura seu positivum, sed privativum, ideo cum omnia diligat quæ fecit, hoc solum odit, quod ipse non fecit, & in quo invenit, scilicet mortale peccatum, inimicum habet & odit, scilicet respectu culpæ.* Quisnam obsecro primus fuit author peccati? certe non Deus, sed maximus, & juratus Dei inimicus, id est, Dæmon, hac igitur veritate, tamquam indubitata, supposita, facilis est ad objectionem factam responsio scilicet *nihil odisti eorum quæ fecisti*; quia, ut bene S. Hieronymus, vel quisquis alius Epistolæ illius Author est, declarat: *Amat Deus hominem, ut artifex fabricam, sed odit mala opera quibus fabrica urgetur in lapsum & qui mala opera odit, malorum operum non potest amare factorem, sicut Salomon sapientissimus protulit, odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* S. Augustinus contra quemdam Manichæi hæretici discipulum, ad idem propositum in hæc verba scribit: *Odit, non in quantum homines sunt, sed in quantum peccatores sunt.* Sic tametsi populus Hebræus, populus esset dilectus, & super omnes mundi gentes amatus beneficiisque auctus, ut proinde Psalmista dicat: *Non fecit taliter omni nationi*, nihilominus idem Deus se illum odio habere manifestè declarat, sed odit bujus causam velim audiatis: Dicit igitur apud Jeremiam: *Facta est mihi hæreditas mea, quasi leo in sylva, dedit contra me vocem, ideo odivi eam.* Hugo Cardinalis super prædicti thematis verba inquit: *Deus non odit naturam, sed vitium, quod non fecit.* S. Antoninus eodem in loco ex S. Hieronymo de pœn. dist. 1 dicit: *Non enim hominibus irascitur Deus sed vitiis.* In his enim Deus partem non habet, ut diffuse probat S. Augustinus super Ps. 68. inquiens: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Natura omnes per ipsum facta sunt iniquitas per ipsum facta non est, quia iniquitas facta non est. Substantia illæ per eum facta sunt, quæ laudant eum. Universa creatura laudans Deum à tribus pueris in camino commemoratur*; post congestum verò longum creaturarum Deum laudantium catalogum, tandem subjungit: *Numquid in illo hymno advertistis, quod avaritia laudet Deum? laudat ibi Deum & serpens, avaritia non laudat. Omnia quippe reptilia nominata sunt ibi, in laudem Dei nominata sunt omnia reptilia, sed non sunt ibi nominata aliqua vitia. Vitia enim ex nobis, & ex nostra voluntate habemus.*

Sine ipso factum est nihil, hoc nihil exprimit peccatum.
Sap. 11. v. 25.
Gen. 1. v. 31.
Ps. 5. v. 7.
Alb. Magn. in Ps. 5.
Sap. 1. v. 13.
Joan. 1. v. 3.
S. Anton. p. 4. tit. 4. cap. 6.
S. Hieron. t. 9. epist. 4 ad amic. ægrot.
S. Aug. l. c. con. Adimantum.
Deus peccatis non hominibus irascitur.
Ps. 147. v. 20.
Jerem. 12. 8.
Hug. Card. in Ps. 5.
S. Anton. ib.
S. Aug. in Ps. 68.

4. Multæ equidem sunt rationes, cur Deus peccatum in peccante detesteiur. Albertus Magnus illum adducit ex Habacuc Prophetæ textum: *Mundi sunt Domine oculi tui, ... & respicere ad iniquitatem non poteris*, & ideò Sapiens, Deum *speculum sine macula* appellit. Quanta autem macula, peccati sit turpitudo, S. Thomas à Villa nova his quidem paucis, sed nervosis verbis indicat: *Qualis est macula, quæ Dei sanguine diluitur?* Pater Corn. à Lapide super cap. 2. Jerem. hac de re ita scribit: *Fuit consentaneum magis, Dei filium hominem fieri, & tam indigna pati, quam peccatum inultum relinqui.* Porro Deus peccatum tanto prosequebatur odio, ut supremum Sanctissimæ Triados consistorium decreverit, ut pro illo abolendo, & destruendo secunda in Divinis persona luteam hanc mortalitatis nostræ trabeam indueret, in eaque per triginta trium annorum Iliadem pro peccato debellando pateretur, & tormenta subiret. Unde S. Bonaventura ait: *Deus persecutus est peccatum ab initio, in tantū, quod projecit illud de cœlo, & videns quod remanserat in mundo, ipse in propria persona descendit in mundum ut de ipso fugaret peccatum, & tandem in judicio projiciet, & includet ipsum in inferno.* S. Antoninus quoque de eadem materia has habet considerationes: *Apparet quantum displiceat Deo peccatum, ex ejus destructionis elaboratione, omnes enim labores assumpsit, ut destrueret peccatum; voluit enim carnem assumere, & carnem à peccato mundare, prædicare, ut illud contereret; Sacramenta instituere, ut illud destrueret; Apostolos in mundum mittere, ut illud expugnaret; vendi, ut nos redimeret; ligari, ut nos à peccatis solveret; Sanguinem fundere, ut nos à peccatis lavaret; crucifigi, ut illud crucifigeret; occidi, ut occideret peccatum.*

Alb. Magn. in Habac. 1. 13. Sap. 7. v. 26.
S. Thom. de Villa Nova. Hom. 1. de Advent.
Corn. à Lap. in Jerem. 2.
Deus ab initio persecutus est peccatum in cœlo & in terra.
S. Bonav. t. 6. diæt. salut. t. 1. cap. 1.
S. Anton. ibid.

5. Reflexistisne vos aliquando ad illud Dei lamentum, quando omnibus totius humani generis individuis, peccatis immersis, protestatus est dicens: *Pœnitet me fecisse*; contrario autem cur Deum illius pœnituerit, exinde colligitur, quod Moyses paulò ante his verbis dixerat: *Videns Deus quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta esset ad malum, omni tempore, pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra.* At vero quonam modo in Deum pœnitentia cadere potuit? respondent nonnulli, Deum dicere voluisse: *Pœna tenet me fecisse hominem*, quia ad filium Dei pertinebat, ut pœnam peccati nostri portaret. Textus Hebraicus legit: *Indoluit in corde suo.* Olaastee vertit: *Pœnitet Dominum hominem fecisse. Et ibidem subdit. Hinc disce Deum toties pœnitere fecisse te, quoties te peccatorem intuetur. Similiter quantum malum peccatum sit, ut faciat Deum corde dolere, est enim dolor cordis, inter cæteros acutior, unde & apud Isaiam,*

Propter peccata Deus dixit pœnitere me fecisse eos.
Gen. 6. v. 5.
Oleast. ibid.

conquerentem Deum legis: Laborare, inquit, me fecisti in peccatis tuis. Hanc quoque Dei quærelam Origenes considerat inquiens: *Sicut boni actus nostri, & virtutum profectus lætitiam festivitatemque Deo, & Angelis gignunt, ita vereor, ne mala conversatio nostra, non solum terris, sed & cœlo lamentationes inducat, & luctus, & fortassis etiam ipsi Deo luctum incutiant humana peccata. Annon lugentis est illa vox, cum dicitur: Pœnitet me, quia feci hominem super terram?* Quando Deus incarnatus ipso triumphi sui die *videns civitatem flevit super illam*, tunc, ut Didacus Stella exponit: *Flevit Christus nostra peccata*; neque mirum erat quod lachrymæ ab oculis Redemptoris manabant, qui in eadem septimana in praecinctu erat, ut in odium peccati totum sanguinem è venis suis funderet. Ex his autem tormentis, & doloribus quos Filius Dei ad abolendum peccatum sibi assumpsit; in perspicuam devenire possumus notitiam infiniti odii, quo peccatum fuit detestatus. Refert Metaphrastes in vita S. Joannis Chrysostomi, quod cum Eudoxia Imperatrix nonnullos è suis ad Chrysostomum mittere vellet, qui ei ex parte sua, nisi se ejus genio accommodaret, mortem comminarentur; hi prædictæ Imperatrici dixerint: *Frustra illum hominem terres, nihil ille, nisi peccatum timet*: Ita quoque divinus ille Atlas, qui tribus digitis totum sustentat universum, quando coram eo in horto Gethsemani præsentatum fuit peccatum, ut illud dilueret, proque eo per mortem suam satisfaceret, pavor & tremor toto corpore ipsum invasit. Joannes Gerson magnus Cancellarius Parisiensis inquit: *Peccatum maximopere habendum est odio, quod maxime justitia divina displicet, nam ad ipsum destruendum videtur Deum pati. Peccatum est horribilissimum, alioquin numquam Dominus noster, ad liberandum nos, tantam fuisset perpessus pœnam.* Enim verò si Rex aliquis rebellem quemdam punire volens, per illatum ei bellum illum persequendo, certo sciret, se in tali bello propriæ vitæ jacturam passurum esse, & nihilominus constans maneret, in concepto proposito, vitæque propriæ periculum voluntariæ subiceret, diceretis utique, talem Regem, inimicum suum supremo, & mortali prosequi odio; idipsum verò in præsenti casu nostro planè contingit, siquidem Deus ille *quem adorant dominationes, tremunt potestates*, hac nostra se mortalitate vestivit: ut peccatum morte sua destrueret. Audiamus S. Bernardinum dicentem: *Quantum Deo displicuerit peccatum, ac quam magni ponderis extiterit, apparet, quid pro illo Dei Filium necesse fuerit pervenire ad crucem*; Nam ut S. Joannes in Epistola sua ait: *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera Diaboli*; opera autem diaboli non sunt alia, quam peccata, pro quibus per mortem suam dissolvendis, Filius Dei venit in hunc mundum.

Orig. Hom. 23. in Num.
Luc. 19. 41. Did. Stell. ib.
Ex assumptis summis Christi doloribus colligitur maximum odium peccati.
Gerson. l. 4. de p... pag. 910.
Argumentatur a minori ad majus ex odio regis terreni ad odium Dei.
S. Bern. T. 1. ser. 33. in fin.
1. Joan. 3. c.

6. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* In his porrò verbis consideratione dignum est illud, *omnes* hoc enim indicat, ut notat D. Chrysostomus, nullum peccatorem ab hoc Dei odio esse exemptum: *Sive servus, inquit, fuerit, sive liber, sive Rex, sit quicumque fuerit.* Bellovacensis inquit, quod Deus, cum de peccato agitur; *nullum habeat ita bonum amicum, quem non habeat odio, si in peccato mortali fuerit, & reputet pessimum inimicum.* Apud Isaiam pulcherrimus omnium Angelorum, quos Deus umquam creavit, de quo dicitur: *Lucifer qui mane oriebaris*, subito, ut unico dumtaxat superbiæ peccato coinquinatus fuit, in profundissimam inferni abyssum est actus. *Ascendam super altitudinem nubium similis ero Altissimo, Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci.* Didacus Stella inquit: *O venenum pestiferum, & execrandum? Si tibi aliquis offerret vas aureum, veneno plenum, nonne illud acciperes? Utique, sed tamen venenum diffunderes, vas vero in utilitatem tuam acciperes. Sed peccatum ita malum, & depravatum venenum est, ut non solum ipsum peccatum, sed peccatorem, & animam, quæ subjectum est, ubi peccatum residet, in gehennam mittat. Mirum quidem est, ut animam (quæ vas est incorruptibile, & pretiosissimum) in fœtidissimum inferni sterquilinium præcipitet; Nam peccatum adeo pessimum venenum est, ut vas ipsum valeat polluere & contaminare.* Porrò si scire vultis, cujus valoris, & pretii vas istud fuerit, quando à supremo rerum omnium figulo plasmatum fuit, audite regium Vatem dicentem: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum*, & tamen subito, ut hoc veneno mortifero imbutum fuit, Deus de eodem dixit: *Delebo... hominem quem formavi*, tametsi cæteroquin adeo ei charum. Unde Oleaster ait: *Licet pluris hominem facit, quam cætera quæ condidit, tamen si peccator est, illum nihilominus perdit.* Et S. Antoninus inquit: *Peccatum ei displicet tantum, quod benignissimum, & clementissimum Patrem, convertit in crudelissimum judicem, ita ut pro toto mundo non dimittat, quin filios; quos creavit, quos sanguine suo redemit, si eos in culpa mortali invenerit in morte, quin gladio æternæ damnationis occidat, etiamsi fugerent sub chlamydem Mariæ.*

Deus odit omnes peccatores nullo excepto.
D. Chrys. ibid.
Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 29 part. 2.
Isa. 14. v. 14. ibid v. 15.
Did. Stell. in Luc. 21.
Ps. 8. v. 6.
Gen. 6. v. 6.
Oleast. ib.
S. Antonin. ib.

7. Filius Dei in cruce se ab æterno Patre suo derelictum esse lamentabatur, inquiens: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* At vero cur ab æterno Patre suo derelictus fuit, qui omnis culpæ expers & innocentissimus filius erat? Num forte memoriæ paternæ exciderat, quod illum paulo ante bina vice, id est, super Jordanem, & in monte Thabor, dilectum filium suum appellarat? Nequaquam hæc derelictionis paternæ causa fuit, sed memorandum est id, quod S. Petrus ait: Scilicet quod *peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum*; Ac proinde æternus Pater unigenitum Filium suum, peccato, licet nostro, & non proprio, onustum videns, se illum in filium agnoscere dissimulavit, quin potius *reputavit eum quasi leprosum & percussum à Deo*; *erat que peccatum*, ut Arnoldus Carnotensis ait; *Qui abradebat peccatum*, Et licet crucis ascendisset patibulum, ut inde peccatum debellaret, attamen videns Pater illum, deformi hac peccatricis carnis veste indutum, ostendit quasi illum non curaret, licet dilectus ejus Filius esset. S. Thomas de Villa Nova ait: *Si quis Princeps, vel Imperator adeo esset latronum infensus, & ultor, ut pro furto filium unigenitum regni hæredem, furca suspenderet, in regno ejus de cætero furari quis auderet; Et audes tu in regno Dei peccare, postquam unigenitus Dei Filius crucifixus est pro peccato.* Etenim quia Filius Dei furtum pomi vetiti sibi assumpsit (*quæ non rapui tunc exolvebam*) ideo idem filius hoc furto deprehensus onustus, sine ullo respectu dignitatis personæ in crucem fuit adactus; *Propter scelus populi mei percussi eum.* S. Bonaventura pariter ita scribit: *In tantum peccatum odit, quod propter peccatum, innocentem Unigenitum interfecit: Unde dicitur: Propter scelus populi mei percussi eum, & ipsemet Dei Filius, ut peccatum interficeret, tradidit in mortem animam suam. Nullus invenitur, qui tam odiat inimicum, quod in ejus odium velit interficere Unigenitum proprium, vel etiam semetipsum.* Sed ecce tibi & aliam rationem, ob quam Deus tanto odio prosequatur peccatum, quam S. Bernardinus his verbis tradit: *Peccatum quodammodo est occisio Dei.* Ex quo

Matt. 27. 46. Christus in cruce per tantpeccata aliena, propter illa à Patre derelictus fuit.
1. Petr. 2. 24.
Arnold. Carn. de sept. verb.
S. Th. de V. N. ibid.
Isa. 53 v. 5.
Isa. 53 v. 8.
S. Bonav. ib.
S. Bern. T. 2. ser. 23. art. 4. c. 3.

quo sequitur, quod quantum ex se est, culpa mortalis, occidendo Deum, aufert esse omnibus creaturis; Naturæ humanæ aufert esse & gratiam; Naturæ beatæ aufert esse, gratiam & gloriam; humanitati Christi aufert esse, gratiam, gloriam, & Divinitatem.

S. Remig. ib. Pœnitentibus Deus remittit culpam, non semper pœnam.

8. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Circa hæc verba advertenda est sequens S. Remigii observatio dicentis: *Magna Dei misericordia non odit illos, qui operati sunt iniquitatem, sed qui operantur, id est, in iniquitate perseverant.* Advertit enim, quod in tempore præsenti dicat: *Qui operantur*, quia quamdiu peccatores in conscientia sua peccato sunt obnoxii, Deus illos abominatur; Similiter incognitus Carmelitanus ait: *Non dicit: Qui operati sunt iniquitatem, ne pœnitentiam excludere videatur, omnes enim impios Deus perdit, & odit, & tamen parcit pœnitentibus, quia amplius non dicuntur impii.* Verumtamen in majorem culpæ mortalis detestationem, notanda est sequens doctrina Abulensis, dicentis: *Quamvis omnibus ad se conversis Deus peccata remittat, quantum ad culpam, tamen quantum ad pœnam, interdum non remittit, etiamsi multum oraverimus, vel fecerimus alia opera bona, sicut patet de Moyse, qui peccavit ad aquas contradictionis, Num. 20.*

Incognit.

Abul. in 1 Reg. 6. n. 14.

Mirum quod peccator Deo odiosus possit quiescere.

9. Enimverò, inter omnes miserias, in quas anima per omnem æternitatem incidere potest, nullum censendum est miserabilius infortunium, quam quod anima aliqua in odio Dei sit constituta, nam ut S. Chrysostomus ait: *Grave est, & gehenna deterius, odio haberi à Deo*: Et ideo supra modum mirandum est, quod cum is, qui indignationem, & odium incurrit sui Principis, qui longas ad illum apprehendendum manus habet, toto corde contremiscat, & timeat: Christianus tamen, qui peccato mortali est obnoxius, rideat, laudat, jocetur, & hilaris sit, & in utramque aurem dormire possit, cui prompte merito dici potest: *Quid tu sopore deprimeris?* Verum quidem est, quod Elias sub junipero dormiverit, ita tamen, licet Jezabeli exosus esset, Dei amicus erat. Petrus pariter, licet catenis vinctus, in carcere dormiebat, at verò uterque vitam præsentem perdendo, de beata, & immortali vita securus erat. At verò peccator in odio Dei constitutus, quando animam efflaverit, ubinam manebit?

S. Chrys. ibid.

Jona 1. v. 6.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De multiplicitate, & malitia peccatorum differitur, simulque, qua ratione peccatum infinitum dici possit, exponitur.

THEMA.

Libera nos à malo, Matth. 6. v. 14.

Malum peccati est omnium maximum, & dicitur malum simpliciter.

1. CUm peccatum inter omnia mala maximè abominabile, & detestabile sit, Deoque supramodum invisum, ideo Filius Dei, increata illa Sapientia, orationem Dominicam, velut omnium bonorum petendorum breve compendium, componens, ultimo loco hanc petitionem reposuit, *libera nos à malo*, ut nos doceret hanc à Deo postulare gratiam, ut à peccato præservemur, quod absolutè malum appellat, & ideo D. Chrysostomus ait: *Unum solum malum esse putemus, in eum peccare.* Idem S. Doctor in alia quadam homilia inquit: *Nihil malum in hac vita putemus, nisi malitiam solam, & improbitatem.* Illud namque solum malum est, quod nobis in hac, & in futura vita Deum eripere potest; hoc autem à nullo alio fit, præterquam à solo peccato; atqui ideo sanctus quidam Eremita, qui semper hilari, & jucundo corde exultabat hanc continui gaudii sui reddit rationem: *Quia Christum à me tollere nemo potest.* Redemptor noster, in sermone, quem in ultima cœna habuit, inter alias supplicationes, quas æterno Patri suo præsentavit, hanc quoque pro Apostolis suis ad Patrem direxit, scilicet: *Rogo... ut serves eos à malo*, quibus verbis non rogat, ut à persecutionibus, & adversitatibus hujus vitæ eximantur, quia jam ante prædixerat: *Absque synagogis facient vos, sed venit hora, ut omnis qui interfecit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.* Rogabat igitur, ut à peccato præservarentur, & Spiritus Sancti opera confirmarentur in gratia; Vide igitur, quonam epitheto Christus peccatum describat: *Sed libera nos à malo: rogo ut serves eos à malo.* Est enim peccatum monstrum quoddam, seu hydra, multa habens pestifera capita, in omnibus enim modis, quibus peccatum definitur, vel describitur, satis clarè innuitur, quod sit venenosa quædam omnis malitiæ scaturigo. S. Bonaventura inquit: *Vocatur macula, & hoc, quia imaginem animæ deformat. Reatus quoniam ad pœnam æternam obligat. Delictum secundùm quod est recessus à dignitate gratiæ habitæ. Vocatur scelus, propter injuriam Dei magnam. Item nefas, prout est illicitum personæ perpetranti.* B. Laurentius Justinianus peccatum modestioribus, quos invenire potuit, titulis declarat, inquiens: *Est voluntas retinendi, & sequendi, quod justitia vetat. Est prævaricatio legis divinæ, & cœlestium inobedientia præceptorum. Post hoc enim homo fit alienus à Deo, interemptor sui, gehennæ filius, confusionis domus, diaboli servus, dissipator naturæ, gratiæ illusor, gloriæque contemptor.*

D. Chrys. h. 54. ad pop. Hom. 61. ibid.

Joan. 17. v. 15.

Joan. 16. v. 2.

S. Bonav. T. 7. compend. theol. verit. c. 4. l. 3.

B. Laur. Justi. de grad. perfect. c. 1.

Innumerantur peccata operis.

2. In amaro illo fletu, quod Salvator noster super Jerusalem flevit, miserabilis animæ in peccato existentis conditio deplorata fuit; inter cætera verò Jerosolymæ prædixit: *Circumdabunt te, & coangustabunt te undique*; Quam mysticam obsidionem, & circumvallationem Venerabilis Beda his verbis declarat: *Non solum operis, verum etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates maligni spiritus replicant*: quænam vero sint peccata operis, ab eodem S. Bonaventura discamus, qui ait: *Peccata operis sunt hæc: Gula, luxuria, ebrietas, simonia, sortilegium, violatio dierum solemnium, sacrilegium, indignè communicare, votorum fractio, apostasia, dissolutio in divino officio, scandalizare suo malo exemplo; proximum corrumpere, lædere, hominem, vel in rebus, vel in persona, vel in fama, furtum, rapina, usura, deceptio ludus, venditio injustitia, exactio indebita, telonia injusta, auscultare mala, joculatoribus adhærere necessaria sibi subtrahere, superflua sumere, ultra vires proprias quidquam aggredi consuetudo peccandi, recidivatio simulatio, tenere officium ad quod non sufficit, vel quod sine peccato non agitur, choraizare, novitates invenire; majoribus rebellare, minores opprimere, delinquere visu, auditu, odoratu, gustu, & tactu, osculis, muneribus, itineribus, nutibus, mendaciis, scripturis.*

Luc. 19. v. 43.

V. Beda ibid.

S. Bonav. de . . . c. 32.

Peccata linguæ.

3. *Verum etiam locutionis* inquit Beda, Idem S. Bonaventura varios enumerat modos quibus per linguam peccatur, ait enim: *Peccata oris sunt hæc; Crebra juratio, perjurium, blasphemia, nomen Dei irreverenter assumere, veritatem impugnare, de mendacio, &*

S. Bonav. ib. c. 33.

vanis alios instruere, contra Deum murmurare, irreverenter horas dicere, detractio, adulatio, mendacium, vituperium, maledictio, infamatio, contentio, comminatio, impugnatio veritatis agnitæ, impugnatio charitatis fraternæ, seminatio discordiæ, proditio, falsum testimonium, mala consilia, derisio, contradictio obedientiæ, invertere facta bona, & Ecclesias placitare, ad iram hominem provocare, reprehendere proximum in aliquo quod ipse facit, vaniloquium, stultiloquium, proferre verba otiosa, vel superflua, vel curiosa, jactantia verborum, superflua pollicio, peccatorum defensio, clamor, risus, cachinnus; turpiloquium, lenocinium; cantare canticulas sæculares, murmurare, verba scurrilia proferre, in injusta causa advocare, malum commendare.

Peccata cordis.

4. *Insuper cogitationis loquitur Beda.* Porrò hæc peccata interna, quæ pariter sunt innumerabilia, magna quoque ex parte ab eodem Bonaventura his verbis enumerantur: *Peccata cordis sunt hæc: Cogitatio, delectatio; consensus, desiderium mali, voluntas perversa, infidelitas, indevotio, præsumptio, timor malè humilians, amor malè accendens, suspicio, ira, invidia, odium, timere serviliter, exultatio in adversis proximi, contemptus pauperum, vel personarum peccatorum acceptio, perfidia, affectus parentum carnalis, inepta lætitia, sæculi tristitia, impatientia, avaritia, superbia, perplexitas, obstinatio, peccati, tædium boni, acedia, inconstantia, pœna pœnitentiæ, dolor quia non facit plus malum hypocrisis, amor placendi, timor displicendi, verecundia de bono opere, amor privatus, sensus singularis, ambitio dignitatum, vana gloria de bonis naturæ, vel gratiæ, vel fortunæ, verecundia de pauperibus amicis, contemptus admonitionum, immisericordia.*

S. Bonav. ib. c. 30.

Peccata omissionis.

5. Idem Seraphicus Doctor alia quoque insinuat peccata, quæ omissionis appellat, & sunt sequentia: *Peccata omissionis sunt hæc. De Deo non cogitare, ipsum non timere, vel amare, gratias de beneficiis non agere, opera quæ quis facit ad ipsum non referre, de peccatis, sicut debet non dolere: Ad gratiam recipiendam se non præparare, gratia accepta non uti, nec eam servare, ad inspirationem divinam se non convertere, voluntatem suam voluntati divinæ non conformare, adorationes dicendas non attendere, orationem debitas omittere, ea ad quæ tenetur ex voto, vel præcepto vel officio, negligere, Ecclesias, vel prædicationes fugere, tentationibus non resistere, pœnitentias injunctas negligere, aut negligenter facere, & quæ statim facienda sunt differre; de bonis proximi non gaudere, & malis non condolere, injurias non remittere, fidem proximo non servare, & beneficiis ejus non respondere, delinquentes non corrigere, lites non sedare, ignorantes non instruere, afflictos non consolari, admonitionibus non acquiescere.* Idem Seraphicus Doctor in c. 4. ejusdem libri multas indicat peccaminosæ circumstantiæ scitu necessarias, quæ respectu peccati, vel solent esse antecedentes, vel consequentes; ait enim: *Quædam antecedunt peccata, quædam sequuntur, quædam circumstant. Peccatum antecedunt ex parte aversionis, aliqua ex parte conversionis. Ex parte aversionis antecedunt ipsum peccatum ista: Contemptus, omissio, ingratitudo, inobedientia, prævaricatio. Illa verò quæ peccatum antecedunt ex parte conversionis, sunt hæc: Cogitatio, libido, concupiscentia, delectatio, perversa intentio, consensus. Alia sunt quæ sequuntur peccatum, sicut est macula, id est deformatio imaginis Dei, & reatus, id est, obligatio ad pœnam æternam.*

S. Bonav. ib. c. 33.

S. Bonav. ib. c. 4.

6. Ex sermone quodam S. Bernardini, alias quoque deducere possumus peccati malitias, ab ipso his verbis expressas: *Mala perversi hominis, paucis verbis tibi perstringam. Quid est homo peccator, atque perversus? est homo peccator inimicus Dei, Angelorum æmulus, amicorum Dei actu, & mente contrarius, inimicorum Dei amicus, Dæmonum servus, deformata Dei imago, indignitas vitæ, turpator naturæ, corruptio morum, odium sui, subsannatio virtutum, virtuosorum irrisor, contemptor in mandatis Dei, cruciator in Sacramentis, derisor in promissionibus, cæli exul, inferni promissus civis, amator mundi, turpitudinis cultor, subsellium libidinis, crudelis, & amaritica, conscientia prava, voluntas iniqua, conscientia cæca, ratio corrupta, memoria sterilis, infructuosus sermo, organum, & cithara, & instrumentum diaboli, ex malitia, & voluntate, non ex proprietate naturæ, Materia infernalis ignis, cœnobium cogitationum malarum, obscuratus sol, & eclypsata luna, stella de cælo innocentiæ cadens, ignis in seipso ardens, aqua maris amara, ex fervore mali quiescere non valens, fluxibile flumen in mare damnationis, gravissima terra ex ponderibus peccatorum, spinas, & tribulos mala germinans.* Berchorius de peccatoribus disserens, malitiam, & infelicitatem eorum hisce verbis deplangit: *Patet quod peccatores ab inferno transglutiuntur, a Paradiso retropelluntur, a mundo suscipiuntur, à Deo despiciuntur, & si vis dic de mundo peccatoribus, quod sunt ignorantes, & tenebrosi, detrahentes, & querulosi, incidentes, & maligni, pestilentes, & furiosi, deceptores, & insidiosi, turbatores, & tumultuosi, inflammati, & ambitiosi, incorrecti, & pernitiosi, tribulati, & calumniosi.* S. Antonin. peccatorem infortunato illi energumeno assimilat, qui mutus, surdus, & cæcus erat, cujus fit mentio in Evangelio; ita enim scribit: *Similis est peccator monstroso Evangelico, qui simul erat dæmoniacus, cæcus, surdus, & mutus, quem Dominus Jesus sanavit Luc. 11. nam peccator cæcus est, quia non videt finem suum vel periculum, vel monoculus, sicut in quibusdam partibus homines monstrosi, qui non habent nisi unum oculum scilicet ad terrena. Surdus est, quia non audit divina præcepta, mutus, quia non fatetur peccata, nec Deum laudat in operibus suis.* Bellovacensis authoritatem citans Sidonii lib. 3. Epistolarum suarum de impio peccatore ita scribit: *Est hic loquax, nec dicax, ridiculus, nec lenis, arrogans nec constans, curiosus nec perspicax, tempora præsentia colens, præterita carpens, futura fastidiens, beneficii, si rogatus est, importunus petendi, derogator negati, æmulator accepti, callidus reformandi, querulus flagitati, garrulus restituti. Ac si rogandus, simulator parati, dissimulator petiti, publicator occulti, calumniator morati, inficiator soluti, osor jejuniorum, sectator epularum, laudabilem proferens non de bene vivente, sed de bene pascente sententiam. Inter hæc tamen ipse avarissimus, quem non tam pascit panis bonus, quam alienus, avidus vivendi, avidior detrahendi, rabido ore spirans cœnum, spumans vinum, loquens venenum.* Et quidem Bellovacens. in hoc homine defectus solum depingit leves, prout ex illis, quæ antecedenter allegas, clarè deduci potest. S. Bonavent. autem verba illa ex libro Sapientiæ desumpta: *Medicamentum exterminii*, de peccato exponens, inquiens: *Id est, poculum peccati, secundùm glossam, quod est causa exterminii. Exterminium enim dicitur peccatum, quia extra terminos gratiæ ponit. Item mors temporalis, quia extra terminum vitæ naturæ ponit. Item mors gehennalis, quia ponit extra terminos gloriæ.* Idem Seraphicus alio in loco de peccato ita scribit: *Est deformitas, quam Deus detestatur, iniquitas, quam Deus amplexatur, & infirmitas, quam mundus dissipatur,*

S. Bern. T. 3. ser. de festis, bona & mala p. 390.

Descriptio peccatoris ab inimico & ab exinimico.

Berch. ver. peccator Diction.

S. Anton. ib.

Sap. 1. v. 14. S. Bonav. 14.

S. Bonav. 5. dial. Solilo. ni. 2. 5. 2.

a De

7. De iniquitate dici potest: *Qualis Pater, talis filius.* Quisnam vero hujus monstri pater extitit? *Non primus peccavit Adam*, inquit S. Aug. *si primum peccatorem requiris, diabolum vide.* S. Joannes Chrysostomus ad peccatum detestandum nos exhortans, illud Dæmone pejus esse dicit: *Peccatum Dæmone pejus existimamus, Dæmon siquidem non omnino spoliat regno cælorum, sed subinde fit, ut & prosit modesto & vigilanti: peccatum vero omnino excludit, voluntarius quippe Dæmon peccatum est.* Similiter S. Dionysius Areopagita hominem abruptum Dæmoniaco deteriorem esse pronuntiat, inquiens: *Cæterum opinor, imo vero compertum habeo; syncerissimum sacrorum ordinum judicium censere præ istis detestabilissima obsidione teneri eos, qui Dei sermone vitam deserentes, sententiis moribusque perditis, Dæmonibus consentiunt dum ea quidem, quæ & vera sunt, & immortaliter possidentur & æternaliter delectant, per extremam, sibique perniciosam dementiam aversantur.* D. Chrysologus considerans verba illa Psalmi: *Servite Domino in lætitia, introite in conspectu ejus in exultatione*, de statu illo deplorando, in quem homo redactus fuerat, priusquam Deus grave illud jugum ab eo tolleret, ita scribit: *Erat homo peccati servus, erat captivus mortis, erat mancipium Dæmonum, erat idolorum vernula, erat vitiorum verbero, erat criminum compeditus: Sic malis Dominis, talibus, tantisque exhibebat homo malam & miseram servitutem. Quando homo non sub peccato tristis? Quando non sub morte lugens? Quando non sub Dæmonibus pallens? Quando non sub idolis tremens? Quando non sub vitiis suspectus? Quando non sub criminibus desperatus? Et ideo homo dabat extrema suspiria, quando tales, tam crudeles Dominos sustinebat.* S. Hieron. super illa verba Psalmi octogesimi: *Non erit in te Deus recens*, ita scribit: *Cui Deus venter est, Deus ei recens est. Quæcumque vitia habemus, quotcumque peccata, tot recentes habemus Deos. Iratus sum, ira mihi Deus est. Vidi mulierem & concupivi? Libido mihi Deus est: Unusquisque enim quod cupit, & veneratur, hoc illi Deus est. Avarus aurum Deum habet.* Idipsum confirmari potest authoritate antiquissimi Tertulliani, audire enim quonam modo peccatum describat: *Crimina*, inquit, *tam exitiosa, tam devoratoria salutis, cætera quoque ad aliquem modum in idololatria conditionem suam repræsentant.* Et postquam de variis peccatis disseruisset, in hæc verba concludit: *Ita fit, ut omnia in idololatria, & in omnibus idololatria, sine dubio idololatriam admittit, quicumque delinquit.*

S. August. ser. 14. de ver. Apost. c. 15.
D. Chrys. H. 33.
Peccator est Dæmone deterior.
S. Dion. Areop. de Eccle. Hier. c. 4.
Ps. 99. v. 2.
D. Chrys. ser. 6.
Ps. 80. 10.
S. Hier. ib.
Tertull. l. de Idol. c. 1.

8. Porrò quonam modo peccati malitia infinita dici possit, S. Bernardinus his verbis exponit: *Malitia culpæ, respectu Dei, qui offensus est, infinita dici potest, privat enim infinito bono, quod & ipse Deus æternus est, ac æternaliter tenet eum privatum, cum reddat hominem impossibilem ad surgendum; & ad reddendum justitia debita.* Idem Sanctus in progressu ejusdem sermonis ita de peccato scribit: *Necessitat, & inclinat ad innumerabilia mala, & quantum in se est, infinita incommoda contingenter, vel necessariò præstat:* Idem in articulo secundo ejusdem sermonis gravitatem culpæ ex sequentibus deducit motivis inquiens: *Quanto minus est bonum, quod Deo præfertur, sive propter quod ipse deseritur, tanto major ei contumelia irrogatur, quia igitur omne quod est, vel esse potest, in infinitum minus est ipso bono, quod ei præfertur, aut pro quocumque alio deseratur, infinita ei contumelia irrogatur. In omni autem mortali culpa aliquid ei præfertur, & pro illo deseritur, secundum quod Augustinus definiens peccatum mortale ait: Peccatum est, spreto incommutabili bono, rebus incommutabilibus adhærere; ex quo patet, quod in omni peccato mortali; infinita Deo contumelia irrogatur. Hoc patet ex veris proportionibus. Si enim Deo præfertur bonum in duplo minus, quam ipse est, aliquanta ei injuria irrogatur. Si autem in quadruplo minus bonum ei præfertur, duplo major ei injuria irrogatur, & ita in infinitum. Quia igitur non est reperire aliquid, quod non sit in infinitum minus bonum, manifestum est, quia quidquid ei præferatur, aut pro quocumque alio deseratur, infinita ei contumelia sive injuria irrogatur.* Porro gratia Dei, cui peccatum injuriam infert, esse quoddam infinitum habet: quia nos per omnem æternitatem in boni infiniti possessionem immittit. Et ideo qui illam contemnit, & pro turpi voluptate conculcat, de eo dici potest, quod eam, juxta proportionem sui valoris, in infinitum vilipendat. Pro meliori hujus intelligentia, imaginemini vobis hominem cujus potestati subjecti sint omnes Angeli, & homines, in pura natura creati, in quo sint omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ, omnes quoque cœli, & quidquid supra ipsos est, & sub ipsis, immo omne id quod Deus tamquam Author naturæ creare potest; si hic homo perversus omnia in nihilum redigeret, omnesque Angelos, homines, cœlos, terram, & omnia creata in extremam reduceret desolationem, talis minus malum commissurus esset, quam si unicum duntaxat peccatum mortale committeret; & ratio est, quia axioma ab omnibus Theologis, immo & ab ipsomet Sancto Thoma, receptum est, quod *bonum gratiæ unius majus est, quam bonum naturæ totius universi.* Si aliquis cœlum empyreum, immo totum universum in terram prosterneret, minus malum faceret, quam si mortaliter Deum offenderet. Sanctus Anselmus in dialogo quodam, hominem quemdam timoratum, ob oculos nobis ponit, qui pro quacumque re pretiosissima hujus mundi constanter à divina voluntate recedere nollet; Quæritque idem Sanctus, *Quid si necesse esset, aut totum mundum, & quidquid Deus non est, perire, & in nihilum redigi, aut te facere tam parvam rem contra voluntatem Dei?* Respondetque in persona talis hominis interrogati: *cum considero actionem ipsam, levissimum quiddam video esse, sed cum intueor quod sit contra voluntatem Dei, gravissimum quiddam, & nulli damno comparabilem intelligo.* Et paulo post subdit: *Fateri me necesse est, quia pro conservanda tota creatura, nihil deberem facere contra voluntatem Dei.* Interrogat verò iterum S. Anselmus: *Quid si plures essent mundi, pleni creaturis, sicut iste est?* Respondet: *Si infinito numero multiplicarentur, & similiter mihi obtenderentur, idipsum responderem.*

S. Bern. T. 2. ser. 12. art. 1. c. 1.
Quonam modo peccatum dicatur infinitæ malitiæ.
S. Bern. ibid. art. 2. c. 2.
Bonum gratiæ, qua privat peccatum, majus est omnibus bonis naturæ creatæ.
S. Anselm. Tom. 3. l. 1. cur Deus homo c. 21. Dial.

9. Macula à peccato contracta dilui nequit, nisi per sanguinem infiniti valoris, quia *sine sanguinis effusione non fit remissio, neque oceanus ipse, neque maria omnia*; inquit S. Epiphanius, *neque perennes fluviorum aquæ, vel fontium, neque quidquid usquam puriarum si unum in locum conveniant, eluere peccatum hominum possunt.* Gerson inquit, malitiam peccati non solum destruere gratiam, sed & ipsam naturam. *Est autem adeo magnum*, inquit, *& horribile peccatum, quod non modò contra legem est divinam, verum etiam contra legem naturalem, quod expresse dicit Aristoteles lib. 1. Polit.* Et ideo, ut suo loco dicetur, omnes creaturæ, etiam insensibiles, se consent esse læsas, & offensas, quando nos communem illarum Creatorem offendimus, & ideo si illis permissum esset, utique hanc injuriam acriter vindicarent.

Hebr. 9. v. 22.
S. Epiph. l. 1. adver. hæres. 4. hæresi.
Peccatum est contra legem naturalem.
Gerson. Tom. 4. ser. in Dom. 1. Quadrag.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

De vilitate, & infamia peccati.

THEMA.

Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. 1. Reg. 2. verſ. 30.

Peccatorin omnibus reddit vilis.

1. IN oculis Dei nulla dari poteſt abominabilior vilitas, quam ſit hæc, quæ peccato, & divinorum præceptorum transgreſſione procedit. *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Habent enim vitia hanc naturam, quod vitioſis ignominiam, & maculam inurant. Unde Baſilius Magnus ſuper Iſaiam ita ſcribit: *Præ omnibus ſeipſum injuria afficit fornicator, corruptelam ſibi inferens: Mœchus ſe contaminat per obſcœnum & infame opus; fur ſe afficit contumelia, per vilem, fœdam, & illiberalem actionem: Mendax ſibi injurius eſt, ob negatam veritatem. Qui pejerat, indignis modis protervit, ſe abalienans à Deo, itaque omne peccatum contumelioſa ſuperbia eſt, & inſoleſcentis contumeliæ germina ſunt ejus, qui omnium primus contumelioſe ſuperbivit, convitiatusque eſt;* Vilitas natalium à parentibus communiter adſciſcitur, ſi ſcilicet filii è parentibus ignobilibus, & infamibus naſcuntur. Vultisne ô peccatores ſcire, quam ſitis vituperoſi? S. Bonaventura ſuper illa verba Joan. 8 *Vos ex Patre diabolo eſtis*, ita ſcribit: *Ex his patet, ignominioſa hominum peccatorum generatio, quoad modum vivendi, quia ſunt ex Patre diabolo, & ita filii ejus, ſcilicet imitando, non naſcendo, qui facit peccatum, ex diabolo eſt. Fruſtra ergo glorientur de humana nobilitate, qui ſunt nati hac generatione ignominioſa.* S. Bernardinus, ut homines honoratum deterreret, ne ſe dent inordinatis ſuis appetitibus in prædam, ita de peccato ſcribit *Facit hominem deſpicabilem, abjiciens ab eo omnem dignitatem, nobilitatem, atque honorem; Unde Eccleſiaſtici quadrageſimo primo de talibus ſcriptum eſt: Filii abominationum, filii ſunt peccatorū, id eſt impiorum culparum.* Videmus autem per experientiam, quod in majori parte hominum, ſtimulus honoris, & reputationis, multa efficere poſſit; nemo enim tolerare poteſt, quod tamquam vituperoſus & infamis contemnatur. Unde Sanctus Ambroſius inquit: *Infirmus cuſtos diuturnæ bonitatis eſt timor, pudor autem bonus Magiſter officii, qui eum metuit, reprimitur, non emendatur.* Unde ſi in nobis hæc ignominia & vilitas, quam peccatum ſecum adfert, tenaciter, & firmiter imprimeretur, hæc una, cum adjutorio divinæ gratiæ, ſufficiens foret ad hoc, ut irreprehenſibilem ageremus vitam. Sententia eſt Sancti Theodoreti; *Peccati fructus eſt probrum*, id quod in Lucifero, & Adamo veriſſimum eſſe comprobatur. Lucifer enim pulcherrimus erat omnium, qui à Deo creati fuere, Angelorum, & tamen ſubito, ut contaminatus fuit per ſuperbiam, in horribile & terrificum transmutatus eſt monſtrum. Primus parens noſter, hoc à Pſalmiſta retulit elogium; *Miniſti eum paulo minus ab Angelis, gloria, & honore coronaſti eum.* At vero quid tandem evenit? *Cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis inſipientibus,* Sanctus Auguſtinus inquit: *Primus homo quando peccavit foliis ficulneis pudenda velavit. Hæc velavit, unde nati ſumus, membra, quæ enim ante peccatum fuerant glorianda, poſt peccatum pudenda ſunt facta. Denique ante nudi erant, & non confundebantur, non enim erat unde erubeſceret, quando peccatum non præceſſerat.* Soror Sancti Bernardi, fratrem ſuum interrogavit, an anima peccatoris nigra eſſet, & turpis? Cui mellifluus Doctor reſpondit: *Soror in Chriſto dilecta, Tria ſunt in hoc mundo nigriora, & deteriora omni malo, videlicet anima peccatoris, perſeverans in peccato, quæ eſt plus nigra, quam corvus; Et mali Angeli, qui eam rapiunt in die mortis ejus. Et infernus in quo jactatur; Non ſunt nigriora his tribus in hoc mundo.* Porrò anima noſtra ad imaginem, & ſimilitudinem ſanctiſſimæ Trinitatis creata (*faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*) nobiliſſima quidem eſt, ſed vileſcit, & deformatur per culpam. Unde Bloſius ait: *Cogita, quod anima tua fuit facta à Deo nobiliſſima, atque pulcherrima, ſed tu eam iniquè, & negligenter vivendo, inhoneſtiſſime defœdaſti, & vilem, ſordidam atque abominabilem reddidiſti, nam turpitudo peccati omni turpitudine viſibili major eſt, & revera tanta eſt enormitas mortalis peccati (cui æterna damnatio debetur) ut jure nosipſos, pro uno etiam minimo tali crimine, omnibus diebus vitæ noſtræ, uſque ad pulverem ſibiipſis quoque brutis animalibus deprimere deberemus.* Porrò ut vilitatem peccati ad vivum depictam videremus P. Alvarez, magnus ille vitæ ſpiritualis director; aptam propoſito noſtro tradit conſiderationem; ita enim ſcribit: *Omnium malorum corporalium, quæ à peccato proceſſerunt, maximum eſt, ac terribiliſſimum mors, de quo Paulus: Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, ita & in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt. Rom. 5. v. 12. Ideo Salvator noſter mortuorum cadaveribus peccati fœditatem ſignavit, ut ſicut nihil eſt cadavere fœdius, ita cognoſcamus nihil eſſe peccato deformius.* Cadaver aliquod licet ſit, Regis, vel Monarchæ alicujus, ſtatim in poteſtatem redigitur viliſſimorum hominum hujus mundi, conculcatur, & in ſepulchro calcibus teritur caput illud, quod antea totum faciebat contremiſcere mundum, ludus eſt buſonum & pabulum ſerpentum. Unde S. Hieronymus ait: *Potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.* Homo, quantumvis magnus ſit, & potens, attamen quando extra gratiam eſt conſtitutus ſupremæ illius Majeſtatis, *quam adorant Dominationes, tremunt Poteſtates*, mox in conſpectu Dei ad inſtar vermis alicujus vilis eſt & abjectus.

S. Baſil. in Iſa. c. 3.

Joan. 8. 44. S. Bonav. ib.

S. Bern. T. 2. ſer. 21. art. 2. c. 6.

S. Ambr. l. 2. in Luc. Agnitio vilitatis peccati ſufficit ad meliorem vitam.

Theod. in Zach. 4.

Transmutavit peccatum Luciferum in monſtrum. Pſ. 8. v. 6. Pſ. 48. v. 13.

S. Auguſt. ſer. 31. de Ver. Domin.

S. Bern. ſer. 26. de modo bene vivendi.

Gen. 1. v. 26.

Bloſ. vit. ſpir. medit. in dom. ſ. 2.

Alvar. T. 2. l. 1 p. 3. c. 2. Peccatum comparatur cadaveri. Rom. 5. v. 12.

2. Inter alia damna, quæ peccatum animæ adfert, unum eſt, quod illam turpiter commaculet. In quonam verò hæc macula conſiſtat, S. Antoninus his verbis exponit: *Sciendum ſecundum S. Thom. 1. 2. q. 46. quod macula propriè dicitur in corporalibus, qua corpus nitidum perdit ſuum nitorem, ex contactu alterius, ſicut veſtis, aurum, & argentum, vel aliquid aliud hujusmodi. In rebus autem ſpiritualibus, ad ſimilitudinem hujus oportet maculam dici. Habet autem anima hominis duplicem nitorem, unum quidem ex refulgentia luminis naturalis rationis, per quam dirigitur in ſuis actibus, alium verò ex refulguratione divini luminis, ſcilicet ſapientia, & gratia, per quam homo perficitur ad bene, & decenter agendum; eſt autem quaſi quidam animæ tactus, quando inhæret rebus aliquibus per amorem contra lumen rationis, & divinæ legis unde ipſum detrimentum nitoris ex tali contactu proveniens, animæ macula metaphoricè vocatur.* Cum igitur Chriſtus animæ ſponſus, immaculatum, & puriſſimi candoris ſit ſpeculum, (*candor lucis æternæ, ſpeculum ſine macula*) ſupra modum ei hæc macula, & deformitas diſplicet; id quod Diony-

S. Anton. p. 2. tit. 9. c. 2. In quo conſiſtat macula peccati.

Sap. 7. v. 26.

D. Carth. opusc. de enorm. pecc. art. 1. Cur hæc macula sit Deo odiosa.

Dionysius Carthusianus melius declarat, dicens: *Si quis sciscitatur, cur peccata faciant creaturam rationalem Deo tam dissimilem, despectam, odibilem; dicendum quod ideo, quoniam sicut similitudo ponitur causa amoris, & ratio unionis, sic dissimilitudo asseritur odii, aversionis, separationisque causa. Cum ergo peccatum, quoad suum formale, sit nihil, & prorsus ruina, aut defectus abesse (puta aversio mentis creatæ à vero bono, & actionis deformitas) innotescit, quod nullam cum Deo similitudinem sortiatur; sed dissimilitudinem maximam. Idcirco mentem creatam facit Deo odibilem, displicentem, despectam, & tanto quidem amplius, quo magis peccaverit.* Jeremias Propheta animam peccatricem contaminatam, sub metaphora Jerosolymæ, his verbis deplorat:

Jerem. Thren. 1. 6.

Et egressus est à filia Sion omnis decor ejus. Anima enim faciem deturpatam habet; quando contaminata est ejus conscientia; ac proinde Salvator suadebat: *Faciem tuam lava*, id est, ut Author operis imperfecti exponit: *Quia facies animæ conscientia intelligitur, projice abs te avaritiæ sordes, perjurii stercora, malitiaque putredinem, & lavasti faciem, & id est conscientiam tuam aqua Prophetica, de qua dicit Isaias: Lavamini, & mundi estote, auferte nequitiam ab animabus vestris.* Jeremias in iisdem Lamentatis ait: *Erraverunt cæci in plateis, ... denigrata est super carbones facies eorum.* Job quoque modum hanc faciem lavandi his verbis tradit: *Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris à te, ... tunc lavare poteris absque macula faciem tuam.*

Matth. 6. v. 16. Auth. imperf. Hom. 15. Isaia. 1. v. 16. Jerem. Thren. 4. v. 14. Job 11. 14.

3. Verum enimvero, ut hanc peccati vilitatem, & turpitudinem, non nihil propinquius intueamur, speculemur, & respiciamus speciem peccati sensualitatis, sive luxuriæ, quæ adeo turpis est, ut quemadmodum S. Thomas egregie advertit, nonnulli quoque Dæmones nos quoad hoc vitium tentare erubescant. En verba Doctoris Angelici: *Dicunt Magistri, aliquos esse Dæmones, qui memores suæ antiquæ nobilitatis, dedignantur de peccato luxuriæ tentare.* Et ideo is, quo nullus inter omnes hujus mundi homines sapientior fuit, quique septingentas reginas, & trecentas concubinas habuit, ingenue fassus est dicens: *Qui adulter est, turpitudinem, & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur.* Hanc quoque veritatem S. Thomas à Villa Nova bis verbis agnovit: *Nihil libidine turpius, neque abjectius, neque vilius.* Esto enim homo ad quamcumque evectus sit dignitatem, tametsi omni præditus sit scientia, omnibusque fortunæ bonis abundet, sitque formidabilis mundi Monarcha, si tamen hac pice est coinquinatus, contemptibilis efficitur, & infamis & ab omnibus vilipenditur, & pro nihilo habetur. Unde S. Cyprianus ait: *Impudicitia semper detestanda, obscænum ludibrium reddens ministris suis.* Videbitur nonnumquam quis qui præcipiendo promptam à numerosissimo, & formidabili exercitu habet obedientiam, qui tamen postea fœtidi cujusdam scorti obediens efficitur mancipium, potestne hac major excogitari infamia? numquid hoc obscœnum est ludibrium? Observastisne aliquando, quonam titulo Doctor gentium tentationem carnalem indigitet? Dicit enim: *Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus satanæ, qui me colaphizet.* Quænam major personæ alicui nobili irrogari potest infamia, quam si à persona vilissima colaphizetur? hac igitur phrasi loquendi, Apostolus vituperium exprimere intendit, quod huic peccato est annexum, cujus instrumentum, & instigator est creatura, adeo abjecta & abominabilis, qualis Dæmon esse noscitur.

S. Thom. l. 4. c. 5 de erudit. Princip. Explicatur vilitas luxuriæ. Prov. 6. 33. S. Thom. de Villa Nov. conc. 2. S. Cyprian. de bono pudicitiæ. Describitur ab Apostolo per colaphizare. 2. Cor. 12. v. 7.

4. Ubi vulgata in Psal. 4. legit: *Filii hominum, usquequo gravi corde*; vertit S. Hieronymus: *Usquequo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatem?* Chaldæus autem loco ly *vanitatem*; legit *vituperium*. Idem S. Paulus ad Timotheum scribens dum conquinatam exprimere vult conscientiam, ita loquitur: *Cauteriatam habentium suam conscientiam*; Enimvero quando quis publice velut latro sustigatur, aut cæditur, vel tamquam homo infamis, ad collarium forensem stat alligatus, ut tamquam talis, deinceps fugiatur ab omnibus, eidem igneo quodam instrumento in carnem imprimi solet quidam character vel lignum adinstar cauterii; & ad hoc alludit S. Paulus, quando peccatum sub metaphora cauterii describit, inquiens: *Cauteriatam habentium conscientiam*, ut scilicet peccatum tamquam maculam, & infamiæ cauterium fugiatur ab omnibus S. Bernardinus ingeniose notat, quod quanto persona, quæ maculatur, est nobilior, tanto major sit infamia, quam ex tali macula contrahit; ipsa quoque experientia demonstrat, quod quanto vestis aliqua opulentior est & candidior, tanto magis labes, quam contraxit in eadem elucescat. En verba S. Bernardini: *Peccatum est animæ deturpativum, unde nota hic regulam, quod quanto res est perfectior, tanto si corrumpatur, efficitur magis putridior. Lucifer quanto fuit pulchrior aliis spiritibus, tanto magis effectus est cæteris turpior. Ita accidit in anima, Quanto est nobilior, tanto magis peccando fit pejor, & turpior, & detestabilior.* Jeremias Propheta in Lamentis suis ait: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, Saphiro pulchriores*; Quibus verbis puritas animæ immaculatæ, Deoque summe charæ denotatur, at vero audite, quid idem sacer textus de eadem anima, postquam per culpam fuit coinquinata, subjungat: *Denigrata est super carbones facies eorum*, id est, ut S. Bernardinus exponit, *facies animarum peccatricum; non sunt cognitæ in plateis, quia tales animæ sunt privatæ pulchritudine sibi à Deo data.* S. Paulus manifestare volens quod Deus gentiles in omnis generis peccata labi permiserit, eo quod lumine naturæ, & notitiæ illis communicatæ non fuerint cooperati, in hæc verba, scribit: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, qui ... serviebant creaturæ potius, quam Creatori.* Propheta regius postquam adulterii & homicidii contractam maculam, per condignam expurgasset pœnitentiam Deum in hæc verba rogavit: *Aufert à me opprobrium, & contemptum*; sub quibus nominibus suum intelligebat peccatum, cur autem hanc gratiam à Deo postularit, hujus idem regius vates hanc reddit rationem: *Quia testimonia tua exquisivi.* Isaias Propheta inquit: *Agnitio vultus eorum respondet eis.* Ubi Septuaginta legunt: *Confusio vultus eorum restitit*; quæ verba certus quidam interpres *de confusione vultus, seu infamia* exponit, *quæ oboriri solet considératione admissi flagitii.* Vix in terris peccatum se prodidit, & ecce confestim ipsum suipsius puduit, & committenti ruborem erubescentiæ aspersit; adeo ut primi parentes, mox ut prævaricati fuerunt, se præ nimio pudore contegere coacti fuerint; quo tegumento, minime opus habebant, quamdiu pretiosissima innocentiæ, & justitiæ originalis chlamyde amicti erant, sed solum, quando hac amissa, fuere prævaricati. Quot sunt, qui effræni appetitui suo habenas liberaliter laxarent, nisi metu perdendi bonam famam, seque in conspectu mundi contemptibiles reddendi timore coercerentur? Nam ut Abulensis ait: *Fama est bona, quia*

Psal. 4. v. 3. 1. Tim. 4. 2. Peccatum est ut character, qui inuritur per cauterium malefactoribus. S. Bern. T. 1. ser. 42. par. 1. in princ. Thren. 4. 7. Ibid. v. 8. Rom. 1. 24. Psal. 118. v. 22. Pudor subsequitur peccatum. Ibid. v. 22. Isa. 3. v. 9. Quod probatur in primis parentibus. Abu. in l. 5

Mattha. 18. q. 100.

quia homines desiderio ejus, ut eam sequent, operantur interdum virtuose, quod alias non essent facturi, & perdita fama, quidam pro nihilo ducunt peccare, sed in omnia peccata effranate labuntur. Quisnam sexus ad lapsum lubricior est, atque debilior muliebri? & tamen in quot fœda peccata hic sexus se præcipitaret, nisi stimulus honoris, & famæ illum contineret intra terminos honestatis, & à præcipitiis abarceret. Observavit idipsum Oleaster, dum in hæc verba scripsit: *Quot fœminæ in gravissima prolaberentur peccata, nisi infamiam, (quam maxime deterrentur) timerent? Quam ob causam impudicissimi illi senes, quorum historia Danielis meminit, cum Susanna, illi pudicitiæ speculo, stuprum consulerent, dicebant: Ecce ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & in concupiscentia tui sumus, quod si nobis commisceri nolueris, contra te falsum dicemus testimonium.* Quotiescunque David adulterium, & homicidium à se commissum, tametsi per pœnitentiam jam expiatum recogitabat, semper de conciliata sibi ignominia erubescebat, unde ait: *Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.* Salvator noster in horto Gethsemani æterno Patri suo in fervente illa oratione, qua dicebat: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste* se præsentans *procidit in faciem suam*, illamque abscondit: at vero quo fine vultum suum abscondit, *in quem desiderant Angeli prospicere?* respondet Doctissimus Salmeron: *Prostratus est, ne desolaretur stellas suo aspectu perturbato, & præ fœditate nostrorum peccatorum, pro quibus suo sanguine & cruce expurgandis, precabatur.* Erubescebat pro peccatis nostris, quando pro illis divinæ justitiæ, per proprium sanguinem, erat satisfacturus, quanto igitur majorem nobis peccata nostra, quæ propriæ malitiæ nostræ partus sunt, parient confusionem?

Amor honoris retrahit à peccato.
Oleast. in Gen. 3.
Dan 13. v. 10.
Ps. 43. 16.
Matth. 26. v. 39.
Salmer. To. 10. Tr. 12.

Joan. 3. 20.

5. Æternæ veritatis sententia est dicentis: *Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Circa quæ verba P. Alvarez inquit: *Quare iniquus aversatur lucem? Quare videri vel ab amicissimis erubescit, nisi quia se peccato turpem videt, & suam fœditatem ab aliis timet agnosci?* Immo etiam gentiles, qui nullo alio, præterquam naturali lumine, illustrati erant, hanc peccati vilitatem, & infamiam, satis clare agnoscebant. Unde S. Antoninus sequens adfert celebre Senecæ moralis testimonium: *Si scirem Deos ignoscituros, & homines ignoraturos, adhuc dignarer peccare?* Et quidam Philosophus cum incitaretur ad peccandum, sibiipsi respondit: *Erubesce cœlum, intrare in cœnum.* Merito igitur B. Laurentius Justinianus ait: *Quid te vilius, quid contemptibilius, quem divitiæ extollunt, honores inflant, paupertas dejicit, successus dementat, odia urunt, livores accendunt, libido inflammat, gula subigit, ira discerpit, & omnium vitiorum supplantat? Quem ignorantia cæcat, dolor affligit, tristitia deprimit, inepta lætitia surripit, spes vana occidit; timorque servilis interficit?* Et S. Isidorus Pelusiota in Epistola quadam de monstroso hoc peccati partu dicit: *Nihil eo deformius cogitari, aut fingi potest.*

Alvar. c. 3. ibid.
Peccator cupit occultari ne agnoscatur ejus turpitudo.
S. Anton. p. 4. tit. 14. c. 6. §. 4.
B. Laur. Just. de casto connubio, c. 20.
S. Isid. l. 4. Epist. 52.

DISCURSUS XI.

ARGUMEMTUM.

Immunditia peccati specialiter, sub Metaphora luti & lepra, exponitur.

THEMA.

Quam filis facta es nimis, iterans vias tuas?
Jerem. 2. ℣. 34.

1. DIonysius Carthusianus in procemio opusculi *de enormitate peccati*, nullum ad arcendum peccatum, potentius dari frænum posse censet, quam sit seria vilitatis peccati consideratio. Et vero tractatum hunc prædictus Author ad adolescentem quemdam scripsit, ut illum à torrente peccatorum præservaret, à quo alias juvenilis ætas facile se seduci permittit; unde in hæc verba quasi exorditur: *Ut peccata cautius declinemus, primo de enormitate, & nocumentis peccati, Deo agente intendo conscribere, optime indolis adolescens, quatenus peccati vilitate & fœditate perspicaciter intellectis, tanta cum diligentia fugias vitia, ut merearis à Creatore præmuniri, & adornari muneribus gratiæ.* Idem Illuminatus Author, in progressu hujus libri, articulo tertio inquit: *Et Omni parte multiplicatur, & crescit peccati vilitas fœditas, atque enormitas; ideo S. Gregorius ait: Si sciremus qualiter per unumquodque peccatum vulneratur, & fœtet anima, usque ad mortem resisteremus peccato.* Audiatis velim, quo nomine prævaricationes apud Sophoniam cap. 3. fuerint appellatæ: *Nugas*, inquit sacer textus, *qui à lege recesserant congregabo*; hoc est, ut S. Hieronymus exponit; *Hi qui per vitia atque peccata de tuo sinu fugerant, & facti erant sub Dæmonum potestate.* Cui consonat textus ille libri Sapientiæ, in quo impii de seipsis confitentur dicentes: *Tamquam nugaces æstimati sumus*; in Græco habetur: *In spurium vel in scoriam æstimati sumus.* Spurium autem esse, indubitata est infamiæ nota.

D. Carth. opusc. de enorm. pec. proœmio.
Retrahit à peccato consideratio ejusdem vilitatis.
Ibid. c. 3.
Sophon. 3. v. 18.
S. Hier. ib.
Sap. 2. 16.

2. Tametsi Chrysostomus cum aliis in eo consentiat, quod scilicet nomen *immunditia*, proprie peccato impudicitiæ debeatur, nihilominus quodlibet peccatum hoc nomine appellari debere, his verbis tradit: *Immunditia vocabulo fornicationem innuit; si quis tamen accurate rem expendat, omne peccati genus hoc nomine appellari potest. Nam quamvis fornicator præcipue, atque adulter immundi dicantur, tamen cætera etiam peccata immunditiam animæ afferunt. Ut virtute nihil est purius sic improbitate nihil turpius, atque obscœnius, illa enim sole splendidior est, hac cœno fœtidior.* Verum quidem est, quod in agro Damasceno homo ex luto plasmatus fuerit, vilitas tamen hujus materiæ in statu innocentiæ non ita apparuit, quemadmodum postea ex causa peccati turpiter se prodidit, tunc enim homo audire debuit: *Pulvis es, & in pulverem reverteris*: notat idipsum Procopius dum ait: *Ubi exuere immortalitatem corpus nudatum, & quasi suo habitu spoliatum est, & nisi sunt deinde, nihil aliud esse nisi lutum.* Statua aliqua fictilis, ab Apelle, vel Bonarota efformata, inæstimabilis est pretii, ob magisterium, & peritiam artificis, tametsi cæteroquin nihil sit aliud, quam terra, quæ pedibus à nobis conculcatur. Eodem modo homo, quamdiu conservabat similitudinem supremi artificis, qui illum creavit, quæ in charitate, & divina gratia consistit, infiniti erat pretii; hac vero sublata, nihil aliud remansit, quam vilissimus luti pugillus, & titio inferni nigerrimus. S. Isaias Propheta, postquam admirabilem delineasset Luciferi effigiem, tandem lapsum ipsius enarrare volens, ipsum factum esse dicit, *quasi cadaver putridum.* Unde P. Alvarez sequentem deducit moralitatem inquiens: *Ex quo licet colligere, spiritualia pecca-*
ta

D. Chrys. Ho 28 in 1. ad Cor.
Immunditia denotat omne peccatum.
Gen. 3. 19.
Procop. in Gen. 6.
Homo comparatur statuæ artificio factæ ex vili materia.
Isai. 14. v. 10.
Alvar. To. 2. l. 1. p. 2. c. 2.

ta omnium esse fœdissima, quæ pulcherrimum Angelum ad tantam miseriam dejecerunt, ut quasi cadaver putridum, quo nihil fœdius, in stagnum ignis, sulphurisque descenderit. Idem Propheta alio in loco inquietudinem, & commotionem impiorum describens, eosdem tempestuoso mari comparavit, ac tandem illos velut lutum conculcari concludit dicens: *Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum.* Omnes enim cogitationes, & consilia perversa, quæ in corde suo, à propriis passionibus agitato, machinantur, instar undarum spumantium, immunditiam à se ejiciunt, & lutum omnis malitiæ; quia *de corde enim exeunt cogitationes malæ, adulteria, furta, perjuria &c.* Quod peccatum luti nomine appelletur, idipsum confirmat S. Ambrosius dum ait: *Exemplum attulit, quod si qui volunt aurum quærere prius se luto obliniant. Aurum itaque justitia, iniquitas lutum est, quod à nostris quoque prius dictum esse, non est dubium, cum scriptum sit, ut lutum platearum delebo eos; Et vere lutum, quia eos inquinant, qui sibi appropinquaverunt. Fugiamus ergo injustitiam, ne luteis sordibus inquinemur, atque in ejus voraginem non pes noster exterior, sed (quod est gravius) mens nostra mergatur.* Sed eheu quot sunt qui voluntarie in hisce sordibus volutantur? Basilius M. in oratione quadam *de peccato* habita ita scribit: *Perinde ac sues dum in cœno volutantur, semper lutum sib ipsis accumulant, ita etiam ii, ignominia, quæ in voluptate manat, se quotidie afficiunt peccatum enim dum editur, aliquo pudore praditum est, at ubi editum fuerit, longe impudentiores efficit eos, qui illud patrant.* Idem Sanctus super illa verba Ps. 37. *Putruerunt, & corrupta sunt cicatrices meæ*, inquit: *Qui in peccatis perseverant, inque eis persistentes gaudent, & se oblectant, & deliciantur, nihilo dissimiles porcis sunt, sese in volutabro luti pervolventibus.*

Isa. 57. 20. Peccatum significatur nomine Luti. Matt. 15. v. 19. S. Ambr. in præfat. Ps. 35. S. Basil. orat. 3. de pecc. S. Basil. in Ps. 37.

3. Nullum prorsus est dubium, quin filius ille prodigus, verus fuerit peccatoris typus, ac proinde observandum est, quod incarnata Sapientia (quæ illo fine parabolam illam composuit, ut nobis vilitatem & ignominiam culpæ, per illam tanto firmius, & efficacius imprimeret) ipsum porcos pavisse dixerit. *Misit illum in villam suam, ut pasceret porcos*; quod S. Bernardinus considerans, ita scribit: *Glossa ait: Porcos pascit, cum ea, quibus immundi spiritus gaudent, omnia operatur; vel ut pasceret porcos, id est porcinos homines, seu porcinos sensus, ut verificetur in illo, quod dicit Scriptura Sapientiæ 15. v. 10. Luto vilior est vita illius, atque factus est ut sus, in volutabro luti.* S. Ambrosius primum exponens Davidis Psalmum hæc porci in luto se volutantis utitur similitudine inquiens: *Sicut ii qui se in luto versant, quo magis volutantur, eo amplius inquinantur, ita qui semel se luto improbitatis asperserit, nisi ab eo velociter exiliat, gravius sibi dedecoris sui cœnum per singulos dies lutulenta conversationis obducit. Itaque gravi odore terra illius, ac flagitiosa voraginis, contrahitur quædam animæ pestilentia, corruptoque salubrium cogitationum spiramine, lues æstuantium passionum miseranda grassatur.* S. Antonius de Padua in sermone quodam in Dominica 3. Quadragesimæ, verba illa Evangelii exponens: *Cum immundus spiritus exierit ab homine*, modum declarat, quo Dæmon, qui purus est spiritus, immundus dici debeat: ita enim scribit: *Nota, quod Diabolus dicitur spiritus immundus. Spiritus, ut dicit Gregorius, est nomen naturæ, quem Deus purum, mundum, & bonum creavit, sed sua superbia immunditia immundus effectus, à cœlestis gloria munditia cecidit qui tamquam porcus immundus, in peccatorum immunditia hospitium elegit, & ibi requiescit.* S. Vincentius Ferrerius considerans, quod de Domino, in cujus servitium filius prodigus se conduci fecerat, dicatur: *Misit illam in villam suam, ut pasceret porcos*, ita scribit: *Hic civis est Diabolus, qui est civis civitatis inferni, & mittit peccatorem custodire porcos, id est vitia, & peccata, quæ fœtida sunt, & immunda ut porci, quia qui peccat mortaliter recipit Diabolum in Dominum.* Enimvero qui plantæ alicujus qualitatem desiderat cognoscere, oculos suos ad fructus dirigere debet, quos planta, sive arbor illa producit; ac proinde de peccatoribus quoque dici potest: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*, veluti arbores. S. Bernardus ait: *Sunt arbores infructuosæ, ut quercus, & ulmus, & sylvestres aliæ arbores; sed hujusmodi nemo plantat in horto suo, quia non faciunt fructum, & si quem faciunt, non humano esui aptus est sed porcino. Tales sunt filii hujus sæculi, agentes in comessationibus, & ebrietatibus, in crapula, & voracitate, in cubilibus, & impudicitiis. Hæc namque porcorum cibus sunt, quos Judæis verus prohibetur, comedere, quia Christianus his non debet adhærere. Sicut enim caro porcina cum comeditur, nostræ adhæreret carni, ut jam sit una caro, sic transgressor præcepti Dominici spurcos sibi sociat spiritus, & adhærendo eis, cum eis unus efficitur Dæmon. Nam & idcirco in sacrificiis prohibetur animal illud offerri, quod spurcos spiritus, immundosque designet, qui relicta omni munditia in solis sibi spurcitiis complacentes, vitiorum, & criminum semper cœno delectantur involvi.*

Filius prodigus est typus peccatoris. Luc 15. 15. S. Bern. T. 5. Ser. 24. art. 1. c. 3. S. Ambr. in Ps. 1. S. Ant. de Pad. Dom. 3. Quadr. Spiritus propter peccatum dicitur immundus. Luc 15. 15. S. Vinc. Fer. Ser. 2. Sabb. post remin. Matth. 7. v. 20. S. Bern. Ser. de S. Bened. Ex fructibus cognoscitur peccator.

4. S. Bernardinus ad insinuandam nobis peccati deformitatem, illud lepræ comparat, quæ omnibus est horrori, & abominationi, & ut plurimum in plebeis, & infimæ conditionis hominibus reperitur. En verba S. Bernardini: *Adverte deformitatem, & fœditatem mortalis culpæ est enim mortalis culpa spiritualis lepra, deterior quam corporalis, quantum distat mortale corpus à spiritu immortali, & ad imaginem & similitudinem Dei formato. Illa ejicit è consortio hominum, hæc autem à consortio Dei, & omnium Sanctorum, & Angelorum; illa ejicit à civitate, hæc autem non solum privat à cœlesti regno, atque præsenti sæculo, sed etiam locat hominem in hospitali, infernali, cum infinita pœnalitate*; Hugo Cardinalis ad multos sese reflectit parallelos, qui culpam inter & lepram intercedunt; ait enim. *Lepra hominem fœtidum facit, & sanis intolerabilem; sic peccatum hominem fœtidum facit, & justis abominabilem.* Nam ut apud Oseam dicitur: *Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. Lepra facit hominem æstuare*, inquit Hugo Cardinalis *sic peccatum.* Lepra in corpore hoc morbo infecto, causat incendium, & pruritum continuum, ita quoque hæc mystica lepra in conscientia causat inquietudinem & remorsum; *non enim est pax impiis dicit Dominus. Lepra quanto reprimitur studiosius*, inquit Hugo Cardinalis *tanto tandem ebullit turpius, sic peccatum, quanto diutius occultatur, tanto turpius apparebit in die judicii coram Deo*, licet enim peccatum abscondatur ab oculis hominum, veniat tamen tempus, in quo ejus turpitudo manifestabitur, & fœtor illius nauseam creabit cœlo, terræ, & inferno; tunc videlicet quando *Deus illuminabit abscondita tenebrarum. Item lepra deformat hominem* inquit Hugo Cardinalis, *& membrorum officio, venustateque privat; sic peccatum deformat hominem interiorem*; id est animam; efficiendo, ut quæ prius templum Dei erat, tandem in prostibulum Dæmonum converta-

Peccatum comparatur Lepræ. S. Bern. T. 2. Ser. 27. art. 3. c. 5. Hug. Card. in Luc. 12. Similitudo inter culpam & Lepram. Ose 9. 10. Hug. Card. ibid. Is. 48. 22. Hug. Card. in 1. Cor. 4.

tur; spoliat eam donis, & gratiis Spiritus Sancti, nec non meritis bonorum operum, ad illam usque horam factorum; eripit eidem animæ jus, quod habebat ad gloriam, privatque illam amicitia, & assistentia Dei, nec non quovis alio bono cælitus dato; *lepra per totum corpus diffunditur* inquit Hugo Cardinalis; *sic peccatum per totum corpus ad modum cancri serpens, corpus & animam*, ut Salvator comminatur, *perdit, in gehennam. Leprosus sitim patitur*, inquit idem Hugo; *numquam est satietas pariter in peccato*; semper enim sitiunt peccatores, sive in ordine ad ambitionem, sive ad carnalem concupiscentiam, sive ad crapulam, sive ad odium, numquam saturantur; *lepra contagiosa est alios inficiendo*, eodem modo malum peccati exemplum, pariter ad alios transfunditur. *Commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, . . . & factum est illis in scandalum.* Lepra morbus est, qui difficile curatur, neque enim alius est, qui illam curet, Medicus, præterquam Deus. Eodem modo qui lapsus est in lepram spiritualem peccati, à semetipso non potest convalescere, sed opus est auxilio illius, qui dixit: *Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus*; *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* Ecce igitur, quam bene, & congrue pessimæ qualitates lepræ culpæ adaptentur, quam tam Scripturæ Sacræ, quam Sancti Patres, ignominiosam, & vilem esse, unanimiter testantur.

Hug. Card. in Matth. 8.
Peccator semper sitit ulteriores malitias.
Psal. 105. v. 35.
Matth. 9. v. 12.
Ose. 13. 9.

5. Tametsi non videatur mundus (incompetens divinarum legum judex) vilitatem, & contumeliam peccati æstimare, iniquum tamen illius judicium non est attendendum, quia ut S. Augustinus bene advertit, impii peccatores pensant peccata, *non in statera æqua divinarum Scripturarum, sed in statera dolosa consuetudinum suarum*: *Quidquid enim sceleris, & iniquitatis inebriat multitudinem, amittit examinis veritatem. Sed ideo sunt tamquam sincerissimum speculum proposita hominibus oracula cælestium paginarum, ut ubi quisque videat quodlibet peccatum, quantum sit, quod forte magnum est, & male viventium cæco more contemnitur. Potuitne gravius divinis eloquiis accusari avaritia, quam ut idololatriæ monstraretur æqualis, & ejus nomine appellaretur, dicente Apostolo, & avaritia quæ est idolorum servitus. Potuitne majori pœna digna judicari, quam ut inter crimina poneretur, quibus obsessi regnum Dei non possidebunt?* Idipsum vero pariter de turpitudine peccati asserere possumus; quæ enim dari potest vilitas, & immunditia major quam sit illa, quam peccatum simul cum ingenti ignominia homini infert, utpote quæ pari loco, quo lutum, & lepra, habetur, sintque peccatores non minus abominabiles, quam porci & leprosi. Deus apud Oseam de legis suæ transgressoribus lamentans, eosdem hunc in modum describit; *Calumniam patiens est Ephraim, fractus judicio, quoniam cæpit abire post sordes.* Ezechiel quoque animæ peccatrici improperat dicens: *Abominabilem fecisti decorem tuum.*

S. Aug. Tom 7. l. 3. con. Epist. Parmenia.
Mundus vilipendit peccatum.
Ose. 5. 11.
Ezech. 16. v. 25.

6. S. Antoninus ait: *Est anima nostra illa margarita tam pretiosa, pro qua cælestis negotiator omnia bona sua dedit, ut compararet eam, sed peccatum nimis vilificat eam, adeo quod non capiat locum, nisi immundissimum, scilicet sentinam mundi, id est infernum, & ideo Dominus, ut se peccator consideret, ut vilitatem deponat peccati, exhortans ait: Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas. Jeremia secundo, id est peccata sequens.* Cœlestis Magister noster animam hisce bonis terrenis immersam, drachmæ assimilat, inter sordes domus latescentis; ait enim: *Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, . . . donec inveniat eam? per drachmam significatur quælibet anima*, inquit Hugo Cardinalis *Dei imagine insignita, quæ etsi per peccatum deturpatur, non tamen annihilatur.* Ecce igitur ubinam talis anima, terrenis immersa bonis delitescat, nimirum inter immunditias, & inter sordes scopis congestas, ut per hoc insinuetur ejus vilitas, qua vilescit, quamdiu extra gratiam Dei consistit. Verumtamen ex hisce sordibus lucerna mediante eruitur, si nimirum ad hanc se vilitatem reflectat, in quam se ex propria voluntate conjecit. Nam ut S. Anselmus ait, *Natura peccati est, ut non facile videntur ab illo, qui eo premitur, sed mox ut cessaverit, & ab illo se alienaverit, tunc demum considerat, in quanta fœditate, & miseria jacuerat.* Si enim anima, priusquam in peccatum consentiret, ad turpitudinem maculæ, quam contrahit, se reflecteret, numquam adeo stolida futura esset, ut hanc voluntatie sibi adsciscetet. Unde S. Thomas de Villa Nova ait: *O anima si cognosceres excellentiam, & dignitatem tuam, tam perpetuam, & ineffabilem gloriam, & sublimitatem, quam expectas, quomodo dedignareris dejicere te ad amorem, & cupiditatem horum terrenorum? quomodo horreres fœdari tuam pulchritudinem fœdo isto luto libidinum?* Chrysostomus efficaci ratione ostendit, neminem commissurum esse peccatum, si ad ejus se reflecteret vilitatem; ait enim: *Si recordatio sola pudere afficit, quanto magis ipsa actio? cogita quousque vitiositas ipsa progressa essit, cum vel supplicio liberati ab erubescentia liberari nequirent.* S. Ambrosius similem instituit considerationem, dum ait: *Ubi quis resipuerit à furore, tunc conscientia interioris aperitur, visus, factique pœnitentia succedit, & pudenda sui quisque facinoris erubescit.* Inter alias rationes à P. Alvarez adductas, ob quas peccator offensam Dei adeo parum abominatur, hæc quoque una est; *Ut peccatum odio habeatur, debet ejus fœditas, & malitia cognosci. Mundus autem, & mundani hanc malitiam, & deformitatem ignorant, quam vident Principum exemplis, magnatum operibus & omnium pene hominum; cujuscumque status sint, factis, & assertionibus comprobatam. An mundani luxuriæ fœtorem abhorrent? immo diligunt, mercantur, de illa se jactant, & in privatis colloquiis, suos, ut ipsi dicunt, amores narrant.* Verum tamen est, quod quando in seipsos redeunt, & divino lumine illustrantur, de præteritorum peccatorum spurcitie erubescant; unde dicebat Apostolus: *Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis.* S. Augustinus in meditationibus suis ad propositum nostrum ita scribit: *Certe, o miser homo, ipsa sola plus est vitanda peccati fœditas, quam quælibet tormentorum immanitas.* Tormenta enim quantumvis sæva, & crudelia, solum possunt lacerare, & deformare corpus, peccatum vero animam commaculat, eamdemque in sempiternum indignam efficit, quæ Deum aspiciat. In vita S. Ludovici Regis Franciæ scribitur, quod cum quemdam suorum interrogasset, quidnam è duobus, peccato scilicet, vel lepra, præeligere mallet; illeque se peccatum potius, quam lepram velle respondisset, Rex Sanctus subintulerit: *Toto cælo erras. Ec quæ lepra peccata fœtidior, quod etiam post mortem affligit?*

S. Anton. p. 4. Tom. 14. c. 6. §. 4.
Peccator delitescit inter sordes scopis congestas.
Luc. 15. 8.
Hug. Card. ib.
S. Anselm. de similit.
S. Thom. de Villa Nov. Dom. 3. Adven.
Anima cognoscens propriam excellentiam & peccati turpitudinem numquam peccabit.
D. Chrys. H. 12. ad Rom.
S. Ambr. lib. 4. in Luc.
Alvar. Tom. 1. l. 1. p. 2. c. 6.
A peccantibus nascitur malitia peccati, quam post illud commissum cum pudore agnoscunt.
Rom. 6. v. 21.
S. Aug. in medit.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De abominabili putrolentia, & fœtore peccati.

THE-

THEMA.

Domino jam fœtet, quatriduanus est. Joan. 11. v. 39.

Qui peccare consuevit mystice fœtet.
S. Thom. in Joan.
2. Cor. 2. v. 14.
S. Bonav. ib.

1. CUm Lazarus quatriduanus, verus sit peccatoris habituati typus, non sine mysterio fœtuit, quia, ut Doctor Angelicus ait: *Mystice ille, qui peccare consuevit, jam fœtet, scilicet per pessimam famam, cujus odor deterrimus per peccatum consurgit.* Sicut enim Apostolus de Dei servis ait: *Christi bonus odor sumus in omni loco:* ita pariter de impiis verificatur, quod intolerabilem spirent fœtorem, & putreolentiam. Unde D. Seraphicus ait: *Fœtet peccator, nec mirum, quia putrefactus putrefactione spirituali, propter quod ait Propheta in persona talium; Putruerunt, & corrupta sunt cicatrices meæ; & computruerunt jumenta in stercoribus suis, quod est homines carnales in fœtore luxuriæ vitam finire. Fœtet talis horribiliter, & multipliciter. Ascendet fœtor ejus, & putredo ejus; & recte ait ascendet, quia usque in cœlum, & ita coram Deo, & etiam coram seipsis. Anselmus in meditationibus ait: Tolerabilius canis putris fœtet hominibus, quam anima peccatrix Deo, infelicius ista Deo, quam hominibus ille.* Hactenus S. Bonaventura D. Chrysostomus impium in peccatis habituatum delineare volens, hac phrasi loquendi utitur: *Cum se antris, cloacis, & voraginibus vitii se infoderint.*

D. Chrys. in Ps. 142.
Metropolis peccati est Babylonia.
Gen. 11. 2.
Rup. Abb. l. 4. in Gen. 41.
Beda ser. 18. de Sanctis.

2. Enimvero regni peccati metropolin, Babyloniam esse, nemo non fatebitur; at vero reflexistisne vos aliquando ad locum, in quo hæc Babylonia erecta fuit? Numquid forsitan in medio Ægypti, quæ symbolum est mundi? aut vero ex opposito Jerosolymæ? nequaquam; sed *invenerunt campum in terra Sennaar.* At vero quodnam in eo latet mysterium, quod inter omnes totius mundi partes, hunc campum Sennaar elegerint? Audiamus Rupertum Abbatem dicentem: *Ipsum campum, quem invenerunt, Scriptura nunc vocat Sennaar, quod interpretatur fœtor, quia videlicet fœtorem superbiæ eorum tali ausu usque ad nares Dei emiserunt. Cui sicut humilitas, vel spiritus contribulatus, sacrificium est in odorem suavitatis, sic econtra superbia, fœtor horribilis est.* Subito ut in cœlesti paradiso, in illa deliciarum amœnitate, de qua Beda ait: *Floribus ejus nec rosæ, nec lilia desunt*, peccatum Luciferi locum habuit suumque fœtorem per cœlum empyreum dispersit, in abyssum præcipitatus fuit, ubi, ut in promptuarii sacri speciali discursu *de inferno* diximus, una ex atrocioribus damnatorum pœnis, est fœtor horrendus, quem peccata ibidem exhalant.

Cibo putrido plus fœtet peccatum.

Enimvero ut præclare sacer quidam Interpres advertit, si Rex aliquis in vase aureo, fœtidum aliquod sibi appositum acciperet ferculum utique ferculum abjici, paropsidem vero auream, per ignem, vel forte lixivium, purificari præciperet, aurum nequaquam vero disperderet. At vero si una cum cibo, etiam aurum abjici mandaret, hoc utique certum foret indicium, fœtorem cibi illius adeo intolerabilem esse, & paropsidi adeo firmiter adhærescentem, ut ab ea numquam aboleri posset. *Deus autem Luciferum, quasi vas auri solidum, & ornatum omni lapide pretioso, ob fœtorem peccati projecit in infernum.* Et quidem tametsi in igne omnis auri purgetur macula, omnisque ab auro imbibitus fœtor, quantuscumque ille sit, penitus aboleatur, attamen fœtor à peccato Luciferi, aliorumque Angelorum rebellium contractus, in flammis illis hactenus à sexies millenis, sexcentis, & septuaginta annis purgari, & aboleri non potuit, imo magis quam umquam ipsas inficit stellas, & ex inferno fœtidissimam cloacam efficit.

Isa. 59. 2.
Deus non potest pati fœtorem peccati.
Procop. ib.
S. Anton. p. 4. tit. 14. c. 6. § 5.

3. Apud Isaiam dicitur: *Iniquitates vestræ diviserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis.* At vero undenam hæc divisio, & divinæ faciei absconsio procedebat? audire Procopium dicentem: *Avertit faciem à peccatis, tamquam eorum turpitudinem, & fœtorem non queat tolerare.* S. Antoninus ait: *Dicitur anima peccatrix, fœtida, immunda, & corrupta; Ps. 52. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. Tanta est ejus immunditia, ut ad ejus comparationem, omnem immunditiam corporalem, quantamcumque lepræ, plagarum, & ulcerum, Deus, & Sancti, qui rectum judicium habent, nullum existiment. Tanta est hujusmodi immunditia, ut nulla ablutio terrena hanc immunditiam tollere possit, & maculas, nisi Deus aqua cœlestis gratiæ figurata in aqua Jordanis, in qua Naaman Syrus, totus immundus lepra, lotus, mundatus est ad plenum. Tanta est hujusmodi immunditia, ut ad hujusmodi ablutionem faciendam, necessarium fuerit, Dei filium de cœlo descendere, carnem assumere, crucem subire, ut sanguine suo auferretur ista macula immunditiæ. Apocalypsis c. 1. Lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Ad hanc immunditiem removendam tot lavacra statuit aquas diluvii, ignem judicii, & purgatoriis tribulationum, & martyriorum, lachrymarum, & Sacramentorum.*

Animæ fœtor etiam quandoque in corpus redundat, ut Scriptura testatur de Antiocho Rege.
2. Mac. 9. v. 9. & 10. & 12.
Ibid. v. 13.

4. Deus nonnunquam disposuit, ut horrendus hic peccatorum fœtor, ab anima quoque ad corpus transfunderetur, prout in sacrilego, & impio Rege Antiocho contigit, de quo Scriptura ait: *Ita ut de corpore impii vermes scaturirent ,... & fœtore illius, exercitus gravaretur, ..., eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare;* Imo paulo post subdit sacer textus: nec ipse jam fœtorem suum ferre posset; At vero vultisne hujus fœtoris scire causam? Ecce vobis illam: *Orabat... scelestus Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus.* Et quidem verisimile est, domesticos suos omnem adhibuisse industriam, ut per aromata, & odorifera, pretiosissimaque Arabiæ incensa, & fumigationes, fœtorem illum mitigarent, sed omnia illa incassum fuere adhibita, siquidem nulla umquam inventa fuit, nec invenietur tantæ virtutis fragrantia, quæ peccati fœtorem exstirpare possit. Quando Christus ad monumentum Lazari accedere voluit, dixit ei Martha: *Fœtet, quatriduanus est enim;* Et vero tametsi verisimile sit, quod cadaver illius, tamquam vir [illegible]bilis, & divitis, balsamo abundanter imbu[illegible] quemadmodum de corpore Christi Evangelistæ narrant: *Acceperunt corpus Jesu, & ligaverunt linteis, cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire;* attamen, quia cadaver illud peccatorem præfigurabat, ideo divina providentia ad nostram eruditionem disposuit, ut fœtorem spiraret, ut per hoc intelligeremus, nullo adhibito zibetto, musco, vel ambra, putreolentiam peccatoris mitigari, quin potius quanto magis cadaver illius profumigatur, tanto pestilentiorem exhalare fœtorem. Narrat B. Petrus Damianus de Sophia Reinerii Marchionis filia, quod post mortem illius, cadaver ejus magno temporis spatio monasterium in quo sepultum jacebat, intolerabili fœtore infecerit; *Tantam enim fœtoris illuviem per continui anni circulum exhalavit, ut tolerari vix posset, nec fratres quiescere;* & quidem tametsi in eodem monasterio, multa essent aliorum mortuorum sepulchra, hoc tamen sepulchrum

Ejus fœtorem nulla aromata instinguunt.
Joan. 19. v. 40.
B. Petr. Dam. l. 7. Epist. 9.
Idem confirmatur de Sophia Reinerii

Marchionis filia.

chrum solum ita fœtuit: *ut luce clarius innotesceret, quoniam humana caro, quanto tenerius, ac mollius educatur, tanto deterius in putredinem, ac nauseam vertitur.* Idem S. Author. in eadem Epistola, aliud quoddam de cujusdam Ducis Venetiarum conjuge refert exemplum: Postquam enim immoderatum, quo cum vixerat, exaggerasset luxum, utpote quæ in balneis aquæ elementaris lavari dedignabatur; sed solum aquas ex deciduo rore collectas corpori adhibebat, lautissimisque cibis, ingenti cum sumptuum dispendio præparatis, nutriebatur; Subdit enim pius ille Author: *Cujus cubiculum tot thymiamatum, aromatumque generibus redolebat, ut & nobis narrare tantum dedecus fœteat, & auditor forte non credat. Sed omnipotens Deo, quantum hujus fœminæ fuerit exosa superbia, manifesta docuit in ulciscendo censura. Corpus ejus omne computruit, ita ut membra corporis undique cuncta marcescerent, totumque cubiculum intolerabili prorsus fœtore complerent, nec quis tantam perferre narium injuriam potuit, non Cosmeta, non servulus, vix una dumtaxat ancilla, non sine speciei redolentis auxilio in ejus obsequii sedulitate permansit, eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abscedebat.* Advertendum vero hic est, quod tam in primo, quam in secundo facto nulla gravis luxuriæ peccati fiat mentio, sed solum luxus, vanitatis & superbiæ. Quid igitur de peccatorum carnalium fœtore dicemus? S. Gregorius super illa verba: *Aspergatur in habitaculo ejus sulphur*, ita scribit: *Sulphur, quid aliud, quam fomentum ignis est? quod tamen sic ignem nutrit, ut fœtorem gravissimum exhalet. Quid itaque in sulphure, nisi peccatum carnis accipimus? quod dum perversis cogitationibus, quasi quibusdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat, & dum fœtoris sui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flammis subsequentibus, quasi nutrimenta subministrat.*

Confirmatur secundo de conjuge cujusdam Ducis Venetiarum.

Job. 18. v. 15. S. Greg. l. 14. mor. c. 10.

5. Ecclesiasticus de lasciva quadam muliere, licet aromatibus bene perfumata, ita scribit: *Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.* Sanctus Basilius Magnus idipsum sequenti illustrat similitudine: *Ut apes fumus fugat, & columbas fœtor arcet, sic custodem vitæ nostræ Angelum, lachrymabile; ac putridum peccatum repellit*, porro hæc veritas in vitis antiquorum Patrum pluribus exemplis confirmata reperitur. S. Antoninus inquit: *In vitis Patrum legitur, quod cum transiret per eremum Angelus, in forma hominis, cum quodam Sancto Eremita, obvium habuerunt quoddam cadaver hominis, & quia valde fœtebat, Eremita nares obturavit cum chlamyde, ne fœtorem sentiret, Angelus autem nihil tale egit. Postea vero obvium habentem quemdam pulchrum juvenem, vestibus ornatum redolen*[illegible] *Angelus clausit fortiter nares, eremita autem minime, sed miratus de actu, quod nares obturasset, juxta juvenem transiens, cum esset ita pulcher, & redolens, non autem circa illud cadaver ita marcidum, & fœtidum, respondit: Tu cum sis caro, sentis fœtorem carnis, nos autem quia spiritus sumus, sentimus fœtorem spirituum, qui procedit ex peccatis, quorum juvenis iste lascivus erat plenus, & ideo mihi fœtebat.* In iisdem vitis sequens simillimum reperitur exemplum: *Dicebant Patres de aliquo sene magno, quia cum ambularet in eremo, vidit duos Angelos; comitantes secum, unum à dextris, & alium à sinistris suis, dum vero ambularent, invenerunt cadaver in via jacens, & cooperuit ille senex nares suas, propter fœtorem, fecerunt autem & Angeli similiter. Et profecti pusillum, dixit senex: Et vos hoc odorastis? qui dixerunt ei nequaquam, sed propter te cooperuimus & nos, neque enim appropiat nobis fœtor corporis, sed animarum, quæ fœtorem peccatorum habent, ipsarum odorem nos odoramus.* S. Antoninus hunc fœtorem, sæpe etiam Angelis malis intolerabilem effici, his verbis refert: *Quidam Dæmoniacus, ut patet in libro de septem donis, per obsessum dixit, peccatum ei fœtere, & hoc propter nobilitatem naturæ suæ. A quibusdam dicitur, quod postquam Diabolus induxit eos ad malum, præcipue luxuriæ, ipse aufugit in actu ejus. Interrogavit quidam, quare ergo cum tanta diligentia illud procuras? respondit: Propter lucrum, sicut cloacarius intrat latrinam, propter lucrum, licet ei fœteat.*

Eccl. 9. 10.

S. Basil. orat. de pec.

S. Ant. ib.

Angelus ad odorem juvenis peccaminosi, & eremita ad odorem cadaveris nares obstruit.

Vit. P. 16. Libello 3. n. 18.

Propter naturæ suæ nobilitatem etiam diabolo fœtet peccatum.

S. Ant. ib.

6. Plures reperiuntur Sancti, quibus Deus hanc dedit gratiam, ut peccatorum alienorum olfacerent fœtorem. Sic enim in lectionibus S. Philippi Nerii legitur. *Virginitatem perpetuo illibatam servavit, idque assecutus est, ut eos, qui puritatem colerent, ex odore, qui vero secus, ex fœtore dignosceret.* Bollandus de B. Gentile vidua Ravennate ita scribit: *Ejusmodi ergo illam erat benigni Numinis providentia, ut omnibus in rebus, quantumvis minimis, singulari quadam ratione illam gubernaret. Ea causa prohibitam illam esse aliquando didicimus, ultro oblato pane vesci, aliamve stipem admittere, propterea quod maxime ab eorum, qui eam dabant, peccatis, expirare fœtorem sentiebat.* In vita S. Birgittæ scribit Surius, quod dum hæc Romæ domum Latini Ursini intraret, *manu ad nares admota nihil loquebatur. Sciscitanti illi ab ejus confessario, quid id sibi vellet, responsum est; Te non tam recto animo constitutum inveni, atque tu eras, cum à te recederet. Admiratus Dominus Latinus, ecquid ais designavit? Verum quidem est habuisse me litem, cum quibusdam subditis meis. Ibat quandoque S. Birgitta Romæ, cum filia sua Catharina, & Petro Confessario, & Magno Capellano, ad ædes Jordani de Marino, volens invisere ejusdem Jordani uxorem, qua præsente tantum ex actibus suis sensit fœtorem, ut vix ferre posset. Admirante ea de causa non mediocriter Magno, & à Petro Confessario ejus percunctante, respondit: Noveris pro certo quandocumque coram ea quispiam obnoxius stat mortifero peccato, aut loquitur fraudulenter, aut quo Deus offenditur, illam mox sentire immodicum sulphuris fœtorem.*

In lect. S. Philip. Ner.

Bolland. Vit. Gentilis viduæ 28. Jan. fol. 913.

S. Philippus Nerius S. Gentilis & S. Birgitta ex odore novertunt peccatores.

Surius 27. Julii c. 19.

7. Multa quoque habemus Scripturæ testimonia, quibus hic fœtor claris perhibetur verbis, etenim Job lamentabatur inquiens: *Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, & soror mea vermibus.* Quænam vero inveniri poterit puteolentior materia, ipsa putredine? & tamen sicut Psalmista lamentabatur: *In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*, ita credere licet, Jobum per hanc putredinem, & vermes, describere voluisse peccatum, id quod Beda advertit, dum ait: *Ubi magis putredo, peccatum accipiendum est.* Sapiens ait: *Memoria justi cum laudibus, & nomen impiorum putrescet*; quam quoque justos inter & impios differentiam, Josias ni fallor agnovit, quando in Bethel idololatrarum ossa dissipabat, succisisque profanis lucis, ac saltibus, falsorum numinum destruebat altaria; quod dum faceret, in inscriptionem incidit quamdam sepulchralem, quam admiratus interrogavit: *Quis est titulus ille quem video? responderuntque ei cives urbis illius, sepulchrum est hominis Dei, qui venit de Juda.* Hujus autem interrogationis à Lyrano accipiamus mysterium; hic enim ita scribit: *Cum essent ibi multa sepulchra, quæritur, quare ibi Josias specialiter quæsivit de illo? ad quod Respondet Rabbi Salomon, quod vidit ex uno latere sepulchri herbas fœtidas, & pungentes ortas, & spinas, & urticas, & hujusmodi; ex altero vero latere herbas bonas, & suaviter redolentes, ut balsamum,*

Fœtor peccati probatur ex variis scripturæ locis.

Job. 17. 14.

Ps. 50. 7.

Beda l. 1. in Job.

Prov. 10. 7.

4. Reg. 23. v. 17.

Lyran. ib.

Peccati fœ

& hu-

Foetorem sumpit ex sepulchris.

& hujusmodi. Quod si verum est, clare liquet, quod Deus etiam post mortem ipsamet improborum sepulchra herbarum fœtidarum feracia esse velit, ad denotandum culpæ fœtorem, econtra vero circa justorum sepulchra, odoriferas velit progerminari herbas. Verum enimvero ex quo sepulchrorum mentionem fecimus, ut ostendamus peccatum nauseabundum exhalare odorem, hoc mihi insuper dicendum videtur, quod non sine ratione peccatum in pluribus Sacræ Scripturæ locis, sub nomine cadaveris describatur. Unde Alcuinus ait: *Cadaveribus mortuorum peccata significari in lege, non est dubium. Hinc illa sententia ducta est; Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus? Sic & qui jejunat super peccata sua, & iterum hæc eadem facit.* Alvarez hanc tradit doctrinam: *Omnia peccata, sive iniqua consuetudine obduruerint, sive ad opus externum processerint, sive in solo interiori consensu se continuerint, cadaveribus notantur defunctorum, ut sciamus summam esse cujusque peccati turpitudinem, ac deformitatem, quare apud nos fœtidissima, & horribilissima debuit præsignari.* Sicut enim corpus, postquam anima ab eo recessit, putrefit, saniesque & vermes inde scaturiunt, horribilemque spargit fœtorem, ita quoque quando divina gratia, propter peccatum recedit ab anima, mox intolerabilem exhalat fœtorem, cœlum ipsum quasi inficientem.

Alc. Interrog. 176. in Gen.

Jac. Alva. Tom. 1. l. 1. c. 3.

Marc. 5. 2.
Quare diabolus degat in sepulchris.

8. Apud S. Marcum dicitur: *Exeunti ei de navi, statim occurrit de monumentis homo, in spiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis.* At vero quodnam in eo latet mysterium, quod Diabolus, & obsessus unanimiter amarint in sepulchris degere, in quibus nihil præter pestilentem fœtorem olfactu percipitur: audiamus S. Paschasium in simili quodam proposito ita scribentem: *Vivos gestiunt sepelire, & scipsos sepulchris mandant, ut homines redigant in sepulchra. Digna quidem utrorumque conditio, ut qui cœlo præsidere nolunt, pascantur cadaveribus; & saginentur putredine, delicientur fœtore, quibus tota voluptas est vitiis deservire.* D. Chrysologus ingeniose observat, quod superbus Dæmon à monumentorum putredine, in porcos, qui immunda & fœtida sunt animalia, transire petierit, ait enim: *Vide, ubi Satanas sedem desiderat collocare, de sepulchris in porcos, semel infectus putredine, habitacula fœtida, & immunda requirit; sordibus delectatur & cœno, qui utique fœtore criminum, & squalore pascitur vitiorum.* Verumtamen tametsi immundus ille porcorum grex, fœtore plurimum pascatur, & delectetur, ac proinde in luto se libenter circumvolutet, fœtorem tamen, qui ex immundo Dæmone exhalabat, tolerare non potuit; & ideo *demergi in mari, & fluctibus maluit deperire, quam ejus immunditiam pati, & putredinem tolerare.* Alvarez post citatum illum Isaiæ cap. 34. textum: *De cadaveribus eorum ascendet fœtor, tabescent montes in sanguine eorum &c.* subdit: *Non putes, quia solum corpus orbatum anima, cadaver est, tamen dico tibi, quia & anima ipsa, Deo, per grave peccatum, carens, cadaver est putridissimum, cujus infamia fœtor in ipsos cœlos ascendit, & Spirituum cœlestium olfactum, tetro & intolerabili odore perfundit. Qui eo magis hanc peccatorum ignominiam spiritualiter sentiunt, quo melius summi Dei, quem offendit peccatum, dignitatem, & majestatem percipiunt.* In Revelationibus S. Birgittæ leguntur sequentia: *Hoc magnum de Spiritus Sancti gratia habuit Sponsa Christi, quod quoties approximabant ei homines, spiritu immundo, & superbo obnoxii, statim sensit totum fœtorem, & in ore tam amarum habuit saporem, quod vix ferre posset; unde quidam plenus peccatis cum consedisset ei, quæsivit ex eo dicens: Quid est de spiritu quem diceris habere, utrum est à te, an ab aliquo alio, aut forte à Dæmone? Sed illa vix ferre valens fœtorem ejus, dixit: Fœtidum habes habitatorem, & fœtida sunt, quæ procedunt de ore tuo; pœnitentiam igitur age, ne tibi superveniat ultio Dei, qui nimis iratus recedens, cum se sopori dedisset, audivit Dæmonum voces innumerabilium dicentium; Trahamus istum ad loca porcorum, quia sprevit monita salutis, qui rediens ad seipsum correxit ex gratia Dei vitam suam criminosam, & postea odor bonus, fœtore sublato, reversus est.* Spiritus Sanctus apud Oseam populi Israelitici prævaricationem exprimere volens, non obstante, quod cæteroquin Deo adeo esset acceptus, ipsum nihilominus vas stercutarium appellavit dicens: *Factum est Israel in nationibus, quasi vas immundum.*

S. Pasch. l. 5. in Matth. 8.

D. Chrys. ser. 17.
Porci maluere submergi quam tolerare fœtorem Dæmonis.

Alvarez. Tom. 2. l. 1. c 2.

Revel. S. Birg. Extravag. 81.
S. Birgitta agnovit ex fœtore alicujus peccata.

Osee 8. 8.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Vilitas peccati, ab ejus denominatione deducitur; peccatum enim bestia, peccatores vero ferarum, aliorumque vilium animalium nomine appellantur.

THEMA.

Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ps. 48. ℣. 13.

Peccator à Deo comparatur jumentis.

1. NE forte quis sibi persuaderet comparationem, qua regius Propheta, hominem divinæ legis transgressorem, stolidis assimilat jumentis, eidem casualiter, & indeliberate: è calamo suo emanasse, ideo in eodem Psalmo v. 21. eumdem versum decimum tertium, iterata vice ad unguem repetit: *Homo cum in honore esset, &c.* Hoc autem propheticum oraculum, in claram nos facit venire notitiam, vilitatis, & ignominiæ peccati, utpote per quod bestiis similes efficimur; estque notitia hæc tanto certior; & verior, quia de hac nobis constat, non per assertionem gentilis alicujus Philosophi, vel Sancti Patris, vel alterius classici scriptoris (contra quos aliqua forsitan posset fieri exceptio) sed veritas hæc nobis constat ex definitione Spiritus Sancti; qui illam definivit, per os illius, qui à sacra Scriptura dicitur *sedens in Cathedra Sapientissimus.*

2. Reg. 23. v. 8.

2. Et vero primum quod in hac comparatione mi[illegible]currit, est fœtidum stabulum, in quo peccatores, velut irrationabiles bestiæ stabulantur, de quo S. Thomas à Villa Nova ita scribit: *Quantum distat inter Dei templum purum, & sanctum, & stabulum Diaboli fœtidum, & sordidum, tantum interest inter illum, qui assidue animam suam purificat, & renovat Sacramentis, ut Dei munda inhabitatio fiat, & illum qui toto anno in sordibus peccatorum sordescit,* is enim qui propriam conscientiam, iniquitatibus, & sceleribus adimplet, eamdem abominabile Diaboli stabulum efficit, & in hac eadem, velut in sterquilinio, bestiales appetitus suos jacere, & circumvolvi facit. Idem Sanctus Archi-præsul in alio quodam Sermone ad idem propositum ita scribit: *Apostolus cum dixisset: An nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis? apte adjecit: Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus; si quis enim in hoc Sancto Dei templo, equos, & asinos, & porcos immitteret, & sanctuarium Dei,*

2. Reg. 23. v. 8.
Habitat in stabulo bestiali.

S. Th. de Vill. conc. in 4. Dom. Quadr.

S. Tho. de Vill. conc. Dedic. Eccle.

jumen-

jumentorum stabulum, & porcorum haram faceret, quam impium & sacrilegum haberetus? & si destructis, ac rasis Sanctorum imaginibus, in eodem loco turpissima Bacchi Jovis, Martisque simulachra, & aliorum Dæmoniorum idola, audacter, & impudenter statueret, quo tu modo quo supplicio punireturi? Quid minus facis tu ó peccator, si sacrum cordis, & corporis tui templum vitiis imples, & immunditiis polluis, & sacrum Dei habitaculum, Dæmoniorum spurcissimorum stabulum facis, & expulso Spiritu Dei sancto, turpissima carnalium imaginationum in eo simulachra idolaque depingis? quo putas inferno, quo supplicio tantum facinus vindicabitur! Vultisne scire, quodnam, vel quale hujus stabuli sit fœtidum sterquilinium? certe non aliud, quam bona hujus vitæ, de quibus Apostolus dicebat: *Omnia... arbitror ut stercora*, quæ tamen à peccatore summo bono anteponuntur. De gloria hujus mundi dicit Scriptura *a verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria ejus stercus, & vermis est.* In revelationibus sanctæ Birgittæ dicitur: *Equus, qui solutus est, ejecto stercore suo, delectatur nares apponere illi, similiter peccator, perpetrato peccato, quod coram Deo vilissimum stercus est, de ipsius fœtore dulce sibi videtur cogitare,* Isaias Propheta illis, qui à consolationum spiritualium fruitione, in turpes carnis, & mundi degenerant voluptates, improperando dicit: *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* S. Job de superbo, & elato homine dicit: *Si ascenderit usque ad cœlum superbia ejus, quasi sterquilinium in fine perdetur;* quia ut S. Gregorius ait: *In morte sua cum ad tormenta ducitur, stercoribus vitiorum plenus, à malignis spiritibus conculcatur.* Gaudia vitæ præsentis, quæ injusti æstimant magna bona justi stercora deputant, unde scriptum est: *De stercore boum lapidatus est piger.* Quando in parabola de ficu, Dominus illius hanc succisam tollere volebat, eo quod per trium annorum continuatam sterilitatem, nullos produxisset fructus, vinitor pro illa intercedens amputationem illius, in alium usque annum protogari petit, promittendo, quod ut fertilis redderetur, circa illam missurus esset stercora; at vero quidnam per hæc stercora vinitor denotare voluerit, Glossa apte declarat inquiens, verba illa: *Circa illam mittam stercora*, eumdem sensum habere ac si diceret: *Malorum, quæ fecit, abominationem ad animum reducam.* Cum igitur mala conscientia sordidum quoddam sit stabulum, cujus stercora, sive sterquilinium vitia sunt & peccata, quæ ob sui vilitatem, & fœtorem, aliud nomen minime merentur; operæ pretium erit, ut deinceps videamus, quibus nominibus appellentur peccatores, in hoc stabulo commorantur.

Illius stabuli sterquilinium sunt temporalia.
Philipp. 3. v. 8.
1. Mach. 2. 62.
Revel. S. Birg. l. 4. c. 12.
Tren. 4. v. 5.
Job. 20. v. 6.
Eccle. 18. v. 2.
Mittere stercora ad ficum est remonstrare malam conscientiam.

3. Habacuc Propheta inquit: *Et facies [illegible] quasi reptile;* quodnam vero animal reptili contemptibilius, aut vilius esse potest, siquidem non ambulat, sed serpit per terram, sicut vermes, & alia similia insecta, & speciatim serpentes, qui ab unoquoque conculcantur, & evitantur? tale autem reptile est homo peccator, de peccatoribus enim ait Psalmista: *Conglutinatus est in terra venter eorum.* In Levitico præcepit Deus *Omne quod reptat super terram abominabile erit.* Porro Deus creaturas suas non abominatur, quia *vidit cuncta quæ fecerat & erant valde bona*, bene tamen execratur impios, in hisce venenosis serpentibus figuratos. Sanctus Augustinus ait: *Si in domibus vestris scorpiones essent, aut aspides, quantum laboraretis, & domos vestras purgaretis, ut securi habitare possetis? Irascimini, inveterantur iræ in cordibus vestris sunt tot odia, tot trabes, tot scorpii, serpentes, & domum Dei, cor vestrum, purgare non vultis!* Deus Sancto Petro peccatores in extasi delineare volens, quos per prædicationem suam ad veram Dei perducturus esset notitiam, eidem cœlitus amplum quoddam linteum dimisit, in quo non Cherubini, non stellæ, non gemmæ, sed deformia animalia effigiata erant; dicit enim sacer textus: *Vidit cœlum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cœli.* Isaias Propheta per magis tritas & populares Jerosolymæ plateas oberrans, lamentabatur se nullum invenire hominem; *Veni, & non erat vir, sive homo*, tamen densæ cuidam populi multitudini prædicabat, cur igitur le hominem non invenire conquerebatur? respondet Sanctus Hieronymus: *Omnes enim, viri, & hominis imaginem, relinquentes, bestiarum & serpentium sumpsere imagines, unde ad Herodem propter malitiam dicitur: Ite & dicite vulpi illi; & ad Pharisæos: Genimina viperarum: & ad libidinosos: Equi insanientes in fœminas facti sunt; & de voluptuosis Nolite margaritas vestras mittere ante porcos; & impudentibus: Neque Sanctum detis canibus.* Chrysostomus quoque hoc Isaiæ lamentum verum esse observavit, nam super illa Dei verba: *Non permanebit spiritus meus in homine..., quia caro est,* ita scribit: *Porro, ut discas morem esse Scripturæ, quod vitiis studentes, & virtutum studium negligentes, hominum nomine vocare non dignetur, audi Deum loquentem: Non permanebit Spiritus meus in hominibus istis, eo quod carnes sunt. Vidisti, quomodo ob malitiam carnium eos vocat, & non homines? Audi Prophetam Isaiam clamantem, & dicentem, in media Jerosolymorum metropoli, ubi tot millia millium erant: Veni, & non erat homo; vocavi, & non erat qui audiret; non dicit, quia non aderant, sed quia præsentes nihilo meliores erant, quam si non fuissent.* Idem S. Doctor in progressu ejusdem homiliæ considerat sacram Scripturam de Noe dumtaxat dicere: *Noe homo.* Unde subdit: *Hic enim solus homo; cæteri autem non homines; sed humanam gerentes formam, & ex hominibus in bestias mutati malitia voluntatis, generositatem naturæ amiserunt. Quod enim cum in malum declinant homines, & servi funt irrationalium affectionum, divina Scriptura imponat illis bestiarum nomina, audi ut quodam loco dicit: Equi mulierum amatores facti sunt; alibi venenum aspidum sub labiis eorum; canes quoque muto alios vocat; & iterum eos qui aures ad doctrinam obturant, vocat quasi aspidas surdas, & obturantes aures suas. Audi Baptistam dicentem Judæis: Progenies viperarum, quis vobis monstravit, ut à ventura ira fugiatis? Vidisti, quomodo & hic dolum mentis eorum bestiæ nomine significavit?* Apud Ezechielem dicitur: *Homo, homo de domo Israel;* bis cepetit nomen *homo*, idque non sine mysterio; ut Origenes notat inquiens: *Omnes homines nati sunt homines, sed non omnes homines homines sumus, sicut sæpissime notavi, id quod in Levitico scriptum est: Homo, homo filiorum Israel, aut advenarum, quia positi sunt in nobis. ... state homines, homines, quia non omnes homines sunt homines. Ostendamus de Scripturis, quomodo quidam homines non sint homines. Homo in honore positus non intellexit, comparatus est jumentis &c. iste non est homo homo, sed homo jumentum. Generatio viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Talis non est homo homo, sed serpens homo. Et qui in fœminas insanientes facti sunt; unusquisque super uxorem proximi sui hinniebat, & iste non est homo, homo, sed homo equus.*

Habac. 1. v. 14.
Peccator comparatur reptili.
Psal. 43. v. 25.
Levit. 11. v. 41.
Gen. 1. v. 31.
S. Aug. H. 43. Laud. 50.
Act. Apost. 10. v. 11.
Isaias dicit peccatores non esse homines.
Isa. 50. v. 2.
S. Hier. ib.
Gen. 6. v. 3.
D. Chrys. H. 23. ib.
Solus Noe quia justus dicitur homo.
Ezech. 14. v. 4.
Orig. Hom. 3. in Ezec.
Non omnes homines sunt homines.

4. Porro ratio cur infallibilis Dei providentia disponerit, ut legis divinæ transgressores, in sacra

Scri-

Scriptura, & à Sanctis Patribus, per vilia animalia & bestias denotentur, hæc una fuit, ut scilicet exinde homo vilitatem peccati agnoscens illud abominaretur. Porrò Hugo Cardinalis pulchrè observat hominem in statu innocentiæ à Deo accepisse jurisdictionem & dominium super omnia animalia, illud vero per peccatum adeo amisisse, ut nunc, à minutissimis animalibus misere affligatur, unde ait: *Omnium constitutus est homo, sed in maximis dominium perdidit per peccatum, ut in leonibus, ut sciat quantum amiserit; & in minimis, ut in muscis, & pediculis; ut sciat quam vilis factus fuerit per peccatum.*

Per peccatum perdidit homo dominium super bestias.
Hugo Card. in Gen. 1.

Quidnam obsecro vilius est cane mortuo? & tamen sanctus Bernardus ex humilitate se peccatorem agnoscens, hujus status miseriam his verbis deplorabat: *Sum opprobrium hominum, pecore vilior, cadavere pejor; tolerabilius enim canis putridus fœtet hominibus quam anima peccatrix Deo.* S. Petrus animam peccatricem cani, & scrophæ, luto se immergenti assimilat inquiens: *Canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* David sibimet ipsi vilescere, & in abyssum nihili sui dimittere volens magis propriam comparationem invenire nequivit quam canis mortui; unde ait: *Quem persequeris Rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris;* ubi Sanctus ait: *Canis aliquid indicat odiosum & fœtidum, quod si addas mortuum, nihil dixeris odiosius, & vilius.* Sic de Simei homine impuro, & vili dixit Abisai. 2. Reg. 16. *Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Regi?* Similiter cum Abner se ab Isboseth contemni videret, iracundia motus in hæc verba prorupit: *Numquid caput canis ego sum?* talibus autem canibus assimilantur peccatores, dicente Psalmista: *Famem patientur ut canes & circuibunt civitatem.*

S. Bern. c. 35. de inter. domo.
2. Petr. 2. v. 22.
Comparatur cani mortuo.
1. Reg. 24. v. 15.
Sanctus ib.
2 Reg. 16. 9
3. Reg. 3. v. 8.
Ps. 58 v. 7.

5. Incarnata Sapientia eosdem peccatores hœdis, comparat dum ait: *Statuet ... hœdos à sinistris.* Cujus similitudinis hanc S. Thomas reddit rationem, *quia est animal per præcipitia vadens, & ad coitum fervidum.* S. Antonius de Padua ad hœdorum respicit puteolentiam & fœtorem per quem culpæ fœtor repræsentatur. *In hœdo, inquit, notatur fœtor peccati.* Idem quoque mysterium Petrus Blesensis his verbis observat: *Peccator assimilatur hœdo ex tribus; hœdus enim animal est olidum, petulcum hispidum. Fœtor peccantis est in consuetudine; petulantia in instabilitate; asperitas in vermis corrosione.* Beda similiter super illa verba Psalmi 34. *Induebar cilicio,* ita scribit: *Sciendum quod cilicium de pilis caprarum, & hœdorum fit & per capram, & hœdum, propter fœtorem significatur peccatum.*

Matth. 25. 33.
Fœtet ut hœdus.
S. Thom. ib.
S. Anton de Pad. Dom a Quadr.
Petr. Bles. ser. 30.
Ps. 34. 14.
Beda ib.

6. Asinus animal est valde cotemptibile, & tamen Spiritus Sanctus peccatorem divinorũ præceptorum transgressorem asino similem esse pronunciat: *Comparatus est jumentis, & similis factus est illis.* Infelix ille homo qui ab Jerusalem in Jericho descendens à latronibus despoliatus fuit; figurabat peccatorem qui à divinâ gratiâ corruens in manus incidit spirituum infernalium, qui illum despoliant omnibus meritis; *hic descendit,* inquit Albertus Magnus, *quando peccato consensum dedit.* Observandum vero quod Samaritanus ille Salvatorem nostrum repræsentans *illum jumento impositum in stabulum introduxit: Imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum,* quia peccator similis fit jumentis quorum habitatio propria est stabulum S. Antoninus ait: *Comparatus est jumentis non solum similis illis, sed vilior, & abjectior eis.* Bernardus *O quam misera conditio peccatorum, quæ de filio facit servum porcorum, ut prodigus ostendit. Ecce quomodo de grege facta tam egregia creatura. Puto dicerent jumenta, si loqui possent: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est.* In Ps. 77. dicitur: *Viam fecit semitæ iræ suæ, & non pepercit à morte animabus eorum, & jumenta eorum in morte conclusit.* Quibus verbis Propheta de Ægyptiis loquitur, propter oppressionem populi electi flagello à Deo percussis; Sciendum est autem, quod, ut ex versione Vatabli colligitur, nomine jumentorum David impios indigitare voluerit; & ideo dictus Vatablus pro eo, ut legeret: *Jumenta eorum,* ipse vertit: *Et vitam eorum pesti devovit:* Quia tametsi flagellum Dei etiam super jumenta ceciderit, attamen cum stolidis hisce animalibus, in eadem linea etiam vitam eorum reposuit, siquidem impii vitam agunt prorsus brutalem. S. Antonius de Padua supplicium illud commemorans, quod sacrilego illi Regi comminatum fuerat, scilicet *sepultura asini sepelietur,* inquit: *Scilicet putrefactus, & projectus extra portas Jerusalem;* addit que: *Hic adverte, quod per asinam anima significatur.* S. Hieronymus ad propositum nostrum commentatur textum illum Ezechielis: *Et immittam in vos ... bestias pessimas usque ad internecionem &c.* & ait: *In nostram Jerusalem immittuntur bestiæ pessimæ, quando tradimur in passiones ignominiæ, & in reprobum sensum & in conscientiam peccatorum, quæ excruciant, atque dilacerant animum nostrum; tales bestiæ sunt dissensiones, hæreses schismata, æmulationes, invidia, tristitia, detractiones, desideria mala, avaritia, quæ est radix omnium malorum; hæc enim omnia peccata bestiæ pessimæ sunt, quarum fuerint in nobis, meremur audire: Corripiet te prævaricatio tua quemadmodum scribitur Jerem. 2. Precamurque, & dicimus: Ne tradas bestiis animas confitentes tibi.* Apud S. Antoninum varias variorum animalium reperio qualitates, variis humanæ malitiæ vitiis adaptatas. Ita enim scribit: *Valde monstrosum esset, si unus homo esset, qui haberet in se de natura, & proprietate diversarum animalium, ut scilicet caput haberet hominis, sed membrum aliquod leonis, aliud asini, aliud porci, aliud canis, aliud ursi. Sic evenit ait: Philosophia Boëtii in lib. de Philos. consol. ut quem bonitate deserta diversis vitiis transformatum videas, cum in divinam conditionem, transire non possit, vertatur in belluam; & leo quidem efficitur per superbiam; porcus per luxuriam; ursus per gulam; & vulpes per dolositatem, & sic de aliis.* Unde S. Bernardus ait. *Monstrosa res est, gradus primus, & animus imus; sedes prima, vita infima; lingua magniloqua, manus otiosa, vultus gravis, actus levis.*

Assimilatur asino.
Luc. 10. v. 34.
Alb. Magn. ibid.
Luc. 10. 34
S. Anton. p. 14 c. 6. § 4.
Gen 3. v. 22.
Ps. 77. v. 50.
Vatabl. ib.
Sepultura asini sepelietur.
Jerem 22. v. 19.
S. Ant. de Padua in Ramis Ps.
Ezech. 5. 17.
S. Hier. ib.
S. Anton ib 4. 8.
Habet vitiatas variorum animalium qualitates

7. Quando David pastorculus, postquam se obtulisset ad congrediendum cum Goliath gigante, animositatem suam excusare voluit, ne temeritas esse crederetur, dixit Sauli: *Leonem & Ursum interfeci ego servus tuus.* Quibus verbis in sensu literali dicere voluit, se gigantem illum, licet mons ferreus videretur, minime timere, eo quod alias ursos & leones dilaniasset: Theodoretus autem mysticum sensum declarans inquit: Davidem gigantem illum, utpote Dei inimicum, non alio loco habuisse quam quo feram quamdam, cujus hanc reddit rationem: *Quia nihil differt à bestia qui vivit in impietate.* Antichristus, qui à S. Paulo *homo peccati* appellatus fuit, à Daniele *terribilis bestia* nomine describitur. Chrysostomus à S. Bonaventura lib. 2. pharetræ cap. 5. citatus inquit: *Excogitate quantum est malum, nos ex hominibus, pares Angelis, ad feras transponere, ventri enim servire; & pecuniarum concupiscentia detineri, & irasci, & mordere, & calcitrare, non hominum,*

1. Reg. 17. v. 36.
Parvulus David magnum Goliath ut bestiam æstimavit.
Theod q 40 ibid.
2. Thess 2. 3
Dan 7. v. 7

S. Anton. p. 1. tit. 1. 6. 1. § 3.

sed ferarum est. Apud S. Antoninum in prima parte summæ suæ lego sequentia: *Si hic vivis vitiose, efficitur imago diversarum bestiarum; Rom. 1. mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei &c. Hinc &c. Boëtius in philosophica consolatione, evenit, ut quem diversis transformatum videas, hominem æstimare non possis.* Exemplificat idipsum de diversis vitiis variis bestiis assimilatis inquiens: *Superbia Leoni æquiparatur inanis gloria pavoni, invidia lynci, avaritia talpæ, vel serpenti terram comedenti, ira cani, gula urso, acedia asino luxuria porco, timiditas cervo, instabilitas avi &c.*

Adducitur exemplum de Nabuchodonosore.

Adducit quoque exemplum Nabuchodonosoris, qui ob suam superbiam, & arrogantiam in bovem transmutatus fuit.

S. Anton. de Pad. ser. 2. Dom. 1. Quadr.

S. Antonius de Padua similiter peccata mortalia in feris adumbrati his verbis dicit: *Bestiæ peccata mortalia quæ animam vastant, & laniant, de quibus dicit Isaias 34. loquens de perfida Judæa id est anima peccatrice; Erit cubile draconum, & pascua Struthionum oc. urrent dæmonia, onocentauris, & pilosus, & clamabit alter ad alterum. Ibi cubavit lamia, & invenit sibi requiem, ibi habuit foveam ericius, & enutrivit catulos, & circumfodit, & fodit in umbra ejus.* Quod si igitur scire cupimus, quomodo hæc fera animalia à nobis repellere possimus, audiamus S. Ambr. dicentem:

S. Ambr. in Ps. 37.

Contere cor tuum in quo erat draconis cubile: ut non inveniat ubi possit habitare, contere draconis carnes, carnes ejus peccata nostra sunt, sicut sancti, corpus & membra sunt Christi, ita peccatores, qui peccatum non deserunt, sed peccato inhærent, corpus draconis, & membra sunt. Chrysostomus peccatum feris deterius, & crudelius esse censet, nam in sermone quodam, cui titulus est: *Cur presbyter esset designatus* ita scribit:

D. Chrys. T. 4.

Quid obsecro possit esse miserabilius? Scorpii, serpentes, ac dracones invitantur ad laudandum eum à quo conditi sunt, solus peccator ab hac sacra chorea submotus est, idque jure optimo. Mala, & effera bestia est peccatum.

DISCURSUS. XIV.

ARGUMENTUM.

Peccatum magnam sibi adjunctam habet ignominiam, quia indignissima quadam servitus est.

THEMA.

Omnis qui facit peccatum, servus est peccati, Jo. 8. v. 34.

1. QUidnam Salvator noster, ut peccatum nobis exosum & abominabile redderet, amplius facere potuisset, quam quod indignam, & abjectam, quæ ab eo contrahitur, servitutem nobis ob oculos posuerit dicendo: *Omnis qui facit peccatum servus est peccati.* Etenim S. Antoninus ait:

S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 6. § 4.

Peccatum animam in vilissimam servitutem venumdatur.

Facit peccatum hominem abjectissimum & vilissimum; maxima enim vilitatis est conditio servilis, & tanto magis, quanto dignioris conditionis est, qui efficitur servus & vilioris, qui efficitur Dominus. Anima autem nostra adeo est nobilis, ut nobilior esse non possit, siquidem imago quædam & effigies est istius ipsiusmet Dei, qui illam creavit, at vero prævaricando, vitio, peccato, & dæmoni in vilissimam quamdam servitutem venumdatur. Doctor Seraphicus propositi thematis verba exponens inquit: *Tangitur prævaricantis ignominiosa captivatio:* Est enim hæc servitus maximè infamis, eo quod per illam peccator tyranno infernali, nec non peccato, quod detestabile quoddam monstrum est, misere subjicitur; Unde S. Bonaventora merito ait:

S. Bonav. collat. 42. in

Nihil miserabilius quam peccato servire. Plato hominem quemdam vitiosum hac proposito nostro congrua alloquitus sententia; *Quoties peccas, toties te velut catena revinctum, nequissimo, & spurtissimo Domino pro mancipio tradis.*

Joan. 8. Plato lib. 9. de Republ.

Subjicitur Dæmoni.

Isa. 50. v. 1.

Deus apud Isaiam Prophetam peccatores interrogat inquiens: *Quis est creditor meus cui vendidi vos?* Moxque sibiipsi respondet: *Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis.* Philo Hebræus in libro cui titulus est: *Quod omnis probus sit liber*, duplicem distinguit servitutem, scilicet unam, qua corpus adstringitur, & aliam cui anima innectitur, & hanc secundam ignominiosissimam maximeque deplorabilem esse dicit, quia per hanc anima, quæ adeo est nobilis, vilissimi corporis serva efficitur; subditque:

Phil. l. quod omnis probus sit liber.

Corporibus dominantur homines, animis autem affectus, & vitia, & ideo deterior servitus & jugum animæ; quam corpori imponitur, quia per servitutem corporalem unus homo ab alio homine possidetur, & anima vero Deo rebellis, vitiorum & appetituum bestialium, spirituumque infernalium mancipium constituitur. Unde S. Bonaventura ait:

Ignominiosior est servitus animæ quam corporis.

Servi estis ejus cui obedistis, quæ servitus est ignominiositate vilissima, quia nihil est vilius, quam servire vilitati peccati, & sub jugo dæmoniali, ut enim ait Boëtius: Extrema servitus est servire vitiis. S. Bernardus queat:

S. Bern. de consid. l. 5.

Nulla est turpior servitus, illa, quæ est vitii, cum ipsi servi sint corruptionis, à quo enim quis superatus est, hujus & servus est. Deus apud Jeremiam summe admirabatur, populi Israelitici servitutem, ideoque dicebat.

Jerem. 2. 14.

Numquid servus est Israël, aut vernaculus? Nimirum intelligere non poterat, quo modo populus ille, qui libertate semper fruitus apud S. Joan. cap. 8. Salvatori dixerat:

Joan. 8. v. 33.

Semen Abrahæ sumus & nemini servivimus, unquam quomodo tu dicis liberi eritis: Intelligere inquam non poterat, qua ratione populus ille servitutis subjectus fuisset opprobrio, aut vero Salvator ipsemet in eodem cap. 8. Joannis respondet:

Ibid. v. 34.

Amen amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. S. Hieronymus super prædictum Jeremiæ, textum populi Israëlitici excusat ignorantiam dicendo:

S. Hieron. in Jerem.

Sed nesciebant, quod omnis qui facit peccatum, servus peccati sit, & serviat unusquisque ei à quo vincitur: subdit tamen: *Nati ergo de amico Dei Abraham, vitio suo facti sunt quasi filii Cham, cui dictum est; Maledictus Chanaan servus erit fratribus suis.*

Servitus est pœna peccati

2. Multa à condito mundo præterierant sæcula, priusquam in sacris literis manifesta fieret servitutis mentio; Prima enim omnium vice hæc servitus aperte Cham comminata fuit, per eam occasionem, quod Noë Patrem suum derisisset; hinc enim Noe permotus Chanaan, pessimo stirpis suæ germini, maledicens, servitutem eidem his verbis prædixit,

Gen. 9. v. 25.

Servus servorum erit fratribus suis. Consideravit idipsum S. Chrysostomus, quando in homilia quadam ita pronunciavit:

D. Chrys. H. 29. in Gen.

Peccatum servum fecit, & ablata libertate servitutem illi injunxit, unde postea servitus sumpsit originem: peccatum ubi intravit, libertatem perdidit, servitutemque introduxit. Diu autem ante Chrysostomum idipsum observaverat S. Augustinus, dum lib. 14. de Civit. Dei cap. 15. ita scripsit:

S. Aug. de Civit. Dei l. 14. c. 15.

Conditio servitutis jure intelligitur imposita peccatori, proinde nusquam scripturarum legimus servum, antequam hoc vocabulo Noe justus peccatum filii vindicaret; nomen itaque istud culpa meruit, non natura. Etenim Deus nos liberos creavit, tamquam filios suos adoptivos; at vero per culpam ignominiosæ servitutis compedibus innixi sumus. Unde Nazianzenus ait:

Nazian. orat. 16.

Qui hominem primum creavit liberum, & eum sua arbitrio reliquit, sola mandati lege coercitum, atque in Paradisi deliciis opulentum: libertas porro & divitiæ in sola mandati observatione sita erant, quemadmodum contra paupertas & servitus

Descendentes à peccatore Cham ut plurimum ut mancipia divenduntur.

& servitus in illius violatione. Porrò Mauri, qui suam in Æthiopia habent progeniem, populi sunt, à Chus filio Cham suam trahentes originem hi autem ut plurimum in omnibus populis & nationibus, tamquam servi & mancipia divenduntur, ubi quoque advertendum est, quod peccatores in Scriptura sacra Æthiopum nomine appellentur, ut intelligamos, peccato & simul annexam esse & deformitatem, & ignominiosum servitutis stigma; Unde apud S. Jeremiam: *Si mutare potest Æthiops pellem suam, .. & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.*

Jerem. 13. v. 23.

Judith. 6.

3. In libro Judith legitur, quod cum Holofernes per victoriosum exercitum suum, multis provinciis, & regnis infamis servitutis imposuisset jugum, se pariter accinxerit, ut idem quoque jugum populo imponeret Hebræorum, eoque fine ad Bethuliæ destructionem anhelarit, ut inde ad alias quoque acquirendas civitates viam sibi aperiret: Videns autem Bethulienses ad defensionem sese parare, miratus est, atque à Principibus circumvicinis, quos sibi de facto subjugaverat, causam sciscitatus est, unde hic Bethuliensium ausus, & præsumptio procederet, cui Achior Princeps Ammonitarum consuluit, ut priusquam illos aggrederetur, prius exactè perquireret, an aliqua in re per alicujus divini mandati transgressionem Hebræi Deum quem adorabant offendissent, hoc enim si ab iis factum fuisse intelligeret, firmam concipere spem posset, idem servitutis jugum Hebræis quoque, & consequenter Bethuliensibus imponendi: *Nunc ergo mi Domine* inquit Achior, *perquire, si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum*, quod si est, *ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus Deorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ; Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis.* Inter alia lachrymosa lamenta, quæ Jeremias in exterminio Jerosolymæ edidit, primum hoc fuit: *Princeps provinciarum facta est sub tributo*; Postquam enim Jerosolyma multis antea sæculis varios debellasset populos, tandem & ipsa alienigenarū & barbarorum tributaria, serva, & mancipium facta est. Id quod S. Hieronymus in sensu spirituali exponit dicens: *Mysticè plangitur anima fidelis hominis, quæ quondam plena fuit numerositate virtutum & imperabat diversis affectibus, dominans concupiscentiis carnis, postea autem a malignis spiritibus flammis libidinum incensa, destituta Angelorum solatio, & carens divino consortio, tot servit sceptris, quot debita vitiis.* Verumenimvero absque eo quod ad sensum mysticum recurramus, verissimum esse constat, populum hunc tunc factum esse servum & mancipium in omnibus mundi nationibus quando suave divinæ legis jugum excussit, veroque Deo se rebellem exhibuit, tunc enim regius psaltes de illis ait: *Nunc autem repulisti & confudisti nos .:. Dedisti nos tanquam ovis escarum, & in gentibus dispersisti nos Vendidisti populum tuum sine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro; Posuisti nos in similitudinem gentibus, commotionem capitis in populis.* Hæc enim omnia, quæ tot ante sæcula David de illis prædixit, nunc *ad unguem* adimplentur: siquidem quisquis Judæos intuetur, movet caput suum super illos, eosque tanquam viles servos & mancipia, cunctarumque gentium opprobrium digito demonstrat unde Jeremias de illis lamentatur inquiens: *Migravit Judas propter afflictionē, & multitudinem servitutis, habitavit inter gentes, nec invenit requiem, omnes persecutores ejus apprehenderunt eam inter angustias.* Idem verò Propheta postquam in ejusdem capitis decursu multis suspiriis & singultibus Judæ, sive Judæorum deplorasset, calamitates, tandem omnium miseriarum hanc assignat rationem: *Vigilavit jugum, iniquitatum mearum, in manu ejus convoluta sunt, & imposita collo meo, ... dedit me Dominus in manu de qua non potero surgere.*

Judith. 5. 24.

Ibid. v. 25.

Consilium dedit Achior Holoferni Bethulienses esse vincendos dum fuerint in peccatis.

Thren. 1. 1.

Judæi facti sunt servi quando excusserunt legem Dei.

S. Hier. ib.

Ps. 43. v. 12. & 13.

Idipsum hic applicatur Judæis moder.

Ibid. v. 12.

Ibid. v. 13

Thren.

Thren. 6. 14.

4. Jam mille & amplius elapsi sunt anni, à quibus Imperator Ottomannus innumeros Christianos servitutis suæ tyrannidi subjecit, suumque dominium, tot Catholicorum regnis adauxit, at vero unde nam hæc tam indigna servitus, quam Christiani in tam crudelium inimicorum manibus positi sustinere coguntur, suam habet originem? Examinabitur idipsum suo loco fusius, quando de temporalibus disseremus suppliciis, quibus divina justitia etiam in hac vita scelera nostra castigat. At vero quæri hoc loco posset quomodo Psalmista dicere potuit: *Vendidisti populum tuum*, quandoquidem statim subjungat: *Sine pretio*; semper enim in quavis venditione pretium intervenire solet, quod si autem venditio facta fuit sine pretio, potius dicendum videbatur: *Donasti populum tuum.* Symmachus loco *sine pretio* legit, *sine substantia.* S. Ambrosius inquit, Christum imitatum esse illos, qui res viliores expendunt, ut illas quæ majoris sunt pretii sibi comparent: *Viliorem vendidit, inquit, potiorem emit, vendidit populum Judæorum, non inclementia Dei, sed sua culpa, quibus rectè dicitur: Ecce peccatis vestris venditi estis.* S. Anton. de Pad. ex servitute Babylonica, qua populus hic Judaicus punitus fuit, sequentem deducit moralitatem: *Moraliter, euntes in transmigrationem Babylonis, significant peccatores, qui a Diabolo captivantur, & vinculantur per culpam, & in confusionem Babylonicam abducuntur.* Tametsi Deus in deserto Hebræis de cœlo quotidie manna depluerет, quod omnis generis exquisitos in se sapores continebat, ipsi nihilominus alia appetebant, & cæpas Ægypti Scitisne quonam id mysterio fecerint? nimirum cæpæ, allia, cibi sunt hominum vilium & servorum, & ideo mirum non erat, quod hujusmodi appeterent cibos quibus jam animus dominabatur servilis, utpore hominibus inordinatis appetitibus suis in prædam datis, contraque divinas leges obstinatè contumacibus. S. Ambrosius inter alias peccatorum miserias, hanc quoque enumerat, quod scilicet velut totidem mancipia venumdentur. Ita enim scribit: *Gravior, adversarius nobis culpa est nostra, quæ sollicitat otiosos, affligit sanos, contristat læsos, inquietat placidos, exagitat mites, excitat dormientes. Rei sumus sine accusatore, sine tortore cruciamur, sine vinculis adstringimur, sine venditore vendimur, unde & Scriptura dicit: Peccatis vestris venditi estis. Hæc igitur peccata sunt, quæ contra nos semper sunt ut dixit Propheta: vendiderunt nos, & dominantur nobis.* Esau primogenitus erat, & tamen sibi dici audivit: *Vives in gladio & fratri tuo servies*; cujus rationem hanc S. Ambrosius assignat, *Servit enim omnis qui authoritatem pura non habet conscientiæ; servit qui cumque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, servilis est omnis passio.* Esau reprobus erat, Deo quia propter suam malitiam exosus, & ideo peccatorem præfigurabat, qui pro unico lentis edulio, id est pro turpi voluptate, vel pro vilissimo aliquo lucro, primogenituram, & filiationem cœlestem stolidè divendidit; tales enim servi & mancipia sunt propriorum appetituum.

Exponitur quid sit vendere sine pretio

Psal. 43. 13.

S. Amb. ib.

S. Ant. de Padua dio Cin.

Quare Hebræi in deserto sibi petierint cæpas Ægypti & non alios cibos Num. 11. 5.

S. Ambr. in Ps. 37.

Esau pro vilissimo lucro factus est servus.

Isa. 59.

Gen. 27. 40.

S. Ambr. l. 2. de Jacob c. 2.

5. Observetis velim quomodo David loquatur de illis, qui se vitiorum suorum tyrannidi subjici sinunt: *Tenuit eos superbia*, loquit, *operti sunt iniquitate, & impietate sua*; advertendum enim Psalmistam non Ps. 72. v. 6.

Pſ.72.v.6. dicere eos fuiſſe ſuperbos, ſed quod ſuperbia illos tenuerit, & poſſederit: *Tenuit, eos ſuperbia. Quid eſt tenuit niſi irretivit, & implicavit,* inquit Gillibertus Abbas, *& inolita conſuetudinis indiſſolubili obligavit vinculo? hoc eſt enim quod ſequitur: Operti ſunt impietate ſua, ut non facile exolvi, & explicari ſe ab illa poſſint.* Similem quamdam doctrinam S. Gregorius his verbis tradit: *Reprobi quidem corda ſua non habent, quia ea Diabolus poſſidet; unde & de proditore dicitur: Cum Diabolus jam miſiſſet in cor &c. ſi enim Judas cor ſuum & non diabolus poſſideret, ipſe potius in eo bonum, quam Diabolus malum poneret; quare econtra electus vir loquitur dicens. Animam meam porto in manibus meis; quid enim aliud manus electi eſt, quam poteſtas internæ libertatis? quotieſcumque graviter delinquimus, cor noſtrum non habemus; quare Jeremias Judaico populo graviter delinquenti ait improperans: Audi popule ſtulte & qui non habes cor.* Theodorus Studita differentiam conſiderat, quæ inter hominem in Dei gratiam conſtitutum & hominem impium intercedit. Se enim ad illa Centurionis verba reflectens: *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus; habens ſub me milites, & dico huic: Vade, & vadit, & alii: Veni, & venit, & ſervo meo: Fac hoc, & facit;* in hæc verba ſcribit: *Ad eumdem modum, ac multo potentius jubet ſub ſe ſubjecto peccatum: Loquere fœda & loquitur; nefaria deſigna, & deſignat,* Euſebius Emiſſenus in homilia tertia de Paſchate de hac infelice culpæ ſervitute diſſerens, poſtquam de Hebræorum in Ægypto ſub Pharaone tolerata ſervitute tractaſſet, ſubdit inquiens: *Hæc itaque ſervitus, quod pejus eſt, non illius tantum temporis fuit, ſed etiam nunc animas negligentium, & infidelium multo periculo ſuis nexibus blanda captivitatis, à quo enim quis vincitur, ſicut & Apoſtolus teſtatur ejus & ſervus eſt e iſte obtemperat injuſtitiæ, ille iræ; iſte ſuperbiæ, ille ſævitia, iſte gula, ille iracundia; iſte avaritia, ille luxuria. Neſcio quomodo ſe inter hæc ingenuum dicere audeat; quem tot Domini in partes ſuas diſtrahunt. Quid prodeſt quod liber eſt in natura, qui ſervus eſt in conſcientia? Videmus nos extrinſecus generis claritate ſublimes, intrinſecus mentis infirmitate degeneres, innocentum Dominos, & criminum ſervos. Jam melior eſt vernaculorum ratio, quos originis videtur inclinaſſe conditio; habetis boni famuli veſtram conſolationem, pro libertate complectimini honeſtam ſervitutem. Intolerabile jugum, & fœda dominatio, & erubeſcenda ſubjectio;* hoc jugum, hæcque turpis ſervitus, à voluntate perfida, & à culpa provenit, non à natura. S. Ambr. de impio Caino ita ſcribit: *Quaſi ſervus ſignum accepit, nec ſic tamen necem potuit evadere, ſervit igitur peccator formidini, ſervit etiam cupiditati, ſervit avaritia, ſervit libidini, ſervit malitia, ſervit iracundia, & videtur ſibi liber, ſed magis ſervit, quam ſi ſub tyrannis eſſet poſitus.* P. Alvarez de homine vitioſo diſſerens ait: *Eſt ſuorum affectuum mancipium. Si autem ſervus eo vilior eſt, & deſpicabilior, quo viliori Domino ſervit, & in abjectioris heri tranſit poteſtatem, quanta erit vilitas peccatoris, qui tot affectibus vanis obtemperat, & tam viliſſimis dominis ſe ſubmittit.* Seneca moralis dicere ſolitus erat: *Major ſum, & ad majora genitus, quam ut mancipium ſim mei corporis.* S. Auguſtinus quales ante converſionem ſuam ipſam catenæ ſtrinxerint his verbis declarat: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me, quippe ex voluptate perverſa facta eſt libido, & dum ſervitur libidini facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.* Sapiens laſcivæ fœminæ lenocinia & blanditias, vinculorum nomine appellat, *Statim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans quod ad vincula ſtultus trahatur.* Porrò quonam modo culpa nos liget, Gillibertus Abbas his verbis exponit; *Libera eſt voluntas, mala quod voluntas ſed ſervilis eo ipſo quod mala; omnis enim qui facit peccatũ ſervus eſt peccati, peccatum enim cum occupat, ſtringit & ligat, captivat, dum cogit;* occultam enim infert violentiam, ſuiſque appetitibus volũtatem inclinat. *Funibus peccatorum ſuorum* unusquiſque *conſtringitur*, dicebat Sapiens; Ejus quoque pater, id eſt Pſaltes regius, lamentabatur dicens: *Funes peccatorum circumplexi ſunt me.* Procopius ſuper illa verba Iſaiæ: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculo longo; flagitia flagitiis amplificabant, alia aliis eorum more addentes qui dum funem texunt, deficiente materia, novam ſubinde adjiciunt, ut longum magis efficiant. Peccata vero quilibet eo ipſo quod peccat, ſibi tamquam vincula longa, vel brevia fabricat pro ratione peccatorũ, funiculum quo vinciatur texens, ob idque ſicut iſt a Jeremia dictum, vincti efficimur.* S. Hilarius ſuper illa verba *Funes peccatorum &c.* commentatur: *Væ qui ligant peccata tamquam funem longum. Modo funis, ex pluribus minimis creſcentis, in multum peccata. ſemper tamquam longo fune teduntur; ſunt etiam hæc delictorum vincula quibus humanæ mentes illigantur, de quibus in Prov. ſcriptum eſt: Faſciis peccatorum ſuorum unusquiſque conſtringitur, ſtringit enim nos, atque colligat, & nos vitiorum funibus implicat diabolus, in omni vita noſtra curſu laqueos prætendens. Quod autem ligat in Evangelio cognovimus cum dicitur; hanc autem filiam Abrahæ alligavit ſatanas annis decem, & octo. Ligat igitur omni vitiorum genere, ebrietatis conſuetudine, voluptatum deſideriis, infidelitatis pinaculo.* S. Bernardinus Samſonis hiſtoriam noſtro propoſito his verbis adaptat: *De Samſone Judic. 16. ſcriptum eſt. Primo ſeptem nervicels, & adhuc humentibus funibus ligatus eſt, Secundo funibus novis; Tertio licio ſeptem crinibus capitis circumplexo, & clavo in terram defixo circumligato; Quarto vero poſt capillorum abraſionem captus exoculatus, vinculis ferreis catenatus, & incarceratus, ad volvendum molam loco aſini deputatus eſt. Sic moraliter evenit peccatori. Primo ligatur per recentem, conſenſum mentis. Secundo per operis novicatem. Tertio per iterationis amplexationem; Quarto vere raſis capillis cogitationum bonarum intelligentia excæcatur vinculis malarum conſuetudinum catenatur, ponitur in carcere obſtinationis perverſæ; & ad molam frequentatarum impietatum tamquam beſtia ligatur.*

Marginal notes: Peccatum captivat peccatorem. — Gilliib. Abb ſer. 9. in cant. — S. Gregor. l. 2. Reg. c. 1. — Matt. 8. v. 9. — Theod. Stud cat. 26. — Differentia inter amicos Dei & peccatores. — Euſ. Emiſ. Hom. 3. de Paſch. — Servitus peccati à culpa, non à natura provenit. — S. Ambr. in Pſ. 104. — Alvar c. 2. p. 1. c. 18. — Seneca epiſt 65. — S. Aug. l. 8. confeſſ. c. 5. — Significatur peccatum nomine vinculorum. — Prov. 7. 22. — Gillib. Abb ſer 36. in cant. — Prov. 5. v. 22. — Pſ. 118. 61 — Iſa. 5. v. 18 — Procop. ib. — Pſ. 118. v. 61. — S. Hilar. ib. — S. Bern. T. 1 ſer. 21. art. 2. c. — Contingit peccatori ut Samſoni ſalo.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Circa ignominioſam peccati ſervitutem alia conſiderationes adducuntur.

THEMA.

Neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus cui obeditis. Rom. 6. v. 16.

1. CUm ſervitus unicuique hominum exoſa ſit, velut quoddam ignominiæ, & infamiæ, cauterium, hinc S. Paulus primis fidelibus peccatum ſumme abominabile reddere volens, non ſine myſterio potentiſſimum hoc illis propoſuit motivum, quod ſcilicet peccatum hominem ſervum, & mancipium, conſtituat, *Neſcitis quoniam &c.* Idem Apoſtolus paulo ante dixerat: *Non regnet peccatũ in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis veſtris.*

Marginal notes: Peccatum dicitur regnare in corpore. — Rom. 6. 12.

Eodem

1. Petr. 2. 19.

Eodem quoque hoc motivo usus est S. Petrus, quando in Epistola secunda dixit: *A quo enim quis superatus est, hujus & servus est.* S. Ambr. probare volens, quod S. Joseph Patriarcha, tametsi pedes ejus catenis gravati essent, plena tamen gavisus fuerit libertate, eo quod integram sibi conservarit conscientiam, in

S. Ambr. de Joseph. c. 4.

hæc verba scripsit: *Carnem servituti subditam esse, non mentem, multosque servulos esse Dominis liberiores, si in servitute positi, a servilibus putent operibus abstinendum. Servile est omne peccatum, libera est innocentia; undè & Dominus ait: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.* Huic doctrinæ optimè consonat sequens D. Augustini propositio:

S. Aug. l. 4. c. 3. de Civ. Dei.

Bonus etiamsi serviat liber est, malus autem, etiamsi regnet, servus est, nec unius hominis, sed quod est gravius, tot Dominorum, quot vitiorum.

S. Hier. in Isa. 50.

S. Hieronymus inquit: *Quod peccatis suis unusquisque venumdatur, dum proprio arbitrio derelicti, nostra voluntate, vel ad malum ducimur, & Paulus Apostolus docet: Ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato. qui enim facit peccatum, servus est peccati, & quomodo avari, atque raptores servi sunt mammona, sic omne peccatum dominatur peccatoribus, quibus dicitur: Non regnet peccatum in mortali vestro corpore.*

S. Joan. Dam. lib. 3 Parall. c. 32.

S. Joannes Damascenus inquit: *Per ridiculum fuerit quadrupedibus quidem imperare, à peccato autem in servitute teneri.* Porro tametsi S. Paulus de peccato dixerit: *Non regnet*, per hoc tamen verbum insinuare voluit dominium, & authoritatem, quam in peccatorem obtinet; immò si peccatum è propinquo consideretur, potius tyrannis, quam dominium ejus censenda est authoritas; & quidem ad violentam hanc tyrannidem sese reflexit Origenes,

Regnat tyrannicè.

Orig. Hom. 56. in Jos.

dum ait: *Unusquisque habuit in se aliquem specialem regem, qui in eo regnabat, & dominabatur ei, in alio regnum tenebat avaritia; in alio superbia; in alio mendacium regnabat; in alio libido dominabatur, & alius regem patiebatur furorem, quod autem hæc ita sint, & in unoquoque nostrum regnet peccatum, Apostolo Paulo crede dicenti, ait enim: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum ei.* P. Alvarez lachrymabilem hanc peccatoris conditionem his verbis deplorat:

Alvarez. l. 1. c. 12. p. 1.

Quot peccata sunt in anima, tot ejusdem sunt Reges.

Quanta calamitas ejus, qui à sibi dominantibus ad contraria cogitur, & ad ea quæ simul fieri non possunt, sæpius simul, & eodem tempore impellitur; Cupiditas jubet, ut parta custodiat; voluptas, ut in suum usum & utilitatem impendat; Ira imperat, ut ulciscatur injuriam; timor vetat, ne descrimen infamiæ, aut mortis incurrat. Miserum autem mancipium, tamquam inter duas vias constitutum, nescit qua pergat, aut cujus Domini imperata perficiat.

Ps. 100. p. 2.

Ps. 118. 125.

Ambrosius exponens verba illa: *Servus tuus sum ego*, inquit, verba illa ab eo solum pronuntiari potuisse, qui alibi de se gloriatus fuerat: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*, non verò dici posse à divinarum legum prævaricatore, cujus hanc rationem

S. Ambr. ib.

assignat: *Nam hic plures dominos habet; venit libido, & dicit, meus est; venit avaritia, & dicit, meus est; venit luxuria, & dicit, meus est; venit ambitio, & dicit planè meus est; veniunt omnia vitia, & singula dicunt meus est; Quam tanti competunt Domini quam vile mancipium est?* S. Joannes Damascenus indicat, quod à principio diximus, nimirum:

S. Joan. Dam. ibid.

Ante illud fugit quod à quibus anima vitiis quispiam superatus est, eorum quoque servus efficitur? Etenim tot insolentissimorum Dominorum mancipium sumus, quot sunt inordinati appetitus nostri, quos nobis prædominari nosque vincere sinimus. Ac proinde S. Hilarius lamentabatur inquiens:

S. Hilar. in Ps. 135.

Animæ captivitas quam infelix est! Avarus caritur ut semetipso carere timet pecunia; negotiosus, tristis, anxius, sine requie ulla, damni metu semper detinetur, honestatis immemor, est amicitiarum inobservans, humanitatis fugax; religionem nescit, bonitatem omnino odit. At vero cur libido domina est, in quo cœno dedecoris volutatur? Quid infelicius ebrietatis domina ut ventri ultra capacitatem infundere, sensui rationē adimere? Quam dedecorosus est furentium motus temeritatis, impetus odiorum stimulus, livoris anxietas. Quanta perturbatio eorum est, quanta calamitas, qui supra memoratis malis serviunt?

Pessimi peccatorum effectus.

S. Ambrosius similiter de Josepho disserens, ad servilem hanc miseriam, quam vitium inducit se reflectit, dum ait:

S. Ambr. de Joseph. c. 4.

Quomodo enim non servus omnis avarus, qui pro exiguo pecuniæ lucello seipsum auctionatur? timet enim ne congesta amittat; qui non multa congessit, majori periculo servaturus, quo majora quæsivit. Quomodo non & ille servus, qui subditus est libidini? Primum suis ardet incendiis, & peccati sui facibus exuritur, quibus rectè dicit Propheta: Ambulate in lumine ignis vestri, & in flamma quam accendistis; Suscipit omnes metus, insidiatur somnis singulorum, ut unius cupiditate potiatur, fit servus omnium. Servit igitur, ac miseram quidem servitutem, qui ipse sibi Dominos facit, ipse vult habere quos timeat.

In bello factus servus meretur compassionem non vero servus peccati.

2. Is porro qui natus est servus, aut vero talis contra voluntatem suam in navigatione aliqua, vel bello factus est, meretur compassionem; non verò is qui ex propria voluntate, ut inordinatæ concupiscentiæ suæ satisfaciat, sua se privat libertate, talis enim *servit miseram servitutem, qui ipse sibi Dominos facit.* Expertus est hoc ipsum filius prodigus, qui ut carnalibus desideriis suis potiretur, ad vilis rustici servitium redactus, pascere coactus est porcos, quorum nec quidem glandibus aut siliquis famem suam depellere potuit. *Suspirabat miser felicem servorum Patris sui sortem dicendo: Fac me sicut unum de mercenariis tuis; Ecce potestatis suo filius* inquit Chrysologus,

D. Chrys. Ser. 2.

quo devenit? voluptas luxuria, adolescentia libertas, ecce filium quo promovit, fac me sicut unum de mercenariis tuis; ut locatione annua servitus innovetur, ut labore jugi conditio conducta deseratur, ut die toto in opere suspires, misera verna mercedis, ut sit semper venditor sui, nec umquam suam negare valeat servitutem; & hoc petit, quia quo penes extraneum servam senserat libertatem, penes Patrem credit sibi futuram liberam servitutem.

Servire Deo regnare est.

Verum quidem est, quod & Christus jugum suum habeat, nosque illius servire debeamus, hic tamen Pater est potius, quam dominus, simus igitur filii potius, quam servi; nemo enim est qui nesciat. quod servire Deo, regnare est. Sit homo aliquis quantumcumque potest, dives & potens, quique omnia regna terræ tributaria & subdita habeat, hic tamen, si conscientiam habet culpa infectam, miserabili subditur servituti. *Diademate David redimitus erat* (inquit Chrysostomus de Davide, quando Bersabea ei se ex adulterio concepisse nunciarat, *& probrū metuebat. Quid? Nonne Rex est? Nonne gladii potestatē habet? Ita est*, inquit, *sed grave peccatum admisi, quod miseriam procreat, atque ignominiam prodit. Vides, quantum malum in peccatis insit?*

D. Chrys. H. in Ps. 50.

Saul propter peccatum regno privatus fuit.

Saul Davidis antecessor ex agasone ad dignitatem Regis Israël evectus fuerat, & tametsi triumphales exercitus sui, Amalech subjugassent, & capto rege opulenta sibi spolia comparassent, licet etiam, promptam à Magistratibus, Satrapis & populis, haberet obedientiam, nihilominus formidolosus & tremebundus, metuens, ne vituperio plenus omnem apud subditos amitteret respectum, Samueli se commendabat, dicens: *Honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel.* Nimirum remordebat eum conscientia sua, eo quod Deo inobe-

1. Reg. 15. 30.

1. Reg. 1. 30. inobediens extitisset, qui alibi dixerat; *Qui contemnunt me, erunt ignobiles,* timebat quoque ne Propheta suam propalaret transgressionem, quæ talem ei attulit jacturam, ut ab eodem Propheta sibi dici audierit, quod jam de facto Deus illum Regno cœli, 1. Reg. 13. 14. & terræ pariter exauctorasset: *Nequaquam regnum tuum ultrà consurget.* S. Augustinus de hujus sæculi S. Aug. ib. Magnatibus loquens inquit: *Malorum regnum magis regnantibus nocet qui suos animos vastat scelerum majori licentia, his autem qui eis serviendo subduntur, non nocet, nisi iniquitas propria, nam quidquid justis malorum ab iniquis Dominis irrogatur, non est pœna criminis sed virtutis examen, proinde bonus etiamsi serviat, liber est, malus autem, etiamsi regnet, servus est, nec solius unius hominis, sed quod est gravius, tot Dominorum quot vitiorum, de quibus vitiis cum ageret Scriptura divina, inquit: A quo enim quis devictus est, huic & servus addictus est.*

Putiphar is conjux dicitur uxor Domini sui non autem Domina, eo quod esset mancipium peccati. 3. S. Ambrosius in capite sequenti ingeniose notat, quod Moyses insultus invictæ Josephi constantiæ illatos narrare volens, non sine mysterio Putipharis conjugem Josephum ad turpia sollicitantem, non appellaverit Josephi dominam, sed suppresso nomine hoc dixerit: *Uxor Domini sui,* Eo verba S. Doctoris: *Refertur uxor Domini, non ipsa domina dicitur, quæ non potuit extorquere, quod voluit imperare. Nam quo-* S. Ambr. c. 5. *modo domina, quæ dominandi non habebat affectum, quæ disciplinam domina non tenebat, quæ servilis libidinis succubitura præstabat? Ille Dominus qui amantes non excepit facies, qui lenocinantis vincula non sensit, qui maluit liber criminis mori, quam potentia criminosa eligere consortium.* Clemens Alexandrinus notabile quoddam comici Trasonidis refert effatum Clem. Alex. l. 2. strom. siquidem in theatro publicè edixit: *Puellula vilis me sibi servum fecit.* Apud Josephum Historicum de Jos. Heb. l. 17. antiq. c. 10. Herode sequentes leguntur tituli: *Vir in omnes ex æquo sævus, ira ferens:* Etiamen in hoc tam crudeli homine, tyrannica concupiscentiæ carnalis violentia, tantum efficere potuit, ut licet dominandi esset ambitiosissimus, attamen pro unico filiæ Herodiadis saltu, se medietatem regni sui ei daturum esse, cum juramento promiserit. Unde D. Chrysologus eumdem incestuosi appetitus fuit catenis vinctum his verbis in medium producit spectandum: D. Chrys. ser. 173. *Ut placeret incestæ, captivus ipse justitiam tantum tenuit,* D. Chrys. ser. 174. *& vinxit in lusum.* Et in sermone sequenti dicit: *Jacebat in Herode caro oppressa crapulis, ebrietate captiva, qua titillante luxuria, & non tam ludente, quam illudente lascivia, promitteret, quidquid turpitudo peteret se daturum.*

Historia Rabsaces. 4. Memorandum quoque hoc loco est, quod quando Rabsaces, sperans quod cives Jerosolymitanos, sine ulla sanguinis effusione, jugo servitutis suæ subjicere posset, eosdem ad pacificendum secum advocavit, promiserit iisdem, omnis generis delicias, libertatem, abundantiam, & quidquid demum desiderare possent; unde S. Cyrillus Ale- 4. Reg. 18. 31. S. Cyrill. Alex. l. de ador. xandrinus ait: *Itaque Rabsaces illis præsentem voluptatem pollicebatur, si ad Babylonios defecissent, at illi cum sapererent, minimè id sibi persuaderi passi sunt.* At verò quærendum hic venit, quidnam hic Rabsaces ab obsessis timere potuerit, cum ipse exercitum quemdam secum haberet centum octoginta quinque millia virorum bellatorum numerantem? numquid hi abunde sufficiebant, ut illos in servitutem redigeret? Audiamus prædictum S. Doctorem dicentem: *Qui mundanas voluptates volens sectatur, eum vel nolentem oportet in servitutem incidere, & in captivorum numero censeri.* Securior utique de obsessorum salute fuisset, hos in delicias, & voluptates emplectendas pronos invenisset, Nam ut S. Nilus ait: *Libido cum animam emollit, & inficit ipsiusque principatum in turpem servitutem transfert, tunc corporis vigorem labefactat.* S. Nilus de octo vit. affect.

Avarus est servus pecuniæ. 5. Quis adeo cæcus est, ut non videat, avarum pecuniæ à se cumulatæ nequaquam dominum esse, sed servum potius, & mancipium? dicente Tertulliano: *Qui auro vinctos in ergastulis habent, & divitiis male onerant.* S. Cyprianus de divite avaro non minus ingeniose ait: *Suspirat ille in convivio, vigilat in pluma, nec intelligit miser, speciosa sibi esse supplicia, auro se illigatum teneri & possideri magis quam possidere divitias.* S. Anton. de Pad. qui hoc vitium supra modum abhorruit, in sermone quodam ait: *Avarus est pauper, qui non pecuniæ, sed ipsi pecunia imperat, non possessor est, sed possessus.* Illi qui ex auri vel argenti fodinis, aurum vel argentum eruunt, servi semper esse solent, & mancipia ad laborandum condemnata, eo quod labor ille molestissimus sit, & evidentibus ac frequentibus expositi sint periculis, ne in profundis voraginibus illis sepulti remaneant: nec mirum est, quod aurum à servis è terræ visceribus eruatur, enim eorumdem metallorum aviditas possessores suos servos & mancipia efficiat? Ac proinde merito dicebat S. Augustinus: *Qui aurum nescit non novit, habetur, non habet, possidetur, non possidet, & fortè domini aurum, & non servi.* Tertull. de habit. mul. cap. 7. S. Cypr. l. 2. epist. 2. S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 2. post Trin. S. August. in Ps. 125.

Ambitiosus ut dominetur plus servit. 6. Ambitiosus pariter inordinatæ passionis suæ vilis servus existit, ac proinde, ut quod ambit, assequatur, sese eorum iis quorum interest, humiliat, demittit, ac inclinat, ac proinde primus superbus, dæmon videlicet, Christo omnium regnorum offerre volens dominium, eidem dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Et verò ad quas vilitates se non dejicit animus nobilis propter spem quantumvis temotam assequendæ sublimioris alicujus dignitatis? Numquid videmus per experientiam, quod is qui domi suæ multis posset imperare servis, propria se privet libertate, ut in aula Regis vel principis alicujus 30. 50. & amplius annis servire possit? ac proinde merito dicit S. Ambrosius: *Ut dominetur aliis, plus servit, curvatur obsequio, ut honore donetur, & dum vult esse sublimis, fit demissior.* S. Bernardus quoque improperia & vilipendia, ad quæ is qui gloriæ mundanæ avidi sunt, sese submittunt, notat inquiens: *Propter ambitionem paratos ambitiosos, videas, universa pericula subire, opprobria dissimulare, negligere maledicta.* B. Petrus Damianus, qui invitus & ipse aulas incoluit, de ambitiosis loquit: *Humiliantur, ut postmodum impune superbiant, pedissequos se exhibent, ut præcedant.* Matth. 4. v. 8. S. Ambr. l. 5. in Luc. S. Bern. de conver. ad cleric. B. Petr. Dam. l. 2. epist. 3.

Vitiosi plurium Dominorum sunt servi. 7. Cum igitur ut probavimus, totidem nobis prædominantes patiamur tyrannos quot vitiis, & passionibus alligamur, consequens est, quod vitiosi plurium dominorum sint servi, sintque in miserabiliori, quam alia mancipia, conditione constituti. S. Ambrosius ait: Scriptura dicit; *Peccatis vestris venditi estis; has igitur peccata sunt quæ contra nos semper sunt, ut dixit Propheta: Vendiderunt nos, & dominantur nobis. Servus qui venditur superiori servitio exit, ut ad dominum alterum migret; nos, nec superiorum jugum deponimus, & ad nova peccata transimus; unde & ingemuit Sanctus dicens: Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, sicut onus grave gravatæ sunt super me.* S. Bernard, majoris æstimare & extollere videtur servitutem, quæ alteri homini præstatur quam illam, quæ per vitia & peccata contrahitur. Ait enim: *An non servus, cui dominatur iniquitas? Et maximè Nisi tu forte indignius judices hominem tibi, quam vitium dominari.* Ponderatione dignum est, quod Chrysostomus hac de re in hæc verba scribit: *Qui ceperunt aliquos jure belli, captis sæpè parcunt, & si aut aquari, aut ligari, aut equos pascere jusserint, animam* S. Ambr. in Psal. 37. S. Bern. lib. de consider. 2. D. Chrys. in Ps. 125.

minimè

Peccatum miserrimè sorsit Judam.

minimè laserint. Qui peccati autem captivus factus est, habet savum, & barbarum dominum, qui cogit eum facere res turpissimas, non enim parcere & misereri novit, hac vitii tyrannis. Audi qualiter, cum miserum, & infelicem Judam accepisset captivum, minimè ei pepercerit, sed sacrilegum, & proditorem fecerit; Deinde postquam scelus perpetrasset, eum in theatrum Judæorum produxerit, & maleficium revelaverit, nec sic quidem permiserit, ut perciperet fructum pœnitentiæ sed ante pœnitentiam perduxerit ad laqueum. Est enim savus tyrannus qui jubet quæ sunt improba, & eos qui obediunt, ignominia afficit. Hæc inquam doctrina notabilis est, & consideratione dignissima, scilicet quod servitus inter homines introducta, oon exteodatur nisi solum ad hoc, quod per illam dominus independentem habeat authoritatem super mancipiorum corpora, non vero super animas, siquidem servus animæ suæ non est absolutus dominus; Non vero ita se res habet in hac servitute, qoam peccatum inducit, quia peccatum corpori principatur, & sensibus illius exterioribus, & interioribus, simulque animæ, ejusque potentiis, namque tractat, prout sibi placet, S. Hilarius super illa verba Ps. 125. *In convertendo Dominus captivitatem Sion facti sumus sicut consolati,* io primis dicit, quod Psalmus ille *ex captivitate vitiorum in libertatem cognitionis Dei redeuntis animæ sit gratulatio.* Ac demum subdit: *Gravis quidem est, captivitas corporalis, qua jure libertatis amissa victorum dominatui subditur, & serviunt sum quidem corpora, sed usquaquam capitur fidelis animæ libertas. Testes mihi sunt tres pueri inter flammas cantantes; Testis Daniel in fame leonum, Propheta prandio saturatus; Testis Eleazar inter jura Dominorum patriis suis legibus liber; Testes cum matre sua, martyres septem, Deo gratias inter nova mortis tormenta inferentes. At vere quanto infelicior est animæ captivitas? Si avaritia animam ceperit, per corpus latrocinatur & grassatur; Si libido vicerit, communicat cum corporis servitutes Si luxus; ira, odium, temeritas, ebrietas, invidia subegerit, his imperantibus sibi Dominis & anima & corpus in communi famulantur, atque ita captivitatem animæ & corporis sequitur captivitas.* S. Augustinus super illa verba S. Joannis: *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati,* aliam quamdam hujus servitutis miseriam considerat inquiens? *O miserabilis servitus? plerumque homines, cum dominos malos patiuntur, venales se petunt, non quærentes Dominum non habere, sed saltem mutare. Servus peccati quid faciat? Quem interpellet? Apud quem se venalem petat? Deinde servus hominis aliquando sui domini duris imperiis fatigatus, fugiendo requiescit, Servus peccati quo fugit? Secum se trahit, quocumque fugerit.* S. Bernardus hujus servitutis detestatur stultitiam, utpote quæ voluntaria est, quam peccator sibimetipsi imponit, cum servitus inter nos ut pluriorum coacta esse soleat. En verba mellifloi Doctoris: *Comparatum jumentis esse quis dubitet hominem, qui sibi juga emerit jumentorum, nisi quod eo sanè ipsis quoque jumentis convincitur stolidior, & bestialior bestiis comprobatur, qui jugo necessitatis earum, propria ipse subeat voluntate, quod enim illis natura est, huic est culpa.*

Peccatum dominatur animabus, Domini solis corporibus mancipiorum.

Ps. 125. 1.
S. Hilar. ib.

Joan. 8. 34.
S. August. tract. 4. in Joan.
S. Bern. ib.

DISCURSUS. XVI.

ARGUMENTUM.

Dæmon peccatorem per peccatum totaliter facit suum, sine quo aliàs adversus illum nec quidquam prævaleret.

THEMA.

Ex vobis unus diabolus est. Joan. 6. v. 71.

Qui adhæret Diabolo Diabolus est.

1. INcarnata Sapientia (quæ teste S. Joanne *sciebat quid esset in homine*) perversam videns Judæ intentiooem, otpote qui inter dondecim Apostolos illius machinabatur traditionem, volensque scelus, quod suo tempore commissurus erat, prædicere, ad omnes simul congregatos conversus dixit illis: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus est? Dicebat autem Judam Simonis Iscariotem, hic enim erat traditurus eum.* Nec immerito Judam diabolum appellavit, sicut enim teste S. Paulo: *Qui autem adhæret Domino, unus Spiritus est cum eo.* ita quoque asserere possumus, quod is qui se prædam dæmonis esse facit (quod certum est fieri non posse, nisi peccato mortali consentiendo) idem cum ipso efficiator; *Ex vobis unus diabolus est.* Eaodem quoque veritatem S. Bernardus insinuat, quando de peccatore loqoens dicit: *Transgressor præcepti Dominici spurcus sibi faciat spiritus, & adherendo eis unus cum eis efficitur dæmon.* Enimvero qui peccati mortiferi reus est, liberè potest asserere, quod diabolum secum habeat, qoia peccatum & diabolus inter se relationem, & connexionem necessariam habent, suntque individui comites, cum unum sine altero esse non possit; Ac proindè S. Ambrosius super illa verba Apostoli ad Romanos: *Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me;* ad propositum nostrum ita scribit: *Peccatum hoc loco diabolum intellige, qui author peccati est.* Et de facto in confessionalibus sæpe auditur quod multæ personæ coram Confessario se accusent, quod nominaverint peccatum, volentes dicere se nominasse dæmonem, unde colligitur, quod peccatum & diabolum unam eamdemque rem esse existiment. Præterea S. Paolus in Epistola ad Hebræos de eo qui divinam legem observat, dicit: *Factus est per gratiam corpus Christi,* unde sequitur, quod qui divinæ legis est transgressor, seipsum quoque faciat corpus diaboli.

Joan. 2. v. 25.
1. Cor. 6. v. 17.
S. Bern. ser. de S. Benedict.
Peccatum & Diabolos habet adinvicem relationem.
Rom. 7. v. 11.

2. Nemo est, qoi non terreatur, immò exhorrescat, quando ex Evangelio audit tot spiritus infernales corpus illud obsedisse, ut ipsemet spiritus apud S. Marcum expressè dicat: *Legio mihi nomen est, quia multi sumus,* Verumtamen tametsi in corpore illo multi dæmonum milliones extitissent, hi tamen crudelitatem suam, in solum corpus exercere poterant, nullam vero in animam habebant authoritatem, dummodo illa omnis culpæ expers fuisset; atque ideo certum est, longè lachrymabiliorem esse conditionem illios, qui unicum duntaxat mortale peccatum in anima habet, quam illius, qui totius inferni dæmones haberet io corpore, quia omnes rebelles spiritus in nos jus habent, quando extra gratiam Dei sumus constituti; & ideò *timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Totam hanc doctrinam Doctor Seraphicus his verbis confirmat: *Horribile videtur, quod tot millia dæmonum, scilicet legio, unum obsederit hominem, sed certè horribilius est habere tot peccata mortalia, immò unum mortale.* Porro qui energumenus est, non ideò io potestate est dæmonis, quoad liberum arbitrium, sed & retinet pristinam Dei assistentiam, & amicitiam, dummodo in Dei gratia sit positus, ideoque cum Psalmista dicere potest: *Si consistant adversum me castra non timebit cor meum, si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo,* at verò peccatum longè est perniciosius, de quo prorsus Basilius Magnus ait: *Magnus dæmon peccatum, quasi dicere vellet peccatum dæmon quidam est, incomparabiliter majoris potentiæ: & malitia quam sit ipsemet dæmon. Qui dæmonium patitur, misericordiam invenit peccator autem quamdiu in peccata obstinatus persistit, omnis est misericordiæ incapax.*

Illius qui unici peccati mortalis reus est, quam illius, qui omnes Dæmones haberet in corpore suo.
Marc. 5. v. 9.
Matt. 10. 28.
Ps. 26. v. 3.

3. Quando

Anima vitiosa est quasi uxor diaboli.
Gen. 2. v. 24.

3. Quando Deus ex desumpta è corpore Adæ costa Evam formavit, dixit: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una;* quod ideo in medium adduco, quia inter revelationes S. Birgittæ factas, hanc quoque propositionem, præsenti proposito valde congruam, revelatam reperio; *Anima vitiosa est quasi uxor diaboli, cujus in omnibus sequitur voluntatem.* Sicut igitur Deus ut hominem in sua dispositione habeat, cor ejus postulat, dicendo: *Præbe fili mi cor tuum mihi*, eo quod cor centrum sit nostrorum affectuum, & primum mobile omnium nostrarum potentiarum, eodem modo diabolus ad æmulationem Dei; ut peccatorem totaliter suum efficiat, cordis sui possessionem unicè affectat; Unde non sine mysterio Evangelista de Juda dicit: *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas.* Porrò S. Gregorius hoc ipsum sequenti explicat similitudine, ut enim qui pecunias habet, easdem in scrinium suum recludit, indeque illas pro libitu suo extrahit, vel iterum reponit; ita quoque cum Judas post prævaricationem, cor suum dæmoni consignasset, hic in illud misit quidquid volebat, scilicet avaritiam, detractionem, traditionem, gulositatem, crudelitatem & desperationem. Idem sanctissimus Pontifex verba illa Jobi adducens: *Animam meam porto in manibus meis;* in hæc verba subjungit: *Reprobi quidem corda sua non habent, quia ei diabolus possidet, unde & de proditore dicitur: Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas.* Eamdem quoque ob causam Salvator noster pestilentialem veneni animas inficientis scaturiginem indicare volens, dicit: *De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ, Hæc sunt quæ coinquinant hominem.* At verò quisnam horum innumerabilium malorum Author existit. Audiamus S. Antonium de Padua dicentem; *Diabolus in toto corpore hominis nullum membrum ita conveniens ad venandum, ad speculandum, ad decipiendum invenit, sicut cor hominis, quoniam ex ipso vita procedit,* quam ut extinguat, dæmon peccatum in illud introducit, quod ei mortem conciliat, quia *per peccatum mors.* Idem Sanctus Antonius ex authoritate S. Gregorii ita scribit: *Pravæ cogitationes idcirco porta mortis vocati sunt, quia profectò via ad meritum per iniquas semper cogitationes aperitur, & etiam quia Diabolus per ista ingreditur conscientiam, nam suggestio pulsat, cogitatio aperit, sed delectatio suscipit;* At vero quisnam est ille, qui totum hoc ingens malum operatur? Dæmon est, qui residet in corde peccatoris; & ideo S. Antonius subdit: *Et tunc ibi percutitur ab inimico, & moritur.*

Prov. 23. 26.
Joan. 13. 2.
Explicentur similitudine.
Job. 13. v. 24.
Matt. 15. 19.
Ibid. v. 20.
S. Anton. de Pad. ser. in dom. 3. Quad.
S. Anton. in Rumis. Pal sabb.
S. Greg. l. 29 mor. c. 8.

Luc. 22. v. 3.
Joan 13. 27.
Ratio datur, quare diabolus dicatur in Judam intrasse.

4. S. Lucas in principio c. 22. inquit: *Intravit autem satanas in Judam;* Et S. Joannes pariter ait: *Post bucellam introivit in eum satanas;* At verò quid opus erat, ut uterque Evangelista diabolum in Judam intrasse diceret, quandoquidem diu ante Salvator de ipso prædixerat: *ex vobis unus diabolus est.* Judas nimirum? num forte diabolus jam ante ab eo recesserat? nequaquam, non enim eum resipuisse, aut se convertisse constat; dicere igitur oportet, quod Spiritus Sanctus, qui utriusque Evangelistæ calamos direxit, ita disposuerit, ut ad nostram instructionem repeterent; diabolum in Judam intrasse, tametsi à primo die quo horrendam Magistri sui traditionem conceperat, in corde ejus nidificaverit, & semper permanserit, ut scilicet exinde intelligeremus, quod omne peccatum mortale, à nobis commissum novum dæmonem in animam nostram introducat. Porro notandum, quod S. Lucas peccatum expresserit traditionis, prout executioni mandatum fuit; S. Joannes vero indicet peccatum indignæ communionis; Sicut igitur idem S. Joannes ait: *Deus charitas est, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*, ita quoque dici potest, quod qui huic charitati se opponit, unum idemque efficiatur cum dæmone. Audiatis velim Carthusianum in hæc verba scribentem: *Peccatum de membro Christi facit membrum diaboli, siquidem per charitatem Christo incorporamur, sed per peccatum mortale Christum perdendo, incorporamur diabolo.* Sicut enim amor Dei, quando est in nobis, omnia operantur, quæ sibi placent; ita pariter quando per peccatum accedimus ad dæmonem, id totum operamur, quod ei est acceptum. Unde Beda super illa verba S. Lucæ: *Intravit Satanas in Judam*, inquit: *ut quasi proprium, ad quacumque vellet agenda traheret.* S. Augustinus à S. Thoma in catena citatus similem tradit expositionem, ex qua deducitur, quod per peccatorum multiplicitatem dæmon in anima peccatrice firmius figat pedem, ait enim: *Intravit in eum, ut sibi jam traditum plenius possideret.* Porro quod Diabolus in Juda fuerit, jam ante S. Lucas dixerat: Tunc videlicet, quando abiit ad paciscendum iniquum mercatum, idemque S. Joannes in principio cap. 13. verbis æquivalentibus pariter confirmaverat; ac proinde, quando nunc de novo dicit: *Post bucellam introivit in eum satanas*, vult dicere, quod introierit in eum, *non ut alienum tentaret, sed ut proprium possideret.* Dæmon enim cor Judæ adeo possidebat, ut sicut diabolus est inflexibilis, & de suo peccato pœnitere nequit, eodem modo (ut effectus probavit) Judas per nullam commiriationem, exhortationem, benevolentiam, aut charitatem à Christo sibi exhibitam, flecti ad pœnitentiam potuit, sed desperatus vitam laqueo finivit; confessus quidem est suum peccatum, sed de illo minime pœnituit, prout debuit, quia diabolus cor ejus totaliter occupaverat.

1. Joan. 4. 16.
Dion. Carth. opusc. de enorm. pecc. art. 18.
Peccatum facit peccatorem membrum Diaboli.
Luc. 22. 3.
Beda in cat.
S. Aug. in. cat. 12. Jo.
Joan. 13. 27
Dæmon totaliter possidebat cor Judæ.

5. Porro verissimum esse, quod peccatum peccatorem unum idemque cum dæmone efficiat, magis confirmabitur, si considerativimus id, quod Deus serpenti post protoparentum nostrorum prævaricationem dixit, scilicet: *Terram comedes.* At verò dicet fortasse aliquis, ex quo satan purus est spiritus, cur igitur ei terra in nutrimentum assignatur? Pro resolutione observandum, quod Deus homini post peccatum dixerit: *Pulvis es;* Hæc enim maledicta terra, quæ inordinatorum appetituum, & peccatorum spinas & tribulos producit, nos ipsi sumus. Unde S. Augustinus ait: *Dictum est peccatori, terra es, & in terram ibis. Datus est ergo in cibum diabolo peccator; Non simus terra, si nolumus manducari a serpente; sicut enim quod manducamus, in nostrum corpus convertimus, ut cibus ipse secundum corporis qualitatem hoc efficiatur, quod nos sumus, sic malis moribus per nequitiam superbiam & impietatem, hoc efficitur quisque, quod Diabolus est, similis ejus, ut subjiciatur ei, sicut subjectum est corpus nostrum, & hoc est quod dicitur manducari à serpente.* S. Gregorius quoque spiritualem horum verborum sensum exponit dum ait: *Antiquus hostis terram comedit, quia peccatores quosque in ventrem sua malitia abscondit.* Porro peccatum nihil aliud est, quam aversio à Deo, & conversio ad creaturam, id est, respicere terram, & illi adhærere, Deo autem dorsum vertere; Ac proinde S. Paulus justos ab impiis distinguere volens, de hisce ad Philippenses ita scribit: *Quorum Deus venter est, qui terrena sapiunt*

Peccator est terra illa quam serpens id est diabolus comedet.
S. Aug. T. 5 de agon. Chr. c. 8.
S. Greg. in Ps. 4. pœnit.
Philip. 3. 19.
Ibid. v. 20.

piunt. At vero de illis dicit: *Nostra autem conversatio in cælis est.* Merito igitur S. Paulinus ait: *Cum quæ sursum sunt sapimus, & quærimus, terreni esse desinimus, ut jam non simus esca serpentis, qui vicissim datus est in escam populis Æthiopum.* Porro dæmon pro viribus suis ad hoc connititur, ut eos qui perfecti & sancti sunt, sibi incorporare possit, & ideo apud Habacuc dicitur: *Cibus ejus electus*; Job quoque ait: *Habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* Non tamen ob id ei aliud deest pabulum, minus delicatum & electum, nam ut Chrysologus ait: *Pascunt dæmones qui semper sorporum vitiis saginantur, & sordibus, quia sicut Domino qui se jungit, unus Spiritus est, ita qui se jungit Diabolo, est dæmon unus;* Et ideo Chrysostomus in homilia quadam ait: *Voluntatis dæmon peccatum est.* In vita S. Phil. legitur, quod cum nobilis quidam Romanus, qui à dæmone credebatur obsessus, apud S. Philippum confessionem quamdam generalem faceret, sanctus vir Dei eidem confitenti dixerit: Ne dubites fili quia ego adjurabo ipsum; nocte vero sequenti somniavit, sibi patulis faucibus dormienti, innumerabilem quamdam dæmonum multitudinem ab iisdem fuisse egressam; unde expergefactus clamare cœpit, cumque sequenti diluculo somnium B. Philippo retulisset, dixit ei vir sanctus, *vade & noli amplius peccare*; & abinde meus ejus quemadmodum & conscientia quieta semper tranquilla permansit, nec ullo umquam spirituum infernalium timore perculsus fuit.

S. Paulin. ep. 9. — *Habac. 1, 10.* — *Job. 40 v. 18.* — *D. Chrys. ser. 5.* — *D. Chrys. H. 28. ad Rom.* — *Vit. S. Phil. Ner. l. 2 c. 10 n. 2.* — Historia ex vita S. Philippi.

6. Dæmon Hydræ assimilari solet, quia sicut hæc septem habet capita venenum pestiferum spirantia, ita peccatum septem generat vitia capitalia. Unde S. Hieronymus super illa Psalmistæ verba: *Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum; tu confregisti capita draconis*: inquit: *Quot peccata sunt, tot capita habet Diabolus.* Porro caput talis est pars corporis, quæ toti corpori vigorem præstat; estque sedes animæ, unde spiritus vitales per totum corpus transfunduntur; cum igitur dæmon totidem habeat capita, quot sunt nostra peccata, per hæc fortis evadit, & sine illis foret sicut corpus truncum sine capite, nec quidquid contra nos prævalere posset. Ac proinde Chrysost. exhortabatur inquiens: *Unum solum custodi, ne occurrat tibi peccatum, hoc enim est quod supplantat, prater hoc vero nec ipse Diabolus nos quidpiam lædere poterit.*

S. Hie. T. 7. Ps. 67. — Dæmon assimilatur Hydræ. — *D. Chrys. H. 25. ad Pp.*

7. Observastisne aliquando id quod Habacuc in hæc verba scribit: *Et egredietur diabolus ante pedes ejus?* Porrò persuasum mihi habeo Prophetam in spiritu prophetico his verbis alludere voluisse ad serpentem infernalem, ad pedes Confessarii ab animo peccatrice quam possederat turpiter foras ejectum; audiamus S. Bern. hanc meam opinionem his verbis confirmantem. *Ubi nempe peccatum remittitur, ibi procul dubio Diabolus corde peccatoris expellitur, hunc universaliter de cunctis pœnitentibus dicit: Nunc judicium est mundi, nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras, quod scilicet humiliter pœnitenti remittat Deus peccatum, & Diabolus eum, quem in hominis corde invaserat, amittat principatum.* Bolland. in vita S. Pauli Simplicis ita scribit: *Abbas Paulus Simplex habebat hanc gratiam, ut ingredientes in Ecclesiam aspiceret & ex ipsa facie eorum, uniuscujusque cogitationes seu malæ essent, seu bonæ sentiret. Cum ergo venissent ad Ecclesiam & ingrederentur, senex vidit eos clara facie, & læto animo ingredi; & Angelos eorum pariter gaudentes cum ipsis. Unum autem nigrum vidit, & nebulosum habentem corpus, & dæmones hinc atque inde trahentes eum ad se misso freno in naribus, & Angelum sanctum ejus à longè sequentem tristem.* Is autem peccatum suum detestatus se convertit, quia cum peccato fornicationis tenebatur, mox ut audiit verba illa Isaiæ: *Lavamini, mundi estote, Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur*; à vinculis illis quibus dæmones illum fortiter vinctum tenebant, solutus, visus est ab Ecclesia egredi, hilaris plane & formosus.

Haba. 3. 5. — *S. Bern. ser. 6 in Cant.* — Diabolus ejicitur ab anima per sacramentalem confessionem. — *Bolland. 7. Martii pag. 648. nol. 5.* — *Is. 1. v. 16. & 18.*

8. Cum dæmon inimicus quidam sit, qui in hac belli arena (*militia est vita hominis super terram*) cum omnibus bellando congreditur, cujus generis ejus creditis esse loricam, qua obarmatur? Audite S. Anton. de Pad. dicentem: *Lorica diaboli sunt mala, inseparabiliter ei connexa.* Homines enim impii per peccata sua, quæ ob ipso inseparabilia sunt, fortem illum & validum efficiunt; ac proinde monebat Apost. *Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato*; circa quæ verba S. Ambr. ait: *Ostendit diabolum nostris nos jaculis impugnare; occasio enim datur illi per nostra peccata. Ideo membra nostra ab omni opere iniquitatis continere debemus, ne inimicus noster inermes inventus subjiciatur.* S. August. sententiam quamdam habet qua consolari nos possumus ne huic inimico in prædam cedamus ait enim: *Non aliquem vincit aut subjugat nisi societate peccati.* Est enim nobis prærogativa quædam, qua nulla dari pot est major, scilicet quod securi simus, quod à Diabolo infestati superari non possimus, nisi volentes, quia ipse nec fortis est, nec vincere potest, nisi armis nostris, id est peccatis adjutus, unde si S. Hieron. dicere licuit: *Nostris peccatis barbari fortes sunt, nostris vitiis Romanus superatur exercitus*, multo magis nos idipsum de spiritibus rebellibus asserere poterimus: *Nostris peccatis dæmones fortes sunt, nostris vitiis superamur.* Titus super illa verba S. Lucæ: *Intravit satanas in Judam* ita scribit: *Intravit, non irrumpens, sed patulum inveniens ostium, nam oblitus omnium quæ viderat ad solam avaritiam dirigebat intuitum.* Bollandus in vita B. Rabani ita scribit: *Audientes populi Sanctorum allatas reliquias, debiles, & ægrotos, & variis incommodis afflictos undique cœperunt adducere, credentes per orationes Sanctorum pristinam recuperare sanitatem; inter quos fœmina quædam immundo spiritu possessa cum exorcizaretur per os illius dæmon respondit: Si ab ea fuit ejectus, statim in aliud vas, quod sibi in eadem regione concessum esset ingredi deberet. Othmarum quemdam quem intraturus esset ex nomine designavit.* Ex eo vero quod historia subdit, evidenter colligitur, quod per solum peccatum dæmoni in nos aditus pateat, illo autem deficiente omnis ejus vigor & ausus debilitetur. Subditur enim: *Ad quem presbyter, qui non procul habitabat, mox nuncium mittens jussit ut confessione facta peccatorum pœnitentiam ageret, ut forte facinorum suorum meritis fieret inimici. Qui præceptis obediens, ad pœnitentiam, quam Diabolus semper aversatur tot amento confugiens, insidiens evasit inimici.* Apud S. Matthæum cap. 17. Salvator noster, cæteroquin benignissimus, filium lunaticum, quem dæmon sæve torquebat, nec non & Patrem, qui eum Christo præsentabat, acriter reprehendisse legitur, & dixisse: *O generatio incredula, & perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me & increpavit illum Jesus.* Possetisne hujus tam asperæ reprehensionis reddere causam? *Non est addenda afflictio afflicto.* Resp. quod ambo hoc merebantur improperium, quia scilicet per peccatum dæmoni aditum præbuerant, ita enim scribit S. Hieronymus: *Increpavit puerum, & exivit ab eo dæmon, quia propter peccata sua à dæmone fuerat oppressus.* B. Rabanus in librum Judicum scribens hanc tradit doctrinam: *Contrariæ virtutes non invalescerent adversum nos, nec ipse diabolus in nobis aliquid prævaleret, nisi ei vires ex nostris vitiis præberemus, unde infirmus esse adversum nos, nisi nos eum fortem in peccando faceremus, & nisi per peccata nostra locum introeundi, & dominandi inveniret in nobis.*

Iob. 7. v. 1. — *S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 1. Quadr.* — *Ro. 6 v. 13.* — Peccatores sunt Lorica Diaboli. — *S. Amb. ib.* — *S. Au. l. 10. de Civit. Dei cap. 22.* — Nostris peccatis Dæmones fortes sunt. — *Luc. 22. 3.* — *Titus in cat.* — *D. Tho. ib.* — *Belland. 4. Feb. vit. B. Raban fol. 513.* — Confirmatur historia. — *Matt. 17. 17.* — *S. Hier. ib.* — *Raban l. 5. in Judic.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Quo sensu peccator filius Dæmonis appelletur, deque tyrannica peccati servitute, quam peccator industriè quærit, cuique voluntariè se subjicit.

THEMA.

Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis facere. Joan. 8. v. 44.

Peccatores ut tales à Dæmone generantur. 1. TAmetsi hæc verba à Salvatore nostro Judæis mortem ejus machinantibus dicta fuerint, illa tamen omnibus quoque illis adaptare possumus, qui peccatum mortale in cordibus suis concipiunt, utpote per quod, ut Apostolus testatur, Christus de novo crucifigitur: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei.* Quâ de re superius in discursu sexto prolixius egimus. Ut vero veritatem hanc profundius intelligamus, scilicet quod peccatores spiritualiter à Dæmone velut filii illius generentur, revocandus est in memoriam textus illius S. Joannis, quem in epistolæ primæ c. 3. his verbis legimus: *Qui facit peccatum ex Diabolo est, quoniam ab initio Diabolus peccat. ... Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est: In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii Diaboli; omnis qui non est justus, non est ex Deo.* Glossa Interlinearis ad hæc verba ita scribit: *Nec tantum non peccat sed non potest peccare, quamdiu verbum retinet;* hoc autem verbum Luc. 8. semini assimiletur: *Semen est verbum Dei;* quod semen quamdiu intra nos durat, efficit, quod certi simus, nos peccato nullum daturos esse aditum; quod si autem nostro damno contingat, quod *veniat Diabolus & tollat verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant,* mox ille suum semen quod est peccatum in cor nostrum dispergit. Liranus verba illa: *In hoc manifesti sunt filii Dei,* ita exponit: *Scilicet quod hi non peccant mortaliter, alii vero fiunt filii Diaboli propter operationem peccati.* S. Augustinus hunc textum commentando dicit: *Neminem fecit Diabolus, neminem genuit, sed quicumque fuerit imitatus Diabolum quasi de illo natus est filius Diaboli, imitando, non proprie nascendo.* Dionysius Carthusianus similiter ait: *Ex Diabolo est, non corpus, aut animam ab illo habendo, sed ejus pravitatem sequendo, aut ejus tentationi consentiendo pertinendo quoque ad eum, tamquam ejus membrum atque mancipium. Sic Christus quoque essentialiter loquens Judæis inquit: Vos ex patre Diabolo estis;* Pessimum profectò semen, seu potius infernalia Dæmonis zizanie sunt peccata, de quibus Christus ait: *Inimicus superseminavit zizania,* quia ut S. Joannes ait: *Ab initio Diabolus peccat.* Hugo Cardinalis super illa verba: *Ut dissolvat opera Diaboli,* inquit: *Tollendo scilicet peccata; opera autem Diaboli appellat peccata, quia sunt nativitas imitationis, qua ex Diabolo nascuntur peccatores.* Alcuinus super illa verba quæ Deus serpenti post peccatum dixit, scilicet: *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius,* ingeniosè quærit: De quo semine, vel de quo inimicitiis hic Deus noster loquitur, & respondet idem Autor: *Semen mulieris est totum genus humanum; semen serpentis, originalis est peccati primordium, quæ duo semina ex præcepto divino continuum inter se gerere odium debent, ut non faciamus quæ Diabolus vult, quia ille numquam vult nobis profutura.* Semen igitur serpentis infernalis, venenum est peccati, per quod producit & generat suos filios, id est impios peccatores. Rupertus Abbas ait: *Sicut per serpentem Diabolus, ita & per semen serpentis, omnes iniqui, & maligni homines, imitatores ejus rectè intelliguntur, licet neminem genuerit, aut de vili creaverit ille; nam si iniqui, & impii homines, serpentis, id est Diaboli semen non essent, nequaquam diceret Dominus Judæis: Et vos quæ vidistis apud patrem vestrum facitis, itemque: Vos facitis opera patris vestri, profectò Diabolum volens intelligi, sequitur enim proximus in eodem Sermone: Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Eorum qui tam constanter dicuntur semen serpentis, id est filii Diaboli, causa, ut nasceretur peccatum, exstitit, dicente Deo ad mulierem, postquam peccavit consentiens Diabolo: Multiplicabo conceptus tuos & ærumnas tuas.* In Revelationibus S. Birgittæ dicitur: *Anima vitiosa, est quasi uxor Diaboli, quæ tunc concipit ex Diabolo, quando peccatum placet ei, & gaudet in eo; sicut enim mater ex modico semine, quod non est nisi putrede, concipit, & fructificat, sic & anima, cum delectatur in peccato, facit magnum fructum Diabolo.* S. Ambrosius quoque super Psalmum 47. scribens sensum propositi thematis explicat; observans enim quod cum Hebræi se de prosapia Abrahæ genitos esse gloriarentur, Christus eis dixerit, quod non ex Abrahæ, sed ex Satanæ progenie essent, propter malitiam suam ita scribit: *Non ex Patre Abraham, sed ex Diaboli semine manere memorabat, quoniam omne peccatum semen inimici est.* S. Bernardinus pariter in sermone quodam in hæc verba loquitur: *Omnis peccator filius Diaboli est, hinc Joan. 8. Judæis Dominus ait: Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere.* Antiquiores vero Origenes in homilia quadam suo Dicebamus dudum Zabulum patrem nostrum fuisse antequam Deus factus sit pater, si tamen nunc non habemus etiam Zabulum pattem, quod etiam de Joannis epistola approbamus, in qua ita scribitur: *Omnis qui peccatum facit, ex Zabulo natus est. Toties ex Zabule nascimur, quoties peccamus, infelix ille qui semper generatur à Zabulo.*

Diabolus generando luxuriæ corpus & animam. 2. *Vos ex Patre Diabolo estis.* Quænam obsecro causa est, quod Christus nos docuerit, ut æternum sibi filius patrem suum, nostrum quoque patrem in orationis invocaremus: *Cum oratis, dicite Pater noster?* idem nimirum, quia Peter ille qui nos hic in terris genuit, solum nobis corpus dedit, animam vero in qua præcipua consistit hominis essentia, Deus creavit; unde magna illa septem filiorum Machabæorum mater, ed invictam illos exhortans constantiam dixit; *Neque enim ego spiritum & animam donavi vobis ... sed mundi Creator:* peccato autem ita fit filius dæmonis, ut per peccatum Dæmoni in prædam cedat corpus & anima; corpus quidem, quia sensus culpæ suæ instrumenta, ei fiunt addicti & multo magis potentiæ animæ, & ideo *corpus & animam perdit in gehennam.*

3. *Ex patre Diabolo estis.* Æternus Pater immensam quo filium suum unigenitum, ejusque divinam filiationem sibi acceptissimam, proseque batur dilectionem exprimere volens; binis vicibus, id est semel in monte Thabor, & deinde ad Jordenem eidem acclamavit dicens: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Verum enimverò vultisne ut vobis demonstrem quantopere sibi inimicus infernalis complaceat, quod peccatores sui fiant filii? audite qualiter hanc suam in hoc complacentiam demonstret. Omnibus nota est illa Christi parabola in qua dicit: *Cum immundus spiritus exierit ab homine*

Margin notes: Heb. 6. v. 6. — 1. Jo. 3. 8. — Interlin. ib. — Luc. 8. v. 11. — Ibid. v. 12. — 1. Jo. 3. 10. — Lyran. ib. — S. August. tr. 4. ib. — D. Carth. ib. — Filiæ homines Diaboli, illos imitando. — Matt. 13. 25. — 1. Jo. 3. 8. — Hug. Card. ibid. — Gen. 3. v. 15. — Alcuin. in ter. 75. ib. — Semen serpentis infernalis est peccati originalis primordium. — Rup. Abb. 2. 1. 4. c. 12. de vill. verbi. — Revel. S. Brig. l. 1. c. 4. 43. — S. Ambr. in Ps. 47. — Propter malitiam Judæi dicuntur esse ex semine Diaboli. — S. Ber. T. 2. f. 21. art. 1. c. 2. — Orig. Ho. 4. in Jerem. — 2. Mach. 7. v. 22. — Matth. 3. 17. — Matth. 12. 43. — Luc. 11. 24.

hominem ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit, dicit: Revertar in domum meam unde exivi. S. Antonius de Padua hy ambulant, hoc modo declarat: Diaboli ambulatio nihil aliud est, quam ipsius tentatio; unde Job primo dicit: Circuivi terram & perambulavi eam; Diabolus, primo terram id est mentem hominis circuit, id est subtiliter inquirit, cui vitio magis sit applicabilis, & postea eam perambulat, quia secundum quod videt vincibilem, quolibet tentat. Hoc vero quod proposito nostro quam maxime deservit, sunt verba ista: Domum meam; quia centrum & habitatio Dæmoni gratissima est peccatoris anima; quia licet infernus ipsi velut locus suus proprius sit destinatus, in eo tamen patitur & torquetur, non vero item in anima peccatrice, quia in ea velut in loco deliciarum recreatur & gaudet: Invenit enim eam scopis mundatam & ornatam, quia in mala conscientiæ immunditia & impuritate, pretiosissima sua habet reposita ornamenta; S. Bonaventura ait: Triplex est signum, quod peccatum placet Diabolo. Primum quia in nullo alio delectatur, quia ipse non vult aliud balneum, non quærit aurum, non amat argentum, quia in persona ejus dicitur, da mihi animas, cætera tolle tibi, sicut avis rapax amat cor prædæ, sic ipse cor hominis. Secundum signum, quia in procurando peccatum, numquam fatigatur, etenim sex millia annorum sunt, & amplius, quod nihil aliud facit, quam procurare peccata; non licet sibi capere cibum, vel somnum, tantum est occupatus in negotio peccatorum. Tertium signum, quod Diabolus amet peccatum, est, quia numquam potest nec poterit peccato satiari; jam non possunt numerari illa infinita millia hominum peccatorum, quos absorbuit & devoravit; & tamen est adhuc famelicus; tamquam leo rugiens circuit: quærens quem devoret. Regius Propheta David gaudium exprimere volens, quod Deus ex eo concipit, quod in loco sibi consecrato cum veneremur, de eodem dicit: Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes ejus. Vultis autem audire, quantum Dæmon in eo habeat beneplacitum, quod in animabus peccatorum recipiatur? S. Ambrosius peccatori de Deo dicit: Venit ad habitandum apud te, tu vero non præparas ei domum dignam habitationis suæ, alium, id est Diabolum tibi habitatorem concilians. Mystica quoque sunt illa Jobi de Beemoth, figura Dæmonis loquentis verba scilicet: Sub umbra dormit. Ex quo enim ex sententia Doctoris Seraphici audivimus, quod Dæmon numquam dormiat, ex quo etiam ex doctrina fidei novimus, quod idem malignus spiritus ex flammis infernalibus continuo ardescat, qua ratione igitur, Job ex instinctu Spiritus veritatis dicere potuit, quod sub umbra dormiat? audiamus Bedam dicentem: Aliquando umbra peccata esse referuntur, quia tamquam umbra corpori, ita morti vicina sunt; In peccatis ergo Diabolus habitat, & requiescit. Dicere quoque possumus, quod sicut umbra ei qui ex ardore Solis æstuat, magnum præstet refrigerium, ita quoque Dæmoni qui in abysso ignis infernalis ardet, magno est solatio (si tamen solatii alicujus capax esse potest) quod in animabus peccatricibus sine molestia moretur. Cardinalis Toletus verba illa S. Lucæ: Quærens requiem, & non inveniens, ita exponit: Quia studium, ac cibus ejus, ac desiderium, est nocere hominibus; ubi igitur non invenit cui noceat, requiem non habet. Multo autem melius Beda ait: Bene dicitur quærens requiem, & non inveniens, quia castas mentes effugiens, in solo Diabolus corde pravorum gratam sibi potest invenire quietem, unde de illo Dominus: Sub umbra dormit &c. Lucas Burgensis super Matthæum scribens, verba illa: Scopis mundatam &c. de anima peccatrice Dei gratia destituta, interpretatur loquens: Qui vacui Sunt Spiritu Dei, ii ad recipiendum Diabolum parati sunt, cujus summa deliciæ sunt inanitas illa quæ divina gratia neglectum sequitur. Nemo nescit quantam equi viatoribus commoditatem & sublevamen præstent; S. Hieronymus autem peccatores Dæmonis equos appellat inquiens: Ego puto equos esse homines peccatores, & equites Dæmones, qui equitant in eos. Porro ingentem quam Dæmon in peccatoribus habet complacentiam S. Basilius in catena Græca citatus sequentibus verbis expressit; Satanas vocatur, quod adversarium significat; Diabolus vero, propterea, quod is nostri peccati administer est, idemque accusator, & nostri quidem interitu lætatur, ac de nobis ob nostra facinora triumphum agit.

Margin notes (left): S. Ant. de Pad. in Dom. 3 Quadr. — Matt. 12. 44. — S. Bonav. T. 3. Diæt. salut. tit. 1. c. 5. — Ex tribus signis cognoscitur, quod Diabolo placeat peccatum. — Psal. 10. v. 5. — S. Amb. in Hebr. 10. — Job 40. v. 16. — Sub peccata dormit Diabolus. — Beda l. 3. in Job. — Luc. 11. v. 24. — Tol. annot. 57. ib.

Margin notes (right): Matt. 12. 44 — Luc. Burg. ibid. — Peccatores sunt Dæmonis equi. — S. Hier. in Psal. 32. — S. Basil. in cat. Græc. Job. 1.

4. Ex Patre diabolo estis. Filius naturaliter Patri obedire, atque ab ejus præceptis dependere tenetur, at verò quid de peccatoribus dicemus, qui spontanea voluntate propriam malitiam secundantes, servi fiunt & mancipia, non jam patris alicujus, sed tam crudelis, & contra ipsos implacabilis tyranni? S. Bonaventura ait: Evidens insania peccantium, qui voluntarie se subjiciunt tali Principi (hoc enim nomine à Christo indigitatur: Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras) subdit vero idem Doctor Seraphicus: Est dominando tyrannicus, & crudelitate impius, & in exigendo servitium laboriosum indefessabilis, & iniquus, & in reddendo stipendium durus. Crudelis enim est, & non miseretur; servietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiē, cujus stipendia in reddendo non sunt nisi mors, stipendia enim peccati mors, & ipse est Rex super omnes filios superbiæ. S. Cyprianus diu ante in hæc verba scripserat: Communis pestilentia, ut per vitia, ad servitia deputentur, & ob ligati peccato, chirographum subjectionis conscribant Diabolo. Observastisne aliquando tyrannidem, quam Nabuchodonosor per exercitum suum exercuisse scribitur, audite Ezechielem de illa ita scribentem: Rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum; omne caput decalvatum, & omnis humerus depilatus est, & merces non est reddita ei. Omnes militum humeri detriti, & excoriati erant ob immensum saxorum pondus, quod tanto tempore apportare cogebantur pro fabrica vasti illius pontis, qui à littore maris ad Tyrum usque pertingebat; & tamen post tot sudores & fatigationes, merces non est reddita eis. Talis propriè est peccatoris servitus, qui in sævum contra se tyrannum conversum experitur Dæmonem, quam so post præstitum toto vitæ suæ tempore multis cum sudoribus & laboribus servitium; aliam nequit retribuere mercedem, quam ignem æternum. S. Hieronymus quoque verba illa: Non dabunt vobis requiem die ac nocte in hæc verba exponit: Perpetuam peccantium ostendit in scelere perseverantiam, dum & in diebus flagitiis, & in noctibus libidini serviunt, qui non dabunt, inquit, vobis requiem. Haud dubium quin falsos Deos significet, de quibus dixit: Et servietis diis alienis. Quidquid ergo peccamus, quidquid die ac nocte facimus, & malorum operum perpetramus, imperium est Dæmonū, qui numquā nobis dant requiē, sed semper impellunt delictis augere delicta, & cumulū facere peccatorum. S. Anton. de Padua oppressionem considerat populi Hebræi in Ægypto, quando Pharao contra illum deputavit: ut ita dicam aculeos, ad extimulandum operarios; dicit enim sacer textus: Præposuit filiis Israel Magistros, ... ut affligerent eos oneribus. Sic Diabolus inquit prædictus Sanctus, Christianis nomine tenus præponit Magistros operum, id est Dæmones

Margin notes (right): Tyrannicum est regimen Diaboli. — S. Bonav. in Joan. 14. — Joan. 12. 31. — S. Cypr. de jejun. & tentat. — Ezech. 29. 18. — Diabolus sequitur tyrannidem Nabuchodonosoris. — Jer. 16. 13. — S. Hier. l. 3. ib. — Semper impellit delictis augere delicta. — Ex. 1. 11. — S. Ant. de Pad. in Dom. 6. Post. Pasc.

cuilibet vitio deputates, qui affligunt eos oneribus peccatorum, unde ipsi dicunt gementes Thren. 5. Cervicibus minabamur, & lassis non dabatur requies; Ægypto dedimus manum. Babylonii, id est Dæmones, hominem quem captum ducunt, servitii onera gravia imponunt, & tamquam bovem vel asinum alligato ad collum, fune, minando trahunt, & lasso nullam requiem dant dum de peccato in peccatum præcipitant. Subdit vero idem Sanctus: Heu quanta dementia in via lassari, & viam nolle finire? *dedimus, inquiunt, manus, id est fecimus nos servos Ægypto, id est mundo, & Assyriis, id est dæmoniis, ut saturemur pane, id est carnis voluptate.* Per infelicem illum hominem, qui ad cœnam invitatus venire renuit; dicendo: *Juga boum emi quinque.* Hugo Cardinalis illos intelligit, qui cœlum propter terram, & Deum pro dæmone deserunt, de quibus proinde ait: *Tales in cœne temporalium quasi suos nutriuntur, & Domini tam cœnam fastidiunt, cœnum cœlo præferentes.* Observandum verò, quod idem homo dixerit: *Emi*, jam enim pro imponendis sibi ponderosis jugis, pecuniam expenderat, duæ etenim sunt præcipuæ miseriæ, quas peccator incurrit, una est, quod sua expendat, & eroget, quod sudet & laboret, pro compedibus servitutis tyranni infernalis sibi applicandis; altera vero est, quod se infinito bono (qualis est divina gratia, Deus, cœlum, & æterna beatitudo) infeliciter privet, ut se luto immergere possit. S. Augustinus insuper sequentem servitutis Dæmonum considerat miseriam dum ait: *Servitus Dæmonum est magis timenda quæ non finitur, cum servitus hominum aliquando finiatur.*

Luc. 14. v. 24.

Hug. Card. ibid.

Duæ sunt præcipuæ peccatoris miseriæ.

S. Aug. tr. 41. in Joan.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Varii explicantur modi, quibus Dæmon peccatum nobis insinuat; ubi & de arte, & crudelitate Dæmonis agitur, qua nostram perditionem machinatur.

THEMA.

Venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Luc. 8. 13.

1. SAlvator noster, ut S. Paulus ad Timotheum scribit: *omnes homines vult salvos fieri*, (quod tamen intelligendum est de voluntate antecedente, ut Scholastici declarant) cum enim redemptionem expenso sanguinis sui pretio pro cunctis animabus operatus fuerit, vellet, quod omnes illum consequerentur finem, propter quem illas creavit, & à servitute infernali redemit, at vero quid fit? quando Deus suam nobis communicavit gratiam, quæ semen est gloriæ, nosque per illam contra peccatum fortificavit (propter quod S. Joannes ait: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet*) nos per negligentiam nostram, pretiosum hoc semen à serpente infernali nobis eripi, & in vicem hujus pestiferum peccati venenum nobis instillari permittimus, idque *ne credentes salvi simus.* S. Hieronymus de avibus bisce coelicibus ita scribit: *Per mundum istum vagantibus se peccata hominibus insinuant.* Celebris proinde fuit illa S. Antonio exhibita visio, in qua aërem vidit plenum laqueis, in quos tamen nemo incidit, nec captos ab illis fuit, nisi qui incautus ex semetipso se irretivit. Pessimus autem hic inimicus, quantumvis sit astutus, in perniciem nostram nihil facere prævalet, si

1. Tim. 2. 4. Quomodo Deus vult omnes homines salvos fieri.

1. Jo. 3. 9.

S. Hier. T. 6. ad Phil. m. c. 2.

Visio S. Antonio exhibita.

nos nolimus, unde S. Augustinus ait: *Habet cupiditatem nocendi, facultatem autem non nisi qua datur.* Etenim sine consensu, & voluntate nostra in perniciem nostram nihil potest, aut valet. Unde idem S. Augustinus ait: *In tua voluntate est, si volueris, inimicum tuum facere servum tuum.* Cui consonat sententia illa S. Ambrosii dicentis: *Accepit quidem tentandi licentiam, sed non accepit copiam subruendi, nisi sua sponte labatur infirmus affectus.*

S. Aug. l. 11. de Gen. ad lit. c. 12.

S. Aug. ser. 107. de temp.

S. Am. l. de parad. c. 2.

2. Bellovacensis modum declarat, quo Satan, ut suam infundat malitiam, cœleste semen ab anima tollit. Quærit enim: *Utrum Diabolus sit causa peccati persuadendo, vel interius instigando?* & Respondet: *Dicendum, quod interior pars animæ est & intellectiva, & sensitiva; intellectiva continet intellectum, & voluntatem; de voluntate dictum est, quomodo ad eam intellectus se habet, intellectus quidem per se movetur ab aliquo, illuminante ipsum ad cognitionem veritatis, quod Diabolus circa hominem non intendit, sed magis obtenebrare rationem ipsius ad consentiendum peccato, quæ obtenebratio provenit ex phantasia, & sensitivo appetitu unde tota operatio Diaboli esse videtur circa phantasiam, & appetitum sensitivum, quorum utrumque commovendo potest inducere ad peccatum; potest enim operari ad hoc, quod imaginationi aliquæ formæ imaginariæ repræsententur. Potest etiam facere quod appetitus sensitivus concitetur ad aliquam passionem, natura autem corporalis spirituali naturaliter obedit ad motum localem, unde & Diabolus omnia illa causare potest, quæ ex motu locali corporũ inferiorum provenisse possunt, nisi virtute divina reprimatur.* Consideratione quoque digna est illa Berchorii in Dictionario suo de peccato discurrentis sequens doctrina. *Percussus à serpente, primo frigiditate veneni quasi insensibilis effectus obstupescit; deinde veneno paulatim calescente, per venas usque ad cor rapitur, & sic vita recedente mors sequitur; sic vero charissimi, cum serpens venenosus, Diabolus, caro, vel mundus hominem momorderit per immissionem cogitationis, quandoque statim fit insensibilis, & stupidus, per defectum non adhibita debita circumspectionis, & tunc venenum sic immissum incipit per delectationes incalescere, & per venas id est interiores affectiones usque ad cor per consensum ascendere, & ita vitam gratiæ solet expellere, & mortem mortalis peccati in anima generare.* Certum quoddam reperitur veneni genus, quod eos qui illo imbuti sunt, continuo salire, & saltitare facit, quod præcipuè in illis contingit, quos Tarantantæ momorderunt, quibus speciatim Apulia abundat. Tale propriè est venenum illud mortiferum, quod serpens infernalis multis impiis insinuat, de quibus Sapiens ait: *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Venenosus Scorpio eodem tempore quo hominem ferit, se eum quoque amplexari, & osculari velle ostendit; Quod Hugo Cardinalis considerans ait: *Scorpionis modum, & naturam habet Diabolus, & peccatum, facile blanditur, & cauda pungit & venenat.* Nihil porrò est, quod magis nos alliciat, quam divitiarum abundantia & gloria mundana, at verò quid per hoc obtinemus? per hasce blanditias Dæmonis mancipia efficimur. Audite S. Antonium de Padoa dicentem: *Qui divitiis abundant & honoribus, fiunt hospitium Dæmonum, qui debuerant esse Dei templum.*

Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 10. p. 2.

Modus quo Diabolus homines tentat.

Dict. Berc. ver. pecc.

Serpentis venenosi modum habet Diabolus.

Pro. 2. 14.

S. Ant. de Pad. in Dom. 3. Quadr.

3. *Tollit verbum de corde eorum.* Advertendum quoque est, hanc rapinam non esse violentam, sed nos illi sponte cooperari, dum à nostris appetitibus, nos seduci permittimus, qui valdè avidè zizania inimici, non verò cœlestis agricolæ frumentũ concupiscunt. Audiamus quid hac de re S. Bruno Carthusianæ solitudinis Patriarcha his verbis scribat: *Nullum jus*

Diabolus non violentat, sed homo illi cooperatur.

S. Brun. ib.

habet

habet Diabolus in humana natura; Deus non Diabolus hominem fecit, Dei itaque juris est homo, ipse debet regnare in nobis, ipse debet possidere membra nostra; & tamen per experientiam videmus, quod Dæmon sæpissime fidelium possideat animos; Scitisne hujus mali causam? Hanc idem Sanctus subjungit: *Apostolus ait: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis ejus?* Ecce tibi causam, ob quam hujus tyranni mancipia efficimur: nosenim, nos loquam sumus illi, qui Diabolo vincula, & catenas ministramus, quibus ille nos constringat. Unde Albertus Magnus ait: *Nota, quod malitia est funis, per quem Diabolus peccatores suspendit in infernali patibulo, & nesciret ipse in quo suspenderet eos, nisi ipsi apportarent ei funem, per quam suspenderentur.* Hisce itaque funibus per totum vitæ præsentis decursum nos ligat, in fine autem iisdem funibus utitur, loco fræni, ad procurandam æternam nostram damnationem; & tamen hosce funes nos ipsi nobis elaboramus per inordinatos appetitus nostros, & effrænes sensus, qui innumerabilium peccatorum sunt instrumenta.

Rom. 6. v. 12.

Alb. Mag. ib.

4. *Tollit verbum de corde eorum.* S. Antonius de Padua in Sermone quodam ita scribit: *Misera peccatoris conditio Redemptori credere noluit; Generatio quæ non direxit cor suum, & non est credita cum Deo Spiritus ejus; & iterum, non crediderunt in Deo, nec speraverunt in salutari ejus; credidit tamen proditori.* 1. *Mach.* 1. *Locutus est ad eos verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, & irruit super civitatem repente &c. Diabolus irruit super civitatem, id est animam, percutit plaga magna, dum ipsam faciat culpa.* At vero quodnam vulnus inter cætera magis est mortiferum? nimirum si efficiat, ut quis se ad mortem usque vulneratum esse non credat, nec proprium malum agnoscat; id eamque prædictus Sanctus in alio quodam Sermone de obsesso illo disserens, cujus in Evangelio Dom. 3. Quadragesimæ fit mentio, observat inquiens; *Dæmonium Dæmoniaco illi tria malo intulerat; lumen abstulerat, voce, & auditu privaverat; sic peccatori in peccato mortali existenti lumen aufert, ne peccata sua agnoscat; voce privat, ne illam in confessione aperiat; aurem obturat, ne vocem incantantis sapienter audiat.* Paulo post vero pergit ulterius, ostendendo miraculi a Salvatore patrati effectus, dum ita scribit: *Iste homo vidit, locutus fuit, & audivit, & admirata sunt turbæ, nec mirum quia cessante causa, cessat effectus. Est ille dæmonio peccati mortalis à corde peccatoris, statim incipit videre, id est cognoscere; loqui, id est confiteri; audire, id est obedire. Unde Apostolus Ephes.* 5. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.*

S. Ant. de Pad. in Dom. Pass.

Maximum volnus est quod non agnoscitur.

S. Ant. de Pad. in Dom. 3 Quad.

5. S. Hieronymus miserum peccatorum, qui ab hoc implacabili inimico vexari cernuntur, hisce verbis deplorat: *Quis non plangat videns humanæ animas quasi variam supellectilem à Dæmonibus, & diversis vitiis esse possessas? Alius Dæmonum mittit subversionis funiculum, alius avaritia, ille homicidii, hoc persimi lineas tendit.* S. Augustinus in suis soliloquiis Dæmonem, velut protheum quemdam in varias se formas transmutantem repræsentat inquiens: *Diabolus, nunc agnum, nunc lupum, nunc tenebras, nunc lucem se ostendit; singulis quibusque qualitatibus, locis, & temporibus, secundum rerum mutationes, varias exhibet tentationes.* S. Joannes Damascenus similiter, hunc laqueorum & tetium varietatem & multiplicitatem detegit, dum ait: *Non omnibus Dæmonibus eadem studia, aut eadem prava munia à Diabolo imperantur, alii enim aliud exercendum, ac Deo invisum munus committitur; etenim alii blasphemæ*

S. Hier. in Mich. 2.

S. Aug. soliloq. c. 17.

Dæmon est veluti Protheus in varias formas transmutans.

S. Jo. Dam.

cogitationes in hominum pectoribus insculpunt alii turpes cupiditates animæ suadent alii in vanam gloriam & livorem, & iram, & cæteros affectus eam excitare solent. Alii in ventosum materias hæreticis subministrant. Alii cienda gula, & temulentia ac fornicationi operam impendunt. Alii per insomnia & gentiles observationes fucum, & imposturam faciunt. Alii hominum voluptates per corpus injiciunt, sensusque caligine, ac tenebris opplent. Alii incantationibus, & veneficiis operam navant, ipsisque opitulantur; alii ad vaticinatores accurrunt, ac cum ipsis versantur, atque ut rem brevi complectar, quaque Dæmonum classis peculiare quoddam ministerium, & officium animæ pestiferum nacta est. Origenes à Glossa supercap. 20. Exodi citatur, animam peccatricem vel foeminam, quamdam mundanam esse dicit, quæ multos habet amatores, per quos spiritus rebelles intelligit, nam super illa verba Exodi: *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes*, ita scribit: *Prostituta est cum Dæmonibus, & habet plures amatores, ut intrent ad eam; modo spiritus fornicationis; modo avaritia; post hanc veniet spiritus superbia, & alii plurimi; alter tamen alteri non invidet, nec de zelotypiis movetur, sed se invicem invitant, unde adducit secum septem alios spiritus nequiores se; sic nullam zelotypiam patitur anima amatori suorū, qua Dæmonibus est prostituta.*

1. 2. Paral. c. 20.

Variæ sunt Dæmonum functiones.

Ex. 20. v. 5.

Or. in Glos.

Animæ peccatrix est veluti scortum.

6. *Tollit verbum de corde, ne credentes salvi fiant.* Ecce quonam tendat Dæmonis studium, & implacabile odium, nimirum ut se æternæ saluti nostræ opponat; ejus namque tyrannis solam nostram sempiternam damnationem pro objecto habet. Rupert. Abbas considerans textum illum: *Væ terræ & mari, quia descendit Diabolus ad vos habens iram magnam sciens quod modicum tempus habet*, ita scribit: *Magnum quippe væ illis imminet, quos nequissimus hostis iratus possidet, tamquam terram comedens, atque conculcans, & tamquam mare conturbans, & iram quam habet, ex eo quod de spiritibus expulsus est in eos quos arctius includit vindicans; nam terra ista illa est, de qua olim serpenti dicebatur, terram comedes cunctis diebus.* Et vero tanta est Dæmonis crudelitas, quod licet peccatores omni cum sævitia tamquam vilissima mancipia, ei sint obedientes, illos nihilominus semper magis magisque velut stercus imrnundum crudelius opprimat, & conculcet. S. Antonius de Padua verba illa: *Mulier fornicaria quasi stercus in via*; ita exponit: *Stercus dictum, quia stratum in agris. Mulier fornicaria sunt omnes mundani qui conculcantur à Dæmonibus tamquam stercus transeuntibus. Hæc mulier sedet super bestiam coccineam, id est Diabolum, qui vastas animæ virtutes. Super hunc, scilicet Diabolum, sedent mundani, quia ipse est fundamentum eorum cui innititur. Sed quia Diabolo de cælo labenti innititur, necesse est ut cum labente labatur.* S. Hieronymus in Commentario super cap. 1. Habacuc Prophetæ, de Dæmone in hæc verba scribit: *Ubique Præsens. Ambulat quoque in ubicumque terrarum; est latitudo, ut possideat homines in quibus Christus habitare debuerat. Horribilis, atque terribilis est, & difficile ab aliquo superari potest. Nullus est Dæmonum qui parcat, omnes ad prædam festinat, ante faciem eorum ventus urens; quodquid aspexerint, quidquid vultus eorum obvium fuerit, urere desiderabunt, & perdere.* S. Matthæus cap. 8. de duobus obsessis hominibus ita scribit: *Duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis... clamaverunt; quid nobis & tibi, Jesu, Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos?* At vero numquid Dæmones inimici Christi erant, cur igitur hunc ipsum in conspectu omnium Filium Dei esse confitentur dicentes: *Jesu Fili Dei?* pro hujus resolutione observandum

Apoc. 12. v. 12.

Rup. Abb. 6. Sap. 15. de Sapien.

Dæmonis objectum est hominum perditio.

Eccl. 9. v. 10.

S. Ant. de Pad. Dom. 3 p. Pasc.

S. Hier. in Habac. c. 1.

Matth. 8. v. 28.

Dæmones adulantur

Christo ut manerent in corporibus obsessis. Dæmones formidentes, se ab illis corporibus esse ejiciendos, privandosque satisfactione illa, quam obsessos illos torquendo habebant; per hanc adjurationem conatos fuisse se à Christi adjuratione subducere, ut sic in corporum illorum quieta possessione perseverare possent. At verò quodnam in illos, in casu subsecutæ ejectionis à corporibus illis redundare poterat tormentum, ut lamentarentur contra Christum: *Venisti ante tempus torquere nos?* Respondet Dionysius Carthusianus: *Tanta est invidia, impietasque Diaboli, ut perdi se reputet, si ab hominibus expellatur.* Adeò enim excessivo perfunditur gaudio, dum nos in malis nostris ingemiscentes conspicit, ut Chrysologus dicere non dubitet: *Diabolus malis nostris gaudet, surgit ruinis nostris, nostris vulneribus convalescit. Diabolus hominem non vult habere, sed perdere. Quare? quia ad cælum, unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur, quantum in se est, hominem pervenire.*

D. Cart. ib. — *D. Chrys. ser. 96.*

Dæmon sibi attribuit ab hominibus sacrificium. 7. Unum ex præcipuis tributis, quibus homo tamquam obsequiosus subditus, Creatorem, & Deum Dominum suum esse agnoscebat, erat sacrificium; hoc autem Dæmon sibi per tot sæculorum decursum usurpavit, inducendo, quasi totum genus humanum, solo Judaismo excepto, ad falsorum numinum cultum, in quibus se sub titulo Jovis, Veneris, Saturni, & aliorum similium Deorum adorari faciebat; nec hoc ei visum est sufficere, quin potius Parentes insuper ad proprios filios sibi sacrificandos induxit teste Psalmista qui ait: *Immolaverunt filios suos, & filias suas dæmoniis, & effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus.* Præterea sciendum est, quod Diabolus homines variis vitiis, carnis nimirum, avaritiæ, odii, crapulæ, aliisque similibus deditos esse videns, cæcis mortalibus ejusdem farinæ Deos proposuerit adorandos, videlicet, carnalibus Jovem adulterum & impudicam Venerem, Bachum epulonibus; Avaris Mercurium; vindicativis Martem; *quibus nihil actum est,* ut Seneca moralis ait: *quam ut pudor peccandi ab hominibus tolleretur, quid enim est aliud auctores vitiorum efficere Deos, quam vitia nostra incendere, & dare morbo vitiorum exemplo divinitatis excusatam licentiam?* Nunc verò postquam idololatria magna ex parte ab hoc mundo est profligata, idem Dæmon totidem in cordibus nostris idola plantare non desinit, quot sunt nostri licentiosi & dissoluti effectus. S. Hieronymus supradictum Psalmistæ versum ita legit, seu potius exponit: *Immolaverunt filios suos & filias suas, sensus, & animas suas dæmoniis.* Minutius Felix observat, quod: *In nonnullis Africæ partibus illi scilicet Dæmoni à parentibus immolabantur infantes, blanditiis, & osculo comprimente vagitu, ne flebilis hostia immolaretur.* Eodem modo Dæmon *tollit verbum de corde nostro, ne salvi simus;* id tamen ita caute facit, ut eodem tempore quo hasce peccatrices animas, quæ sibi sacrificantur, ad ignem infernalem perducit, simul etiam per lætitiam, & gaudia mundana inescet, & alliciat, siquidem *tenent tympanum, & citharam & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos;* at verò quid tandem? *& in puncto ad inferna descendunt.* Sequamur igitur illud Eusebii Emisseni monitum dicentis: *Observemus ne quis nostrum per vulnus peccati victima efficiatur inimici.*

P. 105. 37. — *Seneca de brevit. vit. c. 6.* — *Diversis peccatoribus Dæmon dedit similes ut Deos adorandos.* — *Job. 21. v. 13.* — *Eus. Emis. Ho. de SS. M. Eved. Alex.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Gravitas peccati ex eo arguitur, quia Deus illud acerbissime persequitur, pœnisque æternis & infinitis illud castiget, licet peccatum sit transitorium.

THEMA.

Ibunt hi in supplicium æternum. Matth. 25. v. 46.

1. QUod si hoc, quod est esse non tyranni infernalis mancipia, pœna est peccati, immensamque illius arguit malitiam, quanto majori pavore nos percellet horror hujus monstri, si per seriam reflexionem alia recogitaverimus supplicia, & pœnas, per quas divina justitia in peccatorem animadvertit, primum quidem in hac vita; & postea in horrenda illa æternæ perditionis abysso? etenim ex gravitate pœnæ, gravitatem metiri possumus culpæ, cum peccatum, & culpa inter se mutuam relationem habeant dicente Scripturâ in Deuteronomio: *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.* Porrò famosa sunt illa Poëtæ verba: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ.* Et ideò si impii caput suum ad os inferni propius admovere possent, indeque cernere supplicia, quæ illis etiam in hoc mundo imminent, ad punienda ipsorum peccata, suos utique gressus revocarent, quibus *veloces ad malum currunt.* Nam ut Eusebius Emissenus ait: *Si volumus intelligere quam graves apud se faciat Judex noster hominum culpas, respiciamus ad pœnas.* Harum autem catalogum quemdam B. Laurentius Justinianus paucis quidem lineis conficit, sed tam severa enarrat supplicia, quæ peccati enormitatem clarè satis demonstrare possunt, pœnæ enim damnatorum sunt: *Gehennale incendium, dentium strider, intermissibilis fletus, palpabiles tenebræ, dæmonum horridus aspectus, desperatio veniæ, cruciatus perpetuus, universale judicium, extrema animadversio judicis, &c. Pro eodem peccato deordinatum est cælum, ceciderunt Angeli, de paradisi amœnitate expulsi fuere primi parentes, innundaverunt diluvii aquæ, in favillam redacta sunt Sodoma & finitima civitates; submersus est in mari rubro Pharao, in servitutem sæpè traditi sunt filii Israel, crucifixus est Dominus.* Ecclesiasticus pariter nonnullas enumerat miserias, & ærumnas per quas Deus impios in hac vita castigat, ait enim: *Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt; bestiarum dentes, & scorpii, & serpentes & romphæa vindicans in exterminium impios.* Verum enim vero omnia hujus vitæ acerbissima supplicia nullam prorsus proportionem habent, cum unica duntaxat ignis infernalis scintilla.

Gravitas culpæ indicat gravitatem pœnæ. — *Deut. 25. 2.* — *B. Laur. Ju. c. 1 de perf. grad.* — *Recensentur pœnæ infernales.* — *Ec. 39. 35.*

2. Enimvero Deus in hac vita impios, in peccatum illorum tot visibilibus, & extrinsecus apparentibus flagellat suppliciis, ut exinde colligere possimus infinitam tormentorum illorum atrocitatem, quæ nobis in futura vita sunt reservata, *ut ex his quæ animus novit,* ut Gregorius ait: *Surgunt ad incognita quæ non novit.* Ex Sanctorum Martyrum historiis constat, quod implacabiles fidei orthodoxæ tyranni, etiam Imperatores, ut Martyres majori cum sævitia punirentur, suppliciorum quæ illis inferebantur carnificinæ sæpè personaliter adstiterunt, prout fecit Valerianus in martyrio S. Laurentii, siquidem de tormentorum illis illatorum atrocitate mire gaudebant:

Ex punitione temporali colligitur major æterna.

Tob. 3. v. 22. bant: De Deo autem licet Tobias dicat: *Non enim delectaris in perditionibus nostris*; Ecclesiasticus tamen id ipsum clarius distinguit, dum ait: *Eccli. 9. v. 17.* *Non placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius, quasi dicas*, inquit P. Cornelius à Lapide: *Placet Deo pœna damnatorum.* *Impius non placebit Deo in hac vita, at in altera placebit ei, cum impietatis pœnas luet apud inferos, ibi enim placebit Deo, & Sanctis in pœna, justaque vindicta, quæ his displicuit in culpa.* *Corn. à Lap. ibid.* Dionysius Carthusianus eumdem Ecclesiastici textum similiter exponit inquiens, *D. Carth. ib.* *Id est, numquam in hac vita placet Deo, & Sanctis ejus secundum quod impius, sed in inferno placet Deo, & Sanctis ejus, justa pœna ipsius.* Citatque textum illum Jobi: *Job. 22. v. 19.* *Videbunt justi, & lætabuntur, & innocens subsannabit eos*; id quod optimè cum illis Psalmistæ verbis consonat: *Ps. 57. v. 11.* *Lætabitur justus cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris.*

S. Ant. p. 4. tit. 14. c. 6. *Odio dignum Deo peccatum displicere in cœlo & in terram.* 3. Porrò S. Antoninus ait: *Quod peccatum valde displiceat Deo, patet ex ejus persecutione contra ipsum; persecutus est enim illud in omni loco, ut nullus locus sit ei tutus. In cœlo primum, ut apparuit in Lucifero, propter unum peccatum superbæ mentis, illum de cœlo dejecit in infernum. In paradiso, de quo dejecit primos parentes, propter unam culpæ transgressionem. In terra persecutus est peccatum, immittendo diluvium propter peccata; per ignem in Sodomis; & per absorptionem à terra Dathan & Abiron; In aëre per grandinationem in Ægyptus; & in inferno, Deuteronomii 32. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque eos cum furore meo.* Apud Oseam dicitur: *Os. 12. v. 14.* *Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis*: Quæ verba S. Hieronymus ita exponit: *S. Hier. ib.* *In sceleribus suis amarum me fecit, qui dulcissimus eram*; Enimverò si vastissimum Oceanum non aquis salsis, sed nectare plenum, videres unius dumtaxat fellis stillâ totaliter amaricari, & veneno imbui, inde sine dubio pestiferam toxici illius colligeres malignitatem; jam vero Deus dulcis & rectus Dominus: *Ps. 24. v. 8.* *Pater* quoque *misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra*; *2. Cor. 1. v. 3.* & de torrentibus, civitatem Dei inundantibus dicit Psalmista: *Ps. 45. v. 5.* *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*; & tamen si pessimum peccati venenum, aliquem in cœlum habere aditum posset, illud utique transformaturus esset in infernum, *Si peccatum posset penetrare cœlum illud transmutaret in infernum.* & ideo peccatum Deo adeo est exosum, ut si Deus tristitiæ capax esset, inde supra omnem modum contristandus foret, licet sit lætitia & gaudium omnium Beatorum. S. Bonaventura de Deo inquit: *S. Bonav. T. 6. Diæt. sal. tit. 1. c. 11.* *Non solum habet peccatum odio, sed & quidquid peccatum tangit. Alii homines propter vinum corruptum non projiciunt in mare vasa aurea, vel argentea, sed servant ea, & vinum effundunt: Deus autem non solum peccatum, sed etiam vasa peccati, id est, creaturas rationales, scilicet animas ad suam imaginem factas, & suo pretioso sanguine redemptas, in odium peccati projicit in oceanum infernalem.* Enimvero quantopere Deus animas diligit, claro satis colligitur ex illis Pauli verbis: *Eph. 2. v. 4.* *Nimiam Charitatem qua dilexit nos*; amat enim illas, tamquam dilectas suas sponsas, easdem quoque pretioso sanguine, & vita sua à Satanæ servitute redemit, immo easdem in summis deliciis habet, ideoque dicit: *Prov. 8. v. 31.* *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*, & tamen quando illas culpa mortali coinquinatas esse conspicit, easdem per omnem æternitatem torquendas in abyssum perditionis projicit. Venerabilis Blosius ait: *Blos. inst. vit. ascet.* *Cogita quantum Dominus detestetur, & puniat peccata, adeo ut pleros- que ob unicum peccatum mortale, terribili justoque judicio suo in æternum damnaverit, sicut patet in Lucifero, & in Angelis, qui ei consenserunt. Liquet etiam, quantum ipse Deus offensus fuerit unica transgressione, quam admiserunt primi parentes nostri, Adam & Eva.* *Ob unicum peccat. mortale Lucifer damnatus est in æternum. Propter unicam inobedientiam primi parentes ejecti sunt ex paradiso.* Etenim Deus corpus primi hominis propriis plasmaverit manibus, atque conjugem illius ex costa ejus produxerat, immo priusquam illum concederet, supremum sanctissimæ Triados consistorium congregatum fuit, ut in animas eorum & nostras imaginem & similitudinem suam imprimeret, propter quod Psalmista ait: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus*; *Ps. 8. v. 6.* & tamen primus homo propter unicam dumtaxat transgressionem, è paradiso ejectus, totque miseriis oneratus fuit, quibus humanam mortalitatem subjectam esse videmus; hocque peccatum extra paradisum terrestrem, per octingentos & triginta annos per innumerabiles pœnas expiare debuit, ut in cœlestem paradisum aditum habere posset. *Jam quid de te fieri debuit*, subdit idem Blosius, *qui ipsum sanctissimum Regem gloriæ toties offendisti? Hoc profunde attendens, argue & judica teipsum*; S. Petrus, ut primos sui sæculi Christianos (qui in idololatrica malitia sua habituati, ad lucem Evangelii è tenebris errorum suorum transierant) à peccatis coerceret, lapsum illis proposuit Angelorum; id est, unicum superbiæ peccatum, tanta cum asperitate castigatum; ait enim: *2. Pet. 2. 4.* *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservatos, &c.* Quod si regnum aliquod ingrediens, videres, *Similitudo.* quod tertia pars ditissimorum, nobilissimorum, & potentissimorum, regni illius Principum ignominiose ageretur in furcas, idque justissima sententia talis Regis qui cæteroquin sanctus, mitis, pijssimusque existens semper punit citra condignum, quem inde de delictis à talibus Principibus commissis formaturus esses conceptum? Jam vero constat quod tertia pars stellarum, quæ à cœlesti firmamento cecidit, scilicet, principatus, throni, dominationes, potestates, Cherubini & Seraphini, à Deo ad inferni patibula fuerint condemnati; eo solum, quod per superbiam evanuissent; Quanto igitur magis tremiscere debet vermis, & vilissimum terræ lutum? Si enim Magnates Deo familiariores, sublimiores, & potentiores, propter unicam transgressionem, irremissibiliter, & irreconciliabiliter ad carcerem ignis infernalis fuerunt condemnati, quanto magis trepidare debent mancipia, infimi stabuli ministri, rebelles, & innumerabilium excessuum rei? *In Job. 4. v. 18.* *In Angelis suis reperit pravitatem, quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur?* Quod si in regno aliquo optimis legibus gubernato, in quo recte administratur justitia, videres ipsosmet Regis filios, vel etiam primos, & nobiliores ministros, suppliciorum, & tormentorum, reis infligendorum esse executores, utique tibi persuaderes, infinitam quasi displicentiam in iis esse sceleribus, quæ à talibus vindicantur. *Angeli sunt severissimi justitiæ Ministri contra peccata.* Jam vero Angeli nobilissimi sunt regni cœlorum Principes; de quibus Sanct. Antoninus ait, quod infinitam à peccato aversionem habeant, & tamen licet cæteroquin adeo erga nos benefici existant, attamen severissimi efficiuntur justitiæ ministri, & castigandos, & extirpandos delinquentes; ac proinde prædictus Sanct. Antoninus ait: *S. Ant. 4. p. tit. 14. c. 6.* *Bonis Angelis displicet peccatum, & abominantur ipsum, severeque puniunt, Deo disponente, ut patet de Sodomitis,*

quo-

quorum civitatibus immiserunt ignem, & sulphur.

2\. Reg. 24.

Patet in David, propter cujus vanam gloriam, faciendo numerare populum commissam, Angelus Domini percussit ex peste sexaginta três millia. Similiter tempore Gregorii Magni visus fuit hic Romæ Angelus, in horribili illa per pestilentiam causata strage, qui ad intercessionem Sancti hujus Pontificis, gladium remisit in vaginam. Verumtamen si demum videres, quod ipsemet Rex, in propria persona se moveret, ad vibrandum contra reos ferrum, multo magis inconceptu de infinitate horroris, quo talis Rex delicta abominaretur, foromato confirmareris, videoduquod Rex delinquentes propria manu castiget. Porro in sacris litteris multa hujus veritatis reperiuntur testimonia, quod scilicet Deus immediate semetipsum peccatorum vindicem exhibuerit; pro nunc tamen ad illius probationem unica sequens sufficiat historia Ecclesiastica; nam eo tempore quo gubernante Ecclesiam Victore II. mortuus est Henricus II. Imperator, mortui quoque sunt in diversis Provinciis multi Principes, eodemque tempore Guntero, Imperatoria Cancellario, sequens exhibita fuit apparitio & visio, in qua vidit Dominum in solio Majestatis suæ sedentem, qui elevato in aera brachio apprehensum magno eum impetu vibrabat ensem, & circumstantibus dicebat: *Reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam*; post quam apparitionem prædicta Principum regni mors subsecuta fuit, eaque finita, vidit de novo sedentem Dominum, qui remisso in vaginam gladio, eoque super genua sua posito, hunc in modum circumstantes est affatus: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima.* Prosequitur vero Baronius referendo prædicti Henrici Imperatoris graves excessus, quibus divina justitia exasperata hæc ei suisque Principibus supplicia merito immiserat.

De hoc habetur Historia tempore Gregorii M.

Baron. an. 1056. n. 1.

Visio Gunteri.

Deut. 32. 22.

4\. Quæri hoc loco haud incongrue potest, cur culpæ, quæ nonnumquam brevissimo tempore committitur, pœna tali, quæ quasi infinita est, & sempiterna à Deo puniatur, pro cujus quæstionis resolutione, necessum est, adæquatum omnium suppliciorum quæ Deus in hac & altera vita peccato deputavit, formare conceptum, ac tum demum cum universa Theologorum Schola credere, quod Deus nihilominus peccatum mortale, etiamsi unicum, & sola cogitatione commissum, citra condignum puniat, etiamsi illud pœnis infernalibus, earumque infinitate castiget; merito autem idipsum credere debemus, prout ex sequenti Abulensis doctrina colligitur: *Peccatum enim, ut ipse ait est omnium malorum pessimum, quia etiam minimum peccatorum est secundum suam speciem pejus omni pœna, etiam pœna gehennæ.* Et ideo anima unico dumtaxat minimo peccato mortali obnoxia, postquam in inferno per centies mille milliones sæculorum punita fuerit, nihilominus longe minus, quam merebatur, castigata erit, eritque semper verum dicere, animam talem citra condignum, id est minus quam merebatur fuisse punitam. Immo si is, qui Deum mortaliter offendit, omnibus subjaceret ærumnis, & tormentis, quæ ab universo genere humano, ab Adam usque ad finem mundi, tolerata fuissent, cunctisque Martyrum suppliciis, ac omnibus dæmonum & infinitorum damnatorum (si illorum tot essent) puniretur tormentis, nihilominus semper esset verum dicere, talem pœnam levem, & citra condignum illatam sustinuisse, siquidem inter pœnam & culpam nulla reperiri potest proportio, quia hæc est offensa Dei infinitæ majestatis, & bonitatis, finiti autem ad infinitum nulla est proportio. Merito igitur S. Bonav. inquit: *Qui peccat in bonum infinitum intensive, & extensive deberet utroque modo infinite puniri, & quia creatura non potest habere infinitatem intensionis, suscipit alteram, scilicet infinitatem durationis, cum firmitate acerbitatis.* Unde August. Epist. 49. ait: *Non actus temporalis facit ut peccatum mortale æternaliter puniatur, sed circumstantia illius, in quem peccatur, qui cum sit æternus, implentibus mandata æternabona promittit, peccantibus vero pœnam comminatur æternam; & ideo idem dicit: Dignus est malo æterno, qui in se peremit bonum, quod posset esse æternum.* Porrò quod peccator in inferno divinæ justitiæ numquam satisfacere queat, idipsum Abulensis sequenti convincenti ratione ostendit, dum ait: *Verum est, quod peccatores detruduntur in infernum, quia debitores sunt, & donec solvant, ibi manent, & ideo quia numquam solvunt, manebunt ibi in æternum, & non solum numquam persolvent totum debitum, sed etiam numquam incipient solvere minimam partem debiti. Et apparet primo, quasi aliquantam partem solvere posset in inferno peccator de debito peccatorum suorum, necesse erat quod in longo tempore totaliter solveretur, hoc autem in inferno per quamcumque longitudinem temporis fieri non posset*, idem Author ostendit: *Quia solvere debitum peccatorum; est satisfacere Deo in quem peccavimus, & ad satisfaciendum Deo, oportet, quod ille acceptet ea, quæ offeruntur, sed Deus non acceptat aliquid factum, vel toleratum a peccatore, quia extra charitatem est, ergo numquam poterit satisfacere.* Præter prædictas autem rationes Sanct. Bonaventura plures alias his verbis adducit: *Quia homo peccavit in suo æterno, merito punietur in æterno Dei. Item materia ignis est æterna, scilicet macula peccati, ergo & pœna. Item peccatum est contra illum qui est infinitus, ergo pœna debet esse infinita, sed hoc non potest esse acerbitate, unde oportet quod fiat diuturnitate, item cum homo peccat, errat in infinitum, quia finitum, præponit infinito, unde congruè debet esse pœna infinita.* In hujus confirmationem ait Sanct. Augustinus: *Quanto magis homo fruebatur Deo, tanto majori impietate deliquit in Deum, & factus est malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternum.* Idem Seraphicus Doctor ubi supra ait: *Mala voluntas reproborum æterna est, ergo & pœna. Quando arbor amputatur, quocumque cadit, ibi semper permanet. Peccator moritur inimicus Dei, odiumque erga Deum, secum defert, ergo cum eodem odio permanet in æternum. Item ostenditur exemplis* (estque hæc ultima Doctoris Seraphici ratio) *quia venditio momentanea dat jus possidendi perpetuum & vulneratio momentanea cicatricem infert perpetuam.*

Cur peccatum quod brevissimo tempore committitur in æternum puniatur.

Abul. in Gen. 48.

Omnis pœna quæ propter peccatum grave infligitur est citra condignum.

S. Bona. in Luc. 6.

Abul. c. 5. in Matt. q. 136. & c. 18.

Quia peccatores numquam solvent totum debitum ideo manent in inferno in æternum.

S. Bona. T. 7. compen. Theo. verit. lib. 1. c. 33.

Quia mala voluntas est æterna ideo & pœna.

S. Aug. l. 21. de civ. Dei cap. 12.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Homo per peccatum bestiis fit similis, immo pejor illis evadit.

THEMA.

Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ps. 48. v. 13.

1\. Quod si quis adæquatum enormitatis peccati velit formare conceptum, huic necessum erit, ut in pondere sanctuarii, in una bilancis parte, magna illa adorandæ Trinitatis ponat verba; *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, 26.

Ponitur peccati enormitas ad statum.

Gen. 1. v. 26.

ſtram, in alia vero bilancis parte, ponat caput aſini, credatque firmiter æternæ, & primæ veritati aſſerenti: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis, &c.* hac enim ratione abominabilem, & deteſtabiliſſimum agnoſcet peccati effectum, quo ſcilicet peccator beſtiis ſimilis efficitur. Porro innumerabilia ſunt Sacræ Scripturæ loca, in quibus peccator irrationabilium animalium nomine indigitatur S. Paulus in epiſt. 1. ad Corinthios, de reſurrectione corporum noſtrorum diſſerens, hac loquendi utitur phraſi: *Non omnis caro eadem caro, ſed alia quidem hominum, alia vero pecorum*, at verò inquies, quid caro animalium, cum carne Chriſtianorum in reſurrectione corporum commune habebit? Sanct. Ambroſius myſterium explicat dicens: *Alia eſt caro hominis, id eſt ſervi Dei alia eſt caro pecoris, id eſt peccatoris; & infidelis*: nomine igitur beſtiæ Sanct. Paulus perditæ ſalutis hominem indicare intendit, ſiquidem hic *comparatus eſt jumentis inſipientibus*. Salvator noſter S. Petro tamquam ſuo electo in terris Vicario, indicare volens, ut paganos quoque, qui ad fauces uſque peccatis & vitiis immerſi erant, ad fidem & legem Evangelicam admitteret, hunc modum obſervavit: *Aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret, ... & cum eſuriret, voluit guſtare: parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus, & vidit cælum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli, & facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca*; Quibus verbis Deus S. Petro gentium quoque converſionem imponere voluit; id vero quod vel maxime propoſito noſtro deſervit, eſt, quod impios gentiles, per bruta, & quadrupedia, in hoc linteo contenta delineare voluerit; *utpote qui ferarum modo beſtiali viderentur induti ſævitia*, inquit S. Ambroſius, *niſi Spiritus ſanctificatione miteſcerent.*

1 Cor. 15. 39.
Peccator venit nomine beſtiarum.
S. Ambr. de ſymb. Apoſt. cap. 5.
Act. Apoſt. 10 v. 9.
S. Ambr. l. 2. de Spir. S. cap. 11.
Luc. 10. 34.
Peccator denotetur in illo vulnerato deſcendente in Jericho.

2. Chriſtum per infelicem illum hominem, qui ad Jeruſalem deſcendit in Jericho, peccatorem ſignificare voluiſſe indubitatum eſt; hic enim à recta divinorum præceptorum ſemita per peccatum devians, non ſolum omnibus bonorum operum meritis ſpoliatur, verum etiam ſaucius efficitur in donis naturalibus; nam ut S. Bonaventura in ſermone quodam ſuper hoc Evangelium inquit: *Quatuor miſerias incurrunt homines, cum peccant; cæleſti gloria privantur, dæmonibus ſubjugantur, bonis gratuitis expoliantur, in bonis naturalibus vulnerantur*; quod vero intento noſtro præcipuè congruit, eſt, quod prudens ille Samaritanus, ſaucium hunc hominem curaturus, *imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum*; etenim cur non potius alterius cujuſpiam ope adjutus, portavit illum in brachiis ſuis, ipſumque inhoneſtius aliquod hoſpitium, quam in ſtabulum, deduxit curandum. Sanct. Ambroſius reſpodet: *Jumento imponit, dum peccata noſtra portat, & pro nobis dolet, homo enim jumento ſimilis factus eſt*; Et vero cum in ſaucio hoc homine peccator denotetur, cuinam illum aptius imponere poterat, quam jumento? Et cuinam loco illum congruentius intuliſſet, quam in ſtabulum? *Potius in ſtabulum, quam in domum introduxit*, inquit Dionyſius Carthuſianus, *ut præſentis vitæ fœtores atque moleſtias attendamus.*

S. Bonav. ſer. in Evang.
Luc. 10. 34.
S. Ambr. ib.
D. Carth. ib.
Cur Chriſtus in ſtabulo naſci voluerit.

3. Chriſtus Dei filius, ut humanam redemptionem operaretur, in terram deſcendens etſi annum virgineo utero matris incluſus, perfectiſſimum habebat rationis uſum, ac proinde Propheticum ait oraculum *fœmina circumdabit virum; ecce virgo concipiet, & pariet filium; & vocabitur nomen ejus Emanuel, butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.* Alii porro infantes, ibi, & tunc naſci debent, ubi, & quando de ipſis divina diſpoſuit providentia, non vero item filius Dei, qui Incarnationem, & natales ſuos ibi habuit, ubi incarnari & naſci elegit; ac proinde cur non potius naſci voluit in ſancto ſanctorum templi ſui, quod erat Jeroſolymis? Aut verò ſi incognitus in loco paupere, in lucem edi amabat, cur non eſt natus in Nazareth, quemadmodum ibi incarnatus fuerat, erat enim locus ita obſcurus, ut communi proverbio dicereiur: *A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Cur ſanctiſſimam matrem ſuam urget, ut eat in Bethlehem, ibidemque in ſtabulum ſe recipiat, ipſum in medio bovis & aſini paritura? *Omnia in ſapientia fecit.* In hoc ſtabulo poſitus, ut Eccleſia canit: *Vagit infans inter arcta conditus præſepia*; Et quidem ſi Virgo Deipara ab ipſo ploratus ſui cauſam interrogaſſet, inquit S. Vincentios Ferrerius, & utique reſpondiſſet. *Quia intro hunc locum beſtiarum*, jumentum enim illud & bos, præfigurant peccatores, pro quibus redimendis in terram deſcendi. Hugo Cardinalis ſuper illa verba S. Lucæ. *Reclinavit eum in præſepio*, inquit: *Reclinavit eum, ut cibum jumentorum, homo enim jumentum factus eſt, Pſalm. 45. Homo, cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jumentis, & ſimilis factus eſt illis, ideo Dominus factus eſt fœnum, quod eſt cibus jumentorum, id eſt caro. Iſa. 40. Omnis caro fœnum.* Clarius autem Didacus Stella interrogat. *Quarè in præſepio animalium & beſtiarum loco? Quia Adam erat in paradiſo terreno, & cum honore: cum autem miſerè lapſus fuit, animal factus eſt, & in locum animalium ejectus; cum autem puer iſte hominem perditum quæreret, eum in loco ſuo quærit; præſepium enim locus eſt jumentorum; conſideret rogo peccator, ibi Dominum eſſe voluiſſe, ubi ſua peccata illum collocaverant.*

Jerem. 31. 22.
Iſa. 7. v. 15
Joan 1. 46.
Chriſtus poſitus fuit in præſepio ut cibum jumentorum, id eſt peccatorũ.
S. Vinc. Ferr. ſer. 3. in Dom 10. poſt Trin.
Luc 29 v. 7
Hug. Card. ibid.
Did. Stella ibid.

4. Verum quidem eſt, homini à primis ſuis natalibus datum fuiſſe ſuper omnia, quantumvis ferocia, animalia plenum dominium, illud vero propter peccatum protinus amiſit: unde Hugo Cardinalis ſuper illa verba: *Præſit piſcibus maris, &c.* ita ſcribit: *Hoc exponit Gregorius in moralibus dicens: Non eſt data homini prælatio, ut dominetur ſubditis, ſed beſtiis terræ, & volucribus, & piſcibus, & hominibus, in eo quod induunt faciem horum*; verba autem quæ ſequuntur, propoſito noſtro apte congruunt; ſubdit enim: *Ubi enim non delinquimus, pares ſumus*; & conſequenter, quanto divina tranſgredimur præcepta, pares beſtiis efficimur: *Quando primus homo peccavit*, inquit Clemens Alexandrinus, *& Deo non obedivit, & jumentis, inquit, aſſimilatus eſt homo, qui præter rationem aberraſſet, merito rationis expers æſtimatus, comparatur jumentis.* Sæpius conſideravi, quod in breviſſimo unius diei ſpatio, poſtquam creatus fuit homo, nutrimentum illius, quo ſuam debebat ſuſtentare vitam, ei mutatum fuerit; prius enim Deus dixerat: *Ex omni ligno paradiſi comedes*; in capite vero ſequenti ei præcepit: *Comedes herbam terræ.* Cur autem Deus hominem à pomis, & arborum fructibus, tam ſubito ad herbas terræ tranſire fecit? facilis eſt reſponſio; quia quamdiu in ſtatu innocentiæ erat, voluit, ut cibo nobiliori ſuſtentaretur, at vero poſtquam Divinam prævaricatus eſt prohibitionem, *comparatus eſt jumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis*, & ideo tunc Deus voluit, ut inſtar aſinorum herbam depaſcerent. Vix ambo primi homines peccaverant,

Gen. 1. 26.
Hug. Card. ibid.
Propter peccatum homo perdidit Dominium ſuper omnia animalia.
Clem. Alex. lib. 1. Pædag. c. 13.
Gen. 2. v. 16.
Gen. 3. v. 18.
Ratio quare poſt eſum pomi prohibiti parentes jubentur comedere herbam terræ.
Pſ. 48. 13.

vetant, cum ecce Deus illos pellibus tegere voluit animalium, ait enim sacer textus: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.*

Gen. 3. v. 21.

Forsitan ex vobis erit, qui dicat, protoparentes in statu innocentiæ ob nuditatem suam minime erubuisse; post peccatum vero nudos se videntes, verecundatos fuisse & confusos: at verò licet vere id se ita habeat, non tamen ob id necesse erat, ut Deus ipse illos contegeret, quia jam ipsimet de tegumento sibi prospexerant, dicit enim Moyses: *Tulit de fructu illius, & comedit, dedit viro suo, qui & comedit; & aperti sunt oculi amborum.* Quidnam vero visa nuditate sua ambo primitus fecerunt? Subdit sacer textus, *cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata?*

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

Sufficienter igitur confutibilem nuditatem suam contexerant, ut quid ergo Deus animalia excoriare voluit, pro habendis pellibus, quibus inobedientes & rebelles illos vestiret? Sanct. Augustinus hanc reddit rationem: *Primi parentes nostri, authores peccati generis humani, Adam & Eva, facti mortales, dimissi sunt de paradiso, & ut significaretur ipsa mortalitas eorum, induti sunt tunicis pelliceis, de pellibus enim tunicas factas accepimus; pellis autem detrahi non solent, nisi de animalibus mortuis; ergo pellium nomine mortalitas illa figurata est illorum.* S. Gregorius Nyssenus vero aptius ad propositum nostrum observat, quod Deus sciens illos per peccatum bestiis factos fuisse similes: *Comparatus est jumentis, &c.* illos jusserit deponere folia ficus, quibus vestiti erant, ipsosque pellibus induerit animalium, quibus in transgressione præcepti sui assimilati fuerant, Voluit igitur *ut foris pelle belluina uterentur, qui intus belluina cupiditate animam deformarant, & qui aspirarant ad divinam naturam superbiendo, intelligerent se peccando degenerasse in belluinam.* Idipsum quoque S. Eucherius observavit, dum ait: *Cum homo per superbiam Deus esse appetiit, usque ad belluarum mortalitatem dejectus est*; seu potius dicamus: *Ad belluarum naturam*, siquidem *cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis, &c.*

S. Aug. in Ps. 103. conc. 1.

Quare Adam & Eva fuerint induti à Deo tunicis pelliceis.

S. Greg. Nyss. in vita Moys.

S. Euch. in Gen.

5. Quod si verò à Genesi ad Exodum transitum facere velimus; aliam quamdam hujus veritatis reperiemus probationem, scilicet peccatores bestiis similes esse. Enimverò totus Hebraismus in planicie montis Horeb constitutus, moræque, quam Moyses in monte Sina cum Deo, ut legis tabulas ab illo reciperet, trahebat, planè impatiens, seditiose, & tumultuarie cucurrit ad Aaronem, minitabundusque ei dixit: *Fac nobis Deos qui nos præcedant*, quibus Aaron dixit: *Tollite inaures aureas de uxorum, filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me. Fecitque populus quæ jusserat, deferens inaures ad Aaron, quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem.*

Exod. 32. 1.

Circa quod Aaronis factum merito quærendum venit, cur Aaron ex accepto ab Hebræis auro, bovem fuderit conflatilem, quandoquidem populus non hunc, sed Deos supremaque ac cœlestia ab ipso numina sibi dari petierat? Quænam est Deum inter & bovem proportio? *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas Luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial? ... Qui autem consensus templo Dei, cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus.* Similem fere quæstionem movet etiam Abulensis; quærit enim, quidnam Aaronem permoverit ad fundendum Hebræis potius vitulum, quam alterius cujuspiam animalis, vel aliam quamcumque figuram? Et inter alias quas tradit responsiones, una hæc est: *Aliter dici potest, quod fuerit factum hoc, ad similitudinem Dei magni Ægyptiorum, qui est Apis bos, quem sæpe Hebræi in Ægypto viderant, atque coluerant; suo ergo obtentu vitulus fabricatus est.*

Quare Aaron ex accepto auro fecerit vitulum.

2. Cor. 6. 14.

Ibid v. 15. & 16.

Abul. q. 11. ibid.

Hoc tamen vix sustineri potest, quod scilicet Aaron ex industria, & data opera vitulum fabricarit, quia, ut Cornelius à Lapide deducit, Aaron allatum sibi ab Hebræis aurum sine omni adhibita forma aut figura conjecit in ignem, quod inde liquefactum egrediens, vituli formam casualiter, & fortuito eventu præ se tulit (dico casu, scilicet quantum spectat Aaronem, non vero quatenus divinam vitulus ille respiciebat providentiam) idque evidenter ex responso ab Aarone Moysi data colligitur: quando enim Moyses iratus ei objecit: *Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum? Cui ille respondit: Ne indignetur Dominus meus? ... Dixerunt mihi: Fac nobis Deos qui nos præcedant, ... Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? tulerunt, & dederunt mihi, & projeci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.*

Ratio Abul. rejicitur. Corn. à Lapide approbatur.

Exod. 32. 21. & 22.

Ibid. v. 23.

Ibid. v. 24.

Et ideo ulterius hic inquirendum est, quo fine divina providentia disposuerit, ut pretiosum illud metallum in ignem conjectum in formam & speciem vituli mutaretur: nam ut Job ait: *Nihil in terra sine causa fit.* Ambrosius igitur à Lippomanno in catena super Exodum citatus, difficultatem hanc solvit, asserendo id sequenti factum fuisse mysterio; ut scilicet per hoc denotaretur, quod omnis malitia atque perfidia aliquid in se bestiale contineat: *Quod omnis perfidia similis immanitatis, atque bestialis insipientiæ sit.* Vultis autem videre, quam Hebræi bovi similes extiterint, quem velut Deum adorarunt? *Cum in honore essent, non intellexerunt*, sed omne rationis sanum amiserunt judicium, dixerunt enim Aaroni: *Fac nobis Deos.* Ecce tibi, mox ut in corde suo idololatriæ conceperant peccatum, mox omni se cerebro exuerunt; id quod D. Chrysostomus in hæc verba discurrendo ostendit: *Si Dii, quare dicis, Fac; quomodo enim Dii, qui fiunt? Sic malitia obcæcans sibiipsi repugnat, & semetipsam extinguit.*

Job. 5. v. 6.

Hebræi, fuerunt similes bovi.

S. Ambr. in cat.

Exod. 32. 1.

D. Chrys. H. 5. de pœnit.

Hebræi per tot annos tam evidentem experti circa se fuerant veri Dei assistentiam (*Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*) in illo, quod tot annis per desertum continuarant, itinere viderant circa se patrata miracula, & specialiter quando Deus, velut dux, ipsos in prodigiosa nubis columna per diem, & in columna ignis per noctem præcesserat, & tamen unanimiter bovi metallino & immobili in numero plurali dicebant: *Hi sunt Dii tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti*; Potestne hac dari major stoliditas? *Unus factus est vitulus*, inquit Chrysostomus, *& clamat ingratus populus: Hi sunt Dii tui Israel, qui te eduxerunt &c.*

Ps. 75. v. 2.

Exod. 32. 4.

6. Ingeniosa est illa reflexio, quam Chrysologus facit circa supplicium, ab increata & incarnata sapientia præscriptum illis, qui proximos suos scandalizare præsumunt; Dicit enim Salvator noster: *Impossibile est ut non veniant scandala, væ autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum ejus & projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.* At vero cur cœlestis hic Magister novum hunc scandali reos puniendi modum adinvenit? Numquid suffecisset dicere; suspendendum ad collum ipsorum esse ingens quoddam saxum, quo in mare submergerentur? Quonam igitur mysterio lapidem molarem illis appendendum esse dicit? *Quare non lapis, sed lapis molaris?* Idem S. Pater post varia adducta mysteria, tandem ad propositum nostrum inquit: *Ut inde sumat*

Quare qui rei dicuntur scandali merentur demergi cum lapide molari.

Luc. 17. v. 1. & 2.

pœnam

pœnam, unde sumpsit & sensum, & exæquetur jumentis insipientibus, qui noluit hominibus superna sapientibus comparari. Quia igitur molam asini vertunt, ideo illis per scandalum datum in asinos transmutatis, lapis molaris appenditur.

Filii Heli facti sunt velut equus & mulus.

7. Observastisne aliquando phrasin illam loquendi, quia Spiritus Sanctus ad sacrilegia, impiasque extorsiones à filiis Heli summi Sacerdotis commissas exprimendas utitur? Audite Prophetam Samuelem, jussu ipsiusmet Dei, prædictis filiis hisce verbis improperantem: *Quare calce abjecistis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, ut offerrentur in templo?* Numquid igitur filii Heli equi erant, aut muli, ut calcibus aliquem petere possent, & non potius homines, quemadmodum sunt alii? Ita quidem est, sed propter libidinem suam facti fuerant *sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Feræ quippe animalia* ut S. Gregorius ait, *solent sibi adhærentia calce repellere*; tales autem illi erant, utpote qui per rapinas, violentias, & carnalitatem suam, populum à cultu divino retrahebant, ita ut ad illum nullus auderet accedere. Observandus quoque est modus, quo Jeremias adulteros describit; ait enim: *Mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur, equi amatores, & emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat.* Unde Origenes, hunc textum considerans, inquit: *Iste non homo, sed homo equus.* S. Ignatius martyr, ut S. Hieronymus scribit, dum Antiochia Romam duceretur captivus, lamentabatur inquiens: *De Siria usque ad Romam pugno ad bestias, in mari, & in terra, nocte, dieque ligatus cum decem Leopardis.* Et ne forte cuipiam in mentem veniret, quasi in ejus societate quidam, in Siriæ vastissimis sylvis capti, ducti fuissent Leopardi, & aliæ feræ, Imperatori pro singulari munere donandæ, vel in theatris exhibendæ, ideo Sanctus Martyr protinus subjunxit: *Hoc est militibus, qui me custodiunt*; at vero cur hosce milites truculentas appellat bestias? Nimirum quia præter idololatriam, quam profitebantur, milites hi adeo malignæ naturæ erant, ut Sanctus Martyr de illis dicat, *quibus cum benefeceris pejores fiunt, iniquitas autem eorum mea doctrina est.*

1. Reg. 2. 29

Ps. 31 v. 9. S. Gregor. l. 2. in cap. 2. l. 1. Reg.

Jerem. 5. v. 8.

Orig. Hom. 3. in Ezech. S. Hier. de Scrip. Ecclesiasticis.

Milites custodientes S. Ignatium vocantur Leopardi.

8. Notat Cardinalis Baronius quod S. Paulus Judæos, à quibus Ephesi infestabatur, bestias appellarit. *Si (secundùm hominem) ad bestias pugnavi Ephesi*; quo nomine utique non insinuatur Apostolum cum feris pugnasse, sed potius cum perfidis Hebræis luctatum fuisse (tametsi nonnulla scripta apocrypha, quæ acta Pauli intitulantur, contrariom asserant) voluit enim hoc nomine molestias exprimere, à se in Asia toleratas, prout exponunt Tertullianus & Joannes Chrysostomus, adeoque per bestias homines bestiales intelligit, id quod prædicto Sancti Ignatii martyris exemplo præfatus Cardinalis manifestius declarat. Qui etiam in eisdem annalibus probare satagit, in hoc eodem sensu intelligendum esse Apostolum, quando Roma ad Timotheum in hæc verba scripsit: *Dominus autem mihi astitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatus sum de ore Leonis*: id est à crudelitate Neronis, non verò à leonum faucibus, horum enim voracitati numquam fuit expositus.

Baron. An. 5514.
1. Cor. 15. 32.
Paulus vocat Judæos bestias.

2. Tim. 4. 17

9. Considerastisne aliquando textum illum Isaiæ cap. 37. ubi dicitur: *Cum fureres adversum me, superbia tua ascendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam venisti.* Porro frænum equorum ori immittitur, annulus autem bubulorum naribus inseritur. At vero quænam erat hæc bestia, cui Deus hoc supplicium comminatur? impius nimirum Sennacherib, qui Jerosolymam destruere conatus fuit, quamvis casso & irrito eventu; hic enim Deum verum, risu & sannis impetens, ipsemet potius à Deo delusus fuit, quando exercitum quemdam, centum octoaginta quinque millia militum numerantem, in unica nocte invisibili manu occisum videre debuit; hic igitur impius haud immerito equo & bubulo assimilatus fuit. Quis enim est qui nesciat, Nabuchodonosorem, qui cum Deo contendere non dubitavit, à Deo condemnatum fuisse, ut per multos annos cum feris in sylvis miserabiliter conviveret? En contra eom à sacro textu allatam, & à Deo Pronuntiatam sententiam: *Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis quæ foris sunt, & rore cœli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ; Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei*; in quo nimirum supplicio Deus toti mundo manifestum facere voluit, quod impii propter peccatum bestiis, & feris sylvestribus similes evadant; Unde Theodoretus de Sennacherib præfato ita scribit: *Ut brutum tractat Dominus eum, qui anima rationali præditus, rationem corrumpit; in camo, & fræno, maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te, Multa flagella peccatoris.* S. Hieronymus ad Marcellam scribens sequentem adducit Psalmistæ versiculum; *Domine in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Impressa namque nobis Dei imago, per peccatum destruitur, utpote per quod in bruta degeneramus. In scenis Comicis hic Herculem, alius Centaurum, alter Martem repræsentat, ita & nos tot habemus personarum similitudines, quot peccata D. Chrysostomus quemdam perditæ salutis hominem interrogat inquiens: *Undenam dignoscere potero in te esse animam humanam, qui instar muli recalcitras, velut Camelus ulcisceris injurias, instar Ursi mordes, rapis ut lupus, tamquam serpens fraudulentias exercens, impudicus es ut canis, quoniam igitur modo te anima rationali informatum esse agnoscere potero?* S. Paulinus in Epistola quadam ad Severum, de Nabuchodonosore ita scribit: *Non solum à regnis, sed à sensibus exulabat humanis; coma tristi leonum, uncis unguibus vulturum, sensu & pabulo bovem referens*: moxque rationem reddit cur infelix ille Nabuchodonosori non unam, sed plures feras corpore suo repræsentarit; nimirum: *Ne unius tantum belluæ similitudinem ferret in pœnis, qui multarum similis fuisset in moribus.*

Isa. 37. v. 29.
Rege Sennacherib ut Jumento Deus imposuit frænum.

Dan 4. v. 12.

Ibid. v. 13

Theodor. in Isa.
Ps. 31. v. 9.
Ibid. v. 10.

P. 72. v. 20
S. Hier. epist. 18.
Homo perditæ salutis habet mores diversorum animalium

S. Paulin. epist. 4. ad Sever.

10. Parabola filii prodigi ab incarnata Sapientia eo fine composita fuit, ut miserabilem repræsentaret statum, in quem is, qui à lege divina deviat & à Deo Patre nostro procul abit, misere devolvitur: observastisne in quantam miseriam infelix ille filius redactus fuerit? Nimirum, ut conviveret cum porcis, nec non ut famem glandibus exsatiare volens, neminem inveniret, qui eas illi porrigeret. *In sordibus enim, & in fœtore vivat necesse est*, inquit S. Ambrosius, *ea anima, quæ Deum fugit.* Regius Propheta ait: *Ipse liberavit me de laqueo venantium*; sed quid dicis ô David? ergone homines feræ sunt, ut illis laquei tendantur? Ita est inquit S. Bernardus. *Quid superbis ô homo? Vide, quia bestia facta es, cui venanda laquei parantur.*

Luc. 15.
Adumbratur peccator in filio prodigo.

S. Ambr. ib.
Ps. 90. v. 3.

S. Bern. ser. 3. super Ps. Qui habitat.

11. Sed quid diceres, ô peccator, si te jumentis & feris pejorem esse ostenderem? Enimvero quis est, qui ignoret, quod quando falsus Propheta Balaam jumento suo insidens, contra voluntatem Dei, ad maledicendum populo Hebræo processit, asina cui ipse insidebat, se plus ipso cerebri

Num. 22. 23.
Imo peccator est pejor bestiis.

habere probatur, siquidem non solum recalcitravi nec ulterius progredi voluit, verum etiam bene articulata voce humana eum reprehendit? S. Nilus de leonibus Danielem circumsedentibus ita scribit: *Danielem cum homines perdidissent, leones servabant. Quem hominum ex invidia injuste damnaverant, leones custodierunt.* S. Cyprianus pariter ait: *Feræ parcunt, aves pascunt, homines insidiantur, & sæviunt*; Etenim corvi famelico custodiebant carnes easque intactas Eliæ deferebant; leones sanctorum hominum cadavera, à tyrannis eorum voracitati exposita, necnon & aliæ aves rapaces & voraces, velut vigiles custodiebant, & tuebantur; quod idem innumerabiles aliæ præstiterunt feræ, licet à carnificibus in theatris ab eis dilanianda extimularentur; & tamen impii persecutores, idipsum videntes, magis magisque contra innocentes ferocire, & sævire non dubitabant, unde manifeste deducitur, perfidiam ipsorum, illis ipsismet bestiis irrationabiliores reddidisse, magisque bestiales.

S. Nilus in Alleo.

S. Cypr. de Ora. Dom.

TRACTAUS LXXII.

DE PECCATI ET PECCATORIS IGNORANTIA.

CONTINET DISCURSUS VI.

DISCURSUS I. Qui Dei veram habet notitiam, illum offendere nequit & ideo peccator peccare volens Deum à se repellit.

II. Quodlibet peccatum Ignorantiæ nomine appellatur, ob defectum veræ notitiæ ipsius Dei, mox enim ut Deus peccatori sui, & gravitatis culpæ notitiam communicat, idem peccator illud detestatur.

III. Dæmon peccatori primo loco Dei, quem offendit, & gravitatis peccati notitiam eximit, ut hac ratione quasi excæcatus illud committat.

IV. De peccato sub tenebrarum & cæcitatis Metaphora discurritur.

V. Peccatorem, qui se à sensualitate sua, in peccatum seduci permittit omni judicio & ratione destitutum esse probatur.

VI. De stultitia, in quam peccatum nos inducit, differitur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM

Qui Dei veram habet notitiam, illum offendere nequit, & ideo peccator peccare volens, Deum prius à mente sua repellit.

THEMA.

Qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est. 1. Joan. 2. v. 4.

Peccator ignorat.

1. S. Joannes Apostolus mendacii redarguit illum, qui notitiam Dei se habere profitetur, & tamen eodem tempore divina ejus præcepta prævaricatur: *Qui dicit se nosse Deum &c.* Ipse namque à Deo illuminatus impossibile esse censebat, quod is qui Deum agnoscit, eumdem simul offendere queat, Ejusdem quoque mentis fuit virgo illa, quæ ut P. Cornelius à Lapide scribit, moriens dixit: *Discedo ex hoc mundo, cum has sola incapacitate, quod nequeam comprehendere, quomodo creatura possit deliberate committere peccatum mortale contra suum Creatorem, quem ut talem agnoscit.*

Corn à Lap. in cap. 2. Jerem. post prima.

Sancta quoque illa anima, quæ, ut dicitur in Sacris Canticis, propriam sensit perturbatam conscientiam (*Anima mea conturbavit me*) paulò ante hujus conturbationis hanc reddidit causam, scilicet: *Nescivi*, quasi diceret, ignorans peccavi, quæ scienter peccare non poteram. Peccatum igitur ei evenerat, ex defectu sufficientis cognitionis & notitiæ, ac proinde eadem anima in præcedenti capite protestata fuerat dicendo: *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?* Quæ verba exponens S. Ambrosius inquit: *Vide anima mea devota, quod dicat, sic se actus corporis, & terrenos exuit mores, ut nesciat quomodo, etiamsi velit, eos possit inducere.* Etenim, ut ipsa docet experientia, lux incompatibilis est cum tenebris; & ideo Apostolus ait: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit*; At vero quid inde sequitur? *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis.* Anima enim Dei notitia illustrata, contra eumdem per offensam mortalem se armare non potest. *Nulla enim justitia cum iniquitate communio,* inquit Origenes, *sicut nec luci cum tenebris potest esse societas.* Id vero quod idem Origenes de fide subjungit, possumus & nos de notitia Dei asserere dicendo: *Si cum quis credit, quod Jesus est Christus, ex Deo natus est, & qui ex Deo natus est, non peccat; manifestum est, quia qui credit Jesu Christo, non peccat, quod si peccat, certum est quia non credit ei. Iudicium igitur fidei vera est, ubi non delinquitur sicut econtra ubi delinquitur, indicium infidelitatis est.* Sequens S. Hilarii sententia seriam meretur mentis applicationem: ait enim: *Confiteri id tamquam recens cognitum non potest, quod à se cum peccati cognitione sit gestum. Desistendum ergo est à peccatis, postquam in confessione est cognitio peccati.* Qui enim deformitatem, & enormitatem peccati, damna item inevitabilia, & infinita quæ per peccatum incurrimus, agnoscit, simulque novit eminentem sanctitatem, majestatem sublimem, beneficentiam & amorem immensum erga nos Dei illius qui offenditur, qua fronte poterit talis, non obstante hoc lumine, & notitia, peccatum committere? S. Basilius, à Joanne Damasc. lib. 1, Parellelorum cap. 12. citatus inquit: *Fieri non potest, ut quispiam à via recta deflectat, nisi animus ipsius prius Dei oblivione laborarit.*

Cant. 6. v. 11.

Ibid.

Cant. 5. v. 3

S. Ambr. l. 3 de Virg.

Rom. 13. 12.

Ibid.

Firma fides peccatum non admittit.

S. Hilar. in Ps. 117.

S. Basil. lib.

2. Infelix ille homo, qui sine veste nuptiali accubuit convivio, ad tenebras exteriores condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores.* Quærit vero S. Ambrosius: *Quæ sunt tenebræ exteriores? Numquid illic quoque carcer aliquis calumniæque subeundæ sunt? Minime; sed quicumque extra promissa sunt mandatorum cœlestium, in tenebris exterioribus sunt, quia lumen in tenebris est Christus.* Quamnam existimas esse causam, quod tot Christiani sine ullo fræno vitiis laxent habenas; vivantque, ac si nec Deus, nec alia vita superesset? Nimirum in obscuro ambulant, & ideo in præcipitia declinant; *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, dicebat Psalmista; *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat*; tales autem neminem habent, qui eos de gravitate peccati erudiat, lumenque illis subministret, quo Deum & fidei nostræ mysteria agnoscere valeant. Audiamus hac de re loquentem Gregorium Magnum: *Perversi quoque*, inquit, *dum prava agunt, & à justis recta non audiunt, nesciunt quam sint gravia, quæ committunt, atque ex ipsa sua ignorantia, in suo stupore securi sunt, & jacentes in culpis quasi molliter quiescunt. Cum vero audire verbum prædicationis cœperint, quæ sint supplicia æterna cognoscere, qui terror judicii, quam subtilis examinatio de singulis quibusque peccatis, illico contremiscunt, implentur gemitibus, & non se capientibus suspiriis anxiantur, atque magno pavore concussi, in luctu & fletibus erumpunt.* Continget nonnumquam, quod viator aliquis, in sylva sub obscura nocte à via devians, nec locum inveniens in quem tuto se recipiat, tandem in cavernam quamdam ingrediatur, serpentibus, & bufonibus plenam, in eaque decumbens quiete dormiat; scitisne temeritatis hujus causam? Nescit quod animalia venenosa in circuitu ejus commorentur, exhorresceret enim si hoc sciret, nos quiescere aut oculos claudere posset, subito vero ut illucescente diluculo, per penetrantem in cavernam solis radium, suum, in quo fuit, agnoscit, periculum, mox foras crepit, pallidus totus, & toto corpore tremulus, quasi diceret, cum Davide: *Cor meum Conturbatum est, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.* Quis vero umquam hunc regem oculorum cæcitate laborasse audivit? Nimirum ad lumen & notitiam Dei alludit, quæ per peccatum adulterii, in quo obtenebrata erat; hoc autem notitiæ lumen, post aliquod tempus, per Nathan Prophetæ correctionem recuperavit, tuncque ex obscura illa malæ consuetudinis caverna egressus est, austeram faciendo pœnitentiam. S. Bernardinus eumdem citans Psalmistæ versum: *Cor meum conturbatum est in me*, inquit: *Quia sicut dicitur Sapientiæ 17. Semper enim præsumit perturbata conscientia. De talibus Sap. 2. dicitur: Excæcavit enim illos malitia eorum, quod maxime evenit ex consuetudine mala. Unde Augustinus in Enchiridion cap. 79. ait: Peccata quamvis magna & horrenda, cum in consuetudinem venerint, aut parva, aut nulla esse creduntur, usque adeo, ut non solum non occultanda, verum etiam prædicanda, diffamandaque videantur, ecce cæcitas. Et de his peccator, per hoc lumen illuminatus, admiratur, & obstupescit; Et iterum in hujusmodi persona Propheta ait: tota die verecundia mea contra est, me & confusio faciei meæ cooperuit me; tota die est, postquam recognovi peccata mea.* Citatque Ecclesiasticum c. 32. dicentem: *Ante verecundiam præibit gratia. quæ scilicet illuminat hominem ad sui cognitionem.* Mox enim ut per auxilium divinæ gratiæ, ad cognoscendum interius Deum, & peccati enormitatem, suos aperiunt oculos, cum stupore admirantur se in fœtidis illis sordibus, atque æternæ damnationis periculis sine ullo periculi sensu jacuisse. *Mirantur peccatores*, inquit S. Bernardinus, *quomodo ad tantam dementiam diabolus, & caro, & mundus deduxerunt eos, qui in tot sceleribus devoluti sunt.* B. Laurentius Justinianus autem hujus hanc reddit rationem: *Sicut cæcus, quantumcumque doctus sit, non videt se, ita & peccator ad veram numquam potest sui attingere cognitionem. Quomodo se peccatorem valet agnoscere, & in peccatis perseverare? Peccato nil deformius, quique vero appetit naturaliter pulcher esse. Quemadmodum de sui scientia humilitas, ita de Dei scientia generatur charitas.* Quod si vero pari cum cognitione Dei proportione, amor quoque crescit, quomodo peccatum, quod Dei offensa, & odium est, cum illa erit compatibile? Quin potius, sicut nullus, se in medio serpentum, & bufonum positum esse advertens: eo in loco diuturniorem moram trahit, ita multo minus homo ratione præditus, & Christianus, sciens propter peccatum, ignem infernalem sibi victimum esse, in peccato continuaret, utpote propter quod tam præsentaneo periculo exponitur. S. Gregorius inquit: *Sunt multa peccata, quæ committimus, sed ideirco gravia nobis non videntur, quia privato nos amore diligentes, clausis nobis oculis in nostra deceptione blandimur.*

Matt. 22. 13.
S. Ambr. lib. 7. in Luc.
Quæ sint tenebræ exteriores.
Ps. 118. 105.
Ps. 118. 130.
S. Greg. lib. 1. Hom. 10. in Ezech.
Similitudo
Ps. 37. v. 11.
David peccando fatetur se fuisse in tenebris.
Ps. 37. v. 11.
S. Bern. T. 3 ser. de convers. pecc. art. 2. cap. 2
Consuetudo peccandi infert cæcitatem.
Eccli. 32, 14.
Quam totos gratia Dei illuminent.
S. Bern. lib. 6. 2.
B. Laur. Just. de conflic. conness. cap. 17.
Nullus sciens effectum peccati, in illo perseverabit.
S. Greg. lib. 1. Hom. 4. in Ezech.

3. Cælius Rhodiginus refert de Socrate, cum suis discipulis, cunctisque aliis, hanc propositionem asserere, & insinuare fuisse solitum; scilicet: *Neminem scienter peccare*; Verum quidem est, Prophetam regium, de quo dicitur, *sedens in cathedra sapientissimus* in enormia adulterii, & homicidii peccata fuisse lapsum, verumtamen advertendum est, idipsum ab eo ignoranter, & insipienter fuisse factum; unde postea dixit: *Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ*; quæ verba explicans S. Basilius inquit: *Insipientiam stultum suum factum nominat, ab insipientia procedens, omne enim peccatum per stultitiam fit. Quid erat Davide sapientius*, inquit Chrysostomus, *qui dicebat: Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi? Sed quando injustis oculis vidit uxorem militis, tunc dicebat, id sibi accidere, quod iis, qui navigant in mari furente: Omnis sapientia mea absorpta est, quamobrem deflens dicebat: Putruerunt &c. Non sapit ergo, nec mentem habet qui peccat, est enim ebrius, & ejus caligant oculi.* S. Bernardus, Doctor mellifluus causam exponens, cur multi divinam transgrediantur legum, inquit: *Quantum delinquant ignorant, si enim scirent, quantam beatitudinem amittant, quantam infelicitatem peccando incurrant, utique non peccarent.* In Deuteronomio dicitur. *Namquid non ipse est pater tuus, qui possedit, & fecit, & creavit te?* Quo supposito, valde durum est, si homo aliquis reperiretur, adeo inhumanus, qui manus suas sine ulla causa in genitoris sui sanguine cruentare vellet si ipsum agnosceret; Quis enim abominabilem hanc, & indelebilem parricidæ maculam sibi inuri permitteret? Narrat Fulgosius, quod postquam Vitellus Julius Mantuetus Hispanus in ultimo Ottonis I. Imperatoris prælio, in prædicti Ottonis Imperatoris dimicasset exercitu, quidam filiorum suorum, qui domi remanserat, in hostili exercitu militare coactus, in factione quadam proprium patrem suum lethaliter sauciaret, eo quod ipsum, Patrem suum esse, agnoscere non potuisset, qui tamen dum saucium Patrem spoliaret, Patrem se vulnerasse animadvertens, amare flere cœpit, Deos suos rogando, ne hunc errorem culpæ suæ imputarent, eo quod ignorans Patrem tam graviter læserit. Quod si igitur vir idololatra, in morte, patri à se ignoranter, & in-

Cæl. Rodig. lib. 29. lect. antiq. cap. 13.
Nemo scienter peccat.
2. Reg 23. 8
Ps. 37. v. 6.
S. Basil. ib.
D. Chrys. H. 43. in 1. ad Corin.
S. Bern. cap. 8. de pass.
Deut. 32. 6.
Nullus sanæ mentis sciens parricidium committet.
Fulgos. lib. 9. cap. 9.
De hoc habetur historia Sthenaci.

cognito illata, adeò vehementer doluit, quanto magis Christianus, lumen & notitiam habens, quod Deus illius Creator, & beneficus Pater sit, ab ipso contumeliando, & offendendo, pro viribus abstinebit? Surius in vita S. Norberti, ab Hugone, qui ei in Abbatia Præmonstratensi successu, conscripta, refert, quod cum hic sanctus vir Dei, ad munus Episcopale suscipiendum coactus, ad capiendam illius possessionem, nudipes, in habitu vili & neglectu procederet, palatii ostiarius illum minime cognoscens, & pauperem mendicum esse credens, cum indignatione repulerit, dicendo: Sat multos jam pauperes palatium fuisse ingressos: illi vero, qui in comitatu sancti Archiepiscopi erant, visa hac turpi repulsa, aspere illum reprehenderint, ipsum esse Norbertum dicentes: Quo audito ostiarius perterritus metu subsecuturæ pœnæ aufugit; cui tamen paulo post reperto, S. Norbertus errorem involuntarium libenter condonavit. Portò quod Christianus aliquis in propriæ ignorantiæ tenebris ambulans, vir mundanus, & exiguo Dei lumine illustratus, Deum à se rejiciat, ut peccato locum præbeat, malum quidem est, verumtamen tali aliquali adhuc excusatione est dignus, quià cum S. Paulo quadantenus dicere potest: *Ignorans feci*; at vero quod is, qui à Deo illuminatus, multisque beneficiis est auctus, nihilominus Deum à se repellat, & quovis deteriori modo injurietur, & offendat, quâ id ratione excusari poterit?

Sur. 6. Jun. Vit. S. Norberti.

Historia de S. Norberto.

1. Tim. 1. 13

4. S. Petrus in prima sua Epistola ait de Christo: *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui justitia vivamus, cujus livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad Pastorem, & Episcopum animarum vestrarum.* Quis igitur hæc verba serio secum recogitans, & Christum animarum nostrarum Pastorem & Episcopum esse agnoscens, eum à se turpiter ejicere audebit? Impii apud Sapientem, licet inviti & inutiliter confessi sunt causam præcipitii sui, per quod in æternæ perditionis barathrum prolapsi sunt, hanc unicam fuisse, quod scilicet lumine divino fuerint destituti: Dixerunt enim: *Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis.* Sed eheu quid dicitis o impii ergonè justitiæ lumen non luxit vobis? Nec sol intelligentiæ vobis est ortus? Numquid Psalmista veridicum hoc contra vos perbibet testimonium? *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine?* Et alio in loco: *Non est qui se abscondat à calore ejus?* Respondetur verissimum quidem hoc esse, non tamen sufficere, quod sol nobis luceat, suisque radiis in domum nostram penetrare satagat, quando nos ei, ne ingredi possit, occludimus fenestras. Psalmista ait. *Noluit intelligere ut bene ageret*, de impio autem totaliter contrarium dici potest: *Noluit intelligere, ut male ageret*, priusquam enim peccatum committat, ad objectum, adversus quod armatur, se minime reflectit; *si enim cognovisset, numquam Dominum gloriæ crucifixisset.* Hæc igitur est causa exterminii innumerabilium animarum, quia *desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde.*

1. Petr. 2. 24.

Allegant impii quod non habuerint lumen.

Sap. 5. v. 6.

Ps. 4. v. 7.

Ps. 18. v. 7.

Ps. 4. v. 7.

Ps. 18. v. 7.

Refutantur.

Ps. 35. v. 4.

1. Cor. 2. v. 8

Jerem. 12. 12.

5. Salvator noster apud S. Joan. cap. 3. lamentatur inquiens: *Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, erant enim eorum mala opera.* Profectò in tota natura vix ullus reperietur, qui cæcitatem magis amet quam lucem, ignorantiam quam scientiam; & tamen in operibus gratiæ quotidie videmus quod multi Deo dicant: *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus*, videmus, quod multi illi luci oculos claudant, de qua scriptum est: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; sed quo fine id faciunt? *Ut in tenebris ambulent. Dilexerunt homines magis tenebras*, inquit Hugo Cardinalis, *id est carnis delicias, & mundi divitias, rationem obtenebrantes*, *Tenebras*, inquit Cajetanus, *id est bona sensibilia.* Chrysostomus ait: *Ex hoc quod homines perseverent in malis operibus, diligunt magis tenebras, quam lucem.* Axioma est Philosophicum: *Intus existens prohibet extraneum*; sic quoque amor bonorum creatorum, cor peccatoris obumbrans, illudque obtenebrans, lucem agnitionis Dei, & gravitatis offensæ illius admittere renuit: Notandum verò est quod incarnata Sapientia dicat: *Dilexerunt magis tenebras*; circa hæc enim verba ait Chrysostomus: *Qui in tenebris versantur, deficiente lumine, aliquâ fortasse venia dignus est, qui vero advenient luce tenebras sectatur, mali perfectio, pravique animi præ se fert argumentum.* Exemplificat idem Chrysostomus hoc ipsum de peccato carnis, cui anima immersa hæret, ait enim: *Quando ab impudica libidine capta fuerit anima, sicut nubes & caligo corporis oculos, ita cum illa præoccupaverit mentis prospiciendi facultatem, nihil sinit videre ulterius, non præcipitium, non gehennam, non timorem, sed ab illius insidiarum occupata tyrannide; deinceps facile potest occupari à peccato, & tamquam fenestris carens, paries ante oculos excitatus non sinit radium justitiæ mento illucescere.* Idem Chrysostomus paulo ante alia usus fuerat similitudine, inquiens: *Quomodo enim latrones, & murorum effossores, quando volunt aliquid pretiosum capere, lucerna extincta hoc agunt, ita etiam in peccantibus facit corrupta ratio. Est enim in nobis perpetuum ardens lumen rationis, etsi spiritus nequitiæ, vehementer cum magno impetu irruens, flammam illam extinxerit, animam statim obducit tenebris, expugnatque, & protinus spoliat, & diripit quæ sunt recondita.* B. Petrus Damianus Regis Sedeciæ historiam his verbis adducit: *Babylonis Rex extinctis prius filiis, Sedeciæ oculos eruit, quia malignus Spiritus, subductis prius bonis operibus, post intelligentiæ lumen tollit.*

Joan. 3. 19.

In operibus naturæ nullus amat ignorantiam; sed bene in operibus gratiæ.

Job. 21. v. 14.

Joan. 1. 9.

Hug. Card. ibid.

Joan Cajet. ibid.

D. Chrys. H. 37. in Joan.

Animæ peccato obnoxia nihil videt.

D. Chrys. H. 13. in 2. ad Cor.

D. Chrys. ib.

B. Petr. Dam. lib. 2. epist. 5.

4. Reg. v. 25.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Quodlibet peccatum ignorantia nomine appellatur, ob defectum veræ notitiæ ipsius Dei, mox enim ut Deus peccatori, sui, & gravitatis peccati notitiam communicat, idem peccator suum detestatur peccatum.

THEMA.

Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris Domine. Ps. 24. v. 7.

1. Licet Propheta Regius de se gloriatus fuerit dicendo: *Super senes intellexi*, licet quoque eidem omnes increatæ Sapientiæ thesauri aperti fuerint (*occulta Sapientiæ tuæ manifestasti mihi*) idem tamen peccatis suis (quæ primo loco delicta appellavit) Ignorantiæ nomen attribuit: *Delicta juventutis meæ & ignorantias, &c.* at verò dicet aliquis, quomodo adulterium cum Bersabea commissum, Uriæ homicidium, culpæ igno-

Ps. 50. v. 8.

Ps. 118. 100.

Ex qua causa gravissimum David peccatum potuerit dicere ignorantia

ignorantiæ nominari poterunt? Quomodo David de illis dicere valebit: *Ignorantias meas ne memineris?* Respondeo, omne peccatum, quantumvis enorme sit, nomen ignorantiæ mereri, siquidem verissimum est id, quod idem Regius Propheta inquit: *Delicta quis intelligit?* Ubi S. Ambrosius legit *lapsus*, S. Hieronymus *errores*; Aquila *ignorantias*: Quod si enim peccator caperet, quam gravis sit injuria, quam Deus per culpam recipit, quam ingens sit damnum, quod sibimetipsi facit, quanta sit deformitas, & vilitas peccati, numquam adeo præsumptuosus aut stolidus futurus esset, ut illud committeret, ac proinde omnis peccans merito appellatur ignorans, & omnis divinæ legis transgressio est ignorantia. S. Paulus ad Hebræos de sacrificiis antiquæ legis scribens dicit, quod summus Sacerdos per anni decursum semel tantum intrabat in Sancta Sanctorum; sed observetis velim, qua phrasi in eodem loco peccata describat. En verba Apostoli: *In priori quidem tabernaculo semper introibant Sacerdotes sacrificiorum officia consummantes, in secundo autem semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua, & populi ignorantia.* Circa quæ verba merito quærendum venit, quomodo esse possit, quod cum summus Pontifex tunc eo fine à Deo unctus esset, ut pro peccatis populi divinam pietatem imploraret, eo autem fine, semel tantum in anno ipsi in sanctuarium aditus pateret, sacrificium suum nihilominus solum pro peccatis ignorantiæ obtulerit? Etenim hæc majori sunt excusatione digna, faciliusque remissibilia, ac proinde potius pro peccatis malitiæ sacrificare debuisse videbatur, siquidem hisce quoque populus ille valde abundabat. Porro Oecumenius hanc sustinet opinionem, quod per illud sacrificium expiatæ solum fuerint transgressiones, inadvertenter, & per errorem commissæ. Huic tamen opinioni obstant duo evidentia Scripturæ sacræ testimonia, quorum unum legitur in cap. 30. Exodi, ubi Deus ita ordinavit: *Deprecabitur Aaron super cornua ejus, semel per annum in sanguine, quod oblatum est pro peccato.* Alter textus habetur in cap. 16. Levitici, ubi ita legitur: *In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris*; & quidem, ut in eodem cap. 16. refertur, summus Sacerdos ex loco, qui Sancta Sanctorum dicitur, egressus, pro toto populo orare debebat, & accepto modico sanguine vituli, & hirci septies gyrum, illum dispergebat circum cornua animalis, imponensque ambas manus super caput illius, super illud pariter omnia populi peccata reponebat: *Omnes iniquitates filiorum Israel, & universa delicta, atque peccata eorum, quæ imprecans capiti ejus, emittet illum paratum in desertum*; hoc autem animal in desertum dimissum, nomen capri emissarii sortiebatur. Nunc igitur ad propositum nostrum redeamus, scilicet ad illa verba S. Pauli: *Pro sua, & populi ignorantia*; certum enim est, illa non posse intelligi de solis peccatis, per ignorantiam commissis; sed & de omnibus aliis, etiam iis, quæ per malitiam committebantur. Aptior igitur est expositio, quam tradit S. Anselmus, asserens, quod nomine ignorantiæ, quodlibet quantumvis grave peccatum exprimatur, quia nulla culpa ab homine committi potest, in qua ignorantia locum non habeat. En verba S. Anselmi: *Ignorantia quodlibet peccatum vocari potest, quia excæcat cor, & errare facit.*

Ps. 18. v. 13.

Hebr. 9. v. 6. Solum semel in anno solus Pontifex offerebat sacrificium pro ignorantia populi.

Quod non bene interpretatur Oecumenius per inadvertentiam. *Exod. 30. 10.* *Levit. 16. 30.*

Juxta S. Anselmum per ignorantiam intelligitur quodlibet peccatum. *Hebr. 9. v. 7.*

S. Anselm. ibid.

3. Idem Paulus ad Romanos scribens dicit: *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu*; & paulo post subdit: *Propter remissionem præcedentium delictorum.* Circa quæ verba magna oritur difficultas fundata præcipue in ly *præcedentium.* Ergone enim Deus per mortem filii sui solum recipere voluit satisfactionem peccatorum præcedentium, non vero item omnium aliorum, quæ ad finem usque sæculorum committenda erant? Numquid *copiosa apud eum redemptio.* Enimvero prætereo sensum literalem, & dico, quod S. Paulus, qui priusquam *circumfulsit eum lux de cœlo*, plenam Dei cognitionem non habebat, postea tamen cum raptus fuit in cœlum, habuitque visiones, & revelationes cœlestes, sibique notitiam Dei valdè perspicacem acquisivit, considerans immensa beneficia, quibus à Deo locupletati sumus, pretium item inæstimabile quo sumus redempti (*empti enim estis pretio magno*) præmium denique infinitum, quod legem Evangelicam observantibus retribuitur, capere non poterat, quod post Christi in cœlos ascensionem, aliquis eum deinceps offendere posset, ac proinde solum præcedentium delictorum meminit. Cornelius à Lapide super prædicta verba ita scribit: *Jam ergo amplius non est peccandum, post tantum amorem, pretium nobis exhibitum.* Quod si vero nonnumquam contingat, ut quis per fragilitatem aliquam Deum offendat, id utique fiet per ignorantiam, quia scilicet peccator vehementi aliqua tentatione fuit correptus, alias enim impossibile videtur, quod animo ad detestabilem ingratitudinem, quam peccatum habet annexam, vel ad immensam ejus gravitatem, vel denique ad damna, indè irreparabiliter resultantia se reflectens, scienter prævaricari possit.

Rom. 3. v. 24. Paulus Apostolus capere non poterat quomodo quis Deum posset offendere post notitiam tantæ redemptionis. *Ps. 129. v. 7.* *Act. Apost. 9. v. 3.* *1. Cor. 6. 20.* *Corn. à Lap. ibid.*

3. Considerare insuper oportet, quod scopulus, in quem multæ animæ impingentes, in æternæ perditionis abyssum corruunt, sit defectus luminis & cognitionis Dei. Cum enim peccatum sit aversio à summo bono, & conversio ad creaturam, sicut stultus foret, qui pro fragili quodam vitro, magni pretii adamantem dimitteret, ita quoque nomen stulti meretur, qui Creatorem propter res creatas deserit. Causa autem hujus inordinationis est, quia Deus non cognoscitur. Porro hæc bona creata nobis concessa sunt, ut nobis deserviant (*omnia subjecisti sub pedibus ejus*) Peccator autem in ipsis ultimum suum finem ponit, & cum bona hæc invisibilia, sub pedibus habere debeat, iisdem pedibus Deum, & divinam ejus legem substernit. *Quid enim agit peccator? Creatore, ac Domino suo spreto, adhæret creaturis servis suis, totumque amorem suum, quem Domino suo debet, impendet suis mancipiis, quod æque fœdum ac stultum est, ac præmissos sibi à Rege ministros omni honoris & obsequiorum studio, colere, ac venerari, ipsum vero Regem subsequentem, nec respicere, nec curare.* Hæc autem inordinatio, ut diximus, à defectu luminis, & cognitionis, Dei infinitæ bonitatis, & majestatis procedit. *Homo enim cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Porrò jumenta ab impetu sensus seduci permittunt; nec discurrunt; eodem quoque modo facit peccator, peccat enim, absque eo quod mentis oculos aperiat, ad videndum, quis sit ille quem offendit. *Mundus eum non cognovit*, inquit Joannes, si enim Reges, & Monarchæ illius, illum cognovissent, utique ad pedes ejus sceptra, & diademata sua deposuissent, prout Seniores Apocalyptici faciebant; sed quid? *Obscuratum est insipiens cor eorum.*

Plurimi peccant defectu cognitionis Dei.

Ps. 8. v. 8.

Ps. 48. v. 13. Peccator & jumenta ab impetu sensus seduci permittunt. *Joan. 1. 10.*

Apoc. 4. v. 10. *Rom. 1. v. 21.*

4. Le-

Pharao Deum & Josephum ignoravit.

4. Legatis obsecro gravamina, quibus Pharao populum Dei onerabat, & crudelitatem ejus, qua eumdem populum per infantum submersionem extirpare nitebatur, & consideretis, undenam tam abominabilis erga Josephum Salvatorem Ægypti, & erga Deum orta fuerit ingratitudo, nimirum; Pharao dicebat: *Nescio Dominum*; & Moyses de eodem testatur, quod *ignorabat Joseph.* Regius Psaltes in Ps. 13. atheistæ cujusdam refert blasphemiam, inquiens: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus;* quid autem extincto hoc lumine, & sublata agnitione Dei subsecutum fuit? Omne præcipitium; *Corrupti* enim *sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum, Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinaverunt.* S. Basilius, à S. Joan. Damasceno lib. 1. Parallelorum cap. 12. citatus, inquit: *Dei ignorantia mors est animæ.* Quisque viator in obscuro ambulat, in quamvis sibi obviam fossam corruit. S. Bernardinus quærit: *Quis est, qui si cerneret se cecidisse in lutum, inde non resurgeret?* Didacus Stella ait: *Observa, quod licet distinguantur, peccata malitia, & ignorantia, tamen omne peccatum aliquo modo est peccatum ignorantiæ, quia omnis qui peccat, caret scientia actuali, practica, bonique approbativa. Si enim cognosceret peccati malitiam, & mala æterna quæ sibi parat, & bona cælestia quæ perdit, quomodo auderet peccare? Ideo Philosophus dixit, quod omnis malus est ignorans.* Abulensis similiter hanc in peccatore ignorantiam rationibus seqq. probare nititur; ita enim scribit: *Necesse est, quod peccans sit ignorans, quando peccat, nam si non efficeretur ignorans, non posset peccare, cum oporteret quod voluntas eligeret malum, in quantum malum vel cognitum esse malum, & hoc est impossibile, cum objectum ejus sit bonum. & malum ut hujusmodi, non est appetibile; ne ergo non eligatur malum cognitum, oportet quod quando peccans elegit id, quod vere malum est, putet non esse malum, sed bonum, ut ita sit volibile, & hoc est ignorare; omnis ergo peccans est ignorans.*

Exod. 5. v. 2.
Exod. 1. v. 8.
Ps. 13. v. 1.
Ibid.
Ibid. v. 2.
Ibid. v. 3.
S. Basil. ib.
S. Bern. T. 3 ser. de convers. pecc. art. 2. c. 1.
Did. Stell. in Luc. 12.
Malum non est appetibile ideo omnis peccans est ignorans.
Abul. in Gen. c. 13. q. 464.

5. Execrandissimum facinus; quod umquam à malitia humana commissum fuit, utique fuit crucifixio Christi, hæc autem ab ignorantia derivata fuit, *si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Cui consonat illa Christi æterno Patri suo pro venia crucifixoribus suis impetranda porrecta supplicatio: *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.* Centurio eum non cognovit, nisi quando emittens spiritum, vocem suam extulit, tunc enim *videns ... quia sic clamans expirasset*, ait: *Vere hic homo Filius Dei erat.* Disposuit quoque infallibilis Dei providentia, ut Caiphas tamquam Pontifex mentem suam declararet, nesciens quid diceret. Eadem quoque ignorantia plenum laboravit Concilium, cui proinde Caiphas exprobravit: *Vos nescitis quidquam, nec cogitatis.* S. Paulus ad Corinthios scribit: *Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Cum ergo nemo supremum suum Principem gestu, vel verbo etiam leviter injuriare audeat, quomodo vilissimus vermis, & luti pugillus, Deum illum, *qui respicit terram, & facit eam tremere*, sublimem illam majestatem, *quam tremunt potestates*, actualiter cognoscens, mortaliter offendere audebit? *si cognoscerent, numquam Dominum gloriæ crucifigerent.* Unde divinæ legis prævaricatoribus, verba illa Judith adaptari possunt: *Nesciunt, quia tu ipse es Deus.* Interpres quidam super illa verba ita scribit: *Peccatum in Deum, nescientia merito numcupatur, non in minutionem criminis, sed in divinæ nobilitatis augmentum, ac si illud generosum bonitatis venerabile Numen, si sciretur semel, numquam injuriam acciperet à peccante. Si suis partibus rationalis intellectus constaret, non desisceret à ratione. Si non ratio delictum est, erit utique irrationabilitas, & nedum ignorantia, sed incapacitas cognitionis.* S. Joannes Damascenus aliqualem hujus ignorantiæ, & cæcitatis, quæ est in homine transgressore; rationem assignat, nam citans Evagrium, inquit: *Ita natura comparatum est, ut mens pura veritatem cernat, ac Deus se ei spectandum præbere solet. Itaque omnes illi, qui à veritate aberrarunt, ob id aberrarunt, quia improbe & ac scelerate vixerunt.* S. Augustinus erat hæreticus; S. Paulus autem Christianorum persecutor, ambo vero postquam hujus veritatis sibi acquisierunt notitiam, adeo in Dei amore succensi sunt, ut baptismalem innocentiam, ad ultimum usque vitæ spiritum conservarint. Sciendum namque est, quod quanto magis hæc in nobis cognitio proficit, tanto quoque magis simul cum ipsa timor, & amor Dei crescat.

1. Cor. 2. v. 8.
Luc. 23. 34.
Marc. 15. 39.
Crucifixio Christi processit ex ignorantia Judæorum.
Joan. 11. 49.
1. Cor. 1. v. 23.
Ps. 103. 32.
Judith 9. v. 9.
S. Joan. Dam. l. 1. Parallel. c. 12. circa fin.
Causa cæcitatis in homine transgressore.

6. Quotidie auribus vestris illa præfationis verba insonare auditis: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates.* Porro Potestates cælestes in sublimiori choro sunt positi, quam sint Angeli, hi enim sunt omnium infimi: ac proinde de his potius dicendum videbatur, quod tremant coram Altissimo; sic enim inter nos, majorem magni alicujus Domini timorem concipit servos, quàm intimiores & sublimiores aulæ Proceres. Sed respondetur, apud Deum non observari illam regulam, quæ inter nos viget; inter homines enim nimia familiaritas sæpe generare solet contemptum, etiam Illustrissimorum Heroum, dum scilicet illorum cognoscuntur defectus; non vero ita se res cum Deo habet, siquidem quanto quis intimus cum Deo conversatur, tanto magis in divinorum attributorum suorum notitia proficit, tantoque illum, omni obsequio & reverentia nostra digniorem esse cognoscit. Ac proinde Dominationes, quæ Deo adeò vicinæ non sunt, illum adorare dicuntur, Potestates autem, quæ eidem sunt proximæ, coram illo trepidant, & contremiscunt. Samaritana mulier quia à principio nullam Christi habebat notitiam, potius illum contempsisse videtur, quia ipsum asperiuscule reprehendit, dicendo: *Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* Quando vero nonnihil in sanctitatis suæ devenit notitiam, ait: *ut video Propheta es tu*, ipsumque Domini titulo honoravit, ab eoque mysticam Divinæ gratiæ suæ aquam poposcit, dicendo: *Domine da mihi hanc aquam*; ac tandem eumdem velut promissum Messiam per totam Samariæ civitatem proclamavit. S. Lucas Magdalenam, domum Simonis leprosi ingredientem, velut quoddam iniquitatis monstrum delineavit dum ait: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix;* At vero intra brevissimum horæ spatium nondum terminato convivio, eamdem velut eminentis sanctitatis mulierem depinxit. p out D. Chrysologus verba illa Christi? *Dilexi multum,* exponens, egregie notavit, dum ait: *Conspicimus non solum caruisse peccatrix, sed ad totum sanctitatis verticem pervenisse.* Scrutine autem undenam densæ illæ peccatorum suorum tenebræ dissipatæ fuerint? Nimirum à luce & notitia, qua fuit illustrata: *Ut cognovit*, Ac proinde S. Bernardinus, ut animam peccatricem ad veram promoveret resipiscentiam, in hæc verba de eadem scribit: *Primum oportet, quod habeat*

Apud Deũ familiaritas contemptum non parit.
Joan. 4. v. 9
Samaritana in Evangelio & Maria Magdalena a Deo fuerunt illuminatæ.
Luc. 7. v. 37.
Luc. 7. 47.
D. Chrys. ser. 94.
S. Bern.

Jer. 14. Sabb. post 5 Dom. Quadr.
Jos. 2. v. 11.

habeat lumen intellectum, & cognitionem, quia si non cognoscit malum, non potest deserere illud. De alia quadam meretrice, nomine Rahab, dignissima quædam mysticorum cœlestium legitur, confessio, quam edidit adeò claram, ac si Prophetissa fuisset, non obstante quod antea idololatra & mulier lasciva extitisset, de qua proinde Origenes ita scribit: *Impia olim meretrix, & immunda, nunc Spiritu Sancto repleta, de præteritis confitetur, de præsentibus credit, de futuris prophetat.* Vultisne autem scire unde hæc tam stupenda motatio & conversio suam traxerit originem? Nimirum luce superiori illustrata, veræque Divinitatis notitia & veritate imbuta fuit. Unde ait: *Novi quod Deus vester ipse est in cœlo sursum & in terra deorsum.*

Causa conversionis est gratia Dei.
Orig. Hom. 3. in Josue.

Qui fac- sunt peccatoris gravissimi post conversionem etiam a muneribus peccatis abstinuerunt.
2. Reg. 11. 25.
Psl. 34. v. 11.
Hug. Card. ibid.
1. Reg. 24. 6.

6. Cunctorum sæculorum comprobatum est experientia quod multi qui antea in sæculo dissolutè vixerant, *biberantque quasi aquam iniquitatem*, tandem vita sua pristina resipiscentes, etiam à culpis abstinuerint levioribus, easdemque summe abominati fuerint, idque non ex alio motivo, quam quia deinceps majori Dei divinarumque rerum notitia & agnitione fuere imbuti. David qui antea peccatis immersus, Uriæ homicidium minime apprehendebat (*non te frangat ista res*) eo quod omnem Dei timorem deposuisset (*dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum*, hoc enim lumen, ut Hugo Cardinalis declarat, *relinquit hominem propter peccata ejusdem hominis*) hic unquam post acceptum divinum lumen, & peccati sui gravissimi agnitionem, magnæ sibi conscientiæ duxit, quod vel fymbum vestis præscidisset illius (*percussit cor suum David, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul,*) cui pro defensione vitæ propriæ caput amputare potuisset.

2. Machab. 1. v. 22.

7. S. Antonius de Padua historiam illam adducens, quæ in l. 2. Machab. cap. 1. his verbis recensetur: *Qui prius erat in nubilo &c.* ita scribit: *Nubes peccati intelligentiam offuscabat, & divinam lucem, sive radium divinum expellebat, sive effugabat. Igitur dum ex aqua aspergitur sacratum altare, Sol refulget, qui prius erat in nubilo, quia Christus seu clementia oculos ad te convertit, quos propter peccatum à te averterat.* Idem quoque divinus prædicator in alio quodam sermone, ut ostendat quantum ad peccata detestanda, & ab iis resurgendum, hæc peccati, ejusque malitiæ conferat agnitio, sequentes ex resuscitatione Lazari eruet moralitates; Ita enim scribit: *Clamat Deus, Lazare veni foras. Excusat se peccator, quia non potest, quia, inquit, Lazarus mortuus est. Psal. Olivioni datus sum tamquam mortuus a corde; Sed nec ista est excusatio; nam, inquit, mortuus est, quia non eram ibi. quia calce abjecisti à te, sed hoc non obstante, ego dico tibi; Ego sum resurrectio & vita & ad hoc venio per inspirationem, vel per tribulationem, vel per prædicationem, ut a somno excitent te. Tertio clamat: Lazare veni foras resp. peccator, non possum, quia jam sum sepultus, & jam fœteo in peccato*, Ps. 37. *putruerunt, & corrupta sunt cicatrices, &c. Sed hoc non sufficit; Ecce remedium; Ubi* inquit, *posuistis eum? Leva in directum oculos tuos, & vide, ubi nunc prostrata sit anima tua. Quod si non potes, tantum dic: Domine veni, & vide, veni per gratiam & vide, hoc est videre fac, scilicet ut recognoscam.* S. Bernardinus in supradicto Sermone *de conversione peccatoris*, ita scribit: *Etiam paganus Seneca* inquit, *Initium salutis cognitio est peccati; unde & quidem alius ait: Non intellecti nulla est curatio morbi.* Iterum Seneca: *Difficulter ad sanitatem pervenimus, quia nos ægrotare nescimus.*

Resistentia divinæ gratiæ.

Initium resipiscentiæ est cognitio peccati.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Demon peccatori primo Dei, quem peccando offendit, deinde gravitatis peccati notitiam eripit, ut hac ratione quasi excæcatus, illud committat.

THEMA.

In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros. 1. Reg. 11. v. 2.

Diabolus conatur homini eruere oculum dextrum.
1. Reg. 11. 1.
Ibid. v. 2.

1. CUm Naas Ammonites dimicaret contra Galaad, hic inter angustias se constitutum videns, fœdus cum hoste suo ineundo, sibi, suæque vitæ consulendum esse duxit, ac proinde missis ad Naas Ammonitem legatis, fœdus eidem obtulit, dicens: *Habeto nos confœderatos, & serviemus tibi.* Qui arroganter iisdem respondens ait: *In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros.* Quæ resolutio huic innitebatur fraudulentæ machinationi, nimirum, si oculos eorum dextros è capite evulsero, ipsi sinistrum oculum scuto obtegentes, velut cæci, & in obscuro com Galaaditis congredi & pugnare cogentur. *Omnia in figura contingebant illis.* Cum enim vita hominis continuum quoddam sit bellum: *Militia est vita hominis super terram*; Naas, id est, Tyrannus infernalis, prout per experientiam in multis videmus, homini peccatori libenter & ingravate, oculum sinistrum permittit, dummodo oculus dexter illius sit erutus, id est, concedit illi, ut multas retineat devotiones exteriores, v. g. Vota, intercessiones Sanctorum, jejunia, orationes, Eleemosynas &c. Idque facit, ut hasce devotiones retinentes, sibi stulte persuadeant, quod per hasce ab ira Dei sufficienter tueri se possint; licet erutus illis sit oculus dexter, id est, licet divinorum præceptorum negligant observantiam. Unde B. Petrus Damianus ait: *Sapè malignus hostis consentienti sibi cuilibet reprobo homini, potiorem partem sanctitatis ac lucidi operis adimit, minorem vero artis ipsa quadam tua calliditatis industria derelinquit, ut in eo quod tollitur, sit occasio damnationis, in eo quod remanet, de spe fiducia præsumatur, ut peccator ad pœnitentiam non recurrat.* Vel etiam dicere possumus, consuetum inimici nostri stratagema esse, quod oculum dextrum animæ, id est lumen & agnitionem Dei & gravitatis peccati homini secum pugnaturo adimat, in quodvis obvium, in obscuro gradiens, impingat, & labatur præcipitium. In vitis Patrum; *Dixit quidam senum: Quando cooperiuntur oculi animalis, & tunc circuit ad molendinum; sin autem discoopertos habuerit oculos, non ambulat in circuitu molæ; sic enim & Diabolus, si occurrerit operire oculos hominis; in omne peccatum humiliat eum, quod si non fuerint clausi oculi ejus, facilius potest effugere ab eo.* Sententia est Spiritus Sancti: *In circuitu impii ambulant; quia ex parte Diabolo sunt, & ideo sua desideria patris ejus maligni perficiunt*; nam & quando de Diabolo in sacris litteris agitur, communiter cum hoc motu circulari repræsentatur; Unde apud Jobum dicit: *Circuivi terram:* Et S. Petrus de illo ait: *Tamquam Leo rugiens circuit:* Advertendum quoque est, quod Philisthæi Samsonem ad molam vertendam non alligaverint, nisi postquam illum excæcarunt, ut per hoc nobis insinuetur, quod spiritus maligni hanc habeant indolem: quod primo

B. Petr. Dam. l. 6. Ep. 5.

Mystice per oculum dextrum intelligitur agnitio Dei, & gravitatis peccati.
Vit. Patr. l. 5. libell. 11. n. 49.

Ps. 11. v. 9.
Joan. 8. v. 44.

Job. 1. v. 7.
1. Petr. 5. 8.
Diabolus in circuitu ambulat.

omnium loco homini eripiant lucem & agnitionem Dei, & gravitatis peccati, tunc enim securi sunt, quod eumdem facile in quemvis impellent excessum. Rupertus ait: *Moraliter exemplum hoc omni homini cavendum est, sciendum quippe est; quod aliquando prius ovalis intellectus obtunditur, & postmodum animus captus per exteriora vagatur desideria, ut cæca mens, quo ducitur, nesciat, & se carnis suæ illecebris subdat.*

Rup. Abb. lib. 2. in Judic. 24.

De Antiocho in libris Machabæorum legitur, quod *ascendit Jerosolymam in multitudine gravi, & intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum & candelabrum luminis.* Mox ut Jerosolymam ingressus fuit, subito ad templum advolavit; sed quænam prima præda fuit, quam inde sustulit? Num forte mensa aurea panum propositionis? vel vasa aurea? aut ditior supellex? vel denique inæstimabiles Rationalis gemmæ? Nihil horum sustulit, sed altare aureum & candelabra pariter aurea. At vero quodnam in eo latere putans mysterium? Lyranus in moralitate, per Antiochum Dæmonem intelligit, inquiens: *Certe iniquorum omnium Diabolus caput est. Antiochus hic significare potest Diabolum*; hic autem mystica animarum nostrarum templa ingreditur; dicente Glossa; *Animas credentium (quæ vere Dei templum sunt) errore suo polluere contendit.* Sed quo consilio utitur, ut animas à Deo, qui de seipso dicit: *Ego sum via, veritas, & vita*, deviare & seducere possit? Nimirum altare & candelabrum aureum illis eripit, id est ut Hugo Cardin. exponit, *fervorem spiritus, unde ascendit fumus aromatum; orationis, & virtutum, deinde candelabrum luminis, id est gratiam contemplationis* primo igitur efficere satagit, ut lumen agnitionis Dei extinguat & fervorem spiritus, maxime vero contemplationis & orationis disperdat, ne se reflectere possit, ad bona infinita, quæ per peccatum amittuntur, & ad infinita mala, quæ tum in hac, tum in altera vita inde contrahuntur. Nam ut Chrysostomus ait: *Nocte amoto lumine, lignum, plumbum, ferrum, argentum, & lapides pretiosos, & alia omnia eodem modo & videmus, & judicamus, ita quoque qui sordide & vitiose vidit, neque modestia vim, neque sapientia discernit pulchritudinem.* Hic igitur est finis, quem inimicus sibi habet præfixum, dum hoc nobis lumen eripit, ut rursum nos in omnem scopulum, in quemvis errorem indifferenter, sine ullo timore, aut Dei respectu impingere faciat. Corvus naturalem hunc instinctum habere dicitur, quod quando morticinum aliquod, aut cadaver ad illud devorandum invadit, oculos illius, tamquam primam prædam eruat & devoret. Idem quoque de corvo infernali asserere licet, hic enim dum animam, deprædandi suique juris faciendi causa aggreditur, primo omnium lumen ei tollit, & agnitionem Dei, efficitque ut enormitatem & damna peccati agnoscere non valeat; Id quod in Davide, quando in adulterium turpiter lapsus est, adimpletum videtur, hic enim de se lamentatur inquiens: *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.*

1. Machab. 1. v. 23.
Antiochus Rex ex templo sustulit altare aureum.
Lyran ib.
Gloss ord.
Joan. 14. v. 6.
Hug. Card. ibid.
Mysticè diabolus aufert peccatori altare id est fervorem spiritus
D. Chrys. H. 4. in Joan.
Diabolus ut corvus primum quod in cadavere devorat est oculus.
Ps. 37. v. 11.

2. Quando sacer textus de Sedeciæ excæcati infelicitate disserere incipit, primum hæc verba præmittit: *Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque catenis; & adduxit in Babylonem.* Qua de re S. Antonium de Padua his verbis loquentem, si lubet, audiamus. *Dicitur*, inquit, *quod Nabuchodonosor oculos Sedeciæ Regis effodit, vinxitque eum catenis, & duxit in Babylonem. Sic Diabolus prius eruit oculos peccatorum, ne suam iniquitatem cognoscant, & postea ligat catenis malæ consuetudinis, & ponit in carcerem obstinationis, ne exire valeant in lucem confessionis.* Deus apud Ezechielem comminatur inquiens: *Adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum, & ipsam non videbit.* Est sane ingens à divina justitia homini irrogatum supplicium, in Babylone clausis oculis constitutum esse, eamque coram videre non posse, id est peccatorum confusione peccati esse involutum, nec tamen hanc suam miseriam attendere aut considerare, & ad deplorabilem statum, in quo degit, minime deflectere posse. S. Augustinus in Soliloquiis, infelicem, in quo ante conversionem suam erat, statum his verbis deplorat: *Servus eram, & servitutem amabam, & vincula non horrebam, amarum dulce, & dulce amarum credebam, miser eram, nec cognoscebam.* Fraudulentus adversarius noster, intellectus & mentis nostræ oculos claudit, ne nos in Babylone catenis vinctos teneri agnoscamus; quis enim alias adeo mentis inops futurus esset, ut Jerosolymam cum Babylonia commutaret. Idem S. Augustinus in confessionibus suis inquit: *Quid miserius misero non miserante seipsum, & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam, non flente autem mortem suam, quæ fiebat non amando te Deus, lumen cordis mei.*

4 Reg. 25. 7.
S. Ant. de Pad. Dom. 3. Quadr.
Ezech. 12. 13.
Diabolus claudit nobis oculos ne videamus vincula peccatorum.
S. Aug. c. 6. Soliloq.
S. Aug. l. 5. confess. c. 12.

3 Nonnulli reperiuntur homines adeo cæci, Deique immemores, ut non solum peccata sua non deplangant, quibus ad fauces usque sunt immersi, verum etiam in iisdem lætentur, gaudeant, rideantque: *Lætantur, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* S. Isidorus Pelusiota illos, qui in Babylone excæcati, & catenis vincti consistentes, nihilominus gaudent, perstringens, illaque S. Pauli ad Romanos cap. 1. citat verba: *Non solum qui ea faciunt, sed &c.* ita scribit: *Peccare malum est, deterius peccantem, veluti sensus expertem nihil moveri, vero qui corrupto judicio de rebus male existimat, hunc pessimum quis merito judicet. Primus forsitan peccare desinet, alter quoque vulnerum sensu recepto, medicum quæret, at qui in malitia cum allubescentia versatur, etiam illos laudabit, qui paria faciunt, sed & consentiunt facientibus.* S. Bernardus hanc cæcitatem tanto mirabiliorem esse dicit, quanto minus est cognita patienti illam: *Amittitur*, inquit, *peccando optimus Deus, acquiritur pœna gehennalis, quorum commutationem nullus appetit, nisi prorsus insanus; Et vere quicumque cæli delicias omittentes, scienter peccando pœnas infernales invadunt, insani sunt, nesciunt quid faciunt.* S. Ambrosius super illa Psalmistæ verba: *Opprobrium insipienti dedistis me*, inquit: *Quis est insipiens, nisi qui peccatum facit, & eligit malum pro bonis? Ergo qui author est peccatorum, ipse insipiens magis, quam ejus minister. Cum peccamus igitur, in opprobrium tradimur adversario, ut ille nos in die judicii accuset, & prodat.* S. Thomas à Villa Nova cæcitatem & stoliditatem peccatorum quo oculi spirituales à Dæmone cooperti sunt, his verbis considerat: *Quis stultus, nisi peccator? Annon stultus, qui pro modico temporali lucro æternum commutat regnum? Et pro momentanea voluptate, atrocissimis perpetuisque seipsum suppliciis mancipat, & vendit? Qui cum facile possit moderari, famam, gratiam, gloriam sempiternam amittit, & in abyssum sulphuris & ignis, sciens, vidensque seipsum præcipitat.* Quæ ultima verba scilicet *sciens vidensque*, dubia mihi esse videntur, quia ut in discursu præcedenti probavimus, *omnis peccans est ignorans.* Verum quidem est, omnium peccatorem in Babylonia degere, id est in confusione quadam, qua major dari non possit, omne item peccatum voluntarium

Graviores peccatores gaudent in malitia sua.
Prov. 2. v. 14.
Rom. 1. v. 32.
S. Isidor. Pelus. l. 5. epist. 50.
S. Bern. c. de pass.
Hæc cæcitas tanto est miserabilior quanto minus cogita.
Ps. 38. 9.
S. Ambr. ib.
S. Th. de Vill. conc. 2. de S. Aug.

tarium esse, verumtamen impius à Dæmone excæcatus idipsum non apprehendit, neque cognoscit. Regius Psalmista sequens impio supplicium imprecatur: *Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva*. Quæ verba Hug. Card. apte ad propositum nostrum ita exponit: *Hoc est primum & commune in omnibus peccatoribus, quod excæcat eos diabolus, ne cognoscant viam veritatis, vel lucem, quod significatum est in hoc, quod Philisthæi excæcaverunt Sampsonem, & Babylonis Sedeciam*; postquam Dæmon peccatores spiritualiter excæcavit, iisdem tamquam jumentis sarcinam imponit multorum scelerum, valde ponderosam, & ideo Psalmista ait: *Dorsum eorum semper incurva, permissivè enim hoc sequitur, quod cum oculi obscurati sunt, ne videant, dorsum incurvetur ad portandum onus peccatorum.*

Ps. 68. v. 14

Hug. Card. ibid.

4. S. Antonius de Padua notat, peccatorem ultro & à seipso pedes extendere ad compedes, quos illi dæmon immittit: ita enim ait: *Miser peccator multis vinculis, & ligaminibus est ligatus. O infelix, qui diabolo tam miserabiliter vinculatur, dum tibi parat laqueum, sponte porrigis pedem, immò si te per pedem ligaverit, sponte ipse offeres manus.* Idem Sanctus in alio quodam sermone de dæmoniaco muto, surdo, & cæco disserens, huic peccatorem assimilat dicens: *Attende, quod sicut iste dæmoniacus in tribus sensibus principalioribus, & cæteris nobilioribus, videndi, loquendi, & audiendi amisit virtutem, sic peccator, quia à diabolo per peccatum mortale possidetur, in tribus animæ suæ sensibus, cæteris principalioribus, & nobilioribus, videndi, loquendi, & audiendi amittit virtutem spiritualem: & nota quod in visu cognitio, in loquela confessio, in auditu obedientia designatur.* Observandum vero, quod astutus hic inimicus omnium primo oculum deprædetur, id est agnitionem Dei qui offenditur; & status miserabilis, in quem per peccatum redigitur, deficiente enim hoc lumine, deficit consequenter ejusdem peccati compunctio, detestatio, & confessio, quia voluntas non fertur in incognitum. Subdit vero idem S. Anton. *Ille claro videt, qui malitiam suam cognoscit; ille rectè loquitur, qui malitiam cognitam, nude, & aperte confitetur; ille acute audit, qui voci sui Confessoris voluntarie obedit.* Citatque textum illum Jeremiæ c. 2. *Vide vias tuas, vide id est cognosce vias tuas, id est peccata tua, quibus quasi quibusdam viis tendis ad infernum, de quibus Ps. 118. Cogitavi vias meas & converti pedes meos in testimonia tua. Item Jerem. 2. Scito, & vide, id est cognosce, quia malum & amarum est te reliquisse Dominum tuum; & illud Jerem. 3. Leva oculos tuos indirectum, & vide ubi nunc prostrata sis. Heu quam pauci sunt, qui in directum levant oculos omnes fere in obliquum, veluti strabi respiciunt. Ille procul dubio in directum oculos levat, qui suam iniquitatem prout commisit, cognoscit.* Et ideo astutus serpens omne suum studium & industriam in eo collocat, ut hanc cognitionem peccatori auferat. Unde sapiens dicebat: *Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant.* Chrysost. sensum explicans illorum verborum: *Collocavit me in obscuris, sicut mortuos sæculi,* ita scribit: *Collocavit eos diabolus in obscuris, sicut mortuos sæculi, est eorum, qui sedent in tenebris, non videre mala, quæ illos invadunt. Hoc etiam eis accidit, qui non vident quæ juxta eos sita sunt calamitates, & in voragines, fossasque & præcipitia deturbantur. Est eorum, qui sedent in tenebris, turpia secure audere admittere. Hoc etiam faciunt, qui nequiter vivunt, tamquam qui sedent in tenebris, & perinde ac si nemo homo sit, qui, quæ fiunt, respiciat, omnia tam secure perpetrant, in mediis urbibus, tamquam in solitudine scelera committentes.*

S. Anton. de Pad. ser. 3. Dom. 4. Quadr.

Peccator voluntariè à dæmone vult ligari.

S. Anton. de Pad. in Dom. 3. Quadr.

Jerem. 2. 23

Ps. 118. 59

Jerem. 2. 19.

Jerem. 3. 2.

Dæmon collocat peccatores in obscuris.

Prov. 4. v. 19.

D. Chrys. in Ps. 142.

5. Quodnam obsecro in eo reconditum est mysterium, quod Job inter alia delineamenta, quibus dæmonem sub titulo Behemoth describit, hoc quoque recenseat: *Sub umbra dormit in secreto calami?* Ex fide constat, dæmonem in igne tartareo incessanter uri, umbra autem in caloribus vehementioribus præstare solet refrigerium, quale dæmoni in æternum non concedetur. Beda dubium hoc solvit dum breviter ait: *Hoc enim umbra significat, quod solem nesciens.* Dicitur igitur sub umbra jacere, ad denotandum effectus, quos in perniciem peccatorum operatur; siquidem illis veri Solis Justitiæ, id est Christi lucem aufert, efficitque ut sint veluti cæcæ talpæ, quæ non vident objectum, quod admordent; Confessi sunt idipsum reprobi apud Sapientem dicentes: *ergo erravimus ... & justitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis*, Berchor. in suo dictionario sequens nobis insinuat documentum: *Peccatum vitandum est, quia aufert monimentum claræ cognitionis, & hoc ostenditur, cum dicitur apud Ecclesiasticum: Quasi à facie colubri fuge peccata;* Et porrò videbatur, quod ad imprimendum majorem culpæ horrorem, Sapiens formidabiliori quadam similitudine uti debuisset, quia serpens facile pedibus conculcatur, & occiditur, cur igitur non potius dixit: *Quasi à facie leonis, & tigridis, vel draconis fuge peccata.* Idem Author hujus asserti explicat mysterium dum ait: *Coluber dicitur, quasi colens umbras, ad denotandum, quod peccatum umbram ignorantiæ & erroris solet comitari, & à luce veræ cognitionis soles nos facere elongari, coluber enim est, quia ubicumque sit semper colit, & habet umbram, id est, carentiam cognitionis, scientiæ, & gratiæ, omnis enim qui male agit, odit lucem. Joan. 3. Peccatum enim umbram ignorantiæ diligit, quia scilicet numquam vult videri nec cognosci, quod sit peccatum.* Multi Doctores asserunt: quod ad Basiliscum occidendum, sufficiat si quis speculum ipsi ob oculos ponat, in quo videat semetipsum, à repercussis enim contra ipsum venenosis oculorum suorum radiis subito moritur. Ita quoque Basiliscum infernalem (*super aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcabis*) securius vincere & enecare non possumus, quam si à Deo gratiam postulemus, miserabilem peccati statum videndi, dicamusque. *Domine, ut videam.* Unde Deus apud Psalmistam ait: *Arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Quæ verba S. Bonavent. ex Glossa ita exponit: *Ostendam te tibi, & displicebis tibi;* Quod ubi assecuti fuerimus, scilicet displicuerimus nobis ipsis, veræque contritionis actum conceperimus, tunc placebimus Deo, & peccatum detestabimur quo ipsum offendimus.

Quid sit quod Behemoth dormiat sub umbra.

Job. 40. 16.

Beda l. 3. in Job ibid. v. 16.

Sap. 5. v. 6.

Berchor. dict. ver. peccator.

Eccli. 21. v. 2.

Umbra peccatoris fugienda.

Modus occidendi Basiliscum accommodetur diabolo.

Ps. 90. v. 13.

Luc. 18. v. 41.

Ps. 49. v. 21.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De peccato sub tenebrarum, & cæcitatis Metaphora discurritur.

THEMA.

Error, & tenebræ peccatoribus concreata sunt, Eccli. 11. v. 16.

1. Ecclesiasticus in hoc assumpto themate veritatem quamdam insinuat, quotidiana experientia comprobatam, quia ut in hujus Tractatus Discursu primo probavimus, nullus hominum Deum offenderet, si quid peccatum sit, & quanta sit veri Dei offensa cognosceret; ac proinde *error*

Cæci peccatum ut primi parentes quorũ oculi postmodum sunt aperti.

& tenebræ peccatoribus concreata sunt. Et quidem in primo hic in terris commisso peccato, satis liquet, qualiter, sacro Chronista attestante, peccatum clausis fuerit oculis perpetratum, siquidem subito, ut protoparentes divinam prævaricati tunc prohibitionem, tunc primum *aperti sunt oculi amborum.* Verum

Gen. 3. v. 7.

quidem est, quod Adam, etiam ante commissum peccatum viderit, hoc enim satis clare ex eo deducitur, quod Moyses paulò ante in eodem capite narraverat:

Gen. 2. v. 19

Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ & universis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea, omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. Verisimile enim est, quod Adam super omnia animalia suos direxerit oculos per circuitum, ut unicuique nomen imponeret, naturæ uniuscujusque proportionatum. De Eva pariter idem facer textus testatur:

Gen. 3. v. 6

Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, adeoque satis aperte concludi videtur, quod ambo, etiam antequam peccarent, perspicue viderint; verumtamen non sine mysterio, perspicue viderint; verumtamen non sine mysterio dixit per calamum Moysis Spiritus S.

Ibid. v. 7.
Similitudo

Et aperti sunt oculi amborum: Et ideo per sequentem hunc oppositioni similitudinem respondetur; Auceps nam falconem in bacillo, quem manibus tenet, numquam alligatum teneret, nisi oculos ejus coopertos servaret, ita quoque inimicus infernalis, hominem in profundum peccati barathrum, & æternarum tenebrarum abyssum numquam præcipitasset, nisi oculos intellectus eorum clausisset. Unde Origenes ait:

Orig. l. 7. cont. Celsum.

Quod primi habuerunt perspicuos animæ oculos, fruentes Deo, & ejus paradiso, ut opinor, propter peccatum clauserunt, Procopius

Procop. ib.

autem super eadem verba expressus ait; *Omnis qui peccatum committit; quasi cæcus peccare existimatur, ubi enim viderit, quasi antea obcæcatus fuerit, qui deliquerit, inquit: Non cernebam quid faciebam.* Quam miserabilem cæcitatem tota humana progenies à primis parentibus contraxit, offendendo, se dejiciat, non cognoscit, aut advertit, ac proinde S. Thomas à Villa

Effectus peccati originalis.

S. Thom. de Villa Nova. Conc. in Dom. 3. Advent.

Nova in concione quadam ait: *Væ tibi à tua cæcitate, quam in peccato primi hominis incurristi, nam si lumen oculorum tuorum, quo teipsum cernebas, non amisisses, numquam in tantam miseriam devenisses. Omnis noster labor, & afflictio ista terrenæ cupiditatis, & affectus, & desiderium æternorum, & vilitas, ex hac ignorantia venit, teste Psalmista:*

Ps. 48. v. 13.

Homo cum in honore esset, non intellexit, scilicet excellentiam & dignitatem suam, *& comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Porro quale sit lumen, quod divinorum præceptorum transgressor amittit, optimè nos docet S. Bernard. non enim est hæc lux sensibilis oculorum corporalium, imo hi ut plurimum, dum à nobis nimis aperti tenentur, nos velut duces & seductores ad magnam peccatorum partem pertrahunt. Audiamus prædictum S. Bernardin. dicentem:

S. Bern. T. 3 ser. 20. art. 1. c. 1.

Subtrahit Deus gratiam propter demerita peccatorum, subtrahit lumen veritatis, & judicii veri, & desiderii boni.

2. Lux vera, id est divina gratia, in nobis hebetatur, & ideo in obscuro palpitamus; extinguitur in nobis lumen illud, de quo S. Joannes ait:

Joan. 1. v. 9.
Peccata sunt tenebræ.

Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem; Et ideo peccata in plurimis sacræ Scripturæ locis tenebræ appellantur; *Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur ergo arma lucis,* inquit Apostolus, &

Rom. 13. 12.
Joan. 3. v. 20

Christus ait: *Omnis enim qui male agit, odit lucem.* S. Aug. super Epistolam primam Joannis inquit:

S. Aug. tr. 1. in Joan. 1.

Memento in principio sermonis nostri, quia Epistola ista charitatem commendat, Deus lux est, inquit, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Et quid superius dixerat? Ut societatem habeatis nobiscum, & societas ejus sit cum Patre, & Filio ejus Jesu Christo. Porro si Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ, & societatem cum illo habere debemus, & à nobis pellendæ sunt tenebræ, ut fiat in nobis lux, nam tenebræ cum luce societatem habere non possunt ideo vide quid sequatur: Quod si dixerimus, quod societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur.

S. Aug. T. 7. l. 1. de Bapt. c. 11.

Habes & Apostolum Paulum dicentem: Aut quæ societas luci ad tenebras? Et Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Idem Sanctus Doctor alio in loco dicit de peccatis: *Peccata tenebræ animarum sunt; audimus quippe Joannem dicentem: Qui odit fratrem suum, in tenebris est usque adhuc.* Job in capite tertio fusius est in texendo catalogo damnorum, quæ generi humano per culpam accesserunt. Sed velim observetis, quomodo illa exponat: *Pereat*; inquit, *dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo; Dies ille vertatur in tenebras, ... & non illustretur lumine, Obscurent eum tenebræ, ... occupet eum caligo, ... Noctem illam tenebrosus turbo possideat, ... Si nox illa solitaria, ... Obtenebrentur stellæ caligine ejus, expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ.*

Job. 3. v. 3.
Ibid. v. 4.
Ib. v. 5 & 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 9.

Ingens profecto in hisce verbis est energia, qua aptissime confirmatur idipsum, quod Ecclesiasticus dicit: *Error & tenebræ peccatoribus concreata sunt.* Porro quænam vel quales illæ sint tenebræ, quibus stellæ obtenebrantur, Beda sensum literalem præteriens (siquidem nec tenebræ stellas, quæ in firmamento cœli consistunt, nec caligo attingere possunt) in sensu spirituali & metaphorico exponit inquiens:

Beda l. in Job primo ib. c. 3.
Quales sint illæ tenebræ.

Peccatores, qui in nocte sæculi hujus, honoribus, vel divitiis, sive sapientia mundi hujus lucere se putant, cæcitatis caligine tenebrantur, ut merito sui Evangelii lumen non videant. Berchor. in suo Dictionario *de peccato* disserens, ea quæ diximus, sequenti explicat similitudine, inquiens:

Berchor. Diction. verb. peccat.

Est peccatum sicut nebula, quæ aërem conscientiæ obnubilat, sicut fumus qui domum cordis denigrat, & obscurat, quia pro certo ubi est peccati abundantia; ibi est error & ignorantia; & veræ ac discretæ cognitionis carentia. Et sicut tenebræ ita tenent oculos, quod nec alias res, nec ipsas tenebras possunt videre, sic peccatum ita obnubilat hominem, quod nec ipsum peccatum suum videt, nec etiam aliquid aliud, quod pertineat ad salutem.

3. Vix Adam & Eva in divinæ prohibitionis transgressionem consenserant, cum ecce Deus illis in Paradiso apparet, sed velim observetis, quo tempore venerit; nimirum: *Post meridiem.* Septuaginta legunt: *Post vesperam.* Sed quomodo vespera esse potest eo in loco, ubi Deus est? Ergone noctis tenebræ ingruere possunt, ubi lux illa apparet de qua S. Joannes ait: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem?* Pro majori hujus difficultatis claritate sciendum est: Vesperam illam de peccati obscuritate intelligendam esse. Unde S. Ambr. ait:

Gen. 3. v. 8.
In Paradiso tenebræ factæ dicuntur propter peccata.
Joan. 1. v. 9.
S. Ambr. in Ps. 29.

In paradiso, ubi semper matutinus erat dies, vesper est factus, quoniam omnia peccata tenebræ sunt. Porro S. Bonav. duce S. Augustino, varias tradit peccati definitiones, ex quibus sequens proposito nostro apte deservit:

S. Bonav. T. 6. Centiloq.
S. Aug. tr. 2. in Joan.

Peccatum est defectus quidem à lumine veritatis, naturam non perimens sed obscurans. Et paulo post ex eodem S. Augustino subdit: *Peccata sunt tenebræ intellectus, obtenebrato autem intellectu, error necessario consequitur: Error & tenebræ peccatoribus concreata sunt.* S. Aug. ait:

Eph. 6. v. 12.

Salus nulla est, nisi in societate Dei, Deum lux est & tenebræ in eo non sunt ullæ, peccata autem tenebræ sunt, sicut dicit Apostolus, diabolum, & Angelos ejus rectores tenebrarum harum esse. Non diceret rectores tenebrarum,

nisi

nisi cellores peccatorum, dominatores iniquorum, &c. Iniquitates tenebræ sunt, iniquitatibus premimur, ne societatem cum Deo habere possimus. Et ideo reprobi in illa perditionis abysso inconsolabiliter quidem, sed sine fructu plorabunt, quod in obscuro ambulaverint, dilexerintque magis tenebras quam lucem. *Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem*; Quænam verò hæ tenebræ sint, Christus statim declarat, dum ibidem subdit. *Erant enim eorum mala opera.* Et ideo Rupertus Abbas postquam quæsiisset quænam hæ sint tenebræ, mox subdit: *Fornicationes, adulteria, homicidia, veneficia, comessationes furta, perjuria?* Hæ igitur tam densæ tenebræ lucem ab homine arcent divinæ gratiæ; & ideo juste hanc meretur condemnationem: *Mittite eum in tenebras exteriores.* Quia ut S. Bonav. super illa verba Christi: *Hoc est autem judicium* inquit: *Hæc est causa damnationis*, Albert. Magn. inquit: *Non est naturale, quod aliquis odio habeat lucem, & diligat tenebras; quia ut Eccle. ait: Dulce lumen, & delectabile est oculis, videre solem*, Et tamen ut S. Job ait: *Ipsi fuerunt rebelles lumini.* Hæc igitur est stultitia peccatoris, quod oculos veræ luci claudat, ut eosdem per caliginem obtenebret. *Et hoc quod homines perseverent in malis operibus* inquit Cajetanus, *diligunt magis tenebras, quam lucem.* Dionysius Carthusianus quoque per hasce tenebras lucem intelligit, unde ait: *Dilexerunt magis tenebras, id est passiones; & vitia, ad infernales tenebras perducentia, quam lucem, hoc est Christum, ejus doctrinam, virtutum splendorem.* Bene autem advertendum est, ly illud *solem*, hoc enim nostram notabiliter aggravat malitiam; id quod D. Chrysost. quoque considerans ait; *Qui in tenebris versatur, deficiente lumine, aliqua fortassis venia dignus est, qui verò adveniente luce tenebras sectatur, mali profecto pravique animi præ se fert argumentum.* Hugo Cardin. Christi verba sic explicat: *Dilexerunt homines, propter quos venit, magis tenebras, id est carnis delicias, & mundi divitias, rationem obtenebrantes.* Quando damnati inter caliginosas inferni tenebras stridebunt dentibus, vere quidem dicent. *Ergo erravimus a via veritatis*, mentientur autem in eo quod subdent: *Justitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis*, quia hoc illis propria ipsorum culpa evenit quia scilicet, *dilexerunt... magis tenebras quam lucem*, & ideò nullam prætendere poterunt excusationem, quia revera *lux venit in mundum.* Apud Ezech. c. 8. Deus hunc suum Prophetam invitat, ut videat abominationes detestabiles, quæ in templo committebantur, quæ in eodem cap. fuse describuntur: *Ingredere*, inquit; *& vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic*; paulo post vero dictarum abominationum subjungit causam; dicit enim sacer text.: *Et dixit ad me: Certe vides fili hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris.* S. Propheta Job postquam dixisset: *Ipsi fuerunt rebelles lumini*, mox subdit: *Nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus*; qui enim in obscuro ambulat, à via recta facile aberrat, sæpius impingit, & in præcipitia cadit; *oculus adulteri observat caliginem; per noctem fur perfodit in tenebris domos, & ignoraverunt lucem; si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, & sic in tenebris quasi in luce ambulant.* Deus quærit: *Quis cadens apertos habet oculos?* Eusebius Emiss. tenebras hasce, quas impii diligunt, magis specifice declarat, dum ait: *Superbia, malitia, obtrectatio, invidia, opera tenebrosa sunt, & lumen mentis obcæcant.*

Joan 3. v. 19. — Ibid. v. 19. — Rup. Abb. ib. — Tenebræ peccatorum tollunt lumen gratiæ. — Matt. 22. 13. — S. Bonav. in Joan. — Alb. Magn in Joan. — Eccle. 11. v. 7. — Job. 24. v. 13. — Cajet. in Joan. — D. Carth. ib. — Magis dilexerunt homines tenebras quam lucem. — D. Chrysost. H. 27 in Joan. — Hug. Card. ibid. — Sap. 5 v. 6. — Ezech. 8. v. 9. — Ibid v. 12. — Job. 14. 13. — Committuntur peccata in tenebris. — Num. 24. 16. — Eus. Emis. hom 2. in nat. Dom.

4. Ab hisce tenebris derivatur animarum spiritualis cæcitas. Beda id, quod paulò antea dixeramus, considerat, scilicet quod Deus post commissum à primis parentibus peccatum, in paradiso terrestri circa vesperam obambulavit, & ideò interrogat: *Quid est quod post peccatum hominis, in paradiso Deus non jam stat, sed deambulat, nisi quod lux ferventior abscesserat, & peccatricem animam, culpa sua frigora constringebant? increpavit ergo Adam deambulans, ut cæcis mentibus nequitiam suam non solum sermonibus sed etiam rebus aperiret, & per declinationem solis cognosceret, quod ad tenebras propinquaret.* S. Augustin. ait: *Nec cogitat, prævaricatorem legis quam digne lux deserat veritatis, qua desertus, atque fit cæcus, & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat, & ideò tantum audiat vocem legis, quo admoneatur implorare gratiam Salvatoris. An nulla pœna est eorum de quibus dicit Apostolus: quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt, in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum? utique ista obscuratio vindicta & pœna jam fuit, & tamen per hanc pœnam, id est per cordis cæcitatem, quæ fit deserente luce sapientiæ, & in plura, & in gravia peccata prolapsi sunt.* S. Bernardin. quoque in serm. quodam hanc explicat cæcitatem, inquiens: *Multiplicata peccata excæcant populi intellectum, ne veritatem intelligere queant*, unde Sap. 2. dicitur: *Excæcavit eos malitia eorum, & nescierunt &c. Cum aqua etiam clara agitatur, difficile, quod in ea lateat, videri potest, quanto magis in turbida, vel in cœno? sic etiam, cum populus immergit se in peccatis, sicut sus in volutabro luti, quod mirum si Dei flagellantis futura indicia non cognoscit?* Citatque text. illum Sophoniæ: *Tribulabo homines, & ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt.* Quem text. apud Didac. Stellam in cap. 3. S. Lucæ scribentem his verbis explicatum invenio: *Non mirum erat, quia ita cæci & deliri erant in cognitione Messiæ, siquidem tantum pulveris, amoris mundi, carnis, & sanguinis oculis suis injecerunt*, de quibus Jeremias dixit: *Erraverunt ut cæci in plateis. Iniquioris conditionis est hæc cæcitas, quam qualibet alia corporalis; nam qui corporis cæcitate laborant: seipsos agnoscunt, at qui interiori cæcitate tenentur, existimant se videre, cum nihil videant. Quo circa Redemptor noster bis dixit: Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nunc vero dicitis, quia videmus, ideo peccatum vestrum manet.* Audite obsecro, qua phrasi mystica S. Epiphanius impiorum transgressiones describat: *Desle*, inquit, *peccatorum tuorum multitudinem, & perpetuis te aquis, id est lachrymis abstergens, solis radiis incalesce, hoc est cœtu fidelium, & in Spiritu S. ad calorem pœnitentiæ propera, lippitudines, id est peccata abjice, statim enim renovabitur ut aquilæ juventus tua*; quibus in verbis præcipue observandum est significatum dictionis *lippitudinis*, per hanc enim dictionem ad oculum turbidum & lippientem alludit.

Quare Deus post peccatum dicatur in paradiso ambulare. — S. Aug. l. de nat. & grat. c. 22. — S. Bern. T. 2. Ser. 20. art. 2. c. 4. — Sophon. 1. 17. — Did. Stella in Luc. 3. — Thren. 4. 14. — Major est cæcitas mentis quam corporis. — S. Epiphan.

5. Regius Psalmista ait: *Supercecidit ignis, & non viderunt solem.* Sup. quæ verba S. August. dicit: *Ignem malæ concupiscentiæ timete, supercecidit ignis iste, & solem non videbitis. Quem solem? non istum quem secum vident & pecora, & musca, & boni, & mali, quia facit solem suum oriri super bonos, & malos; est & alius sol de quo dicturi sunt illi: Et sol non est ortus nobis, transierunt omnia illa tanquam umbra; ergo erravimus a via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & sol non est ortus nobis. Quare? quia nisi supercecidit ignis, & non viderunt solem? Vicit illos concupiscentia carnis,*

Ps. 57 v. 9. — S. August. ib. — Concupiscentia carnis impedit lumen solis.

 Isaias

Isaias populo Hebræo sequens comminatur supplicium: *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne forte videat oculis suis, ... & corde suo intelligat, & convertatur, & sanem eum.* (Isa 6. v 10) Quæ verba utique non de cæcitate corporali intelligenda sunt, sed de spirituali, qua populus ille in malitiæ & obstinationis suæ mulctam fuit punitus. Ubi etiam S. Hier. eumdem Isa. text. explicans ait: *Hoc intelligendum, quod pro magnitudine sceleris, etiam pœnitentia indigni judicati sunt.* (S. Hier. ib.) Hugo Cardin. illa verba S. Pauli: *Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis claritas Evangelii gloriæ Christi;* ita exponit: *Excæcavit, non impertiendo malitiam, sed non largiendo gratiam;* (2. Cor. 4. 14 Hug. Card. ibid.) (Deus excæcat non largiendo gratiam.) Deus enim Hebræis efficacia gratiæ suæ auxilia subtrahendo, permisit, ut ad finem usque sæculorum in obscuro ambulent, deserendo illos in tenebris propriæ ignorantiæ & cæcitatis. Unde in hoc populo adimpletum fuit, quod unicuique reprobo evenit, scilicet *Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ super eum est, extinguetur.* (Job. 18 v 6) Quodnam vero malum illi inde evenit? Nimirum: *Et præcipitabit eum consilium suum*, (Ibid. v. 7.) Propheta regius post commissum adulterium conquerebatur, dicens: *Comprehenderunt me iniquitates meæ;* (Ps. 19. v. 03.) & quid inde fuit subsecutum? *Et non potui ut viderem;* (Ibid.) eo quod fumo iniquitatis, inquit S. Ambrosius *oculus animæ excæcatur ne videat: fumus iniquitas est, quia sicut fumus oculis, ita iniquitas utentibus ea.* (Similitudine.) Postquam Psalmista dixisset: *Et non potui ut viderem*, mox subdit: *Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei:* (Ibid. v. 13.) sicut enim capilli crescentes à capite se usque ad oculos dilatant, eorumque lucem offuscant, ita quoque peccata eumdem operantur effectum, quia visum spiritualem mentis obtenebrant. S. Bonavent. de cæco nato disserens ita scribit: *Sicut solius Dei est justificare, ita sui solius est à cæcitate culpæ illuminare, peccatum enim excæcat, quia delicta oculos clauserant, ne se verant oculos videre*, (S. Bonav. in Joan. 9.) ait Augustinus, *unde sicut cæcitas corporalis facit hominem ignarum in discernendo, incautum in evitando, ineptum in agendo præcipitem in eundo, si culpa spiritualiter facit indiscretum, in discernendo, item facit incautum in declinando, & in evitando. Palpavimus quasi cæci parietem; tales non provident pericula, item facit hominem ineptum in operando, erraverunt in plateis quasi cæci, item facit hominē præcipitem in eundo.* S. Antoninus sequentem scitu necessariam tradit doctrinam: *Potentiæ animales cum naturales sint, secundùm Augustinum sunt bona media, quibus & bene & male uti possumus sed in se valde bona sunt, & necessaria ad operandum, & hæ sunt tres principales. Primò, potentia intellectiva; Secundo, potentia volitiva; Tertio, potentia sensitiva. Qualibet vexatur suo modo per peccatum*, (S. Anton p. 1. tit 7 c 3. §. 1.) (Qualibet potentia hominis à peccato vexatur.) *unde Psalmista pœnitens ait: Conturbata sunt omnia ossa mea, id est potentiæ, quibus anima vigoratur ad operandum, & hoc figuratum exstitit in vulnerato a latronibus, qui descendit ad Jerusalem in Jericho, ut habetur Luc. 10.* (Luc. 10. 30) *Vulnera enim sunt mala infixa potentiis, ut declarat Magister in 4. Sentent. in princ. & quantum ad potentiam intellectivam, dicitur Sophon. 1. de peccatoribus: ambulabant, id est operabantur ut cæci, quia Domino peccaverunt;* (Sophon. 1. 17.) *& in hujus figuram legitur Judic. 16. quod Sampson à Philisthæis excæcatus est, ad insinuandum quod viro quantumcumque Sancto capto per tentationem à Dæmonis, eruuntur sibi oculi intellectus, non quidem ut privetur potentia intellectiva; vel actu intellectus simpliciter, sed ita passione obtenebratur, ut tunc non advertat illud esse malum, sed bonum sibi videtur illud faciendum, quamvis in habitu, & in generali illud cognoscat, esse malum.* (Judic. 16.) Salvator noster, qui de se ait: *Ego sum lux mundi*, (Joan 8. v. 12.) ideò præcipuè in terram descendit, ut hanc à nobis cæcitatem depelleret, ac proinde S. Zacharias in suo Cantico hoc ad commune hominum beneficium implorabat auxilium: *illuminare his qui in tenebris, & umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* (Luc. 1. v. 79)

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Peccatorem, qui se à sensualitate sua, in peccatum seduci permittit, omni judicio, & ratione destitutum esse probatur.

THEMA.

Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Ps. 13. v. 1.

1. PRopheta regius hominem atheum sine ullo metu & rotundo ore stultum appellat: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* (Atheus est stultus.) Neque enim in dubium revocari potest, quin peccatum intellectum excæcet, lumenque rationis & discursus plane offuscet. Nam *homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis & insipientibus, & similis factus est illis;* (Ps. 48. v. 13.) Unde non obstante, quod Adamo à supremo Artifice ingentia infusa fuerint perfectissimæ scientiæ, & sapientiæ dona, nihilominus propter peccatum in tantam degeneravit stoliditatem; ut se divinitatem acquirere posse, sibi persuaderi permisisset, dummodo pomum arboris vetitæ manducaret; (*eritis sicut Dii, scientes bonum & malum;*) (Gen. 3. v. 5) Numquid igitur de illo dici potuit: *Comparatus est jumentis insipientibus*, (Ps. 48. v. 13.) quando fraudulento serpenti majorem, quam primæ, æternæ, & infallibili veritati fidem adhibendam esse censuit?

2. Postquam Adam præceptum Dei prævaricatus fuit, erubescens, comparere coram Deo, qui fortè maturus contra rebellionem illius processum, in paradisum descenderat, in medio arborum, quæ ibidem plantatæ erant, sese abscondit, dicente sacro textu: (Solidè Adam putavit se posse latere Deum.) *Abscondit se Adam, & uxor ejus à facie Domini in medio ligni paradisi* (Gen. 3. v. 8) Qua in re Adam novam ostendit stoliditatem, quod scilicet crederet possibile sibi esse, ut à Deo occultare se posset, cum tamen Psalmista dicat: *Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum tu illic es, si descendero in infernum, ades si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me;* (Ps. 138. v. 7.) numquid sciebant verissimum esse quod ait Apostolus: *In ipso enim vivimus, movemur & sumus?* (Act Apost. 17 v 28.) nec est quod dicat aliquis primos parentes nostros non se à Dei, sed ab aliorum oculis, in erubescenda illa nuditate sua abscondere voluisse, quia soli erant; præterquam quod Scriptura expressè dicat: *Abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini Dei;* (De hoc datur similitudo.) sed quonam se receperunt? Num forte in subterraneam aliquam cavernam, Nequaquam; *sed in medio ligni paradisi*, id est inter medias arbores, ecce tibi aliam stultitiam novam. Numquid latro aliquis cerebrum amisisse censeretur, quia à justitia inquisitus, ut ratione delicti sui processaretur, in medium civitatis, in qua inquireretur, forum se reciperet? Sed ecce quonam hi transgressores fugerint, nimirum in medium horti deliciarum: *Abscondit se Adam, & uxor ejus in medio paradisi.* Sed dicamus, quid amplius, si hic latro in manibus suis furtum teneret, per quod reatus sui omnino convinceretur, numquid illum summe stultum censeres? Præterea quænam

erat

Gen. 2. v. 9. *Gen. 3. v. 3.*

erat illa arbor, sub quam se absconderunt? Scriptura ait: *Produxit lignum vitæ in medio paradisi, lignumque scientia boni & mali*; Eva quoque serpenti dixit: *De fructu ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud*; igitur clarum est, quod ut se ab oculis Dei, quemadmodum Scriptura clare dicit *deambulantis in medio paradisi* absconderent, in medium paradisi, & sub eamdem arborem se receperint, à qua pomum vetitum decerpserant, adeoque sine dubio reperti fuerunt, furtum in manu sua portantes, quod proinde negare non poterant. Numquid igitur Psalmista illos merito jumentis, quæ judicii & discursus expertia sunt, comparavit? Immo quovis asino stolidiores fuerunt, horum enim proprium est, quod ad locum, ubi prima vice ceciderunt, quibusvis etiam adhibitis verberibus, iterato repetendum cogi non possit. hi autem postquam semel juxta arborem transgressiones de pomo vetito rei facti fuerunt, ab hac se apud Deum excusare volentes, iterata vice manifesto se exposuerunt periculo manum suam ad eumdem fructum denuo extendendi. Merito igitur inquit D. Chrysostom. *nihil peccato pejus, ipsum enim ut introierit, non solum confusione totos nos replet, sed insipientes facit eos, qui antea intellectu, & sapientia præditi erant.* Alcuinus hunc eumdem peccati effectum, scilicet quod nos stolidos efficiat, & omne nobis judicium adimat, his verbis confirmat: *Hæc ei insipientia, de peccati pæna accidit, ut eum hoc latere putet, quem latere nihil potest.* Ad hoc idem propositum optime deservit notabile illud Clementis Alexandrini effatum dicentis: *Quidquid est præter rectam rationem, id est peccatum. Jam vero generales animi affectiones seu perturbationes hoc modo definiendas censent Philosophi, Cupiditatem quidem, & appetitionem quæ non paret rationi.* Est igitur convincens argumentum, & certa quædam conclusio, quæ ex prædictis præmissis deducitur, scilicet quod ubicumque culpa & transgressio legis ingreditur, ibi pariter defectus rationis & judicii subsequatur. Porro duæ sunt in homine inclinationes naturales, una sensitiva, rationalis altera; Sensitiva tunc homini prædominatur, quando se homo à sensu duci sinit; Rationalis autem, quando per rationem & discursum gubernatur. Certum est autem, quod homo peccans, de appetitu sensitivo se gubernari permittat, impulsui autem rationali plane recalcitret; ac proinde quia tamquam animalia nos gubernamus, mirum non est, quod per culpam bestiis quoque assimilemur; *Comparatus est jumentis insipientibus. Dixi iniquis, nolite inique agere, & delinquentibus nolite exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu vestrum, nolite loqui adversus Deum iniquitatem.* Enimvero quis est qui nesciat, quod bestiæ cornua sua sine discursum in altum erigant? Non igitur sine mysterio Psalmista sceleratos bestiarum nomine nuncupat, quia dum peccant, cerebrum amittunt. Alia quædam versio legit: *Dixi insanis, ne insaniatis*; alia autem vertit: *Dixi insipientibus, nolite insanire, stolidis, nolite stolide agere.* In oratione quadam, quæ ab Ecclesia in sabbatho sancto ante secundam prophetiam recitatur, hæc verba habentur: *Da nobis quæsumus contra oblectamenta peccati mentis ratione persistere.* Enimvero peccatum talem habet vim attractivam eo quod à sensibus nostris foveatur, ut speciali divinæ gratiæ assistentia nobis opus sit, ne pars rationalis sensualitati cedat.

Ibid. v. 8. Primi parentes judicio carentes merito Jumentis comparantur.

D. Chrys. Hom. 18. in Gen.

Alcuin. interrog. 72. in Gen.

Clem. Alex. l. 1 Pædag. cap. 13.

Transgressio legis infert defectum judicii.

Ps. 74. v. 5.

3. Deus olim populum suum invitabat, & exhortabatur, ut erga se constanter fidelis esset, suoque cultui terga minime verteret, unde eumdem per os Psalmistæ his verbis affabatur: *Audi populus meus, & contestabor te, Israel si audieris me, non erit in te Deus recens, neque adorabit Deum alienum; Ego sum Dominus Deus tuus.* At vero quia populus ille duræ cervicis, & erga Deum contumax, & rebellis erat, subdit per eumdem Psalmistam: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi*; at vero quodnam fuit illud supplicium. Quod ex hac contumacia retulit? Nimirum illud quod sequitur: *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* At vero dicat aliquis hoc proprie erat illud, quod populus ille desiderabat, nimirum habenas sibi relaxari, effrænibus suis indulgere appetitibus, & pro arbitrio suo & libitu vivere; sed respondeo, verum quidem hoc esse, populus tamen ille non considerabat, quod hoc modo vivendo, judicium suum amissurus esset, & discursum, quodque sensualitatem suam sectando, rationi esset reluctaturus; ac proinde sciendum est, quod alia quædam à Lorino allegata versio, loco verborum illorum: *Adinventionibus suis*, legat: *Stultitiis suis.* Chrys. ab Hugo Card. citatus insinuare volens, quod in quavis ætate, & statu indifferenter, omnes cupiditatibus suis in contemptum, & ignominiam Dei indulgeant, hac phrasi loquendi utitur: *Video insanientes, non juvenes solum, sed & senes super quibus maxime verecundor.* Apud Oseam pariter dicitur: *Et nunc revelabo stultitiam ejus, in oculo amatorum ejus* ubi nomen stultitiæ prævaricationi attribuitur, per quam Deus se contumeliatum esse dicit: Sapiens in duobus diversis locis reprobos insensatos appellat in primis enim dicit: *Pugnabis cum illo orbis terrarum contra insensatos*, in eodem vero capite, paulo ante, eosdem introducit, sibimetipsis hoc nomen attribuentes, eo quod electos, qui in hac præsenti vita bonis operibus deditι fuerant, derisissent & subsannassent, in hæc enim verba illos introducit loquentes: *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore.*

Ps. 80. v. 9. Pœna obstinationis est divina derelictio. *Ibid. v. 12.*

Adinventiones populi sunt ejusdem stultitiæ Lorin.

Chrys. cit. ab Hug. Card. in Joan. 9. *Ose. 2. v. 10.*

Sap. 5. v. 21.

Sap. 5. v. 4.

4. Celebre est illud à Rodriguez in suis exercitiis perfectionis conscriptum effatum, scilicet quod ad castigandum divinarum legum transgressores, duobus tantum locis in hoc mundo opus esset nimirum vel sancto officio, sive Tribunali sanctæ inquisitionis, vel hospitali stultorum; pro ratione autem convincenti tale facit dilemma. Vel enim tales Christianos fidei nostræ articulos credunt vel non, si non credunt, ab inquisitoribus sunt castigandi, nec opus est ulterius discurrere, si vero credunt esse post hanc vitam aliam vitam, esse æternitatem beatam, & æternitatem pœnarum item præsentandos nos esse coram tribunali divino, ut rigorosam etiam de minimo verbo otioso reddamus rationem; similiter hominem quamdiu est extra Dei gratiam, pedes suos jam inferno immisisse, ab eoque non nisi uno capillo, vel unico anhelitu distare, & tamen hujus vitæ voluptates Deo, infernum paradiso anteponunt, & in hoc tam deplorabili statu, vocantur, rident, & gaudent, quænam hæc concipi potest major stoliditas & insania? Numquid igitur tales pleno ore dicere possunt: *Nos insensati? Non est amplius particeps rationis* inquit Clemens Alex. *qui peccat præter rationem.* Ergone etiam credis aliam te post hanc manere vitam, & tamen haud secus vivis, ac si anima instar animæ alicujus bestiæ simul cum corpore moritura esset? Tunc speras æternam cœli retributionem, & tamen facis quidquid vis & potes, ut præcipiteris in infernum? Tu nosti Christiani characterem tibi esse impressum, & tamen omnino contrarium facis possessionis

Peccatoribus opus est vel sancto officio vel hospitali stultorum.

Clem. Alex. ibid. Peccare & credere vitam æternam insanum est.

ſionis illius, quam feciſti? Annon hæc manifeſta eſt ſtultitia? Si eſſet aliquis qui tota die laborando & ſudando aliud nihil faceret, quam quod ligna ſecaret, eademque humeris ſuis impoſita ad eum deferret locum, in quo ſe inter ligna comburendum ſeſe ſciret? Quid de tali ſtulto diceres? Audiatis igitur quod S. Bonavent. his verbis de peccato dicat: *Stultum hominem demonſtrat, quia peccando quis ſibi onus ad ſe deprimendum imponit, & ligna ſuper dorſum ſuum cremenda collegit, & illi ſervit, qui eum pro ſervitute torquebit*; & *S. Auguſt.* ait: *Stultum eſt in tali ſtatu vivere, in quo quis non audet mori.* Quod ſi quis in aula longo tempore ſerviat, vel ſervitio alicujus hominis privati ſe addicat, nihil id mirum in ſe habet, quia inde ſuum habet ſtipendium, ſuam inde ſperat mercedem; at verò quis adeo ſtolidus erit, qui ſervire, vel laborare velit, ſciens pro certo, quod in fine miſeræ ſuæ ſervitutis pro remuneratione habiturus ſit perpetuum ignis infernalis carcerem? O quam grave eſt jugum illud, quod dæmon ſectatoribus ſuis imponit, qualis eſt ejus tyrannis (Qua de re tamen ſuo loco ſuſius tractabitur) ſiquidem indubitata eſt veritas, quod pœnarum infernalium atrocitatem, mercedis loco daturus ſit in æternum.

S. Bonav. T. 7. l. 3. c. 7. Theol. ver. comp.

Similitudo

5. S. Bernard. eam, quam miſelrix ille, ad cœnam magnam invitatus, ut ſe ab eadem, per quam gloria cœleſtis præfigurabatur, abſentaret, adduxit excuſationem conſiderans ait: *Juga boum emi quinque eo probare illa*, in hæc verba ſcribit: *Stolidior beſtiis homo, quod juga neceſſitatis earum, propria ipſe habeat voluntate; emiſſa juga extremæ dementiæ eſt quod idem eſt, ac mortem ſempiternam, & gehennam ipſam multo ſudore quærere, magno comparare pretio, cum tamen æterna vita, jugo levi, ac ſuavi coëmatur.* Thomas Morus Magnus Angliæ Cancellarius, fideique Catholicæ martyr glorioſiſſimus, mirabatur, quod homines perditæ ſalutis per totum vitæ ſuæ decurſum fatigarentur, & indeſeſſe laborarent, ut infernum ſibi acquirerent, cum tamen modicorum operum bonorum exercitio, cum ſuavitate, quiete, & conſolatione interior bonæ conſcientiæ, regnum cœlorum ſibi acquirere poſſent. Quam ſtultitiam damnati, licet irrito fructu, animarum juſtarum beatitudinem conſiderantes, his verbis deplorarunt: *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles.* S. Ant. de Padua, quem ſummus Pontifex eximio hoc honoravit encomio, ut *arcam teſtamenti* illum appellarit, hic inquam, inſigni cum eruditione de impiis peccatoribus in hæc verba ſcribit: *Beneſignantur per mare Aſphalti, ubi non aqua expiationis, ſed infectionis, & contaminationis continetur, de quo narrat Iſidorus etia. Primo quod nullum vivum recipit; ſic peccator nec aliquod opus vivificat, ſed vel rejicit vel perimit. Secundo, quod nullis ventis concutitur, & hoc propter comparationem, aquæ bituminoſa, ſic nec cor concutitur pondere peccatorum, nec flatu inſpirationis devota, nec ventis perſecutionis, nec turbine comminationis; Tertio, quia lucerna accenſa ſupernatat ibi, extincta vero ſtatim mergitur; ſic cor peccatoris ſplendorem ſapientiæ, & notitiam non poteſt ſibi imprimere, ſed ſolum tenebrat fraudis & malitia. Quot ſunt mundi ſapientes, qui ſciunt invenire verſutias infinitas, & tamen de divina notitia nihil ſciunt?* Porro major pars Chriſtianorum, nulli alteri rei ita ſtudet, quam ut ſuos poſſit explere appetitus, qui ſunt veluti equi poſtales, ad infernum decurrentes, cæterum verò oculos ſuos ad cœlum, quod pro ipſis creatum eſt, utpote qui pro aſſequendo â Deo redempti, & ad hoc per innumerabilium auxiliorum oblationem invitati, & ſtimulati ſunt, ne vel ſemel reſpiciunt. Homo ad vitam futuram, non vero ad hanc poſſidendam creatus eſt (*creaſti nos Domine ad te*) & ideo ſi Chriſtianus hoc credat, profecto manifeſta eſt illius ſtoliditas, quod immortali vita neglecta, omnia alia hujus vitæ bona ſtudioſe inquirat, adeo ut de divina notitia nihil ſciat. D. Chryſoſt. hominis nomine indignum eſſe cenſet eum, qui propter peccatum ab illo degenerat ſine, propter quem creatus fuit, obſervans enim, quod Moyſes, Noë genealogiam deſcribens, ipſum hac laude extulent: *Noe homo &c.* unde ait: *Vidiſti admirabilem genealogiam? Noe, inquit homo. Vide etiam commune naturæ nomen pro laude juſti uſurpatum. Nam quia cæteri ob carnales voluptates quibus immerſi erant, amiſerant eſſe hominis, iſte, inquit, in tanto populo hominis imaginem ſervavit; tunc enim aliquis homo eſt, quando virtutem colit. Neque enim ſpe. iem habere hominis, & oculos, & nares, & os, & genas, & cætera membra hominem eſſe oſtendunt, hæc enim membra ſunt corporis; Hominem illum dicimus, qui imaginem hominis ſalvam retinet; Qua autem eſt imago hominis? Rationalem eſſe.* Obſervaſtiine aliquando quo nomine Spiritus S. hominem in reprobum ſenſum datum appellet? Sacer text. ait: *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam*, & merito peccator, carnaliter vivens, *caro* vocatur, quia qui ſenſualitate, non vero ratione ducitur, & gubernatur, aliud nomen non meretur, quam ut maſſa quædam carnis, duobus prædita oculis nuncupetur. Tempore Noë, impii ſæculi illius peccatores, per centum annos continuos, imminens ipſis univerſalis diluvii ſupplicium comminari audiverant, & tamen capita ſua moventes, Noë deridebant, quod immenſam illam arcæ molem fabricaret; ac proinde inſenſatorum nomen jure merebantur; nam, ut S. Chryſoſt. diſcurrit: *Quomodo qui ſunt orbati oculis ſi vel in ſpa meridie ſteterint ſub medio cœli, locum non ſuſcipiunt, cum ſint clauſi eorum oculi, ita illi quoque etiamſi in numerabili undique inſonent ſalutaria dogmata, illorum anima hoc morbo præoccupata, omnibus ejuſmodi verbis aures obſtruit.*

Luc. 14. v. 19. S. Bern. ecce nos reliquimus omnia.

De hoc eſficax eſt ratio Thom. Mori.

Sap. 5. v. 7.

S. Ant. de Pad ſer. fer. 6 poſt 1. Dom. Quad. Peccatum comparatur mari Aſphalti.

Appetitus naturæ ſunt equi poſtales ad infernum.

D. Chryſ. Hl. in Gen. 23. Homo ratione eſt homo.

Gen. 6. v. 12. Peccatos dicitur caro.

D. Chryſ. Hom. 1. in 1. ad Cor.

6. S. Antonius de Padua, in ſermone quodam de paralytico illo ſcribens, qui per triginta octo annos toleratæ paralyſis juxta piſcinam jacuerat inqoit: *Ut ſi talibus dicetur. Vis ſanus fieri? Protinus reſpondebunt: Domine hominem non habeo, quia non habent cor hominis, vel Spiritum in quo ſit prudentia, ſed cor beſtiæ quare erat cor illius, de quo Dan. 4. dicitur: Cor ejus ab humano commutetur, & cor fera detur ei. Fera à feriendo dicta, eo quod crudeliter feriat. ſi peccator non poteſt ferire crudelius, quam ferire ſeipſum, & perire in anima.* Porro ſtultis manus pariter & pedes ſtricte alligantur, ne mortem ſibi inferant, aut in præcipitium ſeſe agant; cum tamen aliud perdere non poſſint, præterquam corpus, anima enim illorum in tali ſtatu conſtitutorum, dummodo in gratia ſit, infallibiliter ſalvabitur. Quænam vero dari poteſt major ſtultitia, quam Chriſtiani illius, qui ex voluntate propria, ut peſſimas ſuas exſatiet concupiſcentias, *corpus & animam perdit in gehennam.* Ent fortaſſe non nemo, qui dum ad hoſpitale ingreditur ſtultorum, videns unum ex ipſis, qui ſemetipſum dilaceret, vel lethifero ſe vulneret ſauciet, eidem ex animo compatiatur, nec tamen ſe illo ſtultiorem eſſe conſiderat, dum in peccato mortali conſtitutus, animam pariter & corpus in ſempiternum perdit. Subjungit idem S. Anton. *Tales utinam eſſent in porticibus memoratis, & non diaboli, hi enim porticus ſunt quinque ſenſus, voluptates, ſpes veniæ, credulitas diu vivendi, delectatio,* ſeu

S. Anton de Pad. ſer 6. poſt 1. Dom. Quad.

Dan 4. 13

Similitudo

seu amor peccati, labor satisfactionis, maxime in lucro illicito, timor continendi, quia non sperat se posse à libidine se continere.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De stultitia, in quam peccatum nos inducit, differitur.

THEMA.

Stultorum infinitus est numerus. Eccl. 1. ℣. 15.

Stultitia est causa difficilis conversionis.

1. QUia Ecclesiastes in præcitatis verbis thematis, stultorum nomine impios peccatores intelligat, dubitari penitus non potest, quia paulo ante dixerat: *Perversi difficile corriguntur*; ac proinde immediate subjungit: *Et stultorum infinitus est numerus.* Porro Cornelius à Lapide notat sapientem non sine causa difficilem esse censuit perversorum emendationem, quia cum ad resipiscentiam præterquiratur præcognitio miserabilis illius status, in quo sunt, ad id faciendum, judicium ipsis non suppetit sufficiens, unde ait: *Dat causam cur perversi difficile corrigantur, quia scilicet stulti sunt.* Idem Cornelius in iis qui Deum offendunt, aliam observat stultitiam, inquiens: *Peccatum est summa stultitia, quia sensum rationis, cupiditatem virtuti præponit, creaturam Creatori, id est obulum millioni, guttam mari, globulum terræ toti cœlo, quid stultius?* (Corn. à Lap.)

2. Idem Salomon in capite sequenti ait: *Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambulat.* (Eccle. 2. v. 14.) Enimvero si quis esset, qui oculos libentius in calcaneo, quam in capite positos haberet, cuique gratius esset, ambulare in tenebris, quam in claro lumine, hunc tu utique stultum esse existimares. (Similitudo) Talis autem est homo perversus, cui parum curæ est, an oculos in capite positos habeat, id est, an judicio, discursu, & usu rationis sit præditus, quia pro duce, & directore operationum suarum sensualitatem, non vero rationem elegit, *qui male agit, odit lucem.* (Joan. 3. 20.) Dionysius Carthusianus propositi thematis verba sic exponit: *Stulti vocantur in Scripturis, omnes qui in mortali sunt culpa, quia in illis insipientia regnat; quoniam summo, infinito, & invariabili bono præferunt vana, carnalia, & caduca, sicut pueri poma, & piro, auro, & gemmis proponunt, sic ipsi sensibilia & terrena spiritualibus & divinis.* (D. Carth. ib.) Esau vera fuit peccatoris à Deo reprobati effigies: *Esau autem odio habui*; (Esau fuit effigies peccatori. Malac. 1. v. 3.) hunc autem amisso judicio, stultum factum fuisse, ex ea deduci potest actione, qua Jacob fratri suo pro vili lentis edulio primogenituram suam divendidit; nec minus est stolidus, quilibet alius peccator, qui pro unico pulmento, cœlesti se hæreditate privare non dubitat, prout illi faciunt, qui à gula sua irritati, præceptum jejunii temere transgrediuntur. De quibus Deus apud Ezechielem his verbis lamentatur: *Violabant me . . . propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas.* (Ezech. 13. v. 1.) D. Chrysostomus peccatum *spontaneam insaniam* appellat. (D. Chrys. H. 28. ad Rom.) Etenim stultitia seu cerebri imminutio contra voluntatem nostram nobis ab intrinseco contingere solet, nullus enim sibimetipsi, causa est, & instrumentum stultitiæ; peccati autem, quod esse nequit, nisi voluntarium & spontaneum, unusquisque sibi author existit, & ideo merito spontanea insania dicitur, (Peccatum est insania voluntaria.) Clemens Alex. idipsum confirmat, quando de culpa mortali ita scribit: (Clem. Alb.) *Infortunium autem est peccatum præter mentis rationem.* Ad præsens propositum magnum in se pondus continent verba illa S. Pauli, *cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis*; (lib. 2 str. m. Rom. 1. 21.) cujus inordinationis effectus est, qui sequitur: *Obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* (Ibid.) *Utique ista obscuratio*, inquit S. Augustinus, *vindicta, & pœna jam fuit, & tamen per hanc pœnam, id est, per cordis cæcitatem, quæ fit deficiente luce sapientiæ, in plura & gravia peccata collapsi sunt: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Gravis hæc pœna est, si quis intelligat, & ex hac pœna vide quo iverunt.* (S. August. l. de nat. & gratia cap. 22.) *Et immutaverunt*, inquit, *gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum, & quadrupedum, & serpentium; ista fecerunt ex peccati pœna, qua obscuratum est insipiens cor eorum.* (Pœna peccati est obscuratio mentis.) Ex eo enim quia vero Deo dorsum verterunt, in hoc amissionis cerebri inciderunt supplicium, adeo ut pro libitu suo Deos sibi fabricarint, adorantes bestias, aves serpentes, immo cœpas, & porros, unde Poeta ille cecinit, *O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina.* Dicite igitur, vos nunc obsecro, an stultitia concipi possit magis ridicula, magisque insensata, quam si quis serpentem Dei loco adoret? Observetis velim, in quantam devenerint stultitiam Hebræi, quando deposito, quem Deo debebant respectu, Aaroni dixerunt: *Fac nobis Deos*; (Exod. 32. v. 1.) ex quo enim Aaronem Deos creare, & producere potuisse credebant, multo magis ipsum Aaronem, tamquam Deum revereri & venerari debuissent, (Stulti Judæi voluerunt ut Aaron faceret ipsis Deos.) siquidem in bona Philosophia, certissimum est axioma illud: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*, causa enim præstantior est effectu, quem producit. *Audistis unque verba magis hominum sensu carentium*, inquit Lippomannus, *ac stupidæ mentis indicia, velle quod homo quispiam Deum faciat, & quem unum, & verum amare nesciunt, & colere, plures sibi Deos effingunt, atque prostituunt?* (Lippom. in cat.) Quando Adam se ab Eva adeo fascinari permisit, ut crederet se ad scientiam, & participationem divinitatis posse pertingere, & consequenter verum esse, quod serpens dixerat: *Eritis sicut Dii, scientes bonum & malum*, (Gen. 3. 5.) tunc veræ rationis amisit judicium, *cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus*, (Ps. 48. 13.) ac proinde Deus illum interrogavit: *Adam ubi es?* (Gen. 3 v. 9.) Erat enim extra se quasi egressus. Audiamus Bedam super illa verba: *Vocavit autem Dominus Adam, & dixit: Ubi es*, ita scribentem. (Beda in q. in Gen.) *Quid est quod Dominus post lapsum requirit: Adam ubi es: Num quidnam Divina potentia nesciebat, ad quæ post culpam servus latibula fugerat, quem nihil latet? Hoc procul dubio credendum, quia omnia nuda & aperta sunt oculis ejus: Sed quia videt culpa lapsum, etiam sub peccato, velut ab oculis veritatis absconditum, quasi ubi sit peccator ignorat, eumque advocat & requirit dicens: Adam ubi es?*

3. Licet David fuerit *sedens in cathedra sapientissimus, & super senes intellexerit*, (2. Reg. 23. v. 8. Ps. 118. v. 100.) attamen sciendum est, duas illi diversis temporibus propositas fuisse parabolas, ut easdem enuclearet; quarum unam sagax mulier Thecuites, à Joab ad ipsum ablegata proposuit, ut Absolonem ab exilio suo revocari curaret; & hanc quidem subito intellexit, priusquam ei explicaretur, (Nathan debuit aperire David oculos ut videret.) ac proinde subito dixit: *Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis?* (2 Reg. 14. v. 18.) Altera vero à Nathan Propheta ei proposita fuit, de homine videlicet divite, qui pauperi

nuam duntaxat oviculam habenti, quam quod unica esset, velut filiam suam diligebat, eamdem, ut peregrino appararet convivium, violenter abripiente; hanc autem David non intellexit, prout ex sacro textu clare deducitur, nam ut hanc intelligeret, Nathan Propheta oculos ei aperire debuit dicendo: *Tu es vir ille.* Quæro igitur annon idem ille David tunc erat, qui de seipso dixerat: *Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi?* Cur igitur hanc ultimam non æque ac primam intellexit? Pro responsione necessum est distinguere tempora quando enim secunda parabola Davidi proposita fuit, jam de facto in peccatum adulterii inciderat, & ideo Nathan à Deo hoc fine ad eum missus fuerat, ut ex hoc luto illum educeret; quid mirum igitur si peccatum intellectum ipsius adeo excæcarit, ut quasi omnem rationem, judicium & discursum amiserit? *Caligat animus*, inquit S. Ambrosius, *obumbratus quadam nube vitiorum.* Idem Propheta regius in Ps. 37. lamentabatur inquiens: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum*, siquidem longo tempore cum scandalo publico in adulterio perseveravit; in catena Patrum Græcorum legitur: *Supergressæ sunt, ita, ut obruat rationem (qua tropice caput nuncupatur) neque onus earum ferrevaleo.*

2. Reg. 12. v. 7.
Ps. 50. v. 8.
S. Ambr. Apo. 2. c. 11. de Davide.
Ps. 37. v. 5.

4. Quis sublimiori cognitione illustratus fuit Petro, utpote qui inter omnes Apostolos divinitatem & filiationem cœlestis Magistri sui solus agnovit, dum ait: *Tu es Christus Filius Dei?* Et tamen idem Petrus, postea confessus est, adeo se esse ignorantem, ut eumdem Magistrum suum non solum tamquam Deum, sed nec tamquam hominem agnosceret: *Nescio quid dicis; non novi hominem*, idque cum repetitis affirmavit perjuriis. Scitisne causam? nimirum peccatum negationis, omne ei judicium & discursum ademerat; Estque proinde advertendum, Salvatorem ei paulo ante prædixisse: *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Ubi non sine mysterio negationem ipsius ante galli cantum faveodam esse limitavit, cum enim *omnia in sapientia feceris*, per hoc insinuare voluit, quod mox ut gallus cantare inciperet, ipse quoque culpam suam esset agnuturus, & amaris lachrymis deploraturus. Cornelius Jansenius idipsum confirmat dum ait: *Bene finem negationis imponit in cantu galli, quod per hunc lux annuntietur in die, quasi diceret, quamdiu durarunt tenebræ noctis, peccati symbolum, neque etiamnum lux*, id est ille qui *illuminat omnem hominem*, quique *respexit Petrum & flevit amare* sese prodidit, tamdiu Petrus in sua ignorantia & cæcitate perseveravit. S. Propheta Job ait: *Respiciet homines, & dicent: peccavi, & vere deliqui, & ut eram dignus non recepi.*

Matt. 16. v. 16.
Illustratissimum Petrum peccatum excæcavit.
Ibid. v. 70.
Matth. 26. v. 34.
Corn. Jansen. Concord. cap. 133.
Job. 33. v. 27.

5. Considerastisne aliquando, quod quando perfidi Josephi fratres, hunc fratrem suum velut servum emptitium, genti venderent alienigenæ, Joseph tredecim annorum ætatem egerit? regio quoque in quam deducebatur, paucis diebus à domo paterna distita fuerit cumque continuum illi cum Ægyptiis esset commercium, venditio hæc facillime manifestari, & Jacob Pater ejus, ut eum redimeret, certior fieri potuerit? Quomodo igitur ad hæc omnia impii fratris se non reflexerunt? Qua fronte patri allata adipsum veste fratris sui integra, in sanguinem agni intincta, dicere præsumpserunt: *Fera pessima devoravit eum?* Numquid considerare poterant, facili negotio mendacium illud deprehendi posse, maxime quando in casu, quo Joseph à bestia dilaniatus fuisset, vestis quoque ejus à voracis bestiæ illius dentibus in mille partes dilacerari debuisset? Verumtamen Pater nimium credulus malo, & à dolore nimiopere oppressus, dolum filiorum non consideravit. *Vestis pueri ad patrem est perlata* (verba sunt Philonis) *ex ipsa non membrum, non frustum, vel non minima reliqua superfuit, totum devorarunt bestiæ, nihil superest, quod sepulchro inferatur.* At vero quomodo hoc dicentes adeo fuerunt stolidi, ut integram, nec vel minimam laceratam vestem ad patrem deferrent? Cui accedit, quod delictum hic à pluribus commissum fuerit, quis autem est qui nesciat, quam facile quæ inter multos fiunt, detegi possunt, maxime cum inter fratres illum vendentes non levis surrexerit dissensio, numquid igitur suspicari poterant, aliquam in futuro inter ipsus facile nasci posse contentionem, per quam crudele hoc facinus detegeretur? S. Ephrem. inter alias magni hujus Patriarchæ laudes ita scribit: *Non te devoravit fera, nam vestis utique tua in partes discissa fuisset, nec enim bestia, nisi prius exueretis, expectasset.* Sed ex modo, quo patri hanc bestiæ crudelitatem retulerunt, satis clare colligi poterat, feram illam, quæ Josephum devoraverat, nullam fuisse aliam, quam propriam illorum rabiem & invidiam, qua exstimulabantur ex eo, quia Josephum à Patre plus ipsis diligi videbant. Cum enim Joseph, frater ipsorum, & ejusdem patris filius esset, nihilominus dixerunt, *vide utrum tunica filii tui sit, an non?* Quod loquendo modo non solum nullam erga fratrem compassionem se habere ostendebant, verum insuper passionem suam aperte detegebant, utpote qui contra ipsum sic exasperati, illum tamquam fratrem suum agnoscere noluerunt, quia illos ex motivo zeli apud patrem de crimine pessimo accusaverat, & consequenter facile in suspicionem trahi poterant, quod se de ipso per mortem ipsius maligni vindicassent. Ex quo discursu evidenter colligitur, qualiter peccatum excæcet, & turbet judicium peccatoris & rationem.

Captivitas fratrum Josephi in ejusdem venditione.
Gen. 37. v. 20.
Philo lib. de Joseph.
Quæ fiunt à multis, facile divulgantur.
S. Ephrem. de laud. Joseph.
Remonstratio falsificatis allegatorum à fratribus Josephi.
Gen. 37. v. 32.

6. Verum enimvero ex quo de Josepho discurrere cœpimus, præterire nequeo calumniam, quam adultera contra innocentem machinabatur dum Putiphari marito suo Josephi ostendit pallium, velut evidens solicitationis suæ testimonium. De quo idem S. Ephrem in hæc verba discurrit: *O quale argumentum efformat? Qualem caput fidei elici consequentiam? in argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito. Dum collidebatur ad flagitium, quisnam alterius vestimentum tenebat? fœmina, an juvenis? hanc ut ad fidem excitet, clamat fœmina, se è pallio juvenem tenuisse. Pallium, quod tenebam, ait, non quod tenebat; Ergo juvenis non fœminam prehendit, ergo à fœmina prehensus. Errávisti lasciva, tuemet argumento perijsti pejus discurris, quamale, ut teneres juvenem cucurristi, felix ille, vindexque sui se probavit infontem, cum in pellicis manu vestimenta reliquit, qui nihil tui apprehendit, non te prehendere concupivit.* Ex quo facto etiam colligitur, quod peccatum, maxime carnis, omni nos privet judicio, & discursu, ac proinde facer textus non sine mysterio de Putiphare dicit: *Nimium credulus verbis conjugis iratus est valde*; nimirum seduci se sinens, tum à propria levitate, juxta illud: *Qui credit cito levis corde est*, tum à cholera sua, simul quoque omnem amisit rationem, sese præcipitando ad castigandum innocentem. S. Paulinus ad Severum ita scribit: *Homo in errore positus, & à justitia relapsus, juste ut Sampson à sapientia pariter & gratia virtute desertus, cæcitate punitur, & mala, quia dignus est opere jumentario, qui semetipsum lumine rationis orbaverit.*

Simile est argumentum contra uxorem Putipharis.
Eccli. 19. v. 4.
S. Paulin. epist. 4. ad Sever.

7. S.

Peccator medicum suum occidit.

S. August. in Ps. 45.

Matth. 9. 12.

7. S. Augustinus impii peccatoris deplorat stultitiam, per adductam infirmi cujosdam similitudinem, qui medicum invadit, ut illum occidat, licet eodem pro sui curatione magnopere indigeat: *Quid gravius*, inquit, *peccatori agro, quam medici interfectio? Quid gravius potest ager facere, quam si medicum suum occidat?* Porro Salvator infirmarum animarum nostrarum est medicus: *Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus*, & tamen nos per peccatum huic medico mortem violentam inferre conamus, *rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei*. Tertullianus impii stultitiam sequenti probat argumento, *gravatur homo nunc pati ex remedio, quod non est tunc gravatus pati ex vitio; displicet occidi in salutem, cui non displicet occidi in perditionem, nauseabit ad antidotum, qui biavit ad venenum*. Cum de peccato agitur, quod animæ, & sæpe etiam corporis vulnus est lethale, illud studiole inquiritur, & venenum illius omni cum industria investigatur, & tamen postea æternæ salutis nostræ antidota, cujusmodi sunt Sacramenta, tanta cum nausea rejiciuntur: *Nauseabit ad antidotum, qui biavit ad venenum.* S. Zeno apte ad propositum nostrum dicit: *Miles, non dicam horrida hyemis aut torrida æstatis injurias; sed seipsum contemnit.* Miles enim quavis hora vitam suam vendit, & morti se exponit pro unico julio diurni stipendii. Verumtamen si fines illius, ob quos hoc facit, considerare velimus, hi ut plurimum honorifici sunt, magnoque cum lucro conjuncti, quia hoc bellandi merito, multi ad summa imperia, primasque dignitates pertingunt, suæque generositate, & invicto animi robore, magna sibi apud Principem comparant merita, non nisi eximio præmio remuneranda, denique fama illorum in historiis celebris efficitur, adeo ut tamquam magni bellatores in oculis mundi suspiciantur. At vero quid de iis hominibus qui sensualitati propriæ in prædam se dedunt dicemus? Milites, qui supradictis finibus ducuntur, judicium & discursum se minime amisisse, satis clare convincunt, at vero, cum dissoluti & licentiosi homines, vel inviti fateantur? *Lassati sumus in via iniquitatis . . . ambulavimus vias difficiles*, sciantque ex doctrina fidei, quod ad æternæ perditionis barathrum properent, quodque à peccatis suis, in hoc & in futuro mundo, nil aliud quam æternam confusionem & ignominiam reportent, & tamen hæc omnia scientes, pessimam hanc viam continuent, numquid per hoc stultitiam suam clare nimis produnt & manifestant? ob hanc eamdem causam Salvator noster in parabola de decem virginibus, quinque illarum, quæ animas præfigurabant electas, nuncupavit prudentes; alias vero quinque, quæ reproborum figura erant, stultas appellavit: *Quinque autem ex eis erant fatuæ*, & quidem hæ à thalamo cœlesti turpem passæ fuere repulsam, quia dici sibi audierunt: *Nescio vos, clausa est janua.*

Hebr 6.6.

Tertull. c. 5. advers. Gnosticos.

S. Zeno ser. de fide, spe & char.

Miles suo Domino rationabilius quam peccator sensualitati servit.

Sap 5.7.

Peccatorum pœnæ

Matth. 25 v. 2.

Ibid. v 12.

Duæ stultitiæ avari Evangelici

Luc 12. v. 19.

Ibid. v. 20.

8. Avarus ille Evangelicus ob congregatam copiosam messem, granaria antiqua demoliri decreverat; ecce tibi primam stultitiam: demum vero animam propriam haud secus, ac si fauces, dentes, & palatum valde avidum habuisset, his verbis alloquebatur: *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos . . . comede, bibe, epulare*; ecce tibi alteram stultitiam: & vero numquid eidem merito stulti nomen à Deo impositum fuit? Quando hisce verbis auribus ejus insonuit: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, quæ parasti, cujus erunt?* Eadem prorsus stultitia etiamnum laborant, qui plurimis se laboribus & sudoribus in hac vita conficiunt; cum tamen nesciant, cui bona à se parta relinquant. Regius Propheta in Ps. 1. ait: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit*; quæ verba incongruo ordine dicta esse videntur, potius enim è contrario dicendum videbatur, nimirum, *beatus qui abiit in via, & in consilio sterit.* Verumtamen admirari desinite, quia ubi locum habet impietas, omnis pervertitur ordo, nec ulla ibi ratio observatur, neque discursus. Duos illos fratres germanos, Jacobum videlicet, & Joannem, stimulus haud modicus agitabat ambitionis, ideoque cœlestem Magistrum suum, pro primis in regno suo sedibus sibi acquirendis interpellare decreverant; at vero quia verecundia illos ab hac gratia per seipsos immediate postulanda coercebat, subornarunt matrem, ut illa quasi motu voluntatis propriæ, non vero ipsorum rogatu, hanc à Christo gratiam deposceret: at vero ut S. Ambrosius ait: *Febris nostra ambitio est*, febres autem febricitantes facile in delirium adigere solent, ita quoque duobus hisce fratribus accidit, non enim advertebant, quod illum per matrem alloquerentur, qui *scrutabatur renes & corda*; hic enim subito ipsorum detexit machinationem quia ipsis, non vero matri respondit dicendo: *Nescitis quid petatis, &c.* Observandi autem sunt varii hujus delirii in hisce discipulis se prodentes effectus, siquidem quot verba mater protulit, totidem fere vexantis illos delirii prodebat indicia: ait igitur mater: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram in regno tuo*; ubi in primis ly *dic* ipsorum manifestabat ignorantiam, quia ut quis primas mereatur dignitates, non sufficit dicere; sed facta requiruntur, necessium est, ut tales dignitates per æquivalentia sibi merita comparentur; en igitur primam stultitiam. Subdit præterea: *ut sedeant*, quibus verbis secunda stultitia innuitur, quia qui in honoribus est positus, huic in regimine & bona justitiæ administratione, nequaquam sedendum, sed laborandum est; subdit iterum: *Hi duo*; & tertiam prodit stultitiam, quis enim est qui nesciat verum esse quod Pueta ille cecinit: *Nec regna socium ferre, nec tædæ sciunt:* Subdit præterea *filii mei*, & hisce verbis quartam indicat stultitiam, siquidem nihil Filio Dei indignius erat, quam quod primas sedes ob solum consanguinitatis & parentelæ respectum distribueret. Denique concludit: *Unus ad dexteram tuam & alius ad sinistram.* Et ecce quintam stultitiam, quam Author operis imperfecti in persona Christi his verbis perstringit: *Malitia carnalis omnem in vobis spiritualem considerationem exclusit; ego vos vocavi ad dexteram, vos vestro consilio curritis ad sinistram.* Quamvis etiam secundum mundi hujus leges loquendo, neuter illorum æquo animo tulisset, se ad alterius collocari sinistram, tametsi ætate, & meritis altero minor esset: hanc enim discretionem superbia humana non admittit. Tandem vero ultima stoliditas verbis illis indicatur: *In regno tuo*, ipsi namque multoties Christum audiverant prædicantem, solam humilitatem esse ostium, per quod aditus in regnum suum conceditur unde *advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum, & dixit? . . . Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cœlorum*, quod si autem prima in regno hujus mundi ambierint loca, de hoc se Christus jam declaraverat inquiens: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Modicum quoque horum discipulorum judicium vel ex eo deduci potest, quia ipsi in ea occasione, petierunt admitti ad primas sedes regni, in qua ipsemet Salvator, toti collegio Apostolico vicinam suam prædixerat passionem. Merito igitur tes-

Ps. 1. v 1.

Ambitio erat febris Jacobi & Joannis fratrum.

S. Ambr. l. 4 in Luc. 4.

Matth. 20. v. 22.

Sex illorum stultitiæ per matrem declaratæ.

Ibid. v. 21.

Auth oper. imperf. ibidem.

Matth. 18. v. 2.

Illorum quoque ostenditur defectus judicii.

Matth. 20. v. 22.

pondens illis Jesus, dixit *Nescitis quid petatis.* Est & aliud specimen veritatis illius, quod scilicet malitia peccati excæcet intellectum, quod à Juda desumi potest, qui se in horto Gethsemani armatarum turbarum constituit ducem; & licet Christus sæpius illi, specialiter autem paulo ante, quod eum traditurus esset, aperte prædixisset, nihilominus osculum ori ejus impressit, velut specialis amoris, & amicitiæ indicium; ac proinde S. Anselmus merito illum bestiam appellavit, dum Salvatorem nostrum his verbis affatur: *Cruentam bestiam aversatus non es.*

S. Anselm. Dial. de Pass. c. 7.

TRACTATUS LXXIII.

DE CONSUETUDINE PECCANDI.

CONTINET.

DISCURSUS VIII.

DISCURSUS I. Mala consuetudo, à primis annis cœpta, ad peccata multiplicanda promptos nos efficit, quorum malus usus tandem in naturam, & quasi necessitatem degenerat, estque difficile illorum peccatorum remedium.

II. De peccatoris per consuetudinem obstinati surditate, sub aspidis surdæ Metaphora differitur.

III. Peccator per consuetudinem peccandi habituatus in profundum malæ conscientiæ, cæcitatis, desperationis, pertinaciæ, jactantiæ & damnationis æternæ corruitur.

IV. Peccator habituatus semetipsum contemnit, floccique pendit peccatum, leges, homines, pœnas, aut verecundiam; sibique à Deo datis abutitur auxiliis bonaque opera & quidquid ad Deum spectat, nauseat & fastidit.

V. Peccator habituatus, eum à quo monetur, & corrigitur, nequaquam amat, nec æstimat, nec ei credit, sed potius ridet, contemnit, & odit illum.

VI. Quanta cum difficultate peccatores habituati in statum reducantur salutis, ex Lazari resuscitatione deducitur, è qua pariter salutaria pro ipsis documenta eliciuntur.

VII. De duritia cordis humani, in mala sua consuetudine obstinati, & specialiter de Judæorum contra Christum pertinacia tractatur.

VIII. Alia considerantur vincula, quibus nos mala consuetudo innectit, nec non quam adfert ad resurgendum difficultas perpenditur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Mala consuetudo à primis annis cœpta, ad peccata multiplicanda promptos nos efficit, quorum malus usus tandem in naturam, & quasi necessitatem degenerat, estque difficile illorum peccatorum remedium.

THEMA.

Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient. Job. 20. ℣. 11.

1. INveterata vitiorum consuetudo intra impii ossa adeo tenaciter inviscerатur, ut valde difficulter ab eo aboleri & deponi possit. Unde videmus per experientiam, quod mali illi habitus quos homo in tenerioribus vitæ annis sibi comparavit, in progressu ætatis sequentis ad usque sepulchrum pertinaciter continuentur: *Ossa ejus implebuntur, &c. Origo prava inchoationis,* inquit S. Gregorius, *causas culpæ etiam præsumendo multiplicat. Dum etiam mala agere quisque cœperit, usu jam deterius in hoc quod inchoaverat, excrescit:* peccata enim propter inveteratum habitum quotidie magis magisque augentur. *Implebuntur vitiis.* Unde S. Thomas de Villa Nova ait: *Evenire solet, ut qui peccata commissa curare negligunt, quasi rupto rationis & timoris muro, malitia & nequitia repleantur usque ad summum, abyssus in in abyssum invocat.* Cujus multiplicationis sequentem reddit convenientem rationem: *Virtus nostra ad resistendum peccatis per se fragilis est, sicut Propheta ait: Erit fortitudo nostra sicut favilla, & nisi juvetur à gratia, diu vitiorum impulsum sustinere non valet, quo fit, ut anima, quæ in peccato est, à gratia destituta; diu evadere ulteriora peccata non possit.* Enimvero si à tempore adolescentiæ, usque ad sepulturam (*adolescentiæ, & in pulvere*) meatur computus, atque in perlongo isthoc spatio peccatorum à malo habitu provenientium numeretur multitudo, verissimum esse deprehendetur, quod ossa implebuntur vitiis, siquidem, ut bene Abulensis notavit: *Diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed augmentat, quia tanto sunt graviora peccata, quanto diutius infelicem animam tenent ligatam, ut patet extra. De Consuetudine cap. Cum tanto.* S. Bernardinus textum quemdam ex libris Machabæorum adducens, sequentem ad propositum nostrum subinfert moralitatem: *Mystice scriptum est, quia Antiochus intravit sanctificationem, in multitudine gravi; & alia comminuit, & alia abstulit. Quid per Antiochum, nisi Diabolus infernalis convenientius designatur? Hic siquidem mentem ingreditur, per consuetudinem malam, in multitudine scilicet reiteratorum malorum; Et addit, gravi, quia grave damnum animæ infert, & graviter conscientiam perimit.* P. Alvarez de peccatoribus habituatis

Probatur malæ consuetudinis stabilis perseverantia.

S. Greg. lib. 5. mor. c. 5.

S. Th. de Vill. conc. 4. Dom. Quadr.

Per malam consuetudinem ossa replentur vitiis.

Abul. Gen. cap. 29. q. 5.

S. Bern. T. 5. ser. 21. art. 2. cap. 2.

Jo. Alvarez t. 2. lib. 1. c. 4. Peccatum est pœna prioris peccati.

bituatis loquit; *Hanc peccandi consuetudinem, quæ pœna est acerbissima, quia infelix peccator propter priora delicta (Deo ita permittente) in alia peccata raptatur; mox alia pœna subsequitur, nempe cordis duritier, & insensibilitas, nec ista mala sentiens, nec æterna quæ impios non resipiscentes manent, pertimescens, cadunt ex iteratione peccati in cor durum, de quo scriptum est: Cor durum male habebit in novissimo.* Diu ante S. Bernardus postquam pestifera insinuasset germina ex mala consuetudine provenientia, idem punctum in hæc verba tetigit: *Jam indifferenter libitis pro licitis utitur. Jam ab illicitis cogitandis, animus, manus, vel pedes non prohibentur, sed quidquid in cor, in buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur malevolus, vaniloquus, facinorosus.*

S. Bern. de grad. Hum. gr. 12.

2. S. Bernardinus alium quemdam considerat malæ consuetudinis effectum, valde considerandum, propter irreparabilia damna, quæ inde in animam redundant; ita enim scribit: *Consuetudinis mala tyrannis est, quia reddit hominem pronum, seu promptum ad malum.* Id quod nonnullis declarat similitudinibus, quarum una hæc est: *Sicut sine remige navicula est in mari, aut pulvis in via;* quilibet enim modicus ventus navim nauclero destitutam periclitari facit; sicut & quilibet venti flatus pulverem humi jacentem dissipat & dispergit; ita quoque quælibet tentatio, suggestio, & occasio, quantumvis levis hominem in peccato habituatum ad consensum inclinat. *Ratio quia tales redduntur ad malum proni, est,* inquit idem S. Bernardinus, *ignorantia peccati, & delectatio peccandi, quæ ex peccatorum frequentatione generari solent. Unde Cæsarius in sermone ait: Habet hoc infelix consuetudo peccandi, ut quanto amplius quisque peccaverit, tanto minus ipsa peccata intelligat, & tanto plus eum peccare delectet.* Idem Sanctus in capite sequenti idipsum confirmat dicens: *Facile mala consuetudo præcipitat hominem de peccato in peccatum.* Et in cap. 5. ejusdem sermonis sequentem narrat historiam inquiens: *Ad hoc exemplum patere potest de Philosopho, qui ex suorum gravitate morum electus est in Regem cujusdam nobilis civitatis. Cum cives hortaretur nutrire filios sub morum debita disciplina, atque illos avertere à pravis consuetudinibus vitiorum, nec cives huic virtuosæ admonitioni omnino parerent, univiri fecit duos optimos catulos, ex optimis parentibus natos, unum in coquina, cum omni pinguedine, & inertia, alium vero in omni experientia laboriosarum venationum. Ad tempus vero populo convocato in publicum, & in supradictis moribus reiterato sermone, ambobus ibi canibus præparatis in medio populi, apponi facit sartagines, paropsides, & similia coquinalia, pinguedine plena, atque leporem insperato dimisit. Facto quoque signo, secundum quod primo docuerat servos suos, quod dimitterentur subito canes, canis venationibus assuetus insultu primo dentibus leporem rapit; alius vero in coquina nutritus, omnibus circumstantibus ad leporem exhortantibus eum; statim concurrit ad paropsides pingues, quo quidem memorando exemplo, ipso mysterium reserante, didicerunt adstantes, quanta sint violentia, vires consuetudinis, bonæ, & malæ.* Sapiens inter alia documenta hoc quoque tradit: *Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea.* Clem. Alex in suo pædagogo hanc nobis ingeniosam scriptam reliquit sententiam: *Et in nobis uber ætatis ipsa juventus.* Enimvero dum ubera nutricis infantis lac subministrant, hoc subito transmittitur, atque in carnem, ossa, nervos, in sanguinem infantis convertitur, qui in tenera illa ætate alio cibo non alitur: eodem modo dignus hic Author vult dicere, contingere ætati juvenili, hæc enim ut plurimum annis sequentibus bonos vel malos mores, bonas aut malas inclinationes communicat, quas deinceps in decrepitam usque ætatem secum pertinaciter retinent: *Ossa ejus implebuntur vitiis &c.* P. Salazar verba illa Sapientis: *Juxta viam suam*, ita exponit: *Idest, juxta viam illam, quam ipsemet usu fecit suam, vel quam ipse terendo ab initio aperuit.* Idemque ferarum similitudine declarat, quæ, ut venatores observant, singulæ singulas habent semitas, per quas semper ambulant; *suam quæque semitam sibi propriam aperit, ac per eamdem semper in sua vivaria, aut speluncas sine errore aliquo it, reditque ita ut perraro priori dimissa, aliam sibi reserat.* Cum igitur in hisce semitis sua relinquant impressa vestigia, hoc est, quod facillime à venatoribus capiantur. Idem quoque multis contingit, qui malæ alicui consuetudini deviandi, per easdem semitas, quæ illos ad præcipitia perducunt, sunt assuefacti, hos enim venator infernalis facillime capit, sibique in prædam cedere facit: *Implebuntur enim ossa ejus vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.*

S. Bern. ib. cap 3. Consuetudo peccandi excæcat rationem.

ibid. c. 4.

Ibid. c. 5.

Operatio consuetudinis patet in duobus canibus domestico & venatico.

Prov. 22. v. 6.

Clem. Alex lib. 2. Pædag. cap. 9.

Comparatur Lacti nutricis.

Salaz. ib.

3. S. Hieronym. ad Lætam in hæc verba scribit: *Græca narrat historia Alexandrum Magnum, & moribus, & incessu Leonidis Pædagogi sui non potuisse carere & vitiis, quibus parvulus infectus fuerat.* Ex quo colligitur, quousque vis malæ consuetudinis à primis in annis inveteratæ pertingat, siquidem Alexander, qui armorum suorum potentia tot populos subjugarat, sibique obedientes fecerat, vincere semetipsum, illaque vitia, defectus, & malos habitus illos, quibus à primis annis imbutus fuerat superare haud quaquam potuit. *Difficulter eruitur, quod rudes animi perbiberunt*, inquit S. Hieronym. *Lanarum conchylia quis in pristinum candorem revocat? recens testa, diu & saporem retinet, & odorem, quo prius imbuta est*, in sacris Canticis dicitur: *Vineæ florentes dederunt odorem suum.* Porro odor florum quos vites emittunt, hanc habet proprietatem, quod serpentes, aliaque similia venenosa animalia procul abarceat. Unde S. Bernardus ait: *Ajunt florentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec nullatenus novorum ferre odorem florum.* Id quod idem mellifluus Doctor, illis applicat, qui à primis annis habitibus se assuefaciunt virtuosis, unde subdit: *Quod volo attendant novitii nostri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem Spiritum acceperunt, cujus primitias dæmones non sustinent. Contrariorum autem eadem est disciplina;* ac proinde quando quis in flore ætatis male vivere incipit, de malo semper ruet in pejus, & dæmon in perniciem nostram majori semper vigore instaurabitur. S. Gregor. illa verba: *Ossa ejus implebuntur vitiis, &c.* hoc sensu exponit: *Quia dura in eo pravitatum consuetudines à vitio sumpta sunt pessimæ inchoationis,* unde scriptum est in Prov. *Adolescens juxta viam suam &c. Quæ nimirum ossa cum eo in pulvere dormient, quia eo usque in illo iniqua consuetudines perdurant, quo hunc ad mortis pulverem pertrahant. Cum eo enim in pulvere ossa, vel vitia dormire, est, usque ad pulverem eam non deserere, id est, usque ad mortem ab iniquitate minime cessare.*

S. Hier. ad Lætam. In malis æque ac bonis Alex. M. semper retinuit consuetudines.

S. Hier. ib.

Cant. 2. 13.

S. Bern. ser. 60 in Cant.

Proprietas florum vites emittunt.

S. Greg. ib.

4. Hanc facilitatem & propositionem, quam malus habitus peccati, à primis annis nobis insertus causat, S. Bernardin. in alio quodam serm. his verbis tan-

S. Bern. T. 4. ser. 15. part. 1. & 2. prim.

git. *Mala consuetudo subito præcipitat hominem in peccatum quia usus vertitur in naturam, & ita consuetus in aliquo vitio, cito ruit. Est adinstar molendini ad ventum facti, quia rotatur ad omnem ventum. Similiter assimilatur navi sine gubernaculo, qua ducitur ad omnem ventum; sic anima consueta ad omnia mala, est prona ad omne nefas.* Quibus in verbis specialiter notanda sunt illa: *Usus vertitur in naturam.* Nam Philo Hebræus ait: *Inveterata consuetudo tantum potest, quantum natura, cum natura autem pugnare est difficile.* Hinc insuperabilem difficultatem, infinitamque se continendi è peccatis, quibus per longum tempus assueverunt, repugnantiam, peccatores habituati satis in se experiuntur, quia natura talibus assuefacta tyrannice & violenter similia exigit. Unde S. Augustin. qui per 33. annos in mala carnalis concupiscentiæ consuetudine incaluerat, ut in confessionibus suis scribit, omnino diffidebat, quod à carnali vita ulla ratione se continere aut emendare posset; & vere id numquam ab eo factum fuisset, nisi admirabilem habuisset divinæ gratiæ concursum, qui illum prævenit, illum animavit, & semper protexit. De hac malæ consuetudinis violentia Seneca solo naturali lumine illustratus, ad Lucillum ita scribit: *Definit esse remedii locus, ubi quæ fuerunt vitia, mores sunt.* Et vero, nisi fallat, huic proposito accommodare possumus id, quod S. Paulus his verbis ad Romanos scribit: *Ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato, Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo bonum, sed quod odi malum, illud facio.* Etenim continget nonnumquam, qood peccator habituatus peccati agnoscat malitiam, & quod ab illa recipit irreparabile damnum, ac proinde in corde suo illud detestatur, verumtamen quia peccatum illud adeo profunde ossa ejus penetravit, & apud illam invoteratum factum est, ab eodem abstinere nequaquam potest. Idem Apostolus paulo post subdit: *Non quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio, … jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. … Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet; … Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum.* Enimvero quemadmodum ad auferendam, vel eradicandam ab interioribus ossium nostrorum pravam quamdam habitudinem, quodnam quasi opus est miraculo, ita quoque ad extinguenda vitia per habitum obfirmata (de quibus in Prov. dici solet: Vitium hoc talis vel talis penettavit ossa) grandi opus est omnipotentiæ, & gratiæ Dei miraculo S. Isidor. ait: *Apostolus legem peccati dicit in membris nostris esse, quæ lex consuetudo est, quam peccando concipimus, & non ab ea, cum volumus, discedimus, quia jam necessitatis vinculo per consuetudinem retinemur.* Sapiens de inveterata Ægyptiorum malitia disserens de Deo inquit: *Non ignorans quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum,* super quæ verba S. Bonav. in favorem nostrum ita scribit: *Naturalis malitia illorum, id est, naturali similis, per usum pravæ consuetudinis; consuetudo enim altera natura est, sicut enim ea quæ sunt à natura, difficile, vel numquam exui possunt, sic nec ea quæ ex consuetudine; unde si mutari potest Æthiops pellem suam aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.* Citatque Gregorii Magni authoritatem dicentis: *Difficile surgit, quem moles malæ consuetudinis premit.* S. Augustinus, qui immenta, quæ ipsum in cœno habituatæ lasciviæ, tenaciter retinebant, expertus fuerat obstacula, S. Simpliciano, qui ad ejus conversionem valde cooperatu fuerat in hæc verba scribit: *Cum libertate fecerimus aliquid & facti ipsius tenuerit animam perniciosa dulcedo, & voluptas, eadem ipsa consuetudine sic implicatur, ut postea vincere non possit, quod sibi ipsa peccando fabricata est.*

Usus vertitur in naturam. Philo lib. de Abrah.

Hoc ipsum de semetipso fatetur S. Augustin.

Seneca ep. 39 ad Lucill.

Rom. 7. 14. Ibid. v. 15.

Mali habitus etiam contra dictamen rationis operantur.

Ibid. v. 19. Ibid. v. 20. Ibid. v. 21. Ibid. v. 23. Ibid. v. 24. Ibid. v. 25.

Similitudo.

S. Isidor. l. 2. Sent. c. 23.

Sap. 12. 10.

S. Bonav.

S. Aug. l. 1. ad Simplic. q. 1.

5. *Ossa ejus implebuntur vitiis &c.* Porro vulnus aliquod tibiis, brachiis, vel aliis externis corporis partibus inflictum facile curatur, majori autem cum difficultate remedia applicantur vulneribus, quæ ipsa penetrant viscera; at vero si plaga intus in ossibus hæreat, *plaga istius non est sanitas*, cujusnam enim quantumvis experti chyrurgi manus eo pertingere poterit? Peccata fragilitatis, malitiæ, & quæ sunt hujusmodi, facile sperare possunt remedium, at vero his qui in inveterata habituati sunt consuetudine, necessaria est manus Dei, illius inquam medici, qui de seipso ait: *Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Peccatum est sicut vulnus in corpore humano*, inquit S. Bonaventura, *nam recenter vulneratus, permittit se tangi, & vulnus premi & investigari, sed post tertium diem non sine magno dolore tangitur in vulnere. Sic peccatum in sua recentia cito curatur, sed post tertium diem est gravissimus dolor vulnerum;* Adducitque illam in Genesi conscriptam historiam, quando filii Jacob, Simeon, & Levi, ut vim Dinæ sorori suæ à Principe Sichimitarum illatam vindicarent, postquam illi, & toti populo, circumcisionem fraudulenter persuasissent, expectarunt usque in tertiam diem; quando dolor vulneris, in circumcisione accepti, vehementior erat, omnesque in ore gladii occiderunt, ingenti inter ipsos strage relicta. *Ingressi sunt urbem confidenter*, ait sacer textus, *Hemor & Sichem pariter necaverunt, quia scilicet quasi intolerabilis est correctio, vel sanatio peccati post tres dies. Tres dies isti sunt, peccati perpetratio, peccati consuetudo, & peccati obstinatio, nam post istum tertium diem, peccator non permittit se tangi per correctionem, juxta illud: Peccator cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Ac proinde oppotunum est illud S. Isidori consilium, & salutare contra peccatum habituatum antidotum; ait enim: *Omnino peccare cavendum est, quod si humana fragilitate peccatum surrepserit, confestim erit corrigendum, quod nequiter sentiter commissum. Cito enim corrigitur culpa, quæ cito cognoscitur, tardius autem sanatur, vulnus, quod jam putrescentibus membris, longo post tempore curationibus adhibetur.*

Vulnera exteriora facile interiora difficulter curantur.

Matth. 9. v. 12.

S. Bonav. T. 6. Diæta Salut. tit. c. 2.

Ut tertia dies circumcisionis infert maximum dolorem ita peccatum post consuetudinem difficillimam correctionem.

Gen. 34. v. 25. Ibid. v. 26.

S. Isid. l. ib.

6. *Cum eo in pulvere dormient.* Porro honores, thesauri, deliciæ, voluptates, sanitas, numerosa prolium successio, sceptrum, mitræ, hic in terris remanent, nec deferuntur ad sepulchrum, bene tamen vitia, per longum annorum gyrum contracta: *Cum eo in pulvere dormient.* Audite Titelmannum dicentem: *Cum cætera omnia post mortem relinquantur, sola opera ab incunabulis usque ad sepulchrum mortuos consequuntur.* A persona quadam fide digna me audisse memini, quod cum impius quidam peccator lascivam mulierem multis annis domi suæ tamquam concubinam retinuisset, tandem cum morti vicinus esset, religiosis, ipsum ad eam è domo dimittendam exhortantibus, libere responderit, quod eam, quæ in vita commodam ei præbuisset societatem, nec in morte deserere vellet. S. Bernardinus similiter de opulento quodam viro, quem se probe cognovisse testatur, ita scribit: Ad extremum

Vitia sequuntur post mortem.

Titel. ib.

S. Bern. T. 1. ser. 23. art. 2. c. 2.

Qualis vita finis ita.

tremum vitæ redactus, servos & negotii sui ministros accersens, iisdem præcepit, ut ad exigenda quædam ejus debita, speciatim illis notificata egrederentur, simulque inquirerent diligenter in eum, à quo diminutam monetam acceperat; cumque jam triginta elapsi fuissent anni, à quibus confessus non fuerat, frater ejus religiosum quemdam accersivit, qui cum ad peccatorum suorum pœnitentiam, & ad prospiciendum domui suæ eum exhortaretur; ac de negotiis animæ cum ipso loqui cœpisset, is ad religiosum conversus interrogavit eum: *quantum ascendit centenarium piperis*; religioso autem suos prosequente discursus, ad salutem æternam attinentes, ille pariter de suis cœpit interrogare mercibus, *&* an triremes suæ nondum appulissent. Fratri autem monenti ipsum, jam tempus de anima cogitandi adesse, respondit: *Non possum, non possum, non possum*, eoque dicto expiravit. Ecce tibi quonam mala trahat consuetudo, nimirum ad æternæ perditionis barathrum, unde S. Ephrem ait: *Gravem puta suffocationem, peccatorum premi consuetudine, neque ab eorum inundatione ad mortis usque horam emergere.*

S. Ephrem. T. 1. de recta vivendi ratione c. 91.

DISCURSUS II.

ARGUMEMTUM.

De peccatoris per consuetudinem obstinati surditate, sub aspidis surdæ Metaphora asseritur.

THEMA.

Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas. Ps. 57. ℣. 5.

Aspis serpens occludit aures suas.

1. PRropheta regius de perditæ salutis hominibus in Ps. 57. differens ait: *In corde iniquitates operamini; in terra injustitias manus vestræ concinnant; furor illis secundum similitudinem serpentis*; ubi pariter speciem serpentis id est aspidis exprimit, quæ incantatori aures occludit: Hæc enim prædita est instinctu naturali, quod dum incantator ad illam, caverna sua extrahendam, incantare satagit, ipsa unam aurem cauda obturet, alteram vero terræ firmiter affligat, hacque ratione surdam se facit. *Aspis serpens est, quæ videns incantatorem, ne vocem ejus audiat, alteram aurem affigit terræ, alteram summitate caudæ obturat*, inquit Hugo Card. qui primo quidem verba illa de Judæor. exponit obstinatione, in sensu autem morali de impiis explicat, inquiens: *Furor illis secundum similitudinem serpentis, quasi dicat; si quis attentet eos reprehendere ipsi incipiunt furere, & venenum effundere adversus eum. Istorum aures obturantur terra, id est solicitudine temporalium, & cauda, id est simulatione bonæ intentionis; vel cauda est multitudo assistentium, adulantium eis, & laudantium peccatorem, in desideriis animæ suæ, unde omnino surdi sunt ad correctionem.* Nam illos in prosecutione inordinatorum appetituum suorum laudari & commendari, fomentum illis præbet, tanto magis in his persistendi, seque habituandi. Citatque text. illum Isai. 42. ubi dicitur: *Quis cæcus, nisi servus meus, & quis surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? Unde sequitur: Quæ non audiet vocem incantantium; vere qui vult eis aliquid persuadere, oportet quod ad modum incantantis se habeat, videlicet ut suaviter, & leniter loquatur & cum obsecratione, alioquin effugiant statim manus illius.* Verum enimvero per experientiam ut plurimum videmus, quod nec hoc quidem sufficiat, quia quando peccatori inest mala consuetudo, etiam ad obsecrationem *aures suas obturat; quæ non exaudiet.* Dion. Carthus. verba illa Jacob adducit: *Maledictus furor eorum, quia pertinax; & indignatio eorum, quia dura*, id quod peccatoribus longo tempore habituatis adaptari potest. Subditque Metaphoram aspidis, & ait: *Secundum suæ artis principium non egreditur de caverna sua*; sic quoque perversi, in malis habitibus inveterati, servos Dei, amicos item, parentes, & homines zelosos, per longas, & efficaces exhortationes laborare sinunt, ut reducantur ad pœnitentiam, ipsi vero ex inveteratæ consuetudinis suæ caverna propter hoc nequaquam exeunt. Dionys. Carthus. aptissime ad propositum nostrum observat Psalmist. verbis prædictis præmisisse: *Alienati sunt peccatores à vulva; erraverunt ab utero; non quod ante usum rationis peccaverint, & ab exordio nativitatis indesinenter erraverint, sed ista dicuntur ad designandum, quam perseveranter & pertinaciter; multi peccatores Deum offendant*, de quibus Salomon dicit: *Absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.* Paulo post vero verborum illorum: *Sicut aspidis surdæ &c.* sequentem adducit moralem expositionem: *Omnis qui verbum Dei contemnit, & pium informatorem, aut increpatorem repellit, assimilatur aspidi aures obturanti.* S. Augustin. sup. hunc Psal. ita scribit: *Data est quadam similitudo de Marso, qui incantat, ut educat aspidem de tenebrosa caverna; utique in lucem vult educere, illa autem amando tenebras suas, quibus se involuta occultare dicitur, quod exire noluerit, recusans tamen audire illas voces quibus se cogi sentit, allidit unam aurem terræ, & de cauda obturat alteram, atque ita voces illas, quantum potest, evitans, non exit ad incantantem. Huic similes dixit Spiritus Dei quosdam non audientes verbum Dei, & non solum non audientes sed omnino, ut non valeant audire facientes. Factum est & hoc in primis temporibus fidei, Stephanus martyr prædicabat veritatem, & tamquam tenebrosis incurtibus, ut eas in lucem educeret, incantabat. Ubi venit ad commemorationem Christi, quem illi omnino audire noluerunt, quid de eis Scriptura dicit? Quid de illis narras? Clauserunt*, inquit, *aures suas. Quid autem postea fecerint, passio Stephani narrat, atque declarat; non erant surdi, sed fecerunt se surdos. Quia enim aures patentes in corde non habebant, violentia tamen verbi per aures earum irruens, etiam ipsis auribus cordis vim faciebat, clauserunt & aures cordis, & iverunt ad lapides. Ecce aspides surdæ, duriores lapidibus, quibus incantatorem suum lapidaverunt; non audierunt vocem incantantis, & medicamenti medicati à Sapiente.* Paulo post vero iisdem Judæis improperans ait: *Quid aures clauditis? Exspectate, audite, & si potueritis sævite. Quia nolebant nisi sævire, noluerunt audire.* Sic quoque peccatores contumaces, & in peccatis suis inveterati, veritatem audire nolunt, ne convincantur, quia cum à mala consuetudine arcte sint incatenati, in mala vita sua persistere volunt. *Non poterant* Judæi *resistere sapientiæ, & Spiritui qui loquebatur*, sed à verbis protomartyris remanebant convicti, verumtamen ne cederent, *continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimites in eum.*

Hug. Card. ibid.

Isa 42. 19.

Lenes exhortationes non sufficiunt peccatoribus habituatis.

Gen. 49. 7. D. Cart. ib.

Ps. 57. 4.

Eccl. 8. 11.

S. August. in Ps. 57.

Peccator ut aspis renuit exire de caverna.

Probatur ex prædicatione S. Stephani.

Act. Apost. 6. v. 10.

2. P. Ludovicus Granatensis causam inquirit, cur reliquiæ hujus Sancti Protomartyris, cum multos post annos solum in civitatem Majoricensem deportarentur, in Ecclesiæ gremium 540. reduxerint infideles Mauros multosque hæreticos, aliosque peccatores obstinatos ad pœnitentiam converterint, cum tamen alia ex parte dum adhuc in vivis superstes *plenus gratia & fortitudine* per energiam Apostolicam *faciebat prodigia & signa magna in populo*, non solum nul-

Gran. Simp par. 2. excel. 15. Relig.

Chrys.

Cur reliquiæ S. Stephani plus fructificaverint quam ipse vivens.

Act. 7. v. 51.

Ps. 57. 2.

Beda ib.

nullum converterit, verum etiam auditores illius ex prædicatione ipsius longe obstinatiores evaserunt: Ipsomet id asserente his verbis: *Dura cervice, & incircumcisis cordibus, vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Porro hujus causam S. Lucas exprimit dum ait: *Continuerunt aures suas,* ad saxa enim cucurrerunt, ut illum lapidarent, siquidem corda eorum saxis duriora erant. Venerabilis Beda observat Davidem dixisse: *Locuti sunt falsa,* *id est,* ut idem Beda ait: *Placent eis falsa, vera autem nec audire volunt, quia illis furor est,* non solum surdas exhibent aures; sed sæpe etiam fortiter indignantur, quando se licet charitative corrigi audiunt. Subdit idem Venerabilis Beda: *Prædicatores sunt incantatores, quia ad hoc incantant, id est prædicant, ut hominem de tenebris erroris, aut infelicitatis eliciant, & sapienter incantant, quia monent eos, ut de terrenis ad cœlestia tendant. Per aspidem vero designantur illi, qui delectatione præsentium, quæ per aurem terræ applicatam intelliguntur, & recordatione præteritarum delectationum, quæ per caudam notantur, ita cor suum obdurant, ut præcona veritatis non audiant; & in erroris sui tenebris permaneant.* S. Augustinus alio in loco obstinationem Hebræorum, cor & aures suas verbis S. Stephani occludentium exaggerans, in hæc verba exclamat: *O magnum miraculum, cœli januæ aperiuntur, & Judæi mentes impias concluserunt: Sed S. Stephanus non tacuit; non defecit, nec blasphemantibus cessit.*

S. Aug. ser. 99 de div.

Cur Propheta fuerit allocutus altare.

3. Deus olim Prophetæ illi præcepit, ut abiret ad reprehendendum in nomine suo Jeroboamum Regem, propter idololatriam, quam non solum ipse commiserat, sed ad quam universum sibi subjectum populum exemplo suo & præcepto instigarat; abiit igitur Propheta in Samariam, & templum illud profanum, & sacrilegum ingressus, in quo falsis numinibus offerebatur sacrificium, Regem ibidem cum universa curia sua & numerosissima multitudine præsentem inveniens, elata voce clamavit: *Altare, altare, hæc dicit Dominus.* Quis hunc loquendi modum Prophetæ non obstupescat? Missus ipse fuerat, ut Jeroboam iracundiam Dei intimaret, ipse vero petram alloquitur, & reprehendit saxum inquiens: *Altare, altare, hæc dicit Dominus.* Hanc quæstionem movet Abulensis eique pariter respondet, Scripturæ S. sæpe usitatum morem esse, discursum suum ad res inanimatas dirigere, quasi advocando illas in testimonium illius, quod vult dicere; Ita Moyses in Deut. cap. 32. ingratitudinem populi illius redarguere volens, canticum suum ab his est verbis exorsus: *Audite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. Hic autem Propheta non loquebatur ad altare: ut esset testis, nec etiam loquebatur ad illud, tamquam perciperet verba, quæ dicebantur, sed quia loquendo contra altare, loquebatur contra Regem & populum. Fuit autem conveniens propter duo fieri locutionem ad altare; Primo, quia appariturum erat signum in altari, scilicet quod divideretur & effunderetur cinis; Secundum erat, quia ista mala quæ prædicabat Propheta, eventura erant propter altare, scilicet, ideo Sacerdotes occidendi erant, & cremenda ossa, quia in altari illo fiebant sacrificia.* Addamus & nos tertiam causam, quam in moderno quodam interprete descriptam inveni, qui authoritatem adducit Chrysostomi dicentis: *Quia lapide insensibilior factus est homo rationalis.* Impius enim in suis sceleribus obstinatus, & habituatus, surdum se finxit, auresque occlusit, ac proinde Propheta majorem in lapide illo, ex quo altare constructum fuerat, reperit dispositionem, ut audiretur, quam in Joroboam, quia lapis ille divisus: & disruptus est; *Altare scissum est,* cor autem sacrilegi Regis in lapidem versum est, quia ad apprehendendum Prophetam manum suam extendit, quæ tamen subito miraculose ei exaruit. Neque primum, neque secundum, immo neque tertium miraculum (Propheta enim fusa ad Deum oratione manum Regis pristinæ sanitati restituit) prævalere potuit: ut vel Regem, vel Sacerdotes, vel aliquem ex innumerabili illo populo ad resipiscentiam permoveret.

3. Reg. 13. v. 2.

Abul. ib q. 2.

Deut. 32. 1.

Ejus ratio prima & secunda.

Additur ratio tertia.

Per invocationem irrationabilium denotatur obstinatio peccatorum.

4. Cum civitas Jerosolymitana in sceleribus suis callum sibi obduxisset, in quorum pœnam extremum contra ipsos immissum fuit exterminium, Deus Isaiæ præcepit, ut imminentia ei flagella prædicando intimaret: ipse vero sciens, quod hominibus in peccatis habituatis prædicaturus esset, ab his verbis prædicationem suam fuit exorsus: *Audite cœli, & auribus percipe terra,* prævidebat enim, quod promptiorem à creaturis insensatis, quam à perversis illis obstinatis habiturus esset audientiam; *ostendens quia homines elementis insensibiliores facti sunt,* inquit Chrysostomus, Deus pariter Jeremiæ præcepit, ut ad Regem Joachim se transferens, ejusdem reprehenderet malitiam, prædiceretque quid ei funesti eventurum erat: At vero quodnam prædicationis suæ thema fuisse existimatis? *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini*; At vero quænam erat hæc Prophetæ incivilitas, quod Regem allocuturus, ad terram sermonem suum dirigat? Glossa difficultatem hanc solvit dicendo: *Contra eum qui elegerat cordis duritiem, terram dixit.* Discursum enim suum vere ad Regem direxit; ita tamen ut eumdem Regem, propter obstinationem & duritiam suam terræ nomine appellaret. Propheta Ezechiel ad campum nudis ossibus, atque cineribus mortuorum plenum, jussu Dei se contulit, ut iisdem diceret: *Ossa arida audite verbum Domini*; Et paulo post subdit sacer textus: *Factus est autem sonitus prophetante me, & ecce commotio, & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam.* Quæ ossium mortuorum, craniorumque aridorum voci propheticæ exhibita obedientia, multos utique condemnabit contumaces, qui servorum Dei reprehensiones, admonitionem, durasque comminationes surdis auribus excipiunt. Sapiens eos, qui veritati æternæ rebelles existunt, his verbis alloquitur: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis spiritum meum,* at vero quia ad has voces surdi permanserunt, audite quæso quid tandem illis evenerit? Subdit enim sacer textus, & Deum his verbis introducit loquentem, *vocavi, & renuistis, extendi manum meam & non fuit qui aspiceret, Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id quod timebatis advenerit, Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia, Tunc invocabunt me, & non exaudiam* Iis namque qui surdis auribus Deum exceperunt, Deus par pari referet, quando in mortis articulo eum invocabunt.

Isai. 1. 2.

D. Chrys. proœm. in Isa.

Jerem. 22. v. 29.

Peccator venit nomine terræ.

Gloss. ibid.

Ezech. 37. v. 4.

Ibid. v. 7.

Apud Ezechielem nomine ossium mortuorum.

Prov. 1. 24.

Ibid. v. 23.

Ibid. v. 24.

Ibid. v. 25.

Ibid. v. 26.

Ibid. v. 27.

Ibid. v. 28.

5. *Sicut aspidis surdæ, &c.* Sanctus Bonaventura hæc verba ad propositum nostrum ita exponit: *Aspis dicitur serpens surdas obturans aures non audiens vocem incantantis; & pro his quatuor peccator comparatur aspidi; nam peccator dicitur serpens per calliditatem; surdus propter peccati consuetudinem, obturans aurem propter peccati obstinationem; non audiens vocem prædicantis, propter stultitiam; unde ibi dicitur: Non exaudiet vocem incantantis sapienter.*

Ps. 57. 5.

S. Bonav. ibid.

In quatuor peccator assimilatur aspidi.

ter. *Hæc quatuor in peccatore reperiuntur, scilicet calliditas, consuetudo peccati, peccandi obstinatio, stultitia.* In vita Sancti Antonii de Padua legitur, quod cum civitas Ariminensis prædicationi ejus aures occlusisset, Sanctus vir Dei ad littus maris properarit, ut verbum Dei piscibus prædicaret, qui certatim in magna copia unus alterum premendum ad ripam natando accurrentes, gratam ei præbuerunt audientiam, variisque motibus, & gestibus, iis quæ dicebantur, applauserunt. Quo prodigio Deus sine dubio castigare voluit peccatores illos habituatos, qui huic urbi testamenti suas occluserant aures, pessimum profecto signum est, quando voci Dei aures obturantur; ac proinde Psalmista postquam dixisset: *Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter,* immediate subjungit: *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, ... Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens, intendit arcum suum donec infirmentur.* Ægyptii similiter ad tot flagella per divinam justitiam illis immissa, surdi remanserunt. Unde sacra scriptura sæpius repetit: *Induratum est cor Pharaonis;* ex hac autem surditate infelix hic subsecutus fuit eventus, quando enim Hebræos persequentes in aquis maris rubri tamquam victos se comprehensuros esse sperabant, quando ex victoria ab iis obtenta, palmas expectabant, & lauros triumphales, funestas sibi erexerunt Cypressos, siquidem *submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Ecce tibi finem, quo contumacia & dolitia adversus Deum rebellantium tandem terminatur. Deus olim Moysi præceperat, ut Pharaonem adiens, pro populo suo abeundi peteret licentiam, ipse vero à principio se excusavit dicendo: *Quo modo audiet Pharao præsertim cum incircumcisus sim labiis?* S. Augustinus ex antiquo quodam exemplari vertit: *Ecce ego gracili voce sum,* quasi Moyses dicere vellet, cum tenuem vocem in loquendo habeam difficulter à Pharaone intelligi potero. At vero si Moyses ab innumerabili quodam populo, qualis Hebræorum erat, intelligi sufficienter poterat, cur ab uno homine solo, id est, Pharaone, intelligi non potuisset, maxime quando modeste Regem illum allocuturus, ne in Anticamera ab Aulicis audiri posset? Ego proinde existimo Moysen ex hac loquendi phrasi se excusare voluisse, quod sciret se apud Regem illum obstinatum, induratum, contumacem, & surdum nihil boni operaturum esse, ac proinde subjunxit: *Quomodo audiet me,* scilicet is qui surdus est? Et ideo quando exemplum aliquod adducere volumus peccatoris habituati, & in mala vita sua obstinati ac reprobi, Pharaonem à Deo præscitum, & morte violenta castigatum adducere solemus.

Factum S. Anton. de Padua. — *Ps. 57. v. 5. Ibid. v. 6.* — *Ibid. v. 7. Ibid. v. 8.* — *Indurati Ægyptii cum Pharaone submersi sunt. Exod. 7.* — *Exod. 5. 10.* — *Exod. 6. v. 12.* — *Pharao est exemplum peccatoris habituati.*

6. Observastisne aliquando; quid S. Petrus Malcho in horto Gethsemani fecerit? Nimirum auriculam ei amputavit; At vero cur hanc corporis partem, non vero manum, vel brachium, vel tibiam, vel aliud membrum eidem præscidit? Theophilos Antiochenus hunc Malchum populi Judaici typum fuisse inquit: *Is enim cui auricula ablata est, is Malchus dicebatur, id est, Rex quondam populi Judæorum, servus factus est impietatis Judaicæ.* Cum igitur Malchus iste regnum Judæorum repræsentarit, merito ei auricula rescissa fuit, in signum perpetuæ servitutis, cui deinceps in pœnam crucifixionis Messiæ fuit subjiciendus erat. Præterea hanc auriculæ amputationem merebatur, quia surdis auribus exceperat voces cœlestes, quibus per tot Prophetarum, figuratum, aliorumque oraculorum vaticinia, Messiæ sui adventus inclamatus fuerat. Verum enimvero aliud quoddam valde considerabile hic nascitur dubium; ex quo enim increata Sapientia passionem suam aliquo illustrare volebat miraculo, cur non potius per sanguinem suum aliquod in monte Golgatha jacens Cadaver aridum suscitavit ad vitam, vel muto alicui restituit loquelam, vel lumen cæco? potuisset utique efficere, ut ex spinis, quibus tempora ejus transfigebantur, efflorescerent rosæ; quid igitur magni in hoc miraculo erat, quod præcisam loco suo restituerit auriculam? Et tamen in illa temeraria tot militum, insolentium ministrorum, & lictorum contra innocentem agnum furentium lucta in qua velut totidem lupi famelici corpus ejus invadebant, Christo nihil adeo curæ fuit, quam Petrum reprehenderet, & meliori modo quo poterat, in terram se inclinans, sacratissimis manibus suis amputatam è terra levaret auriculam, eamque, ut prius erat, suo loco suo miraculose restitueret. Observandum quoque, Spiritum Sanctum, non sine mysterio, ministri hujus indicasse nomen, quod tamen non fecit, circa tot alios, qui ipsum flagellarunt, spinis coronarunt, crucifixerunt, felle & aceto potarunt, totque aliis millenis modis dire tractarunt; ut enim sacer textus: *Erat autem nomen servo Malchus,* S. Augustinus à Glossa citatus ait. *Malchus dicitur regnaturus de Christo;* Adeoque non solum regni Judaici, verum & ejus, qui cum Christo regnaturus est, typus erat; Minimè autem convenisset, quod is qui eum, qui consecuturus est regnum cœlorum, repræsentabat, sine auribus, id est, ad divinas voces surdus esset, quia surdi inter reprobus numerantur; ac proinde quotidie in matutino his verbis invitamur: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.*

Joan. 18. 10. — *Theoph. Antioch. l. 1. Alleg. in Matth.* — *Cur Petrus Malcho auriculam & non aliud membrum amputarit.* — *Cur Christus Malcho voluerit restituere aurem & non aliud facere miraculum.* — *Joan. 18. 10. Gloss. ord.*

DISCURSUS. III.

ARGUMENTUM.

Peccator per consuetudinem peccandi habituatus, in profundum malæ conscientiæ, cæcitatis, desperationis, pertinaciæ, jactantiæ & damnationis æternæ corruit.

THEMA.

Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Prov. 18. v. 3.

1. TAmetsi hoc nomen *impius* genericum sit, & omnem denotet pessimum peccatorem, Spiritus Sanctus tamen per os Salomonis specialiter de peccatore, in mala peccati consuetudine inveterato loqui intendit. Unde Sanctus Bernardinus in Sermone quodam clarius dicit: *Cum in profundum peccatorum venerit,* ait Salomon, *tunc spernit talis mala consuetudo trahit animam de peccato in peccatum, donec suffocetur.* Lyranus pariter, in sensu literali accuratus Interpres, hunc locum de obstinatione in culpa his verbis explicat: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, per obstinationem mentis:* Dionysius Carthusianus similiter inquit: *In profundum peccatorum, id est, cum in vitiorum voraginem fuerit mersus, & prava consuetudine induratus.* Cornelius à lapide Ly *impius* secundum significatum suum ponderans, sapientem hisce verbis insinuare voluisse dicit: *Quod impius vocetur, qui non semel vel iterum, ex infirmitate, vel ex ignorantia in peccatum lapsus est, sed*

Explicatio thematis. — *S. Bern. T. 4. ser. 15. p. 1. & 2. princ.* — *Lyran. ib.* — *D. Carth. ib.* — *Corn. à Lap. ibid.*

Chrys. — Cur reliquiæ S. Stephani plus fructificaverint quam ipse vivens. — Actor. 7. v. 51. — Ps. 57. 2. — Beda ib.

nollum converterit, verum etiam auditores illius ex prædicatione ipsius longe obstinatiores evaserint? Ipsomet id asserente his verbis: *Dura cervice, & incircumcisis cordibus, vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Porro hujus causam S. Lucas exprimit dum ait: *Continuerunt aures suas*, ad saxa enim cucurrerunt, ut illum lapidarent, siquidem corda eorum saxis duriora erant. Venerabilis Beda observat Davidem dixisse: *Locuti sunt falsa, id est*, ut idem Beda ait; *Placent eis falsa, vera autem nec audire volunt, quia illis furor est*, non solum surdas exbibent aures, sed sæpe etiam fortiter indignantur, quando se licet charitative corrigi audiunt. Subdit idem Venerabilis Beda: *Prædicatores sunt incantatores, quia ad hoc incantant, id est prædicant, ut hominem de tenebris erroris, aut infelicitatis eliciant, & sapienter incantant, quia monent eos, ut de terrenis ad cœlestia tendant. Per aspidem vero designantur illi, qui delectatione præsentium, quæ per aurem terræ applicatam intelliguntur, & recordatione præteritarum delectationum, quæ per caudam notantur, ita cor suum obdurant, ut præcona veritatis non audiant; & in erroris sui tenebris permaneant.* S. Augustinus alio in loco obstinationem Hebræorum, cor & aures suas verbis S. Stephani occludentium exaggerans, in hæc verba exclamat: *O magnum miraculum, cœli januæ aperiuntur, & Judæi mentes impias concluserunt: Sed S. Stephanus non tacuit; non defecit, nec blasphemantibus cessit.*

S. Aug. ser. 99. de div.

Cur Propheta fuerit allocutus altare. — 3. Reg. 13. v. 2.

3. Deus olim Prophetæ illi præcepit, ut abiret ad reprehendendum in nomine suo Jeroboamum Regem, propter idololatriam, quam non solum ipse commiserat, sed ad quam universum sibi subjectum populum exemplo suo & præcepto instigarat; abiit igitur Propheta in Samariam, & templum illud profanum, & sacrilegum ingressus, in quo falsis numinibus offerebatur sacrificium, Regem ibidem cum universa curia sua & numerosissima multitudine præsentem inveniens, elata voce clamavit: *Altare, altare, hæc dicit Dominus.* Quis hunc loqnendi modum Prophetæ con obstupescat? Missus ipse fuerat, ut Jeroboam iracundiam Dei intimaret, ipse vero petram alloquitur, & reprehendit saxum inquiens: *Altare, altare, hæc dicit Dominus.* Haoc quæstionem movet Abulensis eique pariter respondet, Scripturæ S. sæpe usitatum morem esse, discursum suum ad res inanimatas dirigere, quasi advocando illas in testimonium illius, quod vult dicere; Ita Moyses in Deut. cap. 32. ingratitudinem populi illius redarguere volens, canticum suum ab his est verbis exorsus: *Audite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. Hic autem Propheta non loquebatur ad altare: ut esset testis, nec etiam loquebatur ad illud, tamquam perciperet verba, quæ dicebantur, sed quia loquendo contra altare, loquebatur contra Regem & populum. Fuit autem conveniens propter duo fieri locutionem ad altare; Primo, quia appariturum erat signum in altari, scilicet quod divideretur & effunderetur cinis; Secundum erat, quia ista mala quæ prædicebat Propheta, eventura erant propter altare, scilicet, ideo Sacerdotes occidendi erant, & cremenda ossa, quia in altari illo fiebant sacrificia.* Addamus & nos tertiam causam, quam in moderno quodam interprete descriptam inveni, qui authoritatem adducit Chrysostomi dicentis: *Quia lapide insensibilior factus est homo rationalis.* Impius enim in suis sceleribus obstinatus, & habituatus, surdum se finxit, auresque occlusit, ac proinde Propheta majorem in lapide illo, ex quo altare constructum fuerat, reperit dispositionem, ut audiretur, quam in Joroboam, quia lapis ille divisus: & disruptus est; *Altare scissum est*, cor autem sacrilegi Regis in lapidem versum est, quia ad apprehendendum Prophetam manum suam extendit, quæ tamen subito miraculose ei exaruit. Neque primum, neque secundum, immo neque tertium miraculum (Propheta enim fusa ad Deum oratione manum Regis pristinæ sanitati restituit) prævalere potuit: ut vel Regem, vel Sacerdotes, vel aliquem ex innumerabili illo populo ad resipiscentiam permoveret.

Abul. ib. q. 2. — Deut. 32. 1. — Ejus ratio prima & secunda. — Additur ratio tertia.

Per invocationem irrationabilium denotatur obstinatio peccatorum. — Isai. 1. 2. — D. Chrys. proœm. in Isa. — Jerem. 22. v. 29. — Peccator venit nomine terræ. — Gloss. ibid.

4. Cum civitas Jerosolymitana in sceleribus suis callum sibi obduxisset, in quorum pœnam extremum contra ipsos immissum fuit exterminium, Deus Isaiæ præcepit, ut imminentia ei flagella prædicando intimaret; ipse vero sciens, quod hominibus in peccatis habituatis prædicaturus esset, ab his verbis prædicationem suam fuit exorsus: *Audite cœli, & auribus percipe terra*, prævidebat enim, quod promptiorem à creaturis insensatis, quam à perversis illis obstinaris habiturus esset audientiam; *ostendens quia homines elementis insensibiliores facti sunt*, inquit Chrysostomus, Deus pariter Jeremiæ præcepit, ut ad Regem Joachim se transferens, ejusdem reprehenderet malitiam, prædiceretque quid ei funesti eventurum erat; At vero quodnam prædicationis suæ thema fuisse existimatis? *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini*; At vero quænam erat hæc Prophetæ incivilitas, quod Regem allocuturus, ad terram sermonem suum dirigat? Glossa difficultatem hanc solvit dicendo: *Contra eum qui elegerat cordis duritiem, terram dixit.* Discursum enim suum vere ad Regem direxit; ita tamen ut eumdem Regem, propter obstinationem & duritiam suam terræ nomine appellaret. Propheta Ezechiel ad campum nudis ossibus, atque cineribus mortuorum plenum, jussu Dei se contulit, ut iisdem diceret: *Ossa arida audite verbum Domini*; Et paulo post subdit sacer textus: *Factus est autem sonitus prophetante me, & ecce commotio, & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam.* Quæ ossium mortuorum, craniorumque aridorum voci propheticæ exhibita obedientia, multos utique condemnabit contumaces, qui servorum Dei reprehensiones, admonitionem, durasque comminationes surdis auribus excipiunt. Sapiens eos, qui veritati æternæ rebelles existunt, his verbis alloquitur: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis spiritum meum*, at vero quia ad has voces surdi permanserunt, audite quæso quid tandem illis evenerit? Subdit enim sacer textus, & Deum his verbis introducit loquentem, *vocavi, & renuistis, extendi manum meam & non fuit qui aspiceret, Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id quod timebatis advenerit, Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia, Tunc invocabunt me, & non exaudiam* His namque qui surdis auribus Deum exceperunt, Deus par pari referet, quando in mortis articulo eum invocabunt.

Ezech. 37. v. 4. — Ibid. v. 7. — Apud Ezechielem nomine ossium mortuorum. — Prov. 1. 24. — Ibid. v. 23. — Ibid. v. 24. — Ibid. v. 25. — Ibid. v. 26. — Ibid. v. 27. — Ibid. v. 28.

5. *Sicut aspidis surdæ, &c.* Sanctus Bonaventura hæc verba ad propositum nostrum ita exponit: *Aspis dicitur serpens surdas obturans aures non audiens vocem incantantis; & pro his quatuor peccator comparatur aspidi; nam peccator dicitur serpens per calliditatem; surdus propter peccati consuetudinem, obturans aurem propter peccati obstinationem; non audiens vocem prædicantis, propter stultitiam; unde ibi dicitur: Non exaudiet vocem incantantis sapienter.*

Ps. 57. 5. — S. Bonav. ibid. — In quatuor peccator assimilatur aspidi.

ter. Hæc quatuor in peccatore reperiuntur, scilicet calliditas, consuetudo peccati, peccandi obstinatio, stultitia. In vita Sancti Antonii de Padua legitur, quod cum cives Ariminenses prædicationi ejus aures occlusisset, Sanctus vir Dei ad littus maris properarit, ut verbum Dei piscibus prædicaret, qui certatim in magna copia unus alterum premendum ad ripam natando accurrentes, gratum ei præbuerunt audientiam, variisque motibus, & gestibus, iis quæ dicebantur, applauserunt. Quo prodigio Deus sine dubio castigare voluit peccatores illos habituatos, qui huic arcæ testamenti suas occluserant aures, pessimum profecto signum est, quando voci Dei aures obturantur; ac proinde Psalmista postquam dixisset: *Sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter,* immediate subjungit: *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, ... Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens, intendit arcum suum donec infirmentur.* Ægyptii similiter ad tot flagella per divinam justitiam illis immissa, surdi remanserunt. Unde sacra scriptura sæpius repetit: *Induratum est cor Pharaonis;* ex hac autem surditate infelix hic subsecutus fuit eventus, quando enim Hebræos persequentes in aquis maris rubri tamquam victos se comprehensuros esse sperabant, quando ex victoria ab iis obtenta, palmas expectabant, & lauros triumphales, funestas sibi creverunt Cypressos, siquidem *submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Ecce tibi finem, quo contumacia & duritia adversus Deum rebellantium tandem terminatur. Deus olim Moysi præceperat, ut Pharaonem adiens, pro populo suo abeundi peteret licentiam, ipse vero principio se excusavit dicendo: *Quo modo audiet Pharao præsertim cum incircumcisus sim labiis?* S. Augustinus ex antiquo quodam exemplari vertit: *Ecce ego gracili voce sum,* quasi Moyses dicere vellet, cum tenuem vocem in loquendo habeam difficulter à Pharaone intelligi potero. At vero si Moyses ab innumerabili quodam populo, qualis Hebræorum erat, intelligi sufficienter poterat, eur ab uno homine solo, id est, Pharaone, intelligi non potuisset, maxime quando modeste Regem illum allocuturus, & in Anticamera ab Aulicis audiri posset? Ego proinde existimo Moysen ex hac loquendi phrasi se excusare voluisse, quod sciret se apud Regem illum obstinatum, induratum, contumacem, & surdum nihil boni operaturum esse, ac proinde subjunxit: *Quomodo audiet me,* scilicet is qui surdus est? Et ideo quando exemplum aliquod adducere volumus peccatoris habituati, & in malo vita sua obstinati ac reprobi, Pharaonem à Deo præscitum, & morte violenta castigatum adducere solemus.

Factum S. Anton. de Padua.
Ps. 57. v. 5.
Ibid. v. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 8.
Indurati Ægyptii cum Pharaone submersi sunt.
Exod. 7.
Exod. 5. 10.
Exod. 6. v. 12.
Pharao est exemplum peccatoris habituati.

6. Observasti fors aliquando, quid S. Petrus Malcho in horto Gethsemani fecerit? Nimirum auriculam ei amputavit; At vero cur hanc corporis partem, non vero manum, vel brachium, vel tibiam, vel aliud membrum eidem præscidit? Theophilus Antiochenus hunc Malchum populi Judaici typum fuisse inquit: *Is enim cui auricula ablata est, is Malchus dicebatur, id est, Rex quendam populi Judæorum, servus factus est impietatis Judaicæ.* Cum igitur Malchus iste regnum Judæorum repræsentarit, merito ei auricula rescissa fuit, in signum perpetuæ servitutis, cui deinceps in pœnam crucifixionis Missiæ fuit subjiciendus erat. Præterea hanc auriculæ amputationem merebatur, quia surdis auribus exceperat voces cœlestes, quibus per tot Prophetarum, figuratum, aliorumque oraculorum vaticinia, Messiæ sui adventus inclamatus fuerat. Verum enimvero aliud quoddam valde considerabile hic nascitur dubium; ex quo enim increata Sapientia passionem suam aliquo illustrare volebat miraculo, cur non potius per sanguinem suum aliquod in monte Golgatha jacens Cedaver aridum suscitavit ad vitam, vel muto alicui restituit loquelam, vel lumen cæco? potuisset utique efficere, ut ex spinis, quibus tempora ejus transfigebantur, efflorescerent rosæ; quid igitur magni in hoc miraculo erat, quod præcisam loco suo restituerit auriculam? Et tamen in illa temerariorum militum, insolentium ministrorum, & lictorum contra innocentem agnum furentium lucta in qua velut totidem lupi famelici corpus ejus invadebant, Christo nihil adeo curæ fuit, quam Petrum reprehenderet, & meliori modo quo poterat, in terram se inclinans, sacratissimis manibus suis amputatam è terra levaret auriculam, eamque, ut prius erat, sanam loco suo miraculose restitueret. Observandum quoque, Spiritum Sanctum, non sine mysterio, ministri hujus indicasse nomen, quod tamen non fecit, erga tot alios, qui ipsum flagellarunt, spinis coronarunt, crucifixerunt, felle & aceto potarunt, rotque aliis millenis modis dire tractarunt; attenim sacer textus: *Erat autem nomen servo Malchus,* S. Augustinus à Glossa citatus ait: *Malchus dicitur regnaturus de Christo;* Adeoque non solum regni Judaici, verum & ejus, qui cum Christo regnaturus est, typus erat; Minime autem convenisset, quod is qui eum, qui consecuturus est regnum cœlorum, repræsentabat, sine auribus, id est, ad divinas voces surdus esset, quia surdi inter reprobos numerantur; ac proinde quotidie in matutino his verbis invitamur: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.*

Joan. 18. 10.
Theoph. Antioch. l. 4. Alleg. in Matth.
Cur Petrus Malcho auriculam vitiatis & non aliud membrum amputarit.
Cur Christus Malcho voluerit restituere auriculam & non aliud facere miraculum.
Joan. 18.
Glossa ord.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Peccator per consuetudinem peccandi habituatus, in profundum malæ conscientiæ, cæcitatis, desperationis, pertinaciæ, jactantiæ & damnationis æternæ corruit.

THEMA.

Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, Prov. 18. v. 3.

1. Tametsi hoc nomen *impius* genericum sit, & omnem denotet pessimum peccatorem, Spiritus Sanctus tamen per os Salomonis specialiter de peccatore, in mala peccati consuetudine inveterato loqui intendit. Unde Sanctus Bernardinus in Sermone quodam clarius dicit: *Cum in profundum peccatorum venerit,* ait Salomon, *tunc spernit talis mala consuetudo trahit animam de peccato in peccatum, donec suffocetur.* Lyranus pariter, in sensu literali accuratus Interpres, hunc locum de obstinatione in culpa his verbis explicat: *impius cum in profundum peccatorum venerit, per obstinationem mentis:* Dionysius Carthusianus similiter inquit: *In profundum peccatorum, id est, cum in vitiorum voraginem fuerit mersus, & prava consuetudine induratus.* Cornelius à lapide Lyimpius secundum significationem suam ponderans, sapientem hisce verbis insinuare voluisse dicit: *Quod impius vocetur, qui non semel vel iterum, ex infirmitate, vel ex ignorantia in peccatum lapsus est, sed* qui

Explicatio thematis.
S. Bern. T. 4. fer. 15. p. 1. & 2. prem.
Lyran. h. l.
D. Carth. ib.
Corn. à Lap. ibid.

qui assidue, ex malitiæ & impietate peccat, ut jam peccati callum obduxerit.

Quænam sit profunditas in quam descendit peccator

S. Hier. in Ezech. 1.

2. *In profundum.* Examinemus nonnihil qualis sit hæc profunditas, in quam peccator obstinatus, & habituatus se conjicit. S. Hieronymus super caput 1. Ezechielis scribens, per profundum hoc barathrum malam conscientiam intelligit: quam S. Bernardus infernum appellare non dubitat. *Conscientiam*, loquit S. Hieronymus. *cernimus præcipitari apud quosdam, & suum locum amittere, juxta id quod scriptum est: Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Homo enim perditæ salutis qui peccandi est assuefactus, dictamen & remorsum conscientiæ suæ nihil curat, sed vivit, ac si nec Deus, nec alia vita esset, quasi dicat? *Nec nostra considerat circa cardines cœli perambulat.* Vultisne scire, quam verum sit, quod impius conscientiam & remorsum illius amittat, seque in quamvis cujuslibet malitiæ profundissimam abyssum præcipitet? Audite B. Laurentium Justinianum de pessima peccati consuetudine his verbis disserentem: *Quid gravius? quid perniciosius? quidve deterius? Nam omnium ipsa est incentiva, criminum, universorum vitiorum nutrix, atque capitalium peccatorum rea.*

Job. 22. 14.

B. Laur. Just. de perfect. grad. c. 2.

S. Athanas. ser. 4. contr. Arrianos.

Dicitur cæcitas intellectus

Hug. Card. ibid.

3. *Impius cum in profundum &c.* S. Athanasius per profundum hoc barathrum cæcitatem mentis & intellectus intelligit, in quam peccator inveteratus justo Dei judicio incidit; & fortasse idipsum Hugo Cardinalis ab Athanasio didicit, dum inter alia pestifera mali habitus in culpa contracti germina, hoc quoque, profundum enumerat, scilicet excæcationem intellectus. Cornelius à Lapide idipsum confirmat inquiens: *Peccatum iteratum continue, magis magisque excæcat mentem, ut non videat, quod agit, nec malum à malo discernat, immo malum quod agit, æstimat esse bonum.* Videmus per experientiam, quod is qui cæcus est, dum ambulat, in obvias ruat foveas, atque, ad quemlibet gressum cespitet, quia non videt ubi pedem figat. Cum igitur impius per longum annorum gyrum vitiis suis assuefactus, lumen rationis & discursus, immo, quod majus est, etiam timoris Dei amiserit, quid mirum, si in quamvis obviam profundissimam culpæ abyssum præcipitetur? Merito igitur Apostolus Ephesios monebat inquiens: *Hoc igitur dico, & testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut & gentes ambulant, in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitatem cordis ipsorum; qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis in avaritiam.* Et vero tametsi Deus perversis hisce & in malitia sua obduratis, aliquod gratiæ suæ excitantis & prævenientis lumen indulgeat, ut miserabilem statum in quo sunt, cognoscere valeant, hoc tamen abutuntur, eique minime cooperantur, nam ut Psalmista ait: *Noluit intelligere, ut bene ageret, iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Ubi observandum est ly *meditatus*, hoc enim indicat iniquitates illorum nequaquam commissas fuisse ex improviso, vel ex fragilitate, sed deliberate, præmeditate, immo *in cubili suo*, id est quiete. De his eorumque similibus ait Job: *Dixerunt Deo recede a nobis & scientiam viarum tuarum nolumus.*

Corn. à Lap. ibid.

Eph. 4. v. 18.

Obdurati gratiæ Dei excitanti resistunt.

Ps. 35. v. 4.

Job. 21. 14.

4. *Impius cum in profundum &c.* Hugo Cardinalis per hoc profundum desperationem intelligit. Beda autem diu ante dixerat: *Qui longis peccatorum tenebris involutus, semel de luce desperat, jam ex desperatione contemnit, id est passim sibi peccandi*, fræna relaxat, quasi diceret; anima, quæ de æterna salute desperat, sensualitatis suæ indomito equo, habenas relaxat, qui demum ipsum in profundissimum, impietatis barathrum præcipitat. Quam veritatem melius intelligemus ex sequenti ab Authore operis imperfecti tradita similitudine: *Sicut cum infirmus, donec mediocriter habet aliquam passionem, & sperat se posse curari, servat se à nocivis escis, si autem intellexerit insanabilem, se esse, jam non sibi parcit, sic & homo donec mediocriter peccat, & sperat salutem, quantumcumque potest, observat se à malo, si autem graviter peccando cœperit desperare, jam nihil dubitat facere; quasi qui jam peccatis suis vincit judicium Dei.* Væ autem illis, qui in malitia sua indurati, & obstinati de divina misericordia desperant, hi enim in fundum miseriarum prolapsi esse noscuntur. Philo Hebræus libro *de Cherubin*, circa protoparentem nostrum, post peractam divinæ prohibitionis prævaricationem sequentem habet ingeniosam observationem; ubi enim vulgata nostra legit: *Ejecitque Adamum*, vertit ipse: *Et expulit*; observat autem, Moysen paulo ante hæc verba præmisisse: *Emisit enim Dominus Deus de paradiso voluptatis*, moxque subdit: *Nunc dicit expulsum, quem emissum dixerat, non temere ponens hæc vocabula. Qui emittitur, redire non vetatur, quem autem Deus expellit, in æternum damnatur exilio.* Clarius autem sese verbis sequentibus declarat: *Qui nondum tenetur à malitia, datur reditus tamquam in patriam, ad virtutem, unde excesserat, eum verò, qui vehementer obnoxius morbo insanabili premitur, necesse est ferre sua mala in omne ævũ sine fine damnatum.* Unde inter peccatorem, consummatum obstinatum & impœnitentem, & alium ex fragilitate quidem peccantem, in divinam vero pietatem sperantem, eadem intercedit differentia, quæ est inter incarceratum propter capitale, & criminale delictum & debitorem, ob debitum civile in carcere detentum. Reus enim causæ criminalis, ita intra semetipsum discurrit, ego sine dubio mereor mortem, mereor furcam, neque ex hoc carcere sine sententia patibuli sum egressurus, ac proinde consolationem non admittit, nec vitæ spem habet, sed de vita salvanda prorsus desperat; ministri enim justitiæ publicæ prohibent, ne quis ei loquatur, aut scribat, aut eum defendat, econtra vero ad eum, qui propter debita captivus est, admittuntur amici, parentes, & unusquisque, qui ei loqui desiderat, in ejus favorem movent se procuratores, eumque adjuvant aliæ personæ charitativæ, qui cum negotiatore agunt, ut à carcere quamocyus liberetur. Similis est hic status status alicujus peccatoris, qui bonam peccatum deserendi habet voluntatem, quam ut assequatur, nullus est qui non laboret: At vero is qui propter delictum criminale in carceribus tenetur, peccatorem repræsentat, in sceleribus suis inveteratum, quique in hac præsenti vita deliciis frui statuit, eo quod futuræ vitæ assequendæ spem non habeat, ac proinde nil de salute, nihil de anima scire cupit (cujus contrarium sentiebat David, qui ait: *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui*) pro hoc igitur nullus reperitur, qui illum ad pœnitentiam inducere satagat, quia contemnit omnes, & irridet; nimirum *cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*. Dæmones quoque, qui divinæ justitiæ ministri sunt, & executores, ad hoc nituntur, ut omnes illos qui ad illorum conversionem cooperari volunt, procul ab illis arceant, ac proinde tales ut plurimum impœnitentes mori videntur.

Profundum dicitur desperatio & demonstratur similitudine.

Philo lib. de Cherub.

Distinctio inter emittere & expellere.

Gen. 3. v. 23.

Distinctio inter obstinatum & fragilem peccatorem declaratur similitudine.

Ps. 118. 120.

5. *Impius cum in profundum venerit, &c.* Propheta Regius hanc à Deo poposcit gratiam: *Neque urgeat super* Ps. 68. v. 16.

Descriptio consuetudinarii per David.

super me puteus os suum, quando enim qui in profundum lapsus est puteum, cujus insuper os desuper occlusum tenetur, nullam inde egrediendi spem concipere potest, quia quantumcumque clamet, & vociferetur, nullus tamen erit, qui ipsum audire possit, aut ad illum inde extrahendum moveatur, ac proinde David non solum petit: *Neque absorbeat me profundum*, sed insuper addit: *Neque urgeat super me puteus os suum*. S. Isidorus ad idem propositum in hæc verba scribit: *Peccatum admittere, cadere est in puteum, consuetudinem vero peccandi facere; os putei est coangustare, ne is qui ceciderit valeat exire; nequissimum est peccare, pejus est peccandi consuetudinem facere, ab illo facile, ab hoc cum labore resurgitur, cum mala consuetudini repugnatur.* In nostrum quoque favorem sequentem habemus S. Gregorii doctrinam dicentis: *Omnis qui viam vitæ deserens in peccatorum se tenebras dejicit, semetipsum quasi in puteum, vel foveam mergit. Si vero diutina perpetratione, etiam consuetudine iniquitatis opprimitur, ne ad superiora jam possit exurgere, quasi angustiore putei coarctatur; unde David Propheta sub specie pœnitentium exorat dicens: Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum; Quem enim mali perit iniquitas à bona stabilitate commovit, quasi tempestas aquæ rapuit, sed si adhuc longa consuetudine non prævaluit, non demersit. Jam in puteum descidit, qui hoc quod divina lex prohibet perpetravit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam puteus os suum coangustavit. Tanto ergo facilius egreditur, quando minori consuetudine coarctatur.*

S. Isidor. l. 2. sent. c. 23.

S. Greg. l. 20. mor. c. 24.

Tres sunt peccatoris status.

6. *Impius cum in profundum &c.* Regius Propheta David tres illius, qui divinas leges transgreditur, in primis Psalterii sui verbis repræsentat status, ait enim: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit; & in cathedra pestilentiæ non sedit*, ex his vero gradibus, ultimus præcæteris magis est periculosus, quia pestis ut plurimum morbus est incurabilis, omnique recovalescentiæ spe destitutus; & ideo hic statum denotat illorum peccatorum, qui per longum tempus in vitiis suis induruerunt. Consideratione quoque dignus est textus ille Apostoli ad Hebræos in hæc verba scribentis: *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus S. gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* Quibus verbis Apostolus utique non de impossibilitate physica loquitur, sed tantum insuperabiles vult insinuare difficultates adimplendi ea, quæ ad hoc requiruntur, ut tales ad pœnitentiam resurgant. Quænam vero hujus difficultatis causa sit, S. Thomas optime declarat, qui ly *prolapsi*, & *totaliter lapsi* egregie ponderat, quando enim peccator in profundum iniquitatum suarum pervenit, id est, misericordiam Dei non respicit, neque à peccatis resurgere curat, vel cogitat, tunc profecto ad supremum malitiæ culmen pertigit, tunc *impius in profundum peccatorum venit*. *Quia si lapsi tantum essent*, inquit Doctor Angelicus *non esset tam difficile resurgere: sed quia dicit prolapsi & impossibile ut resurgant, notat maximam difficultatem resurgendi.* S. Bernardinus verba illa Sapientis: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit*, de mala consuetudine intelligens, subjungit: *Contemnit scilicet propter desperationem, surgere à peccatis*, quod verbum exponens Glossa inquit: *Qui longius peccatorum tenebris involutus est, cum semel desperat, ex desperatione*

Ps. 1. v. 1.

Hebr. 6. v. 4.

Differentia inter lapsum & prolapsum

S. Thom. ib.

S. Bern. t. 1 ser. 21. art. 2. c. 9.

peccandi sibi fræna relaxat, sed opprobrium futuræ damnationis non evitat. Sciendum tamen est quod D. Chrysostomus in Homilia quadam dicat: *Nemo desperes, nemo laboret morbo impiorum; horum enim est ad peccatum, impius enim cum venerit in profundum malorum contemnit. Quamobrem non multitudo peccatorum efficit desperationem, sed mens impii*, ac proinde quando oculum intellectus nostri in profundam illam defigimus abyssum, in qua impius habituatus desperatè sepultus delitescit, cogitandum nobis est, hujus miseriæ causam non esse peccatorum innumerabilium multitudinem sed peccatoris duritiem, obstinationem, & consuetudinem contumacem.

D. Chrys. H. 1. in 1. ad Cor.

7. *Impius cum in profundum, &c.* Hugo Cardinalis ait: *Profundum peccatorum potest dici contumacia pertinacia, defensio, jactantia, præsumptio.* Peccatores enim habituati non solum sunt obstinati, duri, & intractabiles, verum insuper propria scelera defendunt, & gloriantur de iisdem; *lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Et tales revera ad supremum malitiæ culmen pervenerunt. S. August. ait: *Peccata quamvis magna & horrenda, cum in consuetudinem venerunt aut parva, aut nulla esse creduntur, usque adeo, ut non solum non occultanda, verũ etiam prædicanda, diffamanda videantur.* Quando igitur alicui iniquitas, vel scandalum non solum non displicet, verum etiam de illo gaudet, talis scire debet, quod in profundum devenerit. De illo enim verificatur, quod Ecclesiastes deplorabat inquiens: *Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.* Subdit vero immediate: *Attamen peccator ex eo, quod centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, sed quasi umbra transeant, qui non timent faciem Domini.* Considerandum quoque est, Sapientem non sine mysterio mentionem facere multorum peccatorum in numero plurali (*in profundum peccatorum*) quia non solum præsumptio, & jactantia, efficit, ut perversi in innumerabilia incidant excessus, verum etiam contumacia & obstinatio; ac proinde sanctus Bernardinus optime monet inquiens: *Malus quando plus est induratus in malis operibus, & peccatis, tanto magis efficitur securus, & magis firmatur in suis sceleribus.* Hinc quoque fit demum ut Sanctus Cæsarius Arelatensis dicit, quod ad omnia vitia se habenas relaxent. *De multitudine peccatorum desperatio nascitur*, inquit, *& ex desperatione, absque ulla reverentia peccatorum fræna laxantur, & impletur illud, quod scriptum est: Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit.* Legitur, in antiquo quodam canone ex Sancto Gregorio de impiis differente desumpto: *Voluissent inqui si potuissent, sine fine vivere ut potuissent sine fine peccare; ostendunt enim, quia in peccato semper vivere cupiunt, qui numquam desinunt peccare, dum vivunt.*

Hug. Card. ibid.

Gaudens de iniquitate venit in profundum.

Prov. 2. v. 14.

S. Aug. Enchirid. c. 82.

Eccles. 8. v. 11.

S. Bern. tom. 4. ser. 41 par. 1. princ.

S. Cæs. Arel. Hom. 13. de pœn.

peccator in peccatis desiderat semper vivere.

Grat. de pœnit. dist. 1. can. 60.

8. *Cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Profundum peccati dici quoque potest infernus licet enim reprobus obstinatus se in abyssum infernalem descensurum esse sciat, id tamen minime curat, dummodo deliciis & voluptatibus suis sibi frui liceat; Doctrina est Sancti Isidori dicentis: *Perpetrare flagitium aliquod, mors animæ est; contemnere pœnitentiam, & manere in culpa, descendere in infernum post mortem est.* Hi enim contemnentes pœnitentiam, ultro citroque sibi eligunt infernum, Sapiens postquam dixisset: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit* mox

S. Isid. lib. 2 sent. c. 14.

Profundum peccati dicitur infernus.

Z 2 subjungit

V. Beda in Prov. 18.

subjongit: *Sed sequitur eum ignominia & opprobrium* id est, ut Beda explicat: *Talis opprobrium futuræ damnationis nulla ratione evadit, quem ad usum suæ iniquitatis nulla divini timoris memoria cohibuit* Dionys. Carthusian. super c. 16. S. Luc. scribens revelationem quamdam citat S. Birgittæ factam, de anima quadam præscita, & præsentata coram tribunali Dei, qui impudenter diserat: *Quamvis possem salvari, non vellem, ne tu consolationem & gaudium haberes de me*, ad quæ verba Dæmon eidem hoc dicenti præsens, subjunxit: *Talis est mea voluntas.* Hic utique in profundum malitiæ barathrum devenerat.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Peccator habituatus semetipsum contemnit, floccique pendit peccatum, leges, homines, pœnas, aut verecundiam; sibique à Deo datis abutitur auxiliis, bonaque opera, & quidquid ad Deum spectat, nauseat, & fastidit.

THEMA.

Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit Prov. 18. v. 3.

Quidnam in profundo impius contemnat

1. IN discursu quidem præcedenti, per hunc impium de quo Sapiens loquitur, peccatorem in mala consuetudine habituatum intelligendum esse probavimus non tamen examinavimus circa quid ejus versetur contemptus; nec sapiens specificat, quidnam, vel quale sic illud quod impius aspernatur, se indefinite tantum dicit, *contemnit*, nec aliud quidpiam addit; ad hoc tamen facilis est responsio; ideo namque in specie aliquid declarare noluit, ut tanto latiorem habeamus campum asserendi, quod perversi hujus farinæ homines, id est in mala vita sua obstinati & inveterati, omnia bona contemnant, scilicet Deum, homines, omnes leges, naturalem, humanam, divinam, nec quidquam curant animam suam, reputationem, cœlestem beatitudinem, justitiam divinam, contemnunt & aspernantur consilia, admonitiones, reprehensiones, minas, amicos, Parentes, Patronos, Principes, Prædicatores, propriæ conscientiæ remorsum, & synderesin; inspirationes internas, auxilia, & invitationes cœlestes, aliorum bona exempla, miracula divinæ iræ flagella, denique pœnarum æternarum atrocitatem.

Hugo Card. ibid. Contemnit se.

2. *Contemnit se*, inquit Hugo Cardinalis. Tametsi enim huic depravatæ naturæ nostræ adeo tenaciter impressus sit amor proprius, ut ad nos ipsos inordinate amandos nos cogat nihilominus impius in sceleribus suis habituatus, nihil curat se, quia ut HugoCardinalis ait: *Pro quolibet vili dat se, ut avarus pro obulo; luxuriosus pro momentanea voluptate; superbus pro vanissima laude*; Verum quidem est, quod homo aliquis honoratus, super omnia hujus vitæ bona, propriam reputationem, & honorem, vel maxime existimet, juxta illud Ecclesiastici monitum: *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni*; Verumtamen certum est, quod qui malæ alicui consuetudini immersus vivit, in conceptu & opinione hominum sensatorum, habeatur tamquam infamis, ac proinde postquam Sapiens dixisset: *Impius dum in profundum peccatorum venerit contemnit*; immediate subjungit: *Sed sequitur eum ignominia & opprobrium.*

Eccli. 41. 15.

Prov. 18. 3. Hug. Card. ibid.

Contemnit id est non curat peccare.

3. *Contemnit id est, non curat peccare.* Perdit enim omne frænum timoris Dei, quo amisso magna cum facilitate in quemvis ruit excessum S. Hier. in vita sancti Regis Josaphat, de peccatoribus Dei timore destitutis ita scribit: *Quatenus graviora peccata ipsis suboriuntur, contracto tandem habitu, anima in contemptum cadit, impius enim, inquit ille: Cum in profundum venerit, contemnit, ac deinceps ut sus in cœno volutari gaudet. Sic etiam anima illa prava consuetudini immersa nec peccatorum quidem fœtorem sentit, virum potius ipsius gaudet & oblectatur.* Propositum est Salustii dicentis: *Plura sunt, quæ licet gravia sint, tamen ex consuetudine pro nihilo habentur.* Patuit idipsum in Davide, qui licet de se gloriatus fuisset: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum*, & iterum: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*; Nihilominus quando Uriam in prælio occisum esse audivit; famam mortis illius in publicum divulgavit, ut Bersabea conjuge ejus tanto majori cum libertate frueretur; eique qui mortem Uriæ sibi nuntiaverat dixit: *Non te frangat ista res, varius enim eventus est illi*; Nihili faciebat homicidium illud, quia in mala adulterii consuetudine jam dudum insordescens obcalluerat. Sanctus Bernardinus ait: *Anima habituata in mala consuetudine peccati est ad instar ebrii.* Ebrius enim cum cerebrum amiserit, omnia se benefacere credit. Marschardus refert de quibusdam ebriis, quod dum se in quadam maris tempestate positos esse, & pro salvanda vita navim exonerari debere crederent, omnes res suas à fenestris, ejecerint; *Cor impii autem est quasi mare fervens, quod quiescere non potest*; Ac proinde cum reprobi à passionum suarum vehementia agitentur, facultates suas non curant, sed projiciunt illas, ut inhonestis appetitibus suis vacare possint. De ebriis Poëta illa cecinit: *Quid non ebrietas designat? spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermes.* Quotidie videmus quod qui amoribus impudicis implicati sunt nec vitam æstiment, nec animam. Quæ omnia sequens Sancti Augostini confirmat sententia dicentis: *Peccata grandia & horribilia, cum in consuetudinem transeunt pro nihilo reputantur.* Quando quis venenum sumpsit, quod paulatim per viscera serpit infallibile est insensibilitatis indicium, si veneno cor invadente, illud prorsus non sentiat, neque curet. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur*, & ideo cum pestiferum & lethale peccati venenum est intra Christiani animam, ipse verò illud contemnit, & nihil facit signum est quod illud pellendi nullum sit remedium, differt enim per menses septimanas, & annos. Differt donec illud foras ejiciat, & plerumque de illo gaudet & ridet, *lætatur cum male fecerit, &c. impius cum in profundum venerit contemnit*, immo quando abysso infernali adeo vicinus est, quantum ab illo distat unica respiratio, ipse tamen illud *non curat*, quin potius *contemnit*; Signum est illum esse perditæ salutis & in profundam abyssum devenisse perditionis.

V. Patr. l. 1. vit. S. Josaphat.

Salust. in Jugur.

Ps. 118. 112.

Ps. 100. v. 2.

Consuetudo peccata gravia apprehendit quasi levia.

2. Reg. 11. v. 25.

S. Bern. T. 4. ser. 15. part. 1 & 2 Princ.

Isaia. 57. 20.

S. Aug. ibid.

Comparatur veneno

Ezech. 18. 20.

Prov. 2. v. 14. & 18. v. 3.

Cajet. ibid.

Contemnit Leges & homines.

4. *Contemnit*, Cajetanus verbum hoc ita exponit: *Impii est vilipendere jura & homines.* Peccator enim in mala vita sua obstinatus, omnes contemnit leges, omnesque personarum status, & conditiones, nec ulli suum defert respectum, dummodo ad exatiandos effrænes appetitus suos pertingere valeat; nullum curat legum, convenientiæ, vel authoritatis retinaculum, quia *impii est vilipendere jura & homines.* Porro Judæi Christo in die festo mortem nequaquam inferre decreverant, ne forte populus multis ab eo beneficiis affectus aliquam excitaret seditio-

Matt. 26. v. 5.
Probatur in pontificibus Judæorum

seditionem: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo;* Cur igitur decretum istud, tanta cum unione & concordia stipulatum, non observarunt? Certum est enim, quod tam Sacerdotes, quam Magistratus, Principes Synagogæ & Pontifices populi, omnes concordes crucifixionem Christi in solemnissimo totius anni die (*erat enim magnus dies ille Sabbathi*) perfici

Joan. 19. 31.

voluerint. Sed respondetur: *Impii est vilipendere jura & homines*, Pontifices enim & Principes Synagogæ, jam dudum odio contra Christum adeo intoxicati fuerant ut accepta occasione rabiem suam contra Dominum evomendi, nullum habuerint respectum, sive resolutionis antea ab ipsis concorditer factæ, sive solemnitatis Paschalis ab ipsis profanandæ, ne occasionem Christum necandi amitterent. In capite decimo nona Geneseos refertur, duos Angelos in specie humana circa vesperam in civitate Sodoma comparuisse, qui subito à Loth in domum suam invitati & in hospitium recepti fuerunt: *Compulit illos oppidò, ut diverterent ad eum;* At vero quid factum est? *Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum à puero usque ad senem.* Sed qua de causa domum Loth tanta affecerunt injuria? Num forte Loth delictum aliquod in damnum publicum commiserat, ut proinde domum ejus tumultuose obsiderent? Num forte viatores prædonibus vel aliis, qui criminis læsæ majestatis rei fuerant hospitium dederat? Numquid ad bonas leges bene gubernatæ civitatis spectabat peregrinos hospitio excipere? Omnino ita est, verumtamen impius omnes leges conculcat; *Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit jura, & homines; Vocaverunt Loth, & dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoscamus eos. Egressus ad eos Loth, post tergum occludens ostium, ait: Nolite, quæso, fratres mei, nolite hoc malum facere; Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis.* Sed impii est vilipendere jura & homines; Audite enim illorum, in præpostera concupiscentia sua obstinationem, & pertinaciam; subdit enim sacer textus: *At illi dixerunt, recede illuc, Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut advena numquid ut judices te? ergo ipsum magis, quam hos affligemus, vimque faciebant Lot vehementissime, jamque prope erat, ut effringerent fores.* Opus igitur erat, ut ad compescendum horum impiorum insolentiam, Deus patraret miraculum. *Et ecce miserunt manum viri & introduxerunt ad se Lot clauseruntque ostium: Et eos qui foris erant, percusserunt cæcitate, à minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent.*

Gen. 19. v. 3.
Confirmatur in Sodomitis.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 10.
Ibid. v. 11.

Lyran ibid.
Contemnit Comminationem pœnæ

5. *Contemnit pœnæ comminationem.* Eo usque malignitatis peccatoris in vitiis suis indurati exoigit durities, & surditas, ut licet omnia ipsi infligantur iræ Dei flagella, ipse tamen ne passum quidem minimum à vitæ suæ pravitate retrocedat, tametsi etiam coram se apertum videat infernum, Sapiens immediate post ly *contemnit*, subjungit, *sequitur eum ignominia & opprobrium*, id est *futura damnationis*, ut Hugo exponit, *quæ scilicet impii non cogitaverunt, nec timuerunt, dum vitare possent.* Tritum quidem est, illud poëtæ effatum: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ*, hæc autem regula in reprobo contumaci, & in sceleribus suis indurato, plurimum fallit, hic enim, ut Beatus Laurentius Justinianus ait: *Præceps deliciarum ruit in foveam, effrænis ducitur post carnis concupiscentias, contemnit majorum admonitiones sacras, Patrum decreta subsannat; & inquis æterna supplicia præparata non metuit.*

Hug. Card. ibid.
B. Laur. Just de perfect. grad. c. 2.

S. Athan. ser. 4 contr. Arian.
Contemnere est verecundiam peccati amittere.
B. Laur. Just. ibid.

6. *Contemnit.* Sanctus Athanasius in sermone quarto *contra Arrianos*, hunc in profundissimum malitiæ barathrum infelicem lapsum, idem esse dicit, quod verecundiam, vel erubescentiam peccati amittere; adeoque secundum, hunc sanctum Doctorem ly *contemnit*, idem significat quod *pudorem exuit.* Beatus Laurentius Justinianus postquam contra hosce obstinatos peccatores pluribus detonasset, tandem in hæc verba concludit: *Ex his patet, quod quicumque hac voluntaria, & deliberata peccandi consuetudine possidetur, nec Deum metuit, nec ullo pudore detinetur.* Sanctus Bernardus de verecundia, quæ frænum est culpæ, deque virtuosæ erubescentiæ subselta scribit: *Est expunctrix malorum, specialis gloria conscientiæ, vitæ decus, virtutum sedes.* De jactura autem hujus virtutis, & consequenter de inverecundia, & impudentia, omnino asserendum est contrarium, quia *lætantur, cum male fecerint, & exaltant in rebus pessimis.* Imo per subsannationes suas omnes, quos possunt, à virtute, & Christi sequela, exemplo suo seducere satagunt, prout ex ipsorummet propria confessione clare satis colligitur; apud Sapientem enim dicunt: *Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii.*

S. Bern. Ser. 86. in Cant.
Prov. 2. v. 14.
S. 5. v. 3.

7. *Contemnit*, scilicet, secundum expositionem Cornel. à Lapide, impius contemnit, & abutitur auxiliis, quæ Dei misericordia illi ad suam emendationem subministravit: *Hæc enim consuetudo*, inquit præfatus Cornelius *necessitatem quamdam peccati affert, qua fit, ut homo, quasi impius sui, rapiatur in suas concupiscentias, quibus ultro se totum mancipavit, quo fit, ut omnia quæ eum à peccato removere possent, spernat & contemnat.* Audiamus Beatum Laurentium Justinianum ita scribentem: *Indulta tempora ad peragendam pœnitentiam non charipendit; neque extremum vitæ suæ considerat, diem sed arbitrans sibi totum licere quod vult, mortiferas proprias nititur perficere voluptates, tamquam equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Et in alio loco *de resurrectione spirituali animæ* disserens sequentem tradit doctrinam: *Soli illi merito plangendi sunt, tamquam mortui, qui nec terrentur minis, nec verberibus emendantur, de quibus per Prophetam dicit Dominus: Percussi eos & non doluerunt; attrivi illos, nec compuncti sunt; nam quos præsentia flagella non corrigunt, ultrix flamma æterni comburet incendii. O quantos quotidie ultro divina flagellatos, & impœnitentes damnat. O quot ex disciplina Patris, rebelliores. & deteriores fiunt, cum quod illis datur ad conversionis adjutorium, sibi per intolerantiam lethale convertunt in poculum.*

Corn. à Lap. ibid.
Contemnit id est abutitur Dei gratia
B. Laur. Just. ibid.
B. Laur. Just. de spirit. animæ resurrect. l. 2.

8. *Contemnit* Hugo Cardinalis inquit: *Contemnit Deum, quia peccatis absorptus, ipsum nec reveretur, nec timet; dixit enim in corde suo, non est Deus.* Etenim nullum est peccatum, quod majorem homini insinuat bonorum, & virtuosorum repugnantiam & nauseam, quam mala consuetudo peccandi, quia cum reprobus per illam animalis reddatur, circa illum indubitatum est illud axioma Apostolicum: *Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei.* S. Bernardinus multas quidem assignat peccati habituati malitias, inter alias vero hanc quoque memorat: *Est privativa omnis aptitudinis benefaciendi; unde nos habemus naturale ingenium, liberam voluntatem, grandem memoriam, juventutem, sanitatem, pulchritudinem fortitudinem; Item habemus bona spiritualia scilicet sapientiam, intelligentiam, contemplationem, meditationem. Item habemus bona gratuita scilicet gratiam gratis datam, & gustum divinæ dulcedinis, & fruitionem ipsius Creatoris, &*

Hugo Card. ibid.
Contemnit subintelligitur homo animalis.
1. Cor. 2. v. 14.
S. Bern. T. 4 ser. 15 p. 1. & 2. princ.

 contra

contra ista omnia est grassator Diabolus, qui suadet continuo nos istis bonis deprædari, & inducit nos in malos usus, quia ubi est peccatum, non potest esse gratia Dei, & ideo ait Salomon Eccle. 12. 6. Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ. Beatus Laurentius Justinianus, hanc rerum divinarum nauseam, à mala impii consuetudine provenientem, clarius confirmat inquiens: *Voluntaria consuetudo delinquendi, inhabilem reddit hominem, ad bene agendum proclivem ad malum facit, exhibet culpæ obnoxium; & deordinat naturæ bonum dona gratiæ, virtutum merita. Quid ore hac servitute infelicius?* Sanctus Bernardinus inquit: *Hi sunt de quibus Psalmista ait: Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt. Vulnerati siquidem sunt longa consuetudine peccatorum multorum. Hi dormiunt in sepulchris, conscientiarum malarum plus quam glis, qui per sex menses dormit in foramine muri; ipsi vero dormiunt per viginti, vel triginta, vel quadraginta annos, horum siquidem non est memor Deus, ad miserendum, quia obliti sunt Domini Creatoris sui.* Valde autem formidabilis est sequens B. Laurentii Justiniani sententia, dicentis: *Nihil sic humanæ adversatur saluti, a Deo separat, dirimit à societate Sanctorum, quemadmodum delictorum immanitas, atque indisciplinata consuetudo peccandi.* Etenim tametsi omnia peccata mortalia à Deo nos separent, eique nos exosos reddant nullum tamen nos magis à Deo alienos, & exosos efficit, divinaque amicitia & gratia nos privat, sicut peccatum habituatum; alii enim peccatores offendunt Deum *per modum transeuntis*, hoc vero per modum permanentis. In ultimo judicii die severus & implacabilis Judex hisce præscitis dicet: *Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem;* At vero cur dicit in tempore præsenti *operamini*, & non potius in præterito: *Operati estis?* Sanctus Bernardinus ait: Judicem dicere: *Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem, id est, consuetudinem malam*, quia qui huic obnoxii sunt, numquam ab offensis, & injuriis divinæ majestatis desistunt. Sanctus Bernardus contra hanc malam consuetudinem multa scripsit, postquam vero dixisset: *Ligat consuetudo*, mox subjungit: *Trahitur miser in profundum malorum, traditur captivus tyrannide vitiorum, ut carnalium voragine desideriorum absorptus, suæ rationis, divinique timoris oblitus dicat insipiens in corde suo, non est Deus.* Sanctus Bernardinus de iisdem reprobis ait: *Quanto per longiorem consuetudinem prolongaverunt, iniquitatem suam, tanto quoque quandoque propinquiorem, & semper acerbiorem experiuntur justitiam Dei.*

Eccle. 12. v. 1.
B. Laur. Just. de perfect. grad. 2.
S. Bern. T. 2. ser. 21. art. 2. c. 6.
Consuetudo peccandi est inhabilitas ad bene agendum.
B. L. Just. ibidem.
Peccatum habituatum pejus est omnibus aliis transeuntibus.
Ps. 6. v. 9.
S. Bern. ser. cit.
S. Bern. de grad. humil. grad. 12.
S. Bern. ib. c. 5.

9. Inter alias actiones, quæ de inclyto Dei servo Camillo de Lellis, Religiosorum Clericorum ministrantium infirmis fundatore leguntur, sequens quoque refertur funestus casus, qui hic Romæ in hospitali quodam sub pontificatu Gregorii XIV. contigit, quando magna illa sævit caritatis annonæ: tunc enim in hospitale illud infirmus quidam curandus delatus fuit, ad quem confessarius sine mora accessit, peccatorum ab eo commissorum confessionem excepturus. Sed qua bonum hunc Sacerdotem ab infirmo illo urbanitate existimatis? Historia dicit: *Duris ab eo verbis exceptus, & inurbane contumelioseque rejectus est. Hac enim ille respondit, se nimirum culpas ei suas aperire nolle, immo desperata jam animi salute totum se, & cum anima, tum corpore Diabolo homagium fecisse. Ad quod comprobandum syngrapham propria manu, quam suemet cruore frontis vena hausto inscripserat, illi se tradidisse. Ad quod Sacerdos obstupescens, verbis quammultis instetit, ut languentem ab erroris contumacia, & desperatione averteret, audacter enim vir perditus monenti respondebat, se nullam cum Deo pacem habere velle, sed tum vivum, tum mortuum Diabolo se despondisse, & ejus velle totum esse.* Ecce quam verum sit: Quod impii in peccatis suis habituati, se Dei & propriæ salutis inimicos esse aperte profiteantur, Dæmonique tandem in prædam cedant. Quem enim miserabilem hunc hominem finem habuisse existimatis? Nimirum cum usque in sequentem diem confessionem facere distulisset, circa mediam noctem, dum confessarius illum ad pœnitentiam disponere niteretur, ministri hospitalis, ex multis habitis indiciis, illum à Dæmone simul in corpore & anima sublatum fuisse æstimarunt, siquidem tametsi omnes fores & fenestræ clausæ fuissent, corpus tamen illius nusquam reperiri potuit.

Historia quæ contigit Romæ fundatori ministrantium infirmis.
Sacchin. Cicatell. l. 1. c. 27.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Peccator habituatus eum à quo monetur, & corrigitur, nequaquam amat, aut æstimat, nec ei credit, sed potius ridet, contemnit, & odit illum.

THEMA.

Non amat pestilens eum, qui se corripit. Prov. 15. v. 12.

1. INter alia reparabilia præjudicia, quæ in peccatorem habituatum redondant, unum est, quod nullum habeat deploratu statui suo emendando remedium, idque propria ipsius culpa ei accidit, quia admonitiones & correctiones sibi factas execratur, & contumaciter contemnit; ac proinde Sapiens ait: *Non amat pestilens eum qui se corripit*; Quæ verba Dionysius Carthusianus ita exponit: *Pestilens, id est, scandalosè & publicè male vivens, sedet enim in pestilentiæ cathedra & habituatus est in sua malitia.* Enim vero si quispiam, post contractam pestilentiam ab alio amico hoc acciperet solatium, quod scilicet indubitata ejus reconvalentia, dummodo medicos, chirurgos, aliaque opportuna admittat remedia; ille vero omnia hæc auxilia invincibiliter rejiceret, obstinate in malo suo persistere, & à contagio suo nequaquam curari volens, quid de miserabilis istius hominis insania diceres? Similis quidem casus vix dari solet, quando de sanitate corporali, tantopere ab omnibus æstimate, agitur, at vero in spiritualibus impiorum infirmitatibus habituatis sepissimè contingit; hi enim communiter procul à se rejiciunt omnes illos, qui eos per salutaria admonitionum, & correctionum remedia à malæ suæ consuetudinis contagio liberare satagunt D. Chrysostomus ait: *In peccatis id efficiunt reprehensiones quod in vulneribus remedia; sicut insipiens est qui pharmaca rejicit, ita stultus est qui non recipit grato animo reprehensiones*, hoc tamen non obstante non amat pestilens eum qui se corripit.

Habituato nullum suppetit remedium resurgendi
D. Carth. ib.
In peste spirituali rejiciuntur medicamina, non vero in corporali.
D. Chrys. H. 9. de poen. reprob. T. 3.

2. Deus apud Isaiam Prophetam comminatur inquiens: *Perdam Babylonis nomen, & reliquias & germen, & progenitum, dicit Dominus.* Ubi per Babylonem intelligi potest anima perversa, in sceleribus suis habituata, cunctisque auxiliis divinis; quæ contumaciter rejecit, destituta, de qua, proinde dicitur: *Curavimus Babylonem & non est sanata.* Id vero quod vel maxime admiror, id est quod Propheta his verbis mox subdit: *Et ponam eam in possessionem*

Is. 14. v. 23.
Per Babyloniam intelligitur consuetudinarius.
Jerem. 51. 9.
Isaia 14. 23.

Ericis;

Ericii, Cur enim non potius in possessionem datur ursis, Leonibus, vel aliis feris truculentioribus? Cui accedit, quod in cap. 34. ejusdem Prophetæ, de eodem Ericio iterata fiat mentio, cum dicitur: *Ibi habuit foveam Ericius, & enutrivit catulos.* Sanctus Antonius de Padua, per Ericium peccatores intelligit obstinatos, mala quidem ipsorum vita corrigitur & reprehenditur, sese excusant, & in pessima sua consuetudine persistunt. En verba Sancti Antonii: *Nota quod Ericius est totus spinosus, quem si quis capere voluerit, totum intus se abscondit, & efficitur quasi sphæra, in manu tenentis, caput & os habet interius, & intra os habet quinque dentes. Ericius est peccator obstinatus, spinis peccatorum undique obsitus. Hunc si de peccato perpetrato redarguere volueris, statim intus sese recolligit, & culpam, quam commisit, excusando abscondit, & sic caput, & os habet interius vel inferius. In capite mens, in ore locutio designatur. Dum peccator se de perpetrata iniquitia excusat, quid aliud facit, nisi quod mentem, & verba inferius ad terram inclinat? Unde dicitur etiam habere quinque dentes, in ore, qui sunt quinque modi excusationum in ore obstinati. Cum enim redarguitur, aut se excusat ignorantia, aut fortuna, aut Diaboli suggestione, aut carnis suæ fragilitate, aut proximi occasione, & ita enutrit (ut subdit Isaias,) catulos, id est, motus suos, & circumfodit, & fovet in umbra sua excusationis.* Qui vulnus aliquod gangræna affectum habet, quando illud chirurgo magis abscondit, illudque nullo remedio opus habere dicit, tanto gangræna profundius serpit; plagaque lethalior efficitur. *Quod enim tegit infirmus, nutrit vulnus*, ut inquit Sanctus Remigius. Sanctus Gregorius similiter ait: *Vulnera clausa plus cruciant, quia cum putredo, quæ interius fervet, ejicitur, ad salutem dolor aperitur.* Porrò lingua ejus qui perversum corrigit, & reprehendit, eumdem habet effectum, quem producere solet novacula, dum ulcus aperit, & saniem ac putredinem foras manare facit. Nam ut Clemens Alexandrinus ait: *Est reprehensio quædam veluti chirurgia, affectionum animæ.* Et vero quod sint qui ab hoc antidoto curantur, de quo Psalmista ait: *Misit verbum, & sanavit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum?* Væ autem illis, qui hosce medicos hæcque antidota à se repellunt & abjiciunt. *Qui sanari vult*, ait Sanctus Ambrosius, *argui non reformidat*, sic enim legimus: *Misit verbum suum & sanavit eos. Non amat pestilens eum qui se corripit*, id est, ut Hugo Cardinalis exponit, *qui à malo revocat, vel super malo ipsum redarguit.*

Isai. 34. v. 15.
S. Anton. de Pad. ser. 2. in Dom. 3. Quadr.
Comparatur Ericio.
Comparatur secundo gangrænæ.
S. Remig. in Ps. 31.
S. Greg. lib. 3 Past. admon. 13.
Clem. Alex.
Ps. 106. v. 20.
S. Ambr. ib.
Prov. 15. 12.
Hug. Card. ibid.

3. *Non amat pestilens eum qui se corripit*, neque bene monenti credit. Genus humanum per tot annos in peccato carnali, adeo pertinaciter inveteratum fuerat, ut Spiritus Sanctus illud exprimere volens, hac usus fuerit, phrasi loquendi: *Cuncta cogitatio hominis intenta ad malum omni tempore*; præcepit itaque Noë, ut intimaret perversis illis post viginti annos, securum, universali diluvio, in pœnam peccatorum iisdem immittendo, simul eodem tempore vastam illam arcæ molem fabricaret, utpote in qua nonnullas humanæ propaginis scintillas, id est, modicam Noë familiam præservare decreverat. Observandum vero est, quod licet sanctus hic senex honoris divini à perversis illis contumeliati, vindicandi, omnesque illius temporis homines emendandi & convertendi zelosissimus, per tot annos, ab iis admonendis, reprehendendis, comminandisque suppliciis nunquam destiterit, frustra tamen & incassum laboravit, quia *non amat pestilens eum qui se corripit; volebat Deus illos, qui tam graviter peccaverant*, inquit D. Chrysost. *fabricatione arcæ admoneri, ut secum cogitando quæ fecissent, resipiscendeque indignationem non experirentur*; verum ut in discursu præcedenti probavimus: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Mala enim consuetudo hanc habet pessimam indolem, quod omnia propriæ salutis aspernetur remedia, & ideo subdit Chrysostomus: *Cum tot annis audissent, quod ante fores esset interitus, neque à malitia cessabant.* Non enim Noe seniculo credebant, quin potius deridebant eum; Ubi nostra vulgata legit *pestilens*, textus Hebræus habet, *irrisor, illusor*, qui omnia monita irridet, & cachinnando exsibilat, quales suo contemptu, sannis, jocis, & dicteriis, pestilentissimi, & summæ noxii sunt. Quando is qui pestilentia laborat non amat eos, qui eum sanare contendunt, nec fidem habet illis (*non amat eum qui se corripit*) signum est infallibile, quod salutem & vitam propriam nihil curet, aut æstimet, at vero quod insuper illum irrideat, & subsannet, & contemnat, hoc solum spiritualibus animarum in malitia inveteratarum medicis contingit, unde ipsimet licet serius fatentur: *Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii*; derident enim illos, qui eos in ordine ad salutem animæ salubriter monent, & quidquid ad eam pertinet, vilipendunt. *Pestilens* sonat *illusor*, inquit Cajetanus, *derisor in ludum ducens, quæ religionis & futuræ vitæ sunt.* Audiamus Beatum Laurentium dicentem: *Hinc tota intentione, & omni qua valet industria, qui ab hac voluntate delinquendi consuetudine delectatur, possidetur, detestari conatur detestabilem impiorum hominum conversationem, de quibus in Sapientia relatione sic legitur: Dixerunt impii apud se non recte cogitantes; exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, tamquam non fuerimus, quia extinctus cinis est corpus nostrum, & spiritus diffundetur, tamquam mollis aër & transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis Solis.* Porrò cum atheistis illis firmissime impressum sit, animam nostram à morte immortalem non esse, neque post hanc præsentem vitam, aliam esse vitam superstitem, immo nec Deum remuneratorem bonorum, impiorum vero castigatorem esse credunt, consequens est, ut omnia in ludum deducant, quæ religionis, & futuræ vitæ sunt, semperque in malis habitibus suis inveterascentes in hanc tandem resolutionem descendant: *Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tamquam in juventute celeriter.* Tandem vero prædictus Justinianus sic concludit: *Ex his patet, quod quicumque hac voluntaria, & deliberata peccandi consuetudine possidetur; Deum non metuit, amisso autem timore Dei multo magis omnem erga homines timorem & respectum deponent.* Sanctus Bonaventura de peccatore in mala consuetudine inveterato claris verbis dicit: *Non permittit se tangi per correctionem juxta illud: Peccator cum in profundum peccatorum venerit contemnit.* Sanctus Gregorius quoque ad propositum nostrum ita scribit: *In laudem justi per Salomonem dicit veritas. Prov. 9. Doce justum, & festinabit accipere; pravorum contumaciam despicit, dicens, qui erudit derisorem (ipse sibi facit injuriam; ubi peccatorem contumacem derisoris nomine aperte nuncupat.*

In vanum laboravit Noe in convertendis sui temporis peccatoribus.
D. Chrys. ibid.
Ab illis irrisus
Sap. 5. v. 3
Cajet. ibid.
B. Laur. Just.
Dictum Atheistarum.
Sap. 2. v. 1.
Ibid. v. 2.
Ibid. v. 6.
S. Bonav. n. 6.
Diad. Sal. tit. 1. c. 2.
Prov. 9.
S. Greg. lib. 10. mor. c. 1

4. *Non amat pestilens eum qui se corripit.* Quisquis est perditæ salutis, & in peccatis suis obstinatus homo, eum qui illum corrigit, non solum non

Pestilens odit ad conversionem monentem

amat

amat, ſed nec auſcultat, aut æſtimat, ſed ridet & ſublannat eum; Immo qood plus eſt, & in quo malitiæ ſuæ culmen conſiſtit, illom odit, & perſequitur,

Amos. 5. 10.

dicente Amos Propheta, *Odio habuerunt corripientem;.... & loquentem perfecte abominati ſunt.* Herodes quidem, & ipſi prædicationi Sancti Joannis Baptiſtæ, noo modicum addictos erat, ſiquidem

Marc. 6. 20.

ut ſacer textus ait: *Libenter eum audiebat*; nec eſt quod exiſtimes verbum Dei ab illo ſine fructu auſcultatum fuiſſe, quin potius adimplebat illud à

Jacob. 1. 22.

Sancto Jacobo deinceps traditum conſilium: *Eſtote autem factores verbi & non auditores tantum* ſiquidem

Marc. 6. 20.

Evangeliſta Marcus de illo ait: *Audito eo multa faciebat*; eum enim tamqoam magnæ ſanctitatis virum, ſumma in veneratione habebat,

Ibid. v. 20.

ſciens eum virum juſtum & ſanctum: Magna quoque erga eum ferebatur reverentia & reſpectu, quia idem ſacer textus ait: *Metuebat eum*; & quia omnes *qui pie volunt vivere, in Christo, perſecutionem patientur*, hunc idem ſacer Textus ait: *Et cuſtodiebat eum* ſcilicet à perſecutoribus, vel aliis indigne ipſum tractare volentibus & tamen his omnibus non obſtantibus ex ejusdem Herodis præcepto

Herodes occidit Joannem Baptiſtam propter ſancta ſua monita.

Marc. 6. 27.

Sancto Joanni Baptiſtæ caput amputatum fuit; *Miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco.* At vero undenam obſecro hæc tam peregrina orta eſt mutatio, ut amore in odium verſo mors adeo impia homini omnium, non ſolum in Judæa, ſed & in univerſo mundo exiſtentium, innocentiſſimo & ſanctiſſimo, illata fuerit? Nimirum *non amat peſtilens eum qui ſe corrigit; odio habuit corripientem, & loquentem perfecte abominatus eſt.* Quamdiu S. Joannes verbum Dei in genere annuntiavit, neminem in ſpecie ſenſibiliter tangendo, tamdiu Herodes libenter eum audiebat, at quando zelu obarmatus ſcandaloſum ejus cum Herodiade tot annis continuatum inceſtom reprehendere cœpit, mox caput ejus à baſto amputari mandavit.

Cæſar. ibid.

Nam ut Cæſarius ait: *Sæpe bonis mali obtemperant, & hoc quamdiu eis placita prædicant, quorum vitia ſi per correptionem durius tetigerint, quidquid ibi amicitia prius fuerit totum diſſolvitur, & amor in odium vertitur.*

Caiet. in Marc.

Cajetanus in ea eſt opinione, quod ſcilicet hic Rex, qui à Chriſto aſtutæ vulpis nomine indigitatus fuit, prædictos pietatis & religionis actus extrinſecus ſolommodo ſimulaverit, id quod etiam peccatores per malam conſuetudinem habituati ſæpe facere ſolent, ceremoniis nimirum externis in publico utenter.

Hiſtoria de Stanislao.

Celebris eſt illa de Sancto Stanislao Epiſcopo Cracovienſi conſcripta hiſtoria, etenim cum Boleslaos, Rex Poloniæ, cum publico totius regni ſcandalo, in omni laſcivia vitam ageret, viſum eſt Sancto huic Præſuli ſe tamquam patrem ejus ſpiritualem obligatum eſſe ad eum ex hac turpi vita eripiendum, idque fecit, dum non tantum ſemel, ſed ſæpius cum humilitate & gravi modeſtia, rogavit, ut libidinoſam vitam ſuam, qui omnes ſibi ſubjectos populos gravi cum damno inficiebat, moderaretor, & refrænaret, immo ex parte Dei ſeverum illi comminabatur ſopplicium, ſcilicet coronæ & Regni ſui totalem jacturam, niſi ſerio ſe emendaret. At vero *non amat peſtilens eum qui ſe corripit*; & ideo *odio habuit corripientem.* Sententia eſt Eccleſiaſtici dicentis:

Eccli. 21. v. 7.

Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris.

S. Patian. ibid.

Sanctus Patianos pariter ait: *Ut venum tunc maxime ſolet fævere, cum moveus, & incendium tunc maxime ardere tum verſas; & rabies tunc maxime ſavire ſi provoces, ita illis objurgationis neceſſaria ſtimulos contrario talce fregerunt, non ſine ſuo quidem malo, & vulnere repugnantis; num à domino dictum eſt: *Argue ſtultum & odiete habebit.*

Correptum magis ſæviet dam movetur.

Boleslaus enim malam ſuam vitam deſerere nolens, credensve nullum adeo fore præſumptoosum, qui illum, utpote Regem, corrigere auderet, crudeli ira exacerbatus, Sanctum Epiſcopum perſecutionibus eo uſque infeſtare ſtatuit, donec oset occluderet; At vero quia nollom ei ſuppetebat accuſationis argumentum, gravem adinvenit calumniam; cum enim Sanctus Epiſcopus pro utilitate ſuæ Eccleſiæ, à quodam, triennio ante, quam venditor moreretur, quamdam coëmiſſet poſſeſſionem, & pretium quidem juſtum & utrimque pactum perſolviſſet, neceſſarias tamen ad illud probandum, à venditore non accepiſſet ſcripturas, defuncti venditoris hæredes inſtigavit, ut Epiſcopum tamquam fraudulentum uſurpatorem in judicio convenirent. Cauſa igitur coram tribunali Regio propoſita, cum teſtes ad veritatem deponendam ſeſe prodere non auderent, neque inſtrumentum ad veritatem probandam Epiſcopo ad manus eſſet, ipſe reſtituendam, coemptam poſſeſſionem fuit condemnatur.

Iniqua accuſatio per miraculum refellitur.

Sanctus igitur Epiſcopus in his ſe anguſtiis poſitum videns, in quibus non tantum Eccleſiæ ſuæ intereſſe; verum etiam, quod majoris momenti erat, exiſtimatio propria periclitabatur, ſe intra tridium defunctum venditorem, ad perhibendum veritati teſtimonium, in judicium adducturom eſſe compromiſit. Verum *non amat peſtilens eum qui ſe corripit*, & ut audiſtis, idem eſt peccator habituatus, quod illuſor, atque irriſor, & ideo, ut in lectionibus, quæ in officio prædicti Sancti leguntor, dicitur, conditio cum riſu accepta fuit, verum Epiſcopus quod promiſerat reipſa foit executus, nam ipſo ſponſionis, poſt oblatum Miſſæ ſacrificium, Petrum è ſepulchro ſurgere jubet, qoi ſtatim redivivus, Epiſcopum ad regium tribunal ſequitor ibique Regi & cæteris ſtupore attonitis, de agro à ſe vendito, & pretio rite ſibi ab Epiſcopo perſoluto teſtimonium dicit.

Impius Rex primo miraculo non movetur.

Annon ad emolliendum perverſi hujus Regis cor & animum ſtupendum hoc ſufficere debebat prodigium? Verum non ſolom nihil inde profecit, qoin potius aſperiori cum furore adverſus innocentem Epiſcopum furere cœpit, adeo ut hic ad illum excommunicandum adactos fuerit: Fruſtra enim ſæpe admonitom tandem à fidelium communione removet: Ille iracundia furens, militea, in Eccleſiam immittit, ut ſanctum Epiſcopum confodiant, qui per conati, occulta vi tertio divinitus ſont depulſi. Neqoe hæc miracula apud prædictum Regem quidquam profecerunt, ut obſtinatam indignationem ſuam deponeret, qoin potius poſtremo impius Rex Sacerdotem Dei hoſtiam immaculatam ad altare offerentem ſua manu obtruncat. Sed audire aliud non minus prodigioſum miraculom;

Neque ſecundo.

Corpus enim membratim concisum, & per agros projectum, aquilæ à feris mirabiliter defendunt. Mox Canonici Cracovienſes ſparſa membra nocturni de cœlo ſplendoris indicio colligunt, & ſuis locis apte diſponunt, quæ ſubito inter ſe adeo perfecte copulata ſunt, ut nulla vulnerum veſtigia extarent. Multis præterea miraculis ſervi ſui Deus ſanctitatem declaravit; At vero impius, obſtinatus, & habituatus Rex, in mala vita ſua ſemper magis magisque induruit, donec tandem irreparabiliter in abyſſum infernalem corrueret, fuitque in illo verificatum, quod *impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnat*; & ea, quæ religionis & futuræ vitæ ſunt in ludum deducat, Sanctus Antonius de Padua in ſermone quodam ita ex Sancto Gregorio ad propo-

S. Anton. de Pad. in Dom. Pass. — *S. Greg. l. 28. mor. c. 32.*

propositum scribit: *Juxta sententiam beati Gregorii libro 28. Cap. 32. Peccatum disciplina correptionem non recipit, donec animam in profundum demersit, nec desistit, ut ex hoc ipsam provenire faciat in disciplina contemptum, unde sic dicit: Anima peccato, in quod labitur, non potest esse contenta, dum quotidie ad deteriora dejicitur; quasi in puteo, quo decidit, fundum non invenit quo figatur; unde bene dicitur, Prov. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit.*

Prov. 18. 3. — **Contemnere correptionem est signum reprobati.**

Ex his patet, quod signum hominis reprobati est, contemnere correptionem, & signum quod homo ad profundum peccatorum venit, est, quando habet auditum clausum, affectum pravum, aspectum cæcum, animum induratum. Spiritus Sanctus pro os sapientis hujusmodi peccatoribus sequens intimat supplicium: *Viro qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus.*

Prov. 29. 1.

Et ratio est, inquit Lyranus: *Quia peccatum est irremediabile, est enim quædam species peccati in Spiritum Sanctum, quod irremissibile, id est, de difficili remissibile dicitur.* Ac proinde bene monet Sanctus Augustinus inquiens: *Prudenter accipiat unusquisque monita præceptoris, ut non perdat tempus misericordiæ Salvatoris.*

S. Aug. ser. 1. de verb. Dom.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Quanta cum difficultate peccatores habituati in statum reducantur salutis, ex Lazari resuscitatione deducitur, è qua pariter salutaria pro ipsis documenta eliciuntur.

THEMA.

Fœtet, quatriduanus est enim. Joan. 11. ℣. 39.

Lazarus in sepulchro gerit typum spiritualiter mortui. — *Jo. 21. 25.*

1. Sanctus Joannes Apostolus, quia intimus Christi Secretarius fuit, historiam suam Evangelicam hisce verbis claudit: *Sunt & alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* Ex qua declaratione evidenter deduci posse videtur, Salvatorem nostrum multo plures in vitam revocasse defunctos, quam tres illos, qui ab Evangelistis specificantur; hisce tamen sub silentio præteritis, tres solum memorantur, eo quod hi ad nos in ordine ad mortem Spiritualem, quæ per peccatum incurritur, & quoad resuscitationem animæ, antea per peccatum mortuæ, postea vero per pœnitentiam ad vitam gratiæ resurgentis, instruendos sufficiant. Porro hoc miraculum, circa personam Lazari à Christo patratum, Sancto Thomæ à Villa Nova, occasionem dedit, ut in concione quadam in hæc verba prorumperet: Non solum miracula sunt, sed mysteria. *Latet in hac Lazari suscitatione spiritualis suscitatio peccatoris. Lazarus namque quatriduanus, fœtidus, & sepultus, peccatoris typum gerit, non cujuscunque, sed obstinati, indurati, corrupti, in quo ratio, mens, sensus, synderesis vitio sepulta sunt.* In hac igitur resuscitatione, incarnata Sapientia (quæ in omnibus actionibus suis doctrinæ magisterium nobis præbere dignata est) manifestare voluit difficultates insuperabiles, quæ in peccatore habituato in statum salutis reducendo, occurrere solent, simulque insinuare voluit media, quæ ad hunc finem consequendum apta esse noscuntur.

S. Th. de Vill. fer. 6. post Dom. 4. Quadr.

2. Rupertus Abbas acutè & fructuose considerat differentiam, quæ inter duo alia cadavera, & hoc Lazari, ad vitam revocata intercedunt; Ait enim: *Peccator quivis, jam pro mala consuetudine infamis, Lazaro comparatur quatriduano jamque fœtenti; Et quidem juvenis quoque qui efferebatur per portam civitatis, puella etiam, quam adhuc in domo sua jacentem, idem Dominus suscitavit, mortem significat animæ peccatricis, sed in singulis figurantur peccatorum modi. Puella namque mortua in domo jacens, anima est quæ conscientia mali desiderii suffocata, nondum tamen per operis consummationem publicata. Juvenis autem, qui per portam civitatis efferebatur, peccator est, qui desiderio malo præventus, usque ad exteriores quoque pervenit iniquitatis effectus. At vero qui opera peccati jam in consuetudinem vertit, famamque perdidit, Lazaro, ut jam dictum est, similis est quatriduano, jamque fœtenti.*

Rup. Abb. lib. 10. in c. 11. Joan. — **Differentia inter tres à Christo resuscitatos.**

S. Thomas à Villa Nova similitudinem adfert infirmitatis habitualis difficulter curabilis: *Sicut qui ægritudinibus corporalibus, distemperatis humoribus ægrotat perfacile sanatur, qui autem corruptis omnino & putridis diuturna febre laborat longo tempore, & fortis medicamine vix curatur, ita in anima ægritudinibus omnino evenire solet.* Albertus Magnus observat, Sanctum Joannem dixisse: *Erat quidam languens Lazarus, languens longus angor est, quia & angustia angit, & diuturnitate corpus atterit, & vires consumit.*

S. Th. de Vill. ibid. — *Alb. Magn. ib.*

3. *Miserunt sorores ejus ad eum dicentes, Domine, ecce quem amas infirmatur.* Sanctus Thomas à Villa Nova hujus aperit mysterium inquiens: *Valde advertendum est, ut inquit Bernardus, quod sorores pro infirmo & adhuc vivo Dominum deprecantur.* Primo autem loco notandum est, sorores Lazari optime de Christo meritas fuisse, quia Magdalena sæpius pretiosis unguentis egregium Christo præstiterat obsequium, & quamvis peccatorum suorum ab ipso acceperit remissionem, nihilominus & hæc in summam Christi gloriam redundavit, siquidem illa prima fuit, quæ ad illum non pro salute corporali; sed pro peccatorum remissione obtinenda recurrit, in quo facto satis ostendit Christum verum esse Dei filium; *Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus.* Ipsa quoque una fuit earum mulierum, quæ continuo cum sequebantur, eique de amplis facultatibus suis quod necessarium erat subministravit. Præterea Martha in Bethania domum suam semper habebat apertam, ut Christum una cum Apostolis suis benigno exciperet hospitio; Ecce tibi igitur quantis fuerunt instructæ meritis, ut gratias à Christo implorarent pariter, & reciperent. Observanda tamen est, modestia & humilitas, qua Christo pro fratre supplicarunt, dicebat enim Martha: *Domine.* Albertus Magnus ait: *Professio est sanandi, si vult; non rogant, sed insinuat tantum, sibi, quod utilius videtur, relinquentes.* Toletus ad illa se verba reflectens: *Ecce quem amat,* inquit: *Efficacior est amor subvenientis, ut bene faciat, quam amor indigentis, ut benefiat ei.* Amor igitur Christi erga Lazarum potentissimus quidam fuit impulsus, quod ad ejus salutem procurandam instigabatur. Sanctus Augustinus ait: *Non dixerunt veni, amanti enim tantummodo nunciandum fuit, sufficit ut noveris, non enim amas, & deseris.* Sanctus Thomas à Villa Nova his sororum preces considerans suadet, ut ad inter-

Joan. 11. 3. — *S. Th. de Vill.* — **Magdalena prima fuit quæ agnovit Christum Dei filium.** — *Luc. 5. v. 21.* — *Marc. 10. 41.* — *Alb. Magn. ibid.* — *Joan. 11. 3.* — *Tolet. ibid.* — *S. Aug. 49. in Joan.*

cessionis recurramus Sanctorum, & spiritualem peccatorum habituatorum emendationem, & resuscitationem consequi meremur: *Voluntatem enim timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Placet Deo nimis humilitas peccatoris, qui de se penitus diffisus, quia indignum exauditioni se reputat, alterius suffragia quærit.* Item quoque Archi præsul hanc sororum supplicationem ingeniose ponderans ait: *Pro infirmo, & adhuc vivo Dominum apprecantur, pro mortuo autem & sepulto non orant sed plorant. Sic omnino Sancti pro peccatore adhuc vivo sensibus, qui & peccatum sentit, & à peccato solvi toto animo concupiscit, orationibus intercedunt pro illo; At qui jam mortuus à corde, in vitiis, & in peccatis sepultus est, non precibus, sed lachrymis agunt, si forte respiciat Dominus, & misereatur. Quis enim tam insolens ut pro obstinato contemptore deprecari audeat, & dicere Deo suo: Domine salva illum? Unde Psalmista; Pro hac, scilicet impietate, orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno, verumtamen diluvio aquarum multarum, id est, peccatorum inundatione, ad eum non approximabunt.* Citatque sequentem ex Epist. 1. Sancti Joannis textum: *Qui scit fratrem suum peccare peccato non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem; non pro illo dico, ut roget quis.* At vero inquies, daturne igitur peccatum aliquod irremediabile, propter quod divinæ pietatis aures penitus sunt occlusæ? Respondeo vere ita est; & quidem tale est peccatum habituatum, pro hoc enim verba & preces non sufficiunt, sed amaræ requiruntur lachrymæ & fletus: *Quid igitur?* inquit S. Thomas: *Non oret sed ploret, efficacior enim coram Deo est lachryma, quam lingua.* Cum igitur Lazarus figura sit impii, pessimæ peccati consuetudini insordescentis, quod hic in vitam revocatus fuerit, id non tam factum est per sanctarum sororum suarum preces, quam propter merita singultuum, suspiriorum, & lachrymarum, non solum dictarum sororum, verum etiam ipsiusmet Filii Dei, prout in discursu hujus historiæ videbimus.

S. Th. de Vill. in Ps. 144. 19.

Pro infirmo orant, pro mortuo plorant.

1. Joan. 5. v. 15.

Pro habituato peccatore necessariæ sunt lachrymæ.

4. Advertendum est quoque, quid, quando Salvator harum sanctarum sororum accepit nuntium, conversus ad Apostolos dixerit: *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam;* id est, ut Rupertus Abbas exponit, *pro testificanda divinate Filii Dei*, quia peccatorem obstinatum, reducere ad pœnitentiam, unum est ex excellentioribus Omnipotentiæ & Sapientiæ Dei testimoniis, & quidem longe efficacius; quam quod sit creatio totius mundi, quia in hac nullam invenit oppositionem, *dixit* enim *& facta sunt*, in peccatore autem contumaci & obstinato, semper maximam experitur resistentiam.

Joan. 11. 4.

Rupert. Abb.

Obstinatum reducere ad pœnitentiam pertinet ad omnipotentiam Dei.

5. *Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die.* Ex hoc loquendi modo deduci posse videtur, resuscitationem Lazari, spem Marthæ longe superasse; sed quamobrem? Numquid filiam Archisynagogi, & filium viduæ Naimiticæ ad vitam revocatus fuisse sciebat? Cur igitur quoque non confidit Christum posse & velle hoc quoque miraculum in fratre suo operari? Numquid *diligebat Jesus Martham, & sororem ejus Mariam, & Lazarum?* Respondetur corpus Lazari jam cœpisse tendere ad corruptionem, quia quatriduanus jam fœtebat; & ideo ob difficultatem illius in vitam revocandi quasi desperabat, non se reflectens ad hoc, quod non esset impossibile apud eum omne verbum; Quamvis etiam dici possit, eam per hoc nobis insinuare voluisse difficultatem, quam in reducendis ad veram conversionem peccatoribus induratis & diuturno tempore in vitiis suis sepultis, experimur.

Joan. 11. 24.

Hoc ipsum declarat Martha soror Lazari.

6. *Jesus ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu & turbavit semetipsum.* Jam igitur Lazarus ad portum appulit salutis & vitæ, propter aquas salsas tot lachrymarum & fletuum, quos ediderunt sorores, & Judæi; quorum ibi ingens numerus præsens erat, immo & propter lachrymas ipsiusmet Christi, qui de se ait: *Ego sum resurrectio & vita.* Regi Ezechiæ in lecto languenti ab Isaia Propheta mors de facto intimata erat: *Præcipe domui tuæ, quia morieris;* & tamen vix Rex ille unicam ab oculis lachrymam stillaverat, cum ecce idem Propheta subito retrogressus, pronuntiatam ex parte Dei sententiam revocavit, inquiens: *Vidi lachrymas tuas, & ecce sanavi te.* Enimvero non constat, quod in miraculo circa filiam Jairi patrato Christus suspiraverit, mœstus fuerit, aut fleverit, sed tantum *tenuit manum puellæ, & resurrexit;* similiter quando adolescentem Naimiticum resuscitavit solum dixit: *Adolescens, tibi dico, surge, & resedit, qui erat mortuus.* At vero si quoad hoc miraculum sacrum pervolvatis textum, invenietis, Christum certo quodam modo sudasse, laborasse, infremuisse, priusquam illum resuscitaret. Rupertus Abbas collato ad invicem miraculo ab Elia in resuscitatione filii Sareptani patrato, & hoc circa Lazarum à Christo operato, hanc inter utrumque assignat differentiam *hoc interest*, inquit: *quod hic in domo suscitatur, ille quatriduanus de sepulchro revocatur; quapropter hic & recenti casu peccator, & ille significat mala consuetudine fœtentem.* Quando filiam Jairi in vitam revocavit, dixit: *Non est mortua puella, sed dormit;* id quod Sanctus Antonius de Padua considerans, in hæc verba scribit: *Nota quod est animæ duplex mors, scilicet peccati, & inferni; Mors peccati dicitur dormitio, quia quilibet peccator in hac vita, à peccato tam facile potest resurgere, sicut quis à somno; Unde Apostolus Ephesiorum quinto ait: Surge (per contritionem) qui dormis, & exurge, id est, extra surge per confessionem, à mortuis, scilicet operibus, & illuminabit te Christus. Nota quod dixit: Puella, non veterana; Anima enim quæ nondum diuturnitate malæ consuetudinis est oppressa, sed quasi puella, & novella in peccato sopita, de facili ad vitam potest surgere; in domo enim fuit defuncta, & resuscitata, non extra portam delata, vel sepulta. Quia anima in domo conscientiæ defuncta, & nondum ad consuetudinis sepulturam delata, de facili potest ad vitam redire.* Sanctus Antonius pariter ait: *In resuscitatione Lazari quatriduani, quæ designat conversionem peccatoris inveterati in malis, Christus ostendit satis se laborare; Nam infremuit Spiritu, & flevit, accessit ad monumentum, fecit lapidem tolli, clamavit, & prius gratias egit, ad figurandum, quod multum oportet laborare peccatorem, qui permansit in peccatis, & flendo, & lapidem tollendo malæ assuefactionis, & clamando affectu, & orationes procurando Sanctorum.* S. Augustinus hanc turbationem à Christo voluntarie eo fine assumptam fuisse

Joan. 11. 33.

Joan. 11. 25.

4. Reg. 20. 1.

Rex Ezechias propter suas lachrymas sanatus est.

Ibid v. 5.

Matth. 9. v. 25.

Luc. 7. v. 14.

Rup. Abb. l. 5. in Reg. cap. 8.

Differentia inter Lazarum resuscitatum, & filium Sareptanum.

Luc. 8. v. 52.

S. Ant. de Pad. Dom. 24. post Trin.

S. Anton. p. 2. tit. 9. c. 13.

Puella de facili resuscitatur, non ita quatriduanus Lazarus.

S. Aug. tr. 49. in Joan.

fuisse censet, ut peccatorem instrueret contumacem; Ait enim: *Quid est ergo quod turbas semetipsum Christus, nisi ut significet tibi, quomodo turbari tu debeas, cum tanta mole peccati gravaris, & premeris?* Idem Sanctus Doctor in eodem tractatu hujus fletus, & internæ turbationis examinans mysterium, inquit: *Fremuit Christus, increpet se homo; Flevit Christus, fleat se homo; Quare enim flevit Christus, nisi quia flere hominem docuit? Quare fremuit, & turbavit semetipsum, nisi quia fides hominis sibi merito displicentis flere quodammodo debet in accusatione malorum operum, ut violentiæ pœnitendi cedat consuetudo peccandi?*

Joan. 11. 34. Ps. 137. v. 6. Deus peccatores non novit. S. Aug. ib. D. Thom. in Joan.

7. *Ubi posuistis eum?* Quærit incarnata sapientia, cui Psalmista clarum perhibet testimonium, quod *alta à longe cognoscit.* Unde S. Augustinus ait: *Scisti quia mortuus sit, & ubi sit sepultus, ignoras?* Doctor Angelicus hujus interrogationis hoc indicat mysterium, inquiens: *Per Lazarum in monumento signantur mortui in peccatis, ostendit ergo Dominus, se ignorare locum Lazari, dans per hoc intelligere, quod quasi nesciat peccatores;* quod confirmans Sanctus Augustinus ait: *Unde hoc probamus? Dominum audi dicturum in judicio: Non novi vos.*

Joan. 11. 34. S. Aug. ib. S. Ambr. de Joseph. c. 16.

8. *Dicunt ei: Domine, veni & vide.* S. Augustinus quærit: *Quid est vide? Miserere, videt enim quando miseretur.* De fletu Salvatoris inquit S. Ambrosius: *Ibi flevit, ut petus lachrymis suis mortui delicta lavaret.* Licet enim Lazarus in statu gratiæ fuerit mortuus, attamen quia peccatorem præfigurabat habituatum, ostendere voluit, quod ut talis revocetur ad vitam gratiæ, necessario hoc fieri debeat non solum per sanguinem, & vicinam ejus Redemptionem & passionem, verum etiam per fletum.

Joan. 11. 39. D. Chrys. hom. Jud. D. Chrys. H. 62. in Joan. Luc. Burg. Lapis sepulchralis significat duritiam cordis. S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 7. D. Chrys. ser. 65. S. Aug. ibid.

9. *Ait Jesus, tollite lapidem.* Sed numquid Christus per eamdem vocem, qua Lazarum jussit egredi e sepulchro, facere poterat, ut ponderosa illa moles pariter dimoveretur? *Annon qui transfert montes in cor maris,* (inquit Chrysostomus,) *potuit verbo lapidem movere?* Idem quoque in alio loco dicit: *Poterat, qui corpus mortuum voce moverat, & corrupto animam inspiraverat, multo magis lapidem movere, sed cur non fecit?* Respondet Lucas Burgensis: *Non conveniebat miraculo facere, quæ commode fieri ab aliis poterant.* Sed melius respondetur, id non fecisse, ut multa nobis mysteria insinuaret; lapis enim duritiam & pertinaciam indicat malæ consuetudinis, quam ut ipsemet peccator à se removeat, occasionem proximam, scorti, vel concubinæ, quam domi suæ detinet, foras ejiciat, & ad illam numquam redeat, necessum est. *Nostrum enim est onera removere,* ut ait S. Ambrosius. Chrysologus quoque ad idem alludens inquit: *Inter divinas virtutes humanum Christus requirit auxilium? Non sufficit amovere lapidem, qui mortem sufficit effugare? Sepulchri claustra reserare non vales, qui portas tartari prævaler aperire? Dixerat per Prophetam: Auferam cor lapideum de carne eorum, dabo eis cor carneum; præcepit ergo ut Judæi ex se cor lapideum tollant.* S. Augustinus de hoc sepulchrali lapide inquit: *Lapis est moles pravæ consuetudinis;* Hanc autem à nobis tollere, non ad Deum, sed ad nos pertinet, ut vox Salvatoris animam ad veram vitam revocare volentis, suam habere efficaciam possit. S. Thomas de Villa Nova aliam adducit considerationem inquiens: *Sunt qui teneritudine quadam animi pro commissis ex imo pectore gemitus mittunt, & ex oculorum fonte lachrymas affluenter effundunt, sed nullo animi vigore peccati jugum a se abjiciunt, statim enim post lachrymas redeunt ad plorata, his à Christo dicitur: Tollite lapidem, quasi dicat: Placet quod commissa ploratis, sed deplorata iterum non repetatis.*

S. Th. de Vill. Lapidem tollere debemus.

Joan. 11. 39. S. Th. de Vill. ibid. Qualis sit fœtor peccatoris. Prov. 2. 14. Ps. 68. v. 16. D. Carth. in Prov. 18. S. Thom. de Villa Nova. Similitudo.

10. *Quatriduanus est.* Etenim peccator, qui in malis consuetudinibus inveteravit, & callos obduxit, pessimi est odoris quoad famam, & scandalum est omnibus. *Fœtet odore malæ famæ,* inquit Villanovanus, *Dei populum inficit, & lædit, unde sicut pestilens ab hominum consortio segregandus est, ne contagione pestifera cæteros perdat. Quatriduanus est, quoniam quatuor dies in peccato habet, scilicet consensum, opus, consuetudinem, & contemptum; impius enim cum in profundum venerit, contemnit, de quibus Sapiens: Qui lætantur, cum male fecerint.* Dionysius Charthusianus super illa Psalmistæ verba: *Neque urgeat super me puteus os suum, neque absorbeat me profundum;* ex S. Augustino ita scribit: *Hinc loquitur Augustinus: Peccata quamvis enormia & horrenda, cum in consuetudinem venerint, aut parva, aut nulla esse videntur, in tantum, ut non solum non occultanda, verum etiam prædicanda, jactandaque videantur.* Et ideo ex omni parte dissolutionem & scandalorum suorum fœtorem exhalant; *Quatriduanus est, jam fœtet.* De his S. Thomas de Villa Nova subjungit: *Horum difficilis est suscitatio, perversi enim difficile corriguntur, sicut enim fermentatam massam in azymam redire difficillimum est, ita carnem & mentem, fermento peccatorum, & amurca vitiorum infecta, in pristinam restitui munditiam, solius Dei opus est.* Pergit idem S. Archi-Præsul ostendere difficultates, quæ circa hoc genus peccatorum occurrunt; ita enim scribit: *Peccator unius diei, aut duorum dierum, perfacile curatur; quia non omnino peccato infectus est, sed quatriduanus, vix umquam a peccato resurgit; ideo per Prophetam Dominus inquit: Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor, non convertam eum. Super tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor non convertam eum. Super tribus sceleribus Edom, Tyri, Moab, Juda, & super quatuor non convertam eum; quasi dicat, tribus sceleribus aliquando parcam, quarto vix parcam.*

Joan. 11. 41. Salmer. Tom. 6. tr. 44. Lyran. ibid.

11. *Jesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me.* Porro cur Christus suos in cœlum elevarit oculos, Salmeron his verbis exponit: *In cœlum oculos sustulit, & cum Deo collocutus, ut ipso corporis gestu testaretur, hæc se divina virtute facere. Omnia igitur in figura contingebant,* nimirum, ut nos doceret, quod ad convertendum impium, in habituata sua malitia mortuum, Dei omnipotentia requiratur. Porro illa à Christo exhibita gratiarum actio, certum quoddam novarum gratiarum pignus erat, ut Lyranus notat, inquiens: *Ex gratiarum actione de præteritis, Deus ad præstanda beneficia sequentia provocatur.* Similiter per hanc gratiarum actionem, Christus miraculum adeo prodigiosum, & mysticum, æterno patri suo in acceptis referre volebat.

Joan. 11. 43. S. Cyrill. Alex. l. 7. in Joan. 8

12. *Voce magna clamavit.* Et vero præter morem suum solitum, vocem suam in altum extulit. Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Novum & ubique insolens Servatori Christo, etenim Deus & Pater, alicubi de illo ait: Non contendet neque*

Quare Christus clamavevit. vociferabitur. *Quid ergo dicemus, cum videamus illum præter consuetudinem vociferantem?* S. Augustinus clamoris hujus causam exponit, dum ait: *S. Aug. ibid.* *Fremuit, lachrymavit, voce magna clamavit: quam difficile surgit, quem moles mala consuetudinis premit?* Obstinati sunt veluti aspides surdæ, quæ aures cordis duræ pertinaciæ lapide obturant, ac proinde, vocem extollere necessum fuit, ut cordis penetret duritiem; *dedit voci suæ vocem virtutis.* Idem Sanctus Doctor in Sermone quodam idem his verbis tangit mysterium: *S. Aug. ser. 44. de verbo Domini.* *Ostendit multo clamore objurgationis opus esse ad eos, qui consuetudine durruerunt.* S. Antonius de Padua similiter ait: *S. Anton. de Pad. ser. de fer. 6. ibid.* *Voce magna, quia difficulter homo peccati consuetudine sopitus resurgit.* Confirmat hoc ipsum Rupertus Abbas, dum ait: *Rup. Abb. ib.* *Quia non nisi magno terrore aspirantis Dei, & de futuro judicio comminantis exterritur, male securus peccator ad cor suum reducitur.*

S. Th. de Vill. Peccatum ex integro est relinquendum. 13. *Lazare veni foras.* Audiamus circa hæc verba Villanovanum ita disserentem: *Quisquis vitiorum sepulchro fœtidus, & tepidus jaces, cum vocem clamantis audieris, noli cor tuum obdurare, sed per confessionem protinus veni foras, ne obdurescas in similitudinem serpentis, & aspidis obturantis aures suas. Exi foras, non solum à dilecto, sed etiam ab occasione, & delinquendi proposito. Quidam ad modicum in Quadragesima peccata deserunt, sed peccandi propositum nunquam dimittunt; Quidam cum peccatis etiam propositum peccandi reliquisse sibi videntur, sed occasiones delinquendi non fugiunt; Hi non suscitantur, quia non omnino foras exeunt.* Aliam *S. Greg. l. 22. moral. c. 9.* S. Gregorius tradit moralitatem, inquiens: *Signatur, qualiter resuscitemur in corde, cum videlicet mortuo dicitur: Veni foras, ut ab excusatione, atque occultatione peccati ad accusationem suam ore proprio exire provocetur.*

S. Thom. in Joan. 14. *Et statim prodiit.* Doctor Angelicus super Joannem scribens ait: *Prodit namque peccator, quando exit pœnitendo à consuetudine peccati ad statum justitiæ, qui tamen habet manus ligatas institis, id est carnalibus concupiscentiis, quia adhuc in corpore constituti, alieni à molestiis esse non possunt, etiam à peccato surgentes.*

D. Chrysost. sent. ibid. Solvite eum, i. e. post restitutionem ablati, &c. 15. *Dixit Jesus: Solvite eum.* Chrysostomus interrogat: *Qui stimulos mortis contrivit, qui portis mortis confregit, non potuit retinacula disrumpere? Et dicit ipsis, solvite.* Homini in vitii[illegible]ludum fordescenti, sæpe vox Dei non sufficit, ad eum inclamandum & inducendum, ut lapidem auferat suæ obstinationis, sed in hunc finem frequenter adhibet amicos, parentes, personas honoratas, prædicatores. Villanovanus aliam hic elicit moralitatem, dum ait: *S. Thom. de Villanov.* *Vos, ô Sacerdotes, solvite, & sinite abire; cavete ne eum in sepulchro solvatis; prius exeat, ut solvatur. Prius vadat, & concubinam à domo pellat; pecuniam alienam restituat, contractus usurarios rumpat; famam proximi læsam prout potest, resarciat; mercenariorum labores, & pauperum debita solvat; offenso fratri reconcilietur; & tunc ad Confessionarium redeat, ut absolvatur.*

Salmer. ib. 16. *Sinite abire*, id est, ut Salmeron explicat: *Sinite abire, per opera orationis, jejunii, Eleemosynæ, & per novitatem vitæ è sepulchro recedendo, de qua est illud: Si Spiritu vivimus; Spiritu & ambulemus.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De duritia cordis humani, in mala sua consuetudine obstinati, & specialiter de Judæorum contra Christum pertinacia tractatur.

THEMA.

Cor durum habebit male. Ecclesiast. 2. ℣. 27.

1. Tametsi Deus hominem, opus manuum suarum, crearit, illum tamen arbitrii libertate donatum esse voluit, & ideo *reliquit eum in manu consilii sui*; omnia enim alia *Eccli. 15. v. 14.* Deus per suam exteriu potentiam, præter voluntatem, & cor hominis; atque ideo cor illius, sibi dari postulat, inquiens: *Præbe, fili mi, cor tuum mihi*; *Prov. 23. 26.* modum quoque quo illud ei donare possis, verbis immediate sequentibus declarat, dum ait: *Et oculi tui vias meas custodiant.* Deus postulat, sibi dari cor hominis. At vero si homo transgrediatur legem Dei, (de qua dicitur: *In lege Domini voluntas ejus,*) *Psal. 1. v. 2.* si cor ejus in peccato durum sit & obstinatum, væ illi, quia *cor durum male habebit.* S. Antonius ait: *Sciendum, quod peccatum facit cor id est voluntatem, durum ut lapis, ut quemadmodum lapis, & alia dura resistunt tactui, nec recipiunt impressionem digiti, sicut mollia ut ceta, ita peccatoris cor ita obduratur, quod resistit tactui divinæ inspirationis, nec recipit impressionem digiti, id est, Spiritus Sancti, qui dicitur digitus Dei, per gratiam infusionem;* *S. Antonin. p. 1. tit. 4. c. 13. §. 2.* Unde & de diabolo, & quolibet membro ejus, id est, peccatore dicitur. Job. 41. *Cor ejus indurabitur quasi lapis; scilicet ex consuetudine mala,* ut declarat Sanctus Bernardinus, *& restringetur quasi malleatoris incus, quæ quanto plus percutitur, tanto amplius induratur; Hinc est, quod hujusmodi mens fit saevior, ac nequior in flagellis & unde ex adversis debebat humiliari, & flecti, inde in majorem nequitiam convalescit.* Consuetudo mala est, quasi malleatoris incus. *Job. 41. 15. S. Bernard. T. 1. ser. 1. art. 1. c. 4.* Visum est hoc evidenter in Pharaone, vero peccatoris contumacis, & obstinati typo; quanto enim magis his flagellis divinæ justitiæ castigabatur, tanto efficiebatur in pertinacia sua durior & obstinatior; unde Moyses semper hæc verba repetit, *& induratum est cor Pharaonis.* Cum Valens Imperator in secta Arriana pertinaciter persistens, hæreticos hujus factionis, contra quos Basilius Magnus fidem Catholico-Romanam sustinebat, defenderet, accidit; quod dum, ad subscribendam iniquam Basiliani exilii sententiam, fedem postularet, hæc subito confracta dissilierit; postulatus quoque calamus ad subscribendam sententiam, atramentum non reddiderit; acceptus denique alius calamus characteres non formarit, cumque contumaciter in scribendo progredi vellet, brachium fortiter tremere cœperit; tunc igitur miraculum Dei esse agnoscens, chartam, in quam exarata fuerat sententia, manu sua dilaceravit; At vero numquid propter hoc cordis ejus duritia emollita fuit? Minime; Accidit, ut filius ejus ad mortem infirmaretur, quem Sanctus Basilius, cui illius valetudinem commendaverat, subito per suam præsentiam pristinæ sanitati restituit; At vero quia (*cor durum male habet,*) nondum deposito errore, & hæresi sua Arrianos, advocavit Episcopos, filius ejus, mox ut hi accesserunt, vita excessit, nec tamen ob id Valens Imperator à Deo multoties punitus non resipuit.

Valens resipuit, aut de emendatinne instituenda cogitavit.

Mala consuetudo congelat animam.
Iob. 41, 15.
S. Bern Tom. 4. Ser. 15 p. 1. & 2.
Eccli. 43, 22.

2. Sanctus Bernardinus in Sermnne quodam multas à peccato habituato derivantes enumerat malignitates, inter alias vero hanc quoque enumerat: *Tertia malignitas est, quod fit cordis induratio; unde Job: Cor ejus indurabitur tanquam lapis.* Citatque alium Ecclesiastici textum, ubi dicitur: *Flabit Aquilo, & congelabitur crystallus, quia aliqua species crystalli fit de aqua congelata per illum ventum Aquilonis. Ita est in Aquilone mali usus, & consuetudinis peccatorum, quia ita congelat animam, quod semper induratur, & anima indurata, sive in prosperis, sive in adversis, semper pejerat, quia tales sunt prada diaboli.* Cœlestis Magister noster in parabola de semine, præjudicium, quod verbo divinn, divinisque inspirationibus, cunctisque aliis, ad pietatem & religionem Christianam ordinatis irrogatur, insinuare volens, inquit: *Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem; . . . Semen autem est verbum Dei*, ut ipsemet Salvator declarat. Circa quæ verba Sanctus Bonaventura ita scribit: *Supra petram, id est, supra cor durum, de quo Zacharias ait: Cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba quæ misit Dominus.* Abertus Magnus similiter de hac petra super quam pretiosum & cœleste hoc semen dispergitur & exsiccatur, ita scribit: *Est cordis durities, qua nec timore, nec comminatione frangitur, nec pietate, nec amore promissionem mollitur.* Huc quoque spectant Sancti Bernardi de hac cordis humani duritie & obstinatione differentis, sequentia consideratione dignissima verba: *Cor durum ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, exemplis non inducitur, minis non terrenis, beneficiis induratur, flagellis non eruditur.* Qui materiam aliquam duram; & consistentem emolliri intendit, manibus suis illam volvit, & revolvit; Si autem hoc non sufficiat, radiis Solis, vel etiam calori ignis eamdem exponit; Quod si vero nec hoc juvet, eamdem incudi superimpositam, malleis fortiter percutit; Si autem & hisce percussionibus resistat, tunc plane desperat, eamque ut in sua duritie relinquat necessum est. Idem quoque Deus cum multis reprobis & in sceleribus suis inveteratis & pertinacibus facit; Primo enim illos beneficiis suis prævenit, id est, bona terrena, sanitatem, divitias, honores, aliasque similes prosperitates illis copiose tribuit, quibus si abutantur, sæpe manum suam ad flagella infirmitatum, persecutionum, carcerum, egestatis extendit; Si vero nec exinde proficiant, eosdem in perversa sua consuetudine deserit, ut verificetur in illis: *Cor nequam* (in Græco dicitur *cor durum*,) *gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum;* Dum autem illos in malis habitibus suis continuare permittit, eosdem simul magna cum severitate castigat, quia sibi ipsis in majori quantitate ligna accumulant, pro adaugendo, quod in futurum passuri sunt, infernali incendio. *Cadunt ex iteratione peccati in cor durum*, inquit Alvarez, *de quo scriptum est: Cor durum male habebit in novissimo. Cadunt in cor lapideum; cadunt in cor saxeum, quod non recipit semen, verbi Dei, sed natum aruit, quia durum cor non habebat humorem.* Idem eodem in loco authoritatem à nobis præteritam adducit Sancti Bernardi, in detestationem duri hujus cordis ita loquentis: *Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad judicia sævum, inverecundum ad turpia, impavidum, ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviscens, præsentium negligens, futura non providens. Ipsum est, cui præteritorum, præter solas injurias, nihilominus præterit, præsentium nihil non perit, futurorum nulla, nisi forte ad ulciscendum, prospectio, seu præparatio est; & ut in brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est, quod nec Deum timet, nec hominem reveretur.*

Luc. 8. v. 6.
Ibid. v. 11.
S. Bonav. ibid.
Zachar. 7. v. 12.
Petra in Evangelio denotat cor durum.
Alb. Magn. in Matth.
S. Bernard. l. 1. de consider.
Deus imitatur naturam in emoliendo cor hominis.
Eccli. 3, 29.
Alv Tom. 2. l. 3. c. 4.
Malignitates cordis dura.

3. Dives epulo in inferno constitutus Abraham rogavit, inquiens: *Rogo te Pater, ut mittas eum in domum Patris mei, habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Sed miseram passus est repulsam; & tamen de salute agebat animarum, pro quibus redimendis, Filius Dei in hanc terram veniens, sanguinem suum fudit. Et vero quidnam Lazaro, qui jam in securo portu degebat, mali evenire poterat, si à mortuis resurgens in divitis divertisset domum, ut eamdem ad Deum converteret? Nihil utique, & tamen oratio ejus exaudita non fuit. Scitisne causam? Albertus Magnus Judæos adeo obstinatos & duros fuisse dicit, ut Sacræ Scripturæ fidem adhibere detrectarint (*habent Moysen & Prophetas, audiant illos*,) multo minorem adhibituri fuissent fidem defunctis, quantumvis grandi miraculo resuscitatis; Sicuti revera tam manifestæ, & patenti ejusdem Christi resurrectioni fidem minime præstiterunt. Immo cor ipsorum adeo induratum erat, ut ex resuscitatione Lazari, à Christo in multorum Judæorum præsentia patrata, potius occasionem captarint convocandi concilium, & machinandi ipsius mortem, Unde Albertus Magnus ait: *Hoc ostenderunt, quia Domino resurgenti non crediderunt, & sicut dicitur Hebraor. 11. Multa mulieres acceperunt de resurrectione mortuos suos, nec tamen propter hoc Judæi crediderunt. Similiter etiam Joan. 11. Surrexit Lazarus, & ex hoc ad deteriora provocati sunt; unde Joan. 12. Cogitaverunt Principes Sacerdotum, ut Lazarum interficerent, quia propter illum multi abibant post ipsum. Narrat etiam Nicodemus in Evangelio suo, quod filii Simeonis, & multi alii surgentes ex mortuis testimonium Christo perhibuerunt, & tamen in incredulitate Judæi manserunt. Matth. 27. Multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt, & ingressa in civitatem sanctam, visa sunt à multis, nec aliquid ad fidem Judæorum profecerunt.*

Luc. 16, 28.
Quare Epulo pro fratrum suorum conversione non fuerit exauditus.
Luc. 16, 29.
Alb. Magn.
Judæi ex Lazaro resuscitato facti sunt pejores.
Hebr 11, 35.
Ioan. 11, 31.
Ioan. 12, 10.
Matth. 27. v. 22.

4. Consideratione digna sunt improperia illa, quæ sanctissimus Præcursor Joannes obstinatis Judæis in faciem objecisse legitur; dicit enim sacer textus: *Dicebat ad turbas, quæ exibant, ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham, dico enim vobis, quia potens est Deus de Lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Hugo Cardinalis mysterium explicat, cur illos lapidibus assimilarit; Ait enim: *Ideo comparantur lapidibus, quia adorantes, idola lapidea, quasi lapidei facti sunt, id est,*

Luc. 3, 7.
Judæi comparantur lapidibus.
ibid. v. 8.
Hug. Card.

Assignatur ratio quarè.

insensibiles. Verum enimvero utinam illi soli lapidum duritiæ obnoxii fuissent, quia sine dubio corda ipsorum tempore crucifixionis proprii Messiæ, quam crudeliter peregerant, una cum alia lapidibus emollita & confracta fuissent; Ac proinde Chrysologus ait: *Petra quia nolebant discedere per naturam, novum scinduntur per vulnus, facinus cantum sono, quia voce non poterant, accusantes.* Idem aureus Scriptor paulo ante dixerat; *Creatoris injuriam tota fugerat creatura; necem Domini sui; mundus evitare contendit; sciens ad totam domum vindictam pratendere, in qua fuerit servorum scelere Dominator occisus, hinc est, quod suis se deserentibus fundamentis, terra tremuit, Sol ne videret, aufugit, dies ne interesset, abscessit.* Soli Judæi tenebris cæciores, immobiliores terra, quæ commota fuit, duriores lapidibus, qui fuerunt disrupti, obstinati mansuerunt in sua incredulitate, in qua deinceps ad finem usque mundi continuabunt. Sanctus Leo eosdem obstinatos Christum in monte Calvariæ deridentes his verbis perstringit: *Sed his vocibus vestris stultis, atque blasphemis, reddunt omnia elementa responsum, & unam in vos sententiam ferunt, cælum, terra, Sol, sideraque indignos vos suo ministerio protestantes, terribili motu, insolitoque defectu tenebras mundo vestræ cæcitatis ostendunt.* Idem sanctissimus Pontifex in Sermon. 4. pariter de passione Domini contra Judæorum duritiam & pertinaciam ita scribit: *Cui Sacramento* (passionis videlicet) *cum se vita Author impenderet, & ad tantam divinæ majestatis inclinationem totius mundi compago quateretur, cum facinus impium omni sua confusione creatura damnaret, & manifestam in reos sententiam ipsa elementa proferrent, qui vobis animus Judæi, quæ conscientia fuit, quando & vos judicium universale urgebat, & revocari ad se consummato scelere impietas vestra non poterat?* Lucas Burgensis ait: *Petra scissa sunt ex terra motu, nominatim vero rupes Golgotana, quod testatur Lucianus Martyr apud Eusebium Lib. 9. Ecclesiastic. Histor. cap. 6. & Cyrillus Hierosolymitanus in fin. catech. 13. crepantes quasi media, quod fidem Conditoris sui non ferrent, & Judæis exprobrantes invincibilem cordis duritiem.* In libro Exodi legitur Deum præcepisse, quod si servus aliquis adeo vilis esset, quòd à servitute eximi nollet: *Offeret eum Dominus Diis, & applicabitur ad ostium, & postes, perforabitque aurem ejus subula; & erit ei servus in sæculum.* Hic autem servus, populum significabat Hebræum, qui aures Prophetarum prædicationi non aperiebat, bene tamen ferrum calamitatum & flagellorum, quæ ipsis immittebantur, aures illorum patefacere poterant; Immo sæpe ne quidem hæc ad aperiendum illis auditum profecerunt, unde Sanctus Ambrosius ait: *Dum autem suam subula pertundit, audire non potuit, vulneratam aurem gerens;* Sed in sua duritia & surditate, in omnibus nationibus in quibus exul degit, velut servus emptitius permanet.

D. Chrysol. ser. 78.

Moventur in morte Christi elementa, Judæis manentibus immotis.

S. Leo Ser. 4. c. 4. de Pass.

Luc. Burg.

Pœna servi nolentis redimi.

Exod. 21, 6.

S. Ambros. serm. 13. in Psal. 118.

5. De hoc indurato populo Jeremias prædixit: *Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo, & in ungue adamantino.* Quibus verbis Propheta, ad peccati habituati Judæ, id est, Hebraismi obstinationem alludit. Refert autem Plinius, adamantes hanc habere proprietatem, quod *in incudibus ita deprehendantur respuentes ictum, ut ferrum utrimque dissultet, incudesque ipsi dissiliant, quippe duritia inenarrabili simulque ignium victrix natura, & numquam incalescens.* Observandum vero est, quod præterquam hoc Judæorum peccatum, in hoc tam duro ungue adamantino, sit impressum, calami insuper, id est ferri, sive styli ferrei, duritiea super adamantem magis magisque accrescat. Origenes in Homilia quadam aliam deducit moralitatem, quam, utpote proposito nostro deservientem, præterire non licet, dicit igitur vetustus hic Scriptor: *Et siquidem esset peccatum meum atramento descriptum, forsitan delerem illud, nunc autem scriptum est stylo ferreo, & ungue adamantino scriptum super pectus cordis mei, ut mecum ad tribunal veniat, & compleatur illud, quod à Christo prophetatum est: Nihil absconditum quod non manifestetur, nudabitur pectoris mei conscientia, & aperto pectore videbuntur littera peccatorum.* Et verò licet verum sit, quod omnia peccata cordibus nostris indelebiliter inscripta, coram tribunali divino sint appaitura, electi tamen, qui, quoad vixerunt, peccata sua amaris lachrymis deplorarunt, hac gaudebant prærogativa, quod commissa peccata perfecta deleverint litura, ita ut legi nequaquam possint, de quibus proinde Psalmista ait: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata; Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum:* illi vero, qui ad ultimum usque spiritum obstinati permanserint, & ad frangendum hunc adamantem, sanguine agni immaculari usi non fuerint, peccatum indelebiliter in infernum usque secum deferent, numquam per totam æternitatem, ab illis expiandum, aut abolendum.

Jerem. 17, 1.

Adamanti proprietas in duritie.

Plin. l. 37. c. 4.

Orig. Hom. 12. in Jerem.

Peccatum damnatorum semper perseverat.

Ps. 31. 1.

6. Verum, ut ad Judæorum denuo revertamur pertinaciam, quis est, qui non se reflectat ad illud, quod in horto Gethsemani accidit turbis illis armatis, qui ad Christum capiendum illuc advolarant, etenim unico duntaxat verbo, haud secus ac si fulmen quoddam fuisset, omnes retrorsum prostravit in terram, ita ut se movere non possent: *Abierunt retrorsum, & ceciderunt, cohors ergo, & tribunus, & ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, & ligaverunt eum.* Certum est enim, quod viso tam prodigioso miraculo, non solum non resipuerint, aut fuerint compuncti, sed potius in contumaci obstinatione sua persistentes, vinculis & catenis eum strinxerint. Divus Chrysostomus de conversione Sancti Pauli differens, hoc factum Judæorum notat, reflectendo se ad malæ consuetudinis violentiam, cum enim maligni illi, à tot annis fatale contra Christum concepissent odium, jamque tempus adesset illud explendi, nequaquam sunt emolliti, quantumvis manifestum vidissent divinitatis & omnipotentiæ suæ portentum; *Quid enim stupidius,* inquit Chrysostomus, *quid reprobatius, qui retrorsum corruerunt, iterum surrexerunt, & iterum invadunt?* Sanctus Gregorius quoque adversus hanc perfidiam & obstinationem Judaicam sequentem instituit ponderationem, inquiens: *Jeremias Propheta dum Judæam iniquitatibus longe consuetudine obrutam fuisse consp'ceret, in lamentis fuit sub ejus specie semetipsum deplorat dicens: Lapsa est in lacum vita mea,* & po-

Judæi & Milites etiam à verbo Christi prostrati manserunt indurati.

Joan. 18, 5.

Malæ consuetudinis violentia.

D. Chrysost. in conv. S. Paul.

S. Greg. lib. 26. mor. c. 24.

& posuerunt lapidem super me. In lacum quippe vita labitur, cum labe iniquitatis inquinatur; lapis verò superponitur, cum etiam dura consuetudine mens in peccatum induratur, ut etsi velit exurgere, jam utcumque non possit, quia molee desuper mala consuetudinis premit. Sonora illa tuba, Joannes Baptista, quia Spiritu Apostolico omnibus impiis & dissolutis annuntiabat pœnitentiam, prædicaturus tamen obstinatis Judæis dixit: *Ego vox clamanti in deserto*, quasi dicere vellet, ego prædico sine fructu, & quasi in deserto arboribus loquor. *Ego vox clamantis in deserto*, inquit, *ut significaretur*, ut Theophilus Antiochenus exponit, *terra Judæa a Spiritu Sancto derelicta*, ac proinde mirum non est, quod Protomartyr de illis dixerit: *Dura cervice, & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis.*

Conqueritur S. Joannes Baptista, quod quasi arboribus fuerit locutus.
Matth. 3. v. 3.
Theophyl. Antioch. l. 1. alleg. in Matth.
Act. Apost. 7. v. 51.

7. *Cor durum.* Ad hoc ut peccator aliquis resipiscat, non sufficiunt aures externæ, nisi hæ cum internis cordis auribus concordent, & respondeant. Hoc enim fortassis cœlestis Magister noster in parabola de semine, per quod divinum ejus verbum intelligebatur, indicare voluit, quando, ut Evangelista ait: *Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat;* quisnam enim erat hic loquendi modus Christi, qui increata Sapientia erat? Numquid sufficeisset dicere: *Qui habet aures audiat?* Cur igitur insuper adjungit: *Aures audiendi?* Respondet Cajetanus: *Non corporis sed mentis aures excitat.* Hugo Cardinalis inquit: *Triplicem auditum notat hic, qui est necessarius auditoribus, scilicet auditus naturæ, quo verbum suscipitur; auditus intelligentiæ, quo sensus verbi discernitur; auditus obedientiæ, quo res verbi efficitur.* Multi surdi sunt, non quod aures externas, sed quoad internas cordis, siquidem hæ lapideæ sunt, propter obstinationem; *Surdos autem, quam multos ante oculos suos Dominus intuebatur, cum diceret: Qui habet aures audiendi audiat*, inquit Sanctus Augustinus, qui hujus hanc reddit convincentem rationem; *quas enim aures, nisi interiores hominis requirebat?* Per experientiam sæpius comprobatur, quo tametsi Echo linguam non habeat, ut verba articulare possit, nec fauces, nec alia instrumenta, vel organa proportionata, nihilominus eadem verba, quæ nos dicimus, perfectissime resonat; undenam verò peregrinus hic nascitur effectus, nimirum ex concavitate saxei cujusdam montis, in quo sonus verbi nostri reflectitur, & repercutitur, non tamen sonus hic saxum illud penetrat, ob materiæ incapacis insensibilitatem. At vero quidnam me per hanc similitudinem insinuare velle existimatis? Nimirum *cor durum male habebis:* prædicate alicui habituati peccatori, quidquid potestis, & nostis, ipse quidem id sibi placere, seque persuasum & convictum esse dicet, sed propter malum habitum, quo laborat, exinde non emendabitur, sed in surditate sua pertinaciter remanebit. Deus olim duobus fratribus, Moysi, & Aaroni præcepit: *Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit vobis aquas.* Audiit petra, & sine mora integros aquæ crystallinæ scaturivit torrentes, qui populum, ut inde biberet, per desertum sunt subsecuti (*consequente eos petra:*) idque ad confusionem cordium humanorum, quæ, utpote obdurata, licet vocem Dei, & servorum suorum audiant, non tamen exinde vel unicam lachrymæ stillam, ad restinguendum sibi ipsis flammas infernales, foras emittunt; quia *cor durum male habebit.*

Quinam habent aures audiendi
Luc. 8. v. 9.
Cajet.
Hug. Card. in Luc.
S. Aug. l. 17. Hom. ser. 7.
Quomodo formetur echo.
Magis flexibilis fuit petra Aaroni & Moysi quam cor durum.
Num. 20. 8.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Alia considerantur vincula, quibus nos mala consuetudo innectit, nec non quas secum adfert, ad resurgendum, difficultates perpenduntur.

THEMA.

Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut Pardus varietates suas; & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum. Jerem. 13. v. 23.

1. SAnctus Propheta Jeremias difficultatem reducendi hominem, post malam consuetudinem, diuturno tempore in peccato contractam, ad virtuose operandum, apta quadam explicat similitudine inquiens: *Si mutare potest Æthiops pellem suam &c.* Enimvero quantamcunque aquam habet oceanus, hæc tamen ad abstergendam ab Æthiope nigredinem minime sufficit; quantumcunque smegmatis, & lixivii adhibeatur, numquam tamen varietas macularum, quæ est in pardo, inde tolletur, eodem modo, inquit Deus, per Prophetam suum, quantamcunque adhibeatis diligentiam, laborem & industriam, malum tamen habitum per vitia, & pravos mores vestros contractum, non nisi cum summa difficultate eradicabitis. Unde Sanctus Bernardinus inter alias malæ consuetudinis malignitates, hanc quoque recenset, quod scilicet sit *bonorum retractiva; unde Jerem. 13. Numquid potest Æthiops &c. sic nec peccator poterit bene facere, licet cognoverit peccatum, & dixerit illud fore malum, & tamen non poterit se abstinere, & hoc est, quod ait David: Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum; pes enim affectus, lapis est indurata consuetudo, quia qui male assuetus est, difficulter surgit, unde minus malum est ignis ardens, & comburens domum, quam ipsa mala consuetudo, quæ non solum videtur corrumpere habitantes, sed etiam muros, quia si omnes decederent de illa domo, & novi homines intrarent, videtur quod muri illius domus inducant intrantes ad malos usus ibi consuetos. Et si esses habituatus in malis moribus, si velles illos relinquere, & adhærere virtutibus, non posses.* Cœlestis Magister noster, ut in discursu sexto hujus tractatus probavimus, in persona Lazari quatriduani, statum nobis delineare voluit peccatoris, in pessimis moribus suis habituati, & indurati; at vero observastisne ex dicto discursu, qualiter cadaver mortui Lazari in sepulchro pluribus institis, & ligaculis vinctum fuerit? Ut proinde Christus discipulis dixerit: *Solvite eum?* Cur autem id fecerunt, num forte timebant, ne mortuus ex obscuri carceris illius spelunca egrederetur? *Omnia in figura contingebat illis. Heu miseram peccati servitutem*, exclamat ad hoc propositum Villanovanus, *quam qui semel incurrit, catenis durissimis & infrangibilibus irretitur. Residet iniquitas super talentum plumbi, ut ait Propheta, & deprimentum peccatorum molem*

Habituatus comparatur Æthiopi.
Jerem. 13. v. 39
S. Bernard. Tom. 4. Ser. 55. 1. & 2. p. prim.
Vix se potest emendare.
Quibus vinculis Lazarus fuerit Ligatus.
Joan. 11. 44.
Jo. 11. 44.
S. Thom. de Villanov. ser. 6. post Dom. 4. Quadr.

molem, nulla potest virtus humana repellere. Nemini igoutum est illud Sancti Augustini, ante conversionem suam in impudicitiæ turpitudinem prolapsi lamentum: *Suspirabam*, inquit, *ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate.* Sanctus Gregorius Magnus super illa Jobi verba, *Si incluserit hominem, nullus est qui aperiat*, in hæc verba scribit: *Sæpe nonnulli à pravis actibus exire cupiunt, sed quia eorundem actuum pondere premuntur, in mala consuetudinis carcere inclusi, à semetipsis exire non possunt.* Est enim mala consuetudo, velut catena quædam, quæ nostra nos destituit libertate, adigitque quo lubet. Sanctus Isidorus ait: *Male agendi consuetudinem recessum esse, Propheta asserit, in profundum, cujus usu, quasi quadam lege homo tenetur adstrictus, ut etiam, quando non vult, peccatum committat. A lapsu vero cito resurgere, non est in profundum ire.* Sanctus Bernardinus hanc quoque tangit malæ consuetudinis malignitatem, dum ait: *Quarta malignitas est anima incatenativa, quia assens & inveteratus peccator, incatenatur sicut Samson, qui quater quatuor ligaminibus fuit incatenatus.* Quæ omnia ligamina moraliter exponens, ostendit, quam tenaciter peccatum habituatum nos stringat. Idem Sanctus, in alio quodam Sermone Tomi Primi, adducens verba illa Isaiæ cap. 58. *Si abstuleris de medio tui catenam*, per hanc catenam malum habitum intelligit, *id est, consuetudinem malam*, hanc enim si abstuleris, *salvus eris*: Citat quoque sequentem authoritatem Sancti Bernardi, dicentis: *Voluptas habita libenter repetitur, repetita blanditur consuetudo ligat, ratio consopitur.* Enimvero per experientiam videmus, quod quando alicui incumbit facultatum alienarum restitutio, tunc quanto diuturniori tempore facultates illas restituere differt, tanto magis erga illas afficitur, tantoque illi restitutio facienda difficilior esse videtur; longe autem major est renitentia, quam homo in se experitur, deserendi scilicet jam semel degustatas carnis voluptates: Cum enim impii divinæ sint gratiæ expertes, inimicus infernalis in perniciem nostram prævalendo, omnemviam nobis amputat evalendi, debilitatque vires, & nauseam boni, majoremque semper in malo complacentiam, & propensionem eis imprimit. Seraphicus Doctor de hac materia disserens inquit: *Sagena diaboli, consuetudo peccandi; sicut enim sagena multis nexibus, sic consuetudo ex multis malis actibus perficitur.* Audiatis velim, quibus nominibus Sanctus Bernardinus retis hujus nodos, seu potius hujus catenæ annulos nuncupet. Ita enim scribit: *Per septem tyrannides præcipitat peccatum habituatum animam in infernum. Consuetudo enim mala primo peccata graviora facit; Secundo minuit naturalia bona; Tertio, reddit promptum ad mala; Quarto præcipitat in peccata; Quinto peccare cogit; Sexto in ultimam desperationem inducit; Septimo, æternaliter damnat.* Sanctus Isidorus quoque hanc resurgendi difficultatem considerans, inquit: *Nequissimum est peccare, pejus est peccandi consuetudinem facere; ab illo facile, ab hac cum labore resurgitur, cum malæ consuetudini repugnatur.*

Confessio S. Augustini de seipso.
S. Greg. l. 11. mor. c. 55.
S. Isid. lib. 2. sent. c. 23.
Mala consuetudo est formata catena.
S. Bern. ibid.
S. Bernard. Tom. 1 ser. 21. art. 1. c. 3.
Isa. 58.
Perpenditur difficultas restituendi alienum.
S. Bonav. ser. in fer. 4. Pent.
Consuetudo comparatur sagenæ.
S. Bernard. ibid. art. 2.
Mala consuetudo infert septem tyrannides.
S. Isid. lib. 2. sent. c. 23.

2. Peccatum Davidis, adulterii nimirum & homicidii, gravissimum erat, scandalumque publicum generabat; Verumtamen nondum per annos habituatum erat, neque ipse malæ consuetudini insorduerat, ac proinde ad unicum correctionis, à Nathan prolatæ, verbum resipuit, dicendo: *Peccavi*; ac proinde sine mora audire meruit, *Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.* Theodoretus parabolam considerans à Nathan compositam, in qua dives quidam homo introducitur, qui multos ovium greges habens, ut lautam amico suo peregrè venienti instrueret mensam, pauperi unicam, quam habebat, sibi valde charam oviculam eripuit, hoc inquam observans, sequentem moralitatem subjungit: *Viatorem vocavit malam cupiditatem, ut quæ nunc & hunc, nunc ad illum veniat; hospitam autem rursum eam vocavit, ut quæ Davidi fuerat insolita, & nondum agnita, hoc enim effecit, ut ipse consequeretur veniam, non enim in malis studiis, & institutis fuerat educatus, neque ex mali animi instituto, sed fortuito quodam casu vulnus acceperat.*

2. Reg. 12. v. 13.
David necdum consuetudinarius facile meretur veniam.
Theodoret. q. 25. in l. 2. Reg.

3. Enimvero quia de Davide mentionem fecimus, nequaquam mihi prætereunda videtur, sequens Divi Chrysostomi de Saule, Davidis implacabili persecutore, consideratio; Cum enim Saul inutili corporis pondere se exoneraturus, in speluncam se recepisset Odollæ, Davidem una cum militibus, ibidem præsentem esse ignorans, accidit, quod David limbum sive fimbriam vestimenti Saulis præciderit, illudque è spelunca egressus in testimonium mansuetudinis suæ Sauli ostentarit, qui in corde suo penitus commotus plangere cœpit, seque cum illo perfecte reconciliare decrevit; Verumtamen quia odium, quo erga Davidem exarserat, ob temporis diuturnitatem callum animo ejus obduxerat, in facta à se resolutione non diu perseveravit. Quod Davidis factum Divus Chrysostomus, velut actum insolitum, & prorsus admirabilem considerans, in hæc verba loquitur: *Quid esse posset hoc Propheta beatius, qui brevi temporis momento, sic hostem à furore ad sobrietatem composuit, & animum nactus, sanguinis, ac cædis sitientem, repente ad lamenta, & ejulatus compulit? Non perinde miror Moysen, quod è saxo prærupto fontes eliciut aquarum, ut admiror Davidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lachrymarum, siquidem ille vicit naturam, at hic vicit animi decretum.* At vero, dic obsecro, quamdiu hæc animi teneritudo in Saule duravit? Certe non diu, sed subito ad pristinam Davidis persecutionem rediit, quia vehemens odii sui passio, quæ animum suum rodebat, adeò ipsi inviscerata erat, ut illam à se dimovere nequaquam posset; econtra vero non constat, quod David umquam ad pristina sua peccata redierit, quia peccatum suum ex fragilitate, & *per modum transeuntis* commissum fuerat, non vero in malam consuetudinem degeneraràt. Quod quidem tanto magis in Davide admirandum est, quanto peccata carnis majorem vim habent, retinendi peccatorem habitus continuati catenis adeo tenaciter constrictum, ut ad pœnitentiam reduci non possit.

1. Reg. 24. v. 18.
Saul propter antiquatum odium erga David, ei non potuit reconciliari.
D. Chrysost. Hom 3. de David & Saul.
David post suam conversionem numquam adulterium iteravit.

4. Sanctus Paulus totum mundum ad legem Evangelicam amplexandam convertit, & tamen Felicem Præsidem, ad veram fidei notitiam

Differentia, quare Paulus nō potuerit

Felicem, & convertenit Paulum Sergium.

tiam convertere non potuit, tametsi eidem gravissima fidei puncta, cujusmodi erant, de judicio finali, deque severissima Dei justitia, nec non de castitate, adeo vivaciter proposuisset, nam Sanctus Lucas dicit: *Tremefactus Felix*; econtra Sergium Paulum pariter Proconsulem fidei nostræ comparavit, tametsi ad instigationem Elymæ incantatoris, & magni, universus se ei opposuisset infernus.. At verò quamnam hujus diversitatis assignabimus rationem, cum vox ejusdem Apostoli, quoad seipsam, æque efficax fuerit quoad unum, sicut quoad alterum? facilis est responsio; Felix enim impudicitiæ cum Drusilla exercitæ ad fauces usque immersus erat, hocque solum ad eundem in mala sua consuetudine continendum sufficiebat; Nam Sanctus Basilius ait: *Novi quosdam qui a prima pueritia, cum se libidinibus dedissent, etiam ad extremum tempus ætatis, propter consuetudi- & usum mali in peccatis permanserunt.* Tales fuere Judices illi, qui castam tentarunt Susannam, quibus satis non fuit, voluisse eidem pudicitiæ honorem eripere, nisi insuper famam & existimationem ejus contemnetarene, eamdem per calumniosam imposturam diffamando, ac tandem velut adulteram condemnando. At verò undenam obsecro hominibus jam provectæ ætatis, sapientia conspicuis, & in Judicium dignitate constitutis, malitia hæc adeo detestabilis & temeraria accidere potuit? Dicat idipsum Daniel, huic enim Spiritus Sanctus eo fine se insinuavit, ut per collatum sibi donum, & castæ Susannæ detegeret innocentiam, dictorumque senum atrocissimum manifestaret delictum. Hic igitur unum illorum asperis his verbis perstrinxit: *Inveterate dierum malorum*; erant enim ambo à primis vitæ annis in turpi hac & libidinosa vita inveterati & habituati; Tales autem, ut communiter videmus, impœnitentes mori consueverunt; Nam ut Oseas ait: *Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia Spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt*, scilicet, ut Sanctus Hieronymus exponit: *Ut agant pœnitentiam.* Impii illorum temporum homines, in quibus *omnis caro corruperat viam suam*, jam à centum annis diluvii universalis comminationem à Noë intellexerant, nec tamen ideo unquam emendati fuere; Immo licet cœlum jam de facta obscurari; & paulatim lento imbre pluvia suboriri cœpisset, non tamen ideò resipuerunt; quia agebatur de deserenda mala consuetudine à tot annis contracta & præcipue de continentia à carnis peccato. Merito igitur Sanctus Bernardinus; ad aliud licet propositum inquit: *Periculum peccatori in in periculo mortis maximum est; peccatorum habituatio. Nam habitus usquequaque contractus multum ab actu pœnitentiæ retrahit peccatorem*; nonne Pharaonem in peccatis inveteratum pœnis multiplicibus afflixit Deus, & licet sæpius ore pœniteret, & populum se dimissurum sponderet, tamen numquam vere pœnituit, nec in hora mortis; unde merito anima à corpore interiit.

Actor 24. v. 25.
S. Cyprian. de bono pudicit.
S. Basilius orat. 3. de pœn.
Judices, qui Susannæ fuerunt accusatores, erant consuetudinarii.
Dan 13. v. 52.
Tales rarò, ut debene convertuntur.
Osea 5. v. 4.
S. Hieron.
S. Bernard.
Pharaò sæpè verbis numquàm verè pœnituit.

5. Ecclesiasticus ait: *Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.* Quæ verba Paulus de Pallario exponens inquit: *Ejus curatio est desperata, quia peccati vulnus, viribus naturæ insanabile, non sanguine hircorum, sed agni immaculati pretioso sanguine sanatur.* Nullum est vulnus spirituale, quod non sit vel esse possit capax alicujus remedii, quale tamen peccator habituatus numquam consequetur, vel difficulter admodum, quia ipsius proprium est inæstimabile sanguinis Christi balsamum, id est, Sacramenta, quæ gratiam conferunt, spernere & repudiare. Unde Hugo Cardinalis ait: *Plaga iniquitatis insanabilis, est triplex: Vehementia concupiscentiæ, inveterata consuetudo, jactantia peccati.* Tantum enim abest, ut hujusmodi farinæ peccatores, utilia sibi reddant auxilia, quæ pro illorum subsidio offeruntur, ut illa etiam turpiter rejiciant, & subsannent. Unde Sapiens ait: *Quasi per risum stultus operatur scelus.* Et gentilis Seneca ait: *Tunc est consummata infelicitas, ubi turpia non solum delectant, sed etiam placent, & desinit esse remedii locus.* Cujus ratio est, quia ut Sanctus Bernardinus ait: *Malus quanto plus est induratus in malis operibus & peccatis, tanto magis efficitur securus, & magis firmatur in suis sceleribus*, quæ proinde Psalmista portas æneas & vectes ferreos appellat: *Contrivit portas æneas & vectes ferreos confregit*; Ac proinde quantumcunque Deus ad cor hisce seris ferreis, & vectibus æneis clausum pulsaverit, illi tamen ab impio numquam aperietur. Verum, inquies fortassis, regius Psaltes de obdurato corde inquit: *Coagulatum est sicut lac cor eorum*; quomodo igitur nos cor induratum chalybe & ferro communitum esse dicemus: Chaldæus legit: *Induratum est sicut lac.* At vero quænam inter lac etiam induratum, & cordis contumacis obstinationem & duritiem dari potest proportio aut similitudo? Pro responsione itaque observandum, quod lac varias quidem recipiat formas; inter alios tamen liquores improbam hanc habeat proprietatem, quod cum valdè terreum sit, nullam cœli formam recipiat, aut sibi imprimi permittat. Ecce tibi igitur mysterium, cur induratum cor peccatoris lacti assimiletur, quia omnium ad omnia alia recipienda est dispositum; præterquam ad recipiendas voces, invitationes, & auxilia cœlestia, ad hæc enim se insensibile ostendit. De libidinosis illis Judicibus senibus facet textus apud Danielem ait: *Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum.* Sanctus Antoninus inquit: *Nocumentum, quod facit peccatum animæ, propter quod est timendum, & abjiciendum, est, quia facit hominem durum, & ponderosum, unde de diabolo dicitur, & membris ejus & reprobis Job. 41. Cor ejus indurabitur quasi lapis. Non est credendum, vel dicendum, quod istam duritiam causet Deus in malis, quia Apostolus dicit ad Rom. 19. Cui vult Deus miseretur, & quem vult indurat, indurare Deus dicitur, quia indurare permittit, relinquens hominem arbitrio suo, & quanto quis magis permanet in peccato, tanto magis obduratur.* Dum enim divinam abjicit gratiam, consequens est; ut anima semper magis magisque in malitia habituetur, & obstinatior evadat. Idem vero Sanctus Archi Præsul paulo post subdit inquiens: *Quantum sit periculum, & perniciosa ist obduratio, ostendit beatus Bernardinus in lib. ad Eugenium dicens: Nemo duri cordis salutem*

Eccli. 21. 4.
Paul. de Pallar.
Plaga iniquitatis insanabilis est triplex.
Hug. Card.
Prov. 10. v. 23.
Seneca in Prov.
S. Bern. in Tom. 4. ser. 42. p. 1. pre
Ps. 106. 16.
Cassiod.
Peccator Deo cor suum claudit seris ferreis.
Ps. 118. 70.
Ratio cur induratum cor assimiletur Lacti.
Dan. 13. 9.
S. Antonin. p. 4. Tom. 14. c. 6. § 3.
Quo sensu Deus dicatur hominem indurare.

unquam adeptus est, nisi forte cui Deus abstulit cor lapideum, & dedit ei cor carneum. Sanctus Bernardinus ingeniose in hæc verba scribit: *Quod erat panis ante consecrationem, jam corpus Christi veraciter factum est post consecrationem, quia sermo mutat creaturam, & ita irrationalis creatura, & inanimata, scilicet panis, mutatur in melius, scilicet in Corpus Christi, virtute Verbi Dei. Mirum est igitur, quod peccator non mutatur, nec verbis, nec beneficiis, nec minis, nec promissis potest converti de sua mala vita in bonam.* Scitisne causam, cur uxor Loth, potius in statuam transformata fuerit, quam in aliam formam? Si enim Deus illam ob suam inobedientiam punire statuerat, suffecisset, quod una ex scintillis ignis, quo Sodoma conflagrabat, eam pariter invadens incinerasset. *Sed omnia Deus in sapientia fecit.* Hæc enim mulier, quæ retrorsum conversa est, ut infames illas videret civitates, quibus antea dorsum obverterat, typus erat animæ, ad illa peccata redeuntis, quæ antea detestata fuerat, in quibus dum habituatur, sæpe numero contingit, ut in statuam transmutetur, de qua dici possit, *aures habet, & non audit*; & quidem videbitis talem animam extrinsecus apparere, ac si eadem illa esset, quæ erat antequam prævaricaretur, & tamen interius totaliter depravata, dura, & obstinata est; dicite illi quidquid libet, extrinsecus quidem se aures habere ostendat, intrinsecus tamen est veluti statua, quia consilia, correctiones, improperia, & comminationes aliorum despicit & contemnit.

S. Bernard. Tom. 2. Ser. 52. p. 1. art. 2. c. 1.

Cur uxor Loth fuerit transformata in statuam Gen. 19.

6. Sanctus Bernardus ait: *Peccantes primò excipit negligentia sui, deinde curiositas rerum exteriorum, & ad se non pertinentium, deinde ipsarum rerum concupiscentia, concupiscentiam sequitur consensus, consensum consuetudo, consuetudinem contemptus, contemptum malitia, id est, affectus, & delectatio peccati. Negligentia eardat, curiositas impedit, concupiscentia ligat, consensus stringit, vel obdurat, consuetudo trahit, consensus præcipitat, delectatio incarcerat carcere desperationis; quare peccator dum venerit in profundum, desperat.* Sanctus Isidorus pariter modum insinuat, quo peccatum habituatur, & homini peccatori quasi incarnatur. Ait enim: *Istis feminibus, quasi quibusdam gradibus, coalescit omne peccatum. Cognatio namque prava delectationem parit, delectatio consensionem, consensio actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem; Sicque his vinculis homo implicatus, quadam catena vitiorum tenetur adstrictus, ita ut ab ea avelli nequaquam valeat, nisi divina gratia manum jacentis apprehendat.* Ubi prædictus Sanctus per ultima verba aliquam peccatori spem suggerit, possibilitatis resurgendi: at vero audiatis si libet, ex Sancto Bernardo quod id modo fiat; ait enim mellifluus hic Doctor: *Nec tamen si quis ejusmodi est, desperamus de eo, tantum ut resurgere velit cito; quanto enim diutius permanebit, tanto evadet difficilius. Beatus vero qui tenebit, & allidet parvulos Babylonis ad petram, etenim si creverint, vix poterunt superari.*

S. Bern. Ser. 2. de pugna spirit.

Gradus peccantium.

S. Isid. ibid.

Modus, quo peccatum habituatur.

S. Bernard. Ser. 3. de nat. Apost. Petri & Pauli.

TRACTATUS LXXIV.
DE PECCATIS EX MALITIA COMMISSIS.

CONTINET
DISCURSUS XIII.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

De peccatis, quæ ex malitia, data opera, & cum plena deliberatione, & consilio committuntur, disceptatur.

THEMA.

Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis, cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam. Psal. 72. ℣. 7.

1. PRopheta Regius hisce verbis exprimere vult peccatum ex malitia volitum, id est, adver-

Differentia peccati

ex industria, & fragilitate commissi. *Ps. 72. v. 7.* *Ibid. v. 8.* *Ibid. v. 9.*

advertentur, præmeditate, & datâ operâ, sine vehementis tentationis impulsu, vel quovis alio stimulo instigante commissum; de hoc enim dicit: *Prodiit quasi ex adipe &c.* Et quidem in verbis thematis observandus est affectus, & adhæsio nimia ad peccatum; dicit enim: *Transierunt in affectum cordis, cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt, posuerunt in cælum os suum.* Enimverò de peccato ex surreptione commisso, aliqua suppetit excusatio, quia peccatum hoc dici potest, non esse peccatum, at verò quod ex industria committitur, de hoc se impius coram Deo excusare nequit, & dicere: *Tu scis figmentum meum.* S. Augustinus idipsum aptissimâ explicat similitudine inquiens: *Sunt enim mali, sed macie mali, ideò mali quia macri, id est exiles, exiguitate quâdam necessitatis affecti, & ipsi mali & damnandi. Ferenda est enim magis omnis necessitas, quàm perpetranda aliqua iniquitas, tamen aliud est de necessitate peccare, aliud in abundantia. Pauper mendicus furtum facit, ex macie processit iniquitas. Dives abundans rebus tantis, quare diripit res alienas? Illius iniquitas ex macie, hujus ex adipe processit.*

S. August. in Psal. 41.

2. Deus olim Nathan Prophetæ præceperat, ut ad Regiam Davidis se conferret, eumque ex parte suâ propter adulterii, & homicidii peccata asperè reprehendendo, ad detestandum peccatum, deque scelere suo pœnitendum induceret. Porrò Nathan vir erat fervidus, facundus, grandisque spiritus, sciens igitur, quantâ cum dexteritate tractandum sit cum Magnatibus, maximè quando illis proponendi sunt gravis illorum defectus (quos se commisisse raró volunt agnoscere) per hanc omnibus manifestam se apud Davidem insinuavit parabolam; observandum verò, qua potissimum in re parabolæ hujus vim posuerit, ad hoc, ut Davidis delictum, tanto gravius, & inexcusabilius in conspectu tam cœli, quam terræ apparere faceret. Sacer textus igitur Nathan Prophetam in hæc verba loquentem introducit: *Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper, Dives habebat oves, & boves plurimos valde; Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filiis ejus simul, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in sinu illius dormiens, eratque illi sicut filia.* Enimvero si pauperculus ille ovem quamdam viro illi diviti, qui numerosos habebat greges, eripuisset, furtum quidem commisisset, illud tamen quadantenus, ob paupertatem ejus, excusabile fuisset; hic vero non ita contigit, sed omnino contrarium evenit; subditur enim: *Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus, & de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini, qui venerat ad se;* quasi Nathan dicere vellet, tu ô David, qui Rex es, & plures habes Uxores. Uriæ, qui unicam duntaxat conjugem habet, scilicet & Bersabeam, hanc ei rapuisti. Hoc igitur audito facinore, David, licet alias de mansuetudine gloriatus fuerit, dicendo: *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus,* hujus tamen facinoris iniquitate permotus, ex justo zeli & indignationis motivò, continere se non potuit, sed ut sacer textus ait: *Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum.*

Confirmatur ex similitudine Nathan proposita David. *2. Reg. 12. v. 1. & 2.* *Ibid. v. 3.* *Ibid.* *Ps. 131. v. 1.* *Explicatio similitudinis.* *2. Reg. 12. v. 5.*

Ex quo responso Propheta occasionem accepit opportunam, malitiam peccati Davidis exaggerandi, eique ex parte Dei beneficiorum & gratiarum à Deo receptarum immensitatem, nec non lumen & notitiam, qua illustratus fuerat improperandi, unde dixit: *Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo?* ponderate obsecro hanc loquendi phrasin, quasi enim dicere voluit: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus;* David nequaquam vir mundanus erat, ut quamdam in se gravitatem, in divinæ justitiæ trutina, peccatum aliquod mortale contineat, nesciret; sciebat enim, quisnam respectus, & reverentia divinæ Majestati deberetur; Et quam graviter Deum per peccatum à se commissum offenderit, ex suppliciis ipsi comminatis, iisdem quo paulo post realiter ipsi immissis, clare, & evidenter deducitur. At vero, dicite obsecro, si nostis, quod nam in eo latet mysterium, quod licet Urias jam mortuus fuisset, & David, prout licite poterat, Bersabeam conjugem ejus sibi in conjugem & Reginam desponsasset, Nathan nihilominus illum haud secus tractarit, ac si etiamnum adulterii reus fuisset? respondetur igitur: *Aliquid erat, quod in eo connubio, etiam legitimo, Dominus condemnabat; neque enim à suo scelere resipuerat, neque primam cogitationem, neque impuræ voluntatis studium abjecerat; licet enim non accederet ad alienam, non tamen alienus erat ab affectu priori. Adulterium, quod repentino libidinis impetu commissum est, siletur, & connubium, etsi legitimum, ob morosius residuum luxuriandi affectum, Davidi exprobrat.* Nathan enim Davidi objecit dicens: *Uxorem illius accepisti in uxorem tibi;* nullam facit mentionem primi peccati; quando ex solario domus regiæ Bersabeam se lavantem, & nudam conspectam, sine mora ad palatium accersiri fecit, suamque cum illa libidinem exsatiavit, cujus ratio esse potest, quia peccatum illud, utpote in primo impetu, & passionis vehementia commissum, excusabilius videri poterat; *in alienam fœminam irruit,* inquit S. Augustinus, *temporalium rerum prosperitatibus abreptus:* ubi præcipue notanda sunt ultima Augustini verba: hæc enim forsitan causam subindicant, quare Propheta primorum peccatorum non meminerit, sed solum illius, quod sedata jam tantisper passione commisit, id est, postquam tempus habuit sufficiens, sese reflectendi ad injuriam Deo irrogatam, & malitiæ suæ continuationem, tunc enim nullo ex capiti excusare se poterat. Sed audiamus Theodoretum perspicue hac de re his verbis loquentem: *Tacitè significat oratio, quod Deus magis succensuit ob matrimonium, quam ob prius commissum adulterium, nam illud quidem erat vehementissima cupiditatis, quæ rationi torporem induxerat; hoc autem habet etiam assensum rationis; post inquam eadem oportebat lamentari, & lugere, non nefario assentire matrimonio.*

Ibid. v. 9. *Nathan increpavit David postquam cum Bersabea contraxerat matrimonium.* *Ratio quare.* *Ibid. v. 9.* *S. Aug. l. 3. de D. christiana.* *Quia matrimonio ratificavit prius adulterium;* *Theodoret. q. 25. in lib. 2. Reg.*

3. Pro dignitate sufficienter exprimi nequit, quantopere divina Majestas, per peccata ex malitia, non vero fragilitate commissa, offendatur. Pro cujus intelligentia audiatis velim, qualiter Deus per os Psalmistæ adversus unum hoc modo peccantium lamentetur: *Tu vero,* inquit, *odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum, si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas; os tuum abundabat malitia, & lingua tua concinnabat dolos, sedens*

Psal. 49. 17. *Describuntur, qui à proposito student iniquitati.*

adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum. Quibus verbis nonnulli delineantur homines, qui die ac nocte aliud non cogitant, nec alteri rei student, quam solum prævaricandis divinis legibus; ac proinde Chrysostomus super hunc Psalmum ita scribit: *Vidisti insignem improbitatem? vidisti studium, & præmeditationem? Hoc enim Deum maximè irritat, quando consulto, & præmeditato, & dedita opera ab improbis mala fiunt. Aliud est enim, cum quis deceptus, & seductus labitur; aliud, cum quis vitium & improbitatem exercet, & aliud rursum, (quod est crimen maximum) quando se improbe gerens in eum, qui non est improbus.*

D. Chrysost. 305. ibid.

4. S. Joannes Apostolus in prima epistolâ suâ ita scribit: *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.* At vero quodnam est peccatum istud, quod magis cæteris ad mortem tendit, & pro quo S. Joannes nulli suadere audet, ut pro illo intercedat, quasi indulgentia illius sit impossibilis vel saltem admodum difficilis? S. Bernardus in sermone quodam, cui titulus est: *De cute & carne & ossibus animæ*, idipsum explicat dicens: *Intentionem, & propositum mentis, ea solicitudine custodiamus, fratres, qua vitam animarum nostrarum volumus custodire, quoniam istud omnino est peccatum ad mortem, cum ex consensu & deliberatione delinquimus, proprio judicio condemnati.* S. Antoninus ait: *Nota, quod peccatum ex certa malitia est gravius ex infirmitate, sive ex passione, triplici ratione. Primo quidem, qui cum peccatum consistat in voluntate, quanto motus peccati est magis proprius voluntati, quia ex seipso in malum movetur, quam quando peccat ex passione, quia est à quodam intrinseco impulsu ad peccandum, & quanto malitia fuerit vehementior tanto peccatum est gravius. Secundo, quia peccatum ex malitia est diuturnius, nam habitus, quo ut in pluribus, peccatur ex malitia, est qualitas permanens, unde assimulatur infirmo continua infirmitate laboranti; sed passio, qua inclinat voluntatem ad peccandum, est qualitas cito transiens, unde assimilatur ei, qui laborat infirmitate interpolatim, & sic cito redit ad bonum propositum polatim, & sic cito redit ad bonum propositum pœnitens. Tertio, quia peccatum ex malitia est periculosius, nam sic peccans male est dispositus, quantum ad ipsum finem, qui est principium in spiritualibus, & sic ejus defectus est periculosior, quam ejus, qui ex passione peccat. Cujus propositum tendit in bonum finem, licet propositum ejus ad horam interrumpatur.* Dixit Hieronymus: *Quantum scelus est, post peccatum non agere pœnitentiam, sed in suo sibi complacere delicto.*

1. Joan. 5. Peccatum ex deliberatione dicitur ad mortem, de quo Joannes in epistola.

S. Bern.

S. Antonin. p. 2. t. 6. c. 1. §. 2. Triplex ratio, quare peccatum studio commissum, sit gravius peccato fragilitatis.

5. Peccatum hoc ex malitia, deliberate, & cum studio ac præmeditatione commissum, Sacra Scriptura variis in locis magnopere detestatur. Et quidem Deus in Psalm. 6. per os Davidis ait: *Discede à me omnes, qui operamini iniquitatem.* Et tamen constat, quod postquam Deus fuit incarnatus, nihil adeo studiose quæsiverit, quam ut peccatores incitaret ad sibi magis approximandum; unde David monebat dicens: *Accedite ad eum & illuminamini*: Et de Christo expresse in Evangelio dicitur: *Hic peccatores recipit*; maligni quoque Pharisæi murmurabant dicentes, *cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester*; immo ipsemet protestatus est, dicens: *Non veni, vocare justos, sed peccatores; non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus*; cur igitur in hoc Psalmo dictos peccatores à se repellit dicens; *Discite à me*, quod quasi æquivalet formidabili illi sententiæ, quam in extremo die judicii adversus reprobos est pronunciaturus? Pro intelligentia illius *operamini*, nec non quod idem verbum in tempore præsenti proferatur; per hoc enim denotantur illi, qui data opera, & studio, incessanter, ac continuo nihil aliud faciunt, nihil aliud cogitant, quam quod de committendis iniquitatibus agitent consilium; & hi sunt, qui æternam merentur maledictionem, quibusque dicit: *Discedite à me*, spes enim salutis ipsorum nulla est, vel exigua; præterea *operamini iniquitatem*, idem significat, quod facere professionem de committenda iniquitate, adeoque omnem amisisse Dei respectum, & timorem, omnemque exuisse verecundiam. Sanctus Ambrosius super illa verba Psalmistæ: *Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei*, ita scribit: *Ubi malignitas est, ubi custodia mandatorum cœlestium esse non potest.* Citatque textum illum: *Quærent me mali, & non invenient.* Paulò post vero idem S. Doctor subnectit: *Malignos repellit, laborantes vocat; dicit illis Jesus: Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem; istis ait: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, non utique malignitate mentis, sed infirmitate carnis onerati.* Vocat ad se illos, qui ex fragilitate cadunt, non vero illos, qui ex malitia illum contemnunt, idque prædictus Sanctus Doctor per ly: *Malignitate mentis* sufficienter indicat; *onerati, inquam, alieni hæreditate peccati. Laborantibus subvenio, fraudulentis prodesse non debeo, ne pluribus noceant. Malitia fons peccati est, culpa infirmitatis est lapsus. Illi debeo subvenire, qui laborat, illum etiam eligere, qui decipit, malas igitur operationes repellit.* Quod is, qui ex vehementia tentationis agitatus, vel ab innatæ concupiscentiæ flamma accensus, vel à prompta occasione extimulatus est, cadat, malum quidem est, magis tamen excusationem, & veniam meretur, quam is, qui noctes diesque integros, immo per septimanam, menses, & annos, aliud non machinatur, quam quomodo ad exsatiandos inordinatos appetitus suos pertingere possit; hoc enim est *operari iniquitatem. Laborantibus subvenio*; divina enim pietas prona est ad juvandum illos, qui cum displicentia sua cadunt & subito de errore commisso dolent & pœnitent, de his verificatur dictum illud; *Culpa infirmitatis est lapsus.* Sanctus Gregorius Magnus ait: *Admonendi sunt, qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus provida consideratione perpendant, quia dum mala ex judicio faciunt, districtius contra se judicium accendunt, ut tanto eos durior sententia feriat, quanto illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citius fortasse delicta pœnitendo abluerunt, si in his sola præcipitatione cecidissent. Nam tardius peccatum solvitur, quod per consilium solidatur. Nisi enim mens omni modo æterna despiceret, in culpa ex consilii judicio non periret. Hac ergo præcipitatione lapsi, & per consilium pereuntes differunt,*

Psal. 6. v. 9.

Psal. 33. v. 6.

Luc. 15. v. 2.

Matth. 9. v. 12.

Matth. 25. v. 41. Etsi Christus recipiat peccatores, repellit tamen studentes iniquitatibus.

Psal. 118. v. 115. S. Ambros. ser. 11. Malignos repellit, Laborantes vocat.

Præventus metu tur veniam, non vero malè operans ex præmeditatione.

S. Gregor. p. 3. Pas. post admon. 32.

ferunt, quod cum hi à statu justitiæ peccando concidunt, plerumque simul, & in laqueum desperationis cadunt, & radice spei funditus evelluntur.

Peccatum deliberatè commissum non meretur veniam.

6. Et vero si aliquod reperitur peccatum, quod veniam non meretur, hoc utique est illud, quod ex malitia, apostaticè, cum plena deliberatione, & ex studio, ac industria committitur; ac proinde idem Sanctus Gregorius subdit; *Hinc est, quod Prophetam Dominus non tam præcipitationem prava, quam delictorum studia reprehendit dicens: Ne forte egrediatur, ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum;* (*Jer. 21. 12.*) quæ verba desumpta sunt ex Jeremia Propheta, ex quibus apparet, quod ignis inextinguibilis in illorum deputatus sit supplicium, qui ex malitia, & deliberate peccant; subdit vero Sanctus Gregorius: *Quia ergo a peccatis aliis differunt peccata, quæ per consilium perpetrantur, non tam prava facta Dominus, quam studia pravitatis insequitur.* Apud Isaiam cap. 8. Deus de populo Hebræo sæpius in idololatriæ (*Isai. 8. v. 1.*) peccatum prolapso ait: *Argentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent, projectus est vitulus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos; usquequo non potuerunt emundari.* At vero quænam obsecro causa erat, quod peccati hujus expiatio tam difficilis esset, cum tamen constat, pietatem divinam, omni humana iniquitate longe esse superiorem? respondet Deus per os ejusdem Prophetæ (*Osee. 8. v. 6.*): *Quia ex Israel & ipse est, artifex fecit illum, & non est Deus*, ambo enim vituli, tam is, qui in Dan, & Bethel erecti fuerant, opera erant manuum eorumdem hominum, qui illos adorabant, quique omne studium suum in illis fundendis posuerant, de quibus proinde facile credi non poterat, quod ab eorumdem vitulorum cultu removendi essent, & consequenter nec emendandi forent. Audite Rupertum Abbatem dicentem: *Baal, & cætera portenta dæmoniorum, ab aliis gentibus susceperunt, vitulum autem ut colerent, Reges Israel, ex semetipsis excogitaverunt, & in illo scelere omnes perseverarunt, unde in Osea cum dixisset Dominus de Regibus & Principibus illis: Usquequo non potuerunt emundari? continuo causam istam subjunxit: Quia ex Israël ipse est, artifex fecit illum, & non est Deus; subauditur vitulus, de quo præmiserat: Projectus est vitulus tuus Samaria; & est sensus: Idcirco Reges & Principes Israël non possunt emundari, sive revocari à cultu vituli, quia non per ignorantiam in illo peccant, sed per malitiam, & non exteris gentibus decepti cultum ejus susceperunt, sed a semetipso excogitaverunt.*

Israëlitæ à colendo vitulo difficilius revocantur, quia per malitiam in illo peccaverunt. *Rupp. Abb. lib. 5. de vict. ver. cap. 2.*

7. Quando sacer textus de duobus illis à Jeroboam fusis vitulis loquitur, non sine mysterio dicit: *Excogitato consilio fecit duos aureos.* (*3. Reg. 12. v. 28.*) Illa namque opera, quibus se quispiam ex industria, labore, consilio & deliberatione occupat; affectum quoque nostrum absorbent; ac proinde nequaquam mirum est, quod peccata malitiæ, quæ præmeditate committuntur, amorem nostrum sibi rapiant, adeoque difficulter à corde nostro eradicentur, & in detestatione habeantur.

Facta ex industria absorbent affectum.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De peccatis per malitiam commissis, deque illorum gravitate, & suppliciis, per quæ puniuntur.

THEMA.

Filii hominum, usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Psal. 4. ℣. 3.

1. Regius Psaltes divinarum legum prævaricatores graves corde appellat, *gravi autem corde sunt*, inquit Glossa, *qui ad plumbeum talentum, iniquitatem in corde insidentem habent.* (*Gloss. orat.*) Chrysostomus ab eadem Glossa citatus (*Chrysost. ib. in Gloss.*) ait: *Filii hominum, qui vivunt in improbitate.* Rex David, quamvis sederit *in cathedra sapientissimus*, capere tamen non potuit, qua ratione possibile sit, quod homines cor adeo ponderosum, & grave habeant, ut intra illud amori & affectui peccati aditum pandant, immo illud studiose sectentur, & inquirant; & ideo ait: *ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Peccatores enim totum cor suum in dilectionem bonorum terrenorum, fallacium, & falsorum expandunt; unde Dionysius Carthusianus ait (*Dion. Carth.*): *Diligitis vanitatem, id est, temporalia ista vanissima sunt, quia mentem à summo bono avertunt*; ex qua aversione peccatum, quod est aversio à Deo, & conversio ad creaturam, subsequitur. Et hoc est, quod neque Jeremias de populo electo loquens, intelligere poterat, dum ait (*Ierem. 8. v. 5.*): *Quare aversus est Populus iste in Hierusalem aversione contentiosa? apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti*; ubi Dionysius Carthusianus per ly *mendacium* (*Dion. Cart.*); *carnalia oblectamenta intelligit, quæ felicitatem quamdam promittunt amanti, sed fallunt.* Inordinatio autem, quæ in prædicto Psalmistæ versu damnatur, in duobus illis verbis præcipue consistit, scilicet, *diligitis, quæritis.* Quod enim nonnumquam in peccatum labamur, sed cum nostra displicentia, malum quidem est, sed tamen excusationem admittit; at verò malitia, quæ damnatur, est, quando peccata à nobis omni studio & industria quæruntur, amantur, & grata habentur. Sanctus Isidorus proinde, in hac de peccato materia, nonnullos distinguit peccati gradus inquiens (*S. Isid. l. 2. Sentent. cap. 7.*): *Gravius est infirmitate, quam ignorantia quemquam delinquere, graviusque industria, quam infirmitate peccare; Industria namque peccat, qui studio, ac deliberatione mentis malum agit, infirmitate autem, qui casu, vel præcipitatione delinquit, nequius autem, & de industria peccant, qui non solum non bene vivunt, sed adhuc & bene viventes, si possunt, à veritate divertunt.* Didacus Stella ingeniose observat dicens (*Did. Stell. in c. 14. Lucæ.*): *In veteri lege dans Dominus remedia peccatorum, in Levitici libro tradit sacrificium pro his (capite 4.) qui ex ignorantia peccant, & quando peccatum eorum expiandum sit; similiter de peccatis ex fragilitate, & aliis, sed nihil agit de peccatis malitiæ.* Ratio autem cur DEUS (qui omnia providet, omnibusque prospicit) oblationes & sacrificia pro expiando malitiæ peccato non præscripserit, nec determinarit, sequens ab illo adducitur: *Nullus deberet adversus tam pium patrem studiose peccare, ideo nullum sacrificii*

Miratur David sectantes iniquitatem. *2. Reg. 23. 8.*

Explicatio Thematis.

Gradus peccati explicantur.

genus institutum legimus, licet fuerit pro expiatione illorum, qui sua sponte in vitia prolabebantur, sed illi Magistratui puniendi relinquebantur; sicut enim Dominus, ut videtur, sua sponte castigat, sed coactus, ita nemo deberet eum sua voluntate offendere. Qua in re considerandum est, quam gravia sint peccata ex studio commissa, quibus ante legem nullum ad expiandum institutum legimus Sacramentum, aut sacrificium. Filii hominum usquequo gravi corde? Sanctus Augustinus proinde ait: *Amor meus, pondus meum;* cor Deus, velut opus manuum suarum, tali cum architectura in homine crevit, ut in parte superiori spatiosum sit, apertum & dilatatum, ex parte vero inferiori sit angustum, & strictum, adeo ut quasi terminetur in punctum. Quonam vero fine Deum illud tali Symmetria creasse existimatis? *omnia in mensura, & numero, & pondere deposuisti*, ut Sapiens inquit, ac proinde unicuique homini per hoc insinuare voluit, quod cor uniuscujusque hominis versus cœlum suumque Creatorem, nec non alterius vitæ bona dilatandam sit, id est, quod hæc omnia grandi amore & affectu sint prosequenda, econtra vero ad bona terrena angustum & strictum esse debeat, unde Sanctus Philippus Nerius dicere solebat, quod quantum amoris creaturis impenditur, tantumdem Creaturi adimatur; unde fit, quod refrigescente hoc igne, iniquitas multiplicetur; *quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas;* Quænam igitur est hæc inordinatio, quod in corde nostro infinito peccati ponderi sponte & studiose detur aditus? *Usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem? ut quid quæritis mendacium?* numquid ut à vobis in fugam pellatis primam, & æternam veritatem, sempiternamque beatitudinem? quod si dicas, nos è terra, & luto hoc fragili esse psalmatos, (*lutea vasa portantes, quæ faciunt invicem angustias*) ac proinde *neminem mundum à sorde reperiri*, mox tibi respondebo cum Magno Gregorio, dicente: *Hoc inter peccatum distat, & crimen, quod omne crimen peccatum est, non tamen omne peccatum crimen; & in hac vita multi sine crimine, nullus vero esse sine peccato valet, unde & prædicator Sanctus, cum virum dignum gratia sacerdotali describeret, nequaquam dixit: Si quis sine peccato, sed si quis sine crimine est. Quis vero esse sine peccato valeat, cum Joannes dicat: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est; In qua videlicet peccatorum & criminum distinctione pensandum est, quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt. Unde Job crimen luxuriæ definiens ait: Ignis est, usque ad perditionem devorans, quia nimirum reatus hujus facinoris, non solum usque ad inquinationem maculat, sed usque ad perditionem vorat.* Aliam quamdam super hunc textum Jobi: *Qui quasi de industria recesserunt ab eo*, in eodem S. Doctore invenio doctrinam his verbis expressam: *Sciendum est, peccatum tribus modis committitur, nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio perpetratur. Et gravius quidem infirmitate, quam ignorantia, sed multo gravius studio, quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccaverat, cum dicebat. Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Petrus vero in infirmitate peccavit, quando in eo omne robur fidei, quod Domino perhibuit, una vox puellæ contrivit, & Deum, quem corde tenuit voce denegavit. Sed quia infirmitatis culpa, vel ignorantia eo facilius tergitur, quo non studio perpetratur, Paulus qua ignoravit, sciendo correxit, & Petrus mortuam, & quasi arescentem jam radicem fidei lacrymis rigando solidavit. Ex industria vero peccaverunt ii, de quibus ipse per se Magister dicebat: Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo; Et paulo post: Et viderunt, & oderunt me, & Patrem meum. Aliud est enim bona non facere, aliud bonorum odisse doctorem, sicut aliud est præcipitatione, aliud deliberatione peccare; sæpe enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen consilio & deliberatione damnatur.* Abulensis, postquam inter peccata negligentiæ, deliberationis ostendisset differentiam, in hæc verba subjungit: *In hoc consistit peccatum ex malitia, cum aliquis peccat, & ideo peccat, ut alteri malum agat; & si quis alteri invideat, ut eum aut bona sua demoliri conetur;* verumtamen paulo post ad propositum nostrum melius subdit: *Differt a peccato per passionem facto, ideo oportet, ut cum aliquis secundum malitiam peccat, quod non sit ibi aliquod incitamentum passionale, sed pura voluntas, seclusa omni ignorantia & passione, ideo danda est regula generalis, quod in peccato secundum malitiam solum sunt duo principia, scilicet intellectus, & voluntas, & non præcedit aliquid alterum ad movendum ista.* Demum pro ita concludit: *Ex quo sequitur, quod quamvis omne peccatum voluntarium sit, nullum tamen ita voluntarium est, sicut peccatum per malitiam, quoniam in peccato secundum malitiam solum operatur aliquid per intellectum & voluntatem, ideo voluntas ibi liberrima est.*

In veteri lege pro peccatis malitiosè commissum nullum fuit ordinatū remedium.

Sap. 11. 21.

Matth. 24. v. 21.

Psal. 4. v. 3.

S. Greg. l. 21. mor. cap. 9.

Diversitas inter peccatum & crimen.

Job. 1. v. 5.

S. Greg. lib. 25. mor. cap. 11.

Peccatum tribus modis committitur.

Peccavit Paulus ignorantia.

Petrus infirmitate.

Judæi ex industria.

Abul. q. 1. in Levit. c. 4.

2. Apostolus ad Romanos illorum describens malitiam, qui luminis naturæ & notitiæ acquisitæ, qua verum Deum à fallis numinibus discernere poterant, non cooperantes, permittuntur à Deo, ut inordinatis desideriis suis in prædam cadant, eosdem vocat *repletos omni iniquitate, & malitia;* at vero dices fortallis, idem esse videtur peccatum quòd malitia, quia peccatum centrum est omnis iniquitatis; Respondeo igitur quòd in Græco legatur, *inveteratum vitium*, quod epithetum Ambrosius Catherinus sic explicat: *Cum quis de industria requirit, etiam laborans, male agere, & est proprium diaboli epitheton, a quo in oratione dominica petimus liberari, dicentes: Sed libera nos à malo.* Hoc autem posterius, pejus est statu peccati, estque idem, ut Psalmista declarat, quod in *cathedra pestilentiæ sedere;* ait enim Regius Vates: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Quænam vero sit hæc tam abominabilis cathedra, Sanctus Gregorius declarat inquiens: *In cathedra pestilentiæ sedere, est, & ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in perversi consilii cathedra sedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, ut adimplere malum, etiam per consilium conetur.* Unde

Rom. 1. 29.

Cather. ib.

Quærere malè agere est epithethon diaboli.

Ps. 1. v. 1.

S. Gregor. Part. 3 past. adm. 31.

Quid sit sedere in cathedra pestilentiæ.

Did. Stell. in c. 14. Luc.

Unde bene Didacus Stella monet: *Adverte si jam tibi sit peccandum, ut non de industria, sed casu peccare videaris.* Idem quoque Author considerat, quod cum Deus, post primorum Parentum nostrorum transgressionem, ambos in judicio conveniens, illos processerat, utrumque interrogarit, & examinarit, serpentem verò nec verbis correxerit, nec interrogarit, sed sine ullo examine ei maledicens ipsum condemnarit. Eo verba prædicti Authoris: *Dominus arguit Adam, & quæsivit ab eo de peccato, & etiam correxerit mulierem, quia peccaverant, sed serpentem nihil interrogavit*, moxque causam illius subdit inquiens; *Quoniam peccatum, quod ex malitia procedit, nihil habet, quod illud possit excusare aut suffragari.*

Quare serpens sine examine fuerit damnatus.

Per Babyloniam intelligitur mundus iniquitatis.

3. Nemo igitur, quod per Babyloniam in sacris litteris, nidus quidam & centrum omnis iniquitatis intelligatur, hæc autem Babylonia à peccato malitiæ primam suam traxit originem utpote, quod prima illius jecit fundamenta, quod evidenter probare potest. Impii namque illi turrim illam cœperunt erigere, quam ad cœlum usque extollere intendebant, ut exinde Altissimo Deo bellum indicerent, ex verbis autem, quæ sacer Chronista Deum in hac occasione locutum fuisse scribit, clare satis deducitur, rebelles istos excogitato, & bene deliberato consilio, cœlum impugnare voluisse, ita enim Deus locutus fuisse legitur; *Ecce unus est populus, & unum labium omnibus, cœperuntque hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.* Mirus profectò est hic loquendi modus, quod Deus hanc turrim in magnam satis sublimitatem deductam *cogitationibus* appellat. Quod ipsum certus quidam Interpres advertens, quærit: *Præcelsam tam turrim ac arcem, quatuor millia jam passus altam cogitationem vocat? Quare non potius ferse absolutum opus appellat? An quia inceptum opus, & non absolutum, non operis, sed mere cogitationis meretur elogium? Plena enim, ac perfecta operis executio, opus dicitur, incboatio autem operis, non opus inceptum, sed cogitatum appellatur.* Verum relicto sensu litterali, ad moralem transcamus, quem nobis Divus Chrysostomus his insinuat: *Ecce quomodo monstravit malitia eorum excellentiam.* Quidnam vero prædictus Sanctus Doctor his verbis dicere voluerit, idem citatus Interpres clarius specificat, dum ait: *Insignis malitia excellentia est, cum facinus alte cogitatum, consulte meditatum, atque ex condicto patratum est: Cum scelus ob meditatæ malitiæ excellentiam, cogitationis nomine designatur, tunc ejus patratores, non homines, sed filii Adam, propter malitia præstantiam, nominantur.* Cum igitur hoc peccatum Babyloniam erexerit, ejus incolæ variarum linguarum, & dispersionis pœna castigati fuere, ait enim sacer textus: *Divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras.* Sanctus Jeremias Propheta ait: *Et non poterat Dominus ultra portare, propter malitiam studiorum vestrorum.* Quasi diceret, ideo ad condignas illis pœnas infligendas se accinxit: at vero qualenam fuit illud supplicium, quod Deus illis immisit? subdit idem Propheta: *Et facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem, & in maledictum.*

Gen. 11. 6.

Deus vocat turrim Babyloniam cogitationis.

D. Chrysost. Hom. 30. in Gen.

Gen. 11, 8.

Jerem. 44. v. 44.

Ibid. v. 22.

4. Demosthenes in oratione quadam ita scribit: *Facit aliquis injuriam prudens? Irata leges, infesti Judices, pœna in eum constituta. Peccavit aliquis imprudens, & invitus? Huic venia datur, non supplicium quæritur.* Eumdem quoque stylum divina justitia observas: habet enim compassionem, suamque exercet misericordiam cum illis, qui ex ignorantia, fragilitate, vel impetu passionis eum offendunt; at vero inexorabilis efficitur, & ingenti cum severitate castigat illos, qui data opera, volentes, & scientes divinas ejus leges transgrediuntur.

Demosth. orat. pro Ctesiphon.

Deus quandoq; misericordiam, quandoq; exercet justitiam.

5. Sanctus Bonaventura peccatum in Spiritum Sanctum his verbis describit: *Peccatur in Spiritum Sanctum, ex malitia certa, hoc est, quando voluntas potest & scit resistere alicui malo, & tamen ex sola malitia illud.* Idem Seraphicus in Discursu ejusdem Sermonis subdit: *Peccatum in Spiritum Sanctum procedit ex libera & improba voluntate liberi arbitrii, & directe impugnat gratiam Spiritus Sancti, & ideo non habet colorem excusationis, quia quantum est de se, directe est impugnativum & medici, & remedii, per quod fieri habet remissio peccati. Peccatum in Spiritum Sanctum dicitur irremissibile in hoc sæculo, & in futuro, non quia dimitti non possit, sed quia raro aut vix dimittitur in hoc sæculo, quantum ad pœnam.* Similem quamdam doctrinam ejusdem Seraphici Doctoris, super cap. 12. Lucæ scribentis descriptam reperio, nam super illa verba: *Et autem qui in Spiritum blasphemaverit, non remitetur; ita scribit: In Spiritum Sanctum blasphemat, qui ex certa malitia veritatem impugnat; de tali dicitur, quod non remittetur, non quia talis numquam consequatur remissionem, sed quia ineptus est ad remissionem, eo quod peccatum illud nullum habeat excusationis colorem. Unde Richardus: Blasphemat quidam ex coactione, & hic peccat in Patrem; alius ex deceptione, & hic in Filium; alius ex sola malignitate, & hic in Spiritum Sanctum. Est autem in hoc genere scelератissimum, in quo malitia crevit ad summum, quando quis in vituperiis Dei delectatur. Ex hoc ergò, quod hoc malum nihil videtur habere in se excusationis, nihil videtur recipere remissionis. Ineptus etiam est ad remissionem, quia impugnat divinam gratiam, per quam præparatur quis ad pœnitentiam.*

S. Bonav. com. 7. l. 3. comprnd. Theol. verit. c. 29.

Quænam sint peccata in Spiritum Sanctum.

S. Bonav. in cap. 12. Luc.

Peccatum in Spiritum Sanctum non remittitur.

6. Unum ex atrocioribus suppliciis, quæ à sexies mille & septuaginta annis, id est, quamdiu hic stetit mundus, à divina justitia hominibus immissa fuerunt, fuit universale diluvium, quod totum inundavit mundum, & universum submersit genus humanum sola exceptâ Noë familiâ: Certum vero est, diluvium hoc immissum fuisse ad castiganda peccata malitiæ, tametsi illa ex fragilitate carnis fuerint commissa; *omnis quippe caro corruperat viam suam.* Verum observeris modum, quod idipsum evidenter probatur. Etenim homines, quotquot erant viventes, jam à centum præcedentibus annis, à Noë intellexerant, Deo apprehensum fuisse flagellum, quo irrogatam sibi ac hominibus injuriam vindicaret, & tamen surdi semper & contumaces permanserunt; & ideo inquit sacer textus: *Videns Deus, quod multa malitia hominum esset in terra; cuncta enim*

Propter peccata malitiosa venit diluvium.

Gen. 6. 12.

cogita-

cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore; quibus verbis obstinatio & contumacia hominum illius temporis ita efficaciter innuitur; ut significantiori phrasi exprimi non potuisset; nam ut Chrysostomus ait: *Verbum cogitat, multum momenti in se habet, non enim ex surreptione hoc illis accidit, sed in corde cogitant, & hac per singulas horas volvunt, in his studium suum collocant, & neque semel, & iterum vel fortuito supplantati à peccato, à malitia sibi temperant, sed diligenter eam exercent, à mala operantur, hoc est, magno studio, nihil obiter, nihil negligenter ab eis fit; neque brevi tempore, sed omnibus diebus omnem suam vitam in hoc impendunt. Vidisti malitiæ immanitatem? Vidisti, quomodo dedita opera fecerunt, diligenter omnia mala operantes.*

D. Chrysost. Hom. 22. in Gen.

Deteriora sunt peccata quæ fiunt ex astutia.

7. Universa mala culpæ & pœnæ, quæ hactenus super terram immissa fuerunt, & quæ deinceps ad finem usque sæculorum eamdem inundabunt, à peccato originali primorum nostrorum parentum, ab astutissimo inferni serpente tentatorum, pessimam suam habuerunt originem. At vero observastisne aliquando consilii sui machinam, qua lapsum illorum ordinatus fuit? Nimirum iisdem, quod similem boni & mali scientiam, qualem Deus habebat, acquirere sibi possent, persuasit, dicendo: *Eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* At vero dices fortassis, num igitur astuto huic tentatori alia ad proponendum deerant motiva? certum est, quod talia illi non defuerint; sed audiamus Oleastrum hac de re ita scribentem: *Cogitavi sæpius apud me, quare tantopere suadere niteretur dæmon homini, appetitum scientiæ boni, & mali, aut astutiam & calliditatem. Istuc enim tendere videntur verba ejus, ut scilicet simplicem callidum faceret & astutum. Noverat quippe malignissimus insidiator, nulla esse deteriora peccata, quam quæ ex astutia & malitia fiunt. Ideo voluit homines de cætero ex malitia peccare, ut minus digni venia essent, quam si simplicitatem prætenderent, aut infirmitatem. Sed serpens erat callidior*; qui proinde malitiam prius Evæ inseruit, postea vero hâc usus est, ad eumdem effectum penes Adamum, & utrique persuasit, prohibitionem pomi eo solum fine factam fuisse, ut divina hac scientia, nec non similitudine & æqualitate cum Deo privarentur, idque artificiosè præstitit, ut majori cum malitia, impositam illis transgrederentur prohibitionem, *voluit enim, eos de cætero ex malitia peccare, ut minus digni venia essent.*

Gen. 3. v. 5.

Oleaster. in v. 3. Gen.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Contra illos, qui ex certo studio, & præmeditatione, non vero per ignorantiam, vel passionem peccant, disseritur.

THEMA.

Iniquitatem meditatus est in cubili suo, astitit omni via non bona; malitiam autem non odivit. Psalm. 35. v. 5.

Ut contemplativus meditatur res spirituales, ita carnalis carnales.

1. PEccatum, quod *malitia* appellatur, significantioribus verbis exprimi non poterat, quam hisce: *Iniquitatem meditatus est.* Etenim contemplativus in meditatione sua res spirituales ruminat, de illis discurrit, atque ex iisdem varios interiores amoris, compunctionis, humilitatis, conformitatis voluntatis suæ cum divina, patientiæ, aliarumque similium virtutum excitat actus, estque intellectu, affectu, & corde suo illi puncto totaliter intentus, quod sibi in meditatione sua considerandum proposuit. Idem quoque facit peccator, qui non per fragilitatem, & ex subreptione, sed per malitiam, & ex proposito Deum offendit; etenim in secretioribus penetralibus suis, quiete se collocat (licet cum propriæ conscientiæ inquietudine) ad excogitanda media, quibus ad objectum concupitum pertingere possit; hoc enim fine componit litteras amatorias, præparat donativa, instituit mediantes, cunctasque alias tentat vias, quibus ad exsatiandum effrænem appetitum carnis possit pervenire; & hoc est, quod Psalmista in verbis assumpti thematis dicere voluit, dum ait: *Iniquitatem meditatus est in cubili suo*; Sanctus Augustinus notans ly *astitit*, ait: *Perseveranter peccavit, unde & de quodam pio, & bono dicitur: Et in via peccatorum non stetit. In cubili suo meditatus est, id est*, ut Dionysius Carthusianus exponit, *in corde suo & hanc meditationem ad effectum perduxit, quoniam astitit omni viæ non bonæ, id est, omni operationi iniquæ adhæsit*: Forsitan Dionysius Carthusianus hanc interpretationem à Doctore Anglico didicit, qui ait: *In cubili suo, id est, in corde suo; vel in cubili, id est, quando stat in secreto*; adducitque textum illum Sapientis: *Cogitatio stulti peccatum est.* Prius tamen ante omnes alios Sanctus Hieronymus hunc versum sic exposuerat: *In cubili, id est, in cordis secreto, in quo compungi debuit, iniquitatem meditatus est, malitiam non odivit; sed dilexit; quia non solum illam non oderant, sed amplexati sunt.* Aptius tamen quovis alio Expositore Glossa textum illum sic interpretatur: *In cubili, id est, in corde, in quo sibi complacent opera mala, & hoc est, astitit omni viæ, cum studio, & mora, invenit quidem, & scivit esse mala, sed tamen non odivit.* Porro hic Psalmus, quoad sensum litteralem, à Lyrano, de persecutione à Saule contra innocentem Davidem mota, explicatur; hujus enim peccatum non fuit fragilitatis, ignorantiæ, negligentiæ, vel passionis, quia fuit fragilitatis, ignorantiæ, negligentiæ, vel passionis, quia fuit odium, diuturno tempore inveteratum. *Dolose egit, scilicet cum David faciens, eum generum suum, ut si occideretur gladio Philistinorum.* Filiam namque suam ei dare in uxorem quidem promisit, cum hac tamen conditione, ut prius centum Philisthæorum præputia coram se adferret. In qua strage speravit, licet frustra, eum ab hostibus vita exeundum esse. *Præterea cum non potuit occidere latenter ac dolose gladio Philistinorum, persecutus est eum patienter, manifestans odium, quod conceperat contra ipsum. Verba oris ejus iniquitas, & dolus, quando suasit Jonathæ, de quo confidebat David, sicut de seipso, quod adduceret David, ut moreretur.* 1. *Reg.* 20. *Noluit intelligere, quia cum Jonathas innocentiam David allegaret, Saul intelligere noluit, sed magis indignans, Jonathan lancea percutere voluit. Iniquitatem meditatus est in cubili suo, quia de nocte vigilans, cogitabat, quomodo posset David capere, & eum occidere; Astitit omni via non bona, id est mala, quia paratus fuit persequi David, per* vias

Quid sit meditari iniquitatem in cubili.

S. August. Ibid.

Dion. Cart.

S. Thom.

Prov. 24. 9.

S. Hieron. Ibid.

Gloss. Ord.

Dolus Saul. Lyran.

1. Reg. 18. v. 44.

Perseverantia Saulis in peccato.

1. Reg. 20. v. 48.

vias pessimas, scilicet super abruptas petras, qua solis ibicibus sunt pervia, ut habetur. 1. *Reg.* 24. *vel assistit omni via non bona, quia paratus erat omni consilio malo acquiescere, ideo subditur: Malitiam autem non odivit.* Ecce tibi igitur veram impii alicujus, per malitiam peccantis, effigiem. Enimverò quod in solemnibus illis populi applausibus, in quo mulieres tympanistriæ canebant: *Percussit Saul mille, & David decem mille:* cor suum ab invidia extimulari sibi permiserit, peccatum quoddam fuit ex vehementis passionis impetu commissum; at vero quod postea venenum hoc in corde suo per tot annos fuerit, illud semper magis magisque adaugendo, per accessionem fatalis odii, adeoque truculentæ persecutionis, non obstante, quod ad eum mitigandum tot officiorum Jonatha ipsi exhibitorum genera, mansuetudo, idem & heroica Davidis gesta, totque aliorum intercessiones, se interposuerint, hoc propriè malitiæ peccatum erat, per quod tandem in probrosæ mortis deturbatus fuit præcipitium, in quo regnum terrenum pariter & cœleste amisit.

1. Reg. 24. v. 27. — 1. Reg. 18. v. 7.

Gravissimum peccatum David fuit, homicidium Uriæ malitiosè commissum.

2. Davidi quoque severissima illata fuisse supplicia leguntur, juxta vaticinium, quod ei Nathan ex parte Dei pronunciavit, quorum causam, quia notissima est, hic prætermimus. Porro in lib. 3. Reg. cap. 15. æterna Veritas hanc Davidi laudem attribuit, quod scilicet prævaricatus non fuerit præterquam in Uriæ homicidio; ait enim facer textus: *Eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi.* At vero, inquit Abulensis, numquid peccaverat adulterando cum Bersabea? Numquid numeraverat populum, in cujus erroris pœnam subditis suis pestilentiam superinduxit? Numquid medietatem possessionum Miphiboseth, donaverat Sibæ, licet dictum Miphiboseth, ab imposita ei calumnia, innocentem deprehendisset? Respondet præfatus Doctor: *David peccavit in morte Uriæ, & istud fuit maximum peccatum ejus, nam propter istud dedit ei Dominus in pœnam, quod moreretur filius ejus, quem suscepit de Bersabee: etiam quod numquam recederet gladius de domo sua, & ex hoc habuit causam defloratio Thamar filiæ David, & mors Amnon, primogeniti David. Fecit tamen præter hoc alia peccata, quæ parva fuerunt in comparatione ad istud.* At vero, inquies, si Uriæ homicidium tam ingens malum fuit æstimatum, cur non etiam ad rigorosum divinæ justitiæ examen appensa fuit strages, quam David de Nabal, & suis instituere decreverat, nisi ab Abigail id ei dissuasum fuisset? Belli Duces pro nihilo ducunt, quod militibus suorum exercituum præcipiunt, ut se in aciem prælii primis hostium insultibus oppositoros collocent, licet illos de vita sua periclitaturos esse certo sciant; ac proinde David graviter peccasse non videtur, percipiendo Joab, ut Uriam militem in acie prælii collocaret. Interpres quidam post recensitum plurium peccatorum Davidis catalogum, respondet, sacram Scripturam hæc omnia peccata non tanti fecisse, quanti homicidium Uriæ, idque, quia valde præmeditatum, magnoque cum studio & industria Davide machinatum fuerat. In verba prædicti Authoris: *Non quia in his peccatis, quæ tamquam gravia illi imputantur, graviter non dereliquerit, sed quoniam cædes Uriæ diu meditata, & alta mente præconciliata fuit. Adulterium autem exæstuans libidinis fervor, & unda pulchritudinis subito spectata blandimentum, & pariter Nabali strages furor derepente conceptus, etsi à peccato non excusant, illius tamen peccatum extenuant. At scelus Uriæ diu meditatum, callide inventum, tonsilii diuturnitate morosum, & quod præconciliata diuturnitas non excussit, enormissimum est, & obstinationi fere confine.*

Abul. q. 4. — 3. Reg. 15. v. 6. — 3. Reg. 15. v. 6.

Praxis belli Ducum.

Cædes Uriæ fuit diu præmeditata.

3. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Super hæc verba Sanctus Ambrosius ita scribit: *In cubilibus compungere nos debent nostra peccata, non in ipsis delinquenda committi, dicente Propheta: Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini.* David autem, & ad imitationem ejus, omnes illi, qui à concupiscentia seducta, voluptatibus carnalibus sunt immersi, dum in secretioribus penetralibus iis fruuntur, non solum de iis detestandis, sed & de continuandis illis, nec non adinveniendis mediis, quibus ad finem suum pertingere possint, studiose cogitant; ac proinde David, ut majori cum securitate Bersabeam possidere posset, modum excogitavit, quo Uriæ per hoc stratagema vitam mortalem eriperet.

S. Ambr. ibid.

Peccatores agunt contra hoc monitum David, in cubilibus vestris compungimini.

4. *Iniquitatem meditatus est.* In principio Prophetiæ Isaiæ, Deus contra populum Israëliticum, se contumaciter contemnentem, hisce verbis lamentatus fuisse legitur; *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israël, abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedes, usque ad verticem, non est in eo sanitas.* Et paulo post Judææ prædicit: *Desolabitur sicut in vastitate hostili, Et derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario.* At verò vultisne scire hujus tam deplorabilis lamenti, & flagellorum prædictorum causam? audite illam à Ruperto Abbate his verbis traditam: *Ac si dicat: Non percutis per infirmitatem, non erratis per ignorantiam; si ita esset, scirem unde vos percutere deberem, invenirem qua plaga vos castigare possem. Planta pedis opus exterius, vertex rationis, dignitas intus intelligitur, cum ergo quis per malitiam peccat velut illi, cum dicerent: In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia, cum scirent, quod in digito Dei ejiceret, recte dicas, quia à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas. Igitur in quo percutiam vos? nempe hujusmodi insania non remittitur, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Didacus Stella super Lucam scribens ait: *Admonendi sunt, qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus provida consideratione perpendant, quia dum mala ex judicio faciunt, & proposito malo, & malitia peccant, quod districtius contra se judicium accendunt, ut tanto eos durior sententia feriat, quanto eos in culpa arctius vincula deliberationis ligant,* Idem supra citatus Rupertus, alio in loco, super illa verba: *Non requirat eum Deus desuper,* ita scribit: *Ac si dicat: Hominem quidem, qui ex infirmitate in culpam alienâ malitia cecidit, requirat, id est redimat, cum autem, qui nihil infirmum ex carne gestans, superbiendo, propria malitia*

Isai. 1. v. 4. — **Dei querela contra Israëlitas.** — Isai. 1. v. 7. & 8. — Rupp. Abb. l. 1. in Isa. cap. 4. — Did. Stell. in cap. 14. Luc. — Job. 3. v. 4. — Rupp. Abb. l. 6. — **Pœna malitiosi.**

malitia corruit, nec requirat, id est, non redimat, & non illustretur lumine, id est, numquam pristini status lumen recipiat. Porro quanta sit gravitas peccati ex malitia, & cum scientia, cognitione, deliberatione & studio commissi ex sequenti ab Episcnpo Abulensi tradita regula liquere potest: *Magnitudo peccati, vel boni operis, attenditur per hoc, quod aliquis adhæret illi ex corde suo multum, vel parum, ideò maximus cultus, quem homo Deo exhibere potest, est, quod ex toto corde suo diligat eum, vel ex toto corde vigilet ad custodienda mandata ejus; sic patet, cum dixit Deus de David: Custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo. Ita ergo quando quis toto desiderio suo adhæret alicui operi nefario est peccatum gravissimum.* Paterculus de antiquis Romanis, qui Rempublicam, multis sæculis sapientissime gubernarunt, ita scribit: *Romani veteres magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum, factaque ad consilium dirigebant, & quia, non in quantum admissum foret, æstimabant.*

Abul. q. 15. in c. 14. 3. Reg.

Regula judicandi gravitatem peccati.

Patercul. l. 2. c. 8.

5. *Iniquitatem meditatus est.* David post recuperatam in virtute pœnitentiam Dei amicitiam, & familiaritatem, totum se ejus patrocinio commisit; ac proinde Psalmum 90. hisce verbis est exorsus: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur; Dicet Domino, Susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus sperabo in eum.* Specificat quoque, qua in re spem suam positam haberet, scilicet ne in inimici infernalis retia, & laqueos incidat; unde ait: *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium*, & paulo post ulterius progreditur ostendendo, qualiter sub protectione Dei peccata malitiæ evasurus sit, ait enim: *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno, A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris;* circa quæ verba audiamus Bedam ad propositum nostrum in hæc verba scribentem: *Sciendum, quod quisquis ignoranter peccat, qui vero scienter peccat, quasi in die peccat, per timorem itaque nocturnum, levis tentatio intelligitur, quæ fit in ignorantia, quia per nocturnum ignorantia intelligitur, per timorem vero levis, quia quamdiu malum aliquod timetur, non tantum patitur aliquis, sicut quando infertur. Per sagittam volantem in die, levis tentatio, qua in scientibus fit, designatur, per diem quidem scientes, per sagittam vero levis tentatio*, ab hisce igitur sagittis, ab hisce inquam tentationibus à Deo defendimur, quamdiu sub ipsius patrocinio constituti sumus.

Psal. 90. v. 1.
Ibid. v. 2.

Qui peccat ignoranter de nocte peccat, qui scienter, quasi de die.

Ibid. v. 3.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.
Ven. Beda.

6. *Iniquitatem meditatus est.* Quænam inter peccatum malitiæ & peccatum casualiter, & per accidens, sive ex subreptione commissum incedat differentia, ex sequenti facto à Plutarcho descriptn colligitur. Refert enim quod cum Dionysius tyrannus senior intellexisset, qualiter à duobus adolescentibus bonam ejus famam per maledicentias & detractiones apud populum dilacerantibus, pessime traductus fuisset, utrumque juvenem circa vesperam invitarit ad cœnam suam, in qua observans, quod unus illorum liberaliter biberet, alter vero satis temperate vino uteretur, illum, qui se vino ingurgitabat, sive castigatione aut pœna liberum dimisit, utpote quem viderat non esse sui ipsius gubernandi capacem, propter ebrietatem, ac proinde non peccaret per voluntatem, sed per accidens; alterum vero morte punivit, quia enim illum sobrie viventem nntarat, exinde arguebat, qund is famam suam, nnn ex subreptione, sed ex matura deliberatinne & malitia dilacerasset. Inveni penes quemdam fide dignum Scriptorem citatam sequentem proposito nostro aptissimam Sanct. Paulini sententiam, dicentis: *Criminosius est peccatum excogitare, quam facere.* Cujus ratio est, quia peccatum sæpe, & ut plurimum, fragilitatis & infirmitatis humanæ solet esse abortus, & in hoc casu excusationem admittit, at vero quando est partus malitiæ, id est, peccatum præmeditatum, volitum præcedenti studio, industria, & solicitudine commissum, tunc nullam meretur excusationem aut patrocinium.

Plutarch. in Apoph. Reg. & Imper.

Historia de Dionysio tyranno.

Criminosius est peccatum excogitare quam facere.

7. *Iniquitatem meditatus est, &c.* Enimverò quod Hebræorum turba, quæ quinque diebus antea in honorem Christi, cum jubilo acclamaverat Hosannæ, subito mutata voce vociferari cœperit: *Tolle, tolle, crucifige*, nihil est mirum, quia S. Matthæus, de optione Hebræis à Pilato oblata: *Quem vultis, dimittam vobis? Barrabam? an Jesum?* differens claris verbis dicit: *Principes Sacerdotum, & Seniores persuaserunt populis, ut peterent Barrabam, Jesum vero perderent*, & vero licet nulla dari possit major volubilitas, & inconstantia, quam plebis, utpote quæ non per discursum & consilium gubernatur; hoc tamen pro Sacerdotibus, Principibus Synagogæ, & aliis non militat, de quibus legimus: *Mane autem facto consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, & Seniores populi, adversus Jesum, ut eum morti traderent.* Nam, ut Origenes verba illa: *Mane autem facto*, notans, scribit. *Qui in tenebris, & nocte offendit, venia dignus est, qui autem in die clara offendit, numquam potest excusare errorem, quasi continentem se, maximè quando habens in se lucernam corporis, offendit, sed incontinentiam suam. Hoc autem diximus, ostendentes, quoniam Christi quidem discipuli in nocte scandalizantur, secundum quod Dominus eis prædixit: Omnes vos scandalum patiemini in nocte hac, & quia Petrus ante galli cantum ter denegavit. Qui autem consilium accipiunt contra Jesum, omnes Principes, & Seniores plebis, mane facto in lumine peccant, id est, scientes, secundum quod scriptum est de hoc consilio: Quoniam consiliati sunt ex consensu in unum, sicut scriptum est in Psalmis, ut morti traderent Christum.* Quod igitur Filium Dei morti tradiderint, peccatum malitiæ utique fuit.

Matth. 27. v. 17.
Ibid. v. 20.

Præmeditatio Judæorum contra Christum.

Matth. 27. v. 1.
Orig. Tr. 35. in Matth.

8. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Ex hisce verbis considerari potest impertinens quædam homini perditæ salutis deordinatio, siquidem potentiis interioribus utitur, non ad meditandum, & contemplandum summum bonum, quo fine homini datæ fuerunt, sed ad excogitandum modum, Deum Creatorem, ultimum finem suum (*creasti nos Domine ad te*) graviter offendendum; ideo dicitur: *Iniquitatem meditatus est.* Non potest dari abusus hoc abominabilior qui, in eo consistit, quod donis, ac dotibus, & potentiis animæ, à Deo sibi datis, in ejusdem Dei offensam & opprobrium iniquissime utantur. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo, astitit omni via non bonæ*, ex affectu enim depravato, & peccaminoso, simul ad opera perversa & malitiosa prorupit. Deus olim in Deuteronomio populum suum electum

Malitia deliberata est maximè abominabilis.

(coi

(cui substituendus erat populus Christianus) quænam ipsi meditanda essent, his verbis docuit: *Audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua, eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis, sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens, & ligabis ea quasi signa in manu tua.* Sed eheu quam ab hujus Divini præcepti adimpletione alieni sunt illi, qui nihil aliud meditantur nec alteri rei student, quam odio Dei, quod peccato cohæret? *Iniquitatem meditantur &c.* Quoniam obsecro Rex & Propheta David (de quo Deus ipse ait: *Inveni . . . hominem secundum cor meum*) meditationem suam quotidie dirigebat; audite ipsummet in Psalm. 76. dicentem: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui, & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum;* & paulo post subdit: *Et meditabor in omnibus operibus tuis.* Idem in Psalm. 118. inquit: *Lex tua meditatio mea est.* Impii autem, qui ad nihil aliud attendunt, quàm ut modum excogitent prævaricandi, finem illum sortiuntur, quem Regius Vates in fine illius Psalmi prædixit, scilicet: *Ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare.*

[Margin: Deuter. 9. v. 4. Mandatum Dei. — Spernunt illud impii. — Act. Apost. 13. v. 22. — Ps. 76. v. 6. Sequunt justi. — Ibid. v. 13. — Ps. 118. 92. — Psal. 35. 13.]

9. *Iniquitatem meditatus est.* In eo sæculo, quo Salvianus vixit, prouti ex ejus contra impios conscriptis invectivis deducitur, Christiani adeo studiose divinarum legum sectabantur transgressiones, ut ipsemet in libro quarto *de providentia* in hæc memorabilia verba prorupit: *Tanto consensu omnes peccata sequimur.* Sed quis fructus illius? in Psalm. 7. dicitur de impio: *Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Doctrina est Basilii Magni super hunc Psalm. dicentis: *Quoad hujus sententiæ ordinem, confusaneus videtur esse dictionum contextus, quoniam gravidæ primum quidem concipiunt, deinde parturiunt, postremo pariunt. Hic parturigo primum fortitur locum, deinde conceptio, demum partus. Cæterum ordo hic significantissimè explicat cordis conceptionem; incontinentium enim appetitiones nullo coercitæ fræno rationis, & insana prorsus concupiscentiæ hominem velut œstro quodam extimulantes parturigines quædam sunt, quod acrimoniam vehementissimi dolores in anima parere solent.* Didimus in catena Græca inquit: *Propter malitiæ inordinationem, parturitio conceptui præposita est. Nemo autem inique agit, nisi prius à justitiæ lege desciverit, quapropter ante iniquitatem posuit prævaricationem.* Ludolphus Carthusianus similiter ita scribit: *Inordinatio litteræ inordinationem peccati signat, malus enim prius concipit voluntatem peccandi; secundo parturit per conatum adimplendi. Tertio parit in actu peccandi.* Observandum quoque, quod prius fiat mentio partus, quam conceptionis, ad denotandum, quod malitia peccati non proveniat ab aliis, præterquam ab ipsomet delinquente; *nemo enim læditur, nisi à semetipso. Iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Ubi nota ly *suo* non enim hic abortus, & monstrum illud nasci potest, præterquam à corde, & voluntate, ac deliberatione peccatoris. Quotquot sunt in cœlis Angeli, quot dæmones sunt in inferno, quot fuerunt, & futuri sunt ad finem usque mundi homines, ne quidem ad unicum peccatum inducere nos possent, nisi nos ipsi velimus. Porro conceptus mulieri non contingit ex virtute sua, sed opera viri, necesse enim est, ut hic semen suum in mulierem transfundat, non vero sic fit, quando de pessimo hoc semine agitur; etenim de eodem peccatore dicit Psalmista: *Parturiit, . . . concepit . . . & peperit iniquitatem; Iniquitatem meditatus est in cubili suo &c.*

[Margin: Salvian. lib. 4. de provid. — Ps. 7. v. 15. — S. Basil. Hom. ibid. Ex Psalmista præposterus est modus patiendi peccatum. — Didim. in cat. Græc. — Ludolph. ibid. — Nemo læditur peccaminose nisi à se ipso. — Ps. 7. v. 15. Ps. 35. v. 5.]

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Hi, qui lumen & notitiam Dei habentes peccant, graviter perstringuntur.

THEMA.

Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quanta erunt? Matth. 6. ℣. 23.

1. Ex quo iniquitates, & peccata, per tenebras denotantur (*Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis*) sicut econtra per lucem opera bona intelliguntur, verba hujus thematis ad illos dirigi videntur, qui cum alias à Deo illuminati fuerint, & in Sancto ejus timore inculpate vixerint, tandem ab hoc timore turpiter degenerantes, in reprobum dati sunt sensum, quibus proinde merito dici potest, *si lumen, quod in vobis erat, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quanta erunt?* si enim vita virtuosa, si opera perfectionis, quibus antea dediti eratis, in tenebras conversa sunt malitiæ, quis conceptus formari poterit de subversione, & inordinatione sensuum, lasciviorumque vestrorum appetituum, quibus habenas laxatis? unde Sanctus Augustinus, qui diuturnam hujus materiæ habuit experientiam, audacter ita scribit: *Fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo servire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus pejores, quam qui in monasteriis ceciderunt, ita ut hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum: Justus justior fiat, & qui in sordibus, sordescat adhuc.* Medicorum hic est infallibilis aphorismus, *corruptio optimi pessima;* unde per experientiam videmus, quod quanto cibus aliquis fuit delicatior, tanto majorem, postquam corrumpitur, generat quantitatem vermium, & horum quidem fœtidissimorum. David quidem & aliud propositum inquit: *Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus;* nos autem econtrario de illis, qui postquam bonam iniere viam, tandem à semita recta deviant, dicere possumus: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus;* quanto enim majori à Deo illustrati fuerunt lumine, tanto reprehensibilior & pœna gravissima dignior erit, si post prævium hanc luminis illustrationem, malitiose pervertetur. Lumen à natura nobis impressum, malum nos fugere docet (*signatum est super nos lumen vultus tui Domine*) contra hoc autem lumen operari, sine culpa esse non potest; quæ longe magis aggravatur in illis, qui præter lumen naturæ, etiam obtenebrant, & extinguunt lumen divinæ gratiæ, de quibus forsitan loqui voluit Job, quando ait: *Ipsi fuerunt rebelles lumini.*

[Margin: Rom. 13. v. 12. — Meliores & pejores sunt in monasteriis. — S. August. epist. 137. — Ps. 138. 12. Corruptio optimi pessima dicitur in naturalibus. — Ps. 4. v. 7. Applicatur spiritualibus. — Job. 24. 13.]

2. Post transgressionem, à Proto-parentibus nostris, in Paradiso terrestri contra divinam prohibitionem factam, primus à Deo examinatus, & interrogatus fuit Adam & postea secundo loco Eva conjux ejus; cur ita factum est? cum forte præcedentiam dare voluit viro, utpote qui sexu imperfectiori superior esset:

Gen. 3. v. 16.

Sub viri potestate eris! nequaquam; hoc enim solum *in favorabilibus* procedit.

Quare Adam de inobedientia fuit examinatus prior.

De Eva constat, quod prima fuerit, quæ se à serpente seduci permisit, manumque suam ad pomum extendit, ut illud manuducaret, illudque summo cum studio industria marito suo porrexit, & tamen ultimo loco de crimine commisso interrogatur & examinatur. Dubium hoc tangit Sanctus Ambrosius, dum ait:

S. Ambros. lib. de parad. c. 14.

Fortasse moveat, cur ante increpatur Adam, cum mulier ante gustaverit. Responderi ad hoc potest, quod licet prohibitio, de non manducando pomo, embos obstrinxerit, Adamo tamen in persona propria specialiter intimata fuerit; de illo enim dicitur:

Gen. 2. 15.

Posuit eum in Paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum, præcipitque ei dicens: Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas;

Redditur ratio.

cum igitur ipse primus præceptum illud acceperit, conveniebet ut primus quoque ad rationem de transgressione reddendam postularetur, quæ utique tanto gravior in illo erat, quando major erat cognitio, quâ in illo innocentiæ statu, justitia amictus originali, dotatus fuerat, de quo proinde Psalmista ait:

Ps. 8. v. 6.

Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Adam quoque in dignitate quadam positus erat longe superiore; conditione Evæ, eo quod hæc imperfectioris sexus esset; ac proinde Sanctus Ambrosius ait:

S. Ambr. Ibid.

Eva magis peccavit inconsiderate quam malitiose.

Sed à prævaricatione sexus infirmior cœpit à verecundia, & ab excusatione fortior, ut fœmina erroris causa fuerit, vir pudoris. In debili illo sexu majorem habebat locum ignorantia, error, & fragilitas, quam in Adamo, qui cum majori operabatur ratiocinatione; ac proinde idem Ambrosius, alio in loco suam excusavit, dicendo:

S. Ambr. lib. 4. in Luc.

Mobilitate magis animi quàm pravitate peccaverat. Salvianus ait:

Salvian. lib. 4. de provid.

Criminosior culpa est, ubi honestior status, si honoratior persona peccantis, peccati quoque major invidia. Ita enim videmus, quod macula aliqua facilius videatur, & turpior appareat, in lino candido subtili & puro, quam in grosso, & rudi cilicio; magis quoque exosa est transgressio & scandalum viri religiosi, qui ratione sui status majori cum innocentia, puritate, & exemplaritate vidére debet, quam viri alicujus sæcularis & mundani.

Similitudo.

Eva, tanquam fœmina, verbis serpentis nimium credula fuit, persuadendo sibi, quod admordendo pomum æqualis Creatori suo fieri posset;

Gen. 3. v. 5.

Eritis sicut dii, scientes bonum & malum, unde ipsamet se deceptam fuisse confessa est, dicendo: *Serpens decipit me,* quod de Adamo non legitur, immo omnino contrarium de illo dicitur:

Eva seducta fuit, non Adam.

Adam enim non est seductus, sed accepit pomum, ne suam contristaret Evam, *facilius ventri, quam Deo cessit, pabulo potius, quam præcepto annuit,* inquit Tertullianus,

Tertull. de jejun. c. 3.

salutem gula vendidit. Divus Chrysostomus commentando super Psalm. 6. eamdem hanc inter virum & mulierem notat differentiam, scilicet quod hæc seducta sit, non ille; ait enim:

D. Chrysost. in Psal.

Viderit etiam quispiam supplicii differentiam, ex magna intelligentia, ut quando dicit: Servus, qui novit voluntatem Domini sui, & non fecit, vapulabit multis, qui autem non novit, nec fecit; vapulabit paucis. Quare & in Adam, & in Eva, non fuit idem supplicium, etsi fuerit idem peccatum? Quod non idem est, à muliere deceptum esse & à serpente; Itaque Paulus illud appellavit deceptionem, dicens: Adam non fuit deceptus mulier autem decepta fuit in transgressione, inquit Sanctus Paulus ad Timotheum scribens. Præterea

1. Tim. 2. v. 13.

Adam primus formatus est, deinde Eva, inquit ibidem Apostolus, edeoque cum Adam ante mulierem creatus fuerit, majus quoque habuit temporis spacium, ut se in lumine & notitia sibi impressa exercere posset, ac proinde Apostolus immediate subdit:

Ibid. v. 14.

Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit. Non deest tamen inter sacros Interpretes quidam, qui etiam transgressionem Evæ, velut gravem, accuset, considerans illam primam fuisse, quæ manum suam ad fructum illum extenderet, atque insuper fraudulento serpenti fassam fuisse, dicendo:

Gen. 3. v. 2. & 3.

Joan. Baron ibid.

De fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur, de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur; unde hanc deducit consequentiam:

Cæteris paribus gravitas peccati desumitur ex notitia.

Inexcusabilis prorsus prævaricatio, quia memor adhuc erat præcepti; nec enim potuit dicere, se ex ignorantia peccasse, aut oblivione. Inde major transgressio, quia memor præcepti erat, & Deus in illo tamquam præsens contemnitur, hoc enim est Dei veritatem in industria detinere. Doctrina est Sanct. Antonini, quæ sequitur; ait enim:

S. Antonin. p. 1. tit. 9. cap. 2.

Ratio, quare unum peccatum est gravius alio, est ex notitia, qui enim peccat ex certa scientia & industria, peccat gravius eo, qui peccat in idem ex ignorantia; ratio est, quia voluntas peccantis ex certa scientia, est magis inordinata, & hoc, quia talis scienter eligit quod malum est, scilicet pati detrimentum in majori bono, scilicet bono animæ, ut privari gratiâ, ad hoc ut potiatur minori, seu fruatur, scilicet corporali bono.

3. Porro quis ambos primos parentes nostros impulerit, ut in tam profundum corruerent barathrum, non opus est multu studio inquirere, quia *ab incursu & dæmonio meridiano,* hoc illis ingens præcipitium causatum fuit. Et quidem non sine mysterio dixi:

Primi Parentes ceciderunt in meridie.

A dæmonio meridiano, quia prævaricati sunt in meridie, quando in illo innocentiæ & justitiæ originalis statu, maximum habebant lumen & notitiam, quod vel inde colligitur, quia sacer textus dicit:

Gen. 3. v. 8.

Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem. In meridie inquam prævaricati sunt, id est, quando vel maxime à Sole æterno illuminabantur, tunc sponte fuerunt rebelles lumini. Unde Bedà super illam Psalmistæ verba;

Ps. 90. v. 6.

Ven. Beda.

ab incursu & dæmonio meridiano, ita scribit: *Gravis tribulatio, quæ ingruit scientibus, dicitur incursus, quia graviter urget, & dæmonium meridianum. Dæmonium ideo, quia per suggestionem diaboli fit instigatio, & meridianum, quia in meridie magis fervet Sol, & splendet, & intelligitur per fervorem, qui est meridie ferventissimus, persecutio; per splendorem vero, qui fit in scientibus.*

Variè varii vincuntur.

tibus. Sunt enim quidam nescientes rationem Christianismi sui, id est, qui nondum tantæ perfectionis sunt, ut attendant, quia necesse est, ut omnes, qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patiantur; quo etiam spectat & illud aliud: Fili ad servitutem Dei accedens, sta in justitia, & in timore, & tremore, & præpara animam tuam ad tentationem. In his talibus facta graviter urgens, & perseverans tribulatio, capit eos, & ita vincuntur. Sunt alii bene scientes rationem Christianismi sui, quia intelligunt promissiones Dei non esse de hac vita, & omnia terrena esse contemnenda, & cœlestia appetenda, sed instat tortor, quia graviter urges, urit, torquet, instat incursus & dæmonium meridianum, & ita vincitur.

Similitudo.

Quod si is, qui in obscuro ambulans, nec aliquod secum lumen habens, in fossam aliquam, vel præcipitum cadat, tametsi malum hoc ab ipso proveniat, multos tamen inveniet, qui hoc ejus infortunium intelligentes, eidem compatiantur; at vero si quis sciens, & volens, in luce meridiana scilicet per insolentiam in prærupta trahi sinat, quis illi compatietur? tales autem sunt illi, qui veritatum Evangelicarum clarum habentes lumen, & notitiam, nihilominus à sensibus & inordinatis appetitibus suis ad offensas Dei se seduci sinunt, qui proinde in insolentiæ suæ pœnam severissima divinæ justitiæ supplicia accersunt.

Visio ab Angelo exhibita.

4. Refert Dionysius Carthusianus, cuidam servo Dei ab Angelo exhibitas fuisse purgatorii pœnas, atque in iisdem ingentem vidisse personarum numerum, ex omni statu præterquam Sacerdotum, tales enim nusquam videre potuit, cumque curiositate ductus, hujus intelligere cuperet mysterium, respondit ei Angelus, nonnullos ex hisce esse valde bonos, eosque subito ascendere ad cœlum; alios verò, qui tales non fuerunt, sed vitæ carnali dediti, ob ingentem, quam corpori Christi faciebant, injuriam, nequaquam admitti ad pœnitentiam, sed protinus descendere in infernum, *sicut enim lumen eorum, ita & tenebræ eorum.* Ad idem propositum visio quædam legitur Jeremiæ exhibita, & ab eo in cap. 24 Prophetiæ suæ his verbis descripta: *Ostendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus, positi ante templum Domini.* Per hos autem fructus, specialiter ante templum Domini positos, indicabantur illi, qui cultui divino dedicati erant, quique majori lumine & notitia rerum divinarum fuerant illustrati, quam sæculares & homines mundani; at vero audite, quam sit verum, quod paulo ante ex Div. Augustino audivimus, scilicet, quod sicut non vidit meliores illis, qui in monasteriis profecerant, ita nec invenerit pejores eis, qui in eisdem monasteriis perversam vitam duxerant; subdit enim Jeremias: *Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis, & calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eo quod essent malæ. Et dixit Dominus ad me, quid tu vides Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde; & malas, malas valde, quæ comedi non possunt; eo quod sint malæ.* Hugo Cardinalis hanc visionem in sensu morali ad propositum nostrum optime exponit inquiens: *Quia calathus ex multis viminibus texitur, significat præcipuè Religiosos, quorum religio ex multis observantiis & constitutionibus construitur; unde significatur per sagenam, missam in mari, & ex omni genere piscium congreganti. Ficus sunt viri claustrales, qui dulcedine devotionis debent affluere, & præ amore illius omnem prælationem respuere, ut Judic. 9. cap. dixerunt, ligna ad arborem ficum: Veni & regna super nos; quæ respondit: Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suavissimos, ut inter cætera ligna promovear? sic fuit quondam, quando in claustris abundabat devotio, sed nunc arefecit devotio, & ideo claustrales libenter promoventur; Joelis primo vinea confusa est; id est Ecclesia, & ideo elanguit.* Et paulo post subdit: *Et bene dicitur hic, quod ficus bonæ valde bonæ sint, ficus malæ valde malæ sint; sic religiosi, cum mali sint, pessimi sunt; cum boni sunt, optimi sunt.* Adducitque duorum primorum parentum foliis ficus se contegentium exemplum inquiens: *Adam & Eva consuerunt sibi perizomata de foliis ficuum, ad tegenda sua pudenda, sic hodie multi verbo & habitu religionis velant turpitudinem vitæ suæ.* Refert idem mysterium, cur hi calathi ante templum positi fuerint, dum ait: *Dicuntur hi calathi esse pleni ficis, quia claustra plena sunt, sive bonis, sive malis, & dicuntur esse positi ante templum Dei, quia qui sunt boni, & qui mali, notum est Deo soli; Proverbiorum 16. omnes viæ hominum patent oculis ejus, spirituum ponderator est Dominus.* Interim verissimum est, quod diximus, scilicet, quod *corruptio optimi pessima* sit, siquidem, ut super prædicta Jeremiæ verba Cornelius à Lapide observat: *Pelagius, Eutyches, Nestorius, Jovinianus, Lutherus, Bucerus, Petrus Martyr, fuerunt Monachi, sed apostatantes facti sunt hæresiarchæ. Simile de Athenienfibus, apud quos vigebat sapientia & probitas, dixit Plutarchus in vita Dionis, eos esse optimos aut pessimos. Sicut Attica præstantissimum mel, sic & exitiale venenum progignit.* Prosequitur hunc Discursum, per eruditionem ex Columella lib. 3. desumptam, ubi de ficubus dicit, necessum est ut illæ, quæ non maturescunt, nec dulces evadunt, decutiantur ex arbore in terram, nec arbor damnum inde patiatur, & vel exsiccetur, vel sterilescat; ita à religione excutiendi sunt, qui genuinum ejus spiritum non sugunt, calorem devotionis ejus non hauriunt, ut in perfectionem maturescant, & dulcescant, alioqui enim hi cæteros inficient, & religioni ingens vel detrimentum vel exitium afferent.

Dion. Cart. cit. à Molina grad. 1. c. 17. §. 2.
Jerem. 24. v. 1.
Quinam sint duo calathi ficubus pleni.
Ibid. v. 2.
Ibid. v. 3.
Hug. Card.
Quid sint in calathi in sensu morali.
Joel. 1. v. 12.
Corn. à Lap.
Pessimi hæresiarchæ fuerunt monachi.
Columella. Ibid.
Simile.

5. Thomas Cantipratensis sequens refert funestum exemplum: *Erant in monasterio quodam tres Monachi, in omni lascivia dissoluti, cumque omnes seorsim in thalamo ad epulas consedissent, unus buccella panis inversa subito strangulatur, cujus mortem, nec verecundiam saltem, passi duo residui, derelicto loco eminus, juxta prandium perfecerunt, & sic in claustro socii mortui exanimem nunciaverunt, nec diu postea, cum dicti duo socii non recogitando, quid actum sit, ad balneandum in fluvium, juxta cœnobium, nudati vestibus descendissent, unus ad profundum digressus, submersus est, extractus & sepultus. Relictus post hæc tertius, cum vesperi dormitum pergeret, & se discalceasset, Monachus nudus (ille scilicet qui submersus fuerat) apparuit ei dicens: Ecce quanta pœna damnatus sum, tu autem quid facias, nunc saltem recogita, ego quidem immundus, & lubricus, digne penitus excrucior, sed illud multum, ad verecundiam damnationis accumulat, quia sine habitu nudus à dæmonibus irrideor. Tu autem da mihi, in quo signum meæ damnationis osten-*

Thom. Cantipr. lib. 2. Apum. c. 7. §. 3.
Horrenda Historia.

ostendam. Hac autem audiens turbatur Monachus, & cito detrahens togam tibiæ femoralem, roganti dedit, & sic defunctus repente disparuit. Mira res. Vix dies illuxerat, cum tantus fœtor claustri ambitum occupavit, ut se omnes extingui horrore fœtoris, præ angustia conclamarent. Narrante autem Monacho, quod sibi vesperi contigisset, quæsita est undique dicta toga, & tandem inventa est, fœtidior omni cadavere, & super fuliginem denigrata, quæ humo celerius cooperta, in admirationem conversi Monachi ploraverunt, dictus vero socius defuncti ad ordinem Fratrum minorum repente transivit. Unde apparet, quod ex tribus illis duo fuerunt severe puniti, alteri vero Deus pietatis suæ ostendere voluerit efficaciam, si tamen prompte eidem correspondere per veram pœnitentiam & emendationem.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Eadem materia continuatur; ubi verba filii prodigi: Peccavi in cœlum, *fusius declarantur.*

THEMA.

Dixit ei filius: Pater peccavi in cœlum. Luc. 15. v. 21.

Peccare in cœlum est peccare in Deum. SI filius prodigus (qui licentiose vixerat, seque à disciplina paterna subtrahens, nullam litterarum studio operam dederat) hæc verba protulisset, aut excogitasset, dicere posfetis, eum casualiter, nec deliberate fuisse locutum; jam verò quidquid filius ille dixit, increata & incarnata Sapientia, quæ parabolam hanc composuit, ori hujus juvenis paraboliei inseruit, ac proinde dicere convenit, verba illa mystica esse, multaque in se Sacramenta continere. Enimvero Sanctus Bonaventura per cœlum Altissimi Majestatem intelligit, ab impio indigne contumeliatam. (S. Bonav. in Luc.) En verba Doctoris Seraphici, *Peccavi in cœlum, per contemptum Majestatis. In cœlum peccat, qui Deum cœli contemnit.* Unde impii, ut in Esdra legitur, lamentabantur dicentes: (1. Esdr. 9. 6.) *Iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum & delicta nostra creverunt usque ad cœlum.* Id est, ut Lucas Lucas Burgensis, accuratus sensus litteralis Interpres exponit: (Luc. Burg. ibid.) *In cœlum seu adversus Deum, qui cœlos habitat.*

Peccare in cœlum est illud perdere. 2. *Peccavi in cœlum.* Sanctus Bernardinus in sermone quodam de hac parabola, quæ in Sabbatho 3. Quadragesimæ legitur, hæc verba ita exponit: (S. Bernard. Tom. 1. ser. 24. art. 2. cap. 2.) *Peccavi in cœlum, quod amisi peccati amore. Unde Psalmista: Quid enim mihi est in cœlo & à te, quid, id est, quam vile, & transitorium volui super terram.* (Ps. 27. 27.) Quæ interpretatio consentit cum illa, quam diu ante Theophylactus in hæc verba dederat: (Theophylact. in Luc.) *Peccavi in cœlum, derelinquendo enim cœlestia, peccavi in ea, præferens ipsis voluptatem contemptibilem, & prælegens cœlesti patria mea regionem famis. Quemadmodum enim, ut exempli gratia dicamus, peccare in aurum dicitur, qui illi plumbum præfert, ita in cœlum peccat, qui illi terrena præponit. Absit autem omnino à via, quæ fert in cœlum.*

3. *Peccavi in cœlum.* Hugo Cardinalis expositionem quamdam tradit parum differentem; ait enim: (Hug. Card.) *Peccavi in cœlum, quod amisi per culpam, quod non quæsivi per stultitiam meam.* Quisquis peccat mortaliter, in cœlum peccat, quia illud immediate amittit: *Peccator in cœlum peccat,* inquit Dionysius Carthusianus, *quia peccando meretur cœlesti mansione privari.* (Dion. Cart.) S. Gregorius Nyssenus de oratione disserens, de hoc prodigo ita scribit: (S. Greg. Nyss. tract. de orat.) *Non adjiceret confessioni peccatum in cœlum, nisi persuasus sibi patriam esse cœlum, quo relicto peccaverat.*

4. *Peccavi in cœlum.* Glossa interlinearis, ex Beda desumpta, legit: (Gloss. interlin.) *Coram Angelicis spiritibus, sanctisque animabus, in quibus Deus sedet.* Sicut enim *gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente,* (Luc. 15. 17.) ita quoque dicere licet, quod totum cœlum lugeat (si luctus capax esset) propter contemptus & injurias à nobis vilissimis vermibus illi Deo irrogatas, *quem adorant Dominationes, tremunt Potestates.* (De Peccatore cœlites lugent.) Dionysius Carthusianus adjungit inquiens: (Dion. Cart.) *Peccavi in cœlum, id est, coram spiritibus supernis, & specialiter contra Angelum vita mea custodem, ejus præsentiam ignoravi, peccando, & ejus inspirationibus non acquiescendo.*

5. *Peccavi in cœlum.* Quis est, qui nesciat hunc filium, qui aliquanto tempore in domo paterna sub patris obedientia commoratus fuerat, ac tandem insolens ac temerarius factus, cum audaci instantia patrimonii sui partem sibi assignari petierat: (Peccavi in cœlum, id est, contra dona à Spiritu Sancto collata.) *Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit* (Luc. 15. 12.) (eaque habita, illam per voluptates carnales dissipavit) quis inquam est, qui nesciat, hunc præfiguralle hominem quemdam, timore Dei imbutum, virtutibusque & perfectioni deditum, postea vero in quævis vitiorum genera prolapsum) de his utique dici potest, quod peccent in cœlum, quia notitiam Dei plenam habentes, offendunt Deum, donis & gratiis cœlestibus abutendo, quas per aliquantum tempus à Deo participarant. *Peccato animæ cœlestia significantur bona spiritus imminuta, vel quasi ab illius gremio matris, Jerusalem, quæ est in cœlo, non oportuit deviari,* inquit Glossa. (S. Ambros. ibid. in Gloss.) Hugo Cardinalis prodigum hunc præteritum suum errorem detestantem dicere voluisse censet: (Hug. Card.) *Peccavi in cœlum, id est, contra dona cœlestia, id est, dona Spiritus Sancti, mihi collata, quæ per peccatum imminuta sunt, & jam non sum dignus vocari filius tuus, quia ostendit te Patrem meum, peccando, & homagium diabolo faciendo, & ita de filio factus sum servus, quia qui facit peccatum, servus est peccati.*

6. *Peccavi in cœlum,* id est, ut Angelus Paz in Commentario suo super Lucam, hæc verba examinans, scribit: (Angel. de Paz lib. 16. in cap. 18. Luc.) *In divinitatem,* quia qui lumine, Deique notitia sufficienter illustratus, Deum contemnit & offendit, is directe, & immediate contra Deum armatur, eumque injuria afficit; verba autem sequentia: (Peccavi in cœlum & coram te, id est, in divinitatem & assumptam humanitatem.) *Et coram te,* sic explicat: *Id est, in humanitatem assumptam peccavi.* Angelus rebellis cum sequacibus suis in veritate stare non potuit; *Peccavi in cœlum, & coram te,* id est (huic interpretationi adhærendo) *peccavi in divinitatem & humanitatem,* quia in paradiso cœlesti, in conspectu supremæ illius Majestatis, thronum suum exaltare, & cum Creatore suo decertare voluit: *Exaltabo solium meum, ... similis ero Altissimo; peccavit igitur in cœlum, id est, in Divinitatem; peccavit quoque in humanitatem,* (Isa. 14. 13.) siquidem, juxta multorum Theologorum opinionem, cum Angelis revelata esset Verbi incarnatio (dicente Apostolo: *Et cum iterum*

Hebr. 1. v. 6.

iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei) Lucifer indignatus, quod Deus nobiscum vilissimis vermibus cognationem quamdam initurus esset

Heb 2. v 16.

Quod probatur in Lucifero.

(nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ) dedignatus est Verbo, quod incarnandum erat, debitum præstare obsequium, unde ab ejus se obedientia subducens rebellavit, tertiam Angelicarum Hierarchiarum partem secum trahendo; Numquid vero tunc de illo dici potuit: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus?* Unde Isaias in hæc

Isai 14. 12. Ibid. v. 13. Ibid. v. 15.

verba ei improperat; *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer? ... Qui dicebas: ... In cœlum conscendam supra astra Dei exaltabo solium meum, ... Ad infernum detraheris in profundum.* Audite obsecro, quam opportune ad propositum nostrum Sanct. Joannes Damascenus locutus fuerit,

S. Joan. Damasc. lib. 1. Parall. c. 14.

dum ait: *Cum is, qui justitiam nolebat, à justitia exciderit, dicamus de eo, quod ab Isaia dictum est: Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, & in terram contritus es?* Irreparabile igitur fuit ejus præcipitium. Idem quoque exitus ut plurimum evenire solet iis, qui de via Dei decidunt. Unde Sanctus Bernardinus, in principio prædicti sermonis, ex authoritate Chrysostomi inquit:

S. Bernard. ibid. in principio.

Omnis malitia confunditur aliquoties, ratione veritatis, corrigitur autem numquam, maxime eorum, qui proposito malo, & non ignorantia peccant; qui ex ignorantia peccant, levius misericordiam consequuntur. Apud Isaiam in cap. 24. Deus se fulminatricem machæram suam in cœlo vibrasse

Mutatio Angeli in diabolum.

Isai. 34. v. 5.

declarat inquiens: *Inebriatus est in cœlo gladius meus*, certe non constat, quod in cœlo, in cœlesti illa Jerosolyma, quæ est visio pacis, divinæ justitiæ gladius, in alios vibratus fuerit, quam in Angelos rebelles. Pondereris autem vos obsecro verba illa *inebriatus est ... gladius meus;* ex Angelis enim facti sunt diaboli, ex Seraphinis & Cherubinis transmutati sunt in horribiles titiones abyssi; ex sublimiori cœli parte corruerunt per præcipitium in omnem æternitatem irreparabile, in profundissimum inferni barathrum.

Quare Deo Deus non fuerit compassus Angelis lapsis compassus homini.

7. Verum enimvero numquid ipsum quoque hominem ex oblatione ab astuto serpente primis parentibus his verbis facta: *Eritis sicut dii*, evanuisse constat? cur igitur ad redimendum hominem, *Unigenitus filius, qui est in sinu Patris*, è sinu paterno descendit, & passibus giganteis ingens illud decurrit stadium *(exultavit ut gigas ad currendam viam, à summo cœlo egressio ejus)* pro recuperando pugillo luti, ex omnibus venis suis effudit sanguinem, laboravit insuper usque ad sanguinis sudorem, in truncum crucis se suspendi permisit, ut esset *copiosa apud eum redemptio;* cum tamen pro tot myriadibus Thronorum, Principatuum, Dominationum, Cherubinorum & Seraphinorum redimendis, ne unicum quidem passum movit, ut illos ex miserabili lapsu suo sublevaret, non *erit impossibile apud Deum omne verbum?* De homine Spiritus Sanctus ait, quod sit *putredo & vermis*, quanto igitur nobilior est natura Angelorum, qui intimi erant & familiares in cœlesti curia Regis illius aulici, in cujus fœmore scriptum est; *Rex Regum, & Dominus dominantium?* In controversiam quidem vocari non potest, quin illud redimere potuerit, id tamen facere noluit.

Joan. 1. 18. Ps. 18. v 6. Ps. 129. v. 7. Luc. 1. v. 37. Job. 25. v. 6.

Triplex datur ratio.

Porro quæstio illa, cur Filius Dei incarnatus fuerit, ut homini subveniret, & tamen spiritus Angelicos in æterna illorum perditione dereliquerit, satis inter sacros Doctores est ventilata; quorum aliqui Deum ideo nobis fuisse compassum dixerunt, quia in primo parente nostro universa generis humani massa maculam peccati originalis contraxerat, quæ illud semper a Deo, & a paradiso exulare cogebat; econtra vero ex Angelis solum tertia pars deperierat. Ita scribit Sanctus Augustinus. Alia vero ratio, quæ assignatur, hæc est, quia Angelus per propriam & intrinsecam culpam & per voluntatem suam *sciens & volens* ceciderat; nos autem culpa aliena, id est, primorum parentum nostrorum reatu lapsi fueramus; & hi quidem ex antiqui & sagacis adversarii nostri suggestione & fomento. Ita Sanctus Bernardus. Alii vero, ut Sanctus Gregorius, & plures cum ipso, notarunt, quod spiritus cœlestes per culpam cœlestem fuerint prævaricati; cum homo se commacularit per peccatum originale, in quo si aliquam partem habuit, hæc fuit valde remota, & distans, quantum distat Ortus ab Occidente. Sanctus Athanasius lib. de Incar. Dei dicit, Filium Dei redemisse hominem, ne dæmon gloriaretur se divinæ providentiæ subvertisse ordinem, quæ hominem creaverat, ad restaurandas ruinas angelicas, & ad occupandos thronos illos, à quibus Angeli rebelles præcipitati fuerant. Leo magnus fragilitatem generis nostri considerans, existimat, redemptionem humanam fuisse vestigium divinæ misericordiæ, cui proprium est, *suscitare de pulvere egenos.* Denique Theodoretus: *Non putavit contemnendum hominem, cujus gratia cuncta creavit.*

S. Aug. Enchir. cap. 29. S. Bernard. ser. 1. de Adven. S. Gregor. lib. 4. mor. cap. 9. S. Athan. de Incar. Ver.

Similitudo.

Et vero omnes hæ rationes veritati sunt valde conformes; illa vero quæ nostro intento vel maxime deservit, hæc est, quod Angelus, ut diximus, vere dicere potuerit: *Peccavi in cœlum, & coram te, non sum dignus vocari*, vel, ut melius dicam, *esse filius tuus.* Enimvero, qui ex alto decidit, quanto sublimior est locus ille, unde ruit, tanto irreparabilius est cadentis præcipitium; ac proinde Isaias nequam ille spiritui improperavit: *Quomodo cecidisti de cœlo?* De homine autem dici potest, quod in comparatione ad Angelum, in terræ planitie ceciderit, ac proinde casus ejus irremediabilis non fuit, sicut lapsus spirituum rebellium; hi enim longe pretiosioribus erant locupletati thesauris, prout ex verbis illis: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis*, clare deducitur; habebant quoque Angeli lumen & notitiam Dei, incomparabiliter majorem, & consequenter major quoque peccati malitia fuit; unde caput Angelorum rebellium Lucifer appellatur *(Lucifer qui mane oriebaris)* alii vero Angeli stellarum nomine describuntur *(tertia pars stellarum)* quid mirum igitur, si in illis adimpletum fuerit illud: *Sicut lumen eorum, ita & tenebræ?* In homine ex luto plasmato, sicut & in muliere ex ejus costa desumpta, turbatum fuit lumen illud, quo mediante transgressionis suæ tenebris se opponere debebant, offuscatum inquam fuit ab illo pruritu, de quo Sanctus Augustinus scribit: *Ne contristaret delicias suas;* Origines quoque doctrinam quamdam tradit, nobis aptissimam; ita enim scribit: *Qui pleniorem scientiam Dei acquirunt, isti etiamsi malum faciant coram Deo faciunt, & in conspectu ejus faciunt, sicut ille, qui dixit tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Etenim David, utpote vir eximie illu-

Psal. 8. v. 6. Apoc. 8. 12.

Major fuit Angelorum quam primorū hominum malitia.

Orig. h 15. in Exod.

Ps. 50. v. 8.

illuminatus (*incerta & occulta sapientia tui manifestati mihi*) optime sciebat, pondus, & enormitatem unius dumtaxat peccati mortalis, & ideo non ex ignorantia, aut fragilitate lapsus fuerat, sed ex malitia, ac proinde confitebatur dicens: *Malum coram te feci*, quod idem erat, ac si dixisset: *Peccavi in cœlum, & coram te.*

Jerem. 32. v. 30.

8. Deus olim apud Jeremiam de offensis, per quas populus Israël ipsum contemnebat, lamentans inquit: *Erant filii Israël, & filii Juda, jugiter facientes malum in oculis meis, ab adolescentia;* Versio Septuaginta legit: *Erant filii Israël, & filii Juda soli facientes malum;* ubi igitur Vulgata nostra dicit: *Jugiter*, hi vertunt: *soli*, id quod originali Hebræo perfecte concordat, siquidem in Hebræo textu pro *jugiter* legitur *tantum.* Unde Sanctus Hieronymus sequens movet dubium; Numquid etiam, aliæ nationes illius sæculi, præter populum Hebræum, Deum per divinarum legum suarum transgressionem offendebant; & respondet assertive; quia excepta sola Judæa, universus mundus dæmonum simulachra adorabat; at vero, si ita est, cur igitur Deus querulatur, solos Judæos malum fecisse in oculis suis? Sanctus Hieronymus respondet: *Qui habet notitiam Dei, & recedit ab eo, solus peccat in oculis Domini, qui vero increduli permanserunt, quasi illo non vidente, & negligente delinquunt.* Enimvero Palæstina, inter omnes totius universi populos, dissimulare aut infíciari non poterat, magnam illam affectus partialitatem, qua Deus eamdem in ordine ad veri Dei lumen, & notitiam privilegiarat: Nam ut Psalmista: *Notus in Judæa Deus, in Israël magnum nomen ejus;* Et iterum: *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis;* huic enim populo ipsemet in persona, in monte Sinai, sanctam suam dederat legem, sacrificia, Sacerdotium, templum, thesaurum Sacræ Scripturæ, ejusdemque clavem; ab hoc populo sacratissimam Humanitatem suam assumpserat, declarando, quod specialiter in terras descendisset, ut populum illum primo loco inter omnes redimeret; quando igitur ad imitationem gentilium falsa numina adorare, & per tot detestabiles prævaricationes, Deum verum contemnere cœperunt, merito idem ille Deus lamentabatur se à solo illo populo in facie, & in oculis suis fuisse contemptum, quia culpas & crimina ab iis, qui eum non agnoscebant commissa, cor ejus non adeo vivaciter tangunt, sicut crimina eorum, *qui habent notitiam Dei &c.*

Quare soli Judæi dicuntur offendisse Deum ante Christum natum.

S. Hieron.

Ps. 75. v. 1.

Ps. 147. 20.

Acceperunt Judæi specialia beneficia illuminationis divinæ.

9. Apud S. Matthæum cap. 16. legitur, Pharisæos & Saducæos à Christo signum sibi dari postulasse: *Rogaverunt eum, ut signum de cœlo ostenderet eis;* & tamen sola signa, quæ Christus fecit, illos permoverunt, ut in congregato conciliabulo mortem ejus machinarentur, dicebant enim; *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Extra omne igitur dubium est, in hoc enormissimo Hebræorum delicto, adimpletum fuisse, quod filius prodigus confessus est dicens: *Peccavi in cœlum, & coram te;* desideratisne certum aliquod ex sacris litteris desumptum, & idipsum confirmans testimonium? Quando Judæi in hortum se Gethsemani receperunt, ut Christum caperent, hic unico dumtaxat verbo, à se prolato, effecit, ut retrorsum caderent in terram: *Abierunt retrorsum;* at vero quorsum adhibetur hæc circumstantia *retrorsum*, vel quod *supini* facie in cœlum versa ceciderint? Numquid sufficisset dicere, *& ceciderunt in terram?* parum enim referebat, sive proni sive supini corruissent. Nimirum id eis contigit, quia probe sciebant, quod *verbum Dei non est alligatum;* aliàs enim inter se concluserant, quod scilicet adveniens Messias multa patraturus esset miracula: *Dicebant, Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?* Et tamen hæc omnia scientes, & præsentaneum coram illis patratum miraculum videntes, & in se experti, nihilominus in illum capiendum, manus suas injecerunt, ut sequenti die morte afficeretur. Simon de Cassia ait: *Ceciderunt retrorsum, non velut ad lapidem, ad offensionem antepositum, impingentes, sed velut reverberati à luce majori, & à vehementiori potentia. Retro cadentes supinatim ad cœlum, ut saltem cognoscant virtutem de super esse terrentem, & de cœlo descendisse, quem venerant ligaturi: supinantur ad cœlum, cujus Authorem in terra despiciunt;* adeoque dum in voluntate capiendi illum *obstinati permanserunt, verè in cœlum peccaverunt*, omnes enim qui cum sufficienti superno lumine peccant, potius peccatores cœli, quam terræ appellari possunt; ac proinde Psalmista non sine mysterio ait: *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ.* Quinam enim sunt hi peccatores terræ? Si solum dixisset peccatores, faciliter intelligeretur sensus illius? at vero quo fine, insuper addit: *Terræ?* Certum est enim, quod alibi, quam in terra, peccatum locum habere non possit, videtur igitur ly *terræ* prorsus superfluum esse. Sed respondetur, Psalmistam insinuare nobis voluisse differentiam, quæ est inter peccatores terræ, & cœli peccatores; illi etenim, qui Dei & propriæ salutis immemores, sine timore Dei, mundi sequuntur torrentem, peccatores terræ nuncupantur, at vero qui sufficiens Dei lumen, divinorumque mysteriorum scientiam habent, factique sunt participes donorum & gratiarum cœlestium, hi inquam si prævaricentur, peccatores cœli appellari debent. Audiamus hac de re expositionem Sancti Hilari dicentis: *Propheta sermo longe se, & ultra communem sensum tendit; non enim prævaricatores eos existimamus, qui susceptam fidem, & cognitionem Dei adeptam relinquunt, aliud polliciti & aliud nunc agentes.* Idem paulo post ad propositum nostrum subdit: *Novit etiam cum ait: Peccatores terræ, alios esse & cœli peccatores; audiamus enim Evangelicæ prædicationis filium perditum, atque mortuum, de peccato suo patri confitentem: Peccavi, inquit, pater in cœlum, & coram te. Quisquis cœlestis doctrina, & spiritualis gratia particeps factus, in peccato demoratur, non terræ peccator est ille, sed cœli. Omnes enim credentes in se Dominus Jesus Christus excitavit, & collocavit in cœlestibus, ex quibus decidit, tamquam cœli peccator arguitur.* Illi igitur, qui majori sunt lumine illustrati, majoribusque donis & gratiis locupletati, & tamen peccant, specialiter dici possunt *peccatores cœli.*

Matth. 16. v. 1.

Judæi factis signis à Christo contra ipsum abusi sunt.

Joan. 11. 47.

Luc. 15. 18.

Joan. 18. 6.

2. Tim. 2. 9.

Joan. 7. 31.

Non obstante quod Christus milites prostraverit in terram hi illum apprehenderunt.

Simon de Cassia lib. 13.

Psal. 118. v. 119.

Differentia inter peccatores cœli & peccatores terræ.

S. Hilar. ibid.

DISCUR-

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Quanto quis cum majori lumine, & scientia rerum divinarum peccat, tanto magis peccatum suum aggravat, majusque meretur supplicium.

THEMA.

Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. Jacob. 4. ℣. 17.

[*Psal. 36. 27.* Scientia peccantis est occasio majoris culpæ & pœnæ.]

1. EX quo universa lex divina homini data, circa hosce duos volvitur polos: *Declina a malo, & fac bonum*, jam unicuique satis notum erat, quod quando aliquis se à bene operando subducit, reus sit culpæ; cur igitur Sanctus Jacobus Apostolus in epistola sua, fideles docet, tamquam doctrinam ignotam, *scienti bonum &c.* verum, ni fallor, prædictus Apostolus his verbis dicere voluit, quod si illi, qui minorem habent rerum divinarum scientiam, & intelligentiam, nihilominus negligentes sint, divinas leges transgrediantur, tanto magis aggravandum sit peccatum illorum. Unde Dionysius Carthusianus ait: *Scienti bonum &c. id est, qui scit, ad quid obligetur, quid facere, quid vitare debeat, nec tamen juxta suam peritiam laudabiliter conversatur, peccatum est illi, id est, sua scientia est sibi majoris culpa, ac pœna occasio, & culpabilior est, atque damnabilior.* Glossa quoque ait: *Sanctus Jacobus per totum epistolæ textum ostendit, quod hi, quibus scribebat, scientiam boni faciendi habebant, & rectam fidem didicerant, ita ut aliis se Magistros fieri debere præsumerent, neque tamen operum perfectionem, & mentis humilitatem, neque sermonis continentiam adepti erant; Propter quod inter alia increpationis, & exhortationis verba, modo eos multum terret, quia scientes benefacere, & non facientes, majus peccatum habent, quam si nescirent, licet ipsa boni ignorantia, magnum sit peccatum, cum scriptum sit: Ignorans ignorabitur.*

[*Dion. Cart.*]

[*Gloss.*]

2. Peccatum primi parentis nostri, prima facie leve fuisse videtur, quia inobedientia ipsius, circa rem valde levis momenti committebatur; quid enim magni erroris in eo est, quod pomum aliquod, licet vetitum, manducaverit? Et tamen ex pœna eidem imposita, gravitas culpæ haud difficulter deducitur. Audiamus Oleastrum sequens dubium moventem: *Mirum valde videtur, quod tam leve, ut videtur, delictum, tam gravis pœna sequatur.* Numquid Deus immensam ostendit misericordiam suam, tanta cum promptitudine, & liberalitate peccata Sanctæ Mariæ Magdalenæ, & boni latronis, licet gravissima, non solum remittendo, verum etiam utrosque in momento sanctos efficiendo? Cur igitur adeo rigorosum se exhibuit erga Adamum, ob unius pomi manducationem? Tandem vero hujus punitionis convincentem adducit rationem inquiens? *Simul adverte mali conditionem, ut non solum factum, sed cognitum noceat*, neque enim ponderandus tantum est pomi illius præmorsus, verum etiam scientia, qua erat dotatus, ad discernendum bonum a malo, quæ tanto perfectior erat, quanto minus in illo statu turbata erat ratio, quam in statu naturæ corruptæ; Ratio enim in Adamo domina erat, & appetitu sensitivo superior, siquidem statu justitiæ originalis etiamnum fruebatur; hæc igitur tam perfecta notitia magnopere ejus aggravavit malitiam; *Non solum factum, sed cognitum nocet.* Nemini ignota sunt verba illa: *Video meliora, proboque, & deteriora sequor.* Enimvero peccata ignorantiæ aliquam merentur excusationem, non vero illa, quæ ex affectata, & deliberata malitia committuntur. Similes enim transgressiones, ut in Discursu præcedenti probavimus, appellari possunt peccata cœli. Didacus Stella explicans verba illa prodigi: *Peccavi in cœlum, & coram te*, exponens, inquit: *Idem est, ac si dixisset, te cognoscente, hæc enim sola ratione peccatum censetur peccatum, quia ex malitia cordis prodit.* Qui enim Deum præsentem esse intelligit, quique quantum venerari, timeri, honorari, & inobedientiam à nobis accipere mereatur, cognoscit, & tamen cum hoc lumine illum contemnit, & mortaliter offendit, non unum, sed mille infernos meretur.

[*Oleaster in Gen. c. 6.* Quanto Adami major scientia erat, tantò gravius peccatum.]

[Peccata scientiæ nullam habet excusationem.]

[*Luc. 15. 21. Did. Stell.*]

3. Tametsi Nathan ex jussu Dei Davidi dixerit: *Dominus transtulit peccatum tuum*; hoc tamen solum intelligendum erat, quoad culpam, quia quod pœnam temporalem attinet, multa, eaque severissima ei intimavit toleranda supplicia, non obstante, quod se de peccatis suis magnam habere compunctionem ostendisset; cujus causa facilè colligi potest, ex sacro quodam Interprete, qui mysterium considerat, ob quod Nathan se apud Davidem insinuaverit per parabolam divitis illius, qui ex surrepta pauperi, quam habebat, unica ovicula, peregrino, quem in domum suam exceperat, mensam instruxit. En verba prædicti Interpretis: *Hospes peregrinus, cui comedendam obtulit alienam ovem, fuit libido, & pruriens appetitus intemperantis concupiscentiæ, qui insaturabilis est. Est autem affectus ille immoderatus, & præceps, peregrinus ab eo, qui sacro est inunctus oleo* (observandum vero est, quod idem interpres in verbis sequentibus multa tangat puncta, ex quibus devenitur in notitiam, quod Rex ille Deo antea adeo charus, & summæ perfectionis, delictum suum, cum lumine, & cognitione præcedenti commiserit) subdit enim; *Cui tot sunt à Domino beneficia collata; qui domi secum Arcam habet Domini, qua potius Dei Domus vocari poterat, à qua omnis abesse turpitudo debuit.* Verum enimvero, quia Rex ille, à Propheta jussu Dei correctus, subito resipuit, & peccatum suum per asperam pœnitentiam detestatus fuit, ideo dignus factus est, qui amissam divinæ Majestatis recuperaret amicitiam, & gratiam; non vero item filius ipsius Salomon, qui tametsi immensa dotatus esset sapientia, cooperari tamen noluit lumini interno, quod ei communicatum fuerat; ad abominandum idola mulierum illarum, quas perditè & inordinatè amabat. Unde Sanctus Anselmus scribit: *Non ergo prolapsus intelligitur David in perpetratione adulterii & homicidii, de qua cito pœnitentiam egit; sed Salomon in amore alienigenarum mulierum, per quas & à fide separatus est, resipiscere voluit, cum semel, & iterum divinitus admoneretur.* Ac proinde, quia cum tanta cognitione & lumine in sua obstinatione perseveravit, hinc salus ipsius valde dubia & perplexa relinquitur, licet ex libro Ecclesiastis, ipsum pœnitentiam egisse, deduci posse videatur; *scienti enim bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.* Salomon quidem per admirabilem & infusam sapien-

[*2. Reg. 12. v. 13.* Gravitas peccati David patet ex reservata pœna.]

[Obstinatio Salomonis]

[*S. Ansel. Hebr. 6.*]

Salomon bonum scivit & malum fecit.

sapientiam suam, à Spiritu Sancto ei communicatam, multos docuit, & erudivit, ac in viam cœlestem direxit, prout videri potest ex libris, quos composuit, at vero, quia contrarium opere præstitit, ideo *scienti bonum facere, & non facienti, peccatum fuit illi.* Salomoni igitur, & quisquis ejusdem est conditionis cum illo, accommodari potest illud improperium, quod increduli Hebræi Salvatori in monte Calvariæ objecerunt: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere;* super quibus verbis Sanctus Paschasius ita scribit: *Quam miseri Sacerdotes, & Scribæ, qui legerant omnia de Christo, quæ à Prophetis dicta sunt; qui viderant, quod consiciuntur, viderant utique, quod alios salvos fecerat, & irrident. Vestra vos itaque Pharisæi condemnat sententia, qui credere noluistis.* Multos repetietis, qui per prædicationem, per administrationem Sacramentorum, per conferentias spirituales, & per bonum exemplum, multas alias ad Deum converterint animas, ob oculos eis proponendo turpitudinem culpæ, atrocitatem, & æternitatem pœnæ, & tamen *seipsos non salvos faciunt*, non ex ignorantia, sed ex propria malitia, nimirum à voluptatibus, à lucris, ab ambitione, ab odio, vel alia simili passione seducti; ac proinde *peccatum est illi, majus peccatum habet.* Nam ut Sanctus Antoninus ait: *Peccans ex electione, peccat gravius in eodem peccato, eo, qui solum ex passione. Hujus ratio est, quia talis peccat ex certa malitia, in quantum scienter eligit malum, non quod velit illud, quod est de se malum, sed quia eligit minus bonum spreto majori; aliud enim est peccare ex electione, aliud ex passione, qui enim peccat, ex passione eligens, non tamen electione, quid electio non est in eo primum principium peccati, sed inducitur ex passione ad eligendam id, quod extra passionem non eligeret; sed ille, qui peccat ex malitia, secundùm se eligit malum, quia scilicet spreto majori bono, vel postposito, scilicet anima, eligit minus, ut lascivus, qui magis vult habere delectationem veneream, quam gratiam, vel virtutem, & ideo electio est in eo primum principium. Scienti bonum facere &c.* id est, animæ, quæ interiores spiritus dulcedines in oratione sæpius experta fuit, & dixit: *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te?* nihilominus à carne se vinci permittens, deliberate se delectationibus & voluptatibus carnalibus in prædam cedit, *peccatum est illi;* multo enim magis ejus aggravatur malitia, quia cœleste manna pro ollis carnium Ægypti rejecit. Unde Christus Sanct. Birgittæ de malis Sacerdotibus, qui cum antea sancte & juste viventes, atque à Deo valde illuminati fuerunt, postea tamen à carne, & mundo, ac diabolo misere seducti, atque in diversa peccatorum genera infeliciter raptati, in malitia sua obtenebrantur, dixit: *Ego conspicio Paganos, & Judæos, sed nullos video eis deteriores, quia ipsi Sacerdotes sunt in eodem peccato, quo cecidit Lucifer.* Sanctus Isidorus Pelusiota de ejusmodi ita scribit: *Quanto honoribus alios antecellunt, tanto quoque ipsorum peccatum gravius efficitur.*

Matth. 27. v. 42.
S. Pasch. l. 12. in Matth.
Multi per spiritualia servitia alios salvos faciunt, non seipsos.
S. Antonin. p. 1. tit. 9. c. 1.
Gravius peccat peccans ex electione quam ex passione.
Psal. 30. 20.
Revel. S. Birg. l. 5. c. 47.
S. Isid. Pel. l. 2. epist. 15.

Ratio, quare diabolus deduxerit super pinnaculum templi Christum.

4. Astutissimus serpens apprehenso ponderoso Christi corpore, illud super pinnaculum templi, quod altissimum erat, detulit, ut lapsum, & præcipitium ei persuadere posset, dicendo; *Si Filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te &c. in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum;* at vero cur non potius illum statuit supra turrim quamdam, vel super altam rupem vel similem altum eminentem locum? Cur illum detulit supra templum? Per hoc, ni fallor denotatur, quod illi, qui majus & excellentius lumen habent, majorique vitæ perfectione effulgent, ut plurimum ex locis sacris, & à dignitatibus eminentiorem perfectionem postulantibus cadere soleant; cum his enim præcipue luctatur Lucifer, qui novit irreparabilius, & lethalius futurum esse illorum præcipitium, quia quanto locus, & quo quis cadit, altior est, tanto magis corpus cadentis confringitur, & conquassatur, *scienti enim bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.* Unde Concilium Romanum sub Hilario celebratum inquit: *Reatu majori delinquit, qui potiori honore perfruitur & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.*

Matth. 4. 6.

Pessimi sunt, qui spiritu incipiunt & carne consummant.

5. Quisquis superiorum temporum pervolvit historias, inveniet ubiquè deteriores semper lapsus fuisse illorum Religiosorum, qui antea in arcta regulari observantia viventes, postea in laxiorem vitam degenerarunt. Porro Sanctus Augustinus religionem hisce verbis definit: *Religio dicitur à religendo, quia Deum religere debemus, quem prius negligenter amiseramus, religat enim nos uni omnipotenti Deo.* Quisquis igitur sancto hoc religionis ligamine constringitur, cœlestis, &, ut ita dicam, divinus quasi afficitur, quia *qui adhæret Domino, unus spiritus est cum eo;* econtra vero, qui ab hoc se vinculo solvit, in vitiosam & licentiosam quamdam libertatem degenerat; Similes autem casus Sanctus Ambrosius non tam lapsus, quam præcipitia appellat. Et ideò væ illis, qui cum religio schola sit perfectionis & sanctitatis, eamdem in vitiorum sentinam transmutant, quibus merito à Deo irato his verbis exprobratur: *Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?* Sententia est Sancti Isidori Hispalensis dicentis: *Uniuscujusque casus tanto majoris est criminis, quanto priusquam caderet, majoris erat virtutis, præcedentium namque magnitudo virtutem crescit, ad cumulum sequentium delictorum.* Annales Ecclesiastici epistolam quamdam referunt, quam Arnulphus Episcopus ad Alexandrum II. Papam, de quorumdam Monachorum relaxatione in hæc verba scripsit: *Est in Episcopatu, cui Deo permanente deservio, monasterium quoddam, nomine Grisitanum, quod aliquando suavitatis odorem circumquaque diffudit, sed in diebus Abbatis istius, meritò diu laboravit infamia, sic & præsentes vidisse constat, & remotos audisse. Nec enim intra domesticos parietes contineri scandala potuerunt, quæ procedente temeritatis audacià publicis offerebatur aspectibus, & per ora publica personabant, quoniam fratres illius, ab operibus ejusmodi, nec timor Dei, nec hominum reverentia cohibebat; quorum quanto major immanitas extitit, tanto latius celeriusque, fama discurrente, vulgata sunt, majoremque apud omnes contraxit offensam, quod palam tanta à sanctuario procedere malitia videretur, siquidem nulla vel modica erat intrinsecus regularis observantia disciplina, minor extrinsecus exhibitio charitatis; ad sanguinem prorupit*

1. Cor. 6. 17.
Jerem. 11. 15.
Applicatur Religiosis.
S. Isid. Hisp. l. 3. sent. c. 14.
Baron. An. 1181. n. 7.
Specificatur de quodam monasterio.

prorupit insania, ut à nulla specie criminis manus eorum servarentur immunes. Ex quo, & multis aliis, homicidiorum miraculorum falsè jactatorum aliorumque similium criminum, exectrandis excessibus, clarè deducitur, quanta cum felicitate in ejusmodi religiosis adimpleatur, quod Jeremias in suis Lamentationibus hisce verbis deplorat: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? . . . Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Divus Chrysologus idipsum explicat paulo ante insinuata similitudine, ab eo desumpta, qui ex alto decidit; ita enim scribit: *Quanto altius ascenderit homo, lapsus, tanto altius cadet. Quid altius cœlo? De cœlo cadit, in cœlestibus qui delinquit, desperatus incurrit, qui in ipsis dominantis oculis offendit.* Et paulo post de lapsu Angeli subdit: *Diabolus cum esset Angelus, & in cœlo, & coram Deo semper clarissimus versaretur, & fulgens, dum Dei tentat aures, dum in Dei superbit affectu, lapsus ad terram, ad tartara dejectus in diabolum mutatur ex Angelo.* Idem Sanct. Pater, postquam adduxisset exemplum Nadab, & Abiu, filiorum Aaronis summi Sacerdotis, qui igne miraculosè de cœlo lapso extincti sunt, subjungit: *Peccatum illis suscitarat ebrietas.* At vero audiatis obsecro, quantum hanc culpam aggravarint ex eo, quia filii erant summi Pontificis, subdit enim idem Chrysologus: *Vini odor odorem fugarat incensi, & ebrietatis ignis flammam provocarat altaris, unde quia alienati vino, alienum portaverant ignem, mox divino igne referuntur extincti. Ebrietas in alto crimen est, in Sacerdote sacrilegium, quia alter animam suam necat vino, Sacerdos Spiritum Sanctitatis extinguit.* Salvianus, quam gravis in personis religiosis sit culpa, quæ alias in aliis levis censetur, his verbis indicat: *Atrocius sub sancti nominis professione peccamus, ubi sublimior est prærogativa, major est culpa, ipsa enim errores nostros religio, quam profitemur, accusat, criminosior est ejus impudicitia, qui promiserit castitatem.* Majori enim est dignus supplicio, qui prævio lumine, & cognitione prævaricatur, quia non potest allegare ignorantiam, nec sub ullo se titulo excusare.

Thren. 4. v. 1.
Ibid. v. 5.
D. Chrysol. ser. 8.
Peccatum filiorum summi Pontificis.
Levit. 10. v. 1.
Salvian. ad Eccles.

6. Verbum æternum Patris in terram descendens, vili hac nostra se carne vestivit, ut nos solos à pœnis infernalibus redimeret, & eriperet; at verò cur non etiam Angelis rebellibus idem hoc subsidium administravit? Audiamus Sanct. Augustinum dicentem: *Quæri posset, utrum ideò factum fuisset, quod steteramus excellentius, an quod desperatius jacebamus. Cum verò noverimus bonorum omnium Creatorem reparandis Angelis malis nihil gratiæ contulisse, cur non potius intelligimus; quod tanto damnabilior eorum judicata sit culpa, quanto erat natura sublimior? Tanto minus, quam nos, peccare debuerunt, quanto meliores nobis fuerunt.* Cum enim in cœlis creati fuerint, cum aliorum Angelorum sanctorum gavisi fuerint consortio, denique cum fuerint puri Spiritus, donis, & gratiis cœlestibus in magna abundantia locupletati, grandeque majestatis & Divinitatis Altissimi lumen & notitiam participarint, consequens est, ut majora etiam habuerint auxilia, ut in justitia se continerent, omnisque tentationis impetui, quantumcumque vehementi resisterent; non verò item homo, qui pugillus luti erat, his prærogativis decoratus

S. Aug. tract. 110. in Joan.
Quo Angeli fuerunt excellentiores eò minus debuissent peccare.

fuit, ac proinde *scienti bonum facere, & non facienti, peccatum fuit illi*, id est, majus peccatum. Fuit tamen homo etiam castigatus, sed minori pœnâ, quia levior erat ipsius culpa, cum minor in ipso objecti offensi notitia fuerit; Sanctus Hieronymus ad Ecclesiasticos, qui à Deo destinati sunt, ut aliis lumen præferant, ne ambulent in obscuro, verba quædam dixerit ponderatione dignissima, ait enim: *Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina eorum si peccant; lætemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum, non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quam mœroris de sublimibus corruisse.*

S. Hieron. l. 13. Ezech. 44.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Peccatum Hebræorum inexcusabile fuisse probatur, eo quod Christi habuerint notitiam, & cum hac illum offenderint.

THEMA.

Si non venissem, & locutus non fuissem eis, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Joan. 15. ℣. 22.

1. IN his verbis, quæ Salvator noster in celebri illo sermone, quem in ultima cœna habuit, ad Judæos direxit, peccatum ab illis commissum, inexcusabile esse aperte declarat, quia divinitatis suæ habuerant lumen, & perfectam notitiam; unde se illum non cognovisse dicere non poterant, ex quo deducitur, quod juxta proportionem notitiæ objecti, quod offenditur, magis quoque crescat gravitas offensæ. *Non imputaretur eis peccatum*, inquit Lucas Burgensis, *scilicet ex eo, quod non credant in me, si excusarentur probabili ignorantia, quod nec me nossent, nec scirent, à quo missus essem; potuissent dicere, inquit Theophylactus, non audivimus;* nunc autem omni *prætextu caret eorum malitia.* Porro Christus ea, quæ dixerat, magis confirmat, inquiens: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*; id est, ut idem Lucas Burgensis explicat: *Peccatum tantum, & tam grave non haberent.* Salmeron super hunc textum, diffusè hunc in modum discurrit: *Dixerat, Judæos per ignorantiam peccasse, quia nescierunt Deum, mittentem Filium suum in mundum, nunc ostendit illam ignorantiam, quæ alias solet alleviare peccatum, delictum hoc non sustulisse, immò auxisse potius, & venia indignum reddidisse, ut enim tradit Philosophus in Ethicis, ea omnia, quæ voluntatis libertatem aliquo modo imminuunt, ut sunt vis, metus & ignorantia eatenus excusatione digna sunt, quatenus aliquid de voluntario adimunt, atque huic doctrinæ, quæ cum prudentiâ conjuncta est, favet Sacra Scriptura; quæ sæpe ignorationem, ut circumstantiam delicta excusantem producit; unde Paulus: Misericordiam, inquit, consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. David quoque confidenter deprecatur Deum: Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris; & Petrus: Scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri. Abimelech quoque Rex Geraris solo rationis naturalis lumen ductus, dixit ad Deum: Num gentem ignorantem, & justum interficies? Cernis ut ignorationem justitia conjungat?*

Malitia Judæorum caret omni excusatione.
Luc. Burg.
Luc. Burg.
Salmeron, Tom. 9. tract. 61.
Quantò plus adimitur de peccato voluntatem tantò minus est.

Dd 2 Cui

Cui respondit Dominus, confirmans ejus sententiam: Et ego scio, quod simplici corde feceris, & ideò custodivi te, ne peccares in me: Sed præter hanc simplicem ignorantiam, & alia., quæ dicitur crassa & affectata, & quam sponte studioseque nobis comparare nitimur, de qua David: Noluerunt intelligere, ut bene agerent; & Propheta: Qui dicunt videntibus, nolite videre, & aspicientibus, nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt, loquimini nobis placentia, videte nobis errores; Et Job: Qui dixerunt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Et Dominus: Hoc est judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. Prima ignorantia est, oculis captum nasci Secunda oculis sponte privari; ait ergo: Si non venissem: Et locutus fuissem eis &c. Idem Salmeron, in progressu ejusdem Tractatus, enormitatem ejusdem peccati ipsorum declarans, subjungit: *Peccatum tantum, quantum nunc habent, non haberent; quemadmodum enim cæcus quispiam, in tenebris positus, nondum apparet cæcus, ortâ verò luce manifesta redditur ejus cæcitas, ad eum modum, peccatoribus olim in quantis tenebris versarentur, cognitum non erat, at coruscante Evangelii luce, detecti sunt, nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Græcè legitur, prætextum, qui plus est, quam excusatio, significat enim colorem, vel speciem excusandi peccatum, post tam manifestam prædicationem:* Tandem hanc subdit conclusionem, valde notandam & ponderandam. *Peccatum, quod caret excusatione, certissimam habet damnationem.* Quis igitur manifestam hujus populi damnationem non videt, qui post mille sexcentos annos, hactenus propriæ infidelitatis tenebris magis, quam umquam involutus hæret? *sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.* Blosius inquit: *Timeant Dei justitiam, ac furorem, qui ad Deum non convertuntur, qui peccata peccatis cumulant, & dicunt, quid feci? Qui nolunt intelligere, ut bene agant, hi eum ad iram ejus spectant, quamdiu tales permanent. In hoc miserabili statu constituti sunt Hebræi, qui quotidie de errorum suorum falsitate convicti, nihilominus magis, quam umquam indurantur, ac proindè æternæ damnationis reatum incurrunt.*

Dicitur de ignorantiam diligentibus.

Similitudo.

Blos. parad. anima c. 2. n. 1.

2. Rupertus Abbas super cap. 5. Zachariæ hanc tradit doctrinam: *Hæc est amphora egrediens, & ... hæc est oculus eorum, in universa terra. Notandum, quod amphoram etiam oculum nuncupavit, hic est, inquiens, oculus eorum in universa terra. Constat enim, & in universa terra notum est. Quia non ignorantiam, sed per invidiam Christum occidendo, & Apostolos ejus persequendo, mensuram illam, sive amphoram impleverunt, & omninò scienter peccaverunt, & oculum in peccando apertum, & videntem habuerunt, nam si cæci essetis, ait, non haberetis peccatum, & alibi: nunc autem, & viderunt, & oderunt me, & Patrem meum. Verè igitur hic est, ait, oculus eorum in universa terra, quia videlicet, peccatum eorum non effecit error, sive ignorantia, sed oculus nequam, id est, invidia, & hoc auditum est in universa terra.* Et paulò post verba ejusdem Prophetæ: *Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ, & dixit, hæc est impietas,* ita declarat: *Talentum plumbi, pondus est judicii, sive damnationis, magnum utique, & grave, secundùm magnitudinem, & gravedinem irremissibilis delicti, id est, cordis impœnitentis,* id quod in hoc obstinato populo *ad unguem* adimpletur, qui non obstante lumine, & notitia tot sæculis anterioribus habita adveniente, Messia, & multo magis postea, in erroribus suis, plusquam umquam alias, contumax, & impœnitens permansit.

Zach. c. 5. 6. Rup. Abb. lib. 2. ibid.

Judæi videntes erraverunt.

Zachar. 5. 7.

3. Horribilis illa per regium Psalmistam intimata comminatio, scilicet *descendant in infernum viventes*, ad hunc populum voluntariè cœcum & induratum directa fuit. Unde Eusebius, in catena Græca citatus, versum hunc ita commentatur: *Viventes descendebant in infernum, hi, qui cognitione peccati, & sciebant quidem Salvatorem ipsum esse Christum, sed simulabant se nescire.* In eadem catenâ sequens pariter Authoris cujusdam innominati citatur expositio, ipsismet hisce Authoris verbis tradita: *Referebat quidam Seniorum, solos illos in infernum viventes descendere, qui divinis essent doctrinis instituti, nam qui vitæ sermones non degustavit, mortuus est; cum itaque Judas atque omnis populus Judæorum, legis, ac Prophetarum habuerunt institutionem, morte, quæ peccatum sequitur, super ipsos vivente, in infernum descendunt.* Hugo Cardinalis super illa verba: *Si opera non fecissem*: ita scribit: *Ut qui pavit tot millia de panibus paucis; super aquas ivit, & Petrum ire fecit;* adducitque authoritatem Chrysostomi, qui ut probet id, quod Christus dixerat, scilicet: *Excusationem non habent de peccato suo*, ita subinfert: *Destruit excusationem eorum, à sermonibus enim tribuit doctrinam;* cui Judæi acclamarunt dicentes; *Numquam sic locutus est homo.* Idem Hugo ex capite decimo octavo Deuteronomii sequens adducit signum, unde dignosci possit sermo, quem locutus est Dominus; ait enim sacer textus: *Si tacitâ cognitione responderis, quomodo possum intelligere verbum, quod non est locutus Dominus, hoc habebis signum; Quod in nomine Domini Propheta ille dixerit; & non evenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.* Subdit vero idem Hugo, *qui ab illo, qui hoc facit, & dicis persuaderi universos jussit, cum ad pietatem ducat, & miracula tribuat maxima, & non simpliciter signa, sed quæ nullus alius fecit; & de hoc etiam ipsi fuerunt testes dicentes: Numquam sic apparuit in Israel; Et item: A sæculo non est auditum, ut quis aperuerit oculos cæci nati.* Quomodo igitur Judæi incredulitatem suam obstinatissimam excusare poterunt?

Psal. 54. 16.

Cat. Græc.

Indurati descendunt in infernum viventes.

Joan. 15. 24.

Hug. Card.

Joan. 15. 22.

Joan. 7. 46.

Refutatur Judæorum excusatio.

4. In illa occasione, in qua Judæi tumultuose clamabant: *Tolle, crucifige*, & in qua ad extorquendam ex ore Præsidiis Pilati contra Christum iniquam sententiam, eidem Præsidii metum, & timorem Panicum incusserant, Christus ei protestatus est dicens; *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* At verò, qua ratione hoc verum esse poterat, quod scilicet Judæi, qui Christum Pilato tradiderant, majus peccatum commiserint, quam Pilatus, cum tamen hic post cognitam, & sæpius manifestatam Christi innocentiam, nihilominus illum jusseit flagellari, & spinis coronari, atque insuper ad moriendum in cruce, in medio

Joan 19. 11.

Quomodo Judæi habuerint majus peccatum Pilato.

duorum

duorum latronum ipsum condemnari? Judæi solum linguas suas, velut gladios, exacuerunt; Pilatus autem acutos illi clavos præparari jussit; illi protestati sunt dicentes: *Nobis non licet interficere quemquam*, ac proinde nisi Judex illum ad crucis mortem condemnasset, Christus numquam crucifixus fuisset; & tamen cum id dictum fuerit ab ipsomet Deo, & ab illo, qui de se dicit: *Ego sum veritas*, necessum est credere, majus peccatum Judæorum, quam Pontii Pilati. *Qui me tradidit tibi*, id est, ut Lucas Burgensis exponit, *populus Judæorum, juxta illud Joan. 18. ℣. 35. Gens tua, & Pontifices tui, tradiderunt te mihi. Quis tradidit, aut quem premit majus delictum*, rogat Cyrillus? *proditorem credo discipulum, deinde Pontifex, & Sacerdotes, & postremo populum Judæorum: Majus peccatum habet*, ut exponit idem Cyrillus: *Majori tenetur peccato, gravius Deum offendit, ac proindè graviorem divinæ justitiæ vindictam sentiet. Neque enim tu id ita teneris credere me tuâ potestate exemptum esse, ut illi, quibus divinæ legisperitis satis superque monstravi, me esse olim promissum Christum, Filium Dei, Regem Israel; itaque illi facile nosse me possent, si vellent.* Dionysius Carthusianus peccatum Pilati considerans ita scribit: *Verumtamen Pilatus propriis verbis damnavit seipsum, dicens enim, se habere potestatem dimittendi Christum, nec tamen eum dimittens, quem sciebat innoxium, demonstravit se potestate concessa abusum, nec debuit timore humano relinquere æquitatem, sed usque ad mortem agonizare pro illâ*, & tamen Christus, qui Sapientia est Patris; de Judaismo definit, inquiens: *Majus peccatum habet.* Causa verò ob quam peccatum Judaismi gravius sit, est illa, quam paulo ante idem Dionysius Carthusianus his verbis expresserat: *Amplius peccat, qui tradit Innoxium Judici scienter quam Judex, qui ex superioris potestatis timore illum dijudicat.*

Joan. 18. 31.
Joan. 14. 6.
Joan. 19. 11.
Luc. Burg. ibid.
Joan. 18. 35.
Dion. Cart.
Pilatus sibi ipsi contradicit.
Joan. 19. 11.

5. In præcedenti capite S. Joannis, leguntur Judæi contra Christum hanc coram Pilato adduxisse accusationem: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* De qua utique accusatione, & Judæis illam in medium adducentibus, magis quam de quovis alio malignitatis, & invidiæ actu dici potest: *Excusationem non habent de peccato suo.* Quia *tantum abest*, quod Christus umquam alicui quidquam mali fecerit, ut potius Sanctus Lucas dicat: *Pertransiit benefaciendo.* Porrò motivum, ob quod Concilium unanimiter in inferendam ei mortem conspiravit, hoc unicum fuit: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit?* id est, miracula patrat; omnia autem miracula, quæ Christus patrabat, vel ad benefaciendum animabus, vel corporibus pristinæ sanitati restituendis ordinata erant. Unde Chrysostomus ait: *Cum admirari, & obstupescere eos oportet, ipsum, qui mortuum suscitaverat* (id est Lazarum) *interficere voluerunt.* Merito quoque Simon de Cassia ingrato huic populo improperavit dicens: *Cur commutasti in mendacium veritatem, ut perverso corde, perversitate loquendi, benefactorem malefactorem in judicio appellares? Nonne turba vulgaris exclamavit viso miraculo: Bene omnia fecit. Et tu nunc coram Præside aperta, falsitate, impetuosis vocibus, malefecisse causaris?* Sanctus Anselmus in dialogo *de Passione*, cum sanctissimam Virginem interrogasset, an quando Judæi filium ejus Pilato præsentarunt, aliquam liberationis suæ spem concepisset, respondit ei: *Multum speraveram, cum turba convenisset, cui sæpè dulciter prædicaverat; & quorum infirmos sanaverat, & eos in deserto paverat, quod eum de manibus Judæorum liberarè deberent.* Merito igitur iterum repeto: *Excusationem non habuerunt de peccato suo.* Ante quinque dies ei tamquam Regi Israëlis acclamaverant, & paulo post clamant: *Non habemus Regem nisi Cæsarem*; tunc vestes suas in terram prosternebant, in signum obsequii, ab ipso pedibus calcandas, & paulo post, illum denudant, & ignominiose propriis suis vestibus spoliant, in signum vilipendii; tunc ei cum ramis palmarum festini obviam procedebant, & paulo post ligni truncum ei præpararunt in patibulum. *In quo igitur malefactor vestrorum curator infirmorum, sanitatum donator, & vestros mortuos de imperio mortis eripiens, ut vocaret ad fidem, & corda vestra pro æternâ resurrectione ad seipsum justo converteret? In quo malefactor, qui vobis prædicavit regnum cœlorum, & promisit æternum? In quo malefactor, quem nullum potuit maculare peccatum?* Hactenus Simon de Cassia.

Joan. 18. 30.
Christum ad mortem damnarunt ejusdem beneficia miraculosa.
Act. Apost. 10. v. 38.
Joan. 11. 47.
D. Chrysost. Hom. 63. in Joan.
Simon. de Cassia lib. 13.
S. Anselm. dial. de pass.
Plebis Judæorum ingratitudo.
Joan. 19. 15.
Simon de Cassia.

6. Apud Jeremiam Deus cœlos ad stuporem, & admirationem, & portas ejus, ut è cardinibus suis moveantur, invitat dicens: *Obstupescite cœli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer.* At vero quidnam eum dicturum esse æstimatis, siquidem ipsas quoque sphæras cœlestes ad audiendum invitat? Nimirum: *Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Quod si solum dixisset, ipsos sibi todisse cisternas dissipatas, utique non tanta admirationis esset ratio; verum hoc non dixit, sed primo ostendit illos fontem degustasse vivum; observanda enim sunt verba illa: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ*; ubi ly *dereliquerunt*, clarè indicat, ipsos antea ex fonte vivo fuisse potatos; & verè ita fuit; quia Deus tot seculis nulli alteri rei adeò studuisse videbatur, quam ut huic populo, præ cunctis aliis totius universi nationibus benefaceret, communicando ei specialiter, præ cunctis aliis perfectam sui notitiam, veram ei dando religionem, legem suam scriptam eis promulgando, privilegiando illum per tot ritus, & ceremonias sacras, sacrificia ei præscribendo, consecrando in ejus beneficium sacerdotes, sumptuosum illud templum, ab omnibus nationibus in veneratione habitum eis erigendo; certe *non fecit taliter omni nationi*; & tamen hoc lumen habentes, *foderunt sibi cisternas*; Filius enim Dei, Salvator, non Ægypti, sed mundi, qui eorum frater per Incarnationem factus fuerat, ex motivo invidiæ pro triginta argenteis, ab eis in illam fuit demissus cisternam, in qua ingemiscens clamavit: *Intraverunt aquæ usque ad animam meam, Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.* Idem quoque Salvator noster per os Psalmistæ conqueritur: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique*, quasi diceret, si Gentiles, si aliæ barbaræ terræ nationes, quæ dæmones in

Jerem. 2. v. 12.
Prævio lumine fidei Judæi Deum dereliquerunt.
Ps. 68. v. 2. & 3.
Afflictio ab amico illata major quam ab inimico.
Ps. 54. v. 13.

falsis idolorum simulachris adorabant, me Dei Filium, ad ipsas descendentem, persecuti fuissent, aliquam forsitan habituri fuissent excusationem, quia dicere poterant, quod me non cognovissent; at verò Hebræi, qui tot suspiriis, per tot sæcula me desideraverant, qui futuri adventus mei tot prophetias habebant, quam excusationem adducere poterunt? *Si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, absconditissem me forsitan ab eo, Tu vero . . . Dux meus, & notus meus, Qui simul mecum dulces capiebas cibos;* Populus enim Hebræus, per quadraginta annos ab eo in deserto cœlesti fuerat annona sustentatus, acceperat ab eo vastam terram, scaturientem lac & mel, denique cum eo triginta tribus annis familiariter conversatus fuerat, & tamen contra eum malignari, eumque persequi numquam destitit, donec eum in ignominioso crucis trunco animam exhalare viderit; ac proinde meritò illum castigavit (*sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus*) siquidem in eodem Psalmo dicit: *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes*, quod idem est cum illo, quod paulo ante diximus.

Ibid. — Ibid. v. 14. — Ibid. v. 15. — Beneficia Hebræis collata. — Ibid. v. 16.

7. Ex Judæis, qui habitabant in Nazareth, ubi conceptus fuerat, & quibuscum tot annis habitaverat, evidenter deduci potest, quod ipsorum contra Christum mota persecutio, suum in cognitione & lumine, quod de ejus Divinitate habebant, fundamentum habuerit, siquidem sciebant, & confitebantur miracula, quæ aliis in locis patraverat: *Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua*, & tamen adeo adversus ipsum exacerbati fuerunt, adeo quod *ejecerunt illum extra civitatem, & duxerunt illum usque in supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.* Et verò, quodnam erat Christi motivum, quod non æquè in patria sua, sicut in aliis locis operaretur prodigia? Nimirum, ne peccatum illorum magis aggravaret, ipsosque supplicio digniores efficeret, si nimirum illum injuriâ afficerent, quem quis esset, probè sciebant. Audite Toletum dicentem: *Quando beneficiis Dei homo abusurus est, majus accipit beneficium, magisque diligitur, si ea illi non conferantur;* semper enim verissima est illa à nobis toties repetita conclusio; *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus.* D. Chrysologus ait: *Judæos nihil magis perditioni dedit, quam quod ingrati Deo esse voluerunt.*

Luc. 4. 23. — Ibid. v. 29. — Non est Propheta acceptus in patria. — Toleh. — D. Chrysol. Hom. 52. in Matth.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Hi, qui majorem habentes rerum divinarum notitiam, & scientiam; Deum nihilominus offendunt, majora merentur supplicia.

THEMA.

Qui cognovit voluntatem Domini sui, . . . & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Luc. 12. ℣. 47.

Quid sit iram Dei provocare & mereri.

1. HÆc à Salvatore nostro facta protestatio, Glossâ non indiget, quia clarè satis edixit, quod quisquis voluntatis Domini sui conscius, illam non adimpleverit, tanto majori cum rigore ab illo sit castigandus. Inter alias Sancti Isidori sententias, hanc quoque doctrinam traditam legimus: *Quid sit iram Dei mereri, quid verò provocari, prudens lector scire debet, gravior namque ira est, quæ provocatur, quam ea, quæ meretur, nam meremur, quando ignorando peccamus; provocamus, quando scimus bonum facere, nec volumus.* Dicite igitur nunc sodes, si iram Dei provocamus, quando virtuosè vivere scientes, idipsum facere negligimus, quanto magis divinæ iræ fulmina merebimur, & irritabimus, quando prævià scientiâ & lumine mortaliter illum offendimus? *Qui cognovit voluntatem &c.*

S. Isid. Hispal. lib. 2. sent. cap. 19.

2. In primo lib: Reg. cap. 6. scribitur, quod cum Philisthæi arcam Domini ad Hebræos retulissent, viri Bethsamitæ curiosè intra ipsam respicere volentes, in magno numero morte occubuerint, ait enim sacer textus: *Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent Arcam Domini, & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis.* Verum quidem est, quod Philisthæi pariter ingentem stragem passi fuerint, non tamen ex eadem causa, licet & ipsi Arcam introspexerint, manusque suas ad camdem, sine respectu, applicuerint. At verò quonam spectat hæc inter Bethsamitas & Philisthæos differentia, siquidem una & eadem Arca erat, & in utroque populo eadem curiositas, seu, ut melius dicam, præsumptio locum habuerit? Pro responsione observandum, quod postquam cœlestis Magister noster dixisset: *Qui cognovit voluntatem Domini sui, . . . & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis*, mox subjunxerit. *Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Hebræi igitur expressum à Deo præceptum acceperant, ne introspicerent Arcam: *Nulla curiositate videant, quæ sunt in sanctuario*, inquit ad populum, *priusquam involvantur, alioquin morientur;* expicbantur tamen filii Aaronis, quibus id licitum erat; cum igitur Philisthæi, utpote idulolatræ, præceptum hoc nescirent, nec ad hanc legem obligarentur, mirum non est, quod ob hanc causam castigati non fuerint.

Hebræi moriuntur introspicientes arcam & Philisthæi non, de quo datur ratio, quare — 1. Reg. 6. 19. — Luc. 12. 47. — Ibid. v. 48. — Num. 4. v. 20.

3. Porrò ly *vapulabit* mysticum est; alludit enim ad verbera, ad flagella, quibus servi & mancipia castigari solent. Observandum est igitur, quod inter omnes alios totius terræ habitabilis populos, nullus à Deo adeò edoctus fuerit, quemadmodum populus Hebræus; hic enim probissimè, quænam voluntas Dei esset, sciebat, siquidem ut Psalmista ait: *In lege Domini voluntas ejus;* communicaverat ei Deus legem suam, ingens ei impertitus fuerat veræ religionis, & cultus lumen; adeoque *cognovit voluntatem Domini sui*; at vero quid demum ab illo factum est? *Non fecit secundum voluntatem ejus.* Ecce tibi igitur causam, ob quam post mille sexcentos & amplius annos *vapulat multis*; nam in omnibus mundi nationibus castigatur, & vapulat sicut servus & mancipium, eo quod notitiæ à Deo sibi communicatæ non responderit. Per quadraginta annos, post illatam ab ipsis Messiæ suæ mortem, Præsides, Judææ, Pilatus, Festus, Felix, Florus, Albinus & Cestius non destiterunt illos tamquam mancipia certatim adeo angariare, ut ob tyrannidem, quâ angustiabantur, jugum subjectionis, quo Imperio Romano subdebantur, excutere coacti fuerint,

Propter abusum suæ scientiæ usque modò vapulant Judæi. — Psal 1. v. 2.

quæ

quæ tamen eorum temeritas in majorem illorum cessit ruinam, qui ex iis debellatis pars magna ferro occubuit, quotquot verò superstites remanserant, qui ad numerum ascendebant nonaginta millium, collo catenis onusto in varias mundi partes vilissimo pretio in dutam divenditi, & distracti sunt servitutem. Audite, quibus verbis Deus apud Jeremiam [*Jerem. 15. 5.*] idipsum illis comminatus fuerit: *Quis miserebitur*, inquit, *tui Jerusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tuâ?* [*Ibid. v. 6.*] *Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abiisti.* [Hoc ipsum prodixit.] Quo loquendi modo declarat animi sui alienationem, ab illa civitate, olim sacrosanctâ, quæ iram & justissimum furorem suum irritaverat, quia cum per sacrificia, per Sacerdotes in templo suo, pro aliorum peccatis, ad ipsum placandum, sese precibus suis interponere debuisset, ipsamet perversa facta fuit; [*Ibid. v. 6.*] ac proinde immediate subjungit: *Et extendam manum meam super te, & interficiam te, . . .* [*Ibid. v. 7.*] *Et dispergam eos ventilabro in portis terræ; interfeci, & disperdidi populum meum.* Neque enim solum *cognovit voluntatem Domini sui*, utpote, qui per tot sæcula in divinis ejus legibus erudiôs fuerat, verum insuper *cognovit Divinitatem Domini sui.* Observetis velim, quam sit verum, quod Psalmista facie ad Deum [*Ps. 103. 24.*] conversâ his verbis dixit: *Omnia in Sapientia fecisti.* [Hebræi noverunt divinitatem Christi.] Quod enim tempore Deus fecit, ut Judæi interius clarè cognoscerent, & confiterentur, quod Christus verus esset promissus Messias, & æterni Patris Filius? Paulò videlicet ante, quam mortem illius machinarentur. Cum enim illorum elusisset stratagemata, per quæ ipsum in errorem aliquem inducere para[*Matth. 22. v. 41. & 42.*]bant: *Tunc congregatis Pharisæis interrogavit eos Jesus, Dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cujus filius est? Dicunt ei, David. Ait illis:* [*Ibid. v. 43.*] *Quomodo ergò David in Spiritu vocat eum Domi*[*Ibid. v. 44.*]*num, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabel*[*Ibid. v. 45.*]*lum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum? Quomodo filius ejus est?* Quo argumento adeò illos convicit, ut sacer textus [*Ibid. v. 46.*] subdat: *Nemo poterat ei respondere verbum, neque ausus fuit, quisquam ex illa die eum amplius interrogare.* Observat autem opportunè Chrysostomus, quod eos ad claram Divinitatis suæ cognitionem convincere voluerit, postquam innumeras ab eo acceperant Divinitatis suæ demonstrationes, ut inexcusabiles essent, ac proindè magis mererentur ab eo castigari. [*D. Chrysost. Hom. 2. in Psal. 50.* Judæis de veritate convictis dicitur, quid vobis videtur de Christo?] En verba Chrysostomi: *Postquam omne miraculorum genus patravit, omnia effecit, mari fratum injecit, leprosos mundavit, dæmones in fugam vertit, paralytici artus constrinxit, vox de cælo descendit, hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite; Dominus ipsi testimonium dixit, res ipsa clamarunt, Spiritus in columba specie ad eum venit, Joannes ipsi testificatus est, ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi, tum denique, cum ad crucem ascensurus esset, omnibus ipsis accitis, ad eos inquit, quid vobis videtur de Christo? Non initio vos interrogavi, non vos initio testes citavi, quoniam Divinitatis meæ argumentum nondum vobis præbueram. Postquam autem elementa omnia Divinitatem meam demonstrarunt, postquam doctrina mea omnes vos salutmam duxit, quid vobis videtur de Christo &c.* Cum igitur ab evidentibus argumentis illis propositis, convicti, & confusi fuerint, quid mirum, si qui cum hac clarâ notitiâ ipsum contempserunt, repudiarunt, & in truncum crucis affixerunt, deinceps adeo detestabilem in hac vita, ac demum in æterna inferni damnatione confusionem incurrerint, ut de ipsis verificari possit: *Vapulaverunt multis?* Alibi di[*Matth. 21. v. 40.*]xerant: *Hic est hæres, venite, occidamus eum;* [*Ibid. v. 38.*] unde clarè liquet, quod eum cognoverint, & ideò proprio ore confessi sunt dicentes: *Malos* [*Ibid. v. 41.*] *malè perdet, & vineam suam aliis locabit agricolis.*

4. *Qui cognovit &c.* In eruditissimo simul, & piissimo Gersone, hanc propositionem me legisse memini: *Trabes, ut dicit Chrysostomus super Matthæum, est peccatum Cleri, festuca autem* [*Gerson T. 2. in reg. S. Aug fol. 651*] *sæcularium.* Qui enim rerum divinarum scientiâ, & intelligentiâ pollet, is si prævaricetur, [Quid sit trabes & quid festuca?] longè acerbius castigabitur, quàm sæculares, qui ut plurimum in obscuro, & in tenebris ambulant; horum enim peccata, in comparatione ad Ecclesiasticorum transgressiones, sunt veluti festucæ, cum peccata Clericorum econtra grossæ sint trabes; ac proindè Deus in rigoroso judicio suo præcepit: *A sanctuario meo* [*Ezech. 9. 6.*] *incipite.* Observastisne aliquando, quod Deus, *qui spirituum ponderator est*, pro expiatione peccati Sacerdotis in singulari, idem prorsus sacrificium, quod pro peccatis totius populi in universali præscripserit? Ait enim in Levitico sacer textus: [*Deut. 4. v. 3.*] *Si Sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino.* [Sacrificiū pro Sacerdote delinquente est idem quod offertur pro toto populo] Cur autem Deus ita præcepit? responderi potest, quod peccatum sacerdotis, qui dux est populi, hujus transgressionibus, licet multis, & gravibus præponderet, quia per malum exemplum suum causa est, ut populus peccet; ac proinde non sine mysterio sacer textus adjungit: *Delinquere* [*Levit. 4. 3.*] *faciens populum.* Author imperfecti idipsum docet sequenti similitudine: *Sicut in corpore, si* [*Auth. imperf. Hom. 38.*] *aliquod infirmatum fuerit membrum, non omninò languet & stomachus, si autem stomachus languerit, omnia membra inveniuntur infirma: Sic si aliquis Christianorum peccaverit, non omninò peccant & Sacerdotes; si autem & Sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum. Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, & intellexit studiosus agricola, quia læsuram in radicibus haberet. Ita cum videris populum indisciplinatum, & irreligiosum, sine dubio cognosce, quia Sacerdotium ejus non est sanum.* Verum [Similitudo.] enimverò data etiam casu, quod transgressio Sacerdotis esset occulta, nec transmitteretur ad notitiam publicam, nihilominus ob majorem sanctè & innocenter vivendi obligationem, & ob magis perspicuam, quam habet, scientiam, & lumen Dei, peccatum illius in divinæ justitiæ trutinâ aggravatur, & æque ponderat, ac peccata totius populi. Nam ut Sanctus Gregorius ait: *Nemo amplius in Ecclesia* [*S. Greg. par. past. p. 1. c. 2.*] *nocet, quam qui perversè agens, nomen & ordinem sanctitatis habet.* Et Chrysostomus super [*D. Chrys. in Psal. 6.*] Psalm. 6. inquit: *Pro universo, qui peccarat, populo, (Levitic. 4.) tantum offerebatur sacrificium, quantum pro solo Sacerdote, id autem significat, quod quo major est authoritas, eo est gravius eorum, qui peccant, supplicium. Eâ de re, qua sim-*

Sola filia Sacerdotis fornicaria comburetur.

simpliciter quidem fornicata erat, de medio tollebatur, Sacerdotis autem filia comburebatur. Summus Sacerdos Heli corrigere volens filios suos, qui per extorsiones, & impudicitias suas sanctuarium dehonestabant, totique Israël; scandalo erant, hoc usus est argumeoto: *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus; si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Sanctus Augustinus super Psalm. 36. hunc textum ad nostrum propositum explicat inquiens: *Si peccaverit populus, orabit pro eo Sacerdos, si autem Sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo? Talem ergò oportet esset Domini sacerdotem, ut quod populus pro se apud Dominum non valuerit, ipse pro populo mereatur, quod poposcerit, impetrare.* Sacerdotes consecrati sunt, & præ sæcularibus majoribus sunt illustrationibus cœlestibus illuminati, ut pro peccatis populi intercedere, suisque orationibus divinam iram placare possint, ac si ipsimet prævaricentur, quis pro ipsis sacrificia offeret, quis pro illis apud Deum se interponet? Consequens igitur est, quod *vapulabunt multis.* Gregorius Magnus ad exprimendum infelicem horum exitum, sequentem adducit valde propriam similitudinem; reflectit enim se ad aquam, quâ Sacrosanctum illud confertur lavacrum, quod ad animas à macula origioali purificendas, & in cœlum dirigendas institutum est, velut instrumentum, peracta autem lotione, aqua illa adjicitur, & mittitur in cloacas. En verba Sanct. Gregorii: *Ingrediuntur electi Sacerdotum manibus expiati, cœlestem patriam, & Sacerdotes ipsi, per vitam reprobam, ad inferni supplicia festinant? Cui ergo rei similes dixerim malos Sacerdotes, nisi aqua Baptismatis, qua peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in cloacas descendit?*

1. Reg. 2. 25.

S. August. in Psal. 36. conc.

Similitudo aqua baptismali.

S. Gregor. Hom. 17. in Evang.

5. *Qui cognovit voluntatem &c.* Unum ex severioribus suppliciis, quibus Deus in perniciem generis humani animadvertit, universale fuit diluvium, & licet aliqualis transgressionum impiorum illorum adduci posset excusatio; eo quod peccatis fragilitatis immersi fuerint *(omnis quippè caro corruperat viam suam)* certum tamen est illos fuisse inexcusabiles, siquidem *cognoscebant voluntatem Domini sui;* ac proindè facer Chronista, non sine mysterio, hæc verba præmittit: *Videntes filii Dei, filias hominum &c.* nam ut Div. Chrysostomus egregie considerat: *Dei filios hic vocavit eos, qui antea ex viris bonis nati fuerant, & Dei honorem perceperant, deindè mutati erant, & evaserant deteriores & suum honorem perdiderant. Ut enim magis amplificaret eorum reprehensionem, eorum honorem revocavit in memoriam, maximum esse crimen ostendens, quod cum tales essent, & orti ex talibus, ad tantam se præcipitarent improbitatem;* quid mirum igitur, si talem præviam cognitionem habentes, & nihilominus graviter delinquentes, tanta fuerint demum cum severitate castigati? *vapulabunt multis.* Authot operis imperfecti ad idem propositum efficax format argumentum, ad illum namque Jobi textum se reflectens: *Stella non sunt munda in conspectu ejus. Et cœlum sinè crimine non est;* ita scribit: *Si ergo impeccabilis natura stellarum, & cœli, quantum ad justitiam Dei invenitur esse peccatrix, quomodo ante eum homo apparoat justus, cujus & sine voluntate peccandi, natura ipsa peccatum est?* Quibus verbis innuit idem, quod Apostolus de semetipso ad Romanos hisce verbis scribit: *Ego autem carnalis homo sum venumdatus sub peccato, quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio;* unde sic arguere licet: Si Saoctus Paulus, qui de seipso indubitatum hoc perbibet testimonium. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum, ignorans feci in incredulitate,* nihilominus protestatur inquiens: *Venumdatus sum sub peccato,* quam rei & culpabiles, omnique ingenti supplicio digni erunt illi, *qui cognoscunt voluntatem Dei, & non faciunt, & vident meliora, probantque, & deteriora sequuntur?* *plagis sine dubio vapulabunt multis.*

Gen. 6. 13.

Quinam dicantur filii Dei. Ibid. v. 2.

D. Chrysost. in Ps. 4.

Job 25. v. 5.

Auth. oper. imperf. Hom 52.

Peccatum inficit stellas & cœlum, quantò magis homines.

Rom. 7. 14.

1. Cor. 4. 4.

6. Ecclesiastes ait: *In multa sapientia multa indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem;* quia quanto plus homo intelligit, & cognoscit illud, quod sibi operandum est, & huic scientiæ non correspondet, sed donis sapientiæ & scientiæ rerum divinarum à Deo sibi datis abutitur, tanto magis indigoationi Dei ejusque suppliciis est subjectus *vapulabit multis.* Sanctus Antoninus in dist. 40. authoritatem citat Chrysostomi dicentis: *Homo Christianus fortiter cadit in peccatum, propter duas causas; aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis. Pro cujus declaratione dicit Beat. Thomas 1. 2. quod duplex est peccatum; quoddam scilicet ex surreptione proveniens, propter infirmitatem humana natura, & tale peccatum minus imputatur ei, qui est major in virtute, eo quod minus negligit hujusmodi peccata reprimere; quando tamen omnino subterfugere infirmitas humana non sinit. Quædam sunt ex deliberatione procedentia, & ista peccata tum magis imputantur alicui, quanto major est; & hoc potest esse propter quatuor. Primo quidem, quia facilius possunt resistere peccato, majores puta, qui excedunt in scientia & virtute. Unde Dominus dicit Luc. 12. Quod sciens servus voluntatem Domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Secundo propter multitudinem, quia omne bonum, quo quis magnificatur, est Dei beneficium, cui homo fit ingratus peccando, in quantum ad hoc, qualibet majoritas, etiam in temporalibus bonis, peccatum aggravat, secundum illud. Sapient. 6. Potentes potenter tormenta patientur. Tertio propter specialem repugnantiam actus peccati, ad magnitudinem persona, sicut si Princeps justitiam violet, qui ponitur justitia custos, & si Sacerdos fornicetur, qui castitatem vovit. Quarto propter scandalum, quia, ut Gregorius dicit, in pastorali; In exemplum vehementiæ culpa extenditur, quando pro reverentia gradus peccator honoratur, ad plurium etiam notitiam perveniunt peccata magnorum, & magis homines ea indignè ferunt.* Porrò Angeli rebelles sine ullâ redemptione, & remissiooe in sempiternum condemnati fuerunt, ut ardeant in abysso infernali, quia prætetquam, quod in dignitate eminenti constituti fuerant, & à Creatore donis, gratiis ac clariori & perfectiori lumine illustrati, quam homo è luto plasmatus, ac proinde severius fuere puniti. Alcuinus quærit: *Cur summi Angeli peccatum insanabile fuit, & hominis sanabile?* Respondetque: *Angelus sui sceleris inventor fuit, homo vero alterius fraude seductus. Item quanto sublimior Angelus in gloriâ, tanto major in ruina; homo verò quanto fragilior in natura, tanto facilior ad veniam.*

Eccle. 1. 18.

Eò plus vapulabit non faciens quo plus intellexit.

S. Antonin. p. 1. Tom. 9. c. 1.

Duplex est peccatum.

Luc. 12. 47.

Peccatum deliberatum gravius est propter quatuor rationes.

Sap. 6. v. 7.

Alcuin. in Gen. interrog. 4.

DISCUR-

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Peccatores habituatos ad pœnitentiam induci insuperabilem in se continet difficultatem.

THEMA.

Multo labore sudatum est, & non exivit de eâ nimia rubigo. Ezech. 24. ℣. 11.

1. EX his Ezechielis Prophetæ verbis colligitur, quam sit difficilis peccatoris in peccatis suis habituati, & indurati conversio; textus Hebræus legit: *Non exivit rubigo abominationis & obstinationis.* Porrò rubigo per longitudinem temporis contrahitur; optimum verò ad pellendam rubiginem remedium est ignis; eodem modo, ut anima peccatrix per longum annorum gyrum in culpa habituata, à rubigine culpæ illius eximatur, aliud non est remedium, quam ignis infernalis, in quo tandem peccatores obstinati ultimum suum terminum inveniunt. Sanctus Ambrosius super illa verba Psalmi primi: *Et in cathedra pestilentiæ non sedit*, de inveteratâ peccati consuetudine disserens ait: *An ignoramus, quod tantam vim habeat inveterata consuetudo peccati, ut excludat naturam? Quæ cum sit medicabilis ad salutem, tamen corroborata tempore, passionibus immedicabilis reperitur.* Propheta quoque Jeremias ad contumacem hanc impiorum habituatorum alludebat obstinationem, quando de perversis Hebræis tractans ait: *Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflavit conflator; malitiæ enim eorum non sunt consumptæ.* Dionysius Carthusianus super Ezechielem scribens, huic quoque proposito nostro aptissimam tradit interpretationem. Etenim Propheta ille jussu Dei Jerosolymæ desolationem his verbis prædixerat: *Væ civitati sanguinum, cujus ego grandem faciam pyram. Congere ossa, quæ igne succendam, consumentur carnes, & coquetur universa compositio, & ossa tabescent: Pone quoque eam super prunas vacuam ut incalescat, & liquefiat æs ejus, & confletur in medio ejus inquinamentum ejus, & rubigo ejus; id est, immunditia civitatis in ipsâ dispereat.* Hunc igitur Ezechielis Prophetæ textum exponens præfatus Dionysius, *per æruginem iniquitatis Jerosolymæ intelligit; & consumatur rubigo ejus, per vim incendii hujus; videtur enim locus ex vitiis habitantium quodammodo contaminari.* Tandem verò descendens ad expositionem verborum assumpti thematis: *Multo labore sudatum est*, inquit: *Id est SS. Prophetæ, ac justi fortiter laboraverunt purgare Jerusalem, eam ad pœnitentiam exhortando, ut Jeremias, & alii, & non exivit de eâ nimia rubigo ejus id est, excessiva, & obstinata iniquitas ejus, neque per ignem adversitatis, ita quod nec vexatio dedit eis intellectum.* Hugo Cardinalis aliam tradit expositionem, eo præcipuè directam, ut peccatorum habituatorum, & contumacium, ostendat duritiam & obstinationem; undè ait: *Multo labore sudatum est &c. quasi dicat; Multum laboravi, ut converterentur, nec conversi sunt minus, nec flagellis, nec beneficiis; unde Jerem. 5. Percussisti eos, & non doluerunt, attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam; induraverunt facies suas super petram, & noluerunt reverti. Item Psalm. 34. dissipati sunt, nec compuncti; Jer. 6. Frustra conflavit conflator &c.* Hactenus magnus ille Cardinalis.

Modus expellendi rubiginem

S. Ambr. in Ps. 1.

Jerem. 6. v. 29.

Obstinati vix convertuntur.

Dion. Carth. in Ezech.

Ne quidem igne adversitatis.

Hug. Card. Ibid.

Jerem. 5. 3.

Ps. 34. 16.

Jerem. 6. 29.

2. Inter alios malæ peccandi consuetudinis effectus, unus est, quem Sanctus Bernardinus in confirmationem textus illius Ezechielis: *Multo labore sudatum est*, his verbis adducit: *Sicut nec plaga infistulata curatur, & sicut fistula gravat Medicum, ita mali usus gravant Deum.* Et profectò ingens hæc est exaggeratio, quod cum de illo agitur, de Deo, qui ut Isaias ait: *Tribus digitis appendit molem terræ*, nihilominus dicatur: *Ita mali usus gravant Deum*; id est, ingens illud pondus, quod in se continet peccatum nostrum habituatum. Subdit idem Sanctus Bernardus: *Unde Ecclesiastes: Perversi difficile corriguntur. Perversi sunt resupinati, quando pedes vadunt sursum, & caput deorsum; Itaque noli inveterari morbo, quia volens non poteris abstinere à malâ consuetudine.* In verbis autem immediate sequentibus, idem Sanctus ostendit, quam exigua spes sit impios obstinatos convertendi; siquidem postquam dixisset: *Tamen quousque flatus est in corpore, potest te tua conscientia remordere*, immediate ex longâ experientia, quam habuit, hæc verba subjungit: *Sed unum volo dicere, quod isti infistulati, & indiabolati in malis usibus, cum magna difficultate liberantur, & subjacent magno periculo mortis æternæ, & pauci solvantur*, paulò post verò subdit: *Quis est assuetus longo usu malo, cum venerit ultima dies vitæ, & volet incipere bene vivere, tarde venit, quia quando homo est in illa agonia mortis, nihil scit, nisi dolorem suum, & nescit quid faciat, & ideò pauci tales salventur. Immò est majus factum, quod tales salventur, quam si quis volaret sine alis.* Veruntamen in contrarium habemus historiam sacram de Ninivitis, à Spiritu Sancto dictatam, quam Chrysostomus in hæc verba ponderat: *Quid Ninivitis irrationabilius, quid barbarius, quid stultitius? Attamen barbari isti, & stulti, qui neminem unquam Philosophum audierant, quibus numquam talia præcepta tradita erant, auditis hisce Prophetæ verbis: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur, intra tres dies deposuerunt malam consuetudinem, scortator castus, ferox mansuetus, defraudator & ruptor, modestus & benignus, ignavus, industrius factus est. Neque unum, aut alterum, aut tertium, aut quartum, sed omnia vitia simul correxerunt. Id undè patet? Ex verbis Prophetæ, ipse enim accusator eorum, qui dixerat, ascendisse ad se clamorem malitiæ eorum, ipse, inquam, in contrarium de illis testatus est dicens: Vidit Deus quemlibet abstitisse è pravis viis suis; non singulatim dixit, à scortatione, adulterio aut furto, sed à viis suis pravis. At quomodo abstiterunt? Eo modo, ut Deus vidit, non ut homines approbant.* Ex his igitur colligi videtur, non esse adeo difficile, celeriter & facilè malam deponere consuetudinem, siquidem pessimi hi Ninivitæ in unico momento veram instituerunt conversionem, & mutationem adeò perfectam & sanctam. Sed audiamus, qualiter idem Chrysostomus prædictæ æruginis Metaphoræ insistens, hac de re discurrat: *Ut vasa æruginosa, inquit, si aqua solum ablueris, etsi multum temporis insumas, nequaquam omni vitio expurgabis; qui autem ea in conflatorium immittit, brevi temporis momento splendidiora illa facit,*

S. Bern. Tom. 4. ser. 15. p. 1. & 2. prin.

Malus usus gravat Deum.

Isa. 40. 12.

In agone pauci verè convertuntur.

D. Chrys. Hom 22. de ira Tom. 1.

Vera fuit pœnitentia Ninivitarum.

Similitudo

quam quæ nova sunt & nupera: ita enim anima peccati scoria infecta, si leviter, & utcumque seipsam exterserit, & per singulos dies pœnitentiam assumpserit, nihil commodi nancifcetur, quod si veluti in fornacem in Dei timorem se injecerit, brevi temporis momento, quidquid vitii est, excoquet. Ninivitæ igitur Jonæ verbis credentes, jamque quasi vicinum considerantes ignem illum, quo civitas illorum deflagratura erat, quoque ipsi in inextinguibilibus inferni flammis erant arsuri, concepto Dei timore, non solum detestati sunt, & deposuerunt cum cordis compunctione habituata peccata sua, verum etiam in signum veræ pœnitentiæ, subito recurrerunt ad rigorosissima jejunia, vestiti sunt sacco & cilicio, cineribusque capita sua consperserunt, & hac ratione, in pelagus quoddam proprii copiosissimi & amarissimi fletus omnia præterita submerserunt peccata, vitamque novam & perfectam instituerunt. Hujusmodi autem exempla admodum rara sunt, & ideo de reliquis verissimum est, quod ut experientia in plerisque, ut plurimum, testatur, multo labore sudetur circa animam in peccatis habituatam, nec tamen exeat de ea nimia rubigo.

Exemplum Ninivitarum rarum est.

3. *Multo labore sudatum est &c.* Sanctus Marcus refert, desolatum quemdam Patrem, filium suum dæmoniacum, & mutum benignissimo obtulisse Salvatori, ut à maligno hoc hospite corpus ejus liberaret, quem proinde his verbis est affatus: *Attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum, qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus & arescit, & dixi discipulis tuis, ut ejicerent illum, & non potuerunt.* Quis hanc totius collegii Apostolici, & septuaginta duorum discipulorum non obstupescat impotentiam: *Et non potuerunt*; & tamen Sanctus Lucas refert, quod *reversi sunt septuaginta duo, cum gaudio dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo*, quanto igitur rationabilibus fuisset, quod Christus Apostolis potestatem delegasset, longe superiorem illa, quam dederat septuaginta duobus discipulis, utpote qui ad sphæram longe inferiorem spectabant; de quibus tamen idem Sanctus Lucas ait: *Dedit illis potestatem super omnia dæmonia*; & tamen afflictus hic pater apertis verbis apud Christum lamentatur inquiens, *Dixi discipulis tuis, ut ejicerent illum, & non potuerunt.* Pro hujus difficultatis resolutione notandum est, quod sacer textus subdat, Christum ad numerosam Judæorum multitudinem conversum, iisdem his verbis improperasse: *O generatio incredula! Quamdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar?* Quibus verbis illis duritiem & obstinationem, qua in sua incredulitate obduruerant, acerbe quidem exprobrat; attamen quia ad benefaciendum magis, quam ad puniendum pronus erat, dixit: *Afferte illum ad me; Et attulerunt eum; & cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum, & elisus in terram, volutabatur spumans; Et interrogavit patrem ejus, quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit?* Porro cœlestis Magister probe noverat, quanto tempore miserabilis hic filius à dæmone obsessus fuisset; nam ut cœlestis ejus Secretarius Sanctus Joannes ait: *Ipse enim sciebat quid esset in homine*, ac proinde per hanc interrogationem præjudicare videbatur conceptui, qui imprimendus

Marc. 9. v. 16.
Discipuli non potuerunt ejicere dæmonem mutum.
Luc. 10. 17.
Luc. 9. v. 1.
Marc. 9. 18.
Objicit Judæis obstinatam suam incredulitatem.
Ibid. v. 18. & 19.
Ibid. v. 20.
Joan. 2. v. 25.

erat huic populo, continuo in fide divinitatis suæ, quæ *alia à longe cognoscit*, vacillanti, cur igitur hanc interrogationem huic patri proposuit? Hujus interrogationis mysterium facile deduci potest ex responso, quod dictus desolatus pater Christo his verbis subintulit; *Ab infantia; Et frequenter eum in ignem, & in aquas misit, ut eum perderet, sed si quid potes, adjuva nos, misertus nostri.* At vero numquid sæpius viderat alios obsessos à Christo sanari, illuminari cæcos, claudos erigi, sanari infirmos, resuscitari mortuos? Cur igitur omnipotentiam Christi in dubium ponit, dicendo: *Si quid potes, adjuva nos?* Bene notanda sunt verba illa: *Ab infantia*; hic enim dæmoniacus, peccatorem præfigurabat habituatum, & in peccato obdurátum; voluit igitur Christus, ut sciremus, quod eo fine patrem interrogaverat, ut filium sanando, tanto magis superhumana ejus elucesceret Sapientia, & Omnipotentia. Enimvero ex diversis Evangelistis constat, qualiter Christus cæco illi per unicum verbum, *respice*, lumen restituerit oculorum; *& confestim vidit*; leprosum item mundavit solum dicendo *mundare*, *& confestim mundata est lepra ejus*; adolescenti quoque Naimitico, imperio vocis suæ: *Adolescens tibi dico, surge*, vitam restituerit; *& resedit qui erat mortuus*; at verò audiatis velim, qualiter hic longe plus requisierit, majoresque adhibuerit potentiæ suæ conatus, ut spiritum hunc malignum expelleret; ait enim sacer textus. Jesus ait illi: *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti; Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis ajebat: Credo Domine, adjuva incredulitatem meam, Et cum videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde, & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introeas in eum.* Et quidem licet verum sit, quod imperio Christi resistere non potuerit, attamen *exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus est; Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & surrexit. Omnia autem hæc in figura contingebant illis*; in hoc enim miraculo exprimere voluit difficultatem, quæ occurrit in curatione peccatoris alicujus habituati, in dæmoniis, id est, vitiis inveteratis depellendis; *multo nimirum labore sudatum est, & non exivit de eo nimia rubigo*, nisi per Omnipotentiam Christi, de qua dicitur: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Glossa interlinearis super hanc Christi interrogationem: *Quantum temporis est?* inquit: *Non quasi ignorans interrogavit, sed ut diuturnitate ostensa, curationem graviorem faciat.* Lyranus in moralitate hujus historiæ ad nostram eruditionem ita scribit: *Per istum ab infantia vexatum à dæmone, significatur peccator, ab infantia nutritus perverse, sicut refert Beat. Gregorius de puero quinquenni, quem cum teneret pater in sinu suo, vidit dæmones in specie Maurorum venientes, ad rapiendum ipsum, & tunc Deum blasphemavit, & statim expiravit*; Et quoniam in tali ætate crescente, crescit malitia, subditur: *Habentem spiritum mutum, quia talis non audit correctionem ad bonum, & ubicumque apprehenderit, allidit illum; quia cedit cuilibet tentationi dæmonum.* In prædictorum omnium confirmationem, observandum est, Apostolos cœlestem suum interrogasse Magistrum: *Quare nos non potuimus ejicere? Et dixit illis:* *Hoc genus*

Ps. 137. v. 6.
Marci 9. 20.
Ibid. v. 21.
Alios Christus facillimè per miraculum curavit.
Luc. 18. v. 42.
Matth. 8. v. 3.
Luc. 7. v. 14
Marci 9. 22
Ibid. v. 23.
Ibid. v. 24.
Ibid. v. 25. & 26.
In ejiciendo vero dæmone surdo & muto multa facta sunt præliminaria.
Ezech. 24. v. 12.
Luc. 1. 37.
Gloss. interlin. in Marc.
Lyran. ibid.
Dæmoniacus mutus designat peccatorem ab in-

Sancta & surdum ad correctionem. genus in nullo potest exire, *nisi in oratione, & jejunio*, quasi dicere vellet: Quando agitur de convertendis peccatoribus inveteratis, opus est Omnipotentia Dei, & ideo requiruntur orationes, jejunia, aliaque similia opera virtuosa, & *Matth. 17. 18.* sancta. Divus Chrysostomus super illa verba: *D. Chrysost. Hom. 15. in Matth.* *Vos estis sal terra*, ita scribit: *Quid igitur? Ipsine putrefacta medicati sunt? Nequaquam, neque enim fieri potest, ut ea, qua jam corrupta sunt, salis perfricatione reparentur.* Quibus verbis Sanct. Doctor dicere velle videtur, tantam Apostolis non inesse virtutem, ut eos, qui in peccatis inveterati sunt, ad salutem æternam perducere possint, *liberare quippe a putredine peccatorum Christi virtus est*, & ad absolutam Christi Omnipotentiam pertinet.

Ezech. 24. 12. 4. *Multo labore sudatum est, & non exivit de ea rubigo.* Verba illa Psalmistæ: *Laboravi, clamans, rauca facta sunt fauces mea*, ab Interpre-*Psal. 68. v. 4.* tibus Redemptori nostro adaptantur, de quo Apostolus ad Hebræos scribit: *Cum clamore va-Hebr. 5. 7.* lido, & lachrymis, exauditus est pro sua reverentia; & licet pro universali genesis humani redemptione exauditus fuerit, nihilominus Judæ præservationem non est assecutus, licet in horto Gethsemani genuflexus, & in terram corruens, ferventer orarit: *Factus in agonia pro-Luc. 22. 43.* lixius orabat; & quamvis in hac oratione sanguinem copiose sudarit, *multo quidem labore* *Quare oratio Christi fuit efficax pro latrone & non pro Juda.* *sudatum est*; sed nihil impetratum. Mira profecto res, quod Deus ille, per quem redimebatur totum genus humanum, & post quinquies mille & amplius annos aperiebatur paradisus, ut illum aditum habere posset publicus quidam viarum latro & deprædator, quem fauces abyssi devocare conabantur, nihilominus desperatum quemdam scholæ discipulum; immo Apostolum de numero electi illius gregis, cui paulo ante stipulata fide promiserat: *Luc. 12. v. 32.* *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*, ab æterna sua damnatione non præservarit. *Multo labore sudatum est.* Quia diu ante cœlestis Magister prædixe-*Joan. 6. 71.* rat: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis* *Enarrantur à Christo Judæ præstita beneficia.* *unus diabolus est? Dicebat autem Judam Simonis Iscariothem, hic enim erat traditurus eum.* Idque eo ibi præsente prædixit, ut sciret, quod Filius Dei per divinitatem suam occulta perversi cordis sui diverticula penetraret. Sanctus Cyrillus Alexandrinus multa enumerat auxilia, à communi Salvatore ei subministrata, ad hoc ut resipisceret, ait enim: *In eadem mensa cum Chri-S. Cyrill. Alex. l. 11. in Joan. cap. 32.* sto cœnabat, sanctum ejus panem cum aliis comedebat ad pietatem exhortantem Christum audiebat, cum illud percepit: Unus vestrum me tradet.* Per tres annos continuos à cœlesti illo Magistro eruditus fuerat, qui ait: *Potens est Deus de lapidi-Matth. 3. v. 9.* bus istis suscitare filios Abrahæ; Evangelium, sicut alii Apostoli, annunciaverat, estque verisimile, quod etiam miracula patrarit; inter hæc omnia tamen sermo à Christo in ultima cœna habitus nihil in ipso effecit, qui alias ad rumpendam ejus cordis duritiem sufficere debebat; *Ierem. 23. 29.* *numquid enim non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?* Præterea, ut Sanctus Joannes refert, ante cœ-*Joan. 13. 18.* nam dixit Christus, *Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum. Cum* *Ibid. v. 21.* *hæc dixisset, turbatus est spiritu, & protestatus*

Mansi Bibliothec. Tom. IV.

est Jesus, & dixit: Amen, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. Ubi per ly *prote-status est*, Evangelista insinuat, Christum pro- *Christus ex parte sua fecit pro Juda convertendo, quidquid potuit.* testatum fuisse, quod ex parte sua fecerit, quidquid potuisset, ut illum ab hoc scelere dimoveret, eumque ad pœnitentiam induceret. Voluit quoque Christus, ut Sanctus Joannes omnibus sæculis manifestum faceret, quod eodem vesperi, quo illum Judæis ad interendam ei mortem tradiderat, ipse eumdem eodem sacratissimo corpore suo sacramento, quod cibus æternæ vitæ erat, cibarit, quodque ad pedes illius genuflexus, eosdem lavarit, & osculatus fuerit, licet sciret pedes illos veloces futuros ad effundendum sanguinem suum. Chrysostomus inquit: *Super proditore suo turbatus est,* *D. Chrys.* *non ideo quod crucifigendus esset ipse, sed quod ille perierat.* Sanctus Augustinus, vel quisquis alius est Author: existimat, Christum specialius ad emolliendam obstinationis suæ duritiem, quam ob alia mysteria, pedum Apostolorum instituisse lotionem: *Licet etiam propter* *S. August.* *alios discipulos humilitatis exemplum præbuerit, tamen ovem perditam recuperare valde cupiebat.* Ad hæc cum verum sit, quod munera placant homines, considerandum quoque est, quod cum Christus Judam avaritiæ deditum esse sciret, *Conatus est illum convertere prius per beneficium postea per minas.* ad hoc ut suam haberet satisfactionem totius Apostolici collegii bursam illi consignavit, in qua per providentiam illius, qui *aperit manum suam, & implet omne animal benedictione*, pecunia numquam deficiebat. Insuper quia minæ ad terrefaciendos & refrænandos perversos valde sunt efficaces, quoties illum per has ad pœnitendum fortiter excitavit? *Væ homini illi per* *Matth. 26. 24.* *quem Filius hominis tradetur. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Denique quia benignitas, & benevolentia, ad corda lucrificanda valde est attractiva, ideo in cœna sapidissimum illi cibum dedit, & in proprium suam paropsydem admisit: *Qui intingit mecum* *Ibid. v. 23.* *manum in paropside; cui intinctum panem porrexero.* Immò Sanctus Augustinus ad hunc tra-*S. August.* ditorem fervens his verbis ei improperavit: *Numquid in furto te sæpe inveni & semper pepercit: Numquid te post Petrum ut plurimum honoravit?* Quid plura in ipso eodem actu, quando jam factus lictorum caput, ipsum per impressum osculum illis indicabat, summo cum amore ipsum recepit, & osculum ejus accipiens, amicum appellavit: *Amice, ad quid venisti.* Lucas Burgensis verba illa ponderans: *Ibid. v. 50.* *Juda ... filium hominis tradis?* inquit: *Filium ho-Luc. 22. 48. Luc. Burg.* *minis, id est, propter te factum hominem cum Deus sit (ita recte Theophylactus qui tibi nihil nocuit, immo utilissimus tibi fuit optimeque de te meritus. Hunc tradis malevolis hostibus; singula verba emphatica sunt, plenaque doloris, quibus non aliud fecit Jesus, quam pungit proditoris conscientiam, ut tanta lenitate motus resipisceret.* Præterea notitiam atrocitatis, abominationis, detestationis *Ultimatim in captivitate vocat ipsum amicum.* delicti sui ei fortissime impressit, inducendo ipsum ad restituendum argenteos, & publice suam tra-*Matth. 27. 3.* ditionem, suique Magistri innocentiam contestandam: *Retulit triginta argenteos, dicens? Peccavi tradens sanguinem justum.* Sanctus Ambrosius *S. Ambr.* à Luca Burgensi citatus ait: *Etsi cassa est pœnitentia proditoris, est tamen aliqua in scelere pudor culpam agnoscere.* At vero quænam est causa, quod terra se sub pedibus ejus aperiens illum non

Ee 2 de-

degluriverit, ficut Dathan & Abiron: Aut cur fulmen de cœlo ipsum non ferivit, nimirum divina justitia dispofuit, ut seipsum ex arbore suspenderet. & secundum quorumdam opinionem rumperetur laqueus, ut etiam tunc ad resipiscendum plus temporis haberet, at vero despectatus tanto magis se agitando, *crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Sed quænam fuit causa, quod *multo labore sudatum est, & non exivit de eo nimia rubigo?* Nimirum diuturno tempore Judas in pluribus peccatis habituatus erat. Sanctus Bernardinus hanc Judæ duritiem tangens ita scribit: *Christum Judeis vendiderat, tamquam venale mancipium, & vili expofuit pretio coram Judæis hominum vitam; ex quo tam diram, & duram perversi propositi obstinationem incurrit, ut nec familiaritate contubernii, nec humilitate obsequii, nec suavitate colloquii à concepta malitia potuerit revocari.*

Actor. 1. 18. Mala consuetudo omnibus illis prævalet.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Eadem materia continuatur.

THEMA.

Voluntariè peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. Hebr. 10. ℣. 26.

1. SAnctus Paulus ut eorum peccatorum exprimat gravitatem, quæ post acceptum lumen, & claram notitiam veritatis, & malitiæ infinitæ, quæ est in culpa, deliberate committuntur, sequentibus utitur verbis horrore plenissimis. *Voluntarie enim peccantibus nobis &c.* immo immediate subjungit: *Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio* (scilicet expectatur) *quæ consumptura est adversarios.* Quæ verba Sanct. Thomas dupliciter interpretatur, semel conformiter ad Glossam, quæ hanc assignat inter peccata indeliberate, vel deliberate commissa differentiam, inquiens: *Videtur Apostolus facere differentiam inter peccantes volentes, & involuntarie, ita quod volens peccat, qui quasi passione ductus consentit de peccatis, de quo ante non cogitavit; voluntarie autem, qui ex certa malitia, cujus voluntas prona est ad peccandum, ita ut statim cedat.* Paulo post vero subdit: *Sed melius potest dici, & secundum intentionem Apostoli, quia secundum Augustinum, liberum arbitrium habet multiplicem statum, quia in statu extra gratiam, antequam reparetur per gratiam, non est in potestate nostra peccare mortaliter, vel non peccare, & hoc propter præconceptionem finis, & habitum inclinantem, quod quidem verum est secundùm magnum tempus, seu per aliquam moram, si operetur ex præmeditatione, potest vitare hoc peccatum vel illud. Sed postquam per gratiam reparatus est homo, omnino in potestate ejus est, vitare peccatum mortale, & etiam veniale in particulari, non autem omnino in universali, & hoc est propter auxilium gratiæ salvantis; & ideo dicit: Voluntarie peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, id est, post acceptam gratiam, per quam habetur notitia peccati, quia ante notitiam peccati, peccatum nostrum à Deo nobis non imputatur, unde quasi dicitur ipsum ignorare, quia non imputat nobis; sed post jam non est pro peccatis hostia &c.* Estius eadem verba illis exponit, qui antiquitus baptizabantur adulti, postquam longo tempore fuissent instructi, & plenam habuissent mysteriorum fidei nostræ notitiam: hi enim quando apostatabant, ratione hujus catechismi præcedentis, longe culpabiliores erant, quam infantes, qui ad sacrum lavacrum cum hac notitia non accedunt; erant igitur inexcusabiles, omnique digni supplicio. Hugo Cardinalis eadem verba aptius ad nostrum propositum ita exponit: *Nobis voluntariis ad peccandum existentibus, & in voluntate, & proposito peccandi manentibus post acceptum notitiam veritatis, id est, non tantum voluntarie, sed etiam scienter, & ex deliberatione peccantibus, quod grave est, non relinquitur pro peccatis hostia, id est, talibus non prodest Christus, qui est hostia pro peccatis.* Isaiæ quadragesimo nono: *Ego dixi, in vacuum laboravi sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi.* Dionysius Carthusianus hanc adhibet interpretationem: *Voluntarie, id est, ex electione, certa malitia, seu deliberatione, peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, id est, post cognitionem Christianæ doctrinæ, in qua pœnæ impiorum, gaudiaque justorum describuntur.* Ad hoc quoque propositum servit doctrina quædam Sancti Augustini contra Donatistas, dicentis: *Ignosci potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus: Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & injuriosus, sed misericordiam merui, quia ignorans feci. Post revelationem verò & inspirationem factam, qui in eo, quod erraverat, perseverat, prudens & sciens, sine venia ignorantiæ peccat. Præsumptione enim, atque obstinatione quadam notatur, cum ratione superetur. Hoc verissimum est, longe gravius esse peccatum ejus, qui sciens, quam ejus, qui nesciens peccaverit.*

Hebr 10 26 Differentia inter peccata deliberatè & indeliberate commissa. *S. Thom. ibid.*

Multipex status liberi arbitrii.

Estius ibid.

Hug. Card. Quid sit voluntarium.

Isa. 49. v. 4.

Dion. Cart.

S. Aug lib. 4. de baptis. con. Donatistas cap. 3. tom. 4.

2. Bene autem pensanda est illa à Sancto Paulo addita circumstantia: *Post acceptam notitiam veritatis;* quia ut Beat. Laurentius Justinianus bene observat: *Quanto plus fuerit instructus scientia, tanto acriori dignus erit judicio, quoniam scriptum est: Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi; & merito, si enim delinquit peritus, si legem transgreditur, si post concupiscentias suas defluit, reclamante conscientia hoc facit, qua scientia illustratur lumine, & gratia prævenitur splendore, nam ignorans si peccat, maximè ex parte suæ excusatur nescientia, dummodo non sit supina & crassa, quoniam tunc prorsus inexcusabilis est, & ignorantem facit ignorari; sciens autem & doctus nulla tergiversatione absolvitur, quoniam bene agere omnino non vult.* Sanctus Franciscus in opusculo quodam *de peccatoribus, ex præsupposita scientia & cognitione, prævaricantibus,* ita scribit; *Cæci sunt, qui verum lumen non vident, Dominum nostrum Jesum Christum, Sapientiam non habent spiritus, quia Filium Dei in se non habent, qui est vera Sapientia Patris, de quibus dicitur: Sapientia eorum devorata est; vident, agnoscunt, & sciunt, & faciunt mala, & scienter perdunt animas suas.* Porro quam ingens sit malum cum hac notitia peccare, & ex electione, non autem ex passione peccatum velle, Sanctus Augustinus verbis valde significantibus indicat dicens: *Molestum & quidem, &*

Hebr. 10. 26

B. Laur. Just. de humil. c. 16. Quid sit ignorantem facere ignorari.

Opusc. S. Francisci Tom. 1. c. 12

nimium

S. Aug. in Psal. 50.

Religiosi delinquentes gravius puniuntur quam sæculares.

nimium periculosum, immo perniciosum, & pro certo exitiabile, quod scientes peccant. Unde invenietis, quod quando in Scriptura de iis agitur transgressoribus, qui alias observantes fuerunt, non solum divinarum legum, sed etiam consiliorum Evangelicorum, Deus communiter altius levet manum suam, ad eos castigandos, quam plectendo homines mundanos hi enim magis sunt tolerabiles, ob defectum veri luminis, qui est in ipsis. Sanctus Hieronymus super Ezechielis scribens textum, adducit verba illa Sanctus Lucæ: *Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, . . . & non fecit, . . . vapulabit multis;* subditque idem Sanctus Doctor: *Unde & Petrus: Tempus est, ut incipiat judicium à domo Domini; & in hoc eodem Propheta præcipitur secures habentibus: A sanctis meis incipite.* Sanctus Bernardus in sermone quodam aliam nos docet intelligentiam prædictorum verborum: *Post acceptam notitiam veritatis;* ait enim: *Voluntarie peccanti post agnitam gratiam, non relinquitur hostia pro peccato;* quasi vellet dicere: Deum se exhibere implacabilem & inexorabilem illis, qui post lumen & cognitionem gratiæ cœlestis acceptam eum offendunt. Meretur quoque hac eadem occasione in medium adduci monitum illud Sancti Augustini dicentis: *Videamus, & caveamus, ne in vacuum gratiam Dei suscipiamus, sed integro corde perfectaque fide renunciemus, atque spernamus tam damnosam diaboli hæreditatem, ne pupilli & pauperes remaneamus. Recitetur in medio nostro sententia Beati Pauli Apostoli terribilis, terribiliterque prolata, quæ corda simul, & corpora nostra contremiscere facit, ait enim: Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquatur pro peccatis hostia, sed terribilis quædam expectatio &c.* Moxque subjungit: *Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur; Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Post adducta autem hæc Sancti Pauli verba, subdit idem Sanctus Augustinus. *Hæc verba non ex me, sed ex ipso, qui dixit: An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus, profluxerunt.*

Luc. 12, 47.
S. Hieron. Tom. 4. cap. 56. in Ezech.
S. Bernard. ser. in sex tribulat.
S. Aug. l. de salut. documen. c. 63.
Exhortatio S. Augustini.
Hebr. 10, 26
Ibid. v. 28.
Ibid. v. 29.

3. Dionysius Carthusianus in opusculo *de enormitate peccati* inter alia peccatum aggravantia, hoc quoque valde considerabile in medium adducit inquiens: Peccatum aggravari quoque: *Ex facilitate non peccandi, seu resistendi peccato. Quemadmodum enim in hominibus bonæ indolis, gravius est peccatum, quam in pronis ad vitia, propter quod de civitate Dei cap. 14. dicit Augustinus: Primum præceptum in paradiso tanto majori injustitia violatum est, quanto facilius posset observantia custodiri. In peccatis autem eorum, qui bonæ sunt indolis, est magis de voluntario, quoniam ab intrinseco minus impelluntur ad mala, ideo cæteris paribus, gravius peccant, præsertim cum & Dei beneficiis infeliciter abutantur, & ingratiores sint Creatori.* Porro Ecclesiastes ait: *In multa sapientia multa indignatio;* hæc autem consequentia prima facie minus bene currere videtur, quia homo sapiens, passiones suas moderari novit; & ut alibi dicitur: *Ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia;* qua igitur ratione indignatio esse potest sapientiæ partus? Sanctus Hieronymus inquit: *Quanto magis quis sapientiam fuerit consecutus, tanto plus indignatus subjacere vitiis, & procul esse à virtutibus, quas requirit. Quia autem potentes potenter tormenta patientur, cuique plus exigitur ab eo, propterea apponit dolorem, qui apponit scientiam, & contristatur mœrore secundùm Deum, doletque super delictis suis.* Chaldæus legit: *Namque vir, qui multiplicat sapientiam, quando peccat, & non convertitur ad pœnitentiam, multiplicat indignationem à Domino.*

Peccatum aggravatur ex facilitate peccandi.
Dion. Carth cap. 11. de enorm. pecc. opusc.
Eccle. 1, 18.
Job. 28, 28.
S. Hieron.
Ex quo fundamento sapientia dicatur indignatio.

4. In Exodo cap. 16. legitur, Hebræos, cogitantes ollas Ægypti carnibus plenas, contra divinam murmurasse providentiam, eo quod ab illis procul positi essent; Similiter in libro, Numer. cap. 11. Alia, cæpas, & cucumeres Ægyptios appetentes, manna autem nauseantes, amarissime lamentabantur, & quidem prima vice Deus illis de cœlo panem dimisit Angelorum, omne delectamentum suavitatis in se habentem, unde stupefacti clamarunt: *Manhu*, id est, *quid est hoc?* Secunda autem vice tametsi illis carnes pretiosas, scilicet perdicum providerit, easque in magna abundantia, nihilominus eodem tempore divinæ justitiæ gladium contra eos strinxit, siquidem ut Psalmista ait: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos;* mox enim ut hæ carnes ad illos demissæ fuerunt, subsecuta est strages quædam adeo numerosa, ut locus ille deinceps appellatus fuerit *sepulchra concupiscentiæ; furor enim Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.* At vero quæri hoc loco posset, cur populus Hebræorum secunda vice tam enormiter castigatus fuerit, non vero in prima, cum tam in prima, quam secunda vice idem populus, in eumdem impegerit, tum murmurationis contra Deum, tum desiderii revertendi in Ægyptum, peccati scopum? Sanctus Cyrillus Alexandrinus difficultatem hanc resolvit, considerans, quod quando populus prima vice murmuravit contra divinam providentiam, nondum gustaverit manna, neque quotidianam illam miraculosam expertus fuerit annonæ provisionem (*Angelorum esca nutrivisti populum tuum, & panem de cœlo præstitisti eis*) ac proinde Deus illorum infirmitati compassus, cummissam dissimulavit temeritatem & offensam; At vero secunda vice, quando appetiverunt carnes Ægypti, cæpas, & allia, idipsum fecerunt, in ignominiam panis Angelorum dicentes: *Anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo*, jamque diuturno temporis spatio miracolosa illa annona gavisi fuerant, & quia pro tanto beneficio fuerunt ingrati & post tantum lumen & notitiam prodigi adeo continui, & manifesti, providum suum benefactorem tam turpiter offenderunt, ideo justum erat, ut iræ suæ fulmina in illorum vibraret perniciem, quod prima vice non fecerat, quia admirabiles illos providentiæ suæ effectus nondum experti fuerant. Verum enimvero verissimum est illud Apostoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis;* ac proinde Hebræi prima vice murmurantes, præfigurabant illos, qui in Ægypto mundi vivere assueti, non-

Exod. 16, v. 15.
Malè contentis Israelitis Deus dedit manna, & secunda vice carnes.
Num. 11, v. 33.
Ps. 77, 30.
Quare fuerint puniti in secunda petitione & non in prima.
S. Cyrill. Alex lib. 3. in Joan. cap. 34.
Num. 21, 5.
Punitur ingratitudo.
In primâ murmuratione figu-

dum

rantur necdum illuminati.

dum habent lumen & notitiam Dei, neque spiritualium gustarunt manna consolationum neque certas illustrationes particulares participarunt, ac proinde aliqua ex parte sunt excusabiles, non vero item excusatione digna est illorum malitia, de quibus Sanctus Paulus ait:

Hebr. 10,26

Voluntarie peccant post acceptam notitiam veritatis, illis enim non relinquitur pro peccatis hostia, sed terribilis quædam expectatio &c. Audiamus hac de re Sanct. Cyrillum dicentem:

S. Cyrill. Alexand. lib. 3 in Joan. cap. 34

Quoniam nuper ab Ægypto fugerint, panemque cœlestem, qui cor hominis corroborat, adhuc non receperint, facilius poterant in cupiditates carnis incidere, propterea & venia digni visi sunt: postea vero quam Domino fruebantur, tunc jure, quoniam corporalia spiritualibus præposuerunt, acerba dederunt supplicia, & ad supplicia insignem calamitatis memoriam reliquerunt.

5. In cap. 16. Act. Apostol. legitur, quod cum Apostolus accepisset in suam societatem Timotheum, ut in provincias Asiæ prædicationem Evangelicæ lucis diffunderet,

Act. Apost. 10. v. 6.

vetati sunt a Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia. Et vero quis hanc prohibitionem non obstupescat? numquid Filius Dei indifferenter in redemptionem omnium populorum de cœlo in terram descenderat? Jam porta gentilibus patefacta erat, pro quorum conversione Christus in Paulum transmutarat, dixeratque: *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram Gentibus.* Cur igitur Spiritus Sanctus in Asia verbum Dei loqui vetabat? Sanct. Prosper *de vocatione Paganorum* differens dubium hoc hisce verbis solvit:

S. Prosper. lib. 2. de vocat. gent. cap. 3.

Vetati sunt a Spiritu Sancto, non utique negatâ illis populis gratiâ, sed quantum apparuit retardatâ. At vero quoniam hæc, in tanti momenti negotio, ubi de salute animarum agebatur, spectabat dilatio? nimirum, inquit Beda, ne populi illi, postquam præbuissent aures ad audiendam veritatem, & per veram veri Dei cognitionem illuminati essent, nec tamen tunc quidquam proficerent, severius punirentur. En ipsa Bedæ verba:

Quare Spiritus Sanctus prohibuerit loqui verbum Dei in Asia. Ven. Beda. Ibid.

Et qui novit corda Deus, beneficii gratia Doctorum ab Asia removit, ne si sanctum canibus detur, error cordis iniqui gravius de contempta prædicatione judicetur. Sanct. Thomas de Villanova in concione quadam ita scribit:

S. Thom. à Villanova, conc. Dom. 4. Quadr.

Sicut ait Chrysostomus in libro de reparatione lapsi, cecidisse non ita malum est, sicut post lapsum jacere, & non resurgere, & cum quadam veluti voluptate jam ac resolutione peccare; quod idem est cum eo, quod Sanctus Paulus his verbis exprimit: *Voluntarie peccantibus;* subdit vero idem Sanct. Thomas: *Peccare fragilitatis est, in peccato vero perseverare, & nolle remedium quærere, contemptus.*

6. Enimvero quando quis eo usque malitiæ pertingit, ut debitum Deo respectum deponat, atque insuper ab inde ad illius contemptum transeat, signum est, quod ad supremum malitiæ culmen pervenerit, *impius cum in profundum venerit, contemnit.* Porro horribilis est illa Dei adversus Heli stirpem facta protestatio;

1. Reg. 3. 14. Gravissime fuit punitus Heli.

Ait namque Deus: *Juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis, & muneribus, usque in æternum;* quæ protestatio idem dicere videtur, quod Apostolus ait: *Non relinquitur pro peccatis hostia.* Quod si vero tam severi supplicii sciscitaris causam, respondebo tibi: *Voluntarie enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis &c.* Etenim Heli summus Sacerdos erat, ac proinde ad ipsum spectabat reprehendere & punire filios, & dare legem universo Israëli, populosque ad sacrificia attrahere, & allicere, non vero eosdem ab eis alienare; & tamen nimia erga sacrilegos filios teneritudine seductus, permittebat illis omnes impudicitiam, iniquas extorsiones, & sacrilegia, in quorum pœnam infeliciter sunt mortui: *Et Heli cecidit e sella retrorsum, . . . & fractis cervicibus mortuus est.* 1. Reg. 4. 18.

Notat vero Origenes, quod cum in loco sacro ceciderit, casus ejus irreparabilis fuerit; *voluntarie enim peccantibus, post acceptam notitiam &c. Talis est igitur iste locus*, inquit Origenes, *ubi est Heli, pro peccato enim retrorsum cadens expiravit, & nunc si quis retrorsum cecinerit a veritate, necesse est ut cadat, & continuo moriatur.*

Orig. h. unica in lib. Reg.

D I S C U R S U S XI.

ARGUMENTUM.

Author idem prosequitur argumentum.

T H E M A.

Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo. 2. Petr. 2. ℣. 21.

1. HOc Fidelibus ex cathedra Petri dictatum oraculum, ab omnibus illis, qui post lumen, & agnitionem æternæ Veritatis, dorsum suum Creatori obvertere præsumunt, ut creaturis adhæreant, serio ponderari meretur. Explicatio Thematis.

Melius erat illis &c. id est, ut Dionysius Carthusianus exponit, *minus malum, sive culpabile erat, non cognoscere viam justitiæ, id est, divina præcepta, & ea quæ necessaria sunt ad salutem, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato, id est, ab observantia Christianæ legis divertere. Nempe quo quis plura à Deo beneficia est sortitus, eo plus obligatus est Deo gratus esse, ac deservire. Idcirco doctus gravius peccat, quam indoctus, cæteris paribus, præsertim, quia qui viam agnoscit justitiæ, nec tamen observat, plus videtur Deum contemnere, quam justitiæ viam ignorans, propter quod Christus dixerit: Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non facit, plagis vapulabit multis; qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* In cujus confirmationem, textum illum erat S. Joannis: *Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nunc vero dicitis, quia videmus; peccatum ergo vestrum manet.*

Dion. Carth.

Joan. 9, 41.

2. Sanctus Bernardus inquit: *Peccavit Paulus, sed ignorans fecit, in incredulitate sua. Petrus cum cecidit, apertos habebat oculos; porro ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia;* quamvis & in Sancti Petri excusationem dici posset, quod lapsus ipsius in densis tenebris noctis contigerit: *Antequam gallus cantet, ter me negabis;* id est, antequam gravitatem peccati sui intelligeret, aut adverteret, peccavit, ex metu, non ex malitia. Et ideo prædictus mellifluus Doctor subjungit: *Eorum siquidem, qui peccant, antequam Deum noverint, antequam miserationes ejus experti sint, antequam porta-*

S. Bernard. ser. 3. in die Apost. Petri & Pauli. Petrus gravius peccavit quam Paulus.

verint

verint jugum suave, & onus leve, priusquam devotionis gratiam, & consolationes acceperint Spiritus Sancti, eorum, inquam, copiosa redemptio est, & tales omnes nos fuimus. Quia vero præfatus mellifluus Doctor in citato sermone Monachos suos Claravallenses, eximiæ virtutis & perfectionis viros alloquitur, ideo subdit: *At vero, qui post conversionem suam peccatis & vitiis implicantur, ingrati accepta gratiæ, & post missam manum ad aratrum, retro respiciunt, tepidi, & carnales facti, aut post agnitam viam veritatis retro eunt, apostata manifesti, eorum utique per paucos invenias, qui post hæc redeant in gradum pristinum, sed magis in sordibus positi sordescunt adhuc, super quos Propheta deplorat. Quomodo obscuratum est aurum, inquit, mutatus est color optimus, & qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora?*

Semel illuminati peccantes ulterius sordescunt

Historia de B. Jordano. *Bolland 13. Febr. fol. 732.*

3. In vita Beati Jordani Generalis Ordinis Sancti Dominici me legisse memini, quod Sæcularis quidam dixerit ei, *Magister, quid est quod nos sæculares quandoque dicimus inter nos, quod postquam fratres vestri, & minores venerunt, nunquam fuit ita bonum tempus in terra, nec terra portavit ita bene, sicut ante? Magister respondit: Possem hoc negare, si vellem, & ostendere contrarium. Sed esto; monstro tibi, quod hoc justum est. Postquam enim nos venimus in mundum, docuimus mundum cognoscere peccata multa, quæ ante non cognoscebat, & quia ab illis noluit cavere, ideo sunt illis graviora, quia peccatum scienter commissum gravius est. Igitur propter peccata hominum graviora, Deus immittit terræ sterilitatem, sicut dicit Propheta: Posuit terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea; & ideo immittit Deus sterilitates, & tempestates. Et plus dico vobis, nisi corrigatis vos, ex quo scitis, qui debetis facere, & à quo debetis cavere adhuc pejus faciet vobis, quia ipsemet, qui non mentitur, dicit in Evangelio: Servus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit multis.* Porro per experientiam videmus, quod regiones & provinciæ infidelium, specialiter Mahometanorum, ingenti fruantur bonorum temporalium abundantia, pace, divitiis, & in omnibus prospere vivant; non vero item Christiani; cujus hæc est causa, quam nobis Beatus Jordanus manifestavit, illi adhærens veritati, quam Sanctus Jacobus his verbis tradidit: *Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus inquit: *Non magnum est, virtutem cognoscere, sed studiose agere, id certo maximum est. Ego autem æstimo melius quodammodo esse, nescire, quam eam scias per malitiam negligere, & quod bonum esse credideris, ex desidia præterire. Qui voluntatem, ait, ignoravit Domini sui, & non fecit, vapulabit paucis; qui autem scivit, & contempsit, vapulabit multis. Qui enim ignoravit omnino; etsi culpa teneatur, quia discere forte neglexerit, veniæ tamen petitio idonea ignorantia esse videtur, scientiam autem, ipsa conditio condemnat, contempsit enim, nec fecit quod probe cognoverat.*

Infideles in terrenis beatificantur. *Jac 4. v. 17. S. Cyrill. Alex. lib. 9. cap. 9. in Joan.*

4. Simon de Cassia turbas illas furibundas, quæ ad capiendum Christum in hortum Gethsemani concesserunt, aliqua ex parte excusare velle videtur, idque ob sequentem rationem, quia supini ceciderunt retrorsum. En verba ipsius, *cadunt retrorsum, & prosternuntur, penitus non videntes, quia vel ignorant quod faciunt, aut quantum sit malum, nullo modo perpendunt, aut damnationem meritam non aspiciunt. Retro vero casus eos insinuat, qui ab eo, quod acceperunt, per fidei cognitionem, ex mandato Domini, & actionem justorum operum, non resipiscunt, de quibus Petrus in canonica sua dicit: Melius erat illis non agnoscere &c. quotquot enim à justis inceptis deficiunt, retro cadunt.*

Retro cadere est à bono incepto deficere.

Simon de Cassia l. 13.

5. Consideratione digna est phrasis illa, quâ sacer textus utitur, dum prævaricationem Saulis, magam consulentis, enarrare orditur. Priusquam enim hoc factum recenseat, sequentia verba præmittit: *Saul abstulit magos, & ariolos de terrâ, & interfecit eos, qui pythones habebant in ventre;* quod observans Lyranus ita scribit: *Istud ponitur hic, ad declarationem sui facinoris, quia quod destruxerat quasi zelo legis, iterum requisivit;* cujus proinde criminis pœnam atrocem luere debuit, quia mox ei funestum nuntium vicinæ & miserabilis mortis suæ nunciatum fuit. In declarationibus revelationis cujusdam, quæ Sanctæ Birgittæ facta fuit, sequentia verba leguntur: *Omnis, qui scienter, & ex industria peccat contra Deum, nisi præcedente magna contradictione, incurrit judicium Dei, & tribulationem mundi.* Et ideò Saul, quia legem à semetipso promulgatam transgressus fuit, morte corporali pariter, & æterna puniri meruit, jacturam passus hujus, & alterius vitæ. Basilius Magnus in oratione quadam *de peccato* hunc discursum instituit: *Alius quidem eo peccavit, quod à puero perperam educatus sit, atque enutritus in pravis, tum verbis, tum factis; alius vero quamvis multa illi suppeterent, quæ eam ad virtutem excitarent, nempe educatio honesta, & liberalis exhortatio parentum, perfectio, ac præstantia quædam naturæ, auscultatio sermonum divinorum, victus moderatus, & alia, quibus animus ad virtutem instituí, ac informari solet, tamen & ipse eodem peccato, ac scelere se obstrinxit; quomodo igitur obsecro, non longe graviori pœna talis merito erit dignus? Ille equidem ob id solum in crimen vocatur, quod non rite usus est illis salutaribus occasionibus, quæ in mentibus nostris sunt sparsæ, at hic tum ob ea ipsa, tum propterea, quod quasi omnem cooperationem, quæ ipsi erat concessa, prodidisset.* Sanctus Gregorius Magnus in epistola quadam contra eos, qui propria voluntate è via recta declinantes, in præcipitia corrunt, ita scribit. *Sicut gradientem per devia, carpentem denuo rectum tramitem, tota Dominus aviditate complectitur, ita demum de deserente cognitam veritatis viam, majori mœrore, quam gaudio, quo de convertente lætatus fuerat, contristatur, quia minoris excessus est veritatem non cognoscere, quam in eadem cognita non manere, aliudque est, quod ab errante committitur, aliud, quod per scientiam perpetratur.*

Duplicata malitia Saulis consulentis magam. *1. Reg. 28. v. 10. Lyran.*

Revel. S. Birg. lib. 4. cap. 25.

S. Basil. orat. 3. de pecc. **Ponuntur duo diversimodè peccantes.**

S. Gregor. lib. 2. epist. 16.

6. Vix aliquem esse credo, qui non cum ingenti admiratione, illum audierit eventum, qui in cap. 6. lib. 2. Reg. de repentina Ozæ morte refertur, quæ tanto unicuique videri debet prodigiosior, quia videlicet in die, & occasione quadam contigit maximæ solemnitatis, & festivitatis summo cum jubilo celebratæ, qualis erat processio illa, quam David Rex cum delatione Arcæ instituit in andavetan. Porro sacer textus ait: *Ludebant coram Domi-*

Oza in summa festivitate morte punitus fuit.

4. Reg. 6, 5. *Domino in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & sistris, & cymbalis*, moxque sacer textus subjungit: Ozam in media hac lætitia & instrumentorum harmonia mortuum cecidisse. Ibid. v. 6. *Postquam autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam.* Ibid. v. 7. *Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi juxta Arcam Dei.* At vero scire percuperem, quidnam vir ille mali fecerit, quod divina justitia ei juste irasci potuerit? Neque enim Spiritui Sancto sufficiebat dicere *iratus est*, sed insuper adjungit *indignatione*. Porro, si boves calcitrabant, & exinde Arca periclitabatur, ne caderet, & confringeretur, numquid necessum erat, ut Oza ad eam ab hoc periculo eripiendam brachium suum extenderet? Numquid Oza ex ordine Levitico, & Sacerdotali natus, ad sacrum hoc ministerium consecratus fuerat? Sed respondetur, ita quidem esse, verumtamen considerandam esse causam, quam Scriptura adducit inquiens: *Percussit eum super temeritate.* Unde Theodoretus, qui hanc quæstionem movit, eamdem pariter resolvit dicendo: *Quidam dicunt eum dedisse pœnas suæ temeritatis, ut qui tentaverat Arcæ opem ferre, quæ cum in universo populo primas haberet partes, non egebat auxilio alterius. Josephus dicit, quod luit pœnas, propterea quod cum non esset Levita, ausus sit Arcam tangere, & autem perspicuum, hoc esse falsum, erat enim filius Aminadab, cui Arcam dederunt Bethsamitbæ, dimissam ab alienigenis; is autem erat ex tribu Levitica. Quod autem hic etiam esset filius Aminadab, docet historia; & imposuerunt Arcam Dei in currum novum, & sustulerunt eam ex domo Aminadab, quæ erat in colle, & Ozam, & fratres ejus ambulaverunt ex obliquo Arcæ.* Abulensis non reprobat quidem causam illam, à multis allatam, quod scilicet Oza immundus fuerit, immunditia legali, eo quod nocte præcedenti se ab actu conjugali non continuisset, *nec licebat alicui sic immundo accedere ad sanctuarium, vel tangere rem aliquam sacram, quousque lavaret totum corpus suum aqua, & manebat sic immundus, usque ad Solis occasum, Levitic.* 15. Verumtamen licet hanc opinionem non reprobet, ei tamen contradicit, existimat enim, quod si hæc percussionis causa fuisset, utique jam antea mortuus fuisset, scilicet quando eum cum aliis fratribus suis currui imponens tetigerat. Non desunt alii, qui dicant, ipsum peccasse peccato irreverentiæ, tangendo illam in conspectu omnium, sine necessitate, non enim erat imminens lapsus periculum, prout ex lib. 1. Paralip. deduci videtur, nam cap. 17. dicitur: *Paululum inclinaverat eam.* Alii vero percussionis causam hanc fuisse asserunt, quia scilicet non erat vestitus ephod, quod erat proprius huic functioni ornatus. Verior tamen hujus supplicii causa esse videtur, quam Theodoretus, post recensitas prædictas causas, hisce verbis tradit: *Sed neque luit pœnas propter temeritatem, inclinato enim plaustro manu eam fulcsit, sed alterius delicti luit pœnas, nam cum Deus jussisset, ut Sacerdotes Arcam suis ferrent humeris, præter legem eam tulit in plaustro.* At vero numquid scimus, quod Philisthæi quoque eamdem plaustro novo imposuerint, illudque à duabus vaccis trahi curarint, & tamen non constat, quod propter hanc Arcæ contrectationem ullum damnum passi fuerint? Cur igitur Oza tanto cum rigore à Deo castigatur? Theodoretus verbis quibusdam respondet, quæ opportune nostro deserviunt proposito. En verba ipsius: *Hoc autem eos fefellit, quod ea sic emissa ab alienigenis, nemini nocuit. Sed oportebat considerare; quod neque legem norant alienigenæ, neque aderant Sacerdotes, ut convenienter legi eam portarent.* Enimvero peccata commissa ab illis hominibus, qui non alia, quam mundi lege gubernari ac vivere solent, dissimulantur, & tolerantur à Deo potius, quam peccata illa, quæ committuntur à personis, jam ante in bono habituatis, & de omni eo, quod facere convenit, sufficienter instructis: *Scienti enim bonum facere, & non facienti, peccatum est illi*; Philisthæi ceremonias & religiosos Hebræorum ritus nesciebant, neque ad illorum obligabantur observantiam, sicut Levitæ, & Sacerdotes, qui proinde merito castigati fuerunt, tamquam voluntarii divinarum legum transgressores. Sanctus Hieronymus in epistola quadam *ad Sabinianum*, qui virginem quamdam solicitaverat in hæc verba scribit: *Oza Levites Arcam Domini, quam portare ipse debuerat, quasi ruentem sustentare voluit, & percussus est, quid de te futurum putas, qui stantem Arcam Domini præcipitare conatus es?*

Ibid. v. 6.; Ibid. v. 7.; Illius ratio quare.; Theodoret. ibid. q. 20.; Abul. in 1. Paral q. 13. q. 26.; 1 Paral. 13. v. 9.; Variis adductis rationibus ponitur ultima ut verior.; Theodoret. ibid.; Quare Philisthæi qui idem, quod Oza, fecerunt, non fuerunt puniti.; S. Hieron. epist. 48.

7. Sanctus Thomas de Villanova illos, qui hactenus in timore Dei vixerunt, ne deinceps infeliciter cadant, hoc monito instruit: *Caveant sibi, & pertimescant, quibus datum est ad mensam Domini sedere, dapes cœlestes animo degustare, suavitatem spiritus Deo largiente sentire, ne post gustatas paradisi delicias, retro ad contemptibiles Ægypti hujusmodi cepas, & futiles carnalium voluptatum pepones respiciant, ne vindicante Deo, aut serpentum venenatorum morsibus lanientur, aut sicut uxor Loth, in salis statuam convertantur, & bestiæ laudant eos.* Idem S. Archipræsul movet dubium, cur scilicet Deus huic mulieri, aliisque de domo sua præceperit, ne fugientes de Sodoma retro respicerent, cum tamen potius videatur, quod vindicatrices flammes illas respiciendo, magnum inde fructum percipere potuissent; vel saltem ad minus, *ut qui testes fuerant criminis, testes etiam essent ultionis, ut quid non respiciant, propter quid non attendant mortem acerbissimam, quam evaserunt? horribile incendium, quod effugerunt? Flagitiorum vindictam, divinæ justitiæ ultionem? Quænam hujusmodi præcipiendi ratio? Quæ causa mandandi? Neque enim facile (fragili præcipue mulierum sexui) videbatur, huic tam severo obtemperare mandato. Quid enim? Mundus post tergum ardet, flagrant elementa, fulgurant nubes, resonant tonitrua, terra dehiscit, regio devoratur, mœnia corruunt, civitates obruuntur, & in tanto discrimine non vertant caput? Quænam virorum constantia, ne dicam mulierum, hujusmodi poterit implere mandatum? & tamen terribili ultione prævaricatio vindicatur, & inaudità salulis pœnà mulctatur, ut statua fieret fœmina, quæ hujusmodi jussionem transgredi, ignis timore non timuit, neque lapidis statua, sed salis, ut ex ipso facto liqueat magnum in hac vindictà latere mysterium. Sicut enim exusta pentapolis, perpetuis futuris temporibus, criminis nefandi reis in exemplum, ita etiam statua facta mulier*

S. Thom. à Villanov. S. August. conc. 3.; Quare educti ex Sodoma non debebant respicere.; Ratio quare uxor Loth fit conversa in statuam salis.

mulier, divina gratia contemptoribus, in perpetuum relicta, est monimentum. Ne videlicet similia faciant, & similem ultionem incurrant. Tandem verò Villanovanus ad suos Religiosos stylum convertit, eosque monet inquiens: *Ad nos fratres, ad nos pertinet hæc parabola, quos ad hujus sæculi nequam flagranti incendio, & libidinum æstuantium igne sulphureo divina bonitas misericorditer liberavit, statuens in loco spatioso pedes nostros, ut ad montis Domini fastigia conscendamus.*

Alia datur ratio mystica.

Porrò hæc uxor Loth, quæ Angelos hospitio exceperat, & viri tam sancti consors, sanctique Patriarchæ Abrahæ proxima consanguinea erat, animam illam præfigurabat, quæ spiritualibus illuminata illustrationibus, donisque, & gratiis cœlestibus locupletata, montem conscendit perfectionis, & tamen ad illecebrosas carnis voluptates faciem vertit, divinisque præceptis inobediens existit; huic enim *melius erat non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti.* Cur igitur severam Dei non experiatur per pœnas animadversionem? Sanctus Antoninus idipsum exemplificat in quibusdam, qui post cognitam veritatem, nihilominus proprio adhærent judicio, nec suo cedere volunt ingenio; adducitque sequentem Sancti Cypriani authoritatem dicentis: *Qui post veritatem manifestam perseverat prudens, & sciens scilicet in errore de aliquâ materiâ, jam non in venia ignorantiæ peccat, præsumptione enim atque obstinatione quâdam utitur, cum à ratione superetur.* Quot sunt, eheu! qui turpiter prolapsi sunt in hæreses, eo quod contra veritatem, eis optime cognitam, proprias suas pertinaciter sustinere voluere opiniones? *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ*, melius, inquam, & longe utilius, verum illud numquam habuisse lumen, quam idem in se ipsis extinguere: *Sicut lumen eorum, ita & tenebræ.* Hugo Cardinalis super illa verba Sanct. Joannis cap. 15. *Excusationem non habent de peccato suo*, ita scribit: *Quia peccata literatorum convertuntur, quasi in peccatum contra Spiritum Sanctum, eo, quod videntur peccare ex certa malitia.* Angeli, quando creati fuerunt, perfectissima habuerunt dona scientiæ & sapientiæ iisdem infusæ, ac proinde, dum cum hac cognitione peccatum eorum irremissibile fuit, nam ut Sanctus Bonaventura ait: *Quantum nobilior est cognitio, tanto pejor est error, servus enim sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit multis.*

2. Pet. 2. 21.

S. Antonin. p. 1. Tom. 10. c. 1.

Hæresis est peccatum in Spiritum Sanctum.

Joan 15. 2. Hug. Card. Ibid.

S. Bonav. lib. 2. compend. Theol. verit. c. 55.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Peccata multum ex eo aggravantur, quia à Christianis committuntur.

THEMA.

Quomodo facta est meretrix, civitas fidelis. Isaiæ 1. ✝. 21.

Deus magna beneficia præstitit Judæis.

1. DEUS olim magno cum furoris sensu de Jerosolyma, civitate sancta, lamentatus fuit, quod cum hactenus ipsissimum veræ fidei centrum fuisset, postea tamen meretrix facta fuerit, id est, infidelis, liberum idololatriæ præbendo aditum. Idemque in principio prophetiæ cœlum pariter, & terram, ad porrigendas sibi aures invitaverat, dicens: *Audite cœli, & auribus percipe terra; ... filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Etenim inter omnes totius mundi populos, solum Israëlem notitiæ suæ privilegio decorat (*notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*) templum ei, sacerdotium, sacrificia, Scripturam sacram, sanctamque legem suam dederat (*non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis*) ac proinde subjungit: *Civitas fidelis plena judicii, justitia habitabit in ea.* At verò inter beneficia, quæ Deus olim Hebræorum impertitus est populo, & inter beneficentiam, qua Deus nos novæ legis Evangelicæ magnificavit, nulla prorsus est proportio, certum enim est, quod lex nostra longe excedat, tum propter clarum lumen, quo nos Christiani illustrati sumus, tum propter immensitatem infinitorum bonorum, quibus sumus feliciter locupletati. Unde Apostolus legem Mosaicam noctem, nostram vero clarum, & merum diem appellavit: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit*, quæ verba sanctus Basilius à Glossa citatus *de Ecclesia Christiana intelligenda esse dicit.* Sanctus Hieronymus pariter inquit: *Civitas fidelis, id est, communitas populi credentis*, id est, Christianismi. Dionysius Carthusianus in assumpti thematis expositione morali, quantum hodie peccatum Christianorum, si male vivant, aggravetur, his verbis: *Quilibet justus considerans, quanta fuerit olim sanctitas in Ecclesia, & quanta modo reperiatur in ea iniquitas, admirando dicere potest: Quomodo facta est meretrix, civitas fidelis, plena judicii? Qualiter ipsa Ecclesia Christi, quæ est civitas Dei, nunc facta est meretrix, quantum ad multos, spiritualiter fornicando per aversionem mentis suæ a Deo.* Idem ulterius progreditur demonstrando malorum Christianorum dissolutiones, veræ religioni nostræ graviter præjudicantes, atque Ecclesiæ inimicis, irreparabile præbentes scandalum. Porro licet Judæi rei fuerint, gravique supplicio digni, attamen juxta proportionem luminis, quod nos Christiani habemus, gravitas culparum nostrarum, supra malitiam Judæorum notabiliter excrescit: *Peccarunt, qui erant sub V. T.* inquit Chrysostomus, *peccant etiam qui sunt sub Novo Testamento; sed non dederunt utrique easdem pœnas, immo hi graviores; & hoc Paulus significans dicebat: Qui legem Moysis facit irritam, sub duobus vel tribus testibus moritur; quanto putatis deteriori supplicio dignus habebitur, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti communem existimaverit? Quando autem dicit: Quanto deteriori supplicio dignus habebitur, intensum intendit supplicium.* Et paulò post efficacissimam subdit rationem, qua pœnam Christianorum irremissibiliorem fore ostendit, quam aliorum, ait enim: *Quo plus doctrinæ acceperunt, eo majus subibunt supplicium*, quilibet vero Christianorum Deo vere dicere potest, *Incerta & occulta Sapientiæ tuæ manifestasti mihi.*

Isai. 1. v. 2.

Psal. 75. 2.

Psal. 147. v. 20.

Majora Christianis.

Rom 13. v. 12.

S. Basil. in Gloss.

Lyran.

Dion. Carth.

Magna fuit culpa Judæorum.

D. Chrys. in Psal. 6.

Major est Christianorum.

Psal. 50. 8.

ibid.

Turcæ utrimque excusantur per ignorantiam.

Porro Turcæ, qui, ut ita dicam, numero sunt infinio, in perditionis præcipitantur abyssum, sed sub obscuro, quia vivunt in sua ignorantia. Cum enim Alchoranum ipsorum, omnium illis prohibeat lecturam, consequenter etiam à sacrorum librorum lectione abstinere debent, per quam humana mens de veritate fidei illustratur. Sanctus Isidorus Pelusiota in epistola quadam ait: *Qui tanto digni habiti dono, & in honorem regium evecti, & divinorum facti participes mysteriorum, & donorum gratia, tamen etiam sic ignavi esse ad bona opera perseverant, majori supplicio digni censebuntur, atque hoc ipsum Paulus significat, cum id profert, quod tu discere voluisti. Irritam quis faciens legem Moysis &c.*

S. Isid. Pel. lib. 4. epist. 367.

Orig. Tract. 35. in Matt.

Proponuntur diminutiones culpæ quam incurrit negando S. Petrus.

2. Origines negationem olim à Sancto Petro factam diminuere contendens, dicursum quemdam texit proposito nostro aptissimum, inquiens: *Omnes denegationes factæ sunt ei in nocte, & in tenebris, priusquam veniat dies, & signum diei, id est, galli cantus, qui suscitat volentes à somno, & ut verbi gratia dicam: Si post galli cantum Petrus negasset, ut dicetur, nox promovit, dies autem appropinquavit, sicut in die honeste ambulemus, nulla excusatione dignus fuisset Petrus. Forsitan autem & omnes homines, quando denegant Jesum, ita ut peccatum denegationis eorum recipiat medicinam, ante galli cantum denegare eum videntur, nondum eis nato Sole justitiæ, nec appropinquante eis ortu ipsius. Si autem post ortum hujusmodi Solis ad animam, peccaverimus volentes postquam accepimus scientiam veritatis, jam non relinquitur nobis sacrificium pro peccato, sed terribile judicium, & zelus ignis, qui comesturus est inimicos. Et in Petro quidem tunc denegante non conveniebat dicere, quomodo ne putatis pejora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem Testamenti communem existimaverit, unde sanctificati sunt, & Spiritum gratiæ injuriaverint. Nondum enim sanctificatus fuerat Petrus sanguine Christi, qui fuerat sanguis Novi Testamenti; nec injuriavit Spiritum gratiæ, quem à principio nec acceperat, quoniam Jesus nondum fuerat honorificatus, nec erat in hominibus Spiritus Sanctus.* Cœlestis Magister specifice prædixerat tempus, in quo eum erat negaturus, dicendo: *Priusquam gallus cantet;* id est ante diem, cum enim Petrus norma futurus esset omnium Christianorum, non permisit Deus, ut illum in die negaret, caderetque in clara luce, quæ legem Evangelicam præfigurabat, quam peccata vel maxime dedecent, unde Apostolus nos adhortatur dicens: *Dies appropinquavit, abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus;* ubi ly, *ambulare*, professionem exprimit (*ambula coram me, & esto perfectus*) ly, *honeste*, autem vitæ & morum exprimit honestatem. Alibi quoque idem Paulus nos monet dicens: *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobrie, & juste, & pie vivamus.*

Ratio quare Deus noluerit permittere quod Petrus peccaret de die.

Marc. 14. v. 72.

Rom. 13. v. 12.

Gen. 17. v. 1.

Tit. 2. v. 12.

Gentes fuerunt in peccatis suis inexcusabiles.

3. Ex eodem quoque Apostolo ad Romanos, validum quoque formare possumus argumentum, siquidem eo in loco dicit; inexcusabiles fuisse illos gentiles, qui Filii Dei in terram adventum præcesserunt, eo quod idola adorarint, cujus ratio est, quia gentiles illi in creaturis agnoscere debebant vestigia impressa Creatoris; *Quod notum est Dei*, inquit, *manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit, invisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Unde concludit, illos omni excusatione fuisse indignos, ac proinde merito fuisse castigatos. In cap. 2. ejusdem epistolæ ad Romanos, calamum suum pariter exacuit contra Judæos, ostendendo illos culpabiliores fuisse paganis, quia hi pro fræno peccati, solum habebant lumen naturæ & rationis, illi vero insuper per legem scriptam, multisque aliis modis illuminati erant, unde caput secundum ita exorditur: *Propter quod inexcusabilis es.* Quid igitur de Christianis dicemus, qui omni cum libertate Deo dicere possunt: *Testimonia tua credibilia facta sunt, nimis?* Sanctus Anselmus glossando verba illa Apostoli ad Hebræos: *Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia*, hanc illius asserti reddit rationem: *Quia nobis Christianis, voluntarie peccantibus, id est, sponte Deum offendentibus, & non ex ignorantia, vel infirmitate, sed ex deliberatione delinquentibus, post acceptam notitiam veritatis, id est, postquam interius illuminati sumus, & quid eligendum, quidve respuendum sit, absque dubio cognovimus, jam post hac, non relinquitur hostia pro peccato, sicut in veteri lege mandatum erat sæpius hostias offerri pro peccato.*

Rom. 1. v. 19.

Magis Judæi.

Rom. 2. v. 1.

Ps. 92. v. 5.

Hebr. 10. 26.

S. Anselm.

Maximè Christiani

4. Infelix ille, qui sine veste nuptiali, nuptiis accumbere non erubuit, à Rege illo, qui Christi Judicis typus erat, irremissibiliter condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium.* Sed quare miser ille non se excusavit, dicendo, se ex improviso ad nuptias fuisse raptatum, aut verò sibi non suppetivisse tempus, vestem illam ac commodandi, & consuendi? Cur veniam non imploravit? *At ille obmutuit.* Sed cur in die tantæ lætitiæ, nullus inventus fuit, qui pro illo à tali supplicio liberando, & implorandа venia, se interponeret; Scitisne, quodnam, in eo lateat mysterium? Audite obsecro, quem præsumptuosus vir ille repræsentarit. Dionysius Carthusianus explicans verba illa: *Quomodo huc intrasti?* eadem verba hunc sensum habere dicit: *Qua præsumptione intra Ecclesiam habitasti, & inter fideles apparuisti, Sacramenta quoque communicasti?* Et ut Albertus Magnus interpretatur, *quomodo huc intrasti ad numerum fidelium, & Sacramentorum participationem?* Sanctus Ambrosius alio in loco clarius dicit: *Qui calorem fidei non habet, tolerabilius illi fuerat, fidem non accepisse, quam neglexisse;* Ille enim, qui sub regium Christi vexillum conscriptus est, & sub illis signis diuturno tempore militavit, demum vero rebellis evadit, non meretur veniam. Unde Chrysostomus contra malos Christianos his verbis invehitur; *Quibus te indiciis ego Christianum potero cognoscere? An quia sacrati fontis aquas ingressus es? At hoc ipsum, quod tibi datum fuerat ad salutem, fit tibi gravioris causa supplicii, honoris* siquidem

Matth. 22. v. 13.

Miser status illius hominis qui non habeat vestem nuptialem.

Dion. Cart.

Albert. Mag.

S. Ambr. ser. 2. in Ps. 118.

In illo figuratur Christianus peccator.

D. Chrysost. Hom. 4. in Matth.

siquidem magnitudo his, qui non digno vivunt honore, cumulus incipit esse pœnarum. Christianus enim, qui supposito claro lumine, & cognitione bonorum cœlestium, Deum & seipsum offendit, totque auxilia spernit, quibus erectus stare posset, *& sciens & volens*, in peccati se præcipitat abyssum, quam talis excusationem prætendere poterit? Certe nullam meretur compassionem. Idem Chrysostomus in alio quodam sermone *de lapsu primi hominis* circa finem inquit: *Tibi Christiane excusatio nulla est, qui post servitutem liberatus es, post captivitatem redemptus, post vexationem curatus, post interitum restitutus. Habes in monitis quod exerceas, habes exempla, quæ timeas; Adam nec fallaciam norat, nec deceptionis cujusdam causas defleverat; qui quidam forsitan posset evadere, nisi prior cum hoste cum confligeret, occumberet.* David, qui sapiens, & illuminatus erat, cum ex Jerosolyma fugiens, multis à Semei impeteretur injuriis, tametsi illum castigare potuisset, potius tamen præcepit, ut ei diceretur, & proponeretur hoc argumentum: *Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam meam, quanto magis nunc filius Jemini.*

Obmutescens cum illo.

D. Chrysost. de lapsu primi hominis. ser.

2. Reg. 16. v. 11.

5. Verum enimvero, vestra venia mihi liceat, ad superius contra malos Christianos formatum redire argumentum, qui Dei offensas nihili æstimant. Si enim hi, qui Christi fidem profitentur, totque ab illo sunt beneficiis cumulati, omnemque spem suam in illo repositam habent, & nihilominus sine ullo respectu, injuria ipsum afficiunt, & vilipendunt, quanto magis id sibi licitum fore existimabunt infideles, Mahumetani & Atheistæ excusando se, & dicendo, quod illum non cognoverint? *Quanto magis sibi filii Jemini?* Salvianus libro 4. *de providentia*, circa finem, ad nostram eruditionem ita scribit: *Magis damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis accusat, & reatus impii est pium nomen.* Porro Turcæ, Barbari & Pagani, hoc nomen nihili faciunt, nec characterem Christianis impressum, quin potius illos irrident, hic enim titulus nudus, qui est in nobis, sine ulla nostra cum eo correspondentia, immo quo abutimur, severioris supplicii nos culpabiles efficiet. Deus apud Jeremiam inquit: *Quia oculi mei super omnes vias eorum: non sunt abscondita à facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis. Et reddam primum duplices iniquitates & peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam.* Porro, quid Deus per hasce duplices iniquitates indicare voluerit, ex quadam Origenis homilia satis clare colligitur, in qua ita scribit: *Quis peccata non recipit? Nempe ille, qui post credulitatem, & Baptismum, audierit Dominum dicentem: dimissa sunt tibi peccata, nec ultra peccaveris*, quod si vero ad peccata priora revertamur, supplicium nobis indicat, dum ait: *Si post lavacrum, & veniam delictorum, rursum ad pristinas sordes fuerimus reversi &c.* & paulo post subdit: *Cur vero duplicia recipio peccata? Cui respondendum est, quia servus, qui scit voluntatem Domini sui, & non facit eam, plagis vapulabit multis. Dignum siquidem est, eos, qui gentes sunt, simplicia recipere peccato, & non duplica, dicente Apostolo: Voluntarie peccantibus nobis, post cognitionem veritatis, jam ultra non remanet pro peccato hostia, si enim non solum non emendet, sed insuper opera sua defendere velit, tunc demum non per ignorantiam, sed scienter peccare, ac proinde excusationem de peccato suo non habere dicendus est. Est enim quadam, non tam ætatis, vel simplicitatis, quam infirmitatis ignorantia, dum in hora tentationis sic mens caligine involvitur, ut miro modo id, quod scit, nesciat, & quod videt, non videat. De hac parte ignorantiæ Apostolus dixit: Qui condolere possit iis, qui ignorant, & errant; subjunxit enim: Quoniam & ipse circumdatus est infirmitate. His dumtaxat, qui ejusmodi sunt, ista clementiæ lex porrigit manum, & eorum tantum peccata contrahit intra redemptionis ambitum, qui peccant per ignorantiam. Nam illis, qui peccatis suis favent, qui diligunt iniquitatem, eamque libenter aspiciunt, nullus propitiationis locus est; unde Psalmista: Iniquitatem, inquit, si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus; & Apostolus: Voluntarie enim nobis peccantibus &c.* Salvianus, ut Christianis persuadeat, quod peccata ipsorum ratione characteris, quo sunt insigniti, & sequelæ Christi ac professionis legis Evangelicæ, præ peccatis infidelium magis aggraventur, hunc in modum discurrit: *Furtum est in omni homine malum facinus, sed damnabilius, si Senator furatur aliquando; cunctis fornicatio interdicitur, sed gravius multo erit, si de Clero aliquis, quam si de populo aliquis, fornicetur, ita & nos, qui Christiani Catholici esse dicimur, si simile aliquid barbarorum impuritatibus facimus, gravius erramus, & atrocius sub tanti nominis professione peccamus. Ubi sublimior est prærogativa, major est culpa, & ipsa etiam errores nostros religio, quam profitemur accusat.* Regius Vates in Psalmi 80 inquit: *Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula, id est*, ut Lyranus exponit: *Eorum damnatio erit æterna.* Sanctus Augustinus ex Christiano homine quærit: *Renuncias? Renuncio; & redit ad id, quod renunciatur. Utique quibus rebus renuncias, nisi factis malis, factis diabolicis, factis à Deo damnandis, furtis, rapinis, perjuriis, homicidiis, adulteriis, sacrilegiis, sacris abominandis curiositatibus? His omnibus renuncias, & rursum his inflexus superioris. Facta sunt tibi posteriora deteriora prioribus.* Notatu dignissima sunt sequentia Salviani verba: *Injuriosissimi Deo sumus, omnis siquidem Christianorum omnium culpa, Divinitatis injuria est, nam cum illa, quæ facere à Deo vetamur, admittimus, vetantis jussa calcamus. Qui autem non cognoscit, non errat*; ac proinde cum Barbari, Turcæ, aliique infideles, Redemptorem & Salvatorem nostrum, cui nos in infinitum debitores sumus, non cognoscant, mirum non est, quod nec eum offendant; nos autem, non obstante lumine, & cognitione, quam de eo habemus, neque obstantibus infinitis ab eo receptis bonis, illum offendimus, & contumeliamur, reassumentis omnes illos peccaminosos actus, quibus in Baptismo, quando indelebilis Christiani character nobis impressus fuit, expresse renunciavimus. Sanctus Paulus ad Romanos inquit: *Lex iram operatur*; cum tamen, potius contrarium dicere debuisse videatur, maxime cum lex Dux nobis sit infallibilis actionum nostrarum, ut iram Dei, qui non nisi per transgressiones divinæ legis irrita-

Peccata fidelium sunt maximum scandalum infidelibus.

Salvian. l. 4. de provid.

Jerem. 16. v. 17. & 18.

Origen. Hom. 12. in Jerem.

Pœna recidivorum.

Salvian. ibid.

Peccatum materiale formaliter in diversis diversum est.

Psalm 80. v. 16.

Lyran.

S. August. ibid.

Verificatur Christianis.

Lex iram operatur.

Rom. 7. 14.

irritatur, à nobis removeamus; verum idem Apostolus verbis sequentibus, se melius declarat inquiens: *Ubi non est lex nec prævaricatio;* Quo dicto utique ostendit, inquit Salvianus, Christianos tantum, cum peccaverint, legis prævaricatores esse, paganos autem, qui legem nesciunt, sine prævaricatione peccare, quia nullus potest esse rei prævaricator, quam nescit.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Quadantenus excusabiles sunt, qui per ignorantiam peccant, valde autem culpabiles, omnique digni sunt supplicio Christiani, qui gravitatem peccati agnoscentes, delinquunt.

THEMA.

Misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci, in incredulitate. 1. Tim. 1. ℣. 13.

1. TAmetsi verum sit, Sanctum Paulum, diu Saulus erat, implacabilem fuisse Christo, & sequacium suorum persecutorem (*Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini*) id tamen ab eo factum est, quando mens ejus per ignorantiam Dei illius, cui adversabatur, obtenebrata erat; at vero quando *circumfulsit eum lux de cœlo*, & audivit: *Ego sum Jesus, quem tu persequeris*, statim manus victas dedit, eximiaque illa verba in medium protulit: *Domine, quid me vis facere?* Ac proinde in prima epistola ad Timotheum ita scribit: *Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* Peccata vero ignorantiæ magis sunt tolerabilia, sicut econtra severissima merentur supplicia, peccata illa, quæ à fidelibus ex prævio lumine & notitia mysteriorum fidei nostræ committuntur. Sanctus Augustinus contra hæreticos Donatistas scribens sequens movet dubium: *Cum manifestissimum sit, multo gravius peccare scientem, quam nescientem, vellem mihi aliquis diceret, si quis in hæresin incurrat, nesciens quantum malum sit, & alius ab avaritia non recedat, sciens quantum malum sit, quis eorum sit pejor?* Ac demum culpabiliorem, digni oremque supplicio hunc secundum esse concludit, in progressu autem discursus, assertum suum per supradictum probat exemplum, inquiens: *Volens demonstrare, ad facilitatem veniæ ignorantiam pertinere peccati, testimonium posui ex Apostolo, ubi ait: Qui prius fui blasphemus &c.* Divus Chrysostomus hunc eumdem textum in homilia 52. super Psalm 50. ponderans, inquit: *Ecclesiam infestabatur, ac pervastabat, vineas evellebat, lupum se præbebat; Prophetica scripta legebat, & Prophetas violabat. Legis patriæ patronus, eum, de quo vaticinia edita fuerant ignorabat. Quonam igitur pacto misericordiam consecutus est? Saule, Saule, quid me persequeris? Papæ! Quo usque misericordia Dei se dimisit? Deus homini ait: Quid me persequeris? Nimirum Patris sui æmulum se præbebat, nam etiam ille ad Hebræorum populum ait: Popule meus quid feci tibi, aut quid læsi te, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Eodem igitur modo ipsemet Filius ad Saulum ait: Saule, Saule, quid me persequeris? Quid igitur ille? Quisnam es Domine? statim dominationem agnovit atque confessus est; Vide animi probitatem & candorem. Subito ut illum cognovit, eum quoque adoravit.*

Act. Apost. 9. v. 1. — Ignorantia excusavit Paulum. — *Ibid. v. 3.* — *Ibid. v. 5.* — *Ibid. v. 6.* — *1. Tim. 1. 13.* — *S. August. Tom 7. de Baptis. l. 4. c. 5.* — Quæstio, num hæreticus nesciens hæresis malitiam, sit pejor avaro sciente avaritiæ malitiam. — *D. Chrysost. in Psal. 50. Hom. 52.* — Sincera Pauli conversio.

2. Sæpe per experientiam videmus, quod nonnulli homines priusquam scholæ Christi pedem suum intulerint, magna cum libertate Deum offendant; *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis;* Horum autem Deus peccata dissimulat, quia sub ea ab ignorantia sui suam habere originem; quod vel inde manifestum fit, quia quando deinceps iidem homines lumen & notitiam rerum spiritualium sibi acquirunt, mox inconsolabiliter peccata deplorant, ac deinceps summa cum innocentia vivunt. In libro Levitici cap. 4. dicitur: *Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, & cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam &c.* Circa quæ verba Rupertus Abbas sequens movet dubium; *Quærendum, cur quondam venialis peccati terminum præfigens, dixerit lex: Si peccaverit per ignorantiam? Si enim per ignorantiam peccare, hoc putaverimus esse discretionem boni, ac mali non habere, sive mandata Domini non legisse, vel audisse, ergo neminem scientiam habentium, lex Domini, post peccatum, admittit intra januas propitiationis sui. Sed absit hoc; Quis enim in hac parte, scilicet in scientia legis major quam David? Et tamen post adulterium, simul & homicidium, pœnitens receptus est. Quærendum ergo, quis ille sit terminus, quem cum attigerit peccator, non per ignorantiam peccare recte pronuncietur. Dicimus itaque, quia cum quispiam eo processerit, ut redargutus de peccato suo, non solum id non emendet, sed insuper opera sua defendere velit, tunc demum non per ignorantiam, sed scienter peccare, & proinde excusationem de peccato suo non habere dicendus est.* Sæpe homines sub ignorantiæ tenebris, ad præcipitium properant, absque eo, quod ab alio sive per amabilem correctionem, sive per reprehensionem rigorosam, aut comminationes, vel aliis similibus modis retrotrahantur, vel coërceantur, qui proinde si quando cadunt, aliquam merentur excusationem; si vero postquam de peccato correpti sunt, nihilominus in eodem perseverant & obstinati persistunt, ignorantiam suam allegare non possunt.

Prov. 2. v. 14 — Probatio ignorantiæ moraliter proposita. — *Lev. 4. 27.* — *Rup. Abb. lib. 1. in Levit. c. 19.* — Quis sit terminus intra quem per ignorantiam solum peccatur.

3. Cæterum in fidelibus bene educatis, qui in amplis vivunt civitatibus, in quibus ingens Prædicatorum Evangelicorum, Patrum spiritualium, librorumque sacrorum copia esse solet, difficulter dari potest in divinarum legum transgressionibus excusabilis ignorantia, qualis inter paganos reperitur; ac proinde ait Sanctus Augustinus: *Inest illis sanctæ legis scientia, nec tamen sanatur eorum vitiosa concupiscentia.* Idem S. Doctor alibi opportune considerat Davidem, quando à Deo peccati sui veniam petiit, non sine mysterio dixisse; *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam;* cur enim ly *magnam* addiderit Sanctus Augustinus (postquam supradictum allegasset Sancti Pauli textum: *Miseri-*

Qui minus excusabiles sunt requirunt Dei misericordiam magnam. — *S. August. l. de gest. Pelag. c. 4.*

Misericordiam consecutus à Deo, quia ignorans feci in incredulitate) sequentem reddit rationem: *Iste David non poterat dicere: Ignorans feci, non enim ignorabat, quantum mali esset contractio conjugis alienæ, & quantum malum esset interfectio mariti nescientis, & nec saltem irascentis. Consequuntur ergo misericordiam Dei, qui ignorantes fuerunt, & qui scientes, consequuntur non quamlibet misericordiam, sed magnam misericordiam.* Ex quo Sancti Augustini loquendi modo, clare colligitur, quod ut iis, qui prævio lumine, & notitia rerum divinarum deliberate, & ex malitia peccant, peccata condonentur, quælibet misericordia non sufficiat, sed requiratur misericordia immensa, & excessiva. Ex Actis Apostolorum constat, quod cum in primis illis Ecclesiæ nascentis fervoribus, Christiani certatim voto paupertatis emisso, amplas facultates suas ad pedes deponerent Apostolorum, à terrenorum pondere expediti, tanto facilius in via perfectionis progredi possent; Ananias & Sapphira uxor ejus idipsum fecerunt, ita tamen, ut ex pecuniis suis aliquam sibi partem reservarent, quod cum se fecisse, ambo Sancto Petro temerè negarent, morte fuerunt repentina confestim puniti. At vero quidnam hi duo conjuges mali fecerant, quod ab illo Deo, in cujus manibus est vita & mors, tam severo supplicio castigati fuerint? Numquid pecunia, quam sibi reservaverant, illorum erat propria? Aut vero eandem ab aliis deprædari fuerant? vel denique contractum facientes illicitum agri sui divenditi emptorem defraudaverant? Nihil horum; sed culpa, cujus rei erant, valde erat gravis; neque enim in sui excusationem dicere poterant: *Ignorantes fecimus*; sciebant enim interius in corde suo, prout illis Sanctus Petrus manifestavit, se defraudare Deum, eripiendo ei partem aliquam illius pecuniæ, quam ei per votum donaverant, & consecraverant, & ideo venia indigni erant, eo vel maximè, quod errorem suum confiteri nollent. At verò, dicite obsecro, numquid in seipso detestabilius erat crimen Simonis magi, qui dona Spiritus Sancti vendere, & cum illis negotiari prætendit, à quo proinde simonia nomen suum sortita fuit? Ait enim sacer textus: *Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem*; Qua quidem verborum asperitate Petrus illum reprehendit, ut peccati sui apprehenderet gravitatem, non tamen illum, ut Ananiam & Sapphiram ad pedes suos morte subitanea mori fecit; & nihilominus si utrumque delictum æqua lance trutinetur, incomparabiliter crimen Simonis præponderare videtur. Respondetur igitur, quod cum Ananias & Sapphira; voti obstricti, & immediati, in schola Christi eruditi discipuli essent, in qua majori cum lumine, mysteriorumque sacrorum notitia vivebatur, peccatum ipsorum apud Christum longe majoris ponderis erat, quam crimen Simonis, qui tametsi baptizatus esset, nondum tamen sufficienter catechizatus, & in fidei nostræ dogmatibus eruditus erat, quod satis in infelici ipsius exitu videre licuit.

S. Aug. in Psal. 50.

Act. Apost. 5.
Ananias & Sapphira morte sunt puniti, quia contra votum paupertatis peccaverunt.

Act. Apost. 8. v. 18. 19. & 20.
Etsi delictum Simonis magi videatur majus, formaliter tamen non fuit.

4. Deus apud Oseam contra Israëlem his verbis lamentatur: *Sicut diligit Dominus filios Israel, & ipsi respiciunt ad deos alienos, & diligunt vinacia uvarum*; ecce tibi retributionem, quam ingratus hic populus divinæ majestati exhibuit pro eo, quod lumen & notitiam divinitatis suæ ei manifestando, eumdem super omnes totius universi populos privilegiasset (*Notus in Judæa Deus: Non fecit taliter omni nationi*) verum in progressu ejusdem prophetiæ subjungit Deus: *Juxta desiderium meum corripiam eos, congregabuntur super eos populi*; Deus siquidem illos exercitibus alienigenis in prædam fieri permisit. Verum enimvero difficultatem non modicam in se habere videntur verba sequentia: *Cum corripientur propter duas iniquitates.* Si enim hæc de idololatria intelligantur (quæ caput erat delicti, de quo Deus conquerebatur) hæc unicum dumtaxat delictum constituere videtur, licet sit gravissimum; si vero etiam de aliis transgressionibus intelligantur, hæ non solum duæ, sed innumeræ erant; dicit enim Deus apud Amos Prophetam, *Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum.* Sanctus Hieronymus, Sanctus Cyrillus Alexandrinus, & alii respondent, quod Spiritus Sanctus idololatriam duorum peccatorum nomine appellarit, quia hæc committebatur à tali populo, qui licet manifestam haberet veri Dei notitiam, illum tamen falsis Gentilium numinibus postponebat, sed audiamus Rupertum Abbatem dicentem: *In quavis alia gente, quæ Deum non nosset unum peccatum erat, cum videlicet malum per ignorantiam, eligitur pro bono; at in populo, in quo notus erat Deus, duplex peccatum est, alterum, Deum notum non colere, alterum, pro eo, sive contra eum colere deos falsos.* Quot sunt eheu Christiani! qui coram damnatis abominabilium morum, & vitiorum suorum idolis genua flectunt, & in hoc culpabiliores evadunt, cæcis & ignorantibus paganis, qui muta marmora adorant: De quibus Salvianus merito in hæc verba scribit: *Quid prodesse nobis prærogativa illa religiosi nominis potest, quod nos Catholicos esse dicimus, quod fideles esse jactamus, quod Gothos, ac Wandalos hæretici nominis comprobatione despicimus, cum ipsi hæretica pravitate vivamus?* Certe Christianus in sui excusationem, cum Sancto Paulo dicere nequit: *Ignorans feci*, quia ad nos directum, & in nobis adimpletum fuit illud Zachariæ oraculum; *Illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis*; ac proinde tanto erimus inexcusabiliores, quanto nobis clarius lumen & notitia affulsit: *Sicut lumen nostrum, ita & tenebræ.*

Os. 3. v. 1.
Punitio ingratorum.

Osæ. 10. v. 10.

Idololatria significatur nomine duorum peccatorum.

Amos 1. v. 3.

Rup. Abb. Ibid.

Salvian. lib. 7. de provid.
Malus Christianus vivit hæreticâ pravitate.

1. Tim. 1. 13.

Luc. 1. v. 79.

5. Apud Sanctum Matthæum legitur, quod Salvator noster civitatibus quibusdam asperis hisce verbis improperarit: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone facta essent virtutes quæ facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Verumtamen*

Matth. 11. v. 21.

dico vobis, Tyro & Sidoni remissius erit in die judicii, quam vobis, pergit quoque ulterius, & civitati Capharnaum, quæ gratias suas, suaque miracula pluribus modis, licet sine fructu, participarat, & experta fuerat, his verbis improperat:

Ibid v.23.
Eo majora sunt delicta quo majora præcesserunt beneficia.

Et tu Capharnaum, numquid usque in cœlum exaltaberis? usque in infernum descendes, quia si in Sodomis facta fuissent virtutes, quæ facta sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem; ut autem ostendat justam malæ cooperationis ipsorum pœnam, confestim subjungit: *Verumtamen dico vobis, quia terra Sodomorum remissius erit in die judicii, quam tibi*;

Ibid. v.24.
Euseb. Emiss. Hom. 4. ad monach.
S. Anselm. in Matth. cap. 13.

nam ut Eusebius Emissenus ait: *Tanto graviora erunt humana delicta, quanto majora se ostenderunt divina beneficia.* S. Anselmus adversus stirpem Judaicam ita scribit: *Non solum Ninivitæ condemnabunt eam comparative; sed etiam Regina Austri, quia ab ultimis terræ finibus venit audire Sapientiam Salomonis, sine lege, sine Prophetis; Judaica vero plebs habet legem, habet Prophetas, videt Christum, videt opera; & tamen sapientiam ejus non vult audire.*

Minus culpabiles sunt Judæi quam Christiani.

Verum enimvero si Judæa tot modis à Deo illuminata, totque ab eodem aucta beneficiis, adeo fuit æstimata rea, & culpabilis, ut usque ad finem sæculorum reprobanda sit, & per omnes mundi nationes, velut exul dispergenda, quanto magis dicere debebimus, in oculis Dei reprehensibilem esse, & damnabilem Christianitatem, siquidem licet majus quam Hebræi lumen acceperit, suum tamen Redemptorem & Salvatorem offendere non veretur? Justam profecto his quoque temporibus nostris exclamandi occasionem habet Salvianus, & dicendi:

Salvian lib. 3. de provid.

Cum pene nullam Christianorum omnium partem, pene nullam Ecclesiarum omnium, non plenum omni offensione, & omnium lethalium peccatorum labe videamus, quid est, in quo nobis de Christiano nomine blandiamur. Quod aliquis numquam à vobis visus, vel cognitus, dum hospitium petiturus, & domum vestram pulsat, indignis verbis à vobis dimittatur, adeo mirandum non est:

Similitudo ex moralitate.

at vero si ad domum vestram veniret amicus quidam, qui te vel tuos à tyrannica Ottomanni servitute redemisset, qui vitam periclitantem sæpius salvasset, qui ex omnibus, quæ possidet, te locupletasset, qui te sanum, & vivum conservasset, hunc si non solum hospitio non exciperes, verum etiam te illum non cognoscere diceres, fores domus tuæ ante faciem ei occluderes, lapidibus illum impeteres, immo lethaliter vulnerares, certum est, quod hoc scelere nullum excogitari detestabilius possit. Porro: quod barbari, pagani, & Turcæ debitum Dei filio cultum non reddant, illud Deum non adeo offendit, quia eum non nisi naturali lumine cognoscunt; at vero, quod idem Dei Filius moraliter offendatur à Christianis, qui se ab ipso per ejus sanguinem redemptos, & mille modis ac beneficiis cumulatos esse cognoscunt & confitentur, an non hoc delictum quoddam est inexpiabile, cui expiando plures inferni non sufficiunt?

Applicatio.

Quidnam insignis Dei servus dicere solitus erat: *Ad infernum omnes Hebræi, omnes hæretici, omnes pagani, omnes Athei, omnes Mahumetani; at vero Christiani Catholici in profundissimam inferni abyssum vadunt, nam sicut lumen eorum, ita & tenebræ.* Audiamus hac de re in hæc verba differentem Dionysium Carthusianum:

Dion. Carth in cap. 2. Jac.

Quanta cæteris legibus religio Christiana est perfectior, tanta ad virtuosiorem vitam suos obligat professores. Christiani enim ad profectiorem adstricti sunt vitam, quam in veteri lege tenebantur Judæi, præsertim quia & ampliora, & eminentiora beneficia desuper exhibita sunt populo Christiano, quam Judæis in Veteri Testamento, aut gentibus in lege naturæ. Adducitque illam Gregorii Magni, de talentis differentis, sententiam: *Cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Tandem Carthusianus exinde hanc deducit conclusionem: *Ideo Christiani Deo subjectiores, devotiores, & gratiores esse tenentur.*

Ex nomine Christiani sequitur major obligatio.

Unde sequens à minori ad majus formare licet argumentum; si ex eo, quia fidei lumen habemus, obligati sumus, ut irreprehensibilius, & majori cum innocentia vivamus, quanto magis, ut omne peccatum abhorreamus, & delectemur? Quanto culpabiliores erimus, si nos per offensas mortales coinquinaverimus? Quanto gravioris supplicii rei erimus? *Cognovit Dominus, qui sunt ejus*, inquit Sanctus Paulus, *& discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.*

2. Tim. 2. v.19.

TRACTATUS LXXV.

DE IIS, QUI IN PECCATA

PER POENITENTIAM SEMEL REMISSA, ITERUM RELABUNTUR,

CONTINET

DISCURSUS X.

DISCURSUS I. Reincidentes in peccata pejores sunt bestiis, quæ in eadem pericula facile non reincidunt, similesque sunt canibus ad vomitum resorbendum redeuntibus, nec non & porcis in luto se volutantibus.

II. Execrabilis est illorum stultitia, qui ad peccata semel expiata denuo redeunt, hi enim majorem

majorem sibi reatum, graviusque adsciscunt supplicium.

III. Qui in peccata semel remissa reincidunt, difficilius à peccato resurgunt, quia lumen & gratias Divinitas contemnunt, ac proinde à Deo deridentur & acerbe castigantur.

IV. Per relapsum in peccata priora, dæmon corroboratur, & vigorem accipit majorem, quia hos sub tyrannidem suam magis constringit, ne denuo à manibus suis elabantur.

V. Qualiter ii, qui in pristina reincidunt peccata, ex mente S. Pauli Christum de novo crucifigunt, latius exponitur.

VI. Ex historia paralytici, cui dictum fuit; *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, varia deducuntur recidivantium mala, diversa quoque præscribuntur remedia, ad non reincidendum in peccata pristina.

VII. Supplicium reincidentium in peccata semel dimissa, notabiliter augetur, ob gravem ingratitudinem, quam in pristina peccata reincidendo committunt.

VIII. Varia considerantur mala, quæ in eos, qui ad peccata pristina redeunt, derivantur, quæ proinde viri timorati pro viribus fugere tutantur.

IX. De suppliciis, quibus Deus in relabentes in peccata pristina animadvertit.

X. Execrabiles sunt illi, qui Deum, ejusque præsentiam agnoscentes temere peccant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Recidivantes in peccata pejores sunt bestiis, quæ in eadem pericula facile non reincidunt; similesque sunt canibus, ad vomitum resorbendum redeuntibus; nec non & porcis, in luto se volutantibus.

THEMA.

Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas. Jerem. 2. ℣. 36.

1. NObis de recidivantium malitia fuse tractaturis, Jeremias in assumpti thematis verbis egregium suggerit motivum, quando peccatori recidivanti, suam improperat vilitatem dicens; *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas?* Regius Vates hominem vilissima peccati spurcitie contaminatum jumentis adæquavit dicens: *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis;* Ubi observandum, quod licet hominem in eadem cathegoria cum jumentis constituat, non tamen eum illis postponat. At vero peccator, qui in peccata antea detestata iterum labitur, vilioris est conditionis, quia, ut per experientiam videmus, jumenta & alia animalia, non facile ad eadem loca redeunt, ubi semel vel periclitata fuerunt. Lipsius id, quod per experientiam quotidianam experimur, his quoque verbis tradit: *Cætera animantes, ubi semel offenderint, cavent: non vulpes ad laqueum, lupus ad foveam, canis ad fustem temerè redibunt; solus homo ab avo in ævum peccat verè in eisdem.* Diu vero ante Lipsium hanc eruditionem Lactantius Firmianus his verbis tradidit: *Muta quoque animalia cum fraude capiuntur, si autem aliquo modo in fugam se extricaverint, fiunt postmodum cautiora, vitantia ea omnia, in quibus dolos, insidiasque senserunt. Sic hominem, pœnitentia tantum, ac diligentem facit, ad evitanda in qua semel fraude ciciderit.* Quam vero inter homines perditæ salutis rari sunt, qui hoc bestiarum exemplum sequuntur, ut scilicet circumspecti sint, ne in eadem pericula incidant, in quæ antea corruerunt? Sunt igitur ejusmodi peccatores, animalibus irrationalibus inferiores, siquidem hanc cautelam omnino negligunt. Divus Chrysostomus populo Antiocheno prædicans, inter alia motiva, quibus recidivationem in peccata dissuadet, hoc quoque inculcat: *Quam veniam habebimus, quam defensionem, cum brutis simus dementiores? Avicula namque semel capta, laqueo mox elapsa, & cervus in rete incidens, & effugiens, iterum difficile capiuntur; nam cuique fit experientia cautela magistra. Nos sæpius quidem capti, in eadem cadimus, neque brutorum providentiam, solicitudinem, nos ratione decorati imitamur.* Et quidem valde falluntur, qui vilitatem esse existimant, in actibus virtuosis imitari creaturas irrationales, quibus Creator Deus varias ad nostram instructionem, impressit naturales instinctus, ut proinde Sapiens dicat: *Vade ad formicam, ô piger!* & Christus ipse: *Estote ergo prudentes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ;* quin potius summa nostra vilitas; & probrum est, quod brutis irrationalibus inferiores reddamur, non fugiendo præcipitia, in quæ alias turpiter lapsi fuimus; ac proinde jure Chrysostomus improperat nobis, quod sæpius lapsi in eadem cadimus, *neque brutorum providentiam, solicitudinem, nos ratione decorati imitamur.*

Psal. 48, 13.
Bruta non facile in iisdem locis relabuntur.
Lipsius lib. 5. de milit. Rom. dial. 20.
Lact. Firm. divin instit. lib. 5. c. 27.
Homines recidivantes brutis sunt pejores.
D. Chrysost. Hom. 15. ad Pop.
Prov. 6. 6.
Matth. 10. v. 16.
Magna est hominis vilitas, nolle discere a brutis.

2. *Quam vilis facta es &c.* Vere utique dicere possumus, eos, qui in eadem peccata, quæ hactenus detestati fuere, facillime reincidunt, ea imitari animalia, quæ omnibus aliis viliora sunt, magisque abjecta; id quod Sanctus Petrus primus fidelibus opportune satis improperat; salutaria pariter in hac materia præscribendo documenta, quæ ad perpetuam memoriam, & instructionem nostram hisce verbis scripta reliquit: *Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Enimvero quando quis indicare vult, animal aliquod vile & abjectum, canem nominare solet; unde superbus ille Goliath se à Davide, qui cum baculo cum eò certaturus progrediebatur, contemptum esse credens, eidem dixit: *Numquid ego canis sum?* Similiter David, ut Sauli, à quo persecutionibus infestabatur, suam repræsentando vilitatem, & abjectionem, eum ad compassionem permoveret, dixit ei: *Canem mortuum persequeris.* Denique Abner se ab Isboseth male tractari advertens, eidem objecit: *Numquid caput canis ego sum?* Hoc autem animal, hunc habet naturalem instinctum, adeo abomi-

2. Petr. 2. v. 20 & 21.
Recidivantes imitantur animalia omnibus aliis viliora.
Ibid, v. 23.
1. Reg. 17. v. 43.
1. Reg. 24. v. 15.
2. Reg. 3. v. 8.

Recidivans est veluti canis, qui ad vomitum revertitur.

abominandum, ut videntibus nauseam semper causet, quem Sanctus Petrus his verbis insinuat: *Canis reversus ad vomitum suum.* Huic igitur is, qui in peccata pristine semper reincidit, valde est similis, siquidem peccatum, quod ad pedes Confessarii, è conscientia sua, per detestationem, & abominationem, quasi evomuit, & ejecit, cum firmo ac stabili proposito illud semper abominandi, sæpè denuò resorbet, ac committit. Hanc porro similitudinem Sanctus Petrus utique à Spiritu Sancto didicit, qui calamum Sapientis direxit in parabolis suis, seu proverbiis, hæc quoque verba inferentis: *Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.* Septuaginta legunt: *Sicut canis ad vomitum suum regressus, fit exosus, & execrabilis; ita stultus quoque, qui per innatam malitiam ad suum redit peccatum.* Dionysius Carthusianus hunc proverbiorum textum ita declarat: *Sic imprudens, qui iterat stultitiam suam, id est, peccator recidivans, & quod per confessionem ejecit, denuo faciens.* Hugo Cardinalis ad tanto magis detestandos recidivantes, inquit; *Abominabile est, & caninum, vomitum suum manducare, hoc est, peccatum post confessionem iterare. Qui de peccato præterito cogitat, vomitum suum in eos resumit; qui in eo delectatur, masticat; qui consentit, transglutit; qui facit, jam comedit.* Consideratione quoque dignum est, quod Cornelius à Lapide super hunc textum his verbis scribit: *Canis, cum stomachum cibo, vel potius vermibus oneratum sentit, vomitum procurat, mandendo herbam, quæ à cane canaria dicitur, de quâ Plinius lib. 25. cap. 8. Inverum canes canariam, qua fastidium deducunt, eamque in nostro conspectu mandunt, sed ita, ut numquam intelligatur, quæ sit, etenim depasta retenitur. Subjungit Cornelius; redeunt verò ad vomitum resorbendum, non ex fame, sed ex innata ingluvie, & voracitate, quæ tanta est, ut rem fœdissimam; qualis est vomitus, appetant. Sic peccator, dum conscientiâ compungitur, sentitque peccati onus & pondus, illud per pœnitentiam evomit, quod si illud jam evomitum repetat; id facit, non ex cupiditate, sed ex malitia, ut vertunt Septuaginta, id est, ex depravata peccandi consuetudine, qua v. g. ebriosus se inebriare assuetus, ad ebrietatem rapitur, etiam sine siti, ex pravo bibendi usu, & habitu.* Idem à Lapide id ipsum commemorat, quod Sanctus Bernardus his verbis prædicavit: *Reversus ad vomitum canis, odibilis est multo plus quam ante, & fiet filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum, in easdem denuo sordes inciderit.* Sanctus Gregorius Magnus ad idem propositum de cane ita scribit: *Canis quippe cum vomit, profecto cibum, qui pectus comprimebat, projicit, sed cum ad vomitum revertitur, unde levigatus fuerat, rursus oneratur. Et qui admissa plangunt, profecto nequitiam, de qua male satiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo projiciunt, quam post confessionem, dum repetunt, resumunt.* Equidem si verum est, quod paulo ante diximus, scilicet quod canis vermes, à quibus stomachum suum gravatum esse sentit, per vomitum ejiciat, aptior ad insinuandam peccatoris, ad pristina peccata redeuntis, abominationem, excogitari nequit similitudo, quam sit illa à canis vomitu desumpta; etenim vermes peccatorum,

Prov. 26, 15
Dion. Carth. in Prov.
Hugo Card. in Prov.
Corn. à Lap.
Canis est voracissimus quem imitatur recidivans.
S. Bernard. Ser. 3 de assumpt.
S. Gregor. past. p. 3. admon. 31.
Canis per vomitum simul ejicit vermes.

conscientiam peccatoris remordentes, per confessionem sacramentalem è conscientiæ stomacho emittuntur, & postquam ejecta fuerunt (ô stultitiam! ô abominandam spurcitiem!) denuo sine nausea resorbentur, id est, recommittuntur, ut adimpleatur in illis, quod Salvator eis comminatur inquiens: *Vermis eorum non morietur.* Nulli dubium est, quin similitudo illa à cane desumpta, & à Sapiente primitus, postea vero à Sancto Petro in medium adducta eo fine fuerit, ut per illam ostenderetur in pristina peccata recidivantis peccatoris abjectissima vilitas, & per eamdem iisdem manifestatam, tanto magis confunderentur & erubescerent.

Marc. 9, 43.
Applicatur peccatoribus.

3. Dionysius Carthusianus super illa Jeremiæ verba: *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas,* inquit: *Ecce quo frequentius in pristina vitia recidivamus, eo viliores efficimur, & gravius vulneramur.* Hugo Cardinalis ly *iterans* ita exponit: *Id est, sæpe reiterans peccata.* Citansque illa verba Psalm. 82. *Disperierunt in Endor, quod interpretatur fons generationis,* subdit: *Hi sunt, qui generationem peccati semper habent in fonte, qui sunt semper in principio peccandi: Et ideo facti sunt ut stercus terræ. Isaiæ 57. Humiliata usque ad inferos in multitudine viæ tuæ laborasti, nec dixisti quiescam.* Aquila & Symmachus, in prædictum Proverbiorum textum scribentes, loco ly *vilis*, legunt, *demens: quam demens facta es nimis, iterans in stultitia tua;* quia vere hi, qui denuo ad semel confessa peccata redeunt, cerebrum suum perdidisse dici possunt, siquidem approbant, & resumunt idipsum, quod paulo ante cum perfecto judicio, & divinæ gratiæ lumine detestati fuerunt & reprobarunt. Sanctus Augustinus hosce stultos & dementes his verbis perstringit: *Contigit illis res veri proverbii; Canis reversus ad suum vomitum. Premebat enim pectus conscientia peccatorum, accepta indulgentia quasi vomuisti, & revelatum est peccatum tuum,* Salazar, hunc locum referens, inquit: *Mendum suspicor, vide an satius sit ita restituere. Et revelatum est pectus tuum, facta est bona conscientia ex mala conscientia; quid rursum converteris ad vomitum tuum? si canis hoc faciens, horret oculis tuis, en quid eris oculis Dei.* Idem Sanctus super Psalm. 30. scribens ad hujus similitudinis se reflectens vilitatem inquit: *Denique vide, quam horribili rei eos comparaveris con tingit illis veri proverbii: Canis reversus &c.* Divus Chrysostomus quoque ait: *Ne recurras ad peccata, quæ remissa sunt tibi, neque in delictis frequenter offendas relinquens ea, & rursum recurrens in ea; neque enim ut canem ad suum vomitum, aut suem in suum volutabrum contraria humanitati irrationalium natura te ducat.* Enimverò ut per experientiam videmus, natura omnino horret, horret resorbere illud, quod quis antea evomuit, nimis enim ingentem nauseam id conjunctam habet, & ideo solus canis idipsum facit. Et tamen quot sunt homines, qui licet videri velint sapientes, vilissimum tamen hoc animal æmulantes, spurcitiem, & sordes peccati, quas evomuerunt, denuo resorbent, & iterum committunt. Joseph Hebræus de bello Judaico scribens, in quo fames incolas Jerosolymitanos ad proprios filios devorandos coëgit, ad propositum nostrum testatur inquiens: *Proprium*

Jerem. 2. 36.
Dion. Carth. in Jerem.
Hugo Card. ibid.
Psal. 82, 11.
S. August. in Psal. 83.
Salaz. in Prov.
Recidivi dicuntur perdidisse cerebrum.
S. August. in Psal. 30.
D. Chrysost. Hom. de militia Christ. Tom. 5.
Vomitum iterum deglutire natura abhorret.
Joseph. de

carpere

bello Judaico lib. 2. c. 7.

carpere vomitum, ne in summa quidem fame ab aliquo tentatum nusquam legimus.

Ose. 5. v. 10.

4. Deus apud Oseam inquit: *Facti sunt Principes Juda quasi assumentes terminum; super eos effundam quasi aquam iram meam.* Quam prophetiam Theophylactus ita exponit: *Id est, leges meas sic transponebant, eque atque in arvis terminos transponentis facere solent &c. Quando vero quispiam Princeps Juda existens confessus fuerit, ac promiserit se non iisdem pravis studiis admoturum mentem, idque secum decreverit, & interim transmoverit tales fines, atque decretum suum fecerit irritum, atque reversus fuerit instar canis ad vomitum proprium, ira Dei super talem prorsus effunditur.* Guilielmus Parisiensis similiter insinuat, quod cum in Sacramento pœnitentiæ peccata ejiciamus foras, quasi per vomitum, ideo ex hoc capite hi, qui ea denuo resumunt, & de novo committunt, non minus abominabiles sint coram Deo, sicut abominabiles sunt nobis canes, qui vomitum suum iterum resorbent. Dionysius Carthusianus super illa verba Sancti Petri; *Contigit eis, id est, recidivantibus*, ita scribit: *Nam sicut id, quod per vomitum est ejectum, resumere, est valde abominabile, fœtens, ac turpe, sic peccata pœnitendo deleta, reiterare.* Hugo Cardinalis inquit: *Id quod sumptum est Proverbior. 26. hoc dicit, quia sicut canis, qui comedit tantum, quod evomit, sic isti, qui prius loti in Baptismo, postea coinquinantur recidivando, cum deberent dicere cum sponsa, Cantic. 5. Lavi pedes meos, quomodo coinquinabo eos? & talibus non prodest, imò magis obest sua lavatio.*

Theophyl. — *Guiliel. Paris. lib. de pœnit. cap. 12.* — Recidivi sunt abominabiles coram Deo — *2 Pet. 2, 22.* — *Dion. Cart.* — *Hug. Card. Ibid.* — *Prov. 26, 11* — *Cant. 5. 3.*

5. *Tales sunt quasi sus lota in volutabro luti*, estque hæc secunda à Sancto Petro adducta similitudo, eaque valde serio ponderanda. Hugo legit: *Quasi sus lota in luto, in quo se revolvit; hæc lotio est inquinatio*; unde Glossa ait: *Sus, dum in luto lavatur, sordidior redditur, sic qui peccata plangit, nec tamen deserit, pœna graviori se subjicit, quia scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. Per suem significat luxuriosos, in quibus diabolus dormit, Job 40. Sub umbra dormit, in secreto calami, in locis humentibus.* Et ideo qui lubrici sunt, id est, peccati carnalis luto immersi, ad relabendum in peccata pristina faciliores, & proniores existunt, prout ipsamet experientia testatur, quia licet Sacramentum culpam aboleat, vivi tamen remanent mali habitus seu inclinationes pravæ, & fomes peccati, indeque carnis, & dæmonis nascuntur tentationes, suggestiones, ac proinde in peccata & voluptates pristinas facillime relabuntur, verum enimvero perterrefaciat hos, qui sunt, ardens ille divinæ iræ furor, nam Deus per Psalmistam protestatur dicens: *Ut lutum platearum delebo eos.* Observat Dionysius Carthusianus, Sanctum Petrum similitudinem canis redeuntis ad vomitum, ex Sapiente desumpsisse; aliam vero de sue in volutabro luti se agitante proprie suam, ait enim: *Quod vero adjungitur: Et sus lota in volutabro luti, Princeps Apostolorum de suo apposuit, valdeque apte, nam sicut ex tali lotiore efficitur porca sordidior, quam fuerat ante, ita ex recidivo, gravius homo coinquinatur.* Origenes in homilia quadam ita scribit: *Porcis similes dicuntur ii, qui peccatorum delectantur, sicut porci, qui fœtorem omnem, tamquam odorem suavissimum expetunt, Considera erga peccatorem, qui peccatis suis delectatur, & latatus est in malis suis, quoniam & ipse in stercore fœtido volutatur, & nullum fœtoris ejus, qui ex peccati oritur stercore, percipit sensum, ac velut in summis voluptatibus, &. gratissimis deliciis delectatur.* Apud Tullium quoque hæc verba leguntur: *Velut sus quadam luto, ita stupris delectatur.* Lactantius Firmianus rationem assignat, cur hoc animal populo Judaico inter cibos fuerit prohibitum, ait enim: *Est lutulentum hoc animal, & immundum, nec unquam cœlum aspicit, sed in terra, toto & corpore, & ore projectum, ventri semper & pabulo servit, nec ullum alium, dum vivit, præstare usum potest, sicut cætera animantes, quæ vel sedendi vehiculum præbent, vel in cultibus agrorum juvant, vel plaustra collo trahunt, vel onera tergo gestiunt, vel indumentum exuviis suis exhibent, vel copia lactis exuberant, vel custodiendis domibus invigilant; Interdixit ergo, ne porcina carne uterentur, id est, ne vitam porcorum imitarentur, qui ad solam mortem nutriuntur; ne ventri ac voluptatibus servientes, ad faciendam justitiam inutiles essent, ac morte afficerentur. Item, ne se fœdis libidinibus immergerent, sicut sus, quæ se ingurgitat cœno: vel ne terrenis serviant simulachris ac se luto inquinent; Imo enim se obliniunt, qui deos, id est, qui terram & lutum venerantur.* Ex quo discursu evidenter colligitur, quam apte hæc animalia illos præfigurent impios, qui in vitiorum suorum luto ad fauces usque immersi vivunt; Specialius tamen Sanctus Petrus per illa animalia, in pristina peccata recidivantes repræsentare contendit, quia hi, postquam per pœnitentiam mundati fuerunt, denuo ad easdem redeunt sordes, quas antea per pœnitentiam deposuerant. Sanctus Gregorius in pastorali suo ait: *Sus in volutabro luti cum lavatur, sordidior redditur; & qui admissum plangit, nec tamen deserit, pene graviori culpa se subjicit, quia ipsam quam flendo potuit impetrare, veniam contemnit, & quasi in lutosa aqua semetipsum volvit, quia cum fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos, sordidas ipsas etiam lachrymas facit.*

Sunt ut sus lota in volutabro luti. — *Job 40, 16.* — Applicatur carnalibus — *Psal. 17, 43.* — *Dion. Carth. 2. Petr. 2.* — *Orig. Hom. 1. in Psal. 73.* — Delectantur fœtoribus ut sus. — *Cic. de arus. resp.* — *Lact. Firm. lib. 4. c. 17.* — Vilitas & mutilitas porcorum & ideo caro illorum prohibita fuit Judæis. — *S. Gregor. ibid.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Execrabilis est illorum stultitia, qui ad peccata semel expiata denuo redeunt, hi enim majorem sibi reatum graviusque supplicium adsciscunt.

THEMA.

Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? Eccli. 34. ℣. 30.

1. HUjus textus ex Ecclesiastico desumpti, sensus litteralis facile intelligitur, si nos ad Legis Mosaicæ reflectamus ceremonias, & ritus, quibus præcipiebatur, ut qui cadaver tetigisset, immundus esset, hancque immunditiam legalem lavando expiaret; at vero quid proderat hæc expiatio ei, qui denuo ad tangendum morti cadaver redibat? unde Lyranus hunc textum ita exponit: *Id est, qui emundatur à tactu morti, per aquam expiationis, de qua habetur*

Num. 19. — Purificatio ad breve tempus tantum est quasi non esset. — *Lyran.*

habetur Numer. 14. *& iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio ejus? quasi dicat: nihil; nam immundus efficitur, ficut ante.* Idipſum Carthuſianus in hæc verba ſcribit: *Contra recidivum ſubjungitur: Qui baptizatur a mortuo &c. id eſt, qui aqua expiationis aſpergitur, & purgatur, eo quod tetigit mortuum, & iterum tangit contra legis mandatum, quid proficit lavatio illius, id eſt, purgatio ab illa irregularitate legali, cum mox inquinatur ut ante?* Verum ut Sanctus Paulus ait: *Omnia in figura contingebant illis.* Per hanc namque propoſitionem intendit Eccleſiaſticus multorum indicare ſtultitiam, qui à ſordibus peccatorum ſuorum abluuntur per confeſſionem ſacramentalem, ſed ſine ullo effectu, eo quod denuo ad dimiſſas redeant iniquitates, iiſque ſe turpius quam antea coinquinent. Hugo Cardinalis verba Eccleſiaſtici ita interpretatur, *qui mundatur à peccato aqua compunctionis, iterum rediens ad peccatum, quid proficit lavatio illius? nihil, quia ſequens culpa pœnitentiam perdit.* Adducitque authoritatem Rabani dicentis: *Poſt lavacrum mundus eſſe negligit, qui poſt lachrymas, vita innocentiam non cuſtodit.*

Dion. Cart. ibid.

Hug Card. ibid.

Ad hoc propoſitum applicatur figura veteris Teſtamenti.

2. Sciendum eſt Eccleſiaſticum antecedenter dixiſſe: *Unus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt illis; niſi labor? unus orans, & unus maledicens, cujus vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? ſic homo, qui jejunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? Orationem illius quis exaudiet?* Paulus de Palatio opportune ad præſens intentum notat; Totum hunc Eccleſiaſtici diſcurſum, ad reprehendendum eos, qui in priſtina peccata relabuntur, eſſe directum, ait enim: *Videtur mihi totus hic locus homines admonere, ne poſt actam pœnitentiam rurſum in volutabrum luti devolvantur. Nam pœnitentia de crimine ædificat in cœlum, ſed relabi in crimen, deſtruit quod ædificatum eſt. Orat ſanè pœnitentia pro pœnitente, ſed redire ad vomitum, maledicit redeunti; plane exaudiet Deus non pœnitentiam priorem orantem, ſed recidivum maledicentem.* Radulphus in ſenſu morali ad propoſitum noſtrum ita exponit: *Per mortuum ſignificatur peccatum, eo, quod peccato anima moriatur, unde ſcriptum eſt: Qui baptizatur &c. Anima itaque immundum tangit, quando peccato alieno conſenſum jungit.* Porro per planctum anima mundatur ab immunditia, nihil autem hoc juvat, ſi plangens ad tangendum mortuum denuo redeat. Sanctus Gregorius in epiſtola quadam ita ſcribit: *Magna eſt contra peccatum virtus pœnitentia, ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeverer; hinc ſcriptum eſt: Qui baptizatur a mortuo &c. Mortuum quippe eſt omne opus perverſum, quod pertrahit ad mortem, quod vita juſtitia non vivit; baptizatur ergo à mortuo, & iterum tangit mortuum, qui prava opera, quæ ſe meminit egiſſe, deplorat, ſed in iiſdem ſe iterum poſt lachrymas implicat. Anima itaque qualibet ejuſdem mortui lavatione non proficit, quæ hoc iterum faciendo, quod planxit, nec per lamenta pœnitentiæ ad rectitudinem juſtitiæ exurgit. Pœnitentiam enim vere agere, eſt commiſſa flere, ſed iterum plangenda declinare.* Cornelius à Lapide hunc textum examinans gravitatem recidivationis his verbis inſinuat: *Diſce recidivam peccati ipſo peccato eſſe graviorem, & periculoſiorem, tum ob graviorem offenſam & ingratitudinem, quam affert relapſus poſt acceptam veniam; tum quia relapſus lapſum priorem renovat, & auget, unde ſolet lapſus eſſe major, & profundior; tum quia Deus relapſum abominatur, deſerit, & deſpicit, imò acriter caſtigat.* Sanctus Gregorius non ſolum in prædicta epiſtola, verum etiam in Pſalm. 4. pœnitentialem ſcribens, commentando verba illa *cor contritum &c.* ita ait: *Illorum ſacrificium Deus non ſuſcipit, qui lachrymis quidem compunctionis ſe abluunt, ſed iiſdem, a quibus antè mundati eſſe videntur peccatorum maculis, in idipſum revertentes ſordeſcunt. De talibus ſcriptum eſt, qui baptizatur a mortuo &c. Ille quippe lavatur a mortuo, qui per pœnitentiam mundatur à peccato, quem ſi contigerit, eadem, quæ punierit, iterando peccata committere, nihil contuliſſe videtur adhibita ſatisfactionis lavatio, quem maculavit inhoneſtius iterata facinoris turpitudo.* Sanctus Ambroſius in libr. 2. *de pœnitentia* utiliſſimum hoc ſuggerit monitum inquiens: *Eos, qui pœnitentiam agunt, hoc ſolum timere oportet*; at vero quidnam ex mente Sancti Ambroſii ſolum timendum eſſe exiſtimatis? Num forte ne de novo redeant in domos ſuſpectas, in lubricas converſationes priſtinas, ad ſolita tripudia, aliaſque ſimiles occaſiones proximas? ita quidem eſt, hoc enim vere timere habent pœnitentes, ne denuo in peccata redeant priſtina, ſed ipſummet S. Doctorem audiatis dicentem: *Hoc ſolum timere oportet, ne ipſius pœnitentia agant pœnitentiam.* Recidivus enim, ſe quidem pœnitere oſtendit, non tamen de commiſſis peccatis, ſed de confeſſione & deteſtatione, quæ illa antecedit, ſiquidem tanta cum promptitudine ad eaſdem iniquitates committendas, revertitur. Sanctus Iſidorus inter alias ſuas ſententias, unam refert, ab ea, quam ex Sancto Gregorio mox tradidimus, parum diverſam; ait enim: *Iſaias peccatoribus dicit: Lavamini, mundi eſtote. Lavatur itaque, & mundus eſt, qui & præterita plangit, & flenda iterum non admittit. Lavatur itaque, & non eſt mundus, qui plangit quæ geſſit, nec deſerit, & poſt lachrymas ea, quæ fleverat, repetit. Sic denique & alibi animam pœnitentem, atque iterum delinquentem ſermo divinus increpat dicens: Quam vilis facta eſt nimis, iterans vias tuas.* Sanctus Thomas à Villanova ſimiliter prædicta Eccleſiaſtici verba de recidivantibus in peccata priſtina interpretatur, inquiens: *Peccator rediens ad peccatum, ſicut qui abluit laterem, abluendo enim amplius ſordidatur; unde Petrus: Contigit illis illud Proverbii: Canis &c.* Et paulo poſt ſubjungit: *Grandem tibi violentiam inferre debes, quiſquis peccati jugum ſemel admiſſum, ab anima tua cervicibus pellere contendis.*

Paul. de Palat.

Contraria contra ſe invicem pugnant.

Radulph. l. 3. c. 4.

S. Greg. l. 9. epiſt. 34.

Corn. à Lap. Effectus recidivationis.

Pſal. 50 S. Gregor. in Pſ. 4. pœnit.

S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 9. Oportet timere ne pœnitentiæ debeat agi pœnitentia.

S. Iſid. l. 2. ſent. cap. 16. Illius explicatio.

S. Thom. de Villanov. ſer 6. poſt 4. Dom. Quadr.

3. Doctrina eſt ab omnibus ſacris Interpretibus unanimiter recepta, quod reincidentia in peccatum priſtinum, pejoris ſit conditionis, & malitiæ, quam præcedentia fuerint peccata, id quod ex illis Chriſti verbis deducitur: *Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Cardinalis Toletus hanc veritatem ex illis probat verbis: *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat;* hæc enim ita explicat: *Si peccatum*

Recidivi noviſſima fiunt pejora prioribus.

Luc. 15. v. 26.

Tolet. in annot. 10. ad c. 5. Joan.

catum repetieris, tale tunc peccatum gravius futurum; non enim aliter deterius contingeret, gravior enim pœna culpa graviori debetur, quod & Basilius in libror. moral. reg. 11. cap. 2. ex hoc loco annotavit; & ita est revera;

Peccatum secundum est gravius primo.

est enim certa doctrina, peccatum sequens cæteris paribus esse gravius, propter graviorem ingrati animi significationem erga Deum. Post peccatum enim expectat Deus ad pœnitentiam ex magna misericordia, quando ergo iterum peccat, idem repetendo, aut simile committendo peccatum, gravior est culpa, quo qui peccat, Dei misericordia ad pœnitentiam expectantis, & invitantis, magis abutitur, & multo gravius est, si præcedentis peccati obtinuerat remissionem, & iterum peccat; & adhuc gravius, si admonitus & correctus à Deo resipuit, nam & ipsa correctio, Dei est beneficium. Ex quo discursu hanc deduco consequentiam, scilicet verissimum esse id, quod hactenus probavimus, nimirum *ei, qui lavatur à mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficere lavationem ejus;* imo insuper addo, *plurimum nocere*, quia recidivationes, utpote prioribus peccatis culpabiliotes, severius castigari mereotur, *fiuntque novissima illius pejora prioribus.* Sanctus Basilius super cap. 1. Isaiæ scribens, verba illa: *Non amplius remittam peccata vestra*, de illis intelligenda esse dicit, qui cum plurima à Deo receperint beneficia, in pristina peccata relabendo, ei sunt ingrati; *tot enim cumulati beneficiis, continenter recurrunt ad pristinam malitiam, non igitur amplius dimittam, quasi diceret Deus: Ad complexum pœnitentia vos sæpe invitavi; visi quidem estis obtemperare, sed subinde ad pristinam recurristis improbitatem. Spe igitur abjecta propter impœnitens cor vestrum, non eam remittam vobis debitam condemnationem; non enim qui dixit: Peccavi, mox si relapsus in eodem peccato perdurat, talis vere confitetur; sed qui deprehenso peccato suo, juxta Psalmi adhortationem, etiam illud odio infense prosequitur.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus super Evangelium Sancti Joannis scribeos, hanc quoque tangit Ecclesiastici sententiam inquiens: *Audi Ecclesiasticum hanc peccatorum iterationem graviter damnantem. Unus ædificans, & unus destruens, quid prodest illis nisi labor? unus orans, & unus maledicens, cujus vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lavatio illius? sic homo, qui jejunat in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit?* Subdit verò idem Sanct. Doctor horrendum, quod uxori Loth accidit, exemplum, cujus etiam io præcedentibus. Discursibus mentionem fecimus, quæ tanta cum asperitate punita fuit, ea solum de causa, quia ad videndum ignem, quo civitates illæ conflagrabant, retrorsum respexit, non obstante expressa illius prohibitione. En verba Sancti Doctoris: *Uxor Loth conversa retro ad Sodomam, à qua discesserat, in statuam salis mutata est, & inde sumendum esse nobis exemplum, ne ad deploratas revertamur peccatorum illecebras, admonuit Dominus: Memores, inquit, estote uxoris Loth.*

Eccli. 34. 30.

Recidivis dicitur per Isaiam, non amplius remittam peccata vestra.

S. Basil. in cap. 1. Isa.

S. Cyrill. Alex. l. 5. in Joan. c. 17.

Repetitio priorum contrariorum.

Luc. 17. 32.

4. Sanct. Bonaventura casum quemdam refert, qui in urbe Reatina contigit eo tempore, quo Sanctus Franciscus Assisias illic pertransivit. Huic enim Seraphico viro oblatus est Canonicus quidam graviter infirmus, ut illum crucis signo insigniter, & benediceret, quia vero, ut Seraphicus Doctor ait, valde erat *lubricus & mundanus*, ideo Sanct. Vir Dei eidem dixit: *Cum vixeris olim secundùm desideria carnis, non veritus judicia Dei, quomodo te cruce signabo? verum propter devotas intercedentium preces, signo te crucis signabo, in nomine Domini: Tu tamen scito, te graviora passurum, si ad vomitum redieris liberatus, propter peccatum enim ingratitudinis, semper pejora prioribus inferuntur.* Cumque eidem crucis signum impressisset, perfecte quidem sanatus est, sed post tempus aliquod ad vomitum rediens, corpus impudicitiæ reddidit, *cumque sero quodam cœnasset, in domo cujusdam Canonici, nocteque ille dormiret, subito super omnes corruit tectum domus, cæteris autem evadentibus mortem, solus ille miser interceptus, atque peremptus est. Justo ergo Dei judicio*, subdit idem Sanctus Bonaventura, *facta sunt novissima hominis illius pejora prioribus, propter ingratitudinis vitium, cum de accepta venia gratum esse oporteat, & duplo displiceat flagitium iteratum.* Enimvero si daretur casus, quod subditus aliquis, contra vitam jurasset sui Principis, tamque atrocis delicti convictus, condemnaretur ad mortem demum vero benignitas hujus Principis, ab hac illum condemnatione absolverit, imò hujus gravissimæ offensæ plane immemor factus, eumdem in pristinam suam gratiam restituere, hoc utique maximum futurum esset beneficium, quod sibi in hoc mundo imaginari, nedum petere potuisset, siquidem ab ingenti facultatum, honoris & existimationis, imo & vitæ jactura præservaretur; at vero si tanta clementia, & beneficentia abutens, denuo contra Dominum, & Benefactorem suum machinaretur conjurationem, numquid talis dignus futurus esset, qui multo majori cum severitate castigaretur, quam antea prima vice sententiatus fuerat? Idem verò prorsus contingit circa illos, qui semel à peccatis suis absoluti, denuo in eadem peccata relabuntur, hi enim postquam prima vice infinitam illam Dei majestatem *quam adorant Dominationes, tremunt potestates*, mortaliter offendissent, hujusque offensæ plenariam à Deo recepissent veniam, erga hoc inexplicabile beneficium ingrati, in magnam eximiæ gratiæ illis exhibitæ ignominiam, denuo contra eumdem Deum se armare præsumunt, cum tamen paulo ante ab inferno liberati, vere dicere potuerint? *Nisi quia Dominus adjuvit nos, paulo minus habitasset inferno anima mea.* Numquid igitur ingens hoc peccatum non unum duntaxat, sed mille infernos promeruisse videbitur?

Vit. S. Franc. cap. 11.

Exemplum de punitione ingrati recidivi.

Similitudo moralis.

Ps. 93. 17.

5. Thomas Cantipratensis in libror. 2. apum, sequens refert exemplum. Cum enim ipse suffraganeus esset Episcopatus Cameracensis (cui plures aliæ Diœceses subjectæ erant) accessit ad eum simul cum suo Parocho, quidam in eadem peccata sæpius relapsus, à quibus superioribus annis eumdem sine fructu sæpius absolverat. Cumque prudens hic Episcopus eumdem ad propriæ Diœcesis Antistitem remittere vellet, ut tamen majorem pateretur confusionem, eique aspera pro peccatis suis imponeretur pœnitentia, Sacerdos

Thom. Cantipr. lib. 2. Apum c. 32.

Praxis facta non practicabilis.

cerdos ille, qui eum Episcopo præsentaverat, rogavit Episcopum, ut eum à peccato absolveret cum hac tamen conditione, ut in præsentia illorum, prius flexis in terram genibus Deum invocaret, eidemque sanctè promitteret, quod deinceps numquam in eadem peccata relapsurus esset, in casu autem, quod id denuo facere præsumeret, subito per vindictam cœlestem severè in eum adverteretur. Porro Cantipratensis, qui idem ille Episcopus erat, simulque hujus historiæ scriptor, hæc verba subjungit: *Consensi ego conditioni, & heu mihi misero, quod consensi; mox ille flexit genua, & vindictam in se recidivantem precatus est; absolvi eum recessit gaudens; sed Feria 3. ant 4. post Pascha, instigante diabolo, passus est recidivam, moxque honorifice clamans; Vindicta Dei super me, vindicta Dei super me; & ut mihi postea Sacerdos retulit, amarissima morte mulctatus est.*

6. Observatisne aliquando, quod tempore Paschalis magis, quam alio quovis tempore, multi subitanea & repentina morte moriantur, miræque & extraordinariæ contingant mortalitates? ut proinde in vetustissimo illo hymno Ecclesiastico, Deo hisce verbis supplicemus: *Quæsumus Author omnium, in hoc Paschali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populum;* Hoc autem illis contingit in pœnam, qui ad pestiferum & venenosum peccatorum vomitum resorbendum præsumptuosè tedeunt, licet illis antea per tot promissiones, salutariaque proposita firmiter renunciarint. Cum enim per decursum Quadragesimæ peccatores ferventissimas audierint prædicationes, jejunia observarint frequentarint loca sacra, ac demum sacris illis diebus per considerationem passionis Domini nostri interius contriti, & in Paschale, cum firmo emendationis proposito communicati, ex prævio hoc lumine & notitia acquisita, denuo in pristina vitia relabantur, sine ulla utique remissione castigari merentur; *qui enim baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?* Quin potius *nocet lavatio ista;* quia *sicut lumen, ita & tenebræ.*

Lavatio ad breve tempus nociva est.

Eccli. 34. 30.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Qui in peccata semel remissa reincidunt, difficilius à peccato resurgunt, quia lumen, & gratias divinas contemnunt, ac proinde à Deo deridentur, & acerbè castigantur.

THEMA.

Fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Luc. 11. ℣. 26.

Thema exponitur de recidivis.

1. EX hac conclusione, quam incarnata Sapientia ex parabola illa apud Sanctum Lucam descripta deduxit, facile colligitur, pejoris conditionis esse illos, qui de novo in peccata pristina redeunt, quam fuerint, antequam primitus in dicta peccata laberentur; tunc enim *fiunt novissima hominis illius pejora prioribus;* Quæ verba ut Dionysius Carthusianus exponit; *moraliter explanantur de quolibet homine recidivante, vulnera enim repetita sunt periculosiora, tam in corpore, quam in anima.* Sanctus Bonaventura ex variis malis, quæ recidivantibus contingunt, primum hoc esse dicit, *quia homo sit impotentior ad resurgendum*, idque probat ex celebri illo Apostoli textu: *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, Gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, Et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* Ex quibus verbis sinistrè intellectis, Novatus, tempore Sancti Cypriani, suam Novatianorum propagavit hæresin; hi enim illos, qui relapsi erant, nequaquam ad pœnitentiam readmittendos esse asserebant, & in eumdem quoque scopulum Tertullianus impegit, prout ex 1. *lib. de pudicitia* colligitur, ubi illos, qui lapsi fuerunt, semel tantum ad veniam admittendos esse asserit. Sunt autem horum verborum Apostoli duæ veræ & orthodoxæ interpretationes; quarum una dicit, Apostolum hic loqui de pœnitentia baptismali, impossibile enim est, ut hæc de novo apud hominem locum abeat, siquidem Baptismus numquam renovatur. Secunda expositio nostro favet proposito, scilicet quod Apostolus denotare voluit difficultates, quas personæ spirituales, & aliæ experiuntur, dum in ea, dum recidivantes, ad veram pœnitentiam inducere satagunt, ut veniam remissionem apud Deum invenire possint.

Dion. Cart. ibid.

S. Bonav. Tom. 7. l. 3. c. 7. com. pend. Theol. verit.

Hebr. 6. v. 4. ibid. v. 5. ibid. v. 6.

Malè intellectum à Novato.

Duplex alia theorais expositio.

2. Sanctus Anselmus observat supplicium, quod hujusmodi ingratis à Deo immitti solet; ait enim: *In pravitatibus suis justo valde judicio, relinquuntur ab eo, qui dixit, quia sine me nihil potestis facere, nec juvantur ab eo, sed assumuntur à diabolo, ut magis adhuc alligentur, & aggraventur ab illo, sicque fit, ut ad pœnitentiam redire non valeant, non quia mutati homines, dum in hoc sæculo sunt, in melius non possint, sed quia dum ex intimo corde vitia diligunt, & virtutes negligunt, nec divinitus adjuvantur, sed ab antiquo deceptore premuntur, converti nullo modo possunt.* Tales sunt, qui prius ad summa virtutum profecere, & post ad ima vitiorum prolapsi sunt, id est, prorsus lapsi, vel procul lapsi, vel longe lapsi, à priore statu, ita ut longo tempore jaceant in ipsis vitiis, ad qua lapsi sunt, non enim prolapsos intelligere nunc debemus Religiosos, qui in aliqua gravia subito cecidere, & cito surrexere, sed qui longa deliberatione, & longo usu vitiis adhæsere, & à puritate virtutum recessere, quia rarò quispiam talium invenitur egisse pœnitentiam; si tamen uspiam invenitur. Similem quoque Dionysius Carthusianus tradit expositionem, dum ait: *Exponitur de quocumque recidivante, qui post prædicta beneficia in magna peccata prolabitur, & in iis quodammodo habituatur; non enim bono prædictas gratias experitur, nisi valde perfectus; talis vero non subito evacuatur, sed paulatim, donec penitus obtenebratur; tales ergo ad pœnitentiam renovari, id est, iterum emendari, & pœnitere, impossibile est, id est, difficile, secundum quem modum peccata in Spiritum Sanctum dicuntur irremissibilia.*

S. Anselm. Recidivi justè à Deo relinquuntur.

Dion. Cart.

3. Ponderanda quoque est immensa injuria, quam à suis sequacibus recipit Christus, siquidem ut Sanctus Augustinus ait: *Nonne meliores indicavit esse inimicos foris positos, quam intus male viventes,*

S. August. in Ps. 30. conc. 2.

viventes, quibus premitur, & gravatur Ecclesia? Enimvero quisquis recidivat in pristina peccata, non peccat per ignorantiam, siquidem jam manna cœleste gustavit gratiarum, & donarum spiritus vivificantis particeps fuit, divinæque misericordiæ thesauris, in præcedentium peccatorum remissione fuit locupletatus; ac proinde dum supremum suum Benefactorem, cum prævio hoc lumine, & notitia, reoffendere non veretur, non unum, sed mille meretur infernos, sibique ipsi per suam ingratitudinem & contemptum, quo Deum ejusque auxilia aspernatur, ad novam veniam impetrandam viam occludit. Consideratione digna est sequens Anastasii Nisseni doctrina, qui varios distinguit modos, quibus homo divinam transgreditur legem, ait enim: *Homo peccat quatuor modis; nempe cito arrepta occasione, fraude, ignoratione, & affectione; Tres quidem primi facile veniunt ad agnitionem, & pœnitentiam; qui autem peccat ex affectione, & non tentatione, non venit ad pœnitentiam, & morbo laborat irremediabili.* Recidivantes enim ut plurimum amore ducuntur illius peccati, in quod denuo reincidunt, hocque offendiculum ab iis deliberate, ex industria, & studio eligitur, repellendo à se gratias & auxilia, quæ Deus illis per pœnitentiam sacramentalem communicaverat, ac proinde ut plurimum esse solent in culpa sua perseverantes, & obstinati. Unde Sanctus Bonaventura observat, quod in hisce vitium magis fortificari, firmiusque pedem figere soleat; ait enim: *In his vitium fortificatur ad impugnandum. Augustinus de se loquens; Plus, inquit, valet malum molitum, quam bonum insolitum.* Abimelech Rex Gerari, vix à Deo monitus fuerat, Saram mulierem esse conjugalem, cum ecce eadem nocte, non expectato diluculo, eamdem Abrahæ intactam restituit. David quam primum ex parte Dei, à Nathan Propheta correctus fuit, statim resipuit dicendo: *Peccavi;* at vero Herodes Rex à Sancto Joanne Baptista tanto cum ardore reprehensus, non solum non se emendavit, verum etiam caput illi amputari jussit, & tamen si consideremus vocis Præcursoris efficaciam, ex Scriptura nobis constat, quod multos quoque ad Deum converterit milites, licet de his Poëta canat: *Nulla fides, pietasque viris, qui castra sequuntur;* Idem vipetas transmutabat in columbas, ipsosque impios eo usque permovebat, ut certatim ad ipsum properarent, ad suscipiendum de sacris manibus ejus Baptismum, imo de ipsomet Rege Herode testatur Sanctus Marcus inquiens: *Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum & sanctum; ... & audito eo, multa faciebat; & libenter eum audiebat;* cur igitur ex ejus prædicationibus, & efficacibus admonitionibus, nec quidquam proficiebat? facilis ad hoc est responsio; quia licet à sonora hac Spiritus Sancti tuba sæpius de peccatis suis monitus fuisset, non tamen se continebat, quin sæpius in turpes suos reincideret incestus; licet peccati gravitatem probe intelligeret, eamdemque penes se serio ponderaret, nihilominus à voluptatibus se trahi permittebat, ac proinde in profundum illud permissus est cadere barathrum, quia *impossibile est eos, qui semel &c.* Et vero si lumen, quocum quis peccat, trutina est, & mensura peccati, utique homines spirituales,

In recidivatione Deo magna infertur injuria.

Anast. Niss. ad orthod. q. 8.

Peccatur tribus modis remissibiliter at quarto irremissibiliter.

S. Bonav. ibid.

Gen. 20, v. 8

Exemplificatur.

1. Reg. 2. 13.

Marc. 6. v. 20.

Quare Herodes non fuerit conversus ad prædicationes S. Joannis Baptistæ.

Dei legem transgredientes, præ aliis maxime iram Dei irritant, & consequenter se ejus auxiliis incapaciores & indigniores efficiunt. Auscultent igitur hi, qui tales sunt, Villanovanum dicentem: *Spiritualis homo assiduitate peccandi, à seipso degenerans in belluam vertitur, cui si prioris status ullus in eo relinquitur sensus, permutatio hæc omni amaritudine amarior multo est, amissamque felicitatem, tota die implacabiliter plorat. Solet etiam nonnumquam hæc insensibilitas in quibusdam ex divina gratia contemptu provenire, merita namque privantur donis cœlestibus, qui ea aut despiciunt, aut ignorant, quibus usque adeo divinæ consolationis munera viluerunt, ut ea etiam experta, pro vilissimis voluptatibus carnis commutare non vereantur. In hos Apostolicum illud dirigitur: Impossibile est eos, qui semel &c. rursum renovari ad pœnitentiam, id est, per pœnitentiam in priorem statum gratiæ revocari;* rationemque difficilis revocationis assignans subjungit: *Rursum crucifigentes &c.* De qua tamen spirituali crucifixione à recidivantibus renovata, paulo infra in speciali discursu tractabimus. Interea vero considerandum est, quod Sanct. Archipræsul dicit, videlicet quod *divinam gratiam contemnunt; quia in vacuum gratiam Dei accipiunt.* Cum enim hæc præcipuum sit Dei auxilium, quod peccator ad resurgendum sperare potest, consequens est, ut emendatio & pœnitentia illius prorsus sit difficillima, siquidem recidivantibus proprium est, quod inspirationes, & illustrationes cœlestes non curent, imo turpiter à se repellant.

S. Thom. à Villanov. conc. 3. de S. Aug.

Obstinati gratiam Dei contemnunt.

4. In lib. 1. Reg. cap. 19. legimus, Jonathan apud Saulem patrem suum in favorem Davidis tanta cum efficacia perorasse, ut eum tunc à sæva & iniqua persecutione Davidis continuanda dimoverit; *Ne pecces Rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona sunt tibi valde, Et posuit animam suam in manu sua, & percussit Philisthæum, & fecit Dominus salutem magnam universo Israëli; vidisti & lætatus es; quare ergo peccas in sanguine innoxio?* Quibus verbis omnes invidiæ, odii, & furoris tempestates à corde Saulis adeo sunt propulsatæ, ut sacer textus dicat: *Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathæ, juravit; vivit Dominus, quia non occidetur. ... Introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, sicut fuerat heri, & nudiustertius.* Observandum vero est, quod non obstante hoc facto juramento, & licet ex discursu Jonathæ de iniquitate odii contra David convictus fuerit, nihilominus sacer textus paulo post subjungat: *nisus est Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David.* Ab hoc autem momento, cœpit Saul magis, quam umquam, se dare in reprobum sensum, quia cum cognitione malitiæ suæ per Jonathan filium suum sibi communicata abusus, in iniqua persecutione illa perseveravit, ideo Deus in hujus temeritatis pœnam, eum in sua malitia magis magisque obstinatum fieri permisit, nam ut Chrysostomus in alia quadam occasione dixit: *Qui veluti deludens Dei bonitatem, excesserit expers gratiæ, nullo pacto valebit effugere vindictam.*

Saul reconciliatur David.

1. Reg. 19. v. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

Mox reincidit in prius odium.

Ibid. v. 10.

D. Chrysost. Hom. 5. in Acta.

5. In parabola de vinea legitur, quod pessimi illi vinitores servos Domini sui non per ignorantiam male tractarint, sed illos vere Do-

Matt 21,35 Judæi figurantur per agricolas qui in Evangelio occiderunt filium Domini sui.

Eccl.3.29.

Matth. 21. v. 36.37. & 38.

mini sui servos esse cognoverint, & tamen *agricola appechensis servis ejus, alium caciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt.* Ex verbis autem mox sequentibus illos sæpius in hoc scelus reincidisse, clare colligitur; adeoque in illis verificatum fuit illud: *Peccator adjiciet ad peccandum*; dicit enim sacer textus: *Iterum misit alios servos, plures prioribus; & fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium, dicens: Verebuntur filium meum; Agricola autem videntes filium, dixernut intra se: Hic est heres, venite occidamus eum.* Ecce igitur qualiter ex clara notitia filii, filium quoque Patrisfamilas occiderint ac proinde de perversa illa generatione judaica, per hosce agricolas præfigurata, verificatum fuit illud Apostoli: *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt &c. renovari ad pœnitentiam.* Unde ad finem usque mundi impœnitentes permanebunt, ac proinde proprio ore, licet inadvertenter, confessi sunt dicentes: *Malos male perdet.* Sanctus Anselmus quosdam, qui Deum etiam prævio lumine & notitia offenderunt, excusare nititur, eo quod in primam offensam non reinciderint, ac proinde à Deo veniam meruerunt. Supradicta enim Sancti Pauli verba: *Et prolapsi sunt &c.* explicans ita scribit: *Non prolapsus intelligitur David, in perpetratione adulterii, & homicidii, de qua cito pœnitentiam egit, sed Salomon in amore alienigenarum mulierum, per quas & à fide separatus est, nec resipiscere voluit, cum semel & iterum divinitus admoneretur. Sed nec Aaron prolapsus intelligitur, dum metu populi, seu volens ei placere, fecit vitulum, qui ad primam Moysi vocem fecit pœnitentiam, sed prolapsus est Baalam per avaritiam, qui mercedem iniquitatis amavit, dans consilium, quomodo populus Israel Creatorem offenderet, oblitus quæ antea prophetaverat, & quæ divinitus audierat; pro nihilo enim dixit omnia, ut avaritiæ suæ satisfaceret. Petrus quoque non est prolapsus in illa negatione, quia mox flevit amare; sed Judas & ipse per avaritiam, in illa proditione, quam diutius excogitavit, & post implevit, nec congruam inde pœnitentiam egit. Religiosos itaque qui excogitato diu consilio nequitiis se sponte subjiciunt, & in eis diutius permanent, intelligimus prolapsos.*

Hebr.6, 4.

Matt.21,41

S. Anselm. Lapsorum & prolapsorum ponuntur exempla,

Relapsus in priora peccata, est effectus malæ consuetudinis.

Seneca epist. 104.

6. Quotidiana ut plurimum docet experientia, præcipuam causam, cur peccatores in peccata alias confessa, & detestata facile reincidant, malam esse consuetudinem, pravumque habitum in malo contractum, hic enim non efficit contumaces. *A consuetudine homini quotidianum periculum*, inquit Seneca, *nullum malum frequentius, nullum pertinacius, nullum blandius. Subita ex consuetudine pernicies, & eo diligentius tegitur, quo propius accedit.* In primo tomo de *mortibus peccatorum pessimis.* lib. 2. cap. 12. num. 1. sequens legitur funestus casus. Dissolutus enim juvenis quidam ætatem habens 24. annorum, in lethiferæ infirmitatis lecto decumbens, ex desperatione vociferari cœpit; *Væ mihi, qui perdite hactenus vixi, & nil boni toto, quo vixi, tempore me præstitisse memini. Enimvero ut, quod verum est, fatear, vix diem unum, aut alterum integrum à peccatis continuis Deique amicitiam illibatam servavi, imo ne una quidem hora, nisi cum enim uno tantum sacratissimo Paschatis die, me Numini non infensum vixisse recolo, eum statim ad insolitas carnis illecebras redierim.* Subdit vero Author, eumdem cum evidentibus desperatæ salutis signis peccatricem suam efflasse animam, ac proinde subjungit: *Væ igitur his; qui postquam Dei amicitiam consecuti sunt, iterum iterumque ad pristinas culpatum faces redeunt, Deoque injuriam jugiter recidivando infligunt, clamabunt ad Deum in tempore necessitatis, & justam ab eo repulsam patientur.* Concordat idipsum cum illis verbis Proverbior. cap. 1. ubi Deus lamentatur inquiens: *Quia vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret; Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit.* Ecce tibi expressam causam, cur Deus in morte impiorum, qui toties in pristina peccata relabuntur, surdum se esse ostendet; quia qui hanc recidivantium malitiam bene considerat, fateatur necessum est, quod tales per continuos suos relapsus, Deum certo quodam modo derideant, & subsannent. Unde Sanctus Antoninus ait: *Canis reversus ad vomitum, est peccator iterans stultitiam suam, interpretative talis videtur irridere, id est, ad similitudinem irridentis facere; nam si quis de offensa gravi commissa a Domino suo veniam obtineret, & subito postea ei alapam daret, & sic iterum faceret, diceretur utique talis Dominum suum irridere.*

Exemplum de desperato.

Prov.1, 24, 25. & 26. Iterans sua peccata, dicitur Deum irridere & Deus ipsum. Ibid.v.27.

S. Antonin. p.2. Tom 6. cap.7. § 1.

7. Apud Oseam cap. 5. dicitur: *Facti sunt Principes Juda, quasi assumentes terminum, super eos effundam quasi aquam iram meam;* Septuaginta legunt: *Facti sunt quasi transferentes terminos.* Quibus verbis alluditur ad malignitatem Principum populi Judaici, quæ ad summum usque creverat, de quo Deus in Deuteronomio lamentatur: *Incrassatus est dilectus, & recalcitavit, incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum;* Impii namque hi Principes, erga divinam beneficentiam se exhibuerunt ingratissimos, per frequentes suos in pristina peccata relapsus. Porro metaphora terminorum ab agricolis desumpta est, qui arando terræ propriæ transeuntes limites, alienos agros invadunt, ut tanto magis dilatent suos, & terram lucrentur; *significatur post plurium criminum*, ut certus quidam Interpres exponit, *acceptam veniam; in unicum novum relapsio.* Hoc autem est, quod divinam iram vehementer provocat; & ideo dicit Deus: *Effundam super eos, quasi aquam iram meam*; id est, ut Theophilactus exponit; *Sic irruam super ipsos, velut aqua impetuosa, & velut torrens aliquis, multis imbribus & nive exasperatus; cumque vehementi impetu sese volutans.* Idem vero paulo post, iræ divinæ motivum, recidivationem in Dei offensas esse declarat, postquam sibi ad vomitum numquam redeundi fecerunt propositum; subditque exemplum Pharao-

Ose.5.v.10. Similitudo à terrarum furibus transsumpta.

Deut. 32. v. 15.

Theophyl.

Punitio Pharaonis. Pharaonis, cui Deus toties ignoverat, suum ab eo revocando flagellum, donec tandem, quando minus timebat, eumdem in aquis submersit; *Ira Dei*, inquit, *super talem prorsus effunditur, proinde ac rubri maris aqua super Pharaonem, qui sæpius mentitus erat, juxtaque cor suum permutationis in melius expers servatus erat; ad ostensionem virtutis Dei, Deus enim non subsannatur.* S. Isid. l. 2. Sent. cap. 16. Sententia quoque est Sancti Isidori dicentis: *Irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœnitet. Canis reversus ad vomitum, est pœnitens rediens ad peccatum. Multi lachrymas indesinenter fundunt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lachrymas ad pœnitentiam, & effectum pœnitentiæ non habere constat, quia inconstantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt vero reviviscente usu, ea, quæ fleverant, iteranda committunt.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Per relapsum in peccata priora, dæmon corroboratur, & vigorem accipit majorem, quia hos sub tyrannidem suam magis constringit, ne denuo è manibus suis elabantur.

THEMA.

Assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, & ingressi habitant ibi. Luc. 11. ℣. 26.

1. Cœlestis Magister è sinu paterno descendens, non solum humanam operatus est redemptionem sed & salutaria documenta Fidelibus in sua prædicatione præscripsit, varias componendo parabolas, & doctrinam suam memoriæ nostræ, cæteroquin labili, tanto tenacius imprimeret; inter has autem consideratione digna est, quam Sanctus Lucas cap. 11. describit, in qua Salvator nobis insinuare contendit, quantum in animabus nostris corroboretur, fortiterque pedem suum figat, postquam ab hisce semel per pœnitentiam expulsus, in easdem per recidivationem in eadem peccata prius detestata, reingreditur. Luc. 11, 24. Septem, spiritus nequiores se sunt peccata repetita. *Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi; Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, & ornatam; Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, & ingressi habitant ibi,* Ibid. v. 25. Ibid. v. 26. *& fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Enimvero spiritus infernalis non dormit, sed circuit semper, magis magisque in perniciem nostram inquietus; quod si vero contingat, ipsum divina mediante gratia à nobis fugari, *ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, & non inveniens*, id est, ut Cardinalis Toletus declarat, Tolet. ibid. annot. 57. *quia studium ac cibus ejus, ac desiderium est nocere hominibus, ubi non invenit cui noceat, requiem non habet.* Quæ verba Lucas Burgensis declarans, Luc. Burg. ibid. similiter ait: *Quia tamdiu sibi displicet, animoque torquetur, ac discruciatur, quamdiu extra homines habitat, neque illos infestat.* Unde in hanc tandem resolutionem descendit, redeundi nimirum in animam illam, è qua confessione sacramentali mediante expulsus fuerat: *Revertar in domum meam, unde exivi.* Idem Author in commentario super Matthæum, qui etiam hanc parabolam refert, de infernali inimico ita scribit: *Ut enim superbissimus est, expulsi magis acuitur rabies, ac nocendi libido:* Luc. Burg. in cap. 21. Matth. v. 44. unde idem Author hoc monitum subjungit: *Discamus, simul ac laqueis ejus Christi gratia erepti sumus, vehementius, & acrius certamen paratum nobis esse.* Diabolus ejectus omnibus viribus conatur reverti. Dæmon enim omnes movet machinas, omnisque generis excogitat technas, ut postquam à nobis ejectus est, nos denuo relabi faciat. *Hinc timeat sibi incipientes*, inquit Hugo Cardinalis, Hug. Card. *quia facilius recidivant.* Sanctus Antonius de Padua in sermone quodam de astuto hoc serpente pariter inquit: S. Anton. de Pad. ser. in fer. 4. post. 1. Dom. Quadr. *Expulsus per pœnitentiam, revertitur per recidivum.* At vero quo medio de futuro nostro relapsu sperare aut confidere potest? nimirum: *Revertar in domum meam.* Veruntamen Paulus de Palatio hic contra eum sese erigit, huicque seductori improperat dicens: *Mentiris superbe, non est domus illa tua, Dei est; emit enim illam sanguine suo.* Paul. de Palat. in Math. Verumtamen aliquas specificat idem Author prætensiones, quas diabolus super mysticam hanc domum se habere supponit; Quale jus prætendat diabolus in peccatorem conversum. *Habet enim in ea fomitem sibi faventem; habet legem carnis, repugnantem legi mentis, & captivantem in lege diaboli; si hostes nostros in nobis habet, qui arcem ei se daturos promiserunt, quid miraris, si domum dicat suam?* Observandum vero, quod sacer textus subdat. *Et veniens invenit eam vacantem.* Circa quæ verba Beda ita scribit: Ven. Beda in Luc. *Timendus est iste versiculus, non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam esse credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.* Porro antiquus hic adversarius, nequaquam despondet animo, quin potius securus est, quod nos quamprimum ad resorbendum vomitum sit inducturus, eo namque fine nos denuo in pristinas occasiones, & pericula prostituit, efficitque, ut otiose vivamus, simulque in evitandis periculis negligentes & inertes simus; nam ut Didacus Stella ait: Did. Stell. in Luc. *Peccatorum experientia, & facilitas facit, ut homines omni deposito timore iterum ad peccata revertantur.* Et vero quemnam verborum illorum: *Invenit eam scopis mundatam*, sensum esse existimatis? Sanctus Bernardus ad propositum nostrum optime inquit: S. Bernard. serm. 2. de assumpt. *Quid est aliud, quam fictio execranda; si peccata superficietenus cadas, non intrinsecus eradices?* Radix & occasio peccati tolli debet. nisi enim radix arboris alicujus stirpitus eradicetur, nihil juvat, si rami illius amputentur, propter hoc enim humorem in truncum transmittere, & nova germina pullulare non desinet. Hæc igitur causa est, cur facile ad eadem peccata redeamus, quia scilicet originem, & occasionem illorum non tollimus; suspectas mulierum familiaritates non cavemus, litteras amatorias ab illis receptas non dilaceramus, taxillos & chartas lusorias non abjicimus &c. Sanctus Thomas super Matthæum ita scribit: S. Thom. in Matth. *Quod mundatur scopis, non mundatur, nisi quod leviter adhæret, unde idem est scopare, quod leviter mundare.* Sanctus Joannes Damascenus authoritatem adducit Sancti Basilii, rationem recidivationis in peccata pristina hisce verbis assignantis: S. Joan. Damasc. lib. 1. Paral. *Quod quispiam post actam pœnitentiam idem rursus scelus admittat, argumentum est, primam illius peccati causam maxime repurgatam esse, utpote ex*

quæ

qua tanquam ex radice quadam, eodem pullulare contingat, quemadmodum videlicet si quis arboris ramos amputare cupiens, radicem relinquat, nihilominus radix manens rursum fructificabit.

Eus. Emiss. Hom. 3. in 3. Dom.

Quinam sint septem spiritus nequiores.

S. Anselm. in Matth. Ven. Beda in Luc.

2. Verum enimverò, ut melius intelligamus, quantum dæmon adversus recidivaores prævaleat, cœlestis Magister noster sequentia verba subjungit: *Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, & ingressi habitant ibi. Non enim sufficit ei*, ut Eusebius Emissenus ait, *ut solus talem domum possideat, socios quærit* Quinam vero sunt hi septem spiritus, quos in sua societate conducit? Sanctus Anselmus, & Beda declarant, quorum primus inquit: *Per septem spiritus omnia vitia intelliguntur*; alter vero ly *nequiores* explicans inquit: *Nequiores, quia non solum habebit illa septem vitia, quæ septem spiritualibus sunt contraria virtutibus, sed etiam per hypocrisin, ipsas se virtutes habere simulabat.* Enimvero nonnulli sunt ex recidivantibus, qui dum se post habitum lumen ad notitiam sufficientem relapsos fuisse erubescunt, occulta vitia sua per hypocrisin tegere & abscondere satagunt, adeoque duplicem ipsis iniquitatem superaddunt. Sanctus Bonaventura ait: *Sunt septem simulationes: quæ virtutes se esse simulant, & mentiuntur, quæ ideò sunt nequiores vitiis apertis, quia nequiorem habent malitiæ perversitatem*: nam ut Sanctus Augustinus ait: *Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas.* Aptius vero ad propositum nostrum hæc verba: *Nequiores se*, interpretatur Sanctus Paschasius dicens: *Quia graviora sunt vitia, quæ post perceptam legem, vel gratiam committuntur, quam fuerant illa, quæ nulla præcepta lege operabantur.* Unde Sanctus Petrus ait: *Melius erat illis, viam justitiæ non cognoscere, quam post agnitionem retrorsum converti*; Sanctus Paschasius legit: *Quam post perceptam gratiam retrorsum abire; aut sub hypocrisi ficte, ac vitiosissime vivere, quia cum quisque deciderit de culmine justitiæ Dei, deinceps jam simulationem habebit.*

S. Bonav. in Luc.

Describitur hypocritis.

S. Pasch. l. 6. in Matth.

2. Petr. 2. v. 21.

3. *Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Imaginemini vobis, si placet, quod divina justitia, postquam homo in mortale lapsus est peccatum, & ad inferni patibulum condemnatus, pro exequenda hac sententia, eumdem brachio infernali tradiderit, in hoc enim casu, prout ipsamet docet experientia, sicut captivus ille, maxime si gravissimi delicti, verbi gratia, criminis læsæ Majestatis in primo capite reus, si semel se ex unguibus lictorum eriperet, sicque mortis periculum evaderet, postea vero denuo deprehensus incarceretur, executores justitiæ, sive lictores, in majori numero multiplicantur, & accurrunt, eumque vinculis & catenis validissimis, circa manus & pedes arctissime stringunt, ne è manibus illorum iterata vice evadere possit; eodem prorsus modo dæmon, cum anima illa procedit, quæ semel per pœnitentiam è manibus ipsius elapsa, postea per reincidentiam in pristina peccata, suæ fit potestatis, circa hanc enim nihil aliud facere nititur, quam ut eamdem animum omni cum solicitudine, sub jugo servituris suæ retineat, hoc enim fine non solum septem spiritus nequiores se, sed & innumeros adhibet, qui animam illam tot funibus stringunt, quot sunt peccata, quibus illaqueatur, nam *funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Sanctus Thomas de Villanova, in concione quadam super Evangelium Feriæ 4. post Domin. Quadr. verba illa: *Ingressi habitant ibi*, ita declarat: *Intrantes per consensum peccati, habitant ibi, per peccati permanentiam.* Albertus Magnus super Lucam scribens inquit: *Habitant ibi morando per consuetudinem.* Lucas Burgensis mysterium explicat, ob quod Salvator noster dixit: *Fiunt novissima hominis illius pejora prioribus*; ait enim hoc Christum dixisse: *Ut sciant, quale sibi judicium accersant, qui in vanum accepta Dei gratia, januam diabolo rursum aperiunt.* Enimvero magnam Christianus Deo irrogat injuriam, & contumeliam, quando post acceptam peccatorum suorum remissionem, & degustatum redemptionis suæ, divinarumque gratiarum fructum, Deo iterata vice rebellis fieri, & dæmoni, Dei & suo inimico se subdere non erubescit. Unde Tertullianus ait: *Non leviter in Dominum peccat, qui cum æmulo ejus diabolo, per pœnitentiam renunciasset, & hoc nomine illum Domino subjecisset, rursum eumdem regressu suo erigit, & exultationem ejus seipsum facit, ut denuo malus recuperata præda sua adversus Dominum gaudeat; Nonne, hoc dicere quoque periculosum est, sed ad ædificationem proferendum est, diabolum Domino præponit? comparationem enim videtur egisse, qui utrumque cognoverit, & judicato pronunciasse, eum meliorem, cujus se rursum esse maluerit.* Profecto si peccatori à Deo collata non fuisset benignissima peccatorum suorum indulgentia, si suavitatem jugi sui, si divinæ gratiæ, donorumque sanctissimi spiritus sui benignitatem non fuisset expertus, aliquam saltem afferre posset excusationem, cur à Deo se separando, dorsum illi obverterit, nunc autem, quia *illuminatus fuit, gustavit donum cœleste, particeps factus est Spiritus Sancti*, & tamen sanguinem agni immaculati, quo peccata abolentur, pedibus suis conculcat, & paradiso pro inferno, Deo pro dæmone renunciat, quidnam excusationis loco adducere poterit?

Semel elapsus ex manibus lictorum si recipiatur, fortius ligatur & à pluribus custoditur.

Prov. 5, 22.

S. Thom. à Villanov. conc. in fer. 4. post 1. Domin. Quadr. Alb. Magn. in Luc.

Matt. 12, 45. Luc. Burg. ibid.

Recidivans in facto judicat diabolum meliorem Deo.

Tertull. de pænit. c. 5.

Ideo caret omni excusatione.

Hebr. 6, 4.

4. Salvator noster apud Sanctum Lucam de peccatore converso ait: *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pænitentiam agente*; ex quo Christi asserto manifeste sequitur, quod impius post peractam pœnitentiam, in peccatum reincidens, paradisum, omnesque beatos Cœlites accidentali hoc gaudio privet, ut de sua perditione infernum gaudere faciat, idque tanto majori cum vilipendio Deo, quanto certius constat, quod, ut ingeniose Tertullianus advertit, *diabolum Domino præponit, comparationem enim videtur egisse &c.* Diabolus autem, post denuo receptam, in Dei ignominiam, animæ prædam, & superatum feliciter ex parte sua prælium, omnibus viribus contendit, ut animam peccatricem tyrannidi suæ omni cum securitate subjectam retineat, ne denuò è manibus ipsius elabatur. Quod Didacus Stella super propositum Sancti Lucæ textum scribens, sequenti declarat similitudine. *Si enim captivus aliquis è carcere fugerit; certum est, quod si iterum ad eumdem*

Luc. 15, 10.

Recidivans privat angelos gaudio sub accidentali.

Did. Stell in Luc.

carcerem

carcerem revertatur, magnam custodem curam habiturum, & vigilantiam circa ejus custodiam; & si antea simplici catena illum devinciebat, modo duplicem addet; & si antea per noctis silentium, & requiem, eum non visitabat, modo omnibus noctibus illum adit, & videt, an aliquid machinetur, vel habeat, quo possit compedes frangere, vel è carcere fugere. Hoc idem dæmon cum peccatore efficit, nam prius cum in sua potestate hominem teneat, parvam curam & diligentiam adhibet circa ejus custodiam; fugit igitur à dæmonum captivitate, & illum irridet. Si vero ita fueris infelix, ut iterum ad ejus captivitatem devenias, secunda conditio, & sors pejor est, quam prima; addet quippe majoris ponderis catenas, vigilantius te custodiet. Nam si antea unam, aut alteram offerat tentationem, modo quinquaginta substernet. Si videat, quod familiaritas studiorum ab ejus captivitate te avocavit, diligenter curabit; ne iterum cum eis familiaritatem habeas. Si videat, quod sermones audiendo liberatus sis, alio mentem distrahit, & hoc omnes portas claudet, quibus prius te ab ejus manibus eripuisti. Priusquam captivus fugeret, in carcere satis commode morabatur, & in favorem captivi circumcursabant Procuratores, Advocati, & alii, ut eum defenderent, & adjuvarent, eumque de faciendis instituerent, deque statu causæ suæ quotidie eum informabant, similiter magnam recipiebat consolationem, dum illum visitarent parentes, amici, aliæque personæ devotæ, & charitativæ; at vero postquam dolose rupto carcere fugit, denuo in potestatem præfecti carceris rediens, in secreto quodam & angusto loco recluditur, à quo omnes arcentur, qui eum alloqui volent, & qui prius in amplo quodam loco positus, ambulare libere poterat, postea intra compedes, & manicas, pedes manusque coarctatas habet. Eodem modo inimicus infernalis cum tractat, qui postquam semel ex ejus unguibus elapsus est, si quando denuo in ejus potestatem per relapsum in pristina peccata redigatur; omnibus enim nervis contendit, ne converfetur cum Religiosis, aliisque personis devotis & piis, eorumque loco conversationem cum hominibus licentiosis, & perditæ salutis habendum procurat; efficit quoque, ne prædicatores auscultet vel quempiam aliorum conveniat, a quibus verbum aliquod ad animæ suæ salutem spectans, audire possit.

[Margin: Similitudo]

[Margin: Captivus habet amicos & patronos qui ipsi permittuntur si vero post elapsum recipiatur, illis privatur.]

5. Sanctus Bonaventura varia recenset damna, in quæ recidivantes incidunt, è quibus tertium est, quod scilicet *diabolus difficilior est ad expellendum; tunc enim assumit diabolus septem spiritus nequiores, & ingressi habitant ibi.* Præterea peccator recidivus amat vincula sua, iisque libenter adstringitur, id est, magno fertur amore erga effrænes appetitus suos, *funibus enim peccatorum suorum unusque* (cum gaudio) *constringitur*; & quidem tametsi etiam catenarum suarum gravamen sentiret, & cognosceret, valdeque illibenter in carcere illo degeret, quis est, à quo auxilium sperare posset, ut egrediatur? certe alius præterquam Deus illum liberare non poterit; jam vero ex quo recidivus factus est, eum se non curare, imò illum diabolo posuisse satis ostendit. Tertullianus hanc observat, injuriam, quam peccator Deo irrogat, quando post receptam peccatorum remissionem, denuò in pristinas offensas reincidit; unde scribit; *Ita, qui per delictorum pœnitentiam instituerat Domino satisfacere; diabolo per aliam pœnitentiæ pœnitentiam satisfaciet*: verum audite, quamnam inde deducat consequentiam; subdit enim: *Eritque tanto magis perosus Deo, quanto æmulo ejus acceptus.* Verum enimverò dæmon ad ligandum arctius recidivum, ne evadere possit, his quoque aliis nititur artibus, videlicet plura procurat vincula, & catenas, quibus antea innixus non fuerat, nimirum varia ei proponit voluptatum lenocinia, ipsumque allicit, per quævis gaudiorum & recreationum genera, quæ desiderare possit, efficitque, ut licet hæc sint funes, catenæ & vincula, quibus anima in inferni carcere constringuntur (*funes peccatorum circumplexi sunt me*) cæcus tamen peccator illa amet, & libenter amplectatur, ac proinde dæmon, astutus ille adversarius, tanto libentius, & in majori abundantia hæc illi procurat.

[Margin: Damnum recidivi. *S. Bonav. lib 3. cap. 7. comp. Theol. verit.*]

[Margin: *Prov. 5, 22.*]

[Margin: *Tertull. ibid.*]

[Margin: Artes dæmonis in devinciendo fortius.]

[Margin: *Psal. 118. v. 61.*]

6. In vita Caroli Magni legitur, quod cum in prælio Pampilonensi Algelardi Saraceni dissipasset & cæcidisset exercitum, qui centies mille milites numerabat, cum nonnulli ex victoribus, nocte sequenti ad castra rediissent inimici, ut ampla sibi compararent ex devictis spolia, præcipue vero gemmas, quarum ingens apud illos erat numerus, nonnulli ex inimicis, qui communem stragem evaserant, è vicinis cavernis, in quas, ut vitam salvarent, se receperant, egressi, victores, qui prædis capiendis intenti erant, invaserint, eorumque ad numerum millenarium crudeliter trucidarint. Per hos autem, ni fallor, præfigurantur multi fidelium, qui postquam in hujus præsentis vitæ militia, contra vitia generose decertantes, gloriosam reportarunt victoriam, tandem à concupiscentia propria, per suggestionem diabolicam fomentata, seduci se sinunt, ad repetendum campum inimicum, ut inde sibi comparent ampla divitiarum, honorum, voluptatum, similiumque lenociniorum spolia, atque ideo in potestatem spirituum infernalium miserabilem ex eis stragem facientium incidere merentur.

[Margin: *Ioan. Turp. Epis. Rhem. cap. 4. vit. Caroli Magn.* Historia ex vita Caroli Magni.]

7. Contigit in cœlo inter Angelos bonos & malos ingens illud prælium, de quo in Apocalypsi dicitur: *Factum est prælium magnum in cælo.* In dubium vero revocari nequit, quin spiritus illi rebelles, illos præfigurarint fideles, qui cum prævio lumine, & notitia Dei, cum eo per peccata dimicant; at vero audiamus, qualem hi rebelles sortiti sint finem. Dicit enim sacer textus: *Locus eorum non est inventus amplius in cælo.* Unde dicere ausim, quod si de alicujus salute desperari possit, id certe futurum esset de illis, qui non ex fragilitate, passione, & ignorantia prævaricentur, sed ex malitia, & ex prævia cognitione summi illius boni, quod offendunt, peccare non erubescunt, *talium enim locus non invenitus amplius in cælo.*

[Margin: *Apoc. 12. 7*]

[Margin: *Ibid. v. 8.* Explicatur bellum inter Angelos.]

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Qualiter ii, qui in pristina reincidunt peccata, ex mente S. Pauli Christum de novo crucifigunt, latius exponitur.

THEMA.

Impossibile est enim eos, qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, . . . & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes. Hebræor. 6. ℣. 4.

2. Cor. 12. v. 4.

1. SAnctus Paulus qui in cœlo edoctus (*raptus in paradisum audivit arcana verba*) atque ad erudiendam Ecclesiam suam, una cum Sancto Petro à Deo electus (*Petrus Apostolus, & Paulus Doctor Gentium, ipsi nos docuerunt legem tuam Domine*) de recidivantibus hanc statuit conclusionem, scilicet, quod quantum est ex parte ipsorum, tales denuo Filium Dei crucifigant: *Rursum crucifigentes &c.* Porro hic textus in sensu litterali de Sacramento Baptismi interpretatur, unde secundum Sanctum Thomam verborum illorum hic est sensus: *Impossibile est eos rursus renovari, id est, baptizari; quia sacrosanctum hoc lavacrum semel tantum, & non amplius confertur; ac proinde inutilis erat spes illorum, qui se in virtute hujus Sacramenti, semel ab illis recepti, denuo à peccatis mundari posse præsumebant; at verò quodnam in eo latet mysterium, quod recidivantes denuo peccando, crucifixionem Redemptoris denuo renovare dicantur? rursum crucifigentes, inquit, in semetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.* Divus Chrysostomus ait: *Hoc est autem, quod dicit, Baptisma est crux, & crucifixus est vetus noster homo, conformes enim similitudini facti sumus mortis ejus; & rursum: Consepulti cum eo sumus per Baptismum in mortem. Sicut ergo fieri non potest, ut iterum crucifigatur Christus, hoc enim est eum traducere. Nam si mors ejus non amplius dominabitur, si resurrexit, resurgendo à morte factus potentior, si per mortem, mortem devicit, ac prostravit, deinde iterum in crucem agitur, fabula sunt illa omnia, & traductio, ac irrisio; Ita qui rursus seipsum baptizat, rursus ipsum crucifigit. Quid est autem rursus crucifigentes; Ab initio eum rursus crucifigentes; nam quomodo Christus mortuus est in cruce, ita nos in Baptismate, non carne, sed peccato. Vide mortem, & mortem. Ille mortuus est carne nostra, vetus homo sepultus est, & resurrexit novus, factus conformis similitudini mortis ejus. Si ergò necesse est baptizari; necesse est eum ipsum rursus mori. Baptisma enim nihil est, quam ejus, qui baptizatur, peremptio, & illius excitatio, & præclarè dixit, rursum crucifigentes, nam qui hoc facit, tanquam prioris gratiæ oblitus, ignaveque & dissolute vitam suam agit, sic omnia gerit, tanquam sit aliud Baptisma.* Sanct. Thomas quoque super eadem Apostoli verba ita scribit: *Qui iterato baptizantur, rursum Christum crucifigunt. Vel aliter, quod denotetur repugnantia gratiæ Christi, ut scilicet, velint frequenter peccare, est post iterum baptizari, ut scilicet non referatur ad iterationem Baptismi, sed ad lapsum eorum, qui peccant, qui scilicet, quantum in ipsis est, rursus crucifigunt Christum, quia Christus pro peccatis nostris mortuus est semel. 1. Petr. 3. cum ergo peccas baptizatus, quantum in te est, das occasionem ut iterum Christus crucifigatur, & sic contumelia fit Christo, in cujus sanguine te lotum maculas.* Hugo Cardinalis, postquam dixisset in primo loco intelligi renovationem Baptismi, ab Apostolo condemnatam, in favorem nostrum sequentem adfert interpretationem: *Rursum crucifigentes, refertur ad hoc, quod prædixit; prolapsi sunt; propter quod debent sibi cavere, ut prolabantur, & est ideò, quia si prolabantur, & in peccatis jacent, sunt rursus crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, id est, quantum in se, quia ejus gratiam contemnunt.* Et paulo post subdit: *Tales, qui prolabuntur post acceptam notitia veritatis, & gratiam remissionis, iterum revertuntur ad vomitum, crucifigunt iterum, quantum in se est, Dominum, quia causam, pro qua crucifixus est Christus, iterare non desistunt. Unde Hugo de Sancto Victore; dicit tibi Christus, serva salutem tuam, ego pro illa mortuus sum, si illam amiseris, iterum mori non possum, tamen eadem morte amissa, salutem iterum reddere non possum, sed nolo mihi injuriam facias, quia salutem tuam morte meâ voluntariè peccando amiseris, iterum quantum in te, iterum crucifigi, iterum me mori compellis.* Citatque Psalmum, in quo Redemptor his verbis lamentatur: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt,* Job. 16. in persona Christi: *Effudit in terram viscera mea, concidit me vulnere super vulnus. Viscera Christi in terram effundit, qui amorem, quo Christus pro nobis mori voluit, pro nihilo ducens, terreno eum corde recolit, id est, duro, & arido; & conscidit eum vulnere super vulnus, qui iniquitatem super iniquitatem apponit. Galat. 3. O insensati Galatæ! quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Christus Jesus præscriptus est, in vobis crucifixus?* Ubi non sine mysterio Christum ante ipsos crucifixum fuisse dicit, quia recidivi erant, unde ait: *Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?* verba quoque illa, & *ostentui habentes,* idem Hugo hunc sensum habere dicit, *id est, derisioni habentes, qui enim gratiam ejus contemnunt, eum habent ostentui.* Dionysius Carthusianus, postquam & ipse in primis errorem circa Baptismum repetendum tetigisset, aliam subnectit expositionem, ei, quam Hugo tradidit, valde conformem, inquiens: *Secundo exponitur de quocumque recidivante, qui post prædicta beneficia in magna peccata prolabitur. Crucifigunt iterum Filium Dei, quoniam quantum in ipsis est, causam suæ crucifixionis reiterant.* Consideratione quoque digna sunt, quæ Cornelius super hunc textum hisce verbis scribit: *Omnis, qui in pristina peccata relabitur, iterum quasi crucifigit Christum, quia novo peccato, novam dat causam crucis & mortis Christi; facit enim rursum id, propter quod Christus crucifixus est; quare, nisi Christi mors tam efficax fuisset, ut ad omnia omnino peccata, post quantavis sæcula futura, & iteranda se extendisset, oporteret Christum toties mori, & crucifigi, quoties peccant homines, sicut Aaronica sacrificia, & victimæ toties mactari & offerri debebant; quoties peccabant Judæi.* Per verba illa: *Ostentui habentes,* indicat Apostolus, recidivantes imitari Christi crucifixores. *Nam contemnunt, despiciunt, contumelia & ignominia afficiunt,*

qui

Margin notes (left column): *2. Cor. 12. v. 4.* — Inutiliter baptismus repetitur. *S. Thom. ibid.* — *D. Chryf. Hom. 9.* — Id variis probatur rationibus. — *S. Thom. ibid.*

Margin notes (right column): Mysticam dat rationem. *D. Thomas. 1. Petr. 3.* — *Hug. Card.* — Recidivi renovant causam mortis Christi. — *Psal. 68. n7.* — *Job. 16. 14.* — *Gal. 3. 1.* — *Dion. Cart.* — Nisi mors Christi esset efficax ad omnia peccata sæpius deberet iterari.

qui enim peccat relabitur, hoc ipso contemnit, vilipendit, & ridet Christum, Christique legem, & Ecclesiam, sicut Judæi irriserunt Christum in cruce suspensum.

Quare in Sacramento pœnitentiæ non semper remittatur tota pœna.

2. Verum enimverò ex quo Baptismi mentionem fecimus, abs re non erit, si sequentem hoc loco moveamus quæstionem, scilicet, quia in Baptismo tanta cum facilitate remittitur non solum culpa, tametsi numero immensa, & gravissimi ponderis, verum etiam pœna eidem culpæ debita, quod in Sacramento confessionis nequaquam fit, siquidem in illa, pœna æterna in temporalem transmutatur, exsolvendam, in hac vel in altera vita, idque propter contritionis imperfectionem, undenam fit, quod culpa, secundum utrumque reatum, per Sacramentum pœnitentiæ integrè non extinguatur, quemadmodum in Sacrosancto Baptismi lavacro contingit? Sanctus Anselmus super illa verba in Discursu præcedenti examinata, scilicet: *Assumit septem alios spiritus secum nequiores se*, dicit: *Nequiores dicuntur, quia graviora sunt peccata post Baptismum, quam antea*; ac proinde Sanctus Apostolus, in verbis assumpti thematis illa perstringit dicendo: *Illuminati sunt, gustaverunt donum &c.* & ideo de peccantibus post Baptismum dici potest: *Sicut lumen eorum, ita & tenebræ.*

Matt. 12, 45
S. Anselm. Ibid.
Baron. an. 56. n. 13.

3. Baronius in annalibus Ecclesiasticis notat, Christanos à spiritibus malignis longe magis cruciatos fuisse, postquam jam baptizati, in nova reincidebant peccata, quam ante Baptismum; id quod etiam Dionysius Areopagita, & Sanctus Cyprianus advertit. Chrysostomus in homilia prima in actibus Apostolorum, inquit: *Illud considera. Habuit aliquis gravia peccata, vel homicidio, vel adulterio, vel alio quopiam facinore patrata; hæc per lavacrum remissa sunt, non enim est, non est, inquam, ullum jam peccatum, ullave impietas, quæ non cedat, locumque det dono Dei, non divina res est gratia. Denique mœchatus est aliquis, aut homicidium perpetravit, prius quidem adulterium condemnatum est, & homicidium illud simul cum adulterio cessit, ac nequaquam revocatur, nesciunt enim pœnitentiam dona, & vocatio Dei. Cæterum pro his, quæ post Baptismum commissa sunt, tantam damus pœnam, quasi & illa revocata sint, ac multo etiam graviorem. Jam enim non simplex peccatum est, sed duplex aut triplex. Quod autem bis gravior pœna debeatur, audi, quid dicat Paulus*; Postquam enim dixisset: *Voluntarie enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia*, confestim sequenti illud probat argumento: *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritus gratiæ contumeliam fecerit?* Quibus verbis, ut videtis, Christus non conqueritur de vulneribus sanguinem manantibus (*his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me*) sed de illis lamentatur, qui pretium sanguinis, & passionis suæ proterunt & conculcant, eodem turpiter abutendo, quia sub prætextu, quod Christus pro peccatis passionis suæ pretium exolverit, ipsi eumdem de novo offendere, in pristina peccata reincidere, transgressionesque multiplicare non verentur; hi igitur sunt, qui ipsum conculcant, & *rursum in semetipsis crucifigunt.*

D. Chrysost. Hom. 1. in Act. Apost.
Post baptismum peccatum est gravius, imo duplex vel triplex.
Heb. 10, 26.
Ibid. v. 28.
Ibid. v. 29.
Zach. 13, 6.
Abusus divinæ gratiæ.

4. Infelix ille, qui sine veste nuptiali nuptiis accumbere præsumpsit, ideoque irremissibiliter in flammas conjectus fuit, jacturam gratiæ Baptismatis, à peccatore perpessam præfigurabat; unde Salmeron ait: *Etsi enim per Baptismum in ingressu illam vestem habueris, de qua dicitur: Accipe vestem candidam, & immaculatam, quam perfer, ac postea tamen illam suo vitio amisit.* Paulus de Palatio similiter ait: *Est vestis tibi concessa pretiosissima, magno sumptu texta est, lota est in sanguine agni; gravissima est injuria, illam amittere.* Concilium vero Tridentinum de necessitate satisfactionis tractans hanc, quæ Baptismum inter & pœnitentiam Sacramentalem intercedit, differentiam his verbis manifestat: *Divina justitia ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; Aliter vero, qui semel à peccato, & dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, scienter templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contristare non formidaverint.*

Ille qui nõ habebat vestem nuptialem illam perdiderat.
Salmeron. Tom. 7. tract. 37.
Matth. 22.
Paul. de Palat. ibid.
Conc. Trid. sess. 2. c. 8. de satisfact. necess.

5. *Rursum crucifigantes &c.* Hi qui baptizantur, in sanguinem & merita agni immaculati immerguntur, crucifixionisque Redemptoris efficiuntur participes, qui vero post Baptisma recidivant in peccata, sciant, quod asserente Sancto Paulo, quantum est ex parte ipsorum, denuo illum crucifigant. *Rursum sibimetipsis crucifigentes &c.* Deus per os Psalmistæ, ut supra diximus, lamentatur inquiens: *Super dolorem vulnerum meorum addiderunt*; malignitati enim Hebræorum non sufficiebat, quod linguas suas instar gladiorum exacuerint, ad transfigendum eum, quando clamarunt: *Crucifige, crucifige &c.* nisi insuper vulneribus improperia adjungerent. Sanctus Thomas de Villanova in concione tertia *de laudibus Sancti Augustini*, thematis nostri verba explicans, inquit: *Hoc est, quia Filio Dei, & Spiritus gratiæ immanem inferunt contumeliam, delicias spiritus lubricis voluptatibus postponentes, & paradisi flores odoratos degustatosque, pro vilibus porcorum siliquis commutantes, quos si experti non fuissent, hujusmodi contemptus non ita imputaretur ad culpam, at qui gustaverunt, & contempserunt, reatus eorum manet.* Glossa authoritatem adducens Origenis, hanc quoque stabilit veritatem, quod scilicet recidivantes Christum de novo configant in crucem; ait enim: *Christus in illis moritur, qui sæpe pœnitendo, & iterum delinquendo, quasi insultant morti Jesu, rursus sibimetipsis crucifigentes Filium Dei; non solum ergo in peccantibus moritur, sed etiam crucifigitur, & illuditur.* Porro Hebræi eodem tempore, quo ante Christum genua sua flectentes, signa eidem adorationis exhibebant, illum pariter irridebant & contemnebant: *Genuflexo ante eum, illudebant ei*, tales sunt recidivantes, prout ex sequenti Sancti Gregorii doctrina colligitur, qui ait: *Admonendi sunt, qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, ut ante districti Judicis oculos, eis se esse similes agnoscant, qui venientes ad faciem quorumdam hominum, magna eis submissione blandiuntur, recedentes autem, inimicitias ac damna, quæ valent, atrociter inferunt. Quid est enim culpam flere, nisi humilitatem Deo suæ devotionis ostendere? Et quid est post fletum*

Recidivans privatur donis in Baptismate acceptis.
Ps. 68. v. 27.
S. Thom. à Villanov. conc. 3. de S. August.
Gloss. ord. hebr. c. 2.
Faciunt, ut Hebræi qui genuflexo illudebant Christo.
Matth. 27. v. 29
S. Greg. Pastor. p. 3. adm. 31.

parva agere, nisi superbas in eum, quem rogaverat, inimicitias exercere? Observanda quoque est in incredulis illis, qui Christum in monte Calvariæ blasphemabant, notabilis quædam à Sancto Matthæo indicata circumstantia; ait enim sacer textus: *Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua. Transeuntes,* inquam, *hoc faciebant, non stantes,* inquit Sanctus Ambrosius, *stantes enim, non transeuntes sunt pedes benedicentium. Denique & vineam, cujus soluta monitio est, transeuntes vindemiant, non manentes; transeuntes sibilant, sicut in Threnis Jeremiæ legimus: Tenuerunt super te manus omnes transeuntes per viam, sibilaverunt & moverunt caput suum.* Hi igitur qui sæpius recidivant, & in via Dei instabiles existunt, præfigurantur per illos, qui sub patibulo Christum blasphemabant, quia per instabilitatem ad peccata redeuntes illum contemnunt.

Matth 27. v. 39. S. Ambr. in Psal 61. Transeuntes Christum in cruce blasphemabant non verò stantes.

6. Acetum, quo Christus in monte Calvariæ potatus fuit, adeo atrociter illum cruciavit, ut mortem ei accelerarit, ait enim Sanctus Joannes: *Cum accepisset acetum, dixit: Consummatum est; Et inclinato capite, tradidit spiritum.* At vero, inquies fortasse, qua ratione fieri potuit, ut acetum majorem Christo dolorem, præ cunctis aliis suppliciis attulerit? Origenes inquit: *Quidam dant Jesu bibere vinum, cum felle permixtum, quod non vult bibere Jesus, Filius Dei; alii autem non vinum, sed acetum; hi, qui cum scientia sacra malam vitam jungunt, qui Ecclesiasticam doctrinam sapiunt, vivunt autem male, dant ei vinum cum felle permixtum.* Rabanus autem in libro. 1. in Numer. cap. 10. examinans præceptum, quod Deus Nazaræis in cap. 6. ejusdem libri præscripsit, scilicet: *Acetum non bibant,* inter alias, quas assignat rationes, una est moralis, quam ad propositum nostrum his verbis tradit: *Acetum bibunt, qui post vitæ sanctitatem, in vitiorum vetustatem præteritorum vitiorum labuntur, & corruptione veteris nequitiæ delectantur.* Per acetum igitur, quod Christi faucibus præsentatum fuit, recidivantes præsignificantur peccatores, à quibus longe acerbiores Christo infliguntur dolores, quam ab omnibus aliis. Hi enim sunt, qui cum vivacissimo sensu doloris cor ejus transadigunt quod nobilissima, magisque sensitiva corporis nostri pars est. Unde ex innumerabilibus ei inflictis ictibus, nullus cor ejus ita transfixit, quemadmodum ictus lanceæ, quam proinde Sancta Mater Ecclesia non sine mysterio diram appellat dicendo: *Mucrone dira lancea,* cum tamen aliis instrumentis epitheta tribuat directè contraria, dum ait: *Dulce lignum, dulces clavos.*

Joan. 19. 30. Origen. tract. 35. in Joan. Acetum acceleravit Christi mortem. Raban. l. 1. in Num. c. 10. Num. 6. Applicatur recidivis.

7. *Videbunt in quem transfixerunt;* Verbum hoc expressivum est vulneris illius, quo per lanceæ cuspidem ad cor usque penetrantem transfixum est latus Salvatoris. Porro contemplativi quidam meditantur, quod tametsi Christus, antequam expiraret, omnes alios sibi inflictos ictus vivacissime persenserit, nihilominus tunc, quando totum suum effuderat sanguinem, prodegerat vitam, universumque pro homine debitum exolverat, omnibus illis minimè contentus, etiam post mortem cor sibi transfigi voluerit. Ad propositum vero nostrum dicunt iidem Contemplativi, eos, qui longinum cæcum in transfigendo Christi latere, lanceam sustentando & dirigendo juverunt, peccatores præfigurasse recidivos, eo, quod semel illuminari fuerunt, prout ex eo deducitur, quod Sanctus Lucas his verbis refert: *Et obscuratus est Sol, & velum templi scissum est; ... videns autem Centurio, quod factum fuerit, glorificavit Deum dicens: Vere hic homo justus est, & omnis turba eorum, qui simul aderant, ad spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.* Ex quibus verbis colligitur, Judæos pœnituisse, compunctos fuisse, & quis esset, fuisse confessos: *Vere Filius Dei erat iste.* Supposita igitur veritate hujus historiæ, quæ certissima est, advertendum est, quod ex contextu Evangelico Sancti Joannis clare colligatur, multum temporis effluxisse, priusquam lancea lateri Christi infigeretur; ait enim sacer textus: *Judæi ergo (quoniam Parasceve erat) ut non remanerent in cruce corpora sabbatho, ... rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur; venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo; ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus ejus aperuit.* Et vero si hic Pilati miles erat, & consequenter idololatra, & Paganus quonam motivo contra hoc cadaver adeo ferocire cœpit, cum à Præside Christum innocentem esse sæpius audierit, præterquam quod Christus *pertransierit benefaciendo & sanando omnes.* Huic autem dubio respondet Chrysostomus inquiens: *Ad Judæorum gratiam conciliandam latus ejus lancea aperuerunt;* cito igitur hæc compunctio evanuit lumenque illud, quo Christum Dei Filium esse agnoscebant, subito extinctum fuit, intra paucas enim horas ad malignandum, & recidivandum in odium inveteratum, redierunt.

Joan 19. v. 37. Quare Christus voluerit sibi aperiri latus post mortem. Luc. 23. v. 45. Joan. 19. v. 31. Act. 10. 38. D. Chrysost. Hom. 84. in Joan.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Ex historiâ paralytici, cui dictum fuit: Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, *varia deducuntur recidivantium mala, diversa quoque præscribuntur remedia, ad non reincidendum in peccata pristina.*

THEMA.

Ecce sanus factus es, jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Joan. 5. ỳ. 14.

1. IN hac præ cæteris utilissima, de non resorbendo peccati vomitu, materiâ, incarnatâ Sapientia pro firmiori illius in mentes nostras impressione, exemplum nobis practicum, in persona paralytici miraculose ab eadem sanati, proponere voluit, siquidem eumdem postea in templo repertum monuit, dicendo; *Ecce sanus factus es, jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Cujus asserti Sanctus Athanasius hanc reddit rationem: *Vult gratiam, quam largitur, permanere, & cum medetur, irrecidivam esse suam medelam; præmonuit certe paralyticum, ecce, inquiens, sanus factus es, ne amplius pecces.*

Dicitur quid thematis. S. Athan. de pass & cruc.

2. Sanctus Paulus metuens Corinthiorum recenter ad legem Evangelicam conversorum instabilitatem, iisdem in Epistola secunda in hæc verba scripsit: *Adjuvantes exhortamur, ne in*

vacuum

2. Cor. 6. v. 1. Vult Deus gratiam datam donato permanere. S. Bern. ser. 59. in Cant.

vacuum gratiam Dei recipiatis; magnam enim Deo facimus injuriam, quando divina ejus gratia abutimur, contemnendo illam, sanctissimique Spiritus sui dona rejiciendo; *vult enim gratiam, quam largitur, permanere.* Sanctus Bernardus proinde monet dicens, *Timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amissa longe plus pro recuperata*: & paulo post subjicit: *Jam si gratia propitiata redierit, multo magis tunc timendum, ne forte contingas recidivam pati, juxta illud: Jam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat: audis recidere, quam incidere esse deterius? proinde invalescente periculo, invalescat & metus.*

S. Bonav. in Ioan. Curatus evitet pericula relabendi.

3. Sanctus Bonaventura, ut efficax nobis ad non reincidendum in peccata pristina suggerat remedium, sequentem instituit utilissimam observationem; notans enim verba illa: *Postea invenit eum Jesus in templo; in hæc verba scribit: Et in hoc religionis edidit signum, non enim secesserat ad nundinas, nec voluptati dedit seipsum, sed in templo conversabatur.* Pro gratia accepta gratum se exhibuit, ad templum se recipiendo, ut Deo gratias ageret, suamque ad eumdem orationem effunderet; etenim ad hoc ne recidivemus in peccata; plurimum proderit, si quis se à periculis, & occasionibus, in quibus antea lapsus fuerat, sequestret, devotionique incumbat; Consideratione dignus est discursus ille, quem Didacus Stella ad hoc propositum his verbis instituit: *Duo præcipua mala peccatum efficit. Primum, separat animam à Deo, juxta illud Isaiæ: Iniquitates vestræ diviserunt inter vos & Deum; Secundum, quod efficit, est, ut ipsa voluntas bonum creatum amplectatur. Primum gratia resarcit, quæ amicum Dei hominem constituit; Secundum vero, quod est ipsam voluntatem ad bonum creatum inclinari, hic quidem non omnino sanatur, nam interius manent quædam reliquiæ, & appetitus nescio quæ desideria, & secundùm tempus, quo fuisti in peccato detentus; secundùm hoc sunt majores vel minores reliquiæ, ut etiam, si cum gratia pristinam valetudinem recuperes, nihilominus semper remanent quidam appetitus earum rerum, quas antea diligebas, atque ita, etiamsi peccator in anima omnino sanetur, ex hac altera non ita citius, sed paulatim incrementum sanationis accipit: ne igitur te incolumem omnino & sanum existimes; sed potius infirmum te judica; & ab occasionibus peccati recede.* Porro peccatum pesti assimilatur, prout ex hisce primi Psalmi verbis deducitur: *In cathedra pestilentiæ non sedit*; unde Sanctus Ambrosius: *Gravia irritamenta sunt voluptatum, gravis fomes avaritiæ, cupiditas potestatum, honoris ambitio, quæ velut veneno quodam mentes hominum, & quadam animas pestilenti vitiorum tabe contaminant.* Qui autem contagium vult fugere, fugiat loca pestifera, & à rerum infectarum contactu, nec non pestiferorum commercio abstineat necessum est. Et hoc idem observare debet, qui cavere sibi vult à recidivo in peccata pristina: *Ab occasionibus peccati recedat*; unde paralyticus ad templum mittitur, ut à relapsu peccati tanto magis sibi caveat.

Did. Stell. in c. 11. Luc. Duo præcipua mala efficit peccatum.

Psal. 1. v. 1. S. Ambr. Peccatum pesti assimilatur.

S. Basil. mag. in c. 1. Isa. Similitudo ab infirmo & Medico.

4. S. Basilius Magnus super cap. 1. Isaiæ diu ante in hæc verba scripserat: *Quid emolumenti adfert ægroto cura Medici, quando is, qui adversa valetudine conflictatur, sua vita exitialia conquirit? sic ex culpis condonatis, nihil accedit utilitatis ei qui ad iniquitates, & offendicula redit; ex remissis in temperantia flagitiis nihil lucri in eum resilit, qui adhuc in iisdem versatur lascivia vitiis.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus exemplum adulteræ coram Salvatore præsentatæ adducit, inquiens: *Absolutam abiri jussit, id solum ei injungens, quodammodo sibi à peccato caveret, & ne in priora relaberetur mala, summo studio vigilaret, nam incassum sumitur medicina, si post instauratam sanitatem, per vitæ incontinentiam, qui convaluit, in pristinum incidit morbum*; hoc autem facillime contingit, prout per experientiam videmus, quando quis ad easdem vitæ inordinationes, quæ infirmitati suæ causam dederunt, revertitur; Didacus Stella eamdem infirmi similitudinem prosequitur inquiens: *Quando aliquis ex gravi quadam infirmitate liberatus est, cum jam vires incipit recuperare nisi diligenter sibi caveat, iterum in ægritudinem recidet.* Tametsi enim medicinæ imminens sustulerint mortis periculum; remanet tamen mala illa inhabitudo & indispositio; sicut enim candela recenter extincta, & tametsi flamma absit, tamen si vel è longinquo fumo parva quædam approximet scintilla, hæc omnino sufficit, ut candela ignem denuo subito concipiat; eodem modo jam ex infirmitate convalescenti, quælibet minima deordinatio victus, & inobedientia erga Medicum, ad hoc, ut malum recrudescat, abunde sufficit. Hic pariter est scopulus ille, in quem recidivi impingere solent; licet enim per absolutionem sacramentalem extincta, & abolita sit culpa; vivæ tamen remanent malæ inclinationes, pravique contracti habitus, & ideo ad quamvis minimam occasionem, vel incauti aspectus, vel lascivi verbi, vel gestus impudici, vel lubrici alicujus nutûs, ignis concupiscentiæ carnalis facile denuo reaccenditur. *Putant se jam sanos & valentes esse*, inquit Didacus Stella; *quia videbis aliquem, qui febri acuta longo tempore laboravit, cui si febris accessus, uno vel altero die defecerit, inquit statim, jam volo bibere, & comedere, usque ad satietatem, & iterum infirmitate laborat.* Necessum est igitur, ut infirmus, quoad usque perfecte sanatus sit, in continuo semper timore vivat, & *cum metu & tremore salutem operetur.* Idem quoque in multis contingit, qui se jam vires ad resistendum tentationibus habere præsumunt, eo quod firma sibi fecerint proposita, & tamen mox, ut in occasiones & pericula incidunt, de virtute propria confisi, turpiter relabuntur, ita accidit cuidam pœnitenti Sancti Philippi Nerii, ut in ejus vita refertur, qui postquam per aliquod tempus malam habuisset & lubricam cum lasciva quadam muliere familiaritatem, eaque tandem relicta, auxiliante Sancto Philippo in virum valde spiritualem evasisset, tandem proponere sibi cœpit, (non consulto Sancto Philippo) ad mulierem illam impudicam convertendam se recipere, at vero omnino contrarium evenit, siquidem ab eadem plane iterum perversus factus fuit. Præfatus Didacus Stella in progressu ejusdem Discursûs subdit sequentia: *Secunda ratio, quare quis in peccatum relabitur, est, quia debilem, & languidam virtutem habet, cum infirmitas multum duraverit, & hunc quicumque ventus adeo levis prosternit, vel robustus cibus, vel mala nox. Et hic talis opus habet, ut optimis, & delicatis cibis pascatur, ut naturalis virtus ad suum robur, & integritatem perveniat.*

S. Cyrill. Alexand. lib. 5. in Ioan.

Did. Stel.

Candela mox extincta ad minimum ignem reaccenditur.

Did. Stell.

Philipp. 2. v. 12. Habens tenuem sanitatis debet cautè ambulare.

Exempl.

Debet à nocivis abstinere.

Sic, qui anteactam vitam maximis peccatis involverunt, si virtutis vires recuperare velint, optimis vescantur cibis, scilicet sacris rebus, & concionibus intersint, sacros libros & spirituales legant, probis & rectis viris confiteantur, & Sacramenta frequentent. Idem Author ex sanato à Christo paralytico aliud quoddam documentum deducit inquiens. *Paralyticus opus habet, ut paulatim se moveat, ut membra ejus exerceantur. Sic qui ab ægritudine, & affectu peccati liberatus est, bonis actibus & operibus sanctis se exerceat. Cum hæc non adimpleantur, cum dæmon domum inveniat vacantem, & scopis mundatam, mirum non est, si redit peccator ad pristina peccata.* Quis umquam invenietur adeo sui ipsius inimicus, qui cum lethaliter sit vulneratus & ab eodem vulnere postea curatus, sponte propria vulnus illud sibi reaperiat, ut inde moriatur, hoc autem facit, qui in pristina peccata relabitur, siquidem ex voluntate propria ad peccatum revertitur. *Nemo, nemo sic de ægritudine gratuletur*, inquit Chrysologus, *ut velit in vulnere permanere.* Et Sanctus Chrysostomus ad populum suum Antiochenum prædicans inquit: *Vix priore curato vulnere, rursum in eadem labimur, & ab iisdem expugnamur.*

Et delicatioribus foveri.

D. Chrysol. ser. 113.

D. Chrysost. Hom. 15. ad pop.

5. Serio ponderanda est pœna, quam Salvator paralytico, si quando ad peccandum rediret, his verbis prædixit: *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* At vero quid huic homini deterius contingere poterat, qui 38. annorum spatio omni destitutus auxilio, lecto immobiliter affixus fuerat? Sanctus Cyprianus ait: *Sospitantis verba sunt & docentis;* ubi ly *sospitantis*, idem significat, quod *incolumem servantis, curantis pariter & monentis.* Salvator enim duplex illi præservativum subministrare voluit; scilicet unum pro corpore, alterum pro anima. *Gravius comminatur, quod scilicet nulla sit venia ultra delinquere, postquam Dominum nosse cœpisti.* Sanctus Thomas hunc eumdem Sancti Joannis textum declarans, pariter inquit: *Quia qui post beneficia accepta ad peccata prolabitur, gravioris supplicii reus efficitur, propter ingratitudinem, secundum illud 2. Petri 2. Melius erat eis, viam veritatis &c. Similiter etiam, quia postquam homo ad peccatum semel redierit, facilius peccat, secundum illud Matth. 12. Fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Dionysius Carthusianus in expositione horum verborum sequens nobis tradit consilium: *Propositum habe cavendi omne peccatum, ne major pœna tibi in præsenti, vel æterna damnatio infligatur, quoniam recidivantes, atque ingrati, graviorem pœnam merentur.* Nullum dari potest desperatæ salutis evidentius signum, quam quando medicina infirmo in venenum transmutatur. Unde ad eumdem populum Antiochenum Divus Chrysostomus in homilia quadam in hæc verba prædicavit: *Timor non parvus, & periculum non mediocre, ne rursus ad ea redeamus, & vulnus nobis fiat de medicina; quanto namque major gratia, tanto amplius postea peccantibus pœna.* Subditus, qui contra vitam sui Principis conjuravit, nonnumquam ab eodem rogatam obtinet veniam; at vero si ad eamdem conjurationem machinandam denuo rediret, tunc utique illam irremissibiliter, & acerbissime castigari meruisse diceretis? Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Relapsus in ægritudinem, periculosior esse solet, & exitio propior, quam prior ille languor, & quos prima valetudo adversa non extinxit, sæpius iterata post redditam incolumitatem ægrotatio, suffulit è vita. Haud secus frustra pœnitentia medicamentum sumitur, si post eam peractam ad præterita vitæ sordes reditur; Hæc enim secunda admodum periculosa est animæ febricitatio, proinde Dominus noster languido, qui octo & triginta annos decubuerat infirmus, jam sanato, & jusso tollere grabatum suum, atque ambulare, deinde dixisse legitur; Ecce sanus factus es, jam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, quibus sanè verbis significavit, per peccati iterationem hominem in deteriora prolabi mala. Quid prodest obsecro studiose vestes abluere, & lotas rursum luto inquinare? sicut sus lota, dicit Sapiens, in volutabro luti; ita stultus, qui iterat stultitiam suam.*

Duplex Christi præservativum.

S. Cypr. lib. de discip. & hab. virg.

S. Thom. in Joan.

2. Pet. 2, 45.

Matt. 12, 45.

Dion. Cart.

Signum desperatæ salutis.

D. Chrysost. Hom. 21. ad pop.

S. Cyrill. ibid.

In morbum relapsi difficulter curantur.

6. Porro causa, cur in infirmo convalescente quælibet modica deordinatio recidivationem mortalem pariat, hæc est, quia complexionem, per præcedentem infirmitatem plane debilitatem invenit, & cum omni sit vigore destituta, malignitati supervenienti resistere nequit, ob nimiam naturæ dejectionem. Et vero omnis noster vigor ad resistendum vehementiæ tentationum, in divinæ gratiæ fundatur auxilio, dicente Apostolo: *Non ego sed gratia Dei mecum; omnia possum in eo, qui me confortat.* Et ideo si quispiam à mortifera peccati sui infirmitate sanatus fuerit, jamque paulatim convalescens, ex propriæ voluntatis electione deordinate vivit, id est, sit recidivus, ingentes ad denuo resurgendum experietur difficultates, quia non meretur sibi subveniri per auxilium gratiæ illius, qua fuit abusus, neque ab illo Deo adjuvari, cui sæpius dorsum obvertit, ut dæmonis partibus accederet. Sanctus Eligius Episcopus in homilia quadam exemplum adducit illius, cui crus fractum, vel manus aut brachium luxatum est, huic enim ossa in suum locum non nisi cum acerbissimis doloribus reponuntur; quod si vero ossibus in suas compages repositis, bis, ter, vel quater, eadem succumbat infortunio, impossibilis quasi, & nimis dolorosa ejus curatio censetur; *Similis ratio in animarum fracturis censenda est.* Omnis lepra in sacris litteris abominabilis, & detestabilis erat, eo quod figura esset peccati; nulla tamen erat abominabilior illa, qui in cicatrice vulneris coaliti denuo progerminabat, prout videre est in libro Levitici cap. 13. Unde Sanctus Hieronymus ait: *Qui curatus est, caveat ne iterum peccet, ne rursum ei aliquid deterius fiat. Legimus in Levitico (si tamen oculis aperitis legimus, & velamen, quod in lege positum est, interius oculi non excludit intuitum) in vibice & cicatrice combustura lepram solere generari, & mutare colorem pili, & priorem deformationem cicatricis novellam accedere fœditatem. Hoc propterea, ne quis securus de pœnitentia, eo, quod peccator possit dicere, iram Dei sustinebo, quoniam peccavi ei, donec justificet causam meam, peccet, & cauterio indigeat, & sanatus iterum vulneretur.* Cui Hieronymiano asserto addere possumus, quod sicut vulnus, super eodem vulnere recenter sanato de novo inflictum, difficillime curatur, ita quoque difficilis sit curatio & pœnitentia peccati alicujus, post veniam præcedentis peccati nuviter receptam, renovati. Divus Chrysostomus ait: Te

Unde proveniat facilis recidivatio.

Phil. 4, 13.

Exemplificatur in illo qui passus est crurefragium.

S. Elig. Nom. Hom. 15.

Levit. 13. v. 20.

S. Hieron. in cap. 7. Mich.

Lepra generatur in cicatrice.

D. Chrysost. ser. de lapsu prim. hom. in fin.

Vulnus in cicatrice inflictum difficulter curatur.

Te jam instituit Dominus, tibi gestorum exempla proposuit. Ecce, inquit, sanus factus es, noli jam amplius peccare, ne quid tibi deterius fiat. Noli, inquit, peccare post veniam, noli vulnerari post curam, noli sordidari post gratiam. Quare indulgentia ingratus est, qui post veniam peccat, sanitate indignus est, qui semetipsum postquam curatus est, vulnerat, nec mundari meretur, qui seipsum post gratiam sordidat. Porro, qui post absolutionem non peccat, præmium meretur; qui post curam cautus est, sanitatis possidet donum; qui gratiam illæsam tenuerit, æternitatis accipiet regnum. Gravius est enim hominem instructum delinquere, gravius absolutum peccare; servo pejor est, qui patronum post datam libertatem offendit. Petrus Blesensis de confessione sacramentali differens authoritatem adducit Sancti Augustini dicendo: *Verbum Augustini est? Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardius; sic lugens & peccans veniam non meretur. Nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata; nec valet de malis veniam poscere, & mala denuo iterare.* Quidnam obsecro diceres de illo vulnerato, qui postquam cum ingenti pecuniarum dispendio, cum acerbis corporis sui doloribus, & fatigationibus, post longam temporis moram vulnus lethale tandem sanatum accepit, si idem ille propria sponte vulnus illud per ferrum quoddam reaperiret, illudque multo lethalius & periculosius efficeret, quam antea erat; hoc autem facit peccator recidivus, & ideo sensus verborum illorum. *Ne deterius tibi aliquid contingat, noli amplius peccare*; hic est, prout exponit Cardinalis Toletus: *si iterum peccaveris, si peccatum repetieris, scio non priorem morbum, sed multo pejorem te contracturum.* Idem Cardinalis vim verbi, *contingat*, ponderans subjungit: *Attende verbum, contingat, licet non statim venerit, tamen quando minime expectaveris, quando magis tibi tutus videberis, veniet pejus hoc, & deterius, quam prius.* Idem in Annotatione decima inquit: *Post peccatum expectat Deus ad pœnitentiam, ex magna misericordia, quando ergo iterum peccat, idem repetendo, aut simile committendo peccatum, gravior est culpa, quo qui peccat, Dei misericordia, ad pœnitentiam expectantis & invitantis magis abutitur, & multo gravius est, si præcedentis peccati obtinuerat remissionem, & iterum peccet, & adhuc gravius, si admonitus, & correctus à Deo, resipuit. Si ergo languidus peccatum repetisset, gravissimum fuisset, quia à Deo expectatus, correctus, sanatus, remissionem consecutus, & admonitus, ne iterum peccaret, nihilominus peccatum commisisset.*

Petr. Blesf. de confess. sacram.

Joan. 5. 14.

Tolet. ibid.

Explicatur quid sit contingat.

Tolet. annot. 10. ibid.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Supplicium reincidentium in peccata semel dimissa, notabiliter augetur, ob gravem ingratitudinem, quam in pristina peccata reincidendo committunt.

THEMA.

Iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus. Matth. 18. ℣. 34.

Peccatum habet quamdam infinitatem.

1. INfelix ille servus, cujus in hac à Salvatore composita parabola fit mentio, peccatorem præfigurabat recidivantem, cui recidivationi adjungitur velut circumstantia aggravans, ipsa ingratitudo. Decem millia talentorum, quorum Regi suo debitor erat, infinitum præfigurabant debitum, quo peccator Deo obstringitur. Unde Christus in oratione Dominica, culpam debitorum nomine exprimit, nam ubi Sanctus Matthæus habet: *Dimitte nobis debita nostra*, Sanctus Lucas scribit: *Peccata nostra*. Peccatum vero per imperceptibilem & dissolubilem hanc summam delineatur, quia, ut Doctor Angelicus ait: *Peccatum habet quamdam infinitatem, ex infinitate divinæ Majestatis, tanto enim offensa est gravior, quanto major est ille, in quem delinquitur.* Cumque immensum hoc debitum huic ingrato tanta cum liberalitate condonatum fuisset, id est, dimissum ei esset omne ipsius delictum, paulo post nihilominus benefactorem suum offendere non erubuit, in illatione injuriæ illius, quam cuidam debitori suo, ejusdem Regis Aulico irrogavit, sine ullo Regis respectu, in cujus contemptum injuria illa quoque resultabat. Salmeron de hoc debitore ait: *Significatur insignis & ingratissimus peccator.* Unde circa hoc propositum ingeniosa est illa ab Origene conscripta observatio. Reflectit enim se ad hoc, quod quando Rex debiti sui rationes ab ipso postulabat, ille vero non habebat, unde satisfaceret, *jussit eum Dominus ejus bona venundari*; at vero certior factus de crudelitate & inhumanitate, ab hoc servo erga suum creditorem exercita, magis indignatus acerbis hisce verbis eum reprehendit: *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui ...? tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.* At vero cur non præcepit, ut tamquam mancipium venderetur, quemadmodum prius ordinaverat? cur nunc illum multo indignius, quam antea tractat, siquidem non solum irascitur ei, sed & illi comminatur, eumque injurioso verbo reprehensum tam severe castigat, dum illum carnificum manibus consignat? Respondet Origenes: *Tradidit eum tortoribus, & jam non jussit eum venundari, & uxorem ejus, & filios, quia pejus oportebat pati, propter malitiam suam, traditum tortoribus.* Sanctus Antoninus ait: *Servus liberatus a servitute, propter ingratitudinem commissam erga Dominum suum, redigitur in servitutem, secundum jura.* Rex ille huic temerario servo magnum contulerat beneficium, non solum in eo, quod condemnationem contra ipsum fulminatam, ut scilicet ipse, & uxor, & filii ejus venderentur, relaxarit, verum etiam quia totum illud infinitum debitum ei condonarit, justum igitur erat, ut qui per suam ingratitudinem debitum erga Regem & Benefactorem suum deposuerat respectum, atrociori quam servitutis pœna castigaretur, *tradidit eum tortoribus &c.*

Matth. 6, 12.

Luc. 11, 4.

S. Thom. 3. p. q. 1. art. 2.

Salmeron. Tom. 7. tract. 8.

Reprehensio ingratitudinis.

Orig. tract. 7. in Matth.

Matth. 18. 32.

Ibid. v. 33.

Debitoris evangelici post ingratitudinem pœna fuit aucta.

S. Antonin. p. 2. Tom. 3. c. 9. §. 4.

2. Paulus de Palatio inter alias hujus servi allegatas malitias, hanc quoque recenset: *Peccavit ex ingratitudine, servus enim sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit multis; ergo recepisse summa beneficia à Domino, fratrum amorem summe cupiente, & jubente, & torquere fratrem, tam exigui æris debitorem, id mortale Domino visum est.* Porro ex contextu parabolæ deduci posse videtur, quod cum Rex ille debitum infelici huic servo semel remissum, in pœnam ingratitudinis suæ denuo resuscitet, illudque ab eo exegerit, *quoadusque redderet universum*

Paul. de Palat. in Matth.

Quare in evangelio exigitur à servo debitum semel dimissum.

versum debitum, idem pariter in recidivis contingere dici possit. Verumtamen ne in materia tanti momenti erremus, operæ pretium esse duxi, illas adducere doctrinas, quas interpretes pro hujus dubii solutione in medium attulisse reperio. Et quidem Abulensis, qui hanc quæstionem diffuse discussit, tandem in hæc verba concludit: *Dicendum peccata redire dicuntur, non quidem quantum ad se, quod est redire quantum ad actum, culpam, maculam, reatum aut pœnam, quia omnia ista sunt aliquid in peccato, sed redeunt peccata dimissa quantum ad effectum suum, quia ex peccatis commissis, relinquitur aliquid in sequentibus peccatis, etiam postquam illa remissa fuerunt, ex eo enim, quod homo per peccatum offendit Deum, postquam remissionem præcedentium peccatorum accepit, actus sequens peccati incurrit quamdam deformitatem ingratitudinis, quia gravius reputatur peccatum, quod quis facit, postquam accepit remissionem, quam prius; sicut gravius peccat, qui offendit illum, à quo beneficia suscepit, quam si offendat eum, à quo nulla unquam beneficia susceperit; & quia remissio peccatorum est beneficium quoddam, quod à Deo recepimus ultra cætera beneficia, magis ingratus est, qui post remissionem peccatorum peccat, quam prius. Et ista deformitas ingratitudinis, addit aliquam magnitudinem peccato, & quantum ad hoc redeunt peccata dimissa, quia nisi illa præcessissent, non esset ista magnitudo peccati.*

Abul. Tom. 5 in Matth. c. 18. q. 140.

Redeunt peccata quoad effectum.

Idem Episcopus Abulensis in q. 143. denuo hoc punctum declarat sequentibus verbis: *Sciendum, quod peccata dimissa dicuntur redire, non solum quando quis peccat in primo peccato post remissionem peccatorum; sed etiam omnibus aliis vicibus, possunt dici redire longe, quia iste reditus non est, nisi quantum ad circumstantiam ingratitudinis, & tamen non solum in primo peccato post remissionem, committit ingratitudinem qui peccat, sed etiam in omnibus aliis, ideo possent in quolibet peccato dici redire, quia tanta ingratitudo est in secundo peccato, post remissionem, quanta in primo, & ita de aliis.* Hæc tamen ultima verba difficultatem in se continere videntur, atque ideo declaratione indigent, quia nullus est, qui non dicat, multo majorem esse ingratitudinem illius, qui Deum offendit, postquam ab eo non semel, sed sæpissime remissionis beneficium accepit. Sanctus Antoninus diu ante Abulensem hanc difficultatem definivit inquiens: *Propter ingratitudinem peccata dimissa redeunt, unde Dominus in parabola de servo debitore decem millium talentorum, qui ut ingratus noluit misereri conservo suo, pro parvo debito centum denariorum, ob amorem Domini sui, qui sibi remiserat decem millia talenta, iratus contra eum tradidit tortoribus, quoadusque redderet universum debitum; ubi dicit Rabanus: Considerandum est, quia dicit universum debitum, quia non solum peccata, quæ homo egit post Baptismum, imputabuntur ei ad pœnam, sed etiam originalia, quæ ei in Baptismo remissa erant.* Ut autem, qualiter hoc intelligendum sit, exponat, authoritatem adducit Doctoris Angelici, de quo ita scribit: *Post alias opiniones, determinando dicit, quod peccata dimissa realiter numquam redeunt ad animam, nec quoad culpam, nec quoad pœnam, ut scilicet pro omnibus dimissis sustineat pœnam, sicut si numquam fuissent dimissa. Nec etiam sequens culpa recidivi, est tanta gravitatis, sicut omnia dimissa peccata simul, nec est etiam digna tanta pœna, quantum merebantur omnia illa, sed redire dicuntur secundùm quid, non simpliciter, id est, secundum quemdam effectum aggravationis, propter illam circumstantiam ingratitudinis. Habet enim illa culpa recidivi, quamdam majorem gravitatem, propter illam ingratitudinem.* Paulò post vero subdit idem Sanctus Antoninus: *Hoc idem confirmat Gratianus de pœnitent. distinct.* 4 5. *verum dicens, ubi ait: Illa peccata dimissa redire dicuntur, quia quisquis post acceptam remissionem ad vomitum redierit, tanto gravius punietur, quanto benignitate Dei abusus, singulorum remissioni accepta, ingratus existit.* Cajetanus hoc quoque dubium ventilat inquiens? *Quomodo sine pœnitentia sunt dona Dei, ut Apostolus dicit ad Roman. 1. si debita semel donata à Deo, postea repetuntur?* & respondet: *Repetuntur, non ut fuerunt prius debita, sed ut modo effecta sunt materia ingratitudinis tam inhumanæ, ingrata siquidem hæc inhumanitas, tanto magis pensanda est, quanto majus fuit beneficium donationis tantorum delictorum.* Paulus de Palatio similiter ait: *Cum quis summa beneficia post summa debita, & peccata recepit a Domino, si iterum offendat in scelere grandi, hoc peccatum ex ingratitudine fit gravissimum; adeo ut gravitatem præcedentium delictorum, aut superet, aut æquet.* Dionysius Carthusianus similem habet expositionem: *Indirecte, & aliquo modo redire dicuntur, in quantum sequentia vitia graviora, & damnabiliora sunt, propter ingratitudinem, & indulta pietatis, & propter recidivum in eadem mala, sicut & periculosius est, eamdem corporis partem vulnerari, quæ læsa est semel.*

Abul. ibid. q. 141.

In omnibus recidivis involvitur ingratitudo.

S. Antonin. ibid.

Redeunt peccata secundùm effectum aggravationis.

Cajetan.

Paul. de Palat.

Dion. Cart.

3. Non potest dari donum aliquod cœleste homini magis necessarium, quam sit donum remissionis peccatorum; Unde Concilium Tridentinum ita decidit: *Fuit pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria.* Cum enim nos ad cadendum adeo proni simus, Deus nobis in pœnitentia de beneficio remissionis peccatorum prospexit, quo ab inferno eruti in paradisum remittimur, recidivi autem huic quasi infinito beneficio ingrati abutuntur, indeque occasionem sumunt majori cum licentia peccandi, dum per facilitatem remedii & divinæ misericordiæ præsumptionem ad peccandum animantur. Unde Tertullianus ait: *Hoc enim dico, pœnitentiam, quæ per Dei gratiam ostensa, & indicta nobis, in gratiam nos Domino revocat, semel cognitam, atque susceptam, nunquam posthac iteratione delicti, resignari oportere: Jam quidem nullum ignorantiæ prætextum tibi patrocinatur, quod Domino agnito, præceptisque ejus admissis, denique pœnitentia delictorum functus, rursus te in delicta resticuis. Ita, in quantum ignorantia segregaris, in tantum contumacia adglutinaris. Nam si idcirco te deliquisse pœnituerat, quia Dominum cœperas timere, cur quod metus gratia gessisti, rescindere maluisti, nisi quia metuere desiisti? Neque timorem alia res, quam contumacia subvertit. Cum enim ignorantes Dominum, nulla exceptio tueatur à pœna (quia Deum in aperto constitutum, & vel ex ipsis cœlestibus bonis comprehensibilem ignorari non licet) quanto cognitum despici periculosum est? Despicit porrò, qui bonorum, ac malorum intellectum ab illo consecutus, quod intelligit fugiendum, quodque jam fugit resumens intellectui suo, id est, Dei dono, contumeliam facit, respuit*

Conc. Trid. sess. 14. c. 1.

Necessitas doni remissionis peccatorum.

Tertull. l. de pœnit. c. 5.

Recidivus definit Deum timere.

respuit datorem, cum datum deserit, negat beneficum, cum beneficium non ignorat. Quemadmodum ei potest placere, cujus munus sibi displicet? Ita in Dominum non modo contumax, sed etiam ingratus apparet. Quanto enim divinæ gratiæ, in abolenda culpa præcedenti, abundantiores fuerunt, tanto injuriosior est contemptus, qui ei per hoc irrogatur, quod amicitiæ & gratiæ Dei illius, qui tantis nos beneficiis auxit, renunciemus, atque ad illum offendendum retrogredi non vereamur. *Ingratus existit*, inquit S. Augustinus, *qui plenus virtutibus, Deum non omnino timuit. In hoc enim quisque fit culpabilior, quo est Deo acceptior; ideo enim Adamus plus peccavit, quia omni bono abundavit.* Sanctus Cyprianus de iis disserens, qui à pœnitentia recidunt, inquit: *Deus quantum patris pietate indulgens semper, & bonus est, tantum Judicis majestate metuendus est.*

S. August. lib. de pœnit.

S. Cypr. ser. de lapsis.

4. Postquam Salvator suam erga paralyticum illum exhibuisset benignitatem, eumdem monuit dicens: *Noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, ubi Sanctus Bonaventura ad ly *deterius* se reflectens, inquit: *Merito deterius contingit tali, ob majorem ingratificationem, & inexcusabilitatem.* Sanctus Chrysostomus in Homilia prima in Acta Apostol. rationem assignat, cur recidivus relabitur; ait enim: *Ideo namque posteaquam acceperimus, socordes sumus, quod priusquam acceperimus, non vigilaverimus. Ideo complures, posteaquam acceperunt, protinus redierunt ad priorem vomitum, redditi deteriores, gravius supplicium sibi accerserunt, eo quod à prioribus peccatis liberati, hoc pacto etiam gravius Judicis iram in se provocarunt, dum tanto liberati morbo, nec sic quidem ad sanitatem mentis converti potuerint; quin illud potius illis usu venit, quod paralytico comminabatur Dominus dicens: Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne quid tibi deterius eveniat. Item quod Judæis prædicabat, ostendens, quod illos ob ingratitudinem immedicabilia manerent mala. Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Itaque posthac, dupla, & quadrupla peccata fiunt. Qui sic? Quoniam post exhibitam nobis dignationem, ingrati sumus, & improbi. Quapropter nihil nobis proficit lavacrum, ad hoc ut mitius puniamur.*

Joan. 5. v. 14.
S. Bonav. Ibid.

D. Chrysost. Hom. 1. in Acta.
Ratio, cur à peccatis liberati facilè relabantur.

5. Ex quo ingrati hujus populi mentionem fecimus, observandum est, quod sacer textus in libro Judicum cap. 3. inquit: *Quievit terra quadraginta annis*; & confestim subdit: *Addiderunt autem filii Israël facere malum in conspectu Domini.* Ubi ly *addiderunt*, mysterium in se continet, per hoc enim vult dicere, non sufficisse illis, quod coram falsis numinibus Gentilium genua sua flexerint, quin etiam gravissimo ingratitudinis scelere peccarint, quia cum Deus illos per quadraginta annos ab inimicis tutatus fuisset, ipsi eidem hanc retulerunt retributionem, quod scilicet idola adorarent; unde severissimum sibi accerserunt supplicium, videlicet, ut à populis alienigenis infestati, ipsorum fierent servi. *Confortavit* enim *adversus eos Eglon Regem Moab.*

Judic. 3. v. 11.
Quid sit addere facere malū.

Ibid. v. 12.

6. Abulensis inquit: *Quæret aliquis, quare tanto tempore nunc Deus presserit Israëlitas, cum antehac solum sex annis eos presserit sub jugo Syriæ pro idololatria? Responderi posset, quod hoc factum est propter majorem contumaciam, nam quanto peccatum pluries iteratur, est major contumacia, & pœna major infligenda est. Cum ergo ibi non fuerint castigati, nunc pœna augmentata est; sic etiam factum est sequenti capite, nam cum iterum rediissent Israëlitæ ad idololatriam, Deus tradidit illos viginti annis sub manu Jabin, Regis Asor.* In libro Tobiæ legitur, Sanctum hunc senem morti vicinum prædixisse, non procul abesse urbis Ninive exterminium: *Prope erit interitus Ninive.* At vero undenam hanc imminentem præsagiebat desolationem, siquidem sciebat, quod ad prædicationem tam austeram Ninivitæ fecissent pœnitentiam quodque Deus ab illis removisset flagellum, à Jona his verbis comminatum: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur?* Respondeo, hanc eamdem pœnitentiam ruinæ ipsius veram fuisse causam, quia cum post lumen & notitiam veri Dei, postque suam conversionem, in scelera pristina reinciderit, merebatur utique, ut in pœnam abusus divinæ gratiæ, suæque ingratitudinis, omni cum severitate castigaretur: *Jonas Propheta prius denunciaverat Ninive subversionem, inquit Lyranus, sed quoniam ad verbum ejus egerunt pœnitentiam, ideo subversio illius fuit dilata, postea vero Ninivitæ reversi ad vitia consueta, propter quod destructionem ejus iterum dixit Dominus per Nahum Prophetam, quæ destructio facta est per Chaldæos, & hanc destructionis appropinquationem prædixit hic Tobias.* Sanctus Leo Attilam victoriis obtentis tumidum, ne in destructione Italiæ ulterius progrederetur, eloquentiæ suæ facundia nec non orationum suarum efficacia repressit, & coërcuit, & licet pari quoque modo Gensericum Regem ab urbis Romanæ invasione deterrere potuisset, nihilominus huic ingratæ urbi prædixit, quod in pœnam ingratitudinis suæ, quia nimirum primo beneficio, quo ab Attila liberata fuit, Deus illam severe castigaturus esset, quemadmodum postea per inimicum hunc exercitum revera contigit.

Abul. ibid. q. 16.

Major contumacia majorem meretur pœnā.
Tob. 14. v. 6

Jonæ 3. v. 4
Ninivitæ recidivi gravissimè puniuntur

Lyran. ibid.

Ingrata Roma punitur.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur mala, quæ in eos, qui ad peccata pristina redeunt, derivantur, quæ proinde viri timorati pro viribus fugere nituntur.

THEMA.

Fili peccasti? non adjicias iterum, sed de pristinis deprecare, ut tibi dimittatur. Eccli. 21. v. 1.

1. Ecclesiasticus, præclarus ille spiritualis vitæ præceptor, omne studium nostrum in eo positum esse vult, ut Deum precemur, ad dimittendum nobis olim à nobis commissa peccata nostra (id quod in capite primo ejusdem libri similiter suaserat dicendo: *De propitiato peccato noli esse sine metu*) tantum igitur abest, ut in peccata pristina recidivantes toleret, ut etiam à nobis requirat, ut toti in eo simus, ut divinam Majestatem propter peccata antecedentia placemus, cum firmo eadem numquam reiterandi proposito: *Fili peccasti? non adjicias iterum.* Enimvero is, qui ad vomitum redit, se cibum priorem nondum digessisse ostendit: sic quoque qui in eadem peccata relabitur, pariter severam pro peccatis antecedentibus non esse pœnitentiam indicat. Salvianus illis, qui adeo ad relapsum proclives sunt, his verbis execrabatur. *Nam taliter ferme omnia agunt, ut eos non tam putes antea pœnitentiam criminum egisse, quam postea ipsius pœnitentiæ pœnitere, nec tam prius pœnituisse, quod male vixerint, quam postea,*

Recidivatio est, signum de priori peccato non fuisse pœnitentiam sufficientē.
Eccli. 5. v. 5

Salvian. lib. 5. de gubern.

Tertull. de carne Christi c. 8.

Pœnitentia requirit propositū emendationis.

quod se promiserit bene victuros. Tertullianus de pœnitentia ait: *Siquidem omnis pœnitentia confessio est delicti, quia locum non habet nisi in delicto.* Qui autem crimen suum in tribunali pœnitentiæ sacramentalis confitetur, illud necessariò detestari, & abhorrere debet, simulque stabile & resolutum facere propositum, illud numquam deinceps amplius committendi: neque hoc solum, verum insuper in eo sibi complacere, vel illud approbare non debet, ne quidem in interiori sinu conscientiæ; quando autem Christianus idipsum vere & ex corde operatur, qua ratione tanta cum facilitate, & dispositione, ad illud denuo redire, vel tamquam canis vomitum suum resorbere potest.

Joan. 11. 43.

Explicantur verba Christi dicto Lazaro: veni foras.

Richard. de S. Vict. lib. de potest. sol. & lig. cap. 7.

S. Isidor. lib. 6. orig. cap. 19.

Luc. Pinell. lib. 1. de alt. vit. cap. 5.

Exemplum de non sincere pœnitente damnato.

2. Salvator noster Lazaro, tamquam vero peccatoris typo, præcepit, ut à morte peccati ad gratiam resurgeret, dicendo, *Veni foras.* Richardus à S. Victore exinde ad propositum nostrum sequentem eruit moralitatem, inquiens: *Quid est autem resuscitatum, inde, unde mortuus jacuerat, exire, nisi peccatum suum penitus, & in perpetuum deserere?* Sanctus Isidorus ait: *Confessio erroris, professio est desinendi, desinendum ergo a peccatis, dum confessio est.* P. Lucas Pinelli, ut multorum redarguat errorem, qui sibi persuadent, veram se egisse pœnitentiam, eo solum, quia peccata sua confessi sunt, licet in ea confessione non fuerint soliciti de faciendo sibi firmo & stabili non recidivandi proposito, sequens refert exemplum. Erat Canonicus quidam Parisinus, qui licet recreationibus & deliciis deditus esset, cum signis tamen veræ pœnitentiæ mortuus fuit, qui tamen paulo post cuidam amico suo apparuit, eique se damnatum esse dixit, cumque hic eum interrogaret: *Nonne salutis remedia ante mortem recepisti?* Respondit miser: *Recepi, sed mero mortis metu, sine emendationis proposito, & si supervixissem, iterum ad pristinas delicias reversus fuissem.* Sanctus Augustinus igitur veræ cujusdam pœnitentiæ indicium indicat, dum ait: *Magnum est salutis medicamentum, non iterare, quæ impie gessimus, nec priores cicatrices vulnerum resauciare.* In infimo aliquo nullum potest esse majus malum, quam si de infirmitate sua gaudeat, eamque gratam habens, continuo foveat, medicum autem, & præscripta ab eodem remedia detestetur & abhorreat; hoc autem ut plurimum in his, qui secundùm animum infirmi sunt, contingere solet, siquidem erga peccata sua afficiuntur, à confessione autem à patribus spiritualibus, & præscriptis ab iisdem salutaribus remediis, nec non ab omni alio, per quod mortem æternam evadere possent, nauseam & aversionem habent.

S. August. ser. 66. de temp.

Pessimum malum si infirmus suam infirmitatem foveat.

Jos. 6. v. 26.

Dion. Cart. Ibid.

S. Hilar. in Ps. 137.

3. In libro Josue maledictionem quamdam legimus, fulminatam contra illos, qui muros Jericho denuo reerigere præsumerent: *Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit & ædificaverit civitatem Jericho.* Dionysius Carthusianus sensum hujus textus spiritualem his verbis exponit: *Per Jericho intelligitur unaquæque prava & vitiosa societas, quæ increpari, & corrigi dedignatur, & contra Prædicatores & Prælatos virtuosos se armat variis modis, quam tamen Christus frequenter per sanctos Prædicatores dejicit, & convertit. Qui Jericho suscitat, atque ædificat, id est, vitia sæcularia renovat, & mundanas societates fovet, maledictioni subjicitur.* Consideratione digna est doctrina, quam Sanctus Hilarius super Psalm. 137. scribens in hæc verba tradit: *Nullus id, quod peccatum esse confessus est, deinceps debet admittere, quia confessio peccati, professio est desinendi.* Unde necessariò sequitur, quod qui facile ad pristina peccata redit, exiguam vel nullam illius habuerit pœnitentiam, vel propositum deserendi illud. Porro quale sit damnum, quod recidivantes sibi ipsis procurant, Sanctus Isidorus in sententiis suis sequenti similitudine declarat inquiens: *Iteratio peccati gravior est, sicut si morbus super morbum veniat; sicut enim recidivatio in eamdem infirmitatem sæpe lethifera est & irremediabilis, ita recidivatio in peccatum valde est periculosa.* Non sine mysterio Sanctus Paulus ad Romanos ita scribit: *Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato? .. Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum, in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Verbis autem sequentibus egregie ostendit, pœnitentem nulla ratione fieri debere recidivum, subdit enim: *Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, & ultra non serviamus peccato;* & paulo post ait: *Scientes, quod Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur; Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel, ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato.* Sanctus Ambrosius ad illa se verba reflectens: *Christus mortuus est semel*, unumquemque Christianum hortatur inquiens: *Cave ne cum mortuus fueris semel, moriaris iterum, jam non peccato morieris, sed venia.* Enimvero justitia punitiva Dei majori cum indulgentia adversus prima delicta procedere solet; at vero quando peccator sæpius prolapsus est, ingenti utitur rigore.

Iterum peccare est reædificare muros Jericho.

S. Isidor. lib. 2 sent. cap. 23.

Rom. 6. v. 1. & 2.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 5.

Sicut Christus non amplius moritur, ita homo non debet amplius peccare.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 9.

Ibid. v. 10.

Ibid. v. 11.

S. Ambros. ser. 18. in Psal. 118.

4. Bina vice Salvator noster adversus templi profanatores graviter indignatus fuisse legitur, & quidem primo, ut Sanctus Joannes cap. 2. refert, id fecit appropinquante jam Paschate, secunda vero vice idipsum apud Sanctum Matthæum cap. 21. eodem die fecit, quando cum jubilo, & pompa triumphali ei Jerosolymam contendenti obviam occurrerunt; hanc tamen inter utramque vicem indignationis reperio servatam esse differentiam, quod prima vice majorem exhibuerit benignitatem, & benevolentiam; *Auferte ista hinc, & nolite facere domum meam domum negotiationis;* at vero secunda vice, adeo se exhibuit iracundum, ut licet nullam virtutem majori cum solicitudine docuerit, quam virtutem mansuetudinis: *Discite à me, quia mitis sum;* attamen tunc à justissimo zelo suo adeo se rapi permisit, ut *mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas everterit, & dixerit eis: Scriptum est, domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Verum enimvero quisnam ex vobis differentiæ hujus causam indicare valebit? causa illius haud alia fuit, quam quia secunda vice severiorem promeriti fuerint reprehensionem, & supplicium, quam prima, eo, quod secunda vice in eamdem reinciderint sacrilegam profanationem, neque à prima se emendaverint, *servus enim sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit multis.* Unde Sanctus Thomas ait: *Quia ex eorum duritia adhuc à tali negotiatione non cessabant; ideo Dominus alia vice eos expellens, durius eos increpat, vocans latrocinium, quod primo vocaverat negotiationem.*

Matth. 21. 13.

Christus secunda vice ferventius increpavit profanatores templi, quam prima.

Joan. 2. v. 16.

Matth. 11. v. 29.

Marci 11. 15.

Ibid. v. 17.

Luc. 12. v. 27.

S. Thom. ibid.

5. San-

Joan. 5. 14. Eccli. 21. v. 1.

Lætus semel à serpente non illum, fovet in manibus suis.

S. Bonav. in collat. 25. c. 5. Joan.

5. Sanctus Bonaventura postquam examinasset monitum Salvatoris, quod paralytico in templo reperto dederat, dicendo : *Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat* ; mox adducit sequens Ecclesiastici documentum : *Fili peccasti : non adjicias iterum, sed de pristinis deprecare, ut tibi remittantur* ; Et paulò post idem Ecclesiasticus subdit, *quasi à facie colubri fuge peccata.* Porro is, qui semel à serpente morsum accepit, numquam adeo sibimetipsi inimicus erit, ut serpentem denuo manibus apprehendat, & in sinum suum recondat, & tamen idipsum facit, qui in peccatum recidivat, hic enim, postquam semel à serpente infernali sauciatus, pestiferum peccati venenum imbibit, adeo est temerarius, ut denuo mortiferum illud toxicum in sinum suæ conscientiæ recondat. Subdit vero Sanctus Bonaventura : *Hoc est thesaurizare iram Dei, peccata iterare ? ignoras, quia misericordia te ad pœnitentiam adducit ?* Misericordia enim Dei, quam semel adeo benignam erga nos experti fuimus, nos in pœnitentia confirmare & stabilire, non vero ausum suggerere deberet ad eamdem Dei misericordiam denuo offendendam, & irritandam. Merito contra ejusmodi recidivantes Beatus Laurentius Justinianus in hæc verba exclamat : *O peccantium conditio miserabilis ! ô tentationum horrendum genus sub specie indulgentiæ facinora graviora committere !* Est hic horrendus divinæ pietatis abusus, licet ab impiis parum consideratus, quod scilicet ea utantur, non ad persistendum in pœnitentia peccati dimissi, sed ad committenda nova peccata. *Non enim ad multiplicanda,* inquit Chrysologus, *sed ad delenda delicta imbrem suæ pietatis effudit.* Quis invenietur adeo delirus, qui postquam per aliquam vitæ deordinationem infirmitatem quamdam mortiferam contraxit, & ab eadem per peritum quemdam Medicum, per ferri incisiones, vel ignitas cucurbitulas, medicinarumque amaritudinem sanatus fuit, subito ad eamdem inordinationem repetendam revertatur, ea ductus spe, quod denuo sanari possit; & tamen huic temerariæ præsumptioni solus innititur recidivus, idque in negotio adeo periculoso, tantique momenti, quale est salus æterna animæ. Ratio autem hujus præsumptionis est, quia peccator in longanimitatem & patientiam Dei sperat, non tam ad abolenda, quam ad multiplicanda, & continuanda peccata sua, *ingratus medico, inimicus est curæ,* inquit Chrysologus, *qui semper curari æstuat, nec unquam desiderat sanari, & ita Dei gratiam suis cupit exuberare peccatis, ut sibi cupiat peccata cumulari. Miser, qui tali voto reus esse contendit per veniam. Fugienda dementia ista est, fugienda, quæ etiam post curam captiva tenetur amore morborum, recidiva enim lethalis est sæpius ægritudo.*

Hortendus est divinæ pietatis abusus.

B. Laur. Just. de triumph. Christ ago. cap. 9.

D. Chrysol. ser. 113.

Cui motivo innitatur recidivus.

D. Chrysol. ibid.

6. ***Non adjicias iterum.*** Enimvero qui aliquem offendit, cujus dignitatem personæ non agnoscit, aliqualem meretur excusationem, neque tanta cum severitate castigandus est, quam si illum prius, quis esset, cognovisset. Hæc autem est recidivantis excessiva malitia, quod injurius sit divinæ gratiæ, & benignissimæ misericordiæ quæ prius veniam illi indulgendo, tam peramanter eum excepit. Sanctus Apostolus scribit ad Galatas illorum peccata ante conversionem ipsorum aliqualem habuisse excusationem ob defectum veræ notitiæ veri Dei, post conversionem vero omni excusatione indigna esse. *Tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non sunt dii, serviebatis ; nunc autem cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis à Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo servire vultis ?* Et verò recidivum aliquem interrogare percuperem : Conculcastine, quando venisti ad pœnitentiam voluptatum tuarum, & effræniuoi appetituum tuorum idola ? Acquisistine tibi lumen & notitiam veritatis ? si ita, qua igitur temeritate ad erigenda eadem falsa numina, & ad offerendum dæmoni incensum reveneris ? In libro Josue Deus huic heroi dixisse legitur : *Hodie abstulit opprobrium Ægypti à vobis.* At vero qua ratione nos securi esse potenimus, hoc Ægypti opprobrium à nobis esse sublatum ? Respondet Origenes : *Si post remissionem peccatorum ultra non pecces, vere ablatum est à te opprobrium Ægypti ; si vero iterum peccaveris, iterum in te revertuntur vetera opprobria.* Auscultetis velim, qualiter Salvianus his, qui adeo faciles sunt ad reincidendum in pristina peccata, his verbis improperet : *Qui Christum jam agnovisti, & negligis, quem agnovisti, qui susceptus es quasi intra os Dei, projicieris per torporem, quod quidem etiam Beatus Apostolus Petrus evidenter exposuit, dicens de male viventibus Christianis : Melius erat illis non agnoscere veritatem, quam cognoscentibus retrorsum reflecti à tradito sibi mandato. Contigit illis res veri proverbii ? Canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Sanctus Bonaventura inter alia recidivationis damna, etiam sequentia enumerat inquiens : *Culpa fit difficilior ad curandum, unde Jerem. 2. cap. O quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas, unde etiam dicitur, quod vulnus iteratum tardius sanatur.* Est & aliud damnum à Doctore Seraphico pariter insinuatum : *Deus fit difficilior ad placandum,* quod patet in exemplo Semei, *qui ad primam petitionem invenit misericordiam, eo tamen pacto, quod staret in Jerusalem, sed quando secundario peccavit, sine ulla misericordia occisus est.* Clemens Alexandrinus super illa verba : *Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis &c.* ita scribit : *Continua autem, & se vicissim excipientes propter peccata, pœnitentiæ, nihil differunt ab iis, qui omnino non crediderunt, præterquam in eo solo, quod se peccare senserunt ; neque scio, utrum sit deterius, prudentemne, ac scientem peccare, an cum pro iis, quæ peccavit, pœnitentia ductus fuerit, rursus peccare.*

Gal. 4. v. 8.

Qui offendit excellentissimè Dominum ignorantes, veniam meretur, non vero qui scienter.

Jos. 5. v. 9.

Origen. Hom. 5. in Jos.

Salvian. l. 4. de provid. causa fin.

S. Bonav. Tom. 7. lib. 3. c. 7. comp. Theol. vero.

Vulnus iteratum tardius sanatur,

Heb. 10. v. 26. Clement. Alex. lib. 2. strom.

7. Quotquot fuere viri magis timorati, hunc recidivationis scopolum summo studio, & pro viribus suis cavere semper conati sunt, scientes, quod relapsus ut plurimum ad inevitabilia perducat præcipitia. *Expoliavi me tunica mea,* dicebat sancta illa anima ; *quomodo induar illa ? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos ?* Circa quæ verba Sanctus Ambrosius ait : *Vide, anima devota, quid dicat, sic se actus corporis, & terrenos exuit mores, ut nesciat quomodo, etiamsi velit, possit induere.* Idem S. Doctor alibi ita scribit : *Exui enim tunicam illam pelliceam, quam acceperunt Adam & Eva post culpam, tunicam pelliceam, tunicam passionum, quomodo induam illam ? Non requirit ut induat, sed ita significat abjectam, ut jam indumento sibi esse non possit.* Sanctus Propheta David utpote *vir secundum cor Dei,* summe fuit Deo acceptus ; & ideo licet ceciderit, attamen quia *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum,* voluit Deus ut sanctus hic Rex omnibus sæculis futuris speculum esset, & norma verorum pœnitentium, quia licet ceciderit, non tamen relapsus est, quia ut

Cant. 5. v. 3.

S. Ambr. l. 3. de virg.

S. Ambr. l. de Isaac. 6.

David non fuit relapsus.

Rom. 8. v. 28.

ut ab hoc sibi caveret, post acceptam peccatorum remissionem dicebat: *Observabo me ab iniquitate mea*; ubi notandum, ei non sufficisse dicere: *Observabo me ab iniquitate*, verum insuper addidisse *mea*, quasi vellet dicere, non solum mihi cavebo ab omni iniquitate, sed specialiter à mea, in quam fui prolapsus, ne iterato in eamdem reincidam. Enimvero voluptas cor hominis rapit, fascinat intellectum, voluntatem attrahit, atque ideo nisi cauti & circumspecti simus, utique ad vomitum redibimus. S. Basilius Magnus ait: *Verum non in eo tantum elaborandum nobis est, ut motus animi in cogitando moderemur, sed quoad fieri possit, ab eatum etiam rerum congressu longissime fugiendum est, cum primum quæcumque in conspectum nobis adducta, refricata libidinum memoria, consilium rationisque vim nobis perturbant, atque confundunt, bellaque & solicitos in animo angores suscitant.* Lactantius Firmianus de viro, qui postquam lapsus est, à recidivatione sibi cavet, salutique animæ propriæ invigilat, ita scribit: *Resipiscit, at mentem suam, quasi ab insania recipit quem errati piget, castigatque seipsum dementiæ & confirmat animum suum ad rectius vivendum, tum illud ipsum maximè cavet, ne rursum in eosdem laqueos inducatur.*

Ps. 17. v. 24. Solicitè relapsus cavendi.

S. Basil. l. 4. const. Monast.

Lact. Firm. divin. inst. l. 6. c. 24.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De suppliciis, quibus Deus in relabentes in peccata pristina animadvertit.

THEMA.

Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum. Amos. 1. v. 3.

1. Vix credo, quod in amplo sacrarum litterarum volumine, testimonium inveniri possit, aptius illo, quod in themate adduximus, ad ostendendum, quantopere Deus à recidivantibus offendatur peccatoribus, & quam juste eosdem severissime castiget. Porro S. Hieronymus verba thematis ita exponit. *Si semel populum meum essit persecutus, aut secundo darem veniam, nunc vere cum tertio & quarto crudelis extiterit, ut captivam multitudinem plaustris ferreis tereret, nonne debeo eum plagis corripere, nonne clementiæ mea vultum avertere ab eo? Juxta tropologiam vere hoc possumus dicere. Primum peccatum est, cogitasse quæ mala sunt; Secundum, cogitationibus acquievisse perversis; Tertium, quod mente decreverit, opere complesse; Quartum, post peccatum non agere pœnitentiam, & in suo sibi complacere delicto. Super quatuor non convertam eum*; Enimvero gaudere sibique placere in peccato, illudque post receptam peccatorum veniam denuo committere, hoc est, quod divinæ justitiæ fulmina à Dei manibus extorquet. Porro condonavit nobis quidem Deus prima & secunda vice, & forsitan etiam tertia, postea vero justo suo judicio manum suam amplius non porriget ad nos sublevandos. *Super quatuor non convertam eum.*

S. Hieron. ibid. Quæ sint quatuor scelera Damasci.

2. In Psalmo 80. sequentem reperio regii Prophetæ propositionem: *Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula.* At vero quinam sunt hi inimici, qui Deo mentiti fuisse dicuntur? Non eos specificat; Et quodnam est tempus illud, de quo dicit: *Et erit tempus eorum in sæcula?* Hugo Cardinalis hunc versum ita exponit: *Mentitur Domino, qui ei promissa non solvit.* Etenim experientia docet, quod quando peccator peccatorum venia indiget, stipulata fide Deo inviolabiliter promittat, quod ipsum amplius offendere nolit, pœnitet ipsum commissæ transgressionis, & detestatur illam, sed quod dolendum est, promissiones hæ postea non observentur. Glossa interlinearis inquit: *Mentiti sunt ei, resumendo quibus renunciaverunt, & sunt novissima pejora prioribus*; sed qualenam exinde reportabunt supplicium? *Et erit tempus eorum in sæcula*, *id est*, ut Lyranus exponit, *eorum damnatio erit æterna.* Audite cum quali invectiva S. Augustinus hosce recidivantes perstringat: *Quare, inquit, non prosternuntur? Quare non trucidantur? Quare non terra dehiscente sorbentur? Quare non cœlo flagrante incenduntur? Quia magna patientia Domini. Et erunt impuniti? Absit; non sibi tantum de Dei misericordia blandiantur, ut sibi ejus injustitiam polliceantur. Ignoras, quia Dei patientia ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam thesaurizas tibi iram in die iræ. Si modo non reddit, tunc reddet non converso, nec correcto, in æternum reddet.*

Ps. 80. v. 16.

Hug. Card.

Mentitur Deo, qui promissam emendationem non exequitur.

Gloss. interlin.

Lyran.

S. August. ibid.

Ejus damnatio erit æterna.

3. Rex Pharao aperte se Dei inimicum declaraverat, seque illum minime agnoscere professus fuerat, expresse dicendo: *Nescio Dominum*; at vero postquam illum deinceps, licet invitus agnovisset, ejusque in tot flagellis quæ ipsum, & universum Ægyptum afflixerant, confessus fuerat omnipotentiam, quot non fecit promissiones, ut ab illis se flagellis eximeret? Nec tamen vel unicam ex illis executus fuit, utpote qui semper recidivaverit, & in duritia sua obstinatus fuerit. *Quoties ad eadem peccata*, inquit Chrysostomus, *lapsi sumus, & usque adhuc in clementia, & misericordia sua perseverat? Non tamen propter misericordiam suam nobis confidendum est magis, quam pertimescendum; nam & Pharao si confestim percussione prima fuisset admonitus, neque posteriores plagas habuisset, neque tandem cum eo tantus exercitus demersus periisset.* S. Cyrillus Alexandrinus, exemplum adducit Semei, (cujus etiam S. Bonaventura meminit, ut in Discursu præcedenti diximus) inquiens: *Semei cum prima offensionis in David impetrasset veniam, & jussus esset muros urbis Jerusalem non excedere, quia secundo deprehensus est deliquisse, & mandatum Regis neglexisse, morte mulctatus est. Quid aliud nobis hic Semei casus innuit, nisi timendam esse & graviter formidandam Dei iram, si iterum, atque iterum eadem perpetramus flagitia?* Salvator noster in castigandis templi profanatoribus (prouti pariter in Discursu præcedenti notavimus) prima vice mitis fuit & mansuetus; non vero item secunda vice; *tunc enim vehementiori castigatione usus latronum speluncam appellavit, nunc in ipso principio remissius agit. Quæsitu dignum est*, inquit Chrysostomus, *qua causa Christus hic indignatus est, & maxime cum alias injuriis contumeliisque affectus, Samaritanus & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit, nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos invehitur*; causa autem hujus differentiæ est, quia profanatores illi secunda vice, in eamdem reincidebant profanationem, abutentes mansuetudine, quam iis prima vice exhibuerat. *Aggravat Judæorum causam*, inquit Victor Antiochenus, *non parum, quod Dominus idem factum semel, iterumque repetens, ipsi nihilominus in sua illa arte cauponaria, & infami nundinatione obstinate usque perstabant*; In lib. 3. legitur, quod Deus Regi Achab impio, idololatræ, verique Dei inimico comminatus fuerit, dicens: *Ecce ego inducam super te malum &c.* & tamen in progressu ejusdem capi-

Exod. 5. v. 2. Pharao nunquam vere pœnituit.

D. Chrysost. Hom. 44. in Matth.

S. Cyrill. Alex. l. 5. in Joan. c. 17. Semei prima vice peccans impetravit veniam non secunda vice.

D. Chrysost. Hom. 22. in Joan.

Vict. Antioch. in cap. 11. Marc.

3. Reg. 21. 21.

Propter relapsum Achab punitus fuit. *Ibid. v. 29.*

capitis ait sacer textus: *Quia igitur Achab humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus;* quo non obstante, constat ex sacris litteris, quam infelicem habuerit exitum, siquidem paulò post in bello miserabiliter occisus, ejusque exercitus, dissipatus & profligatus fuit; cur igitur circa ipsum non fuit adimpleta divina promissio? S. Ambrosius respondet, quod quia Achab consilium in pejus mutavit, atque in novam impietatem contra Deum relapsus est, Deus quoque se obligatum esse existimavit, ad ipsum irremissibiliter castigandum. *Considera*, inquit Ambrosius, *quia Jezabel habuit uxorem, cujus ducebatur arbitrio, quæ avertit cor ejus, & hunc ejus pœnitentia revocavit affectum.*

S. Ambr. l. de Naboth c. 17.

4. In Exodo cap. 12. dicitur: *Vocatis Pharao Moyse & Aaron nocte ait: Surgite, & egredimini, ite, & immolate Domino.* Et tamen in cap. 14. sacer textus ait: *Nunciatum est Regi Ægyptiorum, quod fugisset populus, junxit ergo currum, & omnem populum secum assumpsit, & persecutus est.* At vero numquid Pharao Israelitis abeundi dederat licentiam, dicens: *Ite & immolate Domino?* Verum quidem hoc est, verumtamen Moyses non sine mysterio inquit: *Immutatumque est cor Pharaonis, & servorum ejus;* nimirum quando Deum ab ipsis flagellum suum amovisse viderunt, in pristinam suam reinciderunt obstinationem. *Pharao enim tot miraculis, beneficiis ac flagellis emendari noluit*, inquit Lippomanus. *Ad horam tantum pœnitentiam finxerat, nec servavit, nam persecutus est filios Israël*, & ideò quoque meritum luere debuit supplicium. Verumenimvero notandum hoc loco est, quod cum Deus Pharaonem punierit, eo quod in priorem suam reinciderat malitiam, multo utique acerbius variis temporibus populum quoque suum Israeliticum castigarit, eo, quod sæpius recidivarit in pristina sua scelera. *Reputare animo soleo*, inquit Severus Sulpitius, *populum tot beneficiis obligatum, tot cladibus, cum peccasset, coërcitum, expertumque misericordiam Dei, nequaquam emendatum, & cum semper veniam mœroris acciperet, semper peccasse post veniam. Nihil igitur mirum videri potest, Christum ab eo non esse receptum.* Quasi diceret ingratissimam hujus populi recidivationem cæcitatis illius, qua Messiam non agnoverunt, tandem exterminii illius fuisse causam. D. Chrysostomus super illa verba: *Cum immundus spiritus exierit ab homine &c.* ita scribit: *Quemadmodum dæmoniaci, cum ab infesto dæmone sunt liberati, si negligentia corrumpantur, graviores adversum se attrahunt imaginationes, sic nobis accidet; Dæmonio enim tunc vexabamini, quando idola colebatis, & dæmoniis filios vestros occisos offerebatis, ingentem hac ex re infamiam ostendentes, nec tamen dereliqui vos, sed per Prophetas dæmonem ejeci, & nunc per memetipsum curare penitus vos constitui. Verum quoniam advertere non vultis, sed ad majorem pravitatem sponte ruitis, quippe cum multo deterius sit, in meum, quam in Prophetarum interitum sævire, idcirco multo graviora vobis imminent, quam Babylonis, quam Ægypti, quam Antiochi mala fuere; nam quæ Vespasiano Duce, ac Tito, ipsis acciderunt, multo magis omnibus illis asperiora, durioraque fuerunt, quapropter dicebat; Erit tribulatio magna, qualis non fuit, nec erit.* Rupertus Abbas de hac eadem materia ita discurrit: *Usque illuc patientia, & mansuetudo agni, quam columba significaverat, erga vos, ô oves domus Israël, ad quos missus venerat, unde & dicebat: Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israël, ex tunc vobis peccantibus peccatum vestrum in spiritum blasphemiæ reputatur, quod neque in hoc sæculo, neque in futuro remittatur. Jam enim non est vobis hostia, quippe quibus Filius Dei, cum esset agnus, in leonem conversus est, & Spiritus Sanctus, qui ut columba visus fuerat, quasi ignis demonstratus est, quia non per ignorantiam delinquitis, sed voluntarie peccatis, subversi, & proprio judicio condemnati.*

Exod. 12. 31.

Exod. 14. 5. Recedente plaga recedebat pœnitentia Pharaonis

Lipp. ibid.

Sever. Sulpic. l. 1. Hist.

Similitudo. *Luc. 11. 24. D. Chrysost. Hom. 44. in Matth.*

Rup. Abb. l. 9. c. 15. de glorific. Trin. & processu Spir. S.

Judæi peccarunt in Spiritum Sanctum.

5. Advertendum quoque est, quod priusquam Amos verba assumpti thematis nostri proferret, paulo ante præmiserit: *Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem* (rugitus autem proprius est Leonis) & postea subjunxerit: *Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum.* S. Cyrillus Alexandrinus supplicium, quo Hebræi in deserto puniti fuerunt, commemorans, inquit: *Filii Israël in deserto suspirantes post ollas carnium Ægypti, & panem in saturitate manducatum, quibus in mentem venerunt pepones, cæpæ & allia, prostrati sunt ab ira Dei. Qui dixerunt: Constituamus nobis Ducem, & revertamur in Ægyptum, profligati sunt ab hostibus, illorum gerentes typum, qui virtutis iter ingressi, ad præterita vitæ tenebras pedem retroferre laborant.* Enimvero nemo est, qui nesciat, quot beneficiis Deus populum hunc in Ægypto constitutum cumularit, siquidem à duræ servitutis illius compedibus eum liberavit, per plagas admodum prodigiosas flagellavit Pharaonem, illum persequentem, locupletavit illum pretiosioribus regni illius vasis aureis & argenteis, in columna nubis per diem, & ignis per noctem, Ducem se itineris illorum præbuit, in mari rubro floridas aperuit semitas, ut siccis pedibus illud pertransire possent, inimicum in eodem mari submersit exercitum, quadraginta annis per admirabilem providentiam cœlesti illos manna cibavit, ex petra torrentes aquæ limpidissimæ, & melle dulciores scaturire fecit; *quid ultra potuit facere vineæ suæ, & non fecit:* At vero, quando postea idololatrabant in vitulo aureo, disperdere illos voluit, nisi Moyses precibus suis se interposuisset, & tamen verisimile est, eosdem Hebræos in Ægypto pariter idololatrasse, præterea in deserto petierunt carnes, & mox cum *adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, ira Dei ascendit super eos*, & tamen in Ægypto *sedebant super ollas carnium*, nec tamen puniebantur. Quænam igitur est hæc in puniendi Dei partialitas? Facilis est ad hoc responsio; nimirum *sicut lumen eorum, ita & tenebræ eorum.* Ipsorum namque transgressiones inter tenebras illas Ægyptiacas commissæ, non erant adeo graves, sicut eæ, quæ commissæ fuerunt in clara luce divinæ beneficentiæ, tot variis modis ipsis exhibitæ, & tamen tam multifariam ab ipsis contemptæ & contumeliatæ. Merito igitur inquit D. Chrysostomus: *Si divina luce illuminati, & à prima delictorum miseria erepti, rursum ad eamdem malignitatem revertamur, gravior punitio nos profecto expectabit, ideo Christus quoque paralyticum admonebat dicens: Sanus jam factus es, noli ergo amplius peccare, ne quid pejus tibi eveniat, sed quid pejus, inquiens, illi accidere poterat, qui triginta & octo annos ægrotus jacuit? Multa profecto majora, & graviora diuturno illo morbo possunt excogitari, utinamque tot tantaque nobis non accidant, quot, quantaque pati possumus.*

Amos 1. v. 2. Contra illos erit Deus rugiens.

Ibid. v. 3.

S. Cyrill. Alex. ibid. Enumerantur beneficia Hebræis præstita.

Ps. 77. v. 30. *Exod. 16. 3.*

Dei in puniendo partialitas.

D. Chrysost. ibid.

6. Aaron vitulum aureum in deserto fundendo, eumdemque simul cum populo cultu latreutico

Aaron peccando secunda vice

punitus fuit.

tico adotando, grave commisit scelus; idem quoque una cum fratre suo Moyse in deserto Cades, juxta aquas contradictionis Deum graviter offendit, de divioa illius erga populum tam ingratum & rebellem diffidendo providentia, unde Deus rationabile videbatur habere motivum, ipsum acerbissime puniendi; & tamen pro primo delicto, quod gravissimum fuit, illum castigatum fuisse non legimus, bene tamen propter secundum, licet hoc leve fuisse videatur siquidem prohibitus ei fuit adeo ab ipso desideratus ad terram promissionis ingressus. Cupitisne causam illius scire? nimirum prima vice peccavit ex timore, metuebat enim, ne populus ille tumultuando eum necaret, nisi obediret; præterquam quod peccatum illud prima transgressio fuerit, quam proinde Deus dissimulavit; at vero peccatum secunda vice non ex fragilitate, vel ex timore, sed ex malitia commissum fuit, dubitando de Dei bonitate, & liberalitate, quam toties & per tot annos expertus fuerat; dicebant enim: *Num de petra hac poterit &c.* *Cum in omnibus aliis fiducialiter egissent Moyses, & Aaron,* inquit Hugo Cardinalis, *hic diffidenter egerunt, & peccaverunt.*

Num. 20. 10.
Hug. Card.

David adulterium, & Uriæ pariter homicidium commisit, & tamen Deus peccata illa, ob Davidis pœnitentiam, promptissime abolevit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum;* quando vero idem David numeravit populum, Deus nullo modo placari potuit, sed optionem ei dedit, ut unum ex tribus intimatis flagellis eligeret, ac tandem per pestilentiam tantam in innocenti illo populo stragem fecit; Quis autem primum peccatum incomparabiliter gravius fuisse non dicet? Verumtamen notandum est tempus, quo David divinum hac numeratione transgressus fuit præceptum, tunc videlicet, quando primum peccatum deploraverat, rigidamque pro illo pœnitentiam egerat, firmiterque sibi de futuris peccatis cavendis propositum fecerat; ac proinde quando post prævium hoc lumen factus est iterum recidivus, merito secunda hac vice majori cum severitate punitus fuit. D. Chrysostomus ait: *Quemadmodum hi, qui post Baptismum delinquunt, ob id gravius puniuntur, quam catechumeni, ita qui sciunt esse pœnitentiæ remedium, nec eo volunt uti, graviora luent supplicia; etenim quo major est Dei benignitas erga nos, hoc major erit ultio, nisi illius benignitate, sicut oportet, utamur. Quid ais homo, qui tantis peccatis plenus es, & deploratus? Semel factus es amicus, semel ultioni supremæ subductus es, haud quaquam ex propriis laboribus sed ex Dei dono. Rursus ad pristinam turpitudinem revolutus es, dignus qui graviter puniaris.*

2. Rep. 24. v. 12.
Idem contigit David.
D. Chrysost. Hom. 1. in Act. Apost.

Exod. 4. 24.
Moysi meditandi reditum in Ægyptum Angelus minatur mortem.

7. In cap. 4. Exodi dicitur de Moyse: *Cum esset in itinere in diversorio, occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.* At vero causam scire percuperem, cur Deus viro huic tantis apud eum meritis conspicuo, qui pro defensione populi sui, divinique cultus, regiam & sceptrum Ægypti deseruerat, jamque ex ejus præcepto, & propter eamdem causam in Ægyptum redire parabat, hanc mortem comminatus fuerit? Porro idem ille Angelus, qui ad comminandam ei mortem cœlitus missus fuerat, in deserto postea ducis loco ei servivit, cur igitur nunc adversus ipsum ferrum apprehendit? *Omnia in figura contingebant illis.* Moyses enim ex illa solitudine egrediens, ut rediret in Ægyptum, illos præfigurabat, qui postquam semel peccato & mundo dorsum obverterunt, ad relapsum denuo revertuntur, qui proinde iram Dei mereotur, maxime quando antea ejus habuerunt lumen & notitiam.

Punitio Ezechiæ Regis.
Isa. 39. v. 6.

Quando Rex Ezechias missis ad ipsum Babyloniæ Legatis suos ostentavit thesauros, adeo id ipsum Deo displicuit, ut subito ad eum Isaiam miserit, qui ei diceret: *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt patres tui, non relinquetur quidquam, & de filiis tuis tollent, & erunt Eunuchi in palatio Regis Babylonis.* At vero, dicet aliquis, numquid potentibus Principibus usitatum est, quod thesauri sui gazam, palatii ornatus, viridaria, & pomeria, æraria denique, aliasque res pretiosas Legatis extraneis, imo & peregrinis quibuscumque ostendant? Quid igitur Ezechias mali in hoc fecit, ut propterea tam acerbum ei intimaretur supplicium? S. Hieronymus traditionem dicit esse inter Hebræos, quod quando Ezechias gloriosam illam de Assyriis retulit victoriam in qua una nocte ab Angelo occisa fuerunt centum octoginta quinque millia militum Assyriorum, convenient ac debitum divinæ Majestati gratiarum non exsolverit tributum, prout Moyses & Debbora per composita à se cantica fecerant; Præterea cum miraculosam à Deo recepisset sanitatem, in cujus signum Sol aliquot gradibus retrogressus fuerat, Ezechias, qui hasce eximias gratias divinitus acceptas, hisce Babyloniæ Legatis, ad majorem Dei gloriam manifestare debuerat, ut veræ Religionis existimationem, & notitiam illis imprimeret, à vanitate per superfluam hanc ostentationem se seduci permisit, ac proinde à Deo castigari meruit.

Quia gloriam Deo debitam sibi attribuerat.

Eccli. 34. 30. & 31.
Jejunium sine pœnitentia est inutile.
Dion. Carth.

8. Dionysius Carthusianus scribens super illa Ecclesiastici verba: *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio ejus? Sic homo, qui jejunat in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit?* sequens format argumentum: *Si enim de præteritis non pœnituit, jejunando nil meruit; si autem pœnituit, tamen tam cito recidivando, incurrit specialem quamdam ingratitudinis aggravationisque notam, sicut & vulnera renovata sunt magis nociva; gratiam quoque, quam pœnitendo & jejunando promeruit, recidivando mox perdit.* Paulò post vero explicans verba sequentia: *Orationem illius quis exaudiet?* inquit: *Id est, Deus eam non audiet, non quod recidivans non possit veniam mereri, pœnitere, ac surgere, sed quod non exaudiet, quamdiu manet in recidivo, ac voluntate peccandi.*

Ibid. v. 31.
Dion. Carth.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Execrabiles sunt illi, qui Deum, ejusque præsentiam agnoscentes temerè peccant.

THEMA.

Malum coram te feci. Ps. 50. v. 16.

Christianus peccat in præsentia divinæ Majestatis sic paganus

1. PRopheta Regius, postquam à peccato suo resipuit, mox in fervida illa pœnitentia infinitam sceleris sui gravitatem agnovit, idque ex eo vel maxime motivo, quod peccatum suum ante oculos Dei commiserit, unde ait: *Malum coram te feci;* quasi diceret: In conspectu divinæ Majestatis tuæ, in tua tremenda præsentia, te offendere non erubui. Chrysostomus differentiam quamdam insinuat, inter Christianos divinam legem transgredientes, paganos, qui veri Dei notitiam non habent, ait enim: *Qui habet notitiam Dei, &*

reco-

D. Chrysost. Hom. 21. ad pop.

recedit ab eo, peccat in oculis Domini, qui vero incredula permanserint, quasi illo non vidente, & negligente delinquunt; unde David vir sanctus, quia corruerat in peccatum uxoris Uriæ Bersabee, agens postea pœnitentiam, dicit: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, id est, in conspectu tuo. Necessum enim est infallibilem hanc apprehendere veritatem, quod scilicet Deus præsens sit, non solum omnibus nostris operibus, verum etiam intimis cogitationibus nostris. Unde idem Chrysostomus in alia quadam

D. Chrysost. Hom. 13. in 1. ad Cor.

Homilia ait: *Ne dicas, circum circa sunt tenebræ, & parietes, qui me videt? Nam qui sigillatim finxit corda nostra, ipse scit omnia. Recte dicit peccator, circum circa sunt tenebræ, & parietes, nam si tenebræ non essent in mente, non ejecto Dei timore, secure, & intrepide ageret. Nam si non sit obtenebrata principatum tenens facultas animæ, non potest cum securitate ac licentia ingredi peccatum.* Sicut enim nullus in conspectu sui principis (nisi fortitan omne penitus amisisset judicium) eum contumeliari auderet, licet hoc procul ab illo constitutus facillime faciat, ita quoque nisi homo à propriæ passionis vehementia sit fascinatus, caliginosamque in intellectu suo contraxerit cæcitatem, Deum nonquam offendere audebit, si illum consideraverit sibi vere esse præsentem.

Argumentum a minori ad majus.

Unde Chrysologus ait: *Desperatus incurrit, qui in ipsis dominantis oculis offendit, & excusatione caret, qui facinus ipso Judice teste committit, aut quam defensionem sperat, quem testimonium cognitoris accusat? sic diabolus cum esset Angelus, & in cœlo, & coram Deo semper clarissimus versaretur, & fulgens, dum Dei tentat aures, dum in Dei superbit aspectu, lapsus ad terram, ad tartara dejectus, in diabolum mutatur ex Angelo.* Qui enim divinam illam serio recogitans præsentiam, *quam adorant Dominationes, tremunt potestates*, nihilominus eamdem cum hoc lumine offendit, & contemnit, hic alter quidam dæmon esse vere dici potest, dum in Dei superbit aspectu.

Chrysolog. serm. 28.

2. Philo Hebræus præcepta olim à Deo electo populo suo tradita, præcipue vero illud: *Non habebis Deos alienos coram me, ... non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, &c.* considerans, interrogat, quonam mysterio Deus post intimata hæc præcepta, non simul pœnam transgressuribus illorum debitam præscripserit, ac tandem ad propositum nostrum scribit, ne sequitur: *Ne quis putet de pœnis silere oracula, ut qui peccant, impunitatem sibi polliceantur, sed magis cogitent assidere se Deo justitiam, illumque inspectare, quidquid agunt homines, nec dissimulare, ut naturam infensam sontibus, & ex officio plectentem juris violatores.* Dissolutus ille, immorigerusque filius prodigus, tunc primum in semetipsum redit, ac malam vitam suam emendare, subque obedientiæ paternæ jugum redire statuit, quando se coram Deo peccasse, in mentem sibi revocavit, dicendo: *Peccavi in cœlum & coram te.* Quidnam enim hisce verbis insinuare voluerit, Chrysologus exponit dum ait: *Cui in cœlo, & in terra ante oculos sunt omnia, quæ geruntur Peregre profectus est iste, & in regionem longinquam fugit, sed accusatores suos, sed testes suos, divini Patris oculos non effugit.* Hoc David clarius aperit, dicendo: *Quo ibo à Spiritu tuo? & à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero in infernum, ades; si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me. Videt iste per totum mundum, nuda Dei oculis delicta consistere, non cœlum, non maria, non abyssum, non ipsam noctem Deo posse velare peccata. Sentit, quantum sit sceleris, mali quantum, in ipso Dei peccare conspectu, & ideo clamat Tibi soli peccavi & malum coram te feci; unde & iste adolescentior similiter vociferatur, & clamat: Peccavi in cœlum, & coram te.* Tibi soli peccavi, inquit S. Ambrosius, *hoc est, etsi homines non vident, tu vides, & si homines me judicare non possunt, qui participes delictorum sunt, tu tamen Judex es singulorum; dicit igitur tibi soli peccavi; hominis testimonium declinans;* subdit vero idem S. Doctor: *Deum arbitrum omnium esse scimus, & eo ipso teste peccamus.*

Exod. 20. 3

Philo de Decal.

Prodigus resipuit dum agnoscebat se coram Deo peccasse. Luc. 15. 18.

Chrysolog. serm. 2.

Ps. 138. v. 6.

Deus videt omnia.

S. Ambr. Apol. David cap. 12

3. Regius Propheta David Deum super justos, id est, qui illum timent, defixos habere oculos dicit: *Oculi Domini super justos. Beneplacitum est Domino super timentes eum & in eis, qui sperant super misericordia ejus;* at vero quando de perversis ei sermo est, id est, de illis, qui illum intime ipsis præsentem, tantaque cum diligentia facta eorum notantem ostendunt, & contemnunt, quid dicit? *Vultus autem Domini super facientes mala*, sed quo fine? *Ut perdat de terra memoriam eorum. Qui plantavit aurem,* inquit S. Bernardus, *& qui finxit oculum, ipse considerat, non modo cernit, sed & discernit cogitationum vias, & medullas affectionum.* B. Laurentius Justinianus pariter ait: *Deo nihil potest abscondi;* unde Apostolus: *Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia namque nuda & operta sunt oculis ejus;* Ex quibus Apostoli verbis notanter infert dicens: *Magna proinde dementia est si dissimulare volumus, & non timere: indicta namque nobis est probitatis necessitas, cum agamus coram oculis judicis cuncta cernentis.* Judæi quidem in prætorio Pilati oculos Filii Dei obvelaverant, eique, tamquam insolentias, & temeritatem eorum minime videnti, infligebant alapas, dicendo: *Prophetiza, quis est, qui te percussit?* non tamen intelligebant, oculos ejus Sole lucidiores esse, magisque penetrativos, dicente Ecclesiastico: *Oculi Domini ... lucidiores sunt super Solem.* Simon de [Cassia] super illa verba: *Prophetiza, quis est, &c.* inquit: *Ac si Prophetia careret anima Salvatoris, sive tanta sit ignorantia judicis, quod nesciens culpam, non inferat pœnam.* Credunt nonnulli se oculos Domini fasciolis ignorantiæ obvelasse, ut nec ipse speculator desuper esset; sed misere falluntur, quia oculi Dei adeo sunt aperti, ut licet mille fasciolis obvelarentur, ipse tamen reconditissimas intueatur cordium cogitationes, quantumvis millenis sæculis à nobis remotas, quia omnia ei præsentia sunt in æternitate. Unde S. Gregorius ait: *Non ante oculos Dei vacuæ transeunt cogitationes nostræ, intus videt Deus.* Et alibi de hoc eodem puncto differens ait: *Intus est, qui judicat, intus quod judicatur. Cum ergo in corde delinquimus, latet homines, quod apud nos agimus, sed tamen ipso judice teste peccamus.* Oleaster mysterium, cur Deus olim magnum illud candelabrum diu noctuque lumen ut spargeret præceperit explicans, ideo factum esse dicit, *ut intelligas, quod sive in die, sive in nocte impie egeris, ab eo videaris, Et dixi: forsitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in deliciis meis, quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur.*

Oculi Domini sunt super justos, & nullus Domini super facientes mala

Ps. 33. v. 16.

Ps. 146 11

Ps. 33. v. 17.

S. Bern. ser. 10. de Conversio. ad Cleric.

B. Laur. Just. de Timore cap. 4.

Hebr. 4. 13

Luc. 22. 64.

Eccli 23. v. 28.

Simon de Cassia lib. 13.

Mali videntur velle velare oculos Domini.

S. Greg. Pastr. c. 4. p. 1.

Oleaster.

4. Enimvero unica causa, ob quam Christianus, ex fide licet sciens infinitam illam Dei Majestatem sibi intime esse præsentem eamdem nihilominus in oculis ejus tam pervicaciter aspernetur, & offendat, hæc est, quia scilicet ad eamdem mente sua recogitandam non se applicat, ob quem unicum defectum infernus mire adimpletur, prout S. Propheta Jeremias opportune notat inquiens: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui*

Christianus liberius peccat quia de Deo non cogitat.

Jer. 12. v. 11.

Quid sit candelabrum luminis.
1 Macb.1. v. 23.

qui recogitet corde. Porro primum quod Antiochus Rex è templo rapuit, fuit candelabrum illud aureum, cujus jamjam mentionem fecit: *Accepit... candelabrum luminis*: ut per hoc nobis insinuetur, quod quando Dæmon animæ nostræ invadit templum (*templum Dei, vos estis*) ante omnia inde eripiat applicationem & reflexionem mentis, seu meditationem quoad bona spiritualia, & salutem æternam; *Candelabrum luminis*, inquit Hugo Cardinalis, *id est, gratiam contemplationis*: Ex hujus autem direptione nascitur omnis temeritas peccatoris; nam ut Gregorius Magnus ait: *Perversi quoque dum interna non appetunt, in suis se cogitationibus foras fundunt.* Unde eis per Prophetam dicitur: *Redite prævaricatores ad cor*; Et iterum: *Væ qui cogitatis inutile*: In actionibus quippe suis verentur homines, quos corporaliter vident, & Deum sibi præsentem esse non æstimant, quem non vident; Econtra in laudem justi dicitur: *Cum Ægypti Regem contemneret, ut Dei mandatis obediret, quia invisibilem tamquam videns sustinuit.*

2. Cor 6. 16
Hug Card. ibid.
S. Greg. lib. 19 Mor. cap. 9.
Isaiæ 46. 8.

Peccans ignorat.

5. S. Apostolus de Christi disserens Crucifixione (in qua Hebræi detestabilissimum commiserunt scelus, quod umquam sive ab humana sive à Diabolica excogitari potuit malitia) hanc unice cognitionis defectui attribuit, inquiens: *Nemo principum hujus sæculi cognovit; si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Quem enim cognitionis defectum, Salvator noster, Apostolis suis feroces, quibus infestandi erant, persecutiones prædicens, insinuavit, dum ait: *Absque Synagogis facient vos, sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo*; cujus protinus hanc subdit rationem: *Hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.* Regius Propheta in Psalm. 93. Deum his verbis precatur: *Redde retributionem superbis. Usquequo peccatores Domine, usquequo peccatores [illegible]abuntur? Effabuntur & loquentur iniquitatem... Populum tuum Domine humiliaverunt, & hereditatem tuam vexaverunt; Viduam, & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt, &c.* At vero undenam hæc tanta peccatorum malitia procedebat? Ad hoc idem Propheta respondet, subdendo: *Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob*: Circa quæ Psalmistæ verba Author imperfecti ita scribit: *Non quia talia fuerunt specialiter verba illorum, sed quia tales sunt cogitationes hominum facientium malum, non enim facerent mala, si cogitarent, Deum aut intelligere, aut videre, quod faciunt.* Joseph ab hera sua tanta cum vehementia his verbis: *Dormi mecum*, sollicitatus respondit: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* At vero, quæret fortasse aliquis, Joseph heræ suæ libidini consentire non poterat? numquid homo erat, similis nobis? numquid eum nonnumquam carnis stimuli agitabant? cur igitur in optimo & pulcherrimo ætatis flore, imo & in prompta occasione lubricitatis constitutus, se id facere non posse dicit? Quod si dixisset: *Nolo hoc malum facere, & peccare in Deum meum*, cessaret omne dubium: nunc vero dixit: *Quomodo possum, &c.* Oleaster hanc responsi à Josepho dati assignat rationem: *Quomodo faciam malum grande? Hoc malum peccatores, dum peccare volunt, habent, quod cum peccare cupiunt, peccatum attenuant, justi vero omnes nervos extendunt, & tam grave, & magnum faciunt, ut vires eorum omnino excedat, & sic dimittant, nec se posse, aut scire facere fatentur: excedit enim justorum vires peccatum.* Præter hanc vero causam aliam assignare possumus, huic nostro proposito multo aptiorem, hanc videlicet: Cum enim Joseph adolescens esset ingenti virtute præditus, de illo nequaquam dubitare licet, quin in cunctis operibus suis Dei jugiter in mente sua recoluerit præsentiam, memoriæque suæ illud proavo suo magno Patriarchæ Abrahæ à Deo impositum præceptum habuerit infixum: *Ambula coram me, & esto perfectus*: Hoc igitur frænum illud erat, quo ab omni Dei offensa committenda coërcebatur; unde alii prædicta Josephi verba ita legunt: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare coram Deo?* Nam ut S. Augustinus ait: *Evidentior transgressio est, cum præceptum memoria retinetur, & tamquam in illo Deus assistens, præsensque contemnitur.*

1. Cor. 2. 8.
Joan. 16. 2.
Ibid. v. 3.
Ps. 93. 2.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.
Ibid. v. 7.
Auth. Imperf. hom. 53.
Gen. 39. v. 9.
Peccans in facto dicit: non videbit Dominus.
Oleast.
Justi aggravant, injusti extenuant peccati quantitatem.
Renuit peccare Joseph ob præsentiam Dei.
Gen. 17. v. 1
S. Aug. lib. 11. de Gen. ad lit. cap. 30.

6. Didacus Stella verba illa filii prodigi pœnitentis: *Peccavi in cælum, & coram te*, devota hac illustrat paraphrasi: *O bone Deus! quam parvi te feci? Equidem considerare debuissem, in tua me esse præsentia, ut etiamsi multum, diuque à carnis solicitatus, & interpellatus essem, tamen præsentia tua, memoriaque sua authoritatis, qui præsens aderas, confirmatus, me à peccato continuerem.* S. Anselmus exponens verba illa S. Pauli ad Romanos: *Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, &c.* ita scribit: *Quoniam si intellexissent; timuissent, numquam talia commisissent. Amiserunt enim lumen intelligentiæ, ex quo deseruerunt fontem cælestis Sapientiæ.* Valde periculosum est in tenebris sine lumine prævio incedere, facile enim homo impingit, cespitat, in foveas aut præcipitia corruit; econtra vero dum quis in clara luce ambulat, omnia prospicit ante se, & evitat pericula obvia. Sapiens ait in Proverbiis: *Septies cadit justus & resurget, impii autem corruent in malum*; hæc enim impios inter & justos est differentia, quod hi, licet venialiter cadant, subito tamen post lapsum resurgant, non item perversi, qui peccant mortaliter, hi enim corruent in malum, quia non resurgent, quia iterum cadant, quia in tenebris ambulant, id est, Deum sibi præsentem esse mente sua numquam recolunt. Audite hac de re S. Bernardum in hæc verba scribentem: *Septies in die cadit justus, & septies resurgit, si tamen cadat in die, & se cadere videat, & cecidisse se sciat.* S. Thomas de Villa nova in Concione quadam ait: *Pœnitentia acceleratio nobis à Deo reputabitur ad justitiam; scriptum est enim; Septies in die cadit justus; si justus, quomodo [illegible] cadit? Et si toties cadis, quomodo justus? utique quia non meretur nomen justi amittere, teste Hieronymo, quia licet ita fragilis fuit, ut septies caderet, sit tamen diligens fuit, ut septies in die resurgeret.* Per diem enim lumen & notitiam Dei præsentis ubique intelligere possumus, quam homo justus mente sua jugiter recolit, & proinde casus illius non sunt mortales, sed veniales, & ab his facile quis resurgit, & in pedes sese erigit.

Luca 15. 18.
Did. Stell. ib.
Rom. 1. 32.
S. Anselm.
Periculosum est in tenebris incedere.
Prov. 24. 16.
S. Bern. ser. 17. in Cant.
S. Thom. de Villa nova. Conc. Dom. 4 Quadr.

7. Videmus per experientiam, quod virorum honoratorum præsentia à peccatis committendis peccatorem coërceat, quæ alias indubitate commissurus fuisset; Quanto igitur efficacius recogitata à nobis præsentia supremæ illius Majestatis, *quam tremunt potestates*, nos à peccando refrænare valebit: quod autem hoc apud nos non obtineat, ex eo solum venit, quia nullus est qui illum recogitet corde; alias enim, ut Seneca inquit: *Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat.* Qua igitur ratione possibile esset, ut peccator peccaret, si Deum illum, quem graviter offendit vere & realiter præsentem esse recogitaret; & quidem præsentem esse peccaminoso ipsius actui, non solum tamquam criminis commissi veridicum testem, verum etiam tamquam implacabilem ipsius judicem. David inquit

Argumentum à minori ad majus.
Senec. Ep. 11.

Psalm. 10. 5. ibid v. 8.

inquit de impio: *Non est Deus in conspectu ejus;* sed audi quidnam inde mox subsecutum fuerit: *Inquinata sunt viæ illius in omni tempore; Auferuntur judicia tua à facie ejus.* Nullus etenim reperietur malefactor, qui quantumvis sit sceleratus, qui in facie & præsentia illius judicis, à quo procellandus, & condemnandus foret, delictum suum committere, nedum illum mortaliter offendere & contumeliari ausit. Hanc autem temeritatem, & insolentiam Christianus exercere non erubescit, hic enim per reatum mortalem offendere non veretur Deum illum, à quo se judicandum & condemnandum esse novit; id quod tamen ea eo solum capite ab eodem fit, quia hanc Dei præsentiam non recogitat cum Verumenimvero, si daretur casus, qui tamen difficillime continget, quod aliquis adeo esset audax & temerarius, ut oculis fidei recolendo Divinæ Majestatis præsentiam, nihilominus eamdem peccando contemneret, quis talem ad summum malitiæ & impietatis infelicem gradum pertigisse non diceret? D. Chrysostomus ait: *Hoc universum orbem conturbat, quod ad homines aspicientes, omnia agimus, & despecta Deo homines formidamus. Præsente quidem homine, nemo voluerit scortari, vincitur tyrannus vitii à pudore hominum, Deo autem vidente, non solum adulterium admittitur, sed etiam alia multa graviora multi admittere ausi sunt, & audent.*

Peccat homo in præsentia sui judicis.

D. Chrysost. Hom. 12. in 1. ad Cor.

TRACTATUS LXXVI.

DE PECCATIS VENIALIBUS,

CONTINET

DISCURSUS XXIII.

DISCURSUS I. Dæmon solicite curat, ut in peccata levia nos pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda paulatim nos inducat.

II. Peccata leviora non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia.

III. Idem argumentum variis rationibus probatur.

IV. Continuatur eadem materia.

V. Solicite à peccatis etiam levibus abstinendum nobis est, quia per illa nos Dæmon multum illaqueat.

VI. Qui modicas transgressiones flocci pendet, paulatim incidet in graviores.

VII. Peccata venialia animam commaculant, eosque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiunt.

VIII. Peccata venialia animam à prompta consecutione retardant, efficiuntque, ut notabili temporis spatio in purgatorio detineatur.

IX. Gravitas peccati, etiam venialis, ex pœnâ damni & sensus, qua Deus illud in alterâ vita castigat, deducitur.

X. Alia considerantur supplicia, quibus Deus in Expiatione peccatorum mortalium nos punit.

XI. Correctio etiam quoad peccata venialia nos obligat, si ab his aliquod derivari possit scandalum, aut grave damnum, quia sæpe ex modico in gravia præcipitia fit lapsus.

XII. Lapsum & prævaricationem Evæ suam à multis antecedentibus, licet venialibus transgressionibus, originem & causam habuisse probatur.

XIII. Licet multa peccata venialia peccatum aliquod mortale constituere nequeant; illa tamen ad hoc disponere probatur.

XIV. Peccatum, quantumvis sit modicum, suum tamen habet secum venenum, ac proinde timendum est, ne in graviora nos ruere faciat.

XV. Peccatum veniale nequaquam parvipendendum est, cum vera sit offensa Dei.

XVI. Perfectio in fugiendis pro viribus nostris defectibus & culpis venialibus consistit.

XVII. Peccata, quantumvis levia, impediunt acquisitionem spiritus & devotionis, ac proinde servi Dei illa anxiè persequuntur.

XVIII. Animæ timoratæ culpas etiam minimas fugiunt, utpote scientes, eas à Christo Judice severe judicandas esse.

XIX. Lex divina ex omni parte observanda est, quia à transgressionibus minimis ad majores fit aditus.

XX. Peccatum veniale non minus fugiendum est, quam mortale, immo forsitan magis illo, Deus enim opera nostra nauseat, si cum peccatis sint permixta venialibus.

XXI. De nonnullis inter peccata venialia & mortalia distinctionibus, ubi etiam de horum malitia disseritur, & nonnulla illorum speciatim assignantur.

XXII. Scriptura sacra & sancti Patres valde detestantur illa peccata venialia, quæ voluntariè, scienter, deliberatè, & cum complacentia committuntur.

XXIII. Tametsi nullus à culpa veniali exemptus sit, attamen præter præservativa, quibus efficitur, ne in illis cadamus, multa quoque habemus, postquam in illa lapsi sumus, pro illis tamedia.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Dæmon sollicitè curat, ut in peccata levia nos pertrahat, ut hac ratione ad graviora committenda paulatim nos inducat.

THEMA.

Halitus ejus prunas ardere facit. Job 41. v. 12.

Quare diabolus habitu dicatur instare, & non magno vento cum hoc possit.

1. S. Propheta Job inimicum humani generis describere atagens, eum veluti in ignem sufflantem, lignaque majori cum vehementia ardere facientem repræsentat: Sed observetis velim, quonam modo hæc insufflatio ab illo fiat; nimirum levi quadam aspiratione, seu halitu id facit: *Halitus ejus prunas ardere facit.* Idem verò superbus hostis & adversarius noster apud Isaiam dixerat: *Sedebo in lateribus Aquilonis*; Cur igitur ad magis accendendam ignis flammam, ventos aquilonares non laxat, quorum major est, quam levis cujusdam halitus, potentia? Poterat quidem idipsum facere, & quidem facillime, nec tamen ventis hisce utitur, sed halitu: *Halitus ejus*; ad accendendum enim in nobis peccati mortalis ignem, qui incendii infernalis quoddam est præludium, tenuis et aspiratio, seu halitus abunde sufficit: *Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit*, inquit Ecclesiasticus. Hæc etenim est serpentis fraudulenta astutia, quod homines timoratos nequaquam adoriatur per peccata mortalia sed à principio ignem levi habitu accendit, id est, illos ad culpam aliquam venialem committendam inducit; scit namque quod *à scintilla una augetur ignis*; si enim vel unica scintilla nutriatur, & non subito extinguatur, hæc ad vastam quamdam, densamque sylvam deflagrandam sufficit. Idem quoque efficit levis qualiscumque transgressio, nisi illa, velut scintilla quædam in primis suis principiis extinguatur. David vir erat summa innocentia decoratus: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*; *Erat vir secundùm cor Dei*; & tamen culpa sua ingens tam in domo sua, quam in populo Israelitico per publicum scandalum, indeque natas seditiones, excitavit incendium. Amnon enim filius ejus Thamar sororem suam constupravit; Hunc Absalon traditoriè occidit; idemque adversus patrem suum se armavit, ut regnum sibi pariter & vitam ei eriperet, & paulo post cum incredibili patris sui vilipendio concubinas ejus in conspectu Israelis violavit: Tandem vero tribus lanceis à Joab transfossus fuit; Adonias denique à Rege Salomone pariter filio Davidis est trucidatus. Uno verbo dicam: *Non recedet gladius de domo sua.* Undenam vero hæc tot ærumnarum & afflictionum Davidis congeries suam habuit originem? Ab unica dumtaxat scintilla, id est, ab unico incauto & lascivo aspectu: *Viditque mulierem se lavantem*; Dæmoni enim unicam dumtaxat amoris adulterini in innocenti Davidis anima insufflasse scintillam sufficiebat, ut exinde ingens postea exoriretur incendium.

Isai. 14. 13.

Eccli. 11. 34.

Eccli. 11. 34. Timoratos ad levia dumtaxat impellit peccata.

Psal. 100. v. 2.

Ab unico levi lascivo aspectu David cepit plurima mala. 2. Reg. 12. v. 18.

2. Reg. 11. 2.

2. S. Bernardinus inquit: *Tanta quippe astutia est serpens antiquus, ut hominem Deum timentem non mox invadat suggestione aperti sceleris, sed primum paulatim restringit rigorem justæ discretionis, qui autem modica spernit*, ut dicit Ecclesiasticus, *paulatim decidet.* Primò igitur viro timorato suaviter insinuat, aspectum aliquem, aliud non esse, quam curiositatem & complacentiam quamdam, quæ ad transgressionem mortalem neutiquam pertinget: interea vero venenum abscondit, tacetque, quod *à scintilla una augetur ignis.* Porro multis per hujus serpentis astutiam idem contingit, quod Goliath evenit; cum enim hic à capite ad calces usque valida esset armatura communitus; David nihilominus fundam suam tanta cum dexteritate vibrare novit, ut lapis fundæ immissus in modicam vasti illius Colossi partem, quæ chalybe contecta non erat, ac vix videri poterat, id est, in frontem illius evibraretur, & sic interiret. *Exemplum à militibus cape*, inquit S. Ephrem, *nonne totum corpus militis ferreo thorace munitur? Accidit autem & illud ob laxiorem constitutionem ledi, nam si per tenuem aliquam rimulam telo aditus patefiat, strenuo militi mortem affert.* Atque observavit sagacissimus serpens, *quod eo tempore, quo solent Reges ad bella procedere, David remansit in Jerusalem.* Glossa addit: Otiosus, ut scilicet honesta aliqua recreatione, Regni, & militiæ curas nonnihil alleviaret; ac proinde hanc occasionem nactus Dæmon, eamdem sibi neutiquam negligendam esse duxit; *Dum igitur ... surgeret David de strato suo post meridiem, & deambularet in solario domus regiæ, vidit que mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum; Erat autem mulier pulchra valde*; idque Dæmoni ad accendendum in anima hujus Regis carnalis concupiscentiæ ignem abunde sufficit. Unde S. Cyprianus ait: *Dominus prudentes esse nos jussit, & tanta solicitudine vigilare præcepit, ne adversarius vigilans semper, & semper insidians, quando in pectus obrepat, de scintillis conflet incendia de parvis maxima exaggeret, & dum remissis, & incautis leniore aura, & flatu blandiore molliatur, procellis ac turbinibus excitatis, salutis ac vitæ naufragia moliatur.*

S. Bern. Tom. 3 ser. 3 fer. 3. post Pasc. Modus tentandi timoratos diabolo usitatus. Eccli. 19. 1.

1. Reg. 17. v. 49.

S. Ephrem. in mor. ing.

2. Reg. 11. 1. Diabolus prius suasit David otium & illo mediante adulterium. Ibid. v. 2.

Cyprian. ser. 2. de nat. Christi.

3. Porro quod Dæmon ad hoc specialiter connitatur, ut homini peccatum veniale nihil faciendum esse persuadeat, ex historia quadam in vita S. Philippi Nerii relata efficaciter probatur. Etenim Florentiæ in monasterio S. Marci, quod est Ordinis Prædicatorum, duo erant hujus ejusdem Ordinis sacerdotes, quorum unus F. Zenobius Mediceus, alter vero F. Servantius Minius vocabatur. Convenerant isti inter se, ut singulis quibusque noctibus, priusquam ad Matutinas accederent, mutuo peccata confiterentur. At humani generis hostis, tanti boni invidus, nocte quadam duas circiter horas, antequam consuetum daretur signum, Zenobii cubiculum pulsat, inclamatque: Heus tu, surge, imminet hora. Hac voce experrectus ille, statim lecto exiliens, ad Ecclesiam se confert, ibique ementitum Servantium reperit, prope sedem deambulantem. Quamobrem Zenobius ratus ipsum vere esse Servantium, supplex genuflectit, ut peccata confiteatur. Assidet Dæmon & confessionem excipit. Ad singulas tamen culpas, quas pœnitens confitebatur: Nil istud, nil culpæ, ajebat. Imo cum culpam sibi graviorem visam Zenobius subjungeret: ajebat itidem: Futilia sunt ista. Hæc audiens Zenobius, Satanæ laqueos veritus, crucis signo se muniens, mendacii parentem ita compellat: Num tu Dæmon infernalis? Ad hæc ille spe lucri frustratus, ignominiæ plenus evanuit. *Nullus igitur*, inquit Chrysostomus, *se frivola illa ratione consoletur, qua universa protervitas in animam introducitur: Illa inquam ratione*

Historia in qua diabolus audit confessionem.

D. Chrysost. hom. 87 in Matth.

tione

Contemptus leviorum est via ad majora.

tione nulla utatur, dicens: Quid hoc est, aut illud? Mille certè hinc mala oriuntur. Veterator enim malorum Diabolus cum sit, magnâ malitiâ, multâ operâ, ingenti studio, condescensione quæ nonnulla ad perditionem hominum utitur. A minimis enim plerumque incipit, quod intueri hoc modo licet. Studebat in Pythonissa nugas, ac deliramenta Saul Regem detrudere, sed id si ab initio suasisset, mentem ille non adhibuisset, quando enim id fecisset, qui Pythonissas expellebat? Propterea sensim & paulatim illum inducit nam quoniam Samuel non obtemperavit & holocausta illo absente offerri præparavit, accusatus ait: Necessitas hostium facta est major: Cumque flere oportuisset, quasi nihil mali fecisset, lætabatur. Jussit rursum nonnulla de Amalecitis Deus, & quoque transgressus fuit. Hinc adversus David insanivit, & sic paulatim labens, ad ipsum perditionis barathrum seipsum immisit. Idque pariter in primo reprobo, Cain videlicet, exemplificat, quem astutus ille serpens sensim, & paulatim in magnum illud præcipitium detrubaerit; subdit enim: *Similiter etiam de Cain factum esse videmus, non enim confestim cædem fratris ille suggessit, ne magnitudine rei commotus, tam scelestum facinus abominaretur, sed prius permisit, sed prius persuasit deteriora offerre, nullum esse id dicens peccatum, deinde invidia veneno succendit, nihil enim hinc mali futurum persuadendo. Ita sensim in eum illapsus ad cædem fratris, & ad negationem sceleris impulit, nec prius cessavit, quam malorum omnium verticem imposuit.*

Id ostenditur in Cain.

4. Communis est inter sacros Interpretes opinio, Judam eo tempore, quo ad Apostolatum evectus fuit, virum fuisse timentem Deum, & tamen ad tantam paulatim pervenit malitiam, ut ille, de quo S. Joannes ait: *Ipse enim sciebat, quid esset in homine*, de eo pronuntiaverit: *Ex vobis unus Diabolus est*. At vero quonam Dæmon usus est modo, ut degenerem hunc Apostolum in tantam malitiam præcipitaret? Priusquam ad hoc respondeam, libeat obsecro sequentem à S. Isidoro Pelusiota traditam audire similitudinem. *Dæmon*, inquit sanctus hic scriptor, *eum, qui in hujus mundi mari navigat, nunquam ex improviso aggreditur, sed prius explorare nititur ejus genium, malas ejus inclinationes, & humorem illius peccantem, fustumque tormentariorum ex adverso loci illius erigit, ubi mœnia debiliora esse noscuntur, ut quassationem muralem facere possit; De inimicis sibi prospicit intestinis, procurat que clandestinos traditores, denique passiones nostras adhibet, & appetitus inordinatos, ut nos in potestatem suam redigat.* Unde S. Jacobus dicebat: *Unde bella, & lites in vobis? nonne hinc, ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris?* Vidit igitur Judam non ad superbiam, nec ad delectationes carnis, vel gulam, sed ad auri & argenti cupiditatem esse propensum; & quia Cœlestis Magister Collegii Apostolici bursam ei consignaverat, adeoque pecuniam semper ad libitum suum promptam habebat, hac commoditate ex instigatione Diabolica abutenti, Diabolus sensim & paulatim furta suggessit minuta, ut tandem ad graviora committenda eum seduceret, illudque eo usque facere continuavit, donec à pessimo hoc vitio eousque inductus fuerit, ut Christum pro triginta venderet argenteis. *Itaque Judam in barathrum nequitiæ præcipitavit*, inquit Hugo à S. Victore, *neglecta minimorum cautio*. Est quoque quorumdam Doctorum opinio, Judam, quia pauperes parentes habuit, ex pecunia custodiæ illius commissa, iisdem sine Christi licentia subvenisse, & paulatim summam aliquam,

Joan. 2. v. 25. Joan. 6. v. 71.

S. Isid. Pelus. lib. 3. epist. 32.

Diabolus aggreditur homines in parte debiliori.

Jacob. 4. v. 1.

Judas prius peccavit per minuta furta.

Hug. de S. Vict. l. 2. cap. 14. de erudit. inter hom.

quantumvis levem, in eumdem finem seposuisse penes se seorsim, donec tandem avaritia ipsius ad summum usque culmen pervenit. *Immisit ei primum Satanas*, inquit Origenes, *motus leviter malos. Hæ erant vulpes parvulæ, quas cum capere negligeret, demolitæ sunt ejus vineas.* Chrysostomus similiter de Juda ait: *Sic in Juda maximum proditionis malum concrevit, nisi enim putasset parum esse, pecuniam pauperum surripere, in tantam proterviam non devenisset, sic à minimis ad maxima gradatim Diabolus ducit.* Ubi specialiter notanda sunt verba illa: *à minimis ad maxima gradatim ducit.*

Orig. tr. 4. in Matth.

D. Chrysost. hom. 87 in Matth.

5. Eodem modo quando Diabolus virum aliquem probum & perfectionis studio deditum in carnalis vitæ præcipitare vult barathrum, non eum subito ad adulterium, sacrilegium inducit, sed è longinquo eum ad hoc audendum paulatim disponit, efficiendo ut in aliquod carnis peccatum veniale labatur, vel ut parum sit circumspectus & cautus in custodia sensuum, vel ut de propriis viribus nimium præsumat; Similiter sub prætextu pietatis inducit illum, ut ad excolendam in vita spirituali filiam aliquam innocentis vitæ operam suam impendat, ita tamen ut ejus erga illam affectionem, quæ in principio recta fuit, per suggestiones suas, in carnalem affectum degenerare faciat; Quam Diabolicam fraudem eximius ille spiritualis vitæ director, P. Alvarez his verbis in manifestam lucem eduxit: *Fraudatur continentia, si corpore & mente castus sit aliquis, tamen sit specie utilitatis, vel consulendi, suggeritur ei, ut familiaritatem aliquarum mulierum habeat, ad quod enim pia intentione ducitur, prompta est etiam & facile acquiescit natura, in quo negotio occulte se jungit vitium, quo & usu ad hoc perducit, ut homo seipsum non intelligat, & magis hoc agat, quod delectat, quam quod expediat.*

Modus, quo paulatim inducit ad carnalia.

Alvarez lib. 1 p. 3. cap. 1.

6. Consideratione dignum est certamen illud, quod serpens infernalis cum Christo eo tempore in deserto aggressus est, quando per quadraginta dies & noctes adeo rigide jejunando se extenuarat, ut ne mucidi panis frustulo fami suæ subvenerit. Tunc enim aliquot in manu sua lapides ferens, hoc ei consilium persuadere nisus est; *Dic, ut lapides isti panes fiant.* Sed quis est hic adeo peregrinus modus restaurandi fragilitatem hominis alicujus, qui post tam rigorosum jejunium emaciatus, *postea esuriit*, ut pro famelicius exsatiando præsententur ei panes transmutandi durissimi lapides? Et quidem si Christum in peccatum gulæ præcipitare erat animus, cur non potius lautum aliquod & delicatum ei ferculum obtulit? Dubium hoc majori cum energia auget D. Chrysologus inquiens: *Miser, malus vir esse, sed non potes; cupis tentare, sed nescis, esurienti tentata offerre non dura debuisti, famem non asperis palpare, sed blandis, inediam non horridis urgere debueras, sed gulosis.* Veruntamen si technarum machinas, quibus versutissimus tentator circa Christum in deserto usus fuit, penitus introspiciamus, reperiemus, eumdem non sine mysterio lapides Christo obtulisse in panes transmutandos; Etenim in hac tentatione fraudulentus hic inimicus noster verissimum esse, opere ipso comprobavit, quod vitæ spiritualis ac mysticæ præceptores de eadem communiter tradunt, scilicet, quod Dæmon numquam non transire faciat ab uno extremo ad aliud, scit enim, quod hac ratione difficultet

Matt. 4. v. 3.

Calliditas Dæmonis in tentando Christum.

Chrysol. Serm. 12.

suum esset consecuturus intentum, quia potius suadet nobis, ut ab actu aliquo virtutis transeamus ad vitium aliquod à tali virtute non adeo remotum: sed potius vicinum, v.g. eum, qui liberalis est, non facile tentabit de furto rei alienæ committendo, bene tamen de prodigalitate admittenda. Cum igitur Salvator noster ad summum pervenisset jejunii rigorem (*cum jejunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus*) huic autem rigorosissimo jejunio, veluti alterum extremum, opponerentur cibi lauti & delicati, Diabolus astutissimo consilio, ut Christum ad rumpendum rigorosum illud jejunium induceret, non cibos delicatos eidem obtulit, sed potius lapides, simul ejus stimulando Omnipotentiam, qua lapides illos in panes convertere poterat, hac enim ratione facilius sperare poterat, se assecuturum esse suum intentum, scilicet ut aliquid, quantumvis modicum, circa ipsius personam lucraretur, hoc enim semel obtento, paulatim se illum ad graviores lapsus dispositurum esse sperabat. Verum enimvero relicta hac prima tentatione, tertiæ tentationis insultum obsecro nonnihil accuratius consideretis. Et quidem cum in duobus primis insultibus victus succubuerit, ingens utique Dæmonis erat temeritas, velle ipsimet Dei Filio persuadere, ut coram se genuflexus ipsum adoraret, à quo in duabus præcedentibus minoris momenti tentationibus turpi repulsa rejectus fuerat. Quod si enim tu ab aliquo decem tibi scuta mutuari peteres, illeque sibi tantam pecuniam minimè suppetere diceret; tu vero ita respondentem, majori cum instantia, ut centum scuta tibi daret, rogares; ille autem quod tamen illa tibi dare posset, nunquam tamen se id facturum esse responderet, futurusne esset adeo impudens ac temerarius, ut ab eodem mille scuta exigeres? Hic autem propriè est casus ille, in quo versamur; Etenim cum Christus primam tentationem de lapidibus in panes transmutandis, peregregie repudiasset, Dæmon secundam fecit instantiam, eamque vehementiorem prima, scilicet ut è templi pinnaculo sese deorsum mitteret; Cumque iterata fuisset vice rejectus, tandem pro finali tentatione à Christo sui adorationem exegit. O temeritas inaudita! O impudentia omni carens exemplo! Qua ratione in hac præsumptuosa actione Dæmonis salvari poterit astutia? Verum enimvero respondeo, Dæmonis, in hac suggesta sui adoratione, intentum fuisse, aliquid, quantumvis modicum, penes Christum lucrari, verbi causa, ut Christus in actum aliquem impatientiæ, & furoris, vel in verbum aliquod contumeliosum prorumperet; quilibet namque modicus defectus, vel culpa venialis sufficit Dæmoni, ut parvum aliquem in cor nostrum aditum habere, indeque sensim & paulatim ruinam nostram machinari possit; ac proinde S. Paulus Ephesios hisce verbis monuit: *Nolite locum dare diabolo.* S. Ephrem in ep. *de intemperantia & incontinentia,* similiter hortatur inquiens: *Vos hortor, obtestorque fratres, ut non solum à gravioribus peccatis ac vitiis temperetis, sed etiam ab illis, quæ parva apparent, & levia, quæ tamquam minime ac nullius momenti, fere ab hominibus negligi, spernique solent, quasi nulla de similibus reddenda foret ratio, cum interim per ejusmodi nos sperneis etiam quærat Diabolus. Omni ergo diligentia ac studio, etiam in minimis illis, dolos atque insidias Diaboli cavete, ut cum Christo sempiterna gloria fruamini.* S. Hieronymus ad prædicta S. Pauli verba: *Nolite locum dare Diabolo,* sic reflectens: *Quomodo enim Pater & Filius stant antè ostium, & pulsant, ut intrent & cœnent cum eo, qui se receperit, ita & adversarius semper in nos est paratus irrumpere, & cum locum dederimus, ingreditur;* Quod si enim nos ei locum aliquem cesserimus, id est, si peccatum aliquod veniale commiserimus, licet per hoc animam nostram possidere nondum valeat, attamen quælibet transgressio, quantumvis levis sit, illum ad nos tentandum fortiorem & animosiorem, nos vero ad resistendum ei debiliores efficit.

Matth. 2.

Dæmon bis victus per summam temeritatem petiit adorari.

Hoc etsi poterat præscire non facturum, sperabat tamen aliquid minimum quid impatientiæ ara:

Ephes. 4. 27. S. Ephrem hom. 1. de virt. & vit.

Adhortatio ad vitanda peccata minuta.

S. Hieron. Tom. 6.

7. Porrò quam Diabolus ex peccatis levibus & venialibus præsumptuosus efficiatur & audax, sequens declarabit exemplum, quod Surius in vita S. Aichadri Abbatis, Gimegiensis refert; Cum enim sanctus hic Abbas in negotiis monasterii sui occupatus inadvertenter in die festo accito tonsore capillos capitis forcipe sibi æquari jussisset, *vidit, cum hoc ageretur, humanæ salutis adversarium, quàm promptus sit ad nocendum, quomodo de nostris offensionibus exultet. Et ecce Diabolus intra tenebrosum cellæ angulum se continebat, nefandam cautionem in manibus tenens & semper ut attonsa coma deorsum influebat, ipse colligere, & in numerum capillaturam omnem redigere videbatur. Res tremenda & solicite pensanda,* subjungit Historia, *Cum enim sanctus vir Dei Dæmonem reprahendisset, eique temerarium ausum suum improperasset; Respondit Dæmon: Meum est officium servorum Dei habitacula revisere, & offensas singulorum Breviario meo adnotare, & sic principi nostro referre, ne ad concilium ipsius revertentem vacuum, suppliciis durioribus jubeat excruciari. Nam hujus ministerii sors mihi de te singularem hodie palmam apud Principem meum obtinebit, dum te Dominica noctis festivum tempus illicito opere transgredi renuntio. Minime à tonsione, minime inquam cessa, ut de numero capillorum nostræ cautionis abacus accumuletur.* Ex quo Dæmonis discursu & actione evidenter colligitur, quam parvi faciat illos, qui se culpis, etiam venialibus, coinquinare non formidant, & quanti æstimet eadem venialia peccata, ad prosternendos quantumcumque sanctos homines. Unde non immerito Richardus de S. Victore inquit: *Quantum parvis suggestionibus inimici succumbit, tantum hunc contra se robustum facit.*

Serm. 13. Sept. num. 13. Diabolus quod ex peccatis venialibus præhabitis efficiatur audacior, probatur exemplo.

Rich. de S. Vict.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Peccata leviora non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia.

THEMA.

A scintilla una augetur ignis. Eccli. 11 v. 34.

1. SImilitudo, quam Ecclesiasticus eo fine, ut peccata levia evitemus, ne in graviora labamur, adducit, magis propria aut opportuna esse nequit, scilicet quod unica scintilla sufficiat ad causandum ingens incendium: *A scintilla una augetur ignis,* vel ut textu Græco legitur: *A scintilla parva exardescit focus.* Cujus Dionysius Carthusianus hanc assignat rationem, inquiens: *Quia ex parva scintilla gignitur ignis, qui paulatim fit magnus, juxta illud in Canonica Jacobi: Quantus (id est, quam parvus) ignis, quam magnam sylvam incendit?* Salustius quoque ait: *Parva scintilla contempta, magnum*

A parva scintilla magnum incendium.

Dion. Carth. ibid.

Salust. in Catilin.

gnum excitavit incendium. S. Gregorius Nazianzenus, ut nobis vehemens imprimat erga culpas veniales odium, sequentem in sententiis suis adfert similitudinem: *Ingentem flammam perexigua quoque scintilla excitat;* quæ verba coincidunt cum illis Ecclesiastici: *A scintilla una augetur ignis;* Et vere ita est, sæpissime enim contingit, quod ab unico dumtaxat malo homine occasio præbeatur, ut ingens effundatur humani sanguinis copia; dicique possit: *Ab uno doloso augetur sanguis.* Unicum verbum pungens, & contumeliosum, cum ut plurimum variarum sit controversiarum, rixarum & contentionum causa, efficit, ut in factiones concitentur, non solum familiæ, sed & integræ civitates. Unde nam monarchia Ottomannica, quæ hactenus à tot sæculis floridissima mundi regna, cum tanta Christianæ Religionis nostræ jactura, totque populorum à Mahometanæ barbariei violentia & tyrannide debellatorum exterminiis, sibi subjecit, unde nam inquam hæc originaria sua deducit primordia? Ab unico verbo contumelioso, ab Imperatoris Catholici iracundo ministro inconsiderate prolato, prout Tarcagnota in Historiis suis in hæc verba refert: *Revertamur ad Heraclium, qui per suam monstratumque suorum avaritiam Saracenis occasionem præbuit accelerandi totius Imperii orientalis excidium ruinam. Cum enim in urbe Constantinopolitana, militibus Imperatoris suo distribuerentur consueta stipendia, interque hoc Saraceni, quos Heraclius ex Arabia ad sibi militandum collegerat, sua quoque debita stipendia exposcerent, Thesaurarius Imperii, qui Eunuchus erat, asperrime illis, se panem canibus dandum non habere, respondens, contumeliose hoc responso omnium Saracenorum corda adeo transfixit, ut subito conspirantes in Arabiam redierint, & electo sibi in Belli ducem Mahomete, qui in regionibus illis viri magnæ authoritatis & sapientiæ famam comparaverat, manifestam Imperatori rebellionem & bellum indixerint.* Progreditur vero jam dictus Author prolixius, enarrando victorias, quas paulatim diversis in locis ingenti cum Christianorum damno ab iisdem reportarunt, magnosque quos per variorum regnorum comparationem fecere progressus, fusius recensendo. Quod quidem si verum est, patet exinde, qualiter adimpletum fuerit prædictum Sapientis oraculum: *A scintilla una augetur ignis; Ecce quantus, id est, quam parvus ignis, quam magnam sylvam incendit.* Unicum igitur verbum asperum & contumeliosum aa ira prolatum hactenus à mille & amplius annis causa fuit, ut potior mundi pars in totale redacta fuerit exterminium.

Nazianz. in Sent.

Ab uno verbo injurioso magnum bellum.

Tarcag. p. 2. l. 4. fol. 181.

Probatur Historia.

2. S. Gregorius inquit: *Dum moderari lingua otiosa verba negligit, more inclyta remissionis capta, audax ad noxia prorumpit: dum gulæ incumbitur, ad levitatis protinus insaniam proditur: cumque mens subigere delectationem carnis renuit, plerumque & ad perfidiæ voraginem ruit. Unde bene Paulus plebis Israeliticæ damna conspiciens, ut imminentia ab auditoribus mala compesceret, curavit ex ordine transacta narrare, dicens: Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis.* Pergit ibidem sanctus Doctor enarrare, undenam idololatria in populo electo suam habuerit originem: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere: Esus quippe, potusque ad ludum impulit, ludus ad idololatriam traxit, quia si vanitatis culpa nequaquam caute compescitur, ad iniquitatem protinus mens incauta devoratur, Salomone attestante, qui ait: Qui modica spernit, paulatim decidit: si enim curare parva negligimus, insensibiliter seducti, audenter etiam majora perpetramus.* Enimvero Dæmon ab omnibus totius mundi populis olim in falsis numinibus adorabatur, solo excepto Hebraismo, qui à tot retroactis sæculis soli vero Deo genuflectebat: (*Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*) ut vero qua de causa ipse quoque Hebraismus, post visa à tot sæculis à Deo in ipsius favorem patrata miracula, tam turpi se macula, qualis est idololatriæ, coinquinaverit ob impatienter toleratam, quam Moyses priusquam è monte Sinai descenderet, protraxerat moram; quam porro impatientiam, ut nonnihil mitigarent Hebræi, cœperunt largius solito comedere & bibere; Et hic scopulus ille fuit, qui illos naufragari fecit in fide & cultu veri Dei, in cujus criminis pœnam, Deus post illatam illis cruentam stragem populum illum totaliter exterminare decreverat, nisi Moyses efficacibus precibus suis se apud Deum interposuisset.

S. Gregor. l. 10 mor. c. 8.

Qui modica spernit, paulatim decidit.

Exod. 32. v. 6.

Psal. 75. v. 2.

Ordo quo Hebræi devenerunt ad idololatriam.

3. Didacus Stella ad nostram instructionem ita scribit: *Cavendum est diligenter à prioribus peccatis, nam licet parva tibi in principio videantur, paulatim, & sensim in gravissima incidas, & in profundum malorum, ideoque Ecclesiasticus ait: Tamquam à facie colubri fuge peccatum. Videbitur tibi parum commendasse fugam peccati, siquidem non dixit: Fuge peccatum tamquam ab unguibus leonis, aut tamquam à Tygridis dentibus, aut tamquam à facie Draconis; nam coluber parum veneni habet, nec ab illa fugimus, nisi pueri. Per colubrum, qui inter animalia venenosa minus veneni habet, intelligit hic Ecclesiasticus parvum peccatum, à quo fugere debet. Quare? quia Isaias dicit cap. 14 quod ex radice colubri egredietur regulus. Basiliscus inter reliqua animalia venenosissimus est, & adeo malus est, ut solo intuitu homines interficiat, atque ideo per illud intelligitur gravissimum omnium peccatorum. Fuge igitur à parvis, & à prioribus peccatis, ne forte oculis Basilisci interficiaris, siquidem ex parvis peccatis gravissima oriuntur. In Ægyptum misit Dominus cyniphes, quæ muscula sunt parva, ac postea magnas muscas misit, ut inde intelligas, post parva mala majora subsequi.* Quid si in vasti alicujus regni ingrediens metropolim, videres eamdem plusquam millione incolarum populosam, thesauris refertam, superbis ædificiis admodum sumptuosam, cunctique generis mercibus ex uno polo mundi ad alterum transvectis plenam; post triduum vero eamdem cerneres in quemdam cinerum & favillarum cumulum redactam, atque insuper hujus ei illatæ miseriæ causam fuisse intelligeres, unicam dumtaxat scintillam ignis in materiam facile combustibilem dilapsam, quid diceres? *A scintilla una augetur ignis.* Talis scintilla est unicus ille error, quem Dæmon majori Christianorum parti instillat, scilicet, quod sufficiat à peccatis abstinere mortalibus, cæterum vero à peccatis sibi cavere venialibus parum vel nihil intersit, hæc enim unica scintilla Christianorum mundum non solum hactenus subvertit, & in desolationem redegit, sed & idipsum factura est deinceps. Audite non me, sed Chrysostomum in hæc verba scribentem: *Exhortor in initio, ut caveamus, vel in Silla fugientes mala, nam magna ab his nascuntur; Etenim qui in unoquoque peccato dicere edoctus est, non in hoc positum est salutis momentum, is pedetentim omnia pessumdabit. Hoc igitur vitiositatem ipsam attraxit, hoc januas reseravit prædoni, hoc urbis mœnia dejecit, ni-*

Did. Stell. in c. 3. Luc.

Jubemur fugere à facie colubri, id est, à peccatis venialibus.

Similitudo.

Chrysost. Hom. 1. ad Rom.

Dæmon conatur laborare, ut venialia non curentur.

mitum, quoties ad unamquodque peccatum dicis, non hoc ad rem magnopere pertinet, sic & in ipsis corporibus usu venire videmus, ut magnæ ægritudines augeantur, quoties parvas negligimus. Porro qui hoc jam dicto modo discurrunt, scilicet quod solum mortale peccatum sit illud, quod nos ad ignem gehennalem sustinendum condemnat, utique non considerant id, quod à principio dictum est, scilicet: *A scintilla una augetur ignis.* Etenim peccatum veniale quædam est ignis scintilla sed talis naturæ, ut nisi præcaveamus, magnum incendium causare possit. Dionysius Carthusianus de enormitate peccati tractans, ita scribit: *Quibusdam satis videtur, si à peccatis mortalibus abstineant, infernaliaque tormenta evadant; unde venialia vitare non nituntur, nec diligenti cordis insistunt custodia, nec ad perfectionem feruntur, sed cum quadam mediocritate Deo servire contenti sunt, non cum metu, timore, atque tremore suam ipsorum operantes salutem, juxta Apostolicum documentum. Isti sunt plurimum imperfecti, & sæpenumero damnabiliter fallunt seipsos, ac pereunt; non attendentes peccatorum venialium nocumenta, & quod mortale nequeat evitare, qui venialia abjicere non conatur: unde secundum Hugonem, talium conversatio est plerumque periculosior, quam eorum, qui graviter peccant, non quod in seipsa deterior sit, sed quia tardum difficilius convertuntur, & non putantes in peccatis se esse mortalibus, contabescunt.*

Scit enim quod sint principia majorum.

Dion. Carth. opusc. de enorm. pecc. art. 19.

4. Refert Olaus Magnus, quod dum avis quædam in Suecia in celsissimis montibus Dofftinis densissima nive contectis volitaret contigeretque, ut alarum suarum concussione aliquantulam nivem commoveret, quæ super aliam nivem decidens, eamdem secum raptabat, donec tandem magis magisque adauctæ niveæ in vastam quamdam molem, & veluti montem niveum excreverit, quæ ingenti cum impetu deorsum cadens, omniaque obvia saxa & ligna secum raptans, in castellum quoddam cecidit, ad radices dicti montis situatum, ejusque muros, domusq; cunctis castelli incolis interfectis, in terram prostravit. Quam historiam credibilem esse existimo, cum factum quod in ea refertur non sit impossibile; Et vero sicut castri hujus totalis destructio, & tot hominum ibi habitantium strages, à modica nive per volitantem avem in montis vertice commota suam traxit originem, ita quoque multæ civitates in periculosas sæpe rediguntur factiones & schismata, & per strages & intestina ac irreparabilia bella totaliter desolantur, & si in harum irreconciliabilium inimicitiarum inquiratur causam, omnes hasce calamitates sæpe ex unico lascivo aspectu, vel verbo pungente & contumelioso suam traxisse originem deprehenditur.

Olaus Magn. lib. 14. c. 15. Historia de ave volante in summitate montis, & aliis parum nivis dejiciente.

5. Cervus statura sua munitus est cornibus altis & robustis, corpus quoque amplum habet, & validum, pedesque agiles & veloces, & tamen cum Aquila ipso longe quoad corporis molem & vires longe inferiori decertans, ab eadem vincitur, & præcipitatur. Quibus autem armis Aquilam ad hanc victoriam obtinendam uti existimatis? Num forte unguibus, vel rostro cervum invadit & dilacerat? Nequaquam, sed modico pulvere totam conficit victoriam; Nam ut scribit Plinius: *Pulverem volatu collectum insidens ipsorum cornibus, excutit in oculos ejus, ora pennis verberans, donec in rupes præcipitet.* Regius Propheta quidem se ad evadendum quævis pericula pedibus cervinis dotatum fuisse gloriabatur inquiens: *Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum;* sed vana erat hæc gloriatio, quia ut S. Leo Magnus de peccatis levioribus sub pulveris metaphora loquens ait: *Necesse est de mundano pulvere etiam Religiosa corda sordescere;* Dæmon enim oculis Davidis, ad eum excæcandum, pulverem injecit, quando *vidit mulierem lavantem se;* Etenim hæc curiositas ad illum in ingens illud præcipitium deturbandum suffecit, non obstante eximia ipsius virtute & perfectione, in qua se per longum tempus exercuerat. Ægyptii validissimis armis communiti, procedebant dimicaturi contra Hebræos, & tamen omnibus viribus suis exuti & debilitati fuerunt, eo quod se à canis, quæ dentes non habent, à muscis item, à Cyniphibus aliisque similibus vilibus & minutis animalibus infestari & vinci viderent; unde Rupertus Abbas ait: *Ecce quales instruxerit acies.* Sapor Persarum Rex potentissimus, cum omnibus exercitibus suis, qui totum Imperium Romanum contremiscere faciebant, Nisibim Civitatem Mesopotamiæ fortissimam arctissima obsidione cinxit; Eo autem tempore S. Jacobus Ecclesiam illam Nisibitanam gubernabat, qui totis viribus in hoc incubuit, ut ab hoc furibundo lupo gregem suum defenderet, prout re ipsa præstitit, siquidem formidabilem Saporis exercitum devicit & profligavit. Quoniam vero illum ad heroicum hoc facinus patrandum usum fuisse medio existimatis? Num forte per stratagema bellicum victoriam illam obtinuit? vel aliorum principum potenti auxilio adjutus prævaluit? Nequaquam; *Ecce quales instruxit acies.* Etenim *Deus exercituum* precibus S. Jacobi Episcopi ad clementiam permotus, tantam exercitui hostili immisit Cyniphum, aliorumque similium minutissimorum animalculorum copiam, ut nubes esse viderentur, quæ per aculeos suos, quos Elephantibus & equis infigebant, tantam illis insilientibus intulerunt molestiam, ut barbarus hostis ille ad solvendam obsidionem civitatis illius coactus fuerit. At vero quidnam me per hujus narrationem historiæ insinuare velle existimatis; Nimirum Religiones Monachorum in Ecclesia Dei velut turres quædam & fortalitia fundata sunt adversus infernum, Dæmon autem multas illorum demolitus est, efficiendo, ut à primævæ institutionis rigore relaxarentur, & deficerent, hoc autem vel maxime per Cyniphes effecit, id est, per leves Religiosorum transgressiones, à quibus relaxatio paulatim cœpit, & magis magisque postea invaluit, scit enim Diabolus, quod à transgressionibus levibus homines paulatim incidant & inducantur in graviores. Cornelius à Lapide citat Abbatem quemdam Liuriacensem qui diversarum Religionum relaxationes variis attribuit causis. Cluniacenses enim defecisse dicit propter otium; Cistercienses ob nimiam mentis applicationem ad labores rurales; Præmonstratenses per chori assiduitatem & prolixitatem; Mendicantes per nimiam cum sæcularibus familiaritatem; Hæ autem causæ omnes, leves quædam culpæ non vero scandala erant; & tamen progressu temporis, faciem instituti, quam à suis Patriarchis acceperant, notabiliter mutarunt, adeo ut de talibus religionibus nunc dici possit, quod Jeremias in Threnis ait: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum? Filii Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea? Qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora, Et major effecta est iniquitas filiæ populi mei, peccato Sodomorum.* Eo tempore, quo sancti

Ordi-

Cervus ab Aquila vincitur mediante pulvere.

Plin. 10. c. 4.

Ps. 17. v. 34.

S. Leo ser. 4. de Quadrag.

2. Reg. c. 11. v. 2.

Ægyptii à vilissimis animalculis victi fuerunt.

Baron. An. 350 n. 10. Historia de Rege Persarum.

Cornel. à Lapid. in c. 2. Osee

In quibus minutis plures Religiones defecerint primitus.

Thren. 4. v. 1.

Ibid. v. 2.

Ibid. v. 5.

Ordinum fundatores etiamoum vivebant, *Candidiores Nazaraei ejus nive* eraot; & vero modo *denigrata est super carbones facies eorum.* Undenam vero relaaatio illa Ordinum sanctissimorum originem fu[illegible] accepit? Ecce tibi perversionis veram causam? *N[illegible] sunt cogniti in plateis*; quasi Propheta diceret: Vagabantur per plateas, solitudinem non diligebant, nec de peccatis venialibus ullum sibi faciebant scrupulum.

Chrysost. hom. 10. ad Ephes. 4. Similitudo.

6. Chrysostomus verba illa S. Pauli exponens: *Nolite locum dare Diabolo*, aptam captuque facilem ad hujus materiæ meliorem intelligentiam, adducit similitudinem inquiens: *Quomodo quamdiu quidem sunt condensati, & bene compacti lapides, neque quidquam habent vacuum, stant infracti; sin autem contigerit solius acus fieri perforationem, aut rupturam, quæ unius pili solum locum teneat, hoc omnia dissolvit, & perdit; Ita etiam in Diabolo, quamdiu quidem fuerimus conjuncti, condensatique ac bene compacti, nihil omnino infert ex iis, quæ sua sunt. Quando autem nos parum laxaverit, tamquam torrens quidam inflat: ei enim semper solo opus est initio, hoc autem facto omnia sibi ipsi dilatant.* S. Theodorus Studita, præcipitium refert, in quod lapsus fuerat quidam raræ perfectionis Monachus; Ita enim scribit: *Non audistis quid acciderit miserabili Expragiano, defuncto non temporali sed æterna morte? Splendebat cum morigerationis, tum probitatis lucerna. An non olim pro confessione ebsunda mecum reclusus est? Bis flagris mulctatus, ac fortissime perpessus.* Tandem vero lapsus illius subjungit causam, et, quæ Judam adeo miserabiliter cadere fecit, haud dissimilem: *Habebat*, inquit, *ut Oeconomus marsupium monasterii, & quæ injicerentur, auro illectus, atque avaritia confixus, hou Christum Judæ instar prodidit, & virginitatis deposito voto, & Giezi ec agris, vineis; bobus, ovibus coëmptis.* Et paulo post ad propositum nostrum subjungit: *Digna fratres dolore atque planctu tragœdia est. Qui stat*, inquit, *videat ne cadat. Qui bene currit, caveto ne prosternatur prostratum cernens, qui prius bene currebat. Angelum qui, opinor facilius casurum, quam fratrem, eum duxisset, & tamen cecidit:* Sed quomodo cecidit? Quod fuit lapsus sui offendiculum? *Cecidit dormitans*, id est, vivendo desidiose, transgressiones leves vitare neglexit.

S. Theod. Studita ser. 4. Catech. Historia.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Author progreditur probando, quod ex peccatis venialibus neglectis, subsequi possint lapsus gravissimi.

THEMA.

Ecce quantus ignis, quam magnam sylvam incendit. Jac. 3. v. 5.

Ut scintilla incendium, ita lingua maximum damnum inferre potest.

1. UT gravissima damna, quæ ex peccatis venialibus neglectis nasci possunt, melius apprehendere valeamus, aptissimam S. Jacobus Apostolus in Epistola sua canonica adducit similitudinem inquiens: *Ecce quantus ignis, quam magnam sylvam incendit.* Unica enim scintilla accendere potest ignem, qui non solum sylvam, sed integram quamdam provinciam, si arboribus dense juxta se invicem plantatis obsita esset, absumat. *Quantus ignis*, id est, ut Lyranus exponit, *quam modicus.* Verbum quoque à lingua prolatum scintillæ sæpe producit effectum, atque ideo idem S. Jacobus linguam igni assimilat: *Et lingua ignis est*, à qua verbum velut scintilla prosiliens, ad accendendum in anima ignem infernalem sufficit: *Inflammata à gehenna.* Unicum verbum detractorium, contra aliquem, qui modum regit & gubernat, prolatum, eumdem contemptibilem efficit. Verbum aliquod hæresin insinuans, integras conflagrare potest nationes, & regna. *Lingua ignis est, universitas iniquitatis.*

Lyranus

Jacob. 3. v. 6.

2. Videbitis aliquando ædificii alicujus valde magnifici, solide fundati, & ex omni parte contra lapsum adeo muniti, ut æternitati ædificatum fuisse credidissetis, præstantiam, & tamen paulo post idem ædificium in magnum quemdam cæmentorum, lignorum, & lapidum cumulum redactum fuisse conspicietis, idque cum pretiosissimæ supellectilis, qua interius adornata erat ingenti jactura, cum incredibili superborum apparatuum, sculpturarum & picturarum insignium damno, imo cum improvisa strage multorum, qui domum illam incolebant; Quod si vero in magnæ hujus desolationis inquiratur causam, deprehendetur, quod modicum quoddam ab initio aquæ stillicidium, unam ex magis præcipuis, totamque ædificii molem sustinentem putrefecerit trabem, quæ tandem corruens universum post se tectum traxit, quod mole sua pavimentum conclavium sobteriorum dirumpens, super alia inferiora conclavia decidendo, omnia in terram prosternit. Comparationem hanc considerans Cassianus ait: *Eleganter mentis injuriam domui comparavit, tectoque neglecto, per quam primo quidem velut minutissima quadam penetrans ad animam stillicidia passionum, quasi velut parva ac levia negligantur, corrumpunt tigna virtutum, & posthac influunt imbres largissimi vitiorum, per quos in die hyemali, id est, in tempore tentationis, ingruente tentatione Diaboli, expellatur mens de habitatione virtutum.* Hujus quoque comparationis meminit S. Augustinus, dum de Christiana perfectione disserens ait: *Cogitas magnam fabricam construere? &c.* Ubi ab humilitatis fundamento incipiens, ad singulorum tigna virtutum progreditur; Virtutes enim, merita, bona opera, dona gratiæ, quibus anima bona locupletatur, hoc fabricant palatium, quod quantumvis sit excellens per levis tamen cujuscumque culpæ negligentiam, in ruinam, & desolationem redigitur, v. g. per vanam gloriam & præsumptionem, prout Pharisæo accidit, vane de se glorianti, vel per defectum circumspectionis quoad fugiendas occasiones, & pericula, vel per non refrenatam linguam, seu vim irascibilem; *Ecce quam modicus ignis, &c.*

Unicum aquæ stillicidium est ruina totius domus.

Cass. lib. 6. cap. 17.

S. August. sermo de verb. Dom. Applicatio moraliter.

3. Per experientiam constat, quòd si in aliquo conclavi esca sulphuri licet in minima quantitate, intincta accendatur, mox sulphuris fumus, & fœtor per universam dilatetur domum. Porro unicum solum peccatum veniale esca est sive sulphur ad ignem infernalem accendendum deserviens; hoc enim ad animam malo odore imbuendam, eamque ad hoc disponendam, ut peccati mortalis incendium facile concipiat, abunde sufficit, Dæmonique ad nos vehementius tentandos, vires, & ausus majores suggerit. Unde S. Augustinus ait: *Sæpe Dominus vigilate clamat, & ambulate inquit, dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant:* Itemque dicit: *Nescitis quia modicum*

Minimum quid sulphuris accensum inficit totum conclave.

S. August. lib. 1. de Moribus. Eccle. c. 14.

modicum fermentum totam massam corrumpit? Quid autem proferri manifestius de veteri Testamento contra istam dormitationem animi potest, per quam fit, ut non sentiamus quasi minutatim serpentem perniciem, quam illud, quod à Propheta dictum est: Qui spernit modica, paulatim decidet? De qua sententia si opportunum esset festinantibus copiosissime disputare, atque id si à nobis nunc susceptum munus flagitaret, fortasse demonstraremus, quam sint alta mysteria, quæ impiissimi & sacrilegi homines, deridendo, non illi quidem paulatim jam decidunt, sed magno lapsu præcipites eunt.

Euseb. Emiss. Hom. init. Quadr.

4. *Difficile est, ut non cadere in gravia permittatur*, inquit Eusebius Emissenus: *Qui minus gravia non veretur. Periculosus morbus est mala conscientia usus, & irrevocabilis ad deteriora descensus.* Sæpe contingit, quod modicum aliquod seminis granum, à validissimo vento in altissimas deferatur parietinas, ibidemque in lapidum cæmentique commissuris progerminans intra centum annorum progressum in proceram excrescat arborem, in multos sese ramos extendentem, quæ radicibus suis intra antiqui illius muri commissuras profunde penetret; Tandem vero dum validus quidam & impetuosus exurgens ventus instar turbinis vehementis ramos arboris illius exagitat, radices pariter illius intra muri commissuras dispersas evellat, totamque arborem cum irreparabili vastæ illius molis desolatione in terram dejiciat. Sed undenam hujus ruinæ prima derivantur principia? nimirum à minutissimo illo per ventum in parietinas illas translati seminis grano. Audiatis obsecro Senecam hac de re in hæc verba scribentem: *Consideremus quam ingentem vim agant parvula admodum semina, & quorum exilitas in commissura lapidum vix locum invenerat, in tantum convalescunt, ut ingentia saxa distrahant, & in momento dissolvant, scopulos, rupesque radices minutissimæ & tenuissimæ.* Unicum sæpe verbum inconsiderate prolatum in arma coegit populos, excitavit seditiones, integras excidit familias & civitates, unde Dionysius Carthusianus in Sermone quodam ait: *Detractio, susurratio, contumeliosum verbum, non aliud quam Diabolica semina reputentur a nobis.*

Similitudo ab arbore.

Seneca lib. nat. quæst.

Dion. Carth. serm. 6. in fest. S. Andreæ.

Dan. 2. v. 31. Grandis statua contrita fuit lapsa de monte parvi lapidis. Ibid. v. 35.

5. Nabuchodonosori Regi ingens quædam statua, variis ex ferri, æris, argenti, & auri metallis composita, in somnis exhibita fuit: *Statua grandis, magna, sublimis*, quæ tamen in momento in terram prostrata concidit, & in minutissimum pulverem comminuta fuit, *redacta quasi in favillam æstivæ areæ quæ rapta sunt vento.* Sed quibus adhibitis viribus aut mediis statua illa grandis sic desolata fuit. Num forte fulmen aliquod in eamdem cœlitus immissum illam demolivit? Aut vero per positos subtus illam in sinu terræ & accensos ignis cuniculos in aëra evibrata fuit? vel denique ligonibus & palis atque harpagibus ejus fundamenta subversa fuerunt? Nihil horum ei contigit. Sed *abscissus est parvis lapis de monte, sine manibus, & percussit statuam;... tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum. Hæc autem omnia*, ut ait Apostolus, *in figura contingebant illis*, ac proinde audite obsecro, quam inde Richardus à S. Victore deducat moralitatem: Ita enim scribit: *Debet nos semper illud Nabuchodonosoris somnium, & cautos reddere, & solicitos efficere; Vide obsecro visionis ejus statuam, vide inquam à quanta sublimitate incipitur, & in qualem tandem finem deducitur.* Sæpe videmus aliquos, quibus aliud in vita sua transacta non fuit studium, quam ut in virtutibus & perfectione

Ibid v. 34. Ibid. v. 35.

Undenam, quod divi virtutibus studentes

Christiana proficientes quotidie, vitam agerent integerrimam, optimis moribus decoram, exemplarem & ædificatoriam, postea nihilominus horrendum in modum, quasi *de cœlo in cœnum*, ut S. Bernardus ait, fuisse prolapsos. At vero quisnam terribilis illius naufragii scopulus extitit? Qu[illegible] artes aut quænam machina fuit, quæ ingentem hunc Colossum in terram miserabiliter prostravit? *Abscissus est lapis sine manibus*; exiguus lapillus, id est unicus impudicus aspectus id ipsum fecit; unicum verbum ex iræ passione prolatum; intestinum aliquod & inveteratum odium parturire prævalet. *Statua, quæ ex auro incipit*, inquit præfatus Richardus, *& in testam desinit, puto, quia nemo repente fit turpissimus, sed qui minima negligit, paulatim defluit.* Caput aureum erat, pectus & brachia argentea, venter, lombi & tibiæ ferreæ, pedes autem fictiles erant; unde colligitur, quod ab auro ad terram immediate non fiat transitus, sed ab auro transeatur ad argentum quod metallum est inferioris notæ & pretii, & ab hoc ad ferrum, quod est infimi generis metallum, à ferro autem ad terræ glebam, ut per hoc nobis insinuetur, quod nullus ex statu aliquo summæ perfectionis subito in vitam peccaminosam & impiam degeneret, sed gradatim, sensim, & paulatim relaxatio vitæ contingat: negligendo videlicet leviorum peccatorum emendationem.

tandem deficiant.

Rich. de S. Vict. lib. 2. cap. 21. de judic. inter hom.

Nemo repente fit pessimus.

6. Christus Salvator noster apud S. Lucam nobis improperat dicens: *Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras?* Ubi per trabem peccatum grave intelligitur, quo sumus obnoxii existentes, leves aliorum reprehendimus defectus; Merito peccatum grave trabis nomine appellatur, quia ex trabibus multa cæduntur ligna igni fovendo deservientia. S. Augustinus circa præfata Christi verba ingeniosam habet observationem: Ait enim: *Festuca initium trabis est, nam trabs quando nascitur, prius festuca est. Rigando festucam perducis ad trabem, alendo iram malis suspicionibus, perducis ad odium.* Quod si inquireres, undenam processerit inimicitia illa, per quam ditissima illa & nobilissima familia totaliter subversa fuit, invenires utique hanc ex actu aliquo subsannationis, derisionis, & ludibrii, quem alter, cui derisio illa facta est, dirigere non potuit primordialiter fuisse exortam: *Ecce quam modicus ignis, quam magnam sylvam incendit?* Nullum umquam scelus in mundo commissum fuit, quod execrabilius eo, quod Judas patravit, tradendo & vendendo Christum, verum Dei Filium in mortem: Hoc autem horrendum scelus derivatum est ex hujus Apostoli avaritia, in primis initiis ab eodem neglecta, prout sacri observarunt interpretes; Non enim constat de commissis per illum furtis, aut extorsionibus, sed quia in sua custodia illas habebat Eleëmosynas, quæ Christo ad conservandam pauperculam suam familiam tribuebantur à fidelibus, ipse hac commoditate abutens, occulte sibi ex illis pecunias aliquas reservavit in usus suos privatos, sicque ab invalescente paulatim in ipso inordinato hoc avaritiæ vitio, ut triginta illos sibi compararet argenteos, cœlestem Magistrum in mortem divendidit. Merito igitur Chrysostomus monet inquiens: *Ne priora negligamus, ne mala in majus crescant. Judas si pecuniæ amorem coercuisset, non venisset ad sacrilegium. Christus non solum fornicationem, & adulterium, sed impudicum etiam obtutum reprimit, radicem ab imo evellens, ut facilius possit superari vitium:*

Luc. 6. 41. Quid sit trabes & festuca.

S. August. Serm. 16 de Verb. Dom. Quodam nominata familia verbo irrisorio fuit eversa.

Chrysost. in Psal. 6. Christus impudicum obtutum prohibuit.

tiam. Idem sanctus Doctor in progressu ejusdem Psalmi, hanc quoque utilissimam tradit doctrinam, inquiens: *Quando parvam anima perturbationem susceperit, ne eam neglexeris, quod parva sit, sed consideres, quod id, quod ex ea aliter, maxima mala parit. Etenim postquam in domo aliqua parum stuppa accensum viderimus, conturbamur, & tumultum movemus, non enim attendimus initium, sed ex initio finem considerantes, movemur, & concurrimus, ut totum caminum extinguamus. Hoc igne vehementius animam excedit vitium. Oportet itaque prevenire, nam si fuerimus negligentes, id correctu evadet difficilius.* Torrentes ex dilapsis è cœlo imbribus magnopere adaucti, quique sua inundatione agris tanta afferunt damna, ex innumerabili quadam guttarum aquearum multitudine suum habent incrementum, licet singulæ guttæ seorsim consideratæ nihil fiant, nec quidquam male facere possint, sicut faciunt singulæ simul in torrente collectæ. Hac similitudine quoque utitur S. Gregorius Magnus, loquens: *Admonendi sunt, qui quamvis in minimis, sed tamen frequenter excedunt, ut nequaquam considerent, qualia, sed quanta committunt, facta enim sua si despiciunt timere dum pensant, debent formidare dum numerant. Altos quippe gurgites fluminum, parva, sed innumera replent gutta pluviarum. Et hoc agit sentina latenter excrescens, quod potenter procella saviens. Et minuta sunt, quæ prorumpunt in membris per scabiem vulnera, sed cum multitudo eorum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis, sicut unum grave inflictum pectori valnus necat.*

In initio oportet respicere finem.

S. Gregor. 3 p. past. adm. 34.

7. *Ecce quam modicus ignis, &c.* Ante non multos annos fuit hic Romæ sacerdos, quidam, qui cum magna totius hujusce orbis ædificatione vitam ducebat integerrimam, totus saluti animarum procurandæ intentus, continuisque sanctis exercitiis apprime deditus. Cum vero die quadam plateam quandam inambularet, oculosque fortuito sursum incaute levaret, se à muliere quadam maritata salutari observavit ex quo incauto aspectu velut alter David adeo interius sauciatus fuit, ut sæpius eamdem plateam reperiverit, cumque primæ ignis in corde accensi scintillæ suum semper invenirent fomentū, correspundentiam, talis in ejus animo exardescere cœpit impuræ concupiscentiæ ardor, ut dictam mulierem marito suo eripiendo, post aliquod tempus miserabiliter occisus fuerit, simulque, ut metuendum est nimis, cum vita corporali, animæ quoque vitam, & propriam & existimationem amiserit. S. Hieronymus Sabiniano Diacono quamdam transscripsit Epistolam, in qua eidem enormia crimina exprobrat, inquiens: *Plures virgines stuprasse narratis, per te violata nobilium matrimonia, impurus & heluo per lupanaria cucurristi.* Quonam vero impulso in grande hoc præcipitium deturbatus fuerit, sequentibus verbis enarrat: *Nimirum virginem in Ecclesia videras, sudariolum accepisti, & per fenestras palatii tantum fuerat facultas colloquendi.* S. Isidorus quoque hac de re ita scribit: *Experimento minorum peccatorum majora peccata committi, ut durius feriantur pro magnis sceleribus, qui de parvis corrigi noluerunt. Judicio autem divino in reatum nequiorum labuntur, qui distringere minora sua facta contemnunt.* Enimvero peccata leviora quoque nos submersionis periculo involvere Christus in persona S. Petri indicare nobis voluisse videtur: Nam Matthæus cap. 14. refert, S. Petrum quidem succinctis vestibus suis à navi exiliendo,

Historia de notiva salutatione.

S. Hieron. Epist. 40. ad Sabin. Diac. Alia similis Historia.

S. Isid. lib. 2. Sent. cap. 19.

mare calcare cœpisse, ut ad Christum equis marinis inambulantem properaret: *Ambulabat super aquas, ut veniret ad Jesum; videns vero ventum validum, timuit, & cum cœpisset mergi, clamavit: Domine salvum me fac.* Sed quænam erat ratio, quod de submersione periclitaretur? Num forte ideo quia aliquod monstrum maximum ei occurrit? Nequaquam, sed Christus ei improperavit dicendo: *Modicæ fidei quare dubitasti?* ubi observandum est Ly illud: *Modica*, hoc enim adjecit Salvator noster, ut nos doceret, quod etiam culpæ leves nos in abyssum perditionis demergere possint, non quidem per se ipsas, sed per malam consequentiam, quam secum ferunt, nisi reprimantur. *Cum igitur descendisset de navi*, inquit Chrysostomus, *ad ipsum ibat, non tantum gaudens, quia super mare ambulabat, quantum quod ad Jesum itinere mirabili veniebat. Ita quod majus erat, super maria, scilicet, de navigiis confidenter descendere, magno animo fecit, vi autem ventorum, & impetu fluctuum, quod erat minus, superatus timuit; Natura quippe humana hac conditio est, ut difficilioribus nonnunquam superatis, succumbat in minoribus, &c.* Et paulo post subdit: *Ut ostenderet, non à procella, neque à ventis, sed à modica fide sua ipsum everti; ait: Quid hæsitasti modica fides? Nisi enim labefactatus in fide aliquo modo fuisset, etiam ventis facile restitisset.*

Matth. 14. v. 31.

Ibid. v. 31.

Chrysost. hom. 51. in Matth. Propter modicam fidem id est peccatum veniale Petrus cœpit mergi.

8. *Ecce quam modicus ignis, &c.* S. Augustinus concupiscentiam carnalem igni assimilat dicens: *Concupiscentia mala quasi ardor est ignis? Ignis consumit vestem, libido adulterii consumit animam? De cogitatu adulterii dum loqueretur, Scriptura ait: Alligabit quis ignem in sinu suo, & vestimenta sua non comburet?* Nec est quod mihi dicas, unicam dumtaxat esse scintillam, quia *modicus ignis magnam sylvam incendit.* Unica passio, unica carnis tentatio non suffocata ad ingens quoddam & inextinguibile incendium excitandum sufficit, idque etiam in anima quantumvis virtuosa & perfecta. Sunt nonnulli, qui de propriis viribus confisi, occasiones etiam minimas peccati luxuriæ omni studio evitare non student, eo quod tantum sint veniales, de quibus Chrysostomus populo Antiocheno in hæc verba prædicavit: *Juxta præcipitium vadens, quamvis non decidat, tremit tamen, & sæpenumero ab ipso subversus timore decidit, ita & non procul peccata fugiens, sed secus ipsa vadens cum timore vivit, & in ipsa labitur sæpius.* Tertullianus eosdem funambulonibus in aëre super funes saltitantibus assimilat; hi enim quovis momento in evidenti sunt præcipitii periculo, & communiter talis esse solet infelix ipsorum exitus. En verba Tertulliani: *Age tu funambula pudicitiæ & castitatis, qui tenuissimum filum pendenti vestigio ingrederis.*

Concupiscentia assimilatur igni.

S. August. in Psal. 17.

Chrysost. hom. 1. ad pop.

Tertull. de Pudic. c. 10.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Continuatur eadem Materia.

THEMA.

Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est, & qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est. Luc. 16. v. 10.

1. SAlvator noster hisce verbis aperte indicat, quod peccatorum venialium fuga nos quo-

Qui abstinet à minimis

L l

qoe

peccatis, magis à mandatis. S. Valerian. hom. 16. circa fin.

que à peccatis mortalibus committendis abstineat: *Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est.* Unde S. Valerianus in Homilia 16. circa finem ita scribit: *Virtus magna in majoribus semper experimentum capit. Virtus, quæ in parvis promitur, facilius in maximis exhibetur; sic dum consuescimus minora vincere, majora discimus tolerare*; econtra vero qui in transgressionibus levioribus committendis licentiosus est & dissolutus, ad graviora patienda sibi facile habenas laxabit. Videmus enim per experientiam, quod si corpori levibus licet febribus & sine periculo laboranti, accidens aliquod seu febris valida superveniat, obdebilitatas vires & resistendi impotentiam Natura succumbet; eodem igitur modo de spiritualibus animæ malis discurrere possumus; tametsi enim peccata venialia mortem animæ æternam inferre nequeant, vires tamen animæ adeo enervant & debilitant, ut vehementioribus tentationibus resistere nequeant, quibus proinde eam infestantibus, cedens, infeliciter succumbit. Quod si enim vires ex levi quadam febricula adeo debilitantur, quanto minus eam, quæ vehemens & mortifera est, sustinere valebit; Eodem igitur modo dicere licebit: *Qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est.* Et ideo Chrysostomus super Psalm. 6. scribens ait: *Ne simus in parvis peccatis socordes, sed ea reprimamus cum magna vehementia, ut liberemur à majoribus.* Vulnera modica non curata infistulantur, & sanam carnem corrumpunt: eodem modo culpæ, licet leves, si non curantur, sed negliguntur, gangrænam spiritualem inducunt. Huc spectat quod non ita pridem hic Romæ accidit; Vir enim quidam à culice punctus, eum pruritum, qui post punctuam in loco læso remanet, unguibus scalperet, modicus quidam tumor eodem in loco obortus fuit, cui vir ille nonnihil unguenti superimposuit, sed quia hoc tumori illi contrarium, seu potius noxium erat, contigit, quod læsio illa, licet in principio leviuscula fuisset, magis magisque aucta in vulnus degeneraverit, quod leosim & paulatim magis computrescens partes vicinas infecit, ac tandem universam sanguinis massam ita corrupit, ut intra triginta dierum spatium mortuus fuerit. Quis unquam crediturus esset, quod morsus culicis alicujus homini necem inferre posset, nisi modum, quo id fieri solet, audivisset? Idem vero sæpenumero spiritualiter personis quoque cæteroquin timoratis contingit, quæ dum ex sola curiositate motæ oculis hinc inde circumvagantur, pulchram aliquam mulierem obiter quidem aspiciunt, interius vero imago & effigies personæ cum delectatione conspectæ; phantasiæ firmiter impressa remanet, carnem extimulet, delectationemque morosam secum ducit, cujus violentia voluntas tandem trahitur, & sic ex hoc aspectu obiter & incaute facto aspicientes tandem in peccatum turpiter incidit.

Anima venialibus obnoxia, est quasi febricitans.

Chrysost. in Psalm. 6.

Vir quidam ex punctura culicis mortuus est.

2. Cum certus quidem vir de parricidio commisso accusatus fuisset, crimine videlicet enormissimo; Advocatus patrocinium illius sustinens, omnibus modis crimen hoc à suo cliente commissum fuisse avertere satagens, dixit: *Interrogabo quid ante perdite, quid flagitiosè, quid impiè fecerit, per quas parricidii sceleri permiserit; Innocentia per gradus certos ab homine discedit, & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. Nemo inde repit, quo incredibile est pervenisse.* Chrysostomus in oratione quadam de anima, supradictam adducens similitudinem, inquit: *Sicut corporibus, qui vulnera negligunt, febres, putredines, & morbos sibi pariunt, ita & in animis, qui ad parva peccata connivent, majora inducunt.* Fabianus Justiniani in Commentario suo super Tobiem, sequentem tradit eruditionem: *In occidentalis Indiæ insula, Isabella dicta, minutissimi insecti genus inter arenas nasci ferunt, quod Ninguam vocant, id postquam pedes incedentium invaserit, intrans digitorum ungues, & cutem; vix tactu sentitur, attamen nisi statim crebra lotione, & scalpro interimatur, quidam in cute oriuntur folliculi, in quibus maxima lendium copia, ab eo generata, ita brevi tempore multiplicatur, ut cuncta excedens, nullum aliud deinde remedium relinquat, nisi membri præcisionem, aut ustionem.* Quam historiam ad perniciosam peccatorum venialium neglectorum qualitatem applicat dicens: *His plane Ninguis simillima sunt peccata venialia, quæ cum primum hominis invadunt animam, nisi statim abjiciantur pœnitentia aqua, vel timore ignium, ad gravissimum mortiferæ culpæ interitum ducunt.* Intra naves per laterum seu fundi rimas, quantumvis guttatim quidem aquæ ingrediuntur, verumtamen nisi nautæ, quoad illas exhauriendas & evacuandas, soliciti essent; nimia aquarum quantitas, quæ sensim navigium occupat, illud in profundum demergeret? Qua similitudine S. Augustinus utitur inquiens: *Non impediatur hujus nostri cursus navigii operemur manibus ut hoc possimus. Manibus suis sentinam exhauriebat, qui dicebat: Manibus meis vestē corameo, & non sum deceptus; Non negligamus nostra peccata, minuta sunt, sed multa sunt; fluctus unus validus irruens obruit navem, minaturque naufragium. Humor autem per rimas influens, & in sentinam veniens, nisi subinde siccetur, hoc idem facit.* Alibi quoque idem Sanctus Doctor ad eamdem alludit similitudinem, dum peccatorum levium neglectum in hæc verba perstringit: *Dum homines negligentes in primis despiciunt peccata sua, quia parva sunt, crescentibus peccatis minutis, adduntur & crimina, & cumulum faciunt & demergunt, quod cum factum fuerit, impletur hoc, quod scriptum est, Peccator cum venerit in profundum malorum contemnit.*

Quintil. declam. 1. Praxis cujusdam advocati in cognoscendo crimine.

Chrysost. Tom. 3. orat. de anima. Fabian. Justinian. in Tob. 4. v. 22. docum. 1.

Peccata venialia sunt similia Ninguis.

S. August. Tom. 9. lib. de Contin. nova.

Item aqua intrantibus per minimas rimas.

S. August. Serm. 44. de Temp.

3. Cibus quidem ad corporis sustentationem omnino est necessarius, neque illius excessus, ut plurimum peccatum mortale esse solet, ex natura, & genere suo, sed solum propter circumstantias aggravantes, v. g. si notabile exinde sequatur damnum, vel sanitatis amittendæ causet periculum, vel per ebrietatem sine causa usu se rationis destituat, & tamen qui per gulam à nimio cibo & potu se non continet, prout ipsa docet experientia, præter notabilissimum salutis corporalis damnum, pudicitiæ insuper & honestatis incurret naufragium. Blosius de gravibus Religiosorum lapsibus ex levium defectuum neglectu & contemptu ortum suum ducentibus ita scribit: *Leviorum culparum nec affectus extinguere, nec occasiones vitare laborant, libertatem largioris vitæ desiderant, à divinis officiis, cæterisque actionibus conventualibus abessegaudent. delicatum, superfluumque cibum, ac potum percipere gestiunt, opportunitates nugandi exquirunt, inordinati risus solatia affectant, sæcularia audire, vana videre, curiosa in suos particulares usus accipere ardent. Propriam complacentiam, ineptam lætitiam, otium, vaniloquia, fabulas, gestus incompositos cæteraque hujusmodi vitia aut non esse vitia, aut vix esse vitia*

Nimius cibus per se non est peccatum mortale sed via ad illud.

Blos. in Pract. vit. spirit. c. 9.

Proponuntur peccata venialia religiosorum.

judicant

judicant, & ideò sine scrupulo conscientiæ ea admittunt. Nimirum insensibiles effecti, vulneribus acceptis se sanos existimant, ob idque nec mala sua plangere, nec vitam corrigere student; sed quid dicunt? Non sunt, inquiunt, vulnera, aut si sunt, vulnera admodum parva, & fere nulla sunt. O Monachos infelices! O Monachos dementes! O Monachos non Monachos! Nam quantumlibet parva vulnera videantur, quia tamen non cavent, ne ea suscipiant; nec postquam susceperunt, debitam curam adhibent, omnino mortifera redduntur; Ut interim omittam, quod etiam ex tali negligentia, frequenter ipsi in superbiam, rebellionem, inobedientiam, murmurationem, furorem, detractionem, odium, invidiam, contemptum, & alia enormia peccata corruant. Ex his autem, quæ magnus hic Dei servus eximie à Deo illuminatus (quem P. Bollandus Beati titulo in descriptione sanctæ vitæ ejus nuper edita condecorat) conscripsit, hanc deducere licet consequentiam: *Si hæc in viridi, quid in arido?* Quod si enim culpæ veniales in personis religiosis, inter quos spiritus viget, totque præsto sunt subsidia spiritualia, adeo sunt periculosæ, quanto periculosiores erunt sæcularibus & mundanis hominibus, qui ætdi sunt, & omnis spiritus atque devotionis expertes, cum verissimum sit illud S. Pauli pronuntiatum: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus?* D. Chrysostomus nos eorum exhortatur exemplo, qui in aere super extensis inambulant funibus, hi enim valde cavent, ne pedibus suis vel minimum à fune aberrent. En verba sancti hujus Doctoris: *Nos omni ex parte componamus, & sicut eos, qui super funem intensum ingrediuntur, ne parum quidem licet esse socordes (nam quod parum est, magnum adfert damnum, eversus enim statim est præcipitatus, & perit) ita nec fieri potest, ut nos simus socordes & desides. Angustam ingredimur viam, præcipitiis undique circumdatam, quæ simul duos non capit pedes; vides quanta sit opus nobis diligentia; vides quod ii qui hujusmodi vias ingrediuntur, non solum pedes muniunt, sed etiam oculos. Nam etsi alibi videatur attendere, & pes firmo hæreat vestigio, à profundo caligans oculus universum dejecit, sed sibi oportet, & suo ingressui attendere; propterea dicit: Neque ad dexteram, neque ad sinistram. Magnum est vitiis profundum, magna præcipitia, magnæ inferius tenebræ, angustias observemus, cum timore & tremore ambulemus.*

Applicemus religiosis, si hæc in viridi quid in arido?

1. Cor 2. v. 14.

Chrysost. hom. 11. ad Thess. Oportet imitari ambulones in funibus.

4. Reflexistisne vos ad illam Christi de decem virginibus parabolam? Ego quidem opportune ad præsens propositum observandum esse existimo, omnes hasce tam stultas, quam prudentes, vere fuisse virgines; omnes pariter in manibus suis ferentes lampades, unanimiter Sponso obviam procedebant: *Accipientes lampades suas exierunt obviam Sponso*; Imo & ipsæ prudentes dormierunt, nec tamen hoc iis ad culpam imputatum fuit; *Dormitaverunt omnes & dormierunt*: Qua igitur de causa hæ quinque appellatæ sunt stultæ? Cur clausa ante faciem earum cœli janua asperis hisce verbis: *Nescio vos*, à nuptiis fuerunt exclusæ. Porrò facer textus unicum dumtaxat earum specificat defectum, scilicet defectum olei ad hoc necessarii, ut tempore debito earum quoque lampades arderent. Cardinalis Cajetanus aptissime ad propositum nostrum inquit, quinque has stultas virgines non præsignasse homines mundanos, multis dissolutionibus manifestè immersos, sed animas illas, quæ secundum exteriorem apparentiam, Christiano homine dignam, plamque vitam ducunt; quarum tamen pars ex hoc solum capite damnatur, quia culpas & defectus leviores nihili æstimant, aut curant. En verba Cajetani! *Parabola ista ad litteram tractat non de omnibus Christianis (nam multorum extrinseca opera manifestè sunt mala) sed de illis tantum, qui profitentur se studere saltis ad continuum progressum versus patriam cœlestem, horum enim lampades exteriorum operum lucentes apparent. Quinque autem ex eis erant fatuæ &c. Terribilis sententia, quia media tantum pars, quorum lucent, tam opera, quam studia ad obviandum Sponso, salvari dicitur.* S. Hieronymus super illa fatuarum virginum petitione: *Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro &c.* ita scribit: *Quæ lampades suas queruntur extingui, ostendunt eas ex parte lucere, si quis habet animam virginalem, & amator est pudicitiæ, non debet mediocribus esse contentus, quæ cito exolescunt, & exorto caumate arescunt, sed perfectas virtutes sequatur, ut lumen habeat sempiternum.*

Matth. 25. v. 1.

Matth. 25. 3.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 12. Quid intelligatur per virgines fatuas.

Cajet. ibid.

Matth. 25. S. Hieron. ibid.

5. Qui in via Dei cespitat & cadit, licet casus sit levis, attamen si contemnatur, & sæpius reiteretur, fiet inde, ut multi repetiti casus cum gravi periculo animam debilem efficiant. Apostolus sæculi fidelibus ita scribit: *Christi bonus odor sumus.* Quonam vero modo bonus hic odor, id est, bona fama & existimatio, quam Christianorum professio spirare debet, deperditur? Certe non per scandala tantum, & dissolutiones manifestas deperditur, & evanescit; verum etiam per negligentiam & desidiam, dum scilicet peccata minus gravia non curantur. *Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti*, inquit Ecclesiastes; Ubi observandum est illud: *morientes*; Etenim muscæ, quæ ab unguento aliquo odorifero depelluntur, fragrantiam illius minime disperdunt, bene tamen illæ, quæ intus in vase, quo unguentum asservatur, moriuntur, ita quoque peccata venialia, quæ in nobis sunt *per modum transeuntis*, eo, quod illa continuo à nobis per veram displicentiam pellamus, non contaminant cor nostrum, sed illa, quæ in nobis moriuntur & marcescunt, id est, quæ advertenter, voluntarie seu ex proposito committuntur, quibusque per affectum adhæresimus.

Multi casus etiam leviores causant debilitatem.

2. Cor. 2. 15.

Eccle. 10. 1.

Peccata levia comparantur muscis.

6. S. Propheta Ezechiel ab invisibili quadam manu ex cincinno comæ capitis sui apprehensus, in Jerusalem deportatus fuisse legitur: *Similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei.* Dum autem Jerosolymis esset, ostendit illi Deus idolum quoddam, quod divinam ejus justitiam supra modum irritabat: *Ubi erat statutum idolum zeli, ad provocandam æmulationem*; Hebræus legit: *Ubi erat habitatio idoli zeli, zelare facientis Deum.* Vultisne scire, quale idolum hoc fuerit, quod iram Dei tantopere extimulabat? S. Hieronymus, & alii idolum hoc Beelzebub fuisse dicunt, id est, Deus musca. At vero, inquies, poteratne animal hoc adeo exiguum & vile tantopere iram Dei exasperare? Imo vero: Deus enim nequaquam tolerare potest, quod in mystico animæ Christianæ templo (*templum Dei... quod estis vos*) cultus exhibeatur, non solum Crocodilis, Centauris, aliisque grandioribus animalibus, per quæ peccata mortalia denotantur, sed nequidem muscis, quæ venialia peccata, præsignant, eo quod hæ ad disperdendum virtutis & professionis Christianæ bonum odorem abunde sufficiant.

Ezech. 8. v. 3. Idolum quod muscæ vocatur, Deus execratur. Ibid. v. 3.

S. Hieron.

1. Cor. 3. 17.

7. S. Bernardus illa Canticorum verba exponens: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*, ita scribit: *Sic enim peccantes in fratrem, in Christum peccatis, qui ait: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Nec cavendum à gravioribus tantum offensis, v.g. ab aperto convitio, seu maledicto, sed à clandestino quoque & venenato susurrio. Nunquam sufficites custodire ab his, & his similibus; Cavenda sunt & levia, si tamen levia; si tamen leve debeat dici, quodcumque in fratrem præsumpseris voluntate lædendi, cum hoc solo, si irasceris illi, divini reus judicii teneatis. Merito quidem, nam quod tu leve putas, & ob hoc levius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tamquam homo videns in facie, & secundum faciem indicans, paratus festucam trabem suspicari, & scintillam putare fornacem.* Porro nos si stultum quempiam ex contemptu appellemus, leve quid hoc esse existimamus, & tamen Salvator noster, qui *spirituum ponderator est*, in sua æquissima bilance illud adeo grave esse censet, ut dicere non dubitarit: *Qui dixerit fratri suo raca, reus erit concilio; qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Theophylactus ly *raca* idem significare dicit, quod *tu*, ut cum ad aliquem per contemptum dicimus: *Abi tu*. S. Hilarius ait: *Vacuitatis opprobrium est.* Chrysostomus inquit: *Non grandis alicujus est verbum convitii, sed magis contemptu venientis impatientiaque dicentis, ut ipsi nonnumquam vel servulis, vel inferioribus quibusque aliquid imperantes dicimus: Vade tu.* Moxque rationem subnectit, cur Christus levem hanc transgressionem sub tam gravi & enormi pœna vetuerit; est enim: *Misericors Dominus cum majoribus etiam minima quoque delicta pariter evellit, præcipiens, ut mutuo nobismetipsis, & honorabilius utamur & cautius, ut per hæc majora quoque peccata auferantur.* Idem quoque S. Doctor ly *fatue*; ponderans ita scribit: *Noli aspicere, quod unum hoc verbum sit, sed quantum periculi habeat, expende; An ignoras inimicitiarum tempore, incandescente ira, animoque prorsus ardente, etiam minimum videri aliquid magnum? Hæc parvula & homicidia sæpe pepererunt, & urbes sæpe integras subruerunt.* Similiter in Commentario Psalmi 6. inquit: *Neglecta peccatorum vulnera sæpe majora evadunt, nec usque ad vulnera solum sistit morbus, & infirmitas, sed sæpe etiam mortem parit immortalem; quemadmodum etiamsi ab initio parva sustulerimus, nec magna consequentur.*

Cant. 1. 5. S. Bern. serm. 29. in Cant.

Homo alterius leviora peccata judicat majora.

Prov. 16. 2.

Matth. c. 22.

Theophyl. in h. loc. D. Chrysost. hom. 16. in Matth.

Christus venialia efficaciter prohibet ut vitentur majora.

D. Chrysost. in Psalm. 6.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Solicite à peccatis etiam levibus abstinendum nobis est quia per illa nos Dæmon multum illaqueat.

THEMA.

Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. Cant. 2. vers. 15.

1. Spiritus Sanctus ea, quæ nobis ad provectum nostrum spiritualem imprimere nititur, in sacris Litteris variis sub metaphoris proponere consuevit, ac proinde cum in prædictis thematis nostri verbis nos hortari satagat, ut peccata levia procul à nobis arceamus, nos monet, ut capiamus vulpes parvulas: *Capite nobis vulpes parvulas &c.* At vero cur potius vulpium mentionem facit, quam aliorum animalium, quæ, utpote ferociora, magisque crudelia majorem potuissent nobis peccati horrorem incutere? Porro quoad sensum litteralem dici posset, verba hæc à Rege Salomone fuisse decantata, qui in Palæstina regnabat, ubi vulpium ingens est numerus, ut proinde Samsoni haudquaquam difficile fuerit trecentas illas in sacro textu memoratas vulpes simul congregare, ad conflagrandas illis medientibus Philisthæorum segetes. Dici quoque potest vulpes præ cæteris animalibus vineis magis esse nocivas, non solum quia hæ illarum devorant fructus, verum etiam quia intra vineas suas effodiendo cavernes, magnum vitium radicibus damnum inferunt. Verumenimvero forsitan curiosior quispiam scire percupiet, cur potius dixerit: *Capite vulpes parvulas*, nullam vero majorum seu adultarum fecerit mentionem; Præterea cur hanc consilii istius assignaverit rationem: *Nam vinea nostra floruit*; siquidem vulpes vitibus damna non inferunt, præterquam in autumno, quando uvæ jam sunt maturæ. Denique cur eo potissimum tempore vulpeculas capi jusserit, quo vites in pleno flore suavissimè fragrabant? Enimvero si nobis juxta sensum litteralem respondendum esset, dicere possemus, ideo voluisse vulpes capi, dum etiamnum parvulæ sunt, eo quod in ætate ista constitutæ majori cum facilitate capiantur, quia cum majoribus annis crescit pariter in ipsis astutia & velocitas, & ideo tunc difficilius capiuntur. Præterea dici potest, prudentiæ actum esse prævidere pericula, iisque prospicere, ne eveniant, capiendo vulpes priusquam excreverint, & antequam uvæ maturescant. Verumtamen si à sensu litterali ad spiritualem transire velimus; Sciendum nobis erit, quod nomine parvularum vulpium peccata levia seu venialia intelligantur. Ratio autem cur hæc potius interimere jubeamur, quam mortalia peccata, hæc esse potest, quia sicut magnas vulpes naturaliter fugere solemus, eo quod hæ dentibus suis nos, qui illas apprehendere audent, mordent, & graviter lædunt, parvulæ vulpes, quæ vix è nido sunt egressæ, econtra non fugiantur à nobis, sed studiose inquiruntur ad recreationem, cum enim hæ non mordeant, nec lædant, cum illis ludere licet, & ideo illas nutrimus, non vero occidimus; ita quoque ii, qui virtuosi sunt, & conscientiæ suæ habent rationem, peccata mortalia exhorrescunt & fugiunt, scientes quod hæc mortem animæ æternam accersant, econtra vero peccata venialia, quia tam criminosa non sunt, adeo fugiuntur à multis, nec timentur, siquidem nulla ob illis damna nobis illatum iri existimant, licet in hoc turpiter fallantur, quia prout in sequentium Discursuum progressu dicturi sumus *demoliuntur vineas*, id est, magnum animabus damnum inferunt. *Viro sapienti*, inquit sanctus Bernardus, *sua vita vinea est, sua mens, sua conscientia.* Et paulo post subdit: *Bona vinea justus, cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum testimonium conscientiæ nostræ*; Hos autem adeo utiles fructus vulpes parvulæ in hac vinea demoliuntur & diripiunt, dum ad mortale peccatum inducunt; ac proinde idem mellifluus Doctor opportune monet inquiens: *Sapiens erit felicitus servare vineam suam, non minus quam expolire, nec sinet eam devorari à vulpibus.* Et in Serm. 64. & 65. quænam vel quales vulpes illæ vineam animæ nostræ devastantes sint, exemplificat: Non enim per vulpes illas parvulas peccata & transf-

Vulpes sunt maxime nocivæ vineis.

Parvulæ jubentur capi, ne factæ magis noceant in autumno.

Explicatur moraliter.

S. Bernard. serm. 63.

& transgressiones graves intelliguntur, sed technæ quædam Diabolicæ boni alicujus prætexto coloratæ, cujusmodi vulpibus infestatus fuit Monachus ille, demum apostata factus, ex eo, quia ut hæreditatem, quam sibi contigisse arbitrabatur, in pauperes distribueret, monasterio ad tempus relicto, domum paternam repetens miserrime lapsus fuit; Id quod pariter multis aliis contingit, qui dum animas ad Deum convertere nituntur, in astuti serpentis laqueos misere incidunt, maxime vero illis, qui eo fine cum mulieribus devotis familiaritatem ineunt, ut easdem ad statum perfectionis perducant, multi enim ex illis, dum non satis suas metiuntur vires, dum illas perficere satagunt, ab iisdem pervertuntur.

Vulpeculæ vocantur technæ diabolicæ quibus nocet sub specie boni.

2. Dionysius Carthusianus per vulpes hasce parvulas, modicas, nec adeo vehementes intelligit *suggestiones parvas, tentationum exordia, inchoationes culparum, quæ mox in principio sunt penitus exstirpanda, ne paulatim totam inficiant animæ vineam.* P. Alvarez super eadem hæc verba: *Capite nobis vulpes parvulas*, ita scribit: *Vere culpæ leves, & imperfectiones vulpes parvulæ sunt, in quibus nihil magnum, nihil nimis noxium aspicimus, sed hæ vineam, id est, animam demoliuntur, quia eam sterilem faciunt, dum cælum ei æneum esse faciunt, & pluviam cælestis auxilii impediunt.* Et vero ex quo vineæ vinum producentis mentionem fecimus, nequaquam abs re futurum fore existimo, si ex confessionibus sancti Augustini exemplum quoddam adduxero, è quo quantam, peccata levia, à suis primis principiis non suppressa, vim hominem pervertendi habeant, clare colligitur. Refert enim gloriosus hic Doctor de matre sua sancta Monica, quod cum tenellæ etiamnum esset ætatis, *surrepserat ei vinolentia. Nam cum de more tamquam puella sobria juberetur à parentibus de cuppa vinum depromere, submisso poculo, quo desuper patet, priusquam in lagunculam funderet merum, primoribus labris sorbebat exiguum, quia non poterat amplius sensu recusante. Non enim ulla temulenta cupidine faciebat hoc, sed quibusdam superfluentibus ætatis excessibus, qui ludicris motibus ebulliunt, & in puerilibus animis majorum pondere premi solent. Itaque ad illud modicum quotidiana modica addendo, quoniam qui modica spernit, paulatim decidit, in eam consuetudinem lapsa erat, ut prope jam plenos mero caliculos inhianter hauriret.* Et hoc quidem huic Sanctæ contigit, non obstante cautela, & circumspectione, qua sapiens & provectæ ætatis matrona, quæ in domo illius paterna serviebat, illam ab hoc vitio absterrere conabatur; de qua sanctus Doctor ita scribit: *Authoritate imperandi frænabat aviditatem tenerioris ætatis, & ipsam puellarum sitim formabat ad honestum modum, ut jam non liberet, quod non deceret.*

Dion. Carth.

Cant. c. 13. Alvarez. tom. 1. l. 5. p. 2. c. 16.

Historia de S. Monica.

S. August. l. Conf. cap. 10.

3. Reflexistisne vos aliquando ad ritum illum, quem Deus olim Nazaræis in lege Mosaica præscripsisse legitur? ut enim in summa viverent temperantia & continentia, Deus illis vinum districtè prohibuit; Neque hoc tantum illis interdixit, sed audite, quo rigore illis vini usum vetuerit: *A vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt; acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: Uvas recentes siccasque non comedent.* Et vero quis umquam aceti potum interdicendum à Deo fore credidisset? Ad hæc cum finis hujus legis hic solum fuerit abstinentia à vino, cur insuper Nazaræis non solum ut ab uvis recentibus & siccis, sed & ab acinis abstinerent, præcipit? Ratio autem illius legis clara est & manifesta, quia etiam ab acinis in uvæ devenire poterant notitiam, & ab hoc ad vinum desiderandum induci, atque ideo ut omne vinum bibendi periculum, quantumvis remotum, iisdem amputaret, non solum uvarum botros, verum etiam uvarum acina quantumvis sicca illis prohibuit. *Sed omnia hæc in figura contingebant illis.* Per hoc namque Deus nos instruere voluit, quod non solum ipsummet peccatum mortale, verum etiam omnem minimam quantumvis remotam peccati umbram pro viribus evitare debeamus.

Cum Nazaræis vinum non tantum sed etiam ab uvis abstinere mandavit. Num. 6. v. 3.

4. Consideratione dignissima est illa sancti & Seraphici Francisci doctrina, quæ, ut S. Bonaventura in ejus vita refert, dicere solitus erat: *Diabolus si de suo capillum potest habere in homine, eita excrescere facit in trabem.* Ex minutissimo enim semine paulatim post multos elapsos annos ingens quædam excrescit arbor, ex qua deinceps trabes formari possunt; Et ideo ut S. Bernardus notat, cauti & circumspecti esse debemus, quia Dæmon omni ex parte nobis insidiatur, nosque obsidet, ut aliquem quantumvis modicum per transgressiones veniales, intra nos aditum habere queat. Unde idem mellifluus Doctor in Sermone quodam in hæc verba scribit: *Ad quid fratres scuto circumdamur, nisi quia nos undique bella circumdant? Denique quid causæ sit, ut te scuto circumdet, attende: scuto, inquit, circumdabit te veritas ejus. Ad quid enim? Non timebis à timore nocturno; à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano? Videsne quam necesse sit, ut scuto circumdet te veritas, quem sic hostium tela circumdant. Ab inferiori enim parte timor nocturnus insurgit; à sinistris sagitta volat in die; à dextris perambulat negotium tenebrosum, Et ut nihil sit vacuum, à superiori parte dæmonium meridianum* insurgit. Nos autem miserabiles vix iis tot serpentibus, & igneis telis undique volantibus, insurgentibus inimicis, nihilominus periculosa securitate & negligentia dormitamus; torpemus otio, vanitatibus & scurrilitatibus indulgemus, tam pigri ad spiritualia exercitia, ac si jam pax sit & securitas & non sit malitia vita hominis super terram? Hoc est, dico vobis charissimi, quod me vehementius terret, quod omnino timoris acerbissimi gladio transverberat animam meam, quod inter tanta pericula minus timorati, minus* exercitati, minus quam necesse sit, soliciti videamur, siquidem unum de duobus hæc ipsa negligentia probat, aut omnino traditos nos hostibus, & nescire, aut si inter hæc conservamur, ei, qui tuetur nos, ingratos nimium inveniri, quorum utrumque quid periculi habeat, satis manifestum est. Propterea obsecro vos dilectissimi, ipsa nos excitet hostium malitia pervigil, & instantia eorum maligna, quæ tam seduli, tam soliciti sunt in nostram * perditionem, nos quoque solicitos faciat & circumspectos, ut in timore & tremore nostram ipsorum salutem operemur.* Ex qua S. Bernardi, sicut & ex præcedenti S. Francisci doctrina differere possumus, quanta cum facilitate Dæmon intra nos pedem figere possit, si ei per culpam venialem, aliquem in nos aditum indulgeamus. Opportune igitur monet nos S. Bernardus, ne dormiamus, aut dormitemus, sed ex omni parte nos muniamus, ne serpens in nos ingredi possit.

S. Bonav. in vita B. Francisci cap. 5. Inquit S. Franciscus diabolus ex capillo facit crescere trabem.

S. Bernard. serm. 3. in S. Andr. Dæmon ab omni parte nos oppugnat.

* Occurrit.

Negligentia expetendi venialia est maxime nociva.

* Exercitati.

* Persecutionem.

5. Quis umquam persuadere sibi potuisset, capillos,

pillos, qui adeo subtiles sunt & fragiles, eo usque prævalituros fuisse, ut validum quoddam fortalitium expugnare, & ad vastam quamdam turrim demoliendam, velut instrumentum servire possent? Non jam de Samsonis loquor capillis, quibus supernaturalis à Deo virtus indita erat, sed de capillis mere naturalibus loqui intendo. Etenim in antiquis legitur Historiis, quod dum ad transferendas ingentis magnitudinis & ponderis militares machinas canabini funes sive rudentes deessent, fœminæ loci illius ad communem patriæ defensionem, capitum suorum comas unanimiter sibi præscindi fecerint, ex iisdemque in locum rudentum ex canabe complexorum, validissimi confecti fuerint funes, canabinis minime cedentes. *Militia est vita hominis super terram*, in qua inimicus infernalis, munitissimum animæ justæ fortalitium strenue impugnat, quia vero huic ad deducendas in suggestus tormentarios machinas suas peccatorum gravium & mortalium validissimi rudentes desunt, ideo peccata venialia, levia licet instar capillorum eousque multiplicare satagit, ut exinde rudentes, validique ad promovendas machinas suas funes fiant. Forsitan ad hoc stratagema David alludere voluit, quando dicebat: *Multiplicata sunt super capillos capitis mei*; circa quæ verba ita sanctus Augustinus scribit: *Quis numerat capillos capitis sui? multo minus peccata, quæ excedunt numerum capillorum; minuta videntur, sed multa sunt; Præcavisti magna; Jam non facis adulterium, jam non facis homicidium, non rapis res alienas, non blasphemas, non dicis falsum testimonium, moles istæ sunt peccatorum: Magna præcavisti, de minutis quid agis? Annon times minuta? Projecisti molem, vide ne arena obruaris.*

Historia de capillis mulierum.
Job 7, 1.
Abjecta mole cavendum ne quis arena obruatur.
Ps 39, 13. S. August. in Psalm. 49.

6. Cœlestis Sponsus in sacris Canticis valde vi- sceratose lamentabatur, inquiens: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum*; & quidem non semel tantum, sed bis, se vulneratum esse lamentabatur. Sed ubi vulneratus, aut in qua corporis parte sauciatus fuit? Num forte in tibiis? Minime. Quia *crura illius columnæ marmoreæ*; in manibus fortassis? Neque ibi sauciatus fuit, quia *manus ejus tornatiles aureæ*. Ergone læsus fuit in capite? Multo minus, quia *caput ejus aurum optimum*. An forsitan in collo? haudquaquam, quia *collum tuum sicut turris eburnea*: In cunctis igitur hisce locis suam gladii ictus invenisset fuisset resistentiam; ac proinde hic vulneris ictus cordi inflictus fuit, quod pars est corporis nobilior, magisque sensitiva: *Vulnerasti cor meum*. Quibus verbis Sponsus exprimere voluit dolorem, quo nullus dari poterat acutior; Et vero tanto hic dolor acutior erat, quanto ab anima connubiali nexu secum devincta infligebatur: tales autem sunt animæ justæ & timoratæ, quæ ut plurimum culpis venialibus Sponsum suum cruentant; quod facilius persuaderi poterit, si respiciatur instrumentum, quo vulnus hoc cordi Sponsi inflictum fuit. Quibus igitur armis vel sagittis cor illud nobilissimum impetitum fuit? Audite ipsummet dilectum Sponsum idipsum claris verbis enuntiantem: *Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.* Quæ verba interpretans Richardus à S. Victore, per oculum curam & solicitudinem propriæ salutis intelligit: *Hunc spiritualem visum salutis suæ desiderium esse dicit.* Quot verò sunt homines, qui exinde propriam salutem offendunt, & negligunt, quia leviores culpas nihili faciunt?

Cant. 4, v. 9.
Cant. 5, 15. Ibid. v. 14. Ibid. v. 11. Cant. 7, v. 4.
Animal justi peccato veniali vulnerat cor Dei, dicitur enim in uno crine colli tui.
Cant. 4, v. 9.
Rich. à S. Vict. 3. in Cant.

David de se gloriabatur inquiens: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis*: Ubi notandum est ly: *in omnibus*; Et ideo Deus ipse de eo protestabatur dicens: *Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum*; Sed qua ratione David se virum secundum cor Dei effecerat? nimirum, quia *faciet omnes voluntates meas*. Et tamen serpens malignus eousque contra ipsum prævaluit, ut ipsum per unum oculorum suorum cor Dei vulnerare fecerit; ac proinde Deus ad literam de hac Davidis adeo sibi dilecta anima lamentari voluisse videtur, quando ait: *Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*; Id quod tunc præcipue fecit, quando *vidit mulierem lavantem se*. Scitis utique præcipitium, in quod David per hunc incautum oculorum suorum obtutum corruit. Apponius per oculum dextrum bonorum cœlestium contemplationem intelligit, per oculum vero sinistrum bonorum terrenorum curam & solicitudinem intelligendam esse dicit; & per hanc Deum sæpissime offendimus: & primo quidem venialiter, postea vero, dum animus bonis hisce terrenis plus nimium adhærescit, oculus excæcatur (nam ut S. Leo ait: *De mundano pulvere corda religiosa sordescunt*) & tandem per hanc cæcitatem homo ad constituendum in bonis hisce terrenis finem suum ultimum inducitur, sicque ex nimio creaturarum amore ad vertendum Creatori suo dorsum infeliciter movetur. *In uno crine colli tui*. Nec sine mysterio colli hic fit mentio, quia circa collum jugum portatur, per quod divinæ legis observantia denotatur; Per crines vero colli, ut diximus, peccata levia & venialia symbolizantur. Unicus itaque pilus, id est, unica culpa venialis neglecta, cor sæpe ferit Dei illius, qui *alta à longe cognoscit*; Deus enim inevitabilia prævidet præcipitia, in quæ anima talis in pœnam voluntariæ negligentiæ suæ tandem incurret, & inde vulneratur; quia ut in Discursu sequenti probabimus: *Qui spernit modica, paulatim decidet.*

Psalm. v. 6.
Act. Apost. 13, v. 22. Hoc ipsum fecit David, quando vidit mulierem lavantem se.
S. Leo serm. de Quadr. Tandem homo in terrenis ponit ultimum suum finem.
Cant. 4, 9.
Ps. 137, 6.
Eccli. 19, 1.

7. In iisdem sacris Canticis aliud pariter ejusdem sponsi legitur lamentum; Dicit enim: *Caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* Enimvero quis hoc sponsi lamentum non obstupescat? Numquid S. Joannes de illo dicit: *Deus charitas est*? Numquid vero charitas in igne symbolizatur? *Deus ignis consumens*; Qua igitur ratione igneos hic sponsus capillos suos rore plenos fuisse conqueri potuit? verum, ut Apostolus ait: *Hæc sunt per allegoriam dicta.* Etiam nox peccatum præfigurat: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit; abjiciamus opera tenebrarum*; per stillas autem roris deciduas, quæ non nisi illo labuntur tempore, in quo somno sepulti tenemur, peccata venialia intelliguntur, quæ à nobis pigritiæ lethargo correptis committi solent. Sponsus igitur animarum nostrarum de his lamentatur, quod peccatis suis venialibus, licet stillæ quædam sint, capillos seu cincinnos suos velut rore quodam madefaciant, & caput plurimum offendant. Unde ubi Vulgata nostra legit: *Dormitavit anima mea præ tædio*, versio Græca habet: *Præ acedia*: Et loco ly, *Dormitavit*, S. Ambrosius & Hieronymus legunt: *Distillavit anima mea &c.*

Cant. 5, v. 2. Stillæ roris in capite, de quibus lamentatur sponsus sunt peccata venialia.
1. Joan. 4, 7. Hebr. 12, 29. Gal. 4, 24. Rom. 13, 12.
Psal. 118, 28.

8. Reflexistisne vos aliquando ad id, quod Absoloni per capillos suos accidit? Porro quod hic comam nutrierit, quod eosdem eodem quo aurum pretio vendiderit, quod elegantem adeo & speciosam in capite suo capillaturam portarit, soli vanitati

Longiores capilli Absalonis per se nocerant ultra peccatum veniale. 2. Reg. 14, v. 26.

vanitati attribui, adeoque parvi æstimari poterat; & tamen videte, quilnam hujus capillaturæ ejus finis fuerit; Ait enim sacer textus: *Accidit autem ut occurreret Absalom servis David, sedens mulo; cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput ejus quercui, & illo suspenso inter cælum & terram, mulus, cui insederat, pertransivit.* Hocque modo ex capillis suis ad quercum suspensus, tribus lanceis perfossus fuit. In quo facto Deus nobis insinuare voluit, quod dum capilli, id est, peccata levia multiplicantur, ipso permittente fiat, ut in peccata mortalia incidamus, idemque tandem in patibulo infernali suspensi hærere cogamur. Verum quidem est, quod cor ejus tribus lanceis transfossum fuerit, hoc tamen infortunium capillorum suorum culpa ei accidit; Licet enim sola peccata mortalia mortem homini æternam adsciscant, attamen hæc homini ut plurimum contingit, in pœnam peccatorum venialium, quorum emendationem socorditer neglexit.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Qui modicas transgressiones flocci pendit, paulatim in graviores incidit.

THEMA.

Qui spernit modica, paulatim decidet. Eccli. 19. v. 1.

1. Ecclesiasticus, qui per salutarium monitorum suorum, in libro suo nobis præscriptorum multiplicitatem spirituali animarum nostrarum saluti maximopere invigilavit, inter alia monita sua hoc unum expresse tradit: *Qui spernit modica, paulatim decidet.* Circa quæ verba Glossa Chromatii in cap. 5. Matthæi scribentis adducens authoritatem, inquit: *Cum mandata minima solvere impium sit, multo magis magna, & maxima. Unde per Salomonem id ipsum Spiritus Sanctus contestatur dicens: Qui modica spernit, paulatim decidet: Et idcirco nihil est de præceptis divinis solvendum, nihil mutilandum, sed totum fideli ac devota mente servandum, atque dicendum, ne cælestis regni gloria amittatur, quia quæ judicio infidelium, vel hominum sæculi minima putantur, & parva, hæc apud Deum non sunt parva, sed necessaria.* Lyranus assumpti thematis verba ita explicat. *Qui spernit modica, id est, levia peccata, paulatim decidet in graviora.* Dionysius Carthusienus similiter ita exponit: *Qui spernit modica, id est, qui non curat vitare parva peccata, successive corruit ad majora; venialia namque minora disponunt ad venialia crassiora, & omnia simul ad mortalia; adducitque testimonium Ecclesiastis dicentis: Qui timet Deum, nihil negligit, nempe quo quis magis illuminatur à Deo, tanto amplius ponderat & abhorret etiam minimas culpas.* Hugo Cardinalis ly, *modica*, ita exponit, *id est, peccata venialia, verbi causa, verbum otiosum, risum potationes, & cætera hujusmodi; qui enim talia spernit, paulatim decidet, id est, casui vicinatur.* Maxime vero hunc textum quoad Claustrales exponens inquit: *Qui spernit modica, id est, minima instituta regularis vita, verbi causa, silentium; inclinationes, & hujusmodi, paulatim decidet in contemptum majorum, vel in peccatum mortale. Vita enim claustralis est sicut navis, in qua si minima deficiant, id est, stupa, clavus, & ferra, & hujusmodi, paulatim subintrat aqua, & demergitur in profundum.* Unde Matth. 5. *Qui solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in Regno Cælorum, id est, in Ecclesia* P. Cornelius à Lapide multa in medium adducit exempla, ex quibus verba Thematis ex Ecclesiastico desumpta in ipsa praxi verissima esse colligitur: Ita enim scribit: *Hic quidem applicatur operario ebrioso, sed in se generalis est, unde cuilibet rei aptari potest; ut studioso, qui parva negligit, in scholis & studiis, paulatim decidet, nec scientiam acquiret, sed perdet; Infirmo, qui morbos modicos negligit, incidet in majores: Militi & Capitaneo qui parva in bello negligit, paulatim decidet, seque & exercitum perdet; Patrifamilias, qui parva familiæ damna negligit, decidet in magna; Mercatori, qui parva lucra spernit, amittit majora: Unde mercatorum ditescere satagentium hoc est axioma: Nullum lucrum quantumvis exiguum negligito. Idem sibi præfigat mercator spiritualium, id est, virtutum, meritorum & coronarum cælestium mercator, ut ne minimam quidem augendæ virtutis, meriti, & coronæ occasionem amittat. Quocirca Patres passim hanc sententiam adaptant peccatis levibus, quasi dicat: Qui spernit peccata levia & venialia, sensim defluet, & tandem incidet in gravia & lethalia.*

Eccli. 19. 1.

Matth. 5. 19. Gloss. ibid. Non semper quæ homo parva judicat semper sunt talia.

Lyran.

Dion. Carth.

Hug. Card.

Monasterium est quasi navis.

Matth. 5. v. 19.

Corn. à Lapid.

Demonstratur per enumerationem parvium.

2. In Discursu præcedenti obiter insinuavimus lapsum apostatantis illius Monachi, cujus miserabilis lapsus non simul & semel una vice contigit; sed fraudulentus serpens, qui numquam quiescit, eidem, ut à proposito cellam suam numquam deserendi resiliret, hoc ordine persuasit; Primo quidem sub eo prætextu, ut ad Ecclesiam vicinam sacram sumpturus communionem accederet; demum vero eidem metum conscientiæ ipsius incussit, fore nimirum, ut nisi amplum à patre suo (quem mortuum, mendaciter asserebat) sibi relictum patrimonium inter pauperes manu sua propria distribuerat, difficilem sibi, rationis de ejusdem patrimonii neglectu, coram tribunali Divino reddendæ, obligationem impositurus esset; hisque præmissis technis, eum paulatim in profundum adeo præcipitium detrusit, ut non solum à susceptæ religiosæ vitæ proposito apostatando resilierit, verum etiam scortum aliquod sibi in uxorem sacrilego ausu adsciscere non erubuerit. Pari quoque frauda vaferrimus ille spiritus infernalis nobili alicui viro suadet, ut animi relaxandi causa ludo cum aliis det operam, qui quidem ludus à principio propter honestam recreationem susceptus, actus quidam esse poterat illius virtutis, quam S. Thomas Eutrapeliam appellat, at vero eodem maligno spiritu instigante ludus ille postea in perniciosum degenerat vitium, adeo ut ruina fit miseri illius nobilis, & totius suæ perillustris familiæ, contemptis namque bonorum amicorum correctionibus, bonisque ac salutaribus virorum illustrium monitis, totas noctes ludendo insomnis, pecuniam cunctamque substantiam suam ludi discrimini exponit, imo totaliter dissipat, famam negligit, fundet fraudibus, in blasphemias erumpit, suscitat rixas, sicque sensim & paulatim miser & plane desperatus efficitur. Eheu quot sunt hisce nostris temporibus, qui per hanc Diaboli fraudem à magnis divitiis tandem ad inopias sunt redacti! Medicina nisi cum certa & limitata drachmarum & unciarum quantitate sumatur, hominem necat infir-

Vit. Patrum l. 3. cap. 40. Refertur exemplo, quo quidam Monachus paulatim apostatavit.

Simili modo Diabolus decepit aliquem nobilem per lusum.

mum

mum; & ideo in illius sumptione opus est definitis dosibus, idem quoque in ludo observandum est, ne paulatim in vitium degeneret; ac proinde Plato ludum sapientissime medicinæ nomine indigitat inquiens: *Ludus voluptatis causa comparatus est, & relaxatio voluptate afficitur, quippe quæ molestiis iis, quæ ex laboribus capiantur, medicinam affert.*

Plat. de Repub. l. 16. &c.

3. S. Gregorius Magnus ait: *Ad iniquitatem ducimur, cum prius per levia delicta deflectimus.* Ubi observandum est, quod sanctus hic Pontifex simul conjungat ly *levia*, & ly *delicta*, cum tamen delictum culpam indicet enormem, non vero levem; id quod ipsum hoc mysterio fecisse existimo, quia culpa levis neglecta mox in delictum, sive peccatum grave degenerat. Unde idem sanctus Pontifex subdit: *Ut usu cuncta levigante, nequaquam post committere etiam graviora timeamus.* Saluberrime itaque monet S. Dorotheus inquiens: *Studeamus & annitamur, ut dum in præsenti sæculo sumus, nostram custodiamus conscientiam, ne si eam dimiserimus, redarguat nos in aliquo, neque conculcemus prorsus eam in re quamvis minima. Ut enim pernoscatis, quod ex minimis his, & naturavilibus, ad magna, & prægrandia contemnenda perfacile delabamur, cum sæpe ris quispiam dicere: Quid refert, si verbum hoc dixero? Quid refert, si modicum hoc comedero? Quid refert, si rem hanc intendero & incubuero? Ex hoc enim, quid est hoc, & quid est illud, quid refert hoc, quid refert illud, mala, ac perversa, & amara consuetudo admittitur & imbibitur, & datur initium, ut magna ac graviora contemnamus, & conscientiam nostram conculcemus, & sic demum per partes offendimus, periculum est, ne in perfectam insensibilitatem deveniamus. Idcirco fratres videte, ne parva ac minima contemnamus. Videte, ne ita ea spernamus, ut vilia ac nullius pretii, non enim sunt parva.* Et paulo post subdit: *Accurate in minimis ac levibus caveamus, dum minima sunt, & levia, ne magna fiant & graviora. Nam rectè agere & peccare, à minimis ortum habent & ad magna paulatim vel bona, vel mala perducunt.* Detur mihi aliquis, qui ad jurandum inconsiderate sit facilis, experientia ipsa docebit, talem paulatim non minus pronum futurum esse ad perjuria. Si quis est, qui linguam suam à verbis contemptu & vilipendio proximi plene coërcere nesciat, videbitis quod talis paulo post facile prorumpat in verba contumeliosa, cum ingenti alienæ famæ & existimationis præjudicio, nec non grandi propriæ conscientiæ damno. S. Augustinus super Psalm. 129. scribens, ait: *Audi sermonem Evangelii; Qui dixerit fratri suo, fatue, &c. Abstine etiam peccatis lingua minutissimis quis abstinet?* In margine vero ex opposito dictorum verborum, scriptum est: *Immanissimis*; quod forte eo mysterio ad marginem positum fuit, *quia à minimis incipiunt, qui in maxima proruunt*; unde S. Jacobus de effrænis linguæ damnis disserens: *Ecce quantus ignis, quam magnam sylvam incendit.* Subdit vero in loco citato S. Augustinus: *Sed forte dicis, parva sunt. Reus erit, inquit, gehennæ ignis, si parvum tibi videtur, aut modicum, dicere fratri tuo, fatue, vel gehenna ignis videatur tibi magna. Si contemnebas minus peccatum, vel pœnæ magnitudine deterrearo.*

S. Greg. l. 10. Moral. 9. Culpa levis neglecta mox in delictum degenerat.

S. Doroth. Sermo 3.

Parva non sunt parva quia magna oriuntur ex illis.

Ostenditur consequentia à minoribus ad majora.

S. August. in Ps. 129.

Jacob 3. v. 5.

4. Inimicus infernalis hunc stylum communiter observat, quod hominem non subito, sed lensim & paulatim in peccata enormia inducat, eodemque modo etiam agitur quoad peccata minus gravia, scit enim hunc esse hominis instinctum, quod scilicet spernendo modica, paulatim in graviora decidat. Didacus in cap 1. S. Lucæ ita scribit: *Cum Diabolus inimicus noster aliquem peccatorem suo hamo devinctum habet, scilicet scelere aliquo mortifero constrictum, & voluptatum illecebris alligatum, non illum statim vehementer opprimit, aut discruciat, ne vel hoc irritatus abrumpat vincula, & celeriter evadat, sed potius demulcet illum, & sinit aliquibus virtutum actionibus incumbere, & quoad fieri potest, funiculum extendit, ut securius illum teneat, & possideat. Idem paulo ante hanc à piscatore desumptam adduxerat similitudinem inquiens: Cum piscator magnum aliquem piscem habet captum, non statim violenter extrahit, sed funiculum extendit, donec piscis hamum simul & escam deglutiverit, nam si confestim nimis depresserit, scindetur funiculus, & effugiet piscis.* Probat idipsum impii Herodis exemplum, cui Diabolus quidem permittebat, ut de S. Joanne Baptista, tamquam viro sancto bene sentiret, eumque libenter auscultaret, imo audito eo multa quoque faceret, non tamen illum omnia, de quibus ab eodem reprehensus fuerat, declinare sinebat, sufficiebat namque ei, quod incestuosæ consuetudini cum Herodiade insudesceret. Idem quoque Stella sequentem adducit similitudinem: *Quemadmodum avis, si alterum pedem vinctum habeat, nequaquam volare potest; ita homo, licet ad Eleëmosynas faciendas, & preces fundendas liber esse videatur, nihilominus totus ligatus est, si vel solo uno vitio fuerit detentus:* Eumdem quoque morem in transgressionibus observat levioribus, quando enim ipsi cum animabus negotium est, sufficit ipsi, si modicum quid circa illas lucretur, scit enim, quod *qui modica spernit, paulatim decidet.*

Praxis Diaboli circa peccata hominibus.

Did. Stella in c. 1. Luc.

Fuit demonstrata in Herode.

Similitudo.

5. D. Chrysostomus pulchrum insinuat modum, quo Christianam possimus conservare innocentiam; ita namque scribit: *Persuasum nobis sit, ut virtutem arripiamus, & diligenter vestram vitam instituamus, & à peccatis, cum adhuc parva apparent, sive in sermone, sive in opere, statim desistere studeamus. Neque enim umquam in majora incidemus peccata; si à parvis nobis caverimus, & sic procedente tempore poterimus, superna gratia favente, excelsam virtutem apprehendere.* Idem S. Doctor in Homilia quadam super Matthæum, in quonam malitia peccati venialia, cui in principio resistendum est, ne fortior evadat, consistat, in hæc verba exemplificat: *Consideremus, si nimium quidam ac importune risit, reprehensus à quopiam est, respondit alius, nihil esse id mali. Quid enim est risus, aut quid umquam ex risu mali sequetur? Orta tamen ex immoderato risu paulisper scurrilitas, à scurrilitate turpiloquium; à turpiloquio operatio turpis profecta est.* Mox quoque aliud subjicit exemplum inquiens: *Cum alius proximo malediceret, ac convitia diceret, reprehensusque esset, contempsit, dicens, nihil esse mali, hujusmodi verbis uti; sed hinc diffidia, & odia nata sunt, indeque inimicitiæ capitales, hinc contumelia, à contumeliis cædes plerumque; sic à minimis ad maxima gradatim Diabolus ducit.* In vita S. Pachomii à Surio relata scribitur, Sanctum hunc spiritus malignos in hisce actionibus conspexisse occupatos. *Videbantur multo consensu concutere multa folia arboris, alliasque funibus ea fortiter colligabant. Utrimque autem stantes*

D. Chrysost. hom. 1 in Gen.

D. Chrysost. hom. 27 in Matth. Ordo, quo à minori venitur ad majus.

Sur. 14. Maij.

se invi-

se invicem hortabantur trahere felia, tamquam maximum aliquem lap dem Quoniam vero fine ridiculam hanc actionem exercuerint, Historia his verbis manifestat: *Hoc vero faciebant, sic existimantes cor Sancti ad risum dissolvere, ut vel in hoc possent de eo gloriari.* Nimirum maligni hisce & fagacibus spiritibus sufficiebat, modicum hoc lucrum, scilicet ut sanctum virum Dei, ad aliquem inducerent defectum, sive ille foret risus; sive detractio, scit enim verissimum esse, quod *qui spernit modica, paulatim decidit.*

Ridicula actio Diaboli ad decipiendum instituta.

6. S. Hieronymus super illa S. Pauli verba: *Nolite locum dare Diabolo*, ita scribit: *Adversarius semper in nos est paratus irrumpere, & cum locum dederimus, ingreditur, solet autem antequam veniat, quædam jacula præmittere, & præcursorem adventus sui facere cogitationem, hanc si nos in corde nostro susceptam nutrierimus intrinsecus, & crescere fecerimus, cum in nobis prolem suam auctam viderit, & ipse audebit intrare. Potestas Diaboli non in temeritate illius, atque jactantia, sed in tua est voluntate.* Et ideo ei oportet resistere, non contemnendo culpas leviores, quia hisce mediantibus sese intra nos insinuat, & fortis evadit, nosque ad resistendum et infirmos & debiles efficit.

Ephes. 4. 27. S. Hieron. Epist. 4. Diabolus præmittit suos nuncios.

7. *Paulatim decidet.* Verbum hoc, decidet, lapsum, quo quis in terram corruit, indicat. Hic autem lapsus ex defectu virium, & debilitate ut plurimum contingit. Quemadmodum in corporibus nostris debilitas ex leotis febribus nascitur, ita vigor animæ per culpas veniales enervatur; & ideo ab inimico infernali impugnata facillime vincitur, & in Dæmonis cedit potestatem P. Alvarez inter alia peccatorum venialium damna, hoc quoque recenset: *Peccata levia in bonis operibus vires animæ debilitant, quæ imperfectis & malis operibus assueta, bona opera exercere non valent.* Idem Author in capit. 10. antecedenti dixerat: *Qui assuetus est è loco infimo cadere, facile cadit, & nescit subsistere in loco sublimi positus; ita qui modicis peccatorum levium tentationibus vincitur, gravi tentatione pulsatus, difficulter à gratia in mentis stabilitate retinetur.* S. Bonaventura diu ante idipsum in hæc verba docuerat: *Potestas animæ in bonis operibus lassatur (per transgressiones scilicet veniales) sicut quando ponitur pondus super equum, minus erit promptus ad ambulandum.* Et ideo quando Deus Abrahæ dicebat: *Ambula coram me*, immediate subjunxit: *Et esto perfectus.* Qui expedire decurrere vult, curriculum illud, de quo Regius Propheta ait: *Viam mandatorum tuorum cucurri*, ei opus est, ut simul cum eodem Propheta verè dicere possit: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Qui enim vigorem habere vult, ne cadat, in cunctarum legum divinarum observantia exactus sit oportet. Tametsi enim verum sit, quod venialiter peccando, gratia & amicitia Dei non amittatur, diminuitur tamen, dum propter illa specialia quædam auxilia denegantur, quibus si communiti essemus, ad resistendum inimici infernalis insultibus, & ad ejus insidias inutiles reddendas, majori essemus vigore corroborati. *Parva negligentia obscurant animam*, inquit Richardus à S. Victore, *& impedimentum faciunt amplioris gratiæ*; Hoc autem divinæ gratiæ in nobis deficiente subsidio, inimici nostri vires & ausus augentur. S. Anselmus modum observat, quo Satanas S. Petrum, qui Ecclesiæ Dei columna & lapis fundamentalis erat, paulatim subverterit; Ait enim: *Nota, quia primo ait: nescio quid dicis; Secundo*

Peccata levis animæ vires debilitant.

Alvarez. Tom. 2. lib. 1. p. 1. cap. 12.

S. Bonav. Tom. 7. l. 3. c. 13. comp. Theol. veris.

Gen. 17. v. 1.

Psal. 118. 32.

Psal. 118. v. 6.

Propter peccata venialia specialia Dei auxilia non dantur.

Rich. à S. Vict. c. 25. in Cant.

S. Anselm.

Matth. 27. v. 71.

cum juramento negat; Tertio cœpit detestari, & jurare, quia non novisset hominem; perseverare quippe in peccato, dat incrementum scelerum, & qui minima spernit, cadit in majora.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Peccata venialia animam commaculant, nosque in charitate tepidos, & in bonis operibus, & contra tentationes debiles efficiunt.

THEMA.

Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Eccl 10. ỳ. 1.

1. Sensum porro litteralem horum verborum Ecclesiastis, ipsamet declarat experientia, nam ut Dionysius Carthusianus ait: *Dum musca infirma cadit in unguentum suave, manendo & moriendo in illo, destruit ejus valorem, atque odorem.* Quæ quidem similitudo illis propriè adaptatur, qui obunius duntaxat peccati mortalis demerita, omnia antecedentia bonorum operum merita perdunt: Et ideo idem Carthusianus subdit: *Sic qui in uno reus est, plurima perdit bona, & tota meritorum congeries, uno peccato mortali destruitur.* Verumtamen idem Author aliam quamdam proposito nostro opportuniorem adducit expositionem, in qua per hasce muscas, peccata levia, & negligentias voluntarias intelligit, inquiens: *Spiritualiter muscæ morientes sunt cogitationes vanæ, inutiles, affectiones illicitæ, distractiones morosæ, quæ perdunt suavitatem unguenti, id est, experimentalem dulcedinem spiritualium exercitiorum.* S. Bonaventura in vita Seraphici & sancti Francisci in hæc verba de eo scribit: *si quem otiosum, & vagum, fratrem muscam nominandum censebat, eo quod talis nihil boni faciens, sed benefacta inficiens, vilem & abominabilem omnibus se reddat.* Quomadmodum igitur Abraham totus in eo occupatus erat, ut à sacrificio suo, aves aliaque animalia victimæ insidentia fugaret, ita quoque nos hasce muscas, id est, transgressiones veniales à nobis fugare debemus; nam ut Hugo Cardinalis inquit: *Qui muscas istas ab unguento & sacrificio orationis, prout potest, non abigit, Deo, cui offert, ipsum abominabilem reddit.* Quod idem de quovis alio sacrificio, quod orationis non sit, scilicet, de quovis virtuoso opere dici potest; Musca enim provocat ad vomitum, sicut quis ferculum pretiosum alicui opponeret, totum desuper muscarum agminibus coopertum. *Nemo habitat libenter in domo plena muscis, imo fugit & abominatur eam: sic Deus mentes muscosas declinat; Nec habitat in animabus peccatorum venialium sordibus contaminatis*, id est, per gratiarum cœlestium & specialium auxiliorum abundantiam non assistit, sicut facturus fuisset, si, quantum humana fert fragilitas, immaculatam se conservasset.

Dionysius Carth. Per unum peccatum mortale priora merita pereduntur.

S. Bonav. cap 5. vitæ S. Francisc.

Gen. 15. 11.

S. Francisc. eos otiosos vocat muscas.

Hugo Card. ibid.

2. Idem Hugo Cardinalis inter alia remedia, quibus hæ muscæ subitò è medio tolli & occidi possunt, frigus quoque recenset, id est, inquit, timor divini judicii, omnino eas interficit, sicut muscas visibiles illud frigus materiale; ad quem porro rimorem concipiendum, multum juvabit, si consideremus, quod etiam de quolibet verbo otioso coram tribunali Christi, tamquam judicis inexorabilis, rigide examinandi simus. Audiamus quoque S. Antoni-

Muscæ id est peccata venialia frigore tolluntur.

S. Ant. n. 1. p. tit. 10. c. 1.

toninum varia damna, ex culparum venialium neglectu dimanantia, hisce verbis describentem: *Effectus peccati venialis, seu nocumentum, est multiplex; Primus est macula animæ, id est, impeditio exterioris fulgoris, & nitoris actualis operum bonorum; Nam proprie, sumendo maculam, sic tantum mortale, non vero veniale causat eam*, ut dicit S. Thomas in Jer. 2. Quæst. 89.

Cant. 4. v. 7. Effectus peccati venialis.

Porro de hac anima Sponsus cœlestis dicere nequit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Siquidem coinquinata est culpa, licet veniali, atque ideo licet à cœlestibus nuptiis non rejiciatur, nihilominus, quia *nil coinquinatum intrat in Regnum Cælorum*, necessum est, ut prius maculæ ejus, quantumvis minimæ, per ignem purgantem purificentur. P. Alvarez ad imprimendam nobis punctualis observantiæ divinorum præceptorum curam & solicitudinem,

Alvarez Tom 1. lib. 5 p. 2 c. 16. Magno ex pusillis pendent.

inter alia hoc quoque motivum adducit: *Omnia magna ex pusillis pendent, nec magna, & mirabilia sunt, si non etiam minimas imperfectiones excludant. Pulchritudo magna, nonnulla macie ex infirmitate contracta statim inficitur, & vel minimo nevo fuscatur.*

Gerson t. 2. regul. mor. fol. 252.

Gerson de hac deformitate, quam anima contrahit, ita scribit: *Maculam quamdam in animam inducit, prout, juxta aliquos Doctores, potest exemplum poni de imagine picta, qua aliquando denigrari potest, in tantum, ut nullo modo videri possit. Aliquando vero sic solum obscuratur, ut videri quidem possit, sed non plane discerni, propter quam similitudinem dicit B. Gregorius, quod peccatum veniale obscurat, mortale vero obtenebrat. Respectu autem istius maculæ dici solet, quod in salvandis omne peccatum veniale in præsenti vita a gratia finali, id est, quæ in fine habetur (alias salvandi non essent) deletur, & secundum aliquos quantum ad culpam, non quantum ad pœnam.*

Peccatum veniale animam obscurat, mortale obtenebrat.

De hac quoque macula B. Laurentius Justinianus ita scribit: *Porro licet veniale delictum se perpetrantem æternæ mortis nequaquam faciat reum, maculat nihilominus animam.* S. Bonaventura varia enumerans damna à culpa veniali procedentia, & secundo loco etiam sequens recenset: *Secundus effectus est, quod peccatum veniale animam maculat, & ponitur tale exemplum; Aliquando enim denigratur aliqua imago depicta &c.* S. Bernardus ante omnes alios de hac deformitate in sermone quodam ita scribit: *In corporibus, si quilibet deformis color cutem tantum inficiat, corpus quidem turpius redditur, sed nihil ei de sua sanitate ex hoc adimitur. Si ergo carni putredo aliqua, vel lividus tumor insederit, jam non solum decus corporis, sed salus quoque perturbatur. Quod si languor forsitan invalescens cum ipsa carne ossa quoque medullitus occuparit, tunc demum de vita non immerito potest desperari. Eodem modo in anima, si peccatum suggeritur memoriæ, per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipsa consensum, fateor quidem, deformitas est, nec audire interim anima illa meretur: tota pulchra es amica mea, & si nævus est, sed non morbus. Quod si voluntas quoque præoccupata sensu delectationis afficitur, resistit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, sed nec dum moritur anima; clamet tamen necesse est: sana me Domine, & sanabor. Tunc vero moritur, quando & ipsa ratio ad peccatum per intentionem curvatur, tunc enim consentit.*

S. Bonav. Explicatur animæ infirmitas & mors.

Isa 59. v. 3. Manus & digiti majora & minora designant peccata.

3. Isaias cap. 59. ait: *Iniquitates vestræ diviserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis;* cujus hanc reddit rationem: *Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate.* Sed numquid sufficiebat Prophetæ, mentionem se fecisse de manibus, in quibus simul sunt digiti, cur igitur insuper de digitis specialiter meminit? Oleaster latens in hoc aperit mysterium inquiens: *Opera vestra tam majora, quæ per manus intelliguntur, quam minora, quæ per digitos immunda sunt:* Et quidem licet hæ maculæ non semper faciem Dei nobis abscondant, visionemque beatificam adimant, attamen tales sunt, quæ nonnumquam spatio annorum aut sæculorum Purgatorium cum acerbissimorum dolorum tolerantia nobis prolongat.

Oleaster.

Cardinalis Toletus considerat, Christum S. Petro dixisse: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*, & tamen lotio hæc ad auferendas solum culpas veniales adhibebatur, siquidem Christus ipse dicebat: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet:* Quo supposito Magnus ille Cardinalis ita scribit: *Attende, non habiturum Petrum partem cum Christo, dictum esse, quia nisi locutus esset, carnis & sanguinis Christi sumptione privatus fuisset, per quam Christus in eo, & ipse in Christo mansurus erat, ad hoc enim præcipue lavabat suorum pedes, ut dispositis & mundis seipsum in cibum daret.*

Tol. in c. 13. Joan.

Joan. 13. 10.

P. Alvarez sequentem ex Nazianzeno adducit similitudinem: *Si splendida vestis luculentiores sunt sordes, anima secundum suam naturam purissima, & secundum substantiam incorporea, fœda erunt sordes, quæ illam conspurcant, & gratiæ nitorem inficiunt. Tales quidem sunt, quas Dominus ipse propriis voluit in nobis suis lavare manibus, & linteo suæ purissimæ humanitatis abstergere, hoc enim significavit, cum lotis discipulorum pedibus asseruit: Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Subdit vero idem P. Alvarez: Erant quippe illi mundi, quoad gravia peccata attinet, ut interpretati sunt Augustinus & Beda, sed in pedibus habebant sordes, quas oportebat Salvatoris ablutione mundari. Non sunt autem parvipendendæ sordes, quas Christus per seipsum lavat, & discipulis suis inesse non patitur.*

Alvarez tom. 2. l. 1. p. 1. c. 12. Nazianz. Lotio pedum Apostolorum per Christum facta designat ablutionem à peccatis venialibus.

4. Secundum damnum culpæ venialis à S. Antonino notatum, valde etiam notabile est, nam ut ipse ait: *Minuit fervorem charitatis; sicut aqua in ignem projecta, licet ignem non extinguat, fervorem tamen illius temperat;* Id quod S. hic Præsul fortasse à S. Bonaventura didicit, qui idem iisdem quasi verbis asserit in libris, quos S. Franciscus de Sales *de amore Dei* composuit, similitudo quædam ab Adamante desumpta legitur, per quam mala à culpis levibus provenientia perspicue declarantur.

S. Anton. ibid.

S. Franc. de Sales lib. 4. cap. 2 de amor. div. Minuit, peccatum veniale fervorem charitatis.

Hæc enim gemma Magnetem sua præsentia impedit, quo minus ferrum sibi attrahat, nec tamen Magnetem ideo naturali sua virtute & proprietate privat, sed solum pro tunc eamdem suspendit, videmus enim per experientiam, quod quamprimum Adamas à Magnete recedit, subito hic ferrum ad se trahat. Eodem modo licet peccatum veniale amorem Dei ab anima non auferat, ejus tamen æstum refrigerat, ejusque fervorem adeo retardat, ut illas virtutum actiones non operetur, quibus alias incubitura fuisset.

Adamas impedit virtutem Magnetis.

Notandus proinde est ille loquendi modus, quo Spiritus Sanctus in Apocalypsi per os S. Joannis loquens utitur; ex speciali enim Dei jussu Episcopum alloquens, eidem dicit: *Primam charitatem tuam dereliquisti;* Non dicit quod charitatem totaliter deseruerit, sed insinuare voluit, quod à primo charitatis fervore notabiliter defecisset. Enimvero videmus per experientiam, quod quando calor naturalis nimium se in exteriores corporis nostri partes extendit, stomachum magno ad bonam digestionem subsidio privet, ac proinde generantur cruditates, & pravi humores, qui febres, aliasque infirmitates mortales causant: Eodem

modo

modo si cor hominis Christiani, quod ad Creatorem suum diligendum omnino intentum esse deberet, per inordinatas affectiones ad amorem diffundatur creaturarum, amor ille, quem Creatori nostro debemus, tanto magis intepescat, & diminuatur. Unde Alvarez tale format argumentum: *Si magna perfectio, magna charitas est, & magna charitas est magnus amor, & magnus & ardens amor eum, quem amamus, nec leviter contristare permittit, quomodo eximiè amabimus Deum, & perfectam erga illum charitatem habebimus, quem quotidianis imperfectionibus lædere non veremur.* Idem quoque alio in loco sequentem adducit similitudinem: *Cinis carbonibus superinjectus ipsorum tum splendorem offuscat, tum ardorem impedit, adeo ut juxta eos positi nullum sentiamus calorem. Peccata hæc pulvis & cinis sunt; pulvis, quia splendorem charitatis obnubilant; cinis, quia debilitant conceptum ex charitate fervorem. Videbis aliquos justos in meditatione frigidos in oratione segnes, in divinis laudibus tepidos, qui nunquam lachrymis irrigantur, numquam interna suavitate irrorantur, vix compunctionis sensu tanguntur; & si causam hujus insensibilitatis scruteris, non aliam quam defectuum multitudinem, & in vitandis modicis peccatis insignem oscitantiam invenies.* Idem author in cap. sequenti, quod est 12 hanc tradit rationem: *signum est amoris satis tepidi, velle amatum in solis rebus gravibus, & magni momenti non offendere, & in aliis, quæ non tanta severitate præcepit, ejus placitum ac voluntatem procaciter violare.*

Alvar. t. 1. l. 5. p. 2. c. 16.
Alvar. t. 2. lib. 1. c. 11.
Similitudo.
Alvar. ibid. c. 12.

5. Idem supracitatus S. Antoninus aliud insinuat notabile damnum, inquiens: *Potestas animæ in bonis operibus lassatur!* Hancque veritatem variis similitudinibus admodum propriis declarans de peccatis levibus in hæc verba discurrit: *Sunt veluti modici sumptus imprudenter iterati, qui magnam etiam substantiam exhauriunt, & dum minus putamus, divitem pecuniis, vacuum & egenum relinquunt: sic per levia peccata passionibus crebrescentibus, & insolentius se ostentantibus, virtutes subruuntur, & ingruente gravi tentatione, dum ei quis assensum præbet, manifestè deficiunt. Sunt velut irremissæ ægrotatiunculæ, quæ vitam quidem non dissolvunt, sed ita corpus extenuant, ut accedente aliqua gravi morbo, corpus vires non habeat resistendi.* Ballista quædam globo suæ vastitati proportionato onusta, habilis est & idonea, ut repetitis explusionibus turrim quamdam optime munitam in terram prosternere & demoliri possit, & tamen parvulus quidam clavus digiti longitudinem dumtaxat habens, ad eamdem militarem machinam inutilem reddendam abunde sufficit. Idem quoque in hac spirituali militia, quæ ab animo contra infernum geritur, contingit. Etenim unica culpa venialis, unica inordinata affectio, unica demum non penitus refrænata passio satis superque sufficit, ut dum cum adversario pugnam inire paramus, omnem nostrum vigorem & fortitudinem plane enervat. Pharao Moysi indulgebat licentiam, ut omnes Israëlitas ex Ægypto sacrificii offerendi causa educeret, cum hac tamen conditione, ut greges & armenta sua post se in Ægypto relinquerent. Idem quoque est astuti serpentis gehennalis artificium; permittit enim ut in multis bonis operibus exerceamur, ita tamen, ut peccato alicui veniali per affectum adhærescamus. Porro Moyses, qui latentem sub hac à Pharaone data licentia dolum subolut, eidem Pharaoni protestatus est dicens: *Non remanebit ex eis ungula.* Gerson in eodem supra citato loco inquit: *Qui minima negligit, paulatim decidet, nam veniale peccatum, etsi non perimit per se vi-*

S. Anton.
Alvar. t. 1. l. 5. p. 2. c. 16.
Per peccatum veniale virtus animæ lassatur.
Ballista unico clavo perdi potest: ita fervor charitatis unico peccato veniali.
Pharaonis & diaboli idem est dolus.
Exod. 10. 26.
Gerson.

tam gratiæ, infirmat tamen operationem ejus, quæ est vita secunda, & ad mortem, si multiplicatur, disponit. Idem quoque damnum à B. Laurentio Justiniano his verbis insinuatur; *Potentiam animæ in bonis operibus debilitat, & sæpè fit mortalis peccati occasio.*

B. Laurent. Justin.

6. Etenim sancti Patres concorditer asserunt, quod sæpe unum peccatum alterius peccati pœna esse soleat, quia cum anima per suam negligentiam specialibus auxiliis à Deo recipiendis indignam se fecerit, ideo viribus ad resistendum deficientibus, violentis inimici insultibus victas dat manus, eique cedit; *Quia tepidus es ... incipiam te evomere.* Seneca ad idem intentum probandum hac utitur similitudine: *Quamvis levia initia morborum serpunt, & ægra corpora minima interdum mergit accessio.* Etenim in corpore aliquo ab antecedentibus, quantumvis lentis febribus debilitato, sæpe contingit, quod novi accidentis accessio, quamvis leviuscula, infirmum prosternat. Eodem modo anima à parvis defectuum & peccatorum levium febribus extenuata, sæpe ab unica tentatione, licet non adeo vehementi, succumbere cogitur. De hac eadem materia P. Alvarez egregiè hunc in modum discurrit: *Quod si justi leviter peccant, & in minima peccata labuntur (cum non sit homo, qui non peccat, & septies in die cadit justus) id non faciunt quà justi sunt, sed quà homines infirmi & imbecilles ex corrupta Adæ radice prodeuntes, & sic non tantum humilitatis gratia, sed vere & ex animo vocare se possunt peccatores. Hæc opera ad vitam spiritualem non pertinent, sed de latere illi insidiantur, ut ejus fervorem minuant, robur labefactent, & quod in illis est, ad interitum, excidiumque disponant. Sedit populus manducare & bibere (quod non magnum & exitiosum apparet malum) & surrexerunt ludere, hoc est, idolis immolare.*

Apoc. 3. 16.
Senec. Epist. 167.
Justi peccant non qua justi, sed qua infirmi.
Alvarez t. 1. lib. 2. c. 6 p. 1.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Peccata venialia animam à prompta consecutione gloriæ retardant, efficiuntque ut notabili temporis spatio in Purgatorio detineatur.

THEMA.

Peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis ... Manus vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate. Isaiæ 59. v. 2. & 3.

1. INter alia culpæ venialis perniciosa damna, valde enorme est illud, cujus S. Propheta Isaias in hoc assumpto themate meminit, scilicet quod peccatum faciem Dei nobis abscondat, non quidem in sempiternum, sed ad limitatum usque tempus, & vero Oleaster per manus peccata mortalia, per digitos autem veniales culpas intelligendas esse dicit; Ex quibus illa nos visione beatifica in sempiternum privant, hæc vero ideo usque faciunt, donec pro illis in Purgatorio satis passi fuerimus; *Retardat à gloria*, inquit S. Bonaventura, *quia homo, qui decedit, ut alioqui posset statim evolare ad cœlum post mortem, cogitur per venialia ad tempus in purgatorio expectare, numquam enim ab aliquo facies ejus videbitur, donec solvat minimum quadrantem venialium peccatorum, scilicet per pœnam.*

Peccatum veniale abscondit à nobis faciem Dei.
S. Bonav. t. 7. l. 3. c. 13. comp. Theol. verit.

2. Cum populus Hebræorum in deserto vehementer sitibundus, ad divinam confugeret providentiam, Moyses Deum in eorum precibus exaudiendis non adeo futurum esse liberalem suspicabatur, quemadmodum alias fuerat, idque in pœnam ingratitudinis, mur-

Moysi propter veniale peccatum prohibitum fuit

Non ingressus ad terram promissionis. Num. 20. 10. Ibid. v. 12.

murmurationis, & rebellionis erga Deum; unde quando ad aquam eliciendam petram percutiebat, dixit: *Audite rebelles, & increduli, num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?* Quæ diffidentia, utpote quæ non procedebat ex zelo, Divinæ Majestati adeo displicuit, ut illi & Aaroni dixerit: *Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis!* Quod pariter ita accidit, nam ut in ultimo capite Deuteronomii legitur, Deus quidem eis, ut terram promissionis è longinquo aspicerent, indulsit, ipsos tamen suos in eam pedes figere nequaquam concedere voluit: *Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam.* Et quidem licet, prout ex communi sacrorum Interpretum expositione colligitur, certum sit, Moysis culpam venialem fuisse; attamen tam rigida pœna mulctatus fuit: scilicet quod ab ingressu terræ promissionis fuerit irrevocabiliter prohibitus. *Sed omnia in figura contingebant illis;* Per hoc namque Deus fidelibus suis insinuare volait, quod quamdiu aliquo reatu veniali fuerint obnoxii, quantumcumque cæteroquin apud Deum effulserint merito, vel quantumvis Deo sint familiaritate conjuncti, nulla illis spes reliqua sit, quod veram promissionis terram, id est, cœlestem Paradisum immediate post mortem sint ingressuri, sed solum eumdem sint conspecturi è longinquo, donec tandem reatu per ignes purgatorii expiato, plenèque exsoluto, peccatorum venialium debito, eis illuc ingredi permittatur.

Deut. 34. 4.

S. Ephr. s. 3 de morbo linguæ. Applicatio mystica.

Plurimis licet signis atque miraculis claruisset Moyses, inquit S. Ephrem, *ubi modice lingua lapsus est, è terra promissionis excidit, magnum & horrendum mare viam ei præcludere non potuit, sed verbum unicum inique ab eo prolatum, velut murus aliquis ei obstitit, ut ulterius progredi posset.* S. Basilius Magnus, qui apud sanctum Ephrem in summa veneratione fuit, similiter hac de re ita scribit: *Illum magnum, & qui tanto honore à Deo dignus habitus est, ut illud audiret, novi te præter cæteros omnes, & invenisti gratiam in conspectu meo, hic enim de aqua contentio esset, nec ullius alterius rei gratia, nisi quod solum populo murmuranti ob penuriam aquæ dixisset: Num ex hac petra educam vobis aquam? hujus solius, ei causa, statim ei Deus minitatus est, dicendo; In terram, quam recepi me vobis daturum, non intrabis, quæ erat una ex his promissionibus, quæ factæ erant Judæis, princeps & primaria.*

S. Basil orat. 3. de pecc.

Quid sibi sit non lavero te, non habebis partem mecum. Matth. 16. v. 19. Joan. 15. 3. Joan. 13. v. 10.

3. S. Petro claves regni Cœlorum promissæ fuerant: *Tibi dabo claves regni cœlorum*, deque eo certum est, quod in ultima cœna vere in gratia & amicitia Dei constitutus, & consequenter nullius peccati gravis reus erat, siquidem Christus de ipso & Apostolis dixerat: *Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis*, non tamen omnino omnis nævi peccati venialis expertes manserant, ac proinde Christus lavit eorum pedes: *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet.* Hoc igitur tamquam certissimo & indubitato supposito, merito quærendum venit, cur Salvator sancto Petro pedum suorum ablutionem admittere renuenti dixerit: *Si non lavero te, non habebis partem mecum?* Cui dubio respondetur, quod nulla anima aditum in regnum cœlorum sperare possit, nisi prius à contracta culpæ venialis macula expurgata fuerit. Porro Sapiens: *Spes, quæ differtur, affligit animam*, & quidem quanto bonum illud, cui spes tamquam fundamento innititur, majus est, quantoque hæc spes illius diutius differetur, tanto major erit afflictio, quæ ex hac dilatione nascetur. Jam vero licet securitas, quam anima habet, quæ in gratia ex hac vita discedit, perveniendi ad gloriam certissima sit, peccatum tamen veniale per annos, imo & per sæcula hanc tanti boni consecutionem tardat & prolongat, & consequenter eum, qui peccati venialis reus, ex hac vita discedit, non solum torquebit hæc spei dilatæ afflictio: verum etiam pœna acerbissima ignis Purgatorii, quæ ab infernali non aliter, quam sola duratione discrepat. Neque solum in hoc sibimetipsi præjudicat, verum etiam ipsi Deo injuriam infert, siquidem ex voluntatis propriæ electione consecutionem tanti præmii, quantum Deus ipse est, sibi retardat, seque ad tantam pœnam, qualis est ignis gehennalis temporalis cruciatus, voluntarie condemnat. Sunt Authores nonnulli, ut refert Becanus, qui licet sine rationis fundamento existimant, quod si peccatum veniale remissum non sit in hac vita, tunc in morte in mortale peccatum transeat, idque hac ratione probant; Ex quo enim anima aliqua eligit ex hac vita cum culpa veniali recedere, eo ipso se gloriam cœlestem parvi æstimare declarat, ex quo enim illam voluntarie differt, clare satis ostendit, quod perfectam unionem cum Deo, qui ultimus illius finis est, ob quem creata & redempta fuit, parum curet. Hanc autem injuriam, dicunt hi authores, cedere in injuriam & contemptum Dei, & beatitudinis, quæ gravissima quædam est deordinatio. Et vero licet hæc opinio recepta non sit, multum tamen deservit ad cognoscendum notabilissimum præjudicium, quod à peccatis venialibus quoad solicitam tanti boni, quale regnum cœlorum est, comparationem neglectis in committentem resultat. Magnus ille Cancellarius Parisiensis inquit: *Veniale peccatum retardat à profectu meriti, & ab acceleratione visionis Dei, in via enim non progredi, regredi est.* Idem in Tomo 3. in libro *de vita spirituali animæ*, ita scribit: *Qualibet offensa Dei, nisi remitteretur, repelleret à gloria Dei, ac perpetuo, & absque termino puniretur.* Ubi notandum, quod indifferenter dicat: *Qualibet offensa*, quia *nil coinquinatum intrat in regnum cœlorum.* Porro quonam modo illæ animæ, quæ ab hac vita sine peccato mortali, sed solum venialibus coinquinatæ discedunt, salventur, S. Bonaventura his verbis declarat: *De macula autem illa dicitur, quod in salvandis omne peccatum veniale deletur in præsenti à gratia finali, & hoc quantum ad culpam, & non quantum ad pœnam, imo illa solvetur in Purgatorio. Delet autem gratia finalis peccatum veniale, in ipsa dissolutione corporis & animæ, ex virtute suæ complexionis, & sui status, quamvis non sit motus contritionis ad illud directus.* Gerson Doctoris Seraphici doctrinæ inhærens, ejusque verba in medium adducens, subjungit: *Oportet quemlibet ita mundum ante introitum Paradisi esse, sicut fuit in innocentia baptismali.*

Prov. 13. v. 12. Peccatum veniale retardat gloriam.

Becan. de pœnis c. 32. q. 9. Refertur sententia vere probabilis.

Gerson tom. 2 reg. mor. fol. 9. Gerson tom. 3. lib. de vit. Spir. anim. fol. 167.

S. Bonav. Quomodo remittatur culpa venialis in fine vitæ.

Gerson tom. 2. fol. 253.

4. Ante Paradisum terrestrem, qui cœlestis Paradisi typus & figura extitit, Deus Cherubinum gladium flammeum atque versatilem in manu sua deferentem collocavit: *Collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem:* Id autem Deus fecit, postquam primi parentes nostri, post prævaricationem, & amissam innocentiam originalem, recepti fuerant ad pœnitentiam. Porro Cherubim ille, utpote Spiritus beatus, Cœlestem symbolizabat gloriam; Gladius vero flammeus atque versatilis pœnam denotabat Purgatorii; ac proinde Deus per Cherubim hunc & flammeum gladium denotare nobis voluit, quod qui peccati venialis reus existens, ad cœlestem Paradisum aditum habere desiderat, necessario prius per ignis purgantis tormenta transire debeat.

Figura cœlestis gloriæ & peccati venialis. Gen 3. v. 24

§. Ger-

S. Bonav. ibid.

Per peccata venialia bona gloriæ diminuuntur.

5. Gerson aliud quoddam peccati venialis insinuat damnum, quod tamen ante ipsum Doctor Seraphicus indicarat. En verba ipsius: *Bona gloria diminuit, non quidem illa, quæ jam debentur, & quæ jam habemus ibi per meritum deposita, sed quæ deberentur, si venialia non fierent, quia in eo tempore possent aliqua bona fieri, quando illa fiunt. Propterea post perpetrationem venialium, oportet nos opera quædam convertere ad solutionem hujusmodi debitorum, per quæ nobis deberet cumulus crescere æterni præmii.* Sanctus Antoninus quoque de præjudiciis à culpis venialibus in nos redundantibus differens, inquit: *Effectus peccati venialis est, quod retardat à gloria, quia homo, qui ea non committeret, deberet, & posset statim post mortem evolare, cogetur propter venialia ad tempus in Purgatorio expectare, numquam enim ab aliquo faciès Dei videbitur, donec solvat ultimum quadrantem venialium peccatorum.*

S. Anton. 1. p. tom. 10. c. 1. §. 4.

Argumentum de mure purissimo.

Alvarez tom. 2. l. 1. part. 1 cap. 12.

6. P. Alvarez de hoc puncto tractans citat Pierium Valerianum libr. 13. referentem sequentem Armellini naturalem instinctum; *De mure quidem Armenico, mundissimo animalculo apud aliquos legitur, quod si ostium caveæ ejus luto illinitur, ita ut non possit sine sui contaminatione venatores effugere, sinit se potius à venatoribus capi, quàm suam munditiem luti impuritate fœdari. Quod de egressu istius animalis dicitur, de Salvatoris nostri ingressu in animam enuntiare possemus, quod scilicet videns animam peccatis & negligentiis cinctam, & omnes seorsus ac vitiis defectibus ac sordibus clausas, horret in eam ingredi, & inter tantas fœditates commorari.* Quia tamen anima talis divina sua præcepta adimplevit, & pro illorum retributione: regnum cœlorum promisit, eam prius ad purgatorium transmittit, ut ibi immunditiès illas per ignem expurget. Et quidem hactenus dicta variis confirmare exemplis haudquaquam difficile erit.

S. Gregor. Turon. l. de glor. Conf. cap. 5.

Probatur exemplis ac primo de Vitalina virgine.

7. S. Gregorius Turonensis refert de Vitalina virgine, quod S. Martinus Episcopus Turonensis post factam juxta ejus sepulchrum prolixam orationem, eamdem an beatifica Dei visione frueretur, interrogarit, quæ ei respondit, se etiamnum in flammis purgantibus ardere, idque ea solum de causa, quod capillos suos lavarit in die Veneris, quod cum magnus hic Sanctus audisset, exclamavit: *Væ nobis, qui in hoc mundo versamur.*

Secundum est de S. Severino.

B. Petr. Dam ord. Desid. Epist. 15. lib. 2.

8. B. Petrus Damianus de S. Severino Archiepiscopo Coloniensi in Epistola quadam ita scribit: *Clericus Coloniensis Ecclesiæ, vadum fluminis transibat, & ecce B. Severinus, ejusdem Ecclesiæ nuper Episcopus, equi ejus habenas apprehendit, cumque retinens sistit. Cumque ille in stuporem versus, & graviter admiratus, cur illic tam clarus & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret: Da mihi, ais, manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus Episcopus impressisset: Tantus eam ardor absorbuit, ut undique carnes ejus resolutæ diffluerent; ossa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem Clericus: Nomen, inquit, tuum in tanta benedictione est apud nos, & fama tua consonis totius Ecclesiæ præconiis cum celebretur, cur te pestilens hæc vorago constringit, tantoque, pro dolor! incendio cruciaris? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit ultione plectendum, præter hoc tantum, quia cum in aula regia constitutus, imperialibus me consiliis vehementer implicui, canonicæ synaxis officia, per distincta horarum spatia non persolvi. Mane quippe simul omnia coacervans, tota die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus fero supplicium.* Neque solum patiebatur tormentum ex pœna sensus, verum etiam damni.

S. Gregor. l. 4. Dial.

Tertium de Paschasio Diacono.

9. S. Gregorius in Dialogis suis simile quid enarrat, quod animæ Paschasii Diaconi, irreprehensibilis vitæ viri contigit, ad cujus vestium contactum, subito ut fuit mortuus, ex corpore cujusdam obsessi spiritus egressi sunt maligni, & tamen intra flammas Purgatorii, in lacu quodam igneo sævissimos passus est cruciatus, idque ob nullum aliud peccatum, quam quod erga certum quemdam Laurentium, quem ad summum Pontificatum ascendere enixe cupiebat, nimio ferretur affectu.

Revel. S. Birg. lib. 6. cap. 52.

Tertium habetur in revelatione S. Birgittæ.

Lib. 4. c. 11. ibid.

10. S. Birgittæ de anima juvenis cujusdam revelatum fuit, ipsum ad purgatorii ignem fuisse condemnatum, idque ex hisce dumtaxat causis, scilicet quia ultra quam necessitas exigebat, manducasset; quod sopori plus nimium fuisset deditus; denique quod in vestimentis suis admodum fuisset curiosus. Alibi quoque alia similis eidem sanctæ matronæ facta fuisse revelatio legitur quoad aliam quamdam animam in Purgatorio pariter detentam, non aliunde, quam quod divinis inspirationibus parum fuerat cooperata, sanctissimaque confessionis & communionis Sacramenta raro frequentasset.

Martin. Del Rio disq. Magic. l. 2. q. 26. Sect. 5.

Quartum de Joanne Pico Mirandulano, qui omnes propter levissima sunt damnati ad purgatorium.

11. De Joanne Pico Comite Mirandulano legitur, quod paulo post suum ex hac vita discessum, anima ipsius Hieronymo Savanarolæ apparens eidem dixerit: *Se ideo in flammis purgantibus cruciari, quod non satis diligenter & fœcunde talentum à Deo sibi creditum devotionis, & ingenii multiplicasset, & quia non, quanti par erat, fecisset internas Dei suggestiones, inspirationesque, quæ adhortabantur ad honestos labores, quos inchoarat, absumpere, & quæ sibi animo proposuerat, ea instanter operari atque perficere.*

S. Bonav. ibid.

12. Porro hæc pœna damni, infelix illa à tam immenso bono, quale est cœlestis gloria, distantia & elongatio, non est æqualis in omnibus, sed proportionata est summæ debitorum, pro quibus anima satisfacere debet. S. Bonaventura quoad peccatum veniale ait: *Ad pœnam obligat, non autem determinatè, neque præcisè obligat ad pœnam æternam, vel purgatoriam, vel præsentis satisfactionis, sed ad aliquam illarum pœnarum, quia secundum forum præsentis Ecclesiæ, satisfacit homo leniter, sed secundum forum purgatorii punietur gravius.* Omnes sacri Doctores in eo consentiunt, quod pœna damni in inferno sit major pœna sensus; In purgatorio autem culpa venialis subjacet pœnæ sensus, quæ similis est illi, quæ in inferno cruciat, & insuper ad tempus pœnam damni subire cogitur, siquidem anima à consecutione gloriæ, usque dum expiata fuerit, retardatur. S. Philippus Nerius, qui in vita sua in prodigiosis patrandis miraculis insignis fuit, in mortem dominium & authoritatem habuit, prout videre est in casu illo, qui circa insignem quamdam Dominam evenit, quæ cum in magno versaretur periculo, ne vehementibus Dæmonis tentationibus succumberet, eidem infirmanti, ut moreretur præcepit, quæ subito ejus imperio parens, mortua fuit. Filium quoque Fabritii de Maximis ex Livania de Rusticis natum, Paulum nomine, & hunc solum, revocavit ad vitam, sed quonam, putas, fine id fecit? Num forte ut illum à pœnarum infernalium æternitate eriperet? Nequaquam; erat namque puer annos agens fere quatuordecim, cujus ipse à prima ætate susceperat confessionis, candidissque inter pares præfulgebat moribus, tantæque vie-

Efficacia S. Philippi Nerii in mortem dum mulierem mori præcipit.

Vit. S. Philip. Neri l. 3. cap. 12.

Et juvenem mortuum resuscitat.

tutis, ut dum à quodam Patre nostræ Congregationis in ea infirmitate, qua & mortuus est, interrogaretur; num sanitate donari vellet; Nequaquam, responderit, sum enim mea infirmitate contentus. Hoc igitur, absente S. Philippo, mortuo, supervenit post mediæ horæ spatium vir Dei, factaque cum solita cordis sui palpitatione per medium horæ quadrantem, oratione, acceptam aquam benedictam faciei defuncti pueri inspersit, modicumque ex ea labiis instillans, in ora insufflat. Quo peracto, imposita fronti dextera, bis alta & sonora voce inclamat: Paule! ad quam vocem puer repente, non secus ac si à somno excitaretur, oculos aperuit, respondítque: Quid Pater? hacque ratione resuscitatus in præsentia multorum substitit, & perinde ac si sanus esset, solida semper, claraque voce respondit, imo & facies ac genæ eo fuerant rubore perfusæ, ut spectantibus nihil penitus ægrotasse videretur. Sermo inter eos fuit tum de matre, tum de sorore præmortuis. Colloquio ad semihoram producto, Philippus Paulum interrogat; Num libenter è vita discederet? utique libenter responderet. Tum secundo interrogat: An vere libenter? libentissime, iterat, eo maximè, ut matrem, & sororem inviserit. Ad hæc Philippus benedictionem adolescenti impertiens ait: *Abi igitur fili, Deumque pro me ora.* Atque his dictis Paulus inter ulnas beati parentis animam efflat. Verumenim vero ex vobis ego hic sciscitor, quinam fine existimetis hunc adolescentem à S. Philippo in vitam fuisse revocatum, quem paulo post denuo ex sua licentia moriturum esse sciebat? Certum est, quod id non ad ostentationem fecerit, siquidem ab hoc alienissimus erat, multoque minus miraculum resuscitationis ad instantiam patris, vel aliorum patravit. Pro responsione igitur observandum est, quod subito, ut adolescens hic ad vitam rediit, in hæc primitus verba prorupe-rit: *Pater, peccatum memoria exciderat, illudque confiteri desidero.* Cujus proinde confessionem vir sanctus excepit. Unde colligitur, quod cum S. Philippus donum habuerit penetrandi occulta cordium, sciveritque quis animarum hac vita defunctarum, specialiter vero pœnitentium suorum, status esset, operæ pretium futurum esse existimavit, si hunc mortuum ad vitam resuscitaret, ut hac ratione animam ejus ab aliquo vel aliquibus peccatis venialibus purificaret, quæ alias eamdem ab ingressu in cœlestem Paradisum retardare, & in pœnis purgatorii affligere potuissent, pœnis, inquam, tum sensus, tum damni.

Causa resuscitati juvenis fuit, ut confiteretur peccatum aliquod veniale.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Gravitas peccati etiam venialis, ex pœna damni, & sensus, qua Deus illud in altera vita castigat, clare deducitur.

THEMA.

Unuscujusque opus, quale sit, ignis probabit: 1. Corinth. 3. ℣. 13.

Peccatum etiam veniale habet maximam pœnam.

1. EX pœna, quam Divina justitia peccatori infligit, gravitas culparum facile deducitur. Sic enim peccatis mortalibus loco pœnæ destinatus est ignis, sed æternus; peccatis autem venialibus pariter quidem destinatus est ignis, sed ad tempus limitatum duraturus. Et vero licet pœna peccatorum venialium solum duret ad certum tempus, nihilominus pœna hæc satis ostendit, quantum Deo transgressio venialis displiceat, siquidem illam in hac vita præsenti punit per ignem variarum tribulationum & adversitatum, in altera autem vita eamdem per flammas purgantes acerbæ castigat. Certum quidem est, quod anima, quæ delicto aliquo mortifero non est coinquinata, vere in gratia & amicitia Dei sit constituta, verumtamen quia inseparabile Dei attributum est Justitia, ideo Deus necessarium esse ducit, talem animam, quantumvis amica ejus sit, post hanc vitam cruciatibus adeo atrocibus castigare, hujusmodi sunt supplicia illa, quibus in peccata venialia tum in hac, tum in altera vita animadvertit; & quia ut Sapiens ait: *Omnia in mensura, & numero & pondere disposuisti*, ideo evidenter colligitur, malitiam venialem non ideo esse exiguam, quemadmodum nos falso existimamus.

Sap. 11. v. 21.

2. S. Gregorius exponendo illum Jobi textum: *Ipse novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonne considerat*, circa finem illius capitis 10 moralibus ita scribit: *Notandum, quod non videri, sed considerari iniquitas dicitur. Studiosius quippe conspicimus, qua consideramus. Deus itaque hominum vanitatem novit, iniquitatem considerat, quia nec minora delicta inulta deserit, & ad majora ferienda sese intensius accingit. Quia igitur à levioribus malis incipitur, & ad majora pervenitur, vanitas mentem obnubilat, iniquitas cæcat.*

Job. 11. v. 11. S. Gregor. lib. 10. mor. c. 9.

3. Communis est Theologorum doctrina, quod licet peccatum veniale in purgatorio pœna expietur quoad tempus limitata, in inferno tamen idem cum peccato mortali conjunctum tormento castigetur æterno. *Existens in purgatorio, punitur pro veniali temporaliter*, inquit Abulensis, *& in inferno existens pro eodem punitur æternaliter, quia existens in purgatorio habet gratiam & charitatem, in cujus virtute purgantur & dimittuntur peccata.* Idem Author paulo ante dixerat: *Secunda propositio est tenenda, quod maneat pœna pro veniali in æternum, Deus enim nihil inordinatum reliquit, sed non potest ordinari culpa nisi per pœnam, ideo numquam dimittitur culpa sine pœna, in illis autem qui damnantur, non potest aliqua culpa dimitti, neque aliquis reatus tolli, cum sine charitate maneant, per quam culpa purgatur, & remittitur reatus: Et ideo in morientibus in mortali, semper remanebit culpa venialis, si erat, quando decesserunt, aut manebit reatus pœnæ, si erant obligati ad aliquam pœnam pro venialibus, dato quod culpa venialis dimissa fuisset, & in illa pœna manebit in æternum, quæ sit eis æterna per accidens, scilicet quia est sine charitate.*

Dicit peccatum veniale in inferno æternaliter puniri.[5]

Abul. Tom. 7. in Matth. c. 25. q. 704.

4. Sciendum porro est, quod S. Paulus dicat: *Unusquisque autem videat, quomodo superædificet; Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, Uniuscujusque opus manifestum erit; dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit.* Ubi sacri Interpretes per ligna, fœnum & stipulam unanimiter culpas veniales intelligunt: verumtamen ut idem Abulensis opportunè notat: *Apparet quod quando venialia sunt adjuncta mortalibus* (scilicet post mortem) *non possunt vocari lignum, fœnum, stipula, quia eorum purgatio non finitur cito, sicut consumuntur cito in igne lignum, fœnum, stipula, sed debetur eis per accidens pœna æterna, sicut mortalibus.*

Per ligna, fœnum, &c intelliguntur peccata venialia. 1. Cor. 3. 10. Ibid. v. 11. Ibid. v. 12. Ibid. v. 13.

Abul. ibid.

5. Ingens profecto est error illorum, qui peccata venialia, eorumque expiationem, vel satisfactionem hic

Interpretatur qui

peccata venialia in purgatorio expianda differunt. *Chronic. Capuccin. An. 1516. num. 21.*

hic negligentes, ad purgatorium usque differre malunt; eorumque pœnam levem futuram esse existimantes, hisce peccatis venialibus cum omni libertate committendis sine fræno vacant; Hi enim attendant id, quod in Annalibus PP. Capucinorum de F. Antonio Corso insignis virtutis & perfectionis Religioso scribitur; Hic enim cum quemdam sui Ordinis Religiosum dicentem audisset; Contentus sum ire in Purgatorium; his eum verbis affatus est; Nescis profecto, quid desideres, aut petas, neque statum, ad quem Deus te clementer vocavit, satis agnoscis; cœpitque ei vocationis suæ ob oculos ponere obligationem ad vivendum majori cum reformatione, quam status sæcularis requirat. Verumtamen efficaciùs forsitan movebit te severa illa invectiva, qua S. Augustinus eos, qui debitorum, id est, peccatorum venialium in hac vita commissorum exolutionem faciendam usque in alteram vitam sponte reservant. En igitur verba S. Doctoris: *Sed dicet aliquis: Non pertinet ad me, quamdiu moras habeam si tamen ad vitam æternam porrexero. Nemo hoc dicat, fratres charissimi, quia ille purgatorius ignis durior est, quam quis potest in hoc sæculo pœnarum videri, aut cogitari, aut sentiri: Et cum de die judicii scriptum sit, quod erit dies unus tamquam mille, & mille anni tamquam dies unus: unde scit unusquisque utrum diebus, an mensibus, an forte etiam & annis per illum ignem sit transiturus.*

Hos increpat S. Augustin.

S. August. serm. 41. de Sanct.

Vit. S. Phil. Ner. l. 3. c. 2. c. 21. Qui jam sanctissimè vixerat & tamen venit ad purgatorium.

6. In vita S. Philippi Nerii sequens legitur historia: Joannes Animuccius, qui sancti Philippi Ordinarius pœnitens, & Musicæ in Vaticana S. Petri Basilica præfectus fuerat, quique ad oratorium quotidie accedens, completis ad populum quatuor quotidianis sermonibus, musicum instituebat concentum (erat enim in arte insignis) tantæ puritatis & castimoniæ vir, ut postquam, Philippo duce, Christo inservire cœpit, non aliter, ac si cum sorore, cum uxore vixerit, jam dudum diem suum fatalem obierat. Accidit autem, ut is tribus jam annis è vivis sublatus, die quodam solitis expletis concionibus, Alphonso cuidam Lusitano apparuerit, atque inter eumdum sic illum interrogaverit: Jamne Oratorium dimissum? Dimissum, respondet Alphonsus. Iterat ille: Meis quæso verbis Philippum roga, ut pro me apud Dominum orationibus instet; Hisque dictis evanuit. Tum Alphonsus secum reputans, Joannem Animuccium jam dudum vita perfunctum, revocat gradum, ut hominem revisat, inventoque nemine, pavidus, ac tremens Philippum adit, eique rem omnem enarrat, qui præcipit, ut die postero facti seriem in Oratorio ipse ad amussim edisserat. Deinde mandat, ut Missas in diversis urbis Ecclesiis pro defuncto celebrandas curent. His omnibus peractis cunctis palam Philippus edixit: Animuccius noster jam pervenit, significans ipsum è Purgatorio ad cœleste regnum evolasse. Ex qua historia tale formare licet argumentum: Quod si vir ille, tantæ virtutis, in urbe Romana, ubi tot quotidianæ sunt indulgentiæ (quam ob causam Christus S. Birgittæ suaserat, ut huc Romam se transferret, eo quod hic per viam compendiosam pertingere posset ad Paradisum) à tam eximio spiritualis vitæ Magistro tanto tempore edoctus, nihilominus integro triennio in Purgatorio hæsit, quantum nobis contremiscendum erit, qui nostram examinantes Conscientiam, de

Ps. 39. 13. iniquitatibus nostris dicere possumus: *Multiplicata sunt super capillos capitis nostri:* Et cum S. Jobo me-

Job 42. v. 3. rito dicere deberemus: *Insipienter locutus sum ... idcirco ago pœnitentiam in favilla & cinere.* S. Augustinus de fœno, stipula & lignis, de quibus paulo ante ex S. Paulo docti fuimus, ita scribit: *Illic sermones otiosi, & cogitationes iniquæ, vel sordidæ, illic multitudo levium peccatorum, quæ puritatem nobilis naturæ infecerunt, exundabunt, quæ omnia hic ab anima separari per Eleemosynas & lachrymas, compendiosa transactione potuissent.* S. Gregorius peccatorum venialium malitiam hac sequenti, cunctisque nota declarat similitudine, inquiens: *Sicut ad lucem Solis minimi conspiciuntur atomi, qui Sole absente oculis etiam linceis invisibiles sunt: ita culpæ etiam levissimæ, quas nos nihili ducimus, vel non advertimus, aut minime agnoscimus, coram oculis Dei graves sunt, quæ proinde à nobis ex ejusdem Dei ordinatione per ignem diluendæ sunt.*

S. August. hom. 16. & post 50. Explicatur malitia peccatorum venialium.

S. Gregor. l. 4. Dial. c. 40.

Martin. Delrio. Etiam levissima damnantur ad ignem purgatorii.

7. Martinus Delrio scribit, Fratrem quemdam Ord. S. Francisci post mortem purgatorii sui pœnas in Choro fratrum sustinuisse, eo quod sub versu: *Gloria Patri*, caput suum, non sicut alii, inclinasset. Præterea alium quemdam Religiosum pariter in Purgatorio ideo fuisse detentum, quod acceptis novis calceamentis, calceos suos veteres custodi vestium, juxta Regulæ præscriptum, non consignasset. Denique prædicatorem quemdam, non obstante, quod prædicatione sua magnum inter auditores fructum pareret, igne purgante castigatum fuisse, ob nimiam quam cum sæcularibus continuo habuerat familiaritatem. Unde optime ait S. Bernardus: *Scitote, quod post hanc vitam, quæ hic neglecta sunt, in purgatoriis pœnis centupliciter reddentur.*

S. Bern. serm. de obitu Humberti

Historia de Archiepiscopo Toletano. *Sur. in Vit. Hug. Abb. Cluniac.*

8. Laurentius Surius in vita Hugonis Abbatis Cluniacensis, refert de durando Archiepiscopo Toletano (qui olim ejusdem Ordinis Religiosus fuerat) quod quia is sibi mire in facetiis complacuerat, ideoque ab eodem Hugone multoties fuerat correctus & monitus, quod nisi à similibus se facetiis averteret, pro illis condignas post mortem pœnas esset luiturus, ideo idipsum ei post mortem revera acciderit, siquidem defunctus Durandus post aliquod tempus, cuidam Monacho, cui Sigwinus nomen erat, apparuit, præ se ferens in facie os inflatum, & labia ulceribus plena, eumdemque rogavit, ut nomine suo Abbatem requireret, pro faciendis pro salute animæ ipsius acceleranda, orationibus. Quare dictus Abbas septem præcepit Novitiis, ut septem diebus continuis sese per rigorosum & indispensabile mortificarent silentium, illudque in subsidium & favorem animæ dicti defuncti Deo offerrent; Quia vero unus illorum septem impositum sibi mandatum transgressus fuerat, ideo Archiepiscopus eidem apparuit, lamentando vehementer de Novitii illius inobedientia, utpote ob quam liberatio ejus etiamnum retardabatur; mox vero ut præfata pœnitentia alteri imposita, & ab eodem executioni mandata fuit, anima Archiepiscopi in cœlum feliciter evolavit, optime igitur S. Augustinus ait: *Qui modo nec unum digitum suum in ignem vult mittere, timeat necesse est, vel tunc parvo tempore, cum anima & toto corpore cruciari.* Abulensis quoque dicit: *Cum aliquis multa commiserit, quin cuilibet respondet sua acerbitas, & diuturnitas, colligetur ex omnibus acerbitas & diuturnitas, & ita taxabitur illi morienti in purgatorio.* Quod si reum aliquem ad supplicii locum educi videres, ut ibidem vivus combureretur, utique Tribunalia justa & incorrupta esse sciens, talem graviter justitiam offendisse, suoque Principi gravem intulisse injuriam existimares. Et vero licet nos culpas veniales, secundum nostram æstimationem, parvi momenti transgressiones esse credamus; attamen Deus, de quo Psalmista ait: *Justus Dominus & justitias*

S. August. serm 41. de Sanct.

Abul. tom. 7. in Matth. c. 25 p. 73. Pœnæ hujus vitæ respectivè sunt nullæ.

Ps. 10. v. 8.

tias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus, quique se mitem esse gloriatur & punit citra condignum, easdem culpas in justissima bilance adeo exacte ponderat, ut eas dignas esse comperiat, quæ in plures annos usque per ignem castigentur.

9. Verum enimvero ut de abominatione, qua Deus justus judex peccata levia execratur, & acerbe punit, dignum nobis formare valeamus conceptum; videamus obsecro quale sit hoc supplicium, quod Deus de peccatis levibus sumit. Et primo quidem de pœna sensus discurrere incipiamus. Certum est igitur, quod ignis Purgatorii verus quidam, realis & vorax sit ignis, similis illi, quo damnati in inferno ardent; quodque, tamquam Divinæ justitiæ instrumentum miraculose in animam, utpote quæ purus est spiritus, operetur; De qua proinde Cæsarius Arelatensis ita scribit: *Ille purgatorius ignis durior est, quam quod possit pœnarum in hoc sæculo aut accidere, aut sentiri;* At vero quia ei, se modicum nimis de hoc igne dixisse videbatur, protinus addit, *aut excogitari;* quasi diceret, conjungatis simul omnes ærumnas, dolores, martyrum tormenta, eunctaque alia innumera suppliciorum genera, omniaque alia cœlestis vindictæ supplicia & flagella, quæ hactenus ulli hominum hic in terris immissa fuerunt, vel deinceps ad finem usque sæculorum immittenda erunt, hæc tamen omnia simul congregata, ne minimam quidem cum unica dumtaxat flammarum illarum scintilla habitura sunt proportionem. Taulerus in Sermone quodam *de omnibus Sanctis*, volens nos inducere, ut etiam à levioribus prævaricationibus abstineremus, consideranda nobis proponit omnia illa tormenta, quæ omnes Sancti in suis perpessi fuere Martyriis (de quibus Ecclesia in Antiphona quadam ita canit: *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta*) ac tandem subjungit. *Majorem pro aliqua terrena delectatione in uno peccato veniali pœnam lucremus, quam sint omnium illorum mortuorum, quorum hodie festa colimus, pœna in unum conferta.* Abulensis ad idem propositum hanc proponit Quæstionem: *An pœna sensus, quæ est in Purgatorio, sit major omni pœna, quæ sit in hac vita;* Et per adductam à nobis paulo ante S. Augustini authoritatem pro parte affirmativa Quæstionem resolvit.

Ignis purgatorius est similis infernali.

Cæsar. Arel. hom. 6.

Considerantur simul omnes pœnæ in ordine ad ignem purgatorii.

Taul. serm. de omnib. Sanct.

Abul. t. 7. in c. 25. Matth. quæst. 665.

10. Verum enimvero pœna damni sine ulla comparatione atrocior existit; Nam ut idem Tostatus Episcopus Abulensis ait: *Pœna damni est carentia divinæ visionis, in quantum animæ, quamdiu ibi puniuntur, retardantur à divina visione. Paulo post,* quam excessiva hæc pœna sit, his verbis declarat: *Quia quanto aliquid magis desideratur, tanto absentia ejus magis contristat in eo, qui erat aptus recipere illud bonum; Et quia affectus, quo desideratur summum bonum, est intensior post hanc vitam in animabus sanctis, quia non retardatur prædictus affectus mole corporis, sicut nunc, etiam quia soluto corpore, jam est in termino fruendi, & realiter jam frueretur, nisi advenisset aliquid, quod jam impediret, & ideo de retardatione ista maxime dolet, id est, magis dolet anima separata, quam conjuncta.* S. Augustinus quoque hanc visionis beatificæ dilationem unum ex acerbissimis suppliciis esse censet; Ita enim scribit: *Alienari à regno, carere multitudine dulcedinis Dei, tam grandis pœna est, ut nulla ei possint tormenta, quæ novimus, comparari.* Hinc procedunt lamentabilia illa verba, quibus Job in persona animæ in flammis illis ultricibus purgantis, in hæc verba conqueritur: *Cur faciem tuam abscondis & arbitraris me inimicum tuum? Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris.* Salvator non adeo dolebat, quod traditus esset ad crucifigendum, sicut quod in manus lictorum datus fuisset à quodam Apostolo, & scholæ suæ discipulo: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique.* Porro quod damnati visione Dei privati existant, idipsum jure merentur, eo quod Dei sint inimici, & rebelles obstinati, at vero animæ purgantes in gratia & amicitia Dei sunt constitutæ, & tamen castigantur, tempore scilicet limitato, eadem privatione gloriæ, quemadmodum damnati, & consequenter anima purgans inconsolabiliter plorat dicens: *Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?* P. Alvarez ait: *Dicendum est, animas Purgatorii pœnam damni pati, imo hanc esse præcipuam pœnam, quam ibi patiuntur.* Tametsi Absalon gratiam regii Patris sui recuperasset, attamen quia coram ejus facie comparere, eamque intueri prohibitus erat (*revertatur in domum suam, & faciem meam non videat*) adeo vivaci dolore cor suum perfodi sensit, ut vivere se diutius non posse crederet; ac proinde ad stellas usque exclamabat; *Obsecro, ut videam faciem Regis, quod si memor est iniquitatis meæ, occidat me*, malebat propriæ vitæ suæ pati jacturam, quam præsentia Patris sui semper vel diu carere. Quid igitur de illis animabus dicemus, quæ licet solum ad tempus in horridis illis Purgatorii degant tenebris, notitia tamen illius summi boni sunt illuminatæ, de cujus possessione sunt securæ. Quid, inquam, de ipsarum dicemus doloribus? Utique quasi nihilum æstimant pœnam sensus, in comparatione pœnæ damni; utique etiam exclamant dicentes: *Obsecramus, ut videamus faciem Regis, &c.* Doctor Angelicus inquit: *Pœna damni maxima est pœnarum, quæ in Purgatorio reperiri possunt.* Blosius refert, B. Virginem, sanctæ Birgittæ, orationibus pro quodam defuncto Eremita (qui sanctissime vixerat) fundendis intentæ, apparentem, eidem dixisse: *Hujus Eremitæ amici mei anima è corpore egressa, mox pervenisset ad cælum, si in morte perfectum habuisset desiderium pertingendi ad præsentiam Dei, ejusque visionem quod quia non habuit, detinetur nunc in Purgatorio desiderii, ubi nulla est pœna, nisi solum desiderium perveniendi ad Deum.* Ecce tibi demeritum, propter quod anima illa pœnam adeo atrocem & acerbam sustinebat, scilicet culpam quamdam venialem, quam quilibet homo, qui est in mundo, non solum talem esse non reputat, verum etiam summæ prudentiæ actum esse existimat, si quis pro viribus, & quantum potest, transitum ad alteram vitam, longiorem hic vitam trahendo, differat, cum solis servis Dei proprium sit, ut S. Philippus Nerius dicebat: *Habere vitam in patientia, & mortem in desiderio.* Unde Propheta Regius dicebat: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est;* Doctor gentium pariter ajebat: *Desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo.* Cæterum vero quoad alios mundi hujus varios homines verissimum est illud Apostoli effatum. *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus;* Hic enim nequaquam in eo defectum, vel culpam venialem inesse agnoscit, quod scilicet quis careat desiderio intenso, confestim se uniendi cum fine suo ultimo, qui Deus est.

Et adhuc pœna damni est multo major pœna illa sensus.

S. August. in Enchir.

Loquitur Job de purgatorio ejusq; pœnis.

Job. 13. 24.

Psal. 54. 13.

Suarez t. 4. de Purgat. disp. 46. §. 1.

Probatur quid sit pœna damni in Absalon.

2. *Reg.* 14. 24.

Ibid. v. 32.

S. Thom. in 4. dist. 20. art 2. q. 1.

Blos. in conclav. anim. cap. 13. n. 6.

Apparitio facta S. Birgittæ.

Ps. 119. 5.

Philip. 1. 23.

1. *Cor* 2. 14.

DISCUR-

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Alia considerantur supplicia, quibus Deus in expiationem peccatorum venialium nos punit.

THEMA.

Pro mensura peccati, erit plagarum modus. Deut. 25. ℣. 2.

Gravitas peccatorum venialium patet ex pœnis, quas Deus infligit in hac vita propter illa.

1. ENimvero quam quam peccatum veniale Deo exosum sit, non solum ex pœnis, quibus Deus in altera vita animadvertit, verum etiam ex flagellis, quibus Deus illud in hac præsenti vita castigat, aperte colligitur. Si enim verum est (est autem verissimum) quod in Deuteronomio dicitur, scilicet: *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus*, certumque sit, quod propter venialia peccata asperrimæ inflictæ sint pœnæ, consequens est, malitiam peccati venialis apud Deum proportionaliter malam æstimari.

S. Anton. 1. p. 1. 10. c. 1. §. 4.

S. Antonious ait: *veniale obligat ad pœnam, vel temporalem præsentem, si hic satisfacit, vel purgatorium, si moritur in gratia, vel æternalem, si moritur in mortali.* Et vero sæpe Deus magnopere sibi in eo complacet, quod debitum à nobis penes divinam Justitiam cotractum, nos per flagella, tribulationes, infortunia, infirmitates, mortes repentinas, aliasque similes nos exulvere faciat. Non dubito, quin sæpe plurimum admirati fueritis intensissimum illum dolorem, quo Jacob à filiis suis persuasus, quod fera dilectum filium suum Joseph devorasset, per plures annos fuit afflictus; Qua enim ratione Jacob adeo erga filiorum suorum relationem credulus esse & manere potuit, ut quoad hoc sibi à filiis divenditum mendacium, hunc in modum intra se non discurrerit: si fera devoravit Joseph, quomodo non etiam tunicam filii mei, qua erat indutus, in mille partes discerpsit, cum ad carnes illius devoraodas pervenire non potuerit, nisi prius illius dilacerasset vestes? Præterea cum Joseph in ætate 16. annorum fuerit, quando à fratribus suis vendebatur, quomodo tam erga patrem suum inhumanus esse potuit, ut in tantis angustiis constitutus, maxime postquam è carceris compedibus liberatus fuit, patrem de statu & conditione sua certiorem non fecerit, præcipue cum maximum esset Ægyptum inter & terram Chanaan commercium? saltem idipsum ad minus facere debuisse videtur, postquam à Pharaone ad regium thronum evectus fuerat? Difficultatem vero hanc resolvit S. Augustinus, idque ad propositum nostrum aptissime, Ita enim discurrit: Deus, qui Jacob amabat (*Jacob dilexi*) per altissimam suam providentiam permisit, ut bonus ille senex tot annis in illa viveret cæcitate, & ignorantia, idque ut per hanc afflictionem venialia in hac vita commissa expiaret peccata. En verba S. Doctoris: *Ut sanctum Jacob Deus noster, velut aurum purgatum, in futuro judicio præsentaret, prius ab illo omnes maculas peccatorum abstersit, ut in eo ignis ille arbiter, quod exurreret, invenire non posset.*

Probatur in Jacob.

S. August. serm. 62. de Temp.

Levit. 10. 1.

Filii Aaron morte puniuntur propter peccatum veniale.

Abul. ibid. q. 5.

2. In libro Levitici cap. 10. sacer Chronista inquit: *Arreptus Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat.* Porro si ex me sciscitaremini, num hujus præcepti transgressio culpa mortalis fuerit, utique negative responderem, idque innixus sequenti Episcopi Abulensis doctrinæ, dicentis: *Fecerunt hoc ex quadam inadvertentia, & ignorantia, nam hoc facile fieri erat, quia novi in ministratione erant, cum numquam ante ministrassent, incipientibus autem aliquam ministrationem, facile est, errores contingere, nec possunt ita caute operari sicut illi, qui ex habitu operantur; nec erat difficile, eos ignorare ea, quæ dicta fuerant sibi de offerendo ignem sacrum super altare, quoniam incipientes aliquas res novas exequi, frequenter stupescunt propter non habere habitum, qui hominem habilitat, & agit, ut faciliter operetur;* Hancque opinionem cæteris verisimiliorem esse arbitratur; Qua proinde tamquam tali supposita, Deo in hoc casu dici merito potuisse videtur: *Num gentem ignorantem & justam interficies?* Numquid enim propter inadvertentiam, vel negligentiam aliquam, tam rigidum inferendum erat supplicium? Ait enim sacer textus: *Egressus ignis à Domino, devoravit eos, & mortui sunt coram Domino;* Et quidem ignis ille ad eos conflagrandos ex altari miraculose prosiliit. Audite Salvianum hac de re in hæc verba scribentem: *Quid enim aliud, quam extensam super nos dextram suam, & imminentem jugiter gladium voluit ostendere, qui errorem in ipso statim opere punivit, nec peractum prius est facinus peccantium, quam ulcisceretur pœna peccatum? Quamvit non tantum hoc in hac re actum sit, sed etiam multa alia cum enim in illis tunc non mens impia, sed facilitas nimium inconsulta punita sit, declaravit profecto Dominus, quo supplicio digni essent, qui contemptu Divinitatis aliquid admitterent, quando etiam illi percussi à Deo essent, qui sola mentis inconsideratione peccassent.*

Gen. 20. 4.

Salvian. lib. 1. de gub. & provid.

Sic ita puniantur peccata venialia, quomodo punientur mortalia.

Gravissimæ proponuntur David pœnæ.

2. Reg. 24. v. 12.

3. In libris Regum legitur, quod Deus Davidi servo suo adeo dilecto, imo viro secundùm cor Dei irratus, eidem per Gad Prophetam dici jusserit: *Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris, ut faciam tibi... aut septem annis veniet tibi fames in terra tua; aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, & illi te persequentur; aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua.* Sed dicite sodes, quodnam erat delictum à Davide commissum, propter quod tot acerbis merebatur subjacere suppliciis; Delictum istud sacer textus his verbis commemorat: *Dixit Rex ad Joab principem exercitus sui; Perambula omnes tribus Israel, & numera populum, ut sciam numerum ejus.* At vero quid in hoc facto Davidis mali erat, scilicet quod ipse, tamquam Rex, cui, ut se ab inimicis suis circumvicinis defenderet, arma continuo ut manibus tractaret, necessum erat, quod inquam ipse populum suum ab exercitus sui supremo Præfecto jusserit numerari? Et vero hanc à Davide justam populi numerationem grave & mortale peccatum non fuisse, ex eo, quod æterna veritas in ejus pronuntiavit encomium haud obscure deducitur; Ait enim sacer textus: *Eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinasset ab omnibus quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi;* Dici quoque aliunde potest, non fuisse in ea numeratione à Davide facta mortiferam malitiam, videlicet, quia sacer textus ait: *Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus.* Ex quibus verbis colligitur aperte, quod post factam numerationem pœnituerit, quod manifestius verba sequentia indicant: *Et dixit ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto, sed precor Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis.* Et tamen hoc non obstante, ex sacris literis, Deum, quoad pœnæ immissionem, placatum fuisse nusquam constat, quin potius sacer textus expresse ait: *Immisit Dominus pestilentiam in Israël,... & mortui sunt ex populo... septuaginta millia virorum.* Ecce igitur, quam rigide Deus unicam transgressionem, licet non mortalem, mulctarit.

Ibid. v. 2.

3. Reg. 15. 5.

Propter peccatum veniale.

2. Reg. 24. 10.

2. Reg. 24. 10.

2. Reg. 24. 15.

4. Varia quoque in Historiis leguntur pro culpis levi-

levibus inflicta supplicia & flagella; Etenim ut Cassianus refert: *Abbas Paulus in tantam cordis puritatem, quietasolicitudinis, silentioque profecerat, ut ne dicam vultum fœmineum, sed ne vestimenta quidem sexus illius conspectui suo pateretur offerri; nam cum eidem pergenti ad cujusdam senioris cellam, una cum Abbate Archenio, ejusdem solitudinis accola, casu mulier obviasset, offensus occursu ejus, tanta fuga ad suum monasterium (prætermisso quod arripuerat pia visitationis officio) recurrit, quanta nullus à facie leonis, vel immanissimi draconis aufugeret, ita ut ne memorati quidem Abbatis Archenii, revocantis eum, clamore, ac precibus flecteretur, ut ad requirendum senem quemadmodum proposuerat, cœpto itinere tenderent. Quod licet zelo castitatis, & puritatis, ardore sit factum, tamen quia non secundùm scientiam præsumptum est, sed observantia disciplinæ justaque districtionis excessus est modus (non enim solam familiaritatem; quæ vere est noxia, fœminarum, sed ipsam quoque figuram sexus illius credidit execrandam) tali confestim correptione percussus est, ut ejus universum corpus paralyseos valetudine solveretur, nullumque in eo membrum penitus explere suum prævaleret officium; siquidem non solum pedes ac manus, sed etiam linguæ motus, quo elocutio vocis exprimitur ipsæque aures ita auditus proprii amiserant sensum, ut in eo nihil amplius ex homine, quam immobilis atque insensibilis figura remaneret. Eo autem redactus est, ut infirmitati ejus nullo modo virorum diligentia deservire sufficeret, nisi sola ei muliebris sedulitas ministrasset, per annos ferme quatuor, id est, usque ad vitæ suæ terminum.*

Cass. coll. 7. cap. 36.

Paulus Abbas punitur paralysi.

5. Idem Cassianus de Abbate Moyse viro sanctissimæ vitæ ita scribit: *Moyses Abbas, qui in deserto commorabatur, cum ipse singularis & incomparabilis esset, ob reprehensionem unius sermonis, quem contra Abbatem Macharium disputans, paulo durius protulit, quadam scilicet opinione præventus, tam dire confestim traditus est Dæmoni, ut humanas egestiones ore suo suppletas ingereret. Quod flagellum purgationis gratia se Dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis ejus, atque authore remedii demonstravit. Nam continuo Abbate Machario in oratione submisso, dicto citius nequaquam spiritus ab eo fugatus abscessit.*

Cassian. ibid. c. 27.

Moyses Abbas traditus Dæmoni.

6. In sacris quoque literis aliquot habemus mortis repentinæ exempla, qua Divina justitia quasdam punivit transgressiones, licet culpæ mortalis reatum annexum non haberent. Celebris enim est Historia illa, quæ in persona Ozæ contigit, qui, dum Arca in processione deportaretur, videns imminere periculum, ne Arca ex curru decideret, manum suam protinus extendit, ut eam sustentaret, quo facto subito cecidit in terram mortuus: *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam: Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi juxta arcam.* Porro hoc Ozæ factum nequaquam fuisse grave peccatum, ex quibusdam Salviani verbis colligi videtur, hic enim factum illud in hæc verba describit: *Oza ille Levitus Dei, ipso in officio inofficiosus fuit, qui injusta præsumpsit.* Ad idem quoque probandum efficax videtur illa ratio, quam Abulensis declarare volens, in quonam consisteret Ozæ peccatum, scilicet in solo Arcæ contactu, his verbis adducit: *Quod apparet ex duobus; Primo, quia non fuit percussus à Deo immediate, ut posuit arcam super plaustrum, sed postea, quando tetigit eam in via, & tunc illico mortuus est coram arca. Secundo apparet hoc, quod litera ponit istam eamquam causam principalem mortis Ozæ.* 1. Paral. 13. cum dicitur: *Iratus itaque est Dominus contra Ozam, & percussit eum, eo quod tetigisset arcam Dei.* At vero ex quo arca manifeste periclitabatur de lapsu, eo quod boves calcitrarent, imo de facto ex una parte declinabat versus terram, qua ratione Oza temeritatis redargui poterit in eo quod ad arcam sustentandam, & lapsum illius præcavendum, manum suam extenderit? Non est quidem improbabile, quod Hebræorum Rabbani dicunt, scilicet, *quod peccaverit Oza, eo quod voluit tenere arcam, quia in hoc innuebat, quod Arca posset cadere, & quod indigeret sustentari ab aliquo, sed in hoc negligebat eam, quia ipsa à nullo indiget teneri, sed potius illa portabat portitores suos;* Veruntamen quia Oza solum Levita, non vero sacerdos erat, mirum non est, quod hujus mysterii fuerit ignarus; ac proinde non desint, qui illum à peccato mortali excusent, licet pœna ipsius mortifera fuerit. Cornelius à Lapide inquit: *Porro Angelomus, Abulensis, Dionysius, & alii censent, Ozam ista temporali morte castigatum, æternam evasisse.*

Oza punitur morte.

2 Reg 6. 6.

Salvian. lib. 6. de provid.

Abul. ibid. quæst. 10.

Propter peccatum veniale.

1. Paral. 13. v. 10.

Cornel. à Lapid.

7. S. Lucas in Actibus Apostolorum scribit de primis Christianis (in quorum cordibus sanguis Christi recenter effusus etiamnum bulliebat) quod certatim bonis se temporalibus spoliantes, pretium illorum ad pedes tulerint Apostolorum; Quorum exempla imitati duo conjuges Ananias & Sapphyra idipsum fecerunt; ita tamen quod maritus præhabito cum conjuge sua consilio, & consensu, partem comparatæ ex bonis suis pecuniæ sibi reservarint, propter quod factum S. Petrus zelo armatus ardenti, eis improperavit dicens: *Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui S. & fraudare de pretio agri.* Circa hanc vero Historiam scire in primis percuperem, an hæc Ananiæ actio in se comprehenderit mendacium aliquod perniciosum? Puto enim quod non; cum ambo illi conjuges facultatum suarum domini fuerint, easdem retinere, & non vendere, iisque uti bona conscientia poterant, absque eo, quod S. Petro vel minimum darent teruncium, adeoque quidquid ad Petri pedes attulerunt, supererogatoria erant. Et tamen cum S. Petrus ambos hosce conjuges morte repentina mulctaverit, necessum est, quod hæc pœna culpam aliquam vel mortalem, vel venialem respiciat. Observandum porro est, quod S. Petrus Ananiæ dixerit; *Nonne manens tibi manebat, & venumdatum in tua erat potestate?* Et ideo communis est sacrorum Interpretum opinio, Ananiam una cum conjuge ad imitationem multorum aliorum fidelium, votum emisisse paupertatis, eoque supposito conjuges illi jam pecuniæ illius domini amplius non erant, utpote quam Deo donaverant, Et tamen P. Cornelius à Lapide quorumdam refert opinionem dicentium, eos propter culpam venialem fuisse punitos, ac proinde ad æternæ salutis portum feliciter appulisse; *Nisi dicas eos non expressum votum, sed tacitam tantum bonorum abrenuntiationem ipsa eorum oblatione fecisse, ac proinde rerum Evangelicarum adhuc rudes censuisse, sine gravi peccato posse se aliquid ex iis in suos usus servare; itaque per ignorantiam excusari, & venialiter tantum deliquisse.* Ita Petr. Damianus Epist. 15. c. 3. *Sic enim Deus percussit Ozam, ob arcæ contactum, quod scilicet eam labentem sustentasset. Sic Prophetam per leonem occidit, quod contra præceptum suum in Bethel comedisset.* Quæ historia in l. 3. Reg. c. 13. conscripta legitur: Deus enim Prophetam quemdam ad Jeroboam ingratitudinis & impietatis ergo redarguendum severissimaq; ei supplicia comminanda mittens, eidem pariter, ne in confinibus illis manducaret, præceperat; Verum casus aliquis ei accidit, in quo unusquisque homo, etiam sapientissimus, labi & cespitare poterat. Etenim alius quidam

Abul. Apost. c. 5.

Refertur opinio quod Ananias fuerit morte punitus propter peccatum dumtaxat veniale.

Cornel. à Lapid.

3. Reg. 13. v. 18.

Alia similis Historia.

Pro-

Propheta naturæ ætatis, illum inveniens famelicum, sub terebyntho jacentem, rogavit eum, ut secum descenderet in domum suam manducare panem; Cui cum ille, id sibi à Deo prohibitum esse, responderet, alter Propheta subjunxit: *Ego Propheta sum similis tui, & Angelus locutus est mihi in sermone Domini dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem & bibat aquam, & fefellit eum, & reduxit secum.* Sed panis ille male ipsi evenit, quia ipso panem manducante, Deus prophetæ falsi linguam movit, ut diceret: *Quia non obediens fuisti ori Domini, & non custodisti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, non inferatur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum.* Neque hic ira Dei substitit; sed duriori illum adhuc pœna mulctavit. *Cum enim abiisset, invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere: Asinus autem stabat juxta illum, & leo stabat juxta cadaver.* S. Hieronymus hujus Prophetæ occisi nomen exprimit inquiens: *Sic Samajas eadem die, qua mirabilia fecerat gratia prophetali, à leone dejectus occiditur.* Mira profectò res! Hic enim Propheta virili pectore Jeroboam exprobraverat, quæcumque illis Deus dicenda commiserat, verbis suis altare profanum & idololatricum confringi & dirumpi fecerat, effecerat, ut brachium Jeroboam exaresceret, idemque brachium confestim sanitati pristinæ restituerat, ublatum sibi convivium regium repudiarat, & tamen quia à Pseudopropheta illo seductus panem & aquam contra mandatum Domini sumpserat, tam immane retulit pro hoc facto supplicium.

S. Hieron. tom. 9. de Scient. Divinæ legis. Dei rigor in puniendo.

Cajetanus super illa verba: *Non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum*, ita scribit: *Levis pœna, monstrat veniale fuisse peccatum istius sancti viri, non enim ex intentione, sed deceptus peccavit, peccato inobedientiæ.* Idem vero Cajetanus paulo post aliam quamdam observationem his verbis subjungit. *Majori pœna punitus est, quam fuerat revelata Propheta Samaja, nam sola privatio paterni sepulchri prædicta fuerat, & præter eam punitus est occasione a leone.* At vero dubium quoddam huc loco mihi suboritur, videlicet, ex quo Deus mortem hujus Prophetæ, impium illum Regem in sua obstinatione pertinaciorem facturam esse sciebat, & prævidebat cur illum pro tunc adeo atrociter castigabat? numquid hanc ejus inobedientiam alio convenientiori tempore plectere potuisset? Numquid pœna hæc verbis ejus fidem diminuebat? Sed respondetur, Divinam justitiam per hujus Prophetæ punitionem ostendere voluisse, quanta Deo per hæc contumelia & ignominia à servis suis irrogetur, quando ab eis etiam per peccata venialia offenditur, & ideo non tardat infligere pœnam ad terrorem aliis incutiendum; Cæterum vero Deus in casu præsenti Prophetæ occisi, ut notat idem Cajetanus, causam suam justificare non prætermisit; ad illa namque Scripturæ verba: *Et erat cadaver ejus projectum in via & asinus juxta illud, & leo stans juxta cadaver*, subjungit Cajetanus: *Ad testificandum publice, tum divinam punitionem inobedientiæ, tum divinum fuisse sermonem, dictum de isto occiso, effecit Deus duo; Et quod leo occidit eum, & quod ustos tam occisi quam asini esset leo, ut ex pœna inobedientis, & ex custodia leonina pateret omnibus, quod verè Deus miserit illum, verusque fuerit sermo ejus.* S. Gregorius hac de re in Dialogis suis speciale quoddam caput conscripsit, & inter alia hæc dicit: *Ex qua re ostenditur, quod peccatum inobedientiæ in ipsa fuerit morte laxatum, quia idem leo, quem viventem præsumpsit occidere, contingere non præsumpsit occisum, qui enim occidendi ausum habuit, de occisi cadavere comedendi licentiam non accepit, quia ie,*

Cajetan.

Leo occidens custodit cadaver.

S. Gregor. l. 4. Dial. c. 24.

qui culpabilis in vita fuerat, punita inobedientia, erat jam justus ex morte. Lyranus ait: *Ex hoc considerandum est, quam durè puniturus est Deus peccata gravia iniquorum, qui pœna mortis punivit peccatum leve sancti hominis.*

Lyran.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Correctio etiam quoad peccata venialia nos obligat, si ab his aliquod derivari possit scandalum aut grave damnum, quia sæpe ex modico in gravia præcipita fit lapsus.

THEMA.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum. Matth. 18. ✝. 15.

1. CORnelius à Lapide super hujus thematis verba scribens majorem sacrorum Doctorum partem opinatam fuisse refert, præceptum fraternæ correctionis solum obligare quoad peccata mortalia, non autem quoad venialia, ipse tamen sequentia verba notatu digna subjungit: *Licet Cajetanus, Valentia, & Dominicus Soto censeant, nos obligari etiam ad corripiendum, cum peccatum est veniale, tamen id communiter non videtur verum, nec in praxi usitatum, nisi ex veniali sequatur grave damnum aut scandalum.* Origenes singularem alicujus refert opinionem, Christum præceptum correctionis fraternæ etiam ad peccata minus gravia extendisse opinantium; ait enim; *Alius autem ipsa verba cautè considerans, & nihil extrinsecus subaudire volens, non de omni peccato hæc dicta defendit, quoniam qui grandia illa peccat, non est frater, nisi forte nominetur frater.* Et postquam ad idipsum confirmandum longum produxisset discursum, inquit: *Memores esse debemus ejus quod dictum est: sic non est voluntas Patris mei, ut unus ex minimis istis pereat.* Et paulo post subdit: *Qui ergo in peccato levi correptus ter, non se emendat, nec quidem sic eum debemus habere, quasi publicanum & Ethnicum, abstinentes ab eo ut confundatur;* At vero quænam est causa, quod etiam de peccatis levibus disserens, tam rigide loquatur? Respondeo per doctrinam, quam S. Thomas tradit in 1. 2. Q. 88. ibi enim in Art. 3. quærit: *Utrum peccatum veniale sit dispositio ad mortale*; & concludit pro parte affirmante; conclusionem vero suam hac ratione probat, juxta Ecclesiasticum c. 19. *Qui spernit modica, paulatim defluit, sed ille, qui peccat venialiter, videtur minima spernere. Ergo paulatim disponitur ad hoc, quod totaliter defluat per peccatum mortale.* Numquam enim videbitur, quod homo aliquis ab uno extremo labatur in aliud, sed paulatim ad aliud extremum transit. Unde idem Doctor Angelicus alio in loco dicit: *Ut in pluribus, tam in bono, quam in malo, proceditur ab imperfecto ad perfectum*; Et ideo valde est difficile, quod aliquis in momento cadat in peccatum omnium aliorum gravissimum, & pessimus fiat, quia, ut habet tritum illud axioma: *A minimis incipiunt, qui in maxima proruunt.* Origenes alio in loco ad propositum nostrum ita scribit: *Non arbitror quod aliquis ex his, qui in summo perfectionis gradu constiterit subito evacuetur, & decidat, sed paulatim ac per partes eum decidere necessum est.* Quod si aliquem, qui alias in loquendo circumspectus fuerat, diligenterque cavebat, ne quempiam vitio linguæ suæ scandalizaret, tandem in verba obscœna prorumpere audiatis nolite credere, quod

Movetur quæstio, num præceptum correctionis fraternæ obliget in venialibus.

Corn. à Lap.

Orig. tr. 6. in Matth.

S. Thom. 1. 2. q. 88. art. 3.

Veniale est dispositio ad mortale.

S. Thom. 2. 2. q. 14. art. 4.

Orig. l. 1. Periarch. c. 3.

Successive fit transitus de extremo ad extremum.

talis subito à silentio ad obscœnitatem transierit, quin potius verum est illud S. Bernardi dogma dicens: *Dum otiosa tamquam minima spernimus, ad turpia, atque inhonesta dilabimur.*

S. Bern. in Floribus c. 166.

Salomon Deo gratissimus

1. Paralip. 28.

2. Rex Salomon à Deo electus fuerat, ut templum illud tam admirandum in ejus honorem ædificaret, in eoque cultum divinum per sacrificia, ceremonias, illamque tam numerosam & pretiosam supellectilem sacram, totque alios modos, quorum plenus est sacer textus, promoveret; Altissimam ei communicarat sapientiam, qualem nullus umquam purus homo adæquare posset; De ipso quoque apertis verbis protestatus fuerat dicens: *Ipsum elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem, & firmabo regnum ejus usque in æternum, si perseveraverit facere præcepta mea.* Quod inæstimabile donum idem Salomon pariter Divinæ Majestati grata mente in acceptis retulit, inquiens: *Sortitus sum animam bonam;* Imo de ipso Spiritus Sanctus testatur, quod *dilexit Salomon Dominum ambulans in præceptis David patris sui.* Et tamen finis illius abominabilis fuit, *cumque esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos.* Quam Salomonis perversionem S. Augustinus in hæc verba deplorat: *Salomon in profundum indololatriæ elapsus fuit atque demersus.* Eo usque enim impietatis pervenit, ut falsa profanæ Deitatis simulachra erigere non dubitarit, ut fœminis suis obsequeretur, quarum integrum & numerosum penes se semper habuit consortium, septingenta videlicet reginas, & trecentas concubinas, & adolescentularum non erat numerus. Et ideo, ut idem S. Doctor ait: *Improbatus est à Deo, & reprehensus.* Et alibi inter patrem ejus Davidem, & ipsum Salomonem hanc assignat differentiam; *In Davide immoderata libidinis furor non permansit, sed transitus fuit, propterea etiam ab arguente Propheta, ille illicitus appetitus, hospes vocatus est; at vero in ejus filio Salomone, non quasi hospes transitum habuit, sed regnum ista libido possedit.* Unde vero ingens hoc præcipitium suam duxisse originem existimatis? Nimirum à neglecto & contemptu leviorum transgressionum; præterquam quod verisimile sit, quod nullus ipsum corrigere, vel ad meliorem vitam hortari ausus fuerit, vel etiam quod correctiones flocci fecerit, & contempserit. Unde D. Chrysostomus de ipso ait: *Quis Salomone felicior? sed cum negligentia dormitasset, decidit in profundum.* In principio enim deliciis, luxui conviviis, cantibus, recreationibus, & voluptatibus, ac mulierum consortio nimium deditus esse cœpit. Unde observandum, quod sacer textus primò dicat: *Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas;* postea vero subjungat; *His itaque copulatus est ardentissimo amore;* Ea affectu igitur moderato paulatim postea in ardentissimum transiit amorem indeque factum est, quod ut Scriptura dicit: *Averterunt mulieres cor ejus;* scilicet à Deo ad idololatriam, ut Hugo Cardinalis ait: *Tot templa constituit, de quot nationibus habebat uxores.* In principio quidem regni sui cœlestibus gavisus est visionibus, in quibus Deus ad illum bene dirigendum, suæ voluntatis revelabat beneplacitum; hæc autem dona, divinosque favores postea amisit. Ac proinde P. Alvarez de damnis, quæ homini à peccatis levioribus accidunt, disserens ait: *Divinis donis nos privant, quorum acceptionem, ac sponsi desideratum amplexum impediunt. Dum enim ob quotidianas culpas plectimur, ut ad eas lachrymis & gemitibus diluendas hortemur, cœlestium consolationum privatione castigamur. Quæ culpæ cum nimis crescunt, & sine timore fiunt, ac sine compunctione & pœna relin-*

Sap 8. v. 19.

3. Reg. 3.

3. Reg. 11. v. 4.

S. August. l. 2. cont. Faust. c. 18.

Transiit ad gravissima peccata.

S. August. lib. 3. de doct. Christ. c. 21.

Neglectis minimis.

D. Chrys. hom. 68. in Matth.

3. Reg. 11. v. 1.

3. Reg. 11.

Hug. Card.

Meruit privari visionibus cœlestibus.

Alvar. l. 2. l. 1. p. 2. c. 22.

quuntur, mirum est, quantum erga nos divinæ largitatis fontem obturent.

3. Suetonius de Cajo Caligula Imperatore refert, quod cum in principio optimæ indolis fuisset, postea seosim & paulatim adeo degeneravit, ut præfatus Historicus, postquam de illo multa recensuisset bona, & vitiosa opera, tandem ita scripserit: *Hactenus quasi de Principe, reliqua ut de monstro narranda sunt.* Hoc autem non simul & semel unica vice ei accidit, sed, ut idem Author notat: *paulatim incalescentibus vitiis ad majora palam erupit.* Saul in principio à regni sceptro acceptando adeo alienus fuit, ut scutica, qua asinos ad velociores cogebat gressus, contentus, dum ad regnum quæreretur, sese absconderit; Imo Scriptura præclarum hoc de illo perhibuit testimonium: *Saul electus & bonus, & non erat vir de filiis Israël melior illo;* & tamen paulo post subito rationem status addidicit, & Politicam Diabolicam, siquidem erga Davidem, tamquam regnum ejus affectantem invidia & furore plenus, tot annis ad mortem usque illum dire est persecutus, non obstante, quod idem David per præcisum Goliath caput, regiam in capite ipsius firmasset coronam. At vero dicite sodes, quomodo infelix Rex ille ex tanta probitate in tam profundum barathrum declinavit? D. Chrys. ait: *Dum Samueli non obtemperavit, paulatim atque paulatim labens, non stetit, quoad usque in perditionis barathrum seipsum immisit.* Quis abyssi illius non detestetur profunditatem, in quam se Apostolus ille immersit, qui cœlestem Magistrum suum, à quo adeo sublimiter evectus, totque beneficiis auctus fuerat, pro 30. denariis divendidit; De quo Rupertus Abbas ait: *Tanto nequior cunctis hominibus, quanto serpens callidior cunctis animantibus, & ob opportunius homicida Diabolo satellitium, sicut serpens eidem Diabolo ad decipiendum primum hominem competentius extitit diversorium. Sicut enim tunc serpente usus est ad occidendum in anima terrenum hominem, sic nunc isto traditore utebatur idem Satanas, ad occidendum in corpore hunc cœlestem & novum hominem.* Traditor ille de Christo, quem, tamquam oculatus testis, tot patrare miracula viderat, in quo omnes thesauri absconditi erant, tam vilem & exiguum habebat conceptum & æstimationem, ut illum inferiori, quam ovem, vel aliud simile vile animal, pretio venderet. At vero scire vultis, unde tam horrendum scelus suum habuerit exordium. Audiamus S. Hieronymum in Tom. 9. de scientia divinæ legis, idem, quod in regulis Monachorum tradiderat, in hæc verba scribentem: *Sic infelicissimus Judas, cum post electionis meritum, post signorum gloriam, post Apostolicam dignitatem, exiguæ stipis amore detentus est, cui tribunal promittebatur in cœlo, laqueo captus est in terra.* Ubi notanda sunt verba illa: *Exiguæ stipis;* Non enim illum astutus ille serpens aucupatus est per extorsiones, rapinas, vel Assassinia, sed per furta minima, sensim enim & paulatim modicas illas avaritiæ scintillas, quas in ejus corde, tunc vel maxime accendit, quando communis Apostolici collegii bursa ejus custodiæ fuit commissa, fovit & auxit. Certum est, quod Noë magna cum sollicitudine bonæ familiæ suæ educationi intentus fuerit, filiosque suos in optima disciplina, & timore Dei provexerit, & tamen Cham filius ejus pessime ab hac sua educatione degeneravit; Cujus hæc causa fuit, quia cum Deo suspendere flagellum, jam cessasset diluvium cum jurata à Deo certitudine, de illo iterato numquam immittendo, paulatim laxius vivere cœpit, dormientem patrem, ejusque nuditatem contempsit ac derisit, factusque est irreverens,

Priora confirmantur historiis de Caligula & Saule.

1. Reg. 9. v. 2.

D. Chrysost. h. 27. in Matth.

Rup. Abb. l. 13. in Joan.

Confirmatur secundo Historia Judæ proditoris.

S. Hieron. tom. 9.

Cham paulatim transiit ad magiam.

& te-

& temerarius; inde vero in graviores transiit excessus, siquidem artis magicæ factus est author, per frequentem cum Dæmonibus familiaritatem, prout Clemens Papa, à Bellovacensi citatus in Speculi sui historialis l. 1, cap. 101. hisce verbis testatur: *Cham filius Noë, à quo Ægyptiorum, Babyloniorum & Persarum dicitur genus, male compertam magicæ artis tradidit disciplinam. Hic voluit apud homines videri Deus.* Et vero quia magicæ mentionem facere cœpimus, nequaquam mihi Balaam prætereundus videtur, qui avaritia illum extimulante, populo Dei maledicere præsumpsit; Nec tamen impius ille semper sceleratus fuit, sed à principio sanctus, amicus Dei, & Propheta fuisse noscitur, imo idem ille erat, qui in libro Job Eliu appellatur, paulo post vero sensim in timore Dei refriguit, amissoque gustu spiritualis vitæ & conversationis, pecuniarum factus est amator, & studiosus inquisitor, quas ut abundanter sibi conquireret, Dæmonem adoravit. Audite obsecro Rupertum Abbatem dicentem: *Fuit ille Balaam idem, qui in libro Job dicitur Eliu; primum Propheta, & vir sanctus, postea propter avaritiam, divini vel arioli vocabulo nuncupatus.*

Num. 22. Balaam prius Prophera Dei postea factus est Ariolus.

Rup. Abb. in c. 2. Apoc.

4. S. Bernardinus Senensis cujusdam sui temporis honestissimæ virginis refert lapsum: nam postquam hoc salutare præmisisset monitum: *Cautela adhibenda in auditu, nam ex auditu Cedrus Libani corruit;* postea subjungit: *vidi virginem quamdam triginta & octo annis in virginitate permansisse propter Christum.* Quis ob habitum per tot annos comparatatum virtutum, impossibile futurum esse non judicasset, quod tandem hæc virgo à virginali suo proposito resiliret? Et tamen infeliciter lapsa fuit, sed quonam medio adhibito hoc accidit? Num forsitan à præpotenti aliqua persona solicitata fuit, cum fraudulenta addita promissione, quod eam ad magnas dignitates eveheret? aut vero à lascivo quodam juvene seducta, & vehementer de illicitis actibus tentata fuit? Minime quin potius audite, quam sit verum, quod, nisi circumspecti simus culpæ veniales ad periculosa præcipitia nos pertrahant; subdit enim præfatus S. Bernardus: *Ex uno verbo inhonesto audito, vidi corruisse ita terribiliter, quod si Diabolus carnem haberet, non taliter corruisset.*

S. Bern. Sen. t. 4. serm. 20. de Luxur.

Virgo diu castissima ex uno verbo inhonesto audito lapsa fuit carnaliter.

5. Vigliega peregrinum quemdam refert casum, è quo facile discere possumus, quam sit necessum omnem tentationibus aditum amputare, omnes removendo illis succumbendi commoditates & occasiones; Cum enim Goffredus Pilosus loci cujusdam, prope montem Seratium, Comes, filiam quamdam haberet à Dæmone obsessam, hic vero sæpius exorcizatus dixisset, se inde nequaquam ejiciendum, nisi juvencula ad Garinum duceretur, quo nomine quidam Dei servus appellabatur, qui prope dictum lacum in Eremo sanctam vitam agebat: Quare pater filiam ad hunc Garinum adduxit, à quo etiam paulo post ab hoc maligno spiritu liberata fuit; at vero, ut de assecuta hac liberatione securior esset, rogavit dictum sanctum Eremitam, ut filiam suam novem dierum spatio penes se in sua disciplina retineret; Cui petitioni Garinus haud difficulter assensit; at vero subito vehementes carnis stimulos in se experiri cœpit (fructus nimirum temerariæ suæ præsumptionis) quibus tamen fortiter resistebat, verumtamen prope antrum, in quo dictus Garinus Eremita habitabat, alius quidam demorari cœpit, specie quidem exterioritenus etiam Eremita, revera tamen ipsemet Diabolus, speciem Eremitæ fallaciter indutus, cui Garinus tamquam viro in spirituali ac mystica vita valde exercitato, cor suum aperuit, suas ei manifestando tentationes, & iis resistendi ab eo postulando efficacia remedia; asseruitque insuper, sæpius à se patrem filiæ rogatum fuisse, per nuntium, ad eum hanc ob causam specialiter missum, ut suam quantocius ad se adduci curaret filiam; Cui fictus ille Eremita, abjecti animi indicium esse respondit tentationibus cedere, virili potius animo illis generose resistendum esse. Verum observetis velim, quænam culpa ipsi offendiculo fuerit, ut turpiter caderet; certe non alia, quam nimia de viribus suis propriis præsumptio & confidentia, & neglectus hujus tam salutaris sententiæ: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Sed quisnam obsecro fuit hujus infelicis Eremitæ infaustus exitus? Hic nimirum. *Itaque implanatus perverso consilio Garinus, hasit in specu cum puella, & impetu vehementissimæ tentationis dejectus, puellæ vim intulit; mox vero à patrato scelere pudore nimio obrutus, ad veteratorem, quem pro sodali habebat, regressus, & casum fassus immanem, retulit ab immani consultore consilium trucidandæ puellæ, ut scelus lateret, id quod in cellam retrogressus perfecit, cultro in puellæ dormientis jugulum adacto.* Verumtamen Divina pietas nec ipsum, nec illam in æternum perire permisit, siquidem ipsa propter ardentem, qua erga Beatissimam virginem ferebatur, devotionem à mortuis resuscitata fuit, ibidemque paulo post monasterium virginum fundavit; Garinus vero Eremita austerissimam pro commisso scelere egit pœnitentiam.

Viglieg. Flos. S.S. 2. p. c. 23. Exorcista ejiciens dæmonem decipitur.

Astutia Diaboli.

Eccl. 3. 27. Prævia fornicatione suadentis homicidium.

6. In vita B. Jordani, qui tamquam Prior Generalis universam gubernavit Dominicanorum Religionem, refertur, Fratrem quemdam in Capitulo fuisse accusatum, quod mulieris cujusdam, sine ulla tamen malitia, manum tetigisset; Cumque ille, mulierem istam non vanam, aut sæcularem; sed sanctitate vitæ famosam fuisse respondisset, sanctus vir Dei subintulit: *Pluvia bona est, & bona terra, tamen ex eorum commixtione fit lutum: quo fœdantur cæteræ res: sic & manus viri, licet bona fuerit, similiter & mulieris, ex commixtione tamen istarum, nonnunquam cogitatio, vel affectio mala consurgit.* In Franciscanorum annalibus virtuosus & heroicus cujusdam Religiosi actus refertur, ex quo parum sæpe scintillam magnum excitare posse incendium, luculenter ediscere possumus. Refert enim Ordinis illius Historiographus P. Lucas Wadingus, quod mulieris cujusdam Principis valde devotæ pedissequa, *Religiosum, vere qui religiosi erant, curantem, sæpius invisebat, quo nihil ei molestius, nec quod magis horreret, aut fugeret, accidere poterat. Dum ergo semel orantem per nuntium interpellaret, rogaretque ut se allocuturus in Ecclesiam prodiret, illeque renueret, & illa demum pro mulierum conditione magis instaret cum lachrymis, suamque causaretur mœstitiam ex denegato sancti viri alloquio, & pia exhortatione, tandem importunè rogatus accessit, ignem una, paleas altera manu ferens, quas ut ipsi admovit, & subito succenderentur, adjunxit: Domina, ideo tuum, quantumvis pium, recuso consortium, & familiare colloquium, quia idipsum, quod paleæ ex approximatione ad ignem lucratæ sunt, lucrantur etiam Religiosi, qui fœminis familiarius, aut sæpius colloquuntur, ingentemque illum perdunt fructum, quem ex divino alloquio, & sancta oratione possent acquirere.*

Vit. B. Jord. c. 43. Tactus manus etiam mulieris reprobatus.

Luc. Wading. Ann. 1217. n. 24. Historia facta.

7. S. Dorotheus illis, qui animam suam secure salvare serio contendunt, sequens dedit saluberrimum documentum, videlicet illis valde cavenda esse prima peccati semina; quod si tamen illis aliquis incaute & inconsiderate patefactus esset aditus, subito extirpanda esse, ob ingens quod ex iisdem eis imminetet alias periculum: Hic statim, nisi se revocet, & respi-

S. Doroth. doct. 1. Documentum S. Dorothei.

resipiscat, sensim labitur; Idem quoque lapsum refert cujusdam Monachi qui Religiosum aliquem laudari audiens, eum deridendo contemnens, dicere solebat, neminem laude dignum esse, præterquam Zosimum, & monasterii ipsius Fratres; Postea nec illos altiujus æstimavit asserendo neminem laudem mereri, præter Macharium; Paulò post vero dicebat; Et quis est Macharius? nemo in pretio haberi meretur, quam solus Basilius & Gregorius; Nec multum præteribat temporis cum ecce & hosce contemnebat, dicendo solos Apostolos Petrum & Paulum passim ab omnibus in veneratione esse habendos. *Cui ego prædixi*, inquit S. Dorotheus, *quod & eveniet, fore ut hos quoque suo tempore contemneret, quod sane factum est, nam eos quoque sprevit, & nullo habendos esse in pretio, præter Trinitatem, asserere cæpit, statimque in Deum quoque factus insolentior, exarsit, insanivit.* Demum vero idem sanctus Pater in hæc verba concludit: *Nobis igitur luctandum est cum prima, ne in secundam paulatim labamur superbiam.*

Monachus quidam gradatim superbivit.

8. In vita illius servi Dei Camilli de Lellis, Religionis clericorum ministrantium infirmis eximii fundatoris legitur, quod cum per modicam pedis fricttionem sibi causasset parvum aliquod vulnus, illudque penitus neglexisset, paulatim vulnus illud eousque excreverit, ut per multos annos acerbissimos inde passus fuerit dolores eumque ad luctandum sibi victum in mediis hisce doloribus cogeretur provulneris sui cura habenda, ministrare infirmis, progressu temporis se sub directione S. Philippi Nerii vitæ spirituali addixerit, in eaque paulatim ad eam usque perfectionem pervenerit, ut tandem dignus factus fuerit, qui tam sancti bonoque publico adeo proficui instituti, religionis videlicet clericorum infirmis ministrantium, prima fundamenta jaceret.

Exiguum vulnus dum negligitur, accrescit.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Lapsum, & prævaricationem Evæ, suam, à multis antecedentibus, licet venialibus transgressionibus, originem, & causam habuisse probatur.

THEMA.

Tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit. Gen. 3. v. 6.

Invidia diaboli.

1. REbellis ille Angelus, considerans, hominem creatum, ut illos beatitudinis thronos, è quibus ipse, una cum sequacibus suis præcipitatus fuerat, occuparet, ejusdem hominis innocentiæ invidens, eumdem omni cum studio supplantare, eique Creatoris sui gratiam pariter & gloriam, ad quam electus fuerat, eripere est machinatus; Nec est, quod vobis persuadeatis, quasi ad hoc intentum obtinendum, totum contra ipsum suscitaverit infernum, cunctasque vires suas exeruerit; Nequaquam enim id fecit, *sed serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus*; ut enim hominem in præcipitium profundum, una cum tota sua progenie deturbaret, astutia utens sensim & paulatim processit, eique ruinam suam unico dumtaxat pomo mediante fabricavit; ô quam exiguo & vili medio, quam ingens & inexplicabile damnum procuratum fuit. Meriro igitur S. Bernardus in hæc verba exclamat: *Hostis offert pomum, & surripit Paradisum.* S. Guilhelmus quondam Dux Aquitaniæ (qui ante conversionem suam, monstrum quoddam fuit iniquitatis,

Genes. 3. 1.

postea verò veræ pœnitentiæ factus est speculum) dicere solebat: *Aqua servis Dei mensuratim bibenda est*, id est, cavere quoque debent transgressiones leviores, & veniales, quia hæ sæpe offendiculum sunt, unde gravior sequitur lapsus, adducebatque Adæ exemplum, qui non de cujusdam perdicis, sed pomi alicujus esu tentatus fuit; Item Esau, qui pro vili lentis edulio, primogenituram suam amisit. Hoc quoque eodem exemplo diu ante usus fuit S. Hieronymus, qui Monachos, ne culpas quantumvis leves contemnant, exhortari volens inquit: *Invenimus etiam Dei amicos, ob unius contemptui errorem, bonorum retro factorum munificentiam perdidisse. Sic Adam facile cum Diabolo credidit seducenti, post familiaritatem & colloquium Dei, unius pomi cupiditate superatus, perdidit Paradisum, & quia per transgressionem unum habere præsumpsit, multa simul bona amisit.* Porro circa hanc prævaricationem, sacris interpretibus ducibus in præsenti discursu fusius discurremus: evidenter etenim probare conabimur, magnam illam protoparentum nostrorum ruinam, ex multis præcedentibus culpis venialibus suam traxisse causam, & originem.

Aqua mensuratim bibenda est.

S. Hier. t. 9. Reg. Monast.

2. *Serpens erat callidior &c. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederitis de omni ligno Paradisi?* Fuit quorumdam satis probabilis opinio, quod scilicet serpens ille tortuosus intra delitiosi illius viridarii districtum ingredi nequaquam ausus fuerit, sed quod foris steterit, & cum Eva, quæ ea, quæ desoris extra Paradisum erant, curioso oculo perlustrabat, sermones miscuerit. *Libera nobis relinquitur facultas asserendi*, inquit Rupertus Abbas, *quod non serpens præsertim à Diabolo corporaliter invadente, possessus, in Paradiso fuerit, sed mulier corpore & oculis vaga, dum incontinenter deambulat, forte prospectans, qualis extra Paradisum mundus haberetur, & serpens, utpote astutus, dulcedini terræ propius vel ambitiosius innititur, locus Diabolo datus est, & occasio porrecta, unde tentaret.* Porro Eva, utpote quæ paulo ante à Deo creata, & ad tam sublimem statum evecta fuerat, ut esset mater eunctorum viventium; & de qua Psalmista dicere non dubitabat: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eam, & constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus*, ipsa inquam potius tunc Creatori suo immensas gratias agere, mentemque suam per orationem ad Deum levare, non vero curiose circumvagari debuisset; hoc enim si fecisset, tentator utique adversus eam nunquam prævaluisset.

Rup. Abb. l. 5. c. 2. in Gen.

Eva intra, serpens extra paradisum loquitur.

3. Eva à conjuge suo divisa erat, sed quonam pacto fine? Hæ quidem separatio, ut S. Paulus ad Corinthios scribit, ad tempus permitti poterat, sed eo tantum fine, *ut vacetis orationi*, non vero ut oculorum pasceret curiositatem. Audiamus Ambrosium Catherinum in hæc verba scribentem: *Sola erat Eva, nescdum enim conjunctus illi erat Adam, secundum carnem, credo enim (ut apud quemdam me legisse recordor) sejunctos tantisper mutuo consensu fuisse, nolentes copulari invicem carnalibus nuptiis, prius quam gratias Deo agerent, pro tantis acceptis beneficiis, ut copularentur ei eo, secundum mentem, nuptiis spiritualibus, sicut dignum erat, ea quippe via primum quærendum erat regnum Dei. Proposuerunt autem saltem triduo abstinere, vitamque à contemplatione inchoare, quod mihi valde credibile videtur, nam ita esse faciendum, Divina Scriptura in libro Tobiæ commonefacit; non enim decebat fructus Spiritus postponi carnis exercitio. Hoc ipsa ratio dictabat, & status illius integritas ita faciendum esse postulabat. Quo factum est, ut vehementius*

Eva ab Adamo separata tentata fuit.

1. Cor. 7. v. 5.

Ambros. Cath. in c. 3. Gen.

mentis ad tentandum accingeretur Diabolus, inveniens mulierem solam, aversam ab oratione, quo magis expositam se prabuit tentationi. Ut enim solitudo est orationi potissimum accommoda, ita sine meditatione, ac serio aliquo bono studio, est tentationi per otium, quo abundabat, maxime pervia. Unde Oleaster pro sexu muliebri sequentem deducit utilissimam moralitatem: *Admonet locus iste fœminas, ne maritis inscii, & absentibus, cum aliquo colloquium habere prasumant, prasertim cum astutis & callidis, sed cognoscant se facile posse decipi.*

Oleast.

4. *Cui respondit mulier.* At vero fierine poterat, ut cum Eva sapientiam quamdam, & notitiam infusam, altissimamque habuerit rerum divinarum, præclaro illi innocentiæ statui congruentem, nihilominus petulantem serpentis non agnoverit arrogantiam, & temeritatem, quando ille secretorum judiciorum altissimi Dei causam, & mysteria indagare non dubitabat? Audiamus hac de re S. Thomam à Villa nova ita scribentem: *Quid insolentius, quid procacius, quam ab omnium conditore Domino dati pracepti rationem perquirere? Rationis injuncta causam expetere?* Et vero Eva serpentem loquentem audiens, colloquium istud suspectum habere debuisset, maxime quando illum audiebat de ipsorum excellentia magis adaugenda solicitum, & zelose industrium. *Debebat mulier ex ipso aggressu eminentem conjectare malitiam,* inquit D. Chrysostomus, *tum quod de industria, qua non erant, dicebat, tum quod, quasi curam ipsorum gereret, ut scire posset, qua illis à Deo pracepta, & sic ad pravaricationem ipsos traheret. Igitur cum posset statim illius imposturam videre, & aversari verba uti nugacia, & seipsam in tantam humilitatem non dejicere, noluit. Oportebat, inquam, initio colloquium illius non ferre, sed illi soli loqui, propter quem, & in cujus adjutoriis producta erat, particeps dignitatis illius facta.* Lyranus ingeniose, Evam non per ignorantiam, & fragilitatem, sed scienter, & malitiose prævaricatam fuisse, ponderat, inquiens: *Non fuit ex Dæmonis electione, quod serpentem Diabolus intravit, sed magis ex divina dispensatione, qua non permisit, hominem tentari per Diabolum, in specie gratiosa, & nobili, per quam posset facilius decipi, sed magis in specie horribili, in qua fallacia Dæmonis facilius posset deprehendi.* Quænam, obsecro, erat illa primæ mulieris stultitia, quod sibi persuaserit, horribilem quemdam, & deformem serpentem, corpore suo per terram reptantem, & evomentem ex ore toxicum, ad dandum ei consilium procurandamque illi majorem dignitatis suæ excellentiam, habilem esse & idoneum? *Poterat Evam intentata fraudis, colubri commonere figura,* inquit idem Villanovanus, *si mens non læva fuisset, quid enim à serpente expectari poterat, nisi virus? Non ovis aut agni speciem Diabolus assumere permissus est non vultu Angeli splendore corusco, ne esset potestas in fraude, excusatio in incredulitate.* Quod si illum serpentem esse sciebat, illum utique contemnere & abominari debebat; quod si vero Diabolum per ipsum loqui suspicari poterat, multo magis illi exhorrescendus erat. *Etiam in hoc peccavit,* inquit alius quidam Interpres, *quod diutius cum Diabolo confabulabatur, cum oporteret primam ejus suggestionem statim allidere ad petram: nemo securus loquitur cum Diabolo,* Et paulo post subnectit: *In hoc peccavit Eva, quod virum non interrogat, sed sibi videbatur sapiens.*

S. Thom. de Villa nova Conc. 2. de Annun.

Debuisset Eva serpentis colloquium habere suspectum.

D. Chrysost. hom. 16. in Gen.

Eve malitiose prævaricata fuit.

Lyran.

S. Thom à Vill nov. ibid.

Diutius colloquium cum serpente fuit peccaminosum.

Ferus.

5. Verum enimvero scire hoc loco perceperem, an in ipsa illud Ecclesiastici adimpletum fuerit oraculum: *Qui credit cito, levis est corde, & minorabitur?* Neque enim verisimile est, quod quæ justitiam & innocentiam originalem nondum exuerat, infusam sibi amiserit sapientiam: Quod enim Psalmista ait: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus,* pro statu naturæ corruptæ intelligendum venit. Sacer quidam Interpres & Ecclesiastes olim Moguntinus, Evam ex solo curiositatis motivo, longum cum serpente miscuisse sermonem, his verbis asserit: *Nihil aliud persuasit mulieri, ut serpenti auscultaret, quam curiositas: sciebat serpentem esse animal irrationale, miratur tamen loquelam ejus.* S. Thom. Doct. Angelicus ex testimonio S. Augustini, ita scribit: *Potest responderi, sicut dicit S. Augustinus lib. 11. de Genesi ad litteram cap. 16. quod aliqua elatio præcessit in muliere, qua excæcavit ejus intellectum, & inclinavit ad credendum, & fuit forte elata ex blando modo loquendi, & reverenti modo, quem tenuit, loquendo cum ea.* Abulensis punctum aliquod notatu dignum in medium adducit, propter quod Evam tortuoso huic animali aures præbuisse censet, licet Dæmonem in illo absconditum delitescere suspicaretur; Ait enim: *Immoderate honorem & excellentiam appetendo;* Eva enim supra conditionem suam sublimius elevari ambiebat: *Loquimini nobis placentia.* Idem quoque motivum diu ante Abulensem insinuavit Alcuinus inquiens: *Quomodo potuit mulier credere serpentis sermonibus? Respondeo. Quia forte inerat ante menti illius amor quidam propriæ potestatis, & quadam de superbia præsumptio, qua per illam tentationem fuerat vincenda, & humilianda.*

Eccli. 19. 4.

Psal. 48. 21.

Ferus.

S. Thom in cap. 3. Gen.

In Eva præcessit quædam superbia.

Abul. q. 6. in c. 3. Gen.

Alcuin. interrog. 65. in Gen.

6. *Cui respondit mulier.* Ex quo Eva jam audiendo Dæmoni aures suas præbuerat, debuisset merito os & linguam suam omni cum solicitudine constringere, & cavere, ne illi minimo quoque verbo responderet; id quod notans Ambrosius Catherinus ait: *Reprehenditur curiositas, & temeritas, non in dicto quidem ipso, quod respondit, sed in facto, nam ei respondit, quem mox contemnere debuerat;* Et vero alius quidam Ambrosius scilicet sanctissimus Ecclesiæ Doctor diu ante dixerat: *Vicissemus, si Eva tacuisset; Ergo primum illud processit ex voce peccatum;* Neque enim ex sacra Scriptura ipsam eo usque locutam fuisse constat, & utinam ad majus bonum nostrum muta fuisset; Primo enim, quod protulit, verbo serpenti ad se aditum indulsit, qui cautim & paulatim ulterius progrediebatur, ut illam demum in præcipitium protraheret. *Tacere debuerat mulier, & indicare protinus marito: periculosum est, confabulari veteratoribus, Dæmonum persuasionibus præbere aurem, & obsequi,* inquit Lippomannus.

Ambr. Catherin.

S. Ambr in Psal. 38.

Eve debuisset se referre ad Adamum.

7. *Cui respondit mulier.* Porro sagax & versipellis Dæmon omni studio ex ore Evæ conatus est extorquere, quid: Deus ambobus præcepisset, quæ promptè cuncta ei revelavit, ac proinde ait Chrysostomus: *Non solum non est illum aversata, sed omne mandatum illi detexit, & porco margaritas objecit, impleturque quod à Christo dictum est: Ne mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent illas pedibus suis, & conversi vos dirumpant, id quod & hic factum est.* Idem quoque alius quidam Interpres his verbis indicat: *Etiam in hoc peccat Eva, quod Diabolo Dei mysteria pandit; malum est quibusvis detegere mysteria Dei. Dixisse debuerat mulier: Quid ad te de præcepto nobis dato?*

Lippoman.

Chrys. ibid.

Eva non debebat Diabolo pandere secreta Dei.

Ferus ibid.

8. *Cui respondit mulier: De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur, de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.* Ex quibus verbis Rupertus Abbas aliam quamdam manifestat Evæ malitiam, inquiens: *Hæc verba jam vitiatæ mentis sunt indicia, nam quantum in se erat, depravavit mulier ver-*

Rup. Abb. ibid. c. 5.

ba

Eva verba Dei auxit, diminuit & mutavit.

ba præceptoris Domini tribus modis, quibus usque hodie depravare nititur sacram Scripturam, omnis, qui est ex parte Diaboli, scilicet appositione, diminutione, mutatione. Apposuit namque dicendo: Ne tangeremus illud, quia videlicet Dominus Deus hoc tantum dixerat: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. Diminuit vero, quia cum certa & enuntiativa affirmativa dixerit Deus: In quocumque die comederit, ex eo morte morieris, hæc dubium vel frivolum volent esse illud: Ne forte, inquit, moriamur. Mutatione autem, quia cum dixisset Dominus: Ex omni ligno Paradisi comede, & unum solummodo interdixerit, lignum scientiæ boni & mali, hæc autem: De ligno, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis, & mentita est; nam & lignum vitæ erat in medio Paradisi, quod Deus non interdixit. Ergo jam impatienter ferebat, & murmurabat, quod quasi parcus, vel avarus Deus, pretiosa media Paradisi reservaret, & viliora quæque per circuitum colligendo, in cibum homini concessisset. Idem quoque lamentum ab aliis observatum fuit. Et quidem doctissimus Ferus inquit:

Ferus ibid. Eva in unico præcepto gravata, fuit ingrata pro omnibus aliis fructibus

Non tam gratam se ostendit, de tot concessis fructibus, quam querula erat de uno prohibito. Abulensis existimat Dæmonem dicendo: *Cur præcepit vobis Deus &c.* dicere voluisse: *Quare aggravavit vos Deus tantum, subjiciendo in servitutem, ut non comederetis de fructu? stulta autem Eva, quæ non attendit, quod melius erat subditum esse Deo, quam in seipso elevari, indicavit se in hoc præcepto fuisse gravatam; quare jugum hoc judicavit esse abjiciendum, de fructu vetito comedendo.* Abulensis Dæmonem quisnam fructus vetitus fuisset probe quidem scivisse, illum vero artificio se dissimulasse censet, inquiens: *Licet Diabolus sciret, quæ erat arbor prohibita, tamen noluit explicare, ut mulier eam per se explicaret, & daretur ei occasio plura loquendi, & seipsam movendi ad displicentiam, & desiderium comedendi.*

Abul ibid. q. 3.

9. *Ne tangeremus illud.* Quod si verum erat, Evam à Deo accepisse præceptum non solum non manducandi, sed nec tangendi fructus illius arboris, ecce tibi alium ejusdem Evæ errorem, quia scilicet manifesto se exponebat prævaricationis periculo, siquidem ut Ambrosius Catherinus ait: *Creditur Eva fuisse tunc juxta vetitam arborem, absens à viro, quando adorsus est illam serpens, & forsitan cogitabat secum tacitè de illo Dei mandato, disquirens rationem præcepti, cur Deus vetuerit, ne de ligni illius fructibus vescerentur, quod non est veri obedientis; non quod hæc cogitatio & disquisitio sit peccatum in se, nisi quatenus res est periculosa, quæ & facile trahit ad peccatum.* Abulensis Evam ex semetipsa adjunxisse putat illa verba: *Et ne tangeremus: Hoc*, inquit, *addidit à seipsa, ad demonstrandum, quod Deus gravabat imponendo tam durum præceptum, quia modus displicentium in rebus aliquibus est, cum libenter non ferant sermonibus exaggerare.* Cui displicentiæ insuper accessit mendacium, contemptui conjunctum.

Ambros. Catherin. Probabile quod serpens invenerit Evam sub arbore vetito.

Abul ibid.

10. *Ne forte moriamur.* Notatu dignum est illud ly: *Forte.* Per hoc enim primæ & æternæ Veritatis infallibiles decisiones in dubium vocavit. Unde Hugo de S. Victore ita scribit: *Considerate incrementa perditionis. Primum dixerit Deus: In quocumque die comederis, ex eo morte morieris; Deinde dixit mulier: Ne forte moriamur. Novissime serpens dixit: Nequaquam morte moriemini. Deus affirmavit, mulier dubitavit, Diabolus negavit. Nequaquam autem Diabolus coram muliere verba Dei negare præsumpsisset, si non prius ipsam mulierem dubitantem invenisset. Quæ ergo dubitavit, ab affirmante recessit, & neganti appropinquavit. Ipsa igitur secundum aliquid inchoavit malitiam, quæ tentatori iniquæ persuasionis dedit audaciam.*

Hug. de S. Vict. lib. 1. de Sacram. p. 7. cap. 4. Eva vocavit verba Dei in dubium.

11. *Ne moriamur.* Arias Montanus notat, Evam à ligno prohibito abstinuisse ex servili & indigno motivo, scilicet ex motivo timoris, non vero ex reverentia & amore erga Deum *Metu magis, quam voluntate sese duci, & agi fœminea sapientia declarabat*, inquit Arias præfatus, *pœnæque formidine detentam, jussum illud observare. In vulgari & proverbiali versu communiter dicitur: Oderunt peccare boni virtutis amore; oderunt peccare mali formidine pœnæ.*

Abstinuit à ligno vetito ex motivo timoris. *Arias Mont. de generat. & Regenerat. Adam lib. 1. c. 14.*

12. *Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini.* Circa hæc verba Abulensis ita scribit: *Diabolus, quia vidit mulierem de morte comminata dubitantem, statim constanter asseruit, mortem nullo modo pro illo actu secuturam, ut de assertione Dei ad dubitationem mulieris, & deinde ad negationem Dæmonis gradatim veniretur.* Ambrosius Catherinus hanc notat esse Diaboli astutiam, quod scilicet peccati malitiam semper diminuat, ut ad levia committenda nos pertrahat, scit enim quod à minimis incipiunt, qui in maxima proruunt. Idem Author notat, quod in Hebræo non habeatur: *Cur præcepit vobis Deus &c. Non sic legitur, sed quasi antea aliquid prælocutus esset cum illa, adjecit: Etiam quia dixit Deus, non comedetis de omni ligno horti, ac si dixerit: Certo deprehendo verum esse, quod jam tibi dixi &c. Extenuavit etiam subdole vim mandati, non enim dixit: Etiam quia præcepit Deus, sed etiam, quia dixit Deus, dixisse illum, inquit, non præcepisse.* Minime contentus, quod allegando: *Nequaquam moriemini*, Deum fecerit mendacem, hic insuper illum tamquam invidum, malignum & avarum calumniatur, prouti statim audietis. Unde bene Ferus ait: *Perpendens Diabolus se non parum profecisse apud mulierem, persuasam jam infidelitate circa Domini verbum nunc apertius aggreditur, non enim cessat, ubi semel admittitur.*

Abul. ibid. quæst. 4.

Ambrof. Catherin. ibid. Diabolus malitiam diminuit.

Ferus.

13. *Scit Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii, scientes bonum & malum. Quid hac blasphemia Draconis horribilius*, inquit Rupertus Abbas, *quid hac præsumptione nequissimi nebulonis sceleratius? quasi parum fuerit, quod superbiendo, Dei similitudinem perdidit, adhuc detrahendo, sibi similem asserere Deum, præsumis.* Ambrosius Catherinus temeritatem serpentis ulterius progredi dicit, quasi in hæc verba protoparentibus suggerendo: *Parum amat vos Deus, qui potuisset multo majora vobis, si voluisset donare; sed invidit vobis sicut & mihi, ne ea sciretis, quæ tamen sunt scitu dignissima, prohibuit, ne de omni ligno vesceremini, eripiens vobis libertatem vestram naturæ vobis debitam, & sic cœpit irritare fœminæ animum.* Ad hæc autem blasphema verba Dæmonis Eva merito fugere debuisset, utpote quæ loquentem Dæmonem manifeste indicabant; Unde D. Chrysostomus ait: *Congruum erat statim, cum disceret ex verbis ab illo dictis, quod diversa à verbis Dei essent, & quod alia quidem Conditor imperasset, alia autem ille, & plane contraria Deo diceret, ut ipsa aversaretur, & fugeret illius consuetudinem, abominareturque illum, qui suam linguam contra datum illis mandatum acuere audebat.* Lippomanus inquit: *Non dicit: sic est voluntas creatoris, quare sic ordinarit, ipse novit, nobis sufficit obedire, quia vita nostra in voluntate ejus.* Chrysostomus similiter ait: *Oportebat te adversabundam ab eo, qui diversa à Deo dixerat, dicere: Apage, impostor es tu. Quali venia dignabitur ullus mulierem omnino enim aures occludere poterat, illo temeraria hæc dicente.* Gravissimus quoque Evæ error fuit, quod majorem patri mendaciorum, quam primæ & æternæ veritati, Creatori, inquam, suo, adhibuerit fidem. *Etiam in hoc peccavit Eva*, inquit Ferus,

Rup. Abb. ibid. cap. 6.

Ambrof. Catherin. Virtualiter Diabolus accusat Deum invidiæ.

Chrysost. ibid.

Lippoman.

Chrysost.

Ferus.

rus,

Verus. rus, *quod fletis & audivit à serpente, cum Deus se Doctorem hominis futurum ostenderit.*

Eva temere exposuit se periculo. Eccli. 3. 27. Chrysost. h. 5.

13. *Vidit igitur mulier, quod bonum esset &c.* Fuit hoc postremum discrimen, in quod se conjecit, in medium occasionis male agendi sese exponendo: *Qui autem amat periculum, in illo peribit.* Chrysostomus de levium peccatorum periculis disserens inquit: *Gustus vel visus leve quiddam & inane forsitan videtur. Gustus levis non est, qui Adam protoplastum in origine mundi decepit, & cum eo genus humanum sententiæ mortis addixit.* S. Augustinus aliam lapsus Adami assignat rationem, scilicet nimium erga conjugem suam amoris affectum, non eam abnuendo pomum, illam contristari voluit: *ne contristaret delicias suas*; adeoque à primo ad ultimum, certum esse ex hoc Discursu colligitur, quod plura peccata in unum congregata primam matrem seu potius novercam nostram in illud se duxerit præcipitium, in quod Adam cum universo humano genere prolapsus fuit. Concludo igitur cum sequentibus S. Augustini verbis: *Tam leve præceptum ad observandum, tam breve ad memoriam retinendum, ubi præsertim nondum voluntati cupiditas resistebat, quod de pœna transgressionis postea subsecutus est, tanto majori injustitia violatum est, quanto faciliori posses observantia custodiri.*

S. August. l. 14. de Civ. Dei cap. 12.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Licet multa peccata venialia peccatum aliquod mortale constituere nequeant; illa tamen ad mortalia disponere probatur.

THEMA.

Amen dico vobis, donec transeat cœlum & terra, iota unum, aut unus apex, non præteribit à Lege, donec omnia fiant. Matth. 5. ℣. 18.

1. SAlvator noster in cap. 5. S. Matthæi Apostolis suis qui universum mundum ad fidem conversuri, & sub jugum novæ legis gratiæ perducturi erant, serio, ut in adimpletione divinorum præceptorum exactissimi essent, hisce verbis præcepit: *Nolite putare quoniam veni solvere legem, non veni solvere, sed adimplere;* Et immediate subjungit: *Amen dico vobis* (qui loquendi modus in sacris litteris formam in se continet juramenti) *donec transeat, &c.* circa quæ verba S. Augustinus ita scribit: *tota, quæ dicimus peccata levia, noli contemnere;* Moxque convincentem subdit rationem, ob quam peccata etiam levia, quando specialiter in magno numero contracta sunt, nequaquam contemnere debeamus. Ait enim: *si contemnis, quando appendis, expavesce, quando numeras; Multa enim levia faciunt unum grande.* Hæc porro ultima S. Augustini verba communi Theologorum doctrinæ adversari videntur, & specialiter Scholæ S. Thomæ Doctoris Angelici, qui in prima secundæ hunc discutit articulum: *Utrum peccatum veniale possit fieri mortale,* & statuit pro parte negativa, cujus hanc assignat rationem, *quia ea, quæ differunt in infinitum, non transmutantur in invicem, sed peccatum mortale & veniale differunt in infinitum. Ergo non potest fieri mortale.* Melius tamen se in stabilita à se conclusione declarat, dum ait: *Veniale peccatum impossibile est sic fieri mortale, quod idem actus venialis numero, fiat mortale, vel multa venialia fiant unum mortale, sed veniale ex genere, fit mortale secundum intentionem finis.* Sanctus quoque Doctor modum considerans, quo fieri possit, ut malitia levis in gravem & mortalem transeat, ita scribit: *Alio modo potest intelligi, ut id, quod est veniale ex genere, fiat mortale; & hoc quidem possibile est, in quantum constituitur in eo finis, vel in quantum refertur ad mortale peccatum, sicut ad finem.* Subditque aliam quamdam distinctionem scitu necessariam, inquiens: *Tertio modo potest intelligi, ita quod multa peccata venialia constituant unum peccatum mortale; Quod si sic intelligitur, quod ex multis peccatis venialibus integraliter constituatur unum peccatum mortale, falsum est; non enim omnia peccata venialia de mundo, possunt habere tantum de reatu, quantum unum peccatum mortale, quod patet ex parte durationis, quia peccatum mortale habet reatum pœnæ æternæ, peccatum autem veniale, reatum pœnæ temporalis: Patet etiam ex parte pœnæ damni, quia peccatum mortale meretur carentiam visionis divinæ, cui nulla alia pœna comparari potest, ut Chrysostomus dicit: Patet ex parte pœnæ sensus, quantum ad vermem conscientiæ, licet forte quantum ad pœnam ignis, non sint improportionabiles pœnæ.* Demum vero ad casum nostrum descendens, culpæ venialis damna insinuat dicens: *si vero intelligatur, quod multa peccata venialia faciunt unum mortale dispositive, sic verum est;* Et sic est in præsenti casu nostri discursus.

Multa levia faciunt unum grande. Matth. 5. 17. Ibid. v. 18. S. August. tract. 1. in 1. Joan. S. Thom. 1. 2. q. 88. art. 4. Non realiter & integraliter. Sed dispositive.

2. S. Antoninus post adductam præfatam S. Thomæ doctrinam, declarare contendit, quomodo peccata venialia ad mortalia dispositiones existant. Ita enim docet: *Qui peccat venialiter ex genere, prætermittit aliquem ordinem, & ex hoc, quod consuescit voluntatem suam in minoribus debito ordini non subjicere, disponitur ad hoc, quod etiam voluntatem suam non subjiciat ordini ultimi finis, eligendo id, quod est peccatum mortale ex genere, & secundum hunc ordinem, id est, dispositionem intelligendum est, quod dicit Augustinus de pœnit. dist. 1. c. Tres sunt; scilicet quod illa peccata, quæ humanæ fragilitati, quamvis parva, tamen crebra subrepunt, si collecta contra nos fuerint, ita nos gravabunt, & oppriment, sicut unum aliquod grande peccatum, scilicet mortale.* Ex lectione S. Augustini varias notavi similitudines, quibus S. Doctor nobis conatur imprimere periculum evidens, quod peccata venialia quotidie magis magisq; augendo, eademq; ut talia negligendo incurrere possimus. Et quidem in serm. 244. de tempore ita scribit: *Tu, qui dicis, quia parvum peccatum est, velim scire, quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas, aut scissuras in vestibus tuis fieri velis.* Verum quidem quamlibet ex modicis illis plagis, modicum quoque saluti corporali inferre posse periculum, verumtamen omnes simul junctæ vires corporales adeo extenuare possent, ut deinceps alteri superventuro malo nequaquam possent resistere; Eodem igitur modo licet singula peccata venialia animam necare nequeant; attamen quia, ut suo loco probavimus, quodlibet peccatum veniale spirituale animæ vigorem debilitat, tentatorisque vires & temeritatem valde adauget, contingere posset, quod à tam impetuoso infestaremur insultu, ut inermes, ac aliunde usque quaque haud bene provisi, cederemus turpiter, & laberemur. Unde S. Augustinus ex suis præmissis hasce in confusionem & improperium nostrum deducit consequentias; Quod si nos metu salutis corporalis plures in corpore nostro parvulas plagas, vel in vestibus modica foramina & lacerationes tolerare noluimus, cur in anima nostra parva peccatorum venialium vulnera & plagas admittimus? *Qua fronte hoc facere in anima tua non metuis? At sic, quicumque hoc fecerit, plus amat vestem, & carnem suam, quam animam. Cum enim ad imaginem Dei facti simus quoties aliquid turpe, aut loquimur, aut facimus, toties*

S. Anton. 1. p. t. 10. 2. Quomodo ad mortale disponant. S. August. serm. 244. de Temp. Quodlibet peccatum veniale minuit fervorem charitatis & plura quæ tollunt. Similitudo de minutis vulneribus.

Dei imaginem fordidamus. Porro pictæ alicujus effigiei, ejus non tollitur perspectiva, aut symmetria, per unicam dumtaxat leviusculam: at vero si innumeræ maculæ talem picturam afficiant, illam adeo deformant, ut illam vix aliquis discernere aut agnoscere valeat. Et quidem hoc est, quod multis persæpe contingere solet, qui dum in exacta divinorum præceptorum imo & consiliorum Evangelicorum observantia viventes, leves tamen aliquos defectus nonnumquam committunt, his enim omnes compatiuntur, siquidem nemo mundus à sorde, at vero si iidem cuilibet peccato veniali committendo habenas laxent, vix eos ipsosmet esse dignoscetis, qui antea fuerant, amittunt enim omnem spiritualis & perfecti hominis, quam hactenus quod omnes habuerant, famam & existimationem, & lapsibus mortalibus valde sunt propinqui.

In pictura plurimæ minutæ maculæ æquivalent majori.

3. Doctrina est Aristotelis, ab ipsamet experientia quotidiana confirmata, quod scilicet *in veste candida atque munda, vel minima macula perspicua fit, nævusque quiscumque in vultu eleganti & speciosa magis reluceat, quam in facie turpi & obscura;* Idem vero peccatum quoque operatur veniale; siquidem in anima pura, Religiosa, optimique nominis magis displicet, magisque est scandalosa & periculosa, quia per illud Dei imaginem sordidamus S. Thomas authoritatem quamdam citat ejusdem S. Augustini super illa verba S. Joannis: *Qui incredulus est filio, non videbit vitam,* ita scribentis: *Peccata minima, id est, venialia, si negligantur, occidunt.* Et quia ut dici solet: *Mutus est Augustinus, ubi Thomas non loquitur,* ideo Doctor Angelicu eamdem exponit, dicens: *Dicendum, quod Augustinus loquitur in illo sensu, quod multa peccata venialia, dispositive causant mortale.* P. Alvarez aliam quamdam exponit S. Augustini similitudinem, cujus licet alibi quoque fecerimus mentionem, eamdem tamen hic repetere operæ pretium esse duximus, ad assumptum nostrum tanto magis confirmandum; ita igitur præfatus Alvarez scribit: *Levia peccata contempta, nos in manifestum perditionis discrimen adducunt, non quia ipsa sufficiant nos perdere, sed quia sæpe sufficiunt ad grave crimen inclinare, in quo sensu dixit Augustinus Epist.* 108. *de levibus peccatis; Quæ si collecta contra nos fuerint ita nos gravabunt, & oppriment. sicut unum aliquod grave peccatum; quid enim interest ad naufragium, utrum uno gravi fluctu navis operiatur, & obruatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta, atque contempta impleat navim, atque submergat? Neque enim id sapientissimus Pater dixit, quia putaret multa levia peccata, uni gravi coæquari, sed quia hæc, si non navim nostri cordis operiunt, at aperiunt, ut magnum fluctum peccati gravis suscipiant.*

Aristot. l. 8. c. 1. de gener. animi.
Similitudo tertia.
Joa. 3. v. 36.
S. August. cit. à S. Thom. ib.
Alvarez. p. 2. l. 1. p. 2. c. 16.
Quid refert? num navis paulatim minoribus fluctibus vel unico maximo absorbeatur.

4. Incipit sæpe aliquis honestæ recreationis causa ludere, & modicam pecuniæ summam ludi discrimini exponit, at vero dum contrariantem sibi videt fortunam, turbatur, movetur, irascitur, & ad recuperandum, quod amisit, majorem pecuniam aleæ committendo, ad idipsum revertitur, & majori cum rabie iniquiori fortunæ se exponit, hacque ratione id, quod à principio recreatio fuit, tandem degenerat in dissolutionem, obstinationem, scandalum, & sic fit vitium, quod illum mox præcipitat & in ruinam agit. Idem S. Augustinus alibi de peccatis levioribus quoque disserens ait; *Noli contemnere quia minora sunt, sed time, quia plura sunt. Attendite fratres mei, minuta sunt, non sunt magna. Non est bestia quasi leo ut uno morsu guttur frangat sed bestia plerumque minuta multa necant. Si projicitur quisquam in locum pulicibus plenum, numquid non moritur ibi? Non sunt quidem majores, sed infirma est natura humana, quæ etiam à minutissimis bestiis interimi potest, sic & modica peccata attendite, quia modica sunt, & cavete, quia plura sunt;* Apud eumdem alia legitur similitudo, à multis granis frumenti desumpta: licet enim quodlibet horum non magni æstimetur, multa tamen simul sumpta in magnum excrescunt cumulum; quod idem quoque notat in aquæ guttulis, quæ cum irreparabili agrorum & segetum damno, inundare faciunt maximos torrentes. *Sed dicis,* inquit, *minora sunt, minuta sunt, sine quibus non potest esse ista vita. Congere minuta, & faciunt ingentem acervum, nam & grana minuta sunt & tamen massam faciunt, & guttæ minutæ sunt, & flumina implent, & moles trahunt. Ideo & ille considerans, quam multa peccata minuta quotidiana committat homo, si nihil aliud, vel per cogitationes, & linguam attendit, quam multa sunt, & si attendit quam minuta sint, videt, per multa minuta fieri acervum magnum, & non quasi peccata sua pristina cogitans, sed ipsam fragilitatem humanam jam attendens, clamat: De profundis clamavi &c.*

Adducitur paulatim ferventius ludens.
S. August. t. 9. lib. de decem Chord. cap. 11.
Alia similitudo desumitur à multis granis frumentorum
S. August. in Psalm. 119.

5. Potestne granum aliquod dari minutius arena maris? Et tamen quis diceret, quod hæc tam minuta granula sufficiunt ad navim aliquam submergendam, quæ instar mobilis cujusdam castri aut fortalitii, per Oceanum oberrat, & in se integrum quasi sustinet militum exercitum? Quam similitudinem idem S. Augustinus adducit, inquiens: *Quam minutissima sunt grana arenæ? si arena amplius in navi mittatur, mergit illam, ut pereat.* Quis crederet, quod stilla aquæ sublime aliquod & à suis fundamentis optime stabilitum ædificium in terram prosternere posset? Et tamen Ecclesiastes ait; *In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perstillabit domus.* Dum enim stillicidium aliquod aquæ prohiberi negligitur, illud excipiens & imbibens trabs aliqua, cui omnes reliquæ contignationes innituntur, diuturnitate temporis marcescit, ac tandem à mole superimminente confracta, tectum secum rapit, lapsuque suo omnia aliis inferiora conclavia cum totali palatii ruina & desolatione in terram prosternit. *Quam minuta sunt guttæ pluviæ,* inquit Augustinus, *nonne flumina implent, & domos dejiciunt? Quotidiana & plurima timenda est ruina multitudinis, etsi non magnitudinis.* Idem S. Augustinus in Homilia quadam ad idem nos exhortans inquit: *Quam multa sunt alia peccata, sive in loquendo de rebus & negotiis alienis, quæ ad te non pertinent, sive in vanis cachinnationibus, cum scriptum sit: Stultus in risu exaltat vocem suam, sapiens autem vix tacite ridebit, sive in ipsis escis, quæ ad sustentandam hujus vitæ necessitatem præparantur, avidior, atque immoderatior appetitus, sæpe excessum modum postridiana cruditate contestans, sive in vendendis & emendis rebus, caritatis & vilitatis nota perversa? Piget cuncta colligere, quæ quisque in se ipso certius comprehendit si divinarum scripturarum speculum non negligenter attendat. Quæ quamvis singula non lethali vulnere ferire sentiantur, sicut homicidium, vel adulterium, vel cætera hujusmodi, tamen omnia simul congregata, velut scabies, quo plura sunt, necant.* Verum quidem est, quod scabies, vel lepra aliquanto temporalis infirmitas mortalis non sit, successu tamen temporis malignatur, & necem infert. Ita quoque peccatum veniale omni caret mortali malitia, paulatim tamen in enormem degenerat malignitatem. Neque solum S. Augustinus damna illa perniciosa peccatorum levium, maxime, quando multa sunt, & tamen nihil æstimantur,

Quinta similitudo sumitur ab arena maris.
S. August. lib. de decem Chord. cap 11.
Eccle. 10. 8.
S. August. hom. 50. ex 50.
Recensentur plura peccata venialia.

con-

B. Laur. Just. de perfect. grad. c. 1.

consideravit. Verum etiam B. Laurentius Justinianus de iisdem in hæc verba scribit: *Ex dispositione quoque labitur facile quis in mortale. Dum enim homo per frequentem lapsum absque ullo timore venialia peccata committit, disponitur ad mortalia. Quare quisquis cupit placere Deo, & per virtutum studia anhelat ad perfectionis culmen ascendere, omni qua valet industria, conetur, nedum mortalia, verum etiam venialia vitare peccata.*

S. Bonav. lib. 3. comp. Theolog. Verit. c. 12.

6. S. Bonaventura quoque supradictam doctrinam, scilicet quod licet innumera venialia mortale facere nequeant, certo tamen modo quodam veniale peccatum in mortale transire possit, in hæc verba confirmat: *Sciendum, quod peccatum veniale numquam potest fieri mortale, videlicet si intelligatur idem secundum substantiam, quod prius fuit veniale, mortale numquam fieri potest, & hoc, nec quantum ad actum, nec quantum ad maculam; Ratio hujus est, quia nulla res potest mutare suam speciem, peccatum autem mortale & veniale diversæ species sunt. Veramtamen actus, qui ex se est de genere venialis, potest fieri mortalis, quatuor modis. Primo ex conscientia, quia quidquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam. Secundo ex complacentia; Unde Augustinus: Nullum peccatum adeo est veniale, quod non fiat mortale, dum placet. Tertio ex dispositione, quia frequenter per lapsum in venialia disponitur homo ad mortalia, & hoc secundum illud Gregorii: Vitasti saxa grandia, vide ne obruaris arena; & hoc ideo dicit, quia sæpe de minimis peccatis venitur ad magna, sicut de modica scintilla quandoque surgit magnus ignis. Quarto ex progressu, quia quando insurgit veniale, si non prohiberetur, posset progredi usque ad mortale, non quia ipsum veniale in substantia possit fieri mortale, sed quia ex ipso occasionaliter fieret progressus ad mortale, & istud patet in primis motibus, qui inter venialia computantur, quando delectatio convalescit in tantum, quod consensus accedit, jam peccatum est mortale.* Furta parva, si quodlibet seorsim consideretur, non sunt peccata mortalia, nec delicta gravia, sed multa simul juncta summam faciunt notabilem, & latrones severi supplicii reos constituunt. Unumquodque peccatum veniale ex se solo suam habet malitiam, quia est offensa Dei & transgressio legis, licet mediocris, simul tamen unita, licet mortis æternæ hominem non efficiant reum, nec gratia Dei illum privent, illam tamen diminuunt, nosque eam amittendi periculo exponunt, eo quod ad culpas graviores inclinent.

Actus de genere suo venialis potest fieri mortalis quatuor modis.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Peccatum, quantumvis sit modicum, suum tamen secum habet venenum, ac proinde semper timendum est, ne in pejora nos paulatim ruere faciat.

THEMA.

Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? 1. Cor. 5. ℣. 6.

Etiam peccatum venenum est.

1. S. Apostolus per hanc fermenti similitudinem, peccati venialis, quantumvis levis insinuare voluit malitiam; ac proinde de industria adjunxit Ly, *modicum*. Porro unica dumtaxat stilla mala in vasto quodam & amplo vase, bono liquore referto, parum quidem damni factura esset, multum vero, si stilla venenum & toxicum esset; Peccatum autem veniale quod animam aliquam donis, gratiis, virtutibus & meritis ample exornatam afficit, licet leve sit, attamen peccatum est, offensa Dei est, & ideo venenum est, quod dum malignari incipit, mortem animæ tali inferre potest. *Modicum fermentum, &c.* Enimvero fermentum peccati typum esse certissimum est, ideo enim Apostolus in eadem Epistola subjungit: *Non in fermento malitia.* Et in Epistola ad Galatas ait: *Modicum fermentum totam massam corrumpit;* Quæ verba exponens Hugo Cardinalis ait: *Dico vobis, non consentiatis neque in minimo, quia minimum hæreticæ pravitatatis, corrumpit quidquid boni est in homine.* Et paulo post ad propositum nostrum subjungit: *Similiter & à modicis peccatis debet homo cavere;* Ideo namque in Levitico præcipitur: *Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet nec quidquam fermenti aut mellis adolebitur in sacrificio. Ubi per fermentum significatur nequitia & malitia, per mel concupiscentia.* 1. Corinth. 5. *Non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ.* Enimvero similitudo, quæ est inter fermentum, & peccatum, in eo consistit, quod sicut modicum fermenti ingentem farinæ subactam massam alterat, & diverso ab eo, quem ante habebat, sapore imbuit, ita quoque unica dumtaxat culpa mortalis sufficit, ut Paradisi candidatum, in titionem mutet inferni; Quod si dicas, id quidem bene culpæ adaptari mortali, non vero pari proportione veniali hanc similitudinem applicari, siquidem hæc non efficit, ut amicitia, charitas & gratia Dei amittatur. Respondeo, in controversiam quidem revocari non posse, quin, ut hactenus in Discursibus præcedentibus vidimus, & deinceps in sequentibus ostendemus, veniale peccatum multos non producat effectus adeo malos, nec tam perniciosa mala, sicut mortale, attamen etiam dubitari non possit, quod peccatum veniale vera sit Dei offensio, ipsique Deo displiceat, ac proinde ab illo studiosissime cavendum esse.

Gal. 5. v. 9.

Hug. Card.

Levit. 2. 11.

1. Cor. 5. v. 8.

Fermentum non debebat adhiberi in sacrificio, quia designat minora peccata.

In quo consistat similitudo inter peccatum & fermentum.

2. *Nolite locum dare Diabolo; Qui furabatur, jam non furetur.* Verum inquires fortasse, quodnam in eo lateat mysterium, quod cum dixisset: *Nolite dare*, vel minimum in vos *aditum Diabolo* (quod utique non nisi per peccatum fieri potest) doctrinam illam confestim in furto exemplificet, dicendo: *Qui furabatur, jam non furetur?* Pro responsione observandum, quod licet furta rerum minimarum non censeantur esse peccata mortalia ex genere suo (præcisis tamen circumstantiis, neque in tribunalibus pœna capitali plectantur; attamen furtum etiam modicum, vere furtum sit, & infame ac ignominiosum homini esse censeatur, & à furtis modicis paulatim ad majora facile transeatur, prout quotidiana testatur experientia. Idem quoque nobiscum Dæmone contingere solet, hic enim pedetentim & paulatim nos ad graviores protrahit lapsus, efficiendo, ut leviores transgressiones nihili æstimemus, hoc enim si penes hominem obtinuerit, jam ad animam illius patulum sibi aditum invenit; Quo enim serpens capite tenus penetrare valet, eo quoque totum reliquum corpus suum protinus subinsert. Unde Diabolo sufficit, se minimum veneni sui semen in animam seminasse, ut illud ibidem fructum à se desideratum producat. In vitis Patrum legitur in vita sancti Macharii Romani, cujusdam viri divitis ac valde nobilis, Romanorumque Imperatori familiaris filii, quod cum in nuptiis suis, ad imitationem sancti Alexii, eadem nocte, priusquam conjugii frueretur fructibus, relicta post se sponsa, secreto se, Angelo suo sancto Duce, in desertum quoddam horridum contulisset, ad faciendam ibidem austerissimam pœnitentiam, accideret post aliquod tempus, quod gravissime tentaretur à Diabolo, idque sequenti adhibito stratagemate: *De quadam hora quasi septima* (verba sunt ipsiusmet sancti Macha-

Ephes. 4. v. 27. 28.

Furta minora tendunt ad majora.

Vit. Patr. l. 5. c. 20.

Primus actus stratagematis diabolici.

xii) è spelunca foras egressos, Sole fervescenti resedi, tunc subito subtile fasciolum, & oculis delectabile juxta me in terra positum aspexi. Ego vero in memetipso cogitans, dixi: Unde in hac solitudine fasciolum? Æstimans tamen quia in veritate esset fasciolum, oblitusque ego miserrimus me signo crucis munire, quoniam quidem sacrosancta crucis signaculum omnem inimici enervat phantasiam, misi manum, & levans fasciolum, reportavi in speluncam. Ecce qualiter in hoc facto transgressus fuerit, licet ignoranter, illud S. Pauli consilium; *Nolite locum dare Diabolo.* Hoc autem modicum lucratum pignus ei sufficiebat, ad audenda circa ipsum majora, progrediendumque ulterius ad validiores ei tentationes inferendas,

Secundus. subdit enim idem S. Macharius: *Altera nihilominus die egressus, calceos fœmineos reperi jacentes in terra, sed nec tunc miser ego insidias Diaboli advertens, nec crucis vexillo me muniens, calceos levavi, &*

Tertius. *in speluncam portans, fasciolo junxi. Tertia autem die jam iterum exiens, Diabolum in decore, vel specie mulieris, vestibus pretiosis induta, stantem inveni, ego vero miserabilis, nec sic quidem laqueos inimici recordans, nec aliquo modo me signans, sed credens in veritate, quia mulier esset, aio ad illam: Unde huc advenisti? Aut quis te in hanc adduxit solitudinem? Illa continuo flere amarissime cœpit. Tunc ego misellus simul cum illa, veluti compatiendo, valde ploravi. Post hæc respondens dixit: Ego miserrima, ô Pater sanctissime, filia sum viri Romani, qui cum me invitam ac nolentem desponsasset juveni cuidam nobilissimo Romano, ac dies nuptiarum venirent, & thalamum ac convivium ordinarent, inter nuptias ipsas sponsus meus disparuit. Cumque turbati omnes huc illucque eum inquirendo turbarentur, ego gavisa effecta clam exivi, & nocte eadem iter arripiens, nec itineris ducem aliquo modo habens, per angusta montium & vallium errando huc usque perveni. Hæc ego cum audissem, & omnia ita esse credidissem, simul & sponsam meam fore sperans, per manus apprehendi illam, & in hanc introduxi*

Quartus. *speluncam: Lachrymæ vero ab ejus oculis nullatenus cessabant. Tunc ergo misertus & lachrymis ejus compatiens, & valde super eam dolens, sedere eam juxta me feci, similiter & glandes illi ad manducandum præbui; non enim insidias Diaboli intellexi, neque ullatenus crucis me signo munivi, sed similiter sedentes diutius col-*

Quintus. *loquia simul habuimus.* Ecce in quo S. Macharius se errasset agnoscat, in eo nimirum, quod signum crucis facere neglexerit; Et licet hæc culpa sit levis, audite tamen infelicem lapsum illius: subdit enim S. Macharios: *Tunc cœpi quasi de labore nimio somno gravari, at illa manibus suis mea omnia membra mulcendo palpavit, & eo amplius somno gravatus sum. Quid morer? miser ego, qui antea numquam cum fœmina peccare consensi, in somnis me peccatum perpetrasse cognovi: nam subito expergefactus è somno, quasi cum fœmina discoopertum in terra jacentem inveni, ipsa vero jam non apparuit.* Ecce tibi igitur in hoc facto, unde Dæmon occasionem sumpserit, efficiendi, ut Macharius ille tam turpiter caderet; nimirum ex eo, quod à principio nimiam de se confidentiam habuerit, nullum de astuto serpente malum suspicando, sed fasciolum de terra levando, secumque deferendo in speluncam suam, sicut & fœmineos calceos, ut statim diximus. *Mox enim ut Diabolus pro se unicum dumtaxat pilum habere potest, hunc ille in trabem facit excrescere vastissimam,* ut ait S. Franciscus.

Vit. S. Franc. S. Bonav. cap. 5.

3. Alciatus fabulam quamdam adducit Æsopi in quodam Emblematum suorum, cui titulus est; *A minimis quoque timendum;* quam & Poeta quidam hisce versibus innoit: *Parva necat morsu spaciosum vipera taurum; A cane non magno sæpe tenetur aper.* Plinius de minutis animalibus in sua de animalibus historia tractare incipiens, ingeniosam hanc præmittit sententiam: *Rerum natura nusquam magis, quam in minimis tota est.* Ad nostrum igitur propositum dicere possumus, quod licet in peccato veniali non contineatur tota malitia transgressionis mortalis, attamen quia in eo vere est malitia aliqualis peccati, sæpe per illud nobis contingit, quod in semine minuto fieri videmus, hoc enim licet priusquam seminetur aut plantetur, minutum sit, aptum tamen est, ut progressu temporis progerminet, & in proceram quamdam arborem excrescat. In aspectu curioso Davidis, quo Bersabeam contuebatur, non inerat peccatum, vel malitia adulterii, attamen ad suggerendam occasionem, & addendum ei ad illud committendum stimolum, sufficiens fuit. Tertullianus ait: *At cum & animalia irrides minutiora, quæ maximus Artifex de industria, ingeniis aut viribus ampliavit, sic magnitudinem in mediocritate probari docens, quemadmodum virtutem in infirmitate secundum Apostolum; Imitare, si potes, apis ædificia, formicæ stabula, araneæ retia, bombycis stamina. Sustine, si potes, illas ipsas lectuli & segetis tuæ bestias, cantharidis venena, muscæ spicula, culicis & tubam & lanceam. Qualia erunt majora, cum tam modicis aut juvaris, aut læderis, ut nec in modicis despicias Creatorem?* Author quidam non contemnendus super illa verba Apostoli: *Itaque virtus in infirmitate perficitur,* ita scribit: *Idem est, ac virtus sæpe apparet perfecta in minimis virtutis operibus, ad quæ virtus infima sufficere videbatur. Porro arguta summi Artificis industria, minutiores bestiolas, sic ingeniis & viribus ampliavit, ut rerum natura nusquam magis, quam in minimis tota sit, totas artis ac ingenii vires in eis contendens. Ad eum ergo modum virtus in infirmitate perficitur, id est, apparet perfecta in his modicis, seu minutioribus operibus, & quæ ab infirma, seu languida potentia (præ operis gravitate) procedere videntur.* Etenim virtus solida; & vera aliqua perfectio, ut suo loco probabimus, in eo præcipue consistit, ut quis sibi à culpis venialibus caveat, licet minutis sint animalculis similes quia etiam hæc magna damna afferunt, magnamque homini creant molestiam, licet non sint ursi, leones, elephantes, vel alia similia.

Ovid. l. de remed. 2.

Ex parvo semine crescit arbor. *Plin. l. 11, cap. 2.*

Tertull. l. 1. contra Marcion, c. 14. Animalculorum artificia.

4. Ad culparum levium concipiendam abominationem, consideratione digna est ponderatio illa, quam P. Cornelius à Lapide in cap. 2. Jeremiæ scribens, his verbis exprimit: *Peccatum unum, etiam veniale, est malus majus, quam omnia mala pœnæ in unum collata, illud enim est malum culpæ, hæc pœnæ, malum autem culpæ altioris est ordinis, quam mala pœnæ. Peccati malitia nullo bono creato compensari potest, adeo, ut ne quidem ad convertendum totum mundum licitum sit, vel unicum peccatum veniale facere. Plane ut malitia ejus non solum ineffabilis, sed etiam incomprehensibilis dicenda sit.*

Peccatum veniale est gravius omnibus pœnis. *Cornel. à Lap. in c. 2. Jerem.*

5. *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Mundus quodlibet sæculo in materia temeratæ aut violatæ pudicitiæ, irreparabilia vidit præcipitia, quæ tamen à modicis & exiguis principiis suam duxerunt originem, v.g. ab unico dumtaxat inconsiderato verbo, ab aspectu incauto, à gestu aliquo inordinato, à salutatiuncula quadam imprudenter insinuata, à nuntio quodam secreto per literas insinuato, & similibus. Socrates in sententia Xenophontis ait: *Fieri nequit, ut qui formosos attingit, modestus sit & continens.* S. Hieron. quoque in conscripta à se S. Hilarionis vita, majori cum authoritate dicit: *Tactum & jocos*

Principia perdendæ pudicitiæ.

Lib. de dictis Socratis. *S. Hieron.*

Goliath à parvo David vili instrumento occisus fuit.

Jocos esse moritura virginitatis principia. Consideretis velim vastum illum gygantem Goliath, à Davide pastorculo, saxo quodam fundæ inserto in fronte percussum; qui percussit, parvulus erat, instrumentum, quo eum ferivit, vilis & parvus quidam erat lapillus, & tamen ad vastum illum Colossum humi prosternendum sufficiebat, licet, quia gygas ille mons quidam ferreus esse videbatur, qui integrum trepidare faciebat Israelitarum exercitum, ad eum superandum multis machinis militaribus opus esse videretur. Notat insuper S. Augustinus, quod licet gygas ille in omnibus corporis sui partibus optime esset armatus, hoc tamen impedire non potuerit, quo minus in parvula quadam ipsius parte armis minime contecta lethaliter vulneraretur, & subdit: *Ergone ista sana tot membra non valent ad ejus vitam, & illud unum vulneratum valet ad ejus mortem?* Idem quoque multis contingit, qui studiose quidem sibi cavent à peccatis gravioribus, sed quia linguam oculos, aures, non satis bene custodiunt, peccatis venialibus aditum indulgent, quæ paulatim ad malitiam mortalem usque hominem perurgent.

S. August. l. 1. de Baptis.

M. Varro l. de Agricult. c. 12. Horti circa paludes non debent plantari.

6. Marcus Varro in lib. 1. *De Agricultura*, hanc post se scriptam reliquit circa hortos erigendos instructionem, scilicet, *Ne plantentur juxta paludes;* Et quidem licet multa concurrant motiva in contrarium, quia scilicet horti paludibus vicini, fertiliores sunt, magisque deliciosi, nihilominus una est ratio, quare horti paludibus vicini esse non debeant, hæc videlicet; *Quia crescunt animalia quadam minuta, quæ non possunt oculi consequi, & per aera intrant in corpus, per os & nares perveniunt, atque efficiunt difficiles morbos.* Cum igitur de anima in sacris Canticis dicatur: *Hortus conclusus soror mea sponsa*, advertendum est mystico huic horto, ne paludes propinquis accedat, in quibus aqua, licet exigua, stagnans tamen, non vero currens semper corrumpitur, per quam anima pigra & negligens præfiguratur, peccata etiam levia non cavet, quæ tamen velut animalia minuta generant difficiles morbos. Unde Alvarez ait: *Non sane despicienda sunt mala hæc, si minuta in se sunt, non sunt minimorum, sed maximorum malorum exordia.* Nazianzenus de propensione & facilitate, qua correpta natura nostra vitiis imbuitur disserens, sequentem adducit similitudinem, inquiens: *Ad vitii perceptionem omnes fere mortales promptos, idoneosque esse, non secus, ut opinor, ac stipula quadam ad scintillam, & ventum, ob naturæ siccitatem facile accenditur, atque consumitur, citius enim exiguum vitium, uberrime largissimeque cuipiam impertiri queat, quam vel copiosissima virtus parce communicare.* Unicum enim verbum, quod famæ ventus ad aliorum aures defert, talis persæpe est malitiæ, ut inextinguibilem odiorum & inimicitiarum mortalium ignem accendat, qui demum in divisiones, & factiones, non solum familias redigit, sed & civitates integras in ruinam & exterminium traducit. *Ecce & naves cum magnæ sint*, inquit S. Jacobus, *Et a ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit. Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat; Ecce quantus ignis quam magnam sylvam incendit, & lingua ignis est, universitas iniquitatis.*

Cant. 4. v. 12.

Nazian. in Apol. Unicum verbum incautum potest esse maxime nocivum.

Jacob. 3. v. 4. E contra parvum gubernaculum regit maximam navim.

Omne mendacium est peccatum. S. Bern. ser. de mult. mendac. art. 1. cap. 3.

7. Mendacium aliquod jocosum, & officiosum, ab aliquibus non reputatur culpa venialis, & tamen transgressio est, & peccatum. Unde S. Bernardinus ait: *Quisquis aliquod genus mendacii putaverit, non esse peccatum, decipit turpiter semetipsum.* Non enim sine causa S. Job protestatus est inquiens: *Donec superest halitus in me, & Spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Circa quæ verba S. Gregorius ita scribit: *Quod prius iniquitatem, hoc postea mendacium repetens dicit, nam & omne mendacium iniquitas est.* Imo vero vos qui mendacium pro nihilo habetis, audite quam illud accurate in pondere sanctuarii trutinaverit S. Isidorus inquiens: *Mendacio fides tollitur, error inducitur, veritas aboletur; nullum justum mendacium, omne mendacium peccatum est, omne, quod à veritate discordat, iniquitas est.* Unde tametsi quis per mendacium aliquod claudere & obfirmare posset infernum, & universum salvare mundum, minime tamen id ei liceret, eo quod vera sit offensa Dei. Abulensis ait: *Numquam est licitum fieri peccatum aliquod pro aliqua causa, licet ad hoc multi ex pietate quadam inclinarentur; sed dici debet, quod id, quod alias peccatum veniale esse, factum sine causa, nunc factum cum causa, erit licitum, & sic nullum peccatum erit, quia pro pietate fit. Et tamen quamdiu manet peccatum veniale, numquam licet illud fieri pro aliqua re; sicut dicere aliquod verbum jocosum, quod esset otiosum, esset peccatum veniale: si tamen dicatur illud idem ad consolationem alicujus, vel ad aliquam piam utilitatem, jam non erit veniale.* Rupertus Abbas illud Evæ mendacium, quo Deum non solum prohibuisse ne manducarent, sed etiam ne tangerent lignum vetitum, asserebat (*ne tangeremus illud*) considerans ait: *Præceptum Domini mulier stulta depravare contendit. Porro quanta damnationis sit apponere quid, vel diminuere de verbo Dei, Joannes testatur dicens: Si quis apposuerit ad hæc, apponat super illum Deus plagas scriptas in libro isto; Et si quis diminuerit de verbis Prophetiæ libri hujus, auferat Deus partem ejus de ligno vitæ, & de civitate sancta, & de his, quæ scripta sunt in libro isto.*

S. Gregor. l. 18. Mor. c. 4.

S. Isid. l. 2. Synon. cap. 10.

Abul. 1. 2. in Matth. quæst. 247. in cap. 5. Matth. Et ideo non committendum pro quacumque re.

Rup. l. 3. in Gen. c. 5.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Peccatum veniale nequaquam parvi pendendum est, cum vera sit offensa Dei.

THEMA.

Filius honorat Patrem, & servus Dominum suum; si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? Malach. 1, vers. 6.

Naturaliter filii inclinantur ad honorem parentibus exhibendum.

1. ARgumentum hoc, quod Deus apud Malachiam formavit, solvi nequit, omnem convincit humanum intellectum, voluntatemque inclinat, quantumvis sit obstinata. Enimvero quotidiana nos docet experientia, quod filius patrem suum filiali affectu revereatur, eique obediat, etiam in rebus levibus, cavet illum vel offendere, vel indigne tractare in rebus gravibus imo & in aliis, quæ levioris sunt momenti; multo vero obsequiosior & promptior est servus erga suum Dominum, ad nutum ei serviendo, tametsi ei nullum alicujus momenti imponat præceptum. Numquid igitur summo studio, cura & sollicitudine cavendum erit, ne Deum supremæ & infinitæ Majestatis, qui Deus & Pater noster est, offendamus, & contemnamus, non solum gravibus delictis, verum etiam levioribus transgressionibus? *Si Pater ego sum, &c.* Ergone Deo minus deferemus, quam filius patri suo terreno aut servus Domino suo præstat? *Si Dominus ego sum, ubi est timor meus?* Enimvero verba hæc merito frænum nobis injicere deberent, ne Deum vel venialiter etiam offenderemus. *Dominus ego sum.*

Quam homines peccato ve-

rii) è *spelunca foras egressus, Sole fervescenti resedi, tunc subito subtile fasciolum, & oculis delectabile juxta me in terra positum aspexi. Ego vero in memetipso cogitans, dixi: Unde in hac solitudine fasciolum? Æstimans tamen quia in veritate esset fasciolum, oblitusque ego miserrimus me signo crucis munire, quoniam quidem sacrosancta crucis signaculum omnem inimici enervat phantasiam, misi manum, & levans fasciolum, reportavi in speluncam.* Ecce qualiter in hoc facto transgressus fuerit, licet ignoranter, illud S. Pauli consilium: *Nolite locum dare Diabolo.* Hoc autem modicum lucratum pignus ei sufficiebat, ad audenda circa ipsum majora, progrediendumque ulterius ad validiores ei tentationes inferendas, subdit enim idem S. Macharius: *Altera nihilominus die egressus, calceos fœmineos reperi jacentes in terra, sed nec tunc miser ego insidias Diaboli advertens, nec crucis vexillo me muniens, talteos levavi, & in speluncam portans, fasciolo junxi. Tertia autem die jam iterum exiens, Diabolum in decore, vel specie mulieris, vestibus pretiosis induta, stantem inveni, ego vero miserabilis, nec sic quidem laqueos inimici recordans, nec aliquo modo me signans, sed credens in veritate, quia mulier esset, ajo ad illam: Unde huc advenisti? Aut quis te in hanc adduxit solitudinem? Illa continuo flere amarissime cœpit. Tunc ego miscellus simul cum illa, velut compatiendo, valde p[illegible]vi. Post hæc respondens dixit: Ego miserrima, ô Pater sanctissime, filia sum viri Romani, quæ cum me invitam ac nolentem desponsasset juveni cuidam nobilissimo Romano, ac dies nuptiarum venirent, & thalamum ac convivium ordinarent, inter nuptias ipsas sponsus meus disparuit. Cumque turbati omnes huc illucque eum inquirendo turbarentur, ego gavisa effecta tlam exivi, & nocte eadem iter arripiens, nec itineris ducem aliquo modo habens, per angusta montium & vallium errando huc usque perveni. Hæc ego cum audissem, & omnia ita esse credidissem, simul & sponsam meam fore sperans, per manus apprehendi illam, & in hanc introduxi speluncam: Lachrymæ vero ab ejus oculis nullatenus cessabant. Tunc ergo misertus & lachrymis ejus compatiens, & valde super eam dolens, sedere eam juxta me feci, similiter & glandes illi ad manducandum præbui; non enim insidias Diaboli intellexi, neque ullatenus crucis me signo munivi, sed similiter sedentes diutius colloquia simul habuimus.* Ecce in quo S. Macharius se errasset agnoscat, in eo nimirum, quod signum crucis facere neglexerit; Et licet hæc culpa sit levis, audite tamen infelicem lapsum illius: subdit enim S. Macharius: *Tunc cœpi quasi de labore nimio somno gravari, at illa manibus suis mea omnia membra mulcendo palpavit, & eo amplius somno gravatus sum. Quid morer? miser ego, qui antea numquam cum fœmina peccare consensi, in somnis me peccatum perpetrasse cognovi: nam subito expergefactus è somno, quasi cum fœmina discoopertum in terra jacentem inveni, ipsa vero jam non apparuit.* Ecce tibi igitur in hoc facto, unde Dæmon occasionem sumpserit, efficiendi, ut Macharius ille tam turpiter caderet; nimirum ex eo, quod à principio nimiam de se confidentiam habuerit, nullum de astuto serpente malum suspicando, sed fasciolum de terra levando, secumque deferendo in speluncam suam, sicut & fœmineos calceos, ut statim diximus. *Mox enim ut Diabolus pro se unicum dumtaxat pilum habere potest, hunc ille in trabem facit excrescere vastissimam,* ut ait S. Franciscus.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

Quintus.

Vit. S. Franc. S. Bonav. cap. 5.

3. Alciatus fabulam quamdam adducit Æsopi in quodam Emblematum suorum, cui titulus est; *A minimis quoque timendum;* quam & Poeta quidam hisce versibus innuit: *Parva necat morsu spaciosum vipera taurum; A cane non magno sæpe tenetur aper.* Plinius de minutis animalibus in sua de animalibus historia tractare incipiens, ingeniosam hanc præmittit sententiam: *Rerum natura nusquam magis, quam in minimis tota est.* Ad nostrum igitur propositum dicere possumus, quod licet in peccato veniali non contineatur tota malitia transgressionis mortalis, attamen quia in eo vere est malitia aliqualis peccati, sæpe per illud nobis contingit, quod in semine minuto fieri videmus, hoc enim licet priusquam seminetur aut plantetur, minorum sit, aptum tamen est, ut progressu temporis progerminet, & in proceram quamdam arborem excrescat. In aspectu curioso Davidis, quo Bersabeam contuebatur, non inerat peccatum, vel malitia adulterii, attamen ad suggerendam occasionem, & addendum ei ad illud committendum stimulum, sufficiens fuit. Tertullianus ait: *At cum & animalia irrides minutiora, quæ maximus Artifex de industria, ingeniis aut viribus ampliavit, sic magnitudinem in mediocritate probari docens, quemadmodum virtutem in infirmitate secundum Apostolum; Imitare, si potes, apis ædificia, formicæ stabula, aranea retia, bombycis stamina. Sustine, si potes, illas ipsas lectuli & segetis tuæ bestias, cantharidis venena, muscæ spicula, culicis & tubam & lanceam. Qualia erunt majora, cum tam modicis aut juvaris, aut læderis, ut nec in modicis despicias Creatorem?* Author quidam non contemnendus super illa verba Apostoli: *Itaque virtus in infirmitate perficitur,* ita scribit: *Idem est, ac virtus sæpe apparet perfecta in minimis virtutis operibus, ad quæ virtus infima sufficere videbatur. Porro arguta summi Artificis industria, minutiores bestiolas, sic ingeniis & viribus ampliavit, ut rerum natura nusquam magis, quam in minimis tota sit, totas artis ac ingenii vires in eis contendens. Ad eum ergo modum virtus in infirmitate perficitur, idest, apparet perfecta in his modicis, seu minutioribus operibus, & quæ ab infirma, seu languida potentia (præ operis gravitate) procedere videntur.* Etenim virtus solida, & vera aliqua perfectio, ut suo loco probabimus, in eo præcipue consistit, ut quis sibi à culpis venialibus caveat, licet minutis sint animalculis similes quia etiam hæc magna damna afferunt, magnamque homini creant molestiam, licet non sint ursi, leones, elephantes, vel alia similia.

Ex parvo semine crescit arbor.

Plin. l. 11, cap. 2.

Tertull. l. 1. contra Marcion. c. 14.

Animalculorum artificia.

4. Ad culparum levium concipiendam abominationem, consideratione digna est ponderatio illa, quam P. Cornelius à Lapide in cap. 2. Jeremiæ scribens, his verbis exprimit: *Peccatum unum, etiam veniale, est malus majum, quam omnia mala pœnæ in unum collata, illud enim est malum culpæ, hæc pœnæ, malum autem culpæ altioris est ordinis, quam mala pœnæ, Peccati malitia nullo bono creato compensari potest, adeo, ut ne quidem ad convertendum totum mundum licitum sit, vel unicum peccatum veniale facere. Plane ut malitia ejus non solum ineffabilis, sed etiam incomprehensibilis dicenda sit.*

Peccatum veniale est gravius omnibus pœnis.

Cornel. à Lap. in c. 2. Jerem.

5. *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Mundus quodlibet sæculo in materia temeratæ aut violatæ pudicitiæ, irreparabilia vidit præcipitia, quæ tamen à modicis & exiguis principiis suam duxerunt originem, v. g. ab unico dumtaxat inconsiderato verbo, ab aspectu incauto, à gestu aliquo inordinato, à salutatiuncula quadam imprudenter insinuata, à nuntio quodam secreto per literas insinuato, & similibus. Socrates in sententia Xenophontis ait: *Fieri nequit, ne qui formosos attingit, modestus sit & continens.* S. Hieron. quoque in conscripta à se S. Hilarionis vita, majori cum authoritate dicit: *Tactum &*

Principia perdendæ pudicitiæ.

Lib. de dictis Socratis.

S. Hieron.

jocos

Goliath à parvo David vili instrumento occisus fuit.

Jocos esse moritura virginitatis principia. Consideretis velim vastum illum gygantem Goliath, à Davide pastorculo, saxo quodam fundæ inserto in fronte percussum; qui percussit, parvulus erat, instrumentum, quo eum ferivit, vilis & parvus quidam erat lapillus, & tamen ad vastum illum Colossum humi prosternendum sufficiebat, licet, quia gygas ille mons quidam ferreus esse videbatur, qui integrum trepidare faciebat Israelitarum exercitum, ad eum superandum multis machinis militaribus opus esse videretur. Notat insuper S. Augustinus, quod licet gygas ille in omnibus corporis sui partibus optime esset armatus, hoc tamen impedire non potuerit, quo minus in parvula quadam ipsius parte armis minime contecta lethaliter vulneraretur, & subdit: *Ergone ista sana tot membra non valent ad ejus vitam, & illud unum vulneratum valet ad ejus mortem?* Idem quoque multis contingit, qui studiose quidem sibi cavent à peccatis gravioribus, sed quia linguam oculos, aures, non satis bene custodiunt, peccatis venialibus aditum indulgent, quæ paulatim ad malitiam mortalem usque hominem perurgent.

S. August. l. 2. de Baptis.

M. Varro l. de Agricult. c. 12. Horti circa paludes non debent plantari.

6. Marcus Varro in lib. 1. *De Agricultura*, hanc post se scriptam reliquit circa hortos erigendos instructionem, scilicet, *Ne plantentur juxta paludes;* Et quidem licet multa concurrant motiva in contrarium, quia scilicet horti paludibus vicini, fertiliores sunt, magisque deliciosi, nihilominus una est ratio, quare horti paludibus vicini esse non debeant, hæc videlicet; *Quia crescunt animalia quædam minuta, quæ non possunt oculi consequi, & per aera intus in corpus, per os & nares perveniunt, atque efficiunt difficiles morbos.* Cum igitur de anima in sacris Canticis dicatur: *Hortus conclusus soror mea sponsa*, advertendum est mystico huic horto, ne paludes propinquas accedat, in quibus aqua, licet exigua, stagnans tamen, non vero currens semper corrumpitur, per quam anima pigra & negligens præfiguratur, peccata etiam levia non cavet, quæ tamen velut animalia minuta generant difficiles morbos. Unde Alvarez ait: *Non sane despicienda sunt mala hæc, si minuta in se sunt, non sunt minimorum, sed maximorum malorum exordia.* Nazianzenus de propensione & facilitate, qua correpta natura nostra vitiis imbuitur disserens, sequentem adducit similitudinem, inquiens: *Ad vitii perceptionem omnes fere mortales promptos, idoneosque esse, non secus, ut opinor, ac stipula quædam ad scintillam, & ventum, ob naturæ siccitatem facile accenditur, atque consumitur, citius enim exiguum vitium, uberrime largissimeque cuipiam imperttiri queat, quam vel copiosissima virtus parce communicare.* Unicum enim verbum, quod famæ venus ad aliorum aures desert, talis persæpe est malitiæ, ut inextinguibilem odiorum & inimicitiarum mortalium ignem accendat, qui demum in divisiones, & factiones, non solum familias redigit, sed & civitates integras in ruinam & exterminium traducit. *Ecce & naves cum magnæ sint*, inquit S. Jacobus, *Et à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit. Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat; Ecce quantus ignis quam magnam sylvam incendit, & lingua ignis est, universitas iniquitatis.*

Cant. 4. v. 12.

Nazian. in Apol. Unicum verbum incantum potest esse maxime nocivum.

Jacob. 3. v. 4. Econtra parvum gubernaculum regit maximam navim.

7. Mendacium aliquod jocosum, & officiosum, ab aliquibus non reputatur culpa venialis, & tamen transgressio est, & peccatum. Unde S. Bernardinus ait: *Quisquis aliquod genus mendacii putaverit, non esse peccatum, decipit turpiter semetipsum.* Non enim sine causa S. Job protestatus est inquiens: *Donec spergit halitus in me, & Spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Circa quæ verba S. Gregorius ita scribit: *Quod prius iniquitatem, hoc postea mendacium repetens dicit, nam & omne mendacium iniquitas est.* Imo vero vos qui mendacium pro nihilo habetis, audite quam illud accurate in pondere sanctuarii trutinaverit S. Isidorus inquiens: *Mendacio fides tollitur, error inducitur, veritas aboletur; nullum justum mendacium, omne mendacium peccatum est, omne, quod à veritate discordat, iniquitas est.* Unde tametsi quis per mendacium aliquod claudere & obfirmare posset infernum, & universum salvare mundum, minime tamen id ei liceret, eo quod vera sit offensa Dei. Abulensis ait: *Numquam est licitum fieri peccatum aliquod, pro aliqua causa, licet ad hoc multi ex pietate quadam inclinarentur, sed dici debet, quod id, quod alias peccatum veniale esse, factum sine causa, nunc factum cum causa, erit licitum, & sic nullum peccatum erit, quia pro pietate fit. Et tamen quamdiu manet peccatum veniale, numquam licet illud fieri pro aliqua re; sicut dicere aliquod verbum jocosum, quod esset otiosum, esset peccatum veniale: si tamen dicatur illud idem ad consolationem alicujus, vel ad aliquam piam utilitatem, jam non erit veniale.* Rupertus Abbas illud Evæ mendacium, quo Deum non solum prohibuisse ne manducarent, sed etiam ne tangerent lignum vetitum, asserebat (*ne tangeremus illud*) considerans ait: *Præceptum Domini mulier stulta depravare contendit. Porro quanta damnationis sit apponere quid, vel diminuere de verbo Dei, Joannes testatur dicens: Si quis apposuerit ad hæc, apponat super illum Deus plagas scriptas in libro isto; Et si quis diminuerit de verbis Prophetiæ libri hujus, auferat Deus partem ejus de ligno vitæ, & de civitate sancta, & de his, quæ scripta sunt in libro isto.*

Omne mendacium est peccatum. *S. Bern. ser. de multiplic. mendac. art. 1. cap. 3.*

S. Gregor. l. 18. Mor. c. 4.

S. Isid. l. 2. Synon. cap. 10.

Abul. in Matth. quæst. 247. in cap. 5. Matth. Et ideo non committendum pro quacumque re.

Rup. l. 3. in Gen. c. 5.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Peccatum veniale nequaquam parvi pendendum est, cum vera sit offensa Dei.

THEMA.

Filius honorat Patrem, & servus Dominum suum; si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? Malach. 1. vers. 6.

1. Argumentum hoc, quod Deus apud Malachiam formavit, solvi nequit, omnem convincit humanum intellectum, voluntatemque inclinat, quantumvis sit obstinata. Enimvero quotidiana nos docet experientia, quod filius patrem suum filiali affectu revereatur, eique obediat, etiam in rebus levibus, cavet illum vel offendere, vel indigne tractare in rebus gravibus imo & in aliis, quæ levioris sunt momenti; multo vero obsequiosior & promptior est servus erga suum Dominum, ad nutum ei serviendo, tametsi ei nullum alicujus momenti imponat præceptum. Numquid igitur summo studio, cura & solicitudine cavendum erit, ne Deum supremæ & infinitæ Majestatis, qui Deus & Pater noster est, offendamus, & contemnamus, non solum gravibus delictis, verum etiam levioribus transgressionibus? *Si Pater ego sum, &c.* Ergone Deo minus deferemus, quam filius patri suo terreno aut servus Domino suo præstat? *Si Dominus ego sum, ubi est timor meus?* Enimvero verba hæc necessario frænum nobis injicere deberent, ne Deum vel venialiter etiam offenderemus. *Dominus ego sum.*

Naturaliter filii inclinantur ad honorem parentibus exhibendum.

Quam homines peccatis ve-

vialibus non curant.

Rabanus inquit: *Advertendum & notandum est in Deum peccare*; At vero de quibus Rabanum illis verbis loqui existimatis? Num forte de pejuris, blasphemis, idololatris, adulteris? Audite quid subjungat:

Raban. l. in Gen. 2. circa fin.

Quando talia committuntur, quæ putant, homines leviter habenda; Nam etiam divinam legem leviter transgredi, est offensa Dei, & injuria, licet venialis.

S. Bern. ser. 29. in Cant. Invectivæ in peccata venialia.

Quod si dixeris, illum non tam leviter, inquit S. Bernardus, *Pro tam levi causa debuisse turbari*; *Respondeo*: *Quanto levior est, tanto à te levius potuit non committi*; *quamquam nescio, quo modo leve dicas, quidquid amplius est, quam irasci, eum vel hoc ipsum obnoxium esse judico, ex ore ipsius acceperis judicis.* Verba autem quæ sequuntur, proposito nostro vel maxime deserviunt, & ponderari merentur. Subdit enim: *Quid enim: Tunc leve dixeris, in quo offenditur Christus, unde ad Dei judicium pertrahit habet cum horrendum sit incidere in manus Dei viventis.*

Salvian. l. 3. de provid.

Salvianus Episcopus Massiliensis de hoc puncto ita scribit: *Perfecta & syncerissima sanctitatis volens cultores suos facere Salvator, jussit ab eis cantissime etiam minima servari, scilicet, ut quam pura est pupilla hominis, tam pura esset Christiani hominis vita.* Quis autem est, qui nesciat pupillam nostram non solum obfuscari & obtenebrari per trabes & ligna grossa, verum etiam per festucas, paleas imo & per minimum pulverem, per quæ peccata significantur leviora & venialia? Audite, qualiter ipsemet Deus veritatem istam per os & calamum Sapientis claris verbis expresserit, dum ait;

Prov. 7. v. 2. Deum nos vocamus Patrem, ille nos filios qui deficimus in debito cultu.

Fili, serva mandata mea & vives, & legem meam, quasi pupillam oculi tui. Ubi observandum in primis est, quo nomine hominem fidelem appellet; *Fili*, inquit. Quisnam vero adeo irreverens & ingratus erit filius, qui volens patri occasionem subministret irascendi, eique etiam in rebus levibus disobediat, & reluctetur? *Filius honorat patrem; Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus?* Nos quotidie Deum sub patris nomine invocamus, dicentes: *Pater noster, qui es in cœlis*; qua igitur fronte eum sine ullo respectu offendere & contristari audebimus?

Salvian. lib. 6.

Idem Episcopus Massiliensis alibi hoc idem tangit motivum inquiens: *Nihil leve æstimetur, quo Deus læditur.* Culpa venialis levis dicitur, non quia non sit offensa, & injuria Deo irrogata, sed quia comparata cum transgressionibus enormibus, faciliorem quam illæ merentur veniam. S. Hieronymus ad Celantiam, vel ut alii volunt ad S. Paulinum ita scribit:

S. Hier. lib. 2. Epist. 29. Quodlibet peccatum veniale est in vilipendium Dei.

Sane nescio, an possumus leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur, estque ille prudentissimus, qui non tam considerat, quod jussum sit, quam quis jusserit, nec quantitatem imperii, sed imperantis cogitat dignitatem. Quomodo enim nos, qui fœtidi vermes & lutum sumus, contemnere aut aspernari audebimus supremam illam Majestatem, *quam laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt potestates?* Jam vero certum est, quod etiam culpa venialis in contemptum & vilipendium cedat Dei, licet enim venialis sit, culpa tamen est, & peccatum, ac transgressio legis. Videmus per experientiam, quod servi, subditi intimioresque magisque familiares terreni alicujus Principis aulici, illius omni cum studio explorent beneplacitum & genium, eique obsequiosos & obedientes se exhibeant, etiam in rebus minimis. Qua igitur ratione nos, qui servi sumus Dei illius, in cujus fœmore scriptum legitur:

Ps. 102. 21. Major observantia servorum in aula erga principem quam erga Deum.

Rex regum, & Dominus dominantium, cui tanta cum punctualitate universa obtemperat cœlestis curia (*ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus*) adeo audaces & temerarii erimus, ut sine ullo timoris fræno illum quotidie per transgressiones licet veniales, eum offendere, & injuriari non dubitemus? S. Basilius Magnus hanc statuit notatu dignam conclusionem:

S. Basil. in Reg.

Quis est, qui peccatum ullum, cujuscumque modi illud sit, leve audeat appellare, cum asseruerit Apostolus, quod per transgressionem legis Deum inhonoras?

Lyran. in Gen. c. 40. Propter muscam in calice & calculum in pane pincerna & magister pistorum in vincula conjecti fuerunt.

2. Refert Lyranus, Rabbinos quosdam Hebræos opinatos fuisse, causam, ob quam Rex Ægypti duos servorum suorum, scilicet Pincernam, & magistrum Pistorum, in vincula seu carceres conjecerit, hanc fuisse, quia nimirum hic inadvertenter in panem modicum quemdam immiscuerit calculum, alter vero calicem Regi propinaverit, cujus vino musca insidebat. At vero dicet fortasse aliquis, si nullam commiserant culpam, quamobrem igitur illos jam dura squalidi carceris pœna mulctavit? Respondeo, quod si hæc negligentia cuidam privatæ conditionis viro contigisset, delictum hoc nequaquam tali adeo graviter fuisset imputatum, at vero quia negligentia hæc committebatur circa Regem, ideo rigorose castigari merebatur, quia enim hic utriusque tam magistri Pistorum, quam Pincernæ ministerium regio compensabat stipendio, justum erat, ut quilibet illorum in suo munere exequendo, non vulgarem, sed exquisitam adhiberet diligentiam & curam, qualem nimirum in re propria adhibiturus fuisset. *Omnia in figura contingebant illis.* Enimvero quod infideles, Turcæ, Athei, & tot alii impii homines, qui Dei lumen & notitiam non habent, eum offendant, aliquam quidem merentur excusationem, quia in albo Christi conscripti non sunt, at vero Christiani, qui tamquam servi à Deo sustentantur, per annonam Eucharisticam, qui in domo sua habitant, qui tot thesaurorum spiritualium, gratiarum, donorumque cœlestium quotidiana merentur & accipiunt stipendia, nihilominus debitam erga Deum obedientiam & respectum se ponere audeant, hæc est prævaricatio, quæ licet non pœnas inferni, pœnas tamen purgatorii minime evadet;

Peccatum veniale aggravatur quia contra Deum est.

Luc. 12. v. 47.

Nam ut Christus apud S. Lucam ait: *Ille servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis.* Ubi observandum est illud Ly: *Domini sui.* Hoc enim vel maxime attendendum est, quod scilicet per peccatum veniale offendatur Deus licet injuria in semetipsa exigui sit momenti, magnum tamen in se pondus habet, respectu objecti, adeo digni, quod offenditur, licet dignum sit & mille titulis exactissimæ punctualitatis nobis obsequia mereatur. *Nullum peccatum adeo parvum*, inquit S. Augustinus, *quod non crescat neglectum.* At vero undenam S. August. gravitatem deducit peccati, licet venialis, vel ex quo malitiæ ejus desumit argumentum? Audite, quid subdat ibidē:

S. Aug. c. 4. de Pœnit. c. 7.

Non enim considerandum est, quid fecerit sed quem offenderit, quam bonus est, quam benignus. quam pius.

Peccatum veniale minuit gratiam Dei.

3. Porro certum est, quod peccata venialia transgressiones sint, & deordinationes voluntati Dei contrariantes, *quia in lege Domini voluntas ejus*, licet enim nos Dei gratia non privent, illam tamen diminuunt. Neque in dubium revocari potest, quin Deo peccata etiam venialia valde displiceant, seque per illa injuriatum & contemptum esse censeat, eo ipso, quod vera sint peccata, quonam igitur motivo Deum, & quidem Deum adeo erga nos beneficum, nosque sic ardenter amantem, & tam magnifacientem, per similia peccata offendere præsumemus? Et vero motivum hoc, unum est ex iis, quod animas justas ab omni nævo culpæ, quantum fert humana fragili-

gilitas, efficacissime abarcet, quia scilicet tanto Benefactori suo nolunt esse ingrati, illiusque objecti, quod per peccatum etiam veniale offenditur, majestatem & dignitatem, prout meretur, considerant. S. Hieronymus pœnam, qua uxor Loth propterea, quod contra Dei voluntatem retrospexerit, punita fuit, considerans subjungit. *Quis hic præsumptionis spiritus, qui tantam in animo nostro operatur audaciam, ut cum sanctos homines de levibus etiam culpis videmus punitos esse, & nos quotidie in majoribus & pluribus delinquentes, intactos in media damnatione fore credamus. Quamquam nusquam leve sit, Deum etiam in exiguo contemnere, qui non tantum ad qualitatem respicit peccati, sed etiam ad personæ contemptum, propter quod non solum homini intendendum, quale sit, quod jubetur, sed quantus sit ille, qui jubet.* Idem enim ipse, quem nos, licet venialiter offendimus, est ille met, qui nobis proprio suo ore prædixit: *Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Et vero hanc ejus voluntatem Psalmista diu ante manifestarat, dum ait: *Tu mandasti, mandata tua custodiri nimis; Utinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas justificationes tuas: Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Præterea si ejus, qui hanc à nobis exigit divinæ voluntatis, & legis suæ tam exactam observantiam, consideremus authoritatem, de hac ipsummet in Script. S. legimus in hæc verba loquentem: *Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt, per me principes imperant, & potentes decernunt justitiam.* Cum igitur hisce regibus, & principibus, voluntatem suam, de rebus etiam minimis, per leges conditas declarantibus, prompte pareamus, qua ratione eamdem punctualissimam observantiam Deo infinitæ majestatis & omnipotentiæ denegare audebimus? S. Anselmus quærit: *Quid si necesse esset totum mundum, & quidquid Deus non est, perire, & in nihilum redigi, aut te facere tam parvam rem contra voluntatem Dei?* Moxque ad propositum nostrum egregie respondet inquiens: *Cum considero actionem ipsam, levissimum quiddam video esse, sed cum eam intueor, quod sit contra voluntatem Dei, gravissimum quiddam, & nulli damno comparabilem intelligo.* Gerson de vita spirituali animæ tractans, primo quidem loco hanc statuit conclusionem: *Potius toleranda esset omnis mors pœnalis, & annihilatio, quam committenda esset quantumlibet parva offensa in Deum.* Paulo post vero sequentem subdit notatu dignam propositionem: *Nulla offensa Dei est venialis de se, nisi tantummodo per respectum ad divinam misericordiam, quæ non vult de facto quamlibet offensam imputare ad mortem, cum illud posset justissime.* Unde satis potest colligi, quod omnis offensa, quantumvis levis, contra Deum commissa, respectu objecti, quod offenditur, semper futura esset mortalis, nisi divina misericordia (*quæ scit figmentum nostrum*) in eo dispensasset. At vero num ex eo, quod Deus fragilitati nostræ condescenderit, nos adeo temerarii erimus, ut sine ullo fræno hac Dei benignitate abutamur? Minime potius cum Tertulliano, licet in alia materia scribente, dixero: *Absit, ut redundantia clementiæ cœlestis libidinem faciat humanæ temeritatis; nemo idcirco deterior fit, quia Deus melior est.*

S. Hier. tom. 9. regul. mon.

Deo in omnibus perfecte est obediendum.

Matth. 5.

Ps. 118. v. 4.

Prov. 8. v. 15.

S. Ansel. Cur Deus homo cap. 21.

Gerson t. 3. fol. 166. 167.

Unde peccatum veniale sit tale.

Tertull.

Similitudo.

4. Est author aliquis, qui in hanc rem sequens format efficax & urgens argumentum: *Quid fieri potest, ut leve judicetur; quod à Deo imperatur ne fiat, & morte etiam sæpissime punivit effectum? Aut quomodo leve dicendum est, quod Deo autore & criminum ponderatore justissimo, & æquissimo, tantis pœnis judicatur dignissimum?* Qui Principem suum etiam leviter audet offendere, licet aliud non faceret, quam quod ad comminandum ei manum suam levaret, delictum committit capitale, & mortem meretur. Deus porro ut nostræ debilitati condescenderet, solam offensam mortalem ad infernum remitti voluit, culpam vero venialem, licet hanc infinitæ majestatis suæ veram esse offensam agnoscat, solum per ignem purgatorii castigandam esse decrevit, qui tamen ab igne infernali, quoad pœnam sensus, non differt, præterquam sola duratione ad tempus.

5. Devotus quidam author sequentem tradit magni ponderis & momenti considerationem: *Non est verus amicus, qui deliberate vellet amico infligere vulnus leve, etsi non lethale, imo omnino amicus non esset, sic qui non vellet adhibere curam, ne offendat Deum venialiter, hoc ipso convinceretur non esse amicus Dei.* Per peccatum quidem veniale amicitia Dei non amittitur, per illud tamen multum frigescit, & diminuitur. At vero dicite obsecro, numquid magna futura esset stultitia, si quis leve aliquod vulnus amico suo infligendo, efficeret, ut idem illud vulnus in se recideret, sibique irremediabile & incurabile esset, nisi per sanguinem illius, qui leviter ab eo vulneratus fuerat, curaretur? Peccatum & offensa, quæ Deo irrogatur, recidit super irrogantem illam, nec curari potest vulnus, quantumvis sit leve, sine balsamo pretiosissimi sanguinis Christi. Audiamus S. Bernardum hac de re ita loquentem: *Unde scimus quia ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & à quibus plane cavere non possumus ante mortem, ablutio ista pertineat? Ex eo plane, quod offerenti manus & caput pariter ad abluendum, responsum est; Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet. Lotus est, qui gravia peccata non habet, cujus caput, id est, intentio, & manus, id est, operatio, & conversatio munda est, sed pedes, qui sunt animæ affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi esse non possunt, quia aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiositati, plus quam oportet, cedat animus vel ad horam: in multis enim offendimus omnes. Verumtamen nemo contemnat, aut parvipendat. Impossibile est enim cum eis salvari, impossibile est ea dilui, nisi per Jesum Christum & à Christo. Nemo inquam, perniciosa securitate dormitet, declinans in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis, quoniam (ut audivit Petrus ab ipso) nisi laverit ea Christus, non habebimus partem cum eo.*

Amicus amicum in minimo non offendit.

S. Bernard. serm. 1. in cœna Dom.

Similitudo ex evangelio.

6. Porro ex interrogatione, qua Legisperitus ille ex Salvatore nostro sciscitabatur inquiens: *Magister, quod est mandatum magnum in Lege?* Colligi videtur, populum Hebræum non satis plane discernere potuisse inter præceptum aliquod graviter obligans, & aliud minus momentum in se continens, nec habuisse discrimen inter peccata, quoad præceptorum illorum transgressionem; Et vero si causam requiras, cur Deus hanc declarationem non fecerit in Lege scripta, quam S. Augustinus *sarcinam innumerabilium observationum appellat?* Respondebo, ideo id factum non esse in illa Lege, ut scilicet tam in præceptis gravibus, quam in aliis minoris momenti æque prompte obedirent, neque observantiæ legis dediti essent, propter gravitatem majorem vel minorem rei præceptæ; sed principaliter propter authoritatem & majestatem præcipientis, utpote cui omnis debebatur in utrisque præceptis obedientia. Concludo hunc discursum per sequens motivum, quod author quidam velut frænum à peccatis venialibus nos deterrens in hæc verba tradit: *Culpa venialis, majus ma-*

In veteri lege non fuit facta declaratio distinctionis inter peccatum mortale & veniale.

S. August. ser. 9. de verb. Dom.

malum, quam sint omnia mala pœnæ in unum collecta, quam malum superioris ordinis est, quod gravitatem sumit à persona, quæ est infinita dignitatis. Hinc qui ingenui sunt animi, metuunt Deum offendere etiam in minimis, quia non respiciunt ad peccatum, quod parvum reputatur, sed ad ipsum Deum, qui magnus est, & de minimis etiam rationem exigit; sicut econtra qui hoc non curant, abjectos & ignobiles se produnt servos, qui nolunt parere Domino, nisi grandia imperet, aut stricto gladio, minisve eos terreat.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Perfectio in fugiendis pro viribus defectibus, & culpis venialibus consistit.

THEMA.

Perfecti & integri, in nullo deficientes. Jacob. 1. ℣. 4.

In quo consistat perfectio Christiana.

1. S. Jacobus in principio Epistolæ suæ clare nos docet, in quonam perfectio hominis Christiani præcipue consistit, Dicit enim: *Perfecti & integri;* quibus verbis perfectionem conjungit, cum integra omnium divinorum præceptorum observantia, eaque adeo exacta & punctuali, ut in nullo prorsus deficiat: *In nullo deficientes.* Undenam eminentem sanctitatem Baptistæ Joannis (cui mundus post magnam Dei genitricem parem non habuit, nec umquam habebit) sua accepisse incrementa existimas? Nimirum de ipso sancta Mater Ecclesia canit; *Antra deserti teneris sub annis, civium turmas fugiens, petisti:* at vero cur se in desertum illud se recepit? Num forte ideo, ut se per sanctam contemplationem, cum Deo arctius uniret (*Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor ejus?*) aut vero ut factus scorpionum aliarumque ferarum sodalis, austeriorem, rigidioremque ageret pœnitentiam? Non dicit hoc sancta Ecclesia, sed causa hujus præcipua hæc ab eadem assignatur, ut scilicet culpas quoque veniales tanto securius fugere posset: *Ne levi saltem maculare vitam crimine posses.* Ipse quoque Seneca, licet Gentilis fuerit, ad propositum nostrum ita scribit: *Non diminutionem malorum in bono viro intelligo, sed vacationem, nulla debent esse, non parva. Nam si ulla sint, crescent, & iterum impedient. Quomodo oculos major & perfecta suffusio excæcat, sic modica turbat.*

Ose. 2. 14.

Senec. Ep. 87.

Deut. 32. v. 10. Pura conscientia comparatur pupillæ oculi.

2. In lib. Deuteronomii ingens cura, qua Deus populi sui electi custodiæ incubuit, his verbis exprimitur: *Custodivit eos ut pupillam oculi sui.* Pupilla autem etiam per invisibilem quemvis areoæ atomum obfuscatur: Idem quoque animæ alicui puræ & immaculatæ evenit, quæ se vel unico tantum leviusculo peccato contaminare audet, ac proinde Salvianus, ut in discursibus præcedentibus diximus, hac pupillæ utitur similitudine, postquam sequentia præmisisset verba: *Perfecta & syncerissima sanctitatis volens cultores suos facere Salvator, jussit ab iis cautissime etiam minima vitari.* Et postquam supradictum adduxisset exemplum, subjungit: *Sicut salva intuitus incolumitate pulveris labem in se oculos non reciperet, sic vita nostra labem in se penitus non haberet.* S. Basilius in sermone *de abdicatione rerum*, eos, qui perfectioni vitæ acquirendæ incumbunt, exhortatur inquiens: *Nullum omnino sit erratum, quod parvipendas, esto quamvis illud tenuissima bestiola minutius sit.* Tinea aliqua in ligno enata, minutissima est, & paulatim tamen illud devorat, adeoque consumit, ut sublime quoddam subvertere ædificium possit, si quando in præcipua quadam trabe, quæ totius ædifici fulcrum est, delitescat. Idem quoque multis accidit, qui post eminens quoddam virtutis & perfectionis erectum ædificium, vanæ gloriæ præsumptionis, vel alterius cujusdam similis imperfectionis tineam non curantes, aut negligentes, animæ suæ superioribus temporibus vere sanctæ patiuntur ruinam. Sicut igitur perfectio hominis Christiani omnium culparum, etiam animarum fuga acquiritur (*quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam*) eodem modo eamdem perditur, quando culpæ leves in anima negliguntur, & voluntarie admittuntur.

Salvian. l. 3. de provid.

S. Basil. de abdicat. rerum. Peccatum veniale est tinea.

Matt. 25. v. 21 & 23.

3. In vita B. Catharinæ Genuensis legitur, hanc virginem quodvis minimum peccatum adeo exhorruisse, ut solita fuerit dicere, quod si esset in Inferno, nec aliud ei superesset inde evandendi remedium, quam ut veniale aliquod peccatum committeret, potius in illo igne in sempiternum perennare eligeret, ne sponsum suum cœlestem in quavis re minima offenderet. P. Alvarez, qui de perfectione Christiana grandia, dignissimaque luce composuit volumina, inter alia ita scribit: *Spirituales viri qui suarum animarum puritatem zelo Dei zelant, ad hanc leviorum peccatorum detestationem deberent se auxilio divina gratia movere, ut tamquam filii Dei dilectissimi, minimam Patris displicentiam, melius quam servi mali & pigri magnam detestari solent, effugerent. Nec deest illis causa satis efficax, ut hoc detestationis genus de levibus peccatis concipiant, si considerent, se his culpis illum Patrem benignum offendere à quo sunt ad vitam spiritualem & Angelicam evocati, & super alios homines, qui mundanis inhærent, tenerrimo amore dilecti. Tantum Dominum, ac talem Patrem offendere, etiam leviter, malum est in justorum oculis.* Qui est, qui nesciat, quantum Monarchia Ecclesiastica sedecim ab hinc sæculis (prout ex Annalibus Ecclesiasticis, aliisque innumeris sacris Historiis, clare liquet) excreverit, dum quotidie illorum sacrorum heroum, qui per sectam à summis Pontificibus Canonizationem Sanctorum Catalogo inseruntur, numerus notabiliter augescit. Hoc autem sine dubio nulli alteri rei attribuendum venit, præterquam solicitudini & punctuali observantiæ, qua, dum in terris vixerunt, adimplere studuerunt non solum præcepta, sed etiam consilia Evangelica.

Dictum B. Catharinæ Genuensis.

Alvar. t. 2. l. 5. c. 13.

Quare peccata venialia sint fugienda.

4. *Iota unum aut unus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant; Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum.* Porro per hoc Regnum cœlorum præsentis temporis Ecclesia intelligitur, quia cœlum nullus ingreditur, nisi Rex sit: *Ingredientur per portas ejus Reges,* omnes coronatis capitibus refulgent. At vero quisnam in hoc Ecclesiæ regno sanctitate & perfectione magnus vocandus erit? Sacer Evangelii textus ait: *Qui fecerit, ... magnus vocabitur in regno cælorum,* id est, qui præcepta omnia quantumvis minima perfecte adimpleverit.

Matth. 5. v. 18. Explicatur Iota unum.

Jerem. 17. v. 25.

Matth. 5. v. 19.

4. Quænam umquam in terris visa est Monarchia, Republica Romana potentior, utpote cujus dominium in omnes se universi partes extendebat? Hæc autem in tantam excrevit amplitudinem, quia etiam de rebus minimis speciali cura tangebatur, adeo ut etiam de cantu avium, de modo pascendi gallinarum, curare non omiserit. Nun me idipsum fingere existimetis, quin imo prudentissimus ille Senator Romanus Appius Claudius idipsum expressis verbis asserere non dubitavit. Unde populo Romano persuadere volens, Consulatus non nisi viris nobilibus esse conferendos, eo quod ad hos, non vero ad alios auspicia & augria pertinebant, inter alia

Parva non sunt contemnenda.

Tit. Livius lib. 6.

alia dixit: *Quid igitur aliud quam tollit ex civitate auspicia, qui plebejos Consules creando Patribus, qui solis ea habere possunt, aufert? Eludant nunc licet Religiones. Quid enim est, si pulli non pascentur, si ex cavea tardius exiverint, si occinuerit avis? Parva sunt hæc, sed parva ista non contemnendo, majores nostri maximam hanc rem fecerunt.* Extra omne quidem est dubium, quod hic cantus avium, aliæque similes vanissimæ observationes, superstitiones fuerint diabolicæ, & tamen *parva ista non contemnendo, &c.* Multo vero melius nos Christiani dicere possumus, quod servi Dei, qui per virtutem & perfectionem suam totum illustrarunt Christianismum, ad hanc pervenerint sublimitatem, minutas non contemnendo transgressiones, seque ipsos etiam in rebus minimis vincendo & mortificando. S. Antoninus de Religionibus à pristina sua perfectione per vitam laxiorem collapsis ita scribit: *Religiones, quæ cum magno fervore & vita sanctitate initium habuere, minima negligentes traditionum paternarum, in progressu temporis paulatim defluxerunt, & exinanita sunt, usque ad fundamentum in eis; scilicet usque ad vota substantialia.* Sicut enim primi Patres per exactam Regularum minimarum observantiam ad perfectionem magnis passibus contenderunt, ita posteri eorum per eatumdem neglectum paulatim ad omnimodam usque relaxationem declinarunt.

Illa contemnendo religiones deficiunt.

S. Anton. 2. part Hist. c. 15. §. 2.

Vit. Joan. Berchm. fol. 47. p. 2.

5. In vita insignis servi Dei Joannis Berchmans Religiosi è Societate Jesu legitur, quod cum aliquando animi causa una cum aliis sodalibus suis in vinea quadam obambularet, quidam ejus condiscipulus videns, quod in limite dictæ vineæ, ubi erat paries arboribus nucum, quæ jam decussæ erant, obseptus, una adhuc nux in quodam arboris ramo reliqua mansisset, eamdem decusserit: Moxque Joannes sciens ex Regulæ præscripto non licere cuipiam illius instituti Religioso quidquam ex fructibus vineæ decerpere aut comedere, socio suo dixerit: *Frater, quid facis?* Qui subridendo subjunxit, jam nuces à vinitore fuisse decussas, hancque reliquam velut pro relicta haberi, ac proinde non se credere, hanc nucem ejusque fruitionem dispositioni Regulæ subjacere; verumtamen sanctus hic adolescens contractis humeris eidem dixit: *Ego profecto idipsum non facerem, nec similes interpretationes admitterem;* Et quidem licet iis, qui laxam habent conscientiam, hæ, aliæque similes minutæ ridiculæ, & nimium scrupulosæ esse videantur; viris tamen spirituali vitæ deditis, & ad perfectionem religiosam omni studio contendentibus, non idem erit judicium, quin potius res ejusmodi minutas in via Dei æstimabunt, velut gemmas admodum pretiosas, & candidæ mundæque conscientiæ testes. Ita venerabilis hic Religiosus. Sicut enim minutissimi & fere invisibiles atomi in obscuritate noctis discerni nequeunt, ad Solis vero radios clare conspiciuntur; ita quoque homines mundani, qui in tenebris ambulant, transgressiones veniales parvi faciunt, non vero ita servi Dei timoratam habentes conscientiam. Inter alias S. Isidori sententias, hæc quoque legitur: *Tanto majus cognoscitur esse peccatum, quanto major, qui peccat, habetur; crescit enim delicti cumulus juxta Ordinem meritorum, & sæpe quod minoribus ignoscitur majoribus imputatur.* Dionysius Carthusianus in Articulo 19. *Opusculi de enormitate peccati*, in hæc verba scribit: *Veniale perfectionis adeptionem tanto plus impedit, quanto minus vigilanter vitatur, ac deploratur. Idcirco & multi religiosi ad veram Religionem parum propinquant, vel numquam attingunt, quoniam venialia cum incessabili diligentia non declinant nec mentem suam in divina æternaque lucis præsentia semper commorari constituunt, imo facilius ad inania resolvuntur.* Audiamus Plutarchum Philosophum gentilem *de profectu bonorum morum*, ita scribentem: *Recte proficiens nullum jam peccatum exiguum putat, sed omnia studiose vitat, atque observat.* Quidnam S. Hieronymus vel alius similis Ecclesiæ Doctor Sanctius & Religiosius scribere potuisset? S. Anselmus in libro *de similitudinibus rerum* de observantia & disciplina religiosa disserens, inquit: *Ipsa est quasi quadam clausura, vel stagnum vivarii, quoniam quidem sicut pisces decurrente aqua vivarii moriuntur, si clausura ipsius minutatim ac sæpe crepant, nec reficiuntur, ita omnis Religio Monastici Ordinis funditus perit, si custodia ejus per modicarum contemptum culparum paulatim a fervore sui tepescit, attestante Scriptura, quæ dicit: Qui modica spernit, paulatim decidet.*

Historia.

Minores transgressiones avertunt viri religiosi.

S. Isid. lib. 2. sent. cap. 18.

Dion. Cart. Opusc. de enormit. peccat. art. 19.

Contemptus venialium impedit perfectionem.

Plutarch. de profectu morum.

S. Ansel. lib. de similit. cap. 122.

6. Omnibus passim nota est Naaman Syri Historia qui Elisæo irascebatur eo quod hic per nuntium sibi dici fecerat: *Vade, lavare, septies in Jordane, &c.* Absque eo, quod ipsum personaliter tamquam Principem veneratus fuisset; imo in Syriam leprosus reverti statuerat, nisi fidelis quidam ejus servus dixisset ei: *Pater, etsi rem grandem dixisset tibi Pro Propheta, profecto facere debueras, quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare & mundaberis;* His enim verbis auditis sese mortificans, reluctantem in verba Elisæi inclinavit voluntatem, abiitque ad lavandum se in Jordane, adeoque integre sanatus fuit, ut caro ejus munda facta fuerit, sicut caro pueri. Qua in historia increata Sapientia docere nos voluit, quod sæpe in rebus exigui momenti, quæque ob sui exilitatem non magni fiunt, nostra consistat spiritualis perfectio. S. Philippus Nerius spiritualis viæ eximius director, manu sua frontem propriam tangens, dicere solebat: In quatuor hisce digitis sanctitas nostra consistit, scilicet, si nos extrahamus à rebus illis, quæ genio & sensualitati nostræ quam maxime placent, si verbis iracundis per verba aspera non respondeamus, si ab argutis abstineamus proverbiis vel sententiis. Denique si oculum & auditum nostrum refrænemus; in similibus enim vis nostræ rationalis mortificationibus plura nobis lucra comparamus. S. Augustinus in libro *De Natura & gratia contra Pelagianos cap.* 38. nos monet inquiens: *Hinc vitiosæ affectionis appetitum qui magna ex parte frænarunt, ut non obedirent desideriis ejus, nec exhiberent ei membra sua arma iniquitatis, justi appellari meruerunt, & hoc adjutorio gratiæ Dei.* In vita magni illius servi Dei Joannis Baptistæ Vitelli, de fulginio, me legisse memini, quod cum ei à quodam suorum aliqua ediceretur propositio, quæ à quodam, solo nomine, non vero re ipsa religioso emanarat, scilicet, quod hisce nostris diebus sufficiat; si quis à peccatis solum mortalibus abstineat; in hunc modum eidem sanctus hic vir responderit: In more olim positum erat; quod sagittæ vel globi exploderentur in parietem quamdam, in cujus medio album sive signum quoddam fixum erat, quod tangentes propositum merebantur præmium; quotquot igitur bombardas explodebant, globum quidem in prædictum dirigebant signum, sed ex millenis ne unus quidem illud attingere poterat; scopus, sive signum nobis propositum Deus est, ad hunc quidem omnes collimamus, sed pauci illum attingunt, quia ad hunc assequendum non quævis ejaculatio sufficit, sed sola perfectio illud attingit,

Historia Naaman Syri hic applicatur.

4. Reg. 5. v. 10. ibid. v. 13

Sanctitas consistit in quatuor.

Vit. Joan. Baptist. Vitel. lib. 4. cap. 6.

Similitudo à lusu desumpta.

Qua responsione nulla dari poterat aptior, quia qui pro pallio seu præmio assequendo decertat, nisi medituillium scopi attingat, jacturam patitur irreparabilem; Verum quidem est, quod ad hoc, ut salvemur, sufficiat, si quis à peccatis mortalibus abstineat, ut plurimum vero contingit, quod qui pro viribus peccata minora non fugit, in mortalia turpiter cadat; prouti experientia quotidiana testatur.

Chronic. Capucc. An. 1548. n. 21. Historia in qua reprehenditur dictum.

7. In Chronicis PP. Capuccinorum, de F. Antonio Corso viro, tum quoad virtutes, quibus præfulgebat, tum quoad prodigiosa miracula, quæ Deus quotidie ipso mediante operabatur, prorsus eximio legitur, quod dum quidam ejusdem Ordinis Religiosus eidem dixisset, se optare, ut destinetur ad subeundum Purgatorium; subjunxerit dictus F. Antonius. Profecto nescis quid desideres, aut petas, neque statum, ad quem à Deo vocatus es, satis cognoscis; Numquid de hujus nostræ Seraphicæ religionis professio ad culmen virtutum Evangelicarum invitat & extimulat? Quid vero pœnas Purgatorii desiderare est aliud, quam se in prosecutione Evangelicæ & Seraphicæ perfectionis declarare inertem & negligentem? Cum enim peccata venialia maculæ illæ sint quæ dum animam offuscant, eidem aditum in regnum cœlorum interdicunt, donec per flammas purgantes totaliter expurgatæ & deletæ fuerint, hi, qui pœnas Purgatorii desiderant, se per amorem terrenorum illaqueatos esse, non vero eumdem, prout merito deberent, abhorrere ostendunt. Unde non cum illa animi alacritate ad perfectionem contendunt, per quam perveniunt ad cœlestem patriam, vel à perfectione consectanda desistunt, vel negligenter eidem incumbunt: quæ omnia in iis, qui vitam religiosam profitentur, valde sunt culpabilia, & evidens tepiditatis animæ argumentum. Hi quoque, qui in eradicandis culpis levioribus adeo non sunt soliciti, quam status & perfectio religiosa ab iis requirit, valde timere debent, ne dum illas sibi familiares efficiunt, paulatim in graviora & mortifera peccata corruant; dumque pœnas Purgatorii fugere non curant; tandem inferni flammis absorbeantur. Hactenus F. Antonius Capoccinus.

Optarem destinari ad purgatorium.

Quia est scendentia ad infernum.

8. Hæcque causa est, ob quam multi servi Dei, mox ut in aliquem errorem, seu defectum, ex humana fragilitate fuere prolapsi, spontaneam austerissimam subiere pœnitentiam, ne perfectionis suæ meritum perderent. Laurentius Surius in vita S. Macharii Alexandrini refert, quod eidem nocte quadam in cella sua quiescenti, vespa quædam ejus momorderit pedem, propter quod ipse iratus vespam occidit. Ad se vero reversus, ut errorem emendaret commissum, semetipsum hac pœna mulctavit, ut scilicet per sex menses continuos, in agris Scythicis, in quibus circumvagantium vesparum non est numerus nudus persistens, ab iisdem eousque transfigeretur aculeis morsibusque infestaretur, donec, quis esset, dignosci, nisi ex sola voce, non posset. Refertur quoque in vita S. Antonini Archiepiscopi Florentini, quod aliquando temporis injuriis & molestiis aliquamdiu infestatus, tandem in verba impatientiæ proruperit, dicendo: Quousque igitur hoc triste & molestum tempus durabit? Postea vero considerans, quod hac in re voluntatem suam divino non conformasset beneplacito, primo quidem erroris à se commissi à Deo humiliter postularit veniam, postea vero ad culpam hanc in seipso castigandam, gravi quadam corpus suum accinxerit catena; eamque sera aliqua clauserit, clavem vero seræ illius, ne eam aperire posset, in Arnum Florentiam per labentem fluvium conjecerit. Tandem vero post integrum elapsum septennium, dum in culina ejus piscis quidam exenteraretur, clavicula prædicta, in piscis hujus visceribus inventa, Sancto Archiepiscopo allata fuerit, qui cum claviculam hanc, illam ipsam esse agnosceret, quam ipse ante septem annos in Arnum fluvium conjecerat, exinde conjecit Deum hanc clavem ei remisisse, ut illa mediante catenam suam dissolveret; ac proinde illam aperuit, & licet invitus à se abjecit; videbatur enim ei, quod pro culpa hac, licet veniali, nondum sufficientem sustinuisset pœnitentiam.

Sur. in vit. S. Machar. Alex.

Vindicta in seipsum propter occisam vespam.

Alia Historia referens magnam pœnitentiam propter peccatum veniale.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Peccata, quantumvis levia, impediunt acquisitionem spiritus, & devotionis, ac proinde servi Dei illa semper anxie persequuntur.

THEMA.

Serva Legem meam quasi pupillam oculi tui. Prov. 7. vers. 2.

1. DEus per os Sapientis in cap. 7. Proverb. his nos verbis exhortatur: *Fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea reconde tibi; Fili serva mandata mea, & vives.* Quæ verba de illorum præceptorum adimpletione intelliguntur, quorum transgressio peccatum mortale inducit, demum vero de peccatis venialibus loquens phrasin loquendi mutat; Dicit enim: *Legem meam serva quasi pupillam oculi tui;* quasi dicere vellet: Legem meam serva, non solum in iis, quæ sunt præcepta formalia, quorumque transgressio peccatum infert mortale, sed etiam abstinendum est à peccatis minoris & venialibus; quia sicut pulvis, licet minutus, offuscat oculum, ita transgressio venialis illustrationibus, lumine & auxiliis specialibus, quæ Deus nobis alias communicaturus esset: nos privat. *Lege eam in digitis tuis:* Ubi per digitos, uti in Discursibus præcedentibus diximus, observantiæ minores intelliguntur, quæ pari cum ponctualitate qua leges principales servari debent, si filii Dei fieri & esse velimus. Regius quoque Vates Deum rogabat dicens: *Custodi me ut pupillam oculi.* Quæ verba exponens S. Ambrosius inquit: *Ideo Deus pupillam oculi tutissimo quodam naturæ vallo munire dignatus est, quia innocentia & integritas levi sorde aspersa violatur.* Per pulverem vero culpa venialis intelligitur, quæ ad pulchritudinem & splendorem animæ offuscandum sufficit. Unde Dionysius Carthusianus in opusculo sæpius à nobis in hujus Tomi decursu citato, *de enormitate peccati,* inquit: *Peccatum veniale animæ pulchritudinem minuit, rationisque lumen partim offuscat, sicut & modici pulveres in oculum corruentes:* Christus quidem Salvator noster de seipso ait: *Ego sum lux mundi;* Sancta quoque mater Ecclesia de Spiritu Sancto pariter canit: *O lux beatissima,* Verumtamen hic peccatorum venialium pulvis, præstantissimæ hujus lucis divinos splendores plurimum hebetat, & caligare facit. Unde præfatus Carthusianus. Ibidem subjungit: *Familiaritatem mentis cum Deo, spiritualemque illam secretam consolationem Spiritus Sancti, & gustum bonitatis divinæ non modice impedit, nisi quis quotidiano fervore venialia ista deploret, castiget, extirpet,*

Prov. 7. v. 1.

Ut pulvis oculum, ita peccatum veniale offuscat animam.

Ps. 16. v. 8.

S. Ambr. l. 6. Exam. c. 4

Dion. Cart. de enormit. pecc. opusc. art. 19.

Joan. 8. v. 12.

Ut conservetur lux gratiæ, vitari debent peccata venialia.

2. Za-

2. Zacharias Propheta novæ legis Evangelicæ statum in Spiritu Prophetico è longinquo prospiciens, animas electas; Deoque charas sub specie oculorum conspexit: *Super lapidem unum septem oculi sunt.* Porro numerus septenarius, numerus est multitudinis; Unde ubi Vulgata nostra legit: *Donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est;* legunt Septuaginta: *Quæ septem peperit.* Vidit autem septem illos oculos super lapidem unum defixos; *Petra autem erat Christus,* inquit Apostolus. Omnes namque fideles oculos suos in mysticam hanc petram, sive in ipsum summum Angularem lapidem Christum Jesum directos habent; at vero quodnam in eo latet mysterium, quòd fideles Christianos, oculorum seu pupillarum nomine indigitet? Deus apud eumdem Zachariam in præcedenti capite dixerat: *Qui tetigerit vos tangit pupillam oculi mei.* Sicut enim quilibet arenæ vel pulveris atomus, vel subtilissima quævis festuca pupillam offuscat, & offendit, ita quoque Deus noster ab animabus mundis offenditur, per culpam quamvis venialem, quæ impedit, quo minus illis lumen & consolationem specialem, quam alias illis daturus fuisset, communicare valeat; Imo ut S. Prosper ait; *Merita obscurat grandia culpa levis.* Quantis meritis David apud Deum præfulgebat, priusquam in adulterium misere corrueret? Et tamen unicus curiosus oculorum suorum obtutus in Bethsabeam defixus, eumdem in miserabile præcipitium deturbavit; ac proinde deinceps Deum enixe rogabat: *Custodi me ut pupillam oculi,* quod idem erat, ac si dixisset: Præserva me ô Deus, à culpis quibuscumque etiam levibus & venialibus, quia sicut minimus pulvis in oculum lapsus eumdem hebetat, ita quoque minima culpa venialis oculum mentis offuscat, & offendit. Quia S. Bernardus etiamnum in juvenili ætate constitutus lascivam quamdam conspexerat fœminam, ideo ad atrocem illam se condemnavit pœnitentiam, qua corpus suum gelido aquarum lacui immersit. Idem mellifluus Doctor ostendere volens: quanta cum cautela homines Deo consecrati, etiam circa res leves, quas homines mundani pro nihilo reputant, procedere debeant, ad Eugenium Papam in hæc verba scribit: *inter sæculares, nugæ, nugæ sunt, in ore Sacerdotis blasphemia; Verbum scurrile, quod faceti urbanive nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul ab aure relegandum est.* Unicus curiosus aspectus, ab homine sæculari rebus mundanis dedito factus, culpa gravis non æstimatur, persona autem spiritualis eumdem tanti facit, ut sibi & aliis sæpe scandalum generare existimet. Doctor Angelicus ait: *Per peccatum mortale mens omnino à Deo avertitur, utpote contra charitatem agens; per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne prompte in Deum feratur.*

Zach. 3. v. 9.

1. Reg. 2. v. 5.

1. Cor. 10. v. 4.

Quare à Deo fideles dicuntur oculi.

Zach. 2. v. 8.

S. Prosp. in lib. Epigram.

Historia de David.

Ps. 26. v. 8.

Idem actu potest esse peccatum mortale vel veniale.

S. Bern. l. 2. de Consid.

S. Thom. 3. p. 1. q. 87. art. 1.

3. Videbitis nonnumquam vastum aliquod navigium, opulentis mercibus onustum, explicatis undique ventoque tumidis velis. Oceani undas tanta cum velocitate percurrens, ac si alas haberet, mox vero idem videbitis navigium, adeo fortiter in iisdem undis immobiliter hærere defixum, ac si ad ejectam hæreret anchoram, & tamen hujus morosæ hæsitationis & defixionis causa; est parvulus quidam pisciculus, Remma communi nomine à Nauclerus appellatus. Quis diceret, hunc pisciculum tanta esse naturali vi præditum, ut in alto mari vastum aliquod tam immobiliter, tantoque tempore firmare & immobiliter sistere posset navigium? *Quæ ergo talis mora,* inquit Cassiodorus, *ut in tantis tranquillitatibus velocia necdum fuerint destinata navigia? Cum stellarum non mergentium lucidum sydus tendi carbasa festinanter invitet, & aeris sereni fides, properantium nequeant vota terrere. Aut forte incumbente Austro, remigiisque juvantibus meatus navium Echeneis morsus inter undas liquidas alligavit. Aut Indicè maris concha, simili potentia labiis suis navium dorsa fixerunt. Quarum quietus tactus plus dicitur retinere, quam exagitata possint elementa compellere. Stat pigra ratis, tumentibus alata velis, & cursum non habet, cui ventos arridet. Sine anchora figitur, sine rudentibus alligatur, & tam parva animalia plus resistunt, quam tot auxilia prosperitatis impellunt.* Enimvero anima nostra cœlo possidendo à Deo creata, & pretioso Christi sanguine redempta, instar navigii cujusdam, pretiosis virtutum, donorum & gratiarum cœlestium mercibus onusti, in hujus mundi mari magno explicatis & ventis tumidis velis velociter progreditur, ut ad fortunata beati Regni littora feliciter appellat, & tamen sæpe contingit, quod in medio cursu, per aliquod notabile tempus, firmiter sistatur, & retardetur, ut Deo se conjungere, & ad portum ardenter desideratum pertingere non possit, ideoque suspirat & ingemiscens sæpe dicit: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Undenam vero fastidiosam hanc moram provenire existimas? Nimirum ab unica *Remora,* ab unico parvo pisciculo, id est: peccato veniali, idipsum animæ nostræ navigio contingit. Anima enim in pœnam peccati venialis non solum per dilationem beatificæ visionis Dei punitur, quando jam est soluta à corpore, verum etiam quando adhuc corpori unita est, *retardatur,* ut S. Thomas de Aquino ait, *ne prompte in Deum feratur.* P. Alvarez de peccatis venialibus discurrens, idipsum sequenti pulchra similitudine declarat inquiens: *Sunt compedes, qui affectus tenent infimis rebus obstrictos, ne ad cœlestia & superiora ferantur, sunt catenæ, quæ manus animæ ligant, ne nostram perfectionem operentur. Retardant hæc levia peccata hinc migrantes ad gloriam. Quantum damnum hoc sit, norunt illi, qui se sciunt quam intolerabile malum est animæ hinc discedenti, vel ad momentum Dei conspectu, ac fruitione privari.* Idem Pius Author in cap. 12. alia insinuat damna, à peccatorum venialium neglectu promanantia: Ait enim: *Minuunt peccata levia verum nostrum honorem, quem non in alio, quam in eo, quod sumus Christo fideles, positum judicamus. Hæc est enim gloria nostra, inquit Paulus, testimonium conscientiæ nostræ.* Tametsi enim peccata levia Conscientiam bonam non extinguant, negari tamen non potest, quin illam perturbent, & inquietam efficiant. *Mirum est, quantum erga nos divinæ largitatis fontem obturent. Videbitis aliquem semper in oratione aridum, in divinis laudibus desolatum, in Eucharistiæ susceptione durum, & in omni tempore nullo fere gustu cœlestis consolationis affectum, nulla rerum divinarum cognitione compunctum, & tantæ paupertatis nullam aliam causam, nisi vivendi negligentiam, & incuriam quotidianorum defectuum vitandorum invenies.* Idem quoque aliud tangit considerabile damnum, inquiens: *Nec dubium est,* pecca-

Pisciculus Remma navim in pleno cursu facit quiescere.

Cassian. lib. 1. var. 35.

Applicatur animæ.

Ps. 119. v. 5.

Ps. 41. v. 3.

Venialibus obnoxiæ.

S. Ibid. cap. 12.

Peccatum veniale conscientiam reddit inquietam.

Describitur tepidus in spiritualibus.

peccata levia studiosas actiones inficere. Cibus quidem, quamvis de se salubris, ac suavis, duabus de causis minus gratus invenitur, aut quia ipse insulsus est, & male præparatus, aut quia in vase immundo nobis offertur.

Cibus duabus de causis redditur insipidus.

Quare igitur non erunt minus grata Domino, quas offerimus virtutis actiones, si cor nostrum, in quo velut in catino offeruntur, peccatis immundum invenitur? Ubi organum vitiosum est, inquit Ambrosius in Psalm. 35. in principio, quomodo potest cantus non esse vitiosus? Mox idem P. Alvarez subjungit: *Homo peccatis, licet minoribus, immundus, organum vitiosum est, cum divinas laudes decantat, atque ideo illa à tali organo prodeuntia, minus grata esse Deo, necesse est. At si peccata levia ipsis actionibus bonis insideant, ut puta, quia tepide oras, distracte psallis, sine debita devotione celebras, non sine tristitia laboras, nec sine repugnantia, & stridore murmurationis obtemperas, quis non agnoscat, hujusmodi opera similibus defectibus undique offuscari.*

Signa exteriora peccatorum venialium.

Eus. Emiss. hom. 8. ad Monach.

Eusebius Emissenus discursum suum ad Monachos dirigens inquit: *Bellum quodammodo pietati ipsi indiximus, & nunc ad declinandas negligentias, ad expugnanda levissima vitia, infirmi ac desides sumus;* nimirum ex hac negligentia perfectionis defectum in ipsis arguebat.

1. Reg. 24. v. 26. Pœnituit David abscidisse Saulis oram chlamydis.

4. Hinc porro factum est, quod veri servi Dei, quovis tempore omni cum solicitudine viam perfectionis cum exactissima punctualitate decurrere sategerint, David Saulis persecutionem fugiens, in speluncam Odollæ se recepit, in quam paulo post ipsemet quoque Saul incaute intravit, cumque David à militibus suis vehementer ad amputandum, vitæ propriæ salvandæ causa, Saulis caput instigaretur id facere renuit, sed solum minutissimum vestis Regis Lymbum præcidit, & tamen ait sacer textus: *Percussit cor suum David, eo, quod abscidisset oram chlamydis Saul.* Quænam vero causa fuit, quod Davidem hujus facti pœnituerit? Num forte in ea actione levem quamdam vanæ gloriæ culpam inesse timuit? Aut vero se per hanc Lymbi præcisionem mansuetudinem suam solitam diminuisse existimavit?

Sanctius ibid. Ratio quare.

Respondet Sanctius: *Fidelis erat, & pius, pavidus animus, in illa tanta continentia aliquid habuit, quod non probaret & quo læsam arbitraretur. Regiam majestatem, cum decurtata chlamyde temeratam putaret Regiam personam, quam Deus sacro delibutam oleo, ad Regni culmen destinasset.* Licet enim in speluncæ illius obscuritate delitesceret, à Deo tamen illuminatus, verum esse sciebat, quod Ecclesiasticus

Eccli 19. v. 1.

postea dixit, scilicet: *Qui spernit modica, paulatim decidet,* timuit igitur ne post præcisam Regiæ chlamydis oram, ad facinora majora tentando audacior fieret, quia si Diabolo solum porrigamus digitum, ipse sensim eo contendet, ut lucretur & manum & brachium, ac demum totum hominem; *Domum meam non modo crimine, sed etiam criminis suspicione carere oportet.*

Plutarch. de perfect. virt. Duo exinde provenientes fructus.

Plutarchus *de profectu virtutum* differens inquit: *Non mediocre argumentum est in virtute progredi; si nullum jam peccatum leve & exiguum putemus, sed omnia studiose vitemus, atque observemus.* Et vero per hanc exactam & punctualem observantiam duo nobis egregia lucra comparamus; quorum primum est, quod profectus spiritualis removeamus obicem. Secundum vero quod majorem acquiramus in divino servitio facilitatem & dispositionem. Quando vir ille, qui cum paucis talentis provide beneque negotiatus fuerat, ad mercedem accipiendam invitabatur, hisce verbis commendari meruit: *Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.*

Matt. 25. 21. Effectus amoris est facere supererogatoria.

Qua parabola incarnata Sapientia docere nos voluit, quod multi Sancti ideo præcipue ad sublimes gloriæ gradus extollentur, quod divina præcepta etiam in rebus levibus adimplere studuerint; *Quia super pauca fuisti fidelis;* ex eo namque, quod quis in rebus minutis observandis fidelis & solicitus existit, sui erga Deum probat synceritatem amoris, suamque ostendit erga eumdem fidelitatem. Bonus namque servus non solum agnoscitur ex punctuali executione illorum servitiorum, ad quæ est obligatus, vel ratione quorum pactis suis gaudet stipendiis, sed affectus & fidelitas ejus multo magis ex eo colligitur, si Domino suo in iis rebus pari cum solicitudine serviat, ad quas præstandas ex justitia minime est adstrictus; Eodem modo si anima aliqua solum in iis Deo servire velit, quæ ipsi præscribuntur in Decalogo, de illa haud immerito quis conjicere poterit, quod id faciat ex solo metu æterni supplicii, vel regni cœlestis amittendi; econtra vero quando insuper accurate quoque servat consilia, in hoc verum suum erga Deum amorem veramque devotionem manifeste probat. Adhæc numquid summa nobis ignominia esse censebitur, si qui in vehementissimis tentationibus nequaquam hosti nostro cessimus, qui flantibus impetuosissimis ventis naufragium passi non sumus, tandem levibus spirantibus Zephyris submergamur?

Tertull. c. 8. de patient.

Absit à servis Christi tale inquinamentum, inquit Tertullianus, *ut patientia majoribus tentationibus præparata, in frivolis cadat.*

Sur. ibid. Parva cujusdam Religiosi gloriola.

5. In Historiis sacris, viri sancti, culpas leves summa cum severitate & rigore, semper castigasse leguntur. Refert enim Surius, quod cum S. Pachomius in loco quodam sui monasterii una cum multis aliis Monachis consideret, quidam ejusdem monasterii sui Religiosus, parvulas quasdam storeas, quas ea die contexuerat, ante cellam ex opposito loci illius, ubi Pachomius sedebat situatam, collocarit, ut ab illis storeas illas videntibus, tamquam assiduus, solicitus, & industrius laborator laudem reportaret; siquidem Regula Pachomii unicam solummodo per diem stoream confici præcipiebat. Cognovit igitur vir sanctus laborem Monachi illius non alio fine ab eo factum fuisse, quam ut vanam ab aliis gloriam aucuparetur, ad circumstantes se vertens, gemebundus dixit: Monachus ille in sui peracto labore mundi potius, quam Dei gloriam quæsivit,

Graviter à superiore punitur.

Cui proinde ad se accersito, post asperam reprehensionem hanc injunxit pœnitentiam, videlicet ut coram aliis Monachis, ad orationem faciendam congregatis, ipse in medium illorum prodiret, & duas in humeris suis storeas ferens, alta voce clamaret dicens: *Patres, Fratresque mei charissimi, propter amorem Dei enixe vos obtestor, ut pro me Deum exorent, qui duas bases storeas pluris æstimavi, quam regnum cælorum.* Neque hic terminabatur injuncta ei pœnitentia, verum insuper in angusta quadam cella, illum quinque mensium spatio recludi fecit, non permittendo, ut à quopiam hominum visitaretur; & præterquam quod solo pane & aqua illum sustentaret, insuper eum ad faciendas quotidie duas storeas, nemini ad ostentationem exhibendas serio obstrinxit.

2. Reg. 23. v. 15. Factum Catonis.

6. Davidem aliquando ingens incessit, aquam ex cisterna Bethlehem eo tempore, quod hæc Civitas à Philisthæis obsidebatur, haustam bibendi desiderium, quod cum in castris suis inter milites percrebuisset, aliqui eorum cum manifesto vitæ discri-

discrimine ad cisternam illam usque, per exercitum penetrarunt hostilem, & haustam inde aquam David obtulerunt: Quam ille oblatam effudit in terram. Enimvero non existimo Davidem in generosa hac actione Catonem imitari voluisse, qui exercitu suo vehementer sitibundo conspectu, dum nil haberet, onde sitim illorum compesceret, aquam sibi quoque sitienti oblatam in terram effudit; Unde Poëta ille cecinit inquiens;

Augebat spectata sitim procul omnibus unda,
Jam sparsa, excussit omnibus unda sitim.

Potius igitur audiamus D. Chrysostomum dicentem: *Agnovit Rex quid fecisset, nempe quod in bello illo sitim suam minime compressisset, qua re animadversa, quid fecit? sumpta aqua haudquaquam bibis, verum Deo libavit. Non enim aqua erat, sed sanguis; sanguis, inquam, si non naturam, sed militum illorum voluntatem, animique sententiam species. Videsne igitur, quo pacto a priori concupiscentia eruditus, prudentior imposterum factus sit? Nam qui corporum cupiditate prius flagraverat, aquam jam minime appetebat.* Sanctius quoque ad idem propositum egregie in hæc verba scribit: *Vide aliquid est, & leve vas aqua plenum, sed sane non leve est pro alicujus voto emtum, allatumque periculo.* Non vile ergo existimavit donum, alioqui exiguum, quia videbat in eo non sanguinem solum, sed etiam animos illorum, à quibus fuerat oblatum. Et vero utinam omnes illi, qui *bibunt quasi aquam iniquitatem*, considerarent, se non aquam bibere, sed sanguinem, id est, se corpus & animam propriam mittero in perditionem, utique hoc fræni loco illis servire posset, ad illos reprimendos.

D. Chrys. H. 3. in Ps. 50. Explicatio facti Davidis.
Sanct. ib.
Job. 15. v. 16.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Anima timorata culpas etiam minimas fugiunt, utpote scientes, eas à Christo Judice severe judicandas esse.

THEMA.

Qui timet Deum, nihil negligit. Ecce 7. ℣. 19.

Qui vero Spiritu Dei ducitur, nihil negligit ne quidem culpas illas, quæ pro levioribus reputantur: *Qui timet Deum, nihil negligit*, inquit Ecclesiastes. S. Paulus de anima sub Ecclesiæ metaphora loquens Christum illam omnis etiam minimi nævi expertem esse velle dicit: *Christus dilexit Ecclesiam; & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret.* Ubi S. Apostolus non de materialibus templorum muris, sed de animabus loquitur: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos;* Subdit vero idem Apostolus: *Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Ubi per ly, *maculam*, culpa mortalis, per *rugam*, vero venialis intelligitur. Quamdiu enim anima vel minimum peccati nævum in se habet, Deo perfecte uniri nequit, sed prius, ut purgetur, necessum est; ut de ea dici possit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.*

Per maculam intelligitur mortalis, per rugam venialis culpa.
Eph. 5. v. 27.
1. Cor. 3. v. 16. & 17.
Cant. 4. v. 7.

2. S. Bernardus de viro timorato inquit: *Terribilius, & horribilius ipsa gehenna judicat in te levissima vultum Omnipotentis offendere;* scit enim, quod in talis levis peccati pœnam Purgatorium post hanc vitam reportet, quæ quoad pœnam sensus à pœna infernali nec quidquam differt, nisi sola temporis duratione. Cum Orsino Presbytero Nurciæ jam jam in alteram vitam migraturo & agonizanti, legitima ejus quondam uxor, quacum quadraginta annos in matrimonio vixerat, & à qua ipse consentiente, divortium fecerat, vicinius aliquantulum approximasset, ut experiretur, num etiamnum spiritum duceret; Ille eamdem à se repulit dicendo: *Recede mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle.*

S. Bern. de triplici cohæren.
Historia de Orsino Presbytero.
S. Greg. l. 4. Dial. cap. 11.

3. Anima sancta in sacris Canticis assimilatur columbæ: *Una est columba mea; oculi ejus sicut columba super rivulos aquarum.* Sed quænam hujus similitudinis est ratio? Num forte columbæ similis esse dicitur propter candorem? vel propter simplicitatem, aut ob ejus miram fœcunditatem? minime; sed audite quod S. Cyrillus Alexandrinus hujus similitudinis refert mysterium, Ait enim: *Ad aquarum plenitudinem operandum est, in his enim sponsa describitur pulchritudo. Ferunt hoc genus avis, cum ad aquas venerit, quia ibi solet accipitris insidias pati, venientem desuper inimicum volitantis umbra in aqua conspecta deprehendere, & oculorum perspicacia fraudem periculi imminentis evadere. Quod & si tu ita prospicere potueris insidias Diaboli, & cavere, sacrificium Deo columbas obtuleris.* Ubi observandum, quod S. Cyrillus præfatus columbam non solum fugere accipitrem dicat, verum etiam ejus umbram à longinquo prospicientem exhorrescere; ac proinde columba verus est typus animæ alicujus timoratæ, quæ non solum peccatum; sed etiam quamvis illius licet remotam exhorrescit imaginem seu similitudinem.

Cant. 6. v. 8. Cant. 5. 12. Quare anima assimilatur columbæ.
S. Cyrill. Ale. l. 3. Levit.

4. Alvarez inquit: *Quemadmodum cum alio pugnans, qui nec permittit ad se hostem accedere, numquam ab eo dejicietur, neque illidetur in terram; sic qui primum adversarii fugit accessum, difficillime in peccatum alicujus momenti deturbabitur. Sciebat hoc optime Eusebius sanctissimus apud Theodoretum, qui Zona ferrea in collum injecta, curvus & inclinatus incedens, cum interrogaretur, quamnam utilitatem ex illa mortificatione susciperet, ista memorabili sententia respondit: Ne malignus Dæmon de magnis bellum gerat, conans auferre temperantiam, & justitiam, & iram armans, & cupiditatem accendens, & ut fastu efferar, & superbia immanescam efficiens, & quæcumque adversus meam machinatur animam, conor hostem ad hæc parva traducere.* Cum Sanctus hic vir Dei die quodam una cum Amiano Evangelium legeret, ita ut Eusebius textum pronuntiaret, Amianus vero eumdem interpretetur ac declararet, accidit, quod dum bubulci quidam prope non procul ab illis suos ararent agros Eusebius ex curiositate dictos aratores aspiciens adeo distractus fuerit, ut nec ad id, quod legebat, sese reflectere, nec sodali suo lectionem declarare potuerit. Undepropter hanc distractionem, quam perpessus fuerat, ita mente compunctus fuit, ut deinceps oculis inviolabili lege, ne agros illos sicut nec cœlos deinceps amplius aspicerent, interdixerit: Hocque concepto proposito ad tugurium quoddam statim properavit, è quo reliquo vitæ suæ tempore, id est, per annos quadraginta numquam egressus fuit; Et quidem ut in hoc tugurio firmiter stare cogeretur, lumbos suos catena quadam ferrea accinxit, alia vero pariter ferrea catena, eaque ponderosiori collum circumdedit, cui aliam annexuit, quæ terræ infixa illum incurvatum, & terram jugiter aspicientem tenuit, planeque ne à loco illo procedere, aut sursum respicere posset impedivit. Uxor Loth, Abrahæ Patriarchæ proxima cognata, quæ Paradisi Angelos præcedenti vespere hospitio

Alvar. à 1. l. 5. p. 2. cap. 16. Oportet hostem arcere à longe.
Pœnitentia Eusebii de quadam levi curiositate.
Pœna uxoris Loth.

exceperat, acerba profecto pœna luere debuit illam à Deo sibi interdictam retrospectionem, & tamen aspectus ille tam perniciosus non erat, sicut fuit aspectus à Davide in Bethsabeam directus, siquidem hic illum ad adulterium committendum accendit; neque tam noxius, prout fuit obtutus ab Eva in pomum defixus, qui illam ad decerpendum fructum vetitum instigavit, sed aspectus mulieris illius potius à compassione, quam ex curiositate ortum suum ducebat: Respexit enim retro, non tam ut Sodomam videret, quam ut miserabilium civitatum illarum incendium deploraret, & tamen in unico momento desiit vivere, & in quamdam salis statuam transmutata fuit, eo quod præcepto Dei de non retrospiciendo, non obedivit: *Qui timet Deum, nihil negligit.* Unde D. Chrysostomus de hac terribili pœna, qua uxor Lothi mulctata fuit, in hæc verba scribit: *Divina vindicta ipsam in salis materiam transmutavit, ut ex hoc appareat, non qualitatem delicti debere quemquam intendere, sed divina jussa tota veneratione servare: nec debere hominem, quid jubeatur, expendere, sed magis, quis jusserit, cogitare.* Utinam salutare illud S. Anselmi effatum una cum ipso veridice asserere possemus. Ita enim se resolvit: *Si hic peccati pudorem & illinc cernerem inferni horrorem, & necessario uni illorum haberem immergi, prius me in infernum mergerem, quam peccatum in me immitterem, mallem enim purus & innocens à peccato gehennam intrare, quam peccati sorde pollutus cœlorum regnum tenere.* Altus quidam Archi Episc. Cantuar. scilicet S. Edmundus pariter dicere solebat: *Malo insilire in rogum ardentissimum, quam peccatum ullum sciens admittere.*

D. Chrys. s. 5. de levit. pecc. peric.

S. Anselm. de Simil. c. 190. S. Anselmi summa detestatio peccati.

Sur. ibid.

Luc. 16. 10.

5. Cœlestis Magister hanc nobis apud S. Lucam tradidit doctrinam: *Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est.* Enimvero servus aliquis ergo Dominum suum evidentius edere nequit amoris & fidelitatis indicium ac testimonium, quam si probet se in custodia facultatum Domini sui, etiam quoad minima accuratum, & punctualem, & in operibus supererogationis se exhibeat diligentem atque sollicitum; Quod enim in his se fidelem probaverit & accuratum, aperte ostendit, quod in rebus gravioris momenti longe magis futurus sit circumspectus: Et ideo Deus profectum nostrum spiritualem, in fuga prævaricationum, non solum mortiferarum, verum etiam venialium positum esse voluit. S. Hieronymus in Epitaphio Nepotiani ita scribit: *Ut enim Creatorem non in cœlo tantum miramur, & terra, sole, & Oceano, Elephantis, Camelis, equis, & bobus, pardis, leonibus, sed in minutis quoque animalibus, formica, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi generis, quorum magis scimus, corpora quam nomina; eamdemque in cunctis veneramur solertiam: ita mens Christo, eque & in majoribus, & in minoribus intenta est, sciens etiam pro otioso verbo reddendam esse rationem.*

Qui in minimo fidelis est, erit & in majori.

S. Hier. l. 2. Epist. ad Eliodor.

Sur. 27. Sept. c. 31. Historia de S. Elzeario.

6. Refert Surius de S. Elzeario Comite Ariani, quod cum jussus aliquando à Roberto Rege Neapolitano Domino suo, is profectus fuisset Romam, cum Joanne fratre ejusdem Regis & armato milite ad bellandum contra Imperatorem, accciderit, ut bello confecto, hic Romæ tam acri febre corriperetur, ut sibi visum fuerit, se inter duos lectos igneos totum inflammari. Remittescens vero belli jam confecti, admodum dolere cœpit se illi interfuisse. Cumque in ea cogitatione perseveraret, audivit corporeis auribus Christum sibi dicentem: *Scias Elzeari, in hoc bello, cui armatus adfuisti, expositum te fuisse periculo amittendi gratiam meam. Sed quia ejus tepe, volo te flagellare.* Tum ille inclinavit se cœpitque dicere Psalmum 50. *Miserere.* Ad singulos autem versus Christus eum ter in dorso fortiter cæcidit, Deinde somno correptus, febre recedente, perfecte se curatum invenit. Ex quo exemplo liquido constat, quanto cum rigore transgressiones leviores etiam in viris sanctissimis à Deo castigentur.

7. In vita S. Odonis legitur, quod Monachus quidam morti proximus clamare cœperit: *Modo raptus sum ad judicium, ibique protulit accusator humani generis contra me de micis panis sacculum plenum, quas colligere secundum consuetudinem nolui, & de mensa ceciderunt.* Ecce tibi quibus ex rebus Dæmon adversus Dei servos corroboretur & invalescat, nempe ex negligentiis & transgressionibus levibus, dum in illorum anima graviores non deprehendit.

Dæmon accusat de levissimis.

8. Alvarez ad hoc, ut nos permoveat ad cautelam, qua caveamus, ne Deum, etiam per minima peccata, offendamus, sequens adducit motivum efficacissimum inquiens: *An litigator in re minima, Judicis sui filium offenderet, si posset, ob illam levem offensam, expeditioni causa sua aliquam afferre jacturam?* At vero ut S. Gregorius ait: *Sic Dominus uniuscujusque considerat vias, sic dinumerat gressus ut ne minutissima quidem cogitationes, ejus judicio, ne verba tenuissima qua apud nos usu viluerunt, indiscussa remaneant.* Et in progressu ejusdem capitis in hæc verba concludit: *Sancti viri tanta se subtilius in cogitatione constringunt, quanto se à superno judice districtius considerari conspiciunt.* Opportunum proinde est illud B. Petri Damiani salutare consilium dicentis: *Hujus vita idoneus executor, sic se per majora opera ex desideriis fervore dilatat, ut etiam cautus, qua sunt minima, non relinquat.* S. Gregorius quoque super illa se reflectens ejusdem Judicis Christi verba: *Qui irascitur fratri suo &c. qui dixerit raca &c.* ita scribit: *Raca quippe in Hebrao eloquio vox indignantis est, qua quidem animum irascentis ostendit, nec tamen plenum verbum iracundia exprimit. Prius ergo ira reprehenditur sine voce; postmodum vero ira cum voce, sed necdum pleno verbo formata; ad extremum quoque, cum dicitur, fatue, ira redarguitur; qua cum excessu vocis expletur etiam perfectione sermonis; Et notandum, quod in ira perhibet reum esse judicio; in voce ira, quod est raca, reum concilio; in verbo vocis, quod est fatue, reum gehenna.* Nos quidem similes iræ motus, illasque verba *raca*, & *fatue* gravia peccata esse nequaquam æstimare solemus, & tamen quanti sint ponderis, quando in justissimis illius, qui nos judicaturus est, bilancibus trutinabuntur, S. Ephrem de intemperantia & incontinentia disserens ostendit, dum ait: *Quam excusationem afferet, qui ob minima ista tunc accusabitur? Quod tibi lucrum vel voluptas, ex tam levibus atque caducis istis esse poterit? At qua difficultas ista vitare? Qua cum ita sint, vos hortor, obsecroque fratres ne quis vestrum aliquod ejusmodi tunc damnationis sententiam audiat, ut non solum à gravibus peccatis ac vitiis temperetis, sed viam ab illis, qua parva & levia, qua tamquam minimi, ac nullius momenti fere ab hominibus negligi, spernique solent.*

Alvar. t. 1. l. 1. p. 1. c. 17.

S. Greg. l. 21. mor. c. 4.

B. Petr. Dam. opusc. 15. cap. 1.

S. Greg. id. Quid sit raca.

S. Ephrem. c. 1. Exhortatio S. Ephrem.

9. In vita S. Philippi Benitii legitur, quod cum morti vicinus esset, visum ei fuerit, se coram Divino Tribunali fuisse præsentatum, coram quo Diabolus

bolus ei leves quosdam improperabat defectus, ut illum ad desperationem induceret, alta voce librum suum sibi dari petiit: *Date mihi librum meum, porrigite illum mihi, quærite illum velociter; Quis illum mihi sustulit?* Cumque ex circumstantibus hic unum ei librum porrigeret, alius vero alium, & alium nec tamen sancto viro Dei per quemquam illorum satisfieret; videntes quod oculos suos In Crucifixum firmiter defixos teneret, hunc ei porrexerunt, eoque intra ulnas accepto vultus ejus senior effectus fuit. Quod si tam præclari Sancti etiam minima peccata ita exhorrescunt, dum in hora mortis illis ob oculos à Dæmone ponuntur, qualis terror noster tunc erit? *Quando liber scriptus proferetur, in quo totum continetur*, non solum mortalia, sed etiam venialia, eaque sigillatim, ac minutim secundum omnes circumstantias expressa: *In quo totum continetur.* Audite S. Hieronymum dicentem: *Ecce Rex in manu potenti venit, à cunctis vult exigere rationem, certe de cogitationibus minimis, certe de levibus & otiosis verbis.* S. Bernardus quoque in meditationibus suis ait: *Quis considerare valeat, quanta mala per momenta temporum perpetramus, & quanta bona facere negligimus? sicut enim peccatum est perpetratio mali, sic delictum est desertio boni.*

Lib. 3. 6. Vit. B. Philipp. **Historia de S. Philippo Penitio.**

S. Hier. regul. Mon. cap. 30.

S. Bern. c. 2. Medit.

10. Notatu dignissima sunt illa regii Psalmistæ verba: *Beatus vir, qui timet Dominum.* At vero o David ex quonam signo colligere potero, hunc timorem homini alicui inesse, ut propterea velut beatus habeatur? Nimirum subdit idem Psaltes: *Qui timet Dominum, in mandatis ejus cupit nimis*, quasi diceret: *Qui timet Dominum, non solum præcepta servat, sed etiam adimplet consilia?* Et quia hæc tanta cum punctualitate adimplet, ut ne latum quidem unguem, sive ad dextram, sive ad sinistram deflectat, ideo subdit: *Potens in terra erit semen ejus, generatio rectorum benedicetur; Gloria & divitiæ in domo ejus, & justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Isaias Propheta in spiritu Prophetico de Ecclesia legis gratiæ loquens, prædixit de Christo inquiens: *Docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus;* videri forsitan cupiam posset, Isaiam potius dicere debuisse: *Ambulabimus in viis ejus?* Dicebat enim Psalmista: *Viam mandatorum tuorum cucurri*, cur igitur ait: *Ambulabimus in semitis ejus?* Pro responsione observandum est, Prophetam prius viarum fecisse mentionem, quæ largæ sunt & spatiosæ: Secundo vero loco meminisse semitarum quæ strictæ sunt & angustæ, ut per hoc insinuet, non solum observanda esse divina ejus præcepta, quæ per vias præsignantur, verum etiam consilia, quæ per semitas intelliguntur. *Expende verba*, inquit Oleaster, *Dominus vias docet, sed ipsi in semitis ambulant, quoniam multa præter leges homines inspirati fecerunt, quæ consilia dicuntur, & arctiora legibus sunt.* S. Anselmus Monachis suis scribens inquit: *Ubi minimi excessus negliguntur, ibi totus ordo paulatim dissipatur, & destruitur.* At vero dicet aliquis, ex quo S. Anselmus in prædictis de defectibus minimis loquitur, cur illos excessus appellat: *Minimi excessus?* Ideo nimirum, quia qui leves defectus negligunt, tandem in graves & enormes degenerant. Atqui viri perfecti, & divino lumine illustrati, defectus etiam illos, qui exigui momenti esse videntur, minime negligunt.

Ps. 111. v. 1. **Signum timentis Deum.**

Isa. 2. v. 3.

Ps. 118. v. 32.

Oleast. ib. **Ambulat justus per vias & per semitas Domini.**

S. Anselm. Epist. 6 ad Monach.

11. Salomon ad stellas usque mulierem illam extollit fortem, & sanctitate conspicuam, tum propter actus illius heroicos: *Manum suam misit ad fortia*, tum etiam quia *digiti ejus apprehenderunt fusum.* Quo in encomio observandum est quod primo dicat: *Manum suam misit ad fortia.* Sed quænam sunt fortia illa, ad quæ mulierem hanc manum suam extendisse dicit? Si dixisset, illam apprehendisse lanceam, frameam, vel hastam, armis sese ferreis & loricis induisse, munitissima expugnasse castra, & fortalitia, vel simile quid, mens Salomonis facilius intelligi potuisset; Sed sapiens hic Rex ita loqui noluit, sed ostendere volens in quonam hæc generositas & fortitudo consistat, subjunxit: *Digiti ejus apprehenderunt fusum.* Enimvero mulier hæc animam præfigurat perfectam, quæ rebus minimis solicite intendit, operibusque, proprio statui, & vocationi convenientibus libenter insistat, ita tamen ut eadem ad Deum ordinet; curetque, ut cuivis minimæ imperfectioni omnem aditum occludat. Anima electa in sacris Canticis dicebat: *Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.* At vero quo mysterio ostium illud solis tabulis cedrinis, non vero ex quovis alio ligni genere formatis occludi voluit? Pro responsione notandum est, quod lignum cedrinum solidum sit, & densum, nec ullas rimas admittat, nec tineas patiatur; Per ostium vero cor intelligitur: *Ecce sto ad ostium, & pulso.* Vult igitur ut ostium illud, id est, compingatur ex tabulis cedrinis, id est, ita obturetur & occludatur Diabolo, ne etiam per minimum quodvis peccatum eo penetrare possit: *Nolite locum dare Diabolo.* Audite S. Bernardum dicentem: *Quid à te quærit, qui tanta solicitudine te quæsivit, nisi te solicitum ambulare cum Deo tuo? Hanc autem solicitudinem non facit, nisi Spiritus Sanctus, qui nec minimam sordem intra cordis, quod possidet, habitaculum patitur residere.*

Prov. 31. 19.

Quid sit quod mulier miserit manum suam fortia.

Prov. 31. 19.

Cant. 8. v. 9. **Quid sit ostium occludere tabulis cedrinis**

Apoc. 3. v. 20.

S. Bern. Ser. 1. de Spiritu S.

12. Isaias Propheta olim Sancte gloriabatur dicens: *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, & indumento justitiæ circumdedit me:* Qualisnam vero hæc prærogativa qua sanctus hic Propheta gaudebat, fuerit, ex sequenti S. Gregorii doctrina intelligere possumus; Hic enim ita scribit: *Justitia indutus sum, & vestivi me sicut vestimento. Vestimento utique, dum vestimur, ex omni parte circumdamur. Ille ergo justitia sicut vestimento vestitur, qui se undique bono opere protegit, & nullam partem actionis suæ peccato nudam relinquit, nam qui in aliis actionibus justus est, in aliis injustus, quasi hoc latus cooperuit, illud nudavit, nec jam bona sunt opera, quæ subortis aliis pravis operibus inquinantur.* Quod si nonnunquam ferculum aliquod seu epulum pretiosum multis contegatur muscis, propter hoc suam quidem non amittit substantiam & saporem, veruntamen is, qui inde gustaturus est, fastidium illius propter hoc facile concipit, & nauseam; Eodem quoque modo in præsenti proposito nostro dicere possumus, quod tametsi culpæ veniales nos Dei amicitia, bonorumque operum meritis hactenus comparatis non privent, Deo tamen aliqualem displicentiam & nauseam afferant: *Quia tepidus es, incipiam te evomere.*

Isa 61. v. 10.

S. Greg. l. 19. Moral. c. 12. **Justus ut vestimento tegitur justitia.**

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Lex Divina ex omni parte observanda est, quia à levibus transgressionibus ad majores facilis fit transitus.

THE-

THEMA.

Ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui. Pſ. 118. ꝟ. 128.

Pſ. 118. v. 6.
Pauci tutam legem Moyſaicam ſervabant.
Jacob. 2. 10.
D. Chryſ. H. 29. in Act.

1. HÆc Davidis ſententia in prædicto loco expreſſa, optime conſentit cum illa, quam in principio ejuſdem Pſalmi dixerat, quando ait: *Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis.* Porro lex Moyſaica, prout in ſe tam moralia, quam judicialia, & ceremonialia comprehendebat, numero legum quaſi immenſa erat, huic tamen tam ponderoſo jugo pauci admodum humeros ſuos ſubmiſerunt, ac proinde etiam in illa pauci inveniebantur Sancti: Nam ut S. Jacobus Apoſtolus in Epiſtola ſua cap. 2. ait: *Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Pro quorum verborum explicatione, præter eam, quam idem Apoſtolus ibidem adducit, in medium quoque adduci poteſt ſequens doctrina Apoſtoli dicentis: *Non mihi dicas: Non ſcortor; Quæ enim utilitas, ſi non ſcortaris quidem, ſed avarus es? Captus certe es; non hoc quæritur, quomodo captus ſis, ſed quod captus es. Ne dicas adoleſcens, non ſum avarus, ſed forſan ſcortaris, & quæ iterum utilitas?*

Pſalterium decem chordarum fuit inſtrumentum muſicum.
Pſ. 32. v. 2.

2. Regius Propheta David in Pſalm. 32. nos hortatur, ut Deum in Pſalterio decem chordarum collaudemus; Hoc vero Pſalterium, muſicum quoddam erat inſtrumentum, decem chordis ad harmoniam muſicam edendam apte diſpoſitum, alludebatque per hoc inſtrumentum ad obſervantiam Decalogi, qui decem continebat præcepta divina; *In Pſalterio decem chordarum pſallite illi.* Eſtque ſimilitudo hæc ad explicandum intentum noſtrum omnino aptiſſima, quia licet ex decem illis chordis novem aptæ ſint ad harmoniam faciendam diſpoſitæ, ſi tamen una ex illis diſcordet, hæc unica totam confundit & deſtruit aliarum conſonantiam, ita quoque obſervantia novem præceptorum prorſus eſt ad ſalutem inutilis, ſi vel unius dumtaxat præcepti obedientia deficiat; *Omne enim inſtrumentum muſicum*, ut Philo Hebræus ait, *deficit, etiamſi unum tantum diſcrepet.* Idem vero alius quidam Author melius hiſce verbis exponit: *Vide ſæpe cymbala magna, & bene ſnantia inutilia redacta, non quia in fruſta confracta fuerint, ſed quia neſcio quo vulnere ſciſſa & perdita reperiuntur. Dum autem vis in eis inutilitatis cauſam inquirere, etſi millies ea undique circumluſtres, non invenies, ſenties tamen, ſi pulſes, quia rauce ſonant; nam ſciſſura illa adeo ſubtilis, & imperceptibilis eſt, ut percipi, aut diſcerni nullo modo poſſit.* Sic quoque ſæpe videbitis virum æſtimatum ab omnibus tamquam eximia virtute & perfectione præditum, juvandis animabus plane deditum, auſteritate vitæ, continentia, & ſolitudine ſe conficientem, cujus tamen vox in auribus Dei ingrata erit, nec tamen hujus diſplicentiæ cauſam, etiamſi ſtudioſe inquiratis, invenire poteritis; licet reveta cauſa illius ſit, vel occulta quædam illius ſuperbia, & præſumptio de ſuiipſius virtute & perfectione, vel aliqua interius in animo deliteſcens inordinata ambitio, vel alia ſimilis paſſio, hæc enim ſola ad confundendam & deſtruendam omnium operum ſuorum cæteroquin virtuoſorum & meritoriorum harmoniam ſufficit. Unde S. Gregorius Magnus ſuper illa verba Sapientis: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit*, ita ſcribit: *Dicturus cuſtodia, præmiſit omni, ut videlicet unuſqviſque hinc inde ſe diligenter inſpiciat, & quamdiu in hac vita eſt, contra ſpirituales inimicos, in acie ſe poſitum ſciat.* Subditque hanc omnibus notam ſimilitudinem: *Si qua civitas contra inſidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte inſomni muniatur cuſtodia, unum vero in ea foramen tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde procul dubio hoſtis ingreditur, qui undique excluſus videbatur. Phariſæus namque ille, qui in templum oraturus aſcendit, civitatem mentis ſuæ quanta munitione vallaverit, audiamus. Jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium, quæ poſſideo; cui præmiſit: Gratias ago tibi; magna certe munimina adhibuit; Sed videamus ubi inſidianti hoſti immunitum foramen reliquit; quia non ſum ſicut publicanus iſte. Ecce civitatem cordis ſui inſidiantibus hoſtibus per elationem aperuit, quam fruſtra per jejunia, & eleemoſynas clauſit. Incaſſum munita ſunt cætera, cum locus unus, de quo hoſti patet aditus, munitus non eſt. Gratias recte agit, ſed perverſe ſuper publicanum extulit; Civitatem cordis ſui extollendo prodidit, quam abſtinendo & largiendo ſervavit. Victa eſt per abſtinentiam gula, deſtructa ventris ingluvies, ſuperata eſt largitate tenacitas. Quibus hoc laboribus actum credimus? Sed ô quot labores uno vitio percuſſi ceciderunt? quanta bona unius culpæ gladio ſunt perempta?* Id quod Deus à nobis primo omnium loco requirit, eſt cor mundum, & ab omni inordinato affectu depuratum; ac proinde Emiſſenus Monachos ſuos in hæc verba exhortabatur: *Quid prodeſt, quod nos pretioſis vigiliis, laboribuſque conficimus, & ea, quæ maxime Deus noſter deſiderat, non habemus? Hoc eſt cor mundum, & liberum ab iſtis minutiis negligentiarum.*

Philo. lib. de temulentia.
In quo nulla chorda debet deficere.
Applicatur moraliter.
Prov. 4. v. 23.
S. Greg. l. 19. Moral. cap. 12.
Civitas alioquin ubique munita excepto unico loco patente non eſt fortis.
Euſ. Emiſſ. hom. 6. ad Monach.

3. Salvator noſter regnum cœlorum margaritæ comparat dicens: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.* De margaritis autem Nazianzenus ad intentum noſtrum ita ſcribit: *Quacumque margaritæ pars vitiata fuerit, tota gemmæ gratia extincta eſt.* Sic quoque ſi anima aliqua unica dumtaxat macula contaminata, Deoque exoſa fuerit, hæc unica ad illam repudiandam ſufficit, licet multa alia opera virtuoſa perfecerit. *Bonum enim ex integra cauſa provenit, malum ex quocumque defectu.* Obſervatione dignum eſt, quod Didacus Stella his verbis ſcribit: *Chriſtus legem appellavit jugum omnium præceptorum. Tollite, inquit, jugum meum ſuper vos; ubi diligenter eſt animadvertendum, quod non dicit: Tollite jugum ſuper collum veſtrum, aut ſuper humeros veſtros, ſed ſuper vos totos: Univerſa enim Chriſtiani hominis pars, jugum legis aſportare debet, quo ſane argumento concludimus; quod qui hujus oneris partem recuſaverit, ſciat ſe totum jugum abjeciſſe.* Chriſtianis incumbit, ut agnum immaculatum ſequantur, quocumque ierit, ac proinde, ut bene notat B. Petrus Damianus, una nos virtute præfulgere nequaquam ſufficit; *Ille enim agnum, quocumque ierit, ſequitur, qui non ſola virginitate ejus veſtigia, ſed per omnes quoque virtutum ſemitas imitatur, non enim ſufficit ad capeſſenda præmia ſolus pudor, niſi & aliis fuerit ditatus virtutibus.* Idipſum S. Ephrem ſequenti intellectu facili ſimilitudine confirmat inquiens: *Si unum è membris tuis*

Matth. 13. 45.
Nazian. Orat. in dicta Evangel.
Regnum cœlorum comparatur margaritæ, & quare.
Did. Stell. in Luc. 1.
S. Petr. Dam. ſerm. 3. de Nat. virg.
S. Ephrem.

valeat,

I. 1. de morbo linguæ.

Pauci ex omni parte virtuosi

S.Th. de Vill.Conc. 1. de S. August.

Valeat, & aliud langueat, totus laborat uno membro laborante. Tali autem defectu potior pars hominum laborat, videmus enim per experientiam, quam pauci sint fideles, qui ex omni parte virtutibus sint communiti, aut qui non sint in una vel altera virtute defectuosi. Audiamus S. Thomam à Villa Nova in Concione 1. *de S. Augustino* in hæc verba perorantem: *Peccatoris lux vacua, & dimidiata, non enim ex omni parte lucidus est, sed ex una parte lucidus & ex altera obscurus. Da mihi hodie hominem undequaque lucidum; vere rara avis in terris, rarus homo, qui non habeat aliquam partem tenebrarum. Quidam est castus, sed iracundus; alius mitis, sed lubricus; alius quidem & mitis & castus, sed superbus; alius mitis & castus & humilis, sed cupidus; Denique nemo sine crimine vivit, & rarissimus est, qui de hac lucis plenitudine gloriari possit.* Episcopi illi, qui primo nascentis Ecclesiæ exordio ab Apostolis electi & consecrati fuerant, ex parte quidem aliqua boni erant, prout ex Apocalypsi colligitur, erant tamen pariter multis defectibus obnoxii. Unde S. Gregorius

S.Greg. l. 21. Moral. c. 4.

Episcopi in primitiva Ecclesia in variis culpantur.

Magnus citans cap. 2. Apocalypseos dicit: *Angelum Ecclesiæ Pergami in quibusdam laudat, & in quibusdam coarguit, dicens: Scio, ubi habitas, ubi sedes est satanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam; Et paulo post: Sed habeo adversum te pauca, quia habes ibi tenentes doctrinam Balaam. Hinc Angelo Thiatyræ dicitur: Novi opera tua, & charitatem tuam, & fidem & patientiam tuam, & opera tua novissima plura prioribus, sed habeo adversum te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit Propheten, docere & seducere servos meos, & fornicari, & manducare Idolothitum. Ecce bona memorat, nec tamen resecanda mala, sine pœnitentia relaxat, quia scilicet sic singulorum vias considerat, sic gressus enumerans pensat, ut subtili examine perpendat, vel quantum quisque ad bona proficiat vel quantum ad mala deviant, suis profectibus contradicat. Incrementum quippe meritorum, quod bona vita studiis augetur, plerumque mali admixtione retrahitur, & bonum quod animus operando construit, hoc alia perpetrando pervertitur.*

Cant. 3. v. 6 Rich. de S. Vict. c. 9. in Cant.

Minimum malum inficit totum opus virtuosum, de hoc est similitudo prima.

4. Richardus de S. Victore super illa Canticorum verba: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii*, ad propositum nostrum ita scribit: *Pigmen est qualibet virtus, seu quodlibet opus virtutis, quæ in pulverem comminuitur, cum subtiliter discutitur, & discernitur, ne quid in ea mali lateat. Pigmentarius est homo, qui pulverem hunc terit, id est singula opera sua discutit, providendum est enim ut bona sine admixtione malorum fiant, quia mala majora bona necant, minora hominem maculant.* Hinc quoque proposito apte inservit sequens à B. Petro Damiano his verbis adducta similitudo: *Si*

B.Petr. Dam c. 7. Apol.

Secunda

tenuissima veneni stilla pleno oleris aheno diffunditur, nonne totum esculentum, & edulium prorsus abominabile judicatur? Sic ergo per exigua mala, largissima sæpius bona corrumpunt, quo pacto te de lenocinante conscientia jactas, quia minimum est, quod contra professionis tuæ propositum, privata proprietate possideas? nam juxta Apostolum: Modicum fermentum totam massam corrumpit. Hac quoque fermenti similitudine Origenes utitur, dum perniciosa à culpis levibus dimanantia damna declaraturus, præcepti illius Exodi 12. traditi, scilicet: *Septem diebus fermentum non invenietur in domibus ve-*

1. Cor. 5. v. 6

Tertia

Exod. 12. 15.

stris: qui comederit fermentatum peribit anima ejus de cœtu Israel: Mentionem faciens, subjungit: *præceptum hoc tam arduum, & sub pœna mortis injunctum, utique propter fermentum materiale non est conditum, sed potius propter mysterium, siquidem omnia in figura contingebant illis: Non mihi videtur,* inquit Origines, *hac divinis legibus digna intelligentia, sed illud magis est, quod horrescit & merito horrescit Deus si malitiæ, si iræ, si nequitiæ spiritu infermentetur anima & intumescat ad flagitia.* Per hoc igitur fermentum passiones inordinatæ præsignantur, quæ nisi in suis principiis à corde rejiciantur, & eliminentur, figunt paulatim in eo pedem, crescunt, confortantur ac tandem in vitia & peccata enormia degenerant, ac proinde consilii locum subjicit: *Sed ne contemnas, etiamsi parvam videris intra te fermentari malitiam, quia modicum fermentum totam massam corrumpit, & ideo neque de parvo peccato negligas, quia ex uno generatur & aliud.* Chrysostomus similiter insinuare volens à principio primas passionum nostrarum scintillas esse reprimendas, alia utitur similitudine, inquiens: *Quando parvam animi perturbationem susceperit, ne eam neglexeris, quod parva sit, sed considera quod id, quod ex ea alitur maxima mala parit. Etenim postquam in domo aliqua parum stupæ accensum viderimus, conturbamur, & tumultum movemus, non enim attendimus initium, sed ex initio finem considerantes, movemur & concurrimus, ut totum caminum extinguamus.* S. Basilius Magnus ait: *Si quis pro levissimis, etiam peccatis fratres acriter minis urgeat, ac dicat, de iis pœnitentiam agere debere, numquid is inclemens habendus est, & eversor charitatis?* Ipse vero respondet, ipsammet æternam veritatem claris verbis dixisse: *Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant;* ac proinde idem S. Doctor concludit inquiens: *Nihil omnino tamquam minutum contemni debet, qui enim rem contemnit, contemnitur ab ea.* S. Paschasius mox citatum Matthæi textum ad propositum nostrum exponens inquit: *Iota enim apud Græcos sicut decima est in ordine alphabeti, sic decem significat, in eorum numero, unde liquido decem mandatorum agenda vita summa colligitur.* S. Thomas inquit: *Secundum Rabanum Jota significat Decalogũ apex significat minimam particulam præcepti vel minimum significativum legis. Vult ergo dicere quod Jota unum, id est, unum de decem mandatis, aut unus apex, id est, minimum significativum in lege, non peribit à lege, donec omnia fiant, id est, non remanebit, quin impleantur & perficiantur.*

Orig. Hom. 23. in Num.

Fermentum denotat inordinatas passiones.

D. Chrys. in Ps. 6.

Quæ in initio debent supprimi

S. Basil. in Reg. interrogat. 4.

Matth. 5. 18.

S. Pasch. lib.

S. Thom. ib.

5. Quidam ex antiquis Eremi Patribus, Abbas Achilles nomine, ut damna, quæ ex transgressionibus divinæ legis, quantũvis minutis, resultare in nos possunt clarius explicaret, sequentem adduxit considerationem. Fingamus inquit quod alicui in monte Libano constituto, datum fuisset parvum quoddam lignum, ex eoque ille manubrium faceret pro securi aliqua ad eum finem accommodanda, ut ad ligna cædenda servire possit; numquid hoc manubrio (licet modicum quoddam sit lignum) omnes hujus celeberrimi montis cedros, cypressos, terebynthos aliasque pretiosos similes arbores amputare valeret, si vellet? Idem quoque sæpenumero multis contingit cæteroquin virtuosis hominibus, unicus enim vanus fœminæ alicujus aspectus, nisi in principio supprimatur, sed sæpius libere fiat, ad omnes illius hominis virtutes & merita prosternenda sufficit; *quia una sæpe scintilla magnum excitavit incendium.* Qualis

Similitudo

& quis Samson fuerit, Sacra Scriptura sufficienter insinuat, cum toties heroica illius facinora repetit:

Judic. 15. 14.

Irruit Spiritus Domini in eum. Arrepta Asini cujusdam mortui maxilla, solus mille Philisthæos prostravit; ex eadem aquam limpidam manare fecit, hostium denique segetes incendit, & tamen ut optime S. Ambrosius notat:

S. Ambr. lib. Apol. David.

Is qui messes incendit alienigenas, unius ipse mulieris accensus igniculo, messem sua virtutis amisit; at vero quanam in re miraculosa ejus fortitudo præcipue consistebat? num forte in vasti corporis sui bona complexione? vel in artis militaris experientia? aut vero in brachiorum suorum vigore? denique in dextera armorum tractatione? Nequaquam; quin potius audiatis velim, quid faciendo Dalila eumdem Samsonem omni sua fortitudine exuerit; Sacer textus enim ait:

Septem crines Samsonis erant septem dona Spiritus Sancti.

Judic. 16. v. 19.

Dalila vocavit tonsorem, & rasit septem crines ejus, & cæpit abjicere eum, & à se repellere: hacque ratione omni amissa fortitudine inimicis suis in prædam cessit. Per septem vero hosce capillos, septem denotabantur dona Spiritus Sancti, hæc enim in illis esse amant animabus, quæ etiam de capillis, id est, de cavendis transgressionibus minutissimis curam & solicitudinem gerunt, utpote scientes ipsum quoque Sponsum cœlestem easdem abominari & exhorrescere:

Cant. 4. v. 9.

Vulnerasti cor meum in uno crine colli tui: D. Chrysostomus hanc materiam nobis inculcare satagens inquit:

D. Chrys. H 19 ad prop

Principiis obstare debemus.

Hoc exiguum neglectum, & omne reliquum destruit, sæpius namque domos ædificantes homines, & tectum imponentes, unius tegula excussa curam non gerentes, totam domum perdiderunt; Et in vestimentis hoc ipsum evenire, quis cernere possit, etenim parva in illis facta scissura magnam fecit disruptionem. Hoc & in torrentibus multoties evenit, etenim & illi, si vel minimum cæperint ingressum, totum introducunt fluentum. Ita & tu, licet, te undique munieris, si tamen aliqua pars immunita dimissa est, etiam hanc diabolo obstrue, ut sis ab omni parte firmatus. Idem Sanctus Pater in alia Homilia alias ad intentum nostrum adducit similitudines, inquiens;

D Chrys. H 8 in 1. ad Cor.

Ædificium, si vel parum debiscat, dissolvitur; si sufflaveris, in ignem, quasi ignis exardescet, & palmes si a radice parum fuerit abscessus, fit inutilis. Quamobrem hoc parum, non est parum imo vero est vere totum. Quando ergo parum deliquerimus, aut etiam pigre & socordes fuerimus, ne illud parum negligamus; cito enim neglectum fit magnum. Gerson super illa S. Jacobi verba:

Jacob. 2. 10

Gerson s. 2 de Dominic. Evang. & Serv.

Qui in uno offendit &c. eadem, quam supra insinuavimus, utitur similitudine inquiens; *Pervertit harmoniam universi, velut chorda discors in cithara, aut fistula mutata vel stritula in organo. Infirmat exersitum spiritualis militia, tamquam fugitivus & proditor.*

DISCURSUS. XX.

ARGUMENTUM.

Peccatum veniale non minus fugiendum est, quam mortale, imo forsitan magis illo; Deus enim opera nostra nauseat, si cum peccatis permixta sint venialibus.

THEMA.

Utinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te emovere ex ore meo. Apoc. 3. v. 15.

Matt. 24. 12.

Explicatur quid sit esse calidum frigidum, tepidum.

1. QUod si, ut SS. Patres unanimiter asserunt, per frigus peccatum grave denotatur (*abundavit iniquitas, refrigescet charitas*) per teporem vero culpa & negligentia venialis intelligitur, certe ex hac adducta Apocalypseos authoritate prima facie colligi videtur, quod Deo transgressiones leves neglectæ, & expresse volitæ, molestiorem inferant nauseam, quam prævaricationes mortales: *Utinam frigidus esses, sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Cornelius à Lapide hunc Apocalypticum textum prolixe examinans, post varias illius in medium allatas interpretationes, tandem ad intentum præsens adducit sequentem:

Corn. à lap. ibid.

Tepidus est, qui Deum quidem non audet offendere mortaliter, sciens, & volens, ideoque se putat justum, sed purioris, & perfectioris vita studium negligit; unde se facile propriis concupiscentiis permittit, & quaris peccata devorat, qua sibi venialia videntur. Hic licet possit esse in statu gratia, si videlicet gravis tentatio concupiscentia non occurrat, facile tamen, ea occurrente, in peccatum mortale cadit; unde in magno versatur peccati & salutis, periculo. In controversiam quidem vocari nequit, quia longe deterior sit status peccati mortalis, veniali, at vero ille, subito ut patratum est peccatum, agnoscitur, timetur, gravem infert conscientiæ remorsum & ideo in illo statu positus homo de peccato suo mortali per pœnitentiam abolendo statim est solicitus. at vero status peccati venialis non æstimatur, & ideo fovetur, non vero emendatur, & ab hac negligentia voluntaria tandem in peccata graviora homo dilabitur.

Prava est cura in emendandis peccatis venialibus.

Et ideo unanimis est gravissimorum authorum doctrina, quod scilicet majori cum zelo & sollicitudine procedendum sit in hisce extirpandis. Illa enim, utpote nobis cognita & ob oculos & mentem semper versantia, horrorem nobis incutiunt, hæc vero econtra secure nos indormiscere faciunt, omnemque à nobis scrupulum abigont, non considerantibus nobis, quod favillæ sint, sub quibus magni incendii periculum delitescit. Nam ut S. Gregorius ait:

S. Greg. l. 10. Moral. c. 9

Si curare parva negligimus, insensibiliter seducti, audentes etiam majora perpetramus. Notate ly: *Insensibiliter seducti;* quando enim à peccatore jam acquisitus est parvus habitus hic vel ille, inadvertenter cadit, absque eo quod se reflectat ad id, quod operatur. Sic enim videmus per experientiam, quod qui murmurationibus assuevit, facile, & sine ulla præmeditatione in verba detractionis prorumpat; similiter qui non habet curam moderandi linguam suam inter verba faceta & jocosa, facile quoque proferet ea, quæ obscœna sunt, & scandalum creare possunt.

Ideo multi insensibiliter seducuntur ad majora.

2. Idem S. Gregorius alio in loco præcipitium hoc, à levibus transgressionibus originatum, considerans inquit:

S. Greg. l. 24. Moral. 13.

Isti sunt quotidiani defectus, qui in cordibus reproborum fiunt, quibus indesinenter ad deteriora descendunt, quia dum minora incauto negligunt, ad majora perniciose prorumpunt. Moyses in fiscella scirpea Nili undis impositus, puer erat speciosus, amabilis, & delicatus, ac proinde ad Nili littus appellens gratiam mox sibi acquisivit filiæ Pharaonis, licet ipse de illa esset stirpe progenitus, quam Pharao Rex pater ejus omni studio extirpare & abolere satagebat. Hæc Pharaonis filia utique numquam sibi persuadere potuisset, eumdem illum puerum progressu temporis, regnum illud decem severissimis flagellis percussurum, ab eodemque patrem suum in maris Erythræi undis submergendum esse. Sic quoque peccata venialia in primis

Similitudo de Moyse.

princi-

principiis, eo quod exilia sint, nobisque satisfactionem & complacentiam pariant non repelluntur, aut fugantur à nobis, imo fovemus & nutrimus ea, non considerantes quam nobis in progresso temporis caro sint pretio diluenda. Ludus v. g. velut rationabilis & honesta recreatio inchoatur, & tamen paulatim declinat in vitium, post se enim trahit rixas, inimicitias, blasphemias & jacturas facultatum valde notabiles, fitque tam lusori, quam domui ipsius in manifestam ruinam. *Isti sunt quotidiani defectus &c.* Didacus Stella super illo verba S. Lucæ: *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus*, ingeniose observat, quod Evangelista dicat, quod socrus Petri non qualicumque febri, sed *magis febribus* tenebatur. Et subdit: *Febris magna, ut erat hæc, qua laborabat socrus Petri, cito curatur, at febris quæ in ossibus latet, hæc vitam rapit, & ad interitum ducit. Ita magnum peccatum raro nos in infernum ducit, nam ipsius magnitudo nos terret, ita ut in cognitionem ejus veniamus, quo fit, ut illius pœnitentiam agamus cum mentis nostræ meliori resipiscentia. At hæc peccata parva, in quæ quotidie delabimur, & ad quæ, ob ipsorum parvitatem, non respicimus; hæc inquam sunt, quæ in interitum celeri cursu nos vocant.* Animæ timoratæ peccatum mortale exhorrescunt, & si in illud per fragilitatem humanam forte lapsæ fuerint, subito resurgunt; econtra vero peccatum veniale sæpenumero sibi valde familiare habent & retinent, quia licet illud committentes gratia divina & amicitia Dei non privet, non tamen considerant, quod veluti lateat anguis in herba, qui paulatim & pedetentim in animam tali, certis auxiliis specialibus destitutam majorem vigorem acquirens, efficit, ut facilius in tentationes graves corruat, iisque consentiat, & peccatum, quod antea veniale erat, in mortale degeneret. *Magna & aperta peccata*, inquit P. Alvarez, *eo justis minus periculosa sunt, quo vel aspectum eorum satis enormem & tetrum exhorrent, at minima eo ipso, quod minima periculosiora videntur, quia dissimulanter, intrant latenter cor possidens, & abscondite ad miserabilem ruinam disponunt.*

Modus quo minora ducunt ad majora

Did. Stell. in Luc. 4.

Timorati in mortale lapsi statim resipiscunt.

Alvarez to. 2. lib. 5. p. 2. c. 16.

3. Refert Bollandus in vita B. Laurentii Justiniani, magnum hunc Venetiarum Patriarcham dicere suillesolitum: *Servi Dei non est à magnis peccatis cavere, id enim est sæcularis hominis sed parva vitare, ne charitas refrigescat.* Unde servis Dei potius: quam hominibus sæcularibus imprimendum est illud Ecclesiastici consilium, quo dicit: *Quasi à facie colubri fuge peccata*, quia serpens quantumvis exilis sit, suum semper congenitum habet venenum, & ideo sive parvus sive magnus, semper cavendus est: Ita & culpa sive parva, sive magna, semper cavenda est: Et quidem ii qui majori sunt lumine præditi, magis quoque periculum culpæ licet venialis discernere & declinare debet. Verum quidem est, quod ut plurimum distincta habeatur à plerisque notitia, qua venialia à mortalibus discernuntur, & dignoscuntur; multa tamen sunt, quorum gravitatem, an scilicet mortalis, an vero venialis sit, distinguere nequimus, & dubii & ambigui hæremus. In qua porrò perplexitate nos Deus per suam paternam providentiam relinquit, ut tam unum, quam alterum ob hanc ambiguitatem, pro virium nostrarum possibilitate fugiamus. Quoties contingit, quod à propria passione fascinati culpam aliquam levem & exilem esse existimemus, quæ in conspectu Dei gravis est, quamque pariter viri prudentes & literati talem esse arbitrantur? Quis umquam credidisset, quod si quis proximum suum stultum appellet, per hoc se pœnæ gehennæ reum facturus esset, & tamen supremus Judex hanc pronunciavit sententiam: *Qui dixerit fratri suo: Fatue reus erit gehennæ ignis.* S. Gregorius in suo Pastorali hoc nobis documentum post se scriptum reliquit: *Admonendi sunt, qui in minimis frequenter excedunt, ut solicitè considerent, quia nonnunquam in parva deterius, quam in majori culpa peccatur.* Quod documentum prima facie paradoxum, captuque difficillimum esse videtur, verumtamen Sanctus ille Pontifex optimam asserti sui assignat rationem, videlicet, quia peccatum mortale, ab homine conscientioso, magna cum resolutione rejicitur, ob sui turpitudinem & enormitatem: At vero venialia neglecta animæ inviscerantur, & intra ipsam inveterascunt, cum ingenti semper incrementi superventuri periculo, per quod tandem ad mortalem usque malitiam pertingant. *Major enim quo citius, quia fit culpa, agnoscitur, eo etiam celerius emendatur. minor vero, dum quasi nulla creditur, eo pejus, quo & securius in usu retinetur, unde fit plerumque: ut mens assueta malis levibus, nec graviora perhorrescat, atque ad quamdam authoritatem nequitia per culpas nutrita perveniat, & tanto in majoribus contemnat, pertimescere, quanto in minimis didicit non timendo peccare.*

Bolland. 8. Jan. fol. 560. col. 1.

Eccli. 21. v. 2.

Proprium est piorum vitare venialia.

Sæpe erramus in judicando quantitatem peccati.

Matt. 5. v. 22.

S. Greg. 3. part. past. admon. 34.

Quandoque deterius in parva quam in magna culpa peccatur.

4. Quod si objeceris, quod mille peccata venialia unum peccatum mortale constituere nequeant; id quidem libenter tibi concedam; simul tamen libere dicam, unicum dumtaxat peccatum veniale neglectum & non emendatum, in peccatum mortale, facile degenerare posse. Quid enim est aspectus objecti alicujus lascivi curiosus? Et tamen nisi hic caveatur, sed species objecti visi foveatur in animo, jam ab aspectu transitur ad suggestionem, à suggestione ad delectationem, exinde ad desiderium, ac tandem à desiderio ad peccati consummationem. Porro damna, quæ multa peccata venialia simul collecta homini inferre solent, sequenti à S. August. explicantur similitudine: *Sicut autem levia peccata & minuta, quæ devitari omnino non possunt, quæ quidem videntur minora, sed multitudine premunt, nam & acervus frumenti è minutissimis granis colligitur, & tamen onerantur inde naves, & si amplius [illegible]ventur, submerguntur.* Refertur de viro quodam quod cum aliquamdiu vitulum etiamnum tenellum & juvencum in humeris suis portare assuevisset, eumdem quoque postquam in magnum, pinguemque bovem excrevisset, haud difficulter portare potuerit, eo quod consuetudo paulatim & pedetentim acquisita, tanti ponderis incrementum viribus ejus insensibile quasi reddidisset. Idem quoque in actionibus moralibus sæpe contingit. Si enim quis v. g. nullum sibi scrupulum faciat, dum jocose mentitur, tandem malum sibi mentiendi habitum contrahens, sæpe incidet in mendacium officiosum, exinde in perniciosum, demum descendet ad juramenta, ac tandem in perjuria pari facilitate labetur. Post Sanctus Patres audiri quoque meretur sequens utilissima Senecæ gentilis Philosophi doctrina dicentis: *Si das aliquos affectus sapienti, impar illis erit ratio & velut torrente quodam auferetur, præsertim cum illis non unum, sed universum affectuum catum relinquis, cum quo colluctetur. Plus potest quamvis mediocrium turba, quam posset unius magni violentia. Habet pecunia cupiditatem, sed modicam habet ambitionem; sed non concitatam; habet iracundiam, sed placabilem; habet inconstantiam, sed minus vagam, ac mobilem; Habet libidinem, non insaniam. Melius cum illo ageretur, qui unum vitium integrum haberet;*

Scala peccatorum hominis carnalis.

S. Aug. Ser. 31 de ten. c. 12.

Similitudo.

Senec. Ep. 87.

A mendacio jocoso paulatim venitur ad peccata gravissima.

quam cum eo, qui leriora quidem, sed omnia. Idem in decorsu ejusdem Epistolæ, hæc à se dicta sequenti declarat similitudine, inquiens: *Facilius est suitia illorum cohibero, quam impetum regere. Falsa est itaque ista mediacritas & inutilis, eodemque loco habenda, qua si quis diceret, modice insaniendum, modicè ægrotandum. Sola virtus habet, non recipiunt animi mala temperamentum.* S. Augustinoa examinans illa S. Pauli verba: *Ligna, fænum, stipula &c. quale sit uniuscujusque opus ignis probabit*, ita scribit: *Illo transitorio igne, de quo paulo ante Apostolus, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem non capitalia, sed minuta peccata purgantur; & quamvis quod pejus est, non solum majora, sed etiam minuta nimium plura sint, mergunt.* Ratio autem hujus naufragii, non est illa, quia scilicet peccata sint venialia, sed quia neglecta fiunt mortalia ad eum fere modum, quo vulnera neglecta gangrænam facile concipiunt, & paulatim mortifera evadunt.

S. Aug. ser. 41 de S.
Quomodo venialia fiant mortalia.

5. Celebris est in hac materia sequens satis nota D. Chrysostomi doctrina, dicentis: *Solet mihi nonnumquam non tanto studio, magna videri esse peccata vitanda, quanto parva & vilia; illa enim natura sponte aversatur, hæc autem hac ipsa re, quia parva sunt, desides reddunt. Dum contemnuntur, non potest ad eorum expulsionem animus generose insurgere unde cita ex parvis maxima fiunt negligentia nostra.* Et ideo in sacris canticis dicitur: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* Porro jam ex discursu præcedenti nostis, per hanc vineam in sensu mystico animas denotari fideles, per vulpeculas vero parvas culpas veniales neglectas intelligi, quæ fructibus spiritualibus, quos cæteroquin ex sequela haurire pollemus, ingens damnum inferont; ac vero quænam est ratio cur sacer textus non suadet nobis, ut alias capiamos feras, v. g. lupos, apros vel similes: *Et singularis ferus depastus est eam?* Respondeo, ideo Spiritum Sanctum nos non hortari ad capiendos lupos, ursos, apros, leones &c. quia hæ feræ facilè videntur, capiontur, & abiguntur, & ideo peccata mortalia præfigurant, quæ si timoratam habeamus conscientiam, communiter exhorrescere solemus: at vero peccata venialia per vulpes parvulas præsignata non capiamus, quia illa non timemus, nec cognoscimus, neque ullum ab illis damnum timemus; & tamen hæc eadem gravissimo nos damno afficiunt; quia demoliuntor vineas, D. Chrysostomus in Homilia quadam T. 5. de levium peccatorum periculis, ita scribit: *Si levium peccatorum magnitudo noscatur, & majorum facillime pernitees noscitur, unde fit sic, ut perpensa diversitate culparum, declinentur levia, detestentur enormia, & omnia ab hoc omnino damnentur peccata.* Eadem quoque doctrina à P. Alvarez his verbis traditur: *Cura fugiendi minora peccata, quodammodo à casu majorum liberat, & ad ea declinanda facilem viam nobis ostendit; qua enim pacto in detractionem incidet, qui verbum otiosum timet, aut in rei minus honestæ consensum impinget, qui levissimam cogitationem virtuti adversam fugit.*

D. Chrys. H 17. in Matth.
Cant. 2. v. 15.
Ps. 79. v. 14.
Repetitur similitudo de vulpeculis capiendis.
D. Chrys. H de levium pecc. peric.
Alvar. 1. 5. l. 5. p. 2. c. 26.

6. D. Chrysost. in præcitata Homilia dicit: *Quidquid leve quis dixerit, comparatione pejoris est leve*; nam ut habet commune axioma: *Magis & minus non sunt nisi comparativè*; sic enim facula magna est in comparatione ad candelam, parva autem si conferatur cum ingenti quadam flamma; sic quoque peccatum veniale appellatur leve, non quia revera & in substantia sua leve sit, sed comparative ad mortale, siquidem ut suo loco diximus: *Tu ne leve dixeris, in quo offenditur Deus*, ac proinde idem Chrysost. hanc propositionem, quæ exaggeratio quædam esse videtur, subjungit: *Cæterum leve non est, quod hominem ex interdicto accidit, & quod ex jussu interficit. Dum enim vetita fiunt; contemnuntur jussa, & imperata audaci contumacia negliguntur, sic & authoritas Dei jubentis offenditur.*

D. Chrys. ib.
Veniale dicitur leve respectu mortalis.

7. *Quia tepidus es, incipiam te evomere.* Ferculum aliquod, quantumcumque sit exquisitum, si fœtido aliquo etiam in modica quantitate, conspersum fuerit excremento, nauseam causat comedenti. Cum igitur opera meritoria & virtuosa in scriptura sub cibi metaphora exprimantur, dicente ipsomet cœlesti Magistro nostro: *Ego cibum habeo manducare &c. Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me*; idem quoque de operibus nostris verum est, quod scilicet quantumcumque opera nostra perfecta sint & sancta, Deo nihilominus abominabilia & nauseabunda sint, si cum imperfectionibus; & defectibus venialibus fuerint conjuncta. Unde Richardus à S. Victor ait: *Singula discutienda sunt opera, eleemosyna, vigiliæ, orationes, & alii corporis labores, si purà fiant propter Deum, si aliud sit in causa principaliter, vel secundario, si fiant discretè & cum debito moderamine, si finis sit profectus & perseverantia, si possibilitas proficiendi, si tempus, quando id fieri expediat, si modus, qua, & quantum, & quam frequenter. Item si quando aliquid sit intermittendum & quando vehementius insistendum. Item si cum damno aliorum fiat; si ad hoc impellat levitas, inconstantia, curiositas, si laus appetatur vel latenter subrepat, si humana delectatio, si terrenum commodum est discutiendum. Denique si virtutes sunt puræ, & perfectæ, si Deus super omnia diligatur, si aliquid amori ejus æquatur, vel præponatur, si dilectio proximi habeatur si sincere propter Deum exhibeatur si diligatur in Deo amicus, si dilectio hæc spiritualiter, non carnaliter impendatur, si non accipitur persona si non consideretur causa.* Et ideo supremus ille Judex per os Psalmistæ dicit: *Cum accepero tempus ego justitias judicabo.* Quæ verba S. Bern. considerans inquit: *Valde verendum est, ne sub tam subtili examine, multa nostra justitia (ut putantur) peccata appareant.*

Joan. 4. v. 32.
Opera bona conjuncta peccatis venialibus Deo minus sunt grata.
Rich. de S. Vict. ibid.
Justitias nostras Deus judicabit.
Ps. 74. v. 3.
S. Bern. ser. 5. in Cant.

DISCURSUS. XXI.

ARGUMENTUM.

De nonnullis inter peccata venialia & mortalia distinctionibus: Ubi etiam de harum malitia differitur, & nonnulla illorum speciatim assignantur.

THEMA.

Si quis autem superædificat super fundamentum... hoc ligna fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. 1. Cor. 3. v. 12.

1. S. Thomas de Aquino Doctor Angelicus in 1. 2. Q. 89. Articulum quemdam habet, in quo quærit: *Utrum convenienter peccata venialia per lignum, fænum, & stipulam designentur*; huicque Apostoli textui innixus respondet: *Quæcumque venialia peccata ad lignum, fænum & stipulam reducuntur, secundum eorum gravitatem & purgationem.* In corpore Articuli similiter inquit: *Dicunt quidam, quod per lignum, & fænum, & stipulam, significantur opera bona, quæ quidem superædificantur spirituali ædificio,*

S. Thom. p. 1. 2. q. 89. art. 2.
Explicatio Thematis.

sed

sed tamen commiscent se ois peccata venialia, sicut cum aliquis habet curam rei familiaris, quod bonum est, commiscet se superfluus amor vel uxoris, vel filiorum, vel possessionum, sub Deo tamen, ita scilicet, ut pro hic homo nihil vellet facere contra Deum, sed hoc non videtur convenienter dici; manifestum est enim quod omnia opera bona referuntur ad charitatem Dei & proximi; unde pertinent ad aurum, argentum, & lapides pretiosos: Non ergo ad lignum, fœnum & stipulam. Et ideo dicendum est, quod ipsa peccata venialia, quæ admiscent se procurantibus terrena significantur per lignum, fœnum & stipulam; sicut enim hæc congregantur in domo, & non pertinent ad substantiam ædificii, & possunt comburi ædificio manente ita etiam peccata venialia multiplicantur in homine manente spirituali ædificio: & pro istis patitur ignem vel temporalis tribulationis in hac vita, vel purgatorii post hanc vitam, & tamen consequitur vitam æternam. Reliquum igitur est, ut authoritate SS. Patrum innixi, distinctè, quid per hæc ligno, fœnum, & stipulom significetur, exponamus.

B. Laur. Just. de perfect. grad. c. 1.

2. B. Laurentius Justinianus asserit, quod quamvis peccatum veniale *hominem ad reatum perpetuæ mortis non graves; meretur tamen pœnam. Ideo namque puniri meretur, quia semper est à voluntate movente, vel permittende, aut non prohibente. Cæterum etiam in hoc differt à mortali, quia peccatum veniale est libido; sive voluptas in creatura citra Deum, seu æque Deo.* Gerson camdem distinctionem adducens, fusius eamdem explicat, inquiens: *Peccatum veniale est complacentia, seu voluptas in creatura infra, vel citra Deum, id est quod non plus quam Deo, nec æque sicut Deo, quia quod non vellet quis illi finaliter adhærere, vel propter illud Deo displicere, aut scienter contra ejus præcepta, & mandata quidquam facere* S. Greg. supra illo Jobi verba scribens: *Ipse novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem nonne considerat?* Peccatum veniale sub nomine vanitatis describit inquiens: *Optime post vanitatem protinus iniquitas subjungitur, quia dum per quadam transitoria ducimur, in quibusdam noxie ligamur cumque mens incommutabilitatis statum non tenet, à semetipsa defluens ad vitia prorumpit. Potest autem & vanitas culpa intelligi, & iniquitatis nomine reatus gravior demonstrari, si enim aliquando vanitas culpa non esset, Psalmista non diceret: Quamquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vane conturbatur, &c. Ex vanitate ad iniquitatem ducimur, cum prius per levia delicta deflectimus, ut usu cuncta levigante, nequaquam post committere etiam graviora timeamus.* Idem quoque S. Pontifex quosdam ambarum harum culparum discernit effectus, inquiens: *Quia à levioribus malis incipitur; & ad graviora pervenitur, vanitas mentem obnubilat, iniquitas cæcat;* differentiam quoque assignat, quæ est inter oculum obfuscatum, & totaliter excæcatum. S. Bonaventura supra dicta B. Laurentii Justin. ponderans, proindequoti eorumdem declaratione subjungit: *Rectus autem ordo est, ut bonum immutabile, præferatur bono commutabili & honestum utili, & voluntas Dei voluntati nostræ, & ratio sensualitati, & quando iste ordo pervertitur, tunc peccatum committitur.*

Gerson. T. 2 reg. moral.
Descriptio peccati venialis.

S. Greg. l. 10. Mor. c. 9.

Ex vanitate ad iniquitatem ducimur.

S. Bonav. lib. 3. comp. Theol. veritat. c. 12.

Abul. T. 7. in Matth. cap. 27. q. 730.
Distinctio venialis à mortali.

3. Abulensis sequentem tradit distinctionem *Considerandum quod peccatum mortale per hoc differt à veniali, quia licet in utroque sit quædam conversio ad creaturam, qua delectamur in creatura, tamen in mortalibus est conversio tanta ad creaturam, quod convertimur ad eam, fruendo ea, & constituendo ipsam ut finem, ideo necesse est, ut avertamur à Deo, quem jam non habemus ut finem & in hoc consistit tota prævaricatio. In veniali autem est conversio quædam ad creaturam, in qua delectamur, non tamen tantum ut fruamur creatura, constituendo illam ut finem, & avertendo nos à Deo, qui finis esse debebat, sed manente Deo ut fine, delectamur in creatura, quæ delectatio non est fruitio, quia potius vellemus carere delectatione illa creatura quam offendere Deum, & ideo ibi non est aversio & ista est causa, quare non perdat hic charitas.* S. Bonavent. hanc differentiam quoque in aliis locis discutit, & quidem in Centiloquio ita scribit: *Distinguitur veniale tripliciter, nam quoddam est veniale ex subreptione, & ideo veniale est, quia non potest vitari tunc, & quia committitur præter rationem, semper est veniale. Quoddam est veniale ex cogitatione, sine consensu, & ideo veniale, quia non pleno convertitur, ut in cogitatione; & delectatione de muliere, citra consensum in delectationem, & ideo veniale fit mortale per complacentiam & consensum. Quoddam est veniale cum delectatione & consensu, & ideo veniale est, quia non est deordinatio contra præceptum.* S. Vinc. Ferr. in Serm. quodam prædictum S. Pauli textum considerans ait: *Nota tria genera peccatorum venialium. De istius tribus differentiis peccatorum venialium dicit Apostolus: Si quis ædificaverit super fundamentum hoc, scilicet fidei, ligna, fœnum, stipulam, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, si tamen quasi per ignem. Nota lignum, fœnum stipulam. Hæc tria significant tria peccata venialia; lignum, quod difficilius comburitur, quam fœnum; significat peccata venialia majora, quia pro talibus multum stant in purgatorio. Fœnum, quod citius comburitur, venialia peccata mediocria. Stipula id est, palea, significat peccata venialia minima, de quibus statim purgantur, & purificantur transeundo per Purgatorium,* Alvarez de hoc eodem puncto diffuse & per multas distinctiones magna cum claritate discurrens inquit: *Veniale peccatum est actio libera, dictamini quidem rationis, & jussioni legis adversa, ac ob id Deo invisa, sed quæ ob sui parvitatem, nec vitam spiritualem animæ auferat, neque hominem à regno cœlesti excludat, nec æternis cruciatibus destinet.* Moxque sequentem intellectu facilem subjungit similitudinem: *Sicut levi ægritudine corporis incolumitas leviter læditur, ita levi peccato aliquantulum rationis fulgor inficit.* Subdit quoque aliud exemplum, ex quo natura & deordinatio defectuum venialium facillime capitur, ait enim: *Quemadmodum in humana Republica sunt aliquæ leges, sine quarum observatione omnino stare non potest, quas præterire gravissimum esse cognoscitur; aliæ vero optimæ gubernationi conducibiles, quas transgredi, leve & non magni momenti judicatur: Ita in regno Dei quædam sunt leges, ex quarum custodia charitas, & animæ vita dependet, aliæ vero sine quarum observatione charitas, & spiritualis vita adhuc stare potest, & illarum transgressio peccata mortalia; istarum vero peccata levia, & venialia constituit. Et sicut inter homines, licet qualibet offensa amicitiam aliquo modo lædit non tamen offensa levis amicitiam dissolvit, nec amicum à participatione bonorum amici omnino rejicit, sed aliqua levi satisfactione remittitur; Eodem prorsus modo leves offensæ adversus Deum, quas homines ex humana fragilitate, committunt, erga Deum contractam, per charitatem & gratiam amicitiam non auferunt, atque ideo nec animam interficiunt, nec regnum illi cœleste claudunt.* Distinctiones porro, quas inter transgressionem mortiferam & levem assignat, sunt hæ sequentes: *Peccatum mortale*

S. Bonav. Centil. p. 1. Sect. 6.
Peccatum veniale est triplex.

S. Vinc. Ferr. Dom. 2 post. Trin. ser. 2.

Triplex figura trium peccatorum venialium.

Alvarez. t. 2 l. 1 p. 1. c. 1.

Similitudo desumpta à republica.

Aliæ mortalis a venialis distinctiones ab effectu.

charitatem & gratiam tollit; veniale servat charitatem ejus fervorem extinguit. Illud præfert creaturam Deo, quia, ob amorem creaturæ Deum deserit; istud non præfert, quia licet se ad creaturam inclinet, non tamen Deum propter illam derelinquit. Illud constituit ultimum finem in creatura, quia ab ultimo propter quem creati sumus, fine recedit: istud non ponit finem in creatura, quia gratiæ decorem, & charitatis pulchritudinem, qua homo, tamquam in finem, tendit in Deum, non amittit. Illud animam interficit, istud fœdat. Quare Greg. dixit lib. 28. Moral. c. 9. in peccatorum vel criminum distinctione pensandum est, quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt.

S. Thom. 1. 2. q. 89. art. 1.

4. S. Thomas, ubi supra in articulo quodam quærit: *Utrum peccatum veniale causet maculam in animam?* hancque quæstionem sequenti conclusione resolvit: *Peccatum veniale, cum non tollat habitum charitatis, neque aliarum virtutum, sed magis impediat, actus illarum, nonnisi per accidens maculam inducere dicitur.* Citatque S. August. dicentem: *Peccata venialia, si multiplicentur, decorem nostrum ita exterminant, ut à cœlestis sponsi amplexibus nos separent.* Quæ verba tamen D. Angelicus hoc sensu exponit, inquiens; *Loquitur, August. eo casu, in quo multa peccata venialia dispositive inducunt, ad mortale.* Cui expositioni addi posset, verum quidem esse, quod peccata venialia multiplicata à sponsi cœlestis amplexibus nos separent, hoc tamen non nisi ad tempus facit, scilicet quamdiu anima à sordibus, quantumvis levibus, per ignem purgantem purificata non fuerit. Habet quinque idem D. Angelicus in præcitato articulo sequentem doctrinam: *Macula importat detrimentum nitoris ex aliquo contactu, sicut in corporalibus patet, ex quibus per similitudinem nomen maculæ ad animam transfertur. Sicut autem in corpore est duplex nitor, unus quidem ex intrinseca dispositione, membrorum, & coloris; alius autem ex exteriori claritate superveniente, ita etiam in anima est duplex nitor. Unus quidem habitualis, quasi intrinsecus; Alius autem actualis, quasi exterior fulgor. Peccatum autem veniale impedit quidem nitorem actualem, non tamen habitualem, quia non excludit; neque diminuit habitum charitatis, & aliarum virtutum, sed solum impedit, earum actum.* P. Alvarez in ejusdem lib. cap. 10. hac de re ita scribit: *Est peccatum veniale, si attente ipsum inspiciamus, non quidem mors animæ, quod tantum crimini, seu peccato lethali competit, sed est adversa valetudo & infirmitas animæ, quæ & ipsam animam fœdat, atque deformat, & à debita dispositione bene & fervide operandi disjungit.* Citatque S. Bern. in Serm. *de triplici genere bonorum;* ita scribentem: *Sicut corporis natura est sanitas ita cordis natura est puritas, quia turbato oculo non videbitur Deus. Et cor humanum, ad hoc factum est, ut suum videat Creatorem. Si vero sanitati corporis solicita est providenda custodia, puritati cordis tanto solicitior est impendenda quanto pars isto dignior illa esse convincitur.* Subditque idem P. Alvarez hanc similitudinem inquiens: *Sunt peccata ista levia, sicut pestiferi morbi, quos sibi diligentissima medicina non comprimas, certissimam & citissimam mortem inferant.*

S. Aug. l. de pænit.

Quid sit macula animæ.

Alvar ib. c. 10.

Macula est infirmitas animæ.

Alvar ibid.

5. Quod attinet peccata venialia in specie, reperiuntur illa apud sacros Doctores notata, ut sequitur. Et quidem in primis Abulensis de hisce ita scribit: *Cum rebus istis magis de affectu impendimus, quam ratio suadet, sed nondum in eas tendimus, non avertimur à Deo sed retardamur in progressu in Deum, in quo tendimus fruendo ipso quia cum totum affectum Deo impendere debeamus, quantum rebus dederimus ultra rationis, decretum, tantum Deo subtrahimus, & tanto in progressu Dei retardamur, id est, ut tardius eamus, & minus ardenter, contingit autem majus & minus rebus de affectu impendere, nondum fruendo eis; sicut in amore conjugis, filiorum & possessionum, nam non æqualiter diligunt ista homines boni, sed quidam nimis, alii minus licet nulli bonis eis fruamur, ideo licet æquali tempore ament quidam gravius venialiter peccant, quam alii, nam qui intensius amant magis peccant.* S. August. longum culparum levium texit catalogum, dum in Serm. quodam ita scribit: *Quæ sunt minuta peccata, licet omnibus nota sint, tamen quia longum, ut omnia replicentur, opus est, ut ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo aut potu plus accipit, quam necesse sit, ad minuta peccata noverit pertinere. Quoties plus loquitur quam oportet, aut plus tacet, quam expedit. Quoties pauperem importune petentem exasperat. Quoties cum corpore sit sanus, aliis jejunantibus prandere voluerit, aut somno deditus tardius ad Ecclesiam surgit. Quoties excepto desiderio filiorum, uxorem suam cognoverit? Quoties in carcere clausos, & in vinculis positos tardius requisierit; Quoties infirmos tardius visitaverit? Si discordes ad concordiam revocare neglexerit; Si plus aut proximum, aut uxorem, aut filium aut servum exasperaverit, quam oportet; si amplius fuerit blanditus, quam expedit, si cuicumque majori personæ, aut ex voluntate, aut ex necessitate adulari voluerit; si pauperibus esurientibus cibum non dederit, aut nimium sumptuosa aut delitiosa sibi convivia præparaverit; si se in Ecclesia aut extra Ecclesiam fabulis otiosis, de quibus in die judicii ratio reddenda est, occupaverit; Si dum incaute juramus, & cum hoc per aliquam necessitatem implere non poterimus, utique perjuramus. Et cum omni facilitate vel temeritate maledicimus; & cum aliquid suspicamur temere quod tamen plerumque non ita, ut credimus, comprobatur, hæc & his similia ad minuta peccata pertinere non dubium est, quibus licet occidi animam non credamus, ita tamen eam, velut quibusdam pustulis, & quasi horrenda scabie replentia deformem faciunt.* Idem Sanctus Doctor paulo post alias pariter, veniales tangit deordinationes, inquiens; *Si nec in tribulatione Deo gratias agimus, nec bonis operibus peccata redimimus, ipsi tamdiu in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiu supradicta peccata minuta tamquam lignum, fœnum, & stipula consumantur,* Rich. à S. Vict. quoad defectus culpabiles, qui etiam in operibus bonis reperiuntur, ita scribit; *Vigiliæ & orationes sunt tibi inutiles, si sic ista exerceas, ut eo tempore dormias ac torpeas, quo debes orare, & vigilare, si singularitatem quamdam in his teneas, per quam communia, & ad quæ magis teneris, omittas:* Idem paulo ante hunc quoque defectum tetigerat, inquiens: *Fallitur aliquis, si sub occasione sustentandi corporis, delectationi serviat vel sustentationem necessariam sibi subtrahat.*

Abul ibid. q. 7.

Expositio modi peccandi venialiter

S. Aug. ser. 41 de Sanctis.

Specificantur hic multa peccata venialia.

Rich. de S. Vict. c. 9. in cant.

Peccata venialia in operibus bonis.

6. Blosius huic nostro proposito, haud inopportunam refert Historiam, dum ita scribit. *Quædam monastici ordinis virgo, quæ pie admodum, vixerat, veniens ad mortis horam, purgari ante exitum debuit*

Blosius cond. animæ c. 5. n. 2.

ab

Historia de quadam virgine.

ob hac culpa, quod quandoque gratiam sacramentalis confessionis neglexerat; nonnumquam enim cum alia socia virgines ad confessionem coram Sacerdote faciendam sese prepararent, illa nullum in conscientia sua gravioris culpa sentiens remorsum, minime satagebat per verba Sacerdotis absolvi saltem à pulvere venialium culparum, sine quibus humana vita non ducitur, sed simulabat se interdum dormire, quando Sacerdos confessiones recepturus aderat.

DISCURSUS. XXII.

ARGUMENTUM.

Scriptura Sacra, & Sancti Patres, valde detestantur illa peccata venialia, qua voluntariè, scienter, deliberate & cum complacentia committuntur.

THEMA.

Septies cadet Justus, & resurget. Prov. 24. v. 16.

1. SAcræ Literæ, & Sancti Patres plurimis in locis hanc confirmant veritatem, scilicet neminem, quantumcumque etiam Sanctus sit, ab aliqua culpa veniali totaliter esse exemptum & immunem. *Necesse enim est*, ut S. Leo Magnus ait, *de Mundano pulvere etiam corda religiosa sordescere.* Ubi notanda sunt verba illa: *Necesse est.* Idem quoque sanctissimus Pontifex alio in loco considerans, quod *militia est vita hominis super terram*, neminem esse dicit quantumvis sit pugnandi expertus & generosus, qui ab inimico victoriam reportare possit, quin eum vulnere aliquo revertatur ex habito contra Dæmonem prælio: *Nec facile, inquit, provenit unquam tam incruenta victoria, ut inter multos hostes, frequentesque conflictus, etiamsi sit liber à morte, sit quoque immunis à vulnere.* Et ideo Sapiens ita disponente æterna Veritate expresse dicit: *Septies cadet justus*; quod licet verum sit, immediate tamen subjungit: *Et resurget.*

S. Leo ser. 4 de Quadr.

Generaliter nullus est liber à peccato Veniali.

S. Leo ser. 4 de jej. decimi mensis.

2. Et vero non adeo condemnantur à Doctoribus illa peccata venialia, quæ depravatæ naturæ nostræ fragilitati sunt adhærescentia, quæque ex ignorantia, & inadvertentia, & quasi contranitente voluntate committuntur, sed illa præcipue, quæ à nobis fiunt ex industria & deliberatione, sive ex malitia. Etenim si justus in die septies cadat, eodem tamen tempore à lapsibus suis, qui ei non sunt voluntarii, subito resurgere, eosdemque detestari non differt. Et quidem si illum mihi ex sacris Canticis objicias textum: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*; Mox tibi cum venerabili Beda respondebo: *Macula non est in te quia celeriter omni conatu te expurgas, nec in te manere peccatum ullum pateris.* Quando vero contracta labes subito abstergitur, per hoc satis labem illam odio haberi, non vero amari significatur. Superius Ecclesiastem de damnis culparum venialium locutum fuisse ostendimus, quando ait: *Musca Morientes perdunt suavitatem unguenti*; Et vero præter ea, quæ superius circa hæc verba notavimus, observandum est insuper, sapientem non fuisse contentum se dixisse: *Musca*, nisi insuper adderet, *morientes*, quia tunc peccata levia devotionem, & spiritum in homine extinguunt, diminuunt charitatem, & perfectioni acquirendæ obsistunt, quando animæ infixa hærent, inde pelluntur; *morientes perdunt suavitatem.* Verum dices fortasse, cur non potius ab apibus desumpsit similitudinem, quarum punctura profundior est, atque dolentior: Respondeo igitur, verum quidem esse, quod apes acutius & profundius pungant, verumtamen quia hæ aculeum suum in loco corporis læso relinquunt, ideo potius illos præsignant, qui licet venialiter peccent, à remorsu tamen commissi peccati transfixi, culpam commissam subito detestantur, fugant, & veraciter se emendant. Magis vero propria est similitudo muscæ, qua Ecclesiastes utitur, quia hæc importunissima est, centies abacta, centies revertitur, & circumvagatur, donec necetur; Et ideo præfigurat illos, qui peccata venialia sæpius reiterant, quibus proinde eadem in corde defixa manent.

In gentes peccatorum venialium gravissima sunt quæ fiunt ex industria.

Cant. 4. v. 7

Eccl. 10. v. 1.

Ratio quare dicantur muscæ quæ non statim retractantur

3. S. Bernardinus testimonio S. Augustini innixus in ea est opinione, quod scilicet nemini umquam in quocumque demum casu liceat culpam venialem committere, *scienter videlicet*. S. Anselmus quoque ait: *Sic graviter peccamus, quotiescumque scienter aliquid, quantumlibet parvum, contra voluntatem Dei facimus, quoniam semper sumus in conspectu ejus. Et semper ipse præcipit nobis, ne peccemus.* Observandum quoque quod S. Paulus, postquam dixisset: *Qui se existimat stare, videat ne cadat*, mox hæc verba subdat: *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.* Sciebat enim admodum difficile esse semper stare & numquam cadere: *Quia septies cadit justus; tentatio est vita hominis, qui non est tentatus, quid scit?* & ideo Apostolus dicere volebat, ex quo præsentem hanc vitam sine ullo etiam levi lapsu transigere non potestis, date operam, ut tentatio ad minus humana sit, id est, sit sine præmeditatione, sed potius ex ignorantia; nam ut S. Anselmus ait: *Dæmonis est scienter & voluntario peccare, cum nulla ad hoc fragilitate trahatur, hominis autem est per ignorantiam vel per infirmitatem peccare.* Ludovicus Blosius inquit: *Aliud est labi in levia peccata ex occasione, aut humana fragilitate dumtaxat, & aliud labi ex affectata negligentia, nam qui ex infirmitate sola delinquit, dum liber apud semetipsum est, odit vitia, earumque vitat occasiones, quando tamen sese offerunt ipsa occasiones, facile aut linguæ incontinentia; aut sensuum nimia libertate, aut passione affectioneque indigna aut consimili aliqua transgressione offendit, sed mox ut ad se redierit, dolet, & penitus aversatur vel minimam peccatorum labem, ob idque veniam repente consequitur. Ille vere qui ex affectata negligentia peccat, dum malorum occasionibus e medio sublatis, liber apud semetipsum esse potest; miris modis concupiscit easdem occasiones, illisque plurimum afficitur, non sane propter peccatum, sed propter oblectationem, labitur quidem & ipse ex fragilitate fortassis; sed non ex mera fragilitate; qui tamen, si statim post culpam admissam invocato proposito vere pœnitentiam ageret, ipse quoque celerrime obtineret delicti remissionem.*

S. Bern. s. 1. ser. 17. art. 2. c. 1.

S. Anselm. l. 1 cur Deus homo c. 21.

1 Cor. 10. 12.

S. Anselm. ibid.

Tentatio humana dicitur peccatum per ignorantiam vel fragilitatem.

Blos. de parad. animæ c. 3. n. 3.

Quid sit peccare ex fragilitate & non mera fragilitate.

4. S. Bernardin. in Ser. 1. *De conversione S. Pauli*, ita scribit: *Quis es, inquit? Ignotum persequebatur, & ideo consecutus est misericordiam, quia ignorans in incredulitate fecit. Discite ex hoc fratres, justum judicem Deum, non modo quid fiat, sed quo animo fiat, considerate, & cavete deinceps, ne quis parva reputet, si qualibet parva scienter delinquere convincatur. Nemo dicat in corde suo, levia sunt ista, non curo corrigere, non est magnum, si in his maneam veniali-bus,*

S. Bern. de Convers. S. Pauli ser. 1.

bus minimisque peccatis. Hac est enim dilectissimi impœnitencia, hac blasphemia in Spiritum Sanctum. Porro quod volunterius trensgressionum venialium neglectus vocatur blesphemia in Spiritum Saoctum, peraduxum non nemini videri posset, attamen quia prupositiu hæc è mellifiui S. Bernardi calemo emenavit, eamdem omnino ratiunebilem & congruem esse credendum est. S. Thomas blasphemiam ita

S. Bonav. Spec. disc.

Describitur blasphemia, quam committit venialiter peccans ex deliberatione.

definit: *Est contumeliam vel aliquod convitium inferre in injuriam Creatoris.* Que definitiune valoti lngitima suppofita, vere diei potest, quod qui statuit in corde suo abstinere quidem à peccatis murtalibus, non remen à venialibus, ac proinde sine ullu frænu illa libera & insolenter committit, injuriam Deo faciet, illumqoe offender, eu præcipue, quud hec retione evidanti se expunat murtaliter peccandi periculo. S. Bonevantura *in Prologo Speculi disciplina* ita scribit: *Minima neglecta eo turpius moribus maculam ingerunt, quo vitare facilius cognita potuerunt.* P. Alvarez quidem notat, Daum quibusdam bane elargiri gretiam, ot post conversionem suam sese præiarvant à culparum etiem venalium co͠missione, hoe temen relibus verbis enuntiat, ut veluti rem prodigiosam esse, satis insinuet. Ita enim scribit: *Numquam, aut rarissime peccata venialia scienter & ex industria, & ex plena deliberatione committunt.* Cæterum in progressu hujus

Peccata indeliberata omnia vitari non possunt extra privilegium.

libri eep. 18. ire scribit: *Peccata illa, qua stipulis designantur, & non ex vitiis nostra menti insidentibus, neque ex malitia, & inverecundia scienter peccantis, sed ex infirmitate carnis & ex humana natura imbecillitate procedunt, difficillime caventur, adeo ut nullus Sanctorum prater Christum Salvatorem, qui Deus est, & peccare non potuit, & prater beatam Virginem, qua mater Dei est, & singulari privilegio omni caruit peccati nevo, ab illis inveniatur immunis.* Idem in lib. 3. ejusdem Tomi in hæc verba scribit: *Dictum est, perfectam charitatem levissima quaque peccata non admittere, quia diligentissima cura ea cavet, & si inciderint, lachrymis & gemitibus diluit. Perfectionis ergo hujus vita puritas, in hoc sita reperitur, ut omnia gravia peccata penitus fugiat, & corporalem mortem, imo & ipsos gehenna cruciatus potius, quam aliquod grave crimen admittat, & ut levia peccata numquam de industria perpetret, & qua humana fragilitas secum affert, quotidie numero minuat, imminuta qualitate extenuet, extenuata sæpissime odio ipsorum, & Dei ferventissimo amore consumat.*

S. Isidor. c. 18.

S. Isid. l. 3. Epist. 2 c. 13.

5. S. Prupheta prube quidem sciabat, *quod nemo mundus sit à sorde*, qoodque verissimum sit illud Devidis effetum: *Omnis homo mendax*; Verumtamen audite eumdam dicentem: *Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Porro meditatiu prupria ast cordis, nec quidquem illi commune est cum lingua, vetumtamen quia sciebet, *quod ex abundantia cordis os loquitur*, scire nos vnloit, quod licet nonnumquam in transgressionem & eulpam aliquam levam lepsus fuisset, id tamen oumquam illi eccidisset volunterie & præmeditata, sad ex subreptione processisse. S. Augustinus in libro *de natura & gratia contra Pelagianos cap.* 38. multe enumerat pecceta ventelia Abeli, quæ Scriptura subticoit; ita enim scribit: *Ita nec commemorandum fuit si Abel, quamvis merito justus appellatus est, paulo im̃oderatius si aliquando risit, vel animi remissione jocatus est, vel vidit aliquid ad concupiscendũ, vel aliquando immoderatius poma decerpsit, vel plusculo cibo crudior fuit, vel cum oraret, cogitavit aliquid, unde ejus in aliud avocaretur intentio, & quoties illi ista, aut si-*

Job. 27. v. 4.

David ex subreptione non vero præmeditate locutus est mendacium.

S. Aug. l. 7.

S. Aug. de vera & falsa pœn. cap. 8.

milia multa subrepserint. Ubi præcipue ponderande sunt hæc ultima verba. Nun enim à Deo nobis imputantur culpæ illæ, quæ subreptitiæ, & contra voluotatem nostram, & sine deliberetione & industria nobis accidunt; Idem Sanctus Doctor alibi *de vera & falsa pœnitentia* differens ioquit: *Hæc peccata etsi sint parva per Dei misericordiam, magna sunt in peccatoribus negligentia, nullum enim peccatum adeo parvum, quod non crescat neglectum.* Qui enim peccatum veniale nuu curat, sed illud in anima inveterascere sinit, illudque fovet, & in eo se oblectat, adeoque deliberate & data upere illud committit, peuletim illud erescere & gravius fieri permittit. Abuleosis hac de re ita scribit: *Quadam venialia sunt graviora aliis uno modo ex duratione in assuetudine peccati; vel complacentia ejus: alio modo ex genere peccati;* Nimitum peccati venialis malitiem ex pondere majoris vel minoris effectus & complecentiæ erguendam esse insinuet. Unde subdit: *Sunt quædam aliis majora, ex majori affectione, nam in eodem genere peccati mortalis contingit aliquem magis aut minus peccare, ex affectione majore vel minori.* Demum vero ad propositum nostrum inquit: *Quidam gravius venialiter peccant, quam alii, nam qui intensius amant, magis peccant. In hoc proprie attenditur majoritas vel minoritas venialium, secundum quod animus noster magis afficitur ad rem.*

Sunt graviora & minora peccata venialia

Abul. T. 7. in cap. 15. Matt q. 731.

6. Religiosissimus Lod. Blosius animabus timoratis sæpius in transgressiones leviores præter voluntatem suam incidentibus, sequens suggerit consolationis motivum, inquiens: *Non fueris nimium pusillanimis propter quotidiana peccata, qua invitus committis. Nam quemadmodum singulis diebus in multis saltem leviter offendimus, ita quotidianas expiationes habemus in promptu.* De hisce autem rame diis loquamur in Discursu sequenti. Beatus Laurentius Justinianus postquam de peccato mortali disseruisset, hæc verba subjungit: *Non sic veniale peccatum, quod non malitia, nec animi deliberato consensu, sed ut plurimum ex ignorantia, & sæpissime ex fragilitate, atque delinquendi consuetudine perpetratur. Nam veniale ideo dicitur, quia facile meretur veniam.* Quia veru Salvator noster ait: *Ille servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis;* ideo prædictus Justinianus subjungit: *Quamvis ad reatum perpetua pœna non gravet meretur tamen pœnam;* Omnis quippe culpa castigatur pœnis temporalibus in hac vita, & in altera per ignem purgantem, id est, per pœnem sensus usque ad limitatum tempus, & per pœnam damni, divinam videlicet ceterdando beatitudinem. *Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis vapulabit paucis,* inquit idem Christus. Sed audieris velim, quibus verbis Alvarez perstringat eum, qui sciens & volens Deum venialiter offendit; *Frontem*, inquit, *meretricis habet, qui post Divinam majestatem intime cognitam, post amplissima ejus dona suscepta, post gustatam cœlestium contemplationum suavitatem, audet sciens, & advertens aliquid Domino displicere, illud licet levissimum, coram oculis sui Domini & Creatoris patrare.* D. Chrysostumus idipsum confirmat dum ite scribit: *Cur jussa contemnis, si servis? cur operaris vetita, si obsequeris? aut cur imperata negligis, si famularis?* Verum enimvero temeritas illorum, qui scientes & volentes Deum per peccata venialia offendere non verentur, melius & clarius ex sequenti declarari poterit similitudine.

Blos. ib. n. 2

Peccatum veniale indeliberatum facile veniam meretur.

B. Laur. Just. de perfect. grat. c. 1.

Luc. 12. v. 47.

Alvarez t. 2. l. 1. p. 1. c. 9.

Frontem habet meretricis, qui deliberatè peccat.

D. Chrys. t. 5. ser. de levium pecc. peric.

Si

Si enim quemdam videres Aulicum à Principe suo valde dilectum, magnisque beneficiis auctum, suum nihilominus negligere servitium, vel tempore debito in anticamera non comparere, vel sine ullo Principis sui respectu male de eo loqui, ejusque favoribus prorsus abuti, numquid eum proximum esse diceres gravi Domini sui indignationi? numquid illum propediem tamquam malum & infidelem servum ex aula Principis sui turpiter eliminandum esse conjiceres? Hoc autem est offendiculum, quod multos cadere facit homines, qui se spirituales esse credentes, relaxantur in spiritu peccata venialia non curant, sed ea penes se nutriunt, ac proinde paulatim à divino excidunt servitio. Alvarez ad hoc intentum efficax format argumentum, ad quod, quid respondeti possit, ignoro; Ita enim discurrit: *Si non solam mortem corporis, & ea, qua mortem important, sed quacumque etiam adversa corpori fugimus, cur solam mortem anima & qua ad illam disponunt, & non quoque quacumque mala alia fugiamus? maximè quod ista mala, seu damna leviorum peccatorum non levia sunt, sed magni momenti.* Nullus utique adeo suiipsius est inimicus, ut ex propriæ voluntatis electione vulnera in se admittat, tametsi mortalia non sint, quomodo igitur adeo fatui sumus, ut vulnera in anima nostra fovere audeamus, tametsi ea lethifera non sint. D. Chrysostomos ait: *Cum innumerabilia quotidie vulnera accipiant, numquam sentiunt, in quibus sint malis, sed corpus quidem exquisita diligentia curant, animam vero negligunt squalentem, & sordentem, & innumerabilibus affectionibus perturbatam.*

[Similitudo ab aulico desumpta.] [Alvar. T. 2. l. 1. p. 1. c. 11. Secunda à vulneribus.] [D. Chrys. 9. 1. orat. de anima.]

7. *Septies cadit justus & resurgit.* Homo justus & timoratus nullam habet in lapsibus suis complacentiam, cujus signum est, quia postquam per fragilitatem cecidit, subito resurgit, idque non solum ab offensis mortalibus, sed etiam à venialibus. S. Anselmus super illa verba Apostoli: *Qui stat, videat ne cadat,* præter observationes superius adductas ita scribit: *Nec quod penitus sine casu perseverare possit, sed hoc saltem videtur, ut tentatio, id est, delectatio peccati vos non apprehendat, id est, rationem vestram in consensum non trahat, nisi humana, id est, nisi de his levibus peccatis, sine quibus humana vita non potest duci.* S. Augustinus sermone quodam *de verbis Apostoli,* ita scribit: *Nemo dicat se esse sine peccato, sed tamen non ideo debemus amare peccatum; oderimus ea fratres, etsi non simus sine peccatis, oderimus tamen ea.* Doctrina Blosij est dicentis; *Pii Monachi, etiamsi nonnumquam, vel etiam frequenter delinquunt, delinquere tamen & oderunt, & cavent semper, dolentque postquam offenderint; perversi vero Monachi, & delinquunt, & delinquere nec oderunt, nec cavent, leviorum enim culparum nec affectus extinguere, nec occasiones vitare laborant.* Neque hoc loco prætereunda nobis est propositio quædam Gersonis; qui *de vita spirituali animæ* disserens ait: *Peccans venialiter ex deliberatione, abutitur Dei misericordia, qua concessit peccatum illud esse veniale, non mortale.* Ubi observandum est illud, *ex deliberatione,* quia dum per ignorantiam & fragilitatem peccatur, venia digni sumus, Richardus à S. Victore considerans, quantopere soliciti simus circa res temporales, eos, qui licet venialiter, non ex malitia, sed per negligentiam peccant, his verbis perstringit: *Debemus non solum in studiis & exercitiis spiritualibus, verum etiam in negotiis sæcularibus & necessitatis usibus, nihil incircumscripte, nihil improvide facere. Itaque in his etiam, in quibus humana necessitati consulimus, vel communis infirmitati deservimus, nihil sine modestia, nihil sine intentione bona, nihil præter ordinem, nihil præter rationem agamus;* sed potius ita res nostras agamus, ut nobis dici possit: *Filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.*

[5. Cor. 10. Signum displicentiæ peccati venialis commissi. 1. Cor. 10. 12. S. Anselm. ibid.] [S. August. de verb. Apost. ser. 29. c. 6.] [Blosius instruct. vit. Ascet. divis. 7. Distinctio fervidi & minus fervidi Religiosi.] [Gerson. c. 3. l. 3. de vita spirit. anima fol. 168.] [Rich. de S. Vict. c. 48. de erudit. inter hom.] [Luc. 16. v. 8.]

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Tametsi nullus à culpa veniali exemptus sit, attamen præter præservativa, quibus efficitur, ne in illa cadamus, multa quoque habemus, postquam in illa lapsi sumus, pro illis remedia.

THEMA.

Auferte offendicula de via. Isa. 57. ℣. 14.

1. QUamdiu in hac præsenti vita viatores sumus ferè ad quemvis gressum in offendicula incidimus, ac proinde Propheta Evangelicus omnia hæc offendicula (quantumvis parva, id est, peccata venialia, è medio tollere suadet; *Auferte offendicula de via.* Enimvero in hac materia duæ veritates certæ sunt, quas in præsenti discursu examinabimus; quarum prima est, quod unusquisque ad hæc offendicula respiret, nullusque, quamdiu in hoc mundo vivit, se à culpa aliqua levi eximere possit: Secunda est, quod de sufficientibus remediis simus provisi, quibus remissionem & expiationem similium peccatorum obtinere valeamus.

[Intentio proponitur dicendorum in hoc discursu.]

2. Porro causa, cur nullus sibi immunitatem à lapsu promittere possit, hæc est, quia nascimur filii iræ, & in peccatis concipimur; *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Notandum vero est, quod quoad hoc punctum Alvarez in hæc verba scribat: *Gratia Dei post Adæ peccatum, licet in hac vita sanet mentem, numquam tamen omnino reparat carnem, dicente Paulo: Ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati. Caro vero nondum reparata, nec ad plenum damnata, motus suos habet sive ira, sive concupiscentia, præceptis Dei contradicentes, & adversus rationem rebellantes. At illos motus ratio etiam vigilantissima per totam vitam non reprimit, sunt enim innumerabiles, nec illis in omni occasione resistit. Quis gloriari potest castum se habere cor, id est, ab omni fæce peccati purgatum? Quis aliquando non est in oratione distractus? Quis in psalmodia non est minori reverentia quam par erat, affectus? Quis interdum in Missæ sacrificio non tepuit? Quis non fuit cogitationum inanium vanitate delusus, aut desideriorum terrestrium vilitate pulsatus, aut affectus inordinati subreptione commotus? Quis aliquando cum loqui debuisset; non siluit, aut tempore silentii verbum non protulit, & in otioso sermone non excessit? Quis cibi, potus, & somni mensuram ita districte servavit, ut numquam necessario aut minus acceperit?* S. Jacobus Minor, qui ad tam eminentem vitæ sanctitatem pervenit, ut *frater Domini* appellatus fuerit, hic, inquam, hac sanctitate sua non obstante, in Epistola sua ita scribit; *In multis offendimus omnes;* ubi notandum, quod non dicat, *multi*, sed *omnes*, nullus enim ab omni prorsus offensa liber & immunis in hac vita persistere valet, nisi solum Christus Salvator noster ex natura sua, & sanctissima ejus mater ex speciali privilegio. S. Joannes Apostolus, qui licet quoad annos maturus fuerit propter innocentiam tamen & purita-

[Ps. 50. v. 7.] [Alvar. T. 2. l. 1 p. 1. c. 9. Dicitur ratio, cur omnes peccent venialiter.] [Jacob. 3. 2. Apostoli se dicunt peccatores.]

Matth. 12. v. 18. tem *puer* appellari meruit: *Ecce puer meus*, hic inquam, quantumvis sit excellenter purus, in pri-
1. Joan. 1. 8. ma Epistola sua dicit: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Verum quidem est, quod
Ibid. v. 9. paulo post subjungat: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate*; sub-
Ibid. v. 10. dit tamen: *Si dixerimus, quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum & verbum ejus non est in nobis.* S. Propheta Job ait: *Quid est homo,*
Job. 15. v. 14. *ut immaculatus sit? & ut justus appareat, natus*
Ibid. v. 15. *de muliere? Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu ejus,*
Ibid. v. 16. *Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem.*

3. *Auferte offendicula de via.* Hic mundus typice per mare præfiguratur: *Hoc mare magnum & spatiosum*, naves autem, quæ in hisce aquis oberrant, nos ipsi sumus, qui ad beati regni lit-
Similitudo de navi. tora trajicimur. Quisnam vero nostrûm adeo solicite obfirmatus est, in quem hujus mundi stilla aquæ non penetret? verum quidem est, quod hæc aqua per confessionem & compunctionem, aliisque pluribus modis ejiciatur, navigiumque nostrum exoneretur, quia Deus nobis pro peccatorum expiatione de multis prospexit remediis, attamen: Non est homo, qui non peccet,
Prov. 24. v 16. nam ut in Discursu præcedenti diximus; *septies cadet justus*, licet immediate subjungat: *Et resurget.* Tertullianus de peccatis venialibus disse-
Tertull. Flor. c. 81. rens ait: *Delicta quotidianæ incursionis, quibus omnes sumus subjecti. In negotiis, in officiis, in victu, in visu, in auditu quantum tentamur? ut si nulla sit venia istorum, nemini salus competat.* S. Augustinus neminem nostrûm, quantamcumque adhibeat diligentiam, ab omnibus defectibus levibus in genere abstinere posse censet:
S. Aug. T. 6. de sanct. virginit. c. 50. *Quia satagentibus, vigilantibusque, ne peccent, subrepunt quodammodo ex humana fragilitate peccata, quamvis pauca, non tamen nulla; eadem ipsa magna fiunt, & gravia, si eis superbia incrementum & pondus adjecerit.* Hanc porro veritatem apud S. Bonaventuram his verbis expres-
S. Bonav. c. 6. de tribus ternar. peccat. infam. c. 5. sam legimus: *Nota, quod homo potest esse sine peccato mortali, sed non sine veniali; Et ratio hujus est, quia homo, dum unum veniale vitat, aliud incurrit. Unde dicunt Doctores, quod homo potest vitare quodlibet veniale in particulari, sed non in*
Alia ratio cur homines omnes peccent venialiter. *generali, & est exemplum de navi, in qua sunt multa foramina, quorum quodlibet in particulari nauta oppilare potest, sed non omnia simul, & ideo*
S. Joan. 1. 8. *sine veniali vix homo esse potest, dicente Joanne: si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*; Hoc tamen ita intelligendum est, prout ex S. Augustino audivimus, quod scilicet illa peccata venialia sint inevitabilia, quæ à nostra fragilitate procedunt; illa enim, quæ committuntur ex malitia, ut in Discursu præcedenti diximus, non solum evitare possumus, verum etiam quovis modo possibili evitare tenemur: *Plane beati sunt*, inquit P.
Alvar. ibid. Alvarez, *qui licet ex infirmitate peccent (quemadmodum enim ait Job: Nemo mundus à sorde) tamen numquam scienter, & ex malitia delinquunt: Nam ex infirmitate peccare, infirmæ carnis opus est, numquam tamen ex deliberata voluntate delinquere, nec levissime, opus est abundantis charitatis, quæ non tantum Creatorem suum omnibus prætulit, sed nec minimam ejus offensam sciens & volens admisit.* Idem quoque alibi ad propositum nostrum illum adducit textum Propheticum: *Si* Alvar. t. 1. l. 5. p. 2. c. 6.
reversus fueris Israel, ait Dominus, ad me convertere, si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis; si inquam peccata deseris, & veterem conversationem dereliquis; serio considera, quoniam non cum homine amicitiam resarcis; sed ad me converteris, quem neque in minimis deberes noxa pulsare. Si abstuleris non solum offensas, quæ amicitiam discindunt, sed etiam offendicula, id est, levia perfectionis obstacula, ita ut (quantum hæc vita plena peccatorum, & imperfectionum fert) ea quotidie aboleas & destruas, tunc non commoveberis. Quid sit non commoveri.

4. *Auferte offendicula de via.* Cum omnes viæ hujus vitæ nostræ passim refertæ sint aliquo scopulo seu offendiculo, licet parvo, ideo si neutiquam in illa offendicula impingere & cespitare volumus, in iis removendis cauti & circumspecti esse debemus: Asserunt Philosophi naturales, quod natura, rerum omnium providissima mater, ita nobis prospexerit, ut ubicumque terra herbam aliquam progerminat venenosam, ibi pariter juxta illam enasci faciat herbam aliquam medicinalem, quæ securum sit adversus venenum antidotum, & remedium. Ubi nascitur herba venenosa, natura pariter suppeditat medicinalem. Porro Deus non minori providentia fidelium curat animas, quam natura corporibus prospicit, siquidem major est providentia in operibus gratiæ, quam in operibus naturæ, ac proinde cum Deus perfectissime sciat figmentum nostrum, quam scilicet faciles simus ad lapsum, hinc est; quod multa nobis subministrarit auxilia & remedia, quibus nos à culpis venialibus præservare, easque, si quas contraximus, expiare valeamus. Et quidem ad culpas veniales evitandas S. Bernardus hoc nobis insinuat optimum præservativum, inquiens: *Oportet, si mundas conservare volumus, animas nostras, adhuc longe agentibus cogitationibus, hujusmodi multa cum indignatione occurrere, & exsufflare à nobis, ne ullus eis detur accessus. Et primum quidem genus cogitationum otiosarum, scilicet ad rem non pertinentium, lutum est, sed lutum simplex id est, non inhærens, sed fœtens, nisi forte divinis immeretur in nobis, & per incuriam & negligentiam nostram in alterum genus cogitationum vertatur, quod quotidie experimur. Dum enim otiosa, tamquam minima, spernimus, ad turpia atque inhonesta delabimur.* Præservativum contra venialia. P. Alvarez sequentia motiva, tamquam transgressionum venialium frænum sug-
gerit: *Hi sane, qui scienter, & data opera à peccatis levibus non abstinent, & eo quod criminalia delicta non sunt, seipsos consolantur, indigent more puerorum doceri, & rerum transeuntium similitudinibus erudiri. Dicant itaque nobis, an auderent mendacium officiosum proferre, si scirent statim oculos suos cæcitate plectendos, & aspectu amabilis lucis hujus orbandos? Et quomodo audent ipsum effutire, quod oculos mentis obnubilat, & cœlestis claritatis visionem abscondit? Estne oculus mentis corporis luminibus contemptibilior, ut propter ista mendacio fuerit abstinendum, & non propter illum, sed nihil de ejus amissione curandum? Delevi, ait Dominus, ut nubem, iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua; revertere ad me, quoniam redemi te. Et postquam reversi sunt ad Dominum, & ejus sanguine liberati, dignum ducent alias nubes, & nebulas, licet leviores, quæ istas obscurent & contristent, ex industria suscitare? Quis non videat hanc ignorantiam esse stultissimam? Dicant etiam, an in verba otiosa diffluerent, si compertum haberent, quod è vestigio extingueretur ignis, quo tem-* Alvar. t. 2. l. 1. p. 1. c. 17. Scienter peccantes more puerorum docendi sunt.

pore

pore hyemis suas manus calefaciunt? Quo pacto igitur in verba otiosa scienter diffluunt, cum certo etiam sciant, quia divinus ille charitatis ignis, qui animam fovet, atque calefacit, his otiosis sermonibus detrimentum patitur, & suo fervore privatur? Nam si non convertitur in aquam crassam, ut ille ignis absconditus à Jeremia, qui terra obrutus vim urendi & splendendi perdiderat, ac sic hujusmodi peccatis intepescit, ut animam quasi frigidam, & ad perfectionis opera quasi tepidam derelinquat.

S. Bonav. ib.

5. Quod vero illa attinet remedia, quibus peccata venialia jam commissa abolentur, de his S. Bonaventura in hæc verba scribit: *Quoad indulgentiam, nota, quod sicut veniale multipliciter incurritur, ita multipliciter purgatur; Modi autem purgationis his versibus continentur;*

Confiteor, tundo, conspergo, conteror, oro;
Signor, edo, dono; per hæc venialia pono.

Modi enarrantur quibus peccata venialia dimittuntur.

Id est, depono, & tollo. Remittuntur ergo per generalem confessionem; per pectoris tunsionem; per aquæ benedictæ aspersionem; per cordis contritionem; per Dominicam orationem; per confirmationem ac Episcopalem benedictionem; Eucharistiæ sumptionem; offensæ condonationem; extremam unctionem, levem pænitentiam, compassionem fraternam. Doctor Angelicus in 3. p. Q. 87. Art. 1. quærit: *Utrum peccatum veniale possit remitti sine pænitentia:* Et in hæc verba respondet: *Non potest venialium peccatorum aliquod sine pænitentiæ virtute remitti, etsi non tantum à Deo separet, quantum mortale.* Citatque authoritatem S. Augustini in lib. *de pænitentia* dicentis: *Est quædam pænitentia, quæ quotidie agitur in Ecclesia pro peccatis venialibus; quæ frustra esset, si sine pænitentia peccata venialia possent dimitti.* Concedit tamen Sanctus Doctor, quod ad hanc venialium remissionem, non sit necessarius actus tam intensus pœnitentiæ, sicut ad remissionem peccati mortalis. *Exigitur enim ad remissionem peccati mortalis perfectior pænitentia, ut scilicet homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est, ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur, sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum.* S. Gregorius ab Alvarez cap. 9. citatus inquit: *Considerare magnopere, quid agere justi soleant, debemus, qui plerumque si quæ in se quamlibet leviter carnalia esse deprehendant, hæc in internis sensibus retractantes, vehementer in semetipsis insequuntur, afflictione se conterunt, magnisque cruciatibus vel minima in se parva dijudicant, atque hæc per pænitentiam damnant.* Quod idcirco agunt, *ut in conspectu æterni judicis, & ipsi inveniri, in quantum est possibile, irreprehensibiles debeant: Et hi, qui eos se judicare conspiciunt, emendare semetipsos à culpis gravioribus inardescunt.*

S. Thom. 3. p. q. 87. art. 1.

Ad remissionem venialium non requiritur actus pœnitentiæ intensior.

Blos. parad. animæ c. 3. n. 2.

6. Blosius dicit: *Quemadmodum singulis diebus in multis saltem leviter offendimus, ita quotidianas expiationes habemus in promptu, quibus hujusmodi peccata deleantur. Est Sancta Confessio, est gemitus, & fletus, est sacra lectio seu verbum Dei, est eleemosyna, est hospitalitas, vel oratio, qua Domino dicimus, Dimitte nobis debita nostra; sunt aliæ precationes, aliaque pietatis, misericordiæ, & charitatis opera.* Porro, quod ad Confessionem attinet, idem religiosissimus author in lib. *de consolat. pusillanimium* §. 4. adducta authoritate Tauleri, ita scribit: *Quod ad veniales, quotidianasque culpas attinet (à quibus, dum hic vivimus, omnino liberi esse non valemus) monendi estis charissimi, ne nimis soliciti sitis, neque conturbemini, si non omnes in Confessione expresseritis. Illas humiliter ac serio Deo confitebimini, & contrito, devotoque corde vos reos coram eo accusabitis; sic enim iis, qui confessionibus audiendis adhibentur, nimis multum temporis non auferetur. Sane tales culpas generaliter exposuisse satis est. Peccata venialia multis modis delentur, puta contritione, Dominicæ orationis prolatione, genuflexione, aqua benedicta aspersione.* Idem venerabilis Abbas in *Paradiso animæ num.* 5. dixerat: *Scito quia ipsa leviora peccata efficacius in te delebuntur, si culpam agnoscens, humiliter & amanter te ad Deum converteris, quam si ea morosius apud te pertractare, & in eorum consideratione diutius cum pusillanimitate occupare volueris.* Idem alibi in hæc verba scribit: *Christus audiente S. Birgitta ait: Et qui spiritum & gratiam meam adipisci ac retinere desiderat, utile est crebro peccata, & negligentias suas coram sacerdote confiteri, ut expurgetur; Et cum ipsa Birgitta videret animam mariti sui Ulfonis in Purgatorio, dixit: O felix anima, quid præcipue tibi profuit ad salutem? Ille respondit: Confessio mea, quam Feriis sextis, dum sacerdotis copiam habebam, facere solitus, cum firmo me emendandi proposito.*

Blos. de consolat. pusillan. §. 4. Modus confitendi venialia.

Blos. parad. anim. n. 5.

Blosius cond. ani c. 5. n. 3. Revelatio S. Birgittæ facta.

7. S. Thomas de Aquino in Quæstione præcitata Art. 3. hanc statuit conclusionem: *Quamvis nova gratiæ infusio ad venialium remissionem minime necessaria sit, aliqua tamen gratiæ infusionem sequuntur, quibus venialia deleri possunt, ut generalis confessio, pectoris tunsio, & Dominica oratio, prout motu quodam detestationis peccati fiunt. Benedictio autem Episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, & alia hujusmodi eorumdem operantur remissionem, & quodam fiunt reverentiæ in Deum motu.* Idem quoque sanctus Doctor hactenus dicta fusius sequentibus declarat verbis: *Ad remissionem peccati venialis, non requiritur nova gratiæ infusio, sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale, vel explicite, vel saltem implicite, sicut cum aliquis ferventer movetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua causant remissionem peccatorum venialium; Uno modo, in quantum in eis infunditur gratia, quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata; & hoc modo per Eucharistiam, extremam unctionem, & universaliter per omnia Sacramenta novæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum; & hoc modo confessio generalis tunsio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remissionem. Tertio modo, in quantum sunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas: Et hoc modo Benedictio Episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quælibet sacramentalis unctio, oratio in Ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt hujusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum.* S. Augustinus post specificatos multos in particulari defectus veniales, tandem quoque pro eisdem expiandis specialia assignat remedia inquiens: *Continuis orationibus & frequentibus jejuniis, & largioribus eleemosynis, & præcipuè per indulgentiam eorum, qui in nos peccant, assidue redimantur, ne forte simul collecta cumulum faciant, & demergant animam. Quidquid enim de istis peccatis à nobis redemptum non fuerit, illo igne purgandum est, de quo dixit Apostolus: Quia in igne revelabitur, & si cujus opus arserit, detrimentum patietur. Aut enim dum in hoc mundo vivimus, ipsi nos per pænitentiam fatigamus, aut certe volente & permittente Deo, multis tribulationibus pro istis peccatis affligimur, & si Deo gratias agimus, liberamur.*

S. Thom. ib. art. 3.

Dum delentur venialia, infunditur gratia.

Per omnia Sacramenta delentur peccata venialia.

S. Aug. ser. 45. de Sanctis.

TRACTATUS LXXVII.
DE PECCATIS MORTALIBUS,
CONTINET
DISCURSUS XXXI.

ISCURSUS I. Peccata sunt veluti ignis quidam, quo anima tum in hac, tum in altera vita aduritur.

II. Peccatum mortale, & peccatores, inferni nomine describuntur.

III. Peccatum non solum inferno simile, sed & deterius esse ostenditur, maxime ob malam conscientiam.

IV. Peccata mortalia committentes, ut plurimum, mortem sibi accelerant, & ex improviso pereunt.

V. Mortem mortaliter peccantium, in extremo vitæ articulo, pessimam esse, ex variis considerationibus probatur.

VI. Peccatum mortale animæ simul & corpori mortem infert, efficit enim, ut corpus vivum quoddam fiat cadaver, citiusque disponatur ad interitum.

VII. De morte, quam peccatum mortale animæ infert.

VIII. Deus propter peccatum mortale animam deserit, ubi quam ingens malum hæc jactura sit, serio ponderatur.

IX. Propter peccatum mortale, omnia bonorum operum merita, ante illius commissionem facta, destruuntur.

X. Varia examinantur mala, à peccato in animam ream derivantia.

XI. Alia recensentur damna peccati mortalis, à quo ex nobisipsis resurgere non possumus.

XII. Omnia opera bona, quæ extra Dei gratiam constituti facimus, peccatum mortale ad æternam salutem consequendam inutilia efficit, nec tamen ob id ab illis est desistendum, ob multa alia bona, quæ bona opera secum ferunt.

XIII. Peccatores, dum suis satisfaciunt appetitibus, laborare & fatigari se sentiunt.

XIV. Confirmatur idipsum, dum de peccato mortali; sub spinatum metaphora disseritur.

XV. De inquietudine; quam peccatum mortale sibi annexam habet in impiis.

XVI. Dolores, ærumnæ, & pœnæ, quibus peccatores subjacent, peccati mortalis sunt partus.

XVII. Alia considerantur Impiorum mala, & afflictiones internæ.

XVIII. Continuatur idem argumentum.

XIX. De metu, & timore, quem peccatum mortale in Impiis causat.

XX. Peccatum mortale, tamquam ferox inimicus peccatorem accusat, condemnat, & persequitur.

XXI. De remorsu malæ conscientiæ, quæ quemvis impium, quantumvis magnus, & potens sit, conturbat, & affligit.

XXII. De verme, & remorsu interno, ejusque tormento, à peccato mortali causato.

XXIII. De peccati mortalis gravissimo onere.

XXIV. Eadem materia continuatur.

XXV. Peccatum mortale peccatorem adeo constringit, ut per effrænes appetitus suos, eum suipsius carnificem efficiat.

XXVI. Peccator mortaliter peccando, semetipsum offendit & damnificat.

XXVII. Odit animam suam, qui mortaliter peccat, idque variis rationibus probatur.

XXVIII. Peccata sunt vincula, quibus nosmetipsos stringimus, dumque oculos in voluptates defigimus, amaritudinem à peccato mortali derivatam, non attendimus.

XXIX. Flagella, quibus Deus transgressores castigat, hæc sæpe in manibus iniquitatis ipsorum invenit, eaque ex illis contexit.

XXX. Peccatum mortale occultari nequit, sed tum à Deo, tum à propria mala conscientia manifestatur.

XXXI. Continuatur idem argumentum.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Peccata sunt veluti ignis quidam, quo anima tum in hac, tum in altera vita aduritur.

THEMA.

Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis. Isa. 50. v. 11.

1. INcendium, quod impius sibiipsi per peccata sua accendit, aptioribus quam hisce asumpti thematis verbis nequaquam exprimi poterat; Etenim crimina & scelera impiorum non solum ab Isaia, sed & ab aliis in sacris Literis, imo & ab integro sacrorum Interpretum torrente sub Ignis metaphora descripta reperiuntur. S. Hieronymus in expositione hujus in themate adducti textus inquit: *Discimus pro qualitate peccati ignem sibi unumquemque succendere, & quomodo in eodem manentes loco, & si dici potest, lectulo, alii sani sunt, alii febrium succenduntur ardoribus, ex diversitate humorum, atque pituita diversa supplicia sentientes, sic & ignis, qui a peccatoribus succenditur, materiam in peccatis habet, & in iniquitate, de qua scriptum est: Ardebit sicut ignis iniquitas, & sicut gramen siccum vorabitur incendio.* S. Ambrosius super primum psalmum scribens, dum ad illum alludit textum Sapientis: *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant*, ad propositum nostrum ita discurrit: *Etenim qui semel in sinu mentis flagitii flammam ferventis adoleverit, cito vestimenta comburet. Et ut in stipulam ignis exiliens inhæret, ac permanet, ut omne, quod corripuit, absumat, ita vel exigua scintilla peccati, si quo vitiorum fomite fuerit excitata, incendium grande excitat*; ac proinde idem S. Doctor paulo post consulit inquiens: *Posuisti vestigium super voraginem culpæ? cito aufer pedem.*

Peccata sunt velut ignis.

S. Hier. in Isa. ibid.

Prov. 6. v. 27.

2. Et vero non persuadeamus nobis, ignem illum tartareum pice, sulphure, bitumine vel alia simili combustibili materia nutriri, aut foveri, hoc enim si credimus, magnopere erramus, quin potius ligna ignis illius peccata nostra sunt, hisce enim divina justitia, ad continuandum flammarum illarum ardorem utitur, Neque terræ centrum huic igni umquam indulsisset locum, cum centrum illud impropriius sit locus ignis; utpote qui sphæram suam in sublimi semper obtinet, nisi peccatum Angelorum rebellium: & consequenter omnium aliorum impiorum scelera illum istuc detruerent inclusum & coarctatum. S. Propheta

Ignis infernalis fovetur nostris peccatis.

Eze-

Ezechiel postquam scelera à contumaci illo Hebræorum populo commissa pluribus fuisset execratus, tandem in persona Dei ob profanatum cultum suum divinum vehementer irati, subjungit: *Producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te.* Sed quemnam verborum illorum sensum esse existimatis Auditores? Num forte vult dicere, cor peccatoris futurum esse, velut silicem quemdam igniario deservientem, qui percussus scintillas emittit, unde ignis accendatur? Nequaquam, sed potius Deus dicere intendit, quod eo ipso, quo in corde impiorum culpa committitur, illa velut ignis quidam in corde latens animam peccatricem adurat. Unde S. Augustinus quamdam profanis amoribus deditam alloquens ait: *Amplexaris peccata tua, & delicias carnis tuæ? Stipulas ad te congeris, veniet ad te ignis, ignis in conspectu ejus exardescet.* Et Salvianus Episcopus Massiliensis peccatores sui sæculi his verbis affatur: *Propheticum hoc ad nos dicitur: Ecce omnes vos ignem accenditis, & vires præbuistis flammæ, ingredimini in lucem ignis vestri, & flammæ, quam accendistis, totum namque humanum genus hoc ordine in pœnam æternam ruit, quo Scriptura memoravit. Primum enim ignem accendit, postea vero vires ignibus præbet, postremo flammam ingreditur, quam paravit. Quando igitur sibi primum homo æternum accendit ignem? Scilicet cum primum peccare incipit; Quando autem vires ignibus præbet? Cum utique peccata peccatis cumulavit. Quando vero ignem æternum introibit? Quando irremediabilem jam malorum omnium summam, crescentium delictorum iniquitate complevit.*

Ezech. 28. v. 18.

S. Aug. in Ps. 49. post. Princ. Salvian. l. 4. de provid.

Ordo, quo hic ignis instruitur.

3. Memorandum est hoc loco, quod Salvator noster hominem sub arboris metaphora describat, dum ait: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mittetur.* Cæcus quoque ille à Christo illuminatus dicebat: *Video homines velut arbores ambulantes.* Philosophus pariter hominem arborem inversam esse dicebat. Quod vero proposito nostro vel maximè deservit, est, quod textus Græcus non legat in tempore futuro, sed in præsenti dicit: *Excinditur, & in ignem mittitur;* id quod valde est intellectu difficile, nisi ad sensum recurramus spiritualem, hunc videlicet; quando enim homo intra se peccatum mortale concepit, & in illud consensit, jam pariter ignem intra se accensum habet, cui adeo est propinquus, ut non nisi unica respiratione ab illo distet, nam secundùm præsentem justitiam ad flammas infernales est condemnatus. O quot sunt, circa quos Deus justo suo judicio disposuit, ut ignem hunc etiam in hac vita, dum adhuc mortales viverent, experirentur, ut hac ratione etiam in hoc mundo illos castigare inciperet? Prout civitatibus illis Pentapolitanis evenit, de quibus Salvianus ita scribit: *Dum flagitiosissimus ille populus ignem illum accenderat, quo peribat, & ideo completis iniquitatibus suis, arsit flammis criminum suorum;* id quod manifeste probatur ex eo, quod Thomas Cantipratensis in hæc verba scribit: *Vidi & quemdam hujus vitii nefandum virum, de quo mihi vir boni testimonii Presbyter referebat, quia cum ille per viride pratum anteiret, Presbyter vero sequeretur, invenit vestigia præeuntis in gramine, quasi igne contacta, manifestissime palluisse, quem & nos postea percepimus, pro vita scelestissima morte turpissima periisse.*

Matth. 7. v. 19.

Homo dicitur arbor.

Marc. 8. 24.

Punitur peccatum etiam in hac vita.

Salvian. ibid.

Thom. Cant. l. 2. apum c. 30. n. 1.

4. Sanctus Ambrosius in Lucam scribens, dicere videtur, stridorem dentium, vermes, & fletum in inferno propriè, & effective non esse, sed Scripturam sacram solum per stridorem dentium &c. exprimere voluisse immensam acerbitatem pœnarum inferni. En verba ipsiusmet Sancti Doctoris: *Neque corporalium stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque vermis est corporalis, sed hæc ideo, quia sicut ex mala cruditate febres nascuntur & vermes, ita si quis non decoquat peccata sua, velut quadam interposita sobrietate & abstinentia; sed miscendo peccata peccatis, tamquam cruditatem quamdam veterum & recentium delictorum, igne aduretur proprio, & suis vermibus consumetur; Unde & Isaias ait: Ambulate in lumine ignis vestri &c. Ignis est, quem generat mæstitia delictorum; Vermis est, eo quod irrationabilia animæ peccata mentem rei, sensumque compungant, & quædam exedant viscera conscientiæ, quæ tamquam vermes ex unoquoque nascuntur, tamquam ex corpore peccatoris. Denique Dominus id per Isaiam declaravit dicens: Et videbunt membra hominum prævaricantium in me, & vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Stridor quoque dentium prodit indignantis affectum, eo quod sero unumquemque pœniteat.

S. Ambr. l. 7. in Luc.

Stridor dentium quid sit.

5. Sanctus Apostolus sub fœni, stipulæ & lignorum metaphora varia nobis repræsentat magis minusve gravia peccata, non solum mortalia, sed & venialia, utpote quæ pariter igni purganti sunt subjecta, ad quam metaphoram D. Hieronymus alludit, dum verba assumpti thematis exponens inquit: *Omnes sibi ignem succendunt, flammamque corroborant, habent enim in se fœnum, ligna, stipulam, spinas, & tribulos ac lolium, quæ æterno tradentur incendio; unde & in Proverbiis scriptum est: In multis lignis viget ignis.* Sanctus Augustinus idipsum in quibusdam exemplificat vitiis, quæ totidem mystico huic incendio destinata ligna esse ostendit, inquiens: *Audite pœnam impiorum; sicut cera, inquit, liquefacta auferentur. Dixi per concupiscentias suas hoc eis fieri. Concupiscentia mala quasi ardor est ignis. Ignis consumit vestem, libido adulterii non consumit animam? De cogitato adulterii cum loqueretur Scriptura, ait: Alligabit quis ignem in sinu suo, & vestimenta sua non comburet? Gestas in sinu prunas, perforatur tunica: gestas in corde adulterium & integra est anima? sed istas pœnas pauci vident, propterea & ipsi euntes in libidines suas, soluti & fluxi dicuntur. Unde fluxi? unde soluti? Ab igne concupiscentiarum.*

1. Cor. 3. v. 12.

Omnia peccata subjiciuntur igni.

S. Hieron. in Isai.

S. Aug. in Ps. 57.

6. Sanctus Antonius de Padua sequentem adducens Ezechielis Prophetæ textum: *Fili hominis fient ligna vitis ad comburendum; & ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna sylvarum, numquid tolletur ab ea, ut opus fiat, aut fabricetur de ea paxillus, ut dependeat in ea quodcumque vas. Ecce igni hoc lignum datum est in escam, utramque partem ejus consumpsit ignis,* hæc verba subjungit: *Vere homo Deo non fructificans, ad nihilum aliud valet, nisi ut fiat esca ignis.* Venerabilis Beda de Furseo viro sanctissimo, sequentem proposito nostro valde opportunam refert visionem: *Cum in altum esset elatus, jussus est ab Angelis, qui eum ducebant, respicere in mundum. At ille oculos in inferiora deflectens, vidit quasi vallem tenebrosam subtus se in imo positam. Vidit & quatuor ignes in aere non multum ab invicem distantes, & interrogans Angelos, qui essent hi ignes, audivit hos esse ignes, qui mundum succendentes essent consumpturi. Primum scilicet esse mendacii, cum hoc, quod in Baptismo renuntiare nos Satanæ, & omnibus operibus ejus promisimus, minime implemus. Secundum cupiditatis, cum mundi divitias amori cælestium præponimus. Tertium dissensionis, cum animas proximorum etiam in*

Ezech. 15. 4.

S. Anton. de Pad. fer. 6. post 1. Dom. Quadr.

Beda l. 3. hist. Eccle. gentis Anglorum.

Visio venerabilis Bedæ.

Sunt quatuor ignes in mundo.

super-

supervacuis rebus offendere non formidamus. Quartum impietatis eum infirmiores spoliare, & eis fraudem facere pro nihilo ducimus. Crescentes vero paulatim ignes usque ad invicem sese extenderunt, atque in immensam adunati sunt flammam: Cumque appropinquassent, pertimescens ille dixit Angelo: Domine ecce ignis mihi appropinquat: At ille: Quod non incendisti non ardebit te, nam etsi terribilis iste & grandis rogus ille videatur, tamen juxta merita operum singulos examinat, quia uniuscujusque cupiditas in hoc igne ardebit; sicut enim quis ardet in corpore per illicitam voluptatem, ita solutus corpore ardebit per debitam pœnam. Quisquis enim carnalem concupiscentiam sibi dominari permisit, jam intrinsecus adurentem se ignem concepit, de quo Theodorus Studita in sermone quodam ita scribit: *Voluptas hamus est Diaboli, inextincti ignis suscitabulum, & tamen rapimur ad eam mortales, quasi quidam deditiii servi,* Isaias quibusdam explendis appetitibus suis totaliter intentis improperat dicens: *Concipietis ardorem, parietis stipulam, spiritus vester ut ignis vorabit vos, & erunt populi quasi de incendio cinis, spina congregata ignis comburentur.* Quibus verbis ad voluptatum carnalium finem alludit, quia ignis ardens concupiscentiæ in cinere, id est, in morte ab hoc vitio accelerata, communiter terminatur. Porro Septuaginta legunt: *Ignis devorabit vos, & erunt gentes combusta, ut spina in agro projecta, & exusta.* Etenim spinæ communiter alligantur in fasciculos, & cum jam siccæ factæ sunt, facile concipiunt incendium, nec ad aliud quidquam valent, quam ad accendendum ignem: Eodem modo nec peccatores ad aliud serviunt, quam ad nutriendum ignem infernalem, si tamen in hac vita concupiscentiæ flammis adusti fuerint.

Theodor. Stud. cat. 26.

Isa. 33. v. 11. Voluntas est hamus Diaboli.

7 Observandum quoque est peccatum à Psalmista fumi nomine indigitari; *Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit:* Enimvero ubicumque ardet ignis, ibi pariter est fumus; sicut vero fumus necessariam cum igne habet connexionem, ita quoque peccatum cum flammis infernalibus habet correspondentiam. Dionysius Carthusianus *de enormitate peccati* tractans, considerabilem hanc post se scriptam reliquit sententiam: *Sicut in inferno sunt ignis, & frigus, fœtor, caligo, vermis, confusio, sitis &c. ita in peccatore est ignis ira, impatientia, avaritia, frigus invidia, fœtor luxuria, vermis conscientia, sitis concupiscentia, inordinatio, atque perversitas animi, detestatioque virtutum.* Et paulo post subdit: *Peccando quisque seipsum magis magisque onerat, & gravat, & opprimit; ligna, quibus in inferno, crematur, sibi supra dorsum ponit, & colligit.* Porro quantum in delinquentibus ignis facere prævaleat, & qualiter, ubi locum non habet culpa, sed pœnitentia, Ignis ille omnem suum amittat vigorem, ex eo miraculo clare deducitur, quod Cæsarius hisce verbis enarrat: *Decem heretici in urbe Argentina, qua est Strasburg, comprehensi sunt, qui cum negarent, per judicium candentis ferri convicti, sententia incendii sunt damnati. Die statuto cum ducerentur ad ignem, quidam ex comitantibus uni illorum dicebat: Miser, damnatus es, age vel nunc pœnitentiam, ne post incendia corporis, qua momentanea sunt, animam tuam ignis gehennalis æternaliter comburat. Cui cum ille diceret: Considero quidem, inquit, me errasse, sed timeo pœnitentiam tanta necessitate minus acceptam esse Deo. Respondit: Ex corde tantum confitere, Deus est misericors, & pœnitentem suscipiet. Mira res, mox enim ut homo confessus est perfidiam, manus ejus plenam recepit sanitatem. Tardante in confessione, cum à Judice vocaretur ad pœnam, Confessor ejus judici respondit: Non justum est, ut homo innocens damnetur injuste. In cujus manu cum nullum vestigium combustionis reperiretur, dimissus est. Habebat idem homo uxorem, non longe à Civitate manentem, horum, quæ dicta sunt, prorsus ignaram, ad quam cum venisset gaudens, dixissetque: Benedictus Deus, qui me liberavit hodie ab interitu corporis & animæ, causam ei exponens: Respondit illa: Quid fecisti ô miserrime? quid egisti? ut quid propter momentaneum dolorem recessisti à fide tua sana & sancta? Immemor ille beneficii sibi divinitus collati, immemor tam evidentis miraculi, consilio uxoris acquievit, & errorem pristinum resumpsit. Deus vero non immemor vindictæ, pro tanta ingratitudine, manum plagavit utrumque. Renovatum est incendium in manu heretici, & quia conjux auctrix extitit resumpti erroris, consors facta est redivivi doloris. Tam vehemens erat incendium, ut ossa manuum penetraret, & cum ut non auderent clamoribus in villa, quos vis extorsit doloris, fugerunt in nemus vicinum, illic ut lupi ululantes. Quid verbis immorer? Proditi sunt, in civitatem reducti sunt, simulque in ignem nondum plane extinctum missi, & in cinerem redacti.* Ecce tibi in hoc prodigioso successu verificatum omne id, quod hactenus diximus, scilicet quod peccatum sit ignis comburens, sæpe etiam ignem infernalem, quo anima & corpus pariter comburuntur, in hac vita anticipans. Ubi Vulgata nostra apud Isaiam legit: *Erunt populi quasi de incendio cinis,* Oleaster ex Hebræo vertit: *Erunt populi quasi incendia calcis;* Quæ verba exponens ait: *Fortia nimis sunt incendia peccatorum, qua comparantur incendio calcis; quod lapides ipsos ita comburit, ut licet integri videantur, intus tamen dissoluti sunt, aut proximi dissolutioni.*

Ps. 17. v. 9 Peccatum dicitur fumus.

Dion. Carthus. opusc. de enormit. pec. art. 18.

Cæsar. l. 3. c. 7. Historia de Hæretico converso.

Ejusdem recidivi maxima pœna.

Isa. 33. 12. Oleast. ib. Serm. 33. v. 10.

8. In fornace Babylonica admirabile illud contigit tormentum, quod scilicet flamma illa, quæ impii Regis jussione septuplo plus succensa erat, quam succendi consueverat, ministros quidem, qui eamdem hoc modo succenderant, exusserit, & in cineres redegerit, tres vero illos innocentes pueros in eamdem fornacem projectos, ne leviter quidem ustulaverit, vel læserit; Hujus autem hæc ab Emisseno assignatur causa, scilicet quod tres illi pueri innocentes, irreprehensibiles, omnisque culpæ immunes fuerint, impii vero & sacrilegi lictores peccatores gravissimi, ideoque ad ignem illum facillime concipiendum omnino dispositi: *Ecce,* inquit Eusebius citatus, *nescio, quid anhelantes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes, extrinsecus saviunt, intrinsecus parcunt; extra fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur; quanta castis corporibus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoscit.*

Ignis Babylonicus lictores combussit, tres pueros servavit.

Eus. Emiss. ibid.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale, & peccatores, sub inferni nomine describuntur.

THEMA.

Domine eduxisti ab inferno animam meam. Ps. 29. vers. 4.

1. QUandoquidem indubitata veritas sit, quod in inferno nulla sit redemptio, mirum pro-

profecto est, qua ratione Propheta regius dicere potuerit; *Domine eduxisti ab inferno animam meam*; Alii legunt: *Extraxisti*. Verumtamen ex Psalmi illius decursu clare satis colligitur, prædictum regium Vatem eo in loco non de inferno, qui damnatorum locus est, loqui, sed de illa à Deo ipsi collata eximia gratia, qua anima ejus gravissimo adulterii reatu obstricta, ex illa tam enormis peccati abysso misericorditer fuit erepta. Sic enim & in alio loco scilicet in Psal. 17. lamentabiliter clamans ait: *Dolores inferni circumdederunt me: præoccupaverunt me laquei mortis*, non de eo conqueritur, quod scilicet ab inextinguibili illo barathro (*non est qui agnitus sit reversus ab inferis*) jam fuisset absorptus, sed ad peccata sua alludebat, in quæ cum scandalo publico lapsus fuerat, id quod per verba antecedentia clarius declaraverat, dum ait: *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me*.

Animam educere ab inferno quid sit.

Ps. 17. v. 6.

Sap. 2. v. 1.

Ps. 17. v. 5.

2. B. Petrus Damianus in Epistola quadam, postquam animam viri justi paradiso similem esse ostendisset, mox econtra animam peccatricem vivum quemdam infernum esse probat, dum ait: *Notandum vero, quia & reproba cujuslibet anima fit confusio tartari: & è contra sancta, munda atque perfecta species Paradisi. Mens enim odiosa, cupida, curis tantummodo sæcularibus dedita, libidinis igne succensa, nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet & Diabolus habitat, & concupiscentiarum ignes æstuare non cessant? Illic enim de luxuria sulphureus fœtor oritur, & de cogitationum crebrescentium tenebrosa caligine tamquam teterrimi fumi volumina generantur. Nam dum hoc amat, illud timet, in aliis gaudet: hoc odit, illud avide concupiscit, fit infelix mens suspecta semper & vaga, curiosa, anxia simul atque solicita, quæ curis impellentibus in multa dividitur, adversarumque passionum morsibus laceratur. Hæc itaque flebilis anima, gehenna facta est, tartarus, & infernus, quam & cruciant tormenta curarum, & vitiorum vastat incendium.* Et vero si nobis de libidinis vitio sermo sit, quæ magnam humani generis partem infeliciter succendit & consumit, certum est illud in pluribus Scripturæ locis inferno æquiparari. Etenim Sapiens de muliere impudica dicit: *Viæ inferi domus ejus penetrantes in interiora mortis*. S. Augustinus (qui utpote ante conversionem suam huic vitio ad fauces usque immersus, de eo per experientiam loqui poterat) optime notat, *quod infernum & amorem mulieris recte conjungat Scriptura*. S. Guerricus Abbas, dignus S. Bernardi discipulus, in sermone quodam carnis vitium his verbis acriter perstringit: *Hæc est illa pestis, quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit: De his duobus ignibus, gehenna, & luxuriæ, habemus authoritatem Scripturæ: De igne luxuriæ ait: Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à coquente: De igne gehennæ: Pones eos ut clybanum ignis, in tempore vultus tui, hoc est, judicii, ut intus ardeant: Dominus in ira conturbabit eos, dicens: Discedite à me operarii iniquitatis, & devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera.* David diuturno tempore in adulterii sterquilinio insorduerat, Dei penitus oblitus, in suoque peccato habituatus obcalluerat: At vero divina pietas compassione erga ipsum mota, per correptionem à Nathan Propheta factam eum denuo ad bonam revocavit frugem. Sed velim observetis, qua loquendi phrasi idem David ingens hoc beneficium à Deo sibi collatum gratus recognoscat; *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea:* Ubi notatu dignum est ly illud, *habitare*, per hoc namque insinuare intendit, quod nisi Dominus ipsum adjuvisset, ipse utique in obstinatione sua pertinaciter remanens, numquam resipuisset, sed potius in longum usque tempus in inferno peccati sui fuisset demoratus.

S. Petr. Dam. l. 2. Epist. 5.

Anima peccatrix vivus quidam infernus est.

Prov. 7. v. 27.

S. Aug. ser. 107. de temp.

Guerr. Abb. in die Purific.

Ignis libidinis.

Ps. 93. v. 17.

3. Quidnam obsecro Davidem in illa imprecatione dicere voluisse existimatis, qua ait: *Veniat mors super illos & descendant in infernum viventes?* Nimirum causam hujus imprecationis immediate subjungit inquiens: *Quoniam nequitia in habitaculis eorum, in medio eorum*, quibus verbis ad conscientiam alludit criminibus inquinatam, quæ etiam in hac præsenti vita est velut portatilis quidam infernus, ut suo loco dicemus. Author catenæ Patrum Græcorum circa prædicta Psalmistæ verba quærit dicens: *Si mors super illos venerit, quomodo viventes in infernum descenderent? Et si viventes in infernum descendunt, quomodo mors super illos venerat prius? Dicam, quod eo modo, quo de Curtio Romano refert Valerius Maximus libr. 5. Cum in media parte fori, vasto ac repentino hiatu terra subsideret, ipse militaribus insignibus ornatus, equum conscendit, eumque, vehementer admotis calcaribus, præcipitem in illud profundum egit. Hunc equum conscendere, vivumque ad infernum descendere, idem fuit. Idipsum de impiis affirmari potest. Si equum quæris? Ecce equus pallidus; si equitem, qui sedebat super eum, nomen illi mors; si calcaria, stimulus autem mortis peccatum est; si vero impium præcipitem à morte datum, en ita in momento ab inferno absorbetur, ut vix discernas, an mortuus vel vivus illuc descenderit.* Hugo Cardinalis per hunc infernum, in quem impius in hac vita præsenti descendit, vitium cupiditatis intelligit; unde ait: *Nec mirum, quod descendant in infernum viventes: qui hic vivunt mundo & peccato, & qui descendunt in infernum, id est, in cupiditatem: Dicitur enim cupiditas, sicut cor cupidi, infernus, quia non potest impleri.*

Psal. 54. v. 16.

Ibid.

Corder. ib.

Descendere in infernum viventes, quid sit.

Hug. Card. ibid.

4. In Apocalypsi dicit sacer textus: *Infernus & mors missi sunt in stagnum ignis.* Hæc autem propositio prima facie valde peregrina, imo paradoxa videtur: Enimvero quod mors missa sit in stagnum ignis, facile quidem potest intelligi, quis autem in eumdem quoque ignis lacum projectum fuisse infernum intelligere poterit? videtur enim hoc idem esse, ac si quis diceret, Ignem missum esse in ignem. Verumtamen Autor catenæ Græcæ dubium hoc solvit, per infernum intelligendo peccatum; citatque expositionem Aretæ dicens: *Si Aretæ locum istum interpretanti credimus, mortem & infernum vocat eos, qui digna supplicio operati sunt.* In vita B. Jordanis Prioris Generalis Ordinis Prædicatorum P. Bollandus ita scribit: *Cum prædicaret semel Parisiis de commorantibus in peccato, & occurreret ei, quod peccatum in Scriptura vocabatur porta inferni, dixit: Si quis veniret hodie ad portam istam, videret unum scholarem, sedentem in porta, similiter cras, similiter multis diebus, nonne de facili cogitaret: Iste scholaris intrabit ordinem? Quomodo ergo non credibile, quod illi intrent in infernum; qui tamdiu sedent ad portam inferni?* Ad idem probandum, scilicet quod peccatum sit porta inferni, valde quoque deservit sequens doctrina Origenis dicentis: *Illud scire oportet, quod sicut civitatum portæ proprium quoque nomen habent, eodem modo portæ inferorum nominari possunt*

Apoc 20. 14.

Quomodo infernus mittatur in stagnum ignis.

Corder. ib.

Bolland. 13. Febr. 714. col. 1. vit. B. Jordani.

Peccatum est porta inferni.

Orig. Tract. 1. in Matth.

possunt juxta speciem peccatorum, ut una quidem inferorum porta vocetur scortatio, per quam ambulant scortatores; altera vero negationis, per quam qui Deum abnegant, descendunt ad inferos. Porro ad portas inferni continuus quidam est animarum reprobarum fluxus & refluxus, unde eruditissimus P. Berchorius in suo dictionario ita scribit: *Peccatores ab inferno transglutiuntur, quia scilicet infernus est recte Cœmeterium malignorum; sicut enim illud periculum maris, quod dicitur scylla non cessat aquas, & naves attrahere & absorbere, sic nec infernus cessat peccatores transglutire.*

Diction. Berchor. verb. Peccatores.

5. Sacer textus de divite epulone claris verbis dicit: *Sepultus est in inferno.* Sed quomodo idipsum accidit? Ergone inter mortem ejus & infernum nullus alius interpositus fuit locus? Quando moribundus aliquis exhalavit animam, cadaver ipsius ad cœmeterium deportatur, hunc autem alibi, quam in Inferno sepultum esse non constat. Verumtamen per hoc Christus, parabolæ illius author, insinuare voluisse videtur, quam exigua vel nulla sit inter animam peccato mortali obnoxiam, & inter infernum distantia. De hoc divite Epulone Didac, Stella in hæc verba ingeniose scribit: *Usitatum est unicuique, ut in propria Parochia sepeliatur, sed suum Diabolus districte sibi defendit, nec patitur eum, qui sua debetur Parochiæ, alio loco sepeliri.* Enimvero si Mathematicum aliquem sciscitaretis, quantum anima aliqua extra Dei gratiam hic in terra vivens, ab inferno distet, hic utique globum terræ per terminos Mathematicos mensurando & ab hujus superficie usque ad centrum (ubi barathrum est perditionis æternæ) calculando, responsurus esset, ottimque majorem quam aliquot millenorum intercedere distantiam; Et tamen vere hic in sua Mathematica deciperetur; quia cum anima purus sit spiritus, utique spatium illud intercedens non decurrit gressibus & pedibus corporalibus, sed subito postquam soluta est à corpore, in inferno subsistit; adeoque omni cum libertate affirmare possumus, inter animam in peccato mortali constitutam, & inter infernum nullam esse aliam distantiam, quam unius dumtaxat respirationis, & anhelitus, hoc enim deficiente, deficit & vita, & mors æterna infallibiliter incurritur. D. Chrysostomus effrænem aliquem peccatorem ad meliorem frugem inducere satagens, hunc in modum disserebat: *Cogita bene, quod quoties peccasti, toties condemnaste teipsum, peccatum enim ita se habet, ut mox atque patratum fuerit, sententiam judex ferat.* Verum quidem est, quod postquam contra reum aliquem sententia mortis pronunciata est, ille nondum diei possit mortuus, nisi postquam vel resti, vel igne, vitam finierit, verumtamen prout in communi proverbio dicitur: *Proxime accingendus habetur pro accincto* adeoque peccator secundùm præsentem justitiam pertinet ad infernum, imo pedes suos in eodem quasi positos habet, atque super illa inextinguibili fornace ex unico suspensus hæret subtilissimo filo, cui vita præsens innititur.

Luc. 16. v. 22. Sepeliri in inferno quid sit.

Did. Stell. ibid.

Anima peccatrix soluta a corpore in momento descendit ad infernum.

D. Chrys. H. 22. in 2. ad Cor.

6. Regius Vates inquit: *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quæ obliviscuntur Deum.* Patres Græci in paraphrasi hujus loci legunt: *Ad inferos quam primum descendent;* at vero dicet aliquis, numquid quotidie videmus plures peccatores multis annis in peccato supervivere? Quomodo igitur David adeo absolutè & illimitatè dicit; *Ad inferos quam primum descendent?* Et ideo respondeo, quod qui peccatum mortale habet in conscientia, de facto in abyssum infernalem censeatur esse præcipitatus, quia ipsummet peccatum portatilis quidam est infernus. In Hebræo loco ly *convertantur*, est, *revertantur*, at vero quomodo peccatores dici possunt ex abysso tartarea reverti, in quam suum numquam intulere pedem? *maxime cum non sit agnitus, qui sit reversus ab inferis?* Cardinalis Bellarminus hunc versum explicans dicit: *Non imprecatio, sed prophetia est, impios ad inferos descensuros. Convertantur positum videtur, pro revertentur, ut vox Hebræa sonat, ut revertantur, pro revertentur. Dicuntur autem peccatores reversuri ad inferos, quia inde venerunt, qua peccatores sunt.* Dicere quoque possemus, quod peccatores revertantur ad infernum, quando cum anima peccatis mortalibus obnoxia in flammas illas ingrediuntur, in quibus antea arserunt, quando peccatis suis immersi hic in terris vixerunt; quæ, ut in Discursu præcedenti probavimus, nihil sunt aliud, quam ligna, quibus ignis ille nutritur & conservatur.

Ps. 9. v. 18.

Peccatum est infernus portatilis.

Card. Bell. ibid.

7. Peccata funes sunt, quibus in Inferno constringimur: *Funes inferni circumdederunt me.* Ubi Hebræus legit: *Castra impiorum circumdederunt me;* ex qua versione, impios in hac vita ex omni parte seu circumquaque funibus infernalibus ligari, colligitur. Observandum vero quod sacer textus subdat: *Præoccupaverunt me laquei mortis*, quia veritas est Catholica, *quod stimulus mortis peccatum est.* Multi quidem reperiuntur homines robusti, sani, vigorosi, qui se plurimum à morte, & consequenter etiam ab inferno dissitos esse credunt, nec tamen se reflectunt ad effatum illud Isaiæ Propheticum: *Conteret sceleftos & peccatores simul, & qui dereliquerunt Dominum, consumentur;* Et paulo post subditur; *Et erit fortitudo vestra, ut favilla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla, & succendetur utrumque simul, & non erit qui extinguat;* Septuaginta legunt: *Succendentur iniqui;* His namque sciendum est, quod quia in hac vita igne peccati obnoxii semper incedunt, tanta cum facilitate in inferno exarsuri sint, quanta stupa cum ab igne corripitur. Unde Olcaster ait: *Infirmos solet reddere peccatores peccatum, & fortes viros stupam facere; ut facillime comburantur;* Et ideo Hercules, Alexandri, Augusti, aliique potentissimi fortissimique Heroes, qui per potentiam suam totum contremiscere fecerunt universum, per peccata sua, ita in conscientia sua efficiuntur debiles, sicut stupa ad ignem.

2. Reg. 22. v. 6. Peccata sunt funes inferni.

1. Cor. 15. v. 56.

Isa. 1. v. 28.

Ibid. v. 31.

Olcast. ibid.

8. S. Augustinus de afflictionibus, quæ Dei offensam consequi solent, tractans, inter alia dicit: *Omitto gehennam; vide ne jam ipse tibi gehenna sis.* Ex quibus verbis satis colligitur, Sanctum hunc Doctorem vere existimasse, quod impius, dum etiamnum in hac vita spiritum ducit, in semetipso quemdam portet infernum. Regius Vates dicit de impio: *Lacum aperuit, & effodit eum;* Quæ verba Doctissimus Incognitus, celebertimus Religionis Carmelitanæ Generalis (sic autem sibipsi ob humilitatem suam incognitus) ad propositum nostrum ita exponit: *Lacum aperuit, aperiendo mentem suam Diabolo suggerenti, & consentiendo; & effodit eum, id est, similis est fodienti lacum; incidit in foveam, quam fecit, id est, dignum se fecit fovea damnationis peccando.* S. Augustinus alio in loco verba illa Psalmi 6. exponens: *In inferno autem quis confitebitur tibi,* culpam mortalem

S. Aug. in Ps. 102. Quid sit lacum aperire & effodere.

Ps. 7. v. 16.

Incognit. ib.

Ps. 6. v. 6. S. Aug. ib.

mortalem inferni nomine expresse indigitat, inquiens: *Ut infernum dixerit, cæcitatem animi, quæ peccantem, id est, mortuum excipit & involvit. Ab ista morte, & ab isto inferno tutam se præberi anima deprecatur, dum molitur conversionem ad Deum: Quapropter subjungit: Laboravi in gemitu meo &c.* S. Bonaventura de malitia peccati

S. Bonav. l. 7. c. 7. compend. Theol. verit.

differens, inquit: *Ex homine infernum facit, quia in peccatore est ignis avaritiæ, fœtor luxuriæ, tenebræ ignorantiæ, vermis conscientiæ, fitis concupiscentiæ, dæmones per effectum, & hujusmodi.*

Quomodo peccator in hac vitâ possit gaudere.

9. Verum enimvero quænam est ratio, quod cum peccator portatilem quemdam secum deferat infernum, nihilominus tripudiet, saltet, rideat, gaudeat, & jucundetur haud secus quam si in deliciis degeret Paradisi? Pro hujus quæstionis resolutione observandum est, quod quando filii à parentibus in ea valle, à qua gehenna nomen suum desumpsit, idolo Moloch sacrificabantur, ne matres, & proximo sanguine filiis sacrificandis conjuncti ex eorum clamoribus, ululatibus, & gemitibus inauditis contristarentur, harmonicos solebant excitare organorum, cantuum, tympanorum, tubarumque strepitus, qui horribiles infantium illorum stridores penitus absorbebant, adeo ut nec quidquam audirent.

Explicantur in sacrificiis Moloch oblatis.

Eodem pariter artificio serpens ille astutus utitur circa peccatorea, ne enim bi ad considerandum miserabilem, in quo degunt, statum, mentem suam applicent, eosdem voluptatum, deliciarum, gaudiorumque mundanorum blandimentis totaliter occupat: *Tenent tympanum & citharam, gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt,*

Job. 21. v. 12.

Olim super Sodomam in aëre suspensa hærebant ignis & sulpbur, ad eam radicitus deflagrandam, Loth quoque repetitis vicibus ab Angelo extimulabatur, ad accelerandum suum à Sodomis discessum, ipse autem differebat & tardabat, adeo ut necessum fuerit eum per quamdam quasi adhibitam violentiam cogere; *egredi coactus est*, inquit Lipomannus. Ex quo facto clare satis perspicitur, quam verum sit, quod deliciæ (*Paradisus Domini*) & voluptatea, homini nequaquam permittant, ut de igne, quem per peccata sua jugiter secum portat, umquam in corde suo recogitat.

Gen. 19. v. 16. Lipoman. ib.

Quamvis comparatione Sodomorum Loth justus esset (inquit Rupertus Abbas) *adhuc tamen à perfecta justitia minus habens, & minoris fidei quam Abraham, amœnitate Sodomorum tenebatur, & irriguis pæne Paradisiacis arvis, & idcirco quasi non satis intelligeret, quasi dicebatur, cum percelleretur nuntio instantis periculi, dormitantes oculos, & amore divitiarum pressos avertebat à lumine præsenti. Sic persæpe is, qui jam cœlestia novit, cui per Angelum Christi revelata est ira Dei, jamque de spiritualibus instrui meruit, adhuc tamen pernitioso irretitur amore mundi, & concupiscentia sua illectus, dissimulat audita, & bene sibi cognitas futuri judicii minas & æterni ignis pœnas sulphureas, eo intentus, ut concupiscentia sua effectu quoquo modo perfruatur.*

Rupert. Abb. lib. 6. in Gen. c. 10.

Tardior est perfecta conversio.

Quod si Loth vir timore Dei plenus, & vitæ irreprehensibilis, nihilominus deliciis terrestris illius Paradisi captus, ab earum fruitione sequestrate se non poterat, licet Angeli cum oculis suis conspiciendum exhiberent infernum, id est, ignem cœlitus dilapsum quid mirum, si peccatores dissoluti (de quibus Psalmista ait: *Supercecidit ignis & non viderunt Solem*) in tenebris ignorantiæ & cæcitatis suæ ambulantes, mundanisque gaudiis ad fauces usque immersi,

Psal. 57. v. 9. Sera post;

suos ne semel quidem levent oculos, ut videant caliginem illam, seu potius illum propriorum peccatorum suorum ignem in ipsis flagrantem? Confitebuntur aliquando vel inviti (quando tempus non erit amplius ad fructuose clamandum) *Quid nobis profuit superbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Justitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus.* Pisces in lacubus seu vivariis gelu rigidissimo obductis, nihil patiuntur, sed sunt veluti insensibiles, qui tamen tunc vel maxime moveri & agitari incipiunt; quando torrendi super prunis ardentibus in craticulis hærent: Ita quoque multis accidit reprobis, in piscibus præsignatis (quos Deus à sacrificiis suis proscripsit) dum enim in hac mortali vita degunt in terris, insensati ac proinde in libro Sapientiæ ipsimet dicunt: *Nos insensati*, ad minas, ad correctiones, denique ad flagella & supplicia iræ Dei nec quidquam moventur, solum quando jam in limine inferni se positos esse conspiciunt, ad Deum se convertere nituntur, sed serius, & sine ullo fructu.

mortem est pœnitentia. Sap. 5. v. 8.

Peccatores comparantur piscibus.

Sap. 5. v. 4.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Peccatum non solum Inferno simile, sed & deterius esse ostenditur, maxime ob malam conscientiam.

THEMA.

Eruisti animam meam ex inferno inferiori, Psalm. 85. vers. 13.

1. Sanctus & regius Propheta David, ex industria, & data opera sese ad benedicendam & laudandam Divinam Majestatem accinxit, ob sui ex profundissimo inferno liberationem: *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum, quia misericordia tua magna est super me.* Agnoscit & ex toto corde Divinam exaltat misericordiam, eo quod clementissime eum adjuverit, ubi nemo præter Deum auxiliari poterat: *Eruisti animam meam ex inferno inferiori.* At vero quis ut quam sive in Scriptura sacra, sive in aliis historiis hunc Regem ad infernum condemnatum descendisse legit, ut proinde occasionem habeat, Deo pro sui exinde misericorditer concessa liberatione agendi gratias. Ad hæc ex modo ipsius loquendi, ipsum dicere velle videtur, dari quamdam abyssum, seu barathrum quoddam profundius ipso inferno, siquidem dicit: *Eruisti animam meam ex inferno inferiori.* Respondet Titelmannus: *Posset infernus iste recte intelligi carcer malæ conscientiæ; vere enim infernus est peccatum, inferior, atque extremus inferaus est.* David autem in horrendum homicidii crimen circa Uriam, occasione adulterii cum Bethsabæa conjuge ejus patrati, commissum inciderat: Quibus horrendis sceleribus adjunctum fuerat scandalum publicum, pravaque consuetudo, at vero complacuit Divinæ pietati, ipsum, mediante Nathan Propheta, ex hac abysso misericorditer revocare, atque extrahere, ac proinde tam ingentes Deo gratias agit, *Per infernum profundum, peccati foveam intellige, adulterii nimirum, atque homicidii*, inquit Euthymius.

Psal. 85. v. 13. Infernus inferior quid sit.

Titelm. ibid.

Euthym. ib.

2. *Ex inferno.* Inferni nomine, inquit S. Augustinus, Psalmista peccatum intelligit, è cujus periculis Deus ipsum præservarat. *Eruisse Dominum animam suam ab inferno inferiori dixit, quia liberavit se à talibus peccatis, quæ possent deduci ad tormenta inferni inferioris; Quemadmodum si medi-*

S. Aug. ibid.

Similitudo.

cui videat, tibi imminentem ægritudinem fore ex labore, & dicat: Parce tibi, sic de tracta, requiesce, his cibis utere; nam si non feceris, ægrotabis; si autem si feceris, & salvus fueris, recte dicis medico: Liberasti me ab ægritudine, non in qua jam eras, sed in qua futurus eras. Hugo Cardinalis super illa Psalmistæ verba: *Pericula inferni invenerunt me*, ita scribit: *Invenerunt me, non ego ea, reprobi inveniunt ista pericula, quia quærunt occasiones peccati.* Salvianus impiorum fidelium sui sæculi acerrimus persecutor in hæc verba loquitur: *Cum ea, quibus torqueamur, admittimus, ipsi tormentorum nostrorum authores sumus*, quasi diceret, nosipsi per culpas nostras veluti totidem adjecta ligna ignem nobis infernalem accendimus. Inter cætera a Deo populo suo tradita præcepta, unum fuit de Sabbati sanctificatione; Et quidem quoad hoc præceptum observandum est quod primus omnium, qui præceptum istud transgressus fuisse legitur, talis quidem fuit, qui in Sabbato ligna colligebat, idque non sine peculiari mysterio, ut (super illa Ezechielis verba: *Polluisti sanctificationem tuam, producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem*) bene advertit S. Hieronymus, dicens: *Ut omnia, quæ superædificasti, mala conscientiæ tuæ ignis absumat, qui cum deberas requiescere in Sabbato, & nequaquam opus facere servile, ligna in Sabbato collegisti, ut haberet quod in pectore tuo devoraret incendium*: unde Deus per hoc nobis insinuare voluit, quod justissimarum legum suarum transgressores aliud non faciant, quam ad conflagrandum in flammis illis infernalibus seipsos, ligna adferant.

Psal. 114. v. 3. *Hug. Card. ibid.* *Salvian. lib. 4. de provid.* *Num. 15. v. 32.* Ipsi tormentorum nostrorum sumus authores. *Ezech. 28. v. 18.* *S. Hier. ib.*

Peccatum est inferno deterius.

3. *Ex inferno inferiori.* Neque ex sacris Literis, neque ex Conciliorum definitionibus plures infernos in centro terræ esse constat, præter unum (maxime si de eo, qui damnatorum est carcer, sermo sit) cur igitur regius Propheta adducit ly, *inferiori*; Quidam valde illuminatus Dei servus dicere solebat: *Ad infernum Pagani, ad infernum Turca, ad infernum Atheistæ; Christiani autem ad profundissimum inferni barathrum.* De hoc tamen inferno David hoc loco non loquitur, sed per infernum peccatum intelligit, quod, ut videbimus, incomparabiliter est inferno deterius. Etenim axioma est Philosophicum, quo dici solet: *Propter quod unumquodque est tale, & illud magis.* v. g. si stellæ ideo lucent, quia splendorem suum à Sole recipiunt, consequens necessarium est, quod Sol stellis longe lucidior sit, ex quo sequens evidentissimum, ad probandum Inferno deterius esse peccatum, formatur argumentum; Nisi enim peccatum fuisset, numquam futurus fuisset infernus, adeoque infernus est propter peccatum, ergo si infernus nobis est noxius, longe nocivius nobis est peccatum; Peccatum enim voluntatis nostræ, divino arbitrio se conformare nolentis, partus est, ac proinde dicebat S. Bernardus: *Cesset propria voluntas & infernus non erit.* Utrumnam ex hisce duobus, culpa videlicet vel pœna, majus malum esse existimatis? Utique major malitia est in culpa, quam in pœna, siquidem illa causa est, hæc hæc vero effectus à tali causa procedens. Unde D. Chrysostomus ait: *Non res ita gravis est pœna, ut gravis res est peccatum.* Peccatum enim illud æternæ perditionis barathrum fabricavit: Peccatum flammas illas accendit, earumque ardorem jugiter conservat, & ideo si peccatum annihilari posset, nullus deinceps infernus superfuturus esset. In hujusce veritatis probationem, ad id velim vos reflectatis, quod D. Chrysostomus in Homilia quadam de tribus pueris in hæc verba scripsit: *Fornax accensa erat, illi vero hanc quidem contempserunt, peccatum autem timuerunt, & ideo peccato carentes, ab omni ardentis fornacis nocumento manserunt immunes.* Fornax illa procul omni dubio gehennæ symbolum erat, siquidem eousque accensa fuerat, ut flamma ejus ad 49. ascenderet cubitos; sed cur putas illam quinquagesimum cubitum non attigisse? quia nimirum hic indulgentiæ & remissionis est numerus, nulla autem est in Inferno redemptio, quod si vero quis sine peccato in Infernum descenderet, ignis infernalis ne minimum quidem innocentis illius pilum offendere auderet, prout contigit illis, de quibus Scriptura testatur, inquiens: *Non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.*

D. Chrys. c. 5. ser. 6. in terræmotum Effectus peccati. *D. Chrys. H. 6 ad pop.* *Dan. 3. v. 47.* Fornax Babylonica figurabat infernum. *Ibid. v. 50.*

4. S. Catharina Senensis cœlestem Sponsum suum, ut per animam suam os inferni obturaret, rogare solebat, ne quis deinceps illuc ingredi posset; nimirum innocens purissimaque hæc virgo nihil sibi ab hoc incendio nocumenti metuebat. D. Chrysostomus in alia quadam Homilia in hæc verba scribit: *Etsi multi gehennam omnium malorum supremum, atque ultimum putant, ego tamen sic censeo, sic assidue prædicabo, multo acerbius esse Christum offendere, quam gehennæ malis vexari.* Alibi quoque eamdem propositionem ab eodem S. Doctore his verbis reperiram invenio: *Mentem habenti, gehenna quoque formidolosius, Deum offendere.* Quando sacrilegi illi Sancto Eleazaro seniori persuadere satagebant, ut saltem se carnes à lege vetitas manducare fingeret, aut simularet, ut sacrilegi Regis Antiochi jussa exequi videretur, sanctus hic senex illos à se repellens, generose respondit: *Præmitti se velle in Infernum*; quasi dixisset, malo vivus præcipitari in Infernum, quam culpa coinquinari. Celebris quoque huc spectat illa S. Anselmi his verbis facta protestatio: *Si hic peccati pudorem, & illic cernerem inferni horrorem, & necessario uni illorum hærerem, immergi prius me in Infernum immergerem, quam peccatum in me admitterem.* Cum hac dignissima S. Anselmi sententia optime concordat illud S. Bernardi effatum, quod de homine timorato, & perfecto, qualis ipse erat, ita pronuntiat: *Terribilius & horribilius ipsa gehenna judicat, in re levissima vultum Omnipotentis offendere.* Refert Tertullianus invictam fidelium sui temporis constantiam, qui in confessione fidei adeo effervescebant, ut persecutoribus sese opponentes, libera illis voce dicere non dubitarint: *Malumus damnari, quam à Deo excidere*: Quod quidem tametsi ipsi solum de condemnatione ad supplicia sustinenda dixerint, attamen dicere quoque possumus, conducibilius nobis esse, nos ad gehennales condemnari flammas, quam adversus Deum rebellem fieri, hoc enim sine dubio majus malum est: quia ignis ille infernalis neminem potest lædere, nisi eum, qui Dei est inimicus, qui ejus in se iram provocavit.

D. Chrys. hom 37. in Matth. Inferno quid formidolosius. *D. Chrys. H. de orat. Annæ.* *2. Macc. 6. v. 23.* *S. Anselm. lib. de Simil. c. 190.* *S. Bern. ser. de triplici cohar.* *Tertull. adv. Gent. cap. 49.* Constantia in fide.

5. Consideratione dignissimus est ille ex Proverbiis Salomonis desumptus sacer textus: *Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.* Et vero certum est, hoc loco sermonem esse de assistentia & protectione Dei erga hominem justum, ut ab inferno ultimo & novissimo præservetur. Porro Lyranus textum citatum exponens, inquit: *Qui est infernus damnatorum*, Interlinearia similiter

Prov. 15. v. 24. Infernus novissimus quid. *Lyran. ibid.*

Interlin.

ter inquit: *Infernus novissimus est pœna ultima damnationis:* versio Chaldaica legit: *De inferno inferiori.* Hebræus habet: *De inferno infimo.* Rabanus, quem Glossa ordinaria citat, hanc textus

Raban. ibid.

illius tradit intelligentiam: *Eruditum dicit, non solum scientia, sed & operatione perfectum, huic enim jure semita vitæ aperta est, huic cœli janua patet; infernus autem novissimus, ultima est pœna damnationis; nam primus est infernus, cæcitas animæ peccantis, de quo dicitur in Psalmo: Descendant in infernum viventes, id est, scientes labantur in peccatum.* Advertendum porro est, quod infernus, qui in centro terræ situatus & ad reprobos puniendos deputatus est in tantum infimus appelletur & ultimus, in quantum est ultima damnatorum pœna: Infernus autem novissimus ultima est pœna damnationis, non vero, quia pejor sit alio inferno, qui dicitur primus. Primus enim infernus est cæcitas animæ peccantis; Primo, quia alterius inferni causa est & origo; Secundo, quia non solum præcedit novissimum tempore, verum etiam quoad malitiam, siquidem, ut diximus, *propter quod unumquodque est tale, & illud magis.* Primus igitur infernus, id est, principalior, horribilior, Deo abominabilior, hominique pœnosior est malitia culpæ. Unde contemplativus quidam ostendere volens quousq; malæ alicujus conscientiæ tormentum pertingat, ita scribit: *Quamvis infernus sit domicilium externum serpentis antiqui, tamen ab illius tormentis transfertur ad duriora tormenta.* Quænam vero sut qualia hæc acerbiora tormenta esse existimaris; ad quæ Deus Dæmonem acerbius castigandum destinat? ut inhabitet peccatores, quia peccatum horribilius est Dæmone. Enimvero S. Basilius Magnus peccata atrociores pœnas inferre, quam sint tormenta tartarea, his verbis insinuat: *Qui malè fecerint, in probrum & confusionem resurgent, in seipsis amaritudinem, & formas eorum, quæ peccarunt, conspicientes impressas.* Hæc etenim præteritorum peccatorum recordatio pœnosius erit tormentum ipsomet barathro infernali. *Erit certe confusionis ejusmodi impressio istis tanto plus horror, quam vel ipsæ tenebræ, aut ignis æternus, quod in ea victuræ sunt peccatores, semper ob oculos versantes vestigia illa peccati in carne commissi, quasi nota cujuspiam tincta, nec ulla aspergine eluibilis in memoria animæ perpetuo duratura.*

Distinctio inferni ab inferno.

Quænam sint inferno acerbiora toleranda a diabolo.

S. Basil. Hom. in Ps. 33.

Peccata dicuntur animalia venenosa.

6. Enimvero animalia illa horrenda & venenosa, quæ in pluribus Sacræ Scripturæ locis in Inferno esse dicuntur, non sunt alia, quam enormia in hac vita commissa peccata, quæ animam peccatricem in illa abysso summe perturbabunt, & affligent. *Sed & requiescent ibi bestiæ,* inquit Isaias, *& replebuntur domus eorum draconibus; & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi ululæ & syrenes.* Quæ verba S. Elredus ita exponit; *Sed & singula quæque crimina, quibus hic homines delectabiliter implicantur, speciali recordatione miserorum conscientiam contorquebunt; unde & habitare ibi struthiones, & saltare ibi pilosi, & respondere sibi ululæ, sed & syrenæ in delubris voluptatis perhibentur. Per struthiones simulatio hypocritarum, per pilosos incentiva libidinum, per ululas susurratio detrahentium, per syrenes fallacias adulantium.* Idem paulo ante dixerat: *Si domus uniuscujusque conscientia propria est, tunc replebuntur domus illorum draconibus, quando vitia, quæ nunc jucunda videntur, & dulcia, in hominis conscientia draconis speciem referent, cujus & faciem horreat, & flammam non fe-*

S. Elred. ser. 13. in c. 13. Isa. 21.

rat; Dicuntur enim hæ bestiæ terribilis esse vultus, natura tam ignea, ut flammas ex se emittere videantur. Ita profecto vitia & peccata, quæ nunc delectant, damnatis apparebunt horrenda, & materiam æterni incendii administrantia.

7. Inter alias rationes, quibus peccatum inferno deterius esse convincitur, hæc quoque una est, & fere potissima, quia scilicet impius præter sulphuris aliosque fœtores, tenebras, ignem, consortium Dæmoniorum, cunctamque aliarum atrocissimarum pœnarum congeriem, insuper à mala sua cruciabitur conscientia: *Vermis eorum non morietur,* estque hic velut alius quidam novus infernus, prout sacri Doctores communiter asserunt, Et quidem S. Bernardinus ait: *Quamvis humana judicia subterfugias, qui male agis, judicium tamen conscientiæ suæ effugere non potest, nam etsi aliis celat, quod agit, sibi ipsi celare non potest, qui novit, quod gessit.* Et vero paulo infra malam hanc conscientiam tartaream quamdam appellat abyssum; subdit enim: *Quia & hic conscientia sua reatu punitur, & illic perpetua pœna damnatur, unde dicitur: Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum; Abyssum invocare abyssum, est de judicio conscientiæ ire ad judicium perpetuæ damnationis.* Primus reprobus, Cain videlicet, post commissum fratricidium, & superbum Dei contemptum, merebatur utique, ut terra dehiscens in patulum ipsum præcipitaret infernum, non vero ut divina justitia tot sæculis filum vitæ ipsius detruncare differret; Cur igitur terra ipsum quantocius post commissum delictum, vivum non absorbuit? Existimatisne hanc dilationem factam fuisse ex motivo misericordiæ, & non potius ex dictamine severissimæ justitiæ? Erraris profecto graviter, si id creditis, quin potius ut S. Hieronymus ait: *Noluit Deus compendio mortis finire cruciatus.* At vero dices forrasse, numquid Cain civitatem ædificavit? numquid numerosa prole beatus fuit? numquid bonorum terrenorum abundantia fuit gavisus? Numquid sanus semper & incolumis vixit? Qua igitur ratione tempore vitæ suæ ab ultrice Dei justitia fuit castigatus? Audite ipsummet Deum per os prædicti Sancti Doctoris in hæc verba loquentem: *Nolo mortem pro remedio accipias, sed usque ad septem generationes conscientiæ tuæ igne torqueberis.* Tametsi enim Infernus ipsum non confestim, ut peccavit, vivum deglutiverit, ipse tamen ubique quamdiu vixit, vivum quemdam remordentis malæ suæ conscientiæ Infernum in semetipso graviter & acerbissime ipsum cruciantem circumtulit: *Usque ad septem generationes conscientiæ tuæ igne torqueberis.* Pro hujus veritatis majori evidentia observandum est, quod Salvator noster apud S. Marcum cap. 9. tribus repetitis vicibus hujus tormenti rodentis conscientiæ vermis cum Inferno conjuncti mentionem fecerit: *In ignem inextinguibilem, Ubi vermis eorum non moritur.* Legatis quoque in Tomo 2. hujus meæ Bibliothecæ moralis in Tractatu de Inferno, Discursum integrum, & nunc invenietis quam hic vermis conscientiæ atrox pœna sit, & superior cunctis aliis pœnis infernalibus. S. Petrus Chrysologus proinde merito ait: *Reus plus de conscientia, quam de gehenna erubescit incendio.* S. Augustinus quoque in Epistola quadam ad Cæcilianum de hoc tormento ita scribit: *Omnes non tantum carceres, sed etiam inferos vincit scelerata hominis conscientia.* S. Bernardus pariter asserit: *Infernus quidam & carcer animæ rea conscientia est.* S. Bernardinus

Vermis est mala conscientia.

S. Bern. t. 2. ser. 12. art. 3. c. 1.

Cur Cain non statim absorbuit terra.

S. Hier. l. 3. Epist. 137. ad Dam.

Ut vivus diutius torqueretur verme malæ conscientiæ.

Marc. 9. v. 42. & 43.

Vermis conscientiæ superat alias pœnas.

D. Chrys. ser. 125.

S. August. Epist. 259.

hardinus in alio quodam sermone in hæc verba detonavit. *Nonne percipitis quia mali in hoc mundo incipiant esse in Inferno, quia licet videatur, quod conscientia non remordeat, tamen est in peccatis, & in amaritudine* quasi dicere vellet, amaritudinem tormentorum infernalium, quam damnati experiuntur, ipsimet esse damnatorum, quæ commiserunt peccata.

S. Bern. ser. 4. de Assumpt. S. Bern. T. 4. ser. 42. part. 1. princip.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Peccata mortalia committentes ut plurimum mortem sibi accelerant, & ex improviso pereunt.

THEMA.

In interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit. Prov. 1. ℣. 27.

1. SApiens in hoc capite antecedente varias blandas & amabiles recensuerat à divina bonitate factas peccatorum vocationes & suaves invitationes, nec non varia illis exhibita auxilia, ad eos ad pœnitentiam veramque vitæ suæ emendationem inducendos, quæ tamen ipsi contumaciter & obstinate à se repulerant; *Vocavi, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret; despexistis omne consilium meum*, ac proinde improvisam & repentinam illis merito comminatur mortem, utpote proprium supplicium, quo divina justitia peccatores impœnitentes & obstinatos ut plurimum castigare solet: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, cum irruerit repentina calamitas &c.* Quæ verba à duobus Rabbinis à Cornelio à Lapide citatis, scilicet Rabbi Levi, & Rabbi Salomone ita explicantur: *Sicut nubes, quæ repentino motu cietur, ac ingenti strepitu & fragore detonat.* Videt nonnumquam nauclerus cœlum serenum, aëremque ab omnibus ventis plane feriantem, indeque sibi magnam in mari promittens tranquillitatem, vela pandit, & à littore solvere incipit, bona spe fretus, quod ad optatum portum feliciter sit appulsurus; dum autem jam in alto mari constitutus est, exurgens sinister quidam ventus, in momento aëra replet nubibus, tonitruis, fulguribus & fulminibus, obscuratur inde cœlum, undæ agitantur; ipsumque navigium, postquam diu cum furiosis ventorum turbinibus sub naucleri directione strenue dimicavit, in profundum maris tandem infeliciter submergitur. Unde Seneca ait: *Noli huic tranquillitati confidere, momento mare vertitur, eodem loco, ubi luserunt navigia, sorbentur.* Quot sunt & fuere juvenes licentiosi & dissoluti, qui in medio gaudiorum, hastiludiorum, comœdiarum, conviviorum, tripudiorum constituti, ex improviso ab Assassino quodam vel traditore occulto, vel jurato inimico vulneribus lethiferis sauciantur, indeque eodem prorsus tempore corporis sanitatem, honorem, famam, imo & animam ex improviso miserrime amittunt? Cajetanus verba prædicta Sapientis exponens, inquit: *Juxta Hebræum habetur: Veniente sicut desolatione timore vestro, & fractione vestra, sicut turbine, veniente super vos angustia.* Etenim turbo, sævaque tempestas tunc vel maxime exoritur, quando minime expectatur aut timetur. Septuaginta legunt: *Cum venerit vobis subito tumultus, & subversio similis procella.* Theodotio vertit: *Conturbatio, præcipitatio.* Hugo Cardinalis notat, Sapientem eo in loco exprimere voluisse mortem repentinam & subitaneam, quæ impiis communiter supervenire consuevit; unde ait: *Quasi tempestas, id est, subito ingruerit, id est, sine grue, quæ habent ordinem in volatu, id est, sine ordine venerit, evertens omnia.* Similem quamdam tempestatem post summam tranquillitatem & serenitatem, unico in momento exortam S. Job describere volens, primo longum quemdam prosperitatum, quibus impii in hac vita gaudent, contexit catalogum. *Quare ergo*, inquit, *impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis: Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi, Ducunt in bonis dies suos*; Ecce tibi serenitatem, vultisne autem subitam videre tempestatem consequentem, repentinumque eorumdem præcipitium? *Et in puncto ad inferna descendunt; Qui dixerunt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus, Quis est omnipotens, ut serviamus ei?* Ecce tibi igitur finem, nimirum subito & ex improviso moriuntur.

Sæpe vocatos Deus tandem irridebit. Prov. 1. v. 24.

Corn. à Lap.

Ut navis cœlo sereno solvit & orta tempestate perit.

Ita pereunt mundani in medio gaudiorum.

Cajet. ibid.

Tempestas solet venire ab improviso.

Hugo Card. ibid.

Job. 21. v. 7. Ibid. v. 12. Ibid. v. 13. Ibid. Ibid. v. 14. Ibid. v. 15.

2. Apud Isaiam simile quoddam supplicium temerario cuidam & præsumptuoso comminatum fuit, qui dicebat: *Ego sum, & præter me non est altera*; sed immediate subditur: *Veniet super te malum, & nescies ortum ejus, & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare, veniet super te repente miseria, quam nescies.* Legatis velim Psalmum 72. & videbitis, quod regius Propheta à principio Psalmi, videns in impiis admirabilem mundanarum prosperitatum Favonium, attonitus plane & obstupefactus intra se dicat: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, Quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns, Quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum; In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur; Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua, Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Paulo post vero interrogat: *Quomodo scit Deus? & si est scientia in excelso? Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias; Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas, Et fui flagellatus tota die*, quasi diceret: Ego, qui prorsus innocenter vivere satago, non solum non prosperor, sed & insuper acerbe flagellor; quid igitur mihi prodest, quod sim Dei illius, qui tam novercante manu justos, tam benigno & paterno affectu peccatores tractat, servus fidelis atque solicitus. Tandem vero ne forsitan in mente sua Deum temere dijudicet, experiri voluit, an hujus impiis deservientis venti Favonii veram indagare causam posset; unde subdit: *Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me, Donec intrem in sanctuarium Dei & intelligam in novissimis eorum*, quasi dicere vellet, ut exponit S. Remigius: *Labor est ante me, subaudi, cognoscere & inquirere est labor ante me, id est, major me, donec intrem, videlicet consideratione, in sanctuarium Dei, in occultam dispositionem Domini, ut intelligam in novissimis eorum, id est, considerem novissima eorum.* Dionysius Carthusianus similiter hanc verborum prædictorum Psalmistæ tradit interpretationem; Ita enim scribit: *Putavi me posse scire rationem hujus, scrutari, & invenire, cur impii prosperantur; labor est ante me, id est, hanc causam cognoscere laboriosum est mihi, donec intrem in sanctuarium Dei, id est, donec Deus mihi revelet incerta & occulta sapientiæ suæ, & intelligam in novissimis eorum, id est, considerem, quod finaliter instet perversis.* Tandem vero revelatum fuit illi mysterium, cur scilicet impii sæpenumero adeo prosperitatibus superabundent;

Isa. 47. v. 10. Ibid. v. 11.

Ps. 72. v. 2. & 3.

Miratur David peccatoris felicitatem in mundo.

Ibid. v. 4. & 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Ibid. v. 11. Ibid. v. 12. Ibid. v. 13. Ibid. v. 14.

Hoc scrutari dicit laboriosum usque cum Deus revelaverit.

Ibid. v. 16. Ibid. v. 17. S. Remig. ib.

D. Carth. ibid.

Ibid. v. 18. dent; subdit enim: *Verumtamen propter dolos posuisti eis, dejecisti eos, dum allevarentur. Posuisti* *D. Carth. ibid.* *eis, id est; impiis*, inquit Dionys. *finem vitæ breviorem, quam alias habuissent, sæpe enim homines* Desuper facta revelatio. *propter peccata sua intempestive moriuntur, quando videlicet impleta sunt iniquitates eorum. Unde de* *Job. 15. 32.* *peccatore apud Job scriptum est: Antequam dies ejus impleantur, peribit.* At vero quonam modo mors hæc illis continget? Audite quid Psalmista *Psal. 72. v. 19.* hac de re ex divina revelatione astruat: *Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam, Velut somnium* *Ibid. v. 20.* *surgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.*

3. Porro quod quis ex improviso morte subitanea intereat, sæpe magnus Dei favor est (dummodo talis sit in gratia Dei constitutus) noo enim experitur acerbissimos illos agoniæ dolores, & horribilem luctam, quam homo moribundus cum inimico infernali subire cogitur, de quo *Apoc. 12. v. 12.* scriptum est: *Descendit ad vos Diabolus, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.* Peccator subito, & sine debita præparatione moritur. Miseria igitur animæ peccatricis in eo consistit, quod non solum morte subitanea, sed & improvisa occumbat, ac proinde observandum est, quod Sancta mater Ecclesia in litaniis nos doceat, hanc à Deo postulare gratiam, ut liberemur non solum à subitanea, sed & ab improvisa morte: *A subitanea & improvisa morte libera nos Domine.* Hæc igitur est reproborum pœna, quod ex hac vita abripiantur tunc, quando ad mortem subeundum non sunt præparati aut dispositi, sed extra gratiam & amicitiam Dei constituti, & quia in extremo illo momento sacramentum Confessionis recipere possent, Deus justo judicio efficit & permittit, ut illo beneficio priventur. *Hug. Card. ibid.* *Quomodo facti sunt in desolationem, scilicet in morte,* ut Hugo Cardinalis explicat, *nullus enim tunc eos juvat.* Citatque ex lamentis Jeremiæ textum illum: *Threm. 1. v. 2.* *Non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus*, scilicet animam mortui. Ubi nostra Vul- *Prov. 1. 27.* gata in c. 1. Prov. legit: *Et interitus.* Aquila habet: *Similis concussioni & terræ motus.* Quot sunt qui à terræ motibus intra viscera terræ ad infernum proxime accedentia vivi absorbentur, dum minime sperabant? quot in fundo maris ex improviso submerguntur? quot percutiuntur à ful- *Alb. M. ib.* mine sani existentes & incolumes? *Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam, quando in majori se credebant prosperitate positos*, inquit Albertus Magnus.

1. Thess. 5. v. 2. 4. S. Paulus ad Thess. ita scribit: *De temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis ut* Mors, ut latrones & fures, venit de nocte. *scribamus vobis, ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet.* Et quidem licet de extremo & finali judicio ibi Apostolus loquatur, judicio tamen uniuscujusque particulari, & ultimo mortis momento verba illa facile accommodari possunt, quia sicut latro se furti non exponit discrimini, nisi quando incola domus omnis timoris expers profundo sepultus somno quiescit, eodem modo mors iis, qui imparati sunt ad moriendum supervenire solet, *Ibid. v. 3.* quando id futurum minime credebant: *Cum enim dixerint, Pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugient.* Avarus ille, cujus apud S. Luc. 12. fit mentio, post congregatam à se copiosam messam varia in mente sua machinabatur consilia, *Luc. 12. v. 19.* dicens: *Anima, habes multa bona, posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Ecce tibi quam ab avaritia sua retulit dignam retributionem, repentinam videlicet mortem: *Stulte* *Ibid. v. 20.* *hac nocte repetant à te animam tuam.* Balth. In medio gaudiorum positus erat. *Nam fecit gran-* *Dan. 5. v. 1.* *de convivium Optimatibus suis mille*; accumbebant grandi huic convivio uxores ejus & concubinæ. *In eadem autem hora apparuerunt digi-* Exemplificatur in avaro Evangelico & Balthasare Rege. *ti &c.* Nota est historia, ac proinde illi prolixius recensendæ supersedeo. In eadem igitur nocte regnum pariter & vitam amisit, idque in pœnam probrosæ profanationis valorum sacrorum templi Jerosolymitani, è quibus uxores & concubinæ illius in magnum Dei vilipendium bibebant, ipse quidem puniti ob similem temeritatem Nabuchodonosoris horrendum viderat exemplum, nec tameo inde quidquam profecit, ac proinde horribilis hæc pœna super illum cecidit.

5. Sapiens ait: *Viro, qui corripientem dura cer-* *Prov. 29. v. 1.* *vice contemnit, repentinus ei superveniet interitus.* S. Joannes in Apocalypsi vidit in visione quadam equum pallidum: *Et ecce equus pallidus & qui* *Apoc. 6. v. 8.* *sedebat super eum, nomen illi mors.* Qui equum macilentum, debilem, & emaciatum ad velo- Similitudo ab Equite calcaribus equum impellente. cius gradiendum urgere contendit, admotis ad latera calcaribus illum concutit, sic enim in loco à se destinato celerius appellat, quam si lentis gressibus procedere sineretur. Mors lento passu progreditur, atque ideo sæpe 60. vel 70. elabuntur anni, priusquam ad ultimam suam metam, id est, ad tumulum hominem transvehat, at vero quando calcaribus adigitur, mox properat, & ex improviso ad ultimam vitæ humanæ metam hominem portat, quando minus id futurum credebat, ac proinde dicebat Ecclesiastes: *Ne impie* *Eccl. 7. v. 18.* *agas multum, ... ne moriaris in tempore non tuo.* Sic Anastasio Imperatori de ætate 14. subtracti sunt anni, quos alias supervicturus fuisset: *En* *Baron. An. 518.* *ob tuam improbitatem, quatuordecim tibi vitæ annos deleo.* Regius Propheta ait: *Vidi impium su-* *Psal. 36. v. 35.* *perexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani; Et* *Ibid. v. 36.* *transivi, & ecce non erat, & quæsivi eum, & non* *Ibid. v. 37.* *est inventus locus ejus; Custodi innocentiam, & vide æquitatem.* Fastus porro & superbia impiorum in momento, & ex improviso, & ex una hora in alteram deficit, eaque in re divina manifesta se prodit justitia. Unde Hugo Cardinalis ait: *Vide* *Hugo Card. ibid.* *æquitatem Dei, qua malos condemnabit, ut sic fugias mala.* Econtra vero, ut Sapiens ait: *Timor* *Prov. 10. v. 27.* *Domini apponit dies, & anni impiorum breviabuntur.* Oseas Propheta de peccatoribus divisum cor habentibus disserens, punctum hoc de morte improvisa ita fatur: *Divisum est cor eo-* *Ose. 10. v. 2.* *rum, nunc interibunt.* Chaldæus legit: *Nunc delinqueat*; Ubi observandum est illud ly *nunc*, quod idem est; ac si diceretur: In unico puncto, sive momento interibunt.

6. In libro Sapientiæ licentiosi & dissoluti illi juvenes sese mutuo provocabant dicentes: *Corone-* *Sap. 2. v. 8. 9.* *mus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, Ne-* Gaudium hujus mundi brevissimum est. *mo nostrum exors sit luxuriæ nostræ, ubique relinquamus signa lætitiæ.* Et tamen paulo ante lassi fuerant dicentes: *Umbra transitus est tempus* *Ibid. v. 5. & 3.* *nostrum, Transibit vita nostra, tamquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis Solis.* Alii similes insolentes juvenes apud Isaiam similiter carni habenas laxare desiderabant, ea solum de causa, quod mors falcem suam in proximo eorum admotura esset capitibus: *Ecce gaudium & lætitia; occidere vi-* *Isa. 22. v. 13.* *tulos, & jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum;*

vinum; Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. Haymo Halberstadiensis Episcopus super præcitatum Apocalypseos textum scribens, per equum illum pallidum & macilentum intelligendos esse dicit peccatores: *Designantur per equum album omnes reprobi*, per sessorem vero, qui illi insidebat, quique à S. Joanne mors appellatur, Dæmonem interpretatur; adeoque ad eum modum, quo justi tamquam generosi equi Deum portant; dicente Apostolo: *Portate Deum in corpore vestro*, improbis econtra tamquam pallidis & macilentis equis insidet Diabolus; at vero quodnam in eo latet mysterium, quod Diabolus equi hujus insessor mors appelletur, equus autem ille stragula quadam pallida, & mortis speciem referente instratus esse dicatur? Nimirum per hoc significatur, quod qui in statu peccati mortalis est constitutus, corpore pariter & anima mortuus sit, ideoque in pallido hoc equo veluti in feretro quodam mortuorum portatili circumferatur; Nam ut S. Ambrosius ait: *Etiamsi videantur vivere, miseriores tamen sunt omnibus mortuis, carnem suam sicut tumulum circumferentes, cui infelicem infoderunt animam suam*; at vero quia astutus ille serpens tartareus, quanti peccatori referat & utile sit quodlibet breve temporis spatium, ut sacramentaliter confiteri, simulque actus contritionis elicere possit, ad assecurandam suam salutem, ideo cum acutam mortis falcem suam in manu sua habeat, impius vero, utpote secundum præsentem justitiam ad infernum condemnatus, à divinæ Justitiæ brachio ejus sit potestati relictus, filum vitæ ejus eidem ex improviso detruncat & abrumpit, quando id minime expectat. *Calcet super eum quasi Rex interitus:* Dicebat S. Propheta Job. Quæ verba explicans Hugo Cardinalis, differentiam effignat, quæ est inter hominem justum & Dei servum, & peccatorem; super hunc enim mors, vel potius Dæmon in manu sua falcem mortis portans equitat, illumque Dominio suo subjectum tenens conculcat, suaque tyrannide pro lubitu suo exagitat; non vero eadem est ratio cum homine justo, hic enim nequaquam subjicitur Dæmoni, sed potius econtra Dæmonem & mortem sibi subjectos habet, Et iis dominatur, de quibus proinde Isaias ait: *Præcipitabit mortem in sempiternum.* Unde Hugo super illa verba Jobi: *Conculcet super eum quasi Rex interitus, & in eodem consumat brachia illius primogenita mors*, ita scribit: *Sic ergo & mors super malos, sed non sic super bonos, imo sub eis.* Isaiæ 25. *Præcipitabit mortem in sempiternum.*

Haymo in Apocal.
1. Cor. 6. v. 20.
Pallidi equi sunt peccatores, quibus insidet diabolus.
S. Ambr. l. 2. de Jacob.
Job. 18. v. 14.
Hug. Card. ibid.
Injustus subditur Dæmoni.
Isaia 25. v. 8.
Job. 18. v. 14.
Isa. 25. v. 8.

7. Sacræ Literæ, nec non Annales Ecclesiastici, omnesque aliæ Historiæ plenissimæ sunt funestissimis casibus infelicissimæ & repentinæ mortis, quam Deus reprobis in pœnam peccatorum inferre consuevit, de quibus doctissimus P. Paulus Aringus, sacræ nostræ Congregationis dignissimus Presbyter, duos integros Tomos non ita pridem elucubravit, qui hunc præ se ferunt titulum: *Mortes peccatorum pessimæ.* In vita S. Philippi Nerii duo leguntur horrendi eventus, qui ejus tempore acciderunt. Dum enim S. Philippi noviter inchoatum institutum nostrum maximos faceret progressus, varii contra illud insurrexerunt persecutores malignitatem suam sub prætextu zeli palliantes, licet verus illorum finis hic esset, ut novellam illam plantam, miros pietatis fructus edere incipientem, radicitus extirparent. Inter alios vero Prælatus quidam tunc in urbe summi Pontificis Vicarius Generalis, de hoc instituto Pontificem Maximum sinistre informando, illi se præ cunctis aliis opposuit, acriter illud reprehendendo, gravibusque onerando injuriis & dicteriis. Quare sanctus vir Dei ad orationis confugit asylum, moxque instituti sanctitas & innocentia, accusationis vero falsitas manifestata fuit; Prælarus namque ille (ut Sanctus Philippus in spiritu præviderat) intra quindecim dies, dum ad Papam falsè informandum abiret, repentina & improvisa morte interiit. Alia quadam vice Præsul quidam, cujus nomen modestiæ gratia reticetur, ut visitationem septem Ecclesiarum urbis, à S. Philippo cum ingenti impiorum hominum turba, in die Jovia, Dominicam Quinquagesimæ antecedenti obire solitam impediret, Philippum apud unum ex purpuratis Patribus atrocissimis calumniis asperseret, eo dumtaxat consilio, ut ad notitiam publicam deducta re, oratorii institutum funditus dissolveretur, & prædicta devotio in fumum abiret, adeoque graves fuerunt calumniæ, ut Purpuratus rem Pontifici detulerit. Attamen Philippus, quamvis cuncta resciivisset, ne mutire quidem valuit. Interim contigit, ut Olivetanæ familiæ Monachi, Præsuli illi objicerent, ipsum à religione per apostasiam descivisse, quod is gravius ferens, ex molestia in morbum incidit, ex quo brevi è vivis excessit, cum simultanea vitæ, honoris, & quod timendum merito, pariter & animæ jactura. Cum enim S. Philippus demum audivisset Prælatum jam spiritum efflasse, ingemiscens jussit sacra sibi Biblia adferri, mox librum aperiens, in hæc Proverbiorum verba incidit: *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat; Huic extemplo veniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.*

Vit. S. Phil. Ner. l. 1. c. 16. n. 8.
Exemplum primum de subitanea morte.
Ibid. l. 2. c. 10. n. 13.
Secundum.
Prov. 6. v. 12.
Proprietates Apostatæ.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Mortem mortaliter peccantium in extremo vitæ articulo pessimam esse, ex variis considerationibus probatur.

THEMA.

Mors peccatorum pessima. Prov. 33. ꝟ. 22.

1. QUemadmodum Sancta mater Ecclesia quotidie ad Primam officii divini hæc verba pronuntiari instituit: *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*; ita Spiritus veritatis econtra per os Psalmistæ nobis inclamat verba illa: *Mors peccatorum pessima.* Enimvero anima peccatrix in extremo illo mortis articulo jure merito dicere potest: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ.* Sanctus Antonius de Padua in sermone quodam ita scribit: *Dicit Isaias de homine laborante in articulo mortis; suspiciet sursum, & ad terram intuebitur, & ecce tenebræ, & tribulatio, & dissolutio, & angustia & caligo persequens, & non poterit avolare de angustia sua. In mortis articulo est tribulatio infirmitatis, tenebræ in oculis, qui tunc privantur lumine, dissolutio membrorum, angustia mortis, & caligo persequens, id est, timor gehennæ, vel præsentia Diaboli animam egressuram rapere machinantis. Heu miser homo, sive sursum respiciat, sive deorsum non poterit avolare de sua angustia.* Quiscumque tandem sit homo, sive Monarcha sit, qui armorum suorum potentia totum mundum facit contremiscere, postquam ad mortis

Psal. 115. v. 15.
Psal. 39. v. 13.
S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 1. Adv.
Miser status hominis peccatoris dum moritur.

mortis articulum perducitur, necessum est, ut contremiscat, & expavescat. Huc quoque spectant celebria illa S. Hieronymi verba, dicentis: *Potentissimi quondam Reges nude latere palpitabunt.* D Chrysostomus de hoc eodem puncto ita discurtis: *Quemadmodum qui carcerem inhabitant, semper quidem in anxietate ac doloribus sunt, sed maxime eo die, quo sunt educendi, & ad ipsas fores judicantis ducendi, & ante cancellos stantes, judicantisque vocem intus audientes metu suffocantur, & nihilo meliori sunt specie, quam mortui, sic & anima & ipso quidem peccati tempore maxime affligitur & premitur, sed multo magis quando hinc avulsa, ad rationes illic reddendas, & ad terribile illud judicium adduci debet:* Ubi notanda sunt verba illa: *Ad rationes illic reddendas.* S. Antoninus hujus examinis severitatem aliqua saltem ex parte ita declarat, inquiens: *Cuncta, quæ fiunt, adducet Dominus in judicium, pro omni errate, sive malum, sive bonum, exigetur ratio. Non solum de malo opere in se, sed etiam in eo, quod de se est bonum, vel alias videtur bonum, & propter malam aliquam circumstantiam error est, in judicium adducetur, & quantumcumque occultum opus fuerit, manifestabit abscondita tenebrarum, id est, peccatorum, ait Apostolus,* adducitque textum illum Matth. cap. 12. *De omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii, primo quidem in die particularis judicii, qui est in morte. O quis umquam numeraret multitudinem verborum otiosorum, quæ quotidie dicimus, nullam nobis de hoc conscientiam facientes? Quod si de otiosis ratio exigetur cum pœna, quid de contumeliosis, de detractoriis, de perjuriis, & blasphemiis, de adulationibus & aliis malis?* Pergit idem Sanctus Archi-præsul ulterius, & narrat eventum quemdam, qui uni ex Sanctis illis Eremi Patribus accidit, qui cum esset morti vicinus, multi alii Monachi ipsum visitantes viderunt eum mire contremiscentem; Unde vehementer admirati dixerunt ei: *Et tu Pater times mori, cum semper in pœnitentia vixeris.* Verum audite obsecro, quale illis reposuerit responsum, hoc enim tale fuit, quod merito unumquemque deberet peccatorem perterrefacere; *Si enim Cedri libani trepidant, qualiter inanes paludum agitabuntur arundines.* In hæc igitur verba respondit eis: *Vere timeo, nam licet per quadraginta annos laboraverim in ista solitudine ad serviendum Deo, tamen quia alia sunt judicia Dei, quam hominum, ideo timeo ne forte non placuerim Deo.* Unde & Job 31. c. ait: *Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Plurima sunt peccata nostra, quæ nobis levissima, vel nulla videntur, quæ tamen Deus discutit & punit.*

D. Chrys. c. 5. nat. de anima. — Comparatur condemnando ad mortem. — S. Anton. p. 4. tit. 14. c. 9. § 6. — Minutissima ad judicium adducentur. — Matth. 12. v. 36. — Timent illud etiam sanctiores. — Job. 31. v. 23.

2. *Mors peccatorum pessima.* Adduximus in Discursu præcedenti illam Sapientis sententiam, *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia;* Quibus verbis mors repentina peccatori superveniens procellosæ comparatur tempestati. Porro mare tranquillum & pacatum immunditias, quas undæ marinæ in illud secum advexerant à se non ejicit, sed hoc solæ faciunt tempestates & undarum susque deque vertentes procellæ, tunc enim furibundum mare cadavera, morticinia, aliaque immunda & abominabilia in fundo maris abscondita, inde extolluntur, & ad littora ejiciuntur; Ita quoque contingit hominibus impiis, quorum corda ab Isaia effervescenti mari comparantur: *Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest;* Quamdiu enim reprobi in mari hujus sæculi, prosperitatis serenitate, & tranquillitate gaudent, propria peccata in conscientiæ suæ fundo occultant; *Impius enim cum in profundum peccatorum venerit, contemnit,* neque peccata sua quidquam curat aut æstimat, quia cum timorem Dei perdiderit remorsum illum conscientiæ non sentit; At vero ubi tempestas mortis excitata fuerit, tunc volens profundam animæ suæ peccatricis abyssum omnes totius vitæ suæ sordes & munditias sigillatim & distincte si potest, prodere non intermittit. *In puncto transitus animæ,* inquit S. Bernardinus, *revelatur quanta iniquitas est peccatum, & quanta pœna datur animæ per peccata, & aperiuntur sibi cataractæ inferni, & jam videt pœnas per intelligentiam, antequam per experientiam;* Unde merito dicit Propheta: *Dolores inferni circumdederunt me; Et; Pericula inferni invenerunt me.*

Prov. 1. v. 27. — Isa. 57. 20. — Prov. 18. v. 3. — In ultimo fine vitæ quandoque agnoscit gravitatem suorum peccatorum. — S. Bern. T. 4. ser. 42 art. 2. princ. — Psal. 17. v. 6.

3. Porro in eodem momento, in quo animæ demonstrantur pœnæ, eidem pariter omnes sigillatim manifestantur commissæ culpæ, pro quibus pœnas tales est luitura. S. Bonaventura ait: *Videndum est, qualiter peccatum premat hominem post mortem; confusionem habebit ex malorum operum denudatione.* Citatque testimonium Nahum Prophetæ dicentis: *Revelabo pudenda tua in facie tua, ostendam nuditatem tuam, & ignominiam tuam, & projiciam super te abominationes.* De talpa scribunt naturales Philosophi, quod intra terram cæca vivat, eaque pascatur & nutriatur, oculos autem suos numquam aperiat, nisi quando moritur. Certe in ordine ad explicandam impii peccatoris conditionem, nulla potest in medium adduci aptior similitudo; hic enim ad imitationem serpentis infernalis patris sui (*vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere*) *terram comedit omnibus diebus vitæ suæ; statuerunt oculos suos declinare in terram, conglutinatus est in terra venter noster;* ipsoque Sapiente teste, *cæci sunt. Excæcavit enim eos malitia eorum;* in articulo autem mortis aperiunt oculos suos, numquam in æternum in tenebris illis infernalibus claudendos. Unde S. Gregorius Magnus ait: *Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit;* tunc igitur quantumvis inviti, distincte videbunt, & intelligent omnia peccata sua, quibus tot annis Creatorem & Salvatorem suum offenderunt; qui tamen tunc Salvator ipsorum non erit, utpote cujus justissima sententia fuerunt ad æternæ perditionis barathrum condemnati. *Tunc sive quis rapuit, sive avare quæsivit, sive injuste inimicus cujusquam fuit,* inquit D Chrysostomus, *sive quid aliud improbum designavit, universus peccatorum chorus designatur, & oculis sese offert, statque acerbus conscientiæ accusator.* Apud Danielem dicitur; *Judicium sedit, & libri aperti sunt.* Sancta quoque Ecclesia in sequentia Missæ Defunctorum canit. *Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Reprobus autem quamdiu vivit, hunc conscientiæ suæ librum firmiter clausum tenet, nec vult audire ejus remorsus. In articulo autem mortis, omne folium sigillatim discutietur, tuncque quodvis verbum, quævis virgula, imo minimus quisque apex clare apparebit. Simili fere similitudine utitur S. Thomas de Villa Nova, dum ait: *Sicut in radio Solis atomi, qui prius non apparebant oculis, fiunt noti; ita in radio divinæ lucis omnis illa congeries cogitationum, affectionum & operum, veluti, atomorum*

S. Bonav. c. 7. l. 3 c. 7. comp. Theol. verit. — Nahum. 3. v. 5. — Talpa non nisi moriens aperit oculos. — Joan. 8. v. 44. — Gen. 3. v. 14. — Psal. 16. v. 11. — Psal. 43. v. 25 — Sap. 2. v. 21. — In fine vitæ manifestantur culpæ & illis debitæ pœnæ. — D. Chrys. ib. — Dan. 7. v. 10. — S. Th. de Vill. conc. 2. in Dom. 1. Adv.

multi-

multitudo, aperte & clare videbitur. In Apocalypsi dicitur: *Libri aperti sunt ... & judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.* Quæ verba Rupertus Abbas ita exponit: *Apertio librorum manifestatio est conscientiarum.* Animæ enim peccatrici in illo mortis articulo aperte indicabitur omnis ejus malitia, cum omnibus suis circumstantiis loci, temporis, & sinistræ intentionis; Deus enim illi claram & distinctam communicabit notitiam enormitatis, gravitatis, & deformitatis omnis culpæ. *Liber apertus est, id est,* inquit Albertus Magnus, *quædam vis divina, ostendens unicuique facta sua.* Episcopus Bellovacensis hac de re ita scribit: *Tunc virtute divina fiet, ut unicuique omnia opera sua bona vel mala ad memoriam revocentur, ac mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut hominem vel accuset conscientia, vel excuset, eaque teste, vel damnetur æternaliter, vel salvetur.*

Apoc. 20. v. 12.
Rup. Abb. ibid.
Idque secundum omnes circumstantias.
Alb. M. ib.
Bellovac. specul. mor. l. 2. dist. 5.

4. *Mors peccatorum pessima.* Enimvero Diabolus in illo novissimo vitæ articulo omnes suas exerit vires, omnes sibi possibiles tendit insidias, ut hominem perdere, sibique vendicare possit: Nam ut S. Bernardinus ait: *Antequam migrat anima mali è corpore, Diabolus sibi ostendit omnia mala, & pudenda sua, & dat sibi videre, quod est damnatus.* Imo ut tanto vehementius illum in desperationem adigat, sæpissime etiam illa moribundo objicit, quæ numquam fecit. In cujus probationem dicit S. Antoninus: In vitis Patrum legitur, *quod cum quidam vir valde religiosus, & sanctus infirmatus esset ad mortem, læta facie, & totus exhilaratus dixerit astantibus, qui eum visitaverant: Ecce beata Maria Dei, salutemus eam, quod cum omnes fecissent, & magnam consolationem percepissent, licet nil viderent, dixit infirmus; O quam gratè, & jucundè recepit beata Mater Dei vestram salutationem, & ipsa quoque vos resalutavit. Post paululum vero cœpit expavescere, & valde anxiari, adeo quod socius ejus vix sufficeret ad extergendum sudorem ex labore, & factus in agonia, quasi tunc Deo redderet rationem de vita sua, aliquando dicebat, quasi ad alium loquens: Hoc non est verum, forte de aliquo peccato id dicebat, quod diabolus ei objecerat, ad eum inducendum in desperationem. Aliquando dicebat: O Domine, condona mihi, & parce hoc modicum. Dixit ei socius; Quid est hoc frater? Etiamne parva peccata requiruntur, & de eis Deus exigit rationem? Qui ait: Utique & ea, quæ nulla putant homines esse peccata.* In illo namque mortis articulo non solum Judex iratus, verum etiam Dæmones, qui adversus animam peccatricem tunc arrogantes fiunt & superbi, homini moribundo improperabunt. Unde S. Bonaventura ait: *Tunc moribundus etiam exprobrationem Christi audiet.* Regius Vates in Psalmo 49, in persona Christi Salvatoris nostri, tamquam severi judicis variarum iniquitatum, hominis cujusdam perditæ salutis longum texit catalogum, inquiens: *Peccatori dixit Deus &c. Hæc fecisti, & tacui, existimasti inique, quod ero tui similis, arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Quæ verba exponens S. Augustinus inquit: *Quid tibi faciam arguendo te? Modo te non vides, faciam ut te videas, constituam te ante faciem tuam.* In Psalmo 43. anima quædam acerbissime dolens, inquit: *Verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me à voce exprobrantis.* Per hanc autem faciem conscientia intelligitur, unde Author Operis imperfecti verba illa apud Matthæum; *Faciem tuam lava,* de conscientia interpretatur, inquiens: *Facies animæ conscientia intelligitur; projice ergo abs te avaritiæ sordes, perjurii stercora, malitiæque putredinem, & lavasti faciem, id est, conscientiam tuam;* tunc autem, id est, in illo extremo mortis articulo, tempus non erit amplius faciem abluendi; quin imo omnes 50. vel 60. annorum immunditiæ in hac abominabili facie, detegentur, erit tanto majus improperium & confusio illius, quanto minus in illa similitudinis & imaginis eidem à Creatore suo impressæ, supererit vel minimum vestigium. Unde apud Ezechielem dicitur: *Finis venit, venit finis ... Nunc finis super te, & immittam furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas, Et non parcet oculus meus super te, & non miserebor, sed vias tuas ponam super te, & abominationes tuæ in medio tui erunt.*

S. Bern. ib.
S. Antonin. ibid.
Exemplum de quodam pio Religioso.
Etiam Christus exprobrabit moribundo peccatori.
S. Bonav. ibid.
Psal. 49. v. 16.
Ibid. v. 21.
S. August. ibid.
Psal. 43. v. 16.
Matth. 6. 17.
Auth. oper. imperf. hom. 15.
Moribundo non erit tempus faciem abluendi.
Ezech. 7. v. 2. & 3.
Ibid. v. 4.

5. *Mors peccatorum pessima.* Valde expavescenda sunt illa apud Ezechiëlem, æternæ & infallibilis Veritatis, ore pronuntiata verba: *Non miserebor.* In illo namque extremo vitæ articulo, non est amplius tempus misericordiæ. Unde S. Bonaventura ait: *E statu pœnitentia cadit, transit æstas, finita est messis, omnis spes misericordiæ præciditur, non remanebit testa, ut portetur igniculus scilicet charitatis de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea; scilicet divinæ misericordiæ.* Sanct. Bernardinus authoritatem citans sancti Augustini, peccatorem obstinatum in hæc verba affatur: *Si vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa, ad minus non tu illa liberè peccata dimittis, sicut facit sanus, & ideo quantum deficit in te de libertate, tantum secundum rigorem requiritur in te intensior modus, quem vix umquam poterit in talibus extremis anima infelix habere.* Idem S. Pater paulo ante sequentem aliam hujus veritatis suggesserat rationem, inquiens: *Habitus usque tunc contractus multum ab actu pœnitentiæ retrahit peccatorem. Hoc periculum tangit Augustinus de pœnit. dist. 7, cap. Nullus, ubi ait: Timendum est de pœnitente sero, quem enim morbus urget, & pœna terret, ad veram vix veniet satisfactionem. Ex vehementia habitus continuati, multum inclinant ad se inordinatè amandum, & per consequens, magnam faciunt difficultatem, ac sit sufficiens dispositio ad culpæ deletionem.* Idem Sanctus in sermone sequenti differentiam assignat, quæ in ultimo illo articulo reperitur inter timorem animæ electæ, & timorem animæ peccatricis; ita enim scribit: *Licet justus naturaliter timeat mortem (nam etiam eam extimuit Christus) longe tamen aliter timet eam peccator, & justus, sicut si duo in carcere sint, quorum unus expectat suspendi, & alter liberari; tempore autem statuto cum ambo de carcere evocantur, unus timet inde exire, alius egredi jucundatur, sic utique contingit de carcere corporali, cum inde per mortem egrediuntur justi, & peccatores; hinc Apostolus Philippensium 1. ait: Cupio dissolvi, & esse cum Christo; & in Psalmo: Educ de custodia animam meam; sed peccator timet coram judice comparere, & conscius quidem sibi quod expavescit, expectat.* Idem S. Pater, ut quam difficulter homo in extremo vitæ articulo ad veram reduci pœnitentiam possit, demonstret, sequentem adducit convincentem rationem: *Naturale est, & experientia hoc clarè ostendit, quod ea, quæ versantur in mente viventis, versantur etiam communiter in mente morientis. Dilexit in vita gloriam, & honorem, fa-*

S. Bonav.
S. Bernard. t. 2. ser. 13. art. 1. c. 4.
In fine vitæ cessat tempus misericordiæ.
Habitus mali & corporis infirmitas vix admittunt veram pœnitentiam.
Ibid ser. 14. art. 1. c. 2.
Diversis modis justus & peccator timent mortem.
Ibid ser. 13. art. 2. c. 3.

stum

stum & pompam, dominationes, & tyrannides, videt qua tantum dilexit, in se annihilare. O quantus dolor! quantus horror! O quantus anima mœror, dum conspicit his omnibus brevi puncto in æternum privari, quibus tantum inviseeratus irretitus est! O quot anxietates, quot timores, quot innumerabiles, & varia cogitationes à Dæmonibus, à carne, à mundo, à consuetudine mala, ab ipsa propria malitia sua, in tale extremo ejus ingeruntur menti.

Dolet peccator amatis mundanis privari.

Dumque in hisce anxietatibus posita anima, ea nulla parte inveniat, unde se salvare possit, in æternæ desperationis barathrum sese præcipitat. Idem S. Bernardinus in serm. 14. sequentem citat Ecclesi. textum: *In fine hominis denudatio operum illius;* & subjungit: *Tantus est dolor ex his proveniens, & tentatio ista tam gravis, quod anima turbata, in desperationis barathrum se præcipitare cogitur propter peccata sua, mentis clamore valide lamentabiliter dicens: Torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Torrens præceps, flumen, & torrens dictus est, & designat peccatum, quod quidem maxime tunc præcipitando in desperationem, terret animam infelicem, dum ipsa conspicit, & intelligit infinitam malitiam ejus.*

Eccl. 11. v. 29.
S. Bern. ibid. ser. 14. art. 2. c. 12.

Validissimè diabolus tentat moribundum.

6. *Mors peccatorum pessima.* Erit utique mors reprobi pessima, ob validissimos insultus, quibus dæmon tunc potius, quam alias contra hominem prævalebit; Nam ut S. Bernardinus ex sancto Gregorio scribit: *Tanto diabolus majores tempestates ingerit, quanto magis peccatorem appropinquare fini conspicit, insidiatur enim in abscondito, quasi leo in spelunca sua? Tali peccatori Ecclesiasticus cap. 11. præcavet, dicens: Attende tibi à pestifero, id est, Diabolo, fabricat enim mala, scilicet culpa, in vita, ne forte hora, scilicet mortis, inducat super te subsannationem in perpetuum. Si igitur peccator non potuit tempus tentationes tolerare, quin caderet, quando erat sanus, quomodo graviores tolerabit, quando erit infirmus?* Idem Sanctus in alio quodam sermone Tomi quarti ita scribit: *Dolor est, quia in extremo puncto mortis aspiciunt visibiliter Dæmones, & similiter videtur Dominus noster Jesus Christus; Diaboli veniunt jubilando, & Christus apparet iratus contra peccatores.* S Antoninus insuper ait: *Sciens Diabolus sibi non superesse plus temporis ad decipiendum hominem ultra terminum vitæ, totum virus malitia sua in cauda reservat*, id est, in fine; Unde in figura dictum fuit serpenti, Gen. 3. *Tu insidiaberis calcaneo ejus*, id est; animæ vel creaturæ rationali, cujus calcaneum est terminus vitæ. Idem S. Antoninus paulò ante dixerat: *Justo judicio Dei sæpe contingit, ut nec de pœnitentia, nec de Deo aliquid curet, sed desperatus; vel cæcus ad inferna descendat;* unde Augustinus ait: *Hac animadversione percutitur peccator, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret, oblitus est Dei.*

S. Bernard. serm. 13. art. 2. cap. 1.
S. Bern. t. 4. ser. 42. part. 2. princ.
S. Antonin. p. 1. t. 7. c. 3. §. 4.
Gen. 3. v. 15.
Illi apparebit tunc Christus & Diabolus.

7. *Mors peccatorum pessima.* Pessima erit mors impiorum, propter nimiam adhærescentiam, & affectum, quo impii voluptatibus, divitiis, deliciis, cunctisque aliis terræ bonis adhærescunt; Unde Ecclesiasticus nomine impiorum exclamat, dicens: *O mors quam amara est memoria tua homini, pacem habenti in substantiis suis!* Agag Rex pinguissimus, viri divitis & scelerati verissimus typus (*prodiit enim quasi ex adipe iniquitas eorum*) ingemiscebat dicens: *Siccine separas amara mors?* S. Bernardinus ait: *Sicut justi mors est pretiosa in conspectu Domini, ita est pessima peccatoribus.* Primus dolor est, quia se videt privari omnibus delectationibus, quas habere potest in hoc mundo, quia quanto major est peccator, tanto magis amat omnia transitoria. S. Thomas de Villa nova super illa verba: *Peccator ... fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit*, ita scribit: *hoc est, cum ipso peccatore omnia sua opera & desideria finientur. Exibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum, omnia negotia, omnes fraudes, omnes solicitudines, omnia solatia, omnia opera, quæ in fovenda, nutrienda, saginanda carne expensa sunt, & vana cum ipsa carne finientur. Nihil illius remanebit, nisi sola misera anima, quæ perpetuo incendio punienda reservabitur.* S. Antoninus doloris illius, quo omnia peccatoris in extremo mortis articulo affligetur, hanc reddit rationem, dicens: *Certum est, quod dolor ex amore procedit; Dolet quis, cum privatur eo, quod amat, & quanto plus amat rem, tanto ex carentia & privatione illius magis dolet. Miser peccator diligit varias creaturas, plus quam Deum, & animam suam, ibi constituens finem suum, ut divitias, honores, possessiones, venereas delectationes, filios, & alios, vel alia, & quando aliquid de hujusmodi perdit, multum dolet, sed veniens ad mortem, cum videt se omnibus privari, ubi suum amorem posuerat, nimis dolet, sciens se illis omnibus in perpetuum privari.*

Eccl. 41. 1.
Ps. 72. v. 7.
1. Reg. 15. v. 32.
Pessima est mors propter nimium affectum terrenorum.
Ps. 111. 10.
S. Thom. de Villa nov. ser. de S. Ægid.
Omnis delectatio carnis cum carne peribit.
S. Antonin. ibid.
Dolor ex amore procedit.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale animæ simul & corpori mortem infert, efficit enim, ut corpus vivum quoddam fiat cadaver, cuiusque disponatur ad interitum.

THEMA.

Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas. Eccl. 21. ℣. 4.

1. MErito Ecclesiasticus iniquitatem rhomphæam bis acutam appellat, quia corpus pariter & animam mortaliter sauciat, de hac rhomphæa loquitur Salvator noster, quando Matthæi cap. 10. nobis suadet, dicens: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Glossa interlinearia verba illa: *Rhomphæa bis acuta*, ita exponit: *corpori & animæ nocet, utrumque enim pro iniquitate damnabitur.* Lyranus, in sensibus litteralibus explicandis accuratus Interpres, hunc textum similiter ita interpretatur: *Rhomphæa bis acuta, quia lædit animam, & corpus.* Dionysius Carthusianus quoque ita scribit: *Bis acuta, quia ex omni parte lædit, & necat omnis culpa mortalis, peccantem occidens, aspicientem scandalizans, & corpus, & animam ad mortem trahens gehennæ.* Rebecca, minas Esau adversus Jacob, ob surreptam sibi benedictionem paternam indignantis, audiens, consultum esse duxit, ut pro assecuranda vita Jacob, eumdem in Mesopotamiam dimitteret; in hac autem perplexitate constituta dixit: *Cur utroque orbabor filio in uno die?* At verò cum videamus quotidie, quod ex duobus in duello inter se congredientibus, ut plurimum unus illorum prævalere & supervivere soleat, alio occumbente, cur prudens hæc mulier utriusque filii mortem metuebat? Respondeo, quod cum mulier hæc sapiens, & à Deo illuminata esset, probè cognoscebat, unum illorum occubiturum esse morte corporali, alium vero, qui necem fratri intulerat, spirituali animæ mor-

Iniquitas dicitur rhomphæa bis acuta.
Matth. 10. v. 28.
Gloss. Interl.
Lyran.
Dion. Carth.
Gen. 27. v. 45.
Quo sensu dixerit Rebecca: utroque orbabor filio.

te esse moriturum; Hocque est, quod semper in malitia mortali accidit, culpa enim mortalis corpori, & animæ nocet; quia corpori & animæ necem infert. Cœlestis Magister noster, ut statum peccatoris à Deo deviantis nobis insinuet, parabolam proponit filii prodigi; in qua evidenter duplex hæc mors filio prodigo illata conspicitur, quia si de morte corporali sermo fit, in eam redactus erat miseriam, ut fame mori cogeretur; Unde ait: *Ego autem hic fame pereo*; erat quoque sicut mortuus, quasi nudus, & ideo à patre revestiri debuit; quod vero animæ mortem spectat, de hac patet ejus dicebat: *Mortuus erat, & revixit*, quibus verbis spiritualem animæ mortem filii sui insinuat.

Peccato occiditur corpus & anima.

Luc. 15. v. 17.

2. Seriam meretur considerationem historia Susannæ à duobus illis libidinosis senibus calumniatæ; cum enim hi Susannæ optionem proponerent, ut vel consentiret adulterio, vel tamquam adultera per lapidationem sub lapidum imbre moreretur, ipsa aliquamdiu intra se, quid factura esset, deliberans, tandem liberrime respondit: *Si hoc egero, mors mihi est, si autem non egero, non effugiam manus vestras.* At vero dum hanc castæ Susannæ sententiam penitius considero, male mihi argumentata fuisse videtur; quia si in adulterium consensisset, utique lapidata non fuisset, adeoque mortem corporalem evasisset, cur igitur dicit; *Si hoc egero, mors mihi est?* Respondeo, castam hanc mulierem de spirituali animæ morte locutam fuisse, hanc enim sine dubio incurrisset, si per adulterium, mortaliter peccando, Deum offendisset. Præterea probe sciebat, quod peccata, quamvis in occulto fiant, successu tamen temporis in publicam hominum deveniant notitiam, ac proinde merito timere poterat, ne præter spiritualem animæ mortem quoque corporalem in pœnam commissi adulterii subire cogeretur. Porro sacer textus non sine Mysterio in principio hujus historiæ, sanctam hanc mulierem appellat. *Timentem Deum, Parentes enim illius cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysis*; ac proinde cum in timore Dei educata fuisset, satis comprehendebat peccati enormitatem, utpote quod aptum est inferre mortem animæ, quæ vera mors est, quæque cum corporis morte comparata, pro nihilo ducenda est. Merito igitur Psalmista mortem impiorum hisce verbis deplangit: *Mors peccatorum pessima*; quia in morte corporali, solum separatur anima ab hoc nostro corpore, at vero mors peccati animam dividit à Deo, & à divina ejus gratia, simulque condemnat animam & corpus ad mortem sempiternam; ac proinde Ecclesiasticus subjungit: *Plaga illius non est sanitas.* Porro veritas est catholica, quod dum homo in statu peccati mortalis, & extra gratiam Dei moritur, mors peccati corpus & animam perdat in gehennam. Quamvis acutissima mortis falx, licet per omnem suam potentiam, à sexies mille sexcentis septuaginta hactenus annis, omnea proculcarit & debellarit hujus mundi Reges, Imperatores, & Monarchas, nihilominus numquam eo usque pertingere potuit, ut mortem animæ inferret, licet corpua destruxerit; At vero peccatum aliud genus mortis producit, & generat, quo scilicet occiduntur animæ, & corpora etiam in hac præsenti vita, propter peccatum enim efficiuntur peccatores velut viva cadavera, & tamquam tumuli & sepulchra portatilia. Audite hac de re varia sacrorum Interpretum testimonia: Sanctus Hieronymus illa explicans S. Pauli verba: *Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur*, per hosce mortuos peccatores intelligit; Ait enim: *Peccatores intelligendi sunt, qui etiam viventes mortui esse dicuntur.* At vero dices, primâ facie difficulter intelligi posse, quod qui in peccato mortali est constitutus, sit veluti vivum quoddam cadaver, quodque rhomphæa iniquitatis non solum animam, verum etiam corpus sauciarit, siquidem nihil tale extrinsecus apparet, quin potius post peccatum commissum vivaciores sæpe sunt, quam antea fuerant, siquidem *lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Sed respondetur, quod etiam in oculis nostris non appareat mors, quam anima incurrit, & tamen infallibilis est veritas, quod *Per peccatum mors inferatur.* Contingit sæpe, quod per fulmen aurum, quod intra bursam continetur, totaliter absorbeatur & consumatur, bursa sicut prius manente illæsa; similem igitur effectum fulmen peccati operatur in anima; infert enim animæ mortem, auferendo ab ipsa divinam gratiam, in qua vita spiritualis consistebat, corpore, quoad sensus nostros externos, sicut antea manente illæso, simile quoque accidit corpori, quia tametsi anima, quæ Deo mortua est, illud etiamnum informet, & vivificet, attamen illud morti vicinius approximat, quia *Stimulus autem mortis peccatum est*, ac proinde corpus officium præstat feretri, quo cadavera circumferuntur.

Dan. 13. 22. Sententia castæ Susannæ examinatur.

Ibid. v. 2. Ibid. v. 3.

Psal. 33. v. 22. Mors animæ est mors pessima.

Eccl. 21. 4.

1. Cor. 15. v. 51. Per mortuos designantur peccatores.

Prov. 2. 14.

Rom. 5. 12. Fulmen aurum in bursa illæsa absorbet.

1. Cor. 15. v. 56.

3. Vix primi parentes nostri prævaricati fuerant, cum ecce Deus noster de excoriandis animalibus, solicitus erat, ut de pellibus eorum prævaricatores indueret; Ait enim sacer textus: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.* At vero numquid Deus est, qui *in principio creavit cœlum & terram?* Cur igitur nunc se eousque demittit, ut ad contegendam horum miserabilium nuditatem, vestes pelliceas consuere dignatus fuerit? Si dicas, id Deum fecisse, ne de sua erubescerent nuditate, objici potest, quia huic necessitati jam ipsimet sibi prospexerant, siquidem sacer textus paulo ante dixerat: *Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata*; si dicas, Deum id fecisse, ut frigus ab illis arceret, certe in hunc finem non serviebant pellea, sed lanæ potius adhiberi debuissent. Dubium hoc Interpres quidam modernus solvit, dicens: *Deus docere voluit Adamum quod ignorabat, sciebat se esse nudum, sed ignorabat se spirantem adhuc, viventemque meliori sui parte defunctum.* Jam enim in transgressionis suæ pœnam à Deo in tempore præsenti, non in tempore futuro sibi dici audierat: *Pulvis es; es*, inquam, non *eris*, sed quia inter peccatorem, & mortem, nihil aliud intermediat, præterquam subtilissimus quidam anhelitus vel respiratio, Sanctus Apostolus de vidua quadam disserens in deliciis vivente (de qua probabiliter omne malum suspicari licet) ita scribit: *Quæ in deliciis est, vivens mortua est.* Porro, vidua hæc in memoriam mihi revocat viduam illam Naimiticam, cujus filius efferebatur ad sepulchrum, Circa quam historiam Sanctus Ambrosius ita scribit: *Quid aliud, nisi quasi in quodam feretro, hoc est, supremi funeris instrumento, jacemus exanimes, cum vel ignis immodicæ cupiditatis exæstuat, vel frigidus humor exundat, vel pigra quadam terreni corporis habitudine*

Gen. 3. v. 21. Cur Deus primis parentibus fecerit tunicas pelliceas.

Gen. 3. v. 7.

Inter peccatorem & mortem mediat non nisi respiratio.

1. Tim. 5. 6.

S. Ambros. l. 5. in Luc.

tudine vigor hebetatur animarum, vel concreta nostri spiritus labe pura lucis vacuant mentem alis? Hi sunt nostri funeris portitores. Guerricus Abbas, dignus sancti Bernardi discipulus, inquit: *Corpora peccatorum quid sunt, nisi sepulchra mortuorum?* Theodoretus teatum illum sanctl Pauli, cujus paulo ante menrionem fecimus, exponens, inquit: *Immoderata deliciae rationem obruunt, & officiunt, ut in corpore, tamquam in aliquo sepulchro jaceant.* S. Gregorius Magnus quoque ait: *Omnis, qui in peccati mortem ceciderit, non inconvenienter poterit cadaver vocari. Quasi exanimis namque jacet, qui justitia vivificantem spiritum non habet.* Reflexistisne vos aliquando ad illum Psalmistæ versum: *Sicut viventes, sic in tra absorbet eos?* Circa quæ verba S. Augustinus quærit: *Quare non dixit viventes, sed tamquam viventes, nisi quia falsa est hæc vita impiorum? Neque enim vivunt, sed vivere sibi videntur.* Tametsi enim verum quidem sit, vitam uniuscujusque in hac vita viventis, ab unico dumtaxat dependere anhelitu, quo deficiente homo moritur, vita tamen peccatoris morti vicinior est, qui & à morte, & à Dæmone patitur insidias, nam ut Apostolus ait: *Stimulus mortis peccatum est*, quasi diceret, peccatum est veluti calcar quoddam, quod mortem extimulando accelerat.

Guerr. Abb. serm. 1. pro devoto Ps. Theodor. 1. Tim. 5. 6.

S. Greg. l. 31. mor. cap. 12. Corpora peccatorum sunt sepulchra mortuorum. Psal. 57. v. 10. S. Aug. Peccator dicitur quasi vivens, & quare.

4. Apud Ezechielem cap. 18. sequens prima facie contradictoria legitur propositio: *Nolo mortem morientis, dicit Dominus;* Quod si dixisset, *viventis*, facile quidem intelligi potuisset; At vero cum illum jam dicat mortuum, quomodo mortem ejus se non velle dicit? Nodum hunc difficultatis idem Propheta alio in loco, aliis verbis resolvit, dum ait: *Nolo mortem impii;* Deus enim impium in statum gratiæ reducere satagebat, quem quoad usque extra gratiam fuisset constitutus erat, morientem appellat, quia præterquam quod anima ejus defuncta sit, corpus pariter hujus mortis particeps efficitur. In libro 1. Reg. cap. 19. legitur, quod Michol Davidem à persecutione patris sui hunc in modum liberavit. Ipsum namque in fugam se recipere jussit, interea vero in lectum ejus statuam quamdam reposuit, quæ Davidem referebat; Ait enim sacer textus: *Tulit autem Michol statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, & operuit eam vestimentis; Misit autem Saul apparitores, qui raperent David; & responsum est, quod ægrotaret.* Quam historiam ad propositum nostrum applicare non est difficile. Homo etenim in peccato mortali constitutus, est velut statua quædam, licet enim extrinsecus idem videatur esse, qui antea fuit; verumtamen in parte principali, id est, anima, mortuus est, & in corpore pariter ad interitum valde est dispositus. Abulensis circa eamdem historiam sequentem habet ingeniosam observationem. Quodnam enim, inquit, in eo latet mysterium, quod Michol potius Davidem infirmari dixerit, quam dormire? Respondet vero, ideo illam Davidem non dormire, sed ægrotare dixisse, quia si eum dormire dixisset, nemo utique id crediturus fuisset, quomodo enim suaviter dormire posset, qui à tam potente Rege (qui longas habere manus dicitur) ad mortem quæritur; facile autem omnibus erat credere, quod inter tot persecutiones infirmaretur; Hæc autem est innumerabilium perditæ salutis hominum inaudita insania, quod in corporibus suis velut in feretro animam suam mortuam portantes, non solum somnum suum dormiant, verum etiam ludant, jocentur, rideant, non considerantes deplorabilem statum, in quo tamquam mortis æternæ rei, & à morte corporali solâ respiratione distantes, constituti sunt; cum tamen S. Thomas de Aquino, licet ob incredibilem sapientiam suam omniscius appelletur, numquam tamen capere potuerit, qualiter possibile esset, quod homini animam peccato mortali obnoxiam habenti ridere liberet. S. Augustinus de impiis differens similiter ait: *Mortui ambulant, & viventes portant funera sua. vivere quidem videntur in corpore, sed mortui probantur in corde.*

Ezech. 18. v. 32. Quid significet, nolo mortem morientis. Ezech. 18. v. 11.

1. Reg. 19. v. 11. Modus quo Michol salvaverit David.

Quare Michol dicit David infirmari & non dormire.

S. Aug. lib. de decem plagis.

5. Mors tametsi, utpote extenuata & macilenta existens, lentis passibus ambulet, attamen calcaribus lateribus ejus admotis agitata gressus suos accelerat; scitene autem cupitis, qualis hæc sint calcaria? Audite Apostolum dicentem: *Ubi est mors, stimulus tuus? stimulus autem mortis peccatum est*, dum enim anima peccato mortali obnoxia mortua est, peccatum ad instar acutissimi calcaris mortis faleem diu noctuque incessanter extimulare non definit, ad recidendum subtilissimum vitæ peccatoris stamen. *Aculeus autem mortis peccatum est;* Vel ut S. Ambrosius legit: *sagitta mortis peccatum, per quod anima jugulatur.* Audite D. Chrysostomum bac de te in hæc verba loquentem: *Proprium, convenienseque mortis alimentum est peccati natura, inde nata est, inde corroborata est, inde etiam alitur.* Porro in Israël duos reperimus Reges graviter infirmatos, Ezechiam videlicet, & Ochoziam, cum hac tamen differentiâ, quod hic irremissibiliter mortuus fuerit, alteri vero quinde cim anni superstitis vitæ fuerint adjecti. Scirene cupitis hujus differentiæ rationem? Nimirum Ezechias, tametsi erraverit, Deumque quadantenus offenderit, *flevit* tamen *fletu magno*, culpamque suam veræ compunctionis actibus abstersit, unde audire meruit: *Vidi lachrymas tuas, adjiciam super dies tuos quindecim annos:* Non vero sic Ochozias; hic enim licet è scalia lapsus fuerit, ob hoc tamen nequaquam periisset, & vero quia nuntios misit in Accaron, ad consulendum falsa numina, quæ idololatræ illi adorabant, ut sciret, an ex lapsu illo convaliturus esset, unicum hoc peccatum abunde sufficit, ad malum suum adeo aggravandum, ut inde mori debuerit. *Mitti*, inquit Elias, *ut consulatur Beelsebub, Deus Accaron? Idcirco de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Ubi notandum est ly illud, *Idcirco*, id est, propter hanc causam morieris, quia consuluisti Beelzebub, non vero propter lapsum è scalis. Porro mors communiter depingi solet macilenta, & extenuata, estque adeo famelica & insatiabilis, ut licet à sexaginta seu sæculis hactenus infinita, ut ita dicam, corpora devoraverit, famem tamen numquam exatiare possit, quisnam vero cibus morti magis arridet, estque gratissimus? Idipsum paulo ante ex sancto Chrysostomo intelleximus, dicente: *Proprium mortis alimentum esse peccatum, hoc enim velut sapidissimo cibo fruitur, hoc pascitur, hoc saginatur;* ac proinde in corporibus, ab anima quadam peccato mortali obnoxia informatis, centrum suum invenit, eademque in cinerem velociter reducit.

1. Cor. 15. v. 56. Quibus calcaribus mors impellatur.

S. Ambr. ib.

D. Chrysost. t. 5. ser. 56.

Pœnitentia vita prolongatur.

Isai. 38. v. 5.

4. Reg. 1. 4. Peccato abbreviatur.

6. Non est nobis hoc loco prætereunda sequens utilissima consideratio. Quem enim unusquisque homo solicitus est, & curiosus, pro custodienda, & pro viribus suis extremis perpetuanda salute sua corpo-

Pro corporis sanitate homo solicitus est, non pro animæ.

corporali? & tamen quando de peccato mortali agitur, quod pestis est sanitatis, omnemque corporis vigorem consumens tinea, illud nihilominus placet, occasio illius committendi studiose quæritur, tametsi homo ex fide certo sciat, quod *corpus & animam perdat in Gehennam.* O quam bene S. Chrysostomus nobis suadet, ne corpus nostrum consolemur, si quando ratio se ei opponit, ejusque appetitibus & desideriis recalcitrat, ne peccato aditum indulgeat. En verba sancti Doctoris: *Nequaquam nos umbra hæc fugitiva seducat, largissimam profecto mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus, atque ipse ad tuam animam loquere: Tristaris, quia te corporis voluptate defraudo? sed lætare potius, quia tibi cælorum regna providebo.* Is enim, qui corpus suum à peccato illæsum custodit, paradiso possidendo illud conservat, quia quatuor gloriosorum corporum dotibus ornatum suo tempore resurget; At vero si moriatur in peccato, corpus & animam perdit in Gehennam. S. Augustinus in Homilia quadam in hæc verba scribit: *Peccatum generat mortem, vel mortem time, Si peccatum non times, time, quo perducit peccatum; Dulce est peccatum, sed amara est mors.* Considetatione quoque dignissima est sequens sancti Cypriani sententia, dicentis: *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidisses, ingemisceres dolenter, & fleres, facie inculta, veste mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, indicia mœroris ostenderes. Animam tuam misera perdidisti, spiritualiter mortua; supervivere hic tibi videris & ipsa ambulans, funus tuum portare cœpisti, & non acriter plangis? non jugiter ingemiscis?* Sed S. Cyprianus, ut mihi videtur, parum nimis dixit, dum ait: *Animam tuam misera perdidisti;* dicere enim debuisset: *Animam & corpus perdidisti;* quia peccato mortali proprium est, *Corpus & animam perdere in Gehennam.* Audite obsecro, quid sanctus quidam Eremita in animo suo senserit, quando hominem quemdam sanguinarium coram se positum conspexit: *Iste quidem,* inquit, *hoc solum peccatum fecit, ego autem omni hora homicidium committo, meipsum peccando interficiens.*

D. Chrysost. hom. 16. in Matth.

Virtus animæ in corpus redundat.

S. Aug. hom. 42 E: am. 70. cap. 8.

S. Cypr. de lapsis num. 104.

Mortem corporis deflemus, non animæ.

Vit. Patr. l. 3, n. 130.

6. In libro Sapientiæ sequens indubitata veritas legitur: *Deus mortem non fecit.* At vero inquies, quomodo mors, quæ in hoc mundo tantam stragem facit, esse suum habuit, si Dei non est creatura? Imo quomodo verum esse potest, quod facet textus in eodem loco statim subjungit: *Nec lætatur,* scilicet Deus, *in perditione vivorum?* Respondetur. Mortem esse monstrum quoddam, quod peccatum parturivit; dicit enim Scriptura: *Per peccatum mors;* certum vero est, quod Deus nullam in peccato partem habeat, quin potius illud in infinitum abhorrescat. Et tamen homo hanc mortem adeo truculentam, adeoque implacabilem, manibus & pedibus, id est, omnium virium suarum conatu, & contentione, sectatur & quærit, quia semper meditatur occasiones peccata committendi, fruendique voluptatibus, suisque appetitibus bestialibus satisfaciendi: *Impii,* inquit Sapiens, *manibus & verbis accersierunt illam.* Cajetanus ait, Sapientem illis verbis exprimere voluisse peccati efficaciam, utpote quod est veluti calcar quoddam, quod adversus impios mortem extimulat; *Aculeum mortis explicat esse peccatum.* Theophylactus pariter inquit: *Per illud enim (id est, per peccatum) potens fuit, ipso cen armis quibusdam, & stimulo utens. Perinde namque ut scorpius, animalculum est exiguum, in aculeo autem robur habet, consimilem ad rationem, mors per peccatum robusta fuit, alias inefficax.*

Sap. 1, v, 13. Mors à monstro peccato genita est.

Mortem peccati homo studiose quærit.

Sap, 1, v, 16.

Cajet.

Theophyl.

7. Novit unusquisque nostrûm, quantum nos mors corporalis perterreat, utpote quæ est ultimum terribilium; sed utinam eadem proportione, ana mors animæ perterrefaceret maxime cum hæc corporis quoque mortem acceleret, illudque in inferno per mortem assiduam in æternum torqueri faciat. Enimvero quando deficiente præsenti vita, anima nulla est culpæ macula inquinata, maxima hæc est felicitas: scimus enim, ut ait Apostolus; *Quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, æternam in cœlis, nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes, si tamen vestiti, non nudi inveniamur.* Et quidem hoc erat mysterium, ob quod sancti Martyres, supplicia, quibus ipsorum dilacerabantur corpora, adeuntes, toto corde tripudiarint, & exultarint, quia scilicet probè sciebant, quod anima post illa patienter tolerata, tandem evolatura esset in cœlum, corpus vero eousque deponendum esset in terra, donec cœlesti gloria accinctum, in universali resurrectione in publicum prodiret & ipsum: *Pretiosa* igitur *in conspectu Domini mors Sanctorum ejus;* Econtra vero *mors peccatorum pessima,* quia præter mortem hanc temporalem, in inferno quoque mortem subibunt æternam,

Mortem corporis summe abhorremus & non animæ.

2. Cor. 5. v. 1.

Quare Martyres læti sustinuerint mortem corporis.

Psal. 115. v. 15.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De Morte, quam peccatum mortale animæ infert.

THEMA.

Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, Rom. 5. ℣. 12.

1. S. Paulus mysticis hisce verbis duas nobis veritates insinuat; quarum prima est, quod homo peccatum in hunc mundum introduxerit, Deus autem nullam in eo partem habeat: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit;* Altera autem veritas est, quod mors ejusdem peccati monstrosus quidam sit abortus: *& per peccatum mors.* Objicietis forrasse, quod licet protoparentes nostri prævaricati fuerint, Deusque illis post prævaricationem comminatus fuerit mortem: *In quacumque hora comederis ex eo, morte morieris;* ab hac tamen mortis falce nequaquam correpti aut sauciati fuerint, utpote qui multis postea sæculis supervixerunt, ac proinde veraciorem fuisse serpentem, dum ait: *Nequaquam moriemini,* quam fuerit prima & æterna Veritas, cum dixit: *in quacumque hora comederis ex eo, morte morieris.* Sed respondeo: Nodum hujus difficultatis multifariam posse resolvi. D. Chrysologus ait: *Deus naturam ita fecerat, ut homines crearet ad vitam.* Deus enim non solum animam cœlo possidendo creaverat immortalem, verum etiam corpus, nisi homo se peccato inquinasset; in hujus namque pœnam, hanc condemnationis sententiam accepit: *Pulvis es, & in pulverem reverteris;* quando igitur Deus dixit: *Morte morieris,* mox scilicet, ut pomum vetitum comederis, idem erat, ac si diceret, mortis reatui subjicieris, illiusque efficieris mancipium. S. Isidorus Pelusiota in Epistola quadam ait: *Vehementer miror, ac stupore defigor, quisnam, ut ii, quos peccata delectant, cum semper moriantur, numquam tamen mortuos se esse existiment, Unde etiam, quemadmodum scripsisti, in Quæstionem illud venire potest, quod ad primos illos homines dictum est: In quacumque die de ligno comederitis, morte moriemini. Facinerosus enim, ac sicarius*

Thema duplicem involvit veritatem.

Gen. 2. v. 16.

Gen. 3, v. 4.

Chrysolog. serm. 111. Quid significet morieris.

Gen. 3. v. 19.

S. Isid. Pelus. l. 3. Epist. 252.

ficarius tum demum proprie moritur, cum leges violat, ac scelus admittit, quantumlibet alioqui vita usura frui videatur. Responderi quoque potest, non sine mysterio dictum fuisse: *Morte morieris*; si enim illis verbis solius mortis corporalis facta fuisset mentio, suffecisset dicere: *Morieris*, at vero dicendo: *Morte morieris*, mortem innuere volebat spiritualem animæ, quæ suo tempore mortem corporalem subinfert. Audiamus sanctum Eucherium à Lipomanno citatum in hæc verba loquentem: *Mortem dicit animæ, non corporis, quia non eo tempore mortui sunt, quando comederunt, ergo hanc, quam nunc Deus comminatus est mortem, non eam debemus accipere, qua caro separatur ab anima, sed hanc, qua hæc alienatur à Deo, qui est vita sua, tamquam si diceret: Qua die me deserueritis per inobedientiam, deseram vos per justitiam, sicut enim corpus vivit ex anima, ita anima, ut beate vivat, vivit ex Deo. Ergo deserta à Deo anima jure dicitur mortua, ex qua tres postea secutæ sunt mortes; Prima in anima; Secunda in carne; Tertia in damnatione.* Philo Hebræus ad idem propositum, comminationem mortis, primis parentibus intentatam, adimpletam fuisse, dicit, si duplex mortis genus consideretur, *alia videlicet hominis, alia vere animæ propria; hominis mors est animæ à corpore separatio; animæ vero mors, corruptio virtutis, & assumptio vitiorum, ideo non contentus dicere, et moriemini, sed morte, inquit, morieris, indicans, non communem hanc, sed illam æternam, quæ per excellentiam mors dicitur, quæ est, quoties anima insepelitur affectibus, vitiisque omnibus.* Origenes similem habet expositionem, ait enim: *Statim ut prævaricatus est mandatum, mortuus est; mortua est enim quæ peccavit, & arguitur serpens fefellisse, qui dixit: Non moriemini.*

Morte morieris inducit mortem animæ.

S. Euch. in Caten.

Describitur mors spiritualis.

Philo Hebr. l. 1. Alleg.

Orig. hom. 1. in Gen.

2. *Per peccatum mors.* Hoc mortis nomine sacri Doctores culpam exprimunt mortalem; hæc enim animam vita sua privat, quæ in divina gratia consistit; *Spiritus enim est, qui vivificat, caro non prodest quidquam.* Idem supracitatus Pelusiota inquit: *Immortalis animæ mortem Spiritus Sancti abscessionem esse; neque enim in corpore peccatis obnoxio domicilium habebit. Ut enim corpus præsente anima vivit, sic etiam anima divino Spiritu præsente; & quemadmodum recedente anima corpus mortuum manet, sic etiam recedente Spiritu Sancto, anima beatam vitam amittet, non quidem illa in nihilum dilabens, verum morte quavis acerbiorem vitam ducens.* Sanctus Augustinus quemdam inducit de anima sua hunc in modum interrogantem: *Unde scio, si mea non moritur, quomodo, inquit, ego possum occidere animam meam? ut alia peccata interim taceam, os, quod mentitur, occidit animam. Quomodo, inquis, securus sum, quia non moritur? Ipsum Dominum audi dantem servo suo securitatem. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & postea non habent, quid faciant; sed plane quid ait? Eum timete, qui habet potestatem, & corpus, & animam occidere in Gehennam. Ecce quia moritur; Ecce quia non moritur; Quid est mors ipsius? Quid est mors carnis tuæ? Mors carnis tuæ, est, amittere vitam tuam, vita carnis tuæ anima tua, vita animæ tuæ Deus tuus; quomodo moritur caro amissa anima, quæ vita est ejus, sic moritur anima, amisso Deo, qui vita est ejus.* Rabanus præceptum protoparenti impositum: *In quacumque die comederis &c.* Exponens inquit: *Mortuus namque est homo in anima, cum peccavit, quia recessit ab eo Deus, qui est vita animæ, cujus merito mortis, secuta est etiam mors corporis, discedente ab illo anima, quæ est vita ejus.* Origenes illud in Levitico datum præceptum: *Ad omnem animam defunctam non intrabit*, exponens interrogat: *Quæ est anima defuncta? Quam mortuam Propheta dicit: Anima, quæ peccat, ipsa morietur; super hanc ergo animam mortuam Christus non supervenit, quia sapientia non intrat ad animam malevolam, ipsa est enim mortua, quia cui inest malitia, inest & peccatum, peccatum autem cum consummatum fuerit, generat mortem, & propter hoc Jesus non intrat ad animam mortuam; si autem vivat anima, hoc est, si non habeat in se mortale peccatum, tunc Christus, qui est vita, venit ad animam viventem.*

Joan. 6. v. 64.

Alia similis descriptio.

S. August. Tract. 47. in Joan.

Eo momento quo Adam peccavit, spiritualiter mortuus est.

Raban. l. 2. l. 1. in Gen.

Orig. hom. 12. in Lev.

3. S. Ambrosius in libro *De Noë & Arca, cap. 10.* de peccato disserens, hunc format discursum: *Recedit itaque ab omni respectu honestatis, & in eo terrena omnia moriuntur, lethalis peccati acerbitate, quæ vera perpetua morte peccatorem deleat. Nemo enim gravius moritur, quam qui peccato vivit. Moriuntur in eo possiones singulæ; moritur visus, qui peccatum annuntiat, qui mulieris fallaces intendit, qui capitur alieni vultus decore; quem oculi meretricis ligaverint, quem aspectus illaqueaverit fornicariæ. An non videtur mori, qui sibi libidinis telum impresserit, qui spontaneus in mortis foveam irruerit? Moritur & auditus, cum refert crimina, cum solicitantis adulteri sermonem annunciat, cum inserit animis verba meretricis, quæ seducit juvenem multo blandimento sermonis, laqueis autem labiorum suorum illigat eum. Moritur ex silentio, si non confiteatur Deo. Moritur multiloquio, quia scriptum est: Ex multiloquio non effugies peccatum. Moritur per iracundiam, cum prætergreditur mensuram ultionis. Omnis namque postremo sensus moritur, si minister sit iniquitatis.*

S. Ambr. l. de Noë & Arca c. 10.

Nemo gravius moritur, quam peccato vivens.

4. Abulensis dubium quoddam movet, ex cujus resolutione, peccatum animæ mortem esse, clarè colligitur. Enimvero textus Hebræus in strage illa, cujus in capite 32. Exodi fit mentio, solum tria millia periisse affirmat, cum tamen in nostra Vulgata viginti tria millia cecidisse dicantur; Ait enim sacer textus expresse: *Cecideruntque in die illa, quasi viginti tria millia hominum.* Quâ igitur ratione duo hi textus adeo inter se pugnantes conciliari ad invicem poterunt? Magna enim inter tria millia & inter viginti tria millia est differentia. Præfatus Doctor Abulensis, vir tanta authoritate, & sapientia conspicuus, respondet, textum Hebræum solum numerasse illos, qui in ore gladii mortui fuerant, illorum namque solum tria millia fuerunt; At vero Vulgata nostra illos enumerat, qui propter idololatriæ peccatum, quo coram bove aureo genua sua flexerant, occubuerunt, horum enim numerus ad viginti tria millia ascendit. D. Chrysostomus similiter culpam mortis nomine appellat, dum ait: *Amat mortem, qui vitæ præcepta non servat, & horret vitam, qui peccata morte debita desperatâ mente frequentat. Ut enim per observantiam legis vita acquiritur, ita per contemptum mors à contumacibus invenitur.* Unde venerabilis Beda præsentem hanc vitam vitæ nomine minime mereri censet, quia quamdiu vivimus, Deum mortaliter offendimus, quod etiam Regius Vates insinuare voluisse videtur, dum ait: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Non dicit omnibus diebus mortis meæ, sed vitæ vitæ meæ, id est, æternaliter; dies enim præsentis vitæ, non dies vitæ, sed mortis dies dicuntur, quoniam dum in præsenti vita sumus, assidue peccamus, & peccando mori-*

Textus Hebræus videtur nostro contrarius.

Abul. in cap 32. Exod. q. 36.

Reconciliatio.

D. Chrysost. hom. 7. ex var. in Matth. locis.

Beda in Psalm. 26.

Dies hujus vitæ dicuntur dies mortis.

morimur, peccatum enim mors est animæ, dies vero futura vita, quando jam mors novissima destructa erit, & aculeus ejus, id est, peccatum, recte dies vita dicuntur, quoniam illos nulla nox adversitatis interpolabit. Apostolus quoque ad Romanos claris verbis dicit, quod *stipendium peccati mors sit.* Et quidem stipendii metaphora studiose utitur, ut hanc illis veritatem tanto tenacius imprimeret, quia Romani præ cunctis mundi nationibus artis militaris professioni addicti erant. Unde S. Thomas dictionem illam *stipendium* ita interpretatur, inquiens; *Dicuntur stipendia mercedes militum, à stipe pendenda, id est, ponderanda, quia pecunia distribuenda militibus ponderabatur.* Quia igitur peccatores sub peccati vexillo militant, suaque membra, velut arma iniquitatis, ad iniquitatem patrandam adhibent, consequens est, ut illis quoque pendatur peccati stipendium, quod aliud non est, quam mors, dicente Apostolo: *Stipendium peccati, id est, retributio, quam peccatum retribuit sibi servientibus, mors est.* Theophylactus ex significato vocis Græcæ colligit, quod stipendii nomine non sola pecunia, verum etiam omne id, quod militibus subministrabatur, intelligi debeat; Unde S. Paulus vult dicere: Sicut cibus est alimentum & sustentatio vitæ, ita peccatum alimentum est mortis, nisi enim fuisset peccatum, mors nobis numquam supervenisset, hæc enim sicut per peccatum nata est; ita per peccatum nutritur. *Ideo dixit stipendium peccati mortem*, inquit Sedulius, *ut mortem peccato non immerito illatam, sed debitam demonstraret*; quasi diceret, mors iniquitatem per necessariam consequentiam consequitur. Hugo Cardinalis inquit: *Stipendium peccati, id est, retributio pro peccato, mors æterna.*

Rom. 6. v. 23.
S. Thom. ib.
Theophyl.
Peccatum est alimentum mortis.
Sedul.
Hug. Card.

5. *Per peccatum mors.* Variæ inter mortalem, corporalem, & spiritualem animæ, per culpam causatam, à sanctis Patribus recensentur analogiæ & similitudines. S. Antoninus specialiter hac de re disserens, inquit: *Per peccatum occidit homo animam suam; Ubi nota, quod peccator assimilatur mortuo propter tria. Primo propter consimilem defectum, propter similem effectum, propter consimilem aspectum. Primo, corpus distemperatur; Secundo infirmatur; Tertio moritur; Quarto portatur extra domum; Quinto sepelitur; Sexto à vermibus consumitur. Isto modo anima Primo distemperatur, & discrutiatur per tentationem, & cogitationem de peccato; Secundo infirmatur per comitantem delectationem; Tertio moritur per consensum; Quarto asportatur, & elongatur ab hominibus, per culpa sua abominationem, & diffamationem apud homines; Quinto sepelitur per malam consuetudinem; similiter enim ut terra vel lapis superpositus onerat, & opprimit corpus, ne non resurgat; Ita mala consuetudo, quæ est quædam moles gravissima, opprimens, & incitans homines ad peccandum. Sexto corpus mortuum à vermibus consumitur, & mens privata vita gratiæ, à verme conscientiæ, desperationis, & finalis impœnitentiæ, corroditur, & mordetur.* Idem S. Antoninus pergit ulterius alios referendo parallelos, qui cadaver inter & animam in peccato mortuam reperiuntur; ait enim: *Mors facit corpus rigidum, frigidum, putridum, horridum, terreum, atque ponderosum; Isto modo peccatum mortale facit animam rigidam, & superbam, & inobedientem ad Deum; Frigidam per invidiam; Fœtidam per luxuriam; Putridam per gulæ immoderantiam. Quantumcumque homo fuerit amabilis, pulcher & delicatus, statim post mortem erit horribilis, turpis & abominabilis, & à communione hominum separandus; Sic anima ante peccatum pulcherrima, & formosa videtur, adeo, ut de illa dici possit illud Canticorum quarto. Tota pulchra es Amica mea, & macula non est in te; sed per peccatum spoliatur gratuitis, & vulneratur donis naturalibus: fit fœtida, & abominabilis coram Deo,* ut dicat illud Ezechielis 16. *Abominabilem fecisti decorem tuum, & tunc per peccatum anima misera separatur à communione Fidelium, & ab amicitia Dei, & Angelorum bonorum.* Proverb. 14. *Miseros facit populos peccatum.*

Variæ sunt similitudines inter mortem corporalem & spiritualem.
S. Anton. p. 2. tit. 5. c. 1. §. 12.
Aliæ adhuc superadduntur ab eodem.
S. Antonin.
Ezech. 16.
Prov. 14.

6. *Per peccatum mors*; Et quidem non qualibet mors per peccatum sequitur, sed cum Psalmista dicere possumus: *Per peccatum mors peccatorum pessima.* Quis umquam reperietur, qui contra omnes naturæ leges, tam horrendo odio prosequatur seipsum, ut sibi mortem quamdam inferat, per quam non solum in hac, sed & in altera vita moriatur in sempiternum? Solus peccator est hic homicida, & irreconciliabilis, & implacabilis suiipsius inimicus, qui ex propriæ voluntatis electione peccatũ committens, corpori suo pariter, & animæ necem infert. Unde Tobias ait: *Qui autem faciunt peccatum, ... hostes sunt animæ suæ*; Et Psalmista similiter ait: *Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam*, imo & carnem suam, ut ait S. Bernardus, quia culpa mortalis corpus & animam perdit in Gehennam. Nullum est tam pestilens venenum, quod mortem inferat serpenti, illud secum portanti; solum peccatum pessimæ hujus est indolis, ut mortaliter vulneret animam, quæ illud concipit dicente Ezechiele: *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*; Ab anima autem venenum hoc pariter transfunditur in corpus, siquidem ut paulo ante diximus: *Stimulus mortis peccatum est*; Unde Ecclesiastes ait: *Ne impie agas multum ... ne moriaris in tempore non tuo.* Porro venenis & infirmitatibus quantumvis malignis curandis, semper aliquod invenitur antidotum sive remedium; at vero peccati per pœnitentiam non expiati, nulla est medicina, *plaga illius non est sanitas*; Est enim malum sine remedio, quia *in inferno nulla est redemptio.* Unde Jeremias ait: *Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit curari? Luctus mortui septem dies*, inquit Ecclesiasticus, *fatui autem & impii, omnes dies vitæ illorum.* Didacus Stella hac de re sequentem habet considerationem: *Vipera seu interficitur suo proprio veneno, nec basiliscus, nec aliquis alius serpens, nec quidem bestia suo proprio veneno interimitur, at vero peccatum ita pessimæ conditionis, & naturæ est, ut sua propria subjecta perdat, & destruat.* Apud Isaiam dicitur: *Ova aspidum ruperunt ... qui comederit de ovis eorum, morietur, & quod confotum est, erumpet in Regulum.* Porro ova aspidum exteriorem speciem habent pulcherrimam, valdeque placentem; at vero interius venenum continent pestiferum, & ex iis, dum fota sunt, aspides egrediuntur; Ita quoque voluptates, & deliciæ mundanæ & carnales, appetitibus nostris quidem placent, sensusque carnis recreant, & oblectant, cum tamen animæ & corpori necem & ærumnas inferant æternas. S. Fulgentius ait; *Prima mors animæ, quam sibi homo intulit, secundæ mortis est causa, & secunda mors, quam Deus homini reddit, primæ mortis est pœna. Et quia istam sibi homo injustus injustè intulit, illam à justo judice justè percepit, ut qui in ista volens semen iniquitatis seminat peccator improvidus, in illa metat fructum punitionis invitus.* At vero pœna hæc, qua culpa (licet in momento prætergierit) punietur, quantum putas, durabit? Num forte centum aut mille annis? vel centum mille sæculis? Haudquaquam, sed durabit per omnem æternitatem; dicet enim supremus Judex: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.*

Psal. 33. 22.
Peccator est homicida suiipsius.
Tob. 12. 10.
Ps. 10. v. 6.
Ezech. 18. v. 4.
1. Cor. 15. v. 56.
Eccl. 7. v. 18.
Peccatum est pessimum venenum.
Eccl. 21. 4.
Jerem. 15. v. 18.
Eccl. 22. 13.
Didac. Stell. in c. 12. Luc.
Isa. 59. v. 5.
Describuntur ova aspidum.
S. Fulgent. ad Monima l. 1.
Matth. 25. v. 41.

7. San-

7. Sanctus Encherius considerans verba illa Apostoli: *Vidua, quæ in deliciis est, vivens mortua est*, ita scribit: *Divina sententia est, quæ dicit: Anima, quæ in deliciis est, mortua est; Tunc plane vera mors est, quando homo anima præmoriente, deteriore sui parte hominis, fit superstes.* Porro mors naturalis non pertingit ulterius, quam ut carnem devoret, & ossa denudet, vel etiam consumat, *At vero mors peccatorum pessima*, quia ad medullas animæ usque penetrat, divinam consumendo & rapiendo gratiam, charitatem, bonorum operum merita, dona, virtutes, & quidquid boni anima habet, unde Deo & cœlo digna efficiatur, simulque eidem pœnarum infernalium in sempiternum durantium atrocitatem adsciscit, Gerson in sermone quodam contra septem peccata mortalia in hæc verba scribit: *Peccatum interimit, & occidit animas mille & mille modis mortis, non quidem temporalis, sed æterna.* Sanctus Isidorus Pelusiota peccatum morte duretius, magisque timendum esse his verbis ostendit: *Peccatum multo gravius est morte; Quocirca Paulus quoque qui accuratissimè omnium talia perspicere poterat, illud quidem Reginam esse dixit, istam vero stipendium militare, quasi qui hanc (scilicet mortem) infra illud (scilicet peccatum) collocaret. Reginam autem peccatum fecit, non dignitatis ergo (nihil enim deformius cogitari aut fingi potest) sed propter vehemens obediendi studium, quo flagrant, quoscumque peccatum occupavit. Quare si peccati stipendium mors est, ne regnet in vobis peccatum, quod morte (apud eos quidem, quibus sana mens est) gravius est. Si igitur optio detur, & fieri posset, equidem mori mallem, ita ut immunis à peccato remanerem, quam admisso peccato mortem effugere. Tanto illud hac est gravius, me judice, mors enim à resurrectione extinguetur. Nihil igitur lucri ferret is, qui peccaret, sed mortem effugeret (ex hypothesi autem hoc dictum est) siquidem etiam post resurrectionem supplicium subiturus esset. Alio quoque evidenti exemplo hoc declaravit idem Apostolus, cum ait: Stimulus autem mortis est peccatum. Quemadmodum igitur serpentem, aut scorpionem, dentibus aut stimulo destitutos, quibus mordentes virus suum transfundant, nemo facile pertimescat: sic mors quoque, si non ob peccatum afferatur, imperterrito animo excipienda est.* Porro, de impiis inquit David: *Mors peccatorum pessima*; de Justis vero idem ait: *Cooperuit nos umbra mortis.* Quam mortis Justorum & impiorum differentiam considerans sanctus Gregorius ait: *Quos constat non spiritu, sed sola carne mori, nequaquam se vera morte, sed umbra mortis dicunt operiri; umbra enim mortis mors carnalis accipitur, qua caro separatur ab anima*; mors autem pessima est, quando anima in sempiternum separatur à Deo, & tamen homo hanc mortem quærit, hanc studiose sectatur, hac intime gaudet, aliam vero, quæ ab hujus vitæ ærumnis nos liberat, omni conatu fugit & abhorret. Quod si quis te multis lethiferis sauciaret vulneribus, illum utique mortali odio prosequereris, acerbissimamque de illo sumeres vindictam, dummodo posses; & tamen videmus per experientiam, quod licet peccatum animam & corpus incurabilibus sauciet vulneribus (*plaga illius non est sanitas*) illud tamen amas, illud sectaris, illique blandiris. Audiamus Rupertum Abbatem dicentem: *Quot in anima mea peccati vulnera, tot manus ejus in me sunt vulnera.* Cæsarius Arelatensis in Homilia quadam ait: *Carnem, quam non possumus resuscitare, plangimus, & animam mortuam non plangimus, quam possumus ad statum pristinum revocare.* Hoc enim gaudemus beneficio, quamdiu durat præsens hæc vita, quod licet mortis corporalis nullum sit remedium, quia mortuus in vitam revocari nequit, nisi per divinæ omnipotentiæ miraculum, is tamen qui spiritualiter mortuus est, facile ad vitam redire possit, quia divina gratia nos ad pœnitentiam invitare non desinit; & tamen, eheu quotidie videmus, quanta sit peccatoris in recuperanda vita spirituali amissa, negligentia.

S. Euch. hom. init. Quadr.

Pejor est mors animæ quam corporis. *Psal. 33. v. 22.*

Gerson. t. 4. fol. 305.

S. Isid. Pelus. l. 4. Epist. 12. Peccatum morte pejus est.

Similitudo qua mors dumtaxat propter peccatum vitari debet. *Psal. 33. v. 22.*

S. Greg. l. 4. Moral. cap. 17.

Rup. Abb. l. 1. in Jerem. cap. 79.

Cæs. Arelat. Hom. 1. Mortuus corporaliter non reviviscit; mortuus spiritualiter reviviscere potest.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Deus propter peccatum mortale animam deserit; ubi quam ingens malum hæc jactura sit, serio ponderatur.

THEMA.

Væ eis! cum recessero ab eis. Oseæ 9. ℣. 12.

1. Dictio, *Væ*, in sacris Litteris ærumnarum æternarum est expressiva; certum vero est, quod recessus Dei ab anima, atrocissimum sit supplicium, quod homini evenire possit. Unde S. Basilius Magnus ait: *Nulla atrocior pœna, cæteras omnes vincit calamitas hæc, deseri à Deo.* Unde Christus ab obstinatis & ingratis Judæis recedere volens, iisdem dixit: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini.* Ipsi quidem olim; quando Deus illos præcedebat in columna nubis, & ignis, dum per desertum proderent, sancte gloriabantur, dicentes: *Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.* At vero quando Deum à se rejecerunt, dicentes: *Nolumus hunc regnare super nos; non habemus Regem nisi Cæsarem*, tunc vel inviti experti fuerunt horrendum illud *Væ*, siquidem ab illo tempore tamquam mancipia dispersi fuerunt in omnes mundi nationes, & tamquam ligna ad ignem infernalem fuerunt destinati: Puto quantum malum sit superiori Deitatis assistentia privari, vel ipsi cæci agnovere Gentiles, licet solo naturali lumine collustrati, qui licet fictos falsosque adorarent Deos, nullum tamen opus ad felicem se perducturos esse credebant exitum, nisi Dei assistentia fuissent suffulti; hinc qui propitium sibi non habebant Jovem, recurrebant ad Mercurium, quibusque Juno propitia non erat, suum ad Minervam habebant refugium, hacque ratione semper actionibus suis præsentem ambiebant aliquam Deitatem, licet hæc de facto illis non assisteret, sed solus Dæmon, cui in falsis illis simulachris exhibebant cultum. At vero dicite, ô Auditores, ex quo nos per lumen fidei unicum dumtaxat agnoscimus Deum, quod si hic per peccatum à nobis amittatur, si hic à nobis procul abscesserit, ad quem alium Deum recurremus.

Explicatio Væ.

S. Basil. in cap. 2. Isa.

Joan. 8. v. 21.

Deut. 4. v. 7.

Devotio gentilium ad suos Deos.

2. Olim in monte Ephraim certus quidam vir nomine Micha habitabat, qui fabricatum quoddam à se idolum, in capellam quamdam collocaverat, atque ad idem debito cultu venerandum, prædivite stipendio Levitam quemdam, qui ei ministraret, conduxerat? Accidit autem, ut nonnulli de tribu Dan in illis finibus circum vagarentur milites, armata manu domum viri illius ingressi, ut tamquam in regione illa prorsus peregrini, de via, quam inituri essent, ab ipso informarentur, conjectoque oculo in prædictum idolum, quod pretiosum erat, illud una cum ornamentis sacerdotalibus sustulerunt, reclamantem vero Levitam, ne se illis opponeret, Tribus suæ sacerdotio provisum secum

Furtum Idoli.

secum duxerunt; Micha autem domum revertens, furtumque idoli sui subito notans, propero gressu milites est insecutus, clamans & ejulans; Milites autem se ejulatus hujus causam nescire fingentes, cum interrogarunt: *Quid tibi vis? Cur clamas?* Quibus desolatus Micha respondit: *Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia, quæ habeo. & dicitis mihi, quid tibi est?*

Judic. 18. v. 23. Ibid. v. 24.

Micha idolum suum prætulit omnibus bonis suis.

Mira profecto res hæc fuit, etenim hic Micha nihil aliud perdiderat, quam partem quamdam marmoris vel metalli, id est, falsum quoddam simulachrum, ex marmore vel metallo fabricatum, in quo Deum suum venerabatur, tametsi revera Dæmon honorem illum acciperet, & tamen tam amarè plorabat, dicebatque, omnia sibi sublata esse, quæ habebat: *Et omnia, quæ habeo.* Nos vero revera sumus illi, qui, quando per peccatum Deus nobis eripitur, seu à nobis recedit, vere dicere possumus, *Deum meum & omnia, quæ habeo, amisi.* Unde & S. Seraphicus Franciscus dicere solebat: *Deus meus & omnia*; & tamen tantum abest, ut propter hoc lamentemur & ploremus, ut potius lætemur cum malefecerimus & exultemus. Porro Michæ invito fictum hoc numen sublatum fuit; nos vero facimus quidquid possumus, omnemq; industriam adhibemus, ut verum amittere valeamus, siquidem multis cum sudoribus & molestiis peccandi occasiones inquirimus, ut vere dicere possimus: *Lassati sumus in via iniquitatis, ... ambulavimus vias difficiles*; cæterum vero nemo infinitum hoc bonum, id est, Deum, nobis eripere potest, nisi ultro citroque volentibus, ac proinde sanctus ille Monachus, qui jugi semper gaudio perfusus conspiciebatur, gaudii sui causam edicere rogatus, Respondit: *Quia Christum à me tollere nemo potest.* Eximia profectu est hæc hominis Christiani prærogativa, quod scilicet securus sit, quod Deum amittere non possit, nisi nos primi illum voluntarie dimittamus, & ab eo nos separemus. Petrus, qui toties apud cœlestem Magistrum suum sese jactaverat, quod licet ab omnibus discipulis desereretur, ipse tamen illum numquam desereret, sed potius cum ipso in mortem ire vellet, hic, inquam, Petrus nihilominus eumdem Magistrum suum tam turpiter abnegavit, & licet ipse solus inter omnes alios Apostolos Christum filium Dei esse confessus fuisset, in illa tamen occasione cum perjurio affirmavit, dicens: *Non novi hominem.* Scitisne, ad quod offendiculum allidens Petrus turpiter adeo lapsus fuerit? Nimirum, quia *sequebatur eum à longe*; ipse igitur primus fuit, quia Christo se separavit, mirum igitur non fuit, quod Christus quoque ad tempus ab eo abscesserit. *Ecce enim qui elongant se à te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.* Unde & sacrum Concilium Tridentinum ita definivit: *Numquam Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.* S. Basilius Magnus super illa verba Isaiæ cap. 5. *Dimittam vineam meam, & non putabitur, & non fodietur*, ita scribit: *Quod à Deo deserantur peccatores, fit per eorum ignaviam, ut vel hinc liquet; ait enim Scriptura de his, quorum saluti consulit: Non te deseram, nec umquam te derelinquam. De quorum autem salute desperat, tales sinit abire ad explendas voluntates carnis, & cogitationum suarum, quando hujusmodi institutio vitæ eis cessura sit in perniciem; Itaque ait: Dimittam vineam.* Hi igitur qui Deum per peccatum derelinquunt, primi sunt, qui Deo dorsum obvertunt, à quibus proinde Deus quoque recedit, quia Deum à se repellentes, Diabolo in cordibus suis aditum & incolatum indulgent.

Sap. 5. v. 7.

Monachus quidam semper hilaris fuit.

Petrus alias promptus in occasione præstandæ fidelit. defecit.

Matth. 26. v. 72. Matth. 26. v. 58.

Psal. 72. v. 27.

Concil. Trid. Sess. 6. c. 11. S. Basil. in c. 5. Isa.

Peccatores primò deserunt Deum.

3. *Væ eis! cum recessero ab eis*, Didacus Stella modum declarat, quo expulso ab anima Deo, Dæmon eamdem ingreditur, ait enim: *Peccatum Deum in anima per gratiam existentem ab ipsa rejicit, non eo modo, quo alter te fortior, & excellentior à loco aliquo expellit, nam peccatum non est fortius Deo; ejicit tamen illum per propria demerita; nam cum peccator Deum existentem in anima, vitiis turpitudinibusque inhonorat, tunc dicitur Deus ejici, & expelli à peccatore. Videt Deus, pluris æstimare nos stercora, glandes hujus mundi, quam ipsum, & ideo hospitium deserit, & abit, tot conviciis & injuriis affectus. Nam si tu in domo tua in capite mensæ Æthiopissam accumbere faceres immundam, incomptam, & inhonestam, & ipsa tamquam Domina sederet, uxori vero præciperes, quæ illustris & Princeps est, ut mensæ ministraret, nonne gravem injuriam Dominæ huic inferres? Hoc modo peccator cum Deo agit, suos appetitus & libidines pluris habet, quam illum, & creaturas creatori anteponit, propter quod molestè ferens hæc omnia, domum & hospitium Deus deserit.* Quid vero in hoc mirum est, si is, qui ex propria culpa Deum, qui summum bonum est, amittit, in omnia deinceps malorum & infelicitatum genera miserrime incidat? Rupertus Abbas à Glossa in Oseam citatus, inquit: *Non solum hoc malum eis erit, ut fiant absque liberis, sed postquam sic recessero ab eis, postquam tradidero eos in manu hostis, sequitur adhuc Væ, id est, judicium æternæ damnationis.* Quo loquendi modo ostendit, quod eo ipso, quo Deum amittimus, multa quoque bona temporalia amittamus, præterquam quod ad æternas ærumnas sustinendas condemnemur. Didacus Stella animæ peccato mortali obnoxiæ summam miseriam sequenti exponit haud inepta similitudine: *Quemadmodum*, inquit, *multi adversus viduam insurgere solent, quia neminem habet, qui suas partes possit defendere, ita omnes Dæmones, & omnes creaturæ insurgunt adversus animam, Dei præsidio & auxilio destitutam, unde Regius vates: Qui quærebant animam meam, consilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum, comprehendite, quia non est, qui eripiat*; Tametsi enim David à puero assuefactus fuerit dilacerandi ora leonum, interficiendi ursos, gygantes prosternendi, denique in gloriosissima vita sua plures numerandi victorias, quam dies, attamen se per adulterium Deum amisisse videns, coram inimicis suis formidare & contremiscere cœpit, metuens semper, ne propter peccatum suum iisdem in prædam cederet; In tantum enim antea metuebatur ab hostibus, velut invincibilis, in quantum Deum secum habebat; Unde ipsemet ait: *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Unde & inimici ejus eum extra Dei gratiam positum, & ad luendas adulterii & homicidii sui pœnas condemnatum esse scientes, licet ipsi viles & abjecti homines essent, illum licet numeroso & prævalido exercitu cinctum, haud secus ac vilem quemdam rusticum & pastorem ovium pessime tractarunt, prout constat de Nabal & Semei. Unde David merito cum S. Augustino dicere potuisset: *Heu Domine, vita mea, qui fecisti me, defensor vitæ meæ, miserere mei, spes mea, virtus mea, fortitudo mea, consolatio mea in die tribulationis meæ. Respice inimicos meos, & eripe me, fugiant à facie mea, quia oderunt me, & ego vivam in te, per te. Ipsi enim Domine consideraverunt me, videntes me sine te, despexerunt me. Diviserunt sibi vestimenta virtutum, quibus ornaveras me, fecerunt sibi viam per me, sub pedibus suis conculcaverunt me.* Samson quoque

Didac. Stel. in c. 11. Luc.

Ab anima dum expellitur Deus, quomodo eamdem intret Diabolus.

Rup. Abb. in Gloss. in Osee.

Didac. Stel. ibid.

Qui Deum dereliquit est ut derelicta vidua.

Psal. 70. v. 10.

Probatur in Davide.

Psal. 22. v. 4.

S. August. c. 6. Solilaq.

Qui ideo Deum rogat pro auxilio.

que leonem manibus suis discerpserat, cum maxilla asini mille Philisthæorum stragem instituit, solus validis exercitibus se victor objecit, & tamen postea inimicorum suorum præda, imo fabula factus est; siquidem eum erutis oculis excæcatum loco asini ad molendinum vertendum applicuerunt. Undenam vero hæc processit tam ingens mutatio? Nimirum peccatum carnale cum Dalila commissum, Spiritum divinum in corde ejus hactenus expulit: *Qui de somno consurgens, dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, & me excutiam, nesciens quod recessisset ab eo Dominus, quem cum apprehendissent, statim eruerunt oculos ejus, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt.* Dionysius Carthusianus in Opusculo, *de enormitate peccati*, ita scribit: *Cum Deus sit fons totius salutis, omnisque nobilitatis ac suavitatis origo causalis, constat, quod mens creata ab ipso aversa, vera beatitudine spolietur, spirituali gratuita nobilitate privetur, & omni sincera dulcedine denudetur.*

Samson punitus quia Deum reliquit. *Judic. 16. v. 20.*

Dion. Carth Opusc. de enorm. pecc. art. 3.

4. Simon de Cassia de malis homini à Deo derelicto obvenientibus, sequentes habet considerationes: *Qui relinquit Christum, vitam relinquit, & quærens vivere, fugit in mortem. Relinquens Christum, viam rectam, abhorrens, timoris agitatus à stimulo, fugiendo, vias ingreditur tenebrosas; proinde per sapientiam de iniquis dicitur: Relinquunt iter rectum, & ambulant vias tenebrosas. Relictor Christi vitam negavit, ipse siquidem secundum Apostolum est vita nostra, qua relicta omnis amaritudo subsequitur: Hinc per Prophetam dicitur: Vide quam malum & amarum est, te reliquisse Dominum Deum tuum. Isto malo nullum pejus, & amaritudo nulla sævior in sensibus adest, quam mortem incurrere, maxime si subsequatur æterna. Omnem obliquitatem fugiendo incurrit, qui Christum relinquit, quem credimus altissimam veritatem, de his siquidem ipse predixerat: Ego sum via, veritas, & vita. Relinquit sæpe amicum malefidus amicus, beneficus vero etiam in morte non deserit. Deficit in charitate, qui deserit non deserendum.* Idem pius author ad hoc, ut Deum numquam à nobis tepellamus, paulo post sequens subjungit efficacissimum motivum, inquiens: *Relinquere Christum, est invenire Sathanam. Tutius esset ad modicum mortis tolerare dolores, cum invincibili vita, quam modicum vivere præter ipsum.* S. Gregorius aliud considerat notabile damnum, quod ex Dei à nobis recessu in nos dimanat; Ait enim: *Quo longe nos conditor deserit, eo mens nostra insensibilius obdurescit, nulla, quæ Dei sunt, diligit, numquam superna concupiscit, & quia amoris intimi calorem non habet, frigida deorsum jacet, ac miserando modo fit quotidie tanto securior, quanto pejor, cumque unde sit lapsa non meminit, & supplicia secutura non metuit, quantum lugenda sit, nescit.* S. Isidorus ad hæc, & alia innumera mala, quæ ex hoc Dei à nobis recessu procedunt, se reflectens, inquit: *Ingemiscendum est jugiter, & postposita securitate lugendum, ne Dei secreto & justo judicio deseratur homo, & perdendus in potestate Dæmonum relinquatur, nam revera quem Deus deserit, Dæmones suscipiunt.* Basilius Magnus in Oratione quadam *de futuro judicio* hunc Dei à nobis recessum hisce ponderat emphaticis verbis: *Dei abalienatio, ac aversio, inter eas omnes pœnas, quæ in Gehenna expectantur, longe intolerabilior, ac gravior es est, qui plectitur.* Nihil autem deterius aut horribilius dici potest, quam quod amissio Dei, & infernus ad eamdem prorsus spectent Cathegoriam. Dionysius Alexandrinus

Simon de Cassia l. 13.

Quid sit Christum deserere describitur.

S. Greg. l. 9. Mor. c. 34. Alia similis descriptio.

S. Isid. l. 2. Solil. c. 15.

S. Basil. orat. 53

Quem Deus deserit, dæmones suscipiunt.

à S. Joanne Damasceno lib. 1. Parallel. cap. 12. citatus loquit: *Nihil exitiosius est, quam à Deo ita deseri, ut nulla nostri cura, & providentia tangatur, nec ullum ob gravissima crimina gravius supplicium irrogari potest, quam ut quispiam à Deo destituatur, qui enim Servatoris Dei ope ac præsidio caret, hic sub hostium ac prædonum potestate est.* Sententia quoque est S. Gregorii Nysseni dicentis: *Nulla alia mali substantia est, quam disjunctio a bono*; quod idem est ac si diceret, nullum dari posse majus malum, quam esse divisum à Deo omnium bonorum fonte.

Dionys. Alexand.

S. Greg. Nyss. de prof. virt.

5. Certum vero est, nihil à Deo nos separare posse, præterquam peccatum; Unde Psalmista ait: *Longe à peccatoribus salus*; & ideo certissimum est, omnem peccatorem sano rationis usu destitui, dum voluntarie hanc jacturam subdit, scilicet ut Deum amittat. Unde S. Basilius à S. Joanne Damasceno in supradicto loco citatus ait: *Acerbissimi cruciatus, apud eos qui mente præditi sunt, est à Deo sejungi.* Quisquis igitur pœnam acerbissimam esse non sentit, quando Deus ab anima sua recedit, se cerebrum & rationem amisisse manifeste indicat. Chrysologus de filio prodigo disserens verba illa ejusdem Parabolæ: *In se autem reversus*, considerat inquiens: *In se reversus est, in se ante redit, ut rediret ad patrem, qui à se ante recesserat, cum recessit a patre. A se migrat, & ab homine totus transit in bestiam paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus.* Porro per hunc patrem spiritualiter ille intelligitur, quem in oratione quotidiana invocamus, dicentes: *Pater noster, qui es in cœlis*, quisquis igitur ab hoc Patre se separat, is se in bestiam degenerasse, & extra se positum esse significat. S. Augustinus in soliloquiis suis miserum statum suum, in quo erat, quando priusquam in aquis Baptismalibus regeneraretur, à Deo prorsus divisus licentiosam vitam agebat, in hæc verba deplorat: *Cum fui sine te, non fui, sed nihil fui, & ideo cæcus eram, surdus, & insensibilis, quia nec bonum discernebam, nec malum fugiebam, nec dolorem vulnerum sentiebam, nec tenebras meas videbam, quia eram sine te vera luce, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Væ mihi, vulneraverunt me, & non dolui, traxerunt, & non sensi, quia nihil eram, quia sine vita eram, quæ est verbum, per quod facta sunt omnia. Ideo Domine, lux mea, inimici mei de me fecerunt quæcumque voluerunt, percusserunt, nudaverunt, polluerunt, corruperunt, vulneraverunt, & occiderunt me, quia recessi à te, & factus sum nihil sine te.* Idem S. Doctor jam mirabiliter conversus, & à Deo illustratus in sermone quodam cuidam impio in hæc verba improperat: *An vero non in te sunt viscera Christiana miserationis, ut plangas corpus, a quo discessit anima, & non plangas animam, a qua recessit Deus?* Quænam divisio tibi lachrymabilior esse videtur, an illa, qua anima dividitur à corpore nostro, an vero ea, qua Deus recedit anima? Enimvero quam hic recessus sit deplorabilis D. Chrysologus sequentibus verbis exponit: *Quomodo mortui sepeliunt mortuos suos? fratres, ipse dixit: Ego sum vita; quod est anima corpori, hoc est anima Christus; sine anima corpus non vivit, non vivit anima sine Christo; recedente anima mox corpori fœtor, corruptio, putredo, vermis, cinis, horror & omnia visu detestabilia succedunt.* Porro separationem, qua Deus ab anima recedit, incomparabiliter pejorem esse ex sequentibus ejusdem Chrysologi verbis deducitur: *Discedente Deo, confestim venit in animam peccatorum fœtor, corruptio criminum, vitiorum*

Psal. 118. v. 155.

S. Basilius intelligenti maxima est pœna separatio à Deo.

Chrysolog. serm. 2.

Sententia S. August. de vita sua licentiosa.

S. Aug. ibid.

S. August. serm. 14. de Sanctis.

Chrysolog. serm. 19.

Miserabilior est recessus à Deo quam animæ à corpore.

rum putredo, conscientiæ vermis, & fit in corporis sepulchro vivo funus anima jam sepulta. Confirmari idipsum potest authoritate S. Bernardi, qui in sermone quodam super Psalmum; *Qui habitat*, ita scribit: *Cavendum magis peccatum, quam peccati pœna, & eo studiosius a malo, quam a flagello declinandum, & infelicius omnino fit à Deo animam, quam a corpore separari.* Quot sunt, qui lachrymantur & amarè deplangunt substantiæ suæ, messium, gregum, aliarumque facultatum amissarum, vel direptarum jacturam, & tamen se effræni appetitui suo satisfaciendo divinam amisisse gratiam & amicitiam cum risu referunt. Audiamus nobilem quamdam Doctoris Seraphici ponderationem, aptam nimirum, ad confundendum unumquemque, qui quam per peccatum patitur Dei jacturam, inconsolabiliter non deplorat; Ita enim scribit: *Perdit homo bovem, & solicite eum quærit, perdit equum, & non quiescit, perdit ovem, & post eam vadit, sed perdit homo peccando Christum, & quiescit, comedit, & bibit, & non quærit.* Quanta cum solicitudine custodiuntur vestimenta, vel aurea argenteaque supellex, maxime ea, quæ pretiosior est? Quot clavibus subjicitur, ne diripiatur? Divinæ autem gratiæ, quæ animarum nostrarum thesaurus est, quænam nobis est cura, quænam solicitudo pro hac geritur, ne nobis eripiatur? *Quid tantopere servas, quod auferre potest scintilla ignis, & aliqua parva bestiola?* Inquit S. Augustinus. Salvatorem nostrum ejusque amorem, quo cœlum à nobis comparatur, cum gaudio & risu abjicimus, & conculcamus, ut turpi aliquo scorto potiri valeamus. Verum enim vero bene nobis advertendum est, quod tametsi Deus per gratiam suam procul à nobis sit positus, ejus tamen nobis immittenda supplicia procul à nobis minime absint; id quod S. Bernardinus opportune indicat, dicens; *Qui elongant se à te, peribunt. Licet enim Deus ubique sit, atque* Jerem. 23. dicat? *Deus è vicino ego sum, & non Deus de longe, longe tamen est ab impiis per gratiam, licet eis sit de prope per justitiam.* Unde notanter Psalmista ait: *Quia ecce qui elongant se à te*, non dicit *se à se*, cum hominibus sit semper prope, justis per gratiam, malis autem per justitiam. Quod si is, qui magnis beneficiis, divitiis, & honoribus virum quemdam antea vilem, pauperem, & ignorantem affecerat, postea ab eodem turpiter repelleretur, ut jurato ejus inimico, mortem ei machinanti, hospitium exhibeat, quonam talis ingratus castigandus esset supplicio? Quousque vero Deus hominem terræ vermiculum evexit? ad quos honores sublimavit? quantâ naturæ nobilitate eum insignivit? Et tamen ingratus hic homo Deum benefactorem suum à se repellit, ut Dæmoni & peccato in animam suam aditum dare possit, jure igitur meretur, ut Deum ultorem sibi vicinum habeat, qui ultrice severæ suæ justitiæ rhomphæa in eum animadvertat.

S. Bernard. ser. 10. in Psalm. Qui habitat.
Maxima incuria hominum de sua salute.
S. Bonav. ser. de S. Maria Magd.
S. August.
Deus se derelinquentes puniendo non deserit.
Bernardin. t. 1. ser. 21. art. 2. c. 7.

6. Enimvero (quod ad nostram consolationem prætereundum non est) in hac jactura, per quam Deum amisimus, hoc habemus præclarum Privilegium, quod Deum, ejusque amicitiam recuperare valeamus. S. Hieronymus super illa verba Isaiæ: *Quærite Dominum, dum inveniri potest*, ita scribit: *Quomodo quæratur Deus in alio loco plenius dicitur. Sapite de Domino in bonitate; unde & nos scientes illud dictum de peccatoribus: Qui longe recedunt à te peribunt, sequamur ad Dominum: Quo ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam? invocemus eũ, dum prope est, ne nostris vitiis, atque peccatis procul recedat, appropinquat enim appropinquantibus sibi, & filio longe post tempore revertenti latus occurrit.*

Deus resipiscentibus reconciliatur.
Isa. 55. v. 6.
S. Hieron. ib.
Psal. 70. v. 12.

7. Ex quo Philisthæi probè sciebant, quanam in re Samsonis fortitudo consisteret, scilicet, quod in capillis ejus lateret, merito inquiri potest, quare non fuerint soliciti quoad illos continuo radendos, ne in altum excrescerent. Respondet Abulensis: *Putabant ipsum à Deo desertum esse*; qua quidem in re minime errabant, quia Samson à Deo derelictus fuit, postquam impurus Dalilæ amoribus deditus esse cœpit: verumtamen non intellexerunt, ipsum facile per interiores veræ compunctionis & pœnitentiæ actus cum Deo se reconciliare, eumque placare, & consequenter amissam fortitudinem recuperare potuisse, quemadmodum postea reipsa recuperavit, nam ad pristinam suam reversus fortitudinem domum prætoriam, in qua Philisthæi Senatores considebant, subvertens, eosdem sub illius ruinis sepelivit. Idipsum quoque quilibet peccator facere potest, nam per veram contritionem, & Sacramentalem pœnitentiam efficere potest, ut Deus vicissim animam ejus ingrediatur, omnesque inde exterminet inimicos infernales, & peccatum exturbet.

Abulens. qu. 25. in Judic.
Quare Philisthæi Samsoni capto non continuo abraserint crines.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Propter peccatum mortale, omnia bonorum operum merita, ante illius commissionem comparata, destruuntur.

THEMA.

Si averterit se justus à justitia sua; & fecerit iniquitatem, ... numquid vivet? Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. Ezech. 18. ℣. 24.

1. HOc frenum solum cuilibet Christiano sufficere deberet, ad eum à mortali Dei offensa deterrendum, si videlicet per veram fidem apprehendat, quod omnia bonorum operum merita, quæ per longum vitæ suæ decursum laboriose sibi comparaverat, per unicam dumtaxat divinorum præceptorum transgressionem mortalem, plane amittantur; *Si averterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem, ... omnes justitiæ ejus; quas fecerat, non recordabuntur.* Ubi in primis ponderanda est dictio illa, *omnes*, quidquid enim per triginta vel quinquaginta annos boni operatus fuit, plane deperditur; ad eum fere modum, ac si interminabilis quidam Oceanus Nectare & Ambrosia plenus, per unicam dumtaxat fellis guttam amaricaretur. Detur v. g. anima quædam omnino sanctissima, quæ omnium beatorum cœlestis Paradisi merita sibi comparaverit, adeo ut vere dicere possit: *In plenitudine sanctorum detentio mea*, si tamen in hanc unicum dumtaxat peccatum mortale aditum habere queat, hoc ipsum ad omnia illa dona, gratias, virtutes, merita, aliaque innumera bona, quibus redundabat, destruenda, nec non ad hominem illum, Dei inimicum, & inferni mancipium faciendum, abunde sufficiet, quia omnes justitiæ, quas fecerant, non recordabuntur, Ex hac igitur veritate clare cognosci potest, quam sit pestilens illud peccati lethiferum venenum.

Unicum peccatum mortale sufficit ad omnia præhabita merita mortificanda.
Eccl. 24. v. 16.

2. Gedeon septuaginta habebat filios legitimos, naturales, & unicum dumtaxat filium spurium, nomine Abimelech, qui ab immani superbia sua extimulatus, & regnandi avidus omnes septuaginta fratres suos necavit, dicente Scriptura: *Occidit fratres suos filios Jerobaal, septuaginta viros super lapidem unum.* Eheu, quot sunt, qui numerosam quidem habent filiorum multitudinem, qui omnes ad regnandum in cœlo idonei essent, id est, plurima opera vitæ æternæ meritoria haberent, quæ tamen omnia per unius filii spurii superbiam misere interimuntur, quia *initium omnis peccati superbia?* Sine dubio sæpius admirati fueritis illud

Judic. 9. 5.
Tyrannis Abimelech
Eccl. 10. 15.

Syna-

Synagogæ a Deo in lege scripta impositum præceptum: *Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel:* Quid enim Deo intererat, quod populus ejus panem comederet fermentatum, qui in semetipso saluti non est noxius, quin potius sapidus, ut proinde sub eadem pœna panem fermentatum in domibus conservari prohibuerit: *Non erit fermentum in domibus vestris?* Pettus Cellensis huic dubio respondet, reflectendo se ad illud Apostoli effatum: *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio: Sicut enim modicum fermentum totam massam corrumpit*, ita quoque unicum dumtaxar peccatum mortale, ad corrumpendum, id est, ad reddendum inutilia innumera Sanctorum & perfectorum operum merita abunde sufficit; Unde Ecclesiastes ait: *Qui in uno peccaverit, multa bona perdet.*

Exod. 12. v. 15.

Quare Judæis fuerit prohibitum vesci fermentato.

1. Cor. 5. 6.

Petrus Cellens. lib. de Pat, ib. c. 3.

Eccl. 9. v. 18.

3. Omnibus passim nota est Patabola illa, vel ut alii volunt, Historia infelicis illius hominis, qui ab Jerusalem in Jericho descendens, & in latrones incidens, rebus omnibus, quas habebat, fuit exutus. S. Bernardinus idipsum applicat ad spoliationem, quam peccatum in anima facit; ait enim: *Maledictio peccati est, quia peccatum est omnis boni spoliativum & fugativum, quia cum tu peccasti, omnia bona, quæ toto tempore vitæ tuæ fecisti, fugantur, & delentur, & perduntur, & hoc est, quod multum me fecit tremiscere. O frater Bernardine, quid facient memorati peccatores? ex quo tu vides, quod ille, qui semper bene, & virtuose toto tempore vitæ suæ vixerit, & in solo puncto mortis, propter unum solum peccatum mortale damnabitur?* S. Antonius de Padua, hanc despoliationem ad vivum expteffutus, sequentem adducit civitatis ab inimicis deprædatæ similitudinem inquiens: *Perdit populum multum, quia omnia præcedentia opera annihilat, accipit spolia, quia ipsam (scilicet animam) spoliat gratia; succendit eam igni, id est, quasi fervorem mali desiderii excitat: destruit domos, id est, habitaculum conscientiæ: dissipat muros, id est, divina præcepta, quibus ab hostibus defendebatur: captivat mulieres, id est, opera misericordiæ: natos, id est, stabilitatem; pecora, id est, simplicitatem cordis, vel domos destructas possumus intelligere exempla sanctorum, in quibus debet homo habitare, quæ omnia exciduntur a corde.* Deus Apocalypsi cap. 3. Sancto Joanni præcepit, ut ad Episcopum Sardis in hæc verba scriberet: *Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es. Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant, non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.* Prælatus ille Sardensis, in conceptu quidem populi habebatur tamquam vir valde spiritualis, & perfectus; & tamen licet in multis actionibus virtuose operaretur, peccato aliquo occulto coinquinatus erat, quo omnia ejus opera, cunctaque vitæ suæ merita inutilia reddebantur, & nulla. Audiamus hac de re sanctum Anselmum in hæc verba differentem: *Scio opera tua, &c. id est, quod in operibus tuis amas humanam laudem, & mortuus es in peccatis, quia qui in uno offendit, omnium est reus. Esto vigilans, id est, ideo esto diligens, & solicitus de salute, & confirma cætera. Hic innuitur, quod qui in aliquo criminali invenitur, perdit omnia benefacta, quantum ad salvationem, cum dicitur, moritura erant, illo autem correcto, omnia simul valent ad vitam. Vigila dico, non enim invenio opera tua plena, non sunt plena opera, quia sunt sine charitate; vel quoniam fiunt pro laude, vel quoniam sunt associata alicui criminali; coram Deo, licet in facie hominis plena sunt, Deo tamen non sunt.*

S. Bernard. t. 4. ser. 42. par. 1. princip.

Vulneratio Evangelica denotat effectum peccati.

S. Anton. de Pad. in Dom. Pass.

Peccatum spoliat animam ut hostis Civitatem.

Apoc. 3. v. 1.

Historia de Sancto coram mundo non Deo.

S. Ansel. ib.

4. Quid dicturus esses de illo, qui cum per triginta, vel quadraginta annos, inter varias maris tempestates, ab uno polo ad alterum navigando, ingenti cum labore, magnum sibi comparasset divitiarum thesaurum, eumdem tamen unico taxillorum jactu insolenter perderet? Hæc propria est multorum Christianorum stultitia, qui postquam longo tempore in divino servitio, in jejuniis, ciliciis, operibus misericordiæ corporalibus, & spiritualibus, sanctisque peregrinationibus, multo labore sudarunt, attamen quidquid per ea lucrati fuerunt, pro momentanea voluptate, pro vili aliquo interesse, aut vana reputatione, à se abjiciunt, & disperdunt. Basilius Magnus, à sancto Joanne Damasceno in lib. 1. Parallel. cap. 24. ad propositum nostrum præclarè in hæc verba scribit: *Miserandum sanè spectaculum. Post jejunium, post asperam degendæ vitæ rationem, post assiduas preces, post uberes lachrymas, post continentiam annorum fortasse viginti, aut triginta, propter unius negligentiam, & incursum, omnibus orbari, ac similem esse eum, qui mandatorum divinorum operatione ac quæstu affluebat, locupletissimo cuidam negotiatori, qui amplissimas merces secum efferens, ac secundo vento periculosa maria emensus, in ipso littore fractâ navi, omnibus opibus repente privatur; siquidem hic quoque ea, quæ innumeris laboribus, & sudoribus quæsiverat, unico Dæmonis impetu perdat, peccato nimirum, non secus ac sævo quodam turbine pressus ac submersus. Huic sane, qui virtutes omnes tamquam naufragio amiserit, vox hæc convenit: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Apud Abdiam Prophetam dicitur: *Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? Nonne furati essent sufficientia sibi? si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi?* Nullus enim reperitur tam avidus, & avarus latro, qui domus despolians, potiorem saltem facultatum partem in eadem non relinquat, sed omnia rapiat, nec tam cupidus ullus erit vindemiator, qui dum vineæ alicujus uvas decerpit, hinc inde non aliquos superstites botros relinquat. Qua in similitudine egregiè expressam videmus infinitam peccati mortalis malitiam, siquidem hoc velut insatiabilis quidam latro, omnes meritorum operumque bonorum divitias, quas in anima invenit, diripit; *omnes justitiæ, quas fecerat, non recordabuntur*, Doctoris Angelici axioma est; *Sola gratia omne bonum naturæ superat*; quantus igitur & quam rapax est latro peccati, qui animam omnibus gratiis cœlestibus, virtutibus, donis Spiritus Sancti, cunctisque aliis bonis per integrum sæculum pro cœlo possidendo comparatis despoliat, & denudat.

Similitudo moralis.

S. Basil. hom. in Princip. Proverb.

Abdiæ 5.

Peccatum est Latro insatiabilis.

S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 9. ad 2.

5. S. Vincentius Ferrerius de filio prodigo, qui *dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose*, ita scribit: *Ex isto textu habetur, quod quilibet, qui peccat mortaliter, perdit omnia bona, & merita, quæ congregavit. Unde si quis haberet omnia merita Prophetarum & Apostolorum, si peccaret mortaliter, statim perderet omnia illa, & nihil remaneret sibi. Peccatum mortale adinstar mortis omnia mortificat. In morte homo omnia dimittit, etiamsi esset Dominus totius mundi, sic peccatum mortale aufert homini omnia merita; Non solum perduntur virtutes contrariæ, sed etiam omnia alia v. g. si perdat per superbiam, non credas, solum perdere merita, quæ acquisisti per humilitatem, sed etiam omnia alia; ratio est, quia omnia merita in gratia Dei fundantur, qua perdita, omnia merita perduntur, quia destructo fundamento, cadit omne ædificium.*

S. Vincent. Ferr. serm. 2. in Sabb. post Reminiscere.

Offendens in uno factus est omnium reus.

6. Apud Aggæum cap. 1. dicitur: *Seminastis multum, & intulistis parum, comedistis, & non estis sa-*

Agg. 1. v. 6.

tiati, bibistis, & non estis inebriati, operuistis vos, & non estis calefacti; & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum. Accidit nonnumquam in Apulia, quod dum messores in procinctu sunt, demerendi copiosam frumentorum segetem ex improviso in agris illis innumeram deprehendant murium multitudinem, omnia frumenta devorantium; quo in casu vere dici potest, *seminastis multum, & intulistis parum*; Quod idem dici potest illis, qui diuturno tempore in Dei quidem servitio laborarunt, at vero dum in propinquo est tempus colligendi fructum, in culpam mortalem se seduci permittunt, quæ licet unica sit, ad absorbenda & consumenda omnia illorum bonorum operum, in quibus hactenus se exercuerant merita, sufficit. Qui in sacculum pertusum argentum & aurum immittit, omnia perdit, quia quod superius ingreditur, inferius excidit, & disperditur. Unde Aggæus, ut interpres quidam exponit, prædictis verbis vult dicere; *qui acquirit aliqua merita per opera virtuosa, ea amittit per peccatum, quod postea committit, sicut tale, quod perforet, id est, tollat unitatem animæ ejus, ut est mortale.* S. Antoninus ait: *Peccatum spoliat hominem cunctis bonis spiritualibus, quod dixit Luca 1. Beata Maria, divites, scilicet meritis dimisit inanes, id est, vacuos. Thesaurorum 1. Manum suam misit, scilicet hostis diabolus, vel peccatum, ad omnia desiderabilia ejus, id est, pretiosa auferendo. In hujus figuram Judicum 6. habetur, quod post septem annos veniebant Madianitæ in terram Israel, postquam malum fecerant in conspectu Domini filii Israel, & cuncta vastabant, & nihil omnino relinquebant ad vitam pertinens. Sic Dæmones peccatoribus malum facientibus, & sibi servientibus in septem peccatis mortalibus, faciunt, quia spoliant animam virtutibus, nec relinquunt in ea aliquid pertinens ad vitam gratiæ vel gloriæ.*

Historia.

S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 6. §. 7. Figura ex veteri testamento.

7. Quonam putas nomine Job peccatores appellat? vocat illos rebelles, dicens: *Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus.* Rebelles autem, ut per experientiam constat, non solum privatione gratiæ principis, verum etiam omnium bonorum confiscatione castigantur, insuper ab omnibus officiis, honoribus, & præeminentiis, quibus gaudebant, exauthorantur. Unde cum Siba Miphiboseth Dominum suum de rebellionis, seu proditionis crimine accusasset, David eumdem sine ullo alio processu omnibus, quæ possidebat, privavit. Ecce igitur tibi pœnam, quæ Dei rebelles consequitur, non solum enim ab amicitia Dei excidunt, verum etiam omnibus spoliantur meritis, quæ sibi acquisierant, ut in regno cœlorum filii sui fierent cohæredes. Doctor Seraphicus S. Bonaventura pulchram hanc in rem adducit similitudinem, inquiens: *Nota, quod peccatum est sicut putredo in pomo, sicut enim putredo aufert pomo decorem, colorem, saporem, odorem, sic peccatum aufert animæ decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ; Unde dicitur: Quasi putredo consumendus sum.*

Judic. 6. Rebellium pœna. Job 24. 13.

S. Bonav. Dieta Salut. tit. 1. c. 2. Job. 13.

8. Incarnata Sapientia, ut hactenus dicta clarius intelligeremus, paulo ante insinuatam miserabilis viatoris illius, qui priusquam in Jericho appelleret, à latronibus despoliatus fuit Lucæ 10. proposuit parabolam, *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum.* Porro per hunc despoliatum nonnulli interpretes protoparentem nostrum intelligunt, qui ab Jerusalem, id est, à statu innocentiæ & justitiæ originalis in miserabilem incidit peccati statum, in quo inæstimabilibus despoliatus fuit Thesauris, quibus à Deo locupletatus fuerat, dicente Psalmista: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, &c.* S. Augustinus ait: *Incidit in latrones, id est, in potestatem Angelorum noctis; qui se transfigurant in Angelos lucis.* Porro dispretorum spoliorum qualitatem Salmeron insinuat, dicens: *Despoliaverunt eum gratuitis & divinis donis, quæ interna animæ vestimenta sunt, ut gratia adoptionis, sapientia infusa, justitia originalis, immortalitatis vestis, tunica fides, fascia spes, quæ constringit pectus, toga charitatis, cingulo castitatis, in auribus obedientia, armillis bonorum operum: Et ideo ut se cognoverunt esse nudos,* ut facer textus inquit, ficulneæ frondibus sese contexerunt; O quam miserabilis est hæc commutatio! Quæ enim proportio esse potest inter illa folia, & inter pretiosissimam & inæstimabilem innocentiæ & justitiæ originalis, gratiarum & donorum supernaturalium & cœlestium chlamydem, qua propter transgressionem suam exuti fuere? David celeberrimum illum Psalmum 118. ab his verbis exorditur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*; Tandem vero ad divinæ legis transgressores descendens, sequentem statuit conclusionem: *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt?* Quæ verba difficultatem in se haud modicam continent. Ergone enim quotquot post peractam diuturno tempore irreprehensibilem vitam, tandem in peccatum mortale inciderunt, à viis Dei aberrarunt? Idem Regius Propheta, qui conclusionem hanc statuit, ante adulterium, & homicidium commissum se gloriatus fuit, dicens: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ; Viam mandatorum tuorum cucurri, &c.* Quo igitur modo asseretur potest, quod in viis Dei non ambulatint, qui operantur iniquitatem? Facilis ad hoc est responsio, eo ipso enim, quo quis per peccatum mortale divinam gratiam, & consequenter omnia bonorum merita hactenus comparata (quæ divinæ gratiæ innituntur) amittit, in eodem statu censetur, ac si pedem suum divinis semitis numquam intulisset, quia *justitia ejus, quas fecerat, non recordabuntur.*

Per spoliatum in Evangelio quidam Adamum intelligunt. Luc. 10. v. 30.

S. Aug. l. 2. quæst. Evang. Salmeron. t. 7. tr. 16. Bona quibus fuerit spoliatus.

Gen. 3. v. 7.

Psal. 118. v. 1.

Movetur difficultas ex loco Psalmi.

Psal. 100. v. 2. Psal. 118. v. 32.

9. Idem Regius Psaltes in alio quodam Psalmo ait: *In circuitu impii ambulant*, circa quæ verba S. Bernardus notat, quod *qui in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed nihil proficit*; qui enim in gyrum gradiatur, quanto magis à termino, à quo recedit, tanto magis ad eumdem redeundo appropinquat, quantumcumque enim ambulat, semper ad terminum, unde incepit, revertitur; Talis quoque est via, per quam impius incedit; licet enim aliquanto tempore in via præceptorum divinorum progressus fuerit, attamen quamdiu in affectu peccati continuat, semper ad principium sui motus retrocedit. S. Bernardus in uno ex sermonibus *de modo bene vivendi*, ait: *Per unum malum pereunt multa bona; Custodi animam tuam à peccato; quia in uno peccavit, factus est omnium reus; Per unum peccatum multa justitia pereunt.*

Psal. 11. v. 9. Quid sit ambulare in circuitu. Resolvitur.

S. Bernard. serm. 26. de modo bene vivendi.

10. In Epistola prima Joannis cap. 3. dicitur: *Omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.* At vero quis est, qui nesciat, multos eximios Dei servos illum offendisse, de quibus tamen dubium esse nequit, quin illum viderint, & cognoverint? S. Petrus Dei filium præ cunctis aliis Apostolis perfectissime noverat, siquidem admirabilem hanc fidei ediderat professionem: *Tu es Christus filius Dei vivi*, Idem quoque illum sæpius intuitive vidit, & tamen eumdem postea negavit; qua igitur ratione S. Joannes asserit; *Omnis, qui peccat, non vidit eum, nec*

1. Joan. 3. v. 6.

Alia difficultas movetur & solvitur ex evangelio. nec cognovit? Respondetur; Quod quisquis in peccato suo persistit, ac perseverat, eo ipso, quo peccatum illud ad pedes Confessarii non detestatur, nec deponit, eodem modo se habeat, ac si numquam Deum vidisset, & cognovisset; imo hæc cognitio ei ad æternæ salutis comparationem non solum non proderit, verum etiam potius oberit, quia *sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus*. Didacus Stella ad insinuandum effectum, quem peccatum in anima illius, qui antea in gratia Dei fuerat, producit, sequenti utitur similitudine: *Quemadmodum in discessu Regis omnes, qui sunt in curia, abeunt, ita cum Deus discedit ab anima, omnia bona opera, quæ peccator in statu gratiæ est operatus, amittit, & nullius sunt valoris.* Apud Isaiam dicitur: *Desolabitur sicut in vastitate hostili, & derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario*; quod vaticinium dictus Propheta de illo edidit exterminio, quod Jerosolymæ tandem supervenit, hanc enim prædicebat redigendam in illum statum, in quo est tugurium aliquod extemporaneum, in vinea vel in agro cucumerum erectum, hoc enim pro eo solum tempore durat, quo vel uvæ in vinea, vel cucumeres in cucumerario colliguntur, & custodiuntur, postea vero in ignem conjicitur. Anima in gratia Dei constituta, per Jerosolymam typice designatur; At vero si eadem ab inimico per peccatum invadatur, *desolabitur sicut in vastitate hostili*. Enimvero quando in civitate aliqua in constanti pace vivitur, magnus ad eam quotidie est viatorum negotiantium, & incolarum concursus, rigida quoque in ea regnare solet justitia, vigetque ingens abundantia, tranquillitas, & civium unio, soletque in ea optimum florere regimen; at vero postquam ab inimicis aggressa, & invasa fuit, in lapidum redigitur cumulum, fitque scorpionum, & ferarum receptaculum, ac in tantam redigitur miseriam, ut demolitorum mœnium vix reliquantur vestigia, per quam quidem metaphoram Isaias veram sanctæ illius civitatis desolationem delineare voluit, spiritualiter autem etiam describere intendit desolationem animæ illius, in quam inimicus infernalis per peccatum mortale ingressus fuit, dum enim hanc deprædatur, omnia donorum, virtutum, gratiarum, & meritorum bona, quæ antea possidebat, diripit, & devastat. Deus in libro Proverbiorum inquit: *Qui in me peccaverit, lædet animam suam*, Pagninus legit: *expoliat animam suam*; adeoque de illa dici potest, quod ibi nullus sit ordo, sed sempiternus horror inhabitet. S. Bonaventura ait: *Peccatum annihilat hominem, & deficere facit à vero esse.* S. Augustinus hanc desolationem, quam peccatum in animam inducit, his verbis exponit: *Peccata non habent substantiam, inopiam habent, non substantiam, egestatem habent, non substantiam. Itaque exemplo filii prodigi ostendit, inquiens: Nostis quia minor filius peregrinatus est, & dixit Patri: Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Quid tibi vis? Melius apud Patrem servatur, sua est. Dilapidare illam vis? Proficiscens longius? vivens prodige cum meretricibus perdidit totam substantiam, egens remansit, porcos pavit, in egestate sua patris divitias recordatur, considerent ergo omnes peccata sua, videant si habeant substantiam ipsa peccata.*

Didac. Stell. in c. 11. Luc.

Isai. 1. v. 7.

Similitudo à tugurio desumpta.

Alia de Civitate florente, quæ ab hostibus vastatur.

Prov. 8. v. 36.

S. Bonav. 1. 7. comp. Theol. Verit. lib. 3. cap. 1.

S. August. in Psal. 123.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Varia examinantur mala, à peccato in animam ream derivanda.

THEMA.

Qui custodit præceptum, non experietur quidquam mali. Ecclesiastæ 8. v. 5.

1. Quod si vera est illa regula, qua dicitur: *Contrariorum est eadem disciplina*, sequitur necessario, quod cum sapiens de divinani legem observantibus dixerit: *Qui custodit præceptum, non experietur quidquam mali*, transgressoribus ejusdem legis omne malum evenire debeat, maxime causa peccati omni bono priventur. Doctrina est Episcopi Bellovacensis: *Si peccatum non esset, nihil posset esse, quod homini obesset, si peccatum non esset, quidquid est, homini prodesset*, Ecclesiasticus ait: *Bona bonis creata sunt ab initio.* Omnes enim creaturæ homini subjectæ & obedientes erant, quamdiu innocentia & justitia originali condecorabatur, tunc enim verum erat illud Psalmistæ: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*; subdit vero Ecclesiasticus: *Sic nequissimis bona, & mala.* Idem, postquam multa enumerasset bona naturalia, subjungit: *Hæc omnia sanctis in bona, sic & impiis, & peccatoribus in mala convertentur.* Regius Psaltes de Protoparente nostro ait: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, Et constituisti eum super opera manuum tuarum*; At vero quo tempore Deus hoc fecit? tunc nimirum, quando justitia originali amictus erat, quia postquam simul cum Eva divinum prævaricatus est præceptum, mox *cognoverunt se esse nudos.* S. Ambrosius ad illum se reflectens diem, quo Deus Adam interrogavit: *Adam ubi es?* inquit: *Quid est, Adam ubi es? id est, non in quo, sed in quibus es? non ergo interrogatio est, sed increpatio; quasi diceret: De quibus bonis, de qua beatitudine, de qua gratia, in quam miseriam recidisti?* Idem S. Doctor in capite præcedenti eosdem folios se vestientes considerans, dixerat: *Docet me Adam quæ sint folia, qui postea quam peccavit, de foliis ficus fecerit sibi succinctorium, qui magis de fructibus ejus gustare debuerit. Justus fructum eligit, folia peccator. Quis est fructus? Fructus, inquit, spiritus, est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, modestia, continentia, dilectio. Non habebat fructum, qui gaudium non habebat; non habebat fidem, qui prævaricatus erat mandatum Dei; non habebat continentiam, qui de interdicto sibi gustaverat ligno. Ergo quicumque prævaricatur mandatum Dei, spoliatur, atque nudatur.* Vultisne scire, qualisnam fuerit hæc nuditas? Nimirum nuditas à divinâ gratiâ, cui proprium est, hominem in oculis Dei facere gratum & acceptabilem, unde manserunt deformes, inimici, & filii iræ, licet ad imaginem & similitudinem creatoris plasmati fuissent, hanc enim adeo deformarunt, ut Psalmista dicat: *Cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis:* Spoliati fuerunt jure, quod habebant ad gloriam, & condemnati secundùm præsentem justitiam ad æternæ perditionis barathrum; perdiderunt illum amorem, quo antea Deum plus amabant quam semetipsos; spoliati fuerunt justitia originali, quæ sensum reprimendi, illumque rectæ rationi perfecte subjiciendi virtutem habebat; abjecerunt dona Spiritus Sancti, gratiam sanctificantem, & merita hactenus acquisita, nec non omnes thesauros, quos Deus plena manu in ipsos effuderat. Quærunt nonnulli interpretes, cur Deus Paradisum terrestrem adeo amœnum, & deliciosum pro homine plantarit, quem sciebat brevissimo temporis spatio eo gavisurum, inde-

Contrariorum eadem est disciplina.

Bellovac. Serm. Mor. l. 3. dist. 19. part. 2.

Eccl. 39. v. 30.

Ps. 8. v. 7.

Ibid. v. 32.

Ps. 8. v. 6.

Ibid. v. 7.

Gen. 3. v. 7.

Ibid. v. 9.

S. Ambr. lib. de Parad. cap. 14.

Ibid. c. 13.

Prævaricatores privantur omnibus bonis.

Psal. 48. v. 13.

Quibus bonis primi Parentes fuerint denudati.

Quare Deus plantaverit paradisum pro tam brevi tempore.

Prov. 8. v. 31.

Resolvitur.

indeque quantocius expellendum esse. Ad quod in primis responderi posset, Deum per hoc homini ad instar parvi mundi creato suum manifestare voluisse amorem, & æstimationem, quanti nimirum illum faceret, verumque esse quod Sapiens in persona Dei inquit: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*; ex alia vero parte etiam patefacere voluit, quanto prosequatur odio peccatum, quamque severe illud castiget. S. Bonaventura aliam illius reddit rationem, inquiens: *Ut per ejus ejectionem de Paradiso de loco voluptatis cognosceret sensibiliter, quanta bona spiritualia per culpam amisisset.*

S. Bonav. Sentent. 2. distinct. 17.

2. In libro Machabæorum cap. 1. Primum spolium primaque ab impio Rege Antiocho in templo Jerosolymitano capta præda his verbis describitur: *Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis & libatoria, &c. Omnia in figura contingebant illis*, hæc enim templi deprædatio illud præsignabat spolium, quod peccatum è Mystico animæ Christianæ templo (*templum Dei, … quod estis vos*) diripere solet. Unde S. Antoninus ait: *Intrat templum Dei, scilicet cor, cum superbia, & aufert septem genera bonorum spiritualium ibi figurata. Primo quidem altare aureum, quod significat Christum. Secundo aufert candelabrum cum septem lucernis, id est, gratiam Spiritus sancti cum septem donis ejus. Tertio furatur mensam propositionis, in qua continue manebant duodecim panes propositionis, & hæc est fidei formata cum duodecim Articulis. Quarto aufert de templo animæ cortinas; seu vela de quatuor coloribus, quæ significant quatuor virtutes Cardinales, prudentiam, justitiam, fortitudinem, & temperantiam; imo vasa templi, & libatoria, id est, in quibus solida ponebantur, ut farina, vel panis, vel hujusmodi, & significant pertinentia ad spem, quæ futuram beatitudinem facit prælibare. Phialas quoque, in quibus continebantur liquida, ut vinum, oleum, & hujusmodi; & significant viscera pietatis, ut colliquescat lachrymis compunctionis, devotionis, & compassionis. Mortariola etiam, in quibus aromata, & thus, & thymiama redigebantur in pulverem, quæ sunt meditationes & affectiones humilitatis, quod cæteras virtutes humiliant, & quasi in pulverem redigunt odoriferum, dum humilia de se sentit virtuosus. Quinto vela, seu cortinas de sagis cilicinis, id est fructum, seu opus pœnitentiæ, & austeritatis. Sexto ornamentum aureum scilicet charitatis & coronæ promiæ: Septimo aufert, vasa concupiscibilia, id est, opera facta in gratia, quoad meritum, dum moratur in peccato.*

1. Machab. 1. v. 23.

1. Cor. 3. 17.

S. Antonin. 4. par. 14. cap. 6. §. 7.

Privatur hanc septem bonis per peccatum.

3. Increata & incarnata Sapientia parabolam filii prodigi, velut doctrinam quamdam nobis tradere voluit, ad cognoscendum inde deplorabilem statum, in quem impius per peccatum præcipitatur; Etenim omnem suam dissipavit substantiam. Unde Chrysologus ait: *Ecce quemadmodum sine patre census nudavit filium; census filium tulit de gremio patris, ejecit è domo, exuit patria, spoliavit fama, exuit castitate. Quod vita, quod morum, quod pietatis, quod libertatis, quod sit gloriæ, nil reliquit; Civem denique in peregrinum, filium in mercenarium, in egenum locupletem, liberum mutavit in servum; junxit porcis, a patre piissimo, quem sejunxit, ut serviret cœnoso pecori, qui pietatis sanctæ parere contempsit.* Quisnam vero peccatum quoque similes in animabus producere effectus non videt? Berchorius in suo Dictionario de malitia peccati tractans, multa considerat motiva, ob quæ illud nobis est detestandum, ita enim scribit: *Fugiendum est peccatum propter multa, videlicet, quia peccatum solet generare mentis levitatem, indurare, & captivare mentis libertatem, procurare mentis miseriam, subjugare mentis dignitatem, occultare culpæ veritatem, denegare cœli voluptatem, procurare mortis gravitatem, aggravare mentis agilitatem, obstinare cordis nobilitatem, frequentare casus necessitatem, dissipare morum fertilitatem. Ista sunt duodecim mala, quæ facit nobis peccatum, generaliter loquendo.* Beatus Laurentius Justinianus similiter multa indicat mala ab infernali hoc monstro derivantia; Ait enim: *Peccatum dona naturalia vulnerat, spoliat gratuitis, animam maculat, amaricat conscientiam, cor indurat, insensibilem hominem reddit, ad alia peccata trahit, bona, quæ fiunt, infructuosa esse facit, stultum hominem esse ostendit, & ipsam animam possidendo interimit.* Idem S. Patriarcha alibi in sermone quodam de *Sancto Joanne Apostolo*, alia his verbis damna recenset: *Prò dolor, unico peccati consensu immensas animæ ac corporis spirituales amisit divitias, sibique cum dolore venaicat, quod gratis & sine labore perceperat. Innocentiæ quippe candorem, immortalitatis stolam, carnis incorruptibilitatem, animæ puritatem, contemplationis dulcedinem, spiritum libertatis, regnum cælorum, Angelorum contubernium, amicitiam Dei perdidit.*

Adducitur exemplum prodigi.

Chrysolog. serm. 1.

Luc. 15. v. 13.

Berchor Diction. verb. Peccatum.

Effectus peccatorum.

B. Laurent. Justin. de perfect. grad. cap. 1.

B. Laurent. Justin de S. Joan. Evang.

4. Sanct. Bonaventura *in compendio veritatis Theologicæ* multa pariter peccati mala recenset, inquiens: *Naturalia vulnerat, ut significatur in illo, qui incidit in latrones.* Idem super Sanctum Lucam scribens, illaque verba: *Plagis impositis*, exponens inquit: *Vulneraverunt in naturalibus.* Etenim per peccatum natura nostra in donis naturalibus graviter vulnerata fuit, siquidem contraxit cæcitatem in intellectu, odium in voluntate, oblivionem in memoria, pessimam propensionem in sensibus, in oculis invidiam, curiositatem in auribus, in lingua licentiam. Unde clarus ille Isaiæ textus dicentis: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas, vulnus, & livor, & plaga tumens.*

S. Bonav. l. 7. d. 3. c. 7. comp. Theol. verit.

Mala peccatorum.

Isai. 1. v. 5.

5. Item *intellectus*, ut idem Bonaventura ait, *obscuratur in cognitione veri.* Quod idem damnum Dionysius Carthusianus opusculo *de enormitate peccati* his verbis insinuat: *Quo quis gravius, diutius, atque frequentius peccat, eo ratio ejus amplius excæcatur, tanto plus errat sumendo mala pro bonis, falsa pro veris, nociva, vana, & vilia, pro salutaribus, & fixis, & pretiosis. Affectus tepescit*, inquit idem Bonaventura *in operatione boni.* Quam veritatem, unusquisque in peccatum, & consequenter in indignationem Dei incidens, manifeste in semetipso experitur, siquidem videmus, quod peccando concipiamus aversionem à bono. Idem Carthusianus idipsum confirmat, dicens: *Sicut virtutes, ac dona Spiritus Sancti vires animæ reddunt ad bene agendum expeditas, ac faciles, ac ratione quoque, & Spiritu Sancto bene prompteque mobiles, sic peccata, & habitus vitiosi vires præfatas à bonis retardant, ad bona agenda infirmas efficiunt, ad mala pronas constituunt, ad Diabolicum instinctum, passionumque impetum assequendum faciles reddunt.* Confirmat quoque idipsum Beatus Laurentius Justinianus, dicens: *Quod homini adversatur in homine, de peccati radice procedit. Tolle peccatum.*

S. Bonav. ib.

Dion. Carth. Opusc. de enormit. pecc. art. 18.

Quo plura sunt peccata plus intellectus obscuratur.

S. Bonav. ib.

Dion. Carthus. ibid.

Argum. è contrario.

B. Laurent. Justin. fasc. amor. c. 11.

catum, & naturæ gratiam recognosces. Nil ante peccatum homini repugnabat. S. Vincentius Ferrerius rationem reddit earum proportionum, quæ peccatum inter & febrim, cui peccatum assimilatur, intercedunt; Ita enim scribit: *Febris in Sacra Scriptura significat peccatum mortale; ratio, quia peccatum mortale habet conditiones febris; quoniam sicut febris aufert appetitum comedendi, & deordinat gustum corporis, quia cibus dulcis videtur amarus, & è converso infirmus appetit nociva, & contraria, hoc idem facit peccatum mortale, quando enim persona est sana, quæ scilicet est in gratia Dei, & in bona vita, sentit magnum saporem & dulcedinem in cibis animæ, quæ sunt orationes, lectiones, & contemplationes, Missæ, sermones, & hujusmodi, quibus animus vivit, & impinguatur, sed quando adest febris peccati mortalis, statim perdit gustum, nec saporem sentit, nec dulcedinem, imo si vult orare, statim attædiatur, & sic de aliis.* Unde Augustinus ait: *Impius non sentit dulcedinem Dei, quia de febre iniquitatis palatum cordis gustum amisit.* Doctrina quoque est Alvarezii Magni illius spiritualis vitæ Magistri, *de incitamentis religiosorum ad perfectionem* in hæc verba disserentis: *Humanus animus, peccati vulnere saucius, & à prima illa innocentiæ sanitate, in qua à Deo conditus erat, ejectus, adeo mansit infirmus, ut virtutem alias suavissimam, tamquam insulsum, atque insuavem horreat, & vita spiritualis itinere, homini vegeto, & firmo valde prona, non solum difficilia, verum etiam inaccessa dijudicet. Quemadmodum enim ægrotus cibos dulcissimos, & opiparos aversatur, non quia illi amari fiat, sed quia ejus palato humoribus noxiis infecto, amari videntur, ita homo peccati tabe corruptus, & prope exanimis effectus, virtutem ori non admovet, non quia illa sit injucunda, sed quia palatum animæ, perditis morbus, quasi malis humoribus vitiatum, ejus suavitatem non valet percipere.*

S. Vinc. Fer. 5. post oculi serm. 2.
Proportio inter peccatum & febrim.
Alvar. t. 1. procem. de incitamentis religios.
Pessimam peccatum induit metamorphosim.

6. *Gratuitis spoliat; Dispersi sunt lapides sanctuarii.* Ecce tibi aliud peccati damnum. De quo audiamus Dionysium Carthusianum in hæc verba scribentem: *Peccatum mortale primo spoliat mentem gratuitis, gratia gratum faciente, charitate infusa, cæterisque virtutibus, quantum ad hoc, quod sunt meritoria in agendo, septemque donis Spiritus Sancti.* S. Bonaventura ubi supra subjungit: *Sed ne aliquod bonum pereat, illa bona, quæ quis peccando mortificat, aliis salvandis dabuntur, sicut cum corporali morte quis moritur, fratres & propinqui in bonis ejus succedunt.* Jussit Deus in Apocalypsi, ut S. Joannes quemdam Episcoporum Asiæ hortaretur, ut constans maneret in virtutibus, ab iisque non declinaret: *Tene quod habes, ut nemo alius accipiat coronam tuam.* Estque hoc unum ex iis damnis, quæ peccatorem ab offensa Dei efficaciter retrahunt; videlicet, quod dona gratiæ, & bona spiritualia, quæ acquisiturus fuisset, si in adimpletione divinorum præceptorum perseverasset, dentur aliis, qui majorem ex illis facturi sunt fructum, proque iis Deo gratiores erunt.

S. Bonav. ib.
Dion. Carth. ibid.
Peccatum spoliat bonis gratuitis.
Apoc. 3. 11.

7. *Animam maculat, denigrata est super carbones facies eorum.* Dic obsecro, quanam in re anima creatori suo se vel maxime similem esse probare poterit? Insinuat idipsum S. Augustinus, dum ait: *Appareat similitudo in moribus pro natura, in operibus pro justitia, in virtutibus pro gratia.* Similitudo enim in Christi imitatione consistit, prout etiam observavit D. Chrysostomus, dum ait: *Similitudinem, ut pro viribus humanis similes fiamus Deo, mansuetudine, & lenitate, & virtutibus Deo similes efficiamur, quod & Christus dicit: Similes estote patri vestro, qui in cælis est.* De reprobis autem adimpletur id, quod Salvator noster incredulis Hebræis improperavit, dum ait: *Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere.* Innocentius Tertius super illa verba tertii Psalmi pœnitentialis: *Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ*, ita scribit: *Heu, si quis videret animam peccatricem, quam sit fœda, quam fœtida, & putrida, profecto leprosior est carne leprosa.*

S. Bonav. ib.
Similitudo hominis cum Deo consistit in imitatione Christi.
S. August. de spirit. & anim. c. 39
Chrys. hom. 9. in Gen.
Joan. 8. v. 44.
Ps. 37. v. 6.
Innoc. 3 in Ps. 3 pœnit.

8. Est & aliud peccati mortalis notabilissimum damnum, ab eodem S. Bonaventura his verbis insinuatum: *Ad pœnam æternam obligat.* Unde gravitas culpæ vel maxime deducitur; Etenim in tribunalibus nostris in notitiam delicti devenitur per severitatem condemnationis & supplicii, cui reus per sententiam adjudicatur. Quis autem adæquatum de pœnarum infernalium atrocitate formare poterit conceptum? Quis umquam suo, quantumvis perspicacissimo intellectu, ad æternitatem capiendam pertingere poterit? Enimvero unicum dumtaxat peccatum mortale, adeo excessivum penes divinam justitiam contrahit debitum, ut si anima peccatrix in æternæ perditionis carcere millenis imo centies, millenis sæculis pateretur, numquam pro ejusdem vel minima parte satisfactura, sed semper in capite, seu principio ejusdem pœnæ hæsura esset. Est enim obligatio quædam, quæ numquam dilui aut expiari poterit, nisi forsitan in hac vita per veram pœnitentiam expiatum fuisset. Vide Tomum secundum hujus Bibliothecæ in 30. discursibus de inferno, in quibus quam gravis sit hæc æternæ pœnæ exsolvendæ obligatio fusissime declaratur.

S. Bonav. ib.
Quantitas delicti per quantitatem pœnæ manifestatur.

9. *Conscientiam amaricat*, inquit S. Bonaventura, estque hic alius culpæ mortalis effectus, quem etiam Sacra Scriptura indicat, dum ait: *Vide quam malum & quam amarum est dereliquisse te Deum tuum;* Etenim nulla datur rosa, nulla reperitur voluptas quin spinam suam secum afferat; Unde trita est illa S. Gregorii sententia: *Rosa, quæ redolet, crescit cum spina, quæ pungit.* Mel quoque quamdiu fauces nostras transit, suavi ac amabili sapore easdem imbuit, at vero in stomacho receptum, in amarissimam sæpe convertitur bilem. Eodem modo inquit Philosophus ille de voluptate: *Quod dulce est, transit, quod turpe, remanet;* Sic quoque rosa subito efflorescit, at vero spina transfigens toto anno superstes remanet. Est & aliud peccati damnum ab eodem S. Bonaventura insinuatum, dum ait: *Indurat & insensibilem reddit; Peccator enim, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit, & si quis eum reprehendat, visus est ei quasi ludens loqui.*

S. Bonav. ib.
Causat peccatum amaritudinem animæ.
S. Bonav. ib.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Alia recensentur damna peccati mortalis, à quo ex nobis ipsis resurgere non possumus.

THEMA.

Maledicti, qui declinant à mandatis tuis. Ps. 118. ℣. 21.

1. Inter alias impiorum miserias una est, quod sint à Deo maledicti, id est, omnibus malis subjecti; Ait enim Psalmista: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis;* ac proinde sanctorum Patrum sectantes vestigia, præter mala in discursu præcedenti considerata alia quoq; in præsenti examinabimus.

2. S. Bernardinus ait: *Advertendum est secundum S. Thom. 2. 2. Q. 86. quod triplex est bonum, Primum naturæ, secundum gratiæ, tertium habilitatis ad actum, seu aptitudinis ad benefaciendum. Primum est bonum naturæ, ut puta intellectus, atque voluntas, & hoc bonum, per quodcumque peccatum nec tollitur, nec minuitur, sicut nec per tenebras aer tollitur, nec substantia aeris minuitur. Secundum est bonum gra-*

S. Bern. c. 3. ser. de calamit. fenect. art. 1. c. 4.
Bonum est triplex.

tia,

tia, & hoc per peccatum omnino ab anima removetur, unde sicut lumen per tenebras, & per cæcitatem, sic per culpam gratia amovetur: Tertium, est bonum habilitatis ad actum, & hoc non tollitur, sed per peccatum diminuitur. Verum quidem est, quod liberi arbitrii nostri libertas à peccati malitia magna ex parte offendatur; Unde S. Antoninus ait: *Libertas magnum bonum æstimatur, non enim bene pro toto libertas venditur auro; sicut e contra servitus est maxima miseria, quia per peccatum autem inducta est servitus*; Hanc quoque liberi arbitrii læsionem agnovit Apostolus, dum ait: *Non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio*; Natura enim nostra per culpam vitiata ad vitium semper propendet. Doctrina est S. Antonini, dicentis: *Voluntas multum est remissa ad bonum propter peccatum, adeo quod bonum, quod intelligit, & in generali proponit, agere non valeat. Figuratur per claudum, qui videt quidem quo pergere debeat, sed recto gressu incedere non valet, quibus claudis per Eliam dicitur 3. Regum 18. Usque quo claudicatis in duas partes? Claudicat ex parte dextera, qui præcepta ad Deum not ordinantia non servat. Claudicat ad sinistram, qui mandata erga proximum nos dirigentia non custodit, nec talis diu in peccatis permanere potest, quin labatur in alia.* Pergit idem Antoninus *ostendere, qualiter pars inferior, & sensitiva, ratione culpa rebellet; Ait enim: Potentia sensitiva multipliciter vexatur passionibus propter peccatum, sic enim Deus instituit hominem, ut ratio subjiceretur sibi, & inde sensualitas omnino erat subdita rationi, sed propter peccatum inobedientia, rebellans ratio Deo immediato, & caro recalcitravit spiritui; in cujus signum secundùm Augustinum, primi parentes senserunt stimulum carnis; propter quod erubescentes ad invicem, fecerunt sibi perizomata, id est, cooperimenta & potentia quidem concupiscibilis non appetit nisi delectabilia sensibus, etsi contraria spiritui, caro enim concupiscit adversus spiritum,* ut dicitur Gal. 5. *in cujus figuram ancilla Achar concepisse se videas ex Abraham, despiciebat proterva Dominam suam Saram, & cum verberibus angeretur, ab ea fugam arripuit, ad designandum, quod sensualitas, quæ est ancilla rationis, postquam per concupiscentiam conceperit peccatum, ex viro, ex appetitu rationali, despicit postea rationem, nec vult ei obedire. Sed etsi aliquando cogatur quibusdam pœnis, ut jejuniis, & disciplinis; ipsa sensualitas fugit à ratione, nec propter hoc ei obedit, sed ut libera vagatur, & in tantum excrescit concupiscentia, ut nec deferat naturali fœderi, seu propinquis; ut patet in Amnon primogenito David, qui amore concupiscentiæ insaniens in Thamar sororem suam, violenter constupravit eam, & de Ruben, qui ascendit cubile patris sui, & de Semiramide bellicosissima Regina Ninive, quæ duxit in maritum filium suum, sed ab ipso interfecta est. Irascibilis potentia plena est perturbationibus, & vindictis illicitis; Unde Saul, qui prius erat pacatissimus, adeo quod despicientes dominium ejus, sibi à Domino traditum, patienter toleravit, nec in aliquo molestare voluit; post victoriam autem magnam habitam contra Ammonitas, postquam à Domino recessit per peccatum, ita turbulentus, & furiosus effectus est, ut per se, & per alios, mortem quæsierit generi sui David et fidelissimi, & octoginta quinque sacerdotes occidi fecerit, quia Abimelech Princeps eorum favorem fecerat Davidi, concedendo panes & gladium Goliath, & consulendo pro eo Dominum.* Doctor Seraphicus lib. 3. compendii verit. Theolog. in hæc verba scribit: *Per peccatum corrumpitur potestas liberi arbitrii dupliciter, scilicet in agendo & suscipiendo; in agendo quidem, quia non potest semper facere quod oportet, nec vitare quod nocet. In suscipiendo autem, quia gratiam stabilem non potest suscipere in hac vita. Item corrumpitur ratio in hac vita dupliciter; scilicet quantum ad discretionem judicii, inter bonum & malum, & quantum ad deliberationem consilii, inter expediens, & inexpediens. Item corrumpitur affectus dupliciter; scilicet in ordine, & in modo, quia nec semper est ordinatus, nec semper moderatus.*

S. Antonin. p. 1. t. 7. c. 3. §. 1.

Rom. 7. v. 15.

Per peccatum liberum arbitrium læsum est.

Læsum arbitrium exprimitur in claudo.

Peccatum induxit rebellionem inter rationem & sensualitatem.

Sensualitas prævaluit contra naturæ leges.

Depravatio potentiæ irascibilis.

S. Bonav. comp. Theol. verit. l. 3. c. 7.

3. Dionysius Carthusianus in Opusculo *de enormitate peccati*, de culpa mortali ita scribit: *Maculat animam, quæ maculatio gratuitorum spoliationem concomitatur, estque amissio spiritualis pulchritudinis, & nitoris; nam sicut in corporalibus macula est perditio propriæ pulchritudinis ac nitoris; ex contactu alicujus immundi, ita in spiritualibus, ponitur macula pro amissione spiritualis nitoris. Anima autem duplicem sortitur nitorem: unus est luminis naturalis, seu rationis; Alius est divinæ illuminationis per gratiam. Porro dum anima inferioribus, terrenis, atque carnalibus rebus inhæret, agit utique contra lumen naturalis rationis; & gratiam divinæ illustrationis, sicque spiritualis nitor, quantum ad lumen naturale, minuitur, & offuscatur, sed quoad lumen gratiæ omnino aufertur.* Author quidam modernus variorum præjudiciorum, quæ anima à peccato patitur, contexit congeriem, inquiens: *Destruit in homine gratiam, charitatem, & virtutes supernaturales, solam fidem, & spem ei relinquit, sed informes & mortuas, velut muros subruta domo: Privat Spiritu sancto inhabitante, & jure cœlestis hæreditatis; extinguitur subito visio ejus cœlestis, & pulchritudo supernaturalis, qua Angelis similis, & Deo similis erat, & fit ex Dei templo spelunca latronum, ex aula Regis stabulum peccatorum, ex filio Dei hostis, ex cœli hærede reus Gehennæ.*

Dion. Carth. Opusc. de enormit. pecc. art. 18.

Per maculam corporalem figuratur spiritualis.

Varia à peccato anima patitur præjudicia.

4. Est certum quoddam genus fulminis; quod aurum sacculo inclusum absorbet, & consumit, sacculo exterius remanente, sicut prius erat sine ullo læsionis vestigio. Idem quoque per culpam mortalem accidit animæ, hæc enim insensibiliter thesaurum divinæ gratiæ, animæ Christiani eripit; ipsa animâ in oculis nostris manente, sicut prius erat, adeo ut licet peccator ad ignem condemnatus sit immortalem, & extra gratiam Dei positus, potestati Dæmonis sit traditus, nihilominus sæpè post exsatiatos appetitus suos lætior & jucundior erit quam umquam alias fuerit. S. Bonaventura damnum quoddam insinuat peccati notatu dignissimum; scilicet quod *ad resistendum tentationibus debilitat.* Estne aliquis vestrûm; qui sacerdotem brachio sæculari extradendum ab Episcopo degradari conspexit? certe spectaculo hoc nullum dari potest funestius; aut lachrymabilius, quia eidem indumentis sacerdotalibus amicto, & calicem in manibus portanti, hic ab Episcopo è manibus illius tollitur, ornamentis quoque & vestibus sacerdotalibus sigillatim exuitur; idque verbis improperiorum indignitatis suæ expressivis, adhibitis, ac tandem justitiæ sæculari traditus; ut per sententiam criminalem mortis supplicio pro merito adjudicetur. Sed Eheu, quam est funestior, & compatibilior degradatio, qua anima ab æterno Pontifice Christo in conspectu totius curiæ cœlestis degradatur, dum opulentis despoliatur gratiarum, donorum, virtutum, & meritorum, omniumque aliorum bonorum operum ornamentis, ac tandem in manibus & potestate Dæmonum relinquitur; Quid mirum igitur, si eidem animæ, in potestate Dæmonis relictæ, vires amplius non suppetant, eidem

Efficacia peccati videtur in fulmine.

S. Bonav. ib.

Degradatio criminosi explicatur & peccato applicatur.

Diabo-

Diabolo resistendi? Sanct. Bernardinus per Samsonem à Philisthæis incarceratum durisque vinculis innexum, peccatorem interpretatur, ita enim scribit: *Dalila significat sitim & desiderium mundanæ delectationis, & anima consentiendo sibi, alligatur; primo, desiderio cupiditatis; secundo, ligatur fune peccatorum, operando peccata numquam prius facta, deinde tonsis capillis, scilicet illuminatione mentis, & veritatis, quia capillus significat illuminationem clari intellectus; elevatur ab anima omnis cogitatio boni, & cogitatio veri, & tunc perdit vim, quia non potest resistere peccatis; excæcatur a Philisthæis, scilicet à Diabolis, quia non videt viam veritatis, & cadit in ignorantiam.* Beda super illa verba Psalm. 34. *Fiant tamquam pulvis ante faciem venti*, ita ad propositum nostrum scribit: *Pulvis terræ facile aufertur à vento; hic autem per ventum accipitur quicumque carnalis motus, & tentatio, vel suggestio Diabolica. Pulvis vero peccatores dicuntur, carentes humore affectionis, & misericordia, qui facile subruuntur à vento tentationis, & est dicere: Tales fiant, ut ad nullos motus pravos subsistant, sed omnibus cedant.*

S. Bern. s. 4. part. princip. Dalila est figura peccatoris. *Psal. 34. 5.* *Beda ibid.*

5. Cum populus Hebræus per peccatum Idololatriæ fuisset prævaricatus, sacer textus de Deo justissimo judice ait: *Confortavit adversus eos Eglon* Circa quæ verba Glossa Interlinearis, inquit: *Vides quia peccata nostra vires hostibus præbent, & reddunt. Quando malum facimus, confortantur à Domino. Adversarii nostri.* Origenes ly, *Confortavit*, notans, inquit: *Sacrum textum hoc loquendi modo dicere voluisse, hostes Hebræorum insufficientes futuros fuisse ad prævalendum contra populum suum, nisi ipsemet Deus ad illum castigandum huic Regi cor & animum suggessisset.* S. Ambrosius illa Psalmistæ verba considerans: *Domine Deus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis*, ita scribit: *Illud metuendum est, ne quis innocentiæ velamen amittat, ac impii sacrilega persecutionis intentione justitiæ terminos prætergressi, vestimentum animæ ac mentis eripiant, quod non accidit, nisi prius aliquem vox sua iniquitatis exuerit*; Unde Psalmista ait: *Si est iniquitas in manibus meis, decidam, &c. Nemo ergo ex inimicis potest animam tuam comprehendere, nisi prius inanis fuerit effecta.* Mox vero ut anima exinanita est à gratia, præda inimici efficitur, assistentia & protectio Dei ab eo aufertur.

Judic. 3. 12. *Gloss. interl. ibid.* *Orig. hom. 3. ibid.* Peccata nostra præbent vires hostibus nostris. *Psal. 7. 4.* *S. Ambr. ibid.* *Ps. 7. v. 4.*

6. Sciendum quoque est, quod Beda super prædictum versum scilicet: *Fiant tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ*, scribens, aliud insinuet damnum, quod per peccati malitiam multis contingit: En verba ipsius: *Vel etiam, ut à quolibet vento hæretica doctrinæ facile subvertantur, vel circumferantur, & ad hoc sic eos coarctans, (id est. compellens, ut magis præcipitentur) Angelus Domini pravus, per quos etiam Dominus operatur, juxta illud: Facit Dominus immissionem per Angelos malos. Fiat quoque via i. e. tota præsens vita illorum, tenebræ i. e. ignorantia veritatis, & lubricum, id est, lapsus omnis carnalis concupiscentiæ, & ad hoc rursum sit eos persequens, id est, compellens Angelus Domini pravus*: S. Carol. Bor. post procuratas in visitationibus Vallis Tellinæ hæreticorum Grisonum & Helvetorum conversiones, malorumque morum & conversationum extirpationes, tandem in Concilio secundo Provinciali in Concione quadam libere dixit, quod quisquis sine timore Dei male vivit, tandem ad hæresin amplectendam disponatur, hocque dicere voluisse Sanct. Paulum, quando Timotheum his verbis monuit: *Et bonam conscientiam quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.* Unde enim tot veteres hæreses, quæ olim restinctæ in hæc tempora inciderunt, nisi ex depravatis, contaminatisque gentium moribus? Nos quoque in primo Tomo hujus Bibliothecæ, in Tractatu de vitio carnis, in discursu quinto late ostendimus Connexionem, quam inter se habent peccatum carnis & idololatriæ; & in sequenti discursu hoc idem peccatum originem, fomentum, & causam hæresin esse probavimus. Forsitan ad hoc quoque alludere voluit S. Bonaventura, quando præter multa in hoc & præcedenti discursu insinuata peccati damna inquit: *Obscurat oculum cognitionis & hoc propter trabem, quæ intus erat & propter stercora hirundinum, quæ intus excæcaverunt, ut patet in Tobia.*

Psal. 1. 4. *Beda ibid.* Propter priora peccata Deus posteriora permittit. *Act. Eccle. Mediol. fol. 770.* Vita peccaminosa est dispositio ad hæresin. *1. Tim. 1. v. 19.* *S. Bonav. ibid.*

7. Enimvero si mala & damna peccati compendiose enumerare velimus, illa revera, & in substantia ad sequentia reducuntur capita. Ex peccato enim nascitur jactura amicitiæ, & gratiæ Dei, quæ pretiosissimus est totius cœli & terræ thesaurus; præterea privatio donorum, & virtutum infusarum à Spiritu sancto, juris item quod habemus ad supernam hæreditatem regni cœlestis, adoptionis & filiationis divinæ, protectionisque, & providentiæ paternæ, quam Deus circa justos gerit, quibus omnia cooperantur in bonum; Insuper peccatum à nobis tollit pacem & serenitatem bonæ conscientiæ, consulationes internas spirituales, quibus servi Dei etiam in summis adversitatibus abundare solent, spoliat nos quoque, ut in hujus Tractatus Discursu nono probavimus, omnibus meritis bonorum operum, quæ in decursu totius ætatis nostræ fecimus; insuper etiam participatione innumerorum bonorum aliarum animarum justarum, quibus cæteroquin gavisi fuissemus, tamquam membra unita corpori mystico Ecclesiæ, cujus caput est Christus: Unde David dicebat: *Particeps ego sum omnium timentium te.* Adhuc peccator, quantum est ex parte sua, inutilem reddit, & conculcat sanguinem Salvatoris, infinitum scilicet redemptionis nostræ pretium, infructuosa efficit & inutilia omnia opera sua, quantumvis virtuosa, & bona, scilicet jejunia, Eleemosynas, orationes, disciplinas aliaque opera similia, quia hæc si in peccato mortali fiant, Deo non sunt grata, ut in sequenti discursu ostendemus. Præterea unum peccatum alterius est pœna, dum enim unum peccatum super aliud accumulatur, longa quædam contexitur catena, qua tamquam servi & mancipia Dæmonis, ad infernum per totam æternitatem tolerandum captamur. Deinde peccatum contristat Deum, Angelos, & omnes cœli cives (si hi alicujus essent tristitiæ capaces.) Debilitat, & enervat in nobis inclinationem & promptitudinem illam, quam alias à natura & ratione haberemus, ad virtuose operandum. Excæcat quoque intellectum nostrum, vulneratque alias potentias, bestiisque nos similes efficit. Damnum infert non solum animæ, sed & corpori, ut suo loco probavimus, abbreviando vitam, & mortem accelerando; Verum enimvero id, quod inter omnia deplorabilius est, ex hoc tot ærumnarum inextricabili, & profundo barathro, numquam à nobismetipsis, resurgere valeremus, nisi Deus, etiamsi à nobis offensus, per summam & infinitam bonitatem suam manum nobis porrigeret. S. Antoninus proinde ait: *Si liber homo ambulans per viam juxta quam est fovea profundissima, projiceret se in eam, non est*

Catalogus malorum peccati. *Ps. 118. v. 63.* Præter alia privat meritis bon. oper. Privat honesta indole. *S. Anton. p. 2. tit. 8. c. 1.*

liber ad exeundum, nisi alterius adjutorio, ita & in foveam peccati, quod ad infernum ducit, liber est quilibet per se ad intrandum, sed non ad exeundum, nisi Deus porrigat ei manum gratiæ, quod agnoscens David Psalm. 143. dicebat: Emitte manum tuam de alto; libera me, & eripe me de aquis multis, scilicet vitiorum, quia scilicet per me non valeo. Abulensis super illa verba, quæ de debitore decem millium talentorum (per quem peccator denotabatur) dicuntur, scilicet: *Cum non haberet unde redderet*, ita scribit: *Non habet unde solvat, quia non habet, per quid se liberet, potest enim homo per seipsum cadere, sed nemo per seipsum potest à peccato resurgere, sed gratia indiget suscitante; sic dicit Remigius: sua sponte peccans, suo conatu nullo modo surgere valet, & non habet, unde reddat, quia nihil per se, & in se invenit, per quod se à peccatis absolvat.* S. Anselmus super eumdem textum ita scribit: *Quia ex seipso habebat, unde in culpam caderet, sed ex seipso non habebat, unde ad veniam resurgeret.* S. Augustinus quoque hanc habet considerationem inquiens: *Idoneus est homo ad vulnerandum se, numquid idoneus est ad sanandum se? Quando vult, ægrotat, non quando vult, surgit. Ut jaceret ægrotus, intemperantiam suam habuit necessariam, ut surgat autem, necessariam habet artificis medicinam. Sic ergo, ut peccet homo, ipse sibi sufficit ad peccandum; ut justificetur, non sibi sufficit, nisi ab illo justificetur qui solus est justus.* Idem sanctus Doctor aliis in locis de hoc puncto tractans inquit; *Non sicut sponte homo cecidit, ita etiam sponte surgere potest.* In suo Enchiridio inquit: *Quid boni operari potest perditus, nisi quantum fuerit à perditione liberatus? numquid libero voluntatis arbitrio? Et hoc absit. Nam libero arbitrio male utens homo, & se perdidit; & ipsum. Sicut enim qui se occidit, utique vivendo se occidit, sed se occidendo non vivit, nec seipsum potest resuscitare, cum occiderit; ita cum libero peccaret arbitrio, victore peccato, amissum est, & liberum arbitrium, à quo enim quis devictus est, huic & servus addictus est.* In alio quodam loco pariter ait: *Implores auxilium qui sic positus est, & noverit suum esse quod cecidit, non suum esse; quod surgit. Jam enim liberatus agnoscens gratiam liberatoris sui dicit: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum:* Clarus etenim est sequens Oseæ textus: *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum.*

Peccatum est fovea. — Matt. 18. v. 25. — Abul. q. 136 in c. 18. Matth. — S. Ansel. ib. — Potest homo per seipsum peccare sed non per se resurgere. — S. August. in Psal. 98. — S. August. tom. 3. Enchirid. cap. 30. — S. August. lib. Retract. c. 19. — Sola Dei gratia resurgere potest. — S. August. to 4. lib. 83. quæst 66. — Oseæ 13. 9.

8. Possumus & alia adducere peccati in nos derivantia præjudicia, quæ S. Antoninus his verbis insinuat: *Peccatum sanctis injuriam infert, quia offendit Regem & Dominum; Qui enim offendit Dominum, offendit totam familiam suam quæ sunt sancti.* Eccli. 28. *Vir peccator turbabit amicos, scilicet æterni Regis, vel quia à communione sanctorum se subtrahit, & societate militantis & triumphantis Ecclesiæ, quasi se excommunicatos eos judicaret; vel quia se contrarium sanctis efficit, dum contraria potestati militat.* Luc. 11. *Qui non est mecum, contra me est. Vel quia quantum in se est, gloriam sanctorum & gaudium minuit, qui de ejus gloria gauderent, & in præsenti de bonis ejus exemplis jucundarentur.* Unde B. Augustinus in lib. de pœnit. dicit: *Quod peccator debet de hoc dolore, quod multum boni contristati sunt de malis suis operibus.* Dionysius Carthusianus in eodem superius allegato articulo, alia à peccato provenientia damna commemorat, inquiens: *Peccatum semper pluribus nocet: Primo ei, qui peccat; Secundo proximis & toti Ecclesiæ, quia interim proximus scandalizatur, & ipsa Ecclesia acies ad standum contra Diabolum quodammodo minoratur, ac infirmatur in eo; qui impie conversatur. Nocet in Purgatorio constitutis, quia non juvantur tam efficaciter ab injustis, sicut à bonis. Nocet damnatis, quia quo plures in Infernum descendunt, tanto est illic major horror, ululatus, ac cruciatus, siquidem ibi locum non habet, quod dicitur: Solatium est miseris, socios habere miseriæ. Nocet quodammodo beatis in patria, per modum subtractionis, quo etenim copiosior est numerus beatorum, eo præmium accidentale fit majus, ex societate felici, uno de felicitate alterius gloriante.*

S. Antonin. p. 4. tit. 14. cap 6. — Peccatum injuriam infert sanctis. — Eccli. 28. v. 11. — Lucæ 11. v. 23. — Dion. Cart. opusc. de enormit. pecc. art. 18. — Peccatum semper pluribus nocet.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Omnia opera bona, quæ extra Dei gratiam constituti facimus, peccatum mortale ad æternam salutem consequendam inutilia efficit, nec tamen ob id ab illis est desistendum; ob multa alia bona, quæ bona opera secum afferunt.

THEMA.

Dona iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum propitiabitur peccatis. Eccl. 34. ℣. 23.

1. DEus per Ecclesiasticum apertis verbis se declarat, quod oblationes & dona impiorum acceptare, neque illorum causa iisdem propitiari aut parcere nolit, quia quantumvis opus aliquod in se perfectum sit & sanctum, si tamen anima facientis illud, est propter mortale peccatum extra Dei gratiam constituta, apud Deum non est meritorium, neque utile ad æternam salutem. Sapiens pariter in duobus Proverbiorum suorum locis hanc eamdem veritatem insinuat; Nam in cap. 21. ait: *Hostia impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere*; In capite 15. ejusdem libri similiter dixerat: *Victima impiorum abominabiles Domino, vota justorum placabilia, Abominatio est Domino, via impii, qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.* Apud Isaiam cap. 1. Deus populum suum sacrificia sua & victimas in altaribus templi offerentem, interius vero cordis templum (*templum Dei quod estis vos*) innumerabilium scelerum sanguine contaminantem his verbis affatur: *Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? . . . Holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, . . . & hircorum nolui; . . . Ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi, . . . iniqui sunt cœtus vestri, Calendas vestras, & solemnitates vestras odivit anima mea . :. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* At vero dicet quispiam, numquid omnes hi actus, in prædictis verbis recensiti, actus sunt Religionis erga cultum divinum? De hoc nullum est dubium, cur igitur Deus omnes illos actus non solum inutiles esse, sed & sibi displicere declarat? Ecce tibi hujus rationem; *Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt ... Auferte malum cogitationum vestrarum, . . . quiescite agere perverse*

Bonum opus in peccato mortali factum caret suo fructu. — Prov. 21. v. 27. — Prov. 15. 8. — Ibid. v. 9. — Isaï 1. 11. — Ibid. v. 13. — Ibid. v. 14. — Ibid. v. 15. — Illius datur ratio quare. — Ibid. v. 15. — Ibid. v. 16.

2. Videmus quotidie per experientiam, quod non solum cadaver, verum etiam illa, quæ ab ipsis scaturiunt, omnibus sint abominabilia. Imagineomni igitur vobis, animam in peccato constitutam, esse velut cadaver quoddam (*anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*) opera vero, quæ ab anima reproba exercentur,

Ezech. 18. v. 4.

centur, opera mortua esse, sicut revera sunt dicente

Abul. q. 7. in c. 35. Matth. quæst. 341.

Abulense: *Opera facta in mortali, sunt mortua, id est, tunc quando fiunt, non sunt meritoria vitæ æternæ, sed quod res non habuit in sua origine, si sit de substantialibus, nunquam potest postea habere, cum ergo non fuerit, prædictum opus à principio meritorium, nunquam poterit postea effici meritorium; atque ideo mirum non est, quod anima peccatrix, & quæ ab illa, dum in statu peccati est, fiunt opera. Deo sint abominabilia.* S. Antoninus diu ante hoc idem punctum tetigerat,

S. Anton. p. 1. tit. 7. cap. 3. Anima peccatrix est velut cadaver.

dum ait: *Quia charitas est radix merendi, secundum S. Thomam in 4. Quodlibet autem mortale contrariatur charitati, ideo existens in mortali, nullo modo potest mereri, nec pro se, nec pro alio aliquod bonum gloriæ, seu gradum præmii æterni. Nec etiam reverso tali ad veram pœnitentiam illa bona reviviscunt ad præmium gloriæ;* Unde Apostolus 1. ad Cor. 13. ait: *Si distribuero omnes facultates meas &c.* Porro magistri

1. Cor. 13. 3.

& directores spirituales ad hanc materiam melius explicandam sequenti uti solent aptissima similitudine. Esto enim, cibus aliquis sit delicatissimus, substantiosus, sanus, palato sapidus, & in paropside aurea bene conditus; si tamen postea stilla aliqua potentis & pestiferi veneni conspergatur, quis cibum

Explicatur similitudine.

illum non solum è faucibus suis evomeret, sed etiam eum, qui reliquus est, è mensa subito tolli juberet, imo & extra domum ejiceret? verum quidem est, quod sacrificia, communiones, orationes, jejunia, aliaque virtutis & perfectionis opera, velut pretiosæ quædam sint epulæ, quibus Salvator noster certo quodam modo libenter vescitur;

Joan. 4. v. 32.

(*Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.*) At vero si sub hoc spirituali cibo peccati mortalis toxicum absconditum fuerit, utique opus illud quantumvis sanctum à se abjiciet, & abominabitur: *Numquid enim gustari potest, quod gustatum mortem adfert?* Ut Job inquit.

Job. 6. v. 6.

3. Deus in libro Levitici Moysi, quoad offerentes sacrificia, præcepit dicens: *Offeret pro peccato suo similæ partem. Ephi decimam, non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.*

Levit. 5. 11.

Porro, *omnia hæc in figura contingebant illis; numquid enim de bobus cura est Deo?* Quid intererat sapientiæ illi increatæ, ejusmodi ritus, & minutias pro oblationibus faciendis præscribere, nisi in illis latuisset aliquod mysterium, animabusque utile & salutare documentum? Porro quod in hoc sacrificio pro peccato faciendo, exclusum fuerit oleum, hujus ratio facile intelligitur, quia cum per oleum denotetur lætitia; (*unxit te Deus tuus oleo lætitiæ*) minime conveniebat oleum, quia quando de peccati expiatione agitur, compunctio potius, & planctus requiritur; At vero quamobrem etiam incensum, quod orationis est symbolum, ab oblatione facienda rejicitur? Oleaster nondum hunc solvit dicens: *Si enim per thus orationes intelligas, deprehendes quam ægre ferat Dominus bona malis involuta.*

1. Cor. 10. 11.

1. Cor. 4. v. 9.

Ratio ob quam oleum similæ offerendæ non debeat misceri.

Psal. 44. v. 8.

Oleast. ib.

S. Hieronymus in Epistola quadam *ad Celantiam*, multorum reprehendit errorem, qui multa bona opera, cum conscientia & remorsu gravis peccati conjungunt, persuadentes sibi, ita quoque Deo placitura esse, seque inde habituros esse meritum salutis æternæ; Ita enim scribit: *Quid autem prodest tenuari abstinentia corpus, si animus intumescat superbia? Quam laudem merebimur de pallore jejunii, si invidia lividi simus? Quid virtutis habet, vinum non bibere, & ira, atque odio inebriari?*

S. Hier. l. 2. Epist. 20. circ. fin.

Gen. 3.

4. Dæmon idem nobiscum facit, quod facere solet auceps, qui laqueos avibus tendit; hic enim nihil curat, quod avicula toto corpore extra rete volitet, dummodo per ungulam capta sit laqueo. Exemplum istud à S. Ephrem adducitur, dum ait: *Cum totum sit corpus extra laqueum totum, tamen retinetur per ungulam;* eodem modo licet anima multa exerceat opera Christiana & virtuosa, videaturque sibi se libertate filiorum Dei gaudere, scit tamen Dæmon, quod in corde operantis lateat culpa mortalis. V. G. affectus vel desiderium aliquod impurum deliberate conceptum, & hoc ei sufficit, ut ei in prædam cedat. Unde S. Jacobus ait:

S. Ephrem. de morbo linguæ. Diabolus est velut Auceps.

Qui totam legem servaverit, offenderit autem in uno, factus est omnium reus. Esto enim quod aliquis novem præcepta Decalogi accuratissime observet, multa quoque opera misericordiæ corporalia & spiritualia exerceat, si tamen vel solo corde, vel sola voluntate unius præcepti sit transgressor, est quasi omnium reus. Goliath, qui instar Chalybei montis alicujus aut ferrei, ex omni corporis parte, præterquam in fronte, armatus, valideque munitus erat, is inquam in eadem fronte lapillo per fundam à Davide impacto, vulneratus, in terram cecidit mortuus, hanc similitudinem adducit author operis imperfecti inquiens: *Si miles aliquis ex omni parte bene sit munitus, si tamen ex una fuerit nudus, & in ea parte lethaliter saucietur; sic cadit, quemadmodum totus fuerit nudus; sic & Christianus, si justitiam fecerit, & in uno peccaverit, similiter peccator statuitur, quemadmodum si semper peccasset.*

Jacob. 2. 10.

Goliath in sola fronte armatus non erat, ideo periit.

Antonin. hom. 31.

Etsi omnes muri, & fortalitia civitatis alicujus bene fuerint fortificata, sufficientique præsidiatiorum militum numero munita, si tamen vel minima fuerit apertura subterranea, per quam occulte penetrare possit inimicus, hæc unica sufficit, ut omnes diligentiæ, omniaque defensorum præsidia inutilia reddantur. Faciat anima Christiana ad evidendas inimici infernalis insidias, quidquid potest, per jejunia, cilicia, disciplinas, orationes, Eleemosynas, aliaque Christianarum virtutum exercitia, hæc tamen omnia nihil juvabunt, si intra animam peccatum mortale lateat, hoc enim ad illam diripiendam, atque ab omni merito spoliandam, cunctaque opera bona infructuosa reddenda abunde sufficit.

Sufficit unica via patens ad expugnationem Civitatis.

Advertenda quoque hic est doctrina quædam S. Antonini dicentis: *Genus principale spiritualium bonorum sunt virtutes & dona;* Psalm. 37. *Dereliquit me virtus mea, scilicet, quam habebam, & secundum Magistrum in 3. sententiarum, virtutes omnes sunt connexæ. ita quod una sine altera haberi non potest, cum quis committit aliquod mortale, illud directe oportet, quod contrarietur alicui virtuti, & per consequens ut suum contrarium eam expellit, & cum illa omnes aliæ ab anima recedunt.* Paulo post vero ostendit incompatibilitatem, quam gratia & virtutes cum peccato habent, subdit enim: *Dona spiritus in peccatore reperiri non possunt, nam sapientia per insipientiam dejicitur, ut divina non gustet, intellectus per hebetudinem obscuratur. Consilium per præcipitationem perit, ut sine examinatione cuncta faciat. Fortitudo per pusillanimitatem & impatientiam prosternitur. scientia per ignorantiam conculcatur, non sufficienter discernens verum à falso, circa mores & fidem; Pietas; quæ est Dei cultus, vel proximo subveniens, ab impietate dejicitur; & timor per superbiam absorbetur.*

S. Anton. ibid.

Incompatibilitas peccati cum gratia.

5. Celebris est textus ille S. Pauli: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens... Etsi distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Qui enim non est in gratia Dei, vel qui non amat Deum,

1. Cor. 13. 1.

Ibid. v. 3.

Causa cur Deus

respexerit ad munera Abel & non Cain.

sed mortaliter illum offendit, quidquid boni talis in se habuerit, Deo placere non poterit, quia Deus primo omnium loco vult amorem, & cor nostrum: *Prabe fili mi cor tuum mihi.* Cain omnium primus fuit, qui actus religionis & cultus erga Deum exercuit; Ait enim sacer textus: *Factum est autem post multos dies ut offerret Cain de fructibus terra munera Domino; Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui ... & respexit Dominus ad Abel; & ad munera ejus. Ad Cain vero, & ad munera illius non respexit.* Porro sacer textus causam non exprimit, ob quam Deus hoc devotionis tributum à Cain præstitum gratum non habuerit, sicut gratum habuit, quod Abel obtulit, hanc vero causam S. Gregorius manifestavit dicens: *Iram judicis placare nescit oblatio, nisi ea munditia placeat offerentis, unde scriptum est: Ad ain, & ad munera ejus non respexit.* S. Bonaventura in *compendio verit. Theol* de damnis peccati mortalis disserens inquit: *Bona, qua fiunt, infructuosa reddit, & quantum ad meritum, & quantum ad pramium, sicut ramus pracisus ab arbore, non profert fructum, sed arescit, & habilitatur ad incendium.* Enimvero quando radix arboris est vitiata, omnes fructus, ad quos vitiatum humorem suum transfundit, infecti redduntur & perditi. Necessarium proinde est, hoc statuere fundamentum, quod scilicet nullum opu. Deo acceptum sit, nisi sibi impressum habeat divinæ gratiæ & amoris sui signaculum; *non quod simus sufficientes, cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; qui autem in peccato mortali est constitutus, gratia, amicitia, & amore Dei est privatus, ac proinde operetur bene moraliter quantum potest, non tamen per hoc merebitur, aut gratus erit apud Deum. In vitis Patrum refert. Abbas Daniel de S. Arsenio, hunc audivisse hanc visionem factam in eremo seniori cuidam Eremitæ, quamvis ille visionem hanc Arsenio factam fuisse credat; Ita igitur S. Arsenius referebat: *Sedebat quidam de senioribus Monachis in cellula sua, & subito venit ad eum vox dicens: Egredere foras, & ostendam tibi opera hominum, & surrexit, & egressus est foras, duxit autem eum, & ostendit ei æthiopem nigrum, cum securi cadentem ligna, & facientem grandem sarcinam, & tentabat sublevare sarcinam illam, & non poterat pra magnitudine portare eam, sed redibat, & cadebat iterum alia ligna, & addebat super sarcinam illam. Iterum autem ostendit ei alterum hominem stantem super lacum, & haurientem aquam de lacu, & mittentem eam in collectaculum, & de alia parte defluebat aqua de subter in eodem loco. Quid vero hac visio significarit, declarat idem Arsenius dicens: Ille, qui aquam de lacu hauriebat, homo est, qui aliqua bona operatur, sed quia mala etiam amplius per peccata operatur, ea ideo pereunt, & delentur etiam opera bona, qua facit.* Quibus proinde illa Psalmistæ verba accommodari possunt: *Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur exaruit, de quo non implevit manum suam, qui metit, & sinum suum qui manipulos colligit.* Rupertus Abbas in capite quodam de sententia Prophetica, qua dictum est: *Si tulerit carnem sanctificatam in oram vestimenti sui, numquid sanctificabitur?* Ita scribit: *huic sensui illud nequaquam contrarium videri debet, quod in Aggao Propheta, cum interrogasset ex ore Domini sacerdotes dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in oram vestimenti sui, & tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes dixerunt. Non, &c.* Tandem vero Rupertus Abbas in hæc verba concludit: *Itaque & nos alludentes dicamus, si signaculo crucis frontem aut pectus suum signaverit impius, numquid hoc signo Diabolus de illo effugabitur? Non utique, sed arctius includetur, imo & ipsa ejus anima nihilominus erit Diaboli, juxta scripturam dicentem: Cum maledicit impius diabolum, maledicit animam suam.*

Prov. 23. v. 26.

Gen. 4. 3. Ibid. v. 4. Ibid. v. 5.

S. Greg. l. 32. moral. c. 12.

S. Bonav. o 7. l. 3. c 7. comp. Theol.

Peccatum est gangræna.

2. Cor. 3. 5.

Visio cujusdam Eremitæ. Vit. Patr. l. 3. nu. 38.

Ps. 128. 6. Explicatio ejusdem.

Rup Abb. lib. 1 in Levit c. 33.

Agg 2. 13.

6. Consideranda porro est differentia, quæ est inter animas in gratia constitutas, & alias, quæ Dei sunt inimicæ, illis enim omne minimum bonum in gradu eminenti imputatur ad meritum, licet sit unicum tantum suspirium, unica lachrymula, vel unicus actus charitatis vel compassionis: *Quicumque dederit calicem aqua frigida, ... non perdet mercedem suam*; econtra vero si peccator omnia bona opera, quæ fiunt in mundo, faciat, hæc tamen omnia nihil valebunt ad promerendum gloriam & æternam salutem. *Quacumque quis faciat*, inquit S. Antoninus, *jejunia, Eleemosynas, martyria sustineat, non placent Deo, si sint cum mortali*; Eccli. 34. *Dona iniquorum non probat Altissimus.* Idem S. Archipræsul de participatione bonorum disserens, qua gaudent justi, impii vero privantur, ex Angelico Doctore & aliis hanc adfert similitudinem inquiens: *Ecclesiam assimilant corpori humano, quam similitudinem notavit Apostolus ad Rom. 12. dicens: Omnes, scilicet fideles, sumus unum corpus in Christo, videmus enim quod in corpore humano ex cibo assumpto omnia membra recipiunt nutrimentum & robur, nisi sint pracisa vel stupida, ut manus arida, vel pes. A simili: Ex omnibus operibus bonis, qua fiunt à bonis, quilibet verus fidelis recipit participationem, & fortificationem, nisi sit membrum pracisum, scilicet per sententiam excommunicationis vel aridum quod evenit per privationem vivacitatis gratia, idest, per mortale. Hoc intelligens Psalmista orabat: Particeps sum ego omnium timentium te. His suffragiis privatus peccator, non mirum si diabolus habet majorem potestatem super eum, ad nocendum spiritualiter, & temporaliter, quam super alios.* Idem Antoninus aliam adducit similitudinem corporis mortui, per quam ostendit, qualiter is, qui peccato mortali est obnoxius, inhabilis fit ad operandum meritorie, vel ut ab aliis juvari possit; ita enim scribit: *Sciendum, quod sicut corpus mortuum non potest aliquem juvare, nec ab aliquo juvari, ita mortuus per peccatum in anima, non est capax operis boni, quod fit pro eo, in quantum est ipsum satisfactivum; nec per se satisfacere potest per opera quantumcumque pœnalia, ut jejunia, peregrinationes, & Eleemosynas, & hujusmodi; Peccator enim inimicus Dei constituitur propter offensam commissam. Durante ergo inimicitia, non acceptat Deus aliquam satisfactionem, cum deficiat amicitia, qua acceptatur.* Author operis imperfecti rationem assignat, quare damnatus aliquis per omnem æternitatem divinæ justitiæ satisfacere nequeat, quantumlibet atrocia patiatur supplicia; Exponens enim verba illa: *Discedite à me, qui operamini iniquitatem*, egregie advertit, quod non dicatur in tempore præterito; *Qui operati estis*, sed *qui operamini iniquitatem: ideo* inquit *non dicit illis: Discedite à me, qui operati estis iniquitatem, sed qui operamini, quia etsi peccare non possunt, tamen peccandi propositum tenent.* Eodem quoque modo dicere possumus, quod licet peccator in statu peccati mortalis multa bona opera faciat, illa tamen ad consequendam gloriam nihil conducant, quia peccandi propositum tenet, neque enim suum revocavit peccatum, nec illud est detestatus, sed etiamnum Dei inimicus manet. Valde con-

Differentia inter animam sanctam & injustam.

Matt. 10. v. 42.

S. Antonin. p. 4. t. 14. cap. 6.

Eccl. 34. v. 23.

S. Anton. p. 1. t. 7. c. 3.

Ecclesia assimilatur corpori humano.

Ps. 118. v 63.

Peccator assimilatur corpori mortuo.

Matth. 7. v 23.

Auth. oper. imperf. hom. 19.

Quare peccator, per æternas pœnas non satisfaciet justitiæ Divinæ.

de considerabilis est sequens S. Bernardini doctrina dicentis: *Patet, quod quicumque mortaliter peccat, totam summam debitorum Deo in futurum servitiorum; quantum in se est, aufert illi. Dum enim Dei gratiam in se extinguit, si habet, aut à se magis elongat, si non habet, impotentem procul dubio se efficit, aut magis impotentem ad reddendum Deo debita servitia, facit. Servitia quippe quæ Dei gratia grata non efficit, servitia putanda non sunt. Manifestum est omnem, qui mortaliter peccat, quantum in se est, in infinitum Deum damnificare, & infinitam rapinam in ipsum committere, ex quo sequitur evidenter, ipsum infinitam pœnam meruisse, quia Deum debito servitio absque fine defraudat. Si quemadmodum quis in aliqua domo haberet perpetuum censum, qui illam irreparabiliter destrueret domum, non solum unius anni censum, sed infinitorum annorum census eidem aufert, sic & qui seipsum irreparabiliter destruit, non unius diei servitium solum sibi aufert, sed totius futuræ perpetuitatis innumerabilia infinitaque servitia; Non enim sola præsentis temporis servitia Deo debentur, sed etiam futura, quæ tanto præstantiora sunt præsentibus, quantum gratiam gloria antecellit.*

S. Bern. t. 1. ser. 12. art. 1. c. 4.

De hoc similitudo.

7. Verum enimvero ut ad propositum nostrum revertamur; tametsi bona opera in statu peccati mortalis facta mortua sint, & sine merito vitæ æternæ, non tamen ob id à virtuosis operibus desistendum est, cujus, si placet, auscultate rationes. Aurifaber aliquis fabricabit aliquando vas aliquod argenteum, quia vero idipsum ad votum ei non successit, sed præter opinionem multis obnoxium est defectibus, idipsum destruit, & resolvit, ita tamen, ut non perdat materiam, sed solam facturam; verum quidem est, quod per opera bona extra Dei gratiam facta, non acquiratur meritum gloriæ, verumtamen sæpe divina movebitur misericordia ad conferendum ei in præmium talium operum alia bona, V. G. dilationem supplicii quod peccatis nostris meruimus; removebit inimicorum infernalium & mortis impetum, quæ alias tamen vitæ nostræ subito detruncatura esset. B. Laurentius Justin. *de spirituali animæ interitu*, ita scribit; *Ex sola charitate singulorum merita cansantur, suffragantur tamen, sed non ad æternæ vitæ meritum, cætera bona opera sine charitate; & non bene consummata valent ad mitigandam pœnam, quæ juste ex omissione & præcepti transgressione debetur, si non fierent; præstant temporalia bona, honores videlicet, divitias, incolumitatem corporis, longævitatem vitæ, terrenam felicitatem, propagationem filiorum, successusque prosperos. Occupant hominem, nec permittunt operantem ad exteriora labi. Assuefaciunt ad bene operandum, delectant mentem, restringunt fomitem, arcent peccati fluxum, atque ad susceptionem gratiæ gratum facientis habilitant cor. Exigua vero universa sunt hæc in comparatione retributionis æternæ.* Gerson Cancellarius Parisiensis quoque ait: *Fac interim, scilicet dum es in peccato mortali, quidquid boni potes, ut Deus illustret cor tuum, nam bonum opus de genere, & morale etiam factum extra charitatem, utilitatem affert multam, quoniam propter tale opus disponitur homo ad opera virtutum, & ad facilius resurgendum erabitur.* Cornelius Centurio licet adoraret idola, attamen quia liberalis erat in faciendis Eleemosynis, aliisque operibus charitatis, Deus illum vera fide illuminavit, misitque illi Petrum, qui ipsum cum omni sua familia ad veram fidem revocaret. Alius quoque Centurio Capharnaita, qui Synagogam Judæis ædificaverat, dum etiamnum Gentilis esset, charitativus erga servum suum infirmum existens pariter à Salvatore illuminatus fuit, ab eoque insigne hoc laudis præconium audire meruit: *Non inveni tantam fidem in Israel.*

Opera mortua non sunt omnino inutilia.

B. Laur. Just. l. de Spirit. anim. inter.

Eorum utilitates.

Gerson t. 2. proleg. regul moral.

Probantur in Cornelio Centurione.

Matth. 8. v. 10.

DISCURSUS XIII.

ARGUMEMTUM.

Peccatores, dum suis satisfaciunt appetitibus, se pariter laborare, & fatigari sentiunt.

THEMA.

Labor in medio ejus, & injustitia. Psalm. 54. ✠. 12.

1. Regius Propheta amaritudinem, & angustiam internam impii alicujus, vivacius exprimere non potuisset, quam dicendo: *Labor in medio ejus.* Per hoc enim medium cor intelligitur, quod residet in medio corporis humani; In hoc igitur laboratur, quando iniquitas committitur, Unde Jeremias ait: *Ut inique agerent, laboraverunt;* Porro natura gratiæ non opponitur, sed in omnibus dictamina sequitur rationis; Et ideo ut homo suum offendat creatorem, necessum est, ut naturæ quasi vim & violentiam inferat, malæque conscientiæ sentiat remorsum, & synderesis tormentum; fassi sunt idipsum ipsimet impii in libro Sapientiæ, dicentes: *Ambulavimus vias difficiles:* at vero quænam causa erat difficultatis viarum illarum? Nimirum, quia *viam Domini ignoravimus.* Porro quænam sint hæ viæ difficiles, Hugo Cardinalis declarat, inquiens: *Esse vias peccatorum, quæ ducunt ad infernum.* At vero paulo post hanc movet difficultatem, interrogans: *Quomodo dicuntur viæ difficiles, cum dicat Poëta: Facilis descensus averni. Et Dominus Matthæi septimo: Lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem.* Respondetque: *Via inferni facilis est in superficie, quia floribus divitiarum est cooperta, & hoc tantum in principio, sed postea ulterius procedentibus est magis difficilis; in fine difficillima & amarissima; quia tunc deficiunt flores, quibus secta erat in principio. Quod satis evidenter ostendis mulier vaga,* Proverb. 7. dicens Juveni vecordi: *Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto, aspersi cubile meum myrrha, aloe, & cinnamomo. Dicitur enim via infernalis difficilis, quia tenebrosa;* Unde Proverb 4. *Via impiorum tenebrosa, nesciunt, ubi corruant. Item lapidosa est;* unde Eccli. 21. *Via peccantium complanata est lapidibus, & in fine illorum inferri, & tenebræ, & pœna. & propter hoc dicit Psalmista: Contritio & infelicitas in viis eorum;* Et Eccle. 10. *Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.* Et Jeremiæ nono: *Ut inique agerent, laboraverunt.* Hactenus Hugo Cardinalis. Verumtamen mea sententia verissime affirmari posse censeo, quod scilicet impii, eo ipso, quo appetitibus suis indulgent, laborent, sudent, & fatigentur. Unde Dionysius Carthusianus inquit: *O quam difficiles ac molestas vias, occupationes, labores, incidunt ambitiosi, & lubrici, quot resistentias patiuntur, quoties cassatur eorum conatus, & frustratur suus intentio? Quam multi è regione contra eos incedunt, à quibus multoties opprimuntur, ita quod recte in libro Job dictum est: Involuta sunt semita gressuum eorum.* Sanctus Gregorius Nazianzenus à Cornelio à Lapide citatus inquit: *Considera, an avaro sit difficile maria & terras obire,*

Jer. 9. v. 5.

Impii labor in medio ejus.

Sap. 5. v. 7.

Hug. Card.

Matth. 7. v. 13.

Via inferni est facilis in principio, difficillima in fine.

Prov. 4. v. 19.

Eccli. 21. v. 11.

Ps. 13. 3.

Eccle. 10. v. 15.

Jerem. 9. 5.

Dion. Cart. ibid.

Difficultates in via peccatorum.

Job. 61. 8.

ut

us opes congreget? Guloso ventrem infarcire, ut capite doleat: Stomacho nauseat, membris torpeat, febribus æstues, crapula, millisque morbis crucietur? Luxurioso Veneri vacare, ut luem Veneream, sordes, vomicas, & carcinomata patiatur? Superbo, irato, invido, ut mille animi æstibus, timoribus, doloribus agitetur, dum se despici, æmulum suspici, sibique anteferri videt?

Nazianz. or. de Vit. Itiner.

2. Author operis imperfecti examinans verba illa Salvatoris: *Venite ad me, qui laboratis, & onerati estis*, interrogat quinam illi sint, qui se oneratos & aggravatos esse censent: *qui sunt, qui laborant? Qui legis justitiam operantur*; Vult igitur Christus insinuare observantiam divinæ legis, sensualitati videri laboriosam & onerosam. Veruntamen in progressu Homiliæ inquit: *Christianos peccatorum pondere prægravatos ad requiem pœnitentia vocat. Putas, quod peccatores istius mundi non laborant? Vere enim majores labores & sollicitudines habent, quam servi Dei.* Et paulo post rationem reddit cur nonnumquam nec sentiant, nec affligantur, propter laborem, quem in sua dissolutione & prævaricatione experiuntur. *Ergo laborant multum*, inquit, *& conteruntur in sæculo, sed laborem non sentiunt, spiritus enim qui seducit eos, ipse delectat in malo. Sicut enim qui suscipiunt jugum Christi, Christus eos delectat in spiritu, ne fatigentur in bonis operibus, sic & qui jugum suscipiunt Diaboli, Diabolus eos delectat, & decipit, ne discedant à malo impii, usque ad mortem suam.* Nec tamen ideo etiam in ipsa adimpletione turpium appetituum suorum, labores, molestias & difficultates experiri non desinunt. Unde interpres quidam super illa verba Jeremiæ: *Ut inique agerent, laboraverunt*, ita scribit: *In scelerum patrandorum studium ita operam, ingeniumque suum contulerunt universum, ut nec magnis, quæ propterea subeunda essent, pepercerint molestiis, vel animi, & corporis ægritudinibus; imo vel etiam lassi & defatigati, in eo ipso durius persliterint.* Enimvero licet textus ille Ecclesiastis cap. 10. *Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere*, varias variorum patiatur interpretationes, illa tamen, quæ huic proposito in sensu morali quam maxime deservit, est illa, quam S. Gregorius Taumathurgus adducit, hic enim per hanc urbem Jerosolymam, cœlestem intelligit, de qua Psalmista ait: *Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas*, & iterum: *Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei*. De qua etiam Apostolus ait: *Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus*, id est, Jerosolymam cœlestem. Qui igitur ad hanc urbem ambulare nescit, qui ab hac semita deviat, molestos experietur labores & fatigationes, quia via peccati molesta est, & laboriosa. Observastisne aliquando, quo titulo Psalmista peccatum indigitet? Nimirum appellat illud *puteum*, dicens: *Neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.* Job pariter iniquitatem per aquam designat, inquiens: *Bibit quasi aquam iniquitatem*; Ad fontem eum facilitate immediate accedis, si aquam inde bibere cupis, non vero item ad puteum, qui enim ex puteo aquam haurire vult, necessum est, ut fatigetur, & laboret; requiritur enim situla, & funis, eritque pondus, quod sursum trahitur, tanto majus, quanto profundior est puteus. Samaritana illa Evangelica de puteo illo, ad quem pro haurienda aqua accesserat, Christo dixit: *Puteus altus est*, & quidem merito hoc dixit, quia licet tot annis in continuo concubinatu vixisset, nihilominus ad eam redacta fuerat miseriam, ut necessum ei fuerit, hydriam fictilem in meridie, in ardentissimis Solis ardoribus, foras extra civitatem in propria persona in capite portare, ut ex tam alto & tam profundo puteo aquas laboriose haurire posset. S. Bernardinus ait: *Puteus profunditas est concupiscentia, superbiæ, luxuria, avaritia gula, ira, & acedia.* In Apocalypsi capite nono dicitur: *Exexivit fumus de puteo abyssi*; scilicet, superbiæ, luxuriæ; avaritiæ. Beda per profunditatem & altitudinem hujus putei, labores & molestias intelligit impiorum, quas subire coguntur, donec appetitus suos bestiales adimpleant & assequantur; Ait enim: *Ergo nunc puteus mundi hujus terrenum laborem & errorem tenebrosa profunditate significat.* Audite vero, quænam fuerit differentia aquæ illius; quam Christus illi obtulit & dedit, non ex puteo, sed ex fonte aquæ vivæ, Ait enim Salvator: *Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum*; scilicet qui bibit ex aqua putei illius, *aqua in puteo voluptas est*, inquit S. Augustinus, *cum perveneris quisque ad voluptatum sæculi hujus, numquid non iterum sitiet?* De aqua autem fontis aquæ vivæ subjungit Christus: *Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Unde Samaritana oblata ei hac aqua, tota hilaris dixit: *Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire*; quasi cum hactenus sub ponderoso voluptatum carnalium jugo laborasset, & fatigata fuisset, intenderet in sensu spirituali ab hoc puteo se subducere; ut nonnihil respirare posset; id quod notans Albertus Magnus hoc in loco ait: *Scivit hæc mulier, & experta fuerat, quod cupiditas facultatum, concupiscentia deliciarum, & ambitio honorum, numquam satiantur, sed semper cum labore haurire oportet.* Unde S. Thomas de Villa Nova de hac Samaritana loquens, in sequentes prorupit affectuosas exclamationes: *O anima misera & fatua, quid anxiaris? Quid fatigaris?* & reflectens se ad illa Dei verba, in Threnis Jeremiæ expressa, scilicet: *Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt, fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas*; in hæc verba subjungit: *Aquam mundissimam, limpidissimam, clarissimam, dulcissimam, saluberrimam fontis vitæ, gratis oblatam neglexerunt, & cum magno labore foderunt sibi cisternas perforatas, ut bibant ex eis aquam turbidam, fœtidam, mortiferam, venenosam. Vere cisterna dissipata honor, cisterna perforata voluptas, divitiæ, & omnis prosperitas mundialis.*

Matt. 11. v. 28.
Auth. imperf. hom. 24.
Quare peccatores ad tempus non sentiunt difficultates in peccatis.
Jere. 9. 5.
Mich. Christier.
Non tamen desinunt omnino non sentire difficultates suos.
Eccl. 10. v. 15.
Ps. 121. 3.
Ps. 86. v. 3.
Hebr. 13. v. 14.
Ps. 68. 16.
Job. 15. 16.
Quare peccatum vocetur puteus.
Joan. 4. 11.
S. Bernard. c. 4. ser. 14.
Puteus est profunditas omniũ peccatorum.
Beda in Joan.
Joan. 4. 13.
S. Aug. tr. 15. in Joan.
Joan. 4. 14.
Ibid. v. 15.
Differentia aquarum puteĩ & fontis vivi.
Alb. Mag.
S. Thom. de Vill. serm. in fer. 6. post Dom. 3. Quadr.
Jerem. 2. v. 13.

3. In capite decimo quinto S. Lucæ inter alias parabolas, quas incarnata Sapientia composuit, ad insinuandam reductionem animæ peccatricis ad veram pœnitentiam, una quoque fuit illa, in qua illius Pastoris fit mentio, qui ovem unicam ex centum ovibus deperditam, & inter prærupta montium deserti oberrantem, summo cum labore inquisivit. Porro Albertus Magnus dicit, quod ovis illius *perditio sit per peccatum*; Abivit igitur Christus hanc ovem investigans, *cum Judaicis laceratus est vepribus*; vel secundum sensum litteralem, quem Cajetanus exponit, *adventus ad quærendam ovem perditam incarnatio est Filii Dei.* Enimvero unica in hac parabola mihi occurrit difficultas, consideratione haud indigna, scilicet, quod hic pastor oviculam inventam humeris suis imposuerit; Ait enim sacer textus: *Et cum invenerit, eam imponit in humeros suos.* Porro quod ligna, frumentum, vinum, vel

Luc. 15.
Alb. Mag. ibid.
S. August. in Psalm. 128.
Cajetan.
Quare pastor cum invenerit ovem perditam, imponat in humeros.

meros suos *Lucæ 15. 5.* vel aliæ similes sarcinæ humeris imponantur, quotidie videmus, non vero quod animalia viva portentur in humeris, hæc enim propriis pedibus progredi & ambulare possunt, quo igitur fine portarentur in humeris, & tamen non sine mysterio

Primo illius ratio. *S. Ambr. c. 15. de pæn.* facer textus ait: *Imponit in humeros suos.* S. Ambrosius cœlestem Magistrum per hoc illis, quibus regimen incumbit animarum, salutare quoddam tradere voluisse documentum, dicit scilicet: *Quod qui studet, humana infirmitatis emendare vitia, ipsam infirmitatem suis debet sustinere & quodammodo pensare humeris, non abjicere, nam pastor ille Evangelicus lassam ovem vexisse legitur, non abjecisse.* Glossa aliam quandam tradit rationem mysticam,

Gloss. ib. Secunda. inquiens: *Ovem in humeris posuit, qui humanam naturam suscipiens, peccata nostra ipse portavit; Unde humeri Christi, crucis brachia sunt, illic peccata nostra deposuit, in illa nobili patibuli cervice requievit.*

Tertull. de pænit. c. 8. Tertullianus præ cunctis aliis aptius ad propositum nostrum considerat, quod in illa ove, quam-

Tertio. diu perdita erat, & à grege suo devians per sylvarum opaca, per prærupta montium oberrabat, impius peccator designatus fuerit, quem divina misericordia solicite requirit, ut ad pœnitentiam eum dem inducat; quia igitur peccatores apud Sapien-

Sap. 5. v. 7. tem lamentantur dicentes: *Lassati sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles,* ideo tamquam lassi & defatigati, super humeros pasteris cœlestis

Matth 11. v. 28. ut portentur, quam maxime indigent.

S. Thom. 4. S. Thomas de Aquino super illa verba: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis;* onere scilicet peccatorum, inquirit: *Et quid habebimus, si venimus ad te? Tollite jugum meum super vos &c. Sed quid hoc est? Tu dicis, quia vis nos reficere, & à nobis auferre laborem: & statim præcipis ferre jugum? nos credebamus esse sine jugo. Dico quod verum est; vos futuros esse sine jugo, sed sine jugo peccati,* cæterum vero portabitis jugum Christi.

Jugum simplicius dicitur peccati. Etenim hoc peccati jugum solum est, quod animam pariter & corpus aggravat, quodque labores & fatigationes intolerabiles subire cogit, non vero sic jugum observantiæ divinorum præceptorum, de quo infallibilis veritas attestatur: *Quod sub illo invenietis requiem animabus vestris; jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* S. Gre-

S. Greg. in Caten. D. Thomæ. gorius de hoc jugo ita disserit: *Asperum jugum, & durum servitutis pondus est, subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transeuntia, sed cum transeuntibus nolle transire. Deum enim contra votum cuncta fugiunt, quæ prius mentem ex desiderio adeptionis affixerant, postea pavore amissionis premunt,* Porro Christus eo fine ad suum nos jugum invitarat, ut à ponderoso & molesto peccati jugo nos subduceret, ut bene notat Chrysostomus, verba Chri-

Chrysost. Hom. 39. in Matth. sti hac paraphrasi illustrans: *Venite, qui in peccatis estis, non ut expetam noxas, sed ut solvam peccata; non dixi, salvabo solum, sed, quod multo amplius erat, reficiam vos, id est, in omni quiete vos constituam.* Hugo Cardinalis super prædicta Jeremiæ verba: *Ve*

Hug. Card. *inique egerunt, laboraverunt,* ita scribit: *Id est, cum studio & labore iniqua peregerunt, in actione enim*

Isaiæ 1. 6. *perversa est labor; Unde Isaiæ 1. dicitur: Quiescite agere perverse.*

Eccli. 21. v 11. Via peccantium saxolo est. 5. Ecclesiasticus ait: *Via peccantium complanata lapidibus;* quæ verba omnino videntur indicare contrarium illius, quod diximus, videtur enim Sapiens dicere velle, quod peccatores ambulent per vias pavimentatas, planas & faciles; verumtamen adhoc responderi potest, quod viæ lapidibus pavimentatæ, & saxosæ, pariter duræ fuerint, ac

Sap. 5. 7. proinde impii dicunt: *Ambulavimus vias difficiles;* Versio Syriaca ad propositum nostrum legit: *Sicut ascensus arenæ pedibus veteris (alia lectio habet, duri, asperi) ita robur iniquorum juxta ignem, & semita impii, offendiculum est illi, quia finis ejus fovea profunda est.* Porro iniquitas apud Isaiam pariter laboris, & fatigationis nomine appellatur, siquidem ingrato illi populo improperare volens falsorum numi-

Isai 57. 10. num erectionem, & cultum, inquit: *In multitudine via tua laborasti, non dixisti, quiescam:* Enimvero per experientiam videmus quod unusquisque circa Idolum, quod proprio cordi præstituit ad adorandum, incessanter laboret. De avaritia inquit

Colos. 3. 5. Apostolus: *Avaritia, quæ est simulachrorum servitus* vultis autem videre, quantum circa hoc idolum

Labores mercatoris avari. laboret avarus? S. Ambrosius cupidorum laboribus compatiens inquit: *Elementa concutit, mare sulcat,*

S. Ambros. lib. de Cain & Abel c. 5. *terram effodit, cœlum votis fatigat,* avari circumvaguntur ventorum indiscretioni expositi, ab uno polo ad alterum à tempestatibus conquassati, in continuisque pyratarum, scopulorum, & arenarum periculis viventes, non plus à morte distant, quam ad crassitiem ligni, quod illos ab aquis dividit, quod sæpe digiti latitudinem non adæquat, idque solum hoc fine, ut merces suas distrahentes, pecunias sibi exinde congregent. S. Bernardus divites, pecunias sibi accumulantes, suamque solicitudinem

S. Bernard. s. 1. serm. in 50. a. c. excusantes, dicendo: *Laboramus, ut quiescamus,* his verbis reprehendit: *Non est ita, ut dicis, quia hoc vitium semper cruciat in labore & ærumna: in vigiliis plurimis, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate, in mortibus frequenter, præter illa, quæ extrinsecus sunt instantia quotidiana, solicitudo possessionum, anxietas lucrorum, & cum his omnibus insatiabilitas terrenorum.* Idem S. Pater alibi ita scri-

Idem s. 3. serm. in Dom. 16. post Pent. a. i. c. f. bit: *Consideret homo, quot labores & ærumnas tulerit in divitiis congregandis; præterquam quod ad conservandum male acquisita sæpe necessum sit subjacere litibus & molestiis intercessatorum, alterumque se opponere violentiis.*

Apoc. 3. v. 17. 6. S. Bonaventura super illa Apocalypseos verba: *Quid dicis, quia dives sum, & locupletatus, & nullius egeo, nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus;* optime notat hic quin-

S. Bonav. 6 in diæta salut. c. 6. Quinque sunt infortunia avari. que infortunia avari; *Est enim miser, quis divitias cum labore acquirit; pauper, quia cum dolore perdit, cæcus, quia nihil aliud respicit; & nudus, quia nihil aliud bonum facit.* Verum enimvero si ab avaritia ad ambitionem transire volumus, quis est qui nesciat, aut non videat, quantum ambitiosus in honoris prætensi consecutione laboret? S. Thomas de Villa nova pulchre observat, quid duo illi germani fratres, Christo Domino inter-

Matth. 20. v. 22. roganti: *Potestis bibere calicem, &c.* Libere respondentes: *Possumus,* dicere voluerint; Ait enim hoc

S Thom. de Villa nova. fer. de S. Jacob. Labores ambitiosi. idem fuisse, ac si dixissent: *Omnes labores, omnes sudores, tormenta, & mortem sustinebimus.* Tempore, quo S. Bernardus vixit, nullus fuit, qui majori cum animi contentione ambitionem Ecclesiasticorum detestatus fuerit, quam ipse, prout videri potest in libris, quos de consideratione conscriptos transmisit ad Eugenium Papam. Et

3. Reg. 18. v. 23. quo putas titulo ambitionem insignivit? *Patibulum,* seu *Crucem* illam appellavit: *O ambitio ambientium Crux.* S. Stephanus Cantuariensis de falsis Baal Sacerdotibus differens, ita loquitur: *Deus*

Steph. Cantuar. *habet suam victimam, Diabolus suam; Qui enim macerant*

etrant se, & labores sustinent, ut superiores essiciantur in hoc mundo, sunt hoi interfectus à Prophetis Baal, qui superior interpretatur, incidebant se juxta ritum suum cultris & lanceolis, donec persunderentur sanguine. Quanta sustinent? quot vilia subeunt servitia? quænam patiantur, ut ad Prælaturus, & dignitates sublimes, quas sectantur pertingere possint? *Labor in medio eorum, & injustitia.*

Labores hominis carnalis remissive. 8. Quod si de illis differere velimus, qui carnis voluptates sectantur, quos hi non subeunt labores, ut perversos suos fines assequi valeant; Est hæc veritas adeo evidens, ut probatione, & argumentis eam convincentibus minime indigeat; Et vero ut de hac veritate magis certificentur, videantque quantas molestias & fastidia libenter subeant, ut ad momentaneas carnis voluptates pertingere possint, remitto lectorem ad Tomum primum hujus Bibliothecæ prædicabilis, ibi namque *in Tractatu de carnis vitio*, materiam hanc per triginta quinque discursus fusissime discussimus.

DISCURSUS XIV.

ARGUMEMTUM.

Confirmatur idipsum, dum de peccato mortali, sub spinarum metaphora differitur.

THEMA.

Maledicta terra, . . . spinas, & tribulos germinabit tibi. Gen. 3. ℣.17.

Mortis terræ propter peccatum. 1. Ecce tibi, quæ terra post peccatum maledicta produxit infelicissima germina, spinas videlicet, ei tribulos pungentes. Porro hujus nostri corporis terra, si in statu innocentiæ permansisset, ab omni utique remorsus & afflictionis punctura libera futura fuisset; Non vero item post culpæ maledictionem, ex quo enim caro adversus rationem rebellavit, Deus in pœnam peccati juste disposuit, ut in actuali appetituum suorum expletione acerbissimas experiatur puncturas. Doctrina S. Augustini, dicentis: *Ex ira ipsius est, quod hic homo peregrinatur, quod laborat. Non ex ira ipsius, fratres mei; In sudore vultus tui & in labore edes panem tuum, & terra spinas & tribulos pariet tibi? Aut si est aliud vita nostra? Si poteris convertere ad aliquam voluptatem, ubi spinas non sentias? Elige, quod volueris; Esto avarus, luxuriosus, imo ut duo ista sola non dicamus, adde & tertium, ambitiosus. In bonorum cupiditate quanta spina? In luxuria libidinum quanta spina? in ardore avaritia quanta spina? Amores turpet quantas molestias habent? quantas sollicitudines nunc in ista vita.* S. August. in Ps. 102. Considerastisne aliquando, quot modis protoparentes nostri pomi vetiti præmorsum luere debuerint? Nimirum propter hunc confusibilem passi sunt nuditatem, fugam, erubescentiam, propter hunc se ab oculis Domini abscondérant, Dei judicis examini subjecti fuerunt, & coram illo accusati, processati, convicti, condemnati, inæstimabili innocentiæ & justitiæ originalis paludamento spoliati, è paradiso pulsi, mortales declarati (*Pulvis es, & in pulverem reverteris:*) ad manducandum in sudore vultus panem sententiati fuerunt, & qui ante super omnia animalia habuerant dominium, non solum eo fuere privati, verum etiam iisdem subjecti, adeo ut nunc ab iisdem misere lacerentur, & habeantur; O spinas! Tribulos pungentes, quibus protoparentes transfixi fuerunt, & posteri eorum usque modo transfiguntur! hæ spinæ à primo transgressionis momento in universa hujus nostræ depravatæ & vitiatæ naturæ terra, in pœnam supradictæ maledictionis progerminarunt; dicente Isaia Propheta: *Vepres, & spina erunt in universa terra*, Isa. 7. 24. quia iniquitates ubique inundant.

Pœnæ peccati primorum parentum.

2. Videmus quotidie per experientiam, quod sub spinis, loliis, & tribulis, communiter scorpiones, bufones, serpentes, aliaque similia animalia venenosa delitescant, prout circa sepes videtur; Unde Didacus Stella: *Sicut spineta suapte natura latibulum omnium reptilium, venenatorumque omnium animalium confugium sunt, ita divina vitiorum sunt receptaculum & sedes.* Did. Stell. in Luc. c. 8. Lolium & spinæ sunt latibulum serpentum. S. Paulinus, qui opulentissimo se exuit patrimonio, ut illud inter pauperes totaliter distribueret; hic, inquam, de cupiditate bonorum temporalium loquens, inquit: *Una est omnibus armata criminibus.* S. Paulin. Epist. 2. Dionysius Carthusianus illa verba: *Et aliud cecidit inter spinas*, Luc. 8. 7. sic interpretatur: *Hoc est, in corda passionata, ambitiosa, & vana, qui superfluis curis, inordinatis timoribus, mortiferisque tristitiis afficiuntur, pungantur, torquentur, dum ad temporales divitias, & caducos honores immoderate aspirant. Perdere trepidant, habentibus invident, & perditis contristantur.* Dion. Cart. ibid. Nonnullorum quondam fuit opinio, terram ante peccatum inter omnes arbores & plantas suas, quas innumeræ fuerunt, nullam habuisse, quæ spinas aut tribulos produceret, sed post peccatum duntaxat, & post terræ maledictionem fuisse productos, id quod Basilius Magnus asserere videtur, dum in oratione quadam de peccato ita scribit: *Sic & rosa à principio sine spinis prodierat sed post ad pulchritudinem floris vepres accessere, ut haberemus oblectationem summo cum dolore conjunctam, memores peccati, ob quod spinas & tribulos nobis terra producere jussa est.* Ante peccatum terra non produxisset spinas, &c. S. Basil. Mag. orat. 3. de pecc. At vero quodnam in eo est mysterium, quod terra solum propter peccatum spinas germinant, certe non aliud, quam ut per hoc insinuarentur nobis puncturæ, quibus à peccato affligendi, & perforandi eramus.

3. S. Thomas de Villa Nova in sermone quodam valde detestatur impiorum, & perditæ salutis hominum stultitiam, qui cum in hac vita præsenti viam sibi ad cœlum sternere possint, per vias faciles, jucundas, & deliciosas potius eligunt per spinas & tribulos ad infernum procedere. Adducensque illa Psalmistæ verba: *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet*, Ps. 111. ℣. 10. hanc illius assignat rationem: *Quia tanta bona tam stulte perdidit. Annon merito fremet, annon juste tabescet, qui cum posset per viam planam & deliciosam, floribus & rosis stratam ire ad cœlestem gloriam, elegit potius per spinas, & saxa tendere in gehennam?* Reprehensio peccatorum. S. Thom. de Villa. Nov. ser. de S. Ægid. At vero mirum est, quod S. Thomas Villanovanus idipsum asserat, scilicet quod impii per spinas & saxa in gehennam contendunt, cum tamen ipsimet dissoluti & mundani homines aperte dicant: *Coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra*; Sap. 2. ℣. 8. Verumtamen Interpres quidam antiquus super librum Sapientiæ scribens, hanc tradit verborum illorum interpretationem: *Convenienter dicunt, quod volunt coronari rosis, at sciendum, quod omnis mundi lascivia brevis & transitoria; Rosa inter spinas crescit; sic est & lascivia mundi, non est sine punctura conscientia.* Rupert. Holkot ib. Verum quidem Diutius

Spinæ quam rosa manet in coleto.

quidem est, quòd rosis se coronari voluerunt, at vero quamdiu hæ durant, vix uno die,& ideo subdunt: *Antequam marcescant* his enim verbis ipsimet fatentur, rosam subitò efflorescere, & marcescere. Prata in diluculo, matutino viridia conspiciuntur, vesperi autē in quemdam fœni cumulum redacta videntur; Rosa à diluculo matutino usque advespertinū crepusculum floret, & efflorescit, spina autem, quæ manus transfigit, permanet semper, eadem est ratio delectationis & voluptatis peccati. Gaudium enim, lætitia, voluptas, & delectatio subitò transit, cordi verò acerbum infligunt & perpetuum vulnus, quod numquam coalescit. Unde Poëta ille cecinit:

Est rosa flos Veneris, Venerisque simillima flors,
Quod cruciat longum est, quod placet exiguum.

Porrò ex Græco textu alia quædam eruitur versio, non enim dicit: *Coronemus nos rosis*, sed *rosarum calculis, aut barcis*, id est, rosis etiamnum clausis, quod dixisse videntur ex metu, ne apertæ subitò deflorescant, & deficiant. Audiamus eumdem Basilium alio in loco de rosa dicentem: *Florida quidem est rosa, sed mihi tristitiam infligit, nam quotiescumque florem hunc video, peccati mei admoneor, propter quod terra, ut spinas, & tribulos proferret, condemnata est.* Enimverò rosa, quæ florum est Regina (in cujus signum purpura vestita, & redimita corona in medium prodit) volupeatem, & delicias repræsentat humanas, ac proinde specialiter inter alios flores pungentissimis cingitur spinis, ad denotandum, quòd licèt voluptates sensuales, & carnales aliquod secum gaudium adferent, in longè tamen majori numero sint spinæ, quibus affligunt eos, qui earum se faciunt participes. Subdit idem S. Doctor: *Transitoria ac brevis momenti verorum florum gratia, adhuc desiderantes destituit, nondum ab eorum collectione domum reversi fumus, & in ipsis adhuc manibus nostris consistunt marcescunt.* Porro delectatio, eo ipso, quod cum transgressione mortali conjuncta sit, cor interius pungit per remorsum, licet hæc punctura à solo peccatore sentiatur, quod si vero contingat, quod hic dolor etiam aliorum oculis fiat manifestus, tunc spinarum illarum puncturæ acutiorem parere dolorem solent, prout S. Ambrosius optime considerat, dum ait: *Tunc caro tribulos, & spinas animo, hoc est, curarum morsus & solicitudinum generat, æstusque, quos sibi per concupiscentiam carnis animus ipse circumdedit. Eorum quasi clavis quibusdam suffigitur anima corporeæ voluptatibus.*

Eviriso

S. Basil. hom. de Parad.

Rosa designat voluptates mundanas.

Peccato perpetrato mox oritur remorsus.

S. Ambr. l. 4. in Luc.

Quam puncturam adulterii senserit David.

Chrysost. hom. in Psal. 50.

4. D. Chrysostomus de puncturis Regem Davidum, in actualibus suis cum adultera habitis voluptatibus, acerbè transfigentibus, fusè discurrit; inter alia verò ita scribit: *Consideres velim, quantum malum sit peccatum; Rex militem timet, non enim quisquam servus est, nisi qui peccatum admiserit, diadema gerebat, & probrum metuebat. Quid? Annon enim Rex es? Annon gladii penes te potestas est? Est ita, inquit, verùm grave peccatum perpetravi. O peccatum, quod formidinem procreat! O ignominia accusatrix! Pertimesco, tremo, quia me ignominia perfudisti, atque habeo, qui scelus meum prodat.* Idem S. Doctor alibi, in Psalmum septimum scribens, hasce spinarum puncturas, in homine exemplificat vindicativo, inquiens: *Si voluerit quis ulcisci quempiam, vel prior injuriam facere, vide quot mala patitur. Furore repletur, ab ira discerpitur, movet innumerabiles fluctus cogitationum, mille vias ingreditur, invadit timor, pavor ac tremor, quomodo offendet, quomodo ulciscetur, & ante eum, quem est injuria affecturus, seipsum perdit. Qui autem iram expulit, ab his omnibus liber est.*

Chrysost. in Psalm. 7. Punctura vindicativi.

Dolores Davidanimam.

5. Regius Psalmista in principio Psalm. 31, eo quod à turpi adulterii luto erutus, & gratiæ ac amicitiæ Dei restitutus esset, totus hilaris ac lætus cecinit dicens: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*; id verò, quod præsenti proposito quàm maxime deservit, est declaratio, quam fecit in ordine ad puncturas, ipsum transfigentes, dum adhuc adulter esset; Ait enim: *Inveteraverunt ossa mea, ... Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua.* Ubi notanda est phrasis illa: *Gravata est super me manus tua.* Job quoque Scopus fuit, in quem totus infernus collimavit, utpote qui Deo, non in damnum, sed in profectum illius, permittente, adversus eum conjuraverat, & tamen solùm dixit: *Manus Domini tetigit me*; nec mirum, quia intensissimi Jobi dolores solum affligebant corpus, non vero animam, utpote quæ semper immaculata permansit; At verò dolores Davidis spinæ erant, quæ veluti totidem sagittæ, animam & conscientiam ejus transadigebant, hæcque suffecerunt, ut eum ad resipiscendum inducerent; Unde ait: *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina; Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi*; Peccata enim non solum sunt spinæ, sed & clavi cor peccatoris transadigentes. *Per spinam omne peccatum ideo accipitur*, inquit S. Gregorius, *Quia dum confert delectationem, quasi pungendo lacerat mentem.* S. Antonius de Padua in sermone quodam super illa verba: *Spinas & tribulos germinabit*, inquit: *Spina à pungendo dicta, eo quod sint acuta ut spica. Tribulus dicitur à tribulo, tribulas; Spinæ doloris pungunt animam, tribuli tribulationum pungunt & tribulant corpus, & ideo parturit lacrymas, & gemitus.* Oculus quidem ex rosæ elegantia & pulchritudine, odoratus similiter ex ejus suavissima fragrantia miras capit voluptates, verumtamen multo major est, quam ex spinis sentiunt, spinarum asperitas, quia spinæ semper manent, voluptas autem oculi & odoratus vix uno die continuatur. Unde S. Bernardus de conscientia ita scribit: *Dum pasci se voluptatibus credit, anxietatibus cecidit humanis, pudoribus, & confusionibus reverberata, sicut scriptum: In operibus manuum suarum comprehensus est peccator v. g. appetit quis adulterium ad voluptatem, sed comprehenditur ibi ad anxietatem, & multo major est anxietas, quàm voluptas, ad omnem verecundia & angustiam hominis, qui hominem & vivit, & sapit.*

Psal. 31. v. 1. Ibid. v. 2.

Ibid. v. 3. Ibid. v. 4.

Job. 19. v. 21

Job solum corpus penetrabant.

Ibid. v. 4. Ibid. v. 5.

S. Greg. ibid.

Gen. 3. v. 18. S. Anton. de Pad.

Rosæ fragrantia mox intervanea est, spinarum asperitas perseverat.

S. Bernard. lib. de Consc. cap. 4.

6. Cœlestis Magister noster apud S. Lucam cap. 12. puncturas anxietatum & solicitudinum, quibus avari transfiguntur, insinuare volens, parabolam illam composuit hominis divitis, qui in borrea sua ex agris suis copiosam congregaverat messem, de quo inter cætera ait: *Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, Et cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea.* Dicite, obsecro, numquid illi fructus in mente hujus avari hominis potiùs in spinas & tribulos degenerasse videntur, utpote cujus cor adeo transfigebant, ut ne quidem ad capiendum somnum oculum claudere posset? Audite Basilium Magnum dicentem: *Utilitate miser erat,*

Luc. 12. v. 16. Ibid. v. 17.

Ibid. v. 18.

Avarus miserabilis est.

S. Basil. hom. in divit. avar.

erat ac timidus; non enim proventus annui fruitionem ei terra ferebat, sed fletus & suspiria, non fructuem copiam, sed curas, & dolores & graves anxietates sibi colligebat. Spinæ etenim, juxta Sapientiæ incarnatæ infallibilem sententiam;

Luc. 8. v. 14.

Divitias symbolicè denotant: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, … Qui à divitiis euntes suffocantur.* Spinæ autem hanc habent proprietatem, quod si illas in manu aperte teneas, non te pungent, sed tunc tantum te lædunt, quando illas manu tua claudis; Ita quoque se res habet ad divitias, si enim liberali & benefica manu tractentur, aliorum subveniendo necessitatibus, conscientiam nequaquam transfigunt;

Proprietas spinarum moraliter applicata.

At verò si divitias in manu stringere coneris, id est, tibi soli reservare, & pauperes inanes dimittere velis, lacerabunt, & perforabunt conscientiam, ita ut perpetuas remorsuum sentias puncturas. Potest quoque ad hoc propositum alia quoad spinas fieri consideratio; Spinæ enim dolorem inferunt, dum carnem pungunt, majorem verò, dum intra vulnus remanent, acerbissimum verò, si violenter ex vulnere extrahantur. Eodem modo Beda de divitiis discurrit, inquiens:

Bed. citatus à S. Bonav. Luc. 8.

Divitia, etsi delectare videantur, possessoribus suis spina sunt, quia cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant, qua avidè quaruntur, & solicitè servantur. Voluptates, deliciæ, convivia, cunctæque aliæ recreationes, quamdiu illis fruimur, rosæ sunt, mox verò ut gustus illarum deficit, quanti constent homini, & quamdiu illas luere debeat, unusquisque experitur. Divus Chrysostomus

Chrysost. hom. 21. in Matth.

ait: *Ne mireris, si nomine spinarum delicias appellavit, acerbissimos dolores, tam animæ, quam corpori inferentes*; & paulò post subdit: *Quemadmodum acuta vepres, undecumque capiantur, & constringuntur, manus cruentant, eodem modo deliciæ pedibus, manibus capiti, oculis, omnibus similiter membris officiunt.* Spinæ, id est, peccata per spinas præfigurata, non solùm transfigunt conscientiam, sed sæpè puncturæ eorum etiam ad corpus usque transfunduntur.

Spinarum nomine varia peccata describuntur. Chrysost. hom. 8. in Act. Apost.

Idem Chrysostomus in alia quadam homilia varias transgressiones spinarum nomine describit, inquiens: *Stant inter vos sicut spina, perjurium, mendacium, hypocrisis, dolus, malignitas, convitia, scommata, risuum excitationes, turpiloquia, sales. Iterum ex alia parte avaritia, rapina, injustitia, calumnia, insidia. Iterum concupiscentia mala, immunditia, luxuria, scortatio, adulterium. Iterum invidia, amulatio, ira, furor, vindicta cupiditas, retaliatio, blasphemia, & innumera talia.*

7. Unus ex iis erroribus, qui majorem mortalium partem effascinant, est, quod oculos suos ad rosas, non verò ad spinas dirigant; non enim pensetur, quod delectatio subitò evanescet, econtra verò remorsus peccati nunquam deficiet; *vermis eorum non morietur.* Apud Jobum de quibusdam impiis dicitur:

Job 30. v. 4. Impii radice juniperi nutriuntur.

Radix juniperorum erat cibus eorum. Quæ verba satis obscura sunt, & difficultate non carent; Quomodo enim verum esse potest, quod impii hisce se nutriant radicibus, qui alias lautas & delicatas epulas avidè quærere solent? Quidnam igitur in hac arbore latet mysterii? Audiamus Gregorium Magnum, dicentem:

S. Greg. l. 20. Moral. c. 22.

Arbor enim Juniperi pro foliis punctiones habet, sic quippe sunt hirsuta qua profert, ut spinis similia contrectantem pungere valeant. Spina verò est omne peccatum, quia dum trahit ad se delectationem, quasi pungendo lacerat mentem, unde justi voce & pœnitentis dicitur: Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Observendum verò est, quod licet frondes Juniperi acutæ sunt & pungitivæ ad instar spinarum, non tamen tales sunt radices illius, è quibus Juniperi frondes humorem attrahunt, hæ enim omninò sunt delicatæ; Ita quoque impiis evenit; In radicibus enim, id est, in voluptatum suarum, quibus vacant, principio, delectationem habent, & experiuntur delicias, & satisfactionem, non considerantes puncturas, quæ ab his aliquando procedent, *Juniperorum radicem comedunt,* inquit Gregorius:

S. Greg. ubi sup. Juniperi rami sunt asperi, radix dulcis.

Sed hujus radicis, quam sint rami asperi, non attendunt, quia nimirum prava actio modo ex radice delectat in culpa, sed postmodum quasi ex ramis pungit in pœna. Huic ponderationi similem ferè adducit Sanctus Augustinus, dum super illum versum Psalm. 57. quem ipse hoc modo legit: *Priusquam producat spinas vestras Rhamnus,* ita scribit:

S. Aug. in Psalm. 57. 10.

Quid est Rhamnus? Spinarum genus est; Densissima quidem spina esse dicuntur. Primo herba est, & cum herba est, mollis ac pulchra est; inde sunt tamen spina postea processura, modo ergo delectant peccata, & quasi non compungunt; Herba est Rhamnus, & modo tamen est spina; Priusquam producat spinas Rhamnus, priusquam miserarum delectationum & voluptatum manifesta procedant. Interrogent se, qui aliquid amant, & ad id pervenire non possint, videant, si non crucientur desiderio, & cùm pervenerint ad id, quod illicitè desiderant, attendant, si non crucientur timore. Videant ergo hic pœnas suas. Albertus Magnus alludens ad Juniperum illam, sub qua lassus Propheta Elias decubuit, ut defatigata sua membra nonnihil restauraret, in hæc verba scribit:

Alb. Mag. ser. in Dom. 4. Quadr.

Per Juniperum, qua spinas habet pro foliis, & tamen projicit umbram, intelligitur pungitivi saculi delectatio; licet enim peccatores nonnunquam in mundanis voluptatibus suis somnum capiant, & obdormiscant, non tamen ideò malæ conscientiæ puncturas, & remorsum sentire desinunt, quia sæpè etiam in ipso somno horribilia somnia illos conturbant.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

De inquietudine, quam peccatum mortale sibi annexam habet in impiis.

THEMA.

Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest. Isaiæ 57. v. 20.

1. Isaias divinæ legis transgressores mari inquieto assimilans, insinuare nobis vult eorum inquietudinem, quæ propter inordinatas passiones suas continuò agitantur: *Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Porro Oceanus, quando tempestatibus agitatur navigium

Agitationes navis in tempestatibus.

aliquod apprehendens, quasi ad stellas usque extollit, idemque in momento demittit usque in abyssum; eodem modo impius de divina misericordia tanta cum arrogantia præsumit, ut sibi persuadeat, quod per unicum contritionis actum elicitum cœlum quasi in manu sua habeat, dum interim pedibus suis in inferno consistit. Præterea undæ marinæ, velut cristallinæ, lucidæ, & transparentes in altum eriguntur, cum

tamen

tamen falsæ sint & amaræ, tales quoque oculis nostris esse videntur gaudia & lætitiæ peccatorum, videntur enim esse gaudia illorum accepta, & delectabilia, cum tamen in interiori conscientiæ illorum amara sint, & felle aspersa: *Dulcedo illius vermes.* Præterea mare quidem intumescit, exaltatur, tumores & minas edit, atque circa unumquemque, quantumcumque magnus sit & potens, tyrannidem suam exercet, sed hæc omnia vento, tamquam effectus causæ, attribui debent, hoc enim deficiente omnis ejus evanescit superbia & fastus: *Impii quasi mare fervens; Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani;* At vero subito fastus sui ventus detumuit, & defecit; ideoque subditur: *Transivi, & ecce non erat, quæsivi eum, & non est inventus locus ejus;* ac proinde immediate hoc subjungit consilium: *Custodi innocentiam, & vide æquitatem.* Adhæc mare in continuo est motu, aquæ enim illius incessanter agitantur, ita ut una unda alteri confestim succedat. S. Antonius de Padua de S. Maria Magdalena peccatrice disserens, opportunè considerat illam nomine Mariæ insignitam fuisse, unde hunc eruit conceptum, *Mulier peccatrix est anima, quæ bene vocatur Maria, à mari; Mare propter multitudinem amaritudinis peccatorum.* Idem in alio quodam sermone inter mare, & conturbatam impii conscientiam, & mentem, hanc instituit comparationem: *De fluctu malarum cogitationum inquit Isaias cap. 57. Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus. Cor impii quasi mare fervens, tumet superbia, fervet luxuria, & sic fluctus malarum cogitationum redundant in conculcationem & luctum.* Mens porro Isaiæ mari impios comparantis, hæc præcipuè fuit, ut eorum insinuaret inquietudinem; & ideo ait: *Quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Omnes enim aliæ creaturæ, ut S. Ambrosius observat, aliquam habent quietem, solis exceptis aquis marinis, tametsi enim mare tranquillum sit, ejus tamen undæ numquam quiescunt. *Mare temporum vicibus solet fluctuare,* inquit idem Ambrosius; *caro nostra semper exæstuat, sibique ipsi tempestas est, nec umquam à motibus procellarum misrandisque naufragiis feriatur.*

Job. 24, v. 20.

Cessat omnis superbia maris cessante vento.

Isaia 57. 20. Ps. 36. v. 35.

Ibid. v. 36.

Ibid. v. 37.

S. Anton. de Pad. ser. Fer. 5. pass.

Conscientia mala est mare turbatum.

S. Anton. Dom. 13. post Trinit.

Isaia 57. 20.

S. Ambr. lib. de Interpel. Job.

2. Psalmus decimus tertius ob his verbis incipit: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus:* Mox verò longum scelerum contexit catalogum, ab hoc Atheista derivantium, multisque enarratis tandem subjungit: *Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt;* cujus hanc reddit rationem, quia *non est timor Dei ante oculos eorum.* Idem Regius Propheta in Psalmo 37. in quo suum adulterii peccatum commemorat, expressè fatetur, inquiens: *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, ... non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.* Super quæ verba S. Ambrosius ita scribit: *Ergo non est pax animæ virtutibus, quando ante oculos nobis nostra peccata concurrunt, & effundunt se mentibus nostris, & hoc bene interpretatus est Gentium Doctor electus in Epistola secunda ad Corinthios, scribens: Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed in omnibus fumus afflicti; foris pugnæ, intus timores. Illum Macedonum peccata vexabant, quanto magis propria unumquemque nostrum peccata perturbant; ut requies nobis esse non possit? Gravior adversarius nobis culpa est nostra, quæ sollicitat otiosos, affligit sanos, contristat lætos, inquietat placidos, exagitat mitos, excitat dormientes. Rei*

Ps. 13. v. 1.

Ibid. v. 3.

Ps. 37. v. 3. Inquietudo peccatoris.

S. Ambr. ibid.

Paulus inquietus ob sola peccata aliena.

sumus sine accusante, sine tortore cruciamur, sine vinculis astringimur, sine venditore vendimur; unde & Scriptura dicit: Peccatis vestris venditi estis. Hæc igitur peccata sunt, quæ contra nos semper sunt, ut dixit Propheta: Vendiderunt nos, & dominantur nobis. Cum igitur vitia suam in nos tyrannidem exerceant, nostræ nos passiones servos & mancipia faciant, quid mirum est, si inquietam & molestam hic agimus vitam? Philo Hebræus Mysterium pandit, ob quod peccator in serpente figuratus fuerit, qui primus exstitit peccati instigator, & instrumentum. Super illa namque maledictionis verba, quibus Creator serpentem ferivit, scilicet: scilicet: *Super pectus tuum gradieris*, ita scribit: *Recte quoque additur, gradieris super pectus tuum & super ventrem; voluptas enim non est quiescentium & stantium, sed commotorum, & perturbatione plenorum: & sicut flamma continuo movetur, ita in flammæ cujusdam morem affectus in anima excitus non sinit eam quiescere.* S. Augustinus meditatur statum, non quidem illum, in quo tunc actualiter meditans anima ejus, quæ tunc pacatissima, & totaliter in Deum absorpta erat, existebat, sed illum, in quo erat, quando vocationibus divinis contumax, & surdus, sceleribus suis per triginta tres annos insordescebat; hunc, inquam, statum præfatus Doctor hisce verbis meditatur: *Torquet me conscientia, cruciant cordis arcana, coarctat avaritia, accusat superbia, consumit invidia, inflammat concupiscentia, infestat luxuria, dehonestat gula, ebrietas confutat, detractio lacerat, ambitio supplantat, rapacitas objurgat, discordia dissipat, ira perturbat, levitas dissolvit, torpor opprimit, hypocrisis tollit, adulatio frangit, favor attollit, calumnia pungit. Ecce cum quibus vixi à die nativitatis meæ, quibus & studui, quibus & fidem servavi, ipsa me, quæ dilexeram, studia damnant, quæ laudaveram, vituperant. Hi sunt, quibus acquievi amici, quibus parui magistri, quibus servivi Domini.* Quid igitur mirum est, quod se veluti catena quadam voluntatis propriæ ferrea ligatum esse lamentabatur, dicens: *Suspirabam ligatus, non ferro, sed mea ferrea voluntate?* Ecce tibi quot vitiorum fuerit mancipium, quæ eum quiescere non sinebant; *non est pax impiis.*

Peccator est serpens inquietus.

Gen. 3. v. 14. Phil. l. 2. de Alleg. leg.

Confessio S. Augustini de seipso ante conversionem suam.

S. Aug. c. 4. Medit.

3. Didacus Stella textum quemdam adducit Jeremiæ, ad intentum nostrum probandum apprimè idoneum; *Tam grave est Dæmonum servitium (Adde & peccati tyrannis) ut Deus per Prophetam Jeremiam dixerit: Servietis Diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte;* Adducit quoque testimonium Regis Salomonis, qui licet in capite 2. Ecclesiastæ ingentem texat Catalogum innumerabilium deliciarum, thesaurorum, ædificiorum sublimium, amœnorum hortorum, &c. *Omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his;* & tamen his omnibus non obstantibus, libera voce fassus est, dicens: *Cumque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Erat Salomon immoderato septingentarum Reginarum & trecentarum concubinarum amori totaliter implicitus; Quid igitur mirum, si in omnibus deliciis & voluptatibus, quæ innumerabiles & inæstimabiles erant, nullum prorsus invenerit animi gaudium, sed afflictionem? Ubi Deus non est, sed Dæmon & detestabile peccati monstrum, pax esse nequit; quia non

Did. Stell. in c. 16. Luc.

Eccle. 2. v. 10. Salomon in omnibus suis deliciis non nisi afflictionem animi habuit. Ibid. v. 11.

Non est pax impiis. S. Aug. ser. 1. de temp.

est pax impiis. *Quam infelix est illa conscientia*, inquit S. Augostinus, *Tot lachrymarum fonte lugenda, quæ se ita malis operibus cruentavit, ut in ea non Christus requiescere, sed Diabolus incipiat dominari? Talis anima, si medicamentum pœnitentiæ non citò subvenerit, à luce relinquitur, à tenebris occupatur, vacuatur dulcedine, impletur amaritudine, à morte invaditur, à vita repudiatur.*

Versabatur Samson carnis deliciis in summo periculo & mortis.

4. Io libro Judicum cap. 16. refertur de Samsone, quod Gazam civitatem ingressus, domum intravetit meretricis cujusdam, cujus impuris captus erat amoribus, qua de re Philisthæi, qui in civitate erant, certiores facti, ad fores domus posuerunt custodias, ne ex ulla parte domo egredi posset, totamque noctem iosomnes traosegerunt, ut adveniente diluculo eum occiderent; Ipse verò circa mediam noctem evigilans, erutas è cardinibus urbis Gazæ portas, suisque humeris impositas ad verticem usque montis, qui è regione Hebron positus erat, portavit. Cogitate, obsecro, quales noctis illius Samsoo voluptates habuerit, qui totam civitatem, ut illum caperent, & minutatim dilacerarent, io armis positam esse, & vigilare sciebat? Quot sunt, qui, dum in ipso voluptuoso carnis actu agunt, eâdem cordis angustiâ & metu agitantur? Dum videlicet timent, ne ab aliis ejusdem scorti procis, fratribus, parentibus, vel amicis, aut etiam adulteræ marito in flagranti crimine deprehendantur, simulque cum honore & existimatione, vitam & animam cogantur amittere? Samson sine dubio vitæ suæ jacturam passus fuisset, nisi Deus illi per miraculosam illam fortitudinem incessanter astitisset; At verò divina patientia plus nimium abutens, eadem fortitudine postea privatos, ignominiosa inimicorum suorum factus est præda, oculisque orbatus, velut jumentum quoddam molendinum vertere debuit. Profectò si Samson verè voluptatibus carnis fruitus fuit, valdè caro pretio easdem sibi comparavit. Idipsum quoque plurimis contingit, qui licet libidinem suam opere carnali expleverint, irreconciliabilem tamen vel cum marito, vel cum cognatis, vel cum alio pariter proco contraxerunt inimicitiam, respectu quorum in continuo metu esse debent, ne illis tendentes insidias, illam vindicent sibi illatam ignominiam, qua per furtivos cognatæ suæ amores, ipsorum vulneratunt existimationem & honorem, ac proinde io continua vivent inquietudine, metu & periculo, quia *non est pax impiis.* Quibus proinde adaptari posse videtur illa S. Gregorii doctrina:

Samson deceptus fuit, & plures decipiuntur quotidie.

S. Greg. l. 2. mor. c. 25. Judic. 16.

Incautus damna præsentia nequaquam videt; sæpe dum præsentibus invigilat, ad instantia prævidenda dormitat. Etsi enim nonnumquam pericula de facto imminentia prævideat, & prospiciat, oculum suum tamen ad ea, quæ io futurum ei accidere possunt, directum non habebit, quia immoderata passio judicium liberum esse non sinit. Idem S. Gregorius subdit: *Plerumque tantis cogitationum voluminibus implicatur, ut ipsa ferre vix valeat, quæ intra se providus versat, & cum nil opere faciat, sub magno cordis sui pondere vehementer insudat. Plerumque quasi ventura animus conspicit, tatamque contra hæc intentionem proponit, magnus ardor contentionis se inserit, sopor fugit, nox in diem vertitur, & cum quieta foris membra lectulus teneat, ictus mageis clamoribus in cordis foro litigatur.*

Sequitur peccatum inquietudo. S. Greg.

3. Reg. 2. v. 6.

5. Nonobstante, quòd Achab potens, thesaurorumque & deliciarum abundans esset, nihilominus quia ad dilatandum hortum suum anhelabat, eoque fine vinea Naboth, quam habere non poterat, opus habebat, adeo inquietatus est, ut in lectulo infirmus cibum nullo modo gustare voluerit; *Non est pax impiis.* Anna Mater Samuelis in Cantico suo ait: *Dominum formidabunt adversarii ejus;* Ubi Pagninus ex Hebræo legit: *Rixantes ejus;* impii enim continuos in animis suis interius experiuntur conflictus; *Unde enim bella & lites in vobis?* inquit S. Jacobus, *Nonne hinc? Ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?* Experiuntur enim in se crudele inordinatorum appetituum suorum bellum, quod nullam iis quietem indulget. Observandum verò est, quòd postquam Mater Samuelis dixisset: *Dominum formidabunt adversarii ejus*, subdit: *Et super ipsos in cælis tonabit.* Et quidem non solum fulmina & tonitrua illos terrebunt, sed sæpe etiam folii unius strepitus, & agitatio pavorem illis incutiet: *Terret eos sonitus folii volantis.* Sciunt enim, quod illis res sit cum tali Deo, qui longas manus habet, & consequenter facillime eos iovadere potest. Impossibile est, quod quieto & tranquillo animo vivat is, qui rebellis est Principi alicui potenti, qui multorum millium scutorum præmium decrevit ei, qui talis rebellis præcisum à busto caput ad se attolerit; Peccator autem & ipse rebellis est, & inimicus Dei; Præmium verò decretum ei, qui illum interceperit, est peccatricis animæ suæ lucrum, quæ pluris valet, quàm universus mundus; pro qua proinde intercipienda, & ad inferni præcipitium trahenda, Dæmon omnes vires suas exerit. S. Bernardus illum Jobi textum observans, in quo dicit: *O custos hominum, quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi gravis?* In hæc verba scribit: *Ita est; Non potest Deo esse contrarium quid, & sibimetipsi cohærere, sed qui arguitur à Deo, arguetur & a seipso. Nonne hoc est perpetuo tundi, perpetuoque confundi?* Observandum vero, quod Job subjungit: *Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam?* quasi dicere vellet; Tolle dumtaxat peccatum meum, & iniquitatem meam auferas à me, & statim respirabo, meamque recuperabo quietem.

1. Reg. 2. v. 10.

Jacob. 4. v. 1.

1. Reg. 2. 10.

Terret peccatores minimus sonus folii volantis. Levit. 26. 36.

Pater in banno.

Job. 7. 20.

S. Bernard. lib. 1. de Consid.

Job. 7. v. 21.

6. D. Chrysostomus mundanos homines voluptatibus mnaliter deditos considerans ait: *Etsi ii ille voluptatibus abundare videantur, quamvis delectationum flumina adesse illis credantur, multis tamen amarissimis telis perfossi plerumque jacent.* Goliath à David pastorculo lapillo quodam ex funda in frontem ejus vibrato & fortiter infixo in terram prostratus fuerat mortuus, & licet per hoc sceptrum in manu, & diadema regium Israëlis in capite Saulis stabiliter firmatum fuisset, hic tamen malignus ex hoc generoso Davidis facinore longe lethalius in corde suo sauciatus fuit, quam Gigas in fronte. Audite autem & intelligite, quid per hoc velim insinuare; Audiens enim Saul populum Davidi acclamantem: *Saul percussit mille, & David decem millia*, veneno invidis extimulatos, pacem amisit: *Nec enim est pax impiis;* hancque effrænem passionem sibi tyrannicè prædominari sinentem Diabolus introivit; vixitque per tot annos etiamnum in hac mortali vita vivens, quasi in inferno, Davidem, licet generum suum, per detestabilem & inauditam ingratitudinem persequendo ad mortem. Sciendum quoque est; quod verba illa: *Non est pax impiis, dicit Dominus*, quæ in sua cap. 48. Isaias dixerat, relationem habuerint ad verba antecedentia, quæ paulo ante dixerat, scilicet: *Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua;* Nunc autem in peccatore, quidvis ma-

Chrysost. hom. 69. in Matth.

Plus Saul in corde quam Goliath in fronte vulneratus fuit.

1. Reg. 18. v. 7.

Isai. 48. v. 22.

Ibid. v. 18.

m m-

Psal. 118. v. 165. S. Hieron.

mandata non adimplet, pax esse nequaquam potest. *Pax enim multa* solum est *diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum.* S. Hieronymus proinde inquit: *Sicut mare fervens quiescere non potest, sed redundant fluctus ejus, & revolvuntur ad littora, atque iterum resorbentur, & in se fractis lutum efficiunt, quod pedibus conculcatur; sic impii æterna conculcationi subjacebunt, quorum nullum est gaudium, qui & nulla pace requiescunt, in eo quod impii perseverant.* Et paulo post hujus similitudinis subdit causam, inquiens: *Impios comparat mari, quod numquam potest quiescere, sed etiam in summa tranquillitate, fractis ad littora volvitur fluctibus, finisque ejus lutum est, & conculcatio.* Idem S. Hieronymus super illa verba Ezechielis: *Immittam in vos famem & bestias pessimas*, eadem de inordinatis passionibus nostris incessanter nos cruciantibus exponit, dicens: *Etiam in nostram Jerusalem immittuntur bestiæ pessimæ, quando tradimur in passiones, quæ excruciant, & dilacerant animum nostrum.*

Repetitur similitudo maris fervetis.

Ezech. 5. v. 17.

Hieron.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Dolores, arumna, & pæna, quibus peccatores subjacent, peccati mortalis sunt partus.

THEMA.

Parturiit injustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Psalm. 7. v. 15.

1. PEregrinus profecto est hic Prophetæ Regii loquendi modus, quo dicit: *Parturiit injustitiam, suscepit dolorem;* Etenim secundùm cursum naturalem conceptus parturitionem præcedit, & tamen ipse in hoc Psalmo 7. dicit: *Parturiit injustitiam*, & postea subjungit: *Concepit dolorem.* Quodnam igitur in eo latet mysterium, quod vir ille tam sapiens, & illuminatus hunc ordinem perverterit? Respondere possem, quod cum locutus fuerit de peccato, quod est quædam à recta ratione & à Deo deordinatio, per hanc loquendi phrasim culpæ exprimere voluerit confusionem, utpote in qua *nullus est ordo, sed sempiternus horror;* Pervertit enim esse naturale, morale, & rationale, omnes transgreditur leges, tam humanas quam divinas; neque ulla est deordinatio & confusio, cujus abominabile hoc monstrum non sit instrumentum. Alia tamen ejusdem paradoxi loquendi modi dari potest ratio, scilicet, quod idem sit, *concepit dolorem*, quam si diceret, *concepit peccatum;* Peccatum enim & dolor coincidunt, utpote quod committentibus ipsum tormentum & dolorem conciliat pœnosissimum. Unde Chrysostomus in Homilia quadam ad populum ait: *Magnum supplicium peccare, etiamsi non puniamur.* Author incognitus, nunc vero famosissimus, Carmelitanæ Religionis splendor eximius, in expositione horum verborum ita scribit: *Peccatum dolor dicitur, quia est causa omnis doloris.* Etenim si omnes dolores, qui hactenus afflixerunt, & deinceps ad finem usque sæculorum universum affligent genus humanum, in unum cumulum conjeceritis, ac demum dolores illos, peccati partus, seu potius abortus esse dixeritis, non procul à vero aberrabitis; Ecquid enim Jobum dicere voluisse existimatis, quando Deum in hæc verba rogavit: *Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam?*

In peccato nullus est ordo.

Peccatum & dolor coincidunt.

Chrysost. hom. 6. ad pop.

Incognit. ib.

Dum peccatum sumitur pro dolore.

Job. 10. v. 20.

quid, inquam, aliud ipsum dicere voluisse creditis, quam rogare Deum, ut hanc ei concederet gratiam, prius scilicet deplorandi suum peccatum, quod doloris nomine appellabat, antequam ad futuram vitam transmigraret? Observandum quoque est, Psalmistam in eodem loco paulo post subjungere: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet;* Quibus verbis David aperte nomine doloris iniquitatem describit. Enimvero qui ingentem quemdam dolorem, acerbissimos cruciatus inferentem vult exprimere, communiter (ut patet ex literis) dicere solet: *Est dolor sicut dolor parturientis;* Ecce tibi igitur, quantopere offensa Dei animam interius cruciet, siquidem cruciatus illius cruciatibus parturientis assimilantur.

Ps. 7. 17.

2. Advertenda insuper est alia quædam circumstantia, ex qua quantum peccati dolor, à dolore parturientis, in acerbitate differat, facile colligitur; Mulier enim in suo conceptu voluptatem persentiscit, licet eamdem postea, conceptum fœtum in lucem edendo, graviter luere debeat; Non tamen ita contingit in peccato, quia spiritu veritatis per Davidis calamum attestante, *concepit dolorem*, id est, anima etiam in conceptu peccati amarè dolet, & contristatur. Audiamus Chrysostomum prædicta Davidis verba hunc in modum exponentem: *Dicebat Propheta: Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem & peperit iniquitatem; Ex hoc intendit, injustitiam non esse nobis secundùm naturam, sed esse quid alienum, & ideo grave est, & donec ab ea fuerimus liberati, nobis dolores immittit.* Et paulo post subdit, quod nos paulo ante observavimus: *Illic prius fit conceptio, & deinde dolor partus, hic autem primum parturiit, & deinde concepit, & peperit. Quid autem hoc sibi vult? Quod illic quidem in tempore partus est dolor, hic autem dolor est à principio? Simul ac enim quis de malo consultavit, etiam priusquam in cogitationem concreverit, tumultus, ac turba est in cogitatione. In muliere dejectum semel semen ipsum etiam formatur, in iis autem qui dolor construunt, hac hodie dejecta est cogitatio, & cras rursum alia, & sunt innumerabiles malorum seminum dejectiones, & sunt singulis diebus conceptiones, & partus dolores, & perimunt cogitationem, à qua ista pariuntur. Non enim talis partus, qualis est in mulieribus, sed quemadmodum in viperis, uterum discerpunt, & latera dilaniantes fœtus procedunt.* Fuit nonnemo, qui emblema formaturus, viperam quamdam depingi fecit, quæ filios suos parturiendo moriebatur; hi enim moræ impatientes, quam in utero matris trahunt, ut in lucem edantur, viscera rodunt materna; fuitque emblema istud hac subsignatum epigraphe: *& parit, & perit.* Ita quoque de conceptu culpæ mortalis, quo anima impregnata est, dicere possumus, quod in eodem conceptu, priusquam partus edatur in lucem, anima Deo moriatur, dicique possit: *Et concipit, & periit; Concepit dolorem, & peperit iniquitatem*, siquidem veritas est Catholica, quod *anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.* Estque ad hoc explicandum aptissima illa à vipera desumpta similitudo, hæc enim secum adfert venenum mortiferum, atque ad lethalissimam peccati malignitatem alludit.

Major est peccati dolor parturientis.

Chrysost. in Psalm. 7.

Ratio illius differentiæ.

Parit & perit, explicatur emblematicè.

Ps. 7. v. 15.

3. Divus Chrysostomus hanc veritatem in homine vindicativo exemplificat, inquiens: *Si voluerit quis ulcisci quempiam, vel prior injuriam facere, vide, quot mala patitur; Furore repletur, ab ira discerpitur, movet innumerabiles fluctus cogitationum*

Exemplificatur in vindicativo. Chrys. ibid.

quam extinguetur, licet omnis inferni ignis adhibeatur. Theodoretus verba illa Apostoli ad Romanos: *Et mercedem quam oportuit, erroris sui in se recipientes*, in hæc verba exponit: *Hujus enim animi perturbationis extremum est supplicium, ignominia. Quæ enim nullus umquam hostis in eos perpetraverit, ea libentissime, & promptissime amplectantur, & quod nullus umquam Judex in eos supplicium statuerit, illi ipsi in seipsos attrahunt; Et quænam malorum causa est? Ut sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum.*

Rom. 1. 27. Theodor.

Esse datum in reprobum sensum, maximum est supplicium. Isa. 3. v. 9.

Datum vero esse in reprobum sensum, tantum est supplicium, ut nullum eo dari majus potest, quia multiplicando Dei offensas, simul etiam in corde suo pungentes accumulat clavos. Unde Isaias ait: *Væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala.*

Isaia 3. v. 9.

At vero quænam sunt hæc mala, quænam hæ pœnæ & supplicia, quibus divina justitia in delinquentes advertit? S. Hieronymus ait: *Juxta Hebraicum, & cæteros interpretes hunc sensum habent verba illa: Væ illis, qui sua scelera receperunt.* Scio equidem, quod mirabimini, quod hoc S. Hieronymi assertum authoritate cujusdam Authoris Gentilis confirmare satagam; Verumtamen existimo, hanc authoritatem tanto majorem mereri fidem, quanto author ille ex instinctu solius luminis naturæ fuit locutus? Seneca igitur in Epistola nonagesima septima ita scribit: *Prima, & maxima peccantium est pœna peccasse, nec ullum scelus, licet illud fortuna exornet muneribus suis, licet tueatur, ac vindicet, impunitum est, quoniam sceleris in scelere supplicium est.*

S. Hieron. ib. Maxima pœna peccantium est peccasse.

Senec. Epist. 97.

7. Deus in principio Prophetæ Isaiæ adversus populum suum indignatus inquit: *Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me; Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit; Væ Genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra?* quasi diceret, nullum pro peccatis inferri potest atrocius supplicium, quam si dentur peccatores in reprobum sensum, in eoque statu peccata peccatis accumulent; Ac proinde subjungit, *addentes prævaricationem*; Siquidem ut ex Seneca audistis: *Sceleris in scelere supplicium est.* B. Alcuinus causam investigat, cur Cain mortem suam desideravit, cum tamen adeo fuerit bonorum terrenorum abundans, neque etiamnum ullus in mundo tunc homo fuerit, qui ipsum infestare aut occidere posset; Et tamen ait: *Omnis, qui invenerit me, occidet*; Respondeo, Deus noluit, ut subito moreretur, sed diuturno tempore superviveret, licet fratricidium commisisset, & tamquam primus reprobus in æternæ perditionis abyssum præcipitandus esset; Et ideo unicuique tunc viventi Deus dixit: *Omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur.* Sed audiamus Alcuinum dicentem: *Cur ipse se damnavit morte, dicendo, omnis qui inveniet me occidet me? Responsio: ut compendio mortis cruciatus evaderet præsentes*; At vero quis est, qui eum cruciabat, qui in supremo deliciarum culmine constitutus totius terræ dominium possidebat, atque insuper numerosa prole beatus erat? S. Ambrosius respondet inquiens: *Merebat quidem, ut percussor inhiberetur, sed sine ulla intermissione ipse sibi carnifex erat, ipse percussor.* Ecce tibi pœnam & supplicium, cui Deus justus judex illum

Isai. 1. v. 2.

Ibid. v. 3.

Sceleris in scelere supplicium est. Ibid. v. 4. Ibid. v. 5.

Gen. 4. v. 14. Cain continuo sibi ipsi carnifex erat.

Ibid. v. 15. Alcuin. interrog. 87. in Gen.

S. Ambros. in Psalm 31.

reservaverat, ut per abominabilis sceleris sui recordationem, totidem in se experiretur carnifices, quot erant, qui cor ejus continuo perforabant, conscientiæ ipsius acerbissimi remorsus & puncturæ. S. Antoninus sequentem ad hoc nostrum propositum recenset historiam: *Legitur de quadam virgine, quæ diu caste vixerat, & cum instigaretur a Diabolo de luxuria, ad experiendam delectationem ejus maximam, & quidam etiam vivens honeste, nimis familiariter cum ea conversaretur, etiam virgo, tentatus est ipse ad experiendam hujusmodi delectationem; Demum victi à Diabolo, commixti sunt simul. Qua delectatione experta, ad tantam amaritudinem devenit, quod virginitatem amisisset, propter tam vilem, & turpem, & momentaneam delectationem, quod præ amaritudine mortua est.*

S. Antonin. p. 4. tit. 14. c. 6. § 7. Historia de puella ex dolore deflorationis mortua.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Alia considerantur impiorum mala, & afflictiones animi interiores.

THEMA.

Vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, metunt eos, Job 4. v. 8.

1. Apostoli sententia est, per quotidianam experientiam confirmata, quod scilicet: *Quæ seminaverit homo, hæc & metet.* Cui consonat illud, quod Job in assumpto themate dicit: *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos.* Quisquis enim author est iniquitatis in semetipso, hic & ærumnas & dolores seminat, huicque seminis messis, quam collecturus est, correspondebit, *& metunt eos*; peccata enim cum doloribus & pœnis confundit, & inter se unit, quia culpa infausta est genitrix pœnæ. In catena Græca legimus: *Vidi judices divini calculum subeuntes, & merito quidem, fuit enim operibus fructum ferunt dignum; Improbi enim homines vitiis, quæ seminant, congruum supplicium pro manipulo reportabunt.*

Gal. 6. v. 8.

Messis correspondet seminationi.

2. Sciendum quoque est, quod in Hebræo legitur: *Arantes iniquitatem*, & Septuaginta verterunt: *Qui arabant absurda*; Idque ut Corderius ait: *Ut sit elegans metaphora ex agricolis petita, & qui arando, seminando, & metendo, totum munus suum exequuntur. Ita nimirum homines iniqui scelus arant, id est, mente concipiunt, cum illud admittere secum decreverunt; seminant, id est, moliuntur, cum dant operam, rationes, & auxilia quærunt ad illud perpetrandum; Metunt, id est, exequuntur, & in lucem edunt, cum scelus, quod cogitaverant, & moliebantur, tam opere perficiunt. Perquam apte, atque eleganter hac similitudine describuntur peccatores, quorum vita plane misera est, & innumeris doloribus referta. Sicut hi, qui seminant, haud parum laborant, ita qui operantur iniquitatem, haud exiguis molestiis fatigantur.* Et paulo post eamdem prosequens metaphoram, considerat, quod sicut is, qui seminat, copiosissimam inde messem congregat, ita quoque, qui licet unicum dumtaxat commisit peccatum, sæpius majorem inde colliget afflictionem & dolorem, quam si multa commisisset; & hæc forte causa est, cur Job non dixerit in numero plurali: *Qui operantur iniquitates*, sed *iniquitatem*, in singulari, *ut sicut ex unico grano seminato multa pullulant, sic vel ex*

Peccatores laboriose progrediuntur ut Agricola.

Similitudo.

unica

unica iniquitate hic admissa, plurimos in inferno dolores nasci intelligeremus; Id quod Psalmista quoque insinuavit, dum ait: Circumdederunt me dolores inferni, & torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Verumtamen non solum in inferno, verùm etiam hic in hac vita præsente impius per peccatum seminat, & ex eodem sibi congregat ærumnas & miserias. Porro quinam sint dolores, quos divinorum præceptorum transgressor sibi metit, Chrysostomus à Bouthuco

Chrysost. citat. à Bouth. citatus hisce verbis insinuat: *Qui in carne deposuerit delicias, temulentiam, concupiscentiam absurdam, quæ hinc proveniunt, metet. Quæ autem sunt ista? Supplicium, ultio, probrum, risus, corruptio.* Magni quidem à nobis fit existimatio mundi, & boni nominis integra fama; Et tamen hoc totum per peccatum amittitur, quia vitiosi contemnuntur, & digito monstrantur.

3. Consideratione quoque digna sunt verba illa
Ezech. 3. 20. Ezechielis, dicentis: *Si conversus justus à justitia sua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo:* porro quidnam per ly *offendiculum* insinuare voluerit, declarat Hieronymus, inquiens:
S. Hieron. *Justus si fecerit iniquitatem, atque peccatum, non statim moritur, sed ponitur offendiculum coram*
Remorsus vocatur offendiculum. *eo, sive tormentum, ut torqueatur.* Hoc autem tormentum non est securis, neque ensis, vel aliud justitiæ publicæ supplicium, sed remorsus, & pœnitentia, quam unusquisque post commissum delictum in semetipso experitur. *Prodest justos intelligere delictum suum*, inquit S. Hieronymus, *conscientiaque tormentum, & dicere cum Psalmista: Conversus sum in ærumna mea, dum mihi configitur spina.* Chrysostomus in Homilia quadam de homine per-
Chrysost. hom. 3. de verb. Isa. versa ita scribit: *Quomodo feret conscientiam redarguentem, acerbam, & amarulentam, & accusatricem? Quemadmodum enim semet ipsum nemo potest effugere, ita nec illam ejus curiæ sententiam. Hoc enim tribunal non pecunia corrumpitur, non adulationibus acquiescit, eo quod divinum est, & a Deo nostris impositum mentibus.* Profecto hujus sæculi Magnates, qui neminem supra se, subditis leges condentem agnoscunt, qui neminem in terra habent, cui actionum suarum teneantur reddere rationes, omnis fœlices forent, si etiam in hac vita mortali impune peccare pos-
Magnates accusantur à syndæresi & cruciantur. sent; At vero id Deus nequaquam permittere voluit, quin potius disposuit, ut pari modo, quo alii, imo plus quam alii, in conscientia sua, à remorsu, & à syndæresi, qui velut carnifex quidam animam pungit, & cor transgressoris affligit, flagellentur. Unde licet in summis degant deliciis, gaudiis, ludis, theatris, conviviis, puellarum conversationibus, non tamen ob id in intimo conscientiæ suæ penetrali gaudium aliquod experiuntur, sed
Prov. 14. 10. quemadmodum Sapiens ait: *Cor, quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus.*

4. Saul Rex ab asinorum gubernatione ad regnorum transierat imperium, & nihilominus quia cor ejus invidiæ & odii extimulabatur aculeis, adeo infœlix fuit, ut præ nimia tristitia & melancholia sua spiritibus malignis in corpore suo aditum præ-
1. Reg. 16. & v. 15. buerit: *Spiritus Domini malus arripiebat Saul;* ac proinde inter omnes thesauros, imperia, delicias & voluptates, quas ei propitius offerebat mundus, acerbissimo cordis dolore oppressus vivebat, ideo-
1. Reg. 22. 8. que amarè lamentabatur, dicens: *Non est, qui vicem meam doleat.* Mira res, quod cum calamitatibus paupertatis, persecutionis, infirmitatum, & bellorum aliorumque similium infortuniorum miseriis compassio correspondeat amicorum, nihil tale Sauli acciderit; Quidnam ergo Sauli re- Nullus Sauli compatiebatur.
gnanti deerat, cujus penuriam sine compassione tolerare debebat? nimirum deerat illi pax cordis & quies interna. At verò quis hanc ei impediebat? Nullus alius quam ipsemet sibi: *Quin etiam vidi eos, qui operantur iniquitatem, seminant dolores, & metunt eos.* Etenim valde ei displicuerat, quod cùm ille Rex esset in Israël, nihilominus post reportatum à Davide contra Goliath gloriosum triumphum, majores hic à populo recepisset applausus, ideoque verebatur, ne paulatim se ex throno Regio deturbaret; Quæ passio adeò in ipso prævaluit, ut pacem se habere non posse, stultè sibi persuaserit, nisi prius Davidem mortuum videret. Cajetanus super illa sacri textus verba: *Exagitabat eum* 1. Reg. 16. 14. Cajet. ibid.
spiritus nequam à Domino, ita scribit: *Quemadmodum spiritus bonus in Davide non significat Angelum sanctum, sed gratuitum donum internum divini impulsus, ita spiritus malus in Saüle non significat Dæmonem, sed spiritum melancholicum, impellentem ad malum, terrendo Saülem; Ubi interveniebat duplex passio* Duplex passio immissa Sauli à Deo.
immissa à Deo; altera corporis, in motu spiritus melancholici mali, hoc est, nocivi, altera animi, quoniam ex motu spiritus melancholicè formabantur in internis sensibus apparitiones exterrentes Saülem; & utraque passio est ægritudinis naturalis, sed Deo attribuitur, tum quia opus naturæ est opus Dei, tum quia subtrahente Deo gratuitum donum interni impulsus divini, compescentis hujusmodi passionem in Saule, invaluit spiritus melancholicus, terrens, & impellens ad malas actiones, nam impellebat eum ad occidendum Davidem.

5. Tacitus de Tyberio Imperatore totius universi Corn. Tacit. l. 6. Annal.
Monarcha refert, quod impressionem quamdam cordis in se sentiens, qua totus reddebatur stupidus, & attonitus, ut hanc melancholiam mitigare, seque pro dilatatione animi per voluptates nonnihil licentiùs recreare posset, Roma relicta in Insulam, quæ di Capri appellatur, parum ab urbe Neapolitana distantem se receperit: At verò quia verissimum est, quod Poëta ille cecinit:

Cælum non animum mutat, qui trans mare currit,

Hinc factum est, quod ferocissimam quamdam Maximus remorsus fuit Tiberio Imperatori.
tristitiam cordi suo adeo tenaciter impresserit, ut se minimè continere potuerit, quin ad Senatum Romanum hæc in verba scriberet: *Quid scribam vobis Patres conscripti? Aut quomodo scribam? Aut quid omnino non scribam hoc tempore? Dii, Deæque me pejus perdant, quam perire me quotidiè sentio, si scio:* Enimverò quidnam Tyberius hisce verbis dicere voluerit, Tacitus hisce verbis declarat; *Adeo facinora & flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant.* Porro hic Tyberius licet totius mundi dominator esset, quia tamen vitiosissimus erat, innumeros interius viscera sua transadigentes experiebatur dolores. Neque enim detestabilior, magisque sacrilega dari potest impietas, quam sit illa, qua mundi potestates, ipsiusmet Ecclesiæ fiunt persecutores, adeò ut ipsimet in propria persona Martyrum carnificinæ assistere non erubescant. Regius Psalmista in persona generosi & constantis cujusdam Martyris & Athletæ
Dei ait: *Exaltabo te Domine quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me.* Quod verum esse Ps. 29. v. 1. Fortitudo Martyrum maximè enituit.
ex eo constat, quia teneræ & inermes puellæ in conspectu tyrannorum consistentes, plus eos faciebant rubescere ex verecundia, quam ex proprio illarum

saogui-

sanguine manus ont vestes suas rubricarint. Sanctus Laurentius Valeriano Imperatori constanter improperavit, dicens: *Disce miser, quod carbones tui mihi refrigerium præstant, tibi autem supplicium æternum.* S. Agatha quoque hisce judicem suum verbis acriter aggrediebatur: *Non te pudet amputare in fœmina, quod ipse in matre suxisti?* Mirum ergo non est, quod in rabiem agerentur, & confusi erubescerent, videntes, quod quo plures Christianorum dilaniabant, eo magis excresceret Christianorum numerus.

Cap. 17. v. 10. 6. *Seminant dolores* in libro Sapientiæ dicitur: *Cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis.* Enimvero si dixisset, Deum in pœnam iniquitatis decrevisse impiis infernum, facilius hoc Sapientis effatum intelligi potuisset; At vero quisnam hic est loquendi modus: *Cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis?* Enimvero verba subsequentia sensum hujus asserti declarant; Nam immediatè post dicitur: *Semper enim præsumit sæva perturbata conscientia*, quasi dicat, ut explicat Hugo Cardinalis: *Timida nequitia, id est, timor annexus nequitiæ, conscientia, datus est in condemnationem omnium peccatorum, urens mentem.* Ita enim Deus disposuit, ut mala commissorum scelerum conscientia, etiam in hoc præsenti vita, interius nos ignis instar adureret. Dionysius Carthusianus sequentem tradit prædictorum verborum declarationem, inquiens: *Pœnalia mala sæpe præveniunt, seu citius adesse putantur, quam adsint; Redarguente conscientia, id est, ex remorsu propriæ conscientiæ, qua impius sibi suorum conscius vitiorum suspicatur sibi assiduè adversa instare, quæ se noscit promeruisse; Cùm sit enim timida nequitia, id est, timidum faciat hominem, ratione prætacta, propter quod fures & latrones semper sunt pavidi, metuentes jugiter deprehendi: Dat testimonium condemnata, id est, accusat seipsam, & justè se damnari testatur, atque punitur ipsa sua inordinata formidine. Alii habent; data est in omnium condemnationem, id est, à Deo judice ordinatur ad ipsorum reorum punitionem, & condemnationem: inordinatus etenim animus sibiipsi frequenter est gravis, & timor, quem parit nequitia in suo subjecto, est quædam ejus punitio; Semper enim præsumit sæva perturbata conscientia, id est, conscientia nequitia jugiter suspicatur, præsupponit, seu putat sibi affutura, & propinqua esse dura, ferociaque tormenta, sicque patitur supplicia antequam veniant,* sicut & Leo Papa testatur, quod rea conscientia intra se patitur, quidquid Dei bonitate differtur. Præterea ne impius, qui scelus suum in secretissimis cordis sui penetralibus commisit, illud negare possit, Deus illi hunc remorsum imprimere voluit, ut eum accuset, atque condemnet.

Mala conscientia ad instar ignis nos adurit. Hug. card.

Dion. Carth.

Pœna malæ conscientiæ.

7. Syriaca legit: *Quoniam malitia eorum testatur de illis, & condemnat eos, qui fecerunt mala.* Arabicus vertit; *Malum testatur illi, & judicat de eo.* Porro hoc judicium etiam quoad potentissimos mundi Magnates instituitur, qui adhibitis etiam omnibus exercitibus suis hunc accusatorem ne latum quidem unguem ad retrocedendum coërcere possunt, *semper enim præsumit sæva perturbata conscientia.* Audiamus hac de re Philosophum quemdam Gentilem: Etenim Plutarchus in libro *de tranquillitate animi* ita scribit: *Facinorosa conscientia in anima instar est ulceris in corpore, utpote quæ pœnitentiam relinquat lancinantem jugiter, pervellentemque animam.* Idem Philosophus in libro *de sera numinis vindicta* ad propositum nostrum inquit: *Malitia, conjunctum, assiduoque ipsam torquentem,* ac

Judicium conscientiæ est indeclinabile.

Plutarch. de tranquill. animi.

affligentem gestat dolorem, quemadmodum enim flagitiosus quisque ultimo affligendus supplicio corpore suo propriam fert crucem, ita improbitas ex seipsa supplicium sibi struit; & ideo, ut Sapiens ait, licet nullus sit, qui reum criminis ad supplicium quærat, ipse tamen præ timore in fugam se recipit: *Fugit impius nemine persequente*; Cujus causam S. Job his verbis insinuat: *Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur; Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem circumspectans undique gladium.* S. Cyrillus Alexandrinus defixo in hoc tribunal oculo suo ad nostram eruditionem ita scribit; *Magna quædam res, conscientia certa stimulus est, qui quando perperam aliquid agimus etiam nullo præsente ingenti nos metu exagitat.* Observetis velim, quibus verbis D. Chrysostomus divitis Epulonis statum exponat; Ita enim loquitur: *Explica mihi istius conscientiam, & videbis intus gravem peccatorum tumultum, jugem metum, tempestatem, turbationem.* Et paulo post subdit: *Qui committit adulterium, etiamsi millies fuerit dives, etiamsi nullum habeat accusatorem, non desinit tamen intus seipsum accusare, & voluptas quidem temporaria est, dolor vero perpetuus. Timor undique ac tremor, suspicio & anxietas, angulos metuit, umbras ipsas formidat, suos ipsos famulos conscios, inscios, illam ipsam quam corrupit, & virum, quem affecit contumelia, obambulat, & amarum accusatorem circumferens conscientiam, cum sit suo ipsius judicio damnatus, nec ad breve tempus possit respirare.* Chrysologus de abominabili hoc monstro in sermone quodam, cui titulus est: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*, ita scribit: *Et quid? Peccatum natura, an substantia? Nec natura est, nec substantia, sed accidens, & adversa est hæc potestas, quæ videtur in opere, sentitur in pœna, impugnat animam, vulnerat mentem, ipsam violat confunditque naturam. Et quid plura Fratres? Hoc est peccatum naturæ, quod est fumus oculis, quod febris corpori, quod dulcissimis fontibus amara salsedo. Utique purus & lucidus est oculus per naturam, sed per fumi conturbatur & obscuratur injuriam, at corpus membrorum partibus & sensibus suis, per hoc, quod est à Deo conditum, viget, sed ubi vis febrium cœperit & procella dominari, totum iners, totum efficitur imbecillum, tunc amaritudo oris, tunc oculorum caligo, tunc gressuum nutabunda vestigia, tunc inimica aura, tunc chari graves, tunc ipsa obsequia videntur otiosa, & fontes quantum grati sunt per suam dulcedinem & naturam, tantum efficientur ingrati, cum aliquod vitium ex accessione susceperint.* Porro comparationem fumi à pluribus aliis consideratam fuisse reperio, & specialiter à Propheta Regio in Psalm. 101. *Defecerunt sicut fumus dies mei:* At vero loquiers, cur non potius aliam adhibuit similitudinem, V. G. floris, qui mane elegans est, vigorosus, gratissimoque colore & odore imbutus, at vero vesperi à falce præcisus, in aridum fœnum redigitur? cur non potius similitudinem adhibet somni, qui in unico momento venit, & in unico alio momento evanescit? Respondeo igitur Sapientem non solum repræsentare voluisse fugacitatem gaudiorum, & deliciorum, quibus licentiosi mundani in hac vita præsente tenaciter adhærescunt, verum etiam amaritudinem & afflictionem, quam inde sibi congregant. D. Chrysostomus in Homilia secunda super Matth. inquit: *Nonne vides, corporis oculos, cum in fumo forte remorantur, lacrymas semper effundere, si vero potiantur aëre purgato, & florentibus pratis, & hortis virentibus, &*

Prov. 28. 1.
Job. 15. 21.

S. Cyril. l. 21. in Joan. c. 3. Fugit impius nemine persequente.

D. Chrysost. hom. 3. de Lazar.

Chrysolog. serm. 11. Peccatum est accidens naturæ perniciosissimum.

Ps. 101. v. 4.

Quare peccatum potius comparatur fumo quam alteri rei.

D. Chrysost. hom. 2. in Matth. Fumus nocet oculis.

fontibus inter amœna fluentibus, & saniores esse, multoque majori acie fulgere rutilare? Talis profecto est & mentis oculus; si in pratis spiritualis pascatur eloquii, erit totus fine dubio purus, ac lucidus, & acutius cuncta perlustrans, si vero in fundum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lacrymabitur, & flebit, & in hoc quidem seculo, sed multo amarius in futuro; Fumo enim sunt humana negotia comparanda: Propterea & ille ait: Defecerunt sicut fumus dies mei.

Explicatur moraliter.

8. Fieri nequit, quin semper scandalizemini, quotiescumque in sacris Litteris legitis impetulentes illas Hebræorum Deo ipsimet propositas sollicitationes, quibus sibi in deserto aliorum & ceparum provisionem sibi ministrari rogabant, maxime quando etiamnum cœlesti manna abundanter provisi erant. Quod si fortasse solas Ægypti sibi dari postulassent carnes, in hoc aliquod gulo. suarum suæ edidissent specimen; At vero quid boni in alliis & cepis, cibis adeo abjectis & contemptibilibus invenire poterant, ut in illorum comparatione panem Angelorum fastidirent? B. Petrus Damianus in Epistola quadam *ad Alexandrum secundum Pontificem Romanum*, hujus rei pandit mysterium, dum ait: *Sibi dersse cepas conqueruntur, & allia, quæ nimirum species, dum vi naturalis acredinis mordent faucium gustum, lacrymas provocant oculorum.* Et ideo *omnia in figura contingebant illis*; Increduli enim hi Hebræi, qui ab immoderatis suis appetitibus se seduci sinentes, dum ad terram promissionis proficiscebantur, Deo rebellabant, omnes illos repræsentabant fideles, qui in hac præsenti vita desideriis suis habenas laxant & tamquam inimici Dei vivunt; Hi enim amant cepas & allia, harum voluptatum, gaudiorumque terrenorum & carnalium, quæ illos inconsolabiliter, tum in hac tum in altera vita plorare facient, propter inexplicabiles dolores & tormenta, quibus vel inviti ibidem subjacebunt.

Petr. Dam. l. 1. Epist. 13.

Per cepas Ægypti intelliguntur voluptates hujus vitæ.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Continuatur idem argumentum.

THEMA.

Contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, non est timor Dei ante oculos eorum. Psalm. 13. v. 3.

Pœna peccati in hoc mundo.

1. Regius Propheta in Psalm. 13. malitiam exprimit perversorum, divinis legibus insolenter rebellantium, de quibus tamen prædicit, quod hujus rebellionis pœnam, etiam in hac præsenti vita, sint reportaturi, quia innumeras experiuntur in hac vita miserias & ærumnas: *Contritio & infelicitas in viis eorum &c.* S. Antoninus de hoc puncto illud Apocalypseos cap. 3. adducens textum; *Dicis quia dives sum, & locupletatus, & nullius egeo, & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*, ita discurrit: *Quod amaritudinem inducat peccatum, habes Jerem. 2. ubi dicit Dominus animæ peccatrici: Scito, & vide, quia malum est, & amarum tibi, dereliquisse te Deum tuum, scilicet per peccatum; Amarum, quia inquietudinem, & punctionem inducit; Unde Philosophus dixit, quod omnis malus implet ur pœnitudine, propter remorsum conscientiæ; Idque probat authoritate Isaiæ dicentis: Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest*; nec non & sententia illa S. Augustini, quam in confessionibus suis tradit inquiens; *Jussisti Domine, & sic est, ut omnis inordinatus animus ipse sibi pœna sit*; spargit enim Deus amaritudines super illicitas cupiditates. Citat quoque testimonium S. Ambrosii dicentis: *O quam magna est amaritudo peccatorum meorum, pro qua tollenda tanta fuit necessaria amaritudo, scilicet passionis & mortis Christi*: Cur vero major pars impiorum hanc amaritudinem non sentiat, hujus præfatus S. Doctor hanc reddit rationem: *Verum tamen est, quod nutriti in peccatis, non sentiunt istam amaritudinem, quia similes sunt piscibus maris, qui propter assuetudinem nutrimenti, ex aqua maris amara seu salsa, æstimant aquam illam dulcem. Similes etiam sunt, mulieri prægnanti, cui amara sapiunt, & suavia fastidiunt. Sic qui conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem, ponunt dulce in amarum, amarum in dulce*, ut dicitur Isaiæ 5. *& hoc propter palatum infectum febre peccati.* S. Augustinus aliam quamdam adducit piscis similitudinem, qui totus lætus, & alacer in aquis natitat, ob escam deglutiam, non advertens, quod simul cum esca deglutiverit hamum, quo capitur: *Noli gaudere ad piscem, qui adhuc in esca sua exultat nondum piscator traxit hamum.* Peccator in actuali vindicta, quam de inimico suo sumit, vel in actuali furtiva delectati. ne, qua corpore mulieris inhonesti utendo fruitur gaudet, & exultat, quad passionem suam explere potuerit; At vero non multum temporis abibit, quin ei superveniat pœnitentia & dolor, quando scilicet recogitat, se mortalem cum parentibus occisi inimici sui contraxisse inimicitiam. Aut vero quia timet, ne impudicitia sua, cum honoris sui jactura, & manifesto vitæ suæ periculo detegatur, cunctisque manifesta evadat, sæpe tamen tunc ipsum pœnitet commissi erroris, quando se emendandi tempus ei amplius non suppetit. Seneca *in libro de tranquillitate vitæ*; multa nobis ob oculos mala objicit, quæ vitium annexu habent; Ait enim: *Innumerabiles proprietates sunt, sed unus effectus vitiis, displicere sibi. Hoc oritur ab intemperie animi, & cupiditatibus timidis &c. Parum in se solatiorum habent, ideoque detractis oblectationibus, quas ipsa occupationes discurrentibus prabent, domum, solitudinem, parietes non fert, invitus aspicit se sibi relictum, Hinc illud est tædium, & displicentia sui, & nusquam residentis animi volutatio, & otii sui tristis, atque ægra patientia. Utique ubi causas fateri pudet, tormenta introrsum agit verecundia, in angusto inclusa cupiditates sine exitu seipsas strangulant. Inde mœror, marcorque, & mille fluctus mentis incerta, quam inchoata habent suspensam, deplorata tristem.* Quis umquam tu tam præclaram eruperit sententiam, etiamsi vera fidei lumine illustratus, evidenter scivisset animam sine Deo in potestate Dæmonis esse positam, cunctisque donorum cœlestium, gratiarum, virtutum, & meritorum auxiliis spoliatam, & à subtilissimo filo, id est, respiratione vel anhelitu dependentem agere vitam, quo filo rupto in inextinguibilem inferni proruat fornacem? Quis in tam deplorabili, & tremendo statu ridere poterit? Certe qui hæc omnia considerans non inconsolabiliter affligitur, clare indicat, se vel insensatum esse, vel prorsus non credere, quæ fides divina credenda proposuit. Verumtamen ipsum neququam mirandum est, quia primum, quod facit, peccatum est, quod intellectum excæcet: *excæcavit illos malitia.*

Apoc. 3. v. 17. S. Antonin. p. 2. tit. 14. c. 6. 7. Jerem. 2. 19.

Isaiæ 57. 20.

Cur impii non sentiant amaritudinem peccatorum suorum.

Piscis cum esca trahit hamum.

Peccatum sequitur pœnitentia naturalis.

Seneca de tranquill. vit. c. 2.

Peccatum occultum relinquit post se tædium.

Peccatores fideles non esse, aut insensatos esse.

2. Divus Chrysostomus ait: *Ex peccato tristitia ex peccato tumultus, ex peccato bella, morbi, atque omnes, quot quot nos premunt passiones.* Quis umquam crede-

Chrys. in hom. 4.

crederet, ex peccato nasci tristitiam, & melancholiam, maxime cum non solum Sacra Scriptura, verum etiam quotidiana experientia de perversis attestentur, quod *lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis*? S. Bonaventura considerat filium prodigum hilarem prorsus & lætum, quando ruptis paternæ obedientiæ vinculis, acceptaque à patre pecunia, & licentiosa libertate carnalibus desideriis suis laxabat habenas; At vero subito eousque redactus est, ut rustici cujusdam in pascendis porcis fieret servus, totusque famelicus, *cuperet implere ventrem suum de siliquis porcorum, & nemo illi daret*. Subdit vero S. Bonaventura: *His delectationibus tamquam deliciis suis peccator quærit, & appetit satiari; At vero quid fit? Et nemo illi dabit, quia cum peccator hujusmodi quærit delicias, justo Dei judicio perdet illas. Unde in Osea dicit anima peccatrix. Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & lanam meam, & linum meum, & oleum meum, & potum meum, propter hoc, ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet; Et post cessare faciam omne gaudium ejus*. Deus enim sæpe in justam peccatorum vindictam, non solum sepit omnes peccatoribus vias, per quas ad explendos appetitus suos post multos toleratos dolores, pertingere possent: (*Contritio & infelicitas in viis eorum*) Verum etiam frequenter efficit, ut postquam ad occasionem desideria sua explendi pervenerint, illas in iis non reperiant voluptates & gaudia, qualia se in iis reperturos fuisse credebant, imo loco favi mellis, nihil aliud quam duras & insipidas glandes deprehendant.

Prov. 2. v. 14.
Luc. 15. 16. S. Bonav. ib.
Osee 2. 5. Dum peccatores in peccatis suis quærunt delicias, persæpe non inveniunt.

3. Incarnata sapientia de cibo, quo serpens infernalis pascitur disserens, hanc adhibet similitudinem: *Ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum*. Porro triticum symbolum est electorum, ac proinde potius aliam parallelum Christum adhibere debuisse videtur; Verumtamen ut S. Augustinus bene observat, Christus prædictis verbis ad reproborum alludere voluit infœlicitatem, & miseriam, qui non prius præda fiunt dæmonis, quam in hac præsenti vita cribrati, id est, quam laboribus & ignominiis præcedentibus exagitati fuerint. *Quid est vexare sicut triticum? Quomodo ab homine triticum non manducantur, nisi primo attritũ, ut panem faciat, sic neminem manducat Diabolus, nisi primo per tribulationem everterit, contriverit, ut manducet, Contritio & infœlicitas in viis eorum*. S. Bonaventura in *opusculo mysticæ Theologiæ cap. 2. petit. 6. fol. 709.* pro impii cujusdam informatione sequentem tradit doctrinam: *Scito, & vide, quia durum, & asperum est reliquisse te Dominum Deum tuum, duplicem infœlicitatem ipsum significans incurrisse, quia enim per malitiam creaturæ inferiori inverecunde adhæsit, propter momentaneam delectationem, justo Dei judicio non oblectationem, sed amaritudinem potius reportabit, ut qui satiari voluit ipsis delectationibus creaturarum, infinitis amaritudinibus repleatur*.

Luc. 22. 31.
Quid sit vexare sicut triticum. S. Augustin. Psalm. 100.
S. Bonav.

4. Apud Isaiam dicitur: *Orientur in domibus ejus spinæ, & urticæ, & erit cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent Dæmonia*. Quis hic diceret, sermonem esse de impiis, qui rosis tempora sua cingunt: *Coronemus nos rosis*; Quænam enim esse potest proportio inter Dracones, carnaliumque & mundanorum mollissimos lectos? Inter lauta convivia & struthionum pascua? Respondeo, quod ab iisdem illis rosis, quibus impiorum cinguntur tempora, pungentissimæ progerminent spinæ, quæ conscientiam illorum, imo & corpus aliquando transfadigunt; In lectis mollibus voluptates transmutantur in pestilentissima draconum venena, hi enim non nisi mortem corporalem inferre possunt. Præterquam quod sæpe etiam astringantur ad deglutiendum & digerendum bolos longe duriores illis, quos struthiones chalybem deglutire solent. S. Antoninus hunc textum ad propositum nostrum adaptans, per hasce domos & cubilia, in quibus nascuntur spinæ & urticæ, impiorum interpretatur conscientias, ac demum subdit: *Hæc animalia significant diversa vitia peccatorum, per quæ illis assimilantur*. D. Chrysostomus super illa verba Apostoli ad Hebræos: *Contemplantes ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, &c.* ita scribit: *Merito amarum vocavit peccatum; revera enim nihil est peccato amarius; non dixit radix amara, sed radix amaritudinis, nam fieri quidem potest, ut radix amara dulces ferat fructus, sed fieri non potest, ut amaritudinis radix dulcem umquam ferat fructum; Omnia enim sunt amara, nihil habet dulce*. Enimvero in offensa Dei nullum prorsus inveniri potest motivum delectationis, quia per injuriam Creatoris, injuria pariter afficiuntur omnes creaturæ; Et quidem si nonnumquam aliqua in iis reperiatur delectatio, hæc est velut rosa quædam, mille spinis circumdata; adeoque multo major in ea est afflictio, quam satisfactio. Beda versum illum Psalmistæ. *Ex usuris & iniquitate, redimet animas eorum*, propositum nostrum in hæc verba exponit: *Id est, ex suppliciis peccatorum, quæ tandem debentur malis, liberabit à suppliciis, quia redimet ab iniquitate, quia causam aufert suppliciorum, id est, peccatum*. Quod vero immediate subditur, magna dignum est consideratione, ait enim; *Supplicium autem ipsum ideo usura dicitur, quia plus mali contingit inveniri in supplicio, quam delectationis in peccato*.

Isa. 34. 13.
Sap. 2. v. 8. Ab eisdem rosis progerminant pungentissimæ spinæ.
S. Antonin. ibid. §. 3.
Hebr. 12. 15. D. Chrysost. Hom. 31. ib.
Peccatum est radix amaritudinis.
Psal. 71. v. 14.
Beda ibid. Supplicium peccati dicitur usura.

5. Sanctus Augustinus super illa verba Psalmistæ: *Propter quid irritavit impius Deum*, ita scribit: *Si non vides peccatum tuum antequam facias, vel jam cum fecisti, considera. Dulcedo hujus seculi ad tempus fauces indulcat, sed in magnam amaritudinem postea convertetur*: Primum peccatum, quod cunctis aliis criminibus viam aperuit, in mundum ingressum est sub blanda & lenocinante forma, siquidem serpens, priusquam venenosus fieret, blandus, & amabilis fuit, adeo ut non desint, qui crediderunt, serpentem præ se tulisse faciem fœmineam, pulcherrimam, & amabilem, hoc idem ut plurimum in peccato contingit: *Ingreditur enim blande, sed in novissimo mordebit ut coluber*. Merito igitur Ecclesiasticus nos monet, dicens: *Quasi à facie colubri fuge peccata*. Berchorius in suo dictionario, de peccato disserens inquit: *Dico, quod peccatum est dimittendum, quia offert blandimentum dulcis tentationis, quod supponitur, cum habere faciem ostenditur. A facie colubri fuge peccata, quia enim per faciem, quæ est prima pars hominis, homo homini apparet, alloquitur, & blanditur, quia scilicet facies est inter cæteras partes hominis magis grata, cum ibi vigeant, & appareant omnes sensus, sic quia per tentationem, suggestionem, & delectationem, quæ prima partes sunt peccati, quæ etiam in peccato primo occurrunt, Diabolus, & peccatum, nobis adblandiuntur, attrahunt, & alliciunt, & alloquuntur; Bene dico, quod per faciem peccati prima tentatio designatur. A facie, inquit; Sicut enim scorpio facie lambit, & cauda pungit; Sic peccatum in principio per tentationem allicit, & ultimo per mortem æternum efficit*:

Psal. in 73. S. August. in Psalm. 73.
Primum peccatum venit in mundum sub forma dulci quasi mulieris.
Prov. 23. 32.
Eccli. 21. 2.
Berch. Dict. Verb. pecc.
Per faciem peccati designatur prima tentatio.

Ps. 37. v. 3.

afficit: Ideo dicebat David: Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Idem author progreditur explicando mysterium, ob quod peccatum serpenti assimilatur; subdit enim: *Adverte, quod peccatum dicitur coluber, quia via ejus non cognoscitur propter subtilem subintrationem, quia faciliter collabitur; & deinde dicitur coluber, propter blandientem delectationem, quia acriter mordet, percutit, & pungit, propter venenosam delectationem.* De hoc eodem puncto quoque tractat Pater Alvarez, dum adhibita sequenti idonea similitudine ita discurrit.

Jacob Alv. to. 1. p. 2. cap. 4.

Glutit ille quidem buccellam impurissimæ voluptatis, sed tot pressuris & amaritudinibus involutam, ut præ inquietudine & timore fere voluptatem non sentiat.

Similitudo.

Si enim quis cogeretur guttulam mellis in magnum vas fellis & absynthii injectam potare, non dulcedinem, sed amaritudinem sentiret; ita qui modicam, & umbratilem peccati dulcedinem, tot angoribus, & conscientiæ accusationibus circumdatam bibit, concupitam suavitatem experiri non valet. Arguet te malitia tua, inquit Jeremias, & aversio tua increpabit te, quia videlicet conscientia iniquitate fœdata, statim se conspurcantem arguit. Ista autem prima peccati pœna non multum denique differtur, sed ab ipsa admissione peccati mentem discerpit.

Ab extraneo inimico quis fugere potest non vero a semetipso.

Adducitque sequentem S. Augustini super Psalm. 36. scribentis authoritatem: *Peccatoribus non est locus in his, qui foris sunt, quia ibi patiuntur tribulationes, ubi conscientia illos non consolatur. Non est bene illis secum, quia bene esse cum malo non potest. Quisquis autem malus est, malè secum est, torqueatur necesse est sibi seipso tormento; ipse est enim pœna sua quem torquet conscientia sua; Fugit ab inimico, quo potuerit, à se quo fugiet?*

6. B. Petrus Damianus Dæmonem spinoso herinacio assimilans, hanc ejus refert proprietatem:

Petr. Dam. Opusc. 52. cap. 6.

Diaboli figuram etiam herinacius repræsentat, qui nimirum cum toto corpore spinis sit obsitus, vindemiarum tempore ingreditur vineam, & quam meliorem viderit, occupat uvam, quam mox tam violenter exagitat, ut omnia ejus in humum grana prosternat, indeque descendens, tamdiu super eadem grana provolvitur, donec spinarum ejus aculeis omnia transfigantur.

Diabolus est herinacius.

Idem quoque dæmon facit circa eos, quos possidet, transfigit enim illos, milleoisque ærumnis, zelotypiis, suspicionibus, timoribus, remorsibus, anxietatibus, inquietudinibus, perforat, & exagitat; Unde Isaias de anima peccatrice vaticinatur inquiens:

Isa. 14. v. 23. Glos.

Ponam eam in possessionem Ericii, id est, *immundis spiritibus*; Terra enim hujus corporis nostri post culpam huic maledictioni subjecta fuit;

Gen. 3. v. 18.

spinas & tribulos germinabit tibi; Et quidem ex quo anima nulli rei ita studet, quam seminandis in terram corporis sui inordinatorum affectionum spinis, quomodo ab illis suaves pacis, quietis, internarumque consolationum fructus colligere poterit?

Matth. 7. 16.

Numquid colligunt ex spinis uvas, aut ex tribulis ficus? Contritio & infœlicitas, in viis eorum; Quæ verba Hugo Card. de quibuscumque peccatoribus exponens inquit:

Hug. Card. in Psal. 13.

Contritio & infœlicitas id est, labor & miseria, in viis eorum id est, peccatorum, est enim in viis eorum labor & dolor, tam cordis, quam corporis. Citatque sequentem Gregorii Magni sententiam dicentis: *Nihil laboriosius quam terrenis desideriis æstuare, nihil quietius quam in mundo nihil appetere, Israel enim accepit Sabbathum in munere, Ægyptus percutitur muscarum multitudine.* S. Augustin. super illa verba Psalm. 36.

Psal. 36. 20. S. August. ib.

Quia peccatores peribunt, refert, quemdam Hæreticum Donatistam, contra suos exasperatum, eo quod ad illa, quæ ambiebat, munia ab eis non promoveretur, iis derelictis transiisse ad Catholicos, sperando se ab illis subito exaltandum fore; At vero plurimum in hoc erravit, siquidem ab iis infimum in locum collocatus fuit;

Quod ambitio sit crux ambientium probatur historia.

Unde facile colligere licet, Donatistam hunc eam expertum fuisse crucem, de qua S. Bernardus ait: *O Ambitio ambientium crux*, quia ut S. August. subdit: *Gemebat saucius, & non consolabatur, erant enim in conscientia ejus Equulei horribiles taciti:* vitia enim & inordinatæ passiones, interius non minus acerbe eum cruciant, quam catastæ, & equulei, quibus olim torquebantur Martyres; imo tanto acerbius affligunt, quanto his corpus distorquentibus, hæ ipsammet transadigunt animam; equulei brevi tempore finiuntur, at vero hæ mentem lacerant, & conscientiam incessanter transfigunt. Donatista ille semper gemebat, tristabatur, suspirabat, innumerosque interius in animo experiebatur angores, nec tamen illos aperiebat; Unde S. August. subdit: *Videbamus & dolebamus vehementer, Deus scit tantam pœnam animæ, tantas cruces, tantas Gehennas, tanta tormenta*; Ecce quibus verbis sanctus hic Doctor inordinatas describat passiones, quæ ambitiosum excruciant: Quid igitur de illo dicemus, qui sibi omne genus vitii & sceleris prædominari sinit? quanto magis pœnæ & Martyria illius adaugebuntur?

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De metu & timore, quem peccatum mortale in impiis causat.

THEMA.

Pavor his, qui operantur malum. Prov. 10. v. 29.

1. SApiens hominem justum & impium ad invicem comparando, dicit de illo: *Fortitudo simplicis via Domini*; de hoc vero ait: *Pavor his qui operantur malum.*

Prov. 10. 29. Ibid.

Versio septuaginta habet: *Contritio operantibus mala*; Vatablus legit: *Animi consternatio.* Dionysius Carth. hæc Sapientis verba exponens ait: *Horrenda formido imminet eis, & inordinati timores sunt in ipsis frequenter, cum metuunt deprehendi, sicut de furibus, adulteris, & consimilibus constat.*

Dion. Carth. Impius semper est pavidus justus immobilis. Ibid. v. 30. Tull. orat. pro Milone.

Econtra vero sacer textus de anima innocente subjungit: *Justus in æternum non commovebitur.* Reflexione dignum est, quod Tullius in oratione in favorem Milonis habita in hæc verba scribit: *Magna est vis conscientiæ in utramque partem, ut neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam ante oculos semper versari putent, qui peccarint.* Author operis imperfecti super illa fatuarum virginum verba:

Matth. 25. 8.

Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur, ita scribit:

Auth. imperf. hom. 52.

Extinguitur lampas hominis, quando fides ejus deficit, & desperat. Sicut enim qui sibi bene conscius est, fiducialiter & magnanimiter agit quemadmodum si quis infuso oleo addat lumen lucernæ, sic & ille consideratione operum bonorum semetipsum confortat, & fidei suæ addit audaciam.

Similitudo ex parabola evangelica.

Qui autem sibi male conscius est, semper pusillanimis ac timidus est; & quemadmodum subducto oleo minuitur lumen lucernæ, sic & ille consideratione operum suorum malorum semetipsum confundit. B. Laurentius Justinianus considerationem quamdam

dam habet à professione militari desumptam; Ait enim: *Quemadmodum perniciosior est hostis fugientibus, sic etiam omne infortunium instat timenti:* Enimvero qui rectam habet conscientiam cor leoninum habet: *Justus quasi leo confidens absque terrore erit*; Impius vero non item, de hoc enim antecedenter dixerat: *Fugit impius nemine persequente.*

S. Laur. Just. de ling. vitiis. cap. 3. Prov. 28. 1. Ibid.

2. Quod si vermem aliquem videres, qui in fugam ageret aliquem elephantem, quid diceres? Et vero invenietis sæpe homines, quibus non deest animus integris se opponendi armatis exercitibus; attamen ut cum certo quodam verme congrediantur, nec vires sufficientes habent, nec animum; At vero quisnam est hic vermis, qui omnibus bella indicit, cunctosque etiam fortissimos prosternit? Nimirum ille, quem Isaias nunquam interfici posse asseruit: *Vermis eorum non morietur*; Talis vermis est synderesis, & malæ conscientiæ remorsus, qui omnes arrodit, quantumvis magni, potentes & robusti existant. *Fugit impius, &c. semper est pavidus, sive timidus*, inquit de impio Hugo Cardinalis, *nam ut dicit Philosophus: Qui timet Deum, omnia timent eum, qui vero Deum non timet, omnia timet: Omni enim iniquitati annexa est timiditas.*

Isa. 66. 24. Vermis conscientiæ quosque fortissimos oppugnat. Hug. Card. Prov. 28.

3. Unusquisque hominum post caliginosæ noctis tenebras suspirat auroram, eaque adveniente, volucres cœli præ lætitia in varios prorumpunt concentuum modulos, & tamen adulter adveniente aurora concipit timorem; Unde Job ait: *Oculus adulteri observat caliginem, dicens, non me videbit oculus, & operiet vultum suum. & si subito apparuerit aurora, arbitratur umbram mortis*; cujus rationem liber Sapientiæ his verbis assignat: *Cum sit timida nequitia.* Audiatis velim, quid Deus populo suo comminetur in casu, quo legibus suis rebellis futurus esset; sic enim habet sacer textus: *Qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium, cadent nullo persequente.* Similem pœnam Deus pariter in Deuteronomio comminatur inquiens: *Dabit tibi Dominus... cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore, Et erit vita tua quasi pendens ante te, timebis nocte, ac die, & non credes vitæ tuæ. Mane dices: quis mihi det vesperam? Et vespere, quis mihi det mane? Propter cordis tui formidinem, qua terreberis.* Unaquæque anima Christiana oculo fidei considerare debet, quod dum est in peccatu mortali constituta, de facto per æternæ condemnationis sententiam tradita sit in spirituum infernalium potestatem, quodque hi eamdem super fornace infernali, ex unico duntaxat capillo teneant suspensam, siquidem vita nostra ex unico tantum dependet halitu, seu respiratione, quæ longe minor est, quam sit capillus; ac proinde cum in tanto sit periculo, quo nullum dari potest majus, (cum agatur de æternitate prænatum), quis non pertimescet? quis non trepidabit? Præterea considerandum est peccatori, quod mortaliter peccando, Deum infinitum & potentissimum mortaliter offenderit; quod si hominem aliquem offendisset, aliqualem saltem sibi promittere posset securitatem, constituendo excubitores, exploratores emittendo, conscribendo multa virorum armatorum millia, & ab hoste suo procul recedendo; At vero, quisnam à Deo fugere, vel recedere valet, de quo scriptum est: *In ipso vivimus, movemur, & sumus.* Est hic inimicus potentissimus, longasque manus habet, quia ad quemvis locum, ad quodvis tempus ipse pertingit, adeo ut Philosophus quidam Gentilis de tempus in hæc verba scripserit: *An fieri potest, ut Deum effugiant? certe quocumque fugerint, deprehendentur.* Vir quidam eruditus de conscientia nostra præclaram hanc tradit sententiam; *Conscientia ante peccatum est frænum, post peccatum est flagrum.* Quisquis enim peccat, propriarum passionum & sensuum suorum, nec non spirituum infernalium servus fit & mancipium; Quis autem est qui nesciat, quod mancipia flagellum & virgam semper in metu habeant.

Desiderant omnes auroram excepto adultero. Job. 24. 15. Sap. 17. 10. Levit. 26. v. 36. Deut. 28. 65. Ibid. v. 66. Ibid. v. 67. Timor est pœna peccati. Timet enim omni momento deturbari ad inferos. Act. Apost. 17 v. 28. Stobæus Serm. 42. Conscientia ante peccatum est frænum, Post flagrum.

4. S. Propheta Job adversus impium in cap. 15. his verbis invehitur: *Cunctis diebus suis impius superbit, Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur, non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium; cum se moverit ad quærendum panem, novit, quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies; terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem, qui præparatur ad prælium.* At vero undenam hi timores, & tremores adeo vehementes derivantur? Jamjam idipsum diximus; Peccator enim in prælium quoddam singulare cum Deo congreditur, Deum sibi facit inimicum, Deum injuriatur, & mortaliter offendit, Deum, inquam, illum, qui longas habet manus, quas nulla creaturarum potest effugere; *Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est, cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est.* Author Catenæ Græcæ super hunc Jobi textum ita scribit: *Subito ac scelus hominem occupavit, ut Thyphone Poëtica, ferro & flamma & multiplici dracone cincta, furialis mora circumsistit, nec terrificus illius aspectus, & crudeles minæ vitari possunt. Adest domi, foris, ubique, etiam in lecto, mediisque noctis tenebris, neque sceptra Coronatorum Regum, nec excubias militares Principum, non crepantes auro vestes, non palatia marmoribus radiantia, non antithesa concinna, eloquentium aureumque dicendi flumen, non contorta Dialecticorum dicta veretur. Audacter ingerit se, atque inter mimos, & ludiones tragœdiam cruentam excitat. Licet dulcis harmonia resonet, & oblectet aures in elegantia opulenti convivii, & amicorum suavitate inter jocos delicatos, & risum ludentium, dilacerat pectus conscientia.* Confirmat idipsum egregie, quod in cap. 5. Danielis refertur. Rex enim Balthasar lautissimam instruxerat cœnam, cui præter Reginas, & concubinas suas, quæ sine numero erant, mille accumbebant Principes, nobilitabant autem magnum hoc convivium, opulentia, varietas, multitudo, & delicatus apparatus ferculorum, supellex, item opulentissima, & Musicæ symphoniæ, scænicis repræsentationibus conjunctæ; Quid vero tandem factum est, quando cœna hæc ad maximum sui fervorem pervenit; *In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis, scribentis contra candelabrum, in superficie parietis aulæ Regiæ, & Rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.* Verumenimvero quærendum hic venit, undenam hic tam vehemens timor & tremor processerit? Num forte certior factus fuerat, inimicum suum eousque fuisse progressum, ut muros Babyloniæ ad

Job 15. 20. Ideo peccator timet, quia Deum ubique præsentem habet inimicum. Corder in Cat. Græc. Mala conscientia est inconsolabilis. Dan. 5. v. 5. Ibid. v. 6. Subita mutatio Balthasaris.

eam depredandam conscendere cœperit ? Nequaquam ; Non solum enim hoc illum latebat, verum insuper securum se esse credebat, quod hostis eousque numquam penetrare posset. Num igitur de imminente aliqua contra ipsius vitam conjuratione nuntium acceperat ? Minime; Quin potius sacra Scriptura dubium hoc resolvit, manifestando, duos illos digitos fuisse adinstar duarum sagittarum, quæ in cor ejus vibrata fuerant. *Exclamavit itaque Rex fortiter, ut introducerent Magos, Chaldæos, & Aruspices.* Cumque omnes Babyloniæ sapientes introducti fuissent, nec ullus illorum verba illa sive legere, sive interpretari posset, angustiæ Regis majoribus auctæ fuerunt incrementis, dicente sacro textu: *Unde Rex Baltbasar satis conturbatus est, & vultus illius immutatus est.* Cumque accersitus fuisset Daniel, hic prodigiosæ illius scripturæ declaravit mysterium, & primo quidem in memoriam ei revocavit supplicium, quo Deus in Nabuchodonosorem animadverterat, eo quod contra ipsum dimicare, eique bellum indicere præsumpsisset, videlicet qualiter condemnatus fuerit per multos annos ad vivendum in societate ferarum in densissimis sylvis; modo vero dicto Balthasari prædixit, quod quia ea terribili hoc patris exemplo nequidquam profecisset, quin potius per temerariam & sacrilegam impietatem sacra templi vasa, quæ ab Jerosolymis Rex ille transvexerat, profanasset, ideo justo Dei judicio ipsum in hac eadem nocte, & regno, & vita cavendum esse: *Numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud, appensus es in statera, & inventus es minus habens; divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis;* Enimvero non solum Balthasar toto corpore contremuit, postquam à tam fide digno viro, qualis Daniel erat, tam funestam prodigiosæ illius scripturæ interpretationem intellexit, sed diu ante hanc Danielis explicationem, solum illos duos digitos aspiciendo, præ nimio pavore & tremore tota facie impalluit. Verisimile quidem est, multos coram illo è Principibus comparuisse, ut illum consolarentur; Multas è concubinis suis ad eum accessisse, ut blando verborum lenocinio animum ejus mitigarent, multos quoque Aulicos ipsi adulando animi mœstitiam fugare conatos fuisse, varios quoque morriones, per multiplicem ridicularum rerum seriem risum ei provocare studuisse, at vero, quia conscientia ipsam remordebat, de indicto per sacræ supellectilis vilipendium bello ipsimet Deo (cui Nabuchodonosor omnem semper detulit respectum & reverentiam) ideo quæcumque illi adhibebatur recreatio, adulatio, vel ebrietas (quæ alias omnem solet sepelire animi molestiam) hunc à corde suo timorem, & tremorem depellere nequaquam potuit; *Pavor enim bis, qui operantur malum.*

Ibid. v. 7.

Ibid. v. 9.

Gravis pœna Balthasaris eo quod Patris pœna non fuerit correctus.

Ibid. v. 26.

Omnia media consolationis erant inefficacia.

5. Audite quid liber Sapientiæ de perversis pronuntiat: *Illos Dominus irridebit,* inquit, *& erunt post hac decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum, quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur, & erunt gementes, & memoria illorum peribit, venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum,* idque ea S. Bonaventura exponit: *Remordente eos conscientia timidi de pœna inferenda.* Glossa ab eodem Seraphico Doctore citatis ait: *Accusantes eos, sicut adversarius accusat adversarium suum, iniquitates ipsorum,* id est, *peccata ab eis perpetrata, corde, ore, vel opere,* Jerem. 2. *Arguet te malitia tua.* In eodem sapientiæ libro dicitur: *Cogitationes mortalium timida, & incerta providentia nostra; corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam.* Et quidem quanto pluribus anima obnoxia fuerit peccatis, tanto magis in eadem timiditas & pavor augetur. Dicit autem Sapiens, cogitationes mortalium timidas esse, non quod cogitationes illorum timidæ sint, aut metum in se habeant, sed quia cogitationes meticulosum, tremulum, & quasi reum animum reddunt.

Sap. 4. v. 19.

Quo plura sunt peccata eo major est timor.

Ibid. v. 20.

S. Bonav. ib.

Jer. 2. 19.

Sap. 9. v. 14.

6. Primum crimen, quod post contractum peccatum originale in Scriptura sacra refertur, fuit horrendum illud innocentis Abeli fratricidium. At vero quemnam hoc crimen in illo reprobo produxit effectum ? *Omnis, qui invenerit me, occidet me.* Sed quisnam erit ille, qui hoc facturus est ? Forsitan Eva mater illius ? vel Adam ejus Pater ? Quis enim alius manus suas in ejus sanguine cruentare potuisset ? Ecce tibi peccati effectum; *Pavor his, qui operantur malum.* Et quidem quamdiu Cain vixit, in continuo semper timore, & tremore fuit. Certus quidam Interpres illum Jobi textum: *Sonitus terroris semper in auribus impii;* ad propositum nostrum ita exponit: *Semper suspicax est de conscientia malo, quemadmodum in sapientia de Ægyptiis dicitur, qui hoc malo formidinis conscientiæ cruciatu percussi pavebant. Aut enim spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut mox aquæ decurrentis nimia, aut sonus validus præcipitatarum petrarum aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo deficientes faciebant illos præ timore.*

Gen. 4. v. 14. Cain post fratricidium fuit in continuo timore.

Job. 15. 21.

7. Hunc porro timorem peccatum originale à primis suis natalibus secum trahit, siquidem primi nostri parentes, coram Deo, comparere formidantes, præ nimio metu se absconderunt: Unde Chrysostomus quærit inquirens: *Unde cogitavit quod Deus deambularet in paradiso? Nempe talis est peccantium consuetudo, omnia suspecta habent, umbras tremunt, omnem strepitum timent, quemque putant contra se venire; talis enim res peccatum est, nullo prodit arguente, nullo condemnat accusante, pavidum facit, & timidum.* Salvator noster apud S. Lucam de judicio finali disserens differentiam insinuat, quæ est inter electos & reprobos; Illos enim hisce verbis consolatur: *Respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra;* At vero ut impiis præcipuum peccati insinuet effectum, de iisdem in hæc verba loquitur: *Arescentibus hominibus præ timore;* Unde S. Ambrosius ait: *Sic probantur boni, sic produntur infirmi. Ergo varii animorum æstus ita graves erunt, ut multitudine delictorum male conscii, futuri judicii metu sacri in nobis ros fontis arescat, aret enim perfidia.* S. Hieronymus in Epistola ad Demetriadem in hæc verba scribit: *Quid illud, obsecro est, quod ad omne peccatum aut erubescimus, aut timemus; aut delicti testes effugimus, in bono vero læti sumus, & intrepidi, nisi quod testimonio est ipsa sibi natura, quæ bonum solum esse quod se deceat ostendit; contra hinc est, quod sæpe occulto carnifice in auctorem sceleris conscientiæ tormenta desæviunt, & latentem reum secreta mentis pœna persequitur.*

Gen. 3. Timor ille est effectus peccati originalis.

D. Chrysost. hom. 8 ad pp.

Luc. 21. 28.

Ibid. v. 26.

S. Ambr. l. 10 in Luc. Justi sperant finem mundi, formidant illum peccatores.

S. Hieron. ad Demetriad.

8. Fratres Josephi in miserabili illa annonæ caritate in Ægyptum concesserant, ut sibi de frumento sufficienter providerent; Postquam vero illud non

Gen. 42.

solum

solum abundantes recepissent verum etiam in sacculis suis pretium, quod Josepho numeraverant, restitutum vidissent, *magis anxii facti sunt*, ut advertit Chrysostomus, *suspicantes, ne & hoc argumentum eis esset criminum*, at vero undenam hic timor nascebatur in illis, qui prorsus innocentes erant, idque culpa ipsorum minime factum fuisse probe sciebant? Causam idem author manifestat, dicens: *A conscientia accusati, omnia tribuebant peccata, quod in Joseph commiserant*; In cujus probationem observandum, quod licet à Joseph amabiliter reciperentur licet lautissimis ab eo exciperentur conviviis, summisque honoris & benevolentiæ significationibus à fratre suo Joseph honorarentur, nihilominus timebant, omniaque suspecta habebant, cujus timoris author Catenæ super Genesin hanc assignat rationem. *Quia sic semper præsumit sæva conturbata conscientia*, & Ambrosius similiter ait: *Qui invitabantur ad gratiam, & ad salutare mensæ convivium, & calumniam sibi parari, & injuriam fieri suspicabantur.* Ac proinde Lippomanus in loco præcitato subjungit: *Tales impiorum conscientiæ sunt, ut etiam in prosperis expavescant, malorum enim tum sibi conscii sunt, bona etiam mala esse suspicantur.* Observastisne aliquando quo nomine incarnata Sapientia in Oratione Dominica, quam nobis tradidit, peccata appellarit? Nimirum debita vocavit dicens: *Dimitte nobis debita nostra*; qui autem debitis est onustus, & mandatum contra se à judice obtentum esse novit, semper in metu est & formidine, ne in manus incidat apparitorum, ab iisdemque traducatur in carcerem. Peccator vero ad satisfaciendum immenso huic debito, secundum præsentem justitiam æternæ damnationis contra se recepit sententiam: *Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*; Quid igitur mirum, si Sapiens dicat: *Pavor his, qui operantur malum.*

Timidi fuerunt fratres Josephi, etiam dum erant innocentes propter peccatum præteritum.

S. Ambr.

Lippom. ibid.

Peccata dicuntur debita.

Matth. 5. 26.

Prov. 10. 29.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale, tamquam ferox inimicus peccatorem accusat, condemnat, & persequitur.

THEMA.

Peccatum meum contra me est semper. Psal. 50. v. 5.

1. S. Ambrosius in *Apologia Davidis*, culpam cordibus nostris stylo ferreo indelebiliter inscribi asserit, inquiens: *Quæ vitiosa graphio ferreo, & ungue adamantino talis propemodum scriptura, qualis est pœna peccati*; & paulo post subdit: *Scripta est culpa; videamus ubi; Non foris, sed intus in corde tuo, & in pectore tuo. Non Deus testimonii ad revincendum eo, argumentisque indiget, tua te culpa accusat, & prodit.* Hæc eadem veritas, scilicet, quod peccatum non negligatur, nec evanescat quantum ad reatum & debitum, quod contrahit, etiam apud Jeremiam cap. 17. his verbis revelata fuit: *Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum.* Etenim tametsi cor humanum carneum, tenerum & delicatum sit, quod ad quemvis levissimum tactum læsivum deficit, nihilominus super ipsum, quasi super unguem adamantinum, inciditur, & in perpetuum inscriptum manet peccatum; Unde Psalmista ait: *Peccatum meum contra me est semper, nimirum ut opera sacrilega* (ut S. Hieronymus super Jeremiam loquitur) *in æternam memoriam perseverent.* Hugo Cardinalis similiter ait: *Id est, non delebitur, sicut illud, quod scribitur stylo ferreo.* Porro id, quod sacer textus de peccatis Judæorum affirmat, asseri quoque de omnibus aliis potest peccatis; *Quasi dicat; Apud sententiam Dei peccatum Judæorum sine fine manebit, ut numquam ab ejus memoria avellatur, scilicet, scilicet per districtionis irreparabilis inflictionem.* Theodoretus hunc textum ad propositum nostrum de conscientia interpretatur, in qua indelebiliter impressa videbuntur omnia peccata nostra: *Nihil enim potentius conscientia*, inquit præfatus Theodoretus: *In qua scilicet confixa litera sunt solida; Quamvis enim omnes homines sua ipsorum conscientia de bona vita testificari conentur, peccata nihilominus eorum, qui mentiuntur, conscientia ferre nequit, sed percutiatur, ac perforetur, incorruptam proferre sententiam. Quod & hic dicit. Facinora tua videlicet te arguunt, & conscientia tua testimonium prabet.* Hugo Cardinalis assumpti Thematis verba hoc modo exponit: *Nota, quod peccatum stat contra hominem, ut accusator*; Unde Apostolus ad Romanos ait: *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus, &c.*

S. Ambr. Apol. David.

Propria culpa accusat. Jer. 17. v. 1.

Peccatum scribitur stylo ferreo indelebiliter.

S. Hieron. ib. Hug. Card. in Jerem.

Theod. ibid.

Peccatum est accusator.

Hugo Card. in Psal. 50. Rom. 2. 15.

2. Quod si in sinu tuo venenosos foveres serpentes, hi utique à calore illo vigorem recipientes, te mordendo intoxicarent, & veneno implerent. Talia autem sunt peccata in anima peccatrice. Unde Sapiens de voluptatibus disserens, quibus dissolutus juvenis impudicæ mulieris corpore abutens fruitur, hac utitur phrasi loquendi: *Ignoravit, quod ibi sint gigantes.* Clemens Alexandrinus loco Lyrani gigantes, legit *serpentes*, dum ita vertit. *Miser autem nescit, quod serpentes apud ipsum habitent.* Serpentes autem hanc habent pessimam indolem, quod quantumcumque quis illos blandimentis deliniit, semper tamen manent venenosi serpentes, suumque venenum numquam abjiciant. Eodem modo tametsi peccata specie & colore lætitiæ, thesaurorum, deliciarum, delectationum aliarumque similium satisfactionum venustentur; non tamen ideo conscientiam, & synderesin venenosis malitiæ suæ dentibus mordere desinent. Albertus Magnus hanc habet considerationem: *Peccata se occultant, nunc sub voluptate* Ecclesiastæ 5. *Non satis bene recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod occupet Deus cor ejus deliciis, nunc sub adulantium laude; laudatur peccator, & in desideriis animæ suæ benedicitur*; Citatque Glossam dicentem: *Delectatur ea facere, ubi non solum non metuitur reprehensor, sed etiam auditor laudatur.* Et tamen licet venenum suavitate mellis contectum sit, mox ut deglutitum est, mortiferum venenum per viscera deglutientis diffundens, acerbissimos illi infert dolores. Imo & ipsam mortem, eamque subitam accersit.

Peccata ut serpentes in proprio sinu nutriuntur.

Prov. 9. 18. Clem. Alex. Pædag. 3. c. 11.

Serpentum natura applicatur peccato.

Albert. Mag. de pomp. Eccle. 5. 19.

3. Seneca Philosophus Gentilis elegantissima similitudine idipsum confirmat, licet enim infirmus in lecto aureo gemmis distincto quiescat, variisque gaudiis, canticis, cytharæ modulis recreetur, febris tamen & venenum, quo imbutus est, intus ipsum affligere & enecare non cessat. En verba prædicti sapientissimi Philosophi. *Quemadmodum nihil refert, utrum ægrum in lecto ligneo, aut*

Æger in lecto aureo putat se curam infirmitatis suam.

Senec. de pamper.

in

in antea colloces, quocumque illum transtuleris, morbum suum secum adfert, sic nihil refert, utrum æger animus in divitiis, vel in paupertate sit, malum suum sequitur. Eodem quoque modo licet tu extra Dei gratiam constitutus, omnibus excogitabilibus voluptatibus, deliciis & gaudiis te recreare contendas, non tamen ideo canis in corde tuo latrantis morsus à te arcere poteris: Neque febris intus in anima tua desevire desinet, *Peccatum meum contra me est semper.* Sapiens in Proverbiis ait:

Prov. 12. 10.

Novit Justus jumentorum suorum animas, viscera autem impiorum crudelia. At vero unde nam hæc viscerum impiorum procedit crudelitas, maxime cum ipsa hujus blandientis vitæ gaudiis & voluptatibus sint immersa? Respondeo viscera impiorum adversus semetipsa crudelia esse, eo quod intra se pestifero peccati veneno aditum præbeant, quod per incessabilem remorsum continuo eadem arrodit.

Viscera peccatorum sunt crudelia, & quare.

Adhæc sicut is, qui bibit, in actuali intemperantia sua, nihil aliud sentit præterquam gustum vini & saporem illius, postea vero peregrinos ebrietatis experitur effectus, propter damnum, quod animæ & corpori adfert, eodem modo quoad peccatum accidere solet; Dum enim committitur, magnam sensualitati & inordinato appetitui præbet satisfactionem, mox vero ut patratum est peccatum, acerbissimum peccator experitur remorsum, quia peccatum nostrum contra nos est semper. Audite D. Chrysostomum dicentem: *Tale est peccatum, ut priusquam factum sit, suam velet turpitudinem, ebrietate voluptatis suam prætexens abominationem, sed postquam factum fuerit, & libidinis quidem voluptas parumper cessavit, conscientiæ autem accusatio invaserit, nudam, ac solam rationem flagellans, tunc maxime cernitur quam sit perniciosum.*

Vinum inebrians, dulciter sumitur.

Chrysost. in Psal. 48.

4. Qui aliquam cum persona valde potente contraxerit inimicitiam, etiam dormiens se ab eadem persecutionibus infestari, apprehendi, & sauciari somniat: Unde S. Job. ait: *Si dixero, consolabitur me lectulus meus.. terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.* Quot leguntur in historiis hominum impiorum visiones, utpote qui etiam dormientes, somniis horribilibus territi fuerunt, & infestati? *Perpetua in animo ejus tempestas est,* inquit Chrysostomus, *& reciprocantes, ac contrarii fluctus. Insuper neque somnus ei suavis, sed & terrore, & formidine plenus.* S. Propheta Job in eodem statim citato loco subjungit: *Quamobrem elegit suspendium anima mea & mortem ossa mea, desperavi, nequaquam ultra jam vivam.* Porro inevitabile est hoc peccati supplicium, quod scilicet timore nos exagitet, tametsi peccatum commissum ad aliorum nondum venerit notitiam, & licet nos soli illius conscii simus, inde tamen erubescimus, & ne aliis quoque manifestetur, indesinenter metuimus. Unde S. Gregorius ait: *Ipsi sibi testes sunt, quia sciunt, malum esse, quod agunt, quod videri ab aliis verentur, si enim veraciter malum esse non crederent, nequaquam hoc ab aliis formidarent: Unde & bene per quemdam sapientem dicitur: Cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationi, quia cum de facto suo conscientiam pulsans timor redarguit, ipsa sibi testimonium perhibet, damnabile esse, quod agit. E contra per Joannem dicitur: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum. Fugiant igitur iniqui humanos oculos, semetipsos certe fugere non possunt, quia si malum, quod faciant, noverunt, habent testem conscientiam, habent judicem rationem suam. In peccato igitur quod committunt, prius contra se judicium sua ratione inveniunt, & post ad districtionem æterni examinis perducuntur; & hoc est fortasse quod per Psalmistam dicitur: Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum, quia dum miro ordine dispositionis occulta malum non permittitur nesciri quod agitur, & suo se jam judicio peccator in conscientia condemnat, & post condemnationem propriam ad æterni judicis sententiam properat. Abyssus abyssum invocare, est, de judicio in judicium pervenire.*

Peccatum etiam per somnia cruciat.

Job. 7. v. 13.

Chrysost. hom. 20. in Gen.

Job. 7. 15.

S. Greg. lib. 7. moral. c. 16.

Nequitia est timida.

Bona conscientia habet fiduciam in Deum.

Porro divites & potentes, illi præcipue, qui dominia habent, & jurisdictionem supremam exercent, ut plurimum omni carent metu rigoris legum humanarum, & si quando illorum facti fuissent transgressores, ne propterea legum rigorem sentire cogantur, multos habent defensores, qui illos tueantur & protegant, & ideo Magnates non subjacent pœnæ, quam aliis imponunt, non tamen se res ita habet quoad illos, qui legum divinarum noscuntur esse transgressores: Etenim licet David in Regio Israëlis throno consideres, nec ullum in mundo tribunal suo superius agnosceret, propriæ tamen conscientiæ tribunal supra modum formidabat, unde dicebat: *Peccatum meum contra me est semper.* Id quod considerans S. Isidorus in sententiis suis ita scribit: *Quamvis humana judicia subterfugiat omnis, qui male agit, judicium tamen conscientiæ suæ effugere non poterit, nam etsi aliis celat, quod egit, sibi tamen celare non potest, quod plene novit, malum esse id quod gessit.* B. Laurentius Justinianus quoque occultum hunc peccati carnificem, impium interius in animo dilacerantem his verbis insinuat: *Naturæ lex unumquemque divinorum prævaricatorem præceptorum convincit in corde: Hinc cogitationes sentit in secreto conscientiæ peccator, ita conspicue & recte, ut nullo accusatore indigeat, quippe cum adversus seipsum sit testis, accusator, & reus. Hanc plane coactionem interni examinis, hanc conflictionem justitiæ & veritatis, patitur, & percipit justus, & innocens; Dives & pauper, Prælatus & subditus, infirmus & sanus.* Cujuscumque enim homo sit status, ætatis, conditionis, vel professionis, licet etiam totius sit universi Monarcha, peccatum tamen valide se ei opponit, & intrinsecus cum unoquoque confligit.

David in terris monarcha internum habuit accusatorem suum peccatum.

Ps. 50. v. 5.

S. Isid. l. 2. Sentent. cap. 26.

B. Laur. Justin. lib. de Obed. c. 1.

5. Considerandum quoque hoc loco est, quod David in numero singulari dixerit: *Peccatum meum contra me est semper*, quia loquebatur de peccato adulterii, quod homicidium annexum habebat; cæterum vero nullo alio peccato gravi contaminatus erat, siquidem de eo in tertio libro Regum legitur: *Eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi.* Major tamen pars hominum in numero plurali dicere potest, *peccata nostra contra nos sunt semper*; Quis enim est, qui nesciat, totidem nos contra nosipsos semper habituros esse sævissimos accusatores, quot fuerint culpæ mortales, quibus Deum injuriis affecerimus? S. Bernardus ait: *Accusaberis innumeris criminibus, non uno accusatore, sed tot, quot sunt delicta tua.* Observandus quoque est sequens Sapientiæ textus: *Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum*; Ubi mysterio non caret Ly: *Ex adverso*, siquidem consonat cum illo Psalmistæ versiculo:

3. Reg. 15. 5.

Quot fuerint peccata tot erunt accusatores.

S. Bernard. de inter. domo. c. 28.

Sap. 4. 20.

Pecca-

Peccatum meum contra me est semper. S. Ambrosius verba prædicta Sapientis hunc in modum explicat: *Adversarius nobis omnis vitiorum est usus, adversaria est nobis libido, adversaria avaritia, adversaria omnis improbitas, adversaria omnis iniqua cogitatio, omnis denique mala conscientia, quæ nos & hic afficit, & in futuro accusabit & prodet.* Imaginemini vobis quod contra vos procedentem videatis inexpugnabilem quemdam totidem inimicorum implacabilem exercitum, quot fuerint peccaminosi appetitus vestri, qui omnes in perniciem vestram testimonia perhibebunt, ut in æternæ perditionis barathrum decumbemini. B. Laurentius Justinianus ait: *Accusator erit proprium scelus; tunc loquentia simul opera nostra dicent: Tu nos egisti, opera tua sumus, non te deseremus, tecum erimus, & tecum ad judicium pergemus.*

S. Ambr. l. 7. in Luc. in cap. 12. Usus vitiorum erit noster adversarius.

B. Laur. Justin. de Agon. tri. c. 4.

6. Advertendum est insuper, Prophetam Regium dicere: *Peccatum meum contra me est semper,* quia numquam nos deseret, numquam per totam æternitatem nos torquere intermittet: *Vermis eorum non moritur.* S. Ephrem Syrus ait: *Constituta uniuscujusque coram ipso erunt opera*, exurgent contra miserabilem peccatorem omnes iniquitates hactenus ab eodem commissæ scilicet perjuria, blasphemiæ, sacrilegia, homicidia, extorsiones, adulteria, detractiones, & sic de aliis discurrendo, quæ sine numero erunt, animæque peccatrici pertecriæ improperabunt: *Tu nos fecisti.* Hactenus S. Ephrem. Regius Propheta in persona Dei ait: *Arguam te, & statuam contra faciem tuam*, id est, ut Hugo Cardinalis exponit: *Faciam te argui à peccatis tuis, peccata enim quasi quædam personæ apparebunt in judicio, accusantes peccatores.* S. Augustinus quoque peccata velut magnam quamdam testium turbam his verbis describit: *Ordinabuntur ante infœlicem animam peccata & crimina sua, ut eam & convincat probatio, & confundat agnitio.* Et quidem licet delectatio in momento transierit, licet impura cogitatio perbreve temporis spatium in corde locum habuerit, attamen descripta reperientur in magno illo libro, de quo S. Ecclesia canit: *Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur.* De hoc quoque Bellovacensis inquit: *Unusquisque librum suæ condemnationis portabit, & apertum coram omnibus demonstrabit, qui omnibus aliis evidentior & irrefragabilior testis erit.* Sciendum quoque est, culpas contra ipsummet peccatorem, à quo commissæ fuerunt adeo futuras esse implacabiles persecutores, ut S. Basilius Magnus dicat: *Nemo alius accusator sistetur, quam propria facta, quæ gesta sunt forma, unumquodque assistens, ceu sunt adulterium, furtum, fornicatio, cum ipsa nocte, cum modo, cum propriis notis formam peccati designantibus.*

Isa 66. 24. S. Ephr. t. 2. de Adven. 2. Domini. Accusatio de peccatoris erit continua.

Ps. 49. v. 21. Hug. Card. ibid. Peccata apparebūt ut personæ accusantes. *S. August. ser. 54. in append. de divers. c. 8.*

Bellov. Spec. Mor. lib. 2. distinct. 8.

S. Basil. in Psalm. 48.

7. Quod si curiosius sciscitetis, an peccatum pie detestatum, & deploratum, ideoque nobis remissum & condonatum, nobis quoque bellum movere, & molestum esse possit? Respondebo cum Ecclesiastico: *De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum.* Etenim experientia docet, quod ii, qui alias in corde suo peccatum admiserunt, licet illud confessi & detestati fuerint, perque rigorosam pœnitentiam expiaverint, licet illud exhorrescant, sæpe tamen intra se sentiunt, quod spiritus fornicationis iisdem voluptates in memoriam revocet præteritas, licet ante multos annos habitas. Unde S. Hieronymus non solum à provecta ætate, verum etiam à rigorosissimæ vitæ austeritate quasi detritus, & consumptus, dum in deserto socius tantum esset scorpionum, & ferarum, in mente sua præsentia habuit tripudia, & choreas puellarum, quas obiter per transennam & obiter spectaverat, à quibus etiam in senectute sævos patiebatur insultus. D. Chrysostomus cervi adducit similitudinem, qui licet, postquam à venatore per infixum telum sauciatus fuerit, aufugiat, ita ut à nemine assequi possit, hæc tamen fuga illum non juvat, siquidem telum sibi impressum defert, quod tandem mortis telo eumdem conficiet. *Quid prodest*, inquit Chrysostomus, *quod sonantem fugit arcum, si jaculum portat infixum? Sic & anima concepto concupiscentiæ jaculo, & lascivo curiosoque aspectu, etiamsi cum jaculo permittatur abire, tamen ipsa per se corrumpitur, ubique videns hostem.* Tametsi igitur peccatum deploratum nobis sit remissum, & ab anima deletum, nihilominus nos infestare non desinit, quamdiu miserabilis vita nostra duraverit, idque per phantasmata, & turpes reminiscentias, per lubricas suggestiones, idque nonnumquam adeo vehementer, ut vere dicere possimus: *Peccata nostra contra nos sunt semper.*

Eccli. 5. 5. Peccatum etiam dimissum pugnare potest.

Similitudo.

Chrysost. hom. 3. de verb. Isa.

Euseb. Emiss. hom. 3. de Pan.

8. *Peccatum meum contra me est semper.* S. Remigius & alii cum ipso legunt: *Coram me est semper*, ut sit sensus: Quotiescumque enormitatem & gravitatem peccati recogitavi & agnovi (quod fere semper à me fiebat) amaris lachrymis illud deflevi: *Non habeo post me, ut non videam, quemadmodum tunc habui, quando tam severam sententiam in alios dedi, quia enim suum peccatum cognoscebat, ideo alieno non ignoscebat.* Quibus verbis, quasi ex S. Augustino desumptus S. Remigius ad illam alludit condemnationem, quam David pronunciavit contra divitem illum, qui unicam viri pauperis oviculam eidem rapuit, integro ovium suarum gregi parcendo, hanc enim iniquitatem audiens dixit: *Filius mortis est vir qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum:* Non enim intelligebat, parabolam illam ad ipsius conscientiam commovendam, & extimulandam collimare. Audiamus S. Augustinum dicentem: *Non posui post dorsum meum quod feci, peccatum meum ante me est, non post me, fuit post me, quando ad me missus est Propheta.* S. Thomas modum nobis insinuat, quo Davidem imitantes peccatum nostrum coram nobis semper habere debeamus; ait enim: *Peccatum suum contra se posuit, ut contrarium, ut nocivum, & detestabile, & dicit semper, quia sunt, qui ad horam detestantur peccatum* Jobi 1. *Consideravit se & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Cassiodorus Davidem hoc loquendi modo quasi in spiritu Prophetico ad judicium extremum respexisse asserit, & hac cogitatione impellente se excitasse ad veram pœnitentiam: *Justè*, inquit, *se petebat absolvi, qui jam hic formam illam visus est sibi fecisse futuri judicii. Hic enim quasi jam in venturo judicio constitutus, delictorum suorum aspectus deterrimos pertimescit.* Innocentius Tertius super septem Psalmos Pœnitentiales commentatus verba Davidis sic exponit: *Contra me est semper, ut videlicet quasi contrarium illud persequar, nec velut amicum amplectar.*

S. Remig. ibid.

Peccatum est contra, & ante peccatorem, non post. 2. *Reg. 12. 56.*

S. August. in Ps. 50.

S. Thom. ib.

Jobi 1.

Ut detestetur numquam contrarium. *Cassiod. ib.*

Innoc. 3. in Ps. 3. pœn.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De remorsu malæ conscientiæ, quæ quemvis impium, quantumvis magnus, & potens sit, conturbat, & affligit.

THEMA.

Semper præsumit sæva perturbata conscientia. Sap. 17. v. 10.

1. SI peccatum nullum aliud sibi annexum haberet tormentum, quam quod per malam conscientiam

ſcientiam peccatori irrogatur, hoc ſolum ad illud deteſtandum ſufficiens eſſe deberet ſtimulus; Hanc enim conſcientiam Sapiens crudelem & turbulentam appellat: *Sæva, perturbata conſcientia.* S. Ambroſius *in Apologia Davidis* ſenſum indagans verborum illorum Pſalmi 70. ſcilicet: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*, ita ſcribit: *Sapiens adverſum ſe judicat eſſe delictum ſuum, & tamquam hoſtiles acies, ita lapſus culparum ſuarum, adverſantium modo, ſibi arbitratur obſiſtere. Quidquid perſonuerit, increpuerit, culpa ei propria ſemper occurrit? Quidquid fuerit dictum aut lectum in ſe dictum putat: quidquid intenderit, ſe nutu oculis ſignari putat. Si epuletur, ſi cogitet, ſi oret, ac deprecetur, ante oculos ejus ſemper eſt error proprius, & momentis omnibus culpa pulſat conſcientiam, nec quieſcere, oblivisci ſinit velut gravis cenſor exagitat ſe terrore perpetuo. Omnia igitur adverſa habet, quia ipſe ſibi diſplicet; ipſe ſui accuſator, ipſe ſui teſtis eſt, nec invenit quo fugiat, quippe ſe perurget & ſtimulat.*

Pſ. 50. v. 5.

S. Ambr. in Apol. David.

Operationes malæ conſcientiæ.

2. Tametſi multi anni elapſi fuiſſent, à quibus Joſeph à fratribus ſuis venditus fuerat, nihilominus quando fratres ejus in Ægypto exiſtentes, diſponente Joſepho, in varia inciderunt infortunia & contradictiones, mox corda ſua velut clavo transfixa eſſe credebant, propter ſcelus, quod ante multos annos in fratrem ſuum commiſerant, unde ſe mutuo aſpicientes dicebant: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum*, id quod ponderans Chryſoſtomus in hæc verba ſcribit: *Ita ſe habet peccatum, quando conſummatum eſt, & opere perfectum, tunc ſuæ abſurditatis oſtendit exceſſum. Et ſicut ebrius quando multum vini ingurgitat, nullum ſentit à vino damnum, poſtea autem ſentit experimento, quantum ſit damnum, ita & peccatum donec conſummetur, obtenebrat mentem, & quaſi denſa nubes, ita mentem corrumpit, inde conſcientia inſurgit, & quovis accuſatore mentem gravius arrodit, monſtrans abſurditatem facti.* Illa etenim delectatio, quam homo carnalis in explendo inordinato appetitu ſuo apprehendit, illa converſatio ſuſpecta, cum muliere inordinate amata, diu continuata, voluptas, licet momentanea, adeo ſolent faſcinare, & hebetare diſcurſum & rationem, ut nihil aliud cogitetur, nec mens ad aliud ſe applicare poſſit, quam ut ſe ad decerpendam roſam reſolvat; Subito autem, ut eamdem decerpſit, manum ſuam à pluribus ſpinis transfixam eſſe cognoſcit; Unde trita eſt illa Gregorii Magni ſententia: *Roſa, quæ redolet, creſcit cum ſpina, quæ pungit*; Ac proinde ſi perſona eſt honorata, de turpitudine commiſſa erubeſcit, & confunditur, timetque ne cum periculo honoris & exiſtimationis ſuæ manifeſtetur; Vel etiam cogitat de diſpendio pecuniæ, quam eam in rem impendit, de damno item ſanitatis, cui ſe expoſuit, de periculis ſibi imminentibus, ab aliis Amaſiæ procis, & parentibus; Denique cogitat de præjudicio, quod in ſuis prætenſionibus, & conſiliis forte pati cogetur, ac tandem *inde conſcientia inſurgit, & quovis accuſatore mentem gravius arrodit, monſtrans abſurditatem facti.* Idem S. Chryſoſtomus alias conſiderat peccatorum anguſtias; vel etiam indignos fines ſuos non ſunt aſſecuti, & tunc valde in ſemetipſis inquietantur, aut vero ſi impura ſua deſideria ſemel expleverunt, puncturas ſpinarum potius quam roſæ fragrantiam ſeſe expertos fuiſſe fateri debent; *Numquam eſt eis ulla tranquillitas*, inquit ſanctus Doctor, *nulla animi ſecuritas, ſed perturbantur magis, quam ullum pelagus; non nox, non dies eis concedit, ut ſedetur tempeſtas, ſed undequaque vexantur, & ſi nullus ſit, qui eis moleſtiam exhibeat, bellum inteſtinum, ac domeſticum habentes, nec iis, quæ jam acceperunt, fruuntur; eorum quæ nondum advenerunt ſolicitudine lacerati, laniati.*

Filii Jacob miſerias ſuas imputant peccatis ſuis.

Gen. 42. 21

Chryſ. Hom. 64. in Gen.

Similitudo de ebrietate.

Induſtria magna peccatorum deſideratur.

Commiſſum ſequitur dolor.

Chryſ. in Pſ. 142.

3. Ex quo David adeo potens Rex & Monarcha erat, qui nullum habebat Principem ſe ſuperiorem, cui actionum ſuarum rationes reddere cogeretur, merito lætus & contentus vivere debuiſſet, etiam poſtquam impuris Bethſabeæ amoribus perfruitus fuerat; At vero peccatum hanc ei felicitatem non permiſit: Sententia eſt Tertulliani *contra Marcionem* ita ſcribentis: *Nullum maleficium ſine formidine eſt, quia nec ſine conſcientia ſui.* Vultisne ut per infallibile quoddam argumentum evincam, Davidem nequaquam poſt peccatum hilarem fuiſſe, aut lætum, quin potius acutiſſimas ſenſiſſe propriæ conſcientiæ puncturas? In Pſalm. 4. Pœnitentiali, Deum his verbis deprecatur: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui*; Ubi notandum eſt Ly illud, *Redde*, hoc enim ſatis ſignificat ſerenitatem & pacem internam ab ipſo amiſſam fuiſſe, & perditam, alias enim illam ſibi non petiiſſet reſtitui: Procopius ſuper caput 3. Geneſis ita ſcribit: *Si quis vel parum ſe peccato dediderit, redarguitur clam ab omnibus animi conceptibus, quos Deus animo hominis impreſſit. Hi enim ſemper ſic intonant, volente Deo: Homo quid feciſti: Quod fœdiſſimo te mancipaſti peccato?* Satis eſt veriſimile, conſcientiam interius Davidem acerbe reprehendiſſe, eique in hæc fere verba improperaſſe: O vir ſtulte, & lubrice, quænam eſt hæc tua malignitas, & animi incontinentis impudicitia, ut multas uxores habens, cujusdam non quidem vulgaris militis, ſed de tua corona optime meriti, proque ſalute publica, & armorum tuorum gloria mortis periculo ſe exponere non dubitantis dilectam & unicam uxorem violenter rapere non erubeſcas? *Quid feciſti?* Numquid tu es David ille, qui de te gloriabaris: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ?* Quomodo igitur ab unico obtutu te ad tam illicita trahi ſinis? Et dum per ſolarium domus Regiæ obambulas, innocentiam conculcas, & à tua te concupiſcentia vinci permittis? Facile unusquisque conjicere poteſt, ſancto huic Regi idem accidiſſe, quod certus quidam author de cervo vulnerato in hæc verba ſcribit: *Cervus, qui jaculum ſecum portat infixum, licet ingurgitetur de limpidiſſimo torrente, & lympharum lavatro ſubmerſus & innatet, de aquarum refocillatione non tollit vitæ pericula, dum de jaculi transfixi punctura laceratur. Sic animus de male morata conſcientia ſagitta confoſſus, clavum ſuffixum in corde portat, illud continuo lancinantem.* Enimvero Davidi, qui Rex erat, opportune applicari poteſt, quod Chryſoſtomus de Magnatibus hujus ſæculi ſcribit; probat enim, quod licet in ſummis deliciis & gaudiis vivant, non tamen ideo à malæ conſcientiæ puncturis exempti exiſtant. Audi verba ſancti Doctoris: *Antequam illic puniantur, jam nunc qui improbe agunt, ac in peccatis vivunt, puniuntur. Nec enim mihi dixeris, illum menſa ſumptuoſa frui, veſtibus circumdari ſericis, mancipiorum greges circumferre, alios ſubmovere in foro, ſed explica mihi iſtius conſcientiam, & videbis intus gravem peccatorum tumultum, jugem metum, tempeſtatem, turbationem; Videbis velut in curia mentem ad thronum conſcientiæ conſcendiſſe Regalem, & tamquam judicem quempiam ſedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem in Equuleo ſuſpendentem lateraque conſcientia*

Tertull. l. 4. contr. Marc. c. 7.

Nullum maleficiũ ſine formidine eſt.

Pſ. 50. 110

Procop. in c. 3. Gen.

Increpatio contra David à propria conſcientia ſua.

Pſ. 100. v. 2.

Chryſ. conc. 1 de Lazar.

Exterius utcumque teguntur non tolluntur cordis anxietates.

scientia rodentem, pro commissis vehementer inclamantem, cum nemo sciat nisi quod solus Deus hac videre noverit. Neque enim ulla ratione judicium illud potest corrumpi muneribus.

4. Apud S. Matth. cap. 14. sui Evangelii refertur de Herode Rege: *Audivit Herodes Tetrarcha famam Jesu, & ait pueris suis: Hic est Joannes Baptista; ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.* In quibus verbis duas præcipue reperio difficultates; quarum prima hæc est, scilicet quomodo Herodes sibi persuadere poterat, Baptistam resurrexisse? cum hoc secundum naturæ leges non solum difficile sit, sed & impossibile, maxime, ut quis semetipsum à mortuis suscitet, secunda difficultas est, qualiter sibi Herodes persuadere poterit, hunc resuscitatum Baptistam edere miracula? quando ipsum 10 triginta annorum decursu nullum umquam miraculum patrasse ex Sacra Scriptura constat. Ad utramque hanc difficultatem vix invenio quid respondeam præterquam id, quod in principio hujus discursus ex S. Ambrosio diximus, scilicet: *Amentis omnibus culpa pulsat conscientiam, nec quiescere, nec oblivisci sinit, velut gravis censor exagitat se terrore perpetuo.* Tametsi hic Rex Herodes ingentes possideret thesauros, imperia, delicias, &c. Nihilominus in corde suo fixus ei hærebat culter, propter remorsum, quem ipsius patiebatur conscientia, ob mortem adeo iniquam illatam viro illi, quem S. Marco teste virum justum & sanctum esse sciebat: *Sciens eum virum justum & sanctum.* Quapropter hoc conscientiæ vulnus de nulla alia re illum discurrere permittebat, quam de Joanne iniquissime occiso, quidquid ei de Joanne dicebatur, facillime credebat, & ob ejus mortem sævissima quæque formidabat. Ut Herodiadi complaceret, cujus incestuoso suo connubio turpiter innexus erat, Præcursorem decollari fecit. Cumque jam gaudium tripudii, voluptas cœnæ, omniumque convivantium lætitia dudum præteriisset, remorsus tamen tam abominandi sceleris ipsum incessanter torquebat. S. Bernardus facis adducit Exemplum, quæ quamdiu ardet, splender quidem, sed finis luminis illius caliginosus est fumus: *Ipse ignis propria fomenta consumit, nec nisi propria consumptione fovetur; sunt ergo flamma illius novissima fumus occupat & caligo, sic letitia rei in tristitiam commutatur.* Videbitis aliquando in aliquo hoite quadam venustissimum quoddam pomum, pulchrum oculis, aspectuque delectabile, bonum ad vescendum, bene coloratum, odoriferum, rore desuper conspersum, sed quid demum? *Dulcedo illius vermes.* Quod si enim illud aperiuntis, interius illud à venenoso quodam verme corrosum & corruptum esse deprehendetis. Idem quoque multis in hac vita contingit, qui coram oculis nostris læti, hilares, & optimè contenti esse videntur, sed ingrediamini in cor illorum, ibi enim conscientiæ malæ vermem illos continuo devorantem experietis. De Rege Eglon inquit Scriptura Sacra: *Erat Eglon crassus nimis.* Ac proinde hic Rex talem præfigurabat, qui in lacu butyri, & lactis, ut dici solet, continuo natitat, quod tamen ut plurimum pessimum signum est, qua ut alius quidam Rex ait: *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis.* Non semper est aurum id, quod splendet. S. Hieronymus loco illorum verborum: *Crassus nimis:* legit *exilis valde*, quia impii quanto magis divitiis, deliciis, & authoritate abundant, tanto pariter magis sensualitati habenas relaxant, & consequenter totidem habent carnifices corda ipsorum lacerantes,

Matt. 14. v. 1. Difficultas in hoc, quod Herodes putavit Joannem resurrexisse & facere miracula.

Erat accusatio conscientiæ.

Matt. 6. 20.

Fax ardens resolvitur in fumum.

S. Bern. ser. de fallacia. vita.

Job 14. 20. Pomum exterius pulchrum scatet interius vermibus.

Jud. 3. 17.

Psal. 72. 7.

S. Hieron. ibid.

quod fuerunt inordinati appetitus, quibus explendis dederunt operam.

5. Aod lethaliter sauciavit Eglon Regem; ast vero audiatis modum, quo factum fuit, *Extendit sinistram manum, & tulit sicam de dextero femore suo, infixitque eam in ventre ejus tam valide, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur.* Cum in Magnatibus aliud nihil in oculis nostris compareat præterquam fastus, pompa, potentia, &c. Eos communiter fœlices & fortunatos esse censemus, non intelligentes, quod à remorsu propriæ conscientiæ, etiam in ipsa fœlicitatum terrenarum pinguedine, profundo sint vulnere fauciati. Ab hoc remorsu nullus, quantumvis sit potens, & magnus reperitur exemptus: *Nec est qui se abscondat à calore ejus.* B. Laurentius Justinianus in sermone quodam de S. Marco inquit: *Est humana ratio arbiter quidam æquissimus, eruditur per legem veritatis, qua lumine suo neminem facit exortem, sed lucet super bonos & malos, & se infundit super justos atque injustos. Hæc universos complectitur, servos & liberos, Scythas & barbaros, mares & fœminas, Judæos & Græcos, fideles ac gentiles; lege quippe sua veritas, non solum qui sub lege sunt, sed etiam qui sine lege esse creduntur, absque errore dijudicat. Illos sibiipsis insinuat, atque conscientia propria facit esse notissimos. Clamat pro veritate conscientia, ipsius irradiata splendore in cordibus mortalium, atque juxta qualitates operum, gloriam pollicetur, sive minatur ipsa supplicium.* Adducitque illum Apostoli textum ad Romanos cap. 2. cujus in præcedenti discursu mentionem fecimus. Ac tandem subjungit: *Unde oro, qui sine lege sunt, sibiipsis sunt lex? Utique per rationem, conscientia ipsorum judicante, qua in arcano à veritate eruditur lege. Nam conscientiam adhuc nihil esse arbitror, quam rationis judicium in veritatis lumine, propalatum atque diffusum.*

7. Quod si quæsieris, quemnam transgressores timeant, quisque illos contremiscere faciat, & cur impedire non possint, quo minus impleatur in illis illud Jobi: *Sonitus terroris semper in auribus impii?* Facilis ad hoc est responsio, quia tremunt hi in interiori cordis sui, eo quod illi subjecti sunt Deo, *Qui respicit terram, & facit eam tremere;* præterquam, quod, ut sanctus Hieronymus scribit: *Potentissimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.* Quod si dixeris, id solum illis in judicio universali esse eventurum, falleris utique, quia divina justitia etiam in hac præsenti vita, tribunal hoc invisibiliter erigit, hocque rigorosum judicium in peccaminosa impiorum exercet conscientia, quantumvis etiam sint potentes, prout in Rege Balthasare verificatum fuisse videtur, qui licet laotissimæ accumberet cœnæ, atque à mille satrapis, ipsum reverenter honorantibus, circumdaretur, nihilominus toto corpore contremiscebat, & formidabat. Audiatis velim textus illius Jobi, paulo ante adducti, varias interpretationes: Etenim Catena Græca legit: *Omnis vita impii in solicitudine;* Aquila vertit: *In dolore;* Theodotion habet: *Inepte transigitur*, Polychronius inquit: *Impius quamvis in rerum abundantia vivere videatur, non tamen in securitate vivit: sed cum perpetua perturbatione, anxiam & solicitam vitam semper gerit, in suspicione semper vivit, & si quando in tuto res suas collocari existimabit, apparentis illius fœlicitatis subita & inopinata ingruet eversio, & extrema supplicia subibit.* S. Gregorius in favorem electorum illum ad-

Non semper quod splendet aurum est. Judic. 3. 21

Ps. 18. v. 7

B. Laur. Justin. de S. Marco. Ratio est æquissimus judex respectu omnium.

Job 15. 21.

Ps. 103. 32

Trepidatio Balthasaris Regis.

Dan 5.

Impius semper est anxius.

Prov.14. 26.
S.Greg.l.12 mor.c.21.

adducit textum Proverb. cap. 14. *In timore Domini fiducia fortitudinis, &c.* ac denium subjungit: *At contra mens prava semper est in laboribus; fit undique suspecta, undique trepida. Cui tranquillitas securitatis deest, huic procul dubio terroris sonitus semper in auribus.* Seneca de *Providentia* differens inquit:

Senec.de provid.c.6.

Puta Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri possitis, vos, quibus recta placuerunt? Aliis bona falsa circumdedi, & animos inanes, velut longo fallacique somno lusi; auro illos argento, & ebore ornavi, intus boni nihil est. Isti, quos pro fœlicibus aspicitis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida & sincera fœlicitas, crusta est, & quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare, & ad arbitrium suum ostendi, nitent, & imponunt, cum aliquid incidit, quod disturbet, ac detegat, tunc apparet, quantum alta, ac vera fœditatis alienus splendor absconderit. Vobis dedi bona certa, mansura, quanto magis versaveritis, & undique inspexeritis meliora, majoraque.

Exterior splendor abscondit interiorem fœditatem.

Quidnam hic Gentilis Philosophus dicturus fuisset, si ei notum fuisset quod vitium & peccatum mortale omnes & singulos homines, etiam mundi Magnates, inimicos Dei, & inferni reos constituit? Quando intra cor Peccatoris culpæ mortali locus indulgetur, tunc apparet quantum fœditatis alienus splendor absconderit. D. Chrysostomus de Magnatibus, qui nullas in hoc mundo verentur accusationes, nec ullos processus, inquit: *Quamvis nullum hominum viderit, numquam tamen accusare te desinet conscientia, sed quocumque perrexeris, te sequetur accusans, & magna voce te persequens accusator iste.*

Chrys.to.5. ser.14. de libell. repud.

Parum refert, inquit Lactantius Firmianus, quod nullum in peccato tuo habueris complicem, neque enim per hoc effugere poteris conscientiam tuam, quæ suo tempore contra te etiam invitum testificabitur; *Quid tibi prodest non habere conscium.* inquit Lactantius, *habenti conscientiam?* Hæc etenim scientia, quam de tua transgressioone habes, te accusabit, te conviocet, te condemnabit, in omni loco, in omni tempore, in omni, in qua constitutus fueris, dignitate, etiamsi totius universi Mooarcha esses.

Lac.Firm. lib de div. instit.c.24.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

De verme, & remorsu interno, ejusque tormento, à peccato mortali causato.

THEMA.

Vermis eorum non morietur Isaiæ 66. v. 24.

Inter omnes vermes, conscientiæ fortissimus est.

1. ISaias de divinarum legum transgressoribus, deque variis illis à Deo immittendis suppliciis differens, inter alia quoque vermem enumerat voracem & immortalem, qui numquam deficiet. *Vermis eorum numquam morietur*; Verum dicet fortasse aliquis, quis est, qui nescit, quam facile vermis aliquis conculcetur & protetatur? Cui proinde respondeo, verum idquidem esse, sed non de hoc verme, de quo Propheta loquitur, qui nihil est aliud quam remorsus malæ conscientiæ, quæ nos & in hac, & in alia vita semper arrodit: *Non morietur.* His vermis uniuscujusque rodit conscientiam, mox ut peccator factus est Dei inimicus, prout in primis nostris parentibus videmus, qui post commissam contra divinum interdictum inobedientiam, statim se absconderunt, timentes sibi ob suam transgressionem: *Audiverunt vocem Domini Dei deambulantis in horto ad meridiem*, inquit Chrysostomus, *voluit illos hæc tali modo sentire, ut in magno mentis angore constituerentur, id quod & factum est. Mox enim ut intravit peccatum & prævaricatio, tumultuatio simul eos invasit, & erubescentia. Quippe judex incorruptus, conscientiam puta cum adversus hominem exurgit, clara voce clamat, & accusat, & ostendit, & quasi ante oculos scribit peccatorum magnitudinem; eamque ob rem benignus Dominus principio cum formaret hominem, conscientiam illi indidit accusatricem perpetuam, quæ decipi, & deceptionem ferre posset numquam, & licet quis admisso peccato omnes homines celet, illam tamen accusatricem non poterit latere; Nam hanc intrinsecus habentes ubicumque sumus, circumferimus. Ipsa nos circumit, obturbat, laniat, flagellat, numquam quiescit, sed & domi, & in templis, & in mensa, & dormientem, & surgentem adoritur, rationem delictorum exigit.*

Chrys. Hom 17 in Gen.

Officium judicis incorrupti.

Tu forsitan tibi persuadebis, peccatum tuum in corde tuo conceptum, eo quod numquam prodierit in lucem, ibidem inter perpetuæ oblivionis tenebras esse sepeliendum, at vero enormiter deciperis, quia revera res ita se non habet. *An ignoras ô miser*, inquit S. Ephrem, *quia omnes cogitationes tuæ, atque sermones, conscripti illic erunt, & si mentiri volueris, arguet te conscientia tua adjutrix, at testis?* Sed audiatis velim quibus in membranis peccata nostra, ad perpetuam illorum memoriam, & pœnam, impressa erunt. Ait enim S. Ambrosius: *Qui libri aperti, nisi conscientiæ nostræ velut libri, peccatorum nostrorum seriem continentes?* Id quod S. Ambrosius ait occasione textus cujusdam Danielis cap. 7. ubi ulterius subjungit: *Conscientia se prodit, quæ latere non potest occultorum arbitrum.* Et paulo post interrogat inquiens: *Quomodo libri aperti sunt? Non utique atramento scripti, sed vestigiis delictorum, & flagitiorum inquinamento* Apud Jeremiam dicitur: *Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo*, in Hebræo legitur: *Insculptum*, quod verbum tenaciorem, & stabiliorem exprimit impressionem. Origenes in Homilia quadam super hunc Jeremiæ textum ita scribit: *Cum conscientia peccati imaginem sumpserit, habeo formam illius, & ante oculos cordis mei delicti pompa depingitur. Et quidem si esset peccatum atramento conscriptum, deleri posset, sed scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino super pectus cordis.*

S.Ephr. ser. Asceti de de vit. Relig.

Conscientia latere non potest.

S Ambr. in Ps. 35.

Jer.17.v.1

Orig. hom. 12. in Jerem

2. Adam & Eva interius in mentibus suis remorsum peccati sentientes, absque eo quod aliunde urgerentur, in fugam se conjecerunt, & quæsiverunt, in quibus absconderentur, montium & rupium latibula, sed frustra & incassum, quia ut bene notat S. Isidorus: *Omnia fugere poterit homo, præter cor suum, non enim potest a se quisque recedere, ubicumque enim abierit, reatus sui conscientia illum non derelinquit.* Eamdem ponderationem diu ante S. Augustinus tradidit, cujus sunt sequentia verba: *Non fugit seipsam mala conscientia, non est, quo eat, sequitur se, imo non recedit à se, peccatum enim, quod facit, intus est. Fecit peccatum, ut aliquam corporalem caperet voluptatem. Voluptas transit, peccatum manet, præteriit, quod delectabat, remansit, quod pungat.* Rosa in momento efflorescit, spinæ autem semper permanent. In hac materia consideratione digna est quædam à S. Bernardo, Eugenio Papæ olim in sua clara valle Monacho & discipulo in libro 5. *de consideratione* his verbis transcripta

Homo cor suum fugere non potest.

S. Isidor. l. 2. Sentent. c. 26.

S. August. tract. 41. in Joan.

Tenebræ non nisi seipsas vident.

S. Bernard. lib. 5. de consid. c. 12.

scripta doctrina: *Non est aspectus, sive in cœlo, sive in terra, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit. Non latent tenebræ vel seipsas; se vident, quæ aliud non vident. Opera tenebrarum sequuntur illas, nec est, qui se abscondat ab illis, ne in tenebris quidem. Hic est vermis, qui non moritur, memoria præteritorum. Semel injectus vel potius innatus per peccatum, firmiter hæsit, nequaquam deinceps avellendus. Nec cessat rodere conscientiam, eaque pastus, esca utique inconsumptibili perpetuat vitam. Horreo vermem mordacem & mortem & mortem vivacem; Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis, hæc est secunda mors quæ nunquam peroccidit.* S. Ambrosius similiter protoparentes se post peccatum abscondentes, considerans inquit: *Adam, ubi es? Hoc est, cur te abscondis? Cur lates? Cur fugis eum, quem videre desiderabas? Ita gravis culpa est conscientia, ut sine judice ipsa se puniat, & velare se cupiat, & tamen ante Deum nuda sit.* Idem S. Doctor alio in loco dicit: *Magna vis obnoxia conscientiæ. Magna supplicia timebant Adam & Eva, & cum Domini vocem in Paradiso ambulantis audirent, cupiebant se abscondere, quos nemo quærebat. Cain quoque metuebat, ne omnis eum, quicumque inveniret, occideret: Ita in se ipse ferebat sententiam, quod dignus esset, cui nullus ignosceret. Unde bene ait: Et delictum meum contra me est semper, hoc est sine intervallo aliquo recordatio & species ipsa mei me erroris impugnant.* Verum quidem est, nullum esse in cœlo fulmen, quod in reprobum illum divina justitia evibrare non debuisset, & tamen, ut illum tanto severius puniret, melius esse duxit, si illum, quoadusque viveret, alio quodam inferno torqueret. Unde idem S. Doctor super Psalmum 35. ita scribit: *Vivus à facie Domini repellebatur, & cum adhuc à Domino pœna cessaret, torquebat eum furarum conscientia peccatorum; latebat miser, tremens & timens, & cum adhuc percussor deesset, ipse sese injusti vita cruciabat. Acceperat signum, ne aliquis eum occideret, non ut vita suavitate frueretur, sed ne mors auferret ærumnam, ut percussorem suum quotidie timendo pateretur. Meruerat quidem ut percussor inhiberetur, sed sine ulla intermissione ipse sibi suus carnifex erat, ipse percussor. Quæ pœna major, quam timere, quod vitare non possis, nec quod timueris evadere? Unde præclare David exprimens commotionem gravissimam conscientiæ peccatricis ait: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & delictum meum coram me est semper. Offunditur enim nobis ultrix nostri imago peccati, nec quietum reum suum esse permittit infereus miseram servitutem, atque in sua vincula trahit, ut enodare se non queat.*

S. Ambr. l. 2. de pœnit. cir. fin.

S. Ambros. Apologia David c. 9.

Peccator quærit latere.

S. Ambr. in Ps. 35. Impius sibi ipsi carnifex est.

3. Legimus quoque in quadam S. Hieronymi Epistola, quod Deus Cainum multis sæculis inter vivos superstitem reliquerit, ad majus illius supplicium. *Deus enim nolens eum compendio mortis finire cruciatus, nec tradens pœnam, qua seipse damnaverat, ait: Non fiet hoc, id est, non ut existimas, morieris, & mortem pro remedio accipias; Verum vives usque ad septimam generationem, & conscientia tua igne torqueberis.* Cruciatus enim malæ conscientiæ, est velut ignis, & flamma quædam infernalis, de qua S. Isidorus in hæc verba scribit; *Humana conditio, dum diversis vitiositatibus mentem conturbat, etiam ante pœnas Gehennæ per incognitum animæ appetitum, jam pœnas conscientiæ patitur.*

S. Hieron. Epist 125.

Mala conscientia est veluti ignis infernalis.

S. Isid. ibid.

4. Regius Psalmista Dei rebellibus comminatur dicens: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis, Dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.* Quasi diceret, extendatur divina justitia ad puniendum legum suarum transgressores, & exaltetur dextera ejus, *Inveniatur manus tua, dextera tua inveniat, &c.* Job atrocissimis doloribus & calamitatibus obnoxius, lamentabatur dicens: *Dextera tua invenit, &c.* Quale autem erit supplicium illud adeo atrox, quod odientibus, & offendentibus se irrogare decrevit? Nimirum *pones eos ut clibanum ignis.* At vero numquid sufficiebat dicere, quod eos condemnaturus esset ad infernum, cur igitur dixit Psalmista, Deum impios in illum statum reducturum esse, ut sint veluti Clibanus quidam accensus, Clibanus enim omnibus patet, ideoque divina denotat supplicia, quæ Deus delinquentibus manifeste est immissurus? Flamma autem illa, quæ occulte ardet, tormentum malæ conscientiæ, & vermis remorsum symbolizat, hæc enim exterius non apparent, quamvis interius acerbissime affligant: *Constitue eos ardentes intrinsecus, conscientia impietatis suæ.*

Ps. 20. v. 9.

Job. 19. 9.

Impius est veluti clibanus accensus.

5. Doctrina est S. Bernardini authenticata per authoritatem S. Ambrosii *lib. 3. officiorum cap. 4.* dicentis: *Quæ enim pœna gravior, quam interioris vulnus conscientiæ? quod severius judicium, quam domesticum, quo unusquisque sibi est reus.* Subdit vero S. Bernardinus: *Hoc magis fugiendum quam mors, quam suspendium.* Mors etenim, quantum violenta, semel tamen finem accipit, solamque hanc vitam mortalem abrumpit, at vero malæ conscientiæ supplicium, mors quædam est continua, quæ nullo fine clauditur, quia *vermis eorum non morietur*, estque adeo atrox, ut multi potius infernum elegerint, quam hunc conscientiæ cruciatum diutius sustinere. Judas gratiam & amicitiam sibi comparaverat Principum Synagogæ, iniqui mercatus sui pretium jam receperat, nec quidquam ab ullo hic in terris tribunali sinistri timere poterat, scilicet quod in judicium pro puniendo ejus scelere vocaretur. Redemptor noster eum benevolenter exceperat, & tamquam amicum salutaverat dicendo: *Amice, ad quid venisti*; Habebat velut transgressionis commissæ socium S. Petrum Collegii Apostolici supremum Principem, siquidem & ipse Christum abnegaverat, imo omnes alii Apostoli eum dereliquerant, & tamen hunc pœnosissimum vermem, cor suum continuo arrodentem sentiens, quem remorsum his verbis insinuavit: *Peccavi, tradens sanguinem justum*, haud secus ac si à furiis infernalibus agitatus fuisset, nullam in animo suo habebat quietem. *Coarguentem itaque conscientiam minime sufferens*, inquit Chrysostomus: *ad laqueum se contulit, eoque vitam sibi ademit. Posteaquam scelus peregit, pecuniamque sumpsit, at lucri quidem voluptas finem accepit, criminis autem accusatio vigere incepit, tum denique nemine accusante, nemine vim afferente, nemine cohortante, sponte sua abiens, tum pecuniam iis, a quibus acceperat, projecit, tum scelus suum illis audientibus confessus est, his verbis utens: Peccavi tradens sanguinem justum, neque enim conscientiam, quæ ipsummet arguebat, ferre potuit, ea namque peccati natura est, ut priusquam perpetratum sit, hominem temulentia afficiat, posteaquam autem expletum & perfectum est, tunc ea voluptas sese proripiat, ac solus deinceps stet accusator, conscientia nimirum carnificis locum obtinente, ac peccatorem lancinante, ab eoque extremas pœnas exigente, ac plumbo quovis gravius ipsi incumbente.* S. Basilius, à S. Joanne Damasceno *lib. 1. Parallelorum cap. 12.* citatus, similiter ad propositum nostrum ita fatur; *Voluptas diaboli hamus est, ad exitium trahens. Voluptas peccati mater est, mortis stimulus? voluptas æterni vermis nutrix est, quæ ad breve quidem tempus peccantem*

S. Bernard. t. 2. ser. 52. art. 3. c. 2.

Malæ conscientia est mors permanens.

Fuit Judas à remorsu conscientiæ agitatus velut à furiis infernalibus.

Matth. 27. 4.

Chrys. ho. 4. Epist. 7.

Pœnitentia ejusdem.

S. Basil.

tem saginat, post autem, felle amarius digeritur. Manna infinita erat suavitate imbutum, utpote quod omnem excogitabilem delicatum saporem in se continebat, & tamen qui illud colligendo excedebat, quantitatem seu mensuram à Deo præscriptam, subito vermes inde scaturientes videbant; id quod considerans S. Ambrosius ait: *Ita ut quisquis avidior duplum manna cibum sibi collegerat, hic hac injuria feriretur, ut non tam cibum sibi invenire-tur servasse, quam vermes, scilicet, ut quia supra moderatam refectionem concupierat, velut stimulis quibusdam conscientia in morem vermium urgeretur.* Idem quoque multis accidit, illis videlicet, qui in hac vita manna, id est, voluptatibus in divinarum legum contemptum perfrui contendunt, hi enim subito post præteritas voluptates, subnascentes in corde remorsus & synderesis vermes sentient, viscera animarum suarum jugiter arrodentes. S. Thomas de Villa Nova in concione quadam id, quod post deceptas voluptatum rosas accidere solet, his verbis considerat. *Evenire solet, ut vacuati spiritu, libidinibus repleantur, post quas acutissimos peccatorum aculeos, atrocissimosque conscientiæ remorsus, & amarissimos tota vita sustineant, ut sic tormentorum magisterio discant, & quid boni sibipsis perdiderunt, & quid mali contra Dominum commiserunt, illius munera contemnentes.*

Manna ad necessitatem dumtaxat serviebat.

S. Ambr. ser. 34.

Peccatum commissum se manifestat.

S. Thom. à Vill. nov. in Dom. 4. Quadr.

6. Drogo Hostiensis, ex colaphis, redemptori nostro, in faciem velo obductam, impactis, sequentem proposito nostro aptissimam eruit moralitatem inquiens: *In domo Principis Sacerdotum velata facie colaphizatur Christus, quia in Domo conscientiæ cæcata mente colaphizatur Christianus, quod enim Christus in publico ego patior in occulto.* Harum interiorum malæ conscientiæ percussionum solo naturæ lumine collustratus Seneca hisce verbis meminit? *Malo facinore conscientiam flagellari, & plurimum illi tormentorum esse, eo quod perpetua illa solicitudo urget, ac verberat.* Eusebius Emissenus de serpente ait: *Serpens ille, etsi revocavit morsum, reliquit venenum. Fecit quisque peccatum, ut aliquam corporalem caperet voluptatem? Remanet quod damnat, præterit quod delectat; Consummata iniquitas permanet, voluptas fugitiva pertransit.* S. Gregorius super illa verba Jobi cap. 12. scribens: *Si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat,* tormentum remorsus conscientiæ his verbis declarat: *Quia omnis homo per id, quod male agit, quid sibi aliud, quam conscientia sua carcerem facit, ut hunc animi reatus premat, etiamsi nemo exterius accuset? Qui cum judicante Deo, in malitia sua cæcitate relinquitur, quasi intra seipsum clauditur, ne evadendi locum inveniat, quem invenire minime veretur.*

Drogo de Sacram. Dom. Pass.

Euseb. Emiss. hom. 3. de Pasch.

Voluptas perit peccatum permanet.

Job. 12. 14.

S. Greg. l. 11 mor. c. 5.

7. In parabola filii prodigi (quam incarnata sapientia eo fine adinvenit, ut per illam statum animæ cujusdam impiæ, sed postea ad Deum conversæ insinuaret) legitur, quod cum pater filium lacerum & seminudum è longinquo approperantem videret, licet servos cum debitis vestimentis, ad tegendum eumdem filium perquisitis, paratos esse jussisset: *Cito proferte stolam primam*, ipsi nihilominus ingenti cum celeritate ex solario domus suæ descenderit, eidemque occurrerit, & inter paternos amplexus suos benigne & cum infixo osculo exceperit, cujus Guerricus Abbas hanc assignat rationem. *Sic festinabat absolvere reum à tormento conscientiæ suæ, quasi plus cruciaret misericordem compassio miseri, quam ipsum miserum passio sui.* Ex quo enim benignus hic pater evidenter videbat, quod vermis malæ conscientiæ filium, eo quod turpiter à patre suo recessit, multo amplius cruciaret, quam omnes aliæ miseriæ, ideo ut ipsum ab hoc verme eximeret, cordialiter eumdem inter paterna brachia sua amplexando strinxit. Quidnam, obsecro, Deum Cain primo reprobo dicere voluisse existimatis, quando ait: *Nonne si male egeris; statim in foribus peccatum aderit?* Audite Authorem Catenæ dicentem: *Ad ostium, id est, cordis, ubi mala & bona versantur, accubabit peccatum tuum, scelere igitur & flagitiis nos polluti excruciamur à conscientia, quæ ad nostri cordis fores semper excubat, quæ quidquid agimus aut molimur, illico nobis præsto est, neque lætos umquam esse permittit, atque hæc prima supplicia sunt, quæ ex male actis reportamus; Hanc pœnam Deum dicunt protestatum esse ipsi Cain, quæ certè est omnium miserabilissima; quæ neque ad tempus desævit, sed post multa temporum spatia ad plectendum, lacerandumque animum revertitur.*

Festinavit pater recipere prodigum filium ut liberaretur à remorsu conscientiæ.

Luc. 15. v. 22.

Guerr. Abb. ser. in Sab. Dom. 2. Quadr.

Quid sit, statim in foribus peccatum aderit.

Gen. 4. v. 7.

Lippom.

8. Verum enimvero optimum & gratissimum nobis S. Thomas Archiepiscopus Valentin. refert nuntium, dum hunc vermem suffocandi & proterendi modum his verbis nos docet: *Confessio extinguit illum remorsum, & vermem intus rodentem conscientiam qui si modo extinctus non fuerit, postea in æternum animam morsibus lacerabit, de quo Isaias: Vermis eorum non morietur. Hunc autem experientia teste nihil mortificat, sicut confessio peccatorum. Etiamsi doleas, & pœniteas, & jejunes, & innumeras eleemosynas facias, non quietatur conscientia, & peccatorum onere suo non levatur, sicut stomachus corruptis humoribus, & putridis plenus, donec evomat, anxiè laborat, sic donec per confessionem peccata sua homo evomuerit, conscientia sua non quietatur.*

Modus extinguendi vermem illum.

S. Thom. à Vill. nov. ob.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

De peccati mortalis gravissimo onere.

THEMA.

Deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum. Hebr. 12. v. 1.

1. NEgari quidem non potest, S. Paulum Apostolum, competentem non fuisse judicem, qui perfectum de peccato judicium formare posset; siquidem ipsemet de se testatur: *Nihil mihi conscius sum*; adeoque dicere poterat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Similiter de pondere peccati nihil dicere poterat, quia illud vix umquam per experientiam probarat. Verumtamen die quadam peccati pondus & gravitatem in pondere sanctuarii trutinare volens, illud valde grave & ponderosum esse invenit, & proinde in Epistola ad Hebræos ita scribit: *Deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum.* Hocque eodem ponderis nomine peccatum in sacris Litteris, necnon à sanctis Patribus, Dei lumine illustratis, appellari frequenter deprehendemus, prout ex præsentis discursus deductione clarius patebit.

1. Cor. 4. 4.

Joa. 8. v. 46

2. Cœlum Empyreum, cœlum itidem Chrystallinum, Firmamentum quoque, & omnes alii cœli, licet ære fuso solidiores fuerint, ad sustinendum tamen immensum peccati, quantumvis ex levitate, vanitate & superbia commissi, id est peccati rebellium Angelorum pondus & gravitatem, insufficientes fuerunt; ac proinde rebelles illi spiritus in unico momento post commissum peccatum in profundissimum terræ centrum, ubi fabrica-

Cœli non erant sufficientes portare pondus peccati.

fabricatus est infernus, è cœlis misere corruerunt. S. Antoninus de peccati gravitate hanc habet observationem: *Si massa plumbea esset, ubi est luna, cum caderet, eam terra retineret, sed peccantem spiritum Angelicum non potuit retinere firmamentum, quod sic dicitur (propter suam firmitatem) nec terra, nec aliqua corporea creatura, vel natura retinere potuit, quin caderet ad inferni novissima.*

S. Antonin. p.4.tit.14. c.6 §.3.

Quam agilis Lucifer pulcherrimus ille Paradisi Angelus fuerit, ex vanissimis ejus prætensionibus clarè satis deduci poterit; Haud secus enim ac si aquilæ alis instructus fuisset, dicere non dubitabat: *Supra astra Dei exaltabo solium meum.* At vero vix ipse, & sequaces illius peccati sarcina aggravati fuerunt, cum ecce in unico momento in infimum terræ barathrum usque ceciderunt;

Agilitas Luciferi.

Isa. 14. v.13.

Et vero, ut Astrologi fundamentaliter ostendunt, si immensa quædam licet ex chalybe fabricata mola, à cœlo Empyreo recta præcipitaretur deorsum in terram, propter immensam, qua cœlum Empyreum à terra abest, distantiam, priusquam terras attingeret, non solum aliquot præterituri essent menses, sed & anni elapsuri essent, priusquam mola ista ad terram deveniret; Peccatum vero pondus adeo immensum imo infinitum in se continet, ut à suprema & altissima cœli Empyrei parte in profundissimum mundi situm, propter inexplicabilem suam gravitatem, pulcherrimum Angelum deturbavit: *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui dicebas, ascendam super altitudinem nubium, verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci.*

Maximam distantiam cœli a terra.

Transit peccatum in momento.

Ibid. v.12.

2. Videmus per experientiam, quod canis in aquas conjectus, quantumvis profundissimas, non tamen submergatur, sed industria sua, & natandi arte facile ab omni se periculo proripiat; at vero si ejus collo ponderosum quoddam saxum alligetur, sine dubio mergetur in profundum. Porro Cerberus ille infernalis, dum in Paradiso cœlesti tot thesauris cœlestibus locupletatus, iisdem tamen minime cooperatus fuisset, per immensum peccati sui pondus, in profundum lacus infernalis demersus fuit, ut per omnem æternitatem nullo omquam tempore inde enatare possit. Qui vero pondus ingens humeris suis portat, caput suum versus pectus semper inclinat. Baruch autem Propheta similiter dicit: *Anima, quæ tristis est super magnitudine mali, incedit curva.* Observandum vero est, quod quando sacer Chronista prima omnium vice peccati in primo reprobo, scilicet Cain, mentionem facit, eum ita delineat, ac si ingens quoddam pondus in humeris suis portaret; Ac proinde post conceptam adversus Abel invidiam, & odium contra Deum, interrogatus est à Deo, *quare iratus es? Et cur concidit facies tua?* Propheta quoque Regius, post commissum adulterii peccatum similiter lamentabatur dicens: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus grave gravatæ sunt super me. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ, miser factus sum, & curvatus.* Immensum quoque pondus humeris impositum collidit, & sauciat humeros. S. Augustinus, *sicut fascis gravis*, ubi vulgata legit, *sicut onus grave.* Peccata enim sunt veluti fasces lignorum gravissimi, qui eodem tempore, quo animam in profundum inferni trahunt, ibidem quoque tamquam ligna ignem inextinguibilem accendunt. Lorinus ad fabulam quamdam alludit Poëticam, siquidem verba illa: *Sicut onus grave*, exponens inquit: *Rectè appellaveris hujusmodi peccatum Sisyphium saxum, quod Sisyphus magno movebat nisu, & contentione per arduum montem sursum, denuo autem cum jam prope verticem promovisset, itque*

Similitudo à natante.

Baru.6 2. v.18.

Gen.4 v.6.

Maximum est onus peccati.

Ps.37.v.5.

Ibid.v.6.

S. August. ibid.

Lorin ibid.

Perpetuum onus peccati explicatur in Sisypho.

inde magno impetu deorsum rueret, laborem eumdem integrabat. Regius Propheta David liberationem populi electi ab indigna illa Ægypti servitute declarare volens, hac utitur phrasi: *Divertit ab oneribus dorsum ejus, manus ejus in cophino servierunt;* Quæ verba exponens venerabilis Beda ad propositum nostrum ita scribit: *Hoc est, quasi multis oneribus sarcina peccatorum incurvatum erexit, & à quibus oneribus eum divertisset, ostendit dicens: Quia manus ejus servierunt in cophino. Cophinus est vas stercorarium, & ideo per cophinum concupiscentia carnales intelliguntur, & est dicere manus ejus servierunt in cophino, id est, opera ejus fuerunt in expletione carnalium desideriorum, quod vere servitus erat, quia qui facit peccatum, servus est peccati, & ab his oneribus, id est, mortuis operibus, liberavit eum ille, qui dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Super quæ ultima verba, quæ Matthæi cap. 10. leguntur, Hugo Cardinalis ita scribit: *Onerati estis peccatis quæ significantur per undecim onera Isaiæ.* Hic enim Propheta solemne sibi habebat, peccata populorum oneris nomine describere. Dum V. G. ait; *Onus Babylonis, onus Moab, onus Damasci*, &c.

Ps.80.v.7.

Beda ibid.

Quid sit Cophinus.

Hugo Card. in Matth. 11.

Isa.13.15, & 17.v 1.

4. S. Ambrosius in præfatione super Psalmum 37. notat, quod quando Deus in Sabbatho onera portare prohibuit, maxime de peccatis locutus fuerit; Ait enim: *Quid est ergo Sabbathum, nisi requies futurorum, levamen præsentium, quo lex jubet hominum opera feriari, onera deponi? Quæ sunt graviora onera nisi nostra peccata? Hæc deponantur in Sabbathorum diebus, id est, in hoc vita istius tempore*, & paulo post sub eadem ponderis metaphora subdit: *Si hic peccata gravia portaveris, illic requiem non habebis. Exonera igitur tuam mentem, rejice omnia, quibus conscientia gravatur, & premitur, ne fiat fuga tua in hyeme, vel Sabbatho. Vita hæc in labore est, illa in requie. Leviorem te seculi hujus reperiat consummatio, ne oneratus peccatis fugere non possis.* Anima nostra utique summa cum agilitate in cœlum evolaret (utpote pro quo possidendo creata & redempta fuit) nisi ab onere peccati aggravata deprimeretur, unde S. Antoninus ait: *Anima quidem nostra de se levissima est, nullum pondus materiale habens, sed corpus, quod corrumpitur, ait Sapiens, Aggravat animam, cum est unitum cum ea. Separata autem, si sit sine peccato, levis est, quia in momento, in ictu oculi supra cœlum pervenit usque ad conspectum Dei, quo pervenire non posset, scilicet usque ad primum etiam cælum, quo nec aquila, nec alia avis, etiam toto tempore vita sua pertingit; In mortali autem egressu, ita ponderosa est per peccatum quod consistere non potest vel in modico, quin ad profundum inferni descendat. Et in hoc patet, quod etiam ponderosior est anima propter peccatum omni re ponderosa.* Ponatis licet in bilancem universam terram, sarcinam scilicet pondere suo infinitam, & postea libere pronuntietis; *Ponderosior est anima propter peccatum.* Idem S. Archiepiscopus alibi super Psalmum 43. scribens, & considerans id, quod Salvator noster Pharisæis & Scribis improperavit dicens: *Alligant onera gravia, & imponunt super humeros hominum*, quænam onera hæc gravia sint, his verbis declarat: *Gravia sunt, quæ contraria jugo Christi sunt;* Ac proinde Christus illos, qui à divina lege sua recesserant, his verbis invitat: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis.* S. Ambrosius in Epistola quadam ad *Horontianum* idipsum, quod ex S. Antonino diximus, scilicet quod nullum dari possit pondus majus, quam sit pondus peccati, hic verbis confirmat: *Nullus major est dolor, quam is, qui peccati mucrone vulnerat conscientiam, neque ullum gravius est onus,*

Moralis explicatio Sabbathi.

S. Ambr. in Psalm. 37.

Anima munda à corpore liberata in momento transit in cœlum.

Ambros. in Psalm. 43.

Matth. 23. 4.

Matth. 11. v. 28.

S. Ambros. 15. Epist. 18.

At fœdata peccato ponderosissima est.

onus, quam peccatorum sarcina, & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curvat usque ad terram, ne se erigere possit. Gravia fili, gravia nimis deliciarum pondera. Denique illa in Evangelio mulier, quæ curvata erat, speciem prætendens animæ laborantis, à Christo potuit solo erigi.

Undecim onera.

5. Bernardus pondera illa, quorum paulo ante ex Isaia mentionem fecimus, in sensu morali explicat dicens: *S. Isaias undecim nobis onera Prophetico sermone describis. Primum onus Babylonis; secundum onus Philisthiim; Tertium onus Moab; Quartum onus Damasci; Quintum onus deserti maris; Sextum onus Ægypti; Septimum onus Duma, Octavum onus in Arabia; Nonum onus Vallis visionis; Decimum onus Tyri; Undecimum onus jumentorum Austri.* Demum vero Mysteria horum onerum moralia his verbis declarat; *Et quid est onus, nisi pondus quoddam deprimens animam, & ad terram inclinans faciens eam ad inferiora respicere, negligere superiora? Tale nobis onus aliquando ex mundi provenit delectatione, & hoc onus Babylonis: Aliquando ex immundorum spirituum immissione, & hoc onus Philisthiim. Aliquando ex naturali quadam, & inevitabili necessitate, & hoc onus Moab: Aliquando ex tenebris ignorantiæ & hoc onus Ægypti; Aliquando ex innata nobis infirmitate, & hoc onus Damasci; Aliquando ex malorum persecutione, & hoc onus deserti maris; Aliquando ex occulta animi vexatione, & hoc onus Duma; Aliquando ex timore mortis, & hoc onus in Arabia: Aliquando ex vanitate, quando proficimus, & hoc onus Vallis visionis; Aliquando ex angustia pro his, quæ toleramus, & hoc onus Tyri; Aliquando ex charitate, quando aliis prodesse desideramus, & hoc onus jumentorum Austri.* Inter omnia autem hæc onera quodnam cæteris tibi ponderosius esse videtur? Certe illum gravius est primo scilicet onere Babylonis, per quod denotatur peccatum, quia deprimit animam, & ad terram inclinat. *Primum onus Babylonis est,* inquit Mellifluus Doctor, *quod necesse est, ut auferatur ab humeris nostris, Babylon significat mundum, cujus amor cupiditas est, onus itaque grave multa premens, & ad inferiora incurvans.*

Explicatio illorum onerum.

Primum est gravissimum.

S. Bernard.

6. Apud Zachariam cap. 5. quædam huic Prophetæ facta visio his verbis describitur: *Egressus est angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide, quid est hoc, quod egreditur; & dixi: quidnam est? & ait, hæc est amphora egrediens … Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ, & dixit: Hæc est impietas.* Porro quod impietas, & peccatum, talento plumbi superinsedeant, adeo facile non intelligitur, quia licet *radix omnium malorum sit cupiditas*, hæc tamen inordinata cupiditas, non se occupat, nec versatur circa plumbum, sed potius circa argentum & aurum. Augetur difficultas ex eo, quod sacer textus subjicit: *Et projecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbi in os ejus.* Verumtamen facilis est responsio, si nos ad ea, quæ hactenus diximus, reflectamus. Plumbum enim gravis & ponderosa est materia, ac proinde Deus Zachariæ impietatem ostendit plumbo insidentem. Theodoretus ait: *Peccati pœnam sacra Scriptura plumbum appellat, quod natura grave est, peccati vero pondus gravissimum, id quod nos docet Divinus David: Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave, &c. Quin etiam divinus Zacharias videt peccatum, speciem mulieris referens, nam ex voluptate plura peccata nascuntur, videt punitionem tamquam plumbum gravissimum ad os iniquitatis incumbentem.* S. Gregorius Magn. idem quoque Mysterium in Homilia quadam super Ezechiëlem his verbis indicat: *Iniquitas in talentum plumbi sedet, omne enim peccatum grave est, quia non permittit animam ad sublimia levari, unde & per Psalmistam dicitur: Filii hominum usquequo gravi corde?* S. Isidorus Pelusiota olim à quodam interrogatus, cur Zacharias iniquitatem talento plumbi insidentem viderit, eidem in quadam Epistola sequens responsum transscripsit: *Quoniam quæris, quidnam causa sit, cur Zacharias iniquitatem super mensuram plumbi sedentem viderit, respondeo, hoc idcirco contigisse, quia plumbum peccati pondus & gravitatem designat, neque enim quidquam peccato gravius atque onerosius est, quippe quod ad ima inferni eos, quos ceperit, deturbet.* Dentur licet montes chalybei, imo tametsi universus mundus ferreus esset, illius tamen pondus adeo grave futurum non esset, ut animam quamdam in imum terræ centrum detrahere posset, quemadmodum facit unicum dumtaxat mortale peccatum; quod profundius animam dejicere non posset, quam in abyssum infernalem, quæ in totius hujus ingentis mundi machinæ centro situata est.

Zach. 5. v. 5

Explicatio visionis.

1. Tim. 6. 10

Zachar. 5. 8

Theodor. in c. 2. Zach.

Peccati pœna plumbum vocatur.

S. Greg. l. 1. in Ezech. hom. 2.

S. Isidor. Pel. l. 3. Epist. 33.

Idque propter plumbi gravitatem.

7. Notastisne, quod Davidi non suffecerit dicere, quod iniquitates ejus graves essent, verum insuper adjunxerit: *Et sicut onus grave gravatæ sunt super me?* Deus per Isaiam exprimere volens ingentem illam nauseam, quam circa simulatam & hypocriticam perversi illius populi Religionem & cultum habuerat, inquit: *Iniqui sunt cœtus vestri, … solemnitates vestras odivit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens;* In quibus verbis præcipue observanda sunt ultima illa verba: *Laboravi sustinens;* In Hebræo idem est quod *onus tollere in humeros.* In memoriam quoque revocandum est, quod Christus in horto Gethsemani *cœpit contristari, & mœstus esse dicens: Tristis est anima mea usque ad mortem.* Quæ omnia non sine admiratione leguntur, vel legi audiuntur; Numquid enim Christus idem ipse Dei Filius erat, de quo Psalmista prædixerat: *Exultavit ut gigas ad currendam viam?* Numquid in cœnaculo impatiens erat moræ, donec amarum illum biberet calicem? Numquid Judæ dixerat, *quod facis, fac citius?* Numquid traditorem ad exequendam proditionem suam abire videns, totus jucundus ac festivus dixit: *Nunc clarificatus est filius hominis?* Cur igitur in horto Gethsemani timuit, tremuit, & *procidit in faciem suam super terram, & factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram?* Respondetur, quod cum omnia totius humani generis peccata in se assumpsisset, ut pro iis æterno Patri suo *de toto rigore justitiæ* satisfaceret, peccata hæc, excessivo pondere suo, adeo eum compresserint, ut ex omnibus corporis poris sudor sanguineus copiose manaret, & in terram ipsum prosternerent, quasi is, qui tribus digitis totum sustinet mundum, ad tam immensum pondus & onus portandum minime sufficeret. *Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum,* inquit Isaias. Propheta quoque Regius in persona Redemptoris dixit: *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores.* S. Rex Ezechias pariter Dei filium his verbis affectuose affatur: *Tu autem eruisti animam meam, ut non periret, projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.* Hebræus textus significantius dicit: *Deus irruere fecit in eum iniquitates omnium;* ac proinde tametsi Christus divinus ille fuerit Atlas, de quo scriptum est: *Appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes,* attamen ab infinito hoc omnium peccatorum nostrorum pondere depressus *procidit in faciem suam.*

Hypocritæ Deo sunt graves.

Ps. 37. 5.

Isa. 1. v. 13.

Matt. 26. 37.

Christus ad passionem suam alias lætus

Ps. 18. v. 6

Jo. 13. v. 27.

Joan. 13. 31.

Luc. 22. 44.

Quare etiam timuit.

Isa. 53. v. 6

Ps. 128. v. 3.

Isa. 38. v. 17.

Isa. 40. 12.

Matt. 26. 39.

8. Tametsi verum sit, quod lignum crucis humeris Christi, tot innumeris tormentis tota illa nocte

Magnum erat pondus crucis Christi.

nocte debilitatis, impositum, immensi ponderis, & magnitudinis fuerit, nihilominus divina natura humanam fragilitatem sustinente, & confortante, non solum illud pondus, verum etiam integrum mundum humeris suis sustinuisset, nisi huic paulo lo omnia totius generis humani peccata per Christum expianda imposita fuissent, prout S. Petrus insinuat dicens: *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo, super lignum.* Cæterum vero Simon Cyrenæus huic cruci portandæ sufficiebat, quanto magis Christus illi portandæ suffecisset siquidem Christus naturaliter non minus robur, & vigorem corporis habebat, utpote qui tot asperis tormentis sustinendis suffecerat, licet tam in horto, quam per Jerosolymæ vicos & plateas, imo & in ipso Pilati prætorio copiosissimum effudisset sanguinem. Quod si autem rationem scire cupias, cur Christus sub cruce portanda in via defecerit, quam Simon Cyrenæus sine magna difficultate portavit, sciendum tibi est, quod Christus, utpote humani generis Redemptor, ponderosissima omnium peccatorum nostrorum sarcina onustus fuerit, cujus oneris Simon Cyrenæus particeps non fuit; & propter idem Mysterium Christus capite terram versus inclinato expiravit, licet enim contrarium potius facere debuisset, quando in ipso spiritum exhalandi momento, affectuosa verba illa: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*, ad æternum Patrem suum in cœlu dirigebat, *& hæc dicens expiravit*; Nam ut Doctissimus Salmeron ingeniose notat, cum peccata nostra in corpore suo super lignum crucis portasset, ut pro illis per passionem & mortem suam satisfaceret, jam emisso spiritu, ingens pondus, illud in centrum terræ projecit, atque ideo ad instar illius, qui ingenti quadam sarcina dorsum suum exonerat, eoque fine caput inclinat, *inclinato capite tradidit spiritum*: En verba Salmeronis: *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ubi præ gravitate oneris caput inclinavit.* Ac proinde mirum non est, quod eodem tempore universa terra tam ingenti terræmotu concussa fuerit, dicente Matthæo: *Terra mota est*; Hic enim terræmotus ex eadem processit causa, quia scilicet terra pondus adeo immensum sustinere non potuit. Unde S. Hilarius ait: *Terra contremuit ad onus Domini in ligno*; Imo dehiscens os suum aperuit, & onus peccatorum à Christi humeris in terram dejectum in profundissimam inferni abyssum cadere permisit.

1. Petr. 2. 24

Materialem Christi crucem solus Cyrenæus portare potuisset.

Quis oneris peccatorum, quod soli Christo incumbebat, particeps non fuit.

Luc. 23. 46.

Salmer. t. 7. de Parab. tract. 28.

Terra tremuit quia pondus peccati sustinere non potuit.

Hilar. lib. 3. de Trinit. ante med.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Peccatum grave in se pondus continere, per alia Scripturæ loca probatur.

THEMA.

Vigilavit jugum iniquitatum mearum. Thren. 1. vers. 14.

1. Ecce tibi, quonam nomine Spiritus sanctus peccatom appellet (utpote quod lenociniis & blandimentis suis majorem filiorum Adæ partem decipit & seducit) vocat enim illud jugum ponderosius & grave; *Vigilavit jugum iniquitatum mearum.* Unde Gilibertus Abbas verba illa Ecclesiastici 40 ṽ. 1. *Grave jugum super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum*, de peccato originali intelligit; At vero quid de peccato actuali dicemus? Porro infortunatus ille, qui magnam illam cœnam, ad quam invitatus fuerat, adire renuit, id est, participatione meritorum Redemptoris se ultro privavit, dum potius appetitibus suis obsecundare voluit, hic, inquam, excusationis loco dixit: *Juga boum emi quinque*, quod idem erat, ac si diceret, statui quinque corporis mei sensibus, ut voluptates inde percipere valeam, omnem licentiam indulgere, parum curando de salute animæ meæ. At vero inquit S. Augustinus nonne sufficeret dicere, boves emi, cur igitur dicit, *juga boum emi quinque?* & respondet: *Aliquid procul dubio est quæstione dignum, quod nos ad quærendum & intelligendum obscuritate sui provocat, & quia clausum est, ut pulsemus hortatur. Quinque juga boum sensus hujus carnis quinque numerantur. Quinque sunt, & juga sunt. Quare boum dicuntur? Quia per sensus istos carnis terrena requiruntur, boves enim terram versant.* Idem S. Doctor in alio quodam sermone id, quod proposito nostro quam maxime servit, his verbis insinuat: *Quod pessimum est, multi sunt, qui durissimum & amarissimum avaritiæ jugum cum multis laboribus volunt ferre, & dulce jugum Christi & onus ejus leve dissimulant humeris suis imponere; Malunt sub multis peccatis, sub sarcina gravi succumbere, quam jugum Christi, quod eos potest in cælum elevare, suscipere.* Didacus Stella in commentario super Lucam ita scribit; *Diaboli quinque sunt juga, quia nullus est sensus, quem sibi Diabolus subjicere non desideret; Dicit enim. quod emit ea. Ego profecto gratis, & sine ullo pretio humeris meis non susciperem quinque talia juga, ne dum emerem. Certe sic est, quod emimus cum dispendio animarum nostrarum divitias, honores, delectationes hujus mundi, quæ nobis nihil aliud, nisi onus afferunt.* Potestne major hac dari fatuitas, quam quod quis sibi per labores & sudores pondera comparet gravissima, quæ in bilance Redemptoris collocata, animam, quam ipse tanto sanguine redemit, in profundissimam inferni abyssum secum trahunt? Hoc est, quod benignissimus Redemptor noster dicere voluit, dum ait: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos; Tollite jugum meum super vos; Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Jugum divinæ legis leve est, suave, quia ut S. Paulus dicebat: *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Et vero quando boves non sunt paris, vel magnitudinis, vel fortitudinis, sed unus alio altior est & vigorosior, tunc semper is, qui altior & robustior, majorem ponderis & jugi partem portando, sodalis sui onus notabiliter imminuit; Et hoc est, quod in observantia divinorum præceptorum contingit, gratia enim Dei adeo nos adjuvat, ut non solum non sentiamus laborem, sed etiam in labore gaudium & exultationem percipiamus, quia *pax multa diligentibus legem tuam*; Non vero sic se res habet in transgressione divinæ legis, in qua gravissimum prævaricator experitur peccati pondus, & ideo Christus ait; *Laboratis, & onerati estis.*

Gilib. Abb. serm. 40. in Cant.

Juga boum quinque significant quinque sensus.

Luc. 14. 19.

S. August. serm. 33. de Verb. Dom.

S. August. serm. 111. de temp.

Malunt homines jugum peccati, quam Christi.

Didac. Stell. ibid.

Matt. 11. 28.

Probatur suavitas in jugo Christi.

Psal. 118. v. 165.

2. Porro homo mortuus longe ponderosior est, quam vivus, quia spiritus vitales alleviant corpus. *Spiritus vivificat*, econtra vero *qui non diligit, manet in morte*, ideoque pridem culpæ mortalis gravitas sentitur. Rupertus Abbas commentando verba illa Exodi: *Sapienter opprimamus eum*, ita scribit: *Hujus sapientis, & sapienter opprimentis quam gravia sint onera, quibus humanum genus afflixit, jam dudum persentiscere cœpimus, ex quo vocem audivimus in Evangelio suo sui dicentis liberatoris: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum, &c. Jugum meum leve. Nam antequam hoc dixisset, nos laborem nostrum nesciebamus, imo peccati oneribus delectabamur, sub quibus & anima sensum vitæ expiraverant & corpora nostra instante mortalitate languebant. Tot autem juga sunt servitutis illius, quot vitia, tot onera, quot*

Cadaver est ponderosius corpore vivo.

2. Cor 3. 6.

Rup. Abb. l. 1. in Exod. c. 5.

peccata. S. Hieronymus super caput 58. Isaiæ scribens, Salvatorem nostrum dicere voluisse ait: *Dabo vobis requiem ut scilicet peccatorum onera deponentes, sabbathizemus in Christo.* Ubi ad illud alludit præceptum, quo Deus in lege Myosaica vetuerat, portare onera vel sarcinas in die Sabbathi. Origenes verba illa de peccatis exponit, quæ sunt velut gravis quædam sarcina; *Onus enim est omne peccatum.* Similem ponderationem adducit Angelicus Doctor considerans, qualiter miraculose sanatus paralyticus, lectum suum in domum suam portare jussus, Christo restiterit, eo quod dies Sabbathi esset, Ita enim scribit S. Thomas; *Hoc tamen mandatum Prophetæ mysticum est, nam per onera non portanda, intendebat eos inducere, ut in die Sabbathi requiescerent ab operibus peccatorum.*

S. Hier. in c. 58. Isaiæ. Omne peccatum onus est. *Orig. hom. 23 in Num.* *Joan. 5.* *S. Thom. ibid.*

3. Deus apud Amos Prophetam, populum, divinatum legum suarum transgressorem, sub immensi & immobilis cujusdam ponderis nomine describit idque tali modo loquendi, ac si gravissima prævaricationum ipsorum sarcina eodem modo illum stridere faceret, *sicut stridere solet carpentum gravi sarcina onustum.* Audiamus verba Amos, & quem super illa conscripsit commentarium S. Cyrillus Alexandrinus; Ita igitur Propheta ait: *Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno. Plaustris agrorum fructus,* inquit S. Cyrillus, *& quæ aream complent, transvehere mos fuit veteribus, qui mos hodie in Oriente & Occidente viget. Volvuntur autem circum axes rotæ, ligno gravi, & ingrato modo stridentibus, prope clamantibus, quæ illis imposita sunt, oneribus. Ero igitur ipse quoque (inquit universorum Dominus) ut quod volvitur in curru, id est, axis; Ille enim, ut dixi, sibi rotas infixas & aptatas habens, circumvolvit. Clamabo vero, quasi qui onus grave peccatorum, ab impiis acervatorum, amplius sustinere nequeam. Rejecerunt enim legem Domini.* At vero hoc abjicere divinam legem post tergum, idem erat, quod onus hoc immensum ipsimet Deo imponere; Et ideo per Psalmistam ipse lamentatur: *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores,* & clamus apud Isaiam dicitur, *projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.*

Jerem. 17. *Amos. 2. 15.* *S. Cyrill Alex. ib.* Peccator est currus onere stridens. *Ps. 128. v. 3.* *Isa. 38. v. 17.*

4. Apud eumdem Prophetam inter alios Evangelicæ legis eventus ab ipso prophetatos hic quoque repetitur: *Primo tempore alleviata est terra Zabulon, & terra Nephtalim, & novissimo aggravata est via maris.* Quæ verba S. Antonius de Padua ad propositum nostrum ita exponit: *Hoc est triduum, de quo Exodi 3. Ibimus viam trium dierum. Primo tempore, id est, gratia infusione, qua primo prævenit peccatorem; Terra, id est, mens alleviatur in contritione à peccati onere, & tunc est terra Zabulon, quæ interpretatur habitaculum fortitudinis, quem enim inhabitat gratia, fortitudine constantia corroboratur,* unde Isaiæ 40. *Qui dat lasso fortitudinem & virtutem, alleviatur in confessione, dum peccatum, & peccati circumstantias deponit.* Porro usus communis est, quod quando Christianus aliquis multa commisit peccata, de ipso dici soleat, quod aggravarit conscientiam suam, quia magnum in se onus sentire videtur, qui tamen mox ut confessus est, & peccatorum suorum absolutionem acceperit, se valde alleviatum, & exoneratum esse experitur. S. Hieronymus hunc eumdem Isaiæ textum explicando ostendit, quod ly *aggravata,* non intelligatur de gravamine tributorum, gravaminum, impositionum, censuum, & similium, sed de absolutione peccatorum; Unde ait: *Hæ duæ tribus ab Assyriis captæ sunt, & deserta Galilæa est, quam Propheta dicit esse alleviatam, eo quod peccata populi sustinueret,* id est, quia ab hominibus impiis, sacrilegis, ingratis, & Deo rebellibus inhabitabatur.

Isa. 9. v. 1. *S. Anton. de Pad. Dom. 4. Adv.* Conversio explicatur per tres vias. *S. Hieron. ibid.*

5. In supplicio, quo divina Majestas in Dathan & Abiron animadvertit, peccatum gravissimum in se pondus continere, manifeste apparuit, siquidem terra insolentem illorum arrogantiam sustinere non valens, & à sceleris illorum immenso pondere aggravata, os suum sub pedibus illorum aperuit, & vivos deglutivit in infernum egerendos. *Sic vindicatum est,* inquit Philo Hebræus, *ut terra patefacta atque dehiscens, eos ut gravia sibi tunc pondera corriperet, atque absorberet.* Et vero eadem hæc veritas in historia Jonæ clarius apparebit; Cum enim Jonas jussus se transferre in Niniven, ad annuntiandum incolis illius imminens totius urbis exterminium, ipse viam contrariam ingrediens, navigavit in Tharsim: Mox vero ut in alto mari constitutus fuit, sæva & horrida exurrexit tempestas, quam S. Zeno his verbis egregie describit: *Ventorum flatu violento lacessitum fremit mare, solicitique gurgitis præruptorum montium canis voluminibus repugnantium, litterum spumantia ora contundens minatur per momenta naufragium; Procellæ crebrescentes insaniunt, horrendum sibilant funes, gemunt cedentibus velis antennæ, retonsa undique iter non invenit prora, trepidant nautæ, festinant incassum, jactura vasorum navem levare ponderibus:* sed omnia irrito eventu, quia magis magisque semper ferocire pergebat Oceanus, quamdiu navis illam non deponebat sarcinam, quæ eam submergebat. At vero quænam erat hæc sarcina? Nimirum *Propheta pondere premebatur.* At vero num extenuatum & macilentum hujus Prophetæ corpus adeo erat ponderosum, ut navim plus aggravaret, quam tot aliæ merces, quibus navis onusta erat? Ita est omnino; Nam inobedientia Jonæ pondus erat, quod navem deorsum & in fundum trahebat. Eodem prorsus tempore navigabant in eodem mari aliæ naves, idque magna cum celeritate & cœlo sereno. Unde Theodoretus ait: *Cum omnes aliæ naves secundo vento cursum tenerent in hanc unam tempestas maris fluctibus incumbebat. Plus enim ponderis habebat solum Jonæ peccatum,* inquit Chrysostomus, *quam alia omnia, quæ navis portabat. Apud se periculi sarcinam retinebant, & magis magisque Propheta corpore gravabantur, non corporis magnitudine, sed peccati, nihil enim æque grave & onerosum invenies, quam peccatum, ideoque Zacharias plumbo illud figuravit.* S. Hieronymus ad hunc Jonæ textum commentandum digressus, compatitur naucleris illis, qui merces navi suæ concreditas, inter aquarum ejecerunt procellas, navim inde alleviandam esse credentes, *Arbitrantur,* inquit, *navem solito onere prægravari, & non intelligunt, totum pondus esse fugitivi Prophetæ.*

Num. 16. Terra non potuit sustinere peccata Dathan & Abiron. *Philo l. 3. de vit. Moysis.* *Jonæ. 1.* *S. Zeno serm. de Jona.* Descriptio navis in tempestate. Quam causabat inobedientia Jonæ. *Chrysost. hom. de Jona.* Gravius erat peccatum Jonæ, quam omnes aliæ merces. *S. Hieron. ibid.*

6. Refert Cæsarius, quod cum viatores aliqui Palæstinam versus navigarent, horrida confestim exurrexit tempestas, quæ vicinum comminabatur naufragium; quare imminentem formidantes mortem, unus alteri peccata propria cum ferventibus compunctionis actibus confiteri cœpit, idque non infructuose, quia cum inter illos magnus quidam esset peccator, cujus causa mare in tantam furiam redactum fuerat. Hic timore perculsus, & in pedes sese erigens protestatus est dicens: Si tempestas hæc propter peccata nostra excitata fuit, certe ego præ cunctis aliis eam excitavi, & proinde vehementius in se compunctionis & doloris actus excitando, omnium criminum suorum confessionem publicam instituit,

Spec. Exempl. l. 3. cap. 28. Historia miraculosa.

ſtituit, moxque mare ad priſtinam tranquillitatem & quietem rediit; cui miraculo aliud quoddam non minus inſigne acceſſit, ſiquidem Deus in omnibus, qui in navi illa fuerant, peccatorum, ex publicis confeſſionibus auditorum, memoriam adeo perfecte abolevit, ut nullius prorſus ne vel minimi quidem peccati recordari potuerint.

7. Ægyptii una cum Pharaone, qui ſymbolice reprobos repræſentabat, in mari rubro ſubmerſi fuerunt, dicente Scriptura: *Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.* Unde Origenes ait: *Peccatores graves ſunt, Sancti autem leves, quia ambulant ſuper aquas. Dominus & Salvator noſter ſuper aquas ambulavit, ipſe eſt enim, qui vere peccatum neſcit; Ambulavit & diſcipulus ejus Petrus, licet paululum trepidaverit, non enim tantus erat ac talis, qui nihil omnino de ſpiritu plumbi, id eſt, peccati intra ſe haberet admixtum; habuit, licet parum, propter quod dixit ad eum Dominus: Modicæ fidei quare dubitaſti?* Nota eſt omnibus hiſtoria. A principio quidem baſes pedum ſuorum, ſuper aquas firmavit, haud ſecus ac ſi ſolido inambulaſſet elemento; At vero poſtea vacillare cœpit, timuitque ſubmergi, cujus S. Hieronymus hanc rationem aſſignat: *Petrus, qui ante pendulo greſſu calcabat undas, poſtquam infidelitate aggravatus, vorabatur à fluctibus, manu Domini ſublevatur.* Quam eamdem reflexionem Origenes prius habuerat, dum ait: *Simul atque dubitavit, vidit ventum validum haud quaquam validum ei, qui depoſuerat exiguam fidem, & heſitationem.* In alia quadam occaſione, quando etiam Chriſtus in navicula, in qua omnes Apoſtoli ſimul congregati, trajicere parabat; mare pariter furere & ſævire cœpit; dicit enim ſacer textus: *Motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus.* Undenam vero hæc tempeſtas proceſſerit, S. Ambroſius inſinuat, dum ob Judæ in eadem navi præſentiam, mare conturbatum fuiſſe notat, inquiens: *Erat ibi Simon Petrus, ſed erat pariter & Judas, quamvis illius fides fundaret naviculam, hujus tamen perfidia eam conturbabat. Unius delicto cunctorum merita quatiuntur;* Ecce quantum immenſa hæc peccati ſarcina navim hanc aggravet, ut ſcilicet innumera multorum Apoſtolorum merita ſupplantare valeat. S. Matthæus, etiamnum Publicanus exiſtens, pro eo tempore, quo Chriſtus eum ad Apoſtolatum vocavit, à ſacra Scriptura ſedille dicitur: *Sedentem in Telonio,* id eſt, ut Gloſſa ait, *lucris pertinaciter inhiantem;* longe autem melius ait Chryſologus: *Sedebat utique, qui ſtare non poterat, pondere cupiditatis oppreſſus, & ipſa totius conſcientia fraudis incurvus; Aurum natura grave, gravius fit avaritia nimis. Hinc eſt, quod plus habentem deprimit, quam ferentem, & vehementius aggravat corda, quam corpora.* S. Auguſtinus verba illa, quæ S. Lucas de Divite epulone pronuntiat, ſcilicet *ſepultus eſt in inferno,* conſiderans ait: *Quia hic pecuniarum pondere preſſus, velocius deſcenderat, quam ut veniſſe diceretur.* S. Paulinus in Epiſtola quadam *de capillatura Abſalonis* ut hæc verba ingenioſe ſcribit; *Ut Scriptura divina nos docet, levis eſt Sanctorum coma, impiorum gravis. Hæc autem aut virtutis, ut in Sanſone; aut ſanctificationis, ut in Samuele; illa autem aut ponderis, ut in Abſalone, aut ſqualoris, ut in Nabuchodonoſore, qua hominum, comarumque diſcordia docemur, in capillis opera cenſere.* Paulo poſt vero de Abſalone ſubjungit: *Tondebat caput ſuum, quia gravaretur, cum autem detonſus eſſet, ponderabat capillos capitis ſui, & erant centum ſicles pondere regali. Quo apertius exprimi poteſt, pro operibus nume-*

Exod. 15. 10.
Peccatores ſunt graves Sancti leves.
Matth. 14. 31.
Hier. in c. 1. Nahum.
Orig. in c. 14. Matt.
Probatur in Petro Apoſtolo.
Matth. 8. 24.
S. Ambr. ſerm. 62.
Matth. 9. 9.
Chryſolog. ſerm. 29.
Matthæus in telonio ſtare non poterat, quia premebatur pondere cupiditatis.
Luca. 16. 22.
S. Auguſt. ſerm. 15. de Verb Dom.
S. Paulin. Epiſt. 4. ad Sever.
Capilli impiorum ſunt graves, pro-

rari capillus? Cum in impii capite non aliquam virtutem, ſed tantum ſarcinam capillorum Scriptura ſignavit. Ponderabat, inquit, capillos capitis ſui, Gloria enim impio eſt iniquitas ſua.

8. S. Ambroſius utiliſſimam nobis inſinuat doctrinam, dum verba illa Sapientis: *Narratio fatui, quaſi ſarcina in via,* conſiderans ait: *Quid enim aliud eſt peccatum, niſi ſarcina, quæ hujus ſeculi gravat viatorem, gravi depreſſum faſce delicti, qui ſi nollet oneri ſubjacere, debuit audire dicentem: Venite ad me omnes, qui onerati eſtis.* Et vero quiſquis peccatum ſuum confitetur, hujus ſe ſarcinæ onere exonerat, qui autem divinam legem obſervat, hujus oneris timendi cauſam non habet. Peſſimum vero ſignum eſt, quando quis hoc onere peccati gravatus, idipſum non ſentit, vere enim talis in profundum malitiæ perveniſſe dici poterit: *Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Ad eum enim modum talis impius ſe habet, quo is, qui intra undas maris natitat, hic enim ſæpe ſupra corpus ſuum mille plauſtra aquæ habebit & tamen pondus illorum non ſentit, ſed ſub illis inſtar piſcis agiliter natando progreditur; econtra vero qui extra aquas vel mediam animam aquæ ſupra ſe portat, onus illius graviſſimum eſſe experietur; Et vero undenam hæc proficiſcitur differentia? Reſpondetur per axioma illud Philoſophicum; *Elementa intra propriam ſphæram non gravitant;* aqua autem intra lacum, flumen, vel mare conſtituta, eſt veluti in propria ſphæra, ac proinde pondus illius in aquis non ſentitur, quemadmodum quando extra ſuum centrum eſt extracta. Verumenimvero quid per hanc inſtructionem me dicere velle exiſtimatis? Nimirum contingit ſæpiſſime, quod peccator aliquis conſcientiam habeat centenis, & millenis & peccatis mortalibus aggravatam, (*abominabilis homo bibit quaſi aquam iniquitatem,*) & tamen lætatur etiamnum & ridet, nec ulla ratione peccatorum ſuorum ſentit gravitatem; cujus ratio eſt, quia peccatum, & iniquitas eſt in illo, velut in ſuo centro, & hoc manifeſtum eſt reprobationis ſuæ ſignum, ſiquidem omnem amiſit remorſum, & ſyndæreſin; Econtra vero quando anima peccati ſui pondus perſentiſcit, tametſi illud nondum deponat, ſignum tamen eſt, quod peccatum in eo non ſit ſicut in ſuo centro, quodque timorata etiamnum in eo ſuperſit conſcientia. Salmeron idipſum explicat ſequenti adhibita ſimilitudine: Ait enim: *Eſt peccatum in conſcientia, dum perpetratur, tamquam lignum in aqua, quod facile movetur ſuper illam, at ubi perpetratum eſt, tamquam lignum de aqua extractum ponderoſum eſt valde.* Et ideo qui infinitum peccati pondus dignoſcere cupit, huic neceſſum eſt, ut illud in rigoroſiſſimæ divinæ juſtitiæ ſtateram reponat. Fecit idipſum S. Antonius de Padua cum ait: *O quantum gravia, quæ faciunt hominem cadere in profundum.* Idipſum quoque D. Chryſoſtomus in hæc verba ſcribens: *Grave onus eſt peccatum, & deorſum ferens premit, & quemodo qui in puteum ceciderunt, non facile aſcendent, ſed opus habebunt aliis, qui ſurſum tollant, ita etiam qui venerit in profundum peccatorum.* Quod ſi aliquis ex unico dumtaxat capitis capillo, ſuper fornacem ardentem ſuſpenſus hærens, ad pedes alligatum haberet montem quemdam marmoreum, inexplicabilis ponderis, qui continuo eum deorſum traheret, quemnam tibi de illo conceptum formaturus eſſes? Diceres utique, ingens eſſe Divinæ omnipotentiæ miraculum, quod talis ſuſtentaretur, nec capillus ille vel minimum rumpi videretur, tum pro-

borum vel.
2. Reg. 14. v. 26.
Eccli. 21. 19.
S. Ambr. de Interpell. S. Job. l. 1. c. 3.
Jugum peccatorum dicitur ſarcina.
Prov. 18. 3.
Elementa in propria ſphæra non gravitant.
Job. 15. v 16.
Illius mortalis applicatio.
Salmer. tom. 10. tract. 16.
Similitudo.
S. Anton. de Pad. ſerm. 3. Dom. 2. Quadr.
D. Chryſ. hom. 8 in 1. ad Cor.

propter activitatem flammæ, tum propter pili subtilitatem. In hoc autem stato positus est impius, in mortali peccato constitutus; habet enim sibi adhærescens pondus infinitum, quod illum ad infernum continuo trahit, utpote super quo *secundum præsentem justitiam*, hæret pendulus, quasi ex pilo capitis, cum inter ipsum & ignem illum infernalem non sit major distantia, quam unius dumtaxat respirationis vel anhelitus, à quo vita nostra dependet, quæ longe quid minus est, quam sit pilus capitis. Quisnam vero est, qui se reflectat ad tam manifestum & potens divinæ pietatis miraculum, quo fit, ut hic pilus non rumpatur: Audiamus S. Archiepiscopum Valentinum, Thomam inquam, de Villa nova, qui eorum negligentiam, qui ex tanto periculo evadere ne minimum curant, obstupescit inquiens: *Quam juste ardent in inferno, qui contempserunt tam levem adhibere medicinam. Infelix anima, quæ tam longo tempore vivit sine Deo facta, habitaculum Dæmoniorum, à quibus captiva tenetur, ad suam voluntatem! O cor, quod talia sustinet! O quanta audacia, ardet infernus sub pedibus, expectat ore aperto, & solo capillo vita pendet anima, ne cadat in illo, & videt, & dormit.*

Unico respiratio peccatorem dividit ab inferno.

S. Thom. à Vill. Nova Conc. fer. 6. post. 1. Dom. Quadr.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale peccatorem adeo constringit, ut per effrænes appetitus suos, eum sui ipsius carnificem efficiat.

THEMA.

Iniquitates suæ capiunt impium. Prov. 5. ℣ 22.

1. QUando dicere volumus, aliquem ab alio eo esse redactum, ut ei ad nutum servire cogatur, Proverbio vulgato dicere solemus, *Tenet ipsum per capillos suspensum*, scilicet, ut de ipso facere possit quodlibet. Idem igitur Sapiens in prædictis verbis dicere velle videtur, quando vim & violentiam peccati exprimere volens, qua efficit, ut nos faciamus quod illi libet, dicit: *Iniquitates suæ capiunt impium.* Sicut enim is, qui in carcere, & inter compedes captivus degit, facere cogitur, quod carceris præfecto collibuerit, ita quoque peccatum eumdem operatur effectum, ac proinde Salomon subjungit: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Quamdiu piscis non est in reti, nec avis laqueo clauditur, salva est utriusque libertas, non vero quando intra rete piscatoris, vel aucupis laqueum clauduntur; *Iniquitates suæ capiunt impium*, id est, ut Hugo Cardinalis exponit: *Sicut laqueus aves, & sicut hamus pisces.* Anima enim quæ antea libera erat, per peccatum efficitur appetituum suorum mancipium, & ancilla. Numquid lachrymis illum dignum judicares, qui ex propriæ voluntatis electione, sponte, & libere, se conjiceret intra compedes, furcas, aliaque similia infamium suppliciorum instrumenta intromitteret? *Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Propriæ autem passiones miserum peccatorem ad hanc deplorandam stultitiam subeundam veluti cogunt, ut proinde Angelicus Doctor de ejusmodi misero homine merito dicat: *Peccator ad seipsum male se habet, quoniam plus vult se esse malum, quam bonum; Diaboli servum, quam Dei Filium; in statu latronis, quam in statu Regis: Qui in mortali est, in statu latronis est, infernali patibulo adjudicatus.*

Piscis in reti & avis in laqueo privatur sua libertate.

Hug. Card.

Anima peccato.

S. Thom. l. 5. de erudit. Princip. c. 3.

2. In libro Josue cap. 16. legitur: *Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitavit in Gazer, habitavitque Chananæus in medio Ephraim usque in diem hanc Tributarius.* At vero inquies, numquid Deus totale Chananæorum præceperat exterminium? Cur igitur contra jussum Dei servantur illæsi, & etiamnum inter filios Ephraim vivere permittuntur? Responsum ex ly *Tributarii* facile colligitur; Hoc enim filii Ephraim solo lucri motivo decepti fecerunt, ex quo enim ab iis tributum extorquere poterant, ad transgrediendum divinum præceptum se seduci permiserunt; Lucrum igitur voluptas, vel similis alius amor inordinatus, ad transgredienda Dei præcepta nos extimulant; At vero quidnam talibus justo Dei judicio evenire solet? Nimirum qui ejusmodi sunt, laqueum seu funem collo inserentes, sensuum suorum se mancipia constituunt. Etenim Chananæi totam tribum Ephraim continuo tenebant timore constrictam, eamque indigne tractabant, adeoque quamdiu inter illos nutriebantur, filii Ephraim continuis exagitabantur suspicionibus & timoribus, & tamen inimicum suum in propriis visceribus nutriebant; *Omnia in figura contingebant illis.* Audite igitur S. Gregorius dicentem: *Quid enim Chananæus, Gentilis populus, nisi vitium significat? Vivere in se hostes conspicit, a quibus adhuc vinci formidat.* Verum quidem est, quod ex divitiis, ex voluptatibus, ex vindicta in inimicum exercita, aliqua perfruaris satisfactione humana, at vero quis non videt, majores esse tyrannides, violentias, & ærumnas, quas progressu temporis in sua secum sequela abducunt? Vivere in se hostes conspicit? Vitia enim sunt vitiosorum carnifices; suntque velut totidem vultures, viscera peccatoris devorantes. Antiqui Romani inter falsa, quæ venerabantur, Numina, unum habebant, cui nomen erat *Angeronia*, alterum vero *Volupia* appellabatur, quorum Plinius & Macrobius *in Saturnalibus* meminere; Ex his Angeronia adversitatibus præerat, Volupia vero, id est, Venus, voluptatibus Prælecta erat; Angeroniæ non offerebatur sacrificium, præterquam in templo Veneris, quasi & ipsi Gentiles, licet in intellectu suo cæci, quoad capiendas veritates æternas, per hoc insinuare voluissent, quod etiam in actualibus voluptatibus, permixta, reperiatur miseria, labor, & ærumna. Unde Seneca ait: *Prima, & maxima peccantium pœna est, peccasse.* Unde si peccator nullam aliam pœnam reciperet, hæc asperrima esset, quod scilicet iniquitas, & peccatum verus sit animæ peccatricis carnifex.

Jos. 16. v. 10.

Lucrum excæcat.

Lucri possessi pœna.

S. Greg. l. 4. Mor. c. 22.

Plin. l. 3. c. 5.

Macrob. l. 1 cap. 10.

Explicatio Angeroniæ & Volupiæ.

Senec. Ep. 92.

3. Nota est universis famosa illa nuptiarum parabola, in qua temerarius ille, qui sine veste nuptiali mensæ accumbere præsumpsit, terribilem hanc audire debuit condemnationem: *Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores.* At vero merito quæret hic aliquis, qui ratione hæc condemnationis sententia in tempore & loco tanto gaudio, quale nuptiarum esse solet, destinato promptæ executioni mandari potuerit? Ubi enim erant prompti lictores? ubi vincula? ubi compedes? ubi carceres in domo aliqua, tunc conviviis, cantibus, choræis & tripudiis, similibusque aliis recreationibus destinata? Nimirum *omnia in figura contingebant illis.* Infelix enim ille, qui veste carebat nuptiali, eum designabat, qui propter culpæ mortalis demerita divina gratia, charitate, amicitia Dei, cunctisque bonorum operum meritis spoliatus, fuit hi autem, qui tales, sunt, suos semper funes, catenas & carnifices adducunt, hi enim alii non sunt, quam inordinati illorum proprii appetitus; quorum subjacent tyran-

Matth. 22. 13.

Ubi cito potuerint in nuptiis Evangelicis adesse executores sententiæ contra non vestitum.

Mala conscientia, testis

Judex, tortor, & carcer fuit. *Prov. 5. 22. S. Bern. lib. de Conscient. S. August. in Psalm. 130.*

tyrannidi: *Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Unde S. Bernardus de mala diIecens conscientia ait: *Ipsa est testis, ipsa Judex, ipsa tortor, ipsa carcer.* S. Augustinus super Psalmos scribens, hancque introducens parabolam, sequentem instituit, non minus ingeniosam; quam nulem considerationem: *Non ergo esset, unde illi ligarentur manus, & pedes, nisi ipse sibi restim fecisset.* *Unde alio in loco scriptum est: Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.*

Ps. 80. v. 12. Deus peccatores punit, illos dimittendo suis desideriis. *Ibid. v. 13*

4. Deus de inobediente, rebelli, divinaque præcepta surdis auribus excipiente populo suo in hæc verba lamentatur: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi*: At vero qualem ipsos inde pœnam retulisse existimatis? Num forte leones, ursos, aliasque feras emisit in illos, ut sicut olim in confinibus Samariæ factum fuerat, ab iisdem devorarentur? Nequaquam; Quid ergo eis fecit? Sacer Textus ibidem ait: *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* At vero dices; hoc non est punire impios, eorumque iniquitates coërcere, sed potius eosdem in illis fovere, impii namque nihil aliud quærunt, quam si eis habena relaxetur, omnisque indulgeatur libertas faciendi, quod volunt. Respondeo, id quidem verum esse, impios vero à peccatis suis excæcatos minime intelligere, quod longe deterius sit, cedere illos in propriorum inordinatorum appetituum prædam, quam si ferarum truculentiæ & sævitiei traderentur, hæ enim aliud non lacerant, quam corpus, inordinatæ autem passiones corpus pariter & animam dilaniant, suaque tyrannide eisdem violentiam inferunt; Cæterum trita est illa in confessionibus S. Augustini sententia dicentis: *Jussisti Domine, & sic est, ut omnis sibi pœna sit inordinatus amor;* Et alibi pariter ita scribit: *Cum punit Deus peccatores, non malum suum eis infert, sed malis eorum dimittit, juxta illud: Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem, lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit.* Enimvero appetitus, sive effrænis quædam passio, talis est violentiæ, ut nos oculis clausis in præcipitium & desperationem pertrahat; In cujus probationem B. Petrus Damianus facinus quoddam refert, ex quo evidenter deducitur, eum, qui periculum submersionis in flumine evaserat; tandem, ut ita dicam, in cratere aqua pleno fuisse submersum. Et quidem Historia, quam Sanct. Cardinalis refert, sibi à Sanct. Hugone Abbate Cluniacensis relatam fuisse dicit. En igitur historiam ipsissimis Sancti Petri Damiani verbis conscriptam: *Religiosus quidam Episcopus, in expeditione positus, cum venisset ad ripam cujusdam fluminis substitit, ibique lassus recreare spiritum cœpit, cumque illic tranquille quiesceret, audivit vocem de fluminis alveo prodeuntem, & hæc verba clarius exprimentem: Hora venit, homo non venit. His auditis, Episcopus solicitus redditur, & recogitans, hoc sine mysterio esse non posse, eventum rei solerti custodia præstolatur. Sed dum attentus explorator expectat, dumque hæc & illa recogitat, ecce quidam clericus agillissime properabat, equumque calcaribus atterens, amnem transire quantocius festinabat. Admonuit autem suos Episcopus, ut obvios se venienti festinanter objicerent, cumque à sui cursus impetu retinerent; Cumque ille pertinaciter properans flumen aggrederetur præcipitanter invadere, ac sine mora transire, illique contra violenter obsisterent, & gradum figere compulissent ait: Quiescite, quæso, dimittite me, recedite, quia jussio Regis urget, non est res, quæ differri possit in posterum, Mysterium Regis instat, inevitabilis necessitas imperat. Quid plura? S. Episcopus eum violentissime retentum, superveniente nocte, secum habere hospitium coegit. Sed misera hominis ac lugenda conditio, qua facilius valet sibi consciscere mala, dum desunt, quam vitare, cum imminent. Episcopo scilicet cum suis gravi sopore depresso, ille vas aquæ in hospitio reperit, in quod caput immergens, suus ipse tortor effectus, se feraliter enecavit.* Ubi notanda sunt verba illa, *suus ipse tortor effectus, &c.* Siquidem ut Plutarchus quoque, licet Gentilis Philosophus, refert: *Malitia conjunctam, & assidus ipsam torquentem gestat pœnam, atque dolorem, non postquam scelus perfecerit, sed tunc maxime flagitiorum pœnam exsolvit, cum injuriam atrociter inferre videtur.*

Inordinatus amor, in initio gratus, fit pœna peccati. *S. August.*

B. Petr. Dam. l. 2. Epist. 15.

Suicidium.

Plut. de sera numinis vindicta.

Invidia Saulis. *1. Reg. 22. 8.*

5. Saul intrinsecus propter Davidis applausus & triumphos, ab invidia extimulatus, concepto contra Davidem odio, eumdem licet generum suum, adeoque bene meritum suum benefactorem, qui sceptrum & coronam in capite ejus stabilierat, adeo indigne ferebat, ut se præ dolore moriturum esse metueret, cujusmodi doloris verba erant illa: *non est, qui vicem meam doleat;* atque ideo ad sævissimam in ipsum excitandam persecutionem se extimulari sentiebat, tametsi ab ejusmodi persecutione sæpius sibi proposuisset desistere. Judæi similiter videntes numerum Discipulorum Christi quotidie crescere, ipsumque ob miraculorum præstantiam, majorem sibi famam acquirere, suamque doctrinam Evangelicam quotidie magis magisque confirmari, rabie quadam agebantur interius in animis suis, adeo, ut in concilio congregati anxii & afflicti, seque mutuo aspicientes dixerint: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Ubi Salmeron ait: *Expende admirabilem finem malefaciendi;* Et vero quanta mala alia contra Christum maledicti hi Hebræi machinati non fuerant? Ejus calumniati fuerant doctrinam, sanctitati vitæ suæ detraxerant, tamquam Samaritanum, ebrium, ac temulentum, publicanumque proclamaverant, eum tamquam in virtute Beelzebub Dæmonia ejicientem traduxerant, de monte eum præcipitare, in vincula conjicere, arreptisque lapidibus eum lapidare conati fuerant, & tamen post tot Christo illatas injurias, *tamquam nihil egissent, dicunt: Quid facimus?* Quorum verborum sensum genuinum Albertus Magnus his verbis expressit: *Est autem verbum angustiati dicere, quid facimus.* *Cogitationes meæ,* (verba sunt S. Prophetæ,) *dissipatæ sunt, torquentes cor meum.* Pagninus legit: *Evulsæ sunt, torquentes cor meum.*

Joan. 11. 47. Salmer. t. 5. tract. 54.

Invidia Judæorum contra Christum.

Albert. Magn. Job. 17. 11

6. In Themate hujus discursus dicitur: *Iniquitates suæ capiunt impium;* Post captivitatem vero & carceres sequuntur vincula, funes, & catenæ: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur;* & consequenter quod reus tormentis subjiciatur, ad extorquendam veritatis ingenuam confessionem; Ita enim in judiciis criminalibus quotidie practicatur. Ecce igitur quam bene idipsum Job expresserit dicens: *Cogitationes meæ dissipatæ sunt torquentes cor meum,* vel ut originale Hebræorum legit; *Cogitationes meæ convulsæ sunt,* quod plus quidpiam dicit, quam, cogitationes *meas dissipatas esse*, quia convulsiones dolores secum habent acerbissimos; Septuaginta vertunt; *Rupti sunt articuli cordis mei.* S. Augustinus habet: *Convulsæ sunt compages cordis mei.* Et vero ex quo dolor excessivus, sæpe causa esse solet delirii, non sine causa Polychronius legit: *Præ mœrore cordis mei parum abfuit, quia in dementiam abierim;* Etenim vehemens & immoderata passio, præterquam quod corpus torqueat,

Prov. 5. 22.

Post captivitatem sequitur sæpe tortura.

mentem quoque interius ita perturbat, ut eamdem in rationis deliquium & insaniam sæpe redigat; Ac proinde, ut suo loco probavimus, culpa & iniquitas in sacra Scriptura sæpe fatuitatis & insipientiæ nomine appellatur. S. Basilius hominem ira exardescentem his verbis repræsentat: *A dæmonibus detenti, irati, nihil nec forma, nec animi affectu differunt à deliro.* D. Chrysostomus pariter hominem vindicativum his verbis affatur: *O pœnas, cur perseveras semper, ut te punias, ut illum semel flagelles? Quare bestiam in viscera tua includis? Melius esset viperam, vel serpentem in corde positum esse, quam iram.* Serpens enim soli corpori mortem inferret, idque semel dumtaxat, odium vero, & ira vindicativa animam continuo affligit & discruciat, mortemque eidem æternam adfert, imo sæpe etiam mortis corporalis est causa, juxta illam Psalmistæ imprecationem: *Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur.* Porro si gulæ violentia consideretur, quis est, qui non videat, qualiter hæc epulonem adeo tenaciter occupet, & molestet, ut vere de ipso dici possit, *semper animus insatiabilis?* Diu enim noctuque, sive vigilans, sive dormiens, aliud non cogitat, nec alteri rei studet, quam solis cibis sapidis, lautis & delicatis, suamque conditionem, & possibilitatem longe excedentibus præparandis, licet sciat & frequenter experiatur, per ejusmodi cibos magnas sibi causari indigestiones, infirmitates, cruditates, aliosque acerbissimos dolores? *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Judas quidem in ultima cœna sapidissimum quemdam bolum de manu Redemptoris acceperat; *cui intinctum panem porrexero;* At vero bolus iste caro nimis pretio ei constitit, siquem *diffusa sunt omnia viscera ejus.* Præfigurabat proinde Judas epulones illos, qui in contemptum Dei suos nituntur adimplere, & exsatiare appetitus, qui tandem ex vitiosis & sceleratis suimetipsius efficiuntur carnifices. *Ipse sibi laqueum paravit*, inquit quidam interpres: *Ipse sibi illigat, ipse se præcipitat, ipse suspensus crepuit medius:* sive ut legit Syriacus: *Crepuit per medium sui, impetu malitiæ suæ se rupit, & tanquam in frusta se scidit. Ipse se proprio ore egit in mortem,* inquit S. Ambrosius: *Quantos putamus in ipso fuisse tortores, ut sibi ipse tam gravis pœnæ exactor incumberet, & semetipsum laqueo strangularet. Dixit injustus, ut delinquat sibi.*

S. Basil. Hom. de Ira.
D. Chrys. hom. 51. in Acta.
Melior est Serpens quam ira.
Ps. 36. v. 15.
Descriptio Gulosi.
Psal. 77. v. 30.
Joan. 13. 26.
Act. 1. 18.
Judas repræsentat gulosos.
S. Ambr. in Psal. 35.

7. Ex parte Dei in libro Deuteronomii sequens impiis intentata fuit comminatio; *Dabit tibi Dominus animam mœrore confectam, & erit vita sua quasi pendens ante te.* Quisquis enim vitiis incipit esse deditus, carnique & sensualitati suæ omnem libertatem indulget, infeliciter vivit, quia semper inquietus est & anxius, continuisque periculis expositus, & quasi semper moritur; Syndæresis enim malæ conscientiæ ipsum continuo transfigere non desinit. Tametsi Rex ille Babyloniæ apud Danielem, totum fecerit contremiscere mundum, ejus tamen mala conscientia, ipsum etiam in somno positum, toto corpore trepidare fecit, dicente sacro Textu: *Vidit somnium, & conterritus est spiritus ejus:* vocavit quidem sapientes & Ariolos suos, quibus tamen nec ipsemet, quod habuerat somnium, recensere poterat, unde ait: *Mente confusus ignoro, quid viderim.* At vero si somnii sui non recordabatur amplius, quamnam habere poterat concipiendæ tristitiæ causam? *Sat est peccatori*, inquit sacer quidam interpres, *vel ipsa somnii ignorata figura, ut non solum eum excutiat à lecto, sed & vigilem, & stantem, vel de oblivionis pungat memoria.*

Deut. 28. 65.
Malus semper est inquietus patet in Rege Babyloniæ.
Dan. 2. 1.
Ibid. v 3.

8. Ex quo Nabuchodonosor Rex sacrilegus, impius, Atheus, Deoque vero rebellis erat, justam omnino causam sibi metuendi habebat, siquidem cum ipsamet altissima Majestate contendere non dubitarat; *Altissimus autem odio habet peccatores.* Doctor. Chrysostomus considerans verba illa: *Herodes enim metuebat Joannem;* Interrogat inquiens: Cur eum in carcerem conjecit? *Cur non eum contempsit? Num Joannes eum in judicium tracturus erat? Num adulterii pœnas ab eo expetiit? Nonne reprehensio dumtaxat erant quæ dicebantur? Quid ergo metuit, ac tremit? Annon verba erant, ac simplex sermo? Certe. Sed hujusmodi verba magis, quam res ipsa eum pungebant. Non eum ad judicium, sed ad conscientiæ tribunal trahebat.* Conscientia autem verminosa, & cariosa, simul & semel rei accusatoris testis, judicis, & carnificis sustinet partes. S. Gregorius Magnus optime considerat, quod de illo, qui eo, quod ad nuptias sine nuptiali veste accedere non erubuisset, ligatis manibus & pedibus ad tenebras exteriores sustinendas fuerat condemnatus, sacer textus dicat: *At ille obmutuit;* Unde sequentem deducit moralitatem: *Omne argumentum cessat excusationis, quia ille foris increpat, qui testis conscientiæ intus animam accusat.*

Eccl. 12. 3.
Marci. 6. 20.
Chrysost. hom. 28. in 2. ad Cor.
Joannes Herodem citavit ad tribunal conscientiæ.
Matth. 22. 12.
S. Gregor. hom 38. in Evang.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Peccator mortaliter peccando, semetipsum offendit, & damnificat.

THEMA.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso, non est timor Dei ante oculos eorum. Pf. 35. ℣. 1.

1. HOmo offendendo Deum, offendit seipsum, estque sibiipsi proprii sui mali solus faber. S. Ambrosius proinde legit: *Dixit injustus, ut delinquat sibi*, quia peccatum in suum ceterius authorem; Sicut viperæ partus, qui primo suam scindit parentem; sibi ergo delinquit. S. Job ait de impio: *Tetendit adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est;* Unde nihil aliud, quam caput pessime sauciatum reportat, quia infallibilis est veritas Psalmistæ dicentis: *Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Idem Job similiter in capite 35. Prophetiæ suæ ait: *Si peccaveris, quid ei nocebis? Et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua.* Ex quo discursu, à Jobo à Spiritu Sancto dictato, deducitur evidentet, quod peccatum committentem, offendat, Deo autem offensam, vel damnum adferre non possit, tametsi multis à nobis lacessatur injuriis & contumeliis, quia *non accedet ad te malum.* Ubi vulgata nostra in Deuteronomio legit: *Peccaverunt ei, & non filii ejus in sordibus;* S. Augustinus cum Septuaginta interpretibus vertit: *Peccaverunt non ei, filii ejus vituperabiles;* & rationem assignat: *Quoniam qui peccat, non peccat ei, id est, non Deo nocet, sed sibiipsi;* Chaldæus pariter legit; *Dissipaverunt seipsos, & non illum.* Item S. Augustinus super Psalmum decimum scribens, ut damnum, quod nobis ipsis peccando inferimus, quodque Deum ne minimum quidem tangit, declaret, sequentem adhibet idoneam similitudinem: Etenim necessarium est, ut facula aliam materiam accensura, ipsa prius ardeat, & consumat seipsam: *Nemo malus, qui sibi non prius noceat; Facula est, hanc faculam apponit, ut aliquid incendat; Numquid non ipsa*

Homo peccando offendit seipsum.
S. Ambr. ibid.
Job 15. 25.
Psal. 90. 10.
Job. 35. 6.
Ibid. v 8.
Deut 32. 5.
S. August. in Ps. 10. 6.
Malus sibiipsi prius nocet ut fax prius seipsam consumit antequam aliam accendit.

ipsa facula, quam apponit, prius ardet, ut aliquid possit incendere: Malitia autem procedit ex se, & quem prius vastat, nisi se? Præterea si facula alium vellet ignem comburere aut conflagrare, nihil utique mali ei adferret? *Deus ignis consumens est*, ignis autem major semper extinguit minorem, ita quoque homini contingit, cum Deo confligere, & congredi volenti, nihil enim ex hoc nisi caput saucium reportat; Cœterum vero *ignis ejus non extinguitur*, sed potius magis accenditur, ut in inferno æternaliter ardeat. Doctrina est Origenis dicentis: *Invenimus in Isaia Propheta designari, uniuscujusque esse, proprium ignem, quo punitur, accendere;* Isaiæ 50. *Ambulate in lumine ignis vestri, & flamma, quam accendistis. Per quos sermones hoc videtur indicari peccatori, ut flammam sibiipsi proprii ignis accendat, & non in aliquem ignem, qui antea fuerat accensus ab alio, vel ante ipsum subsisterit, demergatur. Cujus ignis materia, atque esca, nostra sunt peccata, quæ ab Apostolo lignum, & fœnum, & stipula nominantur.*

Hebr. 12. 23. Quilibet ignem sibi sui punitivum accendit. *Orig. l. 2. Periarch. cap. 11. Isaiæ 50. 11.*

2 Apostolus ad profligandam peccati tyrannidem, ne in anima nostra regnet, his verbis nos exhortatur: *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore;* Vultisne autem scire, quonam modo Dominium hoc sit abolendum, ut ob hac servitute nos eximere valeamus? Modum hunc docet Apostolus inquiens: *Non regnet, ... ut obediatis concupiscentiis ejus. Non obediendum dicit peccato*, inquit S. Ambrosius, *Ne regnet in vestro mortali corpore.* Subdit vero S. Paolus, *Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccati*, ubi, ut idem S. Doctor ad propositum nostrum exponit; *Ostendit, Diabolum nostris nos jaculis expugnare; Occasio enim datur illi per nostra peccata, ut deserente nos Deo, accepta potestate, illudat, & mortificet nos.* Belliovacensis in speculo suo morali assertum S. Ambrosii confirmat, dum peccatoris observans stultitiam ait: *Spontaneus Diabolo se tradens, hosti pessimo, cum non habeat, unde possit eum ligare, & tenere, & suspendere, propriis manibus funem facit, per quem eum Diabolus ligat, ducit, & demum suspendit.* Diabolus Judam intrare non potuisset, nisi is ei in corde suo locum indulsisset, ac proinde Apostolus ait: *Nolite locum dare Diabolo;* qui in traditore portas invenit apertas, per quas in eum, quodvis malum, quod volebat, imo etiam ipsummet traditionis scelus introduxit, dicente S. Joanne, *cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas &c.* Observastisne aliquando modum à Diabolo observatum, quando cor Judæ immisit desperationem ut laqueo sibi vitam finiret, nimirum: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Ipse igitur sibiipsi funem contexuit & laqueum; *Restis enim peccata significat:* ut S. Augustinus ait: *Sicut dicitur per Prophetam, væ eis, qui trahunt peccata velut restem longam. Illi autem trahunt peccata sicut restem longam, qui addunt peccata peccatis.* Idipsum plane Judas fecerat, qui ab eo tempore, quo in Collegio Apostolico fuerat, multa avaritiæ, latrociniorum, detractionum, aliaque commiserat peccata, per quæ paulatim restem sibi longam contexuerat qua se suspenderet. Subdit quoque eodem in loco S. Augustinus, inquiens: *Quo valet autem ista restis, nisi ut inde ligentur ei manus, & pedes, & projiciatur quisque in tenebras exteriores? Meministis enim dictum de quodam peccatore in Evangelio: Ligate illi manus, & pedes, & projicite illum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium. Non ergo esset, unde illi ligarentur manus, & pedes, nisi ipse sibi restem fecisset; unde apertissime alio loco scriptum est: Vinculis peccatorum suorum unusquisque constringitur. Ergo quia de peccatis suis homines vapulant, ideo Dominus flagellum de resticula fecit.* At vero dices forsitan, multi quidem sunt, qui in patibulo suspenduntur, nec tamen ideo venter eorum rumpitur, nec interiora ipsorum intestina effunduntur, cur igitur Judæ accidit, ut *suspensus crepuerit medius, & diffusa sint omnia viscera ejus?* Drogo Hostiensis ait: *Jam diu quidem à Domino recesserat, & avaritia laqueo se suspenderat, sed quod fecerat in occulto, palam omnibus innotuit; Exterioris pœna qualitas supplicii modum aperuit, quia per quæ peccaverit homo, per hæc punietur. Suspensus crepuit medius; Plenus erat venter, & ruptus est uter; Crepuit medius ubi sedes Sathanæ; Crepuit ergo vas contumeliæ, quia non erat de vasis figuli, quæ probantur in fornace; Propter quod in agro figuli, in sepultura peregrinorum, sortem non habuit, sed velut testa crepitans, per mane dissolvitur, & diffusa sunt omnia viscera ejus. Pecunia viscera sunt avari, illa diffunduntur, & perduntur.* Enimvero quonam putas S. Paulum titulo cupiditatem divitiarum indigitasse? Nimirum ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum;* Et quidem hunc sibi laqueum Judas diu ante contexuerat; Jam enim ex Drogone Hostiensi audistis: *Quod jam diu avaritia laqueo se suspenderat.* Sed eheu, quot sunt, qui se hisce laqueis constringere, eosdemque non collo solum, sed & animæ inserere solicite satagunt? *Quam paucos invenimus*, inquit Hugo Cardinalis, *qui ab hoc laqueo liberari exultent? Quam multos, qui dolent, quod sibi parum videntur irretiti, & quantum ipsi possunt, se involvere, & intricate laborant?*

Rom 6. 12. *Ibid.* *S. Ambros. ibid. v. 13.* Ipsa quos tradit arma Diabolo. *Bellovac. spec. mor. l. 3. part. 2. dist. 9.* *Eph. 4. 27.* *Joan. 13. 2.* Judas sibi composuit funem suspendii. *Prov. 5. 22.* *S. August. in Psal. 130.* Quare intestina Judæ fuerint effusa? *Act. 1. v. 18.* Respondetur. Avari incidunt in laqueum. *1. Tim 6. 9.* *Hug. Card. ibid.*

3. Curiosa est historia illa, in libro Judicum cap. 15. relata; Cum enim Samson decrevisset Philisthæos magnis damnis afficere, sequenti usus est consilio, *Perrexit, & cepit trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio, quas igne succendens dimisit; ut huc illucque discurrerent, quæ statim pervenerunt in segetes Philisthinorum, quibus succensis, & comportatæ jam fruges, & adhuc stantes in stipula concrematæ sunt, in tantum, ut vineas quoque & oliveta flamma consumeret.* Didacus Stella super Lucam scribens, argute considerat, quod quemadmodum hæ vulpes, Philisthæis tam ingentis damni causa fuerunt, ita quoque hujus iniquitatis justam retulerint pœnam, siquidem & ipsæ ambustæ fuerunt, ab eodem igne, quem aliorum segeti cum tam ingenti damno applicuerunt; Unde sequentem proposito nostro idoneam deducit moralitatem, inquiens: *Sic impii astuti, & dolosi, sunt vulpes, conjunguntur ad invicem, ut faciant malum proximis, eisque damnum ingerant. Sed vide, quo pacto vulpes illæ, etsi damnum intulerint, & ipsæ concrematæ sunt. Sic mali, & peccatores, non tantum aliis, sed sibi nocent, quia se interimunt, sibiipsis inferentes malum. Dixit injustus, ut delinquat in semetipso.* Qui justitiam commutativam offendit, damnificando alios, tametsi illis eorum inique auferat facultates, non tamen animam eripere potest; Atque ideo longe majus damnum est, quod peccator sibiipsi infert, siquidem spiritualiter animæ propriæ necem adsciscit, similque obligationem sibi imponit, omnia illata damna resarciendi, & restituendi inique ablata. S. Augustinus super illa Psalmistæ verba: *Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum* hanc veritatem in homine vindicativo & homicida exemplificat; Rationem enim reddens, cur Psalmista iniquitati usuræ nomen attribu-

Historia de vulpibus Sampsonis. *Judic. 15. 4.* Applicatur Impiis. *Didac. Stell. in Luc. c. 20.* *Ps. 71. v. 14.* *S. August. ibid.*

tribuerit, ita ſcribit: *Quæ ſunt iſtæ uſuræ niſi peccata, quæ etiam debita nominantur? Uſuras etiam appellatas puto, quia plus mali invenitur in ſupplicus, quam commiſſum eſt in peccatis; Nam v.g cum homicida corpus tantum hominis perimat, animæ autem nihil nocere poſſit, ipſius & anima, & corpus perditur in gehenna.* Sæpe enim contingit, quod vindicativus vindictæ ſuæ pœnam à parentibus, vel cognatis perſonæ, occiſæ, per mortem quoque ſuam luere, aut vero ſub manibus carnificis vitam amittere cogatur,

Similitudo a funibus in fieri. Prov.5, 22.

4. Propriſſima eſt illa ſimilitodo, qua peccata funibus comparantur, hi enim quanto diutius elaborantur, tanto magis ingroſſantur, & in eumdem laborem contorſio, & involutio filiorum pariter adhibetur. Idem quoque in peccatis accidit, quæ quanto diutius continuantur, tanto magis adaugentur, quia unum trahit ad aterum, ipſique peccatori magnas conciliant afflictiones & ærumnas. *Peccata dicuntur funes,* inquit Beda, *quia is, qui funem facit, torquendo ſemper, & involvendo, fila adauget: Talis eſt fortitudo operum malorum, in quibus prava pravis nectentes, nihil aliud, quam ut ſe arctius obligent, agunt.* Achitophel Abſalonis Conſiliarius, eidem rebellionem & bellum contra patrem ineundum perſuaſit; Fuitque in hoc ſenſualitatis noſtræ verus typus, quæ, utpote ad quodvis malum proclivis, voluntatem noſtram ad rebellandum contra Deum, & ad deficiendum à divinæ legis adimpletione inducit; hic autem propriis manibus reſtim ſibi accommodavit, qua tandem ſuſpenſus interiit; *Diſpoſita domo ſua ſuſpendio interiit.* In eadem proportione Achitophel ille hominem reprobum præfigurat, quia ſicut Achitophel de omnibus rebus domeſticis rite ordinandis ſolicitus fuit, nullam vero ſalutis ſuæ curam habuit, ſiquidem diſpoſuit de tota domo ſua, de anima vero ſua minime cogitavit; ita quoque impii in hac vita faciunt, hi enim ſibiipſis reſtes & laqueos contexunt, quibuscom ad inferni petibulum tandem ſuſpendantur.

Beda.

Probatur ab Achitophel.

2. Reg 17. 23.

5. Obſervandus porro eſt modus, quo S. Evangeliſta Joannes de Juda loquitur; Ait enim: *Cum Diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas,* poſt traditionis vero executionem ſubjungit Evangeliſta: *Abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Enimvero Diabolus accepto libero in cor Judæ aditu, eidem inſeruit avaritiam, & traditionem, poſtea vero Diabolus in ipſo amplius ſeſe prodidiſſe non legitur, quia poſt jactatum malum ſemen ſuum, perverſum traditorem illud nutrire, & ad incrementum perducere permiſit, ſibi vero ſolicitudinem reſervavit, contexendi, laqueum, utpote qui novit, quod *funibus peccatorum ſuorum unusquiſque conſtringitur, quodque iniquitates ſua capiunt impium.* S. Paſchaſius ex adducta Origenis authoritate ita ſcribit: *Callidiſſimus explorator Diabolus, poſtquam in eo, & de eo fecit, quod voluit, ut traderetur Jeſus in mortem, receſſit mox à Juda, quo recedente, intellexit continuo malum, quod fecerat,* quaſi diceret: poſtquam illum induxit in adeo horrendi criminis conſenſum, receſſit à Juda, utpote certus, quod conſenſus iſte futurus eſſet offendiculum, quo mediante lapſurus eſſet in præcipitium, ſibique ipſi finaliter præparaturus eſſet laqueum.

Joan.13.2.

Matt.27. 5.

Homo tentatione victus relinquitur ſibiipſi.

S. Paſch. l. 12. in Matth.

6. In capite 8. S. Matthæi quamdam repetimus hiſtoriam, per quam evidenter probari videtur, quod unusquisque ſibiipſi ruinarum ſuarum ſit faber. Enimvero ſpiritus illi rebelles, & maligni ex energumenorum corporibus jam jam pellendi, petierunt à Chriſto dicentes; *Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum; Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.* S. Ambroſius per immunda hæc animalia homines carnales intelligit inqiens: *Qui ſunt iſti porci, niſi forte illi, de quibus dictum eſt; Nolite dare ſanctum canibus, nec miſeritis margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis? Illi ſcilicet, qui immundorum uſu animalium, vocis & rationis expertes, lutulentis vita ſuæ actibus naturalium coinquinaverint ornamenta virtutum.* Porro grex iſte nullo adigente, ex ſeipſo, ultro citroque in mare ſe præcipitem egit, ut exinde hæc veritas jam dicta liqueſceret, videremusque, quia homo ſibiipſi eſt author ærumnæ. Paulo ante de Diabolica hac legione dixerat Evangeliſta: *Cœpit orare, ut introeundi in porcos acciperet facultatem. Et primam. inquit Ambroſius. clementiam Domini debemus advertere, quod nullum prius ipſe condemnat, ſed unusquiſque ſibi eſt author pœnæ.* Ex quo enim hi Dæmones, ne quidem in porcos (animalia viliſſima, & à Deo in antiqua lege à ſuis ſacrificiis proſcripta,) ingrediendi facultatem non habebant, niſi prius à Chriſto hanc obtinuiſſent licentiam, multo minus in animas noſtras, cœlo poſſidendo creatas, Chriſtique pretioſo ſanguine redemptas introeundi poteſtatem habebunt, niſi nosipſi in magnam Salvatoris contumeliam fores cordis noſtri aperiremus. *Niſi quis porci more vixiſſet,* inquit S. Ambroſius, *numquam accepiſſet in eum Diabolus poteſtatem.*

Carnales dicuntur porci ſeipſos ſubmergentes

Matth.8. 31.

Ibid v.32.

S. Ambr. l. 6. in c. 8. Luc.

Quilibet ſibi auctor eſt pœnæ.

7. Conſideranda nobis quoque hoc loco eſt ſupplicatio, quam Dæmon Chriſto omnium Spirituum collegarum nomine propoſuit; ait enim ſacer textus: *Videns Jeſum à longe, cucurrit, & adoravit eum, Et clamans voce magna dixit: Quid mihi & tibi, Jeſu Fili altiſſimi? Adjuro te per Deum, ne me torqueas.* Circa quæ verba Chryſoſtomus egregie obſervat, Dæmonem lingua hujus miſerabilis hominis, à Dæmone afflicti, velut inſtrumento formandi, memorialis, Salvatori noſtro exhibendi uſum fuiſſe, licet in magnum obſeſſi hominis damnum, quia Dæmon per hoc ſolicitabat à Chriſto, ne à corpore hominis illius ejiceretur. Homo igitur ille Dæmoni ſubminiſtrabat faucium & linguæ ſuæ organum, in præjudicium proprium, quod idem in plurimis impiis quotidie fieri videtur, qui ſenſuum, potentiarum animæ & corporis ſui dominium Dæmoni in ordine ad peccata patranda præbent: *Exhibentque membra ſua arma iniquitatis peccato,* in perpetuam æternæ, & ſæpe etiam corporalis ſalutis perniciem. Audite hac de re loquentem Divum Chryſologum, & dicentem: *Quid agit? Quid patitur fragilitas humana, talibus & tantis ſubjecta miſeriis? Ecce Diabolus patrona voce hominis, hominem petiturus inclamat, & tota membra hominis hoſti ſuo ſuam militant in ruinam.*

Marc.5.6.

Ibid v 7.

Peccator uſum ſuorum membrorum dæmoni tradit.

Rom 6.13.

D. Chryſ. ſerm. 17.

8. Regius Pſalmiſta de impio canit dicens: *Lacum aperuit, & effodit eum. & incidit in foveam, quam fecit;* quæ verba Pater Michael Ayguanus Carmelitanus, alias incognitus appellatus, hunc in modum interpretatur: *Lacum aperuit, aperiendo mentem ſuam Diabolo ſuggerenti, conſentiendo. Et effodit eum; Qui inſtar populi peccati locum effodit, ſic eſt iſte, paravit ſibi foveam, id eſt, dignum ſe fecit fovea damnationis peccando.* Quod ſi quis Regi Pharaoni de Moyſe, à filia Pharaonis in filium adoptato, & per ſpatium quadraginta annorum in Regalibus aulæ Regiæ deliciis enutrito dixiſſet: Hic, hic eſt ille, qui te cum univerſo exercitu tuo in aquis maris rubri pelſundabit; hic evictum decem acerbiſſimus

Pſal.7 16.

Ayguan. Carmel.

simis flagellis percutiet, in extremum rediget exterminium; hic faciet mori primogenitum tuum, & omnes alios regni tui primogenitos: Quidnam, obsecro, Pharao dicturus fuisset? Quodnam initurus fuisset consilium? Non per indubitatam fidem nostram probe scimus, quod commoditatibus vitæ, deliciis, nostrisque inordinatis appetitibus vacando, nutriamus in nobis sensualitatem, ambitionem, iram, invidiam, avaritiam, & alia similia peccata, quibus mediantibus per omnem æternitatem in perditionis submergetur abyssum, nec tamen hac de re umquam cogitamus, neque de eo magis solliciti sumus, quam si res illa nos nequaquam tangeret. Holofernes multos devicerat, sibi subjugarat populos, varias reportarat gloriosissimas victorias, & triumphos, at vero propriam concupiscentiam suam vincere nescivit, eaque suadente Judith in tabernaculum suum admisit, quæ mortem ei machinata fuit. Ex quo S. Bernardus de ambitiosis loquens, ambitionem crucem vocare non dubitavit dicendo: *O ambitio ambientium crux.* Epitethoo hoc exemplo Aman ambitiosi opportune confirmatur, hic enim ex motivo ambitionis, dum videret, quod à Mordochæo Judæo, solitos venerationis & honoris cultus non acciperet, graviter contra eum exasperatus, eidem in domo sua patibulum erexerat, in quo paulo post suspenderetur, nec tamen intellexit, quod patibulum illud sibimetipsi erexisset: *Dixit injustus, ut delinquat in semetipso, ut delinquat sibi.*

Paradoxos Moysis cum Pharaone.

Holofernes victus fuit à propria concupiscentia.

S. Bern. Ambitio Aman.

Psal. 35. v. 2.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Odit animam suam, qui mortaliter peccat, idque variis rationibus probatur.

THEMA.

Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Ps. 10. ℣. 6.

1. S. Paulus Apostolus in Epistola ad Ephesios transcripta, quamdam declarat conclusionem, quæ nulla prorsus probatione indiget, utpote quam continua experientia fecit esse indubitatam: ait enim: *Nemo umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fovet eam.* At vero quid de peccatore dicemus, qui iam inordinate corpus suum diligit, animam vero odio habet? Revera enim *qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Abulensis inter alias quæstiones, sequentem quoque ventilat, scilicet: *An peccatores diligant seipsos?* Et sine ulla hæsitatione negative respondet inquiens: *Dicendum, quod mali non amant seipsos, quia qui non amat animam suam, non amat seipsum, mali autem non solum non amant animam suam, sed eam oderunt; Qui enim diligit iniquitatem, odit animam suam.* Sanctus Antoninus pariter ait: *Clare sacra Scriptura testatur, quia peccatum facit hominem sibiipsi inimicum & odiosum;* Psalm. 10. *Qui diligit iniquitatem odit animam suam, &* Tobiæ 12. *Qui faciunt iniquitatem, & peccatum, hostes sunt animæ suæ, non enim majus odium & inimicitia potest ad aliquem demonstrari quam cum quis illum occidit, & vita privat, quod est maximum bonum in temporalibus bonis, sed, ut dicitur,* Sap. 16. *Per malitiam, scilicet peccati, occidit homo animam suam, quia scilicet privat eam vita gratiæ, (si peccatum mortale est,) quæ excedit incomparabiliter temporalia, & naturalia.* S. Augustinus dictum Psalmistæ ita declarat: *Non ei, qui credit Deo, sed tantum animæ suæ nocet dilector iniquitatis:* Ac proinde indubitatum hoc statuit axioma: *Nemo malus, qui sibi non prius noceat.* P. Alvarez, magnus spiritualis vitæ director, talem hac de re texit discursum: *Si quis seipsum diligere nescit, & in sui amore fallitur, in sui dilectione decipitur, & putans seipsum amare, seipsum odit, & perdit; Curans amare proximum, sicut seipsum, revera non illum amabit, sed odio habebit & perdet tamquam seipsum. Ut ergo quis diligat seipsum, primo odio habeat omne peccatum, & omnem iniquitatem necesse est. Si enim amat iniquitatem, & vult eam inesse sibi, procul dubio nimis odit se, & si amat, non jam crimina, sed peccata leviora, & patitur ea sibi inesse, licet non tam vehementer & desperanter, tamen etiam aliquantulum odit se; odisse namque aliquem, ut omnis schola proclamat, est velle malum illi, ut malum illius est. Si ergo quis vult sibi magnum malum, scilicet iniquitatem, & grave crimen, ut falsum bonum, atque adeo ut verum malum, non dubium quin seipsum nimis odit, & si vult sibi minus malum, scilicet vitam tepidam & imperfectam, & in sterquilinio innumerabilium imperfectionum jacet, certum est, quia seipsum odio habet, unde in Psalm. scriptum est, qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Cornelius à Lapide de damnis, quæ nobismetipsis per peccatum accersimus, hunc in modum discurrit: *Etiamsi omnes Angeli boni, & mali, omnisque creatura, atque adeo Creator ipse in te conjurassent, omnemque affligendi potentiam in te expromere statuissent, nequaquam tantum tibi nocere, etiam de absoluta potentia, possent, quantum ipse tibi noces, dum unum peccatum, etiam veniale tantum admittis.* Abulensis nonnullas adducit rationes, quibus impios semetipsos non diligere probat, dicens: *Mali non vere diligunt seipsos, quia non volunt conservare integritatem interioris hominis, neque appetunt bona spiritualia ejus, neque operantur ad hoc, neque est eis delectabile convivere sibiipsis, redeundo ad proprium cor, quia non inveniunt ibi nisi mala, quæ abhorrent. præsentia, quæ cogitant, præterita, quæ egerunt, futura, quæ timent se facturos, & passuros, & est dissensio neque concordans sibiipsis propter conscientiam remordentem.*

Nemo odit carnem suam.

Eph. 5. 29.

Abul. t. 6. in Matth. quæst. 293. c. 22.

At bene animam suam.

S. Anton. p. 4. tit. 14. cap. 6.

S. August. in Psal. ib.

Alvar. t. 1. l. 3. p. 3. c. 25.

Qui amat animam suam, perdet eam.

Angeli non sunt potentes nocere sicut peccatum.

Corn. à Lap. in c. 2. Jer.

Non habent mali mutuum amorem.

Abul. ib.

2. *Odit animam suam.* Porro peccatum communiter offensa Dei appellatur, licet cæteroquin multo majus sit damnum & offensa, quæ in præjudicium peccatoris redundat. Unde Sanctus Augustinus ait: *Dicuntur in Scripturis inimici Dei, qui non natura, sed vitio adversantur ejus imperio, nihil ei valentes nocere, sed sibi; Inimici enim sunt resistendi voluntate, non potestate lædendi. Vitium, quo resistunt Deo, qui ejus appellantur inimici, non est Deo, sed ipsis malum.* Verum quidem est, quod Deus in pluribus Scripturæ locis se à nobis vocet offensum, & ut Nazianzenus notat, ostendit, sed damnum, quod iniquitas nostra ei adfert, moleste & graviter sentire ac ferre, (*Prolapsionibus nostris Deum nostrum afficimus detrimento;*) nihilominus hanc subnectit rationem: *Nam Deus pro divitiis nos habet.* Ex quo igitur amorem suum erga hominem omni cum animi contentione direxisset, (utpote qui à Tertulliano *cura divini ingenii appellatur,*) videns notabilissimam jacturam, quam per peccatum patitur (utpote per quod ab eo, tamquam centro omnis boni, abalienatur, & in cujusvis mali abyssum præceps agitur,) jacturam hanc hominis æquali fert molestia, ac si in proprium ejus damnum cederet, immensumq; inde persentisceret dolorem, nisi impassibilis &

Peccatum peccatoribus nocet.

S. August. l. 12. de Civ. Dei cap. 2.

Nazianz. orat. 12.

Homines sunt Divitiæ Dei.

& inalterabiles esset. Quidnam obsecro dictorus esses de eo, qui sponte propria, suismet manibus ad mortem ipsam se sauciaret? Utique de tali fine ulla temeritate æstimari posset, quod revera vitam suam odio habeat: *Tadet animam meam vita mea.* Imo quod & animam suam parum diligat, dum in desperationem se adigi sinit. Sanct. Gregorius super illa verba Jobi; *De mane usque ad vesperam succidentur*, ita scribit: *De mane usque ad vesperam peccator succiditur dum à vita sua exordio usque ad terminum, iniquitatis perpetratione vulneratur.* Idem Sanct. Doctor modum declarat, quo impii in decursu totius ætatis suæ continuo vulnerantur; Ait enim: *Omni namque tempore reprobi, per augmentum malitia, contra se ictus ingeminant, quibus occisi in profundum ruunt.* Consideratione quoque digna sunt illa S. Joannis Baptistæ verba: *Jam enim securis ad radicem arboris posita est.* Ubi per arborem homo intelligitur, utpote quem Philosophus arborem inversam appellavit, de quo pariter Propheta Regius in Psalmo 1. inquit: *Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Per securim vero, ad radicem arboris positam, imminens illi in transgressionum suarum pœnam intelligitur supplicium; *securis ad radicem arboris posita est*; At vero quis est, qui hanc securim radici admovit? Num forte divina justitia? Nihil hac de re Scriptura dicit; Num igitur ab aliquo homine vindicativo? Multo minus; vel ab inimico nostro infernali; sed nec hujus aliqua fit mentio; nos igitur ipsi sumus illi, qui acutam securim hujus arboris radicibus admovemus subito, quando peccamus; *Anima, qua peccaverit, ipsa morietur*; Nos ipsimet ærumnarum nostrarum fabri sumus.

S. Gregor. l. 5. Mor. c. 38.

Matth. 3. Peccando quilibet sibi nocet.

Ps. 1. v. 3.

Ezech. 18. 4.

3. Observandum, quod Præcursor solum dixerit: *Securis ad radicem arboris posita est*, non dixit, quod radices arboris præsciderit, neque quod ferrum elevatum fuerit ad amputandum arborem; Quid autem mali securis sine brachio, & manu apprehendentis illam facere poterit? Certe nihil omnino; sed necessum est, ut sit manus, quæ apprehendat illam, ut amputatio subsequatur; peccator autem est, qui divinæ justitiæ ensem in damnum suum propriúm apprehendit, qui alias in vagina æruginaret, siquidem Deus non vult mortem peccatoris, ideoque dicitur: *Deus, qui dives est in misericordia*, nos vero sumus, qui gladium è vagina educimus; Unde in libro Sapientiæ dicitur: *Justitia perpetua est & immortalis, Impii autem manibus & verbis accersierunt illam.* Ecclesiasticus quoque, ni fallor, ad præjudicium hoc, quod divinarum legum transgressor sibimetipsi infert, alludere voluit, dum ait: *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas*; Si enim ensem apprehenderis per laminam utrimque acutam, & ancipitem, eamque stringas, fieri nequit, quin te vulneres. Eumdem quoque effectum iniquitas in reprobo operatur; Tametsi enim reprobus offendat. Deum, tametsi suum damnificet proximum, simul tamen etiam mortaliter sauciat animam suam: Audite Glossam Hugonis Cardinalis super illa verba: *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas*, dicentem: *Quia corpori & anima nocet, in præsenti, & in futuro, utrumque enim damnabitur pro iniquitate.* Etenim magna pars hominum, etiam in hac vita, pœnas temporales luere debet iniquitatum suarum, vincula scilicet seu carceres, confiscationes bonorum, exilia, morbos incurabiles, atroces persecutiones, inimicitias irreconciliabiles, imo sæpe infamem mortem aliaque multa horrenda supplicia. *Rom-*

Securis sine brachio nocere non potest.

Sap. 1. 15. & 16.

Eccli. 21. 4.

Hugo Card. ibid.

Impii etiam in hac vita puniuntur.

phaa bis acuta, inquit Paulus de Palatio, *De qua dicitur gladius eorum intret in corda ipsorum, qua corda & corpora ita dividit in malum, ut sermo divinus, qui à Paulo dicitur gladius acutus, dividit in bonum.* Porro de damno, quod anima propter culpam mortalem patitur, nullum prorsus est dubium; de corporis vero damno, S. Birgittæ in hæc verba revelatum fuit: *Corpus cum nimium peccato adhæret, ipsum peccatum corpus consumit.* Unde in discursu quodam suo locoprobavimus, quod peccatum hominis vitam ab breviet, & miserabilem efficiat. Porro in commento hujus revelationis S. Birgittæ de peccati damnis ita scribitur: *Virtutes extirpantur, intellectus densa quadam caligine offunditur, voluntas ad bonum inhabilis redditur, ad malum proclivis; Memoria in his, qua Dei sunt, labitur, & cuncta corporis membra in sordido terrenarum rerum cœno morantur. Corpus quoque per peccatum, quoad naturales facultates infirmatur, sicque sensim, si homo diu remoretur in eo, consumitur.*

Paul. de Pal. in Eccl.

Revel. S. Birgit. l. 1. c. 47. Corporis damna, quæ infert peccatum.

4. Sententia est S. Jobi dicentis: *Vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos, flante Deo periisse, & spiritu oris ejus esse consumptos.* Quem textum S. Gregorius ad propositum nostrum ita exponit: *Bene autem dicitur, quod qui dolores seminant, flante Deo pereunt, quia unde foris perversa faciunt, inde ab intimis recte feriuntur.* D. Chrysostomus verba illa Psalmistæ considerans: *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me*, audacter asserit, hominem nulli umquam damno subjacere, nisi solius causa peccati, cujus alius præter hominem author esse nequit. *Ubi sunt*, exclamat Sanctus Chrysostomus; *Qui de feris, serpentibus, aliisque nocivis lamentantur animalibus? Ecce enim inventum est animal, quod majorem ostendit improbitatem, non ex natura, sed sponte, & ex libera animi voluntate: Nihil enim est, quod lædat hominem, nisi solum peccatum.* Idem quoque Sanct. Doctor hujus vocis, *improbitas*, refert Etymologiam, quæ ex verbo Græco desumpta, idem significat, quod malitiam peccati authori suo afflictionem afferre, & laborem, sive *quod laborem & ærumnam possessori afferat.*

Job. 4. v. 8.

S. Greg. l. 5. Mor. cap. 15. Impii flante Deo pereunt.

Ps. 139. v. 1.

D. Chrys.

5. Sanctus Antoninus fatuitatem impii sequentibus detestatur verbis: *Fatuissimus operarius est ille, qui difficillimis laboribus se fatigat, & tamen nihil se pendis, vel mercedis in fine reportat. Quot laboribus & periculis difficillimis se exponunt homines pro peccato? Isti pro voluptatibus, illi pro cupiditatibus, isti pro vani tatibus. Inexplicabile est dicere; Et quod erit stipendium? Certe mortis supplicium & infernale dispendium.* Rom. 6. *Stipendium peccati mors. Et ideo postquam Salemon præmisit* Sap. 1. *nolite celare mortem in errore vitæ vestræ, signanter adjunxit: Neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum; Quasi dicat, nullum aliud lucrum habebitis per peccatum.*

S. Anton. p. 1. tit. 4. c. 2. §. 12. Peccatoris difficillimi labores fructuosi incassum.

6. Drogo Hostiensis considerat quatuor homines, qui vitam suam in aere inter cœlum & terram infeliciter terminarunt, quibus tamen quintum adjungere licet, scilicet Aman. Ecce tibi verba ipsissima Drogonis: *Achitophel, Absalon, & Jezabel, Judas, accipientes in vano animas, in vano efflaverunt eas*: erat autem animæ perditæ salutis, vitiisque superbiæ, & ambitionis dominandi totaliter immersæ. Enimvero quod si quis sententiam condemnationis suæ propria manu subscriberet, claro utique signo indicaret, odisse se vitam, simulque propriam reputationem & honorem; jam vero sententia damnationis æternæ, à divina justitia promul-

Quatuor in aere perierunt.

Drog. de Sacr. Dom. Pass.

gari,

gari, aut executioni mandari potest, nisi nos ipsi manum applicemus, non enim dari potest pœna sine culpa, nec hæc committi potest, nisi à nobis volentibus. Et ideo venenum & malitia peccati à voontate nostra procedit, utpote quæ voluntati Dei subordinari renuit. Legatis velim parabolam illam œconomi illius dissipatoris, qui à Domino suo ad rationes villicationis reddendas postulatus fuit; Quibus porro usus fuerit consiliis ad conciliandum sibi amicos, hic porro non repeto, utpote quæ omnibus manifesta esse suppono. Solum adduco huc id, quod notavit Origenes, scilicet, quod omnes debitores, debitum ab ipsis contractum, propria manu scripserunt, idque peccatoribus adaptat, utpote qui à seipsis propriæ mortis sententiam subscribunt, & stabiliunt. *Hujus enim rei & illa imago est, qua in Evangelio, de villico iniquitatis, qui ad unumquemque debitorem dicit: & sedens scribe octoginta, & cætera, quæ referuntur. Vides ergo quia unicuique dicitur: Accipe litteras tuas? Unde constat, nostras esse literas peccati? Si vero delinquis, ipse tibi scribis peccati chirographum.*

Debitor subscribit nomen suum pro debito suo.

Orig. Hom. 14. in Gen.

7. *Odit animam suam.* Quando anima coram Dei tribunali est comparitura, ibidemque auditura; *Redde rationem villicationis tuæ:* (Non solum autem reddendus rationem de bonis dissipatis, sed etiam de lucris bonorum neglectis, ut Sanctus Bonaventura exponit,) adeo tremendum futurum est hoc judicium, rationumque coram Filio Dei inexorabili, implacabili, & inappellabili judice reddendarum exercitium ut Sanctus Petrus dicat: *Si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* Quis igitur non dicat, impium summo animam suam prosequi odio, siquidem vivendo nulla alteri rei dedit operam, quam ut per varias contumelias & injurias illum sibi exacerbaret judicem, ante cujus tribunal judicandus erit? Sanctus Hieronymus super illa verba: *Portes ignominiam & confundaris*, de peccatore ita scribit: *Ideo confundatur & erubescat, quia Deum ad iracundiam provocavit, ex quo perspicuum est, non esse naturalem iram Dei, sed nostris vitiis clementissimum & mansuetissimum Deum ad iracundiam provocari, dicente Apostolo: An divitias bonitatis ejus, patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit! Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, Qui reddet unicuique secundum opera ejus.* Enimvero magnum nobis fiduciæ motivum suggerunt verba illa Psalm. 79. *Deus converte nos, ostende faciem tuam, & salvi erimus;* Verumtamen cum peccator inimicus sit animæ suæ, ad Deum converti nuque renuit, ac proinde faciem Dei serenam nunquam videbit. Apud Isaiam dicitur: *Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua;* Hæ autem nubes non dissipantur, quia impius per obstinationem suam semper ponit obstaculum; Imo ipsemet est ille, qui iniquitatum suarum vapores, & exhalationes putridas cœlum versus emittit, ex quibus nubes, caligines, & nebulæ, & quidquid est aliorum, lucem veri Solis justitiæ impediunt, generantur. *Nubium instar sunt peccata*, inquit sacer quidam interpres, *quia sunt tetri vapores è corde ascendentes, quasi ex caliginosa & palustri terra, qui Dei aspectum beneficentiam, & benevolentiam nobis adimunt. Ut enim ex nubibus fulmina & tonitrua, sic ex peccatis supplicia & vindicta Dei procedunt.*

Impius de commissis, & neglectis reddet rationem.

I. Petr. 4. 18.
S. Bonav. ser. 2. in Dom 8. post. Pent.
S. Hieron. tom. 4. c. 16 in Ezech.
Rom. 2. v. 4.
Ibid. v. 5.
Ibid v. 6.
Psal. 79. 4.
Impius odit animam suam.
Isa. 44. v. 22.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Peccata sunt vincula, quibus nosmetipsos, stringimus, dumque oculos in voluptates defigimus, amaritudinem, à peccato mortali derivantem, non attendimus.

THEMA.

Funibus peccatorum suorum constringitur. Prov. 5. vers. 22.

1. Sapiens de quodam perditæ salutis homine disserens, eumdem propriorum peccatorum funibus constringi & ligari asserit: *Funibus peccatorum suorum constringitur*, id quod cum illo Regii Prophetæ lamento concordat: *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Euthymius super illa verba Psalm. *Dirupisti vincula mea* per hæc vincula peccata interpretatur; Vincula peccatorum, de quibus Albertus Magnus ait: *Hæc vincula disrumpuntur per confessionem.* Ad idem quoque alludere voluit Isaias Propheta, quando populum illum rebellem ad divina præcepta observanda exhortabatur inquiens: *Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes:* & in capite eodem idem Propheta inquit: *Si abstuleris de medio tui catenam*, id est, ut Glossa commentatur, *catenam peccatorum*, & Dionysius Carthusianus: *Iniquitatis obligationem vitiorum dicit esse ligaturam.* Verum enimvero, quisnam harum catenarum faber existit? Super quibus incudibus conduntur, & tunduntur? Ad quem ignem elaborantur? Audite Sanct. Augustinum, qui per experientiam, quam habuit frequentem, antequam converteretur, ita loquitur: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me; Quippe ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.* Verum quidem est, quod S. Doctor in hac sententia fatetur, quod Dæmon in hujus catenæ fabricatione magnam partem obtineat; At vero quis est, qui metallum, & materiam ad hanc catenam fabricandam ei subministravit? Ipsemet homo peccator hoc ipsum fecit, suam ei consignando voluntatem; Unde Sanctus Doctor ait; *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat.* Cæterum vero faber hic infernalis, cum universo igne inextinguibilis fornacis illius, cum omnibus malleationibus suis, quas super incude indefessæ suggestionis suæ continuat, ne vel unicum hujus catenæ annulum fabricare posset, si nos ei ferrum non submnistremus. *Cum hoste dimicandum habemus*, inquit Nazianzenus, *qui nos interne impugnat & certamine lacessit, nobis ipsis (quo nihil miserius,) tanquam armis in perniciem nostram utens.* Inter alias sententias S. Isidori, hanc quoque ab eodem conscriptam reperio: *Diabolus non est immissor, sed incensor potius vitiorum, neque enim alibi concupiscentiæ fomenta succendit, nisi ubi prius prava cogitationis delectationes aspexerit.* Et Sanctus Basilius orationem tertiam de peccato ab his verbis exorditur: *Maximum bellum, ac varium in dies singulos nobis veritatis hostis infert.* Mox tamen idipsum armis nostris subministrum facere asserit inquiens: *Infert enim, ut scitu nostras cupiditates, contra nos tela faciens, & à nobis ipsis ad lædendum nos semper robur atque vires sumens.*

2. Sanctus Gregorius super illa verba Jobi: *Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos,*

Psal. 118. 61.
Psal. 115. 17.
Euthymius.
Alb. Mag.
Vincula peccatorum confessione delentur.
Isa. 58. 6.
Isa 58. v. 9.
Gloss. Dion. Carth.
S. August. l. 8. Conf. cap. 5.
Impius fabricat sibi catenam peccatorum.
Nazianz. orat. 3.
Diabolus sine nobis non facit nos peccare.
S. Isid. lib. 3. Sent. c. 3.
S. Basil. ora. 3. de pecc.
Job. 16. v. 14.
S. Greg. l. 13.

Moral. c. 9. Ideo dicitur hominem convulnerare.

meos, acute observat, Prophetam non dicere: *Vulneravit*, sed *convulneravit*; *Sicut enim loqui aliquando unius est, colloqui vero duorum, vel fortasse multorum, sic antiquus hostis, quia nos ad culpam sine nostra voluntate non rapit, nequaquam lumbos nostros vulnerare, sed convulnerare dicitur, quia hoc, quod ille malum suggerit, nos sequentes, & voluntate propria implemus, & quasi, cum ipso nos pariter vulneramus, qui ad perpetrandum malum ex libero arbitrio ducimur.* Quonam respicere creditis illud à S. Paulo nobis suggestum consilium: *Nolite locum dare Diabolo*? Quisnam adeo reperietur incurius, qui vel in domum suam, vel in lectum suum, maxime vero in sinum excipere, aut admittere velit serpentem? Multo igitur minus admittet Dæmonem. Et tamen quotidie videmus, quod illi indulgeatur aditus, non solum intra sinum, verum etiam intra cor nostrum; Sed quonammodo id à nobis obtinet? Audiamus Originem dicentem: *Valde infirmus esset adversus nos, nisi nos eum fortem peccando faceremus, nisi per peccata nostra locum introeundi & dominandi inveniret in nobis, & propterea Apostolus præmonet dicens: Nolite locum dare Diabolo.* Enimvero ne quidem vel unici pedis spatium intra nos sibi posset acquirere, (quantumvis adeo sit agilis, ut dicere non dubitatit: *Circuivi & perambulavi eam*:) nisi nos ei sponte locum cederemus. *Cujus tamen, nisi ille, qui tentatur, dederit locum, inanis tentatio, & irridenda repellitur. Dant autem homines locum Diabolo ex concupiscentiis suis*, inquit Sanctus Augustinus. Hi igitur inordinati appetitus nostri, sunt veluti funes, & catenæ, quibus nos servituti suæ adstrictos, & alligatos tenet.

Eph. 4. 27.

Diabolus infirmus fit peccato nostro fortis.

Orig. ibid.

S. August. ser. 72. de temp.

Differentiæ inter motis tempestatem & animam peccatricem.

D. Chrys. in Psal. 7.

3. D. Chrysostomus super Psalmum 7. scribens, postquam turbationem animæ peccatricis comparasset cum tempestate maris, quamdam inter utramque subnectit differentiam proposito nostro haud inidoneam, dicens: *Non quemadmodum in mari ex ventorum impetu, ita etiam in anima ex inopinato casu, sed ex nostra socordia evenit; nam ut vel fiat, vel non fiat, ipsi in causa sumus, ut v.g. ex orta cupiditate, nisi tu flammam excitaveris, fornax non accenditur, nisi materia dederis alimentum. Non accenditur autem fornax nisi de speciosis vultibus curiose investigatis, nisi de aliena pulchritudine fueris nimium solicitus, nisi in theatra iniquitatis ascenderis. Nisi enim carnem deliciis, ac lautitiis pinguefeceris, nisi vino rationem obrueris, flamma non excitatur fornax non accenditur; non evadit bellua ferocior, non tamquam à ventis immanibus exscinditur cogitationis puritas.* Didymus in catena Græca super illa ejusdem Psalmi verba: *Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem*, ita scribit: *Malitia ante alios authorem suum lædit, nam vecordia viri corrumpit vias ejus. Pulchre autem dicitur, quod peccatores persequuntur mala. Porro cisterna est malitia, nam de anima peccante dictum est; Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam facit malitia ejus; Quin & fovea est malitia, ut patet in illo; si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt.* Axioma est, & quidem valde considerabile viri cujusdam gentilis, Plutarchi videlicet, dicentis: *Quisquis peccat, in seipsum peccat.* Sapiens quoque in Proverbiis inquit: *Quasi per risum stultus operatur scelus ... quod timet, veniet super eum; ... Quasi tempestas transiens non erit;* Moxque duas subnectit similitudines inquiens: *Sicut acetum dentibus, & fumus oculis;* Unusquisque per experientiam probe novit, quantum tam acetum dentibus, quam fumus oculis displiceant; verumtamen ut Job ait: Non sunt nobis mala, nisi cum illa sponte admittimus:

Psal. 7. 15.

Didym. in caten. Græc.

Plutarch. de Stoic. pugn.

Prov. 10. 23.

Ibid. v. 26. Similitudines de aceto & fumo.

Et manus illius reddent ei dolorem suum. Sanctus Augustinus in Scholiis legit, *& manus ejus succendentur doloribus*, id est, operibus suis cruciabuntur. Habemus alium quemdam clarum textum in Ecclesiastico dicente: *Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.* Psalmista impios nobis ob oculos ponit velut in gyrum ambulantes: *In circuitu impii ambulant*: qui autem per motum circularem in gyrum ambulant, facile capitis vertiginem pati solent. Sanctus Gregorius inquit: *Solet per gyrum circuitus anxietas laboris designari, Sathan laborans terram circuit, quia quietus in cæli culmine stare contempsit.* Nullus utique hac vertigine ipso Satana magis laborat, ne proinde Scriptura Sacra de ipso loquens frequenter hoc verbo, *circuit*, uti solet: *Circuivi terram; circuit quærens quem devoret;* Idem ergo motus reprobis adaptatur, *In circuitu impii ambulant*, ad denotandum inquietudinem, molestias, & anxietates, quas iis adferre solet ipsorum iniquitas.

Job. 20. 10.

Eccli. 3. 29.

Psal. 11. 9.

S. Greg. l. 7. Mor. c. 4.

Impii laborant vertigine.

Job 1. 7.

1. Petr. 5. 18.

4. In Libro Levitici alios inter ritus, qui pro sacrificiis offerendis præscripti fuerunt, unus quoque hic fuit: *Offeret pro peccato suo simila partem Ephi decimam, non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid impones.* Econtra vero in cap. 2. ejusdem libri pro multis oblationibus præceptum fuit, ut illis adjungerentur oleum & incensum, hic autem utrumque omnino interdicitur: cujus rationem sacer textus immediate subjungit: *Quia pro peccato est.* Audiamus hac de re Theodoretum ita scribentem: *Sacrificium, quod offerri solebat pro peccato, sine thure & oleo offerebatur, carent enim alimento lucis, qui sedent in tenebris peccati; Et qui lugere debent, expertes sunt lætitiæ.* In ejusdem libri cap. 24. dicitur: *Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.* At vero dices, quænam inter maledicere nomen Dei & blasphemare est differentia, ob quam blasphemia morte punitur, maledictio vero sanctissimi nominis Dei impunita remanet? Origenes, nequaquam verum esse, ait, quod maledicens nomini Dei impunis transeat, imo vero magna pœna eumdem mulctari dicit, quia proprium peccatum portare, idem est, quod sævissimum quemdam carnificem secum habere, qui à torquendo interius delinquente numquam desistat, sicut nec à tormentis extrinsecus tolerendis. Nos communiter credimus, quod per detractionem, extorsiones, vindictam, &c. proximis nostris magnum malum inferamus, & tamen longe majus est malum illud, quod in nosmetipsos exinde resultat; quia *funibus peccatorum nostrorum constringimur; Interdum Diabolus, cum adverterit animam fide vacuam*, inquit Eusebius Emissenus, *& Dei timore nudatam, ita diversis passionibus inebriat mentem, ut quando maledicimus, aut irascimur aut obtrectamus, aliis nos nocere credamus, sed non ita est, nam uniuscujusque vitii malum in suum recurrit authorem, sicut dicit sermo divinus: Fili, si malus fueris solus hauries mala; Suam linguam maliloquus maculat, suum cor obtrectator exulcerat, sua mentis lumen iracundus obcæcat, suam invidus animam, velut quadam caligine, pestifero livore corrumpit.* Demum vero adducto viperarum exemplo, à nobis in discursibus præcedentibus sæpius insinuato subjungit: *Et sicut exulceratis parentibus nascuntur viperæ, sicut, inquam nasci viperei fœtus disruptis matrum visceribus asseruntur, ita humana præcordia ipsis primitus, quas conceperint, passionibus dilacerantur. Illa, inquam,*

Lev. 5. 11.

Ibid.

Theod. q. 1. in Levit.

Lev. 24. 15.

Differentia sacrificiorum cum vel sine oleo.

Plus sibi, quam aliis nocet peccator.

Euseb. Emiss. Hom. 9. ad Monach.

Modus nascendi viperarum.

præ-

præcordia, de quibus vitiorum generatio serpentina profertur, ipsa primitus monstrosa partus fœcunditate violantur. De tali partu dicit sermo divinus. Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem; Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

Prov. 5. 22.
Homines ut feræ, & volucres capiuntur.

5. *Funibus peccatorum suorum constringitur.* Feræ laqueo capiuntur, volucres innectuntur reti, ita tamen, quod & feræ in laqueum, & volucres in rete nemine cogente, imo sponte propria appropperent; Per quod denotantur illæ animæ, quæ se à delectationibus, & ab inordinatorum appetituum vehementia seduci permittentes, in suspectarum mulierum se ingerunt consortia, apud quas tum sanitatem, tum honorem & æstimationem, tum denique pecunias suas misere perdunt, & animæ salutem in sempiternum amittunt. Sapiens de lasciva muliere inquit: *Irretivit eum … sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans, quod ad vincula stultus trahatur.* Salomon, licet septingentas haberet Reginas, & concubinas trecentas, attamen in Ecclesiaste scribere non dubitavit: *Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius, qui placet Deo, effugiet illam, qui autem peccator est, capietur ab illa.* Et tamen quot sunt, qui hoc rete, hæc vincula, studiose requirunt & desiderant, illisque libenter irretiuntur. Verum enimvero Hugo Cardinalis quærit, cur Sapiens manus mulieris impudicæ vinculorum nomine appellarit, cum vincula unusquisque abhorreat, manus vero gemmatis annulis prædivites vanarum mulierum, unusquisque diligat & consectetur? Respondet vero: *Quemcunque mulier amplectitur, non amplexatus, sed captivus potius & vinculatus debet dici.* Porro quousque hæc vitii carnalis violentia procedit, hominem carnalem, velut mancipium, ligando & vinculando, præter supra adductum Samsonis à Dalila in manus inimicorum suorum traditi exemplum, satis ex eo liquet, quod de Nino Babyloniæ Rege narratur. Hic enim in concubinæ cujusdam, cui Semiramides nomen erat, inciderat laqueos, quæ tam validum in Regem hunc sibi vendicarat dominium & possessionem, ut quidquid illi liberet, Rex promptus faceret. Sæpius à Rege quippiam specialiter à se desideratum sollicitarat; Cumque Rex semper subjunxisset, ut audacter peteret, certaque esset, nihil ipsi denegandum fore, subjunxit: Hoc unicum te rogo, ut unico duntaxat die absolutum mihi cedas imperium, ita ut mihi præcipienti omnes parere cogantur. Præcepit itaque Rex omnibus, ut sub mortis pœna promptam ei in omnibus exhiberent obedientiam. Prodiit igitur ipsa, custodiis imperialibus, publicisque justitiæ ministris stipata, in conspectum omnium, thronum Cæsareum occupans, varia non magni momenti negotia præcipiens, quæ subito executioni mandata fuere: Mox vero alia, quæ gravissimum in se momentum habebant fieri mandavit, & tamen æque promptam à ministris accepit obedientiam; finaliter autem Regem ipsum vinculis constringi, & ligari, & hoc modo ante se duci mandavit, usque ad locum, in quo à lictore occidendus esset; idque pariter sine mora executum fuit hacque ratione ipsa tandem ad imperii possessionem seu potius tyrannidem subintravit. Numquid hic ad literam in Rege Nino verificatum fuit, quod Salomon dixit: *Quasi agnus lasciviens, & ignorans, quod ad vincula,* (imo & ad mortem;) *stultus trahatur?* Quoties vindicativus ingemiscere conspicitur sub compedibus & catenis, ac tandem à ministris justitiæ inserto in collum fune strangulatur? *Funibus peccatorum suorum constringitur;* Homicidia enim & vindictæ, quas explere voluit, manibus quasi suis ipsi laqueum contexuerunt. Avarus similiter & rei alienæ cupidus, in hæc vincula propria culpa frequentissime incidit, unde vitium hoc non sine mysterio laquei nomine describitur: *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum;* Et Ecclesiasticus ait: *In medio laqueorum ingredieris,* quia qui non est cautus, sed bonis hisce creatis abutitur, laqueo veluti captus propter peccatum Dæmonis præda efficitur.

Prov. 7. v. 22.
Eccle. 7. 27.
Manus mulieris vinculum est.
Hug. Card. ibid. Sabell. apud Mai. l. 3. coll. 2.
Ninus Rex tradidit regnum Reginæ suæ ad diem.
Ab eadem prima illa die occisus fuit.
Prov. 7. 22.
1. Tim. 6. 9.
Eccli. 9. 20.

6. Quod si quæras, undenam hæc impiorum stultitia procedat, quod ultro citroque, nec ullo cogente, laqueis & retibus prædictis se sponte irretiant? Respondeo, Impios piscibus & avibus similes esse, qui ab esca se trahi sinunt, unde Ecclesiastes ait: *Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines.* Job. inquit: *Abominabilis ei fit panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis.* Quæ verba S. Gregorius hunc in modum exponit: *Afflicta mens sibi in amaritudinem verti considerat, quidquid se antea blande, libenterque satiabat; Per panem jucunditas humanæ delectationis accipitur; Omne, quod prius de prosperitate vivendi dulce sapiebat, postmodum amarescit, &c. Evacuatus virtutibus tristis animus solo mœrore possidetur.* Cassiodorus sirenarum adducens exemplum inquit: *Sirenas in miraculum cantasse curiosa prodit antiquitas, & quamvis navigantes fluctus adduceret, carbasa ventus inflaret, eligebant suaviter decepti scopulos incurrere, ne tanta paterentur dulcedine præterire.* Dionysius Carthusianus in opusculo *de enormitate peccati* inquit: *Sicut esca in hamo decipit piscem, sic peccatum fallit peccantem, quia dum sane impieque delectat, ad tristitiam sempiternam perducit.* Adducitque authoritatem S. Augustini in libro 14. de civitate Dei dicentis: *Dicere possumus, omne peccatum esse mendacium, non enim peccamus, nisi ea voluntate, ut bene sit nobis, & tamen hinc male est nobis.* Chrysostomus comparatione utitur à stultis desumpta, qui in propriis stultitiis suis hilares existunt, cum tamen ab aliis deplorentur; Dum enim glossa sua sequentia verba illustrat: *Et mercedem, quam oportuit erroris sui, in semetipsis recipientes &c,* ita de impio scribit: *Ostendit, in ipsa demum voluptate supplicium residere, quod si minime persentiunt, sed delectantur, nil mirum tibi sit, etenim qui insaniunt, ac phrenesim patiuntur, ii certe multis, & eas miserandas in semet injuriis dum inferunt, ob quæ facta lachrymas aliis cient, ob ea rident quidem ipsi & insolescunt.* Didacus Stella sequentem adducens ingeniosam considerationem, salutari hoc monito peccatorem prævenire satagit, inquiens: *Tu quisquis es, qui Deum audes offendere, fac illud, quod Angelus Raphael consuluit Tobiæ, exentera piscem, & tolle fel,* [illegible] *enim est ad visum: sic tu exentera peccatum, ut videre possis ipsius amaritudinem, quo facto expelles ignorantiam, & oculos aperies, & videbis, quanta sit peccati malitia, & feritas.* Inter alia Jeremiæ lamenta, quibus Jerosolymæ (per quam anima Christiani figuratur) deploravit exterminium, unum quoque hoc est: *Et ipsa oppressa est amaritudine:* melius ad propositum nostrum in Hebræo legitur: *Et ipsa sibi est amaritudo.* Anima enim reproba ex proprio motu falso amaritudinem suarum mixti se immergit, quas tum in hac, tum vel maxime in altera vita experietur.

Eccle. 9. 12.
Job. 33. 20.
S. Gregor. l. 2. Mor 17.
Prius dulce amarescit.
Cassiod. l. 2. variar. Epist. 40.
Dion. Carth. opusc. de enormit. peccat. art. 18.
Omne peccatum est mendacium.
D. Chrys. Hom. 4. ad Roman.
Gaudent in peccato suo alii compatiuntur.
Didac. Stell. in c. 2. Luc.
Thren. 1. 4.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Flagella, quibus Deus transgressores castigat, hac sæpe in manibus iniquitatis ipsorum invenit, eaque ex ipsis contexit.

THEMA.

Abscondisti faciem tuam à nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ, Isa. 64. ℣. 7.

Deus nostro flagella nos castigat. 1. QUod si Deus nonnumquam divinæ faciei suæ nobis abscondit serenitatem, nosque iratus punit non miremis, ecce enim tibi genuinam hujus rationem: *Allisisti nos in manu iniquitatis nostræ*, id est, in manibus nostris invenisti virgam, & flagellum, quo à te vapulamur. Dionysius Carthusianus ita exponit: *Graviter afflixisti, & pene in nihilum redegisti nos propter vitia nostra.* Glossa interlinearis ita interpretatur: *Allisisti nos opere, quo vitia nos retinent, sicut manibus.* Hugo Cardinalis ait: *Ex hoc, quod hic dicitur: In manu iniquitatis nostræ, discimus, quod iniquitas manus habet, & omnia peccata, quæ nos strictè tenere desiderant.* Paulo post vero subdit verba illa, quæ in quadam Missæ collecta leguntur: *Nulla noceret adversitas, si nulla dominaretur iniquitas*; Quia igitur manibus nostris culpa patratur, ex iisdemmet culpis flagellum contexitur, quod in pœnam culpæ irrogatur.

Dion. Cart. Interl. Hugo Card.

Psal. 7. ℣. 17. 2. Regius Psalmista in Psalm. 7. ait: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Circa quæ verba S. Augustinus ita scribit: *Justam veniet judicium. Intelligamus, unicuique hominem supplicium fieri de peccato suo, & ejus iniquitatem in pœnam converti. Nec putemus illam tranquillitatem, & ineffabile lumen Dei de se proferre, unde peccata puniantur, sed ipsa peccata sic ordinare, ut quæ fuerunt delectamento homini peccanti, sint instrumenta Domino punienti.* Judas, utpote abominabilissimum impietatis monstrum, jure merebatur, ut pater æternus omnia vindicativæ justitiæ suæ fulmina contra eum evibraret; Etenim licet Pilatus gravissimè peccarit, tam crudelem Christo, Dei Filio, mortem inferendo, de traditore tamen incarnata veritas dicit: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* At vero quisnam ad tam grave ipsius scelus puniendum carnifex ejus fuit? nullus profectò, nisi præterquam ipsemet sibi hoc munus præstitit, quia laqueo se suspendit. Audiamus hujus propriis manibus illatæ mortis à Leone Magno traditum mysterium: Ait enim: *Merito tibi tua pœna commissa est, quia in supplicium tuum nemo te sævior invenire potuit.* Enimvero inter omnes crudelissimos, & immanissimos hujus mundi carnifices, nullus poterat reperiri Juda barbarior & truculentior, utpote qui ion[illegible]tissimum Dei Filium, à quo summis auctus [illegible]at beneficiis, in manus, & potestatem implacabilium persecutorum suorum tradidit crucifigendum, Justum igitur erat, ut qui Christum in manus carnificum consignarat, is in tanti sceleris pœnam sui ipsius carnifex fieret; Idem Sanctissimus Pontifex in alio quodam sermone ait: *Iniquitatem, quam in Sanctorum omnium armaveras caput, in tuum verticem retorsisti, ut quia facinus tuum omnem mensuram ultionis excesserat, te haberet impietas tua judicem, te pateretur tua pœna carnificem.* Salvianus Episcopus Massiliensis in libro quarto *de providentia* in hæc verba scribit: *Cum illa quæ facere à Deo vetamur, admittimus,*

S. Aug. ib.

Joan. 19. 11. Traditionem Christi in se metipsum punivit Judas. S. Leo ser. 16. de Pass.

Salvian.

vetantis jussa calcamus, ac per hoc impie in calamitatibus nostris severitatem divinam accusamus, nos quippe nobis, nos accusandi sumus, nam cum ea, quibus torquemur, admittimus, ipsi tormentorum nostrorum sumus authores. Quid ergo de pœnarum acerbitate querimur? Unusquisque nostrum se punit, & ideo propheticum hoc ad nos dicitur: Ecce omnes vos ignem accenditis, & vires præbuistis flammæ.

l. 4. de provid. Quilibet se punit.

3. Enimvero quia ignis mentionem facere cœpimus, merito quærendum venit, quodnam sit ultimum reprobo præparatum supplicium? Non utique tam ignis, quam sulphur, quod ignis est nutrimentum. S. Gregorius, exponendo textum illum Jobi: *Aspergatur in tabernaculo ejus sulphur*, hanc supplicii hujus reddit rationem, *sulphur enim quid aliud, quam fomentum ignis est? quod tamen sic ignem nutrit, ut fœtorem gravissimum exhalet. Quid itaque in sulphure nisi peccatum carnis accipimus? Quod dum perversis cogitationibus, quasi quibusdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat, & cumsætoris sui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flammeis subsequentibus quasi nutrimenta subministrat, Nam quia per sulphur fœtor carnis accipitur, ipsa sacri eloquii historia testatur, quæ contra Sodomam, ignem, & sulphur pluisse Dominum narrat. Qui cum carnis ejus scelera punire decrevisset, ipsa qualitate ultionis notavit maculam criminis, Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad perversa desideria ex carnis fœtore arserant, dignum fuit, ut simul & igne & sulphure perirent.*

Job. 18. 15. S. Greg. l. 18. Moral. cap. 12. Sulphur designat peccatum carnis.

4. S. Joannes in cap. 2. id, quod in templo à sacerdotibus emendo & vendendo profanato, contigit, his verbis enarrat: *Invenit in templo vendentes oves, & boves, & columbas, & nummularios sedentes, & cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo.* Porro Jansenius *in concordantiis Evangelicis*, pœnæ hujus, ementibus & vendentibus à Christo irrogatæ, observans mysterium, inquit: *Veluti canes è Domo Dei profligans, nam bi funiculis ejici solent.* Cajetanus similiter ita scribit: *Flagello adhibito, tamquam canes nimirum, aut quod Cyrillus ait: Iniquos servos flagitario dignos, ut ostenderet dura hos manere flagella ob profanationem templi Dei.* At vero quisnam Christo ad flagellum hoc contexendum subministravit funiculos? Certum est, id non fecisse Apostolos, alias enim S. Joannes, qui factum hoc refert, eidemque tamquam spectator adstitit, idipsum scripsisset. Multo minus funiculos hosce in loco aliquo vicino pretio comparari fecit quia facer textus clare dicit, ipsummet contexuisse flagellum; *Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis.* Isaias Propheta de Christo prædicit inquiens: *Irascetur, ut faciat opus suum*; Cum enim justitia inseparabile sit Dei attributum, Christus Filius Dei intermittere nequibat, quin se justum quoque esse frequenter ostenderet, verumtamen quia punire, valde alienum est à naturali Christi inclinatione, ideo Isaias ibidem subdit: *Alienum opus ejus, peregrinum est opus ejus ab eo*; Tametsi enim Deus non minus sit justus, quam misericors, attamen pluris facit, & libentius exercet misericordiam; Et ideo in Scriptura dicitur: *Dives in misericordia*, Et Ecclesia in oratione quadam dicit: *Deus, cui proprium est misereri semper & parcere*; Quia vero hæc ita severa se habeant, atque ipsemet Christus semper prædicaverit dicens: *Discite à me, quia mitis sum*: qua igitur ratione de ipso dici poterit, quod ad flagellandum & castigandum delinquentes funiculos secum portaverit? Absit hoc, non enim est verum, quod secum portaverit funiculos, ad

Joan. 2. 14. Christus mercatores ut canes ejecit ex templo. Jansen. Concord. Evang. c. 19. Cajet.

Quis Christo fecit funiculos flagelli.

Isa. 28. 21.

Ibid.

Ephes. 2. 4.

Matt. 11. 29. Non enim habuerat apud se flagellum.

apud se flagellum. *Cajetan.*

ad conficiendum flagellum, qnin potius hosce apud ipsosmet templi profanatores invenit, dicente Cajetano: *De funiculis, quas illic invenit, pecorum venditarum.* Et quidem notandum vero est, S. Joannem in numero plurali dicere, *de funiculis*, ut intelligas, funiculos inventos ibi, ubi erant boves, & ex his coëgisse flagellum. *Omnia in figura contingebant.* Incarnata namque & increata sapientia per hanc actionem insinuare nobis voluit, quod Deus castigare nos volens, in nobismetipsis inveniat flagella, quibuscum nos castiget; Hujusmodi enim flagella sunt peccata nostra, effrænes appetitus nostri, indomitæque nostræ passiones; Unde S. Thomas de Aquino ait: *Facit flagellum de funiculis, quia de peccatis nostris sumit materiam, unde nos puniat.* Nam ut in discursu præcedenti de impio probavimus: *Funibus peccatarum suarum impius constringitur.* De his funiculis, inquit Hugo Cardinalis, *Facit Dominus flagellum, quando peccatori peccata convertit in tormentum.* S. Antonius de Padua in sermone quodam quadragesimali similem fere habet considerationem, dum ait: *Flagella facta de peccata, quia convertit ipsarum peccatum in pœnam, ut fiant graves etiam sibiipsis.* Beda ante omnes alios ad idem propositum ita scripserat: *Funiculi, quibus flagellanda impias de templa expulit, incrementa sunt actionum malarum, de quibus materia damnandi reprobos Judici datur: Hinc enim Isaias dicit: Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis.* Doctrina est Salviani dicentis: *Cum ejus natura sit mens Dei, atque majestas, ut nulla iracundiæ passiane moveatur, tanta tamen in nobis peccatorum exacerbatia est, ut per nos cogatur irasci: Vim, ut ita dixerim, facimus pietati suæ, ac manus quodammodo afferimus misericordiæ suæ; Cumque ejus benignitatis sit, ut velit nobis jugiter parcere, cogitur malis nostris scelera, quæ admittimus, vindicare.* S. Augustinus ex hoc Christi facto, funes aliaque ad castigandos templi profanatores necessaria instrumenta ab ipsismet profanatoribus mutuantis, sequentem deducit moralitatem: *Quia unusquisque peccatis suis cæditur, Dominus male versantes in templo, flagella de resticulis facta exclusit.*

S. Thom. ib. — *Hug. Card.* — *S. Anton. de Pad. ser. in fer. 2. post. 4. Dom. Quadr.* — *Beda.* — *Isaiæ. 5. 18.* — *Salvian. l. 5. de Provid.* — Deus peccatis nostris cogitur ad vindictam. — *S. August. in Psalm. 57.*

5. Regius Propheta de flagellis ab ultrice altissimi justitia impiis immissis disserens, ingeniosa quadam phrasi loquitur dicens: *Pluet super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum... Quoniam justus Dominus, & justitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* Observandum est vero, quod sulphur, & ignem, laqueorum nomine appellet, ad denotandum, quod in hosce laqueos sponte propria, & sine coactione incidamus; Præterea dicit: *spiritus procellarum*, quia castigationes Dei opera sunt peccatorum nostrorum. Quod si terra lamentaretur contra ventos, grandines, impetuosas aquas, tempestates, semina terræ mandata destruentes, & devastantes, cœlum utique excusare se posset dicendo: Ipsammet terram omnium horum malorum fuisse causam, utpote quæ vapores, & exhalationes suas subministravit, quæ in media aeris regione, in ejusmodi maligna & nociva transmutantur meteora. Simili modo si homo aliquis perditæ salutis de sua conquereretur captivitate, processu criminali contra eum instituto, de dispendio, & confiscatione bonorum, de familiæ suæ paupertate, & totali ruina, stulte utiq, faceret, quia eidem veridice dici posset, ipsummet omnium horum malorum sibi fuisse fabrum, eo quod potius vindicativos suos secundare voluerit appetitus, quam legem adimplere Dei præcipientis: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestras.*

Ps 10. v. 7. — *Ibid v. 8.* — Sulphur & ignis sunt laquei. — Tempestates terram vastantes proveniunt ab ipsamet terra. — *Matth. 5. 44.*

6. Guerricus Abbas de carnis vitio tractans, egregie ad propositum nostrum illud ostendit quoddam esse flammarum infernalium nutrimentum, à nobismetipsis subministratum; Ita enim scribit: *Hæc est illa pestis, quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit, ut vegetum sit & robustum, ad libidinem explendam, quæ illi igni inextinguibili materiam semper apponit, & vires ministrat, ut de sua semper habeat, unde sine fine ardeat. De his duobus ignibus luxuriæ, & gehennæ, habemus authoritatem Scripturæ. De igne luxuriæ ait: Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à coquente. Da igne gehennæ ait: Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, hoc est judicii, ut intus ardeant, (sicut clibanus accensus: in conscientia, Dominus in ira sua conturbabit eos dicens: Discedite à me operarii iniquitatis; Et devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera. Sit ergo, fratres summa cura, & studium his, qui in talibus sunt, de talibus evadere & fugere.* S. Joannes in prima Epistola Canonica inquit: *Mundus totus in maligno positus est*, id est, in malo igne, quia, ut ipsemet S. Joannes declarat: *Omne, quod est in mundo, concupiscentia... est, &c. Radix omnium malorum cupiditas;* Hoc igitur igne nostro, Deus justus judex ad nos castigandos, velut æterni supplicii utitur instrumento. *Ecce vos omnes accendentes ignem*, inquit Isaias, *accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis.*

Guerr. Abb. ser. 5. de Purific. — *Osea. 7. 4.* — Peccatum est fomentum ignis infernalis — *Ps. 20. v. 10.* — *Luca. 13. 27.* — *1. Joa. 5. 16.* — *1. Joan. 2. 16.* — *1 Tim. 6. 10.* — *Isai. 50. 11.*

7. Quonam, obsecro, modo Goliath, populi à Deo electi inimicus, & ad ejus anhelans exterminium, sanctumque Dei nomen impudenter blasphemans, vita exutus fuit? Si verum fateri vultis, fatendum vobis erit, lapidem quidem à Davide Pastorculo è funda sua evibratum, vastum illum chalybeum montem prostrasse in terram, nondum tamen mortuum, & ideo Davidem ipsiusmet gigantis armis caput ei amputando, ultimum ei dedisse ictum; Ait enim sacer textus: *Cum gladium non haberet in manu David, cucurrit, & stetit super Philistæum, & tulit gladium ejus & eduxit eum de vagina sua, & interfecit eum, præciditque caput ejus.* Unde Basilius Seleucus ait: *Cum Goliath arma fabricaret, id se in usus Davidis facere, & proprii jugulatoris bajulum, in adversarii habitu, se Davidi venire subsidia, ignorabat.* Enimvero ut hujus aliquod vobis proponam exemplum; Multis frequenter contingit, quod justo Dei ita permittente & ordinante judicio, inter hujus vel illius hominis scriptas chartas caput repertum delicti alicujus, de quo hactenus multifariam inquisitum fuit, nec tamen quidquam de authoritate illius resciri potuit, & proinde talis homo ex propria sua scriptura, cum perpetua familiæ suæ infamia, mortis condemnabitur probrosissimæ? Quot sunt, qui ex frequentatis voluptatibus carnalibus, fastidiosissimas, incurabiles, & lethiferas, contrahunt infirmitates, ut proinde vere dici possit, quod Deus in hujusmodi transgressoribus flagella inveniat, & suppliciorum, quibus puniri merentur, propria instrumenta. *Manus illius*, inquit Job, *reddent ei dolorem suum.* Exemplo sit Adolescens quidam Romanus valde nobilis, opulentus, magnique nominis, in pulcherrimo annorum flore constitutus, rara pulchritudine præditus speciosissimæ cujusdam puellæ, quæ eximii cujusdam Cardinalis soror erat, prædilectus sponsus, cum tempore Bacchanalium, cum magno sanitatis suæ præjudicio larvatus, per vicos, & plateas oberrasset, inflammato capite, adeo contumacem & porosam contraxit distillationem, ut necessario

Goliath periit proprio gladio suo. — *1. Reg. 17. v. 50.* — *Basil. Seleuc. orat. 15.* — Multi puniuntur convicti ex propria sua Scriptura. — *Job. 20. 10.* — Ex propria libidine, ut testatur Historia.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Flagella, quibus Deus transgressores castigat, hæc sæpe in manibus iniquitatis ipsorum invenit, eaque ex ipsis contexit.

THEMA.

Abscondisti faciem tuam à nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. Isa. 64. ℣. 7.

Deus nostro flagella nos castigat. 1. QUod si Deus nonnumquam divinæ faciei suæ nobis abscondit serenitatem, nosque iratus punit non mireris, ecce enim tibi genuinam hujus rationem: *Allisisti nos in manu iniquitatis nostræ*, id est, in manibus nostris invenisti virgam, & flagellum, quo à te vapulamur. Dionysius Carthusianus ita exponit: *Graviter afflixisti, & pene in* *Dion. Cart.* *nihilum redegisti nos propter vitia nostra.* Glossa interlinearis ita interpretatur: *Allisisti nos opere, quo* *Interl.* *Hugo Card.* *vitia nos retinent, sicut manibus.* Hugo Cardinalis ait: *Ex hoc, quod hic dicitur: In manu iniquitatis nostræ, discimus, quod iniquitas manus habet, & omnia peccata, quæ nos strictos tenere desiderant.* Paulo post vero subdit verba illa, quæ in quadam Missæ collecta leguntur: *Nulla noceret adversitas, si nulla dominaretur iniquitas:* Quia igitur manibus nostris culpa patratur, ex iisdemmet culpis flagellum contexitur, quod in pœnam culpæ irrogatur.

Psal. 7. v. 17. 2. Regius Psalmista in Psalm. 7. ait: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Circa quæ verba S. Augustinus ita *S. Aug. ib.* scribit: *Justum veniet judicium. Intelligamus, unicuique homini supplicium fieri de peccato suo, & ejus iniquitatem in pœnam converti. Nec putemus illam tranquillitatem, & ineffabile lumen Dei de se proferre, unde peccata puniantur, sed ipsa peccata sic ordinare, ut quæ fuerunt delectamento homini peccanti, sint instrumenta Domino punienti.* Judas, utpote abominabilissimum impietatis monstrum, jure merebatur, ut pater æternus omnia vindicativæ justitiæ suæ fulmina contra eum evibraret; Etenim licet Pilatus gravissime peccarit, tam crudelem Christo, Dei Filio, mortem inferendo, de traditore tamen incarnata veritas dicit: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* At *Joan. 19. 11.* vero quisnam ad tam grave ipsius scelus puniendum carnifex ejus fuit? nullus profecto, nisi præterquam *Traditionem Christi in semetipsum punivit Judas.* ipsemet sibi hoc munus præstitit, quia laqueo se suspendit. Audiamus hujus propriis manibus illatæ mortis à Leone Magno traditum mysterium: Ait enim: *Merito tibi tua pœna commissa est, quia in sup-* *S. Leo ser. 16. de Pass.* *plicium tuum nemo te savior invenire potuit.* Enimvero inter omnes crudelissimos, & immanissimos hujus mundi carnifices, nullus poterat reperiri Juda barbarior & truculentior, utpote qui inn[illegible]tissimum Dei Filium, à quo summis auctus f[illegible]rat beneficiis, in manus, & potestatem implacabilium persecutorum suorum tradidit crucifigendum, Justum igitur erat, ut qui Christum in manus carnificum consignarat, is in tanti sceleris pœnam sui ipsius carnifex fieret; Idem sanctissimus Pontifex in alio quodam sermone ait: *Iniquitatem, quam in Sanctorum omnium armaveras caput, in tuum verticem retorsisti, ut quia facinus tuum omnem mensuram ultionis excesserat, te haberet impietas tua judicem, te pateretur tua pœna carnificem.* Salvianus Episcopus Massiliensis in libro quarto *de providentia* in hæc verba *Salvian.* scribit: *Cum illa quæ facere à Deo vetamur, admittimus, vetantia jussa calcamus, ac per hoc impie in calamitati-* *l. 4. de provid.* *bus nostris severitatem divinam accusamus, nos quippe* *Quilibet se punit.* *nobis. nos accusandi sumus, nam cum ea, quibus torqueamur, admittimus, ipsi tormentorum nostrorum sumus authores. Quid ergo de pœnarum acerbitati querimur? Unusquisque nostrum se punit, & ideo propheticum hoc ad nos dicitur: Ecce omnes vos ignem accenditis, & vires præbuistis flammæ.*

3. Enimvero quia ignis mentionem facere cœpimus, merito quærendum venit, quodnam sit ultimum reprobo præparatum supplicium? Non utique tam ignis, quam sulphur, quod ignis est nutrimentum. S. Gregorius, exponendo textum illum Jobi: *Aspergatur in tabernaculo ejus sulphur*, hanc *Job. 18. 15.* *S. Greg. l. 18. Moral. cap. 12.* supplicii hujus reddit rationem, *sulphur enim quid aliud, quam fomentum ignis est? quod tamen sic ignem nutrit, ut fœtorem gravissimum exhalet. Quid itaque in sulphure nisi peccatum carnis accipimus? Quod dum* *Sulphur designat peccatum carnis.* *perversis cogitationibus, quasi quibusdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat, & cum fœtoris sui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flammis subsequentibus quasi nutrimenta subministrat. Nam quia per sulphur fœtor carnis accipitur, ipsa sacri eloquii historia testatur, quæ contra Sodomam, ignem, & sulphur pluisse Dominum narrat. Qui cum carnis ejus scelera punire decrevisset, ipsa qualitate ultionis notavit maculam criminis. Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad perversa desideria ex carnis fœtore arserant, dignum fuit, ut simul & igne & sulphure perirent.*

4. S. Joannes in cap. 2. id, quod in templo à sacerdotibus emendo & vendendo profanato, contigit, his verbis enarrat: *Invenit in templo venden-* *Joan 2. 14.* *tes oves, & boves, & columbas, & nummularios sedentes,* *Christus mercatores ut canes ejecit ex templo.* *& cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo.* Porro Jansenius *in concordantiis Evangelicis*, pœnæ hujus, ementibus & vendentibus à Christo irrogatæ, observans mysterium, inquit: *Veluti canes è* *Jansen. Concord. Evang. c. 19.* *Domo Dei profligans, nam hi funiculis ejici solent.* Ca- *Cajet.* jetanus similiter ita scribit: *Flagello adhibito, tanquam canes nimirum, aut quod Cyrillus ait: Iniquos servos fustuario dignos, ut ostenderet dura hos manere flagella ob profanationem templi Dei.* At vero quisnam Christo ad flagellum hoc contexendum subministravit funiculos? Certum est, id non fecisse Apostolos, *Quis Christo fecit funiculos flagelli.* alias enim S. Joannes, qui factum hoc refert, eidemque tamquam spectator adstitit, idipsum scripsisset. Multo minus funiculos hosce in loco aliquo vicino pretio comparari fecit quia sacer textus clare dicit, ipsummet contexuisse flagellum; *Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis.* Isaias Propheta de Christo prædicit inquiens: *Irascetur, ut faciat opus suum;* Cum *Isa. 28. 21.* enim justitia inseparabile sit Dei attributum, Christus Filius Dei intermittere nequibat, quin se justum quoque esse frequenter ostenderet, verumtamen quia punire, valde alienum est à naturali Christi inclinatione, ideo Isaias ibidem subdit: *Alienum opus* *Ibid.* *ejus, peregrinum est opus ejus ab eo;* Tametsi enim Deus non minus sit justus, quam misericors, attamen pluris facit, & libentius exercet misericordiam; Et ideo in Scriptura dicitur: *Dives in mise-* *Ephes. 2. v. 4.* *ricordia*, Et Ecclesia in oratione quadam dicit: *Deus, cui proprium est misereri semper & parcere;* Quia vero hæc ita revera se habeant, atque ipsemet Christus semper prædicaverit dicens: *Discite à me,* *Matt. 11. v. 29.* *quia mitis sum:* qua igitur ratione de ipso dici poterit, quod ad flagellandum & castigandum delinquentes funiculos secum portaverit? Absit hoc, non *Non enim habuerat apud se flagellum.* enim est verum, quod secum portaverit funiculos, ad

ad conficiendum flagellum, quin potius hosce apud ipsosmet templi profanatores invenit, dicente Cajetano: *De funiculis, quos illic invenit, pecorum venditorum*. Et quidem notandum vero est, S. Joannem in numero plurali dicere, *de funiculis*, ut intelligas, funiculos inventos ibi, ubi erant boves, & ex his coëgisse flagellum. *Omnia in figura contingebant.* Incarnata namque & increata sapientia per hanc actionem insinuare nobis voluit, quod Deus castigare nos volens, in nobismetipsis inveniat flagella, quibuscum nos castiget; Hujusmodi enim flagella sunt peccata nostra, effrænes appetitus nostri, indomitæque nostræ passiones; Unde S. Thomas de Aquino ait: *Facit flagellum de funiculis, quia de peccatis nostris sumit materiam, unde nos puniat.* Nam ut in discursu præcedenti de impio probavimus: *Funibus peccatorum suorum impius constringitur.* De his funiculis, inquit Hugo Cardinalis, *Facit Dominus flagellum, quando peccatori peccata convertit in tormentum.* S. Antonius de Padua in sermone quodam quadragesimali similem fere habet considerationem, dum ait: *Flagello facto de peccato, quia convertit ipsorum peccatum in pœnam, ut fiant graves etiam sibiipsis.* Beda ante omnes alios ad idem propositum ita scripserat: *Funiculi, quibus flagellando impios de templo expulit, incrementa sunt actionum malarum, de quibus materia damnandi reprobos Judici datur: Hinc enim Isaias dicit: Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis.* Doctrina est Salviani dicentis: *Cum ejus natura sit meus Dei, atque majestas, ut nulla iracundiæ passione moveatur, tanta tamen in nobis peccatorum exacerbatio est, ut per nos cogatur irasci: Vim, ut ita dixerim, facimus pietati suæ, ac manus quodammodo afferimus misericordiæ suæ; Cumque ejus benignitatis sit, ut velit nobis jugiter parcere, cogitur malis nostris scelera, quæ admittimus, vindicare.* S. Augustinus ex hoc Christi facto, funes aliaque ad castigandos templi profanatores necessaria instrumenta ab ipsismet profanatoribus mutuantis, sequentem deducit moralitatem: *Quia unusquisque peccatis suis cæditur, Dominus male versantes in templo, flagello de resticulis facto exclusit.*

[Margin: apud se flagellum. / Cajetan. / S. Thom. ib. / Hug. Card. / S. Anton. de Pad. ser. in fer. 2. post 4. Dom. Quadr. / Beda. / Isaia. 5. 18. / Salvian. l. 5. de Provid. / Deus peccatis nostris cogitur ad vindictam. / S. August. in Psalm. 57.]

5. Regius Propheta de flagellis ab ultrice altissimi justitia impiis immissis disserens, ingeniosa quadam phrasi loquitur dicens: *Pluet super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum... Quoniam justus Dominus, & justitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* Observandum est vero, quod sulphur, & ignem, laqueorum nomine appellet, ad denotandum, quod in hosce laqueos sponte propria, & sine coactione incidamus; Præterea dicit: *spiritus procellarum*, quia castigationes Dei opera sunt peccatorum nostrorum. Quod si terra lamentaretur contra ventos, grandines, impetuosas aquas, tempestates, semina terræ mandata destruentes, & devastantes, cœlum utique excusare se posset dicendo: Ipsammet terram omnium horum malorum fuisse causam, utpote quæ vapores, & exhalationes suas subministravit, quæ in media aeris regione, in ejusmodi maligna & nociva transmutantur meteora. Simili modo si homo aliquis perditæ salutis de sua conquereretur captivitate, processu criminali contra eum instituto, de dispendio, & confiscatione bonorum, de familiæ suæ paupertate, & totali ruina, stulte utiq; faceret, quia eidem veridice dici posset, ipsummet omnium horum malorum sibi fuisse fabrum, eo quod potius vindicativos suos secundare voluerit appetitus, quam legem adimplere Dei præcipientis: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

[Margin: Ps. 10. v. 7. / Ibid. v. 8. / Sulphur & ignis sunt laquei. / Tempestates terram vastantes proveniunt ab ipsamet terra. / Matth. 5. 44.]

6. Goerricus Abbas de carnis vitio tractans, egregie ad propositum nostrum illud ostendit quoddam esse flammarum infernalium nutrimentum, à nobismetipsis subministratum; Ita enim scribit: *Hæc est illa pestis, quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit, ut vegetum sit & robustum, ad libidinem explendam, quæ illi igni inextinguibili materiam semper apponit, & vires ministrat, ut de suo semper habeat, unde sine fine ardeat. De his duobus ignibus luxuria, & gehenna, habemus authoritatem Scripturæ. De igne luxuriæ ait: Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à coquente. De igne gehennæ ait: Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, hoc est judicii, ut intus ardeant, (sicut clibanus accensus: in conscientia, Dominus in ira sua conturbabit eos dicens: Discedite à me operarii iniquitatis; Et devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera. Sit ergo, fratres summa cura, & studium his, qui in talibus sunt, de talibus evadere & fugere.* S. Joannes in prima Epistola Canonica inquit: *Mundus totus in maligno positus est*, id est, in malo igne, quia ut ipsemet S. Joannes declarat: *Omne, quod est in mundo, concupiscentia... est, &c. Radix omnium malorum cupiditas;* Hoc igitur igne nostro, Deus justus judex ad nos castigandos, velut æterni supplicii utitur instrumento. *Ecce vos omnes accendentes ignem*, inquit Isaias, *accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis.*

[Margin: Guerr. Abb. ser. 5. de Purific. / Osea. 7. 4. / Peccatum est fomentum ignis infernalis / Ps. 20. v. 10. / Luca. 13. 27. / 1. Joa. 5. 16. / 1. Joan. 2. 16. / 1 Tim. 6. 10. / Isai. 50. 11.]

7. Quonam, obsecro, modo Goliath, populi à Deo electi inimicus, & ad ejus anhelans exterminium, sanctumque Dei nomen impudenter blasphemans, vita exutus fuit? Si verum fateri vultis, fatendum vobis erit, lapidem quidem à Davide Pastorculo è funda sua evibratum, vastum illum chalybeum montem prostrasse in terram, nondum tamen mortuum, & ideo Davidem ipsiusmet gigantis armis caput ei amputando, ultimum ei dedisse ictum; Ait enim sacer textus: *Cum gladium non haberet in manu David, cucurrit, & stetit super Philistæum, & tulit gladium ejus & eduxit eum de vagina sua, & interfecit eum, præciditque caput ejus.* Unde Basilius Seleucus ait: *Cum Goliath arma fabricaret, id se in usus Davidis facere, & proprii jugulatoris bajulum, in adversarii habitu, se Davidi venire subsidio, ignorabat.* Enimvero ut hujus aliquod vobis proponam exemplum; Multis frequenter contingit, quod justo Dei ita permittente & ordinante judicio, inter hujus vel illius hominis scriptas chartas caput reperiatur delicti alicujus, de quo hactenus multifariam inquisitum fuit, nec tamen quidquam de authoritate illius resciri potuit, & proinde talis homo ex propria sua scriptura, cum perpetua familiæ suæ infamia, mortis condemnabitur probrosissimæ? Quot sunt, qui ex frequentatis voluptatibus carnalibus, fastidiosissimas, incurabiles, & lethiferas, contrahunt infirmitates, ut proinde vere dici possit, quod Deus in hujusmodi transgressoribus flagella inveniat, & suppliciorum, quibus puniri merentur, propria instrumenta. *Manus illius*, inquit Job, *reddent ei dolorem suum.* Exemplo sit Adolescens quidam Romanus valde nobilis, opulentus, magnique nominis, in pulcherrimo annorum flore constitutus, rara pulchritudine præditus speciosissimæ cujusdam puellæ, quæ eximii cujusdam Cardinalis soror erat, prædilectus sponsus, cum tempore Bacchanalium, cum magno sanitatis suæ præjudicio larvatus, per vicos, & plateas oberrasset, inflammato capite, adeo contumacem & perniciosam contraxit distillationem, ut necessario

[Margin: Goliath periit proprio gladio suo. / 1. Reg. 17. v. 50. / Basil. Seleuc. orat. 15. / Multi puniuntur convicti ex propria sua Scriptura. / Job. 20. 10. / Ex propria libidine, ut testatur Historia.]

lario multis mensibus, pœnosissimis Medicorum curis, quarum continuo tormento oculorum lumen totaliter quasi amiserat, subjacere, acerbissimosque sustinere dolores debuerit; *Manus illius reddiderunt ei dolorem suum.*

8. Quis adeo duri cordis erit, qui ad intimam non moveatur cordis compassionem, quando legerit caput decimum sextum libri Judicum, in quo vindicta, quam Philistæi de Samsone sumpserunt, describitur; Et quidem sacer textus ait: *Quem cum apprehendissent Philistiim, statim eruerunt oculos ejus.*

Judic. 16. 21.

Philistæi primitus eruerunt oculos Samsoni.

Mira profecto Samsonem torquendi ratio, quis enim non credidisset, quod primum supplicium, quod de Samsone, post perpessam tam numerosam Philistæorum stragem, sumpturi erant, hoc futurum esset, ut scilicet strictum pugionem cordi ejus infigerent, & mori cogerent? Verumtamen aliud erat eorum consilium, quia *statim eruerunt oculos ejus;*

ibid.

Et tamen nemo est, qui nesciat, quod sicut serpens, quamdiu vivit, ab omnibus timetur, ita quoque Samson etiam cæcus, illis formidabilis esse debebat; Numquid igitur alia excogitare nequibant tormenta, per quæ suum in eum evomere furorem potuissent? Sed respondetur, ipsum quidem variis potuisse torqueri modis, verumtamen divinam justitiam omnino voluisse, ut Propheticum illud in eo adimpleretur oraculum: *Allisit eum in manu iniquitatis suæ.*

Isaia. 64. 7.

Quia oculi erant principium peccati cum Dalila.

Etenim origo omnium malorum suorum hæc unica fuit, quod scilicet prævaricatus fuerit Legem divinam, quæ populo Dei electo, cum mulieribus alienigenis, & gentilibus sese desponsare interdicebat; Licet enim Samson à suis fuisse parentibus acriter ob hoc, quod meditabatur connubium, reprehensus, ipse tamen ab effreni appetitu suo instigatus, omnino cum infami illa Dalila conjugium inire, etiam invitis parentibus, decreverat. *Descendit Samson Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philistiim, ascendit, & nuntiavit patri suo, & matri suæ dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philisthinorum, quam quæso ut mihi accipiatis uxorem: Cui dixerunt pater, & mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philistiim, qui incircumcisi sunt?*

Judic. 14. 1.

Judic. 14. 2.

Ibid. v. 3.

Verum observandum est, quod Samson parentibus suis respondit, (hoc enim proposito nostro multum deservit:) *Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis.*

Ibid.

Ratio cur Samson peteret Dalilam uxorem.

Oculi igitur Samsonis, ejus fuerunt seductores, has ei infaustas cum muliere traditrice, dolosa, & lasciva moliere, ineundas nuptias persuaserunt. Ac proinde Deus illos castigare volens, eos ab inimicis erui permisit, absque eo, quod ulla alia pars corporis in eo mutilaretur: *Statim eruerunt oculos ejus:* justum enim erat, ut qui commiserant culpam, luerent quoque & pœnam. *Oculi illius reddiderunt ei dolorem suum.*

Judic. 16. 21.

Quotidiana nos docet experientia, multos perditæ salutis homines, post relaxatas sensibus habenas, in varia incidere præcipitia, per quæ vulnera sibi lethalia, & funestas mortes accersunt, suosque tenebris infernalibus occludere oculos, luci deinceps in sempiternum non aperiendos; & quidem si omnium horum malorum attente examinaverimus originem, inveniemus, hanc præcipue subministratam fuisse per oculos, quos nimium habuere apertos, quibusque nullam prorsus adhibuerunt custodiam.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Peccatum mortale occultari nequit, sed tum à Deo, tum à propria mala conscientia manifestatur.

THEMA.

Lucerna impiorum peccatum, Proverb. 21. ℣. 4.

1. Unum ex majoribus incentivis, quibus homo perditæ salutis ad relaxandas inordinatis appetitibus suis habenas urgetur, est illud, quod ex ore impiorum refert Ecclesiasticus; Dum enim impius ad peccandum se accingit, dicit intra seipsum: *Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me; Quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur altissimus.*

Eccle. 23. 26.

Erat impius se posse latere.

At vero quantopere in hoc decipiatur impius, idem Sapiens in propositi thematis verbis præclare indicat, quia sicut lucerna profligat obscuritatem, & tenebras noctis, illudque, quod in terra illa caligine abscondebatur, manifestat; ita quoque peccatum hujus est naturæ, ut licet in secreto, & in abscondito commissum fuerit, nihilominus paulatim detegatur, & in notitiam deveniat singulorum, quia, *lucerna impiorum peccatum.* Apostolus ad Corinthios in hæc verba de Deo scribit: *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium,* illas namque cogitationes, quæ in intimis & reconditissimis cordium nostrorum ecluduntur penetralibus, Deus tandem revelabit. Unde sceleratus non potest ad hoc confugere asylum, ut scilicet sperare possit, quod peccatum suum à nullo umquam homine cognoscetur, quia *Deus illuminabit, manifestabit, &c.*

1. Cor. 4. v. 5.

Quia Deus omnia manifestavit.

Nam ut S. Bernardus ait: *Est turpium pœna Deus, lux est enim; Et quid tam invisum obscænis flagitiosisque mentibus? profecto omnis, qui male agit, odit lucem.* Sed dico; Numquid non *poterunt declinare? minime; lucet ubique, etsi non omnibus. Denique in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehendunt. Videt tenebras lux, cui hoc est videre, quod lucere, sed vicissim à tenebris ipsa non videtur, quia tenebræ eam non comprehendunt.*

S. Bern. l. 1. de consid. c. 12.

2. Ecclesiasticus eos, qui sibi persuadent, quod in densis tenebris commissa peccata celari possint, ad meliorem volens reducere mentem, inquit; *Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius. Et non cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes.*

Eccl. 23. 27. & 28.

Oculi Dei sunt lucidiores Sole.

Notatu digna est prærogativa illa, quam Sapiens Dei oculis attribuit, dum illos Sole lucidiores esse asserit, Sol enim, licet per influxuum suorum efficaciam in reconditissimis terræ visceribus pretiosissima argenti & auri generet mineralia, montium tamen cavernas, speluncas, secretissima latibula, & concavitates nequaquam illuminat; Non sic oculi Dei, qui eousque pertingunt, ut profundissimas & secretissimas hominum illustrare queant cogitationes, *Illuminant abscondita tenebrarum, & manifestant consilia cordium; Scrutantur Jerusalem in lucernis.*

1. Cor. 4. v. 5.

Soph. 1. 12.

Et vero licet horum verborum Sophoniæ sensus litteralis, ad obsidionem Jerosolymitanam, sub Tito factam, alludat, quando Hebræi in cavernis, speluncis, aliisque subterraneis locis occultati, lucernarum adminiculo investigabantur: in sensu tamen spirituali intelliguntur, de manifestatione, quam Deus in mystica Jerosolyma animæ nostræ facturus est, dum desideria, cogitationes, & secretissimas imaginationes, in omnium deducet publicam notitiam.

Mystica Jerosolyma totaliter lustrabitur.

3. S. Anselmus sequentia S. Pauli ad Romanos *Rom. 2. 15.* verba: *Inter se invicem cogitationibus accusantibus &c.* *S. Anselm.* ita exponit: *Ita vel accusabunt, vel defendent nos cogitationes nostræ, non utique illæ, quæ tunc erunt, sed istæ, quæ nunc sunt in nobis; Cum enim sive bona, sive mala cogitamus, velut in cera, sic in corde nostro, tam bonarum, quam malarum cogitationum notæ quædam & signacula relinquuntur, quæ in occulto nunc pectoris posita, revelabuntur ab eo, qui solus potest occulta hominis scire.* Cœlestis Magister noster cum Nicodemo Principe Synagogæ, die quadam discur- *Joan. 3. v. 19.* rens eidem dixit: *Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, erant enim eorum mala opera; Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* *Qui male agit, odit lucem.* S. Propheta Job *Job 24. 15.* de adultero differens inquit: *Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus, & operiet vultum suum, Perfodit in tenebris domos, sicut* *Ibid. v. 16.* *Ibid. v. 17.* *in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem; Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, & sic in tenebris quasi in luce ambulant;* At vero quam turpiter hi, qui tales sunt, hallucinantur, siquidem *oculi Domini multò plus lucidiores sunt super Solem;* Et ideo Deus etiam sub obscurissima noctis caligine eosdem manifestat, quia *illuminabit abscondita tenebrarum.*

Ose. 13. 12. 4. Apud Oseam dicitur; *Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus, dolores parturientis venient ei.* Quibus verbis tam apta insinua- *Occulte corrupta proditur vagitibus infantia.* tur ad propositum nostrum similitudo, ut aptior fere dari non possit; licet enim adultera furtivè, & in abscondito corporis sui aliis permiscerit usuram, illudque adulterium ad tempus aliquod abscondere possit, postquam tamen concepit, inde nascituus infans iniquitatem suo tempore suis propalabit vagitibus, & ejulatibus. Unde Roper- *Rup. Abb. l. 6 in Ose.* tus Abbas ait: *Sicut mulier conceptum suum ad tempus quidem dissimulare potest, sed tandem parturienda, doloribus attestantibus, occulta prodit; sic quisquis ejusmodi est, peccatum suum utcumque dissimulare ad tempus, & abscondere potest, sed in tempore sua cuncta cordis ejus occulta cum dolore manifestabuntur, juxta illud; Nihil apertum, quod non reveletur, neque occultum, quod non sciatur:* Quodnam, obsecro, primum ab humana mali- *Putabat Cain fratricidium suum latere.* tia post peccatum originale commissum fuit delictum? Nimirum detestabile à Caino patratum fratricidium; Credebat hic infelix, neminem in hujus delicti venturum esse notitiam, ac proinde *Gen. 4. v. 9.* negative Deo respondit: *Numquid custos fratris mei sum ego?* At vero quia Deus illud manifestavit, sanguisque Abeli innocens in cœlum usque vociferatus fuit, infelix hic fratricida sibi dici audivit; *Si male egeris, statim in foribus peccatum aderit.* In cujus sententiæ ultimis verbis mystica quædam phrasis, & similitudo minime spernenda, observari meretur; Sæpe enim latro sub noctis tenebris ad deprædandam hanc vel illam domum ingredi vellet, at vero canis, qui portæ domus habet custodiam, latrando & mordendo illum manifestat. *Conscientia est canis latrans.* Idem quoque peccato accidit; ex quo enim animam thesauris cœlestibus, bonorumque operum meritis despoliare intendit, abscondite quidem latere vellet, at vero canis, id est, remorsus conscientiæ, illud prodit & manifestum facit. Unde & Seneca, solo naturali lumine illustratus, in Epi- *Senec. Epist. 97.* stola quadam ita scribit: *Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. Quare? Quia infixa nobis ejus rei aversatio est, quam natura damnavit. Ideo numquam fides latendo fit etiam latentibus latens, quia coarguit illos conscientia, & ipsos sibi ostendit. Male de nobis actum erat, quod multa scelera legem, & judicem effugiunt, & scripta supplicia, nisi illa naturalia gravia, de præsentibus solverentur, & in locum patientiæ timor cederet.* S. Cyrillus Jerosolymitanus ad motivum se reflectens, ob quod nonnulli idololatræ cœlestia non dubitarint adorare luminaria, sequentem statuit ingeniosam ponderationem: *Quare quidam adorarint Solem ut Deum.* *S. Cyrill. Jerosol. catech. 4.* *Ab uno Deo multi diversis modis aberrarunt, quidam namque Solem Deum fecerunt, ut occidente Sole nocturno tempore sine Deo permanerent; Alii Lunam, ut de die Deum non haberent.* Hi igitur, non solum à propria remordebantur conscientia, verum etiam timebant, ne Dii, quos adorabant, velut oculati testes scelerum suorum, licet in secreto commissorum, fierent propalatores.

5. Enimvero unica causa, ob quam ex omni parte mundi, innumeræ redundant peccatorum malitiæ, est, quia homines Deum, qui illuminabit abscondita, sibi præsentem esse minime considerant; unde apud Ezechiëlem dicitur: *Iniquitas domus Israel, & Juda, magna nimis valde, & repleta est terra sanguinibus, & civitas repleta est aversione* *Ezech. 9. v. 9.* *Liberius peccant, qui Deum non considerant.* Causa autem, ob quam iniquitas tantopere multiplicata fuerit, sequentibus verbis insinuatur: *Dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.* *Ibid.* Ad summam quoque pertigerant temeritatem impii illi, de quibus Psalm. 72. dicitur: *Et dixerunt, quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?* *Psal. 72. v. 11.* Quorum uni S. Job in hæc verba improperat: *An non cogitas, quod Deus excelsior cœlo sit, & super stellarum verticem sublimetur? Et dicis, quid enim novit Deus? Quasi per caliginem judicat; Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat;* *Job. 22. 12.* *Ibid. v. 13.* *Ibid. v. 14.* Nimirum facile id sibi impius persuadet, quod verum esse optaret; Si enim penes illum staret, utique ubiquitatis attributum, quod in eo consistit, quod Deus in omni loco, omni tempore, semper & necessario præsens existat, Deo eriperet, & denegaret, ac proinde sanctus Bernardus dicebat; *Ibi pecca, ubi Deus non est;* *Vellent impii Deum non esse omniscium.* Verumtamen vel ipsis invitis verissimum est, quod *oculi ejus lucidiores sunt super Solem,* quodque *Deus illuminat abscondita, & manifestat consilia:* *Eccli. 23. 28.* *1. Cor. 4. 5.* David pœnitens, suamque culpam agnoscens dicebat; *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci;* *Ps. 50. v. 6.* Quia adulterium, cum Bethsabea commissum, omni cum industria occultare satagebat, ne, quam sibi comparaverat, bonam famam, & existimationem, perderet, aut populum scandalizaret; unde Uriam instigavit, ut cum Bethsabea conjuge sua concumberet, hocque modo peccatum suum occultaret. Sed *David peccatum suum occultabat, & Deus manifestabat.* Deus illud non solum coram Israël, verum & omnibus futuris sæculis, ad finem usque mundi, manifestavit, disponendo, ut adulterium & homicidium illius à veridico Spiritus sancti calamo in annalibus æternitatis ad perpetuam memoriam descriptum legeretur à cunctis.

6. *Illuminabit abscondita.* Saül expressum à Domino præceptum acceperat occidendi in ore gladii omnes Amalecitas, & conflagrandi quævis obvia, cuncta quoque interficiendi ipsorum animalia, ipse vero divinum transgressus præceptum, multa animalia sibi reservarat, idque sub colorato religionis titulo, ne scilicet sibi deessent victimæ, quas in sacrificium Deo immolare decreverat. *Palliatio Saulis detegitur.* Cumque Propheta Samuël supervenisset, Saül eumdem convenit dicens: *Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini:* *1. Reg. 15. 13.* *Dixitque ei Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, &* *Ibid. v. 14.*

armentorum quam ego audio? Ecce qualiter Deus transgressionem, quam Saül coram Samuële Propheta abscondere conabatur, eidem Samuëli palam fecerit, per clamores animalium, quos unumquodque juxta speciem suam edebat. Acham in invasione urbis Jericho, contra expressum Dei præceptum, aliqua sibi rapuerat spolia, eaque subtus terram modo adeo secreto defodit & occultavit, ut ex toto exercitu ejus ne unus quidem idipsum advertere potuerit; at vero Deus illud summa cum Achami infamia, & damno illud manifestavit, siquidem ad eum accusandum, lingua auri illius, quod rapuerat, non obstante, quod alias proprium ei sit, vix aliquem edere sonum, nequaquam muta, sed valde loquax fuit. Fratres Joseph Jacob patri suo venditionem fratris sui omni studio occultarunt, eique persuaserunt dicentes: *Fera pessima devoravit filium tuum*: & tamen Deus suo tempore crudele hoc facinus coram toto mundo manifestavit. Moyses cum in aula Pharaonis moraretur, videns Ægyptium quemdam indignis modis quemdam suæ progeniei consortem tractantem, zelo armatus, necem ei mox intulit, ejusque cadaver subito, subtus terram, magna cum cautela, abscondit (dicente sacra Scriptura: *Cumque circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse vidisset*:) nihilominus cum die sequenti duo Judæi manus inter se conseruissent, ipseque unum ab alio sequestrare niteretur, unus eorum homicidium circa Ægyptium pridie à Moyse patratum eidem objecit: Unde occasionem sumpsit, ne videlicet in vindices Pharaonis manus incideret, Ægyptum deserendi, terramque Madiam abeundi. *Nihil enim est opertum, quod non revelabitur, & occultum, quod non scietur.* Duo illi seniores, qui castam accusarant Susannam, impostoram ejus honestati inustam, tanto cum artificio machinati fuerant, ut omnibus, ipsam adulteram esse, firmiter persuaserint, cumque populus de facto in procinctu staret, ut ex horum seniorum jussu illam lapidarent, eique præter honestatis & pudicitiæ jacturam bonam quoque famam & vitam eriperent, Deus spiritum Danielis adolescentis suscitavit, qui multitudinem contra Susannam furibundam contineret, efficeretque ut vel mutæ, & insensatæ arbores, ad amborum senum convincendam calumniam loquerentur, contraque illos, testimonium perhiberent; Unde quemadmodum Christus ad aliud licet propositum dixit: *Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt*: ita hic contrarium accidit, lapidibus enim, quibus ad eam lapidandam manus obarmaverant, tacentibus, arbores illæ os suum aperientes, manifestarunt calumniam, & sceleris à senioribus machinati enormitatem. Herodes incestum suum publice à Joanne Baptista in concione perstringi audiens, ne scelus magis divulgaretur, eum misit in carcerem, ac tandem decollari jussit; at vero quid demum factum est? *Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant*, inquit Psalmista de impiis; conatus enim Herodis omnino contrarium sortitus est effectum; Nam ut D. Chrysologus ait: *Joannes orbi notus, fama virtutis cognitus, celebratissimus sanctitate, dum trahit ad se inquisitores injuriæ, facit, ut suus cunctis innotescat incestus, agitque, ut te habeat confusio publica.*

Jos. 7. v. 21. — Item spolium Acham. — Tertio venditio Joseph. Gen. 37. 33. — Exod. 2. 12. Quarto homicidium Moysis. — Matt. 10. 26. — Dan 13. Quinto senatorum adulterium Seniorum Judicum. — Luc. 19. 40. — Psal 10. 2. — D. Chrysol. serm. 127.

7. *Lucerna impiorum peccatum.* Et vero posito etiam casu, quod peccatum nostrum omnino celaretur hominibus, nihilominus per continuum & indesinentem remorsum conscientiæ, jugiter manifestaretur nobis ipsis. Unde Seneca in Epistola quadam ita scribit: *Tunc felicem te esse judica, cum poteris in publico vivere, cum te parietes tui tegent, non abscondent, quos plerumque circumdatos nobis judicamus, non ut tutius vivamus, sed ut peccemus occultius? Rem dicam, ex qua mores æstimes nostros, vix quemquam invenies, qui possit aperto ostio vivere. Janitores conscientia nostra, non superbia apposuit. Sic vivimus, ut deprehendi, sit subito aspici. Quid autem prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? Bona conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxia, atque solicita est. Si honesta sunt, quæ facis, omnes sciant; si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias, (O te miserum, si contemnis hunc testem.)* Reperiuntur nonnulli, qui latratum quidem canis malæ conscientiæ intra se reprimere & compescere student, sed frustra. Jonas à vanitate extimulatus, contra Dei præcepta recalcitrabat, timens, ne tamquam falsus Propheta deinceps haberetur cum enim probe sciret, quam sit immensa divina misericordia, facile eamdem placandam fore prævidebat, mox scilicet ut Ninive aggrederetur pœnitentiam, ideoque vaticinii sui minime adimplendum fore effectum, suamque inde consequenter diminuendam esse fidem, ac proinde totus afflictus extra civitatem se recipit. Dicente sacro textu; *Et egressus est Jonas de civitate, & sedit contra orientem civitatis, & fecit sibimet umbraculum ibi, & sedebat subter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati. Et præparavit Dominus Deus hederam, & ascendit super caput Jonæ, ut esset umbra super caput ejus, & protegeret eum; laboraverat enim, & lætatus est Jonas super hederam, lætitia magna, Et paravit Deus vermem ascensu diluculi, in crastinum, & percussit hederam, & exaruit. Et cum ortus fuisset Sol, præcepit Dominus vento calido & urenti, & percussit Sol super caput Jonæ, & æstuabat, At vero omnia autem hæc in figura contingebant illis* Multi quippe sunt, qui intimum malæ conscientiæ remorsum interius ipsos excruciantem, per hortorum, viridationum, venationum, piscationum, conviviorum, ludorum delicias, aliarumque similium delectabilium recreationum exercitium mitigare contendunt, sed frustra, & sine fructu, quia vermis illius voracitas, omnem arrodit, & consumit gaudiorum externorum vigorem, pœnamque culpæ correspondentem nobis etiam invitis manifestat. Septuaginta legunt, *cucurbita*, ac proinde Theophylactus super illa verba: *Mandavit Dominus Deus cucurbita &c.* ita scribit: *Umbra cucurbitæ, hoc est, gloria hujus mundi (siquidem omnis gloria hominis sicut flos fœni:) refrigerare nos videtur in hoc afflictionum æstu, ideoque à nobis expetitur. Enimvero feriat eum vermis matutinus, ipsa nimirum conscientia nostra, cui nihil eorum, quæ nostra sunt, tenebricosum, atque obscurum est. Hinc & vermis est, numquam non peccatorum nobis sensum exhibens. Ipsa enim sensibilis tinea ossium, sordisque, ob oculos nobis ponens nostra scelera, docens juxta nos vel gravioribus pœnis dignos, peccatorum nostrorum causa, feriet cupiditatem gloriæ, persuadebitque dicere cum Propheta: Iram Domini sustinebo, quippe quia peccavi ipsi.* Hugo de sancto Victore super illa ad primum reprobum, Cain videlicet, dicta verba: *Si male egeris, statim in foribus peccatum aderit*, ita scribit: *Peccatum quod est in foribus, ut exeat, prava voluntas est, quæ non potest celari, quin aliquando exeat, & appareat aliquo signo.* S. Thomas glossando verba illa, *Cur concidit vultus tuus*, adjicit: *Et intra, & extra. Intra, quasi per quamdam desperationem, extra, per faciei, & oculorum depressionem, & pallorem, &*

Sæpe peccatum quandoque celetur hominibus, non tamen propriæ conscientiæ. — Senec. Epist 43. — Vanitas Jonæ. — Jona 4. v. 5. — Ibid. v. 6. — Ibid. v. 7. — Ibid v. 8. — Ejus punitio explicatur moraliter. — Theophyl. Tegit se impius umbra hujus mundi. — Gen 4 v. 7. Hugo de S. Vict. in cat. — Gen 4 v 6 S. Thomas.

immu-

immutationem, & hoc propter nimiam tristitiam. Concidit autem ejus vultus exterior, quia ab interiori consternatione mentis, vel cordis, exterior aspectus faciei cadit, in vultu enim communiter lucet passio mentis.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Valde decipimur, si peccatum abscondi posse credimus, quod facillimè manifestatur.

THEMA.

Putant se latere in occultis peccatis. Sap. 17. ℣. 3.

De malo naturaliter homo erubescit.

1. CErtissimum est, quod cum naturæ humanæ naturaliter inditum sit, quod de malo erubescat, ad hoc videlicet ut homo minime se induci pateretur, ut malum à se commissum in secreto servari posse speraret; ne de illorum sit numero, de quibus Sapiens ait: *Putant se latere in occultis peccatis,* de quibus etiam Psalmista in Psalmo 93.
Ps. 93. v. 7. dicit: *Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob;* Hinc enim errori David immediate se opponit, in hæc illis verba improperans:
Ibid. v. 8. *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite,*
Ibid. v. 9. *Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum,*
Ibid. v. 10. *non considerat? Qui corripit gentes, non arguet? qui docet*
Ibid. v. 15. *hominem scientiam? Dominus scit cogitationes hominum.* Quia vero, ut Cassiodorus ait:
Cassiod. ibid. *Æstimant dementes Deum non videre mala illorum;* ideo Deus ipse per Naum Prophetam apertis &
Nahum. 3. 5. terribilibus verbis: *Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam & regnis ignominiam.*

Primi parentes peccatum suum conabantur tegere.

2. Porro vana hæc spes, commissum scilicet nos abscondere posse peccatum, suam à primis humani generis natalibus traxit primam originem, eamdemque ab Adam & Eva hæreditasse videmur, siquidem hi vix divinum transgressi fuerant præceptum, cum ecce se ab oculis Dei abscondi posse cre-
Gen. 3. v. 8. debant. *Abscondit se Adam, & uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni paradisi.* Ubi specimen videtur illius insipientiæ, quam Psalmista in homine
Ps. 48. v. 13. peccatore his verbis insinuat: *Homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus.* Dum enim fuga sibi consulere vellent, in medium paradisi se constituerunt, idque sub illa eadem arbore boni & mali, à qua paulo ante pomum vetitum decerpserant; Eva enim paulo ante serpenti
Gen. 3. v. 3. dixerat: *De fructu ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud;* Et ecce nunc, dum se occultare volunt, viderique, quod prævaricati nequaquam fuissent, ecce, inquam, locum, in quem fugiunt, *in medio paradisi;* hæc enim est pœna, quam Deus, justissimus Judex, divinarum suarum legum transgressoribus infligit, ut quanto hi peccatum suum occultare magis student, tanto manifestius detegantur. S. Maximus in Homilia quadam *de pœnitentia S. Petri*, de Adamo inquit: *Tamquam deprehensus, festinat ad latebras. Velut latenti enim, & celanti se à divinitate, Adæ dicitur: Adam, ubi es? Non quod Adam conspectum Domini latere potuerit, sed quod peccatrici conscientiæ nullus locus tutus, vel certus sit, dum metuit deprehendi.* Sapiens
Prov. 6. 27. iniquitatem igni assimilat dicens: *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?* Quasi dicere vellet: Nemo id facere potest, quin potius, quanto magis ignem in sinu suo recondit, ne videatur, tanto magis manifestabitur, per vestium ambustionem, per fumum, per fœtorem & dolorem ejusdemmet, qui illum abscondere satagebat. Eumdem quoque operatur effectum ipsum peccatum in iis, qui illud in corde suo occultare, ibidemque fovere contendunt, exhalabit enim infallibiliter alicujus inordinatæ passionis, sive illa sit iracundiæ, sive carnalis concupiscentiæ, sive invidiæ, sive alterius similis evidentia signa.

Modo incongruo.

S. Maxim. Hom. 3. de pœn. Petri.

Iniquitas dicitur ignis.

3. Jonas in interiori sinu conscientiæ suæ se Deo rebellem, & inobedientem esse probe sciebat, nec tamen hanc suam contumaciam ulli manifestaverat, sed intra cordis sui penetralia occultatam servabat, Deus autem, de quo scriptum est,
armabit creaturam ad ultionem inimicorum, undas Sap. 5. v. 18.
maris furere, impetuososque Aquilones mare in horrendas tempestates agitare fecit, quæ ipsum, ad se naucleris, quis esset, manifestandum, coëgerunt; Disposuitque Deus, ut ejus inobedientia in sacras Litteras relata, omnibus futuris sæculis innotesceret.

Manifestatus peccatum Jonæ.

4. David certo quodam adhibito artificio politico Uriæ mortem intulit, sub colore enim, quod illum in acie certantis exercitus, tamquam generosum militem collocando, eumdem honore afficere velle videretur, potius eumdem internecionis infallibilitati exposuit, ut hac ratione occisionem & mortem ipsius omnibus occultaret; At vero quid
fecit Deus? *Tu enim fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, & in conspectu Solis.* 2. Reg. 12. 12.
Unde D. Chrysostomus in persona Dei eidem improperat dicens; *Tu timuisti homines, & erubuisti magis, quam Deum, oculum autem Dei viventis non es reveritus, propterea in hoc ipso punieris; Redarguam namque te, ante oculos omnium ponens peccata tua.* S. Bernardus ad illa se reflectit ficulneæ folia, quibus protoparentes nostri, post peccatum se contexerunt, ex eisque ad propositum nostrum sequentem eruit moralitatem. De peccatore namque inquit: *Fugit, & abscondit se in similitudine prævaricatoris Adæ. Sed heu, quam vile operimentum quæris misera anima, quam inutile quæris operimentum? Folia enim sunt, quæ intexis, folia, utiquam, quæ caloris nil tibi præbeant, nil habeant soliditatis. Orto denique Sole arescent, & ventus urens disperget illa. Tu vero nuda & misera remanebis. Tunc ergo nihil opertum, quod non reveletur, quoniam veniet Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Non erit jam quo lateas misera.*

David politicè occidit Uriam.

D. Chrysost. Hom. 31. ad Hebr.

Folia sunt miserum tegumen.

S. Bern. serm. de verb. Habac.

5. Paciuchellus in Lectione 17. super Jonam memorabilem hanc refert historiam, quæ cuidam mercatori Lucensi, patriotæ meo, contigit, historiæ autem hujus Stephanum Pasquierium in disquisitionibus Franciæ, asserit esse authorem. Hic igitur mercator comparatis in regno Anglicano ingentibus divitiis, tandem Lucam redire, ibidemque vitæ suæ dies claudere decreverat, ac proinde Lucam ad amicos suos Litteras scripserat, eosdem requirendo, ut sibi in urbe Lucensi commodam domum conducere, cunctoque necessariæ & honestæ suppellectilis apparatu adornare non gravarentur, in quam post sex menses, ad patriam reversus, divertere posset. Discessit igitur unico tantum famulo natione Gallo comitatus, ingentem secum deferens pecuniam, præter litteras cambiales, aliasque crediti sui apochas. Postquam vero Rothomagum venit, ibidem aliquantulum

Perfidum & occultum homicidium.

ſubſtitit, ut Pariſios adiret, ac tandem cum montem Argentveil tranſire pararet, in eodem à famulo ſuo occiſus, & in vineam quamdam projectus fuit, exiſtimante famulo, facinus iſtud nulli unquam hominum palam futurum eſſe; accidit [illegible]to, quod cœcus quidam, præcedentis canis ſui ductum ſtrenue inſequens locum, in quo mercator occiſus fuerat, præteriret, qui cum à longinquo vocem hominis valde ejulantis audiſſet, obvium ſibi homicidam illum, quidnam ejulatus ille ſignificaſſet, curioſe interrogavit, cui ſicarius, vocem fuiſſe alicujus infirmi, pro rebus ſuis expediendis itinerantis, reſpondit, quapropter cœcus progreſſus eſt, alter vero, ſcilicet perfidus mercatoris occiſi famulus, pecuniis, litteriſque cambialibus onoſtus; Pariſios ſe recepit, unde receptis virtute cambiorum pecuniis, dives valde & opulentus, Rothomagum eſt reverſus. Quia vero mercatoris hujus amici Lucenſes poſt integri anni moram, eum non comparere viderunt, de induſtria virum quemdam expediverunt, qui ſtatum hujus infelicis mercatoris ſolicite inquireret; Hic Londini appulſus, ibidem tempus exploravit, quo Rothomagum verſus abvectus fuiſſet, Rothomagi vero appellens, in hoſpitio quodam pariter intellexit, ibidem mercatorem quemdam Lucenſem ante ſex menſes fuiſſe hoſpitatum, cum propoſito urbem adeundi Pariſienſem. Pariſios itaque profectus, coram Parlamento dictæ civitatis, quoad dictum mercatorem, ejuſque occiſionem, ſuas depoſuit querelas, rogavitque, ut de remediis indagandæ veritatis ubicumque locorum ſolicite perquirerent; quapropter officialibus criminalibus Rothomagenſibus ſerio commiſſum fuit, ut quoad funeſtum illum caſum, quam diligentiſſime fieri poſſet, inveſtigarent. Inter alia vero ſerio explorarent, an à ſeptem vel octo menſibus hactenus elapſis, peregrinus aliquis eadem in urbe domum aliquam incolere vel officinam pandere cœpiſſet. Ab exequtore, igitur, cui munus hoc incombebat, unus talis repertus eſt peregrinus, cujus nomen cum exploratum fuiſſet, locum tenens criminalis, fictam quamdam expediri fecit obligationem, vi cujus mercator occiſus, ſolvere prætendebatur, intra certi temporis terminum ducentorum ſcutorum ſummam; Et in virtute hujus obligationis, juſſus eſt peregrinus ille dictam ſummam in prompta pecunia expedire. Qui obligationem falſam eſſe, ſeque illum, ex cujus parte obligatio illa facta fuerat, neqoaquam cognoſcere reſpondit; Satelles igitur reſponſum hoc ad declinandum totum depromptum fuiſſe præſumens, eumdem è domo ſua captivum abduxit, cumque per viam ſimul procederent, mercator ſatellitem ſæpius, an alius quiſpiam, præter locum tenentem, criminalem actionem contra eum intentaret, anxie interrogavit; Quam ſæpius repetitam interrogationem ſatelles locum tenenti criminali, mox ut ad illum venit, ſecreto manifeſtavit, qui proinde dictam interrogationem ſerio conſiderans, peregrinum illum captivum coram ſe adduci præcepit; Quo facto, cunctis, qui aderant, dimiſſis, cum inter ſe ſoli eſſent, locum tenens viro huic, coram ſe adducto, dixit, fateor quidem obligationem hanc, quam ad te per ſatellitem miſi, ficticiam plane eſſe, à me tamen eo ſolum excogitatam, ut te occaſione hujus obligationis in meam acciperem poteſtatem; Cæterum vero licet mercatorem illum Lucenſem à te in monte Argentveil occiſum eſſe probe ſciam, illudque evidentibus argumentis probare poſſem, tecum tamen quoad hoc commiſſum facinus omni cum benevolentia procedere, eo vel maxime decrevi, quod cum mercator mortuus peregrinus, omniſque patrocinii expers ſit, factum hoc in oblivionem facile tranſire poſſit, hoc tamen à te expectans, ut tuo quoque erga me debito plenè ſatisfacias. Peregrinus igitur à conſcientiæ remorſu ſtimulatus, ex alia vero parte ſe pecunia mediante vitam ſuam ſalvare poſſe ſperans, prompte ſe obtulit, ad enontiandam & fatendam totius rei geſtæ veridicam ſeriem. At vero cum Judex Notarium accerſiri juberet, malefactor phraſin mutavit loquendi, dixitque ſe hujus criminis nullam prorſus habere notitiam, ac proinde ad quævis ſibi propoſita interrogatoria obſtinato animo negative reſpondit, ipſumque locum tenentem criminalem, ſicut & ab eo miſſum ſatellitem, tanquam ſuſpectos allegavit, reclamando, & appellando ad Pariſienſe Parlamentum; Quod de tractatu, inter ipſum & locum tenentem criminaliſtam, habito probè informatum, omnem poſſibilem inſtitui fecit diligentiam, per totam viam, quæ Rothomagum inter & Pariſios intercedebat. Accidit autem, quod Judex Argentveilenſis quemdam circa cadaver in vineis prope dictum montem repertum, & ex media parte à canibus devoratum inſtituiſſet proceſſum, à quo cum miſſus à Parlamento officialis circa cauſam coram eo agitatam informationem caperet, caſualiter ſeu potius divinæ providentiæ diſpoſitione ſupervenit idem ille cœcus, eleëmoſynas hinc inde conquirens, qui poſt crimen recenter commiſſum, homicidam ſibi obvium, quidnam miſerabilis ille ejulatus, quem paulo ante audiverat, ſignificaſſet, ſciſcitatus fuerat; Hic igitur perplexitatem circa homicidium commiſſum inaudiens, quidquid inter ſe & homicidam in monte acciderat, manifeſtavit. Cumque cœcus ille requireretur, an eum, qui in monte ſibi locutus fuerat, diſtincte ex loquela agnoſcere poſſet, illeque affirmative reſponderet, juſſus eſt captivus coram eo loqui, quem confeſtim ex voce agnovit. Quia vero captivus pertinaciter ſe illum eſſe negabat, ad majorem veritatis evidentiam, plures coram cœco adducti ſunt loquentes, quos cœcus ſe agnoſcere negavit, ſtatim vero ut reus locutus fuit, falſus eſt, hunc eumdem illum eſſe, qui ſecum in monte Argentveil fuerat locutus, quapropter crurifragii in rota ſuſtinendi contra illum pronuntiata fuit ſententia, qui proinde ſe evadere ſupplicium non poſſe videns, totius rei geſtæ veritatem plane edixit. *Nihil opertum, quod non reveletur, neque abſconditum, quod non ſciatur.*

6. Myſterio turgent verba illa Pſalmiſtæ de peccatore aſſerentis: *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Enimvero quidnam conceptui & partui intereſt cum iniquitate, quæ non tam partus, quam perverſæ voluntatis humanæ abortus eſſe cenſetur? Pro reſolutione obſervandum, quod in præcedenti diſcurſu diximus; Licet enim ſæpe contingat, quod mulier aliqua poſt conceptum fœtum per aliquot menſes forinſecus gravida non appareat, attamen difficillimum eſt, ut gravidationem ſuam diſſimulare poſſit appropinquante tempore partus, & multo magis in ipſomet actu pariendi, non enim pariet, niſi prius conceperit, & gravida fuerit; Idipſum quoque in peccato contingit, licet enim hoc nonnumquam per aliquod temporis ſpatium occultatum remaneat, attamen progreſſu temporis manifeſtatur. Dic, obſecro, quonam titulo Spiritus ſanctus in Deuteronomio peccatum indigitet? Certe non alio quam veneni nomine illud appellat; *Venenum aſpidum inſanabile.* Porro venenum aſpidis hanc

habet

Marginal notes:
- De illo homicidio fit inquiſitio.
- Praxis à Judice adhibita.
- Sicarius in ſecreto crimen fatetur.
- Publicè reclamat & appellat.
- Modus quo fuerit convictus.
- Pſ. 7. v. 15.
- Fornicaria ad tempus latere poteſt, vix tempore partus.
- Deut. 32, 33.

habet naturalem proprietatem, quod magnum dolorem non infligat, ac proinde eodem veneno usa est Cleopatra, facitque insuper, ut sensus & potentiæ animæ obstupescant & velut indormiscant. Eumdem quoque effectum lethiferum peccati venenum operatur, utpote quod per voluptates, delectationes, honores, divitias, delicias, aliasque similes illecebras, homines insensibiles efficit, quod vero proposito nostro quam maxime deservit, est, quod venenum facile detegatur & manifestetur ex signis externis, & internis, ita ut nulla ratione celari queat; ita quoque res se habet quoad toxicum peccati, ex multis namque signis externis adeo manifeste se prodit, ut negari non possit.

Natura veneni aspidis.

Eccli. 21. 2.

Proprietates colubri conveniunt peccato.

7. *Quasi à facie colubri fuge peccatum*, inquit Ecclesiasticus. At vero cur Sapiens ad incutiendum nobis culpæ mortalis horrorem, non potius dicit: Quasi à facie leonis, vel à facie Tigris fuge peccatum? Num forte alia magis horribilia deerant animalia, quibus peccati malitia & noxa comparari poterat? Respondeo, non quidem deerant alia horribiliora, nullius tamen quantumvis sævi animalis comparatio magis propria adduci poterat, quam colubri, prout ex variis patebit similitudinibus, & analogiis, quæ intercedunt colubrum inter & peccatum. Primo enim alia animalia, quantumvis natura sua sæva sint, & ferocia, quamdiu tamen in nidis etiamnum parvula degunt, nullum hominum horrorem incutiunt, non vero ita se res cum serpente habet, hic enim quantumvis sit modicus & exiguus, suo tamen veneno non caret; Eadem quoque est peccati natura, hoc enim terrorem nobis merito incutere deberet, etiamsi solum in primis suis consistat principiis, qua de re suo loco fusius discurretur. Secundo, licet serpens in plures dissecetur partes & interficiatur, in illis tamen membris recisis certus quidam remanet calor, qui partes præcisas salitare, & movere se facit, haud secus, ac si viverent; ita quoque licet peccato per confessionem Sacramentalem mors inferatur, remanet tamen in nobis fomes illius, mala inclinatio, pravique contracti habitus, ac proinde magnopere timendum est. Tertio, serpens umbram diligit, & sub illa nascitur, unde coluber dicitur, quasi umbram colens; S. quoque Job de Behemoth, per quem serpens infernalis figuratur, loquens inquit: *Sub umbra dormit in secreto calami*; ut per hoc nobis insinuetur, quod peccatum quoque diligat tenebras, ametque abscondi. Quarto, serpentes nasci solent inter se complexi, adinstar catenæ, quæ ex multis complexis annulis conficitur: Peccata pariter hanc habent proprietatem, quod unum trahere soleat ad aliud. Quinto, inter serpentes vipera partus suos paulatim edere solet, atque ideo multi illorum moræ egrediendi impatientes, matris rodentes viscera egrediuntur. Eodem modo peccatum, in corde & mente conceptum, absconditur quidem, sed veniet aliquando tempus, quo de corde exeunt cogitationes malæ, furta, adulteria, fornicationes, &c.

Serpens à primo suo esse habet venenum.

Partes serpentis secti adhuc vivunt.

Quærit serpens umbram.

Job. 40. 16.

Matth. 15. 19.

8. Reflexistisne vos aliquando ad illam à Psalmista de peccato disserente adductam similitudinem, quando ait: *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.* Porro nihil homo excogitare potest magis occultum, & reconditum, atque ab oculis nostris magis dissitum, quam sit illud, quod intra ossa nostra recluditur, quia præter ossium impenetrabilem duritiem, insuper ossa obducuntur carne, cartilagine, ac pelle; Unde per hoc Psalmista alludere voluit ad peccatum, quod in intimis hominis præcordiis absconditur; Verumtamen si bene advertistis, Psalmista immediate mentionem fecit faciei, inquiens: *A facie peccatorum meorum*; quorum verborum mysterium in hoc consistit, quia peccata, quantumvis in mente nostra sint occulta, per aliquod tamen signum externum in vultu transpatere solent, ut omnibus fiant manifesta. Idem Ecclesiasticus in alio quodam loco dicit: *Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala.* Etenimvero multæ inter lepram & peccatum intercedunt similitudines, (*Et ecce vir plenus lepra:*) inter alias vero una hæc est, quod scilicet morbus quidam sit, qui celari non possit, siquidem in exteriori corporis superficie apparet; & sicut Hugo Cardinalis super illa verba: *Occurrerunt ei decem viri leprosi*, optime observat; *Lepra quanto reprimitur studiosius, tanto tandem ebullit turpius, sic peccatum, quanto diutius occultatur, tanto turpius apparebit.* Esau in corde suo decreverat, post mortem patris sui, Jacob, fratrem suum, interficere, quam consilii sui machinam nulli umquam hominum patefecerat: quia sacer textus ait: *Dixitque in corde suo: Veniet dies luctus patris mei, & occidam Jacob, fratrem meum.* Et tamen paulo post sacer textus subdit: *Nuntiata sunt hæc Rebeccæ*; At vero inquies, ex quo hæc cogitatio occulta erat, cujus solum cor Esau notitiam habebat, quâ ratione vel via matri quoque suæ innotescere poterat? Quomodo renuntiata sunt verba Esau Rebeccæ, quærit S. Augustinus, cum Scriptura dicat, hoc eum in sua cogitatione dixisse? Respondetur, hanc esse peccati conditionem, quod licet interius in corde concipiatur, per exteriora tamen indicia reddatur manifestum. Hugo Cardinalis ex divisione veli, quæ tempore passionis Salvatoris nostri in templo accidit, de qua S. Marcus ita scribit: *Et velum templi scissum est in duo, à summo usque deorsum*; egregiam quamdam nostroque aptam proposito deducit moralitatem; Et primo quidem duo vela fuisse censet, quorum unum dividebat Sancta Sanctorum, alterum vero Sancta separabat; Paulo post per hoc velum in sensu mystico peccatum interpretatur, utpote quod solum à Sancto Sanctorum nos separat, horum autem velorum duo sunt, unum internum, & alterum externum. *Sic etiam duo vela duo genera peccatorum sunt, spiritualia, & carnalia; Velum interius significat peccata spiritualia, velum exterius peccata carnalia; quorum utrumque velat nobis faciem animæ, ut non possit videre veritatem;* Unde Psalmista post commissum adulterii peccatum, Deum rogavit inquiens: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*; Utrumque autem velum dividitur, quia omne peccatum, quantumvis sit occultum, manifestatur.

Psal. 37. 4.

Peccatum internum edit signa in facie.

Eccli. 13. 31.

Luc. 5. 12.

Peccatum quo diutius latet, turpius erumpit.

Luca 17. 12.

Hugo Card.

Gen. 27. 41.

Ibid. v. 42.

Unde Rebecca scivit cogitationes Esau.

S. August. 28. in Gen.

Marc. 15. 38.

Vela templi moraliter explicantur.

Ps. 118. 18.

9. Præter expositiones superius hisce verbis adhibitas: *Si male egeris, statim in foribus peccatum aderit*, advertendum est, quod judicia tribunalia, ad ferenda causarum judicia, olim in portis civitatum posita fuerunt, idque eo fine, ut qui forinsecus ad litigandum veniebant, tanto citius expedirentur, præcideretùrque illis omnis occasio, intus cum civitatis incolis conversandi, eorumque addiscendi vitia; Ac proinde in prædictis Psalmistæ verbis Deus noster nobis insinuare intendit, quod quisquis vitiose operabitur, ejus peccatum confestim ad notitiam deducendum sit aliorum, haud secus ac si in publicum deductum

Gen. 4. 7.

Publicum judicium olim erat in portis Civitatis.

fuisset judicium. Quando Scribæ & Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam ad Salvatorem maligne adduxerunt, ut scilicet ab eo condem- *Joan. 8. 6.* naretur, Christus se *inclinans digito scribebat in terras* Et quidem juxta multorum sacrorum Interpretum opinionem, peccata perfidorum illorum accusatorum scribebat, qui proinde peccata sua detecta esse videntes, unus post alterum paulatim omnes abscedentes, solam adulteram cum solo Christo relinquerunt; In quo facto cœlestis Magister noster insinuare voluit, quod peccata eorum specialius manifestabuntur, qui defectus aliorum accusare & revelare fuere conati. Enimvero hujus asserti occasione quæri posset, cur Christus qui adeo cautus fuit, ne proximorum detegeret occulta peccata, Hypocrisin nihilominus Pharisæi, quæ aliis nota non erat, (quippe cum Pharisæus ille ab omnibus vir raræ perfectionis haberetur,) coram aliis publice manifestarit? Pro responsione itaque observandum est, quod quia malignitas Pharisæi illius, publicanum illum in templo orantem, velut infamem peccatorem, publice in templo injuriari & contemnere pro nihilo habuit, dicendo: *Non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus;* *Luc. 18. 11.* Ideo Salvator noster justum esse censuerit Pharisæi illius supplicium, si nimirum hypocrisin illius, quamvis occultam, detegeret. Deus olim Isaiæ præcepit dicens: *Annuntia populo meo scelera eorum:* *Isai. 58. v. 1.* quippe qui in propalandis aliorum peccatis magnam habuerant complacentiam, & contra Deum lamentati fuerant, dicentes: *Quare jejunavimus, & non aspexisti?* *Ibid. v. 3.* Quibus tamen responsi loco dictum est: *Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, ... Percutitis pugno impie,* *Ibid. Ibid. v. 4.* id est, ut sacer quidam Interpres exponit: Quasi *pugno percutitis proximum, cum digitis indicatis ejus operta crimina,* id quod optime concordat cum aliis Scripturæ verbis, quibus dicitur: *Si desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest;* *Ibid. v. 9.* Jure igitur hi, qui peccata aliorum manifestaverant, merebantur, ut illorum quoque vitia Deo ipso detegerentur.

Christus insinuavit accusantium peccata specialius manifestanda esse.

Quare occultam Pharisæi hypocrisin Christus publicavit

TRACTATUS LXXVIII.

DE

POENIS PECCATORUM,

CONTINET

DISCURSUS XXXV.

DISCURSUS I. Ærumnæ & Infortunia, quæ nos vel in communi, vel in particulari affligunt, pœnæ sunt peccatorum.

II. Ex peccatis nascitur civitatum, & populorum exterminium.

III. De odio creaturarum adversus peccatorem, in cujus perniciem tamquam divinæ justitiæ instrumenta, sæpe armantur.

IV. Terræmotus à Deo permittuntur tum in pœnam peccatorum, tum ut emendemur & revocemur ad pœnitentiam.

V. Fames, sterilitas, annonæ caritas peccatorum nostrorum sunt effectus.

VI. Ariditas & siccitas terræ à peccatis nostris provenit, & per eorumdem pœnitentiam removetur.

VII. Pluviæ excessivæ, inundationes aquarum à peccatis derivantur populorum, cessantque mox ut peccatores se ad Deum convertunt.

VIII. Grandines aliæque similes calamitates pœnæ esse solent peccatorum.

IX. Mare per tempestates & naufragia impios sæpe punit.

X. Ignis injurias communi Creatori illatas, per incendia vindicat, & sæpe parcit illis, in quibus peccatum non invenit.

XI. Deus tonitrua excitat ad incutiendum peccatoribus metum, illosque convertendos, suaque in illos fulmina immittit, & suam adversus peccata iram effundat.

XII. Peccata nostra inimicos nostros in bello contra nos roborant, nostrasque vires debilitant.

XIII. Deus bella & inimicos contra nos excitat, ut peccata in nobis castiget, illisque sublatis pacem facile sperare possimus.

XIV. Pestis ab ira Dei per peccata irritata immediate procedit, pestilentiæ autem remedium est concepta de iisdem pœnitentia.

XV. Non solum animalia ferocia, verum etiam minima animalcula, sæpe sine divinæ Justitiæ instrumenta, quibus impii castigantur.

XVI. Multæ considerantur miseriæ & calamitates publicæ, quæ peccatorum nostrorum sunt pœnæ.

XVII. Infirmitates temporales ut plurimum peccatorum nostrorum sunt fructus.

XVIII. Sententia illa Sapientis, *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur:* per adducta exempla verissima esse ostenditur.

XIX. Author eamdem materiam prosequitur.

XX. Idem argumentum per alia exempla demonstratur.

XXI. De eadem materia disseritur.

XXII. Idem argumentum continuatur.

XXIII. Eadem doctrina per alias rationes, & Exempla probatur.

XXIV. Per Exemplum decem plagarum, quibus Deus percussit Ægyptum, verissimum esse probatur illud Sapientis oraculum: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.*

XXV. Confirmatur idem argumentum Exemplo Hebræorum persecutorum Christi, qui per eadem media à Deo puniti sunt, quibus Christum cruciarunt.

XXVI

XXVI. Impii in perversis consiliis suis deluduntur, siquidem malum, quod aliis machinatur, in ipsosmet communiter recidit.

XXVII. Eadem materia per alias Scripturæ Authoritates, & exempla confirmatur.

XXVIII. Continuatur idem argumentum.

XXIX. Specialis peccati pœna est, quod unum peccatum mox post se trahat aliud.

XXX. Peccatum semper aliud post se trahit, nisi deponatur per pœnitentiam.

XXXI. De eodem argumento disseritur.

XXXII. Impunitas, & prosperitas peccatorum in hac vita, Infallibile est Dei contra illos indignantis indicium.

XXXIII. Prosperitas impii, signum est iræ Dei, quæ tandem suo tempore illos involvet.

XXXIV. Prosperitas impii in vita æternæ perditionis est indicium.

XXXV. Reprobis in hoc mundo felices esse, Deum eis esse iratum, manifeste ostendit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Ærumnæ, & infortunia, quæ nos vel in communi, vel in particulari affligunt, pœnæ sunt peccatorum.

THEMA.

Miseros facit populos peccatum. Prov. 14. ℣. 34.

Origo omnis miseriæ peccatum est.

1. Ecce ipsissimam originem, & primitivum fontem, unde miseriæ & calamitates deplorandæ, quæ populos affligunt, civitatesque ac provincias infelicissimas efficiunt, omne dimanant; videlicet, peccatum, teste Sapiente, qui ait: *Miseros facit populos peccatum.* S. Basilius Magnus, ærumnarum nos opprimentium causam his verbis indicat: *Nemo se anxio labore torqueat, in inquirendis causis afflictionum, & molestiarum, puta quam ob causam squaleat siccitate; cur vis imbrium, aut redundantia pluviæ cœlo delabitur; ut quid plena terroris fulmina; quæ ex causa ex aëre grandines. Nostri causa hæc invehuntur, qui retinemus cor impœnitens.* Credibile est, B. Laurentium Justinianum ab hoc S. Basilio didicisse doctrinam illam, Basiliano dogmati valde conformem, quam in hac materia in hæc verba tradidit: *Nemo prorsus referare valet, quam perniciosum sit peccatum, & quanta homini per illud inflicta sint mala. Unde, quæso, pestilentia, fames, bellua, deprædationes, furta, rapina, rixa, æmulationes, contentiones, flagitia pessima, horrenda crimina, stupra, incestus, adulteria, homicidia, veneficia, proditiones, blasphemiæ, sacrilegia, & idololatria proveniunt, nisi ex fomite & radice peccati, unde aëris intemperies, inundationes aquarum, grandines, tempestates, fragores æquoris, eversiones urbium, Provinciarum incommoda, strages hominum tam crebro emergunt, nisi occasione peccati?* Justinianus Imperator in quadam Constitutionum suarum omnibus vasti imperii sui subditis serio præcepit, ut mores suos in timore Dei moderentur & dirigant, speciatim vero à juramentis & blasphemiis, quæ iram Dei provocare solent, abstineant. En verba prædicti Imperatoris: *Quoniam quidem blasphema verba, & Sacramenta de Deo jurant, Deum ad iracundiam provocantes, istis injungimus abstinere ab hujusmodi, & aliis blasphemis verbis, & non jurare. Si enim contra homines factæ blasphemiæ impunitæ non relinquuntur, multo magis qui ipsum Deum blasphemant, digni sunt supplicia sustinere. Propterea igitur omnibus præcipimus à prædictis delictis abstinere, & Dei hominibus timorem in corde accipere, & sequi eos, qui bene vivunt. Propter talia enim delicta & fames, & terræmotus, & pestilentia fiunt.* Enimvero quia Justinianus Cæsar pacis & felicitatis populorum subditorum cupidissimus erat, ideo præter promulgatas leges, efficacissimum, removendum ab illis quodvis infortunium, medium esse censuit; si nimirum illos in viam timoris Dei dirigeret, omnemque Dei offendendi præcideret occasionem, quippe qui verissimum esse sciebat, quod *miseros facit populos peccatum.*

S. Basil. in c. 9. Isaiæ

B. Lauren. Justin. c. 1. de perfect. grad.

Authent. coll. 6. tit. 5. novella 77. Imperator prohibet juramenta & blasphemias.

Plurimæ maledictiones contra prævaricationes.

2. Hujusce veritatis evidentissimum habemus in Deuteronomio testimonium, siquidem Deus per Moysen populo suo protestatus est dicens: *Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias, & facias omnia mandata ejus, ... venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ; Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum ... Mittet Dominus super te famem, & esuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies, donec conterat te, & perdat ... Adjungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra; ... Percutiat te egestate, febri, & frigore, ardore, & æstu, & aëre corrupto, ac rubigine ... Sit cœlum, quod supra te est, æneum. & terra, quam calcas, ferrea. Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cœlo descendat super te cinis, donec conteraris; Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos ... Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cœli, & bestiis terræ.* Porro in his maledictionibus, magis præcipua comprehenduntur supplicia, quibus ultrix Dei justitia in peccatores solet animadvertere, nec non miserabiliores calamitates, quæ genus humanum in hac lacrymarum valle possunt affligere, quæ omnia declarant esse pœnas, quas propter inobedientiam erga divina præcepta luere debemus. Psalmista quoque ait: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* Chrysostomus quoque monet dicens: *Peccatum, fontem malorum, reprimamus;* quibus verbis peccatum agnoscit omnium malorum nostrorum esse scaturiginem. S. Thomas de Villa Nova longum quemdam malorum culpæ texit Catalogum, quibus mala pœnæ in nostram pernitiem irritare solent. *Multa*, inquit, *peccata* Jeremias capite 5. *numeravit, ait enim: Super quo propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me, & jurant in his, qui non sunt Dii;* Ecce idololatriam loquitur; sequitur: *Saturavi eos & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur, Equi amatores, & emissarii facti sunt, Unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat;* Ecce luxuriam. Et infra: *Quia inventi sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas, ad capiendos viros, ... Ideo magnificati sunt & dilatati;* Ecce avaritiam. *Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, & judicium pauperum non judicaverunt;* Ecce injustitiam. *Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia;* Ecce fallaciam; Et adjungit: *Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut super gente hujusmodi non ulciscetur anima mea? Vides certe, quod ultio illa eversionis, non propter solam idololatriam, sed propter luxuriam, avaritiam, injusti-*

Deut. 28. 15.
Ibid. v. 16. & 17.
Ibid. v. 18.
Ibid. v. 20.
Ibid. v. 21.
Ibid. v. 22.
Ibid. v. 23.
Ibid. v. 24.
Ibid. v. 25.
Ibid. v. 26.
Ps. 118. 21.
D. Chrysost. in Ps. 5.
Catalogus malorum ac primo idololatriæ.
S. Thomas à Vill. Nov. conc. 6 in fer. 6. post Dom. 2. Quadr.
Jerem. c. 5.
Ibid. v. 8. & 9.
Luxuriæ.
Ibid. v. 26.
Ibid. v. 27.
Avaritiæ.
Ibid. v. 28.
Injustitiæ.
Ibid. v. 31.

Propter quæ merito flagellamur.

injustitiam, & fallaciam in populo suo futura designes? Hæc in populo Christiano satis abundant: Quis maritus hodie uxori conservat fidem? Quis non binnivit ad uxorem proximi sui? Quot usurarii? Quot in civitatibus nostris laqueos parant & pedicas, ad venandas pecunias proximorum, quando pauperes magis oppressi sunt? Quid mirum igitur si tam frequenter publicis infortuniis flagellemur? Verum quidem est, quod, ut S. Basilius notat, divina pietas, & infallibilis Dei providentia non tam ad nos puniendos hæc immittat flagella, quam sæpissime ad nos emendandos, ut videlicet culpa deposita, cesset pariter & pœna. S. Basilius in homilia, cui titulus est, *Quod Deus non est author malorum*: ita scribit:

S. Basil. hom. 4.

Quando audiveris, non est malum in civitate, quod Dominus non fecerit, intellige hic mali nomine vexationem, ac calamitatem significare, quam Deus peccantibus ad delicta corrigenda infligit. Afflixi, inquit, & fame pressi, ut benefaciant antequam propter intemperantiam prorsus perdantur. Hac de causa civitatum ac gentium morbi, siccitates aëris, terræ sterilitates, ac quæ cuilibet in vita duri casus emergunt, quæ omnia, ne malum ulterius progrediatur, efficiunt; Civitatum interitus, terræ motus, inundationes, exercituum clades, naufragia, & omnes denique calamitates illa, quibus magna hominum multitudo simul absumitur, sive ex terra, sive ex mari, ex aëre, ex igne, seu quacumque nascantur causa, propter superstites ad sobrietatem reducendos, eveniunt ipso Deo publicis pœnis publicam castigante iniquitatem. Quocumque demum modo divinæ iræ fulmina de cœlo decidant, sive in pœnam peccantium, sive ad emendationem illorum, hoc saltem certum est, quod omnis mali causa sit peccatum, quia *miseros facit populos peccatum.*

Mala sunt medicinæ præservativæ.

S. Gregor. l. 6. mor. c. 6.

Fiunt in pœnam peccati mare & terra.

3. Doctrina est Gregorii Magni dicentis: *Sensus nostri malitia exigit, ut à rebus insensibilibus feriatur; Ecce enim cernimus, quod ad correctionem nostram, expectatus imber arente terra suspenditur, & caliginosus aer inardescente Sole siccatur; Mare procellis intumescentibus sævit, & alios ad transmeandum susceptos intercipit, aliis desideratum iter erecta in cumulum unda interdicit; Terra, non solum germina fœcunditatis imminuit, sed etiam semina accepta consumit. In quibus nimirum cunctis patenter aspicitur hoc, quod quidam Sapiens de Domino testatur dicens: Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos; Orbis quippe terrarum cum Domino contra insensatos pugnat, quando in pœnam delinquentium, & elementorum adversitas militat.* S. Carolus Borromæus similiter populo suo ob oculos statuit causam, unde calamitates, quibus cum damnis & miseriis publicis flagellabatur, procederent; Et primo quidem adducit textum illum Ezechielis cap. 33. *Iniquitates nostra, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus; Quomodo ergo vivere poterimus?* Ad quod Deus respondebat: *Dic ad eos; Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua & vivat. Convertimini, convertimini à viis vestris pessimis, & quare moriemini Domus Israel. Vos quoque, Charissimi filii mei, quando in medio harum afflictionum, invitamini nonnunquam ad novas orationes publicas, ad processiones, aliaque similia officia, cogitate, & pro certo habete, quod Deus tunc nos & vos illis Joelis Prophetæ verbis invitet: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, fletu, & planctu, & scindite corda vestra, &c.* Hactenus S. Carolus Borromæus.

Act. Eccl. Med.

Ezech. 33. 10.

Deus nos ad pœnitentiam invitat.

Ibid. v. 11.

Joel. 2. 3.

Non aliunde

4. *Miseros facit populos peccatum.* Sæpe graviter decipimur, quando miserias, quibus affligimur, malo reipublicæ regimini, aliisque accidentibus humanis adscribimus; non enim inde proveniunt miseriæ nostræ, sed peccatum est flagellum, quo vapulamus. Quando quis malam & noxiam contendit extirpare arborem, necessum habet, ut ferrum non ad folia, vel ramos, vel truncum, sed ad radicem adhibeat; Unde Baptista ait: *Securis ad radicem arboris posita est.* Ubi author operis imperfecti inquit: *Vide autem quod non ad ramos posita dicitur esse securis, ut cum præcisi fuerint, iterum progerminarent, sed ad radices, ut irreparabiliter extirpentur.* Sæpe belli hujus vel illius causa, indignationi inter Principes enatæ attribuitur, ac proinde aliorum Potentatum intercessio ad illos reconciliandos, utrimque adhibetur, sed frustra, non enim hæc belli illius causa est; Fames nonnunquam attribuitur causis naturalibus, videlicet constellationibus, planetarum mutuis occursibus; naufragium in mari perpessum, sæpe in ignorantiam vel negligentiam naucleri conjicitur; Incendium ex neglectu dormitantium servorum exsurrexisse existimabitur, sed valde erronee, non enim miseriæ illæ ab hisce proveniunt causis, sed radicem extirpare oportet, idest, peccatum, quia *miseros facit populos peccatum.* Prædictæ causæ sunt causæ secundæ, prima autem & principalis causa est, quia Deus vult punire peccata; quia propter peccata veniunt adversa. Quando fratres Josephi se in Ægypto à vice-Rege, quem nondum agnoscebant, tam indigne tractari conspexerunt, quia calumniabatur illos tamquam exploratores, & proditores regni, mox vero tamquam latrones & ingratos in carcerem conjecit, causam harum miseriarum non asperitati Josephi, nec judiciis temerariis contra eum factis attribuerunt, sed ad radicem, & primariam miseriarum illarum recurrerunt originem, dicentes ad invicem: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, cum deprecaretur nos, & non audivimus, idcirco venit super nos ista tribulatio:* circa quæ verba Oleaster ita scribit; *Merito desolati sumus propter fratrem nostrum. Optima consideratio cum senseris pœnam, culpæ meminisse. Cum enim Christi discipuli,* (ut Joannis 9. scribitur:) *cæcum à nativitate vidissent, statim culparum memores, Christo dixerunt; Quis peccavit? hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur.*

quam peccata vapulamus.

Matt. 3. 10.

Aut. op. imperf. hom. 3.

Malè attribuimus extraneis causis pœnas nostras.

Gen. 42. 2.

Agnoscebant id fratres Josephi.

Gen. 42. 2.

Oleaster.

5. P. Bollandus in vita S. Friderici Abbatis, de quadam muliere scribit, quam prædictus S. Abbas aspera quadam reprehensione perstrinxerat, ut in timore Dei vivere inciperet, in casu vero non subsecutæ emendationis, gravia eidem supplicia comminatus fuerat. Quia vero salutares hæ admonitiones nihil quoad ipsam profecerunt, cæcitate percussa est, simulque mortem subsecututam esse metuens, S. Abbati indicari fecit, se de ipsius bono consilio de rebus suis disponere statuisse, eo quod morti se vicinam esse æstimaret; *Tunc ille subridens dicebat; Castigans castigavit te Dominus, sed hac vice morti te non tradet, visum quoque recipies oculorum, modo satagas vitam tuam in melius commutare.* Salvianus sæculi sui inundantem considerans malitiam, quæ cum scandalo publico specialiter in Christianismo conspiciebatur, ex alia vero parte miserabiles & innumeras, quibus Christianismus afficiebatur, considerans calamitates interrogat inquiens: *Quid miraris, si cadimus? Quid miraris ergo si castigamur? si in jus hostium tradimur? si infirmiores omnibus sumus? sive miseria nostra, sive infirmitates, sive eversiones, sive captivitates, & pene improbæ servitutes, testimonia sunt mali servi.* Mox vero validam subnectit rationem, ob quam flagellis divinæ

Bolland. 3. Mart. car. 290. col. 3.

Historia.

Salvian. l. 4. de Prov.

Merito castigamur, ideo dolere non debemus.

vinæ

vinæ justitiæ castigati dolere non debeamus; Ait enim: *Sed quid miramur, si peccantes nos Deus verberat, cum ipsi peccantes servulos verberemus? Injusti judices sumus; homunculos nos flagellari à Deo nolumus, cum ipsi conditionis nostræ homines flagellemus.* Seriam plane merentur reflexionem verba quædam Divi Chrysologi de maris differentis tempestate, qua Aquilones imperuosissimi præsentaneum comminabantur naufragii periculum, ita enim scribit: *Dei est, quod urgemur malis, quod verberamur semper, quod gentes valent, quod ruit grandis, quod rubigo inficit, quod impietas potest, quod dominantur morbi, quod sævit mors, quod tremit terra; nos tamen nec tremimus, nec timemus, nec declinamus à malis nec appetimus bona.* Idem aureus Orator ventos, qui mare hujus mundi agitant, id est, calamitates, & infortunia, quæ nobis immittuntur, hisce verbis recenset: *Avaritia furit; Anhelat pompa, iniquitas placet; aliena delectant, sed nostra pereunt; Dei flagella veniunt, sed nostra provocant culpa. Si Deus justus, utique etiam noster est misericors: fratres, revertamur ad Dominum, ut revertatur ad nos Deus, renuntiemus malis; ut respondeant bona.*

D. Chrysol. serm. 20. à Deo pœnæ emittuntur.

6. Apud Michæam Prophetam dicitur: *Adhuc ignis in domo impii, thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena; numquid justificabo stateram impiam? & sacculi pondera dolosa?* Quot eheu! inter emendum & vendendum committuntur peccata, tum per mensuras & pondera justo minutiora, tum per dolos, & fraudes, mendacia item, & juramenta falsa? *Cum hoc facerent Principes vestri*, inquit S. Hieronymus, *Nolui vos statim subvertere, sed paulatim cœpi percutere, & plagis variis admonere; Misi in vos famem, misi sitim, misi morbos, & hostilem in circuitu vastitatem; Seges frumentum non attulit; Oleum pressa oliva non fecit; Vinum steriles vindemia negaverunt; Adversus iniquitates & mensuras dolosas, & pondera fraudulenta hæc intuli supplicia.* Salvianus in eodem præcitato libro pergit ostendere, quod nos ipsi per scelera nostra flagella in manus Dei consignemus, quibus ipse licet invitus nos percutit; En verba illius: *Quamlibet aspera & adversa patiamur, minora patimur, quam meremur. Quid querimur, quod dure agat nobiscum Deus? Multo nos durius cum Deo agimus. Exacerbamus quippe Deum impuritatibus nostris, & ad puniendum nos trahimus invitum, cumque ejus natura sit mitis, Dei atque Majestas, ut nulla iracundia passione moveatur, tanta tamen in nobis peccatorum exacerbatio est, ut per nos cogatur irasci. Vim, ut ita dixerim, facimus pietati sua, cumque ejus benignitatis sit, ut velit jugiter nobis parcere, cogitur malis nostris scelera, quæ admittimus, vindicare.*

Peccata mercatorum. Mich. 6. 10.

S. Hieron. ibid.

Homo ad iram provocat Deum.

Salvian. ibid.

7. Opponet forsitan quispiam, quod etiam super homines justos & sanctos, qui in vera innocentia hic in terris vitam degunt, miserabiles non minus immittantur calamitates. Quis enim nescit, quantis Job exagitatus fuerit ærumnis, adeo ut in sterquilinio sedere coactus, saniem ex ulceribus, quibus verminosum ejus corpus à vertice usque ad pedes plenum erat, dimanantem, testa figulina abradere debuerit. Et tamen ditissimus & potentissimus in Oriente Princeps erat, deque ejus bonitate æterna veritas indubitatum perhibuit testimonium, *quod non sit ei similis in terra, vir simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam.* Dubium porro istud resolvit S. Gregorius, egregie notans, S. Jobum in sterquilinio sedentem linguam suam laxasse in acerbam contra peccatum originale invectivam, utpote quo ipse non minus, quam alii, contaminatus fuerat; Et tametsi momento conceptionis suæ dira, imprecatus fuerit, dicendo: *Pereat dies, in qua natus sum*, nequaquam tamen maledictum hoc per impatientiam protulit, quin potius, ut idem S. Gregorius cap. 5. declarat: *Vir sanctus in dolore proprio causam totius generis humani deflens, & nihil speciale omnimodo in speciali vulnere cogitans, reducit ad animum originem culpæ.* Solum enim peccatum originale, ad provocandas super nos omnigenas adversitates abunde sufficit, quanto magis peccatum actuale? Imo, ut suo loco vidimus, Deus peccata etiam venialia, quantumvis levia, severe punit, licet ab iis ne ipsi quidem eximii Dei servi exemptі esse possint.

Castigantur & boni, ut Job, at diversimode.

Job. 1. 3.

Job 3. v. 3.

S. Gregor. l. 4. Mor. c. 5. & c. 9.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ex peccatis nascitur civitatum, & populorum exterminium.

THEMA.

Qui malignantur, exterminabuntur. Ps. 36. v. 9.

1. Inter alia supplicia, per quæ Deus, æquissimus Judex, humanam punit malitiam, unum est civitatum, populorum, provinciarumque desolatio & exterminium: *Qui malignantur, exterminabuntur, sustinentes autem Dominum ipsi hæreditabunt terram.* Isaias Propheta proinde cap. 24. suæ Prophetiæ ab his verbis exorditur: *Ecce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, ... & disperget habitatores ejus ... Dissipatione dissipabitur terra, & direptione prædabitur ... Defluxit orbis.* Undenam vero suam hæc exterminia desumpserint causam & originem, idem Propheta sequentibus verbis insinuat: *Terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, ... Propter hoc maledictio vorabit terram .... ideoque insanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci.* Opportunissime huic proposito congruit profana illa historia, quam S. Augustinus his verbis enarrat: *Fabius Tarentina eversor urbis, à simulacrorum deprædatione se abstinuisse laudatur, nam cum ei Scriba suggessisset, quid de signis Deorum, quæ multa capta fuerant, fieri juberet, continentiam suam etiam jocando condivit; Quæsivit enim cujusmodi essent, & cum ei, non solum multa grandia, verum etiam renuntiarentur armata; Relinquamus, inquit, Tarentinis Deos iratos.* Quo ex facto clare edicere possumus, dari non posse ad procurandum civitatum exterminium & desolationem potentiores machinas, quam sint nostræ iniquitates, quæ justum contra nos Dei furorem atque iram provocant & exasperant; Unde, ut suo loco diximus, hæ sunt, quæ in perniciem nostram armant, animantque exercitus, eosdemque in nostram ruinam victores efficiunt.

Peccatum est exterminium civitatum.

Isa. 24. v. 1.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

S. August. de civit. Dei c. 6.

Historia.

2. Justinianus Imperator pro subditorum suorum tranquilla pace solicitus, in perpetuam rei memoriam sequentia verba post se scripta reliquit. *Quoniam quidem diabolica instigatione comprehensi, & gravissimis luxuriis semetipsos inserunt, & ipsi naturæ contraria agunt, istis injungimus, in sensibus accipere Dei timorem, & futurum judicium, & abstinere ab hujusmodi diabolicis & illicitis luxuriis, ut non propter hujusmodi impios actus, ab ira Dei justa inveniantur, & civitates cum earum habitatoribus pereant.* Docemur enim à Divinis Scripturis, quia ex hujus-

Dictum Justiniani Imperatoris.

Authen. coll 6. tit. 5. novell. 77.

hujuſmodi impiis actibus, & civitates cum hominibus pariter perierunt. Imo non ſolum civitates, ſed & univerſus mundus, in pœnam peccati carnalis, univerſalis diluvii aquis tunc ſubmerſus fuit, quando *omnis caro corruperat viam ſuam*, tunc enim ex tot hominum myriadibus, octo dumtaxat, ſed familiam Noë pertinentes ſuam ſalvarunt vitam. Enimvero ad hoc vitium deteſtandum utiliſſima eſt obſervatio illa, quam Salvianus in hæc verba tradidit: *Dupliciter in illa Hiſpanorum captivitate oſtendere Deus voluit, quantum & odiſſet libidinem, & diligeret caſtitatem, cum & Wandalis, ob ſolam maxime pudicitiam illos ſupponeret, Hiſpanos vero ob ſolam vel maxime impudicitiam ſubjugaret. Infirmiſſimis beſtibus cuncta tradidit, ut oſtenderet ſcilicet, non vires valere, ſed cauſam, neque tunc ignaviſſimorum quorumdam hoſtium fortitudine obrui, ſed ſola vitiorum impuritate ſuperari.*

Gen. 6. v. 12. Diluvium fuit pœna peccati. *Salvian. l. 7 de Prov.* Puniuntur à Deo Hiſpani propter luxuriam.

3. Junior Sichemitarum Princeps mira captus pulchritudine Dinæ, quæ ex curioſitate egreſſa fuerat, ut alias ſui ſexus videret conſortes, eamdem rapuit & violavit, perque hoc facinus, ut ex Sacra Scriptura conſtat, & ſibi mortem, & univerſo populo ſtragem, cunctiſque Sichemitis exterminium machinatus fuit; Nam *Hemor, & Sichem pariter necaverunt, interfectiſque omnibus depopulati ſunt urbem.* Quænam hactenus viſa eſt formidabilior Monarchia, quam fuerit illa Aſſyriorum, utpote cujus Metropolis, Babylonica videlicet, inexpugnabilibus munita erat mœniis, & fortalitiis, totque virorum bellatorum, præſidiorumque inſuperabilium exercitibus, optimeque cuſtoditis altiſſimis turribus, quaquaverſum defendebatur? & tamen Balthaſar eo tempore, quo Sacra Templi vaſa, cœna cum concubinis ſuis accumbens, profanare non dubitavit, per ſupervenientem ex improviſo iram Dei, vita pariter & regno privatus fuit, ipſaque tam vaſta civitas, Perſis, inimicis ſuis, in prædam ceſſit. Ipſorum quoque Perſarum ingens potentia, quæ ob ſui vaſtitatem & magnificentiam univerſum faciebat contremiſcere mundum, tandem in luxus, faſtus, & ſuperbiæ ſuæ pœnam, ad Græcos devoluta fuit; Græcorum vero Monarchia, quæ immortalis eſſe videbatur, in condignum gulæ, & ebrietatis ſupplicium, pariter humiliata fuit, utpote quæ à Romanis ſubjugari meruit, ut Propheticum illud verificaretur oraculum; *Quoniam qui malignantur, exterminabuntur*; Unde S. Zeno de pudicitiæ laudibus diſſerens, ſimulque de impudicitiæ damnis tractare incipiens inquit: *Hæc ſæpe indixit quietis gentibus bellum, hæc aliquoties robuſta regna ſubvertit.* Bollandus tranſgreſſionem ſanctæ Julianæ Virginis & Martyris, quæ Anno 1207. contigit, enarrans inquit: *Cum civitas Cumana, quæ propter inhabitantium malitiam, civitatis nomen amiſerat, & latrocinantium locus, & malorum omnium ſentina effecta, tam civitati Neapoli, quam Averſæ, & omnibus tenimenti earum nimis eſſet infeſta, omnipotens Deus qui per aquas diluvii, propter mala, quæ multiplicata erant in terra, totum genus humanum delevit, & Sodomitas, & Gomorrhæos: propter immanitatem ſcelerum ſuorum in igne & ſulphure judicavit, ipſe utique prædictæ urbis excidium, quod mirabiliter comminatus erat, explevit.*

Propter raptum Dinæ periit princeps Sichemitarum. *Gen. 34. v. 27.* Diverſorum regnorum translatio propter peccata. *S. Zeno l. 1. ſerm. 7.* *Bolland. 16. Feb. 882.* Excidium civitatis Cumanæ.

4. In revelationibus S. Birgittæ refertur, quod cum ſancta hæc Matrona huc Romam adveniſſet, quidam qui Garganum montem in Appulia conſpexerat, & veneratus fuerat: *Dixerit inter alia, ſe multum mirari, quare illa magna, & famoſa civitas Sipontina, ubi tot Sanctorum corpora quieſcunt, deſtructa erat; tunc ſequenti die Filius Dei apparens Dominæ dixit: Ille amicus tuus miratur de civitate, quæ deſtructa eſt. Vere filia, hoc meruerunt peccata inhabitantium, nam etiam aliæ civitates meruerunt conſimilia, ſed unus amicus meus habitabat ibi, qui perfectam habens ad me charitatem, continuo increpabat, & impugnabat mores eorum, qui videns obſtinationem eorum, rogabat me cum lachrymis, ut magis deſolaretur locus, quam tot animæ quotidie periclitarentur. Ego vero videns lachrymas ejus, & quia nullus ſe perfecte poneret ad placandum me, permiſi ea fieri, quæ nunc audiuntur.*

Revelatio Dei cur civitas Sipontina fuerit deſtructa. *Revel. S. Birg. l. 4. c. 114.*

5. Boterus de Matthæo Viſconti refert, quod cum Mediolanenſi Dominio, quod hactenus veluti proprium adminiſtraverat, exutus fuiſſet, Veronamque ſe recipiens, vitam ibi cœpiſſet agere privatam, Guido de Turri, qui ſibi prædicti Dominii imperium vendicaverat, nonnullos ſuorum ad prædictum Viſconti ſubmiſerit, ut ſuo nomine tria præcipua ab eodem explorarent; Videlicet primo quidnam faceret, aut quanam in re ſe occuparet; Secundo, an aliqua ſibi Mediolanum redeundi ſpes ſupereſſet; Tertio quonam tempore, & quando ſpes illa complenda foret. Hi igitur Veronam cum veniſſent, prædictum Viſconti prope Atheſim plane cogitabundum ſtantem repererunt; Qui ad propoſitas ſibi haſce interrogationes, hunc in modum reſpondit: Quoad primum, ſcilicet quid agam, vos ipſi videtis; Quoad ſecundum reſpondete, omnino Mediolanum me reverſurum eſſe ſpero. Quoad tertium vero, ſcilicet quandonam hoc ipſum futurum ſit, dicite, id futurum eſſe quamprimum peccata Guidonis de Turri aſſeclarumque ſuorum eouſque excreverint, & audacta fuerint, ut numero peccata mea longe exuperent. Et vero reſponſum hoc ipſiſſimam continebat veritatem, ſiquidem per omnium ſæculorum experientiam conſtat, ſemper adimpleri illud Pſalmiſtæ oraculum: *Malignantes exterminabuntur*, ſiquidem per iniquitatum multiplicationem, diminutis adverſus hoſtes noſtros viribus, Provinciæ & regna integra miſere devaſtantur & pereunt. Salvianus doctrinam hanc pulchra comprobat ſimilitudine, inquiens: *Sicut illi ſolent, qui munitiſſimas urbes obſident, aut firmiſſimas arces urbium capere, & ſubruere conantur, omnibus abſque dubio eas, & telorum, & machinarum generibus oppugnant, ita nos ad oppugnandam miſericordiam Dei, omni peccatorum immanium ſcelere quaſi omnium telorum genere pugnamus, & injurioſum nobis Deum exiſtimamus, cum ipſi injurioſiſſimi Deo ſimus.* Enimvero dum ſæpenumero diverſos bellorum calamitatibus è nationibus, & patriis ſuis exterminatos, & profugos deploramus, idipſum iis ut plurimum ideo accidiſſe credendum eſt, quia ſæpius optimum Deum per peccata ſua ex animabus propriis pepulerunt, ut in eaſdem diabolum, Dei inimicum, exciperent, ideoque promeritos fuiſſe, ut Deus ſimilem iis rependeret retributionem, dando locum inimicis ipſorum, in domibus eorum, ut ab iiſdem ſubvertantur. Atque ideo Deus populum ſuum priuſquam eumdem in terræ promiſſionis poſſeſſionem ſtabiliviſſet, antecedenter monuerat dicens: *Omnes execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos. Cavete ergo, ne & vos ſimiliter evomat, cum paria feceritis, ſicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.*

Joan. Boter. lib. 1. dict. Memorab. Malignantes exterminabuntur, probatur Hiſtoria. *Salvian. l. 4. de Prov.* Mali peccatis pugnant contra Deum. *Levit. 18. 27.*

6. Deus olim terram Chanaan Abrahæ, ejuſque poſteris promiſerat quidem, tarde admodum

vero

vero exterminatis Chananæis promissionem suam fuit executus; Sed cur, obsecro, Deus promissionem hanc adeo tardavit? Nimirum sacer textus ait: *Necdum completa sunt iniquitates Amorrhæorum.* Hesichius super Leviticum scribens, quoad præceptorum Dei transgressionem in hæc verba dixerit: *In tantum sunt gravia, ut gentes integras perderent, & terram polluerent, pollutamque respui facerent, & eos, qui in ea talia commiserunt, evomerot, atque renueret; Non quia poterat expellere à se vel evomere, vel sicut Theodotion edidit, respuere eos, sed eosdem nocentes, quia ingemiscit naturaliter in transgressionibus suis, quemadmodum Paulus dicit. Quia ipsa creatura ingemiscit, & parturit usque nunc. Deus autem tam gemitum ejus vindicat quàm legem suam, & creaturam utpote propriam, quia demonstrat ex his, quæ nunc dixit: Cujus ego scelera visitabo: & hoc aperte ostendit, quia à Deo virtutem terra emovendi eos, qui in ea injuste agunt, accepit, unde & carbones in perditionem habitantium produxit.* Unde de Cain, primo reprobo, constat, nullum fuisse in mundo terræ locum, qui sustinere eumdem posset, ob quam causam in continua, nec umquam intermissa cordis angustia vixit; De impio namque vere dici potest: *Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras.*

Gen. 15. 16.

Hesich. ibid.

Expectat Deus usque peccata fuerint completa.

Rom. 8. 22.

Matt. 5. 13.

7. Oleaster super Leviticum scribens, sequentem adducit moralem ponderationem inquiens: *Quemadmodum stomachus corruptos & indigestos cibos ferre nequit, sed statim evomit, ita & terra ægre fert habitatores immundos, ideo à se rejicit.* Enimvero licet Palæstina, quæ terra sancta communi nomine appellatur, postquam Christi pedibus triginta tribus annis calcata fuisset, longo tempore sustinuerit Judæos, attamen experientia docuit, quod quamprimum enormibus sese coinquinavere peccatis, à se illos rejecerit, ita ut veluti peregrini & mancipia per alienas nationes oberrent; Donec tandem post crucifixionem Messiæ, suamque in cœcitate, & peccato suo obstinationem, per omnes mundi nationes ad finem usque mundi exterminati sunt atque dispersi. Unde S. Zeno ad propositum nostrum in hæc verba egregie scribit: *Quem mare sustinuit adonatum, non potest terra bajulare dispersum.* Etenim licet maris Erithræi undæ, haud secus, ac si ex ære fusæ fuissent, plusquam integrum millionem ac dimidium Judæorum sustinuerunt, attamen jam à mille sexcentis & amplius annis, nullus uspiam reperitur in terra locus, in quo velut in proprio stabilire se possint, sed in omni loco velut exules vagantur, & oberrant. Contingit proinde Judæis, quod multis accidit, qui in pœnam propriæ malignitatis desolati vivunt, dum simul cum patria omnes facultates & possessiones suas deserere coguntur, cujus Abulensis sequentes adducit rationes inquiens: *Deus interdum jubet fieri deteriorationes circa res inanimatas propter detestationem peccati; hoc apparet in exemplo allegato, ubi occiduntur pecora, & cremantur omnia supellectilia, & ipsa urbes, & ædificia diruuntur, ipsi autem homines in pœnam peccatorum suorum occiduntur, sed res ad eos pertinentes destruuntur, partim in pœnam ipsorum, in quantum ipsi dolere possunt pro illis, quia sunt res eorum, & hoc maxime pro filiis, & filiabus parvulis, qui pro peccato patrum occiduntur, de quibus necesse est dolere parentes, partim in abominationem delicti hoc modo, quia ostenditur, valde magnum esse delictum, cum non solum peccantes inficiuntur ex eo, sed etiam res, quas illi tangunt, reputantur infecta.* Porro peccata contra Principem conjurantium, velut crimina primi capitis læsæ majestatis, summa cum severitate puniri solent, siquidem ob ipsa, etiam filii delinquentis, licet innocentes, proscribuntur in exilium, evertuntur eorum domus, cunctæque facultates dissipantur, & disperduntur, præterquam quod capitali sententia delictum suum luere debeant, idque ut tale criminosum facinus omnibus posteris exosum fiat, & detestabile. Eodem quoque modo divina justitia sese habet erga multos transgressores; Ut enim toti mundo, infinitum, quo peccatum prosequitur, odium, apertius manifestet, civitatibus, & populis famem, pestem, incendia, inundationes aquarum, terræmotus, bellorum strepitus immittit, ut hac ratione desolentur familiæ, civitates subvertantur, absumantur facultates, populique in servitutem abigantur, devastatique agri in cœmeteria redigantur, integræque provinciæ in inculta deserta, tandemque multi exules & vagabundi in regionibus alienis panem suum mendicare cogantur.

Oleaster. in Levit.

Similitudo.

Errant in extraneis Judæi ut peregrini.

S. Zeno ser. 11. in Gen.

Abul. in c. 13. Gen. quæst. 687.

Propter peccata homines occiduntur, inanimata destruuntur.

Pœna criminum læsæ Majestatis.

8. Zacharias Propheta olim interrogatus: *Quid tu vides?* Respondit: *Ego video volumen volans;* Ubi versio Septuaginta habet, *Ego video falcem volantem.* At vero, quænam ingentem librum inter & falcem esse potest proportio? Cum hæc mortis sit instrumentum, & strages indicet, siquidem videmus, quod per falcem in brevi temporis spatio omnes integri alicujus prati succendantur herbæ, eæque paulo post in aridum redigantur, ac proinde per falcem exprimitur genus aliquod armaturæ, exterminiis & ingenti mortalitati inferendæ deserviens. Quam igitur falx cum volumine habere potest relationem? Respondetur, per hunc librum intelligi illum, de quo in offertorio defunctorum ita canit Ecclesia: *Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Conjungatis igitur nunc, si placet, simul inter se peccata & falcem, & videbitis, quod, ubi peccata abundant, ibi pariter & consequenter strages & exterminia multiplicentur. *Volumen autem volans ostenditur*, inquit S. Hieronymus, *In quo omnia peccata scripta sunt, ut unusquisque recipiat secundum opera sua.* Circa hunc igitur librum vertitur falx mortis tanto acutior ad cædendum, quanto majoris malitiæ, majorisque numeri fuerit, peccatum, siquidem *stimulus mortis peccatum est.*

Zach. 5. 3.

Differentia inter librum & falcem.

S. Hieron. in Zach.

9. Apud Jeremiam adversus populum illum contumacem, ad deterrendos omnes illos, qui divinis legibus sunt rebelles, sequens legitur vaticinium: *Subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & in manu quærentium animas eorum, & dabo cadavera eorum escam volatilibus cœli, & bestiis terræ. Et ponam civitatem hanc in stuporem, & sibilum, omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, & sibilabit super universa plaga ejus, Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, & carnibus filiarum suarum, & unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum.* Has autem deplorandas miserias, Deus super populum illum se immissurum esse protestatur, eo quod *dereliquerunt me;* siquidem omnis peccati malitia in aversione à Deo, & ad creaturam conversione consistit. Audiamus hunc textum sequentibus verbis exponentem S. Hieronymum, & dicentem: *Ista sunt præmia contemptorum, & verba Dei audire nolentium. Quidquid igitur mali super nos adducitur, nostra peccata fuerunt, omnesque gentes, ut tunc adducta sunt contra Jerusalem, sic hodie adducuntur contra Ecclesiam negligentem, ut interficiat eam, & ponat in stuporem, & in sibilum, & in solitudines sempiternas.* Apud eumdem Jeremiam

Gravissima pœna contumacibus illata.

Jerem. 19. 7

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 9.

S. Hieron.

cap. 44. Deus pariter in hæc verba loquens introducitur: *Vos vidistis omne malum istud, quod adduxi super Jerusalem, & super omnes urbes Juda, & ecce desertæ sunt hodie, & non est in eis habitator, Propter malitiam, quam fecerunt, ut me ad iracundiam provocarent,*

Jerem. 44. 2.
Ibid. v. 3.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De odio creaturarum adversus peccatorem, in cujus pernitiem, tamquam divinæ justitiæ instrumenta, sæpe armantur.

THEMA.

Armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Sap. 5. vers. 18.

Dei modus se vindicandi.

1. Omnis culpæ inordinatio, prouti Doctores sacri unanimiter concludunt, in aversione peccatoris à Deo Creatore, & in conversione ad creaturas consistit; Ut igitur Deus de infinita hac sibi illata injuria se vindicet quid facit? *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum*; & paulo post idem Sapiens subdit: *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Illæ igitur ipsæmet creaturæ, ad quarum fruitionem habendam, ingratus homo Creatori suo deorsum nobvertit, adversus peccatorem se erigent, ut injuriam, quam Creator ab illis accepit, vindicare valeant; ac proinde Sapiens subjungit: *Ibunt directè emissiones fulgurum, & tamquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur, ... Et à petrosa ira plena mittentur grandines, &c.* Enimvero cœli inter omnes creaturas primi erunt, qui in pernitiem nostram armabuntur, ac deinceps successive aliæ creaturæ terrestres. Prius enim Christus apud S. Lucam ait: *Erunt signa in Sole, Luna, & stellis*, & postea subjungit: *Et in terris pressura gentium, &c.* Magnus ille Parisiensis Cancellarius Gerson inquit: *An ignoras, quod omne peccatum offendit nedum Deum, sed omnem imperio suo subditam creaturam? Quæ idcirco armatur & pugnat contra insensatos.* D. Chrysostomus super illa verba: *In principio erat verbum*, ad propositum nostrum ita scribit: *Cum homo peccat, indignatur cælum, indignatur terra, ut ait Jeremias, obstupuit cælum super hoc, & inhorruit terra; quia duo mala fecit populus. Ecce quomodo cælum exhorrescit, & terra, quoties homines sese sceleribus contaminant. Cum vero se transmutant in pietatem, audi Prophetam dicentem: Lætentur cœli, exultet terra, erumpant montes lætitiam, & colles exultationem, quia misertus est Deus populi sui.* Rex ille Ægyptiorum atheus, qui dicere non dubitaverat, *Nescio Dominum*; quique inaudita cum inhumanitate populum Dei angariaverat, Creatoris in se vindictam manifestè expertus fuit, prouti certus quidam author his verbis optime probat: *Cælum lumen retrahebat, & ignees globulos grandine conferos jaculabatur; aër jugi nocte innocentium stragem impediebat, dum tenebris vinciebat manus: Mare bestiarum examina in ipsius adoratores emittebat, ut qui Hebræorum infantes vagientes ne audiret, fluentis eradiderat, digno commercio ranas maris partus, aurium verbera ab undis acciperet.*

Ibid. v. 21.
Ibid. v. 22.
Ibid. v. 23.
Luc. 21. 25.
Ibid.
Gerson. t. 3. prof. 4. 13. de consolat. Theolog.
Cœlum & terra armantur contra impium.
D. Chrysost. t. 6. tract. Lat. f. 239.
Exod. 5. 2.

2. Et vero causam, ut creaturæ insensatæ in transgressorum supplicium adeo unanimiter conspiratæ sint, Philo Hebræus his verbis insinuat: *Elementa mundi, terra, aqua, aër, ignis, conspirarunt in impios, Deo vindice, ad declarandam ejus vim, potentiam, ea, quibus ad creationem, salutemque rerum usus est, vertente quomodolibet in impiorum pernitiem.* D. Chrysologus ait: *Quidquid cœli micat, radiat, & splendet ornatus, quidquid terra fragrat in floribus, sapit in fructibus, in animantibus gaudet, nostro amore factum, nostra addictum est servituti.* Regius Psalmista diu ante cecinerat inquiens: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi, volucres cœli & pisces maris, &c.* At vero quinam fine supremus ille Artifex tot creaturas à se formatas nostro subjecit Dominio, ut Psalmista dicat: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus?* Nimirum, ut homo Creatori, adeo erga se benefico, fœliciter serviret, eumdemque amaret, non vero ut in creaturis ultimum suum finem collocaret, & consequenter Creatorem pedibus suis substerneret, divinasque ejus leges ob creaturæ amorem conculcaret.

Phil. de Mosf. l. 1.
D. Chrysol.
Psal. 8. v. 8.
Subjectuntur bestiæ homini & homo Deo.

3. Quandonam Deus cœlos ad obstupescendum invitavit? Qua occasione à sphæris cœlestibus, quæ inanimatæ, admirationisque incapaces sunt, lamentationes suas auscultarent, expetiit? Tunc nimirum, quando ingrato homini infinitam exprobrare voluit injuriam, quam Creatori suo irrogabat, quando creaturarum amore captus, Deum Creatorem, & summum bonum suum turpiter deseruit: *Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt, fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas*: quæ verba P. Cornelius à Lapide in sequenti sensu exponit: *Malum est contrarium bonori Dei, inquit de peccato, peccator enim relicto Creatore, adhæret creaturæ, V. G. Fœminæ, vino, eamque præfert Creatori, ideoque tacitè & interpretativè summum suum bonum in ea ponit, ac consequenter privat Deum sua quasi bonitate summa, & divinitate, ita ut si Deus aliquo gladio, vel telo perimi posset, non alio perimeretur, quam peccato.* Atque hinc est, quod creaturæ tam indignam & abominabilem, à temerario & ingrato homine, Deo irrogatam videntes injuriam, sine dubio ex zelo honoris divini sese armaturæ essent ad annihilandum ingratum illum hominem, nisi ab illa potentia, quam scholæ obedientialem appellant, coërcerentur, prout observat Apostolus inquiens: *Vanitati creatura subjecta est, non volens; sed propter eum, qui subjecit eam.* Ubi bene notanda & ponderanda sunt verba illa: *Vanitati subjecta est non volens*, id est, contra nitente inclinatione sua, hominibus vanitati, id est, peccato deditis subjicitur; at vero tandem aliquando veniet tempus, inquit S. Paulus, in quo *ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis.*

Obstupescunt cœli peccato hominum.
Jerem 2. v. 12.
Corn. à Lap.
Creaturæ quasi impediuntur quo minus impium perdant.
Rom. 8. v. 20.
Ibid. v. 21.

4. Idem quoque Apostolus ait: *Scimus, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc*, quasi dicere vellet, omnes hæ res creatæ, licet insensibiles, & rationis expertes, suos tamen experiuntur veluti partus dolores, idque ex eo solum, quia impiis deservire coguntur. Sic enim aurum, si aliquo esset sensu præditum, sine dubio ingenti cruciaretur dolore, ex eo, quod furiorum & rapinarum fiat materia, vel in luxum, crapulam, ludos, impudicitiam, vel alium similem excessum expendatur, cum tamen adhiberi mallet in subsidium periclitantis pudicitiæ, vel in eleëmosynas, ad pellendam famem, & angustias pauperum, vel in majorem cultus divini decorem & splendorem; Sic quoque carnes animalium delicatorum, volucrum videlicet, & similes, velut invitæ serviunt ad fomentandam hujus vel illius licentiosi & dissoluti juvenis

Ibid. v. 22.
Insensibilia quasi dolent servire iniquitati.

venis libidinem, quasi mallent adhiberi ad restaurandas vires alicujus infirmi, vel etiam ad reficiendum corpus jejuniis extenuatum, boni alicujus religiosi; & ideo, quod hæ creaturæ homini, licet Dei inimico, sine contradictione deserviant, singolare opus est, & dispositio divinæ providentiæ, seu potius divinæ misericordiæ. Cæterum vero ut Blosius meditatur: *Admirare vehementer, quod omnia elementa, omnesque creatura non insurrexerint adversum te, ut injuriam sui Creatoris ulciscerentur. Obstupesce, quomodo non se aperuerit terra, ut te vivum deglutiret, & ad inferuum transmitteret.* In Evangelio quidem Christus de æterno Patre suo dicit, quod *Solem suum oriri faciat super bonos & malos, pluatque super justos & injustos.* Veruntamen observandum est, quod nubes pluviam istam, vel cœlum Solem suum, ad ministrandum peccatoribus, non ultro citroque ministret, sed solum ex Dei Patris imperio, hoc enim nisi adesset, sine dubio una cum aliis creaturis, ad disperdendum peccatorem sese armaturæ essent. Audiamus hac de re in hæc verba scribentem S. Anselmum: *Ex offensione non solum iram Dei promeruimus, sed etiam totam creaturam adversum nos excitavimus, etenim si servus alicujus à Domino suo recederet, & inimico Domini adhæreret, non solum ipsum Dominum exacerbaret, sed etiam totam ejus familiam justissime irritaret. Cum igitur Creatorem cunctorum offenderimus, adversum nos omnem creaturam, quantum spectat ad meritum nostrum, in iram commovimus. Potest ergo nobis justa consideratione terra dicere, non debeo vos sustinere, sed potius absorbere, quoniam à Creatore meo non timuistis peccando recedere, & inimico ejus diabolo servire, & adhærere. Potest etiam cibus dicere, & potus, non meruistis, ut vos pascere debeamus, imo potius, ut confusionem, & necem vobis præparemus, ab illo enim peccando recessistis, per quem nec ales esurit. Sed quoque vobis ad salutem non debet lucere, sed ad vindictam Domini mei, qui est lux lucis, & fons luminis, penitus coërcere; Sic & singulæ quæque creaturæ contra nos possunt surgere irrefragabili ratione.* Porro de flagellis, quibus divina justitia Ægyptum percussit, Sanctus Augustinus, vel quisquis author est *libri de mirabilibus Sacræ Scripturæ*, ita loquitur: *Istarum modus plagarum undique, hoc est, de terra, aquis, animantibus; igne, aere, nubibus, cœlo, & Angelis convenerat, ut ostenderetur, quod contra Dei rebelles, & contumaces, sese pariter universus orbis armat.* In hac namque occasione; Deus creaturas suæ quasi remisit libertati, ut contra Pharaonem & Ægyptios de injuriis, Creatori, & sibi factis, se vindicarent, id quod etiam sæpenumero facere solet, dum castigare vult peccatores aliquos, præ reliquis contumaciores; ac proinde quisquis sacras pervolvit literas & annales Ecclesiasticos, aliasque superiorum temporum historias, inveniet utique, quod terra nonnumquam os suum aperuerit, ut intra profundas suas voragines vivos deglutiret aliquos Dei rebelles; vel quod cœlum sua in ipsos evibrarit fulmina, vel quod à feris fuerint dilaniati, aliasque similes indignantis Dei demonstrationes, quibus creaturas in exercendis vindictis suis suæ reliquit libertati.

Blos. instr. vit. spir. mo lot. 1. decr. 5.

Matth. 5. 45.

Ex singulari Dei imperio oritur sol super justos.

S. Anselm. de similit. c. 101. Similitudo.

Oppositiones terræ contra impium.

Aust. Mir. Sac. Script. quæst. 19.

Terra quandoq; impios sustinere non potuit.

5. *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum;* circa quæ verba advertenda est insignis quædam Gregorii Magni super illa Jobi verba: *Nihil in terra sine causa fit, & de humo non oritur dolor;* scribentis doctrina, postquam enim prædicta Sapientiæ verba: *Armabit &c. & pugnabit cum eo orbis terrarum contra insensatos*, adduxisset in medium, subjungit; *Sed tamen de humo dolor non egreditur, quia res quælibet insensibilis ad afflictionem nostram stimulo nostræ actionis excitatur. De humo dolor non egreditur, quia nequaquam pœna de ea nascitur creatura, quæ percutit, sed de ea procul dubio, quæ peccando vim percussionis extorsit.* Unde D. Chrysologus rationem assignans, cur omnes quasi creaturæ insensibiles in morte Creatoris sui susque deque versæ fuerint, ita scribit. *Creatoris injuriam tota fugerat creatura, necem Domini sui mundus evitare contendit, sciens ad totam domum vindictam pertendere; in qua fuerit servorum scelere Dominator occisus; hoc est, quod suis se deserentibus fundamentis terra tremuit, Sol, ne videret, aufugit, dies, ne interesset, abscessit, petra, quia non valebant discedere per naturam, novum scinduntur per vulnus, facinus tantum sono, quia voce non poterant, accusantes.* Dicere quoque possumus, creaturas illas in morte Christi, non solum suam justificare voluisse propriam innocentiam, simulque demonstrare ingratam, erga supremi illius artificis, à quo esse suum acceperant, mortem, compassionem, verum etiam sese adversus lictores & crucifixores armare, & inter se conspirare voluisse, ad sumendam de tanti criminis excessu condignam vindictam; at vero ab ipsomet Christo crucifixo per potentiam obedientialem fuisse prohibitas, hic enim postquam in cruce suspensus hæsit, primam Patri supplicationem pro condonatione & venia Crucifixoribus impertienda porrexit, hacque ratione omnes creaturas, exemplo suo, tacite docuit, ut & ipsæ peccatoribus ignoscerent & parcerent.

Sap. 5. v. 18.

Job 5. v. 6.

S. Gregor. l. 6. Mor. c. 6.

Cur creaturæ in morte creatoris fuerint immutatæ.

D. Chrysol. ser. 78.

Conspirabant vindictam, quam exequi prohibebantur.

6. Cæterum vero in dubium revocari nequit, verissimum esse, quod omnes creaturæ inimicæ sint inimicorum Creatoris sui, qui illarum opera sæpe utitur ad castigandum peccatum. Sanctus Cyrillus Alexandrinus in Commentario super Isaiam sequentem tradit doctrinam inquiens: *Semper irato Deo simul etiam ad iram exacuitur serva creatura, perpetuo eam huc excitante eo, qui omnibus imperat; succensuit enim ille Ægyptiis, creatura autem nil agere non potuit. Transivit quippe in sanguinem aqua, scaturivit terra ranas, cœlum dimisit grandinem, profundæ tenebræ trium dierum spatio per totam eorum regionem dissipata sunt. Itaque, inquit, irascetur etiam ipsum cœlum, & velut à fundamentis terra concutietur, propter furorem iræ Domini, pugnabit enim etiam una adversus stultos ipsa creatura, & commoto Domino, etiam ipsa ad hoc propemodum instructa est, omnia siquidem cum suprema voluntate conspirant, atque concurrunt, & nihil in rerum natura, quod non divino nutu, & consilio cadat.* Et vero tametsi sequentia Sancti Gregorii verba, ex hom. 35. super Evangelia desumpta, nostris frequenter insonent auribus, illa tamen, utpote proposito nostro congruentissima, hic præterire nequeo. Dicit igitur sanctissimus Pontifex: *Quia omnia consummanda sunt, ante consummationem omnia perturbantur, & quia in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur, ut impleatur quod dicitur: Et pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos; Omnia namque, quæ ad usum vitæ accepimus, ad usum convertimus culpæ, sed cuncta, quæ ad usum pravitatis infleximus, ad usum nobis vertuntur ultionis.* Moxque modum declarat, quo peccatores rebus hisce creatis abutuntur, subdit enim: *Tranquillitatem quippe humanæ pacis ad usum vertimus humanæ securitatis; peregrinationem terræ pro habitatione dileximus patriæ, salutem corporum redegimus in usum vitiorum; ubertatis abundantiam, non ad necessitatem carnis, sed ad perversitatem intorsimus voluptatis, ipsa*

S. Cyrill. in Isa. c. 13.

Utitur Deus creaturis ad castigandum peccatum.

S. Gregor. hom. 35. in Evang.

In cunctis deliquimus, in cunctis ferimur.

Qualiter

fit abusus creaturarum.

sa serena blandimenta aëris, ad amorem nobis servire coëgimus terrena delectationis. Jure ergo restat, ut simul nos omnia feriant, quæ simul omnia vitiis nostris male subactis serviebant, ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta. Observandum vero verissimum esse, quod in prædictis verbis sanctissimus Pontifex dicit, scilicet: *Quæ ad usum vitæ accepimus, ad usum convertimus culpæ:* Etenim homo vino à Deo sibi concesso abutitur ad ebrietatem, & ad magis accendendum carnalis concupiscentiæ ignem; vestibus non ad contegendam membrorum nuditatem utitur, sed ad luxum, vanam pompam, & superbiam; ferro abutitur, dum ex eo arma sibi fabricat, ut per rixas, homicidia, & duella, humanum sanguinem effundat, divitiis ad avaritiam fovendam, & sic de cæteris.

Sap. 5. v. 21.
Hug. Card.

7. Hugo Cardinalis illa verba: *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos*, ita exponit, id est, *omnis creatura conqueritur de ipsis, qui abusi sunt ea.* Porro qualiter creaturæ se ad faciendam vindictam obarment, Regius Psalmista pluribus in locis clarius exponit; nam in Psalmo 17. inquit: *Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit, carbones succensi sunt ab eo:* & paulo post subdit: *Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam, grando, & carbones ignis, & misit sagittas suas, & dissipavit eos, fulgura multiplicavit, & conturbavit eos, & apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum, ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.* Enimvero cum creaturæ insensibiles, & rationis expertes, ad hunc zelum, atque ad hanc de peccatoribus sumendam vindictam à semetipsis excitari nequeunt, hinc non sine mysterio David ait: *Ad increpatione tua Domine &c.* Quia Deus per potentiam obedientialem creaturas eo modo operari facit, qui sibi vel maxime placet. Stellas in campo firmamenti in suos redigit ordines, & acies, ut in favorem suum prælientur, dicente Scriptura: *De cælo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine suo, & cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt.* Qua de re inferius latius discurremus, de variis separatim agentes infortuniis, terræmotuum, inundationum, incendiorum, sterilitatis, pestilentiæ, bellorum, aliorumque similium, quæ omnia peccatorum nostrorum esse supplicia, & pœnas, evidenter probavimus.

Psal. 17. v. 9.
Ibid. v. 14.
Qualiter creaturæ contra peccatores sumunt vindictam.
Ibid. v. 16.
Jud. 5. v. 20.

S. Basil. Hom. 8. in divit. avar.
Propter peccata anni tempora sunt mutata.

8. Audiamus quid hac de re Basilius Magnus *in homil. 8. contra divites avaros* in hæc verba scribit: *Aspicite, quæso nunc, quemadmodum nostrorum pondus peccatorum, anni temporumque naturas mutaverit, statutasque semel rerum formas in aliena temperamenta, novasque mixturas deduxerit. Hyeme solitum humorem cum sicco non retinuit, sed in glaciem tota abiit, nivis, & imbris penitus expers. Vernum tempus alteram quidem sui officii partem ostendit, caliditatem dico, humiditatem vero nullam illi conjunxit. Æstus vero immensus, & frigora naturæ leges prætereuntia, ac in nos, damnumque nostrum conjurata, mortales ad victus, vitæque simul trahunt discrimina.* Tandem vero S. Doctor hanc temporum anni promiscuam subversionem, inordinatorum appetituum, & passionum nostrarum effectum esse, his verbis concludit; *Ob hoc campi steriles, quoniam charitas friguit; supplicantium vox frustra clamat, & in aëra evanescit, ac dissipatur, nam & nos rogantes minime audimus. Adultorum hominum multitudo, ac vulgus peccatis obnoxium, per urbem remissi ac temere discurrunt gaudentes, & hilares, qui horum causam malorum, in propriis gerunt animabus, calamitatemque hanc, ipsi nobis incitant, & causantur.* Enimvero mundus qui divinæ justitiæ & providentiæ periodos non intelligit, omnino sibi persuasum habet, hasce astrorum & elementorum præter morem factas inordinationes, hancque temporum anni perversionem, à constellationibus, causisque naturalibus derivari, verum hic error in mundano homine mirandus non est, siquidem *animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus;* Econtra vero Prælati Ecclesiastici, in regimine gregis sui à Deo illuminati, in similibus occurrentibus occasionibus, ad jejunia, ad processiones, ad confessiones, aliaque ad divinam iram placandam congrua remedia solent recorrere, quod manifestum signum est unde omnes possunt agnoscere, insolitos in astris & elementis eventus peccatorum nostrorum esse pœnas, pro quibus proinde avertendis, necessum sit sinceram facere pœnitentiam.

Campi facti steriles.
1. Cor. 2. v. 14.
Horum causas mundani dicunt naturales, religiosi vero ipsum Deum.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Terræmotus à Deo permittuntur, tum in pœnam peccatorum, tum ut emendemur, & revocemur ad pœnitentiam.

THEMA.

Commota est, & contremuit terra, fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis. Psal. 17. ℣. 8.

Terra tremuit quia iratus est Deus.

1. Regius Psalmista hisce verbis causam subindicat, cur terra nonnunquam, velut à fundamentis suis concutiatur, dum is, qui eam creavit, per horribiles & formidabiles terræmotus eam concutit & exagitat; *Commota est, & contremuit terra, fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis;* ita enim, quam propter peccata nostra Deus adversum nos concepit, efficit, ut civitates & regiones, in quibus degimus, per motus illos horribiles conquassentur, & castigentur, imo nonnunquam terræ aperiuntur voragines, ad impios illius incolas devorandos: Subdit vero Psalmista: *Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit, & carbones succensi sunt ab eo;* videmus enim per frequentem experientiam, quod una cum terræmotibus, globi flammarum, & sulphuris, ex terræ exhalentur visceribus, ut per hoc divina justitia iram suam tanto exprimat evidentius, siquidem de homine vehementer iracundo dicere solemus, quod ignem spiret, & fumiget. Sanctus Hieronymus in codicibus regiis solum legit: *Quoniam iratus est*, quam etiam lectionem Complutenses amplectuntur. Aquila apud Euthimium legit: *Mota est, & concussa.* Deus apud Isaiam repræsentare nobis volens, quam sit irritatus ad indignandum, comminatur inquiens: *Super hoc cælum turbabo, & movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus:* in alio quoque ejusdem Prophetæ loco, diu ante hic divinus furor, sub hac eadem phrasi descriptus fuerat; siquidem sacer textus ait: *In ira Domini exercituum conturbata est terra.* Sanctus Basilius Magnus super caput decimum

Psal. 103. 32.
Experientia de terræmotu.
Isa. 13 v. 13.
Isa. 9. v. 19.

S. Basil. in c. 13. Isa.

cimum tertium Isaiæ scribens ait: *Creatura suam operam strenue navans Creatori, totam se quidem exporrigit ad expetendam de iniquis ultionem. Terra concutietur à fundamentis suis. Declarat terramotum illum non superficietenus, neque ut assolet, adfore tunc, cum circa adventum Domini fiet, siquidem ipsam terram à fundamentis sursum & deorsum evertet, & ea concussio nullam non terræ partem attingit. Fundamenta autem terræ ignota sunt humanæ naturæ, uti per Job didicimus, dicente Domino: Ubi eras, quando jaciebam fundamenta terræ?* Et vero ex quo in discursu præcedenti ostendimus, creaturas pronas admodum & promptas esse, ut ad vindicandas injurias communi Creatori ab impiis irrogatas sese obarment, Deumque illis uti velut divinæ justitiæ suæ instrumentis, observanda hoc loco est phrasis illa, qua Sanctus Basilius hoc terræmotus supplicium exprimere volens utitur; ait enim: *Creatura suam operam strenue navans Creatori, totam se exporrigit ad expetendam de iniquis ultionem.*

Quid sit terram concuti à fundamentis.

2. Enimvero si causam considerare velimus, unde terræmotus nascitur, terror utique, & ruinæ tam horrendæ inde subsequentes ingentem unicuique adferent admirationem, adeo ut necessum sit dicere, quod sicut Deus unico oculorum suorum obtutu totum contremiscere facit universum (*qui respicit terram, & facit eam tremere:*) ita pariter modicus aër reclusus, vel ventus quidam exiguus, velut iræ suæ minister, & tamquam creatura ad injurias Creatori irrogatas, castigandas deputata, omnes suas adhibeat vires, ut peccatores similium injuriarum authores, in ultimum & miserabile redigat exterminium. Porro quidnam terræmotus sit, ab Abulense discamus, dicente: *Terramotus fit ex inclusis spiritibus ventorum, & fortificatis per aliqua tempora, per grossitiem terræ, exhalationes, & vapores, quibus cum non pateat aditus, si fortiter concusserint, necessarium est terræ fieri quamdam apertionem, ut inclusus exhalet ventorum spiritus, & concutiatur terra ex interiori impulsu ventorum collidentium, & ex apertione eorum in exitu.* In substantiâ igitur causa terræmotus ventus quidam est, & aër reclusus, extra sphæram & elementum suum constitutus, & tamen subvertit montes, civitates conquatit, prosternit ædificia, populosque & nationes integras in abyssum præcipites agit. Sanctus Augustinus, vel quisquis author est libri *de mirabilibus sacræ Scripturæ*, in hæc verba scribit: *In famoso illo terræmotu, centum Lybiæ urbes corruerunt; & in terramotu Dominicæ passionis undecim in Thracia submersæ sunt.* Varii quoque à scriptoribus Classicis in hisce occasionibus facti referuntur eventus, valde mirabiles, & peregrini; etenim ut Plinius refert: *In agro Mutinensi duo montes inter se concucurrerunt, crepitu maximo assultantes recedentesque, flamma, fumoque, inter eos interdiu exeunt, in cælum, eo concursu villæ omnes elisæ.* Cui similis est alius quidam, qui in Papho ex simili causa pariter contigit eventus; nam ut Cæsarius refert: *Duo montes in Papho, habentes inter se stagnum, coierunt, ita ut efficeretur unus mons.* Abulensis super Vaticinium à Salvatore Matthæi 24. capite editum, ita scribit: *Per terramotum interdum integræ civitates & ædificia evertuntur, & nusquam comparent, sed lacus fiunt, ubi prius fuerunt magnæ urbes, sicut refert Seneca lib. de Quæst. naturæ.* Ad hos porro lacus emergentes David in progressu ejusdem Psalmi 17. alludere voluisse videtur; dum ait: *Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum*; in illa namque terræ apertura, indeque emergente voragine, terræ fundamenta, certo quodam modo, detegi, & manifestari videntur. Eumdem quoque hunc terræmotus effectum Abulensis alio in loco his verbis recenset: *In terramotibus sæpe fit, quod submersis aliquibus locis, aqua appareant in locis, ubi fuerant oppida.* Author Theatri vitæ humanæ, de hac materia differens, horribilem quemdam hujus tremendi infortunii pavorem sequentibus verbis describit: *Mugitus, murmur, clamor, ululatus, fragor, fremitus, terramotum comitantur, quem subinde metum auget tectorum crepitus, parietum nutatio, ruptis compagibus dehiscent solum, horror subitæ mortis.* Adnæc in ærumnis, quæ oriuntur ex fame, incendiis, pestilentia, bellis, civitatum deprædationibus, tempestatibus, &c. aliqua saltem spes superesse potest, easdem evadendi, sive per industriam & diligentiam, sive per pecuniam, vel amicorum subsidia: at vero ab hoc flagello vix aliquis se eximere posse, sperare, aut confidere potest, unde Abulensis ait: *Grave periculum est terramotus, & quod nullis viribus, & nulla arte vitari potest.*

Psal. 103. v. 32.

Origo terræmotus.

Abul. Paradoxo 5. cap. 100.

S. August. de mirab. S. Script. c. 3.

Multæ civitates terræmotu subversæ fuerunt.

Plin. l. 2. c. 83.

Cæsar. l. 10. c. 49.

Abul. in c. 24. Matth. quæst. 64.

Montes corruerunt.

Ps. 17. v. 16.

Abul. in c. 13. Gen. quæst. 75.

Theatr. Vit. hum.

Sæpè subversis oppidis substituuntur aquæ.

Abul q. 64. in c. 24. Matth.

3. Porro supplicium hoc unum est ex severioribus ultricis iræ Dei flagellis, prout idem Abulensis notat inquiens: *Sunt mala nostra interdum ab hominibus, interdum ob elementis, interdum à Deo; mala enim ab hominibus sunt bella, & seditiones; Mala ab elementis sunt fames, & pestilentia, licet etiam hæc possint dici à Deo esse, à Deo autem est terramotus*: adducitque sequentem omnibus notam Sancti Gregorii authoritatem inquiens: *Dicit Gregorius in Homilia: Necesse est, ut alia è cælo, alia è terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur;* Unde Abulensis hanc deducit consequentiam inquiens: *Terramotus autem est de malis, quæ à Deo, vel de cælo proveniunt, id est, non sine quodam speciali Dei influxu;* Unde Chrysostomus dicit: *Terramotus est respectus iræ desuper.* Porro terræmotus, ut paulo ante diximus, à vento in cavernis terræ recluso, & extra suum elementum posito causatur, Quis autem est, qui nesciat, ventos inter omnes alias creaturas à Deo specialissime & immediate regulari & dirigi, ejusque nutibus subordinari? & hoc forte est, quod Psalmista dicere voluit, dum ait: *Qui producit ventos de thesauris suis*; Deus enim ex profundissimis montium mineralibus, reclusos ibi ventos, pro suo educit beneplacito, qui integras civitates, una cum habitatoribus suis, in aëra evibrant, atque à dehiscente sub pedibus terrâ in profundissimas voragines deglutiri faciunt; Et hæc quidem omnia Deus, vento recluso mediante, per unicum dumtaxat torvi, & iracundi oculi obtutum operatur.

Diversa mala homines patiuntur.

Immediatè venti à Deo diriguntur.

Psal 134. v. 7.

4. *Quoniam iratus est.* Paulo ante flagellum hoc iræ Dei effectum esse diximus, nostris peccatis irritatæ, unde perspicue apparet, quod Deus ad castiganda peccata, & ut illa per veram pœnitentiam aboleantur, terram contremiscere, seque in immensam voraginem aperire faciat: ac proinde Chrysostomus occasione illius terræmotus, qui suo tempore in urbe Antiochena contigit, in hæc verba ad ejusdem urbis populum prædicavit: *Alii quidem omnes ob terræmotum timore correpti erant, ego vero propter causam terræmotus. Satisne capitis, quid dixerim? Illi quidem pertimescebant, ne concideret civitas, & interirent, ego vero, quod Dominus nobis iratus esset, metuebam, non enim grave est, mortem obiisse, sed grave est, Dominum irritasse; itaque*

D. Chrysost. tom. 5. ser. 6. in terræmotum.

Terræmotus causa magis quam

non

Ipse timendus est.

non jam ob terræmotum pavebam, sed ob causam terræmotus, causa enim terræmotus Dei est ira; porro causa divinæ iræ nostra sunt peccata; noli autem supplicium timere, sed supplicii parentem peccatum. Enimvero post peccatum originale protoparentum nostrorum primum omnium, quod in Scriptura sacra narratur peccatum, est illud, quod

Cain habitavit in terra fluctuante.
Gen. 4. v. 16.

Cain primus reptobus commisit, hunc autem divina justitia, etiam in hac vita, ut ita dicam, certo quodam terræmotus genere castigavit, quia terra sub pedibus ejus contremiscebat; ac proinde ubi vulgata nostra in sacro textu legit: *Habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.* Sanctus Hieronymus ex Hebræo vertit: *Ad terram fluctuantem.* Similiter ad devorandum Dathan &

S. Hieron.
Philo l. 3. de vita Moysis.

Abiron terra sese aperuit, dicente Philone: *Sic vindicatum est, ut terra patefacta atque dehiscens, eos ut gravia sibi tunc pondera absorberet.* Sunt & alia similia ejusdem supplicii irrogata innumera exempla, quæ prætereo.

Amos 1. v. 1.
Zach 14. 5.

5. In capite primo Prophetæ Amos cujusdam terræmotus fit mentio, qui tempore Oziæ Regis Jerosolymis accidit, cujus pariter Zacharias Propheta meminit; Vultisne autem hujus terræ-

Alb. Magn. in Amos.

motus causam ediscere? Albertus Magnus Prologum Sancti Hieronymi, in Amos Prophetam explicans inquit: *Demonstravit Deus peccati enor-*

Causa rotalis terræmotus.

mitatem. Narrat Josephus, quod propter peccatum illud, ante civitatem scissa est media pars montis per quatuor stadia ad Occidentem, ita ut vias clauderet, & urbes regias destrueret. Terra autem eo tempore tunc præcipue contremuit, quando, ut Sanctus Hieronymus scribit, sacrilegus ille & temerarius Rex ministerium Sacerdotale usurpare præ-

S. Hieron. c. 4. in Isa. 7.

sumpsit; En verba Hieronymi: *Terræmotum eo tempore accidisse creditur, quo ingressus Ozias in templum Dei, sibi sacerdotium vendicabat, & terra percussa est, & cineres altaris effusi sunt, & ipse Rex percussus est lepra.* Anno 117. prout

Baron. An. 117.

in annalibus Ecclesiasticis legitur, alius quidam Antiochiæ terræmotus contigerat, idque in pœnam mortis Sancti Ignatii Episcopi, & Martyris, eo quod illum Romam cum tot injuriis, contumeliis, & tormentis à militibus in via toleratis demisissent, ut ibidem Martyrii lanienam

Diversi terræmotus acciderunt.

subiret. Alio quoque tempore, dum in eadem civitate varia Arianorum adversus catholicos celebrarentur conciliabula, per discursum quasi unius integri anni civitas, illa pariter sæpius à

Baron. An. 340. n. 34.

terræmotibus conquassata fuit; In ejusdem quoque persecutionis Arianæ pœnam, multæ in Oriente civitates subtus terram sepultæ fuerunt; & quidem infortunia ista non ex causis naturalibus, sed in manifestum iræ divinæ manifestationem accidisse, Sanctus Ephrem evidenter probat. Anno

Baron. An. 587. n. 22.

587. Deus in eadem civitate Antiochena suam demonstravit justitiam circa illos, qui Episcopum suum persequebantur, siquidem post quatuor menses, à celebrata synodo, Episcopo ad Ecclesiam suam reverso, horribilis quidam ex improviso

Baron. An. 558.
Terræmotus cum miraculo.

contigit terræmotus, per quem multa solotenus diruta fuerunt ædificia, sub quorum ruinis sexaginta hominum millia remanserunt sepulta, interque hos unus præcipue perversus homo, *Asterius* nomine, qui persecutorum caput fuerat, dum nuptialibus gaudiis accumberet, pariter interiit. Episcopo, cum omnibus ad familiam suam pertinentibus, ab omni periculo remanente illæso. Eadem quoque civitas Antiochena Anno 458. ob receptam intra se Nestorianam hæresim & schisma

terræmotus in insula Ponti.
Baron. An. 499.

militer per terræmotum castigata fuit; & quidem quisquis historias diligenter pervolverit hanc pœnam multos Ecclesiæ Romanæ & fidei catholicæ hostes infallibiliter quasi consectatos fuisse reperiet. Sic enim quia insula Ponti Eutichianorum erroribus patulas præbuerat aures, cum ingenti multorum strage per concussionem & voragines terræ asperrime punita fuit. Ob eamdem quoque causam Anno 518. 20. castella in Dardania per assi-

Ann. 518.

duum terræmotum in unico quasi momento singula interierunt. Cornelius à Lapide, qui omnes

Corn. à Lap. in Amos. c. 1.
Pallad. in Dial.
Item in Dardania.
Theod. l. 5. Hist. c. 33.

has refert historias, sequentem quoque subjungit, quæ in persona Sancti Joannis Chrysostomi contigit; Cum enim Sanctus hic Præsul, persecutoribus suis procurantibus, & instigantibus ejectus fuisset in exilium, civitas Constantinopolitana terribili quodam terræmotu contremuit, adeo ut una pars pavimenti, in qua lectus Imperatoris positus erat, ceciderit: unde perterritus Imperator subito ad Sanctum Præsulem notarium quemdam ablegavit, qui injustam contra ipsum pronuntiatam sententiam revocaret, prout scribunt Palladius, & Theodoretus in historia sua Ecclesiastica. Similiter

Baron. An. 154. n. 3.
Tertio Romæ.

quando Antoninus Pius Imperator Sanct. Thelesphorum Papam, aliosque multos pro fide Christi pugnantes, per illatum Martyrium è civis sustulisset, Deus, ut Cardinalis Baronius bene advertit, in condignom crudelitatis hujusce supplicium, urbi Romæ, totique imperio famis, incendiorum; & terræmotum dira immisit supplicia, cum totali multarum civitatum subsecuta desolatione; Unde Imperator justissimam Dei super se conceptam iram agnoscens, crudelitatem continuate veritus, cœptam contra Ecclesiam persecutionem revocavit.

Baron. An. 1169. n. 45.
Quarto in Sicilia.

6. Anno 1169. inusitatus quidam in Sicilia excitatus terræmotus universam illam insulam adeo conquassavit, ut ejus strepitus, etiam in Calabria auditus fuerit, & quidem civitas Catanensis adeo totaliter corruit, ut ne quidem unicæ domus in ea remanserit vestigium. Petrus autem Blesensis (qui in aula Gulielmi Regis Junioris degebat) in Epistola 46. terribilis hujus terræmotus causam hanc fuisse dicit, enormia peccata, quæ civitatis illius populi committebant, nec mirum; quia Episcopus in civitatis illius sedem, pecunia mediante intrusus, fuerat, ipseque Rex jus providendi Ecclesiis, de sacerdotibus, & ministris, sibi temerarie usurparat. Hugo Cardinalis verba illa Isaiæ: *Agitatione agitabitur terra sicut ebrius*, ita exponit: *Evomet enim peccatores.* Eu-

Isa. 24. v. 12.
Hugo Card.

tropius circa annum 136. in hæc verba scribit: *Cum moreretur Constantinus Imperator Mopsuestenus, magno terra motu bona pars Constantinopolis diruta est; Honorius vero eodem terræmotu multas etiam Orientis civitates esse dejectas affirmat. Nec est dubium, quin Deus tot terræmotibus, qui acciderunt sub hoc Imperatore, testatus sit, sibi Arianas blasphemias adversus Filium Dei omnino displicere.*

Eutrop. l. 11.
Quinto Constantinopoli.

Cæsarius sequentem refert historiam: *In adventu Domini hæretici Mediolanenses hæretici, qui erant in Brixia, multa plaustra cum victualibus transmiserunt, in ipsa vero die Nativitatis Domini, dum convivarimur, Dominus terram concussit, & cadentibus ædificiis, plusquam duodecim millia extinxit.* Si-

Cæsar. ibid.

militer in civitate Nicea quidam terræmotus majorem domuum partem cum ingenti incolarum civitatis illius strage est demolitus, eo quod Constantius Episcopus instigante Eudoxio, (qui post Leontium Ecclesiam Antiochenam occupaverat,)

Niceph. l. 9. c. 38.
Sexto in Civitate Nicea.

Contigit

in

in eamdem civitatem quoddam evocaverat conciliabulum, ut in eodem mala quævis contra Leontium machinarentur, ut scribit Theodoretus.

Theodor. l. 2. cap. 26.

7. Nulli dubium esse potest, quin Redemptoris nostri crucifixio novum fuerit ex maxime execrandis sceleribus, quæ umquam Sol conspexit, aut deinceps est conspecturus, imo quod Sol ne quidem conspicere potuit, (quia ne lachrymabile hoc intueretur spectaculum, vultum suum funesta tenebrarum chlamyde contexit,) Sciendum vero est, terræmotum, qui tempore Passionis evenit, eo præcipue fine accidisse, ut Deus suam contra genus humanum ostenderet justam indignationem. Commentator Nazianzeni hac de re ita scribit: *Terra tremore concussa, quod adversus eos, qui petulanter & furiose Christum acerbissimis contumeliis vexatum interfecerant, ira excandesceret.* Confirmat idipsum Abulensis per adductam Chrysostomi authoritatem dicentis: *Terræmotus iræ signum est, nam & quando crucifixus est Dominus, terra mota est.* Ideo quoque author in Quæstione sequenti ait: *Terræmotus magnus in Jerusalem factus est, ita quod lapides non solum moverentur, sed etiam scinderentur, non solum in Jerusalem factus est, ita quod lapides non solum in Jerusalem, sed etiam per totum orbem, sic dicit Paulus Orosius lib. 7. de Ormestra mundi, scilicet anno ejusdem 17. cum Dominus Jesus Christus voluntarie se tradidit passioni, sed impie à Judæis apprehensus, & patibulo affixus est; maximo terræmotu per orbem facto, saxa in montibus scissa, maximarumque urbium partes plus solita concussione ceciderunt.*

Terræmotus tempore passionis Christi.

Nicet. Nazianz. orat. 43.

Abul. q. 64. in cap. 24. Matth. Ibid. q. 65.

8. Advertendum tamen est, divinam providentiam has nobis sæpius immittere calamitates, non tam ad annihilandam terram, quam ut per terræmotum, & tremorem, corda commoveat peccatorum, efficiatque, ut hi sanctum ejus timorem concipiant. *Terræmotus motionem cordium solet designare,* inquit S. Ambrosius, & S. Chrysostomus similiter ait: *Terram benignus Dominus expertem animæ commovit, ut eam, quæ anima prædita est, ab inordinatis motibus revocaret.* Idem S. Doctor paulo ante dixerat: *Quod terra columnas concusserit, hoc ipso de nobis sollicitum ac misericordem se prodidit. Vidit enim prævaricatores nos esse, atque irritare illum solere; vidit rapinas adamare, vidit domum domui jungere, & agrum cum agro copulare, ut proxime quidpiam auferamus; Vidit orphanorum nequaquam misereri, neque judicio viduarum operam dare; Vidit turbidis theatrorum spectaculis addictos; vidit in nequitia & injuria vivere; vidit fraudem cum invidia copulare; vidit simulationis procellas tamquam navigia simpliciores submergere; vidit quantum possumus injuriam inferre, vidit naufragium pati charitatem, fraudem vero in hoc vitæ pelago navigationis secundum cursum tenere; vidit à veritate resilire, atque mendacio adhærere. Denique, ut uno verbo dicam, vidit Mammonæ potius, quam Deo servire.* Tandem vero post recensitum prolixum iniquitatum, Antiochiæ regnantium, catalogum, causam subjungit terræmotuum, quibus Deus illam frequenter animadvertit. Ita enim discursum suum prosequitur: *Sicque terram trementem nobis tamquam pædagogum admovit, & indulgentis matris viscera exhibuit, quæ sæpenumero pendentem ad ubera filium suum, ac plorantem, ab illa volens abducere consuetudine, parvum illum lectulum vehementer concutit, non ut percutiat infantem, sed ut terreat; sic nimirum Dominus universorum, qui terrarum orbem manu gestat, illum concutit, non ut evertat, sed ut eos, qui insolenter se gerunt, ad salutem convertat.* Idem S. Doctor in sermone de terræ motu, cujus paulo ante meminimus, ita hæc verba scripserat: *Concutitur civitas, quid tunc postea? Mens vero tua non conquassetur? Quandoquidem & in morbis, & vulneribus, non eos lugemus, qui curantur, sed qui insanabili morbo laborant.* Paulo ante ibidem dixerat: *Concussit, at non prostravit, si enim prosternere voluisset, minime profecto concussisset, sed quoniam id nolebat, præcessit tamquam præco terræ motus, iram Dei ante denuntians, ut timore meliores effecti, supplicium reipsa inferendum repellamus.* Idem S. Doctor, postquam imminens præteriisset periculum, hisce verbis gregem suum est affatus: *Cum fieret terræ motus, sic ego apud me cogitabam; Ubi nunc rapina? Ubi fraudationes? Ubi imperia injusta? Ubi fastus? Ubi principatus? Ubi oppressiones? Ubi spoliationes egenorum? Ubi divitum superba fastigia? Ubi Principum imperia? Ubi minæ? Ubi timores? Unum temporis momentum facilius, quam aranearum telas omnia diripuit, omnia destruxit, ecce venit terræ motus, quid profuerunt opes? Periit una cum possessione Possessor, domicilium cum eo, qui construxerat; Omnium commune sepulchrum facta est civitas, sepulchrum ex tempore structum, non ab artificum manibus, sed à calamitate fabricatum.* Hugo Cardinalis ex adducta S. Gregorii authoritate, unde nam hæc terræ concussio, & commotio derivetur, his verbis nos docet: *Prius corda hominum, & post elementa turbantur?* Quasi dicere vellet, ideo terra concutitur, quia prius sensus nostri in offensam Creatoris in nobis conturbati & deordinati fuerunt, *turbantur, ut cum rerum ordo confunditur, ex qua re tribulatio veniat, monstretur. Terræ commotio, est à bonis moribus alienatio.* In nostra igitur potestate est positum, ut si velimus, efficere valeamus, ut terræmotus subito cessent; siquidem ad hoc bona malorum morum nostrorum reformatio abunde sufficit. Sanctus Augustinus super illa verba: *Qui respicit terram, & facit eam tremere,* ita scribit: *Videte, quomodo aspiciat, & faciat eam tremere; ad terram loquitur Apostolus, dum ait: Cum timore, & tremore vestram salutem operamini; fit terra motus aspiciente Deo, tremunt corda nostra, nam tunc ibi requiescet Deus. Audi illum alio loco: Super quem requiescet spiritus meus? Super humilem, & quietum, & trementem verba mea.*

Terræmotus est peccatoribus medicinalis.

S. Ambr. in c. 21. Apoc. D. Chrysost. 3. 5. ser. 30. de S. Basso.

Probatur similitudinibus.

D. Chrysost. ser. 4. ad pop.

Est Dei præmonitio.

Terræ motus omnia absorbentur.

Hug. Card.

Ps. 103. 32.

S. August.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Fames, sterilitas, annonæ caritas, peccatorum nostrorum sunt effectus.

THEMA.

Terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea. Psalm. 106. v. 34.

1. IDem ille Deus, qui postquam incarnatus fuit, de semetipso dixit: *Pater meus agricola est:* Protoparentes nostros legem suam temere transgressos, terræ sterilitate punire voluit, siquidem post peccatum commissum homo prævaricator audire debuit; *Maledicta terra, ... spinas & tribulos germinabit tibi;* Sic quoque Cain post commissum scelus fratricidii, eadem fuit pœna mulctatus, di-

Joan. 15. 1.

Propter peccatum erit sterilitas.

Gen. 3. v. 17.

Ibid. Cajet. cente Deo: *Maledictus eris super terram, ... cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos*; id est, ut Cajetanus exponit; *non respondebit secundum vim suam fructificando tibi colenti illam*, quæ non parva pœna est agricolæ. Eamdem quoque reflexionem apud Divum Chrysostomum reperio, qui in caput quintum Isaiæ scribens loquit: *Ubi operantur decem juga boum, facient laguunculam unam, & qui seminat artabas sex, faciet mensuras tres. Sermonem è civitate educit, ad exprimendam impendentem regionis vastitatem; neque enim domus, ait, habitura sunt habitatores, sed neque terra suam vim operatoriam exeret, etenim initio conditi orbis propter peccatum Adam, spinas, & tribulos protulit; Secundum hoc etiam propter Cains scelus in fratrem multo exhibuit proventum minorem, quam exigebat agricolatio illius, aut nativa virtutis ubertas. Sed enim alias etiam nosse potest quis, plerumque contigisse, ut per hominum peccata sua fœcunditate orbata sit terra.* Apud Cœlium Rhodiginum sequens legitur Bedæ testimonium dicentis: *Ante hominis peccatum nihil noxium à terra progerminari audivimus, non herbam veneno pestilentem, non arborem sterilitatis inutilem vitio.*

D. Chrysost. — Adam primus & Cain secundus peccando terram destruxit. — Cœl. Rhod. a. 3. lect. ant. lib. 3.

2. Sanctus Ambrosius circa Cain reprobum innocentem fratrem suum Abel in agrum evocantem, sequentem instituit ingeniosam observationem; Ita enim scribit: *Quid sibi vult, quod ait: Eamus in campum? Nisi quia locus nudus gignentium eligitur parricidio? Ubi enim frater habebat occidi, nisi ubi fructus deesset? Tamquam præsagiens natura tanti sceleris loco germina denegaverat, quia non conveniebat, ut idem solum, & contagia parricidalis sanguinis reciperet præter naturam, & fructus secundum naturam germinaret.* Sanctus Thomas à Villanuva in concione quadam sterilitatem agrorum, cœteroquin fertilium, in peccata, veluti unicam causam, refundit inquiens: *Maledictio, & mendacium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit, non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra propter quod, inquit, lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea.* Ubi per dictionem, *lugebit*, ad sterilitatem & penuriam agrorum alludit; nam Isaiæ cap. 24. dicitur; *Maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores ejus ... Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes, qui lætabantur.* Hugo Cardinalis verba illa Psalmistæ; *Terram fructiferam in salsuginem*, ita exponit, ut sensus sit, *terram fertilem in sterilitatem adducit; Salsus enim humor fœcunditatem tollit.* Lorinus super hunc eumdem Psalmistæ textum, Gratianum ad propositam sibi quæstionem, cur scilicet multæ creaturæ irrationales, & insensibiles à Deo percutiantur, & exterminentur, ita respondisse refert, fieri scilicet idipsum, *Non participatione peccati, sed causa Sacramenti, vel detestatione peccati, vel flagello delinquentium*; in cujus probationem subjungit: *Sed & terra Israelitarum in salsuginem versa est, & segetibus eorum imbres adversi sunt, ut auctorem suum, quem per beneficia recognoscere noluerunt, saltem inter beneficia sentirent.*

S. Ambr. l. 2. c. 1. de Abel & Cain. — Allusio ad sterilitatem. — S. Thom. à Villanov. Conc. in fer. 4 post 2. Dom. Quadr. — Isa. 24. v. 4. — Psal. 106. v. 34. Hug. Card. ib. — Gratian. 1. q. 4. c. Eccl. §. his ita.

3. A primo quidem momento, quo Deus terram creavit, virtutem quoque ei impressit germinandi omnis generis herbas, arbores, & præcipue fructus illos, quibus ad nostram sustentationem indigebamus: Unde ait: *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen &c.* & tamen post commissum peccatum hominem panem sibi procurare volentem, ad colendam in sudore vultus sui terram condemnavit; *Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea*; imo omnium sæculorum experientia clare satis edocuit, & etiamnum docet, quod post adhibitam quoque summam in colenda terra industriam, & laborem, terra nihilominus exiguum, & parcissimum pariat fructum, ut verissimum esse intelligatur, quod *neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus.* Deus autem per peccata nostra exasperatus, ad fœcundandam per benignos influxus suos terram, minime concurrit; *Dante te illis, colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate, avertente autem te faciem, turbabuntur.* Deus, postquam apud Ezechielem dixisset: *Multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me*, hanc confestim pœnam subjecit: *Ecce ego extendam manum meam super te, & auferam justificationem tuam*, ubi alii legunt: *Diminuam statutum cibum tuum.*

Terra fuit creata fructifera. — Gen. 1. v. 10. — Ibid. v. 17. — 1. Cor. 3. v. 7. Peccato fertilitatem perdidit. — Psal. 103. 28. — Ezech. 16. v. 26. Ibid. v. 27.

4. Huc spectat, quod secundo libro Regum cap. 14. legitur, scilicet quod quando Joab ab Absalone ad David Regem ire jussus, contumaciter Absalonis jussui obedire noluit, Absalon in pœnam hujus proterviæ segetes illius in agro incendi & conflagrari præceperit; ita quoque divina justitia sæpe nobiscum facit, ut enim prævaricatores suos ad præceptorum & legum suarum revocet obedientiam, simili utitur supplicio efficiendo, ut agri vel sterilescant, vel speratis per inimicos priventur fructibus. Sic quoque Deus olim, dum populus Israeliticus sacerdotibus suis debitas negaret oblationes, & victimas pro sacrificiis, eidem apud Amos Prophetam protestatus est dicens: *Et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, & indigentiam panum in omnibus locis vestris, & non estis reversi ad me, dicit Dominus: Ego quoque prohibui à vobis imbrem.* Apud Baronium circa annum 484. legitur, quod in Africa per diuturnum tempus ne gutta quidem pluviæ de cœlo descenderit, adeo ut terra facta fuerit arida, & sterilis ubique, indeque subsecuta fuerit tanta fames, ut inde ingens hominum multitudo enecta fuerit, fami quoque adjuncta fuit pestilentia; ipsaque elementia, quasi vociferabantur, tantam hanc stragem, per quam omnes illæ civitates desolatæ fuerant, in pœnam accidisse peccatorum, quæ Afri commiserant, dum hæresi Ariana infecti, catholicos persequebantur. Apud Spondanum in hæc verba scribitur: *Heresibus, & impietatibus infecto orbe, seminibus insolita aquarum abundantia corruptis, tam horrendam famem partes præcipue septentrionales, Germaniam, Poloniam, Angliam, Daniam, finitimasque invasit, præsentibus & sequentibus annis, ut parentes à propriis liberis, & hi ab illis, ac passim omnes à cadaveribus, immundissimisque cibis non abstinuerint.* Legatur principium capitis octavi Amos, ubi variæ populi illius recensentur injustitiæ, iniquitates, & impietates, ob quas Deus iratus ibidem protestatur inquiens: *Juravit Dominus, si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator ejus?* Et paulo post subdit: *Mittam famem in terram.* Sanctus Hieronymus ab Hugone Cardinali citatus inquiens: *Nihil fame durius, quæ sæpe compellit, humanis carnibus vesci, & in suam sævire naturam.*

2. Reg. 14. — Segetes incenduntur propter inobedientiam. — Amos 4. v. 6. — Baron. An. 484. n. 113. — Historia de sterilitate Afrorum. — Spond. An. 1315. n. 6. — Maxima fames propter heresin. — Amos 8. v. 7. — Ibid. v. 11. — S. Hieronym. citat. ab Hug. Card. ibid.

5. Inter

5. Inter alia supplicia, quæ Deus præter Jerosolymæ exterminium, servitutem, exilium, & dispersionem incolarum illius propter filii sui crucifixionem Judaismo immisit, unum quoque fuit illud horrendissimæ famis, quam in prædictæ urbis obsidione sustinuerunt, quæ, ut annales Ecclesiastici attestantur, tanta fuit, ut in manus se inimicorum crucifigendos tradere maluerunt, quam extremos flagelli illius tolerare cruciatus. Occluserat illis Titus omnem exitum, adeo ut ne quidem ad depascendas herbas egredi potuerint. Cumque milites Arabes explorassent, nonnullos Judæorum aurum deglutivisse, factum est, quod in nocte quadam plusquam duo millia Hebræorum dissecuerint, ut latens in visceribus eorum aurum eriperent. Cardinalis Baronius sequens refert Josephi Hebræi oculati testis effatum, dicentis: Pro certo mihi persuasum habeo, quod si Romani tardius nos aggressi fuissent, civitas hæc Jerosolymitana vel à terra dehiscente deglutita, vel ab aquis diluvii submersa, vel denique tamquam Sodoma, & Gomorrha igne cœlesti correpta conflagrasset. A die 14. Aprilis usque ad primum Julii, centies quindecies mille & octoginta fame mortui sunt, postquam prius famis rabie adacti pecorum manducassent coria, & excrementa, imo & proprios in cibum decoxissent filios. Quis autem est, qui nesciat, supplicium hoc Judæis immissum fuisse, propter execrandum & immene crucifixionis Christi facinus, nec non in pœnam obstinationis, qua Apostolorum prædicationi nequaquam credere, sed potius in propria contumacia, & cæcitate perseverare voluerunt? In iisdem annalibus circa annum 681. legitur, quod regnum Angliæ magna fuerit afflictum fame, quando Sanctus Willefridus, Episcopus Eboracensis, Roma recenter reversus, suam nequivit recuperare sedem, ab aliis tyrannice usurpatam, ac proinde ad prædicandum Saxonibus Australibus infidelibus Evangelium se accinxit, eosdemque Christiana fide imbuit.

Baron. An. 72. n. 5. Fames in obsidione Jerosolymitana.

Tertia fames in Angliâ fuit. An. 681. n. 41.

6. Et vero annonæ caritatem, sterilitatem terræ, famisque angustias, à peccatis derivari, ex sequenti historia clare deducitur; cum enim, ut Beda scribit, truculenta quædam fames regiones illas affligeret, ob diuturnam agrorum sterilitatem, ex suspensa trium annorum spatio pluvia provenientem, indeque ingens populi multitudo miserrime periret, & sæpenumero quadraginta vel quinquaginta famelici apprehensis invicem manibus præ desperatione in præcipitia se simul deturbarent, vel in mare ultro citroque prosilirent. Tandem res mira contigit, siquidem eodem die, quo populi illi sacro tincti fuerunt Baptismi lavacro, & consequenter peccata eorum per gratiam Baptismalem fuere abolita, subito copiosissima de cœlo lapsa est pluvia, agros quaquaversum locupletissime fœcundans. Bene igitur apud Jobum dicitur: *Revelabunt cœli iniquitatem ejus, & terra consurget adversus eum*: quasi diceret, eo ipso, quo cœli suos terræ negant influxus, & consequenter eidem terræ contrariantur, cessabunt pariter eidem terræ consuetam imprimere ad fructificandum fertilitatem & vigorem; hacque ratione agricolæ peccata à cœlis manifestabuntur. Inter alia, quæ Deus populo suo, divinas leges suas transgredienti, comminatus est infortunia, unum hoc fuit: *Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis, vineam plantabis, & fodies, & vinum non bibes nec colliges ex ea quidpiam, quoniam vastabitur vermibus, olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo, quia defluent, & peribunt. Omnes arbores tuas, & fruges terræ rubigo consumet.* Enimvero ubi vulgata nostra in Exodo legit: *Non erit fœcunda, nec sterilis.* Glossa interlinearis hæc verba subnectit: *Quod propter peccata hominum sterilitas mulierum, & animalium, & ipsius terræ sæpe contingit.* Jeremias Propheta ait: *Usquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur? Propter malitiam habitantium in ea consumptum est animal*; Deus enim animalia terram arantia sæpissime mori permittit, ut hæc sine cultura totaliter sylvescat. Baronius circa annum 539. refert, quod omnibus per diuturnum bellum Gothicum in Italia consumptis, & desolatis, in Oriente ingens exsurrexerit annonæ caritas, & fames universalis, siquidem Deus ob commissas iniquitates indignatus, *vocavit famem super terram, & omne firmamentum panis contrivit*; completumque est illud sequens divinum oraculum: *Residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.* Imo fames illa, ut idem Baronius refert, adeo immaniter desæviit, ut multi coacti fuerint in mutuas se resolvere neces, ut alterutrum manducare possent. Contigitque, quod duæ mulieres, peregrinos hospitio excipientes, nocturno tempore eosdem profundo somno sepultos occiderint, & devorarint; & quidem postquam septemdecim ex illis occidissent, tandem cum idem alteri cuipiam, qui in ipsarum diversorium declinaverat, facere intentarent, hic imminens sibi animadvertens periculum, easdem violenter invadens, occidit, & in minutas partes, dissecuit: alii ad herbas depascendas properantes, cum eis ad easdem evellendas vires deessent, super herbas corruentes spiritum exhalabant, ibidemque diu insepulti jacebant; denique multæ matres ad hanc degenerarunt impietatem, ut proprios manducare filios non dubitarint.

Summa sterilitas terræ.

Job. 20. v. 27. Aquis baptismatis fuit sublata.

Deut. 28. v. 38.

Labores infructuosi.

Exod. 23. 26. Interlin.

Jerem. 12. 4.

Baron. An. 539. n. 12. Historia famis in Italia.

Occiduntur latrones.

7. Et vero undenam hoc flagellum derivetur, Sanctus Augustinus ad famem universalem Samariæ, diuturno tempore arcta obsidione cinctæ, suum dirigens discursum, egregie exponit. Præmissus enim hisce Scripturæ verbis: *Facta est fames magna, ita ut venundaretur caput asini 80. siclis argenti, & 5. siclis argenti quarta pars cabi stercoris columbini*; in hæc verba scribit: *Cur famem O miserrime pateris? Cur inopiam deterrimam sentis? Cur tanta penuria laceraris? Crevit famis quotidie pœna, quia quotidie crescit & culpa; perseverant flagella, quia in populo perseverant & delicta, propter te enim hostis irruit, inimicus obsedit, adversarius tua pabula devoravit. Tu esuris, & ille pinguescit; tu famem horridam pateris, & ille de tuis pabulis suis vacat epulis; tu cadavera, & stercora columbarum argento mercaris. Damna peccata, delicta compesce, ad Deum convertere, relinque idolum, tunc poteris hostes divino adjutorio vincere, & cœlesti prælis superare, nec quisquam poterit tibi nocere ulterius, si damnato scelere, divinus in te germinaverit cultus.* Basilius Magnus in homilia quadam sui temporis deplorans annonæ caritatem, adversus divites avaros coram grege suo in hæc verba detonabat: *Ob hoc campi steriles, quoniam charitas friguit, & consequenter iniquitas abundavit*, dicente Scriptura: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* Idem

4. Reg. 6. 25. S. August. ser. 13. in app. de diversis. Descripta fame ponit remedia.

S. Basil. hom. 8. in divit. avar. Matth. 24. v. 12.

Idem S. Doctor paulo post causam iosinuat, cur orationes ad Deum pro concedenda terræ fœconditate effulæ, exauditæ ooo fueriot: ait enim: *Supplicantium vox frustra clamat, & in aëra evanescit, ac dissiputur, nam & nos rogantes minime audimus.* Neque solum peccata omissionis, sed vel maxime commissionis delicta hoc illis flagellum accerserant; Unde idem Basilius subdit: *Scinde libellum æris alieni injustum, ut sic peccatum solvatur; dele gravissimorum fœnorum nomina, ut terra solidum tibi fœnus reddat.* Similem fere agros fertiles reddendi modum Sapiens his verbis insinuat: *Honora Dominum de tua substantia, .. & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* Idem Sapiens in progressu ejusdem Capitis locum indicat, cui ex ordine & dispositione Dei ennonæ caritas immittitur, ait eoim: *Egestas à Domino in domo impii, habitacula autem justorum benedicentur.* Enimvero famem peccati pœnam esse, ex parabola filii prodigi evidenter colligitur, siquidem Christus, qui eamdem parabolam ad nostram instructionem composuit, de hoc dissoluto juvene prius dixit: *Dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriosè,* & postea immediate subjunxit: *Facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere, Et abiit, & adhæsit uni civium regionis illius, & misit illum in villam suam, ut pasceret porcos, Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat.* Et vero quam sit veritati consonum, quod Sapiens paulo ante ait, scilicet, *habitacula justorum benedicentur*, ex sequentibus perspicue colligitur, tunc enim, id est, famis illius tempore miser Prodigus paternæ domus, in qua timor Dei passim apud omnes vigebat, memor factus, seriam vitæ suæ sibi proponens emendationem inquit: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo; Surgam & ibo ad patrem meum, &c.* Et vero neqoaquam miraodum est, filium hunc prodigum fame fere fuisse enectum, atque in tantæ ignominiæ statum redactum, qui à patris sui disciplina insolenter subduxerat, nem ut Sapiens ait: *Egestas & ignominia ei, qui deserit disciplinam.* Et ibidem cap. 19. ait: *Anima dissoluta esuriet.*

8. Porro hoc à divina justitia oobis immissum supplicium, tunc acerbius in puniendo esse solet, quando, ut sæpe fit, messis jam pene matura, & falcem expectans, per eventus extraordinarios nobis eripitur; id quod Deus Oseæ cap. 2. nobis iosinuare velle videtur, dum ait: *Ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum & argentum multiplicavi ei & aurum, quæ fecerunt Baal; Idcirco convertar, & sumam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo. Gravior enim pœna est*, ioquit Sanctus Hieronymus, *quando in tempore messis, & vindemia sperata frugis auferuntur, & vinum, & quodammodo tenta tolluntur è manibus; Sin autem in tempore area & preli, & torcularis quando sterilitatem præteritam novis frugibus terra fœcundat, omnium rerum penuria est, quid de reliquo anni tempore, quando vetera conservantur, æstimare debemus?* Huc quoque spectat, quod Ecclesia io hymno, qui feria tertia ad vesperas caoitur, his verbis indicat: *Ut aptum proferens fulvis decora floribus, fœcunda fructu sisteret, pastumque gratum redderet, mentis perusta vulnera, munda virore gratiæ, ut facta fletu diluat, motusque pravos atterat.* Optimus enim modus terræ consequendi fœcunditatem, & fructuum illius abundantiam, hic est, si homines regionis illius à peccato procul remoti in gratia vivant.

Causæ famis.

Prov. 3. v. 9.

Prov. 3. 33.

Luca 15. v. 13. Fames et prodigi. Ibid. v. 14. 15 & 16.

Prov. 3. v. 33.

Luc. 15. 17.

Prov. 13. 18. Prov. 19. 15.

Privatio bonæ messis quasi maturæ est magis pœnosa.

Ose. 2. v. 8. Ibid. v. 9.

S. Hieron. ibid.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Ariditas & siccitas terræ, à peccatis nostris provenit, & per eorumdem pœnitentiam removetur.

THEMA.

Propter peccata vestra, ... Dabo vobis cœlum desuper, sicut ferrum, & terram æneam. Levit. 26. v. 18. & 19.

1. Omminet looe hæc à Deo olim, ob Israëlitarum peccata, exasperato, eisdem in antiqua lege intentata, in progressu sæculorum sequentium, in multa quoque aliis populis sæpius adimpletæ fuerunt, prout ex variarum historiarum testimoniis perspicue liquescit. Et vero post adducta thematis verba sacer textus subjungit: *Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec arbores poma prœbebunt.* Observandum porro est, quod prosquam Regius Vates in Psalmo 106. sterilitatis terræ mentionem faceret, dicendo: *Terram fructiferam in salsuginem à malitia inhabitantium in ea*; jam antea illius præmiserat causam, scilicet, nimiam siccitatem & ardorem, prout ibidem videre est: *Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus ad populum suum ioquit: *Cessant aliquando imbres ac pluviæ, quamvis illorum copiam anni tempus exposcat, tum fluviatium aquarum defectus mœrore conturbat; agricolarum irriti sudores, nulla in agris fruges, pereunt maturi arborum fructus, graves morbi ac difficiles corpora infestant. Squalor inde, luctusque, & lamenta, varique per urbes, vicosque incola. Agite igitur, præstantissimi imitati medicos, sedulo inquiramus ejusmodi ægritudinis causam. Habet igitur radicem velut pravam quamdam, multiforme peccatum, ex eo nobis hæc ærumnosa nascuntur, nec aliam molestiarum originem quispiam protulerit ab iis, quæ veteribus contigerunt, ad eorum, quæ nobis accidunt, cognitionem facile adductus.* Eamdem siccitatis, annonæ caritatem inducentis, causam Deus apud Jeremiam his verbis iosinuat: *Polluisti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis; quamobrem prohibitæ sunt pluviarum stillæ, & serotinus imber non fuit.*

2. Verum enimvero dicet fortasse aliquis, cur Deus pœnam siccitatis omnibus tam iosontibus, quam nocentibus, communem esse semper faciat, cum tamen culpa, quæ iram Dei irritavit, paucorum extiterit? Quidam non vulgaris notæ Author respondet: *Quia publice ab omnibus peccari censetur, dum alii ferunt, alii dissimulant, alii reticent, alii approbant, alii excusant, alii defendunt, alii imitantur, alii inde quæstum habent.* Eoiovero quasi miraculosa fuit siccitas illa, quæ universam fere Palæstinam, circa annum 513. afflixit, siquidem ab hoc anno, in quo sanctissimos Episcopus Elias pessimorum Severianorum opera sua fuit sede destitutus, usque ad mortem Anastasii Imperatoris, qui una cum Severo tanti sceleris architectos fuerat, universa illa provincia, solido quinquennii spatio, terribili fuit siccitate, indeque consecuta fame afflicta,

Psal. 106. v. 34.

Psal. 106. 34

Ibid. v. 33.

S. Cyr. Alexand. hom. 5. de fest. Pasch.

Peccatum est causa sterilitatis terræ.

Jerem. 3. 2.

Cur dum pauci peccant omnes puniuntur.

Quinquennalis siccitas.

S. Basil. hom. 16 in divit. avar.

Discursus est Basilii Magni dicentis: *Cælum videmus solidum nudum, ac sine nubibus, sirenitate sua & puritate nou contristans, quam antea jam desideravimus, quando profundum, coopertum nubibus, & procellosos reddebat, & Sole privabat*; quæ verba S. Doctor occasione ingentis cujusdam siccitatis & ardoris Cæsaream affligentes dixisse noscitur; Siquidem subjungit: *Terra jam exsiccata, & ad extremum aspectu est horrida, & ad agriculturam sterilis, & infæcunda, deinde ob siccitatem scissa; hiatus patefacit maximos, ut in imis visceribus Solis excipiat radios; fontes plurimi, & perennes nos deseruerunt fluminum quoque magnorum cursus defecerunt*; Tandem post descriptam agrorum siccitatem, civiumque ærumnas, & lamenta, sequentem scripturæ textum subjungit:

Amos 4. v. 7. Soli culpabiles puniuntur.

Ego etiam prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem — *Ego treum mrusium pluviam ante vindemia tempus à vobis prohibebo, & pluam super civitatem unam, & super civitatem unam non pluam, & pars una inundabitur, & pars altera, super quam non pluam, arescet. Convenient dua aut tres civitates, ut bibant aquam, & non implebuntur; quoniam non conversi estis ad me, ait Dominus. Discamus igitur ex his verbis, quod ob aversionem nostram has nobis calamitates inflixit Deus.* Similem quoque maledictionem Job adversus impium hic verbis fulminavit:

Job. 18. v. 16.

Deorsum radices ejus siccentur, sursum autem atteratur messis ejus.

3. Sacer Chronista Moyses de paradiso terrestri scribens, ex eodem fontem quemdam emanasse asserit, qui universam terram irrigabat: *Fons ascendebat è terra, irrigans universam superficiem terræ.* At vero inquies fortasse, quidnam de hoc fonte factum fuerit; siquidem amplius in rerum natura non supersit? Sanctus Augustinus ait: *Fortassis ergo peccatum hominum hanc etiam pœnam commeruit, ut tanta illius fontis repressa largitas, facillimam terræ auferret fœcunditatem.*

Gen. 2. v. 6. Ubi manserit fons Paradisi. S. August. l. 5. de Gen. ad lit.

Inter alias magis præcipuas petitiones, quas Salomon Rex, post erectum in honorem Dei sumptuosissimum illud templum, ad Deum direxerat, primo omnium loco hanc proposuit. *Si clausum fuerit cœlum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco isto pœnitentiam egerint, ... exaudi eos in cœlo.*

3. Reg. 8. v. 35.

Ex quibus verbis duas præcipue veritates edisscere possumus, quarum prima est, quod cœlum ob culpam peccatorum nostrorum æneum efficiatur; secunda vero est, quod pluvia non decidet, nisi prius peccata per veram pœnitentiam, ferventemque orationem abolita fuerint. Enimvero sciendum est, à solo Deo sperandam nobis esse pluviam, siquidem elementa ab ejus nutibus dependent; Unde Psalmista ait: *Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ pluviam.* Apud Isaiam Deus inquit: *Nubibus mandabo, ne pluant.* Job interrogat, inquiens: *Quis est pluviæ pater, vel quis genuit stillas roris.* Zacharias suadet dicens: *Petite à Domino pluviam, in tempore serotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris dabit.* At vero quibusnam cum conditionibus hanc nobis daturus est pluviam opportunam? Deus ad hoc in Levitico respondet, inquiens: *Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, Et terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur; Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & comedetis panem vestrum in saturitate.* In Deuteronomio pariter hæc promissio scripta legitur: *Aperiet Dominus thesaurum suum optimum.*

Propter pœnitentiam datur pluvia. Ps. 146. v. 8. Isa. 5. v. 6. Job 38. v. 28. Zach. 10. v. 1. Levit. 26. 3. & 4. Promittit Deus pluviam conditionatè. Ibid. v. 5. Deut. 28. v. 12. Ibid.

At vero qualesnam ex hoc thesauro super terram divitiæ emanabunt? *Ut tribuat pluviam terræ suæ in tempore suo.* Quæ verba Interlinearis ita exponit: *Aperiet Dominus thesaurum suum placatus, quem aliquando claudit iratus.* Lyranus mysterium explicat, ob quod pluvia opportuna thesauri nomine à Spiritu sancto appelletur, nimirum: *Quia tota fertilitas bonorum, in istis inferioribus, provenit ex influentia cœli.* Lyran.

4. Observandum quoque est, quod in principio capitis primi præmiserit, inquiens: *Si audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atque custodias omnia mandata ejus*; quasi diceret, hunc thesaurum habebitis, si legem meam observaveritis, minime vero illo potiemini, si mandatis meis inobedientes fueritis; ac proinde Jeremias Propheta salubriter nos monens inquit: *Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam serotinam in tempore suo, plenitudinem annuæ messis custodientem nobis*: neque enim solum nobis elargitur messem, verum etiam eamdem per totum annum conservat, cum hac tamen conditione, ut divina ejus præcepta custodiamus; unde subdit; *Iniquitates vestræ declinaverunt hæc, & peccata vestra prohibuerunt bonum à vobis, quia inventi sunt in populo meo impii.* Glossa interlinearis proinde ad illam ab eodem Jeremia factam interrogationem: *Usquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur?* Respondet inquiens: *Donec scilicet animus peccantium mutetur; herba omnis regionis siccabitur; quæ in usus hominum creata sunt, consumuntur pro peccatis eorum.* Nec mirum est, quod creaturæ in censatæ ordinem suum naturalem pervertant, quia ut Sanctus Eucherius bene advertit, *Elementa pœnam suam læta suscipiunt, dummodo vel in salute hominum, vel in honore proficiant Conditoris.* Similia enim flagella spirituali cooperantur hominum saluti, quia cum peccatores flagellati convertantur ad Deum, per scelerum suorum detestationem, flagella quoque honori Dei promovendo cooperantur, hic enim à peccatoribus contumeliatus, per eorumdem pœnitentiam, magna ex parte resarcitur. Sanctus Basilius hac de re, sequentem instituit discursum: *Cum Deum rec insolitas præter naturam, & anni tempora ostendentem videris, sic tecum loquere, sic existima. Non deest Domino facultas fructus edendi, ac homines nutriendi? Quonam modo? Cum sit Dominus cœli ac totius dispositionis rerum, & tempora, & anni tempestates dispenset, simulque omnia gubernet, & quasi chorum quemdam probe ordinatum, anni tempestates ita inter se mutua successione disposuerit, ac determinaverit, ut varietate sua variis nostris ac differentibus usibus subsidio sint, & jam pro temporis ratione humectetur tellus; deinde succedat æstus, & postea frigus suam anni portionem obtineat, & postremo effecerit, ut & siccitatis usu non careamus. Palam igitur cum sit, inquit, eum posse rebus adesse, easque uti vult administrare, potentia bonitatem non esse conjunctam, quis dubitet? Nec ista rationem habent. Quænam enim necessitas, si bonus non esset, eum ad creandum hominem impulisset? Quis, inquam, tam vehemens impulsor, Conditorem minime volentem, humum sumere, & ex luto tantam excitare pulchritudinem coegit? Quis hominis forma ad imaginem suam jam constituta rationem addere suasit, ut artium, disciplinarumque capax esset, & de rebus altissimis philosopharetur, quas sensibiliter nullo modo attingeret?*

Ibid. v. 1. Jerem. 5. 24. Deficiente conditione promissio est nulla. Jerem. 5. v. 25. Glossa interl. S. Basil. Deus omnia creat & gubernat. Ex infinita sua bonitate.

Quin

Quin si Deo insitam bonitatem recte consideres, vel hoc tempore, quamquam duro, minime deficientem videbis. Quis, dic mihi, probibet hanc, quam admiraris, siccitatem, non potius esse orbis incendium, ac conflagrationem? Solem insuper à via solita errantem, & terreuis propinquantem corporibus omnia cremare? Ignem denique de cœlo descendentem mortales omnes ob eorum scelera jure punire? Quamobrem te homo, te inquam, considera, tuamque perscruta conscientiam. Ubi iu pondere sanctuarii pooderanda sunt ultimo hæc Sancti Basilii verba, quibus suis suadet populis, ut in afflictione siccitatis & oriditatis terræ, suam pensitent conscientiam, quam si aggravatam aliquo peccato loveniant, se oullam lamentandi causam habere certo credaot.

5. S. Jacobus Apostolus de Elia Propheta inquit: Jac. 5. v. 17. *Elias homo erat similis nobis, passibilis, & oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex.* Circa quæ verba scire percuperem mysterium, ob quod prædictus Apostolus de Elia dixerit, quod fuerit homo similis nobis; quis enim hoc de redubitare poterot? Me quod attinet, Apostolum huoc dicere voluisse existimo, qood, ex quo Elias homo fuit similis oobis, cœlo utique præcipere noo potuerit aut probibere, ne aonos tres & menses sex umquam plueret, nisi Deus huic ejus imperiu consensisset; verumtamen exinde alia quædam nascitur difficultas; cum enim oratio definiatur, quod *sit petitio decentium à Deo*, qua ratiooe Deus huic tam præjudiciosæ, & prima facie indiscretæ Eliæ petitioni acquiescere potuit? Sed facilis est responsio, siquidem populus Israël Deum supra omnem modum enormiter offenderat, siquidem in idololatriam prolapsus erat, divinamque ejus cultum Baal exhibendo penitus conculcarat; Elias autem honorem ejus zelaverat, & pro viribus defenderat; ac proinde supplicium illud triennalis siccitatis justissimum erat; observandum insuper, siccitatem hanc tunc, & non prius post copiosam pluviam cessasse, quando Pseudo-Prophetæ Baalitici in ore gladii fuere trucidati, cunctusque populus Deo Israëlis, velut vero, & vivo Deo, devotissimè acclamavit. 3. Reg. 18.

In quo Elias fuerit similis nobis.

Quare petenti Elias populum puniri.

6. S. Basilius illius siccitatis miseriam, quæ circa civitatem Cæsareæ in Capadocia agros mire devastavit, ad vivum hisce verbis describit: *Vidi campos steriles, & arentia rura, dudum sine fructibus, lachrymansque mœstas edidi querelas, quod pluvia nobis nulla data esset, ex quo nec sata nascuntur, & eodem modo, quo & aratrum occultavit, permanent; aut si forte nata, statim tenera æstu sunt absumpta, adeo, ut pulchre Evangelicum illud verti possit; Operarii quidem multi, messis autem pauca. Coloni per campos sedent manibus genua complexi, qui habitus lugentes est, & arvorum tristi aspectu conterriti, suos, boumque labores perditum iri vehementer dolent, ac lachrymantur. Mox tenues & aridos germinum calamos considerantes, atque attrectantes, ad natos, & uxores sese vertunt, ac miseros edunt ululatus, haud aliter quam si eos ætate florida raptos efferrent.* Non enim intelligebant, quod ad suam deplorandam calamitatem, frustra se ad uxorem, & filius converterent, siquidem Ecclesia in ejusmodi casibus, preces suas ad cœlum dirigere solet, dicendo: *Deus, in quo vivimus, movemur, & sumus, pluviam nobis tribue congruentem*; neque enim hanc ab aliis consequi possumus, quam à Deo.

S. Basil. ibid. Descriptio siccitatis Cæsareæ in Capadocia.

7. Porro in sacris Literis prima omnium vice pluviæ mentio fit in capite secundo Geneseos; sed notandum est, Muysen ibidem loqui, haud secus, ac si Deus ipse plueret, sic enim ait: *Non enim pluerat Dominus super terram*; Cujusmodi loquendi hooc Oleaster assignat rationem: *Ne putares, ea, quæ natura habet bona, non esse Dei munera, ostendit omnia hæc egere pluvia, ab eo demissa, nihil enim hominis labor, nihil natura ipsa omnium parens promoveret, si auctor naturæ pluviam suam, & cælorum influentias denegaret.* At vero quis umquam gratias exposcere audebit ab eo, quem offendit, cuique & ipse jugiter offensus est, nisi eumdem prius sibi reconciliet, ejusque gratiam sibi denuo recuperet? Cum igitur tempore siccitatis, & diutissime suspensæ pluviæ, aliquod postulare volumus remedium, ad nullum profecto alium recurrere possumus, præterquam ad Deum, verum aquæ vivæ fontem. Verumtamen necesse est, ut per veram pœnitentiam prius ei reconciliemur, omnesque Dei offensas penitus aboleamus; nam ut Scriptura ait: *Posuit tenebras in circuitu suo latibulum, cribrans aquas de nubibus cælorum.* Regius Psalmista pariter inquit: *Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit.* Apud Baruch quoque dicitur: *Et nubes, quibus cum imperatum fuerit à Deo perambulare universum orbem, perficiunt, quod imperatum est eis.* Verumtamen Deus hisce nubibus, ut in beneficium nostrum pluviæ aquas depromant, non præcipit, quando nos castigare decrevit, & idem Deus, postquam apud Aggæum Prophetam dixisset: *Seminastis multum & intulistis parum*: paulo post de irrogatis sibi injuriis lamentans subdit: *Dicit Dominus, quia domus mea deserta est, propter hoc, propter vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem, & terra probibita est, ne daret germen suum, & vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super omnem laborem manuum.* At verò quodnam est illud, quod S. Basilius adversus hasce calamitates suggerit remedium? Audiatis eumdem in hæc verba loquentem: *Nos peccata velociter quidem promptoque animo admittimus, pigre vero postmodum ac sero pœnitentiam agimus. Quisnam orans aut supplicans, lachrymam ex corde misit, ut imbrem terris tempestivum provocet? Quis scelera relinquens, sanctum David imitatur, qui lachrymis stratum rigavit?* Et paulo post avaros ad usurarios rescindendos contractus hoc sequenti adducto motivo exhortatur: *Dele gravissimorum fœnerum nomina, ut terra solitum sibi fœnus reddat. Ære namque, & auro, & similibus fœcundis metallis, præter naturam fœtus edentibus, jure germina, quæ naturaliter pariunt, sterilia fiunt, & ad habitantium mulctam fructibus carent.*

Gen. 2. v. 5.

Oleaster.

Ab offenso non petuntur beneficia nisi fuerit prius reconciliatus.

Psal. 134. v. 7.

Baruch 6. v. 61.

Agg. 1. 6.

S. Basil. Remedia accipiendi pluviam.

8. Sanctus Apostolus auri cupiditatem pestiferam appellat omnes mali radicem, & propaginem inquiens: *Radix omnium malorum cupiditas.* Observandum vero, quod ubicumque argenti & auri reperiuntur mineralia, ibi pariter terra sterilis fit, & infœcunda. Porro S. Basilius, ubi supra ulterius progreditur, varia insinuando opera virtuosa, quibus Deum in hoc flagello constituti, placare valeamus; ait enim: *Quis hospitum lavit pedes, aut pulverem ex itinere aspersum abstersit, ut in hac siccitatis calamitate Deum exorare valeat? Quis orphanum aliquem parvulum pavit, ut & nobis Dominus frugem telluris aleret?* In vita B. Fratris Nicolai Franciscani legitur, quod in magna quadam sui temporis siccitate, vicinos sibi exhortatus fuerit populos, quibus prædicare solebat, ut orationibus & processionibus instituendis insisterent; cumque omnes simul publicos Deo processionaliter

1. Tim. 6. v. 10.

Ubi crescit aurum, ibi est sterilitas.

Hist. Franc. p. 4. l. 8. ...

liter porrexissent preces, nec tamen illo die exauditi fuissent, cunctos de novo monuit, ut in veræ pœnitentiæ actibus constanter persisterent, ipse verò una cum suis Religiosis sese subducens, ut iram Dei mitigare possent, rigorosissimam ad sanguinem usque unanimiter fecerunt disciplinam: (*apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis,*) & ecce subito in unico momento cœlum nubibus contectum, copiosam edidit pluviam, qua omnes sitibundi agri fœcundati fuerunt. Deus olim electo populo suo peculiarem manifestavit prærogativam, qua gavisori erant in terra promissionis, in quam illos introduxerat, quaque in terra Ægypti, ex cujus servitute illos redemerat, hactenus caruerant, ita enim populum hunc alloquebatur: *Terra, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut terra Ægypti, de qua existi, ubi jacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ;* In Ægypto enim pluvia è cœlo non decidit, sed terram illius Nilus turbidis & palustribus aquis suis inundat, nam montuosa est, & campestris, de cœlo expectans pluvias. Ægyptus igitur, id est, ii, qui sine lumine & timore Dei vivunt, aquam de cœlo lapsam non expectent, neque sperent, sed solum veri Israëlitæ, in quibus dolus non est, de cœlo expectent pluviam.

Psal. 2. v. 12. De Franciscano gratiosa Historia.

Deut. 11, v. 10.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Pluvia excessiva, inundationesque aquarum, à peccatis derivantur populorum, cessantque mox ut peccatores se ad Deum convertunt.

THEMA A.

Convenerunt omnes ... in platea domus Dei, trementes pro peccato & pluviis. 1. Esdræ 10. v. 9.

Fuit inundatio aquarum Jerosolymis.

1. IN 1. libro Esdræ cap. 10. legitur, quod Hebræi, tempore cujusdam copiosissimæ pluviæ, meticulosi & plane perterriti, Jerosolymis in templo convenerint, primo quidem ob peccatorum suorum remorsum, secundario vero ob influentiam excessivam aquarum inundantium, in publicum totius Hebraismi detrimentum: *Convenerunt omnes in platea domus Dei, trementes pro peccato & pluviis.* Ubi Lyranus ait: *Tempus illud quidem de communi cursu frigidum & pluviosum erat, sed tunc erat plus solito, pro peccati sui demerito.* Enimvero ut populus ille tanto fieret certior de causa, ex qua flagellum illud derivabatur, *surrexit Esdras sacerdos,* inquit sacer textus, *& dixit ad eos: Vos transgressi estis, & nunc date confessionem Domino Deo;* cum enim, ut habet axioma Philosophicum, *remota causa, removeatur effectus,* Esdras desolatis illis populis persuadere nititur, ut peccata sua deplangant, & confiteantur, veramque faciant pœnitentiam, de cætero securi existentes, quod remotis peccatis, ira Dei placanda, cœlumque vicissim serenandum esset. Sancta quoque Mater Ecclesia in similibus occasionibus nos ad Deum recurrere, hancque ad eumdem orationem effundere docet: *Ad te nos Domine clamantes exaudi, & aëris serenitatem nobis tribue supplicantibus, ut qui justè pro peccatis nostris affligimur, misericordia tua præveniente, clementiam sentiamus &c.*

Lyran. ibid.

Esdra 10, 10.

Oratio Ecclesiæ.

2. Anno 589. sub Pontificatu Pelagii secundi miserabilis hic Romæ contigit inundatio Tiberis, qua multa ædificia solotenus diruta fuerunt; in hac porro totius civitatis inundatione; horribilis quidam, & vastæ magnitudinis Draco, veluti trabs quædam ingentis molis, ab aquarum torrente agitata, una cum plurimis serpentibus urbem pertransiit, qui demum serpentes mortui & ad littus ejecti, aërem contaminarunt, adeo ut morbus ille, qui inguinaria appellabatur, & pestiferus erat, subsecutus fuerit. Hoc quoq; inundationis flagellum, teste Cardinale Baronio, causa fuit pestilentiæ, quæ verissimus est iræ Dei propter peccata & iniquitates populi juste exasperati effectus, prout S. Gregorio Papæ clare demonstratum fuit, dum sagittas visibiliter è cœlo cadentes, impiosque in puncto mortis lethaliter percutientes conspexit. De quo etiam flagello Anastasius, in iisdem annalibus citatus, scripsisse fertur. In eodem quoque tempore adeo immoderate, & præter omnem usitatum morem pluere cœpit, ut velut in diluvio cataractæ cœli apertæ esse viderentur, quæ pluvia tantam causavit stragem, & ruinam, ut similis ab hominum memoria numquam fuisse credatur. Pergit vero eadem historia enarrare id, quod omnibus passim notum esse existimo, scilicet, quod cum Litaniæ ab Ecclesia institutæ, à sanctissimo hoc Pontifice recitarentur, universus populus, postquam ad molem Adriani pervenisset, Angelum quemdam ensem intra vaginam recondentem conspexerit, hocque signo justam Dei iram cessasse agnoverit: quo tempore de S. Gregorio vere adimpletum fuit illud Scripturæ effatum: *In tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

Baron. An. 589. n. 13.

Inundatio aquarum Romæ cum adjunctis aliis pœnis.

Visio Angelica.

3 Alia quoque vice sub Gregorio hujus nominis secundo Pontifice circa annum 717. eadem hæc urbs, prout Anastasius Bibliothecarius post se scriptum reliquit, iterata vice magna ex parte submersa fuit, Tiberis enim adeo inordinate terminos suos fuit egressus, ut omnia loca campestria inundarit, adeoque crevit, ut per portam Flamineam ingressus, imo quibusdam in locis ipsamet urbis mœnia supergressus fuerit. In via lata aqua se una mensura cum dimidia extulit; omniaque à porta S. Petri usque ad pontem Milvium occupavit, domos solotenus evertit, arbores radicitus evulsit, agros penitus devastavit, aliaque ingentia damna intulit; eaque inundatio urbis Romanæ septem diebus continuavit. Pontifex igitur inundationem istam divinæ justitiæ, per peccata nostra irritatæ, flagellum esse agnoscens, eamdem exemplo alterius Gregorii Prædecessoris sui, per insignes pœnitentiæ actus placare contendit; unde factum est, quod flumen denuo ad consuetos suos limites redierit. Anno 791. sub Adriano Papa alia contigit similis inundatio, in qua denuo in via lata aquæ plus quam ad duas hominum staturas excreverunt in altum, per omnes civitatis partes discurrentes, haud secus ac si tota civitas ordinarius ejus lectus esset; postquam vero dictus Pontifex per ferventes orationes suas ad Dei iram placandam se interposuisset, post triduum calamitas hæc cessare visa est. Nostro quoque sæculo, cum regnante Clemente octavo tota Roma majori inundatione stagnaret, adeo ut similis ab hominum memoria visa non fuerit, ab omnibus eadem inundatio hominum tunc viventium peccatis attributa fuit. In cujus inundationis perpetuam memoriam Romæ in loco quodam publico ad quem fluminis altitudo pervenerat, duo

Descriptio secundæ inundationis Romanæ.

Baron. an. 791 n. 6. Descriptio tertia.

Descriptio quarta.

sequen-

sequentes versus lapidi incisi hodie dum leguntur:

Ultrices huc usque Tibris dum extolleret undas,
Extincta est partu Virginis ira Dei.

Sciendum namque est, aquas Tiberinas in ipsa Natalis Dominici nocte, ea præcise hora, qua Salvator noster in lucem editus fuisse creditur, deficere, ac diminui cœpisse, id quod Paranymphus ille cœlestis prædixisse videtur, dum ad Beatam Virginem ait: *Ipse enim salvum faciet populum suum.*

Samuel in pœnam rogavit à Deo pluviam.

4. Porro ejuscemodi excessivas pluvias condignas esse scelerum nostrorum pœnas, indubitato quondam, quod in lib. 1. Regum c. 12. legitur, testimonio confirmatur: Cum enim Samuel Deo rebelli, & ingratissimo Hebræorum populo ostendere voluisset, quantum Deum per hoc exacerbassent, quod sibi adinstar aliarum mundi nationum, Regem præfici postulassent, sequens patravit prodigiosum portentum, nimirum tempore æstivo, quo homines in colligenda messe occupati erant, copiosam fecit descendere pluviam; unde ait: *Sed & nunc state, & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo Dominum, & dabit voces, & pluvias.* Id vero, quod proposito nostro quam maxime deservit, sunt verba sequentia: *Et scietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vos in conspectu Domini, petentes super vos Regem; Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces & pluvias in illa die.* Verum dices fortasse, numquid Samuel alia à Deo super populum Hebræorum exposcere poterat flagella & infortunia, ad castigandum illius tam grave delictum? Respondeo igitur, poterat quidem Samuel alias super Hebræos evocare pœnas, ipse tamen, utpote Propheta à Deo valde illuminatus, probe sciebat, quod illo anni tempore quo in colligenda messe occupandi erant, non aqua indigerent, utpote quæ tunc messi perniciosa futura esset, sed Sole ad exsiccandum aristas, ideo copiosam petiit demitti pluviam, quia sciebat, quod illam ægro admodum & dolenti animo excepturi essent, prout revera contigit, nam Hebræi videntes excessivam hanc & prodigiosam pluviam, errorem commissum agnoscere, confiteri, & pro illo pœnitentiam agere cœperunt; Unde sacer textus ait: *Et timuit omnis populus nimis Dominum & dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur, addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis Regem:* Samuel autem modum, quo hoc à se flagellum removere possent, edocuit, nam ut sacer textus ait: *Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc, verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro.*

1. Reg. 12. v. 16.
Ibid. v. 17.
Ibid. v. 18.
Qua ratione petierit pluviam, ejusque quæ sit pœnalitas.
Ibid. v. 19.
Hebræi convertuntur.
Ibid. v. 20.

Historia cum miraculo contigit Veronæ.

5. Advertendum porro est, quod quando aquæ, quibus Deus velut instrumento puniendi utitur, nullam in populo inveniunt Creatoris offensam, sæpius per experientiam comprobatum fuerit, quod easdem innocentes offendere nequaquam præsumant, sed eosdem ab impetuosiori undarum furia elabi, & salvari permittant. In annalibus Ecclesiasticis circa an. 589. legitur, S. Gregorium Papam mirabilem quamdam recensere historiam, quæ eodem anno Veronæ Athesi fluvio excessive inundante contigit; nimirum, aquam Ecclesiam S. Zenonis Episcopi & Martyris, ingredi nequaquam ausam fuisse, licet omnes ejusdem Ecclesiæ fores patulæ fuissent, quin potius pedetentim crescendo usque ad Ecclesiæ fenestras tecto vicinas pervenisse, in eaque altitudine perseverantem aquam, Ecclesiæ fores adeo firmiter obturasse, ac si liquidum illud elementum in solidum conversum fuisset murum. Idem hoc prodigium superioribus annis in hac urbe Roma renovatum fuit, nam prout ex veridica Seniorum nostri temporis traditione constat, quando in supradicta inundatione, quæ tempore Clementis Octavi contigit, Tibris eousque excreverat, ut altare S. Bartholomæi, in quo corpus ejus in insula quiescit, super inundasset; illius tamen aquæ sepulchrum prædicti Apostoli revereri visæ sunt, siquidem illud ne minima quidem illarum stilla penetravit, in cujus signum, telæ aranearum, quæ hinc inde circa sepulchrum extensæ fuerant, intactæ permanserunt; unde verissimum esse colligitur, quod licet Deus armet creaturam, id tamen non alio fine faciat, quam ad ultionem inimicorum, id est, ad solos puniendos peccatores. Enimvero homines impii (de quibus Apostolus ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus:*) sibi quidem persuadent inundationes, & pluvias impetuosas intempestive decidentes, naturales quosdam esse effectus, sed graviter decipiuntur, quia, ut bene Beda advertit, dum de supradicto per Samuelem patrato miraculo disserit, flagellum hoc potius è cœlo, quam ab aquis elementaribus immittitur: *Signum de cœlo quærebant ab eo*, inquit Beda, *vel in morem Eliæ ignem de sublimi venire cupiebant, vel in similitudinem Samuelis tempore æstivo mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere; quasi non possent & ista calumniari, & dicere, ex occultis, & variis aëris passionibus accidisse. At tu, qui calumniaris ea, quæ oculis vides, manu tenes, utilitate sentis, quid feceris de iis, quæ de cœlo venerint?*

Baron. An. 589. n. 16.
Romæ alia prorsus similis.
Sap. 5. v. 18.
1. Cor. 2. v. 14.
Inundationes sunt ex speciali Dei providentiâ.
Ven. Beda. hom. in 1. Dom. Quad. t. 9.

Ulterius illius probatio.

6. Abulensis impetuosam illam pluviam, quam Samuel tempore messis descendere fecit, nequaquam effectum naturalem, sed prorsus miraculosum fuisse, variis rationibus diffuse probat, ut per illam denotaretur, illam vere esse supplicium illud, quod Samuel in pœnam transgressionis illorum postulaverat; super illa namque verba: *Scietis, & videbitis, quia grande malum feceritis*, ita scribit præfatus Abulensis: *Quasi dicat: Per istas pluvias cognoscetis manifeste, quod peccaveritis petendo Regem.* Et paulo post subdit: *Immediate misit procellam aquarum multarum, & magnitudinem tonitruorum, credendum est enim, quod ista fuerint valde magna, quia ea quæ Deus per se facit, ad hoc, quod videantur habere differentiam à rebus naturalibus, semper sunt valde excellentia, hoc autem est, quia pluviæ essent magnæ, subitaneæ, & impetuosæ. Aliquando tamen Deus mittit aquas miraculose, & illæ veniunt, non subito, sed successive; Sic patet infra lib. 3. c. 19. Cum dixit Elias ad Achab Regem: Ascende, comede, & bibe; quia sonus multæ pluviæ est.* Observandum quoque est, quod quando idem hic populus sub Esdra per continuas affligebatur pluvias, omnes confessi fuerint dicentes: *Prævaricati sumus in Deum nostrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ, & nunc si est pœnitentia in Israel, super hoc percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores, & eos, qui de his nati sunt.* Esdras quoque in obstinata illa inundatione & pluvia, Hebræis suum improperavit peccatum, ut eos ad pœnitentiæ actus faciendos induceret, ait enim sacer textus: *Surrexit Esdras sacerdos, & dixit ad eos: Vos transgressi estis, & duxistis*

1. Reg. 12. 17
3. Reg. 18. 41.
1. Esdr. 10. v. 2.
Exhortatio ad pœnitentiam.
Ibid. v. 10.

uxores

uxores alienigenas ut adderetis super delictum Israël, & nunc date confessionem Domino Deo Patrum vestrorum, & facite placitum ejus, id est, *Deum honorate*, ut inquit Dionys. Carthus. [Dion. Carth. ibid.] *vestra peccata recognoscendo.*

7. Ex quo mentionem facere cœpimus peccati illius, scilicet quod contra ordinationem Dei uxores alienigenas, & idololatriæ deditas duxerint, ideoque excessivas è cœlo pluvias provocarint, opportune mihi in memoriam incidit causa & origo, ob quam justitia vindicativa Dei contra universum genus humanum exarsit, quando illud per diluvium universale castigavit, qua de re sacer textus ita loquitur: [Gen. 6. v. 2.] *Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchra*, (id est, posteri Seth concupiscentes mulieres, ex maledicta reprobi Caini progenie natas,) *acceperunt sibi uxores ex omnibus. Dixitque Deus:* [Ibid. v. 3.] *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.... Videns quod multa malitia hominum* [Ibid. v. 5. Diluvium universale. Ibid. v. 6.] *esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, Pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ.* At vero quonam supplicio Deus in illos animadvertit? Num forte terram se aperire fecit, ad eos deglutiendos, quemadmodum Dathan & Abiron contigit? Aut vero ignem de cœlo descendere jussit, sicut super Pentapolim? Vel feras è sylvis ad ipsos dilaniandos evocavit, quemadmodum pueris Elisæum deridentibus contigit? Nihil horum eis evenit; sed [Gen. 6. v. 17.] sacer textus ait: *Adducam aquas diluvii super terram, & interficiam omnem carnem.* At vero quamnam aquæ proportionem habent ad hoc, ut in tot, tamque enormium peccatorum pœnam adhibeantur? Responderi posset, ideo peccata per aquas puniri, quia aquis assimilantur, unde Jacob Ruben filio suo incestum in memoriam revocare volens, bis [Gen. 49. v. 4. Proportio inter diluvium & pœnam peccati.] num affatus est verbis: *Effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum ejus.* S. Augustinus in confessionibus suis de hoc vitio ita loquitur: *Exhalabant nebulæ de limosa concupiscentia carnis, & obnubilabant, atque offuscabant cor meum, ut non discerneretur serenitas dilectionis, à caligine libidinis, mersabat gurgite flagitiorum.* [S. Aug. l. 2. Conf. c. 2. Rich. à S. Vict. in Ps. 28.] Richardus de S. Victore hac pariter phrasi loquendi utitur inquiens: *Carnalium desideriorum aquæ euntes & redeuntes.* S. Augustinus similiter ebrietatem excessivæ cuidam inundationi assimilat inquiens: [S. Aug. ser. 232. de temp. Similitudo.] *Quomodo pluvia nimium grandis & diuturna si fuerit terræ infunditur, & in lutum resolvitur, ut nulla in ea cultura possit fieri, sic & caro nostra quando abundantiori potu fuerit inebriata, nec spiritualem culturam accipere, nec fructus animæ necessarios potest exhibere.* Iram & excandescentiam Virgilius similiter aquarum assimilat impetui: [Virg. l. 4. Æneid.] *Magnoque irarum fluctuat æstu.* Apud Oseam Deus apertius protestatur inquiens: [Os. 5. v. 10.] *Super eos effundam quasi aquam iram meam.* De avaris quoque Poëta ita canit: [Ovid. Fast. 1.] *Quo plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ.* Impietas & infidelitas à Deo apud Jeremiam per cisternas, in [Jerem. 2. v. 13.] quibus aquæ congregantur, repræsentantur: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas.* Ubi Chaldæus legit: *Cultum meum reliquit.* In Apocalypsi solemnis illa legitur apparitio Sancto Joanni Apostolo ab Angelo facta: [Apoc. 17. v. 1. Quæ sit meretrix magna in libro Apocalypsis.] *Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt Reges terræ, & inebriati sunt, qui habitant super terram.* Sive autem per meretricem hanc magnam Babylonia intelligatur, sive Roma, quæ etiam hoc probroso nomine appellata fuisse noscitur; (utpote de qua Leo Magnus ait: [S. Leo ser. in Nat. Apost. Petri & Pauli.] *Omnium gentium serviebat erroribus*;) hoc saltem in hac visione constat, quod mulier illa de medio aquarum visa fuerit, id est, circumquaque cincta innumeris iniquitatibus, quæ per aquas repræsentantur. Porro de hac meretrice Dionysius Carthusianus ita scribit: [Dion. Cart.] *Civitas diaboli, quæ est generatio reproborum, collectio impiorum, sedet super aquas multas, id est, residet in concupiscentiæ aquis atque in discordiam fluctibus populorum.* Et vero quis est, qui nesciat, Spiritum Sanctum iniquitatem in genere delineare volentem, inter solemniores Parallelos specialiter illum adhibere, qui ab aquis desumitur. Sic enim Job decimo quinto ait: [Job. 15. v. 16.] *Abominabilis & inutilis homo bibit quasi aquam iniquitatem.* Eliu quoque Jobum calumniari volens inquit: [Job. 34. v. 7. Ut aqua, sic peccatum homini incorporatur.] *Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam?* Ipsemet quoque Seneca moralis Philosophus ad impium quemdam ita scribit: [Senec. l. 2. de Ira.] *Perbibisti nequitiam, & ita visceribus immiscuisti, ut nisi cum ipsis exire non possit.* Enimvero sicut aqua facillime bibitur, nobisque invisceratur, pari quoque cum facilitate committitur peccatum, nobisque incarnatur. Merito igitur Deus peccatum castigare volens, aquas adhibet, ut *per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur.* [Sap. 11. v. 17.] Observastisne aliquando, quonam tempore aquæ diluvii cessare cœperunt? Tunc nimirum quando abolitum fuit peccatum, omnesque simul impii puniti fuerunt: *Cum mundus intra generis humani primordia perdeflenda*, inquit Chrysologus: [D. Chrysol. ser. 106.] *nefanda vitiorum squalore sordesceret, & totus criminum foeteret horrore, ac pene ipso iniquitatis suæ fumo fuscare cœli tantam contenderent claritatem, quadraginta diebus ac noctibus, expiaturus terram cœlestis imber infunditur.* Tunc igitur cessante diluvio, [Peccatis cessantibus cessavit diluvium.] aër pristinam serenitatem recuperavit, quando sordes & immunditiæ humanæ malitiæ à tot pluviis dilutæ & sublatæ fuerunt. Enimvero ubi vulgata nostra de Noë Genesios quinto legit: *Consolabitur nos*: [Gen. 5. v. 29.] Septuaginta verterunt: *Requiescere nos faciet*; Quasi autem quiete mundus à diluvio submersus tempore Noë perfruitus fuerit, D. Chrysostomus his verbis declarat: *Tantam calamitatem, tantaque mala quietem vocas? Profecto dicit, nam homines in magna malitia vivebant, diluvium autem, quia malitiam resecavit, ideo liberati illi à malitia, quiescere dicuntur.* [D. Chrysost. Hom. de habenda cura salutis propriæ.] Quod si igitur in aquis, quibus in perniciem nostram agri inundantur, & submerguntur, refrigerium & solatium aliquod invenire volumus, extinguamus peccatum, culpam suffocemus.

8. S. Augustinus, vel quisquis alius author est libri *de mirabilibus sacræ Scripturæ*, de pluviis, quas ut paulo ante diximus, Samuel à Deo postulavit, in hæc [S. August. de mirab. sacr. Script. lib. 2. cap. 9.] verba scribit: *Per Samuelis Dominus deprecationem illas compescuit, sed notetis velim, quando præcipue pluviæ illius vehementiam compresserit; tunc videlicet, postquam populi de has re pœnitudinem intus aspexit.* Ubi [Interior requiritur pœnitentia.] specialiter ponderandum est ly, *intus*, non enim Prophetæ satisfaciebat pœnitentia exterior, sed interiorem volebat, multi enim à peccando abstinent, non ex detestatione culpæ, sed ex timore pœnæ: *Oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœnæ.* S. Gregorius in sensu morali ita scribit: [S. Greg. Moral.] *Dominus vocem dat, quia peccatorum corda excitat, ut pravitatis suæ nequitiam recognoscant: dat pluvias, quia excitata corda per* infu-

infusionem superna gratia adjuvat, ut non solum deserat mala quisque, qua fecit, sed etiam bona fortiter agat, qua appetit. Non est minus miraculum immutatio cordis, quam perturbatio aëris; non minus miraculum est arentia corda reviviscere, quam æstivis ardoribus insitato more pluvias inundare. Porro Deus per similes inundantes pluvias non solum peccatum submergere intendit, verum etiam humectare, vigorem & vigorem subministrare virtutibus, bonisque operibus nostris, quæ antea in nobis arida, & exsuccida erant. Enimvero certè mihi side compertum est, quod nobili cuidam diviti, magnisque talentis prædito, & in optimo annorum flore constituto viro accidit; huic enim in quadam valde deliciosa villa constituto, diluvium quoddam supervenit aquarum adeo immoderatum, ut subito aquæ ad prima usque palatii sui, ad hospitio commode excipiendos quatuor Cardinales fabricati, conclavia ascenderint, quo ex spectaculo metu perculsus, ferventesque ad Deum preces effundens, omnia sua ad Dei servitium impendere decrevit, prout & reipsa fecit, dum omnes facultates & possessiones suas pauperibus distribuit, ipseque Patrum Camaldulensium religionem professus fuit, in qua etiamnum hisce diebus nostris summa cum exemplaritate & perfectione, omniumque sui ordinis religiosorum stupore vivit.

Modi quibus utitur Deus in hominibus convertendis.

Historia de quodam Nobili.

9. In vita Sancti Francisci Sales, ab ejus nepote conscripta, pœna quædam legitur hospiti cuidam inflicta, qui non solum urbanitatis verum etiam charitatis illius, cujus unusquisque proximo suo debitor est, hostis & inimicus erat. Verba autem historiæ sunt hæc sequentia: *Hospitium elegerat ad Tiberis ripas, quod cum ab hospite, Magnatum quorundam sui loco excipiendorum causa, vacuare coactus esset diversaretur que alio, ipsa eadem nocte continuis inflatus imbribus Tiberis domum illam rapidis percussam fluctibus, cum omnibus in ea habitantibus ruina subitò in Thyrrenum pelagus exportavit. Evitati periculi gratiis actis, non distulit recessum Franciscus, per Spoletum & Maceratam Lauretum venit.* Ecce tibi pœnam, quam inhumanus hic hospes incivilitate sua reportavit. In oratione quadam, quam sancta Mater Ecclesia ad extorquendum è Dei manibus hoc flagellum recitare solet, ita dicitur: *Quæsumus clementiam tuam, ut inundantiam coerceas imbrium, & hilaritatem vultus tui nobis impertiri digneris.* At vero ex alia parte Deum apud Isaiam audio dicentem: *Peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis*: frustra igitur Deo supplicamus, ut hilaritatem vultus sui nobis impertiatur, quamdiu tetras peccatorum nostrorum nubes à nobis ipsis non depulerimus. Frustra lingua nostra ad cœlum usque clamabit: *Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis*, id est, ut Agellius exponit: *Mitte auxilium tuum de cælo*: quamdiu terra carnis nostræ sensualis & lutosa terrestres culparum suarum vapores, è quibus flagellorum nos castigantium tempestates producuntur, exhalare non destiterit.

Lib. 4. vit. S. Franc. Sales.

Pœna inhumani hospitis.

Isa. 59. v. 2.

Psal. 143. v. 7. Agellius ibid.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Grandines, aliaque similes calamitates, pœna esse solent peccatorum.

THEMA.

Pluet super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum. Psal. 10. v. 7.

1. Amarus calix ille, quem divina justitia impiis in scelerum suorum condignum supplicium destinavit, est infernus; verum quidem est, quod hujus calicis unam partem, sive prælibamen Deus in hac quoque vita ab iisdem impiis degustari velit, ac proinde eosdem multis hujus vitæ ærumnis subjiciat, inter quas hoc loco specialiter examinandæ sunt impetuosæ grandines, agros, & vineas totaliter devastantes, easque fructibus suis despoliantes: *Spiritus procellarum, pars calicis eorum, quoniam justus Dominus & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*; Deus enim licet hisce flagellis in nos animadvertat, justum tamen & æquitatis copiosissimum se esse probat. Apud Jeremiam Deus vehementer de Hebræorum populo lamentatur inquiens: *Nonne vides, quid isti faciunt in civitatibus Juda & in plateis Jerusalem? Filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ cæli, & libent Diis alienis, & me ad iracundiam provocent. Numquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? Nonne semetipsos in confusionem vultus sui?* Porro impii peccatores se Deum tantum, non vero semetipsos peccando offendere existimant, & tamen omne malum in proprium illorum damnum redundat, & retorquetur. Audiamus enim, quid sacer textus ibidem subdat: *Ideo hæc dicit Dominus Deus; Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur super locum istum, super viros, & super jumenta, & super lignum regionis, & super fruges terræ, & succendetur, & non extinguetur.* Quibus verbis clare indicatur omnium infortuniorum, mortalitatis, malignarum influentiarum, tam super homines, quam super animalia descendentium causa, *super viros, & super jumenta*;) nec non causa tempestatum ac turbinum, quæ in unico momento omnes terræ fructus, & segetum messes è medio auferunt, (*& super lignum regionis, & super fruges terræ*;) causa enim totalis horum omnium, sunt nostra peccata, sacrilegium videlicet, impietas, & alia similia: Tametsi enim verum sit propriam Deo esse misericordiam, juxta id, quod Ecclesia in oratione dicit: *Deus, cui proprium est misereri semper & parcere*: attamen S. Hieronymus ly *conflatur* exponens, inquit: *Sed & conflata indignatio sic intelligi potest, ut quod Deus diu facere noluit, peccatorum multitudine facere compellatur.*

Impii in hac vita degustant prælibamen inferni.

Ibid. v. 8.

Jerem. 7. v. 17. & 18.

Ibid. v. 19.

Ibid. v. 20.

Impii puniuntur tempestatibus.

S. Hieron.

2. Legatur caput 32. Deuteronomii, in quo Deus se veluti rabidam tigridem in castigando ferocire demonstrat; At vero observandum est, qua phrasi loquendi idipsam exprimat; ait enim: *Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis,... Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes.* At vero quodnam in eo latet mysterium, quod divinæ justitiæ suæ gladium fulguri assimilet?

Deut. 32. 42.
Ibid. v. 41.

Pro

Gladius divinæ punitionis est fulgur.

Pro resolutione sciendum est, quod fulgor in media aëris regione generetur, per vapores & exhalationes, quas terra in sublime emittit, est enim fulgur exhalatio quædam in aëre intra nubem colore igneo tinctam accensa, cujus accensio fit à superveniente materia extrinseca, unde, ut experientia docet, cœlum non semper fulgurat, sed tunc solum, quando terra et tales vapores, qui ad fulgur producendum dispositi sunt, subministrat; eodem modo de Deo asserere possumus, quod licet *omnipotentiam suam parcendo maxime, & miserando manifestet, miserator & misericors Dominus*; Attamen dum nos cœlum versus pestiferos vapores, & palustres iniquitatum nostrarum exhalationes, contra Deum exhalamus, manum ejus fulgure armamus, quod in nostram perniciem evibrare cogitur, dum summam ejus pietatem constringimus, ut *quod diu facere noluit, peccatorum multitudine facere compellatur*. Unde sicut si terra, ventorum turbine, grandinis tempestate, vel copiosæ pluviæ, & inundationis impetu segete sua spoliata, suisque fructibus destituta adversus Deum lamentari vellet, eo quod tam pernitiosas illi tempestates immiserit, Deus utique terræ respondere posset, ipsammet harum fuisse tempestatum causam, per vapores, & exhalationes, aliasque malignas impressiones in aëre emissas, per quas ejusmodi generatæ sunt grandines & tempestates; dicere, inquam, posset: *Mala, qua pateris, mala tua meruerunt*. Ita quoque Deus sæpe agros & vineas per immissas grandines dissipat, & disperdit non ex propria inclementia vel crudelitate, sed quia per peccata nostra ad id faciendum adigitur, scilicet, vel quia agros non ex necessitate, sed ex avaritia in die prohibito arando excoluisti, idque in contemptum præcepti divini dierum festorum sanctificationes vel quia debitas operariorum mercedes denegasti, vel injuste diminuisti, vel quia præcedentis messis abundantiam per varias Dei offensas dissipasti. *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum*; sic enim inter alias causas, cur incolæ Pentapolitani nefandis peccatis habenas laxarint, una fuit *saturitas panis*; hæ igitur sunt pessimæ illæ exhalationes, ex quibus divini furoris fulmina generantur; unde Ecclesiasticus ait: *Mors, sanguis, contentio, & rumphæa, oppressiones, fames, & contritio, & flagella; super iniquos creata sunt hæc omnia*. Qui idem in capite præcedenti clarius dixerat: *Ignis, grando, fames, & mors omnia hæc ad vindictam creata sunt*; fulgura enim & fulmina, è cœlo veluti ignem evibrantia, & grandines ad castigandum peccatores delinquentes, sunt veluti iræ divinæ instrumenta; ac proinde Regius Psalmista merito dicit: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus*; licet enim hæc omnia creaturæ sint inanimatæ; attamen per potentiam obedientialem adhibentur ad implendam Creatoris voluntatem, circa puniendos rebelles suos.

Ratio quare.

Enumerantur peccata fulmen provocantia.

Psal. 72. v. 7.

Ezech. 16. v. 49.

Eccli. 40. v. 9.

Eccli. 39. v. 35.

Ps. 148. v. 8.

5. Tormenta bellica majora, muris conquassandis & infringendis deservientia, nec non globi, quos evomunt, contra solos exonerantur inimicos; eodem modo, quando cœlum ad instar bombardarum evomit sagittas, & fulmina, terribiliumque tonitruorum sonorum edit fragores, signum est, quod prælium inimicis suis, id est, peccatis infinuet, atque ideo nullam prorsus habemus lamentandi occasionem, si ab ejusmodi malis infestemur; si enim tu arma, bombardas, enses, arcus, clavas ferratas, globos, pulverem tormentarium fieri procurares, ut

Tormentis bellicis soli inimici oppugnantur.

tuis prospiceret adversariis, interitum tuum machinantibus, frustra utique lamentareris de illis, letaliter te vulnerantibus; nos sumus illi, qui Deo propter scelera nostra irato fulmina intra manus demus, quæ in nos evibret, talia enim fulmina sunt nostræ transgressiones; & ideo S. Gregorius merito dicit: *Mala, quæ patimur, mala nostra meruerunt*. S. Augustinus existimat, per grandinem Ægyptiis immissam, peccatum latrocinii ipsorum fuisse punitum; sic quoque hodie multis grandinis tempestates immittuntur, quia scilicet per injustas lites, per usurarios & illicitos contractus, possessiones suas sine ullo justo titulo acquisiverunt, *qui enim suo judicio forinsecus furantur, justo judicio Dei intrinsecus grandinantur*. Unde in multis regionibus, imo in majori parte locorum, calamitates tempestatum & grandinum semper magis magisque adaugentur & multiplicantur, quia in iisdem semper quoque peccata augescunt & prævalere incipiunt, Unde S. Cyprianus ait: *Miraris in pœnas generis humani iram Dei crescere, cum crescat quotidie quod puniatur?* Regius Propheta, postquam in Psalmo 77. præmisisset: *Sanctum Israël exacerbaverunt*, paulo post subdit: *Misit in eos cœnomyiam, & comedit eos, & ranam, & disperdidit eos, Et dedit ærugini fructus eorum, . . . Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina, Et tradidit grandini jumenta eorum, & possessionem eorum igni*. Ejusmodi calamitatibus nos quoque sæpe subjici & exerceri contingit, sed nunquam aliter, quam in culparum nostrarum pœnam, ac proinde S. Augustinus in sensu morali scribit, quod *per cœnomyiam intelligantur canini mores. Rubigo occulte nocet, quam etiam nonnulli æruginem interpretantur, alii caniculam, quod malum, cui vitiorum aptius comparatur, nisi quod difficillime apparet, sicuti ista, multum de se fidere? Acra est etiam noxia, quæ hoc in fructibus latenter operatur, sicut in moribus occulta superbia, quando se putat aliquid esse, cum nihil sit. Grando est iniquitas, res alienas auferens, unde furta, rapinæ, prædationesque nascuntur. Pruina significatur vitium, quo charitas proximi stultitia tenebris velut nocturno frigore congelascit*.

S. August.

S. Cypr. ad Demetrianum.

Ps. 77. v. 41. & 45.

Ibid. v. 46.

Ibid. v. 47.

Ibid. v. 48.

Fulmine punit Deus impios.

S. Aug. ibid.

4. Idem S. Doctor alibi rationem assignat, cur multi spirituum rebellium, ad commorandum in aëre sint condemnati; de quibus Apostolus ait: *Spiritualia nequitiæ, in cœlestibus*. Porro verba S. Augustini sunt sequentia: *Non mirum, si post peccatum in hanc sunt detrusi caliginem*. Ex quo loquendi modo deduci posse videtur, peccatum esse unicam inordinationis, & distemperamenti elementorum causam. *Ubi & aër fit, & humore tenui contexatur, qui commotus, ventos & vehementius concitatus, etiam ignes, & tonitrua, & contractus nubila, & conspissatus pluviam, & congelantibus nebulis nivem, & turbulentius congelantibus densioribus nebulis grandinem*. Et vero tametsi verum sit, quod elementa secundùm suas operentur proprietates, & instinctus naturales, attamen Regius Psalmista, ut paulo ante diximus, satis indicat, illa specialiter & immediate ab altissimi dependere nutibus, ait enim: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus*; divinæ enim justitiæ illis utitur ad rebelles suos pro demeritis suis castigandos; ac proinde Lippomannus admonet, dicens: *Quamquam grandines generentur naturalibus causis, tamen quia & harum causarum Deus Creator & administrator est, quemadmodum habes Ps. 148. Grandines pro suppliciis Dei agnoscenda sunt. Cum igitur videmus grandinem in regione nostra, revocemus*

Ephes. 6. v. 12.

S. Aug. l. 3. de Gen. ad litt. cap. 10.

Quare multi dæmones morentur in aëre.

Ps. 148. v. 8.

Lippom. in cat. c. 9. Exod.

nobis in memeriam & peccata, propter quæ Ægyptus grandine afflicta est, & sentiamus, si idem supplicium patimur, quia eadem etiam peccata inter nos grassantur.

Grando præter agrorum devastationem etiam mortem infert.

5. Verum enimvero qoia hoc flagellum grandinis, quo segetes penitus devestantor, frequentius cum tonto popolorum detrimento contingit, operæ pretium esse duxi, fusius noonihil de eo hoc loco trectare. Advertendum est igitur, quod David post factam grondinis mentionem, qua Deus Ægyptum castigavit, immediate subjungot: *Misit in eas iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissiones per angelos malos, Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit à morte animabus eorum, & jumenta eorum in morte conclusit*; Unde clare colligitur, grandines iracundiæ divinæ esse instrumenta, maxime quando nonnumquam edeo sunt monstrosæ & ponderosæ, ut onimalibus pariter & hominibus mortem inferant, cujus plurima habemus exemple. Tempore Josue Deus è cœlo tot bombarderum evibrere videbatur globos, quot erant in terram dilapsæ grandines, saxo duriores, ad disperdendum hostiles inimicorum exercitus; *Invocavit Altissimum potentem, in oppugnanda inimicos undique, & audivit illum magnus & sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis*, In libro Josue grandines vocantur magni lapides, quia instar lapidum indoratæ & congelatæ erant: *Dominus misit super eos lapides magnos de cælo..., & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israël.* Cum sub Imperatore Heraclio, adversus Cosroam, potentissimum Perserum Regem præliante, Theodorus frater ejus; in actuali prælio intercessionem magnæ Dei matris imploraslet, confestim grendo quædam ingentis magnitudinis super barbaros decidens, plurimos illorum in terram prostrevit, cum tamen exercitus Christianus sereno gauderet aëre. In Theotro vitæ humanæ sequentio prodigiosarum grendinum leguntur exempla. *Narrat Isidorus, cecidisse nonnunquam grandines, humano capite non minores. Ludovicus Clavitellius narrat, anno Domini 1524. die 5. Augusti, Cremonæ pluisse grandinem magnitudine ovi galli gallinacei. Idem scribit, in agro Bononiensi, anno 1537. mense Augusti, pluisse grandinem sanguine mixtam, ex qua inventa sunt grana excessisse libras XXVII. in pondere. Olaus Magnus lib. 1. cap. 22. memorat, in septentrione decidere subinde grandinem majorem humano capite. Certe anno superiore, millesimo sexcentesimo decimo nono, mense Junio in quodam Flandriæ territorio, quod Wasiam vocant, vico celebri de Dempsta, cecidit sub meridiem inusitata, & inviso Belgis magnitudinis grando, eaque dentibus ac angulis aspera, pugni maximi, tum pueriles capitis magnitudinem exæquans,* Ex quibus monstrosis effectibus, præter omnem ordinem naturalem contingentibus, evidenter colligitur, quod iræ Dei ad castigendum suos rebelles, creaturas suas, modo sibi bene viso, obarmet ad prælium: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum.* Unde Lippomannus ait: *Grando consecratur in publicum supplicium regionum.* In Apocalypsi dicitur: *Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus; Et omnes insula fugit, & montes non sunt inventi*; Ultimo verò loco velut rigidissimum ultricis iræ divinæ sopplicium monstrosem commemorat grandinem inquiens: *Et grando magna, sicut talentum, descendit de cælo in homines, & blasphemaverunt Deum homines, propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.*

Psal. 77. v. 40. — Ibid. v. 50. — Eccli. 46. v. 6. — Tempore Josue erant indurata ut lapides. — Jos. 10. v. 11. — Baron. An. 625. n. 3. — Miraculum patratum in grandine tempore Heraclii. — Theatr. vit. hum. verb. Grando. — Narrantur diversæ grandines miræ magnitudinis. — Sap. 5. v. 12. — Lippom. ibid. — Apoc. 16. v. 19. — Ibid. v. 20. — Ibid. v. 21.

6. Sæpeonmero decidue grandine, cœlum scintillere, & fulmine velut ignitas flammas evibrare solet; porro de illa grandine, quæ super Ægyptum cecidit, ait Sapiens, illem in pœnam impietetis Ægyptiorom cecidisse, siquidem Phareo apertis verbis dixerat: *Nescio Dominum*; Ægyptii autem idololatræ erant, & inimici non solum veri Dei, verum etiam Hebræorum verum Deum edorontium. En verbe Sapientis, *negantes enim te nosse impii per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, & grandinibus, & pluviis persecutionem passi, & per ignem consumpti*; *Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat*; & paulo post subdit: *Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant, ut scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine, & pluvia coruscans*; horum autem inusitatorum effectuum hanc Sapiens assignat rotionem: *Creatura enim tibi factori deserviens, exardescit in tormentum adversus injustos.* B. Petrus Damionus in Epistole quadam decem Ægypti plagas variis peccotorum generibus adaptans, & tandem ad hanc grandinis plagam descendens ite scribit: *Plaga grandinis ponitur, ubi scilicet grando & ignis pariter ferebantur. Porro autem duo hæc contraria sunt, frigus in grandine, calor in igne, sic qui aliena furantur, & à fraterna charitate sunt frigidi, & ardore cupiditatis accensi.* S. Augustinus ante omnes alios hanc tredidit doctrinam, notons, quod transgressioni septimi præcepti, in quo furtum interdicitur, grondinis plaga respondeat, quia quod per furtum quis contra Dei præceptom subducit, de cœlo perdit. Procopius super illa verba: *Grando & ignis mixta pariter ferebantur*, inquit: *Mirum est circa unum idemque subjectum pugnantes versari substantias, nempe ignem & grandinem, non liquescere grandinem ignis virtute, ignem non extingui frigoris vi, hinc patet, naturam cedere voluntati Creatoris.* Porro ignis symbolum est iræ Dei, juxta illud: *Ignis in conspectu ejus exardescet, & in circuitu ejus tempestas valida*; & ideo sæpe inter medios grandines, ignis fulgure & fulmina videntur, ut per hoc denotetur, quod sint instrumenta iræ divinæ per peccata nostre exasperatæ.

Plagæ Ægyptiaca. — Sap. 16. v. 16. — Ibid. v. 17. — Ibid. v. 22. — Ibid. v. 24. — B. Petr. Dam. t. 2. Epist. 11. — S. Aug. tr. de conven. præc. & plag. — Furto correspondet grandinis plaga. — Exod. 9. 24. — Procop. ibid. — Psal. 49. v. 3.

7. Moyses grandinis plagom Ægypto immittens, Pharaoni, ab eo, ot plogam hanc tolleret, postulanti, causam grandinis illius expresse edixit inquiens; *Cum egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum,... & grando non erit, ut scias, quia Domini est terra. Novi autem, quod & tu & servi tui necdum timeatis Dominum Deum.* Observandum quoque, quod licet in terra Gessen, tam Ægyptii, quam Hebræi simul commorarentur, attamen hi non solum in personis propriis, verum nec in gregibus, armentis, & jumentis suis ullum patiebontur damnum, quale impii Ægyptii indifferenter sustinebont, dicente Scriptore: *In terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit. Gratia Dei prædicatur, qua suos novit* inquit Lippomannus, *prosequitur, & defendit, pereuntibus impiis.* Abulensis idipsum clarius exprimit inquiens: *Dicendum hic, quod jumenta, & pecora Ægyptiorum, quæ erant in agris, & ipsæ eorum segetes consumpta sunt; jumenta autem Hebræorum & pecora non perierunt.* Enimvero filii Israël magnam habebant

Causa grandinis Ægyptiacæ. — Exod. 9. v. 29. — Ibid. v. 30. — Ibid. v. 26. — Lippom. ibid. — Abul. ibid. Soli Ægyptii non Hebræi, puniebantur.

bant occasionem, ut in cultu & observantia legum veri Dei exacti, & prompti essent, utpote qui portenta, quæ in beneficium illorum Deus operabatur clara videbant, & ex alia parte multis angustiis obnoxii erant, *mala autem, quæ nos hic premunt*, ut Gregorius ait: *ad Deum ire compellunt*; atque ideo hæc una causa fuit, cur Hebræi à grandine fuerunt præservati, non vero impii Ægyptii, de quibus idem Abulensis inquit: *Ista plaga cadens, omnes segetes virentes destruxit, & arbores germinantes, redigens segetes ad siccam, confractamque stipulam, ut correspondeat afflictioni, quam Hebræis Ægyptii intulerunt, cogentes eos stipulas colligere per universam Ægyptum, laterum numerum non minuentes.* Lyranus eamdem tangit rationem, dum ait: *Correspondet ista plaga, per quam terra nascentia fuerunt contrita, & in modum palearum redacta, culpa Ægyptiorum, qui Hebræos percusserunt in palearum congregatione.* Novarinus ad idem propositum in vita Moysis Hebraicè scripta inquit: *Agros suos arari, ac seminari à Judæis imperabant Ægyptii.* Ac proinde quia hi impii populum Dei tot modis angariaverant, per divinam justitiam illis correspondit hoc grandinis grave incommodum.

Abul. Damna illata per grandinem.

Lyran. ibid.

Novar. ibid.

8. Lippomanus tamen Deum, non tam ad pœnam inferendam fuisse existimat, in immissione grandinis, quam ad emendationem, quam ab illis desiderabat; Unde grandinem illis immissam esse dicit, *ut invitaret peccatores ad resipiscentiam. Grando enim non est extremum Dei supplicium, veluti gladius carnificis, sed est tantum virga paterna, qua inobedientes ad pœnitentiam vocantur, sic enim dicit Dominus in Aggæo capite secundo: Percussi vos vento urente & ærugine, & grandine, omnia opera manuum vestrarum, & non fuit in vobis, qui reverteretur ad me; Quibus verbis perspicue significatur grandinem esse organum, quo Deus vocat peccatores ad pœnitentiam.* Inter alia decreta, quæ in Synodo Diœcesana Tertia à S. Carolo emanarunt, unum sequentibus verbis conceptum fuit: *Cum grandines, nimbi, turbines, & alia temporum procellæ imminent, ad eas tempestates sedandas, vel ut vocant signandas, ne Sacerdos vasculum, in quo sanctissimum Christi Domini asservatur, adhibeat, sed tabernaculum accensis luminibus patefaciat, ut ea nimborum vi imminente, rogationes, & preces à Clero, populoque coram Domino religiose fiant.* Quibus verbis Sanct. Cardinalis nullum aliud efficacius, ad placandam iram Dei, remedium esse indicat, quam si ad Deum per orationes & actus pœnitentiæ recurramus. Sanctus Bonaventura in vita S. Francisci ita scribit. *Moram eo faciente, tempore quodam, in Eremitorio Gratii loci illius indigenæ malis multiplicibus vexabantur; nam & luporum rapacium multitudo, non solum bruta, sed & homines consumebat; & grando annua tempestate blada & vineas devastabat; dum igitur sic afflictus prato sancti Evangelii prædicaret, dixit ad eos: Ad honorem & laudem Dei omnipotentis, fidero vos jubeo, quod pestilentia hæc omnis abscedet, & respiciens vos Dominus, multiplicabit in temporalibus bonis, si mihi credentes misereamini vestri, ut vera confessione præmissa dignos faciatis pœnitentiæ fructus.* Ecce tibi antidota à Seraphico Francisco indicata, ad amovendas à nobis grandinum tempestates, agros nostros devastantes, pœnitentiam nimirum, & peccatorum detestationem; *ut vera confessione præmissa dignos faciamus pœnitentiæ fructus.*

Puniendo Deus vocat ad pœnitentiam. Lippom.

Syn. Eccl. Mediol. 349. Decretum S. Caroli.

S. Bonav. c. 8. Vit. S. Franc. Remedium à Francisco contra grandinem.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Mare per tempestates & naufragia impios sæpe punit.

THEMA.

Scio ego, quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super vos. Jonæ 1. v. 12.

1. Historia Jonæ evidens nobis subministrat argumentum probandi, quod mare sæpenumero sæviat, procellas & tempestates excitet; naves una cum mercibus, & viatoribus in iis constitutis submergat, & suffocet, idque eo solum fine, ut peccata puniat, utpote quæ, veluti ingens, & intolerabile quoddam pondus, naves pariter & homines in profundum maris trahunt. Hic enim Propheta accepta à Deo commissione eundi in Niniven, ad prædicandum huic dissoluto populo imminens exterminium, divinis mandatis inobediens, navigio sese commisit, ut in partes longinquas fugiens, impositam sibi commissionem declinaret, *surrexit*, inquit sacer Textus, *ut fugeret in Tharsis à facie Domini, & descendit in Joppen, & invenit navem euntem in Tharsis, & dedit naulum ejus, & descendit in eam, ut iret cum eis in Tharsis à facie Domini? Dominus autem misit ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna in mari, & navis periclitabatur conteri.* Ubi in primis observandum, quod Spiritus S. (qui hagiographorum dirigit calamos,) hanc tempestatem, vehementemque maris commotionem, naufragium minitantem, nequaquam causarum naturalium asserat esse effectum, quin potius Deum huic instabili & salsuginoso elemento, ut hasce procellas, vehementesque undarum commotiones edat, præcepisse affirmet. Regius Psaltes ait: *Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit.* Quasi dicere vellet, quod licet Deus omnes produxerit creaturas, specialius tamen mare fecisse censeatur, utpote creaturam præ cunctis aliis magis obedientem, siquidem aquæ marinæ agitantur à ventis, hi autem specialiter & immediate à Dei nutibus dependent, *qui producit ventos de thesauris suis.* Jure igitur merito sacer textus ait: *Dominus autem misit ventum magnum in mare.* Observandum præterea, quod nautæ, licet luminis notitiæ veri Dei expertes, soloque naturali lumine præditi fuerint, hanc tamen tempestatem nequaquam cœlestibus attribuerint influxibus, & constellationibus, sed recurrerint ad Jonam, & dixerint ad eum: *Indica nobis, cujus causa malum istud sit nobis; quod est opus tuum? ... Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis? Quia mare ibat, & intumescebat. Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare à vobis; scio enim ego quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super vos.* Qui cum aliquanto temporis spatio Jonam in oceani fauces abjicere detrectassent; tandem videntes, quod crescente ventorum furia sine dubio submergendi essent, *tulerunt Jonam, & miserunt in mare, & stetit mare à fervore suo.* S. Hieronymus super illa verba: *Ibat & intumescebat*, ita scribit: *Ibat in vindictam Domini sui persequens fugitivum Prophetam; intumescebat autem per singula momenta temporum, & quasi nautis morantibus, in fluctus majores suscitabatur, ut ostenderet, ultionem peccatoris se differre non posse.*

Historia Jonæ fugientis.

Jonæ 1. v. 3.

Ibid. v. 4.

Turbatur mare specialiter à Deo.

Ps. 94. v. 5.

Ps. 134. v. 7.

Jonæ 1. v. 8. Ibid. v. 11. Jonas se reum fatetur, & mittitur in mare. Ibid. v. 12.

Ibid. v. 15.

S. Hieron. ibid.

 2. Natu-

S. Ambr. l. 3. c. 2 Exa. Proprietas aquarum est tendere deorsum.

2. Naturalis quidem aquarum proprietas est, quod tendat deorsum, dicente Sancto Ambrosio: *Natura aquarum sponte in inferiora prolabitur*; Idem tamen Ambrosius ibidem probare nititur, aquas hunc instinctum habuisse, priusquam contrarium à Creatore præceptum reciperent: *Ante præceptum Domini*, inquit, *hæc aquarum fuit natura, ut laberetur & flueret; nunc autem idem elementum, prout in tempestuoso mari videmus, aqua adeo elevatur, ut naves in supremam aëris regionem transportare velle videatur*, idque faciendo naves concutit, & conquassat, ut injuriam Creatori suo ab iis hominibus, qui navi vehuntur, irrogatam vindicet. In dubium quidem revocari nequit, quin littus arenosum maris sit frænum & limes, quo mare coërcetur: *Huc usque venies, & non procedes amplius, hic confringes tumentes fluctus tuos*: hoc tamen frænum locum non habet in mari, quando juxta divinæ justitiæ periodos Dei castigandi sunt rebelles, intumescebat igitur in vindictam Domini sui. Thomas à Kempis innumera quidem considerat bona à liquido hoc aquarum elemento in hominis beneficium scaturientia, adeo ut aqua dicere possit: ego per opportunas & salutiferas pluvias terram irrigo, fontes produco, flumina derivo, ingentem piscium copiam alo, vastissima navigia mercibus onusta ad provinciarum & regnorum provisionem in superficie mea sustineo, & deveho, variorum rerum admirabilium faciendarum tam in terra, quam in mari aptissimum sum instrumentum; Verumtamen idem Thomas à Kempis nomine hujus elementi loquens subjungit: *Et quia peccata vindictam exigunt, ideo graviter Deo offenso sæpe naves tempestate frango, sæpe homines submergo, pretiosas rerum copias absorbeo, & tamquam lutum platearum, argentum, & aurum, in quibus homines confidunt, in imum prosterno*; adeoque mare zelo honoris divini à peccatoribus contumeliosi urgeri videtur, siquidem peccatores castigat. Divus Chrysostomus de Jona inquit: *Postquam navigium ille ingressus est, statim excitavit mare, ut discat, quod ubi peccatum, ibi procella, ubi inobedientia, ibi fluctuatio. Et quatiebatur quidem civitas propter peccata Ninivitarum, quatiebatur autem & navigium propter Prophetæ inobedientiam.* Similiter divina providentia & justitia sapientissime ordinante, aquæ, non vero aliæ creaturæ, de infinitis totius generis humani sceleribus, diluvio universali mediante, sumpsere vindictam; quia ut Scriptura ait: *Vehementer inundaverunt, & omnia repleverunt in superficie terræ*; super quæ verba Hugo Cardinalis ita scribit: *Hoc factum est, ut & creatura Creatoris injuriam in homines vindicaret.* Citetque sequentia Sapientiæ verba: *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum*: & paulo post in hujus vindictæ probationem subdit: *Excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter, Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti dividet illos.* Unde quotquot sunt in mari navigantes, ubi frequentissime sunt naufragiorum pericula, vere dicere possunt; *Sicut ventus est vita nostra*; Modicus enim contrarius ventus ad avertendam navim, qua vehuntur, affatim sufficit; & quidem tanto sunt morti viciniores, quanto subtilior est lignea illa tabula, quæ illos ab undis dividit.

Job. 38. v. 11.

Beneficia aquarum.

Thom. à Kemp. p. 1. ser. 10. n. 27.

Utitur Deus aquis in vindictam malefactorum.

D. Chrysost. hom. 5 ad pop.

Gen. 7. 18. Actio aquarum vindicantium.

Hug. Card. Sap. 5 v. 18.

Ibid. v. 23.

Ibid. v. 24.

3. Hugo Cardinalis quoad aquam diluvii hanc habet elegantem considerationem, ait enim: *Licet aqua illa contra inimicos Dei desævierit, tamen Noë, & suis nihil nocuit, imo tamquam justis servivit, unde Sap. 16 dicitur: Creatura enim tibi Factori deserviens, exardescit in tormentum contra injustos, & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.* Unde Oceanus non nisi ob Jonæ transgressionem fuit perturbatus, & in hac perturbatione & inquietudine eousque permansit, donec Jonas errorem suum agnoscere cœpit. Unde S. Gregorius ait: *Jonas prædicationis officium implere recusavit, navim petiit, fugere in Tharsis elegit, sed protinus tempestas exoritur, sors mittitur, ut videlicet cognoscatur, cujus culpa mare turbetur. Jonas in culpa deprehenditur, in profundum mergitur*; Mareque mox tranquillatur, postquam rebellis Prophetæ castigavit inobedientiam, hicque suum agnovit, & confessus est errorem, siquidem *præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam & erat in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus; & oravit Jonas ad Dominum Deum suum*, moxque ut cum Deo reconciliatus fuit, mare contra ipsum sævire deinceps non præsumpsit.

Hug. Card.

Impii per aquam pereunt, salvantur justi. Sap. 16. 24.

S. Gregor. l. 6. Mor. c. 12.

Jona 2. v. 0.

4. Regius Propheta ait: *Qui conturbat profundum maris*; quæ verba considerans S. Augustinus ita scribit: *Non dixit, qui conturbat mare, sed profundum maris; profundum maris est cor impiorum.* Idem quoque S. Doctor peccatorem procellæ maritimæ comparat, dum alio in loco ita scribit: *Navigantes sunt animam ligno fatalum transeuntes. Unusquisque in corde suo navigat, nec facit naufragium, si bona cogitat. Audisti convitium? Ventus est; iratus es? Fluctus est; Vento agitur flante, fluctu surgente periclitatur navis periclitatur cor tuum. Audito convitio vindicari desideras, & ecce vindicatus es, & malo alieno cedens fecisti naufragium.* Et vero vir iracundus, vir vindicativus, vir totus, qui à suis se gubernari patitur inordinatis appetitibus, non sine mysterio maris tempestati comparatur, hæc enim ut plurimum ad peccata punienda, & in pœnam vitiosorum excitatur. Notatu digna est phrasis illa, quæ sacer textus utitur, submersionem Ægyptiorum & Pharaonis in mari erythræo factam exprimere volens; ait enim: *Flavit spiritus tuus, & operuit eos mare, submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus*: cur enim non potius illos velut ponderosissimum quemdam lapidem, vel chalybem, aut similem aliam materiam submersos esse dicit? Quidnam in hoc plumbo mysterii latet? Zacharias Propheta iniquitatem conspexit sedentem super talentum, non argenti, non auri, sed plumbi. *Et ecce*, inquit sacer textus, *talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ & dixit; hæc est impietas, & projecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os ejus.* Nimirum per hoc Spiritus S. insinuare voluit, quod plumbum, id est, impietas, & iniquitas, ad instar ponderosissimi plumbi in profundum nos lacuum, fluminum, & maris detrahant.

S. Aug. in Psal. 64.

S. Aug. serm. in Dom. 3. post Oct. Epiph.

Profundum maris est cor impiorum.

Exod. 15. v. 10. Ut plumbum descendant impii.

Zachar. 5. 7.

5. Filii Israël in eodem Cantico paulo ante cecinerant: *Misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam, & in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ; Flavit spiritus tuus.* Enimvero licet sævierint venti, licet furerint, & tumultuatæ fuerint undæ marinæ, nihilominus Spiritus S. de illis subticens, solum dicit Deum iratum adinstar Aquilonis in mare sufflasse, quia ipse est, qui directe & immediate mari præcipit, *quoniam ipsius est mare & ipse fecit illud. In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.* Symmachus legit: *Per ventum violentem confringes naves Tharsis.* Deus enim est velut immediatus naufragiorum author, quia ad divinam ejus justitiam impios castigare pertinet. S. Thomas inquit: *Ex illa civitate Tharsis vocatur totum mare mundi. Per naves autem, quæ ad negotian-*

Exod. 15. v. 8.

Author turbati maris & naufragiorum Deus est.

Isa. 47. v. 8.

S. Thom. Ibid.

negotiandum vadunt, signatur cupiditas, quis autem hanc omnium malorũ radicem esse ignorat? Hujusmodi igitur radix, hujusmodi nidus, & centrum omnis malitiæ, naves maritimæ esse solent, de quarum una S. Gregorius Nissenus ait: *Erat innatans vitiositas.*

Hab. 3. v. 8. Maria sunt instrumenta divinæ justitiæ.

6. Habacuc Propheta Deum interrogat inquiens: *Numquid in fluminibus iratus es Domine, ... vel in mari indignatio tua?* Quasi dicere vellet, ergone fluminibus & mari irasceris, quæ tibi obedientes & obsequiosas se exhibent creaturas? Minime, sed potius cum flumina & maria à te assumpta sint velut furoris tui instrumenta, hinc nobis quidem te illis irasci videtur, cum tamen revera iram tuam adversus impios exeras, dum per impetuosos hosce ventos furibundas in mari suscitas tempestates, quæ naufragiorum causa existunt. Abulensis textum illum citat Psalmi 148. in quo dicitur: *Spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus, id est, venti fortes & impetuosi obediunt Deo.* Isaias de potentia Dei disserens inquit: *Dies Domini exercituum, super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem & humiliabitur,* ac tandem subjungit: *Et super omnes naves Tharsis,* quasi diceret, inter alia quæ hanc tuam experientur potentiam, naves quoque Tharsis annumerabuntur. Porro circa hæc Isaiæ verba Cornelius à Lapide ad propositum nostrum hunc in modum egregiè scribit: *Naves quantumvis fortes & firmæ, non sustinebunt ultricem, & infensam manum Dei.* Legatis, si placet, totum cap. 27. Ezechielis, & videbitis ibidem fuse scriptam civitatis Tyri opulentiam, post multa vero ibidem dicta ait: *Repleta es, & glorificata nimis in corde maris,* ac tandem subdit: *Ventus Auster contrivit te in corde maris;* simulque prolixum quemdam naufragiorum, desolationum, & calamitatum negotiatoribus Tyriis antea adeo prospere agentibus immissarum texit catalogum, quarum omniũ causam Hugo Cardinalis indicat dicens; *Negotiatori frequenter comes est peccatum;* unde dicit Leo Papa: *Inter ementis & vendentis commercium, difficile est non intervenire peccatum. Ille negotiator abominandus est, qui per immoderatam ambitionem, merces suas plus perjurio onerat quam pretio.* Huc spectat insignis quædam doctrina, quam S. Ambrosius in hac materia tradit inquiens: *Utique accusatis crebro naufragia, quis vos navigare compellit? Quasi non invidia opum, & terras satiatis insulas, & ad latrocinium plurimos excitetis. Mare non ad navigandum fecit Deus, sed propter elementi pulchritudinem. Latius pelagi fudit æquora, certe ut freto includeret terras, ne longius tu vagus & exul errares; Sed tempestate jactatur mare. Temere ergo non usurpare debetis: Elementum innocens nihil deliquit, temeritas humana sibi est ipsa discriminis. Dominus dixit: Dominamini piscibus maris, non dixit: Navigate in fluctibus; piscibus dedit, non hominibus perambulare semitas maris; ad escam tibi mare datum est, non ad periculum, cibo, non mercatu utere; cur tibi periculum generas de voluptate? Cur tentas frequenter innoxia æquora, irritas procellas? O inexplicabilis avaritia mercatorum! Cede tu, ubi & pelagus, & mare inquietudinem tuam non potest sustinere. Denique toties recurrentibus mercatoribus exaratum: Erubesce Sidon, ait mare; tamquam fatigati elementi vox ista dicentis est; Erubesce Sidon, hoc est, meos fluctus negotiator arguis, cum sis ipse fluctibus inquietior, & erubesce velut pudore, quoniam periculo non moveris. Verecundiores venti sunt, quam vestra cupiditates.* Et paulo post de Carthagine mari adjacente subdit: *Ite in Carthaginem, ululate, qui habitatis insulas,* supra dixit, *ululate naves Carthaginis; Carthaginem etenim Tyrii condiderunt, & ideo Carthaginenses sequuntur luxuriam conditorum, transfusa in se decolora successione nequitia, pessimorum vitiorum hæredes deteriores.* Porro per experientiam videmus, mare jam factum esse veluti arenam quamdam iracundi certaminis ob frequentia quæ in eo committuntur prælia, item sylvam quamdam, in qua delitescunt pyratæ ac prædones, ad deprædandas naves, forum denique, & domus institorum, ad negotiandũ in diversis mercium generibus; imo nusquam reperietis civitates omnigenis vitiis magis refertas, quam sint illæ, quæ navigiorum sunt receptacula, & potius navigantium, quia de unaquaque navi verissimum est dicere, quod sit *innatans vitiositas.*

Isa. 2. v. 12.

Ibid. v. 16.

Cornel. à Lap. ibid.

Ezech. 27. 25. Nulla est navium fortitudo contra Deum.

Hug. Card. ibid.

S. Ambr. de Elia & jejun. cap. 19. Fit navigatio ob cupiditatem lucri.

Navis est innatans vitiositas.

7. Innumera porro in medium adduci possunt exempla, quibus peccata tempestatum maritimarum causas esse manifeste probatur. S. Ambrosius quærit, cur mare naufragium comminatum fuerit navigio illi, in quo Christus cum Apostolis suis vehebatur, & respondet inquiens: *Hæc autẽ est causa periculi; Erat ibi Simon Petrus, sederat pariter & proditor Judas. Quamvis illius fides fundaret naviculam, hujus tamen eam perfidia conturbabat; tranquillitas est, ubi solus Petrus navigat, tempestas, ubi Judas adjungitur; licet esset Petrus firmus suis meritis, perturbatur tamen criminibus Proditoris.* Et vero licet undæ adversus proditorem sævierint, quamprimum tamen jussionem audiverunt Christi, sine dilatione tranquillatæ fuerunt. Enimvero ex quo Petri mentionem facere cœpimus, in memoriam mihi occurrit idem Apostolus, quando ad occurrendum cœlesti Magistro suo audacter se in mare commisit, liquidumque & instabile hoc elementum haud secus calcavit, ac si in terra firma obambulasset; at vero undenam contigit, quod idem mare paulo post agitari cœperit, & Petro sui submersionem comminatum fuerit? Christus Redemptor noster ipsemet discipuli sui detexit errorem dicendo: *Modicæ fidei quare dubitasti;* cœpit igitur Petrus de potentia Magistri sui dubitare, ac proinde aquæ in procinctu erant, ut eũ castigarent, nisi Christus opportune idipsum prohibuisset; Voluit forte idipsum S. Augustinus dicere, quando ait: *Non ambularet, nisi crederet, sed nec mergeretur, nisi dubitaret.* S. Hieronymus quoque ait: *Petrus, qui ante levis pendulo gressu calcabat undas, postquam infidelitate aggravatus, vorabatur à fluctibus, manu Domini sublevatur.* In vita S. Mariæ Ægyptiacæ narratur, Abbatem Zosimum dixisse: *Stupesco, quomodo meas mare illud sustinuit iniquitatum luxurias.* Et vero undenam putas derivatum fuisse navis Josaphat naufragium? Nimirum Scripturæ ait: *Percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis;* in quonam vero opera ipsius reprehensibilia fuerint, sacer textus indicat, dum subdit: *Iniit amicitias Josaphat Rex Juda cum Ochozia Rege Israël, cujus opera fuerunt impiissima.* Refert Nicephorus Calistus, quod *toto tempore regnantis Juliani Apostatæ iratus Deus varias calamitates, & innumera mala Romanorum immiserit ditioni. Siquidem terra ingenti motu concussa effecit, ut neque in domibus tuto homines manerent, neque sub dio etiam noctu versarentur. Sub ipsius quoque imperio decantatissima illa urbi Alexandrinæ calamitas accidit, cum mare vehementi æstu concitum, & ultra fines suos progressum, ita ut diluvium aridam & continentem terram inundaret, ut eo in locum suum regresso, in tectorum tegulis scaphæ marinæ sint repertæ.*

Matth. 8. v. 24. S. Ambr. serm. 62. Cur navis Christi periclitabatur.

Matth. 14. v. 16. Quare periclitabatur ambulans super aquas.

S. August. ser. 14. de Verb. Dom. S. Hieron. in Nah. c. 1.

2 Paral. 20. v. 37.

Ibid. v. 35. Niceph. Calist. l. 10. c. 35.

Propter peccata Juliani apostatæ variæ calamitates immissæ fuerunt.

8. Verumenimvero in omnibus hisce tempestatum & naufragiorum periculis ingens quoddam habemus solatiũ, ab Isaia nobis his verbis suggestum: *Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.* Quod miraculum populus Israëliticus in

Isa. 43. v. 2.

mari

Mare rubrum fuit divisum in decem vias.

mari subito manifesto experimento comprobavit, ibi namque Deus unicuique tribui populi sui viam aperuit floridam, per quam siccis pedibus maris vadum pertransire posset, unde Psalmista ait: *Qui divisit mare rubrum in divisiones*, id est, in duodecim vias seu semitas; & iterum: *Filii autem Israël ambulaverunt per siccum in medio ejus*. Contra vero Ægyptios submersit, quia Dei inimici erant, quos optime ab amicia Dei discernere noverat. In hujus quoque solatii comprobationem legatur Epistula quædam S. Paulini, in qua de sene quodam Catechumeno, qui in Baptismo Victor appellatus fuit, refert, quod cum navigio cuidam sine temone, sine cibo, ulloque vitæ subsidio impositus, pluribus septimanis super inquietis & procellosis maris undis vectus fuisset, illæsus tamen semper manserit, atq; ab Angelis defensus fuerit & nutritus; *Ipse enim Christus nunc suo vultu coruscus, nunc S. Fœlicis ore venerabilis sedebat in puppa, senemque allectabat, qui inter ejus genua caput reclinabat. Vidit & sæpius Angelos excubare navigio, & cuncta nautici munera administrare. Nec sane navim illam nec Angeli nauta ducebant, cui gubernaculum erat mundi gubernator. Viginti tres dies homo, non modo à terris, sed ab hominibus exclusus, omnium ventorum ludibrium, omnis terræ exul, diversi maris hospes, & exors generis humani, inter fluctus & belluas maris, in vago erratica navis hospitio, jejuniis, situ, timore confectus, quæso te, numquid natura sua perduravit? Cui ergo obscurum sit, Deum in illo fuisse? Navis primo ad urbem alta Romani portus Pharum vidit, deinde Campaniam longis tractibus legit, mutatisque turbinibus in Africæ littora transvolavit, atque ab ipsis rursus abrepta, Siciliam transcurrit; Ita freta sulcans, ut quasi divina navis, & immisso divino Spiritu sapiens sua sponte cavenda vitaret, sequenda peteret. Tandem finem errorum, atque discriminum in Lucanis posuit littoribus.* Ad solatium quoque navigantium observandum est, quod advertit Chrysostomus inquiens: *Illi Jonam in mare dejecerunt, & stetit navigium; nos quoque peccata submergamus*: unde natam fuisse existimo piam plurium fidelium consuetudinem, qui longas aggressuri navigationes, sacramentali confessione suam solent expiare conscientiam, non solum quia in mari confessorum non est copia, sed potius ut navigatio sine tempestatibus felicem sortiatur cursum, siquidem mare non solet ferocire nisi solum contra peccatum. S. Hieronymus de eodem Jona Propheta ita scribit: *Stetit mare quia invenerat quem quærebat, velut si quis persequatur fugitivum, & concito pergat gradu, postquam fuerit persecutus, desistit currere, & stat, ac tenet quem apprehenderit. Ita & mare, quod absente Jona irascebatur, in visceribus suis desideratum tenens, gaudet & confovet, & ex gaudio tranquillitas redit.*

Psal. 135. v. 13. Exod. 15. v. 19.

S. Paulin. Epist. ad Macarium.

Historia in qua S. Victoris navim dirigit Deus.

D. Chrysost. hom. 5. ad pop.

Praxis piè navigantium.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Ignis injurias communi Creatori illatas, per incendia vindicat, & sæpe parcit illis, in quibus peccatum non invenit.

THEMA.

Terribilis..., ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios, Hebr. 10. v. 7.

1. APostolus, qui ab eo, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi*, in cœlesti Academia edoctus fuit, non sine mysterio de igne, sicut de re animata, & zelum habente loquitur, dum ait: *Terribilis ignis æmulatio*; Ubi Græcus textus legit: *Terribilis ignis zelus*, ubi Glossa ait: *Adverte, ut velut animatum fecerit ignem.* Theophylactus pretiosissima quadam similitudine adhibita hac de re hunc in modum discutit: *Perinde ut bellua exacerbata non desistit tantisper, dum apprehenderit quempiam, quo devorato exsaturet cupiditatem suam, sic & ille ignis pro transgressione mandatorum sæviens, ac propter illa efferatus, quemcumque apprehenderit, devorat. Terribilis ignis æmulatio*, inquit Apostolus, *quæ consumptura est adversarios.* Quinam porro hi sint adversarii, de quibus Apostolus loquitur dicta glossa clare satis explicat, dum ait: *Fideles, indigna mandatis Dei opera patrantes.* Naturalis quidem est ignis proprietas, ad sphæram suam sursum ascendere, & tamen per experientiam videmus, quod ad peccatores puniendos, etiam deorsum descendat, utique extimulatus zelo vindicandi injurias communi Creatori irrogatas. Sicut enim non obstante, quod de Christo prædictum fuerit: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam*: idem Christus nihilominus eodem die, in quo hoc adimplendum erat oraculum, manum suam flagello armavit, ut templi profanatores è domo Dei profligaret, eo quod se obligatum esse censuerit, zelare & vindicare injurias domui æterni Patris sui irrogatas; eodem modo de hoc ignis elemento dici potest, quod licet alioquin generi humano valde sit beneficus, suaque natura sursum semper ascendat; attamen ad zelandum & vindicandum injurias Dei factas, contra impios armetur, & super eosdē deorsum descendat, ut simul cum corporibus & animabus, substantias & facultates ipsorum pariter comburendo consumat; *Terribilis ignis æmulatio.*

Gloss.

Theophyl. ibid. similitudo.

Matth. 21. v. Ignis naturaliter levis, quandoque descendit.

2. In Genesi cap. 19. dicitur: *Igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cœlo.* Licet enim sulphur venas suas in terræ visceribus habeat; attamen Spiritus sanctus illud de cœlo descendisse asserit, ut per hoc insinuetur, quod quando elementa & cunctæ aliæ creaturæ à Deo ad puniendos ejus rebelles adhibentur, suam mutent naturam, suumque ordinem naturalem plane pervertant. Divus Chrysostomus ait: *Erat justa retributio his, qui natura subverterant leges, fœminas in masculis quærentes, ut invertatur & in eis natura ordo, & fiant eis naufragium ex igne quasi ex aqua.* Sapiens in libro Sapientiæ, illius meminit prodigii, quod olim in Ægypto contigit, quando una cum pluviis & grandinibus copiosis & vehementibus visus est pariter descendere & ignis; ait enim: *Quod mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat.* Scitisne causam, ob quam id accidit: *Terribilis ignis æmulatio, quæ consumptura erat adversarios*; Sacer enim textus paulo ante dixerat: *Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt*; Mystice in grandine & igne, inquit Glossa, *dura increpatio innuitur, qua Scriptura divina peccatores cruciat.* Notandum quoque est, Sapientem, postquam illud retulisset prodigium, immediate subjungere: *Vindex est enim orbis justorū. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia, sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio persecutionem patiuntur. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis, exardescebat undique, ut iniqua terræ nationem exterminaret.* Audiamus hac de re Dionysium Carthusianum in hæc verba scribentem: *Ignis ille, qui simul ferebatur cum grandine*

Gen. 19. v. 24.

D. Chrysost. de Sodom. & Gomorrh.

Immutant modum naturalem quibus Deus utitur in puniendo.

Sap. 16. v. 17.

Ibid. v. 16.

Gloss. ord.

Ibid. v. 15. Ibid. v. 17.

Ibid. v. 19.

Dion. Carth.

grandine & pluvia, intensius viguit, & gravius nocens ipsis Ægyptiis, quosdam eorum incutiendo, & terra nascentia quadam vastando. Idem Extaticus Doctor super ista verba: *Vindex est enim vobis justorum*, ita scribit: *Id est, universitas creaturarum, te jubente, ulciscitur justorum injurias, & contra injustos consurgit, & Creatoris inhonorationem parata est vindicare. Dum Ægyptii variis plagis puniebantur, mansuetabatur ignis, id est, vim sui caloris non exercebat in quadam.* Id quod Cornelius à Lapide magis speciatim declarat inquiens: *Cum Ægyptii ignem utique accenderent, ut eo objecto sese à ranis, muscis, ciniphibus, & aliis bestiis liberarent, quas Deus immittebat opera Moysis, ut eos plagis afficeret; tunc nullam vim ignis in animalia illa exercebat, sed divina virtute continebat sese, ne illa combureret, ut illa Dei voluntati per omnia parerent, & Ægyptios cruciarent.* Dionysius Carthusianus in eodem capite ulterius prosequitur inquiens: *Ut Ægyptii conspicientes, qualiter ignis ille non egit in illas bestiolas ipsis nocivas, sed eorum jumenta utilia, scilicet equos, boves, vaccas combussit, ex tanto signo adverterent, quod Deo jubente paterentur hujusmodi plagas.* In eodem libro Sapientiæ notat Salomon aliud quoddam prodigium ad probandum ignem contra impios divinæ Justitiæ iratæ specialem esse instrumentum & vindicem; ait enim: *Nix autem, & glacies, sustinebant vim ignis, & non tabescebant, ut scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine, & in pluvia coruscans.* Naturaliter quidem ignis à grandine extingui, & grandinem liquefacere debuisset, cujus tamen contrarium factum est, flamma ignis in media grandine magis invalescente, ut per hoc castigarentur peccatores athei & rebelles.

Sap. 16. 17. Universitas creaturarum ulciscitur injurias justorum.

Corn. à Lap.

Ignis non consumebat ciniphes & muscas Ægyptiacas.

Dion. Carth.

Sap. 16. v. 22.

3. *Terribilis ignis*: in dubium revocari nequit, quin ignis, inter omnes alias creaturas, ab infallibili altissimi providentia, & ultrice ejus justitia electus fuerit in condignam impiorum peccatorum supplicium & pœnam; Unde Judex in novissimo judicii die dicturus erit: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus*, quasi dicere vellet, si homo in statu innocentiæ perseverasset, nullam ab hoc elemento umquam passurus fuisset offensam & læsionem, quia ignis infernalis non pro nobis, sed pro angelis malis accensus fuit, quia vero eorum facti sumus consortes in culpa, Deus justo suo judicio disposuit, ut eum peccatores simos, etiam in hac præsenti vita flamma ignis nos preveniat, & castigemur ob incendiis & flammis, cujus tam in Scriptura sacra, quam in historiis multa leguntur exempla. Postquam filii Aaron thuribulis suis profanum imponendo ignem, divinum transgressi fuissent præceptum, *egressus ignis à Domino devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.* Similiter milites illi, qui ad capiendum Eliam Prophetam missi fuerant, ejusdem Prophetæ jussu ab igne de cœlo lapso fuere consumpti. Filii quoque Israël, qui contra Moysen murmuraverant, ab ignitis & venenosis serpentibus fuerunt ambusti; *ut cognoscant impii*, inquit Rabanus, *quod omnis creatura parata est ulcisci injuriam Creatoris.* In Apocalypsi c. 10. S. Joannes hanc sibi exhibitam refert visionem: *Vidi alium Angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut Sol, & pedes ejus tamquam columna ignis & habebat in manu sua libellum apertum.* At vero quodnam in hoc libello aperto, in manibus cœlestis hujus Angeli, (cujus pedes tamquam columnæ ignis erant:) reposito, latere existimatis mysterium? enimvero quam frequenter audiuntur exorbitantia domuum, mercium, hominum, & civitatum incendia cum irreparabilibus populorum damnis conjuncta? Et unde illa derivari putatis, quam à gravibus nostris delictis atque sceleribus, quæ in hoc libro accurate descripta reperiuntur, de quo sancta Ecclesia canit: *Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur?* Audiamus Andream Cæsariensem dicentem: *Libellus ille veluti parvus magnaque cum diminutione expressus, hominum insigniter nequam & sceleratorum nomina & acta continere videtur, cujusmodi inter cæteros sunt, qui latrocinia in terra, aut pyraticam in mari exercent, aut quovis alio modo impietati student, quorum supplicium post hoc insinuat Angelus, quod inflammatos pedes simul super terram & mare ostendit*; subdit enim sacer textus: *Posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram*: erantque hi pedes sicut columnæ ignis, quia fulmina iræ Dei in pœnam peccatorum terra marique vibrantur in multis incendiis.

Matth. 25. v. 41. Ignis infernus pro dæmonibus accensus fuit & casualiter pro hominibus.

Levit. 10. v. 2. Varii in Scriptura puniti fuerunt per ignem. 4. Reg. 1. v. 10. Num. 21. Raban. in Glossa. Sap. 16. Apoc. 10. v. 1.

Proponitur liber delictorum.

And. Cæsar.

Ibid. v. 2.

4. In Catechismo exemplorum scribitur, quod *Stocholm, insigne Sueciæ Emporium, ingenti de cœlo clade afflictum fuerit, nam fulmine tactum oppidum brevi totum conflagravit. Periernutque incendio ad mille sexcentos homines.* Author vero, qui hoc flagellum enarrat, sequentem illius assignat rationem, dum ait: *Emporium cremabatur ob delicta.* Amplissima quoque urbs Constantinopolitana magna ex parte non semel, sed sæpius in variarum transgressionum pœnam conflagravit. Apud eumdem authorem Catechismi sequens illius legitur exemplum, ita enim scribit: *Quomodo populus Constantinopolitanus incendii cladem, peccatis id exigentibus, male manibus Dei exterserit, audiamus Marcellinum ita loquentem; Ex actibus sancti Danielis Stilitæ: In maxima, atque regia civitate incipit incendium, quod usque adeo est excitatum, & adeo invaluit, ut fere universam consumserit civitatem.* Et quidem Baronius in Annalibus Ecclesiasticis inquit S. Danielem Stilitam hoc prædixisse incendium, simulque omnes exhortatum fuisse ad agendam peccatorum pœnitentiam. In iisdem annalibus Ecclesiasticis scribitur quod cum S. Joannes Chrysostomus ab impia Eudoxia è civitate pelleretur, ab ejus cathedra, in qua sedere & prædicare consueverat, flamma quædam ignis egressa fuerit, quæ dum cathedram conflagrasset, versus altissimum templi tectum se extulit, illudque totaliter conflagravit, demum vero in forum se recipiens in conspectu maximæ multitudinis populi, transivit ad locum, in quo Senatus congregatus erat, qui licet procul à templo dissitus esset, ab eodem tamen igne consumptus fuit, sola intacta manente capella, in qua sacra supellex conservabatur, ad defendendum sanctum Præsulem, eumque ab omni suspicione purgandum, quasi aliquid sacræ secum supellectilis sustulisset. Et quidem quotquot hujus incendii meminerunt, omnes in eo unanimiter consentiunt, prædictum incendium prorsus fuisse miraculosum. Paulo post anno 433. ignis eamdem civitatem corripuit, fuitque incendium istud adeo impetuosum, ut major civitatis pars in cineres abierit, incendio tres dies atque noctes incessanter continuante, idque in pœnam, quod Nestorium hæc civitas exceperit, ejusque partes secuta fuerit, postquam in Concilio Ephesino fuisset condemnatus. Anno 718. Saraceni urbis Constantinopolitanæ obsidionem intercessione magnæ matris Dei summa cum ipso-

Catech. Exempl. Tit. 2. n. 3.

Ob peccata incendio pereunt.

Constantinopolis.

Ibid. num. 8. Sicanum.

Baron. an. 461. n. 2.

An. 404. n. 3. Constantinopolis Incendio.

An. 433. n. 2. Incendium hoc tertio.

Saraceni igne puniti sunt.

rum verecundia deserere coacti, pro majore parte partim ab aquis absorpti, partim ab igne incinerati fuerunt, siquidem grando quædam ignita super ipsos de cœlo lapsa aquam maris bullire, & picem, qua navium tabulæ compaginabantur, colliquescere fecit, unde naves submersæ fuerunt, ea tota illa Saracenorum multitudine solum decem remanentibus residuis. Anno 507. cum Alaricus persequeretur Sanct. Cæsarium, eo quod impositæ sibi calumniæ, quasi civitatem Arelatensem Burgundionibus extradere voluisset, adhibuisset fidem, eumdem Burdigalam relegavit in exilium, ubi cum in pœnam hujus injustitiæ, fortuito excitatus ignis conflagraret civitatem, omnes incolæ suum ad illum acceperunt refugium, qui proinde ad faciendam orationem in terram prostratus, eumdem protinus extinxit. Simile miraculum in hac urbe Romana renovavit circa annum 823. Paschalis Papa, hic enim dum civitas ingenti incendio conflagraret, facta ferventi oratione, pedibus nudis ad incendium accurrens, illud ipsum extinxit. Aliud quoddam refertur incendium, quod anno 1194. factum præ cunctis illis prædictis exemplis, hoc elementum etiam in hac vita specialem impiorum esse vindicem, manifeste probat. Cum enim Leopoldus Dux Austriæ in excommunicatione, quam Cœlestinus Papa contra ipsum fulminaverat, pertinaciter perseveraret, nec converti vellet, Deus ei subditas regiones hunc in modum flagellavit, siquidem omnes conflagrarunt civitates, absque eo, quod modus obortorum incendiorum in ullo loco explorari posset. Prosequitur quidem idem Cardinalis Baronius in annalibus suis plurium aliorum similium exemplorum seriem, sed quia illa proposito nostro parum deserviunt, libenter ea prætermittimus.

An. 507. n. 6. — *Idem Burdigala.* — *An. 823. n. 4. Baron. Roma.* — *An. 1194. n. Baron.* — *Omnes Civitates Austriæ.*

5. *Ignis æmulatio consumptura est adversarios.* Ex his verbis manifeste sequitur, amicos Dei optime sperare posse, se ab igne mansuros illæsos, siquidem hic solum in vindictam inimicorum, & ad peccata castiganda immissus, bonos utique à malis optime discernere valebit. Huc forsitan respexit Apostolus inquiens: *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.* Sanctus Eucherius de incendio universali in fine mundi futuro disserens inquit: *Illic justi velut per amœnos gurgites, incendiis naturam suam mutantibus transmeabunt, intacta ignibus corpora, ipsis honorificanda pœnis, quia non sunt onerata peccatis.* Thomas Cantipratensis historiam quamdam refert, quæ in confinibus Burgondiæ circa adolescentem quamdam, qui utpote à primis annis inter monachos Sancti Benedicti educatus, summa cum innocentia vixerat, contigit. Cum enim adolescens ille una cum Abbate suo extra Monasterium degeret, contigit, ut in domo quadam cujusdam veterinarii seu equarii, qui ferreos equorum calces fabricabat, requiescerent, eumque juvenis in officina dicti veterinarii unum ex ferreis equorum calcibus rubicundum ignitum, & splendentem cerneret, nesciretque quid esset, curiositate doctus ferrum illud ignitum *nuda manu sine adustione aliqua vel læsura elevans contrectavit; Abbas stupefactus, & omnes, qui præsentes aderant, innocentiam in juvene venerati sunt, & rem iterato, ac plurics probaverunt.* Qua in occasione experientia verissimum esse comprobavit, quod Sanctus Ambrosius de rubo ardente, non tamen comburente in hæc verba scripsit: *Rubus non exurebatur, sed tantum splendere ignis speciei videbatur alterum igitur munus ignis vacabat, alterum operabatur.*

Ignis universalis non nocebit justis. — *1. Cor. 3. 13.* — *S. Euch. Hom. 3. de Epiph.* — *Thom. Cantip. l. 1. Apum. c. 56. § 2.* — *Historia de Juvene pio.* — *S. Ambr. Lib. Hexam. c. 3.*

Vocabat exustionis vis, operabatur illuminationis. Ideo stupebat Moyses, quia contra naturam suam ignis non exurebat. Ac tandem concludens subdit: *Domini ignis illuminare solet, exurere non solet; non solet consumere nisi sola peccata. In retributionibus meritorum, colligimus dividi ignis naturam; ut alios illuminet, alios exurat, illuminet justos, exurat impios.* Et quidem utrumque hunc effectum experientia in hoc juvene probavit, siquidem idem Cantipratensis in eadem historia subdit: *Postbac Abbate cum fuit alias occupato, juvenis mox interiora domicilii est ingressus, ubi uxorem fabri senentem puerum super genua inveniens, cum parvulo, eni numquam similem viderat, jocari cæpit. Illico autem mulier juvenem, quasi inexpertum, malitia simulata, si talem habere vellet, inquirit, & ille, libentissime, inquit, quæ mox nesciens ad concubitum instruens, puerum sic fieri promittebat. Ergo ubi juvenis post concubitum innocentia spoliatus egressus est, ferrum candens, ut prius contrectaro existimans, graviter adustus exclamavit, quæ in re non modico turbatur Abbas, & miratus, animadvertit, ex interiori læsura anima, juvenem foris læsum, & priori, quæ eum contra ignem protexerat, innocentia nudatum.*

Alia natura est ignis illuminis, alia ignis comburentis. — *Thom. Cant. ibid.* — *Pietatem juvenis illius instulit mulier.*

6. In Apocalypsi Angelus quidam visus est, qui thuribulum manu tenens igne plenum, illud ipsum in terram subvertit, *Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & misit in terram;* Super quem textum Richardus de S. Victore ita scribit: *Hoc igne peccatores, tamquam vasa fragilia in fornace fatiscentia, novimus reprobari, quia per unum ignem, non eumdem pare impiorum cum justis fortitur effectum, sicut nec stipula, nec aurum, quorum alterum consumi, alterum probari cognoscimus.* Deus ipse, qui falli aut fallere nequit, apud Isaiam pollicetur, inquiens: *Cum transieris per aquas, tecum ero* (nimirum talem alloquitor, qui nequaquam ab ipso est separatus, sed in gratia & amicitia ejus actualiter vivit) *Flumina non operient te; cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te.* Hæc eadem, quæ impios inter & justos intercedit, differentia, in historia trium puerorum, quos Rex impius in fornacis Babylonicæ flammas conjici jussit, manifeste apparet. Tametsi enim sacrilegus ille Rex fornacem septuplo vehementius accendi jussisset, ut hæc ratione ignis in conflagrandis tribus illis pueris impetuosior esset, ignis tamen ille prædictos pueros penitus illæsos reliquit; econtra vero *effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem, & erupit, & incendit, quos reperit juxta fornacem de Chaldæis;* nimirum fornax illa non ardebat, ut Ananiam, ejusque collegas, qui regio Nabuchodonosoris præcepto parere detrectaverant, conflagraret, nam ut Scriptura ait: *Non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit,* At vero inquies, cur igitur Nabuchodonosoris ministros, qui dictam fornacem accendebant, consumpsit? Audiamus Eusebium Emissenum ad hoc dicentem: *Extra fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur; quanta fit visceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoscit.*

Apoc. 8. v. 5. — *Richard. de S. Vict.* — *Isa. 43. v. 2.* — *ibid.* — *Historia trium puerorum in Babylonia.* — *Dan. 3. v. 48.* — *ibid. v. 50.* — *Euseb. Emiss. Hom. 3. de Epiph.*

7. Simile miraculum de S. Agnete Virgine & Martyre legitur, Cum enim tyrannus hanc quoque in rogum ardentem conjici præcepisset, elementum hoc, velut si animatum fuisset, discernere noverat, quis supplicium illud ignis mereretur, & cui deberetur veneratio (*Arbiter ignis agnovit:*) suas enim dividens flammas, sanctissimam hanc Virgi-

Historia de S. Agnete.

Virginem suos inter constrinxit splendores, caloris vero activitatem & voracitatem in circumstantes idololatras, impiosque ac truculentos ejus persecutores effudit, Martyre penitus remanente illæsa.

Exod. 14. 24. Eadem columna ignea lucebat Hebræis & nocebat Ægyptiis.

8. Columna illa, quæ Israëlitas in deserto associavit, licet ignea fuerit, attamen non solum sua contra Ægyptios fulmina emisit, dicente Scriptura: *Respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis, interfecit exercitum eorum*; verum insuper idem ille ignis Hebræis venerabunda obsequia exhibuit; Unde Clemens Alexandrinus inquit: *Ex columna flammam accendens, quod est simul gratia & timoris indicium, si obedieris, lucem habebis, si non obedieris, ignem.* Observastine aliquando, qualiter eo tempore, quo Deus in monte Sinai legem dedit, mons ille velut totus exardescens, flammarum globos ingentes ediderit? *Totus mons Synai fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum.* At vero quidnam lex, quam Deus promulgare volebat, cum igne commercii habet? Ecce tibi hujus ignis mysterium: *Si enim obedieris, lucem, si non obedieris, ignem habebis.*

Clem. Alex. exhort. ad Gentes.

Exod. 19. v. 18.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Deus tonitrua excitat, ad incutiendum peccatoribus metum, illosque convertendos, suaque in illos fulmina immittit, ut suam adversus peccata iram effundat.

THEMA.

De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. Apoc. 4. v. 5.

Declarant fulmina divinam potentiam.

1. Ex quo Deus in Apocalypsi, veluti in Throno summa cum majestate & magnificentia positus, atque à viginti quatuor sublimibus Monarchis præ summa reverentia coram ipso prostratus, suaque diademata ad ejus pedes projicientibus adoratus, Sancti Joanni exhibitus fuit, merito inter alia omnipotentiæ, & magnificentiæ ipsius indicia hoc loco subjungitur: *De Throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua.* Enimvero vel ipsi Gentiles fulmina Jovis (quem ipsi velut supremum inter Numina falso colebant) manibus inserentes, per hoc absolutam ejus potestatem indicare voluerunt. Unde Seneca ait: *Mira fulminis, si intueri velis, opera sunt, nec quidquam dubii relinquentia, quin divina insit illis & subtilis potentia.* Cornelius à Lapide super assumpti thematis verbis ita scribit: *His symbolis Deus suam potentiam, majestatem, & magnificentiam ostendit.* Salvator noster paulo ante, quam passionem suam aggrederetur, Divinitatis suæ quoddam insinuare volens indicium, & specimen, æterno Patri suo dixit: *Pater clarifica nomen tuum; venit vox de cœlo: Et clarificavi, & iterum clarificabo:* Subdit vero Evangelista: *Turba quæ stabat, & audierat; dicebat, tonitruum esse factum.* Porro certum est, prouti ex verbis præfatis colligitur, quod quanto major est altissimi in Throno illo beato considentis majestas, tanto magis Angeli contremiscant: *Majestatem tuam laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt potestates.* Tonitrua autem voces sunt Dei, quibus nos perterrere, & metu percellere intendit,

Seneca l. 2. nat. q. c. 31.

Corn. à Lap.

Joan. 12. v. 28.
Ibid. v. 29.

Tonitrua sunt voces Dei.

ut erga ipsum tanto simus obsequiosiores, magisque obedientes. *Tonabit voce magnitudinis suæ*, inquit Job, *tonabit Deus in voce sua*; ac proinde postquam Sanctus Joannes dixisset *fulgura*, mox subdit *voces & tonitrua*, quasi duas voces idem significantes. Idem S. Propheta in alio loco pariter interrogat: *Si habes brachium sicut Deus, & si similis voce tonas?* Job. 37. v. 4. Job. 40. v. 4.

Probatur hoc ex temporibus Samuelis. 1 Reg. 12. 17.

2. Samoel populo Israëlitico, Regem sibi constitui contumaciter postulanti, evidens aliquod divinæ omnipotentiæ signum dare volens, cœlum subito turbari, indeque tonitrua audiri, copiososque pluviarum imbres descendere fecit, at vero audiatis velim, qua phrasi seu modo loquendi tonitrua appellaverit: *Invocabo Dominum, & dabit voces, & pluvias, & scietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini.* Vatablus loco ly *voces*, legit, *tonitrua*, & merito quidem, quia etiam Psalmista tonitrua eodem nomine nuncupavit dicendo: *Intonuit de cœlo Dominus, & altissimus dedit vocem suam, grando, & carbones ignis, Et misit sagittas suas, & dissipavit eos, fulgura multiplicavit, & conturbavit eos, Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum*, quia sæpius contigit, quod post tonitrua, evibrata sint fulmina, exurrexerint turbines, tempestates, diluvia, ipsaque terra per terræmotus, & concussiones in profundas voragines aperta fuerit, ut proinde merito dici possit: *Et revelata sunt fundamenta orbis terrarum.* S. Propheta Isaias de horribili illa tempestate, quam Deus Assyriis immissurus erat, disserens, eamdem sub hisce terminis descripsit: *Auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, & terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris.* Ecclesiasticus similiter tonitru vocem Dei appellat inquiens: *Vox tonitrui ejus verberabit terram:* Deus enim peccatores terrefacere volens, vocem suam, id est, tonitrua emittit. Advertendum quoque est, quod priusquam Job fulminis mentionem faceret, præmiserit dicens: *Numquid elevabis in nebula vocem tuam? Hac autem elevatio vocis*, ut in catena Græca dicitur: *imperium Dei est, elegansque significatio contenta vocis, qua ex longinquis terra marisque regionibus materia nubium aut nebularum evocetur.* Sanctus Thomas vocem tonitruum esse putat, *quod vox dicitur Dei adeoque loqui censetur, cum tonat Deus.*

Psal. 17. 14.

Ibid. v. 15.
Ibid. v. 16.

Isa. 30. v. 30.

Eccli. 43. v. 18.

Job. 38. 34.

Cat. Græc. Corder.

3. Videmus per experientiam, quod insonante & obstrepente tonitru homo naturaliter timore percellatur, unde & Seneca ait: *Humanas motura tonitrua mentes.* Sanctus Ambrosius præcitatum Apocalypsis textum exponens inquit: *Per tonitrua terror gehenna ignis designatur.* Hugo Cardinalis rationem assignat: *Coruscationes judicii tui, quia nimirum timorem incutiunt; vel quia memoriam de judicio faciunt; vel quia ex Dei judicio & arbitrio fiunt.* Regius Psalmista finem insinuat, quem Deus ut plurimum sibi propositum habet, dum vocem suam, id est, tonitrua edit; ait enim: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra:* clarius autem alibi dicit: *Ab increpatione tua fugient, à voce tonitrui tui formidabunt.* Deus olim in Exodo Ægyptiorum armenta, greges, & messes per grandines, fulgura, & pluvias dispergere, magnamque inter illos stragem facere volens, primo tonitrua præmisit, dicente Scriptura: *Dominus dedit tonitrua*; Oleaster legit *voces*, quia nimirum præmonere illos voluit, ut securitati suæ consulerent, vitamque suam emendan-

Seneca ibid. cap. 1.
S. Ambr. in Apoc.
Naturaliter homo horret tonitrua.
Hug. Card.
Eccli. 43.
Ps. 94. v. 8.

Ps. 103. v. 7.
Tonitru est monitorium Dei.

Exod. 9. v. 23.
Oleaster.

tes iram suam placatunt. Unde ipsemet quoque Seneca fulgura vocat *Monitoria, quibus Deus docet quid cavendum sit;*

Senec. ibid. cap. 49.

Quod idem multo magis de tonitribus dici potest, utpote quæ fulmina præcedunt, tempusque contritionis actus eliciendi, & ad Deum recurrendi indulgent. Oleaster inquit: *Admonemur hic, ut cum tonitrua audierimus, sciamus Deum nos voce sua terribili velle admonere, & alloqui, ut à malo recedamus.*

Oleast. Exod. 9.

Abulensis de tonitribus, quibus Ægyptii perterrefacti fuerunt, loquens, inquit: *Causabantur tonitrua ex illisione, & erant magna valde ad terrendos Ægyptios peccatores.*

Abul. in c. 9. Exod.

Sanctus Augustinus à Glossa citatus inquit: *Samuele invocante Dominum, horribiles voces Dominus intonuit, quibus plebs, quæ audierat se Dominum repulisse, ne regnaret sibi, intelligeret, & ut confutaret pervicaciam populi.*

S. Aug. in Gloss. in 1. Reg. 12.

4. Reflexistisne vos aliquando ad illum Psalmistæ versiculum, in quo ait: *Vox Domini preparantis cervos?* Quidnam obsecro voci Dei, vel tonitribus, cum cervis intercedit? Pro resolutione sciendum est, versionem Chaldaicam habere: *Parturire faciens cervas:* hæc enim animalia fœtus suos difficulter in lucem edunt, quando autem tonitrua vehementer insonant, viscera ipsorum, ob terrorem, quem inde contremiscentia concipiunt, dilatantur, ruptisque uteri membranis facile parturiunt. Eheu! quot sunt, de quibus cum Isaia dicere possumus, *venerunt... usque ad partum, & virtus non est pariendi?*

Ps. 28. v. 9. Tonitru partus cervarum accelerantur.

Isa. 37. v. 3.

Multi enim bonam quidem habent voluntatem peccatum ab animabus ejiciendi, at vero voluntatem illam numquam exequuntur, nisi quando tonitrua per cœlos discurrere audiunt, tunc enim ad pedes confessarii recurrentes pœnitere incipiunt. *Quis enim poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Saulus mox in Paulum, & ex persecutore in Apostolum, ex lupo in ovem transmutatus fuit, mox ut terribilem illam cœlitus detonantem audivit vocem: *Saule, Saule, quid me persequeris?*

Job. 26. v. 14. Vellestas inefficax per tonitru fit efficax.

Quodnam in eo latere existimatis mysterium, quod quando Deus in monte Sinai legem suam dedit, simul etiam tonitrua audiri voluerit? *Cœperunt audiri tonitrua.* Respondet Novarius inquiens: *Ut altius rudis ille populus legum suam menti infigeret, & tonitruum & fulgurum memoria à legis violatione revocaretur.*

Act. 9. v. 4. Exod. 19. v. 16. Novar.

Oleaster diu ante sibi interroganti: *Ad quid hæc Domine Deus?* In hæc verba responderat: *Arbitratus est Dominus, quod quoties lex ejus homini frangenda occurreret, tonitrua ac micantia fulgura, quæ in ejus promulgatione contigerant, ad memoriam revocata, eum à peccato faciendo deterreret, & ad memoriam revocaret Deum, cujus leges frangit, hominem Dominum tonitruo aut fulgure interficere, imo comminuere posse; sed humana malitia divina formidinis expers, Deum offendere, ejusque leges quotidie infringere non veretur.*

5. *Et fulgura.* Enimvero communiter tonitrua fulmina præcedere, eorumque prodromi esse solent. Et quidem ex illo Deuteronomii textu, in quo Deus iratus ait: *Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis &c.*

Deut. 32. v. 41.

Clare colligitur, fulgur, ejusque sagittam, speciale esse iræ divinæ indicium, ac instrumentum. In judicio finali, quando furor ejus ad summum usque gradum pertigerit, Christus furorem suum fulmini similem futurum esse prædixit inquiens: *Sicut fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem, ita erit & adventus Filii hominis.*

Gladius Dei est ut fulgur.

Matth. 24. v. 27.

Lorinus super præcitata Deuteronomii verba scribens, rationem reddit, cur gladium iræ suæ potius fulmini assimilaverit, quam cuivis alteri supplicii instrumento, ita enim scribit: *Ira, vindictaque Dei fulguri comparatur, ut annotat Ludovicus de Leon, quia Deus adversus impios mittit sæpe fulgura, seu fulmine.*

Lorin. in Deut. S. Nilus. orat. de ira. Quasi fulgur est ira Dei.

S. Nilus ait: *Ira quasi fulmen in animas.* Cum igitur fulmina iræ Dei sint effectus, merito hoc nomine describuntur. Sicut enim nemo reperitur, qui fulminis ictibus resistere possit, ita quoque certo constat, neminem iræ divinæ aliquod ponere posse obstaculum, quando ex justitia sua castigare decrevit; Unde S. Job ait: *Deus cujus iræ resistere nemo potest & sub quo curvantur, qui portant orbem.*

Job 9. v. 13. Eccli. 43. 14. Dion. Carth. ibid.

Dionysius Carthusianus verba illa Ecclesiastici; *Accelerat coruscationes emittere judicii sui*, de fulminibus interpretatur, ut sensus sit: *Fulgura velocissimè emittit, vel ad ostensionem terroris; & rigoris divini judicii, aut etiam ad puniendum.* Hinc Job 36. *scriptum est: Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.*

Job. 36.

In libro Sapientiæ dicitur: *Ibunt directè emissiones fulgurum, & tamquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient.*

Sap. 5. v. 22.

Psalmista de igne velut fulminis prodromo loquitur dum ait: *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus, illuxerunt fulgura ejus orbi terræ, vidit, & commota est terra:*

Ps. 96. v. 3.

Dionysius Carthusianus præcitata Deuteronomii verba: *Si acuero ut fulgur gladium meum*, glossa sua illustrans, hunc illorum sensum esse dicit: *Si ad vindicandum me præparavero, inebriabo sagittas meas sanguine, id est, per pœnas & jacula penetrantia, tantum impiorum sanguinem effundam, seu tantos occidam, quod instar ebrii videbuntur esse repleta.*

Deut. 32. 42. Dion. Carth.

6. *Et fulgura.* Considerastisne aliquando quonam modo fulgur generetur; Audite Lorinum dicentem: *Materia fulminis est exhalatio terrea sursum ascendens, & subito impetu descendens, postquam formata & exacuta est; ad eumdem modum ex nostris peccatis ante divinum conspectum salientibus, divina fabricatur vindicta, conficiturque.*

Lorin. in Deut. 32. Modus, quo generatur fulmen.

Et vero variæ inter fulmen & peccatores proportiones & similitudines intercedunt. Etenim ut Cornelius à Lapide ait: *Fulmina, quæ iræ divinæ sunt symbola*, igne sulphureo constant, & sulphur olent; De peccato quoque nos suo loco diximus, quod tam cœlum, quam terram versus abominabilem fœtorem exhalet.

Corn. à Lap. in cap. 20. Apoc.

De Themistocle legitur, quod scuto quodam munitus fuerit, in quo Cupido & fulmen quodam effigiata cernebantur, apta nimirum inter se unione, quia omnia peccata, speciatim vero carnis peccatum, in sulphure denotatum, ex mente Sancti Gregorii fulmina è cœlo provocare solent.

Historia.

Lorinus sequentem habet diversam ponderationem; ait enim: *Sicut icti fulmine & extincti, nullum exterius plagæ signum præ se ferunt, ita flagitiosi secundum externam speciem valere videntur, ac florere, cum tamen à Deo percussi, multis interius malis miserrime laborent, quia gladius iste fulgurens divinæ justitiæ, ut ferrum comminuit impium, justum velut vaginam illæsum præterit. Quia sicut perinde ut fulmen ex improviso & in momento prosternit, idque sæpius calida tempestate, quando aer minus nubilosus, tellus vero hilarius vernat: sic tunc maxime percelluntur scelerati, cum cunctatis rident, & ad votum, feliciterque procedunt, ita ut cum dixerint pax & securitas tunc repentinus eis superveniat interitus.*

Lorin. ibid.

Me quod attinet, sæpius illam consideravi similitudinem, qua incarnata sapientia Satanam è cœlo præcipitem, utpote primum peccati authorem, & ad quævis scelera ad finem

Vulnus fulminis exterius sæpe non apparet.

finem usque sæculorum instigatorem, ad vivum exprimere volens, aptius reperire nequivit epithetom quam fulguris, ait enim: *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem*; revera enim nulla dari potest creatura, in qua magis vivaciter culpa eidemque debita pœna exprimatur, quam in fulguris sagitta. Cornelius à Lapide aliam considerat utriusque proportionem, ait enim: *Sicut fulgur in cælo splendidissimum in terra desinit in lapidem, quem instar teli ejaculatur, sic superbia Luciferi fulgidissimum Angelum convertit in deterrimum Cacodæmonem. Detracta est ad inferos superbia tua. Fulmen enim superbiæ est symbolum, dicente Poëta: Feriunt altos fulmina montes; Initium omnis peccati superbia*; at vero in quid fulmen desinit? aut in quo terminatur? Nimirum in profundissimas terræ voragines, & in momento deficit, ita quoque peccatoribus contigit, de quibus Psalmista ait: *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani, transivi, & ecce non erat, quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.* Porro fulmen, quod terram concutit, civitates populosissimas contremiscere facit, ipsumque cælum in prælium obarmat, si post longum inquisitionis laborem reperiatur, nihil est aliud, quam parvulus quidam & durus lapillus, & tamen tamquam minister Altissimi ad vindicandas ejus offensas, & tamquam divinæ justitiæ instrumentum, à peccatis nostris corroboratum, fortissimas sæpe turres in ruinam agit, & ad terram prosternit.

Luc. 18. v. 18.

Corn. a Lap. Proportio inter peccatum & fulgur.

Isa 14. v. 11.

Ps. 36. v. 35.

Maximi effectus lapilli fulguris.

7. *Fulgura.* Deus promptiores fidelioresque furoris sui executores non habet ipsis fulminibus, unde Job interrogat inquiens: *Numquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi, adsumus?* Quæ verba Sanctus Thomas ita exponit: *Numquid per tuam virtutem erit motus eorum, & ibunt, quasi scilicet obediant tuo imperio? Solent autem motus fulgurum repente ab uno loco in alium, & hoc designat, subdens: Et revertentia dicent tibi adsumus, quasi in sua reversione parati essent, ut iterum obediant divino imperio, & ad alium locum vadant, seu mittantur.* Quod si peregrinos observaveritis modos, quibus eum fulgura sese vertunt, & revertunt, effectusque extravagantes, quos post se relinquunt, nec non personas, quas offendunt, illa non solum vobis animata, sed & judicio & discursu prædita esse videbuntur; neque id mirum est, quia *ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus*. Ex iis, quæ Sanctus Paulus ad Romanos scribit, clare colligitur, omnes creaturas ad serviendum impiis admodum esse invidas; ita enim scribit: *Vanitati creatura subjecta est non volens, sed propter eum, qui subjecit eam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur à servitute.* Unde si in illarum staret arbitrio, utique ad castigandum impium sese obarmarent; & quidem in casu, quo Deus creaturas suæ libertati relinqueret, utique ad castigandum impios *pugnabit cum eo orbis terrarum contra insensatos*, inter omnes tamen alias creaturas, fulmen cæteris omnibus velocius existit, estque instrumentum præ cæteris ad supplicium sceleratorum proportionatissimum. Verum tamen est, quod de Deo dici possit & debeat, *cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis*; quia priusquam fulgorat, anticipate tonitruat, ut à peccatis resipiscamus. Audite de fulmine in hæc verba scribentem Senecam; *Quid quod malorum serpentium, & aliorum animalium, quibus mortifera vis inest, cum fulmine ista sunt, venenum omne consumitur? Unde, inquit, scis? In venenatis corporibus vermis non nascitur; fulmine icta intra paucos dies verminant.* Hic porro finis est, quem Deus, fulmina in impios immittens, sibi habet propositum, scilicet ut extinguatur in illis, qui post fulmina superstites manent, peccati venenum. Verumtamen quemadmodum electi à Deo puniti emendantur, ita perversi magis indurantur, ac proinde S. Cyrillus Jerosolymitanus de Manichæis hæreticis ita scribit; *Tonat Deus, & nos omnes tremimus; illi autem blasphemant; fulgurat Deus, & omnes ad terram inclinamur, illi vero nefandas in cælum movent linguas.*

Job. 38. v. 35.

S. Thom. ibid.

Effectus fulguris sunt extravagantes.

Rom. 8. v. 20.

Sap. 5. v. 21.

Velocissimum fulgur tamen ut præmonitio præcedit.

Senec. ibid. cap. 31.

Similitudo.

S. Cyrill. Jer. catech. 6.

8. Insignis quidam author modum refert, quo fideles nonnulli sese contra fulmina obarmare solent; ait enim: *A signis cæli ne timueritis, quæ timent gentes, quia ego vobiscum sum Dominus Deus vester. Hæc quoque verba inter tonandum, vel audita, vel dicta, scribuntur à quibusdam noxam fulminis amovisse.* In vita S. Thomæ de Aquino novissime à Patre Paulo Frigerio in lucem edita legitur, quod adversus tonitrua & fulmina hisce se verbis obarmare consueverit, dicendo: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* In actis Sanctæ Hedvvigis Ducissæ Poloniæ scribitur: *Coruscationes, & tonitrua multum formidabat, quod his elementorum commotionibus extremi diei judicium, & divinæ ultionis gladium revocaret ad memoriam, eaque commemorans tota contremisceret, ut cum B. Job quasi tumentes super se fluctus semper Dominum timeret, nec cessavit ei tremor, donec accitus aliquis Sacerdos, sacratas manus pro divinæ protectionis scuto ejus capiti imponeret, sub quarum umbraculo, tamquam jam secura de periculo evadendo, genuflexionibus & orationibus durante tempestate insistebat. Tranquillitate post intemperiem reddita, pro gratiarum actione illas manus osculabatur, quas idcirco putabat resistere noxiæ potestati, ut iram Dei avertant, vel Deum iratum concilient, quod sacratæ sint.* De S. Geadda refert Lippeloo, quod novissimorum memoriam adeo firmiter cordi suo impressam habuerit; ut quotiescumque vel impetuosus spiraret ventus, vel turbo aliquis exurgeret, ad orationem faciendam se prosternere consueverit; emicantibus autem fulguribus, vel insonantibus tonitrubus, ad Ecclesiam se receperit, neque inde egressa fuerit donec aër pristinæ esset serenitati restitutus. De hujus autem formidinis causa interrogata respondit: *Numquid apud Psalmistam legistis: Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam; misit sagittas suas, & dissipavit eos? Ergone ignoratis, quod sæpe post fulgura, tonitrua fulmen sequi solent?*

Joan. Saresberiensis lib. 2. de nugis Curial. c. 13.

Munimen contra fulmina.

Vit. S. Thom. Aquin lib. 2. c. 3. n. 10.

Historia.

Lippel. Mar.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Peccata nostra inimicos nostros in bello contra nos corroborant, nostrasque debilitant vires.

THEMA.

Non poterit Israel stare contra hostes suos eorque fugiet. Josue 7. v. 12

1. POstquam Deus exercituum, qui populum suum ad Palæstinam occupandam & possidendam direxerat, ut in ea post Ægyptiorum submersionem, aliasque in deserto ab hostibus gloriose reportatas victorias, triomphales plantaret & eri-

geret laurus, populos deserti illius incolas metu & formidine repleisset, illicque subjugandis fœlix fecisset principium, tandem in ipso fortunatissimorum progressuum cursu, totam fortunæ ipsorum sitit, hocque infaustum oraculi æterni vaticinium auribus illorum insinuari fecit: *Non poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet.* At vero diret fortasse aliquis, quamobrem infelix hic eventus Israëlitis obtigit? Num forte artis bellandi nobiliti erant, aut vero quoad numerum & vires bellatorum nimis notabiliter erant diminuti, aut vero hoc illis contigit, quia annonæ, vel munitionum, vel expertorum belli Ducum patiebantur inopiam? Ex nullo horum capite hæc illis infelicitas evenit, quin potius Deus ipse eodem in loco ipsissimam insinuat causam, cur animi generositatem amiserint, & inimico, cæteroquin segni, imbelli, & vili, terga verterint; nimirum: *Quia pollutus est anathemate, non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum, qui hujus sceleris reus est.* Josue videns populum Israeliticum in prælio contra Hai (quod longe inferius fuit illo, quo contra Jericho dimicatum fuerat,) turpem se in fugam conjicere, non solum ipse perterritus fuit, sed & universi *ceciderunt per prona fugientes pertimuitque cor populi, & instar aquæ liquefactum est.* Quia vero peregrinæ hujus metamorphoseos ignorabat causam, cur scilicet ex generosis leonibus in timidos degenerassent cuniculos, dixit illi Deus: *Peccavit Israel, & prævaricatus est pactum meum.* Ecce tibi veram causam, ob quam inimici nostri in multis præliis cum communi populorum detrimentum contra nos sæpe prævaleant. Et quidem ex hac historia clarè colligitur, quod ad deperdendam victoriam, non requirantur peccata multorum, sed sufficiat, si unus iram Dei exacerbet, siquidem in prædicta historia ob peccatum unius in prædam inimicorum cedit integer exercitus, integer populus, & civitas numerosissima. Sanctus Basilius Magnus in oratione quadam *de peccato*, hujus facti meminit dicens: *Non solum sibi ipsi, sed etiam conjugi, liberis, toti domui, & omnibus denique suis nocuit; ac sane peccati illius tempestas universum populum, veluti ignis quidam absumpsisset.* Idem quoque S. Doctor hoc ipsum factum alio in loco commemorat dicens: *Animadverte, quando Acham furatus est linguam illam auream, quomodo in cunctum populum savierit ira Domini, quodque majus est, qui etiam delicti authorem, & delictum ipsum ignoraret, usque dum is ipse, quem dixi, manifesto deprehensus est, & horribile illud, una cum suis omnibus exitium subivit.* Et vero exercitui Israelitico non solum fuerunt restitutæ vires, donec peccatum Achan expiatum & abolitum fuisset, ut inde intelligamus, nequaquam à nobis sperari posse, quod futuri simus inimicis nostris superiores, quamdiu Dei inimicos, id est, peccata à conscientia nostra non exstirpaverimus. Quamdiu enim propter peccata extra gratiam Dei constituti, eique rebelles sumus, duos habemus inimicos, quorum tamen unus altero fortior est, atque potentior, scilicet Deus, de quo Psalmista ait: *Dominus fortis, & potens in prælio*; contra vero exercitus nobis contrarii, hanc habent prærogativam, quod præter proprias vires, à nostris sceleribus corroboratas, Deum quoque exercituum in adjutorium suum promptum habeant & paratum, utpote, qui ad vindicandas sibi continuo irrogatas injurias illorum opera utitur.

Punitio Hebræorum, quia anathemate polluti erant.

Ibid. v. 12.

Degenerant Judæi in pusillanimes. Jos. 7. v. 5.

Ibid. v. 11.

Propter peccatum unius

S. Basil. or. 9. de pecc.

S. Basil. reg. brev. interrogat. 47.

Peccato duo constituuntur inimici.

Ps. 23. v. 8.

2. Celebris est sequens Sancti Hieronymi sententia dicentis: *Nostris peccatis barbari fortes sunt, nostris vitiis Romanus superatur exercitus, non sua hostes arma, sed nostra eos peccata in nos roborant.* In Psalmo 149. insignes recensentur victoriæ, & stragesnationum, Regumque captivitates; Sanctus Chrysostomus autem Psalmum prædictum exponens, ad propositum nostrum ita scribit: *Ostendit hic bellum cum Chorea gerendum, & quod canentes & laudantes, sic vincent, exaltationes enim dicit, hymnos, psalmos, gratiarum actiones ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Quid hoc est? Quoniam qui vicerant, assiduè probra in eos ingerebant, pollicetur se rebus ipsis eos redarguturum,* (quod vero nobis quam maximè deservit, sunt verba sequentia:) *& ostensurum, quod non Dei imbecillitas, sed ipsorum peccata dederunt eis victoriam; cum itaque satis pœnarum dedissent, vide insignem victoriam, subjungit enim & dicit: Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis &c.* Quod igitur inimici exercitus, victrices, nobisque superiores evadunt, nequaquam defectui assistentiæ & potentiæ divinæ, neque exercituum nostrorum debilitati; sed peccatis nostris attribuendum venit: *Non sua illos arma, sed nostra eos peccata in nos roborant.* Quis umquam Davide generosior, aut formidabilior Goliath repertus fuit? Hic enim solus integro exercitui sese opponere non formidavit, siquidem velut inexpugnabile quoddam, & chalybe communitum fortalitium esse visus, universum populum Israel, quantumvis armatum & potentem contremiscere fecit; & tamen per parvulum quemdam lapillum ex funda fronti ejus infixum, in terram prostratus fuit, sed ecce tibi hujus perpessæ stragis causam *exprobravit enim acies Dei, ausus maledicere exercitui Dei viventis.* Audiamus Basilium Seleucum Israelis nomine in hæc verba loquentem: *Deo contumelia dicitur; & quis in pugnam non armetur? Ipsum Deum contumelia lacessitum in auxilio numere, maledicam illam inimici linguam victoriæ pignus teneo. Corpore profidens est, & thorace, ego vero immortali defensione munior: scutum objectat, verum hostem a Deo oppugnatum non metuo ego.*

S. Hieron. lib. 1. ep. ult. de Epitaph. Nepotian. 3.

D. Chrysost. in Ps. 149. Propter peccatum transfertur victoria.

1. Reg. 17. v. 4. Causa cur Goliath fuerit prostratus, erat blasphemia.

Basil. Seleuc. orat. 15.

3. David, qui tam insignem reportavit victoriam, totque triumphis gloriosus extitit, quique de se gloriari non dubitavit dicendo: *Leonem & ursum interfeci,* hic inquam, postea adeo vilis, abjectus, & debilitatus fuit, ut licet caput ejus diademate Regio cinctum esset, attamen jam non gigantes, sed militem quemdam privatum formidaverit, prout bene observat Chrysostomus, à Sancto Joanne Damasceno lib. 2. Paralleiorum cap. 60. citatus, quando enim Bethsabeam ex commisso cum ipsa adulterio gravidam esse intellexit, Uriæ in castris suis militantis timore perculsus fuit. *Hinc cogites velim,* inquit Chrysostomus, *quantum malum sit peccatum: Rex militem timet. Quid? Nonne Rex est? Nonne gladii potestatem habes? Ita est, inquit, sed grave peccatum admisi.* Quapropter omnes bene gubernati Christiani exercitus, priusquam descendant ad prælium, magna cum solicitudine curant, ut omnes peccata sua confiteantur, & reconcilientur cum Deo ne peccata ipsorum majores inimicis suis vires suggerant; *Nostra enim nos peccata in nos roborant.* David nequaquam assuetus erat audire nuntios stragem militum suorum sibi indicantes, siquidem ipse & exercitus ejus semper victores esse solebant, & tamen generalis militiæ suæ Dux Joab significavit per nuntios dicentes: *Prævaluerunt adversum nos viri, & egressi sunt ad nos in agrum... direxerunt jacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper, mortuique sunt de servis Regis:* Verumtamen jactura hæc nequaquam miranda est, siquidem eo contigit tempore,

1. Reg. 17. v. 36.

D. Chrysost. Hom. in Psal. 50. David alias generosus post peccatum timuit unicum Militem.

Solent Christiani ante pugnam confiteri. 2. Reg. 11. v. 23.

pore, quo David adulterio & homicidio coinquinatus erat, unde idem nuntius subjunxit: *Quin etiam servus tuus Urias Hethaeus mortuus est.* Ubi enim timor Dei simul cum militibus non militat, necessum est, ut miles quamvis jacturam sibi obventuram formidet. Unde S. Ambrosius ait: *Praecepta Christi arma sunt Christianis, & divinus timor terrorem à nobis expellit hostilem.* Verum quidem est, quod timor cor militis invadens, velut tinea quaedem omnem ipsius fortitudinem & animositatem corrodendo consomat, verumtamen idipsum timor Dei nequaquam operatur, quin potius Deum timentem fortificat & corroborat. Unde postquam Deus populum suum, Sancto Dei timore, legumque suarum observantiae bene communitum vidisset, eundem omnem inimicorum alienigenarum metum deponere jussit, econtra vero pro casu, quo futuri essent mandati divini transgressores, minatus est eis dicens: *Dabo pavorem in cordibus eorum, in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugient, quasi gladium, cadent, nullo persequente, Et corruent singuli super fratres suos, quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicis audebit resistere, Peribitis inter gentes, & hostilis vos terra consumet. Quod si & de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum.* Audiemus venerabilem Bedam in prologo super librum Judicum in haec verba scribentem: *In hoc volumine delicta Judaici populi, & servitutes, clamor quoque eorum, & miserationes Dei scribuntur; nam multis annis pro suis offensis multorum Regum servi erant, & iterum conversi liberati sunt; Sed quid est, quod saepe peccantes in manu hostili traduntur, nisi quod nostra peccata, quando delinquimus, vires hostibus praebent? Et quando nos facimus malum in conspectu Domini, tunc confortantur adversarii nostri.*

Ibid. v. 24.

S. Ambros. ser. 36.

Timor mundanus enervat, Dei confortat.

Lev. 26. v. 36

Ibid. v. 37.

Ibid. v. 38. & 39.

Ven. Beda prolog. in quaest. in lib. Judic.

Consultatio Holofernis de Hebraeis.

4. Holofernes potentissimum & victoriosum numerabat militum suorum exercitum, sub durae servitutis suae jugo innumeri ingemiscebant populi, multas sibi subjugaverat provincias, acquisiverat regna, exercitus profligarat, & tamen quando ad Bethuliam accedens, eos ad defensionem se praeparare intellexit; eorum admiratus temeritatem, à Principibus suis de statu Hebraeorum, de viribus suis adeo magnanimiter praesumentium informari petiit. Achior igitur Princeps Ammonitarum, fusius assistentiam, quam Deus Hebraismo quovis tempore fideliter exhibuit, exposuit, ac tandem subjunxit: *Non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui; Quotiescumque autem praeter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in praedam, & in gladium, & in opprobrium,... Usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem; Nam & ante hos annos, cum recessissent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt praeliis à multis nationibus.* Atque ideo sequens Holoferni suggessit consilium. *Nunc ergo mi Domine, perquire, si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum, ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, si vero non est offensio populi hujus coram Deo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobrium universae terrae.* Dic sodes, quodnam erat principale Holofernis praesidium, cujus virtute tot alias nationes per arma sua debellabat? Nimirum peccata illarum, siquidem omnes ab Holoferne subjugatae nationes daemones in falsis numinibus adorabant, non vero item populus Hebraeus, qui potius hic veram zelabat religionem, innocenterque vivens, divinas constanter observabat leges; & ideo Deus armis Holofernis nullas adversus Hebraeos addebat vires, quin potius omnem ab iis vigorem sustulit, idque in virtute poenitentiae, qua iram Dei placarant. Unde expiatis peccatis suis cum S. Hieronymo dicere non poterant: *Infelices nos, qui tantum displicemus Deo, ut per rabiem barbarorum illius in nos ira desaeviat*, jam enim ab omnibus se peccatis amoveraverant.

Jud. 5. v. 17. & seq.

Ibid. v. 18.

Ibidem. 21.

Ibid. v. 22.

Ibid. v. 24. Consilium Achior.

S. Hier. ibid.

5. Sanctus Chrysostomus circa tres pueros Hebraeos, Nabuchodonosoris praeceptum de statua adorando constanter negligentes, sequentem instituit ingeniosam ponderationem; Si enim, inquit, hi pueri soli, & inermes, tanti Regis vicerunt potentiam, quo ratione idem Rex universum in suam redigere potuisset potestatem Hebraismum, nisi forsitan hic peccatis suis majores illi vires addidissent? En verba D. Chrysostomi: *Ostendit eorum civitatem cepisse non suis viribus, sed propter peccatum multitudinis, nam si devictos superare non potuit, & maxime in fornacem intrusos, quonam pacto omnes, cum tales essent, lege belli superasset.* Annales Ecclesiastici in recensendis insignibus Belizarii virtutibus valde sunt prolixi, (hic enim in quorumdam annorum felicissimo decursu, plures quasi in anno victorias, quam dies numerare poterat;) & specialiter quidem admirandam ejus extollunt continentiam, utpote quae in milite rarissima est virtus; prudentiam item, generositatem, aliasque similes dotes & tamen, ut unicuique constat, finis ejus valde infaustus fuit; *Qui* caeteroquin, ut Cardinalis Baronius scribit, *felicissimis annumerari Ducibus potuisset, nisi mulierem quamdam, id est, Theodoram Deo antepofuisset.* Idem Baronius circa annum 549. declinantis hujus Belizarii fortunae indicat causam, siquidem, ut impiae Theodorae Augustae complaceret, suas in sanctum Sylverium Papam sacrilegas extendit manus, & ab illo tempore omnis, tam in ipso quam in exercitu Romano, cujus caput erat, coepit deficere vigor, econtra vero barbarorum vires adeo sunt adauctae, ut iisdem Italiam regno suo subjicere haud quaquam difficile fuerit, idque per Longobardos populos, nimirum juxta flumen Isdeum habitantes, quorum opere ingressi sunt Pannoniam, regionesque vicinas, totamque Dalmatiam & Illyricum sunt depraedati.

Baron. ann. 542. n. 6. Libido Belisarium alias victoriosissimum devicit.

Baron. 549. n. 3.

Propter quod sequitur poena.

6. Eo saeculo, quo S. Thomas à Villanova etiamnum inter mortales vixit, ingentes instituebantur armorum apparatus, ad resistendum Turcae, qui toti mundo terrorem incutiebat, ac proinde Sanctus hic Archipraesul eodem tempore in concione quadam in haec verba praedicavit: *Non est cur Turcarum ferocitatem timeamus nos, quibus Deus praesidio est, qui illis est contrarius. Alium Turcam ego magis timeo, qui intra nos latet, peccatum scilicet, ingratitudinem, aversionem; ita dico Fratres hunc Turcam timete, Si enim te infensum non habemus, Bone Deus: quis nocere nobis poterit? Tuam indignationem Domine, non Turcam ego timeo. Psalmo 80. Si populus meus audisset me, Israel si in viis meis ambulasset, pro nihilo forsan inimicos eorum humiliassem, & super tribulantes eos misissem manum meam. Quid mirum si hoc agnoscat Christianus, cum etiam hoc olim agnoverit Achior Gentilis? Simile etiam Propheta ille iniquus Balaam dixit Balach Regi, suadens, ut malediceret populo, cui dedit consilium pessimum, sed utile ad victoriam, ut peccare faceret Israelem objectis mulieribus, quia alias non posset populum Dei superare, quod & fecit. O pessimum suasorem, sed Prophetam verum, ita enim erat, ut dixit,*

S. Thom. à Villanov. conc. pro exped. adv. Turc. Offensa Dei Turca multo deterior est.

fine

sine peccato populus Dei toti mundo invincibilis est, etiamsi modicus numero sit. Obseevatio est Basilii Magni dicentis: *Per paucos mala ærumnæque ad universum populum sæpe perveniunt, & unius ob noxam, tota quandoque gens evertitur; Achan sacrilegium admisit, ac totus est afflictus exercitus. Zambri cum scorto Madianitide concubuit, ac Israël pœnas dedit. Igitur filii charissimi, omnes privatim ac publicè nostras conscientias exoneremus.*

S. Basil. Hom. 1.

7. Hebræi Philistæos non semel, sed pluries superarant, quia ut plurimum Deus cum ipsis pugnare solebat; tandem verò hostibus suis Philistæis cedere, deterioremque fortunæ sortem experiri cœperunt, propter quod ad arcam Domini confugientes, eamdem defensionis causa, secum in campum extulerunt; at vero & hæc, in qua protectionis spem positam habebant, incircumcisis in prædam cessit, præterquam, quod ingens Hebræorum multitudo cæsa occubuerit. Vultisne hujus in Hebræis mutatæ felicitatis causam audire? Hanc vobis idem indicabit Basilius, qui causam hujus infelicitatis Hebræorum in omissionem debitæ reprehensionis, qua Heli rapaces & sacrilegos filios suos reprehendere, & castigare debebat, refundit; En verba illius: *Usque eo Dei iracundiam irritavit, ut & populus una cum filiis ipsius internecione consumptus sit, & arca ipsa capta in hostium potestatem devenerit, & sub hæc omnia ipse miserabili exitu vitam terminavit.* Non dubito quin unusquisque temeritati Semei attributurus sit, quod se manifesto trucidationis exposuerit periculo, quando David Regem suum, regia custodia, & numeroso exercitu circumdatum, acriter injuriatus fuit; maxime cum ad improperia, lapidum quoque jactus addiderit; & tamen si actio illa exactius examinetur, invenietur utique, quod aliqualem præsumptæ securitatis habuerit causam, credendo, Davidem nullam ob hanc injuriam circa illum sumpturum vindictam, neque permissurum, ut alii ob ipsius respectum & reverentiam talem injuriam ulciscerentur, & ratio est, quia Semei audiens Davidem manifeste ferentem, hanc sibi irrogari injuriam, ad peccati sui expiationem, facile judicare poterat, quod donec David peccatum suum per pœnitentiam expiasset, idem peccatum sibi, in perniciem Davidis, robur ministraturum esset, & fortitudinem, Davidem vero inde magis magisque debilitandum. Audiamus Salvianum hac de re dicentem: *Quale illud fuit, cum tantus, & ex tanti nominis cunctis Regibus altior, mundo major &c. dejectus usque in servorum suorum, vel quod grave est, contumeliam, vel quod gravius misericordiam, ut vel sibi compateretur, vel maledicere publicè non timeret. Ita Dei judicio à se aliter effectus, ut ei, quem timuerat totus orbis, unus in faciem insultaret inimicus.* Unde idem David alia in occasione constitutus in Psalmo quodam fatebatur inquiens: *Si est iniquitas in manibus meis, ...decidam merito ab inimicis meis inanis.* Idem Salvianus alibi, id est, in libro quarto *de providentia*, ita scribit: *Sicut illi solent, qui munitissimas urbes obsident, aut fortissimas arces urbium capere, & subruere conantur, omnibus absque dubio eas & telorum & machinarum generibus oppugnare: ita nos ad expugnandam misericordiam Dei omni peccatorum immanium scelere, quasi omnium telorum genere pugnamus, & injuriosum nobis Deum existimamus, cum ipsi injuriosissimi Deo simus.* Idem Salvianus ibidem Christianorum refert lamenta, quæ edere solebant, quando se barbarorum prævalentium viribus inferiores esse videbant. *Si, inquiunt, respicit res humanas Deus, si curat, si diligit, si gubernat, cur nos infirmiores cæteris gentibus, & inferiores esse permittit? Cur vinci à barbaris patitur? Cur juri hostium subjugari? Brevissimè, ut ante dixi, ideo nos perferre hæc mala patitur, quia meremur, ut ista patiamur. Respiciamus enim ad turpitudines & flagitia, ad scelera illa Romanæ plebis, & intelligemus si protectionem mereri possumus, cum in tanta impuritate vivamus*; quando enim Deum exercituum, *qui respicit terram, & facit eam tremere*, nobis habemus inimicum, qua ratione nos inimicos nostros superaturos esse sperare possumus, maxime cum ille inimicorum opera utatur, eosque corroboret, ut se mediantibus illis, de injuriis, quibus illum continuo offendimus, ulcisci queat: Quid utilitatis nobis promittere poterimus, ex locis inaccessibilibus, turribus altissimis, optimeque munitis fortalitiis, quando nobis constat, quod *turris fortissima sit nomen Domini*? Audite Deum ipsum per os Abdiæ Prophetæ in hæc verba loquentem: *Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sydera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Præsumebant olim Idumæi de semetipsis, tamquam si inexpugnabiles essent, eo quod se inter inaccessibiles montes situatos esse conspicerent; his ergo dicit Deus: *Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo, Quis detrahet me in terram?* Et ideo in pœnam arrogantiæ & superbiæ suæ tandem filiis Israël in prædam cesserunt.

Peccatum Heli perdidit populum & Arcam Dei

2 Reg. 16.

S. Basil. in c. 9. Isa.

Cur Semei se Davidi tam temerariè opposuit.

Salvian. lib. 2. de provid.

Psal. 7 v. 4.

Similitudo ab expugnatione Civitatis.

Salvian. lib. 4. de provid.

Peccata nostra merentur afflictionem.

Ps. 103. v. 32.

Abdia 4.

Contra Deum nulla est potentia

Abdia 3.

Ibid v. 4.

8. Cain primus reprobus, post illatam innocenti fratri suo mortem, timens ne unusquisque commissum à se ulcisceretur fratricidium, ut se defenderet, primus omnium fuit, qui civitatem fabricare eamdemque muris cingere cœpit, ut tanto esset à feris, & à quocumque alio inimico securior. At verò ubi enormitas reperitur offensæ Dei, muri quantumvis inexpugnabiles, telis aranearum similes existunt; econtra vero eædem aranearum telæ S. Fœlici Nolanæ Ecclesiæ sanctissimo Pastori inaccessibilis fortalitii loco servierunt, ut illum à suis persecutoribus liberarent. *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.* S. Ambrosius de bellico tumultu differens inquit: *Tunc civitatis porta munita esse poterit, si prius in nobis porta justitiæ muniantur, cæterum nihil prodest murum munire propugnaculis, & Deum provocare peccatis.* Vultisne arctam quamdam cernere obsidionem? Talem Psalmista his verbis indicat: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus*, & subdit: *Comprehenderunt me iniquitates meæ*, hæ enim sunt, quæ mœnia & fortalitia subvertunt, nosque arcta obsidione circumcingunt. Consilium igitur est Sancti Thomæ à Villanova dicentis: *Si emendaremus vitam, & peccata præterita ploraremus coram Domino, ipse averteret à nobis flagellum suum, & daret de inimicis victoriam.* Ubi observandum, quod dicat, *flagellum suum*; nos quidem credimus, malum, quo premimur, ab inimicis nostris provenire, sed graviter decipimur, sunt enim bella Dei flagella, quibus nos castigat, sive in peccatorum nostrorum pœnam, sive in vitæ peccaminosæ emendationem. *Non dico ut arma relinquamus, nam hoc esset stultum, & tentare Deum, sed ut prius Deum placemus, & deinde arma sumamus.*

Gen. 4. v. 17.

Defensus à Deo non eget scuto ferreo.

Ps. 126. v. 1.

S. Ambros. serm. de bell. tumultu.

Psal. 39. v. 13.

Ibid.

S. Thomas à Villan. conc. fer. 6. cin.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Deus bella & inimicos contra nos excitat, ut peccata in nobis castiget; illisque sublatis pacem facile sperare possumus.

THEMA.

Tentaverunt Dominum dicentes: Estne Dominus in nobis, an non? Venit autem Amalech, & pugnabat contra Israël. Exod. 17. v. 7.

Propter diffidentiam in Deum puniuntur Hebræi. *Oleaster. ibid.*

1. CUm Israël Deum ad aquas contradictionis exasperasset, prout in capite 17. Exodi legitur, atque ad divinam justitiam spectaret, nullum peccatum relinquere impunitum, confestim Deus virga & flagello uti cœpit Amalecitarum; quod opportune considerans Oleaster inquit: *Adverte qualiter sequitur pœna peccatum, quamprimum enim populus peccavit, adfuit peccati ultor.* Vix ingratus ille populus suam manifestaverat circa Deum diffidentiam, contraque ejusdem providentiam murmuraverat, cum statim lateribus suis assistentem vidit, exercitum inimicum armatum. Deus apud Jeremiam ait: *Non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum; Propterea hæc dicit Dominus exercituum: pro eo, quod non audistis verba mea, Ecce ego mittam, & assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonosor Regem Babylonis servum meum.* Quæ ultima verba aliquam in se continere videntur difficultatem, quomodo enim Nabuchodonosor servus Dei dici poterat, qui inimicus veri Dei erat, qui falsos Deos adorabat, quique dæmonibus serviebat? Sed respondetur: Nabuchodonosorem servum Dei fuisse, quia in illo bello, quod Israelitis movebat, divinam voluntatem adimplebat. Deus enim illum elegerat velut instrumentum, ad Hebræos rebelles suos debite castigandos. S. Hieronymus in expositione hujus textus ita scribit: *Quia me ad iracundiam provocastis, & fecistis malum in interitum vestrum, & provocantem ad pœnitentiam superbo calcastis pede, mittam ad universas cognationes, sive nationes Aquilonis, & adducam Principes earum, Nabuchodonosor Regem Babylonis servum meum. Mittit autem Dominus, vel angelos, ut concitent gentes, vel certe hujusmodi movet cognationes, ut faciant Domini voluntatem. Quodque vocat servum Nabuchodonosor, non sic servus vocatur, ut Propheta, & omnes Sancti, qui vere serviunt Domino, sed quod in eversione, Jerusalem, Domini serviat voluntati, secundum quod & Apostolus loquitur, dum ait: Quos tradidi Sathanæ, ut discant non blasphemare.*

Jerem. 25. v. 7. — Ibid. v. 8. — Ibid. v. 9.

Idololatra dicitur servus Dei, quia est executor divinæ voluntatis.

S. Hieron. lib. 5 in Jer. ibid.

2. Isaias capite 7. eidem populo ingentem comminatus fuit desolationem & exterminium, ita enim Propheta ibidem loquitur: *Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti, & api, quæ est in terra Assur, Et venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, ... & ... frutetis.* At vero, inquies fortasse, qualenam ex hisce muscis & apibus resultare poterat ingens supplicium? Sciendum est igitur, per muscas intelligendos esse Ægyptios, qui numerosi erant veluti muscæ; per apes verò intelligendos Assyrios, qui fortes sunt & animosi; ac proinde, si verum est, quod Plinius scribit, scilicet quod apes ex leone generentur mortuo, muscæ autem ex mortuo cane nascantur, verba illa Isaiæ Prophetæ prædicta, ut sacer quidam interpres bene observat, hunc sensum habent, videlicet, quod ex peccatis populi per canem denotati, & Principis significati per leonem, congregentur inimici exercitus armatæ cohortes, quæ agros devastant, devorantque messes. Apud Baronium circa annum 146. legitur, quod Wandali & Alani trajecto Rheno pervagati & deprædati fuerint Gallias, prout referunt S. Prosper, Cassiodorus, & Zosimus, ex quibus hic insuper addit, cum Wandalis Suecos commixtos fuisse. Et vero jure hi Galliarum populi à Deo merebantur hisce barbaris in prædam consignari, utpote qui vitam agebant valde dissolutam, prout multis cum lachrymis Salvianus Episcopus Massiliensis, novus sui sæculi Jeremias, refert, qui tunc etiamnum vivebat, dissolutorumque illorum morum testis oculatus fuerat.

Isa. 7. v. 18. — Ibid. v. 19.

Ægyptii dicuntur muscæ Assyrii apes.

Baron. An. 407. n. 54.

Wandali vastant Galliam.

3. S. Isidorus in capite primo commentatiorum super Judices de Judæis inquit: *Multis annis pro suis offensis multorum Regum imperiis servierant;* ubi ut videtis, servitutis causa ipsorum attribuitur peccatis; Unde Abulensis inter alias rationes, ob quas Deus permisit, ut in terra promissionis multi remanerent gentiles, quantumvis veræ religioni contrarii, nec inde exterminarentur, unam quoque hanc assignat inquiens: *Una erat pœna, quia isti relicti in terra, erant Israelitis sicut clavi in oculis, & lancea in lateribus, ut patet Num. 33. & Job. 23; si autem non peccassent Israelitæ, quamquam aliquanto tempore detinuisset Deus Chananæos in terra, tamen non tanto tempore, sicut patet præcedenti capite, scilicet dimisit Dominus omnes has nationes, & cito subvertere noluit, quasi dicat: Citius subversurus eram eas, si non peccasset Israel?* Pervolvatis velim librum Judicum, imo omnes sacras literas, & invenietis ultorem divinæ justitiæ gladium exercitum scilicet alienigenarum, huic populo semper immissum fuisse; quotiescumque per enormem aliquam transgressionem adversus illum rebellabat. D. Chrysostomus monet, jacturas, quas in bello frequenter patimur, nequaquam attribuendas esse debilitati animorum, nec imperitiæ belli Ducum, aut simili alteri causæ, sed propriis suis imputandas esse transgressionibus; *Nec enim ex corporis infirmitate, sed à peccato vincebantur, si quando & victi fuissent.* Adducitque Madianitarum (de quibus in discursu præcedenti diximus) exemplum, inquiens: *Hoc scientes Madianitæ, & cognoscentes, quod gens illa inexpugnabilis esset, & machinis quidem, & armis expugnari non posset, peccato vero tantum illam capi facile, virgines speciosas ornantes, & ante castra statuentes, ad lasciviam milites provocabant, per fornicationem Dei auxilium auferre studentes, quod quidem & evenit, postquam enim in peccatum ceciderunt, omnibus facti sunt expugnabiles.* Rabanus super historiam Judicum, quamdam habet reflexionem, qua hactenus dicta egregie confirmantur, mortem enim Othonielis observat inquiens: *Defunctus est Othoniel. Quare? quia jam indignus erat populus, qui haberet judicem talem. Denique in consequentibus dicit: Illo defuncto: & adjecerunt, inquit, filii Israel facere malum in conspectu Domini, & confortavit Dominus Eglon Regem Moab adversus Israel. Considera, quia pro eo, quod indigni erant habere Principem talem, propterea aufertur ab eis bonus judex; & quia facimus malum in conspectu Domini, & delinquimus, tunc convertuntur a Domino adversarii nostri, tunc vires contrariis dantur, hoc sive secundum literam quæras, ita invenies, quia non invalescerent; sive in spiritu consideres, similiter contraria virtutes non invalescerent adversum nos.*

S. Isidor. Commen. in Judic. c. 1. — *Abul. ibid. c. 3. q. 2.*

Quare Chananæi manserint in medio Israëlitarum.

D. Chrysost. Hom. 14. ad pop.

Modus pugnandi per Virgines.

Raban. tom. 3. l. 1. in Jud.

Propter peccata populi aufertur belli Dux.

Principes alias etiam sapientes sæpe pernitiosè errent.

Prov.21. v. 1.

Ps.118. v 6

2 Reg.24. v 8.

Ex quo totus populus sentit malum.

S. Eucher. in Gloss.

4. Contingit persæpe, quod Principes, cæteroquin sapientes, & timorati, in regimine suo gravissime errantes, pernitiosissima subditis suis bella concilient, quibus civitates exterminantur, integræque devastantur Provinciæ; Undenam quæso hæc talis patriæ provenit castigatio? Certe non aliunde, quam à peccatis populorum, quibus Deum exasperarunt, in cujus manu sunt corda Principum, juxta illud Sapientis: *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud*; hic enim sæpe permittit, ut Principes etiam prudentissimi in grave subditorum suorum præjudicium turpiter hallucinentur. Quis sapientior, & in divinarum legum observantia exactior fuit Davide? *Sedens in cathedra sapientissimus; tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis*; Et tamen etiam ipse, populum suum numerando, graviter lapsus fuit, & ideo populus ei subditus pestilentiæ flagello est castigatus, eo quod hoc potius, quam famem & bellum subire David elegerat. Audiamus S. Eucherium à Glossa citatum dicentem: *Quid in hoc facto aliud demonstratur, nisi quia sic pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium, ut sæpe pro malo gregis, etiam viri boni delinquant?* Nimirum divina justitia, quæ nullam unquam culpam sine pœna transire sinit, ea in occasione populum illum castigare intendebat, propter rebellionem Sebæ filii Bochri, viri pessimi, & seditiosi, ad seditionem excitandam à plebe concitati, ob hanc enim rebellionem permisit Deus, ut servus suus David, ad commissam à se transgressionem minimè se reflectens, subito illud exequeretur, quod circa numerationem illam populi ei primitus in mentem venerat. Porro peccata in cœlos, pro vindicta expetenda, clamantia, majori ex parte castigantur per bella, siquidem injustæ exactiones, usuræ, contractus illiciti, avaritia &c. communiter puniuntur per violentas civitatum deprædationes, domuum demolitiones, incendia messium, amputationes vinium, & arborum, &c. peccata vero impudicitiæ pariter per insolentiam, & dissolutionem castigantur militum, pudicitiæ virginum, & uxorum indifferenter insidiantium, nec non per stragem & mortem innumerorum cujuslibet status, ætatis, sexus, conditionis, & professionis hominum, denique per virginum Deo consecratarum deflorationem; peccata autem quæ committuntur per luxum, pompam, fastum, ambitionem, superbiam, suam in paupertate, & mendicitate, in depressione, in injuriis, & contemptu ab inimicis irrogato, pœnam inveniunt, ac proinde populi dicere possunt: *Mala quæ patimur, mala nostra meruerunt.* Denique crapula, ebrietates, & sumptuosa convivia, Deus compensat sæpe per extremam famem, efficiendo, ut ejusmodi epulones in arctis civitatum obsidionibus, ad manducandas vilium animalium carnes adigantur, adeo ut de illis dici possit: *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.*

Singulorum peccatorum particularis statuitur pœna.

Thren. 4. v. 4.

Remedium contra supplicia peccatis debita.

D Chrysost. in Ps.48.

5. Sed quodnam adversus hæc peccatoribus imminentia supplicia adhiberi poterit remedium? Respondeo, potentius & infallibilius in ejusmodi occasionibus adhiberi nequit remedium, quem si peccato quis bellum indicat, illudque penitus desoletur, & extirpet, ne in extremum nos exterminium redigere valeat; nam ut D. Chrysostomus ait: *Peccatum solum est terribile, quod undique circuit eos, qui capiuntur, quovis exercitu gravius.* Tempore S. Thomæ à Villanova magnus Turca ad destruendam Austriacorum potentiam, magnam coegerat potentiam, cumque omnes passim Christiani, in sui pariter defensionem, ingentem conscriberent bellatorum multitudinem, præfatus S. Archipræsul, utpote vir à Deo valde illuminatus, in quadam concione sua in hæc verba prædicavit: *Quid prodest colligere exercitus, & colligere peccata? An nescimus quia Turca iste, & bella, flagella Dei sunt?* Cardinalis Baronius in annalibus Ecclesiasticis refert, quod cum Maximus tyrannus ingentem, ubique circumvagando, excitaret belli tempestatem, civitatesque & provincias integras devastaret, Mediolanenses implacabilem hunc tyrannum sibi appropinquante intelligentes, suumque timentes excidium, domos suas, & civitatem Mediolanensem deserere decreverint, & quidem omnes in fugam se utique recepissent, nisi vigilantissimus ipsorum Pastor, Sanctus Ambrosius, per prædicationum suarum efficaciam illos continuisset; hic enim in cunctis sermonibus illos adversus omnem inimici insultum jussit esse securos, dummodo è civitatibus peccata eliminantes cum Deo per veram pœnitentiam reconciliarentur. Unde ea in occasione in sequentia memorabilia verba prorupuit: *Civitati non nisi propter civium peccata infertur excidium, desine ergo peccare; & civitas peribit.* Sanctus Thomas à Villanova in in alia quadam concione, habita in Rogationibus, de expeditione adversus Turcas, nobis Christianis gloriosam contra Turcas promittit victoriam, cum hac tamen conditione, ut *vitam nostram corrigamus, & Deo appropinquemus; peccata publica per Magistratus rigidius corrigantur, & vindicentur; peccatores, blasphematores, usurarii, adulteri, & concubinarii tollantur, confiteamur peccata occulta, & mundemus conscientias nostras*: sine peccato enim populus Dei toti mundo invincibilis est.

S. Thom à Villano. ser. fer 6 cin.

Baron An. 387.

Animantur contra Tyrannum Mediolanenses mediante pœnitentia.

S. Ambr. serm. 85.

S Thom à Villanov. de exped. adv. Turc.

6. Seba, cujus paulo ante mentionem fecimus, post excitatam in regno seditionem, ab exercitu Davidis, quem Joab gubernabat, in civitatem Abelam sese subducere, illamque fortificare coactus est. Quapropter *circumdederunt munitionibus civitatem, & obsessa est urbs; Omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur destruere muros. Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, & loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille respondit: Ego; Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ; qui respondit, audio. Rursumque illa: Sermo inquit, dicebatur in veteri proverbio, qui interrogant, interrogent in Abela, & sic proficiebant. Nonne ego sum, quæ respondeo veritatem in Israel, & tu quæris subvertere civitatem, & evertere matrem in Israël? Quare præcipitas hæreditatem Domini? Respondensque Joab ait: Absit, absit hoc à me, non præcipito, neque demolior, Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba filius Bochri cognomine levavit manum suam contra Regem David, tradite illum solum, & recedemus à civitate.* Ecce tibi veram bellorum originem, ecce tibi omnium, quæ bella sequuntur, ærumnarum causam, injuriam videlicet, vero David, id est, Christo à nobis irrogatam, nos sumus, qui Principes ad bella, & ad malum regimen, ad rationes status, & politicas humanas consectandas adigimus: *Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim &c.* Et vero quodnam prudens hæc mulier Joabo subintulit responsum: *Ecce caput ejus mittetur ad te per murum, Ingressa est ergo ad omnem populum, & locuta est eis sapienter, qui abscissum caput Seba... projecerunt ad Joab, & ille cecinit tuba, & recesserunt ab urbe.* Eodem prorsus modo Deus à nobis, dum obsidentur civi-

2. Reg. 20. v. 15.

Ibid. v. 16

Ibid v.17.

Ibid. v. 18.

Colloquium petit & obtinet cum Joab Mulier Abelensis.

Ibid v.19.

Ibid v.20.

Ibid. v.21.

Ex consilio mulieris mittitur caput Sebæ abscissum.

Ibid. v 21.

Ibid. v. 22.

civitates, vel bella perniciosissima imminent, aliud nihil prætendit, quam ut peccato caput præscindamus. Sanctus Ambrosius de Niniviris proximum sibi Jona annuntiante excidium audientibus, ita scribit: *Quanto proximius annuntiabatur excidium, tanto magis religiosis actibus armabantur, nec reliquerunt evertendam civitatem suam, sed in ea potius permanserant, sapientes scilicet, ut quia civium vexabatur peccatis, civium orationibus salvaretur: & cui perditionem mala conversatio intulerat, ei salutem devotio religiosa conferret.* Tandem discursum suum ad Mediolanenses, qui, ut dictum est, fuga se salvare volebant, dirigens inquit: *Quid fugis patriam? Si vis salvus esse, tua potius peccata subterfuge; Si tu peccare deseris, victus est inimicus.* Idem S. Doctor in alio quodam sermone de bellico tumultu inquit: *Crastinus armari civitatis portas, debemus etiam prius in nobis portas armare justitia: sunt enim porta justitia, de quibus S. Propheta dixit: Aperite mihi portas justitiæ.* Et paulo post de materiali civitatis porta subdit: *Illa construitur ferro, saxis, & sudibus, hac armetur misericordia, innocentia, castitate. Illa telorum multitudine custoditur, hac orationum frequentia defendatur.*

S. Ambr. ser. 87.

Ulterior exhortatio ad Mediolanenses. S. Ambros. serm. 82.

Ps. 117. 19

7. Primum, quod generosa Heroina Judith, concivibus suis, in obsidione civitatis suæ Bethuliæ, faciendum esse præcepit, hoc fuit: *Pœniteamus, & indulgentiam fusis lachrymis postulemus;* Certo namque Holofernis exercitum profligandum esse sperabat, eo, quod Bethuliensis nequaquam tam enormibus erant coinquinati sceleribus, quemadmodum alii populi circumvicini erant; unde ait: *Quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, & adoraverunt Deos alienos, Pro quo scelere dati sunt in gladium, & in rapinam, & in confusionem inimicis suis; nos autem alterum Deum nescimus, præter ipsum; Expectemus humiles consolationem ejus, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, & humiliabit omnes gentes, quæcumque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dominus Deus noster:* Et ita revera factum est, siquidem numerosissimus ille exercitus, summa cum ignominia dissipatus, Bethulia autem summa cum gloria liberata fuit. *Discant omnes fideles*, inquit Chrysostomus, *quod Christi timor omnem potentiam refrænare potest.* Et ideo Prælati Ecclesiastici in similibus occasionibus ad auxilia, & propugnacula spiritualia, id est, orationem, confugere solent, præ cæteris vero ad confessiones, ad pœnitentiam, ad vitiorum emendationem.

Judith. 8. v. 14.

Ibid. v. 18. Oratio Judith ad Bethulienses. Ibid. v. 19. Ibid. v. 20.

D. Chrys. H. 6. ad pop.

8. Doctrina est ejusdem S. Ambrosii super caput quartum Jonæ scribentis, qua Regem Ninive cilicio se induentem; cunctis aliis idipsum facienti exemplum dedisse, his verbis insinuat: *Exemplo suo preparat religionis exercitum, non armis, sed sola devotione munitum.* Apud Isaiam dicitur: *Ascende Ælam, obside Mede*, quibus verbis certam promittit victoriam; at vero scitisne hujus futuræ victoriæ causam? Nimirum: *Omnem gemitum ejus cessare feci.* Quando enim Deus videt, quod populus à se flagellatus siccis remaneat oculis, suaque peccata non defleat, nec detestetur, infallibile hoc signum est, talem populum inimico suo in prædam esse cessurum: *Obside Mede, omnem gemitum ejus cessare feci*; & ideo quantumvis civitates sint inexpugnabiles, & fortes, inimici tamen easdem secure obsidere possunt, certi quod illas in suam potestatem sint redacturi, dummodo in iisdem obsessorum peccata, ad civitatum illarum expugnationem, subsidium conferant.

S. Ambr. T. 2. in c. 4. Jona.

Bonum exemplum Regis Ninive.

Isa. 21. v. 2

Ibid.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Pestis ab ira Dei, per peccata irritata, immediate procedit; pestilentiæ autem remedium, est concepta de iisdem pœnitentia.

THEMA.

Extendens manum, percutiam te, & populum tuum peste, peribisque de terra. Exod. 9. v. 15.

1. Inter alia flagella, quibus Deus Pharaonem in sua obstinatione perseverantem, populumque electum ab Ægypto dimittere renuentem, percussit, unum fuit pestilentiæ grave supplicium, de quo minimè dubitari potest, quin sit furoris divini per peccata impiorum irritati præcipuum quoddam instrumentum. Porro in pestilentia illa de qua in verbis assumti thematis fit mentio, certum quoddam contigit miraculum, in principio illius capitis 9. insinuatum, onde flagellum hoc immediate à Deo processisse evidenter colligi potest. At enim sacer textus: *Pestis valde gravis, & faciet Dominus mirabilia inter possessiones Israel, & possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his, qua pertinent ad filios Israel.* Circa quæ verba Abulensis hanc habet considerationem: *Si de Ægyptiis multa armenta periissent, de Hebræis autem aliqua, saltem valde pauca, ex aliquo casu factum esse putarent, nunc autem, quia de Ægyptiorum jumentis valde multa perierunt, de Hebræorum pecoribus nihil, omnino satis magnum fuit miraculum.* Considerandum quoque est, quod Deus Pharaoni per Moysen anticipatè hoc flagellum indicari fecerit, ut hac ratione sciret, illud non derivari ab elementorum intemperie, neque ab aliis causis secundis, sed ab ipso Deo immediate derivari.

Miraculum in peste Ægyptiaca.

Exod. 9. v. 4.

Abul. ibid.

2. Variorum quidem temporum hactenus nos docuit experientia, specialiter vero in hoc nostro sæculo, (in quo ad hoc usque tempus Italia duas prævalidas vidit contagiones:) Quod pestilentia in nonnullis locis pedem quidem fixerit, alia vero loca intrare nequaquam præsumpserit, quia *calix in manu Domini vini meri plenus misto, & inclinavit ex hoc in hoc*: Deus enim ad castiganda populorum peccata, huic iræ suæ calicem super illa effundit loca, super quæ illum sibi effundere libet. Anno 680. prout referunt annales Ecclesiastici, nocturno tempore circuire videbantur Angelus bonus pariter & Angelus malus, quorum hic in manu sua venabulum, seu hastam venatoriam portare videbatur, & quoties hac hasta, Angelo bono imperante, domus fores percutiebat, totidem die sequenti in iisdem domibus moriebantur ex peste. *Ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus*, inquit Psalmista. Anno 565. in Liguria maxima pestilentia, quam inguinariam appellabant, exorta est. Subito enim apparebant quædam signacula per domos, ostia, vasa, vestimenta; quæ si quis voluisset abluere magis magisque apparebant. Post annum vero expletum cœperunt nasci in inguinibus hominum, & aliis delicatioribus locis, glandulæ, in modum nucis, seu dactyli, quas mox sequebatur febris intolerabilis æstus, ita ut in triduo homo extingueretur. Erat ubique luctus, ubique lachrymæ cernebantur. Fugientes cladem, aut vitantes, relinquebant domos desertas habitatoribus, pecuaria sola rema-

Duæ recentiores contagiones in Italia.

Ps. 74. v. 9.

Baron. An. 680. n. 11. Visus fuit Angelus bonus & alius malus.

Ps. 102. v. 21.

Baron. An. 565. n. 25.

Pestis vehementissima.

remanebant in pascuis nollo astante pastore, fugiebant filii, insepulta parentum relinquentes cadavera. Si quem forte antiqua pietas astringebat, ut vellet sepelire proximum, restabat ipse insepultus, nocturnis horis personabat tuba bellantium; audiebatur à pluribus, quasi murmur exercitus, nulla erant vestigia commeantium, nullus cernebatur percussor; Vereque dici poterat, *nova bella elegit Deus*; quæ omnia sine dubio in peccatorum fiebant vindictam. Idem Cardinalis Baronius refert circa annum 544. quod in Oriente iis, qui peste moriebantur, visum fuerit, percuti se à Dæmonibus humana specie coram illis se præsentantibus, contingebat autem idipsum quibusdam vigilantibus, nonnullis vero in somnis hæc eadem accidebat, post has autem percussiones corripiebantur statim febre & tussi quadam, usque ad vesperam, ita tamen ut nullius opinionem periculi præberent, præterquam die sequenti, aliis vero non multo post tuber succrescebat, præterea quibusdam somnus inerat profundus, nonnullis acuta quædam stultitia; & primum quidem omnium obliti rerum, etiam cibum negligentes moriebantur. Similiter in urbe Constantinopolitana sæpe uno eodemque die decies mille homines peste interibant. Procopius autem lib. 2. *de bello Persico* expresse inquit: *Ingenti huic pestilentiæ remedium nullum inventum, præterquam ex Deo, unde venit.*

Baron. An. 544. n. 7.

Pestis effectus diversi.

Procop. lib. 2. de bello Persic.

3. Spiritus Sanctus, qui sacri Chronistæ Moysis calamum gubernavit, expresse voluit, ut nobis innotesceret, authorem pestilentiæ illius, quæ tempore Davidis Jerosolymis septuaginta millia hominum consumpsit, nullum alium fuisse immediatum, præterquam ipsummet Deum, licet Angelo tamquam executore fuerit usus; ait enim sacer textus: *Immisit Dominus pestilentiam in Israel*; & postea: *Cum extendisset manum suam Angelus Domini.* David data sibi optione, ut unum ex tribus hisce supplicils, scilicet, belli, famis, & pestilentiæ seligeret, hoc ultimum acceptavit, cum hac subnexa ratione: *Melius est, ut incidam in manus Domini*; at vero, quid dicis o David! Ergone alia flagella à manibus Domini minimè proveniunt? Nequaquam idipsum Propheta negare voluit, sed hoc solum dicere intendit, quod scilicet hoc flagellum specialius, quam alia, ut plurimum non à causis secundis, sed ab ipsomet Deo immediate procedat. Unde Abulensis ait: *Elegit pestem, quia utraque pœna, licet à Deo sit, tamen pestis magis est à Deo, eo, quod fames aliquo modo pendebat ex dispositione terræ, pestis autem solum veniebat ab Angelo percutiente.* Enimvero quando tempore Sanct. Caroli Borromæi sævum illud pestilentiæ contagium Mediolani prævalere cœpit, ratio quidem, & prudentia humana exposcere videbatur, ut omnes prohiberentur numerosæ populi congregationes, eo quod malum hoc per mutuum contactum, & halitus participationem facillime adhæresecat; Et tamen præfatus sanctissimus Cardinalis, utpote à Deo eximie illuminatus, multas instituit processiones solemnes, quia sciebat, quod cum pestis specialiter à Deo procedat, is quoque per publicam pœnitentiam necessario placari debeat; unde dicere solitus erat, nequit hic populi concursus tam ingens causare periculum, quin semper majus inde sperandum sit emolumentum; qua in re imitatus fuit S. Gregorii Magni exemplum, quia licet in litaniis ab ipso in remedium pestilentiæ institutis, ad quas omnes passim concurrebant, octoginta nonnumquam morerentur homines, Deus tamen eodem tempore signum placationis & reconciliationis suæ, manifeste ostendit in Angelo illo, quem S. Pontifex supra molem Adrianam constitutum, gladium denuo intra vaginam recondere conspexit.

Probatur pestem a Deo venire. *2. Reg. 24. 15.*

Ibid. v. 16.

Ibid. v. 14.

Abul. ibid. q. 27.

S. Carolus Borromæus instituit processiones contra pestem.

4. Anno 1631. duæ per Italiam literæ duorum virorum illius temporis ob literaturæ præstantiam famosissimorum, scilicet Augustini Mascardi, & Claudii Achyllini circumvolarunt, è quibus hic Mascardi literis respondens, pulchram quamdam habet ponderationem, ex qua pestilentiæ contagium, superhumanum potius, quam naturale esse, evidenter colligitur; in hunc namque modum discutit. Quidnam obsecro est fomes iste, vel pestiferum illud seminarium, quod pannis impressum manet, & fœcunditate quadam adeo tragica integrarum familiarum & populorum gignit morbum? Estne accidens vel substantia? Si accidens est, vel est ab uno loco ad alium translatum; vel de novo productum, primum dici nequit, quia primo dicendi modo Philosophia repugnat, hæc enim transitum accidentium ab uno subjecto ad aliud nequaquam admittit. Secundo vero modo repugnat, non posse intelligi, qua energia peste infectus, qualitatem aliquam adeo notabilem, è radicibus vel potentiis pannorum traducere possit ad actum; præterquam quod non adeo facile foret assignare speciem qualitatis, ad quam dicta qualitas revocanda esset. Quod si vero est substantia, prout omnes antiqui volunt, tam Græci, quam Latini, vel est substantia simplex, vel est composita; si simplex est, vel illa erit aerea, & statim exsurgit quæstio; cur intra breve tempus ad suam non evolet sphæram, pannos deserendo? Vel est aquea, & tunc iterum quæritur, cur non madescat, vel à corpore ambiente sæpissimè accidentaliter sicco, non quoque exsiccetur, & consumatur? Vel est ignea; & cur non combutit? vel est terrea? & cur vel non videtur, vel per tactum non sentitur. Si vero est substantia composita, iterum dico, quod vel per oculum vel per tactum discerni deberet, & tamen verissimum est, quod pannus quidam albus, qui oculis nostris apparet mundissimus, integram quamdam necaturus esset civitatem. Ac proinde in hac opinionum confusione dicendum esse statuo, pestem infallibile quoddam esse flagellum à manibus Dei agitatum tuncque flagellum hoc cessare, quando Deus manum suam ab eodem amovere dignatur. Hactenus eximius supracitatus Achyllinus.

Claud. Achyllini.

Quidam Author philosophicè conatur probare pestilentiam esse superhumanam.

5. Clarum porro argumentum, ex quo pestilentiam immediatum iræ Dei flagellum esse perspicuè colligitur, est, quod plerumque omnem eludat artem, omnem diligentiam, omnemque hominis industriam; ac proinde idem supracitatus Achyllinus subjungit: Hic derisa vidi Hippocratis oracula, hic subvertuntur Galeni experientiæ profunditates, omnesque Mithridatis providentiæ incassum abeunt. P. Odericus Raynaldus circa annum 1348. pestilentiam ab Oriente in Occidente, relicta post se tertiæ partis generis humani strage, transiisse refert; *quidam enim evomendo sanguinem expirabant subito; alii morbo cancri vel vermis. In signum vero mortis, quasi omnibus nascebantur glandes circa genitalia, vel sub brachiis, vel aliis partibus, venenosis febribus simul sociatis. Hi prima vel secunda die expirabant; Post tertiam, licet raro esset aliqua spes salutis, aliqui somno capti, numquam excitati transibant. Contra hoc medici palam profitebantur; se nescire remedium, quorum hac peste potissima pars defecit. Proxima vero mortis imagine omnes consternati, se piè ad deflenda crimina, & sacramenta frequentanda comparasse referunt.*

Ratione probatur pestis flagellum Dei.

Rayn. An. 1348. n. 30

Peste infecti moriuntur diversissimè.

6. Enimvero pestilentiam non solum immediatum iræ divinæ esse flagellum, verum etiam ingens

seve

Mascard. Mala pestis rhetoricè descripta.

ſeveriſſimi divini furoris eſſe indicium, ex funeſtiſſimis colligi poteſt effectibus, quos in magnam mortalium operatur ſtragem & detrimentum. Siquidem ut Maſcardus ſcribit, terra ad quemvis paſſum in funerales aperitur voragines, & propter incredibilem cadaverum, quæ recipit, numerum, viſcera ſua nedum anguſtiata, ſed & anguſta eſſe experitur. Hic occidentis cujuſdam pulchritudinis obnubilata conſpicitur ſerenitas, languentis juventutis ſiccatur vigor, flos pereuntis gratioſitatis decoloratur, ecclipſatæ gloriæ impalleſcit ſplendor, inutilis ſapientiæ mundanæ aurum æruginatur, exareſcit fons doctrinæ defectuoſæ. Alibi amiſſum audies deplorari valorem, titulos obſcuratos, vacantes dignitates, diſperſas memorias, honores defeciſſe evanidos, extincta ingenia, alio in loco lamentantes audies familias fulcris ſuis privatas, hæredibus deſtituta patrimonia, deſertam à poſteris nobilitatem, agros ſine agricolis derelictos, artes artificibus privatas, quamvis denique virtutem à ſuis deſertam ſequacibus, hic aliud non videtur, quam ſimulachra horroris; aliud non auditur, quam pereuntium gemitus; nil aliud expectatur, quam mortis inſultus; non deſideratur aliud, quam velocitas imminentis mortis. Achyllinus pariter funeſtum hoc ſpectaculum deſcribens inquit; peſtilentiæ tempore plateæ in funeſtiſſimos converſæ torrentes, aliud non ferunt, quam feretra, humana corpora peſtiferorum carbonum efficiuntur officinæ, in quibus ſob inſtabili humanæ patientiæ incude ſyncopes elaborantur & dolores; agri cadaveribus potius, quam granis ſeminati conſpiciuntur. Sanctus Carolus pro concione, quam tempore peſtilentiæ ad populum habuit, verba illa Jeremiæ Prophetæ, thematis loco ſibi aſſumpſit, videlicet: *Quomodo ſedet ſola, civitas plena populo, facta eſt quaſi vidua Domina gentium;* quorum occaſione verborum ampliſſimam illam, nobiliſſimamque civitatem Mediolanenſem quaſi deſolatam repræſentavit, & in cœmeterium quoddam redactam, vias illius herbis ſuccreſcentibus ſylveſcentes, fora deſerta, intermiſſas negotiationes & commercia, fores occluſas, domus vacuas, tribunalia ſine judicibus, ſine artificibus artes, agros ſine agricolis, ſine Sacerdotibus Eccleſias. Et ideo civitas hæc *plorans ploravit in nocte, & lacryma ejus in maxillis ejus.* Inſuper auditoribus ob oculos poſuit Hoſpitalia infirmis peſtiferis referta, nec non Lazareta iiſdem accumulata: Auribus quaſi ex omni parte inſonari fecit planctus, ſingultus, ſtridores, clamores, & ejulatus, quid autem omnes hæ ærumnæ, omneſque miſerabilium horum hominum calamitates, aliud ſunt, quam iræ Dei, per impiorum peccata provocatæ effectus? Audiamus quid idem Sanctus Carolus Borromæus in amplo illo volumine ſuo, quod *acta Eccleſiæ Mediolanenſis* intitulatur, ſubditis ſuis fidelibus ſalutaris moniti loco præſcribat. *Secum*, inquit, *tota mentis cogitatione, totoque animo reputabunt omnes homines, quæ & quanta peſtilentiæ vis ſit, quam terra illius contagio, quantas, & quam varias ſtrages brevi edat; quam multas miſerias, quamque horribiles calamitates rebus publicis importet, quam brevi animi conſternatione cunctos, vel fortiſſimos viros aliquando afficiat.* Tandem ad ſeveriſſimi hujus flagelli cauſam exprimendam deſcendens ſubjungat: *Cauſas, quamobrem peſte Deus mortales affligat, diligenti indagatione perquirent. Atque in iis quidem cauſis, cum multa alia afferantur, ob quas calamitatibus, miſeriis, adverſiſque rebus homines divexet, tamen hoc ſibi certo perſuadeant, quod à ſanctiſſimis Patribus traditum eſt, cum Dei Majeſtatem multis hominum peccatis, flagitiiſque lædi, ac violari vident, hanc ipſam cauſam potius eſſe, cur iis calamitates, & plagas infligat.* Quando David Angelum strictum in manu ſua gladium tenentem conſpexit, qui per peſtilentiæ morbum ſeptuagies millenos homines, brevi temporis ſpatio, terræ viſceribus immiſit, ad Deum ſe vertens inquit: *Ego ſum qui peccavi, ego inique egi, vertatur manus tua contra me.* Econtra vero homines mundani, (de quibus Apoſtolus ait: *Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus,*) contagium hoc cœli conſtellationibus, vel perperam geſto Principum regimini, vel aliis cauſis ſecundis attribuere ſolent; ſed miſerè decipiuntur; eſtenim peſtis horrenda contagio, certiſſimus peccatorum noſtrorum partus. Etenim ſi David, eo quod populum numerando, unicam dumtaxat Dei legem offenderat, tanta cum aſperitate caſtigatus fuit, quanto magis non ſolum hoc, ſed & quodvis aliud flagellum ſuper nos provocabimus, ſi omnis legis transgreſſores fuerimus? Anno 170. atrociſſima quædam peſtilentia Romam afflixit; ſed undenam hæc primam originem habuit? Ex Babylonia, ubi ex parva quadam aurea caſſa, ſeu amariolo, quod in templo Apollinis à milite quodam infeliciter ruptum, ſobſtitit, peſtilens quidam egreſſus eſt ſpiritus, qui Parthos, ac demum univerſum mundum corrupit, adeoque peſtis illa ab idolo quodam in Babyloniam derivata fuit. Per hanc autem calamitatem, quæ univerſalis fuit, Deus ſuam contra perſecutores illius temporis nominis Chriſtiani, graviſſimam iram monſtravit; tanta enim gentilium multitudo tunc mortua fuit, ut Imperator ad redintegrandum contra Marcomannos exercitum ſuum; ipſa quoque mancipia armis induere coactus fuerit.

Ejuſdem mali ulterior deſcriptio Achyllini.

Thren. 1. v. 1.

Peſte humana commercia ceſſant.

Acta Eccleſiæ Mediolan. Lar. 225.

Peſtem provocantia.

2. Reg. 24. 17.

1. Cor. 2. 14. Quod David fatetur de ſe pluresconternit.

Baron. An. 170. n. 1. Origo peſtis a quodam milite.

7. Magna profecto inter cogitationem peſtiferam & peccatum intercedit ſimilitudinis relatio. Sanctus Auguſtinus verba illa Pſalmi: *In cathedra peſtilentiæ non ſedit*, ſic exponit inquiens: *Noluit regnum terrenum cum ſuperbia, quæ ideo cathedra peſtilentiæ recte intelligitur, quia non fere quiſquam eſt, qui careat amore dominandi. Peſtilencia eſt morbus latè pervagatus, & omnes, aut pene omnes involvens.* Hugo Cardinalis peſtis indicat etymologiam inquiens: *Peſtis dicitur, quæ latè depaſcitur homines, propriè peſtis à paſtu herbæ nociva proveniens, quaſi paſtilentia.* Et ideo peccatum merito peſtilentia dicitur, quia illius contagium latiſſimè ſerpit, dicente Pſalmiſta: *Omnes declinaverunt.* S. Ambroſius ſuper eumdem Pſalmum primum ſcribens, voluptates, honores, & divitias peſtilentiæ nomine indigitat, dum ait: *Gravia irritamenta ſunt voluptatum, gravis fomes avaritia, cupiditas poteſtatum, honoris ambitio, quæ velut veneno quodam mentis hominum, & quadam animas peſtilenti vitiorum tabe contaminant.*

Inter peſtem & peccatum eſt correlatio.

Pſ. 1. v. 1.

S. Aug. ib.

Hugo in expoſ. 24. Maſr.

Pſ. 13. v. 3

S. Ambr. in Pſ. 1.

8. Verumenim vero ſcire percuperem, quodnam in eo lateat myſterium, quod ſolo Davide, per numerationem populi errante, pœnam erroris illius, non David, ſed populus luere debuerit, per ſupradictam peſtilentiam, qua Deus Jeroſolymam afflixit? Reſpondet Abulenſis, populum nequaquam fuiſſe punitum ob culpam Davidis, ſed ob alias, quarum ipſe reus erat, citatque authoritatem Sanct. Gregorii dicentis: *Non permiſſus fuiſſet peccare David, niſi propter peccata Iſraëlitarum, quia ſecundum merita populorum, diſponuntur acta rectorum; & tunc dicitur, quod quamquam iſta peſtis dicatur miſſa propter computationem populi, tamen ipſa fuit principaliter miſſa propter alia peccata populi.* Populus enim peccavit, tranſgreſſioni Regis coope-

Abul. ibid. q. 31. Quare ob peccatum David fuit populus punitus peſte.

rando, cui se opponere debebat, *obedire enim oportet magis Deo, quam hominibus*; præterquam quod insuper post numerationem errarunt, non solvendo medietatem sicli, quem lex solvi decreverat, quotiescumque hic computus instituendus erat, prout videre est in capite 20. Exodi Consideratione dignissima sunt sequentia supradictæ epistolæ Achyllini verba, quibus Mascardo respondet dicendo: Nequaquam præsentia à te deploranda sunt supplicia, sed potius Angelicum talentum tuum exercere deberent exaggerando abominabiles præsentis sæculi corruptelas, sic enim non solum non admirareris harum calamitatum truculentiam, sed potius attonitus hæsurus esses admirando, qua ratione prohiberi possit, ne omnes è cœlo cadentes pluviæ meræ sint pestilentiæ, & ne omnes Solis radii meræ sint fulminum cœlestium sagittæ: Eo enim hodie proh dolor! sæculi malitia devenit, ut in pectoribus humanis agonizare fides, ipsaque charitas palpitare videatur. Lucrum & interesse privatum ubique triumphat, & quod pejus est, honorem Dei, velut in curru ostentationi expositum, catenisque vinctum circumducit. Calumniæ coronantur, miseramque innocentiam serviliter sibi subjiciunt. Tanto cum præcipitio ad propositum curritur finem, ut amici in cursu certatim contendentes sese mutuo opprimant. Calcatur fides, veritas in terram projicitur, ipseque Deus per effrænem cæcitatem non agnoscitur. Omnis ordo, omnisque congregatio hodie adeo corrupta esse cernitur, ut ibidem cuivis alteri sententiæ semper prævaleant consilia invidiæ, opiniones in odio fundatæ; & tyrannicæ proprii interesse dictaturæ. Omnes humani tractatus ad tria præcipuè capita reducuntur, scilicet ad mundanæ fortunæ perfectum, ad carnalium voluptatum adimpletionem, & machinatæ vindictæ reale complementum; & hæc quidem objecta, hominum mentes adeo occupant, ac si Deus vel non esset; vel illa non intelligeret, vel non puniret. Obsecro te, ut per sublime ingenium tuum nonnihil consideres corruptos hujus sæculi mores, hoc enim si feceris, certus sum, quod si fortè propter injustitiam dementiri contristeris, attamen considerata illati supplicii justitiam multum consolaberis, illamque benedices divinam manum, per quam punita conspicitur perfidia inhumanitas calcata, dissipata lucra & interesse privata, raptatæ ad laqueum calumniæ, honoresque mundani dehonestati. Hactenus elegantissimus Achyllinus, qui pestem, condignum esse Dei, scelera nostra castigantis, flagellum, probè sciebat.

Achyllin.

Malitia hujus temporis.

Negotia hominum præcipuè ad illa tendunt.

9. Multa equidem habemus ejusmodi pestilentiarum, propter peccata nobis immissarum exempla. Sanctus Gregorius Nyssenus in vita S. Gregorii Thaumaturgi sequens factum recenset: In urbe namque Neocæsariensi in Ponto, cæci illi gentiles solemne quoddam in honorem Dæmonis celebrabant spectaculum; *eorum vero, qui concurrerant, theatrum plenum erat, & eorum, qui postremi affluxerant, multitudo, subsellis undique superfundebatur, atque omnibus ad spectacula, atque acroamata Orchestram intueri cupientibus, plena scena erat tumultus, & trepidationis, irritaque præstigiatoribus, mirabilium spectaculorum artificibus ostentatio, tumultu sese mutuo constipantium, non modo oblectationem musica impediente, sed ne circulatoribus quidem, & præstigiatoribus ostendendi tempus concedente. Tum verò communis ab omni multitudine erumpit vox, Dæmonem, cui diem festum agebant, implorantium, & ab illo sibi laxitatem fieri petentium. Festaquam autem omnibus simul loquentibus, in altum vox tollebatur; ac totius civitatis velut unius oris sermo esse videbatur, quo hæ preces Dæmoni adhibebantur, (erat enim precatio, ut ipsa verba ejus audiebamus; Jupiter fac nobis locum;) audito sane magnus ille vir sono, nomination invocantium Dæmonem, a se laxitatem civitati fieri petebant, quodam ex astantibus ad eos misso, laxitatem ait, illos mox datum iri majorem, quam oprarent; hac autem ab eo voce, tamquam tristi quadam sententia, prolata, pestilentia frequentem illum, ferias agentium, & ludos celebrantium, conventum excipit, ac statim tripudiantium choris lamentatio misiebatur, adeo ut in luctus & calamitates eis voluptates converterentur.* Idem pergit S. Gregorius Nyssenus ostendere, qualiter pestilentia immensam & atrocem in hominibus fecerit stragem, donec agnoscerent & detestarentur peccatum suum, quod Dæmonem adorando & implorando patraverant, mox enim, ut de peccatis suis fecerunt pœnitentiam, à S. Episcopo ad fidem nostram conversi, atque totaliter liberati fuerunt. Anno 467. ut scribit Gelasius Papa, illi, qui lupercalia nequaquam è medio tollenda esse contentiosè sustinebant in hac alma urbe Romana atroci sunt castigati pestilentia. Anno 746. impio Constantino Copronymo regnante, ira Dei in urbe Constantinopolitana multo evidentius apparuit, siquidem ibidem per integrum triennium pestilentia tam crudeliter desævit, ut omnia sepulchra, omnes cisternæ, & profundissimæ fossæ, omnes denique horti & vineæ cadaveribus repletæ fuerint, adeo ut vix superfuerit locus mortuis inhumandis. Repente quoque in vestibus cruces apparuerunt parvulæ, cœrulei coloris, omnes autem, quibus illæ adhærescebant, inevitabiliter moriebantur. Cruces autem illæ cœlestem præ se ferebant colorem, ut per hunc indicaretur, flagellum hoc cœlitus immissum fuisse, in pœnam Imperatoris sacrigeli, sacrarumq; imaginum & Ecclesiæ hostis infestissimi. Anno 1167. cum Fredericus Tertius, Romani Pontificis Alexandri Tertii persecutor pariter, & inimicus, Basilicæ S. Petri conflagrandæ ignem admovisset, confestim exercitus ejus peste correptus, & intra septem dierum spatium quasi totaliter deletus, morteq; extinctus fuit; unde magna cum sui confusione, cum paucis comitibus in Germaniam denuo reverti coactus, atque in itinere à nonnullis Lombardiæ populis pessimè tractatus fuit.

S. Greg. Nyss. in Vit. S. Greg. Thaumaturg. Gentile spectaculum Diis oblatum.

Tristia Jovis oracula.

Baron. An. 467. n. 2.

Baron. An. 746. n. 2. Parvæ cruces in vestibus erāt certum signum mortis.

Baron. An. 1167. n. 6. Historia de Frederico Imperatore.

10. Porro securum, & unicum adversus hoc flagellum remedium, est pœnitentia peccatorum, per quam divina justitia placatur: remota enim causa removetur effectus. Abulensis rationem assignat, cur morientibus ex peste Hebræis ad numerum circiter septuagesies, mille, David nihilominus, licet causa fuerit hujus pestilentiæ, Deumque per suam transgressionem ad iracundiam graviter irritaverit, omnino remanserit illæsus, ita enim scribit: *Indutus est cilicio, ut vidit Angelum, exposuit se ad hoc, quod vellet mori, ne moreretur populus, & oravit in se transferri mortem. Puniendus quidem erat pro hoc peccato, tanta tamen fuit contritio ejus, quod meruit sibi pœnam remitti.* S. Carolus Borromæus, in Ecclesia Metropolitana Mediolanensi prædicans, populo suo ex parte Dei serio promisit futurum, ut si à peccatis suis desisterent, vitam emendarent in melius, pestilentiæ contagium ante solemnitatem Natalis Domini totaliter extinguendum foret; prout re ipsa factum est; & quidem licet in illa processione, quam Sanctus Gregorius hic Romæ, tempore sævientis pestilentiæ, instituit, octoginta homines in via ex pestilentiæ contagio mortui fuerint, in processionibus tamen à S. Carolo Borromæo institutis, ne unum quidem mortuum fuisse constat, videns enim iratus Deus populum illum pœnitentem, cineribusq; in capite conspersum,

Quare populi moriebantur propter peccatum David.

2. Reg. 24. 32.

Abul. ibid.

Promissio S. Carol. Borrom.

&

& Sanct. Cardinalem restim ex cullo suspensam gerentem, & ponderosissimam crucem bajulantem, seque ipsum pro peccatis gregis sui in sacrificium offerentem, pedibusque nudis, & sanguine manantibus ambulantem, divinæ justitiæ gladium avertit.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Non solum animalia ferocia, verum etiam minima animalcula, sæpe sunt divinæ iracundiæ instrumenta, quibus impii castigantur.

THEMA.

Bestiarum dentes, scorpii, & serpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios. Eccli. 39. v. 36.

Post peccatum bestiæ pugnant contra impium.

1. TAmetsi, ut suo loco examinavimus, omnes creaturæ in eo concordes sunt, ot injurias communi Creatori irrogatas atrociter vindicent; attamen, ut Ecclesiasticus asserit, præ cæteris in damnum impiorum libentius se ingerunt, suamque operam præstant feræ, & animalia venenosa, cunctæque aliæ creaturæ sensibiles; licet irrationales. *Bestiarum dentes, & scorpii &c. Omnia homini ante peccatum obediebant*, inqoit Glossa, *post peccatum vero pugnat contra eum orbis terrarum. Inde fames, & mors, & mille pericula mortis, bestiæ quoque contra eum sæviunt, & romphæa cælestis vindicta.* Porro quantopere creaturæ, rebelles Dei castigando, gaudeant; idem Ecclesiasticus immediatè post his verbis declarat: *In mandatis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus suis non præterient verbum.* Quibus verbis Sapiens scorpionibus, serpentibus, & feris, usum rationis & discursum attribuere videtur, siquidem illas ob acceptam à Deo potestatem vindicandi injurias, Creatori ab impiis irrogatas, saginandas, incrassandas & impinguandas esse dicit. Unde bufones, scorpiones, serpentes, vermes, aliaqoe similia animalia in sepulchris gaudent, se illas posse manducare carnes, quæ multis sensualitatibus, crapulis, & ebrietatibus committendis speciali fuerunt instrumenta. Unde Dionysius Carthusianus ait: *Deo jubente per modum epulantis devorabunt iniquos.*

Eccli. 39. 36. Gloss. ibid. Ibid. v. 37. Etiam contra cadavera illorum. Dion. Carth. ibid.

2. Memorandom porro est, quod licet homini à Deo absolutum super animalia collatum fuerit dominium, (*præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis terræ, omnique reptili*,) attamen post amissam innocentiam & justitiam originalem, homo hac potestate simul privatus fuit, ac proinde observandum est, quod mox ut Cain execrabile illud fratricidii commisit scelus, simul quoque vehementer timere cœperit, dixeritque: *Omnis, qui inveniet me, occidet me.* At vero quem timebat Cain, quandoquidem terra nondum è populosa hominum multitudine habitabatur? Audiamus S. Ambrosium dicentem: *Potuit quidem & incursus bestiarum timere, qui legis divinæ jura violaverat.* Dispofuit enim Deus, velut ad refrænandum nos à peccato, ut delinquentes scirent, quod ab ipsis mundi primis natalibus talem feris, brutis, cunctisque aliis animalibus communicaverit instinctum, ut injurias sibi à diviuarum legum suarum transgressoribus irrogatas vindicarent. Canis quidem Domino suo, qui illum sustentat, obsequiosus est & fidelis, attamen si larvam induat, eumdem non agooscens, statim invadit & mordet; eodem modo animalia, quamdiu in homine conservatam intuentur Creatoris imaginem, & similitudinem, propter innocentiam, tamdiu ei respectum deferunt, & promptè obediunt, at vero hac imagine per peccatum amissa, eumdem mordent & dilacerant; *Adamus, quamdiu purum servavit vultum*, inquit Chrysostomus, *ei bestiæ tamquam servæ parebant, quando autem vultum fœdavit inobedientia, non agnoscentes illum, tamquam alienum odio habebant.* Omnia creata aliquod in se recludunt artificis vestigium, qui illa produxit. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*; At vero si contra hominem malignentur, & desæviant, hoc illi contingit in pœnam malitiæ suæ, quia scilicet Deo est contrarius; creavit quidem illa Deus, ot homini servirent, & subsidia afferrent; si vero deinceps illi noceant, ipsemet homo in culpa est, quia Deus *armat creaturam ad ultionem inimicorum.* Refert Cælius Rhodiginius testimonium Bedæ dicentis, serpentes, scorpiones, & alia similia animalia à primis natalibus suis nequaquam fuisse cum veneno creata, ac proinde in statu innocentiæ homini nequaquam fuisse nocitura; venenuoi autem iisdem post primorum parentum prævaricationeoi supervenisse. En verba illius: *Ante hominis peccatum nihil noxium à terra progerminari, non herbam veneno pestilentem, sequestrata item virulenta viperarum.*

Gen. 1. v. 16. Ex instinctu naturæ bruta insurgunt contra impios. Gen. 4. v. 14. S. Ambr. lib. 2. de Cain. c. 9. Similitudo. D. Chrys. in Ps. 3. Gen. 1. 31. Creata sunt bruta in subsidium hominum & pœnam simul impiorum. Sap. 5. v. 18. Venenum est peccatum.

3. Inter alia severissima supplicia ingrato & rebelli illi populo Israëlitico per Ezechielem comminata, unum quoque hoc fuit; *Et immittam in vos famem & bestias pessimas, usque ad internecionem*, S. Hieronymus super hac verba ita scribit: *Famem, & pestilentiam, & bestias pessimas, & quidquid aliud malorum sustinemus in sæculo, propter nostra venire peccata manifestum est.* Idem S. Doctor hanc comminationem suis quoque temporibus adimpletam fuisse docet inquiens: *Bestias pessimas induci super terram solitudinis, quæ fame, gladio, & peste vastata est, præsentia quoque ostendunt tempora, quando familiaria animalia, ut canes in Dominorum carnes rabie concitantur, & ursis, lupis, cunctisque aliis generibus bestiarum terra completur.* Porro, quod ferocientes contra nos bestiæ specialis quædam sit peccatorum nostrorum pœna, ex sequenti historia efficaciter probatur. Cum enim filii Israël, tamquam mancipia, deducti essent intet Assyrios, Rex Babyloniæ ad incolendam civitatem & confinia Samariæ, alios populos submisit; at vero, quid factum est? *Cumque ibi habitare cœpissent, non timebant Dominum, & immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.* Ecce tibi declaratam causam, cur Deus illos leonibus dederit in prædam, scilicet quia non timebant Dominum. *Nuntiatumque est Regi Assyriorum & dictum: Gentes, quas transtulisti & habitare fecisti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ, & immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei.* Multa quoque leguntur exempla, in quibus perspicuum fit, quod similes feroces bestiæ, non obstante congenita sibi truculentia, servis Dei, qui cum innocentia Christiana vitam agebant, sese mansuetas exhibuerint. Refert Cardinalis Baronius, quod Zosimo iter quodam tempore Cæsaream facienti, secumque asinum, cui res quasdam sibi necessarias imposuerat adducenti, occurrit leo, & asino Zosimi abrepto, discedit. Quem Zosimus per sylvam usque eo insequitur, quoad leo voratis asini carnibus satur esset, in quem hilari vultu, & subridenti, intuitus dixit: At vero, ô amice! cum annis plurimis onustus, & ætate al-

Ezech. 5. 17. S. Hier. ib. Historia ex Scriptura. 4. Reg. 17. 25. Ibid. v. 26. Baron. An. 525. n. 21.

Respectu piorum Historia contraria.

admodum provectus, nequeam ea, quæ asino erant imposita, humeris portare; tu hoc onus contra naturæ tuæ consuetudinem gestes necesse est. Tum leo furoris prorsus oblitus subblandiri, & placidus ad Zosimum accurrere cœpit, cui Zosimus unus, quod asinus gestaverat, imponit, eumque ad portas usque Cæsareæ deduxit. Idem Cardinalis eodem in loco mortem refert S. Mariæ Ægyptiacæ, cui alius quidam Sanctus Cœnobita ejusdem pariter nominis interfuit, cui simile quoddam contigit miraculum seu prodigium à leone patratum, utpote qui pedibus suis fossam profundam excavavit, in quam S. Mariæ Ægyptiacæ cadaver fuit reconditum. Idem quoque S. Antonio Magno evenit, quando enim hic hærebat perplexus, quonam modo terram excavare posset, ad sepeliendum corpus S. Pauli primi Eremitæ, mox ex vicina sylva duo accurrerunt leones, qui suam in fossa excavanda præstiterunt operam, eademque absoluta denuo recesserunt. Miraculum quoque prodigiosum, valdeque celebre fuit illud, quod in libro Danielis refertur, cum enim hic non semel, sed bis inter leones diuturno tempore famelicos depositus fuisset, hi eum nequidquam lædere præsumpserunt, sed potius eum reverenter sunt venerati, eumque à suis inimicis, invidisque persecutoribus custodierunt. Anno 574. ut Annales Ecclesiastici referunt, cum S. Simeon Stylita, etiamnum juvenculus, in montanis, ut proprium est illius ætatis, saltitaret & luderet, obvium habuit pardum, quem felem esse existimans, ad monasterium adduxit, in quo deinceps sine illius læsione est commoratus.

Plures Leones servierunt Sanctis. *Dan 6. v. 22.*

Baron. An. 574 n. 8.

Alia similis Historia.

Dum idem Simeon Stylita alia quadam vice, annis provectior esset, contigit, quod cum puer aliquis, nocturno tempore cum aliis iter faciens, à comitum suorum societate aberrasset, leo quidam eidem occurrens, illum apprehensum, & dorso impositum penitus illæsum & incolumem ad monasterium ejusdem Sancti fideliter detulerit. Nimirum ferocia hæc animalia ex instinctu quodam, non naturali, sed cœlitus communicatu, optimarum animarum illarum agnoscebant puritatem & simplicitatem, simulque intelligebant communem Creatorem illis permisisse, ut in solos ejus inimicos & rebelles innatam suam exercerent crudelitatem. Nota est illa in 3. lib. Reg. cap. 13. descripta historia. Cum enim Deus Prophetam quemdam ad Jeroboam destinasset, qui eidem ejus nomine execrabile improperaret idololatriæ peccatum, (in quod ex humanæ, seu potius diabolicæ politicæ motivo suos induxerat subditos:) operari cœpit miracula, efficiendo, ut altare rumperetur, manusque sacrilegi Principis confestim exaresceret: Et tamen, quia post acceptam à Deo commissionem; in illis confinibus nequaquam manducandi, ab alio quodam Pseudo-Propheta seductus, seque fatigatum & famelicum animadvertens ab appetitus violentia vinci permisit, cibumque licet modicum sumpsit, mox ut è domo egressus est, obvium sibi habuit leonem, à quo & occisus, non vero devoratus fuit, quin potius ad cadaveris illius custodiam prope substitit, ne quispiam illud offendere præsumeret; *Et erat cadaver ejus projectum in itinere, ... & eo stabat juxta cadaver.* At vero ex quo sanguinis & carnium humanarum insatiabilis fera huic Prophetæ vitam ademit, quæ excellentius quoddam bonum est, cur ejusdem Prophetæ ne digitum quidem unum tangere præsumpsit? Pro resolutione observandum est, Deum quidem in pœnam inobedientiæ hujus

3. Reg 13. v. 24.

Leo occidit Prophetam peccantem & cadaver defendit.

3. Reg 13. 24.

Prophetæ disposuisse, ut leo illum occideret, sed quia hic Propheta interea, dum à leone dilaniaretur, peccatum suum per veram compunctionem expiaverat, jamque anima ejus in locum salutis migrasset, leo in corpus ejus nullam amplius potestatem habebat, quia jam nullum amplius peccatum supererat. *Ex qua re ostenditur*, inquit S. Gregorius, *quod peccatum inobedientiæ in ipsa fuerit morte laxatum, quia idem leo. quem viventem: præsumpsit occidere, contingere non præsumpsit occisum; leo ergo, qui prius peccatoris vitam necaverat, custodivit postmodum cadaver justi.* Observandum est insuper, leonem hunc, qui alias nulli solet parcere animali, in hac tamen occasione, licet hora opportuna capiendi prædam præsto esset, nihilominus ne asinam quidem hujus Prophetæ tangere ausum fuisse; unde Chrysostomus ait: *Jacebat itaque mortuus Propheta, stabat vero asina ejus viva, quasi leo discernere potuisset, Prophetam inobedientem ob suam transgressionem promeritum fuisse mortem, non vero stolidum asinum, qui omni culpa carebat;* in simili occasione plures alii leones optime noverunt distinguere & discernere reos ab innocentibus, siquidem Danieli Prophetæ detulerunt respectum & venerationem, at vero invidos Satrapas, qui servum Dei persecuti fuerant statim invaserunt & dilaniarunt. Unde Chrysostomus de prædicto Propheta ait: *Erat mendacis fuligine atratus, & leo eum non cognovit, si Prophetam vidisset, ut Danielem, eum honorasset.*

S. Greg. l. 4. Dial. cap. 24.

Facti illius explicatio.

D. Chrys. Ser. 1. de jejun.

Leo non nocuit Asinæ Prophetæ, quia illa non peccaverat. *Dan. 6. v. 24.*

D. Chrys. in Ps. 3.

4. Plenæ sunt historiæ innumeris exemplis, ex quibus clare colligitur, animalia natura sua ferocia, non solum servis Dei nullum intulisse nocumentum, verum eisdem ad minimum ipsorum nutum obsequiosa & morigera se exhibuisse; quod cum Martyres leonibus objecti, ab illis manserunt intacti & illæsi? Refert Palladius de Macario Alexandrino, quod cum serpens quidam eum momordisset, is eumdem ambabus manibus apprehensum dispertierit, dicendo eidem: *Cum te non misisset Deus meus, quomodo ausus es ad me accedere?* In capite 28. Actuum Apostolorum quædam describitur historia, qua evidenter probatur, quam parum efficere possint animalia nociva circa illos, in quibus nullum inveniunt peccatum. Etenim cum ii, qui cum S. Paulo navigaverant, meritis ejusdem Sancti Apostoli, post superatum terribilis naufragii periculum, salvi & incolumes, in insula Melitensi appulissent, S. autem Apostolus sarmentis quibusdam ad ignem accendendum colligendis intentus esset, latitans sub sarmentis vipera quædam manum ejus momordit. *Ut viderunt barbari pendentem bestiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic; qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere.* Videntes enim S. Apostolum à vipera illa læsum, id ei in pœnam peccatorum suorum accidisse existimarunt, at vero subito se in hoc deceptos fuisse aperte viderunt; ait enim sacer textus: *Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum, & subito casurum & mori; diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se dicebant, eum esse Deum.* Ubi vides, qualiter hi Apostolum à vipera læsum esse videntes, illum judicarint esse impium, econtra vero plus quam hominem esse credebant; quando eum viderunt à vipera nequidquam læsum. Unde Oecumenicus ait: *Vipera infestis manui Apostoli dentibus, cum peccati mollitiem non reperisset, protinus resiluit, ac in ignem saltit, tanquam sibi ipsi pœnam infligens,*

Pallad. cap. 20. Hist. Lausiac.

Historia de S. Paulo Apostolo viperam comburente.

Act. Apost. 28. v. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

Oecum. ib.

insligens, quod corpus nullo modo sibi conveniens petisset ac oppugnasset. Nos bestias timemus, quod armatura virtutis muniti minime sumus. Optime igitur S. Augustinus monet inquiens: *Agnosce eum, qui supra te est, ut agnoscant te, quæ infra te sunt, hac enim ratione super aspidem & basiliscum ambulabis.*

S. Aug. tr. 18. in Joan.

Feræ in impios desæviunt quia propter eos ipsi patiuntur mala.

5. Ratio, ob quam animalia ferocia adversus impios sine dubio desævirent, nisi Deus illa per potentiæ obedientialis frænum coërceret, hæc est, quia etiam ipsa propter impiorum transgressiones, suas quoque luere coacta sunt pœnas, siquidem olim omnia in aquis universalis diluvii submersa fuerunt, dicente Scriptura: *Delebo hominem, quem creavi, . . . usque ad animantia, à reptili usque ad volucres cœli.* Unde Chrysostomus ait: *Istam pœnam communem ferunt, ut culpæ gravitatem addiscatis.* His accedit odium inveteratum, & zelus, quo ad vindicandas Creatori irrogatas offensas abripiuntur, quorum proinde opera Deus utitur, tamquam si sint divinæ justitiæ executores. Deus olim Hebræis dixit: *Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra, immittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ.* Quando insolentes illi, à parentibus suis pessime educati pueri Elisæi deridebant calvitiem dicentes: *Ascende calve!* confestim ex vicina sylva duo prosilierunt ursi, qui quadraginta duos ex illis devorarunt. Hebræis quoque contra divinam providentiam murmurantibus immissi sunt venenosi deserti serpentes, ut eosdem mordendo intoxicarent, si enim *armat creaturam ad ultionem inimicorum.* S. Hieronymus super Jeremiam ita scribit: *Quatuor plagas, quibus traditus est populus Judæorum, etiam Ezechielis Prophetia demonstrat, gladium, pestilentiam, famem, bestias, captivitatem. Inter bestias autem canes quoque & volatilia intellige, quibus laceranda, & devoranda, & dissipanda corpora tradita sunt. Nec enim fieri poterat, ut Creatore neglecto, non universa creatura consurgeret in peccatores.* Doctrina est S. Augustini dicentis: *Intelligite, quia Deus fecit omnia, & in suis gradibus collocavit. Quare autem patimur multa mala à creatura, quam fecit Deus, nisi quia offendimus Deum? Numquid hæc Ang. li patiuntur? Fortassis & nos in vita ista illa non timeremus. De pœna tua peccatum tuum accusa, non judicem. Nam propter superbiam instituit Deus istam creaturam minimam, & abjectissimam, ut ipsa nos torqueret, ut cum superbus fuerit homo, & se jactaverit adversus Deum, & cum sit mortalis, mortalem terruerit, & cum homo sit, proximum hominem non agnoverit, cum se erexerit, pulicibus subdatur. Quid est, quod te inflas humana superbia? Homo tibi dixit convitium, & tumuisti, & iratus es, pulicibus resiste, ut dormias, cognosce qui sis.* Herodes quoque cum omni sua potentia, licet ei à populo tamquam Deo acclamatum fuisset, vermes à se abigere nequivit, quin eum in justam superbiæ suæ pœnam devorarent. Antiochus, qui cum ipsomet Deo in certamen descendere non dubitabat, quique universam terram validissimis exercitibus suis contremiscere faciebat, adeo in sacrilego, & impio suo corpore, multiplicatos vidit vermes, ut ab iisdem brevi tempore consumptus fuerit. *Pulicibus resiste, ut dormias, cognosce qui sis.* Arnolphus Cæsar, tametsi Imperator esset, quia tamen ex fortunatis imperii sui eventibus elatus, eosdem suæ attribuit prudentiæ & fortitudini, Deumque contempsit, *minutis vermiculis, qui pediculi nominantur corpus adeo scaturiebat, ut nullis Medicorum curis minui possent.*

Gen. 6. v. 7.

D. Chrys. H. 12. in Gen.

Lev. 26. 21.

Sunt Executores divinæ justitiæ.

4. Reg. 2. v. 23.

Num. 21. v. 6.

Sap. 5. 18.

S. Hier. in Jerem. 15.

S. Aug. tr. 1. in Joan.

Puniuntur impii à vilissimis animalibus.

Patet in Herode. Act. Apost. 12. v. 23.

2. Macc. 9. v. 9.

Item in Antiocho Rege.

Joan. Cuspin. in Arnolph. An. 894.

6. Quin imo contra impios omnia conjurant animalia, non solum quadrupedia, & reptilia, verum etiam volatilia. Unde in Deuteronomio dicitur: *Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis, quia locustæ devorabunt omnia.* Refert Surius, quod anno 1541. infinitus quidam in Polonia fuerit locustarum insolitæ magnitudinis exercitus. *Hæ primo nullas habebant alas, sed magnos dabant saltus; paulo post illas adepta sunt, tantaque multitudine provolarunt, ut duo milliaria in longum, & latum cubito tenus ita occuparent, ut Solis quoque splendorem à toto illo terræ spatio sua densitate excluderent. Transvolabant aquas, arbores, ædes, & obvia quæque. Cum alæ succrevissent, erant magnitudinis humani digiti, & tunc atrocius grassabantur in fruges, & ea, quæ in usus hominum necessario gignit humus, toto æstate nulla neque arte, neque vi earum sævitia retardari potuit. Fuit ea procul dubio plaga, & animadversio in hominum peccata.* Ecce tibi cohortes bellatrices, quibus divina justitia adversus suos utitur rebelles, de quibus Scriptura ait: *Misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.* Ad deprimendam Philistæorum, ob victoriam contra Hebræos, una cum arcæ deprædatione obtentam, superbientium fastum, & elationem, opera usus est murium: *Aggravata est autem manus Domini super Azotios, & demolitus est eos . . . nati sunt mures, & facta est confusio mortis magna in civitate.* In Catechismo exemplorum sequentia leguntur: *Pompilius, seu Popyel, quem Teutones Osseria vocant, suscepto regno, in vita sua nihil egregium edidit. solitus erat in omni exercitatione dicere, utinam me mures vorarent; utique omine malo, nam filium ejus devorarunt mures, qui Pompilius appellatus fuit. Relictus post patrem in ætate puerili: Patrui ejus administraverunt regnum, quoad ille adultus factus uxorem duxerat. Tunc illum convivia celebrantem, mero madentem, sertis coronatum, unguentis delibutum, crapula & luxu resolutum, invadunt mures, de cadaveribus patruorum, quos ipse & uxor ejus Regina veneno interfecerant, ingenti magnitudine egressi, & in convivantem tyrannum, consortem ejus, & filios rabidis morsibus insiliunt, militum caterva nequidquam abigente, nam humano suffragio fatigato, mures infatigati perseverabant die noctuque; Exstruuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, conjux, & filii; illuc autem & mures per flammas transeuntes, parricidam rodere non desistebant. Ad aliud tandem elementum ventum est. In navibus abducitur occisor patruorum, Pompilius, cum suis, in stagni altitudinem: mures tamen incessanter secuti abductos, & naves rodebant, in tantum, ut aqua perforatis rimis ingressa submersionem minaretur, ideo nautæ timentes præfocationem ab aquis, deduxerunt navem in littus, unde alia caterva murium occurrentium juncta prioribus, acrius infestabat. His visis, Defensores divinam ultionem cognoscentes, omnes fugerunt. Pompilius autem protectoribus nudatus recipit se in turrim altiorem, Crusiuza, ubi mures rapido cursu ascendentes consumpserunt, & voraverunt duos filios, uxorem, & facinorosum Pompilium. Ecce non est potestas aut consilium contra Dominum, minuta enim animalia, imbelles mures, eum miserabiliter consumpserunt.*

Deut. 28. v. 38.

In Polonia locustæ omnes fruges devorarunt. Sur. in Chron. An. 1541.

Sap. 12. 8.

Philisthæi à muribus vexantur.

1. Reg. 5. 6.

Flor. exempl. Tom. 3. tit. 2. c. 6. n. 10.

Historia de muribus contra Pompilium.

Der Maus-Thurn.

7. In Annalibus Ecclesiasticis alia à Deo inflicta pœna legitur, cum enim Patriarcha Alexius in nocte passionis Christi ab Imperatore vocatus esset, ad palatium concedens, Imperatorem Romanum invenit mortuum, & requisitus à Zoë, ut una cum ipsa Michaelem consecraret, ipse ad hæc verba stupefactus obticuit, hærebatque dubius: At vero; quia Joannes

Baron. An. 1034. n. 31.

Punitio propter

impiam consecrationem.

una cum eadem Zoë, quinquaginta Patriarchæ dabant libras, & alias quinquaginta Clero, eosdem consecravit. Enimvero Deum hunc tam enormem excessum abominatum fuisse, sine mora demonstratum fuit, siquidem hora undecima diei Paschatis, ingens de cœlo tempestas, & grando decidit, quæ non solum arbores, sed & domus in tertam prostravit. Accesserunt & alia clara divinæ iræ indicia, quia in hoc & duobus diebus sequentibus, tantæ grillorum & locustarum multitudo visa fuit, ut totam regionem contexerint, omniaque destruxerint, & devorarint.

Sur. Tom. 3. Vit. S. Medard. Fur apium ab iisdem impugnatur.

8. In Tomo tertio Surius in vita S. Medardi sequentem refert pœnam, privato cuidam viro illatam. Cum enim latro quidam multas rapuisset apes, ad reditus Ecclesiæ spectantes, *illa collecto agmine furem aggressæ, in fugam verterunt, aculeatis stimulis hominem pungentes, nec dimittentes, donec ad ipsum S. Medardum totus vulneratus venisset, adhuc undequaque apibus circumseptus, quo cum vellet nollet pervenisset, provolutus ad S. Medardi vestigia supplex sibi admissum crimen dimitti postulavit.* Cumque sanctus vir Dei manu sua ipsum benedixisset, eique peccatum condonasset, apes ab eo recesserunt, sed notate verba, quibus Historiographus ad id recensendum utitur: *Apes*, inquit, *velut non ignara Episcopalem benedictionem homini crimen abrogasse, & Ecclesiæ reconciliatum hominem non esse ulterius defatigandum, a molestia cessarunt, dimissoque homine; velut parentes Medardi jussui in loca sua redierunt.* Factum hoc à Fortunato Presbytero enarratur, cujus historia Surius usus fuit In Catechismo exemplorum sequens narratur eventus: *Nullum adeo exiguum & imbecillum animal est, quod non possit contra peccantem hominem esse potentissimus hostis. Nam id fiet maxime perspicuum eo miraculo, quod in Hispania accidit anno 1286. sub Petro Rege Aragonum, quando capta Gerunda per Carolum Siciliæ, & Philippum Francorum Reges, ex sepulchro S. Narcissi, quod violare attentarunt milites, muscarum examen egressum, in exercitum infesto agmine irruens, ingentem cladem intulit, & in fugam vertit, & à cœptis desistere coegit.*

Nor. Exempl. num. 9. ibid. Historia Hispanica de Muscis.

1. Cor. 1, 27

Quo in casu opportune dici poterat: *Infirma mundi elegit Deus, ut fortia quæque confundat.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMEMTUM.

Multa considerantur miseriæ, & calamitates publicæ, per peccatorum nostrorum sunt pœnæ.

THEMA.

Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est. Thren. 1. ℣. 8.

Explicatio ly instabilis.

1. JEremias admirandas Jerosolymæ calamitates inconsolabilibus deplorans lachrymis, easdem peccatis illius; tamquam causis attribuit. Porro ly *instabilis*, varias apud Interpretes habet versiones; Vatablus legit: *Propterea varia jactata est*, alludens nimirum ad navim temone & nauclero destitutam, variisque procellosis tempestatibus in mari agitatam, Pagninus legit: *Facta est in commotionem.* Observandum vero est, Prophetam non sine mysterio dicere: *Sordes in pedibus ejus;* Etenim S. Gregorius Magnus in epistola quadam inquit: *In flagellis positos, flagellis digna committere contra ferientem, est specialiter superbire, & sævientis acrius iracundiam concitare, atque est primum genus dementiæ, nolle quempiam a malis suis juste quiescere, & Deum injuste à sua velle ultione cessare.* Ex quo loquendi modo clare cognoscitur, supplicia & flagella irati Dei nostrorum esse peccatorum effectus; *Sordes in pedibus nostris*, in cujus probationem verba illa deserviunt, quæ in oratione feriæ quartæ Cinerum ad vesperas leguntur, scilicet: *Tuere Domine populum tuum, & ab omnibus peccatis clementer emunda, quia ei nulla nocebit adversitas, si nulla ei dominetur iniquitas.*

S. Greg. l. 8. Epist. 41.

Orat infer. 4. Ciner.

Tertull. lib. de pudicit. c. 4. Proportio inter censum & peccatum.

2. Tertullianus peccatum ingenioso quodam epitheto indigitat, dum ait: *Possumus igitur demandata pœnitentiæ distinctione, ad ipsorum jam delictorum regredi censum.* At vero quænam censum inter & peccatum esse potest proportio? Magna equidem; Natura enim census perpetui hæc est, quod omni anno solvatur fructus rei fructiferæ, juxta rationem numeratæ pecuniæ, capitali tamen, & sorti principali semper integra, & viva permanente. Ex hoc igitur capite merito peccatum mortale census appellatur, quia debito pœnæ æternæ, eousque donec per veram pœnitentiam extinguatur, vivo semper & integro remanente, fructus, id est, multæ pœnæ temporales totque miseriæ & calamitates, quæ quotidie super impios immittuntur, in hac præsenti vita, non solum annue, sed & per singulos dies solvuntur. S. Hieronymus de Xerxe Persarum Monarcha refert, quod cum ex loco eminente innumerabilem illum fixis oculis contuitus esset exercitum, per quem montes complanare, exsiccare flumina, integrasque provincias & regna sibi subjicere poterat simulque se reflecteret, quod post centum annos ne unus quidem ex tanto numero futurus esset in vita superstes, amare fleverit, per hoc denotando instabilitatem Monarchiarum, & Potentatum hujus terræ debilitatem; O quam futurum esset animæ alicui Christianæ, in virtutibus proficere volenti, utile, & proficuum, quantumque anima talis abominatura esset peccatum, si omnes calamitates, & miserias, quæ à sexies mille sexcentis & amplius annis ad finem usque sæculorum generi humano evenerunt, & evenient, fixo oculo intueri, illasque omnes primi peccati originalis partus & effectus esse intelligere posset? Utique talis dicturus esset, *circumdederunt me mala, quorum non est numerus*, qualia sunt vita brevis, & plurimum infirma, fortunæ instabilitas, oppressio paupertatis, jacturæ bonorum & famæ, calumniæ, persecutiones, bella, fames, pestilentiæ, terræ motus, naufragia, incendia, tempestates, inundationes, revolutiones status, bellorum civilium motus, ruinæ populorum, mutationes dominiorum, subditorum rebelliones, tyrannides Principum, domesticorum conjurationes & tradimenta, aliaque similia innumera infortunia, quæ omnia velut abortus pessimi à peccato non jam in lucem, sed potius in tenebras eduntur.

S. Hier. in Epitaph. Nepot.

Fletus Xerxis de instabilitate humana.

Ps. 39. 13. Miseriæ hujus mundi.

3. Multi quidem homines existimant, mala, quæ illis accidunt, casualiter eis evenire, vel à causis naturalibus derivari, non considerantes, quod verissima sint divinæ iræ supplicia. Cum Deus nonnullis Palæstinæ populis, id est, Tyri Sidonis, Ascalonis, & Gazæ incolis vehementer indignaretur, Jeremias ensem quemdam in aëre oberrantem conspiciens, prædictisque hominibus ob imminentes calamitates, his eumdem ensem affatus est verbis: *O mucro Domini, usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam*

Errant, qui volunt pœnas casu evenire.

Jerem. 47. v. 6.

vaginam tuam, refrigerare, & sile, at vero subito vocem quamdam audiit dicentem: *Quomodo quiescet, cum Dominus praeceperit ei adversus Ascalonem, & adversus maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi*; quasi diceret, ensis ille, quem vides, non fortuito, & casualiter sese prodit, sed peccata hominum, civitates praedictas incolentium, eumdem ab ultrice Dei justitia quodammodo extorserunt. Enimvero ensis omnis est sensus expers, nec quoquam movetur, nisi adhibeatur manus, quae illum dirigat & vibret; eodem modo nobis discurrendum est, quando turbines, grandines, tempestates, locustas, & similia in aere conspicimus, vel quando seditiones, tumultus, bella &c. exurgere videmus, haec enim omnia enses & gladii sunt excidium nobis comminantes, sed nequidquam nobis nocerent, nisi Dei juste nobis irati vindex manus ensem illum moveret. S. Gregorius Magnus suo tempore Romae, multis à Deo flagellis castigatae, in haec verba praedicabant: *Ecce cuncta plebs caelestis, irae mucrone percutitur, & repentina singuli caede vastantur*: (De saeva namque pestilentia multas hominum Miriades suo tempore absumente loquebatur:) Unusquisque ergo nostrum ad poenitentiae lamenta confugiat; ecce tibi modum, quem sanctissimus Pontifex Romanus docebat, vindicem Dei gladium remittendi in vaginam, si nimirum peccatores poenitentiam agendo peccatum aboleant, & ad nihilum reducant. S. Ambrosius quaerit, qualis ille fuerit arcus, quem Deus se post diluvium in caelo positurum esse promiserat; ac tandem promissionem illam de alio arcu, quam illo, quem iris in aere formare solet, nequaquam intelligendam esse probat; postquam vero multa hac de re dixisset, pergit ostendere, quidnam hic arcus fuerit; ait enim: *Est virtus invisibilis Dei*; ex quo patet, vere à nobis dici posse, per hunc arcum intelligendam esse justitiam divinam, quae virtus seu attributum quoddam est Dei, oculis nostris prorsus invisibile. Arcus autem ad quid sine sagittis deservire poterit? *Arcum meum ponam in nube, non dicit sagittam meam ponam*, inquit Sanctus Ambrosius. Quis igitur huic arcui immittit sagittas? Facit idipsum peccator, qui tot sagittas in Dei arcum immittit, quod peccata committit: *Arcus enim instrumentum jaculandae sagittae est. Itaque non ipse arcus vulnerat, sed sagitta*; sagittas autem nos subministramus. Videmus, quod nonnumquam fulminum sagittae è caelo evibrentur, sed quis vapores & exhalationes, ex quibus ejuscemodi sagittae generantur, produxit, & in sublime direxit, praeterquam terra? Ergo *mala, quae patimur, mala nostra meruerunt*. Caelum non emittit sagittas, nec strepitosa edit tonitrua, vel furiosos tempestatum producit turbines, nisi ei primo è terris subministrentur vapores; enimvero Deus libenter nobis semper communicaret serenos & benignos misericordiae suae influxus, utpote *cui proprium est misereri semper & parcere*, nos autem per terras inordinatorum appetituum nostrorum exhalationes divinae bonitatis suae serenitatem offuscamus, divinisque manibus severae justitiae suae fulmina inferimus, Deus olim apud Jeremiam dicebat: *Numquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? Non ne semetipsos in confusionem vultus sui? Ideo haec dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur super locum istum, super viros, & super jumenta, & super lignum regionis, & super fruges terrae*; quae verba S. Hieronymus in favorem nostrum exponit dicens: *Nec intelligunt miseri, quod ista contentio non me laedat, quem numquam ira commutat, sed semetipsos in confusionem vultus sui, & ignominiam sempiternam. Quidquid igitur facimus, non Deum laedimus, qui laedi numquam potest, sed nobis interitum praeparamus. Qui supra dixerat: Numquid me ad iracundiam provocant, quomodo nunc dicit: Ecce furor meus & indignatio mea stillavit super locum istum? Et est sensus: Ego quidem naturaliter non irascor, sed illi ita agunt, ut me ad iracundiam provocent, ut meam videar mutare naturam, sentiant igitur iratum, quod quantum in se est facere conantur.* Etenim offensae, quibus impii Deum laedere contendunt, super ipsosmet recidunt, quemadmodum vapores, quos terra ad caeli serenitatem turbandam exhalat, in ipsiusmet terrae damnum per grandines, tempestates, fulgura, & fulmina semper recidunt,

[Margin notes, left column: *Ibid. v. 7.* — Similitudo à gladio. — *S. Greg. l. 11 de Regist. c. 2.* — *S. Ambr., lib. de Noe & Arca c. 27.* — Quisnam sit Arcus Dei. Quis Arcui immittat sagittas. — Caelum ex suppeditatis terrae vaporibus causat tonitru & fulmina. — *Jerem. 7. v. 19.* — *Ibid. v. 20.* — *S. Hier. ib.* — Right column: Applicatur moraliter.]

4. Porro quemnam divinarum legum transgressores habituri sint exitum, Ecclesiasticus declarat, dum ait: *Substantia injustorum, sicut fluvius, siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.* In textu Graeco loco ly *substantia*, legitur, *Pecuniae & opes.* Cornelius à Lapide hunc textum ad propositum nostrum exponens, asserit: Quinque manuscripta apud Franciscum Lucam; loco ly *personabunt*, legere *manabunt, effundent. Ut sensus sit, quasi dicat: Opera iniquorum affluunt instar torrentis exarescentis subito; sed sicut torrens mox ut cessat pluvia, siccatur, sic pariter opes iniquorum mox evanescunt.* Etenim per experientiam videmus, quod saepe per unicam grandinem vindemientur omnes vineae, per unicam nebulam tota messis destruatur, & exinaniatur, per unicam inundationem innumerae eradicentur arbores, & terra fertilis ex agris abripiatur, relicta in ejus locum sterili arena. Versio Syriaca legit: *Bona mendacis sicut torrens dilabentur, & sicut flumina, quae replentur à nubibus levibus, cum illae cessant, deficiunt, & germen hominibus impiis non erit.* Rabanus ab eodem citatus inquit: *Iniquorum thesaurus, sicut inopportune & indiscrete colligitur, ita valide & velociter dissipatur; qui ad tonitrui similitudinem in impetu avaritiae tempestatem facit, sed cito in ipso tumultu satiscit, unde scriptum est Psalmo 9. v. 7. Inimici defecerunt frameae in finem, & civitates eorum destruxisti, periit memoria eorum cum sonitu.*

[Margin notes: *Eccli. 40. v. 13.* — *Corn. à Lap. ibid.* — Substantiae iniquorum subjacent multis periculis. — *Raban. ib.* — *Ps. 9. v. 7.*]

5. Deus olim Jobum servum suum interrogavit dicens: *Numquid ingressus es thesauros nivis?* Porro nix efficiendo, ut semina solidius in terra radicentur, simul quoque efficit, ut eadem semina majorem fructum edant; & ideo facile intelligere est mysterium, cur Deus nivem thesauri nomine appellet, at vero difficultas in verbis sequentibus consistit: *Aut thesauros grandinis aspexisti, Quae praeparavi in tempus hostis, in diem pugnae & belli?* Et vero quando Deus rebellibus suis vult bellum indicere, efficit, ut aquae in nubibus haerentes ab Aquilonibus spirantibus congelentur in nives, dispergit è caelo grandinis furiam, spirare facit ventum Australem, quo nives colliquescunt, efficit, ut agri densissima messe referti inundentur: submergantque segetes, Ecce tibi thesauros, quibus Deus utitur ad bellandum & disperdendum suos inimicos. Nonnumquam etiam cum ingenti messis damno, & contra omnem temporum anni consuetudinem, nives & glacies accelerat, dicente Ecclesiastico: *Imperio suo acceleravit nivem, & accelerat coruscationes emittere judicii sui, Propterea aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulae, sicut aves; In magnitudine sua posuit nubes; & confracti sunt lapides grandinis*

[Margin notes: *Job. 38. 22.* — Nix dicitur Thesaurus. — *Ibid.* — *Ibid. v. 23.* — Pugnat Deus grandine. — *Eccli. 43. v. 14.* — *Ibid. v. 15.* — *Ibid. v. 16.* — *Ibid. v. 17.*]

ditiis. In conspectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aspirabit Notus. Vox tonitrui ejus verberabit terram, tempestas Aquilonis, & congregatio spiritus... Aspergit nivem, & sicut locusta demergens descensus ejus; Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & super imbrem ejus expavescet cor. Quasi dicere vellet, quod flocci nivei è cœlo velut locustæ descendentes; ac demum per ventum Australem liquefacti & resoluti, terribiles causent inundationes, magnorum damnorum causas. *Nam ex resolutione subita nivium in aquam, frequenter contingit subversio hominum.* Dionysius Carthusianus eadem verba similiter exponit dicens: *Corda habitantium in terra verentur inundationem aquarum ex nivium resolutione provenientium, ex qua frequenter contingunt adversa, subversionesque fluminum, juxta illud S. Job: Subito morientur, & in media nocte curvabuntur populi & pertransibunt.*

Ibid. v.18. Ibid. v 19. Ibid. v.20. Ex resolutione fit aquarum inundatio. *Lyran. ibi. D. Carth ib. Job. 34.26.*

6. In Annalibus Ecclesiasticis sequens legitur funestus eventus; Etenim in diebus parasceves, post crucis adorationem, usque ad Sabbathum sanctum, appropinquante serotino tempore, Roma per inusitatam quamdam ventorum tempestatem conquassata fuit, mortuique sunt quasi omnes Romani, tam Christiani quam Judæi; idque evenit eis in pœnam cujusdam injuriæ, à pessimis & obstinatis Judæis cuidam Salvatoris imagini irrogatæ. Deus apud Jeremiam cap. 15. se impiis quasi inexorabilem ostendit, ideoque Prophetæ suo apertis verbis dixit: *Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum, ejice illos à facie mea, & egrediantur. Quodsi dixerint ad te, quo egrediemur? Dices ad eos; Hæc dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem, & qui ad gladium, ad gladium, & qui ad famem, ad famem, & qui ad captivitatem, ad captivitatem. Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus: Gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cœli; & bestias terræ ad devorandum & dissipandum.* Ecce quantopere divinæ justitiæ gladius exacutus & limatus fuerit. S. Hieronymus ait: *Nullus potest offenso Deo, pro flagitiis rogare peccatium, quia nec tam clemens potest creatura, quam conditor esse.*

Baron. An. 1017 n.6. Historia quæ Romæ contigit. *Jerem. 15. v.1. Ibid. v.2. Jerem. 15. v.2. Ibid. v.3. S. Hier. ib.*

7. Certissimum est, causam multorum infortuniorum, & calamitatum publicarum, esse commissa contra Deum, & nondum satis castigata, vel expiata enormia peccata nostra. Sanctus Augustinus in libro tertio *de civitate Dei cap. 17.* scribit, Romanos per bella & pestilentiam magnopere afflictos, cum Sybillarum consuluisset oraculum, hoc inde retulisse responsum, scilicet ideo hoc eis velut in pœnam accidisse, quia multa loca sacra injuste occupaverant. Desolatio Jerosolymitana, & populi Dei dispersio pœna fuit sacrilegiorum & profanationis templi, dicente Deo apud Ezechielem: *Procul recedam à Sanctuario meo*; sed ecce subito subnexam causam: *Vides tu, quod isti faciunt abominationes magnas? ... Ingredere, & vide abominationes pessimas.* Egesippus *libro quinto excidii Jerosolymitani cap. 16.* ostendit, Hebræos à Philisthæis fuisse profligatos, ipsamque Dei arcam eisdem cessisse in prædam, in pœnam contemptus, & negligentiæ, qua peragebatur ab illis cultus divinus. *Intermissa erat*, inquit Egesippus, *sacra cura religionis, Heli Sacerdotis negligentia, victi Hebræi, arca Dei capta est.* Apud Aggæum Deus aperte protestatur inquiens: *Quia domus mea deserta est, Propter hoc super vos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum, ... Et vocavi siccitatem super terram, ... & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super jumenta, & super omnem laborem manuum.* Sanctus Bonaventura ad prodigiosam illam Assyriorum à Sennacherib missorum se reflectit stragem inquiens: *Cum Judæos invaderet, & Deum blasphemaret, in ipsa nocte Angelus Domini occidit centum octoginta quinque millia virorum, & Regem ipsum cum paucis fugientem in suis curribus, manu filiorum, in templo Nerosch Dei sui occidit.*

S. August. de Civ. Dei lib. 3. c. 17. Enormia peccata causant publicas calamitates. *Ezech. 8.6. Ibid. Ibid. v.9. Egesipp. lib. 5. c. 16. de Exc. Civit.* Propter Heli negligentiam punitur Hebræi. *Agg. 1. 10. Ibid. v 11. S. Bonav. ser. de 2. Apost.*

8. Quando temerarius ille, & impius Nicanor templo Dei comminabatur exterminium, Deumque Israel blasphemabat dicendo: Se in cœlo non minus quam in terra potentem esse; in eodem momento Judas sciens, quod peccata iræ divinæ supplicia super homines provocare soleant, hac occasione bene utens, Deo supplicavit dicendo: *Tu Domine, qui misisti Angelum tuum sub Ezechia Rege Juda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quinque millia; Et nunc dominator cœlorum, mitte Angelum tuum bonum ante nos in timore & tremore magnitudinis brachii tui; Ut metuant, qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum.* Et quidem qualis hanc blasphemiam subsecuta fuerit pœna, ex sequentibus licet colligere, ait enim sacer textus: *Prostraverunt non minus triginta quinque millia.* Præcepit Judas amputari caput Nicanoris; & manum cum humero abscissam Jerosolymam perferri, linguam præcisam jussit particulatim avibus dari. Sanct. Zeno *de pudicitiæ laudibus* differens de ejus vitio contrario, impudicitia scilicet, ita scribit: *Hæc sæpe indixit quietis gentibus bellum, hæc aliquoties robusta regna subvertit.* Etenim Sichemitæ in summa vivebant pace, quando filius Principis, Dinæ amore captus, eamdem rapuit, idque faciendo stragis totius populi illius causa fuit. Balthasari cum concubinis suis, crapulæ, ebrietate, & impudicitiæ intento, sacramque templi supellectilem ex contemptu Dei profananti, prodigiosi illi apparuerunt digiti, suam ei mortem, & regni in eadem nocte sustinendam jacturam intimantes. Apud Nahum Prophetam dicitur: *Væ civitas sanguinum!* id est, civitas luxuriis dedita, per hunc enim sanguinem peccatum carnale intelligitur. Sed audite quale secum subinnulerit supplicium; subdit enim sacer textus: *Dilaceratione plena: non recedet à te rapina, Vox flagelli & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, Fulgurantis hastæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ; nec est finis cadaverum, Propter multitudinem fornicationum.* Ecce tibi, quam sint abominabiles peccati fructus B. Petrus Damianus libro sexto epistolarum, epistola undecima, de decem plagis, quibus Ægyptus percussa fuit, diffuse discurrit, declarando, unamquamque illarum mysticam habuisse relationem ad speciale aliquod peccatum & vitium.

2 Macch. 15. v.22. Judas vindicavit blasphemiam Nicanoris. *Ibid. v.23. Ibid. v 24. Ibid. v.27. S. Zeno l. 1. ser. 7. Gen. 34.* Historia Balthasaris. *Dan. 5. Nahum 3. v.1. Ibid. v.1. Ibid. v 2. Ibid. v. 3. Ibid. v. 4.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Infirmitates corporales, ut plurimum peccatorum nostrorum sunt fructus.

THEMA.

Qui delinquunt in conspectu ejus, qui fecit eum, incident in manus Medici. Eccli. 38. ✝. 15.

1. Ecclesiasticus practicam quamdam hisce verbis manifestat veritatem, siquidem quotidiana

Experientia docet causam

Infirmitatum peccatum esse. *Tertull. l. de Idololatr. c. 1.*

diana nos docet experientia, majorem infirmitatum partem peccatorum nostrorum fructum existere; Unde antiquus Tertullianus crimina nostra sequentibus valde emphaticis describit terminis inquiens: *Crimina tam exitiosa, tam devoratoria salutis.* Peccatum enim velut avida quædam & insatiabilis fera corporalem nostram invadit sanitatem, ut illam dilaceret: *Devoratorium salutis.* Unde S. Job interrogat: *Quis umquam innocens periit? Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos*; quibus verbis cum iniquitate non solum semen calamitatum, & infirmitatum, verum etiam abundantem illarum messem conjungit, quia offensa Creatoris in offensam creaturæ offendentis communiter recedit. Videbitis nonnumquam hunc vel illum colicos patientem dolores, vel intolerabilem stomachi cruciatum, & languorem; undenam vero hæc mala derivari existimatis? Sanct. Ambros. inquit: *Unusquisque se eviscerat luxuriosus, belluo internecat, quantor ruperunt vina, dissolvit ebrietas, distendit crudelitas?* Enimveto quidnam Jobum dicere voluisse existimatis, quando ait: *Nihil in terra sine causa fit, & de humo non oritur dolor?* Porro licet supremi artificis manibus è luto plasmati simus, attamen fictile hoc corpus nostrum ex semetipso ad contrahenda tormenta, dolores, & morbos acerbos non est, quia *de humo non oritur dolor.* Erit igitur alia quædam noxia radix, quæ pestiferos hosce progerminet fructus. Illamne scire desideratis? Nimirum maledictio illa huic terræ post peccatum intentata fuit, tunc enim dictum fuit, homini: *Spinas & tribulos germinabit tibi*; Unde & Psalmista ait: *Ecce parturiit injustitiam.* Quid vero inde subsecutum fuit? *Concepit dolorem.* Unde Sanctus Ambrosius doctrinam quamdam tradit ad piorum hominum consolationem consideratione dignissimam; ait enim: *Nihil timemus, pura conscientia securitate, non dolemus gravi dolore, nihil est enim, quod majoris doloris sit, quam culpa reatus. Requiescamus etiam ab omni cura terrena conversationis, qua corpus nostrum atque animam frequentibus vexat doloribus, vitamque atterit.*

Job 4. 7. *S. Ambr. epist. ad Sabin.* *Job. 5. v. 6.* *Ante peccatum de humo non oritur dolor.* *Gen. 3. 18.* *Ps. 7. 15.* *Bene post peccatum.* *S. Ambros. de Noe & Arc. l. c. 1.*

2. Observastisne aliquando verba illa Psalmi 30. quibus Propheta Regius inquit: *Infirmata est in paupertate virtus mea, & ossa mea conturbata sunt?* De quanam enim paupertate Propheta hic loquitur, num forte de illa, quam in domo patris sui Isai privatam vitam agens experiebatur, quando simplici sago indutus, temporum injuriis expositus, atque ab aliis fratribus suis contemptus, gregem patris sui in agris pascebat? Nequaquam, quia tunc vel maxime in virtutibus, divinarumque Legum observantia radicatus fuisse noscitur. Quod si vero verba illa de paupertate spiritus, id est, de humilitate, intelligantur; quasnam David passus fuit infirmitates, quæ ipsum timore Dei exuissent? Plane contrarium se expertum fuisse protestatur Sanctus Paulus dicens: *Virtus in infirmitate perficitur; Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Respondetur igitur, Davidem dicere voluisse, sibi salutem suam corporalem plurimum diminutam fuisse, in pœnam peccati adulterii; Nam alia quædam versio legit: *Infirmata est iniquitate virtus mea*; tametsi enim David robustæ fuerit complexionis; attamen, quando post peccatum ætate senili gravari cœpit, incalescere dormiens non poterat, ideoque Abisag Sunamitis in uno & eodem lecto cum ipso concumbere debebat. Ubi vulgata nostra habet: *Consumetur nequitia peccatorum.* Hebræus legit, *Consumet nequitia*; est enim peccatum velut teredo in ligno, vel sicut tinea in panno, sicut enim hæc insensibiliter, paulatim tamen consumunt, illa lignum, hæc vero vestem, ita quoque peccatum sensim & paulatim peccatorem in corpore inficit & debilitat. Unde Sanctus Isidorus Pelusiota ait: *Imbecillitas proprie est malorum perpetratio, unde etiam Paulus qui hac compertissima habebat, peccata infirmitates appellabat, his verbis utens: Si enim Christus cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus, pro impiis mortuus est, atque etiam Psalmista sermo hoc ipsum confirmat? Multiplicatæ sunt enim, inquit, infirmitates eorum, hoc est, peccata.* Idem quoque Psalmista alia quadam vice acerbissimos, & quasi lethiferos dolores se pati conquerebatur inquiens: *Circumdederunt me dolores mortis.* At vero undenam hi dolores procedebant? Fateatur idipsum Regius Propheta ipsemet; Subdit enim: *Et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Chaldæus legit, *Circumdedit me angustia, sicut mulieris, quæ sedet in partu, nec vis est ei pariendi, ipsaque periclitatur ad mortem.* Vatablus loco ly *conturbaverunt*, legit *examinaverunt.*

Ps. 30. 11. *Quænam erat Davidis paupertas.* *2. Cor. 12. v. 9.* *Erat iniquitas.* *Ps. 7. 10.* *Peccatum ut teredo in ligno corpus consumit.* *S. Isid. Pel. l. 2. Epist. 117.* *Ps. 15. v. 4.* *Ps. 17. 5.* *Ibid.*

3. Sed audiatis velim pulchram quandam populo Israelitico à Deo factam promissionem, dummodo ei obediens esset, eumque timeret; ait enim: *Cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super te*; Ubi versio Septuaginta habet: *Omnem infirmitatem*; Quæ verba Oleaster ponderans inquit: *Adverto causam infirmitatum nostrarum, quas hic patimur, esse peccatum.* Examinanda quoque est quædam Dei ad hominem perditæ salutis apud Ezechielem cap. 3. facta protestatio, ait enim: *Si conversus justus à justitia sua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipse morietur.* Primo etenim scire percuperem, qualenam sit hoc offendiculum pedibus peccatoris oppositum, ad quod offendens lethaliter casurus dicitur; præterea divinæ bonitati repugnare videtur, quod peccatori ansam, & fomentum subministret ad lapsum. Porro variæ hujus textus versiones difficultatis hujus nodum facile solvent. Sanctus Hieronymus igitur legit: *Dabo tormentum in faciem ejus*; Aptius vero ad propositum nostrum vertit Theodoretus: *Dabo infirmitatem, ut torqueatur.* Frequenter enim contingit, quod Deus gravissimas nobis immittat infirmitates, non solum à peccatis originatas, & veluti pœnas à nobis ipsis per nostra scelera, V.G. per gulam, fornicationem, iracundiam, vindictam, aliaque similia fabricatas; verum etiam tales, per quas nos ad detestandam culpam inducit, siquidem sublata causa removetur effectus. Vix post culpam originalem, horribile peccati mortalis monstrum in persona Cain sese prodidit, cum ecce eodem tempore continuo quodam totius corporis tremore correptus fuit; & licet diuturno tempore supervixerit, attamen, ut Sanctus Ambrosius advertit: *Longævitas vitæ indulta Cain vindicta est.*

Exod. 15. v. 26. *Oleast. ib.* *Ezech. 3. v. 20.* *Quodnam est offendiculum peccatoris.* *Infirmitas torquens.* *S. Ambr. ibid.*

4. In primis quidem sæculis, in quibus homines summa cum innocentia inter se vivebant, plurimis annis sani victitabant; unde ergo tanta vitæ humanæ decurtio & abbreviatio derivata fuit? Nimirum *videns Deus, quod cuncta malitia hominum esset in terra & cuncta cogitatio cordis, intenta esset ad malum omni tempore, Pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus, Delebo, inquit, hominem.* Porro veritatem hanc efficaciter convincunt verba illa Psalmi 89. *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illumi-*

Unde abbreviatio vitæ. *Gen. 6. 5.* *Ibid. v. 6.* *Ibid. v. 7.* *Ps. 89. 8.*

illuminatione vultus tui ; & quid inde subsecutum fuit ? *Quoniam omnes dies nostri defecerunt & in ira tua defecimus , anni nostri sicut aranea meditabuntur.* Quod idem est ac si diceret, quia Deus iratus nostras sibi ob oculos posuit transgressiones , ideo filum vitæ nostræ plurimum abbreviavit , efficiendo , ut anni nostri fragiles sint , sicut sunt fila telarum araneæ ; siquidem corpus nostrum infirmitatibus & indispositionibns continuis ita exercetur , ut semper mortem sibi vicinam timere possit. Aranea eodem tempore , quo telam suam orditur , fila illius ab interioribus suis educens semetipsam eviscerat ; ita quoque eodem tempore , quo impius orditur perversorum appetituum suorum satisfactionem , aliud non facit , quam quod in visceribus suis morbos generet , & infirmitates mortales. Chrysostomus se reflectens ad id , quod paulo ante de primo repro o diximus , inquit : *Ab initio conditi orbis liquet , plerumque peccata fuisse primigenias causas corporea infirmitatis. Patet hoc in Cain , is enim , quod non esset usus robore corporis , ut conveniebat , merito illius nervi sunt resoluti.* Beatus Laurentius multarum indispositionum nos continuo affligentium scaturiginem indicare volens ait : *Ex peccati pœna in humanis corporibus vigent febres , dolores capitis , obturationes aurium , oculorum , & luminis amissio , fœtor anhelitus , cruciatus ventris , stomachi repressio , humorum ebullitio , libidinis ardor , lepra , scabies , podagra , illorum , cordis , pulmonis & jecoris passiones , & pene innumerabilia morborum omnium similium genera , qua profecto universa minime accidissent , si peccatum esse desiisset.*

Ibid v.9.
Responsio est per similitudinem ab aranea.
D.Chrys. in Isaia 3.
B.Laur. Just.cap.1. de perfect. grad.

5. Ipsemet Salvator , qui de seipso ait : *Non est opus valentibus Medicus , sed male habentibus* , Sanctus Birgittæ rationem assignavit , tot defectuum naturalium , claudicationis scilicet , cæcitatis , surditatis , paralysis , aliorumque similium , ait enim ad illam : *Quod autem unus cacus , alter claudus efficitur , vel aliquid ejusmodi , hoc non est propter prascientiam meam , cum omnia ita prascio , quod nullus fiet ex ea deterior , vel aliquibus obsit prascientia mea ; nec fit ex elementorum cursu & statione , sed ex occulta justitia , indispositione , & conservatione natura. Peccatum enim & indispositio natura multipliciter deformitatem adducit membrorum , nec ideo fit , quia volo , sed quia ex justitia permitto fieri.* Enimvero tametsi artifex ille , qui in principio creavit cœlum & terram , corpus hoc nostrum de terra plasmaverit , illud tamen in pulverem numquam resolutum fuisset , nec illam passum fuisset intemperiem , & humorum commotionem , imo incapax futurum fuisset indispositionum , infirmitatum , & dolorum , nisi prius intervenisset peccati inordinatio ; post hanc enim pridem , & non antea audivit , sibi dici : *Pulvis es , & in pulverem reverteris* ; Et mulieri : *In dolore paries.* Sanctus Antoninus varia adfert exempla , quibus probare nititur , quod Deus frequenter corpus castiget per infirmitates naturales , in pœnam infirmitatum spiritualium , quæ aggravant animam. Etenim longum texit discursum , ut summam manifestet solicitudinem , qua saluti corporali invigilamus. *Consistentia corporalis* , inquit , *seu conservatio vita corporalis , quantum amatur , præcipue cum sanitate , quilibet experitur in seipso ut induci non oporteat illud , quod Sathan dixit Domino Job 2. Pellem pro pelle , & cuncta &c. id est , pro vita conservanda , propter hoc tempore pestis vitantur etiam consanguinei , ne inficiant ; quaruntur diligentissime Medici , sumuntur potiones amarissime , ustiones & incisiones sustinentur , varia tormentorum genera patiuntur , & multa illicita perpetrantur , ne vita perdatur , sed ut dicitur extra de pœnitentia & remiss. c. cum infirmitas. Infirmitas corporis nonnumquam ex infirmitate animi procedit , dicente Domino languido , qui jacebat in porticu piscina : Ecce sanus factus es , vade , & noli amplius peccare , ne deterius sibi aliquid contingat , Joannis 5. Et exempla patent de Ezechia Rege Juda , qui agrotavit usque ad mortem Isaia 38. Et hoc propter peccata ingratitudinis , vel superbia de victoria habita seu liberatione ab exercitu Sennacherib. Exemplum etiam in Maria sorore Aaron , que effecta est leprosa propter murmurationem factam contra Moysen , ut patet Numer. 12.*

Matth 9. v.12.
Revel. S. Birg. l.2. c.1.
In statu innocentiæ corpus hominis erat incapax infirmitatis.
Gen.3.19.
Ibid v.16.
S. Anton.1. p.tit.7. c.3. §.1.
Studia conservandæ Sanitatis.
Job.2 v.4.
Joan 5.14.
Isaia 38.1.
Num.12.

6. Seriam quoque meretur reflexionem id , quod idem Sanctus de Paralytico piscinæ obiter tetigit , cui postquam triginta octo annis languidus lecto affixus fuisset , tandem miraculose sanitati restituto efficacissimum hoc ad non recidivandum præscripsit præservativum dicendo : *Ecce sanus factus es , jam noli peccare , ne deterius tibi aliquid contingat* ; circa quæ verba Beda finem insinuat , ob quem Salvator hoc ei præscripserit remedium , ut scilicet idem ad omnes nos transmitteretur : *Quibus verbis aperte monstratur* , inquit Beda , *quia propter peccata languebat , nec nisi dimissis eisdem poterat sanari.* Et vero Christus non solum huic paralytico peccata commemoravit , priusquam illum sanaret , verum etiam alteri , de quo paulo post tractabimus , quod tamen circa tot alios infirmos minime fecit , licet in illis pariter omnipotentiam suam miraculose manifestarit ; idque ut Doctor Angelicus ait , *ideo fecit , ut ostendat per hoc infirmitatem aliquibus ex peccatis prioribus provenire.* Optime ad idem propositum ait Chrysostomus : *Res gravis est peccatum , & animi pernities , ut nonnumquam vi & exuperantia sua corpora quoque inficiat* : & paulo post sequentem subnectit utilissimam doctrinam : *Sed cum graviter agrotante anima nullo dolore efficiamur , parvo autem corporis morbo summa diligentia medicinam perquiramus , ideo Deus ob animi peccatum corpus flagellat , ut deterioris partis supplicio , melior ad quarendum remedium convertatur.*

Joan.5.14.
Languidus in Evangelio ob peccatum languebat.
Beda ibid.
S.Thom. in Joan.
D.Chrys. H.37. in Joan.
Malitia animæ in corpus redundat.

7. Matthæi 9. legimus , devotos aliquos homines coram Salvatoris nostri pedibus alium quemdam demisisse paralyticum , *videns autem Jesus fidem illorum , dixit paralytico : Confide fili , remittuntur tibi peccata tua.* Porro ex Evangelio non constat , turbas illas pro hoc languido remissionem postulasse peccatorum , multo minus ipsemet languidus eamdem solicitavit , & tamen Incarnatæ Sapientiæ , de qua Sanctus Joannes ait : *Ipse enim sciebat , quid esset in homine* , prima cura fuit , ut spiritualem animæ infirmitatem ab illo auferret. Sanctus Thomas idipsum insinuat , dum prius eamdem jam propositam quæstionem adducit inquiens : *Quid est , quod iste petebat sanitatem corporis , & Do-*

Matt 9.2.
Christus tollit originem infirmitatis dimittendo peccatum.
Joan.2. 25.
S.Thom. in

Matth.

& Dominus dat sanitatem animæ? Mox subjungit rationem, cur id fecerit, *quia scilicet tamquam bonus Medicus auferre voluit omnis mali radicem.* Continget nonnumquam, ut capitis sentiatis dolores, vobisque vel diæta medicinæ loco ordinetur, vel apertio venæ, vel aliud simile remedium: Licet medicina talis non solum ad capitis solius, sed etiam totius corporis indispositionem fugandam spectet; cor autem per diætam illam toti corpori curando intenditur? Nimirum Medicus sapienter idipsum facit, scilicet ad tollendam indispositionis illius originem & causam, quæ sæpe in superfluitate & ardore sanguinis consistit, vel à nimio cibo, aut ab indigestione procedit. Eodem igitur modo Christus hunc paralyticum sanavit, prius enim peccatum sustulit; quia ut Sanctus Thomas ait, *peccatum erat causa ægritudinis.* Sanctus Hieronymus diu ante alios in hæc verba scripserat: *Datur nobis intelligentia, propter peccata plerasque evenire corporum debilitates, & idcirco forsan dimittuntur prius peccata, ut causis debilitatis ablatis sanitas restituatur.* Ecclesia in collecta quadam feriæ quartæ post Dominicam quartam quadragesimæ Deum rogat; ut per merita sacrificii offerendi nostras mundare animas dignetur: *Supplices te rogamus omnipotens Deus, ut his sacrificiis peccata nostra mundemur*; sed quo fructu id fieri postulat? Audite: *Quia tunc veram nobis tribuis & mentis, & corporis sanitatem,* Chrysostomus de paralytico juxta piscinam languente ita scribit: *Quod peccata fuerint fons istius languoris, testatur Christus, qui dixit illi: Ecce, sanus factus es, jam noli amplius peccare. Paulus item: Propter hoc inter vos multi infirmi, quandoquidem peccabant, quod participes fierent mysteriorum, non expurgata ad purum conscientia* Porro peccata omnium infirmitatum scaturiginem esse, ex capite 1. Isaiæ evidenter probatur; ibi omnique Deus per os Isaiæ exclamat dicens: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens; à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas, vulnus, & livor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.* Quod testimonium hujus veritatis probationem adeo efficaciter convincit, ut existimem, in toto sacrarum literarum volumine nullum esse veritatis hujus testimonium evidentius & infallibilius.

Similitudo à Medico.

S. Hier. ib.

D. Chrys. in Isaiæ 3.

Repetitur Historia de languido ad piscinam.

Isai. 1. v. 4.

S. praxis Ecclesiæ erga infirmos.

8. Nescio an aliquando vos reflexeritis ad summam illam curam, qua S. Mater Ecclesia filiorum suorum salutem solicite zelat, præcipiendo Medicis, ut infirmos in principio infirmitatis ad confessionem peccatorum faciendam adigant, quod Ecclesiam præcipere existimo, non tam propter imminens mortis periculum, ut scilicet securitati salutis animæ consulat, quam in subsidium sanandorum corporum, ut scilicet infirmi à peccato exonerati, tanto magis sint dispositi ad pristinam recuperandam sanitatem. S. Antonius de Padua hac de re ita scribit: *Secundum quod ait Isidorus de summo bono libro 1. cap. 33. de causis infirmitatis: Infirmitates accidunt videlicet ex peccato; & ex complexionis intemperantia, & ideo licet huic novissimæ possit humana medicina succurrere, aliis potest sola ratione subvenire pietas divinæ misericordiæ; hæc Isidorus. Et quia infirmitas scire non potest, idcirco præcipit Medicus decretalis, ut semper Medicus curam animæ præmittere debeat.* S. Bernardinus pariter ait: *At quantum periculum sit, primo Medicis de propria & infirmorum anima non curantibus, ostendit decretalis extra de pœn. & remiss. cum infirmitas, ubi dicitur: Cum infirmitas corporalis nonnumquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem sanaverat, vade & noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat; præsenti scripto statuimus, & districte præcipimus Medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, ut Medicos advocent animæ, ut postquam fuerit infirmo de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus. Ponderent omnes rationem, quam ponit decretalis, scilicet: Cum causa cessante cessat & effectus, causa infirmitatis sæpius, sicut dicitur ibi, sunt crimina, & peccata, quibus per confessionem veram cessantibus, cessat & effectus scilicet infirmitas.* Ecclesiasticus unicuique ægrotanti homini hoc suggerit consilium: *Fili in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te, avertere à delicto, ab omni delicto munda cor tuum, ... & da locum Medico.* Prius recurrendum esse dicit ad purgandam conscientiam, demum vero ad Medicos pro corpore purgando. In vita S. Philippi Nerii legitur, quod dum Torquatus Conti gravissimam quamdam contraxisset indispositionem, P. Franciscus Maria Thaurugius nostræ Congregationis Presbyter (qui ob raras ejus virtutes postea ad Cardinalatum fuit assumptus,) ipsum visitans, eidem ut S. Philippo confiteretur, suaserit, simulque assecurarit, eum subito esse sanandum. Accersito igitur viro Dei sancto, confessus confestim pristinæ se sanitati restitutum sensit. Forsitan non nemo hanc sanitatem dono miraculorum, quo S. Philippus præditus erat, attribuet, dicetque hunc effectum nequaquam secututum fuisse ex confessione alteri confessario facta, & quidem, ut verum fatear, à veritate talis haud multum aberrabit; at vero sciendum est, neminem quoque ex aliis adeo perfecte purgaturum fuisse hujus infirmi conscientiam, sicut S. Philippus, qui occultas cordium penetrabat latebras, & peccata commissa non solum ipsomet pœnitente melius sciebat, verum etiam omnes illis prædicebat suggestiones & tentationes, quæ illis in progressu temporis obventuræ fuissent. In eodem capite alii referuntur similes; circa infirmos, ab eodem viro Dei, per solam confessionem sibi factam, sanitati pristinæ restitutos, realiter operatos, eventus. P. Joannes Bonifacius, *in opusculo de institutione puerorum Christianorum*, in oratione de religione sequentem narrat historiam. Cum enim facinorosus quidam homo in carceris ergastulo constitutus, sæpius à probo quodam sacerdote, ut conscientiam suam per confessionem expiaret, monitus, sæpius restitisset, eidem grave aliquod supplicium à Deo inferendum serio comminatus fuit; nec tardavit eventus, siquidem captivus ille ad mortem usque infirmatus fuit, moxque Sacerdotem præfatum accersiri fecit, coramque ipso conscientiam suam cum ingenti compunctione exonerando, adeo se ab infirmitate paulatim deseri sensit, ut sequenti die totaliter se convaluisse gavisus fuerit; cumque Confessarius eumdem ut pro tanto à Deo recepto beneficio benefactori suo gratum se exhiberet, hortaretur, idque ab eo meliori modo fieri non posse diceret, quam per communionem sacramentalem, ingratus autem id facere renueret, juste promeritam luere debuit pœnam, in eamdem denuo reincidendo infirmitatem,

S. Ant. de Pad. fer. 6. post 1. Dom. Qua.

S. Bern. T. 1. ser. 13. art. 3. c. 3.

Observandum in dies, quo infirmitas à peccato proveniat.

Eccl. 38. 9.

Vit. S. Phil. Ner. l. 5. c. 5. num. 1.

Historia de infirmo.

S. Philippi Nerii conscientias penetrabat

Joa. Bonif. de instit. puer. Christ. orat. de Relig.

Infirmus quidam mediante confessione sanatur.

tatem, in qua constitutus, peccatum suum agnoscens, & detestans in pristinam denuo restitutus sanitatem, magna demum cum devotione sanctissimam communionem accepit.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMEMTUM.

Sententia illa Sapientis, per quæ quis peccat, per hæc & torquetur, *per adducta exempla verissima esse ostenditur.*

THEMA.

Per que quis peccat, per hec & torquetur, Sap. 11. ℣. 17.

1. AXioma est à Sapiente nobis traditum, quod scilicet impius iisdem modis à Deo punitur, quibus eum offendit: *Per que quis peccat, per hec & torquetur*; & quidem varias hujus veritatis tum in Scripturis sacris, tum in historiis Ecclesiasticis & aliis habemus probationes, prout in hoc, & aliis subsequentibus discursibus visuri sumus.

2 *Reg.* 12. v. 10. Peccavit David adulterio & homicidio.

2. David à carnali concupiscentia seductus, ut majori cum libertate Bethsabeæ conversatione & amplexibus frui posset, Joab generalis militiæ suæ Ducis usus est opera, ut occideretur Urias, & ideo divina justitia, prouti Nathan Propheta ei prædixerat, juste ordinavit, ut & ipse simili pœna castigaretur, siquidem sequentem ei indicari fecit sententiam; *Uriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti, & interfecisti cum gladio filiorum Ammon, quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum.* Abulensis hac de re ad propositum nostrum ita scribit: *Deus observat in pœnis similitudinem & quantitatem; similitudinem quidem, quia per qua quis peccat, per hac aut similia torquetur; De quantitate patet, quia juxta mensuram delicti est plagarum modus Deuteron 25. Utrumque observatum est in punitione David. De similitudine patet, nam ipse commisit adulterium, & homicidium, ideo in utroque punitus est. De adulterio patet, quia infra dicitur: Suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus. De homicidio patet, quia dictum est: Non recedet gladius de domo tua. Secundum autem, scilicet quantitas punitionis, apparet, quantum ad primum peccatum, quia sicut David homicida fuit, ita ipse occidi debebat: Deus tamen pepercit ei, quantum ad hoc, & transtulit mortem in filium suum, ut patet infra, scilicet: Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris, veruntamen filius, qui natus est tibi, morte morietur. Et quia David sententiaverat, quod vir ille solveret quadruplum, de quolo usus fuerat Nathan, imposita sunt quadrupla super David, scilicet quod morerentur quatuor filii ejus pro Uria. Primus fuit ille, qui per adulterium conceptus est de Bethsabea. Secundus fuit Amnon filius primogenitus David; quem occidit Absalon propter Thamar sororem suam. Tertius fuit Absalon, quem occidit Joab in bello. Quartus fuit Adonias, quem occidit frater suus Salomon. De quantitate autem punitionis dicendum, quod fuit punitus quantum deliquerat, nam ipse acceperat unicam uxorem, & accepta sunt decem uxores ejus. Item ipse cognovit uxorem extranei, uxores autem sua cognita sunt à filio suo, quod horrendum erat. Item ipse cognovit in occulto uxorem Uriæ, & decem uxores sua cognite sunt publice, vidente toto Israele in platea Jerusalem.* Idem Abulensis pergit in fine quæstionis ostendere, quod deinceps in progenie David per longum tempus variæ subsecutæ sint inimicitiæ & mortes, *multi*, inquit, *de posteris ejus gladio perierunt, vel inter se, vel pugnando cum hostibus.* In Quæstione autem sequenti sensum hujus dictionis *in sempiternum* his verbis declarat: *Æternum in Sacra Scriptura vocatur aliquid durans magno tempore, licet non semper duret &c. hic vocatus sempiternum magis proprie, pro omni tempore, quo duravit domus David, quia semper fuerunt in ea bella, & gladius in posteris ejus: Incepit autem gladius tempore David, nam filius ejus, quem susceperat ex Bethsabea, à Deo percussus est morte violenta, tamquam si percuteretur gladio.* Enimvero præter alios tres filios Davidis, refert Abulensis, quod factum est in progenie illius; nam Josaphat sex habebat filios; Joram autem, qui unus illorum fuit, quinque fratres suos occidit, prout videre est 2. Paral. c. 21. Omnes autem filii Joram à latronibus necati fuerunt, nec remansit ex eis præter unicum teneræ ætatis filium, qui postea regnavit, omnes autem alii posteritatis suæ perierunt. Ochozias à Rege Israelis occisus fuit, cujus quidem filius Joas regnavit, sed omnes ejus fratres ab Athalia fuerunt extincti. Joas quoque postquam quadraginta annis regnasset, à servis suis è vita sublatus fuit, id quod etiam Amasiæ filio ejus contigit. Josias, qui inter omnes Reges Juda innocentissimus fuit, in bello mortuus est. Filii Sedeciæ à Nabuchodonosore fuerunt trucidati, ipsi vero eruti fuerunt oculi, atque in illo series Regum ex progenie David finem suum accepit. Tandem Abulensis, cujus totus hic est discursus, in hæc verba concludit: *Fuit gladius in domo David usque in sempiternum, id est, quamdiu mansit domus David.* Idem quoque Author causam considerat, quam Propheta quasi ex ore Dei loquens adduxit, dum ait: *Eo, quod despexeris me, scilicet, quia despexisti preceptum meum, & occidisti Uriam. Nam pro hoc directe fuit positus gladius in domo David.* D. Chrysostomus super Psalmum 3. scribens ait: *Unde est fons peccati illinc est plaga supplicii; quia ergo à precepto Domini exul, fugitivusque fuerat, propterea filium fugiebat.* Et paulo post subdit: *Nisi peccatorum scintillas occultasset, domus non conflagraret.*

2. *Reg* 12. v 9.

Abul. q 6. ibid.

In utroque punitus fuit.

Quatuor filii ejus pro Uria mortui sunt.

Abul. ibid. q. 7.

Æternum dicitur diu durans.

Catalogus occisorum in domo David.

D. Chrys. in Ps. 3.

3. In prædictorum verborum probationem memorabilis est Historia illa Judicum cap. 15. Ubi de Samsone ita scribitur: *Cœpit trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio, Quas igne succendens dimisit, ut huc illucque discurrerent. que statim perrexerunt in segetes Philisthinorum, quibus succensis &c.* Circa quam historiam quærendum venit, cur Samson Philisthæis damnum inferre volens, his usus sit vulpibus, & non potius alio modo magis usitato, fecerit vindictam, sicut alias fecerat? Abulensis eamdem ventilat quæstionem scilicet, cur vulpes simul ligarit: *Ad quid ligabat eas simul? Sufficiebat: quod qualibet vulpis ligata face ad caudam, dimitteretur, discurreret per segetes & vineas, & cremaret. Sicut si omnes simul ligarentur, & postea mitterentur.* Respondet vero causam illius fuisse sequentem: *Intentio enim Samsonis fuit, ut cremaretur terra Philistinorum, ad omnem partem, & si mitteretur qualibet vulpis per se, non fieret sic, quia contingeret omnes vulpes, aut plures earum concurrere in eamdem partem; nunc autem ligando omnes simul, necesse erat, quod discurrerent* ad

Judic. 15. v. 4.

Ibid. v. 5.

Abul. q. 7. ibid.

Cur Samson colligaverat vulpes.

ad partes contrarias, & non relinquerent aliqua loca intacta, ad qua non pergerent, & sic omnia cremarentur. Porro modus, quem Samson tenuit, motivum nobis suggerit, sequentem inde eliciendi moralitatem, ab Abulense his verbis expressam; *Sciendum, quod modus erat, quod capitis omnibus vulpibus ponerentur funes magni, quibus ligarentur, ita ut omnes simul tenerentur ligata uno ligamine, & præter hoc, esset cuilibet vulpi aliquis funis singulariter ligatus, in quo penderet aliqua facula vel torris, artificiosè & diligenter incensus.* Porro David in persona impiorum ait: *Funes peccatorum circumplexi sunt me;* & alibi dicitur: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Hi autem funes, quibus colligata erant hæc animalia, odium præfigurabant, in universali & particulari uniuscujusque Philistæorum, implacabilium Samsonis hostium, utpote cujus mortem pro viribus machinabantur. Idem Abulensis in quæstione nona examinans mysterium, ob quod Samson vulpibus potius, quam aliis animalibus usus fuerit; Respondet quantum ad sensum literalem, *quia erant in terra illa animalia communiora, quam alia, quia faciliter capi poterant multa de illis, & non possent capi sic alia animalia.* Veruntamen ad propositum nostrum nequaquam contemnenda est alia quædam opinio, quam Rabinus quidam refert. Respondet enim Rabbi David Kimchi, & alii Hebræi, *quod fecit hoc ad similitudinem Philistinorum, nam merebantur puniri per vulpes, cum ipsi essent vulpes, quia sicut vulpes sunt animalia dolosa retrocedentia, ita Philistini erant dolosi, & retrocedentis à pacto juramenti: nam socer Samsonis, non obstantibus fœderibus matrimonialibus: dedit filiam suam alteri in uxorem, & sic retrocessit.* Sententia est Lysandri dicentis: *Si leonis exuvia non sufficiant, vulpis pellem eis assue:* Quibus verbis vult dicere, quod id, ad quod quis pertingere non potest per vires proprias, tentandum sit per astutiam. Verum quidem est, Samsonem, velut fortem quemdam leonem, integros profligasse exercitus, & cum unica asini maxilla, millenos & millenos dissipasse milites, veruntamen quia verissimum esse sciebat, quod *per qua peccat quis, per hac & torqueatur*, ideo quia inimicos suos sæpius expertos fuerat astutos & fraudulentos, non solum in dissolvendo problemate, verum etiam, qui in exploratione secreti illius, in quo nimirum ejus fortitudo principaliter consisteret, Dalilæ ministerio sagaciter usi fuerant, & tamquam insidiosæ vulpes ejus fortitudini insidias struxerant, ideo intra semetipsum dixisse videbatur: *Comprehendam sapientes in astutia eorum;* si enim velut astutæ vulpes me deceperunt, per vulpes pariter vindictam de eis sumam. Hoc porro mysterium S. Ambrosius subindicare videtur, dum ait: *Uxor ei aufertur, & ideo vulpes incendunt manipulos alienigenarum, eos enim, qui adversus divina sacramenta contendunt, decipere sua consuevit astutia.* Fraudulenti Philistæi, qui Samsoni insidias parabant, timentes ne illius evaderet, Dalilæ tamquam astutæ volpi præceperunt, ut teneram erga Samsonem fingeret compassionem, ut hac ratione ex Samsonis ore propositi problematis erueret solutionem; *Dixerunt ad uxorem Samsonis: Blandire viro tuo, & suade ei, ut indicet tibi, quod significet problema.* Quæ per vulpinam astutiam, & sagacitatem simulando, executa est, quod jussa fuerat: *Fundebat enim apud Samson lachrymas, & querebatur dicens: Odisti me, & non diligis, idcirco problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere.* Observanda quoque est comminatio, quam Dalilæ

Modus quo erant vulpes ligatæ.

Psal. 118. v. 61.
Prov. 5. v. 22.

Abul. q. 9.

Philistæi fuere vulpes.

1. Cor. 3. v. 19.

S. Ambr. l. 2 proœm. de Spir. S.

Samson à Dalila ut vulpe deceptus fuit, ideo per vulpes decepit Philistæos.

Judic. 14. 15.

Philistæi

hoc sine intentarunt; ait enim sacer textus: *Quod si facere nolueris, incendemus te, & domum patris tui.* Ecce igitur in castigatione illorum adimpletum id, quod Dalilæ inique fuerant comminati, siquidem ignis devoravit omnes segetes Philistinorum, idque à Samsone factum est, irritato per hanc uxoris suæ traditionem, quam ex illa hora deseruit, redeunte ipso ad domum patris sui, illa vero alteri nubente.

incendium minati, incendio perdiderunt proprias segetes.

Judic. 14. 15.

4. Est & alia evidentior hujus veritatis probatio in novo Testamento, scilicet Joannis cap. 11. ubi conciliabulum illud describitur, in quo mors Christi determinata fuit, idque ex eo potissimum motivo: *Venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem;* Vatablus legit: *Transferent nos alio.* S. Augustinus in homilia currente *in feriam sextam passionis* hæc verba habet: *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt, & sic utrumque amiserunt. Tulerunt autem Romani & locum, & gentem, expugnando, & transferendo.*

Joan. 11. 48.

5. In schismate Anglicano sub Henrico Octavo suscitato legitur; Volsæum, Caroli Quinti juratum inimicum; prædicto persuasisse Regi, ut Catharinam conjugem suam, stricto consanguinitatis vinculo Imperatori conjunctam, repudiaret, quod quidem consilium tanto impensius ursit, quanto erat certior, illud ejusdem Henrici genio quam maximè arridere; Permisit autem Deus justo sub judicio, ut per idem medium, per quod se majorem Henrici gratiam sibi comparaturum esse sperabat, majorem ejus indignationem sibi conciliaret: unde jam factus captivus dicebat: *Justa hac patior, quia dum Regis gratiam offensâ Dei aucupatus sum, Dei gratiam amisi, nec Regis gratiam acquisivi.* Cardinalis Pallavicinus in historia Concilii Tridentini hanc habet proposito nostro opportunissimam reflexionem, scilicet Henricum Octavum prolis masculinæ mansisse expertem, dum Eduardus filius ejus unicus, in ætate sedecim annorum, post aliquod tempus, in eodem currente die moreretur, in quo Henricus, tanta cum impietate, Thomam Morum, magnum Regni Angliæ Cancellarium & gloriosum Martyrem, eo quod se fidei Catholicæ Romanæ solidissimam columnam exhibuerat, vita exuit.

Sander. in Schism. Anglic.

Punitur Rex Angliæ propter mortem Thomæ Mori.

Card. Pallav. Hist. Conc. Trid. p. 2. l. 11. c. 6.

6. *Per qua peccat quis, per hac & torquetur.* S. Bernardinus in sermone quodam refert, se à persona fide digna sequens audivisse memorabile facinus, quod sæculo suo contigerat. Etenim cum temerariusquidam filius, germanum patrem suum, multis improperiis oneratum domo expulisset, eumque pugnis & calcibus contusum, per capillos, & barbam, procul satis in plateam raptasset, tandem prædictus ejus genitor, memor indigni illius facti, quo ipse diu ante in proprium suum parentem commiserat, cum usque ad eum locum, in quem filius eum protraxerat, pervenisset, filio suo dixit: *Non plus, non plus, fili mi, quia hucusque traxi patrem meum, & tu, fili mi, fecisti vindictam ejus.* Ubi S. Bernardinus egregiè ponderat, Deum hunc patrem à filio suo inique raptatum, illuminasse; ut sponte fateretur, in se adimpleri justum Dei judicium, quo communiter disponit, ut *per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur.* Idem Bernardinus aliud quoque refert simile exemplum, quod Forojovii in territorio Spilenbergensi contigit, cum enim illius castelli Dominus lamentabiles in domo quadam audiret strepitus & ejulatus, illuc ingressus, invenit filium patrem suum crudeliter percutientem, unde motus compassione, & furore con-

S. Bern. T. 2. in Dom. 2. Quad. ser. 17. a. 1. §. 7.

Historia in qua impietatem puniendo, illa committitur.

Aliud exemplum

proifus simile.

tra arrogantem & impium hunc filium stimulatus, eumdem pariter pro demeritis graviter percutere cœpit; sed audite quid pater hic fecerit & dixerit; Subdit S. Bernardinus: *Pater genuflectens coram Domino dixit: Ne percutias filium meum, quia etiam ego verberabam genitorem meum; quod audiens ille, & considerans judicium Dei, jussit, ut de cætero ad libitum ipsum impune verberaret.* Idem Bernardinus in eodem sermone refert, quod sequitur: *In villa rusticus unus labium faciebat. & puerulus suus ait: Pater, quid vis facere? Et rusticus inquit: Volo in labio isto dare comedere avo tuo; & puer à Deo inspiratus dixit: Pater mi, fac ipsum bene magnum, quia cum eris senex, sicut est avus meus, ego similiter dabo tibi comedere intus. Villanus autem puerum supra ætatem & ingenium suum loquentem audiens, divinumque cognoscens judicium compunctus est, & à proposito suo destitit.*

Pater illuminatur a filio.

7. Non minus prodigiosum, & admirabile est aliud quoddam exemplum, quod Mantuæ contigit, etenim cum filius quidam nuptias pararet, patremque haberet seniculum pauperem, & male vestitum: ne in mensa ob ejus præsentiam erubescere cogeretur, eumdem extra civitatem ad Ecclesiam aliquantulum distantem eduxit; Pater autem videns se abduci à filio, nesciensque quonam, & quo fine abducendus esset, valde lamentabatur, ac tandem plane defatigatus, super lapidem sedem replicatis vicibus filium, quonam abducendus esset, interrogavit, qui cum tandem ei, quod res erat, manifestasset; senex pater illius in hæc verba prorupit: *O digna & vera Dei justitia! memini fili mi, quod similiter feci patri meo, quando duxi matrem tuam, & duxi eum per istam viam, & ad istam Ecclesiam, & pausavit super hoc lapide, sicut & ego, ideo bene facis, fili mi, satisfaciendo mihi eo pretio, quo ego satisfeci patri meo; sed unum tibi significo, quod posteris tuis relinquam, ut similiter tibi faciant, sicut tu mihi fecisti; quod audiens filius, exterritus, magnam Dei justitiam contemplando, reduxit patrem ad proprios lares, & ipsum ad nuptias primatem de mensa locavit, ut decuit.*

Per Patrem resipiscit filius.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Author eamdem materiam prosequitur.

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. v. 17.

1. NOn est, quod divinarum legum transgressor sibi de impunitate blandiatur; quia divinæ justitiæ bene meritum supplicium, non solum super ipsum, etiam sæpe in hac vita, descendet, verum insuper simile erit delicto, quod commisit, siquidem infallibilis Dei providentia justo judicio disposuit, ut *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur.*

2. Quando S. Propheta Samuel Regem Agag morti traditurus erat, dixit: *Adducite ad me Agag Regem Amalec, & oblatus est ei Agag pinguissimus, & tremens; & dixit Agag; Siccine separat amara mors? Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua, & in frusta concidit eum.* Ecce Rex hic sanguinarius multos occiderat, indeque plurium mulierum viduitas subsecuta fuerat, ac proinde justum erat, ut eamdem pœnam mater ejus lueret.

1. Reg. 15. 33. Fecit Agag mulieres absque liberis, & ita matri ejus est factum.

3. Longe autem prodigiosius fuit illud Dei judicium, quod in alium quemdam Regem Palæstinæ, pariter gentilem, exercuit, cujus in libro Judicum cap. 1. his verbis fit mentio: *Invenerunt Adonibezec in Bezec, & pugnaverunt contra eum; fugit autem, quem persecuti, comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus ac pedum.* Et vero nusquam constat: populum Israëliticum in tot aliis reportatis victoriis adeo crudeliter aliis in occasionibus contra inimicos captivos desævisse; cur igitur in hac occasione hunc Regem, in bello captum, qui nullius traditionis, vel alterius enormis excessus reus erat, tam crudeliter mutilarunt? Num forte hoc fecerunt, ad incutiendum in principio acquisitionis terræ promissæ aliis populis terrorem? Hoc dici nequit, quia hoc potius esset, omnes illas provincias exasperare, & quodam modo in desperationem redigere, quia timere poterant, ne vel unico hoc privarentur solatio, de quo Poëta cecinit:

Judic. 1. v. 5.

Una salus victis nullam sperare salutem.

Verumtamen dubium hoc eisdem verbis solvitur, quæ prædictus Rex Adonibezec proprio ore fassus fuit: Teste enim Sacra Scriptura ipsemet dixit: *Septuaginta Reges amputatis manuum & pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias; sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Est enim valde considerabilis, & per frequentem experientiam authenticata, illa æternæ veritatis propositio: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* Persuadebit sibi forte non nemo, quod quia homo, quem offendit, ipso viribus sit inferior, vel quia tamquam vir timoratus, noxam ei illatam sibi dimiserit, vel injuriæ irrogatæ oblitus fuerit, vel quia mortuus sit, nequaquam sibi de reciproca vindicta timendum supersit; cui proinde respondeo, quod tametsi omnia illa vere ita se habeant, talis tamen scire debeat, noxæ illius justiciam Dei nequaquam esse oblitam; hæc enim continuo vigilat, & semper vivit, suoque tempore delictum ipsius, prout decet, vindicabit: dicit enim Deus ipse: *Mea est ultio, & ego retribuam in tempore.*

Judic. 1. v. 7. Rex Adonibezec aliis Regibus amputavit digitos & ipsi amputati fuerunt. Luc. 6. v. 38.

Deut. 32. 35.

4. In quarto libro Regum sequens legitur celebris historia; Etenim Jehu ex ipsiusmet Dei jussu ad thronum Israël assumptus fuerat, qui, ut se in dominio suo tanto solidius firmaret, misit literas in Samariam, ad omnes Præceptores, & Magistros filiorum Achab, qui ante ipsum regnaverat, tenor autem literarum hic erat: *Si mei estis, & obedietis mihi, tollite capita omnium filiorum Domini vestri, & venite ad me hac eadem hora cras;* qui Regis literis non aliter, quam per executionem facti responderunt, nam sacer textus ait: *Cumque venissent literæ ad eos, tulerunt omnes filios Regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Israel.* At vero quodnam in eo latet mysterium, quod hæc capita transmiserint in cophinis, qui alias vindemiæ, & messi colligendæ servire solent? Cur non potius ea miserunt hastis infixa, vel à lictoribus aliisque ministris per capillos deportata, ad terrorem aliorum, qui forsitan novi Regis obedientiæ recalcitrare præsumerent? Verissimum semper est illud axioma Scripturæ: *Omnia in sapientia fecisti*, nec non & illud: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.* Pro cujus intelligentia revocanda est in memoriam crudelitas, quam Achab contra Naboth exercuit, cujus vineam sibi violenter usurpare volens, eumdem vita pariter privavit; quia vero per divinæ justitiæ periodos decretum est, ut *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur,*

4. Reg. 10. 6. Mittebantur capita filiorum Regis in Cophinis. Ibid. v. 7.

Illius mystica interpretatio.

ideo

ideo Deus ordinavit, ut ex omnibus hujus vineæ viribus, id est, ex progenie Achab septuaginta botri recisi portarentur in cophinis, quæ alias instrumenta sunt, vindemiis colligendis deputata, ut adimpleretur illud: *Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis &c.* Præterea quando tandem per sævitiem suam ad possessionem vineæ illius, sanguine innocente potius, quam vino redundantis pervenit, Sanctus Elias Propheta zelo accensus imminentem ei pœnam ex parte Dei intimavit, nam ut sacer textus ait: *Factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten dicens: Surge, & descende in occursum Achab, Regis Israel, qui est in Samaria; ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam, Et loqueris ad eum, dicens: Hac dicit Dominus; Occidisti, insuper & possedisti, & post hæc addes: Hæc dicit Dominus; In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.* In sequenti autem capite refertur, quod cum in bello lethaliter vulneratus esset, ad unguem hæc Prophetia adimpleta fuerit. Dicit enim Scriptura: *Mortuus est Rex, & perlatus est in Samariam, & linxerunt canes sanguinem ejus.* Porro hi canes, memorem me faciunt illius, quod in Annalibus Ecclesiasticis perfidis hæreticis Donatistis accidisse refertur; cum enim hi sacrilegi sacrosanctam Eucharistiam, è templi tabernaculo sublatam, ex mero vilipendio canibus objecissent, hi repente accensi rabie, proprios Dominos suos, quasi latrones, Sancti corporis reos, deo te vindice, tamquam ignotos & inimicos laniaverunt. In hac autem Ecclesia, quæ in S. Felicis honorem dedicata erat, S. Paulinus à dexterea parte absidis Ecclesiæ, ubi asservari solita erat Eucharistia, sequentes versus incidi fecit:

3. Reg. 21. 17.
Ibid. v. 18.
Ibid. v. 19.
3. Reg. 22. 37.
Baron. An. 57. n. 152.
Canes contra præcipitos Dominos insurgunt.

Hic locus, est veneranda penus, qua conditur, & qua
Promitur alma sacri pompa ministerii.

Sacer quidam Interpres, de canibus, Achabi sanguinem lingentibus, hanc habet considerationem: *Nulla pœna rapaci commensuratior, nihil enim canina fame sævius, nihil rabidius, ideo avaræ cupiditatis typus; Sic mortuus Achab, canina fami objicitur, qui vivus rabida avaritia indulserat, ut Naboth occideret, rapturus vineam, occisus fœde à canibus raperetur*, Diu vero ante hunc Sanctus Ambrosius dixerat: *Digna avarum, digna avaritiam pœna consumit.* Idem Sanctus, circa justum Dei in hac morte judicium, multas alias ponderat circumstantias, inquiens: *Divina movetur justitia, & avarum digna severitate condemnat, dicens: Occidisti, & possedisti hæreditatem, propter hoc, in loco, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, in eo lingent canes sanguinem tuum, & meretrices lavabuntur in sanguine tuo. Quam justa, quam severa sententia, ut quam intulit alteri mortis acerbitatem, eam ipse mortis suæ horrore dissolvere proderetur. Inhumatum pauperem Deus aspicit, & ideo insepultum divitem jacere decernit, ut & mortuus luat sua iniquitatis arumnam, qui nec mortuo putavit esse parcendum, itaque vulneris sui cruore perfusum cadaver, specie funeris vita sua prodidit crudelitatem. Hæc cum protulit pauper, dives arguebatur, cum dives excepit pœnam, pauper vindicabatur.* Idem S. Doctor mysterium pandit, ob quod, juxta Eliæ vaticinium, meretrices in illo se sanguine laverint, ait enim: *Quid si vult, quod meretrices laverunt se in sanguine ejus, nisi forte, ut meretricia quædam in illa feritate fuisse Regis perfidia proderetur, vel cruenta luxuries, qui sic fuit luxuriosus, ut olus desideraret, sic cruentum, ut propter olus hominem occideret:* Et paulo post altum quoque Dei judicium, in morte Jezabelis conjugis suæ se prodens, ostendit, dum ait: *Denique & Jezabel ipsam comederunt canes, & volucres*

S. Ambr. l. de Nabuth. c. 11.
Pœna avaritiæ.
Meretrices laverunt se in sanguine Achab.

cæli, ut ostenderet, quod spiritualis nequitiæ fiat præda divitis sepultura.

5. *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Aliam quamdam habemus in libro Esther, assumptum nostrum probantem insignem historiam; Enimvero in magna Assueri Regis aula dominabatur Aman: qui apud dictum Regem valdè conspicuus erat. Hic autem Aman, tum ob gratiam, qua apud Regem valebat, tum ob supremam authoritatem, qua præditus erat, supra modum superbus & arrogans, ab unoquoque se timeri & formidari faciebat. Solus Marchæus desideratum ei honorem & cultum exhibere renuebat; unde in tantam accensus est rabiem, ut omne adversus ipsum machinaretur malum, imo vitæ ejus insidiaretur, hoc enim fine domi suæ altum erexerat patibulum, in quod suspenderetur; præterquam quod totum populum Judæorum, qui in vasto illo Assueri regno dispersus morabatur, extinguere, & occidere pararet. Sed *justus Dominus, & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* In hoc enim superbo Aman ad literam adimpletum fuit axioma illud: *Per quæ peccat quis, per hæc & punietur.* Etenim Aman adversus innocentem Mardochæum tria machinabatur severissima sopplicia; videlicet primo pœnam infamiæ, dum eum in patibulum suspendere, & suffocare intendebat; secundùm parabat contra ejus reputationem, dum eum velut coronæ Regiæ rebellem & inimicum declarare nitabatur; tertium vero erat totius populi Judæorum universale exterminium. Ac proinde Deus cum eisdem instrumentis eum punivit, quæ Mardochæo præparaverat; Disposuit enim, ut manibus ejusdem Aman, Mardochæus, velut triumphator, & primus post Assuerum Princeps, circumduceretur, ipseque Aman, velut pedissequus illius, et serviret, acclamando: *Sic honorabitur, quemcumque Rex voluerit honorare;* secundo disposuit, ut in idem patibulum, quod suo inimico præparaverat, ex ordine ipsiusmet Regis infamem subiret mortem; ac demum, quia universum Hebræorum extinguere tentaverat, voluit Deus, ut universa ejus familia, uno eodemque die pariter per ignominiosam patibuli mortem extirparetur, quemadmodum Aman contra innocentem Judæorum plebem facere meditabatur.

Esth. 6.
Aman Mardochæo meditatur patibulum, & ipsemet suspenditur.
Aman tria mala machinabatur in Mardochæum, quæ ipsemet passus fuit.

6. Habemus quoque aliud exemplum in Juda, qui omnino merebatur, ut cœlum sua in ipsum vibraret fulmina, terraque sub pedibus ipsius dehiscens, vivum ipsum deglutiret, quemadmodum Dathan & Abiron contigit, imo ut Diabolus, à quo possidebatur, ipsum corpore & anima tenus in æternæ perditionis raptaret barathrum; & tamen Dei justitia, ut semetipsum strangularet, permisit; quia *laqueo se suspendit;* Scitisne causam, inquit Beda? *Nimirum dignam sibi pœnam traditor amens invenit, ut videlicet guttur, quo vox proditionis exierat, laquei nodus necaret. Dignum etiam locum interitus quæsivit, ut qui hominum Angelorumque Dominum morti tradiderat, cælo terraque prorsus, quasi aeris tantummodo spiritibus sociandus, juxta exemplum Achitophel & Absalon, qui Regem David persecuti sunt, aeris medio periret.*

Beda in cap. 1. Act.

7. In Annalibus Ecclesiasticis mentio fit Reginæ cujusdam à Deo castigatæ, ut in ipsa verificaretur dictum illud Psalmistæ: *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa:* Siquidem coacta fuit sustinere idipsum, quod aliis patiendum paraverat, quodque eidem S. Arnolphus, tunc Abbas, postea vero factus Episcopus Suessionensis prædixerat. Refert enim Baronius, quid acciderit in expulsione Geraldi Abbatis Monasterii Sancti Beraldi, id quod pro majori dicendorum fide, verbis ipsis-

Baron. An. 1094. n. 2.
Ps. 18.
Historia de intrusa.

met Lisiardi, itidem Suessionensis Episcopi S. Arnolphi successoris, cujus vitæ acta conscripsit, referemus; ita igitur scribit: Geraldo Abbate vix etiamnum instituto, derepente advolat furiosus & vesanus Pontius, monastici ordinis temerator, ducens secum Reginam Bertam, quæ authoritate Regia Geraldum expelleret, & Pontium contra fas in sancti loci administrationem intruderet. Id ubi rescivit Christi servus Arnolphus, è cella egreditur, Reginam furibundam blanditer appellat, submissè rogat, ut licet Regina sit, memor tamen muliebris conditionis, memor divinorum judiciorum, contra leges Ecclesiasticas venire formidet, ab injuria tanti viri verecundè se temperet. Cùm autem ea, præ Regio fastu, & tumore, Viri sancti monita non admitteret, Prophetico spiritu dixit ei: Crede, si lubet, ò Regina? fratri Arnolpho, imo potius crede Spiritui Sancto. Nam si tu fratrem Geraldum hinc ejeceris, Deo vindice tu quoque ante obitum tuum regno extruderis, contempta quæ & ærumnosa morieris. Eam Viri Dei Prophetiam, luce clarius est, completam esse, quando omnes norunt, Reginam illam post annos aliquot Regi animam adeo offendisse, ut conciliari prorsus nollet, amotamque à regni consortio, & in pagum Pontinum translatam, post diuturnam calamitatem, illic plebejo morte defunctam esse & sepultam, postquam Rex, diu ante mortem ejus, aliam sibi desponsasset Reginam.

Regina intrudens ejicitur è folio regio.

An. 1089. *num.* 18.

8. In iisdem Annalibus circa annum 1089. legitur, quod cum devotio erga S. Antonium Magnum in Provincia Viennensi, ubi ejus corpus translatum, jussu Urbani Papæ fuerat collocatum, magnopere percrebuisset, contigerit, quod hæc erga prædictum Sanctum reverentia eo amplius aucta fuerit, quod sicut illi, qui morbum, communi nomine, *ignis sacer*, appellatum, patiebantur, eo ipso quo ad ejus intercessionem recurrebant, sanari consueverint; ita sani in eumdem Sanctum peccantes, sive perjurio, aliave irrogata in eum blasphemia, vel contumelia, eumdem mox experiri solerent ultorem, eodemque confestim morbo ignis sacri percuterentur, in pœnam suæ irreverentiæ, quod pavendum cunctis prodigium hactenus perseverat, adeo ut in Proverbium versum sit: *In S. Antonium neminem impunè peccare.* Hisce nostris diebus superioribus, sub obsidione Cremonensi, alius quidam funestus casus, per omnes mundi partes illo tempore divulgatus accidit. Siquidem globus è sclopeto militis laxatus Gubernatori principali linguam sustulit, omnibus reliquis corporis partibus intactis remanentibus, quod evidens miraculum omnes condignæ pœnæ attribuebant, eo, quòd impius ille nomen Dei frequenter blasphemare soleret. S. Bernardinus aliud quoddam refert exemplum, quod suo tempore in urbe Alexandriæ della Paglia contigit, *cum enim quidam impius filius, capite patrem deorsum traheret per scalam, demum filius ejus per eamdem scalam hoc idem ei fecit.* In historiis Hispaniæ legitur de Alphonso Saxto, quod cum Tereliam matrem suam vinculis carceris injecisset, hæc filio prophetando dixerit: *Quia vinculis crura mea strinxisti, Deum precor ut ab hostibus capiaris, & crura tua fracta conspicias.* Neque in vanum cessit hæc imprecatio, siquidem per omnes circumstantias adimpleta est. In lib. 2. Paral. c. 16. sequentia verbotenus leguntur: *In tempore illo venit Hanani Propheta ad Asa Regem Juda, & dixit ei: Quia habuisti fiduciam in Rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo idcirco evasit Syriæ Regis exercitus de manu tua. Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum; Stultè igitur egisti, & propter hoc ex præsenti tempore adversum te bella consurgent.* Enimvero Propheta hic, Asæ Regi, non sua, sed Dei decreta annuntiaverat, & tamen ab Asa injustè punitus fuit, dicente Scriptura: *Iratus Asa adversus videntem, jussit eum mitti in nervum, valde quippe super hoc fuerat indignatus.* Sed pœnam sibi condignam minime evasit, siquidem sacer textus post tres lineas subdit: *Ægrotavit etiam Asa, anno 39. regni sui, dolore pedum vehementissimo;* cujus Liran. hanc assignat causam: *Ut sic puniretur in quo peccaverat, ponendo Prophetam in cippo per pedes.* Abulensis in quæstione trigesima secunda multas adfert rationes, ob quas hi dolores podagrici dici possint profecti ab infirmitate naturali, quam pati solent divites, aliique delicate vivantes; verumtamen magis ex pluribus rationibus ad hoc inclinat, hanc Asæ infirmitatem, & dolores fuisse supernaturales, ita enim scribit: *Dicendum, quod ista ægritudo evenit supernaturaliter, Deo infligente illam, in pœnam peccati ejus;* & paulo post hanc statuit conclusionem: *Ista pœna fuit convenienter inflicta ad peccatum Regis, quia Rex peccaverat ponendo Prophetam in carcere, posuit namque pedes ejus in vinculis, ideo percussit Regem in pedibus, dando podagram, & illud est conveniens, quia Deus vult, quod per ea per quæ quis peccat per hæc & torqueatur, & quia fecerat Rex, quod Propheta existens in vinculis non posset moveri huc & illuc, nec ire, quo vellet, fecit Deus, quod Rex percuteretur in pedibus, ita ut moveri non posset. Et quia Propheta sustinuerat aliqualem dolorem; in carcere manendo, & in vinculis, fecit Deus, quod dolor proveniens ex hac passione in Regem esset vehementissimus. Et sicut Propheta in carcere manens privabatur aliquibus delectabilibus, quæ non poterat videre, ita & Rex in tota vita sua, post percussionem illam caruit magna parte delectabilium, quia non poterat discurrere ad videndum illa, sed manebat ipse velut in carcere, nam erat carcer à Deo inflictus, qui erat deterior, quam carcer datus ab homine.*

In S. Antonium nemo impunè peccat.

Tollitur lingua blasphemo.

S. Bern. T. 2. in D m. 1. Q. ad Ser. 17. art. 1. c. 7.

Rodr. Sanbess Hisp. p. 1. c. 14.

2. Paral. 16. v.

Plura exempla in quibus impii repetentiuntur.

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 9.

Ibid. v. 10.

Ibid. v. 12.

Lyran. ibid.

Abul. q. 32. ibid.

Q. 33 ibid.

Podagra à Deo immissa.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

De eadem materia rursus disseritur.

THEMA.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Sap. 11. v. 17.

1. TAmetsi hæc à Spiritu Sancto dictata veritas indubitata sit, clarius tamen, magisque perspicue elucebit, si eamdem, præter illa, quæ in discursibus præcedentibus adduximus, novis aliis exemplis confirmaverimus.

2. Porro veritatis propositionis, à Sapiente in verbis thematis traditæ, evidens edere testimonium potest primum peccatum à protoparentibus nostris commissum, unde originale peccatum fuit derivatum, quia enim primi parentes per divini præcepti transgressionē sese ab obedientia & subjectione Creatoris subducere moliti fuerant, ideo in semetipsis propriorum sensuum subito experiebantur inobedientiam & rebellionem. Unde S. Augustinus ait: *Hæc est pœna inobedienti homini reddita in semetipso, ut ei vicissim non obediatur, neque à semetipso:* Similiter priusquam homo crearetur, pulcherrimus in cœlu Angelus pariter peccavit, quia dicebat in corde suo: *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, ... ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo;* at

Adam nolens obedire Deo repulit à se obedientiam creaturarum.

S. Aug. lib. cont. adver. leg. & proph. c. 14.

Isa. 14. v. 13.

vero

vero quonam modo hæc tam arrogans ſoperbia punita fuit? *Per qua peccat quis, per hac & torquetur:* punita enim fuit per quamdam ejuſdem ſpiritus humiliationem, adeo profundam, ut profundior non ſolum non dari, ſed nec ab intellectu creato per imaginationem excogitari poſſit, unde apud Iſaiam dicitur: *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum, ſubter te ſternetur tinea.* Locus igitur in quem Angelus rebellis dejectus fuit, adeo fuit demiſſus, ut totius inferni infimus fuerit; factuſque eſt nigerrimus & abominabiliſſimus totius ignis infernalis torris, & qui ſimilis Deo eſſe, & cum eo de primatu contendere volebat, maledictus fuit: *Maledictus es inter omnia animantia & beſtias terra:* Adeoque viliſſimis maximeque deformibus animalibus fuit ſubjectus. Dicente Lyrano; *hac eſt magna pœna ſuperbo, quod inferiora & vilia ei præponantur.* Apud Iſaiam inquit Deus: *Ponam circulum in naribus tuis, & frenum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti.* Quibus verbis pœnam exprimit, qua ſuperbum Regem Sennacherib puniturus erat; at verò inquies fortaſſe, ex quo Deus ſuperbum hunc Sennacherib caſtigare volebat, cur non potius in eum fulmen de cœlo evibravit, aut vero terram ſub pedibus ejus in profundam voraginem dehiſcere fecit? Quodnam in eo latet myſterium, quod ei velut bubalo, vel equo, aut mulo comminetur, ſe poſiturum circulum in naribus ejus, & frænum in labiis ſuis, ut proinde Cornelius à Lapide hunc comminationis illius ſenſum eſſe dicat: *Te quaſi mulum, aut bubulum, vel circulo, aut fræno injecto circumagam, & reducam in Aſſyriam, unde te eduxi.* Pro reſponſione optime ad propoſitum noſtrum ſervit ſequens Sancti ponderatio dicentis: *Hic aliquid magis odorari videor, quod curioſo Lectori indicabo breviter. Objectum nuper fuerat Aſſyrio, quod ſubſannaſſet virginem filiam Sion; ſubſannatio vero fit, aut naſo diſtorto, ore & exerta lingua inſtar canis, aut naſo rugato, & adunco. In ſubſannatione illa ſuperbi Regis veriſimile eſt, cum moveret caput, vibraſſe quoque naſum contumelioſe & os diſtorſiſſe, ac linguam exeruiſſe petulanter. Punit ergo Dominus ſannas illas ſupplicio, maxime ad Regis contumeliam attemperato: naſo enim infiget hamum ſeu circulum: ori vero frænum injiciet, ne pars, qua Aſſyrii arrogantia ſervierat, maneret impunita.*

Lucifer volens eſſe altiſſimus, detruſus fuit ad noviſſima.
Ibid. v. 11.
Gen. 3. v. 14.
Lyran. ibid.
Iſa. 37. v. 29.
Sennacherib ſuperbia ſuppreſſa.
Corn. à Lap. ibid.
Sanct. ibid.
Subſannationis deſcriptio.

3. *Per quæ peccat quis, &c.* Deus in Deuteronomio filium contumacem lapidibus obrui præcepit inquiens: *Si genuerit homo filium contumacem, & protervum, qui non audiat Patris, aut matris imperium, & coercitus obedire contempſerit, Apprehendent eum, & ducent ad ſeniores civitatis illius, & ad portam judicii, Dicentque ad eos: Filius noſter iſte protervus, & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuria, ... Lapidibus eum obruet populus civitatis, & morietur, ut auferatis malum de medio veſtri.* Ac proinde cum in Lege Moſaica ſupplicium, filiis, patri rebellibus infligendum, præſcriptum reperiatur, nequaquam miranda eſt mors, quæ juſto Dei judicio Abſaloni contigit, poſtquam enim tribus lanceis à Joab transfoſſus, & vita privatus fuiſſet, videbatur omnino, quod idem Joab, qui à Davide Abſalonem vivum reſervare juſſus fuerat, contra dicti Abſalonis cadaver minus deſævire debebat, & tamen juſtus Dominus, qui juſtitiam diligit, diſponendo ut pœna culpæ correſpondeat, eumdem inobedientem, & rebellem filium, ſub lapidum ingenti congerie ſepeliri voluit, dicente Scriptura: *Tulerunt Abſalon, & projecerunt eum in ſaltu, & in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervum lapidum magnum nimis.* Porro Scriptor quidam non vulgaris, qui de mundi itineribus tractat; Palæſtinæ itinera deſcribens, etiamnum in monte poſitum eſſe dicit, tam apud Mahometanos, quam apud Judæos, quod ſepulchrum Abſalonis tranſeuntes, lapides in eumdem acervum ſinguli projiciant; Chriſtiani verò, qui filios ſecum in ſocietate habent, in deteſtationem ſceleris, & impietatis ab Abſalone erga patrem ſuum commiſſæ, filiis, ut idem ſepulchrum lapidibus impetant, præcipiunt. Et vero hujus veritatis in impio & rebelli hoc filio adimpletæ, plures aliæ occurrunt conſiderationes, ſiquidem quemadmodum per laſcivum & immoderatum faſtum in elegantia capillaturæ ſuæ efferebatur, ita eadem capillatura ei laquei loco deſervivit, dum ex illa, velut ex laqueo in quercu ſuſpenſus remanſit; Porro Sanctus Paulus de avaritia ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum Diaboli:* hic autem Abſalon, non ſolum ex motivo vanitatis, verum etiam ex avaritia, deauratas velut comas ſuas nutriebat, eaſque caro vendebat pretio; *Ponderabat enim capillos capitis ſui, ducentis ſiclis, pondere publico:* ecce igitur qualiter adimpletum fuerit, quod, *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur:* Siquidem hi ſicli in totidem converſi ſunt laqueos & reſtes, qui ipſum in aëre pendulum ſuſpenderunt. Ait enim ſacer textus: *Accidit autem, ut occurreret Abſalon ſervis David ſedens mulo, cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput ejus quercui, & illo ſuſpenſo inter cælum & terram mulus, cui inſederat, pertranſiit.* Et vero capilli Abſalonis in adeo magno numero erant, ut non obſtante, quod ipſe gravis molis & ſtaturæ, atque à capite ad pedes uſque ferro armatus eſſet, ut ſatis eſt veriſimile, capillatura tamen ejus ſeſe dilatando, & ramos quercus circumplectendo ad grave & ponderoſum hoc corpus ſuſtentandum ſufficeret. Præterea impius hic Abſalon, omnes ad Joab pertinentes meſſes, & ſegetes, flammis ſuccenderat, licet idem Joab, poſt longum illius exilium, pro eodem in priſtinam gratiam reſtituendo apud patrem interceſſiſſet; ac proinde optimè merebatur, ut tanquam ingratus, manibus Joab tribus transfigeretur lanceis, non obſtante hoc Regis præcepto, *Cuſtodite mihi puerum Abſalon.*

Deut. 21. 18.
Ibid. v. 19.
Ibid. v. 20.
Inobedientes parentibus lapidatur.
Ibid. v. 21.
2. Reg. 18. 17.
Ideo Abſalon ſub congerie lapidum ſepultus fuit.
2. Reg. 18. 17.
Joan. Bo in faſc. pereg. l. 2. cap. 21.
In capillatura ſuperbivit, in eadem ſuſpenſus fuit.
1. Tim. 6. 9.
2. Reg. 14. 26.
2. Reg. 18. 9.
Ingratitudo Abſalonis erga Joab.
Ibid. v. 12.

4. *Per quæ peccat quis &c.* Enimvero ex quo Joab mentionem facere cœpimus, certiſſimum eſſe ſuppono, quod cum dictus Joab præceptum à Rege emanatum, ſcilicet, *Cuſtodite mihi puerum Abſalon,* tranſgreſſus fuerit, eum contra patris voluntatem occidendo, graviter peccaverit, licet Abſalon propter bellum patri intentatum læſæ Majeſtatis reus eſſet, ac proinde milites illius, ob non illatam Abſaloni mortem, apud Joab, velut generalem militiæ Ducem, ſe excuſarint, dicendo: *Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium Regis; audientibus enim nobis præcepit Rex tibi, & Abiſai, & Ethai dicens: Cuſtodite mihi puerum Abſalon.* Præterea Joab aliorum criminum commiſſorum reus erat, & præcipue quod traditorio modo Amaſam interfeciſſet, cur igitur David, qui monitum illud, regnorum gubernatoribus traditum: *Vos, qui judicatis terram, diligite juſtitiam,* probè ſciebat, cur inquam Joabum in vita ſua non occidit, ſed ſolum poſt mortem ſuam, eum à Salomone filio ſuo morte puniri præcepit? Reſpondetur, quod ſicut Joab Amaſam, præter omnem expectationem, ſub ſpecie pacis, traditoriè occiderat dicendo: *Salve mi frater, & tenuit manu dextera mentum Amaſa, quaſi oſculans eum, ... qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina ejus;* Ita quoque divina juſtitia diſpoſuit, ut eidem Joab mors, non

2. Reg. 18. 12.
Joab proditoriè occiderat Amaſam, proditoriè ipſe occiditur.
2. Reg. 20. 9.

non à Davide bellatore inferretur, sed à filio ejus Salomone, Rege pacifico, idque eo præcipuè tempore, quando mortem minime timebat, nec expectabat, ut *per quæ peccaverat, per hæc & torqueretur.*

5. Et vero priusquam libros Regum deseramus, aliam ex libro 2. cap. 10. habemus historiam, multa discussione dignam. Etenim cum David suos ad Regem Ammonitarum, ob mortem patris illius, destinasset Legatos, qui ei Davidis nomine condolerent, Rex Ammonitarum etiamnum novitius, hanc legationem suspectam habens, credensque eamdem potius ad explorandam regionem, quam ad sibi condolendum institutam fuisse, magnis illos affecit contumeliis; dicit enim Sacra Scriptura: *Tulit Hanon servos David, rasitque dimidiam partem barbæ eorum, & præcidit vestes eorum, medias usque ad nates, & dimisit eos.* David igitur, ut tantam sibi irrogatam vindicaret injuriam, potentem quemdam, Joab Duce & rectore, contra Hanon misit exercitum, cumque in prælio victor evasisset, sequens de Ammonitis sumpsit supplicium: *Populum ejus adducens, serravit, & circumegit super eos ferrata carpenta, divisitque cultris, & traduxit in typo laterum; sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon.* Legatis licet cunctas historias, sacras, & profanas, nec tamen invenietis similem in malefactores, etiam atrocissimorum criminum reos, exercitam fuisse pœnæ atrocitatem; & tamen hæc pœna, dictis Ammonitis irrogata fuit, consentiente illo Rege, qui peculiariter de sua gloriabatur mansuetudine inquiens: *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus.* Nonnulli quidem ad Davidem aliquo saltem modo excusandum ad hoc se reflexerunt, quod cum David Christi referret figuram, in hac actione severissimam, quam Christus in judicio finali, adversus reprobos, exercitaturus est justitiam repræsentarit. Alii pariter se reflectunt ad tempus, quo contra hosce populos desæviit, hoc enim fecit, dum etiamnum adulterii sordibus, & scandalis immersus esset, hujus autem peccati proprium est, peccatorem excæcare, ipsumque omni humanitate exuere. Præter has tamen observationes, insuper dicere licebit: Deum voluisse, ut in illis illud verificaretur axioma: *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Quemadmodum enim ab Ammonitis vestes Legatorum Davidis præcisæ fuerant, ita quoque corpora Ammonitarum per medium fuère dissecta; præterea sicut Ammonitæ medietatem barbæ novaculis raserant, in Davidis vilipendium: ita pariter Ammonitæ novaculis & cultris in minutissimas particulas fuerunt præscissi & trucidati: deinde, quemadmodum Legati Davidis, per decisum & ludibrium, curribus fuerunt impositi, & dimissi, ut in illo improperio constituti, magis essent uniuscujusque conspectui expositi; ita quoque parem luerunt pœnam, dum sub ferratis curruum rotis ossa eorum diffringerentur. Notandum est insuper, quod quia Ammonitæ, filios suos idolo Moloch sacrificantes, per ignem transire, & conflagrari faciebant, ideo disposuit Deus, ut in tantæ impietatis condignum supplicium parentes quoque eorum per ignem transirent: *Traduxit in typo laterum.*

Rex Ammonitarum David Legatos injuriavit.

2. *Reg.* 10. 5.

2. *Reg.* 12. 31.

Simili modo & atrocius Ammonitæ vindicati fuerunt per David.

Psal. 131. v. 1.

Diversimodè explicatur vindicta illa David.

Ostenditur reciprocatio in pœnis.

6. *Per quæ quis peccat, &c.* Baronius in annalibus Ecclesiasticis de Justina Augusta, quæ una cum Valentiniano filio suo, persecutionem adversus S. Ambrosium Vigilantem, & Zelosum Ecclesiæ suæ Pastorem, nec non universalis Romanæ Catholicæ defensorem denuo resuscitarat, refert, quod videns se dictum Ambrosium difficulter in exilium mittere posse, quin tumultus & strepitus excitaretur in populo, utpote apud quem in magna veneratione erat, ingentia promissa pollicita fuerit ei, qui eum è medio sustulisset. Et quidem multi, hisce propositis præmiis allecti, facinus tentarunt, at vero omnes illorum adhibiti conatus cassi fuerunt & irriti. Tandem unus cæteris præsumptuosior, Euthymius nomine, domum quamdam residentiæ Archiepiscopali contiguam conduxit, & cum diluculo quodam currum, in quo Sanctum Episcopum è civitate educere moliebatur, præparasset, nec tamen intentum suum assequi potuisset, Deus justo suo judicio disposuit, ut dictus Euthymius anno sequenti eodem die, super eodem curru, & ex eadem domo in conspectu omnium summa cum ignominia duceretur in exilium.

Baron. An. 387. n. 1.

Præparatus currus ut educat S. Ambrosium in exilium præparatorem eduxit.

7. In historiis Anglicanis, iis præcipuè, quæ sub dominio seu potius tyrannide Henrici VIII. adversus Ecclesiam Romanam rebellantis contigerunt, de Cromvelo Consiliario ejus refertur, eum sequentem promulgasse legem valde iniquam, scilicet: *Ut si quis, etiam absens, in dicta causa læsæ Majestatis damnaretur, non minus rite damnatus haberetur, quam si omnibus adhibitis legitimis formulis per duodecim virale judicium condemnatus fuisset.* Cumque ipse, eo præcipue fine, hanc promulgasset legem, ut aliis mortis esset offendiculum, Deus justè permisit, ut ipse primus esset, qui eamdem in proprium damnum experiretur; Cum enim infidelitatis apud Regem accusatus esset, juxta legem ab eo inventam, in dicta causa mortis condemnatus fuit, atque in pœnam tanti criminis igne combustus.

Florim. Remun. lib. 6. de orig. Hæres. c. 4.

Cromvel ex propria sua lege combustus fuit.

8. Nemini ignotum est illud hujusce veritatis testimonium, quod eidem Poëta quidam gentilis perhibuit; tametsi enim hic de numero sit illorum, quibus ut plurimum solemne est fabulas & nugas vendere, in hac tamen occasione Ovidius veridicum quoddam refert factum, ab aliis quoque fide dignis authoribus traditum. Cum enim in Ægypto siccitas quædam, & ardor cœli adeo contumax fuisset, ut per integrum novennium terra ne minima quidem pluviæ stilla rigata fuisset; gubernantem idem regnum Busiridem, certus quidam convenit homo, Thrasia nomine, qui Regi dixit, quod si primum sibi obvium peregrinum Jovi in sacrificium offerret, numen illud utique propitiandum fore, & copiosissimam pluviam daturum esse. Tyrannus igitur huic fidem adhibens, eumq; in regno suo plane peregrinum primumq; sibi præ aliis præsentatum esse considerans, eumdem sine mora decoriari & Jovi offerri mandavit, eique dixit: *Primus in Ægypto in dabis hospes aquas.* Nota pariter est alia similis, historia eodem Poëta authore conscripta, & ab aliis confirmata. Etenim Phalaris crudelissimus Siciliæ tyrannus, huic soli dabat operam, ut ad cruciandum reos immanissima & crudelissima excogitaret supplicia. Perillus igitur, ut hujus tigridis crudeli obsecundaret ingenio, eidem suasit, ut taurum quemdam æneum fundi faceret, interius concavum, ad capiendum hominem, in latere autem ejusdem bovis fieri juberet aperturam, per quam homo vivus in eumdem bovem immitti posset; fore enim prædixit, ut si sub eodem bove ignis luculentus accenderetur, miser homo bovi inclusus, præ nimio ignis ardore stridens, horribiles editurus esset mugitus, non sine ingenti ipsius tyranni complacentia. Cum igitur diabolica hæc machina Phalaridi complaceret, subito talem bovem juxta normam à Perillo præscriptam fabricari jussit, absolutoque opere, neminem futuri eventus melius editurum esse specimen censuit, quam eumdem, qui illius inventor fuerat, ac proinde illum, vel invitum, in dictum bovem injici fecit, in quo desperatus conflagravit. Unde Poëta hisce versibus concludit:

Suadens pro pluviâ habendâ hominem Jovi offerri debere, ipsemet oblatus fuit.

Alia similis Historia.

Justus

Justus uterque fuit, nec enim lex aequior ulla
Quam necis artifices arte perire sua.

Jer. Drex. de ling. male consulen. se cap. 8. Similis quae conting. Antverpiae. Drexelius *de lingua male consulente* scribens, sequentem refert de duobus mercatoribus Lucensibus in civitate Antverpiensi consummatum sucestum casum; cum enim hi mercatores (quorum unus Simon Dutchi, alter vero Joannes Baptista Diodati vocabatur) in mutuas devenissent rixas, Joannes Baptista Simonem in faciem cecidit, quo facto pacem quidem mutuam inter se pacti sunt, sed ex parte Durchi non veram, sed simulatam; unde post aliquod elapsum tempus, Simon furoris sui ignem in corde suo fovens, Diodatum quadam vespera in hortum suum invitavit ad coenam, cumque mensae in tali sella accumberet, quae eo artificio facta fuerat, ut quam primum aliquis sessum se recepisset, sedes sponte clauderetur, & sessorem arcte undique constringeret; Simon stricto gladio, Jam es, inquit, in manibus meis improbe; eo te pertraxi, quo volebam; & licet ille veniam peteret, perque omnes coelites sibi vitam donari supplicaret, frustra clamores, frustra fuerunt preces. Simon enim multis prius vulneribus affectum hominem misere vociferantem confodit; At vero *cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator*; disposuit enim Deus, ut post lapsum temporis Simon eventu inopinato deprehensus, in eadem omnino cathedra, totidem etiam vulneribus conficeretur. Ibidem apud eundem auctorem refertur de quodam è Calvini schola facticolo homine, Petrino nomine, qui cum ex ara sacrum lapidem, in quo Christi corpus offerri consueverat, in infamem supplicii locum, ubi rei plectebantur, transferri curasset, Deus justissimus judex disposuit, ut hic Petrinus ad hunc ipsum lapidem capite truncaretur eum ingenti ipsius vilipendio.

Psal. 9. v. 17.

Drexel. ibid.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De eadem materia disseritur.

THEMA.

Per quae peccat quis, per haec & torquetur. Sap. 11. v. 17.

1. PRaeterquam, quod haec à Spiente nobis tradita veritas, per antiquam in Scripturis, tam sacris, quam profanis, corroboretur experientiam, insuper praeter hactenus allegata exempla, pluribus aliis confirmari potest, prout in praesenti discursu patebit.

2. Jacob in domo Laban septem annis sedulo servierat, ut ad desideratas Rachelis noptias pertingere posset; *Servivit Jacob*, inquit Scriptura, *pro Rachel septem annis, ... Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam, quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam; Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.* Verumtamen in hisce nuptiis, modo satis improbo, suo defraudatus fuit desiderio; etenim ut Scriptura ait: *Vespere Liam filiam suam introduxit ad eum. ... Facto mane vidit Liam, & dixit ad socerum suum: Quid est, quod facere voluisti? Nonne pro Rachel servivi tibi? Quare imposuisti mihi?* At vero ex quo Deus Jacob à primo momento, quo domo paterna egressus est, particularem in cunctis actionibus suis promisit assistentiam, (ut proinde Psalmista dicat: *Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus*) eur igitur eundem in re tanti momenti decipi permisit? Nimirum voluit Deus, ut etiam in Jacob locum haberet illud Sapientis oraculum, *ut per quae peccaverat; per haec & torqueretur.* Unde Oleaster ait: *Vides ab initio fuisse etiam fraudes inter cognatos, & forte hac fraude voluit Dominus punire illum, quam fecerat ipse Esau.* Etenim Jacob, ut coeci patris sui Isaac praeoccuparat, & usurparat paternam benedictionem, stratagemate illo omnibus noto se Esau esse simulavit, dicens: *Ego sum filius tuus primogenitus Esau*, ac proinde Deus hic illi condebitam retribuere voluit poenam, atque efficere, ut in similem ipse quoque incideret fraudem, & fictionem, dum scilicet lippa & deformis Lia, pulcherrimae Rachelis loco substituebatur.

Gen. 29. 20. Ibid. v. 21. Ibid. v. 22. Jacob acceptis Liam pro Rachel. Ibid. v. 23. Ibid. v. 24. & 25. Psal. 145. v 5.

Oleast. in Gen. Quia fraus erat se esse Esau. Gen 27. v. 19.

3. In cap. 32. Exodi scribitur, qualiter Moyses, videns populum sua coram vitulo aureo flectere genua, *Arripiens vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israel.* At vero dices fortasse, ex quo Moyses falsum illud simulachrum totaliter abolere volebat, numquid ei sufficere poterat, quod illud in pulverem redactum, ventorum spiraculis committeret dispergendum? Quo igitur fine pulverem illum aquis uispersit, ipsisque idololatris potandum exhibuit? Profecto Moysi ea in occasione dici poterat: *Omnia in sapientia fecisti.* Etenim nonnulli existimant, Moysen id fecisse, ut Israelitae, idololatrantes in maleolentia & foetore abominabilis excrementorum suorum experirentur, qualis fuisset Deus ille, quem sibi fabricaverant. Alii vero apud Lycanum & Abulensem advertunt, illos, qui aquam illam pulveribus permixtam biberant, ex pulverum illorum sumptione pallidos, & consequenter auri colore tinctos fuisse effectos, ac proinde de illis verificatum fuisse illud Davidis: *In verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Sicut enim ipsi ad bovem illum fundendum subministrarunt aurum, quod pallidum prae se fert colorem, ita Deus disposuit, ut idem aurum, in pulverem redactum ab iis in aqua potatum, viscera eorum torqueret, simumque in vultum ipsorum transmitteret colorem, ut *per quae peccaverunt, per haec & torquerentur*: portando videlicet in vultibus suis impietatis commissae impressos characteres.

Exod. 32. 20.

Qui aurenum vitulum adoraverunt, aureum acceperunt colorem.

Psal. 7. v. 17.

4. In 3. libro Regum cap. 21. legitur de Aehab, quod quando à Naboth ratione venditionis vineae passus fuerat repulsam, desperatus quasi in lectum se conjecerit: *Projiciensque se in lectulum suum, & non comedit panem.* Ex quo clarè colligitur, quod licet aliènis possessionibus avidè inhiaret, attamen vel invitus tunc jejunavit. At vero quodnam existimas in eolatere mysterium, quod Deus Achab per hanc inappetentiam punire voluerit? Num forte deerant Deo longe severiora supplicia? Innumerabiles videlicet infirmitates, quae corpus ejus cruciare poterant, sine hac cibi nausea? Respondeo, avaris proprium esse, quod immodica fame aliorum appetant facultates, quodque numquam se saturos esse experiantur, utpote qui ab hoc sibi domum relinqui optarent, ab alio vineam, ab aliis alias possessiones, dumque eorum desideriis satisfieri contingit, multis pauperibus panis eripitur, qui a per extorsiones, lites injustas, & illicitos contractus facultatibus suis exuuntur, adeo ut postea abstinere, & famem tolerare cogantur. Quid igitur hic Deus faciat? Nimirum *per quae peccat quis, per haec & torquetur ab eo*; disponit enim, ut tales avari per eadem prorsus castigentur media, quibus alios aerumnas pati fecerunt, id est, ut & ipsi jejunare cogantur, non solum coacti ab avaritia propria, ut facultatibus suis pareant, verum etiam saepe per cibi inappetentiam & nauseam. Unde S. Ambrosius inquit:

3. Reg. 21. 4.

Proprietas Avari convenit Achab.

Poena Avari punito.

Divi-

non à Davide bellatore inferretur, sed à filio ejus Salomone, Rege pacifico, idque eo præcipuè tempore, quando mortem minime timebat, nec expectabat, ut *per quæ peccaverat, per hæc & torqueretur.*

5. Ex vero priusquam libros Regum deseramus, aliam ex libro 2. cap. 10. habemus historiam, multa discussione dignam. Etenim cum David suos ad Regem Ammonitarum, ob mortem patris illius, destinasset Legatos, qui ei Davidis nomine condolerent, Rex Ammonitarum etiamnum novitius, hanc legationem suspectam habens, credensque eamdem potius ad explorandam regionem, quam ad sibi condolendum institutam fuisse, magnis illos affecit contumeliis; dicit enim Sacra Scriptura: *Tulit Hanon servos David, rasitque dimidiam partem barbæ eorum, & præcidit vestes eorum, medias usque ad nates, & dimisit eos.* David igitur, ut tantam sibi irrogatam vindicaret injuriam, potentem quemdam, Joab Duce & rectore, contra Hanon misit exercitum, cumque in prælio victor evasisset, sequens de Ammonitis sumpsit supplicium: *Populum ejus adducens, serravit, & circumegit super eos ferrata carpenta, divisitque cultris, & traduxit in typo laterum; sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon.* Legatis licet cunctas historias, sacras, & profanas, nec tamen invenietis similem in malefactores, etiam atrocissimorum criminum reos, exercitam fuisse pœnæ atrocitatem; & tamen hæc pœna, dictis Ammonitis irrogata fuit, consentiente illo Rege, qui peculiariter de sua gloriabatur mansuetudine inquiens: *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus.* Nonnulli quidem ad Davidem aliquo saltem modo excusandum ad hoc se reflexerunt, quod cum David Christi referret figuram, in hac actione severissimam, quam Christus in judicio finali, adversus reprobos, exercitaturus est justitiam repræsentarit. Alii pariter se reflectunt ad tempus, quo contra hosce populos desæviit, hoc enim fecit, dum etiamnum adulterii sordibus, & scandalis immersus esset, hujus autem peccati proprium est, peccatorem excœcare, ipsumque omni humanitate exuere. Præter has tamen observationes, insuper dicere licebit: Deum voluisse, ut in illis illud verificaretur axioma; *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Quemadmodum enim ab Ammonitis vestes Legatorum Davidis præcisæ fuerant, ita quoque corpora Ammonitarum per medium fuêre dissecta; præterea sicut Ammonitæ medietatem barbæ novaculis raserant, in Davidis vilipendium: ita pariter Ammonitæ novaculis & cultris in minutissimas particulas fuerunt præscissi & trucidati: deinde, quemadmodum Legati Davidis, per derisum & ludibrium, curribus fuerunt impositi, & dimissi, ut in illo improperio constituti, magis essent uniuscujusque conspectui expositi; ita quoque parem luerunt pœnam, dum sub ferratis curruum rotis ossa eorum diffringerentur. Notandum est insuper, quod quia Ammonitæ, filios suos idolo Moloch sacrificantes, per ignem transire, & conflagrari faciebant, ideo disposuit Deus, ut in tantæ impietatis condignum supplicium parentes quoque eorum per ignem transirent: *Traduxit in typo laterum.*

Rex Ammonitarum David Legatos injuriavit.

2. *Reg.* 10. 1.

2. *Reg* 12. 31.

Simili modo & atrociori Ammonitæ vindicati fuerunt per David.

Psal. 131. v. 1.

Diversimodè explicatur vindicta illa David.

Ostenditur reciprocatio in pœnis.

6. *Per quæ quis peccat, &c.* Baronius in annalibus Ecclesiasticis de Justina Augusta, quæ una cum Valentiniano filio suo, persecutionem adversus S. Ambrosium Vigilantem, & Zelosum Ecclesiæ suæ Pastorem, nec non universalis Romanæ Catholicæ defensorem denuo resuscitarat, refert, quod videns se dictum Ambrosium difficulter in exilium mittere posse, quin tumultus & strepitus excitaretur in populo, utpote apud quem in magna veneratione erat, ingentia promissa pollicita fuerit ei, qui eum è medio sustulisset. Et quidem multi, hisce propositis præmiis allecti, facinus tentarunt, at vero omnes illorum adhibiti conatus cassi fuerunt & irriti. Tandem unus cæteris præsumptuosior, Euthymius nomine, domum quamdam residentiæ Archiepiscopali contiguam conduxit, & cum diluculo quodam currum, in quo Sanctum Episcopum è civitate educere moliebatur, præparasset, nec tamen intentum suum assequi potuisset, Deus justo suo judicio disposuit, ut dictus Euthymius anno sequenti eadem die, super eodem curru, & ex eadem domo in conspectu omnium summa cum ignominia duceretur in exilium.

Baron An. 387. n. 1.

Præparatus currus ut educat S. Ambrosium in exilium præparatorem eduxit.

7. In historiis Anglicanis, iis præcipuè, quæ sub dominio seu potius tyrannide Henrici VIII. adversus Ecclesiam Romanam rebellantis contigerunt, de Cromvelo Consiliario ejus refertur, eum sequentem promulgasse legem valde iniquam, scilicet: *Ut si quis, etiam absens, in dicta causa læsæ Majestatis damnaretur, non minus rite damnatus haberetur, quam si omnibus adhibitis legitimis formulis per duodecim virale judicium condemnatus fuisset.* Cumque ipse, eo præcipue fine, hanc promulgasset legem, ut aliis mortis esset offendiculum, Deus justè permisit, ut ipse primus esset, qui eamdem in proprium damnum experiretur; Cum enim infidelitatis apud Regem accusatus esset, juxta legem ab eo inventam, in dicta causa mortis condemnatus fuit, atque in pœnam tanti criminis igne combustus.

Florim. Remun. lib. 6. de orig. Hæres. c. 4.

Cromvel ex propria sua lege combustus fuit.

8. Nemini ignotum est illud hujusce veritatis testimonium, quod eidem Poëta quidam gentilis perhibuit; tametsi enim hic de numero sit illorum, quibus ut plurimum solemne est fabulas & nugas vendere, in hac tamen occasione Ovidius veridicum quoddam refert factum, ab aliis quoque fide dignis authoribus traditum. Cum enim in Ægypto siccitas quædam, & ardor cœli adeo contumax fuisset, ut per integrum novennium terra ne minima quidem pluviæ stilla rigata fuisset; gubernantem idem regnum Busiridem, certus quidam convenit homo, Thrasia nomine, qui Regi dixit, quod si primum sibi obvium peregrinum Jovi in sacrificium offerret, numen illud utique propitiandum fore, & copiosissimam pluviam daturum esse. Tyrannus igitur huic fidem adhibens, eumq; in regno suo plane peregrinum primumq; sibi præ aliis præsentatum esse considerans, eumdem sine mora decoriari & Jovi offerri mandavit, eique dixit: *Primus in Ægypto tu dabis hospes aquas.* Nota pariter est alia similis, historia eodem Poëta authore conscripta, & ab aliis confirmata. Etenim Phalaris crudelissimus Siciliæ tyrannus, huic soli dabat operam, ut ad cruciandum reos immanissima & crudelissima excogitaret supplicia. Perillus igitur, ut hujus tigridis crudeli obsecundaret ingenio, eidem suasit, ut taurum quemdam æneum fundi faceret, interius concavum, ad capiendum hominem, in latere autem ejusdem bovis fieri juberet aperturam, per quam homo vivus in eumdem bovem immitti posset; fore enim prædixit, ut si sub eodem bove ignis luculentus accenderetur, miser homo bovi inclusus, præ nimio ignis ardore stridens, horribiles editurus esset mugitus, non sine ingenti ipsius tyranni complacentia. Cum igitur diabolica hæc machina Phalaridi complaceret, subito talem bovem juxta normam à Perillo præscriptam fabricari jussit, absolutoque opere, neminem futuri eventus melius editurum esse specimen censuit, quam eumdem, qui illius inventor fuerat, ac proinde illum, vel invitum, in dictum bovem injici fecit, in quo desperatus conflagravit. Unde Poëta hisce versibus concludit:

Suadens pro pluviâ habendâ hominem Jovi offerri debere, ipsemet oblatus fuit.

Alia similis Historia.

Justas

Justus uterque fuit, nec enim lex æquior ulla
Quam necis artifices arte perire sua.

Jer. Drex. de ling. male consulente cap. 8. Similis quæ contigit Antverpiæ.

Drexelius *de lingua male consulente* scribens, sequentem refert de duobus mercatoribus Lucensibus in civitate Antverpiensi consummatum funestum casum; cum enim hi mercatores (quorum unus Simon Durchi, alter vero Joannes Baptista Diodati vocabatur) in mutuas devenissent rixas, Joannes Baptista Simonem in faciem cecidit, quo facto pacem quidem mutuam inter se pacti sunt, sed ex parte Durchi non veram, sed simulatam; unde post aliquod elapsum tempus, Simon furoris sui ignem in corde suo fovens, Diodatum quadam vespera in hortum suum invitavit ad cœnam, cuique mensæ in tali sella accumberet, quæ eo artificio facta fuerat, ut quam primum aliquis sellam se recepisset, sedes sponte clauderetur, & sessorem arcte undique constringeret; Simon stricto gladio, Jam es, inquit, in manibus meis improbe; eo te pertraxi, quo volebam; & licet ille veniam peteret, perque omnes cœlites sibi vitam donari supplicaret, frustra clamores, frustra fuerunt preces. Simon enim multis prius vulneribus affectum hominem misere vociferantem confodit; At verò *cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator*; disposuit enim Deus, ut post lapsum temporis Simon eventu inopinato deprehensus, in eadem omnino cathedra, totidem etiam vulneribus conficeretur. Ibidem apud eundem authorem refertur de quodam è Calvini schola factioso homine, Petrino nomine, qui cum ex ara sacrum lapidem, in quo Christi corpus offerri consueverat, in infamem supplicii locum, ubi rei plectebantur, transferri curasset, Deus justissimus judex disposuit, ut hic Petrinus ad hunc ipsum lapidem capite truncaretur cum ingenti ipsius vilipendio.

Ps. 9. v. 17. — *Drexel. ibid.*

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De eadem materia differitur.

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. v. 17.

1. PRæterquam, quod hæc à Sapiente nobis tradita veritas, per antiquam in Scripturis, tam sacris, quam profanis, corroboretur experientiam, insuper præter hactenus allegata exempla, pluribus aliis confirmari potest, prout in præsenti discursu patebit.

2. Jacob in domo Laban septem annis sedulo servierat, ut ad desideratas Rachelis nuptias pertingere posset; *Servivit Jacob*, inquit Scriptura, *pro Rachel septem annis, ... Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam, quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam; Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.* Verumtamen in hisce nuptiis, modo satis improbo, suo defraudatus fuit desiderio; etenim ut Scriptura ait: *Vespere Liam filiam suam introduxit ad eum. ... Facto manè vidit Liam, & dixit ad socerum suum: Quid est, quod facere voluisti? Nonne pro Rachel servivi tibi? Quare imposuisti mihi?* At vero ex quo Deus Jacob à primo momento, quo domo paterna egressus est, particularem in cunctis actionibus suis promisit assistentiam, (ut proinde Psalmista dicat; *Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus*) cur igitur eumdem in re tanti momenti decipi permisit? Nimirum voluit Deus, ut etiam in Jacob locum haberet illud Sapientis oraculum, *ut per quæ peccaverat, per hæc & torqueretur.* Unde Oleaster ait: *Vides ab initio fuisse etiam fraudes inter cognatos, & forte hac fraude voluit Dominus punire illam, quam fecerat ipse Esau.* Etenim Jacob, ut cœci patris sui Isaac præoccuparat, & usurparat paternam benedictionem, stratagemate illo omnibus noto se Esau esse simulavit, dicens: *Ego sum filius tuus primogenitus Esau*; ac proinde Deus hic illi condebitam retribuere voluit pœnam, atque efficere, ut in similem ipse quoque incideret fraudem, & fictionem, dum scilicet lippa & deformis Lia, pulcherrimæ Rachelis loco substituebatur.

Gen. 29. 20. — *Ibid. v. 21.* — *Ibid. v. 22.* — Jacob accepit Liam pro Rachel. — *Ibid. v. 23.* — *Ibid. v. 24. & 25.* — *Psal. 145. v. 5.* — *Oleast. in Gen.* — Quia finxerat se esse Esau. — *Gen. 27. v. 19.*

3. In cap. 32. Exodi scribitur, qualiter Moyses, videns populum sua coram vitulo aureo flectere genua, *Arripiens vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israel.* At vero dices fortasse, ex quo Moyses saltum illud simulachrum totaliter abolere volebat, numquid ei sufficere poterat, quod illud in pulverem redactum, ventorum spiraculis committeret dispergendum? Quo igitur fine pulverem illum aquis inspersit, ipsisque idololatris potandum exhibuit? Profecto Moysi ea in occasione dici poterat: *Omnia in sapientia fecisti.* Etenim nonnulli existimant, Moysen id fecisse, ut Israelitæ, idololatrantes in malevolentia & fœtore abominabili excrementorum suorum experirentur, qualis fuisset Deus ille, quem sibi fabricaverant. Alii vero apud Lyranum & Abulensem advertunt, illos, qui aquam illam pulveribus permixtam biberant, ex pulverum illorum sumptione pallidos, & consequenter auri colore tinctos fuisse effectos, ac proinde de illis verificatum fuisse illud Davidis: *In verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Sicut enim ipsi ad bovem illum fundendum subministrarunt aurum, quod pallidum præ se fert colorem, ita Deus disposuit, ut idem aurum, in pulverem redactum ab iis in aqua potatum, viscera eorum torqueret, suumque in vultum ipsorum transmitteret colorem, ut *per quæ peccaverunt, per hæc & torquerentur*; portando videlicet in vultibus suis impietatis commissæ impressos characteres.

Exod. 32. 20. — Qui aureum vitulum adoraverunt, aureum acceperunt colorem. — *Ps. 7. v. 17.*

4. In 3. libro Regum cap. 21. legitur de Achab, quod quando à Naboth ratione venditionis vineæ passus fuerat repulsam, desperatus quasi in lectum se conjecerit: *Projiciens se in lectulum suum, & non comedit panem.* Ex quo clarè colligitur, quod licet alienis possessionibus avidè inhiaret, attamen vel invitus tunc jejunavit. At vero quodnam existimas in eo latere mysterium, quod Deus Achab per hanc inappetentiam punire voluerit? Num forte deerant Deo longe severiora supplicia? Innumerabiles videlicet infirmitates, quæ corpus ejus cruciare poterant, sine hac cibi nausea? Respondeo, avaris proprium esse, quod immodica fame aliorum appetant facultates, quodque numquam se saturos esse experiantur, utpote qui ab hoc sibi domum relinqui optarent, ab alio vineam, ab aliis alias possessiones, dumque eorum desideriis satisfieri contingit, multis pauperibus panis eripitur, qui a per extorsiones, lites injustas, & illicitos contractus facultatibus suis exuuntur, adeo ut postea abstinere, & famem tolerare cogantur. Quid igitur hic Deus faciat? Nimirum *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur ab eo*; disponit enim, ut tales avari per eadem prorsus castigentur media, quibus alios ærumnas pati fecerunt, id est, ut & ipsi jejunare cogantur, non solum coacti ab avaritia propria, ut facultatibus suis pareant, verum etiam sæpe per cibi inappetentiam & nauseam. Unde S. Ambrosius inquit:

3. Reg. 21. 4. — Proprietas Avari convenit Achab. — Pœna Avari punito.

Divi-

S. Ambr. lib. de Nabothe c. 4. *Divites eripitis quidem pauperibus universa. nihil relinquitis, pœnam tamen pauperum vos potius divites sustinetis, illi jejunant cum non habent, vos cum habetis, à vobis igitur prius pœnam exigitis, quam pauperibus irrogatis.*

5. Et vero ex quo famis mentionem facere cœpimus, opportunè memoriæ occurrit filius ille prodigus, qui apud villicum, à quo ad pascendos porcos conductus fuerat, præ fame quasi mori cogebatur, dicit enim facer textus: *Facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere; ... cupiebat implere ventrem suum de filiquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat*; at vero numquid divina justitia hunc patri contumacem, cunctisque aliis scandalosum juvenem aliis suppliciis castigare poterat, quam fame? potius utique; sed voluit; ut in eo adimpleretur illud sæpius repetitum Sapientis oraculum: *Per quæ peccat quis, &c.* id quod D. Chrysologus super illa verba: *Et ipse cœpit egere*, opportune notavit, dum ait: *Filium data facit egere substantia, qua divitem negata servabat, ut penes se deficeret habendo, qui penes patrem abundaverat non habendo.* Idem paulo ante dixerat: *Luxui ia ventri, gulæ fames tortor apponitur, ut ibi ultrix pœna sæviat, ubi pœnalis reatus exarserat.*

Luc. 15. 14.

Fames Prodigi.

D. Chrys. ser. 1.

6. *Per quæ peccat quis &c.* Paulo ante mentionem fecimus Jacob, patrem suum decipientis, dum se Esau primogenitum illius esse simulabat, nunc audiatis velim, quid Rebecca, ad fraudem hanc magis colorandam effecerit, dicit enim Scriptura Sacra: *Vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum, pelliculasque hædorum circumdedit manibus*; imo fraudem hanc adeo aptè machinata fuerat, ut facet textus dicat: *Statim ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi ait: Ecce odor filii mei &c.* At vero probus Jacob fictionem hanc fucceſſu temporis fæpius luere debuit, quia præterquam in eodeceptus fuerit, quod sicut paulo ante diximus, Lia in locum Rachelis à Laban subdolè ei substituta fuerit, Deus insuper permisit, ut diuturno tempore animo fuo afflictus, & anxius hæreret, dum quod filii ejus mendaciter dixerant, scilicet Joseph tenerrimè ab ipso dilectum à fera quadam devoratum esse, credidit, idque ob visam à filiis sibi exhibitam Josephi vestem sanguine cruentatam, quem filii sui sanguinem esse fallaciter asserebant, cum revera vestis illa in occisi hœdi sanguine volutata fuisset; *Tulerunt tunicam ejus*, inquit Scriptura, *& in sanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt*; at verò cur potius vestem illam sanguine hœdi intinxerunt, quam sanguini agni vel ovis? Factum id existimo hoc mysterio, ut scilicet fraus, qua Jacob Isaac patrem suum decepit, & hæc, qua disponente Deo à filiis suis circumventus fuit, majorem inter se proportionem haberent; vesti namque odoratæ ipsius Esau correspondet vestis hœdi sanguini intincta, nec non & pelles ejusdem hœdi, quibus manus suæ contectæ fuerunt; *Pelliculas hœdorum &c.* Ut *per quæ peccavit per hæc & torqueretur.*

Gen. 27. v. 15.

Ibid. v. 27.

Fuit Jacob etiam deceptus in causa Joseph vendidi.

Gen. 37. 31.

7. *Per quæ peccat quis &c.* In libro 2. Regum cap. 17. gloriosa illa refertur victoria, quam David pastorculus contra Goliath reportavit; & quidem in primis certum est, ictum illum, quem David fronti Goliath impegit, nequaquam casualem fuisse, sed à divina manu invisibiliter directum, siquidem lapidem illum præinvocato superoo Dei auxilio è funda evibravit, dicendo: *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum*; at vero cum lapis ille à tali manu directus, quæ viribus homanis superior erat, plurima vasti illius corporis membra penetrare potuerit, cur obsecro frontem præcisè tetigit? Dicit enim Scriptura: *Tulit unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percussit Philisthæum in fronte, & infixus est lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem super terram.* Quia igitur gigas ille impudens, & perfrictæ frontis, insudita cum temeritate integrum quemdam deridebat, & contra se evocabat exercitum, Deum quoque Israël arroganter blasphemaverat, ideo juste in faciem suam cadere promeruit, voluit enim per hoc Deus ostendere, quod careret facie, quam exhiberet; præterea justum erat, ut in fronte læderetur, quia adeo effrons fuerat; unde S. Augustinus ait: *Quia omnis superbia habet impudentiam frontis, in ipsa fronte lapide dejectus est.*

1. Reg. 17. 45.

Impudens Goliath in fronte percutitur.

Ibid. v. 49.

S. Augustin. ser. hom. de divers.

8. *Per quæ peccat quis &c.* Mirarulum illud, quod in uxore Loth non solum in statuam, sed & in statuam salis conversa contigit, sacrorum Doctorum & Interpretum ingenia plurimum exagitavit, ut varia inde eruerent à Deo insinuata mysteria, è quibus vel maximè proposito nostro deservit, quod Lyranus his verbis adducit: *Dicunt autem Hebræi, quod hoc fecit, quia nocte præcedente peccaverat in sale, ut sic pœna correspondent peccato*; & confestim sequentem subnectit rationem: *Petenti enim Loth pro condimento sibi Angelorum, quos homines credebat, ipsa renuit apportare, quia secundum morem Sodomorum, inter quos habitabat, affectum ad hospites non habebat.*

Gen. 19. 26. Lyran. ibid.

Quare uxor Loth fuerit transmutata in statuam salis.

9. *Per quæ peccat quis &c.* In libro Judicum cap. 9. legitur de Abimelech, filio spurio Gedeonis, quod ex dominandi ambitione, ne à fratribus suis ullum ambitioni suæ poneretur obstaculum, septuaginta fratres suos crudelissima strage interemerit: *Et venit*, inquit facet textus, *in domum fratris sui in Ephra, & occidit fratres suos septuaginta viros super lapidem unum.* At vero quid fecit Deus, ut eumdem juxta arrogantiæ & ambitionis suæ proportionem puniret? Nimirum fastum & elationem animi illius Deus deprimere, & humiliare voluit efficiendo, ut per manum vilis alicujus mulierculæ mors ei inferretur; & quia ipse super lapidem unum fratres suos decapitaverat, disposuit Deus, ut fragmen molæ, à muliere ex fortalitio quodam dejectum; super caput ejus caderet, eumque supprimeret. *Et ecce una mulier*, inquit facer textus, *fragmen molæ desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus.* Hac eadem occasione per memoriam, ad historiam quamdam, in libro secundo Marhabæorum cap. 13. descriptam, libet transcurrere; ibi namque pariter fortalitii cujusdam fit mentio. Etenim quia Menelaus profanato templo, vasa illius sacra violaverat, aliaque execranda commiserat sacrilegia, Deus in condignum ejus supplicium, ut in indignationem Antiochi caderet, ab eoque severissimè puniretur, permisit; sed audiatis velim modum, quo id contigit, *Rex Regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem, & suggerente Lisia, hunc esse causam omnium malorum, jussit apprehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris; hæc prospectum habebat in præceps, Inde in cinerem dejici jussit sacrilegum, omnibus eum compellentibus ad interitum, Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terra dari Menelaum, Et quidem satis juste, nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis, & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.* Notus, ut reor, est omnibus, eventus ille in speculo exemplorum relatus. Etenim cum impius quidam, qui, utpote justitiæ publicus minister, infamem professionem agebat, in tempore bacchanalium; una cum alio

Judic. 9. 5.

Abimelech occidit & occisus est.

Ibid. v. 53.

2. Mach. 13. v. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

Ibid. v. 8.

Despiciens

cineres sacros, cineribus suffocatus fuit.

alio quodam suo consodali totam noctem simul in taberna bibendo & crapulando transegerat, contigit, ut dum mane pulsaretur ad missam, & sodalis eum ad eamdem auscultandam sacrosque cineres recipiendos invitaret, hic sacrum illum ritum impie deridere cœperit, in cujus signum dixit sodali: Sede hic juxta me, ego enim tibi dabo cineres, & tu illos mihi imperties, acceptumque è terra pulverem capiti ejus imposuit: At vero ultrix Dei ira non diu tardavit, confestim enim furiosa cinerum suscitata est tempestas quæ cineres & terræ pulverem tanta cum vehementia in ejus adegit faciem, ut fauces illius adeo impletæ fuerint pulveribus, ut licet tunc non suffocatus fuerit. Multi enim in ejus accurrerunt auxilium, ut eum in parvulam quamdam insulam, in qua nec cinis, nec pulvis, sed solum herbæ reperiebantur, transportarent; at vero inutilis fuit eorum, quantumvis pius, conatus, terra enim insulæ illius tanto cum impetu adversus sacrilegum cinerem & pulverem exhalando concitavit, ut tandem, prouti meritus fuerat, suffocatus interierit.

Duellans Clericus blasphemat.

10. *Per quæ peccat quis &c.* B. Petrus Damianus de dissoluto quodam & rixis dedito Clerico refert, quod cum adversario suo (qui aliquas possessiones ad beneficium ejus spectantes sibi usurpaverat,) diem condixisset, ut inter se armis & pugnis congrederentur, acciderit, quod mane, dum Missæ assistens audiret verba illa: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur*; Clericus ille hisce verbis auditis, in hanc proruperit horrendam blasphemiam: *Hæc sententia vera non est, nam si ego me meo adversario humiliter inclinassem, hodie, tot possessionum copias, atque clientum non haberem.* Aderat fortuito præsens servus quidam, illuc à suo adversario missus, ut quid circa inimicum suum ageretur, per eum intelligeret; qui cum auditam blasphemiam Domino suo nuntiasset; *tunc ille plaudens in Domino lætus efficitur, atque ad spem procul dubio obtinendæ victoriæ milites cohortatur.* Cum igitur paulo post manus ad invicem conserturi essent, & conserverent, Deus temerarium illum castigare volens, disposuit, ut jumentum ejus, quod præcedenti nocte quemdam salis acervum obvium habens, inde in satis magna quantitate comederat, ac proinde sitibundus erat, in vicinum, aquæ torrentem sese immerserit, nec inde quacumque tandem adhibita violentia divelli potuerit, quid igitur tandem accidit? Audiamus prædictum S. Cardinalem dicentem: *Ille dum ea manu, qua scutum tenebat, cum jumento confligit, hostilibus jaculis faciem coactus exponit, ecce repente gladius os ejus fulminis more transfigit, talique reprobus vitam suam fine conclusit. O quam congrue in illa pertulit corporis parte vindictam, quam nigri fellis in Dominum vomuerat blasphemiam; & cum Propheta de talibus dicat: Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus; qui linguam suam & dentes adversus Deum gladii more vibravit, digne per eadem membra materialis gladii pœnas exolvit.*

B. Petr. Dam. l. 2. epist. 15.

Et occiditur.

Baron. An. 420. n. 26.

11. In Annalibus Ecclesiasticis de Gororane Persarum Rege scribitur, quod cum sub Imperio Theodosii Imperatoris civitatem Imperatoris nomine appellatam cum omnibus copiis suis circumsedisset, & multa instrumenta bellica ad urbes capiendas accommodata ad murum applicasset, solus divus Eunomius illius urbis Episcopus ei restiterit, & machinationum adjectarum impetum penitus repressérit; cum enim exercitus Imperialis Duces præliari contra hostes renuerent, & obsessis opem ferre non auderent, bona fortuna contingit, quod unus ex Regulis barbaris blasphemiam in Deum jaceret, & in morem Rabsacis & Sennacherib verba execrabilia funderet, furoreque incitatus minaretur, se sacrosanctum Dei templum incendio vastaturum; S. igitur Pastor rabiem illius non ferens, balistam Thomæ Apostoli nomine inscriptam, ad pinnas muri statui, & ingentem lapidem in ea imponi, nomineque illius, in quem barbari blasphemiam conjecerant, eum emitti jubet; qui directe in illum Regulum delatus, & in nefarium ejus os impactus, vultum deformavit, caput comminuit, & cerebro conspersit humum: Quod Gororanes Rex videns, terrore perculsus obsidionem solvit. Ecce qualiter cognitus fuerit Dominus judicia faciens, & quam verum sit, quod, *per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur.*

Blasphemia Æthiopici animantur Christiani,

& blasphemans occiditur.

12. S. Bernardinus sequens refert supplicium, quo divina justitia in naucleron quemdam blasphemum severissime animadvertit: *Nauta enim qui blasphemavit Deum*, inquit S. Bernardinus, *subito submersus est, quem frater ejus invenit in littore, illæso corpore, sed radicitus avulsa lingua, & consumpta.* Unde merito, ut Nicephorus, & Evagrius scribunt, Justinus primus Imperator imperii sui anno primo blasphemo linguam radicitus evelli præcepit.

S. Bern. T. 1. ser. 42. art. 3. cap. 3.

Aliud exemplum de blasphemo.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Idem argumentum continuatur.

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. vers. 17.

1. REgius Psaltes in Psalmo 36. id, quod vindicativis frequenter contingere solet, scilicet quod machinæ, quas ipsi in aliorum damnum fabricare student, tandem in ipsosmet recidant, & exonerentur, his verbis confirmat: *Gladium evaginaverunt peccatores, intenderunt arcum suum, ut dejiciant pauperem, & inopem, ut trucident rectos corde*; at vero quid tandem in condignum eorum supplicium eisdem evenit? *Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur*, quæ verba exponens S. Ambrosius inquit; *Ut quemadmodum revertitur pax in Dei servulos ab eis, qui non receperint benedicentium pacem, ita etiam malitia peccatorum, qua justo nocere conantur, in eorum pernitiem revertatur, quo suis telis, & vulneribus trucidentur; sæpe enim jacula in ipsos, qui ea jecerint refunduntur.* Narratque idem S. Doctor exemplum quoddam valde prodigiosum, quod suis contigit temporibus: Subdit enim: *Quod proximo accidit bello, cum infideles, & sacrilegi lacesserent aliquem in Domino confidentem, & regnum ejus eripere contenderent, Ecclesiis Domini persecutionum sæva minitantes, ut subito ventus oriretur; qui insidiantibus excuteret scuta de manibus, ac tela omnium, atque missilia in peccatoris exercitum retorqueret. Adhuc hostis deerat, etiam illi ventorum prælia ferre non poterant, suisque spiculis sternebantur; & quod pejus est, non erant corporum graviora illa vulnera, quam mentium; deficiebant enim corde, cum Deum adversum se pugnare cognoscerent. Exierant itaque provocantes, & de pharetra cordis sui adversum populum Christianum venenata perfidia jacula proferebant, sed in caput eorum sua revertebatur impietas.* Videmus per experientiam, quod quanto majore cum impetu pila in terram duram & solidam conjicitur, tanto

Ps. 36. v. 14.

Vindicativi proprio gladio jugulantur.

S. Ambr. ibid.

De hoc miraculum.

Similitudo à pila fortiter in

tanto magis versus percutientem resiliat, itaquoque cum peccator sceleribus suis Deum offendere non dubitat, (de quo Psalmista ait: *Dominus fortis & potens in prælio;* & alibi: *Non accedet ad te malum:*) Omne malum, omnisque offensa super illum recidit, dicente eodem Psalmista: *In verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Qui idem Regius Vates paulo ante de impio dixerat: *Peperit iniquitatem*, paulo post, ut quales hujus abortus sint fructus; exprimat, subjungit: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit*, id quod majori parti humanas divinasque leges transgredientium ut plurimum contingit.

[Margin: terram in projecta. Ps. 23. v. 8. Ps. 90. v. 10. Ps. 7. v. 17. Ibid v. 15. Ps. 7. v. 16.]

2. Filii Jacob fortunæ Joseph fratris sui invidentes, (utpote quem ob somnia sua, quibus se sceptra aliquando administraturum esse, omnesque illos sub suo habiturum dominio prædixit, ingenti prosequebantur odio) inter se quoad inferendum ei necem conjurant dicentes: *Numquid Rex noster eris, aut subjiciemur ditioni tuæ?* Tandem vero uno illorum conceptum de inferenda ei nece consilium dissuadente, ut se ab hac servitute, & subjectione eximerent, eum Ismaelitis prætereuntibus vendiderunt, hæcque venditio, per quam in Ægyptum deportatus fuit, causa exstitit, ut licet ipsi ei miserabilis cujusdam servitutis foveam præparassent, gloriosus tamen inde subsecutus fuerit eventus, siquidem à Rege Ægypti ad thronum usque Regium successu temporis evectum; fratres ipsius, qui, ne ipsi subjicerentur eum vendiderant, tandem tamquam Vice-Regem adorarunt, & post aliquot sæcula tota illorum progenies in Ægyptiacam redacta fuit miserabilem servitutem. Verum enimvero in hac Josephi venditione observanda est mirabilis quædam circumstantia; dicit enim sacer textus: *Sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaelitas &c.* Ex quibus verbis patet, Josephum à fratribus suis, dum epularentur, venditum fuisse; ac proinde mirum non est, quod Deus illos postea per famem castigarit (nam *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur:*) Post multos enim annos, cogente fame, in Ægyptum se recipere coacti sunt, ubi Josepho fratri suo fuere subjecti, ac tandem multo post tempore ibidem duro servitutis jugo fuerunt oppressi. De hac Josephi venditione scribens Rupertus Abbas, verba illa adducens: Psalmistæ: *Et vocavit famem super terram, & omne frumentum panis contrivit*, in hæc verba scribit: *Hoc ergo ostendit, quia vocaturus esset famem super terram, durum utique carnificem, tristemque ministrum, cujus austeritate confringeret eos, qui comederant fratris sui pretium;* quibus ultimis verbis venerabilis hic author clare insinuat fratres Josephi ex pecunia per venditionem Josephi comparata epulatos fuisse, interque se genialiter vixisse. Immediate vero post prædicta verba idem Rupertus sequentes subjungit considerationes: *Numquid qui in servum vendiderant fratrem, & ipsi servi facti sunt? Et qui quasi in prædam subduxerant hominem, non & ipsi in prædam hominum ierunt?* Hoc nempe *firmiter memoriæ commendandum est, quia juste in servitutem Ægyptiorum traducti sunt filii Israel, & aliis merito servierunt, quibus eorum scelere in servum venumdatus est Joseph.*

[Margin: Gen. 37. v. 8. Fratres vendiderunt Joseph ne servirent ei, & servire debuerunt. Ibid. v. 25. Gen 42. Ps. 104. v. 16. Rupert. Abb. lib. 8. in Gen. 39. Pecunia venditionis epulati sunt ideo esurierunt.]

3. *Per quæ peccat quis &c.* Duo illi seniores in Babylonia judices, videntes quod conceptam ex conspecta Sosannæ pulchritudine carnalem concupiscentiam exsatiare non possent, amore in odium converso, eamdem mortis condemnarunt, sub lapidum imbre subeundæ, quo fine eamdem velut adulteram calumniabantur; at vero lapides, quos illi præparaverant, cum summa ipsorum infamia super ipsos ceciderunt; *Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt, in laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum, Cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Quæ verba aptissime sequens confirmat exemplum; Quidam namque avarus, foris in agro sub arbore quadam notabilem abscondit pecuniæ quantitatem, accidit vero, quod inops quidam, & in omnibus rebus suis infortunatus homo, post multa contracta debita, lictores fugiens, sibimetipsi laqueum texeret, ad se suspendendum; cumque ad eamdem arborem, sub qua avarus suas defoderat pecunias, laqueum injicere pararet, videns terram ad radicem arboris recenter inversam, curiositate motus, priusquam se suspenderet, videre voluit, quidnam in eadem fossa recenter repleta absconditum delitesceret, ac tandem fodiendo, thesaurum illum ab avaro ibidem sepultum invenit, & sustulit, atque in locum pecuniæ laqueum deposuit: Post aliquod vero tempus avarus ad resumendam pecuniam suam reversus eamque sublatam esse videns, in tantam commotus est iracundiam, ut laqueo, quem pecuniæ loco in fossa invenit, sibimetipsi ad eamdem arborem vitam finiverit; numquid in hoc avaro perfecte adimpletum fuit illud Sapientis oraculum: *Per quæ peccat quis, &c.* Avaritia enim verus est Dæmonis laqueus, dicente Apostolo: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli;* & hoc cupiditatis laqueo prædictus avarus, factus carnifex sui-ipsius, semetipsum interemit, quemadmodum & Judas fecerat, de quo Beda ita scribit: *Cui utique satis digno exitu mors ipsa successit, ut viscera, quæ dolum proditionis conceperant, rupta caderent, & vacua evolverentur in auras; Cujus simillima pœne mors Arrium Hæresiarcham damnasse refertur, ut quia ille humanitatem Christi, iste divinitatem extinguere moliebatur, ambo sicut sensu inanes vixerant, sic quoque ventre vacui perirent.*

[Margin: Lapides Susannæ præparati occiderunt accusatores. Dan. 13. Psal. 9. v. 16. Ibid v. 17. Notabilis Historia de avaro. 1. Tim. 6. v. 9. Beda in c. 1. Act. Apost. Finis Arii sicut Judæ proditoris.]

4. *Per quæ quis peccat, &c.* Quod si Scripturas Sacras diligenter examinaveritis, invenietis utique, quod ab illo momento, quod Judæi idololatrarunt, licet ob id ingenti cum severitate à Moyse fuerint castigati, in progressu tamen sæculorum magis magisque facti fuerint sacrilegi, cultuique veri Dei rebelles; Undenam vero hoc malum in illos derivatum fuerit; S. Bruno Carthusianorum Patriarcha à Titolmanno in suis allegoriis citatus his verbis exponit: *Bibunt aurum idoli, qui idololatræ, & sacrilegi; sic enim hæc mortifera potio eorum viscera penetravit, ut vix aliquando ab idolorum cultura potuerint avelli.* Tametsi enim Moyses bovem illum aureum in minutissimum redegisset pulverem, hic tamen pulvis ab Hebræis potatus, adeo tenaciter ipsorum visceribus inhæsit, ut tempore Jeroboam duos alios similes boves aureos fuderint; Unde Oleaster inquit: *Si tempore Jeroboam vitulum in pulverem redactum suscitarunt, quid facerent, si ejus reliquias integras invenissent.*

[Margin: Idolatria difficulter extirpatur.]

5. *Per quæ peccat quis &c.* Saul ne vivus in manus deveniret inimicorum, sibimetipsi necem inferre voluit, quamvis id frustra tentarit, eo, quod armiger ejus eum occidere noluerit, donec tandem alius quidam miles superveniens, & Saulem semimortuum ex inflicto sibimetipsi lethifero vulnere cernens, eumdem occideret. Sed audiamus quidnam miles ille, qui Amalecita erat, hac de re Davidi enarret, dicit enim sacer textus eum hisce verbis suf-

2. Reg. 1. v. 6. Quare Saul desiderans suicidium, petivit, quisnam es tu.

fuisse David locutum: *Casu veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat super hastam suam. Porro currus & equites appropinquabant ei, & conversus post tergum suum, vidensque me, vocavit; cui cum respondissem, adsum; dixit mihi: Quisnam es tu? Et ajo ad eum: Amalecites ego sum; & locutus est mihi, sta super me, & interfice me, quoniam tenent me angustiæ, & adhuc tota anima mea in me est; Stansque super eum occidi illum.* Ubi quærendum venit, quo fine hic Rex in tam atrocibus doloribus positus, & mox coram divino tribunali præsentandus, in extremo vitæ suæ momento, curiosus fuerit sciendi natales, patriam, aliasque militis hujus qualitates, cum tamen ad inferenda ei necem aliud nihil requireretur, præterquam quod ictum lethalem inferret? sed respondetur, quod Saul, metuens neminem futurum, qui illum occidere auderet, mox ut eum Amalecitam esse audivit, spem firmaoi conceperit, ab illo se infallibiliter occidendum esse, quia à nemine alio hunc ictum mortalem majori cum justitia postulare poterat, quam ab Amalecita, quia enim Saul hunc populum contra Dei mandatum viventem reliquerat, sciebatque verum esse illud Sapientis effatum: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*, mox ot hunc virum Amalecitam esse audivit; horam inobedientiæ suæ luendi pœnam jam adesse intellexit. Unde Salianus ita scribit: *Facile autem hic se Amalecitam prodit, quia Saul eos olim indulgentius tractaverat, magno suo malo, permisitque Dominus ab Amalecita interfici, qui Amalecitas Deo jubente penitus delere noluerat.*

Salian. ib.

6. *Per quæ peccat quis &c.* Lib. 2. Machabæorum cap. 5. de Jasone in hæc verba scribitur: *Principatum non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, ... fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum, & execrabilis, ut patriæ & civium hostis in Ægyptum extrusus est, Et qui multos de patria sua expulerat; peregre periit, ... Et qui insepultos multos abjecerat, ipse & illamentatus, & insepultus abjicitur, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulchro participans.*

2. Machab. 5. v. 7. & 8. Jason peregre periit, quia multos expulit ex Patria. Ibid. v. 9. & 10.

7. *Per quæ peccat quis &c.* Nadab & Abiud filii Aaronis, summi Sacerdotis, postquam ministerium suum, offerendo in thuribulis suis incensum, plene exercuissent, igne cœlitus dilapso concremati sunt, ut enim sacer textus; *Posuerunt ignem & incensum desuper offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat, egressusque ignis a Domino, devoravit eos;* Deus illos per ignem castigavit, quia per adhibitum ignem profanum peccaverant. Unde Chrysologus ait: *Dum contaminare externo igne altaria præsumunt; ipsius altaris consumuntur incendio, ut sumerent de sacrificio pœnam, qui fecerant de propitiatione peccatum, quod peccatum illis suscitarat ebrietas, nam vini odor odorem fugarat incensi, & ebrietatis ignis flammam provocarat altaris, unde quia alienati vino, alienum portaverant ignem, mox divino igne referuntur extincti.*

Levit. 10. 1. Filii Aaron per ignem peccantes & per ignem pereunt. D. Chrys. ser. 26.

8. *Per quæ peccat quis &c.* Lyranus in caput ultimum quarti libri Regum scribens, observat, quod cum Nabuchodonosor cadaver Regis Joachim in campum super sterquilinium projici fecisset; (ut hac ratione illud de ipso prolatum Jeremiæ vaticinium verificaretur, scilicet, *Sepultura asini sepelietur*,) postea filius ejus in Babylonica servitute positus, sed ab Elvimerodach filio Nabuchodonosoris à servitute liberatus, & super omnes Principes exaltatus fuerit, tandem vero hoc Rege persuadente, & instigante, Elvimerodach cadaver Nabuchodonosoris patris sui minutim discerpserit, metuensque ne resuscitaretur, carnes hoc modo concisas, variis avibus rapacibus, quarum numerus ad trecentas ascendebat, manducandas projecerit, variisque in locis dispertierit, conversusque ad Joachim eidem dixerit: *Tunc Nabuchodonosor pater meus resurget, quando aves illæ inter se fuerint unitæ.*

Jerem. 22. 19. Filius Nabuchodonosoris Patris sui cadaver avibus distribuit.

9. *Per quæ peccat quis &c.* In libro 2. Paral. cap. 26. legitur: Quod Rex Ozias præter diadema Regium, mitram quoque sacerdotalem capiti suo imponere, officioque Pontificali sese ingerere præsumpserit: *Ingressus templum Domini, adolere voluit incensum super altare Thymiamatis, statimque ingressus post eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini; octoginta viri fortissimi, restiterunt Regi, atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron ... egredere de sanctuario ... Iratus Ozias tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus: Statimque orta est lepra in fronte ejus, coram Sacerdotibus, in domo Domini super altare Thymiamatis ... Perterritus acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. Fuit igitur Ozias leprosus usque ad diem mortis suæ.* Ubi quærendum venit, cur lepra illa potius in fronte Oziæ, quam in manibus, quibuscum thuribulum portaverat, vel in alia corporis parte apparuerit? Nimirum: *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur:* Frons enim sedes est superbiæ, fastus & imprudentiæ, ob quam Ozias lepra percutiebatur, ipse enim nonobstante summi Pontificis, omniumque aliorum Sacerdotum admonitione, non solum in sacrilega sua præsumptione obstinatior reddebatur, verum insuper Sacerdotibus, minas intentabat; sacer autem textus paulo ante dixerat: *Cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum.* Ubi sacer quidam Interpres ita scribit: *Pro præsumptione frontosa, in fronte percussus est lepra.* Deus quoque huic Regi tali immisit supplicium; quod proprium esse solet personarum abjectarum & vilium, ut tanto magis humiliaret ejus superbiam. Porro id, quod huic Oziæ contigit, supplicium in memoriam mihi revocat historiam à Nicephoro relatam, huic nostro proposito mire deservientem. Cum enim Leo quartus hujus nominis Imperator Constantinopoli in Ecclesia Sanctæ Sophiæ pulcherrimam quamdam valdeque divitem vidisset coronam, gemmis elegantissime adornatam, quæ illi Basilicæ à Mauritio Imperatore dono data fuerat; inter alias vero immensi valoris gemmas, carbunculus quidam erat extraordinariæ magnitudinis; cum vero prædictus Leo præfatam coronam sustulisset, mox expertus fuit in se adimpleri propheticum illud oraculum: *In verticem ipsius iniquitas ejus descendet;* Vix enim dictum diadema capiti suo imposuerat, ecce acerbissimi illum adoriuntur dolores, siquidem in capite apostemate quodam percussus erat, eo præcipue in loco, quem corona capiti imposita circumdederat, quod Medici carbonem appellare, solent, ut ex hoc clare verissimum esse cognosceretur illud Sapientis: *Per quæ quis peccat, &c.* In præcedentibus discursibus mentionem fecimus pœnæ illius, quæ divina justitia Absalonis contra patrem rebellionem castigavit; circa quam hoc loco alia quædam mihi occurrit ponderatio. Superbus enim & elatus hic Princeps ad hoc semper aspiraverat, ut comas suas (quas, ut diximus, tanto in pretio habebat,) diademate Regio circumcingeret, eoque fine coronæ tam digni Regis, qualis David pater ejus erat, insidiabatur populumque subditum contra patrem suscitabat diuturnoque

2. Paral. 26. v. 16. Rex Ozias volens sacrificare percussus est Lepra in fronte.

Quare Oziæ fuit positus in fronte & non alibi.

Galfrid. apud Godefrid. in Isa. 6.

Niceph. lib. 18. cap. 42. Simile contigit Leoni quarto Pontifici.

Reperitur Absalon capillis suis suspensus.

rumque contra illum bellum movebat, spetans patrem suum in eo occidendum; at vero quid tandem evenit? *Per quæ peccat quis &c.* Deus enim justus Judex disposuit, ut comæ ejus ab aliis caperentur comis id est, à frondibus quernis; unde Chrysostomus ait: *Coma à coma tenebatur, & coma tenebat como tyrannum, illuc eum contundens, ubi diadema paternum gestare contendebat. Caput detinebatur, qui genitoris caput auferre moliebatur, & tamquam fructus pendebat ab arbore, qui natura agricolam volebat scindere, & in corde jaculo fossus est, illic occisus, ubi cædem parabat.*

D. Chrys. in Ps. 3.

10. Baronius circa annum 791. refert, quod cum sub Imperio Constantini Solius Imperatoris collecti essent ordines militares, ut Nicephorum filium Copronymi, & Constantini regnantis Imperatoris patruum in Imperatorum eligerent, Constantinus Imperator hac conjuratione percepta Nicephoro oculos erui, aliis vero quatuor fratribus linguam amputari jusserit. Notat vero Historicus, tantos crudelitatis actus mense Augusti, in die Sabbathi, sub horam nonam fuisse commissos, simulque notat, non in longum Dei justitiam hanc iniquam ultionem reliquisse inultam. Nam post quinquennium, eodem mense, & eodem die Sabbathi, orbatus est oculis à propria matre idem Constantinus. Huc quoque spectat sequens exemplum; nam novem illi sicarii, qui jussu Philippi Imperatoris Gordianum ejus in Imperio Collegam occiderunt, eodem ferro postea trucidarunt semetipsos.

Baron. An. 791. num. 2.

Constantinus patruum suum privavit oculis & ipse suis à propria matre privatus fuit.

Baron. An 240. n. 10.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Eadem doctrina, per alias rationes, & exempla probatur.

THEMA.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Sap. 11. ℣. 17.

1. AXioma istud, quod hactenus variis argumentis indubitatum esse ostendimus, tanto efficitur certius, quanto unusquisque vitiosus in semetipso anxietates, inquietudines, remorsus, contradictiones, pugnas; cruciatus, vehementesque passiones, quibus ipsamet vitia illum transfigunt, experitur. Didacus Stella, magnus spiritualis vitæ Magister, prout opera ejus clare satis demonstrant, hunc ad propositum nostrum texit considerabilem discursum: *Ipsum peccatum, tormentum & supplicium gravissimum est peccatoris. Omnia peccatoris sunt doloris plena, nam si prospera utitur fortuna, timore felicitatis suæ amittendæ jugiter conficitur. Si vero adversam fortunam patitur, in dolore & mœrore assiduo vivens, interno quodam cruciatu, qui semper pungit, semperque excruciat miseram animam, nullo puncto, aut momento temporis quiescit. O infelicissimam miserrimamque vitam hominis! libidinibus suis servientis. Attende ejus importunitatem, nam si quis impius injuria ab aliquo afficitur, videre est, quanta insania domum se conferas, cibo, potuque abstineat, dormire, aut quiescere recuses, armatos amicos suos undequaque congregat, ut se ulciscatur.* Idem paulo post subjungit; *Quæro à luxurioso, quis sit major labor, servire castitati, an luxuriæ? Major est luxiæ, nam ut gratum te facias mulieri illi, quam amas, bona tua impendis, honoris jacturam facis, amoris causa vigiliis, infirmitatibus corporis, aliisque laboribus innumeris affligeris, & non raro capitis discrimen subis.* Alvares

Peccatum est peccatoris tormentum.

Did. Stell. in Luc. 16.

Tormenta fortunati.

Infortunati.

Vindicativi.

Luxuriosi.

Alvar. t. 2. lib. 1. p. 1. c. 4.

Superbi.

idipsum de superbo exemplificat, hic enim à propria animi elatione pariter cruciatur, quod sequentibus Gregorii Magni verbis probat: *Superbis inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, erectio in incessu, rancor in responsione.* Et paulo post ærumnas exponit, quæ avarum licet divitem continuo pungunt & angunt; ita enim scribit: *Peccatum avaritiæ corpus extenuat, quod ne marsupium evacuet, necessariis alimentis, & indumentis privat: non solum alios, sed seipsum quoque bonorum participatione facit extorrem. Peccatum luxuriæ corpus exedit, & consumit, & fœtidam, & miserabilem senectutem affert. Peccatum invidiæ corpus tabefacit; peccatum gulæ corpus gravat, morbos generat, vitam abbreviat. Peccatum iræ corpus accendit, & quasi furiis exagitat, & ad similitudinem amentium effrænate movet, de quo inquit Chrysostomus Hom. 20. ad pop. Quis tortor ita laniare latera poterat? Quæ ignita tela ita corpus perforarent? Peccatum acediæ ossa ipsa consumit, nam spiritus tristis exsiccat ossa.* Martinus Delrius quoddam refert exemplum viri cujusdam, qui in vita sua illi servierat idolo, de quo Sanctus Apostolus ait: *Quorum Deus venter est*, id est, qui nullius rei tantam habebat curam, quam ut delicate manducaret, hic igitur à Deo castigatus per immissam sibi tantam cibi inappetentiam, ut ne bolum quidem deglutire posset.

Avari.

Iterum ostenditur per septem peccata mortalia.

Mart. Delrius Adag. 414. Phil. 13. v. 19.

2. Didacus Stella super caput nonum Lucæ ita scribit: *Sunt quædam peccata, quæ crucem suam secum bajulant, non inquam Christi, nec boni latronis, sed durissimum mundi supplicium; ea sunt ambitio, odium & invidia, quæ maxime vitia torquent cor, somnum & quietem auferunt, ac totum hominem inanibus curis, & solicitudine obruunt. Si invidus es, omnia proximi bona erunt tibi tormenta; si odium geris, quidquid boni accidit illi, quem odisti, immanium cruciatuum causa existit. Si ambitiosus, quoties alios evectos cernis, nimio dolore compressus, cogitabundus semper incidis, tecum revolvens cujusmodi dignitate à Rege, vel Papa, vel alio Principe decorari possis.* Verumtamen, quia de hoc puncto suo loco diffuse tractavimus, ad alias nunc considerationes transeamus, quibus propositum Sapientis oraculum mire confirmabitur.

Did. Stell. in Luc. 9. Extensio præcedentium.

3. *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*, id est, ut Dionysius Carthusianus exponit, *per hæc, id est, per eadem vel similia torquetur, ut pœna correspondeat culpæ. Sicut Sodomitæ, qui per ardorem & fœtorem sceleratissimæ immunditiæ peccaverunt, per ardorem intensissimum, & fœtorem teterrimum ignis sulphurei sunt puniti.* Alcuinus, Caroli Magni Præceptor, ex eo, quod ignis super Sodomitas contra naturam suam de cœlo deorsum descenderit, cum alias ex naturali sua indole cœlum versus elevetur, motivum accepit sequentis interrogationis instituendæ. *Quæritur, quare de cœlo vindicta data est super habitatores impios civitatum illarum?* Sacer textus ait: *Pluit ignem à Domino de cœlo.* Potuisset haud dubie efficere, ut terra in diversas aperiretur voragines, ignem & sulphur exhalantes, ut quid igitur à supernis illis cœlorum spæris eumdem demittit? *Respondetur, quia clamor peccantium in cœlum ascendisse dicitur, idcirco de cœlo puniendi erant.* Aptius vero ad nostrum propositum respondet Chrysostom. inquiens: *Ignis eructans imbrem, manans flamma in flumen solvebatur; retributionem errorum sui in seipsis recipiebant; erat autem justa retributio iis, qui naturæ subverterant leges.*

D. Carth. ibid. Correspondent legem naturæ, ideo ignis contra naturam descendisse super Sodomitas.

Alc. q. 150. in Gen. Gen. 19. 24.

4. *Per quæ quis peccat, &c.* In Parabola, vel ut alii volunt, in historia epulonis de eodem dicitur: *Sepul-*

Luc. 16. 22.
Quare specialiter epulo petit refrigerari linguam.

Sepultus est in inferno. Erat enim non solum ad gulam usque igni infernali immersus, verum insuper ibidem totaliter sepultus, etiam prout probabiliter creditur, quantum ad corpus, & tamen non conquerebatur de alio tormento, quam de vehementia ignis, qua lingua ejus cruciabatur. Unde huic soli postulabat refrigerium, Abrahami auxilium hisce verbis implorando :

Ibid. v. 24.

Pater Abrahami, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Porro si ex me quæsieris, cur atrociores in lingua senserit dolores, facilis ad hoc est responsio, nimirum, *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Epulabatur quotidie splendide*, in lingua autem residet sensus gustus ; qui sapores discernit. Quod si vero dixeris, cur flammæ illius voracitatem in omnibus aliis quoque corporis partibus non senserit ; cum tamen substantia ciborum pretiosorum & delicatorum per totum corpus diffundatur ? Respondeo, quod insuper ex alio capite in lingua punitus fuerit, quia scilicet contumeliabatur Lazarum, eique verbis maledicis insultabat, Audiamus Sanctum Augustinum dicentem : *Ideo in lingua majorem sentit ardorem, quia per eam superbe loquendo contempserat pauperem, ipsa enim lingua, quæ noluerat dicere, ut eleemosyna pauperi donaretur, gravius gehennæ flamma exuritur.* Glossa interlinearis reflectens se ad hoc, quod dives ille epulabatur quotidie splendide, aliam assignat rationem ; Valde enim verisimile est, quod inter epulas linguam suam laxaverit in verba obscœna, maledica, & ridicula. *In hoc nota*, inquit, *quia sicut mos est, etiam inter convivia loquacitati studuit.* Sanctus Bonaventura autem primum punctum tangit inquiens : *Hæc præcedit ad judicium, quæ præcessit ad peccatum, hæc prima degustat cruciatus, quæ pretiosos cibos & odorifera pocula degustavit, secundum illud : Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Videmus per experientiam, quod in suppliciorum publicorum executione, justitia sæpe eisdem in locis exerceatur in reum, in quibus commisit delictum, & quidem sæpius justitia exercetur per eadem instrumenta, quibuscum scelus suum commisit.

Ratio prima.

S. August. ser. 227. de Temp.

Secunda. *Gloss. int.*

S. Bonav. in Luc.
Tertia.

4. *Per quæ peccat quis, &c.* Dum Sanctus Zacharias Pater Præcursoris incensum in templo juxta ministerium suum offerret, apparuit ei Sanctus Gabriel, vicinam ei annuntians Baptistæ nativitatem ; Verumtamen, quia Elisabeth post multos annorum circulos sterilis, & in ætate provecta constituta erat, interrogavit dicens : *Unde hoc sciam, ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis. Et respondens Angelus dixit ei : Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, & missus sum loqui ad te, & hæc tibi Evangelizare ; & ecce eris tacens, & non poteris loqui.* Ubi merito quæritur, cur Deus in occasione, tam fœlicis nuntii, hujus senioculi lætitiam perturbari voluerit ? Didacus Stella respondet, *per ea, quibus quis peccat, punitur. Quia non obedierat, factus est surdus, & quia contradixerat, damnatur, ut teneat silentium.*

Luc. 1. v. 18.
Zacharias per linguam peccat, & in lingua punitur.

Did. Stell. ibid.

6. *Per quæ peccat quis &c.* Apostoli post Christi resurrectionem adeo hallucinabantur, ut eum minime cognoscerent ; *Non cognoverunt discipuli, quia Jesus est.* Enimvero, quod hæc sensuum & intellectus offuscatio in aliis Apostolis fuerit, non adeo admirandum esse censeo. At vero qua ratione possibile est, quod Petrus in hac occasione humanitatem Christi non agnoverit, tametsi per resurrectionem glorificata fuerit, siquidem Petrus per divinam revelationem divinam ejus essentiam mundo manifestarat, & contestatam fecerat ? S. Joannes solus fuit, qui Christi personam detexit, eidem acclamando : *Dominus est*, id quod Divo Chrysologo motivum exhibuit interrogandi & dicendi : *Quæ res illum Petri sic tardaverat, mentem, ut ab alio audiret Dominum, qui cæteris consueverat nuntiare ? Ubi est illud ipsius singulare : Tu es Christus Filius Dei vivi ? Ubi est ? In domo aufugerat Caiphæ Principis Judæorum, tardius suum Dominum videbat, qui vocem facile ancillæ susurrantis audivit.* Timore perculsus, non semel, sed sæpius cum perjurio se Christum non agnoscere affirmaverat, ac proinde licet suam negationem planxisset, Deus tamen illam impunitam manere noluit, sed fecit, ut in pœnam negationis, eum non agnosceret, ut hac ratione impleretur illud Sapientis : *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Simile quoddam supplicium ipse Simoni Mago intulit, prout ex homilia quadam Sanct. Maximi *de S. Apostolis, Petro & Paulo*, deducitur, in qua hæc verba habentur : *Inter cætera mirabilia, magnum illum Simonem orationibus suis de aeris vacuo præcipiti ruina prostravit, cum enim idem Simon se Christum diceret, & tamquam filium ad patrem assereret volando se posse conscendere, atque elatus subito magicis artibus volare cœpisset, tunc Petrus flexis genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vicit magicam levitatem, prior enim ascendit ad Dominum oratio, quam volatus, & ante pervenit justa petitio, quam iniqua præsumptio. Tunc Petrus velut vinctum illum de sublimi aere deposuit, & quodam præcipitio in saxo allidens ejus crura confregit, & hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, ambulare non possit, & qui pennas assumpserat, plantas amitteret.*

Joan. 21. v. 4.

D. Chrys. ser. 78.
Quia Petrus Christum negavit post resurrectionem eum non noscebat.

S. Maxim. hom. 5. de SS. Ap. st. Pet. & Paulo.
Simon Magus volens volare perdidit incessum.

7. *Per quæ peccat quis, &c.* Aristobulus fratri suo Antigono mortem quidem intulit, hujus tamen fratricidii gravem pœnam luere debuit, cum enim, ut Josephus Hebræus narrat, atrocissimis cruciaretur doloribus, in eodem loco, ubi sanguinem fratris sui impie effuderat, sanguinem suum copiosissime evomuit, unde Dei circa se justitiam agnoscens, exclamavit inquiens : *Ergo non latet Deum meum impium, & scileratum facinus, quando tam cito reposcor ad pœnam cognati sanguinis ;* proprioque ore se vita prolixiore indignum esse confitens, impiam exhalavit animam. Plutarchus in libro *apophthegmatum Regum & Imperatorum* refert de Braside, quod cum ab inimico jaculo trajectus fuisset, illud è vulnere erutum, ad percutiendum adversarium adhibuerit, quem etiam lethaliter vulneravit, sicque adimpletum fuit in ipso Davidicum illud oraculum : *Gladius eorum intret in corda ipsorum.* Enimvero antiqua in Scripturis sacris est veritas, quod *quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Unde ipsemet Redemptor noster, in nocte passionis suæ, utilissimum illud nobis reliquit documentum : *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Apud Isaiam quoque dicitur : *Væ! qui prædaris, nonne & ipse prædaberis ? Et qui spernis, nonne & ipse sperneris ?* In Habacuc quoque legitur : *Væ ei ! qui multiplicat non sua ; usquequo & aggravat contra se densum lutum ? Numquid non repente consurgent, qui mordeant te, & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis ? Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominis.* Hugo Cardinalis super illa verba Sapientiæ : *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*, ita scribit : *Sæpe instrumento suæ offensionis puniuntur peccatores.* Hisce nostris diebus à Principe quodam, per ingentē pecuniæ summam conductus fuit quidam sicarius, ut sclopetum suum in quemdam magni nominis nobilem exoneraret, hoc autem sclopetum eo modo factum erat, ut dupliciter sese exoneraret, adeo ut glo-

Similis punitio in fratricidio.

Joseph Hebr. Lib. 13. Antiq. c. 19.

Plutarch. ibid.
Vulneratus extractum telum in vulnerantem retorsit lethaliter.

Ps. 36. v. 15.
Gen. 9. v. 6.
Matth. 26. 52.
Isa. 33. v. 1.
Habac. 2. 6.

Hug. Card. in Sap. 11.
Maxima facta vindicta.

bptum unus peteret personam, versus quam explodebatur, alter vero globus ipsummet peteret sicarium, ut ipso hac ratione subito occiso, in manus justitiæ publicæ tradi, ipseque subornator sicarii manifestari non posset. Referunt annales Ecclesiastici, quod Hunni in Scythas frequentius excurrentes, à Sanct. Theotimo Episcopo ingenti cum liberalitate recepti fuerint, siquidem lauto eosdem pascebat convivio, variisque muneribus donatos à se dimittebat; unde onus illorum Episcopum hunc valde divitem esse credens, laqueum præparatum, scuto suo alligavit, ad eum modum, quo contra inimicos suos procedens, facere solebat, cum vero S. viro Dei colloquens, brachium elevatet, ad injiciendum collo ejus laqueum, impius ille immobilis remansit, quem servus Dei, postquam sicarius miraculum agnoscens, compunctus fuit, preces suas ad Deum fundendo, in pristinum denuo statum restituit.

Baron. An. 412. n. 1. &c. — *Miraculum.*

8. In iisdem Annalibus infelicissimus ille narratur finis, quem filia Herodiadis habuit; hæc enim, quia in præmium saltationis suæ, recisum Joannis Baptistæ caput in disco sibi dari ab Herode petiit, divina justitia disponente, hyberno tempore flumen quoddam congelatum transire connitens, rupta glacie ad collum usque submersa, capite intra glaciem intercepto, reliquo corpore, ad eum fere modum agitavit, quemadmodum saltitando facere solebat, idque facere continuavit, donec caput à corpore per glaciem recisum; in superficie glaciei publico spectaculo maneret expositum.

Baron. An. 33. n. 6. — *Mors filiæ Herodiadis.*

9. *In compendio historiarum mundi* Tursellinus iniquam infert mortem, à Theodorico Rege, Symmacho, viro Consulari, illatam, eo quod Rex illum sibi tamquam ministrum minime fidelem fuisse suspicatus fuerat, quando eumdem ad Justinum Imperatorem ablegaverat; At vero vindex Dei ira contra ipsum nequaquam tardavit, aut ambigua stetit. Cum enim prædictus Rex impius cœnaret, mensæque magni alicujus piscis caput inferretur, visum est oculis & imaginationi suæ, ac si caput istud esset decollati Symmachi, illodque sibi vicinam comminaretur mortem, ex quo spectaculo omnino perterritus, præcipitem suam accusando iniquitatem mortuus est desperatus.

Tursellin. lib. 6. Comp. Historial. — *Rex inique occidens, mortuus est desperatus.*

10. Celebre est illud, quod annales Ecclesiastici de Eutropio, Eunucho, magno & confidenti Imperatoris amico referunt. Hic enim procurarat, ut Arcadius iniquam quamdam adversus Ecclesiæ immunitatem promolgaret legem, scilicet, quod nullus reus in nullo se loco sacro salvare posset, in cujus executionem multos fecit capi reos, qui ad Ecclesiam salutis servandæ causa confugerant; *sed cognoscetur Dominum judicia faciens*; Disposuit enim Deus justo suo judicio, ut cum maxima illa adversus Imperatorem excitaretur tempestas, armis Gainæ prævalentibus, Arcadius coactus fuerit, ut primo loco in ejus manus Eunuchum juratum inimicum suum consignaret; qui cum videret, nullum sibi aliud superesse refugium, in Ecclesia se salvare contendit, ubi per eloquentiam & authoritatem Chrysostomi protectus fuit; Deo tamen omnia ita disponente, ut in eumdem allideret scopulum, quem ad lapsum aliorum procurandum in viam conjecerat; S. enim Chrysostomos eousque laboraverat, donec tandem suspensa mortis in eum pronuntiata sententia suum in Cypri insula cogeretur subire exilium. Optime igitur Sapiens ait: *Qui volvit lapidem, revertetur ad eum, & qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet.*

Baron. An. 399. n. 8. — *Arcadius inique fustulit immunitatem Ecclesiæ, eadem ipsemet privatus.* — *Prov. 26. v. 27.*

11. Refert Historicus quidam, quod cum Tamerlanes Tartarorum Imperator, Bajazethem, Turcarum Regem, in bello accepisset captivum, illum ad se accersitum, in magnifico quodam throno juxta latus suum sedere jusserit, eumque quidnam in casu, quo à Tamerlane captus fuisset, facere statuisset, interrogarit, qui temerarie respondit: *Ratum mihi erat, te mittere in caveam ferream, & cum ludibrio per loca omnia circumducere, atque ad conscendendum equum, dorso tuo, quasi scabello uti.* Quo audito, Tamerlanes dixit ei: *Ex ore tuo judico te, idem plane superbia, crudelitatique tua sentiet, quod mihi destinaverat.*

Chalcondylas lib. 3. — *Captivus superbè contra seipsum fert sententiam.*

12. In Prato florido scribitur, quod cum avarus quidam, quamdiu vixerat, impius in pauperes extitisset, ne clamores, & necessitates illorum audiret, quando eleemosynas deposcebant, aures suas utraque manu obturare consueviisset; acciderit, quod cum à Clero post mortem ejus missa decantaretur, observatum fuerit, quod ad illa verba: *Requiem æternam dona ei Domine, &c.* Crucifixus solutis ultro à cruce manibus aures quoque suas obturarit, in eademque positura deinceps semper manserit.

Prat. flor. p. 2. c. 3. — *Punitio avari.*

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Per exemplum decem plagarum, quibus Deus percussit Ægyptum, verissimum esse probatur illud Sapientis: Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. vers. 17.

1. Initio equidem observandum, qua occasione hæc propositio, seu potius hoc à Spiritu Sancto in libro Sapientiæ dictatum, bonoque publico promovendo, impiisque coërcendis maxime proficuum oraculum cœlitus fuerit revelatum; tunc nimirum quando Sapiens de plagis, quas divina justitia super Ægyptum, & super Pharaonem, qui mundanos, impios, & obstinatos peccatores præfigurabant, immisit, tractare cœpit. Sacer enim textus de supe. stitionibus, & sacrilego Ægyptiorum cultu prius disserens, inquit: *Pro cogitationibus insensatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias supervacuas*; postea immediate subjungit: *Immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* At vero dicet fortasse quispiam, cur Deus noster qui in sacris literis *Deus exercituum* appellatur quippe, ut Psalmista ait, *Respicit terram; & facit eam tremere*, cur, inquam, ille ad debellandum hosce inimicos rebelles, suique nominis ac populi sui immanes persecutores, Ægyptios inquam, animalium adeo vilium & abjectorum opera usus fuit? Nam ut idem Sapiens ait: *Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa, immittere illis multitudinem ursorum aut audaces leones, Aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem igneum spirantes.* Respondeo igitur Deum potius se factursum censuisse, si ad illos multis plagis flagellandos (ubi paulo post dicemus,) minuta illa animalia adhiberet, ut intelligerent, quia *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Unde Rupertus Abbas ait: *Ecce quales instruxit acies, quibus ex ordinibus sua castra complevit Dominus, pugnando pro Israel; rana, cyniphes, musca, atque locusta, fuerunt castrorum ejus acies,*

Ægyptii colentes bestias, à bestiis vexati fuerunt. — *Sap. 11. 16.* — *Ibid.* — *Ibid. v. 17.* — *Psal. 103. 32.* — *Sap. 11. 18.* — *Ibid v. 19.* — *Cur Deus contra Ægyptios voluerit uti vilibus animalibus.* — *Rup. Abb. lib. 1. in Exod. c. 38.*

acies, & ex hujusmodi cohortibus, totas contra fortes Ægyptios composuit legiones. Singuli milites secundum se, breves quidem, & infirmi, verum pro exercitibus Pharaonis satis valentes fuere, duce imperio Dei. Et vero Deus varia hæc animalia nociva elegit, non solum ad Ægyptum, in pœnam injuriarum populo suo irrogatarum, castigandam, verum etiam ad vindicandam contumeliam, quam mediantibus tot animalibus, divinus ejus passus fuerat cultus, sacrilegi enim Ægyptii multis animalium illorum cultum latreoncum exhibebant. Dionysius Carthusianus exponens verba illa Sapientiæ: *Pro cogitationibus autem insensatis &c.* inquit: *Id est, per insipientissimas Ægyptiorum cogitationes, quibus senserunt cultum latriæ creaturis exhibendum, permissi sunt ad gravissima corruere, atque in suis obdurari excessibus, ut scirent, & ex qualitate pœnarum suarum advertierent, quia per quæ peccat quis, per hæc, id est, per eadem, vel similia torquetur.* Poterat quidem Deus etiam sine minutis hisce animalculis condignam de Ægyptiis, inimicis suis, sumere vindictam, per spiritum virtutis suæ; veruntamen omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit, ut omnes videntes Ægyptiorum flagella & plagas, viderent quoque relationem, & correspondentiam, quæ intercedebat inter hasce, & Ægyptiorum iniquitates, quibus electum populum suum molestarant; nam ut Abulensis ait: *Quia Ægyptii peccaverant male utendo Dei creaturis, ita in ipsis creaturis puniti sunt, ut per quæ quis peccat, in ipsis & torqueatur; & sicut creaturæ Deo nobis propitio ad serviendum, & proficiendum subordinantur; ita eodem nobis irato contra nos armantur.*

Dion. Cart. ibid. Sap. 11.

Abul. c. 7. in Exod.

2. *Per quæ peccat quis, &c.* Cum Pharao universum populum Hebræum è regno suo extirpare molitetur, omnes hujus progeniei natos masculos in aquis Nili submergi præcepit; hocque mandatum cum incredibili barbarie & inhumanitate executum fuit; at vero infallibilis Dei providentia, quæ justo suo judicio ita semper disponit omnia, ut *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur,* omnino opposituoi ordinavit, scilicet: Ut omnes Ægypti in magno numero per flagella divina dissiparentur, ac demum in fine ingens eorum multitudo submergeretur in mari rubro. Verum enim vero, ut veritas propositi oraculi tanto evidentius clarescet, voluit, ut Moyses Hebræus infantulus, eodem modo, quo alii infantes, Nilo impositus, oculos & affectum filiæ Pharaonis sibi attraheret, isque per quadraginta annorum spatium, tamquam stirpis Regis filius, in aula Regia Pharaonis enutriretur, hacque ratione ab iisdem aquis, quas Pharao in Hebræorum desolationem destinaverit, illæsus extractus fuit ille, qui eosdem Hebræos à Pharaonis tyrannide liberaturus, & universum Ægyptum in desolationem acturus erat. Lippomannus hac de re in hæc verba scribit: *Quem Rex pater persequitur ad mortem, illum Deus per filiam nutriendum destinat. Sic solent studia impiorum, velint, nolint, converti, contra quam intendant. Ut rumpantur tibi alia Pharao, tu in tua aula nutrire & educare cogeris eum, qui salvaturus est eos, quos tu persequeris, & te digna morte puniturus; dum tu peccatorum abyssum perveniens satis Deum irritaveris.* Ponderatio est S. Augustini dicentis: *Cum passim parvulorum corpuscula dejicerentur in flumine, Moysen manus excepit humana, quem pro totius vindictæ causa quærebant. Novum miraculum genus fecit misericordiæ filia parricidæ. Dignum malitia ejus, & sceleris erat, ut filia provisione periret, qui genitrice interdixerat parturire. Competens processit divina vindicta, ut suis affectibus puniretur, & Moyses pro aliis eruendis eruetur.*

Lippom. in Cata. Exod.

Moyses servatus fuit contra Pharaonem.

S. August. in Cate.

3. *Per quæ peccat quis, &c.* Instrumentum, per quod Moyses, tot regnum illud percutiendo, patravit portenta, virga quædam fuit, quam Moyses manu sua portabat; bene autem per virgam castigantur, qui Israelitas veluti servos, & mancipia sæpius per virgas crudeliter percusserant. Porro Moyses ante faciem Regis obstinati se sistens, eidem ex parte Dei dixit: *Hæc dicit Dominus, in hoc scies, quod sim Dominus, ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, & vertetur in sanguinem: pisces quoque qui sunt in fluvio, morientur.* Philo hujus flagelli sequentem assignat rationem: *Ut peccato pœna respondeat. Ab aqua fuit initium, hanc, quoniam honorant Ægyptii præ cæteris, tamquam rerum omnium primam adhibuit Deus ad terrendos, castigandosque noxios.* Procopius eandem quoque indicat causam dicens: *Maximis, & divinis honoribus coluerunt aquam, proinde aqua primo affliguntur, ut discant quam vana rei serviant.* Alia ratio, quæ inter sacros interpretes communior est, hæc esse potest, quia videlicet Ægyptii tantum infantum Hebræorum sanguinem in aquas illas effunderant. Unde S. Augustinus inquit: *Hæc primitus vindicta Ægyptiis cum Rege suo convenienter evenerat, ut qui Dei populi infantes, in flumen jactare præceperat, ejusmodi fluminis aqua in sanguinem versa, exitium bibentibus inferret, & non bibentibus pœnam præstaret.* Origenes ante omnes alios hac de re ita scribit: *Quod aquæ fluminis convertantur in sanguinem, satis convenienter aptatur. ut is fluvius, cui Hebræorum parvulos crudeli nece tradiderant, authoribus sceleris poculum sanguinis redderet, & cruorem polluti gurgitis, quem parricidali cæde maculaverant, potando sentirent.*

Philo Heb. lib. 1. de vit. Moys.

Procop.

S. August. lib. 1. cap. 8. de mirab. S. Script.

Orig. in Cat.

4. *Per quæ peccat quis, &c.* Sacer textus aliam Ægypti plagam commemorans ait: *Extendit Aaron manum super aquas Ægypti, & ascenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti.* Et vero quam aspera hæc plaga fuerit, ex verbis antecedentibus satis colligitur; *ascendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui, & super stratum tuum, & in reliquias ciborum tuorum.* At vero inquies forsitan, ex quo Deus illos severissime castigare intendebat, cur non potius generari fecit ingentem quantitatem bufonum, viperarum, aspidum, vel aliorum similium serpentum aspectu horribilium, suoque veneno perniciosiorem? Respondeo, divinam justitiam voluisse, ut adimpleretur illud: *Eadem quippe mensura, qua mensi estis, remetietur & vobis.* Enimvero tametsi ranæ dentes ad mordendum non habeant, attamen abominabiles omnibus existunt; & *ideo satis magna plaga erat,* inquit Abulensis, *quia quadam istarum erant pestifero veneno afficientes; alia ita erant magna, & horribiles, & in tanta numerositate, quod nullo modo permittebant quietem Ægyptiorum, nam cum comedere vellent, saliebant super cibos, & tabe sua fluida universa fœdabant; intrabant etiam vasa, in quibus fiebant pulmentorum decoctiones, sic etiam lectis.* Porro quo fine Deus Ægyptios hoc flagello afflixerit, declarat Lyranus inquiens: *Ista plaga correspondet culpæ, quia pueri mergebantur, ut cum minori tumultu, & strepitu extinguerentur, propter quod justo Dei judicio inde exierunt ranæ in maxima multitudine eos infestantes sua importunitate.* Abulensis similiter ita scribit: *Sicut Ægyptii volebant occidere pueros in aqua, ut securius, & sine majori clamore occiderent, ita Deus de flumine loquaces ranas exire coegit, ut quasi puerorum mortem exclamarent, & vindicarent.* Author quidam eruditus observat, ranas eodem modo ambulare,

Exod. 8. v. 6.

Luc. 6. v. 38.

Abul. ibid.

Lyran. ib.

Abul.

quo

quo infantes in ætate infantili ambulare solent: *Infantes, inquit, cum gradiuntur, imitantur quodammodo ranas similemque vocem edunt.* Novarinos hanc habet ponderationem: *Qui infantium spreverant vagitus, & parentum ululatibus qui aures occluserant, merito ranarum strepitu puniuntur.*

Novar.

Infantes similes ranis.

5. *Per quæ peccat quis, &c. Extendit Aaron manum, virgam tenens, percussitque pulverem terræ, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in jumentis: Omnis pulvis terræ versus est in sciniphes, per totam terram Ægypti; vocantur autem cyniphes musca minutissima,* inquit Abulensis, *ita ut visum cernentis effugiant, quæ acutissimis stimulis carnem terebant, atque cruciant.* Philo Hebræus à Lippomanno citatus, inquit: *Ea bestiola tametsi exigua admodum sit, infestissima tamen solet esse.* Idem author Catonæ supplicii hujus declarat mysterium dicens: *Infligitur hæc plaga ex terra elementos apte quidem, Israel enim ex operibus terrenis luti & lateris afflixerat, ut per quæ peccaverat, per eadem puniretur.* Dionysius Carthusianus inquit: *Hæ plagæ, quibus affligebantur Ægyptii ab istis cyniphum & diversarum muscarum punctionibus, inquietudinibus, tædiosisque sonis, correspondent impietatibus Ægyptiorum, quas exercuerunt in Hebræos, impellendo, trudendo, pungendo, & eum cachinno subsannando.* Abulensis similem adfert rationem inquiens: *Correspondet ista plaga culpæ Ægyptiorum, quæ oppresserant gentem Hebræorum in duris operibus terræ & luti, & cunctis mercibus, de quo supra capite primo.*

Exod. 8. v. 17.
Abul. ib.
Philo in Cat.
Lippom.
Producuntur cyniphes quia Israel pungendo trudendo &c. affligebatur.
Dion. Cart.
Abul.

6. *Per quæ peccat quis &c.* Deus insuper Ægyptum alia plaga scilicet pestilentia castigavit: *Ecce manus mea erit super agros tuos, & super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves, pestis valde gravis.* Abulensis de hac peste ita scribit: *Ista pestis fuit quædam corruptio, voluntate divina cadens in agros & animalia, non ex aliqua naturali causa, & hoc quia Deus dixit: Manus mea, quasi dicat, ego faciam hoc specialiter, & non ex aliquo naturali incentivo. Alio modo dici potest, quod ista pestis fuerit corruptio aeris lædentis agros solos, & hoc fuit supernaturaliter; deinde omnia animalia, quæ ex herbis pascebantur, naturaliter tabefacta, & mortua sunt, tamquam assumentia cibum indebitum.* Idem author proportionem, quam hæc pœna ad culpam habet, sequentibus verbis declarat: *De hac plaga dicendum, quod evenit Ægyptiis, secundum correspondentiam pœnæ, quam ipsi infligebant Hebræis, quia non solum eos puniebant, sed etiam eorum animalia enecabant, dura & importabilia onera imponendo.* Quam eandem causam pariter tetigit Dionysius Carthusianus.

Exod. 9. v. 2.
Abul.
Deus immisit hanc pestilentiam in agros quia & Hebræorum animalia enecabant.

7. *Per quæ peccat quis &c.* Enimvero, quia Pharao per hæc flagella nihil fiebat melior, sed magis indies indurabatur, ideo Deus Ægyptiis etiam quandam plagam ulcerum immisit, *Dixit Dominus ad Moysen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cœlum coram Pharaone, sitque pulvis super omnem terram Ægypti. Tuleruntque cinerem de camino, & steterunt coram Pharaone, & sparsit illum Moyses in cœlum, factaque sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus, & jumentis.* Dionysius Carthusianus circa hanc plagam interrogat: *Cur est sumptus cinis de camino? Dici potest, quod plaga ista correspondebat iniquitati Ægyptiorum, qua oppresserunt filios Israel, imponendo eis decoctionem laterum in fornace ardente.* Oleaster eandem faciens reflexionem inquit: *Laborare fecerunt Ægyptii filios Israel in decoquendis lateribus in fornace, nunc vero favilla fornacis discruciantur.* Porro qualis hic fuerit cruciatus, Carthusianus in hæc verba expressit: *In vesicis Ægyptiorum fuit interior læsio, scilicet calefactio pungens. Ex qua primo ulcera nascebantur, deinde ruptis vesicis facta sunt vulnera in eisdem. Et hoc justo Dei judicio, quia in filiis Israel ex magnitudine oppressionem, dolorum, laborum, angustiarumque, fuit multiplex læsio viscerum interiorum ex persecutione Ægyptiorum.*

Exod. 9. v. 8.
Puniti sunt ulceribus vesicarum factarum ex cineribus quia Ægyptii laborare fecerunt in decoquendis Lateribus in fornace.
Oleast.
Dion. Cart.

8. *Per quæ peccat quis &c. Extendit Moyses virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram, pluitque Dominus grandinem super terram; Et grando & ignis mixta pariter ferebantur, tantaque fuit magnitudinis, quanta ante nunquam apparuit in universa terra Ægypti. Cunctam herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit. Tantum in terram Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit.* Dionysius Carthusianus super caput octavum Exodi hac de re ita scribit: *Justissime autem per tot & tantas plagas afflixit omnipotens Pharaonem, & populum ejus, per plagas, inquam, ex terra, aqua, & aëre provenientes, quia Ægyptii tam injuste, dire, & multipliciter afflixerunt Hebræos in elementis præfatis, in vilibus quoque operibus.* Et ideo flagellum hoc magnam cum demerito Ægyptiorum habuit relationem, quia ingenti cum tyrannide & crudelitate Hebræos cum sudoribus, & laboribus indefessis agros suos arare & cultivare cogebant, nulla illis in retributionem reddita mercede. Dionysius Carthusianus hac de re ita scribit: *Hæc plaga partim erat ex aqua, quia grando & pluvia erant in ea, partim ex igne, quia ignis & grando commixtim ferebantur in aëre, partim quoque ex aere, propter tonitrua, quæ erant soni in aere facti cum ingenti collisione, commotioneque aëris. Correspondet hæc plaga culpæ Ægyptiorum quæ Hebræos multipliciter afflixerunt in decoctione laterum, per aquam & ignis incendium, & in collectionibus palearum per terram & aërem.*

Exod. 9. v. 33.
Cuncta herba Ægypti percutitur grandine &c. quia Hebræos in elementis præfatis afflixerunt.
Dion. Cart. in cap. 8. Exod.
Dion. Cart. in cap. 9. Exod.

9. *Per quæ peccat quis &c. Extendit Moyses virgam super terram Ægypti, & Dominus induxit ventum urentem, tota die illa & nocte, & mane facto ventus urens levavit locustas, quæ ascenderunt super universam terram Ægypti, & sederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, & quicquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat, nihilque omnino virens relictum est in lignis, & in herbis terræ in cuncta Ægypto.* Rupertus Abbas exterminium totius illius vasti regni à locustis factum his verbis considerat: *Nempe quod multum hominum exercitus facere non potuisset, iste phalangos locustarum strenua peregere militia.* Dionysius Carthusianus de his animalibus in sensu spirituali ita scribit: *Recte accipiuntur simulatores, & callidi adulatores.* Hi enim fuerunt, qui cor Pharaonis indurarunt, persuadendo ei, plagas hasce naturales esse effectus, vel à magia & incantationibus provenire, non vero à vero DEO proficisci, qui populum suum ab illis angariatum & oppressum protegebat. Abulensis inquit: *Fuerunt locustæ in domibus in magna copia, ut ipsos Ægyptios aut morderent, aut impetu, ut assolent, percuterent, impetendo vultus eorum, & ut eos inquietos redderent, nec comedere sinerent, prolabentes super cibos, & omnia replentes, & deturpantes.* Erant enim hæ locustæ omni-

Exod. 10. v. 13.
Rup. Ab. lib. 1. in Exod. cap. 38.
Dion. Cart.
Locustæ comparantur adulatoribus.
Abul.
Nec finebant Ægyptios comedere.

omnium injuriarum, insultuum, vilipendiorum, & gravaminum Hebræis tamquam vilissimis mancipiis illatorum vindices.

10. *Per quæ peccat quis, &c.* Extendit *Moyses* Exod. 10. 11 *manum in cælum, & facta sunt tenebræ horribiles in universa terra Ægypti, tribus diebus nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat, ubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat.* Erat porro hoc nondum flagellum, quo divina justitia Ægyptum percussit. Doctrina est Ruperti Abbatis dicentis: *Hæc tenebrarum terribilium densitas; rectè Ægyptiis, secundum nomen & meritum suum illata est, Ægyptii namque nomine dicuntur, & merito, quia videlicet invidia & odio filiorum Israel oculi eorum fuerant obtenebrati.* Et verò quænam dari potest miserabilior caligo & cæcitas, quam sit illa, quam Atheismus subinfert, quo Ægypti laborabant, Deum aliquem esse minime credentes? Pharao namque expressè dixerat, *Nescio Dominum;* quia veri luminis expers erat, illius, inquam, lucis, de qua dicitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Dionysius Carthusianus de hisce tenebris ita scribit: *Densissimarum harum plaga tenebrarum apertissime correspondet excæcationi Pharaonis internæ, & vitiosæ, qui post tot tanta prodigia in sua mansit perfidia, atque malitia.* Denotabant pariter tenebræ illæ æternam Ægyptiorum reprobationem, juxta nuptiarum parabolam, in qua dicitur; *Ejicite eum in tenebras exteriores &c.* Unde S. Gregorius ita scribit: *Ibi quippe sub ullius damnati specie, multitudo omnis exprimitur reproborum, cum voce veritatis dicitur: Ligatis manibus &c. Tunc enim reprobi in exteriores tenebras cadunt, quia nunc in interioribus sua se sponte injecerunt, ut veritatis lumen nec credendo, nec bene operando sequerentur. In quibus ligatis pedibus ac manibus mitti præcipiuntur, quia nunc, dum tempus operandi, atque currendi est, habere manus & pedes liberos in bona actione noluerunt.*

Rupert. Abb. ibid. c. 39. Percussi sunt tenebris quia laborabant tenebris athei-smi. Exod. 5. v. 2. Joan. 1. v. 9. D. Carth. ib. Matt. 22. 13. S. Greg. l. 1. hom. 9. in Ezech.

11. *Per quæ peccat quis &c.* Ultima plaga mors fuit omnium primogenitorum Ægypti, etiam Regii hæredis, qui in regno ei successurus erat. *Morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum à primogenito Pharaonis, qui sedet in solio ejus, usque ad primogenitum ancillæ, quæ est ad molam.* Author Catenæ hujus mortis hanc assignat rationem: *Regis tam impii primogenitus evadere non debebat, qui tot filios fidelium occidi jusserat. Æquâ evadere non poterunt infima conditionis homines, omnes enim pariter à planta pedis usque ad verticem conspiraverant in favorem tyranni in odium Israelitarum.* Theodoretus pariter ita scribit: *Deus primogenita Ægyptiorum occidi voluit, propterea quod Israëlem populum, qui primogenitus Dei erat, nimis dure tractaverant.*

Exod. 11. 5. Omnium primogenitorum moriuntur. Lippoman. ibid. Theodor. in Cat.

12. *Per quæ peccat quis &c.* In hujus axiomatis confirmationem observare quoque possumus, quod quia Ægyptii per tot annos ex laboribus & sudoribus Hebræorum sese locupletarunt, per terentas mercedes & stipendia, illis pro laboribus suis debita, ideo quoque castigati fuerint, videntes se spoliari omni opulenta & pretiosa suppellectile, quam Hebræis mutaverant, quamque præ nimia animi consternatione repostulare intermiserant eo quod unusquisque domi suæ ex filii primogeniti morte intimè affligebatur.

Spoliantur pretiosâ supellectile, quia labore Hebræorum acquisiverant.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Confirmatur idem argumentum exemplo Hebræorum Christum persequentium, qui per eadem media à Deo puniti sunt, quibus Christum cruciarunt.

THEMA.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. ℣. 17.

1. Cum in præcedenti discursu hanc Sapientis sententiam in Ægyptiis, propter Hebræorum oppressionem, à divina justitia castigatis adimpletam fuisse probaverimus, superest nunc, ut in summam Hebræorum ignominiam, aliud quoddam punctum examinemus, videlicet qualiter Hebræi per eadem media, quibus Christum persecuti sunt, à Deo Vindice puniti fuerint; quod in discursu præsenti facere decrevimus.

2. *In propria venit & sui eum non receperunt.* Joan. 1. 11. Enimvero tametsi Filius Dei inter Hebræos specialissimè præ cunctis aliis nationibus incarnatus fuerit, ac propterea Psalmista dicat: *Non fecit taliter omni nationi;* Ps. 147. 20. imo ipsemet Christus protestatus fuerit dicens: *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel,* Matt. 15. 24. attamen in toto illo Hebræorum populo nullus inventus est, qui cum pro die suo Natalitio domi suæ excepisset; *non enim erat ei locus in diversorio, & ideo reclinavit eum in præsepio;* Luc. 2. v. 7. ob quam inhumanitatem S. Thomas de Villa Nova divinum infantem sequentibus verbis introducit lamentantem, & dicentem: *Israel, pro quo veni, pro quo hæc omnia pertuli, me cæteris omnibus adorantibus ignoravit, abjecit & vilipendit.* Et ideo cum ingenti damno suo experiri debuerunt, verum esse illud Sapientis: *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Deus enim in pœnam tantæ ingratitudinis, justo suo judicio disposuit, ut Judaismus, qui illum nòluit recipere, ad finem usque sæculorum, nullibi certum & securum commorandi locum invenire possit, sed exul circumvagetur per omnes terræ nationes, atque ab omnibus sit gentibus contemptus, & abjectus, veluti servus quidam emptitius, quemadmodum hactenus experientia clarè demonstravit. Habebant olim Hebræi clavem, id est, sacrarum literarum perspicuam intelligentiam, qua mediante Herodi referre potuerunt, Messiam in Bethlehem nasciturum esse, at verò ut Simon de Cassia ait: *Dum locum Nativitatis ostendunt, à seipsis sunt accusati, & condemnati, à nemine excusati.* Stella, quæ illuminavit & movit Gentiles, ut ad Christum adorandum accederent, vere excæcavit Hebræos; ac proinde S. Augustinus de tribus Regibus merito ait: *In terra eorum isti requirebant, quod illi in sua non agnoscebant. Hæc Magorum illuminatio, magnum testimonium cæcitatis Judæorum.* Herodes quidem per innocentum puerorum stragem regni sui securitati se consulturum esse putabat, & tamen Christus solus evasit; *unus tot inter funera impune Christus tollitur;* Econtra vero proprius ejus filius sub gladio paterno mori fuit coactus, ac proinde tyrannus ille à Chrysologo appellatur: *Hostis natura, malus omnibus, suis pejor, pessimus sibi.* Potro Josephus Hebræus infinitatem, qua Herodes mortuus fuit, distinctè enarrans, satis ostendit, quod propter tot occisos innocentes sævissimam luere pœnam debuerit.

Judæi Christum natum non susceperunt. S. Th. de Vill. conc. 1. in Nativ. Ideo vagatur usque modo. Sim. de Cass. lib. S. Aug. ser. 2. de Epiph. In carnificinam infantum. Christus evadit, filius Herodis occiditur. D. Chrys. ser. 152.

Etenim licet foris in corporis ſuperficie moderatum haberet calorem, intus tamen veluti ſuccenſus clibanus ardebat; caninam quoque & inſatiabilem patiebatur famem, ejusque viſcera ex omni parte vulnerata, ex toto corpore à capite usque ad pedes putridum ſcaturiebant humorem, omnia pariter ejus membra tumida & putrefacta vermibusque plena erant; halitus quoque & ſpiritus, quem ducebant, erant venenoſi & peſtilentiales, omnia quoque ejus membra luxata fuere, & naturali loco ſuo dimota, adeo ut ipſius quoque oculi diſtorti eſſent, denique tantus ejus dolor fuit, ut veluti rabidus poſt enecatos tres filios ſuos, filium quoque tertio loco genitum, qui ſolus ei velut futurus in ſolo regio ſucceſſor ſuperſtes manſerat, coram facie ſua decoriari juſſerit, ac tandem infixo præcordiis ſuis cultro ſibiinetipſi vitam crudeliter ademerit. Numquid igitur in hoc impio verè adimpletum fuit illud Sapientis: *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.*

Graviſſimi morbi Herodis infanticidæ.

Tandem ſeipſum occidit.

3. *Per quæ peccat quis &c.* S. Joannes Evangeliſta Judæos Chriſtum lapidare voluiſſe refert: *Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum, Jeſus autem abſcondit ſe: Ubi apparet manifeſtus furor,* inquit Cajetanus, *ſine proceſſu, ſine authoritate Judicis, ſine ſententia procedere ad lapidationem, non habita ratione loci, ſcilicet templi.* Toletus authoritatem adfert Auguſtini dicentis: *Rei ac nocentes, pœnam, qua digni erant, parant;* Deus autem juſtus Judex ſacrilegam hanc temeritatem illa punivit comminatione, quæ circa Jeroſolymam ipſorum Metropolim adimpleta fuit; ſcilicet: *Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem:* Antiqua enim civitas totaliter deſtructa fuit, dicente Gloſſa: *Cum Jeruſalem modo ſit conſtructa extra portam, ubi Dominus crucifixus erat, apparet illam ex toto deſtructam fuiſſe.* Dionyſius Carthuſianus refert, quod cum poſt everſam à Tito Jeroſolymam Hebræi, qui intra ſpeluncas latitaverant, inde egreſſi, domos quaſdam erexiſſent, idipſum intelligentes Romani, miſerint illuc Ælium Adrianum, qui poſtea evectus fuit ad imperium, à quo civitas Jeruſalem fuit tunc omnino ſubverſa, *ut non remaneret lapis ſuper lapidem.*

Joan. 8. 59.
Cajet. ibid.
Tolet. ibid.
Luc. 19. 44.
Gloſſ. ibid.
Judæi Chriſtum lapidare volebant ideo non manſit eis lapis ſuper lapidem.
D. Carthuſ.

4. *Per quæ peccat quis, &c.* Motivum præcipuum, quo Judæi ad machinandum Chriſti mortem fuere permoti, fuit metus, ne totus mundus poſt eum abiret, creſcensque Diſcipulorum & ſequacium ſuorum numerus ipſis apud Romanos pararet exitium; unde dicebant: *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentem,* hancque difficultatem Pontifices ac Phariſæi in congregato ſolemni Synedrim Concilio operosè ventilarunt, quod ſane omni eſt admiratione digniſſimum; Nam ſi populus humilis, abjectus, & tumultuoſus, qui utpote ignorans neſcit diſcurrere, ſibique iram prædominari ſinit ſubitaneam, in ejuſmodi præſumptuoſas reſolutiones deſcendiſſet, nequaquam mirum fuiſſet; at vero, quod hic Chriſtus à totius Hebraiſmi Sapientioribus, Pontificibus nimirum, Phariſæis & Senioribus populi, poſtquam Chriſti innocentiam, & miracula confeſſi & admirati fuiſſent, nihilominus condemnatus fuerit ad mortem; inexpiabile quoddam ſcelus fuit, quod ad finem uſque mundi atrociter caſtigabitur.

Joan. 11. 48.
Judæi Chriſti memoriam tollere volebant.

5. *Per quæ peccat quis, &c.* Judæi quidem Chriſti crucifixionem ſe ejus memoriam ſub perpetuæ oblivionis lapide ſepulturos eſſe credebant, & tamen contrarium accidit, ſiquidem hæc crucifixio in cauſa fuit, cur ab omnibus totius terræ populis, velut verus Deus fuerit agnitus, & adoratus, id quod clarè his verbis prædixerat: *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum,* ac proinde glorioſus ille titulus non ſine myſterio in tribus principalioribus mundi linguis conſcriptus cruci fuit affixus, ut per hoc intelligeretur, adimplendum fore ſequens Davidis oraculum; *Dominus regnavit à ligno.* Cæterum vero Deus in pœnam crucifixionis Filii ſui Romanum miſit exercitum, ad eos exterminandos. Obſervat D. Chryſoſtomus in illis adimpletum fuiſſe, quod Regius Pſaltes prophetavit dicens: *In laqueo iſto, quem abſconderunt comprehenſus eſt pes eorum, quod Judæis verè contigit.* Sanctus Auguſtinus enim modum declarat, quo Judæi eodem prorſus modo caſtigati fuerunt, quo Chriſto machinati fuerant mortem: *Romani enim poſt Domini Paſſionem & glorificationem, tulerunt eis & locum, & gentem, expugnando illos & transferendo.* Doctrina eſt Cardinalis Toleti dicentis: *Decepti ſunt, & erraverunt, imo quia non dimiſerunt, ſed occiderunt, propterea venerunt Romani, & tulerunt locum, & gentem. Hoc enim prædixerat Daniel cap. 9. Occidetur Chriſtus, & civitatem cum Sanctuario diſſipabit populus, cum duce venturo. Rectè dicit Auguſtinus lib. 4. de civit. Dei cap. 34. Si Judæi Chriſtum non occidiſſent, in ſuo regno permanſiſſent.* Cornelius Janſenius ad idem propoſitum ita ſcribit: *Impletum eſt in illis illud Prov. Quod timet impius, veniet ſuper eum, & illud quod ad impios loquitur Sapientia, quæ eſt Chriſtus: Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis; Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.*

Joan. 12. 32.
Quæ eo glorioſior permanet.
Baron. An. 72. n. 33.
D. Chryſoſt. hom. 64. in Joan.
S. Aug. tr. 49. in Joan.
Tolet. ibid.
Dan. 9. 26.
S. Aug. de Civ. Dei l. 4. c. 34.
Corn. Janſ. Concord. Evang. cap. 103.

6. *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.* Judæi magna perfuſi fuerunt lætitia, quando ſoluto in manus Judæ triginta denariorum pretio deſideratam prædam, id eſt, Chriſtum in ſuam acceperunt poteſtatem: At vero gaudium hoc cito illis ſtetit, quia in progreſſu ſedecim & amplius ſæculorum in omnibus mundi populis, tanquam ſervi & mancipia pro viliſſimo pretio fuerint venditi, adeo ut quoad illos adimpleta fuerit Davidis Prophetia dicentis: *Vendidiſti populum tuum ſine pretio.* Porro, ut de perſona Chriſti tanto eſſent ſecuriores, Judas, accedente Judæorum conſilio, à Præſide Judææ Pilato integram accepit militum Romanorum cohortem: *Judas ergo,* ait ſacer textus, *cum accepiſſet cohortem,* ſub hujus namque cohortis protectione non ſolum certos ſe faciebant, quod Chriſtum in ſua retinerent poteſtate, verum inſuper quod omnem prævenire poſſent populi ſeditionem, quæ in favorem Chriſti excitari potuiſſet ab iis, quibus Chriſtus per ſua miracula variasque conceſſas gratias benefecerat; ſed quid factum eſt? *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur;* divina namque juſtitia diſpoſuit, ut non una, ſed multæ advenirent militum Romanorum cohortes, quæ ipſos caperent, ſtrictiſſimaque obſidione Judaiſmum cingerent; idque in pœnam illius tam iniquæ capturæ, de qua Chriſtus lamentabatur inquiens: *Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis &c.* Audiamus Rupertum Abbatem dicentem: *Ita gladium evaginaverunt peccatores, & intenderunt arcum*

Emerunt Chriſtum ipſi venditi ſunt.
Pſ. 43. v. 13.
Joan. 18. v. 3.
Quare acceperunt integram cohortem captivando Chriſtum.
Matt. 26. 55.

Rup. Abb. lib. 13. in Joan. Venit in pœnam contra Judæos, totus exercitus Romanus. arcum suum; merito ergo retributum est illis, ut gladius eorum intraret in corda eorum, & arcus illorum confringeretur. Intraret inquam gladius eorum in corda ipsorum, ita ut pro una cohorte Romana, quam adversus Dominum, & Regem suum conduxerunt immensum Romanæ fortitudinis adversus rebellionem suam commoverent exercitum. Sanct. Ambrosius quoque circa armaturam à Judæis in horrum Gethsemani adductam, hanc habet ponderationem: *Venere cum armis, significantes, armis* *S. Ambr. in Ps. 37.* *se perituros esse Romanis, usque ad excidium totius civitatis, & templi, qui pacem Domini recusarunt.* S. Leo Papa Judæ jam satellitum & lictorum Duci facto impioperat inquiens: *Iniquitatem, quam in Sanctorum omnium armaveras caput, in tuum verticem extorsisti, ut quia facinus tuum omnem mensuram ultionis excesserat, te haberet impietas tua judicem, te pateretur tua pœna carnificem.*

7. *Per quæ peccat quis &c.* Sanct. Joannes in referendis punctualiter captivitatis Christi circumstantiis, mysticis verbis utitur; ait enim: *Venit* *Joan. 18. 3.* Christus rum lucernis fuit captus. *illuc cum laternis & facibus.* Apud Sophoniam sequens legitur considerabile vaticinium, scilicet: *Scrutabor Jerusalem in laternis.* Pro cujus quidem *Sophon. 1. 12.* explicatione nonnulli ad sensum recurrentes spiritualem, & præcipue Sanct. Bernardus, per Jerusalem intelligentes animam, hunc Sophoniæ textum de severitate, qua peccatores in judicio examinabuntur, sunt interpretati, unde idem S. Bernardus ait: *Quid tuum in Babylone, si in Jerusalem manes scrutinium?* Sanct. Hieronymus vero eumdem textum ad propositum nostrum in sensu explicat literali, asserens, quod in obsidione hujus civitatis, à Romanis instituenda, omnes secretiores cavernarum, specuum, omniumque aliorum subterraneorum locorum latebræ, adhibitio lucernarum lumine essent explorandæ, ut qui illic absconditi latebant, foras extraherentur, ac proinde quemadmodum Christum cum laternis & facibus acceperunt captivum, ita quoque ipsi cum iisdem instrumentis fuerunt inquisiti, & ad mortem captivi abducti. Sanctus Ambrosius aliud nobis pandit mysterium, dum ait:

S. Hier. ib. In expugnatione Jerusalem lucernis quæsiti sunt ad capturam.

S. Ambr. ib. Mystica explicatio Laternæ. *Cum laterna persecutor advenit, laterna enim clausum habet, non liberum lumen. Lumen Judæorum quasi lucerna sub modio, vel fax sub velamine potest videri, sed non vidit. Nos autem revelata facie gloriam Domini speculamur æternam, ut ad ejus imaginem à gloria in gloriam per Spiritum Sanctum reformemur. Venit ergo persecutorum turba cum laternis, & ideo inclusam in eis lucem videre eorum oculi nequiverunt.* Pergit idem Sanct. Doctor ulterius facularum accensarum declarare mysterium, inquiens: *Venit cum facibus, qua plus habent in fumo caliginis, quam splendoris in lumine. Denique facibus mortuorum cadavera ardere consueverunt, Sibi ergo Judæi jam ferebant incendia, qui persequebantur salutis authorem.* Sanctus Leo in alio quodam sermone de Passione ita scribit: *S. Leo ser. 6. de Pass.* *Irruerunt ergo in lumen verum filii tenebrarum, & utentes faculis atque laternis, non evaserunt infidelitatis suæ noctem, quia non intellexerunt lucis authorem.*

8. *Per quæ peccat quis, &c.* Clara est illa à cœlesti Magistro de vinea composita parabola, per quam Synagoga intelligitur: sicut per vinitores Judæi, qui Christum velut Messiam repudiantes occiderunt. Observandus vero est Christi lo- *Matt. 21. 44.* quendi modus: *Et qui ceciderit super lapidem istum,* Compara- *confringetur, super quem vero ceciderit, conteret eum.*

Circa quæ verba optimè observat doctissimus Salmeron, quod sicut lapis super aliquem cadens non rumpitur, sed percutit, imo sæpe vulnerat eum, super quem decidit, ita Judæi à Christo, qui lapis angularis erat, fuerunt confracti & collisi, ipsum vero nequaquam fregerunt. *Ita Judæi contriti sunt,* inquit Salmeron, *non solum quod* *Salmer. T. 7. tr. 36.* *Romanis militibus in direptionem omnium bonorum, & templi, & civitatis, & internecionem sunt traditi, sed quia in æternum duplici contritione (nempe in corpore & anima,) in præsenti sæculo, & in futuro contriti fuerint.* Judæi adeo facultatibus suis omnibus fuerunt spoliati, ut cum aliqui illorum aurum deglutivissent, ut ab inimicis liberati illud in ventris evacuatione denuo reinvenirent, Romani, qui hanc Judæorum explorarant astutiam, in una nocte plus quam bis mille Judæos vivos dissecuerint, ut auri in corporibus latentis compotes fierent. Judæi Christum è monte *Luc. 4. 29.* præcipitare conati fuerunt, & ideo, ut Josephus Hebræus refert, multi Judæorum præ desperatione una cum uxoribus & filiis suis sese egerunt præcipites, quidam à montium præruptis, alii in aquas ut submergerentur. Quemadmodum Judæi in Jerusalem in solemnitate Paschali, quæ omnium maxima erat, & ad quam immensus concurrebat populus, crucifixerunt Christum Messiam, ita pariter disposuit Deus, ut in eadem civitate, vigente Paschali solemnitate, arctissima clauderentur obsidione, crudelissimæque stragi subjicerentur. Quemadmodum Judæi clamarunt: *Tolle, tolle, Crucifige eum*, ita pariter, ut ex Annalibus Ecclesiasticis colligitur, adeo immensus fuit Hebræorum crucifixorum numerus, ut nec locus plantandis crucibus, nec lignum pro iisdem fabricandis superesset. Quemadmodum Christo potum dederunt ex felle, aceto, & myrrha mixtum, ita quoque Judæi ad tam extremam redacti sunt famem, ut equorum stercora, coria cingulorum, aliaque vilissimorum animalium excrementa manducare fuerint coacti, imo matres ipsæmet proprios sibi filios ad manducandum præpararint. *Super lapidem istum confringetur;* siquidem ex hoc populo homicida, seu potius Messiæ sui Deicida, ferro, & aliis tormentis necatus est inter quidam millio, & centum millia Judæorum, idque solum in Jerosolymitana obsidione, præter innumerabiles alios in civitatibus circum vicinis interfectos, hi vero qui à septemdecim & duodecim annis in vita manserunt superstites, injectis collo catenis, velut mancipia, ad eruenda metalla, laboresque durissimos in Ægypto subeundos, abducti fuerunt; prædicta vero ætate minores, in varias mundi partes distracti, & in perpetuam servitutem fuere divenditi, quorum numerum ad nonaginta millia ascendit. Alii multi accurata vigilia custoditi fuerunt, ut in theatris, ad recreationem populi Romani, ferarum faucibus injicerentur devorandi. Denique quando Imperator, post captam urbem, vidit inexpugnabilem Jerosolymæ fortitudinem, simulque acerbissima consideravit supplicia huic populo adhibita, sese excusavit dicendo: *Non ego solus, sed Deus mecum contra illos pugnavit, ad majus ipsorum supplicium.*

tur Christus lapidi

Qui aurum deglutiverant vivi sunt secti.

In Paschate Christus passus est, in Paschate Judæi obsessi fuerunt à Romanis.

Vindicta & dispersio Judæorum.

9. *Per quæ peccat quis, &c.* Tametsi Pilatus clare agnovisset, imo publice manifestasset, & contestatus fuisset Christi innocentiam, attamen ad eumdem condemnandum se deduci permisit, non

Pilatus Christum condemnavit, ut

servaret gratiam Cæsaris. non ex alio motivo, quam ex metu, ne propter calumnias & imposturas invidi illius populi Cæsaris gratiam amitteret; Deus autem disposuit, ut hujus omnimodam pateretur jacturam, & *Illam perdidit Missus in exilium.* tametsi ipse ad complacendum Hebræis, tam iniquam pronuntiarat sententiam, ab iisdem tamen Hebræis per sparsas de eo calumnias, effectum fuit, ut Viennam in Gallis mitteretur in exilium, ibidemque ex desperatione violentam sibi mortem acciverit, quemadmodum & traditor Judas, Judæi; ut à Pilato Christi crucifixionem extorquerent, clamarunt: *Non habemus Regem nisi Cæsarem*, ac proinde hunc deinceps experiri debuerunt non jam Regem, sed sævissimum tyrannum, utpote qui illos tanto cum furore extirpavit. Clamaverunt Judæi: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, quasi dicerent, ut Hugo Cardinalis exponit: *Culpa & pœna effusionis sanguinis ejus veniat super nos*, quam quidem imprecationem non ideo faciebant, ut ex pretiosissimo ejus sanguine quidquam proficerent, sed ut eumdem effunderent & conculcarent; sed *in verticem illorum iniquitas eorum descendit.* Nam ut Sanctus Hieronymus ait: *Perseverat usque in præsentem diem hac imprecatio super Judæos, & sanguis Domini non aufertur ab eis.* Hugo Cardinalis super illa verba Psalmi: *Percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis*, eadem ad propositum nostrum exponit asserendo, gentem illam præ aliis frequentissime pati fluxum sanguinis, ac proinde in facie sua pallidos esse, & quasi emortuos. S. Vincentius Ferrerius in sermone *de feria sexta Parasceves*, refert, quod filii masculi Judæorum nascentes, manum dexteram plenam sanguine capiti habebant superpositam.

Joan. 19. 15. — Matt. 27. 25. — Hug. Card. ibid. — Aliorum suorum peccatorum. — Ps. 77. v. 66. — Ps. 7. v. 87. Hug. Card. ibid. — S. Vinc. Ferr. in Parasc.

10. *Per quæ peccat quis &c.* Judæi contra Christum valde malignati sunt, efficiendo, ut ad montem Calvariæ in medio duorum latronum educeretur, idque non solum ad illum magis exasperandum, utpote qui in horto Gethsemani conquestus fuerat dicens: *Tamquam ad latronem existis comprehendere me*, sed potius, ut advertit Chrysostomus, *ut par & de ipso esset existimatio*; Unde per hoc conati sunt obscurare gloriam, & infinitum honorem & famam, quam sibi intra triginta annos per miracula, prædicationem, & vitæ suæ sanctitatem comparaverat, ut hac ratione populus, & præcipuè peregrini, qui in immenso numero aderant præsentes, illum vere caput & principem latronem esse crederent; at vero quid accidit? *Per quæ peccat quis &c.* Tametsi enim ipsemet Petrus se illum non nosse juramento affirmarit, tametsi ne vel unus pro manifestanda ejus Innocentia & divinitate, os suum aperuerit, bonus tamen latro in conspectu totius populi ipsum injuste condemnatum esse protestatus est dicendo: *Hic autem quid mali fecit?* confessus quoque est ipsum esse Dominum absolutum Regni cœlorum, dum ait: *Memento mei, cum veneris in regnum tuum. Frustratus est hostium Christi conatus*, inquit Lucas Burgensis, *non tantum enim non aspersum est nomen Jesu ex latronum consortio, ea, quæ de latronibus esse consuevit opinione, verum etiam clarioris sanctitatis evasit, omni Judæorum machinamento, ut Euthymius ait, in caput eorum converso.*

Matt. 26. 55. — D. Chrys. H. 7. ad Ephes. — Judæi Christum Principem Latronum haberi volebant. — Matt. 27. 23. — Luc. 23. 42. — Luc. Burg. in Matt. 27. — Latro in cruce dicit contrariū.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Impii in perversis consiliis suis deluduntur, siquidem malum, quod aliis machinantur, in ipsosmet communiter recidit.

THEMA.

Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant. Ps. 10. ℣. 2.

1. Divina justitia provide disposuit, ut impii in suis consiliis, & conatibus, quibus aliis offendicula ad lapsum struere moliuntur, misere deludantur, id quod Regius Vates in præcitatis verbis dicere voluit, dum ait: *Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant.*

2. Enimvero nota est omnibus solemnis illa à concilio Synedrin ad S. Joannem Baptistam instituta legatio, de qua Joan. 1. dicitur: *Miserunt Judæi ab Jerosolymis Sacerdotes & Levitas ad Joannem, ut interrogarent eum, Tu quis es?* Et vero quis umquam crediturus fuisset; legationem hanc alio fine fuisse institutam, quam ad inquirendam veritatem, & promovendam majorem S. Joannis gloriam? Et tamen reveta expedita fuit ex mera Judæorum invidia, Christo eximiam, quam sibi apud populum compararat, existimationem, & famam, ac discipulorum multitudinem invidentium. Enimvero videntes eum, juxta communem hominum opinionem, pauperibus parentibus natum, credentesque eum à fabro lignario, Josepho videlicet, fuisse progenitum, *Nonne hic est filius fabri?* Scientes denique, quod indifferenter & promiscuè cum unoquoque conversaretur, (*Cum Publicanis & Peccatoribus manducat;*) econtra vero probè scientes, Præcursorem filium esse Principis Sacerdotum, & consequenter nobilissima prosapia oriundum, eumdemque cum hactenus inaudita austeritate à primis ætatis suæ annis, in horridis Judææ desertis degentem, innumerabiles per pœnitentiam ad Deum convertere peccatores, magnamque post se trahere discipulorum perfectissimorum turbam, eumdem per oblatam sublimem hanc Messiatus dignitatem seducere, hominumque à Christo sequelam revocare, ac demum perhibitum de ipso à S. Joanne divinitatis suæ testimonium irritum facere voluerunt. At vero *comprehensi sunt in consiliis, quibus cogitabant:* Siquidem per hanc legationem factum est omnino oppositum illius, quod ipsi facere machinabantur, quia Christum verum Dei Filium pro humana redemptione in hanc terram missum atque ab omnibus Patriarchis & Propheris tantopere desideratum esse, præfatus sanctissimus Percursor non solum Hebraismo, sed universo mundo veridico testimonio perhibuit; insuper se indignum esse protestando, qui corrigiam calceamentorum ejus solveret; & quidem, ut hanc illis veritatem tanto firmius imprimeret, continuo fere sermocinatus est de æterna Christi generatione, de donorum & gratiarum cœlestium plenitudine, quam super terram diffusurus in hunc mundum venerat, die enim sequente in conspectu omnium, indicavit universis magnum hoc de Christo encomium: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi!* se autem ejus fassus est esse Præcursorem, singulari Dei dispositione ad hoc natum, ut illum Judaismo manifestaret;

Joan. 1. 19. Judæi ex invidiâ miserunt Legatos. — Christum vilipendebant. — Matt. 13. 55. — Luc. 5. v. 30. — Joannem Baptistam æstimabant. — Joannes econtra Christum extollit. — Joan. 1. 29.

Ut

Ibid. v. 31. *Ut manifestaretur in Israel propterea veni ego.* Tuletus per adductam authoritatem Chrysostomi hom. 15. super Joannem idipsum confirmat *Tolet. ibid.* inquiens: *Judaos non esse motos opinione, aut suspicione illa, quia Joannem Christum esse suspicarentur, sciebant enim non esse Christum, sed odio* Redarguit Herodem. *potius, quo Christum persequebantur.* Enimvero ex quo de Præcursore discurrere cœpimus, in memoriam mihi incidit, quod idem Joannes, paulo postquam ex deserti illius speluncis egressus fuerat, spiritu Apostolico armatus, divinique honoris, per scandalosum Herudis Regis incestum contumeliati, zelo stimulatus eidem au- *Marc. 6. 18.* dacter crimen suum improperarit dicendo: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Herodiades autem incestuosum concubinatum suum occultare volens, operæ pretium fore duxit, si per Præcursoris mortem hanc sibi ex oculis spinam eximeret, at verò in iniquis consiliis suis delusa permansit, id quod D. Chrysostomus sapienter *D. Chrys. hom. 49. in Matth.* advertit, dum ait: *Sed quod illa tunc fecit, putans nullum amplius quidquam de fornicatione sua dicturum, evenit autem oppositum, quia majori & clariori voce postea Joannes exclamavit*, adeo Herodias volens latere incestum suum, magis publicavit. ut atrocissimum illud scelus, scilicet quod sanctissimo & innocentissimo totius mundi viro, caput amputatum, atque ad instantiam Herodiadis filiæ suæ in præmium unius saltatiunculæ datum fuerit, non solum in Palæstina, sed in omni loco fuit divulgatum, & consequenter abominandus & detestabilis ille incestus ubique magis magisque publicatus fuit.

3. *Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant.* Consonant hisce verbis alia ejusdem Psalmistæ *Ps. 7. v. 16.* verba, in quibus de impio differens ait: *Lacum aperuerit, & effodit eum, & incidit in foveam,* Satrapæ Babylonici invidebant Danieli gratiamRegis *quam fecit.* Satrapæ Regis Babylonici, videntes Danielem apud Regem in magnis favoribus positum, præ invidia & odio quasi crepabant, toto conatu ad hoc contendentes, ut per excogitatas imposturas & calumnias Regi persuaderent, imo per artificium violenter eum inducerent ad conjiciendum in lacum leonum innocentem Danielem violenter inquam, quia in ipsomet actu, quo Rex Danielem leonibus objici præcipiebat, satis liquet, pristinum in animo Regis erga Danielem continuasse amoris affectum, nam di- *Dan. 6. 16.* xit ei: *Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.* Qua in re veridicè prophetavit, quia cum æmuli Danielis nullum aliud contra eum adducere possent caput delicti, præterquam quod is Regium transgressus fuisset edictum, Deum suum non *Act. Apost. 5. v. 29.* vero idolum à Rege erectum colendo, quia *obedire oportet magis Deo quam hominibus*, Deus velut interessatus causa Danielis velut sibi propria assumpta Danielem liberavit, ipsomet Daniele *Act. Apost. 5. v. 29.* dicente: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Maligni quidem Satrapæ omnem moverunt machinam, ut Danielem extra Regis gratiam & favorem In hoc delusi. constituerent; at verò miserè fuerunt delusi, siquidem eodem tempore, quo Rex Danielem à Deo præservandum sperabat, multas ei exhibuit Regiæ benevolentiæ, compassionis demonstra- *Dan. 6. 17* tiunculas, ait enim sacer textus: *Allatus est lapis unus, & propositus est super os laci, quem obsignavit Rex annulo suo, & annulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem, & abiit Rex in domum suam, & dormivit incœnatus cibique non sunt allati coram eo, insuper & somnus recessit ab eo.* Postquam vero Daniel cum tanta gloria sua hoc evasisset periculum, ait sacer textus, Regem hoc miraculo permotum, veri Dei confessum fuisse, & recognovisse omnipotentiam, quem Propheta adorabat. Præterea *Daniel per-* *Ibid. v. 28.* *severavit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri* Missi sunt in lacum Leonum ab illis comminuti. *Persæ;* at vero quid de persecutoribus illius tactum est? *Jubente Rege adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem, & in lacum leonem missi sunt, ipsi filii, & uxores eorum, & non pervenerunt, usque ad pavimentum laci, donec* *Ibid. v. 24.* *arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.* In eodem lib. Danielis capite ultimo legitur, Prophetam hunc, per Satraparum ejusdem curiæ Regiæ invidiam, tanta cum truculentia fuisse infestatum, ut veluti vim facientes ad Regem accesserint, Danielem ab iniquam mortem rapturi; ait enim sacer textus: *Di-* *Dan. 14. 28.* *xerunt cum venissent ad Regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te. & domum tuam: Vidit ergo Rex, quod irruerunt in eum vehementer, & necessitate compulsus tradidit eis Danielem.* Deus autem è cœlo Angelum misit, qui servum Deus Danielem servavit. suum inter leones, in lacu positum nutriret, simulque effecit, ut leones, quantumvis famelici, circum Danielem coronam facientes, reverenter & obsequiose ei assisterent; post septem vero dies Rex portentum hoc continuari videns: *Exclama-* *Dan. 14. 40.* *vit voce magna dicens: Magnus es Domine Deus Danielis, & extraxit eum de lacu leonum: Porro illos, qui* *Ibid. v. 41.* *perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum, & devorati sunt in momento coram eo.* Quibus proinde ad literam evenit, quod Sapiens de insidioso impio prædixerat, scilicet: *Qui fodit foveam, incidet* *Prov. 30. 27* *in eam, & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.*

4. P. Cæsar Franciotti in libro, quem de iis composuit Sanctus, quorum in urbe Lucensi, charissima patri mea, corpora quiescunt, in vita S. Frediani (qui ibidem insignis & venerabilis fuit Episcopus, in cujus proinde honorem sumptuosum ibidem erectum est templum,) eventum quemdam refert nostro proposito accomodatissimum. Cum enim Sanctus hic, filius Regis existens, in ultimis Hyberniæ partibus degeret, convertendisque ad sanctam fidem sua prædicatione animabus incessanter intentus esset, apud populum in summa veneratione erat, utpote quem, tum ob natalium suorum nobilitatem, tum ab austeritatem vitæ, & illibatorum morum suurum innocentiam suspiciebant tamquam Sanctum. Magister autem ejus nomine Mugen- Assassinos subornans ab eisdem necatur. tius, pati non valens, quod is, qui Discipulus ejus erat, majori à populo honoraretur applausu, quam ipse, ex motivo invidiæ duos instigavit scholares suos, ut scilicet nocturno tempore, quo S. Fredianus surgere, & matutinum frequentare solebat, eum aggredientes trucidarent, & sine cunctatione sepelirent. Contigit autem, quod cum Sanct. Fredianus à quodam accidente impeditus surgere non posset, divina providentia ita disponente, æmulus exitum pacti facinoris explorandi impatiens, ad locum, in quo sicarii S. Fredianum præstolabantur, in tenebris accederet, ac proinde ab homicidis, illum S. Episcopum esse credentibus, subito necatus & sepultus fuit, ut ad literam verificaretur illud: *Qui volvit lapidem, revertetur ad eum.* Simillimum huic est, quod in vita Sanct. Elisabethæ Reginæ Lusitanæ narratur. Habebat namque Sancta hæc mulier quemdam

inter alios optimis moribus & timorata conscientia imbutum Ephebum, quem proinde ob bonitatem suam majori præ cæteris prosequatur favore, suisque adhibebat ministeriis, quidam vero ex collegis Ephebi invidia motus, ut se de numero impiorum illorum esse ostenderet; qui in libro Sapientiæ inter se paciscentes dixerunt:

Sap. 2. v. 12.

Struitur innocenti ignis qui calumniatorem consumit.

Circumveniamus justum, quoniam contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ, probum hunc ephebum apud Regem calumniari & diffamare non erubuit dicendo: Reginam carnali hunc juvenem amore deperire. Rex porro nimium credulus, consilio cum calumniatore habito, cum ministris suis in officina, in qua ferrum fundebatur, laborantibus, convenit, ut ephebum, quem condicta hora ad ipsos missurus esset, intra fornacis flammas continuo conjicerent; sed *justus est Dominus, &*

Ps. 2. v. 10.

justitiam dilexit, Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant. Cum enim innocens Ephebus ad prædictam officinam Missus, per viam in Ecclesia quadam Missæ legendæ signum sonare audisset, ejusdem auscultandæ causa dictam Ecclesiam est ingressus, & quia post absolutam primam Missam confestim subsequebantur & alia, hanc quoque audire sibi licitum fore duxit. Interea vero malignus ille calumniator, cupidus scienti, quidnam per commissionis Regiæ

Auditione sacri conservatur vita Innocentis.

executionem factum fuisset, ad officinam prædictam se recepit, indutus eadem livrea, qua cæteri; servi igitur Regii fornarii illum eumdem esse credentes, circa quem acceptum ordinem Regium executuri erant, illum apprehensum conjecerunt indilate in fornacem, cumque alter quoque suam expediturus commissionem ad eamdem officinam accederet, ministri jusserunt, ut Regi, jussa ejus perfectè adimpleta esse, annunciaret.

Innocentia manifestatur.

Quo ad curiam reverso, & coram Rege comparente, magnam in animo Regio excitavit admirationem, at vero postquam instituto circa ipsum examine, causam tardioris ad officinam accessus intellexisset, simulque jussa sua in ejus æmulo executa fuisse perciperet, vidit manifestè divinæ justitiæ vestigium, cujus dispositione communiter fit, quod *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur.*

Sap. 11. 17.

5. David ab æmulis suis magnas patiebatur persecutiones, & calumnias; ac proinde Deum rogabat dicens: *Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori, cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur.* Mox vero in spiritu Prophetico subdit: *Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos, cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos.* Sed audiamus Chrysostomi super hæc verba commentarium; Alius textus habet: *Exacerbatio eorum, qui me circumdant; labor labiorum ipsorum operiet ipsos. Circuitum hic dicit improbam officinam, scelesta consilia; quod autem dicit, est ejusmodi: Ipsa scelerata consilia & caput, ac summa improbi ac depravati animi, ipsa eos obruerit, & perdiderit. Labor labiorum ipsorum; labiorem hic vocat improbitatem. Res est enim ejusmodi improbitas, affert ei, qui illam possidet, exitium, & ut obruatur efficit. Hoc in David accidit; Expectabant enim fore, ut in mala gravissima incideret, ille vero evasit clarior.*

Ps. 139. v. 9. — Ibid. v. 10. — D. Chrys. ib.

Ex tribulatione David evasit clarior.

Saul Davidi in verbo Regis, & sub stricta obligatione, quamdam filiarum suarum, in retributionem victoriæ de Goliath obtentæ, in sponsam dare promiserat; quam tamen mox factæ promissionis pœnituit, ac proinde potius modum vitam ei eripendi excogitavit, sed quia nullum invenire modum poterat, quo salvo honore suo promissionem Davidi factam negligere posset, hanc ei promissionis adimplendæ conditionem adjecit, scilicet, filia sua ipsum potiturum esse, si prius centum adferret Philisthæorum præputia, Saul enim futurum sperabat, Davidem hostium ensibus extinguendum esse, utpote qui solus centum superare, & profligare, debebat; at vero quid accidit? *Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant*; David enim centum illos devicit milites Philistæos, sibique impositam prædam exactissime attulit, & quia Saul spem concipere poterat; quod Michol filia sua, vindicativo patris affectui adhærendo, contra maritum suum maligna tura esset, ipsa econtra tanto amore Davidem est prosecuta, ut ad salvandam adversus patris machinas Davidis vitam summum studium suum adhibuerit: *Misit Saul satellites suos in domum David, ut custodient eum, & interficeretur mane, quod cum annuntiasset David Michol uxor sua dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris: Deposuit eum per fenestram; porro ille abiit, & aufugit, atque salvatus est. Ignorabit interim Saul auxiliatricem, non insidiatricem dedisse*, loquit Basilius Seleucus, *se vitæ custodem, non mortis adjutricem; illa vero improbato parentis furore virum à jugulatione ereptum fuga dimittit.*

Ps. 10. v. 2.

Fidelitas Michol erga David. — 1. Reg. 19. v. 11. — Ibid. v. 12. — Basil. Seleuc. tract. 16.

6. *Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant.* Ariani S. Hilarium, qui religionis Catholicæ Romanæ solidissima columna erat, in exilium ejecerant, ut hac ratione fidei nostræ egregium hoc fulcrum subverterent, at vero Sanctum hunc Doctorem in hoc suo exilio occasionem habuisse, ut sublimi ingenio suo eximios illos de Trinitate libros, quibus omnia perversa ipsorum dogmata eliminantur, conscriberet, minime consideratunt. P. Jeremias Drexelius *de lingua malè consulente* cap. 8. sequentem refert historiam. Cum enim Solimannus Turcarum Imperator, in expugnatione Rhodensi, Gubernatori loci illius Christiano, sed traditori, filiam suam in uxorem promitisset, hicque traditionis suæ feliciter complevisset facinus, Solimannus, qui quantum sibi traditione complacebat, tantumdem imo magis traditorem abominabatur, nesciens quo modo fidem suam, promissionem non servando, salvare posset, filiam suam Regio more adornatam coram se, & pessimo hoc traditore accersivit, moxque ad hunc conversus eidem dixit: Ecce tibi illam, de qua pacti sumus; verumtamen conjugium hoc à vobis ineundum, infausto claudendum esse exitu prævideo, nisi tu quoque intrinsecus in corde tuo Mahometanus evadas; ac proinde non solum Christum tuum abnegare debes, verum etiam pellis tua mutanda est, & alia inducenda, ac proinde eum vivum decoriari, ejusque carnes sale conspergi jussit, quo in tormento infelix ille miseram animam exhalavit, nimirum *in caput ejus iniquitas ejus descendit.* Nam *frangenti fidem fides frangatur eidem.*

Drexel. c. 8. de lingu. malè consulente. — Ps. 7. v. 17.

7. Ex quo Mahometanorum mentionem facere cœpimus, alia quædam mihi ad propositum incidit historia, in Annalibus Ecclesiasticis de Mahomete conscripta. Cum enim hic à Diabolo & morbo epileptico infestatus, conjugi suæ (quæ semper se viro pauperi hisque malis subjecto, in matrimonium datam fuisse conquerebatur,) persuasisset; se eo tempore, quo malo corripiebatur

Baron. An. 630. n. 3.

batur epileptico, in conspectu Angeli Gabrielis sibi apparentis corruere, hæc idipsum cum quodam Monacho amico suo, hæretico Ariano, ibidem in exilio degente contulit, à quo in hac opinione, quod scilicet maritus ejus Propheta esset, confirmata, fabulam hanc tamquam veram aliis narravit mulieribus. Ipse vero hoc suum figmentum in multorum animis fidem accepisse advertens, librum quemdam de vanis Propheciis & revelationibus composuit, in quo suas revelationes cœlitus accepisse probare conatus fuit.

Ibid. n. 9. Et vero quia sacrilegus ille, se tertio post mortem suam die ab Angelo Gabriele resuscitandum esse prædixerat, familiares ejus soliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua custodia cadaver ejus custodierunt quem cum tertia die fœtentem olfacerent, & resurgentem nullo modo cernerent, Angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsentia suorum terrerentur. Inventio igitur salubri, ut putabant, consilio, cadaver ejus sine custodia reliquerunt, statimque vice Angelorum, ad ejus custodiam canes ingressi lacus ejus devoraverunt. Quod reperientes factum, residuum cadaveris ejus humo dederunt. Ecce tibi Angelos, quos Mahometes venturos prædixerat.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Eadem materia per alias Scripturæ authoritates, & exempla confirmatur.

THEMA.

Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur. Eccli. 17. ℣. 30.

1. A Sapiente hoc loco, ut Cornelius Jansenius notat, variis similitudinibus inducatur malum, quod aliis paratur, in suum semper reverti authorem, adeo ut is patiatur malum, quod alteri struxit. Et quidem prima similitudo ab eo desumitur, qui lapidem super caput alterius projiciens, illum super se recidere, sibique caput

Corn. Jan. ibid. confringere experitur: *Qui in altum lapidem, super caput ejus cadet*, sicque in ipso Propheti-

Malum alteri præparatum revertitur in suum Authorem. cum illud verificatur oraculum: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Secunda similitudo est: *Plaga dolosa dividet vulnera*, id est, ut idem Jansenius exponit: *Qui dolosè & occultè alteri plagam inferre conatur, seipsum improvide lædit, ut fit nonnumquam in his, qui jaculari in aliquem occulte*

Probatur diversis similitudinibus. *student.* Itaque quod dicitur: *Plaga dolosa dividet vulnera*, hoc significat, quod intentatum dolosè alteri vulnus, causa sæpe est, ut authoris & dolosi illius vulnera deducantur, & lata fiant, atque magna. Tertia similitudo ab eo desumitur qui dum fossam alteri præparat, ipsemet

Ps. 7. v. 17. justo Deo judicio primus in eamdem cadit. *Qui foveam fodit, incidit in eam.* Quarta similitudo est illius, qui ad offendiculum alteri in via ad lapsum positum, primus ad illud allidens infeliciter labitur; *Qui statuit lapidem proximo, offendet in eo.* Quinta similitudo est: *Et qui laqueum illi ponit, peribit in illo*; quæ omnes similitudines, veluti promissæ quædam sunt, ad stabiliendum conclusionem in verbis thematis insinuatam scilicet *facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur.*

Eccli. 27. 28 2. *Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus recadet.* Græcus legit: *Qui in altum mittit lapidem, super caput suum mittit.* Syriaca habet: *Qui projicit petram, contra eum convertetur.* Tygurina: *Qui lapidem in altum mittit, in caput suum miserit*; sæpe enim contingit, ut lapis cœlum versus projectus, super caput recidit projicientis. Paulus de Palatio hunc textum in favorem nostrum sic explicat: *Qui consilium Principi dat in malum alterum, it in altum projicient lapidem, ab eo in capite* Paul. de Pal. ibid.

feritur, Deus enim faciet, ut ipse simile referat supplicium, quale fuit illud, quod in aliis causavit. *Sæpe contingit*, inquit Dionys. Carth. *eos temporalia incommoda ac tormenta incurrere, & eadem specie tolerare, qui aliis quærunt nocere. Plaga dolosi dividet vulnera*, quia ut Hugo Cardinalis ait: *Una partem pœnæ dabat animæ, alteram corpori, quia duplici contritione conteretur.* Impius enim lethali vulnere animam sauciat, & præter hoc sæpe etiam corpus patitur & moritur. Paulus de Palatio inquit: *Ex dolosa plaga, qua alios ferire voluit, vulnus rumpet in eo.* Thematis explicatio moralis. Dion. Carth. ibid. Hug. Card. ibid. Paul. de Pal. ibid.

3. *Qui foveam fodit, incidit in eum.* Super quæ verba Rabanus ita scribit: *Qui parat alteri perditionis foveam, ipse decidet in illam.* Cornelius à Lapide naturalem assignat hujus similitudinis rationem; observat enim quod is, qui profundam aliquam fodit foveam, fodiendo calcare soleat circumcirca terram illam, fodiendo nonnihil circum margines commotam, & solutam, ac proinde facile ei est, ut in foveam incidat. Syriaca legit: *Qui fodit foveam, statura sua implebit eam.* Ecclesiastes quoque diu ante scripserat: *Qui fodit foveam, incidet in eam*; Ubi Cornelius à Lapide sequentem adducit aliam observationem inquiens: *Sumpta est metaphora à venatoribus, qui ferit, & à militibus, qui hostibus dolose parant fossas, easque cespite contegunt, in quas incautè hostes & feræ incidunt, sed ipsimet venatores non raro incogitanter in easdem labuntur.* Est tamen inter venatores & impios hæc differentia, quod impii, si quando in præcipitia, ad perniciem aliorum præparata, corruunt, non casualiter, & inconsiderate, sed ex speciali divinæ justitiæ dispositione cadant: *Cognoscetur Dominus judicia faciens in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Imo ipsemet Aristoteles solo lumine naturali idipsum agnovit, dum in Ethica sua ita scribit: *Justum est, ut quæ quis fecit injuste, eadem & patiatur. Cadet in foveam vel laqueum, quem aliis parabat; & denique malum consilium Consultori pessimum. Exemplum fit Aman Assuero pestilens consilium dans contra Judæos, ideo consilium recidit in caput ejus, quæ miser parte non credebat*, inquit Paulus de Palatio. Eccli. 27. v. 29. Raban. l. 6. in Eccli. c. 7. Eccl. 10. 8. Modus fodiendi foveam. Corn. à Lap. ibid. Ps. 9. v. 17. Arist. l. 5. Ethic. Paul. de Pal. ibid.

4. *Qui laqueum alii ponit, peribit in illo.* Sæpius contingit, quod venator feris laqueum tendens, eumque cooperiens, ut feræ incautæ incidant, ipsemet tensi laquei oblitus, inconsideratè ab eodem stringatur. S. Propheta Job hominem quemdam perditæ salutis in cap. 18. describens primo loco eum velut judicii, & discursus inopem repræsentat inquiens: *Lux obtenebrescit in tabernaculo illius.* Unde provenit, quod in obscuro ambulans, vacillet, & in quodvis præcipitium corruat, & ideo subdit: *Præcipitabit eum consilium suum, Immisit enim in rete pedes suos,... Tenebitur planta illius laqueo; ... Absconditæ est in ra pedica ejus, & decipula illius super semitam, Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus.* Ecclesiastes inquit: *Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber*; sub spinis namque sepium Eccl. 27. 29. Qui alteri quærit nocere lædit seipsum. Job 18. v. 6. ibid. v. 7. ibid. v. 8. ibid. v. 9. & 10. ibid. v. 11. Eccl. 10. 8.

sepium serpentes suas habere latebras solent; & ideo, qui sepes dissipat, facile ab iis mordetur, & veneno imbuitur. Dionysius super dicta
D.Carth.ib. verba ita scribit: *Qui alteri quærit nocere, & deceptionis laqueum præparare, atque extendere, lædit seipsum in anima, & debitas luet pœnas, ac*
Prov.11.6. *similia patietur. Hinc Prov. 11. scriptum est: In insidiis suis capientur iniqui.*

Eccli.27.30. 5. *Facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur.* Id quod Dionysius Carthusianus variis Sacræ Scripturæ probat exemplis inquiens:
D.Carth.ib. *Sicut in libris Regum narratur de Zamri, & aliis quibusdam Regibus Israël, qui traditoriè interfecerunt suos Dominos, ut regnarent, & ipsi paulo post similiter fuerunt occisi, etiam ab his, de quibus non suspicabantur*, Et quidem improvisè ac proinde
Probatur in Regibus & Imperatoribus.
Eccli.17.30. Ecclesiasticus subjungit: *Et non agnoscet unde*
Ps.9.v.17. *adveniat illi*; causa autem est, quia *cognoscetur*
Ps.35.v.7. *Dominus judicia faciens; judicia autem Dei abyssus multa.* Legatis, si placet, Imperatorum vitas, & in multis illorum hanc Dei vindictam adimpletam reperietis; verissimum namque semper est, quod *qui gladio ferit, gladio perit.* Pharao per rationem status seductus, divinas, vel humanas leges non considerans, in illam se permisit rapi inhumanam barbariem, qua masculos è mulieribus Hebræis nascentes in aquis Nili
Eccli.27.30 submergi præcepit; sed *facienti nequissimum consilium, super ipsum devolutum est.* Narrat enim Josephus Hebræus à Cornelio à Lapide citatus,
Exod. 1. quod Amram Pater Moysis, dum conjux ejus partui vicina esset, considerans se communibus à Pharaone conditis legibus esse subjectum, valde afflictus fuerit, cumque se Deo efficaciter commendaret, apparens illi Deus, hanc ei revela-
Joseph.Hebr. tionem enuntiarit: *Scito mihi esse cordi, & publi-*
ex.à Corn.à *cam vestram incolumitatem, & privatam tuam*
Lap.Ex.c.2. *gloriam; puer enim isti, cujus Nativitatis metu*
Apparet Deus Patri Moysi. *Ægyptii vestros fœtus ad necem damnaverunt, tibi nascetur, qui gentem suam ex Ægyptia servitute liberabit.* Pharao præcepit, ut in aquis Nili submergerentur Hebræi, Deus autem per suam infallibilem providentiam ordinavit, ut filia ejusdem Regis pulchritudine illius infantis capta, eumdem ab aquis subtraheret, nutriendum & adoptandum velut proprium in aula sibi natum filium, ut postea multis elapsis annis Pharaonem cum toto suo exercitu, non in aquis Nili, sed
Exod.15.10. maris rubri submergeret: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.*

Eccli.27.30. 6. *Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur.* Post mortem Gedeonis, Abimelech filius ejus spurius, in Sichem se contulit, ut filios matris suæ induceret ad persuadendum populo illi, ut ipsum posthabitis aliis legitimis Jerobaal filiis in Regem eligerent. Motiva autem, quæ illis ad sibi consentiendum adduxit,
Judic.9.2. fuerunt sequentia: *Quid vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? Simulque considerate, quod os vestrum, & caro vestra sum.* Quibus proinde rationibus permoti filii matris suæ, omnia susque deque verterunt, eoque rem totam redegerunt, ut Sichemitæ morti omnibus Gedeonis filiis inferendæ manum admoverint, quos impios Abimelech, ad numerum septuagesimum ascendentes, omnes trucidavit super lapidem
Fratricidia. unum. Ait enim sacer textus: *Inclinaverunt cor eorum post Abimelech dicentes: Frater noster est;*
Ibid. v. 3. *Dederuntque illi septuaginta pondo argenti, de fano*
Baalberit. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes & vagos, secutique sunt eum. Et venit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros, super lapidem unum. Congregati sunt autem omnes viri Sichem, ... & constituerunt Regem Abimelech. Ab hac tamen strage filius Gedeonis, inter omnes natu minor, evasit, qui intellecta inthronisatione Abimelech à Sichemitis facta, ad verticem montis Garizin ascendens, ut perfectius intelligeretur ab omnibus, alta voce eorum captata attentione sequentem iis proposuit parabolam: Ierunt arbores, ut eligerent sibi Regem, cumque ad olivam venissent, hæc regnum à se repudiavit, asserens se suam non posse deserere pinguedinem; pariter ficus sua se dulcedine destituere noluit: nec viris oblatum sibi regnum admisit, eo quod deserere non posset vinum, quod producit. Post omnes vero hasce repulsas cum tandem sceptrum Rhamno præsentassent, hic confestim respondit: *Si vere me Regem vobis constituitis, venite, & sub umbra mea requiescite, si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.* Eoque dicto subjunxit ad populum dicens: *Nunc igitur, si rectè, & absque peccato constituistis super vos Regem Abimelech, & bene egistis cum Jerobaal & cum domo ejus, & reddidistis vicem beneficiis ejus, ... Et interfecistis filios ejus septuaginta viros super unum lapidem, & constituistis Regem Abimelech filium ancillæ ejus, ... eo quod frater vester sit: Si ergo recte & absque vitio egistis cum Jerobaal & domo ejus, hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis, Sin autem perverse, egrediatur, ignis ex eo, & consumat habitatores Sichem, ... egrediaturque ignis de viris Sichem, & devoret Abimelech.* Et vero hic Gedeonis filius verus fuit eorum suppliciorum vates; quæ à divina justitia infligenda erant huic populo adeo ingrato erga beneficia Gedeonis, qui illum à duro Madianitarum jugo liberaverat, in cujus beneficii vicem ipsi septuaginta filios Gideonis in cruento illo macello misere mactaverunt. Porro motivum eligendi Abimelech, hoc unicum fuit: *Os vestrum, & caro vestra est*; sibi namque persuadebant futurum, ut sub ejus Domino in summa quiete victuri essent, multuque ab Abimelech tamquam concive suo augendi essent beneficiis, econtra vero de filiis Gedeonis sibi timebant, tum quia dubitari ab illis poterat, ne inter illos, quorum multi erant, facile nascerentur discordia & divisio, tum quia plurium personarum è Regia stirpe descendentium sustentatio, multas ipsorum consumptura esset facultates. At vero quid tandem accedit: *Facienti nequissimum consilium, super ipsum dissolvetur. Misit enim Dominus spiritum pessimum super Abimelech, & habitatores Sichem, qui cœperunt eum detestari, & scelus interfectionis septuaginta filiorum Jerobaal, & effusionem sanguinis eorum conferre in Abimelech, ... Posueruntque insidias adversus eum.* At vero audiaris tandem miserabilem hujus populi exitum, ait enim sacer textus: *Oppugnabat urbem, quam cepit, interfectis habitatoribus ejus, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeretur.*

Ibid. v. 4.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.
Parabola.
Ibid. v. 15.
Explicatio parabolæ.
Ibid. v. 16.
Ibid. v. 18.
Ibid. v. 19.
Ibid. v. 20.
Ibid. v. 2.
Pœnitet Sichemitas ingratitudinis.
Judic. 9. 23.
Ibid. v. 24.
Ibid. v. 25.
Judic. 9. 45.

7. *Facienti nequissimum consilium.* Jeroboam Regis Salomonis servus fuerat, & humili parentela natus, verumtamen Deus, ut Roboam castigaret, eumdem ad regnum Israël extulit, in quo super decem tribus regnavit & vero videri poterat, hunc Jeroboam nullam habuisse de stabili-

ſtabilinate regni, ad quod aſſumptus fuerat, dubitandi rationem, quia Deus hoc ei dederat ob Salomonis, & filii ejus demerita: *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael; ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus eo, quod dereliquerit me, & non ambulaverit in viis meis. Te autem aſſumam, & eris Rex ſuper Iſrael, & ſi feceris, quod rectum eſt coram me, cuſtodiens mandata mea, ego ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem, id eſt, firmam, & ſtabilem.* Et quidem oraculum iſtud ei à Propheta Ahia revelatum fuerat, ac proinde de ejus adimpletione nequicquam ei dubitandum erat, & tamen à ratione ſtatus, quæ legi Dei opponitur, ſe ſeduci permittens, in hunc modum intra ſe diſcurrere cœpit: *Si aſcenderit populus iſte in Jeruſalem, ut faciat ſacrificium in domo Domini, convertetur cor populi hujus ad Dominum ſuum Roboam;* ac proinde, ut hoc declinaret periculum, in peſſimam, ſacrilegam, & deteſtabilem ſe reſolutionem præcipitavit. Sed quid dico præcipitavit? Cum ſacra Scriptura hanc referens hiſtoriam non ſine myſterio dixerit, ipſum ſcelus hoc commiſiſſe excogitato conſilio, non vero præcipitanter; de quibus ſpecialiter Eccleſiaſticus ait: *Facienti nequiſſimum conſilium;* loquitur enim de illis, qui prius intra ſe ipſos conſiliantur, machinaſque in contumeliam Dei & damnum proximi movendas adaptant. Reſolutio autem, in quam tandem deſcendit, hæc fuit, quod ſcilicet duos fuderit vitulos aureos, ei ſimiles, qui in Horeb erectus fuerat, ſuiſque interdixerit, ne amplius in civitatem ſanctam ad adorandum in templo ſuaque ibidem offerenda ſacrificia aſcenderent: *Excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos dicens: Nolite ultra aſcendere in Iſraëlem: Ecce Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Quodnam vero divina juſtitia huic ſacrilego Regi ſupplicium immiſit? Nimirum totale ſui, ſuæque progeniei exterminium; his enim verbis Deus ipſum aggreſſus fuit: *Projeciſti me poſt corpus tuum, & percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem; & mundabo reliquias domus Jeroboam, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purum.* Ubi ſtirpem Jeroboam fœtidam appellat ſicut fimum, diſponitque, ut quiſquis ex hac deſcenſurus eſſet, ſuam in ventre beſtiarum habiturus eſſet ſepulturam, quia omnes, qui morituri erant in civitate, devorandi erant à canibus, qui vero in agro occubituri, à corvis, aliiſque volucribus rapacibus diſcerpendi erant, quæ omnia ad unguem adimpleta fuerunt.

3. Reg. 11.

Propter peccata Salomonis diviſum fuit regnum ejus.

Ne privaretur regno Jeroboam malitioſè impedivit à ſacrificio populum: & induxit ad idololatriam.

3. Reg. 12.

3. Reg. 14. Propter quæ tota ejus poſteritas maxima affligitur miſeria.

8. *Facienti nequiſſimum conſilium &c.* S. Gregorius Epiſcopus Agrigentinus ex communi conſenſu, à Clero pariter, & populo, pro recepto illius temporis more, Eccleſiæ ſuæ Epiſcopus & Paſtor electus fuerat, ſed quia Sabinus & Creſcentinus eandem dignitatem ambiebant, adverſus virum ſanctum indignari, ad eum diffamandum ſequentem ſtruxerunt calumniam. Cum enim munuſculis & donariis ſervos Epiſcopi in ſuam partem traxiſſent, nocturno tempore in ejus cameram publicam quandam introduxerunt meretricem, eamque in lectum Epiſcopi, eo tempore, quo is in Eccleſiam ad matutinum deſcenderat, decumbere fecerunt, quo terminato officio, cum Epiſcopus pro recepto more ſuo cum numeroſa ſacerdotum Cleri illius ſocietate ad ſua rediret cubila, temeraria illa mulier, prout à prædictis Epiſcopi æmulis ibidem præſentibus

Sur. 23. Nov. Epiſcopus innocens æmulorum invidiam falſo accuſatur.

inſtructa fuerat, inconditis clamoribus ſe tanquam ſancti Prælati accuſatricem audiri & videri fecit, ad quod ſpectaculum circumſtantium vultus non minori erubeſcentiæ rubore verecundati ſunt, quam impoſtores impudentia & temerario auſu animati; Sanctus vero Epiſcopus, licet putam haberet conſcientiam, totaliter impalluit, idque tanto vehementius, quo impii ipſius æmuli, una cum fautoribus ſuis, majori cum vehementia ipſum innocentem infamiſſimis improperiis dehoneſtare cœperunt, appellando eum fornicarium, hypocritam, ſcandaloſum, & dignitate illa indignum, ſuſcitando quoque clamoribus ſuis in omni parte ſtrepitum, & vilipendium, & diffamationem ejus tanto iniquius divulgandam & dilatandam; Cumque impudentem & inverecundam illam meretricem eo diſpoſuiſſent, ut contra Epiſcopum mediante juramento deponeret, quod ab hora ſerotina uſque ad tempus matutinarum continuum ſecum habuiſſet commercium, in ſqualidum eum detruſerunt carcerem; ſed *facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur.* Deus enim ſervi ſui defendendi partes ſibi vindicans, angelum è cœlo miſit, qui eum conſolaretur, & ſublatis à tibiis compedibus carcerem aperiret, quo miraculo à multis viſo, homines ad ejus pedes reverenter recurrere cœperunt. Dæmon quoque impudicam illam ingreſſus eſt meretricem, at vero æmuli ſacrilego ore ſuo, id per S. Epiſcopi incantationem factum eſſe ſunt calumniati. Tandem Epiſcopus vinctus miſſus eſt Romam, ubi ſummus Pontifex, nondum informatus, illum in principio aſperrimè habuit, eumque catenis fortiter ſtringi fecit, quas tamen ſequenti nocte ſancti Apoſtoli, Petrus & Paulus, diruperunt. Demum vero cauſa ejus à ſummo Pontifice examinata fuit, ſanctique Gregorii declarata innocentia, ac tandem prædicta infamis mulier, per orationes ſervi Dei à maligno ſpiritu plane liberata poſtquam tamen prius in præſentia centum quinquaginta Epiſcoporum machinatum adverſus Epiſcopum nefandum ſcelus detexiſſet. Sabinus & Creſcentinus quoque eo modo caſtigati fuere, qui à Jeremia deſcribitur, dicente: *Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum;* nigri enim facti ſunt inſtar carbonum, contractis adeo ipſorum labiis, ut loqui non poſſent, factique ſunt in conſpectu omnium perpetuo exoſi & deteſtabiles, ſanctus vero Epiſcopus ab unoquoque majorem venerationem, quam alias unquam, ob toleratam tanta cum patientia, & animi in divinam voluntatem reſignatione perſecutionem, habuit, & ſemper conſervavit, utpote vir ſanctitate & virtute perfectus & glorioſus. D. Chryſoſtomus ſuper illa verba Pſalmi 139. *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos,* inquit: *Carbones ignis, & ignem hic dicit ſupplicium, quod à ſuperis immittitur;* Unde quam Deus contra prædictos ſacrilegos exercuit, vindicta, ſæpe memoratum oraculum noſtrum corroborat & confirmat.

Sed malitioſi accuſatores pœnam Epiſcopo intentam ſuunt.

Thr. 4. Ipſe autem non priſtinæ tantum, ſed & majori habetur venerationi.

Chryſoſt. in Pſal. 139.

9. *Facienti nequiſſimum conſilium &c.* Refert Baronius circa annum 1173. quod ex divina vindicta implacabilis quædam inter Regem Angliæ patrem & filium exſurrexerit diſcordia, dum ſcilicet hic quandam in Anglia vel Normandia exquiſivit civitatem, in qua una cum conjuge, quam recens duxerat, & Regis Franciæ filia erat, quiete habitare poſſet, quam tamen pater ei conſtanter denegavit. Unde filius factus rebellis, patri

Baron. An. 1173 n. 10.

suo bellum indicere non est veritus, utpote à fratribus suis, & Principibus confœderatis adjutus, cujusmodi erant Rex Franciæ, & Scotiæ, Comites itidem Pictaviensis, & Flandriæ, aliique permulti, unde regni Anglicani status in summam redactus est miseriam. Observant autem annales, idipsum justo Dei judicio accidisse, prout ipsemet pater summo Pontifici fassus fuit, asserendo, quod quia ipsemet S. Thomam Cantuariensem, spiritualem Patrem suum, ditis modis fuerat persecutus, merito Deus in justum noxæ suæ supplicium, hanc contra ipsum movisset filii sui persecutionem, ut delictum adeo grave condigna pœna mulctaretur.

Ob persecutionem à patre S. Episcopo illatam, pater ipse à filio injuria impetitur.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Continuatur idem argumentum.

THEMA.

Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet. Psal. 7. ℣. 17.

1. REgius Propheta David, juxta expositionem Cajetani, intendit hisce verbis demonstrare, persecutionem iniquam, quam Saul in suam machinatus est perniciem, super ipsum recidisse Saulem; ait enim Cajetanus: *Saul movendo executionem in Davidem, ut rueret, posuit sibiipsi occasionem ruinæ, quoniam posuit in reputationem Davidem, & dedit illi occasionem congregandi viros ad se contra Saulem, & sic Saul perdidit Regnum.* Porro David pauper pastor, & Isai Bethlehemitæ filius erat, cumque fortitudinem, & generositatem suam, gigantem prosternendo, & jugulando probasset, postea Saulis ingressus est aulam, atque in magnæ illius victoriæ condignum præmium filiam Saulis sibi accepit in uxorem, ac proinde sine dubio tamquam gener Saulis omnes suas vires in favorem soceri sui adhibuisset, nisi hic ex motivo invidiæ, omnem movisset lapidem ad eum occidendum; quia vero adversus tam injustam sui oppressionem sese cogebant defendere, omnes quotquot in Regno Saulis male contenti erant, sese ei conjunxerunt, nam sacer textus ait: *Convenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo, & factus est eorum Princeps, fueruntque cum eo, quasi quadringenti viri.* Crevitque exercitus ejus quotidie, in tam ingentem numerum, ut factus formidabilis, non solum ab armis & furore Saulis sese defenderit, verum etiam eo mediante ad thronum Israelis evectus fuerit, utpote ad quem jussu Dei à Samuële fuerat consecratus. Ac proinde subdit Cajetanus: *Si Saul non movisset persecutionem contra Davidem, nullam habuisset David occasionem insurgendi contra domum Saulis;* Sed ipsa persecutio Saulis fecit Davidem Regem, & propterea hic dicit, quod Saul aperuit foveam, & fodit eam, magnam persecutionem movendo, ut David non succederet in regno, & incidit in foveam, quam operabatur, quia inde perdidit regnum. Paulo ante in eodem Psalmo dixerat: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit, quia,* ut S. Thomas exponit, *cogitabat occidere, & fuit occisus; Psalmo 57. Foderunt ante faciem meam foveam, & inciderunt in eam.* Et in Psalmo 36. inquit de impio: *Observabit peccator justum, & stridebit super eum dentibus suis, Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit, quod veniet dies ejus.* At vero quonam modo Deus perversa Saulis adversus innocentem Davidem concepta consilia delusit? Nimirum effecit, ut gladius ille, quem ipse toties adversus eum exacuerat, ad inferendam sibimetipsi mortem serviret, verificareturque ad unguem, quod David subjungit, dicens: *Gladium evaginaverunt peccatores, intenderunt arcum suum, ut dejiciant pauperem, & inopem, ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum.* Notat enim Cajetanus quod Saul occidit seipsum, irruens super proprium gladium. Idem Regius vates dixerat in Psalmo 9. *Cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.*

Cajet. ibid.

Iniqua persecutio Saulis contra Davide Sauli nociva fuit.

1. Reg. 22. 2.

Saul voluit Davidem occidere & Saul occisus fuit

Cajetan. in Ps. 7.

S. Thom. ib. Ps. 7. v. 6.

Ps. 56. v. 7.

Psal. 36. 12

Psal. 36. 14.

Saul occidit seipsū.

Ps. 9. v. 17.

2. At vero quænam fuit prima origo, per quam invidus Saul permotus fuit, ut Davidem ad mortem quæreret? Hujus profecto nulla alia causa fuit, nisi quia Davide caput Goliath giganti præcisum, in manu sua, velut in triumpho, tenente, & portante, populus acclamavit dicens: *Percussit Saul mille, & David decem millia;* Audiens igitur majores applausus Davidi quam sibi fieri, in iniquam illam & detestabilem præcipitatus est caput Davidis amputandi resolutionem; at vero quid factum est? *Cognoscetur Dominus judicia faciens;* sicut enim ingratus Saul caput ei amputare molitus est, qui per victoriam contra Philistæum gigantem, Regiam in capite ipsius coronam firmaverat; ita Deus per justissimam suam dispositionem ordinavit, ut Philistæi caput Saulis amputarent, illudque ingenti cum ludibrio, & vilipendio, velut spectaculum quoddam, circumferrent. Observat insuper Cajetanus: *Quod quia Saul sæpius tentaverat, ut David a Philistæis occideretur, ideo Deum disposuisse, ut ipse eorumdem Philistæorum ignominiosa præda fieret; quia Saul procurabat, quod David occideretur à Philistæis, justo Dei judicio ipse Saul ruit sub Philistæis,* & huic sensui consonat, quod subjungit de illius capite (scilicet *convertetur dolor ejus in caput ejus &c.*) nam Saulis caput abscissum miserunt Philistæi, ut ostenderetur idolorum templis, & populis, & sic super caput Saulis conversum est malum. Valerius Maximus in capite, cui titulus est *de Sapienter dictis*, in hæc verba scribit: *Megarenses dum caperentur à Caleno, caveis effractis, leones in hostes immiserunt, putantes se obicem lascivienti jam in civium capita mucroni objecturos, sed misere ab iisdem tristi, & vel ipsis hostibus miserabili spectaculo sunt lacerati & devorati.* Porro is, qui Davidi de Saulis morte nuntium tulit, dicendo, se ad solicitatem Saulis, vitam ei eripuisse, simulque eidem Davidi Regia attulit insignia, veritatem expertus est oraculi in themate propositi, scilicet: *In verticem ipsius iniquitas ejus descendet;* quia qui ingens à Davide sperabat præmium, præmii loco mortem retulit, eo, quod in sanguinem Regium, etiam ad desperati Saulis solicitationem, manus suas mittere præsumpsisset.

Origo odii contra David.

1. Reg. 18. 7.

Ps. 9. v. 17.

Cajet. in Ps. 7.

Saul desideravit, ut David occideretur à Philistæis & ipse occisus fuit ab illis.

Ps. 7. v. 17.

Valer. Mag. lib. 7.

2 Reg. 1. 15.

3. *Convertetur dolor ejus &c.* Jezabel innocentia Naboth sanguinem à canibus lingi procuravit: *Linxerunt canes sanguinem Naboth;* at vero quisnam hujus sacrilegæ infortunatus finis fuit? *Ornavit caput suum, & respexit per fenestram;* siquidem per capitis sui ornatum oculos Jehu ad se allicere & attrahere sperabat, hic autem

3. Reg. 21. 19.

4. Reg 9. 30.

Ibid. v. 33. econtra præcepit dicens: *Præcipitate eam deorsum; non invenerunt nisi calvariam;* unde Rex ille di- *Ibid. v. 36.* xit: *Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam, dicens: In agro Jezrabel comedent canes carnes Jezabel, & erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ.* Paulo ante in eodem capite scribitur, quod cum Jehu occidisset Joram, præceperit dicens: *Projice eum in agro Naboth,... memini enim, quando ego & tu sedentes in curru se-* *Ibid. v. 25.* *quebamur Achab, patrem hujus, quod Dominus onus* *Ibid. v. 26.* *hoc levaverit super eum dicens: Si non pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle & projice eum in agrum,* *Ps. 9. v. 16.* *juxta verbum Domini.* Porro David inquit: *In* *2. Reg. 27. 23* *laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum;* & numquid idipsum revera Achitopheli accidit? Siquidem per malitiosum suum consilium suadebat, ut Absalon laqueo caperet Davidem, eumque prædam suam faceret, Deus autem justus Judex ordinavit, ut laqueus ille, cui irretire volebat innocentem Davidem, converteretur ei in restim, contristatus enim, quod consilium Chusai prævaluisset, suspendio interiit: *Prov. 16. 27* *Vir impius fodit malum,* inquit Sapiens, *& in labiis ejus ignis ardescit.* Sanctus Antonius de Padua superbi & minitabundi Antiochi commemorat exemplum, utpote super quem omnes ejus machinæ & minæ reciderunt. En verba S. Anto- *S. Anton. de Pad. ser. 2. Dom. 4. Quad.* nii: *Dominus ejecit flagello de templo ementes & vendentes. Flagello, inquam, facto de peccato, quia convertit ipsorum peccatum in pœnam, ut fiant graves etiam sibi ipsis. De hoc est figura 2. Machab. 9. De Antiocho, qui volebat de Jerusalem facere sepulchrum Judæorum, ipsam destruendo, & Judæos interficiendo, & dissipare templum, & ascendit currum suum, sed à Deo percussus est, & cœperunt erumpere vermes de corpore, & doloribus interioribus cruciari, cadensque de curru collisus est, & in tantum angustiatus, quod propter carnis fœtorem seipsum tolerare non poterat, & ob hoc divinam sententiam in se recognoscens, dixit: Justum est, subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.*

Devorarunt canes Jezabel, quia illa sic procuraverat Naboth.

Achitophel Davidi paravit laqueum & ipsemet suspendit se.

Pœna Antiochi.

4. *Convertetur dolor ejus in caput ejus &c.* Nabuchodonosor edictum quoddam, sub pœna mortis obligans, promulgavit, ut scilicet unusquisque statuam illam auream in campo Dura à se erectam adoraret, qui cultus utique cultui veri Dei notabiliter detrahebat, & præjudicabat, quem pueri Hebræi defendere satagebant; Cum igitur hi ex zelo tuendi honoris divini huic edicto obedire renuissent, in fornacem subito projecti fuerunt, sed cum pessimo ejusdem Regis idololatræ eventu, siquidem in eadem fornace in specie visibili vidit verum Deum comparentem, qui servos suos defendebat, & à flamma præ- *Dan. 92. 3.* servabat illæsos, unde ait: *Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, ... & & species quarti similis Filio Dei, ... & ait: ...* *Ibid. v. 93.* *Servi Dei excelsi, egredimini ... & ait: Benedictus* *Ibid. v. 95.* *Deus eorum.* Imo legem statuit, ne quisquam sub pœna mortis Deum Hebræorum blasphemare præsumeret. Id vero, unde vel maxime propositum nostrum relucet, est quod sequitur, Ministri enim, qui fornacem in septuplum plus solito ex sulphure, bitumine, aliaque materia combustibili accenderant, ut tres illos pueros conflagrarent, sed illud in damnum proprium facere mi- *Ibid. v. 48.* nimè intelligebant: *Erupit enim flamma, & incendit, quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.*

Ministri fornacis Babylonicæ igne consumpti sunt.

5. *In verticem ipsius &c.* Holofernes in fortitudine invincibilium armorum suorum innumeros quidem captivaverat populos; at vero quodnam inde retulit supplicium? Nimirum & ipse viduæ cujusdam Hebrææ factus est captivus & mancipium; Unde sacer textus Holofernem pulchritudine Judith allaqueatum exprimere volens, non sine mysterio ait: *Statim captus est in oculis* *Judith. 10. v. 17.* *suis Holofernes,* id quod sancta hæc vidua ferventibus precibus à Deo postulaverat, dicens: *Capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percu-* *Judith. 9. 13* *ties eum in labiis charitatis meæ;* Holofernes quidem innumeros percusserat, vitæque stamen plurimis præciderat; sed *conversus est dolor ejus in* *Ps. 7. v. 17.* *caput ejus, & iniquitas &c. Gladius ejus intravit* *Ps. 36. v. 15.* *in cor ejus,* id quod pariter Judith petierat dicendo: *Fac Domine, ut gladio proprio ejus super-* *Ibid. v. 12.* *bia amputetur; Accessit* igitur *ad columnam, quæ* *Judith. 13. 8.* *erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exolvit, Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis ejus, ... Et percus-* *Ibid. v. 9.* *sit bis in cervicem ejus, & abscidit caput ejus.* *Ibid. v. 10.*

Holofernes multos occiderat.

A Judith occisus fuit.

5. *In verticem ipsius &c.* Dionysius Carthusianus verba illa: *Parturiit injustitiam, concepit do-* *Ps. 7. v. 15. D. Carth. ib.* *lorem &c.* de Judæis Christo adversantibus interpretatur inquiens: *Populus Judæorum concepit injustitiam, calumniando opera Christi, & Dæmoni attribuendo; Concepit dolorem, quia tristabantur propter gloriam miraculorum Christi, & de hoc, quod multi credebant in eum; unde etiam cogitabant occidere Lazarum à Christo resuscitatum; & peperit iniquitatem, id est, plebs Judæorum ex dolore, quem contra Christum concepit, ad gravissimam illam iniquitatem prorupit, qua unigenitum Filium Dei sceleratissimus, atque sacrilegis manibus occidit. Lacum aperuit, id est, Christo occasionem ruinæ proposuit, seu laqueum mortis præparavit, & effodit eum, profundando consilium, quomodo nomen atque memoriam Jesu prorsus extinguerent, & incidit in foveam, quam fecit, quoniam Christum occidendo, meruerunt occidi, dispergi & minorari. Convertetur dolor ejus in caput ejus, quia quod populus Judæorum Christo facere cogitavit, ipsemet passus est.* Paulus de Palatio exponens dictum illud Ecclesiastici: *Illusio & im-* *Eccli. 37. 31.* *properium superborum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi, laqueo peribunt, qui oblectantur casu justorum;* ita scribit: *Solent superbi illusione &* *Paul. de Pal. ibid.* *improperio alios afficere; sed ei illusione, & improperio parata vindicta est; ut leo insidiis paratur venationi, & ut leo prodiit, unde quam venatur fera nesciebat, unde & vindicta a Deo prodibit, unde illusor ignorabat. Exemplo sit illusio & improperium Judæorum contra Christum, quibus ex insidiis prodiit. Titus & Vespasianus, omnes ut leo communes.* Porro irrisionibus & ludibriis, quibus Messiam suum exsibilarunt, succedent ad finem usque sæculorum, improperia innumera, quibuscum ab omnibus terræ populis digito monstrabuntur. Idololatræ, qui post Judæos per tot Martyrum neces fidem Christi extinguere parabant, eamdem magis magisque semper augebant; unde S. Leo de Cathedra Petri inquit: *Reges* *S. Leo ser. 6. de Epiph.* *mundi, & omnes sæculi potestates, cruenta impietate in Dei populum sæviebant, eum ad maximam pertinere gloriam suam ducerent, si de terris nomen Christianum auferrent, nescientes Ecclesiam Dei per furorem suæ crudelitatis augeri, quoniam in suppliciis & mortibus beatorum Martyrum, quia putabantur minui numero, multiplicabantur exemplo.* In actibus

Ex Psal. 7. gradatim explicatur peccatum Judæorum contra Christum.

Gloria Ecclesiæ augescit persecutione iniquorũ.

Irridentur Reges à martyribus etiam juvenculis.

S. Laurentii legitur, gloriosum hunc Martyrem Valeriano improperasse dicendo: *Disce miser, quo carbones tui mihi refrigerium præstant, tibi autem supplicium æternum.* In rabiem agebantur truculenti persecutores, Reges, & Imperatores, videntes omnem suam potentiam à teneris virgunculis derideri & superari, utpote quæ illis cæcitatem & ignorantiam, in qua vivebant, nec non crudelitatem, & barbariem, quam in illas exercebant, animose exprobrabant. S. Augustinus super illa verba Psal. 9.

Ps. 9. 6. S. August. ib.

Infixa sunt gentes in interitu, quem fecerunt, ita scribit: *Animadverte quemadmodum servetur pœna peccato de operibus suis, & quemadmodum qui voluerunt persequi Ecclesiam, in ea corruptione sint fixi, quam se inferre arbitrabantur.* In vita S. Josaphat

Ordinatur deceptio per Nacor ut abducatur Josaphat à fide.

à S. Joanne Damasceno conscripta refertur, quod cum Rex pater ejus, fidei nostræ infestissimus inimicus, ad filium ab hac doctrina Christiana divertendum, disputationem quamdam sub dolo instituere pararit, in qua Naeor simulans se esse Sanctum Barlaam, qui Josaphat converterat, revocare debebat, quidquid eum antea docuerat, Deus mira sua providentia disposuerit, quod Nacor compunctus, & in eadem disputatione conversus, fraudes ejus detegeret ipsumque Josaphat in religionis nostræ dogmatibus stabilius confirmaret.

Nacor fecit contrarium.

S. Apostolus ad Philippenses in hæc verba scribit:

Phil. 1. 12.

Scite autem vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ut vincula mea manifesta fierent in Christo, in omni prætorio, & in cæteris omnibus. Sanctus Hieronymus in Epistolam S. Pauli ad Philemonem scribens notat, quod Imperatur existimans se per Apostoli incarcerationem fidem Christi extincturum, eamdem magis magisque suscitaverit. *A Cæsare*, inquit, *missus in carcerem, notior familia ejus factus, persecutoris domum Christi fecit Ecclesiam*, in cujus probationem advertendum est, S. Apostolum scribere: *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem, qui de domo Cæsaris sunt.*

S. Hier. Epist. ad Philemon.
Phil. 4. 22.

7. *In verticem ipsius &c.* Dionysius Carthusianus super illa Ecclesiastis: *Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber* scribens, illudque Sapientis dictum adducens: *In insidiis suis capientur iniqui*, hunc in modum discurrit: *Uniuscujusque malum redundat in suum authorem; propriam linguam detractor coinquinat, propriam mentem invidiosus exulcerat, seipsum iracundus conturbat. Qui vitiorum occasiones non vitant, sed sponte assumunt, sibiipsis foveam parant, & in eam labuntur.* S. Augustinus explicans illa verba Psalmi: *Lacum aperuit, & effodit eum;* interrogat, dicens: *Unde fieri potest, ut iniquitas prius lædat hominem justum, in quem procedit, quam cor injustum, unde procedit? Itaque fraudator pecuniæ V. G. dum cupit alium damno lacerare, ipse avaritiæ vulnere sauciatur. Quis autem vel demens non videat, quantum inter hos distet, cum ille patiatur damnum pecuniæ, ille innocentiæ?*

Eccl. 10. 8.
Prov. 11. 6.
D. Carth. ib.
Malum redundat in suum Authorem.
Ps. 7. v. 16.
S. Aug. ib.

8. *In verticem ipsorum &c.* Cum maligni Pharisæi mulierem quamdam in flagranti adulterio deprehendissent, bonam se nactos esse censuerunt occasionem, exhibendi speciminis odii illius, quo Christum prosequebantur, ac proinde illâ coram Christo adductâ, eum interrogarunt: *Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio, In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare, tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum.* Sed *in verticem ipsorum iniquitas eorum descendit*, quia cœlestis Magister *scrutans corda & renes, inclinans se deorsum, digito scribebat in terra:* In iis autem characteribus, quos pulveri imprimebat, peccata accusatorum exarabat, & detegebat, & quidem, ut satis est verisimile, in eadem scriptura exprimebat quoque, eos, ad illam accusandam; per malignitatem potius moveri, quam per zelum. *Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, & dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat; Et iterum se inclinans scribebat in terra; Audientes autem unus post unum exibant, incipientes à senioribus*, Audiamus hac de re canentem Sedulium:

Joan. 8. v. 4.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.
Ps. 7. v. 17.
Ibid. v. 10.
Joan. 8. v. 6.
Accusantes adulterium in terra legunt delicta propria.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 9.

Ecce trahebatur, magna stipante cadavera,
Turpis adulterii mulier lapidanda reatu,
Quam Pharisæa manus placido sub judice sistens,
Cum damnare parat, plus liberat omnibus illis.

Sedul. lib. 4.

9. *In verticem ipsius &c.* Refert Plinius, quod cum Apelles Regi Ptolomæo esset invisus, æmuli ejus hac volentes, uti notitia, prædictum Regem asperius contra ipsum irritare satagerint, sequentem machinando fraudem: Vespere enim quodam eumdem ex parte Regis invitarunt ad cœnam; cumque horâ opportunâ comparuisset in cœnaculo Rex eum, à quonam invitatus esset, vultu quidem austero, & ad iracundiam composito interrogavit; Appelles autem deceptorem suum inter circumstantes non videns, subito accepto carbone vultum ejus in pariete ad vivum expressit, unde in notitiam venerunt authoris insidiarum, quæ detectæ, acerbe à Rege punitæ fuerunt.

Plin. lib. 35. c. 10.
Fraus.
Punitur.

10. In historiis Anglicanis manifestum est, quod in iis de Thoma Eburacensi, familiari amico Henrici Octavi, ab Ecclesia Romana facta apostata refertur, cum enim hic minister ob violentum suum dominium Reginæ Catharinæ valde esset invisus, eique à quodam Astrologo prædictum fuisset, mulierem quamdam extremæ ruinæ suæ futuram esse causam, contra eamdem sequentem orditus est technam, sciens enim Regem domicellæ cujusdam aulicæ, cui nomen Anna Bolena erat, amoribus esse captum, adeo ut deficiente Catharina eam sibi desponsare decrevisset, hac utens occasione, Henrico persuasit, eum in continuo peccati mortalis statu positum esse, quamdiu in matrimonio, cui jam innexus esset, perseveraret, eo, quod Papa non habuisset facultatem concedendi dispensationem, quam olim impertitus fuerat, eo, quod Regina alterius fratris sui vera conjux fuisset; hac igitur imbutus persuasione, Catharinam Reginam repudiavit, ut satis est notum, Bolenam vero existimato matrimonii vinculo sibi astrinxit; hæc autem tandem causa fuit, ut Eboracensis suo exueretur munere, & extra gratiam Regis positus, plane desperatus, ut nonnulli ajunt, veneno à semetipso sibi præparato mortem sibi acciverit.

Qui Henrico Octavo suasit repudiare Catharinam Reginam.
Seipsum veneno occidit.

11. Drexelius in capite octavo *de lingua male consulente* refert, quod cum Solimannus Imperator Turcarum Budam, Paononiæ civitatem, ab habitatoribus plane desertam occupasset, Nadasti, loci gubernator animosus & fidelis, arcem in manus inimici nequaquam cedere voluerit; sed non ejusdem mentis erant ejus subditi milites, hi enim ne inimicis suis in prædam cederent, hostes ad deditionem paciscendam advocarunt, interea vero gubernatorem arreptum vinxerunt, & in carcerem contruserunt, tandemque arcem dediderunt hosti. Promiserat quidem Solimannus militi securum abitum castro tradito: At audita hac in Ducem commissa sævitia,

Drexel. de ling. male consulente c. 8.
Nadasti Budæ Gubernator cogitur, ut civitatem tradat.

omnes

At Turcæ Milites occiderunt servato Nadasti.

Eus. lib. 9. Hist. cap. 8.

omnes trucidari, Nadasti verò è vioculis salvum abite jussit. Ad idem propositum deservit celebris illa historia, quam Eusebius de Maxeorio tyranno narrat; hic enim pontem quemdam mobilem & navibus compactum Tiberi tali cum artificio instraverat, ut sub transeuntium pedibus dehiscens omnes submergeret, sibi oamque persuasum habebat, Constantinum, cum quo sibi præliandum erat, hoc stratagemate submergendum esse; at vero Constantino Maxentii exercitum à tergo persequente, Maxentius cum suis in illo impetu Tiberim trajicere coactus, per idem artificium, quod inimico paraverat, submersus fuit.

Chaval. de prud. lib. 1. cap. 12.

Erubuit filius Rustici divitem Patrem.

12. Accidit Parisiis, quod rustici cujusdam divitis filius, patris sui conditionem in die nuptiarum erubescens, eo, quod natalium suorum vilitatem sponsæ & parentibus ejus antea occultasset, in cameram quamdam velut carcerem inclusetit; sed *in verticem ipsius iniquitas ejus descendit*, quia quanto magis Natales suos per hanc actionem abscondere contendit, tanto magis illos omnibus manifestos reddidit, quia Pater ipsius post triduum è carcere illo eductus, receptam illam à filio injuriam Magistratui indicavit, de cujus consensu exhæreditavit filium, solam ei legitimam competentem relinquendo.

Exhæreditatur.

Thom. Cant. l. 2. Apum. c. 7. n. 4.

13. Thomas Cantipratensis aliud quoddam huic non dissimile refert facinus. Cum enim pater quidem, qui per suos sudores magnas congregaverat divitias, unicum haberet filium, eumdem nobili quodam decoravit conjugio. Quia vero nurus, ejus mulier, erat raræ pulchritudinis, affectum mariti sui adeo sibi fortiter conciliavit, ut is eam facere permitteret quidquid liberet. Hæc igitur socerum suum indignè tractabat, vix indulgens, unde se pro necessitate sustentare posset, die quadam eidem, cogente fame, cibum postulanti, fabas quasdam marcidas porrexit, asperisque verbis à se abire jussit, & conversa ad maritum dixit: *Modo possumus comedere in pace, vade ad aream, & accipe caponem coctum.* Sed ecce adimpletum reperit oraculum illud Davidicum: *Cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Subdit enim historia, quod cum aperuisset arcam, mutatus est capo in bufonem, qui subito saliens in faciem ejus, duos pedes ad mentum, & duos ad frontem firmiter applicuit, & operuit totam faciem ejus, nec fuit qui sciret eum amovere; sicque mala morte mortuus est.

Alia similis historia.

Ps. 9. v. 17.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Specialis peccati pœna est, quod unum peccatum mox post se trahat aliud.

THEMA.

Qui in sordibus est, sordescat adhuc. Apoc. 22. ℣. 11.

Prius peccatum est dispositio ad posterius.

1. HIsce verbis Apocalypticis gravissimum quoddam insinuatur supplicium, cui propter peccatum subjicimur, scilicet, quod peccatum efficiat, ut peccata peccatis cumulemus & multiplicemus: *Qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Etenim teste experientia, quanto quis in luto se magis circumvolvit, tanto magis sese coinquinat & defœdat. Porro Abulensis modum insinuat, quo unum peccatum ad alterum invitet; ait enim: *Dici potest, quod unum peccatum est dispositio ad aliud, non quidem quod directè unum peccatum sequatur ex alio sed quia cum homo magis perseverat in malo; fit pigrior ad bonum, & ad malum pronior.*

Abul. q. 147. in cap. 5. Matth.

2. Apud Isaiam cap. 5. hæc verba leguntur: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustra peccatum.* Quibus verbis Deus per os Prophetæ sui omnia illa comminantur, quæ ad funem contexendum concutiunt, demum illum ita incrassant, ut fiat velut crassus quidam rudens, qui ad currum trahendum sufficeret. At vero quænam est hæc Prophetæ Evangelici, adeo eruditi, phrasis, qua iniquitatem funibus assimilat? Pro hujus resolutione observandum, quod funes à principio parvi sint & tenues, postea vero paulatim tenues inter se complexi funes adeo incrassantur, ut crassi quidam fiant rudentes, qui immensi cujusdam ponderis machinas & moles sustentare sufficiunt; ita quoque sæpe quoad peccata contingit; etenim primo peccatum ex fragilitate committitur, cadit enim peccator, vel ex vehementia tentationis, aut familiaritatis suspectæ, vel ex occasionis proximæ promptitudine, sed quia confessionem longo tempore negligit, & differt: suggerit isti astutus serpens, idem esse, sive confiteatur triginta vel quinquaginta peccata, sive unum dumtaxat in confessione proferat, una enim confessione ab omnibus se expedit; hacque suggestione efficit, ut anima peccatrix in innumerabilium peccatorum se præcipitet abyssum, & cogitet penes se, *qui sordescit, sordescat adhuc.* S. Gregorius Magnus explicans verba illa Jobi: *Inducet noctem, & conterentur*, ita scribit: *In nocte iniquus conteretur, cum peccatorum præcedentium confusione damnatus veritatis lumen non invenit, & quid deinceps agere debeat, non agnoscit. Omne quippe peccatum, quod citius pænitendo non tergitur, aut peccatum est, & causa peccati; aut peccatum, & pœna peccati; Peccatum namque, quod pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit, unde fit, ut non solum peccatum sit, sed peccatum, & causa peccati, ex illo quippe vitio culpa subsequens oritur, ex quo cæcata mens ducitur, ut pejus ex alio ligetur. Sed peccatum, quod ex peccato oritur, non jam peccatum tantummodo, sed peccatum est, & pœna peccati, quia justo in judicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, ut præcedentis peccati merito, etiam in aliis cadat.*

Is. 5. v. 18.

Proportio in peccando & funes conficiendo.

Job. 35. 25.

S. Greg. l. 25. Moral. c. 9.

Peccatum est pœna peccati.

3. Didacus Stella id, quod Samsoni, impudicis Dalilæ amoribus illaqueato contigit, in hæc verba considerat: *Ligatura Samsonis semper de malo in deterius procedebat, nam prius fuit ligatus decem nerviceis funibus; secundo novis funibus; tertio tandem & ultimo clavo in terram defixo fuit ligatus à crinibus. Sic peccator de uno in aliud peccatum tendens, semper ejus status deterioris fit conditionis, & fortius ligatur à Dæmone ligamentis, & funibus peccatorum, ita ut mentis tenebris obcæcatus, in circuitu Diabolo serviat.* Consideratione digna est observatio illa Sanct. Augustini, quam explicando verba illa Psalmi 57. *Iniquitates manus vestræ concinnant*, his verbis tradit: *Quid est concinnant, vel connectunt? De peccato peccatum, & ad peccatum peccatum, propter peccatum. Quid est hoc? Furtum fecit peccatum est; Visus est; occidere quærit eum, à quo visus est. Connexum est peccatum peccato. Permiserit Deus occulto judicio, occidere eum, quem voluit occidere. Sentit sciri, quærit & alterum occidere, connexuit tertium. Dum ea molitur, forte ne inveniatur, aut quia fecit,*

Did. Stell. in Luc. 3.

Conditio peccatoris fit semper deterior.

Ps. 57. v. 3. S. Aug. ib.

Catena peccatorum.

ne convincatur, consulit Mathematicum, additum est quartum. Respondit forte aliqua dura & mala Mathematicus, currit ad aruspicem, ut expietur, respondet aruspex, non se posse expiare; maleficus quaritur, & quis omnia possit numerare, qua connectuntur peccata peccatis; Ecce tibi hic explicatum modum, quo ex parvis funiculis, tandem grossi intexuntur rudentes. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis.* Sanct. Augustinus ipsemet quoad se declarar, qua ratione ante suam conversionem jacuerit miserabilis, & ab immensa innumerabilium peccatorum multitudine oppressus; ait enim in libris confessionum suarum: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me; quippe ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.* Usque ad trigesimum tertium ætatis suæ annum in immundo sensualitatum suarum luto se circumvolutavit, adeo ut in ipso adimpleta fuerit Apocalyptica illa comminatio, & pœna in verbis assumpti thematis insinuata, scilicet, *qui in sordibus erat, sordescebat adhuc;* surdis auribus sanctæ suæ matris excipiebat reprehensiones, sicut & aliorum charitativis admonitiones, quemadmodum ipsemet in iisdem confessionibus de se testatur.

Isaia 5. 18. — *S. Aug. l. 8. Conf. c. 5.* — Testatur de se quam difficulter fuerit conversus.

4 Chrysostomus infelicem considerat Davidis statum, quando in profundum adulterii cecidit barathrum, quod occultare volens post se traxit execrabile Uriæ homicidium, & postea diuturno tempore sceleris illius cum publico scandalo continuationem. *Quid igitur Rex?* inquit idem Chrysostomus, *peccatum peccato cumulat, & scelus scelere obtegere molitur?* Adducitque citatum Isaiæ textum, licet eumdem differenter à nostra vulgata hoc modo legat: *Væ qui trahitis vanitatem in funiculo longo;* ac tandem paulo post subjungit: *Cum quispiam peccavit, nisi statim se revocet, & peccatum agnoscat, in illud rursum labitur.*

D. Chrys. in Ps. 50. — In David adulterium causavit homicidium.

5. Sanctus Hieronymus aliud nobis explicat mysterium, ob quod peccata ab Isaia *funiculi vanitatis* appellantur; scilicet, quia peccatum cum facilitate committitur, idque adinstar funis, qui facile contexitur, at vero quando ab illis nos liberare molimur, eum instar rudentis crassum & fortem experimur, ob repugnantiam & difficultatem qua illa deserimus, quia cum inde voluerimus exire, solidissimis vinculis nectimur. Erit nonnunquam aliquis, qui voluptati carnali operam dare incipit, sibi persuadens voluptatem illam funiculum quemdam esse, quem facile rumpere possit, vel impudicum amorem à se pro libitu suo se posse eximere, sed graviter fallitur, quia, ut suo loco probavimus, *peccator funibus peccatorum suorum constringitur*, se enim ab illo impudico affectu, vel concupiscentia carnali adeo experietur illaqueatum & constrictum, ac si forti aliquo & crasso fune innexus teneretur. Audite Salomonem dicentem: *Iuveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, sagena cor ejus, vincula sunt manus illius.* Idem quoque Salomon alibi carnalem hominem ab impudica fœmina, instar bovis per laqueum tractum introducit inquiens: *Eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans, quod ad vincula stultus erahatur.*

S. Hier. in Isa. — Alia proportio inter peccatum & funem. — *Prov. 5. 22.* — *Eccli. 7. 27.* — *Prov. 7. 22.*

6. Observandum est insuper, quod Spiritus Sanctus, qui calamum sacri Chronistæ Moysis direxit, peccatum carnalitatis, quod ante diluvium cœlum infeceras, & terram, exprimere volens, illud nomine mali seu malitiæ, quod nomen est genericum, descripserit dicendo: *Videns Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio hominis intenta esset ad malum omni tempore;* Porro D. Chrysostomus appellationis hanc reddit rationem: *Ex hoc enim malo opere, quasi ex fonte quodam, multa etiam alia suboriebantur peccata, & ideo dicit: Malitia hominum, nam ibi scortatio, & luxuria, verisimile est, ibi & ebrietatem, & crapulam, & magnam injustitiam, & avaritiam, & innumera alia nasci mala*, quæ Sanctus Apostolus in Epistola ad Galatas cap. 5. his verbis recenset: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorum servitus; veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, secta, Invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes &c.* Et vero numquid hæc omnia vobis totidem videntur esse funiculi, ad contexendum hunc laqueum concurrentes? *Væ qui trahitis iniquitatem.* Ingeniosum est epitheton illud, quo Eusebius Cæsariensis hoc vitium indigitat, dum illud *hydram multorum capitum* appellat, Sanct. Ambrosius quoque hanc veritatem: *Qui in sordibus est, sordescat adhuc*, egregiè continuat, homo enim perditæ salutis de peccato in peccatum, de vitio in vitium semper magis magisque se præcipitat, præcipuè vero homo carnalis: *Luxuria enim seminarium, & origo vitiorum est.* Similiter quis est, qui ignoret, Apostolum de avaritia dicere: *Radix omnium malorum est cupiditas.* Sanct. Bonaventura ait: *Diabolus quando potest in corde hominis inferre avaritiam, omnia vitia inserit, quia jam habet omnium malorum radicem & principium.* Cassiodorus quoque pessimam hujus vitii naturam, & consequentiam, sequentibus verbis egregie exprimit, dum ait: *Reginam illam procacium vitiorum avaritiam fuge, cui cuncta crimina detestabili devotione famulantur.*

Gen. 6. v. 5. — Luxuria est fons multorum peccatorum. — *D. Chrys. ib.* — *Gal. 5. 19.* — *Ibid. v. 20.* — *Ibid. v. 21.* — *Euseb. lib 7. prec. Evang.* — *Apoc. 22. 11.* — *S. Ambros. l. de Elia & jejun. c. 19.* — Radix omnium malorum est cupiditas. — *1. Tim. 6. v. 10.* — *S. Bonav. c 6. diata sal. c. 6.* — *Cassiod. l. 12 var 2.*

7. *Qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Videre ne cupitis, quo modo in Herode Rege, postquam in tam profundum, scandalosi, & publici eum Herodiade incestus, corruit præcipitium, adimpletum fuerit illud, quod scilicet peccatum sit pœna peccati? Audiebat ipse perlibenter Joannis Baptistæ prædicationem (*libenter eum audiebat*) sed audita omnia non exequebatur opere ipso, non enim sine mysterio Evangelista ait: *Audito eo multa faciebat; multa*, inquam, non tamen *omnia*, unde in illum impingebat scopulum, quem Sanct. Jacobus Apostolus his verbis detexit: *Qui in uno offendit, factus est omnium reus.* Præterea magnæ inter ipsum, & fratrem suum excitatæ fuerunt contentiones, iræ, rixæ, & æmulationes; ob raptam sibi uxorem; deinde ad hujus incestuosæ mulieris instantiam, incarceravit Sanct. Joannem Baptistam, ejusque divinis admonitionibus aures suas obturavit, universamque Judæam scandalizando seducere pro nihilo duxit; adhæc crapulæ, choreis, & tripudiis deditus, atque ad juramenta, & perjuria proferenda valde proclivis erat, donec tandem in scelus adeo detestandam se præcipitaret, quale vix umquam vidit mundus, scilicet, quod in præmium unius saltatiunculæ Præcursoris caput amputari jusserit, licet hic magnam apud ipsum sanctitatis opinionem habuerit; nec mirum, nam ut Sapiens ait: *Impius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.*

Ordo peccatorum Herodis. — *Apoc. 22. v. 11.* — *Marc. 6. 20.* — *Ibid.* — *Jacob. 2. 10.* — *Prov. 18. 3.*

contemnit. Quando enim homo timorem Dei, omnemque verecundiam exuit, nullum est adeo enorme peccatum, ad quod sibi habenas non laxet.

Invidia Nazarenorum.

8. Nazareni ad tantam pervenerunt extremam malitiam, ut referente Sancto Luca Evangelista, Salvatorem nostrum ignominiosè à se repellere, & ex monte quodam præcipitare moliri fuerint: *Ejecerunt illum extra civitatem, & duxerunt illum usque ad supercilium montis, ut præcipitarent eum.* (Luc. 4. v. 29.) Ad hanc vero extremam malitiam non pertigerunt subito, sed sensim & paulatim. A principio namque Capharnaitis invidere cœperunt, eo quod multa inter illos patrasset miracula, qualia in Nazareth, ubi natus erat, minime patravit: *Qualia fecisti in Capharnaum, fac & hic in patria tua.* (Ibid. v. 23.) Porro Albertus Magnus, quod Christus in Nazareth miracula non patrarit, ob hanc rationem factum id esse asserit, quia scilicet *hoc impedivit eorum incredulitas, & indevotio, quia id in fide, & devotè non petebant.* (Alb. Magn. ibid.) S. Bernardinus ideo id Christum non fecisse dicit, quia ad miracula petenda sinistro, & terreno movebantur fine; *nam ex infidelitate, & animo contradicendi, & detrahendi, & contemnendi dicunt ei, quanta audivimus facta &c. quasi dicere vellent, nisi aliqua magna mirabilia feceris, fama tua videtur falsa, & ideo non tibi credimus.* (S. Bern. ser. fer. 2. post Dom. 3. Quadr.) Præter invidiam autem, & incredulitatem, militabat quoque in hoc populo detestabilis quædam ingratitudo, siquidem de civitate Nazareth jure merito dici poterat: *Non fecit taliter omni nationi;* (Ps. 147. v. 2.) ad nullam namque urbem ex tot nobilibus, antiquis, populosis, amplisque totius Palæstinæ civitatibus, Deus solemnem illam de incarnatione Altissimi direxit legationem, præterquam ad civitatem Nazareth, in ea namque Filius Dei carnem assumere, totque annis habitare dignatus est, & tamen Nazarenis potius, quam cunctis aliis Judææ vel Galilææ incolis exprobrari poterat illud: *Melius vestrum stetit, quem vos nescitis:* (Joan. 1. 26.) Imo verisimile est, quod illum, velut hominem vilem, & abjectum deriserint, & contempserint, prout ex Matthæo facile deducitur, apud quem dixisse referuntur: *Nonne hic est filius fabri, & mater ejus dicitur Maria?* (Matt. 13. 55.) Beda ait: *Ab irridentibus civibus seipsum curare, hoc est, in sua patria virtutes facere monetur.* (Beda ibid.) Toletus aliam quamdam illorum insinuat deordinationem: *Non hi miracula fieri apud se cupiebant propter fidem, sed propter ambitionem quamdam.* (Toletus in Luc.) Hæc igitur defectuum multiplicitas in hoc illos barathrum deturbavit, de quo Chrysostomus ita scribit: *Considera, post quantam signorum manifestationem, ad ipsos venerit, & ne sic quidem rursus sustinuerint, quin rursus ideo inflamarentur.* (D. Chrysost. 99. in Matt.) Idem S. Doctor in catena citatus, causam, cur Christus in Nazareth miracula non patravit, his verbis manifestat: *A miraculis abstinet, ne provocaret eos ad majorem livorem.* (D. Chrys. in Cat.) S. Lucas enim scribit: *Repleti sunt omnes in Synagoga ira, & surrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem &c.*

Sunt increduli.

Machinantur mortem Christo.

Magnum habuerunt funem peccatorum.

Ecce tibi igitur, qualiter parvi hi funiculi, tandem in grossum & magnum funem adaucti fuerint: *Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis.* Sacer quidam Interpres modum declarat, quo peccata, nisi subito deponantur, & in detestatione habeantur, paulatim magis magisque multiplicentur, ait enim: *Unum peccatum semel admissum semper sollicitat, & instigat hominem, ad nova peccata committenda, nec facile valet homo ei resistere, quin moveatur ad imperium peccati, tamquam Domini sui, contra rationem, tanta est enim debilitas hominis per peccatum, ut facile succumbat novis peccatis, peccato tamquam Domino suo traditus, ut ei serviat, & obediat.* Citatque textum illum Apostoli dicentis: *Carnalis sum venumdatus sub peccato.* (Rom. 7. 14.) Peccator igitur dæmonis & peccati est mancipium, ac proinde vera filiorum Dei libertate privatus, duobus hisce obedit tyrannis, qui eum in quamvis faciunt præcipitari abyssum. Abulensis in quæstione quadam hanc nostram declarat infœlicitatem, cui dum peccatis obnoxii sumus, miserè subjicimur; ita enim discurrit: *Quando quis manet in peccato mortali, nondum sanatus per gratiam, est ratio deordinata, quia non est in ea fixum, quod non recedat à Deo, propter bona aliqua consequenda, vel mala evitanda, & ideo adveniente tentatione aliqua, ad concupiscendum bonum vel fugiendum triste, cum facilius sit hoc agere: Quam contrarium faciet illud homo, nisi forte sit in eo aliquid, quod ad contrarium inclinet, & tamen non est, quia non est ibi gratia, qua rationem ordinet in Deum, sed est deordinatio in anima, secundum quam naturalius est ei moveri deordinate ad bonum judicandum in creatura, & ille motus est peccatum mortale, & sic manenti in peccato mortali, est quasi naturale peccare mortaliter, quousque sanetur per gratiam; facere autem bonum est difficile, id est, contra naturam;* (Abul. q. 179 in cap. 19. Matth.) infallibile namque est ex axioma Apostoli dicentis: *Non ego, sed gratia Dei mecum;* (1. Cor. 15. 10.) nam in ordine ad vitam æternam, opus bonum & meritorium facere non possumus, sine auxilio & concomitantia divinæ gratiæ, quam quia peccator per peccatum à se abjecit, consequens est, ut ab hujus violentia & dominio, quasi coactus, semper magis magisque de peccato in peccatum cadat, verificeturque illud: *Qui in sordibus est, sordescat adhuc.*

Peccator est peccati mancipium.

Manenti in peccato mortali est naturale peccare mortaliter.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Peccatum semper est post se aliud trahit, nisi deponatur per pœnitentiam.

THEMA.

Appone iniquitatem super iniquitatem eorum. Psal. 68. ℣. 28.

1. INter alias imprecationes, per quas Propheta Regius, à Deo inspiratus, homini perditæ salutis mala comminatur, una fuit peccatorum multiplicitas, quam justo Dei judicio sunt incursuri: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, ut non intrent in justitiam tuam, deleantur de libro viventium &c.* Et vero hanc peccatorum multiplicitatem, severum esse vindicis justitiæ divinæ supplicium, ex quadam S. Gregorii expositione facile colligitur; Hic enim explicans verba illa: *Viam fecit semitæ iræ suæ;* (Ps. 77. v. 50.) ita scribit: *Cur quippe Dominus prioribus meritis aggravatum, justè permittit etiam subsequentibus malignorum spirituum persuasionibus falli, quod cum digne in culpa trahitur, reatus ejus in pœna cumulatur, unde & iræ suæ Dominus viam de semita fecisse perhibetur, latior enim est via, quam semita; ex semita vero iræ suæ viam facere, est iræ causas districtè judicando dilatare, & qui illuminati agere rectè noluerunt, justè cæcati adhuc faciant, unde amplius puniri* (S. Greg. l. 25. Moral. c. 9.)

Ex semita peccatorum fit via.

[*Alvar. l. 1. p. 2. c. 4. s. 2.* — Similitudo fure.] *puniri mereantur.* Alvarez de hac materia disserens, sequentem adfert aptissimam similitudinem: *Sicut solet paterfamilias furem (jam sua diligentia non potentem fugere, nec domo exire, pro libitu sinere, ut plura furetur, & in sinu ac in sacco recondat, quo comprehensum severius puniat, & evidentius de furto convincat; ita Dominus sinit peccatorem, qui haud dubiè suam justitiam non fugiet, ut magis, ac magis peccet, & flagitia flagitiis accumulet, quo tandem malis bene oneratum immensis suppliciis bene oneret, & pro iniquitatis mensura, cruciatus, & pœnas infligat.*

2. Absalon in primis per abominabilem traditionem prorupit in medio convivii in fratricidium Ammonis, idque cum summo Davidis patris sui dolore; quia vero propter hoc crimen punitus non fuit, ad alium transiit horrendum excessum excitando ad seditionem, contra Regem bene meritum suum, genitorem, subditum ei populum; deinde ad inferendam ei mortem, Regiumque Diadema è capite rapiendum, ad indicendum eidem patri suo bellum processit, tandem in tantam insolentiam prorupit, ut in conspectu totius Jerosolymæ; ejusdem patris sui uxores ad majorem ipsius contemptum & vilipendium carnaliter cognoscere non erubesceret. [Ordo peccatorum Absalonis.] Numquid in hoc infelici Absalone adimpletum vobis videtur supradictum oraculum: [*Ps. 68. v. 28.*] *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum? Semper scelera, dum non reparantur, increscunt,* [*D. Chrys. H. de Absal.*] inquit Chrysostomus: *Et in augmentum facinoris prosilitur, quoties impunita securitate peccatur. Dum enim in Absalon fratris occisi facinus non vindicatur, in parricidium patris recidivum facinus iteratur.* S. Apostolus in primo capite Epistolæ ad Romanos de divina justitia sub [*Rom. 1. 18.*] his terminis loquitur: *Revelatur ira Dei de cælo super omnem impietatem, & injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent;* [*Ibid. v. 21.*] & paulo post subdit: *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum;* [*Ibid. v. 23.*] *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* Verba autem, quæ subsequuntur, vel maxime proposito nostro deserviunt; nempe illius expressiva supplicii, quod illis Psalmistæ verbis insinuatur: *Appone iniquitatem super* [*Ibid. v. 24.*] *iniquitatem eorum;* Subdit enim Paulus: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam &c.* Ubi Sanctus Anselmus explicat, quomodo ly illud, *tradidit*, sic intelligendum, dicit enim sensum illius hunc esse: [*S. Anselm. ib.* — Gravissima est pœna quod Deus peccatores dimittat desideriis suis.] *Dimisit illos in desideria cordis eorum; tradere enim dicitur Deus, cum non retinet delinquentes propter arbitrii libertatem ad malum promptissimam. Manifestum quoque est, Deum operari in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates, quocumque voluerit, sive ad bona, pro sua misericordia, sive ad mala, pro meritis eorum, judicio utique suo, nonnumquam aperto, nonnumquam occulto, semper autem justo; nam propter præcedentia peccata multiplicantur sequentia, & Deus, qui peccatores diu expectat, ut redeant; non redeuntes, atque contemnentes, ponit adhuc, ubi gravius impingant; Peccatum quippe, quod per pœnitentiam cujus non deletur, aut peccatum, & causa peccati, aut peccatum, & pœna peccati; aut peccatum simul & causa, & pœna peccati. Omne enim quod prius male committitur, peccatum est, sed si citius pœnitendo non tergitur, justo judicio omnipotens Deus obligatam peccati mentem, etiam in culpam alteram permittit cadere.* [*Ps. 1. v. 1. S. Ambr. ib.*] Unde Sanctus Ambrosius explicans verba illa Psalmi 1. *In Cathedra pestilentiæ non sedit*, sequens nobis suggerit salutare consilium inquiens: [Cavenda sunt prima vitia ne ulterius serpant.] *Ut in stipulam ignis exiliens inhæret, ac permanet, donec omne, quod corripuit, absumat, ita vel exigua scintilla peccati, si quo vitiorum fomite fuerit excitata, incendium grande excitat, noli ergo stare in peccato. Postremo posuisti vestigium supra voraginem culpæ, cito aufer pedem, ne supra plantam tibi ascendat pollutio, & lapsu faciliori deceptus, supra lutum resideas. Cavenda ergo prima sunt vitia, ne in plura deinde graviora proserpant. Etenim sicut ii, qui se in luto versant, quo magis volutantur, eo amplius inquinantur: Ita qui semel se luto improbitatis asperserit, nisi ab eo velociter exiliat, gravius sibi dedecoris sui cœnum per singulos dies lutulenta conversationis obducit.*

3. *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum.* Inter alias patientissimi Jobi querelas, una quoque hæc fuit: *Concidit me vulnere super vulnus;* quæ [*Job. 16. 15.*] quidem quoad sensum literalem facilis est, quia *à planta pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas,* [*Job. 2. v. 7.*] sensum vero moralem S. Gregorius ad propositum nostrum ita exponit: *In infirmis suis Sancta Ecclesia vulnere super vulnus conciditur, quando peccatum peccato additur, ut culpa vehementius exaggeretur.* [*S. Greg. ibid.*] *Quem enim avaritia pertrahit ad rapinam, rapina ducit ad falluciam, ut perpetrata culpa ex falsitate etiam defendatur; quid iste nisi super vulnus concisus est vulnere; unde bene quoque per Prophetam dicitur: Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit.* [Trahit unum peccatum alterum.] *Solet enim sanguinis nomine signari peccatum.* Enimvero quanto magis vulnus aliquod inveterascit, & excrescit, tanto magis caro sana dilatatur, & corrumpitur, eumdem quoque effectum spirituale animarum vulnus per peccatum inflictum producit, nisi enim hoc subito curetur, magis crescit, multosque generat vermes, id est, malæ conscientiæ adauget remorsus, & puncturas, quia *apponit iniquitatem super iniquitatem.* [Explicatur similitudine.]

4. Apud Jeremiam dicitur: *Percussit eos leo de sylva, lupus ad vesperam vastavit eos, quia multiplicatæ sunt prævaricationes eorum.* [*Jerem. 5. 6.*] Multi etenim sunt, qui leoni & lupo infernali in prædam cedunt, eo, quod in magno numero iniquitates suas multiplicarint, eo ipsum enim, quo illas confiteri detrectarunt, confortatæ sunt aversiones eorum. S. Isidorus inter alias sententias tradit quoque sequentem: *Pœna peccati peccatum admittitur, quando pro merito cujusque peccati, Deo deserente, in aliud peccatum deterius itur, de quo amplius, qui admiserit, sordidetur.* [*S. Isidor. l. 2. Sent. cap. 19.*] *Ergo præcedens peccatum causa est sequentis peccati, sequens vero peccatum pœna est præcedentis delicti. Præcedentia itaque peccata sequentium sunt criminum causa, ut quæ sequuntur, sint præcedentium pœna.*

5. Domus Jacob in Scriptura Sacra in tanta est existimatione, ut S. Gabriel incarnationem Verbi Mariæ annuntians dixerunt: *Regnabit in domo Jacob;* [*Luc. 1. v. 33.*] Ab hac enim familia duodecim egressi sunt Patriarchæ, stipites & cardines electi populi Israelitici, & tamen in quos excessus hæc familia non prorupit? Vultisne scire horum excessuum causam? Nimirum tunc quando Josephum plus aliis fratribus à patre diligi viderunt,

conce-

[Gen. 17.] [Ordo peccantium fratrum Josephi.] conceptum invidiæ livorem in primis suis scintillis non extinxerunt, ac proinde magna in ipsis flamma accensa fuit: audito enim Josephi somnio, adversus innocentem odio & invicta exarserunt, atque in tam profundum & fœtidum lutum sese conjecerunt, ut Moyses illud *crimen pessimum* appellare non dubitarit; in primis enim mortem ejus machinari cœperunt, & licet mutato consilio illum Madianitis velut mancipium vendiderunt, senectutem tamen patris contristari & affligere minimè curarunt, persuadentes eidem prædilectum filium suum à fera fuisse dilaniatum; [Oleast. ib.] unde Oleaster inquit: *Multa peccata secum affert unum peccatum, nam hic homicidium peperit mendacium & patris mœstitiam, cui non pepercit invidia.*

[Isa. 50. v. 1.] 6. Isaias Propheta ait: *Ecce iniquitatibus vestris venditi estis.* Enimvero mancipium aliquod aliis in servitutem divenditum, ab hac servitute alterius auxilio redimi & liberari potest; non tamen idem peccatori contingit, hujus enim, quamdiu talis est, peccatum, velut implacabilis tyrannus, nullam prorsus redemptionem admittit. [Peccator est mancipio deterior.] Præterea considerandum est, quod servus, qui à Domino suo alteri divenditur, liber evadat ab illo, qui eum vendidit, & solum subjiciatur alteri, cui est divenditus, at vero impius, qui factus effrænis, & bestialis appetitus sui servus, in servitutem transit alterius peccati, non propterea à præcedentis peccati tyrannide eximitur; [Ps. 68 v. 28.] & ideo Psalmista ait: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum.* Ponderatione quoque dignus est ille Psalmi 37. textus: [Ps. 37. v. 4.] *Non est pax ossibus meis, à facie peccatorum meorum, iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me.* [Incurvatus fuit David pondere peccatorũ.] Enimvero quousque iniquitates in hoc miserabili viro excreverint, ex immenso pondere, quo humeros suos onustos sensit, facile colligitur; idque magis sequentibus verbis exprimitur: *Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ, miser factus; & curvatus sum usque in finem;* Ecce quousque peccatum non expiatum pauperem redegerit peccatorem; cum enim antea solum aggravarat caput (*supergressæ sunt caput meum;*) postea auctum & multiplicatum, in pondus immensum transiit, quod dorso ejus insupportabile & intolerabile factum fuit. Opportune igitur Sanctus Ambrosius super hunc Psalmum [S. Ambr. in Ps. 37.] scribens ita monet: *Ergo quando nos ingravant nostra peccata, & talento quodam iniquitatis plumbeo ad terrena deprimimur, dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis jugum ipsorum.* Idem Sanctus Doctor paulo post, quantopere peccatum animum destruat, nisi subito rejiciatur, his verbis declarat: *Pulchrè & illud Isaiæ huic loco adaptatur: Omne caput in dolore, & omne cor in mœstitia, à pedibus usque ad caput non est vulnus, neque cicatrix, neque plaga cum fervore, fervet enim iniquitas cum dominatur, super caput nostrum se extollens, & locum occupans, ne eum Christus Magister teneat pœnitentiæ.*

[Erat Judas oneratus multis peccatis.] 7. *Appone iniquitatem super iniquitatem.* Traditor Christi multis enormibus se peccatis coinquinavit, prout ex contextu Evangelico clare deducitur, hujus autem ratio fuit, quia dæmon animum & cor ejus adeo fortiter possederat, ut [Joan. 6. 71.] cœlestis Magister de eo dixerit: *Diabolus est.* [Joan. 13. 2.] *Cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas.* Hugo Cardinalis verba illa Apocalypsios: [Apoc. 2. 13.] [Hug. Card. ibid.] *Ubi sedes est Sathanæ*, ita exponit, *id est, Mansio, non transitus, in illis enim mansionem facit Diabolus, qui peccata nolunt confiteri, sed celant ea in gutture suo; sed in illis transit, qui etsi peccant aliquando ex fragilitate, statim tamen confitentur.* Porro illi, qui in peccato mortali persistentes, confessionem nauseant, pluribus titulis dæmonis servi & mancipia efficiuntur, qui illos pro libitu suo in omnis generis scelera præcipitat, ut illis innumeris catenis constrictis, & illaqueatis, tanto fiat difficilior eorum liberatio: [Ps. 68. v. 28.] *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, ut non intrent in justitiam tuam, & deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur.* [Qui confiteri negligit est mancipiũ Diaboli.] Noverit igitur peccator, hunc inimici infernalis evitare laqueum, qui à S. Augustino his verbis detegitur: [S. Aug. ser. 30. ad frat.] *Deprecor te, ò homo, ut confiteri non paveas, frequenter enim Diabolus cor tuum constringit, ne confitearis; quandocumque hoc persenseris, Diaboli tentationem esse non dubites, qui cupit te astringere nequiter, ut in peccato positus, sine magna tentatione semper agas, quæ placita sunt ei.* Et vero qui in statu peccati est constitutus, vigore caret & virtute resistendi tentationibus, contra nos prævalentis inimici, quia divinæ gratiæ destituti sumus auxiliis quæ alias ad nos sustinendos, ne caderemus, omnino esset idonea, dicente Apostolo: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* [Phil. 4. 13.]

7. *Appone iniquitatem super iniquitatem.* Observandum quoque est, Regium Psaltem peccatum usuræ nomine indigitare, dum ait: [Ps. 71. v. 14.] *Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum.* [Peccatum vocatur usura.] Sed quænam usuram inter & iniquitatem esse potest proportio? Pro responsione notandum est, quod usurarius fructum numerati capitalis cum rigore exigat, ita ut solito & honesto fructu sit abundantior; eodem modo peccatum, quod cordis impii & obstinati peccatoris possessionem habet, velut rigidus quidam exactor fructus capitalis, qui multi omnino sunt, exigit, de quibus fructibus Apostolus ait: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt immunditia &c.* [Gal. 5. 19.] [Fructus avaritiæ.] fructus avaritiæ sunt fraudes, exactiones, rapinæ contractus illiciti, perjuria, pauperum familiarum oppressiones, lites injustæ &c. Concupiscentia carnalis à Clemente Alexandrino omnium vitiorum appellatur metropolis; [Concupiscentiæ.] Unde quando hæc concupiscentia cor Davidis invaserat: ab eo exigebat velut fructus, adulterium, deinde homicidium, postea scandalum publicum, denique longi temporis insordescentiam, pravamque consuetudinem, adeoque apposuit iniquitatem super iniquitatem, imo hæc peccati usura nonnumquam adeo excrescit, ut ipsummet absorbeat capitale adeoque nihil supersit, quo vel per hoc, vel pro fructibus elapsis satisfieri possit, adeoque debitor, veluti in perpetuo quodam carcere positus moriatur. [Peccator thesaurizat sibi iram.] Ita enim evenit illi perditæ salutis homini, de quo S. Apostolus ait: *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor tuum tibi &c.* [Rom. 2. v. 5.] At vero quidnam est illud, quod thesaurizat, num forte thesauros accumulat, quorum debito penes divinam justitiam contracto satisfacere possit? Nequaquam, quamdiu enim peccati sui luto insordescit, semper ad satisfaciendum impotens manet, ipsemet igitur Apostolus satis clare explicat, quidnam sit illud: quod obstinatus peccator sibi thesaurizat, scilicet, quod summè est deplorandum *thesaurizat sibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei;* [Ibid.] unde conte-

consequenter fit, quod post accumulatum tam Matt. 18, 24. excessivum debitum, (*oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta*) non habens unde solvat, in æterno inferni carcere debitum illud per omnes æternitates luere debeat. (*Projicite eum in tenebras exteriores:*) Cœlestis Magister noster, qui non solum omnia in sapientia fecit; verum etiam omnia in sapientia dixit, reprobos Matt. 25. 33. hædos appellavit dicendo: *Statuet hædos à sinistris;* at verò cur non potius illos vocavit Tygrides, aspides, vel basiliscos? Maxime cum hœdi animalia domestica esse soleant. S. Thomas inquit: S. Thom. ib. *Per hædos intelligit peccatores, quia est animal per præcipitia vadens;* Viæ Dei ad æternæ salutis portum perducunt, & ideo impii Ps. 118. v. 3. hasce vias non terunt; *non enim, qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.* Secundam rationem esse dicit, quia hœdus animal ad coitum fervidum est, denique tertio, quia pro peccato offerebatur. Lyranus aliud Lyran. ibid. tangit mysterium inquiens: *Bene dixit hædos, non capras, quæ fœtus habere possunt. Hœdus enim petulcum animal est, & stolidum.* Didacus Stella aliam proposito nostro aptiorem rationem adducit inquiens: Did. Stell. in Luc. 3. *Dominus per Matthæum malos concludit cum hædis, quia hædus semper procedit de malo in pejus, nam quanto magis adolescit, tanto pejor fit ad manducandum, ita ut quando ad maturam ætatem pervenit, comedi à nemine possit; sic mali semper in pejus prodeunt, quousque in profundum malorum deveniunt.*

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

De eodem argumento disseritur.

THEMA.

Peccator adjiciet peccandum. Eccli. 3. v. 29.

1. Ecclesiasticus hisce verbis quamdam nobis manifestat veritatem, continua impiorum experientia comprobatam, hi enim, postquam timorem Dei deposuerunt, in cujusvis peccati barathrum sese præcipites agunt, & hoc est, quod in themate dicitur: *Peccator adjiciet ad peccandum,* Græcus textus legit: *Peccator addet peccata super peccata.* Tygurina habet: *Scelerosus peccata peccatis accumulabit.* Dionysius Carthusianus: D. Carth. ib. Peccator de minori ad majus. *De minoribus corruet ad majora, scandalizabitque proximum, & tandem sic excæcatur, ut glorietur, cum malefecerit, vel excuset se false, ac in pessimam consuetudinem ruat, ita ut vitia sua, quamvis enormia, parum, aut nil ponderet; peccatum namque quod per pœnitentiam non deletur, suo mox pondere trahit ad aliud; nam sequens peccatum, est peccatum, & pœna peccati; ideo quanto quis frequentius ac gravius Deum offendit, tanto plus meretur relinqui ab eo, at justè relictus, cadit assiduè gravius.* B. Laurentius Justinianus post Ps. 35. 2. & 3. citatum illum Psalmi 35. textum: *Dixit injustus, ut delinquat in semetipso; non est timor Dei ante oculos ejus, Quoniam dolosè egit, ... ut inveniatur iniquitas ejus ad odium,* mox subjungit: B. Laur. Just. de triumph. Christ. agone c. 9. Probatur in Petro Apostolo. *Desperans de salute propria demergit se sponte in sceleribus universis. Diligenter tamen considera, quod perditus hic peccator nequaquam repentè, sed per incrementa malitiæ, & à justitia descensu huc usque devenit.* Exemplificat verò idipsum in S. Petro Christum turpiter abnegante, *prius quippe Christum simpliciter negavit dicens: Mulier, non sum. Deinde ex priore delicto effectus debilior, cum juramento veritatem se nescire fatetur, postremo tamquam sine resurrectionis spe mortuus, sub anathematizatione Dei filium spernit, & abjicit. De similibus ait Propheta: Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum.* Hugo Cardinalis super propositi thematis verba ita scribit: *Peccator adjiciet ad peccandum, per desperationem,* Eccli. 3. 29. *sicut dicitur Prov. 18. Impius cum venerit in pro-* Prov. 18. 3. *fundum vitiorum, contemnit.* Idem quoque aliam Hug. Card. ibid. adducit rationem, ob quam impii in quævis se peccata demittant. *Adjiciet ad peccandum,* inquit, *per præsumptionem, non cessans peccare, quia nimis præsumit de misericordia Dei.*

2. Scientia est Sapientis: *Impietas peccatorem* Prov. 13. 6. *supplantat,* id est, peccatori omnem fortitudinem & vigorem, qua se in pedibus conservare possit; eripit; quando autem plantæ sunt debiles, facile & frequenter homo cadit, vel saltem ad quemvis gestum titubat. Symmachus legit: *Injustitia vero attrahit peccatum;* Quod venerabilis Beda sequenti similitudine à magnete desumpta declarat inquiens: *Sicut magnes ferrum, sic con-* Beda Ser. de *cupiscentia peccatum ad se trahit. Item, ut ferri* Nat. *annulus magneti adhærens alium levat, & hic alium, donec catena fiat, sic peccata, alia ex aliis pendent.* Basilius Magnus explicans verba illa Isaiæ: *Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis &c.* similitu- Isai. 5. v. 18. dinem adducit eorum, qui juncinas texunt sto- S. Basil. M. reas, prout antiqui eremitæ facere solebant, ait ibid. enim: *Pari modo, qui in profundum malorum fe-* Catena *stinant se protrudere; priusquam priori peccato sit* peccatorum com- *impositus finis, adoriuntur secundum rursus huic* paratur *aliud continenter coaptant. Atque ita vita, quæ* storeis. *per peccatorum gradus progreditur, assimilis videtur funiculo impiam contexto, & in longum protracto, quippe quæ & quod prius cœperat connectere, retinet, & quod semper adest coaptat, & adjungit ad similitudinem præcedentis. Ob hoc ait: Væ! qui attrahitis peccata quasi funiculo longo.* Paulo post eamdem continuando metaphoram conjungit: *Certe ad hunc modum hi funiculi, quantælibet longitudine extendantur, per quam difficilis [illegible] salutis ob vigorem peccantium, confirmatum consuetudine peccandi; quique involvunt se vehementer peccatis crebrius repetitis.* Observandum porro est; Ecclesiast. prius dixisse: *Cor nequam gravabitur in do-* Eccli. 3. 29. *loribus,* & postea subjunxisse: *Et peccator adjiciet ad peccandum,* & quidem licet verba præcedentia, aliud à sequentibus innuere videantur, tamen revera ita non est, quia idem est dicere: *Gravabitur doloribus,* ac dicere: *Adjiciet ad peccandum,* quia per ly *doloribus,* peccata intelliguntur, ut patet ex illo textu Psalmi septimi: *Ecce parturiit injustitiam,* Ps. 7. v. 15. *concepit dolorem, & peperit iniquitatem;* cur igitur malum & malitiosum aggravatur doloribus, id est, peccatis, illa semper magis magisque multiplicando: *De corde exeunt cogitationes malæ, forni-* Matt. 15. 19. *cationes, adulteria &c.*

3. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Celebre est illud Davidicum oraculum: *Abyssus abyssum invo-* Ps. 41. v. 2. *cat,* id est, ut Lyranus ad propositum nostrum exponit: *Culpa culpam parit,* quia per experientiam Lyran. ibid. videmus, quod quando frænum timoris à pec- Abyssus abyssum invocat, id est, culpa culpam parit. catore abjicitur, dissolutus, & pendans peccator, velut equus indomitus, in quem vis lapsum & præcipitium se induci permittat. D. Chrysostomus Tom. 5. lib. unico *contra gentiles,* sequentem tradit doctrinam. *Anima, quæ peccati gu-* D. Chrys. ib. *stum*

ftum femel fecerit, & qua nullius doloris aut pœnitentiæ ftimulis tangitur, magnum certe auctarium morbo adjicere folet. S. Gregorius verha ille Ofee:
Ofe. 4. v. 2. *Sanguis fanguinem tetigit*, ad propofitum noftrum,
S. Greg. l. 13. mor. cap. 6. ita explicat: *Sanguis fanguinem tangit, quando peccatum peccato additur, ut ante Dei oculos adjunctis iniquitatibus anima cruentetur.* Apud eumdem
Ofe. 10. 13. dem Ofeam legitur: *Araftis impietam, iniquitatem meffuiftis*, quis autem adeo eft rerum ignarus, qui meffem femente femper abundantiorem copiofiorem effe nefciat? Quisquis igitur arat, id eft, feminat peccatum, ejufdem peffimæ & venenofæ fementis copiofam quamdam meffem expectare habet; quia *peccator adjiciet ad peccandum.* Idem S. Gregorius alibi explicans
Ifa. 34. 14. verha illa Ifaiæ: *Et pilofus clamabat, alter ad alterum*, ita fcribit: *Pilofus autem alter ad alterum*
S. Greg. l. 7. mor. c. 12. *clamat, cum perpetrata nequitia, ad aliam perpetrandam malitiam provocat, & quafi quadam cogitationis voce, commiffa jam culpa, ad culpam adhuc, qua committatur, invitat.* Contingit præterea, quod divinarum legum transgreffores audaciores fint in diffolutionibus fuis, ob caufam illam, quam Ecclefiafticus cap. 8. his ver-
Eccli. 8. 11. bis infinuat: *Quia non profertur cito contra malos fententia, abfque timore ullo filii hominum perpe-*
S. Ambr. fer. 2. *trant mala.* Unde S. Ambrofius ait: *Impunitatem fperans peccatorum, non folum durat inconvertibilis, & intractabilis manens, fed adhuc acerbius peccat.* Et vero hæc peccatorum fine ullo fræno, & fine cura deteftationis illorum, temeraria multiplicatio fuper populum Ifraëliticum Dei
Judith. 10. v. 6. provocavit flagella: *Filii Ifraël peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in confpectu Domini.* S. Bonaventura de damnis peccati differens, inter alia hoc quoque magnæ confiderationis
S. Bonav. comp. Theol. ver. l. 3. c. 7. affignat, quod fcilicet: *Ad alia peccata trahit. Exemplum habemus de Cain, qui egreffus in agrum occidit fratrem fuum Abel*; demum verò poft alia adducta exempla, quorum in præcedentibus difcurfibus meminimus, fubdit inquiens: *Patet, quod peccatum eft pœna peccati. Peccatum enim, fecundum quod in fe eft, præcedentis peccati dicitur pœna, & ita dicitur aliquid fimul culpa & pœna.*
Superbia eft mater reliquorũ fex peccatorum capitalium. Idem paulo poft, quomodo ab uno peccato fiat lapfus in aliud, his verbis declarat: *Quod autem unum peccatum nafcatur ex alio, fic apparet. Superbia enim, quia vult omnes excellere, dolet, fi aliquis ei æquetur, & fic ex ea nafcitur invidia; invidus vero, quia de facili irafcitur ei, cui invidet, ideo ex ea nafcitur ira, fed ira, cum non poteft fe vindicare, triftatur, & ideo ex ea nafcitur acedia; acedia vero confolationem quærens in exterioribus, facit avarum; avaritia autem, quia in temporalibus abundat, poteft magis exercere gulam, gula vero propter ventris repletionem, de facili fpumat in libidinem, & ita generat luxuriam.*

Peccata Achab & Jezrael. 3. Reg. 21. 7. 4. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Achab, ut hortorum fuorum magis augeret amœnitatem, & delicias, à pruritu poffidendæ vineæ Naboth fe permifit feduci, quia vero in Naboth renitentiam invenit; adeo eft contriftatus, quod languens in lectum fe conjecerit, cum tali inappetentia, ut ne bolum quidem fibi deglutire poffet, aut vellet. Regina autem hujus triftitiæ facta certior fe eum defiderii fui compotem facturam effe, illi promifit; modus autem idipfum faciendi hic fuit, nimirum nomine Regis literas fcribit, Regioque figillo obfignari juffit; fignatasque Optimatibus Jezraël tranfmifit, rigidum illis intimans jejunium, pro felici exitu negotii cujusdam ardui, quod erat tractandum, hoc autem arduum negotium in eo confiftebat, quod fcilicet Naboth, velut virum nobilem, inter primates fenatus Regii confidentem; duo fubordinandi effent falfi teftes, qui Naboth Deum blafphemaffe teftificarentur, ac proinde mortis, fub lapidum imbre fubeundæ condemnaretur. Nimirum, *Peccator adjiciet ad peccandum*; neque enim Achab injufta vineæ Naboth extorfione contentus erat, fed infuper fictas conficit literas, falfos & perjuros curat inquiri teftes, jejuniis, quæ opera funt pietatis, ad impietatem fuam palliandam abutitur; Dei honorem fe zelare fimulat, ut beftiali paffioni fuæ in ipfius Dei ignominiam fatisfaciat; lapidari facit innocentem, hancque tam iniquam injuftitiam judicibus, & Magiftratibus illis exequendam imponit, & quod valde ponderandum eft, non contentus Naboth fuum eripuiffe vineam, eidem aufert & vitam pariter & bonam famam, quæ vita longe præftat; efficiendo ut tamquam blafphemus ad mortem condemnetur. Abulenfis quorumdam citat authoritatem, qui fcripferunt, *Achab non folum feciffe occidi Naboth, fed etiam omnes filios ejus, ita ut non maneret aliquis hæres.* Abul. q. 6. ib.
Numquid his omnibus confideratis, in Achab adimpletum fuiffe vobis videtur, quod *peccator adjiciet ad peccandum?* Didacus Stella de impio ita fcribit: *Ex uno in aliud devenit peccatum, & unum peccatum aliud impellit, & nullum finem, & terminum hoc genus mali haberet, nifi divina mifericordia noftris peccatis imponat finem.* Did. Stell. in Luc. 3. Adducitque quamdam omnibus notam fimilitudinem, qua modum infinuat, quo culpa quotidie; magis magisque multiplicatur. Simulitudo. *Quemadmodum lapide projecto in aquas excitatur fluctus, qui fimul ut oritur, alterum quoque excitat, & ille alterum, quousque in magnum, & pene infinitum numerum fluctus perveniant, fic ex uno peccato commiffo, aliud oritur, & ex illo aliud, ut fluctus.* Sanctus Anfelmus in commentario fuper primum caput ad Romanos ita fcribit: *Peccatum, quod ex peccato, id eft, ex fecundo fequitur, peccatum fimul eft, & pœna peccati, quia crefcente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur, ut quafi jam quæ fint in peccatore fupplicia, ipfa incrementa vitiorum. Prioris peccati merito peccatorum fubfequentium fovea regitur, ut, qui malum fciens perpetrat, deinceps jufte in aliis etiam nefciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpis culpæ feriantur.* Anfelm. in cap. 1. ad Rom. Sanctus Ambrofius peccatorum petulantiam & infolentiam hifce verbis deteftatur, inquiens: *Peccator unusquisque quo graviora flagitia commiferit, eo fit infolentior, namque ufu & exercitatione improbitas augetur, & impunitate nutritur audacia.* Quo gravior eft peccator eo eft infolentior. S. Ambr. l. de Noe & Arc. cap. 20. Sanctus Auguftinus fuper Pfalmum 57. fcribens adducit textum S. Pauli, ex Epiftola ad Romanos capite primo defumptum: *Audi Apoftolum dicentem: Tradidit illos Deus in concupifcentias cordis eorum. Ecce ignis, à cujus facie, tamquam cera liquefcunt. Solvuntur enim à quadam conftantia caftitatis, propterea, & ipfi euntes in libidines fuas, foluti & fluxi dicuntur. Enumerat multa, quæ peccata funt & pœnas dicit effe peccatorum, nam dicit primam pœnam fuperbiam, imo non pœnam, fed primum peccatum fuperbiam. Primum peccatum fuperbia eft, ultima pœna eft ignis æternus, aut ignis inferni jam damnatorum, Inter illud peccatum, & hanc ultimam pœnam, media quæ funt, & peccata funt, & pœna peccatorum.* S. Auguft. in Pfal. 57. Advertendum porro eft

Eccli, 3. 29. quod priusquam Ecclesiasticus diceret: *Peccator adjiciet ad peccandum*, paulo ante obdurationis, & obstinationis impii mentionem fecerit dicen-
Ibid. v. 27. do: *Cor durum habebit malè in novissimo*, hoc
S. Isidor, l. 2. sent. c. 19. enim advertens Sanctus Isidorus ait: *Præcedentium peccatorum pœna, ipsa vocatur induratio, veniens de divina justitia. Hinc est*, quod ait Propheta: *Indurasti cor nostrum, ne timeremus te, neque enim, dum quicumque justi sunt, à Deo impelluntur sed, dum mali jam sunt, indurantur, ut deteriores existant, sicut & Apostolus dicit. Quoniam charitatem veritatis Dei non receperunt, ut salvi fierent, immisit illis Deus spiritum erroris. Facit ergo Deus quosdam peccare, sed in quibus talia jam peccata processerint, ut justo judicio ejus mereantur in deterius ire. Talia quippe peccata præcedentibus aliis peccatis, prolabuntur in pœnam, quam peccata merentur.*

Induratio est pœna præcedentium peccatorum.

Job. 18. v. 9. 5. Sanctus Propheta Job ait: *Tenebitur planta ejus laqueo, & exardescet contra eum sitis*; quibus verbis de impio loquitur, cui sæpe contingit iisdem laqueis capi, quos in damnum aliorum tetenderat, quemadmodum suo loco diffusè probavimus. Verumtamen iisdem verbis aliud quoddam peccatoris insinuatur præjudicium, scilicet quod semper magis magisque sitibundus fiat. Sicut avis visco capta, dum ab illius tenacitate vult declinare, quanto magis alas concutiendo in eum finem vim facit, tanto magis inviscatur, ipseque auceps de capta præda securior evadit; Et sicut is, qui aquam salsam bibit, quanto plus de illa potat, tanto ardentiorem in se sitim accendit; Ita quoque S. Job vult dicere, quod quanto quis Deum atrocius offendit, tanto graviorem sibi pœnam & supplicium conciliet, scilicet, quod magis magisque sem-
Eccli, 3. 29. per offendat & prævaricetur: *Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum*; Sic enim V. G. avarus quanto magis crescit in avaritia; homo carnalis, quanto diutius in suis voluptatibus perseverat; ambitiosus, quanto altiores dignitates desiderat, & sic de aliis (nisi peccata sua detestentur) tanto magis adjicient ad peccandum.

Peccator est, ut avis capta visco.

6. Apud S. Lucam cap. 24. hydropicus coram Salvatore nostro demittitur, ut curetur; per hunc autem hydropicum Dionysius Carthusianus peccatorem septem vitiis capitalibus spiritualiter in-
Luc. 14. v. 2. firmantem intelligit, inquiens: *Septem ponuntur proprietates hydropici, per quas septem peccata mortalia denotantur.* Mysterium vero, propter quod peccator potius per hunc infirmum, quam per alium quemlibet præfiguretur, est, quia quanto hydropicus plus bibit, tanto majorem sibi sitim accendit; ita quoque homini vitioso contingit, quanto enim magis hic suis indulget appetitibus, tanto se insatiabiliorem esse experitur. Unde S.
S. Greg. l. 14. mor. c. 5. Gregorius ait: *In ejus quippe animo contra eum sitis exardescet, quia quo agere perversa consuevit, eo ad exhibenda mala vehementer accenditur.* Apud Oseam
Ose. 4. v. 10. dicitur: *Comedent, & non saturabuntur.* At vero quisnam est his cibus, qui adeo tenuis est substantiæ, ut hominem se comedentem non satiet? Pro-
Ibid. pheta paulo post subdit: *Fornicati sunt, & non cessaverunt*; ubi Glossa interlinearis ait: *Vires fornicationis deficiunt, sed desiderium ardescit.* Alvarez de hac materia differens ita scribit: *Sicut corpus mortuum, & anima destitutum, non potest non fœtere,*
Gloss. interl. Jac. Alvar. *ac indicia absentiæ animæ ac privationis vitæ monstrare, ita non potest anima Deo mortua, non signa suæ spiritualis mortis ostendere, & multo tempore fœtorem novi alicujus peccati non emittere.* Enimverò
Tom. 1. lib. 2. p. 1. c. 3. cadaver vermes, bufones, & similia alia deformia & puttida gignit; ita quoque anima Deo mortua vermes, remorsus, & malæ conscientiæ puncturas generat: *Peccator adjiciet ad peccandum.*

Hydropicus in Evangelio repræsentat septem peccata capitalia. *D. Carth. ib.*

Vires fornicationis deficiunt non desiderium.

Anima Deo mortua fœtet.

7. Cum Salvator noster à duobus illis Dæmoniacis, qui è sepulcbris egressi fuerant, malignos expulerat spiritus, hi protinus ab eodem
Matt. 8. 31. petierunt dicentes: *Mitte nos in gregem porcorum.* At vero qua ratione fieri potest, ut spiritus natura sua adeo nobiles, in tantam inducantur vilitatem, ut in ejusmodi immundis & fœtidis animalibus habitare desiderent, quod si à Christo in porcos ingredi jussi fuissent, nequaquam mirarer, tunc enim obligati fuissent ad præstandam obedientiam. D. Chrysologus notat verba illa, quæ S. Evangelista Matthæus dixerat, scilicet, quod
Ibid. v. 28. *viri illi erant de monumentis exeuntes*, ac proinde dicit, obsessos hosce illos præfigurasse peccatores, qui in potestate Dæmonis constituti, immunditiei assuefacti sunt, & in peccatorum suorum stercore habituati, horum enim proprium est, quod ex luto & sordibus peccatorum se extricare non possint, sed magis magisque quotidie in profundum defigantur. *Peccator adjiciet ad peccandum. Nequitia enim*, ut Chrysologus ait,
D. Chrysol. ser. 16. *fœtores nescit amittere, sed mutare*, sic enim aliquando contingat, quod vir lubricus & carnalis, per mortem, vel aliud quodvis accidens, scortum suum amittat, non propterea à vitio carnis prosequendo cessat, sed aliud quoddam simili scortum superinducit, quia *nequitia fœtores nescit amittere, sed mutare.*

Quare Dæmones in obsessis petierint transire in porcos.

8. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Populus Dei electus, de quo Psalmista canit: *Notus in Ju-*
Ps. 75. v. 2. *dæa Deus in Israel magnum nomen ejus*, postquam per tot sæcula, etiam in medio Ægypti, inter idololatras inviolabilem vero Deo præstitisset cultum, tandem in Horeb turpiter lapsus est in idololatriam; vultisne hujus lapsus scire causam? *Peccator adjiciet ad peccandum*; nimirum furorem & impatientiam, ex mora & dilatione Moysis conceptam, quæ grave delictum erat; refrænare non potuit; imo cum imperio, & adjunctis
Exod. 32. 1. nimis ab Aarone Deos sibi fieri petiit: *Videns populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron dixit: Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant*; bovemque ex metallo fusum adorarunt, eique sacrificia obtulerunt, paulo post quam crapulæ indulserunt, & ebrietati: *Sedit populus manducare, & bibere*, imo
Ibid. v. 6. choræas, tripudia, aliosque ludos profanos adjunxerunt, *& surrexerunt ludere*; Ecce igitur qua-
Eccli. 3. 29. liter verum sit, quod *peccator adjiciet ad peccandum.* Hanc quoque veritatem in parabola de vinea,
Matt. 21. cujus apud S. Matthæum cap. 21. fit mentio, expressam reperiemus. Illi namque agricolæ negligenter annuum fructum Domino suo tempore debito solverunt, expectantes donec à Domino per citationem accerserentur; ad hanc negligentiam paulo post accessit servorum à Domino ablegatorum indigna tractatio, siquidem alios eorum percusserunt, alios vulnerarunt, alios ferro occiderunt, alios lapidarunt, ideoque in contumacibus illis quotidie crescebat obstinatio, donec tandem execrabile illud scelus homicidii in filium adjungerent, hunc enim apprehensum ejecerunt extra vineam & occiderunt.

Ordo quo peccavit populus Israeliticus petens sibi fabricari Deos.

DISCUR-

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

Impunitas, & prosperitas peccatorum in hac vita, infallibile est Dei contra illos indignantis indicium.

THEMA.

Exacerbavit Dominum peccator, secundùm multitudinem iræ suæ non quæret. Pf. 10. ℣. 4.

1. ANtiquum inter homines est lamentum, quod Malachiæ secundo exprimitur, & à majori parte tribulatorum hominum audiri solet scilicet, quod dum ipsi à peccatis se continent, ex altera parte impios in hac vita prosperari videant, se vero abjectos; contemptos & angustiatos. De his enim loquens Malachias ait: *Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, & dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo, quod dicitis: Omnis, qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent; aut certe, ubi est Deus judicii!* De his quoque Regius Propheta David loquitur, dum ait: *Exacerbavit Dominum peccator*, scilicet dum contra Dei providentiam murmurat, videns, quod licet impius divinam exasperavit justitiam, Deus quoque adversus illum acriter sit indignatus, attamen nullum adversus ipsius delicta processum instituat, *secundùm multitudinem iræ suæ non quæret*; quasi diceret, impius impune peccabit; cum tamen infallibilis sit veritas, quod *justus sit Dominus & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.* Pro hujus difficultatis resolutione notandum est, quod in dubium revocari nequeat, quin Deus peccatori sit iratus, hoc enim ex illo verbo, *exacerbavit*, clare colligitur, non enim solum irascitur peccatori, sed & vehementer ei indignatur *secundùm multitudinem iræ suæ*, quod vero in hoc iræ suæ calore, impium delinquentem non castiget, exinde nequaquam credendum est, quod mansurus sit omnis deinceps pœna expers, imo dum peccatori habenas laxat, omnemque peccandi libertatem diu indulget, eodem tempore eum adigit, ad comportanda ligna pro igne infernali accendendo & continuando; ac proinde immediatè Psalmista subjungit: *Non est Deus in conspectu ejus; cujus maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo.* Et paulo post inqoit: *Propter quid irritavit impius Deum? Dixit enim in corde suo, non requiret.* Sed utinam homo perditæ salutis, dum in hac vita prosperitatibus abundat, oracula cœlestia salubriaque Sanctorum Patrum monita surda aure non excipiat; utinam auscultet Sanctum Augustinum dicentem: *Multum irascitur, dum non requirit, dum quasi obliviscitur, & non attendit peccata.* Venerabilis Beda ad verba præcedentia Psalmi se reflectit, quibus dicitur: *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ & iniquus benedicitur*, tunc enim mox subjungit, *exacerbabit Dominum peccator.* En verba ipsius Bedæ: *Dixit B. Augustinus: Nemo aggratuletur homini, qui prosperatur in via sua mala, cujus peccati deest ultor, & adest adulator, magis enim per hoc sibi Deus irascitur, quod sic in libro dicitur; Peccator dum ab adulatore laudatur, exacerbavit, id est, valde acerbum & asperum fecit sibi Dominum.* Et paulo post, ut iram Dei adversus peccatorem, quasi irreconciliabilem demonstret, subjungit: *B. Augustinus dicit: Ille Dominum sibi exacerbat, qui peccando incidit in eam infirmitatem, ut cibum veritatis, quo sana anima gaudent, gustare non possit; & quia exacerbavit sibi Dominum, id est, non quæret eum Dominus per gratiæ illuminationem, vel ipse peccator non quæret, id est, negliget Dominum, secundùm multitudinem iræ suæ, id est, Domini, quia multipliciter iratus est ei Dominus; vel iræ suæ, id est, peccatoris, quia ipse peccator multam sibi iram Domini acquisivit.*

Mal. 2. 17. — Peccat impius quasi impunè. — Pf. 10. v. 8. — Minime immunis. — Ibid. v. 5. — Ibid. v. 3. — Eo gravius punietur. — S. Aug. ibid. — Beda in Pf. 10. — Dum hic relinquitur.

2. Deus apud Ezechielem cap. 16. se adversus Jerosolymam & populum ejus iratum esse, jamque de facto ad sumendum de sceleribus illius justum & severissimum supplicium, flagellum apprehendisse dicit, & tamen in vindicativi furoris sui summo fervore expressis verbis dicit: *Et requiescet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te, & quiescam, nec irascar amplius.* Porro terribiles illæ desolationum, exterminiorum, aliarumque miserabilium ærumnarum comminationes, quibus antecedenter hunc sibi rebellem populum consternaverat, ad inferendum uniuscujusque illas legentis, vel audientis pectori Sanctum Dei timorem, & ad perterrefaciendum omnes abunde sufficiunt, & tamen post illas protestatur dicens: *Requiescet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius.* Quod ipsum, ut Sanctus Hieronymus ait: *Pessimum signum est, tunc enim Deus peccatori vel maxime irascitur, cum illius peccata dissimulare videtur, & impune transire permittit. Ex quo perspicimus*, inquit S. Hieronymus, *grandem offensam esse, nequaquam cura haberi a Deo, sed permitti hominem sceleribus suis.* Verum enimvero hic modus castigandi ipsius Dei, à paucis intelligitur, scilicet, quando Deus à nobis in hac vita castigandis supersedet, licet per culpas nostras divina flagella mereamur. Videbitis nonnumquam, quod is, qui ingentem quamdam fossam vult transilire, communiter aliquot passus retrocedat, sed quo putatis fine id facit? Nimirum ut saltum magis promoveat, & vehementius saliat; eodem modo de divina justitia, circa divinorum præceptorum suorum prævaricatores sese habet; Dissimulat enim peccata illa, differt pœnam, summam exhibet patientiam, in tot injuriarum tolleratione; At vero quonam fine id Deum facere existimatis? Num forte, ut peccatores impuniti remaneant? Nequaquam. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignorans, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundùm opera ejus.*

Ezech. 16. v. 42. — Malum est signum si Deus dissimulet peccata. — Similitudo à modo transeundi fossam. — Rom. 2. v. 4. — Ibid. v. 5.

3. Imprecatio est Prophetæ Regii in Psalm. 9. dicentis: *Convertantur peccatores in infernum.* Et hoc quidem ultimum est impiorum supplicium, scilicet carcer ignis sempiterni; Sanct. Augustinus verò modum insinuat, quod in hunc carcerem major hominum pars proturbatur, dum prædicta Psalmistæ verba ita exponit: *Id est, Dentur in manus suas, cum ei parcitur, & illaqueentur delectatione mortifera.* Porro per experientiam videmus, multos in hac terra vivere, ac si post hanc vitam alia non superesset, indulgent enim voluptatibus, omnium tribulationum & adversitatum expertes, vento semper favorabili navigant, *in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellantur;* At vero hæc est pessima tempestas, inquit S. Augustinus, ad navim in æternæ damnationis abyssum submergendam, dum enim parcitur, *illaqueatur delectatione mortifera.* Unde

Pf 9. v. 18. — Modus, quo plures descendunt in infernum. — S. Aug. ibid. — Pf 72. v. 5. — S. Aug. l. 1. epist 38. ad Castrum.

Seneca

Bonæ fortunæ non est fidendum.

Seneca monet dicens: *Noli huic tranquillitati confidere, in momento mare vertitur.* Dum enim peccatores sibi impune permitti vident, quod suis satisfaciant appetitibus, & desideriis, quod ab iræ divinæ exempti sint flagellis, in securo se statu positos credentes, dissolutiores fiunt, magisque temerarii, ad quævis scelera committenda, idque facientes, pro igne illo inextinguibili ligna sibi in majori numero quotidie accumulant. S. Hieronymus, postquam in epistola quadam ostendisset, hunc Dei morem esse, quod servos suos fideles in hac vita per persecutiones & adversitates exerceat & pessimè tractet, licet in continua innocentia Christiana sanctissimè vivant, tandem subjungit: *Et tu beatos putas, qui felicitate istius sæculi & deliciis perfruuntur?* Et paulo post confirmans ea, quæ super textum Ezechielis dixerat, subjungit: *Magna ira est, quando peccantibus non irascitur Deus, unde & in Ezechiele ad Jerusalem, jam, inquit, non irascar tibi, zelus meus recessit a te.* Quando vulnus saucii alicujus hominis curatione indiget, Chirurgus autem ne vulnerato dolorem infligat, plagam non aperit, nec carnem putridam adurit, neque alia unguenta corrosiva applicat, ne dolorem inferat, pessimum hoc signum est, sine dubio enim vulnus hoc gangræna afficietur, sicque homini saucio dolores, & tormenta atrocissima, ac tandem irreparabilem conciliabit mortem. Audiamus S. Isidorum Pelusiotam dicentem: *Delinquentes, heus tu, & in hac vita castigati; deplorandi non sunt, sed qui impuniti abeunt; ut enim non tam molestum est ægrotare, quam morbo medelam non adferri, ac neque putrescens ulcus lamenti fit dignum, sed potius remedium a Medico non adhiberi. Qui enim secatur, uritarque, ad curationem properat, dolorum percepturus medelam. Idem animis usu venire existimandum est, qua enim hic pœnas, suppliciaque tolerantur, ad salutem traducunt; at impune qui ferunt, ii fere mali sui sensum amittunt.*

S. Isidor. Pel. lib. 5. epist. 269. Vulnus neglectum causat gangrænam.

4. Pro majori verborum assumpti thematis intelligentia advertendum est, quod licet Psalmista de peccatore dixerit, quod Deus illum non quæret, nec processum contra illum instituet, attamen præmiserit de peccatore; *Exacerbavit Dominum*, id est, ad iram eum provocavit, & quidem ad iram non vulgarem, sed excessivam & transcendentem: *Secundùm multitudinem iræ suæ non quæret. Videbis sæpe homines*, inquit Oleaster, *peccatis plenos, vestibus pretiosis ornari, sericis indui, pretiosis unguentis ungi, lætos, ac gaudientes, ac si Deum non haberent offensum, neque super capita eorum ensis divinæ ultionis penderet*; quæ verba memorem me faciunt illius; quod de Dionysio tyranno narratur, & passim notum est omnibus, cum enim hic Dionysius tamquam Rex à quodam familiari suo felix & beatus existimaretur, hic eum melius instruere volens, ut apprehenderet, non esse aurum omne id; quod splendet, eum juxta se sedere fecit, sive in theatris, sive in mensa, sive in quibuscumque aliis recreationibus, eumque supra modum honoravit, ita tamen ut supra se videret acutissimum quemdam, & limatissimum ensem; ex subtilissimo quodam filo suspensum, unde præ timore nullo poterat gaudio frui, ob continuam cordis angustiam. Similis quoque est deplorandus illius hominis status, qui extra Dei gratiam ridet, ludit, jocatur, epulatur, dormit, imperat, deliciatur, facitque quidquid sibi libet, nec ulla infestatur tribulatione; at vero caveat talis, ne securum se, & extra omne periculum positum existimet, quia divinæ justitiæ gladius semper super ipsum invisibiliter hæret suspensus, *super caput ejus ensis divinæ ultionis pendet.* Doctrina est S. Augustini in quodam sermone apte ad propositum nostrùm dicentis: *Sæculi lætitia est impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur, in spectaculis nugentur, ebriositate ingurgitentur turpitudine fœdentur, nihil mali patiantur, & videte sæculi gaudium. Ista mala, quæ commemoravi non castiget fames, non belli timor, non aliquis morbus, non aliqua adversitates, sed sint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in securitate malæ mentis, & videte sæculi gaudium.* Sed audite quid idem S. Doctor subdat: *Sed non cogitat Deus sicut homo, alia est Dei cogitatio, alia hominis; magna misericordia est, nequitiæ impunitatem non relinquere, & ne cogatur in extremo gehenna damnare, modo flagello dignatur castigare; nam vis nosse, nulla pœna quanta sit pœna, non tamen justo, sed peccatori, cui est temporalis pœna, ne succedat æterna? Vis ergo nosse nulla pœna, quanta sit pœna? Psalmistam interroga. Irritavit Dominum peccator. Quare obsecro? Quid vidisti? Qui autem hoc exclamavit, vidit peccatorem impune luxuriantem, malè facientem, bonis abundantem, & exclamavit: Irritavit Dominum peccator. Quare hoc dixisti? Quid enim vidisti? Præ magnitudine iræ suæ non requiret.* Quando igitur videmus homines Dei & æternæ, salutis plenè oblitos, (qui nulli rei adeo invigilant, quam ut licentiosè, & secundùm desideria cordis sui vivere possint,) in hac vita nihilominus honoratos, locupletatos, & felices beatosque existimatos, eo, quod ab ira Dei non flagellentur, certum nobis esse debet, apud ejusmodi homines locum habere Propheticum aliud oraculum: *Secundùm multitudinem iræ suæ non quæret.* Et quidem verisimile est, quod magnus ille Parisiensis Cancellarius Gerson multos hujusmodi viderit homines, siquidem in sermone quodam *de Spiritu Sancto* in Concilio Constantiensi publicè recitato, ad nostram instructionem ita peroravit: *Est fallax quædam libertas, omni servitute deterior, quam notat Petrus, cum fidit: Non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed ut servi Dei. Talis est peccator, qui velut onagrum liberum se putat, dum mittitur ire post desideria cordis sui, in adinventionibus suis pessimis, quasi bos lasciviens, sed nihil est infelicius, (dicente Augustino,) felicitate & impunitate peccantium. O infelix! inquit de quodam, cui peccare licebat, sic ex sententia Platonis deducit Boetius.*

Ps. 10 v. 4. Oleast. in Isa. 22.

Periculum ostendit factum Dionysii Regis.

S. Aug. ser. 37. de Verb. Dom cap. 4. Describitur gaudium mundi.

Nulla pœna, quanta sit pœna.

Fallax est mundi Libertas.

Gerson, tom. 2. fol. 772.

5. Regius vates in Psalmo 80. Deum nostrum introducit lamentantem de pessimis populi sui moribus, & exiguis erga ipsum divini cultus obsequiis, licet ipsum tot cumulatum beneficiis adeo sublimiter exaltasset, ita enim in persona Dei loquitur: *Ego sum Dominum Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, dilata os tuum, & implebo illud*; at vero paulo post lamentando subjungit: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi.* At vero quamnam exinde luere debuerunt pœnam? Sequitur: *Et dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* At vero dicet fortasse aliquis, hoc proprie est illud, quod reprobi desiderant, scilicet ut fræna illis laxentur, faciantque, quod volunt pro libitu; Respondeo, id quidem verum esse, verumtamen illos non intelligere, manifestum hoc esse indicium, quod in quævis horrenda

Ps. 80. v. 11. Impii in pœnam dimittuntur suis adinventionibus. ibid. v. 12. ibid. v. 13.

lapsuri

lapsuri sint scelera. Unde Sanctus Hieronymus ait: *Infelix est, qui à Deo non corripitur, si quis peccans non percutitur, iste miser est, ideo dixit: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum.* Filii Heli omnia divinæ iræ fulmina super se experti sunt descendere, quia correctionis paternæ virga non fuerant mulctati, quando Dei prorsus obliti, per sacrilegarum impudicitiarum, extorsionumque suarum fœtorem divinum dehonestabant cultum; Audiamus Gregorium Magnum dicentem: *Una ergo die ambo moriuntur quia in appetitu mundanæ felicitatis intereunt. Gloria sæcularis, honoris, reverentia, potestas culminis, claritas dignitatis, frequentia obsequentium, affluentia rerum sæculariter amata, dies est, sed quæ interficit, ad mortem itaque properat, quoties vanè de temporali felicitate gratulatur.* Nullum dari potest desperatæ sanitatis pejus signum, quam quando Medicus indulget infirmo quidquid ei libet, eumque per medicinarum amaritudinem, vel ferri incisiones nequidquam juvat, hoc enim indicat, nullum superesse vitæ ipsius salvandæ remedium. Idem quoque de infirmis spiritualibus dicere possumus, quando enim Deus, qui ille ipse est Medicus, qui ait: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus,* ejusmodi spiritualiter infirmos per amaritudinem tribulationum, per ferrum persecutionum, per paupertatem, per infirmitates, vel alias similes ærumnas curare non satagit, sed illos voluptatibus, deliciis, hujusque vitæ prosperitate jugiter frui permittit, manifestè per hoc indicat, exiguam superesse spem æternæ ipsorum salutis. *Itaque cum sine modo peccantes,* inquit Chrysostomus, *nihil mali patimur, non acquiescendum, sed timendum potius est; Nam licet hic à Deo minimè puniamur, illic tamen cum mundo damnabimur.*

S. Hieron. ib. — Probatur in filiis Heli. — S. Greg. l. 2. in 1. Reg 3. — Infirmis desperatis omnia permittuntur. — Matt. 9. 14. — D Chrysost. T 4. de virginitat. c. 14.

6. Sanctus Augustinus ad propositum nostrum egregiam adducens ab hortulano desumptam similitudinem inquit, quod sicut ille, qui siccos arboris alicujus ramos amputare volens, prius per aliquod temporis spatium in acuenda securi, qua sibi utendum est, occupatur, ita quoque in præsenti dici possit, quod si Deus ferrum supplicii sui ad peccatores castigandos non adhibet, signum id sit, quod interea ferrum exacuat, ut secundum acutius evadat. Sanctissimus Præcursor in desertis Judææ, publicanis, aliisque publicis, & scandalosis peccatoribus prædicans, dicebat: *Jam securis ad radicem arboris posita est.* Etenim divina supplicia multis impiis sæpe inferuntur subito, & sine mora; quoad alios vero eadem tardius immittuntur, Deo illa per justa judicia sua differente; verumtamen impius peccator certus esse debet, quod *secundum multitudinem iræ suæ non quæret. Exacuit agricola ferrum, amputat inutile lignum, abscissum servat incendio concremandum. Hoc nunc agitur à vero agricola. Videntur quidem sibi mali adhuc stare, adhuc florere. Quisquis malus es, quisquis corrigi non vis, non te consoletur altiendo tua, quia major te expectat ruina ampliorque sustinet flamma, quia securis hæc nondum a te venit. Ideo putas, te posse semper stare? Non videas, vel audias alias arbores te ampliores cecidisse?* Ingens profectò Dei favor est, si postquam Deum offendimus, in hac vita castigemur, quia cum impunitate vivere, & tamen scire se esse extra Dei gratiam, eumque irritasse, nullamque inde reportasse pœnam, res est imperfectò valde tremenda & formidanda. Confirmat idipsum Chrysostomus dicens: *Si quid grave in præsenti patimur, multa peccata dissolvimus, idcirco magnum bonum est, hic luere peccata, & non illic; etenim dives hic grave nihil recepit, & propterea illic torquebatur. Audi quid dicat Abraham: Fili, recepisti bona in vita tua, & ideo cruciaris*

S. Aug. T. 9. tr. 5. de Temp. barbarico. — Similitudo ab hortulano desumpta. — Matt. 3. 10. — Beneficiũ est puniri in hac vita & contra. — D. Chrys. H. 6. ad pop.

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

Prosperitas impii signum est ira Dei, quæ tandem suo tempore illum quoque involvet.

THEMA.

Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? Job. 21. ℣. 7.

1. PAtientissimus Propheta Job in cap. 21. continere se nequit, quin toti mundi patefaciat admirationem, ne dicam scandalum, quo percellebatur, quando impios in hoc mundo prosperari videbat. *Attendite me,* inquit, *obstupescite, & superponite digitum ori vestrum, & ego, quando recordatus fuero, pertimesco, & concutit carnem meam tremor.* Post multas vero ejusmodi factas protestationes, supradictam subjungit interrogationem inquiens: *Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis?* Ac demum prolixum variarum fœlicitatum temporalium texere pergit catalogum, quibus perversi in hoc mundo gaudere videntur; at vero quisnam harum fœlicitatum temporalium finis erit; Nimirum: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, quia scientiam viarum tuarum nolumus; Quis est omnipotens, ut serviamus ei?* Ecce tibi ad vivum delineatos impios, qui in hac vita præsente prosperrime vivunt, ita tamen ut vitam agant atheistarum deorsumque Deo jugiter vertant, qui proinde severissimum divinum timere debent supplicium. Neque solus Job hanc reproborum admiratus est prosperitatem, quin etiam Jeremias die quadam his Deum verbis est affatus: *Justus quidem tu es Domine, si disputem tecum, verumtamen justa loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt:* Sed audite, quod pro hujus difficillimæ quæstionis solutione ipsemet ex instinctu Spiritus Sancti subnectit responsum, subdit enim: *Congrega eos quasi gregem ad victimam.* Profectò non poterat Propheta efficacius loqui Animalia enim, quæ olim pro sacrificiis destinata erant, subduci solebant à jugo, à labore, morabantur in pascuis, ut saginarentur, pinguioraque fierent, eo, quod mox occidenda eorumque carnes manducandæ essent; suo loco vidimus, reprobos esse victimas, quæ dæmoni in sacrificium offeruntur, quid mirum igitur, si prius hic saginentur in voluptatibus, deliciis, aliisque hujus mundi gaudiis? *Congrega eos quasi gregem ad victimam.*

Impii. — Job. 21. v. 5. — Job. 21. v. 7. — Ibid. v. 13. — Ibid. v. 14. — Ibid. v. 15. — Saginantur in hac vita. — Jerem. 12. 1. — Ibid. v. 3. — Ut sacrificentur dæmoni.

2. David de se in Psalmo 50. gloriabatur dicendo: *Incerta & occulta sapientia tua manifestasti mihi,* & tamen in Ps. 72. expressè dicit, se intelligere non posse, qua ratione Deus in hoc sæculo impios exaltet, & prosperari faciat, ait enim: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns, Quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum, In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, Ideo tenuit*

Ps. 50. v. 8. — Ps. 72. v. 2. — Ibid. v 3. — Conqueritur de prosperitate impiorum — Ibid. v. 4. — Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6. *tenuit eos superbia , operti sunt iniquitate , &*
Ibid. v. 7. *impietate sua , Prodiit quasi ex adipe iniquitas eo-*
Ibid. v. 16. *rum &c.* In progressu vero ejusdem Psalmi ? Deo
Ibid. v. 17. illuminatus David ait : *Existimabam , ut cognosce-*
Ibid. v. 18. *rem hoc. labor est ante me , Donec intrem in sanctua-*
Quam tamen dicit momentaneam esse. *rium Dei , & intelligam in novissimis eorum ;* Verbis autem sequentibus præcedentia egregie dilucidantur ; subdit enim Regius Propheta : *Verum-*
Ibid. v. 19. *tamen propter dolos posuisti eis : dejecisti eos , dum allevarentur , Quomodo facti sunt in desolationem ? subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.*
Ibid. v. 20. *Velut somnium surgentium Domine , in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges ;* Quæ omnia optime consonant cum alio quodam textu Psalmi
Ps. 36. v. 35. 36. in quo dicitur : *Vidi impium superexaltatum , & elevatum sicut cedros Libani ;* hæc autem exaltatio tam debili fulcro , quale est impietas , innixa,
Ibid. v. 36. subito defecit ; subditur enim : *Et transivi , & ecce non erat , & quæsivi eum , & non est inventus*
Eccli. 11. v. 5. *locus ejus.* Ecclesiasticus inquit : *Multi tyranni sederunt in throno , & insuspicabilis portavit dia-*
Ibid. v. 6. *dema. Multi potentes oppressi sunt valde , & gloriosi traditi sunt in manus alterorum.*

3. Primus peccati author Lucifer fuit, cum
Isai. 14. 14. Deo altissimo contendere nitebatur : *Ero similis altissimo , sedebo in lateribus Aquilonis.* Non vero
Jerem. 1. 14. sine mysterio in Scriptura dicitur : *Ab Aquilone pandetur omne malum ;* Inde enim omne malum derivatur ; subito quoque abinde omnis Luciferi
Isai. 14. 15. ruina & præcipitium obortum fuit. *Verumtamen*
S. Thom. l. 1. de regim. Princip. c. 1. *ad infernum detraberis in profundum.* S. Thomas *de regimine Principum* ita scribit : *Quid est potestas culminis ? Tempestas mentis , specialiter perflat ibi Aquilo , juxta verbum Luciferi , sedebo in lateribus Aquilonis.* Enimvero quisquis aliquam sacrarum habet notitiam , sine dubio probe noverit , ad quantam impietatem Nabuchodonosor pertigerit , utpote qui civitatem Sanctam Jerusalem devastaverat , populum electum in Babylonem traduxerat , templum conflagrarat , cunctamque supellectilem sacram sacrilegis manibus abstulerat.
Peccata Nabuchodonosoris. Insuper ad tantam pervenerat arrogantiam , ut cum illo Deo , *quem adorant dominationes, tremunt potestates* , contendere non dubitaret ; de quo
Ps. 36. 35. proinde vere dici poterat : *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani* , siquidem per potentiam suam totum faciebat contremiscere universum. At vero erigatis velim nonnihil oculos vestros in illam statuam , quæ ipsi in somno
Dan. 2. 34. exhibita fuit ; ibi namque dicitur : *Abscissus est*
Mutatur in bestiam. *lapis de monte sine manibus , Et percussit statuam in pedibus ejus ferreis , & fictilibus & comminuit eos ;* quæ verba optimè cum illis consentiunt : *Et transi-*
Ps. 36. v. 36. *vi , & ecce non erat.* Hugo Cardinalis ait : *Sta-*
Hug. Card. ibid. *tuam percutit in pedibus , quando majores aliquos in sæculo , qui mundum videntur sustinere , & portare, dejicit in paupertatem vel mortem.* Divina ergo justitia sacrilegum & arrogantem hunc Regem castigavit , eum in bestiam transmutando , & in incultam cogendo sylvam , ubi sub dio , & aperto aëre depasceret herbam , sicut aliæ feræ & be-
Ps. 72. v. 18. stiæ : *Dejecisti eos , dum allevarentur , quomodo facti sunt in desolationem ?*

4. De Eutropio , Arcadii quidem Imperatoris familiari amico , Dei vero impio & sacrilego ini-
Ps. 36. v. 35. mico , verificabatur illud : *Vidi impium exaltatum & elevatum sicut cedros Libani ;* de quo Chrysosto-
D. Chrysost. ora. in Eutrop. mus in hæc verba perorat : *Quis hoc homine fuit excelsius ? Nonne in toto orbe divitiis præcellebat ? Nunne ad ista fastigia honorum conscendit ? Nonne eum omnes formidabant , ac reverebantur ? Sed ecce* Eutropii metamorphosis.
factus est , & cunctis miserior , & servis miserabilior , & mendicis fame tabescentibus indigentior , per singulos dies præ oculis habens gladios in se exacutos , & præcipitia , & carnifices , & viam quæ ad supplicium ducit. Horum similium lapsuum plenæ sunt tum sacræ , tum profanæ historiæ , ut mundus intelligat , quod licet providentia & justitia Dei , per aliquod temporis spatium , ob justa judicia sua , impios patiatur , illos tamen postea irreparabili puniat præcipitio. Notum est omnibus , cometas in aere splendescere , no- Quid significent Cometæ.
strisque oculis ipsis firmamenti stellis videri majores , cum tamen funesta quædam lux sit , præsaga mortalitatis magnorum Principum bellorum , famis , pestilentiæ , aliorumque similium infortuniorum. Eodem modo discurrere licet de multis, qui hic ad honores , dignitates , & munia sublimia evehuntur , licet in vilibus sint oriundi natalibus , valdeque debilibus & indignis sint imbuti talentis & qualitatibus. Quemadmodum enim cometæ ex terræ exhalationibus , & fœtidarum paludum vaporibus veluti nascuntur , at vero de tali impio vere adimpletur Propheticum illud
oraculum : *Elevans allisisti me ;* nam sicut come- Ps. 101. 11.
tes evanescit & disperditur ; *deficientes quemadmo-*
dum fumus deficient. Fumus quippe ascendendo de- Ps. 36. v. 20.
ficit , inquit S. Gregorius , *& sese dilatando eva-*
nescit , Sic videlicet sit , cum peccatorum vitam præ- S. Greg. l. 1.
sens felicitas comitatur ; quia unde ostenditur , ut epist. 5.
altus sit , inde agitur , ut non sit. S. Bernardinus aptissimam , & intellectu facilem adducit similitudinem , à luctatoribus desumptam , qui æmulum in terram prosternere volentes , prius eum in altum extollunt. Citato namque illo Jobi textu :
Cucurrit adversum Deum erecto collo , & pingui cer- Job. 15. 26.
vice armatus est. Subdit præfatus S. Pater , *sed* S. Bern. t. 1.
sicut , qui cum homine luctatur , elevat eum , ut for- ser. 22. art. 3. c. 2.
tius illum ad terram prosternat , sic Deus tales exal-
tat : vel exaltari permittit , ut ex altiori loco gra- Exaltantur, ut gravius ruant.
vius ruant , & prosternantur ; Unde Psalmista ait :
Verumtamen propter dolos posuisti eis , dejecisti eos, Ps. 72. v. 18.
dum allevarentur.

5. Matathias Machabæus , ut filios suos ad resistendum veræ religionis & cultus divini persecutoribus hortaretur , postquam multa adduxisset virorum celebrium exempla , qui Dei hono-
rem zelaverant , subjungit : *A verbis viri peccatoris* 1. Machab.
ne timueritis , quia gloria ejus stercus & vermis est ; 2. v. 26.
Hodie extollitur , & cras non invenietur , quia con- Ibid. v. 36.
versus est in terram suam , & cogitatio ejus periit. Ubi observanda sunt verba illa : *Conversus est in terram suam* , numquid enim sufficiebat dicere *in terram* omittendo ly *suam ?* Respondeo nequaquam ly *suam* supervacaneum esse , aut carere my-
sterio. Magnates enim hujus sæculi , & Princi- Explicatur converti in terram suam.
pes multas possident terras , quæ tamen hic remanent , solamque proprii corporis terram secum ad sepulchrum defecerunt ; idq; cum alio textu Psalmi
145. consonat , in quo dicitur : *Nolite confidere* Ps. 145. v. 4.
in Principibus ; exibit spiritus ejus , & revertetur in terram suam , in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Porro Matathias in spiritu Prophetico
prædixit : *Gloria ejus stercus & vermis* , siquidem 1. Machab.
arrogans Antiochus Jerosolymæ comminatus est 3. v. 35.
exterminium ; Lysiæque præcepit , *ut mitteret* Antiochus superbus.
exercitum ad conterendam , & extirpandam virtutem Israel , reliquias Jerusalem , & auferendam me-
moriam de loco ; promisit insuper se venturum Jero- 2. Mach. 9. 4.
solymam , & congeriem sepulchri Judæorum eam

factu-

falturum. At vero res longe aliter evenit, nam factum est, prout S. ille vir Matathias prænunciaverat, quia licet potentissimum secum duceret exercitum, Deus tamen illum invisibiliter adeo percussit, ut corpus ejus omni ex parte vermes scaturiret, fœteretque velut horrendum quoddam
1. Mach. 2. v. 62. sterquilinium, adeo ut nemo illi appropinquare auderet; Enimvero ubi vulgata nostra legit: *Stercus & vermis*, in Græco habetur, *in stercora & vermes;* verificatumque fuit id, quod Ecclesiasticus de im-
Eccli. 10, 13. pio exaltato dixerat: *Cum morietur, hæreditabit serpentes & bestias, & vermes.* Et vero in sacris literis, quando in illis de fine reproborum agitur, frequens est hic loquendi modus. Etenim in Psal. 82.
Ps. 82. v. 11. dicitur: *Facti sunt, ut stercus terræ.* De Jezabel Regina vero Deo inimicissima (utpote in cujus contumeliam Baalticum cultum promoverat:) dici-
4 Reg. 9, 10. tur: *Carnes Jezabel sicut stercus*, Ecclesiasticus in-
Eccli. 9, 10. quit: *Mulier fornicaria est quasi stercus in via.*
Isa. 5. v. 25. Apud Isaiam pariter dicitur: *Morticinia facta sunt quasi stercus in medio plantarum.* In Sophonia ha-
Sophon. 1, 17. betur: *Corpora eorum sunt stercora.* Neque vacat mysterio, quod homo potens perditæ salutis sterecori assimiletur, vult enim Deus omnibus palam fieri, ut ejus fœlicitas & prosperitas, ob quam superbit, & inflatur, tandem aliquando terminanda
Prov. 10. 7. sit; ac proinde Sapiens ait: *Nomen impiorum putrescet;* Sicut enim putredo generat quantitatem vermium, eodem modo impii in propriam suam perniciem multos producunt vermes remorsuum, quibus irremissibiliter eor eorum per omnem æternitatem arrodetur, quia *vermis eorum non morietur.*

Impius potens cur comparetur sterecori.

Strab. lib. 10 6. Refert Strabo de Nobothæis, quod monumenta Regum in sterquiliniis construere consueverint, quasi cadavera illa, licet Regia, sterquilinio viliora essent. Enimvero de Antiocho Sacra Scriptura testimonium perhibet, quod quando
2. Mach. 9. v. 9. etiamnum respirabat, adeo miser fuerit, *ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.* Potentes hujus sæculi Principes, qui Deo sunt rebelles, brevem communiter
Eccli. 10, 15. vitam habere solent; unde Ecclesiasticus ait: *Rex hodie est, & cras morietur.* Quidam etiam ex Regibus valde illuminatus hanc tradit sententiam:
Ps. 36. v. 10. *Adhuc pusillum, & non erit peccator, quæres locum ejus, & non invenies.* Lorinus super illa verba
Ps. 125. v. 4. Psalmi 125. *Exibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam*, postquam explicasset, quid sit reverti pulverem in terram suam, unde erat, paulo post epitaphium quoddam refert Regis cujusdam Franciæ, quem tamen non nominat; verba autem epitaphii illius sunt sequentia:

Potentiores citius moriuntur.

Lorin. ibid. Epitaphiũ Regis Franciæ.

Risi, ploro; fui, non sum; studui, requiesco.
Lusi, non ludo. Cecini, nunc mutio: pavi
Corpus, alo vermes; vigilavi, dormio; dixi
Salve, dico vale; rapui, rapiar; superavi,
Vincar; certavi, pace utor; jure ego vixi,
Jure igitur morior; non obsto, obstare nequirem,
Terra fui quondam, rursum sum terra, nihil sum.
Terra caduca vale; vermes salvete; recumbo.

Porro hæc veritas, scilicet, quod exaltatio, prosperique reproborum in hoc mundo progressus fugaces sint & labiles, eisque repentinum & perpetuum succedat præcipitium, S. Propheta Job non solum in cap. 21. verum & in 20. capite his ver-
Job. 20. v. 4. bis contestatur: *Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ adinstar puncti.*

7. Consideratione digna est illa ab Ecclesiastico his verbis tradita similitudo: *Substantia injustorum sicut fluvius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.* Eccli. 40. 13. Quibus verbis Sapiens pompam & fastum impiorum Magnatum strepitoso cuidam, & cum vehementi pluvia conjuncto tonitruo assimilat; cujus similitudinis author quidam haud ignobilis hanc reddit rationem: *Sicut in tonitruo nubes conspiciuntur, imbribus onusta, magnus terror auditur, fugiunt ex agris omnes, sed mox ubi pluvia ad modicum tempus decidit, redit plena serenitas, & ex illo tonitruo, ejusque tanto apparatu, nihil remanet nisi parum luti ex imbre confecti, quod omnium pedibus conculcatur; Eodem modo iniqui Potentes hujus sæculi, ad tempus quidem magnum strepitum in mundo faciunt, famulorum caterva, & stipantium multitudine, & vario imperio tonant, quasi totum mundum confunderent, sed brevi momento accedens mors, omnem illum strepitum in lutum convertit, terra in terram, & cinere in cinerem redactus.*

Assimilatur fastus impiorum tonitru.

8. D. Chrysostomus illos, qui in hac vita in deliciis & dignitatibus positi, Dei tamen & salutis æternæ obliti vivunt, si hic puniantur, infallibile salutis suæ indicium præ se ferre dicit, pessimum vero signum esse, si delicias illas sine supplicio, & cum continua impunitate continuent. Id vero sequenti egregia similitudine luculentius exponit inquiens: *Sicut splene, & intercute laborantes, cum larga fruuntur mensa, & frigida potione, & delicatis ferculis, & saporibus, tunc præcipuè omnium sunt miserrimi, deliciis morbum augentes, si vero siti & fame, secundùm Medicorum leges, crucientur, aliquem salutis spem habent; sic & in iniquitate viventes, si puniantur, quidem bonam spem habent, si vero cum iniquitate fruuntur licentia, & deliciis, & hydrope laborantibus simul & crapulantibus, sunt multo miseriores, & tanto magis, quando corpus melius est anima.* D. Chrys. H. 6. ad pop. Undenam desumendam esse existimas tormenti infernalis mensuram? Num forte ex sacrilegiis, blasphemiis, Simoniis, usuris, homicidiis, adulteriis, vel aliis similibus excessibus? Nequaquam; sacer enim textus nullam horum scelerum facit expressam & specialem mentionem, sed solum dicit: *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum, quia in corde suo dicit: Sedeo Regina, & vidua non sum, & luctum non videbo.* Apoc. 18, 7. Verba autem, quæ sequuntur, iram Dei evidenter ostendunt; subdit enim sacer textus ibidem: *Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur, quia fortis est Deus, qui judicabit.* Ibid. v. 8. Hugo Cardinalis prædicta Apocalypseos verba ita exponit: *Quantum glorificavit se, per superbiam, & vanam gloriam, & in deliciis fuit, per nimiam affluentiam, & carnis petulantiam.* Hug. Card. ibid. Illa autem verba: *Sedeo Regina*, sic explicat: *Sedeo in tranquillitate, & pace magna; vel de honore, & dignitate moveri non timeo, & vidua non sum, quia consolationes multas habeo in mundo; & luctum, id est, damnationem, quam mihi minantur, non videbo.* Moxque hanc notatu dignam subdit propositionem: *Meritis suis exigentibus sic excæcantur aliquando mali, ut nec se formident spoliari prosperis, nec cruciari adversis.* At vero in ipsis adimpletur, quid ait Apostolus: *Cum dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* 1. Thess. 5, 3. Ac proinde Sanctus Joannes subdit: *Ideo*, id est, ut Hugo glossat: *Quia se jactat, in una die venient plagæ &c.* id est, *ultiones debitæ iniquitatibus ejus.*

Signum prædestinationis & reprobationis.

Probatur similitudine.

Unde desumatur mensura pœnarum in inferno.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

Prosperitas Impii in hac vita æternæ perditionis est indicium.

THEMA.

Prosperitas stultorum perdet illos. Prov. 1. ℣. 32.

1. NUllum prorsus habemus rationabile motivum fœlices existimandi perversos illos, qui in hac vita prosperrimè vivunt; quia hæc fœlicitas offendiculum illis est ad corruendum in æternæ perditionis abyssum, teste Sapiente, qui ait: *Prosperitas stultorum perdet illos.* Gregorius Magnus (qui cum posset in summis dignitatibus, deliciis, & fœlicitatibus in hoc mundo prosperrime vivere, ut nudus & pauper in religione Deo secure serviret, omnes suas facultates, quæ valde erant ingentes, partim pauperibus sustentandis, partim erigendis sacris Monasteriis applicuit) in hæc verba scribit: *Manifestum perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens favet effectus, & nulla contrarietas impedit, quod mens perversa concepit.* Quasi diceret, si V. G. homo carnalis sensualitati suæ satisfacere volens, mulierem, quam concupiscit, promptam inveniat, omnemque difficultatem superatam experiens, securè peccat, hoc merito æstimari debet maximum illius infortunium, quod illi accidere posset. Similiter si quispiam per vias indirectas sese locupletare desiderans, fœlices habeat successus, in usuris, & contractibus illicitis, lites injustas prospere vincat, gravamina extorqueat, suosque multiplicando debitores, ingentem sibi, & quantam concupivit, pecuniam accumulet, hoc ipsum haud secus æstimandum est, ac extrema illius ruina; nam *si dives fueris, non eris immunis à delicto. Et abundantes in sæculo obtinuerunt divitias.*

Impii prosperitas est signum reprobationis. — *S. Greg. l. 26. Moral. c. 14.* — *Probatur in carnali.* — *Item in Avaro.* — *Eccli. 11, 10.* — *Ps. 72. v. 12.*

2. Post Luciferum nullus reperitur sceleratior Deique major inimicus, Anti-Christo, utpote qui ab Apostolo vocatur, *homo peccati, filius perditionis.* At vero, audiatis, quid de ipso Daniel ex divina revelatione prædixerit: *Prosperabitur, & faciet, & interficiet robustos, & populum Sanctorum secundùm voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu ejus, & cor suum magnificabit.* At vero S. Paulus de eodem Anti-Christo scribit: *Revelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem.* At vero quænam est hæc cœlestis iræ revelatio, de qua S. Paulus loquitur: *Justitia vindicativa,* inquit Cajetanus, *ira siquidem Dei de cœlo vindicta est æterna damnationis.* Super quos vero ira hæc vindicativa descendet: *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum,* inquit Apostolus in eodem capite, quia eo ipso, quo impii pro libidine sua suis satisfacere desideriis, permittuntur, in abyssum infernalem præcipitantur: *Prosperitas stultorum perdet illos. Traditi sunt,* inquit S. Ambrosius, *non ut illa agerent, quæ nolebant, sed ut illa perficerent, quæ desiderabant.* Primus reprobus, post commissum execrandum illud fratricidium; unumquodque ex arbore decidnum folium, à vento excussum, velut acutissimum metuebat gladium, quo transfigeretur; formidabatque, ne quodvis ei obvium animal, adversum se desæviret: *Omnis, qui invenerit me, occidet me;* At vero ex quo eo tempore nullus ex toto genere humano vivebat, præterquam ejus genitores, quemnam formidare poterat? Omnes creaturas; sed numquid Deus præceperat dicens: *Omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur?* Imò ad eum magis adversus quemlibet sinistrum eventum assecurandum, ei ut civitatem hic in terris ædificare posset, expresse permisit, præterea numerosam ei concessit progeniem, innumeras ei contulit divitias, eumque multis sæculis inter vivos superstitem esse fecit; at vero num forsitan existimatis hæc omnia divini erga ipsum amoris fuisse indicia? S. Ambrosius ait: *Longævitas ergo vitæ indulta Cain, vindicta est. Favor enim specialis impiorum est, si dubito moriantur, & non diu vivant, quia finem non natura, sed culpa adipiscuntur, ne plura delinquant, quibus vita fœnus est delictorum.* Quapropter impios in hac vita quoad impunitatem scelerum suorum prorsus esse securos, ingens profecto est Dei vindicta.

2. Thess. 2, 3. — *Prosperitas Anti-Christi.* — *Dan. 8. 24.* — *Ibid. v. 25.* — *Rom 1, 18.* — *Cajetan. ib.* — *Ibid. v. 24.* — *Prov 1. 32.* — *Quid ideo reprobatur.* — *S. Ambr. ib.* — *Gen. 4, 14.* — *Ibid. v. 15.* — *Vita diuturna & in prosperitate in Cain pœna fuit.* — *S. Ambr. l. 2. de Abel & Cain. c. 9.*

3. *Prosperitas stultorum perdet illos.* Hebræi post regimen à Judicibus aliquamdiu administratum, sibi haud secus ac aliis populis idololatris Regem præfici petierunt; id quod Deo pariter & Samueli vehementer displicuit, siquidem ex eo illos exiguam de Deo existimationem habere clare ostendebant, qui se illos immediate gubernaturos esse sæpius protestatus fuerat. Unde Procopius ait: *Deus Domini, & Regis loco erat.* Verumtamen audita hac populi iterata petione, Propheta ad cœleste recurrit oraculum, indeque sequens retulit responsum: *Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi, non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* At vero, dices forsitan, hoc proprie erat, quod populus desiderabat, scilicet ut voluntati ipsius plene satisfieret, eique Rex aliquis præficeretur, cur igitur Deus petitioni ipsius, quæ adeo ei displicuit, tam subito consensit? Respondeo ideo Deum consensisse desiderio illorum, concedendo, quod postulabant, quia eidem vehementer iratus erat, ac proinde postulata in propriam perniciem, libenter concessit. *Ex quo patet,* inquit Lyranus, *quod aliquando Dominus exaudit concedendo aliquid, quod non cedit ad bonum petentis, eo, quod male petit, & talis exauditio, magis est punitio.* Unde apud Oseam Deus inquit: *Dabo tibi Regem in furore meo.* S. Augustinus monet, ne fortunatos æstimemus illos, quibus fortuna est propitia, licet cæteroquin non sint positi in divina gratia: *Nolite,* inquit, *zelare, quando illos videritis esse fœlices; sæculi enim homines infœliciter fœlices sunt.* S. Bernardinus idipsum sequenti explicat similitudine inquiens: *Sicut fulgur tonitrua portat, ita prosperitas supplicia sempiterna prænuntiat.* Fulgur quidem clare promicat, & resplendet, sed tonitrui est prodromus, & sæpe fulminis, quod turres quantumvis fortissimas prosternit. Eodem modo honores, divitiæ, mundique prosperitates, alliciunt; ablandiuntur, placent quidem, sed caro pretio exolvi debent, quia viam sternunt ad æternam perditionem.

Prov. 1, 32. — *Petentibus Hebræis Regem.* — *Procop. ibid.* — *1. Reg 8, 7.* — *Cur Deus statim consenserit.* — *Lyran. ibid.* — *Os. 13, v. 11.* — *S. August. in Psal. 127.* — *S. Bern. ser. fer. 5. post Dom. 2. Quadr.*

4. Inter alias imprecationes, quibus Psalmista ex divina inspiratione reprobos gravat, una fuit sequens: *Deus meus pone illos ut rotam.* At vero quidnam in eo est mali, quod peccatores severissima supplicia promeriti, rotæ similes efficiantur? Num forte per hoc illos brevem habituros esse vitam vult innuere, siquidem hoc instrumenta figura est instabilitatis & fugacitatis vitæ

Ps. 8. v. 14. — *Rota peccatoris variè explicatur.*

Eccle. 12, 6. vitæ humanæ? *Antequam confringatur rota*, inquit Ecclesiastes, *& revertatur pulvis in terram suam, unde erat.* Aut vero ad instabilitatem & fugacitatem voluptatum, gaudiorum, & prosperitatum hominum improborum alludere voluit, utpote quæ subito evanescunt, magnæque mutabilitati subjiciuntur? S. Bernardus ait: *Sicut rota numquam stat, sed perpetua volubilitate circumagitur, ita in hac vita rota, nulla stabilitas, aut securitas reperiri potest.* Longe vero melius ad propositum nostrum S. Gregorius per rotam prosperitatem bonorum temporalium intelligit, quæ homini perditæ salutis periculosus est scopulus, ad naufragandum, usque in profundum inferni.

S. Bern. ser. de fallacia sæculi.

S. Greg. l. 1. epist. 5.

Rota quippe, inquit idem Gregorius, *ex posterioribus attollitur, & in anterioribus cadit; posteriora autem sunt nobis bona præsentis mundi, quæ relinquimus, anteriora vero sunt æterna, & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo testante, qui ait: Quæ retro oblitus, in ea, quæ sunt priora, me extendens. Peccator autem cum in præsenti vita profecerit, ut rota ponitur, quia in anterioribus corruens, ex posterioribus elevatur, nam cum in hac vita gloriam percipit, quam relinquit, ad illa cadit, quæ post hanc venit.* Unde ei, qui in bonis terrenis, quibus abundat, suam habens fiduciam Deo rebellis vivit, idipsum, quod Rabsaces ad Ezechiam dixit, merito improperari potest, scilicet: *Quæ est ista fiducia, qua niteris? . . . In quo confidis, ut ut audeas rebellare? An speras in baculo arundineo, atque confracto Ægypto, super quem si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, & perforabit eam?* Quem Scripturæ locum S. Antonius de Padua nostro proposito egregiè accommodat, dum ait: *In mortis articulo securus erit, qui ita animam suam levaverit; Deus meus in te confido, hoc est, quod dicit Isaia 10. Et erit in die illa non adjiciet residuum Israel inniti super eo, scilicet Assyrio, id est, Diabolo, qui percutit eos, sed innitetur super Dominum Sanctum Israel; In te, inquit, confide, non in carne, non in mundo, de cujus confidentia dicit Isaias: Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Ægyptum, cui si innixus fuerit homo, intrabit manum ejus, & perforabit eam. Abundantia rerum mundi, & sanitas corporis, sunt quasi arundo, quæ radicem habet in luto, interius vacua, & exterius pulchra. Hæc arundo, si super illam homo in morte innititur, confringitur, confracta vulnerat animam, quæ vulnerata cadit in gehennam.*

4. Reg. 18. v. 19. ibid. v. 21. ibid. v. 22.

S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 1. Advent.

Isaia 10, 20.

Abundantia terrenorum est arundo.

5. Hugo Cardinalis super illa verba S. Joannis cap. 4. *Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum*, inquit: *Notandum ubi infirmatur, in Capharnaum, quod interpretatur villa consolationis, vel pinguedinis, in hoc notatur causa morbi, id est, peccati; abundantia scilicet temporalis.* Merito igitur exclamando S. Bernardus dicebat: *O sæculum nequam, quod tuos sic soles beare amicos, ut Dei facias inimicos, consequenter & indignos concilio beatorum.* Nautæ maritimi magis experti, ex diuturna & serena maris tranquillitate horrendas augurari solent ejusdem maris tempestates. In multis quoque civitatibus usitatum est, quod iis, qui ad patibulum educuntur, pridie exquisitum exhiberi soleat convivium; Unde quando post Uriam secutus est cibus Regius, pessimum & funestum hoc ei signum fuit; sicut etiam quando Aman & Regina Esther ad Regium invitatus fuit epulum & quando Holofernes sumptuosum sibi & Judith instituit cœnæ apparatum. Ecclesiastes ait: *Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur; sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis ex templo supervenerit.* Enimvero quando pisces projectam sibi degluti verunt escam, hilares & jucundi per aquas circumnatant, aliique eisdem invideat, nescientes, quod simul cum esca hamum deglutiverint, quoque paulo post ex aquis extracti in littore palpitabunt, ac tandem super prunis assandi sint. Unde Sanct. Augustinus monebat inquiens: *Noli gaudere ad piscem, qui adhuc in esca sua exultat, nondum traxit hamum piscator.* Idem quoque volucri per laqueum captæ contingit, hæc enim tunc præda fit aucupis, quando se per escam illam saginandam sperabat. Præsagium laquei, quo desperatus traditor semetipsum strangulavit, fuit intinctus panis, quem Christus ei in ultima cœna porrexit: *Cui intinctum panem porrexero.* Advertendum est præterea, Cœlestem Magistrum nostrum, qui omnia in sapientia fecit, spiritum suum Patri, Joanni matrem, matri Joannem, Petro Ecclesiam, corpus suum post mortem Nicodemo commendasse, bursam vero, in qua pecunia erat, urgentioribus pauperculæ familiæ suæ necessitatibus subveniendis deservituram, homini cuidam reprobo, scelerato, hypocritæ commisisse, ut per hoc intelligeremus, pessimum esse signum, quando reprobi in hac vita omnia, quæ eis placent, abundanter possident; quemadmodum Judas, qui avarus erat, habebat pecunias; *ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias.*

Joan. 4. 46. Hug. Card. ibid.

S. Bern. epist. 107.

Esth. 5, 12.

Eccle. 9, 12. Similitudo à piscibus hamo captis.

Joan. 13. 26. Reprobo credidit Christus suam bursam.

Ps. 72, 12.

6. Hi, qui artis nauticæ in mari exercendæ periti sunt, naves onustas melius ab aquis salsis marinis, quam ab aquis fluminum dulcibus sustineri affirmant, imo easdem in his facilius submergi asserunt. Audiamus S. Augustinum dicentem: *Mundus iste periculosior est blandus, quam molestus, & magis cavendus, cum illicit diligi, quam cum admonet, cogitque contemni.* Confirmat idipsum Salvianus per sæculi, in quo vixit, experientiam inquiens: *Ampla & locuples facultas perditionem inferre dicitur; Refugienda est itaque ampla possessio, ne sequatur profunda perditio.* Sanctus Basilius à Sanct. Joanne Damasceno lib. 2. parallel. cap. 52. citatus ita scribit: *Qui in deliciis atque omni voluptatis genere, & mollitie degit, purpuraque & bysso induitur, & splendide quotidie epulatur, nec virtutis adipiscendæ causa quidquam laboris subire vult, is nec laboravit in hoc sæculo, nec vivet in futuro.* Adam quidem in statu innocentiæ terrestri perfruitus est paradiso, at vero post transgressionem inde fuit eliminatus, eique dictum fuit: *Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi;* etenim ut ei consequendi cœlestis Paradisi spem ingereret, viam ad illum spinis & tribulis pungentibus, non vero rosis & floribus conspersit. Hoc est, quod dicere voluit Sanctus Bernardus, dum ait: *Difficile est, imo impossibile, ut præsentibus quis fruatur bonis futuris, ut de deliciis transeat ad delicias, & in cœlo, & in terra gloriosus appareat;* & vero si melius hic Doctor idipsum indifferenter de omnibus asseruit hominibus, quanta magis adimplebitur in reprobis, quorum culpis pœnæ, non vero gaudia ex justitia debentur.

Similitudo à Nautis.

S. August. epist. 144.

Salvian. l. 2. ad Eccles.

S. Basil. ibid.

Gen. 3. v. 18.

Nemo bis beatus.

S. Bern. c. 45. de interi. domo.

7. S. Antonius de Padua textum quemdam cap. 33. lib. 2. Paralip. in sensu morali hoc modo exponit: *Dicitur, quod Princepi & exercitus Regis Assiriorum ceperunt Manassen, & vinctum*

S. Ant. de Pad. in Dom in Dom 3. Quadr. 2. Paral. 33. Gen. 40. 9. Manasses interpretatur oblitus & adumbrat impium.

catenis atque compedibus duxerunt eum in Babylonem &c. *Manasses interpretatur oblitus, & significat peccatorem, qui Dei & preceptorum ejus prosperis succedentibus obliviscitur, unde Gen. 40. dicitur, quod prosperis succedentibus, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui. Interpres noster est Christus, qui nobis vitam æternam interpretatur, cujus obliviscimur, dum prosperis transitoriis sublevamur. Tunc ab Assyriis, qui interpretantur dirigentes, id est, à Dæmonibus, qui tentationis sagittas ab arcu malitiæ dirigunt, ut animam interficiant, capimur in consensu mentis, ut catenis malæ operationis, atque compedibus malæ consuetudinis vincimur, & sic in Babylonem, id est, excæcata mentis confusionem ducimur;* quod idem est, quod ejiciamur *in tenebras exteriores, ubi erit fletus & strider dentium.* Ad idem hoc intentum apte deservit sequens S. Augustini super Psalmum 129.

S. Aug. in Ps. 129. Argumentum Atheistarum.

in hæc verba formatus discursus: *Dicit Scriptura: Peccator, cum venerit in profundum malorum, contemnit. Jam videte fratres, quale profundum sit, ubi contemnitur Deus. Cum quisquis viderit se quotidianis peccatis obrutum, acervis quibusdam & molibus iniquitatum premi, si dictum illi fuerit, ut Deum roget, irridet. Quibus modis? Primo dicitur: Si Deo displicerent facinora mea, egone viverem? Si curaret Deus res humanas, ad tanta scelera, quæ feci, an non solum viverem, sed & bene mihi esset? Solet enim hoc illis evenire, qui multum in profundo sunt, & prosperantur in iniquitatibus suis; & tanto magis in profundum merguntur, quanto magis videntur esse felices; fallax enim felicitas, ipsa est major infelicitas.*

8. B. Laurentius Justinianus illam considerat

Luc. 6. 25. B. Laurent. Just. fasc. amor. c. 14.

Christi comminationem dicentis: *Væ vobis! qui ridetis nunc, quoniam flebitis; Iterumque: Væ vobis divitibus! qui consolationem habetis in hoc sæculo, quoniam in futuro lugebitis.* Lactantius Firmianus, postquam homines in adversitatibus, non vero in prosperitate Dei recordari ostendisset,

Lact. Firm. lib. 2. c. 3. Hebræi deliciis abundantes deserunt Deum. Deut. 32. 13. Ibid. v. 24

subjungit: *Adeo ex rerum prosperitate luxuria, ex luxuria vero, ut vitia omnia, sic impietas adversum Deum nascitur.* Moyses in Deuteronomio de populo electo erga benefactorem suum ingrato his verbis conqueritur: *Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo; Butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum & arietum, filiorum Basan, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uvæ biberet meracissimum;*

Ibid. v. 15.

At vero quid inde est subsecutum? *Incrassatus est dilectus, & recalcitravit, incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum & re-*

Ibid. v. 26.

cessit à Deo, salutari suo. Provocaverunt eum in Diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt. Sanctus Bernardinus de licentiosis & dissolutis ita scribit: *Permittit Deus in mun-*

S. Bern. T. 1. ser. 22. art. 3. c. 2. Jerem. 2. 17. Eccli. 9. 16.

danis deliciari, ut gravius crucientur; Unde Jerem. 2. Obtrivit Dominus confitentiam tuam, scilicet, quia vis in vita præsenti facere paradisum; sequitur: Et nihil habebis prosperum in ea. Adducitque paulo post textum illum Ecclesiastici: *Non zeles gloriam, & opes peccatoris, non enim scis, quæ futura sit illius subversio.* Quod monitum optime consonat cum illo Prophetæ Regii:

Ps. 36. v. 1.

Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem, quoniam tamquam fœnum velociter arescent. id est, ut Sanctus Hieronymus ait: *Velociter conterentur, & quemadmodum olera herbarum cito decident.* Porro

Divites, ut herbæ dum fuerint in terre abscinduntur.

herbæ, & quæ in hortis nascuntur germina, mox ut ad perfectionem & maturitatem suam pervenerunt, ferro præcisa, in fœnili reponuntur, ut vel bestiis sint in pabulum, vel ad ignem coctæ deserviant hominibus, idem quoque impiis contingit, quando enim hi in summo se prosperitatis & gaudiorum apice positos esse credunt, à superveniente mortis falce demetuntur, & ex hac vita auferuntur, & flammarum infernalium esca fiunt & nutrimentum; Unde apud Amos

Amos 6. v. 1.

dicitur: *Væ! qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel;* at verò quisnam tandem horum perversorum futurus est

Ibid. v. 3.

finis? Sequitur: *Qui separati estis in diem malum, & appropinquatis solio iniquitatis;* Septuaginta legunt: *Venientes in diem malum;* ecce tibi impiorum peccatorum finem; Vult enim Spiritus Sanctus dicere, quod mox ut saginati fuerint, ad Dæmonis destinadi sint macellum.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM.

Reprobos in hoc mundo felices esse, Deum eis esse iratum manifeste ostendit.

THEMA.

Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine faciente injustitias. Ps. 36. ℣. 7.

1. REgius Propheta David in hoc Psalmo 36. mundanorum hominum vult corrigere errorem, qui eos reputant felices, qui voluptatibus & deliciis hujus mundi pro suo perfruuntur, desiderio; ac proinde discursum suum ad virum quemdam timoratum dirigens, his eum verbis hortatur: *Noli æmulari &c.* subditque: *Qui*

Psal. 36. 1. Error divitum.

malignantur, exterminabuntur; adhuc pusillum, & non erit peccator, & quæres locum ejus, & non invenies. Paulo ante sensatum quemvis hominem monuerat, ne malos in hac vita prosperari videns, divinæ irascatur justitiæ, & infallibili providentiæ,

ibid. v. 8.

dicendo: *Desine ab ira, & derelinque furorem,* quasi diceret: Noli irasci contra Deum, nec ad-

ibid. v. 10.

versum impios; quin potius expecta: *Quia adhuc pusillum & non erit peccator &c.* Sanctus Augustinus peracutè observat, Psalmistam de pecca-

S. Aug. ibid.

tore dicere, quod prosperetur in via sua: *Prosperatur*, inquit, *sed in via sua. Laboras? Sed in via Dei. Illi prosperitas in via est, in perventione infelicitas; tibi labor in via, in perventione felicitas. quoniam iter impiorum peribit.*

2. Apud Ezechielem textum quemdam habemus, quo manifestum iræ Dei signum, graveque supplicium esse clarè probatur, quando perditæ saluris homines in hac vita sunt felices, & non solum non puniuntur, verum etiam in sæculo honorabiles & formidabiles efficiuntur. Ait enim

Ezech. 3. 20. Prosperitas mundana dicitur offendiculum.

sacer textus: *Si conversus justus à justitia sua fuerit & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipse morietur.* At verò quodnam est hoc offendiculum, aut scopulus, quem Deus se coram rebellibus suis positurum esse comminatur? Septuaginta legunt: *Tormentum.* Theodotion, *infirmitatem.* Vatablus & R. David, à Cornelio à Lapide citati, offendiculum istud hoc sensu explicant: *Ponam offendiculum, id est, faciam, ut omnia habeant prospera.* At vero inquies, hoc est, quod quærunt & desiderant. Verum quidem hoc est, illa tamen omnia non aliter, quam in pœnam & su-

& ſupplicium ſuum conſequuntur; ſiquidem, *ſi divet fueris, non eris immunis à delicto.* Eccle. 11. 50. Roſæ enim innumeris ſunt circumdotæ pungentibus ſpinis; ita quoque felicitates terrenæ conſcientiam transfigunt & arrodunt innumeris remorſibus.

3. Deus ſe adverſus Iſraëlem valde olim exhibuit iracundum, prout ex ſacro textu Jerem. 51. deducitur; at vero quonam ſpectabat hæc indignatio? Jer. 51. 39. Nimirum Spiritus Sanctus ait: *In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiant.* At vero quidnam Deus per hoc homini pœnalitatis, aut mali infert; quando aliud non facit, quam quod ardentem hominis ſitibundi ſitim exſatiet, qui aliud nihil æque deſiderat, quam ut ſitim ſuam extinguere queat? Audite, ſi placet, quidnam in hoc mali lateat; febricitans aliquis in maximo febris ardore potum ſibi dari poſtulat, id quod medicus ſeveriſſimè prohibuit, eo, quod hoc nihil aliud futurum eſſet, quam ſi quis igni injiceret ligna, vel oleum ſuperinfunderet; Omnis enim aqua vel vinum, quod appetit, æque illi futurum eſſet noxium, quam ſi tantumdem veneni per fauces trajeciſſet, quia licet ex hoc vino vel aqua tantiſper recreatur infirmus, quamdiu liquor ille fauces pertranſit, attamen potum illum infallibili morte luere debebit; quis igitur adeo demens erit, ut languentis cenſeat eſſe felicitatem, ſi eo tempore ſitim ſuam extinguere poſſit.

Deus punit dando potum ſitiendi.

Porro divinarum legum transgreſſores infirmi ſunt in anima, id quod malum ipſorum magis aggravat, quod ſi igitur Deus tali infirmo ſitim ſuam lamentanti (*febris noſtra luxuria eſt, febris noſtra ambitio eſt, febris noſtra iracundia eſt*, inquit S. Ambroſius,) permittat, ut in ſummo harum febrium, & inordinatorum appetituum ardore deſidero ſuo ſatisfaciat, & ſitim, qua laborat, extinguat, hoc ſine dubio ſignum erit, quod reprobum talem irreparabiliter ad æternam mortem deſtinarit. Enimvero ex quo infirmi mentionem facere cœpimus, oportune memoriæ occurrit, quod olim D. Chryſoſtomus populo ſuo in hæc verba prædicavit: *Peccatum ſanies eſt; pœna ferrum medicinale; ſicut igitur ſaniem habens, ſi ſecatur, male habet, & cum non ſecatur, tunc eſt in majoribus malis, ita etiam peccans etiamſi non puniatur, omnium eſt miſerrimus, & tunc maxime miſer, dum non punitur, & grave nihil patitur.*

Quia impio potus divitiarum nocet, ut febricitanti.
S. Ambr. l. 4. in Luc. 4.
D. Chryſ. H. 6. ad prop.

4. Deus apud Iſaiam inquit: *Miſereamur impio.* Iſa. 26, 10. Itane? Ergone etiam impius meretur, ut Deus ei compatiatur, eique miſericordiam tunc exhibeat, quando contra ipſum armatur, eumque pro viribus offendit? Sed audite quæſo, in quonam hæc miſericordia poſita fuerit; nimirum ut impius faceret quidquid ſibi liberet, ut impius ſe nutiquam emendaret, denique ut ab omni pœna poſt peccata commiſſa in hac vita immunis maneret: *Et non diſcet juſtitiam, in terra Sanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini.* Ibid. At vero abſit, inquit S. Bernardus, à me hæc miſericordia & compaſſio, ſi quando mala fortuna mea illum offendero: *Hiccine eſt totus miſericordia finis? Hanc ego miſericordiam nolo; Procul fiat à me miſeratio tam crudelis.* S. Bern. ſer. 42. in Cant. Quando pater vel Præceptor filiis, vel diſcipulis contumacibus virgam non adhibent, ſignum hoc eſt, quod bono ipſorum minimè invigilent, eodem modo exigui amoris Dei erga nos indicium eſt, ſi nobis à via recta divinorum præceptorum ſuorum errantibus & deviantibus, Deus per virgam ſuam nos denuo in ſemitam rectam non revocet: *Quem enim diligit Dominus,* Hebr. 12, 6. *caſtigat*, inquit Apoſtolus; & Deus ipſe in Apocalypſi ait: *Quos amo, arguo, & caſtigo.* Apoc. 3, 19. Unde idem Sanctus Bernardus præcitatus dicit: *Non eris amore dignus, qui indignus caſtigatione cenſeris; vides quia tunc magis iraſcitur Deus, cum non iraſcitur?* Idemmet Sanctus Bernardus ſermonem ſuum *de triplici miſericordia* à verbis illis Pſalmi 50. *Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam,* Pſ. 50. v. 3. exordiens, ſubjungit: *Parvam miſericordiam dico expectationem, qua non ſtatim punit peccantem. Hanc ergo miſericordiam Domini, qua tardat ferire, paratus ignoſcere, parvam, non quidem in ſeipſa, ſed aliarum comparatione nominavi, quæ hæc, ſiquidem ſola fuerit, nullatenus ſufficit ad ſalutem, imo vero judicium damnationis accumulat, ut dicatur: Hæc feciſti & tacui.* Apoſtolum proinde audiamus more ſuo terribiliter intonantem: *An divitias bonitatis ejus &c.* Rom. 2. v. 4. Audiamus S. Anſelmum in commentario hujus Apoſtolici textus dicentem: *Dives eſſe monſtratur & patientia ejus, qui tot & tanta mala facientes patienter ſuſtinet. Dives eſt & longanimitas ejus, quoniam non ſtatim punit eos ſed expectat ad pœnitentiam per multa tempora. Sed has divitias bonitatis, & patientiæ, & longanimitatis contemnit, qui non ſic utitur eis ad pœnitentiam, ut Deus intendit, ſed ad vanam ſecuritatem vertit. Theſaurizas tibi iram in die iræ &c. Nam qui converti non vis, etiam ſpatio temporis accepto, per hoc mala tua ad reatum auges. De benignitate Dei iram ſibi reprobus theſaurizat, quia dum ad pœnitentiam tempus accipit, & ad peccandum expendit, ipſum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ.*

Miſericordia nociva
Similitudo à Parentibus.
Cum Deus non iraſcitur, magis iraſcitur.
S. Bern. ibid.
S. Bern. de triplici miſer.
S. Anſelm. ib.
Impius abutitur bonitate Dei.

5. Sanctus Auguſtinus ſymbolum fidei noſtræ explicans, in perſona alicujus Catechumeni hanc proponit quæſtionem: *Quomodo cuncta gubernas & regit? Ecce tanta mala fiunt in mundo, & non judicat.* S. Aug. l. 4. de ſymb. ad Catech. 2. Reſpondet vero Sanct. Doctor: *O homo, ideo negas ejus potentiam, quia magnam ille exhibet patientiam? Peccantem quidem impunitum non dimittit, ſervat eum, aut pœnitendo corrigendum, aut ultimo ſupplicio puniendum.* Sanctus Thomas de Villa Nova miſerabiles, & compaſſione dignos cenſet eſſe illos, qui in peccatis impune inveteraſcunt: *Væ*, inquit, *miſeris, quos in peccatis conſeneſcere permittit; hæc grandis ira Dei, & poſt infernum ſecunda, cum peccator pro ſuo libitu peccare permittitur, unde ſicut idem Propheta alibi ait: Exacerbavit Dominum peccator, ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret, & miſeri ſæpius pro hac impunitate & licentia ſtulte Deo gratias agunt, cum deberent potius cum eodem Propheta rogare: Ad te Domine clamabo; ne quando ſileas, aut taceas à me, nam ſi tacueris, ſi diſſimulaveris, aſſimilabor utique deſcendentibus in lacum.*

S. Th. de Vill. Conc. de S. Adel
Peccatoris cæcitas.

6. Reflexiſtiſne vos aliquando ad illum Pſalmiſtæ verſiculum, ubi ait: *Domine, Deus noſter, tu exaudiebas eos, Deus tu propitius fuiſti eis,* Pſ. 98. v. 8. in quo enim ſe Deus nobis propitium, & favorabilem exhibuit? Num forte benefaciendo nobis, aut bonorum temporalium nobis indulgendo proſperitatem, vel denique diſſimulando peccata, vel condonando condebita illis ſupplicia? Nequaquam: ſed in hoc, quia ſcilicet fuit *ulciſcens in omnes adinventiones eorum. Magna miſericordia eſt*, inquit Sanctus Auguſtinus, *nequitiam impunitatem non relinquere, & ne cogatur in extremo gehenna damnari, modo flagello dignatur caſtigare.* S. Aug. ſer. 37 de Verb. Dom. *Corripiet me juſtus*, dicebat David; Væ enim illi, niſi Deus illi ſubmiſiſſet Nathan, ad eum reprehendendum, & ad comminandum ei tot ſupplicia,

Deus temporaliter puniendo propitius eſt.

quæ illi ob peccatum suum erant obventura, numquam enim ex peccati sui luto se eruere potuisset. *Magna est ira Dei*, inquit Sanctus Hieronymus, *quando non nobis irascitur, reservat enim nos sicut vitulum in occisionem. Ad Jerusalem dicit: Multa sunt peccata tua, & multa iniquitates, propterea non irascar tibi. Pone hic Magistrum aliquem, aut patrem, aut Medicum. Si viderit Medicus in corpore carnes putridas, & dicat, quid ad me pertinet? Scias quia crudelis est, si autem præcidat, & cauterium imponat, misericors est, quia sanat hominem. Similiter & Magister, si dimittat puerum, & non in eo exigit disciplinam, odit eum: Si autem exigat, & Medicus curet, qua putatur esse asperitas, clementia est.*

Ps. 140. v. 5. S. Hier. ibid. Similitudo à Medico.

7. *Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua.* Populos electus à Deo liberatus fuit à duræ servitutis Ægyptiscæ compedibus, siquidem in Ægypto aliud non tractabant, præterquam batilla, & ligones, lutum item & lateres, econtra vero è servitute hac erepti in Palæstinam educti fuerunt, ut gloriosa commutatione ligones in sceptra, lutum vero in lauros converterent. Deus illos veluti Dux præcessit per diem quidem in specie miraculosæ columnæ nubeæ, à solaribus illos defendendo radiis, nocte vero in columna ignis, eos illuminando; pretiosissimis quoque regni illius divitiis eos locupletavit, inaudito prodigio floridam in mari rubro viam illis aperuit; in qua pariter Pharao & exercitus ejus submersus fuit, & tamen per ingratitudinem omni exemplo carentem Deum tot modis injuria & contumelia affecit; & specialiter, quando quotidie cœlesti annona cibatus, inaudita cum insolentia carnes à Deo poposcit, quas etiam Deus illi, & quidem delicatissimas perdicum carnes, in magna abundantia subministravit; Unde Psalmista ait: *Manducaverunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis, Non sunt fraudati à desiderio suo.* At vero existimatisne, quod Deus appetitum illorum extarians, idipsum in signum amoris & benevolentiæ suæ erga eos præstiterit? Audite eumdem Psalmistam dicentem: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, Et ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum, & electos Israël impedivit.* At vero quidnam Davidem dicere voluisse existimatis, quando in prædictis ultimis verbis ait: *Et electos Israël impedivit?* Nimirum insinuare voluit, iram divinam eousque ascendisse, ut electorum servorum suorum impediverit orationes, & intercessiones, ne forte se interponendo pro ipsis, flagellum à manu ejus eriperent. *Adhuc comedebant volatilia*, inquit S. Bruno, *& ira Dei venit super eos, & occidit pingues eorum, id est, qui ex pinguedine prosperitatis arrogantes erant.* Ponderatione digna est sequens Sancti Augustini propositio: *Nonnullis Dominus Deus, quod petebant, concessit iratus.* Etenim si quis cæcum aliquem pro libitu suo in loco præcipitiis pleno ambulare permittat; in magnum ejus damnum utique hoc facit; hæc autem est pœna, qua Deus reprobos post amissum timoris & notitiæ Dei lumen castigat, quod videlicet illos in hoc mundo pro libitu suo vivere & agere permittat; tunc enim *abyssus abyssum invocat*, id est, de peccato in peccatum corruunt, nec quidquam curant, quia *impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.*

Deus Hebræis contulit plurima beneficia.
Ps. 77. 29. & 30. Petentibus carnes dedit eis sed mortiferas.
Ibid. v. 30.
Ibid. v. 31.
S. Bruno ib.
S. Aug. epist. 121. c. 14. Similitudo à Cæco.
Ps. 41. v. 8.
Prov. 18, 3.

8. Herodotus de Amasi Ægypti Rege, qui Policrati Samitarum tyranno confœderatus erat, refert, huic homini omnia tanta cum prosperitate successisse, ut meliores sibi rerum suarum eventus imaginari minimè potuerit. Abundabat enim thesauris, statibus, regnis, voluptatibus, & quidquid in hoc sæculo desiderari poterat. Huic igitur Amasis compatiens, epistolam quamdam scripsit tenoris sequentis: Amice tanta tua felicitas, tamque prosperi successus, qui tibi cumulatim eveniunt, minimè placent mihi; unde has tibi literas scribo, non ut tibi ob fortunæ præstantiam congratuler, tibique illam bene evenire precer, sed solum ut velut amicus te moneam, Deos tibi iratos esse, & licet in præsenti iram suam dissimulent, pœnam tamen tibi debitam ad illud usque tempus, quo minus cogitaveris, sibi reservent. Porro Policrates se in omnibus adeo fortunatum esse videns, die quadam hujus fortunæ sunt experimentum tentare voluit, ac proinde opulentissimum quemdam smaragdum, quem carissimo pretio æstimabat, utpote inæstimabilis valoris gemmam in mare ultro conjecit, cui post elapsos sex dies; piscator quidam piscem insolitæ magnitudinis doni loco præsentavit; in cujus exenterata visceribus dictus smaragdus reinveniebatur, quòd Policrates Amasi Regi confestim transcripsit, qui audito hoc prodigio in sua magis est opinione confirmatus, impossibile esse asserens, hominem adeo fortunatum vitæ suæ dies fausto posse fine concludere: Unde iterato ad eum scripsit: Porro certo mihi compertum est, Deos suam tecum dissimulare tyrannidem, eamque ad certum usque momentum sibi reservare. Et vero ipsum veridicum fuisse vatem, exitus probavit, quia post paucos dies ab Orete Persa Regis Cyri præfecto miserabiliter trucidatus, Beda super illa verba Psalm. 72. *Zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns: quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum*, ita scribit: *Id est, si aliquando plagantur, id non fit, ut ibi firmamentum, id est, stabilitas ponatur, quia si interdum evenit, eos aliqua tristitia mori succedunt læta, vel in plaga eorum est firmamentum, id est, non laxatur plaga eorum, sed firmatur, id est, consolidatur. Aliter quoque hunc totum versum legere potes, ut si ostensio, quod felicitas non datur hic peccatoribus ad salvationem, sed ad damnationem. Quare autem datur eis pax illa? Ad perditionem utique ipsorum datur eis, ideo morti ipsorum non est respectus.* Doctrina est Sancti Augustini dicentis: *Videte fratres mei, avertite; illi Deus irascitur, quem peccantem non flagellat, nam cui verè propitius est, non solum donat peccata, nec noceat ad futurum sæculum, sed etiam castigat, ne semper peccare delectet.* Job quidem in hoc mundo vitam egit immaculatam, omnisque noxæ expertem; nec tamen à culpis venialibus immunis erat, ac proinde dicebat: *Hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcas;* Sanctus tamen Gregorius divinam justitiam justo suo judicio hunc morem cum aliquibus impiis servare asserit, *quod hic quibusdam parcit, ut in perpetuum feriat.* Minutius Felix inquit: *Nisi forte vos decipit, quod Deum nescientes divitiis affluant, honoribus floreant, polleant potestatibus, Miseri in hoc altius, tolluntur, ut decidant altius, hi enim ut victima ad supplicium saginnatur, ut hostia ad pœnam coronantur.* Et vero licet nonnumquam supplicium differatur, non tamen omnino evaditur; Unde S. Cyprianus ait: *Nec evasisse se credat, si interim pœna distulerit, eum, quem sibi Dei judicis Censura servavit.* Procopius verba illa Isaiæ; *Væ! qui trahitis iniquitatem,*

Herodot. l. 3. Summa Policratis prosperitas.
Est suspecta Amasi.
Et in miseram mortem commutata.
Ps. 72. v. 3. Beda ibid.
S. Aug. in Ps. 98.
Job. 6. v. 10.
S. Greg. l. 8. mor. c. 4.
Minut. Felix in Oct.
Consolatio Job erat à Deo affligi.
S. Cypr. de lapsis.

tamquam

Iſa. 5. v. 18. Procop. ib. *tamquam funiculo longo*, ita ad propoſitum noſtrum exponit: *Funiculus longus ipſa ſunt, quo longè remota ſcelera, id eſt, ſcelerum pœnas in noſtrum caput attrabimus, ſolet enim hoc nomine ſæpe ſcriptura flagitia nominare, & numinis vindictam per ſæpe tamquam vi in nos aterabimus, unde non immeritò omnibus dici queat: An divitias bonitatis ejus, & patientiæ,* Bellov. ſpec. Doctr. c. 17. *& longanimitatis contemnitis?* Bellovacenſis in ſpeculo doctrinali ex Propertio ſequentem tradit conſiderationem:

Qui ſe peccatis gaudet feliciter uti,
Infelix nimis eſt proſperitate ſua;
Cum datur injuſto peccandi optata poteſtas,
Ut mala mens pravè cum cupit efficiat,
Ira magna Dei quam multos ſic quoque punit,
Ut quibus exultant criminibus, pereant.

Similitudo ab Equo ſine fræno. Videmus per experientiam, quod quando equus laxatis habenis currere permittitur, quo illi libet, communiter in foveas, & præcipitia periculoſo corruat; Idem quoque licentioſis & diſſolutis evenit, quando deſideriis ſuis liberè obſequi impunè Pſ. 80. v. 13. permittuntur: *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis;* nullus enim eſt exceſſus, in quem non corruant, & quod maximum illorum eſt ſupplicium, per hoc ipſum majorem pro igne æterno lignorum multitudinem accumulant. Chryſoſtomus à S. Joanne Damaſceno lib. 1. D. Chryſ. ib. 1. Paral. 12. Paral. cap. 12. citatus inquit: *Qui cum multa peccent, nullis tamen ſuppliciis afficiuntur, in metu ac tremore verſari debent, etenim per impunitatem, ac lenitatem Dei, pœna illorum incrementum capit,* quia Apoſtolo teſte, *theſaurizant ſibi iram &c.* S. Bernardus in ſuis meditationibus ait: *Si tecum non eſt per gratiam, adeſt per vindictam, ſed væ tibi, ſi ita tecum non adeſt, illi enim iraſcitur Deus, quem peccantem non flagellat, nam quem flagellando non emendat, in futuro damnat.* De hac peccatorum impunitate diſcurrit S. Paulus in cap. 1. Epiſtolæ ad Romanos, ubi S. Ambroſius ita ſcribit: *Quia impunitatem horum exiſtimaverunt, injurioſum Deum judicantes, ac per hoc negligendum, hinc additum eſt, ut magis, ac magis ſceleratim ad omnia mala admittenda fierent promptiores, ut facta, quæ omnibus non ambigerent diſplicere, Deum non crederent vindicare. Nunc enumerat omnia mala, quæ illis ſuperaddita ſunt, ut vel ſic converſi ad naturalem intellectum, intelligerent irato Deo hæc ſibi provenisse; repletos omni iniquitate, hoc ſummatim locutus eſt, & ſubjicit membra iniquitatis, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidiis, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obſequentes, inſipientes, incompoſitos, ſine intellectu, ſine charitate.* Quis autem non advertit omnia hæc peccata, quæ impii, quamdiu vivunt, impuniti, & proſperati committunt, ardentem in inferno ignem, vehementius accenſura eſſe? *Majori diſſeruntur malo,* inquit Chryſoſtomus, *multa enim mala perpetrantes, nec dantes, terrere magis, & timere debent, augebuntur enim ſupplicia propter impunitatem, & Dei longanimitatem; non igitur attendamus, an modo puniamur, ſed an peccemus, quod ſi peccantes non pœnas damus, magis pavere debemus.* Sanct. Bernardinus ait: *Permittit Dominus hominem cadere in ruinam, & in poteſtatem ſuorum vitiorum, & paſſionum, ſicut ait Pſalmiſta. Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum;* hoc autem maximum malum eſt, quod illis evenire poſſit, ut notat idem Sanctus, dum ait: *Ergo malè, imo peſſimè, ſicut dicitur ad Romanos primo: Ideo tradidit illos Deus, ſcilicet permiſſive, in deſideria cordis eorum, & in paſſiones ignominiæ.*

S. Bern. meditat. c. 6. Si Deus non adſit per gratiā adeſt per vindictam.

S. Ambr. in Rom. 1.

D. Chryſ. H. 27. ad pop. Impunitas auget ſupplicia.

S. Bern. T. 2. v. 20. art. 1. cap. 2.

9. Sæpe contingit, ut Chryſoſtomus acutè, notat, quod infallibilis Dei providentia, in hac præſenti vita, opus aliquod bonum à reprobis factum remunerare intendat, idque facit per impunitatem & dilationem bene meriti ſupplicii, perque bonorum hujus vitæ affluentiam & proſperitatem. En verba D. Chryſoſtomi: *Peccatorem ſi videris rapientem, fraudantem, ſexcenta mala perpetrantem, qui proſperis tamen ſucceſſibus utatur, tum tu recogita, bonum aliquod eum olim feciſſe, ac bona illum hic recipere, ne illic mercedem repoſcat.* Idipſum vero in perſona epulonis exemplicat inquiens: *Aliquod bonum habere contigerat, propterea dicit Abraham: Nihil hic require, bona illic tua recepiſti. Recepiſti bona tua. Quæ tandem? Feciſti aliquid boni? Recepiſti opes tuas, ſanitatem delicias, potentiam, honores, nihil tibi debetur, recepiſti bona tua.*

D. Chryſ. 5. ſer 6. in paralyt. & Laz. Impii cum Epulone in hac vita recipiunt bona ſua.

TRACTATUS LXXIX.
DE REMEDIIS PECCATORUM.
CONTINET
DISCURSUS IV.

DISCURSUS I. Variæ inſtituuntur conſiderationes, quibus à peccato arceamur, illudque deteſtemur.

II. Alia contra peccatum remedia adducuntur.

III. Peccatum, quantumvis leve ſit, in primis ſuis principiis eſt ſuffocandum, ejusque extirpanda eſt radix.

IV. Ne vel minimus ſerpenti infernali in cor noſtrum indulgendus eſt aditus, ne in illud cum omni ſuo veneno ingrediatur.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Variæ inſtituuntur conſiderationes, quibus à peccato arceamur, illudque deteſtemur.

THEMA.

Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram, in die iræ. Rom. 2. ℣. 4. 5.

1. S. Apoſtolus in præcitatis verbis duo tangit eſſentialia puncta, quæ homini à peccato coercendo merito ſervire deberent, ſcilicet benignitatem, & tolerantiam, quam Deus à nobis offenſus erga nos exercet, ut ad ipſum convertamur; ait enim: *Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Quæ licet magnæ nobis conſolationi eſſe debeant, ex alia tamen parte, ſi huic ejus beneficentiæ non cooperemur, ſed abutamur eadem, tanto magis ſeveriſſima ejus ſupplicia

Applicat Deus varia merita pro noſtra converſione.

plicia sunt formidanda; Unde Apostolus subdit: *Secundum autem duritiam tuam &c.* S. Thomas à Villa Nova utrumque hoc punctum simul indicat dum ait: *Per varia media nos dirigit in finem, nonnunquam minis, & terroribus nos concutit, objiciens nobis pœnas damnatorum, infortunia, & miserias peccatorum, assidua flagella, & frequentes molestias inimicorum, & importabile tormentum iniquorum, malum enim & amarum nimis est, Deum habere inimicum. Quod si mina non sufficiunt, flagellis, & infortuniis affligit nos, in camo & freno maxillas nostras constringens, ut revertamur ad ipsum, & si hac via magis indurasur cor nostrum, mille blanditiis, & favoribus nos mulcet, augens dona, subsidia multiplicans, accumulans beneficia, si forte vel sic ad amorem largitoris provocemur. Quod si hac parva videntur, multa major promittit, ingerens nobis futuram gloriam, quam præparavit diligentibus se, & innumerabiles gratias, quas hic confert custodientibus præcepta ejus.* Idem S. Archipræsul ulterius progreditur demonstrando media, quibus divina benignitas utitur, ad dimovendum nos ab offensis suis, nosque, postquam illum offendimus, ad veram pœnitentiam reducendos. *His itaque & multis aliis modis exhortando, monendo, corripiendo, terrendo, mulcendo, favendo, promittendo, largiendo, diligendo, ut Pater piissimus, ac munificentissimus, vitam salutemque nostram inquirit, nihil omittens omnino eorum, quæ nobis prodesse poterunt ad salutem; unde per Prophetam ait: Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Juda? Quid debui facere vineæ meæ, & non feci? Sed ô duritiam! O pertinaciam cordis nostri! Hæc omnia Dei incitamenta & blandimenta, quasi nihil, contemnimus, & flocci pendimus, neque dignamur vel à longe, ea inspicere, & considerare, quasi ex debito redderentur neque terroribus flectimur, neque flagellis emollimur, neque beneficiis allicimur, neque promissionibus provocamur.*

S. Th. à Vill. Conc. de S. Ægyd. Abb.

Minas, flagella, beneficia.

Ut piissimus Pater.

2. *Thesaurizas tibi iram.* Remedium, & frænum culpæ est, vel saltem esse deberet, necessaria illa connexio, & relatio, quam culpa habet cum pœna, non solum temporali, sed & æterna. S. Propheta Jeremias in lamentationibus suis ait: *Vigilavit jugum iniquitatum mearum in manu eum ejus;* Ubi nonnulli ex Hebræo legunt: *Punctis notatum est;* quasi dicere vellet, cum de peccatis agitur, iniquitates nostræ à Deo diligenter, usque ad puncta notantur, & excipiuntur. Agellius inquit: *Ex Hebræo aliqui hunc textum explicant; notata sunt iniquitates meæ in manu ejus, & quasi punctis quibusdam numerus earum signatus, non earum illum oblivio capiat, optimè novit, quo numero sint, quidve illis retribuendum, & qua pœna plectenda sint, juxta illud Job: Signasti quasi in sacculo delicta mea.* Veritas autem indubitata fidei est, omnia peccata quantumvis minima, licet in profundissimis cordium nostrorum latibulis abscondita, & occultata lateant, cunctis spiritibus & animabus beatis, cunctis item spiritibus infernalibus, omnibusque hominibus, qui in mundo sunt manifestanda, atque insuper pœna sua plectenda &c. quia *iota unum, aut unus apex non præteribit.* S. Augustinus ait: *Supplicia terreant, quem præmia non invitant; vile tibi est, quod Deus pollicetur? Contremisce quod minatur.* Laërtius in vita Diogenis scribit, quod dum hic Athenis legeret, suis se sapientiam vendere indicaris; quod cum à Rege quodam auditum fuisset, hic thesaurarium suum ad Diogenem miserit, ut cujuscumque ingentis sumptus dispendio sapientiam à Diogene emeret. Hic igitur cum ante conspectum Philosophi venisset, ut sapientiam compararet, accepit à Diogene chartam, paucis sed ponderosis hisce verbis inscriptam: *In omnibus respice finem.* Quam sententiam Rex ad se allatam tanti æstimavit, ut eamdem super aulæ suæ Regiæ portam in lapidem incidi fecerit; contigit autem, quod cum die quodam sicarii quidam ære magno conducti ad aulam accessissent, ut prædicto Regi necem inferrent, in aula expectantes, ad prædictæ sententiæ inscriptionem oculos suos elevarint, qua lecta seriam super illius intelligentia reflectionem facientes, ab iniquis conatibus suis penitus declinarunt. Enimvero si quæras, in quonam vera Christiani hominis sapientia veraciter consistat? respondebo cum Sancto Job Propheta: *Ecce timor Domini ipse est sapientia, & recedere à malo, intelligentia.* Porro de timore Dei Doctor Seraphicus ita scribit: *Timor Domini est sicut infirmorum medicina, nam sicut medicina bene temperata repellit omnes morbos nocivos, & omnes nocivos humores, sic timor Dei omne peccatum, & omnes peccati occasiones expellit.* Modus porro hunc timorem, hancque sapientiam, quæ nos à peccato procul abarcet, acquirendi, hic est, scilicet si respiciamus finem, quo tandem actiones & consilia nostra terminanda sunt, observanda namque est fraudulenti serpentis sagacitas & astutia, qui cum in tenebris patiatur, magnamque in peccatis nostris partem obtineat, ut illa in obscuro committamus, pro viribus efficit, ac proinde peccata *opera tenebrarum* appellantur. Tempore gentilium circa templa idolorum densas faciebat plantari sylvas & lucos, ut post absoluta indigna sacrificia, inter obscuras illas umbras sequaces sui multis operam darent impudicitiis & obscœnitatibus; inde quoque fit, quod pro viribus suis impedire conetur, ne deformitatem, damna, & pœnas peccati rescitamus, vel cogitemus. S. Bonaventura: *Peccatum est sicut falsitas in panno; nam sicut mercator de falso panno non ostendit emptori medium, neque finem, sed tantum caput, sic Diabolus, qui est mercator peccati, ostendit fatuo emptori solum caput panni, id est, delectationem culpæ, non medium, id est, remorsum conscientiæ, vel finem, id est pœnam gehennæ.* S. Hieronymus de pœnitentia peccatorum tractans, ita scribit: *Ego arbitror, quod sicut in corpore esca abundantia, & qualitas vel quantitas cibi contraria febres generat, & febres diversi vel modi vel temporis, secundùm eam mensuram, quam intemperies collecta materiam suggerit, ac fomitem febrium, qua materia qualitas en diversa intemperie congregata, causa vel acerbioris morbi, vel prolixioris existit: Ita anima, cum multitudinem malorum operum & abundantiam in se congregaverit peccatorum, competenti tempore omnis illa malorum congregatio concitatur ad supplicium, atque inflammatur ad pœnas.* Quem etiam eumdem discursum ab Origine conscriptum reperio.

Thren. 1. 14.

Agell. ibid. Punctualiter peccata notantur.

Matth. 5. 18. *S. Aug. in Psal. 49.* Sapientia Diogenis.

In bonum cujusdam Regis probata.

Job. 28. 28.

S. Bonav. diat. salut. tit. 6. a. c. 1.

Sapientia Christiana est timor Domini.

S. Bonav. ib. T. 1. c. 2. Peccatum est vitium in panno.

S. Hier. T. 9. de pœnit. pecc.

3. Plutarchus de Lysimacho Rege refert, quod cum obsidione ab inimico exercitu cinctus, omni prorsus potu careret, ad sui deditionem coactus fuerit; postquam vero intra manus adversarii sui se positum esse vidit, exclamavit dicens: *Dii boni, quam ob brevem voluptatem regnum amisi, & ex Rege me servum effeci.* Idem quoque peccati est supplicium, idemque finis, scilicet quod hominem, qui Filius Dei, & cœlesti regni hæres erat,

Pœnitentia Lysimachi Regis.

Plutarch. in Apoph. Reg. & Imper.

erat, mancipium faciat esse dæmonis, ignisque infernalis æternaliter rerum, idque pro voluptatula aliqua turpi, & momentanea. Multum profecto ad infirmitatem aliquam curandam juvat, si Medicus causam, evidenter agnoscat, & sciat, ut infirmitatem mature tollere, ejusque

Similitudo à Medico.

curationi opportunum & securum remedium applicare valeat. Peccata autem ut plurimum suam à voluptatibus delectationibus originem trahunt; & ideo hisce specialiter inferni atrocitas comminando interminatur? *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.* (Apoc. 18, 7.) Considerandum quoque est, quod S. Augustinus in hæc verba scribit: *Post dulcedines momentaneas, & horarias suavitates ad sempiternas amaritudines deferuntur.* S. Joannes Damascenus quoque ita scribit: *Turba vitiorum universa resisti poterit, si semper, & assiduè cogitaverit, Deum operum suorum inspectorem, Angelum custodem, virtutis nobilitatem, voluptatem momentaneam, peccati spurcitiem, vitam labilem, mortem incertam, gaudium seu cruciatum sempiternum, puræ conscientiæ pacem, hominis dignitatem, Dei beneficium, & super omnia Christi vitam, mortem, & crucem. Quæ enim, & qualis vita, si vix homo ex sepulchro progressus, rursum ad sepulchrum pergat, & demum in perpetua gehenna flamma se sepeliat.*

S. Ioan. Dam. de octo Passion.

Media resistendi peccatis.

4. *Thesaurizat sibi iram;* Tametsi ira & furor non nisi impropriè Deo conveniat, attamen Spiritus Sanctus, quando de peccatis agitur, æternum Patrem iræ & furoris sui fulmina manibus suis vibrantes, & oculos ponit. Unde S. Basilius ait: *Tonitrua & fulmina ideo jaciuntur, ne contemptui habeatur bonitas divina. Ille, qui Solem exoriri facit, etiam delictum punit.* S. Bonaventura quantopere Deus peccatum detestetur, hisce verbis exponit: *Nota, quod nihil posset cogitari funesti, quin Deus fecerit propter odium peccati, ipse enim propter peccatum semel fere dissipavit omnia opera sua, scilicet totum mundum per diluvium. Alii Reges, & potentes in præjudicium inimicorum suorum, depopulant terras eorum. Deus autem dissipavit terram propriam, quia peccatum intraverat terram suam.* S. Paulus Apostolus impios mystico quodam appellat epitheto, dum ait: *Volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam; sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* Enimvero vas fictile à quovis homine irato, quantumvis debili, in minutas partes confringitur; quid igitur de Deo dicemus, de quo Job ait: *Deus cujus iræ resistere nemo potest?* Apostolis autem præcitatis verbis sequentia præmisit: *Volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam,* Regius Propheta David de Monarchis terræ rebellibus disserens inquit: *Loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos,* & paulò post subdit: *Tanquam vas figuli confringes eos,* siquidem ut S. Hieronymus notat: *Potentissimi quondam Reges nudo latere palpitabunt,* Reprobos quidem in hac vita præsenti Deus sustinet, tolerat, conservat, sed quo fine? Ut *thesaurizant sibi iram in die iræ,* quia magis accendendis flammis infernalibus plura semper ligna adjiciunt, & accumulant. S. Basilius ad propositum nostrum interrogat, qua ratione quis assequi possit, ut adversus peccata odium concipiat? & respondet: *Tristis & acerbus rei cujusque eventus odium adversus eos conciliat; qui ejus authores fuerunt. Si*

S. Basil. orat. 3. de poe.

S. Bonav. lib. T. 1. c. 11.

Omnia funesta fiunt in odium peccati.

Rom. 9, 22.

Job. 9, 13.

Rom. 9, 22.

Psal. 2, 5.

Ibid. v. 9.

S. Basil. reg. brev. interrogat. 12.

cui igitur persuasum sit, quot & quam grandium malorum causa peccata sint, sponte sua ipse, & ex animo adversus ea odium concipit, ejusmodique quale is iudicavit, qui dixit: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Porro tàm excessivo debito, quale peccatum est, nemo alius præterquam filius Dei ex toto rigore justitiæ satisfacere poterat, & tametsi de ipso scriptum sit: *Tribus digitis appendit molem terræ;* attamen per os Isaiæ protestatur inquiens: *Veruntamen servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Oleaster ex Hebræo traducit; *Laborare me fecisti:* Unde facile colligitur, quantum pondus Redemptor noster in peccato senserit, quod nos tanta cum facilitate committimus, ac si calicem aquæ frigidæ epotaremus; *Bibunt quasi aquam iniquitatem.*

Ingratus est Author mali.

Isaia 40, 12.

Isaia 43, 24.

Oleast. ibid.

Iob. 15, 16.

5. S. Augustinus adversus peccatum sequens tradit præservativum, inquiens: *Quando peccatum quodcumque delectat, aut subrepit, sit nobis in memoria quod jam deleta sunt peccata nostra: Non perdamus pretium sanguinis Christi, nec maculemus stolam animæ per iniquitatem. Jacuimus, jam erecti sumus; Vulnerati fueramus, jam sanati sumus.* Quia fronte sanguinem agni occisi, pro nostra redemptione effusum, conculcare, totque labores & tormenta pro iniquitatibus nostris expandis tolerata inutilia reddere audebimus? Væ nobis! si id facere præsumamus, sic enim sine dubio adimplerentur in nobis minæ illæ ab Apostolo intentatæ: *Thesaurizas tibi iram in die iræ.*

S. Aug. serm. 7. de Temp.

Præservativum peccatis.

Rom. 2, 5.

6. S. Apostolus Paulus in Epistola ad Hebræos sequens format argumentum: *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquatur pro peccatis hostia. Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* De Scythis narratur, quod cum ab inimicis suis invasi essent, in sylvas vicinas fugient, domos & facultates suas sibi deprædari, & in ruinam agi permiserint; eo, quod se ad resistendum illis insufficientes esse viderent. Bello autem finito inter se congregati, an domos dirutas reædificare; ruinasque perpessas restaurare consultum foret inter se deliberarunt, ad quam quæstionem tandem per majora vota pro parte negativa resolutum fuit, idque ob hanc rationem, ut posteri hoc illorum exterminium semper ob oculos habentes, vivum semper adversus Scythas conservarent odium, & vindictam, nec umquam iis deinceps placarentur. Idem nobis merito faciendum esset, à quibus Dæmon inimicus infernalis per peccatum deprædatus est, operum bonorum merita, dona & gratias Spiritus Sancti, & insuper ab eodem è paradiso velut exules protrusi sumus, hæc inquam, damna, quæ à peccato in nos redundarunt, nec non supplicia, quibus propter ea subjecti sumus, vivaciter apprehendere, & adversus quamlibet iniquitatem irreconciliabile & perpetuum odium in cordibus nostris stabilire deberemus. Sic enim David, postquam acerbissima expertus fuisse mala, in quæ in pœnam adulterii sui inciderat, dixit: *Iniquitatem odio habui & legem tuam dilexi.* Sequendum nobis est Sancti Bernardi consilium,

Heb. 10, 26.

Ibid. v. 27.

Ibid. v. 28.

Ibid. v. 29.

Historia de Scythis.

Damna peccati semper ponderari debent.

Ps. 118, 163

S. Bern. parab. de nupt. filii Reg.

Odium peccati ex consilio S. Bernardi.

his verbis expressum: *Primum consideres peccata sua, qualia, & quanta perpetravit, quæ considerare non multum prodesset, si non pro illis in gehenna puniri metueres, & ideo considerationi peccatorum rectè adjungitur consideratio gehennæ. Item si considerentur, quæ & quanta sint tormenta gehennæ, & nulla peccatorum memoria haberetur, secura mens forsitan gehennam consideraret, cum nulla eam recordatio peccatorum perterret; Hac de causa in mente contemplatoris utrumque, & peccata, & gehenna conjungitur, ut ex utroque terror incutiatur, & timor,* utpote securissimum est peccati frænum, unde Poëta canit: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ.* Chrys. ad populum suum Antiochenum prædicans ait: *Nihil tantum peccata quidem consumit, virtutem vero crescere facit, & germinare, quantum continui timoris natura, propterea, qui non vivit in timore, rectè illum agere non est possibile, sicut vicissim cum timore viventem est impossible peccare.*

D. Chrys. H. 25. ad pop.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Alia contra peccatum remedia adducuntur.

THEMA.

Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo. Ps. 37. v. 19.

Debet peccator meditari, exercitari & scopare.

1. PRopheta Regius, qui & ipse in gravia peccata incidit, modum nos edocet, quem ipse observavit, ut à peccato suo resurgens, majori deinceps cũ cautela viveret, nimirum ingressus semetipsum, deplorandumq; considerans statum, in quo velut Dei & suiipsius inimicus, soli dæmoni & inferno acceptus, miser jacebat, in corde suo statuit dicens: *Iniquitatem meam annuntiabo &c.* S. Ant. de Padua super illa ejusdem Prophetæ verbis: *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum,* ita scribit: *Nota ista tria Meditari, exercitari, scopare. Peccator in nocte peccati existens debet meditari corde suo quid commisit, quid amisit, quid sibi acquisivit. Commisit animæ suæ mortem; amisit gloriam; acquisivit gehennam. Et pro his debet se exercitare in contritione & amaritudine cordis, & scopare, id est, mundare fœtorem cordis peccati in confessione oris.*

S. Ant. de Pad. Dom. 16. post Trin.

2. In antiqua lege velut cibus immundus, populoque electo cavendus habebatur, animal quod non ruminabat, econtra vero admittebatur cæterisq; censebatur mundius illud, quod ruminabat, & ungulas divisas habebat: Audite ipsamet sacri textus verba: *Locutus est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens: Dicite filiis Israel; hæc sunt animalia, quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ; omne, quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.* At vero *Numquid de bobus cura est Deo?* ut S. Paulus ait, cur suprema illa majestas eo se demisit, ut minutissimas hasce leges Hebraismo præscriberet? *Omnia in figura contingebant illis;* in illa namque ruminatione denotabatur consideratio, & meditatio, qua anima sustentare se debet ad salutem æternam; in ungula autem divisa firmitas significabatur & stabilitas, quam anima in virtutibus habere debet, quia pes, qui ungulam divisam habet, firmius & fortius in terram pedem figit, quam pes, qui habet ungulam integram. Porro consideratio nun permittit intellectum decipi, constantia autem voluntatem tenet immobilem, nec illam seduci permittit S. Aug. in sermone quodam ita scribit: *Scriptum est eis Deut. 14. Ut quæ sunt ruminantia, & fissa ungula, ipsa manducent, quibus autem vel utrumque vel unum horum defuerit, non manducent. Homines quidam significantur, non pertinentes ad societatem Sanctorum, fissa enim ungula ad mores, ruminatio vero ad sapientiam pertinet. Quare ad mores fissa ungula? Quia difficile labitur, lapsus enim signum est peccati; ruminatio vero ad sapientiæ doctrinam quomodo pertinet? Quia dixit Scriptura, thesaurus desiderabilis requiescit in ore Sapientis, vir autem stultus glutit illum.* S. Ant. de Padua in alio quodam sermone de probatica piscina, quæ quinq; porticus habebat, hanc inde eruit doctrinam moralem:

Levit. 11. 1. & 2.

Explicatio ruminationis & ungulæ divisæ.

1. Cor. 9. 9.

Deut. 14. 6.

S. Aug. ser. 86 in diver.

Prov. 21. 20

Quinque porticus sunt quinque considerationes, quas debet habere peccator. Debet enim considerare majest. quam offendit; si peccaverit vir in virum, placari potest ei Deus si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? 1. Reg. 2. *Maculam, quam contraxit; Quid ei eam fœdum, quam peccatum?* Jer. 2. *Eleva oculos tuos in directum, & vide ubinam prostrata sis. Bonitatem, quam contempsit;* Rom. *An divitias bonitatis & patientiæ & longanimitatis illius contemnas? Gloriam, quam amisit,* Ps. 108. *Qui noluerit benedictionem, elongabitur ab eo. Pœnam, quam promeruit æternum;* Matth. 23. *Ite Maledicti in ignem æternum.* Idem Sanct. ulterius progreditur, ostendendo & perstringendo negligentiam & inertiam illorum impiorum hominum, qui in suis lethiferis infirmitatibus libenter languent: *Sed in veritate, inquit, multi jacent, & pigritant sub istis porticibus, qui videlicet languent per torporem; languor autem prolixior gravat Medicum,* Eccles. 10. *Cæcutiunt per ignorantiam* Isai. 42. *Quis populus meus cadens apertos habet oculos? Claudicant per inconstantiam; faciam, non faciam. Arescunt per cordis ariditatem.* Ps. 10. *Aruit cor meum.*

S. Anton. de Pad. ser. post. Dom. Quad.

Peccator quinque considerare debet.

1. Reg. 2.

Jerem. 2.

Rom.

Ps. 108.

Matth. 23.

Eccle. 10.

Isa. 42. v. 23.

Ps. 10.

3. *Cogitabo pro peccato meo.* Regius Propheta David in Ps. 50. se præservativi loco peccatum suum semper sibi ob oculos positum habuisse dicit: *Peccatum meum contra me est semper.* S. Chrys. idem quoque insinuat præservativum, inquiens: *Decet nos purgatos à peccatis, eadem ante oculos habere peccata; Quamquam Deus multum de clementia ignoscat peccatum, quo tuæ tamen animæ stabilitate & salute habe ante oculos peccatum, etenim præcedentium memoria, futurorum continentia fit, & qui in prioribus morsus est, in secundis firmiorum ostendit sententiam, propterea David, peccatum, inquit, contra me est semper, ut ante oculos habens præcedentia, in futura non incidat. Quod vero hunc ipsum Deus à nobis expetit statum, ipsum audi dicentem. Ego enim sum, qui deleo peccata tua, & non recordabor, tu autem recordare peccata tua, & judicemur, dicit Dominus, dic peccata tua prius, ut justificeris.* Alcuinus supradicta verba exponens, scilicet: *Peccatum meum contra me est semper,* ita scribit: *Delictum nostrum contra nos ponimus, vel coram nobis semper habemus, quando in memoria illud jugiter tenemus, ad supplicandum pro eo, donec vincatur à nobis, mortiquè detur sempiterna, nec iterum nos debellare valeat, sicut pridem fecit, nam toties peccata respicimus, quoties commissa deploramus.* Enimvero qualis ex habitis coram oculis peccatis nostris in nos resultet utilitas. S. Hieron. his verbis insinuat: *Utinam nos in hoc sæculo poneremus ante nos peccata nostra & non Deus ea statueret in judicio ante faciem nostram.*

Ps. 50. v. 5.

D. Chrys. H. 55. de pœnit. 5.

Continua debet esse peccati consideratio.

Ps. 50, 5.

Alcuin ib.

Quomodo peccatum considerare debeamus.

S. Hieron. in Ps. 4.

4. *Cogitabo pro peccato meo.* Efficax quoque peccati remedium, & frænum erit, si consideremus, quam breviter voluptas peccati transeat, vel quam sint labiles, fugaces, & vanæ res illæ, ob quas peccatur, & quã durabilia, imo sempiterna sint supplicia, & pœnæ, quas impius pro illis patietur. S. Aug. quemdam, qui facultatibus insidiabatur alienis, in hæc verba affatur: *Non es dives, & rapere vis? Quid invenis? Quid perdis? O lucra damnosa! Invenis pecuniam, perdis justitiam. In rapina ne concupiscatis. Pauper sum, non habeo; ideo rapere vis? Quid rapias, vides, & à quo rapiatis, non vides? Nescis circumire inimicum tamquam leonem rapientem, & quærentem quid rapiat? Præda illa, quam vis rapere, in muscipula est, peccas propter mulierem, hæc dimittenda est, & quidquid est, propter quod peccas, quando oculos in morte clauseris, hic dimittis, & ipsum peccatum, quod commisisti, secum portat.* Jactura, quam patimur, bonorum est æternorum; pœna, ad quam nos condemnamus, si quando mortaliter Deum offendimus, infernus quidam est per totam æternitatem nos cruciaturus. S. Isidorus olim causam interrogatus, ob quam gentiles in omne vitium se agerent præcipites,

Voluptas peccati momentanea est.

S. Aug. in Ps. 61.

Ostenditur in meditante rapinam.

S. Isidor. Pel. l. 4. epist. 146.

cipites, respondit: *Quæsivisti quid sit illud; Ausculta igitur: Non mors ipsa, ò bone, sed judicium, quod post mortem futurum est; avertit à peccatis, impii enim cum existimarent animam esse scintillam quamdam qua extincta, ut ajebant, corpus in cinerem abibat, mori se tantum more brutorum putantes, non autem post mortem judicari. Hæc autem omnia in libro, quem Sapientiæ Salomon inscripsit, dixerunt, ut nosti, nihil intentatum, vel inausum relinquebant.*

5. *Cogitabo pro peccato meo.* Ad hoc ut peccata efficaciter caveamus, vitamque traducamus honestam & innocentem, operæ pretium erit, diligenter examinare, quænam fuerint offendicula, & scopuli, ad quos allidentes cecidimus, ut illos deinceps fugientes, omnem à nobis peccandi occasionem removeamus. *Qui enim mortui sumus peccato*, inquit S. Paulus ad Romanos scribens, *quomodo adhuc vivemus in illo?*

Rom. 6. 2. Estius.

Mortuos peccato vocat eos, inquit Estius, *qui respectu peccati mortui sunt, quibusque cum peccato non plus negotii est, aut commercii, quam mortuis esse solet cum viventibus.* D. Chrysostomus observat; S. Paulum Corinthiis in hæc verba scripsisse:

1. Cor 5, 7. D. Chrys. H. 15. ibid.

Expurgate vetus fermentum, hoc est, accusate, & perfecte purgate, ut nulla sit ejus umbra, nec reliquia, S. Antonius de Padua de muliere Chananæa à finibus suis egressa ita scribit:

S. Anton. de Pad. ser. 5.

Nota, quod oportet hanc mulierem, id est, animam, non solum egredi à peccato, sed etiam à finibus peccati, frequenter enim dimittit Diabolus usque ad confessionem peccatorum, sed tamen in confiniis peccatorum retinere nititur, sicut habemus exemplum Exodi 8.

Exod. 8.

Quod Pharao filios Israel permittebat, ut irent in desertum ad sacrificandum Deo suo, sed non patiebatur eos procul abire, ne terminis egressi Ægypti, ab eo fugerent.

Habet homo libertatem ad majus meritum.

S. Bern. lib. de grat. & libero arbitrio.

6. *Cogitabo pro peccato meo.* Sanctus Bernardus observat, quod inter omnes totius terræ creaturas soli homini, propter libertatem arbitrii, concessa fuerit potestas peccandi. At vero quonam fine hanc ei Deus potestatem dedit? *Ut gloriosior inde appareret, si non peccaret, cum peccare posset; quid namque gloriosius ei esse poterat, quam si de ipso diceretur, quod Scriptura perhibet; Quis est hic, & laudabimus eum? Unde ista laudatio? Fecit enim mirabilia in vita sua.* At verò quænam sunt hæc mirabilia, quæ fecit homo, ob quæ meretur summa laude deprædicari?

Eccli. 31, 10

Nimirum *potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit.* Etenim homo summa quædam se tum in terris, tum in cœlis privat honorificentia & gloria, si innocenter non vivat. Cur Sanctos in tanta haberi veneratione, in altaribus incensari, torque honoribus glorificari existimes, tam vivos quam mortuos?

Ps. 138, 17.

(*nimis honorificati sunt amici tui Deus,*) Certe ob nihil aliud, quam quia abstinuerunt à peccatis.

Honorantur sancti propter bona opera.

Et vero quot sunt, qui ut hunc finem assequerentur, vivos sese per totum annorum suorum decursum intra deserti sepelierunt speluncas? Quot sunt, qui se permiserunt super prunis torreri & assari? Quot sunt, qui vivi edentati sunt, volentes excoriati sunt? De quibus Apostolus ait:

Heb. 11, 37.

Lapidati sunt, secti sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti.

Ibid. v. 38.

Quibus dignus non erat mundus, vel ut alii legunt: *Pro quibus non erat dignitas in mundo,*)

Ibid.

in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terræ.

7. *Cogitabo pro peccato meo.* Efficacissimum præ cæteris ad extinguendum, & suffocandum peccatum remedium est auricularis peccatorum confessio: Quam ut David legitime institueret, dicebat:

Isa. 38. 15.

Recogitabo tibi annos meos in amaritudine animæ meæ. Richardus à S. Victore ait:

Rich. de S. Vict. in Cant. p.

Mali quotidie descendunt, quia de peccato in peccatum corruunt; & cum in sordibus sint, sordescunt adhuc. Item demergit eos tempestas aquæ, id est, peccatum, & absorbet profundum, id est, involvit iniquitas eorum, & urget super eos puteus os suum, id est, profundum iniquitatis, quando non solum merguntur in peccatis, sed etiam perdunt aditum confessionis. Dici solet in Proverbio; Non est opus expectare, donec lapis ceciderit in puteum; cujus proverbii sensus est, non est necessum permittere, ut peccatum in anima inveterascat, & gangræna afficiatur, quia fortiorem semper in eadem pedem figet, & quotidie major ad illud deponendum concipitur aversio. David dicebat:

Ps. 31, 5.

Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam, & tu remisisti impietatem peccati mei. Ponderatio est S. Bonaventuræ dicentis:

S. Bonav. ser. 5. in Rogat.

Per confessionem liberamur à malo culpæ & miseria gehennæ. 1. Joan. 2. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis & justus est, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. O quam stultus esset leprosus, qui se propriis verbis curare posset, & non faceret? Et certe peccator leprosus est coram Deo & Angelis, qui propria confessione curatur, & quandoque desiderio confitendi. Ite, & ostendite vos Sacerdotibus; & dum irent, mundati sunt.*

Modus quo peccavimus eliminari debet.

8. *Cogitabo pro peccato meo.* Necessum quoque est considerare, quo modo peccatum in animam nostram ingressum fuerit, & deinceps fidelem ad illam portam constituere vigiliam, ne deinceps denuo per eamdem ingredi præsumat. Axioma est Philosophicum: *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu.* Ac proinde necessum est, ut sensibus nostris bona adhibeatur custodia, nam ut Jeremia ait:

Jerem. 9. 21.

Mors intrat per fenestras, per quas fenestras hujus nostri corporis intelliguntur sensus, qui necessario in nobis custodiendi sunt, quia *cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia, quæ possidet.*

Luc. 11, 21.

Hic autem armatus vigil, quinque sensuum nostrorum vigilans est custodia, quæ inimicum ad perturbandam bonæ conscientiæ pacem intrare non permittit. Ecclesiasticus ait:

Eccli. 28, 28

Quinque sensus sunt custodiendi.

Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo fac ostia & seras. Porro Salvator noster filium viduæ defunctum juxta portas Naim resuscitavit, ut per hoc insinuaret, quod Ecclesia ad imitationem hujus matris suos deplorat filios, qui ut plurimum propter peccatorum moriuntur, (*anima, quæ peccaverit, ipsa morietur,*) & per sensuum nostrorum portas ad tumulum infernalem deportantur. Ipsemet quoque Seneca solo lumine naturali imbutus, hoc nobis suggerit consilium:

Seneca lib. de ira c. 8.

In primis finibus hostis arcendus est, nam cum intravit, & portis se intulit, modum à captivis non accipit.

9. *Cogitabo pro peccato meo.* Non desunt, qui aliqualem peccatori promittunt fiduciam, quod scilicet à Deo expectandus, & convertendus sit ad pœnitentiam, dummodo in actibus devotionum exteriorum se exercere non desinat, dummodo divina non abutatur clementia, nec illis utatur eo fine, ut tanto animosius peccata multiplicet, Populi Gabaon stratagemate omnibus passim

Fraus populi Gabann.

noto recurrerunt ad Josue, ut secum illo confœderarent, seque ex regionibus valde longinquis venire simulabant; & quidem tametsi totum, id quod fecerant & dixerunt, ex motivo processerit timoris, quia scilicet timebant, ne Josuæ fierent in prædam, licet quoque mens illorum non esset detestati idololatriam, veramque religionem & legem Mosaicam profiteri, attamen quia confœderati erant, hæc illis fortuna accidit, quod scilicet in ore gladii trucidati non fuerint, nec exterminati, prout aliis populis contigerat.

S. Aug. lib. 6. quæst. c. 14.

Crediderant Deo, inquit Sanctus Augustinus, *quem audierant suo populo promisisse, quod illas gentes subverteret, eorumque terram obtineret, & hanc eorum fidem, non eos perdendo, remuneravit quodammodo.*

Probatur exemplis quod opera moraliter tantum bona disponant od gratiam.

Centurio Capharnaita, tametsi idololatra fuerit, dignus tamen factus est, qui in vera fide illuminaretur, eo, quod in synagoga quadam propriis sumptibus erigenda adeo se liberalem exhibuisset. Alius quoque ille Cornelius centurio, paganus quoque & ipse, ob eleemosynas suas quas faciebat, una cum omnibus domus suæ familiaribus ad fidem Christianam à Deo promotus fuit. Chananæa similiter idololatra, fiduciam tamen habens in Christi miraculis, à Christo audire meruit: *O mulier, magna est fides tua!*

Matth. 15. v. 28.

Ex quibus aliisque innumeris exemplis clare colligitur, quod opera in semetipsis moraliter bona, licet non sint facta in gratia, suo tamen merito nequaquam totaliter destituantur, sed ad divinas gratias recipiendas nos disponant.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Peccatum, quantumvis leve sit, in primis suis principiis est suffocandum, ejusque extirpanda est radix.

THEMA.

Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos suos ad petram. Ps. 136. ℣. 9.

1. AD resistendum peccato, efficax, & securum est remedium, omnem eidem in primis suis principiis amputare viam, & aditum, & præservativam accelerare medicinam, priusquam infirmitas majorem in corpore vigorem acceperit; Unde Poëta canit:

Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

Quinam sint parvuli allidendi ad petram.
Ps. 136. v. 8.
Orig. hom. 26. in Jos.

Porro per hosce parvulos, qui ad petræ duritiem allidendi sunt, Origenes cogitationes, desideria, primasque suggestiones, quibus nondum consensus est præstitus, intelligit. Enimvero David antecedenter dixerat: *Filia Babylonis misera*, & postea subdit: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos*, id est, ut ait Origenes, *Babylonis parvulos, qui nulli alii videntur, nisi cogitationes pravæ, quæ cor nostrum conturbant & confundunt.* Hæ igitur allidendæ sunt ad petram, id est, per considerationem Christi, qui nullo modo debet offendi;

1. Cor. 10. 4.

Petra autem erat Christus, inquit Sanctus Paulus, & quidem hi parvuli in primis suis principiis repellendi sunt, & suffocandi.

S. Aug. in Gloss.

Sanctus Augustinus à glossa citatus ait: *Nascentes cupiditates, antequam robur accipiant, facilius vincuntur.*

S. Hier. ad Eustochium

Sanctus Hieronymus quoque Sanct. Eustochio Virgini filiæ S. Paulæ, idem hoc insinuat documentum inquiens: *Quia impossibile est in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui statim ut cœperit cogitare, interficit cogitatus.*

Judich. 9. 5.
Abimelech occidit fratres suos

2. In libro Judicum de Abimelech, filio Gedeonis spurio, legitur, quod, ut solus regnaret, omnes fratres suos occiderit: *Venit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos, filios Jeroboam, septuaginta viros, super lapidem unum.* Nos quoque occidere debemus ad mysticam petram Christum (id est, per considerationem respectus & obedientiæ ipsi debitæ,) omnes suggestiones & tentationes; sed quo fine?

Rom. 6. 12.

Ut non regnet peccatum in nostro mortali corpore, ut obediamus concupiscentiis ejus, neque exhibeamus membra nostra iniquitatis peccato.

S. Ephrem de mor. ling.
Similitudo ab ave in sola ungula capta.

Sanct. Ephrem de malis ab effræni lingua derivantibus disserens, similitudinem adducit aviculæ laqueo captæ, quæ licet solum ex ungula capta fuerit, hæc tamen ad captivandum totum reliquum corpus abunde sufficit, Idem sæpe in culpis levibus contingit, licet enim anima in culpam mortalem nondum sit lapsa, nec extra Dei gratiam constituta, attamen si affectum aliquem inordinatum (licet in primis suis principiis levem, sibi prædominari permiserit, sensim & paulatim majora sumens incrementa nos aucipis infernalis prædam esse faciet, nisi prius totaliter eliminetur.

P. Jac. Alvar. Tom. 2. lib. 1. p. 1. cap. 10.

P. Alvarez ait: *Primum ungula, id est, cogitatio illaqueat, sed nisi quam citissime homo suam ungulam liberet, & pedes, & manus, & corpus, & mentem, peccati laqueus illigabit, & totam hominem in Diaboli servitutem rediget, & manifesti criminis gladio conficiet.* Sanctus Hieronymus eidem Virgini Eustochio in hæc verba scribit: *Dum parvus est hostis, interfice, nequitia, ne zizania crescant, elidatur in semine.*

Similitudo de adhuc parvulis, & magnis leonibus.
S. Hier. ib.

Leones, ursi, aliaque similia crudelia & ferocia animalia, si confestim post partum, dum adhuc lactantur, paulatim venæ illis enerventur, membraque illorum luxentur, nulla ratione timenda sunt, non vero item, si adoleverint, simulque cum ætate robur corporis acceperint; *Dum parvus est hostis, interfice.* Enimvero passiones nostræ sunt veluti feræ in anima, eamdem dilacerantes, dilaniantes & morte afficientes, nam *anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.*

Ezech. 18. 4

Væ nobis autem si succreverint, vel nisi omne studium nostrum in iisdem in suis primis principiis suffocandis & extinguendis posuerimus: *dum parvus est hostis, interfice.*

Ps. 136. v. 9
Beda ibid.
Concupiscentia est origo omnium peccatorum.

3. *Beatus, qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram*, Venerabilis Beda inquit: *Oriuntur cuncta peccata ex carnali concupiscentia. Quidquid est peccatorum in dictis, in cogitationibus, in factis, non exoriuntur nisi à mala cupiditate, non exoriuntur, nisi ex illicita cogitatione. Huic ergo illicitæ cogitationi resistamus, si non consentiamus, si non velut arma ministremus, non regnat peccatum in nostro mortali corpore, peccatum enim ante regnum perdit, & sic perit; regnum perdit, quando post concupiscentias nostras non imus.*

Rom. 6. 12.

Observandum est bene, quonam titulo Regius Psalmista illum condecoret, qui peccatum in prima sua origine, id est, suggestione, reprimere, omnemque aditum peccato præcludere novit, nimirum audacter illum beatum esse pronuntiat: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos*, quia securus esse poterit, se in mystica animæ suæ Jerosolyma imperturbabili pace & quiete gavisurum esse, secundum quod ipsemet David alibi dixit:

Ps. 118. 165
Parvuli Babyloniæ qui sint.

Pax multa diligentibus legem tuam. Sanctus Augustinus consilium à Psalmista in verbis thematis nobis traditum considerans, in

in hæc verba scribit: *Qui sunt parvuli Babyloniæ? Nascentes malæ cupiditates, sunt enim, qui cum veteri cupiditate rixantur. Quando nascitur cupiditas, antequam robur faciat adversus te mala consuetudo, cum parvula est cupiditas, nequaquam pravæ consuetudinis robur accipiat, cum parvula est, elide illam. Sed times, ne elisa non moriatur; ad petram allide, petra autem erat Christus.*

4. Omnino mihi persuasum habeo, Psalmistam in spiritu Prophetico prædicere voluisse, quod in adventu Christi, in lege Evangelica Deus majora nobis subministraturus esset gratiæ auxilia, efficacioresque ad abstinendum à peccatis levioribus præscripturum esse leges, quam fecerit legis scriptæ professoribus: *Allidet parvulos suos ad petram*, id est, reflectendo se ad præcepta & documenta à Christo, Magistro, nobis tradita; Unde D. Chrysostomus ait: *Si qui ante legem vixerunt, ij per hanc pigritiam sensim ad ipsam vitiositatis radicem pervenere, considera, quid nobis evenire possit ad majora stadia vocatis, nisi diligenter nobis attenderimus, ac malorum scintillas nondum accensas antevertentes restrinxerimus. V. G. pejeras assidue; ne ad hoc solum te obfirmaveris; sed & jusjurandum tolle, ac tibi res citra laborem succedet, multo enim difficilius est, jurantem non pejerare, quam prorsus à jurejurando abstinere. Injuriarum illator es, convitiator, percussor? Legem tibi præscribito nec succensurum te, nec quovis clamaturum modo; sic fiet, ut una cum radice fructus intereat. Lascivus es? Ne mulierem aspicias, neque in theatrum ascendas, neque in foro formæ alienæ pulchritudinem curiose perscruteris, minus enim laboriosum fuerit prorsus abstinere à formosæ mulieris aspectu, quam ea conspecta, ac desiderio semel admisso animi motum ab eo desiderio proficiscentem repudiare; sunt enim certamina ipsis in exordiis leviora; imo vero ne concertatione quidem indigemus, nisi adversario valvas adaperuerimus, vitiositatisque semina admiserimus.*

D. Chrys. H. 12. ad Rom.

Radix peccatorum extirpanda est.

5. Et vero quandoquidem radicum mentionem fecimus, interrogandi mihi estis, an aliquando ad rosarum vos reflexeritis radices? Sunt quippe molles; delicatæ, & teneræ; quod si enim illas in manus acceptas strinxeritis, illas experiemini molles, & tamen asperæ ex hisce, acutæ, & pungentes progerminantur spinæ, quæ manus transforantes dolenter cruentant; scitisne quid per hanc similitudinem velim innuere? Nimirum peccata venialia ignem charitatis non extinguunt, nec divinam gratiam ab anima fugant, neque cor vulneribus lethiferis sauciant, verumtamen si eadem peccata permiseris crescere, erunt veluti radices tribulorum & spinarum, quæ conscientiam nostram per peccatorum gravissimorum remorsus aliquando transfigent. Forsitan idipsum dicere voluit Sanctus Augustinus, quando super Psalmum 52. in hæc verba scripsit: *Illi, qui corrupti sunt, & abominabiles facti sunt, quid dixerunt? Non est Deus: Occidamus eum, non est Deus. Habet vocem ipsorum in libri Sapientiæ. Sed primo illos vidi corruptos, ut possint dicere in corde suo: Non est Deus. Præmisso versu, dixit imprudens in corde, suo, non est Deus; tanquam causa quæremur, unde hoc potest dicere imprudens, subjunit: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Audi illos corruptos? Dixerunt enim apud se, non recte cogitantes.* Idem Sanctus Doctor, à qualibus principiis ingens hoc præcipitium derivarit, considerans inquit: *Cœpit corruptio à mala fide; inde itur in turpes mores; inde in acerrimas iniquitates; gradus isti sunt; quid enim apud se dixerunt cogitantes non recte? Exiguum, & cum tædio est vita nostra; ab hac mala fide sequitur illud, quod & Apostolus dicit: Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur. Ibi autem latius luxuria ipsa describitur. Coronemus nos rosis, antequam marcescant; Ubique relinquamus signa lætitiæ nostræ; post illam descriptam latius luxuriam, quid sequitur? Occidamus pauperem justum; hoc est ergo dicere, non est Deus. Lenia videbantur jam dudum loqui, Coronemus nos rosis, antequam marcescant; quid delicatius? Quid lenius? Sperare ex hac lenitate truces gladios? Noli mirari; Lenes sunt, & radices spinarum, si quis eas contrectat, non pungitur, sed quo pungeris, inde nascitur.* Videbitis nonnunquam impetuosum aliquem torrentem, qui retinaculum non habet, & margine caret, quo retineatur, & ideo agros inundat, evertit domos, omnesque evellit radices, & tamen invenietis, quod in prima sua origine ex parvulo nascatur fonticulo. Idem quoque frequenter in peccatis, magnam post se consequentiam trahentibus, contingit. Videbitis enim integram civitatem in rixas, & bella suscitari intestina, audieris homicidia, irreconciliabiles inimicitias, & familias in diversas factiones divisas; Et unde hæc derivatur ruina? nimirum ex rancore aliquo, ex aversione, in principio nutrita, & fomentata, nequaqum vero ex corde evulsa hæcque aversio post sui incrementa prorupit in verba contumeliosa, & injuriosa, hæque fuerunt scintillæ, quæ magnum hunc ignem accenderunt. Sanctus Hieronymus proinde monet inquiens: *Ibi te maxime oportet observare peccatum, ubi nasci solet, statimque ad primam tentationem repugnare faciem, & malum, antequam crescat extinguete; nec enim expectandum est augmentum ejus rei, quæ timeri deberet parva.* Quando nominamus ignem ex stupa suscitatum, flammam exprimimus debilem, & infirmam, quæ subito deficit, & extinguitur; & tamen, prout videmus per experientiam, unica dumtaxat hujus incendii favilla, nisi in suis principiis extinguatur, ad integram quamdam deflagrandam civitatem, nedum domum, sufficit. Chrysostomus hac utitur similitudine, ut irreparabilia insinuet damna, quæ ex peccatis levibus neglectis resultant: *Hoc*, inquit. *igne vehementius exedit animam peccatum.* Amor aliquis, vel certus quidam affectus, in principio nonnunquam videtur Platonicus, & præ se fert colorem aliquem pietatis, sive prætextum excitandi certam quamdam puellam, vel mulierem ad timorem Dei, ad spiritualem profectum, atvero, quia in principio non fuit repressus, & refrænatus, paulatim in amorem profanum, & tandem in carnalem concupiscentiam degenerare videbitur, atque ex illo antea viso licito amore, ingens quædam accendetur flamma, quæ tandem in gehennali inferni ardore terminabitur.

Radix Rosarum est mollis & producit spinas.

S. Aug. in Ps. 52.

Gradus iniquitatis.

Origo peccati est torrent accrescens.

S. Hier. ad Demetriad.

Parvus ignis magnum causat incendium.

D. Chrys. in Ps. 6.

Etiam amor spiritualis in carnalem degenerat.

6. Consideratione digna sunt illa ad propositum nostrum opportuna Ps. 52. verba: *Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum;* quis enim est hic loquendi modus, quo Deus de peccato agens utitur? Sanctus Hieronymus & Symmachus legunt: *Antequam crescant spinæ vestræ in rhamnum;* spinæ enim quoadusque sunt teneræ & germinantes, nondum vero solidæ, manus non pungunt, neque lacerant vestes, secus vero quando in rhamnum degenerarunt; peccatum

Ps. 57. v. 10.

Quomodo spinæ fiant in rhamnum.

S. Aug. ibid.

quoadusque in ſuggeſtione, vel in tentatione conſiſtit, damnum nullum efficit, *non enim nocet ſenſus, ubi non adeſt conſenſus. Quid eſt rhamnus?* Quærit Sanctus Auguſtinus, & reſpondet: *Spinarum genus eſt, & denſiſſima quadam ſpina eſſe dicuntur. Primo herba eſt, & cum herba eſt, mollis & pulchra eſt, ibi ſunt tamen ſpinæ poſtea proceſſuræ. Modo ergo delectant peccata, & quaſi non compungunt: Herba eſt rhamnus, & modo tamen eſt ſpina, priusquam producat ſpinas rhamnus, priusquam miſerarum delectationum & voluptatum manifeſta tormenta, procedant.* Quapropter provideamus, ſeu potius prævideamus, ut hæc peccatorum ſpinæ, quæ ad nihil valent, quam ad ignem excitandum, in animarum noſtrarum campo non creſcant; Ad hoc autem obtinendum, neceſſum eſt, ut, dum herba ſunt, evelluntur, priusquam creſcant ſpinæ in rhamnum. D. Chryſoſtomus egregie nos hortatur: *Abſtineamus à prima quaque vitiorum libidine, ſeu potius nulla ex parte libidini hujuſmodi inhæreamus, ſtatim ipſo in exordio pedem ab ea referentes.*

D. Chryſ. H. 12. ad Rom.

7. In vita S. Joſaphat, per S. Hieronymum conſcripta, quoddam legimus monitum, eidem in ordine ad peccati cautelam his verbis traditum; *Donec recens eſt, parvam radicem e pectore tuo evelle, ne alioqui cum pullularit, & radices ſuas altè infixerit, poſtea non niſi longo tempore, ac magno cum labore extirpari poſſit. Ob id enim majora peccata quotidie ad nos aditum habent, atque in animas noſtras imperium obtinent, quoniam iis, quæ minora eſſe videntur, hoc eſt, improbis cogitationibus, inhoneſtis ſermonibus, maliſque colloquiis conſentanea correctio minime adhibetur. Ut enim in corporibus, qui parva vulnera negligunt, ſaniem plerumque, ac mortem ſibi ipſis accerſunt, ad eumdem modum etiam in animis hoc uſu venit, ut qui minima vitia ac peccata nihili pendunt, graviora ſibi invehant.* Quando timetur, ne peſſimum aliquod germen pullulet, illud radicitus evelli ſolet, D. Chryſoſtomus ſibiipſi ſimiles, in alia quadam homilia ita ſcribit: *Repellenda malorum initia ſunt, nam etiamſi ad majora non progrederentur peccata, non eſſet tamen negligendum: nunc verò per iſtam incuriam gradatim ſemper aſcendunt; quapropter omni ſtudio atque opera funditus principia peccatorum ſunt evertenda. Non enim vim delicti ſolam conſideres, nec quia parvum ſit cogites, ſed illud præcipuè tene, quia ſi radicem non evulſeris, magnum inde peccatum ſuccreſcet.*

Vit. S. Joſeph. lib. 1.
Cautela peccati.
D. Chryſ. H. 87. in Matt.
Principiis obſtare debemus.

8. Interpres quidam eruditus, ſuper thematis noſtri verba ſcribens, conſiderat, Pſalmiſtam non ſine myſterio dixiſſe: *Filia Babylonis miſera*, habet enim ly *Babylonis* ingentem ſignificandi emphaſin, ſiquidem tametſi incolæ ejus, qui in ea vivunt, tenelli ſint parvuli, valde tamen ſibi timere debent, quia ſunt in Babylone. *Per Babylonem enim nequitia principatum Propheta intelligit, & inſigniter beat eos, qui ejus parvulos ad petram allidat, id eſt, penitus perdat. Sapienter dixit Ariſtoteles: Puſillum malum non attenditur, puſillum autem malum non eſt, quod de Babylone, id eſt de malitiæ metropoli ortum habet, etſi modicum videatur; & qua illud præfocat, illidit, ac perimit, beatus prædicatur.* Propoſito quoque noſtro utiliſſima eſt illa Hugonis Cardinalis expoſitio dicentis: *Beatus, qui tenebit, id eſt, qui etiam parvulos, qui ex carne naſcuntur, id eſt, motus malos, antequam creſcant, retinet, ne ſint liberi; & allidet parvulos ſuos ad petram Chriſtum, ut confracti diſpereant; dicuntur enim mali motus parvuli, propter proprietates parvulorum malos; fœtent enim immunditia, ſic mali motus in anima fœtent in conſpectu Dei.*

Pſ. 136. v. 8.
Explicatio Babylonis
Hug. Card. ibid.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Ne vel minimus ſerpenti infernali in cor noſtrum indulgendus eſt aditus, ne illud cum omni ſuo veneno ingrediatur.

THEMA.

Nolite locum dare Diabolo. Epheſ. 4. ℣. 27.

1. INter alia documenta, quæ Sanctus Paulus in Epiſtola ſua ad Epheſios iiſdem transmiſit, unum fuit, quo illos hortabatur, ut circumſpecti eſſent, ne Diabolo aditum præberent; *Nolite locum dare Diabolo.* Locum vero in corde noſtro Diabolo cedimus, prout D. Chryſoſtomus in Homilia 14. ſuper Epiſtolam ad Epheſios exponit, quando in illo culpam aliquam levem committimus, vel fovemus; nam ut idem Chryſoſtomus ait: *Illi dumtaxat initiis opus.* Eccleſiaſticus à peccato haud ſecus ac à ſerpentis aſpectu nos fugere monet inquiens: *Quaſi a facie colubri fuge peccata*; at vero cur non potius dixit, quaſi a facie urſi, vel leonis, vel tygridis? Rationem illius hanc eſſe credo, quia per haſce ſimilitudines, non ſatis expreſſiſſet documentum illud, quod nobis in hac materia tradere voluit, nimirum ut peccatum, quantumvis leve, & parvum ſit, pro viribus evitemus, quia ſi aliquod tale peccatum in corde noſtro delituerit, paulatim in univerſam malitiam ſuam ſeſe dilatabit, hæc enim eſt ſerpentis naturalis proprietas, quod quo capite ſuo ingredi valet, eo pariter cum univerſo reſiduo corpore penetret, quia *illi dumtaxat initiis opus*, ac proinde Sanctus Apoſtolus opportune nos monet inquiens: *Nolite locum dare Diabolo*, huic enim ut univerſum venenum ſuum in nos effundere poſſit, abunde ſufficit, ſi exiguum aliquem in mente noſtra habere aditum quiverit. Clarum atque perſpicuum eſt omnibus, quod alia animalia, quantumvis natura ſua ſæva ſint & ferocia, quamdiu tamen etiamnum in nido morantur, nequaquam ſint formidabilia, imo pro illo tempore familiariter illa tractare, & cum illis ludere ſolemus, non vero idem cum ſerpentibus, hi enim quantumvis ſint parvi & modici, ſemper tamen timeri debent, quia numquam veneno ſuo carent. Idem quoque de peccato, etiam veniali, dicere poſſumus, ad illud namque cavendum ſufficere debet, quod peccatum eſſe ſciamus, peccatum enim qualecumque illud ſit, peſſimum eſt ſerpentis ſeminarium, & zizania infernalis, nec umquam ſua ei deeſt malitia, quia facile in mortale degenerat, niſi ſubito curetur: *Illi dumtaxat initiis opus eſt.*

Per minimum peccatum datur locus Diabolo.
D. Chryſ. H. 14. ad Epheſ.
Eccli. 21. v. 2.
Proprietas ſerpentis.
Serpentes etiam parvi venenum habent.

2. Cancer marinus, dum oſtreis, & conchylis

Cancer

Cancer marinus venatur ostreas.

liis venando insidiatur, à naturæ magisteriu hac præditus est proprietate, ut ad hoc, ut ostreæ compos fiat, occasionem expectet, qua illa suam aperiat domunculam, in qua latet, mox enim ut hæc apetitur, ipse subito quemdam ejus labiis interjicit lapillum, vel lignum, vel aliud quid simile, ne totaliter claudi possit; & hoc adhibito artificio ingreditus domunculam & ostream devorat *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ;* id est, Diabolus; hic enim animæ nostræ, quam Redemptor noster margaritæ similem esse dixit, indefessè insidiatur; hic igitur mox ut cor nostrum, quod mysticum quoddam est conchylium, creaturis aperimus, in iisque affectum aliquem inordinatum reponimus, hac occasione bene uti sciens, per suggestiones, blandimenta, & illecebras, suas, tantum efficit, ut sensim & paulatim animam ingrediatur, ejusque possessionem capiens, inæstimabilem illam devoret, aut deprædetur gemmam, de qua sacer textus ait: *Inventa una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam.*

Gen. 3. v. 1. Diabolus animas nostras.

Matth. 13. 46.

Ericius decepit vulpem.

3. In Apologo quodam de erycio dicitur, quod spinis toto corpore refertus, cum se velut in rotundum quemdam & parvulum globulum constrinxisset, à diversis animalibus locum sibi in eorum cavernis indulgeri petierit, eo, quod venatores suum lanibulum totaliter destruxissent; at vero cum apud omnia petitionis suæ passus esset repulsam, adeo blande se apud vulpem insinuare novit, ut de nulla sibi inferenda molestia secura eam sic intra se contractam hospitiolo suo exceperit; postquam vero erycius vulpis foveam ingressus fuisset, paulatim adeo se dilatare cœpit, ut spinæ vulpem pungentes eamdem foveam suam egredi, & derelinquere coëgerit; ex qua fabula utilissimam quamdam nobis elicere moralitatem licet, quæ, ni fallor, ab Isaia Propheta tacitus insinuata fuit; nam de anima quadam Deo rebelli in sensu morali disserens ait: *Ponam eam in possessionem erycii;* enimvero dæmon se ex multis animabus perfectis exclusum videns, ab iisdem parvulum sibi in corde ipsorum aditum indulgeri postulat, blandam illis ingerendo suggestionem, appetitui nostro consentaneam, V. G. voluptatis sensualis, honoris, gulæ, vel alterius similis, & si contingat primos hosce motus ab illis recipi, & per aliquam indultam moram blande tractari, mox ipse pro obtinendo in peccatum consensu strenuè laborare non cessat, donec impetret, quod intendebat; *hoc pacto*, inquit Chrysostomus, *si introierit, cuncta dilatat & amplificat, illi enim duntaxat initiis opus si vero nactus fuerit initium nocendi, omnia sibiipsi suopte ingenio vestigat, & amplificat.*

Isa. 14. v. 23

Ericium imitatur dæmon.

D. Chrys. ibid.

4. S. Propheta Job se cum oculis suis fœdus quoddam stipulasse ait: *Pepigi fœdus cum oculis meis*, & quidem si fœderis hujus scire vultis capitulationes, eas immediate post idem Propheta expressit, inquiens: *Ut ne cogitarem quidem de virgine*, at vero, dicet aliquis, modus hic loquendi valde est improprius, quia cogitare non pertinet ad sensus corporeos, sed ad spirituales animæ potentias, quomodo igitur de oculis ait: *Ut ne cogitarem.* Nimirum hoc loquendi modo exprimere voluit violentiam, quam unica dumtaxat culpa, licet venialis, V. G. curiositatis, vani alicujus aspectus, in se habet, hæc enim nonnumquam ad cor fascinandum, illudque post eliminatum Deum, in dæmonis nidum convertendum abunde sufficit; ideo namque hanc subiicit rationem: *Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis: Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus injustitiam?* Ingeniosa est in illa in discursu præcedenti insinuata S. Ephrem reflexio his verbis expressa: *Ex volucrum aucupio disce, quæ parva videntur, non ideo contemnenda, contingit enim, ut avis in laqueum incidens, minima capiatur unguicula, & alarum vires franguntur, & debilitantur ob unguem vilem, & cum totum sit corpus extra laqueum, totum tamen retinetur.* Hæc pariter est venatoris infernalis sagacitas, permittit enim, ut Christianus aliquis se filiorum Dei libertate frui existimet, dum in omnibus virtuosè vivit, unico tantum præcepto excepto; hujus namque solius transgressio ad illaqueandam animam abunde sufficit, *cum totum sit corpus extra laqueum, totum tamen retinetur.* Vivit V. G. persona aliqua magnæ exemplaritatis in summa innocentia, verbum Dei, & orationem frequentat; in operibus misericordiæ corporalibus & spiritualibus se exercet, & tamen odium aliquod contra proximum conceptum, cujus veneum cor ejus imbuit, deponere renuit; *cum totum sit corpus extra laqueum, totum tamen retinetur.* Latrones magis experti hanc habent consuetudinem, ut quando domum aliquam directe & immediate ingredi nequeunt, ne dejiciendo portas, vel ostia, aut aperiendo fenestras strepitum faciant, qui illos in auribus incolarum prodat, parvulum quemdam astutum, & ad hoc edoctum juvenem, per crates ferreas, vel alias modicas domus aperturas, in eamdem domum immittant, qui tandem fores domus intus aperiat, per quas commode ad deprædandam domum ingrediuntur. Eodem quoque artificio latro infernalis nobiscum frequenter utitur, ut domum animæ nostræ omnibus spiritualibus donorum, gratiarum, & meritorum thesauris, quæ cœlo comparando congregaveramus, despoliare possit. In Apocalypsi quidem Deus ipse dicit: *Veniam ad te tamquam fur*, melius autem verba est inimico generis humani adaptari possunt, hic enim, ut nobis in tenebris ignorantiæ & cœcitatis constitutis cœlum, & salutem æternam furando eripere possit, diligenter attendit ad aperturam malæ alicujus nostræ propensionis, per quam postea modicam quamdam venialis culpæ intromittit suggestionem, V. G. alicujus verbi inhonesti, incauti obtutus, vani gestus, vel blandæ alicujus salutionis singula enim ista ei sufficiunt, ut portam cordis ad delectationem morosam, ad desiderium, ad consensum, ac denique ad opus aperiri faciat; & sic misera anima omnibus bonis suis exuitur & spoliatur. Unde S. Gregorius Nazianzenus in sacro quodam Poëmate ita de dæmone canit:

Job. 31. v. 1. ibid. v. 2. Job pepigit fœdus cum oculis suis.

S. Ephrem T. 1. de morbis ling. Unica ungula capta tota avis capta est.

Nequitia latronum.

Apoc. 3. v. 3.

Eadem utitur Diabolus.

Tu minimis primo vitiis in pectora nostra
Influis, ac velut exiguis illaberis undis,
Ac simul atque tibi datus est locus, illico magnus
Irrumpis, rapideque fluis latissimus amnis,
Donec me chaos arripiat, barathrumque profundum.

S. Hieronymus pariter inquit: *Diabolus serpens est lubricus, cujus si capiti, id est, prima suggestioni ejus non resistitur, totus in interna cordis,*

dum

dum non sentitur, illabitur, tentationum Diabolicarum initia flagitia sunt.

S. Hier. in cap. 9. Eccle.

5. Verum enimvero, qua ratione S. Hieronymus salva veritate dicere potuit, quod tentationum principia, quæ nobis minime volentibus, multo minus consentientibus obveniunt, scelera sint atque delicta? Notandum igitur, quod S. Doctor antecedenter dixerit: *Si capiti, id est, primæ suggestioni non resistitur, &c.* si enim, dum serpens per suggestionem modicum quemdam in cor nostrum habere aditum quærit, & permittatur, ut capite suo ingredi possit, principiumque tentationis non repellatur, magnum utique est periculum, ne tentatio ista cum omni sua malitia in animam se insinuet, ac proinde necessum est, ut caput serpentis semper conteramus, hoc enim obtrito, reliquum corpus ingredi non poterit. Notandum quoque est, S. Hieronymum hanc tradidisse sententiam, dum illa commentaretur Ecclesiastis verba: *Civitas parva, & pauci in ea viri; Venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, exstruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio. Inventusque est in vir pauper, & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam.* Quem textum idem S. Hieronymus sequenti modo exponit: *Civitas parva homo est, qui etiam apud Philosophos mundus minor vocatur, & viri pauci in ea membra sunt, de quibus ipse homo contexitur, Cum autem venerit adversus eam Rex magnus, Diabolus, & quæsierit locum, per quem possit irrumpere, invenitur in ea humilis, & sapiens, quietus interioris hominis sensus, & eruet urbem, quæ obsessa ab hostibus cingebatur.* Quonam vero modo Sapiens hic vir, civitatem hanc mysticam, ab imminenti liberaverit ruina, Ecclesiastes quidem non exprimit, verumtamen idipsum facile colligere possumus à prudentia & experientia boni alicujus gubernatoris, seu commendantis, qui civitate sibi commissa, in magno periculo constituta, civitatem circumit, omnesque etiam minimas mœnium explorat aperturas, ne per illas aditum sibi in civitatem sternere possit inimicus. Simile quid S. Cyprianus de dæmone in hæc verba scribit: *Tanquam hostis clausos obsidens muros exploras, an sit aliqua pars murorum minus stabilis, cujus aditu ad interiora penetretur.* Quævis enim minima apertura ei sufficit, ut cum omnibus suis viribus ingredi, murosque etiam fortissimos rumpere possit, *Omnes ergo rimæ,* inquit S. Episcopus *ne dicam portæ claudendæ sunt, ne per unum foramen castra omnia penetrentur, & universa componenda sunt munimenta, ne per modicum non munitum tota civitas ruat,*

Caput serpentis conterendum est.

Eccle. 9, 14.

Ibid. v. 15.

Vigilans Gubernator explorat minimas aperturas mœnium.

S. Cypr. singul. Cler.

S. Bern. conc. 4 in Psal. 103.

Modus resistendi Diabolo.

6. S. Bernardinus explicans verba illa; *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei,* modum nobis tradit; quo huic inimico non minus astuto, quam potenti resistere valeamus: ita enim scribit: *Quid dictum est Ecclesia? Jam modo audite, intelligite, cavete; ipsa tuum observabit caput, & tu ejus calcaneum. O Ecclesia caput serpentis observa. Quid est caput serpentis? Prima suggestio peccati. Venit tibi in mentem nescio quid illicitum? Noli ibi tenere mentem tuam, noli consentire. Hoc, quod venit in mentem, caput serpentis est, caput calca, & evades cæteros motus. Quid est caput calca? Ipsam suggestionem contemne.* Porro idem S. Augustinus, quod ore & calamo docuit, opere ipso complevit, quia licet usque ad ætatem triginta trium annorum carnali vitæ suæ ad fauces usque fuerit immersus, & verisimile sit, astutissimum fornicationis spiritum prætertitas ei carnis voluptates sæpius revocasse in memoriam, ipse tamen per 101 & amplius annos, baptismalem suam conservavit, innocentiam, idque non alia ratione, nisi quia caput serpentis, id est, primas suggestiones suppressit, & à se repulit, neque minimum illis aditum indulsit.

Ps. 136, 9.

Hes. Presb. l. de temp. & virt. cen. 1. n. 17.

Imitari oportet araneam.

7. Hesichius ad Theobolum scribens, & ad verba illa in discursu præcedenti discussa, scilicet: *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos suos ad petram,* alludens, ita discurrit: *Si certare statuisti, imitandum tibi propone exiguum animalculum, nempe araneam; illa quidem minutas venatur muscas, quod si tu eodem labore, & exemplo quietem animi comparare volueris, irremisse pueros interfice Babylonicos,* Abigendæ quoque à nobis sunt muscæ, id est, peccata levia, quia Beelzebub, id est, Deus muscarum, qui Princeps est dæmonum, earum quoque opera utitur, ut animarum nostrarum possessione fruatur; & vero omnibus notum esse existimo illud ab eodem S. Patre narratum, nostro vero proposito aptissimum exemplum. Etenim cum quidam orthodoxo Catholicus die quadam magnas à musca quadam pateretur molestias, hæreticus quidam Manichæus, in ejus societate constitutus, ad inquietudinem, & impatientiam boni illius viri se reflectens, oblatam sibi occasionem nequaquam negligere volens, suam ei ingessit hæresin, scilicet duo esse rerum principia unum creaturarum invisibilium, id est, Deum, alterum vero visibilium, & corporeorum, quarum authorem hæretici illi dæmonem esse asserebant, pro cujus erroris explosione, symbolo ad Missam dici solito, verba illa: *Visibilium omnium, & invisibilium,* fuere inserta. Enimvero hæreticus ille Catholicum angustiatum esse videns, eumdem, quisnam muscas creasset, interrogavit; qui ab illis valde molestatus, easdem à Deo creatas esse dicere non præsumpsit; unde hæreticus hanc Catholici observans hæsitationem, interrogationem prosecutus est dicendo; Ecquis igitur illas creare potuit, præterquam Diabolus; cui Catholicus se idipsum certo credere confestim respondit. Ecce igitur tibi in hoc homine completam fuisse consilii illius in verbis thematis propositi; scilicet! *Nolite locum dare Diabolo,* transgressionem; sufficit enim astuto serpenti hic aditus, ut cum omni sua malitia cor hominis ingrediatur, indeque Deum perpetuo expellat, quemadmodum statim audietis. Etenim Manichæus ille videns, Catholicum jam admisisse, dæmonem muscarum esse creatorem, subjunxit: Et apes quis creavit, quæ muscis sunt paulo majores? Numquid Diabolus? Quod miser ille pariter negare haud fuit ausus; Perfidus igitur hæreticus gradatim ab ape procedens ad locustam, ab hac ad lacertam, ad avem, ad oves, ad elephantem, mox quoque ad hominem descendit, & persuasit homini, quia non à Deo factus est homo; ita ille miser, cum tædium passus est à muscis, musca factus est, quem Diabolus possideret; *Beelzebub* quippe interpretari dicuntur *Princeps muscarum.* Per experientiam videmus, quod aucupes, ut multarum fiant avium captura fœlices, vel reti multas soleant innectere muscas: Hac pariter arte astutus serpens multos capit homines; nimirum ad

Nequitia hæretici Manichæi.

S. Aug. Tr. 1. Joan.

Eph. 4, 27.

Descendit impius usque ad extrema.

Aucupes muscis aves capiunt.

culpas

culpas primo leves eosdem instigat, postea per transgressiones delectabiles, & apparenter exiguam in se malitiam habentes inescat, ut eosdem primis principiis non resistentes, sed aditum præbentes, paulatim in graviora flagitia corruere faciat.

Eccli 21. 2. Coluber

8. Ecclesiasticus ait: *Quasi à facie colubri peccata;* at vero ubinam coluber suum habet venenum reconditum? In facie, & dentibus, non vero in corpore; ac proinde Sapiens non dixit: *Quasi à colubro*, sed *à facie colubri*, ut intelligeremus, quod sicut qui non vult à serpente intoxicari, specialiter caput fugere debet; ita, qui peccato mortali non vult infici, cavere debeat caput, id est, primum principium peccati; si non vult in omni parte animæ infici.

habet suum venenum in facie & dentibus.

TRACTATUS LXXX.

DE PERSEVERANTIA,

CONTINET

DISCURSUS VII.

DISCURSUS I. Perseverantia proprius est Christiani hominis character quam Filius Dei nos docuit, dum omnia sua ad perfectionem perduxit.

II. Qui propter peccatum perseverantiam negligit, prætertquam, quod Deo injuriam faciat, stultum se esse probat, sibique ipsi, nisi perseveret, multorum gravium damnorum est causa.

III. De non perseverantium pœnis & suppliciis, utpote quos Deus abominatur, & reprobat, dæmon vero sui cooperatores habet.

IV. Perseverantia cœli porta merita nostra adauget, & præmiat, semperque ad statum hominis finalem respicit.

V. Varia considerantur media, quæ magno nobis ad perseverandum sunt adjumento.

VI. Christianus semper in virtutibus progredi & proficere, nequaquam vero eo virtutum statu, in quo nunc est, contentus esse debet.

VII. De perseveranti in vita spirituali, & pœnitente tolerantia, quæ habenda est cum respectu ad cœlestem remunerationem.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Perseverantia proprius est Christiani hominis character, eamque nos Dei Filius docuit, dum omnia opera sua ad perfectionem perduxit.

THEMA.

Stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper. 1. Cor. 15. ℣. 58.

Finis coronat opus.

1. S. Paulus Apostolus Corinthios, quos ad fidem converterat, catechizare volens, virtutem perseverantiæ in operibus bonis, utpote proprium veri homini Christiani characterem, præcipuè commendavit; Nam ut S. Hieronymus in Epistola quadam ait: *Non quæruntur in Christianis initia, sed finis; Paulus male cœpit, sed bene finivit; Judæ laudantur exordia, sed finis proditione damnatur.* S. Augustinus usque ad triginta & amplius annorum ætatem sensualitati habenas laxavit; Resipiscens autem, divinoque se servitio addicens, ad ultimam & decrepitam usque ætatem baptismalem conservavit innocentiam. Idem S. Paulus Colossenses pariter ita monet: *Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum, in ipso ambulate radicati, & superædificati in ipso, & confirmati.* Ubi D. Chrisostomus ly *radicati* in favorem nostrum hoc modo exponit: *Radicati, hoc est, fixi, ac stabiles; Quod enim est radicatum, seu radices egerit, non poterit transplantari. Vide quam proprias & appositas ponit distinctiones.* Similiter aliud verbum, scilicet *& confirmati in ipso*, ponderans ait. *Hoc est, ipsum tenentes tamquam super fundamentum ædificati: Si quis in luto non ædificaverit, labascet.* Enimvero radix est, quæ truncum arboris sustinet, ramos arboris vegetat, totamque arborem fructificare facit. Cumque profundius in terram penetraverit radix, arborem evellere, aut eradicare impossibile est, nisi forte recenter plantata fuerit. Apostolus igitur in primis illis fidelibus, adinstar fundamenti alicujus, requirebat stabilitatem & firmitatem, ut bonorum operum fructus reddere possent.

S. Hier. ad Fur.

Coloss. 2. 6.

D. Chrys. ib. Hom. 6.

Radix est fundamentum totius arboris.

2. Regius Psaltes in spiritu Prophetico Psalmos suos quotidie in nova lege Evangelica, in choris cantandos, vel recitandos esse prævidens, ait: *Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo gravi laudabo te*, ubi ait. *In Ecclesia magna*, ut Hugo Cardinalis exponit: *quia de omnibus gentibus collecta;* In sensu vero morali idem Hugo adjungit: *Quia debet esse longa per perseverantiam.* At vero quemnam verborum sequentium sensum esse existimatis? scilicet, *in populo gravi.* Num forte per hanc gravitatem, novæ legis jugum, in Messiæ adventu promulgandum, indicare voluit? Nequaquam, quia ad hoc jugum Christiani amabili exhortatione invitandi erant: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos; Jugum enim meum suave est, & onus meum leve;* Jugum quidem legis Moysaicæ supra modum grave & ponderosum fuit, non vero nostrum; Quia *plenitudo legis est dilectio.* Quonam igitur mysterio populum Christianum populum gravem appellat? (*In populo gravi.* Nimirum prædicere voluit, quod in populo Christiano adimplendum erat, scilicet stabilitatem, ut *in populo gravi* idem sit, quod *in populo stabili*, quia perseverantia Christianorum character esse debet, per quem ab

Ps. 34. 18.

Hug. Card. ibid.

Quisnam est populus gravis.

Matt. 11. 28 ibid.

Rom. 13. 10.

Hug. Card. ibid.

Ecclesia est petra stabilis.

ab infidelibus & hæreticis contra distinguantur, qui, ut experientia docet, in sectis suis admodum sunt instabiles. Unde cœlestis Magister noster Simoni prima vice dixit: *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*, quando vero ipsum suum in terris Vicarium declaravit, dixit ei: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; ubi petræ nomine, fidei, Ecclesiæ, professorumque illius stabilitatem & constantiam intendebat exprimere. Enimvero P. Ludovicus Granatensis *in introductione ad symbolum*, refert, quod dum quidam ex Germaniæ Primatibus interrogaretur, quamnam sectam populi territorio suo vicini profiterentur? respondit: Anno superiori talem quidem tenebant, qualem autem hoc anno profiteantur, profecto ignoro. Imo idem Granatensis de superiori suo sæculo, id est, Immediate præterito, scribit; quod habita sectarum, ad illud usque tempus in diversis locis traditarum ratione, deprehensum fuerit, quod hæretici à primo hæreseos exordio, usque ad tempus illud centum octodecim diversas sectas professi fuerint; Quid vero scriptor ille hodie dicturus fuisset, quando per medium sæculum tot pestifera germina, in Anglia præcipue, hisce nostris diebus, infeliciter progerminarunt? Est igitur hæresibus & sectis, omnibusque falsitatibus congenita, & quasi propria instabilitas & variabilitas, econtra vero *non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem*, id est, in Ecclesia orthodoxa-Catholica, cujus in 3. Reg. cap. 6. valde opportunam lego figuram, ibi namque sacer textus de templo Dei disserens, in ingressu oraculi portas quasdam fabricatas refert: *Et in ingressu oraculi fecit duo ostia de lignis, olivarum, & sculpsit in eis picturam Cherubim & palmarum species.* Et vero scite perciperem quid mysterii in hisce palmis latuerit. Beda per Cherubim homines justos interpretatur, qui Angelicam in terris viam agunt, proinde dicere possunt; *Nostra conversatio in cœlis*; Ad hoc vero ut hi Ecclesiæ sint ornamento, suoque tempore illis ad templum gloriæ aditus pateat, necessum est; ut palmarum species præ se ferant, id est, in sanctitate & perfectione perseverent, *non enim qui inceperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Cunctis haud dubie notum est illud Spiritus S. testimonium dicentis: *Justus ut palma florebit.* S. Gregorius exponens locum illum Job: *In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies*, de palma ita scribit: *Palma tarde proficit, sed diu in viriditate subsistit.* Idem S. Doctor aliam ejusdem palmæ assignat proprietatem, inquiens: *Palma vastior in summitate est, quam esse cœperit in radice, quia sæpe electorum conversio plus finiendo peragit, quam proponit inchoando*; Quam eamdem proprietatem paulo post melius declarat dicens: *Hoc habet palma, quo à cunctis aliis arborum generibus differt. Omnis namque arbor in suo robore juxta terram vasta subsistit, sed crescendo superius angustatur, & quanto paulisper sublimior, tanto in altum subtilior redditur. Palma vero minor ab imis inchoat, & juxta ramus ac fructus ampliori robore exurgit, & qua tenuis ab imis proficis, vastior ad summa succrescit*; Cum igitur palma, quæ paulatim magis semper proficit, virtutem Perseverantiæ adeo vivaciter repræsentet, consequens est, ut ab illa desumpta similitudo justis & fidelibus aptissime conveniat.

Joan. 1, 62.
Matt. 16. 18
Granat. introduct. ad symb. p. 2. c. 8.
Instabilitas sectariorum.
Stabilitas Ecclesiæ veræ.
Ps. 124, 1.
3. Reg. 6, 32.
Justi vocantur Cherubim
Phil. 3, 20.
Ps. 91, 20.
Job. 29. 18.
S. Greg. l. 19. mor. c. 16.
Intellectus palmarum

3. Est & alia historia in Sacra Scriptura proposito nostro admodum accommodum; Etenim Spiritus Sanctus, qui Hagiographorum movit, & direxit calamos, notus est in vaccis quibusdam nobis commendandis, animalibus cæteroquin, prout constat, stolidis, ut proinde de illis Apostolus dicat: *Numquid de bobus cura est Deo?* Cum enim Philistæi arcam plaustro novo superimposuissent; eidem trahendo duas admoverunt vaccas. *Ibant autem in directum vaccæ, per viam, quæ ducit Bethsames, & itinere uno gradiebantur; pergentes; & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram*; ob quam in gradiendo constantiam & stabilitatem, absque eo, quod retrospicerent, licet vitulos suos mugientes audirent; dignæ æstimatæ sunt, quæ in sacrificium, divinæ Majestati offerrentur, & excitato ex lignis plaustri, quod traxerant, igne, concremarentur. *Omnia autem in figura contingebant illis.* Etenim in arca, quam vaccæ super plaustrum deducebant, reclusæ erant divinæ legis tabulæ; Animalia autem hæc, quæ arcam hanc, absque eo, quod retrogradetentur, aut retrospicerent; portabant, illos præfigurabant fideles, qui, constanter & perseveranter, *non respicientes retro*, humeris sub præceptorum Evangelicorum jugum submissis gradiuntur in Bethsames, id est, in veram Solis illius civitatem, qui tribus radiis seu luminibus in una luce resplendet. Adhæc pariter repræsentabant illos, quos Apostolus exhortabatur dicens: *Obsecro itaque vos . . . ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.*

1. Cor. 9, 9.
1. Reg. 6, 12.
Vaccæ portantes Arcam signant stabilitatem.
Rom. 12, 1.

4. S. Bernardus in sermone quodam de *modo bene vivendi*, illa Canticorum verba; *Tigna domorum nostrarum cedrina*, ad propositum nostrum adaptans; per trabes illas, quæ domum sustentant, Christianos in divino servitio perseverantes intelligit, utpote qui Ecclesiæ, quæ domus est, vera sunt fulcra & sustentacula; Hæ autem trabes seu tigna cedrina sunt, quia hoc lignum in sua soliditate & incorruptibilitate semper persistit, & ideo *signat sanctos Dei, qui infatigabili atque immarcessibili desiderio conditoris sui flagrant, & in bonis operibus usque ad consummationem vitæ perseverant.* S. Petrus primos fideles, & cum illis omnes successive illorum posteros in Epistola sua paterne monet, ne in hoc nimium confidant, quod scilicet ad fidem vocari fuerint, nisi etiam eidem per opera bona perseveranter fuerint cooperati; *Satagite*, inquit, *ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.* Quonam vero modo vocationem nostram certam facere possimus, Glossa nos docet, inquiens: *Certam facit vocationem, qui in bonis operibus perseverat*,

Cant. 1, 16.
Fideles sunt fundamenta domus Dei
S. Bern. ser. 20. de modo bene vivendi.
2. Pet. 1, 10.
Gloss. ibid.

5. S. Bernardus ait: *A Christo dicti sumus Christiani; Nonne igitur ea via, qua Christus ambulavit, & nos debemus ambulare?* Enimvero Filius Dei non solum ad redemptionem nostram consummandam de cœlo in terram descendit, verum etiam ut nobis Christianis in operibus nostris velut norma, speculum, & exemplar imitandum ob oculos versaretur. Unde Sanctus Paulus exhortabatur Hebræos, dicens: *Curramus ad propositum nobis certamen; aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Jesum*, quasi diceret, ne in stadio virtutis currentes aberremus, vel defatigemur, vivæ considerationis oculum in Salvatorem dirigamus, qui ullum umquam opus inchoavit, quod non pariter

Christiani Christum imitari debent.
Hebr. 12, 2.

ad

ad ultimam suam perfectionem usque perduxerit; Ac proinde priusquam in cruce expiraret, in celebri illo sermone, quem præcedentis vesperæ crepusculo ad Apostolos suos peroravit; his æternum Patrem suum verbis est affatus:

Ioan. 17, 4.

Opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam.

6. Idem Verbum æternum, priusquam incarnaretur, jam antea totum creaverat universum, dicente S. Joanne Apostolo: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil;*

Ioan. 1, 3.
Deus non benedixit secundæ diei.

Considerandum vero est, quod in primo Genesios capite Deus dicatur omnia opera à se facta singulis diebus sigillatim benedixisse, & approbasse, præterquam illa, quæ in die secundo creata fuerunt. De primo die dicitur: *Vidit lucem, quod esset bona;*

Gen. 1, 4.

De tertio pariter ait sacer textus: *Vidit Deus, quod esset bonum.* Et idem de quarto & aliis legitur usque ad ultimum. Quænam vero causa est hujus diversitatis, quod scilicet opera secundi diei non benedixerit, nec approbarit? S. Hieronymus super Achæum Prophetam scribens, id hoc mysterio factum fuisse opinatur; quia eo die de divisione tractatum fuerit: *Dividat aquas ab aquis; Divisitque aquas, quæ erant sub firmamento &c.* quasi S. Doctor dicere vellet, ubicumque est divisio, locum habere nequit benedictio. Alii à Lyrano citati hanc adducunt causam, quia scilicet ea die Angeli rebelles è cœlo corruerunt. Ratio tamen à Lyrano assignata mihi verior esse videtur, scilicet, quod opera secundæ diei non approbarit, neque benedixerit, eo, quod illo die opus quoddam inchoasset, quod tamen non perfecisset, nisi die sequenti, siquidem aquæ secunda die divisæ tertio die in unum locum fuerunt congregatæ, & mare appellatæ, ut facies terræ, quam habitabilem efficere volebat, ab aquis denudaretur: *Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum unum, & appareat arida, & vocavit Deus aridam terram, congregationemque aquarum appellavit maria;*

Lyran. ibid.
Ratio quare.

Tuncque Moyses subjungit: *Et vidit Deus quod esset bonum;* Unde patet, Deum à primis mundi crepundiis insinuare nobis voluisse, quanti referat cœptum aliquod opus perficere, ut benedictionem & approbationem ipsius mereatur; Ab omnium creaturarum visibilium, & invisibilium creatione numquam destitit, donec ultimum illis addidisset complementum, dicente Scriptura; *Igitur perfecti sunt cœli & terra.*

Gen. 2, 1.

Speculum finalis perseverantiæ Christus est.

7. Demum vero cum in progressu sæculorum ad redimendum genus humanum nostram induisset mortalitatem S. Paulus eodem in loco præcitato illum nobis proponit velut perseverantiæ finalis speculum, ut nos animosos reddat, adusque in finem Christianè operandum; Ait enim: *Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes.*

Hebr. 12, 3.

In Apocal. cap. 2. nos exhortatur: *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

Apoc. 2. 10.

Circa quæ verba Rupertus Abbas ita scribit: *Ejusdem perseverantiæ, quam persuadet dicens: Esto fidelis usque ad mortem, in semetipso exemplum præbuit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.*

Rup. Abb. T. 2. lib. 2. in Apoc. 2.

Quando in crucis patibulo suspensus hærebat, obstinatissimi Hebræi hisce verbis ei acclamarunt; *Descendat nunc de cruce, & credimus ei.*

Matt. 27, 42

Quam vero ob causam de cruce descendere noluit, maxime quando id faciendo omnes Hebræos ad fidem amplectendam inducere poterat. Numquid de cœlo eo fine descenderat, ut se Filium Dei esse manifestaret: *Ut credat mundus, quia tu me misisti?*

Ioan. 17, 21.

Numquid specialiter Judæis protestatus fuerat, dicendo: *Non sum missus; nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel?*

Matt. 15, 24.
Opera Christi.

Enimvero ad hoc, ut in eum crederent, per triginta tres annos inter ipsos cœlestem potius, quam humanam vitam duxerat, Evangelium prædicarat, patraverat miracula, Ecclesiam fundarat, instituerat Sacramenta; Ob eumdem quoque finem præcedenti vespere se captivum abduci permiserat, sanguinem sudarat, amarissimumque passionis calicem lubens acceptarat; Et tamen nunc quando se in ipsum credere velle protestantur, dummodo de cruce descendat, nullum eis præbet auditum, & haud secus ac si surdus esset, eorum petitionibus ne verbum quidem reposuit. Quid ad hæc dicemus? S. Bernardus in Ser. 1. de resurrectione ita scribit: *Sed dicunt: Alios salvos fecit; seipsum non potest salvum facere? Imo vero si descenderit, neminem salvum faciet. Cum enim salvus esse non possit, nisi qui perseveraverit usque in finem, quanto minus poterit esse Salvator? Alios ergo salvos fecit, nam salvatione, cum sit salus, ipse non indiget. Operatur salutem nostram, nec eamdem deesse patitur sacrificio vespertino, hostiæ salutari. Novit, inque, quid cogites. Non tibi dabis occasionem surripiendæ nobis perseverantiæ, quæ sola coronatur.*

S. Bern. ser. 1. de die Pascha.

Hugo Cardinalis super illa verba: *Qui autem perseveraverit, usque in finem, hic salvus erit,* similiter ita scribit: *Christus tunc prætulit perseverantiam muneri fidei;*

Matt. 23, 13.
Hugo Card. ibid.

Et bene quidem perseverantiam fidei antepostuit quia, ut suo loco dicetur, tam hæc virtus, quam aliæ, sine perseverantia nihil valent.

8. Quodnam S. Apostolus divinæ filiationis adoptivæ signum demonstrativum præscripsit, unde quis Filius Dei adoptivus esse, dignosci possit? Apostolus ipsemet respondet: *Quicumque Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.*

Dei opera sunt perfecta.
Rom. 8, 14.

At vero dicet aliquis, in quonam hic Spiritus Dei consistit? In eo videlicet, quod opus inceptum ad suam perfectionem perducat. Sic enim quotiescumque alicui languenti sanitatem conferebat, hanc perfectam esse faciebat, id est, ut sanitas esset corporis pariter & animæ. *Dei* enim *perfecta sunt opera.*

Deut. 32, 4.

Et quidem, ut hanc virtutem nobis tanto efficacius imprimeret, in cruce perseverantiam in ore ferens expirare, & mori voluit, siquidem ex septem in cruce, prolatis verbis ultimum fuit: *Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum,*

Ioan. 19, 30.

quasi dicere vellet, spiritum hunc vobis relinquo, ut in virtuose operando vos quoque ad ultimum spiritum perseveretis; Hoc igitur innuunt verba illa Apostoli: *Quicumque Spiritu Dei aguntur, ii sunt Filii Dei.*

Rom. 8, 14.

Audiamus hac de re D. Chrysostomum ita scribentem: *Ut ne lavacri dono consisi vitam subsequentem negligerent, ait, quamvis baptisma acceperis, nisi spiritu postea ducaris, dignitatem datam perdidisti, & adoptionis prærogativam.*

D. Chrysost. H. 14.

Et paulo post ad modum loquendi Doctoris Gentium ingeniose alludens, subdit: *Propterea non dixit, quicumque spiritum acceperint. sed quicumque spiritu ducuntur, hoc est, quicumque omnem vitam ita vivunt, hi sunt Filii Dei,* Idem S. Apostolus in Epist. ad Ephes. ita scribit: *Nolite contristare Spiritum Sanctum, in quo signati estis in die redemptionis.*

Ephes. 4. 30.
Quomodo possit contristari

Quæ verba prima facie aliquam in se difficultatem continere videntur; Quomodo enim Spiritus S. qui omnes veri

Spiritus Sanctus.

gaudii & consolationis causa est, & origo, tristitiæ capax esse poterit? Maxime cum fructus Spiritus Sancti gaudium sit; dicente Apostolo: *Fructus autem Spiritus ... gaudium.*

Galat.5.22.

Respondetur, quod cum Spiritus S. nostræ ad fidem vocationis patrinus fuerit, nosque per gratias suas in Filios Dei adoptavit, (*Accepistis Spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba Pater;*) hinc si Spiritus S. tristitiæ aut mœroris capax esset, is sine dubio ab illo vel maxime inde conciperetur, quod nos à bono incepto retrogredi, & cessare videat.

Rom. 8. v. 15.

S. Ambr. ibid.

Unde S. Ambrosius ait: *Contristatur, quia non habet profectum in nobis*, idque intelligendum est, non solum quoad progressum nostrum spiritualem, verum etiam quoad finalem perseverantiam.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Qui propter peccatum Perseverantiam negligit præterquam, quod Deo injuriam faciat, stultum se esse probat, sibique ipsi, nisi perseveret, multorum gravium damnorum est causa.

THEMA.

Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? Tanta passi estis sine causa. Gal. 3. v. 3.

Explicatio thematis.

1. S. Apostolus ad perseverandum in bono feliciter incepto his verbis hortaturus, duo præcipue valde efficacia tangit motiva ad perseverantiam extimulantia, Primum est, quia stultum esse censetur, quod quis Spiritum rejiciat, ut carni adhærescat: *Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini.* Stultitia enim maxima est nuncium remittere Spiritui S. ut carnis desideriis vacare quis possit: *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut, quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?*

2.Cor.6.14.

Alterum verum damnum, quod Apostolus prædictis verbis tangit, est jactura omnium meritorum bonorum operum, utpote quæ nobis non prosunt, nisi in illis ad ultimum usque spiritum perseveremus; Et ideo dicit: *Tanta passi estis sine causa*, id est, sine merito.

Spiritus principalis perseverantia est

Ps.50.v.14

2. Porro Spiritus nomine, virtutem Perseverantiæ appellatam fuisse, dicere possumus; Hanc enim sibi à Deo dari postulabat, quando dicebat: *Spiritu principali confirma me;* Vocat illam autem spiritum principalem, quia sine hac virtute, nullus præmium, vel coronam recipere potest. Est enim donum Spiritus Sancti, qui, quod bene advertendum est, in die Pentecostes sub signo visibili super Apostolos descendens, non sine mysterio, ut S. Lucas ait, *sedit supra singulos eorum.*

Act Apost. 2. v. 3.

Alias sacer textus de eodem Spiritu Sancto disserens, alia phrasi loquendi usus fuit, V. G. vel dicendo: *Accipiebant Spiritum Sanctum;* Vel: *Cecidit Spiritus Sanctus;* Hic autem super Apostolis *sedit; Stabilitatem, ac permanentiam significans,* ut Oecumenius exponit; *dictio enim sedit, idem significat, quod permansit.*

Oecumen. ibid

S. Bonav. ib.

S. Bonaventura similiter inquit: *Potest tamen & melius in sessione Spiritus Sancti significari, quod ipse sit mansionarius in perseverantibus.* Observandum quoque est, quomodo Christus hunc Spiritum Apostolis à Patre promiserit; Sub hac verborum forma ad ipsum præstitit: *Alium Paracletum dabit vobis,*

Joan.14.16.

ut maneat vobiscum in æternum. Quem textum explicans doctissimus Salmeron, sequentem tradit utilissimam moralitatem, inquiens: *Ejus sessio denotabat stabilia esse dona, quæ dabat, nisi nostro vitio ea respuamus.*

Salmer ibid

Ex parte sui Spiritus in nobis stabilis est.

Spiritus enim Sanctus ex parte sua quidem vellet, quod donum Perseverantiæ ab ipso nobis communicatum, in finem usque penes nos persisteret, nos vero illud rejicimus, quia *sic stulti sumus, ut cum spiritu cœperimus, carne consummemur;* Adeo stolidi sumus, ut præter damnum in nosipsos resultans, injuriam, quam Spiritui Sancto facimus, dum illum à nobis repellimus; ut Dæmoni aditum pandamus, minime consideremus: *Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum.* (Ita Salvator noster, seu potius Spiritus Sanctus lamentatur, de quo S. mater Ecclesia canit: *O lux beatissima*) *Sed dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.*

Joan. 3. v. 19.

Ibid.

Ubi interlinearis ait: *Hoc est judicium, id est, causa damnationis.*

Interlin. ib.

Quidnam vero incarnata Sapientia per ly *tenebras* intellexerit, Rupertus Abbas declarat, dum sequentia verba: *Erant enim eorum mala opera*, exponens inquit: *Fornicationes, adulteria, homicidia, veneficia, comessationes, furta, perjuria.*

Rupert. Abb. ibid.

Quæ sint tenebræ, quas amant homines.

His namque infernalibus monstris locus datur, ut Spiritus Sanctus una cum omnibus thesauris cœlestibus proscribatur. Hugo Cardinalis ita circa hunc textum scribit: *Dilexerunt homines, super quos venit, magis tenebras, id est, carnis delicias, & mundi divitias rationem obtenebrantes*, ac proinde S. Paulus ait: *Sic stulti estis?*

Hug. Card. ibid.

Cajet. ibid.

Cajetanus eadem verba sic exponit: *Ex hoc, quod homines perseverant in malis operibus, diligunt magis tenebras, quam lucem.* Sicut enim talpæ tenebras diligunt, lucem oderunt, ita pariter hæc est tot animarum stultitia, quæ potius in vitiis & peccatis, quam in vitæ æternæ meritis, in sanctitate & virtutibus, quæ regno beato acquirendo viam nobis sternunt, persistere & perseverare malunt.

Omnia opera bona nisi perseveraverint inutila sunt.

3. *Tanta passi estis sine causa?* Contexatis velim longum quemdam jejuniorum, eleemosynarum, orationum, sacrificiorum, macerationum corporalium, aliorumque operum meritorium, in quibus per longum vos exercuistis, catalogum, ac demum serio meditemini, quod nisi perseveraveritis, hæc omnia in ordine ad salutem æternam comparandam vobis inutilia & vana futura sint; Numquid igitur merito Apostolus dicit: *Tanta passi estis sine causa?* Idem quoque motivum S. Paulus Corinthiis in prima Epistola inculcare nisus est, ut in cœpto divini servitii cursu eos perseverare faceret; Ita enim ibi scribit: *Stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis.*

1.Cor. 15. 58.

Hug.Card. in Matth. 24. 13.

Hugo Cardinalis de hac Perseverantiæ virtute ita scribit: *Virtus est, quæ bona acquisita custodit; Desistere ab opere inchoato bonum inchoatum destruit.*

Viatores sumus periculosè navigantes.

Quamdiu in hac vita degimus, viatores sumus, qui in vasto hoc mundi mari in lignis fragilibus navigamus, iisdemque opulentissimis, quæ cœlo comparando æquivalent, mercibus copiose onustis; Quas quidem merces si ab omni periculo securas esse volumus, ecce tibi modum, scilicet firmam in iisdem stabilitatem, & perseverantiam; Econtra vero, qui in virtutibus stabilis non est, naufragatur, & quidquid per multos annos lucratus fuit, amittit; Unde *tanta passi sumus sine causa.* Apud Ezechielem dicitur: *Si averterit se justus à justitia sua,*

Ezech. 18. 26.

&

& fecerit iniquitatem, ... numquid vivet? Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur, in prævaricatione qua prævaricatus est, & in peccato suo quod peccavit, In ipsis morietur. Psalmista Regius inter alias Psalterii sui propositionem unam habet, quæ prima facie difficultatem haud exiguam præ se fert, hanc nimirum: *Non enim, qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt?* Itane? Ergone nec ille, qui de se gloriari non dubitabat dicendo: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ,* in divinæ legis stadio magnis non processerat passibus, quando postea in peccatum adulterii lapsus fuit? Quot sunt, qui postquam antea bono temporis spatio irreprehensibiliter vixissent demum vero per fragilitatem, vel per malitiam lapsi fuerunt? Ergone de illis ob hunc lapsum dici poterit, quod antea in via Dei non ambulaverunt? Respondetur, Davidem illis verbis exprimere voluisse præjudicium, quod in eos, qui in bono cœpto non persistunt, infallibiliter redundat, scilicet, quod omnium bonorum operum merita adeo amittant, ac si virtutum stadio pedem suum numquam intulissent; Quia *omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur; Tanta passi estis sine causa?*

Ibid. v. 25. — Ps. 118 v. 3. — Ps. 100. v. 2. — In fine deficientes quomodo dicuntur in viis Domini non ambulasse. — Ezech. 18. 24.

4. Quod si quis triginta vel quadraginta annis inter continuas maris tempestates vitam suam traduxisset, monstrorum maritimorum faucibus, piratarum & naufragiorum periculis expositus, atque insuper sæpius ad antipodas usque profectus, copiosissimum sibi congregasset pecuniarum, gemmarum, auri argentique hæreditatem, ut inde in patriam suam reversus in quiete vivere posset: si inquam, ille ad suos redux feliciter factus in eodem portu; ubi appulit, unico alearum jactu thesaurum illum tot curis & sudoribus accumulatum ludendo perderet, numquid illum stultum & catena dignum esse pronunciares? Hæc autem stultitia à multis Christianis hodie quotidie exercetur, qui postquam in mari hujus mundi diuturno tempore per varia operum bonorum genera pro cœlo acquirendo multa sibi accumularunt merita, postea quando cœlo vicini consilium illud adimpleverunt Evangelicum: *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo,* à turpi quadam voluptate, vel à vili quodam emolumento, vel simili inordinato appetitu seducti, totum illum copiosum thesaurum, quem sibi eo fine acquisierant, ut eodem in Patria cœlesti perfruerentur æternum, simul & semel pro brevis momenti voluptate habenda perdunt, seu potius abjiciunt, factoque ipso ostendunt, se stultos, & Satanæ mancipia factos fuisse. *Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, carne consummemini.*

Ut Mercator unico lusu perdit pecunias multis annis conquisitas. — Matth 6. 20. Ita peccator unicâ voluptate merita præcedentia. — Gal. 3. v. 3.

5. Ingens illa statua Nabuchodonosori in somno repræsentata caput habebat aureum, pectus argenteum, ventrem æneum, tibias ferreas, ac denique pedes testaceos. Quæ statua adeo vivaciter delineat illum, qui virtuose vivendo cœpit, pessime tamen postea consummat, ut aptior ad illum exprimendum similitudo excogitari non posset. Etenim in auro amor Dei denotatur, qui vitæ perfectioris est fundamentum; Per argentum vero divinæ legis observantia innuitur, justa illud Psalmi: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum;* Per ferrum & chalybem, solidissima metalla; diuturna in operibus bonis stabilitas & perseverantia designatur; Per pedes vero testaceos, qui causa fuerunt, ut ingens illa statua corrueret, & comminueretur, omniaque prædicta metalla in pulverem redigerentur, pessimus intelligitur finis, quem illi, qui ad ultimum usque spiritum non perseverant, communiter habere solent. Unde Richardus de S. Victore ait: *Opus detestabile, & dignum confusione, quod inchoatur ex auro, & consummatur in testa & ferro. O confusibiles operarios, qui in initio conversionis suæ opus suum inchoant ex auro, & consummant in luto!* Osius Cordubensis Episcopus sub Diocletiano fidem orthodoxam constanter confessus, & à S. Athanasio dignus æstimatus, qui Patris Episcoporum & Confessorum titulo honoraretur, fidem Catholico-Romanam longo tempore contra Arrium invicta constantia sustinuit, & ob virtutes heroicas, nec non prudentiam, quæ in ipso admirabilis erat, in Concilio Nicæno Legatus Apostolicus ab omnibus est agnitus, quem S. Athanasius magnum appellabat, & sanctum, utpote qui egregium hunc Patriarcham contra Constantium sæpius defenderat; Hic inquam, post innumera hæc, quæ sibi apud universam Ecclesiam comparaverat, merita; post omnes persecutiones patienter toleratas, in conciliabulo Sirmii habito, dum centum annorum ætatem attigisset, miserabiliter cecidit. Immenso sane luctu, & implacabilibus lamentis, ut Baronius ait, prosecuti sunt sancti Patres præclarissimi hujus viri lapsum, qui cum navem, qua tot, tantaque maria navigarat, inter syrtes, scopulos, atque Piratas, validis undique urgentibus adversariis ventis, jam ad portum salutis magna gloria perduxerat incolumem, ibi insperato naufragium fecit, universa Ecclesia Catholica expavescente. Ejusmodi Osii plane miserabili casu Catholicus orbis contremuit, concussæque sunt solidissimæ petræ. Quis rogo de sui exitu poterit esse securus, si omnium Synodorum laudibus Osium celebratum, torque ex diversis certaminibus coronis auctum hominem, in conciliis agentem Patronum atque Magistrum, videat tam inopinate prosterni, ac instar salis infatuati pedibus proculcari, tantumque ducem effici exercitus desertorem, imo ad hostes deficientem, & in castris hostium profitentem, transfugam adeo ignominiose constitui, idque eo potissimum tempore (proh dolor!) quo de laboribus immensis præmium accepturus, & de innumeris victoriis erat donandus à summo Imperatore coronis? Merito igitur viri sancti sibimetipsis timentes, ad Deum clamantes, propheticum illud occinuerunt: *Ne projicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.*

Dan. 28. 31. Statua Nabuchodonosoris exponitur de incipiente & non perficiente. — Ps. 12. v. 7. — Richard. de S. Vict. lib. de erud. int. hom. c. 23. — Osii summa merita — Baron. An. 357. n. 17. Perierunt in conciliabulo Sirmii. — Ps. 70. v. 9.

6. Eusebius Emissenus in homilia quadam Monachis suis de Virtute perseverantiæ prædicans, sequentem adduxit aptissimam similitudinem; Videbitis, inquit, nonnumquam vineam optime cultam, quæ vires suas pergratum palmitum suorum virorem, perque florum abundantiam quaquaversum expandens, copiosam promittit vindemiam; Cujus tamen uvæ deinceps, vel non maturantur, ob aëris & auræ inclementiam, vel à feris, vel latronibus deprædatæ, vel ex alio simili accidente plurimum pallæ destruuntur; *Quid igitur mihi proderit, si vinea spem omnem in flore promittat, & vel ferarum incursus, vel vastitas grandinis spem omnem* in

Eus. Emiss. Hom. 5. ad Monach.

in consummationem subducat? Ideoque omnis prosperitus, omnisque laborum felicitas in fine consistit.

Similitudo de vineâ in fine deficiente.

Unicus ventus, unica influentia maligna, onica pruina, vel grando ad omnes labores per multos menses in vineæ culturam adhibitos, inutiles reddendos, vel ad destruendum omnes fructus abunde sufficiunt. Ita quoque multis fidelibus animabus contingit, qui in divinorum præceptorum observantia minimè sunt stabiles aut perseverantes; Unicus enim venti flatus unicus superbiæ spiritus, unicus turbo odii aut vindictæ, unica denique nimis effervescens effrænis æstas, ad perdenda omnia bonorum operum, multis annis exercitorum, merita, abunde, sufficiunt: *Tanta passi estis sine causa?*

Eccli. 34. 30

7. Sententia est Ecclesiastici: *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficiat lavatio ejus?* Quisnam veru horum verborum sensus sit, Glossa interlinearis exponit inquiens: *Qui baptizatur à mortuo, id est, fletibus à peccato, & iterum tangit, rediens ad peccatum, quid proficit? Quia non permanet emendatio ipsius.*

Gloss. interl. Emendatio non stabilis inutilis est. S. Greg. l. 9. regist. Epist. 99.

S. Gregorius quoque ad propositum nostrum ita scribit: *Baptizantur ergo à mortuo, & iterum tangit mortuum, qui prava opera, quæ se meminit egisse, deplorat, sed in iisdem se post lacrymas implicat.* At vero nonnihil accuratius verba illa: *Quid proficit lavatio illius*, examinemus, videtur enim dicere velle, quid prosunt tot confessiones, quibus peccatorum vestrorum sordes abstersistis, tot lachrymæ, ex dolore ob Deum offensum effusæ, tot disciplinæ, quibus corpus macerastis, tot communiones ad quid vobis proficiunt, quando in amicitia & gratia Dei non persistitis, sed ad peccatum denuo redditis? *Quid proficit lavatio? Tanta passi estis sine causa?* Quam foret tam in terra, quam in cœlis gloriosus summus ille Judææ Præses, Pontius Pilatus, si ad finem usque in defendenda & manifestanda Christi innocentia, Hebræorumque malignitate declaranda constanter perseveraslet? *Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum; Ego nullam causam mortis invenio in eo;* At vero in pio hoc conatu perseverantia ausus non fuit, quando audivit: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris*, ac proinde ex solo perseverantiæ defectu ad condemnandum Christum extimulatus fuit, prout optime Simon de Cassia advertit inquiens: *Humanitate initi agebat in Christum, quam si usque in finem causa ipse servasset, mortis non dictavisset ullo modo sententiam.* Et paulo post subdit: *Ejus perversitas, quia non transit, ut cœpit, nostrum accelleravit remedium.*

Matth. 27. 18. Luca 22. 23 Joan. 12, 12. Si perseveraslet. Sim. de Cassia l. 13.

8. *Tanta passi estis sine causa?* Sacra Scriptura de Saule hoc perhibet testimonium, quod scilicet in omni populo Israël nemo illo melior; etenim ne ad sceptrum Regium capessendum traheretur, quod verè exhorrescebat, latibula quæsivit, seque abscondit, similiter Spiritu Dei repletus, donisque & gratis cœlestibus exornatus fuit, & tamen non solum à regno terreno, sed, quod vel maxime deplorandum est, à cœlesti regno infeliciter decidit. Vultisne demerita ipsius scire, ob quæ hoc ipsi accidit? Nimirum licet per aliquod temporis spatium Dei jussibus obtemperaverit, in hac tamen obedientia non perseveraverit; Timens enim ne exercitus dilaberetur, expectandi Samuelis impatiens, ministeriumque sacerdotale temere usurpans, sacrificium obtulit. Sed audiamus reprehensionem, qua zelo ardens Propheta Samuel ipsum perstrinxit: *Stultè egisti*, inquit Samuel, *nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi, quod si non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum, Sed nequaquam regnum tuum ultra consurget.* Quæ verba commentans S. Gregorius inquit, *Ecce quam magna perdidit, qui, ut putabat, nulla contempsit; Ecce septem diebus Prophetam sustinuit, sed dum præstolari eum in fine diei desiit, gloriam tantæ dignitatis amisit.* Quinque virgines fatuæ, non minus, quam prudentes specialissimo virginitatis decore dotatæ erant, in manibus suis non minus, quam aliæ lampades ferebant cumque illis simul & concorditer sponso obviam procedebant, (*Accipientes lampades suas exierunt obviam sponso*) ab initio quoque oleum habebant, & lampades ardentes, & tamen sibi dici audierunt: *Nescio vos;* ipsæque cœlorum fores coram facie ipsarum fuerunt reclusæ; *Clausa est janua.* Unde nam obsecro hæc nata est repulsa, seu, quod idem est, æterna ipsarum reprobatio: Nimirum: *Fatuæ autem sapientibus dixerunt, data nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur*, videlicet non curaverant sibi sufficientem olei provisionem, ut quoadusque opus esset, lampades ardentes in promptu semper habere possent. *Omnia in figura*, hanc enim parabolam incarnata Sapientia composuit, ut in hoc tam utili puncto suos erudiret fideles, moneretque, quod si ad nuptias cœlestis gloriæ ingredi desiderent, necessum sit, ut usque ad ultimum semper sint parati, nec umquam in animabus illorum charitas, amor Dei, & bonorum operum perseverantia deficiat, quia *non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

1. Reg. 13. 8. Saul finaliter defecit. 1. Reg. 13. 13. Ibid. v. 14. S. Greg. ibid. Matth. 25. v. 1. Virgines fatuæ in fine carebant oleo. Ibid. v. 12. Ibid. v. 10. Ibid. v. 8. Matth. 10. 22.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De non Perseverantium pœnis & suppliciis, utpote quos Deus abominatur, & reprobat, Dæmon vero sui cooperatores habet.

THEMA.

Memores estote uxoris Loth. Luc. 17. ℣. 32.

1. INcarnata Sapientia in virtute perseverantiæ nos stabilire volens, infaustum nobis ob oculos posuit uxoris Loth exemplum, terribile prorsus, planeque tremendum. Neque enim illo sæculo quisquam erat Deo charior, cœloque acceptior, Abrahamo, cui ipsa stricto Parentelæ vinculo conjuncta erat; Erat qooque conjux viri sanctissimi, & diuturno tempore in medio impiorum, & sacrilegorum hominum innocentissimè vixerat, quod magnæ perfectionis signum erat, vespere quoque præcedenti Angelos hospitio exceperat, iisdemque ministrarat, singulari denique Dei privilegio ex communi incendio Sodomæ erepta fuerat, & tamen postea in unico momento, ob levem oculorum obtutum in statuam salis conversa fuit: *Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis.* Scire profecto percuperem, quænam aut qualis fuerit transgressio, ob cujus reatum tanta

Uxor Loth ob unicam inobedientiam gravissime punitur, Gen. 19. 26.

tanta cum severitate castigata fuit, quia quodnam in eo esse poterat grave delictum, quod ex compassione illas igne flagrantes civitates aspexerit? Sciendum est igitur, Angelos, dum Loth, conjugem, & filios è Sodoma extraxerunt, iisdem dixisse: *Salva animam tuam, noli respicere post tergum. Sed omnia in figura contingebant illis*: In hoc namque tacto omnes animas salvandas, vel salutis suæ cupidas instruere voluit, quod ab incepta via timoris Dei nequaquam retrocedere debeant, quia ut alibi protestatur: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Enimvero quis non existimasset excusatione dignissimum actum aliquem inobedientiæ, per actionem, quæ honesta videbatur, elicitum, utpote ex motivo compassionis, vel curiositatis, à muliere, cujus sexus fragilis est, commissum? Et tamen Deus per hanc rigidam pœnam, qua factum hoc castigavit, solicite nos docere voluit, quanti referat, ne aliquis, qui semel peccato terga vertit, jamque virtutis montem ascendere cœpit, umquam retrogradiatur; Ac proinde per altissimam suam providentiam disposuit, ut uxor Loth non statuam aliquam ligneam, testaceam, marmoream, vel metallinam, sed in salis statuam converteretur; Sic enim, ut Sanctus Augustinus ait: *Hominibus fidelibus quoddam præstitit condimentum, quo sapiant aliquid, unde illud caveatur exemplum.* Enimvero quis est, qui salem hanc habere virtutem nesciat, ut carnes à corruptione præservet? Videtur itaque Deus per hunc salem fideles in secuturis sæculis præservare voluisse, ne in peccatis recidivi fierent, maxime vero in peccatis carnis, de quibus S. Paulus ait: *Qui seminat in carne, de carne & metet corruptionem.* Sanct. Cyrillus Alexandrinus idipsum confirmat dicens: *Inde sumendum esse nobis exemplum, ne ad deploratas revertamur peccatorum illecebras.* Rupertus Abbas similiter rationem assignans, cur potius uxor Loth in statuam salis, quam in alterius materiæ simulacrum conversa fuerit, ita scribit: *Ut exemplum fieret, & condimentum, unde alii salvarentur, & nos silicet, tanquam sale condiret.* Origenes sequens movet dubium: *Putamusne*, inquit, *tantum sceleris in hoc esse commissum, ut quia respexit mulier, interitum, quem divino beneficio effugere videbatur, incurreret? Quid enim tantum criminis habuit, si solicita mulieris mens retrorsum, unde nimio flammarum crepitu terrebatur, aspexit?* Demum vero supplicium hoc in exemplum & terrorem fidelium immissum fuisse concludit, ne à servitio Dei retrocederent, in cujus probationem supradicta adducit: *Memores estote &c. Lex enim spiritualis est, & quæ contingebant antiquis, in figura illis contingebant.*

Ibid. v. 17. Peccatum uxoris Loth videbatur habere excusationem. Luc. 9. v. 62. Quam tamen Deus non acceptavit. Lib. 16. de Div. Dei cap. 30. Gal. 6. v. 8. S. Cyr. Alex. lib. 5. in Joan. c. 17. Rup. Abb. l. 6. in Gen. 2. Orig. hom. 5 in Gen.

2. Observandum quoque, supplicium hnic mulieri illatum, tale fuisse, ut nullum ei respiciendi tempus indultum fuerit, sed immediate, & ex improviso, quando se à morte, quam universa Pentapolis luebat, eripiendam esse credebat, mox ut retrospexit, flagellum quoque iræ Dei in ipsam animadverterit; Id quod ut pluribus illis animabus in pœnam evenire solet, quæ postquam per aliquod tempus virtuose vixerunt, in illo tamen vitæ genere minime perseverant, sed morte repentina e vivis eripiuntur. At vero quonam mysterio Deus hanc mulierem in statuam convertit, utique quia Deus *omnia in sapientia facit*, idipsum sine ratione factum non fuit. Nisi itaque fallar, Deum demonstrare voluisse illud existimo, quod ut plurimum evenire solet illis, qui ad peccata nuper detestata denuo redeunt; Hi enim tales communiter Hypocritæ fieri solent, ostendentes extrinsecus se tales esse, quales fuerunt hactenus, ne digito monstretur ab aliis, & ideo sunt velut statuæ, repræsentantes statum animæ priorem, licet intrinsecus in tali statu revera non sint. Præterea sunt statuæ, quia Prædicatorum voces, Superiorum reprehensiones, admonitiones amicorum, surda aure excipiunt: Et ideo sicut statuæ *aures habent, & non audiunt.* Sunt denique statuæ, quia ad Dei flagella sunt insensibiles, atque ideo ex tribulationibus, infirmitatibus, & quibuscumque aliis adversitatibus nihil proficiunt.

Non datur uxori Loth tempus resipiscendi. Explicantur moraliter dicta versæ statuæ. Ps. 113. 6.

3. S. Bernardinus, postquam fusius ostendisset, quantum serpens infernalis perseverantiam nostram temerare satagat, sequentem refert curiosam historialem: *Erant duo pugiles, qui ad invicem pugnare volebant; Videns autem unus, quod alius eum aggredi volebat, dum ad insultum se præparabat, ait illi: Ego cum duobus non pugnabo, unus vestrûm recedat; Alter autem credens alium esse post tuum, retrospexit, & dum retrospiceret, alter percussit eum in capite, & subito eum interemit. Sic qui non perseverando retro respicit, statim eum Diabolus decipit.* Merito ergo Gen. 19. dixerunt Angeli ad Loth: *Salva animam tuam, noli respicere post tergum tuum, respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis; Unde Dominus Luc. 9. dicit: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Porro dæmon, quoad potest, Perseverantiæ insidiari conatur, dicente B. Laurentio Justin. *Semper solet Diabolus Perseverantiæ insidiari, quam solam inter virtutes novit coronari.* Sic quoque, teste experientia, piratæ maxime persequuntur illa navigia, quæ præstantioribus mercibus sunt onusta, quæ etiam in majori sunt timore posita, quando portui sunt proxime vicina.

S. Bern. T. 2. ser. 66. art. 2. c. 8. Historia de duelantibus. Gen. 19. Luc. 9. 62. B. Laur. Just. c. 2. de lig. vit. c. 4.

4. S. Bernardinus explicans versum illum Psalmistæ: *Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero*; Ad propositum nostrum ait: *Dæmones tribulant justos, unde ait Gregorius? Quotidie nos inimicus impugnat, ut saltem tædio dejiciat, & hi exultant, quando ille a Sancto proposito movetur.* Unde Deus ab exordio mundi nos monuit, quod serpens tartareus in hujus virtutis perniciem suum præcipue sit evomiturus venenum, dum ad serpentem ait; *Tu insidiaberis calcaneo ejus*, id est, ultimo vitæ ipsius, ut eum pro illo tempore operum bonorum merito prives. *Mystice ad Diabolum de anima inquit*, (verba sunt Bernardini:) *tu insidiaberis calcaneo ejus, id est, fini vitæ ejus.* Qui sine dubio idipsum à S. Augustino didicit, qui in sermone quodam de hac virtute ita scribit: *Hæc est calcaneum bonæ operationis, quod contra serpentis morsum debemus observare.* Quot, ehen! bravium suum perdiderunt, eo, quod in medio cursu fatigati defecerunt? *Sic currite, ut comprehendatis.* Nulla profecto dari potest major jactura quam si quis ab æterno decidat, & tamen infallibilis est veritas, quod *nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.*

Ps. 12. 5. S. Bern. ibid. cap. 1. Quid sit insidiari calcaneo. Rom. 13. 10. S. Bern. ib. cap. 2. S. Aug. ser. 8 ad frat. 1. Cor. 9. 24. Luc. 9. 62.

5. Para-

5. Paradisus utrique terrestris, cœlestis paradisus verus & typus; Observatisne autem, quodnam Deus ad illius paradisi januam statuerit impedimentum, ut aditum nobis ad eumdem præcludere: *Collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem*, ad denotandum, quatuor præcipue esse, quæ oobis obstaculo sunt, ne consequamur gloriam, scilicet cupiditas nimia sciendi, quæ in Cherubino denotatur, cui propria est scientia; Secundum, Concupiscentiæ carnali nimis deditum esse, quæ significatur io igne (*flammeum*) Tertium est odium, sive vindictæ, quarum typus est ensis, vel gladius; Quartum denique nimia nostra in bene operando instabilitas, & volubilitas (*versatilem.*)

Gen. 3. 24.
Quatuor nos impediunt à beatitudine.

6. Isaias inquit, *Semita justi recta est, rectus callis justi ad ambulandum.* Dic sodes, quænam est differentia inter viam rectam & curvam? Hæc nimirum, quod in via, quanto magis proceditur, tanto magis homo à termino *a quo* elongatur; Non vero id fit in via, quæ in gyrum vertitur, quanto enim diutius in illa procedis, tanto magis appropinquas ad locum, unde recesseras. Idem prorsus accidit reprobis, de quibus dicitur: *In circuitu impii ambulant:* Tametsi enim ab hac vel illa suspecta conversatione recessisse videantur, in boois tamen propositis nequaquam persistunt, sed subito ad peccata pristina revertuntur. *Præcordia fatui quasi rota curri, & quasi axis versatilis cogitatio illius*, inquit Ecclesiasticus. Talibus proinde dici potest; *Vos ex patre Diabolo estis, desideria patris vestri vultis perficere*, tales enim eadem cum ipso via incedunt, circumeundo; Ipsemet namque dæmon apud Jobum ait: *Circuivi terram*, Et S. Petrus de eodem inquit: *Circuit quærens quem devoret.* Cæterum via viri justi & perfecti recta est, *rectus callis justi*; *Viam mandatorum tuorum cucurri*, inquit Psalmista; Et S. Apostolus ad Philippenses de ipso scribit: *Ad anteriora extendens meipsum, Ad superna vocationis bravium.* Consideratione digna sunt, quæ S. Bernardus in hæc verba scribit: *Qui in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed nihil proficit; Væ homini, qui sequitur hunc circuitum! Si conaris avellere, paululum sequi videbitur, sed in dolo, circuitus est, aliunde reditum parat. Væ homini illi, qui sequitur hunc circuitum!* Ly autem *Væ*; communiter est æternæ comminatio damnationis.

Isa. 26. 7.
Via impii est curva.
Psal. 11. 9.
Eccli. 33. 5.
Joan. 8. 44.
Job. 2. 2.
1. Pet. 5. 8.
Isa 26. 7.
Ps. 118. 32.
Philip. 3. 14.
Ibid v. 14.
S. Bern. ser. 12 super Ps. Qui habitat.

7. Deus olim per Jeremiam Prophetam conquerebatur inquiens: *Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo.* Quæ utique querimonia, ut multi quidem existimant, hisce nostris temporibus locum habitura non erit, siquidem hodie confessionalia ingenti hominum multitudine cincta & stipata cernuntur; Verumtamen licet hoc verum sit, proposita tamen, quæ ab hujusmodi pœnitentibus fiunt, omoino sunt volubilia, & inconstantia, quod vel ex eo patet, quod subito minima quasi data occasione ad vomitum redeant: Ac proinde apud eumdem Jeremiam subditur: *Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.* Arca Domini à quocumque demum sive à Philistæis, sive ab Hebræis processionaliter circumferebatur, irreparabiles ubique strages faciebat, dicente Scriptura: *Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magna nimis.* Quam historiam Venerabilis Beda præsenti nostro proposito adaptat, sequentem inde eruens moralitatem: *Qui fidem transitorie, nec fixa intentione recipiunt, non solum nihil commodi credendo merentur, sed & pœnam de pretio salutis miseri mercantur æternam.*

Jerem. 8. 6.
Facilitas ad relapsum.
Jerem. 8. 6.
1. Reg. 5. 8.

8. Reflexistisne vos aliquando ad illa Christi verba Matth. cap. 12. *Qui dixerit verbum contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Solent porro Theologi Patri potentiam, Filio sapientiam, & Spiritui Sancto bonitatem attribuere; Et ideo qui ex fragilitate contra potentiam Patris peccat, aliquam videtur excusationem posse prætendere; Dicere enim potest: *Tu scis figmentum nostrum*, Similiter qui ex ignorantia contra sapientiam Filii peccat, aliqualiter se excusare potest cum Apostolo, dicendo: *Ignorans feci, & ideo misericordiam sum consecutus*; At vero qui ex malitia peccat contra bonitatem Spiritus Sancti, qui ei gratias & auxilia pro æterna salute conquirenda dedit, quique tantum lumen, notitiam, & amorem Dei ei contulit, & nihilominus illo relicto dæmoni adhæreseit, ut turpibus voluptatibus gaudeat, vel propter vile quoddam interesse huic sanctissimo Spiritui animarum sanctificatori, una cum cœlestibus thesauris suis renunciat, illumque ignominiose à se repellit, talis certe non meretur remissionem, sive io hac vita, sive in futura. Israëlitæ per evidentia divinæ omnipotentiæ & Providentiæ portenta ex servitute Ægypti liberati, opulentissima regni illius suppellectile locupletati, agno Paschali bene pasti & refecti, miraculosè columna nubis per diem, & columna ignis per noctem per avia & devia ducti fuere, floridas quoque & apertas in mari rubro reperere vias, per desertum ad terram promissionis proficiscentes, tot annis cœlesti annona fuere sustentati; Et tamen quam paucis illorum Palæstinam ingressis, loco cophini, & luti, sceptra & lautos contrectare concessum fuit? Nec mirum, quia dicti Israëlitæ typus erant eorum, qui in deserto vitæ cujusdam solitariæ, defatigati quiescunt, priusquam ad terminum præscriptum perveniant: *Non enim qui inceperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Deus quidem ex parte sua non defuit, curando ne retrocederent seque Ægyptiæ servitutis compedibus denuo submitterent; [id quod Sanctus Eucherius optime observavit inquiens: *Aperuit Deus inter aquas vias maris, & circumfusis deinde aquis texit illud, ut desertum expetentibus patefaceret iter, clauderet reditum*,] at vero Dei auxiliis noo cooperantes, ad ollas Ægypti, ad porros & cæpas, semper anhelabant, & ideo pœnas luere debueruot in deserto hujus suæ instabilitatis, infeliciter moriendo in illa solitudine.

Matt 12. 32.
Quid sit peccata contra Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum.
1. Tim. 1. 13.
Plurima acceperunt Israelitæ beneficia.
At deficientes pauci intrarunt terram promissam.
Eucher. in vit. Joan.

9. Nulli ignota est ingens illa strages, quam Deus Ezech. cap. 9. inter homines cujuscumque ætatis, sexus, conditionis, & professionis, cum hoc tamen pacto instituit: *Omnem, super quem videritis Thau; ne occidatis.* Verum scire percuperem, cur omnes illi, qui hoc signo Thau insigniti erant, ab hoc flagello remanserint immunes & exempti? Hugo Cardinalis

Ezech. 9. 6.
Immunitas literæ Thau.

dinalis observat, hanc literam Thau in alphabeto Hebraico esse postremam, figuramque Crucis præ se ferre: Ac proinde figurare Perseverantiam: *Ultima littera in Alphabeto signatur*, inquit Hugo, *ad denotandum, quod qui omnia præcepta non servaverit usque ad ultimum, occidetur.* Idem quoque S. Bernardinus in supradicto sermone innuit. Ecce igitur qualiter in hac strage à Deo ordinata universum genus humanum edoceatur, qualiter irreparabilia æternæ mortis damna redundent in eos, qui hoc perseverantiæ charactere signati non sunt. In confirmationem hujus servit & alia quædam historia; Deus enim in antiqua lege omnia primogenita, tam de hominibus, quam de pecoribus & animalibus, sibi in sacrificium offerri præcepit, solum ab altaribus suis asinum proscriptum esse voluit: *Primogenitum*, inquit, *asini mutabis ove.* Circa quam legem sacri interpretes studiose rejecti asini investigant mysterium, siquidem asinus animal est homini utilissimum, in portandis patienter cujusvis generis oneribus. Aliqui igitur iden asinum rejectum fuisse existimant, quia ex pelle ipsius tympana, quæ belli sunt instrumenta, conficiuntur. Deus autem abominatur omnes illos, qui pacis sunt hostes, unde Christus ait: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris &c.* Alii considerant, quod asinus non nisi virga coactus procedat, ac proinde symbolum sit eorum, qui non nisi ex timore pœnæ Deo serviunt, qui Deo penitus non placent. Verum enimvero, ad præsens propositum aptius dicendum videtur, quod per asinos denotentur illi, qui bene quidem incipiunt, sed in medio itinere fatigati conquiescunt; Solet enim communi proverbio dici: *Cursus asini parum durat.* Hoc igitur Deus à se rejicit, & tamquam sua protectione indignos abominatur; Cujus Sancius in vita S. Roberti Abbatis sequens refert exemplum: *Nocte quodam vir Sanctus vidit Malignum ad chori aditum consistere, & conari quidem sæpius ingredi, sed frustra tamen. Habebat formam rustici præcincti, nudis, longisque tibiis, ferentis a tergo sportulam, & ad pectus lignum funibus innexum. Cœpit porro producto collo circumire chorum, oculos in fratres attentè conjicere, si quid posset forsitan gratum sibi in aliquo cernere. At vero Dei instantius orante & fratres à torpore excitante, improbus explorator diu frustra expectans, cum nihil se proficere videret, indignabundus ad chorum fratrum conversorum se contulit: Illic quoque cunctas curiose contemplans, si quos videret somnolentes cachinnans sprevit, si noxiis cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applausit. Tandem inter novitios reperit juvenem quemdam animo ad illicita vagantem, nec nisi solo corpore illic præsentem, imo etiam clandestinam fugam meditantem. Animadvertens itaque illum suæ sortis esse, fuscinula apprehensum in suam fiscellam projecit, & celeriter inde se proripuit. Cernens id vir sanctus, multum pro salute illius anxius, & solicitus, mane diligenter jussit illum inquiri. Sed ille ante auroram vagus & profugus, excusso suavi jugo Christi factus erat inimicum. Adjunxit autem se hominibus sceleratis, deditusque latrociniis, non diu post captus est, & capite plexus miserrime è vita excessit.*

Marginal notes (left column): *Hug. Card. ibid.* — Omnia primogenita Deo sacrificabantur. — *Exod. 13, 13* — Excepto primogenito Asini. — *Matth. 5, 23* — Rationes quare. — Historia de novitio egrediente monasterium.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Perseverantia, quæ cœli porta est, merita nostra adauget, & præmiat, semperque ad statum hominis finalem respicit.

THEMA.

Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Matth. 24, ℣. 13.

1. INter immensa perseverantiæ bona, illud prorsus eximium est, quod salutem nobis comparat æternam: *Qui perseveraverit &c.* Unde B. Laurentius Justinianus ait: *Perseverantia & stabilitas in operatione patenter ostendit, operantem in electorum numero computandum, ac virtute Perseverantiæ esse redimitum: Solum non perseverasse est amisisse coronam.* Idem huic virtuti idipsum, quod Ecclesia magnæ Dei matri attribuit Epithetum, dum ab ea vocatur *cœli janua paradisi portata, & regni introitus.*

2. In Exodo increata Sapientia vestem nobis describit summi Sacerdotis, qua Sanctuarium ingressurus indui debebat; Inter alias autem hujus vestis conditiones, una est, quod scilicet in extremitate seu fimbria vestis illius, quæ ad pedes usque propendebat, mala punica per circuitum suspendi debuerint: *Deorsum vero, ad pedes ejusdem tunicæ per circuitum, quasi mala punica facies.* Circa quod nascitur quæstio, cur potius Deus mala punica, seu poma granata, non vero alia poma, maxime in fimbria vestis suspendi voluerit? *Omnia in figura contingebant illis.* Petrus Blesensis in Epistola quadam ita scribit: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus in fimbriis aureis; Fimbriæ sunt vestimenti extremitates; Est ergo gloria sanctimonialis in fimbriis, nihil enim prodest gloria bonæ conversationis in principio, nisi sit gloriosus & finis.* Porro nemo est, qui malum granatum inter omnes alios arborum fructus hoc privilegio gaudere ignoret, quod scilicet verticem coronatum habeat; Atque ideo symbolum est Perseverantiæ, quæ sola coronatur; Unde anima, quæ in cœleste sanctuarium ingredi desiderat (de quo Psalmista canit: *Donec intrem in sanctuarium Dei &c.*) in fimbria vestis, id est, in vitæ suæ fine perseverantiam habere debet. Rupertus Abbas super illa verba Apocal. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*, ita scribit: *Coronam remunerationis, quam repromittit dicens: Et dabo tibi coronam vitæ, certitudinem atque fiduciam in suo præsentat capite, Apostolo ibidem proloquente &c.*

3. Observastisne aliquando quatuor illa mystica animalia ab Ezechiele conspecta, quasi currum Dei gloriam Altissimi repræsentantem, trahentia; *Aperti sunt cœli;* Inquit sacer textus: *Firmamentum erat super caput eorum:* Scitene capitis mysterium, cur scilicet his animalibus cœli aperti fuerint, & firmamentum super caput suum habuerint? Nimirum *non revertebantur, cum incederent; Sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur: Ubi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur nec revertebantur, cum ambularent;* Nihil itaque mirandum est, quod cœlos super capita sua apertos habuerint, quia perseveranti-

Marginal notes (right column): *B. Laur. Just. de lig. vit. c. 4.* — Mala punica in veste sacerdotis designant boni operis finem. — *Exod. 28, 33* — *Ps. 44. 14.* — *Petr. Bles. Epist. 36.* — Malum punicum coronatum est. — *Ps. 72, 17.* — *Apoc. 2, 10.* — *Rup. Abb. lib. 2. ibid.* — *Ezech. 1, 1* — *ibid.* — Explicatio quatuor animalium apud Ezechielem. — *ibid. v. 9.* — *ibid. v. 12.*

bus, & in via virtutum non retrocedentibus, immarcessibiles cœli coronæ præparantur.

4. Iogenlosam apud Doctorem Seraphicum invenio observationem, siquidem ad illum se Apostoli textum reflectens: *Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium*, ita scribit: *Sic de virtutibus potest dici, nam virtutes ad regnum Christi currunt, sed una sola accipit bravium. Nam currunt mundi contemptus, paupertas, vigiliæ, eleemosyna, abstinentia, patientia, sed sola Perseverantia coronatur, nam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Circa eadem verba: *Unus accipiat bravium*, potest & alia institui ponderatio, ut sensus verborum illorum sit, iis, qui semper est unus, id est, iis, qui semper est idemmet, non volubilis, & in bono incepto instabilis, hic accipit bravium. Sicut enim nullum bonum opus est meritorium, aut à Deo acceptatur, sine charitate & dilectione Dei (*si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.* ita quoque nulla virtus, nec ullum opus remunerationem expectare debet, nisi fuerit Perseverantiæ conjunctum.

1. Cor. 5. 24.
S. Bonav. in Psal. 67.

Inter omnes virtutes unica accipit bravium.

1. Cor. 13, 1.

5. David cum vastam illam giganteam Goliathi molem, impacto in frontem ejus lapillo in terram prosternens, gloriosam de eodem reportasset victoriam, non legitur in trophæum suspendisse vel lapidem illum, vel fundam, qua is evibratus fuerat, sed solum ensem, quo caput ejus detruncavit. Et quonam id mysterio factum fuisse existimatis? Forsitan dicetis, illum per ensem in trophæum erectum, vel suspensum ostendere voluisse, quod militari, non vere pastorali more contra Goliath pugnaverit, ideoque ensem, & non fundam, seu lapidem militiæ suæ instrumentum jactasse. Sed nequaquam res ita se habet, non enim ab ejusmodi ambitiosis cogitationibus David tunc agitabatur, potius igitur hoc facti illius mysterium extitit, quia scilicet lapis quidem victoriæ initium dederat, utpote per quem in terram fuerat dejectus, at vero ensis tandem totam victoriam consummarat, utpote per quem caput Goliath præscissum fuit; Ac proinde gladius, non vero lapis aut funda in trophæum & triumphum fuit suspensus, quia Perseverantia sola est, quæ nos coronat. Unde S. Ambrosius ait: *Lauda navigantis, felicitatem, sed cum pervenerit ad portum; lauda ducis virtutem, sed cum productus est ad triumphum.*

David an gladium Goliath suspenderit in triumphum.

S. Ambr. de confess. Pont.

6. In quarto libro Regum cap. 13. refertur, quod cum Josias Rex Israël Elisæum infirmum visitasset, Elisæus eidem dixerit: *Affer arcum & sagittas, sagittam vero Orientem versus jace*, quod cum fecisset, exclamavit Propheta: *Sagitta salutis Domini, & sagitta salutis contra Syriam, percutiesque Syram in Aphec, donec consumas eum;* Circa quæ verba dubium exurgit, cur potius Josiæ vincendum fuerit jaciendo sagittam *in Aphec*, quam in aliam partem? Quod dubium Rabanus solvit dicendo, quod *Aphec* idem significet ac *Perseverantia*; ac proinde Propheta insinuare voluit, quod ubicunque hæc virtus intercedit, ubi quoque certa sit victoria, pariter & corona, quia ut B. Laurentius Justinianus ait: *Perseverantia filia singularis; est summi Regis, finis virtutum, earumque consummatio, sine qua neque qui pugnat, victoriam, nec victor palmam consequitur;* Denique post multa recensita Perseverantiæ encomia, in hæc verba concludit: *Sola est, cui æternitas redditur vel potius quæ æternitati hominem reddit, dicente Domino: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Unde & S. Hieronymus ait: *Felix, & omni dignus beatitudine, quem extrema dies Christo occupat servientem, quem Salvatori militantem invenit, qui non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.* In capitolio enim cœli empyrei triumphus nequaquam obtinetur, nisi prius dissipati & prostrati sint adversarii; & nisi in campo ad finem usque ita dimicaverimus, ut inimicus sese minime recolligere, aut caput exaltare valeat. *Nullus* enim *legitime certat;* inquit S. Augustinus, *nisi qui in campo usque ad finem certat, & si certat usque ad finem, legitime certat, ideo merito coronatur.*

4. Reg. 13, v. 15.
Ibid v. 17.
Aphec Significatio, Ibid. v. 17.

Raban. ibid.

B. L. Just. ib. c. 2.

S. Hieron. Epist. 34.

Ante triumphum omnes hostes dissipari debent.

S. Aug. ser. 8. ad frat.

7. Axioma est Philosophicum ab omnibus receptum; quod scilicet *forma dat esse rei;* Sicut igitur charitas est, quæ operibus nostris valorem, & pretium attribuit, ita perseverantia omnibus virtutibus dat formam, omniaque merita ita extollit, ut neque Charitas, & amor Dei præmium vitæ æternæ sine Perseverantia acquirerent, quia ut S. Augustinus ait: *Perseverantia informat meritum.* Et S. Bernardus in Epistola quadam dicit: *Perseverantia sola meretur viris gloriam, coronam virtutibus.* Metaphrastes varia refert à S. Pachomio Monachis suis in hac materia tradita documenta; *Nam frustra ajebat eos ad bravium salutis currere, nisi sic currant ut comprehendant; Frustra cum hoste confligere, nisi sic certent, ut vincant, dicente Apostolo: Non coronabitur, nisi legitime certaverit; Legitimè autem certare, esse certando non defatigari.* Quod si objeceris, ipsummet S. Paulum Philippenses hisce verbis exhortari: *Itaque fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, & corona mea, sic state in Domino charissimi;* Mox respondebo, quod verbum *state* non opponatur verbo *currite;* Quia Apostolus utrobique loquitur de cursu & stadio profectus spiritualis, ut virtutis obtinere possint bravium, & ad perfectionis apicem pertingere, in quo tandem firmiter & stabiliter standum & persistendum est; *Sic currite, ut comprehendatis;* Alias quidam facet interpres modernus per verbum *state* stabilitatem insinuatam esse tradit: *De instantia* enim *& Perseverantia loquitur in virtutum stadio, unde idem fuit dicere, sic state, ac si dixisset: Durate in cursu, sive firmiter in currendo persistite.* Neque enim ei, qui ad bravium currit, sufficit, quod ad bravium currere, nisi prius ad terminum præfixum, præ quovis alio pertingat; Nam ut S. Bernardus ait: *Inchoantibus præmium promittitur, sed perseverantibus datur.* S. Joannes Damascenus Salvatorem nostrum introducit in hæc verba loquentem: *Ubi vos invenero, ibi etiam judicabo; Atque in unaquaque re finis omnium clamat. Itaque licet quis per universum vitæ curriculum virtutem apprime coluerit, ac in vitæ fine in vitium provolutus sit, nullum ex pristinis omnibus laboribus fructum consequetur, ut qui sub fabula catastrophen animo defecerit.*

Perseverantia dat formam rei.

S. Bern. Epist. 120. ad Joannem.

Philip. 4, 1.

Inchoantibus præmium promittitur, perseverantibus datur.

Novar. ibid.

S. Bern. ser. 6. de modo bene vivendo.

S. Joan. Dam. lib. 1. Parall. c. 14.

8. Observastisne aliquando, quisnam in lege Evangelica primus fuerit, qui cœlum paulo minus,

minus, quam apertum nobis ostenderit? Certum est, hunc illum fuisse, qui illud quasi nobis proxime vicinum annunciavit, dicendo:

Matth. 3. 2. **Perseverantia S. Joan. Bapt.**

Appropinquavit regnum cœlorum, Id est illum, qui ab utero materno innocentiam perseveranter conservavit, siquidem sanctificatus in ventre matris, ab infantia in deserto quodam se abscondit, idque ut Ecclesia de ipso canit: *Ne levi saltem maculare vitam flamine posset*; & in hac innocentia, donec ei caput amputaretur, immobilis permansit; Cui proinde à Christo

Matth. 11. 7.

specialis hæc laus attributa fuit. *Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam?* Quem etiam idem Dominus noster propterea Angelum appellavit, quia hi in illo, quod semel apprehenderunt, inflexibiles permanent. De hoc eodem Dionysius Carthusianus ait:

D. Carth. ib.

Joannes vir justus, & stabilis est, quem nulla culpa, vel passio à rectitudine dejicit, quemadmodum scriptum est: Homo sanctus permanet in sapientia sicut Sol, stultus ut Luna mutatur. Ecce igitur, quam convenienter is, qui veræ stabilitatis & Perseverantiæ in virtutibus speculum fuit, paradisum cœlestem nobis vicinum esse annunciavit.

Perseverantia introducit ad Deum.

9. S. Cyprianus, à S. Bernardino citatus, Perseverantiam apud Regem gloriæ officium Magistri de Camera obire dicit, quia scilicet ad illius penetralia nos introducit; Hocque munus Perseverantiæ soli competere asserit,

S. Bern. T. 2. ser. 66. art. 2. cap. 2.

Perseverantia, inquit, *sola ante Deum nos introducit.* Et quidem in eo statu, in quo nos invenit, aditum nobis facit ad illum inexorabilem & inappellabilem judicem. *Suo enim fine quisque aut justificabitur, aut condemnabitur.* Ac

S. Isidor. l. 2. synonym. in fin.

proinde S. Isidorus merito nos exhortatur inquiens: *Esto in Pœnitentia firmiter confirmatus, vitam bonam, quam cœpisti tenere, non deseras, propositum bonæ vitæ conserva jugiter, beatus eris, si permanseris, beatus, si perseveraveris; Salus perseverantibus promittitur, præmium perseverantibus datur. Beati, qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore; Non est beatus, qui bonum fecit, sed qui bonum incessabiliter fecit.* Enimvero valde notabilis est sequens S.

S. Hieron. in Ezech. 17. **Historia de Henrico octavo Rege Angliæ inconstanti.**

Hieronymi doctrina: *Non ex præteritis, sed ex præsentibus judicamur; Cavendum est, & semper timendum, ne veterem gloriam, & solidam firmitatem unius horæ procella subvertat.* Henricus Octavus Angliæ Rex regia manus sua contra Lutherum de septem Sacramentis librum conscripsit, qui apud summum Pontificem, & Cardinales in tanta æstimatione habitus fuit, ut ob eumdem illum Defensoris Ecclesiæ titulo honorarint. Quis autem umquam hunc eumdem Regem postea pejus, quam si Anti-Christus aliquis fuisset, subditum sibi Angliæ regnum in fide orthodoxa subversurum esse credere potuisset? Et tamen idipsum cum maximo & irreparabili Ecclesiæ damno & scandalo præstitit. Sponsa in sacris Canticis (per quam Ecclesia figurabatur) de cœlesti Sponso suo ait: *Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas*; Ex quibus verbis deduci posse videtur, tam caput, quam plantas Sponsi aureas fuisse, nam paulo ante eadem Sponsa dixerat:

Cant. 5. 15. **Caput & pedes in opere bono debent esse uniformes.**

Caput ejus aurum optimum. Ergone viliorem, & infimam corporis partem, quasi pes est, qui sordes & immunditias continuo tangit, & calcat, à Sponsa per instinctum Spiritus Sancti ex eodem metallo concretam fuisse dicit, ex quo caput factum fuerat: Ergone tam caput, quam pedes aurei sunt? Omnino, ita se res habet, sed *omnia in figura*; Per caput enim aureum principium operis boni ex amore Dei eliciti, & in gratia Dei facti intelligitur, per pedem vero, qui ultima corporis pars est, quod super aurum fundatur, finalis in iisdem operibus bonis Perseverantia intelligitur; Quando vero in anima hæc capitis & pedum mutua relatio & correspondentia reperitur, certum nobis æternæ prædestinationis signum ab eadem insinuatur, quia *qui perseveraverit usque ad finem, hic salvus erit.* Et vero hæc unica fuit causa ruinæ illius immensæ statuæ, quam Nabuchodonosor in somnis viderat, nam tametsi caput statuæ illius, aureum esset, pedes tamen ejus testacei, sive fictiles erant, ac proinde illos præfigurabat, qui bene quidem incipiunt, sed finiunt pessimè. De quibus S. Bernardinus in hæc verba scribit:

S. Bern. c. 14 de Pass. Dom.

De quantis legimus in Vitis Patrum viris potentibus in vigiliis & jejuniis, in laboribus supra modum humanum, imo & in miraculis coruscantibus, quia deciderunt, quia non perseveraverunt? S. Joannes Damascenus ait:

S. Joan. Dam. ibid.

Posteaquam homo per pietatis stadium, ac probam vitæ rationem numeros omnes virtutis absolvit, atque omnibus exploratum est, cum pietate, ac Dei metu præditum esse, ac deinde in peccatum labitur, hoc demum est, ad cœli fastigium evectus in imum inferni postea decidit.

Sacrilega crudelitas Boleslai Regis Poloniæ.

Boleslaus Rex Poloniæ in principio assumpti diadematis optimi quidem Principis specimina edidit; Quis autem unquam persuadere sibi potuisset, illum tandem ad tantam ac talem perventurum fuisse impietatem, ut Stanislao sanctum Missæ sacrificium actualiter offerenti propria manu necem inferret?

10. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* B. Laurentius Justinianus inquit:

B. Laur. Just. ibid. cap. 1.

Etsi omnes virtutes ad cœlum possessorem suum trahant, solam tamen perseverantiam esse cognoscant, quæ accipit bravium. Et in capite sequenti hanc adducit similitudinem:

Ibid. cap. 2.

Sicut oculis corporalibus necessaria est lux, ut suo perfruantur fine, ita & omnibus prædestinatis, & vocatis ad regnum cœlorum virtus Perseverantia. Et paulo post subdit: *Nutrix est ad meritum, mediatrix est ad præmium.* Porro operarii, qui hora undecima, Sole ad occasum jam fere inclinante, à patrefamilias ad vineam suam missi fuerunt, eamdem cum primis operariis accepere mercedem, imo illos in mercede accipienda prævenerunt, quia procurator mercedem solvit, *incipiens à novissimis*; Per quod Salvator docere nos voluit, verissimum esse, quod Deus *non respicit quales ante fuerimus, sed quales circa finem vitæ extiterimus.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur media, quæ magno nobis ad perseverandum sunt adjumento.

THEMA.

Justificationem meam quam cœpi tenere, non deseram. Job. 27. ℣. 6.

1. TEmpore patientissimi Jobi, ipsâmet æterna veritate teste, nullus reperiebatur homo,

eidem in innocentia & sanctitate similis; En vero fundamentalia sanctitatis illius principia: *Justificationem meam, quam cœpi tenere; non deseram, non recedam ab innocentia mea;* Ut enim quis ad finem usque in virtutibus & perfectione continuet, unicum remedium est, ut devotiones suas consuetas non interrumpat, loquor tamen de illis devotionibus, quæ solidæ, & sanctificationis sunt operativæ, de illis enim intelligenda videntur verba illa: *Justificationem, & innocentiam.* Dico autem hoc ipsum, quia sunt nonnulli, qui sæpe devotionem suam maximè in rebus aliquibus externis positam habent, cujusmodi sunt, recitare officia, dicere coronas, visitare Ecclesias, servare jejunia, & alia similia, cum tamen in iis, quæ majoris sunt momenti & necessitatis curam nullam habeant, cujusmodi sunt frequentia orationis mentalis, studium virtutum, extirpatio vitiorum, maxime vero frequentia Sacramentorum, utpote quæ gratiam nobis conferunt, & à peccatis liberant.

Differentia inter devotiones.

2. Utilissimum porro fuit illud ab Apostolo Ephesiis suggestum consilium: *Nolite locum dare Diabolo.* Huic enim Serpenti tartareo proprium est, quod ubi capite ingredi potest, eo quoque totum reliquum corpus pariter subinferat: Unde quando malignus ille spiritus vel minimum in animam hominus habere potest aditum, efficiendo, ut paulatim in cœpto, & per aliquod tempus continuato virtutum studio intepescat, ibi non quiescat, donec eamdem in peccata graviora corruere faciat, ad eum fere modum, quo civitates inexpugnabiles, quæ per obsidiones intercipiuntur, de palmo in palmo paulatim invaduntur, donec tandem totaliter in hostis potestatem transeant; Ita quoque inimicus infernalis se habet in comparandis sibi animabus antea perfectis, curat enim, ut paulatim leves quasdam committant transgressiones, & peccata omissionum, quæ prima facie venialia esse videntur, non curent, hacque ratione pedem in iisdem figit, quia *qui spernit modica, paulatim decidit.* Enimvero inter alia utilissima documenta, quæ S. Athanasius vitam S. Anthonii magni scribens post se reliquit, unum hoc fuit: *Tenendus est continuus instituti rigor; Deus enim, in quo nos invenerit, in eo judicaturus est, nam & infelix Judas propter unius noctis impietatem omni præteriti temporis labore privatus est.* Quod documentum utique à S. Antonino Magno didicit, qui suis commendare hoc unice solitus fuisse perhibetur: *Hoc autem sit primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incipientem augere semper debere, quod cœperit.* Per quotidianam enim experientiam videmus, quod multi in bonis operibus Perseverantiam amittant, quia eadem aliquamdiu intermittunt.

Ephes. 4. 27.

Utitur dæmon modo expugnandi civitatem.

Eccli. 19. v. 1.

S. Athanas. in vit. S. Antonii.

Documentum S. Athanasii.

3. Statua Nabuchodonosoris à capite aureo declinabat in argentum, quod est metallum ignobilius; Ab argento degenerabat in æs, postea in ferrum, ac tandem in fine in creta seu terra fictili terminabatur. Hoc est, quod plurimis contingit, qui magno cum fervore incipiunt, at vero in amore Dei, & in primo spiritu, postea insensibiliter intepescunt, sensim & paulatim à recta perfectionis semita deviando, donec tandem à propria fragilitate stimulati turpiter cadant; Parvulus quidam lapillus ingentem à Nabuchodonosore visum colossum demolitus est, ut per hoc doceremur, quod sæpe quævis levis occasio ad turpe præcipitium incurrendum sufficiat. S. Bernardinus similitudinem quamdam adfert, quam se à sanctis eremi Patribus accepisse his verbis fatetur: *In collationibus Patrum lib. 12. quidam de Sanctis ait: Non debet esse mens justi ut cera mollis, quamlibet recipiens impressionem de facili, sed ut adamas, in perpetuum retinens primam impressionem.* De S. Philippo Nerio in ejus vita legitur, quod die quadam à quodam rogatus, ut Deum rogaret, quatenus manus suas capiti ipsius impositas conservaret, responderit, se id facturum, cum hac tamen conditione, ut ipse caput firmum & immotum retineret, alludere nimirum volens ad stabilitatem & continuationem in virtutibus procurandam. Idem quoque sanctus vir Dei tantus fuit Perseverantiæ amicus & cultor, & postquam voluntatem Dei esse cognovisset, ut Romæ manens, bono spirituali publico illius urbis deserviret, ibidem sexaginta annis firmiter permanserit, absque eo, quod numquam inde egressus fuerit, præterquam ad visitandas septem basilicas, ac proinde jure dicere potuit: *Justificationem, quam cœpi tenere, numquam deserui.* Suis quoque illud passim insinuando repetebat: *Non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque ad finem; hic salvus erit.* Asserebat præterea, non facile intermittenda esse pietatis opera, quæ unusquisque sibi præscripserit, ideoque minus prudenter agere eos, qui spiritualibus exercitationibus plus nimio se onerant. Suos igitur monebat, ut modicam sibi rerum spiritualium provinciam deligerent, eamque semel susceptam numquam deponerent: Quoniam si dæmon vel semel ad quid pium intermittendum hominem inducat, eumdem iterum ac tertio ad idem inducere non desistet, quo tandem prorsus omnia evanescant. Quam ob causam illud sæpenumero suis repetebat: *Nulla dies sine linea.* Eosdem itidem hortabatur, ut quotidie optima quæque renovarent proposita, nec umquam in tentationibus, quæ contra illa à dæmone patiuntur, à spe deciderent, quoniam Deus, quotiescumque hominem vult insigni aliqua decorare virtute, vitiis eum prius oppugnari oppositis permittit. Docebat amplius, spiritum devotionis initio abunde cœlitus impertiri, sed postea Dominum nonnumquam *fingere se longius ire*, ac proinde in tali casu hominem constantem esse debere. Adulescentes hortabatur, tanta cum diligentia fugerent perditorum hominum consuetudinem, proborumque consortiis inhærerent, quanta cum sedulitate student Sacramenta obire. Non facile tamen adolescentibus credebat, Adeo ut si aliquando in via Dei puberes aliquos sat profecisse prædicarent, confestim responderet; Sinite eos instrui pennis, & de volatu tunc judicabitis. Exhortabatur quoque, ut Dominum continue rogarent pro doni Perseverantiæ concessione, ac proinde laudabilem illam introduxit consuetudinem, quotidie circa crepusculum dicendi quinque Pater, & quinque Ave Maria, ut Deus iis permotus, constantem in ejus servitio Perseverantiam clementer concederet.

Statua Nabuchodonosoris à capite usque ad pedes degenerat ad viliora.

S. Bern. T. 2. ser. 66. art. 1. c. 3.

Historia de S. Philip. Ner.

Vit. S. Philip. Ner. lib. 2. c. 21. n. 5.

Nulla dies sine linea.

Adolescentibus non facile credendum.

4. *Justificationem, quam cœpi tenere, non deseram.* S. Bernardinus ad hanc stabilitatem nos exhortaturus, varias adducit considerationes; Et

in

S. Bern. ibid.
Jacob. 1, 17.
Cœlitum summa stabilitas.

in primis quidem *exemplum Dei apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, ut dicit Jacobus cap. 1. Boetus quoque ait : Immobilisque manens dat cuncta moveri.* Sancti quoque Cœlites, nec non spiritus Angelici, cœlestisque curiæ Ephebi, in amando, & fruendo Deo omnes sunt fixi, stabiles, & immobiles, absque eo, quod umquam per totam æternitatem retrocedere possint ; *In qua beatitudine*, inquit S. Augustinus, *quod semel adipiscitur, semper tenetur.* S. quoque Bernardinus de cœlestis paradisi incolis ait :

S. Aug. T. 9. de voc. cath. contr. ei. 20.
Perseverantia in naturalibus.

Incessanter laudant Creatorem suum. Idem quoque Sanctus alia adducit sequentia Perseverantiæ suadendæ motiva : *Cœlestia corpora, ex quo à Deo creata sunt, continuo peragunt cursus suos. Idem aquæ fontium, & fluminum servant, quæ continue fluunt. Natura arborum, & plantarum semper continuant quousque perveniant ad debitum fructuum complementum.*

S. Petr. 3, 4.

2. Petr. 3. Omnia perseverant ab initio creaturæ ; Et dicit Ecclesiasticus : Opera, quæ fecit Deus, perseverant ; Unde Propheta ait : Ordinatione tua perseverat dies. Descendit præterea idem Sanctus à natura ad artem, subditque varia artis exempla dicens :

Item in artificialibus.
Gen. 2)

Artifices magna solicitudine invigilant, quousque perficiant opera sua, semper continuant usque ad operis complementum ; Sicut Gen. 2. in summo opifice mundi, qui non legitur quievisse, quousque die septima opus suum complevit, creando, distinguendo, & ordinando.

5. Optimum pariter ad perseverandum erit medium, si considerantur bona, quæ ab inde resultant. *Consideremus*, inquit S. Bernardinus,

S. Bern. ibid.

Perseverantiæ descriptionem ; Nam devotus Bernardus sic eam in Epistola quadam describit dicens : Absque Perseverantia neque qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur ; Victrix est ad meritum, mediatrix ad præmium, soror Patientiæ, constantiæ filia, amica Pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum.

Descriptio Perseverantiæ.
Ps. 84, 9.

Regius Psalmista insignem quemdam insinuat favorem, quem Deus illis, qui in divino ejus servitio stabiliter persistunt, exhibere : *Audiam*, inquit, *quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam pacem in plebem suam, & super Sanctos suos, & in eos, qui convertuntur ad cor ;* Id est, ut Cajetanus exponit :

Cajetan. ib.

In eos, qui non revertuntur ad stultitiam.

6. Beatus Laurentius Justin. aliam quamdam adducit Perseverantiæ prærogativam, ait enim :

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2.
Prærogativa Perseverantiæ est desiderata accipere.

Impetrat quod vult, unde Dominus ait de amico, qui media nocte vadit ad amicum, ut panem petat, si perseveraverit pulsans, etsi non dabit ei, quod amicus ejus, propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit quotquot habet necessarios ; Si enim homo perseveranti petenti dat ex tædio, multo magis Deus, qui sine tædio largissime donat, quod petitur, perseveranter petenti donat ex amicitia. Et quomodo non dabit perseverantibus in prece, qui ut gratis tribuat nobis, hortatur, ut petamus ? Est & aliud, quod à Perseverantia accipimus, incomparabile beneficium, videlicet, innocentiæ baptismalis conservatio ; Si enim baptizatus post sacrosanctum baptismi lavacrum acceptum in illo statu persisteret, animam utique suam ne minimo quidem culpæ nævo maculaturus esset. In libro Josuæ legitur, quod quando Sacerdotes arcam portantes in medio Jordanis subsistebant, donec populus Israëliticus vastum illud flumen pedibus transeundo trajecisset,

Jos. 3. 16.

Steterunt aquæ descendentes in loco uno, & ad instar montis intumescentes apparebant. Unde Origenes à Glossa citatus sequenti item deducit moralitatem :

Orig. in Gloss.
Perseverantia perfecte vincit vitia.
S. Bern. ibid. c. 3.

Si enim omnes, qui baptizantur, accepta cœlestis gratia dulcedinem custodirent, nullus in amaritudinem peccatorum verteretur. Pars illa, quæ in stabilitate permanet ; & dulcedinem servat, significat eos, qui acceptum munus Dei firmiter tenent. S. Bernardinus aliud Perseverantiæ tangit emolumentum, inquiens : *Omnes virtutes absque perseverantia contra vitia pugnare possunt, sed sine perseverantia omnino vincere non possunt, Domino dicente : Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Beatus Laurentius Justin. suadet, ut si hanc virtutem nobis comparare velimus, ad damna respiciamus, quæ ex hujus virtutis defectu communiter resultant ; Ait enim :

B. L. Just. ib. c. 1.

Quam ut facilius assequantur sibiipsis, proponant instabilitatis damna, & Perseverantiæ merita & coronas, quatenus & alliciantur dulcedine meritorum, & consideratione cohibeantur pœnarum.

Gen. 11.

7. Quando Abraham, primus credentium pater in Chanan jussu Dei profecturus, ex Ur Chaldæorum recessit, simul quoque cum ipso abiit Thare pater ejus, cum Loth nepote ipsius; At vero scire percuperem, qua de causa Spiritus Sanctus Abrahæ pietatem ad stellas usque laudibus extollens ; nullam Thare faciat mentionem, cum tamen & ipse tergum patriæ vertens, omnes domus commoditates, parentes & amicos deseruerit, seque rebus sibi longe charissimis privarit, cujusmodi erat filius adeo dignus, adeo sancta ipsius nurus, nec non & nepos tam raræ virtutis ;

Quare Abraham laudatur, & non Thare pater ejus.
Corn. à Lap. ibid.

Cornelius à Lapide dubium hoc solvit dicens : *Eduxit eos de Ur Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan, veneruntque usque Haran, & habitaverunt ibi.* S. Thomas, vel quisquis alius sit author commentariorum super Genesin, hunc Thare illos præfigurasse dicit, qui in servitio Dei bene quidem incipiunt, sed in eodem minime perseverant;

S. Thom. ib.

Ad terminum viæ non perveniunt, imo in via remanent.

8. Porro hi, qui post bene cœpta retrogrediuntur, & in bonis propositis instabiles sunt, in præcipitia è sublimi cadentes incurrere solent, *sicut lumen eorum, ita & tenebræ eorum.* Unde Christiani instabiles præsignantur per illos, qui sub cruce Christi stantes, Christum crucifixum deridebant, & blasphemabant, dicit enim sacer textus :

Christum blasphemantes prætereibant.
Matt. 27, 40
S. Amb. ibid.
Orig. Tr. 35. in Matth.

Prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua. Ubi S. Ambrosius argute notat, quod *non stantes, sed prætereuntes blasphemabant*, cujus Origenes hanc assignat rationem : *Nemo stans Jesum blasphemat ; Transeuntes blasphemabant eum, & sic in Græco habet, prætereuntes, qui etiam macerie vinea dissoluta à Deo, vindemiant eos, qui remanserunt ; Scriptum est enim: Ut quid posuisti maceriem ejus, & vindemiant eam omnes, qui prætereunt eam ? Quamdiu ergo quis non præterivit viam, neque declinavit à via, stans dicere potest Deo : Statuisti supra petram pedes meos, & non blasphemat Jesum. Si autem ceciderit, præterierit, vel transierit, vel declinaverit, tunc eum blasphemat.* Idem quoque Origenes ly *moventes capita sua* considerans, sequens inde elicit documentum :

Moventes capita sua.

Blasphemant Jesum non habentes caput firmum, sed moventes ipsum sursum, & deorsum. Eodem quoque modo S. Anselmus hæc verba exponit :

S. Anselm. ib.

Moventes capita sua ; In quo comprobatur, inquit, *mobilitas mentis, significata motione capitis.*

Ezech. 26. v. 15. S. Hier. ib.

9. S. Hieronymus super illum textum Ezechielis scribens: *Numquid non à sonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insulæ;* Pro conservanda Perseverantia sequens nobis tradit antidotum præservativum, illudque brevibus verbis conceptum, ait enim; *Aliorum ruina exempla justorum sunt.* Quamtumvis enim Tertullianus zelotissimus fuerit fidei Catholicæ professor; quantacumque etiam Origenes penes eamdem Ecclesiam sibi merita compararit, prout de utroque tum ex eorum libris pietate & doctrina plenis, tum ex annalibus Ecclesiasticis abunde constat; attamen ambo in heresin turpiter sunt prolapsi, unde deducitur, quanti referat illud observare documentum Apostolicum: *Cum metu & tremore salutem vestram operamini.* Seneca moralis ait: *Felix sapientia, quæ ex aliorum discitur insipientia.* S. Franciscus Assisias aliud quoddam insinuat damnum, quod in eos, qui in bono non perseverant, redundare solet; Cum enim prædictus vir Seraphicus quibusdam populis, quorum segetes & vineæ, quasi singulis annis à grandine aliisque infortuniis devastabantur, dixisset, quod veram agendo pœnitentiam hoc à se amoturi essent flagellum, subjunxit: *Iterum hoc annuncio vobis. quod si beneficiis ingrati ad vomitum reversi fueritis, innovabitur plaga, duplicabitur pœna, & majori in vos ira desæviet;* idque in pœnam ingratitudinis, & abusus beneficiorum & luminis, quod antecedenter à Deo acceperunt. Verum enimvero quis est, qui non insuper consideret similium incunstaotium hominum confusionem, quam penes mundum sibi adsciscunt, dum ab unoquoque digito monstrantur & contemnuntur tamquam homines instabiles & perditæ salutis; Tales enim neque Dei sunt, utpote cui terga verterunt, neque ad mundum pertinent, quia hic illos tamquam suos agnoscere erubescit, utpote quem antea deseruerant. Samson quam *Spiritus Domini irruit in eum,* omnibus formidabilis fuit, quamprimum vero hic eum deseruit, Dalilæ adhærescens, inimicorum suorum factus est præda ac ludibrium.

Aliorum ruinæ sunt exempla justorum.

Philip. 2, 12. ventia.

Recidivus duplicatam meretur pœnam.

S. Bonav. cap. 8. Vit. S. Franc.

Instabiles etiam à mundo irridentur.

10. Porro huic eximio Perseverantiæ dono (siquidem vere donum Dei est,) conservando, opportunum quoque medium erit, si videlicet agnoscamus, hoc à Deo revera, non vero ab industria nostra in nos derivari, ac proinde ei gratias agamus, strenue ex parte nostra eidem cooperantes. Psalmista in Psalmo 72. ait: *Ecce, qui elongant se à te, peribunt; Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te; Mihi autem adhærere Deo, bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Sacrum Concilium Tridentinum de hac materia tractans in hæc verba loquitur: *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Et postquam ostendisset, necessarium esse, ut ex parte nostra huic dono cooperemur, cum hoc magna ex parte à libero arbitrio nostro dependeat; subjungit; *Veruntamen, qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, in oblationibus, in jejuniis, in castitate.* S. Bernardus super illa Psalmistæ verba: *Ego dixi in abundantia mea non movebor æternum,* ita scribit: *In abundantia scilicet bonorum pe nm, & vir utum; Non movebor in æternum, id est, firmiter propositi persistere in bona vita. Sed ne talis sermo præsumptioni & jactantiæ adscribi possit.* subdit: *Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem; quasi dicat, hoc non habeo à meipso, sed tu Domine præstitisti virtutem stabilitatis, præstitisti non ex meritis meis, sed in voluntate, id est, beneplacito tuo.* S. Paulus ad perseverandum nos extimulare volens, sub mysticis verbis in hunc modum loquitur: *Odientes malum, adhærentes bono.* Ubi D. Chrysostomus ponderat, quod *Non dicit facientes solum, sed & animo erga bonum appositi. Hoc enim declarat: Adherere bono jubet; ita & Deus mulieri virum conjungens dicit: Adhærebit uxori suæ;* In Græco habentur *adhærentes, conglutinati bono.* Quia enim Jobo teste: *Homo natus de muliere . . . Numquam in eodem statu permanet,* ideo, qui ad perfectionem aspirant, Deo se per vota vel juramenta adstringere solent. Isaac quidem ad vitam suam Deo in sacrificium offerendam & prodigendam, paratissimus erat, neque hoc Abrahæ erat ignotum; & tamen arcte illum ligavit; cur id eum fecisse putas? Nempe ut tanto esset de illius Perseverantia securior, quia ut experientia quovis tempore docuit, ipsæmet quoque nonnumquam contremiscunt columnæ, & qui putabantur Cedri Libani, miserabiliter corruunt. Est quoque notandum ex S. Bernardo, hanc Perseverantiæ virtutem à tribus præcipue plurimum adjuvari, videlicet ex lectione vitæ Sanctorum, ex brevitatis vitæ nostræ, nec non fragilitatis corporis nostri consideratione. *Imitatio Sanctorum, brevitas vitæ, fragilitas corporum,*

Ps. 72, 27. Ibid. v. 28.

Perseverantia donum Dei est.

Conc Trid. sess 6. c. 11.

Ps 29, 7. S. bern. ad. 2, c. 1.

Cui cooperari oportet.

Rom. 12, 9.

D. Chrys. Ho. 21. ibid.

Ephes. 5, 18. Job 14, 1. ibid. v. 2.

Quibus perseverantia adjuvetur.

S. Bern. de grad. conf.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Christianus semper in virtutibus progredi, & proficere, nequaquam vero eo virtutum statu, in quo nunc est, contentus esse debet.

THEMA.

Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem. Prov. 4 ℣. 18.

1. SApiens in verbis præsentis thematis securum nobis suggerit modum, per quem in virtutibus stabiliri valeamus, scilicet, si continuo, nec umquam intermissio spirituali profectui studeamus: *Justorum semita quasi lux &c.* Porro Sol numquam firmatur, sed in horizonte exurgens, semper magis magisque ascendit usque ad Meridiem, & licet ab hoc ad occasum tendat, sequenti tamen die de novo promicare incipit, nec umquam cursum suum sistit, idque non in suum, sed in omnium viventium beneficium. Idem quoque vir justus & perfectus imitari debet, si in perfectione perseverare, progredi, procedere, *& crescere velit usque ad perfectam diem:* Numquam sibi sufficius videri debet illa virtutis periodus, in qua de facto est constitutus, sed semper ad majorem sanctitatem ei est ascendum. S. Augustinus super Psalmum 69. scribit: *Quantumcumque hic vixerimus, quantumcumque hic profecerimus, nemo dicat: sufficit mihi, justus sum. Qui ita dixerit, remansit in via, non novit pervenire. Ubi dixerit, sufficit, ibi hæsit. Attende*

Solem imitari debemus.

S. Aug. in Ps. 69.

Aposto-

Apostolum, cui non sufficit; Vide, quomodo se vult adjuvavi, donec perveniat; Fratres, inquit, ego me non arbitror comprehendisse, ut illi sibi viderentur apprehendisse, quibus rursum dicit: Qui se putat aliquid, scit quemadmodum oporteat eum scire. Et paulo post scribit: *Ille cucurrit, tu lassisti?* S. Apostolus sæ-
2.Cor.12.4. pius in cœlum fuerat raptus, (*Raptus in paradisum*) particeps factus fuerat arcanorum cœlestium,) *audivit arcana verba*) jam de seipso dixerat:
2.Tim. 4,7. *Cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ;* Et tamen semper & quotidie in perfectione ulterius proficere satagebat, minime contentus sublimi illo statu, in quo de facto constitutus erat; Unde ait: *Fratres, ego me*
Apostolus Paulus semper conabatur proficere.
Phil.3.13. *non arbitror comprehendisse; Unum autem, quæ quidem retro sunt, obliviscens, ad ea vero, quæ sunt prio-*
Ibid. v.14. *ra extendens meipsum; Ad destinatum persequor,*
Ibid. v.15. *ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus,* Unde
S.Aug. ib. S. Augustinus hunc in modum argumentatur: *Ille dicit nondum se perfectum, & tu de perfectione gloriaris?* Idem S. Doctor alio in loco ostendit, cavendum nobis esse, ne umquam nobis ipsis complaceamus in eo, quod fecimus, quin potius ve-
S.Aug. ser. 15. de verb. Apost. hementer id nobis displiceat; Unde ait; *Semper tibi displiceat, quod es, si vis pervenire ad id, quod nondum es, nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti, si autem dixisti sufficit, periisti.*

Similitudo ab impetu aquarum.

2. Cassianus & alii spiritualis vitæ directores veritatem hanc sequenti illustrant similitudine: Si in medio præcipitis & impetuosi torrentis constitutus, firmari velles, & nequaquam ulterius progredi, utique in manifesto esses periculo ne ab impetu præcipitis aquæ deorsum raptus mergeretis; Ita quoque in vita spirituali accidit, siquidem hæc naturæ nostræ à peccato depravatæ & corruptæ, adeo est contraria, ut nisi violentiam tibi inferas, ad faciendum progressum & profectum majorem, in evidenti sis periculo, ne à propriarum passionum impetu raptus pereas, quemadmodum iis, qui adverso flumine navigant, eve-
Matt.11,12 nire. Unde Salvator ait: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* At vero dices fortasse, si ad cœlum comparandum necessaria sunt operum bonorum merita, ad hæc vero concilianda liberum arbitrium nostrum est necessarium, ergo omnis debet abesse violentia, quæ libertati repugnat; Cur igitur Christus ait: *Vim patitur, & violenti rapiunt?* Præterea Deus à nobis hic in terris & in cœlis servitium vult spontaneum, non vero coactum, unde Psalmista ait:
Psal.53.8. *Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo.* Sed respondetur, violentiam hanc in abnegatione propriæ voluntatis, & passionum nostrarum mortificatione præcipue consistere.

Nolle proficere deficere est.

3. Axioma est tritum, atque ab omnibus scholis spiritualibus receptum: *Nolle proficere, deficere est;* Via etenim perfectionis à S. Paulo stadio sive cursui ad bravium acquirendum insti-
1.Cor.9,24. tuto comparatur; unde ait: *Omnes quidem cur-*
Ibid.v.25. *runt, sed unus accipit bravium, Sic currite, ut comprehendatis;* Quod si autem quis in medio cursu sistere, eumdemque non cum cœpta in principio velocitate prosequi vellet; is utique bravium numquam acciperet; Ideo vero multis accidit qui sibi persuadent, se tantum profecisse, quantum illis sufficit, ideoque in eo statu manere decreverunt, in quo de facto sunt, non cogitantes, quod se retrogrediendi periculo exponant.
Gen. 28.12. Scala, quam Jacob in somnis vidit, vitam præfigurabat religiosam & perfectam, prout S. Ro- Scala Jacob est vita religiosa.
mualdo Camaldulensium fundatori ostensum fuit; Per hanc autem scalam Angeli ascendebant & descendebant, nullus vero illorum firmus consistebant. *Omnia in figura contingebant;* per hoc namque docemur, quod in via virtutis inter retrogredi & progredi non detur medium. Natura enim nostra corrupta deorsum semper trahit; dicente Apostolo: *Non enim quod volo bo-* Rom.7,15.
num, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio: ... Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati: Ac proinde necessum est, ut, qui ad perfectionis & sanctitatis portum pertingere contendit, adverso semper flumine procedat.

4. Author quidam non spernendus pulchre consideras, neminem in antiquo testamento reperiri, qui super aquis ambulaverit; Filii quidem Israël mare rubrum, & Jordanem siccis pertransiere pedibus, non tamen in superiori Nullus ex
aquarum superficie pedem fixerunt, sed in fun- antiquis
do maris; Elias quoque fluminis aquas divisit, super a-
ut per easdem transiret, verumtamen non in a- quas am-
quis, sed in fundi arenis pedem fixit; Solum- bulasse le-
modo de Spiritu S. in principio Genes. legitur: gitur.
Spiritus Domini ferebatur super aquas; Quod si Gen. 1, 2.
idemmet de Christo legatur, id mirum non est, siquidem hic ejusdem cum Spiritu Sancto naturæ & essentiæ erat. Hanc autem virtutem liquidum aquæ elementum pedibus calcandi cœlestis Magister specialiter S. Petro communicavit ad ejus instantiam dicentis: *Domine si tu es, jube me* Matt.14.28
venire ad te super aquas. Unde cum S. Petrus à Moralis
Christo in caput Christianorum electus fuerit, applicatio.
videtur Christus per hoc, quod eum super aquas ambulare fecerit, eidem insinuare voluisse, quod ipse nos quoque super aquas ambulare, id est, contra naturalem nostram inclinationem, contra inordinatorum appetituum nostrorum torrentem procedere, nobisque ipsis per sensuum nostrorum mortificationem violantiam inferre doceret.

5. Inter alias beatitudines hæc quoque recensetur: *Beati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam.* Cla- Matth.5,6.
rum est autem, quod nomine justitiæ in multis Scripturæ locis perfectio, omnisque virtutis professio intelligatur; Ac proinde Christus illos spe- Explica-
cialiter nominat beatos, qui magna cum avidita- tur qui sint
te quotidie magis magisque sancti fieri deside- Beati.
rant. Et vero hæc beatitudo, ut S. Bernardus observat, valde convenit cum illo, quod Sapiens ait: *Qui edit me, adhuc esuriet, & qui bibit me* Eccli. 24.
adhuc sitiet. Salvator noster non ait: *Beati, qui* v. 29.
esuriunt humilitatem, obedientiam, castitatem; sed, S. Bern.
qui esuriunt justitiam, quia à nobis non unam Epist. 341.
dumtaxat virtutem, sed omnium virtutum cumulum desiderat. Præterea notandum est, Christum non dicere, *Beati qui edunt*, sed *qui esuriunt*, quia hæc est differentia inter famem alicujus cibi, & inter cibum, quem de facto deglutivimus, quod hic nobiscum uniatur, fiatque nobiscum una & eadem res, cum tamen fames solum sit appetitus quidam & desiderium cibi; Deus Similitudo
autem optime novit, quod ob fragilitatem no- à Cibo.
stram admodum sit nobis difficile, animam nostram cum omnibus virtutibus unire, ac proinde hoc nequaquam nobis præcipit, sed solum à nobis desiderium acquirendæ virtutis requirit, vultque; ut idem adhibeamus studium, in ordine ad profectum in virtutibus, quod in procurandum

corpori

corpori nostro cibum adhibemus. Ac proinde sicuti hunc io finem quotidie magnam diligentiam adhibemus, (*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie:*) ita quoque à oobis requirit, ut in actibus virtuosis & perfectis nos contiouo exerceamus.

Luc. 2, 52. Joan. 1, 14. Quomodo Christus proficiebat.

6. S. Evangelista Lucas noo sine mysterio de Redemptore oostro dicit: *Et Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia.* Tametsi S. Joannes de ipso scripsisset, quod esset gratia plenus, (*plenum gratia.*) Ac vero dices fortasse, vas aliquod ad orificium usque liquore plenum nequit habere ullam capacitatem alterius liquoris supervenientis, qua igitur ratione de Christo dicere potuit, *Proficiebat?* Respondetur, quod cum Christus actionum nostrarum prototypoo sit & exemplar, ideo Evangelista per ly *proficiebat*, insinuare voluerit continuum, quem in vita spirituali procurare debemus, progressum.

Ezech. 43. v. 17. Ps. 83, 8.

7. S. Hieronymus ingeniose observat, quod Ezechiel, postquam templum, & omnia alia ad illud spectantia descripsisset, ad gradus illius describendos desceodens, aliud noo dixerit, præterquam: *Gradus ejus ad Orientem*, absque eo, quod eorum sigillatim oumerum exprimeret; Hancque illius assignat rationem: *Propterea graduum numerus incertus relinquitur, ut quantocumque studio ascendere ad altiora potuerimus, in inferioribus nos putemus collocatos, & cogitemus illud Psalmista: Ibunt de virtute in virtutem.* S. Leo Magnus similiter ait: *Quantumlibet quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quo probatior esse possit, & melior.* Propheta Regius inquit: *Beatus vir, cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit.* Circa quæ verba S. Hieronymus ita scribit: *Propterea dicuntur & in Psalterio Psalmi graduum quindecim, & primus dicitur: Ad Dominum, cum tribularer, clamavi; Et in secundo: Levavi oculos meos in montes; unde veniet auxilium mihi, & semper procedit, & proficit, & ascendit in sublimiora. Quod dicit, hoc est, ascensiones in corde suo disposuit, felix est, qui quotidie proficit, qui non considerat, quid heri fecerit, sed quid hodie faciat, ut proficiat. Sanctus ascensiones in corde suo ponit, peccator descensiones. Quomodo qui sanctus est quotidie proficit, ita, qui peccator, quotidie decrescit. Beatus vir, qui disponit ascensiones in corde; Videte consequentiam Scripturarum: Etenim benedictionem dabit &c.*

S. Leo. ser. 8. de Pass.

Ibid. v. 6.

S. Hier. in Ps. 83. Psalmi graduales explicant perfectionis viam.

Historia de Alexandro Magno.

8. De Alexandro Macedone scribitur, quod dum Adolescens etiamnum esset, videns felices Philippi Magni patris sui progressus, contristatus fuerit, deque motivo mœroris interrogatus responderit, se ideo cootristari, quia videret nihil sibi reliqoum esse, quod gladio suo acquirere posset? Quod se igitur juvenis quidam impubes in rebus hujus mundi acquirendis ejusmodi habuit cogitatiooes, quid nobis Christianis in ordine ad progressus in perfectione, veraque sanctitate faciendos cogitandum non erit? Inter progressus in bonis terrenis, & progressus in bonis spiritualibus hæc est differentia, quod quanto quis amplius in rebus terrenis sibi acquirit, tanto minus sibi acquirendum, sibique subjiciendum supersit; Noo vero eadem est ratio bonorum cœlestium, & lucri spiritualis, quanto enim quis in illis magis proficit, tanto se pauperiorem esse agnoscit, videtque se etiamnum io primis hærere principiis; Juxta illud: *Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient;*

Eccl. 24. 29.

Unde S. Leo ait: *Sicut potest habere quo recidat, ita potest habere quo crescat, & hæc perfectorum vera justitia, ut numquam præsumunt, se esse perfectos, ne ab itineris nondum finiti intentione cessantes, ibi incidat deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerit appetitum.* Ex quo Deus Abrahamum ex toto genere humano elegit, ut omnibus fidelibus veræ perfectionis esset speculum, & exemplar (*Ambula coram me, & esto perfectus*) ideo observandum est, qua phrasi loquendi sacer Chronista de ipso scribat: *Perrexit Abraham, vadens & ultra progrediens ad meridiem.* Primo ait: *Perrexit;* Postea subdit: *Vadens*, oec hoc contentus, mox addit: *Ultra progrediens*, ac tandem io fine dicit: *Ad meridiem*, quando scilicet Sol in supremo est apice, ut per hoc insinuet, quam verum sit quod *Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem.* Rupertus Abbas circa prædicta Geneseos verba ita scribit: *Meridies significat perfectionem, bene ergo progredi dicitur ad meridiem, quia ad auram fidei sua ultra vadens, & progrediens de virtute in virtutem, sine dubio ad plenum & æternum pervenit perfectionis diem.* Porro, quando Deus Abrahæ in Mambre apparuit sedenti juxta tabernaculi sui fores, *in ipso fervore diei, cucurrit in occursum eorum;* Et Sacræ conjugi suæ præcepit: *Accelera;* De ipsomet quoque Abraha Moyses dicit: *Festinavit, ad armamentum cucurrit;* Adeoque ut Hildebertus in Epistola notat: *Tota domus festinat tota fervet obsequio, nihil negligenter fit in domo justi.*

S. Leo. ser. 2. de Quadr. Perfecti humiliter de se sentiunt.

Gen. 17, 1.

Gen. 12, 9.

Prov. 4, 18.

Rup. Abb. ibid.

Gen. 18. 2.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

Hildebert. Epist. 60.

9. *Justorum semita &c.* Si opulento cuidam negotiatori diceretur; Omnes, quos hactenus congregasti thesauros, io evidenti, & manifesto amissionis periculo positos esse scito, quamdiu illos otiosos esse permiseris, atque cum illis nihil penitus oegotiatus fueris, econtra vero, si thesauros tuos ad mercimonia adhibueris, magnopere multiplicabuntur, atque securissimi erunt: Numquid talis negotiator stultus dicendus esset, si cum evidenti facultatum suarum periculo consilium illud negligeret? Simili modo quisquis sibi merita pro regno cœlorum comparando acquisivit, illa otiosa esse nequaquam sinat, sed consilium, imo præceptum Salvatoris nostri sequens, quo ait: *Negotiamini dum venio*, talenta virtutum, dooorum & gratiarum, quæ Deus nobis dedit, io negotiationem & mercaturam adhibeamus, sic enim non solum secura eruot, sed ingentes quoque nobis thesauros per illa comparabimus; Væ autem nobis, si illa otiosa manere permiserimus. S. Gregorius in Pastorali suo ait: *Admonendi sunt, qui inchoata bona minime consummant, ut tanta circumspectione considerent, quia dum proposita non perficiunt, etiam quæ fuerint cœpta, convellunt.* Videmus per quotidianam experientiam, quod avari io habitis divitiis oon quiescant, sed eas magis magisque semper accumulent; Carnales in voluptatibus carnalibus sectandis iosatiabiles existant; Ambitiosi, tametsi ad digoitates & honores capacitate & meritis suis superiores ascenderint, iis tamen minime acquiescant, sed ad gradus ulteriores se evehere continuo studio satagant; *Erubescat* igitur *anima conversa ad Deum*, verba sunt S. Bernardi *minori affectu sectari justitiam, quam iniquitatem antea sectaretur.* Sed audite differentiam quam sanctus & mellifluus Doctor hac in re assignat; Ita enim ibidem subdit:

Pecunia mercatoris non debet esse otiosa.

Luc. 19. 13.

S. Greg. 3. P. past. cap. 35.

Impii in suis peccatis explendis studiosi sunt.

S. Bernard. Epist. 14.

Multo magis esse deberent justi pro justitia.

dit: *Est enim quoque causa valde dissimilis, stipendia quippe peccati mors, fructus autem Spiritus vita æterna; Pudeat proinde negligentius nunc in vitam, quam prius in mortem ire, & minori studio salutis acquirere, quam perditionis argumentum. Nonne ipsorum insatiabilia desideria arguunt nos negligentia & tepiditatis? Pudeat certe spiritualium nos bonorum minus cupidos inveniri.*

Differentia inter servitium hominum.

10. Ad hoc propositum ingeniosam quamdam pariter & utilem observationem me legisse memini, quando enim sermo est de aliquo servitio Principi vel Cardinali alicui præstando, dicere solemus, Talis stat apud talem Principem vel Cardinalem in qualitate Secretarii, Pincernæ, vel Camerarii; At vero longe alius est modus loquendi sacræ Scripturæ, quando de servitio Deo præstando, vel præstito loquitur, numquam enim sacra Scriptura utitur verbo *stare*, quod quietem dicit, sed semper talibus utitur verbis, quæ motum dicunt, V.G. *Ambulare, sequi, venire, ire, progredi*, & similibus; Sic Abrahæ dictum fuit; *Ambula coram me, & esto perfectus*; Matthæo dictum fuit: *Sequere me*; Alii Apostoli his verbis invitati fuerunt: *Venite post me*, & sic de aliis. At vero, quodnam putas hujus diversitatis esse mysterium? Hoc nimirum, quando agitur de servitio alteri homini præstando, verbo standi uti solemus, dicendo; Stat apud illum in tali & tali servitio, quia ut tale servitium bene exequatur, sufficere videtur, ut semper perseveret & maneat in illa bona voluntate, respectu, subjectione, sedulitate & diligentia, qua primis diebus tale servitium fuit aggressus. At vero Deus longe plus à nobis requirit; vult enim non solum, ut in illo spiritu, & virtute, quarum divinum ejus servitium incepimus, constanter permaneamus, verum insuper prætendit, ut virtutem & perfectionem illam quotidie magis magisque adaugeamus: *Ibunt de virtute in virtutem.* D. Chrysologus de magni Baptistæ genitoribus differens, (de quibus facet textus hoc perhibet testimonium: *Erant ambo justi ante Deum; incedentes in omnibus mandatis,*) inquit: *Incedentes dixit, ut eos ostenderet cucurrisse in virtutibus, non stetisse, & ambulasse in via justitiæ, non sedisse.*

Gen. 17. 1.
Matth. 9. 9.
Matt. 4. 19.
Et servitium Dei.
Ps. 83. 8.
Luc. 1.
D. Chrys. ser. 91. ib.

11. In sacris Canticis anima sancta tribus vicibus in sublime ascendisse legitur, & quotiescumque de hisce ascensionibus fit mentio, sacer textus semper loquitur cum admiratione. Etenim Canticorum 3. dicitur: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi?* Cant. 6. habetur: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens?* Denique Cant. 8. dicitur; *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* Sciendum vero est, quod tribus hisce ascensionibus tres correspondeant gradus vel status vitæ spiritualis, incipientium videlicet, proficientium, & perfectorum. Prima ascensio fit à terra, & è deserto ad instar fumi, qui suam à terra habet originem, & hæc est ascensio eorum, qui se noviter Dei servitio dedicare incipiunt; Horum enim conversio fumo assimilatur incensi & myrrhæ, ob amaritudinem, quam pœnitentia extrinsecus solet habere annexam. Secunda ascensio est proficientium, eaque cœlum versus dirigitur, ubi planetæ lucidissimi, stellæ nimirum, Luna, Sol resplendent, & virtutes, exempla, operumque virtuosorum & sanctorum merita denotant; Unde Christus ait: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Tertia ascensio est Perfectorum, & hæc donis & gratiis adeo copiosis & abundantibus est referta, ut dicatur *deliciis affluens*; siquidem consolationes, quibus anima Deum intime amans perfunditur, sunt inexplicabiles; Observandum vero est id, quod vel maxime proposito nostro deservit, quod in omnibus hisce tribus statibus, etiam perfectorum semper fiat mentio saliendi, ascendendi &c. quia ut S. Bernardus ait: *Nemo quippe perfectus est, qui perfectior esse non appetit, & in eo quippe perfectiorem se probat, quod ad majorem tendit perfectionem.*

Cant. 3. 6.
Cant. 6. 9.
Cant. 8. 5.
Tres gradus perfectionis.
Matth. 5. 16
S. Bern. Epist. 34.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De Perseverantia in vita spirituali, & pœnitente tolerantia, quæ habenda est cum respectu ad cœlestem remunerationem.

THEMA.

Sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Eccli. 2. v. 3.

1. Ecclesiasticus salutari nos animat consilio, ut sustineamus ad persistendum patienter in ardua vitæ pœnitentis via, ut tandem in hujus viæ fine cum majori beatitudinis augmento crescat in nobis vita æterna. Porro antecedenter dixerat: *Sustine sustentationes Dei, conjungere Deo.* Ubi per ultima verba status vitæ perfectæ intelligitur, cum enim vitæ spiritualis tres assignentur viæ, scilicet: Purgativa, illuminativa, & unitiva; harum ultima, qua Deo conjungimur & unimur, perfectorum esse noscitur; Ut vero hanc unionem assequamur, necessum est prius, ut exerceamur in sustinentia omnium eventuum, quos vita pœnitens solet habere annexos, siquidem in hac via spinæ occurrunt tentationum, ariditatum, mortificationum, desolationis spiritus, & aliæ similes. Præterea *spes, quæ differtur, affligit animam*; Ac proinde Propheta Regius lamentabatur dicens: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* Verum tamen licet *multæ sint tribulationes justorum*, nequaquam tamen sis despondendum est animo, quin potius *sustine, conjungere Deo*, scilicet, ut exponit Hugo Cardinalis, *conformando voluntatem tuam voluntati divinæ, ut non solum patienter, sed ex amore, & lætanter tribulationes sustineas. Sustine, ut sic augmentetur tibi meritum vitæ æternæ.* Subdit vero Ecclesiasticus: *Omne, quod tibi fuerit applicitum, accipe & in dolore sustine.* Enimvero scire nequimus, quosnam in decursu triginta, quinquaginta, vel septuaginta annorum habituri simus eventus, per quos probemur, & infestemur sive per adversa, sive per prospera, ac proinde ut tanto constantiores in timore Dei semper persistamus, Ecclesiasticus nos hortatur inquiens: *Omne, quod tibi applicitum fuerit*, id est, ut Hugo Cardinalis exponit: *Sive infirmitas, sive sanitas, sive contumelia sive injuria, sive molestia, accipe, id est, ad te cape cum gratiarum actione, quia si est adversitas, medicamentum est; Si prosperitas, benefi-*

Eccli. 2. 3.
Est via purgativa illuminativa & unitiva.
Prov. 13. 12
Ps. 119. 5.
Ps. 33. 20.
Hug. Card. ib.
Eccli. 2. 4.
In adversis æquè ac prosperis Deo sunt agendæ gratiæ.
Hug. Card. ib.

cium : Et ita pro utroque debes gratias agere. Quod si vero homo in dono perseverantiæ constans permanserit, quidquid ei acciderit, illum

Prov. 12, 21

non contristabit: *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit.* Idem Ecclesiasticus eos, qui se divino servitio dedicaverant, in principio capitis

Eccli. 2, 1.

salutari hoc consilio præmunierat: *Praepara animam ad tentationem*, id est, ut Dionysius Carthusianus ait: *Ad æquanimiter suscipiendum; & ad fortiter expugnandum ac superandum tentationes Diaboli, mundi & carnis; Tentatio enim seu militia est vita hominis super terram, quia adhuc factus & positus est homo in sæculi hujus campo, ut pro Creatoris, ac Regis, & Dei sui honore efficaciter præliètur, contra adversarios divini honoris, ac suæ salutis, & contra aciem vitiorum.* Enimvero verba, quæ apud eumdem Doctorem sequuntur, seciam apud illos, qui ad finem usque in timore ex amore Dei volunt persistere, merentur ponderationem; Subdit enim:

Justis magis tentatur quam injustis.

Quanto quis fortius nititur Deo servire, & in omni virtute proficere, tanto acrius contra eum sævit, insurgit, & resistit adversarius humanæ salutis. Propter quod, teste

2. Tim. 3, 12

Apostolo 2. Tim. 3. omnes, qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patientur. Hinc admonet Augustinus; Persevera usque in finem, quia tentatio perseverat usque in finem. Usque in quem finem? Certe quousque finias viam, id est, vitam

S. Bonav. in Ps. 67.

præsentem. Seraphicus Bonaventura ait: *Obedientia semen recipit, Patientia fructificat, Perseverantia metit;* Ac proinde Salvator noster Apostolos suos ad persistendum in divino ejus servitio usque

Luc. 21, 19.

in finem animare volens, inquit: *in Patientia vestra possidebitis animas vestras.*

Eccli. 2, 3.
D. Carth. ib.
Ps. 26, 14.

2. *Sustine, ut crescas &c.* Dionysius Carthusianus illa verba: *Sustine sustentationes Dei*, inquit: *Sustine, juxta illud Psalmi. 26. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum*, id est, ut idem suo loco super

D. Carth. in Ps. 36.
Hortatio ad perseverandum.

hunc Psalmum explicat. *Sustine Dominum inter prospera, & adversa, ne fatigeris animo tuo. Versus iste dulcissimus, omnem militem Christi, omnem utique laboratorem, qui Deo cum metu & reverentia servire contendit, ineffabiliter consolatur, ac roborat. Itaque ô famule Christi, expecta Dominum. Apparebit Dominus in finem, & non mentietur, si moram fecerit, expecta eum quia veniens veniet, & non tardabit. Unde Jacobus admonet: Exemplum accipite longanimitatis, laboris, & patientiæ, Prophetas ecce beatificamus, eos qui sustinuerunt; Sufferentiam Job audistis & finem Domini vidistis.*

Bona perseverantiæ.

Paulo post vero subdit: *Postremo sustine Dominum, quatenus dicere queas cum S. Job, etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. Versus iste acediam fugat, charitatem inflammat, longanimitatem instruit, stabilitatem inducit, omnemque torporem, diffidentiam, pusillanimitatem, negligentiam, ac desperationem expellit.* Hugo Cardinalis verbum hoc

Hug. Card. ib.

sustine simili modo exponit inquiens: *Si differat præmium, sustine patienter Dominum qui promisit, & verax est in promissis. Sustine tardantem ad augendum meritum, & præmium. Abacuc. 2. Si*

Abacuc. 2, 3

moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet. Subdit statim: *Expecta dignè remunerantem Luc.*

Luc. 12, 36.

12. Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum. Vir inter age, ardua & difficilia bona aggrediendo, adversa tolerando, carnem domando. S. Augustinus à Lorino citatus ad nostrum propositum melius dicere non poterat; siquidem

S. Aug. cit. à Lorino ibid.

in una ex 50. homiliis ita scribit: *Sustinere Dominum, est tunc accipere, quando dabit, non tunc exigere, quando vis, ut cum sustinueris te, ut mutares vitam tuam malam, sustineas illum, ut coronet vitam tuam bonam:* Quasi diceret, revoca in memoriam tot actus contemptus contra Deum commissos, quando tot inspirationes & invitationes ejus contemptibiliter & ignominiose repulisti, cogita serio, quot occasiones benignis-

In bonum nostrum Deus sæpe desiderata differt.

simo Salvatori tuo dederis, ut Patientiam erga te haberet, expectando te ad pœnitentiam, hæcque consideranti tibi, non videatur mirum, quod Deus ad majus bonum tuum, scilicet, ut peccata commissa magis expurges, majorem tibi meritorum cumulum in cœlo acquiras; æternam retributionem per aliquantulum temporis tibi dare differat! *Expecta, viriliter age, confortetur cor tuum, sustine Dominum*, ex quo enim Deus patienter tecum egit, ut te eriperet ex inferno, ubi *secundum præsentem justitiam* eras, numquid dignum est, ut tu illum in majus beneficium tuum pariter sustineas, *ut crescat in novissimo vita tua.*

3. Si rusticum aliquem videres in tempore carioris annonæ frumentum suum è granario suo acceptum in agrum, quem magno cum sudore araverat, quem fimo magno pretio comparato stercoraverat, & à quo lolia & tribulos laboriose extirpaverat, spargentem, & tamen postea tempus maturitatis debitæ, in quo nascentem inde segetem metere, & quinquagies aut centies magis multiplicatam, quam seminata fuerat, inde colligere poterat, expectare nolentem, numquid illum stultum esse diceres? Audite S. Jaco-

Jacob. 5, 7.

bum dicentem: *Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & serotinum;* Si autem talis moræ

Agricola debet expectare tempus messis.

impatiens messem expectare nollet, nihil præter paleam igni deservientem ex laboribus suis colligeret. Hic idem multorum est error, qui

Matt. 3, 12.

non habentes patientiam ad perseverandum in mortificationibus, jejuniis, disciplinis, confessionibus, aliisque similibus rigoribus, quos propria annexos habet vocatio, relaxantur, tempusque messis expectare nolunt, hi enim utique non nisi paleæ sunt ad ignem infernalem

Deut. 28, 12.

destinatæ: *Paleas comburet igni.* In Deuteronomio dicitur: *Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cœlum;* At vero quandonam Deus hoc

Ibid.

ærarium aperturus erit: *In tempore suo;* Deus enim tempus hoc opportunum longe melius novit, quam nos. Unde S. Mater Ecclesia in collecta quadam sic Deum precatur: *Tua nos quæsumus Domine gratia semper præveniat, & sequatur, ac bonis operibus jugiter præstet esse intentos;* Cum igitur quando mysticæ hujus messis tempus futurum sit, ignoremus necessum est, ut semper præparati simus, atque in operibus bonis perseveremus. Nam ut S. Anacletus Papa, à Cornelio à Lapide citatus, in Epistola prima

Anacl. Pap. Epist. 1.

scribit: *Si agricolæ hoc patienter ferunt pro temporalibus fructibus, quanto magis vos pro æternis patientes esse debetis? Estote ergo patientes, & confirmate corda vestra, ut adveniente judice Christo, læti, & probati esse valeatis.*

4. S. Petrus Apostolus primitivæ Ecclesiæ fideles Evangelii sequaces à tot persecutionum, exiliorum, paupertatum, carcerum, atrocissimo-

rumque

Momentaneum est tribulationis temporalis.

1. Petr. 5. 10.

rumque martyriorum tempestatibus conquassatos considerans, ut eosdem ad perseverantiam animaret, in hæc verba illis scripsit: *Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternum suum gloriam in Christo Jesu, modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.* Quod si opposueris, sæpe fieri, ut verba illa *modicum passos* vera non sint, quia nonnunquam passiones vitæ pœnitentis & religiosæ sunt prolixissimæ, & diutissimè durant, prout patet in vita S. Joannis Evangelistæ, S. Antonii Magni, & tot aliorum, qui in suis rigoribus ad centesimum usque vitæ annum pertigerunt. Respondeo, nihilominus verissimum esse, scilicet, quod licet diu ejusmodi rigoribus subjacuerint, modica tamen revera passi sint, si respiciatur ad illud S. Pauli effatum: *Momentaneum hoc & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Dionysius Carthusianus, qui religionem quamdam professus est inter omnes alias rigidissimam, per hunc S. Jacobi textum nos animat in hæc verba: *Cum fructus æternæ salutis sit omni fructu terreno recomparabiliter dulcior, præstantior, jucundior, plenior, diuturnior, patientissime ferre debemus omnem præsentis vitæ afflictionem, propter æternam remunerationem: Nec enim condignæ sunt passiones hujus temporis ad gloriam illam. Hinc subditur: Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra, id est, virtuosis operibus roborate, & per futuræ beatitudinis fiduciam, per divinæ justitiæ contemplationem, per considerationem æternalis supplicii reproborum, per quotidianum profectum virtutum, per fortitudinem mentis, constabilite, atque in Deo defigite, ac firmate animas vestras.* Non enim procul abest Deus omnes passiones vestras remuneraturus, siquidem. S. Jacobus subjungit: *Adventus Domini appropinquabit, imo*, adjungit Carthusianus: *Indesinenter appropinquat.* Perseverare igitur debemus in operibus bonis, quia *qua hora non putatis, filius hominis veniet.* In Apocalypsi dicitur: *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, dare unicuique juxta opera sua.* Et ideo Propheta Evangelicus gaudium describit animæ, post diu expectatam remunerationem, magnis sudoribus & laboribus comparatam, ex periculis hujus vitæ tandem feliciter ereptæ, ita enim ex ore prædictæ animæ loquitur: *Ecce Deus noster iste, ... expectavimus eum, exultabimus & lætabimur in salutari ejus.*

2. Cor. 4. 17.
D. Carth. ib.
Jacob 5. 8.
Et leve respectu divinæ retributionis æternæ.
Jacob. 5. 8.
Luc. 12. 40.
Apoc. 22. 12.
Is. 25. 9.

Sequentes Christum post triduum jejunii saturantur.

5. *Sustine &c.* Apud S. Marcum cap. 7. legitur: copiosam quamdam multitudinem pedestri itinere nulla prorsus ciborum annona provisam, in asperum quoddam desertum Christum secutam fuisse diu, noctuque, idque non uno aut duobus diebus, sed per integrum triduum, (*Cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent*, vel ut Syriaca legit: *Nec esset quidquam quod ederent*, (tandem vero miraculoso illo convivio ad satietatem usque fuisse refectam, nam sacer textus ait: *Manducaverunt*; Nec hoc solum, verum etiam *saturati sunt, Et sustulerunt, quod superaverat de fragmentis, septem sportas.* Hæc autem saturitas illam figurabat cœlestis convivii abundantiam, de qua David ait: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.* At vero quinam illi fuerunt, qui huic mensæ accubuerunt? Utique non omnes, qui Christum a principio fuere secuti, sed illi tantum, qui cum patientia ad finem usque illum sustinuerunt, & ad tertium usque diem in fame & siti illum perseveranter fuere secuti. Unde Paulus de Palatio ait. *Saturantur in fine tridui, non initio conversionis, vel in medio, sed in fine.* Motivum quoque, quod Salvatorem nostrum induxit, ut tam lauto illos convivio pascere, fuit illa perseverans Patientia, quam triduo in fame & siti illum sequendo exhibuerant; ait enim: *Ecce jam triduo sustinent me.* Apud S. Matthæum loco *sustinent*, habetur: *Perseverant mecum.* Merito igitur Psalmista ait: *Sustinentes autem Dominum, ipsi hæreditabunt terram*, ubi Hugo Cardinalis ait: *Id est, patientes Dominum flagellantem, vel sustinentes, id est, sperantes in Dominum præmia differentem, hæreditabunt, id est, in æternum possidebunt terram viventium.* In eodem Eccli. 2. capite, ex quo præsentis discursus thema desumptum fuit, sequens describitur comminatio: *Væ, his, qui perdiderunt sustinentiam, & dereliquerunt vias rectas, & deverterunt in vias pravas.* Alia quædam versio legit: *Patientiam.* Qua vero ratione hanc sustinentiam perdamus, S. Gregorius in hæc verba docet: *Sustinentiam perdunt, qui dum diu se immorari visibilibus æstimant, spem invisibilium derelinquunt, cumque mens in præsentibus figitur, vita terminatur, & repente ad supplicia improvisa perveniunt.* Idem S. Pontifex alio in loco ita scribit: *Sustinentiam perdunt, qui bona, quæ inchoant, non consummant.* Econtra vero Salvator noster Apostolis motivum, ob quod illis in cœlo tantam gloriam præpararit, hia verbia indicat: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo*; Ubi observandum est ly *permansistis*, quod perseverantiam subindicat.

Marc. 8. 2.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 43.
Ps. 16. 15.
Saturitas illa figurabat abundantiam convivii cœlestis.
Paul. de Pal. ibid.
Marci 8. 2.
Matt. 15. 32.
Ps. 36. v. 9.
Hug. Card. ib.
Eccli. 2. 16.
Quid sit sustinentiam perdere.
S. Greg. l. 7. mor. c. 24.
S. Greg. l. 5. in 1. Reg. c. 13.
Luc. 22. 28.

6. *Sustine, ut crescat in novissimo vita tua.* Revocanda est hic in memoriam famosa illa de 40. Martyribus historia. Etenim hi quadraginta generosi Christi milites ob fidei constantem confessionem in stagnum gelidissimum conjecti sunt, cui proxime vicinum erat tepefactum quoddam balneum, ut qui immenso stagni illius frigori ferendo impar esset, in tepidum illud balneum insilire, corporisque membra refocillare posset. Omnes gelu illud magnanimiter ingressi sunt, utpote interius divini amoris igne flagrantes, eratque omnium una hæc oratio: *Quadraginta in stadium ingressi sumus, quadraginta item Domine corona donemur, ne una quidem huic numero desit*; Et tamen unus duntaxat frigoris tormento amplius resistere non valens, ex stagno gelido egrediens in tepefactum balneum insilivit, ibidemque subito miseram animam exhalavit, ut proinde in hoc misero homine verificatum fuerit illud, quod apud Jobum in hæc verba exprimitur: *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius.* Alii vero omnes constanter perseverarunt, videruntque super se descendentes è cœlo Angelos, tamquam à Rege missos, qui coronas triginta novem militibus tamquam ovantibus triumphatoribus distribuerent. Cum vero inter hosce Martyres adolescentulus quidam, Meliton nomine, etiamnum viveret, reliquis eo in supplicio mortuis, accidit hoc generosum matris suæ facinus, quod ad perpetuam facti memoriam lectionibus illius festi hisce verbia insertum fuit: *Quem cum*

Historia de 40. Martyribus.
Job. 24. 19.
Generositas matris.

præsens mater ejus fractis cruribus adhuc viventem vidisset, sic cohortata est? Fili paulisper sustine, ecce Christus ad januam stat adjuvans te. Cum vero reliquorum corpora plaustris imponi cerneret, ut in rogum inferrentur, ac filium relinqui, quod speraret impia turba, puerum, si vixisset, ad idolorum cultum revocari posse, Ipso in humeros sublato, sancta mater vehicula martyrum corporibus onusta strenue prosequebatur? in cujus amplexu, Meliton spiritum Deo reddidit; Ejusque corpus in eumdem illum cæterorum Martyrum rogum pia mater injecit.

Ps. 129. 4. 7. *Sustine, ut crescat &c. Sustinuit anima mea in verbo ejus.* Sæpe accidit, quod ex motivo ambitionis, vel lucri, vel ob spem quamdam remotam, ex verbo alterius conceptam, homo aliquis cæteroquin sapiens sese resolvat ad sustinendam per longam ætatem duram quamdam subeundam servitutem, qui talis, quamdiu spirat, sperabit in Dominum, *sustinuit in verbo ejus.* Numquid igitur indignum foret, si nos minorem exhiberemus in divino servitio perseverantiam; cum tamen habeamus infallibilem certitudinem, quod exinde reportaturi simus æternæ gloriæ præmium? Non sic anima illa sancta fecit, quæ apud Psalmistam dicebat: *Te sustinui tota die.* Ps. 24. 5.

Multa propter temporale lucrum sustinentur.

8. In libro Judith legitur, quod cum invicta illa Heroina audivisset, Oziam cum Holoferne pacisci voluisse, ut nisi intra quinque dies obtinerent subsidiorum suppetias, sese ejus potestati dedere velle, ipsa eum hisce generosis verbis perstrinxerit: *Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei.* Judith. 8. v. 12. Ibid. v. 13. Enimvero, quod tu regni illius beati reddaris particeps, certe hoc *non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.* Rom. 9. 16. Hæc enim misericordia in arbitrio Dei, non vero nostro debet esse constituta. nostrum est, patienter ejus expectare beneplacitum, ipsius vero est, pro suo arbitrio & beneplacito nos glorificare; Filius quidem Dei in oratione Dominica nos sic orare docuit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie:* Non vero sic regnum ipsius à nobis voluit exorari, sed tantum ut diceremus: *Adveniat regnum tuum*, scilicet, quando tibi placitum fuerit, non vero hodie; vel cras; Interim vero *sustine, ut crescat in novissimo vita tua.*

Fortitudo Judith.

TRACTATUS LXXXI.

DE POENITENTIA NON PROCRASTINANDA,

CONTINET

DISCURSUS XXVI.

DISCURSUS I. Damna expenduntur, quæ pœnitentiam & conversionem procrastinantibus eveniunt.

II. Deo ad pœnitentiam vocanti sine mora parendum est.

III. Solicitus bona temporalia, & salutem corporis, quam spiritualia, & bonum animæ curamus,

IV. Commendantur nonnulli, qui Deo ad pœnitentiam vocanti prompte parentes, ab eo sunt remunerati.

V. Procrastinata vitæ emendatio & hominis ad Deum conversio severe punitur.

VI. Morte repentina sæpe præveniuntur, qui Deo ad pœnitentiam vocanti tardius respondent.

VII. Ex quo conversionem nostram differimus, & peccata, quæ stimulus sunt ad mortem, jugiter multiplicamus, sequitur, quod pœnitentiam numquam facturi simus, quia prout homo vivit, ita & moritur.

VIII Consuetudo inveterata peccandi, pœnitentiam in extremo reddit difficilem, & quasi impossibilem.

IX. Peccatores eadem in mente sua revolvere solent in morte, quibus dediti fuerunt in vita, & ideo ad pœnitentiam parum sunt dispositi.

X. Agonia mortis non est tempus negotio tam arduo, ut est pœnitentia, expediendo opportunum.

XI. Infirmitas mortalis non est pœnitentiæ faciendæ tempus idoneum.

XII. Exteriores devotionis demonstrationes, quas impii in morte sua præ se ferunt, valde sunt fallaces.

XIII. Actus amoris Dei super omnia, sine quo peccator salvari nequit, in mortis articulo difficulter eliciuntur.

XIV. Variæ assignantur rationes, ob quas confessio, contritio, & lachrymæ in mortis hora effusæ & factæ inutiles sint.

XV Pœnitentia non est in nostro arbitrio posita, sed innitur auxilio divinæ gratiæ, ex mera bonitate nobis datæ, quam proinde ad nostram emendationem implorare debemus.

XVI. Deum illos, qui ad usque vitæ finem emendationem suam differunt, totaliter abominari, & rigide castigare, variis probatur rationibus & exemplis.

XVII. Techna specialis est Dæmonis, quod nos pœnitentiam procrastinare faciat, ut posteà nos in hora mortis ad desperationem inducat.

XVIII. Quam fallax sit impiorum, circa tempus pœnitendi eligendum, dispositio.

XIX. Mors die, & hora, qua minime expectatur, superveniet, ac proinde in manifesto est perditionis sua periculo; qui pœnitentiam ad mortem usque differt.

XX. Multæ expenduntur illorum stultitiæ, qui ad extremum usque conversionem suam procrastinant.

XXI.

XXI. Varia considerantur damna, quæ hi, qui in peccatis suis diutissime insordescunt, suamque emendationem ad mortem usque differunt, sibi conciliant.

XXII. Deus quidem nobis qualibet hora promisit veniam, non tamen quod veram nobis compunctionem dare, aut ad illam usque nos expectare velit; Variis quoque similitudinibus ostenditur, quam simus ad peccandum veloces, tardi autem ad pœnitentiam.

XXIII. Hi, qui in exemplis aliorum in fine vitæ serio resipiscentium, & in uno, *forsitan*, confisi, pœnitentiam diutissime differunt, graviter perstringuntur.

XXIV. Peccatores surdi, & in peccatis indurati, misericordia divina efficiuntur indigni, non vero, qui ex fragilitate peccant, & subito Deo ad resipiscentiam vocanti respondent.

XX. Velocitas, qua Deus nostram procuravit, & operatus est salutem, nec non quam solicite Deus hanc accelerationem desideret, consideratur.

XXVI. Deus ætatis nostræ primitias quærit, & ideo male faciunt, qui ad senectutem usque ad pœnitentiam differunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Damna expenduntur, quæ pœnitentiam & conversionem procrastinantibus eveniunt.

THEMA.

Non tardes converti ad Dominum. Eccli. 5. ℣. 8.

1. Spiritus Sanctus, qui Ecclesiastici calamum direxit, inter alia salutaria monita, quibus liber ejus refertus est, hoc quoque maximi momenti, summæque utilitatis de non procrastinanda pœnitentia pronunciavit effatum, quia major hominum, in hunc scopulum impingens, in æternæ perditionis abyssum usque naufragatur, quia licet, ut S. Augustinus ait: *Ut de indulgentia divina nemo diffidat, Dominus per Prophetam, velut Pater piissimus consolatur dicens: Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat; Et illud: Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua: Ista tamen tam magna misericordia tunc nobis prodest, cum non tardamus converti ad Dominum.* Enimvero per experientiam videmus, quanta cum velocitate bestialibus appetitibus nostris, ut satisfiat, procuremus, quantaque cum impatientia blandas maxime sectemus voluptates. Unde lubrica illa Herodiadis filia dicebat: *Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ;* Et Psalmista ait: *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem;* At vero quantum sumus ad lapsum præcipites & veloces, tantumdem sumus ad resurgendum tardi, & pigri. Hocque est, quod S. Basilius Magnus se capere non posse dicebat, dum ait: *Nos peccata velociter quidem promtoque animo committimus, pigre vero postmodum ac sero pœnitentiam agimus.*

[S. Aug. ser. 98. de Temp. — Veloces sumus ad casum. — Marc. 6, 25. — Ps. 13. 3. — Ad resurgendum tardi. — S. Basil. H. 8. in divit. avar.]

2. Reflexistisne vos aliquando ad specialem illam prærogativam, qua S. mater Ecclesia in sacris ritibus suis à Spiritu S. directa S. Paulum honorat, dum ipsi soli inter multos alios hoc attribuit privilegium, ut ejus conversionem solemni quadam festivitate celebret? Cujus mysterium Dionysius Carthusianus in sermone quodam de hoc festo his verbis exponit: *Mirabilissima fuit tam repentina & integra mutatio mentis & voluntatis ipsius;* Subito enim postquam ad cognoscendam veritatem per lucem cœlitus delapsam interius illuminatus fuit, (*Circumfulsit eum lux de cœlo,*) claves animæ suæ Christo, tamquam absoluto Domino & Patrono, statim consignavit, ipsique voluntatis suæ donum est impertitus, dicendo: *Domine, quid me vis facere?* Audite, quidnam ipsemet de hac sua repentina conversione Galathis scribat: *Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, ut Ut revelaret filium suum in me, ut Evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni & sanguini &c.* Ubi observanda est dictio illa *continuo*, per hanc enim indicat, quod ne momentum quidem temporis præterire permiserit, quin Christo ipsum ad conversionem suam invitanti promptissime responderet; Quia igitur Ecclesia in institutione hujus festi præcipue fructum intendit, qui ex illo in fideles redundare potest (Siquidem, ut S. Bernardus dicebat: *Ut quid Sanctis laus nostris? bonorum nostrorum non egent,*) hinc est, quod hujus Sancti potius, quam aliorum celebret conversionem, ut omnibus Christianis exemplo sit, ut stimulum addat, ut ad imitationem ipsius, ne momento quidem temporis ad Deum converti trademus. Quod si Ecclesia de Conversione S. Augustini officium instituisses, vel festivitatem, nequaquam inde tantam accipere potuissemus utilitatem & exemplaritatem, quantam ex conversione S. Pauli: Etenim S. Antoninus de S. Augustino ita scribit: *De tarditate ad conversionem accusabat se Augustinus in libro Confessionum dicens: Non erat, quod responderem tibi, scilicet Deo dicente mihi: Surge, qui dormis, scilicet in peccatis, nisi verba somnolenta, & lento modo, Cras, cras, sine modo, sine paululum; Sed illud modo non habebat modum, & illud paululum ibat in longum.*

[D. Cart. ser. de Conv. S. Pauli. — Act. Apost. 9. v. 3. — Ibid. v. 6. — Galat. 1, 15. — Ibid. v. 16. — Continuo obedivit Christo. — S. Bern. ser. in festo omn. SS. — Ideo Ecclesia specialiter celebrat illius conversionem. — S. Anton. p. 2 T. 9. c. 13. §. 1.]

3. Bellovacensis hac de re sequentem tradit doctrinam: *Periculosa est dilatio Conversionis, quia qui converti differt, iniquus est in Deum, Job. 31. Iniquitas maxima, & tentatio contra Deum est osculari manum suam, scilicet blandiri sibi de opere suo malo, & differre conversionem. Iniquus est in Deum; Primo, quia in esca ejus, fel ponit, scilicet dilationem in bono. Secundo, quia illud quod maxime Dominus, ante oculos ejus gerit. Tertio, quia eum misericorditer vocantem contemnit. Quarto, quia Patrem misericordem dies moræ suæ computantem, sua tarditate affligit. Tob. 10. Scis, quia dies computat Pater meus, & si tardavero una die plus, contristabitur anima ejus. Quinto, quia Diabolo meliorem Deo deteriorem partem vitæ suæ tribuit. Illi florem, Deo faces. Sexto, Dei misericordiam in damnationem suam convertit, scilicet hoc, quod sperat quod eum Deus misericorditer debet expectare, ipse econtra ei incessanter repugnet. Rom. 2. Ignoras, quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram, hoc est, de misericordia congregas tibi malitiam peccatorum.* Mox quoque idem Auctor prosequitur iniquitatem, quam erga Angelum committit, qui suam procrastinat pœnitentiam, ita enim scribit: *In Angelum est impius, quem de expectatione gaudii, quod sperat de ejus conversione affligit, Prov. 13. Spes, quæ differtur, affligit animam, quia ad monitionem se non corrigit sed eam potius contemnit, quia apud Deum irreverenter se gerit, Inique agit contra seipsum, quem potius vult ha-*

[Bellovac. in spec. mor. l. 3. dist. 2. §. 6. — Job 31, 27. — Differens converti iniquus est in Deum. — Tob. 10, 9. — Rom. 2, 4. — Item iniquus est in Angelum. — Prov. 13. v. 12.]

bere malum, quam bonum; Infirmum, quam sanum; Servum, quam liberum; Mortuum, quam vivum; In statu latronis, quam Regis; Pauperem, quam divitem; Et omnium bonorum Ecclesiasticorum expertem, quam participem; Et consortem dæmonum potius, quam Angelorum.

4. Tametsi per divinam relationem infallibilem, & indubitatam de facienda in articulo mortis pœnitentia, & de assecuranda æterna sua salute certus & securus esses, nullo tamen modo ad illud usque tempus tuam deberes procrastinare conversionem, ob multa damna, quæ inde resultant, non solum lucri cessantis, sed & damni emergentis; Et quidem damnum lucri cessantis pateris, quia in decursu multorum annorum vitam agens virtuosam, & in gratia Dei constitutus, ingens comparaturus esses pro cœlo acquirendo multorum insignium meritorum lucrum: Unde si animæ beatæ in cœlis alicujus essent capaces tristitiæ, hæc sine dubio vel maxima foret, quod scilicet non plus laboraverint tempore vitæ suæ mortalis, ut hac ratione sublimiori in cœlis fruerentur beatitudine. Præterea summum in mundo sibi comparare potuissent honorem, juxta illud: *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* Pateris quoque jacturam per damnum emergens, quia quando culpa in articulo mortis dimittitur, pœna in flammis purgentibus ad expiandam culpam sustinenda nihilominus residua manet; Præterquam, quod damnum notabilissimum sit illud, de quo illi, licet incassum, lamentabantur peccatores dicentes: *Lassati sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles; . . . justitiæ lumen non luxit nobis.* Huic quoque proposito nostro adaptare possumus, quod Seneca in hæc verba scribit: *Omnis benignitas properat, & proprium facientis libenter & cito facere; Si de die in diem trahens distulit, non ex animo fecit; Itaque duas res maximas perdit, & gratiam, & tempus.* Et ideo Apostolus nos exhortatur inquiens: *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis;* Et subdit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Porro arduum æternæ salutis, & pœnitentiæ agendæ negotium libent, & prompto animo; atque ex toto cordis nostri affectu peragi debet, qui enim tardat, & piget est, manifeste suam indicat repugnantiam; *Proprium enim facientis libenter est, cito facere.*

Patitur damnum lucri cessantis.

Patitur etiam damnum emergens.

Sap. 5. 7.

Seneca.

2. Cor. 6. 1.

Ibid. v. 2.

5. Quod si quis in bilance trutinare & accurate cum pondere sanctuarii ponderare posset, quid sit perdere gratiam, inveniret utique, animam illam, quæ ad Deum se convertere distulit intra viginti vel triginta annos, quos in dissolutionibus suis transegit, exercere potuisse innumeros omnium virtutum Christianarum actus, seque ad recipienda dona, & thesauros cœlestes, quos divina liberalitas dilectis suis communicare solet, disponere. Unde non immerito S. Augustinus in hæc verba coram Deo lamentabatur: *Sero te amavi, sero te cognovi.* Patet igitur, quod conversionis dilatio, non solum nobis præjudicet per lucrum cessans infinitorum meritorum, quæ per pœnitentiæ dilationem amittimus, verum etiam per damnum emergens, ætatis in offensis non solum Dei, sed & nostri ipsius inutiliter consumptæ. Nam ut Dionysius Carthusianus ait: *Amplius pœnitentiam & conversionem differre, non est aliud, quam in peccatis manere, alios scandalizare, carnaliter vivere, quod quam damnabile sit, Dominus pandit ita loquens apud Matthæum cap. 24. Si dixerit in corde suo servus malus, moram facit Dominus meus venire &c. Dividit eum, id est, ab electorum grege, & à præmio separabit, & partem ejus, cum infidelibus &c.* Et vero quid aliud facit is, qui frænum laxat voluptatibus, & genio indulget, quam quod ad ignem infernalem, in quo æternaliter concremandus est, majorem lignorum struem accumulet? Id quod præfatus Carthusianus sequenti consideratione confirmat inquiens: *Conversionem pœnitentiamque differre, est tempus non solum infructuose, imo & vitiose expendere, spiritualia lucra negligere, hoc est, profectum in omni gratia & virtute multiplicatione meritorum, in incremento cœlestium præmiorum, propriam animam vitiis lacerare; dæmonibus deservire, Deo altissimo prorsus ingratum existere, qui conversionem iniqui tam misericorditer præstolatur, qui eis pro malis tot bona largitur, & ipsum ad meliora hortatur, qui in seipso infinita est bonitatis, sanctitatis, ac dignitatis, ut solo ejus amore debeamus ad honorificentiam, & amorem ejus allici, & accendi.* S. Anton. sequentem habet reflexionem. *Peccator,* inquit, *dissipat bona naturæ, id est, virtutes naturales, secundum quod dicitur signatè Luc. 15. de Prodigo: Qui dissipavit substantiam suam, id est, inclinationes naturales, quæ sunt in nobis tamquam semina quædam, & principia virtutum, sed peccator tales inclinationes quasi annihilat, & tanto magis, quanto magis moratur in peccato, unde difficilius convertitur.* S. Basilius Magnus ad confundendum illos, qui pœnitentiam differunt, ut voluptatibus suis vacent, in hæc verba discurrit: *Sine me quæso, inquit, utar carne ad perfruendas res turpes, & voluter in cœno voluptatum, sanguine imbuam manus; diripiam aliena, circumscribam, pejerabo, mentiar, & tunc pœnitentiam, ubi abstinuero à malis, agam. At si bona res est peccatum, tuere ac tene hoc usque in finem; Sin vero ei, qui illud perpetrat, noxium est, quid rebus perniciosis adhærescit? Num putas, Deum non videre, quæ aguntur? Num non percepit tuas cogitationes? Num opem fert tuis iniquitatibus? Ingenti te scelere adstrinxisti, inquit ille, eo, quod existimaris, me tui similem fore. Tu cum mortalis viri amicitiam ambis, beneficiis ad te, dicendo, & faciendo, quibus intellexeris hominem gaudere, allicis; At quando cum Deo conjungi, ac in numerum filiorum te recipi vis, ea, quæ inimica sunt Deo, perpetrans, & legem transcendendo ignominia ipsum afficiens, ex his, quibus ipsum vel maxime offendis, conjunctionem, & consortium speras? Vide ne redemptioni studendo malorum multitudinem tibi coacerves, ac peccatum aggreges; nec tamen veniam impetres.* Quam stultus est, qui sibi persuadet, & confidenter sperat, quod Deus illum in fine vitæ tamquam sanctum ulnis suis sit amplexaturus, eique tamquam filio daturus sit gloriæ hæreditatem, pro qua adipiscenda nullum aliud habet meritum, quam quod per totum dissolutæ vitæ suæ cursum nulli alteri rei studuerit, quam ut eum pro viribus offendere, & exasperare posset? Quænam est hæc stolida præsumptio, & vana temeritas, qua quis pœnitentiam procrastinat, ut Deum majoribus afficere injuriis posset, & tamen sibi inaniter persuadet, eumdem Deum sibi foret propitium, benignum, & ad noxas condonandas perfacilem.

Ulterior ejusdem demonstratio.

D. Carth. opusc. de Convers. Pecc. art. 2.

Extruit sibi ignem infernalem.

D. Cart. ib. art. 2.

Descriptio dilatæ pœnitentiæ.

S. Anton. P. 2. T. 9. c. 13. §. 1.

S. Basil. [illegible] 4. de [illegible]

Vana est spes in ultimo termino vitæ de conversione.

6. S.

S. Anton. ibid.

6. S. Antoninus ejusmodi stolidos homines sequenti perstringit efficacissimo argumento: *Quanto quis magis peccat, tanto magis elongatur à Deo Psal. 1, 8. Longe a peccatoribus salus; Sed non est verisimile, quod ille, qui se elongavit à Deo per quadraginta annos, de facili redire possit, & converti ad Deum.* Opportunum est igitur illud commentatoris Nazianzeni consilium dicentis: *Timeamus, ne dum redemptionis ac veniæ spe multa vitia nobis colligimus, ita peccatum aggeramus, ut remissionem interim non consequamur. Quandoquidem navis majus mercium pondus aliquousque suffert, ultra modum autem onerata deprimitur, aquisque obruitur. Caveamus, ne cum similia iis, atque adeo veniâ majora & graviora flagitia perpetraverimus, antequam speratos portus respicere queamus, naufragium faciamus.*

Ejus probatio per rationem scripturæ & similitudinis.

7. Omnibus nota est illa de operariis ad vineæ culturam à Patrefamilias invitatis à Christo pronunciata parabola: Horum enim aliqui summo mane vocati fuere, alii vero circa tertiam, alii tardius circa sextam & nonam; alii denique circa vesperam; Omnes laborarunt, & terminato die omnibus idem prorsus datum est stipendium. Cum igitur hæc parabola eos proprie concernat, qui à Deo ad divinum ipsius vocati sunt servitium, videtur omnino etiam illos firmam salutis æternæ consequendæ spem concipere posse, qui sui conversionem & pœnitentiam ad ultimum usque vitæ articulum differunt; sed respondeo cum ultimis illis operariis, qui die ad vesperam declinante à Patrefamilias ad vineam fuere invitati; cum enim hic illis improperasset dicendo: *Quid hic statis tota die otiosi? Ite & vos in vineam meam;* Responderunt illi: *Quia nemo nos conduxit.* Conducti autem sine mora concesserunt ad vineam. Hi igitur præfigurant homines illos mundanos, qui ad hoc, ut se Deo consecrent, non habuerunt à Deo certa auxilia efficacia, vel lumina specialia, & vehementes inspirationes, quibus mox ut Deus illos prævenit, subito communicatis respondent auxiliis & inspirationibus, & brevissimo temporis spatio contritionis & amoris Dei præfervidos eliciunt actus. Unde S. Anselmus ait: *Quid est dicere, quia nemo nos conduxit, nisi quia vitæ vias nullus nobis demonstravit?* Et Doctor Angelicus similiter inquit: *Significatur, quod quibusdam non datur occasio revertendi ad Deum usque ad senium,* & paulo post subdit: *Quando consentiunt, efficaciter magis resurgunt.* Hic autem non est casus noster præsens, quem prætacta difficultas movebat.

Objectio de operariis in vinea circa vesperam vocatis.

Matt. 20, 6. Ibid. v. 7.

Refutatio & explicatio.

Anselm. ib.

S. Thom. ib.

8. Sacra Scriptura illos, qui malitiose, id est, scientes & volentes conversionem suam procrastinant, ut quamdiu sani sunt, voluptatibus & dissolutionibus vacare possint, brevibus hisce verbis salubriter monet: *Non tardes converti ad Dominum.* Enimvero quonam in periculo hi, qui consilium istud spernunt, versentur, facile conjicere licet ex eo, quod jamjam dicturus sum. Etenim ultimi ex hisce prædictis operariis illos præfigurant, qui sine sua culpa ad divinum servitium efficaciter vocati non sunt, neque ullam, vel imaginativam accipiendæ retributionis spem habuerunt, tametsi ad laborandum in vinea fuerint conducti; Primi autem, qui summo mane conducti fuere, illos repræsentant, qui a primis vitæ annis divino se servitio dedicant; Atque hi securam habent suam mercedem, ex *conventione facta de denario diurno.* Aliis vero, qui typice repræsentabant illos, qui in progressu ætatis Deo se dedicant, à Patrefamilias dictum fuit: *Quod justum fuerit, dabo vobis.* Ultimis vero nulla facta est promissio, nec sperandi stipendii ulla quantumvis minima mentio facta fuit, quia repræsentant illos, qui in extremo vitæ ad conversionem morum, & pœnitentiam convertuntur: & hi si salvantur, per meram bonitatem & misericordiam Dei salvantur, sed horum rarissima sunt exempla.

Eccli. 5, 8.

Periculum tardantium.

Matt. 20, 2.

Ibid. v. 4.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Deo ad Pœnitentiam vocanti sine mora parendum est.

THEMA.

Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Matth. 8. v. 22.

1. Apud Matthæum in cap. 8. sequens narratur historia. *Alius de Discipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primum ire, & sepelire patrem meum; Jesus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Quod utique Christi responsum multis videbitur omnino paradoxum; Si enim ipse in primo præcepto secundæ tabulæ parentes honorari præcepit, quid convenientius, magisque debitum esse poterat, quam defunctum sepelire patrem? Adhæc tempus, quod in hanc sepulturam adhiberi debebat, breve erat, ipseque sepultura consummata ad redeundum ad ejus sequelam & disciplinam promptissimus erat; Cur igitur ipsum ad hoc pietatis officium dimittere noluit? Verisimile est, Christum multum prævidisse pericula, ex hac dilatione secutura, siquidem post sepultum patrem aperiendum erat testamentum, adeunda hæreditas, solvenda debita, census exigendi, terminandæ lites, recipiendæ cognatorum ob defunctum patrem condolentiæ, & dum hæc facta fuissent, sine dubio pristinus vocationis suæ fervor intepuisset, seu potius evanuisset penitus. D. Chrysostomus hac de re ita scribit: *Sepelire patrem discipulus voluit, & non permisit Dominus. Atqui nulla res tam necessaria videtur, quam sepeliendi patris officium; Christus autem non permisit, Quamobrem? paratus semper Diabolus est, ut ingressum ubique attente quærites, & si parvæ tarditatis causam apprehenderit, magnam inde constabit desidiam.*

Matth. 8, 22.

Quare Christus noluerit ut filius prius sepeliret patrem suum.

Sequela.

Sepultura.

D. Chrys. h. 69. ibid.

2. In vita insignis illius servi Dei Joannis Baptistæ Vitelli de Fulgineo viri magna sanctitate conspicui legitur, quod juvenis quidam Presbyter diuturnu tempore in vocatione, qua ad religionem Capucinorum amplectendam ducebatur, probatus fuerit, cumque semper constans mansisset, præfatus Dei servus tandem ei ad habitum illius religionis assumendum licentiam indulsit, cumque jam à superioribus acceptatus fuisset, die sequenti, qua vestiendus erat, ad venerabilem

Vit. Joan. Bapt. Vitell. l. 1. c. 18.

Historia de negligente vocationem suam.

bilem hunc virum, ei ut valediceret, ejusque benedictionem acciperet, accessit, qui ei, ut recta ad conventum properaret, præcepit; Quod Presbyter ille se facturum promisit, dummodo prius domum pro pileo suo quærendo abiret; Cui vir sanctus dixit: Noli domum ire, noli ire, iterato repeto, quid tibi pileo opus est? Cum vero is obedire nollet, accidit, ut in via obvium haberet Presbyterem quemdam magnæ authoritatis virum, & in mundi negotiis prudentem & politicum, qui de proposito hujus

Et tandem propter adulterium occisio.

Presbyteri certior factus, quod scilicet Capucinorum religionem ingredi meditaretur, paulatim sub prætextu apparentis boni adeo illum lucratus est, ut Presbyter ille pro eo die conventum ingredi distulerit, quæ dilatio effecit, quod in suo proposito intepuerit, ut à vocatione sua tandem totaliter recesserit, & in reprobum sensum datus alterius viri uxorem rapuit, à cujus cognatis & parentibus demum miserabiliter occisus fuit.

3. S. Basilius magnus de promptitudine, quam Eunuchus Reginæ Candacis, internæ inspirationi à Deo illi pro recipiendo sacrosancto Baptismi Sacramento immissæ correspondendo, exhibuit, ita scribit: *Qui vocat benignus, qui ministrat paratissimus, gratia abunde, exposita, modo alacritas ad sit, impedimentum cessat. Unus est prohibens, qui nobis ad salutem obstruit viam, quem omni studio ac prudentia vitare oportet. Ille, inquam, torporem ac desperationem nobis injiciet.*

S. Basil. Exhort. ad Bapt. Hom. 13.

S. Philippus Nerius solitus erat dicere, quod transitus à malo ad bonum, subito & sine mora fieri debeat; At vero transitus à bono ad melius bonum, id est, à vita timorata & pia ad vitam religiosam & perfectam, tempore, consilio, & oratione indigeat: At vero omnibus hisce in executionem positis, & absolutis, nequaquam tardandum esse: Et hoc forte est, quod S. Bernardinus quoque dicere voluit, dum ait: *Cum homo instinctu Spiritus S. movetur ad religionis ingressum, non est utique differendum, ut humanum consilium requiratur, sed statim impetum Spiritus Sancti debet sequi.* Idque exemplo S. Matthæi in Telonio sedentis ostendit; Qui licet in Telonio sedens lucris pertinaciter inhiaret, attamen ad vocationem Domini *surgens secutus est eum*; Ubi Chrysostomus ait: *Disce vocati obedientiam; Neque resistit, neque domum adire rogavit, & suis hoc communicare. Humana etiam pericula, quæ ei à Principibus accidere poterant, parvipendit, dum scilicet rationes officii imperfectas reliquit*, secundùm Remigium, *Ex quibus omnibus patet, quod nihil humanum debet nos retardare à servitute Dei.* Citatque S. Augustinum de Verb. Dom. dicentem: *Vocat te oriens, & tu accedis ad occidentem; Oriens vero Christus est, juxta illud: Ecce vir oriens nomen; Occidens vero est quilibet homo in mortem cadens, & in tenebras peccati. Igitur injuriam facit Christo, in quo sunt omnes thesauri absconditi sapientiæ, ejus audito consilio, adhuc mortalis hominis consilium æstimat requirendum. Dubitare, an id, quod Christus consuluit, melius sit, sacrilegum est; Dubitare vero an propter contristationem amicorum, vel quodcumque temporalium detrimentum homo debeat religionis propositum prætermittere, est utique animi adhuc carnali amore multipliciter irretiti;* Unde Hieronymus in Epistola ad Heliodorum ait: *Licet parvulus è collo pendeat nepos, licet sparso crine, & scissis vestibus, ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat, licet in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem per calcatam perge matrem.*

Dictum S. Phil. Neri.

Matt. 9. 9. Promptissima fuit conversio S. Matthæi Apostoli.

Zachar. 6. 12.

S. Hier. ad Heliod.

4. S. Augustinus ingeniose, & cum magno fructu nostro observat, quod Christus nos ad sequelam suam invitans, in tempore præsenti dicat: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ;* Non dicit; *Qui sequetur me*, in tempore futuro. Quod *promisit, futuri temporis verbo posuit; Non enim ait: Habet, sed habebit, inquit, lumen vitæ, Non ait tamen, qui sequetur me, sed qui sequitur me. In eo, quod facere debemus, tempus præsens posuit; Quod autem promisit facientibus, futuri temporis verbo significat. Qui sequitur, habebit.* Ubi specialiter ponderanda sunt ultima hæc verba. Porro illi, qui, cum de mundo deserendo agitur, oculos suos ad tempus futurum defixos habent, regnum Dei non habebunt, sicut nec verum lumen; Bene tamen illi, qui in præsenti tempore, & sine mora Christum eos vocantem sequuntur. Similiter Christus ei, qui se divino ejus servitio mancipare volebat, dixit: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata;* Non dixit illi in tempore futuro, *servabis*, sed in præsenti tempore, *serva.* Zachæus publicus peccator erat, & Princeps publicanorum, maledictam Jericho civitatem, mundi typum, incolebat, usuris, avaritiæ, & fraudibus deditus erat, (*Si quid aliquem defraudavi; Et ipse dives:*) Audita vero per famam Christi sanctitate, curiositate sola ductus Christum videre cupiebat, quando inde erat transiturus, non vero se Christi sequelæ consecrare intendebat: Et tamen se vocari audiens, (*Dedit voci suæ vocem virtutis*) laborante interius in ipso Spiritu Dei, cum eadem celeritate, qua ex Sycomoro descenderat (*Zachæe festinans descende:*) & ipse pariter festinus obedivit, quia sacer textus ait: *Festinans descendit;* Ac proinde felicem illam vocem audire meruit: *Hodie huic domui salus à Deo facta est.* Notandum quoque, quod idem Zachæus, ut Deo vocanti digne pareret, non dixerit in tempore futuro: *Dabo, reddam*, sed in præsenti tempore: *Do, reddo.* S. Ambrosius ait: *Pœnitentia non verbis agenda est, sed & actu.* Etenim promissionibus nostris non creditur, nec sufficit dare verba, vota emittere, & juramenta præstare, verum insuper prompta requiritur executio.

Joan. 8, 12. S. August. Tr. 34. ib.

Matt. 19, 17

Luca 19. 8. Proponitur exemplum Zachæi.

Ps. 67. 34.

Luc. 19. 5.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 9.

S. Ambr. lib. ad virginem lapsam cap. 8.

5. Apud Isaiam dicitur: *Venerunt filii usque ad partum, & virtus non est pariendi.* Multos namque videmus, qui bona habent proposita de mundo deserendo, & de consecrando se Deo, in executione tamen non sunt efficacia, sed de die in diem procrastinant, & proposita sua exequi differunt, interea vero succedit aversio & repugnantia à statu perfectionis, quæ sensui repugnare solet; Et ideo tali, dilatio verum est Dei supplicium, quo castigamur in pœnam pigritiæ nostræ, qua Deo vocanti respondere neglexímus; Deus quoque per os ejusdem Prophetæ comminatur inquiens: *Ponam eam in possessionem ericii.* Porro Ericius, quando in lucem editurus est suos fœtus, metuens ne à fœtuum suorum spinis transfigatur, quantum potest, & valet, parturire differt, sed non intelligit, quod hoc faciendo majus sibi ipsi damnum inferat, quia quanto longius differt, tanto magis pungentes fœtuum suorum spinæ crescunt, & indurantur. Idem quoque multis contingit qui conversionem suam procrastinant, metuentes ne vitæ pœnitentis rigores subire debeant, nec

Isai. 37. 3. Plurimi inefficaciter volunt.

Is. 14. 23.

Proprietas Ericii.

tamen

tamen cogitant, quod quanto amplius pœnitentiam prolongant, tanto magis peccata in ipsis multiplicentur, & crescant, simulque cum ipsis nascatur ingens ab omni pietate & virtute aversio, & nausea. Theophylactus de Zachæo inquit: *Talia promittens, imo faciens: Non enim dixit: Dabo dimidium, & reddam quadruplum, sed ecce do, & reddo; Audierat enim Salomonis admonitionem: Ne dicas, rediens redi, & cras dabo. Christus Evangelizat ei salutem: Hodie enim, inquit das, hodie tibi & salus.*

Theophil. ib.

6. In confessionibus S. Augustini legitur, quod dum sub arbore ficus ploraret. Deum his verbis affatus fuerit: *Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent nos misericordia tua. Quamdiu? Quamdiu? Cras, & cras? Quare non modo? Quare non hac hora finis turpitudinis meæ?* Mox vero vocem quamdam cœlitus delapsam audivit sibi dicentem: *Tolle, lege;* Aperuitque Epistolas S. Pauli, in quibus illi hæc verba occurrerunt: *Non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, sed induimini Dominum Jesum Christum;* Quæ verba acutum animæ ipsius calcar addiderunt, ut se quantocyus & perfecte ad Deum converteret. S. Basilius Magnus in eadem homilia insidias nobis insinuat, quibus astutus serpens bona nostra proposita retardare satagit; Ita enim scribit: *Torporem nobis injicit, vana spe corda nostra deludit; Ipsius ergo cogitationes non ignoremus. Annon hodie peccare; cras vero justo agere, pietatem differre nos exhortatur? Idcirco Dominus occurrens ejus insidiis, hodie, inquit, si vocem meam audieritis, nolite obdurare corda vestra. Ille vero ait: Mihi hodie, cras Deo; Dominus contra: Hodie vocem meam audite,* Ecclesia salutis æternæ filiorum suorum percupida punctum istud, de obtemperando divinæ voci sine ulla mora interposita, & de correspondendo immediate cœlestibus inspirationibus fidelium suorum cordibus insinuare, imo iisdem vivaciter & tenaciter illud imprimere contendit; Ac proinde voluit, ut singulis diebus ad matutinum in omnibus totius Christianitatis choris, & ab omnibus aliis divinum officium privatim recitantibus verba illa recitentur: *Hodie, si vocem ejus audieritis; nolite obdurare corda vestra.*

S. Aug. lib. 8. conf. cap. 12

Revelatio S. Augustino facta.

Rom. 13, 13.

S. Basil. ib.

Similitudo à nautis favorabilem ventum expectantibus.

7. Nautæ postquam in littore diu ventum expectarunt navigationi suæ favorabilem, mox ut illum exurgere vident, sine mora vela pandunt & à littore solvunt, seque itineri proposito accingunt, ne bonam navigandi occasionem negligant, quod si enim diutius morarentur, tempus utique commodum, ventumque propitium cum manifesto naufragandi periculo amitterent. De hac vita nostra scribitur: *Hoc mare magnum & spatiosum &c.* Per hoc autem mare trajiciendum nobis est, ut appellamus ad vitæ beatæ portum; At vero sine favorabili divinæ gratiæ vento, ad fortunata illa littora appellere, est impossibile; Atque ideo mox, ut hæc hominem aspirare incipit, sine ulla interposita dilatione vela affectuum nostrorum explicare oportet, quia cœlestis hic ventus spirat *per modum transeuntis, non permanentis,* nec habemus illum ad beneplacitum & ad libitum nostrum, & ideo illo utendum est, quando Deo illum nobis communicare placuerit, siquidem fieri potest, quod deinceps non amplius spiret, quia *spiritus, ubi vult, spirat, sed nescis, unde veniat, aut quo vadat.* Et ideo nisi sanctas ejus sequamur inspirationes, merito periclitabimur de naufragio, diceturque nobis, quod olim Deus per Sapientem lamentabatur inquiens: *Vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum,* id est, ut Dionysius Carthusianus interpretatur: *Vocavi, id est, variis modis ad emendationem & pœnitentiam vos invitavi, ac monui per instinctum divinum, per Evangelicas inspirationes, per Apostolos & Prophetas, per Prælatos & prædicatores, ac proximos virtuosos. Extendi manum meam, beneficia largiendo, & per adversa paterne castigando; Potestatem meam demonstravi in vobis, per prospera, & adversa, quatenus per prospera vos ad obsequium meum allicerem, & mea charitate accenderem, per adversa, ut terrerem, & illustrarem, eo, quod vexatio vobis intellectum conferret. Juxta illud Jerem. 30. Castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius;* At vero, quia hæc anima propitio huic vento vela non explicacavit, juste naufragari meruit; Unde subditur: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit.*

Ps. 103, 25.

Joan. 3, 8.

D um Spiritus sanctus spirat sequi illum debemus.

Prov. 1, 24.

D. Carth. ib.

Jer 30, 11.

Ibid. v. 10.

Prov. 1, 26.

8. Cœlum verno tempore rorem suum super vastissimam maris distillat superficiem; Conchæ autem eodem tempore sese aperientes acceptas in sinu suo roris stillas, in pretiosissimas transmutant margaritas; Quæ vero ex conchiliis sese non pandunt, inanes & gemmæ illius expertes manent, sed propria ipsarum culpa. Porro divinus inspirationum, gratiarumque cœlestium ros ex parte sua in animas nostras influere non desinit, *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Unde S. Ecclesia Deum his verbis frequenter interpellat: *Sancti Spiritus Domine corda nostra mundet infusio, & sui roris intima aspersione fœcundet;* At vero quid fit? Animæ illæ, quæ sinum & cor suum distillanti aperiunt, illumque excipiunt: nec bonam sinunt sibi elabi occasionem, egregie locupletantur, at vero quæ tardæ sunt & pigræ, gratiæ cœlestis expertes manent, cum irreparabili ipsius quoque gloriæ amissæ damno. *Quia vocavi &c.*

Quando in Conchis oriantur margaritæ

9. Erat Jerosolymæ probatica quædam piscina, juxta quam, ut S. Joannes scribit, ingens jacebat languentium, claudorum, cæcorum, & aridorum multitudo, qui omnes aquarum illarum præstolabantur motum. *Qui prior descendisset in piscinam, post motionem aquæ, sanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.* Quodnam vero in eo latet mysterium, quod primus, qui post aquarum illarum agitationem in piscinam hanc descendebat, subito sanaretur, non vero alii? *Omnia in figura contingebant illis.* Mundus enim iste est veluti ingens quædam infirmaria, & hospitale, in quo *languentes signant peccatores,* ut S. Bonaventura ait. De aquarum vero motu Theophylactus ita scribit: *Quod in ipsa piscina pœnitentiæ turbantur spiritus malitiæ, contriti, & suffocati gratia spiritus.* Angelus, qui hanc piscinam turbat, est ille, de quo scriptum est: *Magni consilii Angelus;* Quando autem hic voluntatem commovet, eamque per lumen & inspirationes suas ad resipiscendum, ad vitam mutandam, & perfectionis studium extimulat, nequaquam tardandum nobis est, si æternam recipere desideremus salutem; *Qui enim prior descendet, sanus fiet à quacumque detinetur infirmitate.*

Joan. 5, 4.

Primus in piscinam descendens solus sanabatur.

S. Bonav. ib.

Theophyl. ib.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Majori cum folicitudine bona temporalia, & falutem corporis, quam fpiritualia, & bonum animæ curamus.

THEMA.

Cujus veftrum afinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum. Luc. 14, 5.

Afinus in puteum incidens, fubito extrahitur.

1. IN carnata Sapientia nullum formare poterat argumentum, quò Chriftiano fua efficacius majorique cum energia exprobraretur in procuratione falutis animæ inexcufabilis lentitudo, ut per ejusmodi improperium eripiatur ab inferno, quam dum folicitudinem exponit, quo jumentum aliquod in puteum delapfum foras folicite extrahitur, ne pereat: *Cujus veftrum afinus &c.* ubi obfervanda eft dictio illa *continuo*; Quod fi enim bos vel afinus per diem integrum in tali jaceret puteo, fubmergeretur utique; Ac proinde cum celeritate inde extrahitur, ne moriatur. Anima per peccatum mortale *fecundum præfentem justitiam* in profundum usque inferni corruit, fiquidem ab illo non nifi flatu aut anhelitu unico diftat; Tardabimusne igitur, illamque cum tanto æternæ mortis periculo, per dies, feptimanas, menfes & annos in perniciofo hoc puteo jacere permittemus? *Ab ore putei gehennæ eripiar, & inducias petam?* Ergone à Chriftiano pluris afinus, quam anima propria æftimabitur, de qua S. Apoftolus ait: *Empti eftis pretio magno?* Puteus porro profundus peccatum eft. Unde David orabat: *Neque urgeat fuper me puteus os fuum;* Quemadmodum igitur jumentum in puteum collapfum per fuas vires, quantæcumque illæ fint, inde egredi nequit, fed alieno indiget adjutorio, ita quoque qui in peccatum lapfus eft, inde fine efficaci divinæ gratiæ auxilio egredi non poteft; Unde Deus apud Ofeam inquit: *Perditio tua, tantummodo in me auxilium tuum;* Similiter quemadmodum indignus foret, qui in fimili lapfu amplius juvaretur, qui alias in puteum lapfus, porrectam fibi manum auxiliatricem acceptare aut apprehendere fæpius noluit; Ita à Deo relevari, & auxilium accipere non meretur, qui divinum fæpius repudiavit fubfidium.

1. Cor. 6, 20.

Pf. 68, 16.

Jumentum in puteo ab aliis extrahi debet.

Ofee 13, 9.

2. Confideraftisne aliquando infinitam illam folicitudinem, qua homines lucra venantur temporalia, vel honores, divitias, voluptates, & fimilia terreftria? Pro iis acquirendis nullam finunt præterire occafionem, quin illam fine mora amplectantur. Diffoluti illi juvenes fefe mutuo certatim invitabant dicentes: *Coronemus nos rofis, antequam marcefcant, utamur creatura celeriter.* Vindictam fpirantes, occafionem nullam fefe vindicandi negligunt. Herodiades, ut fe de Joanne Baptifta vindicaret, quo modo caput ejus à filia fua poftulari voluit? *Volo, ut protinus des mihi in difco caput Joannis Baptiftæ.* S. Gregorius Nazianzenus fine fructu perorabat dicens: *Ad fcelus quidem, & ad fraudem tardus eris, celer autem ad falutem, paria enim in viro funt promptitudo ad vitium, & procraftinatio ad falutem.* Date mihi ambitiofum quemdam, ad honores & dignitates fuas adaugendas ex induftria ab alio invitatum, nequaquam oblatam fibi occafionem differet, fed fine ulla replica acceptabit, ne ab æmulis fuis inde arceatur. Quando Laban offerebatur confilium illud in Genefi cap. 30. defcriptum, notanda eft quæ ibidem fpecificatur circumftantia; Dicit enim facer textus: *Refpondebit mihi cras juftitia tua, quando placiti tempus &c.* Cujus folicitudinis myfterium Abulenfis fic explicat: *Quia tantum lætabatur Laban intendens lucrari ex illo pacto, quod noluerit dilatare hujusmodi rem in alienum diem.* Quam merito ad confufionem noftram dici poteft: *Filii hujus fæculi velociores funt filiis lucis?* Homines enim mundani velociffimi funt in acquirendis bonis, nos vero ad comparanda cœleftia & æterna bona pigri fumus & tardi. *Omnis ars fæculi hujus,* inquit S. Ifidorus, *ftrenuos amatores habet, & ad exequendum promptiffimos, non vero item Deus, hic enim plerosque habet fectatores languidos, tepidos, ac pigritia inertia congelatos.* Homo aliquis lucris deditus; quam eft ad omnia obvia emolumenta promptus & paratus, & ne quidem momentum ab illis conquirendis fibi perire finit? *Quid procraftinatis?* (Verba funt Ambrofii, quibus improperat iis, qui divinis infpirationibus refpondere negligunt) *Si aurum tibi offeram, non mihi dicis, cras veniam, fed jam exigis. Aurum accipere nemo differt, nullus excufat, redemptio animæ promittitur, & nemo feftinat.* Experimur quotidie, quod res valde pretiofas unusquisque, quamprimum poteft, affequi conetur quia tritum eft proverbium: *Omnis mora tribuitur vitio,* & Poëta illa canit: *Nefcit verus amor moras;* Noftra autem ad Deum converfio pœnitentia, per quam regnum cœlorum acquirimus, de die in diem, imo de menfe in menfem, & de anno in annum procraftinatur, imo & magna Chriftianorum pars pœnitentiam ad ultimam usque vitæ periodum refervant; Id quod indubitatum eft fignum, quod illam abominemur, fiquidem illam tamquam rem à noftro genio alienam totis viribus fugimus; Ac proinde qua ratione fieri poterit, ut illam in extremo articulo mortis validam efficiamus, ac ut, quod unice requiritur, fit voluntaria, & è corde procedat? hoc enim difficulter fieri poterit quoad illum, qui per totam vitæ fuæ ætatem animi averfionem ac repugnantiam vitæ fuæ ætatem animi averfionem ac repugnantiam ab illa habuit.

Vindicativus celer eft ad vindictam.

Sap. 2, 8.

Marci 6, 25.

Nazian. orat. in S. Baptiftam.

Gen. 30, 33.

Abul. ibid.

S. Ifidor l. 2. de fummo bono cap. 10

Filii hujus feculi funt velociores filiis lucis.

S. Ambr. l. de Elia & jejunio cap. 22.

Dilatio pœnitentiæ eft fignum odii in illam.

3. Verum ut ad noftrum difcurfum revertamur, reflectendum nobis eft ad fummam folicitudinem, qua, dum infirmamur, corporis noftri faluti profpicimus; Nam ut S. Gregorius Nazianzenus ait: *Abfurdum fuerit, cum pecunias avide præripias, fanitatem in longius differre atque extrahere; Cum corpus præpurges, animæ purgationem in aliud tempus refervans.* Mox ut infirmaris, non tardas vocare Medicum, qui priusquam malum vires majores accipiat; & in malignam febrem degeneret, opportuna tibi remedia præfcribat. Quam parum vero in comparatione ad illam folicitudinem æterna falus noftra curatur? Febris peccati, quæ in anima

Nazianz. orat. 40.

Currunt impii velocius ad mortem quam jufti ad vitam.

anima malignatur, cum quanta lentitudine curatur? Numquid confessio per septimanas & menses procrastinatur? Sapiens monet in libro Ecclesiastici: *In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.* Episcopus Bellovacensis in speculo morali scribit: *Peccatorum ad mortem currentium magna velocitas;* S. Bernardus ait: *Alacrius currunt ad mortem, quam nos ad vitam.* Etenim non solum solicite Medicum advocari faciunt, quando jam de facto in lecto à vi morbi prostrati jacent, verum etiamsi infirmitatem prævidere possint, remedia quoque anticipant præservativa, adimplentes illud ejusdem Ecclesiastici monitum: *Ante languorem adhibe medicinam.* Idem Bellovacensis iterum monet inquiens: *Fatua est dilatio in rebus, quas tempus & opportunitas transit, ut est in arboribus plantandis, vineis putandis, & similibus, & virgis rectificandis, dum scilicet nova sunt, & antequam duruerint, & malam formam, & contrariam ceperint; Similiter in morbis & vulneribus curandis.* Quando enim quis vulneratus est, non videbitis, quod tardet in aliquot dies, & multo minus in septimanas, in advocando Chyrurgo, qui vulnera emplastris opportunis curare satagat. Merito S. Thomas de Villa Nova suo tempore in hæc verba exclamabat: *O si sanandis animæ passionibus eam adhiberemus curam, quam curandis corporum ægritudinibus adhibemus! Quid non sustinet, quid non patitur ægrotus pro recuperanda salute? Atroces ustiones, terribiles incisiones, amaras potiones, diuturnas inedias faciles reputat, dummodo concupitam recuperet sanitatem; Sed si animæ languor curandus est, quidquid injungitur, durissimum est.*

Eccli. 31, 27
Bellovac. spec. mor. lib. 3. dist. 2. §. 6.
S. Bern. ibid.
Eccli. 18. 20
Bellovac. ib.
Opportunitate prætérita medicina caret effectu.
S. Th. de Vill. ser 6. post 4. Dom. Quad.

4. At vero fortasse dices, rem duram fore, si sine ulla interposita temporis mora recurrere cogaris ad Medicum spiritualem, & ab eo pro veneno pellendo Theriacam accipere? Sed respondeo hanc esse multorum stultitiam, quod scilicet pro pellendo corporis veneno, pro vita corporali assecuranda nullam prorsus moram faciant, sed quantocyus ad Medicum properent, econtra verò multos menses expectent, ut mortiferum peccati venenum in anima nutriant, mortemque sempiternam sibi accersant. Cum de hisce Propheta Evangelicus in hæc verba lamentabatur: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, filiis sceleratis!* Ubi notanda sunt verba illa: *Populo gravi iniquitate;* Hæc enim est phrasis quædam loquendi, quæ gravitatem multorum peccatorum, quibus populus ille onustus erat, exprimere intendit; Dictio autem *Væ,* æternæ reprobationis est comminatio, quasi clarius dicere vellet, populo gravi iniquitate æterna imminet damnatio; At verò undenam hæc derivabatur desolatio? Non aliunde, quam à pigritia, qua ad pœnitentiam recurrere negligebant; Unde idem Propheta subjungit: *A planta pedis, usque ad verticem, non est in eo sanitas; Vulnus, & livor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.* Quando enim vulneribus non subvenitur per promptum aliquod remedium, una cum sanguine vita egreditur. Quod idem frequenter in vulneribus accidit spiritualibus animarum, nisi prompte & solicite curentur. Ac proinde S. Augustinus inquit: *Et quia calidis vulneribus solent medicamenta celerius subvenire, quotiescumque peccavimus, non expectemus mortifera securitate vulnera ipsa putrescere, nec iterum vulnera vulneribus augeamus, sed continuo ad spiritualem Medicum recurrentes, salutem recipere festinemus. Et ideo quomodo, quando in corpore vulnus accipimus, si statim medicamenta requirimus, cito sanitatem recipere poterimus, ita si moram fecerimus, necesse est, ut tardius ad sanitatem plaga ipsa redeat; aut aliqua fœda cicatrix in corpore nostro remaneat. Si hæc in corpore facimus, quanto magis in anima vulneribus adhibere debemus, ubi ad imaginem & similitudinem Dei facti sumus?* S. Joannes Chrysostomus exponens versum illum Psalmi sexti: *Convertantur, & erubescant valde velociter,* inquit, *Furentem equum nisi quis cito represserit, cito peribit. Ita etiam Medici serpentis alicujus venenum sæpe serpens, & in totum corpus emanans, maxima celeritate, ne ulterius progrediatur, sistunt, ejus vitium incidentes. Hoc autem nos quoque faciamus, & quod in nobis est vitium, maxima celeritate reprimamus, ne ulterius progrediens, morbum augeat.*

Merito Medicus animæ prius vocari deberet quam corporis.
Isa. 1. 4.
Ibid. v. 6.
S. Aug. ser. 102. de Temp.
Vulnera recentiora sunt sanabiliora.
Ps. 6, 11.
Chrysost. ibid.

5. Hæc celeritas, qua sine mora medicina in tempore utimur, ad sananda vulnera maxime mortifera, longe est aptissima. Observastisne aliquando in sacris litteris, quod Saul in pœnam inobedientiæ suæ sine ulla remissione à regno terreno, simul & cœlesti deciderit? Econtra vero David, qui enormium peccatorum, adulterii scilicet & homicidii, nec non & scandali publici reus erat, non solum à Deo in gratiam denuo fuit admissus, verum insuper ab eodem multis prærogativis fuit honoratus? Quonam hæc spectat differentia Saulem inter & Davidem? S. Augustinus de Davide ita scribit: *Quia pœnitentiam agere mortifera securitate non distulit, cito Dei miserationem ita revocavit, ut non solum regnum non amitteret, sed etiam S. Spiritus donum recipere mereretur.* Enimvero vix David à Nathan Dei jussu reprehensus fuerat, quando & ipse peccatum suum confessus est, dicendo: *Peccavi.* Psalmum quoque 50. composuit, & ab his verbis exorsus fuit: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Ubi Sanctus Augustinus ait: *Ista tam magna misericordia tunc nobis prodest, si non tardamus converti ad Dominum; Denique in ipsis vulneribus, vel fracturis corporum, infirmitates cognoscere possumus animarum,* quasi diceret, sicut prompta vulneribus adhibita cura eadem ut plurimum sanitati confestim restituit, ita quoque idipsum multo magis contingit in vulneribus animarum.

David major erat peccator quam Saul & tamen propter continuam conversionem meruit gratiam & non Saul.
S. August. serm. 58. de Temp.
Ps. 50, 2.
S August. ibid.

6. Observastisne aliquando in quanam occasione Salvator noster, qui ad sanandas infirmitates nostras in terram descenderat, nomen Medici sibi vendicarit, quando malignis Pharisæis semetipsum Medici nomen appellans dixit: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus?* Nimirum occasione imminentis conversionis S. Matthæi hoc ipsum dixit. Enimvero vulnera inveterata, & immedicabili cancro affecta censeri possunt peccata ab avaritia promanantia, hæc enim ossibus adeo invisceratur, ut radicem penetrantem in iisdem agat, & cor avari terræ inseparabiliter annectat, *radix enim omnium malorum est cupiditas.* Quemnam vero cœlestis hic Protomedicus ad sanandum hunc Publicanum modum servavit; de quo sacer textus ait: *Sedentem in Telonio,* id est, ut Glossa interlinearis ait: *Lucris pertinaciter inhiantem?* Si Matthæum, postquam à Domino vocatus fuit, fixis oculis intueamini, non invenietis, ipsum, postquam à Christo audiit: *Sequere me,* minimo quidem temporis

Christus se dicit medicum.
Matth. 9. 12.
1. Tim. 6. 10.
Matth. 9. 9.
Glossa interlin.
Sanavit Matthæum ab avaritia.

Matth. 9. 9. Petr. Dam. ser. de S. Matthæo.

momento sequelam hanc Christi distulisse, sed potius statim *surgens secutus est eum.* Unde B. Petrus Damianus ait: *Mox ut vocantis se salvatoris audivit imperium, non cunctatus est, non sua disponendi quæsivit inducias, non amicorum communicanda consilia, sed illico divitias sprevit, carnalium affectuum nexus abrupit, sicque solutus, post Christi vestigia latus & impiger properavit.* At vero quid tanta festinatione opus, ut Christum sequatur: *Et surgens secutus est eum?* Num forsitan ipsi tempus Christum sequendi deerat? Hoc dici nequit, quia divina pietas semper prompta est, ut ad pœnitentiam nos recipiat; Sed cur non prius se expedivit à lucris suis, chartas revidit, & scripturas, cur de facultatibus multis cum sudoribus acquisitis non prius disposuit? Sed omnia sine ullo ordine deserta dereliquit? Pro resolutione observandus est modus, quo Evangelistæ hanc Christi vocationem descripserunt. S. Matthæus ait: *Cum transiret inde Jesus.* S. Marcus dicit: *Cum præteriret;* Ex quibus duobus textibus evidenter deducitur, quod Salvator noster *per modum transeuntis, non vero permanentis* hujus publicani officinam collybisticam transierit, eumque, nullum firmando gressum, sed continuo eundo, vocaverit; Unde S. Matthæus interius illuminatus tunc agnovit, divinas vocationes sæpenumero repentinas esse, & nisi illis subito respondeatur, magnum subesse periculum, ne Deus deinceps nos amplius efficaciter vocet. *Cum transiret Jesus,* inquit D. Chrysologus, *non dixit, cum staret ibi, transivit & pertransivit inde Jesus, ne Matthæus remaneret ibi.* Enimvero tametsi in nostra sit facultate positum, cor nostrum divinis inspirationibus claudere, & cœli voces surda aure excipere in nostra tamen non est potestate, ut efficiamus Spiritum S. propitiam nobis auram aspirare, quando nobis placet, quia *Spiritus ubi vult,* adde, & quando vult, *spirat.* Dic sodes, quænam est causa, quod Astrologus aliquis, quantumvis scientificus, & in artis astronomicæ regulis maxime expertus, quoad eventus, quos justa suam scientiam prædicit, assecurare nequaquam possit. V. G. An sit futurus dies serenus vel nubilus, vel humidus, vel turbulentus, & ventis agitatus? Causa hujus est ventorum instabilitas, & variatio, quorum dispositionem auctor naturæ suo duntaxat arbitrio reservavit, dicente Davide: *Qui producit ventos de thesauris suis.* Cum igitur nos scire nequeamus, quando ventus Spiritus Sancti, qui unicus est conversionis nostræ motor, spiraturus sit, nec ejus spiramen in nostro habemus arbitrio, ideo necessum est, ut subito, quando spirat, vela cordium & animarum nostrarum, sine ulla interposita mora velocissime explicemus.

Matth. 9. 9. Marc 2. 14. Christus transfit telonium non hæsit in illo.

Chrysolog. serm. 28.

Joan. 3. 8. Expertissimus Astrologus non assecurat de aura futura.

Ps. 134. 8.

Remora navi nocere non prodesse potest.

7. Piscis *Remora* dictus, hunc habet admirabilem naturæ suæ instinctum, ut vastissima quæque navigia explicatis undique velis navigantia, immobiliter hærere faciat, non tamen hanc habet potestatem, ut ventum aliquem favorabilem excitare possit, navium cursum tardare potest, non vero velociter illas movere. Ita pariter liberum hominis arbitrium Dei inspirationibus resistere potest, verum ut illæ nobis inspirentur, in ejus non est positum facultate; nec de hoc sibi quidquam potest compromittere; *Spiritus, ubi vult, spirat,* nec ejus motiones à nostra dependent voluntate, sed ab ejus liberalitate & beneplacito, ac proinde necessum est, ut prompte Dei inspirationes acceptemus, quamprimum nobis immittuntur. In die Pentecostes sanctissimus hic spiritus, super Apostolos, velut ventus quidam impetuosissimus descendit, *Tamquam advenientis spiritus vehementis;* At vero quidnam hæc repentina indicat vehementia? *Factus est repente de cœlo sonus,* ut doceamur, inquit S. Ambrosius à Glossa interlineari citatus, quod *nescit tarda molimina Spiritus S. gratia;* Cum eadem igitur velocitate & promptitudine, qua ad nos de cœlo Spiritus descendit, & spirat, nos quoque illum recipere debemus.

Act. Apost. 2. 2. Ibid.

S. Ambr. à Gloss. interl. cit.

8. Observastisne aliquando celeritatem, qua Magdalena ad Christum recurrit, pro sanandis lethiferis animæ suæ vulneribus? Etenim parum discreta videbatur in ea properatione, neque convivium, in quo multi alii præter Salvatorem accumbebant, locus, & tempus illi functioni commodum & conveniens erat, & tamen mox ut in templo à gladio illo, de quo postea Apostolus ait: *Gladium Spiritus, quod est verbum Dei;* Et iterum: *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti &c.* Postquam, inquam, ab hoc gladio interius vulnerata fuit, sine ulla mora ad cœlestem Protomedicum, ut ab eo curaretur accurrere voluit. S. Augustinus in homilia, quæ in ejus festivitate legitur, inquit: *Vidisti mulierem in civitate famosam, mala utique fama, quæ erat peccatrix, non invitatam irruisse in convivium, ubi suus Medicus recumbebat, & quæsisse pia impudentia sanitatem, irruens quasi importuna convivio, opportuna beneficio. Noverat enim quanto morbo laboraret, & illum ad sanandum idoneum esse, ad quem venerat, sciebat.* At vero cur non eo usque expectavit, donec terminatum esset convivium? Respondetur, quod quia incarnata Sapientia illam omnibus secuturis sæculis tamquam veræ conversionis normam & speculum proponere destinavit, ideo per hoc ejus factum nos erudire voluit, quod divinæ ipsius vocationes & inspirationes immediate, postquam illas in nobis experimur, absque ulla mora acceptandæ sint, & executioni mandandæ, quemadmodum ipsa fecit, de qua S. Lucas ait: *Ut cognovit, attulit alabastrum &c.* Spiritualis vitæ Magistri & Directores tres tradunt vias, quibus ad perfectionem & ad Deum ipsum pervenire valeamus. Primam appellant viam purgativam, per quam anima purgatur, & ab omnibus malis habitibus, & inordinatis affectibus expeditur, & mundatur. Secunda est via illuminativa, in qua anima lumen & notitiam Dei sibi acquirit, seque in actibus virtuosis exercens ad perfectionem assequendam dirigit. Tertia vocatur via unitiva, quando videlicet anima amore Dei totaliter accensa contemplatione & amore mediante Deo unitur; Quam igitur sancta M. Magdalena Pœnitens in tribus hisce viis terendis velox & festina fuerit, ex textu Evangelico clare satis deducitur, quia in brevissimo temporis spatio, id est, intra unam horam, per purgativam processit ab omnibus se mundando peccatis, per illuminativam quoque progressa fuit, *ut cognovit,* ingens à Deo lumen recipiendo, unitivam vero citissime absolvit, quia *dilexit multum.*

Ephes. 6. 17. Hebr. 4. 12. Maria Magdalena divinæ vocationi confestim à conversa est.

S. August. lib. 50. Hom. 23.

Luca 7. 37.

Tres sunt via perfectionis.

DISCUR-

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Commendantur nonnulli, qui Deo ad Pœnitentiam vocanti prompte parentes ab eo sunt remunerati.

THEMA.

Confestim mundata est lepra ejus. Matth. 8, 3.

Subito Christus sanavit infirmos. *Matth.* 20, 34. *Marc.* 5, 42.

1. SAlvator noster in miraculis, quæ varios curando infirmos patravit, repentinam semper, velocem, & subitaneam curationem exhibuit; Sic enim in præsenti themate dicitur: *Confestim mundata est lepra ejus.* Duo illi cæci prope urbem Jerichunnnam *confestim viderunt, & secuti sunt eum.* Filia Archisynagogi in momento surrexit, dicente Evangelista: *Confestim surrexit puella.* Hæmorrhoissa subito à malo suo liberata fuit, quia *confestim stetit fluxus sanguinis.* (*Luc.* 8. 44.) Quodnam vero in eo reconditum est mysterium, quod non solum miracula hæc adeo repente à Christo facta fuerint, verum insuper ab Evangelistis repentina illa curatio tamquam notabilis & mysteriis turgens circumstantia fuerit expressa? Clara & facilis ad hoc est responsio; Etenim Salvator simul cum salute corporis iis, quos curabat, aut beneficiis afficiebat, salutem quoque animæ solebat impertiri, Cum igitur *omnis Christi actio nostra sit instructio*, per repentinam illam curationem insinuare nobis voluit, quanta cum celeritate animæ salus à nobis procuranda sit. (Ratio quare.) In illa omnibus nota parabola, quæ incipit: *Sint lumbi vestri præcincti &c.* (*Luc.* 12. 36.) vigilantiam & promptitudinem nobis imponit, quam in aperienda ei subito porta requirebat inquiens: *Ut, cum venerit, & pulsaverit, confestim aperiant ei*; (*Ibid.*) Notandum vero, quod immediate sequitur: *Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes*, (*Ibid.* v. 37.) quasi diceret, magna vigilantes manent præmia. Ac proinde in præsenti Discursu examinabimus, quantum Deus illos, qui divinæ voci respondendo prompti fuerunt, remuneravit.

Promptissime obedivit Abraham Deo transmigrans.

2. Primus omnium credentium Pater Abraham, ex cujus progenie in progressu sæculorum Filius altissimi carnem nostram assumere voluit, in Ur Chaldæorum patria sua inter paternæ & opulentæ domus delicias, & commoditates morabatur, parentibus suis unice dilectus, omnibusque amicis suis in primis charus valdeque acceptus, cum ecce vocem se in hæc verba vocantem audivit: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi.* (*Gen.* 12, 1.) Cui voci promptissime obedire nec quidquam distulit; Dicit enim sacer textus: *Egressus est itaque Abram, sicut præceperat ei Dominus.* (*Ibid.* v. 4.) Quam promptitudinem Deus tanti fecit, ut in veteri Testamento summæ sibi gloriæ duxerit vocari *Deus Abraham.* Voluit itaque Deus per hoc Abrahæ exemplum omnes suos erudire sequaces, & imprimere solicitudinem, qua nos quoque in ejus nos disciplinam recipiamus. (Item in sacrificando filio.) Eamdem hanc promptam obedientiam Deus ab eodem Abraha Patriarcha perclarius & evidentius testimonium & exemplum exhiberi voluit, quando ei, ut unicum filium suum Isaac sibi in sacrificium offerre præcepit; Mox enim, ut præceptum Domini intellexit, non expectato diei diluculo, neque ullo Saræ conjugi suæ communicato verbo, *de nocte consurgens abiit*, ut divinam exequeretur voluntatem. (*Gen.* 20, 8.)

3. In nova lege Evangelica Christus S. Petrum in caput Ecclesiæ suæ elegit, qui *Simon* etiam dicebatur, *quod idem est ac obediens.* Observandum vero, quod subito ut ad se sequendum vocatus fuit, omnia, quæcumque possidebat, confestim dimiserit. De quo proinde S. Bernardus ait: *Contemplare Petrum, & Andræam, nam sicut dicitur Matth.* 4. *Continuo vocati à Domino relictis retibus secuti sunt eum; In quorum commendationem Chrysostomus ait: In mediis operationibus existentes, audientes jubentem, non distulerunt, sed nec dixerunt: Revertentes domum loquamur amicis, sed omnia dimittentes secuti sunt eum; Et sicut Hilarius super Matthæum ait: Ecce artem, & patriam, & domum relinquentibus, docemur Christum sectari, & sæcularis vitæ solicitudine, & patriæ domus consuetudine non teneri.* (S. Bernard. tom. 2. serm. 24. argum. 26. — Idem fecit Petrus & Andreas.) Sancta Ecclesia de sanctis Apostolis in responsorio quodam ita canit: *Isti sunt, qui viventes in carne plantaverunt Ecclesiam sanguine suo.* Et quia Ecclesiam Dei hic in terris plantarunt, ideo Christus illos quoque nobis in solicitudine, & velocitate, parendi vocationibus divinis prælucere voluit; Et ideo eadem Ecclesia canit: *Petrus Apostolus, & Paulus Doctor gentium ipsi nos docuerunt legem tuam Domine.* Sic quoque cœlestis Magister voluit, ut S. Paulus mundo, quem ad Christianam fidem conversurus erat, exempla relinqueret velociter divinis inspirationibus correspondendi. Unde ipsemet Timotheo Discipulo suo in hæc verba scripsit: *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum,* (1. *Tim.* 1, 15) *sed ideo misericordiam consecutus sum ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi.* (*Ibid.* v. 16.) Imo quia Deus omnes Christianos in S. Paulo informare voluit de omni eo, quod illis faciendum est, ut ad Deum converti possint, ideo disposuit, ut ipsemet, tametsi etiamnum actualis Ecclesiæ persecutor esset (*Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in Discipulos Domini*) nihilominus subito ut de cœlo vocaretur, divinæ voci pareret, prout in discursu primo latius vidimus. (Vult Deus convertendos conformari Apostolo Paulo. *Actor.* 9, 1.)

4. Verumenim vero quia in Acta Apostolorum ingressi sumus, memorandum est, quod quando Æthiops ille Eunuchus Reginæ Candacis Thesaurarius, à Jerusalem in Æthiopiam revertens, in curru suo Isaiæ Prophetiam legebat; *Angelus Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra Meridianum, ad viam, quæ descendit ab Jerusalem in Gazam.* (*Act. Apost.* 8, 26.) Finis autem Angeli id jubentis hic erat, ut Eunuchum in doctrina Christiana catechizaret, Unde sacer textus subdit: *Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjunge te ad currum istum; Accurrens autem Philippus audivit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit: Putasne intelligis quæ legis?* (*Ibid.* v. 29. — Subita conversio Æthiopis in Actis Apostolorum.) Cumque hac occasione accepta juxta Eunuchum sederet, illique sensum Prophetiæ illius, aliaque ad salutem necessaria exponeret, occurrit eis aqua, unde Eunuchus dixit Philippo: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Et jussit stare currum, & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.* (*Ibid.* v. 36.) Sed inquies, quonam fine Eunuchus ille ad Sacrosanctum illud Baptismi lavacrum recipiendum adeo festinavit? Cur non expectavit, donec in doctrina sacra magis instructus esset? Audiamus quid S. Lucas paulo post subjungat: *Cum autem ascendisset de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus; Ibat autem per viam suam gaudens*; (*Ibid.* v. 39.) Et merito omnino gaudens, & jucundus erat, quia sine mora bapti-

fmum ceeperat, optimamque illam S. Philippi occasionem sibi inutiliter prætetire minime permiserat. *Imitare igitur Eunuchum* (verba sunt Basilii Magni) *incidit ille in instruentem, docentemque, nec disciplinam sprevit, verum statim dives pauperem in currum accepit, Idiotam & despectum, magnificus ac sublimis, ac demum doctus Evangelium regni, continuo fidem in cordis penetralibus concepit, nec obsignationem Spiritus, distulit, nam mox ut incidit in aquam, ecce, inquit, aqua. Cum gaudio hoc dicebat, ecce quam quærebamus; Et quid me baptizari prohibet? Ubi namque prompta voluntas, nihil est, quod impediatur.*

6. Basil. Hom. 13 exhort. ad Baptis.

Matt. 9, 13.
Conversio Prodigi.

5. Ipsemet ille Dei filius, qui ait: *Non veni vocare justos, sed peccatores*, parabolum de filio prodigo proposuit, ad animandum illos ad conversionem, qui aliquo tempore à vera salutis via aberrarant; In hac autem parabola manifestat pariter, quanta cum solicitudine illustrationes internæ acceptandæ, pariter & exequendæ sint. Dicit enim sacer textus: *In se autem reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam & ibo ad patrem meum*; Nec quidquam temporis medii interposuit, sed confestim propositum suum executus fuit. *Velox enim confessio*; ut S. Bernardus ait, *velociter medicinam facit.* Multos quoque alios inveneris, qui in tenebris malæ vitæ suæ à Deo illuminati, acceptæque à Deo gratiæ velocissime correspondentes; magnis passibus ad perfectionem properarunt; Quod indicare Psalmista voluit inquiens: *Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis, Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.* Saulus ex equo deturbatus, & cæcus factus, dum se voci Dominicæ promptum obtulit, dicendo: *Domine, quid me vis facere, factus est*, ut supra diximus, *vas electionis.* Nobilis quidam ex familia de Lojola professione miles, dum ex tormenti bellici ictu lecto affixus esset, mox ut ex lectione spirituali divino lumine illustratus fuisset, Deo se adeo consecravit, ut postea factus fuerit Patriarcha Religionis cujusdam ex illustrioribus, magisque bene meritis, quæ sunt in Ecclesia Dei. B. Joannes Columbinus, antea vir plane mundanus, cum in similem incidisset lectionem, lumen, quod in eadem ei Deus contulit, sequi & prosequi nequaquam distulit, ideoque intra breve tempus ad magnam sanctitatem pervenit. *Hæc mutatio dexteræ Excelsi*; Divina misericordia illos, qui ad eamdem excipiendam prompti sunt & veloces, subito, ut ita dicam, amplexari, sibique astringere videtur. Descendit ipsemet Christus in persona propria ad confinia Damasci, ex aëre altum inclamans: *Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris*, illisque, qui ad acceptanda cœli auxilia promptos se exhibent, specialissimas confert gratias, & in vacuum gratiam non recipiunt. *Cavendum itaque est*, inquit S. Ambrosius, *ne nos ei reconciliationis faciamus moram, quam non fecit pater*; Quibus verbis alludit ad Patrem filii prodigi, qui filium suum licet discolum, non expectavit domi suæ, *sed cum adhuc longe esset*, filium suum amplexaturus, procul ei obviam processit, Cumque filius coram eo se humiliare, suamque contumaciam confiteri & accusare decrevisset, ipsum ut audiret, expectare non potuit; sed *misericordia motus est, & occurrens, cecidit super collum ejus, & osculatus est eum*; Dixitque ad servos suos: *Cito proferte stolam primam, & induite illum &c.* Quonam obsecro spectat hæc tanta Patris celeritas? Nimirum quia filios post receptas cœlitus bonas inspirationes, iisdem velociter est obsecutus, eisque fideliter respondit, Pater quoque illius non solum pari cum proportione, sed majori cum solicitudine ei paternam benevolentiam rependere voluit, ejusque promptam emendationem per superabundantem & excessivam misericordiam præmiavit. Unde Petrus Blesensis ait: *Prodigum filium redeuntem videt, non à longe, atque festinantior est indulgendo misero, quam miser indulgentiam postulando. S. Hieronymus ad Rusticum ait: David à Nathan Propheta correptus, respondit: Peccavi; statimque audire meruit: Et Dominus abstulit peccatum à te.*

Luc. 15, 17.

S. Bern. de inter. domo c. 37.

Ps. 15, 3.

Ibid. v. 6.

Act. 9, 6.
Conversio S. Ignatii Lojolæ.

Item B. Columbini.

Ps. 76, 11.

Act. 22, 8.

8 Ambr. lib. 7 in Luc.
Pater prodigi resipiscentiam cito acceptat.

Luc. 15, 20.

Ibid.
Ibid. v. 22.

Petr. Bles. Opus. de Confess. sacr.

6. Præter id, quod in Discursu præcedenti de Magdalena pœnitente diximus, S. Augustinus in sermone quodam in ejus laudem ita scribit: *Meretrix illa, quæ pedes Domini lavit lachrymis, & capillis suis extersit, ubi cœlestem Medicum venisse cognovit, ultro se ingessit in domum; ubi rogata non fuerat, & quæ prius frontosa erat ad perditionem, postea frontosior facta est ad salutem, & ideo audire meruit, quod ei omnia fuerint peccata dimissa. Nec ipsa se adhuc reservavit, ut in fine vitæ suæ pœnitentiam ageret, sed dum adhuc peccare poterat, voluit sic Deo inspirante peccata deserere, ut illam de adulteriis suis, non necessitas subtraheret, sed voluntas.* Origenes in Homilia quadam super Ps. 36. verba illa ponderans: *Apud Dominum gressus hominis dirigentur, cum ceciderit, non conturbabitur*, ita scribit: *Superius dicens, quia à Domino diriguntur gressus ejus, hic de casu ejus loquitur. Vide ergo, quia etiam his, qui iter hoc incedunt, aliquando accidat cadere, etiam his, qui à Domino diriguntur, sed est multa differentia inter casum justi, & casum injusti; Justus, inquit, cum ceciderit, non prosternitur, injustus, & qui non habet spem in Deo positam, si ceciderit, prosternitur, & non surgit.* Quænam vero causa est, quod si homo justus nonnumquam cadat, subito quoque resurgat? nimirum quia divinam manum, quæ ad illum sublevandum extenditur, subito apprehendit, reprobus vero non item, sed idipsum ex uno die in alium facere differt. Adducitque citatus scriptor exemplum S. Petri, qui postquam Christum negaverat, mox ut gallus cantavit, & cœlestis Magister ipsius eum benigno oculorum suorum obtutu dignatus fuit, in amarissimas Lachrymas prorupit: *Egressus foras flevit amare.* Et subdit: *Offendit justus, sed scit emendare, scit corrigere; scit ille, qui dixerat: Nescio hominem; paulo post cum respectus fuisset à Domino, flere amarissime cœpit. Scit & ille qui de tecto mulierem viderat, & concupierat eam, dicere: Peccavi, quia tibi soli peccavi, & malum coram te feci; Si ergo cum ceciderit justus, non prosternitur, non permanebit in peccato, sed exiliet cito, tamquam Damula ex retibus, & tamquam avis de laqueo.*

S. Aug. serm. 58. de temp.
S. Maria Magdalena celerrimè pœnituit.

Psal. 36, 23.
Orig. Hom. 4 ibid.

Justus facile emendatur non item reprobus.

Matth. 36. v. 75.

7. Celebris est illa S. Ambrosii doctrina dicentis: *Sancti Domini, qui consummare pium certamen gestiunt, & currere cursum salutis, sicubi forte, ut homines, corruerint, naturæ magis fragilitate quam peccandi libidine, acrius ad currendum resurgunt, pudoris stimulo majora reparantes certamina, ut non solum attulisse existimetur lapsus impedimentum; sed etiam velocitatis incentiva cumulasse.* Ex verbis S. Bernardini mox adferendis colligitur, quod quando Deus nos voce externa & interna simul voca, prout sæpe in prædicationibus evenire solet, quasi impossibile sit voci Dei vocantis non obtemperare. En verba ipsius: *Si conditoris voci prolata exterius, statim obediendum est, multo magis*

S. Ambr. de Apologia David 1. cap. 5.
Ex fragilitate cadentes facile resurgunt.

S. Bern. ibid.

inte-

interiori locutioni, qua Spiritus Sanctus mentem immittat, nullus resistere debet, sed absque dubitatione illius jussioni parere. Unde Isaiæ 50. Propheta ait: *Dominus Deus aperuit mihi aurem, scilicet interius inspirando; ego autem non contradico, retrorsum non abii &c. Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt Filii Dei; Ibidem Glossa Augustini ait: Non quia nihil agant, sed quia impetu agitur Spiritus Sancti, qui tali vocationi resistit, vel tardat.* (Isa. 50. 5.)

(Annal. 8. Domin. 8. p. 1. c. — Historia de magistro Moneta.) 8. In Annalibus Religionis S. Dominici narratur, quod cum F. Reginaldus, Prædicator sui sæculi admodum celebris; Bononiæ prædicaret, numerosasque virorum dissolutorum & lascivorum causaret conversiones, lector quidam ex primariis illius studii, Magister Moneta nomine, propositum sibi fecerit, non solum pro sua persona nunquam ipsum auscultandi, verum etiam omne, quotquot posset, ab ipsius prædicatione auscultanda dehortandi & divertendi, idque solum ex metu, ne & ipse in ejus sermonibus ad meliora traheretur; Veruntamen scholarium suorum persuasiones tantam apud illum habuere energiam & efficaciam, ut inductus fuerit ad promittendum illis, quod ad minus semel ad illius sermonem auscultandum accessurus esset. Convenerunt igitur in die S. Stephani, & cum illis Magister Moneta, sed omni studio subterfugia ad eximendum se à promissionis executione quærens; Et quidem priusquam ad Concionem accederet, plures voluit Missas audire, sperans se hac ratione ad finem circiter auscultandæ concionis, & non citius adventurum, prout reipsa contigit; Cumque circa finem Concionis adveniens, præ nimia auditorum multitudine ingredi vix posset, in limine Ecclesiæ substitit; Moxque auditis primis verbis efficaciter se interius ad compunctionem moveri sensit; Verba autem prædicatoris hæc erant: *Ecce video cœlos apertos; In præsenti aperti sunt cœli ad introeundum; quilibet qui vult potest januas apertas intrare; Videant, & timeant miseri negligentes, ne eis, qui claudunt Deo cor suum, & os, & manus, regnum cœlorum claudatur, & introire non possint. Quid ergo tardatis? Ecce aperti sunt cœli.* Et ecce cum sermo vix finitus esset, vir ille ad F. Reginaldi pedes se projecit, & habitum S. Dominici sibi dari postulavit. (Qui subitò in concione convertitur.) Cornelius à Lapide super prædicta Protomartyris verba: *Ecce video cœlos apertos &c.* ad nostrum propositum scribit; Protomartyrem visionem illam Hebræis eo præcipue fine revelasse, ut obstinatione sua relicta resipiscentes ad Deum converterentur. *His verbis* inquit, *invitavit eos ad pœnitentiam, quasi diceret: Cœlum æterni gaudii & salutis apertum est, videte, ut accurratis, & introeatis, antequam claudatur.* (Act. 7. 55. — Corn. à Lap.)

9. Apud Bollandum in vita S. Agnetis, cui S. Birgitta devotissima fuit, legitur, sanctam illam virginem S. Birgittæ apparentem, eidem *pro Episcopo quodam oranti dixisse: Homines sæpe gratia Dei, qua ad virtutis studium trahuntur, resistere, & periculose differre bonorum operum studium in finem vitæ.* Bellovac. ut nobis ingentia insinuet præjudicia, quæ ii, qui conversionem suam de die in diem procrastinant, sibi ipsis adsciscunt, sequentem adducit curiosam historiam, inquiens: *Similes sunt cuidam latroni; de quo dicit Petrus Alphonsus, qui cum intrasset thesauros Regios, vidit ibi multitudinem vasorum pretiosorum, incepit librare, quod vas esset pretiosius, & ponderosius, quod secum differret, & tantam fecit moram in deliberatione & ponderatione, quod dies supervenit; Assuerunt itaque custodes, ceperunt eum, & suspenderunt. Sic aliqui, qui voverunt intrare religionem, quando morantur considerando & ponderando conditiones diversas, diversarum Religionum, aspirat dies mortis, & ab hostibus infernalibus capiuntur, & in patibulo inferni suspenduntur.* (Bolland. 21. Jan. fol. 361. — Bellov. spec. mor. l. 3. dist. 3. p. 6. — Historia de tardantibus converti.) Sponsa, per quam anima electa præfiguratur, in sacris Canticis à sponso suo dulcibus hisce verbis invitata fuit. *Vox dilecti mei pulsantis; aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* (Cant. 5, 2.) Ex quibus postremis verbis, sponsam dilectum sponsum aliquanto tempore ad serenum usque diem sine ullo dato responso stare permisisse colligitur, Et quidem quam ad aperiendum illi invita fuerit, quando tandem ei respondere cœpit ex sequentibus illius verbis clare satis deducitur: *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo coinquinabo illos?* (Ibid. v. 3.) Quæ equidem excusationes typice illarum animarum præfigurant prætextus, quæ cum pigræ & inertes sint, sub variorum prætextuum colore, excusatas se esse existimant, si divinis vocationibus non cum ea, qua par est, promptitudine, respondeant. (Figura de sponsa non aperiente sponso.) At vero quidnam tandem iis sic pigritantibus accidit? Calamitates, infortunia, ærumnæ inextricabiles, quemadmodum sponsæ evenit, ut ex sequentibus illius verbis colligitur: *Surrexit, ut aperirem dilecto meo; Pessulum ostii mei aperui dilecto, at ille declinaverat; atque transierat.* (Cant. 5. & 6.) Imo sacer textus insuper addit: *Quæsivi, & non inveni illum; Vocavi, & non respondit mihi; Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi.* (Ibid. v. 6. — Ibid. v. 7.) Veruntamen de pœnis, quæ illos manent, qui pœnitentiam procrastinant, in sequenti, & aliis discursibus tractandi locus redibit.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Procrastinata vitæ emendatio, & hominis ad Deum conversio dilata severe punitur.

THEMA.

Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Eccli. 5, 8.

1. Ecclesiasticus hac sententia non minus clara & perspicua, quam formidabilis, iis, qui se ad Deum convertere de die in diem differunt, inevitabilia divinæ vindictæ supplicia eis imminentia comminatur, inquiens: *Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* (Gigantes sub aquis qui gemant?) Reflexistisne vos aliquando ad illum Jobi textum: *Ecce gigantes gemunt sub aquis?* (Job. 26, 5.) Dicite sodes, quinam sunt gigantes illi, quos hic Propheta sub aquis ingemiscere asserit? Glossa per hasce, superbos significari existimat, Dominii aucupandi avidos & cupidos, qui scilicet aliis dominari desiderant;

rant; hi enim sæpe sub pondere Dominii gemunt, utpore quod in praxi laboriosum est, & periculosum, licet in apparentia exteriori speciosum esse videatur;

Glossa.

Honos enim & onus, sicut in pronuntiatione similia sibi sunt, ita pariter conjuncta esse solent, *Aquæ enim multæ; populi multi.* Verumtamen quoad sensum litteralem ad illos alludit impios, qui tempore Noë è stirpe gigantea progeniti Vetulo huic Patriarchæ bene & salubriter illos de imminenti orbis per diluvium interitu monenti, intentatis eis à Deo minis, inspirationibusque interioribus surdas præbentes aures, obstinati & increduli manserunt, postea vero in aquis diluvii circumnatantes gemebant, suamque calamitatem sub aquis, licet sero nimis, & in cassum deplorabant. De his & eorum similibus

Psal. 9. 16.

Regius vates in hæc verba vaticinatus fuit: *Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt; In laqueo isto quem absconderunt, comprehensus est pes eorum:*

Ibid. v. 17. *Ibid. v. 18.*

Cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator, Convertantur peccatores in infernum.

Pertinacia Pharaonis.

2. Quot anni indulti sunt Pharaoni à Deo, ut eum agnosceret ut vitam suam emendaret, populumque Dei electum è tyrannica servitute sua liberaret? Et tamen omnes Dei conatus derisit;

Exod. 5, 2.

Nescio Dominum, & Israël non dimittam. Flagellis quidem iræ Dei castigatus bona verba dabat, licentiam tamen Deo extra Ægyptum sacrificandi indulgere illis de die in diem differebat, donec tandem hac licentia illis cum spe redeundi data, illusum se ab illis videns, cum potenti exercitu illos insecutus, strages inter illos & vindictas machinabatur, sed omnino contrarium illi evenit, siquidem ipse cum universo exercitu suo in aquis maris rubri fuit submersus. Dicit quidem sacer

Exod. 14. 24

textus: *Respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis*, atque ad hunc Dei super castra Ægypriorum directum obtutum obstinatus hic Rex Dei veri omnipotentiam agnoscere & confiteri, eique cedere disposuerat, inquiens:

Propter quam plurimi pereunt.

Fugiamus Israëlem Dominus enim pugnat pro eis, at vero jam non erat amplius resipiscendi tempus, sed justam sustinendi vindictam tempus aderat. Quot hisce temporibus impii homines exemplo hujus Atheistæ, Prædicatorum, Confessorum, bonorumque amicorum salutaria monita derident, omnibusque ad pœnitentiam propositis motivis surdas aures adhibent, qui tamen postea vel ex infausto aliquo accidenti, vel ex infirmitate lethifera in mortis angustiis constituti, libenter quidem ad resipiscentiam conarentur, sed cor suum tunc quovis silice durius esse experiuntur? Circa quos tunc propheticum illud verificatur oraculum: *Convertantur in infernum*; ibi enim tunc illorum erit conversio, eo, quod in hac vita à Deo divinisque legibus illius aversi vixerint.

3. Apud Sapientem porro in Proverbiis dicitur:

Prov. 1, 23.

Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis Spiritum meum; Quod vero ii, quibus amicabiles illæ exhortationes propositæ fuere, easdem cum risu & sannis exceperint, ex verbis paulo post sequentibus clare liquet; Dicit enim Deus ibidem: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo*; sed quam putas ob causam? *Quia* scilicet *despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Consilia de bonis agendis despexistis* (ita verba illa Lyranus exponit)

Lyran.

illa respuendo & increpationes meas de malis peractis, neglexistis, pœnitentiam non agendo. Imo subdit Deus: *Non exaudiam*, quia scilicet, idem Lyranus exponit: *Transiit tempus meriti.* In Apocalypsi Deus pariter inquit: *Ego sto ad ostium, & pulso.* Quæ verba cum verbis jam statim dictis:

Apoc. 3, 20.

Convertimini, vocavi, extendi manum meam, optime concordant;

Conatur Deus omnes convertere.

Nihil enim est, quod Deus magis desideret, & circa quod majorem conatum aut solicitudinem adhibeat, quam circa æternam animæ nostræ salutem, utpote quam ad imaginem & similitudinem suam creavit, suoque pretiosissimo sanguine redemit; Et ideo dicit: *Nolo mortem peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat.* Et tamen apud Isaiam sequens legitur ejusdem Dei nostri præceptum:

Isa. 6, 10.

Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & sanem eum: Ut proinde haud immerito dicere quis posset; Quod si verum est, quod Deus peccatoris salutem tantopere desideret, cur omnino contrarium per nunc Prophetam comminatur; Sed facilis est ad hoc responsio, si verba thematis respiciantur: *Ne tardes converti ad Dominum &c.*

Qui volunt converti.

Si enim Deo ad pœnitentiam nos vocanti cor promptum, & faciles aures præbuerimus, superabundantem utique ejus misericordiam in nobis ad salutem recipiendis sperare licebit, at vero si ad ipsius benignas voces surdi fuerimus, mirum non erit, quod nos quoque in extremo mortis articulo ipsum invocantes surdo quoque aure excipiat:

Prov. 1. 28.

Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent, & non invenient me, eo, quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint. Audiatis velim qua ratione Hugo Cardinalis verba illa exponat:

Ibid. v. 23.

Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis Spiritum meum; hunc enim verborum illorum sensum esse dicit:

Hug. Card.

Nisi conversi fueritis ad correctionem meam, proferam vobis Spiritum meum, id est, vindictam. In cujus probationem textum illum adducit Exodi, in quo dicitur:

Exod. 15. 7.

Nolentes punit.

Misisti iram tuam, quæ devoravit eos, & in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ. Idem quoque purpuratus scriptor verba illa, quæ supradictum Sapientis textum paulo post sequuntur, scilicet: *Ostendam vobis verba mea*, hunc in modum declarat:

Prov. 1. 23.

Ostendam vobis experimento verba mea esse vera, quibus comminatur Psalmista: Nisi conversi fueritis gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis. Et quare, hoc Domine? *Quia vocavi ad pœnitentiam, & renuistis pœnitentiam, vel vocationem.*

Similitudo à Medico.

4. Enimverò doctrina hactenus tradita, licet clara satis sit & perspicua, majorem tamen claritatem ex sequenti sortietur similitudine. Si enim Medicus aliquis certum quemdam infirmum totaliter desolatum, omnique humano subsidio destitutum, sine remediis, sine infirmario, sine nutritio super paleam misere jacentem videns, illius misertus sponte se offerret gratis sanare illum, omniaque in illum finem necessaria medicamenta ex sua bursa solvere; hic autem infirmus talem Medicum turpiter repudiaret, injuriis afficeret, & probrose derisum mortaliter offenderet, numquid talem non unam duntaxat, sed plures mortes meritum esse diceretis. Talis autem est casus noster quoad peccatorem, qui ad mortem usque ad temporalem pariter & æternam lethaliter infirmatur per peccatum, *quia stimulus mortis peccatum est:*

1. Cor. 15. 56.

Quam quidem infirmitatem nemo

Impius Deum contemnit. — Os. 13. 9. — Ezech. 18, 20. — Ps. 50, 16. — Is. 1, 15. — Septuaginta. — Symmach. Theodotion.

nemo alius præter solum Deum valet curare; *tantummodo in me auxilium tuum*: Quia vero Deus illum invitat & extimulat, ut se curari, & in statum æternæ salutis reduci permittat, ipse vero Deum contemnit, multo minus auscultat, imo rejicit & mortaliter offendit, quid aliud de ipso pronuntiandum erit, quam quod impœnitens mori mereatur? Quod si quis vulnera aperta, & sanguine manantia habeat, Chyrurgo illum curare volenti diceret, Hodie mihi non vacat, ut circa vulnera mea curanda me occupem, cras manè revertere, numquid illum una cum sanguine vitam profundere velle diceres? *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.* Simili vero modo res se habet cum peccatore; Hic enim effundit sanguinem, & morti vicinus est; Unde David ob vulnerum suorum acerbitatem curandam ad cœlestem Protomedicum properavit dicens: *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ.* De hoc quoque sanguine apud Isaiam dicitur: *Manus vestræ sanguine plenæ sunt.* Et nisi hic sanguis cito sistatur, vulneratus periclitatur de vita. Nam in lingua Hebræa loco verbi illius: *Despexistis*, legitur: *Evacuastis, otiosum & irrita fecistis*, scilicet medicamen. Septuaginta legunt: *Exauthorata fecistis, authoritatem eis ademistis, irrita fecistis.* Symmachus & Theodotion legunt: *Dissipastis:* Septuaginta iterum vertunt: *Rebelles fuistis.* Quis autem rebelles pœna capitali, & confiscatione bonorum, aliisque acerbis modis castigari ignorat. Eodem igitur modo à divina justitia puniuntur illi, qui divinas ad pœnitentiam vocationes, scelerumque suorum emendationem exequi contemnunt.

Historia de procrastinatione. — Dion. Carth. in spec. de amator. mundi.

5. Dionysius Carthusianus, de quodam defuncto scribit, illum ex divina dispensatione alteri apparentem ad nostram eruditionem in memorabilia hæc prorupisse verba: *O cras, cras, quam longam restem mihi fecisti, & in barathrum mortis me procrastinando traxisti?* Multi porro sunt, qui in lachrymis & fletu suo magnam habent fiduciam, verumtamen licet verissimum sit, has ad peccata nostra delenda valde esse efficaces, non tamen omnes hunc habent effectum; Quis enim amarius flevit, quam Esau? Cujus fletum Moyses hac phrasi loquendi expressit: *Irrugiit clamore magno consternatus*, & tamen sacer textus ait: *Non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lachrymis inquisisset eam.* Unde S. Anselm. ait: *Cum Esau de venatu rediisset, & cognovisset, quod Jacob benedictionem, quam ipse expectabat, accepisset, vehementer doluit, & flevit, quod & antea primogenita, & nunc benedictionem perdidisset. Sed licet ubertim fleret, tamen pœnitentiæ locum non invenit, per quam primogenita, quæ dudum vendiderat, recuperaret, vel benedictionem, quam frater ejus acceperat, ipse sumeret, quia sero flevit, & sero pœnitentiam quæsivit. Sic & vos præcavete, ne cum post mortem debetis recipere benedictionem, reprobemini, & locum pœnitentiæ tunc non inveniatis, si modo primatum vestræ dignitatis propter brevem aliquam delectationem perdideritis. Tarde enim in illo sæculo quæritur pœnitentia, cum jam fratres nostros benedictionem, quam sperabamus, accepisse cognovimus, & nos sine benedictione relictos esse, Nunc enim tempus est pœnitentiæ, non tunc.*

Gen. 27, 34. — Hebr. 12, 17 — S. Anselm. — Non omnis dolor sufficit ad recipiendam gratiam.

Luc. 14. — Prov. 15, 15 — Mundani varias prætendunt excusationes de procrastinatione.

6. Cœna illa ad quam multi fuere invitati, præfigurabat vocationem, qua Deus impios quotidie vocat ad pœnitentiam, & ad fruitionem ac gaudium bonæ conscientiæ, quam Sapiens sub nomine convivii exprimit inquiens: *Secura mens quasi juge convivium.* Ad hoc autem convivium invitati convivæ, sub variis prætextibus, quo minus venire possent, se excusarunt, quia, ut per experientiam in multis videmus, hi, qui à Deo ad pœnitentiam & conversionem vocantur, emendationem suam de die in diem per varias excusationes procrastinant. Qui seria consideratione ad clausulam hujus parabolæ attendere debent, hæc enim instar fulminis inevitabiliter ferit illos, qui ad pœnitentiam in fine vitæ agendam sese remittunt, & misere decipiuntur; Ita enim hanc parabolam Salvator noster concludit: *Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Audiamus proinde, quid Ven. Beda hac de re hisce verbis scribat: *valde est tremenda sententia. Ecce per se vocat; per angelos vocat; per Patres vocat: per Prophetas vocat; per Apostolos vocat; per Pastores vocat; Aliquando per mundi hujus prospera vocat; Aliquando per adversa. Nemo contemnat, ne dum vocatus excusat, cum voluerit, intrare non valeat.*

Luce 14. 24 — Beda ibid.

Quare pœnitentia Judæ non fuerit acceptata. — Matth. 27, 4 — Matth. 27, 3 — Ibid. v. 5. — Ibid. v. 4. — S. Ambr. ser. 2. in Ps. 118. — S. Hier. in Matth. — Quid sit orationem fieri in peccatum.

7. Quis Judæ pœnitentiam in die illo à Salvatore minimè acceptandam fuisse credidisset, in quo latroni, qui paulo ante simul cum suo contubernali eum blasphemaverat, aperuit paradisum? In quo in monte Golgotha nihil adeo sollicite curavit, quam ut apud æternum Patrem suum Crucifixoribus suis veniam impetraret & remissionem, dicendo: *Pater dimitte illis?* In die, inquam, illo, in quo etiam Centurio, qui in cadaver Christi mortui, post mortem adeo sæviit, multique alii Carnifices & Lictores, qui ipsum crucifixerant, totque atrocibus injuriis affecerant, *revertebantur percutientes pectora sua?* Quis inquam in illa die etiam Judæ pœnitentiam acceptandam fore non credidisset? Etenim si, ut S. Augustinus ait, *non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*, Judas *retulit* 30. *argenteos Principibus Sacerdotum*; ... *Et projectis argenteis in templo, recessit*, suam quoque publice confessus est traditionem, sicut & cœlestis Magistri sui innocentiam dicendo: *Peccavi tradens sanguinem justum*: Et tamen pœnitentia ejus rejecta fuit, quia tot auxiliis à Salvatore ipsi subministratis, tardius fuit usus. Unde S. Ambrosius super illa verba: *Non me derelinquas usquequaque*, inquit: *Dereliquit Judam, cui ait: Quod facis, fac celerius; Dereliquit enim penitus, quem sceleris sui permisit effectui.* S. Hieronymus quoque de causa impœnitentiæ ipsius ita scribit: *Nihil profuit illi sera pœnitentia, per quam scelus corrigere non potuit. Si quando sic frater peccavit in fratrem, ut emendare valeat, quod peccavit, potest ei dimitti, sin autem permanent opera, frustra voce assumitur pœnitentia. Hoc est, quod in Psalmo de eodem infelicissimo Juda dicitur: Et oratio ejus fiat in peccatum, ut non solum emendare nequiverit proditionis nefas, sed ad prius scelus etiam propriæ homicidii crimen addiderit.* Cum enim Salvator noster antecedenter eum tot modis monuerit, omnia ejus machinamenta detegendo, & manifestando, & tamen ad omnia hæc ei apposita calcaria surdior & contumacior evadens, pœnitentiam ad

ad ultimum usque vitæ terminum distulerit, juste deludi meruit.

8. Impii illi homines, qui ante obortum diluvium, per centum & amplius annos, vocibus justi Noë miserabile diluvium illis prædicentis nec non internis divinæ gratiæ impulsibus, restiterunt, & fabulæ loco babuerunt, imo dum aquæ diluvii jam in magnam usque altitudinem excrevissent, in montium verticibus salvos se fore sperarunt, valde fuere decepti, nam spes illorum irrita fuit, dicente Cajetano: *Nec propterea salvati sunt homines aliqui in cacuminibus montium, quoniam ut Dominus in Evangelio Matth. 24. & Luc. 17. testatur, homines Noe tempore non credebant diluvium futurum, & irruentibus repente tam ingentibus aquis, sub, & supra, ruentibusque ex montibus immensis aquis in praceps, impediebatur accessus ad tantam altitudinem. Et ego magis, quod non credentes diluvium, per multos dies expectabant serenitatem.* Quot sunt eheu! qui pœnitentiam ad vitæ finem usque procrastinantes simile pariter inopinate experientur diluvium, ut clamare cogantur: *Intraverunt aquæ usque ad animam meam, infixus sum in limo profundi, & non est substantia.* Et enim peccata intra viginti vel triginta annos commissa, veluti continui quidam fluxus & refluxus team ipsorum agitabunt conscientiam, ut eamdem in desperationis & inferni abysso naufragari faciant. Isaias ait; *Impii quasi mare fervens;* In vita enim sua *biberunt quasi aquam iniquitatem;* Quæ aquæ illos ab ascensu montis divinæ misericordiæ plane impedient.

Cajet. inc. 7. Gen. — Tempore Noë prædicatio de diluvio contemnebatur. — *Ps. 68. 2.* — *Isa. 57. 20.* — *Job. 15. 16.*

9. Consideratione digna sunt S. Judæ Thadæi in Epistola ejus exarata verba: *Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, &c.* Quæ autem proposito nostro vel maxime deserviunt, sunt sequentia: *Arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones.* Porro de hisce arboribus autumnalibus Cajetanus ita scribit: *Autumnales, hoc est, in autumno florentes, quod est contra naturam arborum, arbores enim florentes in autumno infructuosæ sunt,* communiter enim arbores tempore verno progerminare solent flores, & postea in autumno fructus referunt, quæ propterea illos proprie significant, qui meliores vitæ suæ annos operibus virtuosis impendunt; Econtra vero arbores, quæ in autumno florent, superveniente hyeme, tempus maturandi fructus non habent, ac proinde tamquam arbores infructuosæ, ad nihilum valent, nisi ad ignem. Idem quoque illis contingere solet, qui bonorum desideriorum & consequenter debilitatis & impotentiæ, quam ætas illa habet annexam, nec non supervenientibus malis habitibus pravaque consuetudine à multis annis contracta bona proposita executioni mandari non possunt, unde illis contingit idem, quod arbori infructuosæ, ut scilicet ligna sint ad ignem inextinguibilem fovendum & continuandum destinata. Tales quoque arbores *bis mortuæ sunt*, ut exponit Cajetanus, *eo, quod moriuntur quoad fructum, & deinde quoad ipsam arborem, & hoc convenire dicitur arboribus florentibus in extremo autumno; Ajunt enim subsequi arboris mortem; Unde merito subditur: Eradicatæ, quia subsequitur eradicatio earum.*

Jude v. 11. — *Ibid. v. 12.* — *Cajetan.* Quænam sint arbores autumnales. — *Cajetan.* Et bis mortuæ.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Morte repentina sæpe præveniuntur, qui Deo ad pœnitentiam vocanti, tardius respondent.

THEMA.

Vocavi, & renuistis ... ego quoque in interitu vestro ridebo. Prov. 1, 24.

1. SPiritus Sanctus calamo Sapientis iis, qui voci Dei, illos ad resipiscentiam vocantis, surdas præbent aures, futurum indicat, quod in morte sua à Deo sint deridendi; Atque insuper mortem hanc illorum futuram esse subitaneam; Ait enim: *Cum vobis id, quod timebatis, advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia.* Hugo Cardinalis ly *ridebo* idem significare dicit, quod *risibiles demonstrabo in die judicii*, quando fit judicium particulare, cui demum judicium universale conformatur. *Ridere Dei*, inquit, *est afflictioni Deum nolle misereri*, ut dicit Gregorius super illud Job 9. *Si flagellat, occidat semel &c.* Dionysius Carthusianus sensum hujus dictionis elatius exponit inquiens: *Id est, in morte vestra, in vestro particulari judicio ac condemnatione ridebo, exercendo in vobis cum gaudio effecta justitia mea*, juxta illud Isaiæ 1. *Consolabor super hostibus meis &c.* S. Augustinus in sermone quodam ita scribit: *Quemadmodum processit ad illos, qui male desperaverunt, & pereunt desperando, & revocavit eos in spem, sic procedit etiam ad illos, qui male sperando volunt perire, & dicit eis per alium librum: Ne tardes converti ad Dominum, quomodo illis dixerat: In quacumque die iniquus conversus fuerit à via sua pessima, omnes iniquitates ejus oblivisicar, & tulit eis desperationem, qua jam dederant animas suas perditioni, omnimodo indulgentiam desperantes: Sic procedit etiam ad illos, qui sperando & differendo volunt perire, & loquitur ad eos, & increpat eos; Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & tempore vindictæ perdet te; Ergo noli differre: Noli.* Hæc autem verba: *Subito enim veniet ira illius*, optime concordant cum prædictis: *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus*, utrisque namque verbis, ut Cajetanus ait: *Declarat qualis est mors istorum. Primo, quod venit sicut desolatio; Deinde quod venit sicut turbo. Et demum, quod venit cum angustia;* turbo inopinate supervenit, cum paulo ante cœlum fuerit serenum, ut tempore æstivo fieri solet: *Cum dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Repentina calamitas, id est,* ut Dionysius Carthus. exponit, *improvisum periculum, & interitus quasi &c.* juxta illud Psalmi: *Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.*

Quomodo Deus rideat. — *Ibid. v. 27.* — *Hug. Card.* — *Job. 9. 23.* — *Dion. Carth.* — *Isai c. 1. 24.* — *S. Aug. serm. 54. de Ver. Dom.* — Cito veniet ira Dei. — *Cajet.* — *1. Thes. 5. 3.* — *Dion. Carth.* — *Psal. 72. 19.*

2. Non est profecto levis transgressio, salutares instructiones, quas Deus nobis pro salute nostra subministrare dignatur contemptibiliter ridere & subsannare, de qua proinde Deus acerbè conqueritur dicens: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, id est*, ut Dionysius Carthusianus exponit: *exhortationes, quæ in divinis sunt Scripturis, & consilia,*

Deus irridetur ab impiis. — *Prov. 1. 25.* — *Dion. Carth.*

quæ

quæ dedi de evitandis occasionibus transgressionum, ac de operibus supererogationum, Evangelica quoque consilia Christi. Unde Act. Apost. 20. Paulus disseruit: *Non subterfugi quo minus annunciarem vobis omne consilium Dei.* Et ideo irrisio illa, de qua Sapiens ait: *Ego quoque in interitu vestro ridebo*, supplicium & pœna est illius, qua impii timoratos & pios, ad emendationem & pœnitentiam illos exhortantes, subsannarunt, ridentes bonitatem & innocentiam vitæ illorum; Unde tandem ipsimet contremiscent dicentes: *Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum &c.* Audiamus hac de re Augustinum, dum de stultis virginibus disserit, in hæc verba scribentem: *Illæ fatuæ postea venerunt; sed numquid oleum emerunt, aut a quibus emerent, invenerunt? Ideò januas clausas invenerunt: pulsare cœperunt, sed sero. Dictum est, verum est, non fallaciter dictum est: Pulsate, & aperietur vobis, sed modo, quando tempus est misericordiæ, non quando tempus est judicii. Tempus est misericordiæ, age pœnitentiam, tempore judicii illam habes agere? Eris in virginibus illis, contra quas clausum est ostium; Domine, Domine, aperi nobis. Numquid non pœnitentiam egerunt, quia secum oleum non portaverunt? Et quid illis profuit sera pœnitentia, quando eas irridebat vera sapientia? Clausum est ergo ostium; Et quid illis dictum est? Non novi vos; Reprobo vos.* Multi quidem sibi persuadent, quod in extremo vitæ suæ inventuri sint misericordiam, eo, quod exterius aliqua bona opera fecerint, in peccato tamen perseverantes, & tamen ex improviso, præter omnem expectationem suam, audient contra se diram illam fulminari reprobationis sententiam.

Actor. 20, 27.
Sap. 5, 3.
S. Aug. serm. 22. de Ver. Dom.
Post mortem non est tempus pœnitentiæ.

3. Jonas Propheta in spiritu Prophetico prædixit: *Qui custodiunt vanitates, frustra misericordiam suam derelinquunt;* Quidnam vero hac sententia dicere voluerit, Lyranus explicat dicens: *Id est, in eis perseverantes, misericordiam suam derelinquunt, id est, reddunt se indignos divina misericordia, pro vanitatibus suis sequendis, quæ nullius sunt momenti.* Etenim, qui pœnitentiam in ultimos usque dies differunt, se quidem in divina fundant misericordia, non considerantes, quod hæc illos tunc præcipue derelinquet, quando illam vel maxime sperabunt; Deus enim expresse dicit: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent, & non invenient me.* David Rex, ut in libro 2. Regum legitur, misit Amasam belli Ducem, cum imposito illi mandato, ut intra tridui spatium copiosum ei congregaret exercitum, illoque congregato protinus rediret; *Sed moratus est extra placitum, quod constituerat ei Rex.* Quantum vero hæc mora ei præjudicium attulerit, satis colligitur ex eo, quod sacer textus mox subdit; Joab namque amico & cognato suo, qui adversus eum traditionem machinatus fuerat, quando minus de suo infortunio cogitabat, infelicissime occurrit, qui *tenuit manu dextera mentum quasi osculans eum*, & quando se ab eo amoris & benevolentiæ signo recipere existimabat, hic crudelem ei necem intulit; *Percussit enim eum in latere, & effudit intestina ejus.* Ecce tibi fructus, quos ex dilatione & mora, nec non ex inobedientia sua erga Regem exhibita reportavit. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant;* In hoc etenim facto Deus nobis mortalia insinuare voluit pericula, quæ ex tarditate in exequendo divino ejus beneplacito inexpectare & ab improviso incurrimus.

Jon. 2, 9.
Lyran.
Malè differtur pœnitentia ad finem vitæ.
2. Reg. 20, 5.
Ibid. v. 9.
Perfidum homicidium Joab.
Ibid. v. 10.

4. S. Antoninus sequentem Isaiæ textum in favorem hujus nostri propositi in hunc modum exponit: *Erit eis verbum Domini: Manda, remanda, scilicet aliquam commoditatem; Expecta, reexpecta, me scilicet ad pœnitentiam; Modicum ibi, modicum ibi, ut vadant, & cadant retrorsum. Non enim videt, qui cadit retrorsum, quo cadit, & lethaliter cadit, sicut Heli ex tali casu mortuus.* Unde dicitur Eccli. 29. *Repromissio nequissima multos perdidit. Repromissio, scilicet cogitatio, qua peccator pluries promittit sibi longam vitam, tamquam esset de ea certus, & ex qua disponit multa facere in mundo, & propter mundum, & inter cætera etiam pœnitere. Ista est nequam, nequior, & nequissima. Nequam siquidem est ista repromissio, quia sibi usurpat peccator hoc, quod est proprium Dei, scilicet de futuro disponere, nam dicit Christus Actor. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Bernardus contra talem de futuro præsumentem ait: Quid de futuro miser tam temerarie præsumis, tamquam Pater tempora & momenta in tua, non in sua posuerit potestate? Nequior est ista repromissio, quia tempus est infiniti valoris, sibi a Deo datum, fatue expendit, & cum hoc præsumit, quod adhuc sit ei daturus. Nequissima est, quia non solum tempus datum perdidit, sed & in contumeliam creatoris convertit, & uti disponit.* Numquid igitur vobis hunc talem mortem repentinam in condignum supplicium commeruisse videtur?

S. Antonin. P. 2. T. 9. c. 13 §. 1.
Cogitatio nequam.
Nequior.
Nequissima.

5. In Tom. 2. libri, cujus titulus est: *Mortes peccatorum pessima*, sequens narratur factum, quod hoc nostro sæculo in persona cujusdam Marchionis Parisiis contigit, qui dum in se interius ad Societatem Jesu amplectendam moveri sentiret, jamque omnino quidem hanc vocationem exequi reipsa decrevisset; Mundum tamen deserere vix valens, propositum hoc exequi de die in diem procrastinavit; Quid vero ei tandem acciderit, ex ipsiusmet authoris verbis clarius & distinctius intelligere non pigeat: *Infelix turpis se, dum præceps in mortem currit, vitæ vitiorumque captivum dedidit servituti. Quia vero vocanti Deo cordis januam clauserat, ædium quoque suarum, ne religiosorum hominum voces, monitaque illuc se infunderent, militari custodia adhibita, fores clausit, illud in primis suis mandans, ne ullum Societatis Jesu hominem, qui se alloqui vellet, intus admitterent. Quoniam vero non est sapientia, non est prudentia contra Deum, hominumque cogitationes Altissimus salutis cupidus non secus ac manifestè delirans a cœlo respicit, subsannatque, dum miser à negotiis sociisque liber atque expeditus, solus per diem in remotiori cubiculo manet, en tibi duo dicta religionis viri in cubiculum extemplo intrant, hominem amicè salutant, qui ab eo perhumaniter, etsi per simulationem excepti, ubi divinis de rebus cum ipso verba facere, nonnulla in rem, salubriter adjicientes monita, è loco jam discessuri hæc habent: Tua jam, tua, inquiunt, negotium anima, dum per tempus vacat, serio posthac, constanterque agita, neque ad Dei voces infelix adeo obsurdescas, quibus dictis se ab ejus oculis statim proripiunt. Vir interim, cui inexpectatus adeo, inopinatusque religiosorum hominum adventus, ac sermo item de cœlestibus parum gratus fuit, militem, quem suis custodiendis ædibus præfixerat, ad se vocatum acerbis verbis increpat, incusatque quod se invito ac nolente, intra domesticos lares, atque ad sui insuper conspectum admiserit. Obstupuit miles, utpote sibi de re fideliter gesta conscius, adeoque quidquid herus amarulento*

Excluduntur Patres Societatis.
Mors. Peccat. pess. l. 8. c. 10. n. 14. Historia.
Readmittuntur.

ad ultimum usque vitæ terminum distulerit, juste deludi meruit.

8. Impii illi homines, qui ante obortum diluvium, per centum & amplius annos, vocibus justi Noë miserabile diluvium illis prædicentis nec non internis divinæ gratiæ impulsibus, restiterunt, & fabulæ loco habuerunt, imo dum aquæ diluvii jam in magnam usque altitudinem excrevissent, in montium verticibus salvos se fore sperarunt, valde fuere decepti, nam spes illorum irrita fuit, dicente Cajetano: *Nec propterea salvati sunt homines aliqui in cacuminibus montium, quoniam ut Dominus in Evangelio Matth. 24. & Luc. 17. testatur, homines Noë tempore non credebant diluvium futurum, & irruentibus repente tam ingentibus aquis, sub, & supra, ruentibusque ex montibus immensis aquis in præcept, impediebatur accessus ad tantam altitudinem. Et ego magis, quod non credentes diluvium, per multos dies expectabant serenitatem.* Quot sunt eheu! qui pœnitentiam ad vitæ finem usque procrastinantes simile pariter inopinate experientur diluvium, ut clamare cogantur: *Intraverunt aquæ usque ad animam meam, infixus sum in limo profundi, & non est substantia.* Et enim peccata intra viginti vel triginta annos commissa, veluti continui quidam fluxus & refluxus ream ipsorum agitabunt conscientiam, ut eamdem in desperationis & inferni abysso naufragari faciant. Isaias ait; *Impii quasi mare fervens;* In vita enim sua *biberunt quasi aquam iniquitatem;* Quæ aquæ illos ab ascensu montis divinæ misericordiæ plane impedient.

Cajet. in c. 7. Gen.

Tempore Noë prædicatio de diluvio contemnebatur.

Ps. 68. 2.

Isa. 57. 20. Job. 15. 16.

9. Consideratione digna sunt S. Judæ Thadæi in Epistola ejus exarata verba: *Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, &c.* Quæ autem proposito nostro vel maxime deserviunt, sunt sequentia: *Arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones.* Porro de hisce arboribus autumnalibus Cajetanus ita scribit: *Autumnales, hoc est, in autumno florentes, quod est contra naturam arborum, arbores enim florentes in autumno infructuosæ sunt,* communiter enim arbores tempore verno progerminare solent flores, & postea in autumno fructus referunt, quæ propterea illos proprie significant, qui meliores vitæ suæ annos operibus virtuosis impendunt; Econtra vero arbores, quæ in autumno florent, superveniente hyeme, tempus maturandi fructus non habent, ac proinde tamquam arbores infructuosæ, ad nihilum valent, nisi ad ignem. Idem quoque illis contingere solet, qui bonorum desideriorum & consequenter debilitatis & impotentiæ, quam ætas illa habet annexam, nec non supervenientibus malis habitibus pravaque consuetudine à multis annis contracta bona proposita executioni mandari non possunt, unde illis contingit idem, quod arbori infructuosæ, ut scilicet ligna sint ad ignem inextinguibilem fovendum & continuandum destinata. Tales quoque arbores *bis mortuæ sunt*, ut exponit Cajetanus, *eo, quod moriuntur quoad fructum, & deinde quoad ipsam arborem, & hoc convenire dicitur arboribus florentibus in extremo autumno; Ajunt enim subsequi arboris mortem; Unde merito subditur: Eradicatæ, quia subsequitur eradicatio earum.*

Judæ v. 11.

Ibid. v. 12.

Cajetan. Quænam sint arbores autumnales.

Cajetan. Et bis mortuæ.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Morte repentina sæpe præveniuntur, qui Deo ad pœnitentiam vocanti, tardim respondent.

THEMA.

Vocavi, & renuistis ... ego quoque in interitu vestro ridebo. Prov. 1, 24.

1. SPiritus Sanctus calamo Sapientis iis, qui voci Dei, illos ad resipiscentiam vocantis, surdas præbent aures, futurum indicat, quod in morte sua à Deo sint deridendi; Atque insuper mortem hanc illorum futuram esse subitaneam; Ait enim: *Cum vobis id, quod timebatis, advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia.* Hugo Cardinalis ly *ridebo* idem significare dicit, quod *risibiles demonstrabo in die judicii*, quando fit judicium particulare, cui demum judicium universale conformatur. *Ridere Dei*, inquit, *est afflictioni Deum nolle misereri*, ut dicit Gregorius super illud Job 9. *Si flagellat, occidat semel &c.* Dionysius Carthusianus sensum hujus dictionis clarius exponit inquiens: *Id est, in morte vestra, in vestro particulari judicio ac condemnatione ridebo, exercendo in vobis cum gaudio effecta justitiæ meæ*, juxta illud Isaiæ 1. *Consolabor super hostibus meis &c.* S. Augustinus in sermone quodam ita scribit: *Quemadmodum processit ad illos, qui male desperaverunt, & perierunt desperando, & revocavit eos in spem, sic procedit etiam ad illos, qui male sperando volunt perire, & dicit eis per alium librum: Ne tardes converti ad Dominum, quomodo illis dixerat: In quacumque die iniquus conversus fuerit à via sua pessima, omnes iniquitates ejus oblivíscar, & tulit eis desperationem, qua jam dederant animas suas perditioni, omnimodo indulgentiam desperantes: Sic procedit etiam ad illos, qui sperando & differendo volunt perire, & loquitur ad eos, & increpat eos; Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & tempore vindictæ perdet te; Ergo noli differre: Noli.* Hæc autem verba: *Subito enim veniet ira illius,* optime concordant cum prædictis: *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus*, utrisque namque verbis, ut Cajetanus ait: *Declarat qualis est mors illorum. Primo, quod venit sicut desolatio; Deinde quod venit sicut turbo. Et demum, quod venit cum angustia;* turbo inopinate supervenit, cum paulo ante cælum fuerit serenum, ut tempore æstivo fieri solet: *Cum dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Repentina calamitas*, id est, ut Dionysius Carthus. exponit, *improvisum periculum, & interitus quasi &c.* juxta illud Psalmi: *Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.*

Quomodo Deus rideat.

Ibid. v. 27.

Hug. Card.

Job. 9. 23.

Dion. Carth.

Isai c. 1. 24.

S. Aug. serm. 54. de Ver. Dom.

Cito veniet ira Dei.

Cajet.

1. Thes. 5. 3.

Dion. Carth.

Psal. 72. 19.

2. Non est profecto levis transgressio, salutares instructiones, quas Deus nobis pro salute nostra subministrare dignatur contemptibiliter ridere & subsannare, de qua proinde Deus acerbè conqueritur dicens: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis*, id est, ut Dionysius Carthusianus exponit: *exhortationes, quæ in divinis sunt Scripturis, & consilia, quæ*

Deus irridetur ab impiis.

Prov. 1. 25.

Dion. Carth.

qua dedi de evitandis occasionibus transgressionum, ac de operibus supererogationum, Evangelica quoque consilia Christi. Unde Act. Apost. 20. Paulus disseruit: *Non subterfugi quo minus annuntiarem vobis omne consilium Dei.* Et ideo irrisio illa, de qua Sapiens ait: *Ego quoque in interitu vestro ridebo,* supplicium & pœna est illius, qua impii timoratos & pios, ad emendationem & pœnitentiam illos exhortantes, subsannarunt, ridentes bonitatem & innocentiam vitæ illorum; Unde tandem ipsimet confitebuntur dicentes: *Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum &c.* Audiamus hac de re Augustinum, dum de stultis virginibus disserit, in hæc verba scribentem: *Illa fatuæ postea venerunt; sed numquid oleum emerunt, aut a quibus emerent, invenerunt? Ideò januas clausas invenerunt: pulsare cœperunt, sed sero. Dictum est, verum est, non fallaciter dictum est: Pulsate, & aperietur vobis, sed modo, quando tempus est misericordiæ, non quando tempus est judicii. Tempus est misericordiæ, age pœnitentiam, tempore judicii illam habes agere? Erit in virginibus illis, contra quas clausum est ostium; Domine, Domine, aperi nobis. Numquid non pœnitentiam egerunt, quia secum oleum non portaverunt? Et quid illis profuit sera pœnitentia, quando eas irridebat vera sapientia? Clausum est ergo ostium; Et quid illis dictum est? Non novi vos; Reprobo vos.* Multi quidem sibi persuadent, quod in extremo vitæ suæ inventuri sint misericordiam, eo, quod exterius aliqua bona opera fecerint, in peccato tamen perseverantes, & tamen ex improviso, præter omnem expectationem suam, audient contra se diram illam fulminari reprobationis sententiam.

Actor. 20, 27.
Sap. 5, 3.
S. Aug. serm. 23. de Ver. Dom.
Post mortem non est tempus pœnitentiæ.

3. Jonas Propheta in spiritu Prophetico prædixit: *Qui custodiunt vanitates, frustra misericordiam suam derelinquunt;* Quidnam vero hac sententia dicere voluerit, Lyranus explicat dicens: *Id est, in eis perseverantes, misericordiam suam derelinquunt, id est, reddunt se indignos divinæ misericordiæ, pro vanitatibus suis sequendis, quæ nullius sunt momenti.* Etenim, qui pœnitentiam in ultimos usque dies differunt, se quidem in divina fundant misericordia, non considerantes, quod hæc illos tunc præcipue derelinquet, quando illam vel maxime sperabunt; Deus enim expresse dicit: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent, & non invenient me.* David Rex, ut in libro 2. Regum legitur, misit Amasam belli Ducem, cum imposito illi mandato, ut intra tridui spatium copiosum ei congregaret exercitum, illoque congregato protinus rediret; *Sed moratus est extra placitum, quod constituerat ei Rex.* Quantum vero hæc mora ei præjudicium attulerit, satis colligitur ex eo, quod sacer textus mox subdit; Joab namque amico & cognato suo, qui adversus eum traditionem machinatus fuerat, quando minus de suo infortunio cogitabat, infelicissime occurrit, qui *tenuit manu dextera mentum quasi osculans eum*, & quando se ab eo amoris & benevolentiæ signo recipere existimabat, hic crudelem ei necem intulit; *Percussit enim eum in latere, & effudit intestina ejus.* Ecce tibi fructus, quos ex dilatione & mora, nec non ex inobedientia sua erga Regem exhibita reportavit. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant;* In hoc etenim facto Deus nobis mortalia insinuare voluit pericula, quæ ex tarditate in exequendo divino ejus beneplacitu inexpectate & ab improviso incurrimus.

Jon. 2, 9.
Lyran.
Malè differtur pœnitentia ad finem vitæ.
2. Reg. 20, 5.
Ibid. v. 9.
Perfidum homicidium Joab.
Ibid. v. 10.

4. S. Antoninus sequentem Isaiæ textum in favorem hujus nostri propositi in hunc modum exponit: *Erit eis verbum Domini: Manda, remanda, scilicet aliquam commoditatem; Expecta, reexpecta, me scilicet ad pœnitentiam; Modicum ibi, modicum ibi, ut vadant, & cadant retrorsum. Non enim videt, qui cadit retrorsum, quo cadit, & lethaliter cadit, sicut Heli ex tali casu mortuus.* Unde dicitur Eccli 29. *Repromissio nequissima multos perdidit. Repromissio, scilicet cogitatio, qua peccator pluries promittit sibi longam vitam, tamquam esset de ea certus, & ex qua disponit multa facere in mundo, & propter mundum, & inter cætera etiam pœnitere. Ista est nequam, nequior, & nequissima. Nequam siquidem est ista repromissio, quia sibi usurpat peccator hoc, quod est proprium Dei, scilicet de futuro disponere, nam dicit Christus Actor. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Bernardus contra talem de futuro præsumentem ait: Quid de futuro miser tam temerarie præsumis, tamquam Pater tempora & momenta in tua, non in sua posuerit potestate? Nequior est ista repromissio, quia tempus est infiniti valoris, sibi a Deo datum, fatuus expendit, & cum hoc præsumit, quod adhuc sit ei daturus. Nequissima est, quia non solum tempus datum perdidit, sed & in contumeliam creatoris convertit, & uti disponit.* Numquid igitur vobis hunc talem mortem repentinam in condignum supplicium commeruisse videtur?

S. Antonin. P. 2. T. 9. c. 13. §. 1.
Cogitatio nequam.
Nequior.
Nequissima.

5. In Tom. 2. libri, cujus titulus est: *Mortes peccatorum pessima*, sequens narratur factum, quod hoc nostro sæculo in persona cujusdam Marchionis Parisiis contigit, qui dum in se interius ad Societatem Jesu amplectendam moveri sentiret, jamque omnino quidem hanc vocationem exequi reipsa decrevisset; Mundum tamen deserere vix valens, propositum hoc exequi de die in diem procrastinavit; Quid vero ei tandem acciderit, ex ipsiusmet authoris verbis clarius & distinctius intelligere non pigeat: *Infelix turpi se, dum præceps in mortem currit, vitæ vitiorumque captivum dedidit servituti. Quia vero vocanti Deo cordis januam clauserat, aditum quoque suarum, ne religiosorum hominum voces, monitaque illuc se infunderent, militari custodia adhibita, fores clausit, illud in primis suis mandans, ne ullum Societatis Jesu hominem, qui se alloqui vellet, intus admitterent. Quoniam vero non est sapientia, non est prudentia contra Deum, hominumque cogitationes Altissimus salutis cupidus non secus ac manifestè delirας à cœlo respicit, subsannatque, dum miser à negotiis sociisque liber atque expeditus, solus per diem in remotiori cubiculo manet, en tibi duo dicta religionis viri in cubiculum extemplo intrant, hominem amicè salutant, qui ab eo perhumaniter, etsi per simulationem excepti, ubi divinis de rebus cum ipso verba facere, nonnulla in rem salubriter adjicientes monita, è loco jam discessuri hæc habent: Tua jam, tua, inquiunt, negotium anima, dum per tempus vacat, serio posthac, constanterque agita, neque ad Dei voces infelix adeo obsurdescas, quibus dictis se ab ejus oculis statim proripiunt. Vir interim, cui inexpectatus adeo, inopinatusque religiosorum hominum adventus, ac sermo item de cœlestibus parum gratus fuit, militem, quem suis custodiendis ædibus præfixerat, ad se vocatum acerbis verbis increpat, insimulatque quod se invito ac nolente, intra domesticos lares, atque ad sui insuper conspectum admiserit. Obstupuit miles, utpote sibi de re fideliter gestæ conscius, adeoque quidquid herus amarulento*

Excluduntur Patres Societatis.
Mort. Peccat. pess. l. 8. c. 10. n. 14.
Historia.
Readmittuntur.

animo dixit, nedum ægre tulit, sed & somnium aut fabulam credidit, id unum pro omnimoda sui excusatione asserens, quod ab ostio domus ne latum quidem unguem recesserat, & quod religiosos, quos ille meminerat, non vidisset, jurejurando affirmans; Dominus vero rem totam mendacio confici, & se à famulo decipi arbitratus, quantocius ad Societatis Jesu Collegium quemdam certum hominem mittit, num aliqui inde ex Patribus in domum suam venissent, exploraturus. Certior vero eorundem Patrum testimonio redditus, ad se è loco neminem divertisse, haud quidquam ex ipso divinitus objecto proficiens, parumque salutis providus, omnem prorsus una cum verbis ab animo sui curam, & à corde metum excussit, adeo, ut anteactorum oblitus, domo egressus, curru per urbem, recreandi animi causa excurreret. At suis miser impendentem cervicibus, quem admonitus præcavere noluit, ultionis gladium, intellexit. Armatos quippe homines casu per viam offendit, qui districtis irruentes gladiis hominem confecere; Unico namque ictu is, cui propria parum cordi salus fuerat, in corde percussus, nullo Sacramentorum remedio relevatus, & absque ulla salutis spe, illico humi exanimis cecidit. Si qui Dei voces audire neglexit, & Deo cordis ostium pulsante pertinacissime clausit, à cœlo demum & Dei regno exclusus, uti perditus, in exteriores tenebras projectus est.

Recedentes disparuerunt.

Monitoria rejiciens occiditur.

Historia priori similis.

6. In primo Tomo ejusdem operis aliud legimus exemplum à B. Petro Damiano primitus traditum, quod cuidam Campimarschallo Equitatus Neapolitani contigit, qui licet vitam ageret sceleratissimam, Deus tamen cor ejus ob id salutaribus monitis pulsare neutiquam omisit. *Hic*, inquit Author, *Cum perditissime vitam duceret, Deique beneficio de anteacta vita erroribus pœnitentia Pharmaco expiandis, ac de se ad meliorem frugem traducendo monitus fuisset, bonum mentis propositum, quod semel, atque iterum, Deo aspirante, conceperat, ad religiosæ vitæ institutum convolando, posthac opere exhibiturum, vita comite, cogitabat, sed morte præventus, semetipsum, infeliciter diem claudens, perdidit.* Verba Petri Damiani sunt sequentia: *Porro dum styli hujus exarat dictator articulum: Ecce Desiderius religiosus Monasterii Cassinensis Abbas accedit. Qui nimirum sicut B. Danieli cognatione jungitur nominis, sic illum ab eo non separat assertio veritatis. Hic itaque mihi narrat aliquid, quod ipsa ratio persuadet, ut scribam. Servus, inquit, Dei Neapolitanæ regionis in prærupta rupe juxta viam publicam solitarius habitabat. Qui nimirum dum nocturno tempore psalleret, & fenestram cellulæ horarum explorator aperiret, ecce videt multos nigros homines tamquam æthiopes iter carpere, & longo tractu onustos fœno sagmarios comminare. Cumque eos curiosus inquireret, qui essent, cujusve rei gratia hæc jumentorum pabula devectarent; Maligni, inquiunt, spiritus sumus, & paramus, non pabula pecoribus alendis, sed fomenta potius ignium hominibus comburendis. Præstolamur enim in proximo Principem Capuæ Pandolphum, qui jam decumbit, & Joannem Magistrum Neapolitanæ civitatis, qui adhuc incolumis vivit. Illico vir Dei præfatum Joannem impiger adiit, quæ viderat, quæque audiverat, fideliter cuncta narravit. Per idem tempus Imperator Otto Secundus adversus Saracenos præliaturus Calabriam festinabat. His igitur auditis, Joannes ait: Modo nos necesse est Imperatori reverenter occurrere, & cum eo simul de hujus terræ statu provida consideratione tractare. Porro post Imperatoris abscessum spondeo, quoniam & sæculum deseram, & monastici ordinis habitum sumam. Ut autem probaret utrum verum esset, quod ille narrabat, nuncium protinus ad mœnia Capuana direxit, qui veniens, Pandolphum jam mortuum reperit. Ipse quoque Magister militum Joannes, antequam illas partes Imperator attingeret, vix diebus quindecim supervixit. Quo mortuo mons Vesuvius, unde videlicet gehenna frequenter eructat, in flammas erupit, ut liquido probaretur, quia fœnum, quod à dæmonibus parabatur, nil aliud fuit, nisi ignis trucis incendii, qui pravis ac reprobis hominibus debebatur. Nam quandocumque illis partibus reprobus dives moritur, ignis erumpere de prædicto monte videtur, tantaque sulphureæ resinæ congeries ex ipso Vesuvio protinus fluit, ut torrentem faciat, atque decurrente impetu in mare descendat.*

Tom. 1. l. 2. c. 13. n. 1. B. Petr. Dam. l. 1. Ep. 9.

[illegible]ata Dœmonum.

Dictorum veritas.

7. Apud Sophoniam dicitur: *Vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur ejus.* Quæ porro Prophetia prima facie parum verisimilitudinis habere videtur, quia quam Deus habet causam desolandi domum aliquam, eo, quod in fenestris illius consistant aves cantantes, & in superliminari portæ illius corvi crocitantes videantur? Verumtamen relicto sensu literali, spiritualem hujus vaticinii sensum examinemus. Dicit igitur Hugo Cardinalis: *Vox clamat in fenestra, quando delectationis illecebra sensui suggeritur, & tunc quandoque ratio cantu & modulamine capitur, & post corvus in superliminari auditur, id est ratio procrastinat emendationem de die in diem. Augustinus in lib. 8. Confess. ait: Cogitationes, quibus meditabar in te Domine, similes erant conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine demerguntur, nec erat, quod tibi responderem dicenti mihi: Surge, qui dormis, nisi tantum verba lenta, & somnolenta, modo, ecce modo, &c.* Etenim quando Deus ad cordis nostri fores pulsat (*Ecce sto ad ostium, & pulso*) ut nos ad veram emendationem & pœnitentiam inducat, tunc si ibidem corvus inveniatur, qui aliud clamare nescit, nisi *cras, cras*; Ex alia vero parte ad sensuum nostrorum fenestras circumquaque variatum illecebratum cantus audiantur, pessimum est secuturæ ruinæ & perditionis animæ illius signum, quia dum de die in diem emendationem suam procrastinat, mors corporalis & æterna illum præveniet, quando idipsum minime expectat.

Sophon. 2, 14

Vox corvi in fenestra.

Hug. Card. in c. 8 Gen.

Apoc. 3, 20.

Garritus corvorum rejici debet.

8. Celebris quoque est illa Isaiæ æternæ reprobationis pœnam comminantis Prophetia; Ait enim: *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis!* ubi de iis loquitur; qui ut effrænes appetitus suos diutius explere possint, conversionem suam de die in diem differunt. Nam ut S. Isidorus ait: *Trahit iniquitatem ut funiculum, qui tardat converti ad Deum, trahere enim iniquitatem, est moram facere iniquitati; Unde & Psalmista ait: Prolongaverunt iniquitatem suam.* At vero quodnam hi tales inde referunt supplicium? Psalmista immediate subjungit: *Dominus justus concidit cervices peccatorum.* Ubi notanda est dictio *Cervices*; Quia cum tales sæpius invitati & vocati semper resistant, optime illis convenit, quod incredulis & obstinatis Judæis S. Protomartyr Stephanus his verbis improperavit: *Dura cervice, & incircumcisis cordibus, vos semper Spiritui Sancto resistitis*; Justum se igitur exhibet Deus, dum illos punit, quia cum se diu erga

Isa. 5, 18.

S. Isid. l. 2. sent. c. 13.

Ps. 128, 4.

Obstinatis Deus juste irascitur.

Act. 7, 51.

illos

illos exhibuerit misericordem, expectando & invitando eosdem ad pœnitentiam, ipsi vero contumaces & rebelles semper extiterint, dignum est & conveniens, ut eumdem tandem quoque justum esse experiantur, juxta illud: *Cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator? Convertantur peccatores in infernum.*

Psal. 9. 17.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Ex quo conversionem nostram differimus & peccata, quæ stimulus sunt ad mortem, jugiter multiplicamus, sequitur, quod pœnitentiam nunquam facturi simus, quia prout homo vivit, ita & moritur.

THEMA.

Ne impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo. Eccle. 7, 18.

Quando quisindulget peccatis, accelerat mortem.

1. QUotidiana nos docet experientia, quod ideo major pars hominum suam procrastinet conversionem, ut voluptatibus mundi diutius frui, suosque appetitus exsatiare possit; Hic igitur Ecclesiastes, scilicet Rex Salomon ex Rege factus prædicator, dicit: *Ne impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo.* Quæ enim in mente tua statuis, non habebunt successum; Quia quanto magis sensibus tuis laxaveris frænum, tanto citius præter omnem expectationem vitæ tuæ imponere cogeris finem. Sententia porro irrefragabilis est, S. Paulo Apostolo à Spiritu S. dictata, videlicet: *Stimulus autem mortis peccatum est;* Enimvero calcaris stimulus expeditius & velocius facit currere equum, qui alias lento passu incederet, ita quoque peccatum velut stimulus mortis velocius facit approperare mortem, quæ alias lentius & tardius hominem invaderet; In Apocalypsi dicitur: *Et ecce equus pallidus; & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum.* Et vero, ut modo diximus, qui sine calcaribus uno die non plus v. g. quam 5. milliaria absolvere potes, adhibitis calcaribus equum ad 10. milliaria facienda facile compelles, multoque citius ad locum tibi destinatum pervenies. Omnes nos quoadusque in hac præsenti vita spiritum trahimus, viatores sumus, dicente S. Petro Apostolo: *Obsecro vos tamquam advenas & peregrinos;* Et tamquam tales *peregrinamur a Domino*, ut S. Paulus ait; Ac proinde observandum est quod cum ratione complexionis tuæ corporalis ad sexagesimum, vel septuagesimum annum vitam tuam producere posses, nihilominus si calcaribus equum agitaveris, id est, si peccata peccatis addideris, eademque multiplicaveris, iter præsentis vitæ longe citius terminabis; Ac proinde ab Ecclesiaste moneris: *Ne impie agas multum, ne moriaris in tempore non tuo.*

1. Cor 15, 56.
Apoc 6, 8.
Calcaribus cursusequi promovetur.
1. Petr. 2, 11
2. Cor. 5, 6.

2. Doctrina est S. Augustini ab omnibus recepta, quod videlicet Deus peccatorem ad certum & limitatum terminum usque expectare decreverit, & non amplius. Terram promissionis Abrahæ promissam, posteris suis per multos annos dare distulit, *Quia necdum completa sunt iniquitates Amorrhæorum* præfatam terram incolentium. Expectavit v. g. Deus hunc vel illum impium, donec mille peccata mortalia, & non plura commiserit, quod si autem is hæc peccata festinanter, & in brevi tempore compleat, tanto citius magisque inexpectate vita ipsum deficiet. Cum enim tempore tibi à Deo dato in ejus offensam abutaris, justum est, ut illud cito tibi abrumpat & abbreviet. Dilucidari hæc veritas poterit funesto illo casu, quem S. Bernardinus opportune ad præsens propositum his verbis enarrat. *Stupendum exemplum accidit in Cathalonia diebus nostris in Civitate Sui prope Valentiam de juvene quasi decem & octo annorum, qui parentibus inobediens latro, & criminosus factus, propter mala sua opera captus, & patibulo suspensus fuit; jamque illo defuncto, & adhuc in patibulo pendente, cum esset omnino imberbis, veniente ac mirante cuncto populo, paulatim emittit barbam, mutat faciem, capilli capitis pendens gradatim senescens, ac canus, usque ad decrepitam senectutem, & quasi nonaginta annorum ætatem ostendens, cuncto populo admirabilis factus est. Cucurrit ad miraculum Episcopus cum universo clero, & cuncto quasi Civitatis populo: Stupent omnes, ignorant mysterium, expectant ejus revelari secretum. Surgit in loco eminenti Episcopus doctus, manuque silentium indicens, turbæ ait: Viri, fratres, & filii mei dilecti, nostis juvenem hunc, qua culpa, qua vita, qua etiam ætate interiit; Conspicite eum nunc ætate senem, decrepitum, atque canum, ut intelligatis per hoc patens judicium Dei, quod huic diu victuro à Deo misericorditer propter sua crimina, & parentum inobedientiam abbreviata est vita, ut verificetur illud Psalmi: Viri sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos.* Quod si igitur inobedientia parentibus carnalibus exhibita id effecit, ut Deus huic impio notabiliter vitam decurtarit, quanto magis vitam abbreviatam merebitur, quisquis erga illum patrem contumax & rebellis exstitit quem quotidie his verbis invocamus: *Pater noster, qui es in cœlis*, quique de nobis lamentatur dicens: *Vocavi, & renuistis, ... despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.*

Gen 15, 16.
Completis peccatis sequitur mors.
S. Bernhard. t. 2. ser. 17. in Dom. 2. Quadr. a. 3. c. 5
Historia in qua juvenis in patibulo senescit.
Prov. 1, 24.

3. In vitis sanctorum Patrum legitur, quod postquam Anastasius Imperator sanctos Patriarchas Euphemium & Macedonium egisset in exilium, in somno vir quidam venerandi aspectus, & veste candida indutus, coram eo se præsentarit, qui librum quemdam manibus tenens versis quinque foliis nomen ejus legit, fixisque in illum oculis eidem dixerit: *Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim*, moxque quatuordecim annos digito suo delevit; Accidit igitur, quod post biduum descendente de cœlo fragroso quodam & horribili tonitru mortuus fuerit inventus. Qua igitur fronte tu pœnitentiam tibi pro arbitrio tuo faciendam promittis, qui tempus, quod in hac intermedia mora transigitur, in meras Dei offensas expendis? Decipieris itaque cum inevitabili tuo præjudicio, quia hoc modo vitam potius tibi certo abbreviabis. Audi quid hac de re in sacris Literis recenseatur. Etenim Deus ante diluvium mundo manifestum fecerat, quod priusquam illum castigaret, & per diluvium universale submergeret, per centum viginti annos antecedentes illius præstolaturus esset pœnitentiam: *Eruntque dies illius centum viginti annorum.* Et tamen de fide est, quod post elapsos centum dumtaxat annos cataractæ cœlorum apertæ fuerint; Dic sodes quidnam causæ intervenerit, quod tempus illos castigandi tam notabiliter, id est, viginti annis anticiparit? *Porro ne videretur in eo esse crudelis*, inquit S. Hieronym. *quod peccantibus locum pœnitentiæ non dedisset, adjecit; Eruntque dies eorum centum viginti annorum, hoc est, habebunt centum viginti annos ad agendum pœnitentiam. Non igitur humana vita, ut multi errant, in centum viginti annos contracta est, sed generationi illi centum viginti anni ad pœnitentiam datæ sunt; Quia vero pœnitentiam agere contempserunt, noluit Deus tempus expectare decretum, sed viginti annorum spatiis amputatis, adduxit*

Vit. Patr. l. 10. c. 39.
Tempus vitæ Anastasii abbreviatur propter peccata.
Gen 6, 3.
Viginti annis diluvium anticipatur.
S. Hier. l. 3. Quæst. in Gen.

duxit diluvium anno centesimo agenda pœnitentiæ destinato. Moyses quoque, cujus calamus à Spiritu Sancto moderatus fuit, hanc, ni fallor, anticipationis hujus causam manifestare nobis voluit sequentibus verbis: *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, Pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus, Delebo, inquit, hominem, quem creavit.* Enimvero Deus tempus nobis indulget, ut nos emendemus, non vero ut tempus in ejus ignominiam, & in damnum animæ nostræ [illegible]lipemus; Et tamen hi, qui conversionem suam differunt, soliti sunt dicere: Læti simus & hilares, ac genialiter vivamus, ad faciendam tandem pœnitentiam tempus nequaquam deerit; Sed audiamus voces S. Matris Ecclesiæ, nos tamquam filios obedientes in hæc verba alloquentis: *Emendemus in melius, quæ ignoranter peccavimus* (notanter in tempore præsenti loquitur, non vero in futuro) *ne subito præoccupati die mortis, quæramus spatium pœnitentiæ, & invenire non possimus.*

Causa anticipationis illius. — Gen. 6, 5. — Ibid. v. 6. — Ibid. v. 7. — Finis temporis nostri.

4. Propheta Regius die quadam suos filios ad se accersitos, obedientiam divinis legibus præstandam esse docuit, ac tum demum illis pro mercede observantiæ divinæ legis longam vitam promisit: *Venite filii*, inquit, *audite me, timorem Domini docebo vos. Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum; Diverte à malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eam, oculi Domini super justos*, quapropter non est bonum consilium ad assecurandum sibi diuturnioris vitæ spatium condignam prolongare pœnitentiam; Quin potius exinde omnino contrarium sequitur; Ac proinde idem Psalmista comminatur dicens: *Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Verum quidem est, quod etiam animæ justæ nonnumquam in peccata labantur, sed veloces quoque sunt, ut ab illis resurgant; Unde Scriptura ait: *Septies cadit justus, & resurgit*; Atque ideo S. Paschasius inquit: *Cadit quidem per varios delictorum excessus, sine quibus nostra mortalitas non subsistit, sed resurgit illico per humilem confessionem, firmus in proposito, etsi fragilis inveniatur in excessu, alioquin non justus interea censeretur, dum incideret in reatum, si non justificatus continuo veniam resumeret ex indultu.* Regius vates in Psalmo 89. ita canit: *Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus, posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & in sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.* At vero sperasne fortasse ex hoc textu, quod Deus videns transgressiones, quas postquam per internas illustrationes invitatus fuisti ad pœnitentiam, committere præsumpsisti, inde movendus sit ad compassionem, ut tibi alios annos vel menses propter hoc ad vitam tuam adjiciat? Falleris profecto, si id credis, imo David ne unicum quidem tibi promittit, quin potius immediate subjungit: *Quoniam omnes* (nota hanc dictionem: *Omnes*) *dies nostri defecerunt, & in ira tua defecimus, anni nostri sicut aranea meditabuntur.* S. Ambrosius proinde impio improperat dicens: *Quousque ad delectationes? Quousque ad comessationes? Dum differs gratiam, mors appropinquat.*

Merces boni operis est vita longæva. — Psal. 33, 12. — Ps. 33, 17. — Justus si ceciderit, statim resurgit. — Prov. 24, 16 — S. Paschas. l. 2. in c. 3. Matth. — Psal. 89, 7. — Ibid. v. 10. — S. Ambr. l. de Elia & Jejun. c. 25.

5. In principio libri secundi Regum periculosus Regis Ochoziæ lapsus refertur, propter quem in lectulo infirmus decumbens, quosdam è suis ad Beelzebub misit Accaronitarum idolum, ut explorarent, an ex illo lapsu & infirmitate convaliturus esset; Angelus autem Domini monuit Eliam, ut nunciis Ochoziæ occurrens ex parte Dei iisdem diceret: *Hæc dicit Dominus, de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Ex decursu autem sacri textus clare satis deducitur, naturaliter casum hunc non fuisse mortalem, sed mortem, el tantum accidisse propter injuriam per Dæmonem à Rege consultum Deo irrogatam: *Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem, hæc dicit Dominus: De lectulo, &c.* Ubi notanda est causalis hæc dictio *Quamobrem.* Econtra vero Rex Ezechias secundum cursum naturalem perire debebat, quia tamen summa cum pietate & compunctione ad Deum recurrit, ideo per portentosum quoddam prodigium alii quindecim anni vitæ ejus fuerunt adjecti. Audi igitur D. Chrysostomum dicentem: *Amat mortem, qui vitæ præcepta non servat, & horret vitam, qui peccata morti debita desperata mente frequentat, ut enim per observantiam legis vita acquiritur; ita per contemptum mors a contumacibus invenitur.*

Ochozias ob peccatum mori debebat. — 4. Reg. 1, 6. — 4. Reg. 1, 3. — Propter pœnitentiam convaluit. — Chrys. ho. 7. Ex var. in Matth. locis.

6. Quotidiana nos experientia docet, quod quisquis male vivit, male moriatur. Unde Cardinalis Bellarminus in libro *de arte bene moriendi* inquit: *Qui male semper vixit, male morietur.* Philosophi gentiles hominem arbori assimilarunt, eumque *arborem inversam vocarunt*; Et ideo Psalmista in Psalmo 1. ait: *Et erit tamquam lignum*; Arbor autem certo certius ad illam partem cadet, ad quam rami ejus propendent; Cum igitur *securis ad radicem arboris posita sit*, cavendum est homini, ne dum vivens & sanus pro inferno acquirendo laborat, & in infernum quoque, tamquam lignum ad inextinguibiles illas flammas destinatum corruat. Dic sodes, credisne, quod si arbori alicui, quæ in multos annos te fructibus suis destituisset, securim ad illam excindendam adhiberes, propter hoc illa subito flores progerminaret, & fructus maturatura esset? Hæc miracula natura non operatur, illa tamen operari potest divina omnipotentia, quæ tam in arboribus quam in hominibus pari facilitate miracula patrat; *Non est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat, neque aggravata est auris ejus, ut non exaudiat, sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos, & Deum vestrum*, inquit Isaias, *& peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ne exaudiret.*

Homo est arbor inversa. — Bellarm. de arte bene moriendi l. 1. cap. 1. — Matth. 3, 10 — Isa. 59, 1.

7. Postquam Deus per os Sapientis dixisset: *Vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret*, paulo post subjungit: *Quando venerit super vos angustia, tunc invocabunt me, & non exaudiam*; Similiter David in Psalmo 1. de homine justo & timorato inquit: *Et erit tamquam lignum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium ejus non defluet, & omnia, quæcumque faciet, prosperabuntur; Non sic impii, sed tamquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ*: Nec est, quod dicas, impios bona habere desideria, bonaque de vita mutanda fecisse proposita, *quia protestatio contraria est facto*, Major enim damnatorum pars, quæ est in æternæ perditionis abysso, multa habuit in vita bona proposita, sed nullum eorum adimpletum fuit. Solemnis est artis medicæ aphorismus, quod illa medicamenta, quæ humorem peccantem commovent quidem, sed non resolvunt, perniciosa potius sint quam proficua; Eodem quoque modo asserere possumus quod juxta mensuram luminis, inspirationum, & auxiliorum, quæ impiis pro ipsorum salute subministrata fuere, sed ab illis vel rejecta, vel dilata, majus quoque illis accrescet tormentum;

Prov. 1, 24. — Protestatio facto contraria est nulla. — Ps. 1, 3. — Doctrina medicorum.

Nam

Luc. 12,47. *Nam servus sciens voluntatem Domini, & non faciens, vapulabit multis.*

Brov. Ann. t. 3. Anno 1276. n. 17.

Miles qui semper fuerat impius.

8. Bzovius in annalibus suis sequentem refert historiam: *In regno Poloniæ miles quidam in proprios subditos juxta ac in exteros impius, & sævus, de vita futura nihil pensi gerens, cum assiduis prævaricationibus in Deum, confiteri, & pœnitere pro ludibrio ducens, iras in se cælestium concervasset, in gravem incidit languorem. Sed ne tunc quidem scelerum conscientia pertactus; quidquam sibi de impetranda propitiatione divina, ratus se supervicturum, & suas transgressiones resumpturum, prospexit. Invalescente tandem morbo, fratres prædicatores per consortem illius, pro sananda mente ægri acciti, militem ad pœnitendum multifarie per salutaria monita inducebant, Quibus miser homo commotus serius inquit, me ad pœnitentiam impellitis, serius confessionem judicato, & jam damnato persuadetis, cum pœnitentiæ & gratiæ tempore elapso, confessionis & pœnitendi spatio mihi subrepto, justo Dei judicio in potestatem traditus sim spirituum tenebrarum. Urgentibus deinde majori instantia ægrum fratribus; ne qua desperatione commissorum facinorum à confitendo & pœnitendo abstraheretur, spem divinam, si confiteri & pœnitere vellet, pollicentibus, extremam edidit vocem: Frustra, inquit, ingeris de confitendo monita proprio damnato arbitrio, & jam in Dæmonum potestate consistenti, à quo cum catervis superimminentibus torquendus, & flagellandus jam appetor. Audita illico sunt percussiones horrendæ, ictus horrendi, & atrocissimo ex sonitu & collisione, atque ex reciprocatione flagellationum, verba, & in ægri corporis livore plagæ vulneraque à fratribus circumstantibus visibiliter, at invisibilibus tortoribus illata, conspecta. Inter quæ ille infelix & execrandus nec vocem, nec gemitum edens, miserabiliter expiravit. In quo B. Augustini sermo, pro divino oraculo cuilibet peregrinanti retinendus, impletus est. Hæc est, inquit, justissima lex Dei, ut qui vivendo obliviscebatur Dei, moriendo obliviscatur sui.* Hactenus Bzovius Historicus. Unde cum D. Chrysost. dicere possumus: *Qui sic vivit, sic moritur;* ut plurimum namque contigit, ut finis vitæ toti vitæ nostræ decursui & progressui respondeat.

In fine vitæ desperat.

Horribiliter rapitur anima illius ad infernum

9. Non sine mysterio sapiens illa mulier Thecuitis cum Davide loquens mortem nostram ex divino instinctu aquis decurrentibus in terram similem esse dixit: *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur in terram.* Porro inter aquas in fluminibus & rivulis seu fontibus decurrentibus, & inter alias, quæ subtus terra scaturiunt hæc est differentia, quod illæ ex aquæductibus, per quos manant, nullum attrahant saporem, odorem, vel aliam qualitatem, sicut faciunt illæ, quæ à terra imbibuntur, hæ enim si per venas sulphureas transeant, sulphuris sibi vendicant odorem; Si vero terra fimo referta sit, odorem pariter fœtidum referunt, &c. Idem vero hominibus mortalibus accidit: *Omnes enim morimur, & quasi aqua dilabimur in terram;* In morte enim eosdem retinemus affectus, eadem vitia, easdemque propensiones, quibuscum hanc vitam nostram transegimus; eumque illis ad aliam vitam infeliciter transvadamus. S. Gregorius proinde in oratione quadam de Juliano Apostata ait: *Atque ille quidem cum sic & imperium cœpisset, prælium administrasset, sic quoque vitam finit.*

2. Reg. 14. 14.

Differentia aquarum ab aquis.

Nazianz. Orat. 4.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Consuetudo inveterata peccandi, pænitentiam in extremo reddit difficilem, & quasi impossibilem.

THEMA.

Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient. Job. 20, 11.

1. Vitia malæque inclinationes in tenerioribus annis imbibitæ, ac denique in ætatis progressu continuatæ intra ossa peccantium tanta cum tenacitate inviscerantur, & quasi incarnantur, ut easdem ut plurimum ad sepulchri fossam usque circumferre soleamus: *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus; & cum eo in pulvere dormient.* Nusquam enim in bona Philosophia reperietur, quod ætas matura hanc in se habeat virtutem, quod voluntatem transmutare, malosque habitus per longum annorum curriculum contractos abolere possit, quin potius multas invenietis rationes, & testimonia infallibilia, quibus totaliter oppositum perhibeatur; *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.*

Inveterata consuetudo est insuperabilis.

Prov. 22, 6.

2. Ecclesiasticus ait: *Languor prolixior gravat medicum.* Multum enim medici laborare, seque fatigare debent; ut malis habituatis & inveteratis medelam adhibere possint, utpote quæ difficillimæ sunt curationis. S. Gregorius difficultatem malam expellendi consuetudinem his verbis explicat: *Quia dura in eo pravitatum consuetudines à vitio sumpta, sunt pessima inchoationis; Unde scriptum est in Proverbiis: Adolescens juxta viam suam, &c. Quæ nimirum ossa cum eo in pulvere dormient, quia eo usque in illo iniqua consuetudines perdurant, quo hunc ad mortis pulverem pertrahant. Cum eo enim ossa vel vitia dormire, est usque ad pulverem ea non deserere, id est, usque ad mortem ab iniquitate minime cessare. Tenent igitur illum prava consuetudines, quæ semel cœperunt, atque quotidie deteriores existunt, & cum illo in pulvere dormiunt, quia non nisi cum ejus vita finiuntur.*

Eccli. 10, 11.

Et non nisi cum morte expirat.

3. Ecclesiasticus, postquam dixisset: *Languor prolixior gravat medicum,* confestim subjunxit: *Brevem languorem præcidit medicus; id est,* ut Lyranus explicat, *recentem infirmitatem cito curat.* Quando enim peccata recentia sunt, & non inveterata, facilius abolentur: Unde Poeta cecinit: *Sero medicina paratur, cum mala per longas convaluere moras.* Et Hugo de S. Vict. ait: *Facile culpa corrigitur, quæ cito cognoscitur: Hinc est quod Dominus de muliere ad serpentem dicit: Ipsa conteret caput tuum; Caput serpentis conteritur, quando peccatum ibi corrigitur, ubi nascitur; Debet ergo quisquis esse solicitus, ut mox ibi se studeat emendare, ubi se noverit deliquisse. Contrariorum enim est eadem disciplina;* Et ideo quanto plus mali habitus in nobis firmantur; tanto extirpantur difficilius. S. Bernardinus idipsum quibusdam confirmat similitudinibus inquiens: *Tenella virgula facile ad rectitudinem flecti potest, transplantata alias radices figit; Parvula avis ex ipso nido ejecta, melius quam alia domestica fieri solet: Sic consuetudo nova de facili immutatur, antiqua vero difficillime, aut nunquam, nisi cum divino quasi miraculo amovetur. Hinc Hieronymus ait: Græca historia narrat; Alexandrum orbis Dominum moribus Leonidis Pædagogi sui non potuisse carere, & vitiis, quibus adhuc parvulus infectus erat, & merito quidem, quia ubi senilis est morbus, frustra adjungitur medicina. Qui non est hodie, cras minus aptus erit.* Quis credere possit, aliquem efficere posse, ut arbor aliqua, quæ longo temporis spatio arida, & sine fructu fuit, pro suo beneplacito reviviscat, & fructifera

Eccli. 10, 12

ibid. v. 12.

Lyran. ibid.

Vulnus recens facile.

Hug. de S. Vict. l. 2. in Reg. 5, Aug. c. 9.

Inveteratum difficulter curatur.

S. Bern. t. 1. ser. 21. a. 3. c. 1.

Arbor arida non revirescit.

fera efficiatur? Et tamen hæc est multorum stoliditas, qui cum per triginta vel quadraginta annos pro igne infernali ligna ciderint, postea in momento pro suo beneplacito scalam quamdam ad cœlum conscendendum se facere posse credant. Unde S. Bernardinus ait: *Habitus usque tunc contractus multum ab actu pœnitentiæ retrahit peccatorem. Ampla est via, per quam piscis intrat in nassam, lætusque comedit inventam escam, sed postea, quando vult inde exire, non potest. Sic evenit peccatori, qui habitum vitiorum induit; Propterea clamans David dicebat: Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam, infixus sum in limo profundi, & non est substantia. Difficilius curatur antiquum vulnus, sordesque inveterata magno abluuntur labore.*

S. Bern. t. 1. ser. 13. a. 2. c. 3.

S. August. sentiens Dei gratiam statim convertitur.

4. Verum quidem est, S. Augustinus post contractum & inveteratum habitum malum, in ætate triginta trium annorum tandem ad pœnitentiam fuisse reductum; At vero prout ex ejus confessionibus liquet, quando à Deo ad sui emendationem efficaciter vocatus fuit, sine mora vocanti respondit & paruit. Et ideo in sermone quodam de hac materia in hæc verba prædicavit: *Nemo nec post centum peccata, nec post mille crimina, de misericordia divina desperet. Sic tamen non desperet, ut sine ulla mora Deum sibi repropitiari festinet, ne forte si consuetudinem peccandi fecerit, etiam velit de diaboli laqueis liberari, non possit.* Idem quoque docet S. Bernardus in sermone de sanctis Apostolis Petro & Paulo, quorum primus cum Christum negasset, subito compunctus fuit, quamprimum errorem suum agnovit. Secundum vero, dum etiamnum actualis Ecclesiæ persecutor esset, *vix circumfulsit lux de cœlo*, cum ecce sine dilatione in Domini voluntatem se resignavit dicendo: *Domine, quid me vis facere.* Idem tamen Bernardus, postquam ostendisset, quantæ difficultatis sit pœnitentia in illis, qui, postquam à Deo lumen & gratiam receperunt, eundem temere offendunt; paulo post hæc verba subdit: *Nec tamen si quis hujusmodi est, desperamus de eo, tantum ut resurgere velit cito. Quanto enim diutius permanebit, tanto evadet difficilius. Beatus vero qui tenebit & allidet parvulos Babylonis ad petram; etenim si creverint, vix poterunt superari.* S. Cæsarius Arelatensis sequentem adducit omnibus notam similitudinem: *In ipsis vulneribus & fracturis corporum, infirmitates cognoscere possumus & animarum; si enim alicui per frangatur, aut manus, cum labore solet ad pristinum officium revocari: si vero secundo & tertio frequentius in eodem loco membra ipsa franguntur, potest intelligere Charitas Vestra, cum quantis doloribus vulnera ipsa curanda sint: Et tamen post longas & multas curas, si vixerit homo, ad pristinum statum membra ipsa vix valent revocare. Similis ratio in animarum fracturis, seu vulneribus credenda est; si semel aliquis, vel secundo peccaverit, & sine aliqua dissimulatione ad pœnitentiæ medicamentum confugerit, pristinam incolumitatem sine mora aliqua recipiet, si vero peccata peccatis cœperit addere, & animarum vulnera tegendo vel defendendo putrescere, quæ confitendo & pœnitentiam agendo curare noluit, timendum est, ne illud impleatur quod Apostolus dixit: An ignoras, quod benignitas Dei, &c.*

S. Aug. ser. 28. de Temp.

Idem fecerunt Apostoli Petrus & Paulus. *Actor. 9. 3.*

Ibid. v. 6.

S. Bern. ser. 3 de SS. Ap. Petro & Paulo.

Similitudo de fractura membrorum. *S. Cæsar. Arel. hom. 7.*

Applicatur fracturis animæ.

Visio Ezechielis de ossibus.

5. Apud Ezechielem cap. 37. legitur, hunc Prophetam in campum quemdam nudis ossibus plenam fuisse perductum, ut eadem revivificaret. Quod vero si ea visione proposito nostro vel maxime servit, est sequens Dei jussio eidem Prophetæ intimata: *Dices ad spiritum; Hæc dicit Dominus Deus; A quatuor ventis veni spiritus & insuffla super interfectos istos, & reviviscant.* Circa illa namque verba quærendum merito venit, cur Deus ventos quatuor exurgeret hanc ingentem ossium struem ab illis afflari voluerit; scimus etenim, quod ipsemet unica tantum anhelitus aspiratione vitam homini donarit; mulrique servi illius ad ejus imitationem multa extincta hominum mortuorum cadavera à morte ad vitam revocarint? Quid igitur illis omnibus hisce ventis opus habebat? Nimirum ut S. Irenæus ait: *Protoplastus ille Adam de rudi terra, & adhuc virgine, nondum enim pluerat Deus, & homo non erat operatus terram; habuit substantiam, & plasmatus est manu Dei.* Sex enim & non plures dies post terram creatam transierant, adeoque terra etiamnum nova recens, & virgo erat, ideoque unicus dumtaxat halitus ad eam animandam sufficiebat: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem*: illa autem ossa, quæ Prophetæ opera revivificari debebant, cariosa erant, *putrida & inveterata*, ac proinde unicum spiraculum ad hoc opus minime sufficiebat, quin potius aliquis Aquilonis, imo ventorum omnium impetus ad id necessarius erat. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant illis*; Deus enim voluit, ut ex hoc facto disceremus, quod longe facilius sit, divinæ gratiæ spiritum in animam quamdam recenter in peccato mortuam revocare, quam per eumdem spiritum resuscitare illas, quæ longo temporis tractu in malis consuetudinibus inveteravere; hic enim miraculis opus est; estque necessum, ut sanctus quidam Propheta, qualis Ezechiel erat, ad opus tam arduum adhibeatur; cujusmodi prodigia tamen rarissime contingunt; ut plurimum enim per experientiam videmus, quod in majori hominum parte illa sancti Protomartyris adimpleatur exprobratio Hebræis intentata; *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Saluberrimum proinde est illud Salviani consilium dicentis: *Illico, ubi conciderc, consurgant, & elevationem protinus meditentur in lapsu; & si fieri ullo modo solertia ac pernicitate pœnitudinis potest, tam velox sit remedium resurgentis, ut vix possit vestigium apparere collapsi. Ego in hujusmodi lapsis hac primum medela opus est, ut morbos suos languentes horreant curare plagas festinent saucii; & illico è corporibus sagittas rapiant vulnerati, Optime enim malagma, vel fibula semper calidis adhuc vulneribus imponitur. Ulcus quippe in corpore si computruerit, dilatatur, & si plagas cancroma sequitur, cancrum necesse est consequatur occasus.* S. Antonin. quoque monet dicens: *Non debet quis esse tardus & piger ad conversionem ex eo præcipue, quia conversio dilata difficilior est, accelerata facilior; Unde Beda dicit, quod diabolus quanto diutius possedit, tanto difficilius dimittit.* S. Thomas de Villa Nova, ut quam difficile sit à peccatis resurgere, quando peccata jam sunt inveterata, hac utitur similitudine: *Sicut fermentatam massam azimam reddere, difficillimum est, ita carnem & mentem fermento peccatorum,*

Ezech. 37. 9.

S. Irenæus l. 3. adv. Hær. c. 31.

Gen. 2, 7. Unico spiritu Dei factus est Adam vivens.

Explicatio moralis de ossibus vivificatis.

Actor. 7, 51.

Salvian. l. 5. ad Eccl. Vix dum peccatum fuerit pœnitentia subsequi debet.

S. Anton. p. 2 t 9. c. 53. §. 2.

Similitudo à fermento.

S. Thom. à Villa Nova.

torum, & amurca vitiorum infectam, in pristinam restitui munditiam, solius Dei opus est. Peccator unius diei, aut duorum dierum perfacilè curatur, quia non ita omnino peccato infectus est, sed quatriduanus vix unquam a peccato resurgit.

Fides Archisynagogi.
Marc. 5, 22.

6. Jairus Archisynagogus tam præclarum habebat de omnipotentia Salvatoris conceptum, ot de resuscitatione filiæ suæ nec quidquam dubitaret: *Procidit ad pedes ejus, & deprecabatur eum, multum dicens: quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum super eam, ut salva sit, & vivat;* Imo S. Matthæus Archisynagogum Christo

Matt. 9, 18.

filiam suam jam mortuam annuntiasse dicit: *Filia mea modo defuncta est*, & tamen spem firmam habuisse, quod ab eo eo revocanda iterum esset ad vitam; Econtra vero S. Martha, licet frequenter Christum recipiebat hospitio, eousque fides adeo esset eximia, ut teste S. Joanne ad Christum dixerit: *Ego credidi, quia tu es Chri-*

Joan. 11, 27.

stus, filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti, ac denique licet Christum innumera prodigiosa etiam in resuscitatione mortuorum patrasse miracula sciret, nihilominus fratris sui Lazari resuscitationem vix & ne vix quidem sperare audebat, ideoque pro illius quantumvis à Christo magnopere dilecti resuscitatione non supplicabar. Quamnam hujus causam fuisse dicemus? Num forte id facere omisit ex defectu fidei erga divinum hunc suum Magistrum? Aut vero in ea defectus fuit compassionis & dilectionis erga dilectum fratrem suum? Nihil horum. Sed difficultatem hanc verba illa: *Jam fœtet, Quatriduanus est enim*, plenarie solvunt. Filius porro viduæ Naimiticæ præterquam quod jamjam recenter mortuus fuerat, adolescens etiamnum erat: *Adolescens tibi dico surge;* Filia pariter Archisynagogi juvencula erat: *Et surrexit puella;* atque insuper vix ante horam è vivis excesserat; Hi autem duo mortui illas designant animas, quæ non diu in morte peccati hæserunt; his enim prompto remedio succurrere, easque ad vitam gratiæ resoscitare facile est; at vero Lazarus peccatorem habituatum, & in malis peccandi consuetudinibus inveteratum præfigurabat; qui ut ad vitam revocentur, omnipotentia & misericordia Dei interveniat, necessum est, siquidem duritiam & obstinatinem peccatoris vincere difficillimum est. Alios duos mortuos summa cum facilitate vitæ restituit: *Tenuit manum ejus & surrexit puella; Adolescens tibi dico surge, & resedit, qui erat mortuus.* At vero in resuscitatione Lazari ipsemet in persona ad sepulchrum accedere voluit; atque insuper *lacrymatus est Jesus; fremens in semetipso venit ad monumentum, infremuit spiritu, & turbavit seipsum; Jesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quia tu semper audisti me; voce magna clamavit: Tollite lapidem, solvite eum, &c.* Quonam obsecro spectant hæ tot, & tam notabiles hujus resuscitationis circumstantiæ? Respondeo: Resuscitatio Lazari conversionem animæ in peccatis inveteratæ præfigurabat, ad quam perficiendam necessaria sunt miracula, quia talis *jam mortuus est à corde, in vitiis & peccatis sepultus*, ut ait S. Thomas à Villa Nova. Hugo Cardinalis ex illis verbis: *Invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem*, hanc deducit moralitatem: *Quatuor dies mortis sunt quatuor ætates, in quibus peccant, etiam in decrepita ætate.*

Martha non sollicitavit pro resuscitatione Lazari.
Joan. 11, 39.
Luca 7, 14.
Matt. 9, 25.
Ratio moralis quare
Matt. 9, 25.
Joan. 11, 35.
Ibid. v. 38.
Ibid. v. 33.
Ibid. v. 41.
Ibid. v. 43.
Ibid. v. 45.
Diversus modus mortuos resuscitandi à Christo.
S. Thom. a Vill. Nov. Conc. in fer. 6. post 4. Dom. Q.
Joan. 11. 17.
Hug. Card.

Marc. 9, 17.

7. Hæc veritas certior evadet ex illo, quod S. Marcus cap. 9. scribit, quod pater Dæmoniaci illius Christo dixerit: *Dixi discipulis tuis, ut ejicerent illum, & non potuerunt;* Et tamen ex Scriptura Christum discipulis suis Dæmones è corporibus obsessis ejiciendi potestatem dedisse constat; Imo ipsimet alias dixerant: *Etiam Dæmonia subji-*

Luc. 10, 17.

ciuntur nobis? Quod si hi, qui de numero septuaginta duorum discipulorum erant, hoc dono 10 Dæmones præditi erant, multo magis credendum est, eamdem potestatem habuisse Apostolos; Cur igitur in hac occasione nihil circa Dæmoniacum efficere potuerunt; Pro resolutione observandum, quod ipsemet quoque Dei Filius, qui infirmos sanitatis desperatæ unico verbo sanabat, quique integras Dæmonum legiones in fugam agebat, nihilominus in patre illius Dæmoniaci fidem exegerit: *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. . . . Comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo; . . . Et exclamans, & multum decerpens eum, exiit ab eo: Et factus est sicut mortuus. . . . Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & surrexit.* Scirene cupiis, quænam fuerit inter hunc Dæmoniacum, & alios Energumenos differentia? nimirum ex eodem textu differentia hæc clare colligitur; Nam Christus *interrogavit patrem ejus; Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia.* Significabat igitur Dæmoniacus iste animam in culpis inveteratam; ad hanc autem sanandam sæpe discipuli Christi, vel Apostoli per se non sufficiunt; Quot enim eminentissimorum sanctorum intercessiones ad inveteratum peccatorem convertendum infructuosæ manent, adeoque ut miracula Christi interveniant, necessum est. Idem in peccatore obstinato & inveterato obstaculum à Bellovacensi in hæc verba memoratur: *Difficultas exeundi malam consuetudinem: Quanto enim hæc diuturnior est, tanto fortior est, vehementius figit, & fortius tenet, & impedit, ne homo convertatur, vel facit, ut difficilius convertatur.* Citat quoque authoritatem S. Bernardi dicentis: *Voluptas habita libenter repetitur, repetita blanditur, consuetudo ligat, ratio consopitur.* Moxque multa alia adducit consideratione dignissima impedimenta, inquiens: *Difficilior est conversio dilata propter causas duodecim. Primo propter malæ consuetudinis indurationem. Secundo propter malitiæ occupationem, quæ est tinctura mala, in qua cum pannus diu mansit, non potest de facili recipere alium contrarium colorem. Tertio facit ad hoc bonorum naturalium consumptio. Quarto vasis cordis longa infectio. Quinto peccatorum longa & assidua oneratio. Sexto elongatio à Deo, qui difficilius audit clamantem, difficilius potest redire ad eum. Septimo cura circa mortem est maxime difficilis, propter solicitudinem de rerum & domus dispositione. Octavo, quia justum est; ut in fine à Deo condemnetur, qui eum contempsit, quamdiu vixit. Nono, quia tunc Diabolus magis insidiatur, & tunc magis paratur contra eum. Decimo amaritudo diuturnæ infirmitatis, quæ tunc maxime sentitur, scilicet veteris peccati, quod facit bona desipere. Undecimo amaritudo memoriæ mortis, quæ separat à præsentibus bonis. Duodecimo timenda est dilatio conversionis usque ad finem, maxime propter malorum diversorum occasionem, quæ concurrunt, & incurrunt circa mortem, quæ ducit hominem in boni oblivionem, propter malorum oppressionem; vel etiam in desperationem.*

Marc. 9, 22.
Ibid. v. 24.
Ibid. v. 25.
Ibid. v. 26.
Apostoli non potuerunt ejicere dæmonem in Evangelio.
Ibid. v. 20.
Quia repræsentabat peccatorem inveteratum
Bellovac. Spec. Mor. l. 3. dist. 2.
Duodecim causæ difficilioris conversionis.

Potentia malæ consuetudinis.

Circa quæ verba observandum, doctissimum hunc Præsulem inter omnia hæc conversionis obstacula, primum locum assignare malæ consuetudini, quæ profecto potentissimus est inimicus, qui voluntati nostræ quantumvis dissolute in illo extremo mortis articulo pœnitentiæ à nobis rite faciendæ opponere se possit, quia nimis est violenta, & difficilis, ne dicam impossibilis ad removendum, idque propter habitum contrarium, cui est conjuncta: *Usitata enim culpa*, ut

S. Greg. h. 31. in Evang.

S. Gregorius in Homilia quadam ait, *obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem; Conatur & labitur, quia ubi sponte diu perstitit, ibi & cum noluerit, coacta cadit.* Et ideo magna est temeritas, si quis sibi persuadeat, quod, postquam per triginta vel quadraginta annos odit Deum, à violentia perversæ illius consuetudinis quasi tractus, demum in articulo mortis Deum amare possit, quando illum supra se tamquam inexorabilem conspicit judicem, qui in procinctu est ad illum æternaliter condemnandum.

Temeritas in differendo pœnitentiam.

S. Isid. lib. 2. Sent. c. 25.

S. Isidorus ait: *Peccatum admittere, cadere est in puteum, consuetudinem vero peccandi facere, os putei est coangustare, ne is, qui cecidit, valeat exire.* Tandem discursum præsentem sequentibus Salviani verbis concludo, qui ait:

Salvian. ib.

Quod si aut tanta vis morbi, aut tanta ægrotorum fuerit incuria, ut valetudinis curam & labem usque ad dies ultimos trahant, quid dicam, nescio, quid promittam, penitus ignoro. Revocare ab inquisitione ultimi remedii periclitantes, durum & impium, spondere autem aliquid in tam sera curatione temerarium. Pauloque post subdit: *Unum scio, quod quicumque in hanc miseriam longævi languoris extrema perduxerit, ineffabile dictu fit; quantum lamentationis erroribus suis debeat, quia numquam errata cognovit. Et quid inter hæc fiet? Quando enim lugebit, qui dies lugendi perdidit? Quando satisfaciet, qui tempus satisfactionis amisit?* In libro, cui titulus est. *Fasti senenses*, legitur, quod cum B. Petrus de pettini, sive de pectinibus, sic à professione pectinum faciendorum, quam profitebatur, cognominatur, morti vicinus esset, cuidam amicorum suorum, eum, ut se in illo extremo articulo ad mortem præparet, exhortanti, respondent: *Væ mihi, si dilata in hoc tempus bene moriendi cogitatione, salutis meæ negotium implicatum, turbidumque ab exitu incertum reddidissem.*

Fasti Senenses 3. Decembr.

Historia de B. Petro de pettini.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Peccatores eadem in mente revolvere solent in morte, quibus in vita dediti fuere, & ideo ad pœnitentiam parum sunt dispositi.

THEMA.

Nolite errare; Deus non irridetur; Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet. Ad Galat. 6. ℣. 7.

1. HÆc Apostoli verba, ad id se referre existimo, quod Sapiens in duobus diversis locis scriptum reliquit; In libro enim Sapientiæ derisiones & sannæ impiorum contra electos bonis operibus deditos factæ memorantur, dum

Sap. 5. v. 3.

in persona ipsorum ait: *Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum; & in similitudinem improperii.* In libro vero Proverb. expressius dicitur:

Prov. 1. 15.

Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum; Et paulo post dicitur: *Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis Spiritum meum;*

Ibid. v. 23.

Quas tamen salutares monitiones ibidem cum risu & contemptu excepisse dicuntur: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis; Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo.*

Ibid. v. 25.

Ac proinde Apostolus merito una cum Galathis omnes monet fideles, qui pessime viventes, bene se morituros esse confidunt, ridentque illos, qui in hac vita agunt pœnitentiam; Merito, inquam, dicit: *Nolite errare, Deus non irridetur;*

Deus non irridetur.

Galat. 6. 7.

Cujus mox validissimam assignat rationem naturalem, inquiens: *Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet, quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem; Qui autem seminat in Spiritu, de Spiritu metet vitam æternam.*

Ibid. v. 8.

Similiter ut nos ad perseverandum in operibus bonis usque ad finem extimulet, subjungit: *Bonum autem facientes, non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes: Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.*

Ibid. v. 9.

Enimvero quisnam adeo stultus esse poterit, ut sibi persuadeat, quod seminando in agro suo zizania, messis tempore ex hoc semine triticum demetere possit? Multo minus sperare quis poterit, quod cum in decursu vitæ suæ multas offensas mortales commiserit, tandem in fine vitæ ob easdem reportaturus sit mercedem aut præmium: quod solis operibus bonis debetur: *Nolite itaque errare;* Cœlestis enim agricola, qui ait: *Pater meus agricola est*, non jubebit, quoad opera vestra peccaminosa dicendo: *Triticum congregate in horreum meum*, sed si zizania seminaveris, sine dubio audies: *Colligite zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.*

Ex zizania non nascitur triticum.

Matt. 13. 30.

Vidistisne umquam quod natura hoc operata fuerit miraculum, ut lolium à falce messoris jamjam præcidendum in frumentum, vel triticum transmutarit? Numquam sine dubio tale quid visum est à vobis; Ac proinde si natura talia miracula non operetur, quænam igitur est illa vestra temeraria præsumptio, ut credatis, simile miraculum in beneficium vestrum patrandum esse à divina gratia? Verum quidem est, quod divina gratia simile prodigium producere possit, at vero quonam id merito sperabis, vel postulare poteris? *Ego Deus & non mutor*, inquit Altissimus; Et Christus ait: *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt;* Cum igitur æternæ veritatis sententia sit hæc: *Mors peccatorum pessima*, numquid præsumptuosa est illa arrogantia, si præsumas, te moriturum in gratia Dei, qui semper quoadusque vixisti, Deo rebellis fuisti, ejusque amicitiam abjecte nimis contempsisti? *Deus non irridetur.*

Alia similitudo concordans.

2. S. Bernardinus in hac materia essentiale quoddam punctum tangit, quod ipsamet experientia ostendit esse verissimum. Ait enim: *Naturale est, & experientia hoc clarè ostendit: quod ea, quæ versantur in mente viventis, versantur communiter etiam in mente morientis. Dilexit in vita sua gloriam & honores, fastum, & pompam, & dominationem, &c. iisdem quoque in morte affectus erit.* Quod evidenter constat in illis, qui in delirium incidentes, hi enim in mente sua semper versant ea, quibus sani existentes affecti erant. Cum igitur impii quoadusque vixerunt, semper in horrore habuerint, pietatem, religiosos, opera virtuosa & Christiana, stultum esset credere, quod Deus in articulo mortis ad infundendum cordibus illorum Spiritum sanctum miracula patrare velit. Axioma est philosophicum: *Intus existens*

S. Bernard. Tom. 1. ser. 13. art. 3. c. 2.

Quæ versantur in mente sani sunt etiam in mente moribundi.

Intus existens prohibet extraneum.

existens prohibet extraneum. Cum igitur tota cura impiorum, eorumque desideria & affectus, circa salutem versentur corporalem, nihilque adeo desiderent, quam sanitatis recuperationem, certum est, quod in morte hæ curæ & solicitudines, solicitudinem de salute æterna sibi procuranda omnino excludent; *Quia intus existens prohibet extraneum.* Quando aliquis in vita sana mente & intellectu testamentum suum condidit, in eoque Joannem v. g. hæredem instituit, postea infirmus factus & in delirio positus non potest mutare voluntatem suam, instituendo Petrum hæredem, quia ad revocandam valide dispositionem præcedentem, sanitate mentis opus est. Hoc idem sæpe contingit illis, qui male & impie vixerunt; Si enim v. g. per triginta annos mente & corpore sani & incolumes vitiose vixerunt, ideoque in dæmonis potestatem devenerunt, qua ratione persuadere sibi poterunt, quod in mortis articulo, quando homines ut plurimum delirant, intellectum offuscatum & perturbatum habent, memoriam perdiderunt, & obtenebratum habent judicium, voluntatem tot annis in malo habituatam revocare possint, maxime cum ad hoc necessarius sit concursus divinæ misericordiæ, ab ipsis per plurima annorum curricula exacerbatæ.

Moribundi operationes sunt debiliores.

3. Impii illi homines, qui tempore Noë vixerunt, per sæculum integrum, tot invitationes & vocationes, quibus ad resipiscentiam extimulabantur, surdis semper & contumacibus auribus exceperunt, pœnitentiamque ipsorum imaginariam, ad ultimum usque spiritum distulerunt. Cœpit tandem Deus paulatim pluvias demittere, aëremque obscurare, ut de comminato flagello jamjam imminenti certificati ingemiscerent & pœniterent; At vero quænam ipsi eo tempore agitabant consilia, & cogitationes? Eas ipsas videlicet, quas per centum annos in animo suo volvebant: *Nam quæ seminaverit homo, hæc & metet;* Cogitationes nimirum dilationis & procrastinationis versabant in mente. *Væ! qui trahitis iniquitatem in funiculis;* Quibus verbis Deus per Isaiam æternam damnationem comminatur illis, qui peccata peccatis quotidie adjiciunt, ad eum fere modum, quo funes ex multis filis contexuntur; Quod si enim impossibile tibi videtur peccata vincere in principio, quando adhuc sunt veluti minutissima fila, nondum habituata aut multiplicata, qua ratione sperare poteris, quod in articulo mortis, viribus totaliter extenuatus & debilis, omni cœlesti auxilio destitutus innumerabilium peccatorum rumpere poteris fortissimos funes? Etenim Syriaca legit: *Væ! qui protrahunt peccata sua tamquam funem oblongum, & quasi vinculum currus peccatum suum.*

Isai. 5, 18.

Impii tempore Noë etiam veniente pluvia diluvii non convertebantur.

4. Verum enimvero ab hisce funibus ad capillos transeamus perditi Absalonis, cujus historia nemini est incognita. Hic enim perditæ vitæ juvenis, quoadusque vixit, in nutriendis, pectendis, poliendis comis suis tantam habuit sensualitatem, tantique illam fecit, ut illam se gravantem à capite demissam magno pretio vendiderit; Hi autem iidem capilli tandem mortis suæ funesta fuerunt instrumenta, quia ex his ad Quercum suspensus, tres Joabi lanceas evadere nequaquam potuit. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant;* Per capillos enim, qui capitis ornamentum sunt, symbolizantur desideria, affectus, & cogitationes nostræ, hæ enim quales in vita fuerint, tales pariter & in morte erunt; *Iniquitates enim suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur, ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.* Porro quod ingratum & impium hunc filium observandum est, quod tametsi apud Patrem suum mille mortes commeruerit, hic tamen ejus perditionem nequaquam voluerit, imo invitus audierit, jam enim dixerat: *Servate mihi puerum Absalon;* Verumtamen tandem *cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator;* Cum enim surdus fuisset, quoad voces Dei ad emendationem eum excitantes, permisit Deus, ut cæcus fieret non videndo, nec providendo saluti suæ corporali & æternæ; Comas enim illas, quibus ad quercum suspensus erat, gladio præcidere poterat, ac proinde mortem suam evadendi occasionem habebat, siquidem nullus alius contra datum à Rege præceptum manus suas in sanguine filii Regi cruentare præsumpsisset; verum divina & infallibilis Dei providentia voluit, ut hic omnibus sæculis, cunctisque discolis serviret velut exemplum, ne damnationis evasionem in extremum usque mortis articulum differant, quia in pœnam præcedentis impœnitentiæ, divina justitia efficit, ut apud tales omnino evanescat applicatio mentis & reflexio ad ea, quæ ad salutem æternam sunt necessaria, quando constituti sunt in articulo mortis. Audiamus hac de re Abulensem in hæc verba scribentem: *Absaloni multa acciderunt hic, à quibus videbatur posse liberari, nisi Deus voluisset eum perdere, nam potuisset tenere equum, ne introisset subter quercum ramosam; Etiam postquam introivit, & allegati sunt capilli ejus, poterat ipse tenens mulum solvere illos & fugere. Etiam dato, quod mansisset pendens, poterat capillos amputare, vel si non habebat gladium, poterat manibus tenens arborem illos solvere, vel rumpere, sed nihil horum fecit, eo quod Deus habebat exosum Absalonem, & volebat eum tradere in manus hostium; Unde tanto eum timore concussit, quod mulum tenere nequivit, & cum fuit sub arbore, habenas reliquit, & mulus omni impetu fugit, ipse autem Absalon jam moriturus, non attendebat, quid ad liberationem suam facere posset, sed sententiam Domini pavefactus expectabat.* Unde ad salvandum in vivis hunc impium nihil profuerunt Regis Patris sui factæ prohibitiones, ingensque ejus authoritas, & efficax voluntas, ut unusquisque intelligat, quod dum agitur de castigandis obstinatis, qui ad ultimum usque vitæ momentum emendationem suam procrastinarunt, Deus sæpe ipsas quoque sanctorum intercessiones, quantumvis illæ potentes sint, non admittat.

Absalon in suis capillis suspenditur.

Prov. 5, 22.

2. Reg. 18, 5.

Ps. 9. v. 17.

Quare gladio non præciderit comas suas

Abulensis 2 Reg. 15. Q. 12.

Absalon fuit in mente excæcatus.

5. Apud Ecclesiasticum cap. 42. dicitur: *O mors, quam amara est memoria tua.* Sed unde hæc amaritudo in moribundo nascitur, forte quia propter peccata commissa veræ contritionis actus in se excitat? Nequaquam; Peccatores enim habituati in illo extremo vitæ momento tales cogitationes in mente sua non habent; Potius igitur hæc amaritudo inde provenit, quia scilicet deserendæ illis sunt divitiæ, deliciæ, voluptates, honores &c. ac proinde in præcitato loco protinus subjungitur: *Amara homini pacem habenti in substantiis suis.* Ad hoc propositum considerationem merentur verba quædam S. Gregorii de morte improvisa duorum filiorum Heli uno eodemque die facta in hæc verba disserentis: *Una ergo de ambo moriuntur, quia in appetitu mun-*

Eccli. 41, 1.

Memoria mortis est amara impio moribundo.

S. Greg. l. 2. in Reg. c. 3.

danæ felicitatis intereunt. Ubi notanda est illa dictio in *appetitu*, moribundi enim in fine vitæ suæ id appetunt, quod in totius vitæ cursu ante desiderarunt; At vero quia vident deserendos esse thesauros, dominia, honores, servorum obsequia, voluptates &c. hinc dolent, hinc suspirant, & lacrymantur, non vero ob offensas Deo irrogatas, vel si etiam hoc faciant exterius, id tamen ab illis sit ob solum pœnarum timorem, non vero ob filialem amorem erga Deum. Subdit idem S. Gregorius: *Gloria sæcularis honoris, reverentia, potestas culminis, claritas dignitatis, frequentia, obsequentium, affluentia rerum sæculariter amata, dies est, sed qua interficit. Ad mortem itaque properant, quoties vane de temporali felicitate gratulantur.*

6. Dives ille Evangelicus in eadem nocte, in qua ipsi moriendum erat, has in mente sua versabat cogitationes, agitabatque consilia: *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, quiesce, comede, bibe, & epulare;* Moxque vocem audiit sibi dicentem: *Stulte, hac nocte repetunt à te animam tuam.* Infelix dives ille in vita facultatibus accumulandis incubuerat, & cum eadem mentis applicatione miseram animam efflavit. *Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet.* Quod si in pomario tuo arborem aliquam haberes, quæ per viginti aut triginta annos alios non produxisset fructus, quam verminosos, aut sylvestres, & porcis tantum saginandis idoneos, persuaderesne tibi arborem illam fructus producturam esse optimos, suaves, nulloque vitio laborantes, si securim ad illam amputandam ei admoveres? Non certe, quia *arbor mala, malos fructus facit;* Quomodo igitur quis in operibus vitiosis atque perversis annos vitæ tuæ consumpsisti, præsumere poteris, quod infra octo dies, quibus forsitan infirmitas tua mortalis duratura est, veram validamque facturus sis pœnitentiam, quando vix respirare poteris? *A fructibus eorum cognoscetis eos; numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Per spinas autem bonorum temporalium anxiæ solicitudines, & carnis voluptates intelliguntur, juxta illud: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui à solicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.* Numquid paulo ante Evangelici illius divitis audistis exemplum? Qui eodem tempore, quo se divitiarum suarum cumulo per multos annos gavisurum esse dicebat, suffocatus & extinctus fuit. Porro Spiritus veritatis, qui mentiri aut decipere nescit, claris verbis protestatur: *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore;* Notate hæc ultima verba *omni tempore*, id est, etiam in extremo articulo mortis; Nam ut glossa ait: *Voluptates suis importunis cogitationibus guttur mentis, ne bonum desiderium ad cor possit intrare, quasi aditum vitalis strangulant flatus. Numquid igitur colligunt de spinis uvas?* Num forte credent, quod pro peccatis enormibus, quæ & in quantitate, & in qualitate excrabilissima commiserunt, divinæ misericordiæ reportaturi sint miracula? Vel quod in animas ipsorum descensurus sit ros Spiritus Sancti, cui ipsi per tot annos restiterunt; S. Petrus anteriori tempore cœlesti Magistro suo fidelissimus fuerat, adeoque erga ipsum dilectionis fervore succensus, ut sæpius ei promiserit dicens: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo: Etiamsi omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor,* & tamen constat, quod ad unius mulierculæ vocem adeo tremuerit, & trepidarit, ut Christum Magistrum suum abnegare non erubuerit. Enimvero hi, qui male vivunt, virtutem S. Petri utique non habent, multo minus assistentiam Dei sibi promittere possunt, quem pro viribus suis quotidie contumeliis afficiunt, & tamen adeo præsumptuosi sunt, ut in articulo mortis suæ dona & auxilia cœlestia, pietatisque sensus, aut contritionis actus sibi promittere ausint. Quod si una muliercula, non per amorem illicitum, sed per timorem causavit, ut Petrus in fundamentalem Ecclesiæ petram electus, tam turpiter caderet, qua ratione carnales homines sperare poterunt, se in extremo vitæ suæ per pœnitentiam resurrectores, quando impudicitia diuturno tempore ipsis inviscerata & spiritus fornicationis junctis viribus ipsos validissime omnes cum impudicis mulieribus habitas voluptates, quibuscum, dum sani essent, insanierunt, in memoriam revocando urgebunt? *Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum.* Sed quam ob rem cogitationes ad Deum convertendo compunctionis actus in se minime excitaturi esse dicuntur? *Quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt,* ut dicitur apud Oseam.

7. Observastisne aliquando corvi proprietates? Hic enim verisime dici potest esse figura obstinati peccatoris, pœnitentiam de die in diem differentis, siquidem cum omnes aliæ aviculæ cantum suum habeant, quo viatores demulcent, corvus semper crocitat *cras, cras*, idque vel maxime dum putridis bestiarum cadaveribus & morticiniis insidet. Ita quoque major pars obstinatorum peccatorum, qui de die in diem, de anno in annum pœnitentiam differunt, ideo præcipue hoc faciunt, quia totum suum affectum in desideriis carnalibus positum habent, ideoque à cœlo abhorrent, & nauseant: *Seminant in carne, & de carne metunt corruptionem.* Audiant hi tales saluberrimum illud S. Augustini consilium: *Tempus misericordiæ nunc est, tempus judicii tunc erit; Nemo dicat, revoca me ad priores annos; Pœnitebit & tunc, sed frustra pœnitebit. Modo pœniteat, cum fructus est pœnitendi. Modo adhibeatur ad radices arboris cophinus stercoris, id est, cordis luctus, & lacrymarum, ne veniat ventus & eradicet; Cum enim eradicaverit, jam ignis expectatur, modo etsi fracti sunt rami, possunt rursum inseri. Tunc omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Luc. 12. 19. Constat in divite Evangelico. Ibid. v. 20. Gal. 6. v. 8. Similitudo ab arbore. Matt. 7, 17. Matt. 7, 16. Per spinas intelliguntur bona temporalia. Luc. 8, 15. Gen. 6. v. 5. Gloss. ibid. De spinis non colliguntur uvæ. Matt. 26. 35. Petrus cecidit propter mulierculam ex timore multo facilius cadent peccatores inviscerati. Osea 5. v. 4. Ibid. Proprietas corvi. Gal 6. v. 8. S. August. in Psalm. 49.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Agonia mortis, non est tempus negocio tam arduo, ut est pœnitentia, expediendo opportunum.

THEMA.

Cor durum habebit male in die novissimo.
Eccli. 3. ℣. 27.

1. PEtrus Blesensis in Epistola 16. iis, qui pœnitentiam ad extremum usque vitæ momentum procrastinant, sequens post se scriptum reliquit dignissimum monitum: *Mors subita, & incerta, remedium pœnitentiæ frequenter anticipat; morbi etiam, qui sæpissime graves, & invalescentes sunt, angustia sensuali spiritum devotionis extinguunt,*

Petr. Bles. epist. 16.

guunt, frequenter enim in Dei servis etiam ferventissimis accidit, quod in infirmitatis violentia ariditatem maximam experiantur; Quanto igitur magis ab omni devotione & spiritu exhaustum se is inveniet, qui, dum vixit, ab omni devotione & spiritu alienus fuit; Cui proinde sacra Scriptura comminatur dicens: *Cor durum habebit male in die novissimo.* Deus quoque apud Sapientem in Proverbiis, postquam dixisset: *Vocavi & renuistis &c.* apertis verbis protestando subjungit: *Quando venerit super vos tribulatio & angustia, Tunc invocabunt me, & non exaudiam* (scilicet in angustiis agoniæ mortis: *Quod præcipue*, ut Dionysius Carthusianus explicat, *fit in morte, quæ miris & ineffabilibus modis molestat, premit, ac tribulat morientem. Tunc invocabunt, & non exaudiam eos, multi enim in tempore mortis veniam petunt, nec obtinent, confitentur, nec exaudiuntur, quia solo servili timore hoc faciunt, non zelo justitiæ.* In extremo namque agone adimpletur illa ab Isaia adducta, omnibusque nota similitudo; Videlicet: *Impii quasi mare fervens;* Quasi mare enim procellosum hinc inde agitantur & fluctuant, non solum propter atrocitatem dolorum corporis, quod in illo momento pœnosissimam in omnibus membris suis experitur revolutionem, verum etiam, & quidem longe magis, ob varios tristitiæ, horroris, desperationis, tentationum, minarum, anxietatum turbines, quibus mens, memoria, & conscientia hominis, velut procellosum mare continuo hinc inde agitatur, & horret. *Cum interitus quasi tempestas ingruerit.*

In agonia Deus peccatores non exaudiet.
Prov. 1, 24.
Ibid. v. 27.
Ibid. v. 28.
Dion. Cart.
Quia ducuntur timor servili non filiali.
Isa. 57, 20.
Prov. 1, 27.

2. Apud Joëlem dicitur: *Magnus dies Domini, & terribilis valde, quis sustinebit eum.* Dies autem mortis ideo dies Domini appellatur, qui tunc manifeste apparebit, quod ipse sit is, qui suam in illos exercet potestatem, & ideo tunc vere *cognoscetur Dominus judicia faciens.* Idem quoque Propheta ex ore Dei subjungit: *Nunc ergo dicit Dominus: . . . Convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens, & multa misericordiæ;* Ubi notanter dicit: *Nunc dicit Dominus*, quasi diceret, si in hoc præsenti tempore, dum sani estis ad Deum convertamini, benignum ipsum in vestra conversione sentietis, econtra vero si ad ultimum usque mortis articulum tardaveritis, *dies Domini terribilis valde erit, & quis sustinebit eum?* Rex Aglah infaustum mortis suæ nuncium recipiens, ut facer textus ait: *Pinguissimus & tremens exclamavit: Sicine separat amara mors?* Sensus etenim nostri, & inferior portio, in mortali infirmitate, animæ potentias cum ingenti impetu ad se trahunt, easque cum iisdem laqueis vinctas & ligatas tenent, quibus sanitatis tempore per multos annos coostrictæ permanserunt, & ideo potentiæ animæ in moriente, ad nihil aliud sese applicant, quam ad lamenta ob vicinam mortem, quæ morientem in sempiternum separat à filiis, uxore, parentibus, amicis, deliciis divitiis, voluptatibus, & ab omnibus aliis hujus vitæ bonis, quibus antea toto amoris affectu addictus fuerat.

Joel. 2, 11.
Dies mortis est dies Domini.
Ibid. v. 12.
Ibid. v. 13.
In morte operatio portionis inferioris.
1. Reg. 15. v 32.

3. Job cap. 20. ait: *Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus;* Quia quanto magis anima per affectum rebus hisce temporalibus immersa fuerit, tanto separatio ab illis, & inde nascens dolor, tristitia mentis & potentiarum animæ applicatio pœnosior erit, quia semper mente sua volvent & revolvent, relinquenda esse peccata, voluptates, divitias, cognatos, & amicos, propter Deum vero offensum minime contristantur. Unde Basilius Magnus in oratione 4. de Pœnitentia de quodam, qui pœnitentiam ad agonem usque mortis distulit, differens ait: *Tui mœrore conficiuntur, alieni spernunt, atque nihili pendunt, amicus etiam ad commonefaciendum tardus est, timens ne te magis perturbet. Quid si te medicus sanitatem tibi promittendo decipiat, ut de sanitate non desperas, eo quod naturâ vita sit cupidus? Mors impendet; & qui abducunt, urgent, quis te amabo eximet, ac ex tantis malis eripiet? Deusne ille, quem contempsisti? At hic nunime preces tuas audiet, cum & tu ipsum non exaudieris. Promissane exsolvet? Quasi vero prius datis probe usus sis. Nemo te manibus verbis circumveniat: Imminebit enim tibi subita pernicies, & mors procella instar aderit. Veniet angelus mœstus, & horridus violenter abducens ac trahens animam tuam peccatorum vinculis constrictam, ac frequenter se convertentem ad ea, quæ hic sunt. Denique lugentem sine voce, cum jam lamentationis instrumentum sit sublatum. O quam teipsum excruciabis! O quantum ingemisces, frustra jam pœnitentiam ob mala consilia agens!*

Job. 20, 14.
S. Basil. orat. 4. de Pænit.
Descriptio pœnitentiam differentis usque in finem.

4. S. Antoninus in eadem materia considerationem quamdam habet, quam experientia docet esse verissimam; ait enim: *Quilibet naturaliter fugit tristitiam, & quod potest eum contristari, sed ille, qui diu permansit in malo, tota delectatio & gaudium ejus in malo, secundùm illud Prov. 2. Lætantur cum male fecerint &c. Unde cum cogitat peccator, quod debeat dimittere omnia illa mala, in quibus delectatus fuit multum contristatur, secundùm sensualitatem saltem, & frequenter accidit sicut simia avida dulcedinis nuclei nucis, quæ accedit ad arborem, & mordendo sentit amaritudinem corticis, & totum tale arbitrans, non pervenit ad dulcedinem cupitam medullæ. Sic peccator cum capiat dulcedinem veniæ, propter quod incepit velle pœnitere, cum percipit, quod oportet vitia dimittere, & odia, & lascivias, sumere confusionem confessionis, evacuare bursam pro restitutione, petere veniam à læsis, qui numquam se humiliavit, videtur sibi nimis amarum, unde dimittit facere.* In excursibus solemnibus equestribus, quos Ambasciatores, seu legati Regii, aut Ducales hic Romæ pro præstanda sedi Apostolicæ obedientia facere solent, super mulos sæpe sub calcibus argento elavatos sarcinæ videntur stragulis & peristromatibus Phrygio opere opulenter confectis magnifice contectæ, fræni quoque laminis argenteis, auro hinc inde superbe distinctis in fronte, & ad utrumque oculum communiti sunt, & in vertice capitis vario colore tinctis, auroque & argento Regio more dilatatis cristis seu plumis ornati incedunt, adeo ut spectantium omnium oculos sibi rapiant; Hoc autem equestri excursu finito muli circa vesperam omnibus ornamentis exuti ad stabulum perducuntur, ubi illis nihil manet residuum, nisi livores, vulnera, & excoriationes, ex oneribus, quibus indiscrete onerati fuerunt, contractæ. Idem quoque multis contingit, qui in hujus præsentis vitæ decursu in dignitate, authoritate, & splendido dominio conspicui in deliciis, voluptatibus terrenisque prosperitatibus splendidissime vixerunt. Appropinquante enim vespere, id est, in extremo vitæ momento, hac scena finita, lecto per fœtentes ipsorum infirmitates affixi, ministris sibi inservientibus horrori sunt, ob spirantem è corporibus eorum putcolentiam,

S. Anton. p. 2. t. 9. c. 13. §. 1.
Naturam simiæ imitatur peccator.
Ornamenta muli Regii.
Huic comparantur divites in morte.

tiam, & quia dum vixerunt, à ſacramentis, à viris Religioſis, à ſpiritu, & devotione alieni fuerunt, Deus frequenter illos ſine Sacramentis mori permittit, aut vero ex eo, quod mundum, qui blandus illis ſemper extitit, relinquere debeant, ſupra modum anguſtiati in deſperationem incidunt, dum innumerabilia malæ conſcientiæ vulnera, cum ingenti remorſus dolore ſentiunt, multaſque injuſtitias, extorſiones, vindicta, adulteria, aliaque ſimilia horrenda crimina recogitantes auribus ſuis continuo terribilem illam comminationem inſonare exiſtimant: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.*

Apoc 18. 7.

Conſanguinei curant de corpore, vix de anima.

5. Præterea infirmitates graves communiter cum lethargo, delirio, rabie, & ſpaſmis horrendis conjunctæ eſſe ſolent, quæ mentem ad operationes ſuas obeundas liberam minime relinquunt. Medici ſimiliter, qui aſſiſtunt, & ſervi, qui miniſtrant, parentes item & amici ad hoc unice conantur, ut infirmus ab omni anxietate & cogitatione moleſta liber, quietem capiat, & ſomnum, de ſalute animæ parum curantes, circa corporis curam vero totaliter anxii & ſoliciti, prouti à celebri quodam medico emphatice exponi audivi. His accedit tamquam certum, videlicet quod *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam;* Quando enim corpus graviter infirmatur, ipſam quoque animam certo quodam modo languere facit. *Et terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* *Quærunt quidam*, inquit Hugo S. Victore, *quid de iis ſentiendum ſit, qui in peccatis ſuis uſque ad finem vitæ perſeverant, & tamen in extremis morte imminente territi, compunguntur, & ex toto corde miſericordiam & indulgentiam quærunt, etiamſi ſatisfactionem articulo mortis præventi, perſolvere non poſſint. Breviter quid mihi videatur, abſolvo. Ego puto hominem, quamdiu in hac vita vivit, ſicut malum facere poteſt, ita & emendare ſe poſſe, & numquam quocumque tempore etiam in extremis, & in articulo neceſſitatis, pœnitentiam hominis infructuoſam eſſe, ſi vera fuerit;* Quorum verborum omnis difficultas in ultimis hisce verbis vertitur, ſcilicet: *Si vera fuerit;* Rariſſime autem veram eſſe contingit; Et ratio convincens eſt, quia cum Deus nobis hujus vitæ uſuram eo fine aſſignarit, ut in ea obeamus pœnitentiam, quæ unica arduiſſimum eſt, quod in hac vita præ manibus habemus, negocium, impoſſibile eſt, illam in paucis horis, non jam dico vitæ, ſed agoniæ mortis, prout convenit, & neceſſum eſt, inſtitui poſſe Dionyſius Carthuſianus in Opuſc. *De Converſione peccatoris*, poſtquam exemplum Eſau attuliſſet in medium, qui *non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam*, mox ſubjungit: *Præterea his, qui tempeſtive renuunt Deo ſervire, ac tempore ſuæ anguſtiæ clamant ad eum, Dominus per Salomonem ita reſpondet: Quia vocavi, & renuiſtis, &c.*

Sap. 9. v. 15. — *Ibid.* — *Hug. de S. Vict. t. 3. l. 2. p. 14 de ſacra fid. c. 5.*

Rariſſima eſt in fine vitæ pœnitentia vera.

Hebr. 12, 17. — *Prov. 1, 24*

6. Validum quoque argumentum eruere licet ex eodem Sapiente, Eccle. cap. 9. ubi dicitur: *Sunt juſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen neſcit homo, utrum amore an odio dignus ſit;* Tametſi enim merita, quæ virtuoſe vivens, pro cœlo lucrando ſibi accumulat, in manibus Dei ſint depoſitata, illa tamen operantem de æterna ſalute ſua certum facere nequeunt; Quid igitur de impiis dicendum erit, qui in vita ſua aliud nihil fecerunt, quam quod ligna pro inferni incendio adaugendo accumularint, cunctaſq; operationes ſuas, non in manus Dei, ſed in manus diaboli depoſitarunt? Hinc Deo, quem ſemper odio habuerunt, in ultimo vitæ momento in agonia mortis, quando potentias animæ ligatas habent & totaliter extra ſe poſiti ſunt, per Dei amorem & veram contritionem delicta ſua expiare ſe poſſe præſument? Quiſnam enim illorum futurus ſit exitus, nequaquam anxie inquiri neceſſum eſt, ſiquidem Deus in cap. 1. Prov. claris verbis iiſdem comminatus fuit, dicens: *Vocavi &c. Ego quoque in interitu veſtro ridebo &c.* Deus enim, ſuam volens oſtentare juſtitiam, ridet medicos, qui, ut infirmum per medicamenta ordinanda vigoroſiorem, & animoſiorem efficiant, parentibuſque & amicis complaceant, eidem longioris vitæ ſpem ingerere audent; at vero bonam confeſſionem illum præparare totaliter negligunt, vel tunc pridem ad confeſſarium & ſacramenta convolant, quando infirmum occupavit lethargus, vel delirium rationis judicium ſuſtulit, ipſeque infirmus loquelam, & ſenſuum uſum penitus amiſit. Ridet quoque parentes, qui pro teſtamento condendo ſoliciti ſunt, non vero de aſſecuranda æternitate; Nullus vero illorum reperietur, qui infirmo vicinæ mortis funeſtum nuncium libenter inſinuet.

Eccle. 9, 1.

Neſcit homo etiam pius utrũ amore dignus ſit.

Quid ergo præſumet impius?

Prov. 1, 24. — *Ibid. v. 26.*

7. Patientiſſimus Propheta Job his Deum verbis rogaſſe legitur: *Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam . . . . ad terram tenebroſam &c.* Porro certus quidam ſacer interpres per hunc dolorem peccatum interpretatur, pro quo ſpatium ſibi indulgeri poſtulabat, priuſquam ad extremam vitæ ſuæ periodum perveniret. Non igitur doloris nomine vocat mortem filiorum, domus deſolationem, & ruinam omnium facultatum ſuarum copioſiſſimarum jacturam, totum infernum in ærumnas ſibi conciliandas conjurantem; Sterquilinium, in quo ulcere à capite ad pedes uſque coopertus, vermeſque ſcaturiens ſedebat, nec inſultus, & improperia conjugis ſuæ & ſubditorum, ſed ſolum peccatum dolorem appellat. At vero dic ſodes, qua culpa Job obnoxius erat, ob quam tantopere pro facienda ante mortem pœnitentia, ſolicitus fuit? Numquid Deus hoc de illo teſtimonium perhibuerat: *In omnibus his non peccavit Job? Vir timens Deum, & adhuc retinens innocentiam.* Ex hoc igitur Jobi pœnitentia ad præſens propoſitum arguendo ſequentem deducere licet conſequentiam; ſi vir aliquis adeo ſanctus, & ipſamet æterna Veritate teſte innocens (qui proinde dicere poterat: *Qui autem judicat me, Dominus eſt*) cum tantis bonorum operum meritis, ex humilitate ſua ſe alicujus tantum tranſgreſſionis venialis reum agnoſcens, nihilominus tempus à Deo ſibi indulgeri petiit, quo non in ipſa morte, ſed anticipate ante mortem condignam agere poſſet pœnitentiam, quæ & quanta erit illorum peccatorum temeritas, qui in peccatis habituati, iniquitatum ſuarum quæ multitudine ſua capillorum ſuorum numerum longe excedunt, expiationem & pœnitentiam ad mortis agonem uſque reſervare audent? Qua ratione quis intra paucas horas ab inextricabilibus vindictarum, contractuum illicitorum, reſtitutionis famæ & facultatum, inceſtuum, Simoniarum uſurarum, ſacrilegiorum cenſuarumque nodis expedire ſe poterit? Dicite obſecro, cuinam in re tam ardua, qualis eſt illa, in qua de ſalute æterna agitur, fides adhibenda erit, Scripturiſne divinis ſanctis Evangeliis, ſanctis

Job. 10, 20.

Peccatum vocatur dolor à Job.

1 Cor. 4, 4.

Argumentum ex Jobi à minori ad majus.

Patri-

An justis vel injustis magis credendum.

Patribus, Magistris spiritualibus, aliisque illuminatissimis Dei servis, an vero impiis, sceleratis, ac dissolutis hominibus, qui aliam non habent legem, quam illam, quam effrænes & inordinati ipsorum appetitus eis dictant? Omnes sancti, quotiescumque judicium particulare, in quo crimina ipsorum à severissimo & districto ac supremo inappellabili judice discutiemur & judicabantur, mente sua recogitant, toto corpore contremiscent, prout in Tomo secundo, in Tractatu de judicio finali probavimus, non obstante, quod toto vitæ tempore per tot opera bona ad illud studiosissime se præparaverint, & peccatores, qui in vita sua aliud nihil fecerunt, quam quod offensas mortales de die in diem accumulaverint, in illo extremo vitæ momento, in quo Filius Dei severissimus, & implacabilis judex erit, atque minimi etiam verbi otiosi à nobis prolati rationes exquiret, se validam, Deoque acceptam pœnitentiam acturos esse sperare poterunt? *Periculosus* profecto *est status peccatorum*, inquit Bellovacensis, *est enim in magno periculo, qui gladium iræ Dei habet super caput suum, quem vibrat, ut secet eum medium. Psalm. Gladium suum vibrabit, arcum suum &c. Undique spectat multiplicis mortis gladium evaginatum, quo diversimode feriatur*, Job. 15. *Qui est in domo lutea, fragiliori quam si esset vitrea, qui ictu lapidis satis parvi potest atteri, obsessus ab infernalibus hostibus, sanguinem suum sitientibus, qui etiam in cubili secum habet plures hostes capitales spirituales, qui ibi eum ligant, & ad inferni patibulum secum ligatum trahunt. Qui usque ad portas inferi deductus non distat ab eo, nisi per transitum corporis transversum; qui in puteum Inferni est statim projiciendus, & in puncto descensurus ibi, & in igne perpetuo concremandus, & à draconibus devorandus.* Et in hoc deplorabili & desperato statu constitutus peccator persuadere sibi audebit, quod in tam brevi temporis spatio à semetipso & viribus suis, sine divinæ omnipotentiæ miraculo hasce catenas rumpere aut dissolvere poterit. Porro impius tria præcipuè tempora distinguit, scilicet tempus præsens, quod in hac vita decurrit; secundum est articulus mortis; Tertium denique est æternitas; de hisce autem tribus temporis differentiis ita disponit; Præsens vitæ tempus, annos floridæ ætatis & sanitatis corporalis consecrabo vanitatibus & inordinatis appetitibus meis; In extremo vero dierum meorum agam pœnitentiam, scilicet agone mortis; Æternitatem vero mihi reservo ad fruendum Deo in sempiternum; numquid hanc temporis distributionem stultam & bestialem esse dices? Numquid stolidissima temeritas est, credere, quod per pauca suspiria, quæ non tam pœnitentiæ, quam agoniæ sunt adscribenda, Deum placare poteris, quem per annos plurimos toties & tam variis modis ostendisti? Nazianzenus proinde optimè & saluberrimè monet, quod hoc arduissimum salutis æternæ negotium non sit tale, quod in novissimo mortis articulo expediri queat; Ait enim: *Quamdiu lateri tuo non hæret imperitus medicus, horas tibi largiens, quarum potestas penes eum non est, capitisque nutu salutem velut ad lancem expendens, ac de morbo post mortem disputans, aut re. [illegible] suis mercedem augens, aut deploratum morbum esse significans?* Pergit ulterius, & ad promptam conversionem aliud calcar peccatori adhibens, inquit: *Quid febrim, quæ te beneficio afficiat, expectas, ac non Deum? Quid tempus, & non rationem? Quid insidiosum amicum, & non salutare desiderium?* Idem paulo ante ad assecurandam peccatoris salutem, in qua summa rerum totalis consistit, sequens suggesserat consilium: *Quamdium mentis adhuc compos eos, ad domum accurre. Quamdiu nondum corpore & anima ager es, aut his, qui adsunt esse videris, etiamsi mente integra sis; quamdiu bonum tuum non in aliis situm est, verum in tua ipsius potestate; quamdiu lingua non titubat, nec frigore confecta est, nec, ut nihil amplius dicam sacra initiationis pronunciandæ vim, & facultatem amisit*, tempus est de salute æterna & vitæ emendatione cogitatione & curandi, non vero postquam illæ occasiones præterierint nimirum prædictis verbis ad illos alludit, qui, ut olim apud quosdam in usu erat, sacrosanctum Baptismi lavacrum usque ad ultimum dierum suorum finem recipere differebant, quod & illis adaptari potest, qui hunc alium baptismum, *flaminis* appellatum, eousque differunt. Tandem præsentem discursum cum dignissimis illis Basilii Magni verbis concludamus, qui ait: *Quis tibi vitæ finem præscripsit? Quis terminum senectutis constituit? Quis vero fide dignus apud te futurorum vas ac sponsor? Non vides pueros ac ætate florentes abripi? Nullum tempus me hercule præstitutum vita habet. Quid expectas, ut te tum fabulis ad pœnitentiam vocet, cum neque salutaria verba amplius proloqui, neque quidquam auribus accipere poteris, cum in ipso capite morbus inhabitet, non manus ad cœlum amplius tollere, non in pedes erigi, non genuflectere, cum precatio erit habenda, non commode dolere, non certo confiteri, non redire in gratiam cum Deo, non renuntiare inimicitiis, & fortassis neque intelligentia, neque animo comprehendere mysteria divina poteris, siquidem præsentes ambigant, an acceperis beneficium, an aliquem sensum eorum, quæ fiunt, habeas.*

Bellov. spec. Mor. l. 3. dist. 2. p. 6.

Peccator habet gladium iræ Dei super caput suum.

Distributio temporis ab impio facta.

Nazianz. orat. 40.

Temeraritas facta.

S. Basil. ibid.

Vita hominis non est ad cognitum tempus.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Infirmitas mortalis non est pœnitentia facienda tempus idoneum.

THEMA.

Virum injustum mala capient in interitu. Ps. 139. ℣. 12.

1. UTinam tandem resipiscat, qui in peccato vivens, in ultimo mortis articulo ad veram pœnitentiam se reducendum esse sperat, non enim hanc ei spem Propheta Regius suggerit, quin potius hic protestatur ei, quod in morte male ipsi erit, illaqueabitur enim à peccatis, quibus in hac præsenti vita insorduit; *Virum injustum mala capient in interitu*; In quonam enim spes & fiducia illius fundatur, quod scilicet Deus in peccatricem, & per tot annos Deo rebellem ipsius animam in ultimo vitæ momento bona, gratiasque cœlestes liberali manu, sit infusurus? Ubinam hoc Deus illi promisit? Nusquam profecto, & ideo spes hæc nequaquam ei eveniet, quin potius *Virum injustum mala capient in interitu.* Quo Regii Psaltis testimonio libere uti possumus adversus illos, qui ad finem usque ætatis conversionem suam procrastinant, quia testimonium hoc indubitatum est, nec ulla glossa indiget, & ratio est, quia ut salvemur, necessaria est pœnitentia non quæcumque, sed quæ vere talis sit, ejusmodi autem pœnitentiam homo facere nequit sine gratia Dei, quia necessarium est, ut Deus homini in pecca-

Deus non promisit assistere peccatori morienti.

peccatum lapſo auxiliatricem manum ſuam porrigat. Hic autem apertis verbis ſe declarat inquiens: *Vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret.* Ac proinde *tantum abeſt*, quod Deus in ultimo illo momento peccatorem habituatum adjuvare velit, ut potius per æternæ veritatis verba proteſtetur inquiens: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo.*

Prov. 1, 24.

2. Quando Sanctiſſimus Chriſti Præcurſor prima omnium vice regnum cœlorum nobis propinquum eſſe nunciavit, in hæc verba locutus fuit: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.* Ecce tibi qualiter pro regno cœlorum acquirendo pœnitentiam exegerit, & hanc non qualemcumque, ſed veram, ſed fructuoſam, ſed dignam pœnitentiam, ideo enim expreſſe ſubjungit: *Facite fructum dignum pœnitentiæ:* Hic pariter eſt S. Matris noſtræ Eccleſiæ ſenſus, quæ in litaniis ita nos orare docet: *Ut ad veram pœnitentiam nos perducere digneris:* Quonam vero modo homo aliquis per multos annos in peccatis, inveteratus in illo ultimo vitæ momento dignos pœnitentiæ fructus producere poterit? S. Bernardus interrogat dicens: *Quid diſſimulant homines in vita ſua agere pœnitentiam, & extrema de confeſſione præſumunt? Quomodo ſub unius horæ articulo revocari poſſunt omnia animæ membra, cujus concupiſcentia & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt, & ubique terrarum velut quodam viſco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & taliums ſalvem aliquos, potens ſum enim in momento omnia revocare, ſe congregabo conventicula eorum de ſanguinibus, id eſt, de iis, qui in ſanguine perſeverant, donec multiplicatis infirmitatibus deſerantur à peccatis, antequam deſerant ea, non magna talium conventicula congregabo.* Et ideo merito quilibet Chriſtianus cum S. Rege Ezechia Deo dicere deberet: *Vivens, vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie:* Ubi obſerva, quod non dicat *cras*, ſed *hodie* ac proinde ſecuram ſalutis ſuæ ſpem concepit. Audiamus conſilium Eccleſiaſtici dicentis: *Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua, precare ante faciem Domini, & minue offendicula; Revertere ad Dominum, & avertere ab injuſtitia tua, & nimis odito execrationem.* Et paulo poſt ſubdit: *Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil perit confeſſio. Confiteberis vivens, vivus & ſanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miſerationibus illius. Quam magna miſericordia Domini, & propitiatio illius;* Sed quibus illa continget? *Convertentibus ad ſe;* Idem Sapiens in alio loco quoad hoc punctum ita monet: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die die in diem, ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Obſervandum quoque quod Pſalmiſta, poſtquam dixiſſet, *Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus*, Mox ſubdat: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea.*

Matth. 3, 2. — *Ibid. v. 8.* — Oportet facere fructus dignos pœnitentiæ. — *S. Bernard. ſerm. 38. in parvis.* — *Iſa. 38, 19.* — *Eccli. 17, 21.* — Suadetur hodierna pœnitentia non craſtina. — *Ibid. v. 26.* — *Eccli. 5, v. 8.* — *Pſal. 15, 4.*

3. Author imperfecti obſervat id, quod virginibus fatuis evenit, quibus ante faciem *clauſa eſt janua*, aliis ad nuptias gaudenter introeuntibus, nam *quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias.* Dicit igitur: *Oſtenditur nobis per hæc verba, quod illo in tempore inter anguſtias diverſorum errorum videntes ſe peccatores, anxiabuntur, & currene huc & illuc ad ſacerdotes, doctrinam & pœnitentiam ſibi quærentes. Alii autem interrogantes, quid eos oporteat facere, ſed feſtinante judicio:* (Quod idem de particulari uniuſcujusque judicio, ſtatim poſt mortem ſuſtinendo, intelligi poteſt) *& neceſſitatibus aliis ſuper alias venientibus, cum non ſit docendi licentia, nec tempus faciendæ juſtitiæ, aut agendæ pœnitentiæ, feſtinatio eorum vacua erit. Hæc enim & in quotidiano uſu videmus fieri.* Quoties enim contingit, quod dum ſacerdotes feſtinanter inquiruntur, ob neceſſitatem urgentem, nec tamen inveniuntur, aut vero ſi hi pro parte ſua prompti ſint, domum tamen ingredientes infirmum loquela & ſenſibus deſtitutum inveniunt? Idem paulo poſt in progreſſu ejuſdem homiliæ ſubdit. *Mors veſtra non tardat, & nemo credit, nemo obaudit. Cum autem venerit ſuper illos mors, feſtinant, & anxiantur, vocant ſacerdotes, pœnitentiam volunt agere, quando jam pœnitentiæ locus non eſt. Itaque dum exponunt peccata ſua, dum accipiunt pœnitentiæ tempus: & præcepta juſtitiæ, capitur anima eorum, & vadunt vacui, magis autem ligati juſto judicio Dei, quia non propter odium peccatorum diſplicentes ſibi, volebant pœnitentiam agere, ſed propter mortis timorem; Adhuc enim ſi vivere potuiſſent, non ſibi diſplicuiſſent.* Huic eidem veritati adhærens S. Auguſtinus ita ſcribit: *Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non poteſt denegari, ſed authores tamen eſſe non poſſumus, quod qui ſic petierit, mereatur abſolvi. Quomodo pœnitentiam agere poſſit, qui nulla jam pro ſe opera ſatisfactionis operare poteſt? Et ideo pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma eſt; Pœnitentia, quæ a moriente tantum petitur, timeo ne & ipſa moriatur.*

Matt. 25, 10. — *Ibid.* — *Auth. Imperf. h. 52.* — Tempore imminentis mortis ut virgines fatuæ quærent oleum impii. — Deſerit illos occaſio peccandi. — *S. Aug. ſ. 57. de Temp.*

4. Doctor ſubtilis Joannes Dunz Scotus quatuor aſſignat rationes, per quas inſufficientia converſionis in finem vitæ uſque dilatæ convincitur. Prima deſumitur ab anguſtiis & anxietatibus mortalis infirmitatis nimis vehementibus, ob quas paſſiones voluntatem ad ſe attrahendi magnam vim obtinent. Secunda ratio eſt, quia pœnitentia proficiſci debet à voluntate libera non vero à neceſſitate; Impius vero in tantum pœnitet, in quantum ſe neceſſitate conſtrictum videt, eo quod uno pede in inferno ſe poſitum conſpiciat. Tertia ratio eſt, quia malum habitum ſuum ex peccato contractum, in naturam convertit; Naturaliter enim homo eo modo, quo vivit, ita pariter mori ſolet. Quarta ratio eſt, quia Pœnitentia illorum, qui diu in quotidianis ſceleribus inſorduerunt, longo indiget examine, multiſque circumſpectionibus, cum multa in iis ſolvenda ſint vincula; Unde longo opus eſſet tempore, diligenti mentis applicatione, in infirmo quoque requireretur intellectus ſerenus, atque tranquillus, & ingens memoria, quæ in ultimo vitæ momento adeſſe non poſſunt. Ex quibus omnibus clarè convincitur, mortis articulum pro faciendæ vera pœnitentia non eſſe oportunum.

Scot. 4 ſent. diſt. 20. q. 1. — Propter quatuor rationes Scotus dicit in agonia pœnitentiam eſſe inſufficientem.

5. Eccleſiaſtes quoque temerarios illos Pœnitentiæ procraſtinatores in hæc verba inſtituit: *Ne impie agas multum, & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.* Sed quodnam iſt illud tempus, quod non eſt noſtrum? Tale ſpecialiter eſt tempus gravis infirmitatis; Videmus enim, quod Medici tunc infirmo præcipiant, ut quieſcat ſupra quam poteſt; Tunc etiam multum temporis in corporalibus inſumitur remediis; Aliud impenditur à parentibus & amicis factis viſitationibus, quas repudiare non licet; Aliud tempus negotiis adhibetur domeſticis, ac tandem modicum hoc tempus, quod ipſi ſupererit, pro cura & ſalute animæ, artificioſe ei eripitur, ne ex mortis propinquitate nimium conſternatur. S. Auguſtinus, vel quiſquis eſt auctor Sermonum *ad fratres*, ſequens

Eccle. 7, 18. — Tempus mortis nō eſt infirmitatis.

tangit

S. Aug. f. 10 ad Fratres.

tangit considerabile punctum inquiens: *Nolite differre confiteri peccata vestra, nam quisque ad ultimum vitæ suæ distulerit confiteri, dat signum, quod hoc libenter non facit, non gratiose, non puro corde, sed coactus hoc facere videtur; Sed coacta servitia quantum Deo, vel hominibus placeant, considerate.* Dicebat

Ps. 53. v. 8.

Psalmista: *Voluntarie sacrificabo tibi &, confitebor nomini tuo.* Taulerus quoque ait: *Conversio dilata difficilis est, propter tria. Primo, quia quanto aliquis diutius manet in peccato, tanto erit major pœna peccati:* Unde S. Hieronymus: *Quanto autem major est numerus temporum, quibus obliviscimur Deum, tanto erit major pœna peccati. Secundo, quia quanto aliquis diutius manet in peccato, tanto amplius oneratur à peccatis;* Unde S. Augustinus: *Perseverare in peccato, dat augmentum scelerum; Et Gregorius: Peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit, ideo difficilius surgit; Qui ergo non surgit oneratus parum, quomodo surget, quando multum? Tertio, quia homo circa mortem habet multa impedimenta, videlicet, de dispositione domus, & filiorum; De infirmitate, quæ non permittit eum cogitare de anima sua; Sicut dicit Hieronymus: Dum infirmitate opprimeris, nil aliud cogitare potes, quam quod sentis; Propter hoc Augustinus dicebat Pœnitentiam scio, nec laudo, nec vitupero; Nam morbus urget, pœna terret, filii & uxor, quos illicite diligit, & mundus eum ad se vocat, & sæpe ex divino judicio hoc accidit homini, quod moriens obliviscatur sui, qui dum viveret oblitus est Dei.*

Tauler de Christiana Instit.

Conversio dilata est difficilis propter tria.

Alius quoque dignissimus author in probationem hujus ita scribit: *Si morbus præoccupaverit, tunc res est cum morbo, qui nihil aliud agi sinit, nisi cum medicis, cum uxore, liberis, hæredibus, creditoribus, famulis, amicis, & inimicis.* Audiamus insuper quid B. Laurentius Justinianus in hac materia moneat: *Recogitabis,* inquit, *ipsa hora transactos annos tuos in amaritudine animæ tuæ, talique consideratione cruciabuntur interiora tua, atque indicibili pœna damni dilaniabitur cor tuum, quoniam uno fine & æquali conditione defecerunt tibi peccati delectatio, peccandi facultas, & tempus pœnitentiam agendi. Non erit qui te de tam laborioso valeat liberare conflictu, neque qui vel unius horæ spatium tibi possit indulgere ad suorum satisfactionem delictorum; Non scientia diu studiose acquisita; Non facultates per multa tempora congregata; Non amicorum, propinquorumque solatia, & lachryma, te ab examine justi judicii erigere valebunt.* Qui enim acerbissimis cruciatur doloribus, magis est dispositus ad desperationem & impatientiam, quam ut de Pœnitentia quidquam cogitet, febris enim v. g. maligna, nullam habet virtutem commovendi cor ad excitandum actus amoris Dei, veræ contritionis & pœnitentiæ; Hi enim effectus utpote supernaturales produci nequeunt præterquam à sola divina gratia; Quam cum per tot annos contemptibiliter repudiaveris, qua ratione illam tunc sperare poteris, cum illam promerendi tempus amplius non erit. Malignitas v. g. pestifera potius apta est ad causandum mentis alienationem & delirium, quam applicationem mentis ad negotium aliquod adeo arduum, quantum est dignam facere pœnitentiam.

Viguerius de orig. pecc. c. 18. §. 4. v. 6.

B. Laur. Just. de Discip. & Perfect. mon. Conver. c. 14.

In fine vitæ solus infirmus pugnare debet.

Infirmus est indispositus ad veram contritionem.

Isa. 38. 15.

6. Isaias ait: *Recogitabo tibi omnes annos meos;* Sed quando, num forte quando memoria evanuit, intellectus offuscatus, vel voluntas in tot annorum inordinatis affectibus immersa est, & infirmus se paulatim in mortis angustias se redigi videns contristatur. Profecto tunc tempus non est recogitandi annos suos in amaritudine animæ suæ, habet enim tunc quod agat, ut dolores suos æquanimiter sustineat. Medicamenta humores quidem corporis evacuant, dolores autem ex remorsu malæ conscientiæ provenientes evacuandi virtutem non habent. Tullius inquit: *Quemadmodum oculus turbatus non est probe affectus ad suum munus fungendum, reliquumque corpus cum à statu motum, officio suo ac munere deest, sic conturbatus animus, non est aptus ad exequendum munus suum.* Plutarchus quoque de *tranquillitate animi* differens inquit: *Ægrotis uxor molesta est, & medicum incusant, & lectulum moleste ferunt, ex amicis etiam, si quis accedit, gravis est, & qui discedit, molestus.* Infirmitates malignæ & febres ut plurimum caput vehementer offendere solent, adeo ut mentem suam ad nihilum applicare possint; Quo igitur modo infirmus in extremis illis angustiis positus animum suum ad tale negotium applicare poterit, quod requirit totum hominem? Author quidam à Matthia Fabri in themate 3. Dom. 7. post Pentec. citatus ita scribit: *Novi adolescentem nobilem, qui lascivis amoribus implicatus dictitabat, satis sibi fore ad salutem, si ante mortem unam horam vel alteram ad pœnitentiam haberet. Enimvero tunc actum à se perfectæ contritionis eliciendum, quo salvus fieret. Infelix, cum quadam nocte post epulas ad peccandum accederet, repentino lapsu, confracta cervice, non una, aut altera, sed novem aut decem horis supervixit, & sine voce, sine sensu ac nullo edito pœnitentiæ signo misere periit.*

Cic. 3. Tusc. cul.

Similitudo ab oculo turbato.

Plutarch. de Tranquill. animo.

Cæsar Rocupis.

Exemplũ de juvene lascivo.

7. S. Bernardinus alia tangit impedimenta, veram pœnitentiam in extremis tardantia, vel destruentia; Ita enim scribit: *Adest in tali peccatoris extremitate in sensitiva parte maximus dolor, & cruciatus, vel maximus timor, & quandoque uterque simul, & utraque passio vehemens apta est impedire liberum arbitrium, & usum liberæ rationis, & voluntatis. Actus autem displicentiæ de peccato, ad hoc, quod sit sufficiens ad veram pœnitentiam, necessario requirit usum liberum rationis, & voluntatis, qui quasi impossibile videtur talis adesse. Si vero dicas, quod dolor, vel timor, qui mentem hominis non totaliter impedit, nec intellectum, vel voluntatem, concedo quidem, multum tamen impedimenti præstat, & per consequens remissus, & imperfectus usus intellectus, & voluntatis tunc potest haberi, qui vix sufficit ad sufficientem displicentiam, & requisitam ad pœnitentiam veram. Hoc periculum tangit Augustinus de pœnit. dist. 7. cap. Nullus;* ubi ait: *Nullus expectet, quando peccare non potest, arbitrii enim quærat libertatem, ut delere possit commissa, non necessitate. Qui prius itaque à peccatis relinquitur, quam ipse ea relinquat, non ea libero, sed quasi necessitate condemnat.* Idem S. Bernardinus in progressu ejusdem sermonis subdit: *Periculum est mentis alienatio, alienatur enim in talibus mens, multis oppressa vexationibus. Hinc etenim vexat dolor, inde mortis expectatæ, & non expectatæ timor; Hinc peccatorum servitus; inde tentantes Dæmones, illinc mundi affectiones & intricationes; Perdit sensum, amittit memoriam, nihilque minus curat, quam propriam animam. Propterea Psalmista de talibus ait: Non est in morte, qui memor sit tui, & per consequens nec etiam sui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Quasi dicat, nullus, sicut quasi nullus peccator hujusmodi in morte recordatur tui.* Nec est intermittendum aliud pœnitentiæ in vitæ extremis faciendæ offendiculum, ab eodem S. Prædicatore adductum; Scilicet: *Justa à Deo & à mundo in manibus Diaboli derelictio.* Pro quo declarando citat S. Augustinum dicentem: *Ad veram vix venit homo satisfactionem. Quando persona nobilis infirmatur, vix invenitur aliquis, qui de salute animæ suæ audeat sibi loqui. Executores solicitantur circa divitias, &*

S. Bern. t. 2. ser. 13. a. 2.

Liberè non ex necessitate peccata sunt vitanda.

Ib. a. 3. c. 3.

Alia impedimenta veræ pœnitentiæ.

Ibid. c. 3.

Cogitetur de temporali non æterna salute.

Thesauros; Medici circa corporis medicinam; Uxor, filii & amici consolantur infirmum; Et sic miser non permittitur de peccatis suis cogitare, nec statum, nec finem vitæ salubriter ordinare: Conclaudamus hactenus dicta, dicendo, quod hora mortis minime sit tempus opportunum, & sufficiens, ad faciendam veram pœnitentiam, maxime, si hanc consideremus S. Ambrosii sententiam dicentis: *Grandi plagæ alta & prolixa opus est medicina; Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem.*

S. Ambr. ad Virg. Lapsam c. 8.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Exteriores devotionis demonstrationes, quas impii in morte sua præ se ferunt, valde sunt fallaces.

THEMA.

Tunc invocabunt me, & non exaudiam. Prov. 1. v. 28.

Sæpè in fine dantur multa signa veræ pœnitentiæ sed fallacia sunt.

1 POstquam Deus in cap. 1. Parabolarum Salomonis impiis improperasset quod ex parte sua eis non defuisset, illos ad vitæ emendationem invitando, atque hunc in finem manum illis auxiliatricem porrexisset, mox illis prædicit, quod in contumaciæ ipsorum castigationem, illos morte inopina & inexpectata esset mulctaturus: *Cum irruerit*, inquit, *repentina calamitas, & interitus, tunc invocabunt me, & non exaudiam mane consurgent, & non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, & detraxerint universæ correptioni meæ.* Protestatur insuper illis, qui correctiones illius surdis excepere auribus, qui vocationes & inspirationes suas contempserunt, quique divinæ suæ legis jugo se subtraxerunt, quod in hora mortis frustra speraturi sint aditum ad suam misericordiam, vel quod preces eorum sint exaudiendæ, Unde clarè deducitur, qud tametsi multi impiorum in extremo agone se Deo commendent, vere se compunctos esse ostendant pectus suum percutiant, emendationem vitæ suæ firmiter promittant, peccata sua deplorent, crucifixum cordi astringant, & osculentur, de ipsorum tamen salute nequidquam confidere possimus, hæc enim verba protestativa adeo sunt clara, ut glossa nulla indigeant, quibus Deus ait: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam &c. quia non vere pænitebant*, ut exponit Lyranus, *scilicet amore boni, sed tantum timore, & horrore mali pœna, qualis fuit pænitentia Antiochi.* Hugo Cardinalis aliter illa verba interpretatur dicens: *Tunc invocabunt me, sed nimis sero, quia clausa erit janua misericordiæ, & de cætero non aperietur. Quare autem non inveniant, subdit: Eo, quod exosam, &c id est, flagelli correctionem, vel vitæ & morum reformationem, de qua Psalmista: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa; Et nota, quod dicitur: Exosam habuerunt, quasi dicat, non solum in se non habuerunt disciplinam, sed etiam in aliis eam oderunt, & timorem Dei non susceperunt in se.* Dionysius Carthusianus explicat verba illa: *Mane consurgent ad me*, dicitque illorum sensum hunc esse: *id est, acerbitate pænarum inducti festinabunt me invocare, non amore virtutis.* In Bibliotheca veterum Patrum Lucas Abbas S. Cornelii in summariis ad Commentaria Aponii super sacra Cantica in persona redemptoris nostri ita fatur: *Clamabam, & non exaudiebatis; Extendebam verba mea, & non intendebatis; Itaque & ego vestram perditionem videbo.* Et subdit: *Hæc terribilis locutio: quæ liquefaciet animam contemnentem Dei præcepta, lacrymabiliter demonstrat, qualia perpessa sit, eo quod pulsanti Domino aperire contempserit.*

Lyran.

Hug. Card.

Prov 1. 28. Dion. Carth Bibliothec. S. Patr. t. 1.

Quia non ex amore virtutis procedunt.

2. S. Bernardinus unum ex illis considerat, qui in extremis constitutus plorat, & pectus percutit, tametsi male vixerit, vocibusque divinis surdas semper aures præbuerit, cui proinde nequaquam fidem adhibendam esse dicit: *Licet quandoque talis fundat lacrymas, inquit, tundat pectus, & misericordiam poscat, adhuc sunt dubia hæc signa; Unde Augustinus ait: Qui differt pænitere usque in finem, vix, aut numquam bene pænitet, quia quæ creditur vera esse contritio, mortis est instantis exasperatio.* S. Valerianus convincentem adducit rationem, cur ejusmodi pœnitentiæ procrastinatores non facile in ultimo vitæ articulo exaudiantur; Quia scilicet cum in periculis imminentibus, sive in angustiis constituti divinum, & Sanctorum cælitum implorantes auxilium, stipulatis per juramenta promissionibus emendationem suam promiserint & voverint, illas tamen promissiones & vota minime adimplere curarunt. *Inde est*, inquit S. Valerianus, *quod otiosis Dei auribus hominum preces evanescunt, nec habet officium intercessio lacrymarum, quia difficile est, ut exaudiantur, quia Deo suo frequenter vana promissione blandiuntur.* Pharao apertis verbis se Atheistam esse declaravit, dum ait: *Nescio Dominum*; Sibi namque persuadebat, nullum esse in terris alium Deum præter se: At vero dum in maris rubri procellosis undis cum exercitu suo naufragaretur, perque divinæ justitiæ flagellum ad mortem requireretur, furorem contra populum Dei electum conceptum deposuit, unde ait: *Fugiamus Israelem*; Divinam quoque veri Dei assistentiam populum suum tuentem confitebatur, inquiens: *Dominus pugnat pro eis contra nos.* Ægyptii quoque tametsi nullam aliam crederent divinitatem, quam eam, quæ Diis suis inerat, quos adorabant, attamen quando mortem sibi vicinam viderunt, Deum Israëlis, Deum vivum & verum esse confessi sunt. Unde Cajetanus ait: *Deum agnoscit, qui dixerat: Et scient Ægyptii, quia ego Dominus, nunc enim confitentur, quod non magica arte, sed ipse Dominus est, qui pugnat pro Israelitis contra Ægyptios.* Ubi notandum, quod Ægyptii hanc fecerint confessionem, in quantum se in aquarum illarum abysso submergendus esse videbant; per hanc enim confessionem mortis metu extortam, ex periculo illo evadere moliebantur, cum tamen si evasissent, æque fraudulenti in promissionibus suis futuri fuissent, quam ante a fuerant. Lippomanus similiter ait: *Vide, quomodo audacia impiorum vertitur in conturbationem, persecutio ad fugam, perfidia indurata ad pænitentiam intempestivam, & infructuosam.*

S. Bern. t. 1. f. 13. a. 3. c. 1.

Probatur efficaci ratione.

S. Val h. 4.

Exod. 5. v. 2

Ibid. 14. v. 25.

Ibid. v. 2.

Cajetan.

Ægyptii in ponto confitebantur Deum liberari contemnebant.

Lippom. ib.

3. Sacer textus extrinsecam sacrilegi Antiochi ultricem Dei manum experientis mutationem his verbis peregregie describit: *Is, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans;* Unde rara apparentis pietatis specimina confestim edidit; *Cœpit enim ad agnitionem sui venire, & divina admonitus plaga ita ait: Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. Et Civitatem, ad quam festinans veniebat, ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere: Et Judæos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus, ac feris diripiendos traditurum ...*

2. Mach. 9. v. 8.

Describitur magna apparentis conversionis Antiochi.

Ibid. v. 11. 12.

Ibid v. 14.

Ibid. v. 15.

rum ... dixerat, aquales nunc Atheniensibus facturum Ibid. v. 16. *pollicetur; Templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus* Ibid. v. 17. *de redditibus suis præstaturum, Super hæc & Judæum se futurum, & omnem locum terra perambulaturum, &* Non tamen erat vera. *prædicaturum Dei potestatem.* Poteratne dari emendatio aliqua religiosior, & pientior ista? Et tamen Ibid. v. 13. *orabat hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Scirisne causam, cur Deus hanc Antiochi mutationem oculis benignis respicere noluerit? Ideo omnino quia solum à timore imminentis mortis mutatio hæc promanabat. Opportune ad idem propositum incidit mihi, quod de quibusdam nautis me legisse memini, qui in tempestate maris constituti votum quoddam pro quodam loco B. Virgini miraculosæ sacro fecerunt, videlicet quod si periculum illud evaderent, oblaturi essent cereum tantæ longitudinis & crassitiei, quantæ malus navis erat: Cumque unus illorum sub- Narratio de periclitantibus in mari. junxisset, quomodo votum hoc adimplere poterimus? ubinam tantam ceram inveniemus? Undenam nobis tanta erit pecunia, ut tam ingentem ceræ molem comparemus? Respondit alter: Esto animo quieto; Promittamus multa, ut ea hoc imminenti periculo liberemur, ubi autem evaserimus, B. Virgo candelæ unius obuli facile acquiescet. Eodem prorsus modo impii, qui in vita sua Deum sæpius promissionibus suis defraudarunt, idem quoque se in extremo vitæ articulo facturos esse stulte sibi persoadent; Ac proinde vota emittunt, efficaciter se Sanctis commendant, eleemosynas magnas distribuunt, aliorum piorum hominum orationes deposcunt. Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum exponi faciunt, magnamque pollicentur vitæ emendationem, *sed orans scelesti Dominum, à quo non sunt misericordiam consecuturi. Multi in tempore mortis veniam petunt, nec obtinent, confitentur, nec exaudiuntur,* inquit Dion. Carth. in c. 1. Prov. Dionysius Carthusianus, *quia solo servili timore hoc faciunt, non zelo justitiæ. Hinc de Antiocho fertur, quod orabat scelestus Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus.* Citatq; idem Carthusianus textum Isaiæ 1. 15. illum Isaiæ cap. 1. *Cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meo, & cum multiplicaveritis orationes, non exaudiam.* Pro hujus veritatis dilucidatione se- De duobus duellantibus. quens similitudo opportune deserviet: Duo capitales inimici in duello simul congrediuntur, quorum unus alteri prævalens, dum inimico in terram sub pedibus prostrato pugionem faucibus admovet, hic subito humiliatur, vitam sibi ob Dei amorem condonari poscit, quod si obtineat, servum & mancipium illius semper se mansurum fore promittit; Quis hic non videat omnes hasce promissiones ex solo mortis metu derivari? Remanente nihilominus in corde erga inimicum pristino odio, adeo ut si eidem extra omne periculum constituto idem inimicus occurreret, illumutique ad mortem usque persequi nequa- Ps. 7. v. 10. quam omitteret. Cum igitor *scrutans, corda & renes Deus* probissime sciat, in impiis agonizantibus etiamnum dominari peccaminosos affectus, pravosque habitus, quos in vita contraxerunt, eosque ob solum mortis metum plangere, non vero quod seipsum offendisse displiceat, cujus signum est, quod si superviverent, ad præteritas utique voluptates denuo redirent, mirum non est, quod talium impiorum in articulo mortis exhibitam pœnitentiam non De Balthasare Rege. admittat. Balthasar Rex concubinarius erat pessimus, sacrilegus, adeoque impius, ut per ludibria sacra templi vasa, quæ Nabochodonosor pater ejus in aliquali adhuc habuerat veneratione, profanavit; Insuper crapulæ, conviviis, tripudiis, aliisque similibus dissolutionibus deditus erat, & tamen nulla nocte, in qua terribiles digiti horrendam illam adversus ipsum exarabant sententiam, *facies Regis com-* Dan. 5. v. 6. *mutata est, cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur,* tuncque & non prius ex timore mortis adactus Danielem Prophetam accersivit, amplissimosque scripturam ad parietem extensam interpretanti honores est pollicitus. Solent enim perversi, licet in vita viros Religiosos abominentur, contemnant, & derideant, dicantque. *Circumvenia-* Sap. 2. v. 12. *mus justum, quoniam contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis,* nihilominus mortis hora appropinquante eosdem Religiosos accersere, ut ad lectum ipsis assistant, eorumque orationibus se Impii in necessitate honorant Religiosos. veniae commendare; Prout etiam Rex ille impius Scriptura teste fecit, siquidem Danielem, quem antea ne quidem coram oculis sustinere poterat, tunc Dan. 5. 29. honorare cœpit, quia *Tunc indutus est Daniel purpura, & circumdata est torques aurea collo ejus, & prædicatum est de eo, quod haberet potestatem Tertius in regno suo.* Nec tamen ob id Regem hunc iram Dei evasisse invenietis, quin potius idem sacer textus immediate subjungit: *Eadem nocte interfectus est Bal-* Ibid. v. 30. *thasar.*

4. In ejusdem veritatis confirmationem, sequens Pilatus lavit manus suas, contestans innocentiam suam & simul tradebat Christum voluntati Judæorum. pariter consideratio deserviet. Tametsi enim præses Judææ Pilatus innocentiam Christi, quam sæpius contestatus fuerat, probe sibi haberet perspectam, nihilominus ipsum flagellari, pungentibus spinis coronari, lacera purpura per ludibrium vestiri, ipsumque crudelium Hebræorum insultibus, & impropertis traditum in medio duorum latronum in monte Calvariæ, publico nimirum supplicii loco, tamquam malefactorem crucifigi jussit: Licet postea manus suas aqua abluendo, ab hac injustitia se pur- Matth. 27. v. 24. gare, & justificare voluerit dicendo: *Innocens ego sum à sanguine justi hujus.* Cui similes sunt multi per to- Hebr. 6. v. 6. Idem faciunt impii in fine vitæ. tum vitæ suæ decursum, *rursum sibimetipsis crucifigentes filium Dei, & ostentui habentes,* qui tamen stulte sibi postea persuadent, se per confessionem præproperè & ex timore servili, metuque mortis, & inferni factam, nec non per infima crucifixo oscula, maculas hasce abominabiles, & fœtentes, in conscientia sua per triginta & quadraginta annos male contractas posse eluere. Petrus Cellensis petitionem Epulonis de mittendo Lazaro in inferno factam considerat inquiens: *Petiit Epulo, ut Lazarus intingat extremum* Petr. Cell. lib. de Pan. cap. 25. *digiti sui in aquam &c. sed parum petiit. & ideo forte non impetravit. Parum, inquam, petiit, quia non in aqua, sed in sanguine flamma infernalis extinguitur, non enim levi, & momentanea compunctione gravis culpa detergitur, sed eousque penetrare debet vis doloris, quousque accessit iniquitatis.* Gravis culpa non abluitur per aspersionem aquæ sanctæ à Parocho factam, non per tunsionem pectoris execrabilium scelerum inveterata sentina tollitor, si enim hoc à divina misericordia sperare liceret, mundus utique hominibus sceleratis adimplendus esset, hi enim pro majori parte conversiones & pœnitentias suas ad extremum usque mortis articulum reservarent. Nimis evidentes sunt illæ ab Incarnata veritate factæ protestationes: *Non omnis, qui dicit mihi* Matth. 7. 10. Non omnis qui dicit Domine Domine, intrabit in *Domine, Domine intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis est;* In quonam vero hæc divinæ voluntatis executio potissimum consistit? Audite S. Paulum dicentem: *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque ve-strum,*

regnum cœlorum. 1 Thess. 4.3 Ps. 1. v. 2. Matt. 19. 17.

firmu, &c. Examinetis igitur, an quod S. Apostolus præscripsit adimpleveritis, ac tum demum regnum cœlorum sperare licebit. *In lege Domini voluntas ejus;* Quonam vero modo eamdem observastis? *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* In extremo vitæ momento infirmus non ex motivo supernaturali plorat, sed quia se unum pedem in sepulchro habere, altero vero pede se in limine inferni stare considerat, & ideo lacrymæ ejus veræ non sunt, sed lacrymæ sunt Crocodili, qui plorat quidem, sed plorando fœtum extinctum non vivificat. *Plenam itaque manum sanguine redemptoris, non extremum digiti in aqua tinctum expostat conscientia de gravibus confitentis.* Idem Cellensis paulo post modum ostendit, quo infirmus in ultimo articulo in crucifixum cum fructu sperare possit; At enim: *Lavet manus suas, non in sanguine peccatoris, sed in morte redemptoris. Tingat digitum in locum clavorum, & mittat manum suam in latus Salvatoris, ut sicut animam suam pro nobis posuit moriendo, & redimendo nos a morte ipse Dominus, sic iste conscientiam suam pro se exponat confitendo, & pænitendo.*

Petr. Cell.

Habituati ut plurimũ habent dolorem insufficientem.

5. Ubi advertendum est, Venerabilem hunc Scriptorem confessionem & pœnitentiam inseparabiliter simul inter se conjungere. Multi quidem confitentur, at vero putasne illos per talem confessionem salvari? Nequaquam salvabuntur, si dolor pœnitentiæ non sit sufficiens & validus, prout ut plurimum insufficiens est in illis, qui in peccatis suis sunt habituari, sicut in sequentibus discursibus prolixius ostendemus. In revelationibus S. Birgittæ Christus huic sanctæ fœminæ dixisse fertur: *Miraris cur illum non audio, quem vides multas habere lacrymas, & plurima largiri pauperibus pro honore meo. Respondeo tibi ad primum: Ubi duo fonses decurrunt, frequenter contingit, quod in unum convenientes, alterius aqua, quæ turbida est & lutosa, maculat & deturpat aquam fontis purissimi, quam factam lutosam quis poterit bibere? Sic est etiam de lacrymis multorum, quorumdam enim lacrymæ quandoque procedunt ex humiliatione inclinationis naturæ, quandoque ex mundi tribulatione, & dolore inferni. Talium enim lacrymæ sunt, & frigidæ, quia non prodeunt ex charitate Dei. Sed illæ lacrymæ sunt mihi dulces, quæ procedunt ex consideratione beneficiorum Dei, ex consideratione suorum peccatorum, & amore ad Deum.* Plerumque per experientiam videmus, quod suspiria, singultus, vota, preces, stridores, quos peccatores morti vicini edunt, ex illius horrore deriventur, non vero ex aversione & odio peccatorum commissorum; Pauci precantur pro anima, sed curam habent pro corpore, ne moriantur.

Revel. S. Birg. lib. 4. cap 13.

Visio S. Birgitæ facta.

6. Malus latro Christo se commendavit dicens: *Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos.* Idem vicinus erat Beatissimæ Virgini, quæ peccatorum est refugium, vicinissimus quoque crucifixo redemptori, qui in cruce pendens etiam pro crucifixoribus suis patrem rogabat, & tamen damnatus fuit. Judas ipsiusmet Salvatoris manibus communicatus fuerat, peccatum suum publicè confitebatur, famam Redemptoris restituerat dicendo: *Peccavi tradens sanguinem justum*, Similiter iniquæ venditionis comparatam pecuniam restituit, *quia retulit triginta argenteos.* Et tamen mortuus est desperatus. Non igitur salutis signum semper est, si ipsius secundum exteriorem apparentiam cum devotione moriatur, si pœnitentia valida non sit; Sæpe enim contingit, quod servi Dei quoad oculos mundi hujus male pereant, & tamen salventur. Lazarus mendicus in publica via jacebat, canibus circumdatus, ulceribusque plenus, quis illum Dei inimicum fuisse non credidisset? Et tamen cœlitus ad illum missæ sunt Angelorum cohortes, quæ illum in æternæ beatitudinis depositum deportarent; Econtra vero verisimile est, quod dives Epulo circa lectum suum multos habuerit circumstantes Sacerdotes, Scribas, Pharisæos, aliasque personas religiosas, utpote quæ in similibus occasionibus à parentibus solent advocari, & tamen sicut *duxit in bonis dies suos, ita & in puncto ad inferna descendit*, id est, ut ex Hebræo interpres quidam legit, *cum quiete ad inferna descendit*; Reprobi igitur certi sunt, quod debita illis sit æterna condemnatio, parum cum illis luctari habet spiritus malignus.

Luc. 23. 39.

Matth. 27. 4

Demostus latro invocavit Christum Judam pœnituit traditionis, sed insufficienter ad salutem.

Historia de Lazaro & Epulone.

Bolduc.

7. Et vero unum ex horribilioribus magisque usitatis suppliciis, quibus justissimus judex flagellat impios, esse solet, quod permittat, ut qui male vixerunt, ad ultimum usque vitæ momentum conversionem suam tardantes, quoad exteriorem nihilominus apparentiam cum signis devotionis, & compunctionis moriantur, indeque alii ipsos imitentur in eadem via mala, non cogitantes, quod modicum hoc bonum, quod apparet, fictum sit, & falsum. *Renuerunt* enim *accipere disciplinam, induraverunt facies suas supra petram*, inquit Jeremias. Dic obsecro, quidnam tibi Echo esse videtur? Et unde oritur? Echo itaque nihil est aliud, quam quædam vocis nostræ ad saxum durum & concavum allidentis repercussio, saxum enim hac voce percussum, eamdem vocem ad clamantem redire facit. Sententia est Spiritus Sancti, ut supra probavimus: *Cor durum habebit male in novissimo:* Etenim per viginti & triginta annos impii corda sua in pessimis omnium vitiorum habitibus indurarunt, in illo autem extremo vitæ momento, dum à circumstantibus sibi dici audiunt. Dicas ore, vel corde, *Jesus, Maria*, ipsi quidem repetent *Jesus, Maria*; Percute pectus tuum, & dic, *Deus propitius esto mihi peccatori*, ipsi subito obedient; Osculare vulnera Crucifixi, mox labia sua porrigent, veruntamen duritia in ipsorum cordibus semper perseverabit, eruntque hæ voces, nihil aliud, quam vanum & infructuosum Echo, de quo Sapiens ait: *Resonans de altissimis montibus Echo deficientes faciebant illos præ timore.* Timor etenim corda ipsorum in illo momento, in quo *animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus*, quasi gelu quodam constringit, & indurat, *& quoniam abundavit iniquitas, refrigescit charitas*, sine qua, ut dicemus, aditus in cœlum haberi nequit. Scimus ex fide, *quod nemo possit dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto;* Cum igitur hi indurati peccatores, qui toties nomen Jesu ore nominant, per totum temporis spatium Spiritui Sancto restiterint, utique Jesum in illo ultimo momento Salvatorem ipsis futurum esse sperare non poterunt, sed potius, ut inexorabilem judicem experiri debebunt.

Jerem. 5. 3. Describitur Echo.

Eccli 3. 27. Illi comparantur in fine pœnitentes.

Luca 18. 13.

Sap 17. 18.

1. Cor. 2. 14

Matt. 24. 12.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Actus amoris Dei super omnia, sine quo peccator salvari nequit, in mortis articulo difficulter elicuntur.

THEMA.

Qui non diligit, manet in morte, 1. Joan 3. v. 25.

Explicatur thema de morte animæ.

1. AXioma hoc S. Joanni, divini amoris Secretario, à Spiritu Sancto dictatum; de morte cor-

corporali intelligi nequit. siquidem per experientiam videmus, multos vivere, licet non ament Deum; Ac proinde de morte æterna intelligendum erit, quam unusquisque Deum mortaliter offendens indubitanter incurrit, *Quia anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*; Cumque ubi amor Dei non est, peccatum aboleri nequeat, consequens est, quod qui post peccatum mortale actum amoris Dei non elicit, æternam perditionem evitare non possit. Hic autem est multorum error, qui se de vita præterita in fine vitæ pœnitentiam acturos esse confidunt, quod non advertant, nec se reflectant ad hoc, quod scilicet illis difficile, ne dicam impossibile futurum sit, actus amoris elicere erga Deum illum, quem supra se implacabilem & rigorosissimum sentient judicem. S. Bernardinus inquit: *Augustinus scribit, scriptum est, neminem sine charitate salvum esse, &c. quem pœnitet sero, oportet non solum Deum timere judicem, sed justum diligere, non tantum pœnam timeat, sed anxietur pro gloria. Ex verbis igitur Augustini patet, quod licet homo timeat pœnam, timori tamen præponere debet charitatem divinam. Difficile est in tali extremitate habere hunc actum has principali circumstantia intentionatum, & regulatum, & hoc maxime propter duo. Primo, quia timet infernum, nam qui usque tunc fuit impœnitens, non videtur tunc à seipso extorquere posse displicentiam novam peccatorum suorum, nisi timore imminentis pœnæ, non charitatis divinæ, præsumitur enim, quod si remotus esset à pœna, sicut prius, non extorqueret à seipso displicentiam illam, sicut nec etiam prius. Secundo, quia timet mortem; Nam saltem aliquod simpliciter involuntarium videtur causa istius displicentiæ, scilicet expectatio mortis propinqua, mors enim ista involuntaria est, & quod non fit nisi ex suppositione cujusdam involuntarii, non simpliciter voluntarium dici potest, sicut per exemplum patet; Non enim omnino voluntarie quis projicit merces suas in mare, nisi ex suppositione cujusdam periclitationis, quam nollet. Quod autem fit, nisi sit voluntarium, non est multum acceptabile illi, cui fit, quia non videtur propter ejus amorem fieri.*

Ezech. 18. 4.

S. Bernardin. Tom. 1. ser. 13 art. 1. cap. 2.

Propter mortem & infernum elicitus dolor.

2. Celebre est illud S. Apostoli effatum: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens; ... Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem, autem non habuero, nihil mihi prodest.* Sunt aliqui, qui quoadusque vixerunt, crudeles fuere erga pauperes; At vero morti appropinquantes, distribuendas mittunt ingentes eleemosynas multa pia faciunt legata, sensusque pietatis, haud secus ac si S. Francisci personam induissent, se habere ostendunt, numquid hisce velut bono latroni paradisum aperiendum esse censeretis? Si id existimatis, valde profecto decipimini, quia effatum illud S. Joannis in themate propositum minime fallit, scilicet: *Qui non diligit, manet in morte*; Neque enim moribundus talis faciendas eleëmosynas ex motivo amoris Dei ducitur, vel ex amore erga proximum, ut scilicet alienis prospiciat necessitatibus, sed solum ob proprium commodum, quia scilicet per illarum eleëmosynarum merita se superviciturum, & à morte liberandum esse sperat, ubi autem amor Dei non est, meritum pro vita æterna adipiscenda esse non potest, nec opus Deo gratum & acceptum producis. Præterquam quod ideo moribundus liberalius eleemosynas in ultimo vitæ momento dispenset, quia scilicet videt, quod divitias suas secum portare non possit: *Cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus*, cæteroquin vero adeo liberalis non esset, & quod dat, contra suam voluntatem largitur, quemadmodum illi, qui merces suas in mare projiciunt, ut navim alleviantes eamdem à naufragii periculo salvent, ut supra audivimus. Porro S. Bernardinus adductis supra dictis rationibus, hanc statuit conclusionem: *Claret igitur ex jam dictis, quod durum & arduum est, quod talis Deum super omnia amet, quem antea super omnia odiebat. Exempli causa; Si quis foret cordialis amicus regis Granatæ, naturaliter tamen subditus Regi Aragoniæ, & faveret juxta posse Regi Granatæ, atque noceret toto conamine Regi Aragoniæ, & in hac inimicitia perseveraret per quatuor annos, & superveniret casus, quod Rex Aragoniæ caperet eum, multisque cruciatibus torqueret illum, nonne quasi impossibile esset; & incredibile, quod captus talis verteret amorem ad Regem Aragoniæ, totoque corde eum diligeret super cunctos homines totius orbis, super socios, super amicos, super filios, & cæteros consanguineos suos? Insuper addatur quod eum specialiter diligeret, quia eum captum teneret, & cruciaret, & è converso averteret amorem suum à Rege Granatæ, & illum odiret super omnes homines mundi, quem tamen prius dilexit, nullamque causam dederit ei de novo odio generando. Sic utique in proposito esset de Rege vero, Domino Jesu Christo, & ejus adversario infernali, atque homine peccatore in extremis agente prædicto modo. Detur etiam in exemplum alter, qui in furto à quodam justo judice comprehensus est, perseveravitque longo tempore in furando, finaliter justa sententia condemnatur ad mortem, ducitur ad patibulum, quod ante se conspiciens lachrymabiliter veniam poscit dicens, non se in posterum similia patraturum. Quis existimabit hoc illum dicturum amore reipublicæ, vel justi Domini, aut judicis, & non potius timore, atque pavore mortis? Sic est in proposito de eo, quem pœnitet in extremis.*

1. Cor. 13. 1.

Avarus in fine dat eleemosynas quia divitias in morte deserere debet.

Ps. 48. 18.

Et quod dat, dat contra voluntatē suam.

S. Bernardin ibid.

Exemplificatur de captivo.

Item furo suspendendo.

3. Apud Isaiam Deus expressis verbis se declarat, quod tametsi per longum annorum decursum peccata & offensas à reprobis sibi illatas patienter dissimularit, suo tamen tempore, id est, in articulo mortis ipsorum, tanto se illis iracundiorem esse futurum: *Tacui semper, silui, patiens fui; Sicut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul.* Similiter Apostolus illos, qui Deum ad pœnitentiam vocantem, & patienter illorum emendationem expectantem contemnunt, his verbis perstringit: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiem tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus.* Porro tempus mortis est illud, in quo Deus, justus Judex, vel bonos præmiat, vel malos & impios severe castigat; Peccatoribus est dies iræ, dies furoris, dies vindictæ; *Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & angustiæ*, ut est ad Sophoniam, *dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & turbinis*; Ac proinde cum dies ille tempus illud sit, in quo (ut pluribus Scripturæ sacræ locis prædixit, & in decursu omnium sæculorum per varios funestos eventus ostendit) manum suam ad fulmina iræ suæ contra impios in malo habituatos vibranda apponet, qua ratione à divinæ irascentis justitiæ flagellis percussi tunc in tam brevi tempore actus charitatis & amoris elicere poterunt erga Deum, aspere illos tunc percutientem, in se excitare poterunt? Præterquam quod non sit in potestate illorum positum, ut similes actus pro suo arbitrio & beneplacito elicere possint, nisi speciali

Isa. 42. 14.

Deus in morte non dissimulabit amplius.

Rom. 2. 5.

Sophon. 1. 15.

Non est in libertate hominis elicere actus meritorios.

divinæ gratiæ auxilio ad similes actus permoveantur. Explicemus idipsum pulchra quadam, omnibusque nota similitudine: Sit enim v.g. servus aliquis empticius, contumax, infidelis, suoque Domino rebellis, qui post fugam à Domino suo factus captivus, ab eodem cum omni severitate flagellaretur, & torqueretur; Crederesne, quod talis sub flagellis & livoribus totum corpus occupantibus constitutus, Dominum suum vehementissimo cordis affectu amaturus esset? Utique potius crederes, quod illum mortali prosecuturus esset odio, licet exterius fidelia ipsi servitia promittat. Si enim priusquam tam sævis verberibus à Domino suo affectus fuerat, illum non amavit, sed ab ejus servitute declinare & fugere voluit, quanto magis idipsum nunc faciet, quando se in procinctu mortis constitutum videt, scitque pro certo, quod si supervixerit, flagella, ferra & compedes ipsi sine dubio sint duplicandi? Enimvero peccator est hic servus, qui amissa vera filiorum Dei libertate, à jugo divinæ legis se subducere molitur; *Vadam post amatores meos, &c.* Deus autem post longam patientiam, infidelitatem ejus per hanc vel illam infirmitatem mortalem, vel per hoc vel illud lethale vulnus, unde sibi moriendum esse videt, castigat, & flagellat, ipse vero quia se sub tam sævis flagellis constitutum cernit, fidelem deinceps ipsi per omnem vitam servitutem exhibere promittit, licet eum antea contempserit, & Vatiniano odio prosecutus fuerit. Credemusne, quod talis se in limine inferni positum esse, & à Deo juste castigari cernens, eumdem sit amaturus? Nequaquam, illum quidem timebit, sed timor hic servilis ad ejus salutem non sufficit. Etenim si quando per tot annos sibi beneficus fuit, indulgendo sanitatem, divitias honores, delicias cunctasque alias prosperitates temporales, illum nihilominus non amavit, sed obstinatus ejus inimicus fuit, & ad omnes ejus voces surdus, credisne, quod ille tunc, quando sub virga positus est, odium in benevolentiam & amorem sit mutaturus? Si id credis, graviter erras. Fidei articulus est: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, & ego resuscitabo eum in novissimo die*; Sunt enim verba Salvatoris, quibus perverso alicui promisit, quod in extremo vitæ suæ momento illum à morte peccati ad vitam gratiæ sit revocaturus, cum hoc tamen pacto, ut prius ab æterno Patre suo tractus sit, id est, quod prius divinas inspirationes acceptarit, iisque paruerit Deus quidem ex parte sua nos invitare non prætermittit. *Sapientia* enim *foris prædicat, in plateis dat vocem suam. Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis Spiritum meum.* Ecce qualiter Deus nobis Spiritum Sanctum offerat, qui ad eliciendos actus amoris erga Deum, est necessarius, *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* At vero peccatores ad divinas ejus inspirationes surdi sunt, divinaque ejus auxilia contemptibiliter spernunt, quibus proinde dici potest: *Dura cervice vos semper Spiritui Sancto resistitis.* At vero quidnam ex hac rebellione sequitur? *Tantum abest,* quod in articulo mortis dispositi futuri sint ad amandum Deum, vel quod Spiritus Sanctus ipsorum corda occupabit, in eosque pietatis suæ thesauros effundet, ut potius apertis verbis protestetur dicens: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo*; Id quod etiam à Propheta Regio his verbis vaticinatum fuit: *Qui habitat in cælis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos; Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.* Speratisne Spiritum Sanctum vobis futurum favorabilem & propitium, *qui Spiritui Sancto semper restitistis, ejus instinctum non prosequendo?* Ut Dionysius Carthusianus exponit; vel etiam ut Hugo Cardinalis interpretatur: *Qui numquam pœnitentiam egistis.*

Similitudo de mancipio.

Osea 2. 5.

Applicatur peccatori usque in finem vitæ.

Joan. 6. 44.

Qui tractū patris sequuntur, convertuntur.

Prov. 1. 20

Rom 5. 5.

Act. Apost. 7. 51.

Non vero qui illi resistunt.

Ps. 2. 4. 5.

Dion. Card. ibid.

Hug. Card.

4. S. Paulus nos monet inquiens: *Nolite contristare Spiritum Sanctum*, id est, ut Doctor angelicus exponit: *Nolite eum fugare, vel expellere per peccatum.* S. Ambrosius ait: Spiritum Sanctum *contristatum dici nostri causa, quod læserimus eum, contemnendo monita ejus*; *Contristatio itaque ejus indignitas nostra est.* Quonam igitur modo in ipsum confidere poterimus, quem semper exasperavimus, maxime cum S. Laurentius Justinianus dicat: *Neminem prorsus nisi contemnentem relinquit.* Quod si igitur eum in vita contempsisti, nimis temeraria erit præsumptio, si ejus favorem tibi in morte promittas. Blosius pro nostra instructione in hæc verba scribit: *Vide ne teipsum fallas, & veniam indubitatam tibi promittens in malis perseveres, resipiscentiaque differas, nam multi hac persuasione decepti pereunt. Tibi quidem promittitur peccatorum remissio, si etiam in extremo vitæ periculo positus, verè, id est, ex amore Dei magis, quam metu supplicii pœnitentiam egeris, non tamen tibi promittitur futurum, ut tunc verè pœnitentiam agas. Sane hujusmodi pœnitentia, quæ usque ad extremum vitæ differtur, dubia admodum est, periculosa est, non semper vera est.* Quis persuadere sibi poterit, quod in mortis angustiis constitutus, movendus sit ad detestandum peccatum ex puro motivo amoris Dei, & non potius ex timore & horrore mortis, inferni, & divinæ justitiæ implacabiliter in ipsum ulciscentis? S. Thomas in lib. 4. Sentent. sequentem adducit. S. Augustini doctrinam dicentis; *Duæ res sunt: Aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur, quid horum tibi sit futurum nescio. Ergo tene certum, & dimitte incertum*; Et mox subdit Angelicus Doctor: *Sed quare hoc dixit Augustinus; Cum pœnitentia, quæ in fine agitur, in Psalmo appelletur Sacrificium vespertinum, quod erat acceptabilius in Lege; Et in quocumque die invocetur, Deus adsit, & quacumque hora ingemuerit, & conversus fuerit peccator, vita vivet, & non morietur. Sed illa dixit Augustinus propter illos, qui pœnitentiam usque in finem vitæ protrahunt, & tunc non ex Dei amore videntur pœnitere, sed timore mortis, quasi ex necessitate. Unde idem quasi aperiens, quare superiora dixerit, ait: Nullus expectet, quando peccare non poterit; arbitrii enim libertatem quærit Deus, ut deleri possint dimissa, non necessitatem, sed charitatem; non tantum timorem, quia non in solo timore vivit homo. Quem ergo serò pœnitet, oportet non solum timere judicem, sed & diligere, quia sine charitate nemo salvus esse potest. Non ergo tantum timeat pœnam, qui pœnitet, sed anxietur pro gloria. Quæ conversio si contingeret alicui etiam in fine, desperandum non est de ejus remissione, sed quoniam vix vel raro est tam justa conversio, timendum est de pœnitente sero, maxime cum filii, quos illicito dilexit, sint præsentes, uxor & mundus ad se vocent. Multos solet serotina pœnitentia decipere.*

Ephes. 4. 30

S. Thom. ib.

S. Ambros.

Quid sit Spiritum S. contristare.

B. Laur. Just.

Blos. Parad. animæ cap. 2.

A Deo non promittitur in fine vitæ pœnitentia vera.

5. Porro causa hujus erroris, hæc est, quia impii persuadent sibi, ad salutem in illo ultimo vitæ momento sufficere, si quis pectus suum tundat, si quis doleat, si crucifixum devote amplexetur, Deique timorem concipiat, & non considerant, vel saltem se non reflectunt, quod omnia illa, quæ faciunt, ex solo mortis imminentis timore & horrore fiant, non vero ob Deum, summum illorum bonum, ab iisdem offensum, ac proinde actus amoris & charitatis supernaturalis revera non sint. Enimvero cor moribundi in extremo mortis articulo totaliter perculsum est à timore & horrore

Communis error peccatorū refutatur.

horrore iræ Dei, mortisque & inferni, quæ haud procul absunt; pariterque occupatum est ab inordinatis illis affectibus, qui tot annis in ipso fuerunt radicati, juxta illud: *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.* Quonam igitur modo moribundus producere poterit Divini amoris actus ad quos producendos specialissima quædam divinæ gratiæ assistentia & concomitantia necessario requiritur, quam ipse, quamdiu vixit, temere à se abigere studuit?

Job. 20. 11.

7. Notanda quoque est alia causa, cur is, qui pœnitentiam suam usque ad mortis articulum differt, impœnitens communiter moriatur; videlicet quia cum semper à timore Dei, atque quibuscumque pietatis operibus aversionem & nauseam habuerit, verisimile est, quod quamcumque tunc secundùm exteriorem apparentiam devotionem exhibuerit, illa revera à corde non procedat, sed ex necessitate & anxietate timoris proficiscatur. Audiamus hac de re S. Bernardinum in hæc verba scribentem: *Virtutum & bonorum abominatio: amaritudo enim spiritualis & diutina infirmitatis, videlicet peccati inveterati, quæ maxime in extremo sentitur, facit omnes virtutes & spiritualia bona desipere, imo ut odiosa sentire, ita ut in his, quæ Dei sunt, verum videatur falsum, & falsum verum*

S. Bernard. tom. 1. ser. 13. a. 3. c. 2.

Oleum lampadis charitas est.

7. Considerastisne umquam illam stultarum virginum parabolam, quibus ante faciem cœlorum clausa est janua, eo quod in illa hora, qua sponsus venit, lampadibus suis de oleo necessario tarde nimis providerint. Et vero quis est, qui per hunc liquorem charitatem præfigurari nesciat, quia sicut oleum omnibus aliis liquoribus supernatat, ita quoque Apostolus de amore Dei ait: *Major autem horum est Charitas.* In hac igitur parabola incarnata sapientia omnes fideles docere voluit, præparationem animæ nequaquam ad ultimum usque vitæ momentum procrastinandam esse, sed conandum illis esse, ut semper parati & prompti sint, propter difficultatem veros amoris Dei actus in illo extremo articulo eliciendi, eo quod tunc timor totum hominem occupet, & prævaleat. Verum quidem est, quod ut S. Joannes ait; *Perfecta Charitas foras mittit timorem;* attamen in illo momento docet experientia, quod timor & horror prævaleant, siquidem moribundi præsentaneam videntes mortem in mera sunt anxietate & angustia animi constituti.

1. Cor. 13. 13.

1. Joan. 4. 18.

Hug. Card.

8. Hugo Cardinalis super prædictam parabolam quemdam proposito præsenti maxime opportunum & utilissimum habet discursum; videmus enim, inquit, quotidie, quod sacerdotes curati, & prædicatores continuo suis auditoribus prædicando persuadere satagant, quod scilicet in fine vitæ constituti, mortique vicini simus, & tamen ab omnibus ridentur, nec ullus est, qui ipsis credat; quando autem inexpectate mortifera infirmitate corripiuntur, subito advocari faciunt confessarium, cui peccata sua confitentur, vitamque suam emendare proponunt, nec tamen ideo salvantur: *Vadunt vacui, quia non propter odium peccati, sed propter mortis timorem volunt pænitentiam agere.* Et ideo in Lampadibus suis oleum non habent, actus veræ charitatis, & dilectionis non eliciunt, qui soli peccata delendi virtutem habent; Qua igitur ratione in illo momento se innumera peccata sua deleturos esse sperare possunt? Audiamus S. Gregorium de Charitate hunc in modum discurrentem: *Incendit plane peccati rubiginem, quia ardet valdé per amoris ignem, tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor charitatis igne concrematur;* Quando enim ingens est moles & summa peccatorum, ingens quoque hujus ignis ardor & flamma requiritur. Hugo de S. Victore breviter quidem, sed pulchre circumscribit limites, intra quos peccatores æternam suam possunt spetare salutem, sed audite quonam modo id faciat. Dicit igitur: *Peccator es? ama misericordiam, quia si non amas, non mereris, nec tamen sub hac spe secure tibi peccandum est.*

Matth. 25. 3.

Advocantur in morte sed sæpe sine fructu.

S. Greg. h. 33.

Hug. de S. Vict. l. 3. l. 2. Par. 14. de Sacr. fid. c. 5

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Variæ assignantur rationes, ob quas Confessio, contritio & lachrymæ in mortis articulo inutiles sint.

THEMA.

Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. 2. Cor. 7. v. 10.

Difficultas eliciendi actum veræ contritionis.

1. HÆc Apostoli propositio omnem reprobis faciendæ in articulo mortis veræ pœnitentiæ, & consequenter adipiscendæ æternæ salutis spem detruncat, quia licet nonnunquam pœnitere videantur, illa tamen non est vera pœnitentia, nec contritio valida. Multi quidem se in ultimo illo articulo contritionem elicituros esse confidunt, non cogitantes, quod difficillimum & periculosissimum sit, excitare actum contritionis validum, omnibus suis debitis conditionibus & circumstantiis vestitum; non est uniuscujusque hoc opus; Unde magnus quidam Dei servus à Deo magnopere illuminatus dicere solebat: Ego quotidie centum & amplius contritionis actus elicere soleo, sperans fore quod ad minus unus illorum veræ contritionis statum & conditiones debitas attingat. Et quidem ut difficultatem hujus actus distinctius intelligas, respondeas quæso, quidnam sit vera contritio, & quænam ad eamdem requirantur? Contritio est voluntarius pœnitentiæ actus cum summo peccatorum commissorum dolore in corde nostro ex motivo amoris Dei supra omnia delicta excitatus; Adeoque si hic actus vel minimum quid de timore mortis, inferni, vel alterius similis admitteret in attritionem utique degeneraret, quæ ad culpam abolendam non sufficit; Porro causa impulsiva ad contritionem dilectio Dei esse debet, debet quoque esse actus quidam voluntarius, & deliberatus, non coactus; Insuper conjunctam habere debet certam & indubitatam spem recipiendi peccatorum veniam. Tandem debet habere propositum confitendi, quam primum poterit. Qua igitur ratione peccator aliquis in suis malis habitibus inveteratus, qui per naturam, ut ita dicam, peccare solet, ex quo mala consuetudo in naturam conversa est, in extremo vitæ articulo se ad inferni limen positum, desuper vero divinæ justitiæ vindicativæ gladium districtum videns præsumere poterit, se omnis timoris esse expertem? Et consequenter innumerabilium peccatorum suorum veniam & indulgentiam plenariam certo sibi promittet? Quod si eo tempore, quo Dei oblitus vixit, hujus virtutis actus exercere non novit, non intellexit, nec ad illos mentem suam umquam applicavit, quomodo credere poterit, quod in angustiis mortis à passionum vehementia absorptus, contritionem, quam sibi fingit, prædictis passionibus totaliter contrariam, elicere sciet? maximo cum tunc non sit habiturus tempus ad illam faciendam, nec memoria illam

Explicatio partium definitionis.

illam in eo articulo sibi suggeret, nec Deus ei communicaturus sit gratiam ad eam faciendam, ad quem tamen hujus doni collatio unice spectat.

2. Confessio peccati similiter ut valida sit, non debet esse extorta, sed spontanea & voluntaria esse debet, ut à Deo acceptetur, unde Psalmista ait: *Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor*, ac proinde neque reorum per tormenta extorta confessio valida censetur, nisi prius eamdem, postquam à tormentis depositi sunt, ratificent. Nequaquam vero judicium temerarium quis committet, si credat confessionem illius, qui male vixit, ac tandem in fine vitæ ad confitendum se accingit, potius ex timore & necessitate fieri, quam ex amore pœnitentiæ Sacramentalis, à qua, quoadusque vixit, horrorem & aversionem habuit. Apud Michæam dicitur: *Projiciet in profundum maris omnia peccata*, siquidem in illo extremo articulo illud Thren. cap. 2. *Magna velut mare contritio tua*; Sed advertendum est, quod licet navigantes merces suas in mare projiciant, hoc tamen minime libenter, & sponte faciant, sed ut naufragium evadant, & ideo suum erga merces illas affectum non deponunt, licet illas in medias aquarum procellas præcipitent, quia cessante tempestate illas iterum piscantur, & illas diligentissime in aquis & sub aquis investigant. Ita quoque reprobis contingit, quia dum se abysso infernali vicinos conspiciunt, de peccatis pœnitere incipiunt, illa confitentur, seque illa commisisse displicet ipsis, non quidem ex eo motivo, quia Deum offenderint, vel quod à peccato aversi sint, sed potius propter infinita mala, quæ ex peccatis non confessis, nec contritione deletis alias in ipsos resultarent; Hæc autem pœnitentia violenta est, efficitque, ut peccata quidem voce detestentur exterius, interius vero animum habent ad eadem redeundi, si superviverent, id quod sæpe fieri solet.

Ps. 53. v. 8.
Mich 7. 19
Thren. 2. 13

3. S. Bonaventura super illa verba S. Augustini, *Arbitrii libertatem quærit Deus, ut deleri possint commissa*, ita scribit: *Appellat hic Augustinus arbitrii libertatem, non ipsam potentia facultatem, sed expeditionem, secundum quam dicitur quis libere facere, quando non habet retardationem, hæc autem requiritur quantum ad bene esse conversionis; Hæc autem frequenter non habetur in morte pro eo, quod anima adeo est intenta dolori mortis, & ægritudinis, quod minus potest ad seipsam redire, & cogitare, quæ spectarent ad hoc, ut haberet aliquis sufficiens remedium veræ pœnitentiæ* Et ideo Hugo de S. Victore ait: *Valde difficile est, ut tunc pœnitentia sit vera, quando tam sera venit, quando cruciatus membra ligat, & dolor sensum opprimit, vix homo aliud cogitare potest.* Tertullianus ad aliud licet propositum discursum suum dirigens inquit: *Si adhuc clausum putas cœlum, momento claves regni ejus hic Dominum Petro, & per eum Ecclesiæ reliquisse, quas hic unusquisque interrogatus, & confessus, feret secum.* Vis igitur in puncto mortis tuæ claves cœli tecum portare, ut aperias paradisum, necessum est, ut confitearis peccatum, idque per confessionem validam, id est, in tali statu factam, in quo (si tamen possibile est) interrogari possis, quia Tertullianus dicit: *Interrogatus & confessus feret secum*, confessio enim fit *per modum judicii*, & ideo neqoaquam expectandum est, donec amissus fuerit rationis & sensuum usus, ipsaque voluntas suam amplius voluntatem non habebit. Idem quoque punctum Dionysius Carthosianus his verbis tangit: *Tempore magnæ ægritudinis, & præsertim tempore mortis, natura infirmantis ita debilitatur, interioresque sensus ita dirè gravantur, & ratio tam graviter offuscatur, ut difficillimum sit tunc veram habere devotionem, salubrem contritionem, perseverantiamque finalem, sine valde speciali Dei gratia, quæ illis tunc datur, qui eam tempore suæ incolumitatis meruerunt.*

S. Bonav 4. sent. dist. 20. p. 1. art. 1. q. 1. ad 3.
Hug de S. Vict. Tom. 3 l. 2. p. 1. 4. de sacr. fid. c. 5.
Tertull ad Gnost. c. 10.
Dion Carth a. 1. de Convers. Peccat.

4. S. Bernardinus aliud quoddam punctum inculcat, scilicet, quod confessio voluntaria esse debeat, non autem ex timore facta, dicit enim: *Quantum deficit de libertate, tantum secundum rigorem requiritur in te intentior motus, quem vix, vel numquam poterit in talibus extremis anima infelix habere.* Verum quidem est, quod quando infirmitas gravis est, medicus infirmum de confessione facienda monere teneatur, similiter domestici, quando sunt timorati, & virtuosi, nec non amici, parentes, & Parochus eamdem habet de confessione urgenda solicitudinem; At vero infirmus, qui tot annis à Confessione tantam habuit animi repugnantiam, eamdem hoc solum fine facit, ne deferatur à medico, ne sepultura alinorum sepeliatur in locis profanis, vel ut se Christianum esse exterius demonstret, interius vero propter offensam Dei verum dolorem non habet, quia eodem tempore in corde suo dolet, ob deserendas voluptates, amores, delicias, divitias, aliaque hujus vitæ bona dimittenda; Unde non confiteretur, nisi ab hisce respectibus humanis, vel à pavore inferni extimulatus.

S. Bern. s. 1. Jer. 13. a. 1. c. 4.
Fit etiam malè confessio propter respectus extrinsecos.

5. Achan commissum à se furtum punctualissime confessus est, prout ex sacro textu clare satis deducitur nec tamen propter hoc à supplicio moriendi sub saxis & lapidibus exemptus fuit; Cujus Rupertus Abbas sequentem assignat rationem: *Quamvis illo dicente: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, confitere, & indica mihi quid feceris, & ne abscondas, ille confitendo responderet: Verè ego peccavi Domino Deo Israël, & sic, & sic feci, non tamen ullam mereri veniam debuit, quia videlicet confessio nimium tarda fuit*, cui addi potest, quod Achan tunc peccatum suum fuerit confessus, quia se per confessionem illius mortem evasurum esse sperabat. Estque hic scopulus ille, in quem reprobi ut plurimum impingunt, scilicet quod confiteantur ex timore pœnæ æternæ, non vero ex odio peccati, vel ex dolore, ob Deum summum bonum offensum. Apud S. Hieronymum sequentia notatu dignissima verba, etiam ab Eusebio de morte S. hujus Doctoris differente relata, me legisse memini, videlicet: *Quæ est pœnitentia, quam solum quis accipit, quia se vivere non posse amplius cernit, qui si ex infirmitate convalesceret, pejor quam prius fieret! Scio non multos pecuniosorum accepta in mortis articulo pœnitentia convaluisse corpore, & pejorasse vitam. Hoc teneo, hoc verum puto, hoc multiplici experientia didici, quod bonus ei non est finis, cui mala semper fuit vita, qui peccare non timuit, sed in mundi vanitatibus semper vixit.* Seraphicus Bonaventura supra citatus super illa verba: *Tunc clamabunt, & non exaudiam*, ita scribit: *Dicendum, quod invocatio potest venire ex duplici principio, scilicet ex timore pœnæ, vel ex amore divinæ misericordiæ; Primum est servitutis, & hanc vocationem Dominus non exaudiet. Secundum est filiationis, & veritatis, & hanc invocationem exaudit, secundum illud Psalmi: Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.* Idem Seraphicus in dubio præcedenti dixerat: *Qui sanus pœnitet, cum ei prospera arrident, tunc signum est, quod dolor suus est ex Dei gratia, non ex affectione terrena.*

S. Rup Ab. Lon Jos. c. 22.
Achan confessus est & non meruit gratiam.
S. Hieron.
S. Bonav. ib. dub. 2.
Multi post morbum fiunt pejores.
Ib. dub. 5.

6. Dionysius Cathusianus textum quemdam declarat S. Augustini, dicentis, qood non assecuret aliquem de sua salute, tametsi sanctis Sacramentis fuerit munitus, circa quam doctrinam dictus Carthusianus ita scribit: *Hoc loquitur Augustinus,* *Dion Carth non illud.*

Dion. Carth. ibid.

non quod dubitaverit, an tales salventur, dummodo ex vera pœniteant contritione, & decedant in ea, sed quia paucissimi talium veram habent contritionem, & confitentur ex consuetudine quadam Ecclesiæ, aut ex servili timore districtionis judicii divini, atque æterni supplicii, non ex vero zelo justitiæ, & charitate Dei, sine qua nihil proficit ad salutem. Hujus rei satis probabile signum est, quod si crederent se diutius vivere posse, non confiterentur, nec à solitis resipiscerent culpis, ideo non amore boni, sed timore mali ad hujusmodi pœnitentiam inducuntur, quamvis ex speciali gratia omnipotentis queat accidere, ut pœniteant verè. Tandem vero concludendo dicit, quod si aliquis in illo articulo valide pœniteat, hoc contingat per miraculum omnipotentiæ Altissimi; Miracula autem rarissime contingunt, & ideo ad ostendendum quam toto telis pœnitentia valeat, & à Deo acceptetur, sufficit dicere, quod sit miraculum. Ac proinde Hugo de S. Vict. merito suadet dicens: *Si vis securus esse, pœnitentiam age dum sanus es, dum mens tibi vacare potest, exerce illam in opere suo. Valde suspecta debet esse pœnitentia, quæ coacta videtur esse. Facile est, ut homo se nolle putet, quod posse non datur. Possibilitas optime voluntatem probat: Si non facis, dum potes, manifeste ostendis, quod non vis.* S. Ambrosius in exhortatione ad pœnitentiam, ad nostram instructionem idem, quod apud S. Augustinum legitur, in hæc verba scribit: *Qui positus in ultima necessitate ægritudinis suæ acceperit pœnitentiam, & mox reconciliatus fuit, & exit de corpore, fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non præsumo dicere, quia bene hinc exit; Non præsumo, non polliceor, non dico, non vos fallo, non vos decipio, non vobis promitto. Fidelis bene vivens securus hinc exit. Agens pœnitentiam, dum sanus est, & reconciliatus, si postea bene vixerit, securus est.* Idem in progressu ejusdem tractatus subdit: *Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si exierit, an securus hinc exeat, ego non sum securus. Pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Quod dico attendite: Ego illud planius expono, ne aliquis me male intelligat. Numquid dico damnabitur? Non dico, sed nec liberabitur dico. An aliud mihi dicis Sancte Episcope? Quid tibi dicam, nescio. Dixit, non præsumo, non promitto, prorsus nescio ac Dei voluntate.* Ubi de illis loquitur, qui confessi sunt, quos tamen nequaquam securos esse pronunciat, quid igitur dicemus de illis, qui in actus contritionis sine Sacramentis elicitos confidere audent?

Miraculum si certè moribundus si verè pœniteat.

Hug. de S. Vict. ibid.

S. Ambr. Exhort. ad pœnit.

De salute talis dubitatur.

7. Cornelius à Lapide super illa Dei verba Prov. cap. 1. *Invocabunt me, & non exaudiam*, interrogat: *Ergone in hora mortis sera est invocatio Dei, & peccatoris pœnitentia? Respondeo: Numquam sera est in hac vita, si vera, sed raro vera, quæ sera. Hi enim impii invocant Deum, postulantque remissionem non culpæ, sed pœnæ, ut scilicet mortem evadant; Et idcirco non exaudiuntur, nec dimittitur eis culpa, utpote cum id non petant, sintque impœnitentes.* Per experientiam quotidie videmus, quod ejusmodi peccatores in fine vitæ magnas de futura vitæ emendatione faciant promissiones, vota emittant, juramentis se adstringant, quod deinceps in austerissima velint vivere pœnitentia, hæc tamen omnia suam à timore mortis, non vero ab odio peccati habent originem. Unde S. Valerianus in homilia quadam ita scribit: *Solent aliquando imminentibus periculis ita animorum vota componere, ut accedente tempore obliviscantur, se aliquid Domino promisisse. Hic hostiam corporis sui offert; Ille pœnitentia lacrymas repromittit; Alius in amore Ecclesiarum, alius in honore Sanctorum voti reus extitit; Sed ista tam facile est promittere, quam negare, circa quos tamdiu durat spes devotionis implendæ, quamdiu dolor sævitur in capite. Ita paulatim desuescit promissa denegare, postquam mortem cœperit non timere.* Quod si ab effectu argumentari licet, experientia ut plurimum demonstrat, quod cum ejusmodi impii promissiones Deo factas suo tempore minime adimpleant, pœnitentia & dolor, quem in extremis exhibuerunt, effectus & partus fuerit timoris imminentis mortis, non vero detestationis & aversionis à peccatis. Blosius igitur ad discernendam veram pœnitentiam à ficta, sequentem modum insinuat: *Sui displicentia*, inquit, *& seria numquam peccandi voluntas, veraque erga Deum confidentia, & amor, vera pœnitentia.*

Prov. 1. 28. Corne. à Lap. ibid.

Proposita bona infirmi oriuntur ex timore.

S. Valer. h. 4.

De hoc datur experientia.

Blosius Marg. c. 1.

8. Multi lacrymas, quæ nonnumquam ab impiorum oculis, in illo extremo vitæ momento dimanant, veræ compunctionis indicium esse existimant, sed & hoc signum sæpenumero fallax existit. Etenim calor & activitas ignis, herbarum & florum humores distillare facit, eosque in aquam, vel alium liquorem convertit. At vero quidnam per hanc similitudinem dicere intendo? Nimirum nos quidem credemus, lacrymas à tali infirmo effusas effectus esse ab illo igne productos, de quo Salvator ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* Verumtamen in Discursu præcedenti aliud credere edocti sumus. Etenim valde timendum, imo certum est, vel saltem raro fallit, quod lacrymæ illorum sint similes lachrymis Esau vel Antiochi. Potius enim ignis inferni, cui se adeo vident vicinos, illos plorare facit, eo quod appropinquent illi loco, de quo scribitur: *Ibi erit fletus & stridor dentium*, quemadmodum econtra electi in hac vita consolationes anticipant, & exordiuntur paradisi, dicente Psalmista: *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*, ita ipsi anticipant in hac vita fletum, & stridorem inferni, S. Isidorus ait: *Multi lachrymas indesinenter fundunt, & peccare non desinunt.* Quot enim sunt, qui ex desperatione vel ob acerbitatem dolorum infirmitatis lacrymantur? Quot sunt, qui perpetuum ab omni eo, cui in hac vita tam tenaciter adhæserunt, separationem deplorant: *O Mors, quam amara est memoria tua homini habenti pacem in substantiis suis?* Flent etiam sæpe amarissime, eo quod uxorem, & filios, pauperes & mendicos deserere cogantur.

Lacrymæ sunt fallaces.

Luc. 12. 49.

S. Isid. lib. Sent. c. 16.

Eccli. 41. 1.

9. S. Gregorius Magnus exponens illa fatuarum virginum verba: *Domine, Domine aperi nobis*, inquit, *Tunc regni janua lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœnitentibus aperitur.* Ex quo loquendi modo, quo magnus hic Pontifex utitur, evidenter deducitur, dari in extremo mortis articulo lacrymas, nec tamen à similibus lacrymantibus veram sperari posse pœnitentiam. Manifesta est omnibus illa S. Regis Ezechiæ in lectulo infirmitatis decumbentis ad Deum fusa oratio: *Convertit Ezechias faciem suam ad parietem, & oravit ad Dominum, Et dixit: Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est, in oculis tuis fecerim, & flevit Ezechias fletu magno.* Quid igitur mirum, si Sancti hujus Regis exaudita fuerit oratio vitæque ejus alii quindecim anni fuerint adjecti? *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet;* De illis vero, qui ad voces Dei surdos se ex-

Matt. 25. 11. S. Greg. h. 12. in Evang.

Oratio Ezechiæ Regis infirmi fuit exaudita.

Isai 38. 2. ibid. v. 3.

Ps. 144. 19.

Prov. 1. 28. se exhibent, jam diei audivimus: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam.* Quod vero in prædicta Ezechiæ Regis historia, proposito nostro quam maxime deservit, hoc est, quod scilicet, ubi nostra vulgata legit: *Hæc dicit Dominus Deus, vidi lacrymas tuas*, Isa. 38. 5. Glossa, Hugo Cardinalis, & alii legunt in numero singulari *lacrymam*; At vero cum sacer textus clare dicat: *Flevit Ezechias fletu magno*, cur prædicti Scriptores legunt *lacrymam*, & non *lacrymas*? Respondeo, quod cum S. hic Rex in maxima innocentia vitam suam transegisset, non habebat opus multarum lacrymarum effusione pro suis peccatis, ac proinde modicæ illæ lacrymæ, quas hoc fine effudit, multæ æstimantur ex aliis capitibus. Idem quoque multis evenire solet moribundis, tametsi enim hi sæpe lacrymis immadescant, Deus tamen optime novit, vix unam illarum effundi ex motivo offensæ in eum commissæ, major enim pars effunditur, vel ob infirmitatis pœnosissimæ angustias, vel propter separationem à conjuge filiis, & amicis, vel ob ærumnarum sempiternarum apprehensionem.

Finis lacrymarum respicitur.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Pœnitentia non est in nostro arbitrio posita, sed auxilio divinæ gratiæ, ex mera Dei bonitate nobis data constitur, quam proinde ad obtinendam emendationem nostram implorare debemus.

THEMA.

Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum Osee 13. v. 9.

1. DEus in præcitato Oseæ Prophetæ capite, & præcipue in assumpti thematis verbis populo Israelitico improperat, quod sibimetipsi proprias fabricarit ruinas, exercitus alienigenos in sui perniciem super se advocando, unde eidem in suis miseriis ingemiscendi dicit: *Ubi est Rex tuus? Maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis*, simulque Osee 13. 10. indicat, omnia alia auxilia sibi fore inutilia, nullumque aliud sperare posse subsidium, quam ab omnipotenti manu sua. Albertus Magnus verba illa cap. 8. lib. 1. Regum adducens: *Non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis Regem*, subjungit: *Humana enim virtus salvare non poterit.* Applicemus autem hæc verba in sensu morali ad præsens nostrum propositum. Etenim ex multis offendiculis, ad quæ homines impingentes in gravissima peccata corruunt, unum est, quod innumeros impios in profundissimam perditionis abyssum corruere facit scilicet, quod sibi persuadeant, quod perversorum morum suorum emendatio, peccatorum commissorum condigna pœnitentia, & reditus ad amissam divinam gratiam, in ipsorum voluntate, arbitrio & beneplacito consistant, ita ut se emendare, de peccatis pœnitere, ad gratiam redire se posse putent, quando illis placet & libet, cum tamen infallibilis Osee 13. v. 9. veritas protestetur inquiens: *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum*, Id est, ut Glossa interlinearis exponit: *Non ex te, vel quolibet alio erit, si pœnitentiam egeris.*

Alb. Magn. 1 Reg. 8. Error est, quod impius possit reverti ad gratiam pro libitu suo.

2. In Tomo secundo hujus Operis in tractatu de *Judicio finali Discursu XII.* fusius probatum est, quod tunc omnes Sanctorum Angelorum, nec non beatissimæ Virginis pro peccatoribus cessabunt intercessiones, quod licet ibidem de tempore judicii universalis dictum fuerit, ad particulare tamen judicium quoque idipsum extendere licet, ac proinde non sine mysterio Deus ait: *Tantummodo in me auxilium tuum.* Nullus enim hominum sperare potest, quod ex voluntate propria etiam adhibito omni studio & sollicitudine, à peccato resurgere, aut pœnitentiam agere possit, ni Deus per meram suam misericordiam ad eum sublevandum suam ei dexteram porrexit: Et quidem tametsi etiam idipsum faciat, nisi efficacia ei præbeantur auxilia, peccator auxilianti Deo sæpe non cooperabitur, unde in Proverbiis lamentatur, inquiens: *Extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, ego quoque in interitu vestro ridebo.* Porro hujus veritatis plenæ sunt sacræ literæ, quod scilicet nemo habere possit vel minimam cogitationem, aut desiderium bonum, nisi Deus hoc illi dederit; Id quod S. Paulus apertis verbis asserit, inquiens: *Fiduciam habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Salvator quoque noster apud S. Joannem inquit: *Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum*; Et in progressu ejusdem capitis, Judæ, & aliorum incredulorum damnationem prædicens idipsum repetit, inquiens: *Dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.* In cap. 15. Joan. sequentem omnibus intelligibilem adducit similitudinem: *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic & vos, nisi in me manseritis.... Sine me nihil potestis facere.* S. Paulus alio in loco ita scribit: *Notum vobis facio... quod nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto.* Job pariter fatetur inquiens: *Ecce non est auxilium mihi in me*, Isaias vero expressius dicit: *Dominus meus, auxiliator meus*; Quem vero inde fructum perceperit, mox indicat subdendo: *Et ideo non sum confusus.* Deus quoque contumaci populo his verbis improperat: *Ubi sunt Dii eorum, in quibus habebant fiduciam? De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum; Surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant; Videte, quod ego sim solus, & non sit alius præter me; ego occidam, & ego vivere faciam percutiam, & ego sanabo, & non est, qui de manu mea possit eruere.*

Ex Dei bonitate convertimur.

Prov. 1. 24.

2. Cor. 3. 4. Probatur ex variis Scripturæ locis. Joan. 6. 44.

Ibid. v. 65.

Joan. 15. 4.

Ibid. v. 5.

1. Cor. 12. 3.

Job 6. 13. Isai. 50. 7.

Deut. 32. 37. Probat Deus Majestatem suam. Ibid. v. 38.

Ibid. v. 39.

3. Ac proinde, cum hæc verissime ita se habeant, mirum profecto est, qua ratione reprobus persuadere sibi possit, vel ausit, quasi ipse ad pœnitentiam post qualiacumque commissa peccata, pro libitu suo confugere possit, cum hæc directe & immediate à divina misericordia, ejusque beneplacito dependeat: *Tantummodo in me auxilium tuum.* Unde S. Thomas ait: *Defectus gratiæ prima causa est ex nobis, sed collationis gratiæ prima causa est à Deo, secundum illud Osee. Perditio tua, &c.* Axioma est ab omnibus scholis receptum: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam*; Si enim homo divinæ gratiæ ex parte sua cooperatus fuerit, hæc in ejus favorem mirabiliter adaugebitur; *Habenti enim dabitur, & abundabit*; qui vero reprobi quamdiu vivunt, divinam gratiam continuo à se repudient, qua fronte illam se in puncto mortis pro suo arbitrio & beneplacito habituros esse sperare poterunt? Stulta profecto & temeraria nimis est isthæc persuasio. Idem Doctor Angelicus alio in loco, de hoc ad conversionem nostram promovendam cœlitus nobis dato auxilio ita scribit:

Commune axioma de parata divina gratia.

Osee 13. v. 9. S. Thom. 1. 2. q. 112.

Gratia quomodo detur & non detur.

S. Thom. 1. 2. q. 2. art. 5. ad 2.

scribit: *Quod quidem auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur*, Et ideo nemo est, qui sibi illud auxilium arrogare possit, cum ex mera Dei liberalitate proveniet; subdit vero sanctus Doctor: *Quibus vero non datur, ex justitia non datur, in pœnam præcedentis peccati.* Habere igitur auxilium quoddam tantæ utilitatis, quanta est hoc, quod scilicet homini servit ad eruendum pedes ejus ab inferno, & ad æternam beatitudinem illum disponendum, *non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*; Opportune vero Ecclesiasticus quoad hoc monet inquiens: *Neque adjicias peccatum super peccatum, & ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur, misericordia enim & ira ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira illius.* Quæ verba Paulus de Palatio ita exponit: *Miseratio Domini magna est, non ut adjicias peccata, sed ut remittenda credas, si amplius ea non committere decreveris.*

Rom. 9. v. 16.

Eccli. 5. 6.

Paul. de Pal.

Deceptio diabolica.

4. Verum enimvero ut omnino convincaris, divinam hanc pietatem nequaquam in tuo esse arbitrio positam, audi Dionysium Carthusianum dicentem: *Ne dicas, dando tibiipsi audaciam perseverandi in peccatis, & peccandi in spe. Nec vera contritio potest propriis viribus obtineri, absque respectu & immutatione Spiritus Sancti, quia non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Denique hoc modo ut Climacus plenius docet, seducit diabolus miseros homines quia, dum sani sunt, suggerit eis, infinitam esse misericordiam Dei, & posse faciliter veniam impetrari; dum vero in extremis sunt, proponit eis rigorem divinæ justitiæ, & multitudinem, magnitudinemque culparum suarum, ut desperent.* Idem quoque punctum, scilicet quod ad Deum pertineat nostram operari salutem, nostrum vero esse, ut ejus auxilio cooperemur, Bernardus hisce verbis tradit: *Initium revertendi ad Deum pœnitentia est, quam sine dubio spiritus operatur, non noster sed Dei.* Idem quoque *de gratia & libero arbitrio* in peculiari tractatu differendo ait: *Lapsus ex voluntate, non æque ex voluntate resurgere jam liberum habet, quia etsi datum fuit voluntati, posse stare ne caderet, non tamen resurgere, si caderet, non enim tam facile exire de fovea quis valet, sed non ex voluntate sufficit & posse resurgere.* B. Laurentius Justinianus rationem assignat, cur Salvator noster in pluribus Evangelii locis, nos, ut præparati semper simus, tam sollicite hortetur; Ita enim scribit: *Scitote quod nihil sic reddit hominem tardum ad bene operandum, atque in sceleribus perdurandum, quemadmodum ad beneplacitum consequenda venia, subdola, vanaque fiducia. O quantos decepit hæc pestis? quantosque hujusmodi inconsulta spes dejecit in tartarum.*

Dion. Carth.

S. Bernard. ser. 1. de Pent. verf.

S. Bernard. Tract. de gratia & lib. arbitr.

B. Laur. Just. de perfect. grad. cap. 2.

Maledictus qui peccat in spe.

Osee 13. 9.

5. Hoc igitur præjactu fundamento, quod scilicet solius Dei sit præstare auxilium ad faciendam pœnitentiam, juxta illud: *Tantummodo in me auxilium tuum*, qua ratione, quave temeritate peccator sibi tanta cum facilitate promittere poterit, maxime cum in vita sua aliud nihil fecerit, quam quod Deum ad se castigandum exasperarit, & provocarit? *Benignus est Spiritus Sapientiæ*, inquit S. Bernardus, *sed non liberabit maledictum à labiis suis*; *Audi, quis ille sit: Maledictus, qui peccat in spe.* Audiamus S. Fulgentium dicentem: *Salubris conversio duplici ratione consistit, si nec pœnitentia sperantem, nec spes deserat pœnitentem, ac per hoc, si ex toto corde quisquam renuntiet peccato suo, & toto corde spem ponat remissionis in Deo, etenim nonnumquam aut spem pœnitenti homini diabolus adimit, aut spe-*

S. Bern. ser. 38. in parvis.

S. Fulgent. Epist. 7. c. 1. ad Venantium.

Temeraria præsumptio

ranti pœnitentiam tollit; unum, dum onerat, comprimit, alterum, dum elevat, dejicit. Qui per multos annos Deo rebellis fuit, divinisque vocibus ejus surdum se exhibuit, atque ejus comminationes risui habuit, qua fronte is in extremo articulo ipsum invocare præsumet, cum ipse Deus clarès verbis talibus comminetur: *Ego quoque in interitu vestro ridebo?* Quibus meritis innixus sperare poterit, quod Deus dono suo cœlestia, divinosque gratias suas in peccatricem, totque annis obstinatam animam suam sit infusurus? Numquid enim hoc forte facturus est ideo, quia multas animas tot malis exemplis, & scandalis à te commissis, ab eo seduxisti? Vel quia temetipsum innumeris sacrilegiorum, homicidiorum, incestuum, blasphemiarum, aliorumque criminum turpissimis sordibus te coinquinasti? Verissimum quidem est, quod Deus sit miserens, verumtamen etiam protestatur dicendo: *Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te.* Quodnam vero hoc tempus Deo acceptum esse existimas? Idipsum explicans subdit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*, quasi diceret, tempus illud non est tempus futurum, sed præsens; Sicuti enim Deus est misericors, ita pariter & justus existit. Quisnam obsecro sui liberationem, & à pœnis evasionem firmius sperare potuit, quam Achan; Hic enim præterquam quod tempus fugiendi habuerit, insuper postquam furtum suum confessus fuerat, veniam haud inaniter sperare poterat; Et tamen nec hanc obtinuit, nec umquam, ut fuga se salvaret, ei in mentem venit; Scitisne causam? Causa hæc est, quia Deus in extremis illis angustiis omne consilium peccatori adimit. *Denunciatum fuit per unum diem ante*, inquit Abulensis, *& jussum est, quod sequenti die omnes venirent coram Domino, ad declarandum quis peccasset.* Demum vero ad nostrum propositum concludit loquens: *Dici potest, quod quamquam Achan timeret futuram sibi mortem, tamen Deus pervertit cor ejus, ita ut nec maneret ei consilium, neque vires.*

Prov. 1. 26.

2. Cor. 6. 2.

Ibid.

Quisnam sit dies salutis.

Abul. q. 42. in cap. 7. Jos.

6. S. Anselmus saluberrimum nos modum docet, à nobis in tentationibus observandum, ne in eis & nostram offensam de divina misericordia præsumamus, ait enim: *Quando quis tentatur, non debet dicere: Misericordia Domini magna est, sed hoc potius: Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Quando appetitus luxuriæ quemcumque pulsat, ut cogitet tunc: Quacumque die peccator ingemuerit, omnia peccata ejus oblivioni tradentur, sed potius sæpe recogitando tractet, quod maledictus omnis qui peccat in spe.* Advertendus hic quoque est Discursus quidam S. Augustini super Psalm. 101. Quia enim, ut idem sanctus Doctor ibidem scribit, gentiles Christianos in hoc accusare consueverant, quod scilicet ex eo, quod Deus ipsorum peccatoribus tempus indulgeat pœnitentiæ & impunitatis excessuum ipsorum, dummodo de illis postea pœniteant, ipsi exinde majorem eum offendendi præsumptionem habeant, confidentes, misericordiam ejus semper fore promptam ad ipsis condonandum. His igitur sanctus Doctor in hæc verba respondit: *Et quid agis miser, si non erit portus impunitatis? Si sola fuit peccandi licentia, & nulla erit peccatorum indulgentia, ubi eris? Sed tamen, inquies, augent homines peccata spe veniæ. Hoc portu proposito, deponis vela iniquitatis, convertis proram, velificas ad justitiam, & speras vitam, non negligis medicinam. Ne desperatione homines pejus viverent, promisit indulgentiæ portum; Rursumne de spe veniæ pe-*

S. Anselm. de similit. cap. 9. 15.

Modus observandus in tentationibus.

S. August. Conc. 1. in Psalm. 101.

Remedium non peccandi, & post peccatum resurgendi.

jus viverent, fecit diem mortis incertum, prudentissime utrumque constituens, & reverentes, que recipiantur, & differentes, unde terreantur. Et ideo benignitas Dei, qua nos recipit, ad pœnitentiam expectat, nequaquam nos ad eum offendendum, & in rebellione contra ipsum diutius perseverandum, reddere debet animosiores & audaciores. D. Chrysologus in sermone quodam illum explicans S. Pauli textum: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet, &c.* ita scribit: *Si enim, ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia, si prona est delinquentibus pietas, si gratia copiosa peccantibus, si injustis amica largitas est divina, certe si futura bona malis præsentibus acquiruntur, quid nobis virtutum iter arduum? quid durus obtinendæ justitiæ labor? quid inter malos jugis servandæ innocentiæ cruciatus? Augeantur humana facinora, ut bonitas cælestis exuberet, permaneamus in peccato, ut gratia abundet. Ad hæc fratres idem, qui interrogat Apostolus, ipse respondit: Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?*

Rom. 6. 1. S. Chrysolog. serm. 113.

Finis misericordiæ Dei.

Enimvero misericordia & auxilia Dei immensa sunt, efficacissima, & promptissima sunt, sed quo putas fine? Ut nos à peccatis resurgere faciant, non vero ut ad persistendum in illis pœnitentiamque procrastinandam nos animent. S. Fulgentium auscultemus, quo modo is comminetur illis, qui in divina pietate subnixi, emendationem suam procrastinant, præmisso enim sequenti Psalmistæ versiculo: *Quoniam justus Dominus, & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus,* ita scribit: *Quisquis igitur hæc audiens in præsenti tempore misericordiam Dei noluerit per conversionem quærere, in futuro eam numquam poterit invenire.* Hujusque comminationis evidentissimam assignat rationem, nimirum, quod Deus per S. Jacobum Apostolum significari nobis fecerit, quod *Judicium sine misericordia illi fiet, qui non fecerit misericordiam; Ordo autem misericordiæ continet, ut misericordiam, quam homo impendere jubetur alteri, prius exhibeat sibi,* dicente Scriptura Eccli. 30. v. 24. *Miserere animæ tuæ placens Deo, proinde si quis Deo placere non vult, animæ suæ misericordiam denegat, & qui animæ suæ misericordiam in præsenti sæculo noluerit donare, nullatenus misericordiam apud Deum poterit invenire.*

Psal. 10. v. 8.

S. Fulgent. lib. 2. de remiss. peccat.

Jacobi 2. 13.

Eccli. 30. 24.

Hortatur ad maturius suscipiendum baptismum Nazianz. orat. 40.

7. S. Gregorius Nazianzenus illos, qui suo tempore Sacrosanctum Baptismi lavacrum differebant accipere, ut tanto diutius majori cum libertate carnaliter possent vivere, his verbis reprehendit: *Baptizemur hodie, ne cras vi aliqua cogamur, Ne beneficium tamquam injuriam differamus, nec expectemus, ut plura peccata congeramus, quo plura nobis condonentur, nec Christo cauponum, & negotiatorum ritu abutamur, nec graviori sarcina oneremur, quam vires nostræ ferre queant, ne una cum navi demergamur.* Ad eumdem execrabilem benignitatis & beneficentiæ Dei abusum detestandum, sequens quoque adjungit motivum: *Quia gratuita misericordia proponitur, idcirco tibi prompta & exporrecta beneficentia & liberalitas contemptum parit.*

S. Ambr. lib. 2. de pænit. c. 11.

8. S. Ambrosius lib. 2. De Pœnitentia cap. 11. eum, qui conversionem suam procrastinat, his verbis interrogat: *Quid enim quod differas? An ut plura peccata committas? Ergo quia Deus bonus est, tu malus es, & divitias bonitatis ejus & patientiæ contemnis? Sed bonitas Domini magis ad pœnitentiam te debet inducere.* Subdit postea utilissimum monitum pro illis, qui in peccatis persistentes, Sacramenta sibi promittunt, ut illis uti possint, quando eis videtur, & placet: *Nemo, inquit, in peccato positus arrogare sibi debet authoritatem aut usurpationem Sacramentorum, quia scriptum est: Peccasti? Quiesce.* D. Chrysologus ad idem propositum sequentem habet ingeniosam considerationem: *Medicus non vulneri, sed curæ proficit, & saluti; Nec putredini, nec morbis, sed solis congaudet ille sanitatis; Ita & Deus, qui pro magnitudine vulneris, adhibuit magnitudinem, vigoremque medicinæ, & nec peccato, sed homini largitus est gratiam, nec ad multiplicanda, sed ad delenda delicta imbrem suæ pietatis effudit. Nemo sic de ægritudine gratuletur, ut velit in vulnere permanere. Ingratus medico, inimicus est curæ, qui semper curari æstuat, nec umquam desiderat hic sanari, & ita Dei gratiam suis cupit exuberare peccatis, ut sibi cupiat peccata cumulari.* Quisquis sperat se in fine vitæ sine operibus bonis salvari, idem facit, ac si præsumeret, ut avis aliqua sine alis volaret; *Opera enim illorum sequuntur illos.* Quatuor illa ab Ezechiële visa mystica animalia, quæ currum illum trahebant, qui æternam præfigurabat beatitudinem (propter quod in eadem visione Propheta cœlos apertos conspexit) teste sacro textu *manus hominis sub pennis eorum habebant in quatuor partibus;* Per manus autem denotantur opera, quæ ad volandum in paradisum omnino sunt necessaria. Qui autem male vivunt, & ad extremum vitæ suæ sine operibus meritoriis redacti, nihilominus de pietate divina præsumunt, quam per tot annos turpiter adeo repudiarunt, temeritatem inexcusabilem committunt; Nam ut S. Augustinus ait: *Promisit Deus indulgentiam, si me mutavero; Video, scio, promisit Deus indulgentiam, per S. Prophetam hanc promittit, & per me minimum servum suum promittit. Verum est, quod promittit, hanc promisit per unicum filium suum. Sed quid vis addere dies malos, diebus malis? Sufficiat diei malitia sua. Malus dies hesternus, malus & hodiernus, malus & crastinus. An putas esse bonos dies, quando satisfacis voluptatibus tuis? Quando in luxuriis enutris cor tuum? Quando insidiaris alienæ pudicitiæ? Quando fraude contristas proximum tuum? Quando falsum pro nummo juras? Quando exhibes tibi bonum prandium, ideo putas, quia bonum diem ducis?* Cum hisce operibus peccaminosis, quibus per totam vitam nostram ulcisci Dei justitiam & iracundiam irritavimus, divinam misericordiam in extremo vitæ nos impetraturos esse sperabimus? S. Cyprianus de bono Patientiæ disserens, ad nostrum propositum ita scribit: *Numquid opulentiam bonitatis ejus, & sustinentiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam patientia & benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit.*

Chrysolog. ibid. Similitudo de Medico.

Ezech. 1. v. 8.

Ibid. Per manus significantur opera.

S. August. Hom. 11. Exod. 10. Boni dies impiorum.

S. Cypr. de bono Patient.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Deum illos, qui ad usque finem emendationem suam differunt, totaliter abominari, & rigide castigare, variis probatur rationibus & exemplis.

THEMA.

Convertimini ad correptionem meam, en proferam vobis Spiritum meum. Prov. 1. v. 23.

1. DEus apud Sapientem in parabolis illis, qui cor suum divinis vocibus occludunt, comminatur

minatur inquiens: *Convertimini ad correptionem meam*; Porro vocatio, qua Deus impios ad emendationem extimulat, quamque illi surda aure excipiunt, hæc est: *Vocavi, & renuistis*, ac proinde protinus lamentatur inquiens: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis*; Merito igitur severum hoc illis intermioat supplicium: *Proferam vobis Spiritum meum*, id est, ut Dionysius Carthusianus exponit, *vindictam meam*, quasi diceret: *aeternam damnationem pronuntiabo, ut vel ex timore cessetis peccare*; *Solet enim Spiritus pro indignatione, ira, seu ultione accipi in Scripturis*; Cum enim Deum in expectatione illorum ad pœnitentiam, necnon in innumerabilium scelerum ipsorum dissimulatione experti fuerint patientem, cur non etiam eumdem experturi credentur justum, cum ex æquo tam justitia quam misericordia proprium Dei sint attributum. Unde S. Augustinus ait: *Intendant, qui amant in Domino mansuetudinem, timeant veritatem; Etenim dulcis & rectus Dominus, Amas, quod dulcis est? Time, quod rectus est. Tamquam mansuetus dixi, Tacui; sed tamquam rectus. Numquid semper tacebo? Misericors & miserator Dominus. Ita plane, adhuc adde, Longanimis; adhuc adde: Et multum misericors, sed time quod est in novissimo: Et verax; quos enim modo sustinet peccantes, judicaturus est contemnentes. An divitias longanimitatis & mansuetudinis ejus contemnis, ignorans quia patientia Dei ad pœnitentiam Dei te adducit? Tu autem secundum duritiam cordis tui, & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei.* Hactenus Augustinus.

Prov. 1. 31.
Ibid. v. 23.
Dion. Carth. Hic spiritus vocatur vindicta.
S. Aug. Tr. 33. in Joan.
Debet Deus amari & timeri.

2. Salvator noster apud S. Lucam excidium Jerosolymitanum præcedens ait: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te*; cujus desolationis causam paulo ante his verbis insinuaverat: *Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi*; Insuper subdit: *Non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* Porro quis ignorat, quod Jerusalem uniuscujusque nostrum animam designet; Hæc autem in agone mortis in talibus reperietur constituta angustiis, de quibus Deus ob frequentes, quas à peccatore passus est vocationum & inspirationum suarum repulsas, in cap. 1. Proverb. prædixit inquiens: *Cum irruerit repentina calamitas & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia.* In articulo enim mortis in iis, qui male vixerint, adimplebitur illud: *Circumdabunt te inimici tui &c. qui enim umquam sunt humanæ animæ majores inimici, quam maligni Spiritus? Qui animam à corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam, deceptoriis delectationibus fovent, quam vallo circumdant, quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus, quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes, coarctant. Animam coangustant undique, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione.* Arctissima erit tunc in illo extremo mortis articulo animæ obsidio, quando *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam*, quando à doloribus atrocissimis omnia moribundi torquebuntur membra, & mens ab horrendis mortis, judicii, & inferni agitabitur pavoribus; Unde S. Gregorius Magnus ait: *Quam angustæ viæ erunt undique reprobis? Superius erit Judex iratus, subtus horrendum chaos, à dextris peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia ad infernum trahentia, intus conscientia urens. Miser peccator sic deprehensus, quo effugiet?* Quod si dixeris, non defuturam ibi Dei misericordiam; Respondeo quod tuæ amplius tempus non erit, ac proinde Salvator aperte ait: *Si cognovisses & tu, & quidem in hac die, quæ ad pacem tibi*; *In hac die* inquit, quasi diceret, deinceps tarde nimis id cognosces. Dux aliquis bellicus civitatem hostilem obsidens, inducias quidem pro aliquo tempore cum eadem inibit, ut se ad capitulandum secum resolvat, & cum pactis conditionibus sese tradat; At vero si obstinata fuerit, obsidionem urget, machinis militaribus eamdem concutiet, cuniculos aget, sicque tandem violenta manu eamdem invadens, deprædabitur illam, & igne conflagrabit, terram sanguine inundari faciet, muros demolietur, totamque civitatem in miserabilem quemdam lapidum acervum rediget. Idem prorsus sæpenumero mysticæ animæ civitati contingit, Deus enim ipsi per multos annos inducias quidem indulgebit, emendationem præstolabitur, dissimulabit, suos mittet Heroldos, & legatos, id est, sanctas suas inspirationes; qui eam ad sui deditionem inducant; At vero si obstinata permanserit, spirituum rebellium exercitum illi immittit, ut is eam in suam potestatem redigat: *Hi coangustant undique, & ad terram prosternunt, eo quod non cognoverit tempus visitationis suæ.* Petrus Blesensis *de Confessione Sacramentali* scribens, verba illa Christi: *Væ prægnantibus, & nutrientibus in illa die &c.* in favorem nostrum declarat inquiens: *De his, qui pœnitentiam differunt donec suis desideriis satientur, scriptum est: Væ prægnantibus & nutrientibus in illa die.*

Luc. 19. 43.
Ibid. v. 44.
Ibid. v. 42.
Ibid. v. 44.
Turbanda Jerosolyma designat animam peccatricem.
Prov. 1. 27.
Coangustationes dæmonis in morte.
Sap. 9. v. 15.
Moribundi angustiæ sunt ab omni parte.
Luc. 19. 42.
Praxin belli ducum imitatur Deus.
Luc. 19. 44.
Petr. Bles. de Confess. sacram.

3. S. Augustinus super Psalmum 144. scribens ait: *Ille quidem longanimis, tu autem secundum duritiam cordis tui, & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua. Non enim modo sic longanimis in sustinendo, ut nequaquam justus in vindicando; Distribuit tempora, vocat te nunc, exhortatur te nunc, expectat, donec resipiscas, & tu tardas? Magna ejus misericordia & in hoc, quod diem vitæ tibi incertum fecit, ut nescias, quando hinc emigrabis, & cum quotidie speras te emigrare, aliquando converteris, & in hoc magna ejus misericordia: Cæterum si statuisset diem omnibus, faceret abundare peccata de securitate.* S. Cæsarius Arelatensis misericordiam Dei utilem esse docet, dummodo eadem prompte uti non tardemus: *Licet*, inquit, *sit ista tam magna misericordia, tamen tunc nobis prodest, si non tardamus converti ad Dominum, nec crimina criminibus superaddamus.* In principio matutini quotidie dicimus: *Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tuæ*; At vero quodnam est signum illud, unde nos de numero electorum esse, certo dignoscere possumus? Ipsemet cœlestis Pastor signum illud nobis insinuat, dicens: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego vitam æternam do eis*; Advertendum tamen est, nequaquam in divinis vocibus ejus prompte auscultandis differendum esse, sed *hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Qui enim crastinum expectat, similis est corvo, qui figura est reproborum. *Hi enim qui in peccatis versantur*, ut S. Clemens Papa ait, *nisi pœnitentiam egerint, non solum non exaudiuntur, cum supplicant, sed etiam Deum irritant, in memoriam ei reducentes*

S. August. in Psalm. 144.
Deus longanimis, & simul justus.
S. Cæsar. Arel. hom. 71
Signum prædestinationis si oves audiant vocem pastoris.
Joan. 10. 27.
Hebr. 3. v. 8.
S. Clem. in ep. 1. cap. 9

centes suam improbitatem. Nequaquam nobis malignandum est, eo quod patientiam Dei ad nos puniendum tardam esse videamus, quia ut S. Augustinus advertit: *Quanto diutius expectat, tanto gravius vindicat; Quando enim prolixis temporibus peccamus, & nihil mali a Domino sustinemus, patientia est, non negligentia, non ille potentiam perdidit, sed nos ad pœnitentiam reservavit.*

S. Aug. ser. 102. de Temp.

4. In libro Proverbiorum cap. 20. dicitur: *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.* Quodnam est frigus illud, quod manus hominis congelat, & socordes efficit, adeo ut arare non possint? Frigus hoc, ni fallor, aliud non est, quam illud, de quo scribitur: *Abundat iniquitas, refrigescit charitas;* Inde enim sequitur, quod *non mittens manum ad aratrum... non sit aptus regno Dei;* Quia qui *non laborat, non manducet; Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit;* Hi autem, qui de die in diem laborare tardant, illum Psalmistæ comminationem incurrunt: *Famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.* S. Gregorius docet, quod tametsi reprobus in fine vitæ aliquos edat pœnitentiæ actus, hoc tamen sine ulla sui utilitate faciat: *Erit & tunc pœnitentia,* inquit, *sed fructuosa jam non erit, quia nequaquam tunc veniam invenit, qui modo aptum veniæ tempus perdidit.* Idem sanctus Pontifex super illud virginibus fatuis redditum responsum: *Amen dico vobis, nescio vos,* ita scribit: *Ibi jam à Deo non potest mereri, quod petit, qui hic noluit audire, quod jussit, quia qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, frustra ante regni januam cum precibus venit.*

Prov. 20. 4. — Frigus designat defectum charitatis. — Matth. 24. v. 12. — Luc. 9. v. 62. — Ps. 127. v. 2. — Psal. 127. 3. — S. Greg. Hom. 20. in Evang. — Matth. 25. v. 12.

5. Apud S. Lucam in cap. 15. legimus, quod cum mulier illa drachmam suam amisisset intempesta nocte, non expectato diluculo matutino, lucernam accenderit, universamque domum susque deque verterit, ut illam inveniret: *Nonne accendit lucernam, & evertit domum & quærit diligenter, donec inveniat? Per hanc autem drachmam,* ut Hugo Cardinalis explicat, *significatur qualibet anima Dei imagine insignita.* Ubi autem de salute animæ res agitur, nequaquam tardandum est de die in diem, ut illam nobis reddamus securam; Quot enim sani ad lectum concedunt, qui ex eodem ex improviso transeunt ad sepulchrum? Plutarchus de Julio Cæsare refert, quod *libellum sibi in senatum eunti, ubi à conjuratis interfectus est, conjurationis seriem edisserentem oblatum, in sinum conjecerit, apud inferos scilicet per otium lecturus.* Hæc igitur rei tanti momenti dilatio, insuper cum aliquali incredulitate conjuncta, vitam ipsi pariter & imperium ademit. Cum Archias Thebarum Tyrannus in solemnitate quadam lætus & jucundus fasciculum quemdam reciperet literarum, in quibus de machinata contra ipsum conjuratione, mox ut è loco solemnis tripudii, cui assistebat egressurus esset, contra ipsum exequenda reddebatur certior, ipseque litteras porrigenti, simulque monenti, quod arduum valde omnisque moræ impatiens concernerent negotium, responderit: *Seria in crastinum,* paulo post miserabiliter à conjuratoribus trucidatus fuit.

Mulier amissam drachmam solertissime quærit, Luc. 15. v. 8. — Hug. Card. — Plutarch. — Historia de Archia occiso per conspirationem.

6. Nescio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod videlicet Deus inter omnium animalium sacrificia, qualia multa erant, pisces rejecerit, cum tamen multa admisisset volatilia, quæ communem cum piscibus habent originem, dicente hymno Ecclesiastico: *Ex aquis ortum genus partim remittis gurgite, partim levas in aëra.* Et vero si volatilia pennas habent, pisces plumarum, & alarum loco, squamis sunt provisi; Si aves per aëra volitant, pisces in aquis natuant; Cur igitur pisces à tam honorifico Creatoris sui cultu, ad quem tot aliæ creaturæ animatæ & inanimatæ admittuntur, proscripti fuerunt? Responsio litteralis hæc est, quia cum sacrificium animalium in eo consistat, quod tempore quo in altari offeruntur, actualis eisdem in Dei honorem mors inferatur, id in piscibus difficulter fieri poterat, siquidem hi extra aquas vivere non possunt ac proinde non nisi agonizantes offerri poterant; Ex qua litterali responsione optima ad præsens propositum eruitur moralitas, siquidem *omnia in figura contingebant illis,* per hanc piscium à sacrificiis prohibitionem (utpote qui non nisi agonizantes ad altare deduci poterant) insinuatur, quod animæ moribundæ, homines agonizantes, in sacrificium in solo mortis articulo oblati, cum antea quotidie se Dæmonis servitio consecrare consueverint, eorumque conversione ad mortem usque dilatæ, Deo nequaquam sint acceptæ, sed à se repudiet, atque proscribat; *Quia vivens, vivens confitebitur tibi, sicut & ego hodie.*

Quare pisces non fuerint sacrificium Deo. — Isai. 38. 19.

7. Observastisne aliquando quisnam in toto genere humano primus fuerit, qui Deo sacrificia obtulit, num forte Adam, vel Eva, vel Abel is fuit? Nequaquam, sed Cain; primus ille reprobus; Id quod ex sacra scriptura clare deducitur. Cur igitur sacrificium illius à Deo acceptatum non fuit, sed repudiatum? Num forte id contigit, quia Cain de fructibus terræ obtulit? Dicente Scriptura: *Factum est, ut afferret Cain de fructibus terræ munera Domino,* nequaquam oblatio ejus ideo rejecta fuit, dedit enim ipse in oblationem id, quod habebat, *fuit autem Cain agricola,* qui præter fruges terræ nil habeat. *Abel quoque* qui Pastor erat, *obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum; Et respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus; Ad Cain vero, & ad munera illius non respexit.* Quid igitur dicemus, quandoquidem ut S. Paulus ait, *non est personarum acceptio apud Deum;* Cum igitur Cain prius quam frater ejus ad sacrificium offerendum permotus fuerit, sacrificium illius præ fratris sui oblatione Deo longe gratius esse debuisse, haud immerito videri posset. Verumenimvero ipsamet scriptura sacra dubium hoc solvit, dum ait: *Factum est autem post multos dies ut afferret Cain... munera Domino;* Ac proinde Cain typus erat illorum, qui conversionem suam in longum usque tempus procrastinant, id quod probabile est reprobationis indicium. S. Ambrosius hujus repudiationis, sacrificii à Cain oblati duas assignat rationes, inquiens: *Duplex in Cain culpa fuit, una est quod post dies multos obtulit; Altera, quod non ex primis fructibus.* Unde quando quis Dæmoni, mundo, & Carni primum dat ætatis suæ florem, annosque meliores, reservatis Deo ultimis vitæ fæcibus, hoc vere est imitari primum reprobum, & ad ejus imitationem vitam suam pessimo fine claudere. S. Ambrosius ibidem subdit: *Sacrificium & celeritate commendatur, & gratia; Unde præceptum est: Si voveris votum, non facias moram reddere illud.* Bellovacensis idipsum per ingeniosam quamdam declarat similitudinem inquiens: *Similis est peccator piger cuidam Quadrigario, cujus cum quadriga cecidisset, & ipse sedens in luto à transeuntibus adjutorium peteret, quidam nobilis manum extendit, ut eum juvaret, sed cum miser nec vellet surgere, nec ad quadrigam sublevandam manum mittere, sed differre, recessit nobilis indignans, & dicens: Ex quo tu miser non juvas te nec ego curo de te. Sic faciet Dominus de eo, qui differt se juvare, permittit enim*

Gen. 4. 3. — Ibid. v. 2. — Ibid. v. 4. — Ibid. v. 5. — Coloss. 3. 25. — Cain primus obtulit sacrificium. — Ibid. v. 3. — S. Ambr. lib. 1. de Cain, & Abel. Deo non gratum & quare. — Bellovac. spec. mor. lib. 3. dist. 2. p. 6.

eum

Historia de pigro.

eum putrescere in lacu miseriæ & in luto fæcis, manum gratiæ, & adjutorii sui ei subtrahendo.

8. Insignis quidam fideque dignissimus Author sequens refert exemplum: *Toleti in Hispania nobilis Adolescens ante annos non adeo multos, ignobilem famæ, & vel sanguineis deplorandam lacrymis vitæ suæ clausulam imposuit. Exuto religionis suscipiendæ consilio, quod aliquando secum deliberarat, Canonicum induit. Et initio quidem officio suo functus est non inlaudabili industria. Sed quemadmodum æra facilis inventus est ad omnem ductum, ita improvidus homo nactus pessimos ductores, presso vestigio secutus est præeuntes ad vitia; Tandem & ipse factus aliorum ante signanus ad scelera non mediocria duxit sequentem. Miserum juvenem, si putabat turpitudines suas, aut citius abscondi sub toga serica, aut speciosius palliari; Sed tandem sicut Deum habuit inspectorem suæ improbitatis, ita & vindicem expertus est. Nam brevi eum febricula expedivit, jussitque ad plures ire, sive sub terra in cinere suo facescentes mortuos, sive ad ipsos Erebi incolas, magnum infelicissimæ societatis numerum. Audi, O bone, & obstupesce, non tantum vim, roburque imbibitæ semel impietatis, sed etiam severi Numinis formidanda judicia. Vix rumor urbem pervasit de morbo Canonici, jam passim à probris suis insolentiaque infamis, cum Toletanus Ecclesiastes ægrum adit, monetque ut Conscientiam excutiat, erratorumque semper periculoso onere sese levet. Negare ille ejus rei necessitatem, ut alter dicebat, tunc esse, si ægritudo accreverit, memorem fore animum datæ admonitionis. Interim Medicus pone assistens, nescio ex quibus signis deprehenderit, mortem intra pauculas horas adfuturam. Quare consternatus Ecclesiastes magis cœpit instare, etiam divini judicii interposito rigore. Ubi vero æthiopem se lavare vidit, cubili egressus, nobiles quos obvios sibi habuit familiares decumbentis, in partem laboris sanctissimi vocat, jamque hominem omnes Christiani officii in eo discriminis articulo commonefaciunt; Sed nullo effectu. Adest iterum Medicus, iterumque vicinum denunciat periculum, post horam actum fore cum vita ægrotantis. Itaque Ecclesiastes, cæterique lecto circumfusi, maxima qua possunt vehementia contendunt, ut salutarem Canonico morituro ienti dolorem suadeant scelerum ex præscripto divinæ legis faciendam confessionem; Sed neque tunc quidem proficiunt, asserente ægro periculum remotius esse, quam ipsi arbitrentur. Mox obmutuit miser, & ratione turbata, nihil amplius pro sano egit. Ergo desperatis jam prope rebus, opem à Numine implorandam censuit Ecclesiastes, simulque apprehensa Christi, è cruce pendentis effigie, psalmum de profundis exorsus est, jamque ad illa venerat Davidis verba. Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ, cum ecce tibi lignea imago, tota præsentium corona inspectante, brachia ad crucem fixa resolvit, & utraque manu aures observans, formidabilem hanc vocem misit: Quia vocavi te, & renuisti, ego quoque in interitu tuo ridebo. Fulmen hoc fuit, quod ubi ab imagine jactum est, infelicem animam ex corpore scelerati Juvenis in tartarum deturbavit.* Unde hoc loco juvat memorare illam S. Bernardi sententiam: *Quanta est hæc injuria, & quam graviter vindicanda, cum vilissimus vermis clamantem ad se audire dedignatur Creatorem universitatis?* Et ideo mirandum non est, quod Salvator noster vocibus & precibus illorum qui pro infortunato hoc homine Deo supplicabant aures suas obturaverit, siquidem per hanc occasionem ostendere voluit, quam verum sit, quod alias dixerat, videlicet: *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.*

Zebenturio mala spe promontorio l. 4. §. 2. n. 35. fol. 173.

Pessima vita adolescentis Toletani.

Omnes conatus ad conversionem rejiciuntur.

Post mortem quoque crucifixus obserat aures suas.

S. Bern. ser. de sept. spir.

Matt. 24. 35.

Olim namque apertis verbis dixerat: *Quia vocavi & renuistis... Ego quoque in interitu vestro ridebo, Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent, & non invenient me; Eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini susceperint, Nec acquieverint consilio meo, & detraxerint universæ correptioni meæ.*

Prov. 1. 24. Ibid. v. 26. Ibid. v. 28. Ibid. v. 29. Ibid. v. 30.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Tectura specialis est Dæmonis, quod nos pœnitentiam procrastinare faciat, id enim ideo facit, ut in hora mortis nostræ in desperationem nos inducat.

THEMA.

Mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem & cras proficisceris, Judic. 19. v. 9.

1. IN capite 19. Judicum scribitur de Levita quodam, qui postquam cum socero suo in aliquot dies genialiter vixisset, jamque in procinctu esset, ut rediret in patriam: *Dixit pater puellæ ad Generum suum: Quæso te, ut hodie hic maneas, pariterque lætemur; At ille consurgens cœpit velle proficisci, & nihilominus obnixe eum socer tenuit, & apud se fecit manere. Mane autem facto parabat Levites iter, cui socer rursum: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, & assumptis viribus, donec increscat dies, postea proficiscaris; Comederunt ergo simul; Surrexitque Adolescens, ut pergeret cum uxore sua, cui rursum locutus est socer: Considera quod dies ad occasum declivior sit, & propinquat ad vesperam, mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras proficisceris. Omnia autem hæc in figura contingebant;* Hæc namque historia consuetudinem agendi serpentis antiqui ad vivum delineat, siquidem hic aliquos ab ejus se servitute eximere, & in divinorum præceptorum viam abire, veraque filiorum Dei libertate frui velle videns eosdem de die in diem, de septimana in septimanam morari, bonumque illorum propositum procrastinare facit; Prout S. Basilius Magnus his verbis vivaciter exponit, inquiens; *Criminator ille serpens est ad mala perpetranda, videt nos homines in diem vivere, videt omnem actionem nostram juxta id quod instat peragi, ideo hodiernum diem per fraudem nobis abripiens, spem nobis crastini relinquit. Quod siquidem peccatum hodie committere non cogit, justitiam tamen in crastinum ut reservemus persuadet; Deinde ubi crastinus dies illucescit, rursum accedit iniquus ille partium divisor, & hodiernum diem sibiipsi cedere expedit, crastinum vero, Domino ut tribuamus concedit, atque hac ratione sane nos præsens nimirum tempus per voluptatem subtrahendo, futurum vero spei nostræ relinquendo, ne sentientes quidem, à vita expellit.*

Modus retardandi gratum hospitem.

S. Basil. Homil. 4. de Pœnit.

Applicatur Dæmoni.

2. Mercator quidam fuisse legitur, qui super ostiũ tabernæ seu officinæ suæ hæc verba majusculis litteris inscribi fecerat: *Hodie in hoc loco nihil venditur credito sed cras;* Ac proinde numquam tempus illud appropinquabat, in quo sub credito quidpiam apud ipsum comparari posset, quia quocumque die veniebant emptores, semper eamdem deprehendebant ostii domus suæ inscriptionem. Eadem prorsus astutia sagacissimus Dæmon cum peccatore utitur, cui semper persuadet, *hodie mihi, cras Domino;* Die autem sequenti superveniente tot illum

Praxis mercatoris hodie non credentis.

lum moratur illecebris, ot crastious dies ad serviendom Domino numquam adveniat, Certum est autem, quod quanto diutius nos moratue, & à servirio Dei terrahit, tanto majus sibi io oos joe possessionis acquitat, majotique cum Doomini Tyraonide nobis priocipetur, quia crescunt catenæ, de quibus Ecclesia ait: *Delictorum catena constringitur*, ad quod S. Bonaventuea sequenti declarat similitudine, inquiens: *Peccatum est sicut rete, & sicut virga inviscata; Nam sicut piscis in cetibus se agitando, amplius se involvit, & avis plus ambulans per virgam inviscatam fortius se capit sic peccatoe magis elongatur à Deo, & strictius illaqueatur à Diabolo, quia de tali dicitur: Tenebitur planta illius laqueis.*

Imitatur Dæmon.

S. Bon. Tom. 6. in Diæta salutis Tit. 1. cap. 2.

3. Refert Plutarchus, quod com Antiochus Epiphanes Alexandriam obsidione cioxisset, quæ sub Romanoeum protectione posita erat, senatus Romanus Popilium Lenam senatorem ad eum amandarit, ut ei obsidionem solvere senatus nomine demandaret, aut vero eum Reipublicæ Romanæ hostem expresse declaearet. Qui respondit: Responsum hoc mora indiget tempoeis; Popilius autem sine mora lineam quamdam circa regem Antiochum trabeos eidem dixit: *Hoccine in dubium revocandum est an hostis Romanorum sis? Non praeteribis hanc lineam, donec id definias ac decernas.* Cui Antiochus in his angustiis se esse cernens respoodit: Parebo, & confestim civitatem liberam relinquens promissum implevit. Anciuchus tartaeeus, in societate sua nostrum habens appetitum sensitivum sibi addictissimum animam oostram obsidet, Salvator autem qoi eamdem sanguinis sui pretio comparavit, ad illam legatos suos, id est, cœlestes suas invitationes, inspirationes sanctas, bonaque proposita ad eamdem ablegare non desinit; Dæmon autem efficit, ut quantum potest animam tardet in respondendo & obtemperando; Comminatur itaque eidem, nisi obediat, severa sua supplicia; Quibus intermioatis an anima ab iosidiis Diaboli liberanda sit, tunc cognoscetur, si nimirum supernæ gratiæ impulsus prompte acceptaverit, quod si fecerit, vere dici poterit: *Ecce nunc tempus acceptabile.*

Plutarch. in Apopht.

Popilius Lena.

Figurat Christum.

4. S. Basilius avis cujusdam eeferens proprietatem inquit: *Vidi ego jam avis astuta miram artem, cum pullos suos videet adhuc ob debilitatem peada periculo expositoe sese, aucupi ante illoe, ut prædam paratam efferre, ita sese vertentem, ac gestus dispensantem, ut nec periculo penitus, aut manibus se prabeat, neque item insidianti spem omnino eripiat. Sic itaque illum inter utrumque versando, occupando, in se retinendo, spatium dat natis etiose fugiendis Ac demum ipsa ad extremum quoque evolat. Cave igitur ne tu aucupi similia patiaris tentare, certa pro incertis relinquens, spem firmam vana commutans. Teade itaque te Christo totum, da nomen tuum, adscribe que Ecclesia;* Nimirum illos alloquitur, qui differebant Baptismum, eosque celeritate baptismum accipiant exhortatur. Dionysius Carthusianus de quatuor novissimis differens inquit: *Præcipua Diaboli intentio est, luctum pœnitentia, & timorem mortis repellere à te per suggestionem benignitatis divina.* Id quod diu ante ipsum & Folgentius in hæc verba sceipserat: *Plerosque sub vana spe indulgentia in peccatis Diabolus tenet, compellit eos Dei justitiam non metuere, quos inanitee suadet de Dei bonitate gaudere.*

S. Basil. ibid. Natura cujusdam avis.

Dion. Carth. de quatuor noviss. p. 2. art. 4.

S. Fulgent. Epist. 7. c. 6.

5. In speculo Exemplorum sequens factum recensetur: Vir quidam, qui perdite & impie vixerat, cum morti vicinus se ab horrendis Dæmonis nigra veste indutis se cinctum videret, clamabat: *Domine adjuva me;* Quem tamen Deus noo exaudivit, sed per astantem ei io hæc verba improperari fecit: *Nunc memor factus es Dei, quando tibi sol obscuratus est? Quare usque in hodiernum diem non exquisisti eum, dum adhuc tibi splendor erat dies?* Dæmon ot oos in rebellione contra Deum perseverare faciat, nobis hoc uoice persuadet, ut credamus Deum misericordem esse, promptumque, ut cum pectus tundendo dicimus: *Deus propitius esto mihi peccatori,* omnia nostra peccata, liberaliter condonet; Postea vero cum in extremo vitæ momento positi sumus, in desperationem nos adigit, ob oculos nobis ponendo divinæ justitiæ rigorem, innumerabiliumque peccatorum multitudinem, quibus eum, dum viximos, exasperare non formidavimus. Unde S. Antoninus ait: *Cum quis moratur in peccato, Diabolus non multum eum impugnat, quia suus est, sed cum perpendit, quod velit recedere ab eo per pœnitentiam, multum repugnat, & quidem tanto plus, quanto diutius possedit, & vel maxime in articulo mortis, quia scit se amplius tempus non habere.* Dum sani sumus, pœnitentiam à nobis procrastinari suadet, at vero dum in agone mortis luctamur, ad veniæ desperationem nos adigit. Porro ad hoc ut pœnitentia sit valida, necessum est, ut fiat per actus voluntatis, ob commissas transgressiones compunctæ, & pœnitentis; Talis autem pœnitentia infirmo & moribundo in extremo mortis articulo admodum est difficilis, quia pœnitentia fieri nequit, nisi voluntas ducem habeat intellectum, qui illam vivaciter apprehendere faciat, Deum ab ipsa todigne, & summa cum ingratitudine offensum, & contomeliatum, gravitatem item peccati, divinæ pietatis efficaciam, Sacramentorum virtutem, aversionem à culpa, amorem erga Deum, compunctionem internam, aliosque similes actus, qui pro vita male transacta expianda expediunt. Ecce igitur astuti serpentis sagacissimum stratagema, qui usq; ad illud ultimum momentū nos ad separandum inducit, probe sciens quod intellectus in illo articulo plane obtenebratus voluntati ad eliciendum ejusmodi actus, nullum possit dare subsidium. Cum enim caput, in quo hæ operationes exercentur, ab infirmitate supra modum sit debilitatum, ad ejusmodi seria se applicare nequit, aut si se ad aliqua cogitanda applicet, de nulla re minus, quam de Deo pensat, utpote à quo per tot annos per rebellionem aversus fuit potius enim mentem suam occupat circa delectationes, honores, filios, uxorem, amicos & alios quos prius inordinate dilexit, doletque inconsolabiliter, quod illos in sempiternom cogatur relinquere, præterquam quod de salute corporali recupetanda totaliter occupetur. Unde Blosius qui expertissimus vitæ spiritualis Magister fuit, ita scribit: *Diabolus hoc malignitatis dolo fere uti consuevit, ut ei qui peccare statuit, ipsum Dominum clementissimum & misericordissimum esse polliceatur; Ubi vero peccata admissa pœnitentiam agere voluerit, jam illum implacabilem, nimiumque severum esse omnibus modis suadeat.* Porro licet idem Dæmon mendaciorum Pater existat, nihilominus dum reprobis ne à mala vita sua desistant, pœnitentiam promittit, postea suo tempore promissum nihilominus servat, sed quomodo? Nimirum efficiendo ut sint *pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes,* quæ Diabolica est pœnitentia, qualis in inferno æternaliter fieri solet.

Exemplum demoribundo.

Magn. Spec. Exempl. Dist. 2. Exempl. 102.

Dæmonis contraria studia.

S. Antonin. p. 2. Tit. 9. c. 13 §. 13.

Difficultas vero pœnitentiæ in agone.

Occurrunt plurimæ distractiones in agone. Blosius in Parad. animæ c. 2. n. 4.

Sap. 5. v. 3.

6. Apud Isaiam postquam de procrastinatione conversionis facta fuisset mentio his verbis: *Manda, remanda,*

remanda, expecta, reexpecta, facet textus subjungit: *Dixistis, percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum*; Sed quis tandem hujus fœderis, & pacti finis fuit? Audite idipsum ex propria illorum confessione: *Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus*; Dum enim impiam exhalabunt animam, serpentis tartarei experientur fraudem, & deceptionem. In Vita Ven. Thomæ Mori Regni Anglicani Magni Cancellarii, & Martyris, sequens impii cujusdam legitur exemplum, in Tom. 1. lib. 2. cap. 13. Operis, quod *Mortes peccatorum pessima* intitulatur, his verbis recensitum: *Rogabant amici amicè hominem, ut maturaret ad meliorem mentem redire, sed responsum aliud non tulerunt, quam plenum illud vanissima præsumptione, cum migrandum hinc fuerit, tribus se verbulis Deum ad clementiam expugnaturum, & cœlum exoraturum. Verum res aliter cecidit, cum enim postea equitando transiret in ponte fluvium, & improvidum pedem equus impingeret saxo, una secum sessorem Herum in subjectam aquam effudit. Jam miserando casu præcipitabat eques, cum subito ubi periculum animadvertit, sensitque intra fluctus non ficta se morte occubiturum, contentissimo nisu clamavit tria novissima verba. Et quæ illa? Utique quibus salutem, & astra momento uno apud Deum impetraret, quemadmodum jactaverat non semel facturum se in ultimo vitæ discrimine? Dixerit itaque cum Regio Vate: Miserere mei Deus; aut illud: Tibi soli peccavi; Vel cum Publicano: Deus propitius esto: Sed heu! De sceleribus suis, de cœlo, de Deo altum servavit silentium. Illud unum ingeminavit; Rapiat omnia Dæmon. Ita miserum sua memoria destituit, & cum deberet in eo casu tria salutis verba dicere, tria desperationis protulit, tractus inter Vortices ad eum, quem vocibus ultimis compellavit.*

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 15. Pactum cum morte est mendacium.

Vit. Thom. Mori c. 18. Mortes peccatorum pessima Tom. 1. l. 2. cap. 13.

Historia de malè confidente, & sperante in finem bonum.

Baron. Ann. 1001. n. 12.

7. In annalibus Ecclesiasticis de Ottone Tertio Imperatore legitur, quod cum S. Romualdo (quo confessario utebatur) promisisset, quod deposito imperii diademate, in expiationem patrati delicti, ob necem Crescentianam, vitam esset monasticam amplexurus, accesserit exactor Romualdus, eoque magis importunus, quo divino afflatus spiritu intellexisset, instare jam obitum ejus; Ut sponte faceret, quod necessitate urgente pati cogeretur invitus, & Deo in odorem suavitatis offerret, quod retinere non posset. Infelix autem Otto non quidem tenuit, sed distulit, & ex causa quidem, ut videbatur ipsi, legitima. Sic plane homines versutos decipit assidue Cacodæmon, quos à bono non potest avertere, ne facere meditentur, ut differant saltem, prætextus ingerit varios necessitatis colore fucatos; Et sic distineat miseros, donec improvisa mors irrepat. Subdunt vero iisdem annales Imperatorem Romoaldo promisisse facturum se quidem quod exigebatur, nimirum ut cucullam indueret monasticam; Si tamen prius Romam, quæ sibi rebellabat, impeteret, & ea devicta Ravennam cum victoria remearet. Cui Romualdus: *Si Romam, inquit, ieris, Ravennam ulterius non videbis*, fuit igitur Romæ factus captivus, è qua captivitate tamen cum nonnullis aliis occulta se fuga subduxit; Cumque iterata vice cum forti exercitu Romam redisset ob urgentes tumultuum in Germania obortorum necessitates eo reverti coactus, in itinere vita functus fuit. Unde S. Augustinus in Sermone quodam ait: *Immittit Diabolus securitatem, ut inferat perditionem, neque dinumerari possunt, quantos hac inanis spei umbra deceperit.*

Otto tertius Imperator negligit pœnitentiam promissam.

S. Aug. serm. 41. in Append.

8. In vita S. Philippi Nerii narratur, quod cum medicus quidam pœnitens ipsius graviter infirmatus fuisset, à Dæmone speciem medici induto quotidie visitatus fuerit, infirmumque de restituenda sanitate securum reddiderit, non obstante manifesto periculo mortis, in quo constitutus erat; At vero Sanctus vir diabolicam detexit fraudem, ut infirmus ille ad ultimum mortis agonem sustinendum tanto se melius posset disponere; Quod si igitur Dæmon ejusmodi insidiarum machinas moliatur in extremo vitæ articulo etiam circa illos, qui in timore Dei vixerunt, quanto magis illas adhibebit circa eos, quos in vita habuit servos & mancipia sua, ne scilicet in morte ejus potestati surripiantur? Nazianzenus proinde optime monet inquiens: *Quod si hodiernum semper præteriens, crastinum observes, paulatim differendo, non animadvertis te à pravo illo deludi, ut illius consuetudo fert: Da mihi præsens, inquit, futurum Deo.* Hac enim arte servus, id est peccator, in ejus semper remanet servitute. Etenim mancipia in triremibus servientia, quæ voluntaria appellari solent, eo quod ad triremes non sint condemnati per sententiam, sed quia in illis remigando voluntarie laborant propter stipendium, hæc inquam mancipia capitanei sive triremis præfecti per anticipata stipendia ita ad remanendum in triremibus obligare solent, ut remum numquam deserere possint, etiamsi velint. Sic quoque multi sunt, qui bonam habent pœnitentiam amplectendi voluntatem, at vero astutus serpens de die in diem adeo novit illos inescare voluptatibus, aliisque desideriis ipsorum respondentibus satisfactionibus, ut à compedibus illius, & catenis, quibus ab ipso vincti tenentur, numquam se exolvant.

Dæmon sub specie Medici decipit Medicum.

Nazianz. Orat. 40.

Similitudo à mancipiis.

9. In Exodo cap. 21. inter alias populo Dei electo à Deo datas leges hæc quoque recensetur: *Si emeris servum hebræorum, sex annis serviet tibi, in septimo egredietur liber gratis.* Paulo post vero subditur: *Quod si dixerit servus: Diligo Dominum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar liber, Offeret eum Dominus Diis, & applicabitur ad ostium, & postes, perforabitque aurem ejus subula, & erit ei servus in sæculum.* Enimvero trita est illa scripturæ regula: *Qui facit peccatum, servus est peccati*; Nec solum peccati, verum etiam Dæmonis servus existit. Hic quidem anno septimo, id est per gratiam & auxilium Spiritus Sancti (de quo Ecclesia canit: *Tu septiformis munere*) ab hac se Tyrannide potest eximere, acceptando nimirum vocationem & gratiam, qua ad pœnitentiam invitatur; At vero si ad culpam affectum habuerit, & Diaboli servus manere voluerit, *erit ei servus in sæculum*, adeoque disponat se & præparet ad portandas hasce catenas usque ad mortem, imo usque in infernum, neque enim est quod speret se pro libito ab hisce compedibus egredi posse, semper enim charactere ipsius velut servus emptitius signatus manebit.

Exod. 21. 2. Ibid. 5. & 6. Servum, qui non vult liberari à servitute imitatur peccator. *Joan. 8. 34.*

10. In præcitato opere, quod *Mortes peccatorum pessima* inscribitur, sequens exemplum refertur: *Non videtur mihi prætereundum hoc loco, quod de duobus amicis legitur, quorum unus laudi, atque virtuti, voluptatibus alter studebat; Mortuus est voluptuarius ille, aliquanto post conspectus & auditus ab altero, qui superstes fuerat, verba illa proferre: Peccantem me quotidie, & non me pœnitentem, timor mortis conturbat me; Et interrogatus cur reticeret ea quæ sequuntur: Miserere mei Deus, & salva me; Quia misero mihi, inquit, sempiternis etiam acerbissimis apud inferos ignibus tradito, nulla neque salutis neq; misericordia*

Mortes peccatorum pessima Tom. 1. l. 2. cap. 13. n. 7.

Damnatus apparet post mortem.

cordia relicta spes est; Qua cum dixisset è conspectu evolavit, intolerabilis odoris deterrimi fœditatem ex se relinquens. Vae igitur his qui cum morte fœdus, & cum inferno pactum ineuntes, manifestam tandem animæ ruinam incurrunt. Quod his potissimum contingit, qui terrenarum rerum amore, pravisque insuper cupiditatibus irretiti, se tamquam vilissima Diaboli mancipia ejus obsequio, ac nutibus devovent; Et ut res hac nostra ætate exemplis comprobetur; Juvenis quidam in urbe sua provehendæ conditionis percupidus, cum rudi præditus ingenio, litterarumque ignarus, haud studiorum scientiarumque opera suam adaugere fortunam posset, ad militiam confugiens, armis inter alios præcellere, ac palmam certaminibus ferre tentavit, quibus audax magis, quam fortis, desperatorum instar, nec absque periculo periculosa quæque prælia aggressus, miles non tam fortis alieno judicio, strenuusque, quam præceps, stultusque magis, quam cordatus armorum pertractator haberi cæpit. Verum cum nec fortuna homini, nec operi vota responderent, aliam miser sibi aleam pertentandam ratus, dum multa secum animo volvens, per viam tristis incederet, hominem casu offendit, à quo tristitiæ, perturbatique animi, quem vultu præ se ferebat, causam, & quonam tunc pergeret interrogatus, incerto se gradu, ambiguisque gressibus, parum sibi, votisque suis fortunæ arridente alea viam terere respondit; Nec scire cuinam se operi adjiceret, eo quod cuncta, quibus manum admoveret, sinistro clauderentur exitu; Quibus ille auditis, ut suis titubantem dictis relevaret, confirmaretque, heus tu, inquit, vir bone, quid times? Bonam tibi futuram sortem certissime repromitto, divitiarumque tibi copiam, dummodo meis annuas verbis, haud defuturam certo scias. At priusquam quæ tibi prostitutus sum, operiam, firmum inter nos fœdus ineundum est; Ad quæ Juvenis hæc plane verba respondit: Et quodnam pactum istud, quod tu à me in præsens ultro poscis, exigisque? Unico, inquit alter, verbo proferam, nec multa ex te requiro, hoc uno dumtaxat contentus, animam mihi tuam oppignoratam velis, futurus subinde mortalium felicissimus. Hæsit aliquantisper ob inexpectatæ rei quæsitum Juvenis, suaque experiunda aleæ causa animosior factus; Sed quoto, inquit, tempore votis fortuna meis arridebit, prosperisque in seculo obventibus, ut tu dicis, fruar? Per longa temporum spatia, subdit alter, optatis ultero bonis potieris. Quid plura? Ambiguis negotium tenebrosum à tenebrarum principe verbis, utpote qui dolis maxime ad fallendum nititur, altero consensum præbente peractum est, adeo ut cum Juvenis certos viginti ex sponsione annos in summa rerum affluentia jam sibi repromitteret, sponsor econtra decem tantum, & nil ultra pollicitus fuisset. Delusor itaque ubi primum Juvenem, velut vile mancipium sibi addictum vidit, variis eumdem verbis subdolisque demulcens: Heus tu, inquit, bono animo esto, futurum est enim, ut patrocinandis causis, locum principem tenens, divitias profecto plurimas, una cum honorum insulis, sis consecuturus, si quod suadeo, opere adimpleveris. Annuit miser suadenti, causarumque in urbe patrocinio suscepto cum egregie semel ad præsidis tribunal suo munere perfunctus fuisset, peritiam, & doctrinam alter demiratus, exinde adeo benevolo erga eum animo esse cæpit, ut filiam, quam unice diligebat, multo dotatam ære, illi matrimonio copulaverit, ex qua susceptis liberis, cum præsidis, tum consanguinitate, cum gratia, & in patrocinando peritia indies præcelleret, divitias immane auxit. At dum sic res se haberet, & fortuna hominem magis magisque indies ad ampliora proveheret, decem jam exacto annorum curriculo, ultimus instabat dies, cum en tibi præstigiator, qui jam pridem spoponderat, hominem in cubiculo convenit, animam videlicet quam sibi devoverat, præterlapso jam sponsionis tempore, bonus uti exactor ab eo repetens. Juvenis igitur ubi se dolis circumventum videt, irritum cessumque pactum, in quo dolus tam manifestus obtigerat, magnis vocibus inclamans asserensque obtestabatur, & ut illi promissis staret, complendum viginti annorum numerum affirmabat; Quoniam vero sponsor callidus, Fœdifragusque veterator vim fraudibus nectere consuevit, timens Juvenis ne per vim extorqueret, quod alter injuste repetebat, divinum illico auxilium implorans, in te Domine, inquit, speravi, non confundar in æternum; Quibus dictis tamquam valido perculsus fulmine tartareus hostis se ab ejus oculis in hæc verba proripuit: Abeo, & te invitus, coactusque relinquo, sed infaustus discessus procuildubio tibi meus futurus est, prospera enim, quæ hactenus affulsit, me abeunte, fortuna te inopem, ac miserum, cunctisque commiserandum relinquet. Extimuit ille ad comminatam sibi felicioris aleæ, rerumque suarum inversionem, fugientemque hostem iterum compellans, ineamus si vis, inquit, denuo quod simul ante pepigeramus, ad alios decem annos fœdus. Quibus humani generis hostis, qui alienum detrimentum suum computat lucrum, & animæ unius lucrandæ cupidus, cuncta plus quam libenter distrahit, assensum incunctanter præbuit. Dum vero isthæc aguntur, ac sponsio denuo inter utrumque instauratur, famulus, qui forte in angulo delitescebat, cuncta ex ordine, quæ dicebantur, auribus percepit, narravitque subinde, ubi eam, sicut audierat, adimpleri vidit. Uxor præterea nequissimi hominis, mulier utpote valde pia, cum virum nulla Christiani nominis signa præ se ferentem, sed totum seculi negociis, causarumque studiis immersum cerneret, malum de viro omnem conjiciens, impendentemque consortis capiti divina gladium animadversionis verita, mæstissimā vitam obibat. Currebat interim alter, sui ac salutis immemor, ad perditionem præceps, sed ubi ejus completa est malitia, & ultionis tempus post sibi impertitam misericordiam advenit, viginti annorum cursu vix impleto Diabolus adfuit, & subito ingentique strepitu è vita impœnitentem hominem abripuit; At qui ut subinde cadaver, ut sepulturæ demandaretur, adinventum non esset, ut famæ consuleretur, ingens quoddam pro cadavere saxum tegumentis involutum tumulo illatum est.

Miles quidam ad desperata descendit.

Pacifcitur cum Diabolo.

Fraus Diaboli.

Miles ille advocatia ditescit.

Dæmon petit promissam animam.

Renovatur pactum.

Tandem à Dæmone simul corpus & anima abducitur.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Quam fallax sit impiorum circa tempus pænitendi eligendum dispositio, ostenditur.

THEMA.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 2.Cor.6.v.2.

1. S. Paulus Apostolus circa maxime arduum æternæ salutis negotium omnes fideles erudire volens, inquit: *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis; Ait enim; Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te,* Demum vero tempus in quo animæ nostræ salutem operari debemus, ad nostram deducere volens notitiam, subjungit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Enimvero, nullus quidem est cui non sit chara anima 2.Cor.6.1.

sua,

Spes vitæ longæ causas facillitatem peccandi.

sua, unusquisque etiam cœlum desiderat, propter quod creatus, & redemptus fuit. At vero quænam est causa, quod cum tamquam viatores ad supernam patriam omnes properemus, tam facili ego tio extra semitam rectam digredia mur, nostroa inordinatos sequentes appetitus? Nimirum spes longævæ vitæ, & io illius spe facteodæ pœnitentiæ, nos decipit & seducit; Hanc igitur fraudem ab omnibus hoc in discursu depellere conabimur.

Nazianz. Orat. 40. Iterum increpantur differentes Baptismum.

2. S.Gregorius Nazianzenus pessimum quemdam sui temporis redarguit improrum hominum ebusum, qui ut diotius carnalibus fuit vacare possent desideriis, sacrosanctum Baptismi lavacrum recipere io longum tempus usque differebant, scientes quod per hoc sacramentum homini omnium peccatorum suorum tribuatur temissio: contra hos igitor ioquit: *Omne tibi tempus ad ablutionem idoneum est*; tremenda autem suot verba quæ sequuntur: *Quandoquidem nullum tempus mortis periculo vacat.* Quisquis enim extra Dei gratiam constitutur, spe vitæ longioris emendationem suam differt, scire debet, quod nullus ab eo transigatur annos, mensis, septimana, dies, hora, imo nec momentum ullum, in quo morti non sit vicinissimus. *Cum Paulo ad te clamo*, inquit Nazianzenus, *& cum magna inquam illa voce: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis; quo loco particula, nunc, non certum aliquod tempus, sed tempus omne designat.* Seneca Tragieus pariter hoc nobis tradit utilissimum documentum: *Nemo tam Divos habuit faventes, crastinum ut posit sibi polliceri.*

Seneca de Thyeste.

Imo hoic sententiæ magis roborandæ sequentem utilissimam reflectionem subjungo, scilicet; Quod si v.g. per divinam revelationem infallibilem diem mortis tuæ perspectum haberes, non tamen ob id securatus esses, quod ante mortem toam, veram peccatorum tuorum acturos esses pœnitentiam.

Nemo de felice morte securus est.

S.i enim Deus certo tibi promisisset, quod te ad certum usque tempus expectaturus esset, non vero tibi simul pollicitus fuisset plenariam peccatorum tuorum indulgentiam, utique de felici morte securus non esses, quanto igitur nunc minus es securus, quando non solum incertus es de peccatorum tuorum io fine vitæ obtinenda temissione, verum etiam de annorum vitæ tuæ numero. Audiatis velim hac de te mirabilem historiam, quam S.Antoninus in hæc fere verba refert: Eteoim juvenis quidam dives, & nobilis, voluptatibus, deliciis, otio, aliisque hujus mundi vanitatibus totaliter deditus, quotidie precabatur Deum, ne mortem ei videre permitteret, nisi prius de tempore quo moriturus esset, monitus fuisset.

S.Antonin. p.1 Tit. 9. cap. 15. § 5.

Juvenis de instanti morte monendus asseeuratur per Angelum & ideo liberius vivit.

Quadam die dum huic Orationi instaret, Angelus quidam ei apparens Orationem ejus à Deo exauditam esse nuntiavit; Non enim eum ex hac vita emigraturum esse, nisi mora ei imminent antecedenter intimaretur. De hac autem gratia securus existens, tanto majori cum libertate, & sine ullo timoris fræno, cuilibet se vitio immersit. Post aliquot vero elapsos annos contigit, quod cum mane expergefactus è lecto surgeret, caput sibi dolere sensit; ac proinde domi manere coactus fuerit, amici tamen, & in vanitatibus collegæ, & sodales, ipsius notantes absentiam, ad eum accesserunt, omnigenisque gaudiis illum conati sunt recreare; Interea vero die sequenti corripuit eum febris, quæ valida cum esset, eumque lecto affixum teneret, à proximis cognatis ad Confessionem peccatorum suorum instituendam hortabatur; quos ille hac de re silere jussit, eo quod insirmitatem suam omni diceret carere periculo; Verum cum febris malignitas de hora in horam majora acciperet incrementa, ideoque amici denuo ad confessionem faciendam eum hortarentur, respondit illam quidem se facturum, non prius tamen quam febris nonnihil remitteret, & diminueretur, at vero cum hæc in singula momenta majores faceret progressus, ac proinde parentes, amici, & omnes circumstantes eum de novo de sacramentis suscipiendis monerent, insimus se à febris vehementia adeo egitari, respondit, ut quid in confessione dicturus esset, penitus ignoraret, ac proinde decrementum illius præstolarentur, tunc enim se confestim per sacerdotem sacramentis muniri velle; At vero inopinatum mortis periculum, & cum eo pariter angelus supervenit, qui prouti infirmo promiserat, mortis tempus jam adesse significavit dicendo: *Tempus est ut egrediatur anima tua de corpore, finis tuus venit;*

Incidit in febrim mortalem.

Conquerit ur iste dicens: Dominus decepit me, quia promisit mihi, quia non morerer sine avisamento, ecce de hoc non fui avisatus; Cui Angelus: Imo de hoc fuisti avisatus, quia cum supervenit infirmitas, illud fuit avisamentum unum mortis; Cum tibi à consanguineis dicebatur, ut confiteretis, illud fuit aliud; Cum tibi à sacerdote idem dictum fuit, illud fuit tertium; Noluisti audire, non datur tibi aliud tempus, oportet quod moriaris; Et sic sine confessione moriens ad infernum deductus est à Dæmonibus.

Jam monitum demonstrat Angelus monitiones præcessisse.

3. Credendum proinde est Spiritui sancto, per os S.Pauli dicenti: *Ecce nunc tempus acceptabile*; Hic enim Apostolus, qui in Paradisum raptus fuit, probe cognoscebat, illos istos habituros aditum, qui in salute sua promovenda soliciti sunt, multosque eamdem salutem suam, pœnitentiam differendo, perdidisse. Porro tempori tres præcipue partes assignantur à doctis, prout S.Augustinus discurrit, scilicet Præteritum, præsens, & futurum. Conam vero harum partium temporis impius pœnitentiam suam procrastinans innititur, non præterito, quia hoc jam elapsum, & ab impio Deum continuo offendendo consumptum est, qua de re rigorosam Deus ab illis exacturus est rationem; Nec præsenti tempori inniti potest, quia illud sagitta velocius avolat, dicente Poëta: *Heu fugit interea, fugit irrevocabile tempus.* Restat igitur, ut soli innitatur tempori futuro; At vero dicito sodes numquid hæc temeraria est præsumptio, disponere velle de tempore, quod solum directè à notibus, & dispositione Dei dependet? *Ecce nunc, qui dicitis hodie, aut crastino ibimus in illam civitatem*, inquit S.Jacobus Apostolus, *& faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus; Qui ignoratis, quid erit in crastina; Quæ est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens.* Cum enim vita nostra, uni dumtaxat respirationi innitatur, magna utique stultitie est, super nolcum anhelitum, sive respirationem tanti negotii fundare velle machinam? Cumque tempori subjectissimus, cujus ne unicum quidem momentum in nostra habemus potestate, qua ratione nobis mensem ad annos promittere poterimos? Anima à parte post, æterna est, & quamdiu in hoc nostro moratur corpore, illud animando, quanto temporis spatio ibi respiratura sit, prorsus ignorat? Neque aliud habemus tempus, ad assecurandam nobis felicem & beatam æternitatem, quam præsentem hanc vitam! Erimus ne igitur adeo stolidi, & felicitatis nostræ inimici, ut rejecta beata æternitate tempus nostrû consumamus, in consectando inferno? Absit *dum tempus habemus operemur*; Sed quid ope-

S.Aug. l. 11. Confess. cap. 14.

Triplex est temporis differentia.

Jac. 4. v. 13.

Ibid. v. 14. Ibid. v. 15.

Tempus non est in nostra potestate.

Gal. 6. v. 10.

operabimur? Nom fotte delicias? Honores? Divitias?Palatia?Voluptates? Nihil borum?Quid ergo? *Operemur bonum.*

Genes.2.v.7. Procopius ibid.

4. Procopius super illa verba: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*, ita scribit: *Spiraculum sub tempus cadit, spiritus vero æternus esse perhibetur; Spiraculum exiguo viget tempore, & deinde abit, adimens spirandi, seu respirandi vim seu potentiam corpori, in quo prius hærebat.* Enimvero regnum cœlorum, æternitas beata, salus animæ æterna, negotia sunt maximi momenti, summeque ardua, propter quæ in hanc vitam positi sumus; Ergone tam temerarii erimus, ut fragilem hanc vitam in voluptatibus & gaudiis transigere velimus, negotio tanti momenti ad ultimum usque mortis articulum procrastinato? Decipimur utique; Neque enim hæc mens Jobi fuit, dicentis: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Seneca moralis sequens nobis scriptum reliquit salutare monitum: *Quam stultum est ætatem disponere, dum ne crastino quidem dominamur, singulos dies singulas vitas puta, qui hoc modo se aptavit, cui vita sua quotidie fuit tota, securus est.* Idem Philosophus in alio quodam loco, ubi *de vitæ brevitate* discurrit, in hæc nobis verba improperat: *Tamquam semper victuri vivitis, numquam vobis fragilitas vestra succurrit. Non observatis quantum temporis transierit, velut ex pleno, & abundanti perditis, cum interim fortasse ille ipse alicui vel homini, vel rei donatus ultimus dies sit. Omnia tamquam mortales timetis, omnia tamquam immortales concupiscitis? Audies plerosque dicentes: A quinquagesimo in otium secedam, sexagesimus annus ab officiis me dimittet. Et quem tandem longioris vitæ prædem accipis? Quis ista, sicut disponis, ire patietur? Non pudet te reliquias vitæ tibi reservare, & id solum tempus bonæ menti destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quam serum est tunc vivere incipere, cum desinendum est? Quæ tam stulta mortalitatis oblivio, in quinquagesimum & sexagesimum annum differre sana consilia, & inde velle vitam inchoare, quo pauci perduxerunt?* Quidnam obsecro Philosophus iste dicturus fuisset, si veræ fidei lumine fuisset illustratus, multorumque Christianorum intellexisset blasphemias, qui consilia sua super tempus fundant, multos sibi promittentes annos, quos in deliciis & recreationibus consumant, quasi certi essent, quod in brevi extremæ infirmitatis tempore ad Deum sint convertendi? Tandem vero idem sapientissimus Philosophus spem illorum, qui postquam mundi sunt saturi, in ultimo tandem vitæ momento se quieti daturos esse confidunt, paucis quidem, sed efficacissimis verbis deridet, inquiens: *Sed ista fieri speciosius, quam promitti possunt.* Qua enim authoritate de futuro tempore disponere præsumis?

Job 21.13.

Seneca Epist. 101.

Seneca cap. 4. de brevit. vitæ.

Anni inutiles mole damnatDeo.

Eccli. 29. 4. S. Thom. de erudit. Princip. lib. c.8. & 16. ibid. Act. 1.7.

S. Thomas verba illa Ecclesiastici: *Repromissio nequissima multos perdidit*, in favorem præsentis propositi exponit inquiens: *Hæc repromissio est nequam, quia repromittens sibi, usurpat quod est Dei, scilicet disponere de tempore futuro.* De quo Act. Apost. 1. dicitur: *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Bernardus: Quid de futuro miser temerarie præsumis, tamquam pater tempora & momenta in tua, & non magis in sua posuerit potestate? Nequior est, quia cum tempus infiniti valoris sibi à Patre cælesti concessum fatue expenderit in contumeliam Dei, damnum suæ, & scandalum proximi, tamen præsumit, quod Deus ei multum temporis daturus sit. Nequissima vero est, quia tempus dandum in Patris contumeliam expendere proponit.* Stultitia profecto est manifesta, multum sibi temporis promittere, quando Deus se solum temporis Dominum, & dispensatorem esse apertis verbis declarat. *Tempora & momenta Pater posuit in sua potestate*: Unicuique enim suum tempus per partes & momenta dispensat. Regius Vates in Psalm. 60. ita canit: *Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, ut reddam vota mea de die in diem*; Non sibi annos promittebat, quia dietim semper vivebat. Unde S. Valerianus ait: *Numquid dixit de anno in annum? Minime; Sed dixit de die in diem. Omni ergo de operandum nobis est dilectissimi, Debitum autem Deo & promissum munus, non est tempore prolongandum. Nihil futuro judicio debet, qui quotidie vota persolverit; Non est unde rationem imposterum præstet, qui de die in diem Domino bonorum operum fructus justo labore ditatus obtulerit.*

Repromissio est nequam nequior nequissima.

Psal. 60. v. 9.

S. Valerian. Hom. 9.

Tempus est in potestate solius Dei.

6. Apud Isaiam cap. 49. Deus protestatur dicens: *In tempore placito exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui.* Quodnam vero est illud tempus, Deo adeo gratum, & acceptum, in quo ei sua nobis dare auxilia, nostramque operari salutem complacuit? Tempus hoc tempus est præsens; Ait enim. *In die salutis*, non vero dicit, *in anno, in mense.* Sanctus Paulus spatium hoc arctius limitat, dum ait: *Ecce nunc dies salutis, nunc* enim non tempus, sed temporis momentum designat. Sanctus Bernardus hac de re sequentem instituit considerationem: *Considera quam multi modo moriuntur, quibus si hæc hora ad agendam pœnitentiam concederetur, quæ tibi concessa est, quomodo per altaria, & quam festinanter currerent & ibi flexis genibus, vel certe toto corpore in terram prostrato, tamdiu suspirarent, plorarent, & orarent, donec plenissimam peccatorum veniam à Deo consequi mererentur. Tu vero comedendo, bibendo, jocando, & ridendo tempus otiose vivendo perdis, quod tibi indulserat Deus, ad acquirendam gratiam, & ad promerendam gloriam. Cogita etiam quot animæ nunc in inferno cruciantur sine spe veniæ & misericordiæ.* Idem quoque S. Doctor in alio quodam loco mellifluo calamo suo de non differenda pœnitentia sequentia nobis præscripsit salutaria consilia, inquiens: *Quid excusationis poterunt habere de peccato? Numquid tunc dicere incipient, modo, ecce modo, sive paululum? Sic enim nunc dissimulant infelices, & modo, & modo, non habet modum, & sive paululum in longum vadit. Bonus est inquiunt, Deus, qui in proximo juvat. Magna quidem divina promissio, sed longa valde dilatio & molesta expectatio est. Terrenas deserere fortes, & necdum obtinere cælestem, afflictio intolerabilis, & inconsolabilis dolor. Quid accelerare necesse est, ut miseria prolongetur? Misera prorsus & seductoria cogitatio. Nova siquidem hæc querela est, nec prolixiorem vitam filii hominis hactenus causabantur. Breves dies hominis sunt, donec conscientia stimulante de Pœnitentia, & conversione, vel intus à Spiritu, vel foris commoveantur ab homine. Ex tunc sane novum concipitur tædium longioris vitæ, differendæ mortis oritur. Fiducia nova. Sed esto multa tibi annorum curricula restant, adolescens es, usque ad senectutem victurus, & somnium quid necesse habes amittere, tempora tanta, perdere tanta lucra? Nihil pretiosius tempore, sed heu nihil hodie vilius æstimatur.*

Isa. 49. v. 8.

2. Cor. 6. 2.

S. Bern. c. 2. de inter. domo.

Pretiositas temporis.

S. Bern. in Declamationibus.

7. Tem-

Proprietas temporis.

7. Tempus, si Senecæ credere volumus, hanc babet proprietatem, quod quanto nos illius diu fruendi avidiores & cupidiores esse cognoscit, tanto nos citius & velocius deserat. *Fluit tempus, & avidissimos sui deserit*, inquit Senece, *nec quod futurum est, meum est, nec quod fuit, in puncto fugientis temporis pendeo.*

Seneca lib. nat. Quæst. 6. cap. 32.

Impii in hac vitæ quantum possunt diutissime superstites esse desiderant, nec oculos, nec corda sua ed aliam vitam considerandam elevent, ac proinde per experientiam videmus illos velocissime, & quando id minus expectant, morte interveniente perire, prout in sequenti discursu videbimus. In vita S. Joannis Eleëmosynarii Patriarchæ Alexandrini legitur, quod cum in beneficium pauperum nonnihil cum Nizeta megnæ existimationis viro, in sententia sua discreparet, cum eoque contenderet, ut eum rationis capacem efficeret, eum oretenus elloqui decreverit, at vero ex mutua oretenus fecta conferentia, contentio non solum non compescebatur, sed potius majora exacerbationis hinc inde nascebantur incrementa (Sanctus enim Patriarcha in damnum pauperum Nizetæ prætensioni cedere noluit) ae proinde, ab invicem discesserunt; Verum cum S. Joannes vir mansuetissimus esset, lemetipsum de pertinacia reprehendit, vidensque solem ad occasum declinantem, memor illius Apostoli: *Sol non occidat super iracundiam vestram*, aliquos ad se accersitos Sacerdotes ad Nizetam dimisit, qui ei ex parte sua dicerent: *Sol ad occasum est*; Quorum verborum mysterium intelligens Nizetas, protinus compunctus, ed servum Dei properevit, qui in mutuos corruentes amplexus, sibi invicem fuere reconciliati.

Historia de S. Joanne Eleëmosynario.

Ephes. 4. 26.

Job. 7. v. 7.

Sol ad occasum est; Vita nostra non nisi modico ecel, unicæ dumtaxat respirationi aut anhelitui innititur, *quia ventus est vita mea*; Tempus nostrum brevissimum est, & ne quidem unicum momentum in nostre est potestate, aut dispositione; Potentissimus totius universi Monarche, cum omnibus thesauris suis, ne quidem unam horam sibi velet comparare, multo minus de eadem habenda se securum reddere, & ideo si forte, quod absit, in ira Dei constituti sumus, cogitemus, & dicemus, *Sol ad occasum est*, non tardemus nos reconciliere cum Deo, ne forte sole justitiæ recedente in tenebris æternaliter remaneamus.

Moraliter dicitur; Sol ad occasum est.

S. Bernard.

Sanctus Bernardus ait: *Quid illud sapientis consilium ingeram: Ne tardes converti ad Dominum? nescis quid superventura pariat dies. Quid insaniam causet de futuro tam temerariè præsumentis, quasi vero tempora & momenta Pater in tua, & non magis in sua posuerit potestate, vel voluntate?* Quod si homo nonnumquam de tempore, quoad bona temporalia, divitias nimirum, honores, successionem prolis, delicias, aliaqua similia disponens, delusus remaneet, jacturem non adeo megnam patitor, quia solum hæc bona temporalia per hoc dimittere cogitur, & idem est, si vitæ jacturem patiatur, per hoc namque sexaginta vel septuaginta somniatæ prosperitatis ennos circiter amittet; At vero si supra tempus æternitatem boni alicujus vel mali infiniti fundent, à scopo suo eberret, & deluderor, damnum irreparabile patietur, *agitur enim de summa rerum.*

Error procrastinantis.

8. Verum enimvero impius pœnitentiam suam procrastinans eliom quemdam, quem non edvertit, committit errorem, siquidem sibi persuadere præsum[…] quod Deus ipsi pro suo beneplecito concessurus […]empus, quantum ipse dasideraverit, ut illud in offensam sui benefactoris, & damnum suum proprium inutiliter consumat; Simulque sperare auder, quod Deus minime vindicaturos sit hsoc sibi illatam contumeliam, de qua apud Isaiam conqueritur dicens: *Servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mibi laborem in iniquitatibus tuis.* Sed turpiter fallitur, & decipitur, peccata enim tempus vitæ nostræ abbreviant; Unde regius Psaltes ait: *Prolongaverunt iniquitates suas*, & quid inde subsecutum fuit? *Dominus justus concidit cervices peccatorum, Confundantur, & convertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion, Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur, exaruit.*

Isai. 43. 24.

Psal. 128. 3.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

9. Tandem quoque alius occurrit scopulos, in quem udem pœnitentiæ procrastinatores impingere solent, quem Dionysius Carthus. in opusculo *de Conversione peccatoris* his verbis indicat: *Quo diutius in vitiis perseverant, eo plus habituantur, radicantur, & assuefiunt in eis, sicque mole vitiosæ ac pessimæ consuetudinis opprimuntur, ut vix queant consurgere, atque per hoc quotidie ineptiores ad conversionem redduntur, & vix unquam veraciter pœniteat.*

Dion. Carth. Art. 2. Opusc. de Convers. peccat.

Adeoque tempus quod Deus illis ad vitam beatam acquirendam concessit, in gaudiis & voluptatibus, omnisque generis vitiis consumentes, pessimos contrabunt habitus firmiter adeo radicatos, ut inde ad faciendem pœnitentiam inhabiles prorsus & incapaces efficiantur; Nam ut S. Chrysostomus ait: *Quod vis peccatum senem efficere eum solet, qui illud commiserit; Quod autem inveterascit jam & consenescit, interitui proximum est.*

Peccando senescimus.

D. Chrysost. Hom. 10. ad Rom.

Unde nequaquam judicium temererium committet, qui hominem in peccato inveteratum, morti non solum temporeli, sed & æternæ vicinum esse credet. Thomas Cantipratensis hac de re sequens refert exemplum. Etenim cum Episcopus quidam in Germania, nobilissimo sanguine oriundus totum se avaritiæ, & carnalibus voluptatibus daret, Deus, *Qui non vult mortem peccatoris, ut magis sed convertatur & vivat*, multa quidem, ut eum ad pœnitentiem reduceret, edbibuit remedie, verum hæc omnia ejus culpa, nullum prorsus habuere fructum; Ac proinde ex improviso mortuus fuit; Cum verò eodem sæculo vivens Conradus Episcopus Hildesheimensis eadem hora ed matutinum surrexisset, terminato officio nocturno pro concione facienda studere incipiens, & à sensibus abstractus sequentem habuit visionem.

Thom. Cantipr. lib. 1. cap. 3.

Visum enim fuit sibi, se Episcopum quemdem videre, facie obvelata, ad tribunal Judicie ductum, ubi multi comparuere, qui ipsum de rapinis variis, impudicitiisque accusabent. Judex igitur ed Assessores suos se convertens, iisdem, ut causam illam diligenter examinarent, & examinatam justa sententia terminarent, præcepit; Quod cum ab illis præstitum fuisset, mox compareuerunt Lictores, elisque justitiæ ministri, qui ipsum mitra, annulo, planeta, omnibusque aliis ornamentis sacris exutum ad supremi illius judicis pedes collocarunt. Quo facto assessores è locis suis surrexerunt, & abeuntes nil aliud, quam hæc solum verba identidem repetebant: *Ergò dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.* Reversus autem ad se Conradus, deque subitanea illius Episcopi morte certior factus, flere cœpit, & pariter dicere: *Ergo dum tempus habemus operemur bonum.*

Visio Episcopo Conrado exhibita.

DISCURSUS XIX

ARGUMENTUM.

Mors die, & hora, qua minime expectabatur, superveniet, ac proinde in manifesto est perditionis suæ periculo, qui pœnitentiam suam ad mortem usque differt.

THEMA.

Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit, Eccle. 9. v. 12.

Sensus Thematis.

1. Videtur primo facie Ecclesiastes in hisce verbis sibimetipsi contradicere, siquidem asserit hominem nullam finis & mortis suæ habere notitiam: *Nescit homo finem suum*; Et tamen ipse immediate subjungit: *Sed Sicut pisces, &c.* Hinc enim satis liquet impiis tempus superventuræ mortis obscurum non esse, siquidem superveniet illis quando illam longissime abesse existimantes, conviviis, voluptatibus, recreationibus, aliisque similibus gaudiis immerserunt. *Quando enim non æstimant* (Ita S. Hieronymus exponit) *repentina morte subducti ad judicium venient, & quomodo pisces hamo capiuntur & retibus, & aves per aërem libere, laqueo, dum nesciunt, alligantur, sic & homines pro merito suo ad æterna supplicia deducentur, cum repente mors venie.*

S. Hieron. ibid.

Malus finis divitiarum.

2. Dives ille Evangelicus qui copiosam horreo suo messem intulerat, diuturno tempore se supervicturum omnino credebat; Unde ait: *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos.* Sed quo fine hasce sibi divitias reposuerat? Num forte partem illorum inter pauperes distribuere decreverat, ut vel sic cœlesti benefactori justissimo jure debitas ageret gratias, vel in alios pios usus adhibiturus erat, pro conciliando sibi æternæ salutis subsidio? *Divitiæ* enim, ut S. Ambrosius ait, *ut impedimenta sunt improbis, ita probis sunt adjumenta virtutis.* Quem igitur hujus viri divitias finem spectasse existimatis? Hic ejus finis satis in ipsius le verbis prodit; Ait enim: *Comede, bibe, epulare.* At vero quantum ipse se ab omni infortunio procul magis positum esse credebat, quanto que plures futuræ vitæ suæ annos numerabat, tanto imminentis mortis improvisæ & repentinæ falx cervicibus ipsius proximius incumbebat. Nam ut sacer textus ait: *Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te;* Et vero quod eidem ne unum quidem verbum loquendi, déque opulenta ejus hæreditate disponendi spatium indultum fuerit, ex sequentibus verbis satis clare deducitur, subdit enim sacer textus: *Quæ autem parasti, cujus erunt?* Solent enim impii conversionis & pœnitentiæ suæ procrastinatores, repentina & improvisa morte communiter mori, adeo ut ne verbum quidem in beneficium animæ, vel pro rebus suis temporalibus disponendis loqui valeant.

Luc. 12. 19.

S. Ambr. in cap. 12. Luc.

Luc. 12. 20.

Mors inopinata.

Ibid.

3. Apud Isaiam Deus quosdam ad faciendam pœnitentiam invitaturum se esse, his verbis dicit: *Et vocabit Dominus Deus ... in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum sacci. Et ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum, comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Porro reprobi pluribus à Deo modis ad emendationem invitantur, ipsi vero adhuc tempus superesse respondent, in quo id faciendi commoditas aderit, interea vero bonos dies ducunt, & splendide vivunt, priusquam mors illis superveniat, et vero licet per Ironiam videantur dixisse: *Cras enim moriemur*, id tamen ut plurimum revera contingit, quia fere semper *extrema gaudii luctus occupat*, prout à tot sæculis quotidiana docuit experientia. In eodem Isaiæ loco subjungitur: *Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum, si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini? dicit Dominus Deus.* S. Cæsarius Arelatensis in homilia quadam ita scribit: *Sed dices aliquis; Cum ad senectam venero, tunc ad pœnitentiæ medicamentum confugiam. Quare hoc de se fragilitas humana præsumat, cum unum diem vitæ suæ in potestate non habeat? Quam multi se credunt longo tempore victuros, & ita illos mors repentina subtraxit, ut nec ad illam momentaneam possint pœnitentiam pervenire?* Superbus ille & arrogantissimus Amon, qui typus erat peccatoris (*Nam initium omnis peccati superbia*) quando in supremo fortunarum suarum apice consistentus erat, seque à morte per multa lustra abesse putabat, præter omnem expectationem, & plane ex improviso se ad idem patibulum, quod Mardochæo æmulo suo in domo sua præparaverat, at divina vindicta ita disponente, se adjudicari audivit ejusque deprecationes surdas apud Assuerum aures repererunt. Ita enim reprobis contingere solet, *Cum dixerint Pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Et ideo causa ob quam ad mortem semper præparati esse debemus, hæc est, quia nullus morti fidere potest, cum sit infidelis, fraudulenta, fugax, inexorabilis, omnisque expers respectus, nullaq; apud eam sit personarum acceptio. Præterea cum vita nostra ab aëre, id est à respiratione aëris, quem per anhelitu ad nos trahimus, dependeat, quis vitæ nostræ confidere ausit? Quanta enim cum facilitate hoc vitæ spiraculum homini subtrahi potest? Ac proinde optime in hanc rem peroravit Nazianzenus inquiens: *Quanto in periculo versaris? Quot, quamque inopinati rerum casus? vel bellum oppresserit; Vel terræ motus obruerit; Vel mare exceperit; Vel bellua rapuerit; Vel morbus extinxerit; Vel mica panis transversè per fauces currens; Res vilissima (Quid enim hominis interitu facilius, quantumvis ob divinam imaginem glorieris) vel immodica crapula; Vel ventus in præceps agens; Vel equus sessorem secum abripiens; Vel pharmacum de industria ad insidias comparatum; Fortassis etiam pro salutari pestiferum inventum.* Sternutatio quæ saluti corporali subsidio sæpe esse solet, licet à bona causa non derivetur, hæc inquam hic Romæ pistori cuidam prope suburram habitanti mortem accersivit, nam postquam viginti quatuor consequentibus vicibus sternutasset, tandem subito mortuus corruit, Id quod percelebri cuidam oratori eruditissimam & hoc casu compositionem Rhetoricam contexendi occasionem præbuit. Quot casus legimus hominum, qui in ipsomet actu copulæ carnalis, vel dum lautis accumbebant mensis, animam exhalarunt? Merito igitur S. Ambrosius ita ad Sabinum scribit: *Unusquisque se eviscerat luxuriosus, belluo internecat; Quantos rapuerunt vina, dissolvit ebrietas, distendit cruditas?*

Isai. 22. 12.

Ibid. v. 13.

Impiis semper superest tempus.

Ibid. v. 14.

S. Cæsar. Arelat. Homil.

Aman proximus suspendio multum temporis sibi promittebat.

1. Thessal. 5. v. 3.

Ad mortem semper debemus esse parati.

Nazianz. Orat. 40.

Diversissimæ viæ subitaneæ mortis.

S. Ambr. ad Sabinum.

4. Idem quoque mellifluus Doctor de Pœnitentia, differenda ita suadet: *Agenda est pœnitentia, non solum solicite, sed etiam mature, ne forte Evangelicus ille Paterfamilias, qui arborem ficum plantavit in vinea sua, veniat, & quærens fructum in ea, si non invenerit, dicat cultori vineæ: Succide illam, ut* quid

S. Ambr. l. 2. de Pœnit. cap. 5.

quid etiam terram occupat? Enimvero incarnatam sapientiam duarum ficulnearum in Evangelio mentionem fecisse legimus, videlicet hujus de qua loquimur, & alterius cui maledixit. At vero cur putas Christum hanc expectasse donec fructificaret, alteri vero fructificandi tempus non indulsisse, cum tamen embæ ficulneæ infructuosæ essent? Porro homo in Scriptura arbori assimilatur, dicente Psalmista: *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum*; Et idcirco quidquid hic circa ficulnees factum est, *omnia in figura contingebant*; Nimirum Salvator insinuare nobis voluit, sæpe fieri, quod nonnemo ex improviso ad æternam condemnetur maledictionem, eo quod illum pro eo tempore omnis fructus expertem & vacuum invenerit: *Arefacta est continuo ficulnea*; Alios vero per aliquod temporis spatium patienter præstolabitur; Sed quo putas fine? *Siquidem fecerit fructum*, cum hoc enim pacto peccatores expectat, ut se emendent, & veram agant pœnitentiam; *Sin autem, succides eam.* S. Ambrosius ait: *Eos qui pœnitentiam differunt, satis ipse Dominus admonuit dicens: Pœnitentiam agite appropinquavit enim regnum cælorum; Nescimus qua hora fur veniat, nescimus an proxima nocte à nobis reposcatur anima.* Dionysius Carthusianus in opusc. *de conversione peccatoris* nos pariter monet dicens: *Vigilate, nescitis enim quando Dominus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente inveniat vos dormientes, id est torpore vitiorum oppressos.*

Psal. 1. v. 3.

Quidam subito abiuntur ad infernum, quorundam ex pectatur emendatio.

Matt. 21. 19.

S. Ambr. ibid. cap. 22.

Dion. Carth. de Convers. peccat. Art. 2.

5. Observandum quoque est, quod virgineæ fatuæ non minus, quam prudentes dono fuerint præditæ virginitatis, in manibus quoque lampades tulerint, ac denique sponso suo obviam exierunt, non minus quam Sapientes; *Accipientes lampades suas* inquit sacer textus, *exierunt obviam sponso*, unicum dumtaxat illis defuit; Videlicet oleum: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Novissime vero veniunt & reliquæ virgines*; Ubi speciali nota digna est dictio illa *Novissime*, per hanc namque illæ præfigurantur animæ, quæ ad finem usque vitæ veram pœnitentiam agere differunt; Et vero multi sunt, qui dum in vivis degunt, multa quidem opera bona faciunt, sed in tali statu, in quo extra Dei gratiam positi sunt; Et tamen opera ille in ultimo mortis articulo illis suffragatura esse omnino credunt, sed inexpectata superveniens mors, illas eripit; Se quidem supplices Deo sistunt dicendo: *Domine, Domine, aperi nobis*, sed respondetur illis: *Nescio vos*, quia *non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei.* Verum quidem est, quod Salvator noster apud S. Joannem cœli portam se esse dixerit: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur*; In illa autem occasione omnino se implacabilem exhibebit; *Quia clausa est janua*; *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam* non dicit, *annum, mensem, hebdomadam*, sed momentum illud ad diem dumtaxat, & horam adstrinxit. Unde S. Basilius in Orat. 4. de Pœnitentia in hæc verba nos monet: *Vide ne ex anno in annum, ex mense in mensem, ex die in diem pœnitentiam producendo, incurras aliquando in diem, quam non expectabas, nimirum quando deficiet vita & consilii inopia omni ex parte te circumdabit.* Et subdit; *Proferes quidem verba mollia & effœminata, verum non erit, qui aures det, sed quidquid tum proferes, quasi res stulta pro nihilo ducetur. Quis tum te Pœnitentia, experturbatione mente captum ac stupidum commonefaciet?* Sensus hominis in agonia positi omnino obstupescunt, intellectus obtenebratur, deficit memoria, voluntas illaqueatur affectibus terrenis, qui prius ei prædominabantur; Ac proinde actus veræ pœnitentiæ in illo articulo producere, difficillimum est. Et tamen adeo reprobus ab inordinatis appetitibus suis in vita fascinatur, ut se non solum tempus, verum etiam modum Deum in extremo mortis articulo sibi propitium reddendi habere, sibi ausit promittere, Dicente B. Laurentio Justiniano: *Sibi blanditur compunctionis gratiam, suadens sibi se illam posse obtinere ad libitum, immemor divinorum eloquiorum dicentium: Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.*

Utræque tam fatuæ quam prudentes, erant virgines.

Matth. 25. 1.

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 21.

Ibid. v. 11.

Matth. 7. 21.

Serius venientibus clausa est janua.

Joan. 10. 9.

Matt. 25. 10.

Ibid. v. 13.

S. Basil. orat. 4. de Pœnit.

Status agonizantis.

B. Laur. Justin. de perf. grad. c. 3.

6. S. Augustinus *in speculo peccatoris* illum adducit Psalmistæ versiculum: *Apprehendite disciplinam ne quando. &c.* & subdit: *Quam terribilis est sententia & nimis metuenda his, qui disciplinam non apprehendunt, ex hac Spiritus Sancti sententia patet, quod peribunt. Hinc est quod Dominus per Moysen ait: Omnis anima quæ non fuerit afflicta Die hac peribit de populo meo. Anima, inquit, quæ non fuerit afflicta, subaudi, per disciplinam, per morum correctionem, per pœnitentiæ satisfactionem, per cordis contritionem, per conscientiæ purificationem.* Notandum vero Moysen claris verbis dicere: *Die hac*, idque consonat cum sequentibus Prophetæ Regii verbis, dicentis: *Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra*; Nusquam vero reperietis spem dari pœnitentiæ illis, qui vocati respondere differunt. Unde idem S. Augustinus alio in loco quærit dicens: *O homo, quare differs de die in diem, forte hodie habiturus ultimum diem? Semper cum ingenti timore, atque tremore ad memoriam revocemus, quod tanta sit apud Dominum nostrum justitia, ut de sexcentis millibus; duo tantum terram promissionis intraverint.* Legetur forsitan in superiorum temporum historiis alicujus exemplum, qui in ultimo illo agone salvatus fuerit, postquam per longum temporis spatium pœnitentiam procrastinavit, verumtamen hoc miraculi loco habendum est, fit enim hoc nonnumquam iis, qui tali sorte gaudent, ut antea ad pœnitentiam efficaciter vocati fuerint, Vel quia forsitan multa fecerunt opera moraliter bona, vel quia omnipotentibus gavisi fuerunt Sanctorum intercessionibus; At vero numquid manifeste stultitia est, velle salvari per miraculum? S. Augustinus ad latera sua continuo sibi assistentem habebat S. Monicam matrem suam, quæ per tot annos amare flevit, ut filii sui conversionem impetraret, eamdem quoque conversionem multis Dei servis cum lacrymis commendabat, ut proinde ad illam consolandam optime ille Episcopus ei diceret: *Non potest perire filius tantarum lacrymarum.* Quantum S. Ambrosius laboravit, ut eum ad Ecclesiæ Catholicæ gremium reduceret? Tandem vero Deo efficaciter vocanti obedivit.

Ps. 2. v. 12.

S. Aug. in spec. peccat.

Omnis dies ultima censeri debet.

Ps. 94. v. 8.

S. Aug. ser. 102 de temp.

Si differens conversionem in fine convertatur miraculum est.

7. Idem S. Augustinus in tract. 33. super Joannem inquit: *Propter illos qui spe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertũ. Quando veniet ultimus dies, nescis; Ingratus es, quia hodiernum habes, in quo corrigaris.* Enimvero certum est, Deum uniuscujusque omnes enumerasse passus & gressus quibus à divinorum præceptorum suorum semita deviavit; Dicente patientiæ speculo: *Tu quidem gressus meos dinumerasti*; Et paulo post clarius loquitur: *Signasti quasi in sacculo delicta mea*; Divina enim justitia certum quemdam limita-

S. Aug. tract. 33. in Joan.

Job 14. v. 16.

Ibid. v. 17.

Completo numero peccatorum venit mors

VIT

vit peccatorum præfixum numerum, ad quem usq; tolerare vult impium, filum vitæ ipsius detruncaturus, mox ut ad illum peccatorum numerum impius pervenerit; Unde apud S. Jobum Spiritus S. ait: *Usque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos:* Cum igitur, ad quem usque peccatorum numerum, Deus nos expectare decreverit, ignoremus, merito de unoquoque peccato, quod futurum sit ultimum, timendum nobis erit. In libro Numerorum Deus lamentatur inquiens: *Tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ;* At vero quanam inde pœna mulctati fuere? *Non videbunt terram pro qua juravi patribus eorum.* Similiter in cap. 15. lib. 1. Regum, Deus ait: *Recensui quæcumque fecit Amalech Israëli, quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto.* Porro multa jam elapsa fuerant sæcula, & tamen Deus injurias, & contumelias populo suo illatas, post tot annorum sæcula vindicare distulit, nec tamen justæ vindictæ suo tempore inferendæ oblitus fuit. Peccator quidem, qui tot modis Deum offendit, & non solum pro criminibus suis non fuit castigatus, quin potius diuturna prosperitate gavisus, Deum peccatorum suorum oblitum esse, eademq; impune dissimulare velle credit, sed valde decipitur, quin potius vindictam illorum ad ultimum usque mortis articulum sibi reservat. Ac proinde manifesta est peccatoris stoliditas, qui Deum in extremo vitæ momento sinum ejus divinarum gratiarum suarum thesauris ad impleturū esse sibi persuadet. Contrarium enim in Amalech Deus ostendit cujus transgressiones & scelera tam graviter castigavit: *Nunc ergo vade, & percute Amalech, & demolire universa ejus, non parcas ei.* Difficile est igitur, quod impius, qui in vita sua Deo rebellis & ingratus fuit, in mortis hora ejus auxilium implorans, veniam scelerum suorum invenire queat, quando Deus se illo tempore ultricem gladium suum vibrare velle comminatus fuit.

Job 38. v. 11.
Num. 14. v. 22.
Ibid. v. 23.
1. Reg. 15. v. 2.
Erat impius in prosperitate mundi ponens stabilitatem.
Ibid. v. 3.

8. Innocentius Tertius in Serm. 2. de Adventu super hæc verba: *Hora est jam nos de somno surgere,* ita scribit: *Sed dices, Cum semper sit hora surgendi à somno culpa (juxta quod inquit Propheta: Quacumque hora conversus fuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor, dicit Dominus) quid est hoc quod dicit Apostolus, Hora est jam nos de somno surgere, tamquam non semper sit hora? Teneamus ergo quod veritas ait: Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Et ideo monet Propheta: Quærere Dominum dum inveniri potest: Non igitur sibi blandiatur peccator frustra, & dicat: Secure possum ad tempus peccare, quia quacumque hora convertar, omnium iniquitatum mearum non recordabitur Dominus, quia nescio diem neque horam.* Verum quid est Deum æternæ veritatis verbo nobis promisisse, veniam se nobis peccatorum nostrorum indulturum, quotiescumq; veram egerimus pœnitentiam, quod tamen nos ad pœnitentiam usque expectare velit, nusquam promisit, quin potius frequenter, ut semper parati simus, est cohortatus, ideo namque diem & horam mortis nostræ occultam & absconditam nobis esse voluit. Unde Innocentius Tertius in hæc verba concludit: *Justo namque Dei judicio fit, ut quia cum potest homo converti, & non vult, cum vult, forte converti non possit; Tunc enim securum est homini pœnitere, cum potest ipse peccare.*

Rom. 13. 11. Innoc. III. ser. de Adv. 2.
Deus non promisit quamdiu velit expectare pœnitentiam.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Multa expenduntur illorum stultitia, qui ad extremum usque conversionem suam procrastinant.

THEMA.

Usquequo... stulti ea, qui sibi sunt noxia, cupient? Proverb. 1. v. 22.

1. SApientissimus Regum Solomon omnes illos, qui proprias sectantur ruinas, stultos vocat dicens: *Usquequo stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient?* Paulo post vero, quinam illi stulti sint, qui sibi ipsis mala & damna conquirunt, declarat, dicendo omnes illos esse ejusmodi, qui à Deo ad sui conversionem & emendationem his verbis vocati: *Convertimini ad correptionem meam,* eamdem insolenter rejiciunt: *Vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.* Hi iidem in libro Sapientiæ cap. 5. se insensatos fuisse rotondo ore fatentur: *Non insensati, &c.* Ac proinde in præsenti discursu in illis qui pœnitentiam ad extremum usque vitæ procrastinant, diversa nobis stultitiæ argumenta examinanda erunt, quod deinceps præstabimus.

Ibid. v. 23.
Ibid. v. 24.
Sap. 5. 4.

2. *Stulti ea quæ sunt noxia cupient.* Neque in hac, neque in futura vita dari aut imaginatione concipi potest damnum aliquod irreparabilius, magisque damnosum, æterna damnatione; Hujus autem manifesto periculo subjacet is, qui conversionem suam ad extremum usque mortis articulum differre determinat. *Ipse se seducit,* inquit S. Augustinus, *& de morte sua ludit, qui hoc cogitat; Poterit mihi extremi temporis indulgentia subvenire. Non est hoc. Primum quia periculosissimum est in ultimum diem promissa securitas; Deinde stultissimum est, ut causa, qua de necessitatibus agitur æternis, inutilibus vitæ deficientis committatur extremis.* Per totam æternitatem nullum habemus, aut habituri sumus arduum magis, majorisque momenti negotium, quam ut nos securos reddamus de bono aliquo infinito semper & in æternum possidendo vel de ærumnis sempiternis declinandis; Et tamen nos adeo stolti sumus, ut negotium hoc ad extremum usque vitæ nostræ momentum differre velimus, quando vel propter infirmitatis vehementiam, vel ob mortis jamjam imminentis horrorem, ut plurimum extra nos, id est extra usum rationis positi sumus: Quod si quis illorum spem suam in aliquo constituat exemplo cujusdam, qui in fine vitæ salutem assecutus est æternam, temeraria hæc est præsumptio, prout sequens exemplum manifeste probabit. Etenim hic Romæ confraternitas S. Joannis Baptistæ decollati quovis anno hoc illi à summis Pontificibus indulto gaudet privilegio, quod in die festo decollationis S. Joannis Baptistæ quemdam ex malefactoribus, ad patibuli supplicium condemnatis è carceris liberare possit ergastulo, at vero dic mihi sodes numquid fatuum judicares illum, qui omni cum libertate homicidia, Assasinia, rapinas, proditiones, & alia capitalia scelera committeret sub spe illa, quod sors liberationis super illum casura sit, cum tamen sors illa ex centum reis unicu dumtaxat contingit? Simili prorsus modo si ex eo quod exemplum noveris cujusdam, in extremo mortis articulo salvati, spem concipis

S. Aug. ser. 1 in Append.
Æterna damnatio est damnum inconceptibile.
Privilegium Confraternitatis S. Joannis Baptistæ.

etiam

etiam te in eodem ultimo vitæ momento salvandum esse, cur non potius times, ne forte sis de numero illorum centum, qui damnabuntur, aut desperati morientur. *Si bene memini* (Verba sunt S. Bernardi) *in toto Canone scripturarum unum latronem invenies sic salvatum, noli ergo huic tam periculosæ expectationi credere temetipsum.* Quisnam vero in sacris litteris expertior reperiri poterit S. Bernardo, cujus libri quædam sacræ Bibliæ medulla existunt? Et tamen asserit audacter, quod toto sacrarum litterarum volumine diligentissime pervolutato, ab initio mundi usque ad ipsius tempora, id est per decursum quinquies millium & amplius annorum, neminem salutem æternam assecutum inveniri ex iis, qui solum in fine vitæ egere pœnitentiam præterquam bonum latronem. Verum in ipso tot concurrerunt circumstantiæ, merita, & prærogativæ tam speciales & eximiæ, ut in ipsius laudem & honorem suo loco alibi septemdecim contexuerimus discursus, unde ipse nequaquam allegandus est in exemplum.

S. Bern. ser. 38 in Paf.

Similitudo.

3. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Numquid manifesta stultitia est, fidem adhibere velle iis, quæ nobis appetitus noster suggerit sensitivus, ex passionis vehementia excæcatus, econtra vero authoritatibus & doctrinis omnium Sanctorum Patrum, imo quod plus est, sacrarum litterarum infallibilium, quæ omnes unanimiter pœnitentiæ ad mortem usque factam dilationem, tamquam æternæ perditionis scopulum condemnant, fidem abnuere? Dionysius Carthusianus de conversione peccatoris disserens, ita discurrit: *In omni materia acquiescendum est prudentibus, & expertis in illa materia. Cum ergo ipsemet Dominus noster Jesus Christus, sapientia Dei Patris, & magni Consilii Angelus, & universi sancti ipsius Apostoli, & Prophetæ, & sancti Doctores hanc pœnitentiæ dilationem omnino dissuadeant, concorditer reprobent, ac vehementer condemnent, certum est, quod stultissimum & iniquum sit, pœnitentiam sic differre.* S. Augustinus in homilia quadam ita scribit: *Audiant omnes, verba recito scripturæ divinæ. O male dilator, O Crastini male appetitor, audi Dominum dicentem, audi scripturam sanctam prædicentem. De isto loco speculator sum. Ne tardes converti ad Dominum neque differas de die in diem, subito enim veniet ira ejus, & in tempore vindictæ disperdet te. Numquid ego scripsi hoc? Numquid ego delere illud possum? Si delevero, timeo deleri. Illud possum tacere. Timeo tacere. Prædicare cogor, territus terreo.* Numquid igitur manifesta est stultitia proprio potius credere velle judicio, quam claris & indubitatis sacrarum litterarum, omnium Sanctorum Patrum, Theologorum, Magistrorumque spiritualium decisionibus.

Cuilibet in sua arte credendum.

Dion. Carth. Art. 2. de Convers. peccat.

S. Aug. Hom. 11. in 50.

4. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Stultitia eorum qui pœnitentiam ad extremum usque procrastinant, discursibus & consiliis facile innotescit. S. Augustinus in alio quodam loco contra illos in hæc verba pronunciat: *Sed ne de misericordia tantum securi existamus, ut peccata peccatis augeamus, neque dicamus: Donec viget ætas, nostra carnis concupiscentias exerceamus, & postea senectute malorum nostrorum pœnitentiam agamus, pius est enim Dominus, & misericors, nec ultra facinorum nostrorum recordabitur, stultitia est hæc cogitare, cum & impium sit, talem licentiam à Deo postulare quempiam velle, cujus initium est nos separare a Deo.* S. Thomas eorum, qui ad senectutem usque debita Deo servitia præstare differunt, sequenti discursu confundit stultitiam: *Cum majoris rei bonitas sit magis optanda, & pravitas magis timenda, si certum esset, quod vita futura esset longa magis esset providendum quod esset bona.* Unde *Augustinus: Qui differs in crastinum, vita longa erit, ipsa longa bona sit, si longa erit, melius bona erit. Infinitos Diabolus hoc mendacio duxit ad infernum promittebat enim quod in matura ætate Deo servirent, & ipsi sperabant se aliquando Deo servituros, nunc sunt in inferno, numquam pœnitentiam facturi. Væ illis qui adhuc Patri mendacii tali mendacium dicenti credunt.* Numquid manifesta est stultitia fidem potius adhibere Dæmoni, Patri mendaciorum, qui animabus nostris insidiatur, quam credere Deo primæ veritati, *Qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat?* Eusebius de morte S. Hieronymi scribens in hæc prorumpit memorabilia verba: *Heu quam vana suspicio & falsa meditatio. Vix de centum millibus hominum, quorum mala semper fuit vita, meretur à Deo habere indulgentiam unus. Vir totus in peccatis genitus, & enutritus, qui nec Deum vidit, nec agnovit, nec de eo audire voluit, nec se peccasse cognoscit, nec quid pœnitentia sit, nisi forte dormiendo novit, setus adhuc sæcularibus innodatus negotiis; quem angustia premit filiorum, quos deserit, quem infirmitas conterit, quem dolor divitiarum & temporalium bonorum concutit, cum eis non posse frui amplius se cernit, quam acceptam à Deo accipit pœnitentiam, quam non acciperet, si adhuc se posse sanari crederet? Certe vere concludam, qui cum sanus est, & juvenis, Deum offendere non formidat, in morte non merebitur divinam obtinere indulgentiam.*

S. Thom. de erudit. Princ. cap. lib. 2. c. 20.

Majus bonum magis optandum est.

Euseb. de morte S. Hieron. Tom. 9. fol. 240.

S. Birgittæ sequentia à Deo revelata fuere horum impiorum stolida consilia: *Talium cogitationum viri inveniuntur hodie multi, qui cogitant taliter secum. Onerosum est, inquiunt, ire per viam arctam, durum est relinquere voluntatem propriam & honorem, propterea ponunt sibi spem falsam periculosam longa, inquiunt, est vita nostra, misericordia Dei est maxima, delectabilis est mundus iste, & ad delectationem creatus, ideo nil obest, si ad tempus utar mundo secundum velle meum quia in fine vitæ sequi volo Deum, est enim compendium quoddam via hujus mundi, id est contritio & confessio, hanc si obtinuero, salvus ero. Talis cogitatio, velle scilicet peccare usque in finem, & tunc confiteri, est valde debilis spes, quia nesciunt antequam cadunt. Quibus & in extremis inspiratur quandoque tantus dolor, & subitus finis, quod nullo modo fructuosam invenire poterunt contritionem. Et merito, noluerunt enim prævidere futura mala cum potuerunt, sed in arbitrio, & limitatione sua posuerunt tempus misericordiæ Dei.* Evidens est hæc stultitia, pro suo libitu disponere & ordinare velle circa tempus adhibendæ nobis divinæ misericordiæ. Amentia inexcusabilis est, si quis credat quod intra paucas horas invenire possit viam ad cœlum, qui tot annis vias ad infernum ingressus fuit. Æternæ veritatis est propositio, comprobata ab omnium præteritorum sæculorum experientia, scilicet: *Adolescens juxta viam suam etiam cum senuerit, non recedet ab ea.* Qua ratione is, qui mille libras ponderis ad pedes suos suspensas habet, sperare poterit expeditum ad cœlum volatum? impius porro pœnitentiam differendo pondus peccatorum suorum semper adauget, quomodo igitur ad Paradisum cum facilitate se ascensurum esse sperare poterit? Potius igitur, qui sunt de hoc genere hominum, audiant Isaiam Prophetam dicentem. *Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, & omne onus disrumpe;* Quæ vero inde consequitur spes, ab eodem confestim subjungitur: *Et gloria Domini colliget te.*

Revelatio S. Birgittæ facta Revelat. S. Birgittæ lib. 8. cap. 14.

Ab adolescentia male consuetudo perseverat in fine vitæ.

Prov. 22. 6.

Similitudo. Isa. 58. 6.

5. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* In vitis

Patrum legitur, quod sanctus Abbas Arsenius in cellula sua constitutus, vocem quamdam eum inde evocantem audierit, & dicentem: *Egredere foras, & ostendam tibi opera hominum.* Egressus autem deformem quemdam vidit Æthiopem qui postquam secata à se ligna in magnum congessisset fascem, omnes vires suas ad eum de terra sublevandum adhibebat, nec tamen ob nimiam lignorum multitudinem id facere poterat; Quare cædenda plura ligna properavit, iisque in eumdem fascem congregatis, de novo ad fascem elevare posset, tentavit, suoque humeros tunc ad fascem illum portandum minus sufficientes esse cognovit. Quo viso Arsenius à Deo visionis illius significatum sibi manifestari poposcit; Cui responsum fuit, Æthiopem illum significare peccatorem, ob culpas suas plane horridum & deformem, immensoque peccatorum suorum pondere licet aggravatum, plura tamen in dies peccata sibi accumulantem. *Quem enim oportebat magis, ut pœnitentiam ageret de prioribus peccatis, negligens vitia amendare peccatorum priorum magis & alia addit supra priora peccata.* Quanto enim magis impius conversionem suam differt, tanto magis pondus peccatorum suorum augetur, & consequenter intolerabilius sibi semper efficitur, & tamen hic non solum non desperat, sed potius majorem pondus illud evadendi spem concipit, & quænam cogitari potest major stultitia? Non potes portare pondus centum librarum (id est horres confiteri centum peccata mortalia) & sperabis, quod supportaturus sis mille, id est quod facili negotio detestaturus & confessurus sis decies mille peccata? Soli Eliæ qui magnus Dei Propheta fuit, cuique datum fuisse noscitur, stupenda, & prodigiosa patrare portenta, huic, inquam, soli concessum fuit, ut ligna antea, aqua conspersa & humefacta ab igne confestim conflagrari faceret; Tune idem miraculum patrandi facultatem tibi concessam esse præsumes? Peccatores hujusmodi per triginta aut quadraginta annos *biberunt quasi aquam iniquitatem*, & sperare audebunt quod in unico momento accendendus sit ignis divini amoris (ad quem solum peccata delere spectat) cum tamen per totum vitæ decursum maximam à Deo aversionem habueris? Quod si bonam haberes te convertendi intentionem, seriamque pro peccatis tuis agendi pœnitentiam, illud utique sequentibus signis tibi demonstrandum esset, videlicet quia procul abarces omnes peccandi occasiones, quia Sacramentalem sæpius frequentas confessionem, quia orationi, jejuniis, aliisque operibus meritoriis es deditus, hæc enim vera sunt signa, unde colligi potest te seriam vitæ tuæ meditari emendationem, at vero tu omnino oppositum facis, vis enim habitum quemdam contrahere vitiosum, cujus expulsio quotidie redditur difficilior, adeoque virtutem & voluntatem tuam depravabit, ut tandem transiturus sit in naturam, quanto enim magis peccata augentur, tanto magis in nobis invalescit aversio eadem peccata deponendi. *Peccatum enim quod ex peccato oritur, est peccatum & pœna peccati.* Qui quotidie plura furatur, majoris se supplicii reum constituit, seque ad restitutionem faciendam magis indispositum reddit. Et tamen peccator adeo stultus est, ut sibi persuadere audeat quod quanto magis ad finem vitæ appropinquat, tanto citius Dei misericordiam sit consecuturus, & non cogitat, fiduciam hanc fundari in fundamento plane contrario, quia non solum se ad misericordiam Dei consequendam non disponit, verum etiam nihil aliud facit, quam quod divinam manum ad se majori eum severitate castigandum, majoribus vindictæ fulminibus oharmet. Unde S. Cæsarius Arelatensis ait: *Cum in pelaga mundi hujus innumerabilibus fluctibus fatigemur, ad expetendum portum pœnitentiæ post longa nos temporum spatia reservamus, non intelligentes, quod de multitudine peccatorum desperatio nascitur, ex desperatione vera absque ulla reverentia peccatorum fræna laxantur, & impletur illud, quod scriptum est: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnet.*

Vita Patr. lib. 3. Visio Abbati Arsenio exhibita. — *Applicatio ejusdem.* — *Miraculum ab Elia factum. Jerem. 15, 16.* — *Signa veræ pœnitentiæ.* — *D. Chrysost. Hom. de Adam.* — *Fiducia impii malè fundata est.* — *S. Cæsar. Arelat. Hom. 1.*

6. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Porro reprobi qui conversionem suam prolongant, oculos suos in misericordiam Dei defixos habent; verum eadem abutentes non intelligunt, quod tanto amplius divinam contra se exasperant justitiam, *& thesaurizant sibi iram in die iræ*, siquidem tanto severiorem illum contra se judicem futurum esse experientur. Enimvero si aliquis, qui eo quod contra Regem suum conjurasset, condemnatus fuisset ad patibulum, ab eodem Rege rogaretur à se sceleris sui postulare veniam, cum annexa promissione, quod non solum in pristinam illum denuo gratiam esset admissurus, verum etiam quod tamquam adoptivus Regis filius, regni sui hæres esset instituendus, si inquam talis hanc gratiam acceptare renueret, cœptamque contra Regem conjurationem prosequeretur, numquid talem stultum esse, milliaque patibula promeruisse diceres? In tali autem conditione positus est, qui post multas à Deo sibi oblatas vocationes & invitationes ad regnum suum, pœnitentiam nihilominus procrastinat, ut in peccatis suis perseverare possit. In libro Judicum cap. 11. de Jephte insigni belli Duce, qui in Galaad commorabatur, inter cætera refertur, quod Præsides Regiminis nationalis simul congregati eumdem sine ulla data causa aut prævio demerito à se expulerint. Accidit autem, quod dum ab Ammonitis durum illis bellum moventibus, arctaq; illos obsidione cingentibus, opprimerentur, nec ullum habentibus à quo defensionis expectare præsidia possent, quique majorem in arte militari, quam Jephte haberet peritiam in experientiam, illum rogare coacti fuerunt, ut ipsorum in se suscipere dignaretur protectionem & tutelam: *Veni, & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.* At vero quodnam illos responsum retulisse existimatis? Sacer textus Jephte hunc modum respondisse subjungit: *Nonne vos estis, qui odistis me, & ejecistis de domo patris mei & nunc venistis ad me necessitate compulsi?* Enimvero scire ab impiis illis percuperem, an verum sit, quod toties Deum à se rejecerint, ejusque divinis inspirationibus restiterint, ut Diabolicis suggestionibus aditum panderent? Quod si hoc verum est, qua fronte se Deum, ejusque dispositiones in suo habere beneplacito credere præsument? Porro de quibus paulo ante dictum fuerat, quod ad tantam venissent mentis vesaniam, ut dicere auderent: *Recede à nobis, quia scientiam viarum tuarum nolumus*, de illis paulo post subditur. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Idem timendum est iis, qui quamdiu vivunt, surdas Dei vocibus aures præbent, & tamen Deum in hora mortis impertinentes illorum preces exauditurum esse sibi stulte promittunt. In cap. 2. lib 2. Reg. sequentia leguntur: *Exclamavit Abner ad Joab, & ait: Num usque ad internecionem tuus mucro desæviet? An ignoras quod periculosa est desperatio? Usquequo non dicis populo, ut omittat persequi fratres suos? Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisses mane recessisset populus persequens fratrem suum.* Idé quoq; respon-

Rom. 2, v. 5. — *Similitudo.* — *Jud. 11, v. 6.* — *Jephte abjicitur.* — *In necessitate repetitur.* — *Ibid. v. 6.* — *Ibid. v. 7.* — *Responsio Jephte.* — *Job. 21. 14.* — *Ibid. v. 13.* — *2. Reg. 2. 26.* — *Ibid. v. 27.*

Dictum Joab applicatur.

responsum expectare habent pœnitentiæ procrastinatores, si enim impii illi in primis vitæ annis, & deinceps divinam implorassent misericordiam, si vocationibus divinis toties repetitis obtemperassent, veniam utique peccatorum suorum impetrarent; At vero tantæ sunt temeritatis, ut veniæ peccatorum suorum postulationem ad illud usque tempus, in quo peccare amplius non possunt, distulerint, & tamen Dei in fine vitæ implorant auxilium, idque non libenter, sed coacti, quando nullum aliud habent spei suæ præsidium: qua de re ipsemet Deus in hæc verba lamentatur.

Jerem. 2. 27.

Verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: Surge & libera nos; Ubi sunt Dii quos fecisti tibi? Surgant & liberent te in die afflictionis tuæ.

7. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Quod si aliquem audires, qui comparare sibi meditaretur status & Dominia, superba fabricare palatia, suam per status & jurisdictiones acquisitas magnificare familiam, nec tamen obulum in sua haberet facultate, sed omnia hæc molimina fundaret super reditus Regios Regiæ Hispaniarum vel Galliarum, numquid illum cerebri expertem esse diceres?

Stulti fabricantur palatia in aëre. Cassian. l. 7. Isai. 28. 14.

Hæc est autem propria illorum fatuitas, qui ut licentiose vivant, de tempore pro suo beneplacito disponunt, cum tamen ne unicum quidem illius momentum in sua habeant dispositione, quia *tempora & momenta pater in sua posuit potestate. Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores*, inquit Isaias Propheta, *Dixistis enim, percussimus fœdus cum morte.* Appellat autem impios illos, Illusores, quia dum ad se emendandum invitantur, rident invitantem, satis sibi ad hoc temporis superfuturum esse dicentes, aliosque qui in timore Dei vivunt, ostentui habentes,

Sap. 5. v. 4.

Vitam illorum æstimabamus insaniam. Cornelius à Lapide citat Vatablum dicentem: *Sic vulgo dicunt impii, Diabolus non est tam ater, sicut pingitur.*

Vatabl. S. Greg. l. 6. in lib. Reg. cap. 2.

Sanctus Gregorius Magnus ait: *Impœnitentes ut Saul percusserunt fœdus cum morte & inferno. Cum morte quidem fœdus percutere, est mala audacter perpetrare, & ea semper agenda promittere.* Sanctus Augustinus temeritatis illis improperat dicens:

S. Aug. ser. 49. de temp.

Qua fronte salutem suam in tempore senectutis dissimulat, cum unius diei spatio certus esse non possit? Et ideo si mortem timere nolumus semper parati esse debemus, ut cum nos Dominus de hoc sæculo jusserit vocari, cum secura conscientia, non cum desperatione, sed cum gaudio ante conspectum Judicis veniamus.

Petr. Blesen. de Confess.

Petrus Blesensis in opusc. de Sacramentali Confessione similiter monet: *Confessionem ne differas, nam nescis quid ventura pariat dies; Nescis si hac ipsa die morte repentina te rapiet, & non sit qui eripiat; Frequens est illud judicium cœlestis iræ, ut qui non vult pœnitere quando potest, non possit quando voluerit.* Quid de eo dicturus esses, quem infiniti valoris gemmam aliquam à se in sterquilinium projicere videres? Utique illum stultum esse diceres.

S. Antonin. p. 2. Tit. 4. c. 3. §. 1.

Sanctus Antoninus vere ait: *Tempus infiniti valoris sibi à Deo datum fatue expendit*; Ubi de reprobo tali loquitur, qui pœnitentiam differt, ut diutius peccare possit.

DISCURSUS. XXI.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur damna, quæ hi, qui in peccatis suis diutissime insordescunt, suamque emendationem ad mortem usque differunt, sibi conciliant.

THEMA.

Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum, Deut. 23. vers. 21.

Damna dilatæ Confessionis.

S. Propheta Moyses, de morosa satisfactione votorum Deo præstitorum, in Deuteronomio disserens, illam sine peccato fieri non posse protestatur inquiens: *Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Quæ verba iis quoque, qui malitiose sine pœnitentiam procrastinant, ut tanto diutius voluptatibus sensualibus vacent, applicari facili negotio possunt. S. Antoninus damna ex prolongata confessione Sacramentali derivantia, compendiose in hæc verba recenset:

S. Antonin. p. 2. Tit. 4. c. 13. §. 1.

Damnum incurrunt, quia multorum ex tanta dilatione obliviscuntur peccatorũ, quæ non ita quoad pœnam remittuntur, per generalem confessionem oblitorum, sicut si particulariter confiteretur, quod melius facere posset, & plenius, si non tantum differret. Damnum etiam incurrit, & privationem illorum bonorum, quæ consequeretur pluries in anno confitendo, ut suffragiis orationum Confessoris, admonitionum per confessorem, augmentationis gratiæ, remissionis pœnæ. S. Joannes Damascenus ex adducta S. Basilii magni authoritate ita scribit:

S. Basil. cit. à Damasceno l. 1. Parall. c. 12.

Nihil aliud clamat dilatio quam ista: Regnum in me teneat peccatum, postea regnabit quoque aliquando Christus. Exhibebo membra mea arma justitiæ ad iniquitatem, deinde exhibebo etiam ea arma Deo. Sic nimirum Cain quoque sacrificium offerebat, nempe prima ac præstantiora usui suo, ac voluptati; Secunda ac deteriora Creatori ac Donatori Deo.

Peccatum unum trahit ad aliud.

2. Sciendum quoque est peccatori, quod quanto diutius pœnitentiam differt sacramentalem tanto magis in ejus conscientia crescat multitudo & pondus peccatorum. *Peccatum enim est quoddam pondus aggravans animam, ut ad Deum non possit surgere*, inquit S. Antoninus, *vel respicere.* Unde in Psalmo 37. dicitur: *Sicut onus grave gravatæ sunt super me, scilicet iniquitates.* Et paulo post subjicit:

Ps. 37. v. 5.

S. Antonin. ibid.

Figuratur peccatum per illam mulierem, quæ à Diabolo fuit incurvata, adeo ut non posset sursum aspicere per multum tempus, Luc. 13. *Et quanto quis plus peccat, tanto magis aggravatur, quia quodlibet peccatum habet suum gravamen quasi infinitum culpa & pœna; Manifestum est autem, quanto majus habet gravamen super se, tanto magis est sibi difficile surgere.* Infallibilis est illa cœlestis oraculi sententia: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.*

Ps. 10. v. 6.

Qui autem odit animam, ejusque æternam salutem, consequens est, ut in cujusvis sceleris profundissimum barathrum præcipitetur. *Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.*

Ezech. 18. 4.

Quanto magis anima venenum evacuare differt, tanto idem venenum in ejus perniciem fortius figit pedem; Et ideo *anima quæ peccaverit, ipsa morietur*, scilicet nisi venenum peccati cito per confessionem evomat;

Ibid. v. 4.

1. Cor. 15. v. 56. Prov. 17. 22.

Stimulus enim *mortis peccatum est.* Quisquis mortem timet, multo magis, qui cum hac pariter formidat infernum, tristitia extrema pertur-

bari solet; Et quia *Spiritus tristis exsiccat ossa*, consequens est quod peccatum non solum animæ sed pariter corpori damnosum sit, utpote quod citius inde trahitur ad mortem. Quemadmodum enim Seneca moralis ait: *Quidquid animum erexit, etiam corpori prodest*; Ita è contrario quod animam deprimit & impugnat, quemadmodum peccatum facit, ad corporis quoque destructionem transfunditur. Unde S. Cæsarius Arelatensis monet dicens: *Securitatem mortiferam respuentes, quotidianis diebus peccatis nostris pœnitentiæ medicamenta apponere studeamus, timentes illud, quod dictum est: Memento quoniam mors non tardat.*

Seneca Epist. 78.

Corpus & anima in bonis & malis participant.

S. Cæsar Arelat. Hom. 5.

3. S. Thomas de Aquino ex adducta Glossæ authoritate hanc tradit doctrinam: *Super illud Psalmi 136. Exinanite, exinanite, usque ad fundamentum in ea, dicit Glossa: Quod concervatione vitiorum subrepit diffidentia:* Quanto enim magis in anima peccatum crescit, tanto plus peccator de divina misericordia debet diffidere, utpote quam quotidie pro viribus suis magis magisque exacerbit. Citatque idem Doctor Angelicus illum S. Pauli textum 1. Tim. 1. *Quam quidem repellentes*, id est conscientiam bonam *circa fidem naufragaverunt*. Tertullianus loquit: *Pœnitentiam malo quam mortem; Ergo pœnitentia vita est, cum præponitur morti.* Enimvero qui vult vitam sperare longævam, condignam agat pœnitentiam, qui enim peccando hanc differt; simul cum peccato lateribus suis vicinam experietur mortis falcem. Ratio quidem ob quam emendatio in homine non subsequitur, est, quia diu vivere, & consequenter tempus confitendi se habiturum esse sperat; Nec tamen ad hoc se reflectit, quod transgressiones multiplicando, vitam quoque sibi abbreviet. *Scio ego, & mecum omnis homo*, inquit S. Augustinus, *qui paulo attentius consideraverit, neminem Deum timentem sub verbis ejus non se corrigere, nisi qui putat, quia plus habet vivere. Ipsa res est, quæ multos occidet, cum dicunt, cras, cras, & subito ei, qui de die in diem pœnitentiam differt, ostium clauditur.*

Psalm. 136. v. 7. S. Thom. 2. 2. q. 162. Art. 7. ad 3.

1. Timoth. c. 1. v. 19.

Tertull. lib. de Pœnit. c. 4.

Pœnitentia exulat vitam longævam.

S. Aug. serm. 38. in Matth.

4. Venerabilis Beda in vita S. Burgundophoræ Abbatissæ refert, Dæmonem duas sanctimoniales seduxisse, ad hoc, ut confessionem tribus septimanæ diebus, quibus à Regula præcipiebantur, negligerent, non accusando peccata in sæculo commissa, neque ea quæ in quotidiana conversatione ab iis committebantur; Cumque illas hoc vinculo illaqueasset, ulterius progressus est, persuadendo illis temerariam è monasterio nocturno tempore instituendam fugam. Accidit autem quod illa nocte, in qua egredi decreverant, utpote quæ valde caliginosa erat, viam invenire non possent; Quare astutus ille serpens *in Angelum lucis se transfigurans* illas non solum ad fugam animavit, verum etiam lucem illis præferens, ducatum illis præbuit. Postquam vero è clausura egressæ fuissent, à superioribus diligenter perquisitæ, ac tandem inventæ, ut ad monasterium redirent, coactæ fuerunt. Cumque à Sancta Abbatissa, cæterisque monialibus de causa fugæ interrogarentur, ad hanc se à Dæmone instigatas fuisse responderunt, cui quidem Dæmonis conatui se causam dedisse adjiciebant, eo quod per correctiones & reprehensiones superiorum monitæ, surdas semper aures præbuissent. Tandem Deus easdem per infirmitatem lethiferam visitare disposuit, in qua cum de confessione facienda monerentur, non solum ad hanc se invitas ostenderunt, verum elata voce dixerunt: *Sustinete paululum, sustinete, nec prorsus expectantes urgete. Inquirentibus quæ aderant sororibus, à quibus sustinere rogarant, ajunt illæ: Non aspicitis turbas æthiopum adventantium, quæ nos rapere, & abducere volunt? Inter has auditus est fragor maximus supra cellulam & tegumenta personans, ostiumque cellulæ vi patefactum est, ita ut nigrescentes umbras astantes cernerent, & clamantes eas nomina febricitantium sororum audirent, adeo ut vix quæ aderant, signo crucis armatæ, & psallendi officio detentæ, valerent astare. Tanto mœroris, ac doloris eventu anxia mater Burgundophora urget in extremo constitutas, ut vel adhuc per confessionem pandantur vitia, & sacramento Corporis Christi anima roborentur. At illæ, ut infelices, & à Diabolo penitus possessæ, audita sacri corporis mentione, garrire, dentibusque frendere cœperunt, & stridentes dicere: Cras, cras & iterum dictam vocem repetere: Sustinete, expectate paululum, sustinete; Inter quas voces extremum halitum emiserunt.* Ex quo exemplo evidenter deducitur, quod qui longo tempore in peccato consistit, tanto magis in eodem induretur, & finaliter in baratrum desperationis corruat.

V. Beda Tom. 3.

Duæ Moniales differunt Confessionem.

2. Cor. 11. 14.

Diabolus illas educit ex monasterio.

Desperata finalis... [illegible]

5. Dionysius Carthusianus efficax quoddam in hac materia conficit argumentum, inquiens: *In extremis agonizantes tam acriter à Dæmone impugnantur, ut etiamsi virtuose jam ante fuerint conversati, absque præcipuo Dei auxilio nequeant prævalere, atque ut sanctus vir Climacus scribit, Dæmones, qui peccatoribus adhuc sanis fallaciter persuadent, peccata non esse ita enormia, sicut fertur, Deum quoque misericordissimum esse, & omni momento, etiam in extremis, paratum ad indulgendum; Tempore mortis è contrario ostendunt agonizanti, quam multa & enormia fuerint ejus peccata, quanta fuerit sua ingratitudo, quam infinita sit justitia Dei, & quam horrendum sit in manus ejus incidere, sicque infelicem inducunt ad desperandum, nisi forte succurrat omnipotens, qui tunc eos non derelinquit, qui in sua juventute ac sanitate ei fideliter servierunt.* S. Antoninus adversus illos, qui suam tardant conversionem, sequentem tradit doctrinam: *Non potest diu peccator manere, quin quotidie ad alia peccata labatur, nec propterea excusatur, quia ipse sibi est causa hujusmodi, propter tarditatem conversionis ad pœnitentiam.* Citatque textum illum Prov. *Ne dicas amico tuo, qui scilicet Christus est, vade, & cras revertere, cum statim possis dare, scilicet te ad conversionem; Hæc est enim vox corvina, Cras, cras; Sed advertendum, quod corvus egressus de arca, non est reversus ad eam amplius, sed super cadavera inventa requievit: Columba vero cujus vox est, Ut, id est, nunc, reversa est.* S. Augustinus se intelligere non posse profitetur, qua ratione possibile sit, ut homo ad extremum mortis articulum perductus pœnitentiam agere possit, juxta suggestum nobis à Joële consilium: *Convertimini ad Deum in toto corde vestro; in jejunio, planctu, & fletu; Ecce enim quæ dicit in toto corde, nos docet Propheta, quod in corde est fons pœnitentiæ. fletus quidem ad oculum, planctus autem ad os, sed jejunium ad totum corpus refertur. O homo ne tardes converti ad Deum, discute mentem tuam, prospice singula secreta cordis, considera antequam ad confessionem accedas, quod cor nec cavit mala appetendo, oculus vanitatem videndo, os falsitatem dicendo, auris mendacia audiendo, manus verba & homicidia perpetrando, & si non opere, saltem voluntate. O Fratres, sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc exhibete membra vestra servire Deo in sanctificationem. Primo cor, quod mala cogitavit, & concupivit, pœniteat, & doleat; Et oculus fleat; Os sine intermissione oret; Aures audiant verbum Dei; Manus Eleëmosynas porrigant, peregrinos suscipiant,*

Dion. Carth. de Convers. peccat. Art.

Dicunt impii Diabolo ... nonne ut puniant.

S. Antonin. ibid.

Joel. 2. v. 12. S. Aug. serm. 38. ad fratres.

Modus pœnitendi.

piant, infirmes foveant, nudos induant; Pedes veniant ad Ecclesiam, quia sicut nullum fuit membrum, quod peccando Deo non displicuerit, ita nullum sit quod pœnam non patiatur condignam. Verumenimvero qua ratione homo in agone mortis constitutus, hanc facere poterit pœnitentiam, quando febris malignitati immersus, vel à delirio, vel à lethargo, vel ab acerbissimorum dolorum vehementia, vel ab agonia lucta absorptus erit?

6. S. Bernardinus ad extremas se reflectit illorum angustias, à quibus Deus justus Judex ob eorumdem demerita procul aberit. *Longe à peccatoribus salus, ait Psalmista, quia igitur à Deo sunt elongati, difficilius audiunt Deum clamantem. Clamat ad peccatorem quotidie Deus, vocat, pulsat, ipse vero ad instar Aspidis aures suas obturat: Sicut aspidis surda, & obturantis aures suas terra, id est terrenorum amore, & cauda, id est vano spe longioris vitæ, ne audiat Dominum se vocantem.* Unde validum hoc format argumentum: *Si peccator non potuit impias tentationes tolerare, quin caderet, quando erat sanus, quomodo graviores tolerabit, quando erit infirmus?* S. Augustinus similiter interrogat: *Quomodo pœnitentiam agere potest, quia nulla jam per se opera satisfactionis operari poterit?* Imo non solum in faciendis meritoriis, & satisfactoriis pœnitentiæ operibus difficultatem habebit, sed ob contractum peccatorum suorum pessimum habitum potius ad multiplicanda peccata dispositus erit, in vehementiores à Diabolo tunc, quam umquam alias, suggestas tentationes incidendo; Nam ut in Apocalypsi dicitur: *Descendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.* Arduum profecto negotium est agere pœnitentiam, cujus homo, ut plurimum, in extremo vitæ suæ incapax esse videtur, quando operationes intellectus ab infirmitatis violentia sunt obtenebratæ; *Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam.* Quod si enim, dum sanus esset, in astuti inimici laqueos incidit, in iisque tot annis constrictus permansit, numquid summa erit temeritas sperare, quod ab iisdem tunc se eximere, & extricare possit, quando inimicus omnes suas contra infirmum exeret vires, totumque in ejus perniciem infernum excitabit? Cæsarius Heisterbacensis sequens narrat factum. Etenim conversus quidam ordinis sui per multos annos grave quoddam peccatum subticuerat, qui alias quoad exteriorem conversationem valde virtuose vivebat; In fine tandem vitæ, peccatum illud, cum aliis confessus fuit. Idem vero Cæsarius postquam hanc historiam recensuit, cuidam, quam sibi objecerat, quæstioni scilicet, *quid sentis de salvatione hujus hominis*, in hæc verba respondet: *Dico, sicut Augustinum lego sensisse; Si contritio ejus fuit in charitate, salvatus est, sin autem aliter, damnatus; Qui sero pœnitet, oportet non solum timere judicem, sed diligere.* Reprobi enim in extremo agone peccata sua confiteri solent, ex pure timore pœnæ æternæ, non vero ex dolore propter Deum à se offensum concepto.

S. Bernard. Tom. 1 serm. 29 Artic. 2, cap. 4. Impius Deum vocantem despicit.

Jud. Art. 3. cap. 10.

S. Aug. serm. 43. de temp.

Apoc. 12. 12. Operatur habitus malus.

Sap. 9. 15.

Historia de Religioso. Cæsar. lib. 2. cap. 14.

7. *Si moratus fuerit.* Ponderanda hoc loco sunt verba illa: *Moratus fuerit*, quia aliter judicandum est de eo, qui male vixit, eo quod in ipso vitæ lumen, & notitia Dei abluxerit, hic enim cum Apostolo excusare se potest, dicendo: *Ignorans feci:* Econtra vero qui tempus sibi indultum, per totum vitæ suæ decursum, in Dei offensas multiplicandas impendit, cum intentione in extremo vitæ suæ articulo animæ suæ saluti pridem vacandi, venia prorsus indignus est. Regius Propheta David aliquando dixit: *Non miserearis omnibus, qui operantur iniqui-*

1. Tim. 1. 13. Differentia conversionum non merentur compassionem.

Ps. 58. v. 6.

tatem. Quæ petitio Davidis paradoxa plane videtur; Numquid enim sacræ litteræ ubique mentionem faciunt confidentiæ, à peccatoribus in divinam misericordiam collocandæ? Vel si hoc fieri non debet, qua ratione Nathan ipsimet David ex parte Dei promittere poterat: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*, si in tempestate hic portus servire non potest? Verumtamen facile hoc dubium solvitur, si attendatur, Psalmistam, ut ex sequentibus verbis deducitur, dicere voluisse, nequaquam compassionem promereri illos, qui totam vitam suam voluntarie in peccatis consumunt, conversionem suam in articulo mortis differentes; Ac proinde subjungit: *Convertentur ad vesperam, & famem patientur ut canes*; Ibi namque de illis loquitur, qui per malitiam, non vero per fragilitatem peccant, id quod in verbo illo, *operantur*, satis denotatur. Ad vero quonam hæc canum similitudo spectat? Notandum, quod canibus à Dominis suis os, vel frustum panis projici soleat; Hoc tamen numquam fit, nisi Domino in mensa accombente; Ac proinde, si canis osse vel pane gaudere desiderat, necessum est, ut tempestive adsit, secus enim nec os, nec panem habebit (*Catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa Dominorum suorum*) Mensa enim finita, canes baculo foras pelluntur: *Foris canes.* Idem proprie peccatoribus contingit. Si enim hi ad divinam misericordiam eo tempore recurrant, quo mensa etiamnum strata est. (*Alium cibum habeo manducare*) id est eo tempore, quod in scriptura sacra misericordiæ impendendæ præscriptum est, aliquam divinæ pietatis suæ micam sperare poterunt; At vero mensa finita, & sublatis ferculis, *tempus non erit amplius, Famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem*: In sempiternum namque è domo Dei proscribentur. Unde Concilium Tridentinum inquit: *Nullum tempus est, quo vehementius ille omnes versutiæ suæ nervos intendat, ad perdendum nos penitus, & à fiducia etiam, si possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit.* Hi igitur qui quoadusque vixerunt, peccato semper dediti fuerunt, in ultimo quoque vitæ articulo plus quam alias eumdem affectum retinent, ac proinde Dæmoni tunc facilius est, ut nos armis nostris sine difficultate vincat. Apud Jonam Prophetam dicitur: *Qui custodiunt vanitates, frustra misericordiam suam derelinquunt.* Ubi Ly *custodiunt* affectum & adhæsionem ad peccatum exprimit, qui autem hunc in se affectū semper habent, divina se misericordia indignos constituunt. S. Hieronymus à Glossa citatus verba prædicta sic exponit: *Cum omnia sint vanitas, omnes ex necessitate faciunt vanitatem, sed non omnes custodiunt, quasi thesaurum, nec diligunt, quod faciunt.* Lyranus Ly *custodiunt* ita exponit, *id est qui perseverant in eis, frustra misericordiam &c. id est reddunt se indignos divina misericordia.* Gillibertus Abbas verba illa exponens: *Pulcherrima mulierum*, per eamdem Ecclesiam intelligit, quam suam pulchritudinem nequaquam perdere dicit, propter maculas illorum fidelium, qui easdem subito abluunt. En verba ipsius: *Si quibus videtur inesse deformitas, et si aliquibus de membris ejus, ad horam respergitur deformis macula, non tamen imputatur, dum non immoratur. Multa & fideles, & spirituales animæ in se pulcherrimæ sunt, quod aut per sanctam conversationem maculas non admittunt, aut per solicitam, & sinceram confessionem subinde diluunt.*

2. Reg. 12. v. 13.

Ps. 58. v. 7. & 15.

Modus tra- ctandi canes.

Matth. 15. v. 27.

Apoc. 22. 15.

Applicatur peccatoribus.

Apoc. 10. 6. Ps. 58. v. 7. & 15.

Concil. Trid. sess. 14.

Jonæ 2. v. 9.

S. Hieron. in Glossa. Differens pœnitentiam indignus est misericordia.

Gilib. Abb. serm. 27 in Cant.

8. Consideratione dignissimum est ad hoc propositum à S. Cæsario Arelatensi traditum monitum

Descriptio aliqua pœnitentiæ.

S. Cæsar. Arelat. Hom. 97.

in quo dicit: *Si quis templum Dei in se violando destruxerit, de Dei misericordia non desperet, sed sit e de male iniquitatis suæ resurgat, ne consuetudine peccandi in ipsis se ruinis suis sepeliat. Non enim qui peccaverit, sed qui in peccatis perseveraverit, odibilis & abominabilis Deo erit.* Blosius in tractatu *de Consolatione Pusillanimium*, ita scribit: *Quamvis senio jam prægravatus, seu vitæ hujus termino proximus inceperis te corrigere, & forte non nisi uno anno, vel uno mense, aut uno die hic vivere habeas, non est tamen quod perturberis, nimiave pusillanimitate dejiciaris, sed est unde plurimum gaudeas, considerans immensam Dei erga te clementiam, qui te ante obitum suum ad se revocavit, bonam voluntatem tibi donans, quique (ut B. Bernardus ait) non admodum attendit hominem quid fuerit, sed quid jam esse velit.*

Blos. cap. 13. n. 2. Consol. Pusillan.

In fine non omnes merentur divinam gratiam.

Advertendum tamen est, speciale Dei donum esse, quod non omnibus datum est, scilicet in fine vitæ vocari, sed hoc solum dari illis, non qui in vita sua in peccato perseverare decreverunt, sed iis qui ex propria fragilitate, non per malitiam, nec per voluntatem, sed per propriam negligentiam male vixerunt, sine efficacibus ad conversionem suam perceptis impulsibus, hi enim minus culpabiles sunt, ac proinde hujus doni capaciores existunt. Idem Blosius alibi post recensitum boni latronis exemplum inquit: *Sed esto non obtingat sane omnibus, qui sero pœnitentiam agunt, id quod illi obtigit (neque omnes sic affecti sunt sicut ille affectus fuit) multum tamen est, vitæ correctionem hic vel inchoasse; Qui enim in hac peregrinatione vitam corrigere inceperit, sed morte interceptus correctionem consummare non potuerit, nequaquam peribit, utpote in quo fundamentum charitatis Dei permanserit.*

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Deus quidem nobis qualibet hora promisit veniam, non tamen quod veram nobis compunctionem dare, aut ad illam usque nos expectare velit; Variis quoque similitudinibus ostenditur, quam simus ad peccandum veloces, tardi autem ad pœnitentiam.

THEMA.

Nemini dedit spatium peccandi. Eccli. 15. v. 21.

1. NE homo spatium temporis, quod Deus in hac præsenti vita indulsit, ad offendendum Deum suum temere & arroganter impenderet, præmissam ei ex Ecclesiastico sententiam intimari fecit, scilicet: *Nemini dedit spatium peccandi, id est*, ut Dionysius Carthusianus exponit, *nemini dedit tempus ad hoc ut peccet, sed ut bene vivendo gloriam mereatur æternam; ideo scriptum est* Job 24. *Deus dedit illi locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam.* Cornelius à Lap. ex Græco *spatium* idem quod *dilatio* significare deducit; Id quod proposito nostro congrue deservit, ad erudiendum illos, qui sibi persuadent, Deum ideo nobis prolongare vitam, ut eum tanto diutius, & liberius offendamus; Quod utique verum non est, *quia nemini dedit Deus spatium, id est, dilationem peccandi.*

Eccli 15 21. Dion. Carth.

Job 24. 21.

Spatium idem est ac dilatio.

2. Celebris est textus ille Ezechielis, à pluribus sacris Doctoribus, sub quibusdam quidem verbis relatus, qui tamen nec in vulgata, nec in versionibus Bibliæ Regiæ, nec in aliis quantum mihi constat, reperiuntur, textus autem sub hoc verborum schemate adducitur: *In quacumque hora ingemuerit peccator, peccatorum ejus non recordabor amplius*; Textus autem vulgatæ hic est: *Cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium, & justitiam, ipse animam suam vivificabit.* Porro, ut verum fatear, intelligere nequeo, qua ratione hic textus, ab iis qui illum referunt, licet sine ipsorum culpa, accomodatus sit, ad soporandos Impios in Lethargo peccatorum, promittendo ipsis ad eorum conversionem pro libitu & beneplacito ipsorum quamcumque horam: *In quacumque hora ingemuerit peccator &c.* Et vero certum est, quod prima & æterna veritas, quæ pro nostra redemptione pariter & eruditione incarnari dignata fuit, longe aliter nos doceat dicendo: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam*; Imo in pluribus Scripturæ locis adhuc clarioribus verbis impiis pœnitentiam suam procrastinantibus improvisam, repentinam, & subitaneam comminatus sit mortem. Unde S. Antoninus ait: *Periculosa est procrastinatio, non solum ex eo, quod ait Ovidius: Qui non est hodie, cras minus aptus erit, sed quia subito veniet tibi ira illius, scilicet mortis.* S. Augustinus super Psalm. 144. scribens, egregie ad præsens discurrit propositum, postquam enim, impium nequaquam de divina pietate desperare debere, docuisset, subjungit: *Timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius pecces. Quid ergo & tu dicebas, qui spe magis peccas? Audi scripturam: Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Noli ergo dicere, cras me convertam. Verum quidem dico, quia Deus conversioni tuæ indulgentiam promisit, sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit.* Idem S. Doctor in pluribus aliis locis mitissimam hanc veritatem docet. Et quidem in tractatibus super Evang. S. Joannis ita scribit: *Semper expectat, & de misericordia Dei tibi plurimum polliceris, quasi ille, qui tibi per pœnitentiam promisit indulgentiam, promiserit etiam tibi longiorem vitam. Recte dicis in corde tuo, quando me correxero, Deus mihi omnia peccata dimittet, negare non possumus, quod correctis atque conversis Deus indulgentiam promisit: Nam in quo Propheta mihi legis, quia promisit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promisit tibi Deus longam vitam.* Idem paulo ante dixerat: *Longanimis Dominus, misericors Dominus, sed justus Dominus, & verax Dominus largitur tibi spatium*; Sed quodnam est illud tempus seu spatium, quod Deus nobis largitur? Paulo ante in præsenti themate dictum fuit: *Nemini dedit spatium peccandi*; Ac proinde idem S. Augustinus subdit: *Spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem, quam emendationem.*

Ezech. 18. v. 27.

Matth. 25. v. 13.

Qui non est hodie cras minus aptus erit.

S. Antonin. p. 2. Tit. 9. c. 10. §. 2.

S. August. in Psalm. 144.

S. Aug. Tr. 33. in Joan.

Peccatori non promittitur longior vita.

3. S. Hieronymus illam à Deo populo suo objectam considerat exprobrationem: *Ubi sunt Dii tui, quos fecisti tibi? Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ.* Circa quæ verba præcitatus S. Doctor ait: *Impudens postulatio, tempore necessitatis, & angustiæ, ab eo quærere auxilium, quem in pace contempseris; Legendumque increpantis affectu: Liberent te Dii tui, quos fecisti tibi, ut cum Deus creator sit hominum, homo fecerit Deum, probet necessitas quid possint, quos securus ante coluisti.* Ludovicus Guicciardinus de Carolo V. Imperatore refert, quod cum dictus Imperator in victoria prope sylvam Iovanam contra Joannem Fredericum Saxoniæ Ducem & Electorem gloriosè obtenta (in qua dictus Imperator gloriari auditus fuit dicendo: *Veni,*

Jerem. 2. 27. S. Hieronym.

Historia de Carolo quinto.

Veni, vidi, & Dominus Deus vicit) præfatum electorem hæreticum Lutheranum captivum accepisset, hicque in conspectum ejus adductus, sacræ ejus majestatis pedibus humilis & supplex advolutus dixisset: *Ego sum tuus jure belli captivus, clementissime Cæsar, te rogo, ut tuam mihi clementiam exhibere, & custodiam Principe dignam mihi designare digneris*; Imperator ei responderit: *Itane? Jamne tuus sum Cæsar? Pro merito tuo præmiaberis*; atque sine mora

Quid electore Saxoniæ fecitua pœnitentem decollavit.

eum decapitari fecerit; Cujus causa fuit, quia antea eum contempserat, illum Carolum ab Austria appellando, quasi illum tamquam Imperatorem agnoscere dedignaretur; At vero quando jam restis quasi faucibus circumvoluta erat, tunc ex pavore mortis adactus, licet serius, Cæsaris nomine illum appellarit; Deus pariter per os sapientis protestator dicens: *Quando venerit super vos tribulatio & angustia, Tunc invocabunt me, & non exaudiam.*

Prov. 1. 27.

Apud S. Matthæum cap. 7. inexorabilis Judex dicit: *Multi dicent mihi in illa die*, id est in articulo mortis; *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia numquam novi vos, discedite à me.*

Matt. 7. 22.

Ibid. v. 23.

Quod si igitur hi, qui prophetarunt, dæmonia ab aliis ejecerunt, multosque operati sunt actus virtutum, nihilominus in extremo illo vitæ momento à Deo, qui *scrutatur renes & corda*, reprobabuntur, quem æternæ salutis spem concipere illi poterunt, qui quoadusque vixerunt, non fecerunt aliud, quam quod Prophetas Dei deriderent, Dæmonibus servirent, vitiis dediti essent, divinis legibus rebellarent, bonas inspirationes & stimulos cœlestes ad pœnitentiam extimulantes, animo obstinato à se repellerent.

Exemplum boni latronis nullum seram pœnitentiam reddit securam, & veram.

4. Advertendum quoque hoc loco est, quod promissio apud Ezechielem facta, fuerit *de re mere possibili, non vero de re ut plurimum contingenti.* Etenim Deus per occulta sua judicia nonnumquam infinitæ suæ omnipotentiæ & misericordiæ specimen edere voluit, hunc vel illum sceleratum hominem, per communicatam illi clementer veram compunctionem, in extremo illo mortis articulo salvando, hoc tamen exemplum nequaquam trahendum est ad alios. Bonum latronem de æterna sua salute allecuratum fuisse, pro certo novimus, mille tamen sexcentis & amplius annis, alios in simili occasione in portum salutis reductos fuisse, per fidem non constat.

Apta similitudo.

Posset equidem summus Pontifex *de plenitudine potestatis* quemdam à pedibus famulum; seu pedissequum in Cardinalium numerum annotere, id tamen illum hactenus fecisse, nec visum est umquam, nec auditum. Pari quoque modo Deus titionem inferni in Seraphinum paradisiacum transmutare posset, quia *non est impossibile apud eum omne verbum*;

Luca 1. 37.

Qua autem fronte aut quo merito tu præsumere poteris, quod Deus tecum similia patraturus sit prodigia, siquidem à pluribus annis innumera apud eumdem Deum tibi congregasti demerita, propter quæ in infernum millies præcipitari mereris?

Diabolus multos decipit persuadens illis quod Deus omni hora illos in gratiam recipere paratus sit.

5. Consideratione dignissima est illa astutissimi serpentis fraudulenta deceptio, qua hominibus persuadet, Deum illis promisisse, quod quavis hora eos in suam recepturus esset amicitiam: *In quacumque hora ingemuerit peccator &c.* Etenim tametsi hoc verum sit, Dæmon tamen tibi occultat & abscondit quamdam maximi momenti veritatem, scilicet quod peccatori non promiserit, quod in extremo mortis articulo, cordi ejus veram esset infusurus compunctionem, cum tamen sine efficaci divinæ gratiæ suæ auxilio ad veram pœnitentiam excitari nequeas, quia *tantummodo in me auxilium tuum.*

Osea 13. 9.

Confirmat idipsum S. Anselmus dicens: *Licet Deus veniam promiserit pœnitenti, non tamen spopondit delinquenti, ut ei daret voluntatem pœnitendi. Cum autem certum sit, quod Dei gratiam promereatur, quisquis declinat à malo, & facit bonum, & iram & indignationem incurrit omnis, qui operatur peccatum; magnopere curandum est, ut & vitia vitemus, & virtutibus adhæreamus.*

S. Anselm. de similit. c. 115.

Hic Romæ in Capitolio urbis equus quidam æneus conspicitur, qui ut sæpius dici audivi, quamprimum sonum campanæ *Ave Maria* pulsantis, auribus suis percipit, mox ad idem *Ave Maria* dicendum, genua flectat, quod concesso primo, id est si audiet, etiam quoad secundum concedendum esset. Idem quoque in præsenti dicere possumus. Verissimum enim est quod *potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham*, tota vero difficultas in eo consistit, an hæc potentia umquam sit productura in actum.

Luc. 3. v. 8.

Omnes sacræ litteræ, præteritorum temporum exempla, divinæ justitiæ ordo, recta ratio, infallibilis providentiæ & gubernationis suæ periodi, habitus nostri inveterati, omnia inquam hæc simul conjuncta plano dicunt oppositum. Enimvero non caret mysterio verbum illud, *ingemuerit*, quod impii pœnitentiæ procrastinatores haud satis bene intelligunt, quia *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus.*

1. Cor. 2. v. 14.

Hugo à S. Victore ad propositam sibi ab alio quæstionem, scilicet an qui in extremo mortis articulo pœnitet, salvari possit, in hæc verba respondet: *Breviter quod mihi videtur, absolvo. Ego puto hominem quamdiu in hac vita vivit, sicut malum facere potest, ita & emendare posse, si fecerit, & numquam quocumque tempore, etiam in extremo, & in articulo necessitatis pœnitentiam hominis infructuosam esse, si vera fuerit.*

Hug. de S. Vict. Tom. 3. l. 2. p. 14. de sacr. Fidei cap. 5.

Ubi bene, & quidem in pondere sanctuarii trutinanda sunt ultima illa verba: *Si vera fuerit.*

Proponitur & resolvitur quæstio an in extremo mortis articulo pœnitens salvari possit.

Quot enim circumstantiæ requiruntur, ut pœnitentia in extremo mortis articulo elicita, valida, & vera censeri possit? Ego illas pro isto momento homini moribundo difficillimas, & quasi impossibiles esse existimo; Unde idem Author subdit: *Ego scripturam audio dicentem, quia in quacumque hora ingemuerit peccator, salvus erit*, Ezech. 33. *Non dicit biduo, aut biennio ante mortem si ingemueris, sed in quacumque hora ingemuerit, salvus erit*; At vero mox paulo post subjungit: *Nec tamen sub hac spe secure tibi peccandum est, propterea quod in fine, si conversus fueris, salus tibi promittitur. Nam quamvis etiam tunc venia tibi, si vere pœnitueris, promittatur, non tamen tibi, ut tunc vere pœniteere debeas, promittatur. Valde difficile est, ut tunc vera sit pœnitentia.*

Quid intelligatur per Ly: Ingemuerit.

Enimvero Ly *gemere* majoris doloris expressivum est, quam Ly *flere*, vel *plangere*; Etenim *gemere* lamentum denotat singultibus & suspiriis à corde angustato derivatis interruptum, quod amaro fletui, locum dare nequit; Ac proinde multo plus importat verbum hoc *ingemuerit*, quam si dixisset, *fleverit*, vel *planxerit*. Præterea tametsi peccator in ultimo illo vitæ momento in planctum & fletum prorumpat (prout alibi quoque à nobis notatum fuit) major tamen lacrymarum & suspiriorum pars directa est ad fines à vera compunctione longe disparatos, quia tunc moribundus flet propter acerbitatem dolorum & agoniæ, ob filiorum, conjugis amicorum

cum

rum & divitiarum derelictionem : Ob eugustias, qoas naturæ experitur, ob vicinam sibi animæ à corpore separatiunem; Sæpe etiam pluratur ex desperatione. Verumenimvero dato etiam casu, quod unus illorum veræ compunctionis actus elicuisset, quis illum de perseverantia usque ad oltimum spiritum assecuravit.

Horribile exemplum damnati Juvenis.

6. Sæpius ex pulpito enarrari his auribus audivi casum quemdam, qui Laureti contigit, cui etiam Patres Societatis Jeso restimonium authenticum perhibuerunt. Etenim Juvenis quidam per tempus aliquod in via Dei laudabiliter processerat; Postea vero eb amore lascivo seductus, per eliqoot annos suspectæ societatis cnjusdam sordibus se immersit; Cnmque Deus ipsum mortali quadam infirmitata corripuisset, Patri cuidam è præfata societate cum ingenti compunctione generalem peccatorum suorum confessionem recensuit, qui proinde animem ejna in securo beatitudinis suæ stato de facto esse non dubitavit. Die eutem sequenti, eum dictus Pater pro hujus Juvenis animæ Missam celebraret, sub introitu horribilis quædam ei umbre epparuit, esserens se esse animam juvenis illius jam à Deo condemnatam; Eumque monuit, ne pro sui liberatione sacrificium istud prosequeretur. Ergone, interrugabat Pater, confessio tua simuleta fuit? Nequaquam, respundit ille, imo vera, & valide fuit, sed in eo momento quo anime emigrabat ex eurpute, Dæmon speciem lasciviæ illius mulieris, cujus amuribus, ut nostis, dum sanus essem, immersus eram, indutus lamentabatur, quod eam desererem, eoi ego me supervicturum sperans, numquam me illam derelicturum esse respondi; Et subito in eo ipso momento mors filum vitæ mihi præscidit. Ex quo funesto casu facile colligi potest, quam fallax sit spes & fiducia, quam quis de sue salute babet, tametsi etiam in ultime mortis hure ad veram perduceretur pœnitentiam, quie scire neqnit, an Deus ipsi concessurus sit vires, perseverandi in illo statu usque ad ultimum spiritum. In illo eetremo vitæ momentu positus S. Hilariou, ab insidiis serpentis tartarei totus contremiscebat,& homu aliquis in omni scelerum genere habituetus in illo momento de salute soe securè sperare poterit?

Dolendum est quod ad vitia celeres,& ad virtutes tardissimus,

7. Verumenimvero quis incurabilem hanc non detestetur stultitiam, que homines ed faciendum peccatum tam sunt veloces, ed illud vero abolendum & deponendum tam sunt tardi& lenti, ut etiam per multos annos talia peccata in sinu suo circumferant. Hos S. Augustinus in sermone quodam his

S. Aug. ser. 71. ad Frat.

verbis alloquitur: *Forte dicis, longa erit vita mea; Dico, si longa erit, bona sit, si brevis, & ipsa bona sit; Prandium, etsi longum, non vis habere malum, Et vitam longam vis habere malam? Villam emis? Bonam desideras. Uxorem vis ducere? Bonam quæris; Filios tibi nasci bonos optas; Et ut etiam de rebus vilissimis loquar, caligas emis, & non vis malas; Quid ergo vitam amas malam? Si vitam vis malam, inter omnia bona tua eris malus.* Nazianzenus aliud paulo ante insinuatum punctum de celeritate, qua homo in barathrum peccati se præcipitat, his verbis tangit; *Enimvero si mihi auscultandum putabis, ad scelus quidem & fraudem tardus eris, celer autem ad salutem. Par enim in vitio sunt, promptitudo ad vitium, & segnities ad virtutem. Si ad comessationem vocatus fueris, ne festines; Si ad fidei abjurationem, fac pedem retro celerrime referas; Si tibi flagitiosorum, ac perditorum hominum sodalitium dixerit, veni nobiscum, particeps esto sanguinis, virum justum injuste in terram abscendamus, ne auribus quidem hos sermones admitte; At si tibi magnus David dicat: Venite exultemus Domino; Si alius Propheta: Venite ascendamus ad montem Domini; Si ipse salutis nostræ vindex: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, surgite, abeamus,*

Nazian. Orat. 40.

8. Insigne est illud Ecclesiastici documentum: *Quasi à facie colubri fuge peccata.* Sed cur ad imprimendum nobis majorem peccati horrorem, nun potius adhibuit similitudinem Tauri, Ursi, Leonis, vel Tigridis? Respondeo, quod per prupositam serpentis similitudinem, vivacius nobis ob oculos ponere voluerit peccati malignitatem, utpote quod noxium quoddam animæ venenom est, dum eb eliis enimalibus vulneramur, non est opus tanta velucitate, & acceleretione ed illud curaudum, quanta requiritur ad pellendum venenum, qood ad cor usq; velocissime penetrat; Et ideo contra morsũ serpentis remedium, ne quidem ad momentum differtur; Nam ut habet ille medicinæ Aphorismus; *Venenata inducias non patiuntur*; Ergone ad curandum mortiferum animæ venenum, in annos & annos usque tardabimus? *Quis umquam sit stultus*, quærit S. Bonaventura, *ut per unum annum teneat vulnus carnis, vel mensem, vel diem, quin non vocet medicum, petat antidotum, & spondeat præmium?* Talis eutem negligentia quotidie ab impiis Christianis circa animæ vulnera exercetur Sanctus Antoninus pariter ita scribit: *Magna fatuitas ostenditur, non facere diligentiam pro anima, quam facit pro caliga; Unde Bernardus; O nimia insania hominum, pudet sordes abstergere scilicet per confessionem, & non pudet contrahere, abstergitur caliga, scilicet à luto, & contemnitur anima, & manifestum est, quod non solum in capite anni abstergatur caliga à luto, sed quasi quotidie, ne corrodatur à luto.*

Eccli. 21. 2. Peccatum comparatur serpenti propter venenositatem.

S. Bonav. ser. 2. de mo Confess. in ord. 35.

S. Antonin. p. 2. Tit 9. c. 3. §. 2.

9. Enimvero ut majori cum odio & detestatione hanc nostram inexcusabilem pigritiem condemnemus, aliud qnoque adhibeamus exemplum. Etenim si te in domo tua capitalem quemdam inimicum habere scires, qui mortem tibi machinaretur, essesne futurus tantus vitæ tuæ inimicus, ut ad illum perqoirendum, dimittendum, & è domo tua violenter ejiciendum in annos & menses usque expectares? Majorem utique inimicum habere nequimus, quam sit peccatum, quod mortem corporis nobis machinatur, quia *stimulus mortis peccatum est*; Nec non æternam animæ mortem inferre molitur, quia *anima quæ peccaverit, ipsa morietur*, & tu ipsum mediante confessione è domo animæ tuæ ejicere in septimanas, menses, & annos usque tardabis? *Fatua est dilatio in rebus, in quibus continuo succurrendum*, inquit Episcopus Bellovacensis, *ut in igne excutiendo à domo quæ comburitur: Sanctus Bernardus: Abscondi ignem in sinu meo, & exusto jam latere nudatis visceribus jam sanie effluente, adhuc consulendum est, an excutiam illum?* Certus sum, quod si tu in lecto decumbens muneteris, quod ignis certam domus tuæ partem corripuisset, subito è lecto exilires, ut illum extinguere, & meliorem domus supellectilem salvare posses; imo omnes servos, filios, vicinos, transeuntes viatores in auxilium advocares. Jam vero indubitate Christiana veritas est, quod quando peccatum mortale in animam aliquam aditum habuit,

Stultitia pœnitentiam in longum tempus differentium explodititur variis similitudinibus,

1. Cor. 15. v. 56. Ezech. 18. v. 4. & 20.

Bellovac. Spec. mor. l. 3. dist. 6. p. 4.

subito

subito talis anima igne infernali ardere incipiat, quia *secundum præsentem justitiam* anima inextinguibilibus illis flammis est vicina, ut non nisi unico habitu, à quo vita dependet, distare censeatur; Jam igitur hæc flamma incepit consumere merita, gratias & dona, quibus locupletatus eras, & tamen de illo incendio per aquam veræ compunctionis extinguendo, nihil cogitas, sed tempori indulges, & expectas non considerando quod sit *ignis usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.* Videmus, quod homines cum periculo vitæ suæ per medias flammas penetrent, ut supellectilem, aliasque facultates à flammarum incendio eripere possint, & tamen ad salvandam animam ne quidem digitum moves, quin potius lubenti animo ignem illum Diabolicum libenter nutris & promoves? Ad salvanda ligna, vestes, lintea, lectos, sedes, aliamque similem supellectilem vilem sine mora aquam acceleras, & tamen ad animam salvandam, qua non habemus thesaurum inæstimabiliorem, aquam fletus & planctus longo tempore effundere negligimus? Et quidem tanto reprehensibilior & damnabilior est hæc nostra dilatio, quanto divina liberalitas modo promptior est ad hanc aquam, id est divinam gratiam ultro nobis offerendam: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Væ igitur illis, de quibus dicitur: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* D. Chrysostomus ait: *Postquam in domo tua parum stuppa accensum viderimus, conturbamur, concurrimus, ut totum caminum extinguamus. Hoc igne vehementius animam excedit vitium; Oportet itaque prævenire.* Huc quoque spectant sequentia sancti Augustini verba, quæ hinc inde apud Scriptores citata reperio: *Quid dicis amens? Percutiam me modo vulnere, postea ad Medicum pergam? Heu miser, nescis quod unius horæ peccato vulnus accipitur, sed vix longo tempore sanatur; Timeo ne subitanea febricula, vel mors superveniens rapiat, & pereat dilatio, & succedat æterna damnatio.* Ergone febri alicui malignæ; arduissimum negotium, quale est reddere se de æternitate quadam securum, confidere volumus? Ergone vitam sempiternam, propter quam nobis data est tota vita nostra, brevi unius horæ spatio committere non erubescimus?

Job. 31. v. 12.

Isaiæ 44. 3.

Act. 7. 51

D. Chrysost. in Psal. 6.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Hi qui in exemplis aliorum in fine vitæ serio resipiscentium, & in uno, forsitan, confisi, pœnitentiam diutissime differunt, graviter perstringuntur.

THEMA.

Forsitan salvabit animas nostras. 3. Reg. 20. v. 31.

Qui aliorum exemplo nixus procrastinat pœnitentiam, seipsum periculo damnationis exponit.

1. QUidam ex dissipato Benhadad exercitu residui milites inter se convenerunt, ut Regis Israëlis se discretioni committerent, dicebant enim: *Ecce audivimus, quod Reges domus Israel clementes sint, ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad Regem Israel, forsitan salvabit animas nostras.* Hi milites in habitu pœnitentium comparentes, loricæ loco aspero cilicio induti suspensis ad collum restibus supplices vitam sibi condonari postularunt, & tamen num petitam consecuturi essent gratiam plane dubitabant, licet non ex voluntate propria Regi Israël bellum movissent, sed tamquam subditi coacti, Regem suum secuti fuissent, ac proinde venia digniores erant. Verumenim vero exemplum istud impios peccatores, qui per multos annos Deo obstinate fuere rebelles, nequaquam animare potest, ut in fine vitæ se perditos esse videntes, de divina clementia quidquam sperare possint, siquidem in mortis subitaneæ, vel mortalis infirmitatis angustiis, nullum illis suppetit tempus vestiendi se cilicio, vel sperandi in divinam clementiam & pietatem, quippe quibus jam dudum prædictum fuit, quod *secundum duritiam suam thesaurizent sibi iram in die iræ.* Nihilominus remanet illis subtilissimum quoddam spei filum, in ly *forsitan* fundatum, dicunt enim; Forsitan auditum vel lectum est aliquod exemplum, quod superioribus temporibus quispiam perditè vivens in extremo vitæ momento salvatus fuerit, ac proinde *forsitan* etiam *salvabit animas nostras.* Sed exempla incerta sunt & fallacissima.

Rom. 2. v. 5

2. Postquam Manasses regnare cœpisset, regnum suum continuavit quinquaginta quinque annis, quos omnes in tyrannide, aliisque sceleribus, & impietatibus enormibus consumpsit; Tandem vero in fine mirabili supremæ misericordiæ prodigio mortuus est pœnitens, & salvatus est; Huic in regno Amnon successit, qui patris sui sectatus est vestigia, sine ullo respectu justitiam, fidem & religionem violando; Huic tamen in capite duorum annorum subditi ejus vitam eripuerunt. At vero quonam pertinet illa patrem inter & filium tam ingens differentia, quod scilicet patrem per totam vitæ ætatem expectando, in brevissimo deinde temporis spatio eumdem salvet, filium vero nonnisi per duos annos tolerando in æternam perditionem redigat? Respondeo, Deum quoad utrumque patrem scilicet & filium, dicere potuisse: *Aut non licet mihi quod volo facere?* Glossa Amnon Manassis filium hunc in modum intra se ratiocinatum fuisse dicit: *Pater meus à puero multa scelera fecit, & in senectute pœnitentiam egit, ego quoque hac in ætate pro animi libidine me geram, & deinceps ad Dominum me convertam;* At vero hæc ejus consilia cassa & irrita fuere, longe enim aliter ei evenit. Tametsi enim Deus per sua occulta judicia, quæ nobis non revelavit, aliquem privilegio donare voluerit, *bene omnia fecit*, sed præsumemus, ne & nos propterea, quod ejusdem favoris & prærogativæ futuri simus participes? Princeps aliquis permittit circa eos qui mortis condemnati sunt, executionem fieri, secundum quod omnes à suis judicibus condemnati fuere; Accidit tamen nonnumquam, quod ex Principis favore propter aliquod interesse publicum, vel ob alium maximi momenti respectum inter mille condemnatos uni soli vita condonetur; Sperabitisne exemplo hujus solius, in vestris quoque delictis similem impunitatem, confidendo seu committendo vitam & reputationem vestram uni *forsitan? Forsitan salvabit animas nostras.* Temeraria profecto & impudens foret præsumptio, prætendere privilegia specialia, quæ supremi Principes uni dumtaxat speciali amico exhibere solent. Sanctus Augustinus exemplum nobis Samsonis ob oculos ponit, dicens: *Num forte aliquis adeo stultus & imprudens est futurus, ut quia Samsonem non aliter, quam maxilla asini munitum prælium iniisse, magnamque inter inimicos stragem fecisse novit, ipse pariter ad ejus imitationem non aliis armis, quam solo mortui animalis osse munitus prælium* adoriri

Hoc patet exemplo Manassis, & filii ejus Amnon.

Matth. 20. v. 15. Glossa.

Hoc ipsum declaratur similitudine.

S. August. c. 22. de bono conjugali.

adoriri vellet? Sicuti nec aliquis (verba sunt sancti Augustini) *præsumit hostes inermis invadere, quia Samson cum mandibula asini multos hostes peremit.* Hoc porro Samsonis facinus rarum fuit, omnique caret exemplo; quod ab eo cum facilitate commissum fuit, eo quod *Spiritus Domini irruerit in Samson.* Quod si quis promittere sibi posset, quod pro libitu suo quotiescumque desiderat, habere possit Spiritum Sanctum, multa quidem similia sibi posset promittere, sed ut in Discursu secundo vidimus, omnino contrarium est verum, ergo stulte spes talis concipitur, nam ut habet aphorismus ille legalis: *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*

Judic. 14. 6

3. *Forsitan salvabit.* Audiamus quam acribus verbis Divus Chrysostomus hoc *forsitan* perstringat; Ita enim scribit: *Sed multis, inquis, dedit Deus privilegium, ut in ultima senectute confiterentur. Quid igitur? Numquid & tibi dabit? Fortasse dabit, inquis; Cur dicis fortasse? Contingit aliquando; Sed cogita, quod de anima deliberas.* Sancta & Seraphica virgo & mater Theresia, suis emphatica hæc verba specialissime inculcare solebat: *Cogita unicam esse vitam, unicam esse animam, unicam esse gloriam.* Enimvero si ludendo domum perdis, pecuniarum jacturam pateris, vel moritur tibi filius, spem quidem alterius filii habendi concipere poteris, aliam domum fabricare, alias pecunias lucrari quidem valebis, sed res ita non se habet quoad animam, hac enim semel perdita, manebit, semper unicam enim habemus vitam, unicam animam, pro cujus assecuratione negotiandum nobis est, quamdiu hæc præsens vita durat; Et ideo *cogita quod de anima deliberas*, inquit D. Chrysostomus, quod negotium nequaquam uni *forsitan* committendum est. Deus olim genus humanum per universale quoddam diluvium submergere decreverat, & de facto submersit, ut per tot aquarum inundationem, tot sceleratorum hominum sordes posset abstergere, de quibus sacer Chronista ait: *Omnis quippe caro corruperat viam suam.* Veruntamen parvulam quamdam generis humani scintillam in familia Noë conservare volens, eidem arcam ut fabricaret præcepit; qua vastæ molis fabrica completa, divina justitia strictum ensem manu sua vibrans, ut cataractas cœli aperiret, sancto huic seni animalia in arcam introduceret imperavit, eo quod post septem dies diluvium inchoandum esset: *Adhuc enim & post dies septem, ego pluam super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Circa quæ verba curiosus quispiam quærere posset, cur non solum animalia, sed & ipsemet Noë cum tota sua familia ante inchoatos septem illos dies, quibus diluvium differendum erat, in arcam fuerit ingressus? Dicit enim Scriptura: *In articulo diei illius ingressus est Noë, Sem, Cham, Japhet, filii ejus, uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam.* Enimvero ex quo Deus ipsemet ore suo illis dixerat, quod supplicium diluvii comminatum, nonnisi post septem dies universæ terræ immissurus esset, cur Noë cum sua familia in angustum illum carcerem anticipare intruibat? Num forte de divini verbi veritate dubitare poterat. Et quidem non sine mysterio sacer textus ait: *In articulo diei illius;* Cajetanus ex Hebræo vertit: *In proprietate diei illius;* Lippomanus legit: *In puncto diei illius;* Ex his enim diversis lectionibus satis colligitur Noë ingressum suum in arcam ne unico quidem momento tardasse, aut distulisse. Sed quonam hæc tanta spectat celeritas? Responsio in promptu est; Cum enim Noë probe sciret, Deum qui hominibus promiserat, quod illos centum viginti annis ad pœnitentiam expectare vellet, & tamen postea viginti defalcavit, eo quod patientia ipsius abutentes potius iniquitates multiplicarent, quam emendarent, Noë merito metuere poterat, ne forte Deus hoc pariter septem dierum spatium abbreviaret; Ac proinde negotium tanti momenti nequaquam uni *forsitan* committere, sed potius de omni possibili securitate, sibi prospicere voluit, tametsi solum de vita præsenti non vero de æterna animæ salute ageretur. Porro cum nobis negotium est de corporalis sanitatis periculo cavendo, quis adeo reperietur incurius, ut cum secure periculum illud antevertere possit, mature de remediis cogitando, nihilominus periculum hoc uni *forsitan* committere ausit. Trita est inter medicos regula, quod quando medicamentum certum præsto est, incertum & dubium nequaquam applicari possit; Minutne igitur animæ nostræ salutem periclitantem æstimabimus? Quando in lucris temporalibus certum quoddam suppetit medium, ingens quoddam bonum acquirendi, utique non utemur illo, quod à casu, fortuna, & ab uno forsitan mere dependet. Medium vero moraliter securissimum est, pœnitentiam antecedenter facere, & mature satis ad mortem se præparare, ad extremum vero usque pœnitentiam differre, eo quod aliquod aliorum in extremo vitæ momento æterna salute donatorum audivimus exemplum, hoc à mera contingentia dependet, estque æternitatem beatam vel damnatam manifesto committere periculo.

D. Chrysost. h. 22. in 2. ad Cor.
Acriter perstringuntur procrastinatores pœnitentiæ.

Quare Noë septem diebus ante inceptum diluvium ingressus fuerit arcam.
Gen. 6. v. 12.

Gen. 7. 4.

Gen. 7. v. 13

4. Ninivitæ iram Dei per scelera sua acerbissime irritaverant, adeo ut Deus post quadraginta dies elapsos, totale comminatus fuerit excidium; Scitisne autem, qua ratione comminatum hoc evaserint periculum? Nimirum tametsi quadraginta dierum spatium illis indultum esset, nihilominus manus suas ad cilicia induenda applicare, ne quidem per unicam horulam distulerunt; Non sunt usi maledicta illa dictione *forsitan*, non dixerunt, adhuc tempus habemus sufficiens, nos emendandi, sed potius ad incertitudinem pœnitentiæ ipsorum à Deo acceptandæ se reflexerunt dicentes: *Quis scit si convertatur, & ignoscat Deus & revertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiam quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.* Subito, ut de suppliciis à Deo inferendis moniti fuerunt, suamque agnoverunt iniquitatem, emendationem suam nequaquam in uno *forsitan* collocarunt, sed potius in peccatorum remissionem, oculos videlicet ad hoc dirigentes, nec quidquam præsumentes de divina clementia.

Ninivitæ moniti pœnitentiam statim aggressi fuerunt.

Jonæ 3. v. 9
Ibid. v. 10.

5. *Forsitan salvabit nos.* Sine dubio sæpius audieritis nonnullos, qui se ut è malæ vitæ suæ luto sese eruant, resolvere nequeunt, ad sui defensionem dicentes: Legitur frequenter homines perditæ vitæ bona & felici morte vitam suam clausisse; Hi tamen minime considerant, quod sæpe per integrum sæculum ex centum millibus vix unus iram Dei evaserit, numquid igitur stultitia est, quod in hunc unum confidentes, similem quoque mortem ipsis obventuram esse sibi persuadeant. Exploratores terræ promissionis in domo Rahab hospitio furtive suscepti, & ab eadem cum ingenti vitæ periculo profecti, moti sunt, ut in retributionem hujus beneficii illi promiserant,

Stulte se fundant procrastinatores pœnitentiæ in exemplo unius sero conversi.

Exemplum Rahab imitandū proponitur.

rant,

rint, quod in communi Civitatis illius excidio, ipsa cum omnibus familiaribus domus suæ præservanda esset illæsa, in cujus signum funiculum coccineum ei dederunt, ut eumdem ad fenestram sospenderet, hicque illi loco Salvæ Guardiæ seu salvi conductus deserviret. *Dimittens eos ut pergerent appendit funiculum coccineum in fenestra.* At vero dicet fortasse aliquis, ex quo multum temporis etiamnum supererat priusquam exercitus Israëliticus civitatem Jerichuntinam circumvallationibus cingeret, cur in præfato funiculo suspeodendo tanta Raab usa fuit celeritate, maxime cum probe sciret dictos exploratores, priusquam ad Josue redirent, per triduum integrum in domo sua esse occultandos? Respondetur igitur, quod cum de negotio tam arduo, quale est illud, ubi de vita conservanda agitur, tractaretur, securitati suæ anticipate consulere voluerit, quia contingere poterat, quod civitas per stratagemata, & insidias invaderetur, nocturnoque tempore per vias occultas exercitus ex improviso appelleret, & ideo hoc periculum prævenire voluit, & beneficium hoc adeo eximium & præclarum nequaquam fortunæ aut casui exponere. Quot sunt, eheu, qui ab hac Raab meretrice in futuro judicio coodemnabuntur, qui scilicet de æterna sua salute sunt securi, ac si illa per chirographum manu ipsiusmet Dei subsignatum, illorumque sinui injectum, tamquam infallibilis promissa fuisset, ideoque emendationem suam usque ad ultimum spiritum procrastinant.

Josue 2.21.

6. Ecclesiasticus quoddam tradit monitum, quod merito ipsas Libani Cedros contremiscere, validasque sacri firmamenti columnas trepidare facere possit; Ait enim: *De propitiato peccato noli esse sine metu;* Ex quo liquet, quod etiam illi quibus peccatum condonatum est, adhuc salutem suam dubiam, & perplexam æstimare debeant; *Nescit enim homo utrum amore, vel odio dignus sit;* Qui igitur in vita sua per multos annos Deum insolenter offendere, eumque deridere non dubitat, qua ratione hic in ultimo mortis articulo Deum sibi propitium & favorabilem futurum, persuadere poterit? Daniel Nabochodonosori post explicatum ejus somnium sequens suggessit consilium: *Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleëmosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis.* Quem textum exponens Salvianus in favorem nostrum ita scribit: *Hoc ipsum quod dicit forsitan, spem indicat, non fiduciam pollicetur, ex quo intelligi potest, quam difficile jam in supremis positi peccatores, qualibet munificentia ad perfectam indulgentiam pervenire possint, quando Propheta ipse, qui suadet propitiationem Dei inquirendam, promittere non ausus est promerendam, dat consilium de actu, & tamen dubitat de effectu.* Peccator enim qui ad agonis angustias redigitur, alium non habebit consiliarium, quam illum, qui quoadusque vixit lateribus ejus astitit, scilicet serpentem infernalem, qui eum ad desperationem inducet: Idem Salvianus tandem in hæc verba concludit: *Si Regi Propheta ille per solam bonorum operum largitatem absolutam indulgentiam non promittit, intelligere peccator, non acta errorum indulgentia, potest, quanta ei, & quam larga in supremis munificentia opus est, qui vult obtinere à Domino per seram devotionem, quod non potest usurpare per legem.* Sanctus Hieronymus super eumdem Danielis textum hoc modo scribit: *Cum Beatus Daniel præscius futurorum de sententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur.* Imo idem sæpe citatus Salvianus existimat valde excessivam & transcen-

Etiam de peccatis condonatis securi esse non debemus.

Eccli. 5 v. 5

Eccli 9. v. 1

Dan. 4. v. 24.

Salvianus lib. 1. ad Eccles.

Peccator in agone non habebit alium consiliarium quâ diabolum, cui in vita semper adhæsit.

S. Hieron. in Dan.

dentem futuram esse illam Dei misericordiam, quæ pœnitentiam ad extremas usque mortis angustias procrastinantibus exhiberetur. *Magna profecto,* inquit, *ut vere pœniteat, ac denique salvetur Dei misericordia, qui suam ad mortis angustias confessionem distulit, & largissima, qui dives est in pauperes, magnificentia, ut Dei gratiam eo puncto mereatur, opus habet.*

Salvian. ibid.

7. Et verò scire percuperem, in quonam fundetur illa tua præsumptio, qua divinam misericordiam in tua quasi manu te habiturum esse speras? Qua fronte tibi promittere audes, quod effecturus sis, ut mutentur infallibilia Dei altissimi judicia, sacræ litteræ invertantur, evanescant ab æterna veritate iotentatæ comminationes, sistatur divinæ providentiæ & justitiæ rectissimus cursus? Num forte quando in hunc mundum natus es, astra cœlestia tibi arriserunt? Num forte Deus in regno suo tua indiget opera? Quænam tibi apud Deum merita acquisivisti? Quænam illi exhibuisti servitia? Imo quot impropertis, quotque scandalis te semper per tot annos obstinato animo ejus re declarasti rebellem, sectando sui & nostri inimici infernalis partes, ejus amabiles invitationes, inspirationes, & impulsus ad resipiscentiam turpiter & contemptibiliter rejiciendo? Tunc igitur sperabis, quod in præmium tot injuriarum, tamque abominabilis ingratitudinis ab eo accepturus sis locupletissimos gratiarum suarum thesauros? Minime Gentium; *Justus enim Dominus, & justitias dilexit; Infixa sunt Gentes in interitu, quem fecerunt, in laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum; Cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator; Convertantur peccatores in infernum, omnes Gentes quæ obliviscuntur Deum.* Sanctus Arelatensis hanc post se scriptam reliquit sententiam: *Qui remedium animæ suæ quando potuit, noluit quærere, postea etiamsi velit, dubium est utrum mereatur accipere.* In ultimo Tomo sancti Hieronymi, in quo Eusebius de morte ejusdem sancti Doctoris scribens, continetur, sequentia sancti Eusebii verba leguntur: *Nonne benignissimus est Dominus, qui tantas tolerat injurias à peccatoribus; dans eis temporis spatium, ut emendentur? Sed hoc noveris, quia sicut benignus est in tolerando, ita justus est in puniendo. Sed forte quis iterum dicet: Vir, qui toto tempore, quo vixit, male facit, in mortis articulo accepta pænitentia à Deo veniam obtinebit? Heu quam vana suspicio, & falsa meditatio! vix de centum millibus hominum quorum mala semper fuit vita, meretur à Deo habere indulgentiam unus.* Ex quibus verbis evidenter impiorum colligitur temeritas, qui sibi stultè persuadent, se in extremis mortis angustiis, Deum habituros ad votum, ad libitum. Contra quos Doctor Angelicus in hæc verba docet: *Cum opus sit, non hominis, sed Dei fructifera pænitentia, inspirare eam potest, quandocumque vult, suam misericordiam, & remunerare ex misericordia, quos damnare potest ex justitia, sed quoniam multa sunt quæ impediunt, & languentem retrahunt periculosum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pænitentiæ remedium. Sed magnum est, cui Deus tunc inspiret, si quis est, veram pænitentiam.* Indicium profecto manifestissimum est, unde conjici potest, hominem aliquem onum pedem in inferno positum habere, parvique æternæ salutis curam æstimare, si eamdem salutem super perplexum quoddam *forsitan* fundare præsumat, *impius enim cum in profundum venerit contemnit.*

Exploduntur & graviter taxantur peccatores sibi persuadentes quod in mortis hora Deum habituri sint ad votum propitium.

Ps. 10. v. 8

Ps. 9. v. 16.

Ibid v. 17.

Ibid. v. 18.

S. Cæsar. Arelat. hom. 6.

S. Euseb. de morte S. Hieron. tom. 9. fol. 240.

S. Thom. in 4 sent. dist. 20. q. 1.

Prov. 18. 3.

Patrum legitur, quod sanctus Abbas Arsenius in cellola sua constitutus, vocem quamdam eum inde evocantem audierit, & dicentem: *Egredere foras, & ostendam tibi opera hominum.* Egressus autem deformem quemdam vidit Æthiopem qui postquam secata à se ligna in magnum congessisset fascem, omnes vires suas ad eum de terra sublevandum adhibebat, nec tamen ob nimiam lignorum multitudinem id facere poterat; Quare cædenda plura ligna properavit, iisque in eumdem fascem congregatis, de novo an fascem elevare posset, tentavit, suoque humeros tunc ad fascem illum portandum minus sufficientes esse cognovit. Quo viso Arsenius à Deo visionis illius significatum sibi manifestari poposcit; Cui responsum fuit, Æthiopem illum significare peccatorem, ob culpas suas plane horridum & deformem, immensoque peccatorum suorum pondere licet aggravatum, plura tamen in dies peccata sibi accumulantem, *Quem enim opportebat magis, ut pœnitentiam ageret de prioribus peccatis, negligens vitia emendare peccatorum priorum magis & alia addit supra priora peccata.*

Vita Patr. lib. 3.
Visio Abbati Arsenio exhibita.

Explicatio ejusdem.

Quanto enim magis impius conversionem suam differt, tanto magis pondus peccatorum suorum augetur, & consequenter intolerabilius sibi semper efficitur, & tamen hic non solum non desperat, sed potius majorem pondus illud evadendi spem concipit, & quænam cogitari poterit major stultitia? Non potes portare pondus centum librarum (id est horres confiteri centum peccata mortalia) & sperabis, quod supportaturus sis mille, id est quod facili negotio detestaturus & confessurus sis decies mille peccata? Soli Eliæ qui magnus Dei Propheta fuit, cuique datum fuisse noscitur, stupenda, & prodigiosa patrare portenta, huic, inquam, soli concessum fuit, ut ligna antea, aqua conspersa & humefacta ab igne confestim conflagrari faceret; Tune idem miraculum patrandi facultatem tibi concessam esse præsumes? Peccatores hujusmodi per triginta aut quadraginta annos *bibebant quasi aquam iniquitatem*, & sperare audebunt quod in unico momento accendendus sit ignis divini amoris (ad quem solum peccata delere spectat) cum tamen per totum vitæ decursum maximam à Deo aversionem habueris? Quod si bonam haberes te convertendi intentionem, seriamque pro peccatis tuis agendi pœnitentiam, illud utique sequentibus signis tibi demonstrandum esset, videlicet quia procul abarces omnes peccandi occasiones, quia Sacramentalem sæpius frequentas confessionem, quia orationi, jejuniis, aliisque operibus meritoriis es deditus, hæc enim vera sunt signa, unde colligi potest te serio vitæ tuæ meditari emendationem, at vero tu omnino oppositum facis, vesanum habitum quemdam contrahere vitiosum, cujus expulsio quotidie redditur difficilior, adeoque virtutem & voluntatem tuam depravabit, ut tandem transiturus sit in naturam, quanto enim magis peccata augentur, tanto magis in nobis invalescit aversio eadem peccata deponendi. *Peccatum enim quod ex peccato oritur, est peccatum & pœna peccati.* Qui quotidie plura furatur, majoris se supplicii reum constituit, seque ad restitutionem faciendam magis indispositum reddit. Et tamen peccator adeo stultus est, ut sibi persuadere audeat quod quanto magis ad finem vitæ appropinquat, tanto citius Dei misericordiam sit consecuturus, & non cogitat, fiduciam hanc fundari in fundamento plane contrario, quia non solum se ad misericordiam Dei consequendam non disponit, verum etiam nihil aliud facit, quam quod divinam manum

Miraculum ab Elia factum.
Joan. 25. 16.

Signa veræ pœnitentiæ.

D. Chrysost. Hom. de Adam.

Fiducia impii male fundata est.

ad se majori cum severitate castigandum, majoribus vindictæ fulminibus obarmet. Unde S. Cæsarius Arelatensis ait: *Cum in pelago mundi hujus innumerabilibus fluctibus fatigemur, ad expetendum portum pœnitentiæ post longa nos temporum spatia reservamus, non intelligentes, quod de multitudine peccatorum desperatio nascitur, ex desperatione vero absque ulla reverentia peccatorum fræna laxantur, & impletur illud, quod scriptum est: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnet.*

S. Cæsar Arelat. Hom. 9.

6. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Porro reprobi qui conversionem suam prolongant, oculos suos in misericordiam Dei defixos habent; verum eadem abutentes non intelligunt, quod tanto amplius divinam contra se exasperant justitiam, *& thesaurizant sibi iram in die iræ*, siquidem tanto severiorem illum contra se judicem futurum esse experientur. Enim vero si aliquis, qui eo quod contra Regem suum conjurasset, condemnatus fuisset ad patibulum, ab eodem Rege rogaretur à se sceleris sui postulare veniam, cum annexa promissione, quod non solum in pristinam illum denuo gratiam esset admissurus, verum etiam quod tanquam adoptivus Regis filius, regni sui hæres esset instituendus, si inquam talis hanc gratiam acceptare renueret, cœptamque contra Regem conjurationem prosequeretur, numquid talem stultum esse, milliaque patibula promeruisse diceres? In tali autem conditione positus est, qui post multas à Deo sibi oblatas vocationes & invitationes ad regnum suum, pœnitentiam nihilominus procrastinat, ut in peccatis suis perseverare possit.

Rom. 2. v. 5.

Similitudo.

In libro Judicum cap. 11. de Jephte insigni belli Duce, qui in Galaad commorabatur, inter cætera refertur, quod Præsides Regiminis nationalis simul congregati eumdem sine ulla data causa aut prævio demerito à se expulerint. Accidit autem, quod dum ab Ammonitis durum illis bellum moventibus, arctaq; illos obsidione cingentibus, opprimerentur, nec ullum habentibus à quo defensionis expectare præsidia possent, quique majorem in arte militari, quam Jephte haberet peritiam in experientiam, illum rogare coacti fuerunt, ut ipsorum in se suscipere dignaretur protectionem & tutelam: *Veni, & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.* At vero quodnam illos responsum retulisse existimatis? Sacer textus Jephte hunc modum respondisse subjungit: *Nonne vos estis, qui odistis me, & ejecistis de domo patris mei & nunc venistis ad me necessitate compulsi?* Enimvero scire ab impiis illis perciperem, an verum sit, quod toties Deum à se rejecerint, ejusque divinis inspirationibus restiterint, ut Diabolicis suggestionibus aditum panderent? Quod si hoc verum est, qua fronte se Deum, ejusque dispositiones in suo habere beneplacito credere præsument? Porro de quibus paulo ante dictum fuerat, quod ad tantam venissent mentis vesaniam, ut dicere auderent: *Recede à nobis, quia scientiam viarum tuarum nolumus,* de illis paulo post subditur. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Idem timendum est iis, qui quamdiu vivunt, surdas Dei vocibus aures præbent, & tamen Deum in hora mortis impertinentes illorum preces exauditurum esse sibi stulte promittunt. In cap. 2. lib. 2. Reg. sequentia leguntur: *Exclamavit Abner ad Joab, & ait: Num usque ad internecionem tuus mucro desæviet? An ignoras quod periculosa est desperatio? Usque quo non dicis populo, ut omittat persequi fratres suos? Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisses mane recessisset populus persequens fratrem suum.* Idē quoq; respon-

Jud. 11. v. 6.
Jephte abjicitur.
In necessitate repetitur.
Ibid. v. 6.
Ibid. v. 7.
Responsio Jephte.
Job. 21. 14.
Ibid. v. 13.
2. Reg. 2. 26.
Ibid. v. 27.

Dictum Job applicatur.

responsum expectare habent pœnitentiæ procrastinatores, si enim impii illi in primis vitæ annis, & deinceps divinam implorassent misericordiam, si vocationibus divinis toties repetitis obtemperassent, veniam utique peccatorum suorum impetrarent; At vero tantæ sunt temeritatis, ut veniæ peccatorum suorum postulationem ad illud usque tempus, in quo peccare amplius non possunt, distulerint, & tamen Dei in fine vitæ implorant auxilium, idque non libenter, sed coacti, quando nullum aliud habent spei suæ præsidium: qua de re ipsemet Deus in hæc verba lamentatur.

Jerem. 2. 27.

Verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: Surge & libera nos; Ubi sunt Dii quos fecisti tibi? Surgant & liberent te in die afflictionis tuæ.

7. *Stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt.* Quod si aliquem audires, qui comparare sibi meditaretur status & Dominia, superba fabricare palatia, suam per status & jurisdictiones acquisitas magnificare familiam, nec tamen obulum in sua haberet facultate, sed omnia hæc molimina fundaret super reditus Regios Regis Hispaniarum vel Galliarum, numquid illum cerebri expertem esse diceres?

Stultè fabricantur palatia in aere. Actor. c. 7. Isai. 28. 14.

Hæc est autem propria illorum fatuitas, qui ut licentiosè vivant, de tempore pro suo beneplacito disponunt, cum tamen ne unicum quidem illius momentum in sua habeant dispositione, quia *tempora & momenta pater in sua posuit potestate. Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores*, inquit Isaias Propheta, *Dixistis enim, percussimus fœdus cum morte.* Appellat autem impios illos, illusores, quia dum ad se emendandum invitantur, rident invitantem, satis sibi ad hoc temporis superfuturum esse dicentes, aliosque qui in timore Dei vivunt, ostentui habentes,

Sap. 5. v. 4.

Vitam illorum æstimabamus insaniam. Cornelius à Lapide citat Vatablum dicentem: *Sic vulgo dicunt impii, Diabolus non est tam ater, sicut pingitur.*

Vatabl. S. Greg. l. 6. in lib. Reg. cap. 2.

Sanctus Gregorius Magnus ait: *Impœnitentes ut Saul percusserunt fœdus cum morte & inferno. Cum morte quidem fœdus percutere, est mala audacter perpetrare, & ea semper agenda promittere.* Sanctus Augustinus temerariis illis improperat dicens:

S. Aug. serm. 49. de temp.

Qua fronte salutem suam in tempore senectutis dissimulat, cum unius diei spatio certus esse non possit? Et ideo si mortem timere nolumus semper parati esse debemus, ut cum nos Dominus de hoc sæculo jusserit vocari, non cum secura conscientia, non cum desperatione, sed cum gaudio ante conspectum Judicis veniamus.

Petr. Blesen. de Confess.

Petrus Blesensis in opusc. de Sacramentali Confessione similiter monet: *Confessionem ne differas, nam nescis quid ventura pariat dies; Nescis si hac ipsa die mors repentina te rapiet, & non sit qui eripiat; Frequens est illud judicium cœlestis iræ, ut qui non vult pœnitere quando potest, non possit quando voluerit.* Quid de eo dicturus esses, quem infiniti valoris gemmam aliquam à se in sterquilinium projicere videres? Utique illum stultum esse diceres.

S. Antonin. p. 1. Tit. 4. c. 13. §. 1.

Sanctus Antoninus vero ait: *Tempus infiniti valoris sibi à Deo datum fatue expendit*; Ubi de reprobo tali loquitur, qui pœnitentiam differt, ut diutius peccare possit.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur damna, quæ hi, qui in peccatis suis diutissime insordescunt, suamque emendationem ad mortem usque differunt, sibi consiliant.

THEMA.

Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Deut. 23. vers. 21.

Damna dilatæ Confessionis.

S. Propheta Moyses, de morosa satisfactione votorum Deo præstitorum, in Deuteronomio disserens, illam sine peccato fieri non posse protestatur loquiens: *Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Quæ verba iis quoque, qui malitiosè sine pœnitentiam procrastinant, ut tanto diutius voluptatibus sensualibus vacent, applicari facili negotio possunt. S. Antoninus damna ex prolongata confessione Sacramentali derivantia, compendiosè in hæc verba recenset:

S. Antonin. p. 2. Tit. 4. c. 18. §. 1.

Damnum incurrunt, quia multorum ex tanta dilatione obliviscuntur peccatorũ, quæ non ita quoad pœnam remittuntur, per generalem confessionem oblitorum, sicut si particulariter confiteretur, quod melius facere posset, & plenius, si non tantum differret. Damnum etiam incurris, & privationem illorum bonorum, quæ consequeretur pluries in anno confitendo, ut suffragiis orationum Confessoris, admonitionum per confessorem, augmentationis gratiæ, remissionis pœnæ. S. Joannes Damascenus ex adducta S. Basilii magni authoritate ita scribit:

S. Basil. cit. a Damasceno l. 1. Parall. c. 12.

Nihil aliud clamat dilatio quam ista: Regnum in me teneat peccatum, postea regnabit quoq; aliquando Christus. Exhibebo membra mea arma justitiæ ad iniquitatem, deinde exhibebo etiam ea arma Deo. Sic nimirum Cain quoque sacrificium offerebat, nempe prima ac præstantiora usui suo, ac voluptati; Secunda ac deteriora Creatori ac Donatori Deo.

Peccatum unum trahit ad aliud.

2. Sciendum quoque est peccatori, quod quanto diutius pœnitentiam differt sacramentalem tanto magis in ejus conscientia crescat multitudo & pondus peccatorum. *Peccatum enim est quoddam pondus aggravans animam, ut ad Deum non possit surgere*, inquit S. Antoninus, *vel respicere.* Unde in

Ps. 37. v. 5.

Psalmo 37. dicitur: *Sicut onus grave gravatæ sunt super me, scilicet iniquitates.* Et paulo post subdit:

S. Antonin. ibid.

Figuratur peccatum per illam mulierem, quæ à Diabolo fuit incurvata, adeo ut non posset sursum aspicere per multum tempus, Luc. 13. *Et quanto quis plus peccat, tanto magis aggravatur, quia quodlibet peccatum habet suum gravamen quasi infinitum culpa & pœna; Manifestum est autem, quanto majus habet gravamen super se, tanto magis est sibi difficile surgere.* Infallibilis est illa cœlestis oraculi sententia:

Ps. 10. v. 6.

Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Qui autem odit animam, ejusque æternam salutem, consequens est, ut in cujusvis sceleris profundissimum barathrum præcipitetur.

Ezech. 18. 4.

Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Quanto magis anima venenum evacuare differt, tanto idem venenum in ejus perniciem fortius figit pedem; Et ideo *anima quæ peccaverit, ipsa morietur*, scilicet nisi venenum peccati in per confes-

Ibid. v. 4.

sionem evomat; *Stimulus enim mortis peccatum est.*

1. Cor. 15. v. 56. Prov. 17. 22.

Quisquis mortem timet, multo magis, qui cum hac pariter formidat infernum, tristitia extrema pertur-

bari solet; Et quia *Spiritus tristis exsiccat ossa*, consequens est quod peccatum non solum animæ sed pariter corpori damnosum sit, utpote quod citius inde trahitur ad mortem. Quemadmodum enim Seneca moralis ait: *Quidquid animum erexit, etiam corpori prodest*; Ita è contrario quod animam deprimit & impugnat, quemadmodum peccatum facit, ad corporis quoque destructionem transfunditur. Unde S. Cæsarius Arelatensis monet dicens: *Securitatem mortiferam respuentes, quotidianis diebus peccatis nostris pænitentiæ medicamenta apponere studeamus, timentes illud, quod dictum est: Memento quoniam mors non tardat.*

Seneca Epist. 78. Corpus & anima in bonis & malis participant. S. Cæsar. Arelat. Hom. 5.

3. S. Thomas de Aquino ex adducta Glossæ authoritate hanc tradit doctrinam: *Super illud Psalmi 136. Exinanite, exinanite, usque ad fundamentum in ea, dicit Glossa: Quod concorvatione vitiorum subrepit diffidentia:* Quanto enim magis in anima peccatum crescit, tanto plus peccator de divina misericordia debet diffidere, utpote quam quotidie pro viribus suis magis magisque exacerbit. Citatque idem Doctor Angelicus illum S. Pauli textum 1. Tim. 1. *Quam quidem repellentes*, id est conscientiam bonam *circa fidem naufragaverunt*. Tertullianus inquit: *Pœnitentiam malæ quam mortem; Ergo pænitentia vita est, cum præponitur morti.* Enimvero qui vult vitam sperare longævam, condignam agat pœnitentiam, qui enim peccando hanc differt; simul cum peccato lateribus suis vicinam experietur mortis falcem. Ratio quidem ob quam emendatio in homine non subsequitur, est, quia diu vivere, & consequenter tempus confitendi se habiturum esse sperat; Nec tamen ad hoc se reflectit, quod transgressiones multiplicando, vitam quoque sibi abbreviet. *Scio ego, & mecum omnis homo*, inquit S. Augustinus, *qui paulo attentius consideraverit, neminem Deum timentem sub verbis ejus non se corrigere, nisi qui putat, quia plus habet vivere. Ipsa res est, quæ multos occidit, cum dicunt, cras, cras, & subito ei, qui de die in diem pænitentiam differt, ostium clauditur.*

Psalm. 136. 7. S. Thom. 2. 2. q. 162. Art. 7. ad 3.

1. Timoth. 1. v. 19. Tertull. lib. de Pœnit. c. 4. Pœnitentia causat vitam longævam.

S. Aug. serm. 20. in Matt.

4. Venerabilis Beda in vita S. Burgundophoræ Abbatissæ refert, Dæmonem duas sanctimoniales seduxisse, ad hoc, ut confessionem tribus septimanæ diebus, quibus à Regulæ præcipiebantur, negligerent, non accusando peccata in sæculo commissa, neque ea quæ in quotidiana conversatione ab iis committebantur; Cumque illas hoc vinculo illaqueasset, ulterius progressus est, persuadendo illis temerariam è monasterio nocturno tempore instituendam fugam. Accidit autem quod illa nocte, in qua egredi decreverant, utpote quæ valde caliginosa erat, viam invenire non possent; Quare astutus ille serpens *in Angelum lucis se transfigurans* illas non solum ad fugam animavit, verum etiam lucem illis præferens, ducatum illis præbuit. Postquam vero è clausura egressæ fuissent, à superioribus diligenter perquisitæ, ac tandem inventæ, ut ad monasterium redirent, coactæ fuerunt. Cumque à Sancta Abbatissa, cæterisque monialibus de causa fugæ interrogarentur, ad hanc se à Dæmone instigatas fuisse responderunt, cui quidem Dæmonis conatui se causam dedisse adjiciebant, eo quod per correctiones & reprehensiones superiorum monitæ, surdas semper aures præbuissent. Tandem Deus easdem per infirmitatem lethiferam visitare disposuit, in qua cum de confessione facienda monerentur, non solum ad hanc se invitas ostenderunt, verum elata voce dixerunt: *Sustinete paululum, sustinete, nec prorsus expectantes arguite. Inquirentibus quæ aderant sororibus, à quibus sustinere rogarant, ajunt illæ: Non aspicitis turbas æthiopum advenientium, quæ nos rapere, & abducere volunt? Inter hæc auditus est fragor maximus supra cellulam & tegumenta personans, ostiumque cellulæ vi patefactum est, ita ut nigrescentes umbras astantes cernerent, & clamantes tales nomina febricitantium sororum audirent, adeo ut vix quæ aderant, signo crucis armatæ, & psallendi officio detentæ, valerent astare. Tanto mœroris, ac doloris eventu anxia mater Burgundophora urget in extremo constitutas, ut vel adhuc per confessionem pandant vitia, & sacramento Corporis Christi anima roborentur. At illæ, ut infelices, & à Diabolo penitus possessæ, audita sacri corporis mentione, garrire, dentibusque frendere cœperunt, & stridentes dicere: Cras, cras & iterum dictam vocem repetere: Sustinete, expectate paululum, sustinete; Inter quas voces extremum halitum emiserunt.* Ex quo exemplo evidenter deducitur, quod qui longo tempore in peccato consistit, tanto magis in eodem induretur, & finaliter in baratrum desperationis corruat.

V. Beda Tom. 3.

Duæ Moniales differunt Confessionem.

2. Cor. 11. 14.

Diabolus illas educit ex monasterio.

Desperant moriendo.

5. Dionysius Carthusianus efficax quoddam in hac materia conficit argumentum, inquiens: *In extremis agonizantes tam acriter à Dæmone impugnantur, ut etiamsi virtuose jam ante fuerint conversati, absque præcipuo Dei auxilio nequeant prævalere, atque ut sanctus vir Climacus scribit, Dæmones, qui peccatoribus adhuc sanis fallaciter persuadent, peccata non esse ita enormia, sicut feruntur, Deum quoque misericordissimum esse, & omni momento, etiam in extremis, paratum ad indulgendum; Tempore mortis è contrario ostendunt agonizanti, quam multa & enormia fuerint ejus peccata, quanta fuerit sua ingratitudo, quam infinita sit justitia Dei, & quam horrendum sit in manus ejus incidere, sicque infelicem inducunt ad desperandum, nisi forte succurrat omnipotens, qui tunc eos non derelinquit, qui in sua juventute ac sanitate ei fideliter servierunt.* S. Antoninus adversus illos, qui suam tardant conversionem, sequentem tradit doctrinam: *Non potest diu peccator manere, quin quotidie ad alia peccata labatur, nec propterea excusatur, quia ipse sibi est causa hujusmodi, propter tarditatem conversionis ad pænitentiam.* Citatque textum illum Prov. *Ne dicas amico tuo, qui scilicet Christus est, vade, & cras revertere, cum statim possis dare, scilicet te ad conversionem; Hæc est enim vox corvina, Cras, cras; Sed advertendum, quod corvus egressus de arca, non est reversus ad eam amplius, sed super cadavera inventa requievit: Columba vero cujus vox est, Ur, id est, nunc, reversa est.* S. Augustinus se intelligere non posse profitetur, qua ratione possibile sit, ut homo ad extremum mortis articulum perductus pœnitentiam agere possit, juxta suggestum nobis à Joële consilium: *Convertimini ad Deum in toto corde vestro; in jejunio, planctu, & fletu: Ecce enim quæ dicit in toto corde, nos docet Propheta, quod in corde est fons pænitentiæ. fletus quidem ad oculum, planctus autem ad os, sed jejunium ad totum corpus refertur. O homo ne tardes converti ad Deum, discute mentem tuam, prospice singula secreta cordis, considera antequam ad confessionem accedas, quod cor nec cavit mala appetendo, oculus vanitatem videndo, os falsitatem dicendo, auris mendacia audiendo, manus verba & homicidia perpetrando, & si non opere, saltem voluntate. O Fratres, sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc exhibete membra vestra servire Deo in sanctificationem. Primo cor, quod mala cogitavit, & concupivit, pæniteat, & doleat; Et oculus fleat; Os sine intermissione oret; Aures audiant verbum Dei; Manus Eleemosynas porrigant, peregrinos suscipiant,*

Dion. Carth. de Convers. peccat. Art.

Dicunt impii Diaboli non esse enormia peccata.

S. Antonin. ibid.

Joël. 2. v. 12. S. Aug. serm. 38. ad fratres.

Modus pœnitendi.

piant, infirmos foveant, nudos induant; Pedes veniant ad Ecclesiam, quia sicut nullum fuit membrum, quod peccando Deo non displicuerit, ita nullum sit quod pœnam non patiatur condignam. Verum enim vero qua ratione homo in agone mortis constitutus, hanc facere poterit pœnitentiam, quando febris malignitati immersus, vel à delirio, vel à lethargo, vel ab acerbissimorum dolorum vehementia, vel ab agonis lucta absorptus erit?

6. S. Bernardinus ad extremas se reflectit illorum angustias, à quibus Deus justus Judex ob eorumdem demerita procul aberit. *Longa à peccatoribus salus, ait Psalmista, quia igitur à Deo sunt elongati, difficilius audiunt Deum clamantem. Clamat ad peccatorem quotidie Deus, vocat, pulsat, ipse vero ad instar Aspidis aures suas obturat: Sicut aspidis surda, & obturantis aures suas terra, id est terrenorum amore, & cauda, id est vana spe longioris vitæ, ne audiat Dominum se vocantem.* Unde validum hoc format argumentum: *Si peccator non potuit impias tentationes tolerare, quin caderet, quando erat sanus, quomodo graviores tolerabit, quando erit infirmus?* S. Augustinus similiter interrogat: *Quomodo pœnitentiam agere poteſt, qui a nulla ſemper ſe opera ſatisfactionis operari poterit?* Imo non solum in faciendis meritoriis, & satisfactoriis pœnitentiæ operibus difficultatem habebit, sed ob contractum peccatorum suorum pessimum habitum potius ad multiplicanda peccata dispositus erit, in vehementiores à Diabolo tunc, quam umquam alias, suggestas tentationes incidendus. Nam ut in Apocalypsi dicitur: *Descendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.* Arduum profectò negotium est agere pœnitentiam, cujus homo, ut plurimum, in extremo vitæ suæ incapax esse videtur, quando operationes intellectus ab infirmitatis violentia sunt obtenebratæ; *Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam.* Quod si enim, dum sanus esset, in astuti inimici laqueos incidit, in iisque tot annis constrictus permansit, numquid summa erit temeritas sperare, quod ab iisdem tunc se eximere, & extricare possit, quando inimicus omnes suas contra infirmum exeret vires, totumque in ejus perniciem infernum excitabit? Cæsarius Heisterbacensis sequens narrat factum. Etenim conversus quidam ordinis sui per multos annos grave quoddam peccatum subticuerat, qui alias quoad exteriorem conversationem valde virtuose vivebat; In fine tandem vitæ, peccatum illud, cum aliis confessus fuit. Idem vero Cæsarius postquam hanc historiam recensuit, cuidam, quam sibi objecerat, quæstioni scilicet, *quid sentis de salvatione hujus hominis*, in hæc verba respondet: *Dico, sicut Augustinum lego sensisse; Si contritio ejus fuit ex charitate, salvatus est, sin autem aliter, damnatus; Qui sero pœnitet, oportet non solum timere judicem, sed diligere.* Reprobi enim in extremo agone peccata sua confiteri solent, ex puro timore pœnæ æternæ, non vero ex dolore propter Deum à se offensum concepto.

B. Bernard. Tom. 1 serm. 13 Artic. 2, cap. 4. Impius Deum vocantem despicit.

Jud. Art. 3. cap. 1.

S. Aug. serm. 41. de temp.

Apoc. 12. 12. Operatur habitus malus.

Sap. 9. 15.

Historia de Religioso. Cæsar. lib. 2. cap. 14.

7. *Si moratus fueris.* Ponderanda hoc loco sunt verba illa: *Moratus fueris*, quia aliter judicandum est de eo, qui male vixit, eo quod in ipso verum lumen, & notitia Dei abfuerit, hic enim cum Apostolo excusari ése poteſt, dicendo: *Ignorans feci:* Econtra vero qui tempus sibi indultum, per totum vitæ suæ decursum, in Dei offensas multiplicandas impendit, cum intentione in extremo vitæ suæ articulo animæ suæ saluti pridem vacandi, venia prorsus indignus est. Regius Propheta David aliquando dixit: *Non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.* Quæ petitio Davidis paradoxa plane videtur; Numquid enim sacræ litteræ ubique mentionem faciunt confidentiæ, à peccatoribus in divinam misericordiam collocandæ? Vel si hoc fieri non debet, qua ratione Nathan ipsimet David ex parte Dei promittere poterat: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*, si in tempestate hic portus servire non poteſt? Verumtamen facile hoc dubium solvitur, si attendatur, Psalmistam, ut ex sequentibus verbis deducitur, dicere voluisse, nequaquam compassionem promereri illos, qui totam vitam suam voluntarie in peccatis consumunt, conversionem suam in articulum mortis differentes; Ac proinde subjungit: *Convertentur ad vesperam, & famem patientur ut canes*; Ibi namque de illis loquitur, qui per malitiam, non vero per fragilitatem peccant, id quod in verbo illo, *operantur*, satis denotatur. At vero quonam hæc canum similitudo spectat? Notandum, quod canibus à Dominis suis os, vel frustum panis projici soleat; Hoc tamen numquam fit, nisi Domino in mensa accumbente; Ac proinde, si canis osse vel pane gaudere desiderat, necessum est, ut tempestive adsit, secus enim nec os, nec panem habebit (*Catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa Dominorum suorum*) Mensa enim finita, canes baculo foras pelluntur: *Foris canes.* Idem proprie peccatoribus contingit. Si enim hi ad divinam misericordiam eo tempore recurrant, quo mensa etiamnum strata est. (*Alium cibum habeo manducare*) id est eo tempore, quod in scriptura sacra misericordiæ impendendæ præscriptum est, aliquam divinæ pietatis suæ micam sperare poterunt; At vero mensa finita, & sublatis ferculis, *tempus non erit amplius, Famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem*: In sempiternum namque è domo Dei proscribentur. Unde Concilium Tridentinum inquit: *Nullum tempus est, quo vehementius ille omnes versutiæ suæ nervos intendat, ad perdendum nos penitus, & à fiducia etiam, si possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit.* Hi igitur qui quoadusque vixerunt, peccato semper dediti fuerunt, in ultimo quoque vitæ articulo plus quam alias eumdem affectum retinent, ac proinde Dæmoni tunc facilius est, ut nos armis nostris sine difficultate vincat. Apud Jonam Prophetam dicitur: *Qui custodiunt vanitates, frustra misericordiam suam derelinquunt.* Ubi Ly *custodiunt* affectum & adhæsionem ad peccatum exprimit, qui autem hunc in se affectũ semper habent, divina se misericordia indignos constituunt. S. Hieronymus à Glossa citatus verba prædicta sic exponit: *Cum omnia sint vanitas, omnes ex necessitate faciunt vanitatem, sed non omnes custodiunt, quasi thesaurum, nec diligunt, quod faciunt.* Lyranus Ly *custodiunt* ita exponit, *id est qui perseverant in eis, frustra misericordiam &c. id est reddunt se indignos divinæ misericordiæ.* Gillibertus Abbas verba illa exponens: *Pulcherrima mulierum*, per eamdem Ecclesiam intelligit, quam suam pulchritudinem nequaquam perdere dicit, propter maculas illorum fidelium, qui easdem lubitu abluunt. En verba ipsius: *Si quibus videtur inesse deformitas et si aliquibus de membris ejus ad horam respergitur deformis macula, non tamen imputatur, dum non immoratur. Multæ & fideles, & spirituales animæ in eo pulcherrimæ sunt, quod aut per sanctam conversationem maculas non admittunt, aut per solicitam, & sinceram confessionem subinde diluunt.*

8. Consideratione dignissimum est ad hoc propositum à S. Cæsario Arelatensi traditum monitum

1. Tim. 1. 13. Differentes conversionem non merentur compassionem.

Ps. 58. v. 6.

2. Reg. 12. v. 13.

Ps. 58. v. 7. & 15.

Modus recte stabili canes.

Matth. 15. v. 27. Apoc. 22. 15.

Applicatur peccatoribus. Apoc. 10. 6. Ps. 58. v. 7. & 15. Concil. Trid. sess. 14.

Jonæ 2. v. 9.

S. Hieron. in Glossa. Differens pœnitentiam indignus est se coram Deo.

Gilib. Abb. serm. 27 in Cant.

Describitur alicujus pœnitentia.

in

S. Cæsar Arelat. Hom. 27.

in quo dicit: *Si quis templum Dei in se violando destruxerit, de Dei misericordia non desperet, sed citu de malo iniquitatis suæ resurgat, ne consuetudine peccandi in ipsis se ruinis suis sepeliat. Non enim qui peccaverit, sed qui in peccatis perseveraverit, odibilis & abominabilis Deo erit.* Blosius in tractatu *de Consolatione Pusillanimium*, ita scribit: *Quamvis senio jam prægravatus, seu vita hujus termino proximus inceperis te corrigere, & forte non nisi uno anno, vel uno mense, aut uno die hic vivere habeas, non est tamen quod perturberis, nimiave pusillanimitate dejiciaris, sed est unde plurimum gaudeas, considerans immensam Dei erga te clementiam, qui te ante obitum suum ad se revocavit, bonam voluntatem tibi donans, quique (ut B. Bernardus ait) non admodum attendit hominem quid fuerit, sed quid jam esse velit.* Advertandum taman ast, speciala Dei donum esse, quod non omnibus datum est, scilicet iu fina vitæ vocari, sed hoc solom dari illis, oon qoi in vita sua in peccato persaverata decreverunt, sad iis qui ex propria fragilitate, non par malitiam, nec per voluntatem, sed per propriam nagligentiam male vixerunt, sine afficacibus ad convetsionam suam perceptis impulsibus, hi enim minus culpabiles sunt, ac proinda hojus doni capaciores aastunt. Idem Blosius alibi post raceosnum boni latconis eaemplom inquit: *Sed esto non obtingat sane omnibus, qui sere pœnitentiam agunt, id quod illi obtigit (neque omnes sic affecti sunt sicut ille affectus fuit) multum tamen est, vita correctionem hic vel inchoasse; Qui enim in hac peregrinatione vitam corrigere inceperit, sed morte interceptus correctionem consummare non potuerit, nequaquam peribit, utpote in quo fundamentum charitatis Dei permanserit.*

Bles. cap. 33. n. 1. Consol. Pusillam.

An sive non omnes merentur divinam gratiam.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Deus quidem nobis qualibet hora promisit veniam, non tamen quod veram nobis compunctionem daoe, aut ad illam usque nos expectare velit; Variis quoque similitudinibus ostenditur, quam simus ad peccandum veloces, tardi autem ad pœnitentiam.

THEMA.

Nemini dedit spatium peccandi. Eccli. 15. v. 21.

1. NE homo spatium temporis, quod Deus in hac præsanti vita indulsit, ad offendendom Deum suum temere & arrogantet impendaret, præmissam a ea Ecclesiastico santentiam intimari fecit, scilicet: *Nemini dedit spatium peccandi, id est,* ut Dionysius Carthusianus exponit, *nemini dedit tempus ad hoc ut peccet, sed ut bene vivendo gloriam mereatur æternam; Idee scriptum est,* Job 24. *Deus dedit illi locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam.* Cornelius à Lap. ea Græco *spatium* idem quod *dilatio* significara daducit; Id quod proposito nostro congrue deservit, ad erudiendum illos, qui sibi persuadent, Deum ideo nobis prolongara vitam, ut eum tanto diutius, & liberius offendamus; Quod utique varum non est, *quia nemini dedit Deus spatium, id est, dilationem peccandi.*

Eccli. 15. 21. Dion. Carth.

Job 24. 23.

Spatium idem est ac dilatio.

2. Calebris est taxtus ille Ezechiëlis, à pluribus sacris Doctoribus, sub quibusdam quidem verbis relatus, quæ tamen nec in vulgata, nec in versionibus Bibliæ Regiæ, nec in aliis quantum mihi faltem constat, reperiuntur, textus autem sub hoc verborum schemate edducitur: *In quacumque hora ingemuerit peccator, peccatorum ejus non recordabor amplius;* Textus aotem vulgatæ hic est: *Cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium, & justitiam, ipse animam suam vivificabit.* Porro, ut verum fatear, intelligere nequeo, qua ratione hic textus, e b iis qui illom referunt, licet sine ipsorum culpa, accomodatus sit, ad soporendos Impios in Lethargo paccatorum, promittendo ipsis ad eorom conversionem pro libitu & benaplacito ipsorum quamcumqua horam: *In quacumque hora ingemuerit peccator &c.* Et vero certum est, quod prima & æterna veritas, quæ pro nostra redemptione pariter & aruditione incarnari dignata fuit, longa alitec nos docaat dicendo: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam;* Imo in pluribus Scripturæ locis edhuc clarioribus verbis impiis pœnitentiam suam procrastinantibus improvisam, repentinam, & subitaneam comminatus sit mortem. Unda S. Antoninos ait: *Periculosa est procrastinatio, non solum ex eo, quod ait Ovidius: Qui non est hodie, cras minus aptus erit, sed quia subito veniet tibi ira illius, scilicet mortis.* S. Augustinus super Psalm. 144. scribens, egregie ad præsans discurrit propositum, postquam enim, impium nequaqoam de divinâ pietate dasperare debera, docuisset, subjungit: *Timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo & tu dicebas, qui spe magis peccas? Audi scripturam: Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindicta disperdet te. Noli ergo dicere, cras me convertam. Verum quidem dico, quia Deus conversione tua indulgentiam promisit, sed dilatione tua diem crastinum non promisit.* Idem S. Doctor in pluribus aliis locis utilissimam hanc veritatem docet. Et quidem in tractatibus super Evang. S. Joannis ita scribit: *Semper expectas, & de misericordia Dei tibi plurimum polliceris, quasi ille, qui tibi per pœnitentiam promisit indulgentiam, promiserit etiam tibi longiorem vitam. Recte dicis in corde tuo, quando me correxero, Deus mihi omnia peccata dimittet, negare non possumus, quod correctis atque conversis Deus indulgentiam promisit: Nam in quo Propheta mihi legis, quia promisit correcte indulgentiam, non mihi legis, quia promisit tibi Deus longam vitam.* Idam paulo anta dixerat: *Longanimis Dominus, misericors Dominus, sed justus Dominus, & verax Dominus largitur tibi spatium;* Sed qoodnam ast illud tempus seu spatium, quod Deus nobis largitur? Paulo ante in præsenti themate dictum fuit: *Nemini dedit spatium peccandi;* Ac proinde idam S. Augustinus subdit: *Spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem, quam emendationem.*

Ezech. 18. v. 27.

Matth. 25. v. 13.

Qui non est hodie cras minus aptus erit.

S. Antonin. p. 2. Tit. 9. c. 13. §. 2.

S. August. in Psalm. 144.

S. Aug. Tr. 33. in Joan.

Peccatori non promittitur longæva vita.

3. S. Hieronymus illam à Deo populo suo objectam consideret exprobrationem: *Ubi sunt Dii tui, quos fecisti tibi? Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ.* Circa quæ verba præcitatus S. Doctor ait: *Impudens postulatio, tempore necessitatis, & angustia, ab eo quærere auxilium, quem in pace contempseris; Legendumque increpantis affectu: Liberent te Dii tui, quos fecisti tibi, ut cum Deus creator sit hominum, homo fecerit Deum, probet necessitas quid possint, quos securus ante coluisti.* Lodovicus Goicciardious de Carolo V. Imparatore refert, quod cum dictus Imperator in victoria prope sylvam lovanam contra Joannem Fredericum Saxoniæ Ducem & Electoram gloriosè obtenta (in que dictus Imperator gloriari auditus fuit dicendo:

Jerem. 2. 27. & Hieronym.

Historia de Carolo quinto.

Veni,

Veni, vidi, & Dominus Deus vicit) præfatum electorem hæreticum Lutheranum captivum accepisset, hicque in conspectum ejus adductus, sacræ ejus majestatis pedibus humilis & supplex advolutus dixisset: *Ego sum tuus jure belli captivus, clementissime Cæsar, te rogo, ut tuam mihi clementiam exhibere, & custodiam Principe dignam mihi designare digneris*; Imperator ei respondarit: *Itane? Jamne tunc sum Cæsar? Pro merito tuo præmiaberis*; atque sine mora eum decapitari fecerit; Cujus causa fuit, quia antea eum contempserat, illum Carolum ab Austria appellando, quasi illum tamquam Imperatorem agnoscere dedignaretur; At vero quando jam restis quasi faucibus circumvoluta erat, tunc ex pavore mortis adactus, licet serius, Cæsaris nomine illum appellarit; Deus pariter per os sapientis protestatur dicens: *Quando venerit super vos tribulatio & angustia, Tunc invocabunt me, & non exaudiam.* Apud S. Matthæum cap. 7. inexorabilis Judex dicit: *Multi dicent mihi in illa die*, id est in articulo mortis: *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia numquam novi vos, discedite à me.* Quod si igitur hi, qui prophetarunt, dæmonia ab aliis ejecerunt, multasque operati sunt actus virtutum, nihilominus in extremo illo vitæ momento à Deo, qui *scrutatur renes & corda*, reprobabuntur, quam æternæ salutis spem concipere illi poterunt, qui quoadusque vixerunt, non fecerunt aliud, quam quod Prophetas Dei deriderent, Dæmonibus servirent, vitiis dediti essent, divinis legibus rebellarent, bonas inspirationes & stimulos cœlestes ad pœnitentiam stimulatores, animo obstinato à se repellarent.

Qui Electore Saxoniæ serius pœnitentem decollavit.

Prov. 1. 27.

Matt. 7. 22.

Ibid. v. 23.

4. Advertendum quoque hoc loco est, quod promissio apud Ezechielem facta, fuerit *de re mere possibili*, non vero *de re ut plurimum contingenti.* Etenim Deus per occulta sua judicia nonnumquam infinitæ suæ omnipotentiæ & misericordiæ specimen edere voluit, hunc vel illum sceleratum hominem, per communicatam illi clementer veram compunctionem, in extremo illo mortis articulo salvando, hoc tamen exemplum nequaquam trahendum est ad alios. Bonum latronem de æterna sua salute assecuratum fuisse, pro certo novimus, mille tamen sexcentis & amplius annis, alios in simili occasione in portum salutis reductos fuisse, per fidem non constat. Posset equidem summus Pontifex *de plenitudine potestatis* quemdam à pedibus famulum; seu pedissequum in Cardinalium numerum annotare, id tamen illum hactenus fecisse, nec visum est umquam, nec auditum. Pari quoque modo Deus titionem inferni in Seraphinum paradisiacum transmutare posset, quia *non est impossibile apud eum omne verbum*; Qua autem fronte aut quo merito tu præsumere poteris, quod Deus tecum similia patraturus sit prodigia, siquidem à pluribus annis innumera apud eumdem Deum tibi congregasti demerita, propter quæ in infernum millies præcipitari mereris?

Exemplum boni latronis nullus seram pœnitentiam reddit securam & veram.

Apta similitudo.

Luca 1. 37.

5. Consideratione dignissima est illa astutissimi serpentis fraudulenta deceptio, qua hominibus persuadet, Deum illis promisisse, quod quavis hora eos in suam recepturus esset amicitiam: *In quacumque hora ingemuerit peccator &c.* Etenim tametsi hoc verum sit, Dæmon tamen tibi occultat & abscondit quamdam maximi momenti veritatem, scilicet quod peccatori non promiserit, quod in extremo mortis articulo, cordi ejus veram esset infusurus compunctionem, cum tamen sine efficaci divinæ gratiæ suæ auxilio ad veram pœnitentiam excitari nequeas, quia *tantummodo in me auxilium tuum.* Confirmat idipsum S. Anselmus dicens: *Licet Deus veniam promiserit pœnitenti, non tamen spopondit delinquenti, ut ei daret voluntatem pœnitendi. Cum enim certum sit, quod Dei gratiam promeretur, quisquis declinat à malo, & facit bonum, & iram & indignationem incurrit omnis, qui operatur peccatum; magnopere curandum est, ut & vitia vitemus, & virtutibus adhæreamus.* Hic Romæ in Capitolio urbis equus quidam æneus conspicitur, qui ut sæpius dici audivi, quamprimum sonum campanæ *Ave Maria* pulsantis, auribus suis percipit, mox ad idem *Ave Maria* dicendum, genua flectat, quod concesso primo, id est si audiet, etiam quoad secundum concedendum esset. Idem quoque in præsenti dicere possumus; Verissimum enim est quod *potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham*, tota vero difficultas in eo consistit, an hæc potentia umquam sit proditura in actum. Omnes sacræ litteræ, præteritorum temporum exempla, divinæ justitiæ ordo, recta ratio, infallibilis providentiæ & gubernationis suæ periodi, habitus nostri inveterati, omnia inquam hæc simul conjuncta plane dicunt oppositum. Enimvero non caret mysterio verbum illud, *ingemuerit*, quod impii pœnitentiæ procrastinatores haud satis bene intelligunt, quia *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus.* Hugo à S. Victore ad propositam sibi ab alio quæstionem, scilicet an qui in extremo mortis articulo pœnitet, salvari possit, in hæc verba respondet: *Breviter quod mihi videtur, absolvo Ego puto hominem quamdiu in hac vita vivit, sicut malum facere potest, ita & emendare posse, si fecerit, & numquam quocumque tempore, etiam in extremo, & in articulo necessitatis pœnitentiam hominis infructuosam esse, si vera fuerit.* Ubi bene, & quidem in pondere sanctuarii trutinanda sunt ultima illa verba: *Si vera fuerit.* Quot enim circumstantiæ requiruntur, ut pœnitentia in extremo mortis articulo elicita, valida, & vera censeri possit? Ego illas pro isto momento homini moribundo difficillimas, & quasi impossibiles esse existimo; Unde idem Author subdit: *Ego scripturam audio dicentem, quia in quacumque hora ingemuerit peccator, salvus erit*, Ezech. 33. *Non dicit biduo, aut biennio ante mortem si ingemueris, sed in quacumque hora ingemuerit, salvus erit*; At vero mox paulo post subjungit: *Nec tamen sub hac spe secure tibi peccandum est, propterea quod in fine, si conversus fueris, salus tibi promittitur. Nam quamvis etiam tunc venia tibi, si vere pœnitueris, promittatur, non tamen tibi, ut tunc vere pœnitere debeas, promittatur. Valde difficile est, ut tunc vera sit pœnitentia.* Enimvero *Ly gemere* majoris doloris expressivum est, quam *Ly flere*, vel *plangere*; Etenim *gemere* lamentum denotat singultibus & suspiriis à corde angustato derivatis interruptum, quod amaro fletui, locum dare nequit; Ac proinde multo plus importat verbum hoc *ingemuerit*, quam si dixisset, *fleverit*, vel *planxerit.* Præterea tametsi peccator in ultimo illo vitæ momento in planctum & fletum prorumpat (prout alibi quoque à nobis notatum fuit) major tamen lacrymarum & suspiriorum pars directa est ad fines à vera compunctione longe disparatos, quia tunc moribundus flet propter acerbitatem dolorum & agoniæ, ob filiorum, conjugis amicorum

Diabolus multos decipit persuadens illis quod Deus omni hora illos in gratiam recipere paratus sit.

Osea 13. 9.

S. Anselm. de similit. c. 115.

Luc. 3. v. 8.

1. Cor. 2. v. 14.

Hug. de S. Vict. Tom. 3. l. 2. p. 14. de sacr. Fidei cap. 5.

Proponitur & resolvitur quæstio an in extremo mortis articulo pœnitens salvari possit.

Quid intelligatur per Ly: Ingemuerit.

rum & divitiarum derelictionem : Ob angustias, quas natura experitur, ob vicinam sibi animæ à corpore separationem; Sæpe etiam ploratur ex desperatione. Verumenimvero dato etiam casu, quod unus illorum veræ compunctionis actus elicuisset, quis illum de perseverantia usque ad ultimum spiritum assecuravit.

Horribile exemplum damnati Juvenis.

6. Sæpius ex pulpito enarrari his auribus audivi casum quemdam, qui Laureti contigit, cui etiam Patres Societatis Jesu testimonium authenticum perhibuerunt. Etenim Juvenis quidam per tempus aliquod in via Dei laudabiliter processerat; Postea vero ab amore lascivo seductus, per aliquot annos suspectæ societati cujusdam sordibus se immersit; Cumque Deus ipsum mortali quadam infirmitate corripuisset, Patri cuidam è præfata societate cumingenti compunctione generalem peccatorum suorum confessionem recensuit, qui proinde animam ejus in securo beatitudinis suæ statu de facto esse non dubitavit. Die autem sequenti, cum dictus Pater pro hujus Juvenis anima Missam celebraret, sub introitu horribilis quædam ei umbra apparuit, asserens se esse animam juvenis illius jam à Deo condemnatam; Eumque monuit, ne pro sui liberatione sacrificium istud prosequeretur. Ergone, interrogabat Pater, confessio tua simulata fuit? Nequaquam, respondit ille, imo vera, & valida fuit, sed in eo momento quo anima emigrabat ex corpore, Dæmon speciem lascivæ illius mulieris, cujus amoribus, ut nostis, dum sanus essem, immersus eram, indutus lamentabatur, quod eam desererem, cui ego me supervicturum sperans, numquam me illam derelicturum esse respondi; Et subito in eo ipso momento mors filum vitæ mihi præscidit. Ex quo funesto casu facile colligi potest, quam fallax sit spes & fiducia, quam quis de sua salute habet, tametsi etiam in ultima mortis hora ad veram perduceretur pœnitentiam, quia scire nequit, an Deus ipsi concessurus sit vires, perseverandi in illo statu usque ad ultimum spiritum. In illo extremo vitæ momento positus S. Hilarion, ab insidiis serpentis tartarei totus contremiscebat, & homo aliquis in omni scelerum genere habituatus in illo momento de salute sua securè sperare poterit?

Dolendum est quod ad vitia celeres, & ad virtutes tardi simus.

7. Verumenimvero quis incurabilem hanc non detestetur stultitiam, qua homines ad faciendum peccatum tam sunt veloces, ad illud vero abolendum & deponendum tam sunt tardi & lenti, ut etiam per multos annos talia peccata in sinu suo circumferant. Hos S. Augustinus in sermone quodam his verbis alloquitur: *Forte dicis, longa erit vita mea; Dico, si longa erit, bona sit, si brevis, & ipsa bona sit; Prandium, etsi longum, non vis habere malum; Et vitam longam vis habere malam? Villam emis? Bonam desideras. Uxorem vis ducere? Bonam quæris; Filios tibi nasci bonos optas; Et ut etiam de rebus vilissimis loquar, caligas emis, & non vis malas; Quid ergo vitam amas malam? Si vitam vis malam, inter omnia bona tua eris malus.* Nazianzenus aliud paulo ante insinuatum punctum de celeritate, qua homo in barathrum peccati se præcipitat, his verbis tangit; *Enimvero si mihi auscultandum putabis, ad scelus quidem & fraudem tardus eris, celer autem ad salutem. Par enim in vitio sunt, promptitudo ad vitium, & segnities ad virtutem. Si ad comessationem vocatus fueris, ne festines; Si ad fidei abjurationem, fac pedem retro celerrime referas; Si tibi flagitiosorum, ac perditorum hominum sodalitium dixerit, veni nobiscum, particeps esto sanguinis, virum justum injuste in terram abscondamus, ne auribus quidem hos sermones admitte; At si tibi magnus David dicat: Venite exultemus Domino; Si alius Propheta: Venite ascendamus ad montem Domini; Si ipse salutis nostræ vindex: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, surgito, abeamus.*

S. Aug. ser. 32. ad Frat.

Nazianz. Orat. 40.

8. Insigne est illud Ecclesiastici documentum: *Quasi à facie colubri fuge peccata.* Sed cur ad imprimendum nobis majorem peccati horrorem, non potius adhibuit similitudinem Tauri, Ursi, Leonis, vel Tigridis? Respondeo, quod per propositam serpentis similitudinem, vivacius nobis ob oculos ponere voluerit peccati malignitatem, utpote quod noxium quoddam animæ venenum est, dum ab aliis animalibus vulneramur, non est opus tanta velocitate, & acceleratione ad illud curandum, quanta requiritur ad pellendum venenum, quod ad cor usq; velocissime penetrat; Et ideo contra morsũ serpentis remedium, ne quidem ad momentum differtur; Nam ut habet ille medicinæ Aphorismus: *Venenata inducias non patiuntur*; Ergone ad curandum mortiferum animæ venenum, in annos & annos usque tardabimur? *Quis umquam sit stultus*, quærit S. Bonaventura, *ut per unum annum teneat vulnus carnis, vel mensem, vel diem, quin non vocet medicum, petat antidotum, & spondeat præmium?* Talis autem negligentia quotidie ab impiis Christianis circa animæ vulnera exercetur Sanctus Antoninus pariter ita scribit: *Magna fatuitas ostenditur, non facere diligentiam pro anima, quam facit pro caliga; Unde Bernardus: O nimia insania hominum, pudet sordes abstergere scilicet per confessionem, & non pudet contrahere, abstergitur caliga, scilicet à luto, & contemnitur anima, & manifestum est, quod non solum in capite anni abstergatur caliga à luto, sed quasi quotidie, ne corrodatur à luto.*

Eccli. 21. v. 2. Peccatum comparatur serpenti propter venenositatem.

S. Bonav. ser. 2. de modo Confess. an ord. 38.

S. Antonin. p. 2. Tit. 9. Sect. 3. §. 2.

9. Enimvero ut majori cum odio & detestatione hanc nostram inexcusabilem pigritiam condemnemus, aliud quoque adhibeamus exemplum. Etenim si te in domo tua capitalem quemdam inimicum habere scires, qui mortem tibi machinaretur, essesne futurus tantus vitæ tuæ inimicus, ut ad illum perquirendum, dimittendum, & è domo tua violenter ejiciendum in annos & menses usque expectares? Majorem utique inimicum habere nequimus, quam sit peccatum, quod mortem corporis nobis machinatur, quia *stimulus mortis peccatum est*; Necnon æternam animæ mortem inferre molitur, quia *anima quæ peccaverit, ipsa morietur*, & tu ipsum mediante confessione è domo animæ tuæ ejicere in septimanas, menses, & annos usque tardabis? *Fatua est dilatio in rebus, in quibus continuo succurrendum*, inquit Episcopus Bellovacensis, *ut in igne extinguendo à domo quæ comburitur: Sanctus Bernardus: Abscondi ignem in sinu meo, & exusto jam latere nudatis visceribus jam sanie effluente, adhuc consulendum est, an extinguam illum?* Certus sum, quod si tu in lecto decumbens moneteris, quod ignis certam domus tuæ partem corripuisset, subito è lecto exilires, ut illum extingueres, & meliorem domus supellectilem salvare posses; imo omnes servos, filios, vicinos, transeuntes viatores in auxilium advocares. Jam vero indubitata Christiana veritas est, quod quando peccatum mortale in animam aliquam aditum habuit,

Stultitia pœnitentiam in longum tempus differentium explicitur variis similitudinibus.

1. Cor. 15. v. 56.

Ezech. 18. v. 4. & 20.

Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 2. p. 6.

subito

subito talis anima igne infernali ardere incipiat, quia *secundum præsentem justitiam* anima inextinguibilibus illis flammis est vicina, ut non nisi unico habitu, à quo vita dependet, distare censeatur; Jam igitur hæc flamma incepit consumere merita, gratias & dona, quibus locupletatus eras, & tamen de illo incendio per aquam veræ compunctionis extinguendo, nihil cogitas, sed tempori indulges, & expectas non considerando quod sit *ignis usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.* Videmus, quod homines cum periculo vitæ suæ per medias flammas penetrent, ut supellectilem, aliasque facultates à flammarum incendio eripere possint, & tamen ad salvandam animam ne quidem digitum moves, quin potius lubenti animo ignem illum Diabolicum libenter nutris & promoves? Ad salvanda ligna, vestes, lintea, lectos, sedes, aliamque similem supellectilem vilem sine mora aquam acceleras, & tamen ad animam salvandam, qua non habemus thesaurum inæstimabiliorem, aquam fletus & planctus longo tempore effundere negligimus? Et quidem tanto reprehensibilior & damnabilior est hæc nostra dilatio, quanto divina liberalitas modo promptior est ad hanc aquam, id est divinam gratiam ultro nobis offerendam: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Væ igitur illis, de quibus dicitur: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* D. Chrysostomus ait: *Postquam in domo tua parum stuppæ accensum viderimus, conturbamur, concurrimus, ut totum caminum extinguamus. Hoc igne vehementius animam excedit vitium; Oportet itaque prævenire.* Huc quoque spectant sequentia sancti Augustini verba, quæ hinc inde apud Scriptores citata reperio: *Quid dicis amens? Percutiam me modo vulnere, postea ad Medicum pergam? Heu miser, nescis quod unius horæ peccato vulnus accipitur, sed vix longo tempore sanatur; Timeo ne subitanea febricula, vel mors superveniens rapiat, & pereat dilatio, & succedat æterna damnatio.* Ergone febri alicui malignæ; arduissimum negotium, quale est reddere se de æternitate quadam securum, confidere volumus? Ergone vitam sempiternam, propter quam nobis data est tota vita nostra, brevi unius horæ spatio committere non erubescimus?

Job. 31. v. 12. — *Isaia 44. 3.* — *Actor. 7. 51.* — *D. Chrysost. in Psal. 6.*

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Hi qui in exemplis aliorum in fine vitæ seria resipiscentium, & in uno, forsitan, *confisi, pœnitentiam diutissime differunt, graviter perstringuntur.*

THEMA.

Forsitan salvabit animas nostras. 3. Reg. 20. v. 31.

Qui aliorum exemplo nixus procrastinat pœnitentiam, seipsum periculo damnationis exponit.

1. QUidam ex dissipato Benhadad exercitu residui milites inter se convenerunt, ut Regis Israëlis se discretioni committerent, dicebant enim: *Ecce audivimus, quod Reges domus Israel clementes sint, ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad Regem Israël, forsitan salvabit animas nostras.* Hi milites in habitu pœnitentium comparentes, loricæ loco aspero cilicio induti suspensis ad collum restibus supplices vitam sibi condonari postularunt, & tamen num petitam consecuturi essent gratiam plane dubitabant, licet non ex voluntate propria Regi Israël bellum movissent, sed tamquam subditi coacti, Regem suum secuti fuissent, ac proinde venia digniores erant. Verumenim vero exemplum istud impios peccatores, qui per multos annos Deo obstinate fuere rebelles, nequaquam animare potest, ut in fine vitæ se perditos esse videntes, de divina clementia quidquam sperare possint, siquidem in mortis subitaneæ, vel mortalis infirmitatis angustiis, nullum illis suppetit tempus vestiendi se cilicio, vel sperandi in divinam clementiam & pietatem, quippe quibus jam dudum prædictum fuit, quod *secundum duritiam suam thesaurizent sibi iram in die iræ.* Nihilominus remanet illis subtilissimum quoddam spei filum, in ly *forsitan* fundatum, dicunt enim; Forsitan auditum vel lectum est aliquod exemplum, quod superioribus temporibus quispiam perditè vivens in extremo vitæ momento salvatus fuerit, ac proinde *forsitan* etiam *salvabit animas nostras.* Sed exempla incerta sunt & fallacissima.

Rom. 2. v. 5.

2. Postquam Manasses regnare cœpisset, regnum suum continuavit quinquaginta quinque annis, quos omnes in tyrannide, aliisque sceleribus, & impietatibus enormibus consumpsit; Tandem vero in fine mirabili supremæ misericordiæ prodigio mortuus est pœnitens, & salvatus est; Huic in regno Amnon successit, qui patris sui sectatus est vestigia, sine ullo respectu justitiam, fidem & religionem violando; Huic tamen in capite duorum annorum subditi ejus vitam eripuerunt. At vero quonam pertinet illa patrem inter & filium tam ingens differentia, quod scilicet patrem per totam vitæ ætatem expectando, in brevissimo deinde temporis spatio eumdem salvet, filium vero nonnisi per duos annos tolerando in æternam perditionem redigat? Respondeo, Deum quoad utrumque patrem scilicet & filium, dicere potuisse: *Aut non licet mihi quod volo facere?* Glossa Amnon Manassis filium hunc in modum intra se ratiocinatum fuisse dicit: *Pater meus à puero multa scelera fecit, & in senectute pœnitentiam egit, ego quoque hac in ætate pro animi libidine me geram, & deinceps ad Dominum me convertam;* At vero hæc ejus consilia cassa & irrita fuere, longe enim aliter ei evenit. Tametsi enim Deus per sua occulta judicia, quæ nobis non revelavit, aliquem privilegio donare voluerit, *bene omnia fecit,* sed præsumemus, ne & nos propterea, quod ejusdem favoris & prærogativæ futuri simus participes? Princeps aliquis permittit circa eos qui mortis condemnati sunt, executionem fieri, secundum quod omnes à suis judicibus condemnati fuere; Accidit tamen nonnunquam, quod ex Principis favore propter aliquod interesse publicum, vel ob alium maximi momenti respectum inter mille condemnatos uni soli vita condonetur; Sperabitisne exemplo hujus solius, in vestris quoque delictis similem impunitatem, confidendo seu committendo vitam & reputationem vestram uni *forsitan? Forsitan salvabit animas nostras.* Temeraria profecto & impudens foret præsumptio, prætendere privilegia specialia, quæ supremi Principes uni duntaxat speciali amico exhibere solent. Sanctus Augustinus exemplum nobis Samsonis ob oculos ponit, dicens: *Num forte aliquis adeo stultus & imprudens est futurus, ut quia Samsonem non aliter, quam maxilla asini munitum prælium iniisse, magnamque inter inimicos stragem fecisse novit, ipse pariter ad ejus imitationem non aliis armis, quam solo mortui animalis osse munitus prælium*

Hoc patet exemplo Manassis, & filii ejus Amnon. — *Matth. 20. v. 15.* — *Glossa.* — **Hoc ipsum declaratur similitudine.** — *S. August. c. 22. de bono conjugali.*

adoriri vellet? Sicuti nec aliquis (verba sunt sancti Augustini) *præsumit hostes inermis invadere, quia Samson cum mandibula asini multos hostes peremit.* Hoc porro Samsonis facinus rarum fuit, omnique caret exemplo; quod ab eo cum facilitate commissum fuit, eo quod *Spiritus Domini irruerit in Samson.* Quod si quis promittere sibi posset, quod pro libitu suo quotiescumque desiderat, habere possit Spiritum Sanctum, multa quidem similia sibi posset promittere, sed ut in Discursu secundo vidimus, omnino contrarium est verum, ergo stulte spes talis concipitur, nam ut habet aphorismus ille legalis: *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*

Judic. 14. 6

3. *Forsitan salvabit.* Audiamus quam acribus verbis Divus Chrysostomus hoc *forsitan* perstringat; Ita enim scribit: *Sed multis, inquis, dedit Deus privilegium, ut in ultima senectute confiterentur. Quid igitur? Numquid & tibi dabit? Forsasse dabit, inquis; Cur dicis forsasse? Contingit aliquando; Sed cogita, quod de anima deliberas.* Sancta & Seraphica virgo & mater Theresia, suis emphatica hæc verba specialissime inculcare solebat: *Cogita unicam esse vitam, unicam esse animam, unicam esse gloriam.* Enimvero si ludendo domum perdis, pecuniarum jacturam pateris, vel moritur tibi filius, spem quidem alterius filii habendi concipere poteris, aliam domum fabricare, alias pecunias lucrari quidem valebis, sed res ita non se habet quoad animam, hac enim semel perdita, manebit, semper unicam enim habemus vitam, unicam animam, pro cujus assecuratione negotiandum nobis est, quamdiu hæc præsens vita durat; Et ideo *cogita quod de anima deliberas*, inquit D. Chrysostomus, quod negotium nequaquam uni *forsitan* committendum est. Deus olim genus humanum per universale quoddam diluvium submergere decreverat, & de facto submersit, ut per tot aquarum inundationem, tot sceleratorum hominum sordes posset abstergere, de quibus sacer Chronista ait: *Omnis quippe caro corruperat viam suam.* Verumtamen parvulam quamdam generis humani scintillam in familia Noë conservare volens, eidem arcam ut fabricaret præcepit; qua vastæ molis fabrica completa, divina justitia strictum ensem manu sua vibrans, ut cataractas cœli aperiret, sancto huic seni animalia in arcam introduceret imperavit, eo quod post septem dies diluvium inchoandum esset: *Adhuc enim & post dies septem, ego pluam super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.* Circa quæ verba curiosus quispiam quærere posset, cur non solum animalia, sed & ipsemet Noë cum tota sua familia ante inchoatos septem illos dies, quibus diluvium differendum erat, in arcam fuerit ingressus? Dicit enim Scriptura: *In articulo diei illius ingressus est Noë, Sem, Cham, Japhet, filii ejus, uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam.* Enimvero ex quo Deus ipsemet ore suo illis dixerat, quod supplicium diluvii comminatum, nonnisi post septem dies universæ terræ immissurus esset, cur Noë cum sua familia in angustum illum carcerem anticipate introibat? Num forte de divini verbi veritate dubitare poterat. Et quidem non sine mysterio sacer textus ait: *In articulo diei illius*; Cajetanus ex Hebræo vertit: *In proprietate diei illius*; Lippomanus legit: *In puncto dies illius*; Ex his enim diversis lectionibus satis colligitur Noë ingressum suum in arcam ne unico quidem momento tardasse, aut distulisse. Sed quonam hæc tanta spectat celeritas? Responsio in promptu est; Cum enim Noë probe sciret, Deum qui hominibus promiserat, quod illos centum viginti annis ad pœnitentiam expectare vellet, & tamen postea viginti defalcavit, eo quod patientia ipsius abutentes potius iniquitates multiplicarent, quam emendarent, Noë merito metuere poterat, ne forte Deus hoc pariter septem dierum spatium abbreviaret; Ac proinde negotium tanti momenti nequaquam uni *forsitan* committere, sed potius de omni possibili securitate, sibi prospicere voluit, tametsi solum de vita præsenti non vero de æterna animæ salute ageretur. Porro cum nobis negotium est de corporalis sanitatis periculo cavendo, quis adeo repetietur incautus, ut cum secure periculum illud antevertere possit, mature de remediis cogitando, nihilominus periculum hoc uni *forsitan* committere ausit. Trita est inter medicos regula, quod quando medicamentum certum præsto est, incertum & dubium nequaquam applicari possit; Minuine igitur animæ nostræ salutem periclitantem æstimabimus? Quandu in lucris temporalibus certum quoddam suppetit medium, ingens quoddam bonum acquirendi, utique non utemur illo, quod à casu, fortuna, & ab uno forsitan mere dependet. Medium vero moraliter securissimum est, pœnitentiam antecedenter facere, & mature satis ad mortem se præparare, ad extremum vero usque pœnitentiam differre, eo quod aliquod aliorum in extremo vitæ momento æterna salute donatum audivimus exemplum, hoc à mera contingentia dependet, estque æternitatem beatam vel damnatam manifesto committere periculo.

D. Chrysost. h. 22. in 2. ad Cor.

Acriter perstringuntur procrastinatores pœnitentiæ.

Quare Noë septem diebus ante inceptum diluvium ingressus fuerit arcam.

Gen. 6. v. 12.

Gen. 7. 4.

Gen. 7. v. 13

4. Ninivitæ iram Dei per scelera sua acerbissime irritaverant, adeo ut Deus post quadraginta dies elapsos, totale comminatus fuerit excidium; Scitisne autem, qua ratione comminatum hoc evaserint periculum? Nimirum tametsi quadraginta dierum spatium illis indultum esset, nihilominus manus suas ad cilicia induenda applicare, ne quidem per unicam horulam distulerunt; Non sunt usi maledicta illa dictione *forsitan*, non dixerunt, adhuc tempus habemus sufficiens, nos emendandi, sed potius ad incertitudinem pœnitentiæ ipsorum à Deo acceptandæ se reflexerunt dicentes: *Quis scit si convertatur, & ignoscat Deus & revertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiam quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.* Subito, ut de suppliciis à Deo inferendis moniti fuerunt, suamque agnoverunt iniquitatem, emendationem suam nequaquam in uno *forsitan* collocarunt, sed potius in peccatorum remissionem, oculos videlicet ad hoc dirigentes, nec quidquam præsumentes de divina clementia.

Ninivitæ moniti pœnitentiam statim aggressi fuerunt.

Jonæ 3. v. 9

Ibid. v. 10.

5. *Forsitan salvabit nos.* Sine dubio sæpius audieritis nonnullos, qui se ut è malæ vitæ suæ luto sese eruant, resolvere nequeunt, ad sui defensionem dicentes: Legitur frequenter homines perditæ vitæ bona & felici morte vitam suam clausisse; Hi tamen minime considerant, quod sæpe per integrum sæculum ex centum millibus vix unus iram Dei evaserit, numquid igitur stultitia est, quod in hunc unum confidentes, similem quoque mortem ipsis obventuram esse sibi persuadeant. Exploratores terræ promissionis in domo Rahab hospitio furtive suscepti, & ab eadem cum ingenti vitæ periculo profecti, moti sunt, ut in retributionem hujus beneficii illi promiserunt,

Stultè se fundant procrastinatores pœnitentiæ in exemplo unius sero conversi.

Exemplum Rahab imitandū propositur.

rint, quod in communi Civitatis illius excidio, ipsa cum omnibus familiaribus domus suæ præservanda esset illæsa, in cujus signum funiculum coccineum ei dederunt, ut eumdem ad fenestram suspenderet, hicque illi loco Salvæ Guardiæ seu salvi conductus deserviret. *Dimittens eos ut pergerent appendit funiculum coccineum in fenestra.* At vero dicet fortasse aliquis, ex quo multum temporis etiamnum supererat priusquam exercitus Israëliticus civitatem Jerichuntinam circumvallationibus cingeret, cur in præfato funiculo suspendendo tanta Raab usa fuit celeritate, maxime cum probe sciret dictos exploratores, priusquam ad Josue redirent, per triduum integrum in domo sua esse occultandos? Respondetur igitur, quod cum de negotio tam arduo, quale est illud, ubi de vita conservanda agitur, tractaretur, securitati suæ anticipate consulere voluerit, quia contingere poterat, quod civitas per stratagemata, & insidias invaderetur, noctumoque tempore per vias occultas exercitus ex improviso appelleret, & iden hoc periculum prævenire voluit, & beneficium hoc adeo eximium & præclarum nequaquam fortunæ aut casui exponere. Quot sunt, eheu, qui ab hac Raab meretrice in futuro judicio condemnabuntur, qui scilicet de æterna sua salute sunt securi, ac si illa per chirographum manu ipsiusmet Dei subsignatum, illorumque sinui injectum, tamquam infallibilis promissa sutlet, ideoque emendationem suam usque ad ultimum spiritum procrastinant.

Josue 2.21.

Etiam de peccatis condonatis securi esse non debemus.

6. Ecclesiasticus quoddam tradit monitum, quod merito ipsas Libani Cedros contremiscere, validasque sacri firmamenti columnas trepidare facere possit: Ait enim: *De propitiato peccato noli esse sine metu;* Ex quo liquet, quod etiam illi quibus peccatum condonatum est, adhuc salutem suam dubiam, & perplexam æstimare debeant; *Nescit enim homo utrum amore, vel odio dignus sit;* Qui igitur in vita sua per multos annos Deum insolenter offendere, eumque deridere non dubitat, qua ratione hic in ultimo mortis articulo Deum sibi propitium & favorabilem futurum, persuadere poterit? Daniel Nabuchodonosori post explicatum ejus somnium sequens suggessit consilium: *Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleëmosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis.* Quem textum exponens Salvianus in favorem nostrum ita scribit: *Hoc ipsum quod dicit forsitan, spem indicat, non fiduciam pollicetur, ex quo intelligi potest, quam difficilè jam in supremis positi peccatores, qualibet munificentia ad perfectam indulgentiam pervenire possint, quando Propheta ipse, qui suadet propitiationem Dei inquirendam, promittere non ausus est promerendam, dat consilium de actu, & tamen dubitat de effectu.* Peccator enim qui ad agonis angustias redigitur, alium non habebit consiliarium, quam illum, qui quoadusque vixit lateribus ejus astitit, scilicet serpentem infernalem, qui eum ad desperationem inducet: Idem Salvianus tandem in hæc verba concludit: *Si Regi Propheta ille per solam bonorum operum largitatem absolutam indulgentiam non promittit, intelligere peccator, non acta errorum indulgentia, potest, quanta ei, & quam larga in supremis munificentia opus est, qui vult obtinere à Domino per seram devotionem, quod non potest usurpare per legem.* Sanctus Hieronymus super eumdem Danielis textum hoc modo scribit: *Cum Beatus Daniel præscius futurorum de sententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur.* Imo idem sæpe citatus Salvianus existimat valde excessivam & transcendentem futuram esse illam Dei misericordiam, quæ pœnitentiam ad extremas usque mortis angustias procrastinantibus exhiberetur. *Magna profecto,* inquit, *ut vere pœniteat, ac denique salvetur Dei misericordia, qui suam ad mortis angustias confessionem distulit, & largissima, qui dives est in pauperes, magnificentia, ut Dei gratiam eo puncto mereatur, opus habet.*

Eccli. 5. v. 5
Eccli. 9. v. 1
Dan. 4. v. 24.
Salvianus lib. 1. ad Eccles.

Peccator in agone non habebit alium consiliarium quàm diabolum, cui in vita semper adhæsit.

S. Hieron. in Dan.
Salvian. ibid.

Exploduntur & graviter taxantur peccatores sibi persuadentes quod in mortis hora Deum habituri sint ad votum propitium.

7. Et verò scire percuperem, in quonam fundetur illa tua præsumptio, qua divinam misericordiam in tua quasi manu te habiturum esse speras? Qua fronte tibi promittere audes, quod effecturus sis, ut mutentur infallibilia Dei altissimi judicia, sacræ litteræ invertantur, evanescant ab æterna veritate intentatæ comminationes, sistatur divinæ providentiæ & justitiæ rectissimus cursus? Num forte quando in hunc mundum natus es, astra cœlestia tibi arriserunt? Num forte Deus in regno suo tua indiget opera? Quænam tibi apud Deum merita acquisivisti? Quænam illi exhibuisti servitia? Imo quot improperiis, quotque scandalis te semper per tot annos obstinato animo ejus te declarasti rebellem, sectando sui & nostri inimici infernalis partes, ejus amabiles invitationes, inspirationes, & impulsus ad resipiscentiam turpiter & contemptibiliter rejiciendo? Tunc igitur sperabis, quod in præmium tot injuriarum, tamque abominabilis ingratitudinis ab eo accepturus sis locupletissimos gratiarum suarum thesauros? Minime Gentium; *Justus enim Dominus, & justitias dilexit; Infixa sunt Gentes in interitu, quem fecerunt, in laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum; Cognoscetur Dominus judicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator; Convertantur peccatores in infernum, omnes Gentes quæ obliviscuntur Deum.* Sanctus Arelatensis hanc post se scriptam reliquit sententiam: *Qui remedium animæ suæ quando potuit, noluit quærere, postea etiamsi velit, dubium est utrum mereatur accipere.* In ultimo Tomo sancti Hieronymi, in quo Eusebius de morte ejusdem sancti Doctoris scribens, continetur, sequentia sancti Eusebii verba leguntur: *Nonne benignissimus est Dominus, qui tantas tolerat injurias à peccatoribus; dans eis temporis spatium, ut emendentur? Sed hoc noveris, quia sicut benignus est in tolerando, ita justus est in puniendo. Sed forte quis iterum dicet: Vir, qui toto tempore, quo vixit, male facit, in mortis articulo accepta pœnitentia à Deo veniam obtinebit? Heu quam vana suspicio, & falsa meditatio! vix de centum millibus hominum quorum mala semper fuit vita, meretur à Deo habere indulgentiam unus.* Ex quibus verbis evidenter impiorum colligitur temeritas, qui sibi stultè persuadent, se in extremis mortis angustiis, Deum habituros ad votum, ad libitum. Contra quos Doctor Angelicus in hæc verba docet: *Cum opus sit, non hominis, sed Dei fructifera pœnitentia, inspirare eam potest, quandocumque vult, suam misericordiam, & remunerare ex misericordia, quos damnare potest ex justitia. sed quoniam multa sunt quæ impediunt, & languentem retrahunt periculosum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum est, cui Deus tunc inspiret, si quis est, veram pœnitentiam.* Indicium profecto manifestissimum est, unde conjici potest, hominem aliquem unum pedem in inferno positum habere, parvique æternæ salutis curam æstimare, si eamdem salutem, super perplexum quoddam *forsitan* fundare præsumat, *impius enim cum in profundum venerit contemnit.*

Ps. 10. v. 8
Ps. 9. v. 16.
Ibid. v. 17.
Ibid. v. 18.
S. Cæsar. Arelat. hom. 6.
S. Euseb. de morte S. Hieron. tom. 9. fol. 240.
S. Thom. in 4 sent. dist. 20. q. 1.
Prov. 18. 3.

De divina misericordia & auxilio in morte habendo temerè non est præsumendum. Luc. 13.

8. *Forsitan salvabit nos.* Quando hortulanus ille, se apud Dominum horti, qui arborem fici amputare volebat, eo quod per triennium nullos protulisset fructus, se interposuit, simulque promisit, se stercorano circa arborem effecturum, ut arbor illa largiter fructificaret, Christus sapientia Patris, qui parabolam illam proposuit, ad eruditionem eorum, qui male vivunt, ideoque ex improviso è vivis abripiuntur, eos dubios reliquit, an Dominus pomerii hortulano acquieverit, an vero non, ut hac ratione unusquisque timeat & contremiscat, deque divina misericordia temere non præsumat. Audiamus Nazianzenum hac de re in hæc verba loquentem: *Tu quidem fortasse bone & humane agricola, Dominum supplex rogabis, ut ficulnea adhuc parcat nec eum sterilitatis accusatam adhuc succidat, verum tibi permittat, ut stercora undique in eam conjicias, hoc est, lachrymas, gemitus, preces, chameunia, vigilias, animæ & corporis macerationem, ac denique correctionem eam, quæ ex peccati confessione, contemptionique vita genere existit. At incertum est, an Dominus ei parcet, utpote etiam locum occupanti, cum interim alius misericordia egeat, atque ob longanimitatem, quæ ipsi exhibetur, deterior fiat.* Idem quoque punctum S. Ambrosius lib. 2. *de Pœnitentia* his verbis tangit: *Alii proposita spe agendæ pœnitentiæ licentiam sibi delinquendi propagatam putant*; Decipiuntur autem & graviter quidem, quia Vinitor ille sub hac conditione petiit dicendo: *Dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora, Et siquidem fecerit fructum, &c.* In praxi autem videtur quotidie, quod major pars vita sibi indulta utantur ad continuandum in peccatis pristinis, pauci autem sunt, qui inde emendantur. Subdit vero idem Sanctus Ambrosius: *Cum pœnitentia remedium peccati sit, non peccandi incentivum, vulneri enim medicamentum necessarium est, non vulnus medicamento, quia propter vulnus medicamentum quæritur, non propter medicamentum vulnus desideratur.* Idem sanctus Doctor alio in loco in hæc verba nos exhortatur: *Vis te, frater, à dubio liberari, vis quod incertum est evadere? Age pœnitentiam dum sanus es, si enim agis veram pœnitentiam dum sanus es, & invenerit te novissimus dies, securus es. Ergo curre, & reconcilieris; Si sic agis, securus es. Vis dicam tibi? Quia egisti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuisti; Ecce dixi, quare securus es; Si autem agere vis ipsam pœnitentiam, quando peccare jam non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa;* Et paulo post sequens valde notabile subjungit dilemma inquiens: *Duæ res sunt; Aut ignoscetur tibi, aut non ignoscetur. Quid horum tibi futurum sit, nescio; Sed do consilium, dimitte incertum, & tene certum.* Dimitte *forsitan*, & apprehende id, quod certum est, atque indubitatum, si tuam assecurare vis æternam salutem. Denique seriam meretur reflexionem, sequens Commentatoris Nazianzeni motivum, dicentis: *Quis satis locuples Sponsor erit, fore ut mors curationem nostram expectet, ac non peccati reos, & purgationis debito constrictos judicium divinum suscipiat, gehennaque incendium.*

Nazianz. orat. 40.

Luca 13.8. Ibid. v. 9.

S. Ambrof. l. 2. de Pœnit. tom. 9.

S. Ambrof. ad Pœnit. exhort.

Nicetas in orat. 40. Nazianz.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Peccatores surdi, & in peccatis indurati misericordia divina efficiuntur indigni, non vero qui ex fragilitate peccant, & subito Deo ad resipiscentiam vocanti respondent.

THEMA.

Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra.

1. DIvina misericordia indignus est, qui in vita sua sæpius à Deo ad pœnitentiam vocatus surdum de exhibendo eidem non respondit, nec obtemperavit, & tamen in extrema sua necessitate constitutus in misericordiam Dei sperat, eamque sibi fieri postulat; Contra quos in Psalmo dicitur: *Hodie si vocem Domini, &c.* Hi obstinati peccatores apud Jerem. cap. 5. in hæc verba reprehenduntur: *Percussisti eos, & non doluerunt; Attrivisti eos, & noluerunt accipere disciplinam; Induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt converti.* Porro Sanctus Augustinus in sermone quodam hanc tradit sententiam: *Non qui peccaverit, sed qui in peccatis perseveraverit, odibilis & abominabilis Deo erit.* Enimvero reperiuntur nonnulli, qui aliquem merentur excusationem, & purgare se possunt, quales fuerunt illi, quos paterfamilias ultima hora ad laborem invitavit, qui dicebant: *Quia nemo nos conduxit*; Non enim fuerant efficaciter vocati, nec tot ad se convertendum habebant stimulos, quemadmodum multi alii. Unde Sanctus Anselmus prædicta verba: *Quia nemo nos conduxit*, in hunc sensum explicat: *Vitæ viat nullus nobis demonstravit.* Expressius tamen Sanctus Thomas exponit, dicens: *Significatur quod quibusdam non datur occasio revertendi ad Deum usque ad senium*; At vero quando tandem illuminantur à Deo, sine mora & ingenti cum fervore, lumini recepto cooperantur, ac proinde gratiis divinis dignos se efficiunt, quia *efficaciter magis resurgunt*, inquit S. Doctor; De hisce igitur Psalmista in verbo *obdurare* nequaquam est intelligendus, sed de his tantum qui tempore vitæ sibi indulto, peccata multiplicando, abutuntur divinisque inspirationibus cor suum occludunt. *Delictorum sarcinam cumulant*, inquit Sanctus Augustinus, *& munus æternæ salutis amittunt. Hoc est reatum congregare, & remedium devitare.* Ac proinde omnis illorum spes inutilis existit, ut Sapiens advertit, dum ait: *Spes impii tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tamquam fumus, qui à vento diffusus est, & tamquam memoria hospitis unius diei prætereuntis; Justi autem in perpetuum vivent*; Quibus verbis Sapiens impio spei suæ, ob quam emendationem suam prolongat vanitatem variis similitudinibus repræsentare satagit. Idem Sapiens alibi inquit: *Spes impiorum peribit.* Sanctus Bernardus in sermone quodam ait: *Cum timore Dei spes habet meritum, cum hos metu fructuose speratur.* Qui timet Deum, postulet quidquid libet, & experietur quod *voluntatem timentium se faciet*; At vero qui diurno tempore ejus vult esse inimicus, eumque mortaliter offendere, temere præsumit, si quando gratias à Deo postulare & sperare audet, maxime illam, qua nulla dari potest major, postulare ab eo audet, scilicet suam in extremo vitæ momento emendationem & conversionem, cum impie semper vixerit. Idem mellifluus Doctor alio in loco dicit: *Sine meritis sperare, non spes, sed præsumptio debet dici.* S. Isidorus inter alias suas præclaras sententias hanc quoque tradit: *Qui male agere non desistunt, vana spe indulgentiam de Dei pietate requirunt.*

Qui Deo in vita sæpe ad pœnitentiam vocanti non respondent, ipsius misericordia in morte indigni sunt.

Jerem. 5. 3.

S. Aug. ser. 18. de temp.

Matth. 20. 7.

S. Ansel. ib.

S. Thom. ib.

S. August. ser. 57. de temp.

Sap. 5. 15.

Ibid. v. 16.

Prov. 10. 28.

S. Bern. ser. 15 in Psal. qui habitat.

S. Bern. ser. 1. in cœna Dom.

S. Isid. lib. 3 sent. c. 4.

2. Oppor-

Explicatur ad propositum sententia quædam S. Pauli.
Rom. 5. 12.
Orig. lib. 5. ad Rom.

2. Opportune hoc loco mihi incidit Origenis super Epistolam ad Romanos scribentis doctrina; Exponens namque verba illa: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*, in hæc verba scribit: *Ex quo ostenditur, quia mors ista, qua in omnes homines pertransiit, etiam in ipsum transierit, sed vix aliquando sensit esse intra se mortem, & conversus ad Dominum, omisit eam à se, & abjecit per pœnitentiam.* Idem quoque vetustissimus Scriptor aliam subdit non minus apte proposito nostro servientem ingeniosam observationem dicens: *Sed & peccatum quidem, non dixit in omnes homines, sed in mundum introisse, mortem vero non in mundum, sed in omnes homines, & non introisse, sed pertransisse. Non puto, quod frustra hac diversitate usus sit Paulus. Arbitror quod per mundum terrenos quosque, & in terrena conversatione permanentes designet. Homines vero eos dicat, qui jam se incipiunt agnoscere, & scire quod ad imaginem Dei facti sunt. In illos ergo qui mundus appellatur, id est, terrenos, intrasse dicit peccatum, & nusquam ejus exitum ponit, In eos vero quos jam homines vult intelligi, dicit pertransisse peccatum, id est, fuisse quidem, sed per pœnitentiam conversionis depulsum esse, & pertransisse, nec ultra in eis stetisse.* In his igitur in quibus peccatum non persistit, sed transit, & celeriter aboletur, locum habet divina misericordia, non vero in illis, in quibus peccatum obstinate regnat, Sanctus Petrus graviter quidem lapsus est, in cœlestis Magistri sui negatione quam magnopere, aggravavit per adjunctum eidem negationi perjurium, verumtamen ad primum divinæ gratiæ obtutum, subito resurrexit, unde Angelicus Doctor ita scribit: *Dicendum quod charitas amittitur dupliciter; Uno modo directe, per actualem contemptum, & hoc modo Petrus charitatem non amisit; Alio modo indirecte; quando committitur aliquid contrarium charitati, propter aliquam passionem concupiscentiæ, vel timoris, & hoc modo Petrus contra charitatem faciens, charitatem amisit, sed eam cito recuperavit.* Quando enim nullus amplius est ad peccatum affectus, sed subito ut cognoscitur, in execratione habetur, sperare semper licet cum pari promptitudine divinam, ad nobis subveniendum, pietatem.

S. Thom. 2. 2. Q. 24. Art. 12.

Procrastinatores conversionis perperam allegant exemplum boni latronis.

3. Enimvero multi sunt, qui in exemplum boni latronis, magnam spem & fiduciam collocatam habent, siquidem hic post peractam per totum ætatis suæ decursum pessimam vitam, nihilominus in ultimo vitæ suæ articulo, sibi rapuit paradisum, verumtamen præterquam quod alibi de Passione Christi fuse tractans, per septendecim Discursus insignes dicti boni latronis actus exposuerim, quibus gratiam illam promeruit, ut in tam brevi tempore salutem suam sibi acquireret, in præsentiarum arrogantibus illis diversimode responderi potest. Et quidem Sanctus Gregorius Nyssenus ita scribit: *Animadvertit acutus & ingeniosus fur thesaurum, & nactus occasionem, vitam rapuit.* Etenim per omnium præteritorum sæculorum decursum nulli umquam hominum similis nata est occasio, qualis felici huic latroni obtigit, siquidem ipso in cruce pendente Christus Redemptor noster super mensam collibisticam crucis inæstimabilem sanguinis sui thesaurum pro peccatis nostris deponebat, Quam occasionem sibi valde reddit proficuam. Nazianzenus similibus temerariis hominibus exemplo boni latronis pœnitentiam procrastinantibus os obstruit his verbis: *Neque enim furto sæpius circumveniri Christus amat, tametsi demens & mire facilis sit.* Sanctus Augustinus in sermone quodam ita scribit: *Non jam juxta viam insidias tendens, sed viam ipsam in Christo tenens, ac vita prædam subito rapiens immutato genere, & nova spolia de morte propria reportans, nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia status sui in momenta ultima intentionis suæ posuit, nec redemptionis suæ spem in desperationis novissimum reservavit, nec Religionem ante, nec Christum scivit, quod si scisset, fuisset forsitan inter Apostolos non postremus in numero, qui prior factus in regno. Ergo etiam ex hoc in extremo placuit Deo, quia ad consequendam fidem, non fuit extrema hora illa, sed prima.* Sanctus Bernardinus sequentem in bono latrone notat specialissimam prærogativam inquiens: *Iste latro solus postulavit salutem, quando Salvator mundi eam pro omnibus faciebat.*

S. Greg. Nyss. Orat. de 40. Mart.
Nazianz. in Baptis.
S. August. ser. 45. in Append. de divers.

Discutiuntur verba quibus Christus bono latroni paradisum promisit.

4. Verum enim vero ad hoc ut salus ab hoc latrone in ultimo vitæ momento à Salvatore obtenta fuisse credatur, nec tamen ullus inter mortales ex ejus exemplo similem sibi concedendam gratiam esse, sperare possit, observanda sunt verba, quibus Christus huic latroni paradisum promisit: Ait enim: *Amen, Amen*: Quæ verba certam quamdam juramenti speciem præ se ferunt, quis enim umquam sibi persuadere potuisset hominem in peccatis habituatum hanc habiturum fuisse in extremo mortis articulo fortunam, ut salutem sibi in securo positam acciperet? Verba quoque immediate sequentia, scilicet: *Dico tibi*, consideratione digna sunt, quia non vacant mysterio; His namque verbis Christus ei dicere voluisse videtur hanc liberalitatem, hanc misericordiæ meæ munificentiam erga te solum exerceo, tibi soli impendo, & ideo *dico tibi*, & non aliis. At vero quænam est hæc nostra temeritas, quod divina pietate ad succurrendum pœnitentibus peccatoribus prompta abutamur velut scopulo, vel offendiculo ad lapsum, & non potius velut stimulo ad imitandam ejus promptitudinem in vitæ nostræ emendatione, & compunctione quantocyus post lapsum concipienda? *O peccantium conditio miserabilis*, exclamabat olim Beatus Laurentius Justinianus, *O tentationum horrendum genus, sub specie indulgentiæ facinora graviora committere!* Ex hac præsumptione circa bonitatem Dei à nobis concepta, sequitur, quod dum per hanc peccatores in vitiis, & pessimis consuetudinibus suis firmiter radicatos habitus sibi acquirunt, ab iisdem in articulo mortis nequaquam sint resurrecturi, siquidem certa, tritaque regula est, *quod peccatum, quod pœnitentia non diluit, mox suo pondere ad aliud trahit*; Et ideo quanto diutius ætate crescente augentur peccata, tanto vincula, quibus anima innectitur, redduntur indissolubiliora. Præterea non placet Deo peccati detestatio, & odium, quando peccatum deserit peccatorem, non vero hic peccatum, eo quod affectus ad peccatum semper perseveret, ob contractum malum peccati habitum. Porro Sanctus Bernardus optimam nobis tradit regulam, ad discernendum, quænam sit Deo verè grata pœnitentia; Ait enim: *Quando homo peccare potens pœnitet, & vitam suam vivens ab omni crimine corrigit sine dubitatione quando ei mors advenerit, ad æternam perveniet requiem, qui autem male vivit, & in morte pœnitentiam agit, sicut damnatio illius est incerta, ita & remissio illius dubia. Qui ergo securus capit esse in morte de indulgentia, in sanitate pœnitentiam agat, & in sanitate peccata sua lugeat; Igitur quia miseratio Dei occulta est, sine intermissione flere necesse est.*

B. Laur. Justin. de triumph. Christ. agone cap. 9.
Quænam pœnitentia Deo verè sit grata, & quando agenda.
S. Bern. ser. 27 de modo bene vivendi.

Petr. Blesen. Opusc. c. 1. circa fin.

Petrus Blesensis de eadem materia sequentem tradit doctrinam inquiens: *Si peccasti, quiesce, quia optimus pœnitendi modus est, à peccato cessare. In animo tuo forte ordinas, & dispenis, adhuc ludam, adhuc expectabo, & differam, donec fim ætate maturior, & impotentior ad peccandum. Dic quæso, quæ gratia tibi debetur à Domino, si tunc desistis à peccato, cum peccare non possis?* Sanctus Augustinus pariter hoc punctum tangit in hæc verba: *Nec illud servet, ut in extremo vitæ suæ tempore tunc pœnitentiam petat, quando jam agere non possit, inutilis est enim. Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiam peregerit, ad emendanda enim crimina vox pœnitentis sola non sufficit, nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantum, sed opera quæruntur. Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non potest denegari, sed authores tamen esse non possumus, quod qui sic petierit, mereatur absolvi*, cum enim compunctio, & contritio principaliter divinæ gratiæ sit opus, quis sibi tantum donum promittere poterit, qui divina bonitate & gratia sibi concessa per multos annos abusus fuit, seque per actus contrarios, maximè autem per malam consuetudinem divina se gratia indignum & incapacem constuuit.

S. August. serm. 57. de temp.

Qui cùm fatuis virginibus serius veniunt, ostio clauso, repulsam patiuntur.

5. Omnibus passim non est illa Gregorii Magni de repulsa quinque virginibus fatuis ad nuptias ingredi contendentibus à Sponso cœlesti data, scribentis sequens sententia: *Ibi jam à Deo non potest mereri quod petit, qui hic noluit audire quod jussit, quia qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, frustra ante regni januam cum precibus venit.* Sunt quidem nonnulli, qui in animo suo statuunt, quod in ultimo vitæ momento, copiosas faciendo eleemosynas, legata pia instituendo, ingentem Missarum numerum sibi procurando, Deum sibi reddere velint propitium, minime tamen se reflectentes ad id, quod S.
1. Cor. 13. 3 Paulus protestatur inquiens: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, ... Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Ecclesiasticus quoque hanc eamdem veritatem in cap. 7. his verbis
Eccli. 7. 11. post se scriptam reliquit: *Ne dicas, in multitudine munerum meorum respicit Deus, & offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet.* Idem quoque alibi rationem assignat, cur Deo hæc munera non sint placitura, videlicet quia à rebellibus expediuntur.
Eccli. 34. 23. Ait enim: *Altissimus nec respicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.* Et ideo S. Gregorius Magnus ait:
S. Greg. 3. p. Admon. 21. *Admonendi sunt qui sua misericorditer elargiuntur, ut sollicite custodire studeant, ne dum commissa peccata eleemosynis redimunt, redimenda committant, ne venalem Dei justitiam æstimant, si cum curant pro peccatis nummos tribuere, arbitrentur se posse inultò peccare.* Eruntne igitur hi temerarii homines adeo scelerati, sacrilegi & impii, ut credere sibique persuadere possint, fieri posse, ut quamdiu vivunt, Deum offendant, suorumque scelerum impunitate fruantur, incorruptæ Dei justitiæ integritatem pecunia corrumpendo, salutemque æternam quasi venalem faciendo?

Adducitur ad propositum exemplum Jacob & Laban. Gen. 29.

6. Est & alius scopulus, qui multas naufragari facit animas, quem etiam in præcedentibus Discursibus tetigimus. Porro Jacob se Laban, et pro Rachel habenda septennalem in servitutem quidem obstrinxit, at vero ab eodem delusus fuit, siquidem loco Rachelis, Liam ei substituit. Imo priusquam ei Rachelem desponsaret, alio repetito septennio laboriosa eidem præstare obsequia debuit. Post hoc vero tempus, quod longum fuit, licentiam eidem, paternam repetendi domum, penitus denegavit, adeo ut tandem *insalutato hospite* recedere debuerit; Nec tamen etiam hac ratione ab ejus vexa plane liber fuit, siquidem eum in itinere persecutus fuit, & tandem eidem in itinere assecuto sine dubio violentas intulisset manus, nisi Deus servum suum tutatus fuisset. *Omnia* autem hæc *in figura contingebant illis*; In hac namque historia Deus nobis implacabilem Laban infernalis prosecutionem ob oculos ponere voluit, utpote qui nos de die in diem, intra compedes, & catenas suas constrictas retinet, & si nonnumquam ex ejus nos contigat evadere unguibus, omnem artem, studium, & industriam adhibere non desinit, donec tandem ad illum redeamus.

Terribile exemplum

7. In historica Anglicana ab Episcopo Cæsare Augustano conscripta legitur; Juvenem quemdam lascivis amoribus totaliter deditum, dum ad mortem usque infirmaretur, multis cum lachrymis, veræque compunctionis signis, sacrosancta Confessionis & Communionis recepisse Sacramenta, idque tali cum devotione, ut omnes astantes compuncti fuerint, mortemque ejus adeo quoad exteriorem apparentiam, sanctam summopere fuerint demirati. Idem vero juvenis post mortem cuidam amicorum suorum apparuit, & quidem in specie tam horribili, ut vel hæc sola miserabilem æternæ damnationis suæ statum prodere potuisset: Quem amicus ejus sciscitabatur dicens: *Eheu numquid in articulo mortis tua multa edidisti vera compunctionis signa? Nullus fuit inter astantes, qui tuam pœnitentiam veram, & salutarem fuisse non judicaret. Numquid in majori copia fuerunt lachrymæ tuæ, quam peccata tua fuerint? Numquid Sacramentorum fructum recepisti?* Subjecit miserabilis Juvenis: *Vere quidem ita est, pœnitentia mea & contritio valida fuit & vera, sed me jam quasi in Dei manibus positurum spiritum, cogitatio levis lasciviæ aggreditur, cui ut semper assentiri consueveram, sic tunc quasi coactus assensum præbui, & obii & me in tartara præcipitavi.*

Ut verè pœniteremus, divinis auxiliis quam citissimè correspondere debemus.

8. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite, &c. Hodie* nobis resipiscendum est, *hodie* emendanda est vita nostra, non vero tardandum usque in crastinum. Regius Psalmista ait: *Petra refugium herinaceis.* Ubi per petram mystice Salvator intelligitur, juxta illud Apostoli: *Petra autem erat Christus*; Hæc petra refugium est peccatorum, sed eorum præcipue, qui ut communicatis auxiliis divinis correspondeant, atque cooperentur, veloces sunt atque soliciti. Unde S. Augustinus loco *herinaceis*, legit *leporibus*; Scitisne causam? Ideo nimirum leporibus assimilantur, quia hi in cursu suo sunt velocissimi. Unde S. Isidorus ait: *Lepus quasi levipes, quia velociter currit, velox est enim animal.* Quemadmodum enim impii nullam prætereunt occasionem obviam, ut inordinatis appetitibus suis satisfaciant, ita quoque si veram Deoque acceptam volunt agere pœnitentiam, hanc nequaquam procrastinare, sed auxiliis divinis ad propriam emendationem curandam ministratis promptissime correspondere debent. Audiamus hac de re Senecam moralem ita scribentem? *Non tantum prudentis, sed vigilantis est occasionem observare properantem. Itaque hanc circumspice, hanc si videris, prehende, & toto impetu, & totis viribus id age.* Divus Chrysostomus in hanc rem ita scribit: *Periculum & metus est in differendo, salus vero certa, & secura, si nulla sit dila-*

Ps. 103. v. 18.
1. Cor. 10. v. 4.
S. Isidor. l. 12. Orig. c. 1.
Seneca epist. 22.
D. Chrysost. hom. 22. in

tio,

1. ad Cor. Nazian. Orat. 40.

tio. Naziaozenus idipsum sequentibus declarat similitudinibus, inquiens: *Miserum est, cum nundinæ effluxerint, tum demum negotiationem quærere; Miserum est, cum manna prætcrierit, tum cibum appetere; Miserum est serum consilium capere, ac tum damni sensu affici, cum nulla jam ratione acceptum incommodum farciri potest, hoc est, postquam hinc excesserimus.* Abimelech Rex io procinctu constitutus, ut Saræ Abrahæ conjugis, quam Aulici ejus in prædam adduxerant, amplexibus frueretur, cum ecce confestim Deum se de hoc scelere in verba hæc reprehendentem audivit: *En morieris propter mulierem, quam tulisti, habet enim virum.* Qua voce audita, tametsi intempestæ noctis tempus adesset, non expectato diluculo matutino, susque deque quasi universam aulam subvertens, misit ad inquirendum Abrahamum, ut eidem conjugem suam intactam restitueret, unde S. Textus ait: *Statimque de nocte consurgens Abimelech vocavit omnes servos suos, &c.* quæ hujus gentilis Regis post prima Dei monita tam prompte subsecuta emendatio multos profecto condemnabit Christianos, qui in multos usque menses & annos Dei vocibus parere differunt, & tardant, &c.

Gen 20. v. 3.

Ibid. v. 8.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Velocitas, qua Deus nostram procuravit, & operatus est salutem, nec non quam solicite Deus hanc accelerationem desideret, consideratur.

THEMA.

Voca nomen ejus: Accelera spolia detrahere, festina prædari. Isaiæ 8. v. 3.

Christus acceleravit, nos tamquam spolia surripere diabolo.

1. ISaias qui per Antonomasiam Propheta Evangelicus appellari meruit, eo quod novæ legis gratiæ secuturos eventus liquidissime prædixerit, redemptorem nostrum post suum in hanc terram adventum *accelera spolia detrahere, festina prædari*, appellandum esse dicit: *Voca nomen ejus.* Id est (ut Glossa Interlinearis exponit) *puer, qui conceptus est de Spiritu Sancto Accelera, &c.* Eusebius à Glossa citatus, inquit: *Spolia his verbis appellat omnes eos, qui abducti ab errore Dæmonum, adhæsere Christo.* S. Paulus de eodem Redemptore nostro ad Colossenses ita scribit: *Expolians Principatus & potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso.* Quæ verba Hugo Cardinalis ad propositum nostrum clarius declarat inquiens: *Insinuatur qualis sit futurus puer, qui nasciturus de Virgine prophetatur; Talis scilicet, qui Diabolo spolia, id est, homines, quos captivos tenebat, surripiet, & reducet; Et sunt verba Patris ad filium dicentis: Velociter spolia, id est, homines captivos detrahe Diabolo festinanter.*

Gloss.

Hug. Card.

Potet in lapsu primorum parentum.

2. Vix protoparentes nostri per suam transgressionem serpenti infernali tamquam mancipia se subjecerant, cum ecce subito, & sine ulla mora, Creator illorum in terrestri apparuit paradiso; Non jam ad deliciandum, quia cœlestis paradisi deliciis fruebatur, sed ut D. Chrysostomus ait: *Ut discas Domini benignitatem, quod nec modicum quidem distulit, sed mox ut vidit, quod factum est, & ulceris magnitudinem, ad opitulandum festinavit, & pro sua bonitate, neque ad parvum tempus à cura sua illum destitutum reliquit.* Non reperietis uspiam, quod Deus post peccatum à Protoplastis commissum, vel unico momento tardaverit, ut suum illis offerret auxilium, quo à magno illo lapsu denuo feliciter resurgere possent. At vero quodnam in eo lateat mysterium, quod Deus inter terrestris paradisi arbores deambulaverit, *deambulantis in paradiso?* Sancta Mater Ecclesia à Spiritu Sancto directa, ut nobis immensum declararet amorem ac solicitudinem, qua Deus universo generi humano remedium dare voluit, in hymno quodam matutini officii Dominicæ Passionis expressis verbis insinuat, Deum immediate post lapsum primorum parentum inter Paradisi arbores deambulasse, ut eam designaret arborem, in cujus ligno filius Dei in sequentium sæculorum progressu, ad Redemptionem nostram consummandam crucifigendus erat. En verba hymni Ecclesiastici.

D. Chrysost. Hom. 17. in Gen.

Gen 3. v. 8

De Parentis Protoplasti fraude factor condolens
Quando pomi noxialis morsu in mortem corruit,
Ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret.

Hymn. Eccle.

In Incarnatione prævenit annunciationem Gabrielis.

3. Mox vero ut tempus illud in supremo Sanctissimæ Triados consistorio præscriptum appropinquavit, ut in terram descenderet, teste Regio Psalte: *Exultavit ut Gigas ad currendam viam*, id est Giganteis passibus non cucurrit, sed volavit, ut ita dicam, ut nos à præcipitiis nostris denuo sublevaret. In sacris Canticis eadem Dei in salute nostra promovenda velocitas, his emphaticis verbis exprimitur: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, similis est dilectus meus Capreæ hinnuloque cervorum.* Enimvero cervi, inter omnia animalia quadrupedia, sunt velocissimi; Et ideo filius Dei instar Cervi transilivit omnes Hierarchiarum Angelicarum montes & colles, ut sine mora virginea subingrederetur claustra. Non expectavit donec S. Gabriel à Deo ad virginem missus, ut cum eadem de incarnatione ejus negotiaretur, in cœlos reversus fuisset, sed subito postquam illa dixit: *Fiat mihi &c.* Filius Dei in ejus utero incarnatus fuit. Unde Doctor Angelicus in catena ita scribit: *Jam autem erat cum virgine, qui ad virginem mittebat Angelum, & præcessit nuncium suum.* Magnus quoque Angeli Doctoris Præceptor hac de re ita scribit: *Sed mirum admodum est de dictis Angeli, prævenit ad salutandam virginem ex Domini sui parte, & innuit prævenisse Dominum, etiam ipsum celerem adventum nuncii, siquidem B. Virginem salutando dixit: Dominus tecum. Amanti enim omnis velocitas tarda est, ideo reditum nuncii non expectat, qui renunciet de consensu.* Et vero quidnam Regium Prophetam dicere voluisse existimas, quando ait: *Inclinavit cælos, & descendit?* Audiamus Genebrardum dicentem: *Celeritatis studio non eos aperuit ad descendendum, sed inclinavit secum, & in terras traxit.* Mellifluus Bernardus ad prædicta Canticorum verba alludens ait: *Saliens in montibus, & transiliens colles; Denique transiliit & Gabrielem, & pervenit ad virginem, eodem Angelo testante: Ave gratia plena. Dominus tecum. Quid? Quem modo reliquisti in cælo, nunc in utero reperis? Quonam modo? Volavit, & volavit super pennas ventorum. Victus es O Archangele, transiliit te, qui præmisit.*

Ps. 18 v. 6.

Cant. 2. v. 8

S. Thom. in Caten.

Alb. Magn. ibid.

Ps. 17. v. 10.

Genebrard.

S. Bern. ser. 53. in Cant.

Vix natus acceleravit operari nostram salutem.

4. Quam solicite in lucem prodierit in nativitate sua, ut pro nobis patiens æterno Patri nos reconciliaret, ex eo deduci potest, quod in eodem puncto temporis, in quo post ejus conceptionem novem absoluti fuere menses, nec quidquam tardaverit, nequidem unico momento; Subito autem ut in hunc mundum natus fuit, miraculosam quamdam stellam ad ge-

nus

ous humanum accersendum super stabulo Bethlehemitico promicare fecit, tresque Reges magos qui omnes præfigurabant gentes, in brevi tredecim dierum spatio per difficillimum, & prolixum iter ad

Matth. 2. 2

se accelerare voluit; Siquidem inter *vidimus stellam ejus in Oriente*, & inter, *venimus*, nullum tempus intermedium admiserunt. Pastores quoque qui Hebraismum repræsentabant,

Luc. 2. v. 16

venerunt festinantes. Sapiens vetu in Proverbiis ait:

Prov. 22. v. 29.

Vidisti hominem velocem in operibus suis, coram regibus stabit; Quod de hisce pastoribus Bethlehemiticis proprie verificatur, siquidem pastores illi præ Regibus primatum habuerunt, quia Christum Dei filium ante Reges adorarunt, imo coram illo Monarcha, io cujus fœmore scriptum est, *Rex Regum & Dominus Dominantium*, honorifice steterunt. Porro quanta cum celeritate unusquisque suam debeat operari animæ salutem Christus Dei filius in multis quoque aliis occasionibus nobis demonstrare dignatus fuit.

Quare Christus humanam naturam potius ex Hebræis, quam alia gente assumere voluerit.

Et quidem in primis audieritis utique sæpius dubium illud, cur Christus ad redimendum universum genus humanum in terram veniens, humanitatem suam potius ex populo Hebræo assumere, suosque natales in Palæstina potius sortiri voluerit, quam in quacumque alia mundi parte? Et quidem ut multas prætercam responsiones, quæ pro hujus dubii solutione adduci possent, mihi magis placet, nostroque proposito aptius deservit illa, quam S. Irenæus in hæc verba tradit:

S. Iren. lib. 3. *cap.* 7.

Ideo Christus nascitur in Judæa, & non in gentibus, quia gentilitas carebat circumcisione, & ideo in Judæa ostentat gloriam suam in primordio nativitatis suæ in effusione sanguinis. Quia enim, ut Apostolus ait: *sine sanguinis effusione non fit remissio*, ideo qui ad abolenda peccata incarnatus fuerat, quod per pretiosissimi sanguinis sui effusionem adimpleri debebat, inter Judæos nasci voluit, ut vix natus in circumcisione sanguinem suum fundendo, nostram omni cum solicitudine operaretur salutem, & redemptionem. Unde ubi vulgata nostra legit:

Ps. 87. v. 16.

in laboribus à Juventute mea; Aliæ versiones loco *in laboribus* alia substituunt participia majoris pœnalitatis expressiva; Aliqui enim legunt *moriens à juventute mea*, alii vero vertunt, *moribundus, sive agonizans à puero.*

5. Observandum quoque, Isaiam sequens audivisse à Deo imponi mandatum:

Isaiæ 8. 1.

Christus adhuc in utero virginis festinavit ad opus redemptionis nostræ.

Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis. At vero quisnam liber hic grandis fuit? Certe non alius, quam ille de quo S. Matthæus ait: *Liber generationis Jesu Christi.* Quinam vero primi characteres huic libro inscribendi erant? Hæc nimirum verba: *Velociter spolia detrahe, cito prædare, &c.* Ubi idem Propheta paulo post subjungit:

Matth. 1. v. 1.
Isaiæ 8. 1.
Ibid. v. 4.

Antequam sciat puer vocare Patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, quasi clarioribus verbis Propheta dicere voluisset: Antequam puer putativum Patrem Joseph, & matrem suam oculis corporeis vidisset, id est, quando etiamnum in utero materno reclusus latebat, properavit ut vires Tyranni infernalis (qui per Damascum denotatur, quæ civitas erat populo electo inimica & adversaria) penitus enervaret.

B. V. eadem ratione festinavit ad domum Elisabeth.

Quod si vero hujus veritatis evidens aliquod argumentum videre desideretis, audite S. Lucam Evangelistam, qui postquam legationem à Deo pro incarnatione verbi in Nazareth expeditam enarrasset, immediate subjungit iter, quod B. V. Maria Christo Gravida ad S. Elisabetham instituit. En verba sacri Evangelistæ:

Luc. 1. v. 38
Ibid. v. 40.

Et discessit ab illa Angelus, Exurgens autem... Maria abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda, Et intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth; Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth exultavit infans in utero ejus, & repleta est Spiritu Sancto:

Ibid. v. 41

Ecce tibi causam accelerationis, qua B. Virgo filio suo ad hoc iret inchoandum extimulata fuit, ad sanctificandum in utero materno Joannem Baptistam, cumque à peccato originali emundandum. Pulchre quoque Carthusianus supra *Ly exurgens*, advertit, quod exurrexerit *à loco orationis*,

Dion. Carth

quasi immediate post annunciationem ab Archangelo de mysterio incarnationis factam sine ulla interposita mora temporis expedite, & celeriter iverit, *statim cum Deo Unigenitum concepisset, abiit in montana, id est in loca alta, montosa, & aspera*, sciens quod de bello peccato inferendo ageretur, propter quod filius Dei è sinu peccato in uterum virginalem descenderat, ac proinde *abiit cum festinatione.*

Parabola filii prodigi applicatur ad celerem resipiscentiam peccatoris.

6. *Accelera, &c.* Nescio ad aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod incarnata sapientia in parabola de filio prodigio ab eadem composita, emendationem & pœnitentiam, quam impius resipiscens ordiri debet, delineare nobis volens, simul etiam celeritatem insinuaverit, quæ tam ex parte pœnitentis, quam ex parte ejus qui pœnitentem excipit, necessario requiritur. Subito enim postquam dissolutus hic filius à gratia excitante illustratus fuit (*in se autem reversus*) non verbis, sed factis respondit:

Luc. 15. v. 17.
Ibid. v. 18.

Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei; Pater peccavi; Et quidem tametsi sacer textus jam ante dixisset: *Peregere profectus est in regionem longinquam,*

Ibid. v. 13.

nihilominus haud secus ac si alis instructus fuisset, subito rediens prope domum paternam visus fuit; Nec minus admiranda est promptitudo patris filium suum resipiscentem benigne recipientis, in qua prompta præfiguratur Dei misericordia, quæ velocissima est in subveniendo illis, qui ad ejus subsidium pariter prompte confugiunt. Dicit enim sacer textus:

Ibid. v. 20.

Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ejus; ... Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, &c.

Ibid. v. 22.

Similiter conversio Zachæi.

7. Zachæus caput erat Publicanorum (*Princeps Publicanorum, & ipse dives*) habitabatque in Jericho civitate olim à Deo maledicta; Volens autem Salvator hunc filium Dæmonis in Abrahæ adoptare filium,

Lucæ 19. 2

simul etiam hac occasione hanc nobis insinuare voluit solicitudinem, qua nostram instituere debemus conversionem. Dicit enim sacer Evangelista Lucas:

Luc. 19. v. 4
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.

Præcurrens ascendit in arborem... Suspiciens Jesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, Et festinans descendit, & excepit illum gaudens; Quia vero Zachæus ille omnibus fidelibus, velut veræ conversionis speculum, servire debebat, ideo observandum est, quod restitutionem rei alienæ nequidem per unicum diem distulerit, sed in tempore præsenti dixerit:

Ibid. v. 8.

Redde quadruplum; Neque facultates suas pauperibus distribuere, in tempus futurum distulit, sed de facto eas illis dispensaverit, ipsomet dicente:

Ibid. v. 8.

Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, de pauperibus, non ait: *Dabo*, sed *do*, ac proinde audire à Christo meruit:

Ibid. v. 9.

Hodie salus domui huic à Deo *facta est, eo quod & ipse filius sit Abrahæ.*

S. Petrus proponitur nobis in exemplum accelerationis pœnitentiæ.

8. Porro claves regni cœlorum, id est, peccata remittendi potestatem, non S. Joanni, qui puerilem semper conservavit innocentiam, sed S. Petro consignavit, quem ipsum abnegaturum esse prævidebat, idque hoc fine fecit, ut ad turpem lapsum suum se reflectens,

flectens, ad compatiendum peccatoribus tanto redderetur facilior; Notandum vero est, quantum Christo cordi fuerit, ut ipsum expedure, & sine mora faceret resurgere; Quod S. Thomæ Apostolo minime præstitit, hanc enim in resurrectionis suæ incredulitate per octo dies obstinate perseverare permisit. *Vidit in te Dominus*, inquit de Sanct. Petro S. Leo Magnus, *Non fidem fictam, non dilectionem aversam, sed constantiam fuisse turbatam, abundabat fletus, ubi non defecit affectus*: Etenim com cœlestis Magister ipsius eum suis oculis vixdum aspexisset, sine mora *Sanctus Petrus egressus foras flevit amare*. S. Maximus circa conversionem S. Petri, hanc habet considerationem; *Citius Apostolo, quam protoplasto subvenitur. Nam ad auram post meridiem* Deus primis parentibus in paradiso terrestri apparuit, hic autem priusquam aurora promicaret, id est in eadem nocte, qua Petrus Christum negaverat, Christus Petri emendationem operatus fuit, quia peccatoribus, velut norma & methodus à peccatis resurgendi servire debebat, eosque suo exemplo docere, quanta cum velocitate contractas peccatorum maculas fletu & ejulatu suo eluere & abstergere debeant. Subdit idem S. Maximus: *Hunc etenim Deus ad vesperam requirit errantem, illum Dominus pullorum cantu denegantem. Adam reus facti, nudus erubuit; Petrus conscius delicti correptus ingemuit. Ille tamquam deprehensus festinat ad latebras, hic tamquam emendatus prorumpit ad lachrymas.* Verum enimvero ex quo passionis mentionem fecimus, priusquam ad alia digrediamur, prætereundum non est, quod *sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*, moræ temporis illius, in quo hoc complendum erat, pertæsus dixerit: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur?* Similiter ad traditorem se convertens, eidem dixit: *Quod facis, fac citius.*

S. Leo. Magn. ser. 4. de Pass.
Matt. 26. v. 75.
S. Maximus Hom. 3. de Pœnis
Gen 3. v. 8.
Joan. 13. v. 1.
Luc. 12. 50.
Joan. 13. 27.

9. Inter alios ritus, quos Deus in exodo circa manducationem agni paschalis præceperat, unus hic erat; *Comedetis festinanter*. At vero ex quo festina comestio sanitati noxia est, utpote quæ indigestionem causat, quamobrem Deus hanc in comedendo celeritatem præcepit: similiter cur manducantes præcinctos esse, baculumque veluti actualiter peregrinantes manibus tenere jussit. Circa hunc ritum S. Gregorius ait: *Notate, quod dicit festinanter, mandata Dei, mysteria Redemptoris, cœlestis patriæ gaudia cum festinatione cognoscite, & præcepta vitæ cum festinatione implere curate.* Quanta igitur major à nobis requiretur celeritas, ut ab inferni vinculis, quibus anima in peccato mortali consistens, constricta est, pedem eruamus? Verum ut ad propositum nostrum revertamur, quis est qui nesciat agnum paschalem Christum in sua passione proprie præfiguraste, dicente Ecclesia in hymno paschali: *Ad cœnam agni providi, & stolis albis candidi, post transitum maris rubri, &c.* Hæc autem Redemptionis nostræ expeditio, de qua illo in hymno agitur, summa cum solicitudine ab eodem peracta fuit, qua de nobis è servitute Diabolica redimendis agebatur. Quod si opposueris, Christum in principio passionis suæ tristem, & mœstum fuisse, ipsomet teste, dum ait; *Tristis est anima mea usque ad mortem, Cœpit contristari & mœstus esse*; Respondeo cum S. Ambrosio: *Sub tempore mortis mœstitiam prætendebat, quam non ex metu mortis suæ, sed ex mora nostræ Redemptionis assumpserat, juxta quod scriptum est. Baptismo etiam habeo baptizari, & quomodo angor usque dum perficiatur?* Quamnam existimas fuisse causam, quod cum in passione sua tot fuerit oneratus imposturis, & licet Pilatus in favorem ipsius, ejus nimirum volens manifestate innocentiam eum, ut responderet, extimularit, ipse tamen veluti mutus, ne verbum in sui defensionem protulerit, *ita ut miraretur præses vehementer?* Hugo Cardinalis dubium hoc solvit inquiens: *Non aperuit os suum coram Pilato, & Herode, pauca enim respondit, ne differretur salus humani generis.* Similiter cum vix animam expirasset, subito in sinum Abrahæ descendere properavit ut animas è carceris illius ergastulo extimeret, subito etiam postquam resurrexit, eodem die Apostolis suis peccata remittendi potestatem dedit, utpote pro quibus paulo ante pretium Redemptionis exolverat, similiter quando sanctissimum Spiritum suum, ut animas donis & gratiis suis cœlestibus sanctificaret, in signo visibili super Apostolos misit, eumdem cum celeritate summa advenire voluit: *Factus est repente de cœlo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis*, ut illos qui eum recepturi erant, doceret, quanta cum solicitudine sua illi corda pandere deberent.

Exod. 12. 11.
Quare præceperit Deus agnum paschalem manducandum cum festinatione.
S. Greg. Hom 22. in Evang.
Christus opus nostræ redemptionis accceleravit.
Matt. 26. 38.
Ibid v. 37.
S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 12.
Matt. 27. v. 14.
Hug. Card.
Act. Apost. 2. v. 2.

10. *Accelera.* Ex quo igitur Salvator noster (qui nostrum nec quidquam indiget, dicente Psalmista; *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*) adeo velox est ad subveniendum animabus nostris, easque à peccatorum onere, tanta cum celeritate sublevat, numquid merito reprehendenda est nostra pigritia & inertia, qua pedes nostros ex inferni compedibus eximere tardamus? *Utinam tam cito peccator homo resurgat ad pœnitentiam, quam cito Deus etiam vult definitam mutare sententiam*, inquit S. Augustinus. *Audi ipsum Dominum per Prophetam spem maximam humano generi promittentem: Repente, inquit, loquar ad gentem, & pro peccatis suis faciam eis malum, & si pro iniquitatibus suis egerit pœnitentiam, & ego pœnitentiam agam super malo quod cogitavi ut facerem eis, & non faciam.* Consideratione dignissima est historia illa, quæ in actibus Apostolicis cap. 17. legitur. Etenim sonora illa Spiritus Sancti tuba S. Paulus Apostolus æternas in Areopago Athenarum annunciabat veritates, in illa nimirum concione, quam S. Lucas ibidem ad unguem recensuit; In qua magnum illud Ecclesiæ lumen S. Dionysius Areopagita, nec non alia quædam mulier Damaris nomine, & pauculi quidam cum ipsis ad fidem conversi fuerunt: Plurimi vero alii, qui etiam eumdem auscultarent, & ab eodem, ut verisimile est, convicti fuerant, tempus deliberandi sibi assumpserunt, en scilicet illis Baptismum suscipere conveniret, unde dicebant. *Audiemus te de hoc iterum, Sic Paulus exivit de medio illorum.* Ubi clare videtur, quod quia viri illi Athenienses recepto ex illa Apostolica prædicatione lumini (*Lucerna pedibus meis verbum suum*) cooperari distulerunt, ideo deinceps in ignorantiæ & infidelitatis suæ tenebris semper remanserint nec umquam resipuerint. Ex libris Regum constat Giezi quando ad resuscitandum puerum ab Elisæo Propheta missus fuit, ab eodem jussum fuisse, ne quempiam per viam salutaret; Quod idem præceptum Christum Apostolis suis imposuit, dicens: *Neminem per viam salutaveritis.* Minime vero credendum est sive Christum, sive Elisæum bonos voluisse prohibere mores, quia ut quidam valde illuminatus Dei servus dicere solebat, qui moribus non est præditus, omni est Spiritu destitutus, potius igitur in illa prohibitione solicitudo & accelleratio exprimitur, qua procuranda est alterius periclitantis salus. Unde sanctus Gregorius ait: *Per viam nemini salutare conceditur, ut sub quanta festinatione iter prædicationis peragi debeat, ostendatur*; Eadē vero solicitudo etiam in iis qui prædicatores auscultant, vel maxime requiritur.

Hinc concluditur quod etiam nos conversionem nostram accelerare debeamus.
Psal. 15. v. 2.
S. Aug. hom. 100. de temp.
Act. Ap. c. 17. v. 32.
Psal. 118 v. 105.
Luc. 10. 4.
S. Greg. hom. 17. in Evang.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Deus ætatis nostræ primitias quærit, & ideo male faciunt, qui ad senectutem usque pœnitentiam differunt.

THEMA.

In bono sit cor tuum in diebus Juventutis tuæ. Eccli. 11. ℣. 9.

Eccli. 15. 21. Apoc. 14. 13. In juventute ad bene operandum assuescamus, & pœnitentiam in senium non differamus. Galat. 6. 10. S. Cyrill. Alex. orat. de exitu animæ.

1. CUm vitæ nostræ spatium omnino sit incertum, ex alia vero parte indubitatum sit, quod ut supra ex Ecclesiastico diximus, *Nemini dedit spatium peccandi*, consequens est, quod cum per opera bona salvandi simus (*opera enim illorum sequuntur illos*) si tanti momenti negotium, id est, salutem nostram, assecurare volumus, nequaquam illam in maturam usque ætatem differre debeamus, quia an ad illam perventuri aliquando simus, prorsus ignoramus; *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum; in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ. Qui dicunt; Peccemus in juventute*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, *Et in senectute ad meliorem sensum redibimus, ii à Dæmonibus illuduntur, ac deridentur, quoniam qui ultro peccant, eis ad sanitatem redire non datur, sed in juventute mortis demetuntur.* Et quidem tametsi etiam impii peccatores ad ætatem senilem pertingerent, illorum tamen emendatio, non solum illis tunc futura esset difficilior, ob malum habitum contractum, verum insuper, ut Episcopus Bellovacensis advertit: *Diabolus difficulter dimittit, quod diutius possedit.*

Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 2. p. 6. Malach 1, v. 14. Maledictioni subjacet qui juventute in peccatis transacta, conversionem differt in senium. D Chrys. hom. 8. ad Hebr. Matth. 25. v. 34. Malach. 1, v. 14. Talium figura fuit Cain. Gen. 4. v. 3.

2. Malachias Propheta protestatur inquiens: *Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino;* Quasi diceret, æternam expectat maledictionem, qui id quod in grege suo deterius est, id est annos ætatis suæ deteriores, Deo offert; Ætas enim senilis juvenili deterior est, tum ob consequentes senectutem naturales defectus, tum quia ob malos diuturno tempore in vitiis contractos habitus ad veram pœnitentiam agendam inhabilis efficitur; Unde bene D. Chrysostomus ait; *Neminem pilus albus salvat;* Ubi bene notanda est dictio illa *neminem.* Qua enim ratione sperare potest, auditurum se esse: *Venite benedicti, &c.* qui usque ad ætatem senilem conversionem suam differt, cum tamen æternæ veritatis verbum esse sciat; *Maledictus, dolosus qui habet, &c.* Primus inter homines reprobus ad æternam damnationem viam sibi stravit, quia illorum fuit typus, qui quod deterius est bonorum suorum, Deo offerunt, id quod ex sequenti loquendi modo clare deducitur: *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus, &c.* scilicet de fructibus annosis, obsoletis, emarcidis, non vero primitias, quales Deus requirebat, & ideo à Deo acceptati non fuerunt. Merito contra ejusmodi impios homines S. Bernardus suo tempore exclamabat: *Quid facitis Juvenes, qui flores juventutis vestræ offertis Diabolo, & faces senectutis vestræ Deo? Securius esset cum Abel primitias Deo offerre juventutis dicentes; Mane astabo tibi; in matutinis meditabor in te.* Porro anima nostra per vineam præfiguratur, quæ pluribus modis ab eo excolitur, qui ait: *Pater meus agricola est; Quid debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* Sicut igitur præscindi & radicitus evelli mererentur vites illæ, quæ Domino suo solum illud producerent vinum, quod è fæcibus exprimitur, vinum vero bonum & sincerum inimico Ipsius parerent, ita quoque vitium ad ignem infernalem præscindi & amputari merentur illæ animæ, quæ Deo annorum suorum fæces, id est senectutem reservant, datis Dæmoni annis melioribus; Unde Deus ipse apud Michæam in hæc verba lamentatur: *Væ mihi quia factus sum, sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea.* Et apud Malachiam idem Deus conqueritur dicens: *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum, & languidum nonne malum est?* Et paulo post sequens lamentum subjungit: *Intulistis de rapinis claudum & languidum, & intulistis munus. Numquid suscipiam illud de manu vestra dicit Dominus.* D. Chrysologus ait: *Cain Deo parva, à quo totum perceperat, ingratus pontifex sic divisit, ut quod erat pessimum hoc adoleret altari, quod erat optimum in suam reservaret offensam.*

S. Bern. Invectiva contra tales procrastinatores. Joan. 15. 1. Isaiæ 5. 4. Mich. 7. 1. Malach. 1. 8. Ibid. v. 13. D. Chrys. ser. 109.

3. Sacer textus de innocente Abel, qui animarum electarum generis humani primitia fuit, inquit: *Abel obtulit de primogenitis gregis sui*, ac proinde illorum est typus, qui ad Dei servitium meliores, & florentiores ætatis suæ annos deputant & dedicant; de eis vero S. Augustinus ait: *Satis alienus est à fide, qui ad agendam pœnitentiam tempus senectutis expectat. Metuendum est, ne dum sperat misericordiam, incidat in judicium, non enim tunc veniet, qui modo aptum venia tempus perdidit. Ibi à Deo non potest mereri, quod petit, qui hic noluit audire, quod jussit.* S. Basilius Magnus in Orat. 4. de Pœnit. homini pigro conversionem suam in ætatem maturam & decrepidam differenti in hæc verba improperat: *Quid facis O homo? Cum multum valeas in agendo, juventutem tuam in peccatis traducis, ubi vero labore fracta fuerint instrumenta, tunc ipsa ad Deum adducis, cum jam illorum nullus sit usus, sed necessario langueant & torpeant, ob longi temporis tabem firmitate ac robore eorum dissoluto.* Idem pariter aliam adducit rationem, à nobis in discursibus præcedentibus relatam, videlicet; *Si vitio ætatis cessas à peccatis imbecillitati hoc est acceptum ferendum. Nos eos in cælum ferimus, qui ex industria boni sunt, non qui ab aliqua necessitate, ne mala perpetrent, prohibentur.*

Abel figuravit illos qui primitias ætatis offerunt Deo. Gen. 4. v. 4. S. Aug. ser. 71. ad Fratr. S Basil. orat. 4. de Pœnit.

4. Columba, quæ gemebunda est, & gemitu loco cantus utitur, symbolum est animæ pœnitentis, sicut econtra corvus, quo loco cantus, Cras, cras, crocitat, typus est illorum, qui bona proposita sua de die in diem adimplere differunt. Ex his vero duabus volucribus columba ad arcam redit, non corvus. *Omnia in figura contingebant;* Nam ut Albinus alcuinus Venerabilis Bedæ discipulus scribit: *Corvus non redit ad arcam, columba redit, si tunc vis pœnitentiam agere, quando peccare non potes, quando peccata te dimiserunt, non tu illa, satis alienus es à fide, qui ad pœnitentiam tempus senectutis expectas.* Valde notanda sunt verba illa Christi Redemptoris nostri: *Adolescens tibi dico surge*, his verbis dicere enim voluisse videtur, quod homo in adolescentia, dum adhuc Juvenis est, sperare possit, quod ad veram gratiæ vitam sit resurrecturus; Porro Lazarum resuscitaturus, proprio nomine è sepulchro evocavit, cur igitur non etiam adolescentem proprio nomine, sibi optime noto, appellare voluit? Simon de Cassia sequentem illius assignat rationem, inquiens: *Non nomine proprio, sed ætatis eum nominans ab inferis revocat, innuens, quod ætas est aliquando in culpa, fervet in juvenibus sanguis, cum depravatur ad omnia.* Hugo Cardinalis huic rationi aliam sequentibus verbis adjungit, Videlicet

Columba est figura pœnitentis, Corvus vero illorum qui pœnitentiam semper differunt. Alcuin. lib. de vir. & vir. Luc. 7. 14. Simon. de Cassia. ib.

Hug. Card.

licet ut innuatur quod inveterati in peccatis vix resurgunt: *Juventute freti se vitiis & delectationibus tradunt:* inquit Didacus Stella, *putantes se postea pœnitentiam acturos.*

Job 14. 15. S. Vincent. Ferer. ser. 5. de Epiphan. Jobus ætate florida obedivit Voci Dei.

5. S. Vincentius Ferrerius super illa verba Jobi: *Vocabis me, & ego respondebo tibi*, pulchram habet reflectionem; Existimat enim hanc vocationem Jobo accidisse in ætate florida, eique illum subito respondisse, metuens ne si postea in maturiori ætate ab eodem vocaretur, surdis forte auribus vocationem excepturus fuisset, siquidem illi qui simul cum annis in vitiis consenescunt, surdi esse soleant, tam quoad aures exteriores, quam quoad internas, ideo Prædicatores quoad illos parum admodum proficiunt.

S. Isid. lib. 10. cap. 2.

Unde S. Isidorus ait: *Senes autem quidam dictos putant à sensus diminutione, eo quod jam præ vetustate desipiant.* Ac proinde quam sunt stulida illorum consilia, qui pœnitentiam agere in illud usque tempus procrastinant, in quo adeo ad illam faciendam sunt inepti, cum pœnitentia pro securitate animæ *totum hominem* requirat? Unde S. Cæsarius

Apta similitudo.

S. Cæsar. Arela. 2. hom. 6.

Arelatensis inquit: *Tu homo sapiens inter ista omnia considera; si justum est, ut per totam vitam tuam, vitiis, & peccatis servias, & ad acquirendam vitam jam semivivus assurgas. Numquid tibi hoc fieri vis a servo tuo, ut quamdiu fortis ac juvenis fuerit, inimicis tuis serviat & cum ad senectam venerit, tunc ad tuum servitium redire velit? Quod ergo non vis pati à servo tuo, non est justum, ut facias Domino tuo; Cum tamen multos noverimus, cum sani essent, frequenter dixisse, pœnitentiam se toto corde desiderare, sed tamen quia illam statim agere noluerunt, sine ipsius remedio de hoc seculo recesserunt.* S. Thomas id quod experientia quotidie nos docet, his verbis insinuat: *Plures moriuntur ante*

S. Thom. de erudit. princip. l. 5. c. 8.

senectutem, quam senes; Plures pelles agnorum feruntur ad forum, quam ovium. Unde manifeste sequitur, quod major pars hominum spe sua frustretur, dum ex hac vita sine peracta pœnitentia migrare coguntur. Idem Angelicus Doctor paulo ante dixe-

S. Thom. ib.

rat: *Notandum quod vita longa repromissio est causa malitiæ, quod adolescens non serviat Deo.* Ejusdem quoque Doctoris Angelici verba sunt ex eodem cap. 8. desumpta, quæ sequuntur: *Qui Deum contemnit in juventute multum potest timere, ne ipse contemnatur a Deo in senectute.* Quanto enim quis diutius peccato insordescit, tanto majus erga virtutem concipit odium, & aversionem à Deo, in ejusque ossibus vitium magis corroboratur. Unde Boëtius inquit:

Boet. l. 4. de Consol. Eccli. 10. 11.

Si nequitia miseros facit, miserior est diuturnior nequior. Ecclesiasticus cap. 10 v. 11. inquit: *Languor prolixior gravat medicum, brevem languorem præscidit medicus.*

6. *In bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ* Salvator noster Regnum cœlorum negotiatori si-

Matth. 13. v. 45. Aptissima similitudine perstringuntur procrastinantes pœnitentiam in senium.

mile esse dicit (*Simile est regnum cœlorum homini negotiatori*) Et vero si negotiator quispiam nundinas frequentans, ad easque magni pretii merces deferens, duos haberet equos, quorum unus exulceratus, languidus, & fere claudus ambulare non posset, & frequenter cespitans merces sibi impositas se labente fractionis, vel destructionis periculo prostitueret, & tamen hoc metu non obstante quidquid habet mercium pretiosarum eidem languido equo superimponeret, alioqui vigorosior est, sine onere; imo & sine sella & fræno relicto, secumque in societate alterius equi ad easdem nundinas perducto, numquid talem vel merces suas minime curare, vel omni prorsus judicio destitutum, & stultum esse diceres? Porro homo quamdiu in præsenti vita degit; nullam habet anima pretiosiorem thesaurum

2. Cor. v. 4. 7.

(*Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*) cum eodemque thesauro Deus nos quamdiu in hac lachrymatum valle respiramus, strenue negotiari, & insignia lucra nobis comparari voluit (*Negotiamini dum venio*) Dum autem & ex hac miseriarum val-

Luc. 19. 13.

le, ad cœlestis patriæ nundinas homo proficiscitur, duos, quibus uti possit, præsto habet equos, quorum unus vigorosus, est hominis juventus, & virilis ætas; Alter vero debilis, est senectus: Nos autem juventutem; tamquam equum indomitum sine fræno, & sine ullo imposito onere circumducimus, & debilem senectutis equum cum tanto pretiosissimi præfati thesauri discrimine & periculo oneramus; & quidem tali onere, quo vix ullum dari potest onerosius, scilicet peccatis per totam vitam accumulatis, quæ tantum in se pondus continent, ut ne quidem ipsimet cœli, tametsi ex ære fusi videantur, unicum; superbiæ peccatum sustinere potuerint; Quod etiam pondus iniquitatum suarum David persensit, dum ait: *Sicut onus grave gravatæ sunt super*

Ps. 37. v. 5.

me, quis igitur nos stultos esse non dicat, dum tam immensis ponderibus equum adeo languidum ac debilem, qualis est senectus onerare, ne dicam supprimere præsumimus. Regius Psaltes non sine mysterio quærit; *In quo corrigit adolescentior viam*

Ps. 118. v. 9.

suam? In custodiendo sermones tuos, in juventute enim tempus est, ut homo humeros suos; quando etiamnum validi, & fortes sunt, divinæ legis jugo submittat. S. Augustinus circa prædicta Psalmistæ verba ait: *Neque ullo modo dicenda est vita correcta,*

S. August.

quamdiu est vita perversa; Sed quid sibi vult iste Junior? Potuit enim dicere: In quo corrigit homo vitam suam? Aut in quo corrigit vir viam suam, &c. Numquid desperandus est senior? An forte admonitio est, qua ætate potissimum fieri debeat. secundum illud quod scriptum est alibi. Fili à juventute tua excipe doctrinam & usque ad canos invenies sapientiam?

7. In libro Judicum, ubi Samsonis prædicta fuit nativitas, hoc quoque de eodem pronunciatum est

Jud. 13. v. 5.

vaticinium: *Erit Nazaræus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & incipiet liberare Israël.* Sed audiamus S. Augustinum circa hanc historiam in hæc

S. August. tom. 4. l. 7. in Jud. q. 52. A pueritiâ & juventute debemus nos applicare servitio Dei.

verba differentem: *Quid ait eadem mulier, dictum sibi esse ab Angelo, quoniam Nazaræus Dei erit puer a ventre; Usque ad diem mortis suæ non legitur ab Angelo dictum.* Quonam igitur mysterio mulier illa hæc verba: *Usque ad diem mortis suæ.* adjecit, supra id, quod ab Angelo prædictum fuerat? Respondeo, sanctam hanc mulierem superiori lumine illustratam probe intellexisse, quod si puer iste à primis annis Dei servitio se applicaret, indubitatam consequentiam fore, quod usque ad ultimum spiritum in gratia perseveraturus esset juxta illud: *Adolescens juxta*

Prov. 22. 6.

viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Hi qui à Patrefamilias summo mane ad vineam excolendam conducti fuerunt, illos figurabant, qui à primis annis Dei servitio se dedicant; Hi autem de mercede accipienda dubitare non possunt, propter pactum inter ipsos & Patremfamilias initum (*Con-*

Matt. 20. 2.

ventione autem facta) omnium vero aliorum merces in Patrisfamilias discretione consistebat, quia cum illis pactum initum non legitur. David olim in Ps. 70. dicebat: *Domine, memorabor justitiæ tuæ*

Ps. 70. v. 16.

solius. O ingentem, quam David de seipso facit, promissionem, sed tamen adeo peregrina non est, cum suum solidum habuerit fundamentum, subdit enim idem Regius Propheta: *Deus docuisti me à ju-*

Ibid. v. 17.

ventute mea, & usque ad senectam & senium ne derelinquas me; De aliis vero, qui neglecta juventute, Dei servitium usque in senium differunt; quærit

Eccle-

Eccli. 25. 5. Ecclesiasticus : *Quæ in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?* Non sine causa Deus per os Sapientis tempus declarat, in quo specialiter ab animabus devotis, profectusque sui spiritualis cupidis sit inveniendus, ait enim : Prov. 8. 17. *Qui mane vigilant ad me, invenient me;* Tempus autem matutinum cum sit diei principium, juvenilem præfigurat ætatem; At vero quamnam inde sibi comparabunt utilitatem ? In Deuteronomio dicitur : Deut. 33. 25. *Sicut dies juventutis tuæ, ita & senectus tua;* Quando enim homo in timore Dei à juventute vivere incipit, ut plurimum in eodem, in iisdemque virtutis periodis, ad finem usque vitæ perseverat. Gal. 6. 8. *Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet; Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem, qui autem seminat in Spiritu, de Spiritu metet vitam æternam;* Ibid. v. 9. *Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus.* Quod si tu eo tempore, quod seminationi instituendæ opportunum erat, intermisso labore voluptatibus vacaveris, agrosque tuos colere neglexeris, quomodo tempore mortis, quod tempus messis est, sperare poteris te auditurum esse : Matt. 13. v. 30. *Triticum autem congregate in horreum meum?* Utique ager tuus in hora mortis nihil aliud protulerit, nisi zizania, spinas, sentes, lolia, &c. quæ ad nihil aliud præterquam ad ignem deserviunt; Matth. 7. 16. *Numquid enim colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?*

8. Sanctissimus Præcursor & Baptista Christi Joannes, impiis ex parte Dei juste promerita supplicia comminari volens dicebat: Matth. 3. 10. *Jam securis ad radicem arboris posita est.* Sed quærendum venit, cur potius securis ad radicem amputandam, quam ad truncum vel ramos detruncandos posita fuerit? Quod si enim tota arbor nullum ex se fructum protulerit, quid culpæ in radice erat, quæ nutritivum humorem suum in omnes arboris ramos transfundebat? Respondetur per arbores homines præfigurari male viventes, juxta illud : Ibid. v. 10. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* At vero quænam est arboris hujus mystica radix? Nimirum prima hominis ætas, illiusque juventus, si enim hæc in primis annis bene educata non fuerit, in progressu quoque annorum, omnem in totam arborem malitiam transfundet, eritque causa cur rami fructus non afferant : Ac proinde S. Job. 20. 11. Job ait : *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient;* Atque hæc causa est, cur Deus hanc radicem amputet, mortemque homini in juventute immittat. Unde idem patientissimus Jobus dicebat: Job. 7. v. 21. *Si mane me quæsieris non subsistam;* Major enim hominum pars a viginti quinque annis deficit, ut quotidiana nos docet experientia; Unde manifeste convincitur, inexcusabilem esse stoliditatem & stultitiam illorum, qui circa ætatem futuram consilia sua formant, maxime si super illa tam incerta ætate suam velint fundare æternam salutem; Gal. 6. v. 10. *Dum tempus habemus, operemur bonum*, id est, de tempore præsenti nostras instituamus rationes & consilia. Multi quidem sibi in complexione robusta confidunt, at vero & hæc fallacissima est; Ac proinde Hippocrates scribit: *In morbis nimis periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quam hi quibus non affinis in aliquo horum existit.* Fulmen semper ibi majorem vim exercet, ubi majorem reperit resistentiam; Ita quoque, ut plurimum, in febribus malignis contingit, hæ enim in iis qui juvenes & robusti sunt, pestilentialiores existunt.

Mystica arboris hominis radix, est ipsius juventus.

9. *In bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ* S. Ambrosius ait : *Itaque & tibi tamquam Mariæ verbum Dei crescat sapientia, & ætate proficias. Quod ita fit, si omnia dicta justitiæ in corde custodias, nec senectutis tempus expectes, sed in prima ætate desponsatam viro justo sapientiam sine corruptela corporis tui cito concipias, cito parias, cito nutrias. Vide mihi Paulum hesternum persecutorem, hodie credentem, die crastino prædicantem.* Audiamus à Doctissimo Bellovacensi Episcopo eorum qui à primis annis in timore Dei vivere incipiunt, egregias prærogativas; Ita enim scribit : *Cura lucrandi bona plura quæ proveniunt ex acceleratione conversionis;* Unde Threnorum 3. *Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Primum bonum quod inde provenit est, boni profunditas & tenacitas, quia quanto citius incipit, tanto profundius infigitur, ut radix arboris diutius servatur, quia quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu. Secundum est, bonitatis jucunditas, acquisita ex consuetudine longa. Tertium est, vivendi securitas, quia secure vivit homo. Quartum est vitæ bonæ diuturnitas, quæ quanto citius incipit, tanto potest diuturnior esse bona, de omnibus aliis bonis vult homo habere majus bonum, quam minus. Quintum est servitii gratiositas, priora enim bona sunt gratiora, quam posteriora, ut primitia fructuum. Sextum Ecclesiæ communicatio, quæ citius fit pœnitenti;* Sap. 8. *Scio quod communicabis mihi in bonis suis. Septimum majoris meriti accumulatio, quod est ex eo, quod diutius fuit in Dei servitio; Item major remuneratio.*

S. Ambros. serm. 3. l. 10. in Luc.

Prærogativæ illorum qui à primis annis in timore Dei vivere incipiunt.

Bellov. spec. mor. l. 3. dist. 2. p. 6.

Thren 3. 27.

10. S. Gregorius ad præsens propositum de repulsa quam fatuæ virgines, ad nuptias ingredi contendentes, passæ fuerunt, in homilia quadam hæc in verba peroravit: *Preces offerunt, sed nesciunt, quia tunc velut incognitos Dominus deserit, quos modo suos per vitæ meritum non agnoscit.* Ubi aperte quoque generalis ad Discipulos exhortatio subinfertur, cum dicitur : *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Quia post peccata Deus pœnitentiam suscipit, si sciret quisque de præsenti sæculo, quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuisset. Sed qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem numquam possumus prævidere. Ecce hunc ipsum diem, de quo loquitur ad inducias conversionis accepimus, & tamen mala quæ fecimus, flere recusamus. Non solum commissa non plangimus, sed etiam quæ defleantur, augemus. At si aliqua nos ægritudo corripiat, si signa ægritudinis vicinam mortem denuncient, inducias vivendi quærimus, ut peccata nostra defleamus, & eas cum magno æstu desiderii petimus, quas acceptas modo pro nihilo habemus.* Tandem ergo utilissimam hanc materiam, sequenti concludamus Exemplo, utpote quod iis qui in dilationem tantopere confidunt, omnem in cœlis aditum occlusum esse ostendit, hoc igitur prædictus S. Pontifex in hæc verba prosequitur: *Rem, Fratres charissimi refero quam si intente audire vult Charitas vestra, ex consideratione illius vehementer instruitur. Quidam vir nobilis in Valeria Provincia; nomine Chrisaorius fuit, quem lingua rustica populus Chrisorium vocabat; Vir valde idoneus, sed tantum plenus vitiis, quantum rebus. Superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in acquirendis rebus avaritiæ facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem ponere decrevisset, sicut à Religioso viro quodam qui nunc superest, propinquo illius didici, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora qua jam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros, & nigerrimos spiritus*

S. Gregor. hom. 2. in Evang.

Adhortatio seria ad maturandam pœnitentiam.

Terribile exemplum ad illam inducens.

cœram

coram se assistere, & vehementer imminere, ut ad inferni claustra se raperent. Cœpit tumere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumque suum nomine Maximum, quem ipse jam Monachum, Monachum vidi, nimis, & turbatis clamoribus vocare, dicens: Maxime curre; Numquam tibi mali aliquid feci, in fidem tuam me suscipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perstrepens familia convenit. Eos autem quos sibi insistentes ille graviter tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant, sed eorum præsentiam in confusione, in pallore, ac tremore illius, qui trahebatur, videbant. Pavore autem tetra eorum imaginis huc illucque vertebatur in lectulo. Jacebat in sinistro latere, aspectum eorum ferre non poterat, vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumque constrictus nimis relaxari se jam posse desperaret, cœpit magis vocibus clamare dicens, inducias vel usque mane, sed cum hæc clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo sua carnis evulsus est. De quo nimirum constat, quia pro nobis ista, non pro se viderit, ut ejus visio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros spiritus ante mortem vidisse, & inducias petiisse quid profuit, qui easdem inducias quas petiit, non accepit? Nos ergo nunc solicite ista cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum vivere, cum jam compellimur de corpore exire.

TRACTATUS LXXXII.

DE PRÆDESTINATIONE,

CONTINET

DISCURSUS VIII.

DISCURSUS I. De Certitudine quoad nostram Prædestinationem, cooperationi nostræ conjunctam, deque incertitudine illius ex parte nostra, hujusque aliquæ assignantur rationes.

II. Præscientiæ Dei infallibilitas in electione nostra, libertati arbitrii nostri nequaquam præjudicat.

III. Reprobi auxilia Dei respuendo, damnantur ob suam obstinationem, in cujus exemplum Judas adducitur.

IV. Librum vitæ unum immutabilem esse, alterum vero secundum præsentem justitiam mutari posse ostenditur.

V. Hi qui dicere solent, *si sum prædestinatus, salvabor sine operibus bonis, si reprobatus, hæc inutilia erunt*, perstringuntur, simulque ostenditur, quod signa electorum eosdem ad virtuose operandum astringant.

VI. Electionem ad gloriam à Deo ab æterno ex prævisis meritis factam esse ostenditur illisque S. Pauli verbis: *Jacob dilexi, & Esau odio habui*, respondetur.

VII. An Deus ab æterno prius det gratiam, & postea gloriam, an vero è converso, disputatur, simulque ostenditur, quod licet à gratia Dei nostra dependeat Prædestinatio, in executione tamen nostra bona opera requirantur.

VIII. Licet Deus majora gratiæ auxilia electis conferat, ob hoc tamen reprobi lamentari non possunt, justa enim & occulta Dei judicia veneranda sunt, non vero discutienda.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De certitudine Dei, quoad nostram prædestinationem cooperationi nostræ conjunctam; hujusque nonnulla assignantur rationes.

THEMA.

Non rapiet eas quisquam de manu mea. Joan. 10. ℣. 28.

1. COelestis Pastor de ovibus suis (per quas electi denotantur) manifeste protestatur dicens: *Non rapiet eas quisquam de manu mea.* Porro S. Augustinus prædestinationem in hæc verba definit: *Prædestinatio est præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur.* Diu vero ante S. Augustinum S. Apostolus ad hanc prædestinationis gravissimam materiam alludens, S. Timotheo discipulo suo ita scripsit: *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, cognovit Dominus qui sunt ejus, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* Quem textum Chrysostomus, Theophylactus, & S. Thomas ad nostrum propositum interpretantur; Ex quibus verbis pariter certitudo electionis deducitur, quæ in divina præscientia fundatur, cui usque in finem auxilia & gratiæ cœlestes, nostraque cooperatio nequaquam desunt. Dicit igitur Apostolus: *Firmum fundamentum Dei stat;* At vero cuinam stabilitas hujus fundamenti innititur? *Cognovit Dominus qui sunt ejus*, quasi diceret Apostolus, stabilitas hujus fundamenti in perfecta præscientia & cognitione Dei fundatur, de qua Psalmista inquit: *Alta à longe cognoscit.*

[Margin: *Quid sit prædestinatio.* — *S. Aug. l. de bono persever. c. 14.* — *2. Timoth. 2. v. 19.* — *D. Chrysost. Theophyl. S. Thomas.* — *Ps. 137. 6.*]

2. Porro observandum quod priusquam Christus diceret: *Non rapiet eas quisquam de manu mea*, jam antea hæc verba præmiserit: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas*, quibus verbis non solum divina præscientia, verum etiam nostra cum auxiliis Dei facta cooperatio exprimitur, cum dicitur: *Oves meæ vocem meam audiunt.* Præterea notandum est, quod sanctus Apostolus non fuerit contentus Dei insinuasse prævisionem, dicendo: *Cognovit Dominus*, sed simul ex parte nostra requisivisse, ut cooperaremur, nam confestim subdit: *Et discedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini.*

[Margin: *Cooperandum est præscientiæ Dei. Joan. 10. 27.*]

1. Joan. 3. v. 9. Certum prædestinationis signum conformem esse Filio Dei. Joan. 1. 11. Ibid. v. 13.

3. S. Joannes Apostolus in Epistola 1. cap. 3. dicit: *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Non quidem me latet, eumdem Evangelistam in Evangelii sui exordio, de nativitate, & adoptione nostra spirituali differentem dixisse: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Et tamen quotidie experimur, quod spirituali hac generatione non obstante, faciles valde ad peccandum simus, quomodo igitur in hac Epistola asserit: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit?* Ex hoc Labyrintho S. Bernardus nos eruit dicendo:

S. Bern. Ser. de triplici cohær.

Scimus, quia qui natus est ex Deo, non peccat, quia generatio cœlestis servat eum; Generatio cœlestis est æterna prædestinatio quia Deus prævidit eos conformes fieri imaginis Filii sui; ex his nullus peccat, id est, in peccato perseverat; Ecce tibi, inter se consociatam Dei prævisionem, & cooperationem nostram: *Prævidit conformes fieri imaginis Filii sui.* Quæ verba relationem dicunt, ad alium S. Apostoli Pauli textum, dicentis:

Rom. 8. v. 28. Ibid. v. 29. Ibid. v. 30.

Scimus, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti; Nam quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit.

Prædestinationis executio fundatur super merito nostro.

Conformes igitur Filio ejus esse, certus & infallibilis est prædestinationis character, adeoque prædestinatio in sui executione super meritis nostris fundatur, siquidem electos *prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui.* Certitudo autem de eo quod electi simus, quodque ad finem usque persistemus hæc ab altissima ejus præscientia dependet: *Præscivit;*

S. Bern. ib.

Ac proinde sanctus Bernardus subdit: *Novit Dominus qui sunt ejus, & propositum Dei manet immobile. Etsi horrendorum criminum nota David inuritur; Etsi Maria Magdalena septem dæmoniis cumulatur; Etsi Princeps Apostolorum in profundum negationis submergitur, non est tamen qui de manu Dei possit eruere;* Simul enim cum ipsorum lapsu eorumdem quoque prævidit resurrectionem & pœnitentiam, qua commissa peccata expiaturi erant. Cœlestis Pastor de ovibus suis, id est, de electis differens, inquit:

Joan. 10. 28.

Ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum. Observandum est autem, quod non dicat: *Non peccabunt in præsenti,* sed potius: *Non peribunt in æternum. Ipse enim scit figmentum nostrum; Memento quod sicut lutum feceris me;* Optime quidem novit, quam simus ad peccandum faciles, prævidet tamen etiam, quod si nobis sua præbeat auxilia, suamque nobis dexteram porrigat ad resurgendum, nos quoque illis cooperaturi, nequaquam vero in peccato permansuri simus: *Non peribimus in æternum.* Licet nonnumquam in hac vita mortem peccati incurramus.

Prædestinatio nostra apud Deum certa est, nobis autem incerta est. S. Prosper. resp. 12. ad object. vinc. Eccle. 9. v. 1.

4. S. Prosper de differentia differens, quæ est inter certitudinem infallibilem Dei circa electionem nostram, & incertitudinem qua nos circa eamdem angimur, in hæc verba scribit: *Prædestinatio Dei etsi apud nos, cum in præsentis vitæ periculis versamur, incerta est, apud illum tamen, qui fecit quæ futura sunt, incommutabilis permanet.* Imo quanta est infallibilitas & certitudo prædestinationis nostræ apud Deum, tanta est illius apud homines incertitudo: Ac proinde Ecclesiastes ait: *Sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit, homo utrum amore vel odio dignus sit:* Homo enim brevioisculo suo intellectu ad hoc numquam valet pertingere, an de electorum vel reproborum sit numero computandus.

Dion. Carth. ibid.

Nescit homo, quamvis virtuosus ac sapiens sit, inquit Dionysius Carthusianus, *quoniam nescit, an sit in Charitate & statu salutis, an in peccato mortali, sicque ignorat an mereatur, & dignus sit amari à Deo, an odio haberi ab eo; Et quamvis experiatur se Deum diligere, ignorat tamen, an diligat Deum Charitate infusa, an solum naturali & acquisito amore.*

Hugo Card. ibid.

Hugo Cardinalis similiter inquit: *Inter cæteras causas humiliandi se, una est incertitudo finis, quia quantumcumque sit homo bonus & sapiens, nescit tamen, qualem habebit exitum, & ita nescit, an salvandus sit, an damnandus.* Ad minus videri posset S. Paulum Apostolum, *vas electionis,* de sua ad gloriam electione nequaquam dubitare debuisse, siquidem prima & æterna veritas hanc ipsi revelaverat, dicendo:

Act. Apost. 9. v. 15. 1. Cor. 4. 4.

Vas electionis est mihi iste, & tamen ad Corinthios expressis verbis scribit: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Qui autem judicat me, Dominus est; Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo.* Quod si igitur S. Paulus de prædestinatione sua certus non fuit, quis se de electorum numero esse promittere sibi poterit? *Quis potest dicere: Ego de electis sum?* inquit S. Bernardus, *ego de prædestinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hæc, inquam, dicere potest, reclamante Scriptura: Nescit homo an sit dignus amore, an odio.*

S. Bern. ser. 1. in septuag.

Isa. 6. v. 2. Infallibilis scientia nostræ salutis soli Deo reservata est. S. Hieron. ibid.

5. S. Isaias Propheta Seraphinos nobis describit duabus alis faciem Altissimi velantes, duabus aliis vero alis pedes, duabus denique aliis volantes: Cujus mysterium S. Hieronymus in hæc nobis verba exponit: *Faciem enim & pedes ejus operiunt, quia & præterita ante mundum, futura post mundum, scire non possumus, sed media tantum, quæ in sex diebus facta sunt, contemplamur;* Hæc etenim notitia & scientia infallibilis soli Deo reservatur: *Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.* S. Paulus Apostolus in eadem Epistola ad Corinthios cap. 9. subdit:

1. Cor. 9. 27.

Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar; Ex quibus verbis liquet, ipsum gloria adipiscenda dubium & anxium fuisse licet etiamnum in hac vita, ad eamdem raptus, atque insuper arcanorum divinorum particeps factus fuerit:

2. Cor. 12. 4.

Raptus in paradisum audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui; Quis igitur in comparatione hujus tanti Apostoli propriæ electionis securitatem sibi promittere poterit?

Rationes, quare Deus voluerit prædestinationem nostram nobis esse incertam.

6. Porro rationes ob quas Deus nos de Prædestinatione adeo incertos esse voluerit, variæ à variis assignantur. Enimvero quædam olim Imperatricis Romanæ cubicularia summa cum instantia S. Gregorium Magnum rogavit, ut se redderet certiorem, an scilicet de numero electorum esset, an vero non? Curiosa profecto erat quæstio; Sed audiamus quod à S. Pontifice retulit responsum; In hæc enim verba ad eamdem rescripsit: *Quod vero dulcedo tua in tuis epistolis subjunxit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam mihi esse revelatum, quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficilem pariter, & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui revelatio fieri debeat; Inutilem vero, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum jam die vita tua ultimo plangere eadem peccata mini-*

S. Greg. l. 6. epist. 22.

me

me valebis. *Quæ dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida, metuere culpas debet, atque eas quotidianis fletibus lavare. Certe Paulus Apostolus jam ad tertium cælum ascenderat, in paradisum quoque ductus fuerat, arcana verba audierat, quæ homini loqui non liceret, & tamen adhuc trepidans dicebat: Castigo corpus meum &c. adhuc timet qui jam ad cælum ducitur, & jam timere non vult qui adhuc in terra conversatur? Perpende dulcissima filia, quia mater negligentiæ solet esse securitas. Habere ergo in hac vita non debes securitatem, per quam negligens reddaris, scriptum est enim: Beatus vir qui semper est pavidus; Et rursus scriptum est: Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. In pauco ergo hujus vitæ tempore mentem vestram necesse est, ut tremor teneat, quatenus per securitatis gaudium sine fine postmodum exultet.* Inter alia salutaria monita, quæ S. Paulus ad Philippenses transcripsit, unum hoc fuit: *Cum metu & tremore salutem vestram operamini;* Quibus verbis indicare voluit assecurationem æternæ salutis nostræ, quæ ultimus est prædestinationis effectus, super fundamentum quoddam quod semper vacillet, stabiliendum esse: *Cum tremore salutem vestram operamini.* At vero reflectatis vos velim ad verba ejusdem Apostoli immediate sequentia: *Deus est enim qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* At vero dices fortasse, si ita est, quod Deus sit, qui operatur in electis, & ad perfectum illos finem perducit, quid opus est timere? Audite obsecro quinam sint illi in quibus Deus per divinam gratiam suam operatur; Apud Isaiam inquit Deus: *Ad quem autem respiciam, nisi ad ... trementem sermones meos?* Quando navigia opulentioribus sunt mercibus onusta, tanto majori timore qui in illis sunt, percelluntur, donec in portu appellant; Idem quoque hominibus sanctissimis contingit, quamdiu ad beata cœli littora feliciter non pervenerunt, tamdiu se de numero prædestinatorum esse se assecurare non audent. Judas Iscariotes, non minus quam alii Apostoli, illud incarnatæ Sapientiæ stipolatum audivit promissum: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum;* Et tamen præter uniuscujusque, qui illum noverat, expectationem, condemnatus fuit; Alii Apostoli, collegæ ipsius, numquam, ne per umbram quidem, malum aliquod de ipso suspicare poterant, etiam quando Christus in ultima cœna illum tamquam traditorem manifestarat. Nimirum sapientissimus Magister noster per formidabile hoc exemplum demonstrare voluit, quantum homines de semetipsis diffidere debent, quamdiu vivunt, etiamsi viri sint Apostolici, quia nonnumquam contingit ut etiam sublimissimæ Cedri Libani miserabiliter in terram corruant: Econtra vero voluit ut usque ad ultimum spiritum à spe adipiscendi Regni cœlestis non decidamus, respicientes in exemplum boni latronis, nec non ad conversionem Magdalenæ peccatricis, in unico instanti, in eximiam sanctam, & speculum pœnitentiæ transmutatam.

Philipp. 2. v. 12

Ibid v. 13.

Isai 66. v. 2.

Luc. 12, 32.

7. S. Thomas Doctor Angelicus ideo Deum hanc prædestinationis nostræ notitiam nobis abscondere voluisse dicit, quia fieri poterat, quod si unusquisque finem suum sciret, prædestinatus in divino servitio intepesceret, hoc solo contentus, quod salus ejus secura sit majorem sibi acquirere perfectionem negligeret; Reprobus autem se damnandum esse sciens, in reprobum plane sensum degeneraret, atque ab omnibus operibus bonis desistens, in horrendissimorum scelerum baratrum & voraginem se præcipitaret; Futurumque fuisset, ut Angeli, homines, cunctæque creaturæ ipsum quamdiu vixisset, maximopere fuissent abominati, cæli suos illi denegassent influxus, sol lucem, terra fructus suos, aër respirationem ei abnuisset, omnia denique animalia in ipsum ferocire incepissent, quemadmodum primo reprobo accidit, de quo Moyses ita scribit: *Profugus habitavit in terra ad orientalem plagam Eden.* Septuaginta legunt: *In terra Naid.* Cornelius à Lapide Rabinorum antiquorum refert opinionem, dicentium terram sub pedibus ejus contremuisse. Quod si igitur creaturæ de Caini reprobatione, nullam habentes notitiam certam, sed solum probabilia id opinandi signa, nihilominus eum tam atrociter persecutæ fuerunt, quanto magis se armaturæ fuissent, ad castigandum præscitos illos, quos semper inimicos & rebelles futuros esse certo & infallibiliter novissent? Econtra vero si electi de electione sua omnimodam haberent securitatem, omnes creaturæ visibiles & invisibiles catervatim accurrerent, ut eis in omni genere devoti obsequii promptissime servirent, iisque ad nutum obtemperarent; Quia vero hoc sæpe in ipsorum potuisset redundare periculum ob metum, ne forte exinde vanæ gloriæ stimulos facile conciperent, ideo divina Providentia, hoc offendiculum è medio removere voluit.

Prædestinatio nostra nobis occultatur ne tepescamus in servitio Dei.

Gen. 4. v. 16.

Cornel. à Lap. 1

8. Præterea si quilibet prædestinatus certo sciret quid sibi eventurum esset, utique omni fidei, & spei merito destitueretur: *Videmus nunc per speculum in ænigmate,* inquit Apostolus, *tunc autem facie ad faciem;* Quot nunc electi per vitæ suæ decursum vivæ fidei, vivacisque spei actus eliciunt? Hisce autem meritis destituerentur, si indubitatam sibique perspectam haberent gloriæ securitatem. In pio quodam Authore legisse me memini, quod sequitur: *Cum quidam anxius inter metum & spem frequenter fluctuaret, & quadam vice mærore confectus in Ecclesia ante quoddam altare se in oratione prostravisset, hæc intra se evolvit, dicens: O si scirem quod adhuc perseveraturus essem; Statimque audivit intus divinum responsum: Quid si hoc scires, quid facere velles? Fac nunc, quod tunc facere velles & bene securus eris. Mox consolatus & confortatus divinæ se commisit voluntati.* In compendio S. Francisci Salesii à Giarda conscripto, lib. 1. cap. 4. legitur, quod cum Diabolus S. Franciscum in primis annis Dei servitio & mundi contemptui totaliter deditum esse vidisset, difficultatem salutis obtinendæ, modicumque prædestinatorum numerum, ejus menti contemplandam objecit; Eumque adeo vehementer aggressus fuit, ut eum induxerit, ad concipiendum metum, ne forte de numero electorum nequaquam esset: Quæ molesta cogitatio adeo animum ejus invasit, ut præ nimia tristitia, somno, appetitu, & quiete sua interna destitutus fuerit factus adeo pallidus, & extenuatus, ut agnosci vix posset. Verumtamen in fidelitate erga Deum nequaquam defecit, quin potius hæc majorem semper, & majorem in eo vigorem accepit; Ac tandem post multas orationes, & lachrymas, ita intra semetipsum statuit, quod licet indignus esset, qui Deum per omnem æternitatem videret, eoque frueretur, resolutissimus tamen manere vellit, ad eidem omni cum fidelitate & amore inserviendum; Hacque ratione à Beatissima Virgine, cui se tenerrime commendaverat, pulsis ab ejus corde omnibus timoris, & suggestionum diabolicarum tempestuosis procellis consolatus permansit. S. Prosper in hac materia sequens nobis tradit

1. Cor. 13. v. 12. Si sciremus certo nos esse prædestinatos, destitueremur meritis fidei & spei.

Thom. de Kemp. lib. 1. de imit. Christ. c. 25.

Giar. in vita S. Franc. Sales lib. 1. c. 4.

Notabile exemplum.

S. Prosp. Ioh. de Voc. gent. l. 2. c. un.

dit documentum : *In remotissimo ab humana cognitione secreto, præfinitio hujus electionis abscondita est, ut perseverantem humilitatem utilis metus servet, & qui stat, videat ne cadat.* Quod si aliquis in obscuro & squalido carcere teclusus, penitus ignoraret, quidnam de se statuendum esset, an & quando sit egressurus, an tamquam filius à Rege diademate regio sit coronandus, regnique ipsius hæres declarandus, an vero tamquam rebellis, & filius spurius, ac degener in furcam agendus, quanto cum timore quantaque cum innocentia talis in carceris illius angustiis victurus esset, ne penes Regem, à quo exitus fortunæ ipsius, sive bonus, & felix sive funestus, & lachrymabilis dependet, se culpabilem & reprehensibilem constituat? Nos omnes quamdiu præsens hæc vita durat, in angusto corporis nostri carcere reclusi hæremus, ignorantes, an, & quando anima nostra ex hoc carcere egressura sit, an veluti cohæres Dei in ejus regno sit futura, an vero æternaliter punienda, quia *nescit homo utrum*, anima ejus *amore vel odio digna sit*; Ut igitur homo quamdiu rigidus hic carcer durabit, se Deo gratum & acceptum reddere studeat, ut tandem ab eodem æternæ gloriæ diademate coronari possit, Deus illum in continua incertitudine permanere voluit, quia *beatus homo qui semper est pavidus.*

Pulchrum simile.

Prov. 28. v. 14.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Præscientia Dei infallibilitas in electione nostra, libertati arbitrii nostri nequaquam præjudicat.

THEMA.

Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Eccli. 15. v. 14.

Dei infallibilis præscientia non tollit libertatem arbitrii nostri.

1. EX quo æternæ veritatis spiritus per veridicum Ecclesiastici calamum certiores nos fecit quod Deus homini arbitrii sui libertatem numquam eripiat, consequens est quod idem Deus in prædestinatione, quæ apud Deum certissima & infallibilis est libertatem nostram pariter necquidquam offendat. Tametsi enim prædestinatio indubitatam præscientiam, & irrevocabile decretum includat, arbitrii tamen nostri libertas plene salvatur; Cujus ratio est, quia decretum salvandi electum, vel præscitum damnandi, fundatur super certissima cognitione & præscientia Dei, quam ab æterno habuit; At vero, ut Origenes ait : *Non ideo aliquid erit, quia Deus scit, sed quia futurum est, à Deo scitur, antequam fiat.* Etenim Deus irrevocabilibus æternitatis annalibus, suum inscribit decretum beatificandi hanc vel illam animam, quia certo prævidet illam sponte cooperaturam esse auxiliis, quæ ei pro consecutione hujus finis est subministraturus, perseverando in hac cooperatione usque ad ultimum vitæ spiritum; Porro scientia, quam Deus de rebus futuris habet, infallibilis est, & pure speculativa, quæ subjectum non producit, sed supponit; Ideoque hæc notitia nulla ratione opera nostra alterat, sed est illis totaliter extrinseca, nec inducit in nobis necessitatem, nec libertatem nostram diminuit, cum hac etiam stantem prævaricari, & virtuose operari possit; *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui: Adjecit mandata, & præcepta sua, Si volueris mandata servare, conservabunt te … Apposui tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam: Ante hominem vita, & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.* Hæc autem libertas hominis semper illæsa manet, divinique decreti necessitatem & infallibilitatem secum compatitur, quia Deus prævidet & cognoscit, animam suæ prædestinationi sponte esse cooperaturam. S. Augustinus idipsum quoad præscitos exemplificat, quorum licet certo prævideat & sciat malum exitum, quoad illum tamen ipse nullam partem habet. *Neminem*, inquit præfatus Augustinus, *Deus ad peccandum cogit, prævidet tamen omnes, qui propria voluntate peccabunt: Cur ergo non vindicet justus, quæ fieri non cogit præscius? Sicut enim nemo memoria sua cogit facta esse quæ præterierunt, sic Deus præscientia sua non cogit facienda quæ futura sunt.* Certitudo, quam Deus pro parte sua habet de iis, quæ operaturi sumus, nequaquam in nobis necessitatem inducit, cum sæpe nos à propria malitia seduci patiamur? Est enim infallibilitas illa divinæ præscientiæ effectus, cui ab æterno omnia præsentia existunt: Unde idem S. Augustinus alio in loco ad nostram doctrinam ita scribit: *Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præscivit, imo ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cujus præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præscivit, qui si nolit, omnino non peccat, sed si peccare voluerit, etiam hoc ille præscivit.* Continget nonnumquam quod dum quis infirmatur, adveniat medicus vir magnæ experientiæ, eidemque infirmo ex multis infirmitatis illius indiciis mortem infallibiliter prædicat, quis sapiens medicum hunc sua prædictione sive prognostico, quod infallibiliter adimplebitur, in mortem talis infirmi influxisse, eique pestiferam hanc infirmitatem causasse, dicere audebit? Non enim medicus, mortem, vel infirmitatem illam prædicendo, causavit, sed languens per inordinatos excessus, quos dum sanus esset, voluntarie commisit, & morbum pariter & mortem sibimetipsi voluntarie accersivit, medicus autem judicium suum de malo morbi illius exitu, qui infallibilis erit, secundum regulas scientiæ medicinæ, quæ fallaces esse non solent, edicit.

Eccli. 15. 14.
Ibid. v. 15.
Ibid. v. 16.
Ibid. v. 17.
Ibid. v. 18.

S. August. Sentent. 39.

S. Aug. l. 5. de Civ. Dei cap. 10.

Confirmatur simili tudine.

2. Alii Doctores eamdem veritatem per sequentem explicant similitudinem. Dum enim excubitor aliquis, qui in altissima turri mari vicina agit excubias, navigium aliquod in alto mari ventis contrariis agitatum submergi videt, submersionem illam certissime novit, quia oculus illum nequaquam fallit, neque infortunium hoc prodit, nisi postquam nuncius illius advenit: Quis hunc excubitorem in naufragium illud influxisse, aut illius culpam, quantumvis minimam contraxisse, dicere præsumet? Vita hæc nostra, hicque mundus, est veluti mare quoddam immensum (*Hoc mare magnum*) in quo omnes in fragilibus navigiis id est hisce corporibus nostris navigamus: Sæpe autem contingit, quod navigia hæc à ventis contrariis diabolicarum tentationum, vel inordinatarum passionum nostrarum agitata, in æternæ perditionis barathrum submergantur, quod infortunium Deus, qui *alta à longe cognoscit*, diu antequam accidisset, prævidet, certoque & infallibiliter futurum esse prædicit: Audebitne aliquis tam esse temerarius, ut Deum per hanc prævisionem naufragii illius authorem esse dicere præsumat? S. Dionysius Areopag. inquit: *Noluit natura illius, quam liberam condidit, jus violari*, idquod consonat cum axiomate thematis discursus hujus, quod ex Ecclesiastico desumpsimus; Indeque sequitur hominem ex propria voluntate vel damnari, vel salvari; Deus enim in hac navigatione non vult coactos, sed mere voluntarios. Optime hanc rem S. August. de libero arbitrio disserens in hæc verba scribit:

Alia similitudo.

Ps. 103. 25.

Ps. 137. v. 6.

S. Dion. Areopa. de div. nom. c. 4.

Orig. in Epist. ad Rom. c. 7. lib. 3.

S. Aug. l. 3. c. 4. de liber. arbit.

scribit: *Sicut itaque sibi non adversantur hæc duo, ut tu præscientia tua noveris, quod alius sua voluntate facturus est, ita Deus neminem ad peccandum cogens, prævidet tamen eos, qui propria voluntate peccabunt. Cur ergo non judicet justus, quæ fieri non cogit præscius?* Id quod cum hactenus dictis perfectissime convenit; Subdit vero idem S. Doctor: *Et sicut tu quædam quæ fecisti, meministi, omnia fecisti, ita Deus omnia, quorum ipse auctor est, præscit, nec tamen omnium, quæ præscit, ipse auctor est, quorum autem non est malus author, justus est ultor.*

Joan. 10. 28. Deus electis lapsis dat gratiam cito resurgendi. Apoc. 3. v. 11.

3. Ex quo Deus, cælestis Pastor, de ovibus suis dicit: *Non rapiet eas quisquam de manu mea; Non peribunt in æternum.* Advertendum est, quod hæc infallibilitas, indubitata rerum omnium futurarum, omniumque futurorum eventuum notitia & scientia fundetur. Porro nulli ignotus est sequens Apocalypseos textus: *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam;* Ex quibus verbis nonnulli hanc deduxerunt consequentiam, quod etiam electi à gradu per æternam prædestinationem illis destinato decidere possint, licet certum sit, quod hoc numquam sit futurum, non quia sequi non possit, sed quia cum à Deo, qui nec falli, nec fallere potest, ita prævisum est, minime sequetur. Præterea sciendum est, prædestinatos præclaro gaudere privilegio à Regio Psalmista his verbis insinuato: *Apud Dominum gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet, cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam,* & ideo si nonnumquam electum cadere contingat, Deus hanc illi præstabit gratiam, ut subito iterum resurgat.

Ps. 36. v. 24.

Refellitur reproborum murmur contra Deum.

4. Verumenimvero opportuna hic se prodit occasio, Deum ab omni reproborum liberandi murmure, qui opponere solent, quod dum Deus salvare vult electos iisdem ad consequendum hunc effectum auxilia efficacia copiose subministret, id quod cum ipsis nequaquam facit, ut à ruinis suis restaurari possint, adeoque parum curare videatur ipsorum salutem. Est autem hæc falsissima calumnia; Et quidem pro hujus blasphemiæ repressione opportune serviet illa sæpius à me lecta infirmi, & medici similitudo; Qui ambo sanitatem per modum finis efficaciter desiderant, siquidem quilibet illorum ad hunc finem assequendum illa adhibet media, quæ ad illius consecutionem deserviunt, dummodo aliunde non impediantur; Advertendum tamen hic est, necessarium esse, ut infirmus à consilio medici dependeat, & juxta illius dictamina sese gubernet, si ad sanitatem pertingere velit, nequaquam vero se juxta proprium capricium debet dirigere. Eadem igitur ratione Deus est qui de seipso ait: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus;* Et statim subjungit: *Non veni vocare justos, sed peccatores* ad pœnitentiam; Videns itaque Deus reprobum ad mortem usque infirmum, quæ non adhibet media, ut illum denuo ad æternæ salutis statum reducat? Quæ non præscribit remedia Sacramentorum orationum, sacrificiorum, prædicationis, exhortationum spiritualium, fraternarum correctionum, comminationis suppliciorum, inspirationum internarum &c? *Quid potui ultra facere, & non feci?* Plenæ sunt scripturæ sacræ auxiliorum, quæ Deus reprobis subministrat, ipsi vero ex propria malitia in peccatis indurati, remediis à cælesti Protomedico præscriptis surdas aures præbentes, non solum iis non obediunt, sed & sæpe derident *recipe*, pro ipsorum salute præscriptum; Ac proinde nullam habent lamentandi occasionem:

Probatur insigni similitudine impios propria voluntate perire.

Matth. 9. 12. Ibid. v. 13.

Si vis ad vitam ingredi, serva mandata; Si autem juxta proprium capricium se gubernare velint, signum est; quod vitam æternam parvi æstiment.

Matth. 19. v. 17.

5. Seriam merentur reflexionem quæ; ad S. Vincentium Ferrerium leguntur, sequentia verba: Quærit enim: *Unde est quod plures damnentur, quam salventur?* Citatque authoritatem S. Thomæ dicentis: *Plures angeli permanserunt, quam peccaverunt, sed in hominibus pluries oppositum verum est.* S. Vincentius autem malum hoc à perversa nostra voluntate derivari, in hæc verba respondet: *Est malitia voluntatis eorum, qui possent salvari si vellent, & nolunt, accusando divinam prædestinationem dicentes, quod non potest deficere cum tamen non cogat aliquem, nec auferat liberum arbitrium, sicut mea scientia, & visio quod estis hic, non cogit vos esse hic;* Adducitque illum Ecclesiastici textum, in themate hujus discursus expressum; *Deus ab initio, &c.* & præcipue super illa verba se reflectent: *Quod placuerit ei, dabitur illi,* hanc instituit considerationem: *Si dicatur: Si illud quod placet homini, datur, ergo omnes ibimus ad paradisum, quia omnes volumus ire illuc; Respondeo de illo qui dicit se ire Bononiam, & recipit viam Nursiæ, sic superbus verbo se dicit ire ad paradisum, sed de facto recipit viam inferni; Unde non dicitur voluntas, sed velleitas.* Hactenus S. Vincentius Ferrerius, *ut obstruatur os loquentium iniqua.*

S. Vinc. Ferr. ser. 1. in Dom. septuag. Ex malitia propriæ voluntatis plures damnantur quam salvantur.

6. Verumenimvero, quid dicimus ad oppositiones quasdam, quæ libertati nostræ totaliter videntur esse contrariæ? Etenim in libro Esther cap. 13. *Domine, Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati.* Præterea in oratione quadam secreta, quæ per decursum anni sub Missa dicitur, hæc verba habentur: *Nostras ad te rebelles compelle propitius voluntates.* Similiter in parabola de invitatis ad nuptias dicitur: *Compelle intrare;* Quonam igitur modo nostra salvatur libera voluntas? Dubium hoc Cajetanus solvit dicendo hæc intelligenda esse, *non quod compellatur voluntas, sed mutantia voluntatem talia sunt, ut compellatur quis mutare voluntatem.* Porro quonam modo Deus voluntatem nostram inclinet, Didacus Stella id fieri dicit *primo, ostendendo voluntati nostræ tantum bonum, ut ipsa non possit non appetere illud; Secundo, removendo & abscondendo omne malum, & cum objectum voluntatis sit bonum, tantum bonum potest voluntati repræsentare, ut non possit non amare illud, quod videt bonum, & isto modo liberum hominis arbitrium subjicitur Deo, quod compellere voluntatem non est.* Ad textum ex libro Esther allatum respondetur per versionem septuaginta, quæ sic habet: *Et non est, qui dissentiat à te, cum volueris salvare Israel.* Quando enim Deus decrevit velle aliquid à libera voluntate hominis, ipse de quo S. Joannes ait; *Ipse enim sciebat quid esset in homine,* tales novit invenire occasiones, taliaque ei proponit motiva & rationes, ut ad voluntatem Dei inclinetur; nec ab eo, quod majus bonum suum esse comprehendit, & agnoscit, non discrepet, neque discordet; id est, *de facto non resistat,* licet de possibili resistere possit, nec se opponet voluntati, & beneplacito divino, quia bonum cognoscet infinitum, scilicet æternam suam salutem, quam ei offert.

Libertas propriæ voluntatis defenditur. Esther. 13. 9.

Luc. 14. 23.

Cajet. ibid. Quomodo incliner Deus propriam voluntatem nostram. Did. Stell. ibid.

Septuaginta.

Joa. 2. v. 25.

7. Ex parabola de Pastore qui amissa una ove, tanta cum anxietate eamdem inquirit (*Vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat illam*) clare colligitur qualis sit custodia, qua Deus electos custodit; & pro-

Luc. 15. v. 4. Deus suaviter instat.

volantatem nostram ad bonum.

protegit (*& tum invenerit eam, imponit in humeros suas gaudens*) alludit enim hæc à Salvatore composita parabola ad patientiam, qua Deus sustinet electos eosque expectat ad pœnitentiam, variisque modis ad illam amplectendam excitat, ac tandem benigne recipit, blanditiis demulcet, paterneque eosdem custodit: *Quos prædestinavit*, inquit Apostolus, *hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos?*

Rom 8. v.30. Ibid. v.35.

Subministrat quoque auxilia efficacia, ut vehementibus dæmonis & mundi tentationibus resistere possint, quando vel maxime ab illis infestantur? Adeoque *attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*; Nullam infert vim, aut violentiam voluntati nostræ, sed suaviter eamdem inducit, & attrahit, ad faciendum quidquid vult. *Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini*, extrinsecus videbatur esse lupus, & tamen erat de numero electorum (*Vas electionis est mihi iste*) sed quonam modo eumdem Saulum ad ovile suum reduxit: Nimirum *circumfulsit eum lux de cœlo; Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris*; Et quidem licet dum eum ex equo dejiceret, eumque oculorum suorum lumine ad tempus destitueret, aliquam Saulo violentiam inferre videbatur, hanc tamen eidem revera non intulit, sed potius Christus illi interius tale lumen & notitiam suam communicavit, suamque insuper ei præsentiam corporalem exhibuit, ut sponte voluntatem suam in ejus tradiderit potestatem dicendo: *Quid me vis facere?* Notandum quoque est, quod tametsi in illis Prophetæ Regii verbis, quæ à nobis superius prædestinatis adaptata fuerunt, scilicet: *Apud Dominum gressus hominis dirigentur*, aliqua videatur insinuari violentia, contrarium tamen illius statim sequentibus verbis insinuatur, cum dicitur: *Et viam ejus volet*, ly enim *volet*, omnem excludit violentiam; Et idem quoque in psalmo 21. hisce verbis innuitur: *Salvum faciat eum, quoniam vult eum*, hæc enim intelligenda sunt de voluntate Dei libero arbitrio nostro conjuncta, & associata. Enimvero Dei sapientia & omnipotentia facile invenire possunt occasionem talem, per quam voluntas nostra dulciter & suaviter inducatur ad amplectendum illud bonum, quod ei proponitur, absque eo quod vel in minimo lædatur ejus libertas. Unde apud Jobum dicitur: *Potestas, & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis*; Id est, in portione superiori voluntatis nostræ, quæ libera & Domina est, Deus suam quoque voluntatem associat, disponendo illam, ut libere divino ejus beneplacito subjiciatur. Si enim divina ejus præsentia in Oreb efficere potuit, ut ignis in Dumeto arderet, nec tamen viror ejus offenderetur, multo magis præstare valebit, ut viror & libertas voluntatis nostræ ab ipso dulciter persuasæ, illæsus permaneat, licet in ea dominetur ignis ille, de quo dicitur: *Deus ignis consumens est.* S. Augustinus verba illa: *Vult Deus omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, & præcipue ly *vult* in pondere sanctuarii trutinat, siquidem eadem in sensu sequenti interpretator: *Non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes, justissime judicentur.*

Sap. 8. v.5. Act. 9. v.1. Ibid. v.15. Ibid v.3. Ibid v.5. & 26. v. 15. Ibid. v.6. Ps. 36. 23. Non vero cogit. Ibid. v.23. Ps. 21. v.9. Job. 25. v.2. Hebr. 12. 23. 1. Tim. 2. 4. S. Aug. lib. de spiritu & lit. c.33.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Reprobi auxilia Dei respuendo, damnantur, ob suam obstinationem, in cujus exemplum Judas adducitur.

THEMA.

Perditio tua Israël, tantummodo in me auxilium tuum. Oseæ 13. ℣. 9.

1. HIc Oseæ textus evidenter probat, quod sicut prædestinati suam ad gloriam electionem auxiliis divinis in acceptis referre debent, ita reprobi æternæ perditionis suæ causam sibi ipsis debeant tribuere; *Perditio tua.* Et ideo Deus se glorificationis & electionis nostræ authorem esse gloriatur dicendo: *Tantummodo in me auxilium tuum*; Non tamen vult agnosci vel æstimari veluti reprobationis nostræ instrumentum, quod aliquid vel minimum ad illam contulerit; Ac proinde Spiritus Sanctus in libro sap. dicit: *Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum, quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.* Deus quidem cœlum pro nostro incolatu creavit: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, nusquam tamen invenies, quod creavit infernum, siquidem fabri hujus barathri angeli rebelles fuerunt; Deus noster, quantum est ex parte sua, omnes salvari cuperet: *Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; In tantum vero homo damnatur, in quantum se Dei voluntati vult opponere, quæ semper pro nostro bono & emolumento solicita est, ne scilicet in æternæ perditionis abyssum præcipitemur; Imo nihil excogitari potest, quod Deo magis displiceat, quam nostra damnatio, per quam inæstimabilis unigeniti sui sanguis conculcatur. S. Fulgentius super illa verba S. Pauli contra reprobos differentis scribenis, scilicet; *Deus volens ostendere iram suam, &c.* nos monet dicens: *Quæso ut hunc locum Apostoli diligenter attendas; Natum namque est, iram Dei dici non posse, nisi ubi creditur hominis iniquitas præcessisse.* Causa etenim ob quam Deus gratiam suam à præscitis aufert, hæc est, quia scilicet illam rejiciunt, eaque abutantur, ac demum ut dæmoni adhærescant, à Deo se avertunt, illumque deserunt, S. Prosper contra ejusmodi rebelles peccatores scribens inquit: *Gratia Dei, non prius eos deseruit, quam ab eis desereretur, & quia hoc ipsos voluntaria facturos defectione prævidit, ideo in prædestinationis electione illos non habuit.*

Prædestinatio ad gloriam Deo adscribenda est, perditio vero nostra, nobis ipsis. Sap. 1. v.13. Matth. 25 v.34. 1. Tim. 2. 4. Rom. 9. 22. S. Fulgent. l. 5. ad monim. S. Prosp. ad cap. Gal. in sent. sup. c. 7.

2. Et vero si Deus præscitos à se rejiceret, vel eosdem è paradiso in sempiternum proscriberet, quia ita sibi placet, vel quia cœli est Dominus, qui illum dare potest, cui vult, adhuc excusari posset, quo minus crederetur erga prædestinatos nimium fuisse partialis; At vero non ideo præsciti à cœlo exulant, non illos reprobavit, ex solo arbitrii sui libitu, sed quia contra voluntatem suam in impietatibus suis persistere voluerunt, nec quidquam regnum ejus æstimarunt; Prævidit, quod auxilia ipsius, nec non & gratias quas illis liberaliter obtulit, contemptibiliter repulsuri essent, ut se gloria ipsius indignos efficerent. In Genesi dicitur: *Plantaverat autem Deus paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat*; At vero dicite sodes, numquid Deus sciebat quod homo prævaricando ipsius interdictum ab hoc paradiso in sempiternum exulare vellet? Cur igitur in ipsius gratiam hunc tot deli-

Impii damnantur quia contra voluntatem Dei in suis impietatibus perseverare voluerunt. Gen. 2. 8.

deliciis refertum paradisum plantare voluit? Eamdem quoque difficultatem Theodoretus in hæc verba movet: *Sed qua de causa Deus hominem in paradiso posuit, cum paulo post inde eum esset expulsurus?* Atque ad propositum nostrum apte respondet, inquiens: *Primo quidem, quia Deus neminem ex præscientia damnat, sed postquam peccaverit, ideo & quamvis Adæ casum sciret, bonorum tamen participem fecit;* Ita quoque licet Deus per suam infallibilem præscientiam, multorum reproborum ingratitudinem & obstinationem pessimam prævideat, eos tamen tolerat, & beneficiis demulcet, ne occasionem habeant arguendi illum, tamquam erga electos partiali amore affectum, & ab illis aversum. *Novit Dominus qui permaneant ad coronam,* inquit S. Augustinus, *Qui permaneant ad flammam; novit in area sua triticum, novit paleam, novit segetem, novit Zizania.* Verum quidem est quod dæmones valde insidientur reprobis, ut hæc Zizania cito in flammis infernalibus habere possint, providus autem Paterfamilias Christus mortem illorum sæpe impedit, quæ alias filum vitæ ipsorum cito detruncare posset, idque facit, ne se excusare possint, quasi tempus ipsis indultum non fuisset, in quo se in frumentum electorum transmutare potuissent; *Omnis* igitur *iniquitas oppilabit os suum,* nullus enim futurus erit reprobus, qui se excusare possit, eo quod manifestum nimis erit, Deum erga illos omnibus partibus suis satisfecisse: *In me auxilium tuum, sed perditio tua* erit; præscitus enim sponte sua, & contra Dei voluntatem præcipitare se voluit. *Secundum istam Dei præscientiam & prædestinationem,* inquit S. Augustinus, *quam multæ oves foris nunc sunt, & quam multi lupi intus, & quam multæ oves intus, & quam multi lupi foris.*

Theodoret. ibid.

S. August. tract. 12. in Joan.

Ps. 106. 42.

S. Aug. ib.

3. *Perditio tua.* Sapiens reprobo indicat, quod frustra & sine causa de Deo lamentetur, cum potius præcipitium tribuere sibi-ipsi deberet, ait enim: *Stultitia hominis supplantat gressus ejus, & contra Deum fervet animo suo.* Unde S. Augustinus continere se nequit, quin Dei partes, versus illos, qui de Deo conqueruntur defendendas in se suscipiat. Et ideo prædictum sapientis textum hoc modo contra eos legit; *Insipientia viri violat vias ejus, Deum autem causatur in corde suo:* Sacrilegumque impiorum os sequenti Ecclesiastici textu obturare contendit: *Non dixeris per Deum abest, quæ enim odit ne feceris: Ne dicas ille me implanavit, non enim necessarii sunt ei homines impii.* Considerat quoque, quod in præcedenti discursu diximus, scilicet, quod Deus homini tam ad bene, quam ad male operandum libertatem dederit, impius autem libertate hac utatur in offensam sui Creatoris, fitque ipsemet proprii exterminii infelix faber.

Reprobi sibi-ipsis causant præcipitium.

Prov. 19. 3.

S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 2. & 21.

Eccli. 15. 11.

4. *Perditio tua.* Observastisne aliquando modum quo supremus Judex in finali judicio reprobos est condemnaturus? Modus hic utique hisce verbis exprimitur: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus.* Circa quæ verba Origenes inquit: *Considerandum est, quoniam sanctis non solum dictum est: Benedicti, sed cum additamento Patris mei: E contra autem reprobis non dicitur Maledicti patris mei, nam benedictionis quidem ministrator est, maledictionis autem unusquisque sibi est author.* Unde & Glossa super Oseam inquit: *Tu ipse es causa tuæ perditionis.* Sanctus Augustinus quoque postquam exposuisset, quo fine nos Deus creaverit, dicendo: *Creasti nos Domine ad te,* mox quoque unumquemque reprobum monet, ut firmiter credat, Deo numquam in mentem venisse, quod animam illius hominis sine ullis præcedentibus gravibus demeritis damnare velit; *Potest quidem* (inquit S. Doctor contra Julianum scribens) *aliquis sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest aliquos sine malis meritis damnare, quia justus est.*

Ex finali sententia in reprobos patet quod ipsimet sint sibi causa damnationis.

Matt. 25. 41.

Gloss. in Osea.

S. Aug. l. 3. cont. Julian. c. 18.

5. Regius Vates in Psal. 58. quamdam de damnatis ponit similitudinem, quæ prima facie valde impropria esse videtur; Ait enim: *Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos.* Ex quo enim Salvator noster electos ovium nomine est designaturus, cur David illo loco præscitos instar ovium collocandos esse asserit? Pro responsione observandum est, ovis hanc esse naturalem proprietatem, quod quando ad macellum ducitur, nullam prorsus faciat resistentiam, aut strepitum, nec ullum edat balatum, prout cæteroquin alia animalia faciunt, ob hanc igitur proprietatem, Psalmista reprobos, sicut oves in Inferno positos esse dicit, ut insinuet, quod cum reprobi sibi-ipsis probe sint conscii, quod pœnas æternas non solum jure mereantur propter commissa à se scelera, verum etiam quia tot auxilia illis à Deo diversis temporibus subministrata insolenter abjecerunt, ideo quando in perditionis abyssum descendent, instar ovis obmutescent, nec quidquam in sui excusationem adducere poterunt. Et ideo ubi vulgata nostra legit: *In puncto ad inferna descendunt,* alia versio habet: *Cum quiete ad infernum descendunt.* In alio quoque Oseæ loco Deus cuidam præscito improperat dicens: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te.* Ex quo loco clare satis deducitur, Deum reprobis non deesse, quin lumen & agnitionem internam iis communicet; *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine; Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* De obstinatis autem præscitis dicitur: *Fuerunt rebelles lumini.* In alio pariter Jobi loco hi reprobi apertius delineantur, cum de illis dicitur: *In puncto ad inferna descendunt;* Paulo ante vero Propheta dixerat: *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi; Qui dixerunt Deo: Recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus.* Sapiens vero expressius de reprobis inquit: *Ipsi contra sanguinem suum insidiantur, & moliuntur fraudes contra animas suas... Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam: In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens... Convertimini ad correptionem meam. En proferam vobis spiritum meum... Quia vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo.* Quam igitur Deus in reprobi perditione culpam habet? Imo quæ erga illos merita habet, dum illos toties ad salutem æternam consequentem adjuvit, & promovit? Culpa profecto ipsorum est, qui surdis Deum clamantem & monentem auribus exceperunt.

Psal. 48. 15.

Quomodo impii in inferno comparentur ovibus.

Matt. 25.

Job. 21. 13.

Osea 4. 6.

Psalm. 4. 7.

Joan. 1. v. 9.

Job. 24. v. 13.

Job. 21. 13. 14.

Ibid. v. 12.

Deus reprobis non deest, quia lumen internum illis communicet.

Prov. 1. 18.

Ibid. v. 20.

Ibid. v. 21.

Ibid. v. 23.

Ibid. v. 24.

Ibid. v. 25.

Ibid. v. 26.

6. *Perditio tua.* Apud Ezechielem Cap. 18. Deus se adversus impios contra ipsum tamquam partiutem lamenta edentes, defendit inquiens: *Ecce omnes animæ meæ sunt,* id est, à me creatæ, Sanctus Augustinus autem breviter quidem, sed nervose dicit; *Nemo creatus est, ut periret:* Imo & ipse Filius Dei expresse protestatur inquiens: *Non veni vocare justos, sed peccatores. Numquid voluntatis meæ est mors impii, & non ut convertatur à viis suis & vivat?* Et paulo post subditur: *Cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium & justitiam, ipse animam suam vivificabit.* Quid clarius in pietatis divinæ defensionem dici posset; tota igitur difficultas in eo consistit, ut reprobus se ad Dei promissa accommodet, ad Deum

Ezech. 18. 4.

Quo sensu intelligendum sit, quod Deus velit omnes salvos fieri.

S. August.

Matth. 9. v. 13.

Ezech. 18. v. 23.

se convertat, suumque detestetur peccatum, cujus ipse omnino contrarium præstat, temere sibi persuadens, quod io peccatis ad finem vitæ usque infordescens, in mortis articulo Dei misericordiam in suo habeat arbitrio, non intelligens non minus inter Divina attributa justitiam numerari, quam misericordiam. Enimvero si Salvator noster ab impiis obtinere posset consensum abominandi peccata, eaque deponendi, hoc utique ad indulgendum illis in cœlos aditum omnino sufficeret, siquidem illos aliud nihil præterquam peccatum à cœlo velet excludere. Audiamus S. Clementem hac de re ita scribentem: *Audivimus ex ore Domini nostri Jesu Christi, & optime edocti dicimus, quenam sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta quæ nobis per Jesum Christum declarata est scilicet, ne ullus pereat, sed potius omnes homines cum ei uno consensu crediderint, laudibus eumdem uno ore & animo celebrantes, iidem in sempiternum vivant.* Porro si quæras causam, cur adeo sit ingens reproborum numerus, non obstante quod Deus quantum potest, illos ad salutis statum reducere satagat? Respondet Sanctus Ambrosius: *Vult Deus omnes homines salvos fieri, sed si accedant ad eum. non enim sic vult ut nolentes salventur, sed vult illos salvari, si & ipsi velint, nam utique qui legem omnibus dedit, nullum excepit à salute. Non est vera salus, si nolenti tribuatur.* Reproborum quidem antesignanus Antichristus erit, & tamen etiam huic spes superesset salutis, nisi Deus certissimam ejus obstinationem prævidisset.

S. Clem. l. 2. Constit. c. 55.

S. Ambr. s. Tom. 2.

7. S. Joannes de duodecim cœlestis Jerosolymæ portis meminit, & super unaquaque una ex tribus Israel cum numero illius signata fuit, excepta sola tribu Dan, cujus nulla fit mentio; Hujus autem omissionis hoc fuit mysterium quia ea hac tribu suo tempore nasciturus erat Antichristus. At vero dicet aliquis, hoc non obstante ipsimet Antichristo ad cœlum non est occlusus aditus, tametsi tribus, ex qua oriundus erit, nulla fiat mentio. Et ideo adæquatius respondeo, quod verum quidem sit, Deum, quantum est ex parte sua neminem è cœlo excludere, ne quidem ipsummet Antichristum, verumtamen verissimum quoque est, quod licet Deus omnes homines salvari velit, id tamen non sic vult, ut nolentes salventur. Et ideo si Antichristus damnabitur, culpa ipsius id fiet. Interim certissimum est illum reprobatum esse, io quantum Deus per infallibilem præscientiam suam, hanc ejus culpam prævidit, & prædixit. Scribit Dominicus Sotus, Deum gratias & auxilia sua dare decrevisse eadem cupientibus, non vero ille respuentibus: *Deum constituisse impendere gratiam suam eis tantum, qui non renuerent, sed annuentes praberent illi assensum.*

Apoc. 21. Apoc. 7. Deus nolentes salvari, non vult salvare.

Sotus l. de grat. c. 15.

8. *Perditio tua, tantummodo in me auxilium tuum.* Porro in damnatione Judæ evidenter apparebit, ex parte Dei non esse defectum, quod præsciri non salventur, sed ex parte ipsorum, quia in ejus, ut ita dicam, despectum in desperationis se barathrum præcipitare volunt. Etenim Salvator noster omnia infelicis hojus discipuli scelera probissime sciebat, item quod communicatis ei divinæ gratiæ auxiliis, oon correspondisset & tamen eum in Apostolum eligere eumque parvi illius gregis consortem fieri voluit, de quo ipsemet dixit: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Enimvero tinas præcipuas gratias Deus Judæ præstitit quarum prima est Apostolatus, ad quem eumdem assumpsit; Altera vero, quod eum collegii Apostolici constituerit depositarium, majorem in ipsum, quam in omnes alios ostendens confidentiam, Etenim tametsi eum furem esse sciret, nihilominus se id scire dissimulabat, neque ideo eum honorare intermittebat; Unde S. Augustinus ait: *Numquid in furto te semper invenit? & semper pepercit? Numquid te post Petrum ut plurimum honoravit?* Videns eum ad avaritiam proclivem, ne ei pecunia deesset, bursam ei consignavit, neque ipsum ad rationes reddendas umquam poposcit; Nimirum benignissimus & zelantissimus Magister omnem offendiculi occasionem ei amputare sategit. Unde Sanctus Ambrosius in hæc verba scribit: *Denique de Juda proditore hæc colligere licet, qui & Apostolus inter duo: Deum electus est, & Loculos pecuniarum, quas pauperibus erogaret, commissos habebat ne videretur aut quasi inhonorus, aut quasi egenus Dominum prodidisse, & ideo ut justificaretur in eo Dominus, hæc ei contulit.* Nec est quod dicas Christum eo ipso, quo pecunias ejus dispositioni concredidit, occasionem quoque furandi eidem subministrasse, siquidem Divus Chrysostomus in Homilia cui titulus est: *Quod nemo Læditur nisi à seipso*, S. Cyrillus, Origenes, & alii Patres optime considerant, quod Christus Dominus se à Juda pro triginta denariis vendendum esse prævidens, sapientissime disposuerit, ut majorem semper pecuniæ quantitatem io sua haberet facultate, ut hac ratione tentationem illam tanto facilius posset superare. *Commisit ei pecuniæ loculos*, inquit Origenes, *ut possidens quod amabat, à cupiditate cessaret.* Adhæc ut hunc suum traditorem mensuetudine sua luctaretur, licet tamquam *scrutans renes & corda* ingratitudinem & malignitatem ejus optime sibi haberet perspectam, illum tamen non reprehendebat, prouti omnino meruisset, sed dissimulabat, & in Co-apostolorum suorum præsentia eum honorabat, non illum furem esse detexit, quando propter unguenti à Sancta Marie Magdalena corpori Christi adhibiti effusionem, tanta cum petulantia murmuravit, arguendo magistrum suum, veluti indiscretum, superbum pauperibusque parum compatientem.

Exemplo Judæ probatur ex parte Dei defectum non esse quod præsciti non salventur.

Luc. 12. 32.

S. Aug. ser. 28. ad Fratr.

S. Ambr.

Orig. hom. 4. in Cant.

Ps. 7. v. 10.

9. Observandum est præterea, quod tametsi *ut plurimum* verum sit, quod sacrosanctum Consilium Tridentinum definivit, scilicet quod Deus non soleat deserere peccatorem, nisi hic prius Deum deseruerit, licitum tamen mihi id esse existimo, ut dicam, quod tametsi Judas aperte apostatasset, quando post Christi venditionem lictorum, & militum Christum comprehendentium ducem se facere non erubuit, Salvator tamen eum ad ultimum usque Spiritum non deseruerit. Unde Divus Chrysostomus super illa verba Sanct. Joannis: *Turbatus est Spiritu, & protestatus est, & dixit: Amen, Amen dico vobis quia unus, ex vobis tradet me*, optime notat dicens; *Quanta misericordia Domini, traditus pro traditore dolet, proditus pro proditore turbatur.* Neque vacat mysterio verbum illud, *Protestatus est*; Voluit namque Christus coram omnibus sæculis protestari, quod hic discipulus ob solam suam damnetur obstinationem, siquidem tot ei auxilia, ad ejus resipiscentiam procurandam subministrasset: Quod si dixeris, cur Deus Judæ voluntatem non mutarit, ego te cum Divo Chrysostomo interrogo, quonam putas modo Christus hoc exequi potuisset, vel enim hoc factum fuisset ideo, quia Judas propriam suam voluntatem ad meliora consilia ineunda inclinasset, vel quia Deus voluntati ipsius violentiam intulisset; *Si invitus, nulla correctio est, nam mentis malitia necessitate non tollitur; Si sponte, omnia, quæ meliorare* ani-

Confirmatur idem argumentum.

Joan. 13. 21.

Chrysost. hom. de prodit.

animum poterant, audisse cognoscitur. Adducitque idem Sanctus Doctor exemplum infirmi medicamenta respuentis, hic enim *si remedium respuit, non medici vitium est, sed languentis.*

Desperatio Judæ fuit unum ex acerbissimis tormentis Christi.

10. Nonnulli contemplativi devote, & non sine fundamento meditantur, desperationem Judæ unum fuisse ex acerbioribus tormentis, quæ Redemptor in passione sua sustinuit, sine dubio enim vehementissime doluit, quando oviculam quamdam electi & pusilli gregis sui, eo tempore, quo paradisum aperiens, latronem quemdam infamem, nec non lictores, qui eum in Crucem confixerant, in cœleste ovile introducebat (*Percutientes pectora sua revertebantur*) à lupo infernali in conspectu suo devorari vidit. Imo Sanctus Augustinus opinatur Christum data opera Apostolorum pedes abluisse, ut per hunc profundissimæ humilitatis, & abjectionis actum, obstinatam discipuli hujus voluntatem lucraretur; *Ovem* enim *perditam recuperare valde cupiebat.* Quando in horto Gethsemani captus est, eum suavi nomine vocavit amicum, osculumque ejus licet fictum dulciter recipit; In cœna sapidissimum ei bolum, veluti speciali amico porrexerat: *Cui intinctum panem porrexero*; In eadem quoque cœna eum sacratissimo corpore & sanguine suo cibavit, licet illum indignum esse probe cognosceret; Neque innumeris benignitatis suæ demonstrationibus contentus fuit, quin etiam graves insuper comminationes adjecit: *Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur; Bonum erat ei, si natus non fuisset*, sciebat quidem hæc omnia incassum adhiberi, verumtamen per hoc exemplum toti mundo notificare voluit, quam verum sit, quod reprobi ea solum de causa damnentur, quia suis auxiliis abutantur, imo quia ipsi expresse ita circa se fieri volunt. Judas quoque ad ultimum usque spiritum in sua duritie permansit, quia postquam Deus illum ad excessus sui notitiam perduxisset, qua motus dixit: *Peccavi tradens sanguinem justum*, hoc Dei dono abusus fuit, nolens recurrere ad ejus misericordiam, sed sponte propria in desperationem sese præcipitare, similiter cum rupto laqueo quo seipsum suspenderat, tempus etiamnum ei superesset, quo inter ultimos vitæ Spiritus per pœnitentiam ad Deum se converteret, tunc vel maxime obstinatus tanto cum impetu in terram se agitavit, *Ut crepuerit medius, & diffusa sint omnia viscera ejus.* Unde Sanct. Leo in sermone quodam pro solita sua gravitate inquit: *Merito tibi tua pœna commissa est, quia in supplicium tuum nemo te sævior potuit inveniri.*

Luc. 23. 48.
S. Aug. ser. 24. ad Fratr.
Christus pro conversione Judæ fecit quidquid necesse fuit.
Joan. 13. 26.
Matt. 26. 24.
Act. Ap. 1. v. 18.
S. Leo, ser. 16. de Pass.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Librum vitæ unum immutabilem esse, alterum vero secundum præsentem justitiam mutari posse ostenditur.

THEMA.

Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur, Psal. 68. ℣. 19.

Reprobi delentur de libro vitæ propter perseverantiam in suis iniquitatibus.

1. QUod reprobi è libro vitæ deleantur, hoc illis non alia ex causa contingit, quam propter continuationem & pervicaciam, qua iniquitatibus suis insorduerunt; Ac proinde priusquam Regius Psaltes diceret: *Deleantur de libro viventium*, jam in præcedenti versu præmiserat: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum.* Apud Sanctum Lucam cap. 10. legitur, quod septuaginta duo Discipuli Domini, post prædicatum in variis locis Evangelium, multasque animarum myriades conversas, ad cœlestem magistrum suum reversi, per vanam gloriam elatis animis dixerint: *Etiam Dæmonia subjiciuntur nobis*, prudentissimus vero Magister illorum ne evanescerent, eosdem reprehenderit, proposito ob oculos ipsorum horrendo Luciferi exemplo: *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem*; Nimirum per hunc Angelorum lapsum ipsos cautiores reddere voluit, ut intelligerent, neminem de sua salute usque ad mortem posse esse securum, etiamsi innocentia sint prædíti Angelorum, quia periculo peccandi semper sumus subjecti. Unde Poëta merito cânit: *Dicique beatus ante obitum nemo supremaque funera debet.* Hoc vero quod circa prædictos septuaginta duos discipulos me vel maxime in admirationem rapit, est, quod Christus iisdem dixerit: *Gaudete quod nomina vestra scripta sint in cœlis*; Si enim ità est, quid opus est illis, ut de salute sua anxii sint, vel timeant, cum de securitate salutis suæ promissionem ab ipsamet prima & æterna veritate habeant? Et tamen constat, non omnes ex illo numero salvatos fuisse, siquidem Nicolaus, unus ex septem diaconis, caput factus est turpium Nicolaitarum; Ex illo quoque tam selecto grege, de quo Salvator ait: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*, infelicissimus Judas reprobatus fuit? Quam igitur ex hoc libro securitatem nobis promittere possumus? Sciendum est igitur, quod duo sint libri? Primus & perfectus & immutabilis, in quo omnes prædestinati ab æterno sunt inscripti. Hic est indelebilis, quia Deus per certissimam suam præscientiam infallibiliter prævidit illos, qui salvabuntur, ad finem usque perseverando, divinisque acceptis auxiliis cooperando. Alius vero liber est, in quo justi conditionate sunt scripti, scilicet *secundum præsentem justitiam*; Et hic liber est incertus, quia à perseverantia, & persistentia in divina gratia dependet, quæ teste experientia in multis fallax est, eo quod in bonis propositis suis sint instabiles, de hoc igitur libro loquitur Psalmista, dum ait: *Deleantur de libro viventium.* De hoc quoque libro, ni fallor, intelligenda sunt ista S. Pauli verba: *Adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ?* Ubi angelicus Doctor ait: *Liber vitæ secundum glossam, est prædestinatio Sanctorum, & hoc est verum secundum rem, sed differt ratione.*

Ps. 68. v. 28.
Luc. 10. 17.
Luc. 10. 18.
Luc. 10. 20.
Luc. 12. 32.
Duo sunt libri vitæ.
Phil. 4. v. 3.
S. Thom. ib.

Continuatio ejusdem materiæ.

2. Idem Angelicus Doctor, antiquitus usitatum fuisse, refert, quod qui ad officia, vel dignitates aliquas deputabantur, in matriculam conscriberentur, v. g. Milites scribebantur in catalogum, senatores in librum ad hoc deputatum, unde vocabantur Patres conscripti; Omnes igitur Sancti, & prædestinati, ad sublimem dignitatem, vitam scilicet æternam à Deo sunt electi; hæc autem electio prædestinationis nomine appellatur, *conscriptio autem hujus ordinationis dicitur liber vitæ, & hæc conscriptio est in memoria divina, quia in quantum ordinat, prædestinat, in quantum vero immobiliter scit, dicitur esse præscriptio? Firma ergo notitia de prædestinatis dicitur liber vitæ, sed numquid aliqui inde delentur?* Moxque Sanctus Doctor sub hac distinctione respondet: *Sciendum est quod aliqui sint scripti simpliciter, aliqui inde deleantur; Sunt enim aliqui prædestinati à Deo ut habituri simpliciter vitam æternam, & isti sunt scripti indelebiliter, aliqui ut habeant vitam æternam, non*

in se sed in sua causa, in quantum ordinantur ad justitiam præsentem, & tales dicuntur deleri de libro vitæ, quando excedunt à præsenti justitia. Hic igitur liber vitæ secundum hanc distinctionem ex una parte certus est, incertus autem ex altera parte, tametsi enim in hunc librum inscripti simus, scriptura tamen conditionata est, vel Scriptura indelebilis erit, si ad finem usque vitæ in amicitia & gratia Dei constanter perstiterimus. Quod si vero ex hoc libro deleamur, id culpa nostræ accidit, non vero ex divina voluntate, quæ ex parte sua omnes salvos fieri vellet, ac proinde copiosa cœlestium gratiarum auxilia subministrat.

Causa reprobationis facile invenitur, prædestinationis non ita.

S. August. Ep. 105.

S. Aug. lib. cont. Adim. Manich. c. 7.

3. S. Augustinus ait: *Quærimus causam prædestinationis, nec invenimus, reprobationis autem causam quærimus & invenimus.* At vero cur tanta cum facilitate reprobationis causam reperiri existimatis? Respondet S. Doctor: *Nam quibus Deus misericordiam non impertit, ut non impertiatur, merentur.* Præsciti enim in peccato obstinati manent, surdi ad divinas voces existunt, auxilia quæ Deus ad ipsorum resurrectionem eis obtulit, contemptibiliter rejiciunt. Idem S. Pater in alio loco Deum justam habere rationem, ut de reprobis conqueratur, non vero reprobos juste conqueri posse de Deo, dum ab eo ex libro vitæ delentur: *Juste*, inquit, *de reprobis conqueritur, tamquam de his, quos peccare non cogit;* Addere possumus, quod Deus juste conqueratur, quia postquam reprobi sæpius illum offenderunt, ipse pariter sæpius se offert promptum ad omnem illorum offensam condonandam, imo pro hoc beneficio ab eis acceptando instanter eos rogat, ipsi vero eum à se turpiter repudiant, & oblatam gratiam nihili curant, ac proinde mirum non est, si illis invitis gratiam suam dare, illosque gloriæ suæ participes facere nolit. S. Hieronymus ad Hedibiam in hæc verba scribit: *Deus æquali cunctos sorte generavit, & dedit arbitrii libertatem, ut faciat unusquisque quod vult, sive bonum, sive malum;* Ut vero melius quæ dixit exprimat, sequentem adhibet similitudinem, inquiens: *Unus est solis calor, & secundum essentias subtrahentes, alia solvit, alia constringit, alia liquefacit, alia indurat, liquatur enim cera, & induratur lutum, & tamen eorum non est diversa natura; Sic & bonitas, & Clementia Dei, vasa iræ, quæ apta sunt in interitum, indurat, vasa autem misericordiæ, quæ præparavit in gloriam, quæ vocavit, non salvat irrationabiliter, & absque judicii veritate, sed causis præcedentibus, quia alii non susceperunt filium Dei, alii autem recipere sua sponte voluerunt.*

Pro libertate proprii possumus peccare & non peccare.

S. Hier. ad Hedib. Q. 10.

Judæi indelebilibus literis scripti videbantur in libro vitæ, propria tamen sponte ex illo deleri voluerunt.

Ps. 75. v. 1.

Ps. 147. 20.

Exod. 19. 5.

Matt. 15. 24.

Isaiæ 5. 4.

4. Quis non credidisset populum electum Israëlis indelebilibus characteribus in libro vitæ fuisse descriptum? Siquidem de eo in Psalmis dicitur: *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus; Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis.* Inter omnes populos totius universi, qui utique innumerabiles erant, solum popolum Israëliticum elegit, cui lumen & veram sui notitiam impertiretur, quem donis gratiarum suarum, omnibusque thesauris tam spiritualibus quam temporalibus locupletaret; Unde ait: *Eritis mihi in peculium de cunctis populis.* Ipsemet quoque Dei filius Redemptor noster expresse declarat, quod ex toto genere humano solas habeat congregare oves domus Israël aberrantes: *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israël;* Et quidem quos non labores & fatigationes pro hac vinea habuit? *Quid ultra potui facere vineæ meæ*, id est domui Israël, *& non feci?* Et tamen hi à seipsis, & sponte propria ab illo libro deleri voluerunt, unde S. Paulus, & S. Barnabas Judæis improperarunt dicentes: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* S. Hieronymus ubi supra ad nostrum propositum subjungit: *Hæc autem vasa misericordiæ, non solum populus gentium est sed etiam ii, qui ex Judæis credere voluerunt; Ex quo ostenditur, non gentes eligi sed hominum voluntates.* Enimvero major pars Hebræorum à Deo reprobari elegit; Quamvis eorum aliqui sub vexillo Crucifixi conscribi maluerint; Ex quo deducitur quod prædestinatum, vel præscriptum esse in executione, non sit in manu nostra positum. S. Petrus proinde, tamquam caput & Princeps Christianorum, opportune in Epistola sua secunda eosdem monitos esse voluit, ne crederent, quod quia scripti sunt charactere baptismali in libro vitæ, ideo salus ipsorum secura posita sit; ait enim: *Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis: Hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi.* David, Cui Spiritus Sanctus in Actibus Apostolicis testimonium perhibet, quod fuerit vir secundum cor Dei, hic inquam aliquam de certitudine prædestinationis suæ revelationem habuisse videtur, in illis verbis sibi indicatam: *Benedicite gentes Deum nostrum ... qui posuit animam meam ad vitam*, & tamen se in libro illo indelebiliter scriptum esse non credebat, sed ut de salute sua securus esset, satagebat ut per bona opera certam suam faceret electionem, ac proinde ait: *Anticipaverunt vigilas oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus: Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui, Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum;* Cur vero David in tantæ austeritatis & pœnitentiæ exercitiis vitam suam agebat, cum tamen se in libro vitæ scriptum esse sciret? Audiamus causam ad hoc illum impellentem: *Numquid in æternum projiciet Deus*, inquit, *aut non apponet, ut complacitior sit adhuc; Aut in finem misericordiam suam abscindet?* S. Paulus similiter, certum habuit electionis suæ ad gloriam indicium quia de ipso dictum fuit: *Vas electionis est mihi iste*, & alibi ipsemet ait: *Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, Ut revelaret filium suum in me;* Præterea, si verum est, quod Deus sanctos suos *prædestinavit conformes fieri imaginis filii Dei*, ipsemet Apostolus se gloriari non dubitavit, dicendo: *Ego stigmata Domini Jesu in corpore meo porto:* Ecce igitur se è libro vitæ delendum esse metuebat, dicendo: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar?* Signum saltem hoc est, quod Apostolus crediderit, illam Psalmistæ comminationem in se verificari posse, scilicet: *Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur*, nimirum si de salute sua nimium securus, gratiis & donis cœlestibus abusus fuisset. Nec mirum; Origenes enim vir summa sapientia & eruditione præditus, qui per libros & sanctissima exempla sua sanctæ Ecclesiæ Dei tantam utilitatem & splendorem conciliavit, sine dubio huic libro infallibiliter inscribendus ab omnibus credi potuisset, & tamen in hæresim turpissime cecidit. Tertullianus quoque licet S. Cypriani Magister fuerit, fideique Catholicæ propugnator zelantissimus, prout ex doctissimis, ingeniosissimisque libris ejus facile colligere

Act. 13. v. 46.

S. Hier. ib.

Prædestinatum esse in executione, non est positum in nostra potestate.

2. Petr. 1. v. 10.

Ibid. v. 11.

Adducitur Exemplum Davidis de incertitudine prædestinationis.

Ps. 65. v. 9.

Ps. 76. v. 5.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 7.

Similiter exemplum S. Pauli.

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 9.

Act. Ap. 9. v. 15.

Gal. 1. 15.

Ibid. v. 16.

Rom. 8. 29.

Gal. 6. 17.

1. Cor. 9. 27.

Psal. 68. 29.

Exempla eorum qui scripti in libro vitæ videbantur, & tamen turpiter lapsi sunt.

gere licet, attamen & ipse deletus fuit de libro viventium. Lucifer Episcopus Calaritanus ob eximium zelum & horrorem quo hæreticos abominabatur, à S. Hieronymo & S. Augustino in summa veneratione habitus, factus est schismaticus, dum eos qui peccatorum superioris vitæ pœnitentes, vel suum deferentes errorem, ad pœnitentiam suscipere renuebat. Hi & alii illis similes *secundum præsentem justitiam* in libro vitæ descripti erant, atque in cœlesti firmamento fulgidissimæ videbantur esse stellæ, & tamen velut stellæ erraticæ infeliciter ceciderunt. Econtra vero licet *quis secundum præsentem justitiam* huic libro inscriptus non sit, attamen quoadusque vivit per divinæ gratiæ auxilia, ea sibi comparare potest merita ut inscribatur.

S. Ambros. S. Anton. p. 1. T. 12. c. 5. §. 4.

Exemplum valde notabile de mutata divina sententia circa præscitum reprobum ad meliora conversum.

5. Celeberrimum, & à multis sacris Doctoribus receptum est illud S. Augustini effatum: *Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris*, quemadmodum & illud S. Ambrosii: *Scit Deus mutare sententiam si tu noveris emendare delictum.* Ad quorum pronunciatorum confirmationem egregie deservit illa à S. Antonino de quodam juvene relata mirabilis historia. Hic enim juvenis optimis conspicuus moribus, sub insignis directoris spiritualis disciplina vitam agebat, qui continuo illum deplorabat, eo quod Deus illi, juvenis illius reprobationem, speciali revelatione indicarat: Adolescens vero ille, qui obediens, humilis, valdeque devotus erat, sæpius ex magistro suo, cur fleret, sciscitabatur, qui tandem post aliquod temporis spatium, eidem quid sibi revelatum fuisset, manifestavit. Cui sapiens juvenis: Non est quod hujus revelationis gratia te affligas, respondit; scio enim quod Deus sit justus, meque non nisi ob peccata mea sit æternum condemnaturus, in quo casu sicut latro ille se pœnæ libenter subjicit, quam se suis latrociniis, promeruisse novit, ita quoque justum erit, ut & ego ad ea paratus sim subeunda supplicia, quæ per scelera mea fuero promeritus. Cæterum quantum est ex parte mea omnino satagam, ut quidquid boni facere potuero in vita mea, hoc solicite perficiam, Deus postea de me, quidquid sibi placitum fuerit, statuat. Quod prudentissimum adolescentis illius responsum tantopere Deo placuit, ut sequenti nocte Magistro ipsius spirituali per novam revelationem, se conceptam mutasse sententiam, adolescentemque illum salvandum fore indicarit.

Luc. 21. 33.

Quid requiratur a nobis, ut scribamur in libro æternæ prædestinationis.

Matt. 19. 17.

6. Deus ipse, qui prima & infallibilis veritas est, in hæc se verba semel declaravit: *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*; Hac quoque verborum suorum infallibilitate supposita, unicuique qui se salvari & in æternæ prædestinationis librum inscribi desiderat, quid sibi ad hunc effectum consequendum factu opus sit, ore proprio expressit dicens: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, ac proinde unusquisque nostrum, qui pro sua est salute solicitus, ad ultimum usque vitæ spiritum mandata Dei & Ecclesiæ diligenter observet, sic enim securus de salute sua erit, nec habebit quidquam quod ab ipso timeri possit. Verum quidem est, quod perseverantia Dei donum sit, de qua proinde virtute propria nos assecurare non possumus ex alia tamen parte pariter indubitatum est, quod *facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.*

Notabile exemplum

Ludolphus Carthusianus quoddam refert exemplum, ab eo, quod ex Sancto Antonino paulo ante retulimus, non multum distinctum. Cum enim Monachus quidam alteri collegæ suo, sibi à Deo, quod præscitus esset, revelatum fuisse dixisset, mox alter respondit: *Benedictus Deus, nec tamen sic desperabo, sed pœnitentiam, quam per ingressum religionis assumpsi, de cætero duplicabo, & triplicabo, donec gratiam & misericordiam apud Deum altissimum, qui pius est, inveniam.* Sciebat enim quod Deus justus & pater misericordiarum ipsum non esset reprobaturus sine propriis demeritis, quibus se per auxilia divinæ gratiæ minime incurrendum esse sperabat, hacque spe fultus animo non despondebat.

Ludolph. de vit. Chris. lib. 2. c. 30.

Parabola de zizaniis applicatur ad propositum præscitis vel reprobis.

Matt. 13. 30.

9. Nulli, ut reor, ignota est illa Christi de zizaniis pronunciata parabola: Per hanc autem perniciosam herbam Salvatorem nostrum reprobos intellexisse indubitatum est: *Colligite ... zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum*, quemadmodum per frumentum denotabat electos: *Triticum autem meum congregate in horreum meum.* Hoc autem supposito quærendum venit, quo mysterio Paterfamilias zizania evelli prohibuerit? Respondeo autem dictum Patremfamilias eodem tempore, quo zizania evelli vetuit, pariter rationem hujus prohibitionis dedisse, dicendo: *Ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.* At vero inquies, si cœci non erant, facili negotio zizania à tritico discernere potuissent. *Sed omnia in figura contingebant.* Qui enim hodie est zizania, tempus habet quoadusque veniat tempus messis, id est, falx mortis, in quo per divinæ gratiæ auxilium converti potest in frumentum. Quis unquam de Britio pro eo tempore, quo S. Martinum Episcopum suum indigne tractabat dicere præsumpsisset, eum prædicti Sancti in Episcopatu futurum fore successorem, magnaque sanctitate ante mortem fore exornandum. Quis umquam futurum fore credidisset, quod Camillus de Cellis, qui ex Hospitali S. Jacobi incurabilium, sæpius tamquam discolus dimissus fuerat, eo quod ad serviendum infirmis stipendiatus, eosdem nihilominus indigne tractaret, nihilominus progressu temporis fundaturus esset religionem Clericorum ministrantium infirmis, tamque eximia donandus esset sanctimonia vitæ, ut jam apud S. Congregationem rituum de ejus agatur solemni canonizatione? *Datur locus pœnitentiæ*, inquit S. Hieronymus *& monemur ne cito amputemus fratrem, quia fieri potest, ut ille qui hodie noxio depravatus est dogmate, cras resipiscat*; mutemur Ly, Dogmate, dicamusque, *malis depravatus moribus resipiscat.*

Ibid. v. 29.

Notabilia exempla gravium peccatorum conversorum.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Hi qui solent dicere, *si sum prædestinatus salvabor sine operibus bonis; si vero reprobatus fuero, hac inutilia erunt, perstringuntur, simulque ostenditur, quod signa electorum eosdem ad virtuose operandum adstringant.*

THEMA.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit. Matth. 7. ℣. 20.

1. TAmetsi sapiens dicat: *Nescit homo utrum amore vel odio dignus sit*, Salvator tamen noster qui dicit: *Ego sum ostium, per me si quis introierit salvabitur*, certum nobis & indubitatum declaravit signum, ex quo nos prædestinatos esse conjicere valeamus, ait enim: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*, prædestinatos videlicet vel præscitos. Arbores enim quæ fructum non ferunt, certum est ad ignem destinatas esse, unde non quisquis superficialiter in

Eccle. 9. 1. Joan. 10. 9.

Certum prædestinationis signum est adimpletio voluntatis divinæ.

Deum

Matth. 7. 20. Deum crediderit, in cœleste regnum ejus aditum habebit, sed is duntaxat, qui voluntatem Patris sui adimpleverit, quæ in divina lege nobis præscripta *Psalm.* 1. 2. reperitur, juxta illud: *In lege Domini voluntas ejus* Et vero hujus veritatis plenæ sunt omnes sacræ litteræ; Unde vanissimæ sunt quorumdam impiorum hominum protestationes, dicentium; *Vel sum prædestinatus, vel præscitus: Si prædestinatus sum, salvabor, tametsi nullum opus bonum fecero, si vero sum præscitus, quidquid boni operatus fuero, plane inutile mihi erit, quia nihilominus damnabor.* Examinemus igitur hujus stoliditatis errores, quibuscum astutus serpens innumerabiles mysteriorum fidei nostræ ignorantes miserabiliter decipit, & deludit.

Ut eligamur ad gloriam, requiritur voluntaria cooperatio ad prædestinationem, circa nos factam.

2. Sciendum est igitur, quod quando Deus aliquem eligit ad gloriam, eumque salvare statuit eodem actu decernit se intentum hoc consecuturum, mediante cooperatione voluntaria ad prædestinationem circa se factam, & non aliter, determinat enim suas illi subministrare gratias & auxilia sua, prævidetque, quod illis non sit abusurus, sed potius omni cum ardore eadem sit amplexurus, eisdemque strenue cooperaturus. Priusquam tamē ulterius progrediamur, advertendum est, quod media indubitata prædestinationis talia sint, quibus homo vel ad bonum, vel ad malum uti possit, Deus enim talia auxilia conferens, per eadem nequaquam libertati ejus præjudicat, & ideo potest illis correspondere, secundum quod ipsi placet; sciendum quoque est, quod certitudo indubitata electionis animæ prædestinatæ *se tenet ex parte divinæ præscientiæ*, adeo ut nihilominus verum futurum sit dicere, prædestinatus potest damnari, & simul certissimum erit dicere, quod non damnabitur, quia Deus ejus cum gratia cooperationem infallibiliter prævidit, certoque novit ipsum cum gratia ad finem usque vitæ cooperaturum esse. Quod si Deus in prædestinatione ad gloriam contentus esset, ut nos operaremur sicut nobis placet, vel bene, vel male, ipseque nihilominus decretum salvationis nostræ firmiter tenere vellet, sive bene, sive malum operaremur, tunc utique occasionem habituri essemus, manus nostras in sinum recondendi, atque ab omni opere bono abstinendi, at vero res ita se non habet, sed decretum Dei est conditionatum: *Qui fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum*; Et ideo si loquamur de adultis; *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

Valentia 1. *P. q.* 23. *punct.* 4. *ad finem.* Refutatur error dicentium; si præscitus sum, non proderunt mihi bona opera: & econtra, si prædestinatus, &c.

3. Gregorius de Valentia huic à Patre mendaciorum excogitato errori, hunc in modum respondet: Si tu es prædestinatus, inquit virtuose, & meritorie operari debes, quia Deus cum hoc pacto te electorum numero inseruit, quia te vitam acturum Christianam prævidit, quod si non adimpleveris, clarum id nobis indicium erit, ex quo te præscitum esse, non vero prædestinatum, discernere possumus, *2. Petr.* 1. 10. *Gloss. ibid.* Glossa super illa verba sancti Petri: *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis*, ita scribit: *Certam facit vocationem suam, qui in bonis operibus perseverat.* Unde si tu destinatus fores ad ignem gehennæ, inquit hic idem auctor nulla alia assignari posset causa, præterquam peccatum tuum, ac proinde peccatum ab anima tua cum omni conatu abarcere stude, sicque indicabis te esse ovem ovilis æterni illius pastoris, qui de ovibus suis dicit: *Oves* *Joan.* 10. 27. *meæ vocem meam audiunt.* Quidam non spernendus author in hac materia egregie in hunc modum discurrit: Dæmon optime novit, quod qui à *Joan.* 10. 28. Deo electi sunt ad gloriam, salvabuntur, *Non peribunt in æternum, non rapiet eas quisquam de manu mea*, scit pariter, quod illi qui præsciti sunt, damnabuntur, cum igitur hoc noverit, cur quando in iis tentandis laborat, non utitur hoc vel simili argumento (cum sit peritissimus Logicus; *Serpens erat* *Gen.* 3. v. 1. *callidior cunctis, &c.*) dicendo intra se; Si hic est in libro vitæ immutabili & indelebili, quid proderit si ego *oleum & operam perdam*, siquidem ille nihilominus salvabitur? Similiter si alter ab æterno est reprobatus, & consequenter damnandus, quid opus est, ut ego obices & offendicula per viam sternere satagam, ad quæ offendens cadat, cum sine illis offendiculis nihilominus sit damnandus, at vero experientia omnium sæculorum teste, Dæmon similes discursus non format, scit enim certam esse hanc regulam, quod Deus non eligat animas ad gloriam, absque eo quod per media præordinata Deo cooperentur, suamque salutem in hac vita præsenti per opera bona certam faciant, scit quoque Deum, esse justum, qui proinde neminem damnabit ad infernum sine peccati mortalis demeritis, ac proinde tota diaboli industria ad hoc contendit, ut hominem, quoad potest, peccatis mortalibus immergat, scit enim irrefragabile esse hoc veritatis æternæ axioma: *Non* *Apoc.* 21. 27. *intrabit in eam* (id est in cœlestem Jerosolymam) *aliquid coinquinatum.*

Confutatur idem error per aptas similitudines.

4. Nullus profecto reperietur, qui in actionibus naturalibus & humanis se remittat ad id, quod Deus circa illa statuit, ipse vero maneat otiosus, Deique decretis ex parte sua non cooperetur, quin potius unusquisque illa adhibet media, quæ ad finem intentum consequendum conducunt. Agricola non dicit, si Deus velit, ut ego in messe colligam frumentum, quid opus est, ut ego seminem; Nequaquam ita discurrit, licet rusticus sit, quin potius agnoscit Deum cum hac conditione decrevisse illi dare frumentum, ut prius terram excolat, debitoque tempore semen in eamdem jaciat; Similiter infirmus non dicit, si Deus velit, ut reconvalescam, non erit opus ad remedia medicinæ confugere, quin potius verissimum esse novit, quod sapiens ait: *Eccli.* 38. 4. *Altissimus de terra creavit medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa*; Et ideo vocantur medici, pharmacopolæ, antidota meliora caro comparantur pretio, ipsique infirmi rigorosis se submittunt dietis, pillulis amaris, & ferri incisionibus: Ac proinde numquid stultum est, quod cum in rebus temporalibus, in salute corporali conservanda, vel recuperanda non acquiescamus illi, quod Deus hac in re decrevit, absque eo quod ex parte nostra simul cooperemur, attamen dum de æterna salute, de nostra ad gloriam prædestinatione agitur, adeo temerarii sumus, ut dicere audeamus, Deus nos prædestinavit, & elegit ad gloriam & hoc sufficit, nihil ulterius est opus, genio meo libere indulgere possum?

Insigne exemplum quo idem error confutatus fuit.

5. Ludovicus Landgravius Hassiæ qui S. Elisabethæ Ungariæ Reginæ maritus fuit, carnalibus voluptatibus omnino deditus erat, iisque qui eum de rebus ad animæ salutem pertinentibus monere solebant, hoc formato impiorum ignorantium dilemmate: *Si ego sum prædestinatus, quodcumque peccatum commisero, nihilominus salvabor, si vero sum præscitus, quid mihi bene & virtuose vivere proderit?* Accidit autem, quod medicus ejus vir optima conscientia præditus, dum illum infirmum visitaret, occasionem captarit, tale ei præscribendi remedium, quod saluti ejus non solum corporali, sed & spirituali deserviret. Agedum ergo, inquit illustrissime Princeps, quid opus est medicinis, quia si adest statuta mortis vestræ hora, inutile erit omne remedium, si autem hora vestra nondum advenit, sanaberis utique

que tametsi medicinæ non adhibeantur; Cui loquendi modo ipsius medici Princeps infirmus indignatus, medico respondit; Deus hominibus de arte medicinæ prospexit, ut remedia occurrentibus morbis præscriberet, ac proinde nisi medicamenta adhibeantor, prævidere se, quod certo certius sit moriturus; Quapropter prudens medicus confestim suum reassumpsit discursum & ostendendo ei, quanti referat æternam suam curare salutem, principem ab errore liberavit, cui per illud dæmonis stratagema hactenus illaqueatus fuit, ac proinde seriam cœpit agere pœnitentiam, quæ unicum est mortalis peccati remedium.

Stadier. tract. 12. ang. cap. 7.

Cavendū est ne discursu, vel lectione de prædestinatione spem nostræ salutis minuamus, aut anxii reddamur.

S. Bonav. 3tim Arv. Amor. l. 3. c. 13.

Pulcherrima instructio contra suggestiones dæmonis circa prædestinationem.

6. Inter alia salutaria monita quæ egregius quidam vitæ spiritualis in hoc nostro sæculo peritus Magister quoad hanc materiam tradidit unum est, quo monet hominem ut sibi caveat, ne per quemcumque discursum vel tractatum, quem de prædestinatione fieri audit, vel legit, se conturbari, vel spem suam minui sinat, & subjungit: Dico insuper cum omnibus sacris Theologis, quod tametsi alicui per expressam revelationem manifestaretur illum reprobatum esse, hoc tamen credere debeat, factum non esse per sententiam definitivam, sed modo comminatorio ut illum à peccato divertat; Adducitque quamdam D. Bonaventuræ doctrinam dicentis, quod si nonnunquam in mente nostra aliquod de prædestinatione vel præscientia divina exurgat dubium, hunc in modum dæmoni respondere debeamus: Tametsi ego præscitus essem, & post hanc vitam Dei mei visione non essem fruiturus, nihilominus ex omnibus viribus conari vellem illi fideliter inservire, ne tanto bono in hac & in altera vita priver; Et quandoquidem Deus mihi pro futura vita infinitam quamdam præparat miseriam, ego econtra in præsenti vita studebo, ne ullum me prætereat momentum, in quo Dominum meum non honorem, omniaque mihi possibilia ei exhibeam obsequia. Numquid enim summe detestabilis esset stultitia, si ego in inferno æternaliter condemnandus, etiam in hac vita inimici mei manibus me concredere, & ex propriæ voluntatis electione parti Satanæ adhærere vellem? Sicut gulosus præ foribus imminente Quadragesima, carnibus se adimplet, adeo ut postea diu manducare nequeat, eodem modo reprobus, qui in futura vita jejunaturus est semper (*famem patientur ut canes*) in hac vita epulari satagit, prout dives epulo faciebat,

Ps. 58. v. 7.

Luc. 16. 19.

Qui quotidie epulabatur splendide. Idem Author ut maliciosos hosce ignorantes à dæmone delusos confundat, aliam quoque adfert rationem; Ait enim: Scio pro certo quod Deus non obstante quacumque reprobatione non possit desinere is, qui est, cum sit natura sua immutabilis, nec possit fallere quempiam in suis promissis, ideo ad eum me recipiens stricte illum amplectar, nec dimittam, cum enim in Evangelio laudaverit eos qui regno cœlorum vim inferunt, & violenter rapiunt illud, me sibi vim inferentem repellere non poterit, abscondam me in vulneribus Redemptoris & Salvatoris mei, firmiter sperans, quod inde me non exturbabit, cum sancte nobis promiserit dicens: *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras*; Pedibus quoque sanctissimæ suæ matris, quæ refugium est peccatorum, me advolvam, sciens quod ab illa non sim repellendus, tandem seraphicus doctor in hæc verba concludit: *Igitur in fine dic diabolo, quidquid de me futurum sit, à servitio Dei non desistam, & væ tibi, qui non potes tanto Domino ministrare.* S. Aug. Religiosum quemdam reprehendit dicentem: *Qualiscumque nunc sim, talis ero qualem me Deus futurum esse præscivit*, melius utique dixisset: *Talem me Deus fore præscivit, qualis vel per me peccando, vel per gratiam Dei bene agendo esse voluero*: Demum vero hoc errore seductus, profectum in vita spirituali negligendo, è Religione est egressus.

S. Aug. de bono Persever. c. 5.

7. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Omnia prædestinatorum indicia, cooperationis nostræ quam Deus à nobis requirit, expressiva sunt & indicativa, neque enim cum adulti sumus aliter salvari possumus, Salvator noster inter alia hoc manifestavit prædestinationis indicium: *Qui ex Deo est verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* S. Aug. idipsum confirmat loquiens: *Sicut nullum est majus signum prædestinationis æternæ, quam verba Dei libenter audire, sic nullum magis signum æternæ reprobationis, quam nolle audire.* S. Bonaventura super illa Christi verba: *Cognoscunt me meæ*, id est oviculæ, ita scribit: *Cognoscunt, id est, obsequuntur.* Albertus Magnus aliud notat prædestinationis indicium, inquiens: *Semper ante oculos bonæ ovis est Pastor, ut illum sequatur, & semper in oculis boni Pastoris ovis est ut ab illo illuminetur.*

Signum prædestinationis est verbum Dei libenter audire.

Joan. 8. 47.

S. Aug. lib. de Prædestin. Sanct. cap. 25.

Joan. 10. 14.

S. Bonav.

Alb. Mag.

8. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Hi porro qui electi sunt, in bonis propositis suis nequaquam sunt instabiles, memores effati illius à Salvatore pronunciati: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Enimvero per quotidianam experientiam videmus, quod si nonnunquam contingat, quod ovis aliqua extra obtutum se proripiat sui pastoris, vel à grege suo separetur, continuo clamet & balando lamentetur, donec ad alias denuo consortes redeat, seque directioni & ducatui pastoris sui se submittat. Hæc quoque est prædestinatorum proprietas, qui si nonnunquam per fragilitatem vel per tentationem vehementem à semita recta, sive bonorum consortio devient, subito à Synderesi malæ conscientiæ interius stimulentur; Cujus contrarium reprobis contingit, qui deviantes à Deo, qui vera via est (*Ego sum via & vita*) & in præcipitia corruentes, lapsum hunc nihili faciunt; Imo *impius*, ut sapiens ait, *Cum in profundum venerit peccatorum contemnit.*

In bonis propositis perseverare.

Post lapsū statim resurgere.

Prov. 18. 3.

9. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Salvator noster verum prædestinationis characterem ad electos discernendum à reprobis, dilectionem esse dicit; *In hoc cognoscent omnes quia mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Quod ipsum S. August. brevibus hisce verbis confirmat: *Sola Charitas discernit filios Dei à filiis diaboli.* Hæc etenim virtus, utpote quæ omnium aliarum Regina, est illa, quæ omnibus actibus & operibus nostris valorem & dignitatem attribuit, ut à Deo acceptentur; Sine hac autem nullum opus bonum Deo placet; *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, &c.*

Verum dilectionem habere.

Joan. 13. 35.

S. Aug. T. 5. in Epist. Joan.

1. Cor. 13. 1.

10. *A fructibus eorum, &c.* S. Bernardus tria considerat manifestationis signa, nam referendo textum illum S. Joannis: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & sanguis.* Subdit: *Jam ut breviter repetam, à sanguine, aqua, & spiritu habere est testimonium, si contines à peccatis, si dignos agis pœnitentiæ fructus, si facis opera vitæ.*

1. Joan. 5. 7.

S. Bern. hom. 2. in oct. Pasc.

11. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Aliud quoddam apud S. Joannem cap. 16. legimus prædestinationis indicium; Ait enim: *Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.* Etenim reprobi non sunt amici veritatis, sed ficti, sed fallaces. Unde de Patre ipsorum Christus ait: *Mendax est & Pater mendacii, cum mendacium loquitur, ex propriis loquitur.* Et ideo in Apocal. præscito dicitur: *Foris, qui amat & facit mendacium*; Econtra vero de electis, qui agnum immaculatum sequuntur, in eadem Apocalypsi dicitur: *In ore*

Libenter audire & loqui veritatem.

Joan. 16. 37.

Joan. 8. 44.

Apoc. 22. 15.

Apoc. 14. 5.

ipsorum non est inventum mendacium, sine macula enim sunt ante thronum Dei.

Solitudinem amate.

12. *A fructibus eorum, &c.* Oves præ cæteris animalibus domesticis solitudinem amant, & à locis habitatis aversionem habent; Idem quoque optimum est signum animæ alicujus prædestinatæ, si videlicet solitudinem diligat, unde Deus apud Oseam animam electam his verbis alloquitur: *Cognovi te in deserto, in terra solitudinis*; Et ideo Monachi a primis Ecclesiæ sæculis foris extra civitates in solitudinibus habitabant. *Disertissimas terras incolunt*, inquit S. August. *perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt.*

Osea. 13. 5.

S. Aug. lib. 2. de mor. Eccle.

Mortificatio passionum.

13. *A fructibus eorum, &c.* Oves quoque diligunt & libenter depascunt herbas salitas, & ideo libenter pascuntur, & facile saginantur in illis pascuis, ubi sal nitrum reperitur. Amant quoque arborum amara folia. Ecce tibi aliud ovium illarum, quæ ad dexteram vocabuntur, propriissimum indicium, videlicet mortificatio passionis, tribulationum amaritudines, propriique corporis macerationes. Unde S. Leo Magnus ait: *Tanto fit rationalis anima purgatior, quanto fuerit substantia carnis afflictior.*

S. Leo ser. 1. de Jejun.

14. *A fructibus eorum, &c.* Notatu quidem digna sunt illa Ecclesiastis verba: *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si Spiritus jumentorum descendat deorsum?* Et quidem licet his verbis prædestinatos à reprobis difficulter discerni posse insinuet, paulo tamen inferius manifestum aliquod prædestinatorum indicium adaperit, inquiens: *Et deprehendi nihil esse melius, quam lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius.* Apud S. Matthæum quoque dicitur, quod Judex in finali judicio *statuet quidem oves à dextris suis &c.* at vero cur non potius animas beatas aquilis assimilat, cum facer textus dicat: *Sicut aquilæ volabunt, & non deficient?* Aut vero numquid opportunior comparatio foret, ob corporum gloriosorum resurrectionem, si beatos Phœnici comparasset, hæc enim è cineribus suis revivificatur, & quasi resurgit? Respondetur, incarnatam sapientiam, per hanc comparationem ab ovibus desumptam, insinuare voluisse, electos in tantum ad dexteram fore collocandos, in quantum in vita sua operum bonorum fœcundi fuerint reperti, inter omnia enim animalia nullum reperietur utilius & fructuosius ovibus. *Uberes enim & multi ab ovibus fructus proficiscuntur*, inquit D. Chrysostom. *à lactis copia, ab elegantia lanæ, à fœtu, quibus omnium hœdorum genus omnino caret.* Non enim solum nos carnibus suis nutrit, sed & fœtibus, seu agnis suis nos sustentat, suis se lanis exuit, ut nos vestiamur; Pellis ipsius pro charta pergamena nobis inservit, abundantiam quoque lactis copiose subministrat. Aliam vero rationem S. Thomas assignat dicens: *Quare bonas vocat oves? Propter quatuor; Inveniemus enim in ovibus innocentiam, patientiam, obedientiam, affluentiam fructuum.*

Eccle. 3. 21.

Quare prædestinati comparentur ovibus.

Matth. 25. v. 31.

D. Chrysost. hom. 80. in Matth.

S. Thom. in Matth.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Electionem ad gloriam, à Deo ab æterno ex prævisis meritis *factam esse, ostenditur, illisque S. Pauli verbis:* Jacob dilexi, & Esau odio habui, *respondetur.*

THEMA.

Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera sua. Ps. 61. v. 12.

Quæstio instituitur

1. INter Theologos valde ventilatur quæstio illa, an Deus, animas ad gloriam ab æterno per infallibile decretum eligendo, & prædestinando, hoc faciat *ex prævisis meritis*, an vero sine antecedente hac meritorum prævisione. Et prima quidem opinio est Deum prius considerasse quid unaquæque anima in tali, vel tali statu, & cum tali gradu gratiæ factura esset, & postea prævidendo cooperationem uniuscujusque illarum, statuisse illis dare gloriam. Secunda opinio tenet omnino oppositum, scilicet quod Deus prius animas illas salvare voluerit, quas volebat prædestinare, & statim postea prævidisset eorum merita, eorumque cum gratia cooperationem. Porro ambæ hæ opiniones probabiles sunt, multosque pro parte sua sequaces enumerant, pientior tamen & utilior ad insinuandum fidelibus in prædicatione verbi Dei securior prima esse videtur, in cujus probationem sequentes instituemus considerationes.

An prædestinemur ex prævisis meritis, an vero sine antecedente meritorum prævisione.

Hecanc. to. de prædest. lib. 1. n. 7. & seqq.

2. Quamdiu præsens hæc vita durat, incerti vivimus, quinam prædestinati sint, & quinam inter reprobos censendi. In judicio autem finali, post tot sæcula, Deus utrosque manifestabit, ita tamen quod eodem tempore, quo hæc manifestatio fiet, rationem reddet, ob quam animas ab æterno vel elegerit, vel reprobarit. Videlicet allegabit opera misericordiæ à prædestinatis exhibita, & à se ab æterno prævisa, econtra vero rationem condemnationis præscitorum, dicit esse inhumanitatem erga proximos exhibitam. Porro superius in præcedentibus discursibus mentionem fecimus celeberrimi illius textus Apostoli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, qui certe non de voluntate Dei absolute efficaci intelligi potest, alias enim omnes forent salvandi; Ergo ante prævisionem & præscientiam meritorum vel demeritorum uniuscujusque concludi posse videtur, quod quantum est ex parte Dei omnes salvare voluisset, at vero quia per altissimam suam præscientiam, exiguam multorum prævidit cooperationem cum præstitis sibi auxiliis divinis, infallibilem decreverit reprobationem, fundatam tamen in sua cognitione, quæ falli non poterat, ita quoque ex altera parte videns strenuam multorum, constantemque cum divinis gratiæ auxiliis cooperationem ad finem usque duraturam, eos elegit ad gloriam. Porro ante hanc prævisionem omnes in voluntate conditionata Dei, paris conditionis erant, tam præsciti, quam electi, quia tunc verificabatur illud Apostoli: *Vult omnes salvos fieri*; Unde igitur derivata est hæc inæqualitas, quod alii prædestinati fuerint ad æternam salutem, alii vero reprobati, cum tamen omnes ex eadem depravata & viciata massa oriundi fuerint? Respondetur, id nasci ex prævisione demeritorum, quoad præscitos: & meritorum, bonorumque operum, quoad electos, *quia tu reddes unicuique secundum opera sua.* S. Petrus in epistola sua prima Christianis Ponti &c. in hæc verba scribit: *Petrus Apostolus Jesu Christi electis advenis dispersionis Ponti Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithiniæ, secundum præscientiam Dei Patris*; Ubi ultimis verbis insinuat, eos ad fidem & legem Evangelicam à Deo fuisse vocatos, postquam ab æterno prævidisset eos cooperaturos esse suæ vocationi, causa vero ob quam S. Petrus Ly *Præscientia*, non vero ly *Prædestinatio* usus fuerit, hæc est, ut scilicet nos doceret, quod ab æterno à Deo electos esse ad gloriam, à scientia dependeat infallibili meritorum per quæ vocationi suæ cooperaturi erant, gloriamque sibi comparaturi per opera bona. Unde S. Ambrosius ait: *Non ante prædestinavit, quam præsciret, sed quorum merita præscivit, eorum merita prædestinavit.* Non deluere, qui quæstionem potius de nomine, quam de substantia esse censerent illam,

Prædestinatio electorum dependet à prævisione meritorũ, & cooperatione nostra.

1. Tim. 2. 4.

1. Petr. 1. 5.

S. Ambr. l. 5. de fide c. 5.

illam, qua quæritur, an prædestinatio causam aliquam habeat ex parte nostra prævisorum meritorum, siquidem adhibita una distinctione, omnis removeri potest difficultas: Vel enim per prædestinationem intelligimus æternam electionem ad gloriam, & præparationem auxiliorum in ordine ad illam consequendam; vel executionem & adimpletionem illius, id est actualem gloriæ collationem, prædestinatis factam, si de prima sermo est dicere convenit, prædestinationis nullam esse aliam causam, prærerquam voluntatem & misericordiam divinam; *Salvum me fecit, quoniam voluit me*; Si autem sermo sit de secunda, id est de executione, prædestinationis causa sunt nostra merita, ac proinde gloria ab Apostolo *corona Justitiæ* appellata fuit; Vult igitur Propheta Regius dicere: *Potestas Dei est, & tibi Domine misericordia*, id est in prædestinatione concurrit misericordia Dei, in præparatione & communicatione gratiarum suarum cœlestium, per quas prædestinatus disponitur ad consequendam electionem; Et pariter ad eamdem concurrit justitia in adimpletinne prædestinationis, quia illam lucramur in virtute meritorum, quæ operamur, ac proinde subdit: *Quia tu reddes unicuique secundum opera sua.* Porro nobis hoc scire sufficiat, quod electio, vel prædestinatio nostra ad gloriam, perfici debeat à Deo per suam gratiam, & à nobis per cooperationem cum illa, perque opera eidem correspondentia.

Psal. 17. v. 20.

2. Tim. 4. 8.

3. Dices fortasse, S. Paulum Apostolum opinionem tueri videri his quæ hactenus diximus, plane contrariam, prout patet ex Epistola ad Rom. c. 9. ubi dicit: *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (ut secundùm electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui;* Ubi S. Paulus per ultima verba se refert ad sequentem Malachiæ textum: *Nonne frater erat Esau, Jacob, dixit Dominus, & dilexi Jacob, Esau autem odio habui?* Et vero certum est, quod hic textus unum sit ex firmioribus fundamentis eorum, qui prædestinationem *ab æterno non ex prævisis meritis* fieri sustinent, ac proinde si nostram opinionem sustinere velimus, necessum est videre, quid SS, Patres circa hunc textum censeant. Et quidem S. Cyrill. Alex. in Commentariis super Malachiam, qui in Bibliotheca Varieana asservantur, scribit, quod cum Deus populo Hebræo, se illum dilexisse insinuasset, verisimile sit, in mentem ei venisse servitutem, cui Deus illos subjacere permiserat, ac proinde bona utitur ratione ad eos consolandos, sub silentio prætereundo omne id quod illis acciderat: *Demonstrationem amoris* (verba sunt S. Cyrilli Alexandrini) *erga Judæos sui, ad principium atque originem generis, id est ad Jacob revocat, quem se ait dilexisse, odisse autem Esau, quamvis illius fratrem, ut enim ait Paulus, cum nondum nati essent, neque aliquid boni egissent, aut mali, Jacob elegit, ex quo genus Judæorum profectum est; Esau autem rejecit ac reprobavit* Ratio autem, quam S. Cyrillus statim subjungit, est, quod hæc reprobatio non fuerit sine causa, neque pro solo libitu facta, sed quia priusquam Esau ex utero materno egrederetur, perversam, & vitiatam ejus præviderit voluntatem; *Non est enim injustus Deus, neque in judicando in alteram partem propendet, sed cum sibi notum esset, qui illorum essent mores futuri, meliorem dilexit, sicut Jeremiam, antequam in ventre formatus esset, cognitum sibi esse ait, sanctificasseque illum, antequam è ventre exiret.* Tandem vero postquam prolixe circa hunc textum discurrisset, ad nostrum intentum ita concludit: *Ergo ex præcognitione dilectus est Jacob, & Esau juste odio habitus.* Quod vero spectat ad S. Paulum, qui textum Malachiæ superius allatum respicit, respondetur, ipsum hanc Epistolam, in qua prædictus scripturæ locus habetur, ad Ecclesiam hanc misse Romanam, Religioni Christianæ noviter comparatam, in qua multi erant gentiles, qui legem Evangelicam amplexati fuerant, multi quoque reperiebantur Hebræi, noviter facti Christiani, neuter autem ex hisce populis dogmatum & mysteriorum novæ fidei distinctam habebat notitiam; Unde gentiles gloriabantur sanguinem Redemptoris à Judæis effusum, sibi fuisse proficuum, utpote qui in gremium Ecclesiæ recepti ex inimicis facti essent amici Dei, & regni ipsius cohæredes; Judæi econtra sequaces Evangelii facti, monstrabant gentilibus, totum hoc beneficium immensæ misericordiæ Dei esse attribuendum, cui ipsi, scilicet Gentiles non fuissent cooperati, quemadmodum Hebræi, qui per tot sæcula antecedentia jugum legis Mosaicæ portando Deo inservierant; Iidem Hebræi lamentabantur contra Deum, quod illos reprobasset, & in locum ipsorum Gentiles idololatras, omnisque generis vitiis immersos substituisset; Conquerebantur etiam de Deo quod fidem promissionis antiquis ipsorum Patriarchis factæ non servasset, quodque erga populum adeo antea divino suo cultui rebellem adeo fuisset gratiarum suarum prodigus; Ut igitur S. Paulus Hebræos & Gentiles inter se tumultuantes compesceret, scripsit illis quod in cap. 11. ejusdem Epistolæ ad Rom. continetur, ubi advertendum est, quod Gentilibus ne inaniter efferrentur, antidoti loco sequens tradiderit documentum: *Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis olivæ factus es, Noli gloriari adversus ramos; quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.* Quantum vero ad Hebræos attinet, hos in hoc capite duabus convincit propositionibus, quarum prima est, quod Deus numquam defuerit servandæ fidei promissionum suarum; Secunda, quod ab æterno certissime cognoverit illos, qui digni erant, sicut & eos, qui tales non erant, quodque acquiescendum sit divino ipsius judicio, quamvis nobis evidens non appareat ratio ejus, quod disponit; Verumtamen ne Hebræos illos, qui recens ad fidem se receperant, exasperaret, & ne pusillanimes efficeret Gentiles Neo-Christianos atque ut utriusque querelis satisfaceret, primo præfationem quamdam præmittit animis ipsorum aliqualiter mitigandis aptissimam, dum ait: *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem, qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, & gloria*, ostendit præterea, quod ab origine, & progenie sua, nec non progressibus illorum facile arguere poterant, non omnes à Deo fore electos, quasi dicere vellet, vos miramini, quod cum omnes tamquam filii ab Abraham descendatis non tamen omnes de numero electorum sitis? In Isaac Deus progeniem suam se benedicturum promiserat, & tamen ab Isaac ab eodem Patre, ex eodem partu, in eodem temporis momento nati sunt duo filii, Jacob, & Esau, quorum unus electus, alter vero reprobatus fuit. Ab Abraha primo Hebraismi stipite à Deo electo, nati sunt Isaac, & Ismaël, A Jacob porro & Esau ex eodem partu natis, Deus nos discere voluit, quod acutissimo oculo suo penetret id, quod nos prævidere, aut quo nos pertingere non possumus; Homo enim judicare nequit aliud, quam hoc quod sub oculum ejus cadit, sed nec hoc adæquare judicare potest, cum intentionem, qua alius operatur, penetrare nequeat; Deus autem, ut sciat, quem

Rom. 9. v. 11.

Quid SS. PP. censeant de nostra sententia, de prævisione meritorum.

Malach. 1. v. 2.

S. Cyrill. Alex. in Comm. sup. Malach.

Quid sentiendum de illo S. Pauli dicto: Jacob dilexi, Esau odio habui.

Rom. 11. 17.

Ibid. v. 18.

Rom. 9. v. 3.

qoem hi vel illi homines habituri sint eaitum, & quonam modo sint operaturi, non expectat, donec illi homines nascantur, siquidem ei præsentes sunt in æternitate; Non omnes illos qui ab Abraha & Sara, vel ab Isaac & Rebecca nati sunt, Abrahæ æstimat filios, id est eligit ad gloriam, sed solum illos qui veri futuri sunt Israëlitæ, quique se dignos tanto Patre filios esse monstrabunt. Quisnam vero verus sit

Joan. 1, 47. Israëlita, Salvator noster clare definit inquiens: *In quo dolus non est*, tales autem de nomero sunt prædestinatorum.

Becan. c. 24. de reprob. q. 3. n. 6.

Quare Deus unam assumat ad gratiam, alterum relinquat ad pœnam.

4. Martinus Becanus de hac materia reprobationis disserens, considerat, quod Apostolus Paulus ex professo disputet; Judæos repelli à gratia Evangelica propter incredulitatem ipsorum; Gentes vero ad illam admitti ex pura Dei misericordia. Et quia poterant dicere Judæi, non se solos, sed etiam Gentiles esse incredulos; Ac proinde non se magis, quam illos excludi oportere, ideo D. Paulus respondet, Deum in pari duorum causa posse uni plus largiri, quam alteri. Par erat causa Jacobi, & Esau, cum essent fratres gemelli, ex eodem partu nati, & tamen Deus unum alteri prætulit in temporali benedictione. Quare? Quia sic illi visum est. Par erat causa Pharaonis & Nabuchodonosoris, & tamen alterius misertus est Deus, alterum reliquit obduratum. Quæ causa? Dei

Rom. 9. v. 18. voluntas; *Miseretur* enim *cujus vult, indurat quem vult*, & hoc totum optime per æquitatem manet ordinatum, cum Deus bene omnia faciat. Experientia quoque docet, quod ex duobus peccatoribus, qui luto viliores sunt Deus alterum assumat ad gratiam, ad ostendendam suam pietatem & misericordiam, alterum vero relinquit in peccato, ad ostendendam suam justitiam; Cur autem Deus uni hunc præstet favorem, & privilegium, alteri vero non, secretis ejus judiciis, ut suo loco dicemus, est reservatum. Cæterum

Deus nemini denegat auxilia gratiæ suæ.

indubitata veritas est, quod Deus neutri sua deneget auxilia; At vero reprobus vel iis abutitur, vel illa à se repellit, justus vero illis cooperatur, Deus autem per altissimam suam præscientiam idipsum ab æterno prævidens, eum prædestinavit. S. Augustin. de Esau

S. Aug. lib. 1. ad simplician. q. 2. ita scribit: *Deus non odit Esau hominem, sed Esau peccatorem*; Prævidit enim Deus ab æternitate pessimam hujus sacrilegi vitam, qui proinde à sacra Scriptura *Profanus* appellatur, atque ideo ipsum per divinam suam præscientiam declaravit præscitum. Idem S.

S. August. Epist. 105. & Epist. 106. Doctor alio in loco prolixe hanc tractat difficultatem in Epistolis ad Sixtum, & ad Paulinum scriptis, observat autem quod quia S. Paulus tetigerat electionem Isaac, & reprobationem Ismaëlis, prævidens quod sibi objici posset, ideo Isaac à Deo privilegiatum fuisse, ut eligeretur ad gloriam, quia filius erat S. Matris, scilicet Saræ, alter vero reprobatus fuerit, quia genitus fuerat ab Agar ancilla, ideo immediate per sequens exemplum id nequaquam verum esse ostendit, quia Jacob & Esau ejusdem Patris & matris (qui ambo sancti fuerunt) filii erant, & tametsi ex uno partu fuerint progeniti, in electione tamen ad gloriam inæquales fuerunt, cum unus fuerit præscitus, alter vero prædestinatus; Cujus nulla assignari potest alia ratio, quam hæc: *Deus odit Esau peccatorem*; Prævidit enim Deus, quod cum omnibus auxiliis, quæ ipsi pro ejus salute subministraverat, non esset cooperaturus, sed potius in duritie & malignitate soa perseveraturus, & ideo mansit præscitus. Unde S. August. in hæc verba concludit, *dilectio Dei, & odium ex præscientia nascitur futurorum*; Sciebat Deus, antequam illum reprobaret, quod pro vili lentis edulio primogenituram suam fratri esset

Gen. 25. 34. venditurus, idque per contemptum, *parvi pendens quod primogenita vendidisset*, quodque innumeris aliis sibi similibus futurus esset scandalum, & occasio, ut pro vili voluptate, pro vili lucro, ob vanum quemdam respectum jus venderent, quod habent ad gloriam. Legatis scripturam sacram, & fatebimini ingenue, quod Deus, cui notus erat, antequam natus esset, jure merito illum reprobaverit. *Ne quis fornicator, aut profanus, ut Esau* (inquit de hoc impio homine alio in loco S. Paulus) *qui propter unam escam vendidit primitiva sua*, *Scitote enim, quoniam & postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est, non enim invenit pœnitentiæ locum, quamvis cum lacrymis inquisisset eam.* S. Augustinus alio in loco de eodem impio Esau inquit: *Esau omnes carnales, Jacob omnes spirituales significat, minores electi, majores illi reprobati? Vult & ipse eligi? Fiat minor.* Mox, quoque de Jacob subdit: *Cessit cibum voluptatis, & sumpsit honorem dignitatis, ita ex placito quodam inter eos factum est, ut ille major, ille minor sit.* Merito igitur Esau dici potest, quod in Discursu tertio probavimus; *Perditio tua.*

Ad Hebr. 16. *Ibid. v. 16.* *Ibid. v. 17.*

S. August. in Psalm. 130.

5. Idem S. Augustinus errorem Pelagianorum confutans, in ea fuit opinione, quod prædestinatio non fiat *ex prævisis meritis*; Alibi vero Patrum Græcorum opinioni adhærere videtur, siquidem in libro de prædestinatione Dei super illa verba S. Pauli: *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Ita scribit: *Ex præscientia igitur offensionis, prædestinatio emanavit ultionis, sicut ex præscientia virtutis, prædestinatio fieri solet remunerationis; Unde Apostolus ad Romanos ait: Quos præscivit, hos & prædestinavit.*

Rom 9. 20. *S. Aug. lib. 83. quæst. c. 68.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

An Deus ab æterno prius det gratiam, & postea gloriam, an vero è converso, disputatur, simulque ostenditur, quod licet à gratia nostra dependeat prædestinatio, in executione tamen nostra bona opera requirantur.

THEMA.

Gratiam & gloriam dabit Dominus. Psal. 83. ✝. 12.

1. PRopheta Regius cui divina arcana revelata fuere (*Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi*) seriem prædestinationis quoad electos vivacissime exprimit, dicens: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*; Ubi primo dicit animæ prædestinatæ *gratiam* conferri. S. Paulus electionem ad gloriam cursui pro bravio acquirendo instituto assimilat, inquiens: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ*; At vero quisnam cursor ille fuit, in cujus societate cursum illum inchoavit? S. Apostolus ait: *Non ego, sed gratia Dei mecum*; Optime igitur Psalmista ait primo: *Gratiam*, & postea: *Gloriam dabit Dominus.* In actu enim prædestinationis duo divinæ voluntatis decreta considerare possumus; Primum est illud, quo in hac præsenti vita prædestinato gratiam dare decrevit; Secundum est quo eidem in altera vita gloriam dare statuit. Primum decretum à scholasticis electio ad gratiam; Secundum vero electio ad gloriam vocatur, & in ambobus hisce decretis prædestinatio consistit, quia in primo confertur gratia tamquam medium ad gloriam, in altero vero datur gloria tamquam finis.

Ps. 50. v. 8. In quibus Dei decretis consistat prædestinatio.

2. Tim. 4. 7.

2. S. Au-

S. Aug. l. de Prædest. cap. 10.

An Deus prædestinato prius det gratiam, an vero gloriam.

2. S. Augustinus in libro *de prædestinatione sanctorum* inquit: *Prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia vero ipsa, donatio*; Et revera ita est, nam prima gratia non cadit sub meritum nostrum, bene tamen nostra cum illa cooperatio nos disponit ad promerendum illius incrementum. Notum porro est, quod in scholis controvertatur, utrum ex duobus hisce decretis præcedat alterum, id est, an Deus primo eligat ad gloriam, & postea det gratiam, vel è converso. Supponendum igitur est primo loco, quod in Deo non detur prius & posterius, quia per unum eumdemque simplicissimum actum intellectus in uno & eodem instanti elegit prædestinatum ad gratiam, & ad gloriam, absque eo quod actus intellectus multiplicet; Verumtamen Theologi, ut se ignorantiæ, & modicitati capacitatis nostræ accommodent, signa aliqua in Deo, Prioris, & posterioris, assignant, ac proinde dicunt, quod in primo signo Deus fecit unum, & in secundo alterum. Disputant igitur, An Deus in primo signo prædestinato gratiam dederit, an vero gloriam. Nonnulli in ea fuerunt opinione Deum prædestinatis prius præparasse gratiam, & postea gloriam, (ideoque Psalmistam prius dicere *gratiam*, & postea *gloriam dabit Dominus*, utpote qui universam generis humani vitiatam massam, voluntate, ut vocant, antecedenti, salvare voluit) postea vero unicuique animæ ad hunc finem consequendum de auxiliis sufficientibus prospexisse, siquidem ut alias diximus, *vult omnes homines salvos fieri*. Subjungunt insuper qui hanc opinionem sustinent, Deum aliis subministrasse gratiam efficacem, qua mediante prædestinatum ei cooperaturum esse prævidens, eumdem *eligere* ad gloriam, indeque colligunt quod decretum electionis ad hanc, sit post decretum electionis ad gratiam, hancque dicunt fieri *ex prævisis meritis*. Alii nihilominus in ea sunt opinione, quod Deus prædestinatum primo eligat ad gloriam, postea vero determinet media ad illam consequendam, quæ sunt gratiæ divinæ auxilia, unde dicunt, quod sicut per voluntatem suam antecedentem in primo signo statuit, ut omnes salvarentur, ita in secundo donavit omnibus gratiam sufficientem ad hunc effectum consequendum, in tertio vero decrevit dare gloriam prædestinato; Denique in quarto signo gratiam, quæ licet ut medium ad acquirendum finem, scilicet gloriam, prior est fine, prior inquam in ordine executionis, attamen in ordine intentionis, prior est medio quia primo intenditur finis, id est, gloria, & postea medium, id est, gratia. Quidquid sit, tam una quam alia opinio est probabilis nihil enim quoad hoc de fide decisum est, sive à sacra scriptura, sive à Conciliis, sive ab Ecclesia; à quanam vero parte veritas subsistat, nostra parum interest. Certum porro est, quod finis electionis, vel prædestinationis sine gratia assequi nequeat, hoc enim ab Apostolo sequentibus solemnibus verbis aperte decisum legitur: *Quos autem prædestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit*. Circa quæ verba Hugo Cardinalis, ita scribit: *Ostendit tres effectus prædestinationis, primus est infusio gratiæ, secundus remissio peccatorum; tertius adoptio gloriæ in futuro*. Ly porro *prædestinavit*, hoc sensu interpretandum est: id est, *per appositam gratiam præparavit: hic ponitur causa pro effectu: Et nota, quod hoc verbum, prædestinavit, sonat in partem significationis, id est in appositionem gratiæ, & non in alteram, id est, in adeptionem gloriæ in futuro*. Ubi vides totam prædestinationis substantiam ad præparationem gratiæ reduci. Unde præfatus Cardinalis concludit, quod prædestinatio tria

Finē prædestinationis non acquirimus sine gratia.

Rom. 8. 30.

Hug. Card.

potissimum dicat, scilicet, *Dei prævisionem; Gratiæ infusionem; Gloriæ adeptionem: Primum est causa secundi, & secundum tertii*. Unde si prædestinationem hoc sensu accipiamus, in quantum est quædam *ab æterno* facta gratiæ divinæ præparatio, neqoaquam, ut in discursu præcedenti probatum est, dici potest, quod prædestinatio fiat *ex prævisis meritis*, quia hæc gratiæ præparatio, mera est Dei bonitas. Unde S. Augustinus ait: *Illi cum Christo regnabunt, quos Deus gratuita bonitate sua prædestinavit ad regnum*.

S. Aug. lib. de fide ad Petr.

Apta similitudine declaratur auxilium gratiæ ad cooperandum prædestinationi, necessarium esse.

3. Enimvero quia eorum qui pro bravio currunt, mentionem fecimus, ponamus casum quod Princeps qui bravium statuit & exponit pro illis, qui currendo primi omnium attingunt ad metam, quod inquam is bravium illud à quodam speciali amico suo comparari desideret, quid faciet, ut intento suo potiatur? Utique equum velocissime currentem ei præparabit, eumque de omnibus ad expeditum cursum necessariis instrui faciet. Idem igitur Deus quoad prædestinatos facturus erit, auxilia namque efficacia illis præparat, ut iis cooperantes bravium sibi æternæ gloriæ acquirere possint; Et vero idipsum forsitan est, quod Psalmista dicere voluit, dum ait: *Qui coronat te in misericordia & miserationibus, qui replet in bonis desiderium tuum*. S. Joannes Apostolus, in Apocalypsi in capitis Christi vertice multas coronas conspexit: *In capite ejus diademata multa*. Quarum coronarum mysterium S. Bruno hisce verbis declarat: *Quia scilicet in singulis sanctis coronatur Christus. Omnis enim eorum victoria Christus est*. Propter merita quippe filii Dei, auxilia & gratiæ divinæ electis distribuuntur, in virtute quorum iisdem cooperando coronantur, adeo tamen ut in harum coronarum merito, electi magnam partem habeant; Nam ut S. Augustinus ait: *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati*. S. Apostolus ad Philippenses scribens idipsum confirmat, dum ait: *Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate*. S. Bernardus de *Gratia & libero arbitrio*, nec non de divinæ gratiæ efficacia disserens ita scribit: *Ipsa liberum excitat arbitrium cum seminat cogitatum; Sanat cum immutat affectum; Roborat ut perducat ad actum, servat, ne sentiat defectum*.

Psal. 102. v. 4.

Apoc 19. 12.

S. Bruno ser. 3. de Martyr.

S. August. de grat. & lib. arb. c. 16.

Philipp. 2. v 13.

S. Bern. de grat. & lib. arb.

4. Verbis Psalmistæ: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*, fidem, robur & testimonium perhibent tam sacra scriptura, quam SS. Patres. Etenim S. Paulus in Epistola ad Romanos ait: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*. Et in Epistola ad Titum ait: *Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam salvos nos fecit*. In secunda Epistola ad Timotheum de vocatione, quam primam gratiam, electionem operantem esse dicit, ita scribit; *Vocavit nos vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam*. Et ratio est, quia in homine in natura depravata constituto, priusquam Deus eidem primam det gratiam, non est nisi peccatum, & demeritum: solæ autem naturales liberi arbitrii nostri vires, ad gratiam promerendam non pertingunt: Siquidem cum dari debeat proportio inter meritum & præmium, vires naturæ non sunt proportionatæ ad gratiam. Seniores illi in Apocalypsi, depositas è capite coronas, ad pedes agni immaculati demittebant (*Mittebant coronas suas ante thronum*) per hoc insinuare volentes, quod æternæ beatitudinis diademata auxiliis & gratiis à Deo ipsis ministratis in acceptis referant,

Rom. 11. 6.

ad Tit 3. 5.

2. Tim. 1. v. 9.

Nemini deest sufficiens gratia ad cooperandum ad nostram electionem.

Apoc. 4. 10.

Rup. Abb. l. 4. ibid.

Unde Rupertus Abbas ait: *Mittunt ergo ante thronum coronas ſuas, conſiderantes quod non ſuis meritis, ſed gratiæ prævenientis & ſubſequentis miſericordiæ coronas aſſecuti ſunt.* S. Apoſtolus in alio loco, ſcilicet in Epiſtola ad Rom. inquit: *Juſtificati gratis per gratiam ipſius:* Quæ verba ſacrum concilium Tridentinum in hæc verba explicat. *Gratis juſtificari dicimur, quia nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promerentur.* Opus enim non eſt meritorium de condigno, niſi procedat ab homine in gratia & amicitia Dei conſtituto: Certum eſt autem, hoc fieri non poſſe, niſi gratia prius homini communicetur: Et vero nulli deeſt gratia ſufficiens quæ tunc fit efficax, quando ei noſtra cooperatio adjungitur, qua deficiente à nobiſmetipſis in præſcitorum catalogum inſerimur.

Rom. 3. v. 24.

Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 8.

Finem ultimum prædeſtinationis aſſequi non poſſumus niſi cooperando per bona opera.

5. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Deus quidem dat gratiam, non tamen ſemper dat gloriam, quia multi gratiæ per opera digna non correſpondent: Et tametſi electio noſtra effectus ſit principalis miſericordiæ Dei nos prædeſtinantis, attamen nos vere tales eſſe, ex bonis operibus agnoſcemus, quia hæc ſunt conditio, ſine qua non, ad finem conſequendum. Porro ſive electio noſtra fiat *ex prævifis meritis*, ſive *ſine prævifione antecedento*, ſive an Deus prius det gratiam ab æterno, & poſtea gloriam, ſive è converſo, hoc ſcire parum noſtra intereſt, cum cernimus, per ſacram ſcripturam, per concilia, per Theologos, & Sanctos Patres, quod finem ultimum prædeſtinationis conſequi non poſſimus, niſi huic ex parte noſtra per opera bona correſpondeamus. Oſtendamus idipſum in familiari exemplo; Si magnus aliquis Princeps ab aliquo magnatum ſuorum rogaretur, ut munus aliquod excellens filio ſuo conferre dignaretur: Hic autem in ordine ad effectum obtinendi gratiam poſtulatam in hæc verba reſponderet: Statui apud me filio tuo infallibiliter dare, quod pro illo poſtulas, volo tamen, quod prius illud per generoſitatem & induſtriam ſuam ſibi comparet: Aut vero ponamus quod huic petitioni hoc modo reſpondeat: Scio quod filius tuus opportone uſurpaturus ſit arma & auxilia, à me eidem ſubminiſtranda, ut munus hoc conſequi valeat: Ac proinde petitum munus ei conferre decrevi. Certum eſt quod tam in primo quam in ſecundo modo reſpondendi neceſſariò requiratur cooperatio illius, cui munus petitum eſt conferendum. Idero ergo in præſenti caſu noſtro dici poteſt. Quotquot enim opiniones Theologorum adinvenit ingenium, ſive doctrina, omnes in hoc conſpirant, ut veritatem hanc catholicam, & ineluctabilem aſſerant, ſcilicet quod ad hoc ut adultus aliquis ad effectum prædeſtinationis ſuæ pertingat, neceſſarium ſit, ut talis adultus auxiliis ſibi ſubminiſtratis cooperetur, ſecus enim ſi faciat, illum de præſcitorum numero eſſe quilibet haud immerito dicere poterit. Venerabilis Beda ait: *Sicut prædeſtinatio ad mortem non cogit malos ad mortem, ſic etiam prædeſtinatio ad vitam, non cogit bonos ut ſalventur: Sed cum Dominus bonos ad vitam prædeſtinavit, ita eos prædeſtinavit, ut ipſa ſua prædeſtinatio meritis & precibus noſtris obtineatur.* Adducitque Abrahæ exemplum, cui licet promiſſum fuiſſet, quod in Iſaac filio ſuo numeroſam habiturus eſſet prolem, attamen Rebecca oxor illius diuturno tempore ſterilis permanſit: Licet poſt factam ab Iſaac orationem, Deus illam mox feliciter concipere fecerit: Unde ſequens format argumentum: *Si ergo promiſit Deus fœcunditatem, & dedit ſterilitatem, Iſaac autem oravit, quid aliud eſt, niſi quod oratio prædeſtinationem obtinuit? Unde colligi poteſt, quia ita Deus nobis ſua bona promittit, ut tamen labore noſtro acquirantur, ſed ſi voluerimus, ad laborem, in omnibus quæ bene agimus, nobis cooperabitur.* Gloſſa interlinearis rationem reddit, cur Iſaac pro conjugis ſuæ fœcunditate oraverit, ait enim: *Ne totum humano conſilio tribuat, adjungit orationem, quia Dei prædeſtinatio precibus adjuvatur.* S. Gregorius ad propoſitum noſtrum ſequentem adducit ſententiam, inquiens: *Ipſa quoque cæleſtis regni prædeſtinatio, ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, ut ad hanc electi ex labore perveniant, quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula donare diſpoſuerat.* Quando duo illi ambitioſi fratres, mediante matre à cæleſti Magiſtro primas in regno ejus ſedes poſtularunt, quodnam ab eo retulerunt reſponſum? *Non eſt meum dare vobis*, reſpondit ſalvator; At vero quomodo hoc dicere poterat, qui apud S. Joannem expreſſe dixerat: *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur?* Numquid erant de numero illius puſilli & electi gregis, cui hanc ſtipulatam fecit promiſſionem: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum?* Quidnam pro hujus dubii ſolutione reſponderes? Pro reſponſione imaginemini vobis, quod Princeps aliquis præmium magni valoris propoſuerit luctandum, vel à currente pro bravio, vel haſtiludio adverſus alium ſe exercente, hic enim ſi quidam ex amicis ſuis præmium illud alteri dari poſtularet, utique reſponſurus eſſet: *Non eſt meum dare tibi, ſed quibus paratum eſt.* Ita quoque Christus duobus illis Apoſtolis dicere voluiſſe videtur; Verum quidem eſt, quod ad regnum illud ſitis prædeſtinati, hoc tamen ſub hac factum eſt conditione, ſi videlicet vitam duxeritis apoſtolicam, veſtriſque meritis illud fueritis lucrati. S. Thomas Doctor angelicus inquit: *Et hoc ſecundùm prædeſtinationem divinam non eſt meum dare vobis, ſine merito, ſed quibus paratum eſt*, hoc eſt, ut Theophylactus ad bravium alludens inquit: *His qui cucurrerint, & vicerint.* Nec valet dicere: Ego ſum prædeſtinatus, quia Deus cum hac conditione te elegit, ut curriculum tuum ſtrenue & generoſe abſolves.

Beda in Iob. quæſt. 9. 3.

Gloſſ. inter. ibid.

S. Greg. l. 1. Dial.

Matth. 20. v. 23.

Joan. 10. 9.

Luca 12. 32.

Matth. 20. v. 23.

S. Thom. ibid.

Adducitur exemplũ S. Pauli, in periculo naufragii exiſtentis.

6. In Actibus Apoſtolicis iter S. Pauli, quod hic Romam verſus inſtituit, deſcribitur, in quo, tempore periculoſiſſimæ cujuſdam tempeſtatis, omnes qui ſecum in navi erant viatores, ſecuros eſſe juſſit, quod ſalvi & incolumes portum aſſecuturi, & minime in illo periculo perituri eſſent: *Aſtitit mihi hac nocte angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio, dicens: Ne timeas Paule, ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum;* In hac igitur indubitata certitudine, cuipiam videri potuiſſet. S. Paulum debuiſſe monere naucleros, ut ab omni prorſus labore ſuperſederent, eo quod pro evaſione illius periculi nullam penitus oporteret facere diligentiam, aut induſtriam; Et tamen Centurioni dixit, quod ſi naucleri & milites in fugam ſe recepturi eſſent, ſine dubio forent ſubmergendi: *Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.* At vero dices fortaſſe, quodnam S. Apoſtolo, poſt factam ab æternæ veritatis Deo promiſſionem, dubium eſſe poterat? Quo fine poſt illam revelationem opus erat ejicere anchoram, vela ſubmittere, totque alias induſtrias ibidem à S. Luca diſtincte relatas adhibere? Reſpondetur, Apoſtolum probe intellexiſſe, quod tametſi Deus, in gratiam Apoſtoli navigantes illos præſervare voluerit, omnino tamen neceſſe fuerit

Act. Apoſt. 27. v. 23.

Ibid. v. 31.

fuerit, ut illa adhiberent media, quæ ad periculi illius evasionem opportuna esse videbantur, neque enim conveniens erat divinam tentare misericordiam. Simili modo quod si nos per mare hujus vitæ navigantes revelationem aliquam habuissemus, quod scilicet non obstantibus tot tentationum tempestatibus, quæ quotidie occurrunt, salvi nihilominus & incolumes ad portum paradisi appulsuri essemus, advertendum tamen nobis esset, quod promissio nobis facta salutis, conditionata sit, non enim Deus nos salvare intendit absque eo quod etiam nos pro parte nostra saluti nostræ cooperemur; Nam *qui creavit te sine te, non salvabit te sine te.* At vero dices, quis invenietur, qui hanc se salvandi voluntatem non habeat? Respondeo hoc quidem verum esse, nihilominus ut superius ex sententia S. Vincentii Ferreri notavimus, vera voluntas appellatur illa, quæ media adhibet ordinata ad consequendum hoc quod volumus, at vero quando hæc media negliguntur, & tamen nos velle dicimus hoc velle non *voluntas*, sed *velleitas* appellatur, & hujus velleitatis, ut dici solet, infernus est refertissimus.

Itē exempla Saülis reprobati, & Davidis electi

7. In Sacra Scriptura Saülem à Deo regnom Israëlis electum, illoque spiritu sancto teste, in universo populo neminem meliorem fuisse legimus, & tamen finaliter fuit reprobatus, eo quod in obedientia erga Deum ad finem usque non perseveraverit. Similiter David jussu Dei à Samuële in Regem unctus fuit eo tempore, quo in agris oves pascebat; De promissione divina nullam habebat dubitandi rationem, attamen ut illa circa ipsum adimpleretur, non jam amplius in agris, & in sylvis moram trahere continuavit, sed in campum ad prælium processit, Regiæ Saülis servire cœpit, per varia generosa facinora eximiam sibi famam acquisivit, filiam Regis in sponsam sibi adoptavit, atque post hujus mortem nullum non movit lapidem, ut ad thronum Regium ascendere posset; At vero quid opus erat, tam solicite media ad sceptrum Regium conducentia adhibere, quando se infallibiliter regnaturum esse certo præsciebat? Respondeo Deum pro adimplendis & perficiendis suis promissis, nostram requirere cooperationem; Quod idem verum est, cum agitur de regno cælorum acquirendo, tametsi enim ad hoc à Deo electi simus, ipseque nos quotidie in oratione Dominica dicere docuerit: *Adveniat regnum tuum*, id tamen cum hac fieri debet conditione, quæ immediate subjungitur, ut scilicet *fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra*: Et quia *in lege Domini voluntas ejus*, ideo ut regnum cælorum possideamus, necessariò requiritur divinorum præceptorum adimpletio, vult enim Deus ut illud per opera meritoria nobis lucremur.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Licet Deus majora gratia auxilia electis conferat, ob hoc tamen reprobi lamentari non possunt, justa enim & occulta Dei judicia veneranda sunt, non vero discutienda.

THEMA.

Annon habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Rom. 9. ℣. 21.

Explicatur quisnam fit genuinus hujus thematis sensus & intellectus.

1. Ex quo S. Paulus similitudinem à figulo luti desumptam in medium adducit, seriem prædestinationis & reprobationis nobis insinuare velle prima facie videtur; Argumentum vero quod inde format, hoc est; Si artifex in sua officina ex una massa luti pro suo libitu facere potest hinc vas honorificum, inde vero vas vile & contemptibile, cur Deus non poterit ex massa vitiata generis humani, & ex hoc luto, alios eligere ad gloriam, alios vero reprobare? Advertendum vero est, quod Apostolus hoc loco non loquatur de distributione gratiæ sanctificantis, quæ semen est gloriæ, sed *de gratiis gratis datis*, cujusmodi sunt, v. g. donum miraculorum, variarum linguarum, Prophetiæ, & similia, de quibus tunc nonnulli illius sæculi fideles extollebantur, alii vero lamentabantur se illis fuisse privatos; Aliqui vero sacri expositores opinati sunt hanc similitudinem directam fuisse ad prædestinationem; siquidem Apostolus monstrare voluit, Deum non habere minorem authoritatem super hoc hominis lutum quam artifex seu figulus habet, super suam luti massam. S. Paulus dum adhuc Saulus esset, *erat vas in contumeliam spirans minarum, & cædis in discipulos Domini*; Ad hoc se demiserat, ut officium lictoria, ut ita dicam, subire non erubesceret; nam *petiit epistolas, ... ut si quos invenisset hujus via viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem*; At vero ex summa Dei bonitate transmutatus est in vas honoris; *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram Regibus &c.* Poterat quidem Deus illum in sua cæcitate deserere, at vero compassione motus ipsum illuminare decrevit, quia *circumfulsit eum lux de cælo*; Quæ certe in ipso otiosa non permansit, sed ad cooperandum illi promptissimam se exhibuit dicendo: *Domine quid me vis facere?* Verum ut ad prædicti thematis verba revertamur, considerandum est; intentionem S. Pauli eo in loco esse, ut nobis insinuaret, quod circa Dei de nobis dispositionem illam habere debeamus indifferentiam, quam lutum habet in manibus figuli positum, utpote qui illud modo sibi collibito tractat, & effingit; Ita Deus de donis suis, de gratiis gratis datis, de auxiliis particularibus & specialibus pro libitu & beneplacito suo disposuit, ita tamen ut numquam homini deesse patiatur gratiam sufficientem, & auxilia sufficientia, & necessaria ad salutem. Universum namque genus humanum in manibus Dei est, veluti ingens quædam luti Massa (*Memento quæso quod sicut lutum feceris me*,) numquid vero præsumptuosa & arrogans foret temeritas, si lutum vellet fieri aurum? Quam eum habilitatem, aut quod jus lutum habet ad appetendam conditionem metalli tantæ nobilitatis & valoris? Homo post emissum in primo Patre innocentiæ statum amisit pariter & jus quod illi datum fuerat ad gloriam; Quod si autem nihilominus à Deo ad hanc gloriam prædestinatus fuit, id ex mera Dei bonitate factum est, quia *non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*; *id est*, ut Hugo Card. explicat: *Ex quo gratia & gloria est ex prædestinatione solius Dei, non est, supple, velle bonum volentis*, Psalm. 36. *Apud Dominum gressus ejus dirigentur*; Jerem. 10. *Scio Domine quia non est hominis via ejus*; 2. Corinth. 3. *Non quod sufficientes simus aliquid cogitare ex nobis &c. ergo multo fortius nec facere*; *Et hoc accidit nobis, quia vis volendi est in homine vulnerata, & claudicat; nec recte potest ire, nisi à Domino dirigatur.* Dicite igitur, vos obsecro, cuinam temerariæ hujus luti prætensiones innituntur, per quas ambit fieri vas in honorem, audetque prætendere gloriam, cum tamen à semetipso ne unicam quidem bonam cogitationem sine Dei auxilio possit concipere? Lutum ex sua natura aliam figuram facere nequit, quam illam

Act. Apost. 9. v. 1.

Ibid. v. 2.

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 6.

Homini numquam desunt gratia, & auxilia sufficientia ad salutem.

Job. 10. v. 9.

Rom. 9. 16.

Hug. Card. ibid.

Ps. 36. v. 23.

Jer. 10. 23.

2. Cor. 3. 5.

illam quam natura sua habet; Calcatur quidem omnium pedibus, & ad vilissima ministeria adhibetur, neque tamen justam habet causam exinde dolendi, siquidem hoc ipsum propriæ debet vilitati attribuere. Quod si vero artifex luto utatur ad faciendum inde vas aliquod honorificum, hoc totum soli ipsius attribuendum est bonitati.

Quare Deus potius comparetur figulo, quam sculptori aut aurifabro.

2. Dic sodes, quo mysterio Creatori nostro potius attribuitur titulus Figuli luti, quam sculptoris, vel artificis, vel alius aliquis similis, cum tamen hi artifices materia utantur longe nobiliori quam sit lutum, marmore videlicet, vel auro, aut argento? Certe similitudo aptior ad materiam prædestinationis explicandam adhiberi non poterat, quam ea quæ à figulo luti desumpta ab Apostolo fuit, quia materia quæ in officina supremi artificis elaboratur, luti, non vero auri habet proprietatem. Dum enim Aurifex vas aliquod aureum pro usu altaris, vel ad mensam Principis alicujus elaborat, vas illud, si rationis compos esset, tali artifici se non multum obligatum esse, agnosceret, quia cum sit metallum natura sua adeo pretiosum, de jure hæc ei prærogativa convenit, ut altaribus, vel mensis Regis adornatum cedat; At vero lutum à figulo ad res viles adhibitum, non habet causam dolendi, cum sit terra, imo magni beneficii loco æstimare debet, si ex summo figuli favore & gratia adusus valde nobiles adhibeatur, vel in vas honoris fabricetur, sic enim supra naturam suam exaltatur. Unde Rupertus Abbas ait: *A figulo luti argumentum similitudinis competenter eduxit, figulus namque luti nihil luto adimit, faciendo de illo vas in contumeliam, cum ipsum lutum contumeliosum sit, multum autem illi confert, cum ex eo vas in honorem facit.* Eodem quoque modo si Deus nos in luto stare permittat, nullam nobis facit injuriam, quia lutei sumus, at si ex hoc luto nos evehat, atque in aurum transmutet, summam nobis gratiam præstat, cum nulla apud eum merita, imo multa demerita reposita habeamus. *Nullum eligit dignum*, inquit S. Augustinus, *sed eligendo efficit dignum*; Similiter de reprobis inquit: *Nullum punit indignum.* Scitisne causam cur reprobi in luto & sordibus suis remaneant? Ideo nimirum quia se à manibus supremi artificis tractari & regi non permittunt: *Extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret*, inquit Deus per os sapientis. Et S. Augustinus ait: *Si in sanctitate vivitur, si in virtute proficitur, si in bonis studiis permanetur, manifestum est munus Dei, sine quo nullius boni operis fructus acquiritur; si autem ab his receditur, atque vitia & peccata transitur, nihil ibi Deus mala tentationis immittit, & recessurum non deserit, antequam ille deserat, & facit plerumque ne deserat, an etiam si recesserit, ut redeat, Cur autem illum retineat, nec possibile est comprehendere, nec licitum investigare, cum scire sufficiat, & ab illo esse quod statur, & esse ab illo quod ruitur.* Ex quibus ultimis verbis deducitur, non esse Dei culpam quod in nostro luto defectu maneamus.

Rup. Abb. lib. 10. in Gen. c. 37.

S. Aug. lib. 5. cont. Julian. c. 3.

Prov. 1. 24.

S. August. in Resp. ad 14 art.

3. In libro *de vocatione gentium*, qui S. Ambrosio, vel S. Prospero attribuitur, tres præcipue leguntur Veridicæ propositiones, quarum prima est: *Profitetur æternum & proprium esse divinæ bonitatis, ut omnes homines salvos fieri velit, & in agnitionem veritatis venire.* Secunda est: *Omnem hominem qui salvus fit, quisque ad agnitionem veritatis venit, Dei auxilio juvari, ac regi, atque in fide quæ per dilectionem operatur, ut permaneat, custodiri.* Tertia est: *Temperanter & sobrie protestatur, non omnem voluntatis Dei comprehendi posse rationem.* Ex quibus tribus fundamentis clare liquet, quod divinæ gratiæ auxilium nulli hominum desit, ut salvari possit, & hæc gratia data est sine merito, ad hoc ut mereri possimus, quod ad ultimum finem consequendum omnino est necessarium.

Tres notabiles propositiones modum prædestinationis declarantes.

4. Quæstio est satis agitata in scholis, an in nobis aliqua insit causa, ob quam ab æterno prædestinati aut reprobati simus. S. Augustinus licet in multis locis cum perplexitate hac de re scribat, nihilominus Pelagianorum hæresim profligare volens, in eam descendit opinionem, quod tota humana natura à peccato originali contaminata à cælo exulare meruerit, postea quam vero Deus ex tota hac ingenti massa, per meram pietatem suam aliquos elegit, quos prædestinavit ad gloriam, præparando illis ad hanc consequendam media; Alios vero in luto reliquit, non tamen illis negando auxilia sufficientia ad resurgendum, licet specialia illis non ministret; In primis, scilicet prædestinatis Deus immensæ misericordiæ suæ specimen edere voluit, in secundis vero id est reprobis notitiam suam demonstrare decrevit, non dando illis, nisi quod ad propriam salutem operandam sufficit. De hac materia S. Aug. in lib. *de Correptione & gratia* cap. 7. diffuse scribit, & inter cætera modum, quo Deus ad bene dirigendos electorum suorum gressus utitur, his verbis exponit: *Hæc omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui & elegit eos in filio suo ante constitutionem mundi per electionem gratiæ. Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.* Quod vero ad summam utilitatem nostram advertendum, est illud, quod videlicet nullus rationabiliter de divina justitia conqueri possit, cum enim universa massa naturæ humanæ contaminata, & æternæ perditionis rea esset, Deo nihilominus ex sola bonitate sua ipsam universam indifferenter ad gloriam comparandam disponere & habilitare complacuit (*Vult omnes salvos fieri*) omnibus media sufficientia subministrando, quibus ab exilio paradisi eximere se possint. At vero quænam est causa quod nihilominus tot damnentur? Respondeo hoc inde fieri, quia ex parte sua gratiæ per liberum arbitrium non cooperantur, quæ gratia alias per hanc cooperationem ex sufficienti efficax redderetur.

An in nobis sit aliqua causa ob quam prædestinemur, aut reprobemur.

S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 7.

5. Duo Pharaonis aulici, una cum Josepho in carceris compedibus constricti tenebantur, quorum unus gratiæ Regis denuo restitutus, alter vero supplicio affectus fuit. Rupertus Abbas verba illa Exodi adducens: *Miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit*, ita scribit: *Ecce & hic misertus est cui vult, & clemens fuit in quem sibi placuit, an hoc in illo quisquam reprehendet? Non utique cum firmamento rationis. Quis porro nesciat mundum universum, totamque massam generis humani, sic fuisse in manu Dei, tanquam duos reos in manu Regis? Etenim in quo Adam peccavit, universi per illum sumus rei & vincti; Ergo duo sunt rei, sed unus assumitur, & alter relinquitur. Adducit quoque verba illa S. Pauli: Tu ergo ô homo, quis es, ut respondeas Deo, cum Pharaoni respondere non possis? An non habet potestatem Deus, contra quem reatus admissus est, saltem unum æque ut Pharao condemnare, & ab alio pœnam exigere? An non habet inquit Apostolus ad Rom 9. figulus potestatem &c.* Adducitque quoque sequentem Jeremiæ textum: *Et nunc Domine, Pater noster es tu, & nos lutum, & fictor noster, & opera manuum tuarum omnes nos.* Deus autem, qui in sua bonitate infinitus, & homine superior est, licet universum hoc lutum nostrum in ignem gehen-

Gen. 40.

Exod. 33. 19.

Adducuntur in exemplum duo Pharaonis ministri, pincerna, & pistor.

Rom. 9. 21.

Jerem. 18. 6.

næ

næ irremissibiliter abjicere potuisset, nihilominus potenti gratiæ suæ manu idem lutum ad reparandos supernæ Jerosolymæ muros habilitare voluit; Et quidem certum est, quod ex parte sua voluntate antecedenti omnes salvos fieri voluerit. Quod vero Deus postea per occulta sua judicia, quæ nulli manifestabit, majora auxilia uni dare decreverit, quam alteri, idipsum facile excusari poterit, iisdem verbis quibus paterfamilias operariis vineæ suæ injuste conquerentibus, quod eandem mercedem acciperent, qui circa vesperam laborare inceperant, quæ data fuerat illis, qui tota die portaverant pondus diei, &

Matth. 10. v. 13.

æstus, respondit, scilicet: *Amice non facio tibi injuriam, nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est & vade; Volo autem huic novissimo dare, sicut & tibi, annon licet mihi, quod volo facere?* Enimvero universum genus humanum jure merebatur infernum; Et tamen universum idem genus habilitatum fuit ad gloriam, omnibusque sine ullo merito ad eandem gloriam consequendam præparata fuerunt auxilia. Quod vero Deus per suam bonitatem, vel per occulta judicia sua (Qui tamen *omnia in Sapientia facit: Bene omnia fecit*) majores gratias donare voluerit uni, quam alteri, hujus rei causa nequaquam culpandus venit, utpote creaturarum suarum absolutus Dominus; *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* S. Ambrosius, vel quisquis est auctor libri de *vocatione gentium*, hac de

S. Ambr. l. 2. cap. 10. de vocat. gent.

re ita scribit: *Si de parentum carnalium judiciis conqueri non audemus, cum aliquos filios suos ante ulla morum examina, ante aliqua pietatis officia indulgentiore complectuntur affectu, in Dominis quoque erga famulos libera dispositio est, nec juste a quoquam reprehenditur, qui de unius conditionis familia quosdam sibi, quos benignius honestaret, & quos liberius erudiret, elegit, numquid de summi Patris, & veri Domini benevolentissima æquitate causandum est, quod in magna domo ejus, innumeris differentiis universa variantur?*

6. Sapiens rationem reprobationis populi Cha-

Sap. 12. 11.

Injuste conquerimur quod Deus plus gratiæ conferat uni quam alteri.

naan assignat dicens: *Semen enim erat maledictum ab initio*; Tale autem quoque erat universa hujus nostri massa post protoparentum nostrorum prævaricationem; Deus tamen eidem per communicationem gratiæ suæ benedixit; Quod vero reprobi huic gratiæ non cooperentur, in hoc Deus nullam culpam habet, si enim gratiæ sufficienti cooperarentur, per actus multiplicatos eousque illam augere possent, ut ad thronos cæli sublimissimos ascendere valerent: At vero *perditio tua*. Præterea quod Deus divinos favores suos plus uni largiatur, quam alteri, de hoc profecto injuste conquereris, ac proinde Sapiens ait: *Quis enim dicet tibi, quid fecisti? Aut quis stabit contra judicium tuum? Aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? Aut quis tibi*

Rom. 11. 33. Psal. 106. 27. S. August. ibid.

imputabit si perierint nationes quas tu fecisti? Omnibus nota est illa S. Apostoli exclamatio: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia &c.* S. Augustinus super illa verba psalmi: *Omnis sapientia eorum devorata est &c.* in hæc verba scribit: *Occultum est, altum est, inaccessibile secreto ab humana cogitatione seclusum est, quemadmodum Deus & damnet impium, & justificet impium. Num igitur adversus divina judicia garrire delectat, quia sunt inscrutabilia? Quanto convenientius, quanto accommodatius est modulo nostro, expavescere, & exclamare: O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei, quam &c. quanto melius est ita mirari, quod investigare non sufficis?* Quis enim occultos Dei fines indagare valebit? Aut vero, ut Apostolus ait, *quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?*

Rom. 11. 34.

In Apocalypsi dicitur: *Justa & vera sunt viæ tuæ Rex sæculorum*; Et paulo post subditur: *Impletum est templum fumo à Majestate Dei, & de virtute ejus, & nemo poterat introire.* At vero quisnam erat hic fumus, qui aditum in templum tantopere impediebat? Glossa inquit: *Nemo poterat introire, id est intelligere judicium, quare alios reprobat, alios eligit, donec in fine mundi eligant sancti: Quam investigabiles viæ ejus?* Quis debili intellectu suo mysteria & fines, ob quos alios elegit, alios vero reprobavit, indagare poterit? Quoties contingit, quod homo aliquis virtuosus & exemplaris in progressu temporis pervertatur, econtra vero vir scandalosus reducatur ad pœnitentiam, & salvetur? *Dominatur malus bono*, inquit S. Isidorus, *bonus damnatur pro impio, impius honoratur pro justo, & in hac tanta obscuritate non valet homo divinam perscrutari dispositionem, & occultum prædestinationis perpendere ordinem.*

Apoc. 15. 3. Ibid. v. 8. Gloss. ibid. S. Isid. l. 2. de summo bono

7. Omnes sumus filii & posteri Adæ, simulque cum illo extendimus manum ad accipiendum ab Eva pomum vetitum, illudque manducandum, at vero cur sors nostra jam in hac, quam in altera vita adeo inæqualis sit, quis hoc assequetur? *Nemo venit nisi tractus*, inquit S. August. *quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare.* Porro rationem signaturæ justitiæ facile colligere possumus, quia *justus Judex, & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*, etenim neminem sine demeritis condemnat, at vero signaturæ gratiæ nulla dari potest ratio, quia quis præsumat intelligere fines, quos habuit dum majores gratias & auxilia uni præbuit, quam alteri? S. Paulus postquam attulisset exemplum electionis Jacob, & damnationis Esau, confestim subjungit: *Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud Deum? Absit. Moysi enim dicit: Miserebor cujus misereor.* Neque enim Deus reddere vult rationem illius quod in ordine ad prædestinationem & majorem vel minorem auxiliorum suorum abundantiam operatur. *Non enim dubitandum est esse justum*, inquit S. Augustin. *etiam quando facit quod hominibus videtur injustum.* Idem S. Doctor alio in loco dicit: *Jam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita, duo sola occurrunt interim, quæ respondere placeat: O altitudo divitiarum! Et numquid iniquitas est apud Deum? S.* Gregorius super illa Christi verba: *Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & revelasti ea parvulis; Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te*, ita scribit: *Quibus verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere discutere æterna consilia de aliorum vocatione, aliorum vero reprobatione præsumamus, attendens, quod injustum esse non potest, quod placuit justo.*

Curiosè inquirendum non est quare Deus hunc trahat & alium non trahat. S. August. tract. 26 in Joan. Rom. 9. v. 14. S. Aug. lib. serm. 302. S. Aug. lib. de Spir. & lit. c. 34. S. Greg. lib. 25. Mor. c. 13.

TRACTATUS LXXXIII.
DE PRÆDICATORIBUS VERBI DEI.

CONTINET DISCURSUS L.

DISCURSUS I. Necessitas verbi Dei consideratur.

II. Verbum Dei in sacris litteris, à sanctis Patribus, panis, & cibi nomine describitur.

III. Verbum Dei etiam corpus alendi virtutem habuisse probatur, simulque sub symbolo lauti convivii proponitur.

IV. Variæ adducuntur allusiones inter cibum, & verbum Dei, & specialiter quoad manna.

V. Verbum Dei semini assimilatur.

VI. De verbo Dei sub symbolo luminis & lucernæ nos illuminantis disseritur.

VII. Aliqua verbi Dei in genere considerati bona enumerantur, specialiter vero, quod in nobis Dei amorem accendat, vigoremque & stabilitatem in divino ejus servitio subministret.

VIII. Verbum Dei virtutem habet nos præservandi, & purificandi à peccatis.

IX. De virtute verbi Dei in ordine ad salvandas animas infirmas, sub allusione medicinæ discurritur.

X. Verbum Dei virtutem habet, obstinatorum peccatorum emolliendi duritiam.

XI. Variæ analogiæ inter verbum Dei, & gladium seu sagittam, adducuntur.

XII. De odio quo dæmon verbum Dei prosequitur, utpote armaturam qua ipse vulneratur, nos vero defendimur à cujus prorsus auscultatione nos avocare continuo satagit.

XIII. De pretio, dulcedine, & efficacia verbi Dei.

XIV. Efficacia verbi Dei specialiter in conversione mundi relucet, in qua variæ considerantur circumstantiæ.

XV. Signum aliquem electum esse ad gloriam, est, si verbum Dei libenter auscultet.

XVI. Idem argumentum Author hoc discursu prosequitur.

XVII. Hi qui verbum Dei libenter audiunt Regis titulo jure honorantur; Ubi & aliæ illorum considerantur excellentiæ & honores.

XVIII. Deus est qui in ministris evangelicis loquitur eique attribuendus est verbi Dei fructus, quod proinde nequaquam contemnendum est, utpote quod non hominis, sed Dei verbum est.

XIX. Licet verbum Dei ab hominibus impiis prædicetur, non tamen ideo intermittenda est ejus auscultatio, nec negligendi fructus illius.

XX. Ut verbum Dei in auditoribus fructificet, necessum est, ut illud in corde suo ruminent, & considerent.

XXI. Verbum Dei in corde custodiendum est, & mandandum executioni, si inde utilitatem aliquam haurire velimus.

XXII. De iis qui verbum Dei sine attentione auscultant, & econtra de aliis, qui cum devotione eidem assistunt, disseritur.

XXIII. Æternæ reprobationis indicium est, si quis verbum Dei contemnat, vel inde non proficiat.

XXIV. Contemptus & intermissio verbi Dei calamitates & exterminia super populos provocat.

XXV. Alia considerantur supplicia, quibus castigantur, qui verbum Dei fastidiunt, aut nullum inde fructum afferunt.

XXVI. Perstringuntur illi, qui à verbo Dei alieni sunt, illudque disturbant, ubi & pœnæ eorum recensentur.

XXVII. Nonnulli præscribuntur modi, ad hauriendum ex verbo Dei fructum, necessario observandi, simulque defectus exponuntur, ob quos inde non proficimus.

XXVIII. De insignibus quibusdam ministrorum Evangelicorum excellentiis & prærogativis, nec non de spirituali ipsorum lucro, quod nequaquam diminuitur, licet peccatores non convertantur.

XXIX. Prædicator efficaciter persuadere volens, verbis ut opera adjungat, necessum est.

XXX. Prædicator prius facere, & postea dicere debet, siquidem majorem persuadendi virtutem habet bonitas dicentis, quam vox illius.

XXXI. Eadem materia ulterius deducitur.

XXXII. Bonum exemplum, & probitas Prædicatoris, magnopere cooperantur ad pariendum in auditoribus fructum.

XXXIII. Idem argumentum continuatur.

XXXIV. Prædicator prius sibimetipsi, & postea aliis prædicare debet, id est immaculatam debet docere vitam.

XXXV. Hi qui bene prædicant, & improbe vivunt, perstringuntur.

XXXVI. De damnis, quæ tam aliis, quam sibimetipsi infert, qui bene prædicat, & male operatur.

XXXVII. Prædicationem Evangelicam longe efficaciorem & fructuosiorem reddit divina assistentia, quam studium & eloquentia.

XXXVIII. Prædicandum est, ut extirpentur vitium, & fructus pariantur.

XXXIX. Prædicator in muneris sui exercitio, soli animarum saluti intentus esse debet.

XL. De doctrina quam annunciare debet Minister Evangelicus.

XLI. Prædicator primo loco rationē habere debet Scripturæ sacræ, utpote quæ veritatem in se continet; Unde reprehenduntur doctrinæ profanæ & curiosæ.

XLII. Prædicatores, qui verum Spiritum & fructum negligentes, omne studium suum in comptis verbis, ornatuumque Rhetoricorum vanitate collocant, perstringuntur.

XLIII. Eadem materia continuatur.

XLIV. Prædicator Auditorum capacitati se accomodare debet, non vero scientiæ suæ profunditatem jactare.

XLV. Idem subjectum continuatur.

XLVI. Prædicator prudenter eligere debet tempus & locum opportunum. Personarum quoque qualitatem coram quibus prædicandum est, considerare debet, ad hoc ut verbum Dei fructum faciat.

XLVII. Præ-

XLVII. Prædicatores libenter subire debent omnem laborem & periculum, à veritate quoque sine adulatione prædicanda, reprehendisque vitiis numquam debent desistere.

XLVIII. Reprehenduntur Prædicatores, qui per æmulationes & ostentationem sui-ipsius hominum quærunt & diligunt concursus & applausum.

XLIX. Perstringuntur qui ex motivo lucri temporalis verbum Dei prædicant.

L. Varia ministris Evangelicis suggeruntur monita, ubi etiam conditiones tanguntur, quibus similes Ministri præditi esse debent.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Necessitas verbi Dei consideratur.

THEMA.

Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium. Marc. 16. ℣. 15.

Prædicatio Verbi Dei necessaria fuit, ut innotesceret fides & sacramenta Ecclesiæ.

1. QUotiescumque aliquis adultus ex hac vita decessurus est, communiter filios & nepotes, vel alios chariores amicos ad se accersitos, de rebus utilitati eorum privatæ, vel publico familiæ beneficio expedientibus, valdeque necessariis monere, serioque exhortari solet; Atque hinc est, quod increata sapientia, quæ ad erigendam, & erudiendam Ecclesiam è sinu Patris in terram descenderat, in die ascensionis suæ, quando jam visibiliter relicta tecta in cœlos migraturus erat, nihil adeo sibi cordi duxerit, quam ut Apostolis divini verbi sui prædicationem anxie commendaret, dicendo: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium.* Circa

S. Bernard. tom. 1. ser. 10. art. 3. c. 2.

quæ verba S. Bernardinus ait: *Licet Christus mitteret Apostolos suos per orbem terrarum Missas celebrare, & fideles communicare, tamen principalius misit eos Evangelium prædicare, per quod innotescunt Fides Catholica, & omnia alia Ecclesiæ Sacramenta;* Adducitque illum Apostoli ad Romanos

Rom. 10. 13. Ibid. v. 14. Ibid. v. 17.

textum: *Omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit: Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Sequitur igitur quod fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Erat enim tunc tempus illud, in quo Propheticum hoc verificabatur oraculum:

Isa. 1. v. 5.

Omne caput languidum, & omne cor mærens, à planta pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas, vulnus, & livor, & plaga tumens; Adeoque tunc dici potuisse videbatur:

Ps. 13. v. 2.

Dominus de cœlo prospexit, ... si est intelligens, aut requirens Deum: Omnes declinaverunt; Omnes quippe populi terræ coram idolis genua sua flectebant; Et quidem tametsi Psalmista dixisset:

Ps. 75. v. 2.

Notus in Judæa Deus, attamen jam Judæi Filium Dei, desideratum Messiam suum Barrabæ postpositum, in patibulum Crucis confixerant; Atque ideo ut languidum hoc totius humani generis corpus sanaret, sapienti consilio Apostolis suis præcepit, *Euntes in mundum universum, prædicate, &c.* nam ut Sapiens prædixit:

Sap. 6. 26. Alb. Mag. tom. 12. de muliere fortis c. 17. §. 1.

Multitudo sapientium, sanitas est orbis terrarum, hoc est, ut exponit S. Albertus Magnus, *Multitudo Prædicatorum.*

S. Antonin. p. 3. t. 18. c. 3. §. 1.

2. S. Antoninus ait: *Officium Prædicationis est præcipuum in Ecclesia Dei; Christus principaliter hoc officium exercuit; Unde Augustinus de civitate Dei ait: Ut homo confidentius ambularet ad veritatem fidei, ipsa veritas Dei Filius homine assumpto non Deo consumpto, veniens fundavit, atque stabilivit fidem, scilicet prædicando.* Dic sodes super quibus fundamentis sublime illud Ecclesiæ ædificium à principio erectum fuit? Num forte super Sacramenta? vel super sacrificia? aut super orationes, jejunia, aliaque similia Religionis, & Christianæ pietatis opera? Nequaquam, sed primo & præcipuo loco fundata est super prædicatione, super verbo Dei; Hæc fuit dispositio, hæc portam aperuit, hæc omnibus aliis sacrosanctis operibus viam stravit, in quibus primi sese exercuerunt Christiani, & postea successive omnes alii fideles. Vix Apostoli divinum illud conceperant ignem: *Repleti sunt omnes Spiritu Sancto*, cum ecce primus & primarius illius fructus hic fuit, scilicet: *Cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis.* Quem vero modum Petrus observavit, ut lapides ædificii terrestris Jerosolymæ coadunaret? Nimirum *viri Israelitæ audite verba hæc;* Cumque Hebræis cum Spiritu Apostolico prædicasset, *His auditis compuncti sunt corde; Appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia; Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus;* Ubi notandum quod S. Lucas verbo Dei super communionem & orationem primatum tribuat, quia in virtute prædicationis Evangelicæ corda nostra ut plurimum moveri solent, ad omnium aliarum virtuosarum actionum exercitium; *Fiebat omni animæ timor; ... Omnes ... qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat, Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem:* Ecce tibi effectus verbi Dei, quod fuit basis, primumque ac præcipuum Ecclesiæ fundamentum.

Prædicatio Verbi Dei est primum & præcipuum fundamentum Ecclesiæ.

Act. Apost. 2. v. 3. Ibid. v. 4. Ibid. v. 22. Ibid. v. 37. Ibid. v. 41. Ibid. v. 42. Ibid. v. 43. Ibid. v. 44. Ibid. v. 45. Ibid. v. 46.

3. In dubium revocari nequit, quod scilicet vita nostra sine respiratione non subsistat *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam; Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur;* Præterquam quod veritas hæc in facto consistat; Per hoc vero denotatur necessitas verbi Dei, ad hoc, ut vivamus spiritualiter, quoad vitam animæ, quam cœlestis Magister non sine mysterio spiritui, vel respirationi assimilavit, inquiens. *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt.* Similiter S. Paulus prædicationem suam describit inquiens: *Sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus.* Notandum quoque quod sacer textus Spiritum Sanctum se cordibus & animabus fidelium hoc speciali modo insudisse dicat, scilicet per divini verbi auscultationem: *Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus Sanctus super omnes, qui audiebant verbum.* S. Bernardinus hanc Prædicationis Evangelicæ necessitatem pluribus modis probare satagit: Et quidem in primis sequens adducit S. Augustini testimonium dicentis: *Interrogo vos fratres; quod corpus Christi non est majoris efficaciæ ad salutem, quam verbum Dei, nec sit hæc comparatio, nisi quoad nos. non enim minus prodest prædicatio, quam corpus Christi, quia per prædicationem mortalia dimittuntur* (Intellige *dispositive, non vero realiter, & effective*) *per corpus autem Christi venialia relaxantur, ex quo plus prodesse videtur. Et licet Prædicatio Corpore Christi minor sit dignitate, eam tamen recipientibus, major est efficiendi potestate, quia, sicut ex præcedentibus patet, Prædicatio est quandoque causa correctionis, & per consequens remissionis;*

Joan. 6. 64. Psal. 103. 29.

Ad conservandam animæ vitam spiritualem, necessaria est auditio Verbi Dei.

Joan. 6. 64. 1. Cor. 2. 4. Act. Apost. 10. v. 44.

S. Bernard. ibid.

Mirabilis comparatio Verbi Dei, cum corpore Christi quoad fructum & effectum utriusque.

Hæc ille. Pergit idem Sanctus ulterius ad probandum excellentias, *quibus sacrificium incruentum præcellere videtur,* etiam quoad utilitatem in nos redundantem, ait enim: *Hanc utilitatem divini verbi intendens Ecclesia, cum excludat à Missa & à divinis officiis interdictos, schismaticos, excommunicatos, hæreticos, infideles, à Prædicatione tamen non separat quemquam. Stet populus sine prædicatione triginta annis, & consueto modo audiat Missas, alius quoque consimilis populus absque celebratione Missarum stet etiam per totidem annos, & sæpe audiat verbum Dei, & licet utrumque nocivum sit, tamen cæteris paribus, experientia teste, majus incomparabiliter sentiret in fide, & moribus detrimentum absque audientia verbi Dei, quam sine Missarum celebratione. Nonne quotidie experimur quis timor Dei, vel amor quæ cognitio divinorum, quis est peccatorum fœtor, & horror? Quæ cognitio virtutum, atque amor? Quæ Sacramentorum veneratio atque frequentatio, ubi abfuerit Verbum Dei?*

Quare Ecclesia non imposuerit speciale præceptum de verbo Dei audiendo.

4. Idem quoque Sanctus Pater cuidam respondet difficultati, quæ circa hanc materiam posset moveri, videlicet cur S. M. Ecclesia, supposita hac utilitate verbi Dei pro salute fidelium suorum, singulis fidelibus non imposuerit speciale præceptum, de verbo Dei audiendo, sicuti fecit circa confessionem, communionem, jejunia, festa, & audiendam Missam. Respondet igitur id Ecclesiam non fecisse, *Propter obligationem curatorum, nam qui habet animarum curam tenetur populo suo prædicare, prout habetur, dist. 36. c. Qui Ecclesiasticis, & ideo non fuit necesse præceptum iterare.* Diebus etenim ex præcepto festivis, illis quibus animarum cura incumbit, præceptum erat, ut in medio Missæ Verbum Dei annunciarent; Qui ritus etiamnum in multis diœcesibus, & specialiter in Germania conservatur. Secunda ratio, quam assignant, *Est propter paucitatem Prædicatorum, quia rari sunt, rariores qui prædicent Christum. Tertio propter incommoditatem.*

Verbum Dei comparatur Luci & Soli.

5. Ad formandum vero magis adæquatum de necessitate prædicationis Evangelicæ conceptum, reflectendum vobis est ad similitudinem quam verbum Dei habet cum luce; Luce enim semper indigemus in tenebris noctis, & multo magis in die; Ideo nocturno tempore accendimus lucernam, in die vero sol suum nobis lumen copiose ministrat. Eodem igitur modo Verbum Dei lucerna appellatur, quia lumen nobis præfert, ne offendamus in gressibus nostris: *Lucerna pedibus meis verbum tuum,* inquit David. Et S. Ambrosius ait: *Nobis lucerna ejus luceat, ne possimus errare & lucerna verbum est, sicut verum lumen est verbum, quod totum illuminat mundum.* Idem Ambrosius alibi iterum ait: *Verbum Dei lux est.* Et vero facile cogitare licet, quam confusum chaos fuerit universum, Quando *tenebrant super faciem abyssi?* At vero quando lux creata fuit, tunc hæc tam pulchra & elegans omnium creaturarum visibilium scena manifeste apparuit, S. Bernardinus vero ait: *Sic utique est populus sine divino verbo, sicut mundus sine sole.* Hanc eamdem sententiam in principio sermonis Dom. 5. Quadrag. Tom. 4. diffusius in hæc verba exponit: *Sicut volunt Philosophi, omnes morerentur, si una die cessaret sol facere cursum suum, qui habet splendorem, calorem, & vigorem, ita si Verbum Dei deficeret, quod est sol animæ, scilicet quod Verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, ut possent incitari, & illuminari splendore veritatis, & calefieri in ardore illius, omnes spiritualiter morerentur.* Idem Bernardinus in alio sermone dixerat: *Quid est fides, nisi humana intelligentia lumen: Et unde in hoc lumine illuminantur Christiani nisi per Verbum Dei? Ideo dicitur ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per Verbum Dei: Ergo si deficeret Verbum Dei in mundo, deficeret fides Christi & omne lumen necessaria veritatis.* Eamdem quoque similitudinem in alio quodam sermone hisce verbis innuit: *Ut clarius pateat, quanta sit virtus & fructus Verbi Dei, ipsum Soli possumus assimilare. Solis natura est, eis qui in hoc mundo sunt, ordinante Deo corporaliter dare vitam, illam conservare, insuper & augmentare, sic etiam Verbum Dei in anima hæc tria spiritualiter operatur.*

Ps. 18. v. 10. S. Ambr. l. 7. in Luc. Gen. c. 2. S. Bern. ibid. S. Bern. in Tom. 4. ser. 5. in Dom. 1. Quadr. S. Bern. Ser. 10. eis. Rom. 10. 17. S. Bern. Ser. 9. ibid.

6. Verbum incarnatum Lucis sibi nomen adscivit: *Ego sum Lux mundi;* Homines autem mortales veluti cœcæ talpæ erant, quæ oculorum suorum aciem in hanc lucem defigere, eamque sine alia prædicationis Evangelicæ luce cognoscere non poterant. Ac proinde ad æternum Patrem suum se convertens inquit: *Verba quæ dedisti mihi, dedi eis & ipsi acceperunt; & cognoverunt vere, quia à te exivi.* Similiter S. Petrus ait: *Eratis sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad Pastorem, & Episcopum animarum vestrarum;* At vero vultisne modum intelligere quo id factum sit? *Oves meæ vocem meam audiunt;* Ubi cœlestis hic Pastor per vocem suam verbum suum divinum intelligit, per quod grex generis humani, qui in idololatriæ præruptis præcipitiis errabat, ad suum ovile reduxit,

Joan. 8. 12. Verbum incarnatum seipsum comparat luci. Joan. 17. 8. 1. Petr. 2. 25. Joan. 10. 27.

7. S. Gregorius Magnus ministros Evangelicos non sine mysterio cœlestibus Sphæris, vel cœlorum orbibus, qui continuo in beneficium nostrum circumagitantur, & huic solo benignas suas imprimunt influentias, similes esse dixit, dum illa Psalmistæ verba explicans: *Extendens cœlum sicut pellem,* ita scribit: *Quid namque cœlorum nomine nisi cœlestium prædicantium vita designatur, de quibus per Psalmistam dicitur: Cœli enarrant gloriam Dei, &c. Ipsi cœli, ipsi sol esse memorantur.* Eadem igitur necessitate Ecclesia indiget prædicatoribus Evangelicis, & Verbo Dei, qua orbis universus orbibus & Sphæris cœlestibus opus habet; Ex Verbo Dei namque, prout in sequentibus discursibus videbimus, omne bonum spirituale in animas fideles redundat; Nam ut Rupertus Abbas super Oseam Prophetam scribens ait: *Hoc verbum lux est, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Necessitas igitur, & utilitas, quæ ab oculo illuminato in corpus redundat, resultat in animam, notitia & cognitione Dei per verbum suum illustratam. Inter omnes totius mundi nationes, Judæos peculiariter à Deo ad cultum, Religionem, & agnitionem sui electos fuisse constat; Ac proinde in Exodo his Hebræos verbis affatur; *Eritis mihi in peculium de cunctis populis;* At vero sub qua conditione hoc ipsis futurum promisit? Sub hac nimirum: *Si audieritis vocem meam;* Quamdiu enim Hebræi Dei vocem audierunt, semper Deo grati, acceptique fuerunt, at vero quando aures suas obturarunt, ne ministros ejus Apostolicos audirent, Apostoli duris hisce verbis eos sunt affati: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, ecce convertimur ad gentes.*

Prædicatores verbi Dei comparantur Sphæris cœlestibus. Ps. 103. v. 2. S. Greg. l. 9. Mor. c. 4. Psal. 18. 1. Rup. Abb. in Osea. Exod. 19. Act. Ap. 13. v. 46.

8. *Semen est Verbum Dei.* Ecce tibi aliam quamdam comparationem, quæ pariter Verbi necessitatem ad vivum exprimit, quia quomodo sine semine vivere possemus? Eadem quoque proportione Verbum Dei est necessarium; Nam ut Isaias: *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus. Audite*

Verbum Dei comparatur semini. Isai. 1. v. 9.

ver-

Ibid. v. 10. *verbum Domini Principes Sodomorum, percipite au-*
Ibid. v. 11. *ribus legem Dei nostri. . . . Quo mihi multitudinem vi-
ctimarum vestrarum?* Vere enim, nisi Deus populo Christiano pretiosum hoc divini verbi sui semen reliquisset, haud minus sceleratus & impius futurus fuisset, ac fuit olim populus infamium illarum civitatum Sodomæ & Gomorrhæ, & consequenter super se ruinarum, & exterminiorum flagella provocasset. Certum est, quod Deus sacrificia, cunctasque alias oblationes non tanti faciat, quanti Prædicationem, Evangelicam attenta ante excipere æstimet, onde per Prophetam ait: *Audite verbum Do-*
Ibid. v. 11. *mini quia* (in camparatione verbi mei) *Holocausta
arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulo-*
Ibid. v. 13. *rum, & agnorum, & hircorum nolui. . . . Neomeniam,
& Sabbathum & festivitates alias non feram, iniqui*
Ibid. v. 14. *sunt cœtus vestri; Calendas vestras, & solemnitates*
Ibid. v. 15. *vestras odivit anima mea, . . . Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam;* Ratio autem ob quam ad acceptandum tot opera, cæteroquin bona, & ad cultum suo mordinata, adeo se invitum ostendebat, erat, quia hæc opera abominalibus inquinamentis conta-
Joan. 15. 3. minata erant: *Manus vestræ sanguine plenæ sunt,* Mirum igitur non est, quod Deus divini verbi auscultationem cunctis aliis operibus bonis prætulerit, quia hæc animam à culpis purificandi virtutem ha-
Ibid. v. 3. bet; Ais ipsemet: *Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.* S. Propheta Isaias
Isaias. 18. ubi supra subjungit: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint ru-*
Ibid. v. 19. *bra quasi vermiculus, velut lana alba erunt, Si volueritis, & audieritis me.*

Verbum Dei comparatur malleo.

9. Ven. Beda libro *de Templo Salomonis* aliud quoddam hujus necessitatis adducit motivum: Asserit enim templum illud figuram fuisse veri Salomonis, qui templum gloriæ ædificare statuit, de quo
Psal. 28. v. 9. dicitur in Psalmo: *In templo ejus omnes dicent gloriam,* de cujus artifice Apostolus pariter ait: *Cujus arti-*
Hebr. 11. v. 10. *fex & conditor Deus;* Hic igitur architectus ex Petræ fodina Protoparentis lapides in hanc fabricam adhibendos eruit, at vero quia rudes & informes erant, pro iis inter se uniendis, & quadrandis martello opus erat (*Tunsionibus, pressuris, expoliti lapides, suis coaptantur locis per manus artificis*) Ac proinde martelli loco verbum suum divinum adhibuit, ipso-
Jerem. 23. v. 29. met apud Jeremiam teste; *Nonne verba mea ... quasi malleus conterens petras?* Prædicatores vero tamquam lapicidas adhibet, qui comminando supplicia, & proponendo præmia, reprehendendo scelera, & commendando virtutes, rudes & deformes hosce lapides elegantissime expoliunt. Unde Apostolus
Colos. 1. v. 28. ait; *Corripientes omnem hominem, & docentes, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei in sacris litteris, & à Sanctis Patribus panis & cibi nomine describitur.

THEMA.

Scriptum est, non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matth. 4. v. 4.

Verbum Dei com-

1. S. Bernardinus in sermone quodam super Dom. 1. Quadr. inquit: *Cum homo consistat ex corpore & animâ, duplici cibo illi opus est, pane scilicet materiali pro cibo corporis, & pane Spirituali, scilicet verbo Dei, pro cibo animæ, & ideo Christus singula singulis attribuendo ait: Non in solo pane vivit homo, sed de omni verbo quod procedit de ore Dei, qui est dulcis & spiritualis gustui animæ.* S. Antonius de Padua ait: *Sicut panis materialis est cibus corporis, ita spiritualis vel divini sermonis, est cibus mentis.* Cum igitur supremus artifex hominem condiderit cibi indigum pro sustentatione corporis, justum utique erat, ut eidem de animæ alimento prospiceret. D. Chrysostomus in sermone quodam ante omnes alios in hæc verba prædicavit: *Apud nos homo est, non is tantum, qui pane vescatur, sed qui prius quam de ullo cibo, divinis, ac spiritualibus eloquiis perfruatur: Hoc autem hominem esse, disco ex his quæ Christus effatus est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Itaque duplex vitæ nostræ est alimentum, unum deterius, alterum vero præstantius, & hoc præcipue capessendum est, ut & animam alere possimus, neque fame illam torqueri sinamus.*

paratur Cibo. S. Bern. T. 4. ser. 5. in Dom. 1. Quadr. S. Anton. de Pad. in ser. Dom. Chrysost. Tom. 5. ser. 47.

2. In libro tertio Regum de Elia scribitur, quod iram Jezabelis fugiens, totus lassus & defatigatus sub Junipero decubuerit, eique ibidem dormitanti apparuerit Angelus panem subcinericium ei afferens, eique ut illum, comederet, præcipiens: Cumque illum manducasset, & iterum obdormisset, reversus est Angelus, eique de novo, ut altera vice manducaret, præcepit: *Surge, & comede, grandis enim tibi restat via, qui cum surrexisset, comedit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Horeb.* Circa quæ verba dubium subnascitur, quo mysterio cœlestis hic nuncius sanctissimum hunc Prophetam; non semel tantum, sed bis, in eodem loco, & tempore manducare præceperit? Glossa exinde sequentem moralitatem deducit: *Sicut corpus sine alimento subsistere nequit, ita nec anima vivere potest sine verbo Dei; Elias bis pastus exprimit nostræ naturæ infirmitatem, quibus non sufficit simplex passus, sed duplex, quatenus ad superna valeamus ascendere; Sicut enim corpus sine alimento corporali subsistere nequit, ita nec anima vivere potest sine verbo Dei.* In oratione Dominica cœlestis Magister noster nos æternum suum & nostrum Patrem his verbis rogare docuit: *Panem nostrum quotidianum, &c.* S. Thomas Doctor Angelicus postquam hanc petitionem de corporali pane exposuisset, mox quoque eamdem de spirituali exponens inquit; *Invenitur & alius duplex panis; scilicet Sacramentalis, & verbi Dei.* Inter alia præcepta, quæ Deus Moysi quoad tabernaculum imposuit, unum hoc fuit, *Pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper;* Porro hi panes continuo expositi divinam figurabant providentiam duodecim tribus Israël corporaliter sustentantem, denotabant quoque panem quotidianum tum materialem; tunc etiam spiritualem verbi Dei, juxta venerabilis Bedæ interpretationem, qui per hosce panes Prædicationis Evangelicæ intelligit ministros, inquiens: *Panes propositionis super mensam positi semper, doctores sunt spirituales, qui in lege Domini die ac nocte meditantes cunctis Ecclesiam intrantibus; refectionem verbi cœlestis offerant, qui recte Propositionis panes vocantur; quia in propatulo semper esse debet universis fidelibus sermo salutis, nec umquam in Ecclesia deesse oportet piis auditoribus verbum solatii.* Hic panis quotidianus spiritualis, prout Baronius in primo tomo annalium suorum testatur, olim primis Christianis magno fer-

Necessitas verbi Dei audiendi astruitur. 3. Reg. 19. 7. Glos. S. Thom. opusc. de orat. dom. Comparatur panibus propositionis: Exod. 25. 30. Beda Tom. 4. l. de Tabern. 1. c. 7.

vure etiamnum succensis quotidie distribuebatur, prout ex actibus Apostolicis clare deducitur; Hæc autem eadem consuetudo opera S. Philip. Nerii, hujus instituti Congregationis oratorii, quod ego, profiteor, fundatoris, suis temporibus renovata est, & usque in præsentem diem in hac nostra Ecclesia Romana, quæ S. Mariæ in Vallicella, seu Ecclesia nova appellatur, continuata fuit, si quidem in ea quotidie singulis diebus ferialibus solo excepto Sabbatho, circa horam vesperarum quatuor fiunt discursus, unus post alterum immmediate, ita ut quilibet per mediam horam extendatur, præmissa tamen ante hosce discursus devoti libri alicujus lectione, quæ pariter in mediam usqoe horam perduret. Observandum vero est, quod in lectionibus S. Philippi Nerii dicatur: *Quos Verbi Dei quotidiano pabulo enutriri cupiens, &c.* Ubi prædicatio Evangelica sub metaphora pabuli, refectionis, & nutrimenti exprimitur, neque enim conveniens erat, ut cum corpori quotidie de suo alimento abunde provideatur, animæ suum nutrimentum deesset, sicque marcesceret.

Sur c. 23. vit. S. Claræ.
Verbum Dei est cibus, animæ plus necessarius.

3. De S. Clara Virgine legitur, quod cum Gregorius Papa justis ex motivis Religiosis Franciscanis prohibuisset, ne absqoe ejus permissione, moniales accederent (quibus frequenter exhortationes spirituales faciebant) *dolens pia mater cibum sanctæ doctrinæ rarius habituras sorores, cum gemitu dixit: Omnes auferat de cætero fratres, postquam vitalis nutrimenti nobis abstulit ministros, nolens habere eleëmosynarios qui corporalem acquirerent, postquam panis spiritualis eleemosynarios non haberet. Quod cum audisset Pontifex, statim prohibitionem illam in generalis ministri manibus relaxavit.* S. Ambr. in sermone quodam in die Cinerum habito sequens in favorem nostrum format argumentum; *Videte fratres, si justum est, ut caro de terra facta interdum bis in die capiat cibum, & anima nostra imago Dei, vix vel post plures dies accipiat Dei verbum:* Et paulo post hanc statuit conclusionem: *Quomodo caro pascitur cibo, sic anima reficiatur verbo Dei.* Ven. Beda observat, Deum præcepisse, ut super panes propositionis grana poneentur incensi, ejus mysterium sequentibus verbis declarat: *Quod autem super panes thus lucidissimum ponitur, virtutem orationis designat, quia iidem doctores sua ministerium prædicationis simul & orationem operis Domino commendant, nam per thus orationem designari testatur Psalmista qui dicit: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, & thus lucidissimum super panes ponitur, in monumentum oblationis domini quando pia sanctorum actioni, ac doctrinæ oratio pura superadditur.*

S. Ambros. Tom. 5. ser. 35.
Beda ibid. Levit. 24. 7.

Matth. 4. 4.
Quare in mensis Religiosorum legatur Sacra Scriptura, & alii libri sacri.
S. Ambros. ser. 4. in die Cin.

4. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo &c.* Quonam putas mysterio in mensis bene regulatis, maxime in Religiosorum refectionibus sacra Scriptura, & alii libri sacri, & spirituales leguntur? Usique ad insinuandam nobis tam cibi corporalis, pro vita animali, quam cibi spiritualis, pro vita animæ sustentanda necessitatem. Unde S. Ambrosius ait: *Nec pigeat in mensa aliquid de divinis Scripturis legere, ut quomodo caro pascitur cibo, sic anima reficiatur Dei verbo, & totus homo, id est exterior, & interior, de sancto & salubri convivio satiatus exurgat, nam si sola caro reficitur, & anima Dei verbo non pascitur, ancilla satiatur, & domina fame torquetur.* S. Bernardinus ait: *Sicut corpus humanum non vivit sine terreno cibo, ita & anima vivere non potest sine verbo divino.* S. Bernardinus in sermone *de multiplici utilitate verbi Dei* in hæc verba scribit: *Jam vero cum laveris manus tuas, ecce paravit in conspectu tuo mensam, ut non de solo pane vivas, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum ejus.* Porro panis nomine in sacris litteris quilibet alius cibus intelligitur, ita quoque nomine verbi Dei non solum illud quod prædicatur, verum etiam qood legitur, vel meditatur, intelligi potest, licet majorem vim & effectum habeat illud, quod cum vivæ vocis energia annunciatur; *Dabit enim voci suæ vocem virtutis.* Quemadmodum panis materialis à nobis masticatus & digestus simul cum virtute sua in omnes corporis nostri partes transmittitur, ut debitus ei vigor & vires subministrentur; ita quoque verbum Dei auditum, custoditum, & executioni mandatum, spiritum & virtutem ad producendos operum meritoriorum fructus omnibus animæ potentiis communicat. Origenes inquit; *Illæ virtutes quæ animæ nostræ in adjutorium datæ sunt, pascuntur & reficiuntur ex auditu sanctæ Scripturæ, velut ex divinis & rationabilibus cibis. quid dicit quia divinæ virtutes pascantur & epulentur in nobis, si nos verba divinæ Scripturæ proferamus ex ore? Ipse Dominus noster Jesus Christus, si nos inveniat his vacantes, & ejusmodi studiis & exercitiis operam dantes, non solum pasci & refici dignatur in nobis, verum etiam si has epulas apud nos viderit apparatas, Patrem secum dignatur adducere.*

S. Bernard. tom. 1. ser 9
S. Bernar. ser. de multiplici utilit. Verb. Dei.
Magnam energiam habet Verbum Dei vive voce annunciatum.
Ps. 67. v. 34.
Orig. hom. in Jos. Gloss. ad cap. 14.

Sicut corpori cibus materialis, sic animæ omnino necessarius est cibus spiritualis verbi Dei.
S. August. ser. 56. de Temp.

5. S. Augustin. sub Metaphora cibi de divino verbo disserens, quod tempore quadragesimali passim proponitur, notat tempus illud animæ nostræ verum tempus messis dici posse; *Sicut enim,* inquit, *tempore messium, vel vindemiarum, unde caro nostra possit sustentari, colligitur, ita in diebus quadragesimæ, quasi in spirituali vindemiarum, vel messium tempore, unde anima nostra in æternum possit vivere, congregetur, quia sicut negligens quisque, si opportuno tempore nihil collegerit, per totum anni spatium fame torquebitur, ita qui hoc tempore spirituale triticum, & cœleste mustum in horreis animæ suæ providere neglexerit, in æternum durissimam sitim, & crudelem inopiam sustinebit. Certissime scitote fratres, quia qualis est caro quæ post multos dies percipit cibum, talis est anima, quæ assidue non pascitur verbo Dei. Et quomodo caro per famem & inopiam, tenuis & sicca, velut quoddam simulachrum efficitur, ita & anima, si verbi Dei cibo non pascitur, arida & inutilis, & ad nullum opus bonum congrua invenitur.* Et paulo post eamdem allusionem prosequens subjungit: *Plus semper de cibo cordis, quam de cibo corporis cogitemus, quia intus in homine interiore facti sumus ad imaginem Dei, in carne autem de limo terræ sumus formati? Et videte fratres, si justum est, ut caro nostra de terra facta interdum bis in die capiat cibum, & anima quæ imago Dei est, vix post plures dies accipiat verbum, cum tamen expediat nobis, ut amplius Dei imaginem in nobis quam nostram carnem honorare debeamus.* Idem S. Doctor in progressu Sermonis dicit: *Quomodo caro pascitur cibo, sic reficiatur anima Dei verbo, ut totus homo, id est, & exterior, & interior, de sancto & salubri convivio satiatus exurgat. Nam si sola caro reficitur, & anima Dei verbo non pascitur, ancilla satiatur, & domina fame torquetur.* Idem S. Doctor glossando verba illa Psalmi 36. *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem,* ita scribit: *Panis est verbum Dei, quod numquam ab ore justi discedit. Quando domino esurienti, & famem patienti ait diabolus, dic lapidibus istis ut panes fiant, respondit: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei, panem istum manducas una hora, &*

Ps. 36. v. 25.
S. August. Conc. 3. in Psal. 36.

dimittis

dimittis panem illum Verbi die ac nocte; Quando enim audis, aut quando legis manducas, quando inde cogitas ruminas, ut sis animal mundum, non immundum; Quibus verbis proportio quædam insinuatur, quæ est inter verbum Dei, & panem, virtutem enim hujus non experimur, dum panem deglutimus, sed postea quando facta est digestio, eodem modo sæpe contingit, quod efficaciam divini verbi non experiamur pro eo tempore, quando auscultatur, sed quando custoditur, meditatione digeritur, & super ea, quæ audivimus, seria fit animi reflectio.

Orig. ibid. Continuatio ejusdē materiæ.

6. Origenes sequentem in hanc rem explicandam adhibet similitudinem: *Solent Medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare v. g. ad discutiendam caliginem visus, nec tamen in edendo ipso cibo, vel in potando sentimus, quia utile est, & prodest oculis, sed cum transierit visum cibi illius, aut poculi virtus, paulatim purgat aspectum, & tunc demum sentire incipimus, quibus cibus ille, vel potus, profuit oculis; Sed & in aliis similiter corporis partibus eadem fieri solent. Hoc ergo modo credendum est etiam de Scriptura Sancta* (& idem affirmari potest de prædicatione Evangelica) *quia utilis est, & animæ prodest, etiamsi sensus noster ad præsens intelligentiam non capit, quoniam, ut diximus, & bonæ virtutes, quæ nobis adsunt, reficiuntur in his sermonibus, & pascuntur.* Ad idem S. Bernardinus in sequentibus verbis exhortatoriis alludit inquiens: *Trajiciatur in viscera quadam animæ tuæ, transeat in affectiones tuas, & in mores tuos.* Sicut enim panis, fructus, piscis, vel alius, quicumque similis cibus calore naturali mediante in substantiam corporis nostri transmutatur, ita divinum verbum per calorem charitatis transformatur in affectus, & mores nostros, illos efficiendo virtuosos & perfectos: *Mutaberis in virum alterum.* Origines in alia quadam homilia super Leviticum nos exhortatur dicens: *Si ad Ecclesiam frequenter venias, aurem litteris divinis admoveas, explanationem mandatorum cœlestium capias, sicut cibis & deliciis caro, ita Spiritus verbis divinis convalescet, & robustior effectus, carnem suis legibus parere coget, & sibi obsequi.*

S. Bern. ser. 5. de Adv.

Orig. Hom. 9. in Lev.

Prædicatores ipsi prius perficiant, quod aliis docent.

7. Deus olim Ezechieli, ut Israëli volontatem suam prædicando annunciatet, præcepit, at vero tenorem præcepti eidem impositi velim observes, *Comede*, inquit *volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel.* Nimirum volebat ut quæ in sacro hoc volumine scripta erant, Judaismo firmiter imprimeret, ac proinde instar cibi illum ab eo deglutiri voluit, quia postea *ex abundantia cordis os loquitur*; Observandum vero est quem ab illo deglutitus hic liber effectum in ipso fuerit operatus: *Et aperui os meum*, inquit, *& cibavit me volumine illo, Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi, & comedi illud, & factum est in ore meo, sicut mel dulce, ... Et dixit ad me: Vade ad Domum Israel, & loqueris verba mea ad eos.* Ex quo textu intelligi potest, quam sit verum id, quod sapiens ait: *Si vis me flere; flendum est tibi primo*, necessum enim est, ut qui ex prædicatione sua aliquem vult producere fructum, prius in semetipso practicet, quod aliis persuadere nititur, quia plus movent exempla, quam verba. S. Bernardus super illa verba: *Intellectus bonus omnibus facientibus eum*, advertit, quod non dixerit *audientibus*; sed *facientibus*; Et ad propositum nostrum melius explicandum, sequenti utitur similitudine: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi; ac si per similitudinem dicat; Sumenti cibum, & non digerenti, perniciosum est ei; Cibus siquidem indigestus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, non vero nutrit. Ita & multa scientia ingesta stomacho animæ, qui est memoria, si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdam artus animæ, mores scilicet atque actus transfusa atque digesta, quatenus ipsa de bonis quæ noverit, vita attestante, & moribus, bona efficiatur, nonne ista scientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus conversus in pravos noxiosque humores? An non malus humor peccatum? An non pravi humores mali mores?*

Ezech. 3. 1.

Matt. 12. 34.

Ezech. 3. 2.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 4.

Ps. 110. 10.

S. Bern. ser. 36. in Cant.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei etiam corpus alendi virtutem habuisse probatur, simulque sub symbolo lauti convivii proponitur.

THEMA.

Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Matth. 4. ℣. 4.

1. QUandoquidem increatum pariter & incarnatum verbum oraculum istud in divini verbi sui præconium ediderit, merito investigandum nobis, an verbum hoc, *vivit*, veraciter intelligendum quoque sit de vita corporali, adeo ut verbum Dei etiam ad corpus sustentandum, ne scilicet deficiat, sufficiens sit S. Bernard. de hac materia disserens, inquit; *Si famelicus es; habet virtutem pabuli reficientis;* Idque probat per illa Christi verba apud S. Matthæum: *Non in solo pane, &c. quod verificatur, non solum de vita Spirituali, sed etiam de corporali, sicut patet de Moyse, qui jejunavit 40. diebus, & 40. noctibus, verbo summæ veritatis spiritualiter & corporaliter sustentatus. Hanc etiam quandoque participant plurimi, quando delectabiliter audiunt in prædicatione suavissimas veritates, proinde in persona talis animæ Propheta ad summam veritatem ait: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Lyranus in sensu literali optime versatus, prædictum locum sequentibus verbis exponit: *Quod verificatur non solum de vita spirituali, sed etiam corporali.* Venerabilis Beda prædictum Matthæi textum exponens inquit: *Sicut corpus terreno vivit cibo, sic anima Dei verbo.* Multo melius S. Hieronymus in nostrum favorem in hæc verba loquitur: *Si quis ergo non vescitur verbo Dei, iste non vivit.* Et in Epistola ad Demetriadem Moysis adfert exemplum diceos: *Sermone Dei pascitur, ipse verissimum sentiens, quod dicitur: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, &c.* S. Ambrosius super Lucam scribens, hanc habet sententiam: *Non enim potest qui verbum sequitur panem desiderare terrenum, cum substantiam panis cœlestis accipiat.* Idemque postquam ipsum exemplis Moysis & Eliæ antecedenter probasset, subjungit: *Humanis divina præstare, non dubium est, & corporalibus spiritualia; & ideo qui vitam veram desiderat, illum panem expectat, qui per insensibilem substantiam humana corda confirmat.*

Vita corporalis etiam nutritur & fovetur verbo Dei.

S. Bernar. Tom. 1. ser. de desiderabili verit. art. 5. c. 5.

Lyran.

Beda in Matth.

S. Hieron. ibid.

S. Hieron. Epist. 18. ad demetr.

S. Ambr. in Luc. l. 4. c. 4.

2. Cum verbum incarnatum in Bethania in domo S. Marthæ moraretur, soror ejus Magdalena ad divinum ejus verbum audiendum ad ejus pedes se immobiliter collocavit: *Huic erat soror, nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.* Cumque S. Martha apud Christum de sorore sua conquesta fuisset, quod soror sua se ne minimum quidem moveret, ut sibi ad mensam præparandu-

Cibus spiritualis præferendus est cibo corporali.

Luc. 10. 39.

[Luca 10. 41.] parandam auxilio esset, Salvator ei respondit: *Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima;* [Ibid. v. 42.] *Porro unum est necessarium; Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Ubi licet per ultima verba sacri interpretes communiter vitam contemplativam intelligant, nihilominus in hac phrasi loquendi expressam esse existimo verbi divini efficaciam, & utilitatem, utpote quod etiam corpus nutriendi virtutem habet, observandum vero est: quod non sine mysterio subjunxerit: *Quæ non auferetur ab ea*, quia sicut cibus hanc habet proprietatem, quod semel deglutitus, & digestus homini adimi nequeat, sed in nostram substantiam convertatur, ad eundem quoque modum verbum Dei in corde nostro semel receptum, non nisi nobis volentibus potest auferri, quia ut discursu præcedenti diximus: *Transit in affectione, & in mores nostros.* Audiatis velim quid Cardinalis Toletus super illa verba: *Porro unum est necessarium*, scripserit; [Tolet. ibid.] *A verbi prædicatione*, inquit, *non desistant quacunque data occasione, eam omni cibo corporis præponere debent.* S. Augustinus in sermone quodam de *S. Martha* [S. Aug. ser. 26. de ver. Dom.] ita scribit: *illa turbabatur, ista* (scilicet Magdalena) *epulabatur.* At vero inquies, ex quo nondum erat præparatum convivium, quomodo S. Augustinus dicere poterat Magdalenam epulari? Pro resolutione sciendum sanctum Doctorem de eadem Mag- [S. Aug. ser. 27.] dalena jam antea dixisse: *Maria pasci à Domino magis elegit. De illa mensa opulenta, de verbo Domini micas colligebat.* In Sermone sequenti de S. Martha inquit: *Intenta erat Martha quomodo pasceret Dominum, intenta Maria, quomodo pasceretur à Domino.* S. Hieronymus autem ad Magdalenæ nos [S. Hieron. Epist. 22.] imitationem exhortatur dicens: *Esto & tu Maria, cibis præferto doctrinam.*

[Cibus Christi fuit lucrum animarum per prædicationem verbi Dei.] 3. Hanc porro veritatem clarius per aliam quamdam historiam Evangelicam dilucidabimus. Etenim cum Salvator noster hanc nostram assumpsisset carnem mortalem, fami quoque siti, lassitudini, frigori, calori, aliisque similibus pœnalitatibus subjacere voluit, tametsi hæ in ipso non passiones, sed ut scholastici loquuntur, Propassiones essent, quadam igitur [Joan. 4. v. 6.] vice *fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem:* Et verisimile est, quod cum tardior hora esset, ex prolixo peracto itinere pariter famelicus fuerit, maxime quia Apostolos suos cibos comparandi causa in Samariam dimiserat, qui cum revertentes ipsum invitassent dicentes; *Rabbi manduca, ille dixit eis:* [Ibid. v. 32.] *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Et vero quisnam, aut qualis cibus ille fuerit, quem se manducasse dicit, satis manifestum est, cibum hunc non alium fuisse, quam conversionem lascivæ illius mulieris Samaritanæ in virtute divini verbi sui peractam. D. Chrysostomus à Luca Burgensi citatus [Chrysost.] ait: *Non negat quin esuriat, sed significat cibum alium esse, quem præferat, quem potius appetat, quo libenter pascatur.* Sanct. Thomas explicans verba illa [Joan. 4. 34.] Christi: *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus,* [S. Thom. in Joan.] *qui misit me*, Christum prædictis verbis dicere voluisse ait: *In hoc est firmitas, & sustentatio mea ut faciam voluntatem ejus, qui misit me:* Quænam vero erat voluntas illa, quam Pater ejus æternus illi exequendam commiserat? Audite S. Lucam in cap. 4. ait enim quod dum Salvator noster in Synagoga Na- [Luc. 4. 16. 17.] zareth patriæ suæ esset, *Surrexit legere, & traditus est illi liber Isaiæ Prophetæ, & ut revolvit librum, inve-* [Ibid. v. 18.] *nit locum, ubi scriptum erat. ... Evangelizare pauperibus misit me:* Hæc igitur erat Dei voluntas, hicque cibus illius substantiosissimus & delicatissimus, quo supra modum libenter vescebatur.

4. Evidentius hæc veritas in alia quadam historia [Christus famelicos istos sive angelicos potius verbo suo quam materiali pane pavit.] pariter ex Evangelio S. Marci cap. 8. desumpta apparebit. Etenim ibidem legitur, quod ingens quædam populi multitudo quatuor circiter mille hominibus constans postquam tres dies & noctes sine cibo Salvatorem in desertum usque secuti fuissent, tandem Christum ad compassionem commoverint, [Marc. 8. v. 2.] adeo ut dixerit: *Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.* Non erant in solitudine illa arbores fructiferæ, non hospitia, non panis nec ulla ciborum annona, adeoque ut famelica hæc turba pasceretur, necessum illi erat patrare miracula; at vero quæres fortasse quonam modo homines hi ex itinere totaliter lassi & defatigati tribus illis diebus sustentati fuerint? [Math. 4. 4.] *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei?* Nimirum ejus auscultarant prædicationem, hæcque corporis quoque alimentum supplebat. *Quisquis* enim *verbo Christi pascitur*, inquit S. Ambrosius: [S. Ambr. serm 37.] *Terrenum pabulum non requirit, nec enim potest panem sæculi cupere, qui pane reficitur Salvatoris.* Lucas Burgensis litterali sensui explicando intentus, inquit: [Lucas Burg. ibid.] *Cœlesti illos sermone pascebat.* Venerabilis Beda incarnatam Sapientiam in hoc facto sequens nobis documentum relinquere voluisse opinatur, scilicet: [Beda.] *Quod viam præsentis sæculi aliter incolumes transire nequimus, nisi alimento verbi sui Christus nos reficiat.* Theophylactus hanc veritatem quovis alio interprete expressius confirmat, dicens: [Theophyl. in c. 15. Matth.] *Magis spiritualibus, & perfectis sermonibus pascuntur.* Demum vero non sine mysterio voluit, ut Apostoli panem illum miraculosum comminuerent, & frustatim dividerent: Nam ut Sanct. Bonaventura ait: [S. Bonav. serm. 1. in Dom. 6. post Pent.] *Indigebat illa turba manducatione salutaris eruditionis, & de hoc dicit Christus, Discipulis suis: Vos date illis manducare: Ad Doctores, sive Prædicatores dicit Christus, ut ignorantes & esurientes cibum cœlestem, reficiant pane vitæ, & intellectus, potent aqua sapientiæ salutaris.* Sanct. Ambrosius alio in loco super Lucam ita scribit: [S. Ambros. in Luc. 9.] *Hic panis quem frangit Jesus, mystice quidem Dei verbum est, sermo de Christo, qui dum dividitur, augetur, de paucis enim sermonibus omnibus populis redundantem alimoniam ministravit. Dedit sermones nobis velut panes, qui dum libantur in ore nostro, geminantur. Visibiliter quoque panis iste incredibili ratione dum frangitur, dum dividitur, dum editur, sine ulla dispendii comprehensione cumulatur.*

5. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo* [Matth. 4. 4.] *quod procedit de ore Dei.* Moyses in monte Synai [Quomodo Moyses 40. diebus & noctibus sine cibo & potu materiali in monte Sinai durare potuerit.] quadraginta diebus & totidem noctibus sine ullo gustato cibo & potu commoratus fuit, & tamen in hac mortali carne, quæ quotidiano alimento opus habet, vitam agebat. Unde Rupertus Abbas ait: *Cum ultra septem dies natura humana sine omni alimonia durare non possit (Septimo autem die vocavit eum de medio caliginis) fuerit hoc omnino humanæ possibilitatis, quod pro aviditate cœlestium epularum, sex diebus panem non comedit, & aquam non bibit. Cæterum nisi* [Rup. Abb. l. 3. in Exod. c. 45.] *septimo illum die Dominus vocasset, natura hominis in semetipsa residens in brevi penitus aruisset. Vocavit ergo illum de medio caliginis, cujus vox suavis, & super mel & favum est dulcis, &c. In semetipso meruit experiri, ut veraciter diceret, quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Quisquis vitas Sanctorum Patrum Eremitarum legit inveniet utique hos sæpe septimanas integras transegisse sine cibo, aut alio nutrimento, solum ex conferentiis spiritualibus satiari, & refecti; Ac proinde Divus Chrysostomus optime ait: [Chrysost. hom. 13. in Matth.] *Potest esurientem Deus etiam in sermone pascere.*

6. In

Pulchra historia quomodo ex confe-tentia spirituali verbi divini materialis cibi obliti fuerint. *S. Joannes Columbinus S. Clara & S. Franciscus.*

6. In vita B. Joan. Columbini legitur, quod ultimo vesperi dierum bachanalium in hospitali civitatis Aretinæ in mensa cum multis aliis constitutus tanto cum spiritu & energia de Deo ratiocinari cœperit, ut discursum suum per totam noctem sine ullius fastidio, vel nausea continuarit, adeo ut illucescente diluculo sine ullo cibo sumpto ad Ecclesiam pro accipiendis sacris cineribus properarint. Simile factum in vita S. Claræ Virginis legitur; Cum enim sæpius S. Franciscum cujus spiritualis filia erat, instanter rogasset, ut solitam refectionem una secum die quadam ubi collibita sumere dignaretur, vir autem Seraphicus hanc ejus petitionem multo tempore dissimulasset, tandem die quadam conventum est inter utrumque, ut ad Ecclesiam B. Mariæ Angelorum simul se conferrent, ubi cum frugalis mensa præparata fuisset, jamque prandere cœpissent, Seraphicus Pater de rebus divinis tanta cum suavitate spiritus discurrere cœpit, ut relicto penitus cibo, omnes in ecstatim evecti fuerint. Unde huc quadrant verba illa Sapientis: *Ut scirent filii tui, quos dilexisti Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus, hos, qui in te crediderint, conservat.* *Sap. 16. 26.*

Quomodo homo per verbum Dei sustentari possit. *Abul. q. 68. ibid.*

7. Abulensis rationem reddit modi, quo humana fragilitas mediante verbo Dei sustentari potuerit, ait enim: *Quia erat potentia in verbis Christi, poterat enim loquendo consolari hominem, & conservare sine cibo, si enim Moyses in consortio divini sermonis mansit bis quadraginta diebus, & non gravabatur, sed potius induras facies ejus quendam divinum fulgorem ex isto consortio Domini, poterat Christus, qui ipsemet Deus erat, sic hominem consolari & loquendo sine cibo conservare.* Apud Bellovacensem sequentia verba leguntur: *Sicut Verbum Dei æternum est pabulum Angelorum in cœlo, ita verbum Dei est pabulum sanctarum animarum in terra, unde dixit Diabolo, qui jejunus erat ab hoc cibo, non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo &c. hoc cibo, Magdalena reficiebatur ad pedes Domini, audiens verba oris ejus, ut oblivioni traderet cibum ventris. Sic duo fratres, de quibus in vitis Patrum dicitur, quod comparassent refectionem post jejunium, inceperant loqui de Deo & usque in crastinum ita loquendo de Deo assidue perseveraverunt, quod cibum corporis accipere obliti fuerunt.* *Bellovac. spec. Mor. l. 3. p. 1. dist. 10.*

Verbum Dei figuratum fuit per convivium nuptiarum. *Auct. imperf. hom. 41.*

8. *Non in solo pane vivit homo &c.* Quod si virtutem & substantiam spiritualis hujus alimenti examinaverimus, illud nomine lauti & sumptuosi convivii appellari inveniemus. Author imperfecti de Parabola nuptiarum disserens quærit: *Quando cœpit hoc convivium præparari? A tempore Moysis, quando lex Domini data est irreprehensibilis, convertens animas, quando testimonium fidele datum est, sapientiam præstans parvulis, quando justitia Domini recta lædificantes corda data sunt. Sicut regale prandium multis ciborum speciebus ornatur, ita & hoc convivium Scripturarum, diversis justitiarum speciebus est decoratum.* Nescio an sive in sacris, sive in profanis historiis umquam legeritis sumptuosius convivium illo, quod instauravit Assuerus. *Jussit enim septem diebus convivium præparari &c.* quod Glossa interlinearis ad nostrum propositum in sensu mystico de Ecclesia exponit, in qua per fidem operibus bonis sociatam ad paradisum præparamur, interea tamen hic in terris *verbi Dei dapibus electi satiantur.* In hoc Assueri convivio ex scyphis & crateris aureis bibebatur: *Bibebant autem qui invitati erant, ex aureis poculis*, ex quo eadem Glossa hanc eruit moralitatem, videlicet hominem nutrari *evangelicis verbis spirituali sapientia conditis.* Erat quoque in illo convivio pretiosorum vasorum varietas, in quibus epulæ præparatæ inferebantur (*Aliis, atque aliis vasis cibi inferebantur*) per hæc autem vasa denotabantur verbi Dei cibi *spirituales, sive deliciæ, quibus saginantur animæ verbo Dei.*

Et convivium Assueri. *Esth. 1 v. 5. Gloss. interlin. Ibid. v. 2.*

Instituitur comparatio inter convivium Eucharisticum, & verbi Dei convivium.

9. Certum quidem est, quod nullum dari possit lautius convivium, quam sit illud, de quo Ecclesia canit: *O sacrum convivium, in quo Christus sumitur &c.* At vero quodnam nobis præcellentius esse videtur, Eucharistiæne an vero verbi Dei? Vos quidem dicetis Eucharisticum convivium præcellentius esse, quam sit illud quod ex verbo Dei instauratur, veruntamen audiamus Sanctum Augustinum dicentem: *Si verum vultis respondere; utique dicere debetis, quod non sit minus verbum Dei, quam corpus Christi.* *S. Aug. hom. 26.* De Sacramento altaris quidem scriptum legitur: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, *Joan. 6. v. 5.* de Verbo Dei autem ipsemet Christi Vicarius testatur inquiens: *Verba vitæ æternæ habet*, *Ibid. v. 6.* de convivio Eucharistico hæc nobis comminatio intentatur: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, *Jac. 1. v. 21.* de hoc autem verbi Dei convivio Sanctus Jacobus Apostulus ait: *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras*; *Ibid. v. 22.* Et Christus inquit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* *Joan. 8. v. 47.* De Eucharistia Ecclesia canit, quod ut *futura gloria nobis pignus datur*; De verbo autem Dei ipsummet verbum incarnatum dicit: *Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* *Luc. 11, 28.* Magna ab omnibus adhibetur diligentia, ne vel minima convivii sacramentalis particula, utpote in qua totum Christi corpus continetur (*ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur*) in terram decidat; Eadem vero cum diligentia suscipiendum, domumque ferendum est verbum Dei, juxta celebre illud Sancti Augustini monitum, dicentis; *Quia non minus reus erit, qui verbum Dei, negligenter audierit, quam ille qui corpus Christi in terram cadere, negligentia sua permiserit.*

Quid intelligatur per tauros & altilia prandii evangelici. *Matth. 22. v. 4. S. Thom. ex Orig.*

10. In nuptiis illis Evangelicis lautissimum omnino prandium præparatum fuit: *Prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata.* De hoc autem convivio Sanctus Thomas ex citata Origenis authoritate dicit: *Est dispositio Sapientia Dei* (quæ scilicet in verbi Dei prædicatione instituitur) *tauri dicuntur rationes fortes. Isa 8. In forti manu sua erudivit me; Altilia dicuntur quasi alita bene, & significantur proprie aves saginata, quæ nutriuntur, & impinguantur, subtilesque sensus significant, & fiunt saginata, quando sacris sensibus multiplicantur, quibus anima saginatur, sicut adipe & pinguetudine repleatur anima.* Galfridus apud Titelmannum, quoad varietatem ferculorum, hanc habet reflectionem: *Et carnes quidem, inquit, taurorum, cibus fortior; Altilium verò delectabilior usus est. Utraque ergo videtur in suis Dominus nuptiis, & parata suis enumerare convivis, quæcunque vel ad necessitatem expectanda sunt, vel appetenda ad voluptatem.* *Galfrid. apud Titel.* Unde cœlestis Architriclinus eamdem circa fercula habuit discretionem, quam prædicator in convivio mystico prædicationis evangelicæ adhibere debet, conformiter enim ad stomachum & complexionem uniuscujusque ciborum convenientium proponere debet, diversitatem, quia aliter prædicandum est rusticis, aliter personis intelligentibus: Unde Doctor gentium ad Corinthios scribit: *Factus sum infirmis infirmus ut infirmos lucrifacerem.* *1. Cor. 9, 22* Venerabilis Beda de antiquo tabernaculo disserens, super illa verba: *Parabis & acetabula, & phialas, thuribula, & Cyathos in quibus &c.* ita scribit: *Exod. 25. 29. Ven. Beda.*

Verbum Dei differenter pro auditorum captu proponendum est.

Tom. 4 de Tabernaculo lib. 1. cap. 7.

Varia vasa quæ ad offerenda libamina sunt facta, variæ sunt distinctiones eloquii divini, pro dispari capacitate audientium, non enim una, eademque omnibus potest convenire doctrina, aliter namque sapientes, aliter insipientes, aliter divites, aliter pauperes, aliter sani, aliter infirmi, aliter senes, aliter juvenes, aliter viri, aliter fœminæ, aliter cælibes, aliter conjugati, aliter Prælati, aliter subditi docendi sunt. Quæ videlicet opportuna diversitas sanctæ prædicationis ipsius Domini ore designabatur, cum diceret: Quis putas est fidelis dispensator, & prudens quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Mensuram quippe tritici conservis dat in tempore fidelis dispensator & prudens, quando discretus verbi minister non solum tempus opportunum in dicendo observat, verum etiam qualitatem, sensumque Auditorum diligenter exquirit, & juxta distantiam hujus, modum sui sermonis temperat.

DISCURSUS IV.

ARGUMEMTUM.

Variæ adducuntur allusiones inter cibum & verbum Dei, & specialiter quoad manna.

THEMA.

Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Matth. 4 v. 4.

Deducitur ulterius similitudo Verbi Dei cum pane vel alio cibo & nutrimento.

1. AD probe intelligendam verbi Dei necessitatem, aptiorem, efficacioremque similitudinem adduci non posse existimo, quam sit illa, quæ à pane, vel ab alio simili nutrimento desumitur; Ac proinde præter ea, quæ in duobus præcedentibus discursibus diximus, in ejusdem veritatis confirmationem aliæ supersunt probationes, quas in præsenti discursu adducemus. Et quidem in primis cum per sponsam in sacris canticis Ecclesia denotetur, audiatis velim, quid de ipsa dicat Spiritus Sanctus: *Dentes tui*, inquit, *sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro.* Quinam vero sunt hi dentes in sensu mystico? Sanctus Gregorius Magnus ait: *Sicut per oculos Prædicatores intelliguntur, quia per eos Ecclesia illuminatur, similiter & dentes possunt dici, quia per eos infideles consumuntur, & parvuli nutriuntur. Dentes quippe Sancti prædicatores vocantur, quia dum sanctam scripturam exponendo minoribus fratribus elucidant, quasi panem parvulis tanquam matres filiis commasticant, quo infirmi ad fortia convalescant.* In commendationem horum dentium, non solum in sacris canticis dicitur, quod sint *sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro*, verum in Genesi pariter de iis scriptum est: *Dentes ejus lacte candidiores*; Ubi Sanctus Eucherius ait: *Dentes prædicatores sunt sancti, qui præcidunt ab erroribus homines, & eos quasi comminuendo, in Christi corpus transferunt. Nomine autem lactis doctrina legis significatur, quæ carnalem populum, tanquam parvulos, loco lactis allevat, cujus quidem candidiores effecti sunt doctores Ecclesiæ, quia solidum & fortem cibum verbi manducant, atque distribuunt, de quibus Apostolus dicit ad Hebræos. Perfectorum autem est solidus cibus; Bene candidiores lacte dentes dicit, omnes enim qui perfecti sunt, & qui scripturarum cibos explanantes subtilem & minutum intellectum, qui spiritualis dicitur, corpori subministrant, candidi esse debent, & puri, & ab omni macula liberi.*

Cant. 4. v. 21.

S. Greg.

Cant. 4. v. 2.

Gen. 49. v. 12.

S. Eucher. l. 3. in Gen.

S. Aug. in Psal. 36. serm. 3.

2. Sanctus Augustinus prædicationem Panis nomine appellat inquiens: *Panis est verbum Dei, quod numquam ab ore justi discedit. Panem istum manducas una hora, & dimittis panem illum verbi die ac nocte. Quando enim audis, aut quando legis manducas, Quando inde cogitas, ruminas, ut sis animal mundum, non immundum, quod significat etiam Sapientia per Salomonem dicens: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, vir autem stultus glutit illum? Ut non in illo appareat, quod voravit, oblitus est, quod audivit.* Qui autem non est oblitus, cogitat, & cogitando ruminat, ruminando delectatur; *Unde dicitur: Cogitatio sancta servabit te.* Est igitur hæc analogia quædam valde considerabilis, quæ verbum Dei & cibum intercedit, siquidem cibus nisi prius satis fuerit coctus, stomachum potiùs aggravat; & idem est, si cibus non fuerit satis masticatus, tunc enim multum stomacho nocet: Eodem modo si verbum Dei solum audiatur, cæterum vero nullum faciat fructum, nec quidquam æstimetur, aut executioni mandetur, sed potiùs contemptui habeatur, animæ plurimum damni adfert. Unde licet apud Oseam dicatur: *Vivent tritico, & germinabunt quasi vinea*, ubi Rupertus Abbas ait: *Triticum quo interior homo vivit, sermo Dei*; Attamen ut triticum panis fiat, necessarium est ut primo molatur, & in farinam redigatur, ac deinde pinsatur, ac in furno coquatur: Eodem modo ut verbum Dei panis animæ fiat, non sufficit illud immittere, illudque ibidem meditari & conservare, ac tandem practicare, & opere exequi. Unde Auctor Imperfecti ait: *Multas proprietates habet sermo ad escam. Sicut qui mittit in os suum fragmentum panis, aut qualemcunque cibum, primum molit eum dentibus, & ita dimittit in stomachum, sic & cum audimus omne verbum, necesse est ipsum meditari, & in ore sensus, quasi quibusdam dentibus, id est tractatibus molere, & videre quid est quod dicit, aut unde dicit, aut propter quam rem dicit.*

Analogia inter cibum & verbum Dei, est valde considerabilis.

Ose. 14. v. 8.

Rup. Abb. lib. 6. in Ose. c. 14.

Auct. Imperf. hom. 42.

3. Deus per os Prophetæ sui Evangelici de divino verbo suo ait: *Quomodo descendit, imber & nix de cœlo, & illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti, sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum*; Quasi diceret: Quemadmodum aqua stillatim super terram descendens, eam fœcundat, herbasque, flores, frondes, & fructus eamdem germinare facit; Eodem modo verbum Dei in anima receptum, ibidemq; nutritum, eamdem fructuum bonorum operum, florumq; sanctorum propositorum fertilem efficit. Divus Chrysostomus in homilia quadam super Matthæum, eamdem hanc cibum inter & prædicationem versantem similitudinem in hæc verba adducit: *Quam ob rem Christus etiam confirmans dicebat: Quod passeribus meliores estis vos? His enim verbis inducit nos, non ut opibus, & terra seminibus nos jactemus, quoniam non his, sed verbo Dei alamur.* In historia tripartita legimus quod cum Valens Imperator cum Basilio Magno de quibusdam fidem nostram catholicam concernentibus dogmatibus loqueretur, eorumque colloquio præsumptuosus quidam Valentis minister, qui in aula ejus œconomi, seu architriclini munere fungebatur, se ingereret. Sanctus Basilius his eum verbis proposito nostro valde convenientibus affatus fuerit: *Tuum est de pulmentariis cogitare, non divina dogmata decoquere.*

Verbum Dei comparatur imbri.

Isa. 55. v. 10.

D. Chrys. hom. 50. in Matth.

Hist. Trip. lib. 7. c. 12.

Prædicationi Verbi Dei conjungenda opera bona.

4. Divus Chrysostomus in homilia quadam ita scribit: *Conjungamus rectitudini dogmatum diligentiam vitæ & operum, & ne dimidiatim, quæ ad nostram*

D. Chrysost. Tom. 1. hom. 56.

salutem

salutem spectant, curentur. Jam vita diligentiam & puritatem nihil sic efficit, & corrigit, ut continua in templis conversatio, & alacre studium; Quod enim corpori est cibus, hoc animæ divinorum eloquiorum doctrina, non enim in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Hinc & famem inducere solet, quod huic mensæ non communicetur, & audi de hoc interminantem, & famem hanc in ordinem

Amos 8.11.

suppliciorum, & pœnarum intentantem: Dabo enim eis, inquit Amos 8. non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi sermonum Domini. Quomodo ergo non absurdum, pro corporali fame repellenda, facere & attentare omnia, animæ autem famem sponte quærere, quamvis multo gravior sit, quanto scilicet gravius est & damnum? Divo Chrysostomo glossa quædam consentit, quæ super illa verba cap. 4. Josuæ: *Si malum faciat Dominus in conspectu Domini;* Ita habet: *Talis Ecclesiæ judex datur, sub quo famem verbi Dei, & sitim populus patiatur, & non famem panis, aut sitim aquæ, sed audiendi verbi Dei; Ita ergo agamus, & oremus ne hac fame, & siti, indignatione Dei condemnemur.*

Gloss. in Jos. c. 4.

6. *Non in solo pane &c.* S. Gregorius cibum inter & verbum Dei aliam quamdam insinuat analogiam, inquiens: *Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinete; Cibus enim mentis est sermo Dei, & quasi acceptus cibus stomacho languente rejicietur, quando auditus sermo in ventre memoriæ non retinetur; Quisquis alimenta non retinet, hujus profecto vita desperatur.* Pessimum namque signum est, ut suo loco in sequentium discursuum progressu videbimus; quando non solum verbum Dei audire nauseamus, verum etiam illud aspernamur, & contemnimus. Inter alia animalia à Deo repudiata, atque ad ipsius sacrificia, tamquam animalia immunda, nequaquam admissa, illa quoque recensentur, quæ cibum ingestum non ruminant, ut per hoc intelligamus illos qui divini verbi cibum non ruminant, id est, ad verbum Dei auscultatum mentem non applicant, nec serio de illo cogitant, Deo nequaquam gratos esse, aut acceptos. Sanctus Gregorius explicans verba illa Jobi: *Nonne auris verba mea dijudicat, & fauces comedentis saporem?* Ita scribit: *Verba sapientiæ, quæ reprobi audiunt, electi non solum audiunt, sed etiam gustant, ut eis in corde sapiat, quod reproborum non mentibus, sed solummodo auribus sonat. Aliud namque est nominatum cibum audire solummodo, aliud vero etiam gustare. Electi itaque cibum sapientiæ sic audiunt, ut degustent, quia hoc quod audiunt, eis per amorem medullitus sapit. Reproborum vero scientia usque ad cognitionem sonitus tenditur, ut quidem virtutes audiant, sed tamen corde frigido, qualiter sapiant ignorent.* Sicut enim infirmus amisso appetitu aversionem habet à cibo, nec illum potest deglutire, ideòque in statu desperatæ salutis est constitutus, ita quoque simile judicium de eo formare licet, qui vel verbum Dei audire nauseat, vel auditum cordi immittere non potest, aut non vult. Audiamus hac de re S. Bernardinum in hæc verba loquentem: *Nota quod quando homo non potest audire verbum Dei, est signum, quod est prope mortem, ad instar illius, qui nihil boni potest comedere, & perdit appetitum.* S. Antonius de Padua, post adductam supradictam ex S. Gregorio similitudinem subjungit:

S. Greg. in Evang. — Cum verbum Dei sit cibus mentis, solicitè in mente conservari debet. — Levit. 11. — Job. 12. v. 11. — S. Greg. l. 11. Mor. c. 4. — Nausea verbi Dei est valde periculosa — S. Bern. Tom. 4 ser. 5. in Dom. 4. Quadr.

Panis enim doctrina mentem sanat, animam roborat, mentem illuminat: Unde Moral. 8. sic dicit: Sicut fames carnis est subtractum subsidium corporis, ita fames mentis est silentium divinæ locutionis, quia cum humanam mentem divina allocutio deserit, contra eam carnis tentatio invalescit.

S. Anton. de Pad. ser. in cœna Dom.

6. Earum prædicationum, quas verbum incarnatum hic in terris peroravit, præcipua pars parabolæ erat, unde apud Matthæum dicitur: *Sine parabolis non loquebatur eis:* Audiamus igitur quo nomine S. Hieronymus parabolas indigitet, enim vero sanctus hic Doctor super illa verba: *Proposuit autem aliam parabolam,* in hæc verba scribit: *Quasi dives Paterfamilias invitatos diversis reficiens cibis, ut unusquisque secundum naturam sui stomachi varia alimenta susciperet.* Sunt igitur parabolæ, velut quædem ad cibum appetendum peculiari cum industria præparata condimenta. Idem Sanctus Doctor super illa verba: *Calix meus inebrians, quam præclarus est,* sic interpretatur: *Calix intelligitur verbum Dei, inebrians, quia prædicatione compungitur homo in mente; Quando separat hominem, id est patrem a filio, filium à Patre suo, matrem à filia & filiam a matre sua; Tunc nos inebriat, quando ista facit. Vel mystico me calice inebriasti, ut oblivioni traderem delectationem prioris vitæ.*

Parabolæ sunt quasi condimenta cibi verbi Dei. — Matth. 13 v. 34. — Matth. 14. 31. — S. Hieron. in Matth. — Psal. 22. v. 5. — S. Hieron. Ibid. — Verbum Dei est calix inebrians.

7. *Non in solo pane &c.* Et vero verbum Dei panis quidem est, sed cœlestis; Ac proinde à S. Augustino Mannæ assimilatus, dum ait: *Manna verbum Dei esse dicit? Verum est fratres.* Rupertus Abbas similiter in hæc verba scribit: *Dedit tibi cibum Manna ut ostenderet tibi, quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod progreditur de ore Dei; Hoc manna, hunc panem Angelorum, ut manducaret homo, simul quidem Deus portas cœli aperuit, ut in terram nostram illud carnem factum mitteret; Cæterum quoties Apostolorum & Prophetarum, sive etiam Doctorum Spiritus Sanctus ora aperit ad prædicandum salutis verbum, portas cœli aperit Dominus, & pluit nobis manna ad manducandum.* Nazianzenus in oratione quadam in laudem Basilii Magni habita inquit: *Panis angelorum sermo divinus est, quo aluntur atque irrigantur animæ Deum esurientes, ac cibum non defluentem, & abeuntem, sed perpetuo manentem expetentes.* Quod si manna panis vocabatur angelorum, eo quod illorum opera ministrabatur, (*Angelorum esca nutriisti populum tuum.*) Quis est qui nesciat, quod Sacerdotes & Episcopi, ad quos prædicandi munus specialiter pertinet, hoc pariter titulo in scriptura honorentur? *Scribe Angelo Ephesi &c.* Verumtamen manna & verbum Dei à cibo corporali in hoc plurimum differunt, quod videlicet panis corporalis nostris sudoribus, quasi subigatur, & acquiratur, quos item toleramus labores, priusquam illum masticemus, & digeramus? Ac proinde vere per omnia sæcula adimpletur, quod Protoparenti nostro prædictum fuit à Deo: *in sudore vultus tui vesceris pane tuo,* de manna vero legitur in libro sapientiæ: *Paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore,* simili modo panis hic angelicus verbi Dei summa cum facilitate nobis ministratur, hisce namque nostris temporibus de hoc manna, ut experientia docet, abunde sumus provisi, adeo ut hisce diebus vere adimpletum esse videatur, quod Propheta Evangelis verbis prædixit: *Panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis, pascetur in possessione tua in die illo agnus speciose quia verbum Dei est.* Ubi S. Thom. ait: *Panis primo*

S. Aug. ser. 91. de temp. — Rup. Ab. lib. Jos. c. 17. — Verbum Dei comparatur mannæ. — Nazianz. Orat. 30. — Sap. 16. 20 — Apoc. 2. v. 1 — Gen. 3. v. 19 — Isa. 30. v. 23 — S. Thom. ibid.

arctus, propter observandi difficultatem, Matth. 7. Arcta via est quæ ducit ad vitam; Secundo uberrimus propter utilitatem; infra: Quomodo descendit imber de cœlo &c. Tertio pinguis est propter delectationis suavitatem. Manna enim olim in magna copia descendebat, atque exquisitos in se continebat sapores, unde dicitur: *Omne delectamentum in se habens.*

Matth. 7. 14. — *Sap. 16. v. 20.*

8. S. Augustinus hanc inter manna & verbum Dei memorat proportionem; inquiens: *Sed & interrogatio nominis hoc idem sonat; Manna enim interpretatur, quid est hoc? Vide si non ipsa nominis virtus ad discendum te provocat, ut cum audieris legem Dei recitari in Ecclesia, semper interroges, & dicas doctoribus: quid est hoc? ergo est quod indicat manna. Tu ergo si vis manducare manna, si cupis suscipere verbum Dei scito illud minutum esse, & valde subtile, sicut semen coriandri, habet enim in se aliquid oleris, quo nutriri & recreari possit infirmus.* D. Chrysostomus quoque circa hoc nomen Manna similem habet ponderationem, Manna enim hoc nomen sortitum est à populi Israelitici plane stupefacti admiratione, miraculosum enim hunc cibum videns, clamavit: *Manhu, quid est hoc? ut quotiescunque audimus verbum, admoneat nos ipsum nomen requirere, quid est hoc, quod audimus?* Utilissimum namque hominis Christiani exercitium foret, si quotiescunque angelico hoc pane verbi Dei cibatur, in corde suo dicat: *Quid est hoc quod audio?* Faciebat idipsum B. V. Maria, quæ ut S. Lucas testatur: *Conservabat omnia verba conferens in corde suo.*

S. Aug. serm. 91. de Temp. Continuatur mannæ comparatio cum verbo Dei. — *D. Chrys. Hom. 41. in Matth.* — *Luc. 2. v. 19.*

9. Sunt & aliæ manna inter & verbum Dei analogiæ, quas S. Augustinus his verbis insinuat: *Candoris habet plurimum, & dulcedinis. quid enim candidius, quid splendidius eruditione doctrinæ? Quid dulcius, quidve suavius eloquiis Domini, quæ dulcia sunt super mel & favum?* Idem S. D. eodem in loco quonam modo mysticum hoc manna vermes in nobis generare possit, his verbis ostendit: *Sed dicet aliquis: Si manna verbum Dei esse dicis, quomodo vermes facit? Verum est fratres; Non aliunde fiunt vermes in nobis, nisi ex verbo Dei; Si enim ait: Nisi venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent, post susceptum autem verbum Dei, qui peccat, efficitur ei ipsum verbum vermis, qui ejus semper conscientiam fodiat, & arcana pectoris rodat. Nunc ergo festinemus cæleste manna suscipere, istud enim manna, prout vult quisque talem saporem sapit; Audi enim & Dominum dicentem his qui accedunt ad se: Fiat tibi secundum fidem tuam. Et tu ergo si verbum Dei, quod in Ecclesia prædicatur, tota fide, & tota devotione suscipias, fiet tibi ipsum verbum quocunque desideras; v. g. si tribularis, consolatur te, dicens: Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Si lætaris prosperè, cumulat tibi gaudium dicens: Lætamini in Domino, & exultate justi; Si iracundus es, mitigat te dicens: Dominus sanat omnes languores tuos; Si paupertate consumeris, consolatur te dicens: Dominus suscitat de terra inopem, & de stercore erigit pauperem; Sic ergo manna verbi Dei reddit in ore tuo saporem quemcunque volueris.* In libro sapientiæ de hoc angelorum pane dicitur: *Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat, & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.* Ex quibus verbis deduci videtur, solos filios, id est homines justos suavitatis, saporum, gustuumque variorum, quos manna in se habebat, factos fuisse participes; Idipsum vero de verbo Dei pariter asserere possumus, cujus suavitatem ut plurimum homines timorati vel maxime gustant, siquidem *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus.* Origenes diu ante Sanctum Augustinum similem habet reflectionem circa vermes, quos manna scaturiebat, quando contra jussum à Deo præscriptum, collectum fuerat; Ait enim: *Et ita fiebat, ut una & eadem species manna, aliis vermes & putredines generaret, aliis vero salubrem cibum conferret, & vitæ necessarium. Igitur & nostrum manna est verbum Dei, & apud nos sermo Dei aliis efficitur ad salutem, aliis ad pœnam.* Illis namque qui salutare prædicationis Evangelicæ manna intra corda sua recipiunt, ibidemque illud nutriunt, ut inde proficiant, *fit ad salutem*; non item his, qui illud aspernantur & contemnunt, his namque *efficitur ad pœnam*, siquidem *servus ille, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, nec fecit secundum voluntatem ejus*, plagis *vapulabit multis.* Intra se enim vermes experietur conscientiæ, quia *videt meliora probatque, & deteriora sequitur.*

S. August. Ibid. Quando mysticum verbi Dei manna in nobis generet vermes, & putrefiat. — *Sap. 16. v. 21.* — *1. Cor. 2. 14.* — *Orig. Hom. 3. in Num.* — *Luc. 12. 47.*

10. Præterea sicut Judæi mannæ esum continuum fastidientes dicebant: *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*, & ideo farinam Ægypti, allia, cepas, & cucumeres mannæ anteferebant: Ita pariter plurimi inveniuntur, qui verbum Dei summa cum nausea abominantur, econtra vero Discursus profanos libenter auscultant, lascivis comœdiis cum voluptate assistunt, aut obscænos libros legunt.

Num. 21. v. 5.

11. Joseph Hebræus de manna aliquid refert, quod apud alios scriptores vix umquam legisse me, memini, dicit enim: *Dum Moyses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cum manibus ejus hærens concrevisset, supplicatus ille hanc alimoniam à Deo demitti, degustat, ac mox degustatam aliis offert.* At vero dicet fortasse aliquis, numquid Moyses balbus & impeditioris linguæ erat (*Domine non sum eloquens*) quonam igitur mysterio manna, quod prædicationis symbolum erat, in Moysis manus delabitur? Respondeo igitur Moysen quidem impeditioris linguæ non tamen tardioris, imo valde expeditæ actionis fuisse; Et ideo licet lingua bene articulata verba pronunciare non potuerit, manu tamen sua virgam ad opera prodigiosa patranda optime gubernare prævaluit; ut per hoc nobis insinuaretur, quod qui mysticum hoc manna cum fructu dispensare desiderat, in operibus potius quam in verbis potens manuque magis quam lingua exercitatus esse debeat. Porro Author operis imperfecti de verbo Dei disserens, atque ad hanc convivii metaphoram alludens, profectum qui exinde nascitur, in hæc verba exponit: *Qui manducat de spirituali convivio, impletur spiritu, dilatatur sensibus, nutritur in veritate, pinguescit in fide, & sic ingreditur ad interiora voluntatis Dei, & manens in eis, acquisit sibi vitam æternam.*

Jos. Heb. l. c. antiq. c. 1. Mysticum manna verbi Dei distribuens, fit potens opere. — *Exod. 4. 10.* — *Auct. Imperf. Hom. 41.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Variæ verbum Dei inter & semen examinantur analogiæ.

THEMA.

Semen est Verbum Dei. Luc. 8. v. 11.

1. Similitudo quæ verbum Dei, & semen intercedit, non à Chrysostomo aliquo, vel Basilio, vel Gregorio, vel Augustino, sed ab æterna, & incarnata

Ipsemet Christus assimilavit

carnata

verbum Dei semini.

Luc. 8. 10.

Hujus ratio datur.

catnata sapientia à verbo inquam æterno Patris primitus in medium adducta fuit; Et quidem priusquam hujus similitudinis mentionem faceret, jam ante Discipulis suis dixerat: *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei*: siquidem ut suo loco dicetur, æterna beatitudo in divino verbo virtualiter continetur. Sicut enim ex seminibus herbæ, fructus, frumentum, & alia grana progerminantur, quæ vitam corporalem in nobis nutriunt, ita pretiosum hoc semen verbi Dei vitam in nobis spiritualem & immortalem gignit, alit, & sustentat. Neque mirum est, quod Christus hac metaphora seminis usus fuerit, quia alias dixerat: *Pater meus agricola est*; Pars autem principalis agricolæ in seminando consistit. S. Bonaventura verba assumpti thematis explicans inquit: *Semen est verbum Dei, quia per illud renascimur, ut fiamus sancti, & divini, voluntarie enim genuit nos verbo veritatis.*

Joan. 15. v. 1.

S. Bonav. in Luc.

Pro salute animæ æquè necessarium est verbum Dei, ac pro corporis salute semen & panis.

Isa. 55. v. 11.

Alb. Magn. in Luc.

2. *Semen est verbum Dei.* De semine non minus, quam de pane dici potest, quod sit firmamentum panis, quia panis quo homo nutritur, & sustentatur, ex semine, proficiscitur, juxta illud: *Dat semen serenti, & panem comedenti*; ubi, ut vides, Isaias simul conjungit semen cum pane; *Sic erit verbum meum*, quasi dicere vellet, pro salute animæ eamdem esse prædicationis evangelicæ necessitatem, quæ seminis & panis est in ordine ad salutem corporalem. Albertus Magnus inquit: *Est etiam considerandum quod in granis bonitas consideratur ex tribus, scilicet si colore est rubeum; Si quantitate secundum genus suum est magnum, si pondere est grave in genere suo, quæ competunt divino semini, quod est Dei verbum. Hoc enim magnum est, quia de magnis: Prov. 8. De rebus magnis locutura sum. Hoc etiam colore est exterius charitatis igne rubeum, & intus puritate constantia mirabiliter candidum. Hoc etiam est pondere intelligendi gravissimum, & omnem excedens intellectum. Eccli. 1. Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?*

Prov. 8. v. 6.

Eccli. 1. v. 3.

Terra profert fructum illius seminis quod illi inspersum est, sic etiam anima profert fructum illius Dei verbi, quod audivit.

1. Cor. 3. v. 7.

3. *Semen est verbum Dei.* Experientia docet, quod terra fructum referat illius sementis, quæ super ipsam dispersa fuit. v. g. Si super terram seminatum est triticum, germinat & maturefacit triticum, si avena, avenam, si hurdeum, hordeum, & ita de aliis seminibus discurrere licet. Verumtamen observandum est verissimum esse, quod Apostolus ait scilicet: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*; Semen enim colore, motu, & luce solis indiget, nec non influentiis cælestibus, pluviis, frigore, calore & aliis similibus qualitatibus, singulis quatuor anni temporibus correspondentibus; Ab his namque semen adjutum, subtiliores terræ partes sibi attrahit, easque in propriam substantiam convertendo fructum producit, & suo tempore maturefacit. Eodem igitur modo, anima nostra (discursus est Patris Ariæ) verbum Dei, quasi semen Christi, intra se recipit, illodque in corde suo repositum meditatur, amat, eique subjicitur, & in virtute illius novum hominem, novumque spiritum producit: Ad hoc tamen necessarium est, ut sol justitiæ cor moveat, calore & luce sanctarum inspirationum suarum excitet, & flammis divini sui amoris calefacit, sic enim tandem fiet, ut anima ab hac cælesti virtute fortificata partes viciniores sibi, purioresque, id est potentias suas, memoriam, intellectum & voluntatem, illarumque operationes & effectus sibi attrahat, ut ad producendum vitæ æternæ fructum, qui ex divino hoc semine expectatur, eidem uniantur. Dixit idipsum S. Jacobus, cum sequentibus claris verbis ita scripsit: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*; Ecce tibi solem lucis suæ radiis nos calefacientem, & vitam nobis ministrantem: *Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus*; Ecce tibi similitudinem fructus, quem semen hoc edit, dum Deo nos assimilat. S. Augustinus ait: *Cathedram in cælo habet, qui corda docet*: Quasi diceret, ut semen hoc fructificet, divinarum gratiarum influentiis opus habet.

Jac. 1. v. 17.

Ibid. v. 18.

S. August. Tract. 3. in Epist. Joan.

S. Anton. de Pad. in Sexag.

Quomodo semen verbi Dei producat conversionem peccatoris.

4. *Semen est verbum Dei.* S. Antonius de Padua in sermone de Dominica Sexagesimæ inquit: *Vide quam congrue dicitur verbum Dei semen; Sicut enim in terra semen seminatum germinat, & crescit: Primo enim, ut dicitur Marc. 4. facit herbam, & deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica: Sic verbum Dei seminatum in corde peccatoris primo facit herbam contritionis. Secundo spicam Confessionis, qua se in altum erigit per spem remissionis. Tertio plenum frumentum satisfactionis, de quo Psalm. 64. Valles id est humiles pænitentes, abundabunt frumento satisfactionis, ut pæna respondeat culpæ.*

Semen necessario seminandum est ut proferat fructum sic & verbum Dei.

S. Bonav. Luc. 10.

5. *Semen est verbum Dei.* Porro si quis agriculturæ notitia carens, videret granum caro pretio comparari, atque ingenti cum studio conservari, ut postea in terram seminetur, & quasi disperdatur, is utique hoc summæ stoliditati attribuens dicturus esset: *Ut quid perditio hæc? Poterat enim venumdari?* Et tamen revera non est stoliditas, aut dementia, sed providentia & sapientia, quia qui seminat, postea copiose metet, & quod projicitur, non abjicitur, sed duplicatur. Nam ut S. Bonaventura ait: *Mna in sudario non multiplicatur, & frumentum in horreo non concrescit, sed à tineis manducatur, & ideo dicitur: Labia sapientium disseminabunt scientiam.* Præterea sicut agricola non nisi in tempore congruo, & mense opportuno seminat, propitiasque constellationes observat, ita quoque qui in animabus fructum producere contendit, similem habere debet providentiam, ut verbum Dei tempore, loco & occasionibus opportunis disseminetur. Unde apud Amos dicitur: *Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est*, id est, ut Lyranus exponit, *cessabit à correctione vestra, videns quod non esset ad vestram emendationem, sed magis ad peccatorum vestrorum aggravationem.*

Amos 5. 13.

Lyran.

Adducitur notabilis differentia inter semen, & verbum Dei.

S. Hilar. in Matth. c. 4.

Joan. 12. 24.

1 Pet. 1. 23.

6. *Semen est verbum Dei.* Quemadmodum cælestis agricola verbum Dei sub seminis titulo describit, ita quoque ministri evangelici seminatorum titulo honorantur. Unde S. Hilarius illos appellat: *Æternitatis satores, immortalitatem omnibus corporis, quibus eorum sermo aspersus fuerit, conferentes*: Advertenda tamen est inter generationem rerum terrenarum, & hanc spiritualem sequens differentia, quia in rebus hisce naturalibus necessarium est ut generationem præcedat corruptio, ac proinde Christus Redemptor noster ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum adfert*: Hoc tamen circa semen verbi Dei minime contingit: Unde S. Petrus clare dicit: *Renati non ex semine corruptibili, ... per verbum Dei vivi, & permanentis in æternum.* Hoc enim semen per fidem & gratiam animæ impressum, non corrumpitur, imo in potentiis illius, virtutes illæ remanent, quas simul impressit, sicut & dona & gratiæ, quæ illam ad vitam immortalem perducunt: Et licet in hac regeneratione spirituali etiam aliquid sit, quod corrumpitur, hoc

tamen nihil est aliud, quam homo vetus id est malæ inclinationes, appetitus & passiones inordinatæ, siquideos depravatos deinceps mores nos facit deserere. Cæterum hoc semen iocorruptibile esse, ex illis S. Petri verbis colligitur : *Per verbum Dei vivi & permanentis in æternum* : Econtra vero quando de semine naturali sermo est, dicitur : *Omnis gloria ejus tamquam flos fœni, exaruit fœnum, & flos ejus decidit*: Ex quidem ne quis in dubium revocare posset, quasi S. Petrus eo loco non tractasset de verbo divino prædicabili, sed ineatnato, ideo idem Apostolus definiendo mox subjungit : *Hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vos.* S. Apostolus Paulus de illis qui Evangelium annunciant, ita scribit : *Dei sumus adjutores, Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis* : Illi namque instar seminatorum, in fidelium animarum agros pretiosum hoc semen spargunt, ut io illis vitæ & æternæ proferat fructum.

Ibid. v. 23. *Ibid. v. 24.* *Ibid. v. 25.* *1. Cor. 3. v. 9.*

Ex minimo semine crescit, non subito sed paulatim magna arbor hoc ipsum fit in semine verbi Dei. *Matth. 13 v. 32.*

7. *Semen est verbum Dei.* Videmus per experientiam, semen aliquod minutissimum paulatim in procerissimam excrescere arborem : Etenim de grano sinapis dicitur : *Minimum quidem est omnibus seminibus, ... & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis ejus* : Sic quoque ex minimo semine, quod ægre videtur : in progressu annorum arbor ad stellas usque se extendens excrescit, v. g. Platanus vel Cypressus, vel Pinus. Simili modo quis enumerabit animas illas, quæ in virtute unius dumtaxat verbi Dei, auditi, vel meditti, vel lecti ad eminentissimum pervenerunt sanctitatis gradum ? Præterea sicut semen non subito fructum suum producit ; sed post multos menses, ita quoque nonnunquam accidit prædicationi verbi Dei, quod non subito operationem suam exerit, sed suo tempore idipsum faciet. Unde Sanctus Bernardinus in sermone qoodam avaros monet, ne prædicatoribus aures suas obturent, hancque illius assignat rationem : *Nolite quæso ô avari sic facere, possibile enim est, quod in puncto mortis recordaberis de aliquo verbo audito in prædicatione quo salvaberis.* Bellovacensis ait: *Semini comparatur, quia fœcundat : Quod si aliquando diu latet in corde, aliquando post tempora multa germinat, & coalescit in fructum : Unde cum quidam argueret Ribaldum de hoc, quod frequentabat sermones, respondit : Etsi modo statim non immuter, tamen semen recipio, quod aliquando coalescet in fructum, & erit mihi, Deo dante, verbum quod modo audio, salutis causa, & emendationis.* In vita S. Philippi Nerii simile quid accidit in persona Joannis Thomæ Arenæ projectæ impudentiæ juvenis; hic enim oratorium interdum. S. Hieronymi adibat ; Non ut è piis sermonibus fructum caperet, sed ut concionantibus illuderet. Cum igitur Oratorii Sodales id ferre oon possent, rem Philippo deferunt, rogantque ut ejus compescere velit petulantiam; Quibus ille : Sinite filii, cito enim quid facturus sit Deus, videbitis, nolite dubitare. Improbus interim juvenis cœptas injurias pergit inferre, cum repente improbitatem serio recogitans, emollito corde B. Philippi imperio se totum dat, nec multo post spiritus fervore concepto. Dominicanam familiam ingreditur, ubi dum adhuc inter Tyrooes agit, religiosissime moritur.

S. Bern. s. 4. f. 5. par. 2. princ. *Bellov. spec. mor. l. 3. par. 1. dist. 10.* *Vid. 5. S. Phil. Ner. lib. 1. c. 6. n. 5.*

Did. Stel. in Luc. **Fructus continetur virtualiter in semine & sic & in semine verbi Dei.**

8. *Semen est verbum Dei.* Didacus Stella in commento horum verborum ita scribit : *Ut Philosophus ait, fructus virtualiter sunt in semine, habet enim virtualiter colorem, & virtutem quandam generativam, ex qua fructus prodeunt. Semen in primis radices agit, deinde surgit in caulem, postea in arborem, frondibus, ramis, floribus, fructibus ornatam. Sic verbum divinum in animo humano hærens, radicibus primum, deinde virtutibus omnibus coloratum, ramis, floribusque virescit, donec perfectum in gloria sempiterna cultori suo fructum parit. Hoc est quod Christus dixit : Regnum Dei intra vos est. Hæc verba de hoc semine intellexit, quia verbum Dei, producit & virtualiter in se continet regnum Dei ; Ex verbo enim Dei oritur fides & ex fide spes, charitas, cæteræ virtutes, & opera bona, quibus regnum cœlorum debetur.*

Verbum Dei in corde reconditum indubie fructificabit. *S. Basil. mor. reg. 9. c. 1.* *S. Thom. à Villanov. Sexag.*

9. *Semen est verbum Dei.* Tunc semen in securo est positum, deque ipso sperare licet, quod radices & germina producturum sit, quando est terra coopertum, semen enim nudum & publice patens à volucribus facile devorari potest. Eodem modo sperare licet, quod verbum Dei tunc præcipue fructus in nobis sit producturum, si illud in corde nostro reposuerimus. Nam ut S. Basilius Abbas : *Si quis audit verbum Dei, & non intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in corde ejus. Hic est qui secus viam seminatus est.* Paulo post, *qui autem in terram bonam seminatus est, hic est, qui audit & intelligit, & fructum affert ; Et advocans totam turbam, dicebat illis : Audite me omnes, & intelligite.* Observandum est, quod quando cælestis agricola de semine fructum centesimum adferente dixisset, non sine mysterio dicat : *Verbum retinent* : Unde S. Thomas à Villanova monet dicens, *Verbum retinent, nam si semen non radicatur in terra, non faciet fructum : Si cibus non retinetur in stomacho, quid prodest ? Et si libenter audias verbum Dei, sed statim oblivisceris, quem fructum inde habebis ?* Nescio an vobis constet, quod frumentum a formicis in æstate ad scrobes suas illatum, licet sub terra absconditum sit, tamen non germinet, sicut facit quod seminatum, & pariter sub terram sepultum fuit, at vero nostisne hujus rei reddere rationem ? Plinius de formicis ait : *Semina arrosa condunt, ne rursum in fruges exeant de terra.* Idem vero in nobis persæpe serpens fraudulentus operatur, ne enim semen hoc in beneficium nostrum fructificet, ipse efficere conatur, ut nos illud sinistre interpretemur, existimando quod aliis, non vero nobis hoc vel illud prædicatum fuerit, vel etiam ne Prædicatori fidem adhibeamus, efficit, ut bonæ Prædicatoris famæ interius in corde nostro detrahamus. Certus quidam prædicator evangelicus auditoribus suis dicere solitus erat, optarem vos omnes mensæ verbi Dei accumbere, tamquam convivas, non vero tamquam sectores epulares ; Coovivæ etenim ex appositis cibantur epulis, sector vero epularum, apposita crebro dividit aliis, sibi aliud nihil reservans, præterquam nuda ossa. Multi sunt, qui cum spiritualem verbi Dei cibum in memoriam, io iotellectum, in cor suum tamquam in stomachum reponere deberent, cibum illum pro aliis præparatum esse existimantes, eumdem scindunt, dividunt, & partiuntur, quidquid audierunt ; his videlicet documentum aliquod, aliis quamdam reprehensionem, aliis vero comminationem, ac tandem sibimetipsis nihil reservant, nisi quod loco profectus animæ propriæ acquirendi, suos innocenter censuraverint proximos.

Simile formicarum. *Plin. l. 11. c. 30.*

Ager cordis excoli & à

10. *Semen est verbum Dei.* Quemadmodum terra ex semetipsa non est ferax frumenti, vel cujuscumque alterius utilis segetis, nisi colatur, nisi aratro proscin-

vitiis expurgari debet, ut semen verbi Dei in illo fructum faciat.

proscindatur; Siquidem inculta terra præter lolia, spinas & tribulos nihil aliud producit, ita humanæ naturæ nostræ ager præter lolia vitiorum, spinasque inordinatorum appetituum, nihil producit, nisi per aratrum mortificationis & macerationis carnis nostræ ligone, ad fructuose divini verbi semen recipiendum disponatur. Unde Jansenius ait: *Ita cor hominis, nisi semine divino seminatum fuerit, noxia tantum proferet, aut saltem inutilia, & sterilia.* Subdit insuper: *Ita &, ut cor hominis intra se recipiat verbum Dei, ac sit omnibus vitiis repurgatum, cultura non parva opus est.* Sanctus Gregorius de ministris evangelicis ita scribit: *Crescunt quotidie per linguæ vestræ vomerem grana cælestia, atque in supernis horreis multiplicantur, ita ut in vobis completum esse gaudeamus, quod scriptum est: Ubi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo bovis.* Enimvero in dubium revocari nequit, quin semen copiosiorem sit allaturum fructum, si terra à spinis, herbis perniciosis, lapidibus, tribulis, aliisque similibus rebus nuxiis fuerit repurgata; Eodem quoque modo verbum Dei majorem in anima pura, & mundo corde profectum faciet, quam in corde quodam multis inordinatis affectibus coinquinato; Ac proinde Jeremias Propheta ait: *Novate vobis novale, & nolite serere super spinas:* Noteris velim, quam mystica phrasi S. Jacobus verbum Dei insitionem appellarit, dicendo: *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras;* Advertendum vero est, eumdem Apostolum immediate ante dixisse: *Abjicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ.* Juvat quoque plurimum ad bonam agriculturam, ipsiusmet agricolæ experientia & industria. Etenim semen manu in agrum spargitur, ita tamen ut prius in manu stringatur: ipseque seminator semen seminando manum eamdem aperiat, unde Didacus Stella ait: *Seminator manu seminat: Itaque tu manu & opere optime prædicabis.* Sanctus Gregorius super illa verba: *Seram & alius comedat, & progenies &c.* ita scribit: *More sacri eloquii serere dicimus verba vitæ quasi cælestis panis grana tradiderunt, comedere autem est bonis operibus satiari, Unde per semetipsam veritas dicit: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me. Si ergo ea quæ protulit, facere prætermisit, ait: Seram, & alius comedat; Ac si aperte dicat, quod os meum loquitur, non ego, sed alius operetur. Prædicator quippe qui à suis vocibus moribus discrepat, jejunus serit, quod alius manducet, quia suo semine ipse non pascitur, quando à verbi sui rectitudine prava actione vacuatur.* Quisquis eo fine seminat, ut fructum inde reportet, granum non super tecta, vel super arborum vertices, sed in planam terram projicit; Ita quoque si prædicatores ex concionibus suis aliquem volunt hauriri profectum, auditorum capacitati se accommodare debent, ac proinde Apostolus dicebat, *non alta sapientes, sed humilibus consentientes.* Quod si flores sub terram seminare velles, hi utique ibidem marcescerent, nec ullum unquam reportarent fructum; Hic autem est error plurimorum, qui dum student in exornando verbo Dei floribus variæ elocutionis, translationibus, periodorum consonantiis, elegantia & eruditione argutorum conceptuum, nullum penes Auditores fructum producunt.

Cornel. Jans. c. 25. concor.

S. Greg. l. 11. Epist. 49.

Jerem. 4. v. 3.

Jac. 1. v. 21.

Ibid.

Did. Stell. in Luc.

Job. 31. v. 8.

S. Greg. l. 21. mor. c. 8.

Rom. 12. v. 16.

11. *Semen est verbum Dei.* Observandum quoque est, quod Chrysostomus in hæc verba scribit: *Ne dicamus; Quid nobis est tot verbis opus, nulla ex hoc sermone promanat utilitas; Nam & agricola, ubi semel atque iterum, ac sæpius semen arvo commisit, nec votis respondet proventus, rursus eamdem exercet segetem, neque raro fit, ut totius temporis jacturam uno sarciat anno. Sic & negotiator, quamquam crebro fecit naufragium; non tamen abstinet à portu, sed postea quam navem detraxit, & nautas conduxit, pecuniis mutuo acceptis eadem aggreditur negotia.* Quod si igitur pro acquirendis lucris temporalibus, nullus novas negotiationes aggredi desinit, licet antea jacturas passus fuerit, quanto magis agricolam spiritualem pigere non debet, novam denuo seminis reinchoare culturam, licet ex præcedenti nullum perceperit fructum.

D. Chrys. t. 5. conc. 5. de Lazaro.

Agricola spiritualis sæpe renovare debet culturam agri cordium.

12. *Semen est verbum Dei.* Albertus Magnus illa cœlestis Magistri considerans verba: *Exiit seminare semen suum:* inquit: *Ecce seminis puritas; Non enim debet seminari nisi semen summi agricolæ, & non aliud, quia quidquid aliud seminatur; producit stirpes adulterinas; Sap. 4. Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas; Lev. 14. Non feres agrum duplici semine, non enim seminandum est nisi semen Dei, & nullum aliud.* Idem super illa verba: *Dum seminat,* inquit: *Hoc est in communi sparget semen, sicut debet, non enim potest attendere seminans, quo semen cadat, dummodo in communi in agro ubique semen dispergat; Disperguntur autem semina, quando diversis moribus bene adaptantur verba; Unde Matth. 28. Docete omnes gentes.*

Albert. Mag. in Luc.

Sap. 4. 3. Levit. 19. 19.

Prædicatot debet seminare semen verbi Dei, & non aliud.

Matth. 28. 19.

13. *Semen est verbum Dei.* Et vero qualem verbum Dei cum hac seminis metaphora proportionem habeat, mirum quoddam in virtute verbi Dei patratum clare ostendit; Etenim in vita S. Kentigerni Episcopi apud P. Bollandum legitur: *Cum multa ad fidem pertinentia in planitie campi, nomine Holdelin plebi prædicasset, terra in qua sedit, in oculis omnium crevit in monticulum altum, & manet ibi usque in diem hodiernum. Conversis ad Dominum Cambriæ habitatoribus, cœlum dedit pluviam, & terra prius sterilis protulit fructum suum.* Idem Bollandus refert in vita B. Jordani Generalis Dominicanorum, quod cum legati Bononienses apud ipsum intercederent, ne ab ipsis celebris quidam dimoveretur prædicator, *qui seminaverat in civitate verbum Dei gratiose, eo quod timeretur quod fructus qui sperabatur secuturus de ejus prædicatione totus posset in ejus absentia perdi,* Sanctus hic vir iisdem responderit: *Illa ratio quam vos allegatis, quod Frater Joannes deberet hic morari, quia seminavit vobis verbum Dei, & posset perire fructus, si recederet, non multum conturbet vos, non enim est consuetudo seminatoris camporum, quod cum seminaverit agrum unum, apportet ibi Lectum suum, & jaceat ibi quousque videat, quomodo semina fructificent, imo potius commendat semen & campum Deo, & vadit ad seminandum in alium campum. Ita fortassis expediret, quod Frater Joannes iret ad seminandum verbum Dei alibi, sicut de Salvatore scriptum est, quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare verbum Dei.*

Efficacia verbi divini probatur insigni miraculo.

Bolland. 13. Jan fol. 820.

Bolland. 13. Febr fol. 712.

Pulchra similitudo

Luc. 4. 43.

14. *Semen est verbum Dei.* Is qui seminat, homini inexperto videri posset semen abjicere & perdere velle, at vero revera ita non est. Et vero in persecutione illa, de qua in Actibus Apostolicis cap. 6. fit mentio, Discipuli Christi dispergi videbantur; at vero S. Athanasius in Hom. de semente, illos cœlestis agricolæ semen appellat, eo quod prædicationis causa in diversas fuerint dispersi provincias.

Baron. An. 35. n. 4.

DIS-

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De verbo Dei sub analogia Lucis, & illuminantis nos Lucernæ disseritur.

THEMA.

Declaratio sermonum tuorum illuminat. Psal. 118. v. 130.

Verbum Dei illuminat auditores & ipsosmet prædicatores.

1. INter alios effectus, quos Verbum Dei in nobis operatur, hic valde est considerabilis, videlicet quod intellectum nostrum illuminet, & claritate perfundat; Hæque indubitata veritas non solum à Psalmista regio, sed & ab aliis Scripturæ locis insinuata fuit. S. Thomas inter alias Evangelicæ prædicationis utilitates, hanc primo loco recenset, quod scilicet multum valent *ad intellectus illustrationem*, adducitque verba illa Sapientiæ cap. 6. *Mandatum Lucerna, & lex lux.* Ecclesia spiritum sanctum honorifico hoc titulo honorat; *O Lux beatissima reple cordis intima tuorum fidelium*; Hæc autem lux tunc præcipue intima cordium nostrorum penetralia illuminat, quando aures & cor nostrum verbo Dei pandimus: Unde in Actibus Apostolicis dicitur: *Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus Sanctus super omnes, qui audiebant verbum.* Illud quoque verbum, de quo Petrus ait: *Verba vitæ æternæ habes*, de semetipso ait: *Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi, id est*, ut Dionysius Carthusianus explicat, *tamdiu hominum corda illustro verbo prædicationis*; Pari quoque modo Cardinalis Toletus hæc verba explicuit, observando, quod quando sol occumbendo ad aliud se transfert hemisphærium, hoc nostrum etiam nocturno tempore illuminare non desinat per lumen Lunæ, cui ipse lucem suam communicat. *Sic Christus donec inter nos fuit; per se docuit, & verbo, & opere, & absens per lunam, quæ est Ecclesia, quæ ab ipso illuminata est.* Doctores quoque Evangelicos, lucis titolo honoravit inquiens: *Vos estis lux mundi, Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio; . . . Luceat lux vestra coram hominibus*, radii autem & splendores, qui interius animas illustrant, atque ab iisdem ignorantiæ & errorum tenebras dissipant, sunt discursus & conferentiæ, seu sermones spirituales. S. Thomas de Villanova similiter effectum, quem lux hæc mystica in semetipso eo tempore quo prædicabat, operabatur, his verbis manifestat; *Hoc etiam nos Prædicatores sæpe experimur*, inquit, *quod cum vobis evangelicum panem frangimus, cælestis luminis amplius participes efficimur, & quoties ab hujus fractione cessamus, quasi opposita nube & caligine à cælesti sole minus illustramur. Propter vos enim nos illuminat Deus, & hic panis quanto amplius frangitur, & donatur, tanto magis abundat*, id quod præfatus sanctus Archi-Præsul de illis dicebat discipulis, qui in Emaus abeuntes velatos & offuscatos habebant oculos, verum lumen discernere non valentes, quod *illuminat omnem hominem*, at vero quando *accepit panem, & benedixit; ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum, . . . Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* S. Bernardinus quoque hoc lucis titulo prædicationem Evangelicam honoravit, dicendo: *Hoc lumine mentes obscuræ & tenebrosæ ad verum lumen gratiæ reducuntur, deviantibus ostenditur via salutis, errantibus fit manifesta semita veritatis.*

S. Thom. in Isa. c. 43. Prov. 6. v. 23. Act. Apost. 10. v. 44. Joan. 6. v. 69. Ibid. 9. 5. Dion. Cart. Tollet. Matth. 5. 14. Ibid. v. 15. Ib. v. 16. S. Thom. à Villanov. fer. 2. Pasch. Joan. 1. v. 9. Luc. 24. 30. Ibid. v. 31. Ibid. v. 32. S. Bernard. T. 2. ser. 9. art. 2. c. 1.

S. Ambrosius verbum æternum implorans, ut Evangelicum verbum sibi inspirare dignaretur, inquit: *Loquere Domine Jesu, verbum tuum medicina est, verbum tuum lumen est.*

S. Ambr. præf. ad Ps. 45.

Applicatur ad propositum illuminatio cæci propè Jericho.

2. Considerastisne aliquando cæcum illum prope Jericho illuminatum? in hoc namque diversum observavit modum eumdem illuminandi, ab eo quo alium à nativitate cæcum illuminavit scilicet per vocem, & per verbum suum lucem ei infudit: *Et Jesus dixit illi: respice, . . . & confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum*; Nec solum oculos, verum etiam mentem illustravit, prout idem notat Ambrosius dicens: *Aliter enim non videret, nisi sequeretur Christum, nisi Dominum prædicaret, nisi sæculum præteriret.* Theophylactus ad propositum nostrum clarius ita scribit: *Vox a vero lumine progressa, lumen cæco facta est.* Quod in hodiernum usq; diem inveniuntur homines, qui instar cæcorum in præruptis infernalibus oberrantes, per verbum Dei illuminati fuerunt, & in semitam rectam revocati, gehennæ præcipitia feliciter evaserunt? *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, inquit Psalmista, *& lumen semitis meis.* Quæ verba Hugo Cardinalis de verbo Dei; sive de verbo Evangelicæ prædicationis intelligenda esse dicit S. Ambrosius ait: *Pascitur & oculus noster interius lucernæ spiritualis lumine, quæ nobis in hac mundi nocte prælucet, ne sicut in tenebris ambulantes, incertis titubemus vestigiis, & viam veram invenire nequeamus: Intelligibilis enim pedum gressus, intelligibilis est lucerna, quia verbum Dei lucerna est.* Porro hic præsentis vitæ mundus, velut nox quædam est obscurissima: Ut autem tenebras eorum ignorantiæ, & vitiorum dissipare valeamus, *abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis.* Etenim is qui de semetipso ait: *Ego sum lux mundi*, de cælo in terram descendens, de hac divini verbi lucerna abunde nobis prospexit. Porro priusquam Christi Evangelium *vivæ vocis oraculo*, annunciaretur, S. Joannem Baptistam, quem lucernæ titulo insignivit, veluti prodromum suum misit, qui per prædicationem suam genus humanum præpararet. *Joannes Prædicator, Pœnitentiæ lucerna*, inquit S. Hilarius, *& Judæis & gentibus fuit, Domino dicente: ille erat lucerna ardens & lucens, & vos voluistis ad horam exultare in lumine ejus.* Porro reflectionem meretur ejusdem S. Hilarii commentum, dum circa prædicta verba Psalmistæ ita scribit: *Vita, sensusque hominum in errore, ac potius vel inscitia madet, dum carnali inserta cogitatione in profundo ignorantiæ per gravitatem naturæ, cui admixta est, detinetur. Quando enim per semetipsam causam, & rationem originis suæ noverit, quando si quis fructus vitæ suæ sit? Quæ conditio spei? Quæ promerendæ posteritatis via? Propheta cognitione rerum cælestium dignus, ut in luce scientiæ munere Dei, & eloquio collocatus ducem ad bene, & innocenter vivendum, eum sequitur, qui lux vera est, & qui omnem hominem lucificat. Hanc ego vitæ suæ ignorantiam, quodam prælato lumine ad intelligentiam dirigi dicens: Lucerna pedibus meis verbum tuum. Scit se nisi in verbo Dei illuminatum, has corporum tenebras, & hanc sæculi noctem ferre non posse. Scit utique adesse lapides offensionum, laqueos funium, scrobes fovearum, ut enim quis nocte egressus lucernam antefert & quo pedem inferat, contuetur, atque ad singulos gressus lumine præeunte solicitus est, ita unusquisque nostrum manens in se verbum Dei in omnes operum processus, tanquam lucernam prætendit.* Eheu quot animæ hujus lucernæ defectu titubant, offendunt, & in æternæ perditionis barathrum corruunt.

S. Ambros. in Luc. l. 8. Luc. 18. 42. Theophyl. Per verbum Dei plurimi peccatores illuminati fuerunt. Ps. 118. 105. Hug. Card. Ibid. S. Ambr. Ibid. Rom. 13. 12. Joan. 8. 12. Verbum Dei, tanquam lucerna ardens, docet quo eundem sit. S. Hilar. in Ps. 118. Ibid.

Diabolus omni ma[...]

3. Enimvero quænam fuerit prima præda, quam sacrilegus Antiochus templum Jerosolymæ ingressus

ubinde

Ita conatur nobis auferre lumen divini verbi.

abinde sustulit, sacer textus his verbis insinuat: *Intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit .... candelabrum luminis. Omnia autem hac in figura contingebant illis.* Hic namque impius hostem nostrum præfigurabat tartareum, qui si in templum mysticum de quo Apostolus ait: *Vos estis templum Dei*, aditum habuerit, candelabrum, sive lucernam luminis inde eripit, id est nos impedit, quo minus verbum Dei attente aure ausculiemus, aut vero verbi Dei nauseam nobis ingerit & ne fructum inde hauriamus omni conatu contendit. *Lucerna pedibus meis verbum tuum*, *id est* ut Hugo Cardinalis interpretatur, *lucerna affectibus meis*, qui pedes sunt animæ, *verbum tuum est ne in tenebris hujus mundi offendant.* Enimvero ut quis ex verbo Dei proficiat, necessum est ut mentem suam ad illud applicet, illudque ruminet: *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Hæc etenim mentis applicatio, oleum est, quod lucernæ lumen vivaciter in suo conservat vigore, ne extinguatur. Idem Psalmista fructum quoque indicat, quem ex hoc utilissimo meditationis verbi Dei auscultati exercitio percepit, ait enim: *Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in testimonia tua*, id quod consonat cum verbis illis: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* S. Hilarius de hac materia ita discurrit: *Omnis doctrina cælestis, dux nobis ad iter vitæ est, quæ lucernæ modo in hac nocte sæculi præferenda est, cum aliquid aut agimus, aut cogitamus, aut loquimur. Et ea in omnem progressum cujuscumque operationis jubet Dominus in Evangeliis hanc præceptorum suorum lucernam non otiosam, nec inutilem oculis, dicens: Nemo enim lucernam accendit, & ponit eam sub modio. Quæ enim lucerna, si modio tegatur, utilitas est? Usum suum tantum intra id quod operatur intendit. Jubet igitur eam in candelabro, in officii sui sede constitui. Itaque hanc doctrinam, atque hoc verbum Dei intra nos receptum, non otiosum, neque inutile tamquam modio occultemus, sed lumen istud nobis primum, & rursus ex nobis omnibus gentibus præbeamus.* Hac etenim lucerna primo loco utendum nobis est in propriam utilitatem nostram, ut quamdiu viatores sumus, sine offendiculo aut lapsus periculo ambulemus; Deinde vero ea uti debemus ad præbendum lumen aliis, ad indicandam veram semitam æternæ salutis; Nam ministro Evangelico dicere posse videmur: *Illuminare his, qui in tenebris sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Sanctus & Seraphicus Doctor Bonaventura in sermone quodam ita scribit: *Verbum Dei frequenter prædicatum, est animæ illuminativum, dum docet quid faciendum, quid respuendum, quid amandum, quid odiendum, quid unicuique prohibendum sit. Quid enim est anima non sic illuminata? Quid est anima si sit cæca? Quid est anima scientia destituta? Certe talis est ut tabula rasa.* Hæc autem cognitio, quæ adeo necessarium est medium, ex verbo Dei acquiritur; Unde Psalmista ait: *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat.* Super quæ verba S. Hilarius ita scribit: *Cum enim ante intelligendum sit, & sic lumine intelligentiæ utendum, quia noctem ignorantiæ intelligentia adepta lumen expellit; Propheta tamen dicit: Declarationem verborum Dei prius illuminare, & post illuminationem intelligentiam præstare.*

1. Mach. 1. v. 21.
2. Cor. 6. 16.
Ps. 118. 115.
Hug. Card. ibid.
Verbo Dei mens est applicanda.
Luc. 11. v. 28.
Psal. 118. v. 59.
Ibid. v. 105.
S. Hilar. ibid.
Doctrina cælestis est dux ad iter vitæ.
Luc. 1. v. 79.
S. Bonav. ser. 12. de SS. Evang.
Psal. 118. 130.
S. Hilar. ib.

Diabolus amat ignorantiam

4. Quamdiu in hac vita sumus, in obscuro ambulamus, & princeps tenebrarum, qui æternæ saluti nostræ indefesse insidiatur, quantum potest ad hoc contendit, ne lumen divini verbi ad favorem nostrum nobis respondeat, & viam salutis ostendat. Nam ut S. Bernardinus ait: *Diabolus nullum habet majorem amicum, quam ignorantiam, quæ obscurat intellectum, ne possit cernere lumen veritatis luminis verbi Dei, & sic econtra nullum habet majorem inimicum, quam intelligentiam.* Idem Sanctus Bernardinus, ut in primo discursu dictum est, præmiserat sequentia: *Sicut omnes morerentur, si una die sol cessaret facere cursum suum, qui habet splendorem, calorem, & vigorem, ita si verbum Dei deficeret, quod est sol animæ, scilicet quod verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, ut possent illuminari splendore charitatis.* Paulo post hujus spiritualis mortis, animarum hac luce destitutarum, rationem assignat, inquiens: *Spiritualiter morerentur, quia non cognoscerent Deum, & non cognoscendo, non amarent, & non amando, non timerent, & non timendo, nostra natura fragilis, & decliva ad malum cito moreretur, ideo oportet quod ipsa vivat de verbo Dei.* Et mox subjungit: *Ubi non prædicatur, & cessat verbum Dei, ibi non est cognitio de Deo, & ubi plus prædicatur verbum Dei, ibi est major cognitio de Deo, & plus timetur, & colitur.*

& odit intelligentiam.
S. Bern. Tom. 4. ser. 5. in dom. 1. Quadr. 1. par. princip.
Verbum Dei est vita animarum, sicut sol vita corporum.

5. Nescio an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod Psalmista, priusquam diceret: *Declaratio sermonum tuorum &c.*, præmiserit: *Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est anima mea.* Apud Sophoniam Deus inquit: *Scrutabor Jerusalem in lucernis;* At vero qua ratione homo, qui velut cæca quædam talpa est, oculos suos in arcana cælestis & terrestris Jerosolymæ mysteria defigere poterit? Respondeo ut id possit, lucernis ei opus est, id est, verbo Dei: *Lucerna verbum tuum.* Notandum vero quod David subdat: *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.* Quinam vero sint hi parvuli, ipsamet incarnata Sapientia perspicuis verbis enunciat dicens: *Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & revelasti ea parvulis*, id est humilibus. *Omnia* enim *quæ nobis credenda proponuntur*, inquit Dionysius Carthusianus *omnem prorsus rationem transcendunt, sicut sunt Trinitas Personarum, incarnatio verbi, integritas matris, existentia Christi sub formis Sacramenti: Cum ergo tam mirabilia sint testimonia tua Domine, ideo scrutata est ea anima mea, optans & satagens ea utcumque intelligere. Declaratio sermonum tuorum illuminat mentem ad recte intelligendum, & juste vivendum.*

Ps. 118. 130.
Soph. 1. v. 12.
Quomodo miser & obcæcatus homo oculos in arcana cælestia defigere possit.
Psal. 118. 105.
Ibid. v. 130.
Matth. 11. v. 25.
Dion. Cart.

6. Enimvero quemadmodum diximus, Spiritum Sanctum se fidelium animabus insinuare, quando verbo Dei auscultando sunt intentæ, ita quoque certum est lucem hanc beatissimam eorumque quoque mentibus infundi, qui verbum Dei annunciant; *Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* In cujus probationem observandum, quod Psalmista, postquam dixisset: *Declaratio sermonum tuorum illuminat*, mox subjungat: *Os meum aperui, & attraxi spiritum:* Sed quo fructu id fecit; *Quia mandata tua desiderabam.* Hæc enim præcepta, quorum adimpletio effectus est Prædicationis, lucis nomine describuntur: *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos: Timor Domini sanctus*

Prædicatores observatione præceptorum Dei prius illuminentur, ut per verbum Dei alios illuminent ipsi.
Matth. 10. v. 20.
Psal. 118. 130.
Ib. v. 131.
Ps. 18 v. 9.

ctus permanent in sæculum sæculi, id quod prædictum fuit de Apostolis, qui per Evangelium Christi per universum mundum prædicaturi erant, juxta illud: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* (Rom. 10. 18.)

(Job describit verbum Dei per similitudinem lucernæ.) 7. Specialem considerationem meretur Discursus ille Jobi in principio capitis 29. descriptus, ubi de innocentia sua disserit, quam speciali Dei gratiæ attribuebat; Ait enim. *Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me?* (Job. 29. v. 2.) At vero quonam modo Deus illum custodiebat? *Quando splendebat lucerna ejus super caput meum.* (Ibid. v. 3.) Hoc enim divini verbi lumen efficiebat, ut ad perfectionem strenue contenderet. Advertendum quoque est Psalmistæ non sufficisse, quod dixisset: *Lucerna pedibus meis verbum tuum* (Ps. 118. 105.) sed protinus abjunxisse: *Et lumen semitis meis*, per semitas namque quæ sunt viæ arctiores, consilia intelliguntur Evangelica, quæ nos in via spirituali dirigunt, & deducunt, quod præcipue efficaciæ divini verbi est attribuendum. (Alb. Mag.) *Est lumen semitis meis ostendendis* (ita Albertus Magnus exponit) *Nunquam enim ante semitæ consiliorum Dei erant ostensæ, sed latebant, donec venit Evangelii lumen.* (Hug. Card.) Hugo Cardin. similiter ait: *Per pedes operationes communes, per semitas, opera consiliorum possunt intelligi; Unde bene jungit Pedibus lucernam, & semitis lumen, quia qui consilia implent, majori lumine illustrantur, quam qui in tantum communibus præceptis implendis insistunt.* (Verbum Dei illuminat & dirigit animam ad observandam consiliorum.) Dionysius Carthusianus quoque per semitas consilia intelligit; ut sensus sit: *Verbum tuum lumen semitis meis est, id est directio mea, in observationibus consiliorum Christi, quæ dicuntur semitæ, quia sunt strictiores compendiosioresque viæ perveniendi ad Deum, quam præcepta.* (Dion. Cart.) Sanctus Bernardinus in eodem sermone in hæc verba scribit: (S. Bern. Ibid.) *Ostendit viam, quia audiendo prædicationes anima illuminatur, & illuminata videt viam veritatis. Si perdidisset viam per hoc quod anima esset lapsa in peccatis, dimittendo bonam viam, & venisset in obscuritatem vitiorum, per verbum Dei venit in discretionem cognoscendi bonam viam à mala. Irradiat verbum Dei mentem; Unde David: Lucerna pedibus meis verbum tuum, nam sicut si vadis de nocte cespitas, & præcipitaris, ita facit ignorantia in puncto mortis; se præcipitat in infernum, quia ignorans ignorabitur, quia ex quo non vixisti in lumine veritatis in vita, dignum est, quod in puncto mortis vadas cum cæcitate in qua vixisti.* Sanctus Vincentius Ferrerius in sermone quodam inquit: (S. Vinc. Ferr. ser. 4. in Dom. 3. post Pascha.) *Verbum quando est prædicatum digne, & auditum devote, illuminat auditores in cognitione spiritualium; quia illa quæ sunt fidei, per aures habent intrare in corde, non per oculos, nec aliter. Ita sunt alta, & transcendentia illa quæ fidei sunt, quod non possunt intrare in corde, nisi per aures; v. g. Vos creditis quod quando homo moritur, & anima separatur à corpore, quod vivit, & vadit in paradisum, si fuit bona vita, vel in purgatorium. Vel si fuit impœnitens, in infernum, ista veritas non intrat in corde vestro per oculos, quia non potestis videre animam, quando recedit à corpore, quantumcumque respiciatis sed ista veritas intrabit per aures, quia ita dicit Apostolus: Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Aliqua verbi Dei bona in genere enumerantur, specialiter vero quod in nobis Dei amorem accendat, vigoremque & subtilitatem in divino ejus servitio subministret.

THEMA.

Verbum meum quod egreditur de ore meo, non revertetur, ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud. Isaiæ 55. ℣. 11.

1. Verbum increatum, per os Prophetæ sui Evangelici, in hujus assumpti thematis verbis, unumquemque Evangelii Prædicatorem securum esse jubet, quod divinum verbum suum nequaquam inutile aut infructuosum sit futurum, sed potius operaturum quidquid voluerit. (Verbum divinum numquam est inutile aut infructuosum.) *Verbum meum quod &c.* Ubi S. Thomas de Villanova ita scribit: *Innumeras utilitates facit verbum Dei in anima, ut ait Bernardus nam frænat eam à peccatis, vivificat, illuminat, inflammat mundat, pascit, confirmat sanat, fœcundat, emollit, & totius boni capacem facit: Etenim verbum Dei est frænum, vita, lux, ignis, cibus, medicina, virtus, & purificatio cordium.* (S. Thom. à Villanova. Dom. Sexag.) Ante hunc vero Archipræsulem Doctor Seraphicus in sermone quodam de Evangelistis in hæc verba scripserat: *Est Dei verbum frequentius prædicatum, primo mentis illuminativum; Secundo affectus inflammativum; Tertio effectus adjuvativum, sive firmativum; Quarto est ad gloriam æternam inductivum. Quid ergo melius? Quid animæ dulcius? Quid homini fructuosius, quam ut verbum Dei prædicabile audiamus devote?* (S. Bonav. ser. 2. de Evang.)

2. *Ignitum eloquium tuum vehementer, & servus tuus dilexit illud.* (Ps. 118. 140.) Verbum divinum, Dei in cordibus nostris accendit amorem, nosque illius ardentes amantes efficit. (Verbum Dei accendit in nobis amorem Dei.) Unde Gillibertus Abbas super illa Canticorum verba: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est,* (Cant. 5. v. 6.) inquit: *Videtis qualiter ad ignitum eloquium liquefecit animam.* (Gillib. Ab. ser 44. in Cant.) Hocque mysterio Spiritus sanctus Prædicatores Apostolicos, Evangelium Christi in toto universo disseminaturos, miraculosa quadam facundia imbuere volens, iisdem in specie ignis, qui amoris est symbolum, apparuit: Dicente Sancto Gregorio: *Linguas igneas habent, quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant; Nam otiosus est sermo Doctoris, si præbere non valet incendium amoris.* (S. Greg. Hom. 30.) S. Thomas super Isaiam scribens, inter alios divini verbi effectus hunc quoque tangit, scilicet *amoris accensionem.* Citatque testimonium Jeremiæ cap. 20. dicentis: *Factum est verbum Domini in corde meo sicut ignis.* (S. Thom in Isa. 49.) Idem quoque Angelicus Doctor in opusculo quodam pariter in hæc verba scribit: *Ad acquirendam charitatem primum est diligens divini verbi auditio, audientes enim bona de aliquo, in ejus dilectionem accendimur, sic & Dei verba audientes, accendimur in amorem illius Psalm. 118. Ignitum eloquium tuum &c. Item Psal. 104. Eloquium Domini inflammavit eum; Et propterea illi duo Discipuli divino amore æstuantes dicebant Luc. 24. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur &c.* (S. Thom. opusc. 4. c. 3.) (Ps. 118. 140.) (Ps. 104. 19.) (Luc. 24. 32.) Similiter versum illum Ps. 38. *Concaluit cor meum intra me*, ita exponit: *Id est concitatus est calor charitatis in ore meo: Prov. 6. Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant? Sic impossibile est, quod homo abscondat verba Dei, cum inflammatur cor charitate.* (Psal. 38. v. 4.) (Prov. 6. v. 27.)

3. De

Rho. Hist. Vir. lib. 1. c. 2. §. 1. Pulchrum hujus exemplum.

3. De S. Ludovico Beltrando apud P. Rho sequentia scripta reperio: *Fabulabatur cum Joanne à Larconio, sodali suo, de rebus divinis Aloysius, & qui hominis, cum in eos ingrederetur sermones, mos erat, ardenti animo, atque ore disserebat. Detinuit ea species hominem adolescentem, qui acceptam injuriam fuste sub pallio armatus, ultum ibat. Enim vero concepit è propinquo divini amoris ignem, quo iratum flammæ consederunt. Itaque propius accedens: Sospitet te Deus mi Pater, inquit, prohibuisti à me hoc tuo sermone scelus, paratamque misero pestem avertisti. Adeone etiam ex inspirato animorum prædæ agit sermo divinus?* Porro unicum verbum pungitivum, vel contumeliosum, ad hoc ut in odia & vindictas irreconciliabiles prorumpamus, sufficit, verbum autem Dei nos in quocumque improperio, vel objecto convitio, mites & patientes efficit: Unde apud Isaiam dicitur: *Corpus meum dedi percutientibus & genas meas vellentibus.* Vulnsne autem scire, in quonam heroica hæc patientia radicem suam habuerit? Paulo ante idem Propheta præmiserat: *Mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi Magistrum: Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abii, corpus meum dedi percutientibus &c. Annon iste quasi ad aspera & abjecta descendit,* inquit Gillibertus Abbas, *non rigide resistens, sed liquefactus, effectus tractabilis ad auditum calentis eloquii?*

Isa. 50. v. 4.

Ibid.

Gillib. Abb. ser. 44. in Cant.

4. S. Jacobus Apostolus de verbo Dei differens, illud cum virtute mansuetudinis associavit inquiens: *Suscipite in mansuetudine insitum verbum.* S. Lucas nobis Saulum ad instar fulminis bellicosum, ad strages inferendas anhelantem, omnesque Damasci campos pervagantem, ut sanguine Christiano illos inundaret, velut juratum Ecclesiæ hostem ob oculos ponit, dum ait: *Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in Discipulos Domini, accessit ad Principem sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas, ut si quos invenisset hujus viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem:* Et tamen eodem tempore, ex lupo rapaci mansuetissimus factus est agnus, ut verba illa demonstrant: *Domine quid me vis facere?* At vero undenam hæc tam prodigiosa metamorphosis suam habuit originem? Nimirum: *Circumfulsit eum lux de cœlo, audivit vocem dicentem sibi:* Vox enim sive verbum Dei mentem & intellectum illuminat, ignorantiæque tenebras dissipat, ac demum voluntatem divino amore succendit, mitigat iram, omnemque furorem extinguit.

Jac. 1. v. 21. Verbum Dei facit hominem iracundum mitem & mansuetum, quod patet in Paulo.

Act. Ap. 9. v. 1.

Ibid. v. 6.

Ibid. v. 3.

5. S. Antonius de Padua de verbo Dei ait: *Mentem illuminat, sicut dicit Propheta: Declaratio sermonum tuorum illuminat. Cibavit illum pane vitæ & intellectus quia divinum eloquium illuminat intellectum, quamvis Spiritus Sanctus illuminet affectum:* Cum igitur Spiritus sanctus se apud prædicationis evangelicæ auditores communiter insinuet, consequens est, ut pariter eorumdem animis charitas, Benignitas & Mansuetudo infundantur, utpote fructus sanctissimi hujus Spiritus, de quibus Apostolus ad Galatas ait: *Fructus autem Spiritus, Charitas, Pax, Benignitas, mansuetudo &c.* Sanctus Bonaventura exponens illa Discipulorum in Emaus euntium verba: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via &c.* ita scribit: *Verbum namque Christi inflammaverat corda eorum, quia verbum Dei igneam habet naturam propter inflammationem amoris: Unde Jeremias: Numquid non verba mea sunt quasi ignis? Et: Ignitum eloquium tuum vehementer, & servus tuus dilexit illud: Hoc autem facit verbum, immittendo Spiritum sanctum: Unde Beda: Exaudito sermone tot prius torpore incredulitatis & timoris frigidum, igne Sancti Spiritus est accensum, ut eum superno desiderio ardeat, quot enim præceptis instruitur homo, quasi tot facibus inflammatur.*

S. Anton. de Pad. ser. in cæna. Continuatur idem propositum.

Gal. 5. v. 22.

Luc. 24. 32.

S. Bonav. ibid.

Jer. 23. v. 29.

6. Est & alius divini verbi eximius fructus, scilicet quod nobis vigorem, magnanimitatem, & robur animi conferat ad superandum obstacula occurrentia, quibus impedimur, ne arduam virtutum & perfectionis viam aggrediamur. S. Hieronymus Pelagianum quemdam deridet, & perstringit, eo quod gratiam nobis minime ad præceptorum adimpletionem necessariam esse existimaret, utpote quæ facilia esse asserebat. Huic igitur S. Doctor se opponit dicendo: Ergone tibi facile esse videtur crucæ humeros suos onerare, voluntatem propriam abnegare, percutienti maxillam sinistram, dexteram quoque percutiendam porrigere; bonum pro malo reddere, à charioribus amicis separari, sequestrari à Patria, Parentibus, cunctisque vitæ commoditatibus? Hæccine tibi facilia esse videntur; Ut proinde gratia opus non sit? Non ita censuit legislator ipsemet, qui legem suam promulgans protestatus est dicens. *Quam angusta est porta .. quæ ducit ad vitam? Durus est hic sermo, & quis potest eum audire.* Verumtamen tametsi revera ea, quæ in lege Christi promulgantur; duri & amari sint boli, attamen, ut suo loco diximus, prædicatores evangelici sunt veluti dentes, qui amaritudinem & duritiam horum bolorum per efficaciam persuasione eloquentiæ suæ, per authoritatem sacrarum litterarum promissione quoque & oracula infallibilia, per multorum sanctorum proposita exempla, per spem præmii, & suppliciorum comminationes masticando emolliunt & indulcorando mitigant, atque à Spiritu sancto qui loquitur in ipsis confortati, omnes difficultates explanant, omnesque vias asperas & arduas faciles & jucundas efficiunt, ac demum ad contendendum ad perfectionem animi vigorem, & robur subministrant. Sanctus Apostolus ad Colossenses ita scribit: *Docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu.* At vero dicet aliquis fierine potest ut ex rudi & impolito saxo statua aliqua conficiatur Salvatoris nostri, vel Sancti Francisci, vel cujuscumque alterius sancti, quæ ad populorum devotionem altaribus superimponatur? Respondeo, sine dubio id fieri potest, si accesserit industria & patientia experti cujusdam sculptoris, si ejusdem adhibeatur assiduum scalpellum, seu ferrum. Talis sculptor à Thodoreto exhibetur, qui in persona Prædicatoris Evangelici inquit: *Omnem autem laborem libenter suscipio, adjutus à divina gratia, ut omnes homines perfectos reddam per doctrinam Prædicationis, perfectionem autem non lex, sed prædicationis doctrina largitur. Numquid non verba mea quasi malleus conterens petram?* Quot sunt, qui antea instar lapidum duri & impoliti existentes, adhibito verbi Dei scalpello elaborati, in viros sanctissimos evaserunt? Bellovacensis de verbo Dei sub vini metaphora ita scribit: *Hoc inebriati martyres se rebus temporalibus denudabant, vulnera, & cruciatus corporis pro nihilo ducebant, imo ad mortem alacriter properabant;* Subditque authoritatem Sancti Bernardi dicentis: *Quem talis gustus inebriaverit, ad omne opus, & omnem laborem hilarescit, laborat, nec lassescit,*

Verbum Dei confert robur & vigorem ad tollenda obstacula in via perfectionis.

S. Hieron. lib. 2. cont. Pelag.

Matth. 7. v. 14.

Joan. 6. 61.

Coloss. 1. v. 28.

Theodoret.

Jerem. 23. v. 29.

Bellovac. Spec. Mor. lib. 1. p. 1. dist. 10

cescit, festinat, nec deficit, dolet, & non sentit, laceratur, & nescit, irridetur, & non advertit.

Patet in Davide

7. David unico dumtaxat ictu à truculenta Saulis persecutione eximere se poterat, vibrando in cor ejus gladium, vel ensem, non ex motivo vindictæ, sed ex propriæ vitæ tuendæ justo desiderio; Potuit quoque de æmulorum suorum, qui gloriæ ipsius invidebant, atrocibus injuriis se vindicare, nec tamen hoc facere voluit, idem quoque sub paludamento regio, austero & aspero se cilicio vestivit, rigorosis se jejuniis extenuavit; lectum suum amaris rigavit lachrymis, media nocte ad psallendum Domino surrexit, multaque alia, quorum ingens catalogus recenseri posset, heroica virtutis opera patravit; At vero cuinam hæc omnia fulcro innixa fuerunt? Ipsemet respondet dicens: *Sustinuit anima mea in verbo ejus.* Turbæ illæ famelicæ, & ex triduano in societate Christi peracto itinere penitus defatigatæ (*Ecce jam triduo sustinent me*) atque diuturna fame confectæ, ondenam vitæ suæ vigorem sunt consecutæ? Ex verbo divino quotidie devotissime audito, prout in discursibus præcedentibus diximus; P. Rho de Joanne Francisco Binante Ordinis Minorum dicit: *Dies noctesque de Deo sermones continuare didicerat, modo qui audire vellent, non deessent, nec dicenti ulla oboriebatur lassitudo, quin ab aliis operibus defessus, his colloquiis vires sibi maxime instaurari sentiebat.* Hinc autem vigorem verbum Dei etiam devotis, & assiduis illius auditoribus liberaliter communicat.

Psal. 129. 4.
Et turba famelica Christum sequente. Marc. 8. v. 2.
Rho. ibid. §. 7.

Verbum Dei facit hominem animosum. Bellovac. ibid.

Bellovacensis præter vigorem, quem verbum Dei animæ impertitur, etiam tamquam præcipuum ejusdem effectum animositatem considerat, quam in auditores transfundit, ne se ab aliis perverti sinant. *Confortat*, inquit, *& confirmat*, idque per historiam quamdam in libris Machabæorum descriptam, in hæc verba ostendit: *Post prædicationem Judæ sui confvaluerunt animis, non solum autem homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos penetrarunt, leonum more cum impetu irruentes in hostes.* Elias ex pane subcinericio confortatus per 40. dies & noctes in sublimem usque montis Horeb verticem non sine magnis sudoribus & ærumnis proficisci perrexit; Verbum autem Dei pariter *confortat ut cibus; & confirmat, ut sit frequenter fortior Elia, ut in fortitudine cibi illius vadat aliquando, audito uno bono sermone, non per 40. dies, sed per quadraginta annos aut plures, usque ad montem paradisi, per viam pœnitentiæ.*

Illumque confortat.

Verbum Dei est fundamentum structuræ spiritualis. Tob. 4. v. 2.

8. Sanctus & senior Tobias morti vicinus, filium suum ad se accersiri fecit, ut eumdem salutaribus monitis erudiret, eaque memoriæ ipsius tenacissime imprimeret; Dixit autem ei; *Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo quasi fundamentum construe.* Idipsum quoque à verbo incarnato unicuique animæ fideli dici videtur. At vero dices, quænam inter verbum Dei & fundamentum est proportio? Fundamentum totum sustinet ædificium, aulas, cubilia, cœnacula, ambulacra, solaria, atria, & quidquid boni & pulchri in vasta aliqua fabrica continetur. *Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis*, quærit Sanctus Augustinus? *De fundamento prius cogita humilitatis* (Nos in præsenti dicere possumus, *de fundamento prius cogita verbi Dei*:) *Et quantam quisque vult & disponit superimponere molem ædificii, quanto erit majus ædificium, tanto altius fodit fundamentum.* Quanto quis in perfectione altius desiderat proficere, tanto profundius verbi Dei fundamentum debet jacere, quia huic omnes solidissimæ virtutes unice innituntur; Unde Sanctus Bernardus in quodam sermone *de multiplici utilitate verbi Dei* in hæc verba scribit: *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Vultis nosse quam beati? Primum quidem sonans in auribus animæ vox divina conturbat, terret, dijudicatque, sed continuo si bene adverteris, vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noster est, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, resurrectio quoque & consummatio nostra. Nec mireris, quod verbum Dei jam nunc inveniatur omnia in omnibus esse, quantum spectat ad justificationem, siquidem & futurum est omnia in omnibus ad glorificationem.* Fundamentum stabilit ædificium, eique firmitatem, & stabilitatem confert; Idem quoque in anima verbum Dei frequentatum operatur. *Miro modo verbum firmat in bono*, inquit Sanctus Bonaventura, *sicut & corrumpunt bonos mores colloquia prava: Psalm. verbo Domini cæli firmati sunt; Cæli sunt viri justi, qui verbo Domini firmantur, dum per verbum bonis operibus solidantur. Nonne pugiles animantur, dum clamoribus hominum excitantur? Nonne fiunt ad pugnam milites fortiores, & fortius agitant lanceas, strictosque tenent mucrones, cum voce clamantis Principis animantur? Imo quod magis est mirabile, equi in præliis gaudent, & saliunt dum vocem tubæ clangentis intelligunt?* Porro de virtute verbi Dei inquit Sanctus Bernardinus: *Habet virtutem adjutorii confirmantis, & perseverantis, Psalm. Verbo Domini cæli firmati sunt.* Et in alio sermone dicit: *Unde lumen, & fides, & stabilitas Sacramentorum; nisi ex verbo Dei? Ideo dicitur ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei, ergo si deficeret verbum Dei in mundo, deficeret fides Christi; & omne lumen necessariæ veritatis.* Alibi quoque in ejusdem divini verbi laudem ita scribit: *Verbum Dei roborat ad virtutem.* In progressu ejusdem loci cap. 4. paulo ante adductam Eliæ historiam tangens inquit: *Fit quandoque ex sermone uno mens fortior ipso Elia, ita ut gradiatur in via Domini cum proposito bono.* Albertus Magnus in cap. 10. Sanct. Lucæ scribens, aliis bonis, quæ anima ex prædicatione evangelica auscultata percipit, hoc quoque annumerat. *Sic consolidata fuit verbo Domini, quod moveri non potuit ad peccandum.* Sanctus Bernardus inquit: *Ubi fuerit verbum Domini, non deest utique panis, qui confirmet cor, dicente Propheta: Confirma me in verbis tuis; Nimirum in verbo quod procedit de ore Dei vivit homo, vivit in Christo, vivit in eo Christus.* Quisnam obsecro finis fuit, qui Sanctum Philippum Nerium movit ad fundandum congregationis nostræ institutum, quod quotidiani verbi Dei prædicandi onus sustinet, siquidem quotidie in hac nostra Ecclesia Romana quatuor discursus instituuntur, quorum unusquisque per mediam horam se extendens alterum immediate subsequitur? Utique non alius, quam ut in spiritu consolidaret pœnitentes illos, quos in Christo sibi comparaverat: *Nam innumeros pene filios Christo peperit, quos verbi Dei quotidiano pabulo enutriri cupiens, Oratorii congregationem instituit.* Et revera multæ animæ hoc pabulo adjutæ in virtutibus, & perfectione egregie sæpe sunt consolidatæ, & stabilitæ, prout frequens docuit experientia.

S. August. ser. 10. de verb. Dom.
Hoc fundamentum verbi Dei est humilitas.
S. Bern. ser. de multipl. utilit. verbi Dei
Fundamentum stabilit ædificium, hoc facit verbum Dei in anima.
S. Bonav. ser. 2. de Evangelist.
S. Bern. Tom. 3. in Senog. art. 1. cap. 3.
S. Bern. Tom. 2. ser. 10. in 1. Dom. Quadr. art. 3. c. 2.
S. Bern. Tom. 2. ser. 9. in 1. Dom. Quadr. art. 3. ib. c. 4.
Alb. Mag. in c. 10. Luc.
S. Bern. in Vigil. Nat. ser. 6.
Alb. Mag. in c. 10. Luc.
S. Bern. in Vigil. Nat. ser. 6.

DISCUR-

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei virtutem habet nos præservandi, & purificandi à peccatis.

THEMA.

In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Psalm. 118. ℣. 19.

1. UNiversalis lex divinæ circa duos polos circumvolvitur, quos Regius vates celeberrimis
Psal. 36. v. 27. *David à verbo Dei instructus declinare didicit à peccatis.*
hisce verbis insinuavit: *Declina à malo, & fac bonum?* Et vero quisquis utrumque hoc adimpleverit, nunquam peccabit. Ac proinde idem Propheta Regius prudentissimo consilio verbum Dei in corde suo abscondit: *In corde meo abscondi eloquia tua.* Sed quo fine? *Ut non peccem tibi; Sacra enim eloquia edocent,* inquit Dionysius Carthusianus, *quid agendum, quid omittendum, ne Dominus offendatur.*
Dion. Cars.
Unde quod de Regio Propheta prima & æterna veritas in actibus Apostolicis protestetur dicens: *Inveni David, filium Jesse, visum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas;*
Act. Apost. 13. v. 22.
Quodque ipsemet Regius psaltes de semetipso gloriari non dubitet: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ;*
Ps. 100. v. 2.
Adeoque quod se ab omnibus Dei offensis immunem conservaverit, mirum non est; siquidem ut in Psalmo 118. ait: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi,* & in eodem Psalmo paulo ante Deum his verbis affatus fuerat: *In toto corde meo exquisivi te, ne repellas me à mandatis tuis;*
Psal. 118. 11. *Ibid. v. 10.*
Ac prinde benedicit Deum inquiens: *Benedictus es Domine doce me justificationes tuas. In labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui, In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis:*
Ibid. v. 12. *Ibid. v. 13.* *Ibid. v. 14.*
Hic enim est verbi Dei eximius fructus, si nimirum auditor verbi Dei observantiam legis, & divinorum præceptorum, omnibus totius mundi thesauris anteponat, unde Albertus Magnus assumpti thematis verba hoc modo exponit: *In corde meo abscondi eloquia tua, abscondi inquam tamquam thesaurum pretiosissimum, & gemmas pretiosissimas,*
Alb. Mag.
Idem Propheta Regius in Psalmo 11. ait: *Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum,*
Psal. 11. v. 7.
mysterium vero ob quod verbum Dei huic metallo assimiletur, S. Thomas explicat inquiens: *Eloquia Domini sunt plena veritate, argentum est album sine maculatione,* & ideo argentum symbolum est innocentiæ, & vitæ immaculatæ, quæ prædicationi Evangelicæ attribuenda venit, hanc enim S. Ambrosius pari cum luce & candore nivis loco habet inquiens: *Verbum Dei lux est, verbum Dei nix est.*
S. Thom.
S. Ambr. lib. 7. in Luc.
Sanctus Bernardinus hanc virtutem imbelli fœmineum sexu exemplificet inquiens: *Defendit à peccatis. Unde si virgo vel nupta audit verbum Dei, addiscet prudentiam serpentis, & puritatem columbæ, & fraudes hominum, & sciet suam pudicitiam, & virginitatem custodire.*
S. Bernardin. Tom. 4. ser. 5. in 1. Dom. Quadr. par. 1. princip.

2. S. Maria Magdalena publica quondam peccatrix erat & tamen postquam ad pœnitentiam se recepit, omnes in puritate virgines superavit, ac proinde S. M. Ecclesia in Litaniis eidem super omnes virgines loci primatum attribuit. At vero unde nam tantum sibi lumen, tantumque candorem comparavit? Nimirum ex unico illo, *ut cognovit,* quis enim verborum illorum: ut cognovit, efficaciam pro dignitate ponderare sufficienter poterit? Porro ipsa verbum Patris incarnatum in templo prædicationi dans operam sæpius audivit, atque hoc illam illuminavit, compunxit, vitamque superiorem peccaminosam semper detestari fecit.
S. Maria Magdalena crebro audiens verbum Dei, conversa fuit, & ad apicem sanctitatis ascendit.
Illa in evangelio meretrix, inquit D. Chrysostomus, *virgines quoque ipsas honestate superavit,* efficiente idipsum voce Christi sæpius auscultata, quia *eloquia Domini, eloquia casta.*
D. Chrys. hom. 6. in Matth.
Porro Hugo Cardinalis sequentem statuit propositum, cujus veritatem quotidiana experientia evidenter contestatam facit, ait enim: *Luxuria facit hominem instabilem;*
Hug. Card. in cap. 16. Ezech.
Spiritus namque fornicationis ad memoriam frequenter revocat voluptates præteritas, pravos habitus, malasque inclinationes, indeque fit, quod difficulter hæc male eradicentur, quod tamen in Magdalena locum non habuit, eo quod verbi Dei assidua auscultatrix fuerit, adeo ut *sedens secus pedes Domini audiebat, verbum illius* cibi corporalis in prandio sumendi memor non fuerit.
Luc. 10. v. 39.

3. Vitæ spiritualis Magistri tres in divini servitii curriculo vias distinguunt, quarum prima est purgativa, secunda illuminativa, tertia unitiva, quas omnes Sancta Magdalena pœnitens in uno momento expedite decurrit, cum tamen alii per multorum annorum decursum easdem absolvere nequeant; Et quidem via illius unitiva his Christi verbis clare satis innuitur: *Optimam partem sibi elegit Maria, quæ non auferetur ab ea;*
S. Magdalena audiendo verbum Dei, purgata, illuminata & Christo unita fuit.
Hanc autem unionem per auscultationem verbi Dei sibi acquisivit, quando enim actualiter verbum Dei audiebat, tunc Salvator noster in prædicta verba prorupit; Via illuminativa Magdalenæ pariter ejusdem verbi Dei auscultati effectus extitit, quia *declaratio sermonum tuorum illuminat,* & ideo mox, *ut cognovit,* illuminata fuit.
Ps. 118. v. 130.
De purgativa pariter dubitari nequit, quin ex verbo Dei fuerit profecta, siquidem ut S. Bernardinus ait: *Verbum Dei purgat delinquentes, quia per verbum Dei, cognita veritate animæ à suis sceleribus convertuntur, unde Psalmista ait: Lex Domini immaculata convertens animas, eo quod Dei verbum, eum quem reperit, immaculatum à culpa præservat, & quem invenit inquinatum, purificat, & immutat.*
S. Bernard. Tom. 2. ser. 10. in 1. Dom. Quadr.
S. Cæcilia Valeriano desponsata erat, cui leonis nomen impositum fuit, utpote qui concupiscentiæ carnali ultra modum erat deditus (*Mater tua leæna*) eadem S. Virgo in mediis profanis gaudiis (*cantantibus organis*) tripudiis, choreis, conviviis, comœdiis hastiludiis aliisque vanitatibus posita, spem nihilominus habuit, non solum illibatum conservandi virginitatis suæ lilium, verum etiam cor & corpus suum conservandi immaculatum & purum: *Fiat cor & corpus meum immaculatum.*
Quo medio S. Cæcilia inter profana gaudia lilium virginitatis servaverit illibatum.
Ezech. 19. v. 2.
At vero quis est, qui nesciat tritissimam pariter & veridicam esse illam sententiam: *Lubrica est illa spes, quæ inter fomenta peccati salvari se sperat?* Veruntamen respondeo sanctam hanc virginem quid sibi sperare liceret, probe scivisse, utpote cui notum erat, cui fundamento hæc ejus inniteretur fiducia. Etenim *Evangelium Christi gerebat in pectore, & à colloquiis divinis neque diebus, neque noctibus vacabat.*
S. Cypr. de sing. Cler.
Ecce igitur qualiter *ad literam* cum Psalmista dicere potuerit: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.*
Ps. 118. 11.

4. Inter alios fructus seminis Evangelici quos Sanctus Thomas à Villanova recenset, unus hic est: Quod scilicet *frænat, & cohibet à peccato.*
Verbum Dei cohibet à peccato.
S. Thom. à Villanov. Sexag.
Joseph in flore ætatis constitutus, raraque pulcritudine, quæ ad lasciviam incentivum præbere solet, præditus, atque insuper à Domina sua ad lasciviam cum ipsa committendam sollicitatus & provocatus, licet servus illius esset, libere tamen respondit: *Quomodo possum*

hoc malum facere ? Tametsi enim peccatum hoc committendi commoditatem & possibilitatem haberet præsentaneam, nihilominus illud committere sibi impossibile videbatur, sed quænam erat hujus impossibilitatis ratio? Nimirum: *Eloquium Domini inflammaverat eum ;* In fertili namque cordis sui agro, verbi Dei, & Scripturæ Sacræ semina conservaverat, atque ideo Dominum suum offendere non poterat (*ut non peccem tibi.*)

Psal. 104. v. 19. 1. Joan. 3. v. 8.

Idololatria profligata fuit per prædicatum verbum Dei.

5. In Epistola prima Sancti Joannis textus quidam occurrit consideratione dignissimus. Præmittit namque Sanctus Apostolus hæc verba : *In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.* Enimvero Tyrannis Satanæ per universum mundum eo tempore adeo propagata erat, ut unicus dumtaxat exiguus mundi angulus verum Deum agnoverit, aliis omnibus populis dæmoni in falsis Numinibus genua sua flectentibus ; At vero quonam modo Christus hanc idololatriam disperdidit, ut regnum dæmonis enervaret, in quo per peccatum adeo fortificatus erat, ut per omnes mundi partes triumpharet? *Nimirum in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Porro Sanctus Joannes notabilem hanc propositionem subjungit : *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in ipso manet, & non potest peccare.* At vero si ita est, qua ratione libertas arbitrii nostri cum impossibilitate peccandi subsistere poterit? Respondet Dionysius Carthusianus. *Sicut qui manet in Deo, non peccat, in quantum in Deo manet : ita qui ex Deo natus est, non facit peccatum, in quantum talis ; Et quod ista sit mens Sancti Joannis, sequentia verba testantur ; nam subditur : Quoniam semen ipsius in eo manet, semen etenim Dei est gratia ipsius, seu charitas, ex qua tamquam ex semine omnis meritoria oritur actio ;* Ac si diceret, ubicumque in anima adest gratia, & amor Dei, ibi incompossibile est in eodem subjecto peccatum. Alii vero per hoc semen, quod virtutem peccatum ab anima abarcendi habet, verbum Dei intelligunt, de quo cœlestis agricola perspicuis verbis dicit ; *Semen est verbum Dei.* De hoc semine Luc. 8. dicitur : *Semen est verbum Dei, inquit Hugo Cardinalis.* Venerabilis Beda simili modo hoc semen interpretatus fuit dicens : *Qui semen Dei, id est verbum Dei, quo renatus est, in se habet &c.* Cajetanus sequenti idipsum explicat similitudine : *Ex hoc quod semen olivæ manet in terra, non nascitur vitis, & ex hoc quod semen humanum est in utero mulieris, non nascitur inde aliud, quam homo ; Multo magis ex eo quod semen Dei est in nato, ex ipso non proficiscitur ab eo peccatum, quod est contrarium Deo.* Porro generatio spiritualis, de qua Sanctus Joannes loquitur, à Sancto Jacobo Apostolo nobis pariter his verbis indicata fuit ; *Voluntarie genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus.* Et vero ne ulla ratione dubitare valeamus, quod per semen verbum Dei intelligatur, paulo post idem Sanctus Jacobus subdit : *Sit autem omnis homo velox ad audiendum.* In cujus probationem in Epistola prima S. Petri dicitur : *Renati non ex semine corruptibili per verbum Dei.* Glossa interlinearis textum supradictum Sancti Joannis in hæc verba explicat: *Per hoc vitat peccata* (scilicet in virtute seminis verbi divini) *quia verbum, per quod generatur, manet ; nec tantum non peccat, sed nec potest peccare ; Quamdiu verbum retinet, peccatum non est. Lex Dei ejus in Corde ipsius,* ait Psalmista ; *Sed* quid illi hoc prodest? Quærit Sanctus Augustinus ; Hoc scilicet : *& non supplantabuntur gressus ejus. Liberat à laqueo verbum Dei in corde ; Liberat à via prava verbum Dei in corde ; Liberat à lapsu verbum Dei in corde : Tecum est cujus verbum à te non recedit.*

Psal. 18. v. 5. — Joan. 12. 24. — Dion. Cart. — Verbum Dei est semen Dei. Luca. 8. 11. — Hug. Card. Ibid. — Ven. Beda. Ibid. — Cajet. — Jac. 1. v. 18. — Ibid. v. 19. — 1. Petr. 1. 23. — Gloss. interl. — S. Aug. in Ps. 36.

6. Christus Salvator noster Prædicatores salis nomine indigitat : *Vos estis sal terræ ;* Sal autem inter alias proprietates hanc quoque habet, quod scilicet carnes à putredine præservet. Similem porro effectum verbum Dei in nobis operatur, siquidem à peccatorum recidivis nos præservat. Unde Bellovacensis inter effectus cœlestis hujus seminis hunc quoque enumerat : *Servat à casu spirituali. In miraculis B. Andreæ legitur de Nicolao sene, comportante Evangelium in sinu ad scortum Eccl. 12. Verba sapientum quasi stimuli ad erigendum à casu & quasi clavi in altum defixi ad retinendum à casu peccati. In miraculis ejusdem B. Andreæ legitur. Cum B. Andreas convertisset concubinam cujusdam Præpositi in prædicatione sua, dedit ei Evangelium ut illud portaret, & ut ejus memoria, & virtute ipsius à peccato sibi caveret ; Uxor autem prædicti Præpositi adhuc habens eam suspectam, fecit eam capi, & ad lupanar trahi, & lenonibus tradi ut ab eis ludificaretur, & cum accedebant ad eam, perdebant vires suas. Cum autem vestes ejus scinderet unus ex eis, & eo de sinu ejus cadente, vellet vim ei inferre, illa clamante ad Dominum Leno suffocatur, & angelus apparuit ei confortans eam, & liberans. Si hoc in arido, quid in viridi ?* Quod Verbum Dei materiale in codice illo scriptum tantam habuit efficaciam, quid dicemus de illo, quod characteribus vivæ fidei & ardentis charitatis, in mente, & in corde hominis justi impressum reperitur? S. Bernardus in sermone quodam *de multiplici utilitate Verbi Dei* ita scribit : *Si titubas, clama : Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, & in verbis suis confirmabit te, ut experimento discas, quoniam verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Divus Chrysostomus in homilia quadam inquit : *Propterea quotidie divini verbi auditione fruimur, ut hac oratione quasi falce sylvescentes animæ affectiones præcidamus ; Frugiferæ arbores simus, fructus tempestivos feramus, in horreum reponendos, qui gloriam quidem dabunt communi Domino, cultori animarum nostrarum, nobis vero vitam sempiternam.* Idem S. Doctor sequenti idipsum explicat similitudine : *Quemadmodum ignis natura, quanto magis auri naturæ adhærebit, tanto magis rubiginem consumet, sic & verborum timor, quanto magis menti imprimitur, tanto magis peccatum impudicitiæ nostræ purgatur. Hoc igne nos examinemus verbo scilicet doctrinæ, quo minus idipsum cogamur examinare gehennæ igne.* Sanctus Bernardinus refert de Usurario quodam in ultimo mortis articulo, in virtute cujusdam verbi non quidem auditi in concione, sed ab alio ex audita concione relati converso: *Unus Usurarius propter relatam sibi de his, quæ dicta fuerant in una prædicatione, restituit quinque millia ducatorum.*

Matth. 5. v. 13. — Verbum Dei præservat à recidivis in peccata. — Bellovac. spec. Mor. lib. 3. part. 5. dist. 10. — Alii effectus verbi divini. — S. Bern. ser. de multipl. util. verb. Dei. — D. Chrys. Tom. 1. hom 61. — D. Chrys. hom. 56. Ibid. — S. Bern. Tom. 4. ser 5. in 1. Dom. Quadr. part. 2. princip.

7. *Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis,* inquit Magister noster cœlestis ; Ex quo deducitur quod verbum Dei animas purificet, & emundet ; In cujus probationem Sanctus Augustinus ita scribit ; *Mundantur verbo veritatis ab illo, qui ait : Jam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis.* In vitis Patrum legitur, quod *Frater interrogavit senem dicens : Ecce ego rogo seniores, & dicunt mihi de salute animæ meæ, & nihil retineo de verbis eorum, quid autem rogo eos, nihil proficiens? Totus enim sum in immunditia. Erant autem duo vasa vacua, & dixit ei senex ; Vade, & affer unum de vasis istis,*

Joan. 15. 3. — Verbum Dei purificat animas. — S. August. lib. 2. cont. Crescon. Tom. 7. c. 13. — Vit. Patr. lib. 5.

libello 8 n. n. 92. Probatur similitudine.

& mitte in eo oleum, & accende intus stuppam, & refunde oleum, & pone in locum suum, & fecit sic; Et dixit ei: Fac iterum sic, & cum fecisset hoc sæpius, dicit ei senex: Affer modo utraque vasa, & vide quod eorum mundius sit; & respondit: Illud ubi oleum misi, cui respondit senex: Sic est & anima de his quæ interrogat, quamvis nihil obtineat eorum, quæ audit, tamen plus ipsa mundabatur, quam illa quæ non interrogat quidquam. Rupertus Abbas citat illum Psalmi 50. versiculum. *Ut justificeris in sermonibus tuis*, & subdit: *Sermo Domini fovebat David, tam nocturna quam diurna meditatione sui, quemadmodum ille dicit: Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum;* Memoria enim verbi Dei auditu, velut scopa mundat & purgat conscientiam. Unde Sanctus Vincentius Ferrerius in sermone quodam ait: *Virtus verbi Dei est, quod purificat de infectione; Quando devote auditur, totam animam purificat, intellectum, memoriam, & voluntatem.* Idem quoque sanctus casum quemdam refert similem illi, quem paulo ante ex Vitis Patrum narravimus, de quodam, qui sanctum quemdam Eremitam conveniens, ut audiret verbum Dei, contristabatur, quod nihil memoriæ ipsius adhærescetet eorum, quæ audiebat, sed confestim, cunctorum oblivisceretur.

Ps. 50. v. 6. *Rup. Abb. lib. 4. de vict. verb. c. 23.*

S. Vinc. Ferr. ser. 4. in Dom. 3.

Alia aptissima similitudo.

Tunc sanctus homo volens illi ostendere ad oculum effectum verbi Dei, in purificando à culpis & maculis peccatorum, misit eum ad fontem cum una cistella foraminibus plena & immunda, ut portaret sibi aquam in cistella. Ille autem nolens sancto homini contradicere, ivit, & implevit cistellam, sed quando extrahebat eam de fonte, statim cistella evacuabatur, sed fuit purificata. Qui veniens de fonte dixit, se aquam non posse portare. Sed Eremita ait: Quando tu ivisti ad fontem, eratne cistella immunda? Respondit quod sic, & modo est pulchra. Ita pari modo quando tu ivisti ad sermonem, de quo Eccl. 1. Fons Sapientiæ verbum Dei in excelsis, cistella immunda, est conscientia & vagabunda, & crapulosa, & quando audis verbum Dei, impletur tota, & licet memoria nihil retineat, tamen purificatur; Adducitque supradictam ex S. Joanne authoritatem: Jam vos mundi estis propter sermonem &c. S. Bernardinus quamdam à speculo desumptam adfert similitudinem, inquiens: *Assimilatur Verbum Dei speculo, in quo vides tuam turpitudinem & deformitatem, & si habes aliquam tincturam in facie, illam vides, & cognoscis, & sic te lavas. Ita est verbum Dei, per quod vides tua peccata & potes illa cognita lavare per Confessionem, & Pœnitentiam.* Idem quoque in alio quodam Tomi tertii sermone ait: *Ad munditiam cordis hortatur Dominus Jerem. 4. dicens: Lava à malitia cor tuum Jerusalem, ut salva fias; Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Malitia quippe à moliendo malum nomen accepit, ut sæpe major sit in homine malitia, quam facultas. Ad amovendam quoque hanc malitiam ab humano corde hortatur Jacobus cap. 1. dicens: Abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quia verbum Dei quasi speculum maculas cordis monstrat, ut abstergantur.* Hanc enim speculum virtutem habet, quod videlicet nos cum iisdemmet defectibus, quibus revera obnoxii sumus, ingenue, & sine simulatione repræsentet, ut diluantur, & emendentur; Idem quoque sinceritas verbi Dei, vel in sermonibus auditi præstat, non enim nobis adulatur, & ideo à Sancto Bernardo vocatur *speculum veritatis, quod nemini blanditur, nullum seducit, talem se quisque reperiet, qualis facrit.*

Eccli. 1. 5.

Joan. 4. v. 41.

S. Bernard. Tom. 4. ser. 5. in Dom. 1. Quadr.

S. Bernard. Tom. 3. ser. 7. de munditia cordis art. 1. c. 8.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De virtute verbi Dei in ordine ad salvandas animas infirmas, sub allusione medicinæ discurritur.

THEMA.

Tuus Domine sermo sanat omnia. Sap. 16. v. 12.

1. SAlomon in libro Sapientiæ cap. 16, hanc memorat verbi Dei specialissimam virtutem, quod scilicet animabus infirmis afferat salutem. Eo verba ipsius: *In memoria sermonum tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem non possent tuo uti adjutorio; Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia.* Et ideo S. Petrus cœlesti Magistro suo dixit: *Verba vitæ æternæ habes.* Porro vulnera, indispositiones, & morbi animæ, vitia sunt, peccata, & inordinatæ passiones illius, quibus curandis Deus divinum verbum suum velut antidotum & medicinam providit. Idem Sapiens in cap. 7. ejusdem libri ait: *Multitudo sapientium sanitas orbis terrarum;* Per hos autem Sapientes Albertus Magnus prædicatores Evangelicos intelligit, inquiens: *Multum Sapientum hoc est multitudo Prædicatorum.* Quod si quis multorum fidelium penetrare posset conscientias, eas utique pro majori parte misere infectas, magnoque remedio indigentes inveniret (*cauteriatam habentes conscientiam*) Salvator autem noster quando impiorum conversioni per divinam vocem suam procurandæ erat intentus, medico cuidam se comparavit, proprium autem est medicorum mala, complexiones, vires, habitudines eorum quos curandos habent, prudenter discernere, ac demum remedia convenientia adaptare; Idem pariter observandum est à spirituali infirmarum animarum medico, debet enim unicuique juxta particularem cujusque indigentiam, convenientia & proportionata subministrare documenta. Accidit sæpe, quod in sumptione amaræ reprehensionum medicinæ homo reprehensus indignetur, irascatur, & recalcitret, non intelligens quod id sibi malum suum faciat. Quid de aliquo ad mortem usque infirmo diceres, qui cum per amarum aliquod medicamentum sanitati pristinæ restitui posset, illud tamen accipere renuit, ex eo solum motivo, ne breve spatium nauseam illam tolerare cogatur? Id quod incredulis accidit Hebræis, de quibus Christus lamentatur, ut videre est apud S. Joannem cap. 8. Unde S. Bernardinus inquit: *Dominus ait: Nunc autem quæritis me interficere, hominem qui veritatem locutus sum vobis; Hinc Bernardus ait: Mirabilis insania: Irascimur sananti, & non irascimur vulneranti. Sanans est Prædicator, sed vulnerans est diabolus & adulator; Et Gregorius iterum ait: Ægra mens prædicationem veritatis non sustinet, quia tacto vulnere dolet.*

Medicina verbi Dei sanat infirmitates animæ.

Sap. 16. v. 11. *Ibid. v. 12.*

Joan. 6. v. 69.

Sap. 6. v. 26.

Alb. Mag. Tom. 12. de mul. fortis cap. 17. §. 1. 1. Tim. 4. v. 2.

Joan. 8. v. 40. *S. Bernard. Tom. 3. de desiderab. verit. art. c. 1.*

2. Quod si infirmos aliquis, qui adhibito magno sumptuum dispendio è regionibus longinquis accersiri fecisset medicum quemdam, magna sapientia & experientia præditum ut ab eo sanaretur, demum vero præscriptas ab illo salutares medicinas, sive recipe sumere renueret, sed solum curiositatis causa aures ei præberet, nonquid talem vel delirum, vel propriæ salutis hostem esse diceres?

Medicina divini verbi non curiose audienda, sed serio applicanda est.

res? Quot sunt? qui cum per totius anni decursum in propria conscientia indispositi sint, & infirmi, ad sui curationem, per liberalium Eleëmosynarum promissionem Medicos spirituales, id est Ministros Evangelicos è regionibus longinquis evocarunt, ut ab iis tempore quadragesimæ sanarentur, & tamen per totam quadragesimam aliud nihil faciunt, quam quod curiosas dumtaxat aures eis præbeant, cæterum vero ab ipsis præscripta remedia, & ad æternam ipsorum salutem ordinata documenta penitus rejiciunt. Honorant Prædicatores, illisque applaudunt, munera illis donant, serviunt illis, maximi eos faciunt, at vero præscriptas ab illis medicinas acceptare recusant, quia illas exequi nolunt. Hugo Cardinalis de Prædicatione disserens eamdem similiter medicinæ cuidam assimilat; Nam super illa verba S. Marci:

Marci 8. v. 2. Hug. Card.

Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent, ita scribit: *Nota, quod tunc sitiur, quod quis bene pœnitet, scilicet si sitit in audiendo verbum Dei, sicut sitiur de eo qui accipit Medicinam corporalem, quia talis multum sitit.* Medicina enim corpus male affectum purgando, viscera interius commovendo pravosque humores evacuando, sitim communiter provocat. Eumdem quoque effectum Verbum Dei in peccatore habet, efficit enim, ut peccata detestetur, omnes malignitates per confessionem foras ejiciat, dumque ei salutem spiritualem conciliat, simul in eo sitim ejusdem divini verbi provocat, adeo ut quantumvis frequenter illud auscultet, numquam tamen audiendo satietur.

Christus simul Doctor fuit & Medicus.

3. De hoc Proto-Medico, de quo Sanctus Augustinus ait: *Magnus de cœlo venit Medicus, quia Magnus in terris jacebat ægrotus.* S. Evangelista Lucas scribit, quod non solum Doctor verum etiam Medicus simul fuerit; Nam in Actibus Apostolicis dicitur: *Pertransiit benefaciendo, & sanando omnes*; Et S. Joannes ait: *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.* Apud Sanctum Lucam cap. 4 ita scribitur: *Omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum.* Quonam vero modo Salvator noster ejuscemodi infirmos, non solum corporaliter, verum etiam in anima simul curabat? Audiamus Sanctum Lucam dicentem: *Stetit in loco campestri, & turba discipulorum ejus, & multitudo copiosa plebis, ab omni Judæa, & Jerusalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis, qui venerant ut audirent eum.* Sed quo fine illum audire gestiebant? Num forte ut notitia Dei imbuerentur? Aut vero à superhumana ejus eloquentia tracti eo venerunt? Nequaquam, inquit textus hic Evangelicus, *sed ut sanarentur à languoribus suis*; Sciebant enim verissimum esse, quod ante tot sæcula cœleste prophetaverat oraculum, scilicet: *Tuus Domine sermo sanat omnia.* At vero veritas ista in historia quadam omnibus nota expressius patebit. Cum enim Salvator noster die quadam Capharnaum ingrederetur, convenit eum vir quidam professione miles, gentilis vero Religione, qui integræ militum centuriæ præfectus erat; Hic igitur infirmum quemdam domi suæ servum habens; *Accessit ad eum Centurio, rogans eum. Et dicens: Domine puer meus jacet in domo Paralyticus, & male torquetur.* Benignissimus igitur Salvator huic ejus fiduciæ subito respondere volens, dixit ad eum: *Ego veniam, & curabo eum.* Quam Christi promissionem bonum hunc virum merito cum maxima gratiarum actione acceptare mox debuisse, non nemini videri poterat, siquidem quamnam sibi umquam imaginari poterat majorem gloriam, quam si ei daretur hospitio excipere illum, *Quem tali capere non possunt?* Enimvero quando Regulus ille pariter Capharnaita domi suæ filium habebat cum morte luctantem, & Christus ab eo rogaretur, ut ad eum sanandum in domum ejus descendere dignaretur, Christus eum reprehendit dicens: *Nisi signa & prodigia videretis, non creditis*; Nimirum eam, qua laborabat, diffidentiam ei objecit; existimabat enim, Christum non posse sanare infirmum; nisi corporaliter præsens adesset, non vero eadem Centurioni mens erat, hic enim firmiter sibi persuasum habebat, quod Paralyticum saluti restituere posset, etiamsi procul à domo sua abesset unde ait: *Tantum dic verbo, & sanabitur puer meus*; Et ideo non sine causa incarnata Sapientia fidem ejus summopere commendavit, quia licet gentilis esset, licet sacrarum literarum lumine non fuisset illustratus, nihilominus verum esse censuit, quod divina Sapientia scripserat: *Tuus Domine sermo sanat omnia.* Probe intellexit Christum esse illum, de quo ad Hebr. dicitur; *Portat omnia verbo virtutis suæ*: de quo proinde Chrysologus ait: *Postulat verbum, non de loquendi usu, sed de virtute faciendi, verbum de quo dictum est: Misit verbum suum, & sanavit eos.*

Act. Apost. 10. v. 38. Joan. 6. v. 2. Luc. 4. v. 40. Luc. 6. v. 17. Ibid. v. 18. Matth. 8. v. 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Joan. 4. v. 48. Ibid. v. 49. Hebr. 1. v. 3. D. Chrysol. ser. 15.

Vox Christi potentissima fuit corporibus animabusque medendis.

4. Christus porro in multis occasionibus clare ostendit vocem suam corporibus animabusque curandis, iisdemque post mortem revivificandis salutate prorsus esse antidotum. S. Matthæus immediate ante in eodem capite petitionem recensuit à leproso sibi propositam, nec non benignum Christi ad eamdem subnexum responsum; *Volo; Mundare, & confestim mundata est lepra ejus.* Nimirum *dedit voci suæ vocem virtutis, Vox Domini in virtute.* Cæco prope Jericho illuminato nihil aliud dixit, præterquam *Respice*; ... *Et confestim vidit*; Adolescentem in Naim extinctum paucis verbis, sed talibus, de quibus S. Petrus ait: *Verba vitæ æternæ habes*, ad vitam revocavit, dicendo nimirum: *Adolescens tibi dico surge, & confestim resedit, qui erat mortuus*; Similiter Lazarum quatriduanum ad vitam revocavit, solum dicendo: *Lazare veni foras*; Et sic de aliis similibus circa infirmos varios sanitati restitutos patratis miraculis licet discurrere. Malachias Propheta venturum Redemptorem vaticinari volens, mirabili phrasi loquendi Prophetiam istam enunciavit; Ait enim: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus.* Quæ enim inter solem & plumas, nec non inter pennas & sanitatem esse potest proportio? Verumtamen si prædicta verba bene considerentur, Prophetam hoc loco metaphorice loqui reperietur, pennæ etenim solis sunt radii, in quibus verba ejus symbolice subindicantur, quibus mediantibus homo vitam consequitur æternam. B. Laurentius Justinianus de prædicatione Christi disserens inquit: *De ipsius ore quidam spiritualis intelligentiæ radii emicabant.*

Matth. 8. v. 3. Ps. 69. v. 34. Luca 18. 42. Joan 6. 69. Luc. 7. v. 14. Joan. 11. v. 43. Malach. 4. 2. B. Laur. Just. de triumph. Christi agone cap. 25.

Patet ex verbis S. Agathæ, ad S. Petrum.

5. Celebre est illud Sancto Petro à S. Agatha redditum responsum, quando ille hanc in carcere invisit, ut vulnera ipsius sanguine manantia, quibus veluti totidem sonoris vocibus fidem nostram coram Tyranno protestabatur, dicebat enim: *Medicinam carnalem numquam corpori meo exhibui, sed habeo Dominum Jesum Christum, qui solo sermone restaurat universa.* Sanctus Ambrosius ad præsens propositum ita scribit: *Ibi bonum consilium, ubi bonum est Dei verbum. Misit Deus Verbum suum,*

S. Ambros. in Psal. 45. S. Bonav. ser 3. in Dom. 2. post Epiph.

suum, ut sanaret hominem, non ut perderet. Hoc verbum medicina est. Sanctus Bonaventura de verbis supradicti Centurionis Evangelici disserens ingeniosum quemdam, nec minus utilem subindicat conceptum, ait enim: *Verbum Dei medicina est animæ, quam stulti infirmi abhorrent, hominum sustinentes linguam, qui potius cum Lazaro deberent sustinere linguam canum, id est doctorum, de qua in psalmo dicitur: Lingua canum tuorum ex inimicis &c.* Etenim mendico Lazaro ulceribus pleno canes lingendo præstabant obsequium: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus,* Job saniem ulcerum suorum testa radebat, hic autem canes Lazaro compatientes, in magnum ejusdem beneficium deserviunt; unde falluntur, qui canum lincturam crudelitati attribuunt, non enim crudelitas, sed magna pietas erat (si tamen canibus inesse pietas potest) horum enim animalium lingua in similibus morbis medicinalis existit; *Conversum est hoc in lenimentum pauperis,* inquit Albertus Magnus, *lingua enim canum medicinalis, est & mundat vulnera in putredine.* Porro per canes mystice Prædicatores intelligi possunt, quibus apud Isaiam dicitur: *Clama, ne cesses, ... exalta vocem tuam;* Unde idem Albertus Magnus ita scribit. *Canes venatici ordines sunt prædicantium, qui non expectant domi, sed veniunt ad pauperes, & lingunt ulcera peccatorum suorum, habentes in ore latratum Prædicationis.* Hugo Cardin. similiter ita scribit: *Habet canis in ore latratum, in dentibus morsum, in lingua medicamentum, sic bonus prædicator, & bonus Confessor, & quilibet spiritualium bonorum administrator debet habere hæc tria; Latratus est verbum exhortationis, morsus verbum objurgationis, lingua medicamentum verbum consolationis.*

Concionatores comparantur linguis canum, ulcera Lazari lambentium.

Luc. 16. v. 21.

Alb. Mag.

Isa. 58. 1.

Hug. Card.

Propter tres speciales effectus verbum Dei libenter audire debemus.

6. S. Bonaventura super illa Psalmistæ verba: *ut custodiam sermones tuos* egregias quasdam à verbo Dei dimanantes recenset utilitates, inquiens: *Sermones Domini libenter audire debemus propter tres speciales effectus, utpote quia sanant, vim scilicet concupiscibilem, illuminant, vim scilicet rationalem, armant, vim scilicet irascibilem. De primo: Neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus Domine sermo, qui sanat omnia, ecce sermonem sanantem. De secundo dicit Propheta: Declaratio sermonum tuorum illuminat, ecce sermonem illuminantem. De Tertio: singulos illorum armavit, 2. Mach. 13. non clypei, aut hastæ munitione, sed sermonibus optimis, ecce sermonem armantem.* Ubi observandum quod effectui sanativo primum locum attribuat. Bellovacensis in medium adducit visionem illam, quam habuit mater S. Dominici priusquam illum in lucem ederet, vidit enim catulum quemdam facem ardentem in ore suo portantem, qua mundum accendit; *Quod fuit ei signum, quod filium haberet, qui lupos id est, hæreticos impugnaret, gregem servaret dormientes in vitiis allatraret, & linguam medicinalem haberet & facem igniti eloquii portaret, quo mundum illuminaret, & inflammaret.*

Ps. 118. v. 17.

S. Bona. ib.

2. Mach. 13.

Statim post hominis lapsum medicamentum verbi Dei fuit adhibitum.

Bellovac. Spec. Mor. lib. 3. p. 1. dist. 10.

7. Venenum antiqui serpentis in primum parentem nostrum evomitum, totum infecit mundum, id est universum genus humanum, quod mortale reddidit; & sine dubio subito periissent omnes, nisi subito adhibitum fuisset mysticum mithridaticum, quo sanaretur. Verisimile quidem est, quod infernus in illo momento quo homo intoxicatus fuit, omnes suas adhibuerit vires & conatus, ut homo sine antidoto & medicina remaneret, at vero ex illa hora verificatum fuit illud: *Tuus Domine sermo sanat omnia,* Etenim Adam ait: *Vocem tuam audivi.* Circa quæ verba S. Ambrosius ita scribit: *Adhuc in his remedium sanitatis est, quia audiunt Dei verbum, Judæi vero qui sibi clauserunt aures ne audirent, hodie dum non merentur audire.*

Verbum Dei utile est licet illius medicinalis effectus statim non percipiatur.

S. Ambros. in Parad. cap. 14.

8. Advertendum porro est; quod sicut medicamentum, salutarem quem operatur effectum, non subito demonstret, sed post aliquod temporis spatium, ita quoque mysticæ huic medicinæ evenerit. *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est,* inquit Origenes, *si ergo divinitus inspirata, est & utilis, etiamsi non sentiamus utilitatem, credere tamen debemus, quia utilis est. Solent Medici præbere interdum cibum aliquem, interdum etiam potum dare, V. g. ad excutiendam caliginem visus, nec tamen in edendo ipso cibo, vel in potando sentimus, quia utile est, & prodest oculis, sed cum transierit visum, cibi illius, vel poculi virtus, paulatim purgat aspectum, & tunc demum sentire incipimus, quia cibus ille vel potus profuit oculis. Hoc ergo modo credendum est etiam de Scriptura sancta* (Idemque dici potest de verbo Dei prædicato) *quia utilis est, & animæ prodest, etiamsi sensus noster ad præsens intelligentiam non sapit, quoniam, ut diximus, & bonæ virtutes quæ nobis adsunt, reficiuntur in his sermonibus, & pascuntur.* Sæpe etiam contingit quod detur medicamentum aliquod gustui quidem valde suave & sapidum, quod tamen intra viscera talem facit commotionem, ut magnam corpori afferat amaritudinem & dolorem. S. Joannis in Apocalypsi sibi dici audivit: *Accipe librum, & devora illum, & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel.* Quæ verba S. Augustinus ad propositum nostrum in hæc verba exponit: *Id est, cum perceperis, oblectaberis eloquii divini dulcedine, sed amaritudinem senties, cum prædicare, & operari cœperis, quod intellexeris, sicut scriptum est. Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras. Et aliter: Erit, inquit, in ore tuo dulce ut mel, & in ventre tuo amaritudo. In ore intelliguntur boni, & spirituales Christiani; in ventre carnales, & luxuriosi. Inde est, quod cum verbum Dei prædicatur, spiritualibus dulce est, carnalibus vero, quorum secundum Apostolum, Deus venter est, amarum videtur, & asperum.*

Orig. Hom. 26. in Jos.

Alia similitudo medicamenti ad verbum Dei.

Apoc. 10. v. 9.

S. Aug. Tom. 9. Hom. 8. in Apoc.

9. In Ecclesiastico dicitur: *Ante languorem adhibe medicinam.* Etenim medicinæ sæpe sumuntur etiam ab hominibus sanis tamquam præservativum ad occurrendum morbis, qui furtive nos aggredi possent. Eodem quoque modo, licet dum in timore Dei vivimus, hoc remedio non admodum indigeamus, servit tamen velut præservativum contra mala ventura, à quibus infestari possemus; Unde Psalmista ait: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Præterea licet medicina ab infirmo præscribatur, eosdem tamen operatur effectus sanandi, ac si ab homine sanissimo administrata fuisset; Eodem modo licet verbum Dei prædicetur ab homine impio, pessimique exempli, non tamen per hoc sua destituitur virtute sanandi infirmitates nostras Spirituales. Denique sicut medicina nisi tempore opportuno adhibeatur, ad nihilum prodest, quin potius obest, ita quoque nemo nescit, quod *sermo opportunus est optimus.*

Eccli. 18. v. 20.

Aliæ similitudines.

Ps. 118. v. 11.

Prov. 15. 23.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei virtutem habet obstinatorum peccatorum emolliendi duritiam.

T H E M A.

Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram? Jerem. 23. v. 29.

Indurata & frigida corda quæ ministculis emolliri, & accendi nequeunt, audito verbo Dei emolliuntur & accenduntur.

1. QUotidiana nos docet experientia, quod ut impenetrabilis petrarum durities, confringatur, & superetur, adhiberi soleat vel violentia ignis, vel replicati malleorum conterentium ictus; Ac proinde Deus ad insinuandam divini verbi sui efficaciam in hæc verba prorumpit, *Numquid non verba mea sunt quasi ignis &c.* *Quasi dicat omnino ita est,* inquit in expositione hujus textus doctissimus Lyranus: *Propter quod dixit Jeremias supra cap. 20. Factus est sermo Dei quasi ignis exæstuans in corde meo.* Porro cor lapideum, atque ad Dei voces surdum in gelu & frigore denotatur: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas;* Ecce tibi igitur ignem verbi Dei, qui quantumvis durissimam glaciem subito in aquas resolvit, id est in lachrymas prorumpere facit. Unde Hugo Card. ait: *Frigidissimus ergo est, quem ignis divini eloquii non incendit.* Quia ut Psalmista ait: *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Porro idem Hugo mox subdit: *Sed ut dicitur caro vetus non potest excoqui, ita nec illi qui sunt inveterati in peccatis suis. Dan. 13. Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua. Psalm. 17. Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt; Quia ut dicit Seneca: Vitia senum prædicantur in quid, id est inhærent essentialiter, Jerem. 6. defecit sufflatorium in igne, frustra sufflavit conflator, malitia eorum non sunt consumpta, juvenes enim frequentius moventur in sermonibus, quam senes.* Et tamen, ut sæpe per experientiam videmus, multaque nos docent exempla, verbum Dei omnes hasce difficultates superare novit, calefacit enim sæpe corda quantumvis frigidissima, geluque inveteratæ obstinationis facillime resolvit in compunctionis lacrymas: *Numquid non verba mea quasi ignis? &c.*

Lyran. ibid. Matth. 24. v. 12. Hug. Card. in Jerem. Ps. 118. v. 140. Dan 13. 52 Ps. 17. v. 13. Jerem. 6. 29.

Patet in Judæis.

Hebræi, quando in odio Christi vel maxime indurati erant, id est, in nocte Passionis Dominicæ, in qua ob nimium cordis gelu stabant in atrio Caiphæ calefacientes se, in sua secum societate habentes ipsummet Apostolorum Principem; Hi inquam, Hebræi paulo post, quando audierunt verbum Dei, à cœlesti flamma cœlitus super eos descendente accensi fuerunt, dicente scriptura: *His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres?* Angelicus Doctor alium quemdam adducit textum ex iisdem Actibus Apostolicis, dum in hæc verba scribit: *Legitur quod prædicante Petro Spiritus Sanctus in auditores divini verbi cecidit, & hoc frequenter accidit in prædicationibus, quod qui duro corde accedunt, propter verbum Prædicationis, ad divinum amorem accenduntur.* Sic enim illi ipsi qui paucis septimanis ante, tumultuose vociferati fuerant: *Tolle, tolle, crucifige eum,* ad ignem Prædicationis S. Petri adeo incaluerunt, ut una vice tria millia, altera autem vice quinque millia sub vexillum illius, cujus antea postularant crucifixionem, conscripta fuerint. Unde merito S. Thomas de Villanova in hæc verba exclamat: *O linguam vere ignitam? Tria millia ad fidem conversa sunt, & compuncto corde animarum suarum remedium postularunt. Alio etiam sermone postridie quinque millia conversa sunt, & ita Ecclesia brevi tempore in grandem fidelium numerum aducta est. O si nunc unam talem linguam haberet Ecclesia. Heu frigida lingua ignitum sermonem proferre non valet, & quoniam spiritu Dei Prædicatores non incalescimus, auditorum corda minimè inflammamus.* Tempore morientis Christi aperiebantur monumenta, durissima marmora dissecabantur, montes quoque vastissimi ab invicem dividebantur, & tamen lapidea Judæorum corda per quinquaginta & amplius dies in sua duritie & obstinatione perseverabant, donec ad aures eorum pervenisset ignita illa S. Petri Prædicatio; tunc enim *his auditis compuncti sunt corde: Numquid non verba mea quasi ignis?* Commovere durissima Judæorum pectora non poterant miraculosæ Solis & Lunæ Eclipses, non universalis totius universi terræmotus, non tot cadaverum prodigiosa resurrectio, non militum pectoris percussiones, qui *revertebantur percutientes pectora sua,* non denique oculorum lumen ab illo Centurione miraculose receptum, qui dicebat: *Vere filius Dei erat iste,* At vero lapidea hæc illorum obstinatio tunc devicta, & emollita fuit, quando verbum Dei audierunt: *His auditis compuncti sunt corde. Cum enim Spiritus Sanctus* (Verba sunt Dionysii Carth.) *sit ignis ille immensus superdulcissime ardens, merito verba ejus ardentes faculæ appellantur.* Verbum incarnatum in Evangelio expresse dicit: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* S. Thomas de Villanova in sermone quodam ait: *Quantos peccatores induratos & vidimus, & legimus, ex auditu verbi Dei fuisse conversos, mutasse vitam, emendasse mores?* S Bernardus in sermone *de multiplici utilitate Verbi Dei* in hæc verba scribit: *Si cor tuum induratum est, memento Scripturæ dicentis: Emittet verbum suum, & liquefaciet ea; Et idem: Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Si tepidus es, & evomi jam formidas, non discedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquium ejus ignitum valde.*

Joan. 18. v. 18. Act. Apost. 2. v. 37. S. Thom. opusc. 4. c. 3. Joan. 19. 15. S. Thomas à Villanov. conc. 1. in Pent. Actor. 2. 39. Jerem. 23. 29. Luc. 23. 48 Matth. 27 54. Dion. Carth in Jerem. Matth. 10. 20. S. Thom à Villanov. in Sexag. S. Bernard.

2. *Et quasi malleus conterens petram, Id est,* ut Hugo exponit, *corda lapidea auferens cor lapideum, & dans cor carneum, ut dicitur Ezech. 11.* Dionysius Carthusianus similiter exponit inquiens: *Id est cordium tollunt duritiam, & ad pœnitentiam emolliunt mentem, ut ablatis lapideis cordibus, remaneant carnea corda.* Quæ doctrina desumpta est ex sermone quodam S. Bernardini, in quo simul duritiam cordis obstinati in malo, & virtutem hujus mallei verbi Dei, ita describit: *Sæpe ad auditum ejus mollitur, & cedit illa odiosa duritia cordis, in qua homo non sentit se nec alium veretur; Pietate non flectitur, nec precibus removetur, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis induratur, non eruditur flagellis, frontosus ad turpia, pronus ad illicita, subdi nescius, nisi cum resistere non potest: Et in omnibus exemplum sit tibi Pharao cordis duri: Sancta est enim violentia, & virtus verbi Dei, ut non sit cor petrinum, & durum, quod sentiens vires illius non confringatur, & emollescat; Unde Jerem. 23. Verba mea sunt quasi ignis ardens dicit Dominus, & quasi malleus conterens petras. In vitis Patrum ait Joannes Abbas: Quid durius lapide? Quid mollius aqua? Et tamen gutta cavat lapidem, non bis, sed sæpe cadendo; Sic verbum Dei cor durum aperit ad timorem, & amorem Dei, unde Psal. Ignita facie ejus exarsit, id est ardens à notitia verbi Dei descendit; Carbones, id est homines in peccatis excæcati succensi sunt ab eo.*

Hug. Card Ezech. 11. 19. Dion. Card. Malleus verbi Dei conterere potest durissima corda. S. Bernard. Tom 2. ser. 9. in Dom. 1. Quadr. art. 3. c. 1. Jerem. 23. 29. Ps.

3. In annalibus Religionis Dominicanæ habetur quod cum olim Bononiæ Prædicans Frater Reginaldus doctrina & sanctitate celeberrimus, admirabiles diversorum operaretur conversiones, primarius

An. S. Dom. 1 p. l. 1. c. 7. Notabile hujus exemplum adducitur.

marius quidam Doctor nomine Magister Moneta sibi proposuerit, quod nullo prorsus modo illum exumbone dicentem auscultare umquam vellet, ne intra retia ipsius caperetur: Verumtamen scholares ipsius, tanta apud ipsum valebant persuadendi gratia, quod illum ad auscultandum vel semel dumtaxat F. Reginaldum concionantem die quodam induxerint (concio autem de S. Stephano habebatur) quia vero magnopere aversabatur ab eo, quod promiserat, hoc usus est subterfugio, nimirum prius auscultare voluit Missam, postquam audivit & secundam, nec hac contentus auscultavit & tertiam, futurum esse existimans, ut per hanc cunctationem concio elaberetur, vel saltem ad finem illius superveniret, sed spei ipsius non respondit eventus; Perveniens namque ad Ecclesiam, cum illam hominibus refertam videret, adeo ut vix pateret ingressus, in limine portæ substitit, & ad primum verbum quod audivit, se interius totaliter commoveri sensit, verba autem, quæ audire poterat, hæc erant: *Ecce video cœlos apertos? In præsenti aperti sunt cœli ad introeundum, quilibet qui vult potest januas apertas intrare, videant & timeant viri negligentes, ne eis qui claudunt cor suum Deo, & os, & manus regnum cœlorum claudatur, & introire non possint, quid ergo tardatis? Ecce aperti sunt cœli.* Cumque vix finitus esset sermo, ecce Magister Moneta ad pedes Reginaldi provolutus, habitum religiosum ab eo petiit, & recepit, factusque est religiosus sanctitate & doctrina prorsus insignis, qui multos hæreticos ad fidem orthodoxam convertit, eorumque errores confutavit. S. Bernardinus in eodem sermone exemplum adfert Lazari quatriduani in hæc verba scribens; *Unde anima in peccato mortali defuncta resurgent ad vitam gratiæ, nisi ex vivificante calore divini verbi? Hinc Proverb. 13. dicitur: Lex Dei, fons vitæ, & declinet à ruina mortis; In suscitatione Lazari voce magna clamavit: Lazare veni foras, & statim prodiit qui erat mortuus, ut ostendatur quod in verbo Dei animam vivificante est veritas in voce, charitas in magnitudine, & potestas in clamore. Statim prodiit ad vitam gratiæ, qui mortuus fuerat in interitu culpæ. Joan. 5. Venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint vivent.*

S. Bernard. ib. art. 2. c. 1.
Prov. 13. 14.
Joan. 5. 25.

4. S. Gregorius Magnus verbum Dei silici simile esse dicit, qui cum sit lapis durus & frigidus, nihilominus percussus scintillas emittit; *Sic verba sunt sacri eloquii, quæ quidem per narrationem literæ frigida tenentur, sed si quis hæc aspirante Domino intento intellectu pulsaverit, de mysticis ejus sensibus ignem producit, ut in ejus verbis post animus spiritualiter ardeat, qua prius per literam ipse quoque frigidus audiebat.* Et ecce quot sunt, quibus accidit, quod licet instar silicis duri essent, & frigidi, malleo tamen prædicationis Evangelicæ percussi, divini amoris ignem mox conceperunt? Surius in vita S. Antonii de Padua refert, quod in concione Hæresiarcham quemdam converterit, qui per triginta annos inconsutili Salvatoris vesti dilacerandæ intentus fuerat. Idem Author de S. Eleutherio à S. Aniceto Papa ad prædicandum misso refert, quod cum multas conversiones infidelium feliciter operatus fuisset, inimicus infernalis, truculentam quamdam adversus ipsum Adriani Imperatoris suscitaverit persecutionem, in qua præfatus Imperator eum ad mortem inferendam quærens, Felicem exercitus sui ducem ad eum investigandum dimisit, qui Ecclesiam in qua S. Eleutherius prædicabat, militibus suis cin-

Verbum Dei comparatur silici.
S. Greg. hom. 22 in Ezech.
Pulchra exempla conversionis infidelium per verbum Dei.

xixit, ipse vero instar furibundi leonis Ecclesiam ingressus fulmina iræ & furoris sui in eum evibrare constituit; Sed quid accidit? *Ubi vidit Episcopum suavissimum doctrinæ fluentum profundentem, & ornatissime pietatem annunciantem iis, qui cum eo versabantur, mirum in modum admirabatur Christi virtutem, & statim mutata sævitia (Visus est enim habere animam aptam ad suscipiendum semina pietatis) fit ovis pro lupo, & pro persecutore discipulus; Ejus verbis illuminatus, & baptizatus, idololatriæ caligine exuitur;* Principes quoque Synagogæ, Sacerdotes, & Pharisæi ministros justitiæ sive lictores unanimiter emiserant, ut Christum captivum adducerent, qui cum ea mente abiissent, ut illum ligarent, & arcte constrictum ad Synagogæ Principes perducerent, eumdem Evangelizantem invenientes; adeo ex divino ejus verbo capti fuerunt, ut cum à Principe Synagogæ ob minime executam commissionem reprehenderentur, responderint: *Numquam sic locutus est homo.* S. Bernardinus, qui sui temporis celeberrimus Prædicator existens, innumeros homines sceleratos ad pœnitentiam & vitæ emendationem converterit, magnumque populorum concursum post se semper habuit, hic, inquam, in sermone quodam ita scribit: *Anima quantumcumque dura, si audit prædicationem, confringitur, quia numquam vidi hominem tam infrigidatum, & induratum qui audiens prædicationem non confringatur, quia audiendo intelligunt, & vident peccata, & periculum quod incurrunt in animam, & sic emendantur præ timore.*

Sur. cap. 9. Vit. S. Ant. de Pad. Sur. 18. April.
Joan. 7. 46.
S. Bernard. Tom. 4. ser. 6. in 1. Dom. quadr.

5. Bollandus de S. Eguvino Episcopo Wigorniensi ita scribit: *Cum operibus charitatis totus efflueret, maxime tamen Prædicationi operam dedit, erat namque juxta Eovestram ad octo milliaria castrum Alvecestre regale tunc mansum, cujus loci habitatores quanto rerum opulentia, & temporalium abundantia affluebant, tanto magis gulæ & luxuriæ dediti, studentes avaritiæ & cupiditati, misericordia Dei se indignos efficiebant. Ad hunc locum accedens B. Eguvinus, prædicavit illis regnum Dei. Sed gens absque consilio, & sine prudentia & cervicis dura, nec assueta vitia relinquere, nec monitis ipsius obtemperare volebat.* Et quidem ne ipsum audiret, mirabilem excogitavit inventionem; Ex quo enim in hac terra ars ferrariorum passim exercitabatur; *Incudes malleis ferreis tanto strepitu continuo percutiebant, ut Beati viri sermo non audiretur, & recedere cogeretur;* Chalybei etenim mallei, quibus utebantur, impediebant; quo minus dura ipsorum corda malleo Jeremiæ percutere posset, ac proinde nullum in cordibus eorum ictum facere potuit, præterquam quod illos severissimo supplicio percusserit; *Ecce* enim *subito castrum terra absorbuit;* Adeoque ars ferrariorum ibidem numquam deinceps exerceri potuit. Nequaquam vero idipsum Ninive contigit, civitati nimirum avaritiæ, gulæ, sensualitati & vanitatibus maximopere deditæ, quod vel inde patet, quia Sardanapalus civitatis illius Rex erat; Et quidem licet civitas ista ad capiendum verbum Dei minime disposita esset, attamen ad prima Jonæ prædicantis verba rigidissimam aggressi sunt pœnitentiam, qua furorem Dei confestim placarunt. *Numquid non hoc est verbum meum &c.*

Bolland. 11. Jun. 710.
Horribilis pœna verbum Dei audire nolentium.
Joan. 4. 2.

6. Sanctus Antoninus celeberrimam quamdam ex Sancto Augustino refert propositionem. Hic enim sanctus Doctor dicere solebat: *Non minus est verbum Dei, quam corpus Christi.* Quod quo sensu intelligendum sit, idem Antoninus se-

S. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 11.

Analogia verbi Dei ad corpus Christi.

quentibus verbis declarat dicens : *Quod verum est non quoad essentiam, sed quoad efficientiam, secundùm glossam; Quinimmo major fructus sequitur ex verbo Dei prædicato, quam corpore Christi sumpto, nam per Sacramentum nullus justificatur, si accedit indigne, & incontritus sed augetur iniquitas sua, sed obstinatissimi homines audiendo prædicationem convertuntur.* In antiquo quodam sermonario, quod hic Romæ in Bibliotheca nostra asservatur, sequens proposito nostro apprimè deserviens legitur exemplum :

Magist. Pauli.serm in Sexag. Mirabilia exempla per verbum Dei conversorum.

Sæpè homo compungitur in verbo Dei, qui antequam illud audiret, proposuit in peccatis vitam ducere; Patet hoc de quodam Comite lubrico, qui cum diu in peccatis vixisset, & semel ecclesiam intraret, & verbum Dei audiret illud Ezech. 18. Quacunque hora ingemuerit peccator &c. ad seipsum reversus, imploravit Dei misericordiam, ut sibi sua peccata indulgeret, quia amplius ei usque ad mortem servire vellet, & postea mundum deseruit, Religionem intravit, & Deo fideliter servivit, & post mortem ejus, inventum est supra sepulchrum ejus scriptum litteris aureis illud psalmi: Immisit Deus verbum suum, & sanavit eum.

Cujusdam Comitis.

Et S. Augustini.

Quis obstinacior & durior reperiri poterat Sancto Augustino, qui usque ad ætatem triginta trium annorum in luto carnalitatis suæ defixus, tot divinas inspirationes, tot amicorum, & præcipue sanctissimæ matris suæ saluberrima monita, eum ad resipiscentiam extimulantia surdis auribus excepit? Ecquisnam vero malleus ille fuit, qui cordis ipsius duritiam contrivit? Sola S. Ambrosii concio, quam frequenter auscultabat, non ut fructum inde animæ suæ adferret, sed delectationis causa ob eximiam ejusdem S. Doctoris eloquentiam extimulatus ad eam accessit :

S. August. lib. 5. Cap. 14. confess.

Cum cor aperirem, inquit ipsemet Augustinus, *ad excipiendum, quam diserte diceret, pariter & intrabat, quam vere diceret.* Stabat namque attentus, & à verbis S. Ambrosii pendebat, non considerando res, quas dicebat, imo potius illas contemnendo, sed in sola ipsius eloquentia se oblectando, & tamen sermo dicentis ipsum vere convertendi vim habuit.

7. Deus olim Jeremiæ hoc præceptum imposuit.

Jerem. 26. v. 2. Verbum Dei etiam contumacissimos convertit ad pœnitentiam.

Noli subtrahere verbum, si forte audiant, & convertantur unusquisque à via sua mala, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis. Et ideo tempore interdicti fideles quidem privantur participatione Sacramenti communionis, sacrificiis, ne intervenire possint officiis divinis, nequaquam tamen prædicatio verbi Dei intermittitur: *Si forte audiant, & convertantur*, cum enim hæc censura in pœnam obstinationis, & inobedientiæ, quam erga Ecclesiam temere exercent, feratur, ad hanc obstinationem superandam specialiter prædicatio verbi Dei deservit, utpote quæ homines etiam contumacissimos ad resipiscentiam & vitæ pœnitentiam efficaciter inducit.

S. Antonin. ibid. §. 2. Prædicatio Verbi Dei inducit compunctionem. *Jerem. 38.*

8. S. Antoninus inquit : *Inducit prædicatio ad compunctionem. In hujus figuram legitur, quod Jeremias fuit eductus de lacu profundo luti, adjutus ruderibus, scilicet funibus, & pannis veteribus adjunctis, ne funes, quibus ligatus tenebatur, nimis carnem contererent. Jerem. 38. Hic autem Propheta significat peccatorem, qui est in lacu profundo facis peccatorum, sed inde educitur per Prædicatores verbis divinis, partim continentibus duras sententias præceptorum, quæ sensitivam corrodunt, & has sunt funes; partim exempla Patrum, & ista confortant, & liniunt rigorem, ut facilius educatur de peccato.* S. Vincentius Ferrerius ad malleum alludens, cujus Deus apud Jeremiam mentionem facit ita scribit :

S. Vinc. Ferr.

Sicut enim verbum Dei dicitur ignis, quia inflammat cor in Dei amore, ita dicitur malleus conterens petram duram cordis in amore proximi; Multi habeat cor lapideum, dicentes : Non parcerem inimicis, sed malleo verbi Dei frangitur cor, & faciunt pacem pro amore Dei, & hominum in salvationem animarum.

ser. 4. in Dom. 3. post pascha.

Albertus Magnus hujus mallei mentionem quoque facit dicens :

Alb. Magn in Luc. c. 10.

Verberat ad cordis contritionem præcipue sermo divinus, Iste est malleus, quo Jahel perforavit tempora Sisaræ, Jud. 4. Jahel enim ascensio Dei interpretatur, & significat eam quæ altius præ cæteris in verbo Dei ascendit, & diaboli caput perforavit. Hoc porro divini verbi efficacia clarius & evidentius apparebit, si consideretur, quod S. Ambrosius de filio Viduæ Naimiticæ ad sepulchrum delato in hæc verba scribit :

S. Ambr. lib. 5. in Luc. cap. 7.

Quis est iste tumulus tuus, nisi mali mores? Tumulus tuus perfidia est, tumulus tuus guttur est, sepulchrum patens est guttur eorum. Ab hoc sepulchro te liberet Christus, ab hoc tumulo surges, si audies verbum Dei.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Varia Analogia inter verbum Dei, & gladium seu sagittam adducuntur.

THEMA.

Assumite gladium spiritus, quod est verbum Dei. Ephes. 6. v. 17.

Quare S. Paulus Verbum Dei comparaverit gladio.

1. MUlta, eaque omnia mystica sunt motiva ob quæ sonora illa Evangelii tuba S. Paulus Apostolus, qui mundum convertit, verbum Dei potius gladio, quam alteri rei assimilarit, dicendo: *Gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* Et vero certum est, quod gladii virtus præcipue in cædendo & confodiendo consistit: Unde ille gladius melior esse censetur, qui acutior est, & ad scindendum & dividendum aptior. S. Hilarius ait :

S. Hilar. can. 10. in Matth.

Gladius telorum omnium telum acutissimum est, in quo sit vis potestatis, & Judicis severitas, & animadversio peccatorum & hujus quidem teli nomine novi Evangelii prædicationem appellatam frequens in Prophetis authoritas est.

2. Salvator noster apud S. Matthæum cap. 10. protestatur inquiens :

Matth. 10. v. 34. Ephes. 2. 14. Christus in hunc mundum venit ut nobis afferret gladium verbi Dei. *Matth. 10. 35. Ibid. v. 36.*

Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. At vero, dicite sodes, numquid Apostolus de Salvatore nostro ait: *Ipse est pax nostra?* Numquid in signum quod venisset genus humanum cum æterno Patre suo irato reconciliatum, eo præcipue tempore nasci voluit, quando universus mundus in summa pace constitutus erat? Numquid in nocte Nativitatis angelos ad Pastores misit, qui pacem promulgarent, dicendo : *Et in terra pax hominibus?* Quodnam præceptum tanta cum sollicitudine inculcavit, quanta illud : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem?* Denique numquid finaliter nobis pacem in testamento legavit dicendo. *Pacem relinquo vobis?* Quomodo igitur nunc se ad gladios acuendos venisse dicit, *Non veni pacem mittere, sed gladium?* Audiamus ad hoc respondentem eumdem S. Hilarium :

S. Hilar. ib.

Dei verbum, inquit, *nuncupatum novimus in gladio, qui gladius missus est in terram, id est prædicationem ejus hominum cordibus infusam.* Cum Redemptor noster in Synagoga Nazareth, civitatis videlicet illius, in qua incarnatus fuerat, constitutus esset,

obla-

Luc 4. v. 16. oblatus est ei codex Isaiæ: *Surrexit legere, Et tra-* Ibid v. 17. *ditus est illi liber Isaia Propheta, & ut revolvit librum,* Ibid. v. 18. *invenit locum, ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me.* Quosnam vero effectus mysticus hic gladius operaturus esset, cælestis Magister noster his Matth. 10. 35. verbis declarat: *Veni separare hominem adversus Patrem suum, & filiam adversus matrem suam &c.* Hæc enim separatio, quæ à tot sæculis hactenus continuo apud fideles in usu fuit, quando scilicet filii deserunt parentes, ab iisque sequestrantur, ut Deo se dedicare possint, ut plurimum mystici hujus gladii divini verbi est effectus. Duo illi fratres, Marcus, & Marcellianus, in summo erant periculo cedendi charissimorum pignorum suorum precibus, & in illorum gratiam veræ fidei renunciandi, cum ecce S. Sebastianus gladium Prædicationis suæ apprehendit ut illos à proximis consanguineis suis separaret, & divideret, unde eidem gratias agentes Job. 4. v. 4. dixerunt: *Vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia roborasti.* Poterat quoque felicissimum hoc par duorum fratrum Martyrum S. Ps. 37. v. 3. Sebastiano jure dicere: *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam.*

3. Porro Evangelii prædicatio non solum gladio, verum etiam sagittæ à Spiritu Sancto similis esse dicitur. Unde Sanctus Augustinus ait: *Verbum Dei sagitta est, quia percutit; Nemo miretur abyssorum conturbationem, quando sagittæ tuæ pertransierunt. Quid est pertransierunt? Non in auribus remanserunt, sed corda transfixerunt.* Sanctus Paschasius hunc gladium etiam à muliercula quapiam quantumvis imbelli agitari posse his verbis docet: *Sponsa quia fortissimum duxisti sponsum; & armatum, Quinimmo armata & ipsa gladio verbi divini, de quo ait Apostolus: Gladium Spiritus assumite, quod est verbum Dei, quatenus & ipsa tuo armata respondeas propugnatori & defensori.* Porro quisquis sanctorum Martyrum pervolverit acta, utique tenellas virgunculas hoc gladio divini verbi tam lecti, quam auscultati armatas fuisse, atque cum Tyrannis fortiter dimicasse reperiet quo etiam gladio se à proximis consanguineis diviserunt, & separarunt, ut tanto arctius cælesti sponso adstringerentur; Nam ut S. Paulus ait: *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac Spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis.* Ubi Hugo Card. inquit: *Nihil ita vulnerat cor amore, sicut sermo Dei.*

Verbum Dei etiam comparatur sagittæ. S. August. in Psal. 76. S. Pasch. in Ps. 44. Qua etiam amare se norunt teneræ virgunculæ. Heb. 4. v. 12. Hug. Card.

4. Enimvero quod S. Paulus prædictis verbis scripsit, diu ante in semetipso expertus fuerat. B. Laurentius Justinianus ingeniosum quoddam circa conversionem S. Pauli movet dubium; Quærit enim, cur increata Sapientia sanctum hunc Apostolum per divinam vocem suam, & non potius per aliud medium ad se converterit? Super illa namque verba: *Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, &c.* ita scribit: *Non per milites, non armis, non verberibus stravit hunc incredulorum Ducem;* Ratio autem quam hac de re assignat, proposito nostro est accommodatissima, ait enim: *Ut sciret, quod Dei sermo est vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ & Spiritus. Nempe si totus insurrexisset mundus, Pauli minime valuisset infirmitatem flectere, evertere sensum, intelligentiamque convincere, verum in cor illius tetigit verbum, emollivit mentem ejus, sedavit furorem, placavit crudelitatem, mutavit propositum, naturam reformavit, docuit rationem, lumine circumvenit, atque sapientia totum nectare saginavit.* Porro totus mundus Deo rebellis erat siquidem in falsis idolorum simulachris dæmones adorabat; Ac proinde quemadmodum bellatores in virtute gladii rebelles semper debellarunt populos, eosque sibi reddiderunt obedientes & tributarios, ita quoque *Deus exercituum* ut omnes totius universi populos & nationes novæ legi suæ subjiceret, viles & idiotas piscatores hoc Evangelicæ prædicationis ense armare voluit, ut in virtute illius totum sibi mundum subjugarent.

Quare Christus S. Paulum per divinā vocem suam convertere noluerit, & non per alium. Act. 9. v. 1. B. Laur. Just. ser. in Epiph.

5. In Psalmo 44. Ecclesia militans à Spiritu sancto his verbis incitatur: *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime;* Et paulo post dicitur: *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent.* Ubi S. Augustinus S. Remigius, S. Thomas, & Chrysostomus tam per gladium, quam per sagittam verbum Dei intelligunt, quod omnes populos Christi obedientiæ subjecit. Hugo à S. Victore ab Hugone Cardinali citatus, super prædicta verba ad Hebræos ita scribit: *Sermo vivus in præceptis, efficax in promissis, penetrabilis in judiciis.* Isaias, qui per Antonomasiam Propheta appellatur evangelicus, eo quod evangelicæ legis eventus præ cæteris clarius prædixerit, hic inquam cap. 49. in persona Joannis Bapt. qui Evangelii Prodromus, atque in prædicatione sua efficax, & potentissimus futurus erat, inquit: *Posuit os meum quasi gladium acutum, ... posuit me sicut sagittam.* Et vero hi qui prædictum Baptistam & Christi precursorem in deserta conveniebant, adeo impii & scelerati erant, ut præcursore illos *progenies viperarum* appellare non dubitarit; Cum tamen militibus prædicaret, de quibus Poëta canit: *Nulla fides, pietasque viris, qui castra sequuntur;* Ac proinde ut hi vitiorum, scelerum, & impietatis nodi rescinderentur, gladio acutissimo opus erat. Citat Hugo Cardinalis illa Zachariæ verba: *Ponam te quasi gladium fortium,* additque: *Ut scilicet fortia, & dura corda penetres.* Idem Hugo super illa verba Apostoli: *Gladio ancipiti,* ita scribit: *Dicitur anceps, quia ex utraque parte, vitia scilicet carnalia, & spiritualia arguendo resecat.*

Psal. 44. v. 4. Gladius & sagitta verbi Dei obedientiæ Christi subjecit omnes populos. Hug. à S. Vict. Isa. 49. v. 2. Matth. 3. v. 7. Zach. 9. 13. Hug. Card. Heb. 4. v. 12.

6. In Apocalypsi quædam legitur visio, in cujus serie inter cætera dicitur: *Et de ore ejus gladius utraque parte acutus.* Circa quæ verba Ansbertus inquit: *Quid hoc loco per gladium utraque parte acutum accipimus, nisi prædicationem veteris, & novi Testamenti? Quod enim gladius prædicationem sanctam designet, testatur Paulus dicens: Et gladium Spiritus, quod est verbum Dei; Qui bene utraque parte acutus esse dicitur, quia videlicet hinc culpas operis, illinc resecat illicitas cogitationis. Vel certe ideo bis acutus vocatur, quia hinc electos dum percutit, à terrenis voluptatibus abscindens, in nova vita conversatione vivificat. Hoc gladio jugulantur hi, qui ob amorem patriæ cælestis, parentes, ac carnales propinquos deserunt, Domino attestante, qui ait: Non veni pacem mittere; sed gladium; Veni enim separare &c.* De hoc gladio Sanctus Augustinus quoque hunc S. Matthæi textum intelligit, inquiens: *Filius vult servire Deo, Pater non vult, venit gladius, venit sermo Dei, & separat filium à Patre.* Sanctus Bernardus in sermone *de multiplici utilitate verbi Dei* inquit: *Si consistant adversum te castra, arripe gladium Spiritus, quod est verbum Dei, & in eo facile triumphabis.*

Apoc. 1. v. 16. Ansbert. lib. 1. ibid. Quare Gladius verbi Dei dicatur bis acutus. Matth. 10. 34. S. August. in Ps. 149. Bernardin. de multipl. util. verb. Dei.

4. Reg. 13. v. 15. Gloss. ibid. Per arcum intelligitur prædicatio, per sagittam verbum Dei.

7. Assimilatur quoque verbum Dei sagittæ. Unde glossa verba illa S. Elisæi Prophetæ: *Affer arcum, & sagittam*, in sensu morali exponens, per arcum prædicationem, per sagittam vero verbum Dei intelligit dicens: *Arcus sacrum eloquium est, sagitta sunt verba, quæ Doctores proferunt.* Porro Elisæus Propheta fenestram aperiri, atque ex ea sagittas evibrari jussit, quia *lumine scientiæ suos hortatur primum illustrari, & sic jacula verborum mittere.* *Sagitta prædicatio sancta, certissima est interfectio spiritualium hostium, si perseveranter agitur.*

S. Aug. Ps. 7. v. 13.

Psalmista ait: *Arcum suum tetendit, & paravit illum*; Ubi per arcum S. Hieronymus sacram Scripturam interpretatur, è qua sagittæ animas amoris divini vulnere ferientes evibrantur, dicente Sancto Augustino: *Verba Dei tamquam sagitta excitant amorem.*

Spiritus S. fabricavit gladium verbi Dei. S. Bern. l. 3. 2. Reg. 23. 2.

8. *Gladium Spiritus.* Sanctus Bernardinus in sermone quodam *de desiderabile veritate* art. 1. cap. 5. ita scribit: *Dicitur veritas verbi Dei gladius Spiritus, quia tale verbum Spiritus Sanctus fabricavit* 2. *Reg.* 13. *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam.* Id quod perfecte consonat cum interpretatione Carthusiani dicentis:

Dion. Carth. Ephes. 6. 17.

Gladium Spiritus, id est à Spiritu sancto datum Spiritui vestro, quod est verbum Dei, id est sermo sacra Scripturæ, qui penetrat intima animæ, & vitia resecat, atque à mundo animam dividit, sicut materialis gladius penetrat corpus. Sanctus Bernardus in eodem sermone in hæc verba monet:

S. Bern. ib.

Quod si forte (ut est certaminis consuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum suum, & sanabit te, ut experimento discas, quoniam verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritus oris ejus omnis virtus eorum.

Bellovac. spec. Mor. lib. 3. p. 1. dist. 10. Hebr. 4. 12. Ephes. 6. 17. Ps. 58. 8.

Bellovacensis inter alios prædicationis Evangelicæ effectus, hunc quoque recenset: *Armat ut gladius, Hebr. 4. Penetrabilior omni gladio ancipiti. Ephes. 6. Gladium Spiritus quod est verbum Dei. Psal. Gladius in labiis eorum, quoniam quis audivit?*

Accingi debemus gladio verbi Dei ad domandos inordinatos appetitus. S. Greg. 3. p. post admon. 16.

9. *Gladium Spiritus.* Ad profligandum profanum illum cultum, quem major pars hominum inordinatorum appetituum suorum idolis exhibet, hunc gladium apprehendere oportet. Unde Sanctus Gregorius ait: *Audiant quod Moyses, cum irascentem Deum populo cerneret, & assumi ad ulciscendum gladium juberet, illos à parte Dei denunciavit existere, qui delinquentium scelera incunctanter ferirent, dicens: Si quis Domini est, jungatur mihi, ponat vir gladium super femur suum. Ite, & redite de porta usque ad portam, per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum suum. Gladium quippe super femur ponere, est prædicationis studium voluptatibus carnis anteferre, ut cum sancta quis studet dicere, curet necesse est illicitas suggestiones domare.*

Applicantur variæ proprietates gladii verbo Dei. Hug. Card. Isa. 49.

10. *Gladium Spiritus. Nota quod multa sunt proprietates gladii*, inquit Hugo Cardinalis, *propter quas per eum intelligitur prædicatio. Gladius non nocet tenenti, si recte teneatur, sed juvat contra hostem; Similiter prædicatio, si manu operationis teneatur, juvat contra mundum, carnem, diabolum, sed qui tenet gladium in ore suo, gladio se perfodit.*

Tenentem non lædit. Prædicatores verbo Dei conjungere debent bona opera & præclara exempla.

Damnum quod Prædicatio Evangelii multis sæpe conciliat, in hoc potissimum consistit, quod illam non nisi in ore suo circumferant, eamdem vero per bona opera numquam exequantur, suntque proinde similes Pharisæis, & Scribis, de quibus verbum incarnatum ait: *Dicunt, & non faciunt.* Hi qui Jerosolymam reædificarunt, una manu gladium tenebant, alia vero trullam, quæ instrumentum est cæmentarium, tractabant; *Omnia autem in figura contingebant illis.* Matth. 23. v. 3.

Didacus Stella exinde in favorem nostrum sequens elicit egregium documentum: *Illi qui ædificabant Jerusalem, una manu tenebant gladium, altera vero operabantur; Paulus Apostolus verbum Dei comparat gladio, cum dicit: Vivus est sermo Dei &c. Sic Prædicatores in altera manu debent habere verbum Dei, altera vero operari.* Did. Stell. in Luc. 10.

Psalmista ait; *Exultationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum.* Ps. 149. 6.

Ubi observanda est hæc laudum, exultationum, & discursuum de Deo, in faucibus existentium, nec non gladiorum ancipitum manibus vibratorum unio & conjunctio. Hujus porro conjunctionis mysterium in hoc consistit, quod scilicet per hoc erudiamur, quod tunc daturi simus per linguam condecentes Deo laudes, facturique simus divinum verbum in animabus fructuosum, si gladium hunc manibus nostris tractaverimus, id est, si verba factis congruis conjunxerimus. *Gladius micat, & splendet*, inquit Hugo per quod insinuatur, Prædicatoribus verbum Dei insinuantibus necessariam esse boni exempli lucem, utpote sine qua nihil efficient; Unde Christus ministris Evangelicis ad mundum convertendum destinatis dicit: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Apud Ezechiel dicitur: *Mucro, mucro evagina te ad occidendum, limate ut interficias, & fulgeas;* Quisquis enim per hunc gladium peccata populorum profligare nititur, hujus ensis ut limatus, & splendidus sit, necessum est, id est huic necessaria est lux boni exempli. Hugo Card. Matth. 5. v. 16. Ezech. 21. v. 28.

11. *Gladium Spiritus. Gladius habet vaginam* inquit Hugo Cardinalis *à qua extrahitur, & in qua servatur; Sic prædicatio debet habere vaginam, cor scilicet prædicatoris, à quo non semper debet extrahi, ne ex nimietate vilescat, nec semper debet esse in vagina, ne omnino veritas ignota permaneat, Eccle. 3. Tempus tacendi, & tempus loquendi;* Et in proverbiis pariter habetur: *Sermo opportunus est optimus;* Sicut igitur gladius tempore & loco debito evaginatur, ita quoque in tempore & occasione opportuna annuncianda est prædicatio. Hug. Card. Gladius habet vaginam in qua servatur, & ex qua educitur. Eccl. 3. 7. Prov. 15. 23.

12. *Gladius Spiritus. In Gladio sculpitur litera; Similiter prædicatio debet esse literata* (verba sunt ejusdem Cardinalis) *ut sit sine errore, non enim idiota debet esse prædicator, sed eruditus in sacro eloquio; Unde Hieronymus ait: Non credas mihi, nisi ea quæ per novum, & vetus testamentum tibi probavero.* Hug. Card. Gladio insculpuntur literæ.

13. *Gladium Spiritus. In gladio sculpitur crux*, inquit idem Hugo Cardinalis, *similiter in prædicatione non debet Crux Domini prætermitti, ut homines ad dolorem moveantur, & ad compassionem Crucifixi. Littera est in ense, quando prædicator docet quid credendum, manus, quando docet quid agendum; Crux, quando docet quid patiendum.* Hug. Card. ibid. Et Crux.

14. *Gladium Spiritus. Gladius flectitur*, inquit Hugo Cardinalis, *Præterea licet flexibilis sit, nihilominus efficax est contra ferrum, & secat; Sic prædicatio flecti debet ad pœnitentes; Ezech. 18. Nolo mortem morientis, sed ut magis convertatur, & vivat.* Gladius est flexibilis. Hug. Card. Ezech. 18. 32.

15. *Gladium Spiritus. Homo accingit se ense suo*, inquit Hugo, *similiter prædicator prædicatione sua debet accingi, & restringi, ut faciat quod dicit. Psalm. 44. Accingere gladio tuo super fœmur tuum potentissime; Sic faciebat Paulus, qui dicebat:* Hugo Card. Quilibet accingitur gladio suo.

Castigo

Ps.44.4. 1.Cor 9.27 *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Ideo prædicator comparatur gallo, quia gallus ante se percutit* Job.38.36. *alis, quam sonum emittat. Job. 38. Quis dedit gallo intelligentiam? Ubi Gregor. Omne quod locuturi sunt prædicatores, operibus praclament &c.*

S. Bonav. in Joan. Gladius debet esse acutus ut sit bonus. 16. *Gladium Spiritus.* Sanctus & Seraphicus Doctor Bonaventora ait: *Gladius tunc est bonus, non cui aureus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secandum subtilis est acies, & mucro, id est acumen munitum omne rupturum; Scilicet quod obviat, ait Seneca; Talis debet esse prædicatio divini verbi, vera, & apta ad exscindenda peccata.* Debet esse extra vaginam ut feriat. Gladius ferire nequit, nisi sit nudus; nam intra vaginam constitutus quantumvis sit pretiosus & acutus, non scindet, nec vulnerabit; Ita verbum Dei ut impiorum corda vulneret, nudum esse debet, id est sine figurarum Rhetoricarum ornamento, aut vanæ eloquentiæ floribus debet pronunciari. Neque tandem hoc loco prætereunda est pulchra S. Antonini sequens reflectio; Ait enim: *Angelus qui apparuit* S. Antonin. p.3 tit.18. c.3 §1. *cum gladio evaginato, & terruit asinam, cui insidebat Balaam, ne ulterius procederet, significat prædicatorem, qui verbo Dei, quod est gladius Spiritus, comminando scilicet divinam sententiam subditis, qui à Prælatis præceptis & minis inducuntur ad malum, occurrit declarando, ne obediant in malis.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De odio quo dæmon verbum Dei prosequitur, utpote armaturam qua ipse vulneratur, nos vero defendimur, à cujus proinde auscultatione nos avocare continuo satagit.

THEMA.

Venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Luc. 8. v. 12.

Diabolus omnibus modis conatur nos impedire ne audiamus & custodiamus verbum Dei. 1. IMplacabilis æternæ salutis nostræ inimicus dæmon, probe sciens, verbum Dei præcipuum esse salutis nostræ subsidium, & instrumentum (dicente S. Jacobo: *Suscipite insitum verbum, quod potest* Jac.1.v.21 *salvare animas vestras*) omnem movet lapidem, ut nos à verbo Dei audiendo, vel custodiendo, & exequendo impediat: *Venit diabolus &c.* Apud S. Lucam c. 8. cælestis agricola illam omnibus notam de seminatore proposuit parabolam, in qua una pars dispersi seminis, secus viam jactata à volucribus de- Luc.8.v.5. votata fuisse dicitur: *Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud;* Cælestis autem Magister parabolam prædictam exponens, per semen verbum Dei, per volucres autem rapaces Spiritus rebelles intelligendos esse dixit, hi Gloss. ibid. enim *ideo volucres cæli dicuntur*, ut Glossa exponit, *quia cælestis & spiritualis sunt natura, vel quia per aëra discurrunt.* Præcipuum vero mysterium in hac pa- Luc.8.12. rabola symbolizatum declarans inquit: *Qui autem secus viam, hi sunt, qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* At vero dices fortasse, quemnam ex hoc semine devoratm (quod cæteroquin semen vitæ æter- Joan. 6. v. 69. næ esse poterat, dicente S. Petro: *Verba vitæ æternæ habes*) Diabolus fructum percipit? Nullum profecto alium per hoc sibi acquirere contendit, præterquam sempiternam nostram perditionem: *Ne credentes salvi fiant;* Etenim ut habet famosus Ibid. n. 70. ille Medicorum Aphorismus: *Corruptio optimi pessima;* Et ideo sicut serpens omnem cibum quantumvis delicatum, & substantiosum in venenum transmutat, ita dæmon hoc animabus nostris tam salutare semen, magno cum damno nostro in toxicum convertit, *ne credentes salvi fiant.* Antiquus hic serpens genus humanum in primis nostris parentibus intoxicavit, eosdem à voce & verbo Dei distorquendo, & ut illi increduli & contumaces essent, instigando. Atque hinc est quod Christus die quadam incredulis Judæis, quam à divina voce habebant aversionem illis exprobrando dixerit: *Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non pote-* Joan.8.44. *stis audire sermonem meum: Vos ex Patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere: Ille homicida erat ab initio.* Ubi advertendum est, Salvatorem non solum dicere: *Tollit verbum*, sed insuper addere: *De corde eorum, non de auribus*, sed enim ut plurimum multis contingere, quod prædicatio auditum non pertranseat, atque in paucis ad cor usque penetret: His autem, qui verbum Dei intra penetralia mentis suæ recipiunt, illudque ruminant, cum ad faciendum inde fructum optime sint dispositi, quantum valet, & novit, sese opponit: Nam ut Lucas Burgensis ait: *Metus dia-* Luc. Burg. ibid. *boli est, ne si sinatur diutius verbum Dei duro cordi superjacere, eandem suo pondere perstringat duritiam, illoque intra cor suscepto salvi fiant ad pœnitentiam.*

2. In primo libro Regum legitur, quod cum Philisthæi adversus populum Israel dimicaturi essent, omni conatu ad hoc contenderint, ne in universa Judæa reperiretur vel unicus, qui gladios, aliaque similia arma bellica fabricare posset. Quam historiam Dionysius Carthusianus ad nostrum propositum hisce verbis adaptat: *Faber ferrarius non in-* 1 Reg.13. v.19. *veniebatur in omni terra Israël, caverant enim Philisthiim, ne forte facerent Hebræi gladium. Per fabros* Prædicatores sunt fabri armorum spiritualium, quos diabolus nobis auferre conatur. *istos intelliguntur Prædicatores, qui spiritualia arma fidelibus præparant, & gladium spiritus quod est verbum Dei, & lanceam militarem, videlicet charitatis fervorem, seu discretionis acumen omnia penetrantem, & adversariorum interiora pungentem; Cavent autem Philisthiim, id est dæmones, & omnes fidei inimici machinantur, & student tales fabros auferre Ecclesiæ, sicut jam (prô dolor) pro maxima parte ei ablati sunt, in tantum* Dion. Carth. ibid. *quod fideles quam plures ad Philisthiim pergunt, ut sua acuant ferramenta, quia vera & spirituali sapientia derelicta, ad philosophica documenta, ad prudentiam sæculi, imo ad mundanas versutias se convertunt, atque in talibus suam acuunt mentem.* Diu vero ante Carthusianum Sanctus Eucherius in hæc verba scripserat: *Arma quibus contra diabolum repugnantes, libertatem à* S. Eucher. *Domino nobis donatam defendimus, quid sunt alia, nisi eloquia scripturarum, in quibus, & ipsius Domini, & sanctorum ejus exemplis, quo ordine bella vitiorum superari debeant, luce clarius discimus? Sed Philistæi filios Israël fabris armorum privant, cum malignos spiritus animos fidelium à meditatione sacræ lectionis, sæcularia illis negotia inserendo retardant, ne vel ipsi per hujus exercitium resistendi fiduciam sumant, vel alios forte, qui legere nesciunt, ad resistendum vitiis, exhortando, aut corripiendo accendant. Tollunt fabros armorum, cum eos qui sacra eloquia norunt, in tantis sceleribus obruunt, ut dicere bona quæ didicerant, prorsus erubescant.*

In prædicatione dæmon nos impedire conatur aliis phantasiis & curis ne attenti simus.

3. Jeroboam metuens, ne populus Israël, qui ei subjectus erat, Jerosolymam ad templum se recipiens, sub obedientiam Regis Juda se postliminio transferret: duos fudit vitulos aureos, eosque publice adorandos proposuit, unum in Bethel, in Dan vero alterum. Eodem modo dicere possumus, quod dæmon fructum videns, quem populus Christianus ex verbo Dei percipit, omnibus modis ab illo nos divertere satagat, erigendo idola, quibus cultum latreuticum exhibeamus. Sæpe enim dum fideles verbum Dei audiunt, phantasiis ipsorum objecta impingit lubrica & lasciva, ut mentem eorum per concupiscentiam, & suggestiones obscœnas contaminet, & fructus percipiendi incapaces efficiat. Unde Dionysius Carthusianus ait: *Hoc Dei verbum de cordibus audientium suis tentationibus abstulerunt, ad quod spiritualiter pertinet illud Oseæ: Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit.* Salmeron optime considerat, adversarium nostrum diabolum omnibus modis satagere, ut quando verbum Dei prædicatur, somnum nobis insuperabilem conciliet, vel canum latratus, aut ploratus puerorum, vel alios similes strepitus excitet: *Solet* quoque *tunc curas domesticas menti objicere, lites, & similia quæ possunt impedire attentionem.*

Dion Carth in Luc.
Osea 7. v. 9
Salmer. Tom. 7. tract. 4.

Confirmatur figura veteris testamenti.

4. Amonitæ eo tempore, quo filios suos igne conflagrandos in sacrificium idolo Molochi offerebant, eosdem intra brachia simulachri illius igne candentia reponendo, ne parentes, qui præsentes erant, ad horrorem & compassionem erga innocentes filios suos commoverentur, turbarum clangore ad tympanorum strepitu, aliisque sonoris cantibus aëra implere solebant, ne vagitus puerorum audiri possent. Eodem prorsus stratagemate dæmon nobiscum utitur, dum verbum Dei audimus, ne enim hoc in animabus nostris radices agere, & fructum producere possit, omnis generis obstacula, & impedimenta sibi possibilia injicere satagit, *ut tollat verbum de corde nostro, ne credentes salvi simus.* Tempore enim illo, quo sermonem auscultamus, magis quam alias causare solet, ut in memoriam revocentur voluptates præteritæ, multa nobis ob oculos statuendo objecta, ad hoc extimulantia, nosque hac ratione oblivisci facit omnium eorum, quæ in tali sermone auscultavimus. Audiamus hac de re S. Bernardinum celeberrimum sui sæculi prædicatorem in hæc verba scribentem: *Quandoque procedit à diabolo perversissima oblivio, quia diabolus possidet illam animam, & facit oblivisci & Dei, & sui ipsius, unde in talibus volucres cæli comedunt seminatum, id est, vaga & instabiles tentationes diaboli.* Sæpe etiam efficit, ut sub sermone unus amicus alteri de rebus profanis confabuletur, vel eloquentiæ & talento prædicatoris applaudendo, totum prædicationis continuatæ tempus infructuose transigatur. S. Paulo prædicante accidit, quod Eutyches puer ex sublimiori loco decidens fuerit mortuus, unde totum commotum fuit auditorium, & totus fructus prædicationis evanuit, in quod D. Chrysostomus astuti serpentis opera factum fuisse existimat, ut hac ratione multarum animarum in peccato mortuarum, quæ prædicationis illius subsidio, in gratiam redire potuissent, impediretur resuscitatio, id quod ex eo quod statim dicturi sumus, clarius probabitur.

S. Bernard. tom 4. ser. 5 in 1. Dom. quadr p. 2. princip.
Act. Apost. 20, v. 9.

Et historiis novi testamenti.
Matth. 12. v. 46.

5. Dum enim ipsemet Salvator noster actualiter prædicaret, supervenit non nemo qui matrem & fratres ejus, ipsius alloquium præstolari, ei insinuaret. Sed audiatis velim, quo epiteto author operis imperfecti temerarium hunc nuncium describat: *Venit aliquis,* inquit, *quasi diaboli advocatus, qui humano ore verbā diabolica loqueretur dicens: Ecce mater tua.* Celebris pariter est historia in Actis Apostolicis descripta, ubi refertur, quod quando Sergius Paulus avidum se exhibebat prædicationem S. Pauli auscultandi, dæmon fructum prævidens, qui inde nasci poterat, quemdam ex maleficis suis adversus illum obarmavit; Ait enim sacer textus: *Resistebat autem illis Elymas Magus &c.* sed audiatis velim quibus verbis S. Paulus eumdem perstrinxerit: *Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu Sancto, intuens in eum, Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.*

Auct. imperf. Hom. 30.
Act. Apost 13. v. 8.
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 10.

6. S. Bonaventura ait: *Qui sunt ex parte diaboli, audiunt verba sua, & detestantur audire verba Dei quia oderunt veritatem.* Hugo Cardinalis glossando dictum illud sapientis: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide,* sequens Prædicatori, suggerit consilium: *Te prius ædifices, postea alios, nec sint alieni participes tui, id est, dæmones:* Unde glossa ait: *Immundi Spiritus participes fiunt Doctoris, si ejus mentem vel elatione dum prædicat, vel hæresi, vel quolibet alio vitio corrumpat.* Enimvero cum id à S. Ludovico Bertrando obtinere non potuisset, solita sua usus est violentia, siquidem ut in historiis Provinciæ Aragoniæ ordinis Prædicatorum lib. 2. cap. 79. refertur, cum sanctus vir Dei sua prædicatione Maurum quemdam convertisset, observasset autem, eumdem, non sicut ante solitus erat, concionibus suis continuo assistere, eumdem causam interrogarit absentiæ, qui ei respondit, dæmonem, & sibi, & conjugi, nec non filiis suis mortem comminatum fuisse, si denuo ad Conciones S. Ludovici auscultandas redire præsumeret. Merito igitur Glossa super præcitatam Regum historiam in hæc verba scribit: *Hujusmodi fabri sunt prædicatores, qui contra dæmonum insultus fideles armant suis exhortationibus, propter quod illi, qui eos impediunt in tam bono actu, ministri sunt dæmonum.* Paulus de Palatio aliam notabilem tangit causam, cur dæmon homini nauseam verbi divini, & contemptum illius ingerere studeat. Nam super illa parabolæ verba: *Volucres cæli comederunt illud,* ita scribit: *Comedere dicitur, quia in pectore suo servat, quoties verbum contempsimus, ut in die judicii acrius accuset*

S. Bonav. Ioan. 8. 44.
Prov. 5. v. 16.
Hug. Card.
Et notabili historia.
Gloss. Ord. Ibid.
Luc 8. v. 5.
Paul. de Palat. in 13. Matth.

Audientia verbi Dei detegit nobis astutias diaboli

7. Rabies, qua dæmon adversus prædicationem verbi Dei agitatur, inde præcipue originem suam trahit, quia videt quod per illa in technæ & fraudes ipsius omnibus detegantur. Consideravit idipsum Sanctus Bernardinus, dum ait: *Si virgo, vel nupta audit verbum Dei, addiscet prudentiam serpentis, & puritatem columbæ, & fraudes hominum, & sciet suam pudicitiam, & virginitatem custodire; Quia non audis verbum Dei, non cognoscis astutias diaboli, & non cognoscendo pericula nescis vitare. Psalmista ait: Si populus meus audisset me, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem, ita quod verbum Dei facit te ita expertum, ut scias te defendere, quia sicut leo fugit ignem, sic diabolus, qui est tamquam leo rugiens, fugit ignitum verbum Dei.* Lyranus ex historia illa, quæ in libro 4. Regum cap. 6. describitur, de Elisæo insidias Regis Syriæ detegente, sequentem eruit moralitatem; Etenim per Regem Syriæ, dæmon intelligitur, qui fidelibus continuo insidias struit; Per Prophetam vero prædicator evangelicus interpretatur. En verba

4. Reg. 6. 8.

Lyran.

Lyrani: *Per hoc autem quod Rex Syriæ turbatus est contra Elisæum, & quæsivit illum rapere, significatur quod diabolus irascitur contra prædicatorem veritatis*; Adducitque exemplum Sancti Antonii de Padua, qui in præsentissimo fuit periculo, ne à dæmone suffocaretur, eo quod sustinere non poterat fructum, quem S. Antonius per prædicationem suam pariebat; At vero B. V. Maria defendit illum.

Verbum Dei cum omni applicatione mentis audiendum.
D. Chrysost. Hom. 2. in Gen.

8. Verum enimvero audiatis velim, quam serio D. Chrysostomus nobis inculcet, ut eum omni applicatione mentis divinum verbum auscultemus, & memoriæ commendemus, ne evanescat, imo domi ad invicem de auditis conferamus, ait enim: *Rogamus charitatem vestram, ut dictorum sitis memores, & semper horum memoria vobis insenet, & una cum sensibili mensa, cum hinc abieritis, apponat unusquisque & spiritualem mensam, & dicat vir aliqua eorum, quæ nunc hic sunt dicta: Audiat autem mulier, discant pueri, discant & familiares, fietque domus Ecclesia.* Sed audietis quemnam inde fructum percipiendum illis, *ut effugetur diabolus, in fugam vertatur ille malus dæmon, & inimicus salutis nostræ. Leviathan toties inciditur*, inquit S. Gregorius, *quoties divini verbi gladio sua ab illo membra separantur.* Hugo Cardinalis ad gladii similitudinem se reflectens, inquit: *Gladius terret hostes, sic prædicatio dæmones; Unde Judic. 7. clamaverunt: Gladius Domini, & Gedeonis, stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt, & vociferantes ululantesque fugerunt.*

S. Greg. lib. 33. mor. c. 16
Hug. Card. in Isa. 49.
Judic. 7. 20.

Pulchra historia de S. Maria Magdalena.

Incidit mihi hoc loco opportune quod alias legisse me memini, scilicet quod dæmon aliquando interrogatus, quænam anima, ex omnibus, quæ in paradiso sunt, infestior ejus esset inimica, responderit, animam S. Mariæ Magdalenæ, hujusque hanc rationem assignavit, quia cum ipsa ad concionem audiendam eo fine contendisset, ut alios ad lasciviam perverteret, ipsamet conversa fuit, suaque conversione omnibus peccatoribus spem ingessit, quod si eamdem ingrediantur viam, ejusque exemplo divinum verbum audierint, reducendi sint pariter ad pœnitentiam.

Verbum Dei continet arma validissima contra pervicaciam inimici nostri.
Job. 29. 17.
S. Gregor. l. 19. mor. c. 15

9. Porro ad retundendam hujus inimici nostri pervicaciam, & ut ab ejus insultibus defendamur, nulla habemus in militantis Ecclesiæ armamentario arma & offensiva, & defensiva meliora, seu validiora quam sit verbum Dei. S. Gregorius super illum Jobi textum scribens: *Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam*, sequentem exinde deducit moralitatem: *Toties ex iniqui dentibus Ecclesia prædam tulit, quoties ex erroris morsu animam prædicando eripuit; Quis namque iniquus verius dici potest, quam diabolus? Cujus molas conterimus, quoties disserendo contra ejus insidias occulta illius machinamenta monstramus, ac sic de ejus dentibus prædam tollimus, quia mentem quam jam ad peccatum frangendo momorderat, ad salutem vitæ convertendo revocamus.* Albertus Magnus de fructibus prædicationis discurrens ait: *Verberat ad cordis contritionem præcipue sermo divinus. Iste est malleus, quo Jahel perforavit tempus Sisaræ, Jud. 4. Jahel enim ascensio Dei interpretatur, & significat eam, quæ altius præ cæteris in verbo Dei ascendit, & diaboli caput perforavit.* Origenes in homilia quadam in hæc verba scribit: *Jaculis suis sagittavit inimicum; Jacula ejus verba ejus sunt, quibus vel diabolum vicit, vel omnes inimicos, & contradicentes sibi etiam nunc superat, & confringit.*

Alb. Mag. in Luc. 10.
Orig. Hom. 17. in Num.

10. In sacris Canticis dicitur: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortibus Israel, omnes tenentes gladios.* Porro quinam illi sint, qui pro mystici hujus lectuli gladios tenent, Philo Carpathius hisce verbis exponit: *Lectulum sive cubiculum Salomonis, Ecclesia comparat filii Dei &c. Gladium habere dicuntur, bellum edocti ac pugnam, hoc est lege & divinis præceptis instructi (vivus est enim sermo Dei, & efficax, & omni gladio ancipiti acutior) non quidem contra homines, sed adversus spiritus nequitiæ debellandos edocti.* Idem quoque author ulterius prosequitur, declarando verba illa: *Omnes tenentes gladium*, Ait enim: *Quicumque verbum Dei corde & opere complent, ii sapientissimi, atque fortissimi pugnatores, hostem suum diabolicum, calumniatorem nequissimum humani generis prosternunt. Gladius significat Dei verbum, quo carnis opera, & terrena cupiditatis omnes præciduntur.* Et vero quod verbum Dei armatura defensiva sit, variis modis probatur. Enim Sanctus Bernardinus ait: *Postquam divinum verbum peccatorem converterit, & vendicaverit sibi, tripliciter defensat eum ab impugnationibus dæmonis, carnis, mundi.* Adducitque illud sapientis testimonium, dicentis: *Sermo Dei ignitus clypeus; In quo clypeo secundùm Apostolum ad Ephes. 6. extinguuntur omnia tela nequissimi hostis. Tela enim nequissimi diaboli, sunt omnes modi, quibus nos tentat; Unde Psalm. ait: Scuto circumdabit te veritas ejus, scilicet verbi ejus, Non timebis à timore nocturno, à sagitta &c. ibi enim exprimuntur septem modi, id est septem tela, quibus dæmones nos impugnant, qui omnes extinguuntur per verbum Dei.* S. Hieronymus in Epitaphio Sanctæ Paulæ modum refert, quo sancta hæc mulier adversus dæmonis jacula armare se solebat, variasque commemorat Sacræ Scripturæ sententias, quibuscum omnes à se repellebat tentationes. Albertus Magnus exponens textum illum S. Nahum. *Clypeus fortium &c.* ait: *Describit hic terrorem invadentis hostis, & dicit tria, scilicet terrorem hostis, multitudinem, & velocitatem. Clypeus fortium, Babyloniorum scilicet, est, ignitus; Ignitum vocat, quia propter pelles aureas circumpositas, sole insuper insidente, ignem Clypeus videtur emittere; 1. Machabæor. 6. Refulsit sol in clypeos &c. nihilominus tamen fortium clypeus Christi verbum Dei est. Osea 8. In gutture tuo sit tuba; Tuba, hoc est, sonora prædicatio; Isai 58. Clama &c. quasi tuba &c.* Per tubam bellum inducitur, hostes terrentur, ipsique milites ad defensionem animantur.

Cant. 3. 7.
Quinam sint fortissimi pugnatores Ecclesiæ.
Philo Carpath.
S. Bernard. Tom. 2. ser. 9. art. 3. c. 2
Prov. 30. 5.
Eph. 6. 16.
Ps. 90. v. 5.
S. Hieron. in epitaph. S. Paul.
Nahum 2. v. 3.
Alb. Mag.
1. Mach. 6. v. 39.
Os. 8. v. 1.
Isa. 58. v. 1.

11. Rupertus Abbas textum illum Prophetæ Nahum: *Clypeus fortium ejus ignitus &c.* in favorem nostrum hunc in modum exponit: *Horum fortium clypeus verbum est Dei; Verbum enim Dei, clypeus utique est ignitus, quia scriptum est: Ignitum eloquium tuum vehementer; Itemque ad Salomonem dictum est: Omnis sermo Dei clypeus ignitus est. Contra quis ignitus est iste clypeus, nisi contra draconem, & angelos ejus?* Origenes in hac materia ingeniosam adducit similitudinem, inquiens: *Si quis vestrùm aliquando perspexit præcantationibus sopitum nocere venenis, utpote incantationis virtute torpentibus, ita etiam lectionis divinæ virtute, si quis intra nos est contraria potestatis serpens, si quis ad insidiandum coluber latet, si non tædio fatigatus avertas auditum, scriptura carminibus, & divini sermonis assiduitate depellitur.* Sanctus Thomas Doctor Angelicus in opu-

Nahum 2. v. 3.
Rup. Abb. lib. 2. ibid.
Verbum Dei est clypeus fortium ignitus.
Orig. Hom. 26. in Jos.

S. Thom. opusc. 6 c. 12. n. 1.

sculo quodam ait: *Verbum Dei scutum animæ fidelis ad protegendum, & jaculum acutum contra inimicum. Multæ fraudes antiqui hostis, multæ vanæ immissiones ejus contra devotos, simplices, & humiles; Sed Christus Dei virtus, & sapientia, omnibus potentior est in cælo, & in terra, qui uno solo verbo potest Satanam vincere.* Cœlestis Magister noster in tribus illis, quos à dæmone sustinuit, insultibus, suo nos exemplo docuit, qualiter tenebrarum Principem per verbum Dei profligare, & confundere debeamus. Glossa mysterium exponens quinque lapillorum, quibus David contra Goliath fundam suam armavit, ita scribit: *David Goliath tribus lapidibus de torrente prostravit, & Christus diabolum tribus testimoniis de lege.* Cornelius Jansenius sequens nobis tradit documentum, scilicet: *Nulla contra diabolum efficaciora arma esse, quam scripturarum meditationem, & verbum Dei, quod est gladius spiritus, omnes facile resecans suggestiones diaboli.*

Glos. ibid.

Corn. Jans. c. 15. conc. Evang.

Notabilis historia.

11. In vita S. Antonii de Padua refert Surius, quod dum prædicante hoc servo Dei, nobilis quædam matrona compungeretur in corde, ingentemque spiritus conciperet fervorem, dæmon ut hunc verbi Dei effectum in ipsa impediret speciem Cursoris cujusdam assumpsit, eique filium ejus ab inimicis in servitutem abductum, & occisum esse annunciavit. Sanctus autem vir Dei fraude dæmonis conspecta in præsentia totius populi matronam his verbis affabatur: *Ne timeas domina, filius tuus & vivit, & recte valet, cursor autem iste diabolus est, ad quas voces instar fumi cursor evanuit.*

Sur. cap. 29. Vit. S. Ant. de Pad.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De Pretiositate, dulcedine, & efficacia verbi Dei.

THEMA.

Dominus dabit verbum Evangelizantibus virtute multa. Psalm. 67. ℣. 12.

Verbum Dei comparatur melli.

1. ACcentate ponderanda est illa à Psalmista insinuata notabilis circumstantia: *Virtute multa*; Sicut enim manna omnes in se habebat sapores, eodem modo verbum Dei omnia in se bona, omnes virtutes, cunctasque desiderabiles gratias virtualiter continet; Unde Regius Psaltes in alio Psalmo ait: *Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, dulciora super mel & favum*; Id quod Angelicus Doctor sapientiæ, scientiæ, & doctrinæ sacræ adaptat, adducens illud Sapientis: *Melior est sapientia cunctis opibus pretiosissimis, & omne desiderabile ei non potest comparari.* Sanctus Bernardus, qui propter amabilissimam eloquentiam suam passim Doctor mellifluus appellabatur, in hæc verba scribit: *Verba Dei sunt pascua vitæ, refectio animæ, dulcedinis pocula, dilectorum Christi lætificantia corda, chariora diligentibus Christum super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum.* S. Bernardinus textum illum Canticorum citans: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*, subjungit: *Scilicet ex suavitate dulcoris, quam percepi, ut dilectus locutus est*; Unde Psalm. *Factum est cor meum sicut cera liquescens, scilicet ex auditione verbi Dei.* Idem Sanctus Bernardinus in principio ejusdem sermonis, super illa verba Isaiæ 55. *Quomodo descendit imber, & nix de cælo &c.* ita scribit: *Sicut imber in terram suaviter cadit, sic etiam verbum Dei suaviter illabitur menti nostræ. Etiam assimilatur nivi, propter sinceritatem, & quod nullam habet nigredinem erroris.* Sanct. Gregorius in Homilia quadam super Ezechielem de suavitate divini verbi disserens, quoad volumen Prophetæ ad manducandum exhibitum, cujus inter manducandum tantam expertus est suavitatem, ut diceret: *Et comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce*, ita scribit: *Liber qui viscera replevit, dulcis in ore sicut mel factus est, quia ipsi de omnipotente Domino sciunt suaviter loqui, qui hunc didicerint in cordis sui visceribus veraciter amare. In ejus quippe ore Scriptura sacra dulcis est, cujus vitæ viscera mandatis illius replentur, quia ei suavis est ad loquendum, cui interius impressa ad vivendum fuerit; Nam sermo dulcedinem non habet, quem vita reproba intra conscientiam remordet.*

Psf. 18. v. 11.

S. Thom. Prov. 8. 11.

S. Bernard. in cœn. Domin. ser. 10.

Cant. 5. 6.

Psal. 21. v. 15.

Isai. 55. 10.

S. Bernard. Tom. 2. ser. 9. art. 2. c. 3.

Ezech. 3. v. 3.

S. Greg. Hom. 10. in Ezech. lib. 1.

2. Bollandus in vita S. Brigidæ Virginis refert, quod sequitur: *Cum convenirent in unum locum Sanctus Pater* (de S. Patritio loquitur) *& S. Brigida cum suis, Beatus Pontifex Patritius per tres dies, & noctes non cessavit prædicare verbum Dei populo, & nec sol occidit eis, sed omnes putabant esse unam horam.* Cumque forinsecus perturbarentur; Dixit illis S. Pontifex: *Per quadraginta dies, & noctes ita fuissemus, nisi aliquis indicasset nobis, & nullam lassitudinem, vel esuriem sensissemus.* In sacris Canticis dicitur: *Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam*; Quem textum S. Ambrosius pertractans de anima ita scribit: *Ingreditur in hortos, & inveniens illic sponsum sedentem, & disputantem cum amicis, ait: Qui sedes in hortis, vocem tuam insinua mihi.* At vero cur non potius in amœno & fructifero deliciosoque horto constituta poma vel florea sibi dari petiit, sed tantum dixit: *Fac me audire vocem tuam?* Responsio est evidens; *Quam enim dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo?* B. Laurentius Justinianus de duobus discipulis in Emaus abeuntibus, & dicentibus: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via*, ita scribit: *Insueta tunc cordis percepere gaudia, quando enim amore dulci æterni patris secum loquebatur verbum, nonnulli cælestis nectaris rivi profluebant, per quos eorum animi ineffabiliter jucundabantur.* Jeremias, qui ad annunciandum populo Israël verbum suum electus fuit, inquit: *Inventi sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei.*

Bolland. 1. Febr. vit. S. Brig. Virg. fol. 164.

Mirabilis historia de efficaci dulcedine Verbi Dei.

Cant. 8. v. 13.

S. Ambros. lib. de bon. mort. c. 5.

Ibid.

Psal. 118. v. 103.

Luc. 24. 32.

B. Laur. Just. de triumph. Christi agone c. 25.

Jerem. 15. v. 16.

Recensentur multi salutares effectus verbi Dei.

3. Virtuosus quidam nostri sæculi orator de eloquentiæ sacræ efficacia hunc in modum discurrit: Conducit sacra hæc facundia domandis animis, expugnandis affectibus, voluntati inclinandæ emolliendis cordibus, corrigendis sensibus, appetitibus frænandis, sedandis passionibus, provocandis suspiriis & lachrymis, odio & furori adversa propria peccata commovendo, vitæ malæ emendandæ, reprimendis cupiditatibus. Zelo ardenti in tepidis excitando, duritiei obstinatorum confringendæ, pœnitentiæ persuadendæ dissolutis, humilitati ambitiosis, avaris liberalitati, continentiæ lascivis, iracundis mansuetudini, sensualibus denique propriæ carnis castigationi. Destruit verbum Dei vires inimici tartarei, detegit technas illius, vigorem subministrat, & modum edocet eidem resistendi; Fastus, & pompæ mundanæ dissipat idola, hæresium errores disperdit, convincit, confutat, virtutes nutrit, ac

demum

demum uno verbo omnium bonorum unicum est centrum,

4. *Dominus dat verbum Evangelizantibus virtute multa.* Enimvero verbum Dei à Psalmista argento comparatum fuit, dum ait: *Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum*; At vero quibusnam in analogiia similitudo hæc consistit? Num forte in eo quod argentum metallum sit pretiosum, quod ætugiocm, veluti ferrum minime contrahit, neque ut alia inferioris fortis minetalia consumitur? Respondeo, tametsi hæc non incongrue verbo Dei adaptari possint, nihilominus, ni fallor, Psalmista regius, seu potius Spiritus Sanctus, per hanc similitudinem præcipuum quemdam verbi Dei effectum exprimere voluit, videlicet quod auscultatores illius inducat ad continentiam; Sunt enim *eloquia casta*: ad instar argenti, quod semper est candidum; Cæterum vero, ut alibi tetigimus, non sufficit Psalmistæ, quod verbum Dei argento comparaverit, nisi etiam idem auro, quod metallum est pretiosissimum, simile esse diceret, *desiderabilia super aurum*, imo insuper addit: *Et super lapidem pretiosum multum*, quia sicut gemma aliqua, quantumvis modica, pluris valere potest, quam mona aliquis argenteus, vel ingens auri cumulus, ita pariter unicum Dei verbum tanti est valoris & pretii, ut ipsimet regno cœlorum, ut ita dicam, præponderet. Enimvero quot sunt qui paradisum indubie lucrati fuissent, si verbum Dei, à ministro evangelico auscultatum, ad intima cordium ipsorum penetralia pertingere potuisset? In vita S. Philippi Nerii scribitur, quod die quadam vocato ad se pœnitenti cuidam suo, coram se genuflexo cui Franciscus Zazara nomen erat, qui adolescens existens, ut ditior fieret, ac sibi famam in urbe conciliaret, jurium civilium studiis operam dabat; in iisque se perficere satagebat, ut in curia Romana magnus evaderet, adblandiri vir Dei cœperit, dicendo: O te beatum! Nunc studiis incumbis, mox doctoratus lauream consequaris; Hinc factus jure Consultus vim argenti maximam comparabis, familiam opibus, ac splendore amplificabis, ac tandem quis deneget te ad maximos dignitatum gradus avolaturum? O te certe beatum! Tunc magnus factus me pusillum aspicere dedignaberis. Existimabat juvenis hæc serio à sancto viro proferri, cum ille protinus sibi ipsum pectori admovens, sic ejus auribus insusurrat. Et quid tandem? Alte animo vox hæc juvenis animo hæsit, ut domum reversus, id unum secum repeteret: Ego studeo ut in mundo promovear, & quid tandem? Quæ cum defixa cogitatione perpendisset, nec à mente sua verba illa deponere posset, statuit deinceps cœlestibus dumtaxat divitiis, honoribusque comparandis incumbere, ac demum Philippo mortuo nostram. Oratoris congregationem ingressus est, in qua maximæ integritatis Sacerdos, probis, magnisque viris apptime charus, & de congregatione optime meritus vixit; Qui cum sibi injunctam beati Patris inter sanctos referendi causam summo labore ac studio executus esset, atque à sacra rituum congregatione approbatum de illo officium ad libitum recitandum obtinuisset, tandem ab optimo parente suo, ut pie credi potest, ad meliorem vitam evocatus fuit.

Psal. 11. v. 7.
Verbum Dei comparatur argento, auro, & lapidi pretioso.

Ps. 18. 11.

Vit. S. Phil. Ner. lib. 2. c. 15. n. 14.
Historia valde notabilis.

5. Observandum porro est, Psalmistam non dicere: *Dominus dabit verba, sed dabit verbum* in numero singulari, quia unicum dumtaxat verbum, ad procurandum animæ alicujus salutem æternam, abunde sufficit. Qua de re referam aliquid, quod ante annos aliquot mihimetipsi accidit; Cum enim die quadam curialem quemdam infirmum inviserem, hic digredi cœpit ad extollendum laudibus præclarum illud nostrum institutum à S. Philippo fundatum, quoad quatuor sermones, qui quotidie successive in hac nostra Ecclesia à quolibet dicente per mediam horam, habentur; Ac proinde ut fructus, qui in eorumdem auscultatores redundant, tanto evidentiores efficeret, mihi narrare cœpit, sibi probè notum fuisse religiosum quemdam Franciscanum reformatum, qui magno cum spiritu in religione sua vivens, præcipuis ordinis sui muneribus perfunctus fuerat. Hic autem conversionis suæ seriem prædicto curiali hunc in modum enarravit. Cum essem in alma urbe Notarius, mihique pro stipulando instrumento quodam exeundum esset, solis ardores ingentes (quia æstas erat) fugere volens, per Ecclesiam S. Mariæ de Vallicella eo tempore, quo prædicti sermones habebantur, transiens, curiositate ductus auscultare volui, quid Pater ille qui pro tempore sermocinabatur, in medium adduceret; Audivi igitur illum de pœnarum infernalium æternitate disserentem, ac tandem hac æternitate cum voluptatum carnalium brevitate comparata sæpius exclamantem: *O æternum! quod numquam habiturum est finem.* Quæ verba cordi & memoriæ meæ adeo tenaciter remanserunt impressa, ut quoticscumque de lasciva societate, cui innexus eram, cogitabam, semper cordi meo insonari hæc verba viderentur: *O æternum!* sive scriberem, sive animi causa per prata obambularem, sive manducarem, sive quidquam aliud facerem, semper hæ voces mihi obversabantur: *O æternum!* illæque sufficiebant, ut suspectæ cum lasciva illa fœmina conversationi nuntium remitterem, factaque generali confessione mundum pedibus meis substarnerem, vitamque pœnitentem, & religiosam amplecterer. Non dubito quin si aliquis inenarrabilem illorum videre posset numerum, qui licet uno pede infernum ingressi fuissent, per seriam tamen illius considerationem de facto paradisi se possessores effecerunt, is utique dicturus esset, hanc inferni considerationem medium esse ad operandum salutem nostram omnium potentissimum, & efficacissimum; Et tamen incarnata sapientia, quæ per os Abrahæ primi credentium patria locuta fuit, studium divini verbi sui huic considerationi longe antepofuit; Cum enim dives Epulo Abrahamum precaretur, ut mitteret Lazarum ad fratres suos, qui illis tormentorum infernalium atrocitatem annunciaret (*Ut testetur illis, ne & ipsi veniant in locum tormentorum*) is eidem respondit: *Habent Moysen, & Prophetas audiant illos*: Cumque epulo replicaret; *Non Pater Abraham, sed si quis ex mortuis resurrexerit, credent*; Quo loquendi modo verbum incarnatum (quod *dat verbum evangelizantibus virtute multa*) nobis insinuare voluit, quantum efficacia divini verbi omnia miracula, apparitiones prodigiosas, & quidlibet portentosum superexcedat. Idipsum Sanctus Petrus in epistola secunda dicere voluit, dum ait: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris. Hoc primum intelli-*

Unicum Dei Verbum sufficit ad procurandam animæ salutem, quod probatur singulari exemplo.

Consideratio pœnarum infernalium, si seria sit, plurimos possessores cœli efficiet.

Luca 16. v. 28.
Ibid. v. 29.
Ibid. v. 30.
2. Pet. 1. 19.
Ibid. v. 20.

Psal. 67. 12.

telligentes, quod omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit; Porro idem & nos de ministris evangelicis dicere possumus, utpote qui non loquuntur, nisi per os Spiritus Sancti, dicente ipsomet Christo: *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*: Ac proinde David inquit: *Dominus dabit verbum Evangelizantibus. Nota sententiam hanc incredule*, inquit Cajetanus, *quo dicis, si viderem resuscitatum unum mortuum, facerem, dicerem. Ecce Abrahæ sententia contra te est: Quod si Moysen & Prophetas non audis, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credes.* Sanct. Bernardus in sermone *de multiplici utilitate audiendi verbi Dei*, ita scribit: *Licet mortuus in peccato, si audieris vocem filii Dei, vives, sermo enim quem loquitur, spiritus & vita est.*

Matth. 10. v. 20.
Psal. 67. v. 12.
Cajet. in Luc.
S. Bernard.

Applicatur ad propositum prophetia aridorum ossium revivificatorum.

6. Deus olim Ezechielem Prophetam ad agrum quemdam remisit, calvariis, nudisque mortuorum ossibus plenum, qui cum in eodem loco hinc inde circumspexisset, à Deo in hæc verba interrogatus fuit: *Fili hominis, putasne vivent ossa ista?* Cui Propheta respondit: *Domine Deus tu nosti*; Præcepit igitur illi Deus, dicens: *Vaticinare de ossibus istis, & dices eis: Ossa arida, audite verbum Domini.* At vero quodnam in eo latet mysterium, quod increata sapientia Ezechielem huic tam ingenti ossium mortuorum multitudini, quæ nec aures, nec animam, nec intellectum habebant, prædicare jusserit, dicendo: *Ossa arida, audite verbum Domini?* Quo fine jubebatur divinum ipsius verbum prædicare in vanum? *Hæc dicit Dominus ossibus his* (Verba sunt Prophetæ prosequentis relationem ejus, quod operatus est Deus) *Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis. Et dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnem.... & scietis quia ego Dominus.* Enimvero continget nonnumquam, quod peccator aliquis habituatus, in cujus ossibus hoc vel illud vitium firmiter radicatum sit, cujus cor aridum sit instar silicis; Continget inquam, quod si talis prædicationi cujusdam Ezechielis v.g. vel alterius apostolici prædicatoris præsens assistat, sub eaque compunctus in corde suo convertatur, suamque pristinam duritiam detestans ad vitam gratiæ redeat; De hoc tunc vero dici poterit: *Et succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & vivetis, & scietis quia ego Dominus.* Et vero via prædicare cœperat, cum ecce Propheta dicit: *Factus est autem sonitus prophetante me, & ecce commotio, & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam; Steterunt super pedes suos exercitus grandis nimis.* Ecce tibi, quæ verbum Dei patrat miracula, nimirum defunctorum ossa revivificat, & revirescere facit, atque ex frigidis cineribus integros armat exercitos.

Ezech. 37. v. 3.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 6.
Ezech. 37. v. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 10.

7. Salvator noster apud S. Joannem cap. 5. ait: *Amen, Amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint, vivent.* Quibus verbis, ut Sanctus Augustinus opinatur, non loquitur de hora novissima judicii finalis, *quando* scilicet *in jussu & voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo, & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi.* Hoc enim tempus etiamnum tamquam futurum expectatur, hic vero dicitur: *Venit hora, & nunc est*, scilicet in præsenti, adeoque de spirituali animarum in peccato mortuarum, & ad vitam gratiæ in virtute vocis & verbi Dei redeuntium resurrectione illic sermo est. M. Marulus quamdam magni ponderis habet considerationem, ait enim: *Quantum expediat mortalibus, cum supersunt illis boni prædicatores, quantumve obsit, cum desunt, Ninive servata, Sodoma, & Gomorrha eversa docent.* Erat porro Ninive omnium scelerum, & impietatum centrum, & tamen ad vocem Jonæ prædicantis facta est quædam Jerosolyma sancta. *Illa enim Jona prophetante pœnitentiam egit, hæ absque Doctore in omne scelus præcipites itere. Deoque ulciscente ad internecionem redacta sunt.*

Joan. 5. v. 25.
Vox verbi Dei resuscitat animas, in peccatis mortuas.
S. August. Tract. 19. in Joan.
M. Marul. Tom. 1. lit. 3. cap. 4.

8. Apud P. Bollandum de magno Dei servo Ven. P. Hieronymo Emiliano, Clericorum de Somasco fundatore ita scribitur: *Cum numeris omnibus absolutam hominis conversionem, & sui ipsius cognitione, & commissorum detestatione contineri didicisset, harum ille rudis rerum, & ignarus, divini verbi præconibus de superiori loco in Ecclesiis sacris diebus ad populum disserentibus, aures dabat quam assidue attentissimas, quo facilius animus salutaribus eorum monitis informatus, in reconditam & difficilem sui cognitionem deveniret, & præteritorum scelerum dolorem conciperet salutarem. Quo audiendi studio, contestatam à D. Paulo veritatem illam sapiens est re ipsa expertus; Vivus est sermo Dei, & efficax, & omni gladio ancipiti penetrabilior &c. eo cælesti gladio admodum salubriter transverberatus, aliis præcordiis conceptum salutaris vulneris dolorem, modo ex oculis uberi fletu, modo ex pectore crebris singultibus ac suspiriis erumpentibus indicabat.* Regius Psalmista in Psalm. 28. in laudem divinæ vocis ita canit: *Vox Domini præparantis cervos*; Ubi per cervos peccatores intelligi possunt, quia inter omnia alia animalia cervæ fœtus suos maximo cum dolore parturiunt; Unde Sanctus Propheta Job quærit: *Numquid parturientes cervas observasti? Incurvantur ad fœtum, & parturiunt, & rugitus emittunt*; Causam autem hujus difficilis partus Anatomistæ assignant dicendo, quod fœtus cervarum intra viscera materna, in multis reticulis, & membranis intricentur, & ideo ab illis in partu difficulter se extricare possunt; Quod si tamen contingat, quod in actu fœtus in lucem enitendi, fulgura, & tonitrua promicare incipiant, cervæ tremore & formidine perculsæ, retia illa, in quibus fœtus latet, rumpunt, hacque ratione cum facilitate, licet ingenti cum dolore, parturiunt; Ad hunc igitur naturalem cervarum instinctum alludere volens, inquit: *Vox Domini præparantis cervos*; Ubi S. Hieronymus ex Hebræo legit: *Vox Domini parere faciet præ metu cervas*; Horror enim quo peccatores ea comminatis à Prædicatoribus apostolicis verbi Dei, divinæ justitiæ suppliciis percelluntur, efficit, ut peccatorum tenebras deserere, & ad lucem gratiæ prodire, bonaque proposita executioni mandare firmiter & efficaciter statuant.

Insigne exemplum
Bolland. 8. Febr. fol. 219.
Psal. 28. v. 9.
Peccatorum conversio assimilatur cervæ parturienti.
Job. 39. v. 1.
Psal. 28. v. 9.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Efficacia verbi Dei specialiter in conversione mundi relucet, in qua variæ considerantur circumstantiæ.

THEMA.

Ecce dabit voci suæ vocem virtutis. Psalm. 67. vers. 34.

1. Regius Propheta David totius mundi conversionem, per viam prædicationis evangeli-

Christus Apostolis

fuis ad conversionem mundi mittendis, dedit vocem virtutis suæ.

engelicæ instituendam, in spiritu prophetico prævidens, in Psal. 67. Ita canit; *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis.* Advertendum vero est eumdem Prophetam regium prius omnia circumspexisse totius terræ regna sub Idololatria ingemiscentia, eaque hortatum fuisse ad exolvendas communi Creatori debitas laudes, dicendo: *Regna terræ cantate Deo, psallite Domino, psallite Deo*; Quodnam vero horum laudum dicendatum est motivum? Profecto mysteriis plurimum refertum, pro motivo enim adducit hæc verba: *Qui ascendit super cœlum cœli ad orientem*; Quibus verbis Christi ad cœlos ascensionem prædicit, simul etiam prævidens commissionem, quam suis datutus erat Apostolis per universum mundum evangelii annunciandi causa dispergendis, quæ hisce verbis continebatur: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium*; ... *Postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, illi autem profecti prædicaverunt ubique*; Merito igitur David inquit: *Dabit voci suæ vocem virtutis*, quia divino verbo suo per Apostolos suos divulgando virtutem immensam, & superhumanam impressit: Unde subditur: *Magnificentia ejus & virtus ejus in nubibus*; Ubi Sanctus Bonaventura ait: *Prædicatores nubes sunt, quia tonant minis, coruscant miraculis, pluunt doctrinis:* Et ideo in hisce nubibus magnificentia Altissimi mirum in modum eluxit; Siquidem totius mundi conversio verbo Dei ab idiotis pauperibus, & vilibus Piscatoribus annunciato (ab incarnati tamen verbi ad dextram Patris residentis assistentia corroborato) attribui debet. Unde Sanctus Augustinus ait: *Quamquam etiam, etsi de Christo & Ecclesia testimonia nulla præcederent, quem non movere deberet, ut crederet, repente illuxisse divinam humano generi claritatem, quando videmus relictis Diis falsis, & eorum confractis usquequaque simulachris, templis subversis, sive in usus alios commutatis, atque in humana & vetustissima consuetudine tot vanis ritibus extirpatis, unum verum Deum ab omnibus invocari. Et hoc esse factum per unum hominem ab hominibus illusum, comprehensum, vinctum, flagellatum, expoliatum, exprobratum, crucifixum, occisum.* Idque Salvator noster priusquam crucifigeretur his verbis prædixerat: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Subdit vero supra citatus Augustinus: *Discipulos ejus idiotas, & imperitos, & piscatores, & publicanos, per quos ejus Magisterium commendaretur, elegit. Annunciantes ejus resurrectionem, ascensionem, quam se vidisse dixerunt, & impleti Spiritu Sancto, hoc Evangelium linguis omnibus, quas non didicerant, sonuerunt.* Profecto hac de re aliud dici nequit, præterquam quod *dederit voci suæ vocem virtutis*; Quam virtutem in discipulos suos postmodum efficaciter transmisit, & ideo *magnificentia ejus, & virtus in nubibus. Sic in istam Religionem mutatus est mundus*, inquit Sanctus Augustinus, *sic ad hoc Evangelium corda conversa mortalium, marium, atque fœminarum, parvulorum atque magnorum, Sapientium atque insipientium, potentium & infirmorum.*

Psal. 67. v. 33.

Ibid. 34.

Marc. ult. 15.

Ibid. v. 19.

Psal. 67. v. 35.

S. Bonav. ib.

S. Aug. l. 4. de fide rerum invisibil. l. unic. c. 7.

Joan. 12. v. 32.

Psal. 67. v. 35.

S. Aug. ibid.

Jos. 6. v. 20. Historia eversionis Jericho applicatur prædica-

2. Quemnam Josue, qui Christi Jesu Salvatoris nostri typus erat, servavit modum, ut Jericho civitatem per quam mundus symbolicè figuratur, expugnaret? Nullo alio usus est medio, quam solo tubarum sono, qui vocum Apostolicarum sonum significabat, de quibus Psal. ait: *In omnem terram exivit sonus eorum &c.* Ac proinde Sanctus Augustinus in sermone quodam hanc historiam prædicationi diffuse accommodat, utpote qui profligata idololatria, torum universum ad sanctam fidem nostram, convertit, Ita namque scribit: *Non taceant Sacerdotes in Ecclesia, sed audiant Dominum dicentem, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam &c.* Dionysius Carthusianus similiter prædictam historiam huic nostro proposito adaptat, dum per civitatem Jericho mundum intelligit, ita enim scribit: *Victa est, & deleta, civitas illa, id est mundus per evangelicæ legis prædicationis tubales, per sermocinationem altisonam Christi, discipulorumque ejus.* Idem quoque id quod Deus Josue dixit, nec non illud, quod ab æterno Patre filio suo dictum fuerat, in hæc verba combinat, & inter se comparat: *Dixit Dominus ad Josue, ecce dedi in manus tuas Jericho, & Regem ejus, omnesque viros fortes: Sic Pater Christo promisit principatum mundi, ejectionem diaboli, & conversionem multorum magnatum. Postula, inquit, à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Præcepit Christus septem sacerdotibus sumere tubas, id est universis prædicatoribus evangelicæ legis assumere totam sacram Scripturam, septenario quippe universitas designatur. Illis Christus præcepit, frequenter, & ordinate circuire loca gentilium, imo & Judæorum incredulorum, deinde prædicare eisdem, & prædicando eis, devincere, vitiorumque regnum, & aciem in ipsis destruere, sicque ad ipsos victoriose intrare.*

tioni verbi Dei.

Ps. 18. v. 5.

S. Aug. ser. 160. de Temp.

Dion. Carth.

3. Omnibus nota est insignis illa Samsonis generositas, qui per maxillam asini, integrum incircumcisorum exercitum prostravit; Quod facinus S. Gregorius in favorem nostrum allegoricè exponens, inquit: *Samson maxillam asini tenuit, & hostes interemit, quia Redemptor noster simplicitatem atque patientiam prædicantium sua manu virtutis tenens, à vitiis suis carnales interfecit. Et maxilla in terram projecta, postmodum aquas fudit, quia data morti Prædicatorum corpora, magna populis monstravere miracula.* Quis vero est, qui per aquam, Sapientiam quoque sacram, denotari ignoret, prout ex tot doctorum serie clarè probari potest, qui gentiles, Hebræos, hæreticos, & peccatores obstinatissimos tam voce, quam calamo, omnibus retro sæculis converterunt. Verbum Dei enim eumdem in modum producere solet effectum, quem ignis in agro urticis, spinis, & tribulis pleno edere consuevit, qui omnia prædicta consumit, & in cineres redigit: *Numquid non verba mea quasi ignis ardent, & malleus conterens petras?* inquit Deus apud Jeremiam. Unde Hugo Card. ait: *Verba Dei sunt ignis, quia consumunt rubiginem peccatorum, & calefaciunt ad amorem Dei, & illuminant ad cognoscendos articulos fidei; Sunt & malleus, quia duritiam cordis frangunt, & emolliunt ad compunctionem. Lapis igne calefactus cito frangitur malleo, sic cor hominis, quando est calore verbi Dei calefactum, cito liquescit in devotionem. Incus est cor peccatoris, super quem debet prædicator operari, & formare vas in honorem in Domo Dei, Eccl. 28. Faber ferrarius sedens &c.*

Judic. 15. Strages quam edidit Samson maxilla asini, designabat virtutem verbi Dei.

S. Greg. l. 15. Moral. c. 6.

Jerem. 23. v. 29.

Hug. Card. in 1. Reg. 13.

Eccl. 38. 29.

4. Considerate obsecro, & memoria recolite, qualis mundus fuerit, priusquam verbum Dei in eo annunciaretur; Vere tunc dici poterat: *Deus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Deum, omnes decli-*

Ps. 52. v. 1.

naverunt; Universi etenim populi dæmonia adorabant, atque in vitiis, superstitionibus, & magis callum sibi acquisierant; Quam primum vero verbum Dei vix etiamnum non solum incarnatum, verum etiam populis prædicatum apparuit, tunc quoque simul *apparuit gratia omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobrie, & juste, & pie vivamus.* S. Bernardus certamen Davidis cum Goliath considerans, in hunc modum discurrit: *Arbitror non incongrue quinque lapidibus istis, quinque partium verbum intelligi, scilicet comminationis, promissionis, dilectionis, imitationis & orationis. Horum quippe verborum latepatens copia in divinarum reperitur serie Scripturarum, & forte ipsa sunt quinque verba quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in sensu, quam decem millia in lingua &c. Jam vero collectos istos lapides contra Superbia Spiritus dimicaturus David in vase memoria sua reponat, considerans quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quam multa nobis sanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendet instantiam.* Per quinque hosce mysticos lapides Apostoli falsa idolorum numina, statuasque profanas, quas adorabat mundus, demoliti sunt, magnumque infernalis Goliath fastum, & arrogantiam suppresserunt.

Tit. 2. v. 12.

Bernard. ser. in Dom. 4. post Pent.

Quinque lapides Davidis applicantur verbo Dei.

5. Canibus proprium est prodere latrones, lupos manifestare, quando gregem adoriri moliuntur. Per canes autem denorantur prædicatores, dicente Glossa: *Canes vocantur prædicatores, quia Dei donum, & ejus substantiam, & oves spirituales à furibus, & infernalibus spiritibus, & hæreticis defendunt.* Eadem Glossa super cap. 3. lib. 2. Esdræ scribens, aliam quamdam adducit moralitatem circa piscinam, cujus ibi fit mentio; Ait enim: *Deficientibus, vel ablatis ab hoste aquis, facile capitur civitas; Sic si hostis antiquus fontem nobis abstulerit verbi Dei, continuo arcem mentis rumpit, & invadit.* Bellovacensis inter alios divini verbi effectus, hunc quoque enumerat: *Obstat, & vincit tentationes diaboli; Unde Matth. 4. Scuto triangulo Sacra Scriptura repulit Dominus tres tentationes.* Redemptor quidem noster gloriatus fuerat, dicens: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*, nec tamen diabolus à falsorum Numinum statuis marmoreis, atque metallinis pulsus fuisse legitur, donec tuba Evangelica per omnes mundi partes resonaret; Tunc enim & non ante *dedit voci sua vocem virtutis.* Manifesta est omnibus gloriosa illa populi Israëlitici adversus Arad Chananæorum Regem post habitam stragem obtenta victoria; Qua de re Rupertum Abbatem audiamus mystice in hæc verba scribentem: *Passo Christo, & glorificato, & spiritu dato, quod per petram percussam, & aquas exinde fluentes significatum est. Postquam vetuit Edom, id est, terrenus, vel sanguinolentus Judaicus populus transire Israel per terram suam prohibuitque Christi Apostolos novam in Synagogis suis prædicare gratiam, audivit Chananæus Rex Arad, id est, persensit Princeps, vel possessor mundi hujus diabolus, qui per Chananæum Regem Arad mystice intelligitur; Chananæus namque possidens, Arad descendens interpretatur. Descendens autem, & deorsum fluens est diabolus, possidens, id est princeps mundi hujus. Audivit inquam, & ignorare non potuit evangelica prædicationis gratiam per exploratorum viam id est per Apostolorum instantiam, cum possideret ille gentes fortis armatus, & in atrio suo pace longæva securus regnaret, non legitimus Rex, sed raptor imperii Tyrannus. Cum igitur audisset salutem proficisci ad gentes, pugnavit contra illum spiritualem Israel, & victor existens, duxit ex eo prædam. Pugnavit itaque Regum & Imperatorum legibus, & armis, persecutiones excitavit, edicta proposuit, scindensque corpora, quorum animas contingere nequivit, quasi prædam duxit.* Porro modum, quem Christianismus ad profligandam tartarei Regis tyrannidem servavit, idem Venerabilis Abbas demonstrat, dum Discursum suum in hæc verba prosequitur: *Sic plane nostri Prædicatores pedibus speciosis pacem nobis portantes, non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quærere proposuerunt, & idcirco desiderium illorum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris ejus, ut vincerent Chananæum, ut de antiquis sedibus malignum possessorem ejicerent diabolum, principem mundi hujus, Rectorem tenebrarum.*

Prædicatores comparantur canibus.

Gloss. inc. 6. Tob. 4.

Gloss. 2. Esdr. c. 3.

Bellov. spec. Mor. lib. 3. p. 1. dist. 10. Matth. 4. Joan. 12. v. 31.

Applicatur illis victoria, quam reportarunt Israëlitæ de Rege Chananæorum Arad.

Rup. Abb. lib. 2. in Num. c. 10.

6. Hæc eadem per Prædicatores verbi Dei, non solum de universo mundo, sed & de potestatibus infernalibus reportanda victoria multis sæculis prius per aliam quamdam valde celebrem historiam pariter delineata fuit. Quonam enim modo Gedeonem jussu Dei usum fuisse putas, ut Madianitas debellaret? Nimirum *Divisit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum.* Cujus rei mysterium Rupertus Abbas lib. 1. ad caput 11. libri Judicum in favorem nostrum fuse exponit, dicens: *Christo duce ad bella prodeunt, qui hoc quod ore annunciant, opere ostendunt, qui fluenta doctrinæ spiritualiter hauriunt. Itum est ad prælium cum tubis, cum lampadibus, cum lagenis, atque iste fuit ordo præliandi. Cecinerunt tubis, intra lagenas autem missæ sunt lampades, confractis vero lagenis, lampades ostensæ sunt, quarum coruscante luce, hostes territi, in fugam vertuntur. Designatur ergo in tubis clamor prædicationis, in lampadibus claritas miraculorum, in lagenis fragilitas corporum. Tales quippe dux noster secum ad bella prædicationis duxit, quod despecta salute corporum, hostes suos moriendo prosternerent. Consonuerunt tubis dum prædicant.* Addit insuper ingeniosam quamdam observationem, inquiens: *Intuendum est etiam hoc, quod illic scriptum est, quia in dextra tubas, in sinistra autem lagenas tenuerunt; Pro dextro enim habere dicimus, quidquid pro magno pensamus, pro sinistro vero, quod pro nihilo ducimus. Bene ergo hic scriptum est, quod in dextra tubas, in sinistra lagenas tenuerunt, quia Christi martyres pro magno habent prædicationis gratiam &c.*

Applicatur similiter illis victoria Gedeonis de Madianitis.

Jud. 7. v. 16.

Rup. Abb. lib. 1. in Judic. c. 11.

7. *Dedit voci suæ vocem virtutis.* S. M. Ecclesia in oratione quadam, quæ in laudem S. Pauli legitur, totius mundi conversionem linguæ ejus attribuit, dum ait: *Deus qui universum mundum B. Pauli Apostoli prædicatione docuisti*; De hac autem lingua D. Chrysostomus ita scribit: *Quomodo non admirabile hoc videtur, cum ex tenera lingua sermo prosiliens mortem fugat, peccata dissolvit, tenebras cæcitatis illuminat, & mutatione mirifica convertit in cœlum?* Quis non admiretur stupenda, quæ verbum Dei in vilibus idiotis, pauperibus, contemptibilibus, & ubique persecutionibus infestatis piscatoribus, patravit prodigia? Etenim adeo pauperes, & contemptibiles suo tempore erant, ut Paulus omnium nomine dicat: *Facti sumus omnium peripsema*: Erant insuper solum numero duodecim, qui numerus pro tam ampla totius mundi vastitate modicus nimium & insufficiens videri poterat.

Discurritur de stupenda efficacia linguæ S. Pauli, & aliorum Apostolorum.

D. Chrysost. hom. 2. de Laud. Pauli.

1. Cor. 4. v. 13.

rit. Nulla quoque præfulgebant dignitate, ob quam à Principibus, Regibus, & Monarchis in venerationе haberentur; Nulla eis inerat nobilitas, vel literatura, multo minus divitias, vel dominia possidebant; Nullum in Academiis, & Cathedris sapientiæ, & scientiæ suæ specimen ediderant, uti olim Socratem, Platonem, & Aristotelem, aliosque eruditissimos Philosophos fecisse constat, & tamen prædicatio ipsorum tantam habuit penes Auditores efficaciam, ut ad adorationem cujusdam in crucem acti hominis, quoslibet sapientissimos, maximeque scientificos illius sæculi convicerint, & ad fidem compararint; Ac proinde non immerito exclamat dives Chrysostomus: *O rem novam, atque inauditum in natura, Judæorum innumera millia Romani tunc vicerunt, atque ceperunt, & ii duodecim viris nudis atque inermibus superati sunt, qua oratio exponere poterit tantæ miraculi magnitudinem?* Quinquies mille, & amplius anni effluxerant, à quibus genus humanum nullam habuerat veri Dei, maxime vero mysterii sanctissimæ Trinitatis notitiam, major pars hominum idololatrabat; Eoque tempore, quo filius Dei in terram descendit, omnes genua sua coram dæmonibus curvabant, sola excepta Judæa, quæ tamen etiam, velut inculta sylva, meris vitiorum loliis & tribulis plena erat, adeo ut S. Joannes merito dicat: *In propria venit, & sui eum non receperunt*; Quonam igitur modo fieri potuit, quod pauperes & viles piscatores, tam vastum mundi spatium, à tot sceleribus & impietatibus, sacrilegiis, superstitionibus, & idololatria ad veram Christi fidem perducere potuerunt, Respondeo, modus hic quo increata Sapientia, & infallibilia Dei providentia universum genus humanum ad veri Dei, & Evangelii notitiam perduxit, alius non fuit, quam opus evangelicæ prædicationis; At vero *dedit voci suæ vocem virtutis*: Etenim doctrina quam pauperes Piscatores hi insinuarunt, difficillima captu erat, maxime intellectibus eo tempore adeo obtenebratis, nec minus difficile erat, ut illorum doctrina sensualitati totaliter contraria à voluntatibus adeo depravatis, pessimeque dispositis susciperetur. Annunciabant viri illi laceri, nudi pedes, aspectuque deformes, hactenus numquam auditam corporum nostrorum resurrectionem, quæ in Areopago cum risu & cachinnis excepta fuit (*quidam quidem irridebant*) annunciabant item divinitatem, & adorationem talis cujuspiam, qui paulo ante velut malefactor inter duos latrones in crucem actus fuerat, quod illo tempore non minus infame erat supplicium, quam si quis hodie in patibulo suspendatur. Docebant item hunc crucifixum regni cujusdam æterni Dominum, & secundam sanctissimæ Trinitatis personam esse, hanc verò sacrosanctam Triadem unum Deum, tresque personas distinctas esse, prædicabant; Insinuabant pariter hunc eumdem Christum, in terris corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini in Eucharistia corporaliter reliquisse, illudque pauculis à sacerdote prolatis verbis consecrari. Similiter incarnationem verbi in virgine, sine opera viri intercedente, consummatam, maternitatem quoque & virginitatem in ejus matre inseparabilem Christum, Deum & hominem simulque mortalem & immortalem, viatorem, & comprehensum esse, publice, & ubique docebant, quæ omnia mysteria etiam nunc post tot sæcula non solum rudibus gentilibus, ad muta ligna & saxa, velut Deos adoranda assuetis, verum etiam sapientissimis Theologis imperceptibilia esse videntur, ut proinde mirum non sit, quod cum

D. Chrysost. hom. 76. in Matth.

Joan. 1. v. 11.

Apostoli per prædicationem Verbi Dei vastum mundi spatium converterunt ad Christi fidem.

Act. Apost. 17. v. 32.

Corinthii interrogarentur *si Spiritum Sanctum accepistis credentes*, mox responderint: *sed neque si Spiritus Sanctus est, audivimus.*

8. Veritas quidem indubitata est, quod *animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus*, si tamen quæ ab Apostolis, barbaris plerisque prædicata fuerunt, facile fuere ab iisdem, tamquam certissimæ veritates receptæ, quia *dedit voci suæ vocem virtutis*, id est divino verbo suo tantam efficaciam & virtutem indidit, ut obtusissimos gentilitatis intellectus adeo penetrarit, ut illud Psalmistæ oraculum: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*, eo tempore veraciter adimpletum fuerit. Ægyptii, quorum Rex olim protestatus fuerat, dicens: *Nescio Dominum*, & de quibus Poeta per ludibrium canit: *O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina*, eo quod porros & cepas tamquam Numina adorarent, illi inquam Ægyptii ad solam prædicationem non unius Apostoli, sed cujusdam S. Petri discipuli, S. Marci videlicet, in sanctitate pariter & doctrina insignes evaserunt; quia *dedit voci suæ vocem virtutis*. S. Bernardinus inquit: *Considera quibus prædicaverunt*; Et citans S. Augustinum l. 22. de civ. Dei c. 20. subjungit: *Quid incredibilius, quam quod ad legem contrariam carni & sanguini, docteres pauci & rudes, & pauperes possent plurimos potentes, & sapientes convertere?* Quid difficilius, quam à voluptatibus & delectationibus carnalibus avellere eos, qui iisdem toto corde addicti erant? De quibus Oseas prophetavit, dicens: *Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum, quia Spiritus fornicationum in medio eorum est, & Dominum non cognoverunt*; Et tamen Deus *dedit voci suæ vocem virtutis*, quia non solum efficaciter ab iis obtinuit, ut totaliter rosas (*Coronemus nos rosis*) & pratorum amœnitatem (*Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra*) desererent, verum etiam adeo prædicatio evangelica potens fuit, ut eosdem infideles adegerint, ut Spinis pungentibus ciliciorum, jejuniis, disciplinis, aliisque similibus austeritatibus, & corporis macerationibus carnem suam exercerent, seque intra vastas sepelientes solitudines, scorpionum, & ferarum, intra speluncas; societatem non abhorrerent. *Dedit voci suæ vocem virtutis.* Quia efficere poterit, ut dividantur ab invicem maritus, & conjux, Pater & filius, mater & filia; Vel ut paupertatem amplectentes familiæ, ensibus, fustibus, equuleis, catastis, flagellis, crucibus, aliisque similibus atrocibus suppliciis lætantes & exultabundi se subjicerent? Totum hoc efficere potuerunt Apostoli prædicando: *Qui non reliquerit patrem, vel matrem &c. Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, & da pauperibus*; hæc enim doctrina tam efficaciter mentibus illorum impressa fuit, ut vere dici possit: *Dedit voci suæ vocem virtutis. Id* enim *quod in una domo facere impossibile est*, ut S. Chrysostomus inquit, *in universo terrarum orbe Christus, per præcipitia, ignes, prærupta, scopulos, per bella terra marique frementia discipulis missis perficit.* Porro quod hæreses in tot regionibus propagatæ, iisdemque tot populi infecti fuerint, quid mirum, hæreses enim professores suos docent & extimulant ad laxandas indifferenter habenas voluptatibus carnalibus, libertatemque sensibus omnimode indulgendam. Cæterum vero miracula prædicationis evangelicæ in hoc consistunt, quod in illa doceamur mortificare appetitus nostros inordinatos, nostramque concupiscentiam refrænare, & compescere. *Quis enim tantam multitudinem* (inquit

Act. Apost. 19. v. 2.

1. Cor. 2 v. 14.

Ad incunctur alii stupendi effectus & operationes divini verbi.

Psal. 92. v. 5.

Exod. 5. 2.

S. Bernard.

Osea 5, v. 4.

Sap. 2. v. 8.

D. Chrysost. hom. 76. in Matth.

S. August. cit. à S. Bern. ibid.

quit ex Augustino S. Bernardinus) *ad peccata pronam, ad legem contrariam carni & sanguini servandam induceret, nisi Deus*, hic enim est qui idipsum per divinum Verbum suum operatur, *quia dedit voci suæ vocem virtutis.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Signum, aliquem electum esse ad gloriam, est, si verbum Dei libenter auscultet.

THEMA,

Oves meæ vocem meam audiunt, ... & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum. Joan. 10. ℣. 27.

Enodatur mysterium cur subditi Job post superatas omnes miserias ipsi obtulerint singuli ovem unam, & inaurem auream unam. *Job. 42. v. 11.*

1. SAlvator noster hisce verbis æternæ electionis nostræ ad gloriam perspicuum argumentum clare expressit, siquidem beatitudinem cœlestem promittit, omnibus illis, qui auribus promptis verbum Dei excipiunt, *Oves meæ vocem meam audiunt, &c.* Mysterio non vacat tributum illud, quod subditi Prophetæ Jobi, post superatas omnes illius ærumnas, reverenter & obsequiose eidem obtulerunt; Dicit enim sacer textus: *Dederunt ei unusquisque ovem unam, & inaurem auream unam.* Enimvero quod ei ovem unam singuli donarint, haud difficulter intelligitur, cur id fecerint, quia pretiosiores illius sæculi divitiæ, non in argento & auro, sed in gregibus, armentis, aliisque similibus rebus fructiferis consistebant, quod vero vel maxime admirationem meretur, est, quod singuli præter ovem, etiam inaurem auream unam obtulerint, quæ enim est inter ovem, & inaurem proportio, quod simul hæc duo conjunxerint? Pro responsione advertendum est, inaurem auriculæ esse ornamentum, mysticeque denotare facilitatem, optimamque dispositionem ad audiendum; Ac proinde ovi, quæ animæ, ad gloriam prædestinatæ, est symbolum, merito inauris adjungitur, ad denotandum quod audiendo & adimplendo vocem Dei, æterna prædestinatio comparetur, nam ut Didacus Stella ait: *Habent divinum verbum nescio quid divini & paterni amoris, quod audientes filii Dei, qui ad æternam beatitudinem destinati sunt, in ipsis agnoscuntur, gaudent, & exultant.* Boëtius Severinus ideo musicam nos admodum oblectare dicit, quia sonus ille, sive consonantia illa & melodia intra nos recipitur, qui adeo affabre organizati sumus, ut Anatomistæ dicunt, ut omnea corporis nostri partes perfectissimã harmoniam conficiant.

Did. Stell. in Luc. c. 11.

Boet. lib. 1. de Musica.

Anima justa audiens verbum Dei, summam inde haurit consolationem.

Eodem modo cum anima justa, quæ ad beatitudinem cœlestem est electa, suam à Deo habeat originem, & principium, atque ad eumdem tamquam ad finem suum ultimum reverti debeat (*Creasti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*) mirum non est, quod audiendo sonum sui Creatoris, summam inde consolationem & cordis jubilum recipiat; *Oves meæ vocem meam audiunt.* S. Bernardinus in sermone quodam *de manifestatione Spiritus Sancti* ita scribit: *Libenter audit homo loqui de eo quod amat; sic profecto qui libenter audit verbum Dei, manifesto signo ostendit, quod in eo sit Spiritus Dei, & quod afficitur ipsi Deo; Proinde Joan. 8. dicitur: Qui ex Deo est, verba Dei audit,* Sicut enim creaturæ in proprio centro suam habent quietem; ideoque illud ex naturali instinctu magnopere appetunt, ita, imo multo magis, anima nostra ad Deum, velut centrum suum unice suspirat, & aspirat, dicente Augustino: *Inquietum est cor nostrum donec requiescat in te;* In hoc autem præsenti exilio nihil est, quod magis consolari nos possit, quam verbum Dei. *Cuilibet insertum est natura*, inquit S. Bernardinus, *æternam desiderare salutem, & justitiam salutarem, quod etiam testatur Psalmista dicens: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Sed hoc desiderium maxime per verbum Dei, tamquam per convenientissimum instrumentum effectui mancipatur.*

Joan. 10. v. 27.

S. Bernard. in Tom. 3. ser. 6. art. 3. cap. 1.

Joan. 8. v. 47.

S. Bernard.

Tom. 2. ser. 10. art. 3. cap. 2.

Enodatur ratio quare Christus in horto restituere voluerit Malcho auriculam miraculose.

2. Fieri nequit, quin nobis sæpius summam pepererit admirationem, miraculum istud, quod Christus in horto Gethsemani operatus fuit, quando in magno illo captivitatis suæ tumultu, & strepitu, nihil adeo curavit, quam ut amputatam Malcho auriculam restitueret. At vero ex quo in passione sua, se, per aliquod opus miraculosum, Deum esse ostendere volebat, cur non potius ex omnibus craniis & ossibus mortuorum in monte Calvariæ dispersis, defunctum aliquem per super infusum sanguinem suum in vitam revocavit? Cur non potius sermonem mutis, cæcis lumen restituit? Aut vero cur non potius ex spinis caput suum cingentibus recentes, fragrantesque rosas progerminari fecit? Quidnam eo in opere eximium erat, quo amputatam auriculam capiti reaffixit, siquidem vocis suæ imperio alia quadriduana cadavera ad vitam resuscitaverat? Quod si dixeris, Christum inter noctis illius tenebras divinitatis & omnipotentiæ suæ lumen abscondere voluisse, ut tanto abundantius nostram operaretur Redemptionem, Respondeo, quod nec tunc tempus fuerit opportunum permittendi, ut tunc potentiæ suæ circa caput Malchi aliquod promicaret vestigium, quando ipse daturus erat passionis suæ doloribus primum exordium. Pro responsione igitur observandum, Evangelistam non sine particulari Spiritus Sancti impulsu, nomen hujus satellitis edidisse quod circa multos alios minime fecerat; Ait enim sacer textus: *Erat autem nomen servo Malchus.* Quo supposito S. Augustinus à Glossa citatus dubium hoc egregie solvit, dicens: *Malchus dicitur regnaturus cum Christo:* Ac proinde cum nomine suo retulerit illum, qui cum Christo regnaturus erat, ipsum auricula destitutum esse, minime conveniebat, siquidem Salvator noster aperte, alias dixerat: *Oves meæ vocem meam audiunt*, quod sine auricula facere non potuisset. Alcuinus postquam in epistola quadam idipsum præmisisset, scilicet quod nomen *Malchus*, latinè *Rex, vel regnaturus* interpretetur, aliam hujus miraculi assignat rationem, dicens: *Quid est quod ipse Dominus persecutorem suum sanavit, nisi quod omnis prædicator in Ecclesia Christi, nec suos verbo pietatis sanare inimicos desistat.*

Joan. 18. v. 10.

S. Aug. in gloss.

Alcuin. Epist. 6.

Est prædestinationis signum libenter audire verbum Dei.

S. Anton. de Pad. in Dom. Pass.

3. S. Antonius de Padua in sermone quodam ait: *Magnum prædestinationis signum est, libenter audire verbum Dei, & de patria cœlesti audire rumores, velut cum aliquis libenter audit rumores de patria terrena.* Eamdem considerationem Didacus Stella, commentando super cap. 5. Luc. his verbis adducit: *Gaudet unusquisque si bene gesta suorum audiat, nam si quis Gallus est, gaudet si audiat narrari egregia Gallorum facta; Si coram aliquo Gallo Ungarorum facta quis narret, nullam præbet attentionem, nec aures illis accommodat; Ita natura quis gaudet sui generis, & avorum suorum illustria audire facta. Ita qui sunt de genere & prosapia Dei, quæ Dei sunt audire gaudent.* Dionysius Carthusianus textum quemdam Epistolæ primæ Sancti Joannis explicans inquit: *Unusquisque libenter audit loqui de re quam diligit; Qui ergo diligit Deum, & vitam beatam, Dei verba libenter audit, & affectuose conservat, & in hoc salus nostra consistit. Debemus ergo verba sacra cum magna attentione, intima affectione, humili reverentia legere, audire,* pro-

Did. Stell. in Luc. 5.

Dion. Carthus. in 1. Joan. 3.

proferre, nunquam epistolas nobis divinitus missas. Beda aliam habet considerationem quæ etiam in aliis legitur, dicit enim; *Interroget se unusquisque si verbum Dei in aure cordis percipit, & intelliget unde sit. Cœlestem patriam desiderare veritas jubet, carnis desideria conterere, mundi gloriam declinare, aliena non rapere, propria largiri; Penset ergo apud se unusquisque vestrûm, si hæc vox Dei in cordis ejus aure convaluit, & quia jam ex Deo sit, agnoscet.*

Ven. Beda in Joan. 8. v. 47.

4. Reflexistiane vos aliquando ad Centurionem, quando hic in monte Golgatha in conspectu non solum Judaismi, sed etiam gentilismi de Christo manifeste protestatus est, dicens: *Vere filius Dei erat iste.* Undenam hanc tam repentinam conversionem ortam fuisse existimas? Num forte conversus est ex omnium creaturarum horrore, quem tempore Passionis Domini nostri exhibuerunt, quando montes à fundamentis suis concussi, & contremiscentes divisi sunt, aër lugubri se veste induit, dum sol radios suos abscondit, monumenta mortuorum aperta sunt, velum templi scissum est per medium, petræ durissimæ diruptæ fuerunt? Num forte ad fidem illum extimulavit illa à bono latrone crucifixo Redemptori proposita petitio; *Memento mei, dum veneris in regnum tuum?* Aut vero quæ ab eodem in cruce facta fuit innocentiæ Christi defensio: *Hic vero nihil mali gessit?* Vel rapina est in admirationem ab invicta ejusin tot atrocissimis suppliciis patientia, & mansuetudine, qua æterno patri suo pro venia crucifixoribus suis indulgenda supplicavit? S. Bernardus, qui conversionis hujus mysterium diligenter examinavit, nullum ex his motivis allegat, sed dicit; *Videns ergo Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat; Ergo ad vocem credidit, ex voce cognovit filium Dei, & non ex facie, erat enim fortasse ex ovibus ejus, de quibus ait: Oves meæ vocem meam audiunt.* Habet porro verbum & vox Dei virtutem occultam imprimendi non solum in aures, verum etiam in cor illius, qui illud libenter audit, divinam gratiam, quæ semen est gloriæ, in cujus probationem examinare libet textum quemdam actuum Apost. ibi namque legitur, quod cum S. Paulus ab Epheso discessurus, longum ad populum istum sermonem dicaret, inter cætera in hæc verba proruperit: *Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipsius?* Sed quid opus erat addere: *Et verbo gratiæ ipsius?* Numquid sufficiebat dicere: *Commendo vos Deo?* Interlinearis verba illa de Spiritu Sancto intelligit, alii vero hæc verba de Christo exponunt, per quem veritatem habemus, & gratiam: *Gratia, & veritas per Jesum Christum;* Communior tamen expositio de prædicatione Evangelica verba illa intelligit, quasi Apostolus diceret: *Commendo vobis verbum Dei,* Ac proinde ab hac phrasi loquendi, qua Doctor gentium in cœlesti paradiso eruditus, & vas electionis, utitur, prædicationem Evangelii, pari loco cum Spiritu sancto, & filio Dei habendam esse, clare deducitur, atque insuper insinuatur, quod per verbum Dei auditum, acquiramus gratiam quæ securum pignus gloriæ existit; Unde Cajetanus verba illa; *Et verbo gratiæ ipsius,* ita exponit: *Sermoni Dei effectivo gratiæ, qua salvi simus.* Dum enim auditum, & una cum illo animam, mentem, intellectum, voluntatem & memoriam cœlesti huic semini recipiendo pandimus, simul cum illo eodem tempore divinam nobis gratiam comparamus.

Matth. 27. v. 54. Centurio in monte Golgatha non ex facie, nec factis & miraculis, sed ex voce & verbis agnovit Christum esse filium Dei.

Luc. 23. v. 41. Ibid. v. 48.

S. Bern. ser. 28. in Cant.

Verbum Dei cordi libenter illud audientis imprimit divinam gratiam, quæ est semen gloriæ.

Act. Apost. 20. v. 32.

Gloss. Interlin.

Cajetan. ibid.

5. Sanctus Bernardus ait: *Magna mihi consolatio est fratres mei in verbo illo Domini: Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos libenter auditis, quia ex Deo estis, nec ignoro quod alio in loco dicit Scriptura: Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, sed multo aliter sunt ex eo, qui secundùm B. Joannis Evangelium, non ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt, unde & invenies ab eodem Joanne in Epistola sua scriptum: Omnis qui natus est ex Deo non peccat, sed generatio cœlestis conservat illum; Non peccat, inquit, id est, non permanet in peccato quia conservat illum, atque ut perire non possit, ea, qua falli non potest, generatio cœlestis; Sive non peccat, id est tantumdem est, ac si non peccet, pro eo scilicet quod non imputatur ei peccatum, generatio enim cœlestis etiam in hac parte conservat illum: Sed generationem istam quis enarrabit? Quis potest dicere, ego de electis sum, ego de prædestinatis ad vitam, ego de numero filiorum?* Idem vero sanctus & mellifluus Doctor aliquod æternæ hujus prædestinationis signum indicare volens mox subjungit: *Data sunt signa quædam, & indicia manifesta salutis. Inter ea quæ fiduciam præstant, & materiam spei, unum illud maximum est, de quo nunc loqui cœpimus. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Nonnullos enim sic audientes invenies, ac si nihil omnino ad eos pertineant, quæ dicuntur &c.* Quibus ultimis verbis reprehendit eos, qui verbum Dei non examinant, nec ruminant, de quibus inferius suo loco tractabimus. Idem mellifluus Pater in sermone de *multiplici utilitate verbi Dei,* hoc nobis solatium suggerit, inquiens: *Licet mortuus in peccato, si audieris vocem filii Dei, vives, sermo enim Dei Spiritus & vita est.* Porro in quonam vita spiritualis animæ nostræ consistat, Sanctus Joannes seu potius ipsemet Dei Filius his verbis indicat: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.* Difficultas autem in eo consistit, ut modum hujus cognitionis acquirandæ investigemus.

Signum prædestinationis est avidè audire, & auditum ruminare verbum Dei.

S. Bern. ser. 1. in Sept. Joan. 1. 13. 1. Joan. 3. v. 18.

S. Bernard. serm. multipl. util. ver. Dei.

Joan. 17. v. 3.

6. Certum verè est, quod hæc notitia per verbum Dei obtineatur, siquidem Christus discursum suum ad incredulos Hebræos dirigens, in hæc verba eis improperat: *Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum;* In cujus confirmationem Joan. cap. 5. Christus ait: *Cognoscetis veritatem, si manseritis in sermone meo. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, ... habet vitam æternam.* Circa quæ verba Sanctus Bonaventura sequens movet dubium videlicet quonam modo æterna veritas, quæ mentiri nequit, in præsenti tempore dicat: *Qui verbum meum audit, habet vitam æternam,* non vero dicat, *habebit.* Et respondet: *Habet in spe vitam æternam,* spes enim adeo vivax est, ut sit veluti præsens quædam sempiternæ illius beatitudinis fruitio. *Unde in præsenti vivunt vita gratiæ,* inquit Seraphicus Doctor.

Notitia Christi obtinetur per auditum verbum Dei.

Joan. 8. v. 43. Joan. 5. v. 24.

S. Bonav. ibid.

7. Filii Israël olim de hoc lamentabantur apud Moyseo, quod Deus immediate loqueretur illis, hoc enim velut magnum gravamen accipientes, rogarunt Moysen dicendo: *Loquere tu nobis, ... ne forte moriamur.* At vero quando idem Deus post multa sæcula in Nazareth incarnatus prædicavit turbis, tametsi multi perversi, illum audire non sustinentes dicerent; *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* (non enim de Grege Dei erant; *Non estis ex ovibus*

Verbum Dei sine gravamine audiendum est.

Exod. 20. v. 19.

Joan. 6. 61.

Joan. 10. v.26. Joan. v.89.

vibus meis) alii tamen ipsius sequaces, qui de numero electorum erant, confessi sunt dicentes; *Verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognovimus, quia tu es Christus filius Dei.* Sanctus Paulus Philippensibus viam sternere volens ad paradisum, in hæc verba eisdem scripsit: *Vestram salutem operamini, Deus est enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere, pro bona voluntate; Omnia autem facite sine murmurationibus, & hæsitationibus, Ut sitis sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravæ, & perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Ubi observandum, quod ut hæc omnia assequerentur, modum pariter ipsis præscripserit, quem observantes prædicta consequi possent; Ait enim: *Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.* In Græco dictio quædam est, quæ hunc sensum reddit: *Verba vitæ attendentes*, ita enim scribens ad Timotheum: *Attende tibi*, inquit, *& doctrinæ; Verbum seu sermonem vitæ vocavit prædicationem, quandoquidem vitam æternam conciliat.*

Philipp. 2. v.12. & 13. Ibid. v. 14. Ibid. v. 15. Ibid. v. 16. 1. Tim. 4. v.16.

8. Sanctus Vincentius Ferrerius Ordinis Sancti Dominici Prædicator celeberrimus, qui innumeros convertit, ita scribit: *Passus eundi ad paradisum sunt veritates fidei, & bona opera; Si orastis hodie, jam fecistis unum passum; Alium si dedistis eleemosynam, alium si audivistis Missam &c. ideo David: Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion; Sed multi sunt, qui errant circa istos passus, quemadmodum ille qui vadit de nocte circa viam periculosam, lutosam, lapidibus plenam, indiget lumine alias &c. Ita quamdiu nos fuerimus in via periculosa hujus mundi, & lutosa, indigemus lumine lucernæ verbi Dei, si enim istud lumen præcederet, non impingeremus.* Certum est, quod, ut in via paradisi securi gradiamur, verbum Dei nos illuc transferat velut per postam; Hoc enim nos indivisibiliter associat, usque in æternam beatitudinem, Salvatore nostro in Bethania in domo duarum sororum, Marthæ scilicet, & Mariæ Magdalenæ constituto, prima in mensa præparanda occupata erat; Altera vero ad pedes Christi quiete sedens divinum ejus verbum devote auscultabat; Martha autem ad Christum in hæc verba locuta fuit; *Domine non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare, dic ergo illi, ut me adjuvet.* Christus vero ei respondit: *Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima, Porro unum est necessarium; Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quorum verborum Christi sensum Oleaster hisce verbis subindicat: *Quoniam Martha serviebat Domino in iis, in quibus ipse non delectabatur, nempe in cibo, & potu: Maria vero in audiendis verbis illius, quod illi maxime cordi erat.* Quod vero nobis vel maxime notandum venit, hoc est, quia *optimam partem elegit*, illis namque verbis de electione prædestinationis agitur. Quænam vero alia est pars optima, præterquam gloria, quæ *status est omnium bonorum aggregatione perfectus?* Et quidem observandum hic est, quod Ecclesia hoc Evangelium legere consueverit in festo assumptionis B. V. Mariæ in cœlum, quasi cunctis fidelibus dicere vellet, hæc est brevis, compendiosa, & secura via, qua ad paradisum ascenditur, si videlicet quis cum Magdalena verbum Dei auscultet, si enim hoc facit, ex ipsiusmet Christi authoritate *optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eo.*

S. Vinc. Ferr. serm. 4. in Dom. 3. post Pascha. Psal. 83. v.8.

Verbum Dei nos transfert quasi per postam in paradisum.

Luc. 10. v.40. Ibid. v.41. Ibid. v. 42.

Oleaster in c. 12. Gen.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Idem argumentum Author hoc discursu prosequitur.

THEMA.

Beati qui audiunt verbum Dei. Luc. 11. ℣. 28.

1. Cum Redemptor die quadam mira cum eloquentia prædicans, scribas & Pharisæos sibi contradicentes confutasset, devota quædam mulier (quam Albertus Magnus, & Lyranus, sanctæ Marthæ ancillam fuisse existimant) de medio turbæ vocem suam extollens, ut ab omnibus audiretur, in hæc verba prorupit: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ suxisti.* Circa quæ verba merito inquirendum est, cur hæc mulier prædicationem Christi admirata, non directe, & immediate ipsimet Christo, sed utero virginali matris suæ, quæ eum conceperat, applauserit, dicendo; *Beatus venter &c.* Responderi quidem posset iisdem verbis, quibus Apostolus Epistolam ad Hebr. exorditur: *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in filio.* Quod vero verbum Dei, Sapientia increata, & *unigenitus*, qui est *in sinu Patris*, factus sit prædicabilis, idipsum ventri Mariæ in acceptis referre debemus, utpote quæ ipsum hac carne nostra vestivit, de quo Isaias prædixerat: *Evangelizare pauperibus misit me.* Lac pariter facundiæ sacræ est symbolum; Unde S. Paulus ait: *Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi*; Ac proinde ex præcelso S. Apostoli capite lac emanavit; Et ideo S. Marcella superhumanam ejus eloquentiam admirata merito dixit: *Et ubera quæ suxisti.* Verumtamen tametsi hic modus respondendi admitti possit, quia tamen mulier hæc Evangelica sanctissimam Christi matrem, quoad sensum literalem laudare intendit, hinc dubium nascitur, cur Christus, qui sanctissimam matrem suam adeo devota prosecutus est reverentia, ut nullus umquam filius erga suam Genitricem majorem umquam aut devotiorem exhibere possit, huic mulieri in hæc verba responderit: *Quinimmo beati qui audiunt verbum Dei!* Glossa Christum his verbis dicere voluisse existimat: *Non solum laudanda Maria, quia verbum Dei portavit in utero, sed maxime beata est, quia præcepta Dei servavit in opere.* At vero si dictionem illam: *Quinimmo*, recte ponderare velimus, clare apparebit, Christum Beatæ Virgini anteponere voluisse quoad beatitudinem, eum, qui verbum Dei devote auscultat. Dic enim obsecro quomodo uterus Virginis Mariæ beati titulum promeretur? Respondebis utique, quod huic omni cum veritate dici debeat, *Emissiones tuæ paradisus*; Primus enim locus in terra privilegiatus, in quem gloria cœlestis descendit, fuit uterus Mariæ, siquidem in eo reclusa fuit anima Christi, quæ verè beata erat, ibi quoque erat verbum, secunda sanctissimæ Triadis persona aliæque duæ personæ per concomitantiam. Ecce tibi igitur quousque anima fidelis pertingat, quæ verbum Dei devote auscultat, siquidem ab ipsomet verbo incarnato illi comparatur & adæquatur utero, qui depositum erat paradisi. *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Sanctus Bernardus in sermone *de multiplici bonorum genere*, in quonam beatitudo consistat, his verbis indicat;

Quod Christus æterni Patris verbum factus sit prædicabilis, ventri B. Virginis acceptum referre debemus.

Heb. 1. v.1.

Joan. 1. v.18.

Luca 4. 18.

1. Cor. 3. v.2.

Luc. 11. 27.

Gloss.

Cant. 4. 13.

Anima fidelis, verbum Dei devote auscultans, comparatur utero B. Virginis.

Luc. 11. v.28.

S. Bernard. de tripl. bonor. gen.

cat: *Beatitudo est, ubi nihil fit, quod nolis, & ubi totum fit, quod velis.* Unde ideo in cœlo beatitudine gaudemus, quia ibi nullum prorsus est malum, econtra vero omne ibidem est bonum, quod desiderare, aut imaginari nobis possumus. Hasce autem duas prærogativas verbum Dei in se includere, Doctor Angelicus postquam stultos appellasset illos, qui verbum Dei non auscultant, ita ostendit: *Quia ex auditu verbi vitatur omne malum, secundo acquiritur omne bonum.* Præterea sicut beatitudo in clara Dei visione consistit, ita quoque, ut idem Sanctus Thomas advertit, Christus apud Sanctum Joannem promisit, dicens: *Si quis diligit me, & sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus:* Ac proinde hanc valde notabilem propositionem subinfert: *Trinitas in corde ipsius inhabitat.* Deinde cum inter octo beatitudines aperte dicatur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt,* quis est qui nesciat, quod ut oculus noster mundetur, & purificetur, ad videndam sanctissimam Trinitatem, verbum divinum sufficiat? Numquid enim Christus ait: *Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis?* Apud S. Joannem cap. 6. sermo ille describitur, quem Christus ad turbas pronunciavit, in cujus fine, in hæc verba prorupit: *Verba quæ ego locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt.* At vero de quo spiritu, de quo flatu, de qua vita Christus ibi locutus fuit? Utique non de illo Spiritu, qui ad corporaliter vivendum à nobis attrahitur, sed haud dubiè locutus fuit de vita spirituali & æterna animæ, quæ in divino ejus verbo consistit. Unde Sanctus Bernardinus in sermone *de desiderabili veritate* sequentem tradit doctrinam: *Veritas prædicata habet virtutem spiraculi vitam influentis, proinde Joan. 6. summa veritas ait: Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita, id est spiritualis vita sunt; Et iterum Joan. 8. Amen dico, id est in veritate dico vobis: Si quis sermonem meum servaverit, scilicet corde, ore, & opere, mortem non videbit in æternum, id est non experietur. Hujus ratio est, quia semen est verbum Dei, ut dicitur Luc. 8. Consistit autem vita æterna in verbo Dei, quia finaliter perducit ad vitam æternam. Sicut ille qui servat semen à corruptione, ad fructus pervenit, sic qui servat divinum verbum, quod est veritas, pervenit ad beatitudinis statum, quam beatitudinem designat, cum ait: Mortem non gustabit in æternum.*

Mirabiles prærogativæ verbi Dei.
S. Thom. ser. 2. de Pass.
Joan. 14. v. 23.
S. Thom. ibid. ser. 1.
Matth. 5. v. 8.
Joan. 15. v. 3.
Joan. 6. 64.
S. Bernard. Tom. 3. de desiderab. verit. art. 1. c. 5.
Joan. 6. 64.
Joan. 8. 51.
Luc. 8.

2. Non dubito, quin sæpius in admirationem vos rapuerit illa apud S. Matth. cap. 13. à cœlesti Magistro pronunciata parabola: *Simile est regnum cœlorum grano Sinapis, quod accipiens homo, seminavit in agro suo, quod minimum quidem est omnibus seminibus, cum autem creverit, majus est omnibus oleribus.* Quæ enim esse potest proportio inter minutissimum & quasi indivisibile Sinapis semen, & regni alicujus, quale est Empyreum, amplitudinem, & vastitatem? Quod si grano Sinapis comparasset omnes hujus universi Monarchias, res extra omnem posita foret admirationem, nam ut Seneca Moralis ait: *Punctum est istud, in quo regna disponitis;* Non vero res ita se habet cum *regno cœlorum.* Quid igitur pro hujus difficultatis solutione responderi poterit? Divus Chrysostomus per hoc granum Sinapis prædicationem intelligit evangelicam, quæ debilia principia habuit; *Hoc quippe imagine prædicit,* inquit Chrysostomus, *prædicationem per universum orbem omnino coruscaturam.* Theophylactus quoque ait: *Semen Sinapis prædicatio est, & Apostoli, pauci enim videntur hi, & totum orbem occupaverunt.* Sanctus Bonaventura per hoc granum notitiam æternarum veritatum interpretatur, quæ mentibus, & intellectibus nostris, per verbum Dei prædicatum, vel lectum, imprimuntur, & intelliguntur: *Revera,* inquit Bonaventura, *regnum cœlorum non est aliud, quam perfecta notitia divinæ veritatis, ideo grano Sinapis assimilatur, quia ipsum est modicum in mole, sed magnum in virtute, sive fervore.* Unicum dumtaxat evangelicæ prædicationis verbum, unica veritas sæpe ad imprimenda nobis æternæ salutis & beatitudinis desideria, & cogitationes abunde sufficit; Ac proinde tempore mensæ illius, quam turbis in desertum usq; ipsum sectantibus præparavit, dixit Apostolis suis: *Colligite ... fragmenta ne pereant,* quia quodvis etiam minimum mystici hujus Sinapis granum integro cœlorum regno præponderat. *Regnum cœlorum prædicatio Evangelii est,* inquit Sanctus Hieronymus, *quæ ducit ad vitam & de qua dicitur ad Judæos: Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.*

Matth. 13. v. 31.
Parabola grani Sinapis applicatur verbo Dei.
Seneca lib. 1. qu. nat.
D. Chrysost. hom. 47. in Matth.
Theophyl.
S. Bonav. in c. 13. Luc.
Joan. 6. 12.
S. Hieron. ibid.

3. Sanctus Ambrosius in laudem verbi Dei ita scribit: *Verbum Dei dejectos nos atque depressos ad cœlestem gratiam provocavit, ut desideremus æternitatem, despiciamus præsentia, temporalia recusemus, futura, & invisibilia requiramus.* Enimvero tametsi pro cœlo possidendo creati simus, nostraque anima ad ultimum suum finem continuo aspiret, ipsa tamen quotidiana experientia verissimum esse docet, id quod Sapiens inquit, scilicet: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam;* Hæc enim terra nostra id est sensualitas, & portio inferior adeo nos deorsum trahit, ut ne supercilia quidem nostra, multo minus cor nostrum ad bona cœlestia sursum nobis præparata, erigere se possint: Unicum igitur remedium, per quod in bonorum immortalium amorem accendantur, est verbi Dei devota auscultatio. Unde Sanctus Bernardinus ait: *Unde amor virtutum, ac spei, & desiderium æternorum, nisi per verbum Dei?* Hebræi lucris suis adeo addicti erant, ut hæc sola petra scandali illius fuerit de quo apud Sanctum Joannem cap. 11. legitur: *Si dimittimus eum sic ... venient Romani, & tollent locum nostrum;* Ubi Sanctus Augustinus ait: *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt.* Quam enim ob causam illos veræ vitæ necem inferre voluisse existimas? Causa fuit cupiditas divitiarum, quæ illis ut bona æterna respicerent, minime permittebat. Unde Christus illis improperavit, dicens: *Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis;* Nihilominus hoc non obstante in Actibus Apost. cap. 2. expresse dicitur, quod post breve temporis spatium multi ex ipsis adeo fuerint mutati, *ut haberent omnia communia, possessiones, & substantias venderent, & dividerent sua omnibus, prout cuique opus erat.* Unde Tertullianus in laudem Christianorum sui sæculi inquit: *Terram suspenso pede tenent,* quasi dicere vellet, Christiani amore bonorum æternorum adeo erant inflammati, ut quasi uno tantum pede super terram ambulare videantur. At vero dic sodes undenam hic cœlestium rerum amor, & terrenorum bonorum contemptus derivabatur? *Nimirum: Erant perseve-*

S. Ambros. in Ps. 118. oct. 7.
Auditum Verbum Dei erigit cor nostrũ ad cœlestia bona desideranda.
Sap. 9. v. 15.
S. Bernard. Tom. 2. ser. 10. art. 3. cap. 2.
Joan. 11. 48.
S. Aug. tract. 49. in Joan.
Joan. 8. 47.
Act. Apost. 2. v. 44.
Ibid. v. 42.

severantes in doctrina Apostolorum, id est, quotidie verbum Dei auscultabant, & ideo *eloquium Domini inflammabat eos.* Et ideo Sanctus Bernardinus in alio quodam sermone in hæc verba scribit: *Et verbum meum quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, id est sine fructu, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur, quia secundum Prophetam, rectum est verbum Domini, scilicet ab effectu, quia per rectam paradisi viam dirigit mentem, si scilicet addatur illud, quod sequitur: Et omnia opera ejus in fide.*

Ps. 104. 19. *Isaia 55. 11.* *S. Bernard. Tom. 2 ser. 9 in Dom. 5. quadr.*

Verbum Dei confortat nos in via Domini, & efficit beatos.

4. Sanctus Propheta Elias ab oblato sibi ab angelo pane subcinericio restauratus, ad montem usque Horeb profectus fuit, ibidemque visionis Dei, licet *per modum transeuntis* factus est particeps, quantum illius capax est humana mortalitas. *Fit quandoque ex sermone uno*, inquit Sanctus Bernardinus, *mens fortior ipso Elia, ita ut non solum per quadraginta gradus gradiatur in via Domini cum proposito bono, sed etiam per quadraginta annos, & amplius, in via pœnitentiæ perseveret, quousque perveniat vere ad montem Dei Horeb, id est usque ad gloriam paradisi.* Memorandum hoc loco est, quod Regina Saba, quæ typus Ecclesiæ erat, de servis Salomonis, qui Christum præfigurabat, dixerit: *Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam; Qui enim*, ut Sanctus Bernardinus ait, *fideliter audit verbum Dei, vere audit sapientiam Salomonis, ideo dicitur in psalmo: Beatus quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.* Porro vita hæc præsens iter quoddam est, in quo proficiscimur ad vitam æternam; At vero quamdiu hic viatores sumus, sub obscuritate, & in tenebris ambulamus; Quænam vero via ad hanc vitam secure ducere nos poterit? Christus ait: *Ego sum via, veritas, & vita*, ubi, ut videtis, veritas inter viam & vitam media consistit, quia notitia & agnitio veritatis in cœlum nos conducit. Albertus Magnus ait: *Verbum veritate sua corda eorum sibi obligavit; Joan. 8. Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Sanctus Jacobus Apostolus quoque monet, dicens: *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.*

S. Bernard. ibid. art. 3. cap. 4. *3. Reg. 10. v. 8.* *Joan. 14. 6.* *Alb. Mag. in Luc. 15.* *Joan. 8. 31.* *Jac. 1. v. 21.*

Verbum Dei promittit nobis regnum cœlorum.

5. Sanctus Paulus qui prædicatione sua totum hoc universum ad Religionem Christianam conversurus erat, disponente Christo in tertium cœlum raptus fuit, ut illos, quibus annunciaturus erat Evangelium, bonorum æternorum amore accendere posset. Unde Theodoretus super illa verba: *Segregatus in Evangelium*, inquit: *Prædicationem Evangelium appellavit, ut quod multorum bonorum suppeditationem promitteret, Feliciter enim annunciat Dei reconciliationem, diaboli dissolutionem, peccatorum remissionem, mortis cessationem, à mortuis resurrectionem, vitam æternam, & regnum cœlorum.* Præcursor prædicationis evangelicæ, videlicet Sanctus Joannes Baptista prædicationem suam ab annunciatione æternæ gloriæ exorsus est, dicendo: *Appropinquavit regnum cœlorum*; Idem quoque prædicationis suæ principium incarnata Sapientia habuit, nam ut in eodem capite Matth. legitur: *Exinde cœpit Jesus prædicare, & dicere: Appropinquavit regnum cœlorum*; Similiter apud eumdem Matth. cap. 10. postquam dixisset Apostolis: *Euntes autem prædicate*, mox quoque prædicationis thema iisdem præscripsit: *Dicentes: quia appropinquavit regnum cœlorum*, opportunum namque esse censuit, si divinum verbum suum, cum promissione vel spe regni cœlorum conjungerent.

Rom 1 v. 1. *Theodoret.* *Matth. 3. v. 2.* *Matth. 4. v. 17.* *Matth. 10. v. 7.*

6. Sanctus Vincentius Ferrerius in sermone quodam prædicationis evangelicæ recentens effectus, inquit: *Verbum Dei, quando est digne prædicatum & devote auditum, facit tria; primo illuminat in cognitione de rebus Spiritualibus; Secundo inflammat in dilectione de bonis cœlestibus; Tertio purificat de infectione de culpis mortalibus.* Regius Propheta David beatos appellat illos, qui in investigandis Sacræ Scripturæ sensibus omnem navant operam, quod unicum ministrorum evangelicorum solet esse studium; Ait enim: *Beati qui scrutantur testimonia ejus.* Christus quoque ipsemet apud Sanct. Joannem cap. 5. cæcis & malignis Hebræis improperat, dicens: *Verbum ejus non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis: Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illæ sunt; Et quæ testimonium perhibent de me, non vultis venire ad me, ut vitam habeatis:* Quasi dicere voluisset, sine dubio invenissetis vitam æternam, si prædicationi meæ pronas adhibuissetis aures: Ac proinde in cap. 6. sequenti idem Evangelista de illis, qui invitis animis divinum verbum audiebant, dicentes: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire*, refert, quod ab eo discedentes, sequelæ ipsius renunciarint: *Multi discipulorum ejus abierunt retrò, & jam non cum illo ambulabant:* Non vero ita Petrus fecit, qui aliorum Apostolorum nomine Salvatori dixit: *Verba vitæ æternæ habes*, quæ verba Abulensis ita exponit: *Verba vitæ æternæ habes, id est verba tua sunt dulcia, sicut vita æterna: Ideo nemo alius est, ad quem meliùs possimus ire, quam ad te.* Dionysius Carthusianus eadem verba aliter exponit, dicens: *Doctrina tua cœlestis est, & obedientes tibi ad vitam æternam perducit.*

S. Vinc. Ferr. serm. 4. in Dom. 3. post Pascha.

Verbum Dei ducit ad vitam æternam.

Ps. 118. v. 2. *Joan. 5. 38.* *Ibid. v. 39.* *Ibid. v. 40.* *Joan. 6. 61.* *Ibid. v. 67.* *Ibid. v. 69.* *Abul. q. 65. in Matth. in c. 14.* *Dion. Cart.*

7. Christus Salvator noster in cap. 8. Sancti Joannis protestatur, dicens: *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit*; Hugo Cardinalis legit: *Non videbit in æternum.* Et subdit: *Loquitur de morte secunda; & æterna, quæ est vera mors*, Doctor Seraphicus hunc textum examinans inquit: *Nec mirum qui servat vitam, non experietur mortem, sed verba Dei sunt vita: Verba quæ ego loquor, spiritus & vita sunt, & ideo servantes sua non gustabunt mortem, vita enim sunt invenientibus ea.* Dionysius Carthusianus addit, quód quisquis verbum Dei audierit, & custodierit, vivet in hac vita in gratia, & consequenter in hoc mundo quodammodo beatus erit, siquidem gratia à Theologis gloria inchoata appellatur. *Numquam experietur*, inquit Carthusianus, *seu sentiet mortem spiritualem, quia nec in præsenti privabitur vita gratiæ, nec in futura vita gloriæ, & nec pœnam sensus, nec pœnam damni in inferno habebit. Ut habetur in Luca, semen est verbum Dei, quemadmodum ergo in corporalibus rebus qui semen custodit in terra, pertingit ad fructum, sic qui servat verbum Christi in corde, continuo tendit, tandemque pertingit ad fructum seminis hujus, qui est vita æterna.*

Joan. 8. 51. & 52. *Hug. Card.* *S. Bonav. ibid.*

Verba Dei sunt vita.

Dion. Cart. Ibid.

8. In Actibus Apostolorum legitur, quod cum Apostolus in Trojade prædicans, sermonem in mediam usque noctem produxisset, adolescens quidam nomine Entychus, ex loco eminenti delapsus expirarit: *Protraxit sermonem usque*

Miraculum ex audito verbo Dei.

in

Act. Apost. 20. v. 7. *in mediam noctem. ... Sedens autem quidam adolescens, nomine Eutychus super fenestram, cum mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo,* Ibid. v. 9. *ductus somno, cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.* Quod vero in hac historia lectorem obstupescere facit, est illud quod sequitur: Ibid. v. 10. *Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum & complexus dixit, nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.* At vero numquid Evangelista Lucas jam dixit: *Et mortuus est?* Quomodo igitur Sanctus Paulus dicit: Ibid. v. 12. *Anima ejus in ipso est? Adduxerunt puerum viventem?* Nimirum S. Paulo impossibile esse videbatur, quod non verificaretur in hoc adolescente oraculum Christi dicentis: Joan. 8. 52. *Qui sermonem meum servaverit, mortem non gustabit*, nec non illud Sancti Petri oraculum: Joan. 6. 69. *Verba vitæ æternæ habes.* Ac proinde cum hic adolescens auscultasset verbum Dei, tametsi ceciderit mortuus subito iterum fuit vivificatus, siquidem Ibid. v. 64. *verba quæ ego locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt.* Sapiens quoque linguam hominis justi, verbum Dei annuncianris describens ait: Prov. 10. 11. *Vena vitæ os justi;* Sicut enim Christus gratiam divinam appellat Joan. 4. 14. *fontem aquæ salientis in vitam æternam*, ita nos pariter de eo, qui verbum Dei annunciat asserere possumus: *Vena vitæ os prædicatoris.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Hi qui verbum Dei libenter audiunt, Regis titulo jure honorantur; Ubi & alia eorum considerantur excellentia, & honores.

THEMA.

Audite Reges, auribus percipite Principes? Judic. 5. vers. 3.

Libenter audientes verbum Dei, decorantur titulo regis. Orig. Hom. 6. in Jud.

1. IN cantico Deboræ, Principes, Reges, aliæque personæ eminentes & illustres ad audiendum invitantur, *Audite Reges &c.* Origenes prædicta verba moraliter exponens, ad sublimem illorum, qui verbum Dei auscultant, alludit dignitatem inquiens: *Reges appellat eos, qui convocantur ad audiendum verbum Dei; Exulta populi Dei, audiens tua nobilitatis insignia; Tu vocaris ad audiendum verbum Dei; Et non ut plebs, sed ut rex vocaris, tibi enim dictum est: Genus regale, & Sacerdotale, populus in acquisitionem,* Modum vero quo ejusmodi reges fieri possimus, paulo post ostendit, dum ait: *Regem te omnium esse facit, si regat Christus in te; Rex namque à regendo dictus est; Si ergo & in te animus regnat, & corpus obtemperat, si concupiscentias carnis sub jugum imperii tui mittat, si vitiorum gentes, sobrietatis tua frenis arctioribus premas, merito Rex diceris, qui te recte agere noveris. Cum ergo talis fueris effectus, digne ut Rex ad audienda divina verba vocaberis.*

2. Sanctus Eucherius super illum Geneseos Gen. 49. 20. textum: *Pinguis panis ejus præbebit delicias regibus*, quinam in sensu morali hi reges sint, ita S. Eucher. l. 3. in Gen. declarat: *Præbet delicias sapientiæ regibus, id est qui sensus proprios bene regunt, qui dominantur vitiorum suorum, qui castigant corpora sua, & universa sua in servitutem subjiciunt;* Hæc autem omnia verbum Dei docere, quis est, qui ignoret? Quia dum *dat voci suæ vocem virtutis*, Insuper etiam eodem tempore illis, qui verbum Dei digne auscultant, vigorem & virtutem subministrat propriis sensibus dominandi.

Verbum Dei confert vigorem animæ dominandi sensibus.

Rupertus Abbas ad longum disputat cur Deus Regem elegerit, ad docendam, & erudiendam in futuris sæculis sanctam Ecclesiam suam, & nisi fallar, discursum ipsius nostro proposito accommodum futurum esse existimo. En verba ipsius: *Ut quid sermo Domini, de virtutibus locuturus futuri sæculi, regem sibi per quem loqueretur, elegit, imo illum, per quem primum loqui disposuerat, de animarum salute, vel vita æterna Regem esse voluit? Nec enim idcirco quia Rex erat, elegit illum, & loqui voluit per illum, sed quia illum elegerat, & ad hoc officium præparaverat, idcirco Regem illum esse voluit. Cur ergo sic egit? Cur sic venit verbum Domini? Cur de tribunalibus audire primus voluit? Cur de regali solio primas voces emisit? Nimirum propter duritatem nostram, propter vanitatem, & superbiam nostram; Diligenter advertamus, causamque ex nobis esse, vel fuisse, jam scienter fateamur. Totum mundi hujus auditorium Deo obsurduerat & in undecunque vanitate superbiebat, omnis homo vivens universa vanitas erat. Ludo vanitatis inescata populosa carnis lascivia, vita æterna seria mortis imminentis negotia serio designabatur, audire non poterat. Videmus jam senem, ac decrepitum mundum adhuc ex parte maxima lascivientem, maturæ evangelicæ prædicationis fastidire verba, sicque sane sermonis adiat, velut sarcina, aut massa gravitas arenaria. Ridentur nonnunquam publice prædicatores, nisi caveant, quod & præceptum est, dicente Domino: Nolite margaritas vestras mittere ante porcos. Quanto magis cum adhuc recens mundus luxu juventutis efferretur, personam qualemcumque verbi Dei prædicantem audire dedignaretur? Ergo peregrinum erat huic mundo verbum Domini, non aliter attentos aut benevolos habiturum divites sæculi nisi orationem suam inciperet per os regis, divitis, magni, regis manu fortis, & victoriosi, qualis erat iste David.* At vero inquies fortasse, cur nos quoque asserere non poterimus, quod ad verbum Dei magis nobilitandum, ejusque nobilitatem mundo magis manifestandam, non sine mysterio in ejus ministrum elegerit regem quemdam adeo nobilem, tantaque gloria conspicuum? Increata sapientia voluit, ut filius ejus (cujus magnificentia omnibus sæculis futuris velut incomparabilis illucescet, quique ab ultimis mundi finibus reginas ex ejus fama audita stupefactas, & attonitas ad eum audiendum evocaverat) pariter officium prædicatoris exerceret; Et hoc est, quod Ecclesiastes dicere voluit in verbis supradictis.

Rup. Abb. l. 4. in Psal. c. 2. Deus verbum divinum primo per os Regis annunciari voluit.

3. Erat olim verbum Dei in tanta veneratione, & respectu, ut etiam ipsamet capita coronata seu reges, licet idololatriæ sacrilegio contaminati erecto corpore steterint dum illud legeretur, idque in signum humillimæ reverentiæ, & obsequii. Enim vero quando Aod præsentatus fuit coram rege Eglon, qui mire pinguis & obesus erat, diceretque ei: Judic. 3. 20. *Verbum Dei habeo ad te;* hic subito in pedes se erexit: *Qui statim surrexit de throno; Erat autem Eglon crassus nimis.* Ubi Abulensis inquit: Abul. q. 12. ibid. *Surrexit de throno in reverentiam verbi Dei, ne non audiret illud sedendo. Hebræi dicunt, quod Eglon meruit, quod surrexit ad audiendum verbum Dei, ideoque de genere ejus fuit Ruth Moabitis, de qua descendit David.* Et vero licet Abulensis idipsum non approbet, attamen ex hac observatione colligitur, in quanta verbum Dei etiam apud reges gentiles fuerit æstimatione. Unde etiam fit, quod cum prædicatio verbi Dei ministerium sit nobilissimum, ideo quoque cum dignitate episcopali indivisibiliter sit conjunctum, in

Verbum Dei olim etiam apud reges gentiles in maxima veneratione fuit.

Prædicatio verbi Dei tamquam nobilissimum minis-

 tan-

sterium, dignitati episcopali indivisibiliter conjuncta est.

taotum vero illud ab Episropis aliis administrandum committitot, in quantum vel ipsi talento prædicandi suni destituti, vel quia soli idipsum præstare noo possuot qnoad omnes subditos, & in omni loco & tempore, & ideo aliorum opera suppleot, quod ipsi facere non possunt. Unde Sanctus Carolus idipsum probe sciens, dum de hac mareria differit, pro instructinne Episcopi ita scribit: *Quam diligentissime videbit, cui illius facultatem det, ne tanto muneri injuria fiat, neve res sanctissima violetur, cum præsertim non cujusvis sit, ut inquit Nazianzenus, de Deo, divinisque rebus disserere, concionarive.*

Act. Eccl. Med. p. 4. fol. 474.

Idem Sanctus Archiepiscopus de adjutorio animarum scribens, ad perpetuam verbi divini glorism ita docet: *Inter hæc instrumenta ennumeretur vel maxime ratio ac via divini verbi prædicandi, quæ quidem eam verborum, sententiarumque gravitatem, eamque vim Spiritus complecti debet, quam dignitas & præstantia hujus muneris requirit. Nam hujus quidem muneris, sive materia, sive finis spectetur, tanta utique dignitas ostenditur, ut non facile aliud excogitari, dicive possit, quod illo præstantius sit, aut altius, aut magnificentius; Siquidem omnia Christiana religionis mysteria, ac Sacramenta, omnes virtutes, omnia quæ ad ejusdem religionis fidem, fideique fructus spectant, omnia denique quæ à Deo ad homines proficiscuntur, & ad Deum proficiscentes homines juvant, verbi divini nomine continentur.* Ex quibus omnibus eminens prædicatinois dignitas facile comprehenditur, quæ etiam redundat io illos, qui debitis, & dignis cum dispositionibus illam excipiunt.

Act. Eccl. med. f. 838.

Auditores devoti verbi Dei à Christo præferri videntur S.S. ejus Matri.

4. Superius in præcedenti discursu mentionem fecimus responsionis, quam incarnata sapientia S. Marcellæ dedit, quando hæc Christum prædicantem admirans exclamaverat, dicens: *Beatus venter qui te portavit*, tunc enim Christus subiotulit: *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Ubi observandum est, quodnam fuerit laudum, ab hac muliere prolatarum, objectum; Merito enim sapiens hæc mulier arcam illam commendaverat animatam, quæ universum genus humanum, à peccati, & æternæ mortis diluvio salvavit; Uterum illum, qui Spiritus sancti sanctuarium extitit, templum denique illius Dei, cui Cherubini throni loco deserviunt, *quem terra, pontus, æthera, colunt, adorant, prædicant, trinam regentem machinam, claustrum Mariæ bajulat:* Et tamen sibi responderi audivit: *Quinimmo beati qui audiunt &c.* Mira profecto responsio; Ergone filius ille erga sanctissimam matrem suam adeo obsequiosus, ut Sanctus Lucas de illo dicat: *Et erat subditus illis*, dignissimam hanc suam genitricem verbo Dei non solum comparat, verum etiam eamdem eodem verbo Dei ioferiorem declaravit, dicendo: *Quinimmo beati &c.* Seraphicus Doctor S. Bonaventura, qui erga B. V. Mariam, velut eximius illius cultor, summo semper amore exarsit, respoosum hoc Christi explicando ad meliorem illius intelligentiam ita scribit: *Non dicit adversando, sed potius superaddendo, quasi diceret: Non solum beatus venter, qui portavit me verbum caro factum, verum etiam beatior, qui suscipit verbum à me prolatum.* Quibus in verbis singulariter ad iovicem ponderaodæ sunt duæ illæ dictiones, scilicet; *Beatus, & beatior*; Illis namque in poodere sanctuarii accurate trutinatis, clare apparebit, quod ille, qui *spirituum ponderator est* majori æstimet honore & magnificentia dignum illum, qui divinum verbum devote ausrultat, indeque fructum percipit, quam sacrosanctum B. V. Mariæ uterum. Idem vero Seraphicus Doctor prædictæ suæ propositionis hanc assignat rationem: *Maria non tantum beata fuit, quia Christum portavit in carne, verum etiam beatior, quia Christum gestavit in mente.* Enimvero dic Iudes, qunnam fine filius Dei in visceribus virginalibus iocarnatus fuit? *Ego ad hoc natus sum, Joan. 18. scilicet temporaliter*, ut Saoctus Bernardinus explicat, *& ad hoc veni in mundum per carnis assumptionem, ut testimonium perhibeam veritati scilicet manifestando errores hominum, & perditionem eorum, & indicando, atque docendo veritatem de divinis, ut per eam salventur*; Patet igitur quod Christus per hanc protestationem: *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei*, causam hujus prærogativæ demonstrare voluerit, qua auditores verbi sui sanctissimæ suæ matri præferrodos esse censuit.

Luc. 11. 28.

S. Bonav. in Luc.

Prov. 16. 2.

Joan. 18. 37. S. Bernard. Tom 3. de desiderab. veris, art. 2. cap. 1.

5. Sanctus Bernardinus authoritatem quamdam citat Sancti Augustini I. Qui c. *interrogo.* dicentis: *Interrogo vos fratres, vel sorores, dicite mihi, quid vobis plus esse videtur, corpus Christi, an verbum Christi? Si verum vultis respondere, hoc dicere debetis, quod non sit minus verbum Dei, quam corpus Christi.* Ex qua declaratione Sancti Augustini Doctoris fide dignissimi evidenter colligitur, longe magis reverendam esse Mariam virginem, ex eo, quia verbum concepit in meote sua, quam quia corpus Christi in utero suo suscepit; Ad hanc igitur tam sublimem digoitatem quælibet anima fidelis evehitur, ut in corde suo idemmet verbum prædicatum concipiat, illudque in locem edat, dum quod prædicatum est, opere exequitur. Saoctus Antoninus quoque sequens adducit Sancti Augustini effatum, dicentis: *Non minus est verbum Dei, quam corpus Christi*; Quod quo sensu intelligendum sit, idem Antoninus in hæc verba exponit; *Quod verum est, non quoad essentiam, sed quoad efficientiam, secundùm Glossam: Quinimmo major fructus sequitur ex verbo Dei prædicato, quam corpore Christi sumpto, nam per Sacramentum nullus justificatur, si accedit indigne, & incontritus, sed augetur iniquitas sua. Sed obstinatissimi homines audiendo prædicationem convertuntur.* Porro quanti Christus verbum suum prædicatum æstimaverit, clarius videri poterit ex historia quam S. Matthæus cap. 12. describit, dum enim Christus coram scribis, & Pharisæis, ac universo populo in ingenti numero congregato, evangelicas prædicaret veritatea; *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus & fratres stabant foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris stant quærentes te.* Enimvero si scire cupimus quo fine ille hoc ouncium Christo insinuarit, interrogemus S. Hierooymum, huoc enim audiemus dicentem: *Videtur mihi iste qui nunciat, non fortuito, & simpliciter nunciare, sed insidias tendere Salvatori.* Author operis imperfecti, ut alibi diximus de eodem nuntio in hunc modum scribit: *Venit aliquis quasi diaboli advocatus, qui humano ore verba diabolica loqueretur.* At vero quænam in hoc erat malitia, quod is filio, qui erga sanctissimam matrem suam reverendissimus erat, insinuaret, quod foris à matre expectaretur? Respondet Sanctus Hieronymus nuocium illum insidias ei hoc malitioso fine tetendisse, ut scilicet exploraret *utrum spirituali operi carnem & san-*

Bernard. Tom. 2. ser. 10. in 1. Dom. Quadr. art. 3. c. 2.

Exponitur analogia inter verbum Dei, & corpus Christi.

S. Antonin. p. 2. t. 9. c. 11.

Quanti ipsemet Christus æstimaverit verbum suum.

Matth. 12. v. 46.

S. Hieron.

Auct. imperf. Hom. 30.

sanguinem preferat. Verum nuncius ille valde deceptus fuit, prout Christus tam in dato ei responso, quam in eo quod operatus est, manifeste ostendit; Neque enim ob hoc sibi allatum nuncium expectantis matris, prædicationem suam intermittere, vel abbreviare voluit, sed discursum suum ad prædictum nuncium dirigens, inquit: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?* Itane ò Christe Redemptor? Ergone tuos secundum carnem fratres, & multo magis sanctissimam matrem tuam ignoras? Aut si illos nosti, cur per hanc interrogationem te in hac notitia vacillare ostendis? Glossa inquit: *Non recusat obsequia matris sed præfert ministeria Patris.* Patet enim ipsum prædicandi causa in mundum misit: *Evangelizare pauperibus misit me;* Hoc igitur cuilibet alteri rei anteponendum erat, etiamsi de obsequio Mariæ genitricis suæ præstando ageretur. In cujus probationem Guerricus Abbas in sermone quodam ait: *Illis qui sermonem Evangelii, parentes annunciando interrumpebas, melius respondere non poteras.* Rupertus Abbas similiter inquit: *Evangelizabat cum hæc diceret, præcepturus, ut homo perfectionis amator propter evangelium patrem, & matrem relinquat.* S. Cæsarius notat Christum à prædicando non destitisse, licet ad exhibendum matri suæ obsequium solicitaretur; Ait enim: *Neque Christus, cum à matre & fratribus quæreretur, vocationem admisit, cum apud auditores salutiferam doctrinam exorsus esset.* S. Hieronymus autem in commendationem divini verbi etiam cum exaggeratione exclamat: *O mysterium, Mariam matrem sibi Dominus abjurat, cum extra verbi audientiam esset constituta, eo potissimum tempore, quo verbum prædicabatur à verbo.* Hic quoque in memoriam revocandum est, quod Christus fecit, cum in conspectu copiosissimi illius auditorii *extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea & fratres mei,* quasi dicere vellet: Hi qui verbum meum sive lectum intra se concipiunt, apud me habentur & loco in dignitate matris, multo magis quam illa, quæ me in visceribus suis virginalibus concepit. Dionysius quoque Carthusianus inquit, Christum ad Apostolos Evangelium annunciantes alludendo dicere voluisse: *Generant me in cordibus aliorum, & sicut Apostolus loquitur: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. sic ergo generant me, id est esse & habitare me faciunt in aliorum præcordiis.* At vero Abulensis hanc historiam examinando, in quæstione quadam ita scribit: *Ut aperte ostenderet, multo excellentius esse audire verbum Christi, & prædicare, quam colloqui matri.*

Glossa. — Luc. 4. v. 18. — Guerr. Abb. serm. 4. de Assumpt. — Rup. Abb. l. 4. de divin. off. cap. 14. — S. Cæsar. Dial. 3. — S. Hieron. — Matth. 12. v. 49. — Dion. Carth. — Abul. ibid. q. 110.

6. Restat nunc, ut ad ejusdem verbi Dei gloriam, aliam quamdam ponderemus historiam, quam S. Joannes cap. 7. in hæc verba describit: *Quidam volebant apprehendere eum, sed nemo misit super eum manus; Venerunt ergo ministri ad pontifices, & Pharisæos & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum?* Circa quæ verba merito quærendum venit, cur ministri ad capiendum Christum emissi, manus ei non injecerint, cum tamen in Gethsemani catenis & vinculis oneratum, captivum ad Annam, Caipham, & Pilatum adduxerint, sed respondetur causam ob quam illi, qui eum in horto *vinctum abduxerunt*, in templo ipsimet à Christo vincti, & captivati fuerint, hanc esse, quia in templo eum prædicantem audiebant, & qui tamquam lictores & infames justitiæ ministri advenerant, cum honore & titulo Regis, ut à principio diximus, à Christo honorati, & privilegiati ad eos, à quibus missi fuerant, redierunt, dicentes: *Numquam sic locutus est homo;* Ecce tibi rationem, quam in medium attulerunt, cur Christum non vinxerint, sed potius ab illo vincti fuerint.

Capere volentes Christum, impediuntur virtute verborum suorum. — Joan. 7. v. 44. — Joan. 7. v. 46.

7. Origenes textum illum capitis sequentis S. Joannis explicans: *Hæc verba locutus est Jesus in Gazophylacio docens in templo, & nemo apprehendit eum,* ita scribit: *Tot verba in Gazophylacio loquens, & docens Jesus in templo, nondum ab ullo tenetur, verba enim ipsius fortiora erant ipsum apprehendere volentibus, & certe quamdiu loquitur, tamdiu nemo illi insidias struentium apprehendere eum valet, sed si tacuerit, semper tenetur, unde interrogatus à Pilato, & flagellatus (quod vellet pro mundo pati) tacet, alioquin si locutus fuisset, non crucifigendus ex infirmitate, quoniam non est infirmitas in his, quæ sermo filius Dei loquitur.* D. Chrysostomus examinans verba illa: *Numquam sic locutus est homo,* in homilia quadam inquit: *Neque eorum tantum sapientia admiranda est, quod signis non eguerunt, sed quod sola doctrina crediderunt; Non enim dixerunt: Neminem umquam ita miracula fecisse, sed neminem umquam sic fuisse locutum.* Non igitur miracula, sed sola verba catenæ fuerunt, quæ eos in amorem, & venerationem Christi adstrinxerunt; Verum enimvero nil mirum, siquidem S. Lucas etiam in alia quadam occasione ita scribit: *Omnis populus suspensus erat audiens illum.* S. Bernardinus de suavitate, quam sacra eloquentia in animas influit, ita fatur: *Hac dulcedine capti fuerunt illi ministri Pontificum & Pharisæorum, qui ab eis interrogati Joan. 7. Quare non adduxistis illum? Responderunt: Numquam sic locutus est homo.* Albertus Magnus hac phrasi loquendi utitur: *Sermonibus Domini capti, contemptis pretiis, quibus remunerabantur ad capiendum, ex solis verbis sine miraculis stabant in suis sermonibus capti, à ministerio captivitatis destiterunt.* Nec mirum, quod enim pretium opulentius optare sibi potuissent, quam sint verba Dei, *desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum.*

Joan. 8. v. 20. — Orig. in Joan. 8. v. 20. — Joan. 7. 46. — D. Chrysost. Hom. 51. in Joan. — Luc. 19. 48. — S. Bernard. Tom. 2. ser. Quart. 2. c. 3. — Alb. Mag. — Ps. 18. v. 8.

8. Hisque in honorem prædicationis evangelicæ dictis adjungamus, quod Eusebius de Constantino Magno scribit, qui integris horis verbum Dei stans in pedes erectus summa cum veneratione audiebat, qui cum ab Episcopo sedere jussus esset, respondit: *Nefas videri institutis de Deo disputationibus aures præbere negligentes; Quin etiam ipsummet Imperatorem, si qua inter dicendum incidisset occasio, loquendi de Theologia, assurrexisse, eoque habitu tamdiu constitisse vultu contracto, & depressa voce, atque tanta prudentia, & moderatione, ut præsentium animos cælesti disciplina imbuere, ac devovere videretur.*

Constantinus M. stando integris horis, audiebat verbum Dei. — Euseb. l. 4. cap. 33.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Deus est qui in ministris Evangelicis loquitur, eique tribuendus est verbi Dei fructus, quod proinde nequaquam contemnendum est, utpote quod non hominis, sed Dei verbum est.

THEMA.

Qui vos audit, me audit. Luc. 10. ℣. 16.

1. INcreata & incarnata sapientia, æternum patris verbum divini verbi sui prædicatores excellentius extollere & magnificare non poterat, quam per veridicum Evangelistarum calamum asserendo: *Qui vos audit, me audit.* Sunt enim ministri Evangelici hic in terris locum tenentes Dei;

Prædicatores verbi Dei tenent locum Dei in terra.

Dei; *Nam ipsi gerunt Christi personam* (verba sunt S. Bonaventuræ) *unde Apostolus ait: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur, Christus? Et ideo dicitur: Cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum sed sicut est vere, verbum Dei. In auditu ergo Discipulorum Christi, Christus auditur, & similiter in contemptu contemnitur, & propterea subditur: Qui vos spernit, me spernit.* Adducitque sequentem Dei apud Ezechielem descriptam querimoniam: *Fili hominis vade ad domum Israel, & loqueris verba mea ad eos;* Et paulo post subdit: *Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me.*

S. Bonav.
Ezech. 3. v. 4.
Ibid. v. 7.

2. Legati principum ob munus, & characterem, quem à principibus, à quibus missi sunt, sibi impositum & impressum circumferunt, honorantur, ac proinde honores qui illis exhibentur, in obsequium redundant illorum, quorum obtinent locum & personam; Subdit vero præcitatus Doctor Seraphicus, *authorat eos* (scilicet prædicatores) *propter authoritatem summi Imperatoris, cum subdit: Qui autem me spernit, spernit eum, qui me misit. Est magna authoritas prædicatorum, in quorum receptione Deus recipitur, & contempta contemnitur, ipsi enim sunt os Domini, verba ejus annunciando, sicut dicitur: Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris, & ideo tamquam os Dei pasci debeat, & honorari.* S. Basilius Magnus verba illa ponderans: *Qui vos spernit, me spernit*, hanc ex iisdem deducit conclusionem: *Non hominem spernis, sed Deum, qui didit Spiritum suum sanctum in nos.* Deus ministros Evangelicos exaltare & sublimare voluit, non solum per communicationem potestatis & authoritatis suæ, suos eos faciendo locum tenentes, verum etiam insuper Spiritum suum sanctum eis communicavit, *non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* S. Bernardinus in sermone quodam ita scribit: *Non solum dixit de se, sed etiam de omnibus aliis prædicantibus, qui charitatem non solum in se retinent, sed etiam aliis communicant; Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* In progressu autem ejusdem sermonis, conversus ad eos, qui prædicatores devote auscultant, in hæc verba monet: *Cum audis prædicatorem, tu debes præsupponere quod audias Deum;* Adducitque sequentem facilem, & intelligibilem similitudinem, inquiens: *Si unus magnus Princeps scribit unam litteram suo populo omnes convocantur, & omnes præparant se ad audiendum, cum magno desiderio sciendi, & cum magna reverentia, & Cancellarius ascendit in altum coram populo, & cum magna reverentia aperit litteram, quia repræsentat personam Domini, & omnes stant reverenter, & attenti. Si igitur hoc in temporalibus fit, quanto magis in spiritualibus, cum prædicator fit Cancellarius magni regis æterni.*

Qui honorat, vel spernit prædicatorem verbi Dei, honorat vel spernit ipsum Deum.
S. Bonav.
S. Basil. monit. c. 4.
Spiritus sanctus loquitur in prædicatoribus.
Matth. 10. v. 20.
S. Bernard. Tom. 4 ser. 3. in Dom. quadr. par. 1. ieiun.
Ibid. 3. part. prime.

3. Idem S. Bernardinus in alio quodam sermone Tomi 3. adducit textum illum Isai. cap. 55. *Verbum meum quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud; Id est de ore prædicatoris*, inquit prædictus sanctus, *qui est os patris, per quem annunciat populis veritatem filii sui.* Tunc autem verbum Dei dici poterit minime infructuosum, sed copiosissimam parere messem, quando illud cum tali devotione, & applicatione mentis auscultaverimus, ac si ipsummet verbum incarnatum è cœlo in terram reversum illud annunciaret. Isaiæ, qui per Antonomasiam Propheta Evangelicus cognominatur, per Seraphinum quemdam accepto ex cœli Empyrei officina carbone labia fuere purificata, ac proinde in cap. 50. prophetiæ suæ ait: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo;* Et ideo protestatus est se non linguæ suæ, sed Dei prædicare; Hic enim erat ordinarius prædicatorum & prophetarum veteris testamenti stilus, quod se ex ore Dei loqui protestarentur, ac proinde fere semper præmittebant; *Hæc dicit Dominus.*

Isaie 55. v. 11.
Prædicatores sunt os patris æterni.
S. Bernard. Tom. 3. de desiderab. verit. art. 1. cap. 3.
Isa. 50. v. 4.
Ibid. v. 5.

4. Isai cap. 51. Deus eidem Prophetæ dicit: *Posui verba mea in ore tuo;* Et apud Ezechielem dicitur: *Speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me.* Magna quidem apud diversos Demosthenis, Tullii, Platonis, divini cognominati, leguntur Encomia, quippe qui omnes in facundia, doctrina, & energia persuasiva eximii fuerunt; At vero ut idem Sanctus Bernardinus notat, nulla est sermonis ipsorum cum verbo Dei proportio, hoc enim est *eloquium Domini, non Aristotelis, vel alicujus Poëta sed Domini, qui Doctor doctorum est demonstrandæ veritatis.* Idem S. Pater in decursu ejusdem sermonis citat verba illa: *Surrexit Elias quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat;* Super quæ verba ita scribit: *Debent proinde prædicatores tam ex materia, quam ex efficaci modo dicendi illa populo nunciare, quæ habeant audientium corda tangere & movere; Sicut Isaia 40. Dominus præcipit dicens: Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam, scilicet ad se ipsam, quasi dormientem atque torpentem. Expellit enim talis ignitus sermo spirituale frigus, cor hominis interdum invadens, & illud quadam Dei violentia ad se rapit, cujus ratio est, quia Dei verbo fervide prædicato, verbum increatum assistit, in Auditorum cordibus agit, dicente Domino Matth. 10. Non enim vos estis qui loquimini sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis; Et ille est qui incendit Auditorum corda, & urit. Unde Psalmista: Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt. Hoc igne æstuabat illa devota mulier, quæ Luc. 11. Domino prædicante dixerat: Beatus venter qui te portavit &c.* Christus in die Ascensionis in cœlum, jusserat Apostolis, ut in universum mundum dispersi, gentiles ad fidem converterent, quorum mundus plenus erat, siquidem solum *notus in Judæa Deus* erat, ne vero animo despouderent, ob messem illam tot laboribus, sudoribus, & anxietatibus comparandam, eisdem, nec non omnibus aliis prædicatoribus promisit, dicens: *Euntes ergo docete omnes gentes; Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Isa. 51. v. 16.
Ezech. 3. v. 17.
Nulla proportio est inter verbum Dei, & declamationes gentilium oratorum.
S. Bernard. serm. 9. in Dom. 1. quadr. art. 1. cap. 2.
Eccl. 48. v. 1.
Isaie 40. 2.
Matth. 10. v. 20.
Psal. 72. v. 21.
Luc. 11. 27.
Matth. 28. v. 19.
Ibid. v. 20.

5. Merito igitur Gillibertus Abbas exclamat dicens: *O mira vis verbi, & ignita vehementer, inflammat cor, communicat renes, in nihilum in conspectu suo respectu Dei sui animum redigit.* Saulum Ecclesiæ persecutorem eodem die vox divina in Apostolum transmutavit, & ex lupo agnum fecit; Idem Gillib. super illa verba: *Anima mea liquefacta est*, ita scribit. *Magna in liquefactis ad sequendum mobilitas, & prompta voluntas;* Etenim Saulus vix audierat vocem Christi, cum ecce licet antea ei rebellis fuisset, magna cum animi promptitudine dixit: *Domine quid me vis facere?* Hebræi, qui Christo subjici nolebant: *Nolumus hunc regnare super nos;* Quin potius Cæsaris se submiserunt Imperio, dicentes: *Non habemus Regem nisi Cæsarem;* post paucas septimanas, voluntatem suam in

Gillib. Abb. ser. 44. in Cant.
Verbum Dei liquefacit animas auditorum.
Cant. 5. 6.
Actor. 9. v. 6.
Luc. 19. v. 14.
Joan. 19. v. 15.

manus

manua vilium Piscatorum depositarunt, ut hi de ipsia in obsequium Christi pro libitu suo disponecent; Unde dicebant: *Viri fratres, quid faciemus?* Imo, ut S. Lucas ait, ad prædicationem S. Petri, cui Deus aderat, facta est tot millium hominum memorabilis conversio, qui omnes *hoc audito compuncti sunt corde.* Et vero quia alius gentem adeo moribus, religione, & climate barbaram, qualis gentilitas erat, inducere posset ad detestanda vitia, ad flectendum genua, propriumque fundendum sanguinem pro confessione unius hominis tam contemptibiliter crucifixi, præterquam omnipotentia & sapientia Dei, qui interius in ministris Evangelicis operatus fuerat? *Dominus dedit verbum evangelizantibus virtute multa.* Audiatis velim, quales fuerint populi, qui mediante prædicatione Evangelica, in gremium Ecclesiæ erant adducendi, & ex truculentia, & inhumanitate populorum, quos prædicatio legis gratiæ Deo subjecit, facile conjicere poteritis ingentem verbi Dei efficaciam. Persæ secundum legem Zartadæ viventes, matres, filias, sorores ducebant in uxores, mortuorumque corpora canibus projiciebant. Messagetes omnes illos reputabant infelices, qui alia morte præterquam violenta morerentur; Inter hos quoque pactum erat de occidendis & manducandis iis, qui ad decrepitam pertigerant senectutem. Tibareni senes ex altis rupibus præcipitare solebant, Hiccani, & Caspi, humanis cadaveribus canes nutriebant. Scythæ homines vivos mortuis adstrictos sepeliebant. Et vero licet armorum bellicorum imperii Romani potentia eo usque prævaluerit, ut tot nationum barbararum corpora sibi subjecerit, eosdem tamen mansuefacere, aut ut legibus divinis obedirent, inducere minime poterant, hoc enim solus divini verbi gladius efficere prævaluit, utpote qui non solum effecit, ut tot suos detestarentur errores, verum etiam animas eorum sanctitate imbuit, idque ex eo præcipue capite, quia scilicet Salvator per sanctissimum Spiritum suum in Apostolis prædicabat: *Non enim vos estis qui loquimini &c.*

Act. Apost. 2. v.38. — *Ibid. v.35.* — *Psal. 67.12.* — *Baron. An. 35. n.4.* — Quales gentes & barbari infideles per Verbum Dei liquefacti, & conversi fuerint.

6. Sapiens ait: *Vena vitæ os justi*, super quæ verba Hugo Cardinalis ita scribit: *Os justi est os prædicatoris, vel doctoris, a quibus ad alios fluunt verba vitalia:* Hæc autem vena suam ab illo deducit scaturiginem, cui S. Petrus dixit: *Verba vitæ æternæ habes.* S. Paschasius de ministris Evangelicis inquit: *Eorum verba sunt Dei, in quibus profecto verbis non humana sapientia, sed Spiritus, & vita lucet, & ideo ipsa verba jure verba vitæ dicuntur, quia non in his flos eloquentiæ redolet sæcularis, sed fructus vitæ.* Bellovacensis in laudem verbi Dei ita scribit: *Originaliter derivatur à verbo increato:* In cujus probationem textum illum adducit Ecclesiastici dicentis: *Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis; Et subdit: Attende cum quanta reverentia auditur verbum alicujus regis vel principis, sicut dicitur Eccl. 13. Dives locutus est, & omnes tacuerunt, quanto magis quando loquitur nobis Deus verbum, debemus reverenter audire, retinere medullitus, & inviolabiliter observare?* S. Propheta Job ipsemet summam restatur reverentiam, quâ à magnatibus audiri solebat, ait enim: *Quando procedebam ad portam Civitatis, & in platea parabant cathedram mihi, Videbant me juvenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo, Vocem suam cohibebant Duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat; Auris audiens beatificabat me;* Quod si igitur Job loquens tantum omnibus imprimebat respectum, venerationem, & conceptum, qualis debebitur reverentia altissimo Deo, quem *adorant Dominationes, tremunt potestates;* Quique de suis ministris Evangelicis expresse dicit: *Qui vos audit, me audit?* In hoc profecto magnopere erramus, quod non cogitemus Deum lingua prædicantis solum tamquam instrumento uti, ad manifestandam nobis suam voluntatem; Ac proinde nullus ministrorum Evangelicorum gloriari debet de profectu Auditorum suorum, tamquam de fructu proprio. Isaias qui tam insignis prædicator fuit in capite 10. Prophetiæ suæ ait: *Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? Aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur?*

Prov. 10. v.11. — *Hugo Card.* — Verba prædicatorum sunt verba Dei. — *Joan. 6. 69.* — *S. Pasch. l. 5. in Matth. in Prologo.* — *Bellovac. spec. Mor. lib. 3 p.1. dist.10.* — *Eccl. 13.29.* — *Job. 29. v. 7.8.9.10. & 11.* — Magnates & omnes alii cum maxima reverentia audiebant verba Job loquentis ad eos. — *Luc. 10.16.* — *Isa. 10. 15.*

7. In primis nascentis Ecclesiæ exordiis apparuit super Apostolis, aliisque verbum Dei prædicantibus Spiritus sanctus; Sed quonam modo apparuit? *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ;* Per quam speciem denotare voluit sese linguis ipsorum infundendum esse, *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* S. Paulus demonstrare volens, Deum esse, qui corda verbum Dei audientium movet, quique linguas prædicantium dirigit, in prima Epistola ad Corinthios ita scribit: *Cum enim quis dicat, ego quidem sum Pauli: Alius autem; ego Apollo, nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? Quid vero Paulus? Ministri ejus cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit; Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Et porro ut hanc veritatem tanto clarius nobis imprimeret, paulo post subdit: *Dei sumus adjutores, Dei agricultura estis;* Enimvero qui seminat nihil efficit, nisi benignæ cœlorum influentiæ semini in terram jacto faveant; Ita pariter prædicet minister evangelicus quidquid potest, & quidquid novit, nihil tamen efficiet, nisi cum ipso sit, & operetur Deus.

Spiritus sanctus confert virtutem verbis prædicatorum. — *Act. Apost. 2. v. 3.* — *Matth. 10. v.20.* — *1. Cor. 3. 4.* — *Ibid. v. 5.* — *Ibid. v. 9.*

8. S. Joannes in Apocalypsi visionem quamdam habuit, quam his verbis describit: *Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite ejus. & facies ejus erat, ut sol, & pedes ejus tamquam columna ignis;* Sed audiamus Rupertum Abbatem visionem hanc hisce verbis exponentem: *Hic autem pedes ejus dicuntur tamquam columna ignis, quo dicto significatur, quod prædicatores ejus, per quos venit ad nos, Spiritu Sancto firmati, atque illustrati sunt. Sunt enim pedes ejus, omnes Evangelii ejus portitores, atque ministri, de quibus & Propheta dicit: Quam speciosi pedes Evangelizantis, & annunciantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis salutem. Isti pedes ex eo sunt tamquam columna ignis, ex quo venit super eos Spiritus sanctus tamquam ignis.* Ubi observandum, quod prædicatoribus cum Deo & sanctissimo ejus spiritu comparatis, pedis nomen attribuatur, & non amplius, quippe qui solum Dei, sive Sancti Spiritus sunt instrumentum.

Apoc. 10. 1. — Visio Apocalyptica applicatur prædicatoribus. — *Rup. Abb. lib. 6. in Apoc.*

9. *Qui vos spernit, me spernit.* Enimvero unicuique merito forte frenum esse deberet, quod Deus prædicationi divini verbi sui infallibiliter præsens assistat, ne illud jam facile contemnamus, sed reverenter semper auscultemus. Superius ex Ezechiele illam adduximus Dei querimoniam dicentis: *Nolunt audire te, quia nolunt audire me.* S. Gregorius in homilia quadam ait: *Bene autem dicitur: Nolunt audire te, quia nolunt audire me, secun-*

Luc. 10.16. — Deus prædicationi verbi Dei infallibiliter assistit, & hinc nullatenus contemni debet, sed reverenter audiri.

Dei; *Nam ipsi gerunt Christi personam* (verba sunt S. Bonaventuræ) *unde Apostolus ait: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur, Christus? Et ideo dicitur: Cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum sed sicut est vere, verbum Dei. In auditu ergo Discipulorum Christi, Christus auditur, & similiter in contemptu contemnitur, & propterea subditur: Qui vos spernit, me spernit.* Adducitque sequentem Dei apud Ezechielem descriptam querimoniam: *Fili hominis vade ad domum Israel, & loqueris verba mea ad eos;* Et paulo post subdit: *Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me.*

S. Bonav. — *Ezech. 3. v. 4.* — *Ibid. v. 7.*

2. Legati principum ob munus, & characterem, quem à principibus, à quibus missi sunt, sibi impositum & impressum circumferunt, honorantur, ac proinde honores qui illis exhibentur, in obsequium redundant illorum, quorum obtinent locum & personam; Subdit vero præcitatus Doctor Seraphicus, *honorat eos* (scilicet prædicatores) *propter authoritatem summi Imperatoris, cum subdit: Qui autem me spernit, spernit eum, qui me misit. Est magna authoritas prædicatorum, in quorum receptione Deus recipitur, & contemptu contemnitur, ipsi enim sunt os Domini, verba ejus annunciando, sicut dicitur: Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris, & ideo tamquam os Dei pasci debent, & honorari.* S. Basilius Magnus verba illa ponderans: *Qui vos spernit, me spernit,* hanc ex iisdem deducit conclusionem: *Non hominem spernit, sed Deum, qui dedit Spiritum suum sanctum in nos.* Deus ministros Evangelicos exaltare & sublimare voluit, non solum per communicationem potestatis & authoritatis suæ, suos eos faciendo locum tenentes, verum etiam insuper Spiritum suum sanctum eis communicavit, *non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* S. Bernardinus in sermone quodam ita scribit: *Non solum dixit de se, sed etiam de omnibus aliis prædicantibus, qui charitatem non solum in se retinent, sed etiam aliis communicant; Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* In progressu autem ejusdem sermonis, conversus ad eos, qui prædicatores devote auscultant, in hæc verba monet: *Cum audis prædicatorem, tu debes præsupponere quod audias Deum;* Adducitque sequentem facilem, & intelligibilem similitudinem, inquiens: *Si unus magnus Princeps scribit unam literam suo populo omnes convocantur, & omnes præparant se ad audiendum, cum magno desiderio sciendi, & cum magna reverentia, & Cancellarius ascendit in altum coram populo, & cum magna reverentia aperit literam, quia repræsentat personam Domini, & omnes stant reverentes, & attenti, Si igitur hoc in temporalibus fit, quanto magis in spiritualibus, cum prædicator fit Cancellarius magni regis æterni.*

Qui honorat, vel spernit prædicatorem verbi Dei, honorat vel spernit ipsum Deum. — *S. Bonav.* — *S. Basil. mon. in iac. c. 4.* — *Spiritus sanctus loquitur in prædicatoribus.* — *Matth. 10. v. 20.* — *S. Bernard. Tom. 2 ser. 9. in Dom. quadr. par. 1. princ.* — *Ibid. 3. part. princ.*

3. Idem S. Bernardinus in alio quodam sermone Tomi 3. adducit textum illum Isai. cap. 55. *Verbum meum quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud; Id est de ore prædicatoris,* inquit prædictus sanctus, *qui est os patris, per quem annunciat populis veritatem filii sui.* Tunc autem verbum Dei dici poterit minime infructuosum, sed copiosissimam parere messem, quando illud cum tali devotione, & applicatione mentis auscultaverimus, ac si ipsummet verbum incarnatum è cœlo in terram reversum illud annunciaret. Isaiæ, qui per Antonomasiam Propheta Evangelicus cognominatur, per Seraphinum quemdam accepto ex cœli Empyrei officina carbone labia fuere purificata, ac proinde in cap. 50. prophetiæ suæ ait: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo;* Et ideo protestatus est se non lingua sua, sed Dei prædicare; Hic enim erat ordinarius prædicatorum & prophetarum veteris testamenti stilus, quod se ex ore Dei loqui protestarentur, ac proinde fere semper præmittebant; *Hæc dicit Dominus.*

Isaia 55. v. 11. — *Prædicatores sunt os patris æterni.* — *S. Bernard. Tom. 3. de desiderab. vern. art. 1. cap. 3.* — *Isa. 50. v. 4.* — *Ibid. v. 9.*

4. Isai cap. 51. Deus eidem Prophetæ dicit: *Posui verba mea in ore tuo;* Et apud Ezechielem dicitur: *Speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me.* Magna quidem apud diversos Demosthenis, Tullii, Platonis, divini cognominati, leguntur Encomia, quippe qui omnes in facundia, doctrina, & energia persuasiva eximii fuerunt; At vero ut idem Sanctus Bernardinus notat, nulla est sermonis ipsorum cum verbo Dei proportio, hoc enim est *eloquium Domini, non Aristotelis, vel alicujus Poëtæ sed Domini, qui Doctor doctorum est in demonstranda veritate.* Idem S. Pater in decursu ejusdem sermonis citat verba illa: *Surrexit Elias quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat;* Super quæ verba ita scribit: *Debent proinde prædicatores tam ex materia, quam ex efficaci modo dicendi illa populo nunciare, quæ habeant audientium corda tangere & movere; Sicut Isaia 40. Dominus præcipit dicens: Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam, scilicet ad se ipsam, quasi dormientem atque torpentem. Expellit enim talis ignem sermo spiritualis frigus, cor hominis interdum invadens, & illud quadam Dei violentia ad se rapit, cujus ratio est, quia Dei verbo fervidè prædicato, verbum increatum assistit, in Auditorum cordibus agit, dicente Domino Matth. 10. Non enim vos estis qui loquimini sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis; Et ille est qui incendit Auditorum corda, & urit. Unde Psalmista: Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt. Hoc igne æstuabat illa devota mulier, quæ Luc. 11. Domino prædicante dixerat: Beatus venter qui te portavit &c.* Christus in die Ascensionis in cœlum, jusserat Apostolis, ut in universum mundum dispersi, gentiles ad fidem converterent, quorum mundus plenus erat, siquidem solum *notus in Judæa Deus* erat, ne vero animo desponderent, ob messem illam tot laboribus, sudoribus, & anxietatibus comparandam, eisdem, nec non omnibus aliis prædicatoribus promisit, dicens: *Euntes ergo docete omnes gentes; Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Isa. 51. v. 16. — *Ezech. 3. v. 17.* — *Nulla proportio est inter verbum Dei, & declamationes gentilium oratorum.* — *S. Bernard. serm. 9. in Dom. 1. quadr. art. 1. cap. 2.* — *Eccl. 48. v. 1.* — *Isaia 40. 2.* — *Matth. 10. v. 20.* — *Psal. 72. v. 21.* — *Luc. 11. 27.* — *Matth. 28. v. 19.* — *Ibid. v. 20.*

5. Merito igitur Gillibertus Abbas exclamat dicens: *O mira vis verbi, & ignita vehementer, inflammat cor, commutat recens, in nihilum in conspectu suo respectu Dei sui animum redigit.* Saulum Ecclesiæ persecutorem eodem die vox divina in Apostolum transmutavit, & ex lupo agnum fecit; Idem Gillib. super illa verba: *Anima mea liquefacta est,* ita scribit. *Magna in liquefactis ad sequendum mobilitas, & prompta voluntas;* Etenim Saulus vix audierat vocem Christi, cum ecce licet antea ei rebellis fuisset, magna cum animi promptitudine dixit: *Domine quid me vis facere?* Hebræi, qui Christo subjici nolebant: *Nolumus hunc regnare super nos;* Quin potius Cæsaris se submiserunt Imperio, dicentes: *Non habemus Regem nisi Cæsarem;* post paucas septimanas, voluntatem suam in

Gillib. Abb. ser. 44. in Cant. — *Verbum Dei liquefacit animas auditorum.* — *Cant. 5. 6.* — *Act. 9. v. 6.* — *Luc. 19. v. 14.* — *Joan. 19. v. 15.*

manus

manus vilium Piscatorum depositarunt, ut hi de ipsis in obsequium Christi pro libitu suo disponerent; Unde dicebant: *Viri fratres, quid faciemus?* Imo, ut S. Lucas ait, ad prædicationem S. Petri, cui Deus aderat, facta est tot millium hominum memorabilis conversio, qui omnes *his auditis compuncti sunt corde.* Et vero quis alius gentem adeo moribus, religione, & climate barbaram, qualis gentilitas erat, inducere posset ad detestanda vitia, ad flectendum genua, propriumque fundendum sanguinem pro confessione unius hominis tam contemptibiliter crucifixi, præterquam omnipotentia & sapientia Dei, qui interius in ministris Evangelicis operatus fuerat? *Dominus dedit verbum evangelizantibus virtute multa.* Audiatis velim, quales fuerint populi, qui mediante prædicatione Evangelica, in gremium Ecclesiæ erant adducendi, & ex truculentia, & inhumanitate populorum, quos prædicatio legis gratiæ Deo subjecit, facile conjicere poteritis ingentem verbi Dei efficaciam. Persæ secundum legem Zarradæ viventes, matres, filias, sorores ducebant in uxores, mortuorumque corpora canibus projiciebant, Messagetes omnes illos reputabant infelices, qui alia morte præterquam violenta morerentur; Inter hos quoque pactum erat de occidendis & manducandis iis, qui ad decrepitam pertigerant senectutem. Tibareni senes ex altis rupibus præcipitare solebant, Hircani, & Caspi, humanis cadaveribus canes nutriebant. Scythæ homines vivos mortuis adstrictos sepeliebant. Et vero licet armorum bellicorum imperii Romani potentia eo usque prævaluerit, ut tot nationum barbararum corpora sibi subjecerit, eosdem tamen mansuefacere, aut ut legibus divinis obedirent, inducere minime poterant, hoc enim solus divini verbi gladius efficere prævaluit, utpote qui non solum effecit, ut tot suos detestarentur errores, verum etiam animas eorum sanctitate imbuit, idque ex eo præcipue capite, quia scilicet Salvator per sanctissimum Spiritum suum in Apostolis prædicabat: *Non enim vos estis qui loquimini &c.*

Act. Apost. 2. v. 38. — *Ibid. v. 35.* — *Psal. 67. 12.* — *Baron. An. 35. n. 4.* — Quales gentes & barbari infideles per Verbum Dei liquefacti, & conversi fuerint.

6. Sapiens ait: *Vena vitæ os justi*, super quæ verba Hugo Cardinalis ita scribit: *Os justi est os prædicatoris, vel doctoris, a quibus ad alios fluunt verba vitalia:* Hæc autem vena suam ab illo deducit scaturiginem, cui S. Petrus dixit: *Verba vitæ æternæ habes.* S. Paschasius de ministris Evangelicis inquit: *Eorum verba sunt Dei, in quibus profecto verbis non humana sapientia, sed Spiritus, & vita lucet, & ideo ipsa verba jure verba vitæ dicuntur, quia non in his flos eloquentiæ redolet sæcularis, sed fructus vitæ.* Bellovacensis in laudem verbi Dei ita scribit: *Originaliter derivatur à verbo increato;* In cujus probationem textum illum adducit Ecclesiastici dicentis: *Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis; Et subdit: Attende cum quanta reverentia auditur verbum alicujus regis vel principis, sicut dicitur Eccl. 13. Dives locutus est, & omnes tacuerunt, quanto magis quando loquitur nobis Deus verbum, debemus reverenter audire, retinere medullitus, & inviolabiliter observare?* S. Propheta Job ipsemet summam testatur reverentiam, quâ à magnatibus auditi solebat, ait enim: *Quando procedebam ad portam Civitatis, & in platea parabant cathedram mihi, Videbant me juvenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo, Vocem suam cohibebant Duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat; Auris audiens beatificabat me;* Quod si igitur Job loquens tantum omnibus imprimebat respectum, venerationem, & conceptum, qualis debebitur reverentia altissimo Deo, quem *adorant Dominationes, tremunt potestates;* Quique de suis ministris Evangelicis expresse dicit: *Qui vos audit, me audit?* In hoc profecto magnopere erramus, quod non cogitemus Deum lingua prædicantis solum tamquam instrumento uti, ad manifestandam nobis suam voluntatem; Ac proinde nullus ministrorum Evangelicorum gloriari debet de profectu Auditorum suorum, tamquam de fructu proprio. Isaias qui tam insignis prædicator fuit in capite 10. Prophetiæ suæ ait: *Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? Aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur?*

Prov. 10. v. 11. — *Hugo Card.* — Verba prædicatorum sunt verba Dei. — *Joan. 6. 69.* — *S. Pasch. l. 5. in Matth. in Prologo.* — *Bellovac. spec. Mor. lib. 3 p. 1. dist. 10.* — *Eccl. 13. 29.* — *Job. 29. v. 7. 8. 9. 10. & 11.* — Magnates & omnes alii cum maxima reverentia audiebant verba Job loquentis ad eos. — *Luc. 10. 16.* — *Isa. 10. 15.*

7. In primis nascentis Ecclesiæ exordiis apparuit super Apostolis, aliisque verbum Dei prædicantibus Spiritus sanctus; Sed quonam modo apparuit? *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ:* Per quam speciem denotare voluit sese linguis ipsorum infundendum esse, *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* S. Paulus demonstrare volens, Deum esse, qui corda verbum Dei audientium movet, quique linguas prædicantium dirigit, in prima Epistola ad Corinthios ita scribit: *Cum enim quis dicat, ego quidem sum Pauli: Alius autem; ego Apollo, nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? Quid vero Paulus? Ministri ejus cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit; Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Et porro ut hanc veritatem tanto clarius nobis imprimeret, paulo post subdit: *Dei sumus adjutores, Dei agricultura estis;* Enimvero qui seminat nihil efficit, nisi benignæ cœlorum influentiæ semini in terram jacto faveant; Ita pariter prædicet minister evangelicus quidquid potest, & quidquid novit, nihil tamen efficiet, nisi cum ipso sit, & operetur Deus.

Spiritus sanctus confert virtutem verbis prædicatorum. — *Act. Apost. 2. v. 3.* — *Matth. 10. v. 20.* — *1. Cor. 3. 4.* — *Ibid. v. 5.* — *Ibid. v. 9.*

8. S. Joannes in Apocalypsi visionem quamdam habuit, quam his verbis describit: *Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat, ut sol, & pedes ejus tamquam columnæ ignis;* Sed audiamus Rupertum Abbatem visionem hanc hisce verbis exponentem: *Hic autem pedes ejus dicuntur tamquam columnæ ignis, quo dicto significatur, quod prædicatores ejus, per quos venit ad nos, Spiritu Sancto firmati, atque illustrati sunt, Sunt enim pedes ejus, omnes Evangelii ejus portitores, atque ministri, de quibus & Propheta dicit: Quam speciosi pedes Evangelizantium, & annunciantium pacem, annunciantium bonum, prædicantium salutem. Isti pedes ex eo sunt tamquam columnæ ignis, ex quo venit super eos Spiritus sanctus tamquam ignis.* Ubi observandum, quod prædicatoribus cum Deo & sanctissimo ejus spiritu comparatis, pedis nomen attribuatur, & non amplius, quippe qui solum Dei, sive Sancti Spiritus sunt instrumentum.

Apoc. 10. 1. — Visio Apocalyptica applicatur prædicatoribus. — *Rup. Abb. lib. 6. in Apoc.*

9. *Qui vos spernit, me spernit.* Enimvero unicuique merito forte frenum esse deberet, quod Deus prædicationi divini verbi sui infallibiliter præsens assistat, ne illud tam facile contemnamus, sed reverenter semper auscultemus. Superius ex Ezechiele illam adduximus Dei querimoniam dicentis: *Nolunt audire te, quia nolunt audire me.* S. Gregorius in homilia quadam ait: *Bene autem dicitur: Nolunt audire te, quia nolunt audire me, secun-*

Luc. 10. 16. — Deus prædicationi verbi Dei infallibiliter assistit, & hinc nullatenus contemni debet, sed reverenter audiri.

Ezech. 3. 7. S. Greg. lib. 1. hom. 10. Ibid. S. Bernard. serm. 42. in Cant. Jerem. 35. v. 13.

dum hoc quod scriptum est: Qui vos spernit, me spernit. S. Bernardus in sermone quodam super Cantica, postquam hunc Ezechielis textum attulisset in medium, subjungit: *Vides quæ majestas contemnitur? Non te putes me solum sprevisse, Dominus locutus est, & quod dixit Propheta, dixit & Apostolus; Qui vos spernit, me spernit.* Apud Jeremiam refertur, Deum huic Prophetæ mandasse, ut ad Rechabitarum domum se reciperet, atque in ejus vicinia habitaculum quoddam templo vicinum sibi conduceret, vinumque ibidem præpararet; Obedivit Jeremias, cumque Rechabitis crateres vino plenos magna cum instantia propinasset, illi renuerunt bibere, hac in medium adducta excusatione, quia Jonadab, filius Rehab, pater ipsorum, eis præcepisset, ne umquam vinum biberent, nec domos ædificarent, nec seminarent agros, aut plantarent vineas, sed semper habitarent in tabernaculis; Cui præcepto summa cum obedientia semper obtemperarunt. Jeremias percepto hoc illorum responso, jussus est à Deo, ut habitatores Jerusalem adiret, iisque nomine suo improperaret, dicendo: *Numquid non recipietis disciplinam, ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? Prævaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, ... ego autem locutus sum ad vos, ... & non obedistis mihi?* Eheu quot sunt homines, quibus Deus improperare posset, quod Deum non audierint, nec obedierint ipsi, imo quod sæpe histriones, comicos, aliosque ejusdem farinæ leves & indignos homines prædicationi verbi sui prætulerint? S. Augustinus ait: *Dominum loquentem audiebant & discipuli, & Judæi; Veritatem loquentem audiebant veraces & mendaces; Charitatem loquentem audiebant & amici & inimici; bonum loquentem audiebant boni & mali. Illi audiebant, sed ille discernebat, & quibus sermo prodesset, & profuturus esset, videbat, & prævidebat &c.* Quod vero sequitur, egregium nobis exhibet documentum; Subdit enim: *Nos sic audiamus Evangelium, tamquam præsentem Dominum, nec dicamus, O illi felices, qui eum videre potuerunt, quia multi in eis qui viderunt, & occiderunt; Multi autem in nobis qui non viderunt, crediderunt. Quod enim pretiosum sonabat de ore Domini, & propter nos scriptum est, & nobis servatum, & propter nos recitatum, & recitabitur etiam propter posteros nostros, & donec sæculum finiatur; Sursum est Dominus, sed etiam hic est veritas Dominus.* Consideratione dignissima sunt illa cœlitus in terram dilapsa verba, prout in Apocalypsi legitur, scilicet: *Qui habet aurem audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis:* Observandum namque est, quod non dicat quod Sacræ Scripturæ Moysis, Samuelis, Jobi, Ecclesiastici, Matthæi, Lucæ, S. Augustini, vel aliorum similium in doctrina sacra præstantium doctorum loquantur Ecclesiæ, sed quid Spiritus dicat Ecclesiis; Ille namque est, de quo Salvator ait: *Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia.* Huic ergo pronæ à nobis porrigendæ sunt aures, quia ipse est, qui in Scripturis, in prædicatoribus, in sanctis Patribus, aliisque ministris Evangelicis loquitur. S. Thomas à Villanova egregiam adducit prærogativam, qua viva vox prædicantis mutam scripturarum literam superexcedit; ita enim scribit: *Nec mihi dicas, sapiens sum, literatus sum, habeo in domo mea sermones Augustini, Bernardi, Chrysostomi, quos legam, nam litera mortua est, vox viva; Habet enim nescio quid latentis energiæ vox viva, quæ non habet litera, vivus est enim sermo Dei &c. non sic litera; Plus enim movet sermo, quam lectio; Prædicator enim viva vox Dei est, qui loquitur in illo, non venis audire hominem, sed Deum in homine.*

Jerem. 35. v. 13. Ibid. v. 14. 2. August. tract. 30. in Joan. Apoc. 2. 7. Joan. 14. v. 26. S. Thom. à Villanov. in Sexag.

DISCURSUS XIX.

Licet verbum Dei ab hominibus impiis prædicetur, non tamen ideo intermittenda est ejus auscultatio, nec negligendi fructus illius.

THEMA.

Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate, & facite, secundum vero opera eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt. Matth. 23. ℣. 2.

1. COelestis Magister noster Christus prævidens, quod in cunctis sæculis futuris Ecclesia habitura esset sæpe ministros Evangelicos male viventes, licet bonam doctrinam, sinceramque veritatem prædicantes, ideo fideles suos monitos esse voluit, ut amplexantes eorum doctrinam, caverent ne eorumdem imitarentur prava exempla. Hue quoque spectat salutare illud Sancti Augustini consilium: *Botrum carpe, spinam cave. Bene quidem intellexistis, sed propter tardiores dicam hoc idem planius. Quomodo dixi botrum carpe, spinam cave? Quia botrus aliquando de radice vitis exortus pendet in sepe, crescit palmes, inseritur spinis, & portat fructum spina non suum, non enim spinam vitis attulit, sed spinis palmes incubuit. Noli interrogare nisi radices. Quære radicem spinæ extra invenis à vite; Quære originem uvæ, vitis hanc protulit ex radice. Cathedra ergo Moysis vitis erat, Pharisæorum mores spinæ erant. Doctrina vera per malos, palmes in sepe. Botrum inter spinas caute lege, ne dum quæris fructum, laceres manum; & cum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. Quæ dicunt facite; Legite uvas, quæ autem faciunt, facere nolite, cavete spinas.*

Pravorum concionatorum verba sequenda sunt, exempla cavenda. S. August. tract. 46. in Joan.

2. Samson olim dilaniatis leonis faucibus relicto cadavere processit, reversus autem per eamdem viam, curiositate ductus, *declinavit ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis, quem cum sumpsisset in manibus, comedebat in via. Omnia autem in figura contingebant illis;* Audiamus igitur historiæ hujus moralitatem. Procopius ait: *Fertur quemvis leonem vivum os habere fœtidissimum, adeo ut dictu sit mirificum; In ore fœtido mel repertum esse dulcissimum.* Enimvero quis est qui nesciat eloquentiam sacram à Spiritu Sancto sæpius favo mellis fuisse comparatam? *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo;* Et tamen quis non videt hanc mellis suavitatem sæpius in puteolentibus faucibus, id est in prædicatoribus, ob malos mores, famamque sinistram fœtentibus reperiri? Admirantur auditores eorum talentum, facundiam, sæpe etiam eximium pariunt fructum, quantumvis ipsi dissolutè vivant. Horum igitur favo uti licet: *Favus mellis composita verba*, inquit Sapiens: *Quæcumque enim dixerint vobis, servate, & facite;* Cavendus autem est in putrefactis ipsorum faucibus fœtor: *Secundùm opera eorum nolite facere.*

Jud. 14. v. 8. Favus mellis in ore Leonis occisi repertus designat verbum Dei in ore improbi prædicatoris. Procop. Psal. 118. v. 103. Prov. 16. v. 24. Matth. 23. v. 3.

3. Verum enimvero ex quo apum mentionem fecimus, alia ab iisdem desumpta similitudo mihi occurrit, quam Auctor operis imperfecti, assumpti thematis verba glossando his verbis adducit: *Ut apibus herbæ necessariæ non sunt, sed flores herbarum, flores enim illæ colligunt, herbas vero relinquunt, sic & vos flores doctrinæ colligite, & conversationem relinquite, ut quasi inutilis herba arescat.* Idem Author in eadem homilia sequentem pariter adducit aptissimam similitudinem;

Apes non utuntur herbis, sed floribus. Auct. imperf. hom. 43.

Fre-

Frequenter etiam & de homine malo bona doctrina procedit. Ecce enim & vilis terra pretiosum aurum producit. Numquid propter terram vilem pretiosum aurum contemnitur? Non, sed sicut aurum eligitur, & terra relinquitur, sic & vos, doctrinam accipite, & mores relinquite. Sanct. Franciscus de Sales in colloquio 15. num. 16. filias suas spirituales in hæc verba alloquitur: Velim ô charæ filiæ meæ, omnem in hac domo honorem deferri iis, qui verbum Dei nobis annunciant; Certum est enim magnopere ad hoc faciendum nos obligari; Viderut enim ipsos cœlestes esse nuncios, qui ex parte Dei ad nos veniunt, ut salutis viam nobis demonstrent; Et ideo ipsos tamquam tales; non vero tamquam simplices homines respicere oportet, tametsi enim non adeo bene loquantur, ut homines cœlestes, nihil tamen diminuendum est de humilitate, & reverentia, quacum verbum Dei debemus recipere, utpote quod semper unum idemque manet, adeo scilicet sanctum, adeoque purum, ac si ab Angelis dictum aut prolatum fuisset. Porro semper notavi, quod dum ad aliquem in charta mala, & consequenter deformi charactera epistolam exaro, is mihi eodem cum affectu gratias agat, ac si Epistola in charta optima, elegantissimisque characteribus fuisset conscripta. Undenam hoc proficiscitur, nisi quia talis amicus non respicit chartam an bona sit, vel mala, nec characterem attendit, an elegans sit vel deformis, sed me solum, qui illam scribo, considerat? Idem quoque circa verbum Dei facere oportet, non enim respiciendus est, qui illud in medium producit, vel declarat, sed hoc unicum nobis debet sufficere quod verbum Dei sit, hic enim talem adhibet prædicatorem, qui illud prædicet, aliosque edoceat; Et quandoquidem videmus, quod Deus adeo illum honoret, ut per os ipsius loqui velit, qua ratione nos debitum ipsius personæ honorem negligere poterimus? Blosius, magnus ille spiritualis vitæ director, in institutionibus suis spiritualibus, sequens verbum Dei auscultantibus tradit documentum: *Non magnopere curet, utrum defectibus aliquibus obnoxius sit is, qui loquitur, modo veritatem loquatur; Attendat ipsam veritatem, sicut ex origine sua, fonteque suo, nempe Deo, promanat, & non curiose discutiat, qualis sit fistula, per quam illa manat.*

S. Franc. Sales. Cum prædicatores sint cœlestes nuntii, non opera illorum, sed verba attendenda sunt.

Blos. instit. Spirit. c. 8. n. 4.

4. In libro, qui *Doctrina Patrum* intitulatur quædam convenientissima proposito nostro recensetur historia. Etenim Sacerdos quidam sæpius sanctum quemdam conveniebat Eremitam, ut eidem confessionis & communionis Sacramenta ministraret; Huic autem Eremitæ hunc Sacerdotem, dissolute, & inhoneste vivere suggestum fuerat, unde scandalizatus quam primum ad ipsum rediit, forea cellæ suæ eidem in faciem occlusit; Adeoque Sacerdos confusus domum rediit. Eremita autem, Sacerdote abeunte, vocem cœlitus delapsam audivit, dicentem: *Tulerunt sibi homines judicium meum*, Deus autem hunc servum suum ab eo in quo versabatur errore liberare, & erudire volens, eidem in ecstasim rapto puteum quemdam aureum ob oculos posuit, cui funis aureus, una cum situla aurea annectabatur, quâ aqua hauriretur, eaque limpida & pura; Moxque leprosum quemdam eamdem aquam attingentem, & vasi infundentem conspexit; & licet sitihundus esset, aquam tamen à leproso vasi infusam nauseans, ab eadem bibenda abstinuit; Tunc vocem quamdam illum in hæc verba reprehendentem audivit: *Cur non bibis ex aqua hac? Quam causam habet qui implet? Implet enim solummodo, & infundit aquas,* Eremita igitur ab hac visione intra semetipsum reversus, meliusque instructus, emendavit errorem suum, ac sacerdotem, quem à se repulerat, denuo revocavit.

Doct. Patr. con. indic. rem, n. 7 Hoc propositum illustratur insigni historia.

5. Sanct. Augustinus alio in loco de Pastoribus Ecclesiasticis differens, doctrinam quamdam nobis tradit, quam paulo ante allegavimus, valde similem. Considerat enim, quod licet Christus dixerit: *Nemo colligit de spinis uvas*, de sacris tamen doctoribus expresse jubeat, dicendo: *Quæcumque dicunt facite, quæ autem faciunt, nolite facere.* En verba ipsius: *Quomodo vis de spinis me uvam colligere? Respondeo non est uva illa spinarum, sed aliquando increscens sarmentum, implicat se in sepem, & pendet uva inter densa spinarum, sed non surgit de radice spinarum, tu caute manum mitte, ne lacereris à spinis, id est ne facta imiteris malorum, & lege uvam inter spinas pendentem, & de vite ad te perveniat boni alimentum, spinis autem servatur ignis tormentum.* Sanct. Bernardinus in serm. in Dom. Sexag. similiter hanc materiam tangit, dicens: *Quidam spernunt prædicatores propter aliquem defectum in dicendo, contra quos Luc. 10. dicitur: Qui vos spernit, me spernit; Nec etiam licet spernere prædicatorem peccatorem, etsi non, unde Hieronymus in distinct. 83. §. ult. dicit: Sicut enim Lixivium per humidum cinerem fluens lavat, & non lavatur; ita bona doctrina per malum Doctorem animas credentium lavat à sordibus peccatorum.* Ven. Thomas à Kempis in opusculo quodam ait: *Veritas non est aspernanda à quocumque simplici proferatur. Qui bene vivit, & bene docet, & qui bene legit, Dei nuntius est.* Et quidem tametsi verum sit, quod omnes prædicatores paris sint conditionis, attamen in casu quo characteres ipsorum imperfecti forent, adhærescendum est veritati, & sensui verborum, non vero moribus dicentium. *Tolle quod tuum est, & vade, A quocumque proferatur verbum Dei*, inquit Bellovacensis, *non est attendendum à quo proficiscatur verbum, sed cujus sit verbum, quia Matth. 10. dicitur: Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.*

Verbum Dei nullatenus contemnendum est licet prædicator sit improbus. Matth. 7. v. 16. S. Aug. Tom. 9. de Pastor. ub.

S. Bernard. tom. 1. ser. in sexag. art. 2. c. 2. Luc. 10. 16.

Thom. à Kemp. opusc. 3. c. 6.

Bellovac. spec. Mor. lib. 3. p. 1. dist. 10. Matth. 10. v. 20.

6. In discursu nono hujus tractatus de verbo Dei sub metaphora medicinæ dissertimus. Porro Albertus Magnus super illa verba Luc. 15. *Ut audirent illum*, inquit: *Sciebant quod verbum illius languores curaret*; Psal. 106. ℣. 20. *Misit verbum suum & sanavit eos; & eripuit eos.* Enimvero quid si infirmus quidam à medicis desperatus, qui aliud non haberet sanitatis recuperandæ remedium, quam ut accipiat medicinam, vel sanguinem è vena emittat, chirurgum ad applicandum ei hoc à medico ipsi præscriptum remedium, admittere nollet ad venam sibi aperiendam, idque ex nullo alio motivo, quam quod de malis ipsius moribus pessimum habeat conceptum, numquid talem infirmum delirare diceres? Siquidem certum sit, quod mala Chirurgi vita aut conversatio, in damnum & præjudicium salutis ipsius minime influat. Sed sufficiat quod medicina sit salutifera, & secundum *recipe* præscriptum composita, quodque Chirurgis ordinatam sanguinis quantitatem juxta artis suæ regulas extrahat, *Tolle* igitur *quod tuum est, & vade.* Eodem modo de illis discurrere licet, qui à verbo Dei auscultando aversionem

Luc. 15. 1. Alb. Mag. ibid. Ps. 106. 20. Probatur apta similitudine Medici, & infirmi.

sionem habent, eo quod de illo, qui verbum Dei annunciat, sinistram habeant opinionem; Si enim ob infirmitates tuas spirituales verbo Dei indigeas, animose illo utere, quod audis, & noli censurare id, quod in eo vides, qui prædicat: *Quæ dixerint vobis servate, & facite, secundum opera eorum nolite facere:* Tametsi enim medicus infirmus esset, ob hoc tamen redditur inhabilis ad præscribendum tibi pro tua sanitate recuperanda congruum remedium. Ad hoc nostrum propositum aptissime quadrat epistola quædam à S. Isidoro Pelusiota Zosimo Presbytero transcripta, in qua ei refert angustiam, qua quidam premebatur, eo quod ab aliquo Sacramenta receperat, divinaque mysteria participarat, qui ob vitam suam lubricam pessima fama laborabat; Dicit ergo S. Isidorus se talem hominem sequentibus verbis instruxisse: *Nullo detrimento is, qui suscipit, afficitur, etiamsi is qui tribuit, indignus esse videatur, neque incontaminata mysteria conspurcantur, tametsi Sacerdos omnes mortales improbitate superet.* Id quod exemplo corvi Eliæ probat, qui licet avis sit deformis, cadaveribus bestiarum fœtidissimis devorandis assueta, vorax, rapax, cunctisque exosa, nihilominus à Deo electus fuit, ut Prophetam adeo sanctum, adeoque bene meritum pane & carnibus mane & vesperi sustentaret: Neque Elias provisionem hanc per longum tempus ab hoc corvo accipere renuit, sed gratanter & libenter eamdem acceptavit, ut vitam suam mortalem, cibique indigam hac ratione sustentaret: Imo nonnulli sacri expositores in ea sunt opinione, carnes illas, & panes è sacrilegi Achab inimici Dei mensa fuisse surreptos; *Quod si mihi diffidis:* (Scribit Isidorus ad Zosimum) *corvum cogita, impurum inquam illud, atque in pullos suos crudele animal, cujus opera ille in cælum excurrens, ac cæli civis Elias alebatur.* Quotiescumque igitur anima nostra pane verbi Dei indiget, (*non enim in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*) audacter alimentum hoc spirituale, & salutare accipiat, licet ei à corvo, id est homine avaro, carnali, iracundo, aut alias vitioso subministretur: *Tolle quod tuum est, & vade.*

Matth. 23. v. 3.

S. Isidor. Pel. lib. 3. Epist. 340.

Et corvi, Eliæ panem ferentis.

7. S. Thomas super præcitatum S. Matthæi textum idipsum de Pharisæis scribit, quod de ministris Evangelicis bene prædicantibus, maleque viventibus verificatur; Ait enim: *Non dissonant à doctrina, sed vita, ideo doctrina eorum est attendenda, sed vita cavenda.* S. Augustinus qui à Valerio Episcopo in ministerium prædicationis substitutus fuit, adeoque magnus prædicator evasit, in hæc verba scribit: *Si bona loquor, & bona facio, imitare me; Si autem non facio quod dico, habes consilium Domini; Quæ dico fac, quæ autem facio, noli facere.* Cœlestis Magister noster Christus Matth. c. 5. sequens tradit monitum: *Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius Judici, & Judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris; Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas ultimum quadrantem.* At vero quisnam est hic adversarius, cum quo in via consentire debemus? Porro per viam hanc præsens vita intelligi potest, in qua sumus viatores; Per adversarium vero prædicator intelligitur, qui nobis res carni & appetitui nostro contrarias persuadet, cujusmodi sunt maceratio corporis, continentia, contemptus nostri ipsius, propriæ voluntatis abnegatio, & alia similia; Qui etiam adversarius dicitur, quia nonnumquam sibimetipsi contrariatur & contradicit, operando oppositum illius quod aliis persuasit; Quod si igitur divini judicii severitatem fugere volumus, necessum est ut doctrinis illius acquiescamus, & consentiamus, licet non vitæ. Unde S. Augustinus ait: *Adversarius tuus sermo Dei est, proferat eum peccator, proferat eum justus, sermo Dei est, inculpabilis est, ipse est adversarius tuus; Concorda cum eo, dum es in via cum illo. Via vita ista est; Adversarius omnium iniquorum, sermo Dei est.* Et vero licet prædicator dum male vivit, sibimetipsi sit contrarius, & inimicus, attamen quando nobis veritatem prædicat, salutem nostram procurare non desinit. *Sermo Dei quantum est in ipso, amicus tuus est, adversarium tu tibi eum facis, ipse enim tibi bene vult, tu è contrario tibi male.* Quando enim verbo Dei non obedimus, nec exequimur, quod nobis persuadet, tunc nos divini verbi inimicos esse ostendimus.

S. Thom. ib. in Matth. Illustratur idem propositum verbis Christi de adversario in via.

S. August. in Psal. 36.

Matth. 5. v. 25.

S. Aug. hom. 5. inter. 50.

8. S. Antoninus hanc nobis scriptam reliquit doctrinam: *Eo quod prædicator Christum repræsentat, debet magna devotione, & reverentia audiri, etsi vilis, & contemptibilis videatur persona. Unde Augustinus ait: Ego, scilicet prædicator, quid sum nisi cophinus seminatoris, id est Christi. Ipse dignatus est in me ponere semen, quod spargo vobis; Nolite respicere ad vilitatem cophini, sed ad nobilitatem Seminatoris; Et Tullius ait: Non te moveat dicentis authoritas, sed quidquid dicit, attendito.* Ager semen in se jactum non omittit excipere, & ad fructus maturos perducere, eo quod desumptum fuerit ex cophino vili, & deformi. Didacus Stella super cap. 8. Lucæ commentando, hanc habet considerationem: *Potest Deus, si velit, per nequam prædicatorem convertere peccatores (quia ut bonus Dominus, per iniquum famulum bonum aliquando operatur, sic Dominus Dominorum cujuslibet etiam sceleratissimi ministerio uti potest ad sua mirabilia) nihilominus tamen ex rei natura subditi prælatorum suorum magis vitam, quam verba sequuntur.* S. Carolus Borromæus parochis serio præcepit, ut secularibus respectum & reverentiam Ecclesiasticis debitam solicite inculcarent: *Docebit*, inquit, *dignitatem sacerdotalem, non à persona eorum qui illam obtinent, sed ab officii munere, administrationes pendere, nec propterea illos æstimandos esse, quatenus homines sunt, sed tamquam dispensatores mysteriorum Dei.* Quod si tibi in gravi necessitate constituto Episcopus tuus per manum alicujus lascivi, & dissoluti famuli sui insignem quamdam mitteret eleemosynam, tu utique illam non propterea rejiceres, quia is, qui illam tibi adfert, lascivus est: Quod idem præsenti proposito nostro applicare facile possumus; Quod si igitur pro salute animæ tuæ verbo Dei indigeas, quid tibi nocere poterit, quod minister, qui tibi Spirituale hoc subsidium adfert, malis sit moribus imbutus? *Tolle quod tuum est.*

S. Antonin. p. 2. tit. 9. cap. 11.

Prædicatores comparantur cophino seminantis.

Did. Stella in c. 8. Luc.

Act. Eccl. Med. car. 157.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Ut verbum Dei in auditoribus fructificet, necessum est, ut illud in corde suo ruminent, & mature considerent.

THEMA.

In corde meo abscondi eloquia tua. Ps. 118. ℣. 11.

1. PRopheta Regius modum ex verbo Dei proficiendi docere nos voluit, & ideo illud in intimo cordis nostri meditandum, ruminandum, nequaquam vero negligenter & oscitanter auscultandum esse insinuat. Idem quoque Regius Psaltes in ejusdem psalmi decursu hanc sibi gratiam à Deo fieri postulat, scilicet, ut verbum Dei à corde ipsius non eripiatur: *Ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque.* Ubi S. Ambrosius ait: *Quantus labor*

Verbum Dei auditum in corde reponendum, & continuo ruminandum est.

Psal. 118. v. 43.

S. Ambr. Alter. 6.

laber est, ut verbum percipias, quantum iterum periculum, si amittas? Aves namque rapaces id est spiritus infernales semper sunt prompti ad pretiosum hoc semen nobis eripiendum ne intra animas nostras redices agat. S. Ambrosius in sermone quodam sequens tradit documentum: *Lectiones divinas tali desiderio & legere, & audire debetis, ut de ipsis in domibus vestris, & ubicumque fueritis, etiam loqui, & alios docere possitis, & verbum Dei velut munda animalia cogitatione assidua ruminantes, utilem succum, id est Spiritualem sensum, & vobis sumere, & aliis Deo auxiliante propinare possitis.*

S. Ambr. ser. ser. 4. in dus cit.

Verbum Dei comparatur cibo materiali.

2. Superius per plures Discursus, verbum Dei, pro vita spirituali animæ, idem quod cibus meterialis pro corporis nutrimento efficit, operari probavimus: Quis autem nescit, quod panis, caro, aliique similes cibi dentibus prius masticari debeant, quam transmittantur ad stomachum, ut is eos excipere, & digerare possit? *Si ad Ecclesiam frequenter venias,* inquit Origenes, *aurem litteris divinis admoveas, explanationem rerum cælestium capias, sicut cibis, & delicus caro, ita Spiritus verbis divinis convalescet, ac robustior effectus, carnem sibi parere coget, ac suis legibus obsequi.* At vero, si volumus, ut Spiritus hanc refectionem, & refocillationem recipiat, calore devotæ & attentæ meditationis, ut illam concoquet, & digerat, necessum est. S. Augustinus textum illum Prov. citat, ubi dicitur: *Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justi, & imprudens homo dissipabit illud;* Ipse vero sic legit: *Requiescit in ore Sapientis, vir autem stultus glutit illum;* Unde sequens deducit documentum: *Unde admonemus charitatem vestram, ut ea quæ audiendo tamquam ventre memoriæ condistis, rursus revolvendo, & cogitando quodammodo ruminetis; Hoc est enim: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore Sapientis, vir autem stultus glutit illum, Breviter dixit: Sapiens ruminat, stultus non ruminat. Hoc autem aperte & Latine quid est? Sapiens cogitat ea quæ audierit, stultus autem audita oblivioni tradit.* S. Ambrosius eos, qui verbum Dei per unam aurem admittunt, per aliam vero exire sinunt absque eo quod fructum inde capiant, hisce verbis perstringit: *Fundit mandatum domini, qui illud aure sua percipit, corde non continet, in superficie enim quadam corporis illud gestant, ac minime ad interiora transmittens quod audivit, dum obliviscitur, sertem prædicationis effundit, & ita demum vacuus repetat, quo de Ecclesia onustus exierat. Dicite enim mihi, quis de vobis cum ad hospitium redierit, dicit: Hodie audivimus Episcopum de Eleemosynis disputantem, rem utilem prædicavit, debemus pauperibus misereri.* Et paulo post hanc negligentiam damnando inquit: *Nemo de die judicii loquitur, quasi aut per omnia victuri, aut per omnia morituri.* Et subdit: *Volueram subtrahere vobis Dominica prædicationis eloquia, non quod iratus hoc facerem, sed ut Evangelicam sententiam custodirem, ait enim Dominus: Qui habet, dabitur ei, & abundabit; Ab eo autem qui non habet, id quod habet, auferetur ab eo. Habenti ergo dari jussit, & non habenti non solum non dari, sed & id quod habet auferri. Quæ sententia superflua forsan videtur, ego autem dico, recte ac sapienter Dominum præcepisse. Habenti ergo jubetur dari; Meretur plane accipere, qui ita laboravit, ut propria solicitudine animæ suæ divitias spirituales acquireret, ut puta qui continentiæ forti proposito cœpit castimoniæ custodire virtutem, meretur audire, quæ castitatis remuneratio sit futura, ut ad virtutis observantiam audiens remunerationis gloriam, fidentius possit pugnam, quam cœpit, attirere.* Ex qua

S. Aug. in Psal. 141.

Prov. 21.

S. Ambrof. Tom. 5. pro comm. confess. non Pontif.

Matth. 13. v. 12.

sententia Evangelica multas deducit moralitates per quas optime probatur quanti referat, ut quis illa, quæ à ministris divini verbi audivit, in corde suo ruminet, atque recogitet.

3. S. Augustinus ait: *Neque enim propter aliud in lege munda ea dicta sunt animalia, quæ ruminant, immunda quæ non ruminant, nam creatura Dei omnis munda est.* Porro Salvator noster in sermone de octo beatitudinibus inquit: *Beati mundi corde; quoniam ipsi Deum videbunt;* Beati pariter cognominati sunt illi, qui verbum Dei auscultant: *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei;* Advertendum tamen Christum non solum dixisse: *Qui audiunt,* sed insuper adjunxisse: *Et custodiunt illud;* Illæ igitur animæ mundæ sunt, quæ auditum verbum Dei intra se custodiunt, & ruminant. Verum enimvero, ut ad similitudinem cibi discursus denuo redeat Author imperfecti in hom. 41. ita scribit: *Quemadmodum qualemcumque cibum, nisi masticaverimus dentibus, non sentimus saporem ejus, ita & verbum quod audimus, nisi masticaverimus, ipsum tractantes in nobis, non possumus intelligere virtutem verbi illius.* Et paulo post subdit: *Et sicut cibum postquam masticaverimus dimittimus in stomachum, ita & verbum postquam tractaverimus, commendamus ipsum memoriæ quasi stomacho.* Idem quoque Author verbum Dei, ut & nos supra tetigimus, mannæ assimilat, Ait enim: *Manna quod edebatur in eremo, figuram habebat verbi. Ideo dicebatur manna, quia interpretatur Hebraicè; Quid est hoc: Ut quotiescumque audimus verbum, admoneat nos ipsum nomen requirere, quid est hoc quod audimus?* Quando filii Israël hunc panem Angelicum gustare, indeque se cibare cœperunt, necessum quoque illis fuit, ut gladium arripientes ad bellum se accingerent. *Omnia* autem *in figura contingebant illis.* Nam ut Origenes ait: *Et tu cum cœperis manducare manna, panem scilicet cælestem verbi Dei, & bibere aquam de Petra, cumque ad interiora doctrinæ spiritualis accesseris, sperato pugnam, & præpara te ad bellum.*

S. August. Ilid.

Verbum Dei instar cibi masticandum est.

Matth. 5. v. 8.

Luc. 11. 28.

Comparatur mannæ.

Orig. Hom. 11. in Exod.

4. Divus Chrysostomus in homilia quadam postquam suos monuisset auditores, ut ea quæ in sermone suo audierant, ruminarent, & inter se cum aliis conferrent, hujus suæ monitionis hoc eduxit motivum: *Nam cum malus ille dæmon videt animam de divinis rebus solicitam, & perpetuo illas versantem, ne accedere quidem propius audet, sed celeriter resilit, à Spiritus operatione, quasi à succenso rogo abactus.* S. Bernard illud veteris legis edducit Dei præceptum, quo jubebantur sola illa in sacrificio offerre animalia, quæ cibum ruminant, eo quod hæc animalia, ut paulo ante diximus, munda existant; Illudque præceptum præsenti proposito accommodat, dicens: *Debet verbum Dei, quod audivit, mente ruminare, quia in lege veteri Deus nolebat sibi sacrificari, nisi ruminantia.* Albertus Magnus commentando textum illum S. Marci: *Qui audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificant,* ita eumdem exponit: *Audiunt auditu devotionis suscipiunt in corde per meditationis conversationem, & implendi desiderium, fructificant per opus & per exemplum.*

Diabolus ruminantes verbum Dei, accedere non audet.

D. Chrysost. hom. 14. in Gen.

Bernard. Tom. 4. ser. 5. in 1. Dom. Quadr. part. 2. princip.

Marc. 4. 20.

Alb. Mag. ibid.

5. In parabole de semine dicitur: *Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud;* Quod in sensu morali declarans ipse Dominus, eos per hoc denotari dicit, qui nullam pretiosi hujus seminis habent rationem, ait enim: *Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* Enimvero quamdiu granum

Luc. 8. v. 5.

Verbum Dei in corde recondendum, ne a dæmonibus rapiatur.

Ibid. v. 12.

semi-

seminatum in superficie terræ nondum jacet, & subtus terram nondum est absconditum, volucribus rapacibus facile cedit in prædam; ita quoque nisi verbum Dei, postquam auditum est, in corde, intellectu, & memoria recondatur, facile à dæmoni-
Ps.118. 11. bus rapitur, ac proinde David dicebat: In corde
Job.23. 12. meo abscondi eloquia tua. Et S. Gregorius glossan-
S. Greg. lib. do verba illa Jobi: Et in sinu meo abscondi verba
16. cap.16. Mor. oris ejus, ita eadem declarat: In sinu etenim cordis verba oris ejus abscondimus, quando mandata illius non transitorie, sed implendo opere audimus. Hinc est quod de ipsa matre virgine scriptum est: Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. In Deuteronomio Deus populo suo præcepit,
Deut. 11. dicens: Ponite hæc verba mea in cordibus; Nec hoc
v 18. Deo sufficiebat, nisi insuper adderet; Et in animis
Ibid. vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocate; Nimirum voluisset Deus, quod divinum suum verbum in animis audirorum suorum incessanter imprimere, eorumque cordibus inviscerare potuisset, ideo etiam exterius in manibus delineari, & portari voluit; ut tanto frequentius ea ruminarent, & executioni committe-
S. Bernard. rent, S. Bernardus in sermone quodam ait: Data
ser. 1. in sunt signa quædam, & indicia manifesta salutis, In-
Sept. ter ea quæ fiduciam præstant, & materiam spei, unum illud maximum est, de quo nunc loqui cœpimus. Qui de Deo est, verba Dei audit, (Audit inquam, non solum auribus exterioribus, sed etiam internis, unde subdit) Nonnullos enim sic audientes interdum invenies audientes, ac si nihil omnino ad eos pertineant, quæ dicuntur; Non intrare cor suum non discutere mores suos, non cogitare ne forte quod audiunt, dictum sit propter eos. Idem mellifluus Doctor in alio sermone declarat, quinam futuri sint illi, qui benedictiones verbum Dei auscultantibus promissas par-
S. Bern. in ticipabunt; Dicit enim: Aurem cordis aperiant,
cœna Dom. verbum Dei suscipiant, & quod præcipit, faciant,
ser. 10. quasi diceret, tunc enim benedictionem obtinebunt. Idem in alio quodam sermone causam, cur ut plurimum, nullus ex verbo Dei hauriatur fru-
S. Bernard. ctus his verbis subindicat: Unum timeo, ne toties
ser. 2. in die audita verba salutis vilescere nobis incipiant, tam-
Apost. Petri quam verba, Vilis siquidem, & volatilis res, ver-
& Pauli. bum hominis, nullius molis, nullius ponderis, nullius pretii, nullius soliditatis, Aerem verberat, unde & verbum dicitur, & sicut folium quod vento rapitur, effluit, & non est qui consideret, Nemo vestrûm fratres sic accipiat, nemo sic despiciat verbum Dei; Dico enim vobis, bonum illi fuisset, si non audisset homo ille, fructus vitæ sunt verba illa non folia, & si folia, sed aurea sunt, Proinde non parvipendantur, non pertranseant, non prætervolent. Ipsa quoque colligite fragmenta, ne pereant. Terra enim quæ sæpe supervenientem susceperit imbrem, si non fecerit fructum, terra reproba est, proxima maledicto.

6. In eadem parabola de semine, de alia qua-
Luc.8. v 6. dam hujus seminis parte dicitur: Aliud cecidit su-
Verbum Dei in corde audientis radices agere debet. pra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Hujus autem ariditatis mysterium ipsemet Salvator declarat, inquiens: Qui supra petram, hi sunt, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum, & hi radices non habent, qui ad tempus cre-
Ibid. v. 13. dunt, & in tempore tentationis recedunt; Ac proinde quod nonnulli ad quemvis tentationis ventum contremiscant, ac tandem prosternantur, hujus unica causa hæc est, quia scilicet verbum Dei in corde & anima ipsum auscultantis nullas prorsus egit radices, Audiamus igitur sequens S. Augusti-
S. August. ni consilium, dicentis: Velut castissimi turtures di-
ser. 218. de Temp. vina verba Sancti Spiritus fervore in nido cordis vestri fovere contendite, ne permittatis ut in nobis semen verbi Dei peccatorum frigore congelescat, propter illud quod scriptum est: Abundabit iniquitas, refrigescet charitas. Estote magis, sicut dicit Apostolus, spiritu ferventes. Quomodo enim columba, vel turtures postquam genuerint ova, si illa permiserint refrigerari, perdent fructum illorum, ita & vos, si conceptum verbum Dei per oblivionem frigerari permiseritis, desiderabilem fructum habere non poteritis. Divus Chrysostomus modum nos docet, quo efficere possumus, ne cœleste hoc semen in nobis pereat, sed magis magisque nutriatur; Ita enim scribit: Nondum utilitate sermonis firmiter in mente D. Chrysost.
defixa, plurimus irruens sæcularium impetus alsionum omnia pariter evellit. Quod ne accidat, quoties hom. 5. in Matth.
à sancta congregatione discedatis, nihil magis necessarium judicate, quam ea quæ audiendo didicistis, conservare meditando. Nonne quotidie cernitis filios vestros ea quæ discenda suscipiunt, totius fere diei continuatione, meditari? Quanto id magis nos in spiritualibus studiis præstare debemus? Alioquin nihil huc nos proderit convenire, haurientes vase undique hiante rimis, atque undique perfluente, & ne tantum quippe studii in horum quæ diximus conservatione ponentes, quantum erga aurum, argentumque solemus exhibere. Paucos enim plerumque nummos cum aliquis accepit, & solicite reponit in saccu-lo, & diligenter obsignat sigillo; Nos vero postquam longe auro, gemmisque pretiosiora suscipimus eloquia, & inæstimabiles spiritualium opes bonorum, nequaquam ea in thesauro animæ recondimus continenda, sed passim, atque negligenter mentes nostras effluere permittimus.

7. Quia est ita in Scriptura Sacra imperitus, Verbum Dei non solum attente, audiendum, sed & solicite custodiendum est.
qui nesciat, quod Spiritus Sanctus eloquia Domini desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum esse dicat? At vero in cujus virtute adeo sunt desiderabilia? Etenim servus tuus custodit ea, quando enim hic thesaurus custoditur, ne pereat, aut rapiatur, tunc in custodiendis illis retributio multa. S. Bonaventura, S. Gregorium ad- Ps.18. v.12.
ducit in hæc verba loquentem: Verba Sapientiæ Ibid. v. 12.
quæ reprobi audiunt, electi non solum audiunt, sed S. Gregor. l.
etiam degustant, ut eis in corde sapiat, quod repro- 1. Mor. c. 5.
borum non mentibus, sed solummodo auribus sonat, S. Ambrosius inquit: Non satis est cura generatio- S. Ambr. l.
nis, nisi suppetat efficacia nutriendi. Itaque & tibi 10. in Luc.
tamquam Maria verbum Dei crescat, Sapientia, & ætate proficiat, quod ita fit, si omnia dicta justitiæ in corde custodias. S. Bernardinus textum illum S. Joannis cap. 8. Qui ex Deo est, verba Dei audit, ita ex- Joan. 8. 47.
ponit; scilicet aure cordis, id est affectuose, & obtem- S. Bernard.
peranter suscipit, credit, & amat, S. Augustinus Tom. 1. ser. 6. art. 3. c. 1.
super illa ejusdem capitis verba: Si manseritis in Joan. 8. 31.
sermone meo, vere Discipuli mei eritis, ita scribit: Ad S. Aug. ser.
Discipulum parum est accedere, sed & manere debet; 48. de verb. Dom.
Non ergo ait: Si audieritis verbum meum, si accesseritis ad verbum meum, aut si laudaveritis verbum meum, sed videte quid dixerit: Si manseritis in verbo meo, vere Discipuli mei estis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos, Quid dicimus fratres? Manere in verbo Dei labor est, an non est? Si labor est, attende magnum præmium; Si labor non est, gratis accipis præmium. Circa finem vero sermonis inquit: Si manserimus in verbo ejus, vere Discipuli ejus sumus, non enim soli illi duodecim, sed omnes qui manemus in verbo Dei, qui dixit: Ego sum veritas, liberos nos faciet, hoc est, liberabit nos, non à barbaris, sed à diabolo, non à corporis captivitate sed ab animæ iniquitate, Solus est qui sic liberat.

Idem

Idem S. Augustin. in sententiis suis, sent. 193. id quod in progressu hujus discursus sæpius diximus, his verbis docet; *Auditor verbi similis debet esse animalibus, quæ ob hoc, quia ruminant, munda esse dicuntur, ut non sit piger de his cogitare, quæ in alvo cordis accepit, & cum audit, sit similis edenti*, etenim qui edit, tem comestam stomacho includit, ita &c.

S. Aug. tom. 3. sent. 593.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Verbum Dei in corde custodiendum est, & mandandum executioni, si inde utilitatem aliquam haurire velimus.

THEMA.

Estote factores verbi, & non auditores tantum. Jac. 1. ℣. 22.

Verbum Dei auditum opere complendum est.
S. Bernard. Tom. 3. ser. de desiderat. verit. art. 1. c. 3.
Jac. 1. v. 21.

1. S. Bernardinus inter alios salutares effectus, quos verbum Dei in nobis operatur, hunc quoque recenset; *Habet virtutem præmii glorificantis*; At vero dices fortasse, cur non omnes qui illud auscultant, pariter salvantur? Causam S. Jacobus enunciat dicens: *Estote factores verbi, & non auditores tantum.* Et ideo quando nos ad prædicatores Evangelicos auscultandos invitat, ita loquitur: *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras*, ubi præcipue considerandum est illud verbum *suscipite*, hoc enim quid amplius dicit, quam *Audite*; Præterea advertendum est quod subdit: *Insitum verbum.* Surculus enim alteri arbori insitus, interiora illius penetrer necessum est; Idem quoque circa verbum Dei fieri debet, ut enim suo tempore velut surculus insitus fructum pariat, interiora cordis nostri penetret oportet. Quinam vero sunt qui cum irreparabili damno quoad hoc se decipiunt? Omnes illi videlicet, qui divinæ voci à ministris Apostolicis enunciatæ auditum quidem præbent, sed sine ullo inde percepto effectu, quia quod auscultarunt, non exequuntur.

Jac. 1. v. 22.
Factores verbi Dei commendantur.
Ibid. v. 23.
Ibid. v. 24.
Ibid. v. 25.

2. S. Jacobus postquam dixisset: *Estote factores verbi, & non auditores tantum*, protinus subjungit: *Fallentes vosmetipsos, Quia si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo, Consideravit enim se, & abiit: & statim oblitus est qualis fuerit; Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit.* Utique paradisus cœlestis subito gregatim foret adimplendus, si omnes concionum, sermonum, & conferentiarum spiritualium auditores, ea quæ audierunt, opere exequerentur. *Penset igitur apud se unusquisque vestrum*, inquit S. Gregorius: *si hac vox Dei in cordis ejus aure convaluit, & quia ex Deo sit, agnoscet, nam sunt nonnulli, qui præcepta Dei nec aure corporis percipere dignantur, & sunt nonnulli, qui hæc quidem corporis aure percipiunt, sed nullo ea mentis desiderio complectuntur; Et sunt nonnulli, qui libenter verba Dei suscipiunt, ita ut etiam in fletibus compungantur, sed post lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. Hi profecto verba Dei non audiunt, qui ea exercere contemnunt.*

S. Greg. hom. 18. in Evang.

Joan. 10. 27.
Quomodo oves Christi vocem ejus audiant.
Lyran. ibid. in cat. D. Thom.

3. Salvator quidem noster inquit: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego vitam æternam do eis*; At vero audite quo modo Lyranus ly *Audiunt* exponat, scilicet *credendo in corde, & obediendo opere*, S. Thomas in catena pariter inquit: *Audiunt, id est præceptis meis ex animo obediunt.* Ad idem verbi incarnati verbum Saulus implacabilis discipulorum Christi persecutor (*spirans minarum, & cædis in discipulos Domini*) in terram prostratus cecidit, ad cujus verbi vocem turbæ armatæ in horto Gethsemani prostratæ fuerunt, ut caderent retrorsum, cum hac tamen differentia, quod persecutor ex Saulo subito è terra surrexerit Paulus, in Apostolum transmutatus, per quem converteretur universus mundus, cum tamen econtra Hebræi obstinati & indurati ceciderint, numquam per omnia sæcula resurrecturi, usque ad illud tempus, in quo *reliquiæ Israel salvæ fient.* At vero quænam obsecro hujus diversitatis effectuum causa fuit? Nimirum Saulus audita Christi voce cor suum aperuit, atque ad obediendum jussis Domini promptum se obtulit, dicens: *Domine quid me vis facere?* Tunc enim confestim ex lupo rapaci factus est ovis. *Vas electionis est mihi iste*; Judæi vero econtra audierunt quidem, sed quo modo? *Continuerunt aures suas*, id est auriculam cordis; Atque ideo cœlestis Pastor illis improperat, dicens: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Act. 9. v. 1.
Ibid. v. 6.
Ibid. v. 15.
Joan. 8. 47.

Taxatur vecordia Judæorum, in audiendo, & complendo verbum Dei.
Ezech. 33. v. 10.
Ibid. v. 31.

4. Optasset quidem clementissimus Deus electum populum suum ad veram compunctionem & emendationem perducere, utpote qui à semita recta deviaverat, ac proinde præter Isaiam, Jeremiam, aliosque Prophetas, etiam Ezechielem Prophetam ad ipsos ablegavit; Verum audite Discursum quem Judæi Prophetam auscultantes inter se miscuerunt; *Dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus quis sit sermo egrediens à Domino. Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, & sedent coram te populus meus, & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos.* Ecce quam pessimæ indolis hi Hebræi erant, quibus proinde Proto-Martyr merito improperavit, dicens: *Dura cervice & incircumcisis cordibus.* Subdit vero facer textus sequentem aptissimam similitudinem. *Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi, dulcique sono cantatur & audiunt verba tua, & non faciunt ea.* In æstate namque sæpe contingit, quod circa incuntem noctem circumeuntibus instrumentis musicis dulce sonantibus nonnemo dormiens excitatus, ad fenestram accurrat, & quoadusque cantus vel instrumentorum sonus durat, de audita harmonia sibi complaceat, ita tamen ut postea nihil amplius de cantu aut sono cogitans, lecto se iterum committat. Hoc est quod verè multis contingit, qui vel ob pruritum eloquentiæ, vel ob ostentationem ingenii, memoriæ, vel doctrinæ, quæ est in prædicante, avidissimas sæpe ejusmodi prædicatoribus aures præbeant, in itaqua quamdiu sermo ipsorum durat, sibi complaceant; Sæpe etiam exinde excitati deliciarum & voluptatum suarum plumas deserant, at vero finita quadragesima ad eumdem vitiorum suorum, pravarumque consuetudinum, quibus antea insorduerant, denuo revertantur.

Act. 7. 51.
Ezech. 33. v. 32.
Apta similitudo.

5. Nescio an aliquando observaveritis phrasin quamdam loquendi, qua Psalmista utitur, dicens: *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite, omnes qui habitatis orbem.* Etenim prima facie ly *Audite*: & ly *auribus percipite*, prorsus eamdem significationem habere videntur; Sed falluntur, qui idipsum existimant, quia duplicis generis aures nobis insunt, scilicet exteriores, quæ oculis videntur, & interiores, quæ cordi sunt annexæ, ita enim docet Gallenus lib. 6. *de usu partium*, asserens in corde nostro duas quasi esse auriculas. Quando igitur David inquit: *Auribus percipite*, de interioribus auribus loquitur, ut intelligamus divinam vocem corde potius, quam auribus externis auscultandam esse. Author operis imperfecti parabolam

Ps. 48. v. 2.
Auribus cordis audiendum, & in corde abscondendum est verbum Dei, ne diabolus illud rapiat.

Auct. imperf. Hom. 31. lam seminis commentando ita scribit: *Jacentia super lapidem semina verbi, rapiunt volatiles dæmones;* At vero *dic mihi cujus culpa est, rapientium dæmonum semina, an hominum durorum, non abscondentium ea in sulcis pectoris sui? Puto non esse culpam rapientium dæmonum. Ille enim latro qui parietem perforat, in secreta domus parte ingreditur; Qui autem invenit foris projectum, quomodo quasi latro culpetur? Sic & diabolus, si poterat introire in secreta pectoris tui, ut si nolente raperet verbum, bene culparetur, nunc autem quod a te neglectum est, & contemptum, hoc ille diripuit. Denique sciens Propheta hominum abscondentium esse culpam, dicebat:* *Ps. 118. 11.* *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Si ergo absconderis verbum in sulco pectoris tui, germinat tibi timorem, timor liberat te a peccato; Si autem foris eum in superficie carnalium aurium dimiseris, quomodo timor tibi germinatur? Si autem timor in te natus non fuerit, quomodo salvus fies, cum sit scriptum: Timor Domini expellit peccatum? Qui autem sine timore est, non potest justificari?*

Verbum Dei debet non solum auribus audiri, sed insuper corde & intellectu ruminari. *Deut. 6. 7. Matth. 13. v. 19. Cajet.*

6. Verbum increatum in Deuteronomio, quanta cum diligentia, & solicitudine cœleste semen ejus in sinu animæ nostræ nutriendum sit, bis verbis nos docet: *Erunt verba mea in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis, sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens.* Cajetanus super illum S. Matthæi textum: *Omnis qui audit verbum Regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est*, ita scribit; *Hinc patet quod appellavit semen verbum Regni cælorum: & non intelligit, id est, non penetrat verbum Regni cælestis, ita ut credat. In hoc enim primo nulla est omnino germinatio, utpote deficiente intellectu, qui est principium fidei. Venit malus; Diabolus Antonomasticè vocatur malus, non natura, sed voluntate immutabili à malo in bonum, & rapit quod seminatum est in corde ejus.* Doctrina est S. Antonini dicentis: *S. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 11. § 3.* *Debet verbum auditum ruminari, & mente retineri, sicut legitur de B. Nicolao, quod cum esset puer ad Ecclesiam accedens, sacra pectori condebat mandata, quæ scilicet audiebat, & hoc modo intelligo Cæciliam Virginem semper Evangelium in pectore portasse, scilicet meditando verbum Dei auditum in prædicatione, & de B. Virgine matre Dei dicitur* *Luc. 2. 19.* *Luc. 2. Et conserbabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, nam animal quod non ruminabat in lege veteri habebatur immundum. Non ruminare, est non memorare, & non meditari audita.* Bellovacensis quanta cum diligentia conservandus sit thesaurus *Bellov. spec. Mor. l. 3. par. 1. dist. 10.* his verbis considerat: *Attende quam solicite custoditur thesaurus, & quanto pretiosior, tanto vigilantius custoditur, verbum autem Dei thesaurus est infinitus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Nota qui thesaurum temporalem Domini sui custodiunt, si illo utuntur, si ex illo amicos acquirunt fures sunt, & infideles Domino suo & Dominum suum damnificant, nec illo possunt uti, vel amicos acquirere sine Domini sui damno non sic de isto, quia quanto plus thesauro isto usus fueris, quanto in plures dispersoris, & inde amicos acquisieris, tanto majorem Dei amicitiam obtinebis.*

Similitudo thesauri.

Ob hujus interioris, ad verbum auditum, & non conservatum, aut nutritum, applicationis defectum, fit postea, quod idem verbum non mandetur executioni, & consequenter quod multæ animæ valde periclitentur. Sanct. Augustinus super Psal. 36. ita de Donato scribit: *S. August. in Psal. 36.* *Tentavimus consolari eum de verbo Dei, sed ille non erat de Sapientibus formicis, quæ sibi æstate collegerunt, unde hyeme vivant. Cum enim res sunt tranquillæ, tunc homo sibi debet colligere verbum Dei & recondere in intus cordis sui quemadmodum formica abscondit in cavernosis penetralibus labores æstatis, per æstatem enim vacat hoc agere, venit autem hyems, id est intervenit tribulatio, & nisi intus invenerit, quod edat, necesse est ut fame dispereat, iste enim sibi non collegerat verbum Dei.* Bollandus de S. Bertilia Virgine refert, quod inter alia futuræ suæ sanctitatis signa hoc quoque in ea notatum fuerit; *Studebat ad Ecclesiam convolare, quatenus verbum Dei audire valuisset, unde nimio audiendi amore summopere flagrabat, & quod aure corporis audiebat, in alta cordis memoria recondebat.* *Bolland. 3. Jan. cap. 156.*

Verbum Dei in corde & memoria conservatum, etiam executioni mandari debet.

7. Ex hac consideratione & conservatione verbi Dei in mente & memoria audientis, nascitur: quod idem verbum postea executioni mandetur: Porro cibus postquam manducatus, & intra Stomachum receptus, ibique ruminatus, concoctus, & digestus fuerit, tandem suam substantiam ad partes corporis nostri transmittit, ut eidem vitam, & vigorem subministret. *Quemadmodum* enim *non prodest cibus, nisi cum fuerit masticatus*, ut Author operis imperfecti inquit, *& in stomachum descenderit, sic non proficit ad salutem verbum, nisi cum fuerit intellectu & memoria traditum; Nam sicut cibus nihil prodest, si manducaverimus, & iterum evomimus eum de stomacho, sic nihil in nobis prodest verbum, quod audimus, si obliviscimur illud. Cibus qui in stomacho stat, ille confortat, & sermo qui in memoria manet, ille salvat.* *Auct. Imperf. hom. 41.* Adducitque animalium mundorum, & ruminantium exemplum dicens: *Animal illud est mundum, quod masticat & tradit utero, & iterum de utero revocat & ruminat; Et homo ille est spiritualiter sanctus, qui audiens verbum, tractat, & cum intellexit, memoriæ quasi utero tradit, & iterum de memoria quasi utero revocat, & ruminat, & retractat. Ille autem homo immundus est ante Deum, qui non recordatur aliquando, nec retractat, quod audit.* Quanto igitur immundior erit, si nec exequatur, quod auscultat. Rabanus Maurus Archi-Episcopus Moguntinus historiam illam libri Judicum, in qua Deus Gedeoni præcepit, ut omnes illos à se demitteret milites, qui ut aquam ad bibendum acciperent, genua flectebant, in favorem nostrum explicat inquiens: *Raban. lib. 2. in Jud.* *Qui aquas flexis genibus hauserunt, à bellica contentione remoti sunt; Aquis namque doctrina Sapientiæ, stanti autem genu recta operatio designatur. Reprobati qui genua, dum aquas biberent, inflexerunt, quia attestante Apostolo: Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.* *Rom. 2. 13.* *Quia enim, ut diximus, dissolutio operum in ipsa genuum incurvatione signatur, recte rursum per Paulum dicitur: Remissas manus, dissolutaque genua erigite, & gressus rectos pedibus vestris.* *Heb. 12. 12.*

Verbum Dei comparatur speculo, ejusque qualitatibus. *Jac. 1. 23. S. Thom. à Villanov. in Sexag.*

8. In hanc rem aptissime quoque deservit illa à S. Jacobo adducta speculi similitudo. Unde Sanctus Thomas à Villanova, citans illum S. Jacobi textum: *Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo &c.* subjungit, *Sic isti, tempore quo audiunt verbum Dei, conscientias suas in lumine veritatis verbi Dei aspiciunt, & maculas suas vident, sed egressi Ecclesiam, statim obliti sunt, quales se viderint.* Præterea speculum non adulatur, nec decipit aliquem, sed demonstrat defectus, & maculas omni cum sinceritate, sicut in se sunt; Idem quoque verbum

Dei facit, nullius enim habet respectum, sed cum omni libertate & sinceritate cunctos reprehendit, & quales simus, nos veridice cognoscere facit. At vero scitisne causam, cur impii in hoc speculo se considerantes non se emendent? De Elephante & Camelo dicitur, quod ex aqua limpida bibituri, eamdem prius pede conturbent, ne propriam deformitatem in eadem conspiciant: Eodem modo vitiosi verbum Dei abhorrent, nec inde emendantur, quia turpitudines suas detegi, aut audire nolunt. Porro semen illud, quod centuplicatum fructum protulit, eos denotat, qui ex prædicatione *fructum afferunt in patientia*, quinam vero hi sint, S. Thomas à Villanova his verbis declarat: *Idest, qui efficaciter proficiunt, alias quid prodest audire nisi in damnationem? Nam scienti, & non facienti, peccatum est illi: Unde Dominus in Evangelio ait: Viri Ninivitæ surgent in judicio contra generationem istam &c. quia illi uno sermone, & brevissimo Jonæ conversi sunt ad pœnitentiam, & nos tot sermonibus non convertimur.* Undenam putas suam habuisse originem, quod Judæi tot à Christo beneficiis affecti ejusdem crucifixionem machinati fuerint? Ipsemet Salvator ad hoc respondet, dum Joan. cap. 8. ait; *Scio quia filii Abrahæ estis, sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis*, quasi diceret ut ait S. Augustinus: *Ideo quæritis me occidere, quia sermo meus non capit in vobis*, Christum quidem prædicantem audiebant, sed cum indignatione capita sua moventes, divinumque illud semen in cordibus suis minime admittebant, & ideo mirum non est, quod fructificare exinde non poterant. Subdit idem S. Augustinus: *Si sermo meus caperetur, caperet, si caperemini intra retia fides tamquam pisces concluderemini. Quid est ergo, non capit in vobis? Non capit cor vestrum, quia non recipitur à corde vestro. Sic enim est sermo Dei, & sic esse debet fidelibus, tamquam pisci hamus, tunc capit quando capitur, nec fit injuria illis qui capiuntur, ad salutem quippe, non ad perniciem capiuntur.*

Quare vitiosi abhorreant verbum Dei audire.
Luc. 8. v. 15.
Thom. à Vill. ibid.
Joan. 8. 37.
S. August. tract. 42. in Joan.

9. *Estote factores verbi &c.* S. Paulus in Epist. 2. ad Corinth. de fructu prædicationis suæ disserens ait: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, & in iis qui pereunt; Aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam.* Quæ verba Theodoretus in favorem nostrum ita exponit: *Salutaris prædicatio iis quidem qui credunt, salutem procurat, iis vero qui non credunt, affert exitium;* Advertendum tamen est, quod ly *credunt* semper conjunctum sit cum operibus, quia *fides sine operibus mortua est.* Albertus magnus verba illa: *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*, ita exponit: *Quasi dicat: Hæc verum dixisti, sed non tantum ea quæ carnaliter portavit, & lactavit, beata est, sed etiam illi qui audita me verbum Dei concipiunt, & custodiendo fovent, & pariunt in opere, sunt beatitudinis illius participes, quia ipsa mater carnalis beata est.* Didacus stella pariter hæc verba ita commentatur: *Non satis est ad beatitudinem consequendam audire verbum Dei, & credere, nisi bona opera adhibeas, ut verbum recte custodias.* De Saul in libro 1. Reg. cap. 24. dicitur: *Levavit vocem suam, & flevit:* Cum lacrymia namque doluit de eo quod Davidem fuisset persecutus; Nec tamen ob hoc ab eodem innocente David deinceps persequendo postea destitit: Plurimi sunt, qui ad exemplum hujus reprobi efficacem quamdam concionem audientes compunguntur, & bona sibi faciunt proposita, at vero mox ut domum reversi sunt, omnia evanuerunt, nec quidquam eorum exequuntur, quæ sibi proposuerunt. Sacer textus de Herode Baptistam prædicantem auscultante dicit: *Libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat*, scilicet eorum quæ audierat, ad notandum est, quod sacer textus dicat, *multa, non vero omnia:* Non sufficit autem aliqua bona facere in virtute auscultatæ prædicationis, *quia qui in uno offenderit, factus est omnium reus*, Apud S. Joannem cap. 13. Christus ait: *Si hæc scitis, beati eritis: si feceritis ea.* Quæ verba in memoriam mihi revocant sapiens quoddam responsum, quod in bono authore à pia quadam matrona domesticis suis datum fuisse legi, cum enim hæc quodam mane familiares suos ab Ecclesia sua revertentes interrogasset, num concio facta esset, illique omnino factam esse, seque illi interfuisse responderent, subjunxit hera: *Dicta est, sed necdum facta est concio, superest eam nunc faciatis, & quæ audistis, opere adimpleatis.*

Jac. 2. 22.
2. Cor. 2. v. 14.
Quibus verbum Dei prædicatum sit salutare.
Theodoret.
Jac. 2. v. 20. & 26.
Luc. 11. v. 28.
Alb. Mag. ibid.
Did. Stell. ibid.
1. Reg. 24. v. 17.
Multi audita prædicatione, bona concipiunt proposita, quæ tamen cito evanescunt.
Marc. 6. v. 20.
Jac. 2. 10.
Joan. 13. v. 17.
Joan. David in vid. Christ. f. 97

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

De iis qui verbum Dei sine attentione auscultant, nec non de aliis, qui econtra cum devotione eidem assistunt, disseritur.

THEMA.

Cor fatui quasi vas confractum, & omnem Sapientiam non tenebit, verbum sapiens quodcumque audierit scius, laudabit, & ad se adjiciet, Eccl. 21. vers. 17. & 18.

1. ECclesiasticus hisce verbis differentiam assignat, quæ est inter perditæ salutis hominem, & timoratæ conscientiæ virum, *cor fatui quasi vas confractum*, vel perforatum, quod nihil retinet eorum, quæ ipsi immittuntur; Non vero item vir *Sapiens*, hic enim *quodcumque audierit &c.* Apud Ezechielem prædicatio hujus Prophetæ Cantioni musicæ assimilatur: *Es eis quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur.* At vero quænam esse potest proportio inter musicam, quæ per harmoniam bene regulatam delectat & placet, & inter verbum Dei, quod malis plerumque displicet? Porro experientia docet, quod nonnulli cantionum, & instrumentorum melodia abutantur, quæ alias in Ecclesias sub divinis officiis ad fideles ad majorem devotionem excitandos introducta fuit; Sic enim *cantantibus organis Cæcilia in corde suo decantabat: Fiat Domine cor & corpus meum immaculatum*, lascivi tamen & dissoluti homines iisdem cantionibus musicis aures suas præbent sine ulla inde concepta devotione, sed solum ob delectationem externam, quam inde capiunt: Idem quoque multis contingit, qui ideo solum prædicatorem auscultant, quia sibi in ejus eloquentia, vel in doctrina illius aut gestibus plurimum complacent; Non vero sic viri timorati faciunt; *Sapiens* enim *quodcumque audierit. &c.* Multi musicæ assistunt, ut compositiones musicas censurâ suâ notent, vel ut de cantoribus, eorumque qualitatibus judicent, non vero ut harmonia musicæ sese oblectent, idem sæpe contingit in concionibus, ad quas multi accedunt, non ut ex documentis evangelicis proficiant, sed ut defectus concionatoris censura sua convellant, *Audiunt sermones tuos*, inquit Deus ad Ezechielem, *& non faciunt eos, quia in canticum oris sui vertunt illos, & avaritiam suam sequitur cor eorum.* De Salvatore nostro apud Matthæum legitur; *Abeuntes Pharisæi consilium inierunt, ut*

Examinatur differentia audientium, Verbum Dei cum conscientia timorata, & ex vana curiositate.
Ezech. 33. v. 32.
Ibid. v. 31.
Matth. 22. v. 15.

caperent eum in sermone. Maligni namque Pharisæi in prædicatione Christi auscultanda frequentes erant, sed hoc solum fine, ut caperent, & carperent eum in sermone, si forte inter loquendum errorem committeret, non vero ita faciebant Discipuli & Apostoli; Sicut enim ex uno eodemque flore apis mel, aranea venenum exsugit (*Hinc mel, hinc venenum*) ita invidi scribæ ex prædicatione Christi maledicentiæ, & detractionis capiebant materiam, discipuli autem ejus fructus æternæ vitæ colligebant; Unde Petrus omnium nomine dicebat: *Verba vitæ æternæ habes.* Porro de Pharisæis S. Thomas ita scribit: *Stultum consilium fecerunt, ut Jesum caperent in sermone, quia ipse erat verbum Dei, & verbum Dei non est comprehensibile.* Hugo Card. similiter inquit; *Stulti sunt, qui volunt capere verbum in verbo;* Ad nostrum vero propositum Paulus de Palatio optime ait: *Ita nunc Pharisæi quidam in nihil aliud contendunt, quam ut prædicatorem capiant in sermone. Quam sit horum gravis iniquitas, ex Dei in loco isto furore conjicias, vix enim invenies Christum tam gravia verba dixisse.* Invenietis ut plurimum quod populos & turbæ Christum secutæ tanta cum attentione illum auscultarint, quod ab ejus divino verbo attonitæ & suspensæ hæserint, atque in tanta multitudine confluxerint, ut quasi suffocandus ab iis videretur: *Cum turba irruerent in eum, ut audirent verbum Dei;* Ut Glossa ait: *Nec tempore, nec loco turba à studio audiendi cohibetur; Vesper incumbit, & tamen sequitur; Stagnum occurrit, & turba urget.* Didacus Stella insuper addit: *Non solum in templo, & in Synagoga, intra mœnia civitatis audiebant verba, sed per montes, ac deserta properabant; Nos juxta Ecclesias habitantes parum itineris ambulare nolumus;* At vero Pharisæi, Sacerdotes, Principes Synagogæ, qui in contemptum Christi gloriabantur dicentes: *Numquid ex principibus aliquis credidit in eum?* Eum dicentem nec audire, nec tolerare volebant, *Durus est hic sermo*, dicebant, *& quis potest eum audire?* Porro causam hujus differentiæ ex quadam expositione Sanct. Bonaventuræ colligo, hic enim super ly *irruerunt*, ita scribit: *Vehementi desiderio movebantur, ideo irruebant, considerantes magis Domini bonitatem, quam majestatem; Unde dicit quidam expositor: Magni meriti est apud Deum desiderium verbi Dei, quod ipsam quoque irreverentiam turbæ irruentis excusat,* Sanctus Ambrosius, qui per prædicationes suas Sanct. Augustinum Ecclesiæ comparavit, ipsemet fatetur, populum suum adeo avide ad sermones suos concurrisse, ut Deus sæpe per miracula ipsi, quando infirmus existens prædicare non poterat, auxilio fuerit, Ait enim: *Et si interdum vigorem dicendi in nobis corporis obtundat infirmitas, tamen studio devotionis vestræ fortiores efficimur, nam quo vos studiosius auditis, eo nos libentius prædicamus, & virtus nobis loquendi additur, cum nos intelligendi accommodatis auditum. Quis non conetur illic semen verbi cœlestis jacere, ubi illud puri cordis fœcunda terra suscipit?*

Joan. 6. v. 69.
S. Thom. in Matth.
Hug Card. Ibid.
Paul. de Palat. in Matth.
Luc. 5. v. 1.
Gloss.
Joan. 7. 48.
Joan. 6. 61.
S. Bonav. ibid. in Luc.
S. Ambr. ser. 2. de Epiph.

2. Ex quatuor partibus seminis, in terram dispersis, prout apud S. Lucam legitur, tres defecerunt, quarta vero pars cum fœnore fructus centesimi agricolæ laboribus correspondit: *Et aliud cecidit in terram bonam, & fecit fructum centuplum.* Quinam vero fuerunt hi agri cultivati, atque fertiles, ut tam abundantem progerminare messem potuerint? Audite illum, qui ait: *Pater meus agricola est*, hic enim perspicue declarat, unde hæc messis provenerit fertilitas, dicit enim: *Quod autem in bonam terram, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes, verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* id est, ut Albertus Magnus exponit: *Audientes interiori auditu, retinent memoria, affectu, & operis impletione;* Et hoc est quod Ecclesiasticus dicere voluit, quando ait: *Sapiens quodcumque audierit scitus, laudabit, & ad se adjiciet,* Enimvero quando ferculum aliquod palato bene sapit, comedens laudat illud, & sibi attrahit, ita quoque David, qui sano gustu præditus erat, dicebat: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Surius in vita S. Antonii de Padua refert, quod cum devota quædam mulier avida esset Apostolicum hunc virum prædicantem audiendi, nec tamen maritus infirmus dimittere eam vellet, ut foris extra civitatem in campo quodam spatioso ipsum prædicantem audire posset, *ascendit in solarium domus suæ, & ex fenestra locum concionis destinatum cupida respexit, ut vel si nonnihil suo desiderio satisfaceret. Accidit tum res admiratione digna, dum enim ad duo milliaria abesset locus ille, vocem viri Dei prædicantis audivit. Cujus suavitate delectata, hæsit diutius ad fenestram, quam vir ejus ferre posset, qui etiam eo nomine objurgavit eam; Sed illa respondit se Patrem Antonium audire concionantem, quod ille audiens, irrisit eam, delirare eam existimans; illa contra asserente se optime audire eum, ascendit vir ad fenestram eamdem, & etiam ipse viri Dei vocem meritis fidelis conjugis percepit, atque ab eo die numquam ab illius concione abesse voluerunt.* Sanct. Vincentius Ferrerius nonnumquam octoginta millia hominum foras secum in apertos campos ad prædicationes suas eduxisse legitur. Quando Sanct. Bernardinus Senensis prædicabat, Auditores ab aurora præoccuparunt locum, ut commode eum audire possent. Sanctus Ambrosius (cujus admirabilis facundia per illud apum examen, quod tempore infantiæ ipsius labiis insedit, præsignificata fuit) cum tanta energia prædicabat, ut Sanctus Augustinus ingenue confiteatur dicens: *Cum non satagerem discere quæ dicebat, sed tantum quemadmodum diceret, audire, veniebant in animum meum simul cum verbis quæ diligebam, res etiam quas negligebam, neque enim ea dirimere poteram, sed dum cor aperirem ad excipiendum quam diserte diceret, pariter & intrabat, quam vere diceret;* Erat enim Sanct. Augustinus tunc de illorum numero, de quibus, ut paulo ante audistis, Ecclesiasticus dicit: *Cor fatui quasi vas confractum;* Erat enim & ipse fatuus: *Stultorum infinitus est numerus*, desiderasset quidem quod illæ veritates æternæ, quas Sanctus Ambrosius enunciabat, ipse vero auscultabat, cor suum leviter pertransiissent, non vero remansissent in illo, siquidem in sola S. Ambrosii eloquentia sibi complacebat, de eorum quæ dicebat veritate nihil curans, at vero Deus ipsi manifestare voluit quantæ divinum verbum etiam, si cum intentione contraria auditum sit, efficaciæ existat.

Luc. 8. v. 8.
Qui corde bono verbum Dei audiunt & retinent, copiosum fructum afferunt.
Joan. 15. 1.
Luc. 8. 15.
Alb. Magn.
Eccl. 21. 17.
Psalm 118. v. 103.
Sur. vit. S. Anton. de Pad. c. 15.
Præclarum miraculum de fervore audiendi verbum Dei.
S. August. lib. 5. c. 14. Confess.
Eccl. 21. v. 17.
Eccl. 1. 15.

3. Deus Jobo Prophetæ tantam contulerat in dicendo facundiam, & persuadendi efficaciam, ut quamprimum ipse os suum ad loquendum aperiebat, *Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo, Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat;* Difficulter quidem silere poterant, cum essent viri illustres, magnæque authoritatis Principes, ac proinde dicebant, *conceptum sermonem tenere quis poterit?* Et tamen Jobo in publicum prodeunte, ipsi obmutescebant, ut eum audirent; Eheu! Quot sunt

Job. 29. v. 9. & 10.
Carpuntur qui prædicationes turbare & impedire nituntur.

sunt inter fideles, quos venerabunda barbarorum illorum, paganorumque hominum attensio condemnabit, siquidem tametsi fideles sint nomine tenus, attamen non solum Deum in suis ministris evangelicis inviti audiunt (*Qui vos audit, me audit*) verum etiam prædicationem eorum, quantum possunt, turbare & impedire nituntur? S. Propheta Job ibidem subjungit: *Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant, ad consilium meum, Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum; Expectabant me sicut pluviam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.* Quæ verba Lyranus exponens inquit: *Reputantes magnum, quod de verbis meis aliquid intelligebant; Desiderabant audire verbum meum, sicut terra sitiens pluviam;* Enimvero quid convenientius illo tempore fieri poterat, quando filius Dei humana carne vestitus Evangelium prædicabat, quando hic *in terris visus, & cum hominibus conversatus est*, quando Petrus ei dixit: *Verba vitæ æternæ habes*, qua enim attentione & devotione dignus est Deus illeque Dominus, qui *dedit voci suæ vocem virtutis*, si Job servus ejus à Dominorum suorum magnatibus tanta cum reverentia auditus fuit?

Luc. 10. 16. *Job. 29. 21.* *Ibid v. 17.* *Ibid. v. 18.* *Lyran.* *Baruch. 3. v. 38.* *Joan. 6. 69.* *Psal. 67. v. 34.*

4. Divus Chrysostomus illos considerat, qui aures suas tanta cum promptitudine & voluptate scenis exhibent, econtra vero prædicatores evangelicos tanta cum animi repugnantia auscultant, quos proinde his verbis perstringit; Scenis & Comœdiis publicis per medium diem, seu quatuor aut quinque horas sine nausea aut difficultate, imo ingenti cum complacentia assistunt, *hic vero ubi loquitur Deus, ne exiguum quidem patientiæ tempus expectant.* Idem S. Doctor in prologo super S. Joannem idem punctum serio inculcans, indignitatem illam se intelligere non posse protestatur, qua multi homines verbum Dei histrionibus postponere non verentur, licet idipsum Doctor gentium multis sæculis ante prævideirt, & detestatus fuerit, quando ad Timotheum celeberrima hæc verba scripsit: *Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi Magistros prurientes auribus, Et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.*

Taxantur qui cum gaudio aures exhibent comœdiis, & verbum Dei fastidiunt. *D. Chrysost. hom. 1. in Matth.* *2. Tim. 4. 3.* *Ibid. v. 4.*

5. Revocetis vobis obsecro in memoriam, id quod in libro Judicum cap. 8. scribitur, Ubi Gedeon suos ita affatur: *Unam petitionem postulo à vobis, date mihi inaures ex præda vestra*, idipsum namque Deus cunctis fidelibus suis dicere videtur, scilicet, *Postulo à vobis inaures*, id est illam animi alacritatem, qua Comœdias spectatis, novitates, discursus politicos, profanos, ridiculos, obscœnos perlibenter auditis, eamdem inquam eadem proportione divino verbo meo à vobis exhiberi postulo Origines ait: *Mulieres illæ quæ suas inaures obtulerunt, ut fieret vitulus, insipientes erant, quæ à veritate quidem averterunt auditum, ad fabulas autem se converterunt.*

Continuatur idem propositum. *Jud. 8. 24.* *Orig. Hom. 13. in Exod.*

6. Plutarchus in vita Demosthenis facundissimi oratoris sequentem refert haud infacetam historiolam. Dum enim Demosthenes de negotio aliquo maximi momenti, id est de vita cujosdam conservanda, qui delicti capitalis reus esse prætendebatur, coram tribunali peroraret, videretque judices ad alia cogitationibus distractos, deque rebus impertinentibus inter se mutuo discurrentes, abrupto discursus sui filo sequentem cœpit illis enarrare fabulam. Certus quidam vir (cujus nomen fingebat) asinum sibi, in quo Athenis Megaram proficisceretur, conduxit, cumque in itinere ab ardentissimis solis radiis æstuans haud modicas sentiret molestias, nec quidquam penes se haberet; quo se ab ardore solis tueri posset, à jumento descendens, in ejus umbram sese collocavit. Cujus usuram Veredarius mordicus ei denegavit, dicendo, conductum ab illo esse asinum, non vero umbram, ac proinde si illam prætenderet, novo illam pretio comparandam esse, hic vero econtra opposuit dicendo, haud dubie cum asino insidendi ex pacto facultatem habeam, umbra illius fruendi facultatem ex eodem pacto pariter habebo; Hacque ratione multo tempore inter se fuere jurgati; Hac autem fabula absoluta Demosthenes dictionem suam terminans, se abire velle, jamque quod sufficeret dixisse simulavit; At vero Judices illum revocarunt, utpote certaminis hujus exitum scire percupidiores; Tunc Demosthenes illos sequentibus verbis objurgandi occasionem accepit, dixitque: *Itane de asini umbra libet audire, viri vero de vita periclitantis causam audire gravamini?* Quam aptè idipsum multis posset exprobrari Christianis; *Itane de profanis libet audire gravamini?* Discursus enim æternæ saluti perniciosi, qui ut plurimum vitiorum, scandalorum, pessimarumque consequentiarum sunt fomentum, cujusmodi sunt detractiones famæ alienæ, comœdiæ lascivæ, cum aviditate auscultantur, magnoque cum dispendio frequentantur; verbum autem Dei, quod tanto cum animarum fructu in Ecclesiis audiri potest, non solum negligitur, verum etiam temere rejicitur, & histrionibus posthabetur.

Plutarch. in vit. Demost. Faceta historiola.

7. Enimvero hi, qui ex verbo Dei nullum percipiunt fructum, illudque nulla prorsus cum attentione auscultant, notabilissimum quoddam patiuntur damnum & præjudicium, quod non sicut aliæ commissæ transgressiones per pœnitentiam compensari, aut resarciri potest, quia tametsi de negligentia qua verbum Dei auscultasti, aut de damno, quod ab illo te absentando incurristi pœniteas, insignia tamen documenta, & salutaria monita ex quibus egregium poteras facere profectum, propter hoc non recuperabis, adeoque tanto subsidio destitutus, multis cadendi periculis subjectus manebis; Neque cum Psalmista dicere poteris: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.*

Damna negligentium audire verbum Dei. *Psal. 118. v. 55.*

8. Divus Chrysostomus quorumdam, qui prædicationem Evangelicam auscultantes illius subito obliviscuntur hisce verbis adducit excusationem: *Multos audio qui dicunt, quod præsentes, & Evangelicæ veritatis eloquiis perfruentes, dignum tantis rebus commodant auditum, animoque contrahuntur; Egressi vero Ecclesiam, cum locum & animum repente mutent, extinguentes prorsus totum illum devotionis ignem, quem sermo in eis prædicationis accenderat. Quidnam igitur adhiberi congruit, ne istud eveniat? Si scilicet consideremus in primis unde contingat. Unde itaque nobis accidit tanta mutatio? De conversatione nimirum parum attenta & vitiosorum hominum assiduo, pestiferoque colloquio.* Turbæ illæ, quæ è domibus propriis, & civitatibus quas incolebant, in loca deserta egressæ Salvatorem nostrum famelicæ secutæ fuerunt, divinum ejus verbum cum fructu audire meruerunt. Unde S. Ambrosius ait: *Gratia cœlestis impertitur alimentum, sed quibus impertiatur adverte, non otiosis, non in civitate, quasi in Synagoga, vel sæculari dignitate residentibus, sed inter deserta quærentibus Christum; Cum ipsis loquitur Dei verbum.* Quisquis igitur verbum

D. Chrysost. hom. 5. Matth. Unde veniat quod multi tam cito obliviscantur ea, quæ audiunt in concione. *S. Ambr. lib. 6. in Luc. c. 9.*

bum Dei attente audire, illudque vivum in mente & memoria conservare cupit, huic necessum est, ut solitudinem diligat, seque à strepitu negotiorum turbantium nonnihil subducat.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Æterna reprobationis indicium est, si quis verbum Dei contemnat, vel inde non proficiat.

THEMA.

Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Joan. 8. ꝟ. 47.

Eccl. 9. v. 1. Certum signum reprobationis est, verbum Dei nolle audire. *S. Bonav. Joan. 10. v. 27.*

1. TAmetsi verissimum sit solemne illud Ecclesiastis effatum: *Nescit homo utrum amore vel odio dignus sit*, attamen incarnata sapientia manifestum reprobatæ alicujus animæ indicium tangit, dum incredulis Hebræis in hæc verba improperat: *Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis:* Ubi ut Doctor Seraphicus ait: *Causam subdit, quia non erant ex Deo.* Similiter apud S. Joannem cap. 10. Christus electos, sive oves suas se ex voce cognoscere ait; *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas.* Denique in cap. 8. obstinatis Judæis exprobrarat dicens: *Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum; Vos ex patre diabolo estis.* S. Paulus pariter huic Hebræorum populo hanc reprobationis ipsorum causam fuisse protestatur, quia scilicet verbum Dei repulissent: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æterna vita, ecce convertimur ad gentes.* Ubi observandum, quod Apostolus ille, qui Dux verbi cognominatus fuit, repulsam prædicationis Evangelicæ, cum repulsa ab æterna beatitudine simul inter se conjunxerit, tamquam causam, & effectum. Unde S. Ambrosius ait: *Judæi qui sibi clauserunt aures, ne audirent, hodie non merentur audire*, sed ad prædicationem Evangelicam ad finem usque mundi surdi manebunt. Quando quis in permagno quodam imbre, qui ipsas quoque arbores eradicat, in torrente fortuito est collapsus, ne in eodem submergatur, is qui expertus est, aliquem arboris ramum apprehendere solet, hacque ratione vitam suam salvat. In hoc impetuoso torrente, de quo sapiens illa mulier Thecuitis ait: *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur*, S. Augustini modum nos docet, quem tenentes nequaquam submergemur: *Est quo te teneas*, inquit, *Res humana tamquam fluvius currit; Maligni dies tamquam fluvius currunt, tene te ad lignum, ne traharis; Ecce fluvius currit, percipitatur, transit. Quo me teneo? Verbum Domini manet in æternum.*

Joan. 8. 43. Ibid. v. 44. Act. Apost. 13. v. 46. S. Ambr. l. de Parad. cap. 14. 2. Reg. 14. v. 14. S. Aug. ser. 19. de divers.

Joan. 18. Quare Petrus Malcho potius auriculam quam aliud membrum amputaverat.

2. Observastisne aliquando audax illud facinus S. Petri, quo Malcho in horto Gethsemani auriculam amputavit? Cur eumdem in auricula, & non potius in alia corporis parte vulneravit? Hoc utique casualiter nequaquam accidit, siquidem Christus id permittens *omnia in sapientia fecit.* Dicetis forsitan quod cum Malchus vir temerarius, audax & ingratus fuerit, merito signo aliquo fuerit notatus, unde dignosceretur quis esset, scilicet semiauricolatus, id est homo infamis; Verumtamen melius dicemus, quod *omnia hæc in figura contingebant*, cum enim Malchus servus Pontificis fuerit, hebraismum præfigurabat, qui in futuris sæculis in omnibus totius mundi regionibus servus vilis, & emptitius, ab unoquoque tamquam indignus, & opprobrium hominum æstimandus erat, & præcipue hoc à S. Petro merebatur sustinere supplicium ut scilicet ei amputaretur auricula, quæ instrumentum est, quo verbum Dei auditur, in pœnam surditatis, qua prædicationem ejus obturatis auribus auscultavit.

Judæi bonis terrenis totaliter addicti vocem Christi audire noluerunt, comparati aspidi. *Ps. 57. v. 5.*

3. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis,* elapsa sunt jam sedecim & amplius sæcula, à quibus Judæus evangelium surdis, suum vero Thalmud apertis & expeditis auribus excepit. Unde de hoc populo illud psalmi verificari poterat: *Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Enimvero aspis hnoc habet naturalem instinctum, quod ne vocem incantantis audiat, unam auriculam cauda obturet aliam vero terræ firmiter applicet: Ita pariter hic populus fecit, qui utpote toto affectu bonis hisce terrenis adhærescens, vocem Christi surdis semper auribus excepit; Unde hoc quoque motivo Christo necem intulit, quia scilicet verebatur, *ne venirent Romani & tollerent locum ipsorum*; Ubi S. Augustinus ait; *Temporalia perdere timuerunt; Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Quando S. Stephanus veritatem illis annunciare voluit, *illi continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.* Unde illis tamquam reprobis comminata est maledictio, prout videre est in Deut. ubi dicitur: *Si audire nolueris vocem Domini Dei tui, maledictus eris in civitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum &c.* ubi longus quidam & infaustus innumerarum calamitatum recensetur catalogus, quæ omnes super illos ceciderunt, & deinceps cadent usque ad finem mundi.

Joan. 11. v. 48. S. August. tract. 49. in Joan. Act. Apost. 7. v. 56. Deut. 28. v. 15.

D. Chrysost. hom. 54. in Gen. Maximum Judæorum supplicium est, quod privati sint verbo Dei in pœnam surditatis suæ ad verbum Dei.

4. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* D. Chrysostomus optime considerat, quod inter alia rigidissima supplicia, quæ divina justitia Judæis immisit, illud longe fuerit acerbissimum, quod scilicet illos divino suo verbo privarit in pœnam surditatis illius, qua ipsum hic in terris eos erudire volentem doctrinam illius exceperunt. En verba Chrysostomi; *Quasi pecudes vitam totam transigimus, animæ quidem nullam facientes curam, ventrem autem solum impinguantes, atque etiam corpori propter hoc multum nocentes, & corpori ob voracitatem, & immoderantiam multa parantes incommoda, animam vero fame perire sinimus, tametsi præstantior anima sit, quam corpus. Et quod omnium Dominus loco maximæ indignationis aliquando interminatus est Judæorum populo, dicens: Dabo vobis non famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi sermonem Domini, docens nos, quod illa quidem fames corpus emaciat, hæc autem animam extenuat.* S. Antonius de Padua verba thematis nostri ad populum Hebræum directa, scilicet; Hebræum directa, scilicet: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis,* ponderans, ita scribit; *Quasi dicat: Verba ejus ideo vos non auditis, quia ipsum non timetis; Unde Jerem. 6. Cui loquar? Et quem contestabor, ut audiat? Ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt. Ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, & non suscipiunt illud. Idem ibidem: Ecce adducam mala super populum istum, fructum cogitationum ejus, quia verba mea non audierunt, & legem meam projecerunt.* Ubi notandum, quod transgressio & contemptus divinarum legum, cum verbi Dei repulsa semper inter se conjunguntur. Pergit ulterius idem S. Antonius ex Propheta, *Ut quid mihi thus de Saba adfer-*

S. Anton. de Pad. in Dom. Pass. Jer. 6. 10.

fortis, & calamum suaveolentem de terra longinqua? Saba interpretatur rete, vel captiva; In thure oratio; In calamo, criminis vel laudis confessio designatur. Qui verba Dei non audit, & legem ejus: (Quæ charitas est, quia plenitudo legis est dilectio) projicit hic frustra thus orationis de Saba, id est, mundi vanitate, qua irretitus est, & captivus tenetur, & calamum confessionis suaveolentem (Supple, sine charitate fiat) de terra longinqua, id est, mentis immunditia, quæ hominem separat à Domino Deo afferz.

5. Albertus Magnus super cap. 10. S. Lucæ rebelles Dei nominat illos, qui prædicationi Evangelii auditum non adhibent; *Quibusdam*, inquit, *rebellibus improperans Dominus Joan. 8. dicit: Sermo meus non capit in vobis*; Quod improperium dictum est iisdem, quibus hæc verba dicta fuerunt: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis*; Porro ij qui rebelles sunt, publici tunc inimici adeoque proscripti, extorres, condemnati, indignique qui faciem principis sui aspiciant; In hac autem infami classe ij quoque comprehenduntur, qui verbum Dei aversantur. Idem Albertus Magnus in sequens caput 11. S. Lucæ scribens, hæc habet: *De aliis quibus verbum evanescit, miseria est, & væ æternæ damnationis, in quibus verbum Dei per tentationem contrarius exponitur, à quibus verbum in opere non ponitur: à quibus verbum Dei oblivioni datur.* S. Bernardinus in sermone quodam ita scribit: *Si populus meus audisset me, forsitan inimicos eorum humiliassem, & super tribunales eos misissem manum meam. Inimicos eorum, scilicet infernales, vel mundiales, humiliassem*, quasi diceret, quod si Hebræi prædicationem attente audivissent Evangelicam, mancipia inimici infernalis numquam facti fuissent. Idem S. Bernardinus aptam quamdam ab inferno desumptam adducit similitudinem; sicut enim desperatæ sanitatis est indicium, quando infirmus omnem prorsus cibum fastidit, ita quoque judicare licet de eo, qui verbum Dei nauseat: *Signum mortis instantis est infirmum non sumere cibum, proinde Augustinus ait: sicut nullum est majus signum prædestinationis æternæ, quam Dei verba libenter audire; sic nullum pejus est signum, quam illa contemnere; Unde merito post Joannis prædicta verba, Dominus subdit: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis; & per consequens sequitur: quod sitis ex diabolo, non per creationem, sed per imitationem. De tali superbo homine Propheta ait; Verba oris ejus iniquitas, & dolus, noluit intelligere ut bene ageret.* S. Bonaventura super illa verba Psalm. 118. *Non obliviscar sermones tuos*, ita scribit: *Contra parvipendentes dicitur: Subsannabant nuntios Dei, & parvipendebant sermones ejus, Unde qui parvipendit sermonem divinum, aut ipsius nuntium, parvipendit ipsum Deum, quod non est leve peccatum. Contra erubescentes legitur: Qui me erubuerit, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate sua.*

Alb. Mag. in c. 10. Luc. Joan. 8. 37.

Rebelles Deo judicantur qui prædicationi verbi Dei auditum non præstant.

Alb. Mag. in cap. 11. Luc.

S. Bernard. Tom. 3. ser. de desider. tab. verit. art. 8. c. 3.

Similitudo nauseantis cibum.

S. Bernard. Tom. 3. ser. 6. art. 3. c. 11.

Ps. 118. v. 16.

S. Bonav. ibid.

6. Apud S. Joannem in decursu Passionis, Christus coram Præside Judææ in hæc verba protestatus fuisse legitur: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati, Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.* Unde *à contrario sensu* sequitur, quod illi qui aures suas veritatibus Evangelicis porrigere detrectant, non Christi, sed diaboli dicendi sint discipuli, prout alibi aperte dixerat. In Actibus Apostolicis cap. 13. S. Paulus populo Hebræo eo quod prædicationem Evangelii summa cum nausea & reluctantia animi audiebat, protestatus fuisse legitur, quod ob hanc eamdem causam idem populus à Deo reprobatus esset; Ait enim sacer textus: *Videntes turbas Judæi, repleti sunt Zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes; Tunc constanter Paulus & Barnabas dixerunt; Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, ... ecce convertimur ad Gentes.* Ex qua protestatione populum illum repudiatum, & Gentiles in ejus locum substitutos fuisse, claro deducitur, idque ex eo potissimum capite, quia prædicationem Apostolicam repudiarant. Idem Paulus in Areopago Athenarum celebrem illam concionem habuerat, per quam S. Dionysius Areopagita, Damaris & nonnulli alii ad religionem Christianam fuere conversi, qui proinde de cœlestia illius pastoris grege censendi erant, qui ait; *Oves meæ vocem meam audiunt.* Illi vero de quibus S. Lucas ait: *Quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt, Audiemus te de hoc iterum*, in sempiternum verbo Dei privati fuerunt, siquidem sacer textus subdit: *Sic Paulus exivit de medio eorum.*

Joan. 18. v. 37.

Qui verbum Dei audire detrectant, sunt discipuli diaboli.

Act. Apost. 13. v. 45. ibid. v. 46.

Joan. 10. 27.

Act. Apost. 17. v. 32. ibid. v. 33.

7. Sanct. Ezechiel Propheta à Deo jussus fuerat, ut populo Hebraico, qui à recta semita deviarat, prædicationis subsidio subveniret, ut hac ratione ad sui emendationem induceretur; At vero surdas in illis aures deprehendit ac proinde populum illum verbis illis energicis: *Attrita fronte, & duro corde*, circumscripsit, quando enim aliquem perditæ salutis hominem exprimere volumus, his vel similibus characteribus illum insignire solemus. Est homo attritæ frontis, id est impudens, effrenis, obstinatus, durus, licentiosus &c. de quibus Ecclesiasticus ait: *Cor durum male habebit in novissimo.* In Epistola ad Hebræos celebris quidam est textus, ex quo æternam maledictionem super illos cadere manifeste probatur, qui ad prædicationem Evangelii surdi existunt, ait enim ibi sacer textus: *Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo, Proferens autem spinas, ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cujus consummatio in combustionem.* Quæ verba D. Chrysost. in Hom. 10. exponens ita scribit: *Cum timore audiamus Dei eloquia, cum timore, & multo tremore. Non sunt hæc mina Pauli, non sunt verba hominis, sunt Spiritus Sancti, sunt Christi, qui in ipso loquitur. Imbrem dicit doctrinam; terra sæpe venientem &c. Hic ostendit quod & verbum acceperint, & simul biberint, & id sæpe sint assecuti, nec id tamen eis profuerit, si agricola, inquit, opera non fuisset cultus, si imbribus non esset irrigatus, non esset tantum malum; Nam si non venissem, & eis non fuissem locutus, peccatum non haberent;* Hisce autem verbis sanctus Doctor ad reprobationem populi Hebræi alludit, qui tametsi prædicationem audiverit, hic tamen auditus potius illi offendiculum erat ad præcipitium, quia hanc Christi, vel Apostolorum prædicationem censurabat, calumniabatur, eique se opponebat. Diu ante Chrysostomum Origenes in homilia quadam in hæc verba prædicavit: *Unusquisque Prophetarum cum aperuit os, imbres deducit super faciem terræ hoc est, auribus & cordibus auditorum. Hoc sciens & Apostolus Paulus, dicebat: Terra enim venientem sæpius super se bibens imbrem, & germinans herbam opportunam iis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo, quæ autem protulerit spinas, & tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cujus finis ad exustionem. Numquid hæc Apostolus de terra hac dixit? Sed nec accipit terra hæc benedictionem à Deo*

Cor durum ad verbum Dei, maledictionem meretur.

Ezech. 3. v. 7.

Hebr. 6. v. 7. & 8.

Patet ex aptissima similitudine terræ imbribus irrigatæ & sterilis permanentis.

D. Chrysost. Hom. 10. Ibid.

Orig. Hom. 10.

cum imbres biberit, & fructum produxerit; Sed neque si spinas, ac tribulos post pluviam protulerit, consequetur maledictionem à Deo, sed nostra terra, id est nostrum cor, si suscipiat frequenter venientem super se pluviam doctrinæ, & attulerit fructum operum, accipit benedictionem a Deo: Si vero non opus spirituale, sed spinas, & tribulos, id est solicitudines sæculi habeat, ac voluptates, & divitiarum cupiditates, reproba est, & maledicto proxima, cujus finis erit ad exustionem. Propterea unusquisque Auditorum, dum convenit ad audiendum, suscipit imbrem verbi Dei, & siquidem fructum attulerit operis boni, benedictionem consequetur, si vero susceptum verbum Dei contempserit, & frequenter audita neglexerit, ac solicitudini se rerum sæcularium, libidinique subjecerit, tanquam qui spinis suffocaverit verbum, maledictionem pro benedictione conqueret.

S. Cyrillus Alexandr.

Idem omnino *ad literam* apud S.Cyrillum Alexandtinum legitur lib. 10. super Leviticum.

Jerem. 1. v. 13.

Pnrro in Jeremia Propheta cap. 1. sequena describitur visio: *Quid tu vides? Et dixi, ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis.* Paulo ante vero aliam quamdam habuerat visionem, ab hac multum differentem, scilicet:

Ibid. v. 11.

Virgam vigilantem ego video; At vero quis mihi harum duarum visionum exponei differentiam: Audiamus Rupertum Abbatem in hæc verba loquentem:

Rup. Abb. lib. 1. in Jer. cap. 3.

Hac duo pro uno verbo Domini recte habentur, quia videlicet unum idemque verbum & pœnitentiæ disciplinam recipientibus, vigilans correctionis virga est, & impœnitentibus olla succensa, id est æternæ damnationis judicium est. S. Bernardus illam, quæ inter hos, qui ex verbo Dei fructum faciunt, & alios, qui illud audite, ex eoque proficere negligunt, est, differentiam sequenti exponit similitudine:

S. Bernard. in cant. Dom.

Negligentibus, & male viventibus tanquam bilis amara, odiosa, non modicum fastidiosa per omnem modum. Illis pœnam, diligentibus vero Christum præparant perpetuam gloriam. Illis supplicium, istis præmium in vita beata, illis mortem, istis vitam, illis infernum, istis societatem Angelorum.

S. Antonin. p. 2. t. 9 c. 11. §. 2.
Qualis sit differentia inter audientes & non audientes verbum Dei.

8. Doctrina est S. Antonini dicentis: *Communiter ista differentia reperitur inter eos, qui audiunt prædicationem frequenter, & eos qui negligunt, id est, qui nolunt audire, quia non audientes eas, sunt homines ferales, immodesti, diversis erroribus infecti; econtra frequentantes prædicationem, sunt homines civiles, modesti, fidei Zelatores;* Subdit sequentem omnibua manifestam similitudinem; *Sicut non posse percipere cibum corporalem, est signum mortis corporalis, ita non percipere legendo, vel audiendo verbum Dei, quod est cibus animæ, est signum mortis animæ.*

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Contemptus & intermissio verbi Dei calamitates & exterminia provocat in populos.

THEMA,

Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis, Ut audiatis sermones servorum meorum Prophetarum, quos ego misi ad vos ... & non audistis, Dabo domum istam sicut Silo, & urbem hanc in maledictionem cunctis gentibus terræ. Jerem. 26. ℣. 4. 5. & 6.

Contemptus verbi Dei maximas calamitates inducit populis.

1. JEremias Propheta priusquam hanc comminationem proponat, protestatur, quod id quod dicturua est, non suum, sed Domini verbum sit, illudque non tam ex suo, quam ex ipsiusmet Domini ore proficisceretur: *Hæc dicit Dominus.* Porro vaticinium istud explicatione sacrorum interpretum, vel glossis nequaquam indiget, siquidem *ad unguem* per omnia adimpletur, quia ut in discursu præcedenti probavimus, populua Hebræorum inter omnes mundi nationes, tamquam ad servitutem perpetuam damnatua, quaquaversum dispersus atque exterminatus fuit ipsaque totius Judææ metropolis Jerosolyma desolata facta est, in pœnam repudiatæ prædicationis Christi, & Apostolorum suorum. Sanctus Bernardinus, qui velut eximius Prædicator pet multos annos copiosam in Italia animarum per prædicationea suaa conversarum messem collegit, sequena hac de re perhibet testimonium:

Bernard. Tom. 2. ser. 9. art. 3. c. 2.

Experientia certa didici, inquit, *populos tantum a Domino flagellari, quantum rebelles inveniuntur in verbo Dei.* Similiter & alius quidam celeberrimus prædicator, S. Bernardino in sapientia & sanctitate haud impar, scilicet S. Thomas à Villanova in sermone quodam ita scribit:

T. Thomas à Villanov. in sexag.

Si in Ecclesia Dei nunc aliquid est vivoris & virtutis, hoc facit assidua prædicatio verbi Dei; Et immediate ad propositum nostrum subjungit: *Nam vere, ut ait Isaias, nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen verbi sui, quasi Sodoma fuissemus.* Naxareni, inter quos filius Dei in terram descendens, sacratissimam suam dignatus est assumere humanitatem, adeo deinceps erga ipsum crudcles, & ingrati fuerunt, ut die quadam ipsum in Synagoga Evangelium annunciantem audientes,

Luc. 4. 28. & 29.

repleti fuerint omnes ... ira ... & ejecerint illum extra civitatem, & duxerint illum usque ad supercilium montis, ... ut præcipitarent eum. Undenam vero hæc tam impia crudelitas processerit, facile est intelligere, quia scilicet ab audiendo verbo Dei aversionem & horrorem habebant; Et hoc est mysterium, propter quod Salvatot totale patriæ suæ exterminium videre nolens, ab ea alienatus sit, neob repudiatum verbum ipsius, attociora divinæ justitiæ supplicia ipsis immittere cogeretur; Unde S. Cyrillus Alexandrius inquit:

S. Cyrill. Alexand. l. 2. in Joan. c. 113.

Optime sciebat prædicationem fidei ibi fructum facere non posse, ubi prædicator contemnebatur. Prætergreditur ergo, non parum illis gratiæ faciens, qui cum neglecturi sermonem ejus essent, hujus contemptus supplicia effugerant, quæ daturos omnes scimus, qui prædicationem veritatis parvi faciunt.

2. Paral. 18.
Achab cum toto exercitu suo deletus fuit in prælio propter contemptum verbi Dei, & colaphizatum Prophetam.

2. Lyranua circa libri 2. Paralip. caput 18. observationem quamdam habet proposito nostro haud inepte servientem, considerat enim, quod cum Propheta Michæaa Achab regi infaustum belli, quod minabatur, exitum prædixisset, rex ille non solum fidem ei adhibere detrectarit, verum etiam insuper permiserit, ut colaphus in faciem ejus impingeretur, ac tandem ageretut in carcerem; Porro in sensu mystico pet impium illum regem, cjusque insolentes aulicos, qui Prophetæ non solum non crediderunt, verum insuper cum indignia modis tractarunt, præfigurantur illi, qui

Lyran. ibid.

Prædicatores veritatis non audiunt, sed magis ipsos persequuntur, falsis autem Adulatoribus, & mendacibus credunt, & eis præmia largiuntur. Sicut autem Achab mortuus fuit in prælio, sic tales moriuntur morte culpæ, & nisi vere pœniteant, moriuntur morte gehennæ. Totus enim exercitus Achab dispersua fuit, & profligatua, ut per hoc erudiremur, quænam sint eorum supplicia, qui verbum Dei, ejusque ministros contemnunt.

Christi gravis comminatio in contemptores verbi Dei.

3. Matth. 10. Salvator noster postquam de missione Apostolorum suorum per universum mundum ad prædicandum Evangelium disseruisset, mox severissimum intimat populis illis sup-

supplicium, qui aures suas eorum prædicationibus obturassent; Ait enim: *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel de Civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum* Nicephorus in historia Ecclesiastica funestum quemdam refert eventum, qui anno 350. sub Sapote Rege Persarum, & Ecclesiæ Catholicæ implacabili persecutore contigit. En verba ipsius: *Per id tempus etiam Miles Episcopus martyrio occubuit. Is primum apud Persas militaverat, postea vero deserta militia apostolicam vitam est imitatus. Cum autem Persicæ cujusdam civitatis Episcopus esset, multosque sæpenumero cruciatus pertulisset, nec ulli istic persuadere posset, ut Christianus fieret, iniquo eam impietatem ferens animo civitatem execratus, inde discessit. Non longo post tempore, cum primarii Urbis illius viri in Regem peccassent, exercitum cum trecentis elephantis eo profectus, urbem evertit, & velut agrum colentes, in ea sementem fecere, Hunc in modum verbi divini contemptus pœnas justas, & graves, tum Deo, tum Episcopo persolvit.* Cum vivente B. Laurentio Justiniano Venetiarum Patriarcha, respublica illa propter bella, quæ eidem cum Duce Mediolanensi intercedebant, in gravi perditionis periculo consisteret, Senator quidam venetus ad quemdam sanctissimæ vitæ Eremitam, qui illis temporibus in Corfu morabatur, accessit, ut ab hoc servo Dei, quemnam bellum illud sortiturum esset exitum, intelligeret? Qui eidem juxta revelationem sibi cœlitus factam respondit, Deum Venetis graviter esse iratum, eo quod populus ille verbum Dei penitus negligeret, jamque dudum civitatem illam injustam injustitiæ illius vindictam, in desolationem fuisse redactam, nisi B. Laurentius Justin. eamdem efficacissimis suis precibus conservasset. Unde apud Prophetam Regium Deus ait: *Si populus meus audisset me, ... Pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem, & super tribulantes eos misissem manum meam.*

Matth. 10. v. 14.

Niceph. l. 8. cap. 37. Stupenda punitio contemptorum verbi Dei.

Spec. Exemp. Aliud ejusdem contemptus exemplum

Psal. 80. v. 14. Ibid. v. 15.

4. Omnibus nota est illa de nuptiis parabola, in quibus figurata fuit incarnatio Filii Dei, eo fine in terram missi, ut omnes ad novam Evangelicæ gratiæ legem invitaret, unde Cornelius Jansenius ait: *Est autem nuptiale istud convivium illud, quo Deus in hac vita mentes fidelium pascit, jucunda & salutari doctrina Evangelica prædicatione.* Porro per servos missos, Apostoli intelliguntur, dicente Sanct. Hilario: *Servi missi, qui vocarent, Apostoli sunt;* Etenim experientia teste videmus, quod à tot sæculis, quibus Ecclesia stabilita fuit, multi ad infideles missi sint prædicatores, qui eos invitarent ad nuptiarum istarum participium, id est ad incarnationis & redemptionis verbi pro salute nostra missi capiendum fructum; Verum enimvero quodnam hi, qui se excusantes nobile istud repudiarunt convivium, reportavere supplicium? Sacer textus ait: *Rex autem cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit.* Nimirum adimpletum fuit illud Propheticum oraculum: *Iratus est furore in populum suum, & abominatus est hæreditatem suam, & tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum.* Hebræis eo quod prædicationem surdis auribus excepissent, ab exercitu Romano motum est crudele bellum siquidem prædictus exercitus sanctam Civitatem Jerosolymam misere devastavit, majorem Judæorum partem crudeli strage interemit, reliqui vero inter gentiles dispersi sunt, ut illis velut mancipia deservirent. Albertus Magnus rationem assignat, cur illos homicidas appellavit: *Homicidæ sunt*, inquit, *quantum in ipsis est, & Dei, & Prædicatorum ejus, nec non & animæ propriæ.* Multi porro sunt, qui sub prætextu vel negotiationis, vel agriculturæ, vel studii, vel œconomiæ, vel artis & professionis propriæ ab audiendis prædicatoribus se arbitrantur exemptos, ideoque à verbo Dei audiendo se excusant; At vero quid tandem in pœnam illius negligentiæ accidit? Incidunt in ærumnas, & calamitates publicas, siquidem divina justitia irritata, videns quod nemo se excuset, quo minus histriones, Comœdos, aliosque nugivendulos spectent & auscultent, imo dato stipendio aures & oculos suos inde pascant, è contra vero vocem suam surdis auribus excipiant, missis exercitibus suis permittit, ut civitates castigentur bellis, deprædationibus, gravaminibus intolerabilibus, aut vero regnent in illis discordiæ civiles, inimicitiæ, factiones &c.

Applicatur ad propositum evangelica parabola de nuptiis. *Corn. Jans. concord. cap. 115. S. Hilar.*

Matth. 2, 2.

Ps. 105. 40.

Adducitur horrenda punitio Judæorum ob contemptum verbum Dei.

Alb. Mag. ser. 47. in Dom. 20. post Trin.

5. In cap. ult. lib. 2. Paralip. pessimæ Judaici populi abominationes his verbis describuntur; *Universi Principes Sacerdotum, & populus prævaricati sunt inique, juxta universas abominationes gentium, & polluerunt domum Domini.* Nec opus est, ut procul abeamus ad investigandam hujus impietatis causam, quia sacer textus statim subjungit: *Mittebat autem Dominus Deus Patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie commonens; At illi subsannabant nuntios Dei, & parvi pendebant sermones ejus, illudebantque Prophetis;* Sed numquid illos hoc impune fecisse existimatis? Nequaquam, sacer enim textus immediate subjungit: *Donec ascenderet furor Domini in populum ejus, & esset nulla curatio; Adduxit enim super eos Regem Chaldæorum, & interfecit juvenes eorum gladio &c.* Videatur caput præfatum usque ad finem illius: Enimvero qualia fuerint publicarum calamitatum flagella, quibus populus ille ad prædicationes Prophetarum surdus à Deo castigatus fuit, regius Psalmista in spiritu prophetico claré prædixit, dum ait: *Pluet super peccatores, laqueos: ignis, sulphur, & spiritus procellarum &c.* Quem versum S. Augustinus ad propositum nostrum adducit, dum quemdam S. Pauli textum commemorando ita scribit: *Quibusdam, inquit Apostolus, sumus odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem, non enim Propheta tantum, sed omnes verbo Dei animas irrigantes, nubes dici possunt, qui cum male intelliguntur, pluit Deus super peccatores laqueos, cum autem bene intelliguntur, fœcundat pectora piorum, atque fidelium.* Quando igitur Deus impios replet miseriis, & calamitatibus publicis, famis, pestilentiæ, bellorum, mortalitatis animalium, vel aliis similibus perniciosis influentiis, nequaquam judicium quis temerarium committet, qui illud in pœnam divini verbi contempti illis accidisse credit; Apud Oseam Deus comminatur dicens: *De domo mea ejiciam eos, non addam ut diligam eos, omnes Principes eorum recedentes; Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient: Quod etsi genuerint, interficiam amantissima uteri eorum.* At vero quodnam fuit hujus iræ Dei præcipuum motivum? Subjungit Spiritus Sanctus: *Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus;* Ecce tibi causam exterminii populi illius, quem Deus sæculis præcedentibus tot beneficiis honorarat.

2. Paral. 36. v. 14. Ibid. v. 15. & 16.

Deducuntur ulterius gravissimæ pœnæ quas Deus infligit contemptoribus verbi Dei & prædicantium illud.

Ibid. v. 16. Ibid. v. 17.

Ps. 10. v. 7.

S. August. Ibid.

Osea. 9. 15. Ibid. v. 16.

Ibid. v. 17.

6. Deus

Amos 8, 10. Aliæ gravium pœnarum comminationes contra eosdem contemptores. Ibid. v. 11. Ibid.

6. Deus eidem populo per Amos Prophetam in hæc verba comminatus fuit: *Convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum, & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput calvitium, & ponam eam quasi luctum unigeniti, & novissima ejus quasi diem amarum. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis.* At vero inquies, de quibus calamitatibus & miseriis intelligendus est Amos, aut de qua fame loquitur, si non de fame panis? *Non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini, Et commovebuntur à mari usque ad mare & ab Aquilone usque ad Orientem, & circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient.* Ubi Sanct. Hieronymus ait: *Circumeunt orbem, & quærunt verbum Domini, & non inveniunt, quia verbum Domini negaverunt, quod factum est in manibus omnium Prophetarum. Mittit famem in terram super eos qui terrena sapiunt, & famem non panis, sitimque aquæ, sed audiendi verbi Domini, quando propter peccata populi doctrina deficit in Ecclesiis.* Legatur caput tertium Jeremiæ, ubi Deus Israëli cultum idololatriæ manifeste improperat, a qua eumdem removere volens, præcepit Prophetæ: *Vade, & clama sermones istos &c.* Audiatis autem quid illi promittat, si fuerit auditus: *Dicit Dominus, & non irascar in perpetuum*; Paulo post incipit manifestare hujus idololatriæ causam, inquiens: *Dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, & vocem meam non audisti, ait Dominus.* In cap. 36. Jerem. legitur, quod cum impius ille Rex prædicationem jussu Dei à Propheta ad ipsum directam contempsisset, mox eidem Prophetæ commiserit dicens: *Tolle volumen aliud, & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine, quod combussit Joakim Rex Juda, Et ad Joakim Regem Juda dices: Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud dicens; Quare scripsisti in eo annuntians, festinus veniet Rex Babylonis, & vastabit terram hanc, & cessare faciet ex illa hominem.* Quibus verbis futurum prædicit, quod cadaver Regis hujus avibus rapacibus expositum sit in prædam, omniaque alia minatur exterminia, quæ Palestinæ supervenient.

Ibid. v. 12. Jerem. 3, 12. Ibid. v. 13. Ibid. v. 13. Jerem. 36. v. 28. Ibid. v. 29.

M. Marul. tom. 1. l. 3. c. 4. Expenditur differentia inter Niniven, & Pentapolim; illam salvatam, hanc deletam. Prov. 29. 18.

7. M. Marulus differentiam assignat quæ est inter Niniven civitatem sceleratissimam, salvam & incolumem conservatam, & quinq; civitates, quæ cœlesti igne conflagrarunt; Et dicit: *Illa Jona prophetante pœnitentiam egit, hæ absque doctore in omne scelus præcipites ière, ideoque Deo ulciscente ad internecionem redacta sunt, implentes illud Salomonis oraculum Prov. 29. Cum Propheta defecerit, dissipabitur populus.* Sanct. Gregorius Magnus ait: *Omnis qui recta prædicat, si audiatur, iram irritat creatoris super prævaricantem populum plorat.* Cujus experientia clara in Ninive videtur, cum enim hæc prædicantem Jonam audiens, dictis ejus habuisset fidem, Ninivitæ sine mora rigorosam aggressi sunt pœnitentiam, sicque iram Dei feliciter evaserunt. Observastisne aliquando occasionem, qua Christus Judaismi exterminium, & desolationem deflevit. *Videns civitatem, flevit super illam dicens: Quia si cognovisses & tu &c. Circumdabunt te inimici tui vallo, ... non relinquent in te lapidem super lapidem?* Pro responsione observandum, quod Sanctus Lucas paulo post hanc historiam his verbis concluserit: *Et erat docens quotidie in templo*; Quasi diceret, eo ipso quo Salvator quotidie in templo docebat, & tamen à Sacerdotibus, Pharisæis, & Scribis minima audiebatur, factum est, quod in hujus obstinationis pœnam totale sui provocaverint exterminium. Quodnam signum illud erit, quod in fine sæculorum, quando judicium finale appropinquabit, irreparabilem, & universalem mundi ruinam funestius præcedet? Num forsitan terræmotus? *Terræ motus magni erunt per loca?* Aut vero pestilentiæ? *& Pestilentiæ, & fames, terroresque de cælo? Erunt signa in Sole, & Luna, & Stellis, & in terris pressura gentium &c.* Hæc quidem omnia præcedent mundi ruinam, verumtamen interitui mundi nullum præcedet severius, aut atrocius prognosticum, quam quod eo tempore prædicatione Evangelii mundus destituetur, paulo ante quam intereat; Id quod ex textu quodam Apocalypseos deducitur, ut notat Sanctus Bernardinus, qui postquam multa ab auscultatione divini verbi derivantia bona recensuisset, subjungit: *Hæc omnia appropinquante tempore Anti-Christi ob defectum verbi Dei de mentibus hominum disperibunt, ideo Apocalypseos 8. dicitur: Et cum agnus aperuisset septimum sigillum, factum est silentium in cælo, quasi media hora. Septimum namque sigillum est judicium Dei dandum in Ecclesia. Quid enim cælum nisi Ecclesiam Christi exprimit? Cujus multitudo per conversionem cælestis esse deberet. Quid hoc silentium, nisi defectio verbi Dei.*

Luc. 19. 41. Ibid. v. 42. Ibid. v. 43. Ibid. v. 44. Ibid. v. 42. Ratio expenditur quare Christus defleverit desolationem Jerusalem; Luc. 21. 11. Ibid. v. 25. Signum instantis extremi judicii, est cessatio prædicationis verbi Dei. S. Bernard. tom. 2. ser. 9. art. 3. c. 8. Apoc. 8. 1.

DISCURSUS XXV.
ARGUMENTUM.

Alia considerantur supplicia, quibus castigantur, qui verbum Dei fastidiunt, aut nullum inde fructum afferunt.

THEMA.

Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum, sermo quem locutus sum, ille judicabit eum. Joan. 12. ℣. 48.

Examinantur pœnæ particulares contemnentium verbum Dei.

1. PRæter pœnas universales, quæ in pœnam contempti verbi divini populis immittuntur, examinandæ nobis sunt aliæ in particulari, siquidem cœlestis Magister noster expresse protestatur dicens: *Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum*; Pater Marcellinus Franciscanus strictioris observantiæ, qui sub Pontificatu Clementis Octavi hic Romæ in Ecclesia Aracælitana ingenti cum fructu & cum incredibili auditorum concursu, & applausu prædicavit, utpote vir plane Apostolicus, in concione sua coram auditoribus suis frequenter in hæc verba protestari solebat: Nisi ego damner, in die judicii contra vos contestabor, quod vobis annunciaverim veritatem, vos autem illam audire, indeque proficere nolueritis; Ac proinde D. Chrysostomus super illa verba apud S. Matthæum: *Evangelium hoc in testimonium multis gentibus prædicabitur*, inquit, *in testimonium non credentibus ubique prædicabitur, hoc est in redargutionem, in reprehensionem, & testimonium.*

Matth. 24. v. 14. D. Chrysost. hom. 76. in Matth.

Punitur morte credere nolens Elisæi verbo.

2. In libro quarto Regum num. 7. narratur, quod cum Samaria arcta obsidione cincta, adeo extrema urgeretur fame, ut matres propriarum prolium vescerentur carnibus, & Elisæus Propheta prædiceret, futurum, ut sequenti die ingens in urbem panis abundantia advehenda esset, unus è ducibus verbum hoc cum risu excepit; At vero Propheta hanc ei pœnam prædixit: *Videbis oculis tuis, & inde non comedes*; Et revera ita accidit, quia à nimia populi multitudine & pressura suffocatus fuit; *Per istum vero, qui fuit incredulus verbo Elisæi,* ut Lyranus ait: *intelligitur qui-*

4. Reg. 7. v. 2. Lyran.

Lyran.

quilibet incredulus verbo prædicantis verbum Dei, & ideo sicut ille Dux ex hoc incurrit mortem corporalem, sic iste mortem spiritualem.

Unde orta sit pœna divitis Epulonis. Luc. 16. v. 13. Ibid. v. 14.

3. Apud S. Lucam cap. 16. legitur, quod dum incarnata sapientia intenta esset, ut prædicatione sua divitiarum cupiditatem ab avarorum divitum cordibus eradicaret, diceretque: *Non potestis Deo servire & mammonæ*; Ait sacer textus: *Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari, & deridebant illum.* At vero quanam pœna in hanc derisionem animadversum fuit? Paulo post Christus parabolam divitis Epulonis in inferno sepulti in medium adduxit; Qui ex inferno Abrahæ instantissime supplicavit, ut Lazarum in domum fratrum suorum mitteret, qui eis veritates evangelicas denunciaret, ne in eumdem tormentorum locum deturbarentur, at vero quia ipse dum viveret, ad vocem Christi surdus fuerat, Abraham quoque supplicationem ejus surda aure excepit.

Act. Apost. 17. v. 18. Fastidientes verbũ Dei, assimilantur habentibus malum stomachum. 1. Cor. 2. v. 24. Act. 17. 21. Ibid. v. 18.

4. Quando Philosophi & Judices Areopagitæ S. Paulum altissima, & superscrutabilia fidei nostræ mysteria annunciantem deridebant dicentes: *Quid vult seminiverbius hic dicere*, subito condignam inde receperunt pœnam, quia in propriæ ignorantiæ & infidelitatis tenebris perpetuo sepulti manserunt. Dicit enim sacer textus: *Sic Paulus exivit de medio eorum.* Hi autem subsannatores ex potiori parte Epicuræi, & stoici erant, qui tunc Athenis commorabantur, de quibus idem S. Paulus alibi ait: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus.* Notandum vero est, quod sacer textus dicat: *Athenienses autem omnes, & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi &c. Alii autem dicebant, novorum dæmoniorum videtur annunciator esse*; Sicut enim qui malum habet stomachum, etiam cibos optimæ substantiæ & nutrimenti in malos humores solet convertere, ita pariter qui verbum Dei execrantur, etiam bonam & proficuam doctrinam, quam auscultant, in materiam ludibrii, & contemptus convertunt, at vero in ingens damnum proprium. *Consideremus ergo, quia stabimus ante tribunal Christi*, inquit Sanctus Ambrosius, *& si opus nostrum arserit, non habebimus quod excusare possimus; Dicit enim quod jam per Prophetam locutus est: Popule meus, quid feci tibi, aut in quo molestus fui tibi? Responde mihi. Dicet & ei qui in via defecerit: qua ratione defecisti in via? Nonne panes fregi? Nonne benedixi? Nonne jussi dari? Sed cur tu accipere noluisti?* Enimvero panis hujus verbi Dei abundantia, quæ continuo fidelibus distribuitur, eos reddet magis culpabiles, nisi inde se sustentaverint, aut si illo non utentes, minus bene in via Dei processerint. Surius circa diem 19. Jan. scribit: *Wolstanus Wigorniensis Episcopus solebat omni die Dominica sedula devotione populo verbum Dei prædicare:* (Ex quidem verisimile est idipsum fecisse, priusquam Episcopus esset) *quem Pater quidam increpans, solius asseruit esse Pontificis prædicare, monacho vero silentium & claustrum competere; Cui sanctus respondit, verbum Dei non esse alligatum, nihilque Deo gratius, quam Christum annunciare, populumque ab errore viæ suæ revocare, ideoque se non omissurum. Nocte sequente frater ille ad tribunal ignoti judicis in visione ductus, & cur servum suum objurgasset, redargutus, in pavimentum jussus est sterni, & cædi. Lacrymæ in maxillis, & livores evidenter in scapulis evigilantis apparuerunt.* Vult etenim Deus, ut non desint ministri, qui verbum suum annuncient, ac proinde væ illis, qui nihil inde proficiunt. Quod si vero nonnunquam prædicatores ad manum non sint, id sæpe fit, ut minus castigemur, Deo modicum fructum prævidente, quem inde homines reportaturi essent.

S Ambr. l. 6. in Luc.

Sur. 19. Jan. Impedire volens verbi Dei prædicationem, graviter castigatur.

5. In Act. Apost. dicitur: *Vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia*; At vero ex quo prædicatio pro salute animarum tantam efficaciam habet, cur illâ privatur Asia? Respondet Beda: *Vetuit Spiritus Sanctus ire prædicari, quos sciebat contempturos verbum Dei, & voluit iis communicari, quos sciebat utiliter admissuros.* S. Gregorius id vetitum fuisse dicit: *Ne gravius de contempta prædicatione mali auditores judicari mererentur.* Sanctus Paulus in principio cap. 2. Epistolæ ad Hebræos sequens format validum argumentum: *Propterea abundantius oportet observare nos ea quæ audivimus, ne forte pereffluamus; Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit justam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* Porro Judex ille, ante cujus tribunal in novissimo die præsentandi sumus, expresse dixit: *Sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die.* Et ideo firmiter credendum est, quod verbum Dei, quod audimus quidem per unam auriculam, sed per alteram egredi negligenter permittimus, non disperdetur, neque sonus & repercussio aëris verbi illius, non sicut aliarum vocum evanescet, sed per omnia sæcula immobiliter remanebit, ut in illo inappellabili judicio contra nos testificetur, nos accuset atque condemnet. Alia verba à vento dissipantur, & disperguntur, non sic verbum Dei, sed *qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum* Et vero hæc declaratio non est propositio vel exaggeratio quædam D. Chrysostomi, Hieronymi, vel Augustini, sed primæ & infallibilis veritatis, cujus est verbum, & quæ nos judicatura est, simulque protestatur dicens: *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

Act. Apost. 16. v. 6. Spiritus S. prohibet prædicari Verbum Dei contemnentibus illud. Ven. Beda. S. Greg. hom. 10. in Ezech. Heb. 2. v. 1. Joan. 12. 48. Ibid. Marc. 13. v. 31.

6. Hugo Card. super cap. 13. lib. 1. Reg. scribens ex historia ibidem relata, quod videlicet Philistæi impediverint, ne in Israël esset, qui arma fabricare posset, sequentem deducit moralitatem: *Caverent enim Philisthiim &c. id est maligni Spiritus cavent, ne sit prædicator in populo, quia per prædicationem converterentur ad Deum, qui ob defectum verbi Dei remanent, & moriuntur in peccatis.* Verum enimvero quidnam dicturus esses, si tibi ostenderem, ipsummet dæmonem verbum Dei sincere & efficaciter, eo tamen fine, ut animas perderet, annunciasse? Audite factum prodigiosum, quod hac de re S. Antoninus in hæc verba recenset: *Quod audientes prædicationem, & non facientes puniantur graviter, patet per exemplum notabile. Legitur enim, quod cum quadam vice quidam magnus prædicator deberet certa die assignata sermonem facere ad populum, ipsa die statuta infirmatus est graviter, populus autem venit ad Ecclesiam illius ordinis, cujus erat ille frater, copiosissime ad audiendum. Prior autem illius conventus multum anxiabatur super tali defectu prædicationis, & cum per conventum discurreret, cogitando quid agendum esset, ecce subito venit ad portam quidam notabilis frater illius ordinis in apparentia, sed diabolus latens in essentia, tamquam hospes, & petit Priorem; Ducitur ad ipsum, & post salutationem consuetam, respicit ille simulatus hospes in faciem Prioris, & dicit: Pater piissime, ut perpendo, vos debetis esse amaricatus super aliquo negotio, non miror, hoc enim sæpe solet contingere Prælatis propter varios casus, sed oportet habere bonam patientiam, necesse est, ut dicit Evangelium, quod veniant scandala, compatior vobis, si placeret vobis mihi reserare materiam vestræ angustiæ, libenter si possim, in aliquo vellem juvare. Respondit Prior: Revera, verum est, quia multam tristitiam habeo, & causam vobis explano, declarans defectum prædicationis fiendæ. Tunc ille, scilicet diabolus;*

Diabolus fit prædicator veritatis, forma Monachi assumpta. 1. Reg. 13. 16. Hug. Card. ibid. S. Antonin. p. 2. t. 9. c. 11. §. 3.

bolus; Bone Pater, inquit, confidatis in Domino Deo, quia non deficiet vobis, ego spero in Deo, quod ipse supplebit per me defectum istam, ita quod auditores remanebunt consolati, scitis, quia omnia nova placent, & ego satis studui, & habui practicam bonam in arte hac faciatis ut possim intrare librariam, videndo aliquos libros, cito inveniam quod mihi erit necessarium. Interrogat de aliquibus libris solemnioribus, utpote summa Sancti Thomæ cum scriptis, & operibus Alberti Magni, & illis sibi ostensis, revolvit libros hinc inde. Populo innumerabili congregato, ascendit frater diabolus ambonem. Advenerat autem ad prædicationem quidam vir sanctus, qui videns ascendere illum pulpitum, & cognoscens diabolum, obstupuit; Nil tamen alicui dicit, sed expectat finem videre. Cœpit frater diabolus prædicare de bonis paradisi, de pœnis inferni, de peccatis, & miseriis mundi, propter quæ & illa perduntur, & inferna sequuntur, & cum tanta efficacia, & rationibus, quod commovit omnes ad lacrymas compunctionis. Finita prædicatione descendenti illi occurrit sanctus vir, & vocans eum ad partem, & contestans ex parte Dei inquit: O miser, & deceptor hominum, te agnosco, quomodo præsumpsisti tantum officium Christi, & Apostolorum suscipere, etsi spiritualem causam nesciam, scio tamen, quod non nisi ex mala intentione egisti. Unde adjuro te per Deum vivum, ut dicas mihi causam hujus operis. Tunc frater diabolus adjuratus inquit: Tacere non possum causam, propter quam assumpsi, ut vides, speciem fratris prædicatoris; Causa ob quam prædicavi, est ista. Ecce audisti, quot & quanta bona dixi de gloria paradisi, de pœnis inferni, & de peccatis horum populorum, & vidisti ad quantum luctum permoti sunt. Scio mores eorum, parum temporis transibit, & obliti verborum omnium, nil facient de his quæ proposuerant agere, & inde omnia verba audita, erunt eis ad majus judicium, quo dicto, evanuit. Per quod factum (quod utpote à viro sancto tantæ authoritatis relatum, valde efficitur credibile;) Deus nobis insinuare vult, ut ego existimo, quod dæmones non sinant perdi verbum Dei, aut illud evanescere, ne quidem vel minimum prædicationis verbum, ut videlicet nostram verbi Dei negligentiam & contemptum coram tribunali Dei exprobrare nobis possint. In vita S. Odonis legitur, quod cum religiosus quidam in extremo agone cum morte luctaretur, is aliis Monachis confratribus suis lectum ejus instar coronæ cingentibus magna cum animi anxietate se commendaverit, elata voce clamando: *Modo raptus sum ad judicium, ibique protulit contra me accusator humani generis de micis panis sacculum plenum, quas colligere secundum consuetudinem nolui, & de mensa ceciderunt.* Quanto igitur est verisimilius, quod Deus ad nostri justissimam condemnationem suo tempore faciendam, minutissimam habiturus sit rationem micarum spiritualium panis verbi divini, de quibus præceptum habemus manifestum: *Colligite fragmenta ne pereant.*

Memorabile exemplum.

Joan 6. v. 12.

7. Sanctus Hieronymus super illum S. Jeremiæ textum: *Cui loquor, & quem contestabor ut audiat? Ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt: Ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium; & non suscipiet illud*, ita scribit; *Voluntate nostra verbum Dei non suscipimus, & idcirco fit nobis in opprobrium, ut quod datum nobis in salutem, nostro vitio vertatur in pœnam.* Regius vates in Psalmo 80. dicit: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi?* At vero quidnam ex hac surditate nasciturum putas? *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* At vero dices fortasse, hoc est potissimum, quod impii vel maxime desiderant, scilicet, quod illis habenæ ad quævis desiderabilia laxentur, suisque inordinatis appetitibus obsecundare possint. Et ideo respondeo, id quidem verum esse; Sed impii non advertunt, quod dum laxatis habenis currunt, nihil æque iis sit pronum, quam quod in præcipitia corruant. Dic obsecro, quænam est causa, quod plures ex Principibus & Imperatoribus numerentur impii & vitiosi, quam pii & timorati? quia scilicet rarissime aures ad Dei verbum auscultandum promptas & expeditas habere solent, & inter Prædicatores pauci inveniuntur, qui ea sint animi generositate valentes, ut instar Joannis Baptistæ, vitæ se periculo exponere ausint.

Jerem. 6. 10.
S. Hieron.
Obsurdescentes ad Verbum Dei, in maximam pœnam relinquuntur desideriis suis.
Ps. 80. 12.
Ibid. v. 13.

8. In pluribus præcedentium discursuum locis verbum Dei Mannæ assimilavimus: Avertendum vero est, quod de illis qui Manna nausearunt dicentes: *Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo*, sacer textus mox subjungat: *Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes ad quorum plagas & mortes plurimorum* &c. Idem quoque supplicium Deus frequenter illis immittere solet, qui pretiosissimum divini verbi manna nauseant & aversantur, scilicet, quod illos potestati serpentum infernalium dimittat, permittendo ut omnigenæ tentationis nidus fiant & centrum vel etiam ut à quolibet quantumvis horrendo serpente, id est, peccato intoxicentur. Porro multi sunt, qui graves in hac vita experiuntur sibi obvias ærumnas & adversitates, quæ tamen, si cuncta bene considerentur, sæpe hujus à nobis abominati & neglecti, vel contempti verbi Dei pœnæ sunt, & supplicia. S. Augustinus in tomo 9. tr. 5. de tempore barbarico ita scribit: *Advenit tempus illud quod prædixit Dominus. Putas cum venerit filius hominis, fidem inveniet in terra? Quis habet fidem? Quis credit verbis divinis? Prædicamus, & non facimus, auditis & facere non curatis. Merito omnes sub flagello conterimur, & Doctor, & Auditor, & Contemptor.* S. Bernardinus in sermone quodam ita scribit: *De populo verbo Dei non assueto, ait Propheta: Nescierunt, scilicet bene facere, & non intellexerunt, scilicet mala quæ faciebant; in tenebris ambulant, scilicet non discernendo bonum à malo, unde ex ignorantia miserabiles in populo multiplicantur errores: Nam sicut 38. dist. c. Ignorantia, sacrum Concilium dicit: Ignorantia mater est omnium errorum: Unde 1. Cor. 14. Qui ignorat, ignorabitur; Ignorantia enim præcipitat populum in innumerabilia peccata & mala, scilicet tam pœnæ, quam culpæ. Cessante igitur populo ab auditu verbi Dei, innumerabilia mala multiplicantur in eo, & sic verificatur illud Oseæ 4. Non est scientia Dei in terra; Maledictum, & mendacium, homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit; propter hoc lugebit terra, & omnis qui habitat in ea.*

Aliis pœnæ nauseantibus manna verbi Dei recensentur.
Num. 21. v. 5.
Ibid. v. 6.
S. August. tom. 9. de Temp. barb. tr. 5.
S. Bern. Tom. 2. ser. 1. Dom. quadr. art. 3. c. 2.
1. Cor. 14. 38.
Oseæ 4. 2.

9. Aptissima profecto est similitudo, quam S. Gregorius circa illa Jobi verba; *Si continuerint aquas, omnia siccabuntur*, in hæc verba adducit: *Si aqua scientia prædicationis accipitur, sicut scriptum est: Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons sapientiæ, cum aqua continetur, cuncta siccantur, quia si scientia prædicatorum subtrahitur, corum qui viridescere in spe externa poterant corda, protinus arescunt?* Sicut enim aqua in horto deficiente, flores, fructus, cunctæque aliæ tenellæ plantulæ arescunt & languent, ita quoque vivo hoc fonte verbi divini in Ecclesia deficiente, omnes virtutes languescunt & tabescunt. *O quanta oblivio*, inquit S. Thomas à Villanova, *quanta negligentia, quantus contemptus esset, quomodo inundarent omnia peccatis, cum etiam inter tot reprehensiones, & exhortationes abundent satis delicta.* Id quod sanctus Archipræsul in casu deficientis prædicationis Evangelicæ dicit.

Job. 12. v. 15.
S. Greg. l. 11. Mor. cap. 6.
Deficiente aqua verbi divini, languescunt flores virtutum.
S. Thom. à Villanova in Sang.

DISCUR-

